3 1761 08116965 8

MÁJ

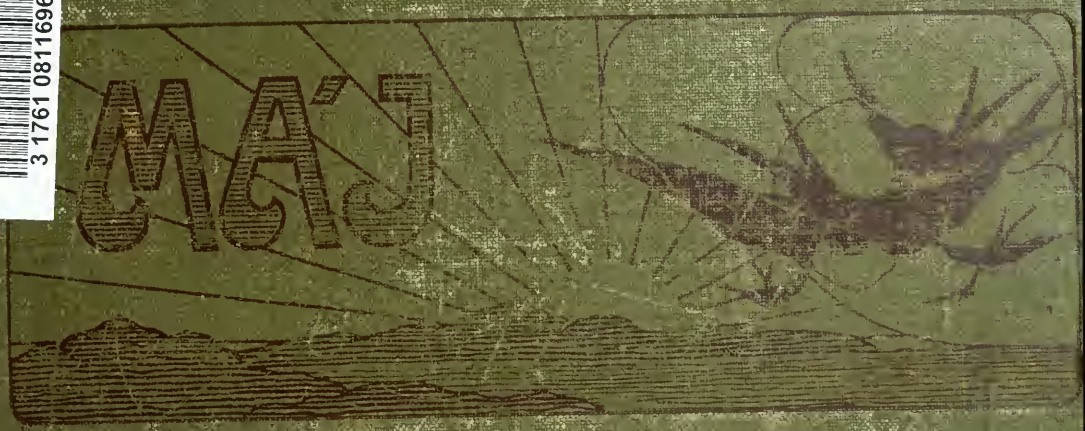

NAKLADATELSKÉ
DRUŽSTVO MÁJ
V PRAZE

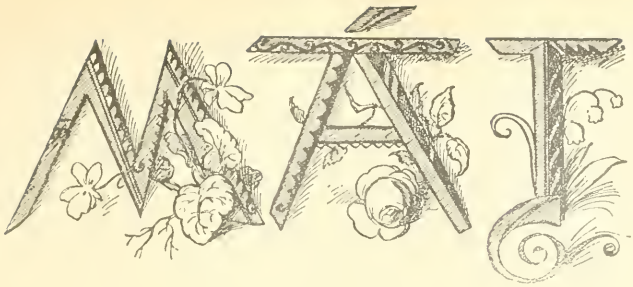

VYDÁVÁ

NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE

ROČNÍK III.

REDAKČNÍ VÝBOR:

FRANTIŠEK HERITES, odpovědný redaktor,
JAROSLAV VRCHLICKÝ, pořadatel části básnické,
VÁCLAV ŠTECH, pořadatel feuilletonu a části obrázkové,
Dr. JAROMÍR BORECKÝ, Dr. JIŘÍ GUTH, ANTONÍN KLÁŠTERSKÝ,
Dr. RUD. J. KRONBAUER.

1905.

AP
53
M3
no. 3

LIBRARY
APR 1 1968
UNIVERSITY OF TORONTO

OBSAH:

VERŠE.

Arelato Pavel: Stesk. 540. —
Borecký Jar.: Ze sbírky »Básníkův kancionál« 491.
Borotínský Jar.: Štědrý večer v nemocnici. 248. — Podvečer tichý. 687. — Z pohádek mé rusalce 785.
z Čenkova rytíř: Ta chvile přilétla . . . 769.
Danko: Hořké slzy. 571.
De Wetter K.: Hvězdě padající. 196. —
Frida Vladimír: Vánoce. 226. — Sestina za bouřné noci. 275.
Grünwald Beneš: Vidiny. 147. — Demagog. 147. — Bolest. 323. — Svatební. 324.
Haasz Jar.: Stěhování duší. 528. — Mýf. 473. — Podzim. 823.
Heyduk Adolf: Rybák. 521.
Hrubý Václav: Svatvečer. Aeterna vita. Pozdní moudrost. 19.
Jahn M.: Stopy. Tempi passati. Verše pro verše. 340. — Skřivánek. 529. — Žnec. 441.
Jenne Antonín: Topoly. 309. — Písnička o hříchu 69.
Kerhart Frant.: Štěstí. 744.
Klášterský Ant.: Sonety. 209. — 83. — 643. — Prosinec. 226. — Pootavský slavík. 606. — Poesii. Most duší. 353.
Kratochvil J.: Lístek mé ženě. 369. — Zmije. Lasice. 668. — Píseň zapadlého člověka. 457. —
z Lešehradu šl. Em.: Chci umřít v květech. 529.
Maternová Pavla: Po návrších šumí lesy. S Bohem kraji . . . 133.
Novotný Karel: Píseň. 587. Padlému lesu. 804. —
Opočenský G. R.: Pochmurný letní den. 190. — Letnice. 529. — Rudý květ. 811.
Orlík Blažek: Motiv tříkrálový. 537. — Jarní madrigal. 529.
Ostravický Čech: Dřevorubci. 181.
Pauer Emil: Tajemství. Rozmluva. 52. — Píseň 691.
Pfleger B.: Píseň lesa. Po klekání. 530.
Polák Ondř.: Podzimní motivy. 119.
Polenský Zden.: Loď mrtvých. 641. — Recept. 380.
Skarlandt Jul.: Podzimní večer. 57. — Ticho a smutno. 669. — Slitování. 374.
Suchý Lothar: Píseň a zima v městě. 258. — Memento. 409.
Svoboda Jar.: Léto. 623. — Závět. 762.
Škampa A.: Vánoční vzpomínka. 229.
Tejřov Xaver: Credo. 284. — Sempiterna. 529. — Z cyklu »S dítětem«. 427. — U nás. 357.
Velhartický Ad.: Poslední štěstí Abrahamovo. 713. — Pomsta valkyry. 101.
Veselá Katuše: Večer v Alpách. 145.
Vettrovský K.: Tanec smrti. 289. — Ballada o lese. Na hřišti. 528.
Vrchlický Jaroslav: Poslání. 3. — Koně v městě. 393. — Učitel hudby. 177. — Adolfu Heydukovi. 661.
z Wojkowicz: Krásný pták. 729.
Zemanová A.: Za mou dceruškou. 743. —
— : — Ballada s dvojím refrainem o kariéře. 390. — Ballada z konce minulého století. 375. — Básník o sto taelů lepší. 376. — Epigramy 383. — 384. — 390. — 392. Kuplet o maskách. 369. — S novinářského pobřeží. 375. — Sud módy. 376. —

ROMÁNY, NOVELLY, POVÍDKY A ČRTY.

Abigail: Vznícené jiskry. 409.
Baar Š. J.: Na cestu. 234.
Brodský B.: Miláčku! 210.
Čečetka F. J.: Dorna šmejdířka. 473.
Černý Jan D.: Vzpomínky mladého lékaře. 121. — Dejte lidu radosti! 238.
Dolorosa: Dáma z obchodu. 425.
Fastrová O.: Duševní práce žen. 165.
Havlasa Jan: Silné jako smrt. 537.
Konrád J. D.: Zhasla svíčička! 227. — Eva. 321.
Kronbauer R. J.: Snoubenci, umělecké lože. 1. — Nejmenovaný 50 K. 232.
Leger K.: Rokoko. 193.
List Pavel: Vlna. 113. — Převrat. 237.
Mrštík Alois: Ze Smokovců. 492.
Mrštík Vil.: Z knihy »Zlatá nit«. 585. 665.
Panýrek-Vaněk V.: Pohádka lesa. 697.
Set Akim: Z Pražského Ungeltu. 242. — Nihilistka. 681.
Svoboda Jindř: Dobrý skutek. 805.
Ščerbinský Jiří: Na skoku 741.
Štech Václav: Kupte si dům! 6.
Tever Felix: Mezi břehy. 4.
Vika Karel: Havran. 763.
Vrchlický Jar.: Satyr. 225.
Vyskočil Quido Maria: Svatvečerní dobrodružství havíře Jiřího Kristena. 230.

VZPOMÍNKY, CESTOPISY, ČLÁNKY POUČNÉ A STUDIE.

Brát A.: Jiří kníže Lobkowicz. 553.
Bauše Boh.: Báje a pravda o draku. 459. — Houby. 650.

Bulíř K. Dr.: Mazeviry. 774.
Guth Jiří Dr.: Americké chvíle. 90. — 114.
Harlas F. X. Dr.: Klášter blah. slavené Anežky. 185.
Heritès Fr.: Několik mých amerických vzpomínek. 243. — Několik pohledů do času mé mladosti. 849.
Heveroch Ant. Dr.: Jak smysly duši naši k Bohu. 273.
Jr. Václ. Wl. Tomek. 633.
Jonáš K.: Královské město Plzeň. 8.
K. Josef Jiří Strossmayer. 489.
Kejmar Václ.: O vánocích na Korduanu. 248.
Kronbauer J. R.: Máj. 522
Květ Jar.: Narcisun přísemný 572. — Cyprише. 810.
Panýrek Duch. Dr.: La sposa di Mare 401.
Pikhart A. Jos. Jiří Strossmayer. 489.
Vrchlický Jar.: Ad. Heyduka dílo básnické. 603. — Adolf Heyduk. 602. — Vzpomínka druhého ze žijících spolupracovníků Máje z r. 1855. 526.

FEUILLETON.

Benešovský-Veselý J.: Stavba. — Požár. — Apotheosa. 419.
cd.: Soutěž na přestavbu Staroměstské radnice. 676.
Č. A.: Z denníku Edvarda Jelínka. 140.
ech.: Gero. 171. — Hamlet. 331.
Forman St.: O Kolárově Mině. 315.
Harlas F. X.: Jedna ze sta. 107.
Heritès Fr.: Školská anekdota o Adol. Heydukovi. 611.
Herold Ot.: O Kupeckém. 229.
J. D. K.: Ferdinand Schulz. 302. — 404.
Klášterský Ant.: Oscara Wildea listy ze žaláře. 483
Kronbauer J. R.: Mistr české povídky lidové Frant. Pravda. 219. — F. F. Šamberk. 266. — Cihelny v okolí pražsk. pokladnami předhistorickými. 499. — Za Emanuelem Bozděchem. 347. — Vzpomínka na Ant. Chitussiho. 348. — Z Pražských pokladů. 595. — Kniha karikatur z uměleckých dýchánků u hrab. Fr. Thuna. 363. — U zlaté studně. 451. — Kam se poděl rukopis Heydukových »Ptačích motivů«? 467. — Básník »Ksaltu« J. J. Kulina modelem pro Jana Husa. 765.
Novák Lad.: Kost. 753.
Panýrek D., dr.: Heydukovy autogrammy. 612.
Rieger Kar.: Valerian Pejša. 797.
Řezníček Václ.: Jak si kdo ustele, tak si lehne. 559. — : — Spisovatelské nakladatelství. 155.
Spurný O.: Vzpomínka na Kostnici. 692.
Strakatý J.: Jan Pravoslav Koubek. 628.
Škampa Al.: Hálek Vítězslav. 53.
Štech Václav: Herna v Monte Carlu. 533. — Monaco. 579. — Nizza. 644. — Saisona v Nizze. 708. Vězení muze se železnou maskou. 812.
Š. V. V.: Felix Jenevein. 283.
Tille V. Dr.: Česká chata. 724.
Tři králové: Z literárního zákulisí. 10. — 27. — 44. — 77. — 92. — 123.
Vrchlický Jar.: Karel Kučera. 42. — Ke dni 9. května. 547.
X.: Máj na ochranu dramatických autorů. 515.

LITERATURA.

Adam Paul: Listy z Malajska. 568. — Arbes J.: Agitátor. 712. — Divadelní silhouetty. 438. — Barák Jos.: Vzpomínky. 515. — Básně Jos. Fr. Smetany. 598. — Beletrie a život. 710. — Bertič Ž.: Dvě povídky. 695. — Bílý Fr.: Od kolébky našeho obrození. 65. — Borecký Jar.: Basníkův kancionál. 662. — Bulíř K. Dr.: Nové příspěvky k boji proti alkoholismu. 438. — Cizí a naše. 534. — Čapek K. M.: Patero novel. 126. — Červinka Ot.: 1848. 536. — Český časopis historický. 695. — Dejmek F.: Flagelantka srdce. 637. — Dětská knihovna Máje 303 — du Prell K.: Záhada člověka. 222. — Eipl Dr.: Pohádky. 256. — Erben K. J.: Veškeré spisy básnické. — Fikeys Ot.: Praktický kreslič. 82. — z Finberka: Rozvrat. 631. — Flammarion C.: Na nebi a na zemi. 32. — Stella. 828. — Floss Fr.: Galerie dobráků. 567. — Guth Jiří Dr.: Moje prázdniny v Americe. 440. — Hejda F.: Ze soudní síně. 470. — Herrmann Ig.: Mezi dětmi. 205. — Sebrané spisy. 94. — Blednoucí obrázky. 694. — Heveroch Dr.: Duševní odchylky u mládeže. 144. — Heyduk A.: Z denníku potulného zpěvaka. 224. — Hilar K.: Její Bůh. 584. — Hladík Václ.: Evžen Voldan. 663. — Honl I. Dr.: Ochrana a boj proti tuberkulose. 439. — Holánští synové. 648. — Cherbuliez Vikt.: Hrabě Kosta 518. — Jarkovský St.: Střepiny a skořepiny. 454. — Jeništa Lad. Dr.: Povolání, jeho volba a vliv na lidské zdraví. 81. — Jiříček B.: Vznik a konec světa. 13. — Jonáš K.: Tři poslední. 695. — Kaminský B.: Na viole d'amour. 287. — Kantelatar. 296. — Karník J.: Chudobná ženě. 304. — Kipling R.: Statečný kapitán. 191. — Klášterský Ant.: Modré zvonky. 205. — Sny a toulky. 487. — Klazar Ot.: Momentky. 438. — F. Klement: Dva obrazy ze života starořímského. 828. — Kolman K. Dr. Dominik. 456. — Konrád J. D.: Pavučiny. 222. — Kramoliš Č.: Strážcové hor. 712. — Kraus a Vrchlický. Doktor Faust. 12. — Kronbauer J. R.: Záhadné příběhy a vzpomínky. 176. — Kvapil Frant.: Když kvetly máky. 679. — Kvapilová Bož.: Patnáctiletá. 455. — Kučera Vrat. Dr.: Revma. 664. — Kufner J.: Časy letí. 784. — Křikava Luis: Skrytá erotika. 784. — Lagerlöfova Selma. 127. — Leger K.: Český roman. 437. — Leda: Pohádky. 66. — Listy, jež ho nedošly. 664. — Lotti P.: Paní Chrysanthema. 568. — Malý J.: Návrat. 567. — Mařík R.: Z potulek herce. 190. — Meliš Em. Potraviny v domácnosti. 15. — Morávek B.: O šedivění a barvení vlasů. 192. — Mrázek V. Dr.: Hubenost a její léčení. 127. — Mrštík V.: Kniha cest. 550. — Muther R.: Dějiny malířství. 48. — Na literárním trhu. 334. — Neera: Pokuta. 352. — Nové čítanky. 13. — Noviny Mládeže. 12. — 31. — 815 — Panýrek. D. Dr.: Znamenání. 320. — Plaček V. Dr.: Plánata 487. — Poetické besedy Maje. 189. — Potapenko N. J.: Síla slabého. 755. — Preisová G.: Setmělé cíle. 320. — Průvodce Prahou. 600. — Průvodce po Peruci. 600. — Překlady. 32. — Rebec T.: Živnostenské právo rakouské. 13. — Rokyta J.: Pouta a peruti. 663. — Rosny J. H.: Zločin lékařův. 766. — Rutte Mir.: Karlovarské oplatky. 680. — Reháková A.: Obrázky z Alp. 756. — Řezníček V. Dr.: Mandel šelmovství. 288. — Slabecký F. H.: Tragedie člověka. 756. — Strnad A.: O čtení korektur. 456. — Studie o Zeyerovi. 66. — Suchý Loth.: Kniha lyriky. 483. — Sumín J.: Zrádné proudy. 192. — Svoboda autorů. 302. — Šimsa J. Dr.: Ošetření duševně chorých. 455. — Šnajdauf A.: Sochař mudrc. 320. — Stolba Jos.: Z dramat života. 191. — Šubert Fr. A.: Masky Národního Divadla. 350. — Tichý-Lidée Ar.: Prvotiny kaciře. 535. — Tiskový kongres mezinárodní. 30. — Tréval Em.: Silnější než milování. 336. — van Eeden Fr.: Malý Jeník. 568. — Verlaine P.: Výbor z poesie. 288. — Veselý Pr. A.: Hovory na vsi. 95. — Vivanti A.: Lyrika. 296. — Vlček V.: Samota. 632. — Vrchlický Jar.: Prchavé illuse a věčné pravdy. 174. — Episody. 204. — Tiché kroky. 647. — Výklad zákona o právu autorském. 598. — Výkonný výbor národní strany svobodomyslné a krvavá literatura. 15. — Vykoukal F.: Dary přírody. 223. — Vzpomínky Jos. Baráka. 678. — Winter Zikmund: Rozin a Šebranec. 630. — Zahradník-Brodský B.: Vezdejší chléb. 695. — Z cizích literatur. 32. — Z literárního zákulisí. 66. — Z nakladatelství E. Šolce 207.

DIVADLO.

Adámek J.: Salomena. 205. — Barrie: Chlapík Crichton. 266. — Bernstein: Oklikou. 486. — Capus Alf.: Dvojí methoda. 142. — Cyklus her »Klubu přátel dělnictva«. 552. — 408. — Cyklus »Kruhu českých spisovatelů«. 424. — Čechov A. P.: Višňový sad. 706. — Dětská představení. 144. — Divadelní list Máje. 188. —

270. — Divadelní otázka. 536. — Divadelní otázka na Moravě. 548. — Divadlo na Král. Vinohradech. 437. — Divadlo vých. Čech. 551. — 696. — 712. — Donnay: Návrat z Jerusaléma. 96. — Dramatická škola Šmahova. 255. — Druhé české divadlo. 141. — 188. — Hauptmann J.: Růža Berndova. 680. — Heroldova cena. 468. Hilbert J.: Pěst. 174. — Falkenštejn. 468. — Horáková A.: Dolorosa. 46. — Kaminek K.: Nové cesty. 206. — Kienzl A.: Evangelista. 110. — Klub českých dramatiků. 712. — Kunětická-Viková B.: Holčička. 454. — Cop. 222. — Lidové divadlo »Uranie« 31. — 82. — 96. — 224. — 486. — 740. — Městské divadlo v Plzni. 66. — Národní Divadlo. 81. — 368. — 616. — 738. — 816. — Nár. Divadlo v Brně. 517. — 695. — 740. — Nové divadelní družstvo. 349. — Nový divadelní činitel. 334. — Nušič B.: Pustina. 30. — O Národním divadle. 367. — Pippich a Ostrčil: Vlasty skon. 270. — Pištěkovo divadlo. 48. — 127. — Plumlovská V. B.: Sněhurka. 206. — Premiera na venkově 503. — Rimský-Korsakov: Sněgurečka. 501. — Rožek K.: Červ. 111. — Saudek Rob.: Revoluce na gymnasiu. 12. — Shakespeare W.: Zimní pohádka. 407. — Schiller: Marie Stuartovna. 584. — Schulz Ant.: Fedrfechtýř. 12 — Spojené družstvo Nár. Divadla. 596. — Suchý L.: Sláva. 596. — Stolba J.: Její systém. 303. — Subert Fr. A.: Drama čtyř chudých stěn. 519. — Švendovo divadlo. 32. — 127. — 254. — 287. — 319. — 349. — 469. — 694. — Vivanti A.: Manžel. 550. — Wilde O.: Salome. 517. — Vrchlický J.-Fibich Zd.: Námluvy Pelopovy. 799. — Z divadelního pobřeží. 516. — Zeyer J.: Doňa Sanča. 407.

OSOBNÍ ZPRÁVY.

Anger M. † 766. — Bauše Boh. Prof. 406. — Benešovský Veselý J. J. † 405. — Bílý Fr. 80. — Blažek Patrik † 728. — Čech Sv. 471. — Čech Vl. † 711. — Deyl J. Dr. Prof. 678 — Frida Bedř. 711. — Geislova J. 696. — Hora F. A. 407. — Hynais V. 253. — Javůrek Kar. 737. — Kalus Josef 407. — Klecanda Jan 4.3. — Koula Jan 366. — Kvapil Fr. 366. — Lukes Lud. 173. — Mauder Jos. Prof. 173. — Mrštík Norb. † 406. — Neff Jan † 824 — Pravda Fr. † 253. — Pražák Jiří JUDr. † 484. — Přerhof Heřm. 519. — Pštross a Šamberk 485. — Spáčil-Žeranovský J. † 284. — Uhlíř J. F. † 220. — Valečka Ed. † 738. — Vilímek J. R. 476. — Wagner J. † 646. —

ZE ŽIVOTA A VEŘEJNOSTI.

Brněnský ohlas 14. — Co nám píší čtenáři! 519. — Co s našimi dívkami? 151. — Čert v Čechách. 780. — Česká Uranie. 352. — 367. — 598. — 615. — Československá organisace sociální demokracie. 738. — Čím přispívá král. České na literaturu, vědu a umění. 677. — Finis Malé Strany! 500. — Inteligence a fysická práce. 581. — Jak se Praha baví. 368. — Jarní meditace. 629. — Jubilejní oslava Jiřího kniž. z Lobkowicz. 582. — Jubilejní upomínky 565. — Kapitola o slohu. 647. — Knihy zdarma! 303. — Kostel sv. Jana Křtitele na Újezdě v Praze. 550. — Lidové přednášky české university. 424. — Literární zájem. 782. — Národní písně. 800. — Národní slavnosti. 81. — O prázdninách. 768. — Obecní dům u Prašné brány 15. — 29. — 254. — Okolí mostecké věže malostranské. 502. — Na staveništi divadla na Král. Vinohradech. 726. — O hyzdění národních písní. 827. — Oslava sedmdesátých narozenin Adolfa Heyduka. 647. — Otevření studentské koleje Hlávkovy. 172. — Pozor v knihovnách! 550. — Podobizny Májistů. 535. — Poslední podobizna Šamberkova. 270. — Poslední žijící člen redakce Hlasu. 367. — Pražský prospekt. 12. — Přednášky J. Vrchlického. 367. — Redakce denníku Hlas. 333. — Rektor Storch pro čistotu jazyka českého. 189. — Riegrovo nábřeží. 550. — Slovenská výstava v Hodoníně. 780. — Stará a nová Praha. 454. — Stavba obecního domu. 662. — Tycho Brahe 535. — Veřejná čítárna a knihovna v Lounech. 596. — Vltava XX. století. 754. — Vzpomínka na Mir. Tyršе. — Ze staré Prahy. 768. — Z Vlašimi. 826. — Žofín. 502. —

RUZNE.

Evangeliman — Evangelista? 112. — Kralovský stolce bliže městyse Rense. 268. — »Máj« a »Nakladatelské družstvo Máje«. 46. — 61. — 82. — 95. — 126. — 150. — 220. — 268. — 352. — 399 — 440. — 535. — 555. — 566. — 581. — 614. — 616. — 632. — 727. — 816. — 824. — Noblesa. 438. — Omyl? 552. — Randova cena 286. — Vykoukal F. F. 190. — 256. —

OHLASY Z DÁLI.

Básníkova sedmdesátka. 471. — Feller Luis: Jean Jacques Rousseau. 472. — Konservatorium Mimi Pinson. 536. — Krasnov P. N. 504. — O Jul. Verneovi. 472. — Sochař a malíř R. Meunier. — 504.

VÝTVARNÉ UMĚNÍ.

Bronzová socha Heraklova. 31. — Čermákovy obrazy. 693. — České umění v Mnichově. 800. — Detail Krocinovy kašny 470. — 486. — Falsa obrazů Jar. Čermáka. 502. — Husova medaile. 693. — Kunstchronik. 438. — Kupkova vystava. 740. — Liebscherova výstavka. 256. — Lví? 126. — Moderní galerie král. Českého. 124. — 470. — 583. Naše letošní premie. 14. — Naše města a umění 567. — Nové portréty Jos. Mancsa. 469. — Objevené fresky. 22. — Památka na malířskou družinu Manesovskou. 502. — Pomník Ludku Maroldovi. 96. — Pomníky. 440. — Restaurační práce v kostele u Křižovníku. 47. — Stará sgrafita. 424. — Školní výstava Akademie umění a Uměleckě-prům. školy. 740. — Texty k illustracím. 16. — 46. — 80. — 126. — 142. — 176. — 220. — 287. — 319. — 366. — 551. — 566. — 600. — 631. — 662. — 679. — 693. — 738. Tři zajímavé výstavy. 288. — Umělecká výstava v Slaném. 126. — Urbanova opona pro městské divadlo v Litomyšli. — Vkus při našich slavnostech 600. — Výstava: Krajinářské školy Kalvodovy. 648. — v Rudolfině. 597. — Spolku posluchačů architektury 535. — 551. — Vacátkova 207. — Z uměleckého světa. 81. —

VYOBRAZENÍ.

Aleš M.: Kde se pivo vaří. 93. — Autograf: F. Palackého 1. — Hálkův. 60. — 61. — 62. — Alešův. 92. Barákův. 516. — Heydukův. 521. — F. Pravdy. 255. — F. Schulze. 409. — Barák Jos. 515. — Barokní pavillon na Smichově. 565. — Benda J.: Illustrace k článkům o klášteru blah. Anežky. 185. — 186. — 204. — 205. — Illustrace k článkům o Plzni. 8. — 9. — 21. — 23. — Mahabharata u Tomáše. 78. — 81. — Bitva na Bílé Hoře. 125. — Blažek J.: Frant. Pravda. 219. — Brožík V.: Podobizna K. Javůrka. 739. — Brunner V.: Melantrichova ul. 176. — Čítárna u Náprstků. 15. — Zlatá Studeň. 127. — 45. — 452. — 453. — Záhlaví masopustního čísla. 369. — Listy z Prahy. 389. — Dekorace masopustního čísla. — Prašná brána r. 1904. — 107. — Cechner Jiří: Návrh na rekonstrukci kláštera blah. Anežky. 203. — Čech Sv. 5. — Česká chata. — 724. Čipera Ivo: Návrh plakátu 285. — Návrh obálky. 365. — Diagramy k čl.: Jak smysly duši naší klamou. 294. — 295. — 310. — 311. — Facsimile vyobrazení draka. 487. — Fotografie ku článkům »z Literárního zákulisí.« 45. — 47. — 77. — 123. — Hálek Vítězslav 59. — Hálkův pomník 63. — Halkův rodný domek. 63. — Herrmann I. a Šípek K. 95. — Herna v Monte Carlo. 533. — Heyduk Ad. 25. — 523. — 527. — 611. — 613. — Hlava Pomony z Krocinovy kašny. 485. — Hlavní sál herny v Monte Carlo. 535. — Hoffman Jar.: Pražský motiv. 677. — Hrob Gambetův. 711. — Hřbitov v Nizze 710. — Hus na cestě do vězení v Gotliebenu. 693. — Janák Pavel: Kostelík v Moštěnici. 631. — Partie z Německého Brodu. 676. — Javů-

[illegible]ek K. [illegible] Kalin[illegible] 76 [illegible] — [illegible] [illegible]lmek Eduard 140 — Jel[illegible] [illegible]bydl[illegible] 144. — Jiří kn[illegible] z Lobkowicz. 553 — Kalvoda Al.: Na humny Náměstí. 143. — Břízy 157. — Kaminsky B., Herrmann [illegible] a Oliva V. 27. — Karikatura herny v Monte Carlo. 580. — Karnevall v Nizze: Před Casinem. 708. — Masky na ulici 709. — Kejmar V.: Vánoční studie. 249. — Typ z Kordunu. 250 — Studie z Kordunu. 252. — Klaster blah. Anežky před [illegible] lety. 187 — Kollár F. a F. Samberk. 271. — Kollárova Mina. 273. — Koncilní dum v Kostnici. 693. — Koncilní sál v Kostnici. 693. — Konůpek Jan: Pohled s věže chrámu sv. Mikuláše. 599. — Kostel na Zdouni. 255. — Kostel sv. Jana Křtitele na Újezdě v Praze. 551. — Kost. 752. — 753. — 754. — 755. — Královský stolec v Rense. 287. — Křišťálový kalich. 597. — Kučera K. s chotí. 93. — Kupecký J.. Sobieského portrét. 299. — Náčrt podobizny. 300. — Kysela Fr.: Hostinec u »Moskvy.« 45. — Vikárka. 79. Levý A.: Prašná brána. 1869. — Lir J.: Obálka masopustního čísla. — Karikatury: J. Arbesa. 371, — Ant. Klásterského. 372, — J. Herrmanna. 373, — J. Gutha. 374, A. Mrštika. 375, — J. Vrchlického a Sv. Čecha. 377, — L. Quise 383. Otázka. 379. — V domácnosti románopisce. 387. — Mezi čtyřma očima. 391. — Máj v Slaném. 10. — Manes J.: Gintl Jan. 467. — Gintlova Frant. 469. — Monaco. 579. Morstadt V.: Chrám sv. Víta v pol. XIX. stol. 317. — Pohled na Prahu ze zahrady Kinských. 351. — Staroměstské nám. v Praze. 661. — Prašná brána r. 1830. — Náhrobek J. Pravoslava Koubka. 629. — Na sněhu pod Žrelem. 726. — Na terase v Monte Carlo. 533. — Nizza ze zameckého vrchu. 644. — Ovocnářky v Bledu. 727. — Palác Jesteć v Nizze. 646. — Palacký Dr. Jan. 725. — Památka na družinu Mánesovskou. 501. — Pecht J.: Freska v Kostnici. 692. — Pejška V. 796. — Pevnost na ostrově sv. Markéty. 812. — 815. — Pippich Dr. s chotí. 13. — Pohárek s víčkem. 595. — Pohledy z Hodonína. 782. — 783. — Pohoří Kočny 725. — Pohřeb Pravdův. 253. — Pravda František. 223. — Přerhof Heřman. 517. — 519. Pštross Ad. a Šamberk. 483. — Redakce polit. denníku »Hlasu«. 335. —Redaktoři Humorů. 79. — Rodný domek Jana Pravoslava Koubka v Blatné. 28. — Seibertz G.: Karikatury. 385. — Schellenbergrová dcera Kollára. — Schlosser R.: V Prateru 567. — Schulz F. 405. — Slánka. 597. — Slovenská majolika. 781. — Spolupracovníci »Koruny« v Chrudimi. 333. — Stráž v Monacu. 581. — Strossmayer Jos. Jiří: 489. — Štursa Jan: Husova medaile v Londýně. 692. — Jaroslav Vrchlický. 549. — Šimůnek J.: V coupé. 381. — Štolba Dr. s chotí. 11. — Tvrz na ostrově sv. Honorata. 813. — Václavek E.: Pražské nocturno. 175. — Chrám sv. Mikuláše. 174. — Ze staré Prahy. 767. — Partie z Benátek. 402. — Dóžecí palác 435. — Canal Grande. 487. — Náměstí sv. Marka. 420. — 433. — Benátčan s mandolinou. 436. — Jižní vegetace. 437. — Benátská bárka. 439. — Vlašimský park. 824. — 825. — 826. — 827. — Výstava v Hodonině. 797. — 798. — 799. — Wáclav Wladivoj Tomek. 633. — Vilímek J. R. 471. — Quis L. Dr. 29. — Z parku v Nizze. 645. — Výzdoba: Blažek J. — Brunner Vr. — Hnátek B. — Kysela Fr. — Láda R. — Schneiberg Fr

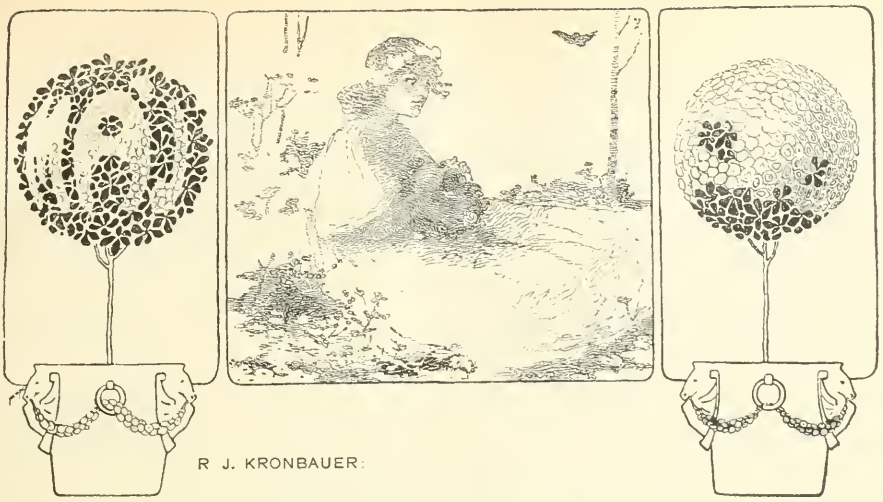

R J. KRONBAUER:

Snoubenci „Umělecké lóže.“

Román.

Do literárního zákoutíčka v restauraci u svatého Tomáše přišel nový člověk. Bylo to v době, kdy kolem stolu v pomalovaném koutě sedávalo denně třicet až čtyřicet osob. Zakladatelé nového uměleckého střediska, kteří dali svému útulečku bizarrní vzezření a exotické jméno »Mahabharata«, stali se záhy populární. Bylo mezi nimi několik známých literátův a umělců, kteří dovedli svému tuskulu opatřiti náležitou reklamu. Nebylo to ani jejich úmyslem . . . u stolu se leccos přihodilo, co zrovna lákalo k napsání. »Mahabharata« stávala se populární a do restaurace přicházeli zvědavci ze všech končin Prahy, ba i z venkova, podívat se na literáty a umělce, jejichž jména byla známá a měla zvuk. »Mahabharata« se dodělávala před očima hostů, kteří každé hnutí mladých umělců sledovali přímo se zbožným zanícením. Márold, Oliva, Kaminský a Štapfer vyzdobovali koutek s junáckým nadšením. Stěna plnila se záhadnými figurami, nad nimi v jednom koutě blikalo světlo v kahanci z římských katakomb, ve druhém v ohromné, znamenitě napodobené pavučině číhal pavouk křižák a po stranách jako na stráži stály fantastické postavy. Přicházeli umělci i starší a všichni súčastnili se nějakým detajlkem na výzdobě »umělecké lóže«, která stávala se malostranskou specialitou.

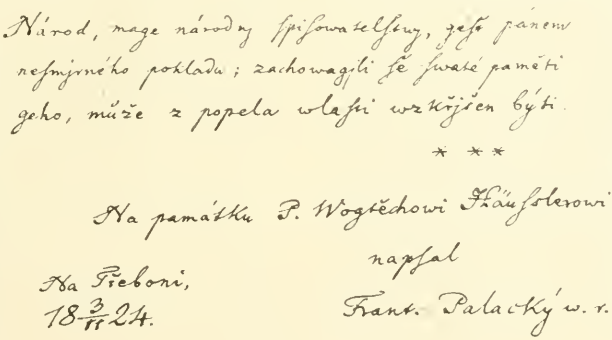

Národ, mage národny spisowatelstwy, gest pánem nesmjrného pokladu; zachowagli se swaté paměti geho, může z popela wlasti wzkřjšen býti.

* * *

Na památku P. Wogtěchowi Häusslerowi

napsal

Frant. Palacký w. r.

Na Přeboni,
18 3/11 24.

Autograf F. Palackého.

Nového příslušníka »Mahabharaty« uvedl mladý herec z předměstského divadla Dolanský. Nebylo snadno dostati se do »umělecké lóže«. Z počátku byly s tím spojeny dokonce formality, jichž bylo přísně šetřeno. Člen a příslušník »Mahabharaty« kandidáta musel napřed ohlásiti a pohlaváři rozhodli, má-li býti do »umělecké lóže« přijat. Bylo v tom jakési uznání jeho umělecké kvalifikace. Když herec ohlásil jeho jméno, po-

dívali se pohlavaři na sebe a pokrčili rameny.

»Jak že se jmenuje ten člověk?« ptal se senior družiny.

»Viktor Troskovický,« opakoval herec a se zápalem se za něho přimlouval.

»Četl jsem několik jeho novelistických prací ve venkovských časopisech. Je to mladý, energický a temperamentní muž. Studoval práva, ale suchá a nezáživná věda se mu zhnusila. Myslím, že člověk ten plným právem patří mezi nás. Je už zajímavý tím, jak přišel na svůj literární pseudonym. Je z Turnovska — narodil se v panském dvoře — a jako mladý, nezkušený redaktůrek zamiloval se do hezounké dcerušky pachtýře dvora asi dvě hodiny cesty od Trosek. Včera mně o tom vypravoval a já mu poradil, aby to napsal. Je to originální kousek. Holčina je už dnes paničkou — provdala se za nějakého obecního sekretáře — ale pocta, kterou jí prokázal Troskovický, zůstane její chloubou až do posledního jejího dechu. Viktor nemohl s ní před svatbou už mluviti . . . rodiče děvče hlídali jako draci princeznu a zdrcený junák marně bloudil několik dní v okolí. Toho večera před stavěním májů podařilo se mu vpašovat do dvora psaní po dráteníčkovi, jenž tak dlouho na dvoře vyzpěvoval smutné písničky, až slečinku k sobě přilákal. Viktor svojí zbožňované napsal pouze tato slova: »Podívejte se dnes večer, až všechno utichne, na Trosky. Pošlu Vám pozdrav . . . až uvidíte ohnivé znamení na Panně, vzpomeňte si na mne. Tam nahoře bude dnes někdo usedavě oplakávat svoje štěstí . . .«

»To je skutečně velmi zajímavé,« zvolala mladá blondýnka, kterou člen »Mahabharaty« brzo na to vedl k oltáři.

Herec vděčně se na ni podíval. Pozoroval, že svou historkou zaujal celou společnost a proto si dopřál malou pausu, ve které se napil a zapálil si papirosu.

»Viktor provedl báječný, neuvěřitelný kousek. Znáte všichni zajisté Trosky a víte dobře, že na Pannu je přístup takřka nemožný. Až závrat mne pojímá, vzpomenu-li si na krkolomnou cestu, kterou Viktor musel vykonati, aby mohl děvče na sebe upozorniti. Vyšplhal se nahoru s vysokou májí, upevnil ji na nejvyšším místě ruiny, postavil se na kraj a zamával planoucí pochodní. Mnoho lidí to vidělo a všichni prý trnuli hrůzou. Plné tři hodiny to trvalo, než se dostal zase na pevnou zemi.«

»A jak to dopadlo?« ptala se dychtivě blondýnka . . . »mluvili spolu potom ještě . . .?«

»Ano . . . děvče bylo jeho činem dojato. Vztýčená máje na Panně pomohla mu k úspěchu, kterého se ani ve snu nenadál. Když prý nevěsta na oddavky odjížděla, ukazoval jí pan tajemník stromek, jenž jako zelená mašlička vyjímal se na šedavém pozadí. Nevěsta se zarděla, ale živou mocí prý se nemohla nahoru podívati. Vymluvila se na závrat a pan tajemník, jenž neměl ani potuchy o tom, pro koho byla máje na Troskách postavena, rozhovořil se s nadšením o statečnosti junáka, jenž svou panenku tak odvážným činem vyznamenal. Bylo jí to jistě aspoň trochu útěchou za neklid, s kterým opouštěla svou komůrku.

»Co pak vlastně dělá ten pan Troskovický?« . . . ptal se kdosi, jenž měl také právo, rozhodovat o jeho přijetí . . »čím je, nebo čím chce být?«

»Je novinářem a spisovatelem,« vysvětloval herec . . »Když praštil studiem, stal se redaktorem venkovského časopisu. Jezdíval často do Prahy a vždy mne prosil, abych mu dopomohl do některé pražské redakce. Inu, to bylo a je ovšem nad moje síly. Řekl jsem mu konečně, že to není tak snadné, že se do redakce nemohou dostati literáti zvučného jména a tu se rozhodl, že se přestěhuje do Prahy, že bude nějaký rok přispívat do předních belletristických časopisů a pak že to znovu zkusí.«

Bylo rozhodnuto, že Viktor Troskovický může zasednouti do »umělecké lóže«.

Přišel hned druhého dne. Toho večera dostavilo se několik dam, jimž historka s májí velice imponovala. Troskovický byl mužem neobyčejně sympatickým. Byl to statný, urostlý junák. Pobyt na venkově zbarvil jeho obličej do brunátna; v jeho chování, řeči i pohybech bylo cosi neomaleného, ale vanula z něho bujará svěžest, v níž bylo cosi apartního a zamlouvajícího se. Jeho bronzový obličej nápadně kontrastoval s bílými tvářemi velkoměšťáků, kteří chvilemi zavadili o zdravou jeho pleť s jakousi neuvědomělou závistí. Nový příslušník »Mahabharaty« ku podivu záhy ve společnosti zdomácněl. Nikdo ani nevěděl, jak se to stalo, že octl se na druhé straně stolu, kde seděly dámy. Musel jim znovu vypravovat o svém husarském kousku s májí. Na druhém konci hovořilo se o literatuře a umění, ale pánové záhy postřehli, že jim krásné pohlaví nevěnuje pražádné pozornosti.

Troskovický upoutal k sobě veškeren zájem. Už i literáti se na chvíli odmlčovali. Poslouchali spíše proto, aby zvěděli, čím vlastně nováček dociluje takového nápadného úspěchu. Poznali, že nemluví pranic zvláštního — vypravoval o maloměstské honoraci, o divadelních zkouškách, o výletech, o dýchánčcích ve čtenářském spolku a posluchačky každou chvilku se hlasitě a nenuceně zasmály. Líčil právě potíže, které měl jako regisseur ochotnického spolku s purkmistrovou dceruškou. Chudinka dopadala na jednu nohu, k tomu ke všemu koktala — ale divadlo chtěla hráti stůj co stůj, musela jí býti přidělena jedna z hlav-

ních rolí — a jak to dopadlo při představení, možno si snadno představiti.

Literáti se na sebe významně podívali, pousmáli se a nutili se do hovoru o vážných věcech.

Troskovický si počínal tak, jakoby byl při nejmenším mnohoslibným literárním aspirantem. Bylo v celém jeho zjevu mnoho samorostlého sebevědomí. Jeho tělo skoro atletického vzrůstu bylo pružné, jadrné a při tom souměrné a stepilé. Všechno na něm bylo bujné a siláckě. Jeho hlas zněl na první poslech skoro drsně, ale barytonové jeho zabarvení lahodilo svou plnou a zvučnou vlnou. Vlasy byly husté a černé jako uhel, knír neobyčejně mohutný a dlouhý, obrví zastiňovalo jasné a čilé oči, jež nabývaly tím zvláštního, snivého půvabu. Na tvářích byly namodralé plochy, tvořené bujně prorážejícím plnovousem. Troskovický vypadal jako muž třicetiletý, ale zvuk hlasu, barva pleti, bystrost zraku a svěžest pohybů prozrazovala mládí, jehož pel nebyl ještě setřen a promarněn.

Bylo deset hodin. Ze smíchovského divadla přišlo několik herců a hereček. Nebyli to vlastně herci a nebyli to ani ochotníci. Hráli občas, neměli vlastně ani gáži, ale byli už přece jenom považováni za herce. V té době nebylo na Smíchově herecké družiny v běžném slova smyslu. Čilý regisseur shrnul kolem sebe hlouček adeptů dramatické kariéry a sehrál s nimi v týdnu jedno nebo dvě představení. Byli to mladí nadšenci, kteří byli šťastni, že si mohou zahráti na slušném jevišti. Členové »umělecké lóže« sledovali život na divadle s velikým zájmem. Byli tu znalci poměrů, kteří dobře postihli, že se tu tvoří zárodky příštího samostatného a stálého předměstského divadélka. Na Smíchově nebylo počátkem let osmdesátých obecenstva pro představení denní. Začali diletantsky, začali bez herců, ale pomalu se podnik uchycoval a vyvíjel. Dva tři staří veteráni z bývalé společnosti tvořili vlastně základní sloupy činohry. Praha se živoření tomu posmívala, považovala pokus za hračku, divadlo ignorovala — ale okolí přilnulo ke svému divadélku a navykalo si choditi na představení se stále rostoucím zájmem. Z počátku tvořili publikum jenom takřka známí herců a hereček. Proto v každém představení debutoval nováček nebo novicka, která přijímala zároveň závazek, že se postará o prodej několika sedadel.

Bylo to všechno malounké, bylo v tom mnoho malicherného, umění zřídka kdy zavadilo o chudičkou, skromnince vypravenou scénu, ale ve všem přece jenom byla znatelna jará snaha. (Pokračování.)

JAR. VRCHLICKÝ:

Poslání.

Zda není svět loukou, jež plna květů
a včelou ty na ní ó básníka duchu?
Dny dlouhé ty těkáš ve hravém letu
a nepovšímnut v bouřném kol ruchu.
Ty nemůžeš vědět, co příčinou vznětu,
co látku ti podá, krásy co tuchu
v tvé probudí duši! — Lítáš přec dále,
pel přinášíš v úl svůj od břehu k skále.

Pel s jetele, který krvavě rudý
stře paličky své vstříc polibkům světla,
ať s mateřídoušky sen nese chudý,
ať košatá lípa v červnu jím zkvetla,
ať je to s růže, miláčka bohů,
ať s čilimníku v zdí starých rohů,
ať je to s vavřínu, myrty či hlohu:
ty bezpečně něco si odneseš všudy,
kde s letem tvým krása bleskem se střetla.

To hlavní přijde. — Dílo Tvé vlastní,
co z toho si utkáš, sliješ a stvoříš.
Viď, mladosti snové byli tak šťastní!
Ať v moře to norec blahý se vnoříš!
Svět látka jest Boha, tebou buď básní,
jen ryzí-li láska, v nitru jíž hoříš:
věř: celá ta louka, jež sluje světem,
vzplá pro báseň tobě čarovným květem!

FELIX TEVER:

Mezi břehy.

Plamen lampy, sběleny mléčným sklem stínítka, obléval rozevřené noty na klavíru, tvář hrající i třpytně bílé ruce, z pod jejichž doteku klaviatury tryskaly kaskády tónů, jemných, trochu chladných, kanoucích jak v krůpějích zvukového deště.

Trylb, spočívající nedaleko v lenošce, posloucha! Izu roztržitě, leč díval se pozorně na její hlavu, štíhle z ramen vypučelou, na její tvář, neobyčejně přesných, ač trochu přejemnělých rysů, topících se ve vlnách plavého, šedavě ožehnutého vlasu.

Na stěně za ní kreslil se stín její hlavy, ostrý profil s trochu vyčnívající bradou. Při některém pohybu jejím stín skreslil se, nosík vystoupil i brada, silhuetta zdála se pak náležeti starší, vyhladovělé ženě.

Bystré jeho oko odvrátilo se v takovém okamžení rychle a plaše od nástěnného stínu, utkvělo třeba na psacím stolku přítele Klimše, zataraseného tuctem různotvárných nypů i táhlou vázou, nesoucí hrstku trochu povadlých chrysanthém, anebo kmitlo podél spuštěné portiéry, již se z druhého pokoje draly zvuky mužských hlasů i kouř doutníků.

Bylo po čaji. Jako obyčejně, když měl u sebe své přátele, vyzval Klimeš sestru ku hře. Odcházela z kruhu mladých mužů ke klavíru. V posledních letech sama. V letech dřívějších bývala sledována většinou bratrových hostí. Tenkráte hrála špatně, ale bylo jí dvacet let; dnes hrála dobře, ale bylo jí již šestadvacet; sevšedněla. Možná, že celý bratrův kruh si pohněvala tím, že odmítla nabídky dvou jeho příslušníků. Jednoho z nich všichni milovali, býval nevinným, nebránícím se terčem jejich úšklebků, druhý byl ohyzda, ale člověk výnosných příjmů. Ona byla krasavice, ale bez krejcaru, měla sice ústřeší v domě bratrově, ač jen polovičním právem sesterským, končícím zajisté Klimešovou ženitbou.

Nechápali, čeho chtěla dosíci hrdým a odmítavým chováním. Její záměr, státi se klavírní virtuoskou, nebral nikdo z nich vážně. Patrné její rozběhy k samostatnosti zazlívali jí právě ti, již k ní byli poutáni zálibou a oddalování rozmyslem. Jakýsi tajný hlas jim našeptával, aby ji pokořili, proč nechtěla míti pokoru příslušící poměrům? Počínali se k ní chovati méně dvorně, zprvu soucitně družně, pozvolna nevšímavě. Mluvívali před ní neomaleně o všech osmnáctiletých máčkách, vykvetlých toho roku na plesové půdě Žofína. O máčkách červených, růžových i bílých, kolébajících se na zlaté půdě hmotných základů svých papínků. Končívali své hovory nějakou lítostí, náležející jí, vyjadřující zřejmě soucit nad tím, že se na svobodě dočkala konkurujícího dorostu.

Snesla jejich obdiv osmnáctiletých, nesnášela dobře jejich soucit k sobě.

Odcházela v takových chvílích ke klavíru a odtloukala jim Liszta, bezcitně, s pohrdlivou jen zručností.

Toliko Trylb měl něco chorého vkusu pro první trpké vrásky kolem ženských rtů a k nim se družící hlubší záhyby ženských duší. Nebylo jisto, vyrostl-li vkus tento z přirozené vnímavosti smutků života neb toliko ze známých jeho neúspěchů u všech osmnáctiletých.

Mrštně házela Iza konečné akkordy Lisztovy rhapsodie na klaviaturu.

Trylba tím vyrušila z myšlének Jal se chytati pohledy pohyby jejích paží, bílých, téměř hubených, označených stinnou rýhou pod napjetím svalů.

Tvář její se oživila nádechem růžova a veplul na ni nyní po skončené námaze výraz trochu lítostného klidu.

Bylo mu u ní dobře a přemýšlel chvíli, zdali by nebylo vhodno, svěřiti se jí, rozprostříti před ní pašijové stíny, loudící se v duši šestatřicetiletého po kampani masopustu prázdně vyznělé. Právě před chvílí zabloudil myšlénkami do galerie bohatých nevěst. Ospravedlnil některé své neúspěchy tím, že byl poctivý, že neuměl líčiti zálibu tam, kde jí nebylo. U porovnání s galerií bohatých nevěst líbila se mu Iza nejlépe. Hlas rozmyslu mu sice pravil, že to vůči ní má zůstati při plané zálibě, leč hlas rozmyslu nabýval čím dále tím smutnějšího přizvuku.

Měl služné stačící právě pro něj. Odpočítával hodnoty všech svých návyků, libůstek, svého vkusu, proti nim stavěl hodnotu tak zvané lásky, citu prchavého.

Nebyl by býval příliš draze zakoupen obětí všech druhých zájmů a zvyklostí, tím, co tvořilo moudře volené ovzduší, zabezpečující nejvnitřnější jeho bytosti volného dechu? Přemítal — někdy ovanula jej v její přítomnosti jakási až strašidelně z dáli kývající obava, že by celá pyšná rozumová stavba jeho důvodů se mohla zhroutiti pod jediným žhavým zadechnutím vášně.

Iza opřela loket o klavír, položila čelo do dlaně.

Mlčeli chvíli oba.

»Lisztovy skladby jsou dosti prázdny!« řekla po chvíli rozmrzelým hlasem a zatáhla lampu netrpělivým pohybem.

Usmál se, porozuměl, že se ho nechce přímo otázati na úsudek své hry.

»Hrála jste dobře, ostatně neposlouchal jsem kriticky.«

»Oddával jste se dojmu?« otázka zněla výsměšně.

»Myslil jsem na lecos, přemýšlím rád při hudebním doprovodu, dává to náladu.«

»K tomu stačil kolovrátek nebožtíku Oblomovu.«

»Také někdy stačí, přijde na dobrou vůli.« Vzdychla.

»Proč vzdycháte?«

»Ach, nevím.«

Cítil se maně polichocen jako tak mnohý muž, před kterým žena vzdychne, nevědouc proč.

Iza přejela prsty klavesy vchromatické stupnice, uhodila alterovaný akkord nerozvedouc jej.

»Víte, co jste, slečno Izo?«

»Nu?«

»Takový alterovaný akkord, který čeká na rozvedení v harmonický.«

»Pha —« vyhrnula pohrdlivě hoření ret, pod nímž zableskly podlouhlé, úzké zuby. Neřekl vlastně jiného, nežli si myslili všichni ti muži tam za portierou, ale řekl to lepším slovem, přidal k tomu jiný pohled — pohled zájmu, který pronikal její tváří hloub až do duše. Pocítila onu bezděčnou vděčnost, kterou mají téměř všechny ženy vůči muži, zajímajícímu se o více nežli o jejich mladou tvář.

»Něco chybí vaší hře, vášeň citového odevzdání.«

»Ach nikoli, ještě větší technika jí chybí, technika je vše, věřte, je to ovládání hmoty,« odvětila věcně.

»Mýlíte se, je to snad mnoho, nikoli vše. Jak máte na příklad vniknout v Chopina, který je láska až choře něžná, když —«

»Ano, to se říká!« zasmála se břitce a přestala, dotčena, preludovati.

»Nechci říci, co se říká. Ke vhroužení se v umění nestačí plně prožíti jeden život, nikoli, to nestačí. Neprožíti třeba žádný způsobem té všední vřavy, ale vytušiti sto a tisíc životů, uměti se vhroužiti v jinou bytost tak, jakoby to byla vaše vlastní. — Míti divinaci! — Ale v jakém tempu musí k tomu srdce tlouci, jaké sopky bouřiti v mozku!«

Naslouchala, uměla naslouchati, pozoroval účinek slov svých na její tváři. Cítil v téže chvíli sebe. Před ní mohl sebe lépe cítiti. V hovoru s osmnáctiletými kachničkami, vyčerpaném obdivem jich toilett a přeplněných tanečních pořádků, ztrácel sebe v nudě, rozptýlené leda chutí fysické záliby.

Vyslechnuvši jej, zasmušila se znatelně.

»K doprovodu písní slečny Barochovy má hra snad stačí. Jinak budu vyplňovati pausy mezi jejím zpěvem. Ona je hvězdou prvního řádu.«

»Svým uměním?«

»A milostnými aventurami.«

»Soudíte přikře.«

Zvrátila hlavu a opřevši ji o zelenou zástěnu, stojící za klavírem, dodala trpce:

»Prosím vás, víte to tak dobře jako já. Ctnost ženám nejhůře se vyplácí, velkou většinu svých úspěchů, i duševních, děkují tomu, zřeknou-li se jí.«

Pokrčil rameny, usmál se záhadně, neodpověděl.

»Neodpovídáte?« (Pokračování.)

Svatopluk Čech.

VÁCLAV ŠTECH

Kupte si dům!

Předměstská humoreska.

»O se vám věru divím,« pane řídicí, prál školník Kolečko, »že se stále ještě zlobíte hledáním bytu. Proč pak si nekoupíte dům?«

Řídicí otevřel oči na školníka, jakoby zkoumal, neuzrál-li jeho podřízenec pro bláznec. Teprve za hodnou chvíli hodil do tabákového dýmu, ve který se Kolečko labužnicky halil: »Dům? Já? Co pak myslíte, že se mi válí padesát tisíc v záložně?«

»Vašnosti — pro všechno na světě — ke koupi domu na předměstí není třeba žádných kapitálů. Od čeho pak je kredit, hypotéky, banky?«

Řídicí pohnul kloboukem, jakoby mu byla pod ním uvízla odpověď na školníkův výklad a nevěděla, kudy ven. Ale ukázalo se, že pod kloboukem bylo prázdno.

Proto se ujal slova zase jenom školník: »Kdybych měl půldruhé tisícovky, fleknu touhle sekaturou, donesu na radnici klíče od uhlí a koupím si dům. Prach a cucky — ten mi přece musí dát pak živobytí. Vymačkám z radních koncessi na hospodu a pak už jenom dělám barona«

»Nu ano — koncessi —« namítl řídicí, šťasten, že může přijít s námitkou, jak sluší jeho úřednímu postavení.

»No, dejme tomu, že mi ji nedají. Pak otevru v domě hokynářský krám, dám do něho mechanický mandl, hodím se na obchod s lahvovým pivem a začnu dělat pánům na radnici oposici. Vašnosti — půl předměstí roztočím jako čamrheji! Po nových volbách sedím na radnici já — ale pak bych se školníky zatočil. Vašnosti: půldruhé tisícovky — a do dvou let mi račte říkat: »prosím!«

Teď se školník zasmál, až se zachvěla kuchyně, s jejíhož prahu řídicí k němu hovořil.

»Půl druhé tisícovky,« opakoval si v duchu řídicí, a už nepokládal školníka za blázna. Vždyť tento člověk o všech volbách drží pánům z radnice tuto čtvrt v šachu. Agitovat jak on nedovede snad nikdo, na voličkách plné moci vymamovat, voliče přemlouvat, k hlasování přivádět. Proto dostal školnictví — tyto zásluhy o obecné dobro v místní školní radě byly rozhodujícím závažím, když se jednalo, koho ze šestapadesáti žadatelů obšťastnit.

Kolečko také trochu pokoutničil. Psal do tisknutých formulářů bagatelní žaloby, výpovědi z bytu, supliky a dopisy. Všecky příškolené ulice mají k němu důvěru. U pánů radních je výborně zapsán, poněvadž po řadě v hostincích jejich tamburaší. Vláda předměstí byla tou dobou vůbec v mozolných pravicích členů Hostimila. Ti dovedli tedy spravedlivě nazírati na jeho vlohy. Vždyť i kuplety robil a komické šarže hrával ve spolcích, které sám zakládal a sám zase bořil.

Řídicí měl svízel s byty. V osmi letech, jež na předměstí strávil, stěhoval se pětkrát. Vždycky ho vyhnala piana. Jedno si dával líbit, ale dvou těchto morů nesnesl. Osud nelitostný zapomínal však docela, že pan řídicí velí jedenáctičlennému sboru a více než šesti stům více méně milování hodných dítek — od pana školosprávce si nedal diktovati nic, ale obkládal ho piany jako by jej klávesnicemi chtěl ubít. Nyní ho uvedl dokonce v dům, do něhož se za ním nastěhovala piana tři — mimo harmonium a dva gramofóny . . .

Když školník pronesl smělou myšlénku o koupi domu, užasl řídicí, jakoby mu byli oznámili, že byl přeložen z příčin služebných na severní točnu

Jakže? Koupit dům že je tak snadno? Koupit a nepřijmouti do něho nájemníka s pianem, vypovědit z něho všechny partaje, které mají sluchomorné nástroje, vypudit z něho vše, co zvučí — bydleti pod vlastní střechou, býti domácím pánem? Toť stav, který se rovná sinekuře v nebi — toť pohádkové štěstí!

A tento chytrácký školník praví, že do tohoto blaha vede most půl druhé tisícovky? U všech kvinkvenálek — žena pana řídícího má v domovské záložně uložené věno. Šest tisíc zlatých na čtyři procenta . . .

Nedomyslil. Na chodbě prvního patra ozvaly se hněvivé výkřiky. Jakoby hořelo, povykovala tam osoba jakási — ženština — to již zřejmě prozrazoval orgán polnici zahanbující.

Řídicí zůstavil školníka v dýmu a vznesl se na dějiště povyku.

Resolutní žena stála tu proti chvějící se učitelce, která jí zabraňovala vstup do učebny.

Situace byla jasna: matka lvice dobývala se k mláděti, které bylo zadrženo po škole.

Řídicí jednoduše spor rozuzlil. Matku pozval do ředitelny a zde klidným, avšak studeně úředním tónem otázal se na příčinu jejího nakvašení.

Matka začala jakoby kandidovala na sněm: »Jsem Angelísová, jsem domovnicí u pana Šúšky — který míval v Praze fabriku na biče — a slečna mi holku sekyruje. Dokonce mi ji dnes nechala po škole. To je zakázaný trest — já zákony znám; holku potřebuju doma, vůbec žádám, aby přišla k jiné slečně, nebo ji dám do německé školy. A do novin to dám — do pražských i do zdejších — ať to stojí třeba padesátku —«

Při té padesátce vydychla, aby nabrala dechu. Do této mezery šťastně však vskočil řídicí a spustil zase on kandidátní řeč. Čtyřiadvacet hodin může býti zavřen — prál — kdo ruší klid ve škole. Trest ponechání po škole prohlásil za náležitost, se které není odvolání, a aby náležitě obtěžkal svůj výklad, dodal, že žačku Angelísovou zná. Je to děvče nezpůsobné, hubaté, smělé, vzdorovité.

Neznal sice žačky toho jména, nijak se na ni nepamatoval, ale čím déle pohlížel na peň, tím pevněji se utvrzoval v domnění, že jablko od něho se odkutálevší nebude tohoto popisu daleko. »Ano,« doložil, když byl v rozběhu, »pořád v konferencích jenom slyším: Angelísová, Angelísová!«

Nápad se mu tak zalíbil, že až křičel, jakoby se vracel s hory Sinaj.

»Ježíši Kriste — vždyť ji ani neznají, pane řídicí!« vyjekla matka odsuzovaného dítěte. »Žádná Angelísová sem nechodí. Moje holka se jmenuje Bečvářová — já ji měla za svobodna — ona má jméno po mně. Nebožtík Angelís umřel než jsem si ji dala přepsat!«

Nyní popadal dech zase pan řídicí. Ale úřední jeho záře žádala, aby neustoupil. »Jak pak ji neznám? Bečvářová — ano Bečvářová! A vůbec vám oznamuji, že zůstane při tom, co zařídila slečna třídní učitelka — a mimo to —«

V tom někdo zaklepal a ihned otevřely se dveře, a slečna, jejíž právomoc hlava ústavu právě tak energicky obhajovala, kvapně vstoupila. »Prosím,« zvolala, »Bečvářová mi utekla!«

»Tak? To je moudrá holka! Já jí řekla: jak tě tam slečna ještě jednou nechá, uteč! — Teď tu nemám tedy už co dělat. Poroučím se uctivě!« Střelou vyletěla z místnosti.

Řídicí byl přesvědčen, že těmito událostmi bylo utlačeno tolik paragrafů, že se musí škole náležitým způsobem opět vsadit koruna autority, kterou Angelísová se svou milovanou dcerkou tak neslušně srazila. Proto před celým sborem ve třídě oznámil tresty, které Bečvářovou na tomto světě a v této škole stihnou: nové zadržení po škole, o sto procent delší, sníženi známky z mravů a tak dále.

Byl to rozsudek in absentia. Delikventka byla někde za devátou ulicí.

Paní Angelísová však také učinila opatření. Dítě své drahé do školy již neposlala. Kolečko, který ve jménu zákona přišel zjistit, proč se žačce do školy neráčí, dostal zvěst, že Bečvářová do této školy již chodit nebude. Proč — paní Angelísová mu neřekla, ale připojila pro řídicího tolik ostrých vzkazů, že si je moudrý školník nechal rozumně od cesty.

Nyní se o věci popsalo mnoho papíru, který pak putoval z jedněch kanceláří do druhých. Ale Bečvářové řídicí již neuviděl, ačkoli našel v zákonníku více než deset paragrafů, o nichž soudil, že poženou vzdornou matku i s dcerou do školy v póse prositelské.

(Pokračování.)

Jaroslav Vrchlický.

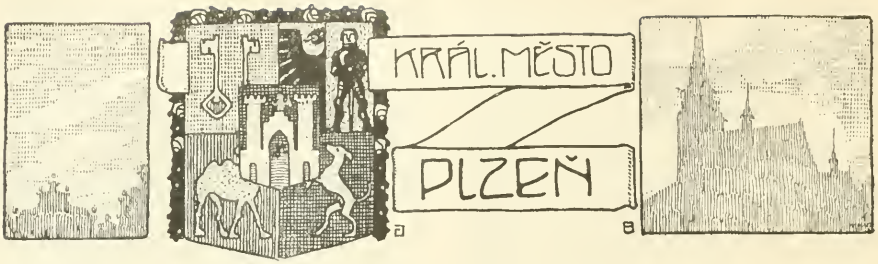

K. JONÁŠ

Královské město Plzeň.

Illustruje J. Benda.

Černá Plzeň! Opravdu černá . . . Díváte-li se na příklad s Lochotínského vršku na »západočeskou metropoli«, neuzříte začasté nic jiného, než těžké vlny hustého kouře a sazí, z nichž prořezují se jen očazené jícny továrních komínů, hřebeny nejvyšších budov a jehlovitá věž chrámu Bartolomějského. Teprve když vítr zaduje a černou dekoraci protrhá, — objeví se vám na chvíli v údolině obnažená masa domů a na jihu za městem malebné zříceniny hradu Radyně, vévodící celému okolí.

»To musí být asi trapné živobytí v tak dusném městě!« polituje jistě mnohý v duchu ubohé Plzeňany, ale lituje nadarmo, neboť — jak statisticky dokázáno — vykazuje Plzeň mezi velkými městy této poloviny říše skoro nejmenší úmrtnost, — jest tedy černá, sazemi prosycená metropole poměrně velmi zdravým místem. —

»Kde saze a kouř, tam ruch a život!« říkají plzeňští měšťané, a věru, že by je nic tak nepolekalo a nezarmoutilo, jako křišťálově čistý vzduch nad křižovatkami jejich ulic. Vědí dobře, co by to znamenalo . . . Plzeň bez kouře přestala by být Plzní — městem velikého průmyslu. V osmdesáti továrnách a velkodílnách, oživených supícími a bušícími stroji, je její síla, zámožnost, opora, přítomnost i budoucnost

Průmysl je tedy Plzni vším. On z poměrně nevelkého města vytvořil veleobec, po Praze v Čechách největší, on roznesl slávu Plzně do nejdálnějších končin světa, on pojistil blahobyt přečetných její rodin i jednotlivců. Divte se pak, že si Plzeňané tolik na něm zakládají!

Gotické domy na náměstí v Plzni.

* * *

Významným a důležitým městem byla Plzeň vždy, jak dokazují její dějiny.

Za krále Václava II. asi kolem r. 1290 vyhlédnuto příhodné místo při soutoku Mže s Radbuzou k založení nového královského města, jemuž dostalo se jména po nejpřednějším okolním hradu a osadě (dnešní Plzenec) a nazváno na rozdíl od této původní Plzně: Novým Plzněm. Hned od počátku svého co do množství přiměřených lánů i co do výše berně byla Plzeň první mezi městy královskými po Praze. A co pro nás zvlášť je význačno: obyvatelstvo tohoto města bylo vždy z převážné většiny české — jako je až dosud. Pravda sice, že k založení jeho povoláni němečtí kolonisté, ale současně s nimi stěhoval se do Plzně, hojně výsadami nadané, i lid

český z celého okolí a ten zde záhy nabyl převahy. Až do válek husitských žilo a vyvíjelo se město celkem klidně. Avšak jakmile z Prahy zadul poprvé vichr náboženského odporu, již v Plzni kazatel při farním chrámu, Václav Koranda, nadšený stoupenec Husova učení, vyzýval měšťany horlivě proti Římu. On také byl to, jenž pohnul Žižku k tomu, že r. 1419 se svými houfy přibyl do Plzně a zde je vojensky vycvičil. Ne daleko tohoto města dobyl také Žižka prvního vítězství v »otevřeném poli«. V. V. Tomek o tom vypravuje: »Jednoho dne, buď ke konci měsíce listopadu nebo v prosinci, vytrhnul Žižka z Plzně do pole proti Nekměři, tvrzi zemana Hynka z Nekměře, spolčeného s Bohuslavem ze Švamberka. Měl tři sta lidu, vše pěšího, a k tomu sedm vozů, na kterých vezl děla, řečená hady, k bohradbu pro svou pěchotu, kteráž od nich odrazila udatně útok, a Bohuslav ze Švamberka musil ustoupiti s pole se ztrátou velikou.«

Než pobytu Žižkova v Plzni nebylo na dlouho; neboť když přitáhlo vojsko královny Žofie a sevřelo město, a když někteří měšťané strojili se potají vydati Plzeň vojsku královskému, Žižka sám nahlédl, že třeba vyjednávat. Smluvil tedy s velitelem královského vojska, Václavem z Dubé, že vydá město za svobodný odchod a odebral se pak se svými na Tábor.

(Pokračování.)

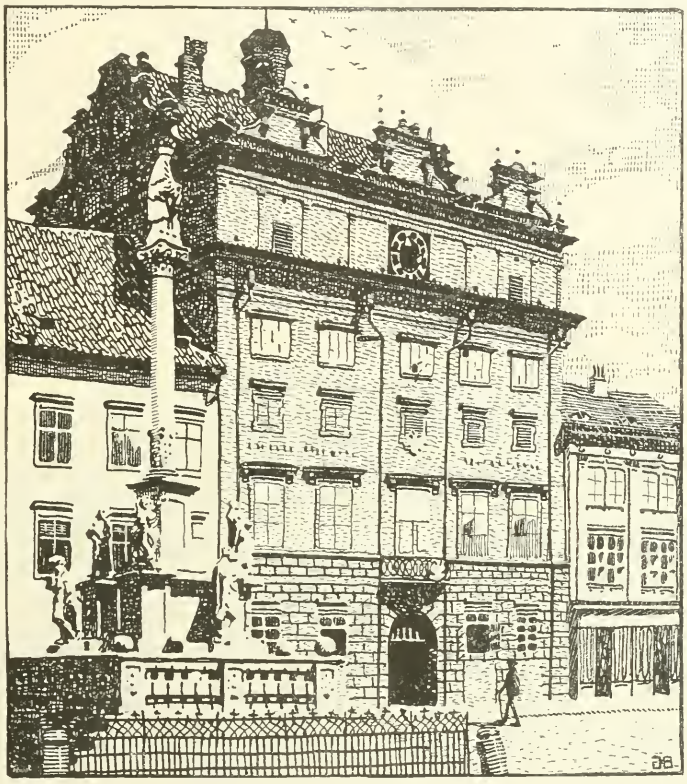

Radnice v Plzni.

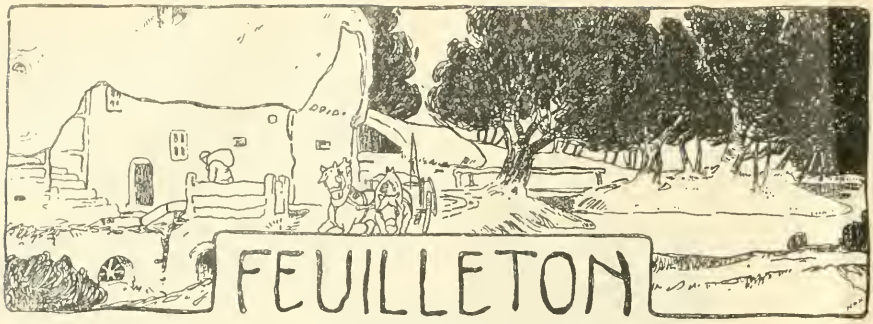

Z LITERÁRNÍHO ZÁKULISÍ.

Prozrazují TŘI KRÁLOVÉ.

1. HOŘKOSTI SALÓNŮ.

Literárních salónů jsme se tedy nedočkali. Všechny pokusy o stvoření tohoto Archimedova bodu, z něhož se měl český globus vsunouti do ovzduší pravé světovosti — veškera námaha o imitaci těchto zahraničních nezbytností byla marna.

Vypravují se pikantní historie, jak nejodvážnější náběhy selhaly. Herec první naší scény byl v takovém rodícím se salóně — kde bylo dekoletáží, diamantů, fraků, čamar, zátek šampaňského a hedvábných portiér — požádán, když už měli všichni

Máj v Slaném. Fot. F. Duras.

J. Antoš B. Šimáček. A. Ctibor. J. Herban. J. Kvapil J. Hozdecký. J. Laichter.
O. Žampach. R. Štech. K. Mašinger. M. A. Šimáček. R. J. Kronbauer. V. Hladík. A. Valc.
A. Sova. F. X. Svoboda. V. Štech ? K. Sedlaček.

piana a zpěvu dost, aby něco zadeklamoval. Chvíli se zdráhal, jak salón žádá, ale konečně svolil a poprosil o nějaký svazeček básní.

U všech všudy — to byla otázka. V celém bytě o desíti komnatách nenalezl nikdo jediného verše. Paní domu, uřícená, rozčilená, přeházela vše ve svých čtyřiceti koutech, když dceruška jak míšeňské jablíčko, rudá již hledáním, připadla na myšlénku, že snad některý nájemník by nějakou takovou věc mohl mít. Ve třetím patře jsou studenti —

Všecka patra zburcována, ale knížka veršů neobjevena. Studenti byli ještě v hospodě a poněvadž si od kufru dnes náhodou vzali klíč . . .

Umělkyni téhož dramatického domu vedlo se ještě hůře. Také chtěli kdesi o půlnoci slyšet její deklamaci, a také nebylo v domácnosti jediného svazku básní. Ale na štěstí byl v domě knihkupec. Ten zburcován tedy a požádán o určitou sbírku. Z té pak tragédka deklamovala.

Ale na Nový rok dostala účet za milou knížku. Když osobně přišla do knihkupectví se bránit, že knížka zůstala u panstva, jemuž připravila požitek, zavzlykal knihkupec, že ji u domácích marně hledali a konečně hněvivě vzkázali, aby ji zaplatil, kdo ji objednal . . .

Zaplatila tedy naše Lecouvrérová . . .

Velkomožný pán, kterého politická kariéra zatlačila do českého ovzduší, a který jednou k lacině večeři pozval mnoho drahých českých hlav, po nepřekonatelném úspěchu tenoristy, jenž zapěl českou píseň, pravil k hloučku umělců, kteří se rozpačitě slezli do koutka: »Já jseň — eh, eh — náramně pro to český. Sehr gut und amusant. Proč by se měl Němec a Čech polykat? Máte eh, eh — máme mnoho exquisit věci. To se rozumí — Schiller und Göthe und Wagner, to nepřijde najednou — ale už se to moc dělá — eh, eh — moc — will ich sagen. Elsa (ta častovala hosty libeznými úsměvy právě v sousedství), wirst seh'n, Češi mají také dobré věci, wirst seh'n Elsa« . . . .

. . . . . .

Ale někdy je strach i z hostů v salonech. Kdesi příliš záhy z večera vzpomnělo se na mladého básníka, který ve vydlouženém fráčku s výšiny svého prvního svazečku skepticky shlížel na netvořící lidstvo. A neopatrné paničce, která měla vysvědčení vyšší dívčí školy s vyznamenáním v kapse, napadlo, nemá-li pan poeta náhodou snad nějaký neuveřejněný veršík při sobě.

Básník jich vyňal po první výzvě z kapsy plný sešit. A z toho chraptivě deklamoval pak téměř dvě hodiny . . .

Myslím, že se krásná paní už nikdy více neodvážila k podobné pobídce.

Když už tak pomlouváme, vzpomeňme pana rady, který do náhlé pausy dojemného smyčcového kvarteta vpadl při jedné domácí večeřici poznámkou: »— pojďte, karty mám s sebou!« —

Jaká pomoc — nepodařilo se. Kdo by hosty ovládnouti dovedl, nemíval snad peněz nebo alespoň dosti prostory v bytě. Kdo měl místa dost, neměl koho pozvat. Komu pak nic takového nevadilo, spojil duševní styky s večeří tak nákladnou, že se báli pak účastníci oplácet. Anebo poskytl všeho tak málo, že se hosté příliš záhy vytráceli.

A nasmáli se pak, když se sešli za chvíli na to v některé pivnici nebo u kavárenského stolu. A napomlouvali . . .

Jediný salon se udržel, poněvadž slouží potřebám opravdovým obsáhlou knihovnou, je přístupen ve dne a beze všech orací. Je to čítárna u Náprstků. Vojta Náprstek porozuměl situaci nejlépe. »Tu jsou noviny, zde knihovnu opatrují dámy klubu po americkém zvyku sorganisovaného, zde jsou sedadla. Chcete-li, čtěte, nechcete-li, mluvte. Přijďte a odejděte bez komplimentů, a uveďte sem opět jiné jako jste sám byl uveden.« V ten smysl vyznával prolog. Proto se chodí hojně ještě dnes k Halánkům na Betlémský plácek, ačkoli už mnoho let zakladatel tohoto salonu odpočívá tam, kde se hosté nevítají.

Literáti tedy nemají v Praze mnoho útočišť, v nichž by se mohli k pohovorům scházet. Redakce, kavárna, divadelní promenoir — toť jsou jediné místa, kde se spisovatelé stýkají na krátké pohovory. Jako v letu z vlaku do vlaku, vždy jen ve spěchu, s chvatem a rozčileně.

Úzké kroužky tu a tam za uherský měsíc sestoupí se v domácnostech některých literátů. Nepodá se více než číška černé kávy, talířek jablek, hroznů, sklenice vody — ale tu je pak doma klep

Dr. Štolba s chotí.

literární, divadelní, trochu politického drožd — ale toho jen málo.

Politikou se literáti většinou již nezabývají. Kdo se nějaké strany drží, mezi soudruhy propagandu ji nedělá. Posměchu by došel.

V Máji vyvinuly se denní styky autorů teprve, když Nakladatelské družstvo mohlo poskytovati místa pro čitárnu časopisů. Tam se potkají přátelé s nepřáteli, vzdají si poctu, jak žádá společenský regulativ, poptají se po svých záležitostech a zase zmizejí, nenašli-li někoho z bližších svých kruhů.

Sejdou-li se přátelé, bývá tu tak živo, že od psacích stolů litají prosby o laskavost větší mírnosti. Sazeči pobízejí, korektury čekají, dopisů třeba zodpovídati malou naplaveninu, doplňovati list — závist těch, kteří pérem tam se potkají hodit nemohou, zplodí leckdy malé napomenutí. Ale bývá málo platno.

V divadle při premiérách nosí se z přízemí na balkon a naopak posudky již o velké přestávce. Jenom referenti utíkají od těchto mlýnů, aby se nedostali v proud suggesce, aby jim z úst nevyklouzlo, čím nemilého autora v posudku originelně bodnou nebo přítele po bitvě prohrané nějak obhájiti se pokusí.

V divadle se křižuje nejvíce nitek literárních našich táborů.

Ale písnička o těch zasluhuje zvláštní kapitolu.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

= **Noviny mládeže.** S novým, zcela původním podnikem předstupuje dnes naše nakladatelství před českou veřejnost. Bohatě illustrovaný, avšak laciný týdeník pro české děti uvádíme dnes do života. K redaktorům jeho: Václavu Štechovi a Dru. R. J. Kronbauerovi přidružili se jako stálí spolupracovníci spisovatelé: Dr. J. Borecký, Dr. J. Guth, Fr. Herites, F. Holeček, A. Klášterský, J. D. Konrád, L. Novák, Dr. D. Panýrek, A. Pikhart, Al. Škampa, Dr. J. Štolba a Jaroslav Vrchlický. První číslo tohoto zcela originelního listu zajisté všeobecně překvapí. Novinkou zvláštního významu je, že v celém ročníku »Novin mládeže« uveřejňován bude první český román pro mládež »Stříbrná věž« od Václava Štecha, bohatě illustrovaný F. Šnajberkem. První číslo na ukázku zdarma zašle každé knihkupectví jakož i Nakladatelství družstva Máje (Praha, Štěpánská ul. 67).

= **Pražský prospekt** čeká velká změna. Tají se dosud, ale skoro již uzrál projekt nábřežní linie od staroměstské mostecké věže kolem kláštera Křižovníků. Jenerál řádu se zanícením pracuje, aby místo dnešní domény vznikl tu palác, v jakém kdysi tento výhradně český řád zde sídlil. Znalci staré Prahy, osvědčení architekti pomáhají, staré rytiny se studují, a zdá se, že získáme záhy obnovení bývalého prospektu, avšak v rámci moderní komunikace. Nová budova křižovnického jenerálství ustoupí poněkud, avšak rozprostranní se na místech dnešního pivováru, který bude zrušen. Rozšířená ulice při Klementině a vzdušný pás nábřežní u vody budou pak lemem sídla českých Křižovníků s červenou hvězdou. Pan jenerál si zajistí čestné místo v lokální kronice, provede-li tuto myšlénku. *k.*

= **Arnošt Kraus a Jaroslav Vrchlický** spojenými silami opatřili pro nejprimitivnější scénu, pro divadlo s »dřevěnýma aktéroma« zajímavost: »Johannes Doktor Faust« zove se nový repertoirní kus, jehož bliženeč v naivninké a proste úpravě patriarchy loutkových divadel Kopeckého konal pravé divy. Jen děti by dovedli říci, co kouzla a půvabů je v té Faustovské kronice.

Jako ve všem na světě, došlo a musí dojíti k revisi toho, co se dětem předkládá. Hra Kopeckého právě proto, že těší se tak ohromné oblibě u drobného publika, musela býti vystřídána dílem, důstojným věci i účelu, jemuž slouží. Nový kus pro děti napsali proto dva povolaní autoři — professor německé literatury na české universitě dr. Arnošt Kraus a velmistr české poesie Jaroslav Vrchlický pustili se do společné práce a vykonali dílko, jež dostane jistě do vínku velikou popularitu těch, pro které je napsáno. Knihu vydalo Nakladatelské družstvo Máje a ozdobilo ji velice případnými obrázky, jež namaloval F. Šnajberk. —*r.*

= **Revoluce na gymnasiu.** Smělé drama napsal Robert Saudek, dnes nejenergičtější propagátor české literatury za hranicemi. Odvážnou rukou sáhl na konflikt, kterého se u nás dosud nikdo nedotkl. Líčí spor studenta s professorem a při tom nemilosrdně pitvá poměry středoškolské. Drama je psáno velice bystře a tragický průběh jeho dovede otřásti i člověkem silného nervstva.

Naše nakladatelství vydalo tuto studentskou tragedii tiskem. »Revoluce na gymnasiu« je zadána Národnímu divadlu v Praze, ale provedení jejímu staví se v cestu rozmanité překážky. Především nemá divadlo dosti herců pro osm důležitých rolí studentů; myslíme však, že by se tato nesnáz dala odstraniti akvisicí několika mladých herců z našich předměstských scén. Mimo to prý však byly vysloveny obavy, aby konflikt, který roztíná se katastrofou velmi chmurnou, nevrhl povážlivé stíny v studující mládež . . . Těchto obav nebyli jsme také úplně prosti, ale tím spíše bylo naší povinností vydati drama to, aby toto zajetí v půdu dosud nedotčenou mohlo býti podrobeno všestrannému posudku. Vydáváme Saudkovu hru právě v »Divadelní knihovně Máje«. *mk.*

= **Fedrfechtýř.** Antonín Schulz halí své dramatické práce v zlatohlav nádherné dikce. Jeho řeč

je vzácné tkanivo, stylistickými perličkami svítící a zlatými nitkami roztomilého archaismu planoucí. Vydali jsme tuto historickou hru Schulzovu proto, poněvadž v nynějším suchoparu historických her bude asi zvláště vítána. Ochotnické spolky, které úplně odstoupily již od her dějinného koloritu, najdou ve Fedrfechtýři výborný a nikoliv nesnadný kus pro svůj repertoir. *B.*

— **Nové čítanky.** Tiše, bez hluku vykonává se v českých školách obecných nejvýznamnější reforma. Každého roku několik starých čítanek ustupuje novým, které jsou v každém ohledu znamenitou náhradou za suchopar odstraněných knih. Nemá tím tvůrcům čítanek před čtvrtstoletím zavedených býti činěna výtka. Tehdy vládli školství našemu lidé, kteří ani skoro česky neuměli a politika tehdy těžce kladla ruce na slovo tisknuté pro české žactvo.

Nové čítanky, na nichž se déle šesti let již pracuje, vznikaly již za poměrů valně změněných. Šťastnou náhodou padl úkol opatřiti nové čítanky našim dětem muži vzácného rozhledu — zemskému inspektoru Františku Wenigovi — a ten dovedl v čelo redakčního aparátu postaviti opět velice způsobilého znalce školských potřeb: Jana Jursu. Venkovské i městské školy každým skoro rokem obohaceny jsou o nový díl čítanek. Letos dokonce přibyly tři mohutné svazky pro školy vesnické.

Je pochoutkou ponořiti se v tyto nové knihy, o které opírá se práce učitelova nejintensivněji. Jsou to ukázky novodobého směru vychovatelského. Ze života a ne z výmyslů suchých brány jsou popudy k těmto svazkům knihy nejdůležitější — proto zrovna hřejí její stránky plné rozumného poučení, plné pravdy a prosté vší úzkoprsé pedanterie.

Nové naše čítanky jsou zároveň výbornými anthologiemi českého písemnictví. Zrovna nás láká, abychom některé ty perličky její zde doslovně otiskly. Kdyby bylo místo, věru, že bychom se nerozpakovali.

Myslíme, že z nových čítanek získají nejenom naši školáci, ale že lecčím z jejich obsahu doháněti bude ve svém nitru i mnohý tatínek a maminka. *Sp.*

— Bedřich Jiříček: **Vznik a konec světa.** Thema obrovské a těžké. Literatura skoro nepřehledná. Kdyby se o ně pokusil nějaký věhlasný chemik, geolog, astronom, fysik (geograf, v dnešním širokém slova smyslu) nebo přírodník vůbec, knihu vzali bychom s napjetím do ruky. Kdo je však Bedřich Jiříček? Nu, buďme shovívavi. Z dobrých kněh bylo by lze i neznámému dilettantu sestaviti cennou kompilaci. Autora vedla dle předmluvy snaha ukázati, není-li mezi vírou a vědou rozporu o tom, jak povstal svět a jak skončí. »Kazatel (katecheta i učitel) učí o tom podle bible a je zvědav, co o tom praví věda.« My jsme zase zvědavi, odkud spisovatel čerpal. »Výtečné« dílo »Ueber d. Kosmogonie vom christlichen Standpunkte« od jesuity C. Brauna »nejvíce se mu zamlouvalo«. Nám ne — spisy jesuitů čiší na sto kroků laictvím. Vždyť má kosmogonie krásnou literaturu vědeckou anglickou, francouzskou a ruskou, a nezná-li autor těch jazyků, i německou — proč z nich autor nečerpal?

Četli jsme v životě už mnoho nesmyslů a proto ze zkušenosti dříve listujeme knihy, než je čteme. Stalo se tak i s touto knihou. Zvláště »vysvětlivky pro neučené« v knize Jiřičkově hned nám padly do oka a v nich moudrosti takovéto: atom, prvek — amoeba, nejnižší tvor — delirium, horečné blouznění (při deliriu nemusí býti žádná horečka) — embryo, zárod (sic!) — konserva, nádoba, v níž se nekazí věc uschovaná (dle toho byla by kapsa s peněženkou konserva, neboť se v peněžence nekazí věc uschovaná, na př. peníze a také v kapse nikoli) — mechanismus, stroj — spirála, kruhovitá čára pořád se užící (sic!) atd. atd. Bojíme se, že s těmihle vědomostmi autor problem vzniku a konce světa nerozluští. Ale neměl by se s nimi pouštět ani do kompilací o tom předmětě, neboť takovým spisem dle všeho pro prostinké lidi určeným spíše zmate čtenáře, než poučí. *Dr. A. M.*

— **Tomáš Rebec:** Živnostenské právo rakouské I a II. Illustrované katechismy naučné. Katechismy, které firma Hejda a Tuček redakci

Dr. Pippich s choti.

geologa V. J. Procházky uvedla před několika lety v život, utěšeně pokračují, 4 svazečky zapadají do věd právních, 2 do chemie, ostatní obírají se esthetikou, dějinami hudby české, naukami obchodními, zeměpisem všeobecným a jeden konečně, stejně praktický jako dokonalý je více slovníkem než katechismem (slovník český). Není možna na tomto místě kritika vyšlých svazků, ani není v moci jednoho recensenta rozuměti všem těm oborům a kritisovati je. Chceme tu upozorniti na spis Rebcův, jehož první díl obsahuje zřízení živnostenské a provozování živností, díl II. pak probírá právní poměry týkající se pomocnictva a správu živnostenskou. Máme řadu autorit universitních v oboru tom, máme při magistrátě živnostenský referát obstarávaný několika konceptními silami právnickými — ale spisek širším kruhům o předmětě tak důležitém vyšel z péra Tom. Rebce, který není ani JUDr. ani profesor universitní. Že nenapsal spis špatný, svědčí už to, že I. dílu dostalo se ceny Svatobora po výroku poroty, ve které zasedali universitní odborníci. Spisy toho druhu, jako je Rebcův, nenáležejí k literatuře, která se čte od první do poslední stránky, nýbrž je to dílko, ve kterém se hledá poučení v případu potřeby. Tu je ovšem důležitý rejstřík věcný, jenž je v knize přepečlivě sestaven. Dle něho referent probral několik kapitol, jež nejvíce souvisejí s jeho povoláním a shledal, že autor spisu ovládá literaturu předmětu domácí dokonale a zahraniční až na některé omluvitelné mezery dobře. To je pro spisovatele dílka, které tanguje tolik rozmanitých stavů a oborů věd a praktického života, svědectví vskutku lichotivé. Zvláště uvítá čtenář, dělník, zaměstnavatel a lékař zevrubnější zřetel k úrazovnictví. Jazyk práce je čistý a jasný. —*s*— *a*.—

⁂ **Naše letošní prémie.** O Mikuláši Alešovi se říkává, že jest nejnárodnějším českým umělcem. A právem. Nikdo po Mánesovi nevnikl do ducha českého lidu, nepochopil jeho smysl výtvarný, projevený rázovitým národním ornamentem, a nevssál tolik té prosté poesie lidové písně, jako Aleš. Tisíceré jeho kresby zdobí české časopisy a knihy, práce jeho dodávají karakteristicky českého rázu průčelím přečetných domů zvláště v Praze i v Plzni, Vodňany vyzdobily jeho ornamentem starobylý svůj chrám, jenom na stěny českých příbytků, tam, kde je srdci lidu nejblíže, doposud se nedostal. Jsme šťastni, že můžeme čtenářstvu Máje jako prémii nabídnouti první reprodukci Alešovy kresby, určenou pro výzdobu bytu.

Bylo nám to umožněno velikou ochotou a vzácným porozuměním pana Ot. Zachara v Kročehlavech, jenž s opravdovou radostí zapůjčil nám k reprodukci kollorovanou kresbu Alešovu, illustrující píseň »Kde se pivo vaří«, jejímž jest majitelem. Originál jest z největších a také nejzdařilejších kreseb Alešových. Způsobem nedostižitelným vyjádřil tu mistr lehkou veselost písně i bodré povahy figurek, oživujících naše pivovary. Diskretní kollorit dodává kresbě milého půvabu.

Obraz výborně reprodukovala firma Husnik a Häusler v barvách originálu. Čtenářstvu Máje dostalo se Alešovým obrazem prémie veliké ceny umělecké a při tom typicky české. *Yz.*

⁂ **Brněnský ohlas.** Na Moravu by se měli posílati naši pohodlničkové a naši škarohlídi. Ne, aby se tam učili kritice, ale práci.

Řada poněmčených měst byla vrácena českým rukám — ne snad že shnila v nich germanisace, ale že přerostlo ji rozumující češství. Na každém tom úspěchu je do statisíců krůpějí slz, potu a krve. Nepřátelství má zde tisíce hlav. Nestačí je utínati — musí se planoucí pochodeň držeti stále u zkomolené šíje — sice rostou místo hlavy hned dvě a se zuby ještě dravějšími.

Již se počítá, kdy v naše ruce padne Brno. Zaslechnete tuto prognosu každou chvíli. V příjemné společnosti besední zahrady brněnské vysvětlovali nám zasvěcení nadšenci, kteří o každém energickém pracovníku na jazykové hranici vědí a každý operační krok pozorují, že Brno se dostane v české ruce asi naposledy. Tím teprve bude dílo návratu poněmčených měst korunováno.

Nedřímají tu snad pracovníci, naopak; zde se každým rokem o několik kroků postupuje ku předu — ale Němci jsou tu ve výborné zbroji. Předáci jejich se již ani netají přesvědčením, že v českém kraji zde německví Brna rozplyne se jako zlomek cukru v míse mléka — ale necouvnou: dají se jen přemoci. O každou píď chodníku musí se bojovat.

Boj je tím nesnadnější, poněvadž brněnští Němci mají spolehlivé lidi na hlavních baštách a slunečko vládní přízně jim nikdy nezachází. Správa Brna je v rukou chytrých osob, které českému živlu elegantně, často se sladkými úsměvy a s vybranými zdvořilostmi chodí smáčknout hrdlo.

Všecka veřejná opatření dějí se jen za stálého zření k otázce, neprospěje-li to Čechům? Regulace ulic, umístění škol, dislokace úřadů, úprava města, obsazování míst atd. A kde nezmar českého rozvoje vyhodí nové kličky, už je tu německá geometrie, aby mu zničila podmínky života. Celé čtvrti nemají na př. definitivní regulace jen proto, že není v pevných německých rukou tu tolik půdy, aby na prostoře nějak vyšetřené nemohlo vzniknouti stanoviště Národního divadla.

Přes tuto úhořovitou hladkost brněnské správy, která dle vnějšku města není v rukou lidí neschopných, české vody stále stoupají.

Je radostno poslouchati bojovníky naše, ukazující, kde byl český normál před čtvrt stoletím, před patnácti, desíti a pěti lety. Tak jemně se tu rozeznává, že se ukáží i úspěchy jediného roku.

Na politické výhry zdejší našinci mnoho nestaví. A když, tedy jen jako má pomocné opatření. Bojuje se spolkem, školou, divadlem a knihou. To jsou nejspolehlivější naše batterie.

Zřízení university znamenalo by tedy pro češství Brna nesmírně mnoho. Proto však také je tak ohromný odpor na straně druhé. Ale stoupající voda je živel nepřekonatelný — proto dočkáme se zbudování této hlavní veduty a dočkáme se i českého Brna. *Un.*

+ **Obecní dům u Prašné brány.** — Záležitost stavby obecního domu hrozí uváznouti na písčině. Známo, že předložený projekt architektů pp. Balšánka a Polívky nedoznal v komissích na radnici příznivého přijetí pro malou výnosnost. Také v některých kruzích interessentů — jmenovitě hostinských — narazil projekt na odpor. Nyní, — jak se dovídáme, předloženy byly jmenovanými autory nové studie, které jsou právě na radnici předmětem bedlivých úvah.

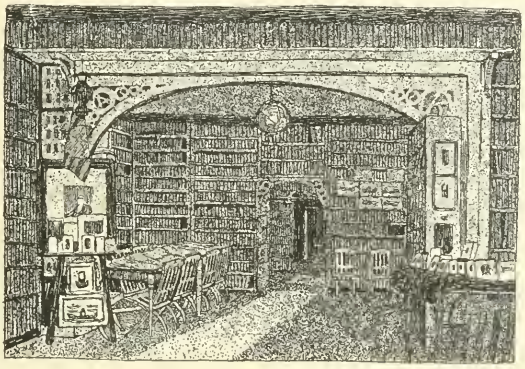

Čítárna u Náprstků. Kreslil V. Brunner.

Uznáváme chvályhodnou snahu naší obecní representace, nepouštěti se do podniků, pro Prahu finančně nevýhodných, avšak žádáme, aby veškeré toto jednání nedělo se za zavřenými dveřmi na radnici, nýbrž za plné kontroly veřejnosti. Jsme přesvědčeni, že mnohý odpor ztichne a mnohé že se veřejnou diskusí přivede do správných kolejí. Veřejnost, která tak sympaticky celý projekt uvítala, má právo požadovati v této záležitosti plné jasno. Nechť projekt založen jest v tom či onom směru, myslíme, že od jistých zásad za žádných okolností upuštěno býti nemůže. Mezi ně řadíme myšlénku společenských místností s řadou sálů, veřejným účelům (v první řadě osvětovým) sloužící. Od požadavku menšího divadélka, třeba jen ochotnického, nemělo by býti upuštěnou. Místnosti kavárenské a restaurační buďtež zařízeny v tom rozsahu, jak jich ku používání společenských místností potřeba jest.

Kategoricky ovšem požadujeme od autorů, aby zevnějšek budovy byl důstojným blízké Prašné brány. Jak se dovídáme, jest rektifikovaný návrh založen na myšlénce, celého přízemí využitkovati na místnosti obchodní. Kavárna a restaurace zaujímají celý mezzanin. Velká dvorana z dřívějšího projektu odpadla vůbec a místo ní navrženy jsou v přízemí místnosti obchodní. První patro se svými sály, salony, čítárnami a jídelnami zachováno jest z projektu dřívějšího. Stavební náklad rozpočtěn jest o 500.000 K níže, totiž na 2,900.000 Korun. Dle předložené kalkulace byl by to podnik skutečně lukrativní. Nadějeme se, že pro zájmy hmotné nebude zapomenuto cílů ideálních, které pohnuly královskou Prahu k zakoupení těchto důležitých míst a doufáme, že obecní dům bude vskutku i representačním pro naši caput regni Bohemiae.

∸ **Em. Meliš:** Potraviny v domácnosti. Knihovna českých domácností. Poslední svazek praktické Šimáčkovy biblioteky přináší soubor praktických pouček nezbytných každé domácnosti, o uschovávání, zužitkování a zasílání ovoce, zeleniny, masa, másla, zvěřiny a jiných potravin. Starý zkušený hospodářský spisovatel český ujal se tu péra, aby zpracoval látku jak pro hospodáře tak pro diaetetika důležitou. Čím citelněji postrádáme v české literatuře spisu, který by diaetetiku, pro život člověka tak nezbytnou vědu, nejdůležitější takřka obor hygieny probíral, tím vítanější musí nám býti každý spisek, jenž českému čtenáři aspoň nejpraktičtější poznatky předkládá, jimiž je se mu říditi, aby rozklad a vůbec zkázu potravin zamezil a tím ušel ztrátě hmotné i — což citlivější ještě — na zdraví svém a svých milých. Třebas kniha všímá si více hospodářské stránky věci, přináší přece ve svých odstavcích tolik hygienicky důležitých pokynů a — nota bene — z praxe čerpaných, tedy ne snad theoretických, že bude jednou i spisovateli české diaetetiky vítanou příručkou.

Látku rozdělil si autor ve dva oddíly. V prvním pojednává všeobecně o uschovávání potravin (sklep, spižírna, sušírna, vahy atd.), v druhém dle abecedního pořádku probírá jednotlivé potraviny, uváděje jak se uchovávají, zužitkují, zasýlají atd. Místy přimíšeno trochu kořenitého humoru (koroptve.) Jazyk správný, úprava knihová pěkná. *am.*

∸ **Výkonný výbor národní strany svobodomyslné a krvavá literatura.** Letošního roku konal se v Mladé Boleslavi sjezd krajských důvěrníků národní strany svobodomyslné, na němž nejednáno pouze o politických záležitostech, nýbrž debatováno také o kulturních potřebách venkov-

ského lidu. Referent v této záležitosti, krajský důvěrník p. MUDr. Josef Satran, obvodní lékař v Bakově nad Jizerou známý národní pracovník, poslal v souhlase s důvěrníky kraje mladoboleslavského výboru národní strany svobodomyslné v Praze memorandum, v němž činí celou řadu návrhů, jakým způsobem nutno postupovati, aby o duševní stra[illegible]ní lidu bylo postaráno lip, než jak tomu je v celé řadě okresů v severních končinách našeho království. Memorandum ono obsahuje toto dozajista pozoruhodné místo:

»Považuji za svou povinnost, upozorniti co nejdůtklivěji na invasi kolportérů s tak zv. »krvavou literaturou« vysílaných do našeho kraje vídeňským knihkupcem Josefem Rubinsteinem. Mám za to, že není hned tak místa v Čechách, kde by se neblahá a pro náš lid osudná kokotice rozplemeňovala tak úžasným způsobem, jako v našem Pojizeří. Mám po ruce romány »Jenovefa« a »Zmizelé dítě« (autorem jejich je jakýsi Alexandr Sternberk, »spisovatel« románů »Deset let zahrabán« atd.) jež nalezám skoro v každém třetím zdejším stavení Jen abych uvedl jeden případ, jmenuji nepatrnou osadu Trenčín u Bakova nad Jiz., kde je řada odběratelů. Do lidu se strašná tato četba zrovna vnucuje dotěrným obtěžováním a přemlouváním, a odběratelé lákají se různými vnadidly, zejména slibováním »skvostných prémií«, sestávajících z modlitebních knížek, vázaných ve velejemném anglickém plátně, »sličných« obrazů, provedených v olejových barvách a pod.

Třicet, čtyřicet až padesát sešitů obsahuje zpravidla taková románová tasemnice, slátanina to nejbanálnějšího druhu, psaná češtinou, která lid kazí, nás ponižuje a degraduje. V kraji, kam dochází bohužel úžasně nepatrný počet lepších našich publikací, v dědinách, kde marně bychom pátrali po lepším kalendáři, neřku-li slušném časopisu nebo dokonce knize, je až dvacet odběratelů krvavého románu, za který vydají odběratelé až pět zlatých. — Jako lékař mám příležitost, seznati domácnosti našeho lidu, přijdu do rodin, kam nikdo jiný hned tak snadno se nedostane a poněvadž pozoruju, jak se tu románové tyto kobylky rozmáhají, jak zaplavují houfně naše dědiny a čistý, nezkažený náš lid svým obsahem otravují a znemravňují, upozorňuji na zjev tento sl. výbor národní strany svobodomyslné a prosím, aby toto moje podání vzato bylo v nejbedlivější úvahu a aby sl. výbor uvažoval o tom, jakým způsobem dalo by se konečně jednou tomuto systematickému otravování našeho lidu, jež bohužel občas v časopisech se objevující výstrahy zameziti nedovedou, zabrániti různým činem!

Mám za to, že dalo by se tu nejlépe čeliti tím způsobem že by postaráno bylo o to — sl. výbor by se snad mohl dorozuměti s některou naší literární a uměleckou korporací nebo snad s některým nakladatelstvím — aby krvavou tuto záplavu literárních románů vytlačily — cenné, našimi předními literáty psané romány, opatřené touž obálkou, jakou mají romány nyní našimi i cizími firmami kolportované. Rozumí se samo sebou, že by bylo nevyhnutelno, konkurovati s nebezpečnou kolportáží i v tom směru, že by se slíbily prémie, které by měly ovšem uměleckou cenu a tím by se staly zároveň ozdobou našich venkovských domácností, kde nalezáme dosud triviální a nejbídnější barvotisky.« —r.

⊙ **Naše vyobrazení.** Dnes počínáme uveřejňovati obrázky z kruhů literárních a myslíme, že přijdeme vhod. Nastřádali jsme obrázky zajímavé. U všech skoro dosti povídá již nápis, jenom skupinu ze Slaného nutno doplniti několika slovy. Mimo literáty pod obrázkem jmenované jsou ve skupině: p. Dr. O. Žampach, úředník v ministerstvu, p. R. Štech, architekt v Plzni, nakladatelé p. Boh. Simáček a p. J. Laichter, řiditelé škol p. Ctibor a p. Manšinger, redaktor p. J. Hozdecký, městský radní p. K. Sedláček a akad. malíř p. A. Velc.

Jedna postava je záhadna. Kdo se skrývá v masce divadelního »kritygra« V. Lebedy, nepodařilo se vypátrati. Zvláštní cenu má však obrázek, poněvadž je historicky retrospektivní. Skupinu, která tak lehce vznikla před 14 lety, dnes by žádný fotograf na světě před svůj objektiv nedostal. Tak jsme se zatím rozvětvili.

Toto číslo vydáno dne 16. září 1904. — OBSAH: R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — JAROSLAV VRCHLICKÝ: Poslání. — TELIX TĚVER: Mezi břehy. — VÁCLAV ŠTECH: Kupte si dům! — K. JONÁŠ: Královské město Plzeň. — FEUILLETON: Z literárního zákulisí. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE: Autograf Fr. Palackého. — Svatopluk Čech. — Jaroslav Vrchlický. — Gotické domy na náměstí v Plzni. — Radnice v Plzni. — Máj v Slaném r. 1890. Fot. A. Duras. — Dr. Štolba s chotí. — Dr. Pippich s chotí. — Čítárna u Náprstků.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nadovelujeme vůbec, otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. VÁCLAV ŠTECH, POŘADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GRÉGRA A SYNA

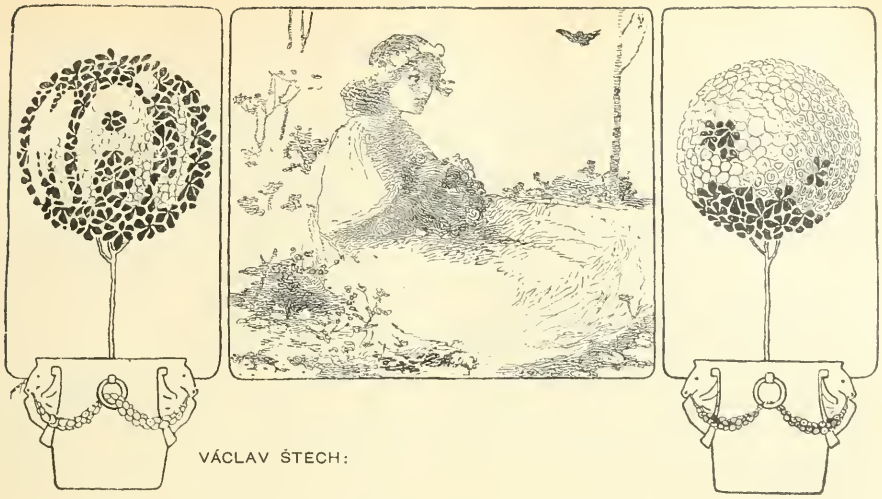

VÁCLAV ŠTECH:

Kupte si dům!

Předměstská humoreska.

(Pokračování.)

Paní Angelísová byla nade všecky paragrafy. Místo ní a místo jejího dítka přišel po několika nedělích dokument z Dolního Hejlova, oznamující, že na škole tamní zapsána byla žačka Růžena Bečvářová, která se k svému dědečkovi v této obci z pražského předměstí přestěhovala. Školní správa žádala o listiny žačky se týkající.

Za týden teprve přišlo z radnice oznámení, že bylo pí. Angelísové, domovnici, přísně nařízeno, aby žačku do školy bezodkladně poslala, jinak že by atd.

Pak zase řídicí napsal a na radnici poslal oznámení, že paní Angelísová dceru svou jedinou poslala do Dolního Hejlova, zapsal to do jednacího protokolu, do rubriky žaček ubylých, do výkazu, do příručního seznamu, do indexu a při každém opisu jména paní Angelísové syknul, jakoby byl lízl kyseliny sírové.

Ale vždycky se ohlédl, není-li nikdo přítomen v ředitelně, poněvadž bylo jeho povinností, aby úřad svůj konal s láskou. Ale do Angelísové posílal hroma.

Na počátku nového školního roku objevila se zrakům řídicího učitele opět jednou Angelísová, a opět ve škole. Stála před třídou u učitelky nedávno z venkova přibylé a horlivě jí něco vykládala.

Řídicí si řekl: »Aha, holku má už zase doma. No počkej, s tebou si ještě promluvím!« Aby bylo jisto, ve které třídě Bečvářová jest, zašel do ředitelny prohlédnout výkazy žaček přibylých. Ale ani pohádky tu nebylo po tomto jméně; za to v soupise místní školní rady bylo zapsáno, že Bečvářová letos chodí do školy německé v místě.

Znala zákony tedy paní domovnice — věděla, že ve školním roce smí jenom přestěhováním dítě ústav zaměniti. Proto šla do Hejlova Bečvářová — teď do německé raději než pod nůž lonské sekatury.

Hrdinná matka vzdorovala škole do posledních nábojů. Co tu však nyní shání? pomyslil si řídicí a vyšel, aby učitelku, neznalou místních poměrů, upozornil na energii paní Angelísové.

Domovnice smejčila lemem naškrobených sukní již schody, proto šel řídicí přímo k slečně a stručně ji řekl, že Angelísová je na školní osoby metla.

Učitelka podala však řídicímu zajímavé vysvětlení, proč ji paní Angelísová vyhledala.

Hledala byt na předměstí o prázdninách s otcem, který by rád pense v pražském vzduchu užil. Na chodníku před tabulkou hlásající prázdné byty seznámili se s paní Angelísovou. Velice úslužná panička pověděla jim o desíti bytech a konečně do jednoho je vpravila. Ale později zjistila, že by tatínek rád nějaký menší dům tu koupil, a vida: dnes už jim přišla nabídnout jeden. Týž, ve kterém

domovničí. Půl čtvrta tisíce zlatých na hotovo-ti je třeba a dostanou dům jako z cukru. Za dvaadvacet tisíc. Uloženého půl čtvrta tisíce ponese čistých osm procent. Paní Angelísová za prostřednictví nežádá více než padesát zlatých.

Řídící udivem až škytnul.

On řídí školu velikou jako hrad, zná ministeriální výnosy, umí citovati Komenského a v konferencích radí všem jako Sokrates — ale praktické otázce na zoubek se podívati nedovede. Tahle zástěra trhá ještě botky koupené snad na maloměstském jarmarce, ještě se tu na předměstí ani neohřála a kupuje už domy. Půl čtvrta tisíce má jenom v ruce — kdyby se jí optal, jaké úřední opatření učiní, dostane li jedna žačka její spalničky, omdlí rozpaky — ale kupuje dům. Na předměstí — za dvaadvacet tisíc!

Poslouchal, poslouchal slečinku — ale v duchu rostl nad její frisuru jako starozákonný prorok školník Kolečko, dlouhou ruku vznašeje ke stěně, kterou místní školní rada z příčin úsporných ani letos nedala obílit, a psal tam ohněm: »Kupte si dům! Kupte si dům!«

Vždyť bydlí nyní v hotové siberii. V kasárnech znějících od rána do noci hudbou jako taliánský flašinet, otřásajících se lomozem neumytých dětí a povykem vzájemně si vzdorujícího nájemnictva.

Kupte si dům! znělo mu nyní hlavou jako nový uliční popěvek. Ani učitelku neposlouchal — jenom když školník zazvonil, porozuměl, že ho prosí, aby nikomu o jejich plánu nic neříkal. Aby se to vlivem cizích osob nepohatilo.

Když se řídící ve své třídě vzpamatoval, uvědomil si, že před učitelkou poněkud vypadl ze své chéfovské role. Proto je řídící na světě, aby rady udílel, nedbaje toho, je-li jich kdo žádostiv.

V přestávce o desáté hodině pozval si za to učitelku do třídy a dal jí rad zásobu. O všem aby se s tatínkem přesvědčila, než dům koupí. A ze své theorie ukapoval jí pokynů: aby se podívali, je-li dům dobře stavěn, má-li řádné základy, nejsou-li sklepy vlhké, krovy shnilé, a je-li nájemnictvo pořádné. Do knih aby se podívali, není-li na domě nějaká nepohodlná služebnost, zamlčený dluh anebo vypovězděná pohledávka.

Učitelka poslouchala, děkovala a dodala, že tatínek mimo to na berním úřadě zjistí, kolik daní se platí, jaké nájemné se v domě vybírá, na obecním úřadě se přesvědčí, je-li zaplaceno stočné, poplatky za vodu, obecní dávky a na kolik let ještě je dům od daní osvobozen.

V duchu se pan řídící chytal za nos. Bože — ta holčina ví toho více než já — pomyslil si, neboť na to vše by byl sám nepřipadl. Ale z role rádce zkušeného nevypadl. Aby byl dobře dvůr dlážděn, žlaby v pořádku, chodník srovnán a vůbec — vůbec — aby bylo vše ve své míře.

Učitelka, jak ji služební poměr předpisoval, přijímala vše s velikým povděkem a děkovala, až se i řídícímu zdálo, že je vděčnosti její dávka nepoměrna.

Pak odešla, ale se slibem, že poví, až bude něco nového v jejich rozběhu na dům.

Na trní byl nyní několik dní pan řídící. Ale konečně se dočkal zpráv toužebně čekaných.

Učitelka přišla se zvěstí, že dům vynáší opravdu čistých osm procent. Je na šest let ještě daní prost, dobře stavěn a v úplném pořádku. Nájemnictvo pak má přímo nepřekonatelné. Učitelka podívala se s tatínkem v každém patře do jednoho bytu, ale žasla prý nad elegancí nábytku, portiér a všeho ostatního. Všude je vitaly paničky v elegantních nedbalkách — to jsou partaje, že bude těžko dát některé výpověď, aby bylo místa pro nás — řekla učitelka. Pozejtří budou podepisovati smlouvu u advokáta.

Tentokráte šel řídící k obědu velice rozladěn. Záviděl — docela záviděl učitelce toto terno. Taková venkovská putina ani se na předměstí neohřeje a už padne na takové štěstí. Jsou lidé, kteří tu mají vážný úřad — řídící se vypnul — kteří něčemu rozuměji, ale je takové štěstí nepotká.

Doma se polévky sotva dotkl, do masa a příkrmu jen vidličkou ťukl a již šel do pokojíčku zakouřit si, aby byl sám.

Paní řídící byla nešťastna, že už zase úřad manžela rozladil a vzdychla si, jaké těžké povolání má její muž. Ano — ano, řekne se: řídící! Ale co to znamená, nikdo nepochopí. Ta práce, ty starosti a zodpovědnost!

Když si odpoledne řídící sáhl pro klíč od ředitelny za školníkovy dvéře, vypověděl několika slovy, že tatínek nové slečny učitelky bude toho a toho čísla domácím pánem.

Řídící rád školníkovi někdy takovou lacinou sdílností odhaloval své dobré srdce. Chéf má míti také nějakou strunu z hedvábí. Podporuje to popularitu a školník, který denně vymetá hospody pánů radních, jistě nesmlčí, že je škola v pevných, ale zároveň i měkkých rukou.

Kolečko vyslechl novinu, ale pak se postavil jakoby ho měli v nějaké parádní roli ochotnického představení fotografovat. Po chvíli teprve řekl: »Snad by to, pro Pána Boha, ti lidé nekoupili?«

»Pozejtří se píše smlouva!«

»Pane řídící — víte, jaký je to dům?«

»???«

»Tam přece bydlí jenom ženské — totiž — ženské bez — bez zaměstnání!«

Řídící otevřel nyní i ústa. Ale současně pomyslil si, že si nesmí před školníkem zadat. Proto se optal: »Bez zaměstnání? — jak to?«

Kolečko viděl řídícímu až do duše. A protože pánům radním pestřil hospody a v obecním zastupitelstvu měl ve vládní straně švakra, pomyslil si, že může směle řídícímu naznačit, kterak ho zná. Nevysvětloval tedy, nýbrž jen pokračoval: »Proto nese dům osm procent. Až to koupí slušný člověk a tyhle partaje vyhází, ponese to sotva půl páta. Co to tu slečinku napadlo? Ale, ale — že se ti lidé nezeptají — že se nezeptají!« (Pokračování.)

VÁCLAV HRUBÝ:

Svatvečer.

Kouří se z rybníka,
mlha se bělá,
pár cípů vyniká
jak duchů těla.

Viz, krásy hýření!
modrá se západ . . .
Klid, něha, smíření —
chceš-li je chápat.

Ohromnou tišinou
mraky se sunou . . .
Kam až se vyšinou?
Sejdou se s lunou?

Muška kdes nevelká
zasvitla hbitě,
zatloukla křepelka
a ztichla v žitě . .

Aeterna Vita.

Touha odvěká
tajně je skryta
v duši člověka —
Aeterna Vita.

Každá chvílenka
buď pro ni žita!
zlá jest milenka
Aeterna Vita.

Touha odvěká,
jež duší zmítá,
vraždí člověka —
Aeterna Vita.

S nebes nesměrná,
znovu jej vzkřísí
Vita Aeterna —
dá-li Bůh . . . kdysi . . .

Pozdní moudrost.

Jak zvonivý a zlatý dukát
své mládí člověk promaří,
a když chce smutkem srdce pukat,
ta moudrost přijde »komáří.«

Na dveře přísně jak muž zbrojný
najednou zima zatluče . . .
bláh, v špižírně kdo sklad má hojný,
a pod postelí papuče!

Ach, děti, buďte opatrny,
pro zimu šetřte budoucí,
než z růže zůstanou jen trny —
jen viz: cikáda hudoucí!

V ráz padne zima na kobylku,
a na komara v rybníku;
ta, bídná, nezná násobilku,
ubohý nemá zimníku . . !

K. JONÁŠ

Královské město Plzeň.

Illustruje J. Benda.

(Dokončení.)

Od té doby byla Plzeň »vždy věrně katolickou«. Tím ovšem zaujala nepřátelské stanovisko proti většině národa a bylo jí přestáti proto několik obležení, z nichž jedno řídil sám Prokop Holý. Shlukem však různých okolností i zradou jednoho z vůdců kališnických podařilo se Plzeňanům, že město své proti Husitům vždy uhájili. Za to dostalo se jim od císaře Sigmunda zlaté bully, kterouž město osvobodil od berní královských a měšťany od cel a mýt jak v Čechách, tak i v říši německé. Zároveň Plzeňským rozhojnil znak městský o dvouhrbého velbloudа, a sice na pamět výpadu, který učinili proti Sirotkům, při němž toto cizokrajné zvíře ukořistili.

Jako vysoce zajímavý úkaz uvádím, že po r. 1420 vlivem všeobecného hnutí čeština i v Plzni zjednávala si stále většího významu a vytiskovala jazyk latinský, tak že od r. 1460 všechny knihy městské vedou se jenom po česku; tedy ač Plzeň odvrátila se té doby od většiny lidu českého v ohledu náboženském, v národním zůstala mu přece jen věrnou.

Z r. 1500 pochází docela i památné usnesení konšelů plzeňských: aby žádný Němec, který česky neumí, do města za souseda přijímán nebyl, ani do vsí městských. Též nařízeno, »aby slovo boží v kostelích i klášterech plzeňských českým jazykem kázáno bylo a Němci raději aby se česky učili, než-li aby tak znamenité město, jako Plzeň, zněmčiti se mělo«. Z dalších historických údajů za zaznamenání stojí, že r. 1579 málem by se byla »vždy věrná, katolická Plzeň« poprotestantštila a že císař Rudolf II. a arcibiskup pražský proto rychle všechny jinověrce a lidi »ve víře vlažné« z města vypověděl. Za války třicetileté utrpělo město nesmírně; Arnošt z Mansfeldu Plzeň strašně poplenil. R. 1633 v měsíci prosinci přibyl Albrecht z Valdštýna do Plzně a ubytoval se na náměstí v domě Karla Skribiona. Zde po dvakráte své přední generály zavazoval, aby mu zůstali pro všechny případy věrni.

V sedmnáctém a osmnáctém století poklesla Plzeň velice, dřívější její blahobyt zmizel. A tím valně i její význam. Za Marie Terezie a hlavně ovšem za vlády císaře Josefa II. dostávalo město nátěr německý; ale i tehdy ještě (r. 1786) napočítáno ve farní osadě plzeňské 5509 Čechů, t. j. 86 proc., a jen 938 Němců. Pomalu však Němci a odrodilci pomocí vídeňských kruhů počali ovládati Plzeň a také dostali do rukou téměř celou správu obecní. Než vědomí české v měšťanstvu ani za takových trudných dob neutuchlo, jak svědčí o tom jeho žádost o zřízení českého pětitřídního gymnasia; žádosti té sice vyhověno, ale místo českého dostala Plzeň ústav — německý! Tento německý tlak vzbudil přirozeně protitlak — jako všude v Čechách. Určitých však forem obrana ona nabyla teprve v prvé polovici minulého století, kdy českému živlu západočeskému postavil se v čelo nezapomenutelný prof. Jos. Vojt. Sedláček a hlavně pak doktor filosofie, kněz řádu praemonstrátského a učenec vynikající, Josef František Smetana, který pracoval slovem i písmem, soukromě i veřejně na oživení a utvrzení národního vědomí v Plzni i okolí.

S činností těchto mužů je nerozlučně spojena historie znovuprobuzení Plzně, ano veškerých západních Čech. Však se jim za to dostalo ústrků a pronásledování. Smetana sám dán pod policejní dohled jako osoba státu nebezpečná a život mu odrodilci při tom všemožně ztrpčován. Než on nepovolil — a nepovolili ani oni, které on v národní houževnatosti utvrzoval Nemalou oporou v těžké té práci byl mu Josef Kajetan Tyl, který té doby v Plzni s českou divadelní společností působil a jenž tu také r. 1856 skonal a na hřbitově městském pochován byl.

Že námaha těchto neohrožených mužů nebyla marná, o tom svědčí výmluvný fakt, že již r. 1867 — tedy šest let po smrti Smetanově — Češi dobyli většiny v obecním zastupitelstvu — hlavně zásluhou neohroženého zápasníka, spisovatele a novináře Fr. Schwarce. Než většina ta po dlouhý čas nemohla pro rozvoj města ničeho učiniti — chyběly jí finanční prostředky. V prvních těch letech »české vlády« nesměly se hlavy obce ani odvážiti k vypsání jakýchsi přirážek, poněvadž by tím svou posici vážně ohrozily. Němci by byli hned volali na poplatnictvo: »Hle, to se za nás nedělo!« Mohli tudíž Češi jen opatrně postupovat. Však i tak měli co dělat, aby se udrželi, zejména po známém světovém hospodářském krachu situace jejich valně se zhoršila. Nepřátelská vláda společně s Němci soudila, že všeobecné krise možno využitkovat k úplnému poněmčení Plzně. Proto také, když r. 1874 vypsány obecní volby, veřejně hlásáno

ve vládních listech, že Plzeň »vrácena bude navždy živlu německému«. Ale nebyla, ačkoliv odrodilcům pomáhali při volbách vídeňské peníze i ozbrojení četníci. Druhý sbor — o který hlavně se válčilo — obhájen Čechy většinou 34 hlasů. Jest tedy rok 1874 nejdůležitějším mezníkem v dějinách české Plzně. — Za vítězství ono mstila se Vídeň však Plzni prostředky nejhoršími. Obec, chtěla-li podporovati vzrust a upravu města a chtěla-li s překotně šířícím se průmyslem udržeti aspoň přibližně stejný krok na poli kulturním, potřebovala na zřízení důležitých podniků i ústavů velké půjčky. V zastupitelstvu podávány návrhy na stavbu mostů, vodárny, škol, ale vyšší úřady nejrafinovaněji stylisovanými námitkami plány ty mařily. Teprve r. 1886 dovoleno obci uzavříti první půjčku, tedy v době, kdy město čítalo již skoro padesát tisíc obyvatelů!

Od té doby vykonáno obcí plzeňskou pro rozvoj města mnoho, přemnoho! Než při tom nespouštěna se zřetele práce národní, jak o tom podává jasný doklad vydobytí i prvního sboru obecního zastupitelstva z rukou německých, jež stalo se r. 1897. Než tím dějiny moderní Plzně nejsou daleko ještě vyčerpány. Nesmí se zapomínati, že Češi starají se nejen o město samé, ale i jeho okolí, zejména o obce národně ohrožené, z nichž již některé také pro český národ zachránili. Zdeť práce věru dost a dost — a bude dlouho, neboť německý živel se dvou stran stále ještě zasahuje až k branám plzeňským. V Plzni samé žije dnes 58.187 Čechů a 9174 Němců. Židů přihlásilo se k české národnosti 708, k Němcům však 2435.

* * *

Ze Staré Plzně, plné vzácných stavitelských památek, zbyly vlastně dnes jen trosky. Čtyři brány, četné věže, velký gotický chrám sv. Markéty, renaisační budova městské školy »Štift« zvané, proslulý dům Říhovský a jiné znamenité stavby zbořeny již v minulém století. Přes to však aspoň náměstí malebnými štíty svých budov zachovalo si určitý ráz starobylosti. Neodolatelným dojmem působí rozsáhlý ten obdélník, — dělený velebným arciděkanským chrámem sv. Bartoloměje na dvě nestejné části, — zejména za měsíčních nocí, kdy v siném světle čarovně rýsuje se stožárově štíhlá, 102 metry vysoká věž kostelní a kdy pohádkově vystupují bohatá průčelí některých staletých domů.

Chrám Bartolomějský, mohutná stavba gotického slohu, nejstarší svou částí, presbyteriem s apsidou, spadá do sklonku XIII. stol., kdežto část lodní s nádhernou klenbou jest o sto let mladší. V letech 1879—91 byl chrám pod dozorem Mockrovým nově opraven. Nejvzácnějším jeho dílem uměleckým jest kamenná soška P. Marie z druhé poloviny XIV. věku. Vyjdeme-li z chrámu, upoutá na severní straně naši pozornost ušlechtilá renaisanční radnice, vybudovaná v letech 1554—59. Vysoký její přízemek obložen je kamennou rustikou; první a druhé patro původně zdobeno bylo figurálními sgrafity, nejvyšší část pak domu nákladnou římsou, architravem, vlysem a štítky. Obec skvostnou budovu tu nyní opravuje, a sice tak, aby nabyla původního vzhledu. Hned od radnice v levo stojí dům »císařský«, v němž po tři čtvrti leta bydlil císař Rudolf II. Poblíže pak viděti lze Marianský sloup, vztýčený na paměť odvrácení moru r. 1680. Pravou pastvou pro jemnější zrak jsou však průčelí domů na jižní straně, samé to po většině drahocenné renaisanční památky ze XVI. století, kdy kolona severoitalských stavitelů usídlila se v Plzni a zámožným Plzeňanům budovala nádherné příbytky s krásnými štíty a nákladnými portály. Ostatně podobných budov rozeseto bylo po městě tehdy mnoho a dosud najdete některé z nich v různých ulicích vnitřního města. Neméně zajímavé a památné jsou na východní straně náměstí dva domy svými starými gotickými štíty. (Pokračování.)

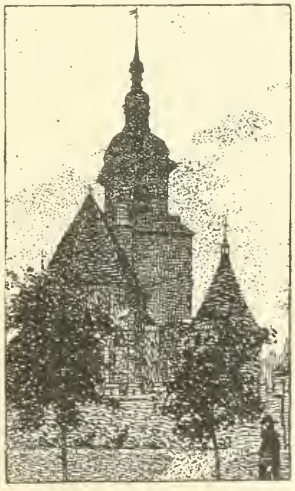

Klášterní kostel v Plzni.

FELIX TEVER:

Mezi břehy.

(Pokračování.)

evím, co bych odpověděl. Obávám se, že by každá odpověď dopadla nemotorně.«

»Ale myslíte si: S těmito náhledy poputuje do světa. Kterak se vrátí? Vrátí se, jak odjela, za to vám ručím.« Vzdychla z hluboka a trochu dělaně, nežli řekla: »Víte, bylo by potřeba notného zavanutí vášně, aby se odvanula odtud esthetičnost.« Ukázala na čelo. »Esthetičnost zděděná, přirozená i odchovaná. Jeť ona pro zachování dobrých mravů více nežli morálka. Morálka, to jsou důtky, visící na vývěsní stěně veřejného mínění — ale toto zde — to je jako oltáříček, jako relikvář s ostatky světic, který hluboko v sobě nosíme. Ah —« zasmála se krátce, ostře. »A tak vidíte, přes svobodné své názory — nedopluji na druhý břeh.«

»Hm,« jakoby nechtěl vyříknouti větu, kterou patrně myslel, ale zadíval se na ni dlouze, přemítavě.

»Víte, proč vám to vše povídám?« vyjela pojednou chvatně. »Protože —«

»Nuže, protože?«

»Protože k vám mám důvěru!«

»Vy též?« vyrazil rychle a trochu zklamán. »Všechny ke mně mají důvěru. Ano, toť můj osud! Každá mi řekne třeba hned při druhém setkání: K vám bych mohla míti důvěru — No, dobrou noc! To znamená: Vy nejste nebezpečný. Kde cítíme nebezpečí, tam nemáme důvěry.«

Zasmála se, ale ihned pochopila, že se vysmívá svým neúspěchům, aby tím podlomil hrot cizího výsměchu. Znala velmi dobře tento způsob sebeobrany. Podívala se naň stranou. Byl malý, nepatrný; řídký plavý vlas odkrýval mu čelo více nežli bylo třeba, pečlivě pěstěný, krátce přistřižený vous vroubil jeho tvář. Na celé jeho postavě stkvěla se ona úzkostná vyleštěnost, vlastní nastávajícímu, bránícímu se staromládenectví. Jediná jeho krása byla v jeho očích dobromyslně zádumčivých, měnících pohledy bezbranné vzdávavosti s oněmi, při nichž ze zornic sršely jiskry výsměchu neb rozumové nadzíravosti. A věděla, že nemá úzce ohraničeného hlediska samospasitelného mužského sobectví, že má v duši ozvěnných strun pro bolestivost jemněji založené ženské jsoucnosti.

»Většina děvčat je hloupých, proto jim nejste nebezpečný!« Smysl slov byl naprosto lichotný, hlas, kterým byla proslovena, naprosto chladný, hodnoty odhadující.

Zapýřil se nechtě. Vztyčil se v okázalé uspokojenosti, děkuje za uznání.

A ona uznala za vhodno přeskočiti s tohoto hovoru k jinému.

»Umím hráti také jinak, vhroužiti se třeba v Chopina.« Útržek melodie dechl klaviaturou. »Ale nechci.«

»Proč?«

»Cit není nyní v módě, sentimentalita je na černé tabuli.«

»A což je moda vše?«

»Kdo má odvahu se jí vzepříti! — Mám jim sentimentálně vrkat?« Mávla rukou k druhému pokoji. »Mám snad tak dlouho hráti ‚Modlitbu panny‘, až si muže vymodlím?«

»Rád bych věděl, přejete-li si ho? U všech ostatních to vím, u vás nikoli.«

»Sama nevím.« Prohlížela chvíli pozorně své ruce a okousla si část nehtu na malíku, pak se zasmála posupně »Víte, že jsem lenivá a velmi přemýšlivá — ale jsem i poctivá. Poctivost vede mne k tomu jíti s Barochovou a postaviti se na vlastní nohy, lenivost mi našeptává: ‚Nech se ukoupiti bohatému starci.‘ Ale odpor, hrozný odpor přivtěluje se k poctivosti. — Kdož ví, nezvítězí-li přece konečně lenivost. Vidíte, celá zpověď.«

»Což vyšších uměleckých intencí nemáte?« otázal se ustaraně a přátelsky.

»Ba nemám, chybí víra,« vydechla s posměšnou měkkostí.

»Jste vy to —«

»Nuže jaká? Stále se o to zajímáme: takový jsi ty, takový já, takový Pavel nebo Petr — A co konečně z toho, jací jsme — umřeme a ničeho z nás nezbude.«

»Ano, umřeme, ale dříve chceme žít!«

»Chtěli bychom, kdybychom mohli.«

»A nemůžeme?«

»Ba nemůžeme.«

»Proč?«

Stál nad ní, dívaje se s jistou upjatostí do plavých oblaků jejich vlasů.

»Protože máme mnoho vkusu a málo prostředků.«

»A mimo vkus nemáme ničeho zde — zde?« vzal ji za ruku, vztyčil její ukazováček a ukázal jím k jejímu srdci.

Neodpověděla, zahleděla se mu do očí, zapomněla se chvíli v tomto pohledu.

A oba pocítili to, co vždycky cítívali po skončených slovních potyčkách. Cítili, že jsou si blízcí a že jsou hrozně vzdáleni lidí, jejichž

hloupý smích a spokojeně vypité hlasy k nim hlučely spadlou oponou.

Trylb první sklopil víčka, poodstoupil, usedl do lenošky a řekl dělanou lhostejností: »Zahrajte ještě něco, slečno Izo, oddám se při tom zase svým myšlenkám.«

Jako když neodbytně s tichou pronikavostí cinká umíráček, počínal se v hořejších oktávách ozývati opakovaný tón, dole v basse pojila se k němu melodie zemdleně smutná.

»To je nějaký funus?« otázal se nedbale.

»Nikoli, Chopinovo preludium,« hodila mu vysvětlivku od klavíru.

Zvláštním přenosem myšlenek, vzbuzených cinkotem tohoto umíráčku, vzpomněl dne, kdy ji poprvé viděl. Bylo to před čtyřmi lety nad hrobem její matky.

Byl od nedávna přítelem Klimšovým, sestru jeho viděl poprvé. Slýchal, že se poslední dobou ani neobjevuje na ulicích pražských, jsouc zaujata ošetřováním choré matky.

Byl tenkráte trochu zachmuřený podzimní den. Dlouhé aleje kaštanových stromů máčely zlaté koruny v modravou mlhu soumraku, posmrtní útulnost, složená z ticha i z pachu po cestách tlícího listí, plula hřbitovem. Účastnici pohřbu sunuli se jako stíny v oné slušné, smuteční obřadnosti, která zakazuje všechen živější pohyb. Kněz odříkal znaveným hlasem modlitby, pak byla rakev spuštěna do hrobky. V té chvíli vystoupila na kamenné pažení hrobky dcera zemřelé. Stíhlá, vysoká, v tajemném zašustění smutečních šatů, ovanuta černým krepem, z něhož nápadně vystupovala bílá, slzami neskropená tvář a šedoplavý vlas; zdála se toho býti dobře vědoma, že jsou na ni upnuty zraky všech kolem hrobky se tlačících. Ozvalo se vzlykání Klimšovo, a vůči němu lišil se až nepříjemně chlad její tváře, přímost její postavy, umírněný pohyb ruky, kterou hodila hrst bílých květin do hrobu. Některý květ nedopadl do jámy, zachytiv se na pažení hrobky, ale ona se pro něj nesehnula; pod lemem dlouhého šatu objevila se malá její noha, tou odsunula květ do hrobu. Chladná, krásná, stylisovaná jak náhrobní socha, nechtěla sehnutím zrušiti vzhůru pučící linii své postavy.

Nemohl dlouho zapomenouti na tuto chvíli, při které k ní poprvé pocítil obdiv s bázní spojený.

Nyní ji znal čtyři léta, ale nikdy nedovedl zachytiti pravou jsoucnost její bytosti. Zřídka kdy dala se svésti k důvěrné sdílnosti svých myšlenek, nikdy k projevování citů. Mluvívala úsečně, ledabylými krátkými větami, v nichž bylo trochu, někdy i dosti dělaného vtipu a něco posměchu více lítostného nežli zlého.

Nyní sklonila hlavu v levo, končíc hlubokým akkordem.

»Zase jste přemýšlel?«

»Ano, o vás.«

»O mně — a co?«

»Hleděl jsem si zodpovědět stokráte opakovanou otázku: máte-li srdce.«

»Tážete se dnes již po druhé na tutéž věc.«

Trochu chvatně hodila na pult nový sešit not.

»Mám ještě hrát?«

»Prosím.«

Položila ruce na klavesy, sklonila se poněkud nad klaviaturou. Motiv teskné otázky zazvučel strunami. Chvějná oživenost bleskotala její tváří, melodie stoupaly a klesaly.

»Teď hraje jinak — jakoby to ona nebyla.« Měl sotva pokdy k tomuto úsudku a zaujaly jej tóny přecházející v rozvášněnou vroucnost. Jásaly stmělým pokojem, v němž mlčenlivě ležely zdloužené stíny předmětů. Sporé paprsky mléčně pomdlelého světla nachytaly se do plavých vln jejího vlasu a ohebné její tělo prohnulo se ladnou linií sklonu nad bílýma rukama, jakoby plula, uchvácena rozkoší v perlícím se, jásajícím proudu zvuků. Byla to slova lásky, vzlyky touhy, hlazení pocely promísené něhy, byl to mohutný, uchvacující proud vášně,

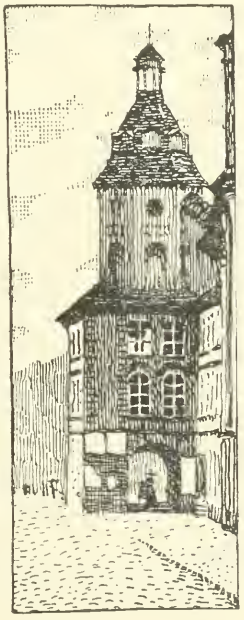

Školní ulice v Plzni.

přenesený z její bytosti v rozbouřené, roztesknělé strunoví hudebního nástroje.

»Má vášeň, má cit.« A cítil, že to platilo jemu. Celý rozumující, počítající člověk se v něm pojednou zhroutil pod silným nárazem tohoto zjevení.

Ač měla oči téměř nehybně upnuty v hnědavé pološero ztmělého kouta za klavírem, cítila dotek jeho očí na své tváři, na svých rukách a sdělovalo se jí něco těmito pohledy. Kolem hlavy zaplula jí teplá pára, pod kterou nebylo možno zachytiti i jen prvek ohraničeně jasné myšlenky. A přece tu bylo pojednou vše zhuštěno v jedinou vteřinu, vše, co kdy myslívala, co se kdy branila cítiti. Nejasné, mohutné, nechtící se vejíti ve tvar určitého pojmu, jasného slova, vytryskující z hlavy do konečků prstů jak elektrickými jiskrami. A ztělesnilo se to pojednou v krescendované melodii, při jejímž nejvyšším tónu pohodila bujně hlavou. A jakoby tím vykřikla: »Je dosaženo, jsi uchvácen!«

Klavír zmlkl, tajemné chvění strun zmíralo v tichu, bílé ruce ležely nehybně pod klaviaturou na jejím klíně. Leč zvuky chvěly se dále v bytosti obou, zvonily v jejich krvi, bušily v jejich skráních.

Trylb vyskočil, stanul těsně vedle ní. Odněkud z dáli mu kynulo připomnění, že jí má říci: »Vy jste velká umělkyně.« Ale neřekl, zadíval se na ni v očekávání, a ona vpila se na vteřinu svými zraky v jeho, pak se sklopila víčka nad očima, které nezapřely, o čem zvuky zpívaly.

Jako v bezvědomí se sklonil a rty jeho zůstaly přissáty v dlouhém políbení v malých kadeřkách, kryjících její čelo. (Pokračování.)

R. J. KRONBAUER:

Snoubenci „Umělecké lóže."

Román.

(Pokračování.)

řišlo z divadla asi šest členů — čtyři muži a dvě dámy. Pověděli, jak se jim dnes dařilo, kolik lidí bylo v divadle, v jaké bylo obecenstvo náladě a kdo měl jaký úspěch. Herec Dolanský představil společnosti mladinkou dívenku, jež si dnes odbyla na prknech svůj první výstup.

»Emma Vlachová,« pronesl Dolanský její jméno za všeobecného ruchu, tak že je slyšeli jenom nejbližší jeho sousedé.

Celý přírůstek musel zasednouti k vedlejšímu stolu, aby se mohl nerušeně navečeřeti. Všichni mladí členové »Mahabharaty« byli Emmou Vlachovou zrovna vzrušeni. Pozorovala to a nevěděla, kam by se honem podívala. Zarděla se až po vlasy a zmateným pohledem zavadila o společnost, která byla její krásou zřejmě překvapena. Troskovický zapomněl nadobro na své příznivkyně a v jeho pohledu, jímž sledoval každé hnutí Emmino, bylo něco vyjeveného. Na několik otázek svých pozorných a trochu zaražených sousedek ani neodpověděl.

»Pro Krista Pána,« projevoval svůj obdiv vlasatý sochař Heralec, proslulý svou až příliš samorostlou bodrostí . . »to je ženská jako Madonna . . pamatujte si, co jsem vám řekl . . tu si jednou vezme hrabě nebo kníže. Zapište si to páni někdo do notýsku, aby se o tom někdy nepochybovalo, že jsem jí tenhle slavný úspěch prorokoval.«

»Dejte sem skizzář,« šeptal malíř, jenž ji několik okamžiků zrovna hltal. Podepřel si hlavu do rukou a skulinami mezi prsty na ni pokukoval. »Tu holku si musím zachytit. . .«

»Inu . . já vždycky říkám,« ulevoval svým pocitům Heralec — »pánbůh je přece jenom největší a nepřekonatelný kumštýř. Tak ať to někdo zkusí a vytvoří něco takového. Lidičky zlatí . . kdyby mně tahle ženská chtěla státi modelem . . čtrnáct dní bych před ní klečel, pořád se na ni díval . . . . . .«

»A na konec bych dokázal, že jsem proti Pánubohu přece jenom praobyčejný žabař a břídil«. . . . . parodoval bezohledný vtipkář.

»A na konec bych si ji vzal za ženu . . . kdyby totiž chtěla . . ,«, se shovývavým klidem dokončil svůj chvalozpěv sochař.

»Mistře,« uctivě poznamenal mladičký literátek k seniorovi »Mahabharaty« . . »to děvče je zosobněné romanetto«.

Emma dostala právě večeři.

»Podívejte se, jak roztomile papá,« rozplýval se v nezvyklých akcentech sochař . . »škoda, že neumím dělat verše. . . «

»S pointou na řízky . . o je, to by byla viněta na jídelní lístky,« sekl ho soused, jemuž sochař za tuto impertinenci ani neodpověděl.

Emma seděla jako na trní. Planula rozpaky a nevolností. Její tělo jakoby světélkovalo mládím a bujarostí. Ovalnému obličeji dodávalo zvláštního výrazu lehýnké, sotva znatelné zdolíčkování po neštovicích. Měkké, jako samet hebké oči, jemný, akademicky pravidelný obličej snoubil se tu s jakousi nepravidelností, jež byla však tak nepatrná, že nemohla v krásném celku vyvolati dojmu rušivého.

»Zajímavá hlava,« hovořil už střízlivěji sochař . . »to děvče je tak klassicky rostlé a tak sličné, že by bez těch stop po neštovicích bylo jednotvárnou, fádní krasavicí. Bylo by to všechno harmonické, sladounké — na první dojem by uchvátila . . . ale čím dále bys ji pozoroval, tím víc by ti vadila ta přesná, naprosto dokonalá a ladná torma«.

Troskovický sice společnost bavil, ale z dívenky ani oka nespustil. Pozoroval na ní ještě jednu zvláštnost, která ho uváděla zrovna v nadšení. Emma chvílema s údivem rozhlédla se kolem sebe a tu pootevřely se její rudé, krásné rty a bělounké, sotva znatelně vysedlé zoubky zasvítily jako zvonečky na konvalinkové větvičce. Nejnápadněji povšiml si toho, když přišel věčně jarý a svěží osmačtyřicátník Josef Václav Frič. Přisedl si tak, že seděl vedle ní. Kdosi mu dámy představoval, Frič nasadil si monokl, přehrnul si husté, černé a do zadu hladce překlopené vlasy, povstal, uklonil se s junáckou pružností a podával všem ruku.

Troskovický Friče viděl poprvé ve svém živobytí. Zahlédl v očích Emminých prudké zablýsknutí. Sám byl také rozrušen příchodem muže, kterého si vždy představoval tak, jak skutečně vypadal. Viděl, že Frič se dal s Emmou do hovoru a pozoroval, že děvče na něho pohlíží jako na zjev nadpřirozený. Frič pokynul vlídně a srdečně se usmívaje svým literárním druhům rukou na pozdrav, zapálil si viržinku, spustil monokl, prohrábl si vlasy a Troskovický dobře pozoroval, že věnuje Emmě neobyčejnou pozornost. Už neměl mezi svými patronkami žádného stání. Přišla zase skupina členů »umělecké lóže«. Ochotné dámy ihned Troskovickemu oznamovaly jejich jména. Byl mezi nimi Márold, jenž už od dvéří mával na pozdrav kloboukem, Karel Krejčík, jenž napadl bezvadnou šviháckou úpravou svého úboru a usměvavý, jako prut pružný herec Brožek, o němž se vypravovalo, že je osobním šaškem Krejčíkovým. Nově příchozí ještě se ani neusadili když jakési vzrušení vyvolal svým příchodem dramaturg Ladislav Stroupežnický. Skupina, jež seděla kolem seniora svého Jakuba Arbesa, zvala ho ve svůj střed, ale Stroupežnický mávl jen rukou a posadil se ke stolu, jenž nebyl ještě obsazen a u kterého sedávali tak zvaní »filistři«, to jest lidé, kteří se s umělci znali, ale do jejich střediska si netroufali. Frič i Arbes při první vhodné příležitosti přisedli na chvíli k Stroupežnickému, nějaký okamžik u něho pobyli, zvali ho ke hlavnímu stolu, ale nepodařilo se jim, přemluviti ho, aby zasedl mezi společnost.

Troskovický toužil jen po tom, aby se dostal ke Fričovi. Poposedal nenápadně blíž a blíže, až se šťastně dostal se svou židlí k němu. Zavolal si Dolanského a prosil ho, aby vyhledal příležitost, by mohl být Fričovi představen.

»To se může státi ihned,« zvolal Dolanský, přitočil se k Fričovi, obvinul důvěrně ruku kolem jeho krku a řekl:

»Papínku . . je tu mladý muž, jenž má horoucí touhu, abyste mu stiskl ruku. Je to dobrý hoch . . trochu ještě naivní, ale doufáme, že se brzo obrousí«.

Adolf Heyduk.

»Sem s ním,« zvolal Frič, nasadil si monokl a změřil si Troskovického od hlavy k patě. Pak mu podal ruku, povstal, zadíval se mu bystře do očí a řekl: »Vidím ve vaší duši světýlko . . je-li libo, posaďte se k nám — ale s tou podmínkou, že nás nebudete vyrušovat. Tuhle to spanilé kotátko mně vypravuje zajímavé věci. Nebudete-li slečno proti tomu ničeho namítati . . pozveme si tohoto kadeta ku svému koutečku«.

Mladí lidé podívali se na sebe. Stáli chvíli proti sobě jako by se byl jeden druhého zalekl. Troskovického přivedlo do nesmírných rozpaků, že Emma povstala. Učinila tak snad proto, aby udělala místo pro nového souseda, ale zapomněla snad na to a stála před ním zaražená a v rozpacích. Frič jakoby se nad tím pozastavil.

»Což vy se neznáte?« řekl a pousmál se.

»Poznal jsem slečnu teprve zde,« řekl Troskovický . . »jsem tu dnes podruhé.«

»A já také,« hlesla Emma a podívala se na Troskovického, jakoby chtěla říci, že tím je všechno omluveno a vysvětleno.

Frič podíval se na hodinky.

»Dovolte mně, jarní poupátko, otázku . . . ke komu vlastně ze společnosti patříte?«

»Přišla jsem s herci z divadla.«

»Tak jsem to nemyslel . . ptám se na osobu, jejíž ochraně jste svěřena?«

»Nikoho tu nemám,« řekla prostě Emma . . »do divadla pro mne přišla moje tetička. Je to stará, churavá paní a nemohla proto jíti se mnou. Pánové i dámy naléhali na to, abych šla s nimi a zaručili se mojí tetince, že mne doprovodí domů«.

»A kde prosím, slečinko zlatá, bydlíte?«

»V prvním domku před Bruskou branou.«

»A kdy myslíte, že se dostanete do své panenské komůrečky?«

»Nevím, pane . . čekám, že mně dají každou chvilku znamení.«

Frič se zakabonil, rozmačkal nervosně vížinku na konci, že ji rozdýmal, až z ní jiskry lítaly a řekl docela jiným hlasem.

»Tohle sem chtěl vědět. Upadla jste dušinko zlatá mezi lotry. Kdybyste čekala na to, až vás tihle vyzvou, abyste šla domů, mohlo by se snadno státi, že by vaše tetinka našla ráno vaši postýlku prázdnou. Jak vidím, společnost se rozjařuje a vydá se dnes ještě na cestu kolem malostranského světa. Docela jistě zapadne ke »zborcené harfě.« Možná, že půjdu s nimi také . . člověk se zapovídá, zapovídá a zapomene na všecko na světě. Není to nic nečestného, jít tam . . je to docela prostá hospůdka — ale pro vás takové noční potulování není. Je mně vždy líto mladých mužů, když se dají strhnout do víru . . nu . . ale musíme zamhouřit oči, aby neřekli, že starý Frič je šosák. Je toho nevyhnutelně třeba, aby mladý literát nebo kumštýř něco prožil a prodělal . . budiž . . jsou to trochu drahé dojmy, ale není rádno proti tomu mluvit. Ale vždycky je mně úzko a teskno, vidím-li, že jdou také mladé dámy. Zapadnu sem málokdy a proto dovedu spíše všechno sledovat. Takové poupátko, jako jste vy, nevidím tu poprvé . . . Je na ní takřka ještě rosa, když sem přijde a zapadne sem do toho víru — člověku je zrovna blaze, když vidí takové svěží, neporušené a vonné stvoření. Za měsíc, za dva už je poesie ta tam . . je doposud, čím bylo, je to pořád ještě poupátko, ale toho báječného pelu už na něm není. Dlouhé řeči krátký rozum je tento: až uznáte za vhodné, jíti domů, řekněte mně to a já si vám dovolím nabídnouti svůj průvod. . . «

Emma ho poslouchala, jakoby Frič evangelium předčítal.

»Nebojte se ničeho,« řekl Frič, jakoby chtěl zmírniti svoje slova . . . »tady jste dobře uschována. To jsou všichni bodří, poctiví hoši. Pozoruju, že vás obdivují . . . — inu tomu se nedivte . . . pro vše dokonalé a krásné maji vyvinutý smysl. Ale vy jste mně řekla prvé, že jste sirotek. Kdo pak vám vlastně vnukl myšlénku, abyste pomýšlela na herecké povolání?«

»Hrávala jsem jako ochotnice. Jednou byla u nás divadelní společnost. První její herečka skončila sebevraždou. Našli ji oběšenou ve spustlé hájovně v lese.

Frič prudce poposedl blíže a zvolal:

»Vida, vida . . . to je ten život . . . to je ta sláva . . to jsou ty konce. Byla mladá a byla hezká, že ano?« (Pokračování.)

Z LITERÁRNÍHO ZÁKULISÍ.

Prozrazují TŘI KRÁLOVÉ.

II. REDAKČNÍ SKUPINY.

Pastávající novellisto, který krasopisnými i nečitelnými znameními ruky své útočíš na brány redakční, příští romanopisče, jenž balíky popsaného papíru svého deklaruješ na cenu 500—1000 korun rakouského stříbra, rodící se hvězdo belletristická, důtklivě odpověď v listárně nebo v připojené obálce vymáhající — nevěř, že je proti Tobě zaujata kterákoli redakce proto snad, že jsi neznám.

Naopak: radostno je všem pořadatelům listů, objeví-li »nového autora«, a mohou-li přinésti dobrou prácí od neznámé dosud osoby.

Redaktor se tu rovná kovkopu, jenž při objevení nového couku pln radosti pospíchá s novinou svou na světlo.

Nebývalo tomu tak vždycky. Dokud vycházely jen asi dva nebo tři belletristické listy, a čtenářstvo nenutkalo, aby v časopise měly vrch práce původní, mohla literaturu ovládati malá skupina per.

Není tomu tak dávno, co G. Schauer vytýkal v Národ. Listech našim belletristickým listům, že jsou všecky na jedno brdo. Že se i to přihází, že téhož autora současně předkládají čtenářům slavné redakce dvou nebo i více časopisů. Schauer prohlašoval, že taková jednotvárná okupace tisknutých stran jest jenom problematickým potěšením.

B. Kaminský. I. Herrmann. V. Oliva.

V literárních kruzích se o tom tehdy mluvilo často, ale belletristické listy tehdy neměly v sobě krystalisační mocnosti. Redaktoři většinou přinášeli jen, co jim se přinášelo, nenamáhali se vybízením, sháňkou a vnitřním individualisováním listu.

Z toho, co dny daly, naměřilo se metteurovi, kolik potřeboval, a šlo se klidně na víno, do kavárny nebo domů. Byla-li mezera, sáhlo se do bezedných studní překladů. Váženému čtenářstvu bylo všechno vhod.

Ale konečně počaly obruče praskat. Nejdříve vzalo několik listů za své, a nebylo po nich celkem stesku. Proč asi? Poněvadž obecenstvu v časopisecké barvoškále neztratil se žádný zvláštní tón. Súžil se pouze pruh, ale barvy zůstávaly v položení nezměněném.

Vždyť ani o autory nebývala téměř sháňka. Redaktoři nemusili pátrati, píše-li kdo něco nebo ne, chystá-li, studuje-li, dokončuje-li. Co přišlo z osvědčené ruky, otisklo se bez dlouhých průtahů, ostatním z původního vyplnily se zbývající prostory; nestačilo-li, překladem se napomohlo.

Aby měl list určitý svůj kolorit, úpravu a tón odlišný od ostatních, o to péče nebyla. Jedinou výjimku tvořil Herrmannův Švanda Dudák, jehož červené sešitky naprosto se odlišovaly ode všeho ostatního.

Odběratelstva měly belletristické listy právě tolik, aby neumřely. Nepovedla-li se řepa, otřásalo to již bydžetem. Proto také z finančních důvodů nepobízeli

se autoři příliš, aby pro časopis psali. Aby to nepokládali třeba za poptávku, za důkaz oblíbenosti v čtenářstvu. Kozel ví, nechtěli-li by pak za sloupec o dvacet nebo dokonce o třicet krejcarů více.

Čeká-li se bez pobídky, pak je časopis v září milostivého blahosklonce, nakladatel na schůdkách oltáře milosrdenství, redaktor těšitelem zarmoucených . . .

Redakce belletristické měly tedy jen brány pro všechny otevřené. Chodili jimi všude skoro tytéž osoby. Jenom v odměřených dobách předvedla některá stydlavého nováčka, který smekával často již na schodech.

Hovořívalo se o tom v Máji. Podnikavý člověk pronesl jednou při tom smělou myšlénku, že by některý list strhl na úkor ostatních, ale pro zvýšení vlastního lesku skoro všecky hledané autory k sobě, kdyby obligátní honorář polepšen byl při sloupci o půl zlatky. Kdyby o celou, svedl by všecku belletrii na kola svého mlýna.

Ale podnikavci se praktičtí znalci vysmáli. Řekli: za marnotratným nakladatelem musili by do rybníka jeho kolegové — nezbylo by jim než také přidat — ale pak by se octli zase tam, kde jsou dnes. Takhle do sebe stříbrňáky majitelé listu střílet nebudou.

Tu a tam domohl se přece některý autor zvýšení řádkového honoráře. Za dveřmi zamčenými, pod pečetěmi slibů mlčení uzavírały se o tom úmluvy. Aby ostatní pánové od péra nedostali také zálusk.

V tomto ohledu umívali autoři mlčet. Nejvíce ten, který myslil, že dostává ze všech vyvolenců nejvíce — ale bral nejméně.

Pokladníci závodů při výplatě honorářů stýskávali tak dojemně, že leckterému lyrikovi až srdce pukalo. Ale staří kozáci šeptávali, že na toto stýskání založili nakladatelé pro stráž svých pokladen školu.

Je-li tomu tak, učívalo se tu asi individuelně, neboť každý z nich míval některé originální nuance.

Čí chléb jíš, toho píseň — stýskej!

— — — —

Než, budou ty časy brzy asi pryč. Uniformita listů ztrácí se jako ranní mlha, když slunce nepovoluje.

Nedostačí redaktorům více otevírati jen poštu a měřiti metrem z došlých rukopisů. Pan redaktor nevládne již ze své kajuty. Musí hledat, shánět a vymáhat, co pro jeho list je zdrávo. Účetní knihy a zprávy z obecenstva povědí mu nejlépe, po čem je poptávka — porady s přáteli a úvahy vlastní musí mu říci, jde-li směrem k vytknutému cíli.

Bez cíle list nemůže se udržeti. Je-li jeho směr zdravý, a napnou-li se všechny síly, aby se plachty duly k němu, pak je vítězství jisto. Ale k tomu je třeba spolehlivého kádru spolupracovníků.

Ve znamení této pravdy pracuje se dnes skoro již ve většině našich redakcí. Ať jsou směru správného nebo pochybného, ať chtějí skutečně dobro nebo jen chvilkovou sensačnost, ať slouží ideálnímu programu nebo jenom sobeckosti kliky — musí tu býti družina věrných autorů. Bez té je list pouze třtinou na větru.

Není všech listů ovšem cílem, co je napsáno v epištole k abonentům.

Nakladatel jeden tvrdí třeba, že mu jde o nejvyšší vypjatost umění. Jiný stydlivě dokazuje, že přináší toliko oběti původní literatuře, pro jejíž rozvoj s nemalými ztrátami vydává list, aby určité barvy s české literární palety nezmizely, některý přísahá, že vyplňuje citelnou mezeru . . .

Pravda ve všech těchto případech jest jediná: nakladatelství bez listu existovati nemůže. Podnikatel vydávající knihy musí míti orgán pro pravidelný styk s autory, aspoň jeden pevný most k čtenářstvu a pro mechaniku svého nakladatelského podniku alespoň jeden setrvačník, který celý závod pravidelně zaměstnává.

Útočilo-li se na Nakladatelské družstvo Máje, že vydává týdeník, byly všecky důvody proti tomu uváděné lichého způsobu, neboť ti, kdo je pronášeli, věděli, že bez upevněného orgánu musil by podnik zahynout. Část autorů novému podniku věrných by rozstřílelí, zbytek, který by neměl opory v žádném listě, by byl vyhladověn.

Belletristé by nám nebyli mohli dáti do tisku knihy, neboť jinde by je byli spoutali hned úmluvami při přijetí práce v list, naše edice byly by lehce poraženy umlčováním, a závod, který neměl u ruky zlatodol, byl by rychle vadl bez časopiseckého velkého kola, které jedině mohlo vytvořiti skupinu spolehlivého spolupracovnictva.

A poněvadž jsme pro své pravdy musili též míti tribunu, musil vzniknouti Máj a proto též ovšem proti této naší nezbytnosti vytáhlo se s nejtěžšími kusy . . .

Ale skupina kolem Máje vzniklá působí zdravě i na ostatní redakční stolce. Po čem léta marně se volalo, čeho k zdárnému a zdravému vývoji před krátkým časem ještě se nedostávalo — dozrává dnes již ku prospěchu literatury. Jako se utvořil kolem Máje pevný kruh spolupracovníků, již i ostatní listy dávají popud k této zdravé krystalisaci. Již se ozývá v provoláních jako pochlubení, že má list svou určitou barvu. Dříve nikdo po tom netoužíval.

Po čem G. Schauer před dvanácti léty marně volal, dne se již stává skutkem.

List, který chce míti vliv na tvorbu, musí míti určitý tón — ale odlišný od jiných, sice jest zbytečný. Jako na houslích musí se struna jedna od druhých lišiti.

Zvuk dávají spolupracovníci — proto je po nových dobrých silách nyní poptávka — melodii však vyluzuje redakce.

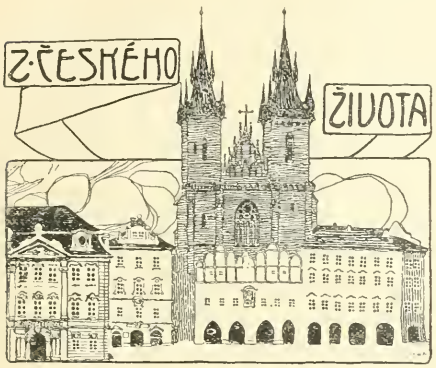

— **Obecní dům u Prašné brány** stává se již palčivou otázkou dne. Rozpočty architektů překvapily na všech stranách a pro to, co vyšlo z kompromisních úrad různých komissí, není nadšen nyní nikdo. Je strach již, aby pro posměch nepřátel nestal se projekt veřejného domu u Rejskovy věže zárodkem velikých sporů, stranických půtek a novinářských polemik.

Jedna věc je jista: u Prašné brány musí vzniknouti dům representující důstojně českou Prahu a nalézati se musí v majetku takové korporace, která zabezpečuje nejlépe, že do budovy zde vzniklé nedostane se žádným způsobem nepřítel naší národnosti. Takovým majitelem může býti jedině tedy král. hlavní město Praha.

Má-li nás budova ta representovati, musí míti úkol, který je v úzkém styku se samosprávným zřízením českým nebo s uměním. Tedy buď musí sloužiti representaci občanstva hlavního města království nebo úkolům umění.

Obec jako hlavu staroslavného království nemůže representovati nic jiného než historicky památná radnice staroměstská. Pro representaci občanstva jsou nebo zřizují se jednotlivé domy spolkové. Jednoty, která by spojovala všechny občanské vrstvy, však není.

Proto musí sloužiti budova nová hlavně umění, má-li býti tak representativní, jak duch doby žádá.

Pro umění výtvarné projektuje se již palác, na nějž je známý dar panovníkův určen.

Zbývají obory umění spisovného, hudebního a dramatického.

Uvažujte o věci okamžik a dospějete k tomu, že by obec nejlépe vyplnila poslání své, kdyby u Prašné brány zřídila d i v a d l o,

Divadlo v městské ruce zabezpečuje jeho trvalou č e s k o s t.

Divadlo č i n o h e r n í uvolní Národnímu divadlu, které získá pro opery, koncerty a rozsáhlá činoherní představení nedostávající se již místo a čas.

Divadlo činoherní může míti vstupné l a c i n é. Bude to tedy onen ideální dům pro l i d o v o u s c é n u.

Divadlo u Prašné brány bude českou Prahu nejlépe, nejvydatněji a nejdůstojněji r e p r e s e n t o v a t i.

České obecenstvo p o č e š t í německý ostrov Příkopů, neboť denní navštěvovatelé nového domu dají ulicím u nejživějšího uzlu Prahy č e s k ý r á z.

Městské divadlo je n e j l a c i n ě j š í m rozřešením otázky, jak zastaviti prostoru u Prašné brány budovou důstojnou, potřebám českého obyvatelstva sloužící.

Městské divadlo je j e d i n ý m p o d n i k e m, který zabezpečuje, že nový dům bude shromažďovati č e s k é o b e c e n s t v o. Žádná skvostná kavárna, restaurace, nádherný sál nepodává jistoty, že bude nový dům navštěvován českým obecenstvem. Neovládli jsme přese všecky výzvy denního tisku svého času »zimní zahradu« Grandhotelu, neovládáme městský sad, Stromovku — jen poněkud nádherněji zřízené restaurace brzy plní se obecenstvem všemu českému protichůdným. Je stále ještě v nás snaha utíkati v ústraní, oddalovati se všemu, co se nad průměr leskne.

Městské divadlo bude však sloužiti v š e m v r s t v á m Prahy. Nikdo — ani nejchudší občan — nebude na chodníku před divadlem cítiti se vyděděncem této veřejné budovy, neboť zde najde každý snadný vstup, zde bude každému otevřeno.

Vše jiné, co tu bude zřízeno, pohltí obrovský kapitál. Městské divadlo bude krásnou representací

Dr. L. Quis.

hlavního města — bude nejpevnější baštou nad zátokou německví — bude vítaným dostaveníčkem všeho českého lidu — a bude-li šťastně spojeno s Národním divadlem, pak bude nejjednodušším rozřešením otázky naší činohry.

Otcové města — divadelní odborníci — znalci českých poměrů Prahy — kluby občanské — občané — mluvte! *ss.*

** **Tiskový kongres mezinárodní** konal se právě ve Vídni. Z Čechů zastupovali žurnalistiku — pokud víme — redaktoři Anýž, Kummer a Ryba. Proti jejich návrhu, aby kongres protestoval proti znásilňování tisku odnímáním práva poštovní dopravy ba i pouhého průvozu, zvedli němečtí novináři z Rakouska odpor, ale konečně přece ustanoveno, aby se o věci té ve vhodné chvíli jednalo.

Při jednání o důstojnosti tisku a zřízení stavovských soudů novinářských pronesl několik zajímavých poznámek H. Bahr.

Pravil, že tato otázka dotýká se ho dvojím způsobem, neboť je obětí tisku a zároveň i tiskovým bičíkem, neboť píše dramata a romány a proto je tiskem týrán; poněvadž však sám též kritiky píše, tedy i jiné týrá. Může tedy o věci promluviti s obou stanovisek. Doznává, že se tisk octl na scestí, poněvadž v uměleckých a politických zápasech nebojuje se důvody věcnými, ale osobními.

»Tím trpíme všichni,« řekl Bahr, »poněvadž obecenstvo pronáší již nad tím stesky — což je velmi povážlivou okolností. Staví-li se obecenstvo proti surovostem tiskovým, proti drzému způsobu psaní, pak — nevystoupíme-li sami proti těmto zlořádům — tmáři a odvěcí nepřátelé tisku pod záminkou, že bojují proti svévoli, podkopají nám svobodu slova.« —

Z českého stanoviska dodáváme, že bezuzdnost, která ovládla naše tiskové poměry, při níž se nikdo nestydí největší surovost otisknouti a pohodlně se anonymitou zakrýti, nabyla míry tak povážlivé, že ozývají se hlasy, nejsou-li tyto zjevy známkami hniloby dokonce nezadržitelné . . . . *km.*

** **B. Nušičovo drama »Pustina«**, jež přeložila paní Hana Kvapilová, patří do kategorie kusů obratně sice sestrojených, ale málo životních a přirozených. Je to zase takový hodinový stroj, v němž každá součástka má svoje přesně stanovené určení a svou předepsanou funkci. K tomu ke všemu pochmurný jeho ráz, jenž poslední jednání přímo olupuje o poslední špetku sympathií obecenstva, nechystá mu valně příznivou repertoirní perspektivu. Nušič je bystrý tvořitel divadelních účinů, které dovede tak hravě vyvoditi a obhaliti tak neomylně zdánlivou pravděpodobností, že diváka snadno jistotou svého na zevnějšek vypočítaného tvoření oklame. První jednání jasně a hravě vyloupne exposici, již autor vybíjí ve druhém, zase velice obratně ukutém aktu ve vzrušující a snad nejlepší a nejpřirozenější scénu. Ale už zde leccos se přihlašuje, co ukazuje příliš okatě na pouhou dramatickou zručnost. Vlastní jádro věci, všechny události, jež se nám tu s matematickou určitostí předvádějí, vykazuje povážlivé mezery. Žena vyššího úředníka v srbském ministerstvu je svému muži nevěrna. Vina její prozradí se docela nahodile. Přijde ji požádat o protekci podřízený úředníček, jenž hezké přímluvkyni naznačí, že se o tom ví, že u ministra všechno zmůže. Nevěrnice, která svého muže několik let klamala, projeví tu až nápadný dramatický čich. To, co mohla prostě přijati jako obvyklou lichotku, velice ji rozčilí. Žena, která dovedla tolik roků křiklavý poměr utajiti, nemůže ovšem jednati tak neprozíravě. Autor žene události na dramatický mlýn s úžasnou vervou. V tu chvíli, co prosebník se o přízeň uchází, podepisuje ministr dekret, kterým klamaný manžel učinil veliký skok ve své úřední kariéře, v zápětí na to přijdou gratulanti a brzo po nich sám manžel, na němž je znát, že už něco tuší.

Pravda, dramatické příčiny a následky nutno na jevišti jinak předvádět a svazovat, než jak v životě se přihazují. V tom právě je však to hlavní umění, nevyvolat v posluchači rozlad příliš markantním přezíráním dramatických postulátů, jež kategoricky požadují soulad v časových dimensích. Účiny nemají zkrátka své životní, přirozené podstaty, nemají spojovací a uhlazující výplně. Muž svou ženu usvědčí a ona se přizná, že ho klamala. Ale zamlčí mu, jak dlouho ho šálila a nalže mu pěkně sice působivý, ale zase jenom pro efekt v závěru vypočítaný motiv, proč tak učinila. Učinila prý tak ze ctižádosti, aby dostala ho do prvních společenských řad. Protože ale mají dítě, budou spolu žíti dále. Očekávali byste, že z nevěrnice stane se kajícnice, tím spíše, že manžel provede čin, jenž sice vypadá jako oběť, ale ve skutečnosti je zase jenom divadelním manévrem, jenž mimo to působí trapně. Sebe obviní, že on je příčinou manželské rozluky — aby prý dítě netrpělo vinou matčinou. Dalí je — drobečka pětiletého — do pensionátu, kde se vážně roznemohlo. Přivezli si je domů a teď trnou strachy o jeho život. Pochopitelno v celé této nepřirozené historii je to, že se manželé smiřují. Dítě ale umírá a ve chvíli, kdy už dušička jeho chystá se k odletu — přijde psaní od pana ministra, jenž se diví, že mu matka nedává žádných zpráv — vždyť on má zrovna takový, když ne větší zájem na jeho osudech, jako — klamaný manžel. To tedy autor dokázal, že život jeho byl, je a bude pustinou — ale my v divadle seděli jako na trní a nemohli pochopiti, proč má býti nastrojeno a vybájeno tolik zla, proč tu má býti obětováno dítě, řádný muž, když se nám přece nasuggerovalo zdání, že hlavní postava dramatu není ženou tak prabídnou, jakou ve skutečnosti průběhem dramatu a postupem vyumělkovaných scén se stala. Drama také nikterak nechytilo, ač i paní Laudová i p. Želenský svědomitě se přičinili, aby přirozenou hrou pochyby a námitky naše odzbrojovali. *K.*

— **Bronzová socha Heraklova**, která stávala v domě č. p. 556-I. v Celetné ulici, jehož majitelem je p. J. Dlouhý, postavena nyní v přízemí budovy městského musea Pražského v sadě na Poříčí. Krásně ulité dílo toto je v kruzích odborníků od delší doby známo, a také obecenstvo, které navštěvovalo výstavu architektů a inženýrů r. 1898 mělo příležitost renaissanční sochu seznati. Byla umístěna v retrospektivním oddělení v pavillonu architektury, a katalog výstavy za čís. 219 (str. 326) praví, že je snad prací Adriana de Vries, sochaře Nizozemského, v Praze Rudolfem II. zaměstnávaného. Tato domněnka nabývá jistoty, povšimneme-li si jiných soch mistra Adriana a příznačných jejich vlastností, jak je vytknul Dr. Konrád Buchwald z Vratislavi ve své knize o de Vriesovi, r. 1899 vydané (Beiträge zur Kunstgeschichte, Neue Folge XXV.). A. de Vries byl umělcem velmi váženým a pracoval na sklonku 16. a počátku 17. století v Augsburku pro Karla Emanuela I. Savoyského, pro Rudolfa II., pro Arnošta knížete ze Schaumburgu, pro krále Kristiana IV. Dánského a pro vévodu Fridlanského, Albrechta z Valdštýna. Od svého povolání Rudolfem II. žil v Praze a zde lil též objednané práce do Německa a Dánska. Za třicetileté války však byly sochy na fontáně ve Valdštýnově zahradě, jakož i v Gdánsku švédskými vojsky odvezeny a jsou nyní v parku zámeckém v Drottinigholmu postaveny. V Praze nachází se ještě bronzová socha koně, ve Vídni dvě poprsí Rudolfa II., allegorický relief války Rudolfovy v Uhrách, v Schönbrunnském zámku dvě bronzové skupiny Herakles s Nemejským lvem a Herakles s drakem Hesperidským, jiné práce pak roztroušeny jsou po Německu, v Londýně (Santh-Kensington Museum, poprsí Rudolfa II.), v zámku Windsorském (protějšek k reliefu Vídeňskému: Rudolf II. jako ochránce umění), v Paříži, v Brunšviku, v Augsburgu, v Drážďanech atd.

Pražská socha Heraklova není označena jménem a letopočtem, jako mnohé práce tohoto umělce, ale nese na sobě všecky známky jeho ruky. Herakles široce rozkročený, s kyjem na levém rameni, v pravici nese jablka ze zahrady Hesperidek. Je to postava svalnatá, přece však štíhlá, v bocích útlá, hlava nehezká, všedního typu, za to tělo mistrně ve všech podrobnostech propracované. Na de Vriese poukazují zvláštní detaily, jako zmíněná již štíhlost, poněkud affektovaný postoj, přes podstavec přesahující části nohou, zakrytí spodní části těla (révovým úponkem, vystupujícím z rohu hojnosti na zemi postaveného), pečlivé ciselování různého lupení na podstavci, hebká modelace vlasů — vesměs rysy všem pracím mistra Adriana společné. Dekorativní švih sochy je nepopíratelný, právě jako bezvýraznost tváře. Dr. Buchwald nezná tuto sochu, a bude zajímavo zvěděti jeho úsudek o ní. Pro Prahu je toto dílo vítaným přírůstkem uměleckých památek z doby tak slavné, jakou byla Rudolfinská.

F. X. H.

— **Lidové divadlo »Uranie«.** Repertoir tohoto divadla v posledním čase nepřinesl žádných pozoruhodných novinek nebo literárně cenných divadelních her a s podivením nutno zaznamenati, že po krásných, zahajovacích představeních, která měla řadu zajímavých večerů, neuvedla další saisona žádnou pozoruhodnou novinku, mimo několik ojedinělých prací, o nichž jsme po zásluze referovali. Podivno, že právě poslední novinky »Lidé a lidičky«, veselohra od dra Z. Janke-Dvorského a »Z učitelského ráje«, hra od Karla Sylvana, přinášejí na scénu dva různé obrázky, a to první pohled do práce a života lékařova na českém venkově a druhá práce situace z ovzduší učitelského, dosti šťastně sice zachyceného, ale nevykazující v ničem zvláštní vlastní sílu tvořivosti i ucelené stavby. Autor znám jest dosti dobře v kruzích učitelských, a přirozeno tedy, že novinka kollegy-autora vzbudila aspoň v kruzích učitelských plnou pozornost. Našimml adšim autorům v poslední době stojí za vzory práce cizích dramatiků (Halbe, Dreyer, Maeterlinck, Ernst), a i zde znáti vlivy Ernstovy ze známé, účinné hry »Flachsmann vychovatel«. I v této práci, s řadou scén, krátkých obrázků ze života učitelského zachycených, vystupuje zastance pokroku a rozvoje, bojovník za nové myšlenky a lepší doby učitelstva. Práce však pozbyla by mnoho na své účinnosti, kdyby nevěnovali ji všichni účinkující plnou péči a neujali se rolí s chutí a láskou, která byla na mnohém výkonu patrna, zejména u sl. Vojvodové, pp. Čekanského, Pražského, Hlavatého, paní Spurné. Dobře počínal si p. Jiřikovský. Hra místy chytla. Režie vyhovovala.

—jbz.—

⊙ **Noviny Mládeže** vstupem svým do života všeobecně překvapily. Denní listy přinesly o nich vesměs velmi vřelá doporučení, ale nejčinnější kritiky doznaly v rozsáhlých kruzích čtenářstva, pro něž vznikly. Mladí čtenáři jaksi zpyšněli, že mají své noviny, dokonce s redakcí tak důstojně vyzbrojenou.

Obsah čísla, úprava listu a uspořádání jeho vzbudilo též velký zájem dorostlých. V sobotu již nebylo v mnohých prodejnách po čísle ani památky, V pondělí pak byl náš závod zaplaven objednávkami z venkova tak, že bylo nutno v úterý — kdy se již tisklo číslo druhé — dáti do stroje sazbu čísla prvního, úplně rozebraného. Tím vysvětliti a omluviti dlužno různé průtahy, na které v následujících dnech přicházely stesky.

Novinka dětské literatury, Štechův román »Stříbrná věž«, vzbudila celou řadu úvah a dotazů. K románu tomu konal delší dobu autor studia a dokončil jej letos v době letní. Napínavého jeho děje jsou podkladem skutečné události, a na většinu osob v něm vystupujících budou se v Kuklenách u Hradce Králové mnozí lidé ještě pamatovati.

Také o illustracích dlužno zvláště se zmíniti. Obrázky k němu jsou zhotoveny vesměs dle sku-

tečnosti. Byly opatřeny k tomu účelu staré podobizny, učiněna řada snímků na místě, vyhledány staré kresby a fotografie míst — pro náležité vystižení vojenských krojů a zřízení obstarána illustrovaná díla rakouským a pruským vojenským štábem vydaná.

Illustrátor F. Šnajberk dokončil dílo své dříve, než bylo přikročeno k tisku, následkem čehož mohl býti každý obrázek jeho náležitě uveden v souhlas s ostatními. Fantastického domyslu není zde ani črta.

Poněvadž jsme všechny přípravy až do posledního okamžiku tajili a také utajili, nemohla býti obvyklá vyzvání k spolupracovnictví autorům rozeslána v čas. Na tomto místě tím důrazněji za to zveme české spisovatelstvo, aby do sboru spolupracovníků přihlásilo se s pracemi svými.

Druhé číslo Novin Mládeže dnes rozesíláme.

□ **Z cizích literatur.** (Překladová knihovna Máje), jejíž první sešit nového ročníku přikládáme k tomuto číslu Máje, přináší proslulý román Oskara Wilda: »Obraz Doriana Graye«. Přeložil Ant. Tille a Jar. Borecký. Odběratelé Máje dostávají Překladovou knihovnu Máje neobyčejně levně. S každým sudým číslem Máje dvouarchový sešit, připlatí-li korunu k čtvrtletnímu předplatnému. Jinak je sešit za 24 h. Ročně tedy 26 sešitů za 4 K, jež jinak prodávají se za 6·24 K.

≡ **Překlady.** V minulém ročníku jali jsme se ohlašovati, kdo co z jiných jazyků do českého překládá. Účelem toho bylo uvésti v překládání systém, upozorniti na to, co již někdo má »v práci« a brániti tak zbytečnému překládání téhož díla. Avšak výsledek práce naší byl nedobrý. Po našem upozornění hodili do lisů leckde věci, které zahálely na redakčních stolcích, jinde jali se předstihovati ty, kteří dílo dokonávali, konkurence počala stlačovati honoráře — proto nezbývá, než upustiti od toho, co jsme začali s úmyslem nejlepším.

∴ **Camille Flammarion**: Na nebi a na zemi. Přeložil Bořivoj M. Weigert.

Je pochopitelno, že také mezi českým čtenářstvem našel velký počet ctitelů tento básník astronom. Je typickým příkladem, že jenom učenec duchaplný dovede upoutati i široký kruh čtenářů, a že věda je přístupna i docela obyčejným smrtelníkům, podávána-li je způsobem rozumným a vkusným. Avšak Flammarion je stejně velkým myslitelem jako básníkem, ba mnohdy uniká jeho fantasie s reální základny vědecké a k vaší duši mluví pak jen a jen básník, vládnoucí barvitým a francouzsky rozkošným stylem. A my, vděční čtenáři, rádi se dáme unášeti vzletným temperamentem Flammariona do odlehlé a vysoké cesty jeho snů, tím spíše, že s ním bližíme se zdánlivě k velkým záhadám Vesmíru, jejichž tajemství tolik dráždí odvěký lidský zvědavý zvěsk: uslyšet odpověď na velkou otázku člověčenstva: »Kam spějeme?...« Také kniha »Na nebi a na zemi« má všecky půvaby a přednosti Flammariona, k vůli nimž jsme tak rádi čtli všecky jeho knihy. Nakladatelství Tučkovo vyšlo šťastně vstříc širokému čtenářstvu tímto překladem, jehož netřeba litovati jako mnohých jiných, a který pořídil se zanícením, ale i s mnohými vadami pan Weigert, sympatický dělník-literát. *F. H.*

⁂ **Objevené fresky.** Při čistění kaple sv. Rocha na hřbitově Olšanském u Prahy, která zřízena byla v XVII. věku na pohřebišti osob před tím za velkého moru zemřelých, objeveny byly pod omítkou fresky z roku 1752. Jsou dílem malíře Stetra a zobrazují sv. Rocha prosícího za ochranu nebes před morem, hladem a válkou. Fresky prý budou obnoveny obcí pražskou, která je patronem Olšanské fary v Žižkově.

∴ **Smíchovské divadlo.** »Cirkusačka«, americká »opereta« o třech jednáních od dvou autorských dvojic, přeložená pověstným libretním žargónem a rýmováním — toť nová přitažlivost areny na levém břehu. Prastaré operetní figury, vtipu jako šafránu, více baletu než děje, sólové i sborové kuplety, lehounká muzika podezřelého původu, marně hledáš hlavu a patu... Výprava slušná, kostymy některé skvostné, režie obratná (materiál nepoddajný), dobří herci, špatní zpěváci. Po každé plný dům, zejmena nedospělých. Pan Kubík dobrý, jako vždy, když nepřehání. Paní Zieglerová s gracií zachraňuje americký nesmysl. Zpívá na koni, má šestery toalety, na konec tančí dokonce závitkovitý tanec — obecenstvo je v extási. Je-li možno ještě na Smíchově stupňování v tomto směru? Pak jsme však již ve Variété. Ale to už v Praze máme. *Ncl.*

Toto číslo vydáno dne 23. září 1904. — OBSAH: VÁCLAV ŠTECH: Kupte si dům! — VÁCLAV HRUBÝ: Svatveček. — Aeterna Vita. — Pozdní moudrost. — K. JONÁŠ: Královské město Plzeň. — FELIX TÉVER: Mezi břehy. — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — FEUILLETON: Z literárního zákulisí: II. Redakční skupiny. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE: Klášterní kostel v Plzni. — Školní ulice v Plzni. — Adolf Heyduk. — B. Kaminský. I. Herrmann. V. Oliva. — Dr. L. Quis.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec, otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BASNICKÉ. VÁCLAV ŠTECH, POŘADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GRÉGRA A SYNA.

FELIX TEVER:

Mezi břehy.

(Pokračování.)

rhla sebou, pak ucítila, jak ji toto políbení zahaluje v horký oblak dusící myšlenky, poutající vůli v bezmocné nic. Cítila, jakoby pojednou půda pod ní unikala, všechny předměty ji obklopující, roztávaly do mlhy a nebylo tu nic než úzkostí se chvějící vědomí vlastní jsoucnosti, hrozící se vlastního ohraničení. Nebylo tu nic než vědomí ubohé nahé duše, tetelící se zimou samoty, sklánějící se k moci, která by ji mohla zahaliti v teplý plášť něhy. A jen z dáli jakoby něco tesknĕ zahučelo — to míjel čas — čas mladosti.

Obrátila k němu hlavu, široce rozevřené její zřítelnice vpily se tázavým, bezbranným pohledem v jeho tvář.

A on bez rozmyslu, v bezděčně naň slétlé poctivosti proslovil větu:

»Myslím to poctivĕ, buďte mou ženou!«

A jakoby se vztyčil, jsa pojednou opojen láskou, opojen vlastní šlechetností i odvahou, opojen elementární silou, před kterou se kácely všechny rozmysly, před kterou zalézala ona hnusná obava velké zodpovĕdnosti muže, chtícího založiti rodinný krb jen na podkladĕ síly svého namáhání.

Cítil se v té chvíli neobyčejnĕ mladým. Miloval ji a miloval sebe, jak se člověk miluje ve chvílích plnĕ vzrušeného citu, nadvládné vášnĕ.

»Ano, buďte mou ženou!« Vztáhl ji k sobĕ. Všechna přemýšlivá zloba ulétla z její tváře mladistvĕ měkké, vzdávavé okouzlení přehodilo se jí vlnou úsměvu. Okouzlení, pod kterým tvář její nabývala téměř dĕtinné okrouhlosti.

Ovinula jej oběma pažema, hlava její přitiskla se k jeho hrudi, rty zašeptaly vášnivĕ a tiše: »Líbej, líbej, líbej!« — —

Z druhého pokoje zahlušila k nim hrubá salva smíchu, hlasy vedle rozhlahořily se a vynikl z nich jeden jakoby nově příchozího.

Ize klesly paže s jeho krku. Trylb rychle od ní odstoupil a setřel si čelo šátkem.

»Kdo to přišel?«

»Bezpochyby ředitel Toman.«

»Ten —«

Hledal, jaké by jí řekl slovo; postřehla na jeho tváři toto hledání, které se posléze rozvlnilo ve zmatený úsměv.

»Nebyl bych řekl, vstupuje do tohoto pokoje, že odtud vyjdu jako snoubenec. Tak pojednou dostane člověk odvahu, aniž by vĕděl odkud přišla,« řekl konečně teple, ale přece s onou bezohlednou přímostí muže, vyslovivšího nepokrytĕ svou myšlenku.

Mlčeli chvíli oba, naslouchajíce slovům zaznívajícím z druhého pokoje. Vliv vnějška k nim zavanul a ucítili současnĕ vychladlý vzduch, ve kterém usnuly tóny, uklidnilo se jejich vzrušení.

Chtĕl ji znova uchvátiti do náruče, zdusiti mezi dvĕma polibky, co mu zahlušilo hlavou tak trochu nepříjemnĕ jako říinkot střepů. Nechtĕ ucítil, že se rozbila jeho svoboda a že

naň z dáli kýva starost. Chtěl tento bezděčný chlad zapíti přitisknutím svých rtů k jejím. A pak nastane konvenčnost situace, představení se společnosti vedle. Oba budou hráti úlohu marionet, strhovaných drátky k těm neb oněm pohybům, hodícím se k okolnostem. A pak půjde domů, do pochmurné deštivé noci, která dusí odvahu a rodí pochyby. Světla plynových svítilen budou se tetelit na chodníku jako zlatá záře, rozdupaná kroky nočních chodců do bláta. A starost zavěsí se mu na hrdlo, starost, že jeho zjemnělé ruce budou muset rváti se o denní chléb, že se všechny jemnější čáry jeho vkusu zkreslí v tupém hmotném boji o život.

A to všechno chtěl zdusiti ještě jedním okamžikem vášně, podobajícím se prvému. »Jak jste krásná! Mám vás k smrti rád!« Chtěl ji uchvátiti, ale když se mu uhnula, majíc prsty pevně sevřeny do dlaní, dodal potemnělejším hlasem: »Máte mne tak ráda, že vás uspokojí skromný osud po mém boku?«

Stála s pažemi dolů svislými, oči její zavadily plaše, provinile o jeho tvář, o jeho rty před chvílí tak vášnivě líbané.

»Odpovězte, Izo.« zašeptal tiše.

Slzy zalily jí oči, ale setřela si je plochou ruky, pak pohodila hlavou a jakoby vynutila na tváři obvyklý, jako mocí ke rtům přilepený úsměv.

»Ach, stala se nám taková hloupost, nerozvážnost! — A mám-li vás tak ráda? — Tak ráda vlastně ne.« Urvaně spadala jí slova se rtů.

Zadíval se na ni tupě, jakoby mu chybělo porozumění slov jejích. »Ne — k čemu tedy?«

Ještě chvíli trhal tváří její bloudivý úsměv, pak z ní ulétla všechna měkkost, stinná rýha přemáhání na jejím čele se prohloubila.

Vzpřímila se a stála tu nyní tak chladně, jako tenkráte, když nohou sesunula bílý květ do hrobu matčina.

»Manželství, hned manželství. — A máte tak malé příjmy a jste nepraktický snílek s požadavky překultivovaného člověka!«

Neodpovídal, měřil ji jen chvíli široce rozevřeným okem palčivé výčitky. Pak odvrátil se od ní a počínal škubati lístky vadnoucích chrysanthem na psacím stolku. Jeho prsty měly potřebu něco rváti, aby se usadila rozkvašená krev, do které se zatknul jejím odmítnutím žíznivý spár. »Vidíš, vidíš, jaký's to poctivec, co bys byl pro ni nepodstoupil.« A schvátila jej plná lítost, ve které se vysoce cenil a ji hluboko podceňoval, ve které cítil celou svou krásnou odvahu zdupánu v prach. Konečně se k ní obrátil a řekl se zdrcujícím úsměvem:

»Přepočetla jste si to! — Jaká v tom zvrácenost, že jste dříve líbala a nyní teprve počítáte!«

Trhla sebou, bodnuta jeho slovem, ale pak se jí vyhrnuly rty vzdorem.

»Je to pro vás tak urážlivé, že jsem měla touhu vás políbit?« vážila slova s přemáháním jako z hluboké studny.

»Izo?« zašeptal a hledal v oku jejím potvrzení své domněnky a hleděl na ni lačně, znovu rozdrážděn jejími slovy. »Izo, vy byste chtěla —?«

A oči její planuly fosforečnými jiskrami, rudé rty rozevřely se žíznivě a po bílých rukách jakoby se přelévaly chvějné vlny chtění — jen chvíli — pak hodila hlavou na zad. »Ne, ne!« zašeptala chvatně.

Obrátila se k němu na chvilku zády, jala se listovati ve svazku Chopina, pak řekla starým výsměšným svým tónem: »Abyste o mně neměl tak tuze zlé mínění, povím vám takovou sentimentální příhodu svého života. Jednou jsem milovala! O, je tomu již dlouho, bylo mi tenkráte osmnáct let. Tenkráte to bylo tak upřímné, tak pitomě vzdávavé. Trvalo to dvě leta. Byla to láska plná pomněnkových kytiček a illusí. — Udělal doktorát, opustil mne a napsal velmi moudře, že nelze udržeti dlouhým životem, co bylo slíbeno ve chvilce extase. Plakala jsem zuřivě, chtěla jsem dostat souchotě. Když jsem se vyplakala, když jsem pořádně vyhladověla, nezbylo ve mně nic, jen taková chabá soudnost, která olizovala ledovým jazykem vše, co se zdálo míti zářivou barvu citu.«

Trylb se zachvěl, méně pro to, co pravila, více proto, že v této chvíli nacházela ta pravá slova k vyjádření svých myšlenek. Ale tu jej uchopila za obě ruce.

»Stojíte mi za to, že vás neurve krutá starost, až byste z našeho domu dnes odcházel co snoubenec — stojíte mi za to, že vámi nezachvěje úzkost před budoucností již venku v tichu nočních ulic, anebo doma při vzpomínce: ‚Co bude teď, co za rok, za dvě leta?'«

Neodpovídal, sklopil víčka očí.

»Vidíte!« řekla zvolna. Ale pak mu tiskla ruce a dodala chvějícím se hlasem: »Nevíte, jak jsem vám vděčna, že jsem ve vás ještě jednou potkala člověka schopného vyvésti pošetilost ve chvilce vzrušení. — A nyní jděte, jděte, jděte!«

Vešel do druhého pokoje. Vmísil se mezi vřavu rozveseleného hostí Klimešových. Mluvil, nevěda co, smál se, nevěda čemu. Po čtvrt hodině se poroučel. Na chladném vzduchu ulice ovanul jej teprve tesknÝ pocit prázdna, bolest nedosaženého, střídaná jakousi chabou, beztvárnou nadějí, do níž se naň ze tmy dívaly planoucí její oči.

Když odešel, stanula Iza chvíli uprostřed pokoje. Pak přistoupila ke klavíru, jehož bílé klavesy se na ni zašklebily jak ohromná čelist

v tlamě netvora, schouleného do stínu pokoje. Pudilo ji to zahráti ještě jednou tytéž melodie, které jemu hrála, ale vzpomněla si, že by to mohlo býti bratrovým hostům nápadné. Hlavou zašuměla jí radostná myšlenka, že tak dobře jako tohoto večera, ještě před nikým nehrála. Bývala uzavřena, měla stud svých citů, ona, která mívala pro city jiných tolik posměchu. Ale dnes odplavila vlna čehosi silnějšího onen stud. Uchvátila jej a uchvátí i jiné. Pro tuto výbojnou naději zapomínala téměř na něhu předchozí chvíle. Ale pojednou v ní hrdý cit klesl pomyšlením, že byla mocnost jejího umění rozpoutána zářivou něhou jeho na ní spočívajícího zraku.

Bylo by celé její umění ničím bez oné oživující jiskry? Bez intimního kouzla s láskou na ní spočívajícího oka? Zalekla se, sklopila rychle víko klavíru.

Po psacím stolku ležely rozškubané lístky chrysanthem; smetla si je do dlaně, ponořila do nich tvář a vhroužila se v kouzlo pocitu té chvíle, kdy teplé stíny roztavaly pokojem, jen matně osvětleným světlem lampy, naplněným zvuky hudby i vůní vadnoucích těch květů, tak slabou, zmíravou, jen vydrážděnému čichu přístupnou. Věděla, že by brzo uvadla ve vřavě dne, v boji s životní bídou.

Držíc stále v dlani lístky chrysanthem, pohroužila se do snění; cítila na své tváři žhavé jeho rty, slyšela jeho slova, viděla jeho tvář, oddala se zplna kouzlu vědomí: »Jsem milována!« (Pokračování.)

R. J. KRONBAUER:

Snoubenci „Umělecké lóže.“

Román.

(Pokračování.)

yla skutečně neobyčejně krásná. Viděla jsem ji jednou hrát, ale ne u nás. Byla jsem návštěvou u svých příbuzných v Českém Brodě a tam jsem ji poznala. Byla taková vysoká, štíhlá a měla krásné a červené vlasy. Slyšel jsem o ní vypravovat, že byla něco jiného, než její družky. Tu noc, co si sáhla na život, viděli ji lidé s nějakým mužem. Oba prý byli velice vzrušeni a když se loučili, plakali prý jako děti. Tenkráte běželi se na ni podívat všichni lidé z celé dědiny, ale já jsem se nemohla k tomu odhodlat. Po pohřbu přišel ředitel a prosil mne, abych si zahrála se společností — že prý půjde k vůli mně mnoho lidí do divadla a herci že budou míti slušný příjem. Tenkráte jsem byla nabídkou tou omráčena. Měla jsem hrátí s opravdovými herci. Celou noc jsem nespala . . . bylo mně, jakobych se z toho měla rozstonati. Hrál se Šamberkův »Josef Kajetán Tyl« a já hrála děvčátko, jež mermomocí chce jíti k divadlu. Ředitel hrál Tyla. Když mně na jevišti domlouval, abych se na kluzkou divadelní dráhu nevydávala, vyhrkly mně proudem slzy z očí a já propukla v opravdový, usedavý pláč. Ředitel mně po divadle řekl několik slov, jež mne připravily o klid a pokoj mé duše. Prorokoval mně skvělou budoucnost a ubezpečoval, že by sám Tyl to podepsal. Žila jsem jako ve snách a chodila jsem jako začarovaná. Slova Tylova z kusu pořád mně tanula na mysli. Umím je napaměť, poněvadž jsem si je bezpočtukráte opakovala. Emma polohlasem, ale s vervou citovala.

»Nebohé dítě, ještě neznáte trudné poměry umění českého. Vaše opravdu krásné vlohy poskytnou vám sotva tolik, mnoho-li budete míti nutně zapotřebí p r o s e b e. Uposlechněte rady mé. Zřekněte se na čas té úctyhodné myšlénky. Věřte, že by vám bylo mnoho, velmi mnoho útrap snášeti. Obávám se, že byste v boji s nimi nezvítězila. Pohlédněte na mne, drahé dítě, já sám, ač muž otužilý, jsem z pola schvácen, uštván, utýrán zlobou poměrů a nepřátel.

»Rozumím — znám kus . . .,« pokyvoval hlavou Frič, »nedávno jsem se v něm probíral — dobře, velmi dobře řekl Tyl, když k Ludmile zahovořil: »nyní jste hrála chudou dívku, pak pro vás vyhledám úlohu šťastné manželky.« Ludmila se skutečně z lákavých pout nadobro

vymanila, ale vy už jste se asi v té době zabořovala do té divadelní močáloviny, že ano?«

»Ano . . to je to pravé slovo . . . zabořovala jsem se do své závratné touhy hloub a hloub. Zrovna v tu dobu zavítal na návštěvu do naší vesnice přední herec Národního divadla pan S. Byl večírek na jeho uvítanou a tu jsem mu byla také představena. To ani nemohu opakovati, co mně tenkráte řekl. Bylo to příliš nadsazené a lichotivé — ale snadno si představíte, jak to na mne působilo. Ale ještě pořád jsem nevěděla, zdali se rozhodnu pro divadlo. Musela bych vám mnoho vypravovat, abyste pochopil tehdejší můj duševní stav.

Jsem dítětem rodičů, kteří mívali veliké jmění. Dodnes sama nevím a nedovedu pochopiti, jak se stalo, že jsme skorem o vše přišli Po smrti mé matky . . . otec umřel o rok dříve — byla jsem na statku ponechána z milosti. Bylo mně hořko při pomyšlení, že musím opustiti pokojíček, v němž jsem prožila skutečně krásné a bezstarostné mládí. Moji rodiče byli hodní, poctiví lidé . . . a já jistě budu na ně vzpomínati vždy s vděčností a s pravou, čistou láskou. Nenadáli se jistě toho, že jejich jediné dítě nebude míti koutečku, kam by složilo v klidu svou hlavu. Vychovali mne v blahobytu a nemohou za to ani oni ani já sama, že jsem se nenaučila ničemu, z čeho bych jednou čerpala živobytí. Umím leccos, ale to všechno dohromady neopatří mně ani bochník chleba.

»Zlaté — ubohé dítě,« povzdechl si Frič . . . »vy ani nevíte, co jste nyní řekla. Nechci vám kalit vašich illusí . . . ve vašem zjevu je mnoho, co by mohlo vaši divadelní kariéru podepřít a ku předu popohnat . . . ale nehněvejte se, řeknu-li vám pravdu do očí: jsem starý, zkušený muž a pozoruju, že k umění tlačí se nejvíce lidé takoví, kteří k ničemu jinému na světě nejsou . . .«

Emma sklopila hlavu, zbledla a Troskovický viděl, že padají na ubrus slzy jako hrách veliké a čistounké jako kapičky lesního medu.

»Nechtěl jsem se vás nemile dotknout,« měkčím hlasem pronesl Frič, jenž v tu chvíli neobyčejně prudce dýmal . . . »řeknu vám tedy z přímá a otevřeně: Já nerad vás vidím na těchto cestách. Kdyby tu nebylo tolik lidí, vzal bych vaši hlavičku do rukou, utřel slzičky a řekl bych vám: »neplačte . . . zasmějte se . . . hodně na hlas a zvolejte: máte pravdu . . nepůjdu k divadlu . . . je to hrozný, je to zabijácký život. Děvenko nezkušená . . . nejste první bytost, které to vymlouvám. Vy nevíte, co ostrého a bodavého trní číhá za těmi žhavě planoucími květy, po kterých lidé s takovou lačnou a slepou chtivostí se ženou. Musel bych opakovat to, co jsem již bezpočtukráte řekl: pro divadlo, pro život divadelní herečky musí býti zvláštní způsobilost. Pravda, kdyby se tohle říkalo každému, kdo chce k divadlu — měli bychom divadla prázdná. Mně ale praví tušení, že vy nejste pro pohnutý, rozrušený a strastiplný život herečky stvořena. Slečno . . . to je boj, ustavičný zápas, jemuž není a nemůže býti konce. I velké, pravé, skutečně povolané umělkyně vypily kalich hořkosti až na dno. Úspěchy . . . to je to záludné slovo, jež vše vysvětluje. Za tím světýlkem se ženou umělci, omamují se jím, spijou se jím, ale není zdaru, není úspěchu, jenž by nebyl otráven. My prostí diváci vidíme jen nádheru, vidíme krásu na jevišti, slyšíme bouřlivý a frenetický potlesk a myslíme si: bože . . . to musí býti krásné, závidéníhodné živobytí. Ale ti lidé nejsou šťastni . . . já aspoň nepoznal ve svém živobytí herce, jenž by byl úplně šťasten. Celý jeho život je ustavičná honba, shon, obava, aby nebyl zastíněn a předstihnut sokem; horečná snaha, aby se udržel aspoň na té výši, kam se dostal, pohání ho jako neviditelný bič, jenž svou obět ušetře a uplahočí. Ani rodina, ani přátelé nemohou ho vysvoboditi z tohoto stavu, jenž rodí rozčilení za rozčilením. A tu nemluvím ani o jiných, o všedních starostech, které bývají z pravidla u těchto lidí nejpalčivější. Kam bych se dostal, kdybych vám chtěl vše pověděti, co vím a co při tom cítím. Znám vás teprvé několik krátkých okamžiků, ale myslím, že vám vidím do duše jako do studánky. Vy nejste pro divadelní život . . . neříkám, že by ve vás nedřímalo pravé a slibné nadání — ale myslím, že jste příliš měkká bytost a že je ve vás příliš mohutný smysl pro to, co bych nazval hrdou chloubou poctivosti. Dívám se na vás, věřte mně upřímně, že mně ani ve snu nenapadne, abych vám lichotil. — (Frič se při tom vypjal, pohladil svoje vlasy a sebevědomě se kolem sebe rozhlédl, jakoby hledal toho, kdo by ho kdy byl přistihl při nějaké takové slabosti) — ale musím říci, že jste děvče vzácných a okouzlujících předností a tu mně napadlo toto: »Našel se jistě junák, jenž hluboko se zadíval do těchto snivých, čarovných očí . . .«

Emma klidně na něho pohleděla a smutně řekla:

»Ano, pane, našel se . . .«

Frič si zrovna radostně zasadil monokl do oka a zatleskal rukama.

»Vidíte . . . vidíte . . .,« zvolal vítězoslavně . . . »však jsem ne nadarmo platil veliké daně za svoje životní zkušenosti. Vidím v duchu všechno jasně před sebou jako na scéně: mladý, svalnatý hoch, nějaký statkář . . . má vás rád . . . vy jste nakloněna jemu . . .«

Emma zase sklonila hlavu, že jí nebylo viděti do obličeje.

»A co on tomu říká?« pokračoval Frič se zápalem ve svých vývodech . . . »jistě je po-

děšen vaším úmyslem . . . nabízel vám klidný, bezstarostný život po svém boku na roztomilém venkovském dvorci . . . vidím všechno, jako vymalované před sebou . . . červené střechy — bělounké stěny . . . před stavením stará, mohutná lípa, kolem kmene, kterého neobemknou tři dorostlí lidé, lavička . . . malá, hezounká, vzorně upravená zahrádka . . .«

Emma skláněla hlavu níž a níž. Najednou položila hlavu na složené ruce a zaplakala.

Frič se zarazil a zbledl jako papír. V těch jeho rozpacích bylo teprv znát, jak přece jenom nezkušený je ten muž, jenž tolik prožil, tolik viděl a tak krvavou daň zaplatil za svoje životní zkušenosti.

Společnost se na štěstí tak hlučně bavila, že se nikdo ani o Friče ani o Emmu nestaral.

»Co je vám?. . .« uděšeně zvolal Frič. »Promiňte . . . neměl jsem v úmyslu, způsobiti vám zármutek — už vím, že jsem chybil a že jsem vám nešetrnou rukou sáhl na vaše illuse. Vždyť já dobře vím, že vás nepřesvědčím a že vás od vašeho předsevzetí neodvrátím, ale chtěl jsem vám dáti aspoň výstrahu a ponaučení. Vidíte, jaký já jsem nepozorný nevlida . . . ani jsem se vás ještě nezeptal, v čem jste vlastně dnes vystoupila a zda a jaký jste měla úspěch. Však kdybych byl jenom ve snách mohl tušiti, že dnes svoje štěstí na prknech zkouší tak zajímavá debutantka, jistě bych se byl na vás přišel podívat a jistě bych vám byl pomohl zatlačit.

Frič neměl ani potuchy o tom, že hodně daleko odbočil a že slova útěchy ještě více Emmu rozrušila.

Plakala tiše, ale na celém těle bylo znát, že veliká nějaká bolest nebo lítost ranila mladou a vnímavou její duši.

Troskovický zrovna hořel v obličeji.

»Mistře,« řekl vyčítavě . . . »vy jste slečnu svými krutými vývody velice zarmoutil . . .«

Společnost se bavila skoro nevázaně. Salvy smíchu byly tak bouřlivé, že všichni hosté z celého sálu zvědavě pohlíželi k uměleckému koutu.

Jediný Stroupežnický pozoroval, že se něco přihodilo, co uvedlo Friče do největších rozpaků. Potouchle se usmál, zalomil žertovně rukama a pohledem jako by na Friče zvolal: »pro boha vás prosím . . . co jste si to s holčičnou napískal?«

Mladý herec a známý salonní komik, jenž teprvé před chvilkou přišel, vypravoval nějakou rozmarnou episodu. Byl pozván od cukrovarnických úředníků ve větším městě v severních Čechách na pohostinskou hru a živě líčil nějakou příhodu, které se všichni tak srdečně smáli, až se prohýbali. Byl to smích tak prudký a hlaholivý, že se zdálo, jakoby chvílemi smíškové se měli zalknouti.

»Vzpamatujte se slečno,« prosebným, ba skorem úpěnlivým hlasem domlouval Emmě Troskovický . . »někdo si toho povšimne a za chvíli by se smáli vám . . .«

Emma za chvíli zvedla hlavu. Vypadala chudinka jako umučení. Frič, aby jí poskytl příležitost, by se mohla za jeho tělem skrýti a uklidniti, povstal, obrátil se ke společnosti a tvářil se, jakoby ho bůh ví jak zajímalo dovědět se, co ji tak velice pobavilo.

»Mistře — mnoho . . . tuze mnoho jste promeškal,« volal na něho sochař, jenž sonórním hlasem křičel: »dost . . . už dost . . . sic z toho umřu . . .«

Frič, ubezpečiv se, že nikdo ničeho nepozoroval, zase si sedl a jemně řekl:

»Teď mně ale laskavě povězte, co vás vlastně tak dojalo? Kdyby to nebylo surové, kdyby to nevyznělo v tuhle chvíli zrovna banálně, řekl bych, že vám ta unylost báječně sluší a že jste nyní ještě krásnější.«

Frič se usmál, pohladil hebce její ručku a dodal: »a teď už naberme z jiného soudku. Ale to mně musíte ještě honem honem říci . . . upřímně a důvěrně, jako člověku, jemuž se můžeme se vším svěřit . . . tak proč jste se vlastně rozplakala? Však já se už přičiním, abych to nějak napravil.«

»Vy jste prve zavadil o nejbolavější místa v mojí duši,« skoro zašeptala Emma a ještě ji při tom vyhrkly slzy.

»Čím? . . . o čem jsme vlastně mluvili?«

V tom Frič fukl se do čela, rozevřel oči do kořán, naklonil se k Emmě a polohlasem řekl: »o tom junákovi jsem neměl mluviti, že ano?«

Emma smutně přikývla a jakoby ze sna mluvila řekla:

Neměla jsem ani tušení o tom, že nejsem zámožným děvčetem. Byla jsem vychována a žila jsem v domnění, že jsem jednou z nejbohatších nevěst v okolí. Nepravím to snad proto, že bych si byla na tom zakládala — chci vám jen povědět, proč a jakého sklamání jsem se dočkala. Přijel do dědiny náhodou synek z velikého statku z Podřipska. Potkali jsme se u kostela a oběma se nám v tu chvíli zazdálo, že jsme si souzeni. Když jsem s ním poprvé mluvila, pořád mně to připadalo, jakobych ho byla už léta znala. Všechno to tak milounce a krásně začalo.

(Pokračování.)

VÁCLAV ŠTECH:

Kupte si dům!

Předměstská humoreska.

(Pokračování.)

Řídicí pozval ihned visitkou slečnina otce na návštěvu. Za hodinu na to pak byly v učitelčině domácnosti ze snů o sedmiprocentním domě jenom trosky. Smlouva u advokáta se pak nepsala vůbec.

Když druhého dne nová slečna učitelka potkala svého chéfa na chodbě, zapálila se jako panenské jablíčko. Ale řídicí právě spozoroval pavučinu na obraze jedovatých hub. Honem ji šel uklízet. Proto učitelku ani nespozoroval.

Za pět dní pak dělala opět matka Angelisová na chodbě školy povyk. Aby vystoupení její mělo drastičtější efekt, zapomněla se dostrojit. Křičela přede dveřmi nové učitelky tak, že by furie byly s růměncem na lících musely ustoupit, kdyby byly měly tehdy nějakou funkci ve školní budově. Tak je překonala. Nějakou padesátku chtěla.

Ale sólo její bylo krátké. Přeťal je školník. Jednou ji napomenul a když neposlechla, vynesl ji z budovy jako Jitku Břetislav. Mečem však vládla při tom únosu paní Angelisová. Měla jej v ústech, ale na obou stranách byl jako břitva.

Školník v žádném úředním poslání dosud neosvědčil takovou rychlost, jako v tomto případě. Proto zůstala příčina povyku sboru i milé mládeži utajena.

Řídicí, který opatrně v ředitelně zmizel, a Kolečko chápali, oč se jedná, ale mlčeli jako hrob. Moderní zásadou úřadů je rychlost, mlčení a noblessa.

* * *

Krásného listopadového dne vyjel si řídicí do Stromovky. Vskočil do elektrického vozidla a s chutí si zapálil doutník. Než odhodil sirku, píchla ho slova hovoru, kterým si jízdu krátili dva pánové.

»— — — vůbec jsem se do vlastního domu nedostal. No, nedostal! Domovnice mne tam nepustila — příteli! Moje domovnice!«

»Není možná!«

»V poslední den vždycky pronajala byt, který jsem si vyhlédnul — přijala závdavek, a já neměl, kam se stěhovat.«

— — — — — — — — — — — — — —

»To jsem si také řekl, že ji vyhodím. Ale ona si zjednala na mne dvakrát advokáta, a při stání nás soudce vždycky smířil. Když na tom předměstí rada řekne, že vás smíří, tedy vás smíří, a kdybyste měl při tom přijít o obě uši!«

— — — — — — — — — — — — — —

»To se rozumí, že jsem to zkoušel po dobrém. Dal jsem jí výpověď, slíbil jí desítku, odstěhuje-li se v čas a bez rámusu. Víte, co mi udělala? Nasadila mi do dvou bytů . . . . . .«

Řídicí konec nezaslechl, poněvadž se rozčilený pán naklonil až k uchu svého souseda a se smíchem tak větu dokončil.

— — — — — — — — — — — — — —

»To si myslím! Všecky partaje se mi pak rozutekly, a domovnice mi pak obsadila tak celý dům. Jako když harmoniku natáhne — zdola až nahoru!«

— — — — — — — — — — — — — —

»To se rozumí, že jsem šel na policii. Pan vrchní jí pohrozil, že ji pošle šupem, kam patří, ale ona se mu vysmála. Kdyby prý nebyl na předměstí teprve měsíc, musel by vědět, že tu má domovské právo. Nebožtík muž její že byl obecní příslušník!«

— — — — — — — — — — — — — —

»Nic na ní nevymohli. Policii přešla trpělivost. Tož jsem řekl, že barák prodám. Domovnici jsem slíbil padesátku, dohodí-li mi opravdového kupce — písemně, jak si přála — ale zároveň jsem jí dal výpověď. Notářskou.«

— — — — — — — — — — — — — —

»Co vám napadá! Nešla. Policajty jsem ji musel vyklidit. Nastěhoval jsem tam honem domovníka, chlapa jako Prašná brána — ale ten mi utekl. Odstěhoval se do Plzně, protože mu pohrozila, že mu vypálí oči vitriolem. A když se vystěhoval, nasadila se tam zas. Ale současně mi přivedla kupce a včera jsem ji prodal i s barákem.«

— — — — — — — — — — — — — —

»Teprve, když byla smlouva podepsána! Proč bych mu neotevřel oči? Řekl jsem: První, co uděláte, je: dejte spravit žlab nade dvorem, ale především vyhoďte domovnici!«

— — — — — — — — — — — — — —

»Ne, to jsem mu neřekl. Vždyť si tolik liboval, že jsou v domě tak elegantní partaje. Paničky jako malované v báječných negližé!« Při tom se vyprávěč tak rozesmál, že se až zakuckal.

Konduktér se v tom rozkřikl, že je příležitost k přestupování. S mnohými použili jí oba pánové ze sousedství pana řídicího. Smáli se, div se schůdků nespadli.

Protože rozčilenému pánu konduktér zvlášť uctivě zasalutoval, optal se řídicí: »To je pan Šuška, že?«

»Pan Šuška, bičař! Moc nóbl pán. Asi pět domů mu říká: pane! Pod tři krejcary diškereci nedá!«

V poslední větě byla sůl na oči pana řídicího, který jezdil na blok a konduktéry odměňoval pouze úsměvy.

Také s ním konduktér dále nehovořil, a když řídicí později vystoupil, ani mu nezasalutoval.

* * *

Po vánocích dověděl se ředitel strašnou novinu. Celé patro pod ním zaujme o Hromnicích hudební ústav. Tři piana, dvoje harmonium a majitel učírny je mistrem na helikon. Také zpěvu se tu bude učit.

Řídicího takové mrákoty přepadly, že na tři dny musel si vyžádat dovolenou. Dva dny zkoušela na něm choť všecky prostředky »Domácího lékaře«; třetího dne mohl již na vzduch. Při tom studoval však již tabulky, které lákaly do prázdných bytů; světlo, pohodlí, čistotu a klid slibovaly. Řídicí prohlížel, prohlížel, ale stále jenom se přesvědčoval, že tabulky lhou.

Ale téhož dne přišel Kolečko pro informace. »To se rozumí — pomyslil si řídicí — nejsem ve škole, proto nikdo neví, kudy kam. Ústav je na hromadě. Kde by také tomu kdo rozuměl!«

Ale Kolečkovi informace byly jen zástěrou. Slyšel už od paní řídicí, jaká zvěst jeho chéfa podrtila. To se mu tentokráte hodilo jako dosud nikdy nic. Proto zalamentoval jenom krátce, že bez pana řídicího po dvou dalších dnech by museli školu zavřít, ne-li zbořit, a hned sedl na svého valáška: ví o domě. Dům jako panna! Nový, čistý, v secessi, se dvěma krámy, úplně již obydlený a za babku. Za čtyřiadvacet tisíc. Chce sice majitel šestadvacet, ale ty dva tisíce by Kolečko srazil. Hotově třeba půl páta tisíce.

Pan řídicí i vzácná jeho choť žasli. A Kolečko je nenechal ani škytnout; bušil do žhavého, až jiskry lítaly. Přiznání nájemného, výměr poplatků, arch osvobozující dům od daní, výpočet obecních přirážek, vodného, soupis hypotečních závazků a kozel ví, co ještě vyložil na stůl, že manželům až kola v očích se dělala.

Za půl hodiny byl řídicí jeho víry. Ale paní řídicí nikoliv. Ta věřila jen záloženským úrokům a žádnému mlhavému zisku z nemovitostí. Ale Kolečko měl ústa plná medu a proto se po další čtvrt hodině i ona ustrojila. Prohlédnout neznamená ještě koupit. Než vykročili, optal se řídicí, kolik by školník žádal za prostřednictví, kdyby se koupě domu povedla. Myslil si, že jeho podřízenec mohl by vzít za vděk stisknutím ruky.

Ale Kolečko v téhle věci svoji služebnost kladl stranou. Rozpovídal se o běhání, námaze, útratách, podplácení ve všech možných kancelářích, platů za pokyny a pak vyslovil tři stovky.

Pan řídicí si pomyslil: »Špinavče!« a nabídl dvě stě padesát.

Kolečkovi napadla táž titulatura, ale plácl. Vždyť dvě stě padesát měl též slíbeno od majitele domu, který hořel touhou zbýti se majetku, a jehož lákala kdesi nárožní parcela. Jak peníze v dlani ucítí, poletí ji koupit.

Dům se manželům zamlouval. Byl osazen solidním nájemnictvem a vše v něm bylo jako v klícce. Jenom domovníka dosud neměl. Ale i ten byl již opatřen. Nastoupí do tří dnů.

Školník mluvil jako advokát. Za čtvrt hodiny odloupl tisícovku a za dalších dvacet minut pět stovek. Ale níž majitel nechtěl.

Pak řídicímu slevil stovku, poněvadž slyšel prý, že je charakterní pán. A za deset minut na to slevil milostpaní půl druhé stovky, poněvadž — jak se zadušoval — má dobré oči. Takovým lidem rád přijde vstříc, třeba mu to kapsu trhalo. Tenhle dům stavěl pro sebe; na něm je každá cihla položena jako do safiánu, žádný švindl, všecko solidně a na prima vápno.

Níž opravdu nemohl, neboť podle úmluvy byl by již nyní slevoval z Kolečkovy provise.

Proto se nyní školník rozhovořil. A za deset minut si všichni plácli a psala se zatímní smlouva. Kolečko byl na ni tak připraven, že i kalamář a péro měl u sebe. (Pokračování.)

K. JONÁŠ:

Královské město Plzeň.

Illustruje J. Benda.

(Pokračování.)

e starožitností všimneme si jistě ve Františkánské ulici kláštera a kostela na Nebevzetí P. Marie (založen na sklonku XIII. století), který má dlouhé presbyterium z doby první gotiky a gotickou křížovou chodbu, z níž vystupuje zajímavá dvoulodní kaple sv. Barbory s freskami z konce XV. stol., jež byly nyní G. Mikschem obnoveny. Jinak je kostel pln pozdějších přístavků, jak o tom svědčí už hned renaissanční vchod s věží. Dále zasluhuje pozornosti v Školní ulici kostel sv. Anny z r. 1711. a k němu připojená kollej premonstrátská, v níž umístněno něm. gymnasium; (nad vchodem zasazena pamětní deska národnímu buditeli Plzně, prof. J. V. Sedláčkovi, zemřelému r. 1836.). K této staré budově přistavěna r. 1804. nová velká s dvěma věžema a známou brankou. Průčelí této novější stavby hledí do Smetanových sadů, jež společně se sady Kopeckého tvoří dnes nejmodernější a nejkrásnější třídu Plzně, třídu čistě velkoměstskou, sloužící místní společnosti za denní i večerní korso, zvláště v době zimní a jarní. — Soustřeďuje li se na náměstí, v říšské i školní ulici ruch obchodní, pestří-li se o trzích ve vnitřním městě plno krojů národních — v sadech zase šustí to drahocennými látkami, zaznívá veselým hovorem, zábavou a často i hudbou. Plzenský »boulevard« — vykrášlený alejemi stinných stromů a vkusnými květinovými koberci, sochami i vodotrysky, — chlubí se zároveň nejnákladnějšími novými budovami, jimiž se Plzeň může vykázati. Cizinec, přichází-li do sadů od nádraží, překvapen je nejdříve velkolepým palácem musejním, jenž dle plánů ředitele umělecko-průmyslového musea, arch. J. Skorpila, vybudoval stavitel plzenský pan Kroh od r. 1897.—1902. Plastickou výzdobu budovy navrhl a provedl prof. Cecil Klouček z Prahy. Celá stavba, na terénu ne příliš příznivém, rozdělena je jaksi na tři části, jež však splývají v umělecky zladěnou a úměrnou architektonickou skupinu. V museu je mnoho účelně vypravených místností pro sbírky, výstavy, přednášky, čítárny atd. V jedné z ní — v keramickém sálu — zříti možno nástěnné lunetty Aug. Němejce. Ve schodišti umístěn je obrovský, známý relief sochaře V. Šaffa, představující »Dívčí boj«. — V rozsáhlé budově vedle obecné knihovny, jež tam už »úřaduje«, installovány budou sbírky obou musei místních, umělecko-průmyslového a historického, které vykazují četné skvosty a vzácnosti neobyčejné ceny. (V historických sbírkách zvlášť zasluhují pozornosti zbraně ze staré doby husitské.) Náklad na budovu nesla obec za přispění země a státu. — Vedle musea stojí vkusný nový dům městské spořitelny a na příč tomuto zvedá se nová »Měšťanská beseda«, zbudovaná dle plánů architekta prof. Čenského stav. Kotkem. Na výzdobě ladné stavby té pracovali malíři: V. Oliva, Láďa Novák, D. Krajiček, dále sochaři: prof. Sucharda a Pekárek. V Besedě je nádherná dvorana, lidový sál, určený hlavně pro přednášky, kavárna, spolkové čítárny atd. Besedu, jež je representačním domem české Plzně, vystavěli svým nákladem její členové, kterým přispěla obec značnou půjčkou a ročním poplatkem. Poblíž stojí veliký hotel Waldekův, vystavěný stav. p. Krohem dle plánů firmy Helmer a Felner a opodál na malé vyvýšenině osamoceno tyčí se pyšně nové české divadlo. Budova svými rozměry je opravdu imposantní, fasada její však je poněkud »lacina«; za to má divadlo elegantní, s přepychem zařízené hlediště, vynikající k tomu ještě znamenitou akustikou, vzorné jeviště, prostranné chodby, elektrické osvětlení a všechna možná opatření bezpečnostní. Hlediště celkem pojme na dvanáct set diváků. Divadlo stavěla obec plzeňská svým nákladem, a sice dle plánu architekta A. Balšánka; stavbu prováděl stavitel pan J. Němec. Na umělecké výzdobě pracovali malíři: Aug. Němejc (oponu), K. V. Mašek, J. Mandl, F. Urban, F. Fröhlich; sochaři: prof. Sucharda, L. Šaloun, V. Amort, F. Hergessel, F. Rous, F. Stránský a A. Procházka. V staré divadelní budově (vystav. r. 1832) byla jen saisona podzimní, v nové, jež slavnostně otevřena byla roku 1902, hraje se po celý rok (dva měsíce určeny k prázdninám). Personál činoherní, operní (orchestr v to počítaje) i technický čítá na 180 hlav. Podnikatelem je zvláštní družstvo, podporované obcí, která dodává zdarma světlo, teplo, vodu, vydržuje technické síly a uděluje subvence. Měsíční režie vyžaduje nákladu více než 13.000 K. (Ostatně podrobná data přinesl o divadle »Máj« v čís. 30. I. ročníku.)

Ve hlavní plzeňské promenádě, tak bohatě vyzdobené, jsou též dva pomníky, a sice socha bývalého purkmistra plzeňského, Martina Kopeckého, a pak Josefa Františka Smetany, před-

stavující národního tohoto pracovníka v póse vykládajícího učitele.

Než i jiné části rozsáhlého města mají své významné moderní budovy. Tak v sadech Pecháčkových (na Obcizně) nákladem 250.000 K postavena r. 1896 tělocvična Sokola plzeňského ve slohu renessančním dle plánů arch. Podhajského stav. E. Krohem. Takových tělocvičen, účelně i skvostně zařízených, věru je asi pořídku. Zejména hlavní dvorana, jejíž prostora s galeriemi i estrádou zaujímá přes 900 m.², svou úpravou překvapí každého. Obec i na tuto budovu velikým obnosem přispěla. Povšimnutí zasluhují dále četné školní budovy (hlavně česká reálka), nový poštovní dům v Solní ulici, želez. ředitelství v Jagelonské ulici, nová synagoga v Kopeckého sadech. Za to čistě kasárnicky vyhlíží justiční palác v ulici Dominikánské, od něhož prospěšně se liší celá spousta nových velkých domů, patřících soukromníkům. Z těchto budov zvlášť uvésti dlužno, ony, jež postavil arch. R. Štech a svými rázovitými pracemi vyzdobil Mikuláš Aleš; jest jich zejména na říšském předměstí celá řada (Nerudova ul. a j.).

Za městem pak (na sever) v překrásných sadech jest vkusná restaurace lochotínská, kdežto na straně opačné — asi půl hodiny na jih za »branami městskými« — zvedá se hvězdovitá budova mužské trestnice Borské, o níž zejména mnoho bylo psáno za dob t. zv. »Omladiny«.

* * *

Neobyčejný vzrůst královské Plzně podporován je hlavně příznivou polohou města. Západočeská metropole rozkládá se totiž v údolině, mírnou pahorkatinou obklopené, takřka v středu pánve kamenouhelné a na křižovatce starých obchodních cest, jež proměnily se přirozeně v síť moderních komunikací. Pod městem stékají se řeky Mže a Radbuza, nad městem u Doudlevec vlévá se do Radbuzy Úhlava, pod městem do Mže Úslava; ačkoli tyto toky nejsou splavny, přece jen vodou svojí výhodně pomáhají rozvoji průmyslu a živnosti, a tím i města samého — zejména ovšem od té doby, kdy nové vynálezy strojové vytlačily zastaralou výrobu ruční.

Vzrůst Plzně nejlépe a nejvýmluvněji naznačí nám cifry. Počet obyvatelstva r. 1850 obnášel v Plzni 10.302, počet domů 640; roku 1880: obyv. 38.883, domů 1681; roku 1890: obyv. 50.221, počet domů 1968; roku 1904: obyv. 73 563, domů 2377 Skoro bezprostředně s Plzní souvisí výstavná v e s n i c e Škvrňany, jež má 3735 obyvatel, tedy dojista více, než mnohé okresní město. — Plzeň rozdělena je na čtyři místní obvody: vnitřní město, předměstí říšské, pražské a saské.

Největší část obecního jmění nemovitého tvoří velkostatek, zapsaný v deskách zemských, pak četné lesy, třináct rybníků, mnoho budov, sloužících různým účelům (v Plzni i v okolních obcích), 19 dolových měr na železnou rudu a pod. Veškeré pozemky, patřící obci plzeňské měří celkem 4206 ha. 88 a. 20 m.² Celková cena toho majetku nedá se dobře odhadnouti, poněvadž je podmíněna různými okolnostmi a rok co rok měnícími se poměry. (Cena jmění obecního [movitého i nemovitého] roku 1899 páčila se na 21,675.874 K.)

Rozpočet obce na r. 1904 vykazoval tyto úhrnné číslice: Potřeba řádná rozpočtena na 2,873.150 K. Schodek činí 699.435 K, jenž hradí se hlavně 30procentní přirážkou, která vynáší 465.000 K. (Všecky platy z dávky obecní činí 673.550 K.) Rozpočet mimořádný činil 596.831 K, schodek 505.831 K, jenž uhražuje se ze 4proc. komunální půjčky.

Obec — jak samozřejmo — potřebuje stále nových a nových zřídel příjmů, má-li vyhověti požadavkům, jež ukládá jí tak rychle rostoucí město, zvlášť když musí starati se o budování i takých českých škol, jež měl by stát svým nákladem pořídit, jak ochotně činí plzeňským Němcům. Než nemá-li český živel v kulturním ohledu zůstati za hýčkanými Němci, musí obec ze svého platiti na stavby důležitých oněch ústavů. Dělo se tak už za purkmistra Pecháčka, dra Housky, dra Krofty a děje se tak i za dra Petáka, jenž zvlášště o školství plzeňské a rozkvět Plzně vůbec zjednal si zásluh neocenitelných.

Vedle přečetných obecných, měšťanských škol i opatroven jsou v Plzni: 2 vyšší gymnasia (české, německé), 2 vyšší reálky (česká a něm.), 2 obch. akademie (česká obec. a něm. soukr.), 2 vyšší průmyslové školy a školy mistrovské (české i německé; německou vláda zařídila dřív a také opatřila větším počtem »odborů«), český ústav pro vzdělání učitelů a české (obcí vydržované) pedagogium dívčí, česká rolnická škola (okres na stavbu její přispěl 50.000 K), vyšší školy dívčí (česká i něm.), česká malířská akademie (soukromá), vojenská přípravka (soukr.) a různé hudební a pod. ústavy. (Dokončení.)

FEUILLETON

KAREL KUČERA.

(Ke dni 20. září 1904.)

Mimosa mezi našemi básníky.

Snad nejcitlivější ze všech, které poznati měl jsem čest a příležitost během třiceti let. Jesti těch mimos na českém Parnasse víc, ale tak citlivých nebylo a není. Zdá se, že citlivost jest zvláštností českých poetů. Již annaly starší literatury by mohly o tom podati nejednu pěknou kapitolu.

Básník rozkvete náhle, kalich jeho duše se otevře písni, slibuje tak mnoho, v tom přijde jeden hrubý náraz všedního světa, nejapně sestrojený vítr, ostrá zničující kritika — rána padne, mimosa se zavře v hloubi raněná a je — konec písni, při nejmenším.

»Vatum irritabile genus« znali ovšem již v starověku, ale u nás je to zvlášť specialitou — zdá se alespoň . . .

Jakobych slyšel hlasy odpůrců: Slabé povahy, jež schvátí první náraz, nedostatek energie, odolati; passivnost, měkká česká nátura, podajnost atd. Možná, snad — ale není každému dáno míti kůži mastodonta, někdy jedno škrábnutí otrávené jehly stačí pro celý život. Kdyby útočníci — i když jsou v právu a nutní, měli delikátnost napadených a raněných, mohli by vysloviti i pravdu nejtrpčí, ale nemusili by ubíjeti tou pravdou. Tím hůře, kde není pravdy, kde náhodou rozhodl omyl, velký omyl, pouhé neporozumění, okamžitá chvilková předpojatost rázu snad více osobního než věcného.

Takový byl případ Kučerův.

Vyšla druhá jeho básnická kniha »Zapadlé hvězdy«. (1890.) Tu se objevila kritika v »Národních Listech« — drsná především, snad až neurvalá. Básník cítil se raněným do hloubi — umlkl od té doby v původní tvorbě a — mlčí do dneska, skoro plných patnáct let.

Rána padla — mimosa dotčena se zavřela a nikomu se nepodařilo otevříti zpěvné rty více.

* * *

Nemám po ruce onu osudnou kritiku a nepamatuji se na detaily. Vím a cítím i dnes po letech, že dojem její byl, nejmírněji řečeno — ošklivý. Nechci ohřívati staré věci, které bolely a přebolely, snad i dnešního jubilanta samého. Koho věc blíže zajímá, najde si ročník a číslo a zkontroluje sám, zda-li mám pravdu. Kritik jest již mrtev. Nevěděl jistě tenkrát, co to napsal, zrovna jako časopis, kde to bylo otištěno, nevěděl, co tím provedl. Kritik i jeho orgán jednali jistě bona fide a přece oba spáchali něco podobného, čemu se říká v jiných poměrech »justiční vražda«.

Později jsem osobně poznal kritika. Nač tajiti, co každý ví, byl jím Ignát Hořica. Stal se tenkrát literárním referentem »Národních Listů« a — kritisoval. Vím, že jej to později mrzelo. Ale něco se psáti musí . . . Hořica byl politik, snad i stratég, horlitel pro věci jistě praktické, ušlechtilé a dobré — ale básnictvím se dosud asi velmi málo zajímal. Padla mu do ruky kniha Kučerova. Přišla do redakce, musil něco o ní napsati. Otevřel a četl . . . Hellas, Řím, Středověk . . . Graeca sunt, non leguntur — byl brzy hotov se svým úsudkem. Vtipem žurnalisty zabil poetu. A Hořica byl spravedlivý, sám kus Herakla (aspoň fysickou stránkou své osobnosti) mohl pochopiti symboliku básníka spíš než kdokoliv jiný. Ale nepochopil, já jsem přesvědčen, že to tak zle nemyslil, udělalť mým »Freskám a gobelinům« skoro totéž.

A já i přes to měl rád Hořicu.

* * *

Snad již příliš se rozepisuji o něčem, co jest jako prchavá episoda v žití literarním a bylo by takovou zajisté v jiných poměrech.

K. Kučera s choti.

Řekneme: Kučera přečetl kritiku, měl právo cítit se bolestně raněným, mohl to cítit pár měsíců, rok — i déle — ale odmlčeti se naprosto — k tomu — ne, nedořeknu tu větu. Právě, že každý z nás jsme j i n o u individualitou. Musíme cítiti i Kučerovu v této dobrovolné, skoro slavnostní resignaci.

My po patnácti letech jen konstatujeme výsledek. Kučera se v původní tvorbě odmlčel nadobro. Zůstal věren literatuře, ale neuveřejňoval více ničeho. Zda-li psal — nevíme. Jen o tom lze mluvit, co známe. Od kritiky Hořicovy Kučera existuje jen jako znalec literatur nordických a svědomitý a duchaplný jich tlumočník. Všecky prosby redaktorů, přátel nejbližších zůstaly marny. Nevydal verše ani pro list nově založený ani pro list, který jej do literatury uvedl. — Mlčel. Víme jen, že překládal Ibsenovu lyriku, že vystihl tuto sfingovitou duši severu do posledního detailu a odstínu formou brillantní, víme, že skoro dokončil ohromnou dramatickou skladbu téhož básníka »Brand«, že se pustil do celého moře stancí »Adama Homa«, velké moderní epopeje Frederika Paludana-Müllera, a že překonává kaskády její vítězně, s jistotou tvůrčí.

Ale o p ů v o d n í jeho poesii, jak slibně se ukázala v jeho básnických sbírkách »Básně«(1883) i »Zapadlé hvězdy« (1900) dále nevíme.

Mimosa se zavřela — vydržela to již skoro 15 let — Mně jest tato důslednost mlčení skoro již demonicky přišerná.

Věřím příliš v Goethovo slovo:

»Pěvci mlčet nedovedou« . . .

A Karel Kučera, jistě jeden z povolaných, mlčí důsledně dál.

* * *

Tak nám — do dnešního dne — tvoří »Básně« (vyšlé roku 1883) a »Zapadlé hvězdy« (vyšlé r. 1890, obé v Ottově Salonní bibliotéce) celé básnické dědictví Kučerovo. V obou se jeví Kučerova silná vloha epická, která dovedla se výborně koncentrovati a která tíhnouc více k plastické linii než k barevně široké ploše, rychle klestila si cestu k vrcholům umění. Tím nechci říci, že by v Kučerovi nebylo naprosto vlohy lyrické — svědčí dostatečně o tom pěkné, za prolog i epilog položené básně k první jeho sbírce, jakož i popisná báseň »Vánoční legenda« a pak i některé lyrické pasáže epických zpěvů. Obor látek Kučerových je rozsáhlý a byl proto K. právem řazen mezi ohavné tenkrát »kosmopolity« a ani jemu nepomohlo, že mezi cizí látky vsunul motivy české a slovanské (Černohorka, Marie Vítězná, Na moravském poli, Kristina Poňatovská a j.). Přes námitku, že se družil Kučera ke škole kosmopolitické, byla jeho poesie současníky dosti uznávána. První sbírka bez oddílu řadí různé náměty epické v pestrý věnec, ve všech jest vedle plastičnosti i síla popisu, málokde idea se nevybavuje s dostatečnou jasností, ale většina kusů tíhne již přímo k balladické úsečnosti a vybroušenosti (Johanna Neapolská, Gorm starý, Alžběta Nadaždová, Lék atd.). Alžbětě Nadaždové dostalo se cti, že německý překlad její z péra Karla Müllera byl otištěn v říjnovém čísle IV. ročníku revue Sacher-Masochovy »Auf der Höhe« (37. sešit 1884, XIII. svazek). Sympatická revue tato byla k literárním a uměleckým snahám českým velice spravedliva a sám redaktor uvedl Kučeru obecenstvu německému. Praví o jeho básni, že má historický podklad, nazývá ji nádhernou barvami a řadí autora k nejnadanějším básníkům nejmladší generace v Čechách.

Daleko vyspělejší a umělecky cennější jest druhá kniha Kučerova »Zapadlé hvězdy«. Má látky srovnané v pododdíly, tak že vidíme, jakými směry hlavními se tvoření Kučerovo ubíralo. S Vrchlickým obnovoval Kučera v »Antických« motivech antiku v poesii české, v ostatních cyklech »Legend a zpěvů historických« klonil se k motivům středověkým ve vánoční idyllce »Tři štědré večery« sáhl i k motivu modernímu. Není pochyby, že by byl

J. Kvapil. J. Hlava. G. Schmoranz. j. Pi. Klumparová.
B. Kaminský. Pi. Hlavová. K. B. Mádl. L. Klumpar.
Pi. Kvapilová. E. Liška. Pi. Lišková.

těmito směry pracoval i dále ve větším ovšem rozsahu. Motivy antické této sbírky nesou se slavnými akcenty a neomezují se pouze na výpravnou stránku, nýbrž nejednou, jako v »Antické váze« neb »Hera a Pan« a v Epilogu »Konstantin«, se štěstím symbolisují pravdy věčné nebo všelidské a národní. Legendy jsou měkšího timbru a podávají pádné svědectví, jak kovová epika Kučerova se dovedla rozzvučeti, jak tento sochař mezi básníky byl též snivým malířem nálady a citu. »Zpěvy historické« uměleckým zpracováním i ušlechtilou tendencí vlasteneckou odbývají víc než dostatek výtky cizáctví. Forma Kučerova je všady vytříbená, přesná a čistá, jeho blankvers zvlášť má sílu a mohutnost. Že tyto vlastnosti přenesl Kučera později, když původní tvorby zakříknut se odřekl na své překlady klassiků norských, mohl a může se čtenář sám přesvědčiti.

* * *

Obraznost má volné pole viděti, jak by se původní básnická činnost Kučerova dále byla rozvinula, kdyby ji byla neomrazila kritika Hořicova. Indiskretnost přátelská trochu pomůže. Ta ví o velké, dlouhá léta zamýšlené a již koncipované básni, o ideální poslední kněžce paganismu, »Hypathii«, v boji s novým křesťanstvím. Co básník pro to sbíral a studoval, jak problém vážně pojímal, slibovalo práci nevšední a to na poli, kde jest poesie naše dost chudá.

Aspoň tento sen měl býti uskutečněn!

* * *

Slaví-li dnes Kučera svou padesátku, tak jako věrní jeho přátelé ji oslavují, musí problém důsledného se odmlčení pro kritiku jednostrannou, falešnou a docela dnes zapomenutou státi před ním v celé přísnosti — objektivní její ceny a váhy.

Stojí za to setrvati ve své odmítavosti a ve svém mlčení? Přestáváme. »Sborník světové poesie«, vydávaný českou Akademií, které jest Kučera členem již od 1902, nedá si jistě ujíti jeho překlady z norských literatur. A kdyby Kučera provedl, pokud se původní tvorby týče, svou důslednost až na konec, až k smrti — ty dvě knihy vzácné epiky, jež nám dal, ty překlady z Ibsena, Paludana-Müllera a jiných, dávají jemu i nám plné právo vzpomenouti jeho padesátky v kruhu přátel »Máje« i bývalého »Lumíra«.

Buď nám dlouho zdráv! *J. Vrchlický.*

Z LITERÁRNÍHO ZÁKULISÍ.

Prozrazuji TŘI KRÁLOVÉ.

III. LITERÁRNÍ HOSPŮDKY.

Kam by se až muselo zasáhnouti, kdybychom měli všechny vyjmenovati, označiti jejich ráz, zachytiti fysiognomii doby i osob, které s oblibou navštěvovaly pražská zákoutíčka, v nichž zrodilo se, když ne většina, tedy dozajista mnoho toho, co před padesáti, čtyřiceti lety hýbalo českým světem. Nejdále na tomto horizontu rýsuje se mlhavá, tradiční vzpomínka na dům »u Moskvy« v Provaznické ulici, kam do »příjemné hospůdky« chodíval r. 1859 Jan Neruda, a kde se scházívali první Máisté, žurnalisté, herci a těch několik málo lidí, kteří začali pracovati s nadšením a vervou ve všech oborech veřejné, společenské a umělecké činnosti.

Kam bychom se s drobnou touto kapitolkou dostali, kdybychom chtěli vyličovati vše to, co pojí se ke známému výroku o stropu, jehož zřícení by bylo pohřbilo celou tehdejší gardu literární.

Dala by se napsati o tom všem pěkná a zajímavá studie. Z doby starší by se hravě daly hezounké detailky shledati v knihách a v časopisech, které by bylo možno doplniti vypravováním starších, dosud žijících pamětníků. Daly by se sem zařaditi i soukromé literární kroužky, o nichž se srdečnou hřejivostí rozepsal se ve svých »Vzpomínkách« Ladislav Quis. Takových »Domů« (»u Kuchyňků« v Poštovské ulici) byla po Praze celá řada. V »domě« scházívali se i mnozí »Ruchisté«, a rokováno o vydání nového almanachu, jehož sestavení převzal Emanuel Mířiovský. V útulné mansardě Svatopluka Čecha, J. J. Toužimského a Bohuslava Čermáka na druhém břehu vltavském redigován »Almanach českého studentstva«.

O první literární hospůdku Nerudovu fukl nedávno jiný pamětník, Adolf Heyduk, a ve svých vzpomínkách píše o ní i Ladislav Quis. Je tomu skorem třicet roků, co mladší literati s Janem Antošem v čele učinili pokus vzkřísiti slávu proslulé kdysi šenkovny »v Moskvě«.

Ale pokus se nadobro nezdařil, opakoval se po druhé — asi za deset let na to — do kroužku přibráni mladí malíři a sochaři — a končil zase úplným fiaskem. Byla tu dobrá vůle, bylo tu nadšení, v hospůdce se mnoho nezměnilo — ale byla už jiná doba, jiní lidé, jiné zájmy a docela jiné nadšení. Starou slávu literárního zákoutí nepodařilo se oživit, jako by se bylo nepodařilo chtít napodobit a následovat těch, kdo tam kdysi tolik krásných a nezapomenutelných hodin prožili.

O literárních hospůdkách a kavárnách dala by se už jen z Quisovy knihy sestaviti pěkná kapitola. »Scházeli jsme se,« píše Quis, »každodenně ku konci r. 1869 a až do prázdnin 1870 ve »Vídeňce«, »u Špinků« a pak v kavárně Bendlově, pozdější »Staré Slavii«.

Bývali tu: Karel Bendl, J. J. Staňkovský, pak herci Polák, Pulda, Kolár ml., Seifert, Kysela, žurnalista Penecke a nastávající novinář Eim. U Bendla se společnost naše ještě valně rozmnožila; sem docházel také Smetana, Karel a Adolf Čech, Krösing a mnozí jiní; myslím, že snad všichni muž-

ští členové prozatímního divadla, mnozí z orkestru i ze sboru.

»Stará Slavia« zůstala až do pozdních let, ba až do svého zániku, oblíbeným dostaveníčkem literátů a umělců. Tam jsem poznal Gustava Dörfla, Pavla Albiriho, Bohdana Kaminského, Jana Červenku, sem docházíval Antonín Šnajdauf, Aug. Eug. Mužík, R. J. Kronbauer, J. E. Korn (je už řadu let v Americe), Jan Antoš, Antonín Koukl, K. L. Kukla a mnozí jiní. Kolovala tehdy po Praze rozmarna příhoda. Někdo vypravoval u stolu literátů pěknou historku z divadla Variété. U stolu seděli Antoš, Kaminský a Červenka. Sotva že vypravovatel skončil, ztratil se jeden literát po druhém, pospíchali do svých literárních mansard a pustili se do zpracování vděčného sujetu všichni najednou.

Vzpomínám si, že novella Bohdana Kaminského vyšla ve »Květech« pod názvem »Zlatá moucha«. Příhoda vyvolala tehdy v literárním světě mnoho veselosti a byla, tuším, také kdesi obšírně vylíčena.

Quis ve svých krásných »Vzpomínkách na Jana Nerudu z let 1871—1891« zmiňuje se o jiném útulku literární a umělecké společnosti, o hospůdce »u Ježíška« ve Spálené ulici. »Společnost, kterou jsem tehdy u Ježíška nalezl (vypravuje Quis) a která se tam pravidelně po léta scházela, skládala se ze spisovatelů, žurnalistů a umělců; zvláště divadlo bylo tu četně zastoupeno. Kromě toho docházely sem i některé osoby, které súčastnily se i jinak tehdejšího ruchu veřejného nebo uměleckého. Bývali tu mezi jinými též Josef Sládek, Antal Stašek (dr. Zeman), dr. Otokar Hostinský, dr. Servác Heller, Bedřich Smetana, Kolár mladší, A. H. Sokol, Gustav Eim, knihkupec Dattel, dr. Robert Nápravník, dr. Strakatý a mnozí jiní.

Vzpomínky Quisovy líčí život v hospůdce této z počátku let osmdesátých. Pěkné vzpomínky z té doby vypravoval mně jiný společník těchto dýchánků kapelník Mořic Anger, jež svou šířkou vymykají se z tohoto rámce. Jsou ale tak zajímavé, že by bylo jich veliká škoda, kdyby zanikly a proto se k nim vrátím někdy jindy. Hospůdka zůstala zamilovaným koutečkem literátů až do konce let osmdesátých. Tam už jsme chodívali i my mladší (v tehdejší době totiž). Po schůzích »Umělecké Besedy«, jež mívala tehdy svoje místnosti v Měšťanské Besedě (tam, kde nyní má svoje salonky »Český klub« a »Pražský klub«), nahrnula se sem celá tehdejší literární a umělecká družina, jež věrně setrvala při praporu později tolik kaceřovaného literárního spolku. Chodíval sem Jakub Arbes, Josef Václav Frič, Josef Braun, Jan Antoš, J. L. Turnovský, JUDr. Emanuel Zítek, J. M. Hovorka, Coelestin Frič, dr. Václav Řezníček, JUDr. Otokar Auředníček, JUDr. Karel Švanda ze Semčic, J. Hudec, O. V. Seykora, Kostelecký, JUDr. J. J. Svátek, Antonín Klose, J. Spáčil-Žeranovský, K. Cuper-Kolčavský, JUDr. Emanuel Stehlík rytíř z Čenkova X. Menhart-Litoměřický a mnozí jiní.

Markantně si připomínám a pamatují si i místo, kde sedávali Josef Holeček, Rudolf Pokorný a Karel Krejčík.

Neruda, jak zaznamenává Quis, koncem září 1872 se svou večerní společností přestěhoval se od »Ježíšků« do nově zřízeného hostince Libalova na Ferdinandově třídě, jenž nalezal se v domě, kde před tím býval Malýpetrův tělocvičný ústav a kde se později usídlil německý čtenářský spolek. (Dům ten byl zbořen v době, kdy Quis svoje paměti dotiskoval.)

Zmínka Quisova o zákoutíčku tomto je zajímavá. »Hostinec ten byl v přízemí na dvoře, jemuž se po pražsku eufemisticky »zahrada« přezdívalo, v prvním patře pak se nacházel neveliký sál. Neruda chodil nyní sem s námi k obědu i na večer. Výše zmíněný sál zavdal Nerudovi podnět k návrhu, abychom tu pořádali pondělní jour fixe, kdež by se scházeli spisovatelé, žurnalisté, umělci a zejména též členové naší činohry a opery. Měly to býti zkrátka pravidelné schůze všech českých umělcův a literátů, ku kterýmž ovšem též jejich dámy byly vítány, měla to býti jakási náhrada salonu, kterého jsme tenkráte, jsouce odkázáni na ubohý život hospodní, tak bolestně postrádali a dosud postrádáme.

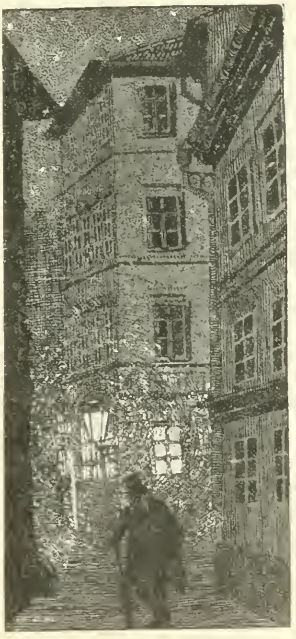

Hostinec »u Moskvy.«

Pěkné večírky (na jednom hrál Smetana na piano Chopina, Lizsta a své polky) záhy přestaly. Stalo se to z té příčiny, že se společnost dne 15. března r. 1873 opět stěhovala a to tentkráte k Frankovskému, který toho dne otevřel v Portheimově domě na Ferdinandově třídě hostinec«.

Frankovský tentkráte špatně pochodil. Několik měsíců před smrtí slavného a oblíbeného komika slyšel jsem z úst jeho hořkou poznámku. Bylo to v té době, kdy se v Praze objevila radostná a se všeobecným nadšením přijatá zpráva, že stav Frankovského se tak znamenitě zlepšil, že snad vystoupí v »Strakonickém dudáku« na Národním divadle.

Frankovský rozhovořil se o svých soukromých poměrech, zavadil o svou pensičku, vděčně vzpomněl F. A. Šuberta, jenž mu finančně vydatně zatlačil a najednou, z čista jasna se rozhovořil o tom, jak si před léty hospodu zařídil.

»Bylo to nešťastné, pochybené podniknutí. To víte . . . kde bych se toho byl nadál, že pohořím. Byl jsem v té době oblíbeným hercem, lidé mne nejen na divadle, ale všude, kde jsem se jenom objevil, zahrnovali důkazy lásky a přízně, na ulici chodili ke mně lidé docela neznámí, představovali se mně a div že se radostí nezajikali, že jim dopřáno té cti a potěšení, mne osobně poznat a se mnou mluvit . . . a když jsem viděl, že jsem tak oblíben, napadlo mně, abych si zařídil hostinec, abych si zkrátka trochu pomohl. »Celá Praha půjde za tebou,« říkali mně známí, »celá Praha bude choditi k Frankovskému do hospody« — povzbuzoval mne kde kdo. Udělal jsem to — a celá Praha nechala mne na holičkách . . .«

Když Frankovský hostinec svůj zavřel, odstěhoval se Neruda do kavárny Horákovy (Imperial). Quis zaznamenává, že Nerudu sem následovali jen 2—3 z nejvěrnějších.

K těm přibyl na krátko starý druh Nerudův Heyduk. Kavárna tato nepřestala vlastně býti dostaveníčkem literátů, umělců a herců. Řadu let sem nyní na večer dochází prof. dr. Thomayer, prof. Ženíšek, J. Mauder, Schikaneder, sochař Hergesel, prof. dr. Počta, prof. dr. Nessl, prof. Kruis, občas zavítá sem J. V. Sládek, dr. K. Pippich, dvorní rada dr. Zucker, a často sem chodíval prof. Myslbek, Pirner a jiní. Z herců pravidelnými hosty tu bývají Šamberk, Krössing, Polák a j. v.

Frankovský ještě jednou zkusil svoje štěstí. — V domě, kde je nyní Topičovo knihkupectví, zase otevřel hostinec. Neruda se sem zase přestěhoval. Quis zaznamenává, že sem docházel také František Šimáček. V poledne býval Neruda v té době obyčejně u Možného v Panské ulici; tam tehda chodili Em. Tonner, Goll, dr. O. Feistmantel, dr. M. Krajník, dr. Quis a jiní.

Dlouhou dobu scházela se potom Nerudova společnost v hostinci Benešově na Betlemském náměstí, kam Neruda chodil, mimo krátký čas, kdy navštěvoval Knoblochovu restauraci v Liliově ulici, až do srpna r. 1880, kdy ochuravěl a do veřejných místností vůbec přestal docházeti.

Není možno, sledovati všechny ty cestičky a směry, kudy si literární kroužky vyšlapovaly cestičky do svých zamilovaných hospůdek. Vyrostla by nám statička pod rukou v ohromný foliant. Chci také jen tu a tam o něco zavaditi a fuknouti. Možná, že se rozpomene jiný pamětník a že kapitolku doplní a osvěží jinými obrázky.

.·. **Pondělník** vydávaný dry. Rašínem a Třebickým přinesl »odhalení« o Nakladatelském družstvu Máji, že prý administrace jeho německými dopisy vybízí k inserování.

Není na této věci ani za mák pravdy.

Před nějakým časem bylo nám oznámeno, že insertní jednatel, který před nedávnem nabídl administraci Máje své služby, shání u německých firem inseráty německými dopisy. Jakmile se věc potvrdila, bylo to jednateli tomu, který není úřednikem závodu našeho a v žádném svazku s podnikem naším se nenaléza, zakázáno, čímž jsme záležitost tu již tehdy definitivně vyřídili.

Správní výbor Nakladatel. družstva Máje, zapsaného společenstva s ručením omezeným: Václav Štech, předseda. Frant. Herites, náměstek předsedův. JUDr. R. J. Kronbauer, tajemník. Dr. Jiří Guth, pokladník. Dr. J. Borecký. F. Holeček. Ant. Klášterský. J. D. Konrád. MUDr. Panýrek. Alf. Pikhart. Jaroslav Vrchlický.

∋ **Naše vyobrazení.** Dnešní obrázky naše vhodně doplní články naše »Z literárního zákulisí.« Část společnosti »dlouhého stolu«, inklinující více k divadlu, zachycena je snímkem jedním, jiná skupina literárně umělecká je na fotografii druhé. Serie další budou následovati.

.·. **Dolorosa**, poslední původní novinka Národního divadla, je drama slibného dramatického talentu. Paní Abigail Hedvika Horáková zkusila svoje štěstí v dramatické literatuře, pokud vím, po druhé. Smichovské divadlo vypravilo její »Očistu«, která upozornila na sebe některými pěknými a původními detailky. »Dolorosa« je dramatem dvou herců různých povah. Muž je prázdný mluvka, požitkář, sobec, žena je bytostí jemnou, snivou, dokonce trochu literátkou. Autorka, jež sama byla herečkou kočující společnosti, nepoložila hlavní váhu, jak se to stalo jinde, na detaily ze života potulných herců, ale všude je znát, že prostředí dokonale ovládá, a podařilo se ji také na několika

místech z této znalosti vděčného milieu vydatně a účinně těžiti.

Kus je prostince a jednoduše budován až do závěru třetího jednání. Exposice ovšem nikterak nenaznačuje, jak osudný čin mladá herečka (zpěvačka) učinila. Ačkoliv i ve druhém jednání toto sklamání dokumentuje se pravšedními zjevy, ba dokonce celou scénou (hořkost manželova, že nedostal k obědu to, nač se těšil), ač tedy tu není žádných duševních rozporů a jsou-li, nejsou argumentovány a není z nich dramaticky těženo, přece jenom dovedla autorka hlediště upoutati hravou stavbou, některými podařenými figurkami a nenuceností ve scénickém vývoji celé této prostinké manželské tragedie.

Nejlepší je až na závěrečnou scénu třetí jednání. Zásluhu o to přičísti dlužno šťastnému vsunutí mladinké dívčiny, sestry zpěvaččina muže, jež svými naivnostmi tu a tam na raffinovanost hraničícími, dusné ovzduší znamenitě osvěžila. (Provedení její ale pí. Červenou nebylo ve všem správné — figurka byla — pravda, očividnou snahou, podati hodně mnoho — až skorem zkarrikována a následek toho byl, že některé autorkou dobře připravené scény selhaly.) Poetickou a působivou je partie, jež má nám dokázati, jak hrozně se zpěvačka zmýlila. Přijde její bývalý nápadník, hudebník Jezbera, začne se hovořiti o nové jeho skladbě, a najednou, zcela nenápadně, hravě a přirozeně vyloupne se ze scény organický, mnoho objasňující výjev, jenž svou hloubkou a citovou náladou chytil a dojal. Manžel, o němž bychom nikdy něco podobného neřekli (exposice nám ho líčila celkem dost sympaticky), zradí a raní svou ženu nejpodlejším způsobem. Zaplete se do poměru s nějakou nadšenou ctitelkou herců a ve chvíli, kdy nás ještě zahřívá hezounký a dojímavý výjev, vrazí na scénu dítě, jež naznačuje naivním, rozhorleným zvoláním, kam až otec se svými milostnými avanturami dospěl.

Opona padá za trapné nálady obecenstva. Poslední jednání nedovedlo mrazivý dojem zahladiti. Naopak — zmatek, zaviněný takřka násilným aranžováním efektů, je jistě na nemalou škodu dobré a slibné práce zvýšen. Matka zpěvaččina stává se tu vlastně Dolorosou a trpitelkou, zastiňujíc a odsunujíc stranou hlavní osobu. Když přijela za svou dcerou, naznačila několika slovy katastrofu, jež stihla jejího syna. Napsal operu, které dal jméno »Dolorosa«, neprobil se k úspěchu a žalostně skončil v blázinci. Staženka, kterou, mimochodem řečeno, výborně hrála paní Ryšavá, trpí tímto neblahým rozvratem vlastně nejvíc. I zde opustila autorku síla. Matka právě činila dojem, že ona se nedá z rovnováhy připraviti. Zdá se, že spisovatelka tu chtěla vytěžiti silný dojem z osudné nehody, jež stihla jejího syna, ale právě v tom narazila na nejosudnější úskalí. Vše činí dojem umělý a nepřirozený. Tchýně vyhání svého zetě i jeho sestru, která, zasažena záchvatem, která k zemi, a nešťastnou ženu v poslední chvíli před sebevraždou zachraňuje dítě.

V kuse je leccos, co zrovna zaráží. Jsou to právě scény s dítětem, jež skorem vesměs jsou pochybeny. Ale za to je v něm tolik pěkných momentů, že možno autorku řaditi k nejslibnějším našim dramatickým nováčkům. Hlavní role hráli pan Matějovský a sl. Dostalová. Oběma dobře svědčily. V roli maloměstské slečinky nic pozoruhodného nepodala sl. Sturzova. Paní Hübnerová jednu z nejlepších postav kusu provedla s roztomilou nenuceností, která na posluchače působila osvěžujícím dojmem. *K.*

— **Restaurační práce v kostele u Křížovníků** dospěly k vyčistění obrovské freskové malby mistra Václava Vavřince Rainera, na zevnějšku pak jsou ukončeny. Generál a velmistr rytířského řádu křižovníku s červenou hvězdou (tak zní úplný titul), Frant. X. Marat nešetřil nákladu, aby krásný chrám se zaskvěl v původní své pompesní nádheře, a tu hlavní zřetel vzat k malbě Rainerově v kupoli, první větší práci mistra a prvnímu fresku toho druhu v Praze. Stavitelé Carlo Loragho a Domenico Cannevale provedli stavbu chrámu v l. 1679—88, mistr Rainer dokončil malbu kupole r. 1723, jsa stár 34 leta. Před tím vydekoroval postranní kapli sv. Hilariona

L. Chmelenský. A. Velc.
I. Hořica. J. Kuffner.

v kostele na Bílé Hoře, kde pracoval s Kosmou Assamem. Obraz Posledního soudu v kupoli u Křížovníků je na první práci dílem velmi zdařilým. Umělec postaven tu před úkol veliký, mělť na ploše 500 čtver. metrů vylíčiti slávu nebes i hrůzy pekla v rozměrech tak značných, že již technické obtíže byly s to méně nadaného malíře v rozpaky uvésti. Rainer však genialně všecky překonal. Restaurační práce podniknuty byly za rady a dozoru c. k. stav. r. a konservátora A. Wiehla, dohled měl stav. rada Krch. Fresko nejprve upevněno, neboť barva zvětrala tou měrou, že bylo lze ji rukou setříti. K tomu přemaloval Matěj Melka r. 1851 některá místa temperovou barvou. Inspektor Rudolfinské obrazárny p. Bergner podnikl opravu freska za pomocí malířů Mikše, Krisana a Pištěka. Vypotřebováno 3300 litrů benzinu, fresko stvrdlo, načež umyto a přemalování zbaveno. Vysvitly jasné a hřejné barvy Rainerovy, vynikly mohutné postavy světců, andělů, zatracenců, těla obrovská, údy gigantské rysují se v zlatitém světle žlutě zasklených oken tak řečené lucerny nad kupolí. Genialní švih komposice zasluhuje uznání a nelze srovnati s mnohými hlasy, dle nichž Poslední soud jest nejslabší prací Rainerovou. Praze vlastně vráceno tu dílo českého mistra, byloť již sotva znatelno. Řád Křížovníků pak s velmistrem v čele zjednal si nárok na uznání a díky veškeré umění milovné veřejnosti. *F. X. H.*

— R. Muther: **Dějiny malířství.** Nepovšimnut širším obecenstvem vycházel český překlad znamenitého díla jednoho z nejpronikavějších kritiků naší doby. Jistě neprávem; scházel dosud naší literatuře spis vyličující soustavně celý vývoj a vzrůst malířství. Příliš stručný a téměř jen škole věnovaný Katechismus Bránišův vyjímajíc. Široce založené Mádlovy dějiny umění teprve nyní dočkávají se dokončení svého prvního svazku a dále sotva bude v nich pokračováno, proto lze jen vítati Mutherův spis zevrubně informující o všech etapách malířského umění od starokřesťanských pokusů až k německému klassicismu. Není při tom únavným ciceronem vláčejícím uštvaného čtenáře spoustou sálů nesmírného musea, jemuž říkáme dějiny umění, spíše poutavým causerem, zdánlivě beze vší učenecké odbornosti, zajímavě vykládajícím o zajímavých lidech. Na pohled až libovolně rozkládá autor celé periody, roztřiďuje a přiřaďuje jednotlivé zjevy, činí je nositeli a vůdci celých epoch a směrů. Jedině silná, vše okolní převyšující a k sobě ztrhující osobnost je mu kladným činitelem, do temna budoucnosti vyzařujícím majákem ve velké říši umění.

Tu vykládá, osvětluje, oduševňuje s celým ohněm a láskou svého uměleckého a kritického temperamentu. Několika tahy črtá celý román duševních i vnějších osudů veliké hádanky dějin, jež se čte Rembrandt, na několika stránkách vystihuje celou horečnou a přejemnělou povahu Rokoka. Při tom slohem citlivým až k nervositě, dokonale ovládajícím všechny záchvěvy řeči, umožňujícím fixovati i postřehy nejvíce unikající. Tehdy poznáváme Muthera nejen jako jemně pozorujícího, vše chápajícího kritika, ale i jako tvůrčího umělce. To činí nám jej i jeho dílo milým a blízkým, proto je vydání tohoto díla v době zvýšeného zájmu o umění činem záslužným. Výborný opravdu český překlad L. Bílého opatřen množství illustrací, jichž německý originál postrádá. Ježto nemáme u nás větší galerie, jež by umožňovala sledovati vývody autorovy, bylo illustrování knihy nutným, byť i cenu její dosti zvyšovalo. *V. V. Š.*

— **Pištěkovo divadlo na Král. Vinohradech.** »Pražské švadlenky« v posledním čase uvedené na scénu, dosáhly několika repris. Pan Fastr, autor tohoto veselého zpěvního žertu, dal Pištěkovu divadlu v posledním čase několik prací, které měly v obecenstvu úspěch, ale pokusy jeho o zdravou, lidovou českou frašku, zůstávají stále jen pouhými pokusy. Dav se baví, divadelní publikum Pištěkova divadla nalézá, co chce: zpěvy, tance, shon, a protože není v domácí produkci lepšího, co by chytlo, a hlavně naplnilo divadlo, provozují se tyto hry. Je pravda, že práce podobného rázu přijde vhod podnikatelstvu nebo ředitelství, rádi ji sami poslechneme, ale stále míti na repertoiru jednoho a téhož autora, zdaž je to rozumno? »Pražské švadlenky« jsou pokusem o frašku dle vzorů vídeňských frašek, s hudbou, upomínající na mnohá, příliš známá čísla lehčích vaudevillů nebo časových písní. Provedení bylo dobré, ale přece jenom tu a tam bylo by na místě více švihu a bystrého spádu.

—jbz—

Toto číslo vydáno dne 30. září 1904. — OBSAH: FELIX TÉVER: Mezi břehy. — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — VÁCLAV ŠTECH: Kupte si dům! — K. JONÁŠ: Královskéměsto Plzeň. — FEUILLETON: J. VRCHLICKÝ: Karel Kučera. — Z literárního zákulisí: Ill. Literární hospůdky. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE: K. Kučera s chotí. — J. Kvapil. J. Hlava. G. Schmoranz. Pí. Ktumparová. B. Kaminský. Pí. Hlavová. K. B. Mádl. L. Klumpar. Pí. Kvapilová. E. Liška. Pí. Lišková. — L. Chmelenský. A. Velc. I. Hořica. J. Kuffner. — Hostinec »u Moskvy.«

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecky) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec, otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. VÁCLAV ŠTECH, POŘADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GRÉGRA A SYNA.

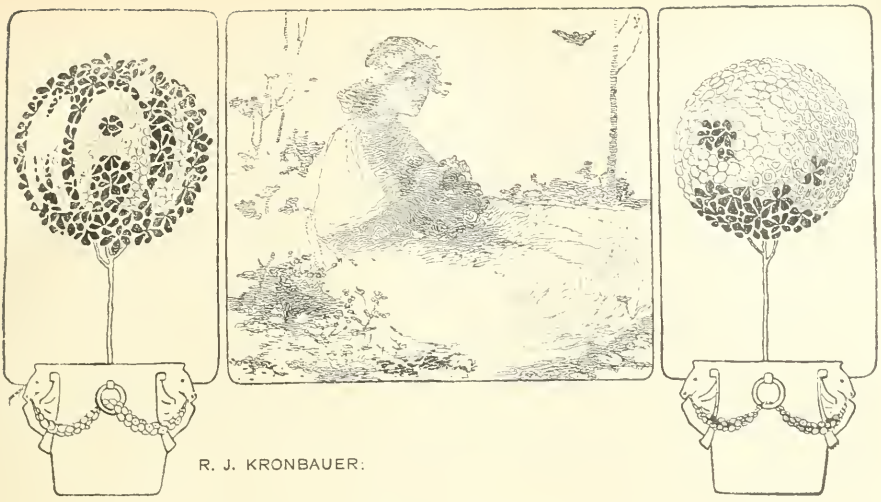

R. J. KRONBAUER:

Snoubenci „Umělecké lóže.“

Román.

(Pokračování.)

iděli jsme se poprvé, když stromy kvetly a ptáci zpívali. Můj hoch často přijížděl a já ani o tom nevěděla, jak jsem se k němu připoutala. Když pak jsme přiběhli jako dvě vyjevené děti k mojí mamince a řekli jí, že se máme rádi — zarazila se a obrátila rychle ustaranou svou hlavu. Tenkráte jsem nepochopila, co znamenají její slzy, jež před námi ukrývala. Nepovím vám nic nového . . . je to stará historie o zhrzené lásce. Plakávala jsem usedavě, když jsem o ní čítala v knihách . . , představte si, jak mně bylo, když jsem se stala sama takovou neštastnou hrdinkou prostého sice, ale krutého příběhu. Zasnoubili jsme se pod starou naší třešní. Byly z ní už jenom trosky, jenom několik větví měla, ale ty vypadaly jako o vánocích, když bývaly sněhem obaleny, až pod jeho tíhou praskaly. Toho večera byla moje duše plnička květů a v nich jakoby ukryto bylo ptáče, jež nadšeně pělo jásavé písně. Seděla jsem u okénka svojí světničky a dívala se na bělounké koruny a poslouchala jemný šumot, jenž mně připomínal pokojný dech malých, spících dětí. Matka moje otevřela dvéře a zůstala na prahu státi. Přiskočila jsem k ní, popadla její staré, mozolovité ruce a v záchvatu radosti a štěstí jsem je líbala. V té době byla moje rodička už jako list, jenž na podzim sám a sám uvázl na holé větvi. Vypadala tak uboze, až nad ní srdce usedalo. V tu chvíli bylo mně hořko při pomyšlení, že já se mohu blahem a štěstím zalknouti a ona že už mezi námi dlí jako odsouzenec, jenž ví, že hodiny jeho jsou spočteny.

Dnes všemu rozumím a vše chápu. Matka přišla tenkráte v noci za mnou, aby mně pověděla, že nejsem bohatá a že se obává toho nejhoršího. Jak bych byla tehdy ustrnula nad její prosaickou, všední duší . . . jistě bych jí byla řekla něco nerozvážného. A přece se to stalo, hrozné, zabijácké tušení matčino se vyplnilo. Mohlo, mohlo se to stát, jak jste si to živě a pěkně představoval, měla jsem si vzíti, měla jsem žíti po boku milovaného hocha na roztomilém venkovském dvorci . . . a bylo to tam zrovna takové, jak jste to v duchu viděl živě před sebou vymalované . . . červené střechy —. bělounké stěny . . . ale přišel mráz a všechny květy do rána umřely. Jenom ptáci zůstali, aby si mohli nad ožebračeným krajem zaplakati. Neměla jsem peněz, neměla jsem jich tolik, kolik se očekávalo — a nikdy jsme se už nespatřili.

Ani řádečky omluvy, ani slovíčka útěchy pro mne neměl. Kdyby byl aspoň napsal, že mu někdo brání, že nerad mne opouští, ale ani toho jsem se nedočkala. Brzo na to — bylo to pozdě na večer — zaklepala smrt, po tichu vešla a postavila se u hlav maminčina smrtelného lóže.

Z večera odešel pan farář a na chodbě mně řekl, že hvězdy dnešní noci uvidí duši-

čku putovat k pánu bohu. Seděla jsem u lože umírající a předčítala jí z bible o stvoření světa. Musela jsem se nadlidsky přemáhati, abych nevypukla v křečovitý pláč. V tu chvíli ozvaly se kroky na zápraží. Srdce ve mně zabuchalo — hrdlo se mně stáhlo a ja nemohla ze sebe hlásku vypraviti.

»Snad se rozpomenul, snad se mu mne sželelo a on přichází, aby mne sevřel ve svou náruč,« prochvěla moje nitro blahova naděje. V tom jsem leknutím vyjekla. Spatřila jsem u okna starou, vráskčitou tvář. Teprvé za chvíli jsem poznala, že to je náš věrný Kaska, jenž jako hoch přišel do našeho statku a u nás sestaral. Přišel se podívat, jak je s maminkou. Vešel za chvíli do světnice, po špičkách přišoural se k posteli, poklekl a vroucně se modlil.

Vzala jsem zase knihu do ruky a pokračovala jsem ve čtení. Matka se pohnula, otevřela oči a upřela je na mne. Přistoupila jsem k ní, pohladila po tvářích a zrovna jsem se lekla, jak studena, skoro ledová byla už ta drahá hlava.

»Odpusť nám, drahé dítě,« šeptala a v hasnoucích jejích očích zasvítily jako světýlka poslední slzy . . . »my za to nemůžeme, že tě tu necháváme tak ubohou . . . odpusť . . . abych mohla pokojně umříti . . .«

Už nebylo ani tolik času, abych ji ubezpečila, že na to nemyslím, že ji mám ráda, jak jsem ji vždycky mívala . . . Zachvěla se mně v náručí a hlava její bezvládně přepadla mně přes ruku. Stařec přistoupil k oknu, otevřel je a duše letěla nahoru ke hvězdám, které už na ni čekaly.

Přišlo to všechno najednou a z čista jasna jako krupobití. Žila jsem nějaký čas ve statku jako vězeň. Dověděla jsem se potom, že je pro mne uloženo nějaké jmění. Bylo toho asi přes dva tisíce zlatých. Jednou pod večer, když jsem si vyšla zadem do lesů na procházku, počkal si na mne letitý, hrubý člověk, kterého jsem takřka ani neznala. Byl truhlářem nebo kolářem, měl malý domek, pěkně zavedené řemeslo . . to všechno mně dopodrobna vykládal a na konec mi řekl, že by si mne vzal za ženu. Ulekla jsem se toho strašlivě, dala jsem se do běhu a utíkala jsem ku předu jako smyslů zbavená. Mně připadal ten člověk jako pavouk — a já pořád myslela, že letí za mnou a že mne dosáhne svými dlouhými chápadly. Setkání toto vypudilo mne z rodného mého stavení. Prchla jsem do Prahy ku své tetě, která mně poskytla útulek. Žila jsem v tichounkém ústraní, nikdo o mně nevěděl a nikdo mne neznal. Teta popřála mně úplnou volnost a já si vyběhla den co den do kraje a žalovala mu svoje stesky. Nestarala jsem se o budoucnost a také jsem na ni ani nemyslela. Bolest moje pomalu se zacelovala a moje rozrušená duše začala se uklidňovati.

»A jak jste se vlastně dostala do toho divadelního víru?«, otázal se Frič.

»To mně snad bylo souzeno,« povzdechla si Emma a pohlédla na Friče, jakoby prosila za prominutí, že veplavala do divadelního proudu. »To je celá dlouhá historie . . . nevím, bude-li vás to zajímat. Obávám se, že vypravuju příliš obšírně věci docela malicherné a bezvýznamné.«

»Naprosto ne . . . naprosto ne,« protestoval živě Frič — »naopak . . . všechno, co povídáte, je svrchovaně zajímavé.«

»Na svou divadelní episodku z dob, kdy jsem ještě byla na venkově,« vypravovala Emma již hlasem pevnějším, »bych byla snad nadobro zapomněla. Řekla jsem prvé, že jsem měla nějakou tu stovku a poněvadž jsem na budoucnost vůbec nemyslela a také se o ni nestarala, pranic mne to neznepokojovalo, že se mně nepatrný můj kapitálek valem menší. Když ale měsíc ubíhal za měsícem a peníze se víc a více sesychaly, začala teta ukapovat starostlivé poznámky. Umím také dost slušně vyšívat zlatem. V domě bydlela rodina, která se tím živila. Někdy nahrnulo se jim tolik objednávek, že nemohly stačiti. Vyšívala matka a dvě dcery, děvčata mladá a neobyčejně krásná. Teta je často navštěvovala, pochlubila se, že také něco dovedu, slovo dalo slovo a já pustila se s chutí do práce. Vyšívala jsem pro venkovský kostelík nádherný ornát, který chrámu věnovala nějaká stařička malostranská šlechtična.

Seznámila jsem se s rodinou, jejíž osudy jsou skutečně zajímavé. Starému pánovi říkali v celém okolí »kasírovaný generál.« Povím, co jsem o něm slyšela. Nadělal prý nějaké nečestné dluhy a byl z vojska bez pense propuštěn. Byli to milí, hodní lidé. Vypravovala teta, že nad nimi zaplakala, když se do našeho domečku přistěhovali. Kromě dvou dcer měli ještě syna, jenž byl v kadetce. Bylo prý na nich znát, že byli zvyklí jinému životu. A teď museli se směstnati do jednoho velkého pokoje. Dvě leta už bydleli v domku a starý pán za tu celou dobu ani jednou nevyšel ve dne na ulici. Teprvé za tmy vykradl se ze stavení, proklouzl branou a do půlnoci se potuloval v kraji. Sama jsem ho poprvé spatřila tu chvíli, když jsem odevzdávala první hotový kus. Byl to mohutný, ramenatý stařík s krásným bílým vousem. Seděl v koutku a vyřezával něco z lupenky. Když jsem vstoupila, plaše se ohlédl, mírně se mně uklonil, ale už jsem potom jeho obličeje nespatřila. Pozorovala jsem, že se zabral do práce a že by mu nebylo příjemno, kdy-

bych mu věnovala větší pozornost. Bylo mu asi šedesát roků, ale doposud si statečně vykračoval. Potkávala jsem ho na večer a tu napadl svou rázovitou, pravou vojanskou chůzí. Ti lidé imponovali nám svou statečností, s kterou nesli svoje hrozné neštěstí, svůj pád se společenské výše do krajní chudoby a nouze. Jednou prožila jsem u generálů celé půldne. Dodělávalo se cosi na kvap a slečny mne poprosily, abych jim vypomohla. Generál proseděl plné čtyři hodiny u okna, slova nepromluvil a takřka sebou nepohnul. Potřeboval-li něco, dal dceři znamení a ona mu přeochotně a s něžnou laskavostí posloužila. Mladší dcera na něm zrovna visela a měla ho horoucně ráda. Při práci po něm ustavičně pokukovala a já za to půldne několikráte postřehla, že spolu vyměnili něžné a vřelé pohledy. Asi dvakráte jsem viděla, jak dceruška letmo, když šla kolem, políbila šedivou jeho hlavu.

Ti lidé žili vzorný a krásný život. Dodnes nemohu pochopiti, jak se to vlastně mohlo státi, že ten člověk mohl spáchati něco tak strašlivého, aby mohl za čin svůj tak krutým způsobem pykati. Mnoho jsem o tom přemýšlela a nemohla jsem si to nikterak vysvětliti. Povídalo se, že byl z vojny vypuzen pro dluhy a že prý to bylo tak nečestné, že musel ho stihnouti za to tento hrozný trest. A přece se ti lidé i v neštěstí svém chovali tak důstojně a žili jako nejšťastnější rodina. Nikdy jsme nepozorovali, že by se byli hádali anebo že by byli starému pánu něco vyčítali. Paní generálová byla dáma zrovna vznešená. Bylo na ni ještě dosud znát, že bývala krasavicí. Bývalo mně jí velice líto, když jsem ji vídala konat ty nejtěžší a nejhrubší práce. Jednou zastihla jsem ji při mytí podlahy. Začervenala se, ale ani slova nepromluvila.

Všichni jsme si jich velice vážili a prokazovali jim úctu — snad ani ne proto, čím bývali, ale proto, že s takovým heroismem snášeli svoje neštěstí. Jednou byla jsem svědkem scény, která mne rozplakala. Zaskočila jsem si k nim pro nějaké hedvábí. V tu chvíli zrovna táhlo kolem vojsko. Zahlédla jsem generála na šemíku a za ním celý štáb důstojníků. Náš generál zvedl hlavu, vyskočil, jakoby ho cosi uštklo, chvíli pohlížel oknem jako přimrazený . . . najednou klesl do židle, položil hlavu na ruce a mně zdálo se, že se stařec dal do pláče.

Mladší dceruška — Vilma jí říkali — přiskočila k němu, obvinula ruce kolem jeho hlavy a tak milounce ho utěšovala, že mně vyhrkly slzy z očí. Zmizela jsem, jen abych trapnost okamžiku svou přítomností ještě nezveličovala. Byly to zlaté, dobré duše ty jeho dcery. Starší Hermina, se kterou jsem se důvěrně seznámila, vypravovala mně, že celý rok museli tatíčka na každém kroku hlídat, aby si nesáhl na život.

Už vám to o tom »kasírovaném generálovi« dopovím všechno. Dívenky pracovaly od prvního úsvitu až do tmy. Generál se přiučil tomu vyřezávání a vydělal si tím asi čtyři zlaté týdně. Hermina byla zvláštní dívka. Snad ani si toho nebyla vědoma, jak byla úchvatně krásná. Měla znamenitý alt, pracovala zrovna do úmoru, krejcar ke krejcárku ukládala a těšila se na chvíli, až něco uspoří, aby se mohla učiti u některé zpěvačky. Snila o divadelní kariéře a když jsme spolu pod večer sedávali na hradbách, říkávala se zanícením: »Tatíček nemá o tom ani potuchy, nač se chystám a čím ho chci překvapiti. Vím, že mám hlas a že mám nadání — potají se ještě ve zpěvu zdokonalím a toho dne, až vystoupím poprvé na divadle, přistoupím k němu a řeknu: »Tatíčku — dnes mně musíte udělati něco k vůli.«

On se na mne smutně podívá a řekne:

»A co by to bylo, ty moje holubičko?«

A já řeknu: »Tatíčku . . tady mám lístek do divadla . . dnes musíte se tam vypravit.«

Tatíček máchne rukou a řekne: »Ale . . ale . . co ti to jenom napadlo dušinko zlatá, víš přece, že nikam nejdu a nemohu jíti.«

»Ani na mne se nepůjdete podívat, tatíčku?«

»Na tebe, dušinko? Jak to? Tomu nerozumím.«

»Ano . . ano . . na mne, tatíčku . . já dnes zpívám »Carmen« . . .

Na to se těším a milý pánbůh mně jistě tuhle čistou a velikou radost nepokazí.

»Sedávali jsme spolu a celé hodiny jsme hovořívali o divadle. A to víte, že i mně při tom vklouzla do duše příbuzná touha. Herma se těšívala na svůj úspěch a vypočítávala, co by mohla vydělat peněz.

»A zase bude míti tatíček,« blouznívala . . »čeho se musel odříci. Koně mu opatřím, doutníky mu koupím a do světa, daleko odtud se vystěhujeme, kde ho nikdo nezná.«

Já poslouchávala se zatajeným dechem. A za těch milých a krásných černých našich hodinek na hradbách mohutněla i moje touha státi se herečkou, chodila jsem pilně do divadla, opatřila jsem si divadelní kusy a učila se rolím. Herma zpívala a já ji poslouchala — pak jsem hrála já a ona byla nadšenou mojí obdivovatelkou. Při tom jsme se ovšem o nic jiného na světě nestaraly — snily jsme jen, učily jsme se a na to, jak vlastně bychom měly svoje závratné sny uskutečniti, jsme ani nevzdechly. První cestičku k divadlu vyšlapala mně moje teta. Věděla, že umím celou haldu kusů nazpaměť a poněvadž byla svatosvatě přesvědčena, že ze mně bude jednou

slavná a velká herečka . . . ona si to dobračka zlatá všechno docela jinak představuje — nemohla se už ani dočkati té chvíle, až vystoupím na jeviští.

Stalo se jednou, že známa herečka přišla ke generálovům, aby si objednala nádherné vyšívané stuhy. Když byly hotovy, nabídla se teta, že je dámě sama donese. A tu provedla staženka čin, jenž snad rozhodl o celé mojí budoucnosti. Svěřila se herečce, jaké mám plány, dáma se o mne velice zajímala, všechno dopodrobna si dala vypravovati a vzkázala mně, abych ji hodně brzo navštívila.

Ten den před cestou ku své protektorce jsme s Hermou povídaly do půlnoci. Byla by tak ráda šla se mnou. Bylo jí patnáct let, když otce stihla ta rána a v divadle byla jen asi dvakráte a to ještě na nějaké výpravné hře. Sama se chudinka chvěla obavou o můj osud. Dopadlo to se mnou nad očekávání skvěle. Moje chráněnka si mne tak oblíbila, že mne z pouhopouhé ochoty vyučovala. Docházela jsem k ní několik měsíců, někdy jsem k ní putovala dva i třikrát nadarmo, ale přece jsem od ní velice mnoho pochytila. Pak promluvila s regisseurem smíchovského divadla a já dočkala se splnění své horoucí touhy — hrála jsem a snad . . .

»Proč jste se odmlčela?« otázal se Frič.

»Chtěla jsem říci: »a snad budu hráti nyní častěji — ale vzpomněla jsem si na to, co jste mně prvé řekl a oštýchala jsem se přiznati se k tomu, že se myšlenkou na divadlo stále ještě obírám . .«

Frič vzal ji za obě ruce a srdečným hlasem řekl: (Pokračování.)

EMIL PAUER:

Tajemství.

Co bylo v temných doubravách, v dumavých modřínech,
pěšinkou šli jsme uzounkou, ve vřesu, ve stínech,
kam šli jsme, žádný nevěděl, netušil nikdo z nás,
tma rostla v temných doubravách, den dávno, dávno zhas.

My šli jsme k sobě stulení, dech noci kolem táh',
nesmírné ticho zavladlo ve lesních hlubinách,
nebesa byla beze hvězd, kdes měsíc ještě spal,
jen bílý šat Tvůj v tmách se chvěl a my šli dál a dál

Kams v neznámo, kams v cizí kraj, pryč někam z moře běd,
»Dál« všechno v srdcích volalo, nic nešeptalo »Zpět«,
ať v nových strastí končiny či v sladkých rájů klín,
dál v němé šli jsme tajemství, dál lesů do hlubin. —

Rozmluva.

Buď klidnou moje nejdražší,
nic lidé nevědí«

»Však bůh ví, jen se rozpomeň,
že musím k zpovědi «

»Sval na mne všechnu viny tíž,
Tys zcela nevinná.«

»Když motýl musí do pekel
půjde i květina.«

K. JONÁŠ.

Královské město Plzeň.

Illustruje J. Benda.

(Dokončení.)

bírky obou museí městských, průmyslového i historického, budou v nové budově co nejdříve uspořádány. Museum založeno bylo r. 1878 a podporováno hlavně obcí, okresem, obchodní komorou; nyní přispívati bude naně i stát. V starých místnostech obnašela roční návštěva průměrně 18.000 osob.

První veřejná knihovna a spolu čítárna založena byla v Plzni již prof. Smetanou r. 1840 na Lochotíně, ale záhy upadla v zapomenutí. Obecná knihovna král. města Plzně na novo vzkřísena až za vlády české r 1875. Obec dává místnosti (nyní v museum) a obnos 4200 K ročně. Úřaduje se v roce 158 dnů; loni za tu dobu vypůjčilo si 11.433 osob 25.999 spisů. Knihovna má 10.500 knih. Loni založena jakási její pobočka na tak zvaném »Petrohradě«. Čítárna a knihovna průmyslového musea obsahuje 1005 odborných děl a za rok navštívilo ji 830 osob. Knihovna historického musea má 2500 svazků. Lidová čítárna, jejíž předsedou je posl. J. Čipera, zřízena r. 1901 nákladem obce ve vhodných, vzdušných i vzorně upravených místnostech na Otakarových sadech. Celkem navštívilo čítárnu ode dne 1. října r 1901 do dne 15. července r. 1904 čtenářů 207.866. Časopisů vykládáno 151; mimo to je tu hojně slovníků a příručních knih. Odložené noviny posílají se do ohrožených obcí.

V Plzni vycházejí tyto časopisy: »Plzeňské listy« (denník), »Plzeňský Obzor« (12 měsíčně), »Nová Doba« (8 měs.), »Plzeňske Nezávislé Listy« (8 měs.), »Naše Snahy« (4měs.), »Plzeňske Rozhledy« (4 měs.), »Živnostník« (4 měsíčně), »Plzeňské hospodářské noviny« (2 měsíčně) a něm. list »Pilsner Tagblatt«.

Z lidumilných ústavů uvádíme: městský sirotčinec, chudobinec a chorobinec, na jehož zřízení věnoval měšťan plzeňský p. Augustin Fodermajer asi milion korun, obecná kuchyně, polívkový ústav a jesle.

O zdravotnictví obec všemožně pečuje a přes všeliké překážky může se vykázati v ohledu tom prací opravdu všeho respektu hodnou: tak provádí se zde právě ústřední kanalisace, jejíž náklad rozpočten r. 1896 na 2,000.000 K (který však bude značně překročen, neboť město od té doby valně zase vzrostlo), zřízen r. 1889 velkolepý městský vodovod nákladem 2,400.000 K, jenž se nyní rozšiřuje, upraveny městské lázně a plovárna, založen nový ústřední hřbitov s kostelem, vyzdobeným obrazy malíře J. Mandla, vystavěny nové městské jatky, a hlavně veliká, moderní, všeobecná veřejná nemocnice a nemocn ce pro nakažlivé nemoci, pro kteréž získáni za lékaře osvědčení odborníci. Roku 1890 zřídilo okresní zastupitelstvo lučební ústav výzkumný pro celý okres plzeňský. Službu zdravotní nad celým městem, jež rozděleno na pět zdravotních okresů, řídí fysikátní kancelář, jíž v čele stojí městský fysik. Se zdravotnictvím úzce ovšem souvisí i úprava náměstí a ulic. Na tu věnují se ročně veliké summy, než vzrůst města jest tak překotný, že obec ani jednotlivci při nejlepší vůli nejsou s to udržeti s ním, co se úpravy tříd a domů týče, »stejný krok«. Tím si jen lze vysvětliti, že i v tak důležitých tepnách, jako jsou třídy Ferdinandova, Jungmannova a j., krčí se tu a tam ještě dosud vedle výstavných budov a palácu polozbořená stodola nebo nehezký barák. Než »památky« ty už přece jen mizejí a za krátko znáti je budeme nanejvýše toliko z pověsti. Největší trampotou města jsou erární silnice, jež procházejí ulicemi městskými a které jsou v takovém stavu, že po nich je i nebezpečno chodit. Erár nechtěl je však sám upravit a tu odhodlalo se k tomu město samo, když slíbena mu státní subvence. Na úpravu ulic r. 1900 rozpočteno 700.000 K. Obec vystavěla nákladem 1,910.500 K elektrickou dráhu, jejíž tratě měří 10.935 km. a spojují všechny důležité části města. Obec plzeňská započala také s regulací Radbuzy a Mže a část její také už provedla. Dále zařídila moderním způsobem městské sady a mimo to svěží les »Zábělí« přeměnila na výletní zdravé místo. Osvětlování města je dosud plynové — obec má svou plynárnu — záhy však postupně zavedeno bude aspoň v hlavních třídách světlo elektrické.

* * *

Začal jsem průmyslem a také uzavírám. Jest on nejživějším, ale také nejcitlivějším nervem Plzně. Každý jeho otřes, ano i jen záchvěv — proniká okamžitě celým městem. Tak třeba nyní, kdy krise dolehla na průmysl železařský a dotkla se i Škodových závodů, ihned následky toho pocítěny na všech stranách a jen výnos obecních přirážek zmenšil se tím za posledního roku o 124.000 K. Než na štěstí není Plzeň odkázána toliko na jediné

odvětví průmyslu; mezi tím co některé její závody pracují s deficitem, jiné výrobu svou rozmnožují a tím jaksi finanční rovnováhu v městě udržují. Na předním místě jsou to ovšem pivovary a z nich zase — »otec všech« — Měšťanský, založený roku 1842. Velezávod tento proslavil západočeskou metropoli po celém světě, tak že dle některých statistik jest dnes Plzeň pátým, nejznámějším městem na obou polokoulích. Roku 1842 vařilo se v Měšťanském piva šest set věder, letošního roku 783.000 hl. Zaměstnáno v něm 1000 dělníků. Řízna, nenapodobitelná chuť zlatozeleného moku tvoří se v labyrinthu jeho tři hodiny dlouhých sklepů, vytesaných do tvrdých skal. Vývoz do všech dílů světa. Roku 1869 založen tu druhý pivovar; vaří ročně 250.000 hekt. R. 1894 »Společenský pivovar«; roční výroba 152.000 hl. Interesantním úkazem je, že do pivního města dováží se ještě patnáct jiných, cizích piv — nejvíce z okolních pivovarů — ovšem piv lacinějších než jsou domácí. Místní spotřeba piva je tu dost značná, ne však daleko taková, o které se po Čechách bájí. Že však si zde může každý za značně levný peníz koupit zdravé, dobré pivo, má za následek, že ani u chudých, jak jinde to bývá — nenacházíme rozšířenou náchylnost k pití kořalky. — Největší továrnou plzeňskou jsou závody »Škodovy«. Původně (r. 1859) byla to strojovna Arnošta hraběte z Valdštýna, který rok na to prodal ji E. ryt. Škodovi, jenž během let učinil z ní podnik světového jména; asi před pěti lety přešly závody ony v majetek akciové společnosti a oceněny na 25,000.000 K. Podnik sestává ze strojovny, slévárny, kotlárny, ocelarny, zbrojovky (na výrobu děl, lafet atd.) mosazárny, střelnice atd. Plošná rozloha závodu obnáší 337 ha, v závodech až do nedávna zaměstnáno bylo 300 úředníků a 3000 dělníků; počet ten se nyní o něco zmenšil. Vývoz do různých států celého světa. Továrna na broušení a leštění kamene a hotovení monumentálních prací sochařských J. Cingroše, zal. r. 1866. Dnes zaměstnává 500 dělníků Odbyt nejen v celém Rakousku, ale i za hranice. Dále uvádíme továrnu na kočáry, zal. r. 1845, jež patří firmě Václav Brožík a syn. Vývoz do Německa, Francie, Holandska, Ruska, Egypta, Syrie. Mezi největší papírny evropské patří plzeňská, jejíž majitelem je firma P Piette. Počet dělnictva 500; vývoz do Dánska, Anglie, Jižní Ameriky, Indie atd. Mimo to jsou v Plzni: veliká továrna na papír slamený, Jejkalova sklárna, lihovar, vagonka, Říhova strojovna, Rudolfův závod na klempířské zboží, Juránkova továrna na zboží měděné, továrna na kávové náhražky, ledárna, drátovna, tkalcovna, smaltovna, parní pily, sedm knihtiskáren (první knihtiskárna v Plzni založena už r. 1468, tedy nejstarší v Rakousku; první kniha vytištěna v Plzni jest kronika Trojanská), továrna na stroje hospodářské, továrna na zvony, továrna na leptané sklo, velkodílna na šamotové zboží, továrna na hliněné výrobky, porcelánka, velkovýroba železného nábytku, četné parní cihelny, továrny na usně, továrny na umělé kameny mlýnské, továrny na mužské oděvy atd. atd.

Kde takový průmysl, tam ovšem i obchod a kde obchod, tam také peněžní ústavy. A těch je v Plzni velká řada.

Přes to však, že Plzeň jest takovým městem průmyslového a obchodního ruchu a tedy poplatní silou neobyčejného významu, přece jen vlády chovaly se k ní stále upjatě a nepříznivě, což dávaly zejména tím na jevo, že nechtěly tu postaviti řádnou nádražní budovu. Teprve nyní dojde tu ke stavbě velkého centrálního nádraží; dvě části jeho, seřaďovací nádraží a dílny, jsou již vystavěny, terén pro osobní nádraží se upravuje. (Plzeň protínají výnosné tratí: Praha-Brod, Duchcov-Eisenstein, Cheb-Vídeň; projektovány jsou: Plzeň-Stěnovice, Plzeň-Manětín.)

Český živel – a o ten se nám přece v přední řadě jedná — musí nyní pečovati o to, aby se v Plzni hospodářsky co nejvíce upevnil, k čemuž opravdu základy má zdravé a dobré, jak o tom svědčí četné české závody a továrny. Než máme v českém tom městě stále ještě finančně silné národní odpůrce, kteří hledí jak v Plzni, tak v celém okolí svůj vliv všemi možnými prostředky uplatniti. Vždyť v samé Plzni, kde stát Němcům založil celou řadu učilišť, kde mají četné spolky, divadlo (jež právě opravují), peněžní ústavy a j., dosud svým kapitálem na české posice dorážejí — a tuť třeba ovšem proti nim »tvrdých hradeb«, z nichž nutno chrániti nejen město, ale zejména ohrožené jeho okolí, které bylo české a které národu třeba zase navrátit. Jest pravda, že cíle toho nelze jen penězi dosíci, nýbrž hlavně činností vzdělávací, ale není pochyby, že tato líp a jistěji se daří, finančně-li je opřena, než když naráží na hmotný nedostatek Mnoho našinců hyne nám právě jen tím, že u Němce dostali — ovšem často za krušných podmínek — stálou práci.

VÁCLAV ŠTECH:

Kupte si dům!

Předměstská humoreska.

(Pokračování.)

kolní majetek.« pomyslil si řídicí, ale teď byla škola na tisíc mil od jeho srdce.

Paní řídicí, když se vrátila, chodila jako ve snách. Vždyť, Bože, nebylo jejím úmyslem, pustiti se do takového smělého podniknutí. Vlastně chtěla brániti, aby se peníze ze záložny vybíraly — vlastně jí ani nenapadalo. —

Ale řídicí tyto mouchy jejího žasu ubíjel. Když se vyspala, poddala se jeho náhledu. Jen aby to špatně nedopadlo! —

Každý den byl nyní řídicí ve svém domě. Již se dohodl i s nájemníkem prvního patra, aby mu udělal místo o Hromnicích. Hodil se mu náhodou právě byt jinde, když se novopečený pan domácí zavázal k nějaké náhradě, bylo vše hned dojednáno.

Čtvrtého dne padla na školu inspekce. Před tou musel i nový dům na několik dní ustoupit. Ani po škole nezbylo času na dům. Bylo třeba připravit úřední knihy, archiv, úkoly a výkresy k revisi — chodil domů za tmy.

Ale v sobotu si vše vynahradil.

Vesele si zašel pomazlit se s »domečkem«, jak láskyplně nemovitost svou nazýval.

Ale když se octl u schodů, myslil, že ho mrtvice sklátí.

Uctivým »rukulíbám« vítala jej jako domácího pána nová domovnice: paní Angelísová!

— — — — — — — — — — — — — — —

Teď chápal, že mohla velká voda před časem do Karlova mostu vraziti tak prudce, že se až svatí skáceli, a v mostě rozšklebil se otvor mnoha sáhů. Bylo-li překvapení tak náhlé, jako zjev matky Angelísové, div, že kusy mostu ještě zbyly. —

Zase dva dny dávala řídicímu nyní obklady nová paní domácí. Poněvadž bylo po inspekci, vzal si dovolenou na svou nemoc pro těch osmačtyřicet hodin. Ale k obkladkům přidávala paní řídicí i své lamento, že nebyla pro koupi, že si myslila, že říkala, že cítila a bála se a tak dále a tak dále.

Jaká pomoc. Dům byl jejich.

Proto v ledu na posteli plodil pan školosprávce plány, kterak paní Angelísovou vykouřit z »domečku«. Ale byla to vesměs nedochůdčata ubohá — umřela hned, jak se na svět dostala.

Konečně dostavil se nápad, který i paní řídicí uznala za nejlepší: ať dům zbaví tohoto neštěstí školník Kolečko. Dům jim na krk uvázal, ať nyní pomůže.

Kolečko byl však již kus kavalíra. Dal vyzískaných pět stovek do záložny, knížkou se pochlubil všem pánům radním, přilhav, že čeká ještě dědictví. Mizerné dva tisíce jenom sice, ale ještě nějaký dědeček prý klepe nějak nezdravě kamašemi — bude prý brzy z Kolečka kus barona.

Ostatní školníci kolegovi sice, jak obyčej káže, vyčinili po straně dost, že je všecko lží, co povídá, — ale pět set se nedalo odpomlouvat. Kolečko také se přes tyto nájezdy s hraběcím úsměvem přenášel a vystupoval, jakoby mu jich patřilo v místní záložně nejméně pětkrát pět.

Panu řídicímu dal radu jednu. Aby chytil domovnici za »límgl« a z domu vyhodil. Podle Kolečkova posunku byla tato záhadná součástka matky Angelísové někde za krkem.

Pan řídicí byl příliš ideální, aby takovým způsobem napravoval zlomyslnosti náhody, také tělesně nebyl k úkolu podobnému disponován. Proto odmítl návrh naprosto, a vzpomenuv si, že jako řídič ústavu přikročiti může jen k úředně důstojnému řešení palčivých otázek života, propustil školníka.

A šel druhého dne k advokátu. Ten řekl: »Maličkost! Dáte jí výpověď notářem a basta.« Pak řídicího propustil a za poradu mu napsal do účtu dvě zlatky.

Pan řídicí šel k notáři. Ten se k výpovědi zavázal. Zítra dostane paní Angelísová výpověď poštou na zpáteční recepis.

Pan řídicí odešel hvízdaje si vesele. Notář si také zahvízdal, když později připisoval na účet pana řídicího nějaké číslice.

Za pět dní dostal řídicí dopis od notáře, aby ho laskavě navštívil. A když se ustaraný domácí pán dostavil, vyslechl, že domovnice nepřijala podezřelý notářský dopis. Jmenuje prý se Háta a nikoli Agata, jak udal p. řídicí. S novou výpovědí neměli vůbec listonoši štěstí zastihnouti paní Angelísovou. Klejí prý jako díví.

Přeje-li si pan řídicí, tož zakročí notář osobně. To je prostředek poslední, ale neomylný. Řídicí si přál a odešel. Zase si hvízdal. Pan notář též a opět před účetní knihou.

Třetího dne konečně přepadl notář domovnici ráno, než si omyla oči. Dcerka jí šla k mlékaře a dveře zůstaly okamžik neubed-

něny, a tu paní Angelísove předepsaným způsobem vnutil notář výpověď.

Dům se při tomto obřadu třásl v základech. Ale zvítězila moc notářská. Také si hvízdal muž zákona, když dům opouštěl; doma pak dvakráte se pozdržel před účetní knihou. Při napisování jedné číslice uletěla peru dokonce nožička. —

Na čtrnáctý den si vzal řídicí dovolenou, poněvadž kritičnost jeho denních hodin řadil na nejvyšší stupeň. Po osmé hodině, kdy ho již žádná školačka nemohla potkat, nastoupil cestu k svému »domečku«. Chtěl jako namátkou přihlédnouti, stěhuje-li se Angelísová, jak žádal zákon a po něm notář.

Angelísová se nestěhovala. Na domácího se vyřítila jako lev. Tak to klassifikoval později řídicí, poněvadž měl o lvicích lepší mínění.

Mluvila asi pět minut, ve kterých se dověděl, že domovnice se nevystěhuje. To byla hlavní věc, neboť co řekla o opuštěných vdovách, o citu lidskosti, o špinavosti, o hanebném jednání, o sprostáctví a o jiných vlastnostech, to mu unikalo. Jako ozvuk kupletu padala chvílemi do této řečnické stříže slova: »Ale já nepůjdu, kdyby si na mne třeba kanón vzali!«

Řídicí div se nedal do pláče. Kanónu po ruce neměl, nezbývalo než pozvati ku spoluúčinkování mocnost jinou: policii.

Hned k ní odešel, aby manželce přinesl zprávu o hotovém výsledku.

Když vrchní komisař zaslechl jméno Angelísové, chytil se za hlavu a prohnul se, jakoby se byl napil inkoustu. Pak se vyptal na všechno a požádal řídicího, aby o 10. hodině přišel zas. Na touž chvíli že pozve i Angelísovou. Pak ubohého vlastníka domu propustil.

Ten si zašel do sadu, aby na umrzlých pěšinkách nalokal se čerstvého povětří. Bude asi třeba svěžesti duševní i tělesné, až paní Angelísová se dostaví. —

O desáté byl zase v kanceláři.

Domovnice deset minut si k ustanovené chvíli sice přidala, ale přišla Jako královna ze Sáby. S pelerinou, s rukávníčkem a v klobouce; nejmíň na pětku jej cenil řídicí.

Vrchní komisař vzal na případ troje kleště. Nejdříve na mírný oheň. Ale Angelísová ukázala, že domněnka o slabosti jejího pohlaví je báji.

Kam má jít ještě před Hromnicemi? Ani psa zloděj v tento čas nevyženc. Kde má vzít byt? Kde na stěhování? Krade snad, že se pan řídicí nestydí ji vyštvat, sotva že do domu vlezla? Vydělá-li on lehce peníze, ona ne! Ona musí za ně dělat — on se jenom po škole trochu prošpacíruje —

Teď vzal pan vrchní kleště ostrých zubů. Zahřměl, blýskl očima a do stolu plácl.

Na to se Angelísová shroutila k zemi. Zahrála mdloby, že dva strážníci deset minut si s ní museli hrát. Pak si vyžádala čerstvou vodu a pak čerstvý vzduch. Na pět minut.

Obého se jí dostalo.

Řídicí se třásl, jakoby se měl ještě jednou o své místo ucházet. A tu mu vrchní komisař vysvětlil, že bez ostudy tato věc neskončí. Radil k smírnému rozřešení. Ať zaplatí této satorii něco na stěhování, něco za ušlé místo a hned otaxoval oběť na patnáct zlatých.

Řídicí dvakráte kývl a nabídl dvacet.

Nyní zavolal vrchní Angelísovou a na vzduch vyšel zase řídicí. Třetí kleště rozevřely se na bolavý zub. Kleště smíru. A těmi jednání skončováno. Za chvíli povolán řídicí a dojednána kapitulace.

Posledního ledna vystěhuje se Angelísová. Dostane dvacítku na ruku, ale až bude s posledním kouskem nábytku na ulici. Pan vrchní pošle k stěhování dva strážníky. Každého k jinému rohu, vyžádala si Angelísová, aby jí nebylo zkráceno renomé na ulici.

Pak domovnice propuštěna v milosti. Za chvíli po ní troufal si teprve řídicí.

— — — — — — — — — — — — — — —

Posledního dne v lednu ohlásila se zaklepáním na ředitelnu návštěva. Řídicí pobídl, a ihned vešla Angelísová.

Než se zděšený správce školy vzchopil, již mluvila. Že není ani pomyšlení, aby se vystěhovala. Nemá kam. Pátrala, hledala, inseráty čtla, tabulky prohlížela krk z této rozhlídky skoro necítí — není bytečku k nalezení, který by se jí hodil. Chce jenom světnici bez kuchyně — na více se pustit nemůže — nikde po takové ani památky. No — na mráz ji přece pan řídicí nevyhodí. Nebude přece míti svědomí, aby ji policajty dával vyvláčeti. Nic neukradla, je zachovalou, poctivou a svědomitou domovnicí — tu ostudu pan domácí už jako učitelská a úřední osoba si neudělá, že by z jeho domu ji vynesli. A jinak ona nepůjde. Vynésti ji musí — ať je už škandál pořádný. (Pokračování.)

FELIX TEVER:

Mezi břehy.

(Pokračování.)

dysi zakoušela mnoho nedostatku v domě otcovském, nedostatku ukrytého rouškou zevní noblessy. Otec mival velký sklad hudebnin, ale všímal si málo obchodu, oddávaje se své libůstce sbírání partitur starých skladeb, které za velké peníze kupoval. Celý matčin přínos byl v několika letech vyměněn za sežloutlé, notovými hlavičkami pokryté papíry.

Matka pocházela z rodiny, jež hrála svou úlohu v dobách národního probuzení. Matčin děd byl sešvakřen s jedním z německých klassiků. Národnostní nadšení a citáty německých básníků provázely Izino mládí. Oba rodiče libovali si ve společnosti výkvětu pražské intelligence. Dokud byla Iza malá, sedala v koutku a naslouchala učeným debattám pánů, sezvaných v jejich hostinný dům. Ale během let se obchody zhoršily, a otcova nespokojenost, že to nepřivedl dále nežli na obchodníka hudebninami, sesílila až v chorobnost. V tom, že otcovo velké nadání nemělo nikdy dostatečnou příležitost se vyvinouti, shodovala se s otcem i matka.

Hubená, lehounká, s modrýma ve stálém vzrušení plovoucíma očima, kráčela životem, jakoby dotčena vědomím, že jí není hoden tento obyčejný svět. Hladívala své děti něžně, učíc je od mládí hezky znějícím sentencím a jakoby k nim tímto způsobem mluvila řečí své pravé vlasti. Šatstvo dětí nebývalo vždycky upraveno, strava jejich nedostačovala k rychlému vzrůstu, ale každé z nich mělo ve své zásuvce knížku se zlatou ořízkou, do které si denně zapisovalo některou od matky diktovanou větu. »Zlatá zrna životní« nazývala tyto věty paní Klimšová. Jinak citovala často Schillera, a dostalo-li se jí nějakého hrubství pro nezaplacené účty nebo výsměchu spoluobyvatelů pro vetché prádlo, vyvěšené na půdě, oslazovala si podobné hořkosti větou: »Die schlechtesten Früchte sind es nicht, woran die Wespen nagen!«

Když děti vyrostly, předčítala jim každého večera. Zamilovanou její lekturou byl Jean Paul. Hanuš při jednotvárné plačtivé hudbě matčina hlasu obyčejně usnul, Iza seděla s očima široce rozevřenýma a přemýšlela o tom, jak to ve světě vyhráti. Věděla, že je krásná a nadaná, věděla, že by dovedla lépe než-li kterákoli jiná zaujati povznesené stanovisko a sehráti svou úlohu s ladností i dobrotou. — Ano, i ona měla svůj ideal; kdyby jí byla dána moc, použila by jí jen k dobru a k prospěchu jiných. Takto hleděla se špatně ukrytou trpkostí do tak zvané dobré české společnosti, skládající se ponejvíce ze samých parvenu, kteří jí dávali na srozuměnou, že je mezi nimi trpěna toliko pro svou krásu, že mezi ně vlastně nepatří pro svou chudobu.

Když matka dočetla, vzbudila Hanuše mírnou výčitkou:

»Děti, děti, proč máte tak málo smyslu pro tak ušlechtilou četbu. Jste ještě nevyvinuty, ale jednou poznate, že to je cenné jediné. Nic než toto. Ideál, ideál. Láska pro vše dobré a krásné!«

Otec přicházel později domů. Nalezal patrně vše dobré a krásné v sedmé neb osmé sklenici, jejímž obsahem spláchnul vzpomínku na mizerně jdoucí obchod.

Matka mu nikdy nevyčítala pozdní jeho příchod. »Je nutné, aby docházel do společnosti k vůli obchodu, však se i v tom pro vás, milé děti, obětuje.« Uměla vynalézati tak krásné důvody pro jednání svých milých.

A na jaře, když kvetly stromy, vyjížděli oba manželé na venek, do kvetoucích třešňových stromořadí. Vyjížděli samotni, jako dva milenci, a matka se vracela z těchto výletů omlazena, s vlaze svítícíma očima a vyprávěla dětem, že prožívali v upomínkách jaro své lásky.

V době prvního výkvětu svých amorosních pocitů snášela Iza lépe matčino poetisující nadšení; v pozdějších dobách krutého rozčarování zaujala vůči němu stanovisko zžíravé výsměšnosti.

Poměry jejich se horšily. Iza poznala, že zmeškala láskou nejlepší svá léta.

Někdy vsunula v matčino horování otázku krátkou, nepřátelsky ostrou:

»Prosím tě, maminko, v čem je vlastně to tvé dobré a krásné?«

Paní Klimešovou dceřina otázka neobyčejně rozjitřila.

Nejkrásnější pocity že se rozplynou, hledí-li si je člověk ujasniti a necíti-li, co je dobré a krásné, že by bylo marno jí to vykládat. Ale ženština, která to necítí, že je hrozná. A dceřiny otázky a její chladné úsměvy na ni působily jako jíní padlé na květy. »Es fiel ein Reif in der Frühlingsnacht!« zpívala si toho dne matka, a dcera pochopila, že sáhla krutou rukou do čehosi v matčině duševním životě. Ale cítila tím ostřeji, že to jsou slova, jimiž

se matka opíjí, modrý dým, jímž prohlédnouti nechce, modla, se které se nikdy neodváží strhnouti zlatý šat; moloch, jemuž nemohouc jiného, alespoň obětuje slzy nedosaženého.

»Však kdybychom nebyli tak hrozně stisněni, uviděla bys, kolik ideálů pluje nad životem!« dodávala matka v jistém uspokojení, že nalezla aspoň tuto ojasňující větu.

A Iza se zlovolně rozesmála. »Dobré a krásné bylo asi tam, kde k němu byly prostředky!«

Matka odcházela do kuchyně mýti nádobí; nemohli poslední dobou již držeti služku.

Dobrá paní otloukla si při tomto zaměstnání nehty, každého rána dle starého zvyku čistěné.

Když dokonala práci, oblekla se, upjala si kolem krku svůj ohromně sežloutlý hermelínový límec a vycházela, nezvedajíc na ulici šaty ani v blátě, z obavy, aby nikdo nezhlédl jejich podšívku.

Kráčela smutna pod nátlakem věčného nedorozumění s dcerou. Ale vystoupivši na některé návrší nad Prahou a shlédnuvši v hodině západu dolů na orůžovělé město, počínala cítiti, jak se zvedají perutě její duše. Hrala-li v některé zahradě hudba, jejíž zvuky prolétaly modravým vzduchem až k ní, cítila vanutí perutí mohutněji. A oddala se pak chvilce nadšení, oddala se i radosti, že ji cítit dovede. A odcházela domů, nesena pocitem, že není nikdy zcela nešťasten ten, kdo krásno cítit dovede, a byť i byl chud, že mu patří celý svět.

Dcera ujasnila si zatím doma, že břeh, na kterém matka jako smuteční vrba stojí, není ten pravý. Usmyslila si, že se jinak zachytí života. Ale přese všechno odsouzení jednoho břehu nebyla s to doplouti druhého. Ač si moudře říkala, že si žena vybojuje kus světa jen tím, když získá muže, bránila jí jistá pevně usazená nadnášivost, vložiti svou jemnou ručku v hrubou pravici některého z těch bohatých a obyčejných měšťáků, kteří dosud o ni se ucházeli.

Propásla svá nejlepší léta v hrozně nepraktické lásce, a nyní, v uvadnutí citu, vlastním každému rozčarování, mučila ji obava, že nemá k ničemu pravé síly, ani k životu, starosti a odříkání, ozářenému slepým enthusiasmem, ani k jeho opaku.

Jednoho dne došlo ke zhroucení jejich poměrů. Úpadek obchodu byl zjištěn, nezbylo jim nic.

V tu dobu, kdy matka s vyplašeným okem pronesla větu, že nejšlechetnějším lidem ve světě nejhůře se vede, nemohla se Iza udržeti a pronesla krutý úsudek o otci. Na matčinu domluvu, aby dbala dětské vděčnosti k svému ploditeli, vyrazila ze sebe vášnivá slova:

»A zač mu mám býti vděčna, zač mám býti vděčna vám oběma, za to, že jste mne přivedli na svět? Neprosila jsem se vás o to a nejsem vám vděčna!«

A od té chvíle jakoby mezi matkou a dcerou byla se rozevřela propast.

Otec nepřežil dlouho svůj úpadek. Matce zůstal syn. Hanuš byl dobrák a odrostl na štěstí rodině a jejím tradicím.

»Musíš se státi čímsi velkým, musíš studovat filosofii a prospět lidstvu,« slýchával sice od matky. Usmíval se k tomu dobromyslně, celou svou hezkou tváří obchodního příručího, a maje štěstí propadnouti při první státní, stal se bankovním úředníkem.

* * *

Oheň dohoříval, teplý dech kamen se krátil. Hustý kouř, plnící vedlejší pokoj, prodíral se skulinami portiery zároveň s potlačovaným, někdy v hrubý chechtot propukajícím smíchem.

Iza probudila se z lenivého snění. Zahleděla se dlouze na lístky chrysanthem ve své dlani, pak je zvolna, jeden po druhém, házela do rozžhaveného, již sem tam do černa uhasínajícího, uhlí.

Jala se naslouchati chvíli do vedlejšího pokoje. Vzdychla. Nikdo tam z těch nezdál se postrádati její přítomnosti. — Hlasy bratrových hostí zněly potemněle. — Věděla, že si nyní povídají neslušné anekdoty a nejpepřenější kapitoly skandální kroniky. — Představila si jejich mlsně oživené tváře, jejich zálibou zmenšené oči, jejich výrazy vepříků u koryta. — Cítila k nim hnus.

Spokojení lidé s tak náramně jednoduchým životním programem! Jedí, pijí, pečují o to, aby nalezli cestu vedoucí k žitnému poli blahobytu. Když dosahnou blahobytu, ohradí se plotem sobectví. Ožení se, rozmnoží se, zemrou — ale nikdy nevymrou. — Do druhu těchto, ač byl dobrák, náležel také bratr Hanuš. — Ale ona? Proč mluví a myslí obrazně? Zasmála se trpce svému porovnání »žitné pole blahobytu«. Takto myslívala i její matka. — Proč jí nelze jinak nežli si na to domýšleti, že mluví a smýšlí odlišně od tam těch? Vzpomněla si, jak jí matka ještě na smrtelném loži vytkla ona krutá slova, jimiž ji kdysi ranila. I nyní je neodvolávala. (Pokračování.)

VÍTĚZSLAV HÁLEK.

(Ke dni 30. výročí básníkovy smrti.)

Dne 8. října 1874 zemřel v Praze jeden z nevelké řady našich skutečně vynikajících lidí, jeden opravdu český člověk, spisovatel populární, básník slavený, nad jehož nekrologem tisícům čtenářů rosily se oči a chvěly se rty, aniž kdo uvěřiti chtěl, že nás navždy opustil statný, hezký muž u věku jedva 39 let, že umlkl slavík české lyriky — Vítězslav Hálek . . . A tu všeobecnou bolest, která provázela jeho úmrtí, nemohl vystihnouti a ztlumočiti líp zase nikdo jiný, nežli básník! Učinil to velice jemně Jaroslav Vrchlický, napsav tehdy k Hálkově večeru v »Besedě Umělecké« proslov, zahájený těmito slovy:

»Když odešel nám s květy jeseně,
když rakev jeho stála nad hrobem,
my nevážili slova útěchy;
my znali jenom slzí hořký lék,
nám zmizelo, co pro nás pěl a snil,
a němá bolest nevěděla víc
než těžký povzdech: »Jak jsme ubozí!«

Vítězslav Hálek.

Dnes, po třiceti letech s pietou vzpomínáme skonu Hálkova, s pietou přehlížíme jeho literární pozůstalost — a rovněž nemůžeme se ubrániti povzdechu: jaká to škoda, že zesnul v nejlepším, nejslibnějším rozvoji svého uměleckého tvoření! V podzimním dechu vadnoucích květů, za něhož skosila smrt i pěvce »Večerních písní«, připomínáme si, že pro svou osobu zemřel šťastně a v čas, nepoznav za živa starostí hmotných a moha se proto cele věnovati krásnému a idealnímu svému snažení, milován Musami, oceňován a slaven již za živa svými současníky, nedočkav se posměchu, závisti a nevděku — — čehož více může si přáti i kdokoli z nás? . . .

Ale pro český národ nebylo štěstím, nýbrž ztrátou nenahraditelnou úmrtí nadšeného jeho syna, který i v tom krátkém životě svém vykonal tolik ušlechtilého, že ovocem této práce sytily se i řady dědiců a že světlé, úrodné její stopy nezanikly ani dnes!

Abychom byli k Vítězslavu Hálkovi spravedlivi, nutno oceňovati jej nejenom jako básníka, nýbrž i jako národního buditele, jenž v minulém století od konce let padesátých stál v popředí našeho veřejného života všude tam, kde bylo potřebí, jsa průkopníkem svobody, hlasatelem nového ruchu, nových myšlenek, básníkem, žurnalistou, redaktorem, vychovatelem českého studentstva, vůdčím duchem divadla, kritikem, zakladatelem nových středisk našeho umění.

Věru, bylo to až mnoho úkolů na jediného člověka! Přes nesnáze, vyplývající z této všestrannosti a přes to, že nadání i síla jeho se tím třístily — stál Vítězslav Hálek po boku Adolfa Heyduka a Jana Nerudy v čele snah, směřujících k našemu národnímu i literárnímu obrození téměř polovinu celého svého života, skoro po dvacet let!

Smekněme v úctě klobouk před nadšenou a vytrvalou činností tou, když uvážíme, že v době té česká řeč básnická teprve se tvořila; že bylo u nás ještě málo intelligence, málo čtenářů a ještě míň stálých odběratelů kteréhokoli belletristického listu; že se teprve zakládalo prozatímní české divadlo.

A za těch poměrů, tisíckráte pro spisovatele nesnadnějších, nežli jsou nynější, Vítězslav Hálek prvý toho dokázal, že nakladatelé časopisů i knih

začali platiti autorům honoráře slušnější: on sám v té příčině jako redaktor a vydavatel starého »Lumíra«, »Zlaté Prahy«, »Květů« i nového »Lumíra« vlastním příkladem nutil druhé, aby se nutili rovněž . . .

On také měl největší zásluhu o rozkvět »Umělecké Besedy«, ve které družně se scházeli představitelé českého umění jako v domácím útulku, poznávajíce a povzbuzujíce se navzájem; ve které s napjetím sledován byl postup a pokrok našeho celého rozvoje a odkud vyšlo do české veřejnosti mnoho krásných podnětů a myšlenek, které pak součinností širších vrstev došly svého uskutečnění.

Za dob Hálkových nebylo v Čechách vlastenectví věcí »přežilou«, nad kterou se nyní posměšně krčí nosem; nebylo tehdy ani frási, ani »fangličkou« vlastenecky cítit a vlastenecký psát! Z prolomených okovů Bachovy reakce čišel do českého života docela jiný, ostrý, ale zdravý vzduch . . . Byla doba odporu vůči vnuceným formám ústavním, hřmála opposice lidových táborů; byla doba »fundamentálek«, »deklarace«, spolků a hesel, zevnějších odznaků — avšak také doba národní hrdosti, neústupnosti, nadšení, obětavosti, idealního snažení a vnitřního, hlubokého pochopení pro to, co v Rakousku značíme, pro dobré a nikdy nepromlčené právo našeho odstrčeného národa . . .

Za těch dob, neotravujících nám ještě »lučavkou žíravé analysy« snahy a složky veřejného života — psal Vítězslav Hálek své vroucí, upřímné »Epištoly« pro české studentstvo . . .

Za těch dob, kdy se teprvé snilo o tom, že bude položen základní kámen k »Národnímu divadlu« — psal Vítězslav Hálek svoje dramata, ve kterých vysoko povznášel ideu volnosti, lidskosti a lásky vlastenecké . . .

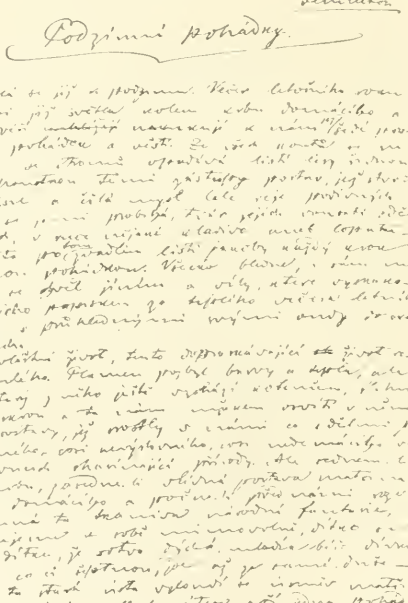

Autograf Hálkův.

Narozen na venkově (v Dolinku u Vodolky dne 5. dubna 1835), Vítězslav Hálek nikdy nezapřel ryzost svého lidového původu; naopak, z jeho nejlepších prací veršem i prosou dýše podnes jímavostí až neodolatelnou kouzlo přírody a prostota venkovského zátiší.

A z těchto prvků životních ssál také tvořivou mízu svéráz jeho poetické mluvy, která tak prostomile, řeknu »tak po česku« dotýká se citu našeho čtenáře; to proto, že básník často a rád pojímal do svého péra řeč i výslovnost lidovou a zvláštnostmi jejími uměl vystihovati popis, náladu i různé obraty líčeného děje vždy tak přirozeně, šťastně a případně.

Počátky uměleckého vývoje Hálkova kotvily ještě v romantismu, avšak během času vybavila se z něho básníkova individualita k samostatnosti v názoru i tvoření tou měrou, že právě poslední práce, které nám autor zůstavil, mají cenu největší.

Byl šťastným pěvcem lásky, miloval však nadšeně i lid a přírodu; a prosté dojmy venkovského života, ovzduší dětské mladosti, kouzlo pohádek dovedl tak originelně zachytiti a ztlumočiti ve svých písních a povídkách, že tyto výtvory jeho šťastné Musy hluboce o krásně nás dojímají i dnes.

Vděčně žehnáme památce Vítězslava Hálka po třiceti letech, která přelétla přes jeho hrob, ale neubrala svěžesti jeho vavřínům, jeho literárnímu odkazu.

»Večerní písně«, »Pohádky z naší vesnice«, kniha básní »V Přírodě«, »Na statku a v chaloupce«, »Pol-

dík rumař«, »Student Kvoch« a jiné a jiné práce zlatého jeho péra budou čítány u nás tak dlouho, dokud česká belletrie potrvá. O to pečovati jest však i povinností těch, kterým Hálek zůstavil skvosty své lyriky; těch, kteří vyrostli na jeho ramenou, dospěli dnes jiných a širších obzorů, ale při tom nezapomínají na svého nadšeného předchůdce. Této povinnosti vůči zvěčnělému básníkovi jsou si také vědomi především spisovatelé doby dnešní, sdružení svaz »Nakladatelského družstva Máje«; oni vzpomněli, že památku Hálkovu oslaví nejlépe a nejtrvaleji, když českému čtenářstvu opatří nové vydání nejcennějších básníkových děl.

Proto bylo svěřeno péči dvoučlenné redakce z našeho kruhu, aby z poesie i prósy Hálkovy učinila souladný výbor, a dnešního dne, o 30. výročí básníkova úmrtí odevzdáváme výbor ten ve čtyřech levných knížkách sbírky »Našich klenotů« do rukou českých čtenářů. Do knížky prvé pojali jsme: »Večerní písně« a »Pohádky z naší vesnice«; do knížky druhé tři řady básní: »V přírodě«; do knížky třetí prósu: »Na statku a v chaloupce«, »Poldika rumaře«, »Příhody na Bosporu« a »Cestopis na Oupor«; posléze do knížky čtvrté povídky: »Pod dutým stromem«, »Domácí učitel«, »Student Kvoch« a »Husar«. Vydání náše opatřeno jest předmluvami pořadatelů; k verším napsal úvodní slovo původce těchto řádků, k povídkám J. D. Konrád. Mimo to pojali jsme do knih i básníkovu podobiznu, vyobrazení rodného jeho domku v Dolinkách, obraz pražského pomníku Hálkova a autograf.

Přejeme ze srdce, aby naše vydání výboru spisů Hálkových hojně šlo na odbyt a aby bylo všude čteno s touže láskou a pietou ku zvěčnělému slavíku české lyriky, s jakou my jsme jeho slavný literární odkaz byli přejali! *Alojs Škampa.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

NA OBRANU.

Proč naše nakladatelství vzniklo? Hmotné poměry českých autorů jsou většinou neutěšené. Kdo není redaktorem listu neb alespoň redakčním důvěrníkem některého většího nakladatelství, nemůže se uživiti spisovatelstvím. Vinou toho není však — jak se myslívalo — nedostatek odběratelstva knih, nýbrž bídné poměry honorářové. Když jsme se o faktu tom přesvědčili, počali jsme pomýšleti na odpomoc. Malými prostředky se však tato veliká otázka rozřešiti nemohla. Když jsme došli k tomuto přesvědčení, vznikl podnik nejsmělejší, originelní, jinde příkladu nemající: Nakladatelské družstvo Máje.

Kdyby poměry, které pro většinu českých autorů jsou dnes platny, neměly býti zvráceny, pak by znamenalo české spisovatelství jen chudobu. Chudoba je otroctvím, otroctví znamená vítězství bezpráví, násilí a lži.

Proti tomu jsme založili svépomocné spisovatelské nakladatelství.

Jediné nakladatelství, finančně ovšem dosti silné, může zvrátiti stávající poměry, poněvadž způsob, jakým se v něm honoráře počítají, výtisky kontrolují, úmluvy o vydání spisů konají, přinuti ostatní závody, aby činily právě tak. Má tu tedy konkurence

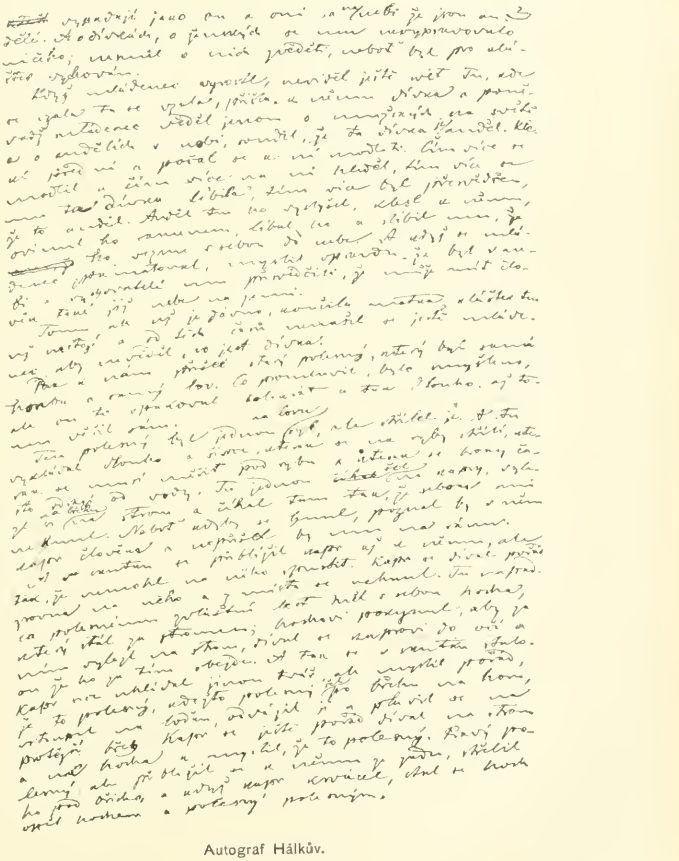

Autograf Hálkův.

velice zdravý následek a pro všecko spisovatelstvo reformují se a zlepšují poměry, které byly by dávno hanbou národní naší organisace, kdyby se spisovatelé neostýchali přiznati k svým bědným poměrům. Ovšem reforma naše naráží na mnoho překážek.

Nakladatelé se proti nám nepřátelsky nestaví, naopak: chovají se k nám celkem velice roztomile. Ruce nám tisknou, hovoří s námi zcela přátelsky, a styky naše s nimi jsou velice srdečné. Nedostali jsme od nich žádného urážlivého dopisu, zvou nás mezi sebe, a my s nimi jednáme způsobem nejuhlazenějším.

Proti nám bojují hlavně jen spisovatelé! Některým jsme nemohli vydati knihy, které nabídli, jiným jsme nedali zálohy, někomu jsme nepochválili knihu, umělecky působící přátelstvo a známé a j. Někteří se domnívají, že bude z našeho nakladatelství brzy obrovský podnik, a tu je moří bledá závist. Pověstná česká závist — specielně náš národní mor.

Několik spisovatelů se domnívá, že jejich knihy, které dle dřívějších smluv musí oni vydávati v jiných nakladatelstvích, ztratí snad na odbytu, bude-li příliš velká účast veřejnosti provázeti podniky naše. Některým snad bylo pohroženo i proto nějakou ujmou na honoráři. Jiní pak dokonce myslí, že vykonají skutek zvláštní odměny hodný, provedou-li něco nám.

Spisovatelé někteří také proto stojí proti nám, že jsme se »opovážili« založiti belletristický týdeník. Monopol v této věci byl by ovšem zhoubný, jako každý monopol v umění. Místo literárních skupin vznikla by samozvaná literární klika, která by nezdravě ovládla důležité literární instituce, v nichž se uděluji ceny, podpory, studijní stipendia a různé pocty. Taková klika, proti níž jednotlivec byl by bezmocným a opuštěným jedincem, stala by se snadno doménou několika samovládců, a ta by zejména na mladé talenty působila zhoubně.

Týdeník svůj musí naše nakladatelství míti pro stálý styk s tvořícími autory, a proto též, abychom zlomili již již vznikající nezpůsob vyhrazování si příspěvků do listu dodaného zároveň pro vydání knižní.

Týdeník náš je zároveň osou celého našeho podniku. Ten udržuje nás v přímém styku s obcí čtoucí, je tribunou naší, které však nezneužíváme planými polemikami.

Spisovatelům všem, kdož nám knihy nabídli, vyhověti jsme nemohli. Sta knih nám přinesli, z nichž jsme mohli vydati sotva padesát. Ale proto se proti nám zvedlo také tolik paží.

Poněvadž se domnívají, že oslabení listu Máje mohlo by nám ubližiti, útočí proti tomuto našemu orgánu tak, jak se dosud proti ničemu v Čechách nevystoupilo.

Proti literatuře oplzlé, proti krvavým románům, proti literárnímu pleveli, za který se ročně u nás vyházejí statisíce českých peněz — nevystoupilo se než nějakou novinářskou notickou nebo ojedinělými pokusy přátel domácího písemnictví.

Proti našemu listu zvedla se všecka stavidla. Osobní nájezdy nejhrubšího způsobu zkoušely se. Jakoby na hlavy osob v čele našeho závodu se nalézající byly vypsány ceny, tak se jednalo.

Nakladatelství naše však přes tyto nepřátelské projevy vzmáhá se. Týdeník Máj jest nejrozšířenějším belletristickym listem. Obecenstvo správně posuzuje, co se proti nám děje a upozorňuje nás stále na vše, čemu máme snad čeliti, co podniknouli, zařiditi. Ví ono dobře, že je naše nakladatelství nejdůležitějším zřízením českých spisovatelů.

Členů Nakladatelského družstva Máje celkem je **114**. Z nich je **71** spisovatel belletrista, **17** spisovatelů jiných, **6** manželek spisovatelů a **20** přátel české literatury.

Celý správní výbor je zvolen ze spisovatelů.

Nespisovatelům postoupili jsme a — pokud jsou opravdu přáteli našeho velkého podniknutí — postoupime ještě podíly proto, poněvadž dle úsudku vynikajících odborníků je třeba opříti podnik takovým útokům vystavený náležitými prostředky finančními, na něž spisovatelé sami stačiti by nemohli. Valná hromada jednomyslně opatření to schválila.

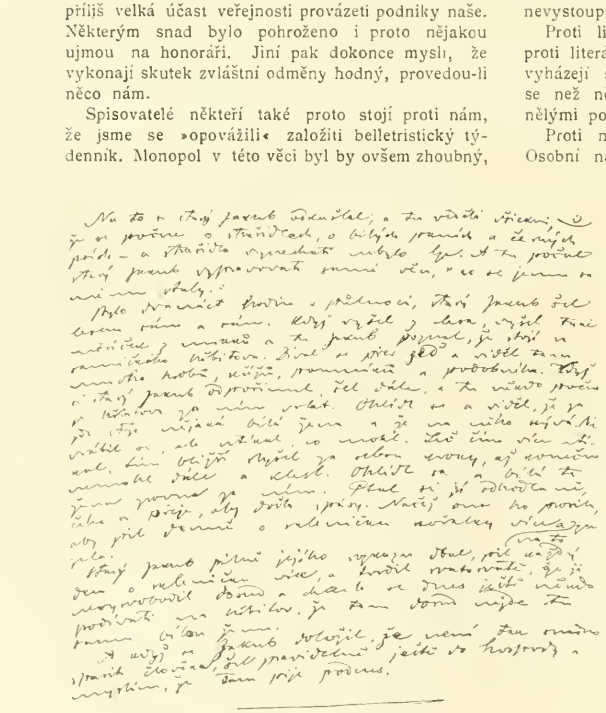

Autograf Hálkův.

Nepřátelé naši však nesložili paže; nasadili páky na místa, která pokládali za finanční naše slabiny, když pouhé nájezdy tiskové zůstaly bez účinku. Vykonali tolik neuvěřitelného, že závod jiný, s menší energií ovládaný a náležitě nevyzbrojený byl by musil po těchto záskocích padnouti. Ale my jsme i tyto léčky šťastně přeskočili.

Dáno tedy heslo podkopati nám půdu pod nohama. Nejprve vziti nám oporu spolku Máje. Letos vydáno bylo heslo, že musí spolek Máj míti ve výboru osoby, které nejsou ve výboru našeho nakladatelství. Důvěrnici jiných nakladatelství kandidováni do výboru. Neprozřetelně prozrazeno však, že po tomto vítězství bude veřejnosti oznámeno, že spolek Máj nemá nic společného s Nakladatelstvím Máje, s listem Májem a vůbec se žádnými podniky Nakladatelského družstva Máje, poněvadž je čistě ideálným sdružením, dalekým všeho »kšeftařství«, spolek Máj že je literárně ideovou korporací.

To nás mělo morálně zabít.

Ale nepodařilo se. Dvě třetiny členů na letošní valné hromadě spolku Máje tento útok třetinové menšiny odrazily.

Při tom musíme však připomenouti, že spolek Máj není pouhou literární korporací, nýbrž má za účel hlavně hájení zájmů a upravení hmotných poměrů autorských.

Proto postaral se Máj o úpravu honorářů dramatických autorů, proto zřídil pensijní fond a proto po různých pokusech, řešiti hmotné poměry spisovatelů, založil Nakladatelské družstvo Máje.

Družstvu tomu dal 4000 korun do základu a zabezpečil mu na pět prvních let roční subvenci. Za to převezme Nakl. družstvo Máje po pěti letech některá břemena Máje a učiní účastným zisku z nakladatelství nejen spolek Máj, ale i Pensijní fond Máje.

Všechny neunavné pokusy rozbíti naše nakladatelství byly až dosud sice marny, ale veškeré zbraně ještě nebyly vystřídány. Nepodařilo se zavésti rozkol do našeho správního výboru, který je jako z ocele, nepoštěstilo se zviklati důvěru členstva, které na valné hromadě Nakladatelského družstva osvědčilo vzácným způsobem souhlas s působením našeho spolčení, nezdařilo se odštěpiti nás od spolku Máje, rozptýliti odběratelstvo našeho týdeníku, našich knih. Ale nepřátelé, zejména tajemní jejich pobízeči, dobře ukrytí a výborně operující, vymýšleli nové cesty. Neobyčejně vhod přišla jim událost, kterou byli jsme vzrušeni, když jsme 20. září t. r. o ní zvěděli.

Rodný domek V. Hálka v Dolinku.

Do našeho nakladatelství přinesl pln úžasu věrohodný muž zprávu, že včera kdosi s velikými výhrůžkami ukazoval německý dopis, kterým prý naše administrace žádala německou firmu o inserát. Předseda, jemuž věc byla sdělena, ihned oznámil tuto událost správnímu výboru, který jal se okamžitě záležitost tu vyšetřovati.

Připomínáme, že administrace Máje s insertními jednateli nabyla mnoho nepříjemných zkušeností, a že bylo proto s každým, kdo se ku sbírání insertů nám nabídl, jednáno s opatrností stále větší. Poslední jednatel byl přijat toliko na provisi, a bylo mu uloženo, aby všechny dopisy, kterými inseráty získávati hodlá, předkládal nám k nahlédnutí. Když jsme tak asi tisíc, rozumí se, že vesměs českých dopisů zrevidovali a přesvědčili se, že jednatel ten má jistou způsobilost, oznámili jsme mu, aby získával nyní již inseráty sám pro nás, přerušili jsme styk s jinými insertními sběrateli, a slíbili jsme mu, že jej v říjnu přijmeme na stálý měsíční plat, osvědčí-li se do té doby způsobem náležitým.

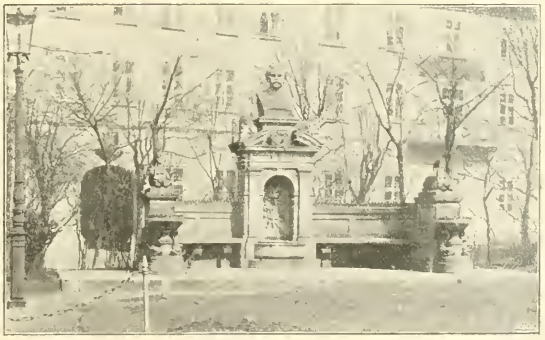

Hálkův pomník v Praze.

Zpráva o německých dopisech ukazala však, že snaha dokázati zvláštní způsobilost, svedla jednatele na scestí.

Správní výbor vysledek svého vyšetřování shrnul v prohlášení, které jsme dali do 3. čísla Máje v čele drobných zpráv. Poněvadž byl ve středu svátek, byla závěrka listu již v pondělí 26. září, kteréhož dne prohlášení výboru bylo napsáno a podepsáno.

Ale dne 28. září ukázalo se, že záležitost byla týdenníkem, který vydávají dři Rašín a Třebický, tak křivě vylíčena, že se věci chopily listy německé, a tu nezbývalo, než ohlásiti podrobně, jak se vše sběhlo. Prohlášení to bylo dáno do denních listů, přiloženo všem číslům Máje, ale pro památku opakujeme je tuto i v textu Máje:

České veřejnosti!

Pokládáme za svou povinnost prohlásiti:

V první schůzi po letošních prázdninách dne 20. září 1904 oznámil správnímu výboru Nakladatelského družstva Maje předseda, že mu právě bylo věrohodnou osobou sděleno, že se vyskytly německé dopisy, jimiž byly německé firmy vyzývány, aby inserovaly v Máji. Dokonce prý listy ony měly takovou úpravu, jakoby pocházely z administrace Máje.

Ihned byla záležitost ta nejdůkladněji vyšetřována a zjištěno bylo:

V letních měsících tohoto roku nabídl se administraci Máje syn muže o národ náš zasloužilého, že bude za provisi přinášeti do Máje inseráty. Nakladatelské družstvo Maje opatřilo si o hlásícím se jednateli informace, z nichž vysvítalo, že nalézá se v situaci velice strastné. Poněvadž pak byl doporučen vynikajícími osobnostmi, bylo mu dovoleno, aby pro Máj inseráty přinášel.

Tento insertní jednatel nebyl však pojat ve svazek našeho nakladatelství, nebyl úředníkem, nepracoval za stálý plat, nýbrž byl odměňován toliko percentuální provisí za každý inserat, který svým soukromým přičiněním administraci opatřil.

Tento insertní jednatel však rozeslal bez našeho vědomí a zcela o své vůli vedle českých dopisů též listy německé některým německým firmám. Jak se dalším šetřením dnešního dne zjistilo, opatřil dopisy — užívaje svého vlastního papíru a nikoli papíru s označením našeho nakladatelství — přídatky, které si otiskl příručním svým strojkem tiskacím, tak zv. »perfektem«.

O obsahu listů těch nebylo nám pranic známo, a proto nevíme též o žádném dopise, který prý byl jisté firmě odeslán a prý se týkal nějaké aféry Kociánovy.

Správní výbor, v plném počtu shromážděný, vyslechl zprávu o tom s pochopitelným rozhořčením a učinil ihned přísné opatření, aby se tomuto nešváru insertního jednatele učinila přítrž.

Prohlašujeme nejdůrazněji, že o tomto jednání insertního jednatele nikdo ze správy neměl nejmenšího tušení a žádáme, aby česká veřejnost toto naše ubezpečení vzala na přátelské vědomí. — V Praze, dne 28. září 1904. Správní výbor Nakladatelského družstva Máje. Václav Štech, předseda; František Herites, náměstek předsedův. Dr. Jaromír Borecký, Dr. Jiří Guth, F. S. Holeček, Antonín Klášterský, Josef D. Konrád, Dr. R. J. Kronbauer, MUDr. D. Panýrek, A. Pikhart, Jaroslav Vrchlický. —

Šetření v této záležitosti konal celý správní výbor, sesílený revisory účtů Lad. Novákem a Alojsem Škampou.

Avšak tato událost byla příliš vzácnou příležitostí, než aby se ji nepoužilo k pokusu zničiti naše nakladatelství.

Tajemné ruce dmychaly do uhlíčku, aby z něho byl požár. Neznámí lidé skoupili velké množství vzpomenutého týdenníku a rozeslali výstřižky potupného článku v něm obsaženého, obratně spojené, s titulem listu, v obálkách do všech koutů, kde žijí přátelé našeho podniknutí. Místní jednatelky Máje, odběratelé listu, členové, novináři a j. dostali potupný článek průběhem 24 hodin po jeho vydání.

Kdo to aranžoval? Kdo to platil?

Třetího dne měli jsme již tyto papírové bomby zase ve svých rukou. Nepoškodila nás žádná. Na místech, kam zaletěly, už se z nich sypal jenom písek. Po výbušnosti nebylo v nich ani sledu.

* * *

Ve veřejnosti udržuje se mylné domnění, že Nakladatelské družstvo Máje stojí a padá dvěma, třemi osobami. Myslí se, že by se naše pevnost rozpadla, kdyby se podařilo tyto funkcionáře získat nebo odstřelit. Pokusy obého způsobu se staly.

Myšlenky takové jsou bláhové. Beze správního výboru nehne se v našem podniku ani myš. Dvakráte neb třikráte týdně výbor zasedá. Každému z výboru je přidělen úkol, o němž zprávu podává. Jeden má na starosti sklad, jiný korrespondenci, každý druh literatury u nás vydávané má svého redaktora, práce všech redaktorů reviduje zpravodaj o tisku. Pokladně věnována je též zvláštní péče. Peníze přijímá pokladní, na tuto dozírá účetní, toho kontrolují: 1. pokladník, který činí též disposice s hotovostí; 2. tři revisoři, kteří neustále náhlými revisemi přesvědčují se, odpovídá-li stav pokladny záznamům v knihách; 3. dva odborní znalci účetnictví, kteří nesmí býti ani členy Nakladatelského družstva ani členy Máje; ti každého roku několik těhodnů prohlížejí položku za položkou, doklad za dokladem a výsledek svého zkoumání — nedbajíce správního výboru — samostatně předkládají pouze valné hromadě.

Aby všechno ústrojí správně pracovalo, dozírá předseda. Avšak jeho opět kontroluje náměstek a dva členové správního výboru. Ti střídavě v určitých dnech úřadují v místnosti, samostatně se o všem, co se v závodě děje, přesvědčují; mají klíče od předsednického stolu, od tresoru a konají vše tak, aby v případě předsedovy nemoci byli do všech záležitostí v závodě zasvěceni.

Tento způsob se výborně osvědčuje a jedině jemu děkujeme, že letos mohla býti předsedovi na celou dobu prázdnin dána dovolená, aby vykonal všechny přípravy k vydávání »Novin Mládeže«. Přípravy ty konaly se mimo Prahu, kam bylo nutno vypraviti i malíře a jiné spolupracovníky, aby v Praze, kde je každé naše hnutí sledováno, nic se nemohlo prozraditi.

Předseda odejel 15. července a ujal se správy opět 9. září t. r. V době této ani svou rubriku v Máji neredigoval. Náhodou je tato okolnost výborným důkazem, že o německých dopisech insertního jednatele, které v této době vznikly, ani věděti nemohl. Ale klassickými svědky o tom, že nikomu v nakladatelství nic známo nebylo o německých dopisech, jest, že ani oni čtyři členové správního výboru, kteří střídavě předsedu v nakladatelství denně od 15. července do 9. září zastupovali, nejmenší zprávy o tom nezaslechli.

Není tedy pravda, že mohl v této věci dělati snad předseda nebo kterýkoli jiný člen výboru, co by chtěl, a to bez vědomí správního výboru.

Že pak předseda nemá žádného výlučného postavení, o tom svědčí, že si ani jako redaktor feuilletonu nesmí o své vůli uveřejniti nic. Jako všichni redaktoři jednotlivých rubrik předkládá i on každé číslo v oklepku a jako se stalo pořadatelům jiných rubrik, byly i jemu zamítnuty články, které buď napsal nebo od jiných spolupracovníků přijal.

Tato opatření se dějí beze sporů, poněvadž by si nikdo nevzal na zodpovědnost prosaditi do listu něco, s čím redakční výbor jednomyslně by nesouhlasil.

* * *

Ukrytí nepřátelé podniku našeho nařkli nás s velikým povykem z národní zrady. Za každou cenu měl býti čin člověka cizího prohlášen za vinu naši. Ale nepovedlo se. Dokázali jsme, že celek náš ani jednotlivci z něho nedopustili se ničeho, co by mohlo v této věci býti odsouzení hodno.

Poněvadž však ozval se hlas zloby, vyzývající nás k novým vysvětlivkám, jako bychom spadali pod jeho dozor, táže me se:

Jedenáct českých spisovatelů, z nichž každý poctivě slouží po celý život národu prací svou, z nichž každý sebevědomě poukázati může na literární dílo své — kteří tvoří v celku svém stráž u nejodvážnějšího podniknutí českých spisovatelů, kteří svá jména a své osoby dávají v záruku, že mluví pravdu — ti mají po svém čestném prohlášení ještě dokazovati někomu, že řekli pravdu tak, jak se oni přesvědčili?

Tajemným, ale dobře známým nepřátelům spisovatelského nakladatelství dokazovati nebudeme nic — že nám však česká veřejnost víru dala, ukázalo se hned v prvních dnech uměle vyvolaného poplachu.

Touto vírou posílen jdeme zase dále k cíli českého spisovatelstva nejtouženějšímu: k osamostatnění!

" Fr. Bílý: **»Od kolébky našeho obrození.«** V »České knihovně zábavy a poučení«, která volbou látek určena jest v prvé řadě pro potřeby středoškolského studentstva, vyšla před nedávnem populární knížka o literatuře s výše uvedeným titulem. Možno říci, že je to publikace nanejvýš zajímava a krásná nejenom tím, o čem pojednává, nýbrž zejména formou a způsobem, jakým je podána. Literárních dějin populárně psaných nemáme, postrádáme vůbec knihy o tom předmětu, která by nás nejenom poučila o tom či onom, ale která by strhla nadšením svých vět a láskou svých odstavců.

Knížka Bílého jest proto úkazem nad jiné radostným, poněvadž alespoň ukazuje cestu k něčemu podobnému. Podávajíc několik zběžných pohledů do literatury doby starší (osudy evangelia remeškého, o hodnotě stokholmské legendy svatokateřinské, o filosofii Štítného a o Knize tovačovské), připíná se k některým obzvláště důležitým a zajímavým zjevům v naší literatuře obrozenské, pokud měly nesmazatelný vliv na formaci dob pozdějších.

Přehledně nastíněn je tu úpadek českého jazyka ve stoletích XVII. a XVIII., dolíčen význam Procházkových překladů Bible, projednány známé tři spory literární o pravopis, o mluvu spisovnou a o prosodii, podán stručný přehled českého divadelnictví až do zřízení divadla prozatímního, vyličeny počátky a vítězný postup české poesie až do dob Kollářových a Čelakovského. A to vše podáno je s takovou znalostí předmětu, a zároveň s takovou těžce ztajitelnou láskou těm památným zjevům, které ve svém postupu vyvolaly naše kulturní vítězství, že jednotlivé partie se čtou jako zažité vzpomínky literárního nadšence. Hlavně pro žactvo středoškolské jsou určeny krásné ty stati, ale my je vřele doporučujeme každému, komu je milá ta podivuhodná doba našeho národního probuzení se na poli uměleckém. —*a.*

" A. Pravoslav Veselý: **Hovory na vsi.** Tenká knížka; sbírka několika kapitol, agitačních, čistě strannických, obratně a působivě ze života venkovského zachycených, pohrobní upomínka na

uštvaného člověka z lidu. Možno věřiti, že vše bylo procítěno, každý procíťuje to, co se kolem něho děje, dle svých disposic. A proto nutno vážně prohlížeti hnědý sešitek s několika více méně podařenými karrikaturami. Leckde je přestřeleno, ale hlavní věcí je, že je to knížka upřímná; za takovou jsme vždy vděčni. *V. V. Š.*

⁂ Leda: »**Pohádky pro velké a malé děti.**« Už titulem této značně obsažné knížky jest naznačena jakási odlišnost jejich pohádek od běžné struktury pohádkové, ať běží už o pohádku národní či umělou, založenou na historických jejich normách. A skutečně: pohádky páně Ledovy přes to, že pracuje v nich místy apparát úděsu a hrůzy, světa neskutečného s tajemnými jeho silami a bytostmi nadpřirozenými, jsou spíše moderně přistřiženými novellkami či satiricko-humoristickými črtami. Na pohádku, jak jí historicky rozumíme, chybí tu zejména onen bezprostřední půvab prostoty a dětinské naivnosti, jakou v ni dovedla vložiti básnická inspirace lidová v prvém stadiu rozvojovém.

Ledovy pohádky blíží se spíše pohádkovitému genru Wildeovu či Kiplingovu, kde s úspěchem použito jest báchorkového kostymu pro cíle čistě moderní: pro satyrické polehtání toho či onoho zvráceného zjevu společenského, literárního, politického atd. Hledíme-li takto na přítomnou publikaci, nutno uznati čipernost autorovu, břitký jeho talent pozorovací a silnou působivost jeho slova. Pohádky »Kadeř«, »Na výspě« anebo »Princ krasavec na cestách« jsou toho druhu opravdu kabinetními kousky, přes to, že se nám nemusí vždycky zamlouvati tendenčně přibarvená pointa, rázu zcela individuálního.

Dojem, který spisovatel črtami svými vyvolati se snažil, jest dokonalý, a to jest povždy kriteriem nemálo důležitým pro posouzení spisovatelské zdatnosti kohokoli. —*e*—

≡ **Z literárního zákulisí.** V předešlém čísle zmínili jsme se o literární episodce, která před lety byla tiskem kolportována. O Bohdanu Kaminském vypravovalo a vytisklo se, že vyslechl vděčný podnět o varietní hvězdě, a že výsledkem toho byla novella, ve »Květech« pod názvem »Zlatá moucha« vytisknutá. Milerádi opravujeme tento omyl, řadou let jaksi legalisovaný, a zjišťujeme, že Bohdan Kaminský vyličeným způsobem novellu »Zlatá moucha« nevytvořil.

⁂ **Městské divadlo v Plzni,** druhá naše velká česká scéna, kráčí statečně v před. Ředitelem je Vendelín Budil, intendantem měst. rada Kessler. Potěšitelný je přehled bilance minulého roku, který vykazuje řadu pozoruhodných novinek. Domácí produkce byla čestně zastoupena. V Plzni podávají stále jasné důkazy, že se v Plzni vede dobrý boj ve prospěch naší dramatické a zpěvoherní produkce. Snahy správy zasluhují též plné pozornosti obecenstva. Douťáme, že za pevného vedení a účinné podpory všech povolaných činitelů, bude divadlu zabezpečen a získán náležitý počet předplatitelů, aby divadlo mohlo jistěji pracovati o splnění svých úkolů. Repertoir divadla, v němž i letošního roku věnována prý bude náležitá pozornost tvorbě domácí, je pestrý. Bouřlivému úspěchu těšila se práce Jaroslava Vrchlického »Knížata« uvedená za režie řed. V. Budila, která objevila se zde co zahajovací činoherní představení v plné své působivosti. Z dalších pozoruhodných domácích děl uvedena Dvořákova »Rusalka« a Kovařovicovi »Psohlavci«. Pohostinské hry paní Benoniové a Jindřicha Mošny naplnily zúplna domy a hostům těmto dostalo se bouřlivého a nadšeného přijetí. —*jbz*—

⁂ **Sympatickou studii o Juliu Zeyerovi** přinesl v jednom z posledních svých čísel »Münchener Allg. Zeitung« pod titulem »Ein Tschechischer Romantiker« z péra K. H. Ströbla. Úvaha zasluhuje pozornosti literárních našich kruhů. Podnětem poutavého článku byl právě vydaný německý překlad »O věrném přátelství Amise a Amila« vydaný nákladem J. Otty v »Slavische Romanbibliothek«.

Toto číslo vydáno dne 7. října 1904. — OBSAH: R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — EMIL PAUER: Tajemství. — Rozmluva. — K. JONÁŠ: Královské město Plzeň. — VÁCLAV ŠTECH: Kupte si dům! — FELIX TEVER: Mezi břehy. — FEUILLETON: ALOIS ŠKAMPA: Vítězslav Hálek. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE: Vítězslav Hálek. — Autograf Vítězslava Hálka. — Autograf Hálkův. — Rodný domek V. Hálka v Dolinku. — Hálkův pomník v Praze.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec, otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. VÁCLAV ŠTECH, POŘADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GRÉGRA A SYNA.

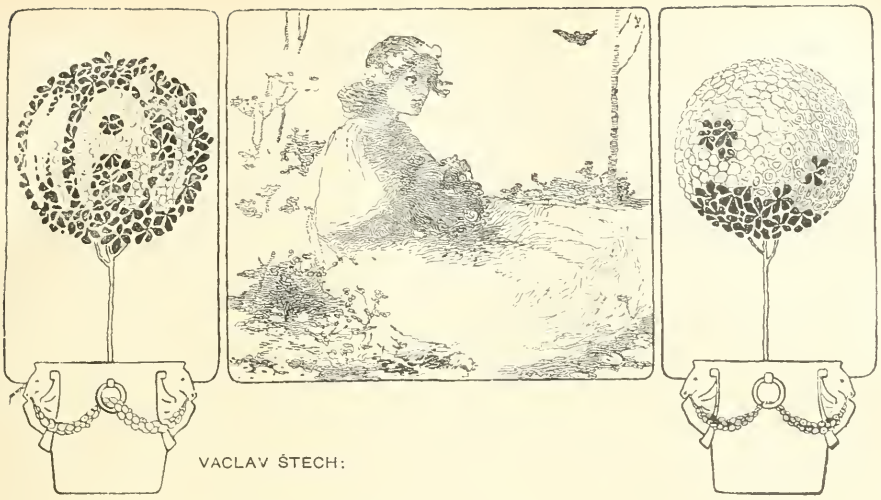

VACLAV ŠTECH:

Kupte si dům!

Předměstská humoreska.

(Pokračování.)

Řídicí se musel oběma rukama držeti stolu, aby neklesl. Vždyť jejich posluhovačka, které slíbují domovnictví od vánoc, už má vše na stěhování připraveno. A tuto osobu že by nezdolala ani policie? Ne, tentokráte neustoupí.

»Tož vás vynesou! Nemohu si pomoci,« řekl energicky. Ale pak si musel honem sednout, tolik prudkosti bylo v těchto jeho slovech, že působila zvratně i na něho. Tak po výstřelu i dělo couvá.

»Ne, nepůjdu, pane řídicí. Nepůjdu? A když mne vynesou, celá ulice se musí sběhnout, aby byla svědkem, jaký je tu doma karakter. Budu křičet, že tu bydlí lidumil — vychovatel mládeže. Ubohou vdovu na mráz vyhazuje. Celý den tam budu sedět — ať je to v novinách!«

Řídicí myslil, nyní že už mrtvice musí se dostavit, aby si na něm vzala, co chce. Jenom těžce vzdychal.

»A do místních novin to dám sama. Ať se zase jednou předměstí rve o ‚Metlu pravdy'.«

Tak se jmenoval týdeníček špikovaný hadím jedem a plněný kolomazí. Redaktor v ní koupával obecní hodnosty, úředníky, předměstské kapacity — některé jeho obraty zrovna papír propalovaly.

Angelísová mu tam jistě ukáže horoskop. A redaktor to uveřejní, poněvadž se bude o jeho list rvát pak celý školní obvod.

Ale když už mučednictví to je neodvratno, alespoň odtud Angelísovou vyhodí. Ještě minutu kdyby mluvila, budou vynášet jeho.

Ukázal na dvéře a křikl: »Ven odtud!«

Angelísová šla, ale u dveří vyjekla: »A i to tam dám, že jsem vás zastihla, když jste na chodbě hubičkoval učitelku!«

»Marš!« křikl řídicí.

Sykla jako ještěr — sykají-li vůbec ještěři — ale ze dveří hodila ještě pumu do ředitelny: »A mně jste teď taky nedal pokoj, — hanbáři! Fuj!«

Poslední nestydaté lži řídicího dorazily. Skácel se ve mdlobách k zemi, jakmile Angelísová dvéře zabouchla.

Teprve po čtvrt hodině vzkřísil ho Kolečko, když si přišel pro úřední lejstra. Řídicího musel ovšem domů dovést, a tam ihned počal zase vládnouti »Domácí lékař«. —

Druhého dne byla Angelísová ještě domovnicí, ale z milého stavení dostal řídicí úžasně bolestné dopisy. Všichni nájemníci téměř poslali písemnou výpověď.

Tato rána byla tak hrozna, že domácí léčení bylo uznáno za nedostatečné a zavolán skutečný lékař, který předepsal ledu, prášků a medicin tolik, že ustrašená paní řídicí chvílemi nevěděla, co se všemi těmito prostředky počít. —

Když se druhého dne pacientu polevilo, zaplakali oba majitelé domu hořce, asi jako plakával na předměstí Jerusalema starozákonný prorok.

Poslední výstřel domovnice byl tak proti Bohu, že se řídicí z účinku této rány nemohl vzpamatovati. On, který je u úřadů zapsán zlatým písmem — on, jemuž na cestě života, no, buďme spravedlivi: alespoň na pěšinkách vedoucích hájem školního správcovství — nikdo v punktu ctnosti nemůže mrvu v oku ukázati, on má býti před celým světem zostuzen takovou lží, že se hubičkuje — rozume, neopouštěj mne! — hubičkuje s učitelkami, a dokonce, že ani ji — bábu protivnou — nenechal . . .

A nestydatá lhářka to vykřikla, jakoby na to bylo padesát svědků. A on ji za to nemůže ani zažalovat. Celý svět by řekl: no, kdož ví, není li něco pravdy na tom?

Jak by se smáli po hospodách kolegové, kteří při obsazování nynějšího jeho místa vyšli na prázdno — jak by se smála slečna Salonbittrová, která je v čele propagandy, aby řízení dívčích škol bylo svěřováno jen ženám — jak se bude chechtat celý obvod a křižovati celé předměstí, přinese li tuto hanebnost »Metla pravdy«. A přinese — jistě přinese! Už dva měsíce je beze vší sensace tento novinářský Belzebub — ten to přinese, a Angelísová sama čísla bude roznášet.

Teď si vzpomněl, jak se asi budou tvářit jeho představení. Pan inspektor, pan hejtman — a což zaletí-li zpráva až k zemské radě —

Řídicího popadla taková zimnice, že musil půl hodiny nechat všeho přemýšlení.

Když se vzpamatoval, podíval se na nejbližší instanci: na manželku. Aby tak pro smilování boží i ona si myslila — —

Ale paní řídicí četla v očích svého muže a potlačila nápad laskavostí, se kterou ždímala obkladky, balila hořké prášky do oplatek a nalévala medicinu.

Ne, tahle bašta je nedobytna. Tu nerozestřílí svými kusy Angelísová — nerozestřílí!

Ani v úřadech jí neuvěří — ale zlé chvíle z toho pojdou. Soudit se přece nebude? Nebude věšet tohle prádlo na šňůry denních listů?

Když honil nejobratněji nápady, jak zlomit Angelísovou, přišly výpovědi nájemnictva.

Tato koruna všeho útoku — svrchovanost trampot s domem — dala paní řídicí vznik myšlence rozhodné: zbavit se domu! A hned. A když jim jej na krk uvázal Kolečko, ať se také postará, jak by byli tohoto zla opět sproštěni.

Řídicí se chvíli vzpíral, vzpíral, ale věrná a věřící choť jeho mluvila nyní jako s kazatelny. A neumlkla, dokud její nápad nedostal manželovu sankci. Vždyť hořely úroky z kapitálu, které jindy záložna platila, kdy chtěli. Jak pak budou platit břemena z prázdného domu? Řídicí už jenom kýval.

Pak hned zavolán Kolečko a dáno mu ultimatum. Dostane dvě stovky, prodá-li zase dům, se kterým ho rarach přinesl. Hudební ústav pod nimi beztoho nebude, přeplatil byt továrník rukavic, a ty se vyrábějí bez muziky. Mohou tedy klidně zůstat — domácí nájemníka ještě nemá. Ale nešťastný dům ať už zase není jejich. Kolečko s ním přišel, ať jej tedy zažehná. Dvě stovky dostane, bude-li to brzy.

Kolečko se tvářil jako advokat. Dobrá, pokusí se — pokusí. A již zítra snad přijde s nějakým plánem. Pan řídicí nechť se spolehne, že to skoncuje dobře. A snad dříve, než se kdo naděje.

Druhého dne věděl Kolečko o kupci. Dal by za dům pětadvacet tisíc, aby bylo poněkud kryto, co dal pan řídicí za taxy. Hned může na dřevo položit jenom tisícovku, druhou do půl roku, ostatní do dvou let. Z dluhu bude platit půl páta procenta.

To bylo více než platívala záložna. Paní řídicí mrkla na řídicího, ten kývl a hlasitě dodal: »Přiveďte ho — dům mu pustíme!«

»Váženosti, kupcem jsem já,« řekl školník a uklonil se jako kanovník při instalaci.

Řídicí sebou hodil, že až postel zachrastila. Není možná — není možná? »A kde byste vzal peníze?« zvolal s úžasem.

»Mám něco naspořeno,« dva tisíce jsem dědil. Polovičku z nich musím však teprve vypovědít. Příbuzní trochu pomohou —«

Ještě pět minut se manželé divili, ale pak už se psala zatímní smlouva. Závdavkem byly dvě stovky, které řídicí slíbil za prostřednictví. Ty se hned odpočítaly. A potom běžel Kolečko již k notáři.

Na cestě se zastavil v záložně. Měl tam pět set ležet, druhých pět set mu rádi půjčí, řekl mu hned ředitel.

Pak šel do druhé záložny a i tady si zajistil pět stovek. Ostatní, aby taxy platit mohl, spůjčí po dvacítkách. Mimo to ze ženina příbuzenstva dá se něco vymačkat — směle mohl již k notáři.

Třetího dne vešel do domu již jako jeho pán a vlastník. Žena si na první cestu do svého vypůjčila od knihařky proti škole nový rukávník.

* * *

Dva ořechy bylo nyní Kolečkovi rozlousknouti; Angelísovou dostati z domu a nájemníky udržet nebo nové získat.

Na Angelísovou pořídil si školník plán jako jenerál.

Zašel do obecního dvora a křikl do zástupu městských zřízenců, kdo chce býti domovníkem. Všichni téměř sběhli se na toto heslo kolem Kolečka. Jenom ti, kteří byli v dobrých místech, mlčeli.

Domovnictví je všeho zřízenectva ideál. Z této služby se lisuje omastek existence. Muž dává firmu, službu v domě obstará žena — při takové dělbě všem domovníkům bývá veselo.

Kolečko vybral muže, kterého znal z poklízení škol. Pověděl mu stručně, oč se jedná, kázal mu, aby si vymohl dovolenou na odpoledne, vypůjčil »štráfek« s koníkem a přijednal kamaráda. Po jedné hodině aby byli před domem. Před j e h o domem.

Pak zašel na policii.

A po jedné bylo všecko na svém místě. Domácí pán, nastávající domovník s pomocníkem, koník se štrátkem a za rohem dva strážníci.

Kolečko vešel k Angelísové, která už věděla, že je domácím pánem. Čula připálenou pečeni, proto suše jen pozdravila. Bez »rukulíbám« a bez »milostpána«.

»Matko, najal jsem vám v Šalomounské ulici byt za devadesát zlatých,« rozhovořil se Kolečko.

»Mně? Proč mně?«

»Zaplatil jsem za vás na měsíc napřed a ted vás tam odstěhuju.«

»Koho — koho?«

»Tuhle je pětka, tu vám přidám, bude-li to bez rámusu. Ale na rámus jsou tu dva policajti. Chcete?« Pětkou při tom v povětří mával.

»No, že se nehnu — povídám. Byt si najdu sama, až budu potřebovat. Ale teď nepotřebuju — mám tenhle. Od vás výpověď nemám — proto budu domovničit dál.«

Kolečko křikl do chodby. Objevili se dva muži jako skály. (Dokončeni.)

ANTONÍN JENNE:

Písnička o hříchu.

⊙ holi nebem šel stařeček,
neznám tam kol sebe hleděl:
z očistce puštěn byl na dnešek.
U brány Petr tam seděl.

Pozdravil klíčníka, bral se dál,
nebe kde končilo hebce,
v podušku oblak si urovnal,
na něj se usadil měkce.

Poprve vonný vzduch v sebe táh',
poprve volně kol hleděl:
v nebi měl »restíček ve knihách« —
do dneška v očistci seděl.

Bylo to — jak bývá častokrát —
mladý hoch — dívka; tak asi;
potom mu počali doma hrát:
»Pomýšlej na příští časy;

chudá je; však se jen vzpamatuj —
radím ti upřímně, zjevně —
radím ti — také máš rozum svůj —!
Potom však nehlas se ke mně!!«

Poslechl; dali mu bohatou;
z počátku, jak bývá: plesy . . .
Avšak hřích cítil vždy za patou — —
ta chudá sloužila kdesi,

v zoufalství žila a vzpomínkách,
(lidé mu donesli všecko,
pásli se na jeho rozpakách)
vdala se — pak přišlo děcko —

umřel muž — bída šla za vrata,
zas potom sloužila kdesi . . .
Děsil se; doma ta bohatá
radosti samé a plesy — —!

Ženu svou bohatou neměl rád,
i když mu povila syna — — —.
Obchod váz'. — Ona jen tancovat',
jemu dlí v hlavě ta jiná.

Bohatství hynulo, vše šlo v sráz . . .
pro synka přece cos svázal:
»kněžem buď! — Budeť mi věru snáz —!«
Studoval synek, jak kázal.

Když synek v latinskou osmou táh',
on již v kraj záhrobí hleděl . . .
Že však měl vroubek svůj »ve knihách« —
do dneška v očistci seděl!

Dnes teprv přijat byl do nebe,
měl tu svůj oblak, byl doma,
ale on nemyslil na sebe,
toužení chvělo mu rtoma . . .

V myšlénkách po zemi bloudil jen,
v duši měl syna jen osud:
na faře je-li již usazen,
nebo je kaplanem posud?

Modlí se za otce? Modlí rád?
Ah! Pro hříchy trpěl už tady!
Černý hřích umývej tisíckrát,
zůstanou skvrny přec všady.

Cosi jej nutkalo. Myšlénka
ruku mu vábila k činu,
nutila pohledět do venka,
očima aspoň blíž k synu.

Žádost mu chvěla se ve zraku —
třásl se — nebyl si jistý —
holí pak zamáchal v oblaku,
máchal, až otvor měl čistý.

Pátravý posílal k nebi hled,
hned s bázní pohleděl zpátky:
Petr tam nábožně v knize čet'
před nebe skvělými vrátky. — —

Zas oči u far se stavily,
všude jen neznámé tváře —
někteří jinak čas krátili,
jiní čtli ze breviáře.

Podruhé znova je přehlédl —
znova zrak — po třetí — zvedal. — —
Zklamán a mrzut se pozvedl:
»Není tam, koho jsem hledal.«

A s bázní zpátky se ohlédal —
otvor již oblakem temněl —
Petr tam klidně čet' v knize dál,
stařec však pokoje neměl.

Znova se nachýlil k otvoru,
rukou si odmáchl mraky
bránící volnému obzoru,
zem hledal smutnými zraky.

Prohlížel města i vesnice —
bohatství, bídu zřel taky — —
v koutě tam špinavé ulice
muž jakýs vábil mu zraky. —

U okna seděl tam hledaný,
v knihu psal: »Dal« a »Má dáti«, —
v písárně čísi dřel prodaný
ten, co mu říkával: »Tati!«

Zved' se teď — hubený — chudý šat
upjal a klobouk vtisk' k hlavě . . .
(Nejspíše, že půjde obědvat,
poledne zvonili právě.)

Stařeček s nebe jej provázel,
nedýchal, zraky jej stíhal,
jak vzhůru ulicí čerstva šel,
jak mezi chodci se mihal;

v chudičkou jizbu jak vekročil — —
Kdo as tam v světničce bude? —
S láskou tam žena ho objala — —
— Ó, Bože — — dcera té chudé!
— — — — — — — — —

Zachyt' se stařeček oblaku,
ač obraz dole jej lákal —
suchou pěst zabořil do zraků —
a v nebi, ubožák, plakal.
— — — — — — — —
— — — — — — — —

U brány Petr si v knize čet'
o zlatý opřen jsa lenoch . . .
šel kolem stařeček uplakán —
té noci v nebi spát' nemoh'.

FELIX TEVER:

Mezi břehy.

(Pokračování.)

echápala, proč měla býti rodičům za to vděčna, že ji postavili do světa, tak křehkou, s rozněžnělými čivy, jako sesílené pokračování svých nikdy nedosažených poetisujících přání a věčně hladovících vkusů.

Tak v úkrytu své duše romantisující, jako bývali oni, ale opatřenou odsuzujícím posudkem toho, co se dělo v její vnitřní říši citové. Pochybující, rozebíravou, obohacenou o osudnou rozvětvenost vnitřního života tím co plulo ve vyšším uvědomění doby kolem ní, ztrácející se v roztříštěných, teskných otázkách, vzpírajících se uznati neomylnost starých zákonů a pravd.

Měla dosti srdnatosti, nechtěla zabřednouti v totéž co vyčítala svým rodičům. Kdyby si vzala Trylba, byly by jejich děti tělesně i čivově oslabené. Byly by to děti nějaké páté generace velkoměšťáků, dědičně zatížené snahou po vybřednutí z nejobyčejnějších forem životních. Bez prostředků a bez zdraví uvržené do boje o život. — A nechtěla tu státi ani sama před sebou lepší nežli byla. Nebyla to jen myšlenka zodpovědnosti vůči budoucím, která ji zdržovala. Doznala, že nemá více odvahy k podprostřednímu živoření.

* * *

Zahrčení koles vytrhlo ji ze snění.

Před domem kočár zastavil. Silné zvonění u domovních dveří roztříslo na chvíli noční ticho domu. Hned na to vklouzl Hanuš do pokoje. »On přijel, Izo!« Bílé zuby zableskly se v bratrových širokých ústech, ve slibném úsměvu. Chvatně, jak byl přišel, zase zmizel.

Iza povstala a zašla do vedlejšího spacího pokoje. Zde zadívala se do zrcadla, nikoli zálibně, jen ostře, pátravě, výrazem oné napnuté pozornosti, kterou střelec prohlíží svou zbraň.

Byla bledá a roztouženost ležela jí v modravých stínech pod očima. Několika hbitými pohyby nanesla něco pudru na své líce, rozpoutala si vlas v jakousi gloriolu plavých vln.

Když byla upravena, bleskla polo zlým polo uspokojeným pohledem o svoji podobu v zrcadle.

Bankovní ředitel Toman, Klimešův představený, byl dobrý padesátník. Byl dlouhý, vychrtlý, s cihlovou, po celé tváři i krku rozlezlou červení, v níž bezbranně se topily světle modré oči, z níž hleděl výbojně se vykroutiti knír, pečlivě pěstěný, do zlatova nabarvený. Nakláněl se při chůzi poněkud v kříži, což mu dávalo vzhledu jisté starobnosti, pečlivě zakrývané úpravou jeho zevnějšku. Hlava jeho byla v týle trochu násilnou linií sehnuta ku předu a krátce přistřižený, jako kartáček neohebný vlas, roubící kulovatou jeho lebku, nad čelem i v týlu, označovaly jeho původ ze selské krve.

Při jeho vstupu ozvalo se účinlivé šoupání židlí. Mladí muži, Klimšovi hosté, vstávali ochotně.

Ředitel Toman měl velké příjmy a nebyl skrblík, měl tedy vlastnosti naší společností vysoko ceněné.

Omluviv svůj opožděný příchod rautem u maršálka, na kterém chyběti nesměl, otázal se chvatně po Ize. Dokud slečna domu se neobjevila, byl pan ředitel roztržit. Obvyklý jeho způsob vůči mladým mužům, skládající se z bodré družnosti smísené s blahovolností, tohoto večera se mu nedařil. Modré jeho oči bloudily roztržitě po stěnách pokoje, dotkly se leda pátravěji některé hezčí tváře mezi mladými muži, ale dvě jiskérky zájmu rozžehly se v nich teprve, když se objevila Iza.

Výsostně, zvolna podala mu Iza ruku, blesknouc při tom očima po druhých hostech.

Povstal chvatně, uklonil se trochu nucenou mrštností a rty jeho, pojednou lačně vystouplé, pod vykrouceným knírem, přissály se k její ruce, jakoby pan ředitel chtěl se zakousnouti do chutného sousta.

Potlačila nepříjemné zachvění způsobené dotekem jeho rtů na kůži své ruky. Usedla klidně po jeho boku, s lhostejným vyjasněním na mramorově bílém čele, v patrném uvědomění své zase jednou vítězící krásy, s hádankově lenivým úsměvem ženy vůči dekorativnímu dvoriteli.

Za klakem, kterým si chvílemi clonil tvář, jal se jí ředitel baviti, zapomínaje brzo celé ostatní společnosti. Byl v onom kritickém věku, ve kterém dosud záletní muži se neobejdou bez onoho prazvláštního, všem ženám směšného nádechu hladové pokory, jevícího se v úsměvu po tváři rozlezlém, v nucené mrštnosti pohybů, v řeči, v níž všechna podstatná i přídavná jména, týkající se té které mladé

ženské bytosti, se vyslovují zdrobňujícím způsobem. Nenapadlo mu ani, že by jeho následlé, prázdné věty mohly u kterékoli ženy propadnouti odsuzujícímu posudku. Nebylo stavu, nebylo druhu žen, pro něž by dlouhou praxí v obcování nebyl nalezl zvláštní způsob mluvy. Scházela mu toliko látka k rozhovoru se ženou rozumnou. Iza seděla tiše jako socha na vyvýšeném podstavci a hleděla vypadati co možná mladě, co možná málo uvědoměle a rozumně. Někdy se usmála, tak že v jejích rumělkou přetřených, trochu trpce skrojených rtech zableskly třpytně bílé zuby. Podruhé jakoby jej bodla do tváře krátkým, kosmým, tázavým pohledem.

Úsměvy, pohledy, kouzlo plavé hlavy i vláčná linie štíhlého, ohebného, pod řasnatým šatem rysujícího se těla, stačily k úplnému rozrušení páně ředitelově. Pro patrný zmatek, jímž na něj působila plavá její hlava, nepřemítal o tom, co by v té hlavě se mohlo díti. Byla chladná, to cítil ale právě tato její vlastnost jej uspokojovala. Poznal ženy všech odstínů pleti, mramorová bledost jejího čela naplňovala důvěřivosti jeho nedoznanou starobnost.

A v ní bylo chladno, tupo, pohledy rozehraných jeho očí dotýkaly se jí přímo hmotnou vtíravostí. Ale pod vrstvou fysického odporu vlnila se jí na dně duše mstivě ukojená ješitnost.

Při loučení se společnosti pozorovala, že stoupla v úctě bratrových hostí. Soucitná, chabá jejich přívětivost, přelila se v účinlivou zdvořilost. Pozorovala, jak pošramocená její pověst stárnoucí dívky zvedá se k novému obdivu.

S utkvělým úsměvem společenské zdvořilosti na rtech, s jiskrou pohrdání v oku, sledovala všechny ke dveřím, přijímajíc tu loučivou jejich poklonu. —

»Jak bych teprve stoupla v jejich očích, kdybych se starému bohatci zaprodala, ovšem za cenu sedmé svátosti,« proslovila větu polohlasně, pak otevřela okno, aby z pokoje vyšly husté oblaky kouře. Hlahol mužských hlasů zazvučel k ní z ulice. Starý kos v kleci na okenní zídce, probuzen zavanutím nočního vzduchu, zapískl tiše, žalostně. — Byl to starý pták, přenesený z otcovského domu. —

Pohlížel chvíli před sebe smutným, černým ptačím okem; když k němu dráty klece vestrčila prst, rozčepejřil se, rozejel se po něm zobáčkem; pak skryl hlavu za křídlo. »Máš pravdu, nejlépe spát.« Ale najednou si vzpomněla, že se kos ráno probudí, že počne radostně pískat. A vyvstala v ní tichá naděje, že bude zítra na úsvitě veseleji nežli jiné dny. —

Někdo o ni ještě stál. —

Po dlouhé době chabého umrtvení dostanou její záměry nového rozvětvení. A je ještě dosti času se rozhodnouti — dosti času. — Vynořila se úzkostná myšlenka ležící na dně její mysle jako rmutné závaží: »Nutno se něčeho zachytit, raději dnes, nežli zítra.« — Stav věčného vnitřního chvatu, kterému neodpovídala zevní ztrnulost jejího života, jakoby se tímto pomyšlením uvolnil.

Hanuš, který svítil hostům se schodů, vrátil se do pokoje. Úsměv rozjařenosti rozšiřoval mu tvář.

»No tak, Izo, všichni byli spokojeni, libovali si.« Mlaskl nad soustem z krabice vyňaté sardinky. »A co tomu říkáš?« rozesmál se. »Já to dávno tušil, měl jsem u něho protekci.«

Neodpovídala, hladila prstem dráty klece, cítila, že ji bratr neomaleností slov svých, přihrublostí svého cítění, vytrhne z lenivého, polo teskného, polo slastného stavu, do kterého zapadla.

Předsevzala si, že jej rozjařeného, ne zcela střízlivého, nevytrhne ani slovem z nadějnosti, jež v něm vyvolala ředitelova návštěva. Mlčky nechávala na sebe spadati jeho slova, ale dobráka bratra podráždilo tentokráte i její mlčení.

Tušila toho příčinu, chtěl se ženit, chtěl se jí zbavit — Uznávala, že měl k tomu právo, přes to zachvěl se v ní uražený lidský cit při posledních jeho slovech, při posledních úsilovně opakovaných větách, aby zanechala pošetilého nápadu jeti s Barochovou na hudební pouť. —

»Nic jsem proti tomu nenamítal, když jsi mé i své peníze obětovala drahým učitelům. — Nikdo se o tebe v posledních letech nehlásil, a nevdá-li se ženština, musí míti něco pro potěchu. — Ale nyní. — K čemu dodržovat Barochové slovo, k čemu odkládat? — Myslíš, že tě bude náš starý za rok ještě chtíti, starší a už třeba odkvetlou? Ten nemá přece zapotřebí, kupovati staré zboží za své velké peníze.« A ty, kdybys i protloukla se k nějakému úspěchu, šťastna nebudeš. Co na plat, ženština je přec jen zrozena k milování.«

Tím slovem, jakoby si byl to nejlepší, nejcitovější schoval na konec, odešel neoddávaje se více naději, že by ji zamlklou ještě přiměl k nějakému hovoru. Věděl, že se uměla obehnati mlčením neproniknutelným jako zeď. —

Téže noci, s rozžatou lampou v ruce, stála ještě jednou před zrcadlem. Dívala se na svou bledou pravidelnou tvář, na šedé, nyní únavou vyhaslé oči, na třpytnou pleť svých paží a své hrudi, po které pobíhaly mrazivé záchvěvy. Toto vše a jen toto mělo na ní cenu. Co se jí v mozku dálo, nemělo ceny pražádné. Jen své tělo, svou hladkou pleť mohla zaprodati, jen toto zboží, které pozbývalo každým měsícem ceny. To druhé? — Nechť se kázalo o emancipaci. Žena je lidskou společností

v nejlepším případě jen trpěna, nemá-li krásy, nemá-li aspoň zdravého těla k vyplnění pohlavního údělu, jí jedině uloženého. Ba ani v něm nedává se jí právo volby — i v tomto pochybném království lásky, bývá otrokyní nosící okovy jí uložené. A všechny nitky jejího uvědomění se vzepřely proti nátlaku živočišně vyměřené dráhy. Chtěla vybřednouti z tohoto nízkého, staletým otroctvím učarovaného kruhu velkého stáda žen. Ven, ven, ven! Míti sílu, dobýti si vlastní prací hroudu země, na které by mohla pevně státi!

Jakoby jakýsi mocný vítr chtění byl se jí rozpoutal v mozku, burácel a unavoval cívy natažené k bolestivosti, jako rozžhavené dráty, za bodávající se do jejího masa. —

Chtěla — ale najednou v únavě pozdní noční chvíle vychoulila se jí pochybnost k vytrvalosti v tomto chtění — jakoby ono bylo dalekou cestou sevřenou dvěma stěnami neukazující na radostnost dosažení. — A úzkost ji pojala. Mohla míti ona, která ničemu nevěřila, víru v sebe? — Víru v odhodlanost, která dodrží?

Postavila lampu na stůl, rozpoutala své dlouhé vlasy. Když plavé jejich vlny dotkly se její šíje, ucítila jako pohlazení suché, teplé ruky. Zavřela oči, zadržela dech. A pojednou ucítila zase zcela jasně dotek Trylbových rtů na své tváři. Stála chvíli jako pohřížena v teplé kouzlo tohoto pocitu, chvěla se žádostí po jeho rtech. A s jakousi hrůzou uvědomila sobě, že je přese všechen svůj odpor dosud vášnivá. Že vášeň jen potlačuje, chtějíc chladně, bez odevzdání se rozkoši její, krátceti životem, jehož vůně tím docela vyprchává.

Polo svlečená uvrhla se na lože a upadla brzo v trhavý spánek nervosních lidí.

(Pokračování.)

R. J. KRONBAUER:

Snoubenci „Umělecké lóže.“

Román.

(Pokračování.)

idím. že se už točíte v tom začarovaném kruhu. Co jsem prve řekl, z toho neodvolávám ani písmenky . . . zamlouváte se svou larvičkou, ale jste ještě zajímavější svou duší. Zapamatujte si moje slova jako poučení pro život. Myslím, že by vás už nikdo nepřemluvil a já už se také o to nepokusím. Jděte si tedy za svým cílem . . . přeju vám ze srdce, abyste dožila a dopila pohár, jenž je určen k tomu, aby z vaší ruky vyšel prázdný a dej bůh, aby v něm bylo co nejméně hořkých kapek. Co by to mělo nyní, když jsem vyslechl vaši zpověď, za smysl, kdybych vám barikádoval cestu černými prospekty? Pozoroval jsem, že dovedete pěkně vypravovat, že máte cit a že máte vyvinutý smysl pro to, co se děje kolem vás. Ve vaší duši něco milounkého dřímе, co vám jednou může vydatně napomáhat. Vstupujete do nového povolání s čistou duší . . . vstupujete na půdu zpestřenou čarovnými a lákavými květy, ale při tom zrádnou a ošemetnou. Pod slabým povrchem je močál a bahno . . . nuže . . . podejte mně ruku a slibte mně, že se probrodíte s neporušenou duší a s neposkvrněným srdcem.«

»Slibuju — kdybych až po hrdlo zapadla, duši svou ponesu ve vztýčených rukou jako talisman,« zaníceným, slavnostním hlasem zvolala Emma a oči jí při tom zrovna zahořely.

»A na to připijme,« zvolal junáckým hlasem Frič . . . »pan Troskovický budiž svědkem naší slavné úmluvy«.

Troskovický zadíval se na Emmu s takovým zápalem, že se až zarděla.

»Co se tam děje?« volal kdosi ze společnosti . . . »mistře . . . mistře . . . vám zní hlas jako polnice a oči planou jako hvězdy — nedovolil byste, abychom si také přifukli?«

»Nedovolím,« kategoricky křikl Frič . . . »z vašeho hlasu mluví vlk a vaše oči prozrazují, že rouno beránčí není vaší přirozenou podobou.«

Frič podíval se na hodinky a řekl:

»Teď bych rád poznal, jak vypadá domek, o jehož obyvatelích víme tolik pěkných věcí. Táhne na jednu a já se obávám, že tihle naši Švejdové mají cosi za lubem. Za chvilku by nás oblehli a pak bychom těžko vyvázli z jejich zajetí. Pane Troskovický . . . vyjděte se slečnou napřed . . . spořádám to a vyjdu hned za vámi.«

Troskovický vyplnil přání s takovou ochotou, že se Frič pousmál.

Za minutu se Emma mírným úklonem poroučela, dala s bohem svým známým, pověděla, kdo ji tentokráte doprovodí domů a jako laň proběhla sálem. Upoutala na sebe pozornost všech mužů, kteří s obdivem sledovali krásné, štíhlé a pružné její tělo a rozkošnou její chůzi.

»Mistře . . . mistře . . . co to má znamenat?« vyčítavě ozvalo se několik hlasů . . . . »vy nám odvádíte nejspanilejší společnici . .«

»Ba věru,« mínil kdosi jiný . . . »je tu po jejím odchodu jako v pokoji, v němž se zmírní světlo lampy.«

»Pánové . . pánové,« žertovně káravým hlasem řekl Frič . . »kam se poděla vaše galantnost?«

Frič poroučel se dámám, zamával pánům na pozdrav a svižným, zrovna junáckým krokem ubíral se velikou místností k východu.

Venku stáli v živém rozhovoru Emma s Troskovickým, jenž jako by chtěl dohoniti, co po celý večer promeškal. Bylo ke konci února a noc byla studená a nevlídná. Padal hustě sníh a Emma vypadala jako figurka z Mároldova obrazu.

Frič lačně vdechoval svěží vzduch a v nadšení zvolal: »Oh . . to je blaho . . to je rozkoš. To je vydychnutí — člověku je, jakoby se v pramenité vodě vykoupal. A tam v tom kouři a štiplavém puchu moříme svoje plíce, sedíme tam jako přikovaní a při tom si myslíme, že osvěžujeme a brousíme si ducha zábavou s druhy stejných nálad a příbuzných snah. Myslím, že se všichni klameme a že si jenom něco namlouváme, abychom umenšili svou morální kocovinu. Milá slečno . . . jistě vám říkali, že seznáte originální, svéráznou společnost, že uvidíte pohromadě tucet a více hlav, kolem nichž je světelný nimbus . . .«

»Ano . . . to mně moji známí říkali,« doznávala Emma. »Dalo se mně dokonce na jevo, že musím považovati za velikou poctu a vyznamenání, že budu uvedena do »Mahabharaty«. Přiznávám se, že jsem o koutku snila jako o nějakém pohádkovém zátiší. Srdce mně tlouklo, když jsem poprvé vstupovala do místnosti, kde beseduje tolik slavných a znamenitých lidí.«

»Tolik slavných a znamenitých lidí,« s hlučným smíchem zvolal Frič . . . »oh . . to by to bylo příjemné, to by to člověka ovanulo jako ten silný a ostrý vzduch dnešní. Viděla jste korunované básníky, viděla jste umělce, spisovatele, novináře a sochaře v nedbalkách. Inu . . . illuse jsou náramně drahocenné zboží. Jsme zatím všichni jako ten měsíček, jenž toulá se ve vesmíru s holou lebkou, ozářenou cizím vypůjčeným světlem. Slečno . . jsme lidé jako všichni ostatní, jsme filistři, jsme prosaikové, jsme praobyčejní hospodoa pivomilové. Založili jsme si spolek zrovna tak, jak to dělají baráčníci — jenže místo fangle máme nad hlavami pavouka v síti a místo rychtářského práva oháníme se praporečkem se zlatým Pegasem. Urobili jsme si exotický koutek, pomalovali stěny a lichotí nám, že nás všichni ostatní smrtelníci považují za něco zvláštního, za lidi, kteří dovedou jako prý Ježíš Kristus choditi po moři. Jdeme do svého herberku s povýšenou hlavou a nesmírně nám to lahodí, že si na nás ti, co nepatří k nesmrtelným, ukazujou prstem a že druh druhu šeptá: to je pan X. . . . spisovatel . . . to je pan Y. . . . básník . . . to je pan Z . . . malíř . . . Obdivovatelé sice nevědí, co kdo z nich napsal, co zbásnil a kolik čtverečních metrů plátna pomaloval . . . ale přece se jenom uctivě otáčejí a jsou náramně potěšeni, že zase pokročili v literatuře a umění. A což teprvé, když k nám zavítá tenor nebo první milovník! To jsme dokonce vyrušeni my sami . . tenorista je přece jenom zase docela něco jiného než spisovatel nebo malíř. Památníky a alba se vytahují z kapes zimníků a sklepnice dostane tučnou odměnu za to, že vyškemrá podpis nebo dokonce nějakou hlubokou a duchaplnou sentenci. Zrovna dnes jsem si povšiml, že jeden z nesmrtelných napsal nějaké panence do památníku tato slova: »Je tu dnes horko jak v pekle . . . a proto se tomu pranic nedivím, že jsou tu andělé.« Slova: »v pekle« a »andělé« byla ovšem podškrtnuta, aby nikdo nemohl býti na pochybách a rozpacích, kde má vlastně zlaté zrno nápadu hledat. Sklepnice prosila, aby se podepsali i ostatní pánové. Přisunuli památník k tenoristovi, jenž si z hluboka povzdychl a řekl: Bože — já pomalu nic jiného nedě ám, než že píšu do památníku.«

»Nějakou sentenci, vašnosti — tuze bych prosila«, žadonila sklepnice . . »je to pro tuze hezkou dámu.«

A tenorista vytáhl tužku ve zlatém držátku a chlapeckým písmem psal na bílý list tato

slova: »Říká se o nás, že jsme nejzbožňovanější lidé pod sluncem . . . škoda — přeškoda, že nemůžeme připojiti, že jsme vždy — nejšťastnější . . .«

Památník dostal se do rukou kteréhosi professora, jež patří k pohlavarům »Mahabharaty«. Chvilku přemýšlel, pro inkoust a péro si poslal a kaligrafickým písmem svěřoval papíru znamenitý nápad. »Píšu Vám neznámé do památníku a lituju velice, že mně teprvé zítra napadne, co jsem Vám měl na upomínku napsat.« Knížečka připutovala k malíři, jenž naskizzoval dívčí hlavinku a k tomu připojil poznámku: »Vezmu si jen to děvče, které mně dá před svatbou — klíč k domovním dveřím.«

Vidíte . . co jsem dnes vyzískal! Nemohu přece s povzdechem zvolati, že jsem zase jeden den ztratil. Ale je snad dobře, že je to tak a ne jináč. Bez illusí nemůže svět existovati — o nás si také ti bláhovečkové myslí, že jsme výlupkem lidské dokonalosti . . . My jsme v jejich očích něco nadpozemského . . . my nejsme ani sobci ani požitkáři, nezávidíme si úpěchů, jeden na druhého nežárlíme, nepomlouváme se navzájem, o dílech sousedových mluvíme s úctou a s uznáním, milujeme vlast a národ a pracujeme s láskou a s nadšením a naprosto ne jenom proto, abychom měli z literatury nebo umění zisk. Není chvála bohu u nás stavovských rozdílů . . . nevadí nám pranic, že ten onen je doktorem a jiný pouze kancelistou, radou nebo diurnistou, boháčem nebo chuďasem . . . Jsme všichni jako bratři . . duševně jsme stejně kvalifikováni a rakovina společenské žárlivosti a nevraživosti nestihne naše tělo, proto že jsme v tom směru neranitelní, immunní. Člověk si nikde tak neoddychne jako mezi literárními kamarády. Nikdo nemluví o své vlastní práci a nikdo ti nepřipomene, že v tom a v tom listě je o tobě psáno zálesáckým pérem. Naopak . . všichni se všemožně starají o to, aby se ti časopis nedostal do rukou. Ptáš se po něm, hubuješ, že ti listu nenesou . . sklepník jen krčí ramenama a vymlouvá se na hosty, kteří kradou časopisy. A zatím přátelé tvojí žurnál skonfiskovali a hodili do ohně. Ale za to ten shon, když se o tobě píše někde pochvalně. Ze dvou, ze tří stran dostaneš časopis do bytu a přijdeš-li mezi kamarády, všichni se k tobě sypou a všichni ti upřímně a srdečně gratulují. Vydáš knihu a už čtvrtého, pátého dne čteš o ní referáty, a ty na první pohled podle slohu nebo značky poznáš, že tuhle kritiku psal přítel B., onu kamarád S. Dostaneš cenu a už ráno přinese pošťák třicet, čtyřicet gratulací tvých literárních přátel a soudruhů. Máš děti, dáš je na studie — máš dcery, napneš všechny síly, abys' je k světu ošatil . . . a potěší tě to, když pozoruješ, jakou radost, jaké zalíbení projevují nad tím tvojí druzi a nejintimnější přátelé. To se mně na naší literární družině zamlouvá . . . to jsou pravé, čisté poctivé charaktery — všichni mají jen tu snahu, aby povznesli stav, celek a všichni si navzájem pomáhají a jeden za druhého by dovedl obětovati i život, neřku-li jenom ten bídný mamon. Nedávno na příklad stala se mladému malíři nehoda . . prodal dobře obraz, vypil více, než člověk snese a v ráži provedl kousek, k vůli kterému se octl na místo doma v posteli na pryčně policejního komisařství. Kdyby se to přihodilo nějakému prostému člověku — celá Praha by se o tom dověděla a novinka by letěla od úst k ústům. To se u nás nemůže přihoditi . . . byli sice malheuru svědky čtyři osoby, ale hoši mlčeli jako hrob, kamarád se vyspal, nějak se to srovnalo a zatušovalo a malíř klidně si večer zasedl ke společnosti a sebevědomě se bavil, jako by se bylo pranic nepřihodilo. Věděl dobře, že nikdo nemá o nehodě ani tušení a že přihoda zůstane utajena.«

Frič se náhle zastavil, rozhlížel se kolem sebe a zvolal:

»Co to? My jsme zabloudili . . . vždyť jsme u zámeckých schodů. A tohle je pěkné . . . A víte co . . nevracejme se už — k vám se dostaneme, ale po malé oklice. Pojďme — uvidíme za to zase jednou zasněžený majestát královských Hradčan.«

»Proč jste najednou tak zhořkl?« zeptala se Emma a v jejím pohledu jevila se starostlivost.

»Milé dítě . . . na to je krátká odpověď . . . mnoho jsem prožil, mnoho viděl a bezpočtukráte jsem byl sklamán. Znáte přece onu poučnou povídečku z čítanky o tom, jak svět odplácí. To je článeček, jemuž přikládám zrovna takovou cenu a význam jako kapitolám z bible. V těch několika slovech je obsaženo celé životní pravidlo. To je evangelium, jemuž bychom se měli vlastně učit teprvé ve chvíli, kdy vstupujeme do života. Lidé jsou dravci a běda tomu, kdo má duši důvěřivou, měkkou a snivou. Všechno to krásné a ušlechtilé, o čem se ve světě tolik deklamuje, není ničím jiným, než zrádnou zbraní. Špatnost a bídnost zaznamenává vlastně jenom historie . . . špatnost a bídnost jedinců přibíjíme napranýř — ale znemravnělost mass, která se kolem nás valí v celých proudech, nikdo neregistruje. Jsme s celým svým pachtěním podobni velikému městu, pod nímž stoky zachycují všechen kal. Nahoře je všechno čisté, spořádané, uhlazené, vyšňořené a vykoupané — ale dole je hnus. To je ten pravý obraz mass a každého jednotlivce. Všichni nosíme v sobě svou vlastní stoku,

kterou ten neb onen opatrně zakrývá — ale všichni se v ní rádi hrabeme. Tam je vlastní naše útočiště . . . to je ta pravá naše pracovna. Odpusťte, že jsem volil tak divné a nechutné srovnání — však asi pozorujete, že je nechci do detajlu rozvádět. Je mně hořko v duši — pravda . . k tomu se bez mučení přiznám. Nechodím často a nechodím rád do společností . . . zahrabu se do svého kouta, zapomenu na svět, zapomenu i na sebe sama . a to je čin přímo heroického sebezapření — ale někdy mně to nedá a já si musím vyjíti mezi lidi, do světa. Snad proto, že všechna snaha lidská po uražení pout je úsilím Sisyfovým. Vracím se vždy domů jako ubit a udolán, nespokojen sám sebou a s celým světem.«

Frič stanul na krásné vyhlídce pod hradem a ukazuje na dřímající město, řekl:

»To je pohádka — kamenná, stuhlá, zasněžená. Je nejúchvatnější proto, poněvadž ji nic nehyzdí a nic ji neposkvrňuje. Jdeme městem jako ten princ, jenž přišel do začarovaného zámku a našel tu všechno zkamenělé. Měsíc bloudí ulicemi a snivý jeho chod málokde narazí na brutálnost. Kdyby Luna mohla psát o tom, co vidí — napsala by hymnus. Ale přijde slunce a čarodějný jeho proutek všechno oživí. Projde světem a večer, když zapadá, krvavé slzy roní nad tím, co viděl a co samo k životu probudilo. Praho, Praho — královská Praho,« zvolal Frič silným hlasem, »mrtvé moře . . město mrtvé . . . neprobouzej se, nevstávej z lože a zůstaň tak velebná a krásná, tak velebná a majestátní.«

Ze zdola ozvaly se divoké, pusté hlasy. Bylo slyšeti vřískavou melodii harmoniky a družina zpitých lidí vyzpěvovala vulgární písničku: »Za čtyrák . . . za čtyráček . . .«

Fričovi klesly rozpjaté ruce, jak by je uťala neviditelná širočina.

»Je konec . . . i pohádka se nám rozvanula do vzduchu jako pampeliškové pýří,« řekl resignovaným hlasem.

Bylo jasno a malostranské panorama vystalo před jejich očima, jakoby je cosi z hlubiny vyneslo na povrch. Cháska hnala se vzhůru a řvala jako horda divochů. Jeden z nich postavil se rozkročmo a křikl:

»Hoďte nám sem tu holku . . . my se rozdělíme o její svatební košili.«

Frič dal se v zápětí na to na útěk ke hradu. Šel, vlastně běžel se skloněnou hlavou, jakoby se bál, že ho dostihne ještě jeden balvan surového nápadu.

»Styďte se . . .« rozkřikl se na výtržníky Troskovický . . . »to jste Češi . . . což nevíte, že stojíte takřka v historické předsíni celého národa?«

Pustý, neurvalý smích byl odpovědí na ideální rozhořčení mladého muže, kterého rozčilila cynická poznámka o Emmě.

»Za mnou . . . za mnou,« volal Frič . . . »stoky páchnou — dna jejich provalila se na povrch . . .«

Frič vzal Emmu za ruku a pádil s ní vzhůru. Postavili se na nádvoří před hradem a čekali na Troskovického, jehož jadrný orgán rozléhal se liduprázdnými prostorami.

»Nic naplat,« řekl po chvíli Frič, »musíme pro něho — mám strach, aby se ten hoch s nimi neporval.«

Frič silným hlasem volal na Troskovického, aby pospíšil nahoru. Mladý muž ulevil svému rozhořčení ještě několika prudkými výrazy a jako jelen ubíhal nahoru. Bylo na něm viděti, že je hrd na svůj výkon. Celý večer musel jenom poslouchati a když se mu naskytla příležitost, aby trochu na sebe upozornil, pustil se do sporu s junackým zápalem, aby ukázal, že je v něm mládí a temperament. Frič poklepal mu na rameno a s dobráckým přízvukem řekl:

»Přítelínku mladý a ohnivý, škoda té energie, které jste nyní tolik vymrhal. Chasa, které není nic svatého a které nic neimponuje, je ráda, že jí někdo sedl na lep. Nechte otevřenou svatováclavskou kapli a když ji nevyloupí, poškrabe drahokamy nechutnými a necudnými nápisy. A kdyby se stal zázrak a svatý Václav sám se jim zjevil, vyspílají mu zrovna tak, jak to učinili před chvílí vám . . . Alkohol učinil z nich bestie . . . slyšíte ten jejich korybantský ryk a řev? Táhnou ulicemi jako větrná smršť a jsou surovější než vojáci, kteří jdou plenit.«

»A vidíte, přece si za mnou netroufali,« pochlubil se svým úspěchem Troskovický, jenž si dobře povšiml, že na Emmu přece jenom jeho rázné zakročení učinilo dobrý dojem.

»Oh . . . tady je vznešené ticho,« rozohňoval se Frič . . . »proč jen člověk na tato památná místa zapomíná. Sem si co nejdříve zajdu . . .«

»Víte-li pak, děvenko zlatá,« obrátil se najednou Frič k Emmě, »že jste nám nedopověděla svou povídku o tom ‚kasírovaném generálovi'?« (Pokračování.)

Z LITERÁRNÍHO ZÁKULISÍ.

Prozrazuji TŘI KRÁLOVÉ.

IV. MAHABHARATA.

První kapitolka o »Literárních hospůdkách« byla již vytištěna, když došel redakce tento dopis, jenž je velice zajímavý. Poněvadž leccos objasňuje a zejména opravuje tiskem kdysi nesprávně kolportovanou a i námi z pramene toho bona fide použitou roztomilou episodku, jež udála se v hospůdce, kde z jara r. 1881 scházeli se literáti

Strachovský. Innemann. Gregor. Kamínský. Šváb. Krejčík. Mašek.
Mácrold. Oliva. Buriánek. Aleš. Arbes. Schmidt. ? ?

Mahabharata. Fot. K. Mulač.

(»u Mišků«), a při tom je zároveň velice originální vzpomínkou, vsuneme ji do záhlaví. Zní:

»Bydlel jsem r. 1881 s Janem Červenkou. Jednoho večera v březnu — pamatuji se, že bylo počasí velice sychravé a zimavé, ulehl jsem záhy po deváté hodině, poněvadž byla v pokoji citelná zima a na uhlí nebylo. Bylo půl desáté, když vstoupil Jan Červenka. Nevím, proč mne tenkráte napadlo, abych se neozval. Červenka rozsvítil a já pozoroval, že je rozrušen. Podíval se, zdali spím. Zmátl jsem ho nadobro — byl pevně přesvědčen, že spím jako zabitý. Červenka shledal si papír, sedl ke stolu v zimníku a pustil se do psaní. Psal s horečnou rychlostí a plnil hravě stránku za stránkou.

Nějakou chvilku jsem ho pozoroval, ale asi za půl hodinky jsem do opravdy usnul. Probudil jsem se zrovna ve chvíli, když na věži odbíjely hodiny. Bylo pět hodin. Červenka seděl u stolu a ještě psal. Za nějakou chvilku se zvedl, klepáním probudil paní, u které jsme bydleli a požádal ji, aby mu uvařila kávu. Pak si zase sedl a psal.

»Pro boha tě prosím«, ptám se ho . . »ty děláš, jakoby's psal na akord«.

»Prosím tě, nech mne — nemám času,« odbyl mne Červenka.

Skoro do sedmi hodin ráno seděl u stolu jako přikovaný a psal podle všeho nějakou novelu. Už mi nedalo, já vstal, obcházel kolem, ale Červenka si mne nevšiml, na otázky neodpovídal a jen pořád psal. Konečně byl hotov. Vstal, protáhl se a spokojeně si oddychl. Tak, jak v půl desáté přišel, seděl u stolu až do rána. Mezi tím, co se myl a upravoval, vypravoval mi chvatně tuto episodku.

»To se ti přihodila včera zajímavá věc. Sedím z večera u »Mišků« ve společnosti literátů a umělců. Emerich Veselý začal vypravovati historku, která se přihodila v berlínském cirkusu. Veselý tam nějaký čas prožil a pěkně, tuze pěkně to povídal. U stolu seděl také Jan Antoš. Poslouchám zajímavý příběh a všechno ve mně začalo hráti. To byla hotová novela. Sotva že Emerich dopověděl, zvedl se Antoš a odešel. Současně s ním zvedl jsem se i já, letěl domů a dal jsem se do psaní. Teď s tím běžím rovnou do »Květů« k Svatopluku Čechovi.

Bylo sedm hodin ráno, když Červenka s novelou odkvapil. Byl jsem ještě doma, když se vrátil Červenka; přišel domů vzrušen a vypravoval toto:

»Pospíchám k Čechovi . . . nebydlí daleko . . . v Krulišově domě na Vinohradech . . . však víš, kde to je. Bylo čtvrt na osmou, když jsem stanul před domem. Vyletím po schodech nahoru a zazvoním. Srdce mně tloukło a já byl neobyčejně rozechvěn. Dveře se otevrou a já spatřím Svatopluka Čecha. Vidím jeho milou, drahou, usměvavou tvář . . . cigárko si pokuřoval a vlídně mne zval, abych vstoupil.

V tom se zarazím — za Svatoplukem Čechem stál Jan Antoš. Podívali jsme se na sebe a oba jsme se octli ve velikých rozpacích.

Oba jsme ovšem ihned věděli, kolik uhodilo. Novelu jsme napsali oba . . . oba jsme nad ní proseděli celou noc a pracovali až do rána. Podávám Čechovi svou práci a začnu vysvětlovat, jak povstala.

»Vím všechno,« bodře se usmál Čech . . . »pan Antoš už mně vše vysvětlil. Tak teď mám novely dvě . . podívám se na to, a která se mi bude více zamlouvati, tu uveřejním.«

Brzy na to byla jedna z těchto novel ve »Květech« uveřejněna. Byla to Červenkova »Růže cirku.« Antoš tedy v tomto zápase podlehl. Jenom tolik ještě poznamenám, že bodrý Antoš na Červenku pro to nikterak nezanevřel — naopak, oba k sobě od té doby přilnuli věrným přátelstvím«. —

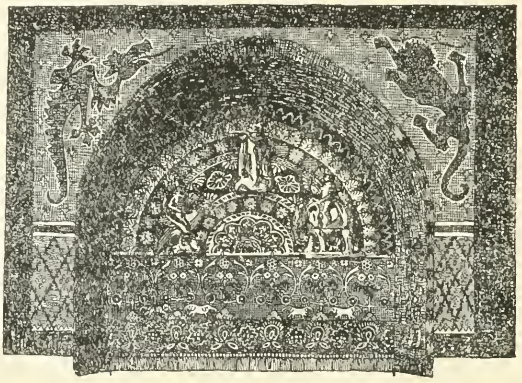

Mahabharata u Tomáše. Kreslil J. Benda.

A nyní pokračujme ve své okružní pouti po literárních zákoutích.

Ve druhé polovici let osmdesátých stala se v literárních a uměleckých kruzích proslavenou tak zvaná »Mahabharata« v zákoutí velkého restauračního sálu u sv. Tomáše na Malé Straně. Skoro současně způsobil Svatopluk Čech svou »Broučkiádou« nesmírnou popularitu neznámé a zapomenuté hospůdce v těsném sousedství svatovitského domu, zvané »Na vikárce«

Jak vznikla malostranská »svatotomášská akademie«, někdy také »literárním herberkem« nebo »uměleckou lóží« zvaná? Do hostince docházival Jakub Arbes, a k němu přidružila se záhy nerozlučná přátelská trojice Ludka Márolda, Viktora Olívy a Bohdana Kamínského. Z počátku tu sedávali jen ti čtyři. Za Arbesem táhli se literáti a žurnalisté, za trojicí mladí jejich druzi z akademie. Ze společenského praménku stával se pomalu potůček, který mohutněl takřka denně.

Musil bych vyjmenovati skorem vše, co tehdy ve světě literárním, uměleckém a novinářském na sebe nějakým způsobem upozornilo, kdybych chtěl povědětí, kdo sem ku konci let osmdesátých docházel. V té době, když vznikala »Mahabharata«, utvořil se v soukromém koutečku v Mostecké ulici kroužek intimních přátel, kteří denně se scházeli k hezounkým, hřejivým dýchánkům. Bylo to ve zlatnickém krámku páně R. Innemanově, kde za přihradou debatovávalo se s ohněm a zanícením o literatuře, o umění a o divadle. Inneman tehdy byl na skoku od zlatnictví k divadlu. Hrál na Smíchově, kočoval jako salonní komik s p. J. Švábem po království, pilně četl, všeho si všímal a jen po jednom toužil, aby se dostal k většímu divadlu, aby se mohl úplně věnovati herectví. — Denním hostem ve krámku býval F. X. Svoboda, V. Oliva a mnozí mladší literáti. Pamatuji se živě na jednu episodičku. Na Smíchově poprvé vystoupila sl Hanna Kubešová (pí. Kvapilová), tuším že v Sirotku Lowoodském.

Kdosi s tím přišel a smluveno uspořádati výpravu na Smíchov. Byli jsme všichni v divadle a nemusím to zapírati, že jsme se vydatně přičinili o to, aby se mohlo říci, po případě napsati, že úspěch slečny Hany Kubešové byl pronikavý. Po divadle čekal jeden z naší družiny na mladou herečku. My stáli opodál a když přítel, jenž o nás vypravoval, se k nám obrátil, všichni jsme zrovna letěli k sympatické herečce a gratulovali jí s rozechvěnou duší a s rozjiskřenýma očima. A tenkráte jsme ji všichni doprovázeli, všichni jsme byli očarováni, pohnuti a nadšeni.

Zatím se v koutku u sv. Tomáše připravovaly veliké věci. Koutek vymalován, vyzdoben bizarními soškami, pověšena mezi ně ozdobná lampička, z jednoho rohu do druhého přetažena umělá pavučina, na kterou posazen ohromný pavouk, pracováno denně několik hodin a poněvadž všichni, kdo sem přišli, rádi a ochotně pomáhali, byli zakladatelé »Mahabharaty« s výzdobou ve hlavních obrysech hotovi dřív, než se rozletěla po Praze novina, že malostranská bohéma buduje si originální tuskulum. Malby a sošky, jimiž »Mahabharata« byla bohatě

vyzdobena, provedeny byly podle starých cenných indických originálů. Dlužno konečně zmíniti se o tom, jak vlastně myšlenka na vyzdobení zákouti povstala. Herec Šípek vyhodil jednou papírový kornoutek, na špici navlhčený, tak obratně vzhůru, že se na stropě uchytil. Rozmarného nápadu uchytili se ostatní a za nedlouho vypadal strop nad hlavami besedujících jako partie z krápníkové jeskyně. Stalo se jednou, že papírové krápníky chytly, a zákoutíčko činilo dojem naprosto nemalebný. A tu vznikla myšlénka postarati se o originální výzdobu. Sochař Strachovský objevil kdesi staré indické malby z r. 1621, a podle nich pracováno parou na dekoraci. Malíři pracovali na gobelinu s Leviatany a kormorany, sochař Strachovský zhotovil sochy indických bůžků, Fričův assistent p. Gregor vytvořil monstrum ptáka, jehož tělo složeno z pěti jiných opeřenců (to bylo nějakého hádání a bádání, co je to za tvora a do které kategorie opeřenců ho zařadit), Oliva zvětšil draky, jejichž miniatura zdobila staré sekyrky, a když asi po čtyřměsíční úsilovné práci bylo vše hotovo, dáno zákoutíčku jméno po starém indickém eposu »Mahabharata«.

Pověst o »umělecké lóži« letěla od úst k ústům a do restaurace hrnuly se zástupy zvědavých podívat se na div umělecké bohémy. Den co den byla »Mahabharata« obsazena a denně přišel nový host, jenž nelitoval zacházky přes kamenný most, aby se pobavil a okřál ve společnosti veselé družiny, ve které zasedali známí, oblíbení a populární literáti a umělci. Kolem Arbesa seskupila se celá tehdejší mladá literatura. Sedávali jsme kolem něho jako kolem svého patriarchy a poslouchávali s napjetím jeho temperamentní výklady, posudky a zejména jeho pestré a bohaté vzpomínky. Bylo nám, jakobychom pohádky poslouchali. Byli jsme skorem o dvacet let mladší, byli jsme zrovna u vyjevení, když jsme poprvé »Mahabharatu« a její pohlaváry spatřili, a když nám poprvé Jakub Arbes svým milým a srdečným způsobem pravici stiskl. Kdo by si na ty doby rád a často nevzpomněl! Kdo by si rád v paměti neoživil noční naše toulky s Jakubem Arbesem po Hradčanech, po Malé straně a po Starém městě, kdy nám mistr vykládal o svých stycích se staršími literáty, o svých zkušenostech, o svých starostech i radostech? Když Jaroslav Vrchlický slavil svoje čtyřicáté narozeniny, uspořádala »Mahabharata« na jeho počest dýchánek, jehož se účastnilo na šedesát osob. Myslím, že tolik literátův a umělců nebylo nikdy před tím a hned tak nebude v srdečné svornosti pohromadě.

»Mahabharata« rostla a mohutněla tak, že se tu tísnívalo u několika stolů mnohdy čtyřicet až padesát lidí. Záhy po jejím vzniku začali sem choditi herci a velmi často zavítaly sem i jejich dámy. Dnes, kdy na všechny ty tváře vzpomínám, žasnu, co jich už dříme věčný sen. Dobře se pamatuji na to, když poprvé mezi nás zavítal Jiří Bittner, kterého přivedl Vojta Slukov, a událostí bylo, když jednoho dne na to »literární mraveniště« přišel se

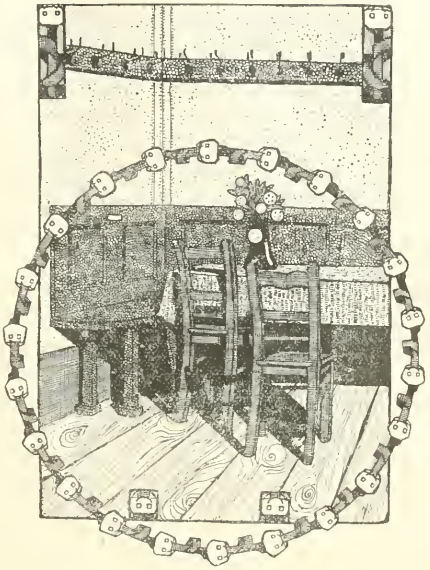

S. Čechův koutek »na vikárce«. Kreslil K. Kysela.

podívat i František Kolár. Nebožtík J. L. Turnovský, jenž přišel tušim s V. Benešem-Šumavským, spráskl ruce úžasem, když poprvé sem přišel,

Redaktoři »Humorů« F. Kolár a J. R. Vilímek r. 1864.

a upřímně doznal, že si to ani tak nepředstavoval a že teprvé nyní chápe, proč sem všecko ze všech končin Prahy táhne jako za cikánskou píšťalkou. Co se nám tu písní nazpíval mistr Aleš a jak často si tu svým krásným tenorem přímo zamarnotratnil nováček scény Národního divadla Karel Veselý! Mládež měla v »Mahabharatě« přece jenom převahu a ona také dodala ji to pravé, přitažlivé kouzlo. Mistr Arbes často a často nad bujnými výstřelky těch »nezkrotných hříbat« rukama zalomil, ale proto přece nikdy ani nejživější náladu nebrzdil mentorskými poznámkami. Prožili jsme tu mnoho krásných, mnoho nezapomenutelných chvilek. Sem vodívali »hoši« svoje lásky, jež si dovedli tak vychovat, že se na návštěvu a na pobyt v »umělecké lóži« těšily více než na ples nebo do divadla. Kde jsou asi a kam se zatoulaly všechny ty památničky a alba, do nichž Márold kreslíval tužkou karrikatury a Fr. Xav. Svoboda a B. Kamínský s úžasnou hravostí improvisovávali kousavé i melancholické verše. Knížečka putovala od souseda k sousedovi a za jediný večer byla popsána od první až do poslední stránky. Mám jednu z nich po ruce — jsou tu kresby od Olívy, Krejčíka, Fr. X. Svobody a m. j. v. a abych aspoň něco zacitoval, když nemohu na ukázku něco reprodukovat, opíši tyto rozmarné verše (z 25. ledna 1887):

Když ještě za dob mladosti
a v nevinnosti květu
jsem poznal krásnou rodinu,
tak zrovna pro poetu:
dceruška jako růže květ
a hvězdy její očka,
papínek venku purkmistrem,
máť tenká jako čočka.
Tu řekl jsem si: na starou
piš elegie . . . . .,
na toho fotra satiry
a ódy na dceruška.

Náhodou spatřil jsem v domácnosti herce podobizu členů »Mahabharaty«. Už to musí býti tuze, tuze dávno, co fotografie povstala, poněvadž jsem mnohé z bývalých kamarádův ani poznati nemohl. Mašek vypadá na podobizně jako studentíček, Krejčík dívá se do světa s takovou jarou svěžestí, jakoby všechny ostatní chtěl přežíti, a už zatím hezkou řadu let dříme pod drnem, Márold jakoby na podobizně živě připomínal Arbesovu poznámku, že to je »hezký chlapec« — a dnes už jakoby tomu bylo Bůh ví jak dlouho, co Márold byl ještě slavným a populárním. To teprvé člověk vidí, jak úžasně rychle se zapomíná, jak vybledne i ta největší sláva. Po smrti Mároldově dostaly obrazy jeho báječný kurs, nastala po nich pravá honba, dvě, tři, čtyři sta dávalo se za drobný náčrtek . . . a dnes se po Mároldovi takřka nikdo nezeptá. Přímo drastický případ mohu uvésti. Kdosi měl pěkný obrázek od Ludka Márolda. Je to allegorie, práce z roku 1887, jeden z nejlepších Mároldových drobných obrázků. Po smrti Mároldově nabízeno za obraz 400 zlatých. Šťastný majitel si zavýskl a obraz neprodal. Ale zatím osud ho několikráte nepřátelsky fal a došlo to s ním tak daleko, že musil vzíti útočiště ke svojí gallerii. Zase sňal Márolda se stěny, nabízel ho a sluchu svému nevěřil, když se mu nabídl za roztomilé dílko — pakatel, za který je nedal, ačkoli potřeboval groše tehdy víc než soli.

Sláva — to je myš nevěrná, u nás k tomu ještě tak chudičká . . . . .

— **Fr. Bílý**, ředitel vyšší reálky v Žižkově, dovrší dne 3. listopadu 50. rok. Právě v posledním čísle posuzovali jsme novou knihu toho vynikajícího našeho spisovatele a literárního historika: »Od kolébky našeho obrození«. Poukázali jsme k tomu, že výborná kniha ta zasluhuje rozšíření všeobecného. Tento náš hlas potvrdily i jiné hlasy. Ředitel Bílý jest dnes jedním z nejpilnějších našich autorů. Zejmena odborné listy naše mají v něm vydatného a vždy vítaného spolupracovníka. Z velkých a obsažných studií jeho a životopisných nástinů připomínáme zejmena studie o Šafaříkovi, Douchovi, Kollárovi, Vrchlickém a j. mužích, pracujících na poli našeho národního nebo literárního života, pak řeči, pronesené při různých památných večerech a jiných příležitostech. Za jeho redakce vychází »Věstník českých professorů«, kolem něhož seskupeni jsou přední středoškolští pracovníci naši, dále »Česká knihovna zábavy a poučení«. Z další činnosti Fr. Bílého uvádíme, že byl účasten při redakci Bartošovy »Malé Slovesnosti«, při »Ottovu Slovníku naučném«, při pořádání »Pravidel českého pravopisu« a j. F. Bílý je v plné síle a tvořivosti — padesátka let není u něho žádným mezníkem, nýbrž pouze branou k novým činům. *Z.*

⊙ **Naše vyobrazení.** Skupina členů »Mahabharaty«, zachycená bez mála před dvaceti lety, doplňuje dnešní článek náš »Z literárního zákulisí«. Právě tak illustrují text obrázky z místností pivovaru u sv. Tomáše. — Koutek, ve kterém sedával před lety »na vikárce« Svatopluk Čech, znázorňuje jiný náš obrázek. Je na něm zřejma i destička se jménem našeho básníka. Už dávno tam nechodí, kde ve milém zákoutíčku sosnoval si svého »Broučka«. — Dvě populární osobnosti, které »Humoristickými Listy« každého téhodne hovořili tak účinně k národu, přinášíme na snímku fotografie čtyřicet let již staré. Je to redaktor »Humorů«

J. R. Vilimek a výborný jejich karrikaturista Fr. Kolár.

Z výzdob u Tomáše. Kreslil J. Benda.

= »Národní slavnosti« naše jsou již pověstny tím, že hmotný výsledek jejich — kterým se přece skoro vždy odůvodňují — není v žádném poměru často k nákladu. V jedněch listech uveřejňují právě účetní zprávu jedné podobné slavnosti, a tu čteme v příjmech: peněžité dary 170 K, vstupné 801 K, z bufetu 402 K. Vydání: hudba 511 K, dekorace a různé 322 K, potřeby do buffetu 134 K, tiskopisy 67 K. Čistý zisk 339 K.

Připočtěme námahu pořadatelů, osobní jejich ztráty na čase a penězích, vypočtěme, kolik asi utratili při tom lidé jen proti své vůli, a dospějeme k náhledu, že jsme marnotratnící. Kdo ví, co peněz musí jednotlivci obětovat za potraviny, jež věnují buffetu, aby se za ně mohlo utržiti přes 400 K, přisvědčí, že těch 170 zlatých čistého zisku bylo možno dosíci jednodušími prostředky.

Neprozřetelnosti páchané u nás časem při tombolách, bazarech a pod. jsou až neuvěřitelny. Draze koupené a dobrými lidmi věnované předměty vyhazují se často takřka okny. Víme o padesátizlatových darech, které v posledních hodinách slavnosti, kdy už každý ode všeho utíkal, skupovali chytří vytrvalci »ve prospěch národního účelu« za několik šestáků. A roztomilé prodavačky shošťují se v takových případech věci za každou cenu, poněvadž je mezi pomalovanými plátny pálí již zrovna půda, drahý, ale již okoukaný kostým je dusí a místnost, do níž již již se hrnou uklízečky, na ně se takřka řítí.

Neměla by o pořádku v těchto podnicích pojednati Národní rada? Ale té se již tolik toho hodilo na krk, že se skoro stydíme, že jsme tuto instanci jmenovali.

připravuje se výstava slovácských malířů. — Fr. Bílek uspořádá souhrnou výstavu svých prací v Mnichově v salonu Heinemannově, a to úplnou kolekci plastických prací svých, jakož i četných kartonů svých.

Umělecká výstavka pořádána byla též v Jaroměři, kdež podnik tento byl příznivě uvítán obecenstvem.

B.

∴ **Činohra.** Štolbova »Mořská panna« dostala nový punc a ku podivu — nyní se líbí ještě víc, než před svým vítězným zájezdem do Německa. Není to ovšem nový úkaz. Škoda, že se honem honem nepřitrefí něco podobného i jiným kusům, abychom jim přišli na tu pravou chut. Pěkně si svůj výkon ve Štolbově veselohře ucelila sl. Grégrova, která by si mohla s »Mořskou pannou« směle udělati výlet za hranice a jistě by dobře pochodila. Ve Štechově »Třetím zvonění« byl to zase pan Sedláček, jenž v roli svatebního vetřelce podal kabinetní kousek svého samorostlého a nenuceného humoru. Scéna ve druhém jednání připravila obecenstvu lačnému po smíchu skutečný požitek.

V roli Dra. Hudce po panu Seifertovi debutoval p. JUC. Antonín Fencl, jenž vedle pana MUC. O. Zuny ve studentském představení (Jan Hus) na sebe upozornil některými pěknými detailky, jež pohnuly celou řadu referentů k lichotivým posudkům. Mladý muž vystoupil s náležitým sebevědomím, ba možno tu o nováčkovi dokonce říci, že se značnou routinou, a to asi bylo příčinou, že byl dobře naladěným publikem přijat velice vlídně. Lze tu zaznamenati jistý úspěch, ač bylo na všem znát, že panu Fenclovi role zrovna nesvědčí. Je tu zkrátka talent, jemuž by mohla býti poskytnuta příležitost, aby se zdokonalil a vyvinul. *K.*

∴ **Z uměleckého světa.** »Dědictví Komenského« pořádá pro český venkov právě nyní zvláštní výstavky předních našich domácích malířů a podnik tento je nejen vhodný, ale i záslužný. První výstava projektována do Poděbrad, a to s pracemi M. Aleše, které prý dostoupily již dnes výše 280 reprodukcí prací Alešových. — Podobná výstavka umělecká aranžována v Králové Dvoře, kde vystavovali své práce Aleš, Bílek, Böttinger, Braunerová, Sucharda, Šimon, Kalvoda, Kaván, Loukota a j. —

V Hodoníně pro příští rok

Okno do kuchyně u Tomáše. Kreslil J. Benda.

∴ **Dr. Ladislav Jeništa.** Povolání, jeho volba a vliv na lidské zdraví. Venkovský lékař, nalézající ve chvílích oddechu zalíbení v řešení podobných obšírných a komplikovaných themat, zasluhuje povzbuzení. U nás, kde je literární, nehku kritika, ale aspoň reportérství tak žalostně zanedbané, odradilo od práce mnohého smutné faktum, že po několikaletém cenném spracování, jež ho stálo dosti času, nákladu na příruční literaturu, nedosáhl ani povšimnutí v literatuře. Na štěstí mlčení odborné kritiky neznamená ještě, že by spis nebyl kupován a čten.

Bylo by vskutku nespravedlností, kdyby se literární činnosti dra. Jeništy, jenž vybírá si látky hraničící na sociologii, nedostalo se ani zmínky. Z jeho pera vyšel už jeden spisek v téže bibliotéce (Lidové rozpravy lékařské, pořáda doc. dr. Haškovec u J. Otty) nazvaný »Vliv chudoby na zmrzačení dětí«, v němž také neblahý vliv práce na dělníka z části dochazi povšimnutí.

V studii nahoře jmenované probírá se thema, jež zasahá do celé řady věd, nejen do medicíny. Lidumilství, národohospodářství, sociologie, hygiena jsou vědy, v nichž musí se z hruba vyznati každý, kdo chce o takovém předmětě psáti. Čím všeobecněji píše, tím větší rozhled po těch vědách míti musí. Thema tak široké ovšem krátkým referátem nemůže býti vyčerpáno. Nechť čtenář spisek koupi a přečte. Zvláště veřejné pracovníky z kruhů politických a národohospodářských voláme k četbě této knihy. Sloh autorův je živý, prozrazující sečtělost a ušlechtilé smýšlení jeho. Sem tam mohl by být jazyk ryzejší — hojnou četbou německé literatury bezděky načichl německou skladbou. To je však záležitost zatím podřízená, zvláště když vůči prvnější práci jeví tato pokrok i tím směrem. Zamyslíme se na konec s autorem nad myšlenkou Ruskinovou: Ale penězi jsou i duch i zdraví a vědění. A vaše zdraví, váš duch a vaše vědění mohou proměněny býti ve zlato, ale zlato naproti tomu nelze proměniti v ducha a zdraví«. *Dr. D. P.*

— **Otakar Fikeys: Praktický kreslič.** Knihy této kategorie dokumentují výmluvně, jak literatura česká rozrůstá se v strom koruny rozložitější. Není snad již oboru, v němž by nebylo příručky — v některých je jich už několik. Čtenář může si vybírati, srovnávati, širší hledisko zaujmouti a lepšího poučení nabýti i v oborech, v nichž před tím nezbylo, než bráti útočiště k literatuře německé. A je vskutku ku podivu, že mnohdy v oborech nejpraktičtějších neměli jsme dlouho vhodných příruček. Knížka Fikeysova — autor byl si sám nakladatelem — bude dobrou příručkou nejen technickým kresličům, nýbrž každému, jehož povolání vyžaduje znázorniti sobě neb jiným kresbou, co leckdy mnoho slov nepoví. Ovšem chce kniha především kreslič technickému posloužiti, ušetřiti mu mnoho zkušeností nepříjemných a ztráty času i peněz, zvláště těm, jimž se ve škole příslušné nedostalo o věcech těch, veskrze praktických, poučení dostatečného. Čtenář dočte se v knížce o barvách, inkoustech, pravítkách a měřítkách, podložkách, pryžích, pérech i tužkách, o sterých těch pomůckách kreslíře na základě zkušeností, k nimž má-li se dopracovati jednotlivec sám, mnoho času a peněz vynaložiti musí nejednou nadarmo. Četné obrázky činí text, sepsaný pěkným, čistým jazykem, názornějším. Listujíce knihu, ač kreslíme léta leccos dosti zběhle, teprve si uvědomujeme, kolik je těch utensilií, jež dobrý kreslíř a odborník dobře ovládati musí. *—s— a—*

— **Lidové divadlo »Uranie«.** Dreyerova veselohra »Dědeček a babička« v překladu Táborského s některými neodolatelnými scénami měla pěkný úspěch při benefici p. Hlavatého. Vtipný děj, pěkné situace udržuje dobrou náladu v hledišti, o niž přičiňovali se stále jak p. beneficiant, tak i sl. Světlá, sl. Baláková a pí. Košnerová. Humor p. Pražského jest s dostatek znám. Jinak dobře si počínali i ostatní. Výprava jako vždy byla dobrá, režie dokonalá. Nad překlady p. Táborského několikráte jsme již pokrčili rameny. Ani teď nebylo možno učiniti jinak. *—jbz—*

— **Z Nakladatelského družstva Máje a z redakce Máje.** V poslední době bylo nám zasláno tolik pozdravů, osvědčení a různých jiných přátelských projevů, že nám není možno odpověděti na ně jednotlivě. Děkujeme za tyto milé důkazy přízně a důvěry tímto nejsrdečněji.

Také nám bylo posláno různých dokladů a zpráv o určitých osobách a některých listech značné množství. Ale nepoužijeme ničeho. Programem Máje jest práce a žádné jalové polemisování, tím méně útoky.

Toto číslo vydáno dne 14. října 1904. — OBSAH: VÁCLAV ŠTECH: Kupte si dům! — ANTONÍN JENNE: Písnička o hříchu. — FELIX TEVER: Mezi břehy. — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — FEUILLETON: Z literárního zákulisí. IV. Mahabharata. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE: Mahabharata. Fot. K. Mulač. — S. Čechův koutek »na vikářce«. Kreslil K. Kysela. — Mahabharata u Tomáše. Kreslil J. Benda. — F. Kolár a J. R. Vilímek. — Z výzdob u Tomáše. — Okno do kuchyně.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec, otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. VÁCLAV ŠTECH, POŘADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GRÉGRA A SYNA.

ANT. KLAŠTERSKÝ:

Sonety.

Mrtvým.

Ó, tiší spáči pod hlinou a drnem,
co pochyb nás, co otázek tu mučí!
A vy jen sníte, den co vstává ručí,
i v luny svitu tichém, ve stříbrném.

Nám těcha dí, že posvátným jste zrnem,
zkad věčnosti květ nádherný kdes pučí,
leč kladem-li je zemi do náručí,
přec hořce lkáme, prázdnot hrůzou trnem.

Ti, kdož nás tolik v světě milovali,
když duchy jsou, že na okamžik malý
by nepřišli, nám nezašeptli v noci?

Ó, kolikrát snad hlas jich ke mně šuměl,
snad blízko stál jsem bábě, sestře, otci,
a já jich nezřel, já jim nerozuměl!

Ariel.

Naslouchám . . . Vítr zpívá jak by zněl
to výkřik plesu kolem oken mých,
a mně se zdá, jak poslouchám ten smích,
že vlá to kol a pěje Ariel:

Já v rozštěpené sosně věky, žel,
jsem spoután byl, pro cizí trpěl hřích,
leč osvobozen, létám v oblacích,
duch volný hřímám v kruhu volných těl.

Ó, slyš můj jásot, slyš můj výkřik plesný,
můj zpěv, jejž zpívám truchlivé vám ve sny,
v šeř měst, v klid vsí, nad stěžni vašich lodí.

Já všude vlám a volám cestou všude:
Tak jedenkrát duch lidstva jásat bude,
můj rodný bratr, až se osvobodí!

Stará láhev.

Nad jezerem, jež hrálo do modrava,
kdes na jihu jsem used na vinici,
a starý vinař, úsměv na své líci,
již láhev nese ze svých sklepů tmava.

Krk láhve, stěna, dno i celá hlava,
vše šedé prachem, hlinou na ní tkvící
a smetí, pavučí, jak dlouho, těžko říci:
»Znak, signore, že vzácná je a pravá!«

Nechť nad mou knihou letí roků řada,
nechť pohází ji blátem nenávist
a prach a smeť nechť hustě na ni padá!

Kdys neodstraší někoho ta špína,
prach nechá prachem, smetí smeť — jsem jist,
a zkusí, dobrá kdys jak rostla vína.

V hořké chvíli.

Co přátel bylo, když jsem vyjel v svět
a jak mi pevně, vřele tiskli ruku!
Teď skoro sám již, tiše, beze zvuku
jdu cestou svojí, zamyšlen a bled.

Tak musí být snad. Vichrů musí let
dřív servat listí s větví plných suků,
pták musí slední zapět na rozluku,
než napadne sníh, zemi skryje led.

Sny, přátelství a láska, vděčnost, víra
a naděj, ráj jež nový otevírá,
vše padnout musí skrz to klamů síto:

By člověku, jejž poutá k zemi cit,
v čas nebylo, kdy zem má opustit,
již ničeho, ach, ničeho již líto.

R. J. KRONBAUER:

Snoubenci „Umělecké lóže.“

Román.

(Pokračování.)

h, ano,« živě zvolala Emma... »docela jsem na ni zapomněla. Povím vám napřed dojemnou a tklivou epizodu, jež se udála u generálů, když byl jejich syn ‚vymustrován‘. Slyšela jsem to slovo tolikrát, že jsem si je dobře zapamatovala. Chci vám drobnůstkou touto povědět doklad k tomu, co jsem o generálovi řekla. Stařec tenkráte před ním klekl, sepjal ruce a zvolal: ‚Dítě . . . synu můj . . . při všem na světě, co je ti svatého, tě zapřísahám, varuj se dluhů. První dluh bude tvou zkázou — druhý hravě povstane a už budeš míti oprátku na krku. Dluhů se potom nikdy nezbavíš a budeš jimi soužen, mučen a pronásledován. Vzpomeň si vždycky, kdykoli budeš v pokušení, na strašlivý osud svého otce, jenž méně má vlastní viny, než zač pyká.‘«

»Ten chlapík se mně čím dál tím víc zamlouvá,« liboval si Frič — »vypravujete o něm s takovou roztomilostí, že posluchač musí nabýti přesvědčení, že ten váš jenerál skutečně nic nečestného neprovedl. Nu . . . ale je mně přece jenom divno, že by pro nic za nic tak exemplárně potrestali tak vysokého vojenského hodnostáře. Ale líto je mi ho do opravdy . . . pád s takové výše do krajní bídy je něco strašlivého . . .«

»Ono to s nimi dobře dopadlo,« pospíšila si Emma, aby svého jenerála a jeho rodinu před svými posluchači postavila do příznivějšího světla. »Paní generálová tak dlouho o to usilovala, až si vymohla u císaře audienci. Šla k němu v prostých a chudičkých šatech a vypravovala nám, že si toho panovník ihned povšiml. Byla prý u něho plnou čtvrt hodiny a všechno mu vypověděla. Císař prý se z počátku kabonil, ale poslouchal ji se zájmem.«

»‚Věděla jsem,‘ líčila nám paní generálová rozhodný onen okamžik, ‚že nadešla poslední chvíle, která nás může zachrániti. Bůh ví, kde jsem nabrala tolik odvahy všechno vypovědět, co jsem měla na srdci. Bála jsem se jenom toho, aby císař mne nepřerušil, aby neřekl, že mu postačí, co už slyšel. Stál proti mně a pevně se mně díval do obličeje. Bylo mně strašlivě úzko, bála jsem se, aby mne pohnutí nepřemohlo, potlačovala jsem slzy, umírajíc strachem, že bych potom ze sebe nevypravila ani slova — ale když jsem viděla, že se tvář císařova poněkud rozjasňuje a že mne pozorně poslouchá, mluvila jsem daleko klidněji a souvisleji. Prosila jsem ho na konec, aby nakázal, by aféra mého muže byla ještě jednou vyšetřena a aby potom podle výsledku rozhodl dle svého uznání . . .‘« »‚Císař stál přede mnou jako socha. Ani svalem nepohnul, jenom v jeho očích jsem viděla, že jsem na něho učinila dobrý dojem.‘«

»‚Vyhovím vašemu přání,‘ řekl konečně — ‚a je-li pravda, co pravíte, učiním opatření, aby se vašemu muži neděla křivda. Není naprosto možno, aby bývalý generál mojí armády dostal pensi vojenskou — ale není vyloučeno, že obdrží pensi z milosti.‘«

»Nu — a jak to dopadlo?« ptal se dychtivě Frič.

»Znamenitě — generál dostal plnou pensi z milosti. Je prý v tom přece jenom pro něho jakási satisfakce. Litovala jsem jenom toho, že jsme se museli rozloučiti. Odstěhovali se brzo na to do Vídně, kde myslí starý voják, že se mu bude žiti volněji.«

Společnost stanula před domkem, v němž Emma bydlela. Podala oběma svým průvodcům ruku a poděkovala jim za jejich dvornou pozornost.

»Těší mne, že jsem vás poznal,« řekl Frič, pohlížeje jí při tom srdečně do očí . . . »přeju vám štěstí ve všem vašem podnikání. Vzpomeňte si někdy na chvíli, kterou jsme spolu prožili. Pracujte a vynasnažte se, abyste nikdy nemusela spoléhat na milost kohokoli. Spěte sladce . . .«

Frič rychlým krokem odcházel ke hluboké cestě.

»Dobrou noc, slečno,« řekl Troskovický, podávaje jí ruku . . . »kdybych vás někdy náhodou potkal, dovolíte, abych se k vám směl hlásiti?«

»Zajisté,« řekla Emma prostě . . . »vždyť se přece nyní už známe.«

Troskovický dohonil Friče už na kraji hluboké cesty.

»To je zajímavé, velice zajímavé děvče,« ohnivě řekl Troskovický, otáčeje se při tom, jakoby doufal, že Emmu ještě spatří . . . »ani nevíte, jak jsem tomu povděčen, že jste mne pozval, abych zůstal u vašeho stolu.«

Frič si nasadil monokl, ač toho nebylo nikterak zapotřebí.

»Jak umí hezounky a roztomile vypravovat,« hovořil Troskovický, kráčeje vedle Friče zrovna tanečním krokem . . . »věřte mně, já myslím,

že jsem se s podobným dívčím zjevem v životě ještě nesetkal.«

Frič se najednou zastavil, položil Troskovickému ruku na rameno a skoro přísně řekl:

»Poslouchejte, mladý muži . . . ne aby vám naposledy napadlo tomu dítěti strojit nějaká osidla.«

»Mistře . . pane Friči,« ulekaně zvolal Troskovický . . . »jak to o mně soudíte? Svěřuju se vám upřímně s dojmem, jejž na mne to děvče učinilo.«

»Dobře, dobře, přítelínku,« s úsměvem řekl Frič . . . »snad si o tom ještě jednou promluvíme. Tohle nikdo na světě rád neslyší . . . ale už tomu jinak není a nikdy nebude . . . zkušení lidé bývají cyniky. Nechci zrovna říci, že by mne to mrzelo, že jsem vás vyzval, abyste Emmu se mnou doprovázel . . . ale myslím, že bych byl rozhodně líp učinil, kdybych vás byl nechal u Tomáše. Ruku na srdce: že pomýšlíte na to, abyste se s Emmou hodně brzo sešel?«

»Taková touha není přece nic zlého,« vyhýbavě odpovídal Troskovický.

»Kamaráde . . . vidím vám na dno duše jako do studánky. Nemyslete si, že vás budu nyní nutit k tomu, abyste mně tu slavnostně odpřísáhl, že nebudete vy tím prvním člověkem, jenž strhne Emmu s panenského piedestalu. Ale vidím, že musím svoje názory trochu korrigovat. Varoval jsem děvče před nastoupením herecké kariéry, upřímně řečeno, hlavně z toho důvodu, poněvadž se mně sželelo její neporušenosti, její nádherné čistoty. A kdož ví, kde na ni vlastně zrádný úklad číhá. Dost možná, že se hereckému povolání děje vlastně křivda. Už nemám nikterak jenom výslovně vás na mysli — mluvím zcela všeobecně, bez zřetele na určitý případ. Člověk lituje utrženého a pohozeného poupěte — což teprve, jedná li se o zničený panenský květ. Každé takové děvče, jež uchvátí divadelní horečka, je otřeseno v základech celé svojí povahy. Žije v ustavičném neklidu a duševní rozruch mívá za následek úplné vyšinutí z obvyklé rovnováhy. Ocitne se zkrátka asi v podobném stavu, jejž bych srovnal se zaníceným ptáka, jenž v určitých chvílích ztrácí úplně smysl pro ostražitost a stává se pevným a jistým terčem lovcovy pušky. Děvče, zkrátka a dobře, vstupuje na dráhu divadelní již postřeleno, raněno — a co potom následuje, je už jenom důsledkem prvního poblouznění, prvního osudného činu. Zapomene se na to — důsledky ale postupují svým neodvratným krokem a na konec — je to stav, povolání, jemuž se šmahem všechno přičte na vrub jeho zodpovědnosti.«

»Mistře, nepopírám, že je mnoho pravdy v tom, co jste nyní pronesl,« bránil se Troskovický nápadně rozechvěným tónem . . . »ale neměl byste Emmu tolik podceňovat. Já mám v ni skálopevnou víru — nevím a netroufal bych si prorokovat, že z ní bude jednou znamenitá herečka, ale za to bych se chtěl slavnostně zaručit, půjde li už jednou bahnem, že jím projde vítězně a že se chytne břehu nedotknutelná.«

»Teď jste řekl to právě, co jsem si přál slyšet . . .« pochvaloval si Frič . . . »muž se musí za to zaručit — muž musí v to věřit . . . a to je největší zárukou obou — viďte, že ano, mladý příteli . . . A teď mně hezky podejte ruku na důkaz, že není trpkosti ve vaší duši . . .«

»Není, mistře . . . není . . . vždyť cítím, že z každého vašeho slova vane opravdovost a upřímnost. Nemohu přece zapomenout na radostné rozechvění, jež projelo mým nitrem, když jsem vás poprvé spatřil. Pravda, vaše slova mne zrovna bodla, ale ctím vaši přímost, která není poskvrněna žádnou affektací. Mistře — přiznávám se, že na mne učinilo to děvče dojem přímo ohromující. Kdybych se s vámi rozešel a neřekl vám to, vaše slova by mne znepokojovala. Řeknu vám, co si nyní myslím — není přece vyloučeno, že se s Emmou sejdu, a kdyby naše setkání mělo míti hlubší význam, slibuji vám, že si na slova vaše často vzpomenu . . .«

»Jsem věru zvědav,« řekl Frič, nabízeje Troskovickému doutník, »co se z toho vlastně vyvine. Teď už je ale svrchovaný čas, abychom si trochu pospíšili, sic se dostaneme až k ránu domů.«

Oba zostřili krok. Už z daleka bylo viděti světlý pás, linoucí z noční kavárničky, zvané »U zborcené harfy«. Přišli blíže a slyšeli docela jasně zvuky harfy. Ženský hlas zpíval zamilovanou písničku příslušníků »Mahabharaty«:

Jsou jeptišky v klášteře,
zpovídají je tam páteře,
ta jedna se přepobožně modlí,
aby jí dal pánbůh všechno dobrý.

Druhou slohu zpíval sebou už celý mužský sbor. Bylo docela zřetelně rozeznati známé hlasy. Frič podával Troskovickému ruku. »Podíváte se tam . . . já už bych byl nejraději doma . . .«

»Ne, mistře — nepůjdu tam,« řekl Troskovický — »dovolíte-li, doprovodím vás . . .«

Byly skorem tři hodiny, když se Troskovický vracel z Král. Vinohradů domů. Šel volným krokem, uvažuje o všem tom, co dnes prožil. Vzpomínal ustavičně na Emmu, ale při tom tanuly mu na mysli poznámky Fričovy. Celou cestu potom se o ní už ani slovem nezmínil. Učinil tak jistě zúmyslně. Troskovický chvílemi měl až zlost na jeho prozíra-

vost. Hned v tu chvíli, když Frič slíbil, že Emmu doprovodí, přemýšlel o tom, jak by to navlékl, aby s ní šel sám. V poslední chvíli doufal ještě, že ho buď přátelé nepustí, nebo že si to sám rozmyslí a že se vrátí, až vyjde na ulici. Tak rád by si byl s ní pohovořil a zatím celou cestu nemohl s ní ani slova promluviti. Na tom Fričovi zrovna lpěla a každé jeho slovo zrovna lapala. A to Troskovického nejvíce mrzelo . . . šel vedle nich jako člověk, jemuž netřeba věnovati žádné pozornosti.

Na Mikulášské věži odbíjela čtvrtá hodina, když otevíral železem pobitá, uzounká domovní vrata jednopatrového domku za malostranskou mosteckou věží, kde bydlel teprve několik dnů v podkrovní světničce. — — —

* * *

Probudil se v osm hodin ráno. Nějaký křik povstal na ulici. Pohádali se kočové, kteří řvali na sebe z plných hrdel. Troskovický v duchu je proklel za jejich neomalenost, ale najednou čile vyskočil z postele a začal se rychle oblékati. První jeho myšlenka byla na Emmu.

»Co si jenom to děvče o mně pomyslí,« huboval na sebe — »celý večer s ní prožiju a kalého slova na ni nepromluvím. Vždyť je vlastně mou povinností, abych ji vyhledal a přesvědčil ji, že nejsem takový božídárek, za kterého mne musí považovati.«

Troskovický zaskočil do kavárny, nasnídal se a spěchal nahoru k Brusce. »Dost možná, že ji uvidím,« utěšoval se cestou . . . »buď půjde do zkoušky nebo do města, aby něco nakoupila. Dobře ještě, že jsem jí naznačil, že bych ji rád ještě jednou viděl. Ostatně jsem se tím ani vůči Fričovi netajil . . . a konečně, co na tom, když se o tom i dozví. Však bych jí mohl prokázati leckterou dobrou službu . . . je, chudinka tady tak sama, je naivní a nezkušená, a snadno by mohla vpadnouti do osidel nějakého prostopášníka. Emma je příliš krásná, aby na sebe na každém kroku neupozornila chtivé a lačné oko nějakého nesvědomitého a zhýralého hejska. V tom směru s Fričem úplně souhlasím . . . jak mu zasvítily oči, když s ní o těchto věcech rozmlouval.«

Troskovický prošel Chotkovými sady, postavil se za silný kmen a upřeně pohlížel k domku, v němž Emma bydlela. Pospíšil k bráně a volným krokem ubíral se k domku. »Kdyby nyní vyšla,« myslel si, »vypadalo by to, jakobych jí náhodou potkal.« Ale nepoštěstilo se mu to ani poprvé ani po desáté, když znovu a znovu se od Brusky vracel. Chodil tu již celou hodinu a po Emmě nikde ani památky.

»To ona asi vyspává,« kombinoval — »přišla přece jenom v nezvyklou hodinu na lože. Dost možná, že se jí o tom Fričovi celou noc zdálo. Byl by to tuze nebezpečný sok, kdyby byl jenom o dvacet roků mladší. Ale strhnout k sobě pozornost a cele zaujati umí ještě dnes. Hodinu ho poslouchala a při tom ani jednou se na mne nepodívala. Inu ovšem — Frič . . . Josef Václav Frič . . . to je jméno, to je minulost, to je zjev, jenž může mladou krev zrovna vyjeviti. Vždyť já sám jsem na něho pohlížel jako na člověka, jenž je z jiného masa než všichni ostatní smrtelníci. To je nepopíratelné, že jí jeho pozornost zalichotila . . . však ono to také v celé společnosti vyvolalo pravou sensaci. Frič se s ní dá do hovoru — celý večer se jí věnuje a pak ji dokonce doprovází domů. Tady je ovšem konkurence velice těžká . . . nu . . . však ono to také není k zahození, že je člověk o několik desítek let mladší a že má před sebou budoucnost, o které může hrdě a sebevědomě říci, že do ní vede tolik cest jako do Říma.«

Troskovický ani toho nepozoroval, že stojí u samých dveří a že na ně ztrnule pohlíží. A ve chvíli, když se toho nejméně nadál, vyšla Emma. Troskovický se zarazil, pozdravil a v tu chvíli by se byl nejraději viděl někde na druhém konci města. Emma se vlídně pousmála, ale i na ní bylo viděti překvapení.

»To je náhoda,« řekl Troskovický a hned v duchu se za tuto hloupost pokáral. »Co to mluvím za nesmysl,« pomyslel si . . . »vždyť přece je očividno, že tu na ni čekám.«

»Jdu také do města,« dodal honem, aby se nějak uchytil . . . »dovolíte, slečno, abych vás směl doprovoditi?«

»Já ale nejdu do Prahy,« řekla Emma . . . »já musím vyjíti branou . . .«

Troskovický si teprve nyní povšiml, že Emma je vypravena na delší cestu.

»A kam máte zamířeno?«

»Daleko . . . hodně daleko . . .« s úsměvem řekla Emma, jakoby chtěla dodati: »Teď se mně jistě nenabídneš, že mne doprovodíš.«

»Kam by to mohlo býti?« hádal Troskovický, přistupuje k Emmě, jež zamířila ke bráně . . . »a kdyby to bylo třeba na konec světa, půjdu s vámi.«

»Nevím — nevím,« rozesmála se Emma . . . »musím vykonat dobré tři hodiny cesty . . . jdu až do V . . . víte, kde to je? To je ještě skoro hodinu za Klecany.«

»Ale to byste mohla jeti drahou až do Roztok« — vyhrklo Troskovickému z úst a už ho to zamrzelo.

»To je pravda,« hlesla Emma . . . »ale je krásný, jasný den, cesta je pohodlná a já ji hravě vykonám. Také mně to napadlo . . . a co bych vám to zapírala, proč jdu pěšky. Myslím si, že je škoda peněz . . .«

Troskovický sáhl do kapsy, rozevřel v ní tobolku, vysypal z ní všecky svoje peníze a spočítal, hmatem roztřiďuje měděné od stříbrných, že má všeho všudy něco přes dva zlaté. Trvalo to přece jenom několik okamžiků, než svoji hotovost zjistil. Prošli spolu branou a nepromluvili ani slova.

»Slečno, měla jste výborný nápad,« zvolal nadšeně Troskovický, aby zaplašil trapnost pomlčky, kterou by si mohla Emma podivně vykládati. »Dovolíte-li, abych vás vyprovodil, velice bych se z toho radoval . . .«

»Nemáte-li, co byste zameškal . . . proč ne . . . aspoň mně bude cesta pěkně ubíhati,« řekla Emma prostým, upřímným hlasem. Ale Troskovický se domníval, že slova její mají hlubší smysl a že je v nich utajena narážka.

»Co bych zameškal?« reagoval na její odpověď vážným tónem . . . »doposud jsem si svou svobodu nezatížil žádnými pouty. Přišel jsem do Prahy, abych se tu existenčně uchytil. Doufám, že se mi to také brzo podaří. To víte, že je k tomu zapotřebí protekce, ale tu si já už nějak opatřím. Nějaký čas budu užívat volnosti a svobody, a poněvadž bych se rád věnoval spisovatelství a novinářství, musím se starati o to, abych poznal Prahu i její lid. Proto jsem tomu velice povděčen, že jsem se dostal do ‚Mahabharaty'. To je nějakých dojmů, zcela nových a originelních, jichž tam člověk za jediný večer nasbírá celou haldu. Už mně napadlo, že o literární a umělecké společnosti tomášské napíšu několik kapitolek, jež budou poutati. Nebudu ovšem o ní psáti s takovým pessimismem, kterým je prosáknut Frič . . .«

»Oh . . . to je milý . . . to je čistý člověk,« nadšeně zvolala Emma . . . »na mne učinil Frič dojem ohromný. Mohu říci, že jsem jím byla okouzlena. Dnes jsem takřka ani oka nezamhouřila a přemýšlela jsem jenom o tom, co ke mně hovořil.«

»Inu . . . to je pravda . . . Frič je mužem ušlechtilých povah,« souhlasil Troskovický, ale zamrzelo ho, že ho Emma svým nadšením přerušila. »Frič je přílišný idealista . . .«

»A to je přece na něm to nejkrásnější,« řekla Emma a v pohledu jejím zračil se úžas, že může někdo tak vzácnou přednost podceňovati.

»Když však skutečný život jinak vypadá, než jak on si jej představuje,« s důrazem protestoval Troskovický . . . »všechno nemůže přece býti bezvadně bílé jako sníh. Je konečně dobře, jsou-li i tací nadšenci mezi námi — ale nutno vždy počítati se skutečnými poměry. Bez poskvrnky není na světě ničeho, ani lidé ani věci nejsou bez nějakého kazu. Život zajde, světlo shasne, květ zvadne — to jsou přece nevyhnutelné konce všeho pozemského a to má svůj nesmírný účinek na všechno naše počínání. Slyšel jsem mnoho vypravovat o tom, že Frič svými názory často narazil a že leccos dobrého, co zamýšlel, se ztroskotalo jen k vůli této jeho krajní snaze po naprosté dokonalosti a ušlechtilosti.« (Pokračování.)

JULIUS SKARLANDT:

Podzimní večer.

Hladina ztichla — mlčí hráz.
Žluté už vrby, ospalé
o jarním dešti choře sní
střásají s větví sinný jas.

Na břehu sedím sám a sám,
vzdálené lesy v chorálu
o pustých nocích žalující,
hořce, tak hořce, poslouchám.

Loukou bych jít chtěl zrosenou
červencového za rána,
rudými květy plamennou
pod nebem čistým, azurným
v zakrytých vísek tichou běl,
cestou, jež nachem vystlána.
Radostným tichem nezměrným
za snem, jenž v dálku odešel . . .

Ale je podzim, podzim mdlý.
Větru jak mrazí suchý smích!
Vybledlé slunce za mrakem
nad vod slepými zrcadly
děsivým svítí přízrakem.

Hladina ticha, mlčí hráz.
Vrb kostry v dál se černají,
ramena marně zvedají
v červánků pozdních truchlý jas.

FELIX TEVER:

Mezi břehy.

(Pokračování.)

Bylo před jarem, chladné, šedé ráno dne, jenž jakoby s tíží se probouzel.

Na perronu objevila se čtvrt hodiny před odjezdem vlaku Linda Barochová, obklopena kroužkem ctitelů, s nimiž trávila předchozí večer. Hovor přítomných pánů, nad nějž v jasných kadencích vynikal hlas pěvkyně, přehupující ve smíchu do vysokých hlaholných tonů, i svěží pestrost kytic na rozloučenou jí přinesených, oživovaly v této chvíli obvyklou střízlivost velké, zasklené místnosti.

Trochu hřmotná, silně rozjařená, upjatá v žaket z temně modrého sukna, opatřený rudým límcem, z něhož působivým kontrastem vystupovala bělost její pleti, jevila Linda patrné uspokojení nad vzrušením, způsobeným jejím odjezdem.

Hlasitý hovor ji obklopujícího hloučku, z něhož hlaholil její smích, pobádal i železniční zřízence, odvážející těžké vaky na skřipavých kolečkách nízkých vozíků, ohlédnouti se na chvíli v tu stranu.

Při celém patrném svém rozrušení nalezla přece chvíle zavěsiti se s nepředvídanou rychlostí na rámě jednoho pána a zatáhnouti jej poněkud stranou. Mluvila s ním důvěrně, přibližujíc růměné rty blízko k jeho uchu a tisknouc rámě jeho blízko k svému těsně upjatému žaketu. — Pán ten byl referentem jednoho z hlavních pražských listů. —

»Pak jistě mohu se na vás spolehnout!« zakončila hovor s referentem, stisknuvši mu ruku tak silně, že zakousl bolest způsobenou vrytím pečetního prstenu do masa. A s otevřenou náručí spěchala pěvkyně v ústrety Ize, která se k ní blížila bledá, zahalená v šedý plášť i závoj.

»A tu již přichází ta malá vlaštovička, má kolegyně.«

Iza, byla příjemně překvapena, když ji Barochová stiskla do náruče, a pokryla tvář její polibky svých rudých, horkých rtů.

Barochová kmitla zrakem po tvářích kolem stojících mužů. »Závidíte jí tyto polibky,« bleskly její oči, pak se svezly odhadujícím pohledem po Izině šedé, cestovní toilettě.

O nějakou chvíli později cítila se Iza pozdvižena svalnatou paží své průvodkyně, lehce jako klubko, jímž hodil rozmarný osud, dopadla na sedadlo kupé.

Vlak se pohnul, Iza nemohla za mohutnou šíji pěvkyně vyplňující okno vagonu podati bratrovi ruku na rozloučenou. Za postranním okénkem ulpěla zrakem na Trylbovi, byla mu tak vděčna za to, že přišel. — Rozumné jeho oko, v němž nyní byla obvyklá jiskra ztlumena vlahým smutkem, sledovalo ji dokud mu nezmizela. — Hanuš se za ní nedíval; míval pro ni jen pohledy litovavé nevšímavosti od té doby co odřekla Tomanovi ucházejícímn se o její ruku.

Vlak se rozejel. Vyjely z nádraží Lhostejné světlo zachmuřeného dne vnikalo k nim okny do kupé, do jehož rohu se Iza vtlačila. Zimomřivá, nevyspalá, jakoby pojednou oloupena o silnou vzpruhu vůle, jež ji poslední dobou udržovala v horečné činnosti, unavena, v oné tupé lhostejnosti, která nepřipouští bázně před neznámým, ale také zdusí odvahu ke všemu samovolnému, cítila se býti vytržena ze starých poměrů, bez všeliké perspektivy jak se v nových uchytí. —

Bratr a Trylb zůstali tam v tom již v dáli mizejícím městě. Silhouetty stromů a rychle mizejících domků a dvorců, kmitly se jen mimo okna vlaku a jen táhlé lány polí, jakoby v šikmém úhlu ubíhaly, lámajíce se do oblohy na obzoru k zemi klesající. — V tomto úzkostném mizení předmětů, v té stálé změně obrazů jakoby hledala jakýsi pevný bod, na kterém by se oko zachytilo. — Nalezla jej jak fysicky tak rozumově v postavě Barochové, s níž ji nyní měl poutati společný zájem.

Pěvkyně spočívala dlouhou dobu mlčky v rohu vozu, tvář její byla rozjasněna, dolení ret pootevřený, trochu visící, svědčil, že Linda nyní nemyslí na svůj zevnějšek.

»Jste veselá« oslovila jí Iza tiše.

»Veselá?« Barochová vytrhla se z myšlenek. »Proč ne — jedu ráda do ciziny, měla jsem v cizině vždycky větši úspěch nežli doma. Tam si člověka dovedou vážit — počkejte, budu vám vypravovat! Ale nejdříve si odklídíme tuhle tu zeleninu.«

Nabrala do obou dlaní všechny po sedadlech rozložené kytice a hodila jimi nedbale do koše nad svou hlavou. Pružně sňala s koše cestovní svůj vak a vyňala z něho zákusky a láhev vína.

Zakusujíc se dvěma řadama svých trochu širokých, zdravých zubů do pokrmů a prázdnic sklenici vína jedním douškem rozpovídala se Barochová o svých úspěších. Stavnatě, jakoby kousala do krásného zralého ovoce, vycházela jí slova ze rtů. Živá slova i představy minulých, slavných okamžiků ji opíjely.

Povznášela se v upomínce na svá vítězství, plula v nich v rozkošnickém citu jako v lehkém etheru napojeném zlatem slunečního žáru.

Ve chvílích, kdy měla takto samu sebe ráda, horoucně a žíznivě bývala k tomu náchylna, uštědřiti i těm, již se právě nalezali v její blízkosti, nějaký drobet překypujícího citu svého. Mlčelivá, pozorně poslouchající Iza se jí v této chvíli zalíbila.

»Taková malá, ještě nepatrná myška, která se chvěje před začátky umělecké dráhy.« I vědomí vlastní bujaré síly odlišovalo se jí tak příjemně od patrného zimomřivého strachu té druhé. Proto na Izinu otázku, měla-li kdy trému, jen lehce, hřejivě se zasmála. Přehodila svůj vlastní plaid přes Iziny nohy, vnutila jí kalíšek vína. — »Trému?« — řekla po chvíli — »o tom se ani nemluví. První můj učitel mi říkával: Až poprvé vystoupíš na podium a uvidíš obecenstvo hlavu nad hlavou, pomysli si, že to jsou samé zelné hlávky. — Ale vidíš, to není pravda. — Budeme si tykat — ano? — Dej mi hubičku na sesterství. — Vidíš, řeknu ti to zcela upřímně — je to zcela jiné.« Zvrátila se na sedadlo, opřela se do polštáře, natáhla nohy vězící v trochu těsných lakýrkách na protější sedadlo. — Paže klesly jí na opěradlo, oči jakoby se povlekly průzračnou září vzpomínek. —

»Pamatuji se na to jakoby to bylo dnes. Když jsem poprvé vystoupila, byla jsem strachem jako spráskána. — Přede mnou obecenstvo, hlava na hlavě. Co od tebe čekají, nosíš v hrdle. Jedno přesmyknutí hlasivek a je po všem. — Víš, tohle pomyšlení, to je jako peklo. Ale přišlo mně hned jiné. Vzpomněla jsem si na radost všech svých kollegyň, kdybych propadla. — A už jsem se vzepiala. — »Pronikneš« řekla jsem si. — Musíš — chceš — stůj co stůj! Na to si také vzpomeň, to je ostruha! Vidíš, jak upřímně ti to povídám; to proto, že jsme přítelkyně.«

Vybírala při těchto slovech sladkosti z objemné bonboniéry, kterou jí byl jeden z ctitelů přinesl. Čelisti její pracovaly, některá slova vycházela jí nejasně ze rtů, mezi žvýkáním. Ale pojednou odhodila růžový kornout, oči jí zazářily, ruce napomáhaly živou gestikulací větám, které zaníceným tonem pronášela.

»A pak to musí býti ještě něco jiného. — To co trému zadusí. Takové ohromné chtění se v tobě vzepře, jakoby se v tobě vzepjalo ocelové péro. Jsi všechna pohyb, ač tiše stojíš. — Nasadíš ton — a cítíš, že jsi moc, že je tvé chtění silnější nežli strach. — Cítíš, že jsi moc, která si prorazí cestu do spousty těch pod tebou trčících hlav, do tisíců na tebe upnutých očí — do všech těch srdcí — Nemiluji na světě nic tak horoucně jako obecenstvo. — Ještě nyní, kdykoli vystoupím, chtěla bych vzkřiknouti dolů s podia »Miluji vás, jste můj svět!« A již tenkráte po prvé — se ta láska ve mně vzňala. Zpívala jsem velkou arii Valentiny z Hugenotů. — Byla jsem zcela jí ovládnuta, ale v hlubinách zahlušila mi melodie Mendelsohnovy písně »Na perutích zpěvu.« A chtěla jsem obecenstvo unésti na perutích zpěvu — a unesla jsem je!« —

Iza počínala se rozehřívati. V této chvíli cítila k zpěvačce přichylnost. Oživená tvář její, bujné, v modrém sukně upnuté tělo, oddechující vedle silně a příjemně páchnoucí voňavky nefalšovanou vůní mohutného zdraví, jakoby podpíraly její klesající odvahu.

Dojely do Drážďan, ubytovaly se v nejlepším hotelu. V odpoledních hodinách byla by Iza ráda usnula — cítila se býti unavena tolika novými dojmy i svěží, poněkud bouřlivou bytostí Barochové. Ale tato jí spáti nedala. Rozložila se na lehátku v Izině pokoji. Stávala se mazlivou a důvěřivou.

»O, jsem tak unavena a hlava pobolívá. Prosím tě, Izo, kočičko, hlaď mne po čele, to mi uleví. — Spusť oponu, slunce píchá do pokoje!« Iza vykonala, co žádala.

Sluneční záře vkrádala se malými otvory v zelených žaluziích, kladouc zlaté penízky do pestrého vzoru koberce. V zelenavém polostínu pobledla Lindina tvář, na níž spočíval rozkošnický, lenivý úsměv, rudé rty její se rozpukly, zuby v nich svítily. Dech její ovíval Izinu tvář, napojený vůní nedávno požitých jahod.

»Hlaď, hlaď, dělá mi to dobře.« Iza sedící na krajíčku lehátka připadala si jako otrokyně sloužící své paní. Tato se tiše rozpovídala.

»Jsem zamilovaná, hrozně.« Vyprávěla o nynější své lásce, pak o několika předchozích, o několika jakoby vedlejších, méně horoucích. Vyprávěla o mužích sledujících ji jako odporné stíny, o jednom, který pro ni vlastní ženu opustil. Muži různých barev, různých věků, různého povolání objevili se v jejím vypravování, stále rozkošnicky lenivém, provázeném pozvolným máváním japonského vějíře, který držela v pravé ruce. Plasticky několika slovy zpodobnila nepřítomné; měla ostrost postřehu, plastiku slova i onu směšně působící suchost humoru, která druhého k smíchu pobádá. Ale všímala se jen zevních tělesných vlastností lidí. — A byl to zase ji zbožnující dav, o kterém vypravovala. Měla potřebu viděti sebe jako v zrcadle ve zbožňujících zracích tohoto davu.

»Byl ohromně bohatý, milionář, chtěl si mne vzíti.«

»A proč ty ne jeho?« sarkasticky otázala se Iza, na kterou v této chvíli činila Barochová dojem velkého tlustého dítěte.

»Přední zub vyčníval mu ze rtů. — Měl takové řídké ucourané vousy a někdy objevily

se mu na rtech sliny. Fidonc! — Jsem umělkyně, miluji krásu. Krásný musí být — velký, vzrostlý — vůbec krasavec!«

»Tací bývají málo kdy chytří!«

»Nechť, třeba hloupý. — V lásce jsou všichni hloupí!«

A prudkým, jí vlastním způsobem odhrnula Izinu ruku a podívala se jí do tváře.

»A co ty?«

»Jak to?«

»Jakého máš?«

»Žádného.«

Iza ucítila jakou má dáti odpověď, aby uspala zmiji možné řevnivosti Barochové.

»Nemám štěstí jako ty, nejsem tak ohnivá.«

»E, ta, ta, tomu nevěřím.«

»Nevěříš ani v ctnost?«

»Ctnost?« — vyslovila slovo posměšným, nepřátelským přízvukem. »Hlaď mi ještě čelo.« Se zavřenýma očima prohodila. »Ty, které nikdo nechce, ty jsou ctnostny.«

»Jen ty?« (Pokračování.)

VÁCLAV ŠTECH:

Kupte si dům!

Předměstská humoreska.

(Dokončení.)

Vysaďte okna a dvéře!« poručil Kolečko. Za pět minut ficel proud studeného vzduchu přibytkem. Okna a dvéře putovala do prázdného bytu v prvním patře.

»Kamna!« křikl Kolečko.

Se smíchem rozebrali muži kamna. Opatrně, aby nic nepoškodili, ale důkladně. Sazí se vyhrnulo, že bylo až černo.

Angelísová úžasem klesla na postel. Ale jenom na okamžik. Pak začala blesky sesílat na celý svět.

Ale Kolečka to nezmátlo. Přivolal strážníky, a ve jménu zákona počali pod jejich ochranou nosit muži movitosti paní Angelísové na vozík.

Ulice se při tom sběhla, ještě dva strážníci museli přijít na pomoc — ale konečně Angelísová s dcerou zbyla sama. Ale před domem. V něm jí již nepatřilo nic.

Ještě chvíli zuřila, ale potom nastoupila cestu k novému domovu. Strážníci jí při tom posloužili kordónem.

Druhý den byly o tom v novinách lokálky, ale Kolečko zůstal vítězem. Za týden si na Angelísovou nikdo v ulici již ani nevzpomněl. — —

Jednání s nájemníky bylo dosti nesnadné. Zde položila Angelísová tak účinné miny jako před válečným přístavem. Všem vylíčila, že nový domácí je vydřiduch, který jí už sdělil, oč zvýší komu nájemné. Některé to urazilo, a ti poslali výpověď hned po této zprávě. Dvěma oznámila, že na jejich místo se postěhují příbuzní pana řídícího. Dostanou prý výpověď od soudu, kam prý ji Angelísová již odnesla. Na tu nechtěli čekat a vypověděli sami. Fintivé vdově v druhém patře pod pečetí sdělila, že se o ní nová paní domácí neuctivě vyjádřila, ve dvou bytech pak dala výpověď jménem domácího sama, ale poradila nájemníkům, aby honem na lístku vypověděli sami, aby ten hladovec nedožil se radosti, že je z bytu vykázal. Lístky sebrala a řídícímu po dceři poslala.

Kolečko oblékl se do čamary a za dvě hodiny všechny partaje usmířil. Někde ruku políbil, někde děti pochválil, nové trouby do kamen slíbil, klíče od domu, natření podlah, prkna do špížek — namluvil se, naukláněl, ale nájemnictvo měl v bezpečí, když si potom, odcházeje, zapaloval doutník na chodbě.

Nová domovnice mu posloužila sirkou.

Tato pozornost ho neobyčejně povznesla. Šel jako perský šach z přehlídky vojska. Byl domácím pánem a obsluhovanou osobností!

* * *

Školnictví však Kolečkovi dům zabil.

Když se to rozneslo, zmodrali kolegové z ostatních škol jako čekankový květ. Podpíchli hospody, pány radní, učitelské sbory — vtipů, špiček, kyselých poznámek, rad, kritik a dobrozdání pršelo pak tolik, že Kolečkovi počínal se z nich již kazit žaludek.

Když zakročil o hostinskou koncessi a jal se hladit kliky radničních velmožů, poznal teprve, co je závist. Radnice vůbec na něm nyní seděla. Všecko bylo špatné, co podnikl. Radové, inženýři, sekretáři, úředníci, písaři, sluhové — jako sršni do něho bodali.

A když mu zamítli k návrhu radního Hbiky žádost o hostinskou koncessi, smálo se mu

celé předměstí. Pan radní z malicherné příčiny mu před vším školnictvem a před obecenstvem na schodech radnice tak vyčinil, že si Kolečko šel k náměstkovi postěžovat. Vždyť radního Hbiku on — Kolečko — při posledních volbách prosadil, sehnanými plnomocenstvími cestu mu sem pokryl — ne, musí dostat na utržené rány hojidlo.

Ale pan náměstek nebyl právě v nejlepší míře. Rozkřikl se na Kolečko — ten výkřik vrátil, přišel ředitel kanceláří, přišel i starosta, a Kolečko dostal na čtyřiadvacet hodin ze služby výpověď. Našli na jeho přestupky čtyři přiléhavé paragrafy v služebním řádu.

Kolečko se tedy ze školy odstěhoval. Ale rovnou do svého, kde prázdný krám volal dosud marně na svého nájemce. Do soboty měl v něm hokynářský krám.

Ale jaký krám! V tom se prodávalo všechno, po čem domácnosti jenom vzdychly. I mandl tam byl, časopisy, teplé párky, pivo v lahvích, dříví, uhlí, obrázky pro děti, nakládané cibulky, sušené ryby — všecko, všecinko.

Za půl roku ubil dva konkurenční hokynáře. Ale to už byl výborem »Ústřední Jednoty malých obchodníků«, jednatelem ve »Spolku živnostníků, kteří jsou majiteli domů«, a výborem v Klubu samostatných občanů.

A nejhorlivějším spolupracovníkem »Metly pravdy«.

Ach, tam se nyní zle vedlo radničnímu bož tvu! Tam se drhly hlavy otců města ocelovými kartáči v louhu smočenými. A do schůzí zastupitelstva vodil Kolečko Klub samostatných občanů, »Spolek živnostníků, kteří jsou majiteli domu« a »Ústřední jednotu malých obchodníků«. Jako kapelník jim kynul, kdy mají volat »Hanba!«, kdy projevovat úžas, kdy odpor, a kdy vykřikovat: »Neslýcháno!«

Radního Hbiku nabodával tento sbor bezohlednými projevy takřka na žhavý rožeň.

Až před nové obecní volby vedl tento zápas Kolečko řízně a neústupně. Radnice měla kolem sebe moře již tak rozpěněné, že v radě uznali, že se této velrybě musí něco obětovat. Jeden z radních se nabídl, že sáhne Kolečkovi na tepnu.

A ejhle! Dobře to dopadlo.

Bývalý školník nějakou dobu se čepejřil, ale posléze došlo k úmluvě. Kolečkovi dostane se nejpříznivějšího doporučení k žádosti o hostinskou koncessi, bude kandidován ve III. sboru do obecního zastupitelstva. Za to převede všechny své tři šiky do vládního tábora. Plnomocenství, která má již v rukou, dá radniční straně k disposici.

Úmluvu pak zapili oba projednavači v hostinci jednoho z pánů radních mělnickým vínem.

* * *

Kolečko byl již otcem města, když se sešel jednou na nároží s panem řídicím.

Ten už zase hledal byt.

Kolečko mu přátelsky ruku podal. Platil mu řádně úroky a nemusel se ho tedy ostýchat. Dům, ve kterém čepoval výborné smíchovské, měl nyní cenu mnohem vyšší než tehdy, když jej koupil. Koncesse hostinská tak jej pozvedla, že za něj nabízel kterýsi pivovar pětatřicet tisíc zlatých. Ale Kolečko jej neprodá, jeho dům je oporou dalších jeho smělých plánů.

K některým se hned přiznal.

Oznámil řídicímu, že bude zvolen za měsíc do místní školní rady a že si vezme na starost školní budovy, nepodaří-li se, že by se stal školdozorcem.

Řídicí zalekle sebou trhl.

»Ano, v »místní« budeme teď spolu sedávat,« řekl Kolečko, »to se rozumí: vám budu vždycky na ruku, pane řídicí, vždycky! Vy jste muž, jakých je málo. Jenom více kuráže byste měl mít. Zejména školníka byste měl trochu prohánět.«

»Školníka? Jak to?«

»Šel jsem kolem předevčírem, ale okna přízemní jsou nečistá, až hanba mluvit. Bude se muset školníkům nějak domluvit. To je banda lenivá — válet se po hospodách, to ano Já se dřel ve dne v noci, aby škola byla v pořádku — ne? Pane řídicí — mluvím pravdu či ne?«

»Svatou pravdu. V úplném pořádku,« souhlasil řídicí.

»Zase bude, jen co mne do místní rady zvolí. Pak tam k vám přijdu zavést pořádek!«

Teď se Kolečko obrátil a pozvedl pravici. Všemu školnictvu celého světa jí zahrozil: »Kluci, budete koukat, až já vás dostanu pod komando!«

Řídicí rozpaky nevěděl, co říci. Ale Kolečko ho vysvobodil: »Pospíchám, pospíchám, pane řídicí. Ve škole si to dopovíme, až přijdu na inspekci. Buďte zdráv, buďte zdráv.«

Blahosklonně se rozloučil.

Řídicí si vzdychl, okamžik za nastávající kapacitou školní se díval — pak pokrčil rameny a šel zase čísti tabulky o prázdných bytech.

Hledá už třetí den marně. Žena už je netrpělivá. Bože, to bude zase mrzutá večeře, přijde-li s prázdnou!

FEUILLETON

Z LITERÁRNÍHO ZÁKULISÍ.

Prozrazuji TŘI KRÁLOVÉ.

V. NAŠE LETOŠNÍ PREMIE.

Povořilo se o tom, jakou prémii bychom letošního roku svoje odběratele překvapili. Objevila se celá řada výborných návrhů, o každém se důkladně uvažovalo, ale konec konců bylo, že jsme všichni cítili, že to není to pravé. Poslední naše prémie, známá reprodukce momentní fotografie básníků Svatopluka Čecha a Jaroslava Vrchlického, jež setkala se s všeobecnou oblibou, ukládala nám ovšem povinnost, abychom přišli s obrazem zajímavým, s dílem ceny umělecké, ale zároveň s něčím, co by všude mile překvapilo.

Když už všechny návrhy byly vyčerpány, vytasil se V. Štech se svým překvapením. Věděl o tom, že mistr Mikuláš Aleš pro někoho maloval obraz, jenž měl všechny vlastnosti, které jsme si přáli u naší prémie. Obraz prý je mistrovsky vytvořenou, akvarelem provedenou illustrací ku známé a populární národní písni: »Kde se pivo vaří!« Slyšel o tom a náhoda mu přála, že obraz brzy na to spatřil. Se spisovatelem Šípkem byl na výstavě v Kladně a byli pozváni techn. sládkem Otakarem Zacharem, jenž v posledních letech uvedl se do literatury řadou prací z dějin české alchymie, aby si prohlédli jeho obrazy. A tu stanuli před obrazem, jenž svou roztomilostí je radostně překvapil. Je to obraz, jenž právem počítá se k nejznamenitějším výtvorům Alešovým. Sotva že učiněna o tom ve výboru zmínka — rozumí se samo sebou, že dílo při tom dopodrobna vylíčeno — vysloveno bylo přání, aby od majitele obrazu pana O. Zachara získáno svolení, by obraz Alešův mohl býti pro naši premii reprodukován. Pan Zachar vyšel přání výboru s neobyčejnou ochotou vstříc, vyhradiv si pouze, aby pořízena byla reprodukce originál úplně vystihující. Všechna čest umělec kému závodu firmy Husník a Häusler — barevná reprodukce Alešova originálu je pravým kabinetním kouskem tohoto umění.

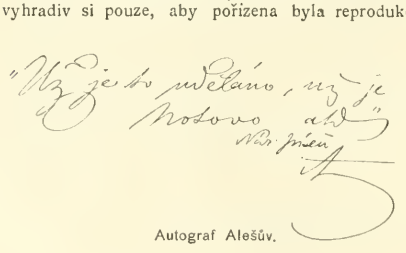

Autograf Alešův.

Když už jsme měli reprodukci před sebou, vysloveno přání, aby postaráno bylo o důkladný výklad k obrazu a aby zejména bylo vyšetřeno a na věčnou pamět zaznamenáno, jak obraz vznikl. A tu jsme se zase obrátili na pana Zachara, jenž s nejvlídnější ochotou zaimprovisoval ve vybroušené formě tak pěknou kapitolku, že jsem si ji doslova zaznamenal, abych ji otiskl.

»Dávno bylo mým horoucím přáním,« zahájil pan O. Zachar svoji improvisaci, »míti nějakého Aleše. A přiznám se, že ne jednoho, ale hned několik. Touha moje rostla, až vyspěla k pevnému odhodlání. Řekl jsem si: ‚Dojdi si k Mikuláši Alešovi a požádej ho, aby ti nějaký obraz nebo aspoň illustraci přenechal. Co mi asi řekne?‘ uvažoval jsem, když jsem se ubíral k jeho bytu ‚Na bojišti‘. ‚Snad odmítne . . . ale pak získám aspoň to, že mistra, kterého jsem ještě neznal, na své vlastní oči spatřím. Neodmítne-li, budu míti teprve vyhráno.‘

A už mi tanuly na mysli roztomilé scenerie z našich vsí, náves, dědiny s rybníkem a vysokými, ošlehanými topoly, před mým zrakem jakoby živý po pláni ujížděl Husita na statném Alešovském koni, a zamračený, hloubavý alchymista, shrbený nad alembikem, horečnýma očima sledující zářící massu, z níž zroditi se měl kámen mudrců.

Došel jsem k domu, v němž Aleš bydlel, přes patery schody, okolo paterých dveří bezvýznamných partají, do kuchyně, kde mne přivítala tázavým pohledem vlídná paní s výrazným a ušlechtilým profilem — mistrova choť. Na otázku, je-li Mikuláš Aleš doma, laskavě se mi řeklo, že ano, a já přešel pokoj . . . a už jsem zahlédl milou, známou Alešovu hlavu.

Přistoupil jsem k mistrovi, a třeba na mně bylo všecko všední a tuctové, připomenutí moje, že jsem sládkem z venkova, vyvolalo v Alešově tváři úsměv. Mistr přitáhl dřevěnou pohovku s velikým opěradlem a vlídně mne vyzval, abych se posadil.

»Tak pan starý z Kladna, těší mne. No . . . a co pak nám vandrem do Prahy přinesli?«

»Nic, vážený mistře, rád bych naopak z Prahy něco odnesl. Přišel jsem vás požádat o obraz.«

»Obraz! Milý pane, kdybych jenom nějaký měl,« řekl Aleš, založiv ruce na zad.

»Co není, může být,« odpověděl jsem s úsměvem, »budete-li totiž vy chtít.«

»No, ono se řekne chtít, ale co?«

»Můj Bože všecko. Třeba české posvícení, hrubou mši na vsi, vesnickou svatbu nebo hulánskou rvačku, co chcete, a nebo proveďte mně to, co jste už jednou ve ‚Švandovi' naznačil, tu naši ‚Kde se pivo vaří!'

Aleš chodil po pokoji, přimhuřoval oko a jen se pousmíval.

»Inu . . . což o to,« řekl . . . »Vite, pane starý — ve mně je také kus ‚pivovara'. Můj tchán byl ‚od zelené deky' a proto také trochu znám tenhle český ‚kraj' z vlastní zkušenosti. Do pivováru jsem se, milý pane starý, něco nachodil a také jsem ‚vidrovat' — nebo jak se tomu říká, když se slad přehazuje.«

»Vidrovat, mistře, vidrovat,« dotvrzoval jsem a měl jsem radost, že se mistr tak mile a srdečně rozhovořuje. »A to jste, mistře, dozajista,« pokračuju, »také pil z mázu, jedl vařené brambory ve smole a pochutnával si napivovarském gulaši, který žádná kuchařka nedovede tak připravit, jako ‚leckteré staré řemeslo'. Tenkráte před 30 lety se žilo trochu konservativněji, nežli dnes, kdy vandrem přišlé řemeslo dostane ‚akcís' a jde se vyspat do stravovny —«

»Ale Bože, přítelíčku, znám to, znám.«

Zmenšený otisk Alešovy premie Máje.

»Mistře,« troufal jsem si už svoji žádost přesně formulovati, »namalujte mně tu naši sladovnickou: ‚Kde se pivo vaří!' a budu vám vděčným za vaši pozornost.«

»No uvidíme, co umíme. Já teď na podzim odpočívám, byl jsem trochu nemocen a pak mne ta Plzeň strhla, byla těch sgrafit notná čára.«

»Tak vidíte. Těm pánům architektům všecko a nám sládkům nic.«

»Co nic? Podívejte se,« a mistr vytáhl zarámované dva obrazy, jež měl založeny za pohovkou.

»To je Zrinský a tohle Unie Lubelská,« řekl jsem a tázavě jsem na mistra pohleděl, jakobych se ho ptal na vysvětlenou.

»Nechápete, proč vám obrazy ukazuju. Povím vám, proč. Byly ve výstavě ‚Mánesa' a přišly zase zpět. Tak to u nás chodí. Lidé jdou na výstavy se dívat, ale moc toho nepokoupí.«

»Tím lépe pro mne,« zvolal jsem živě — »mistře, mohu si je ponechat — přenecháte mi je?«

»Přenechám — jen si je vezměte.«

S jídlem, jak známo, roste apetit. Pochodil jsem jednou, snad pochodím i po druhé.

»A což s tím obrázkem Cyrilla a Methoděje, co máte na výstavě Jednoty, mistře — ten si smím také vzíti?«

»Počkejte . . . za čtrnáct dní je po výstavě — nepřihlásí-li se žádný kupec, je váš.«

Byl jsem nadšen. Srdce mně v těle radostí bušilo. Že takhle znamenitě pochodím, toho jsem se ani ve snu nenadál. Tiskl jsem mistrovi ruce a zkusil jsem svoje štěstí do třetice všeho dobrého a připomněl mistrovi vlastní účel svojí návštěvy — že bych ještě tuze rád měl obraz ‚Kde se pivo vaří!'

»No uvidíme, co umíme. Prozatím: ‚Kde se pivo vaří, ať se dobře daří'.«

»A vám, mistře, dej Bůh, ať se daří nejlépe . . .«

Mistr mne vyprovodil až ke dveřím a když jsem se schodou sestupoval, napadlo mně, že takhle »kupovat« a hned po trojici nesmrtelná díla lze jenom u českých kumštýřů — —

Uplynulo několik neděl, a Aleš mně nešel z hlavy. Po druhé jsem si k němu přece jen netroufal, a to jsem tušil, že bez poptávky a bez pobídky se to neuspíší. Napadlo mně, abych se s někým poradil. Navštívil jsem přítele malíře Josefa Bárta a pověděl jsem mu svou bolest. Malíř kamarád hodil špičku s doutnajícím cigárovým oharkem stranou a míchaje barvy na paletě, řekl:

»Nechoďte tam — marně byste se namáhal. Pokud vás Aleš dokonale nezná, neudělá nic. K němu se nachodí lidí, aby jim namaloval patnáctizlatového ‚Husitu na koni' nebo něco podobného — mistr slíbí — a nikdo už se o obraz nestará. Má svoje smutné zkušenosti. Proto je třeba s ním promluvit.«

Přítel Bárta po svém zvyku vyplnil poslání

svědomitě. Navštívil jsem ho několik dnů na to v atelieru.

»Tak co říkal Aleš?«

»To byla, příteli, celá výprava . . .«

»Jak to?«

»Přece jsem musel mistra napřed dostat z domu — aby si, jak jste radil, prohlédl nástroje a nářadí.«

»Pravda . . . a co dále?«

»A pak jsem musel se za vás Alešovi zaručit, že jste toho hoden, aby se vám ta písnička namalovala. Řekl jsem, že jste zachovalý, z poctivé české pivovarské rodiny, několik pokolení staré atd. Mluvím, mluvím, ale Aleš mne najednou přeruší a povídá: ‚Vy mně nerozumíte . . . myslím, zasluhuje-li toho ten sládek — protože nedává do piva místo chmele a sladu puškvorec.‘ Když jsem ho i v tomto směru upokojil, doloživ svoje tvrzení dobrozdáním slavných lidí, jako F. F. Šamberka a mnohých jiných, zakýval mistr hlavou a zabručel: ‚Tak se do toho pustíme.‘ Pak jsme se vydali na cestu — napřed do pivovarské školy a potom ‚k Flekům‘, kde jsme doufali nalézti a také nalezli nefalšované umělecké studie k národní písni ‚Kde je sládek . . .‘ Zkrátka a dobře . . . pochodil jste znamenitě. Mohu vám gratulovat — Aleš hned druhého dne ‚hodil‘ píseň na papír.«

Ranní pošta přinesla mně korrespondenční lístek. Poznal jsem ihned mistrovu ruku.

Co stálo na lístku, pan Zachar předložil. Snímek lístku je na 92. str.

»Ještě téhož dne,« končil pan Zachar svoji zajímavou kapitolku, »zajel jsem si do Prahy a vyhledal Aleše. Pospíchal jsem k obrazu a div že jsem radostí nevykřikl. Ano . . . to bylo to, o čem jsem snil a co jsem si tak toužebně a tak dlouhou řadu let přál — pravá, skvostná, znamenitě vystižená naše píseň národní ‚Kde se pivo vaří!‘. Bylo na obraze vše, co je v písni lidové. Myslel jsem, že uvidím drobný obrázek a zatím měla malba rozměry neobyčejně veliké — dva metry délky a přes metr šířky. Byl tam starý štít, starodávný tlekovský valach i řemeslo pocestné, starosta, mlynář, fořt a ovšem že i pan starý, byla tam puška i sekerka na loukotě, byl tam kotlík na smůlu, nezbytný pivovarský ‚aufsér‘ a byl tam konečně jarý představitel cechu na Alešovském komoni . . .

A ještě něco. Od té doby jsme s mistrem Alešem po léta dobrými a upřímnými přáteli, a že jste provedli jeho obraz tak nákladně a krásně, děkuji vám za to a také jménem mistra samého. Přál si totiž dávno, aby se obrázek dostal do »národa«, jenže já zase měl podmínku trochu obtížnou — obraz musí být v celku i v podrobnostech podoben originálu. Dnes učinili jste tomu plně zadost a učinili jste tak s illustrací, o níž mám doklad mistra Alše, že jest to ze všech jeho kreseb národních písní ta nejzdařilejší.«

Zoufalé útoky některých osob, listů a stran na týdeník Máj a Nakladatelské družstvo Máje nyní zase podnikané jsou důkazem, že spisovatelstvo v družstvu našem seskupené, podniklo nejdůležitější věc pro osamostatnění českých autorů.

My, jimž svěřena byla správa Naklad. družstva Máje, vytrváme až do úplného vítězství. Nijak nedáme se však vylákati z pevného hradu svého klidu do blat polemik, v nichž na jednu naši pravdu odpoví se nám tisícem osobních urážek a lží.

Máj určený pro positivní literární práci neznešvaříme odpověďmi na zuřivosti, které jsou příznakem těžkých chorob.

Ubezpečujeme současně, že našemu nakladatelství dosud tyto pošetilosti neublížily a doufáme, že ani příště neublíží. Nevěříme, že ještě někdo věří, že jsme posílali někam německé žádosti o inseráty — že to nevěříti, kdož nám proto spílají, to víme bezpečně.

Správní výbor Nakl. družstva Máje.
Redakční výbor týdeníku Máje.

= **Ignáta Herrmanna** Spisy sebrané počali právě vydávati u Topičů. Toto vinobraní v nás vyvolalo řadu rozpomínek. Že je opravdu již pořádný šik Herrmannových knih, že je on z našich čtených autorů jedním z nejoblíbenějších, že si své místo v literatuře vybojoval sám a sám, že se rozumně držel svých houslí a ladil je dle vlastního rozumu. Proto mu nemůže nikdy nikdo vyčísti, že spěchával pošetile za každou píšťalkou nových »směrů«, z cizích krámů sem přinesenou, jako činili tak mnozí, domnívajíce se, že autorův význam dělá kritika, reklamní plechýře nebo stylistické kudrliny.

Herrmann byl a zůstal českým kosem. Zpíval, jak mu zobák narostl, a proto měl poctivý úspěch u těch, k jichž srdcím hovořil od srdce.

Přejeme Ignátu Herrmannovi, aby se k sešitkům jeho Sebraných spisů sběhli všichni přátelé jeho tvorby. Měl by pak letos veselého Ježíška, a pan Topič krásný Nový rok. Ale nepochybujeme, že se může oběma již dnes gratulovat.

☉ **Spolek Máj** zastupuje letos ve výboru Společnosti Nár. divadla dle rozhodnutí správ. výboru Máje František Herites.

— **Návrat z Jerusalema.** Boj s židovstvem je nedelikátního rázu, poněvadž se pro něj uvádějí jiné důvody, než které jsou skutečnými jeho podněty. Je to zrůda zápasu proti kapitalismu, proti všemohoucnosti peněz, ale dává se mu ráz náboženského sporu, aby se zbraně této války nějak ozářily.

Český antisemitismus — nevýbojný celkem a nerozvětvený — má o jeden důvod více než antisemitismus kteréhokoli národa, poněvadž hlavními podněcovateli proti nám jsou židovští žurnalisté, židovští boháči a židovské rodiny. Ale víra, že Židy přece jednou přesvědčíme, že je obrátíme na cesty svého n á r o d n í h o vyznání, nemůže u nás vymřít. Stále čekáme a doufáme. Získáváme jednotlivce, usmiřujeme se s malými kroužky — ale vážných úspěchů v této kampani dosud nedocilujeme.

Židy pro náboženství Čechové potírati nebudou, neboť z dějin svých vzali si naučení, jak nespravedliva, jak hnusna je válka proti náboženskému cítění. Kapitalisticky výbojně nestojí proti nám jenom Židé, proto ani tímto úvozem nepotáhneme na ně. Zbývá opravdu jenom rozpor nacionalistický. A ten se pěstmi u nás nerozřeší. Židé to vědí, a proto klidně zůstávají ve svých srubech. Oni jsou pražským němectvím, oni jsou kvasnicemi v rakouských národnostních zmatcích, vládnou veřejným míněním Němců, jsou v politice rakouské často závažím. Myslí si, že jim Čechové a vůbec Slované rakouští nikdy těchto výhod nenahradí, kdyby došlo k onomu vážnému obratu, k němuž pracuje česká politika . . .

Židovstvo zatlačil křesťanský středověk do posic, z nichž nyní ono tak vítězoslavně se dívá do širého světa. Židům nedovolili pracovati řemeslně, získávati pozemky, dosahovati úřadů, hodností — jenom léčiti směli a obchodovati. Všechnu moc a sílu svou naučili se slrnovati tedy v zlato — jaký div, že s drahocenným kovem spojili své bytí nerozlučně. Rány, kterými je častovala dlouhá staletí, naučily je opatrnosti, rodinné pospolitosti, vytrvalosti a soudržnosti.

Když sluníčko svobody se objevilo, mohou těmito zbraněmi, na měšcích stojíce, lehce podmaniti ostatní svět, neprobudí-li se tento v čas, aby se učil a naučil všemu potřebnému opět od židů . . .

Že antisemitismus je nedelikátního rázu, dokazuje, že literatura jde konfliktům, kde by měl vítězit, s cesty. Jarmareční román, pamflety a stranicky nevražívý tisk i s těchto strání sbírá květenu pro své alchymistické experimenty, ale literatura v čistém slova významu pomíjí toto bylinstvo zášti a závisti. Není tu místa pro etiketu mo rálky.

V Paříži se nyní dokazuje, že republiky zmocnila se vláda, kterou židovský kapitál a židovská moc protežuje pro tajemné jakési účely mezinárodní.

Ignát Herrmann a Karel Šípek.

Jsou pro to nemalé rozbroje ve francouzském tisku. Ale co není objasněno, zjištěno, na tom se dá těžce budovat dramaticky. Sáhl-li M. D o n n a y přece do této vřelé vody pro osnovu ku své hře »N á v r a t z J e r u s a l é m a«, vidíme zejména my klidnější seveřané, jak záhadné tendence kusu diváka lehce zprvu matou a později unavují.

Obecenstvo naplněné antisemitismem nepotřebuje ve francouzském hledišti od autora příliš průpravy. Rádo se pověsí na několik jeho narážek. Ale nám zůstává příliš mnoho v »Návratu« nedokresleno a nedokázáno. Proto M i c h a l A u b i e r, svodem krásné židovky, s níž křest vlastnosti rasy nesmyl, z náruči milující manželky vyvábený nezískává našich sympatií. A poněvadž je skoro jedinou dramaticky založenou postavou kusu, jdeme z divadla po posledním aktu, krčíce rameny.

Je vše duchaplně promyšleno, ale diváka se Donnay v této hře nezmocňuje. Po prvním působivém a výborně stavěném aktu pouští hra pozorovatele tak ze svých osnov, že se z něho stává oponent. Což bystrý Michael okolí J u d i t y F u c h s o v é neznal? Proč z kruhu jejích přátel, jimiž ho obklopila, s protestem neodešel? Proč svěřuje osamělou svou milenku beze skrupulí L a z a r u, na někož žárlí?

Strannik přílišným tlakem svého hněvu rozskřípěl tu péro. Ztratil správné měřítko a výsledkem jeho — přiznáváme, že pilné — práce je odpor diváka, kterým v hledišti fanatismus stran-

nictví nelomcuje. Z hrdiny, který na svých ramenou měl kus nésti, stala se loutka autorova rozmaru. Osudná chyba v stavbě.

Naše obecenstvo bylo tím tak překvapeno, že nevzplanulo ani při nacionalistické řeči strýce Emila, jehož hrál výborně p. Sedláček. Za jiných okolností byl by se potleskem tu zachvíval dům.

Hra nemá vděčných rolí. Judita, kolem níž se děj točí, nalezla v slč. Grégrové znamenitou tlumočnici, která úhořovitou postavu tuto takřka vymodelovala, avšak autor dodal příliš málo látky na tuto bytost. Pan Vojan učinil pro Michala ve hře tolik, že autora na mnohých místech doplňoval. Bylo zřejmo, kterak hrou dokresluje, kterak světlo na tuto mlhovitou postavu soustřeďuje a jak pomáhá charakterisovati tam, kde často nebylo z čeho hrát. Mistrně úkolu svému dostál.

Pan Vávra malé roli Lazarově vdechl duši. Pí. Benoniová našla pěkné barvy pro postavu Zuzany. Tato nejsympatičtější figura »Návratu« byla by mnoho utrpěla, kdyby se byla dala svésti k pathosu tam, kde výborně vystačila se vzrušením.

Souhra byla velmi pěkná, jeviště režií p. Kvapilovou bylo zalito vkusnou nádherou. Při premiéře stýskalo si obecenstvo na přílišný šepot herců, při reprise mluvilo se již srozumitelněji. —

»Návrat z Jerusaléma« proveden byl ve prospěch Pensijního fondu Máje. Po dlouholetém marném úsilí dosáhl Máj toho, že byl tímto způsobem respektován. Považujeme to za úspěch, jehož konsekvence také Národnímu divadlu budou vhod.

ech.

⁂ **Pomník Luděku Mároldovi** postavila Jednota výtvarných umělců a odhalila týž na jeho hrobě na Olšanech dne 18. října způsobem prostým, ale důstojným. Slavnostní proslovení měl Láďa Novák, který nejprve poděkovav všem, kdož k uskutečnění myšlenky Jednotou pojaté přispěli, promluvil pak o Mároldovi a jeho velkém uměleckém významu. Nalezl tak srdečný a tklivý tón, že řeč jeho učinila hluboký dojem na všechny přítomné. Jménem městské rady přejal městský rada Hlubáček pomník v ochranu král. hl. města Prahy. Pomník — kamenný jehlanec s bronzovým reliefem portretu Mároldova, pod nímž genius sklání vavřínovou ratolest — jest dílem Viléma Amorta, který z lásky a úcty k zesnulému příteli zhotovil model. Účastníků slavnosti nebylo mnoho, ale ti, kteří za šeredného počasí přišli, jistě dostavili se z opravdové piety k Mároldově umění i milé jeho povaze.

Povznešeni odešli všichni z truchlivého místa dojemných vzpomínek. *Zv.*

⁂ **Lidové divadlo »Uranie« v Praze-VII.** zahájilo nové předplacení debutem Jaroslava Pohana, tříaktovým dramatem, jemuž dáno jméno »Silou lásky« a kudrnatý podtitul »Pokus o třídílnou povídku ze svatých zpěvů, mlh a snů«. Mladý autor měl štěstí, že obratná a pečlivá ruka ředitele Seiferta podepřela jeho pokus pěknou výpravou a pilným nastudováním. Věc naplnila již dvakráte dům a měla nepopiratelný úspěch. Stojí výše než mnohé původní novinky poslední doby v Uranii. V Pohanovi hlásí se dramatický talent, za to chybí znatelně erudice literární. Svaté zpěvy, mlhy a sny, to je Zeyerův »Vyšehrad« a »Silou lásky« je parafráse Wenzigovy Libuše. Ideový kvas a výška aspirací mladého autora sahá však daleko nad prostředky jeho, takže ve čtvrtém aktu ztrácí dech a marně zachraňuje konec zjevením mrtvé Libuše, která skoro deset minut hovoří s lidmi, béře do ruky meč atd. Hráno bylo s chutí a zejména všecky čtyři čelné úlohy ženské byly provedeny s píli uznání hodnou. *Ncl.*

⊙ **Korunovou knihovnu** počíná vydávati Nakladatelské družstvo Máje za redakce F. Heritesovy. V prvním svazku je zastoupen Josef Stolba. Šest svazků tvořiti bude ročník, který v pěti zimních měsících bude vždy vydán. Svazek je za korunu. Kdo předplatí, dostane všech šest svazků za 5 K. Bližší v inserátech.

Toto číslo je zmenšeno o list, který byl přidán k čís. 4.

Toto číslo vydáno dne 21. října 1904. — OBSAH: ANT. KLÁŠTERSKÝ: Sonety: Mrtvým. — Ariel. — Stará láhev. — V hořké chvíli. — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — JULIUS SKARLANDT: Podzimní večer. — FELIX TEVER: Mezi břehy. — VÁCLAV ŠTECH: Kupte si dům! — FEUILLETON: Z literárního zákulisí. V. Naše letošní premie. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE: Autograf Alešův. — Zmenšený otisk Alešovy premie Máje. — Ignát Herrmann a Karel Šipek.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecky) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec, otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. VÁCLAV ŠTECH, POŘADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GRÉGRA A SYNA.

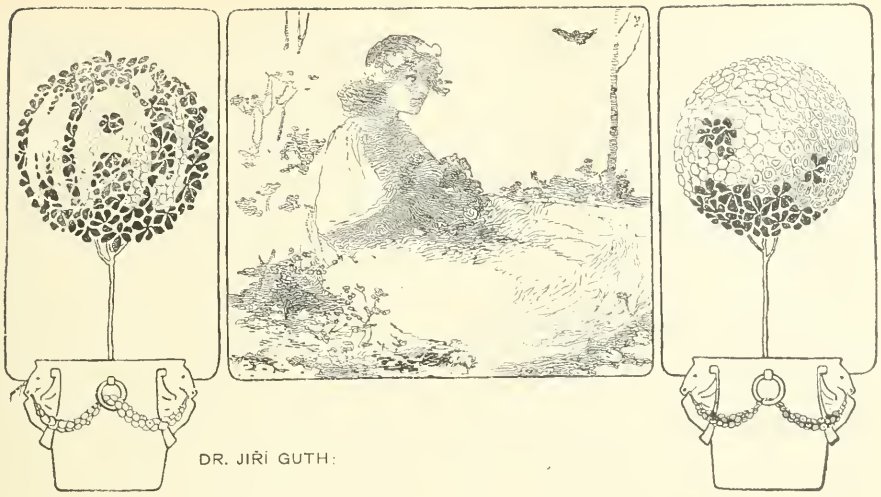

DR. JIŘÍ GUTH:

Americké chvíle.

I.

enom elektrické tramwaye jezdí sem a tam po všech čtyřech stranách Union Squaru, v samém srdci velkého New Yorku. Kdo ještě tady zbyl, prchá ven, na vodu nebo do zeleně, ale rozhodně co nejdál z toho vzduchu těžkého jako zlé svědomí a dusného jak atmosféra kanceláře před inspekcí. Krámové pulty dřímají v temnotách nedělní svoje sny, bary jsou zavřeny, restaurace dokončily svoje lunche a jenom tu a tam, jako v Alhambra-baru v sousední ulici čtrnácté, trousí se bíle oblečené postavy zjevů na pohled andělských vchodem vedlejším, který má nápis Ladies entrance. Za chvíli zas vyjde některý ten zjev ve průvodu pána . . .

Sedím v chladném vestibulu hotelovém, houpaje se na rocking-chairu a vyhlížeje ven do zeleně nevelikých sadů na Union-Square. Jsem po lunchi a zažívám nějaký ten Leg of mutton nebo Spring chicken a ovšem nezbytný ice-cream a dojista také vonný dým nějaké cizokrajné cigaretty pomahal by podstatně zvyšovati sváteční dojem této chvíle, kdybych kuřákem byl. Ta zeleň sytá a srpnové to slunce vybavují ve mně vzpomínky a oči přivíraje, ocitnuji se pojednou v dalekém českém kraji. Tam je už večer, kolem sedmé hodiny, to slunce, které tady tak pálí, tam už za širé lesy se kloní, a jeho veliká, žhavě červená deska padá k obzoru právě proti oknům chalupy, za nimiž odjížděje, pořád jsem se ohlížel. Před těmi okny na zahrádce ještě před nedávnem jsme spolu sedávali v míru prázdninovém, já a moje Penelopa, zatím co náš potomeček pachtil se na malé trojkolce na cestě před plotem. Až na konci polabské vesnice ta chalupa stála a zrovna vedle nás byly lesy, sladké lesy české . . .

Tenkrát, v těch líbezných okamžicích, plných touhy a milování, hned na okně vedle lavičky, na níž seděli jsme ruku v ruce, stála sklenice dobrého studeného piva, a nebylo potřebí než vztáhnouti ruku. Ach, bývalo to za šest krejcarů! Tady za deset centů sotva si lízneš v tom horku . . .

Těžkou melancholii tohoto okamžiku přerušily české zvuky.

»Tak jak pak . . . půjdem?«

To přítel, pan Brodský, pravá ruka i rozum všech nezkušených krajanů, dovršoval míru svých laskavostí, přicházeje pro mne dle úmluvy na nedělní to odpůldne. Měl jsem už dost těch hlučných zábav a variací v Coney Islandu, kam vodili mne přátelé ve dne, z večera i v noci, a teď jen ven, někam do zeleného klidu, kterouž touhu v New Yorku přes tu obrovskou rozlehlost lze ukojiti snáze než jinde, tím spíš, má-li člověk vůdce tak laskavého, jakým byl pan Brodský. Odkud se béře ta dojemná ochota a přívětivost, se kterou přicházejí vstříc tam ti za dalekým Oceánem nám přibylým, neznámým a nikdy neviděným, již sotva přijdou, zase odcházejí a snad už nikdy se nevrátí? Odkud tolik přátelství a pohostinství, které sotva kdy může

počítati na nějakou splátku? Je v tom asi kus, byť i neuvědomělého stesku po staré domovině, kterou sic už dávno zaměnili za novou, lepší a štědřejší, svobodnější a volnější, ale která přes to pořád ještě srdce jejich zaujímá. Ani nevědí o tom, ale vyčteš jim to z očí, pozoruješ, jak se jim duše chvěje, když vidí, že přicházíš tam »z venku«, z těch starých, milých Čech.

Jen několik kroků a jsme na čtrnácté ulici u stanice povýšené dráhy a ven z těch kamenin, proti kterým naše města a městečka jsou nepatrným mraveništěm. Co jsou pověstné činžáky vinohradské proti dvacíti a třicítipatrovým sky-scraperům, jež samy o sobě tvoří město, v němž obchodník tam žijící najde všecky denní svoje potřeby, počínaje od restaurace až po cídiče bot! V nejjižnější části New Yorku, kde je takových stavení hromada, je až úzko člověku, nevycházejícímu z uličního stínu. Natahuješ krk, hlavu k nebesům obraceje, a pořád ještě vidíš nějaké patro; chceš-li se kouskem modra potěšiti, abys lehl na znak. Čím severněji vyjíždíme, tím je však volněji a kolem Central-parku, ohromné to nádržky kysliku, prostírající se na půl čtvrta millionu čtverečních metrech čili střízlivěji řečeno na 3 a půl čtverečních kilometrech, teprv srdce poskočí, vidouc nádherný a čistý ten kout New Yorku, v němž náležitě viděti dokladné bohatství toho města. Ulice a avenue tohoto West-Endu jsou široké, úpravné, a i činžáky v nich vypadají jako diskretní sídla peněžních velmožů.

Jiného dne měl jsem již příležitost podívati se do nitra takového zámožného činžovního domu, kdy navštívil jsem domácnost přítele pana P., rovněž Čecha dávno zde již usedlého, obchodníka. Vstoupím do vestibulu, v němž všecko jen se leskne čistotou, stěny mramorem jsou vykládány, půda bílými mramorovými dlaždicemi, a vestibul jest uzavřen velikými skleněnými dveřmi, jichž zvenčí bez klíče otevříti nelze. Nikde žádný zvonek k domovníkovi, žádné dveře, do nichž mohl bys vraziti pro informace. Jenom na stěně nenápadná příhrada, zasazená do zdi, s odděleními pro dopisy nájemníků, a nad tím jména jejich a elektrické tlačítko. Nepotřebuleš, než stisknouti knoflík a s hůry, z dotyčného bytu zase stisknutím knoflíku skleněné dveře se otevrou. Náhodou nájemník nějaký schází dolů a používaje této příležitosti, myslím si v duchu: Vím, že pan P. bydlí v prvém poschodí, zaklepu tedy na dveře přímo. Vystupuji tedy po schodech docela úzkých, svědčících svou stísněností o tom, kterak drahá jsou zde staveniště, a ocitnuji se v místnosti prvého patra, ale tak tmavé, že nerozeznal bych visitek na čtyřech dveřích této předsíně, i kdyby tam byly. Nemohu říci, že jsem se rozhlížel, poněvadž sirek jsem neměl a tak klepu namátkou na první dveře. Otevírá mi cizí pán, který však o panu P. nemá ani potuchy přes to, že ujišťuji, že bydlí v tomže poschodí. Ale ochotně jde se mnou dolů kontrolovati tabulku a opravdu, dveře pana P. jsou právě vedle dveří jeho bytu. Nájemník o svém sousedu tu neví . . .

Dveřmi vcházím do úzké chodby, z níž v levo jde se do světlé koupelny a toiletty, pak do kuchyně. Naproti do pokojů, jednoho velikého, který posuvnými dveřmi lze rozděliti ve dví, jídelnu a salon, a dvou menších. Můj přítel je bezdětek, a poněvadž otázka služebných je pořád tvrdým oříškem amerických domácností, vaří se doma jen v případě nutnosti, a i tenkrát možno obejíti se bez velké obsluhy: telefon je zde prostředníkem a z vestibulu vede příruční elevator přímo do kuchyně tak, že není třeba než telefonicky žádané věci objednati a za chvíli dodá prodavač zboží do vestibulu, odkudž paní, zase stisknutím nějakého knoflíku, objednané věci vytáhne si do kuchyně. Topit není třeba, poněvadž kamna jsou elektrická a stačí zapnouti proud. Prádlo se beztoho dává z domu, nejnutnější úklid obstará posluhovačka, objeviv̌ší se jednou denně — a je svatý klid a pokoj.

»Ale, prosím Vás, kudy pak jste sem dostali ty kusy nábytku,« táži se, »vždyť schody k Vám jsou tak úzké a chodba vaší předsíně také pro bály není.«

»Tudyhle!« zněla prostá odpověď přítelova, který ukázal na široké okno jídelny, vedoucí do dvora. —

Náš »El«, jak se zkrátka říká povýšené dráze, Elevated Rail Road, veze nás až do 125. ulice, odkuž Manhattan Streetem jdeme ke přístavišti. Jdeme zvolna, protože odpolední horko je úmorné, a vzpomínky na onu sklenici vedle lavičky v zahrádce před chalupou lepí se takřka na jazyk. Trapné chvíle, když zákon velí neznešvařovati den sváteční bohaprázdným pitím.

»Jen pojďme semhle,« pobízí přítel znalý terrainu. A vcházíme do baru nikoli vchodem zadním, jak jsme jindy činívali ve dny nedělní, nýbrž vchodem hlavním, rovnou a hrdinsky. Z baru totiž stala se na dnešek restaurace, a restaurace pokrmy hladovým poskytující smí i v neděli býti otevřeny, aby staří mládenci, cestovatelé i vdovci slámění i nikoli, nezemřeli v ten den hladem. Tato transformace děje se však způsobem stejně prostým jako ingeniósním: na každý stůl položí se talířek s kouskem okoralého chleba — a to je to jídlo, jež si pro případ nějaké nenadálé policejní návštěvy »objednal« host nebo celá společnost kolem stolu sedících.

Kousek chleba hraje svoji úlohu pilně od rána do večera a když ne hosté, aspoň mouchy jej pojídají, zanechávajíce na něm za sebou stopu jako bod, jehož pohybem vzniká přímka. Ale zákon je zachován, žíznivý lid je spokojen a je dobře. Ještě lépe je těm, kdož nechtíce překonávati všeliké ty obtíže, spojené s vyhledáváním zadních vchodů, objednají si domů celý soudek a pijí teprv důkladně, — jakživi by nevypili tolik, kdyby seděli nebo stáli v baru.

Přepravní člun, ferryboat, ohromná loď, kterou pohodlnějším způsobem než po mostě dostane se sta lidí a třeba dvacet, ne-li více povozů na druhou stranu, veze nás na pravý břeh Hudsonu, amerického Rýnu a vedle sv. Vavřince snad nejpůvabnější řeky severoamerické. A právě tady, v přímé blízkosti New Yorku, má tolik půvabu a krásy, že ani břehy Seiny s ním konkurovati nemohou. Parníky, veliké jako plovoucí hotely, bílé jako mořští rackové, s mohutným parním vahadlem, které pomalu a odměřeně kývе mezi oběma komíny vedle sebe stojícími, plují rychle po řece vzhůru do Albany neb odtamtud se vracejí, plachetní loďky a zábavní člunky smýkají se po její hladině a kdyby všedního dne bylo, viděli bychom i celé »vlaky« člunové, jichž uhlí neb obilí táhnou vlečné parníky do přístavů Hobokenských. Rozkošný je pohled po řece dolů, jak se šíří ke svému ústí, až k tam těm vzdáleným »oblakolezcům« nebo věžím babylonským, kde člunů a lodí i domů po obou březích je pořád hustěji, a úchvatný je pohled po řece vzhůru, kde čím výše tím břehy jsou zelenější a vyšší, porostly jsouce hustou směsicí lesů. Po řece dolů viděti New York, Jersey City, Weehawken a Hoboken, a z toho Bábelu vynikají kopule World's Office, Post Office, New York Life Insurance Building, Flat-iron Building . . . sem blíž Riverside Park, General Grant's Tomb, Columbia University . . . pak výše Fort Lee, Fort Washington . . .

U Fort Lee počínají »Palisády«, vysoké čedičové skály, táhnoucí se podél břehu asi 15 mil, strmící do výše 60—150 m. z hlubokých tůní Hudsonu a nesoucí na svém širokém a na západ pozvolna se sklánějícím hřbetě širé, tiché porosty a listnaté lesy. Je to vlastní cíl naší nedělní pouti. Až na horu zaveze nás po strmé trati elektrická tramway, a ocitujeme se pojednou v divokém parku, v širé přírodě, tiché, jako opuštěné. V rozlehlých těchto hájích i veliké množství návštěvníků ztratí se jako nepřijemný akt v zátopě archivalní.

New Yorští, pokud neroztrousí se na jiné strany, už ráno uvelebí se v některém stinném zákoutí: přivezou si plátěný stan, jejž rozbijí na trávníku a tráví tu při veselém a mírupleném pikniku celou neděli, oslazovanou dobrým soustem i douškem přiměřeným. Velcí malí válí se v trávě, kterou nehlídá žádný strážník a nikdo nikomu nezapovídá volně tu dýchati: je to sice majetek jakési Associace, ale přes to území pro radost a pohodlí obecenstva. Asi za hodinu dostali jsme se sem, daleko za New York, a přece docela blízko u něho, do čistého venkova a procházíme se volně — hledajíce zas nějakou restauraci.

Kraj, kterým jdeme, připomíná mi bretoňské pobřeží, s jehož vysokých útesů také občas jsou výhledy na širý oceán, kdežto chvílemi noří se cesty do temně zelených stinů listnatých houštin. Zde široký Hudson-River tu a tam se objevuje a na jeho druhém břehu severní konce rostoucího města, mizícího v zeleni rozsáhlých sadů, ještě daleko větších než jest Central Park. Jsou, to tam v dáli Bronx-Park, Van Cortland-Park, Crotona-Park a Pelham Bay Park, jež dohromady měří skoro patnáct čtverečních kilometrů! Vzduch pořád je čistý a obloha modrá a na jejím pozadí obráží se červené domy a zelené ty sady vesele jako barvy některého obrazu Úprkova.

Restaurace, v jejíž zahradě sedíce, vysoko nad řekou, pohlíželi jsme na vábný ten obraz obrovského města, snoubícího se tuto s tichým venkovem, neměla by valné důležitosti ani pro českou veřejnost, ani pro tyto americké chvíle, kdyby v ní nebylo ženského zjevu, který lahev pilsener a sandwiches se šunkou nám přinášeje, docela nic si nás a českého našeho hovoru nevšímal. Byla to stará paní, sama hostinská a sotva několika slabikami odpovídala po anglicku na některé otázky. Přes to nějak mne poutala ta její tvář, ustarana, trochu apatická; nevěděl jsem proč, a jako taková nějaká česká matička mi připadala.

V zahradě, visící takořka nad Hudsonem, byli ještě asi tři, čtyři hosté, a pásl se kůň vedle kočárku, na němž přijela už ráno jakási rodina, teď po lesích někde se potulující. V hostinském baru, jehož dveře na dvůr a do zahrady vedoucí byly otevřeny, bylo hlučněji.

Sedíme chvíli a pan Brodský, jehož mermomocí musil jsem býti hostem, šel platit.

. . . Byla to opravdu Češka, ta stará paní.

»Proč jste se nehlásila k nám?« ptal jsem se naivně, maje za to, že kde dva krajané za mořem se sejdou, musí sobě padnouti do náruči.

»A nač, prosím vás,« odpovídala paní hostinská lhostejně. »Jsem z Čech už přes třicet let a odvykla jsem. Kdyby můj muž to někdy na mne neprozradil, jako panu Brodskému, ani bych si snad sama na to nevzpomněla.«

Bylo v těchto slovech mnoho trpkosti, plynoucí snad z té třicetileté práce v cizím kraji, trpkosti z únavy a lhostejnosti k tomu kraji, který kdysi vyhnal ji do toho zámoří, v němž nekvetou vždycky samé růže . . . A přece jen vřele tiskla nám ruku, když jsme odcházeli. Její čeština zněla tvrdě a skřípala, jako když kolo se otáčí kolem rezivé nápravy.

Asi podobně mluvil také starý pan učitel v české katolické škole v St. Louisu, leda že jeho česká řeč stálým cvikem byla docela plynná, čistá, jen tu a tam promísena nějakým well neb all right. »Co bych dělal v Čechách?« povídal na moji otázku, také s přídechem trpkosti, »příbuzných tam už nemám, všecko to za těch čtyřicet let pomřelo, a známých teprve ne.« A mávnul rukou, a v tom gestu bylo nekonečně mnoho divného, snad ani neuvědomělého smutku. Srdce se mi sevřelo, když jsem pomyslil, že může někdo už nikdy nechtít viděti tu starou ubohou vlast. Ale také on, starý pan učitel, vřele mi tiskl ruku, srdečně mne vítal, mě, naprosto neznámého, jemu cizího, o němž věděl, že setkává se s ním poprve i naposled, velmi přátelsky se ke mně měl — jenom proto, že jsem jeho krajanem, že jsem z Čech, těch dalekých, na něž už nevzpomíná, na něž však přece ještě nezapomněl. —

Bloudíme pak po lesích, v nichž roztroušena řada osad jako Edgewater, kde jsme přistáli, Fort Lee, Linwood nebo Coyterville, Englewood a Little Ferry, kde prý žije na nějakých 200 Čechů, ač jinak Čechové v těchto končinách New Yorského okolí jsou vzácni.

Čímž není řečeno, že bys tuto před Čechem byl bezpečen, neboť vracejíce se z procházky lesem a stavujíce se na novou sklenici plzeňského, setkáváme se v baru s novým krajanem, panem Výborným a jeho chotí. »Co se divíte,« vykládal bodrý ten muž, »tady máte Čechů! Až běda! Sešel se tady jednou Němec s Čechem a s bídou komolil několik českých slov. ‚A to se nestydíš, povídá mu jeden jeho krajan, také Němec, už třicet let jsi v Americe a neumíš ještě česky?'«

A všichni jsme se smáli té anekdotě, ku které se připojilo ještě několik dokladů o rozšířenosti českého živlu v americkém soustátí. Dokladů ovšem podobně žertovných, z nichž nelze pro význam a váhu Čechů v Americe vyvozovati docela nic.

Jsou venkoncem dobří a bodří lidé, Češi v Americe usedlí a bez rozpaku můžeš těm poctivcům se svěřiti. Ale pozor před krajany, kteří právě z Čech přišli a nejsou ještě »vyprubovaní«. Než se naděješ, přilepí se ti nějaký takový šantala na šos, zná tvoje známé a přátely, zná důkladně poměry, po nichž tobě se stýská, a tak se ti vkrade v důvěru, že v té zámořské dáli div si s ním nepřipíjíš. Ale za krátko buď dojdou zprávy z Evropy neb vraceje se zviš, že ten člověk z Prahy utek, že třeba falšoval směnky a kde koho vodil za nos v Čechách právě tak jako tebe v Americe. Ještě k tomu píše on svým milým do Čech nebo dokonce novinám, jak se s tebou setkal a dobře bavil a staneš se v milé vlasti pojednou »populárním« tak jako on.

»Já o vás ondyno četl v novinách,« řekne ti kde kdo, »počkejte, co pak to bylo, . . . ano, vy jste se setkal v Americe s tím . . . tento . . .!« A doloží ostatek významným posuňkem. Děkuji pěkně za takovou slávu.

Celé odpoledne jsme se tak s přítelem Brodským potulovali líbezným krajem a vzduchem polo mořským, polo lesním. Oceán je odtud pár kroků a jeho větry provívají celé toto širé mraveniště lidí, v němž nebylo by lze vydržeti, kdyby nebylo veliké té zásobárny zdravé, čisté atmosféry v přímém sousedství.

Celé hodiny šli jsme po břehu zpět k Edgewateru, odkudž opět po ferry na druhý břeh. Není tu třeba jízdního řádu, asi tak jako po pražských tramwayích nebudeš jezdit s hodinovým programem. Ale ani tak dlouho jako na pražskou káru nemusíš tady čekati — velké město nesneslo by naši loudavosti.

Tak pojednou ocitujeme se přes krásný River side Park zas ve středu New Yorku a v nejrušnějších jeho částech.

Skončili jsme pak tu procházku v čínské čtvrti Now Yorské a v čínském restaurantu pyšně »Delmonico« zvaném, v Pell streetu a jedli tam čínskými hůlkami Chicken Chop Suly, Mushroom Chop Suly a ovoce Golden Limes a Ginger, jichž čínská jména z jídelního lístku podle těch čínských písmenek, čárek a žebříčků nelze reprodukovati. Prý dámy často navštěvují tyto restauranty, snad pro to koření, kterým jídla jsou učiněna nevím zdali víc nebo méně zážívnými. Je to všecko rozkrájeno na dlouhé nudle, jako bys jedl samé provázky a jen čaj je výtečný pro jazyk zmlsaný pražskými taliany, polákem s cibulí neb řetkvičkami.

V deset hodin večer, kdy jsme se vraceli do svých domovů, bylo na ulicích New Yorských jako ve dne, ba ještě veseleji než ve dne. Tramwaye a vlaky povýšených drah hučely a zvonily na ulicích a avenuích, v Alhambra baru v ulici čtrnácté bylo veseleji než ve dne, a teplý vzduch rozpaloval krev beztoho už za dne dost horkou. Co byla proti tomuhle ruchu naše nevinoučká procházka hájem a lesem, na skaliskách podél břehu Hudson-Riveru!

ADOLF VELHARTICKÝ.

Pomsta valkyry.

Rek Olof si vyjel do lesů kdys
a zbraň jeho jak slunce plála,
sloup modrého dechu spěl do oblak
a ve květech rosa se smála.

Hnal temným se lesem jak rudý blesk,
když jezero před sebou zočil,
v něm devět se panen koupalo
a Olof hned s oře skočil.

A na břehu devět košil zřel,
ty z bílých per labutích byly
a panny se v jezeře koupaly
a bílou zář do šera síly.

A česaly panny zlatý svůj vlas
a divokou píseň si pěly;
jak čarem tu Olof zmámený stál,
ty zpěvy tak příšerně zněly!

A díval se na ženy a na háv jich zas,
to valkyry! cosi mu dělo,
a velikou touhou mu ve ňadrech
se rekovné srdce v ráz chvělo.

— Já za ženu musím mít' valkyru,
to dlouho jsem v duši své choval!
Tak Olof si řek' a košili, pás,
pod balvany mohutné schoval.

Pak mocně zadul ve zlatý svůj roh
a zděšeně vykřikly víly,
ku břehu prchly a košile
je v labutě změnily v chvíli.

Labutí osm se vzneslo nad les,
a na břehu valkyra stená,
tu uchopil Olof a na kůň ji zved':
— Ó utiš se, má budeš žena!

A odvez' ji s sebou ve zlatý svůj dům
a valkyra žalostí němá,
pro Olofa lásku a laskavost
ni pohledu jednoho nemá.

Miloval Olof ji šíleně tak
a líbal jí zářící vlasy
a ohnivým polibkem vyssával
ji slzy svítící v řasy.

Tu láska přemohla valkyru,
jí ledové srdce zkvetlo,
a na chvíli v temné duši své
to hřejivé hostila světlo.

Však minul ten čas a valkyra zas
jí procitla v divoké duši,
a nenávist dmula ji bělostnou hruď,
a záští jen srdce jí buší.

Teď tajemné runy se jala číst'
za bouří a divokých nocí,
co Olof sám nechtěl jí vyjevit,
to zvěděti musila mocí.

A zvěděla posléz, ó jaký ples!
háv labutí v lese že skrytý,
na jezeře, v kterém se koupala,
jsou runami měsíční svity.

Je zbádala všechny a s jásotem
hned k balvanům ohromným pílí,
tam divokou píseň si zazpívá,
a norny jí slabou páž síli.

Již košili třímá a tajemný pás,
jenž vládkyní činí ji všeho,
a v divoké, omamné radosti
teď zatouží po krvi jeho.

Chce zkázu zříť Olofa, který dal
jí valkýře potupné věno,
jenž na lože poutal ji násilně
a sladce ji nazýval: ženo!

A Sigrun již bouřila ve mracích,
ji blažilo dunění hromu,
a pomstou se zachvěla vítězně,
když k Olofa sestoupla domu.

A zamávla pásem a ze mraků v ráz
sta blesků tak plamenných sjelo,
dům — obrovská pochodeň — plápolal,
a nebe se krvavě rdělo.

A nocí zněl křik a plamenů syk,
a Sigrun se rozkoší chvěla,
jak v plamenech stála tu vítězná,
svou příšernou píseň zas pěla:

— Žel tomu, kdo zmocní se valkyry,
ten zhoubný osud sám kuje,
jen pomstu zná panenská valkyra
a nikdy nemiluje!

Tak zapěla Sigrun a vzletěla
a bouřila krvavým mrakem,
do Walhaly létla, kde čekaly
ji sestry se zářícím zrakem.

FELIX TEVER:

Mezi břehy.

(Pokračování.)

ha, nebo takové tlusté kvočny, matky desíti dětí. Ty myslí, že je ctností přikutálet na svět deset balíků, tak ošklivých jako jsou samy. A myslí, že je všechno posvěceno tou sedmou svátostí. Každá ohyzdnost!«

»Hle, jak odvážně přiznává barvu, není pokrytecká,« pomyslila si Iza a ustála hladiti čelo Lindino.

»Hlaď, hlaď.«

Téměř neuvědoměle sevřely se Iziny prsty v dlaň. Jakoby se měla něčím přehoupnout dotýkáním se té ženy, která si ani nebrala práci, zakrýti licoměrnými slovy své názory. A názory její vlastní byly sice otřeseny odbojnými myšlenkami — ale nedotknuty činem. Ucítila hrdost nedotknuté ženy vůči hříšnici. A spadl na ni pocit, že učinila první ústupek, že se zříká zděděného, výchovou vštípeného.

»No tak hlaď, budu ti ještě povídat.«

»Už nemohu, jsem unavena, chci jít spat!« řekla výsostně a chladně.

V několika dnech, jež trávily v Drážďanech (byly to prázdniny Barochové), seznala Iza, že okruh zájmů družky její jest valně zúžený. Podjarní, v modrém vzduchu plující krajiny, do kterých každodenně vyjížděly, zůstavovaly Lindu tak lhostejnou, jako umělecké památky města. Toliko výkladní skříně hlavních ulic ji zajímaly.

»Půjdeme přec do obrazárny, Lindo?«

»K čemu?«

»K čemu se do obrazárny chodí.«

»Och!« odhrnula pohrdlivě rty. »Jsou tam samé staré obrazy. — Samé Madonny, vidíš jednu a jako bys jich viděla dvacet. Nikdo tam již nechodí, leda staré panny, Angličanky, třepetají se tam radostí, chudáci, nemají jiné, a vzdychají: »Oh beautiful.« A ještě také mladé párky tam chodí, ale ne aby se dívaly po pitomých obrazech. Usednou na lavičky a dávají si za Baedekrem hubičky. — A co my bychom tam dělaly?«

Vyznamenávala se pohrdlivou lhostejností k umění i přírodě. Nebyla s to rozeznati jemné odstíny barev ani tvarů, jen v tonech je rozeznávala. Do jemného, jen v dechu zmírajícího zvuku, studovala za Izina doprovodu písně ke koncertu určené. V hodině studia spadla s ní obvyklá, cynická ledabylost. Stávala se vážnou, opravdovou a jakoby se v ní byl probudil nějaký šestý smysl, tak jemně porozuměla hudební myšlence i slovu ji podkládajícímu. Do nejmenších odstínů chtěla též míti vypracovaný Izin doprovod. Mimo tyto doprovody nestarala se však nijak o připravený program, jímž se začátečnice chtěla uvésti obecenstvu. V několika málo dnech seznala tato do jaké podřízené úlohy ji vtěsnává zpěvačka. Mezi čtyřmi stěnami byla sice důvěrnicí, to jest jakousi bezbarvou deskou, přijímající na sebe odlesky všech pocitů, rozmarů i vášnivého erotického horování druhé. V mužské společnosti, kterou se pěvkyně dovedla obklopiti ve všech koutech zeměkoule, hrála úlohu opuštěného kuřete, jež Linda zadechovala teplotou své protektorské dobroty. V každém vztahu, jímž by se byla chtěla osvoboditi z nadvlády, jímž by byla chtěla vybojovati svůj vlastní prostor k volnému výdechu, ucítila, že se dovede Barochová všude rozprostříti, že pro sebe spotřebuje všechen vzduch, všechno místo. Barochova trpěla Izu kolem sebe, jakoby ji ani nepotřebovala, dívala se na ni klidně bez závisti, ale neměla nikdy času starati se o to, co se děje v nitru potlačené, vzpírající se a mlčelivé její bytosti.

Den koncertu se blížil. Se sevřeným srdcem četla Iza své jméno na nárožních plakátech. V té době všechny předměty ji obklopující jakoby pozbývaly hutnosti. Počínala viděti vše jako pod mlhou. Jen myšlenka, že co nejdříve vystoupí, že tím buď vypluje nad plošinu života, nebo se potopí pod ní do ztracených hlubin nepatrnosti, trčela jí v hlavě jako zaražený hřeb. Jen v hodinách nepřítomnosti Lindiny používala klavíru, umístěného v pokoji této. Motivy hraných kusů šuměly jí do unavenosti ve sluchu. Prsty její hrávaly i v noci po přikrývce jejího lože některé z těžkých passáží. Spávala málo, trhaně, z nepokojného spánku jakoby ji vytřásly železné pěsti kladoucí se na její ramena a v sotva probuzeném vědomí vídala se fosforečným světlem do příkrosti osvětlena na podiu, před zraky tisíců, bez oživujícího ohně odvahy v prsou. Všechny nehody vmetené jí zlým duchem jejího osudu do cesty, objevily se v těchto chvílích před zrakem jejím. I to nejnemožnější zlo, jakoby jen na ni čekalo. Třesoucí se, vyplašená do nehorázných strachů, choulila se do polštářů. Toliko rozmysl, trůnící jako chabý král nad těmito děsivými stavy duše, jí našeptal, že toto vše jsou zase porušené čivy, slabé čivy, nervosita získaná tehdy, když

se mořila hladem, aby se mohla šatiti a vystupovati jako vznešená slečna.

A nastaly zase staré, stokráte opakované otázky. Což nebyla lepší jiných? Nadanější jiných? Což nebyla ctižádost její oprávněna? Což se nenamáhala až do úpadu, aby se vymanila ze služebného postavení k tomu hloupému, daleko pod ní stojícímu davu?

Jako žhavá láva převalovaly se pocity a myšlenky jejím nitrem v tom nočním tichu, plněném hlubokým, i ve spaní rozkošnickým oddechováním Barochové, spící ve vedlejším pokoji. Tam ta robustní a zdravá spala. Nenáviděla ji v této chvíli, nenáviděla i sebe. Proč neměla sílu urvati se její nadvládě? Proč neměla sílu, zkrušiti její hrubou blahovolnost ostrým slovem, její vyzývavé se uplatňování poukázáním ke svým lepším mravům, ku svému nepoměrně vyššímu vzdělání? Proč se bála potyčky s Barochovou před houfcem jejích ctitelů? Protože cítila, že by byla Barochová s to bojovati nejhrubší zbraní, takovým společenským palcátem, který se příčil jejímu vkusu. — A zase to byl její vkus, jemnou spletí podrážděných čivů podporovaný vkus, štítící se každé hrubší linie životního boje.

V těchto nočních hodinách, v unavenosti svých představ vzpomněla si pojednou na Trylba. Měkce, jako pohlazení přátelské ruky, položila se jí vzpomínka na duši — cítila, že on jediný jí rozuměl. S jeho obrazem pod zavřenými víčky přesunula se z útrap nočních chmůr v bezvědomí spánku.

Den před koncertem neodcházela od své němé klaviatury, provázející ji na cesty. Cvičila techniku svých skladeb, nedbajíc únavy.

»Co to stále robíš? Je to už k zblbnutí,« vyjela na ni Barochová.

»Je to nudné, ale potřebné. Klavírní technika je tyran.«

»A tou nudou ti z toho šotek unikne.«

»Jaký?«

Barochová svraštila obočí. »Démon, který nás chytí a kterým my chytíme druhé.« Zamyslila se, prošla se rychle pokojem.

»Nech toho teď, musíš mi v něčem pomoci.« Strhla lzu od němé klaviatury, otázala se jí, umí-li pravopisně psáti. Věta o démonu, která se jí na jazyku namanula, utvrdila v ní záměr mžikem vzniklý, v následující půlhodině provedený.

Pomocí Izina správného pravopisu i slohu skládala Barochová referát o budoucím svém koncertě.

»Zašlu jej novináři, svému příteli. Hlupáci, nerozumí mému umění; ač mne chválí, přece nerozumí: nedívají se na ně tak, jak si toho přeji!«

Každého svého nepatrného nápadu dovedla takto použíti k rozšíření záře kolem své postavy. Iza si jen ujasnila, jak nízkými prostředky je vydlážděna cesta, vedoucí k její slávě.

* * *

Koncertní síň byla druhého dne naplněna až do posledních míst. Koncert Lindy Barochové byl poslední zimního období. Štěstí Lindě přálo, po několika slunných dnech nastalo pochmurné počasí, jakoby se vracela zima. Obecenstvo hrnulo se za sychravého nedělního večera poslechnouti zpěvačku již tolikerými úspěchy známou.

O čem Iza tak dlouho snila, čeho se poslední dobou tak chorobně obávala, nadešlo. Vystoupila poprvé ve svém životě na podium, přešla je jak v bezvědomí, seděla u klavíru nechápajíc v této chvíli dobře, jak se k němu dostala. Z počátečního ztrnutí probudil ji tichý lidský hlas. Mladý konservatorista, mající jí obraceti listy, zašeptal dobromyslně saskou svou němčinou: »Jen nemit strach, slečno, jste bledá, vzmužte se a pohlédněte do publika. Sál je přeplněn, bude to krásný večer. Tlačí-li se obecenstvo, bývá vždycky nakloněno k tleskání.«

Uposlechla jeho rady, pohlédla plaše do obecenstva — postřehla toliko celistvý obraz, nerozeznávajíc jednotlivostí. Přízemí bylo jako lán země s rozkládajícími se černými skvrnami, vedle nichž se v sladkých pastellových tonech roztékaly jemně růžové, bílé, modravé a fialové skupiny, nad něž sem tam v nádherném jasu vynikala rudost jako nejvyšší pronikavý zvuk v stupnici barev. Černé skvrny byly oděvy mužů, barevné, jasné tony tvořily damské úbory. Tento pohled ji do jisté míry upokojil: viděla jen sladce rozteklé barvy, jakoby byla pohlédla na velký záhon, na němž z černé země vypučely záhony květů — tu celý chumáč na jedno místo vtěsnaný, tu i tam jednotlivý květ. (Pokračování.)

R. J. KRONBAUER:

Snoubenci „Umělecké lóže.“

Román

(Pokračování.)

le vítězem přece jenom zůstal, kdyby i byl padl« — řekla Emma spíše pro sebe. Zdálo se, jakoby nechtěla odporovat, nýbrž jakoby chtěla sebe samu dotvrditi ve své víře. Troskovický pohlédl v tu chvíli na její tvář a pozoroval, že už není tak vyjasněna. V jejích očích jakoby ulehl smutek nad tím, že trhá její illuse.

»Nejednáš moudře,« napomenul se Troskovický, »že svým odporem vzbuzuješ zdání, jakobys byl praprosaický a všední tvor.«

»Reprodukuju, slečno, jenom názory těch,« řekl Troskovický, aby se před ní očistil, »kteří s Fričem přicházejí do častějšího styku a lépe ho znají než já — mně ani ve snu nenapadlo, abych trhal nimbus, jímž hlava jeho je opředena. Dovolila jste mně, abych vás vyprovázel a je mně velice líto, že jsem ve vás vyvolal svými poznámkami nepříjemné pocity.«

»Vidíte . . . pak je vám divno, že je Frič pessimistou,« vyčítavě řekla Emma . . . »pozastavujete se nad tím, co řekl o družině, která je mu nejbližší, poněvadž má stejné tužby a cíle, a sám pravíte, že právě ona pohlíží na něho s jakousi posměšnou útrpností. Pravda, vy jste slova toho nevyřkl, ale jistě jste se mu vyhnul ze šetrnosti vůči mně.«

»Slečno . . . řekla jste pravdu . . .« obrátil Troskovický, jenž poznal, že se z kličky nevyvine jinak, než naprostou kapitulací.

»Slyším pořád ještě jeho hlas, když hovořil o vadách a slabostech společnosti, kterou svět považuje za dokonalou a nad ostatní smrtelníky povznesenou. Lidé závidí všechno na světě — i čistotu duše. Nemám ještě mnoho zkušeností, v Praze jsem žila takřka neznáma a ukryta, ale hned při prvním svém kroku do víru života jsem leccos pozorovala, čemu právě v tuto chvíli začínám rozuměti. Chodila jsem na zkoušky do divadla a poznala tam hrstku lidí nejrůznějšího stavu a povolání. Nejsou to vlastně herci — jsou to ochotníci, kteří celý den úsilovně pracují a večer pospíchají do divadla, jemuž věnují se s opravdovým zápalem. Myslím, že za svoje výkony nejsou ani honorováni — ale pro divadlo jenom žijí a jsou nejšťastnější, mohou-li si zahráti hodně vděčnou roli. Jsou to lidé mladí, veselí a bezstarostní. Mezi nimi je mladý muž, malíř, jenž se liší od všech ostatních. Nikdy nejde po divadle do hostince, a všichni marně usilují o to, aby ho tam aspoň jednou dostali. Po divadle čekává na něho stará jeho matička, a já viděla, jak k ní letí a jak něžně a láskyplně se k ní chová. Je to dělník, ale mnohému intelligentu by mohl býti vzorem. Kniha je jeho největší rozkoší a samota nejspolehlivější společnicí. A víte, co jsem vypozorovala? Záviděli mu jeho lásku ke knihám, záviděli mu smysl pro spořádaný život. Na nikom si tak vytrvale nebrousili svůj mnohdy dost neotesaný vtip, jako právě na něm. Smáli se všemu, co jim vlastně mělo imponovati — posmívali se i tomu, že lne s takovou dětskou láskou ku své matičce, a smíchem až sebou na židlích pohazovali, když necudná poznámka zrumněnila jeho obličej. Vy jistě mně rozumíte, proč jsem se zmínila o těchto svých dojmech a zkušenostech. Světu není příjemno příliš z blízka pozorovati takové vzácné bytosti. Posměchem a nevážností snaží se ohlušiti jenom svoje vlastní svědomí.«

»Škoda, slečno, že přicházíte do styku s lidmi, kde se obohacujete takovými zkušenostmi,« řekl Troskovický, kterého zrovna píchla zmínka o necudných poznámkách. A v duchu si řekl: »Ten starý Frič měl přece jenom ve mnohém pravdu.«

»Nechtěla jsem lidem těm nikterak ublížiti — mají své slabosti, pravda, ale nejsou zli, nejsou zlomyslní a nejsou konečně nebezpeční. Je však mezi nimi člověk, jenž nad ně nesmírně vyniká, a to je znepokojuje. Nemají tolik síly, aby se mu vyrovnali, a to je mrzí. Takovým asi zjevem, daleko ovšem zajímavějším a originelnějším a jinak vyspělým, je Frič ve společnosti vůbec. Kdyby ten malíř měl jeho výmluvnost a kdyby byl jinak podepřen, dost možná, že by kolegům leckdy přednesl epištolu, která by je velice pálila. Je přece nevyhnutelno, aby takoví lidé všude byli, aby všude byl zjev, jenž ostatním imponuje. Dobře to jednou řekl herec Vajcr. Když si mladého muže do sytosti nadobírali, prohodil suše poznámku: ‚Vy jste všichni herci — dejme tomu, že jimi jste . . . ale on je člověk.‘«

»Vajcr . . . « pousmál se Troskovický . . . »to je velké dítě, jenž se také nehodí tam, kam ho osud zavál. Ten přece není a nemůže býti žádnou autoritou . . . Sám na sebe měl v první řadě pamatovati, aby se z něho stal člověk. Co si mám o něm myslet, slyším-li o něm, že to dotáhl na advokátního písaře?«

»Mýlíte se,« rozhodně odporovala Emma — »Vajcr je mužem vzácné povahy. To je pravý, to je celý člověk, třeba svou hereckou kariéru nechvalně skončil. Pravda, je to podivín, je to skutečný pavouk, jak mu všeobecně říkají, ale je muž ryzího, zlatého srdce. Zasadili mu smrtelnou ránu brněnští, kteří prosadili jeho odstranění ze společnosti proto, poněvadž se jim zdál býti příliš stereotypní. Obor jeho nebyl ovšem obsáhlý, ale v komice jeho je mnoho samorostlého a neodolatelného. Viděla jsem ho několikráte na jevišti a myslím, že v nejlepších jeho rolích, v kusech Tylových. Kartáček v Bankrotáři, zeman Bonifác v Jiříkově vidění a Kalafuna ve Strakonickém dudákovi jsou jeho zamilované postavy, ve kterých se také obecenstvu nesmírně líbí. Vajcr působí jenom svou hrou . . . líčení a kostymy jsou u něho něčím naprosto vedlejším a podřadným. V jeho chování i na jevišti je něco plachého a nesmělého, celý jeho zevnějšek prozrazuje člověka nevtíravého a skromného. Na scénu se plíží jako stín — v jeho pohledech a ve mluvě je ustavičně pozorovat jeho přitrpklý názor o světě. Ironií je prosáknut celý jeho zevnějšek a každý jeho projev. Všechno je neohrabané, v pravém toho slova smyslu drastické, nevybroušené a nevytříbené, je to humor zvláštní, nestrhující ke smíchu na ráz, na první poslech — humor jaksi zatížený, zastřený, ale právě touto svou zdrženlivostí appartní a duši ve zvláštní, divný smích rozehrávající. Jeho zjev a jeho chování se právě nezamlouvá . . . Vajcr je zkrátka podivín a někdy až nevlídný mrzout. Za scénou a v garderobách chodí se sklopenou hlavou a málokdy s kým promluví. Při tom všechno pozoruje pronikavýma svýma očima, jež mne upoutaly svou zádumčivostí. Myslím, že žije ve velice trudných a stísněných poměrech. Bydlí se svou rodinou kdesi na konci Košíř v malém pokojíčku s kuchyňkou. Tuhle si herci o něm vypravovali a tu jsem slyšela, že si všeho všudy vydělá měsíčně asi sedmdesát zlatých. Polovičku dostává za opisování, druhou béře z divadla.«

»To přece není možné, aby herec s takovým repertoirem, starý, routinovaný kozák dostával takovou almužnu,« žasl Troskovický.

»Je to možné, poněvadž je to pravda,« klidným hlasem tvrdila Emma. »Divadélko je v začátcích a hraje se v něm pouze dvakráte týdně. Herec Kubík začal hráti divadlo bez herců, bez garderoby a — bez publika. Do začátku dostal jenom budovu s jevištěm a hledištěm — všechno ostatní si musel sám opatřit. K podniku byla všeobecná nedůvěra a do divadla z počátku nikdo nechodil. Nebylo peněz na to nejnutnější a proto nezbylo jiné pomoci, než hráti divadlo s lidmi, kteří za svou hru nežádají honoráře. Představte si, jak to z počátku vypadalo. Byla tu trojice mladých mužů, kteří divadlu svou všestranností výdatně prospívali. Byli to salonní komikové Inneman, Kovář a Šváb, kteří si na živobytí vydělávali pohostinskými hrami zejména na venkově a smíchovskému podnikateli vypomáhali z počátku docela zadarmo. Vedle Vajcra byl tu ještě komik Vilhelm, jenž byl v té době hlavním sloupem smíchovského divadla. Jeho osud podoba se ve mnohém Vajcrovu. Vilhelm je jako herec daleko všestrannější a oblíbenější. Je to výborný karakterní komik a dobrý operetní zpěvák. Humoristični otcové jsou parádními jeho kousky, nejznamenitější jeho figurou je titulní role v kuse ‚Izák Lévi aneb ‚Věrné srdce židovské'. Nedavno viděla jsem ho v roli, která ho učinila na Smíchově nesmírně populárním. Snad jste o tom také slyšel, jaké furore dělá v operetce ‚Chce k opeře', v níž hraje mladého žida, jenž chce býti mermomocí operním zpěvákem. Vilhelm si sám upravil z různých oper hudbu, složil a zkomponoval kuplety a kousek měl hlavně jeho zásluhou tak ohromný úspěch, že bylo divadlo po každé vyprodáno.«

»Když Kubík začal, neměl v garderobě jediného pořádného kousku. Ke každému kusu se kostymy musely teprve shánětí. Sama jsem viděla, jak Kubík přinesl odkudsi pytel, v němž byla namačkána garderoba pro kus, jenž měl hlavně chytiti svou výpravou. To byly staré, odřené a roztrhané hadry, které štítili se herci vzíti do rukou. Do šatny přišel náhodou žid, vetešník, jenž hercům menší requisity opatřovával za nepatrný peníz. Inneman vzal žida za ruku, vedl jej ke hromadě kostymů, vysypaných z pytle, a ptal se ho, zač by celý ten krám koupil. Žid si prohlédl kousek za kouskem a řekl: ‚Bůh je můj svědek — za tohle nemohu dáti více než osmdesát krejcarů.'«

»A stal se div . . . lidé začali si pomaloučku divadélko oblibovat a začali chodit do divadla. Většina herců byla ovšem rekrutována z ochotníků, kteří uchytili se spíše svým mládím a svým nadšením pro divadlo než svým uměním. Proto konají se zkoušky pozdě večer — v osm hodin se začíná a někdy až o půlnoci se končí.«

»A to všechno se děje takřka v Praze — aspoň na její nejbližší periferii . . tady je nejlépe vidět, jak jsme ještě malí a ubozí. Smíchov je přece jenom velké, bohaté a lidnaté město a v otázce divadelní je na tom nepoměrně hůře než leckteré naše krajinské město. To bych věru ani věřiti nemohl, kdybyste to nevypravovala na základě svých zkušeností,« žasl Troskovický, jenž s neobyčejným zájmem sledoval hovor Emmin, jež vypravovala vše prostinkým, milým hlasem.

»Teď si ještě jenom na divadlo hrajou,« pokračovala Emma . . . »ale uvidíte, že se z toho divadélka jednou něco vyvine. Ráda, věřte, vzpomínám na chvilky, jež jsem s těmi lidmi prožila. Mohu říci, že jsem k některým z nich zrovna přilnula právě jenom pro to jejich divadelní nadšení. Přezírám úplně jejich chyby a slabosti . . . mám teď na mysli jenom herce. A myslím, že leckterý z nich se probije k úspěchům a ke slušné divadelní existenci. Všechno je tam chudičké a ubohé, a nejubožejší jsou vlastně herci. Myslím ty, kteří nemají žádného jiného vedlejšího povolání. Třeba se hrálo jenom dvakráte, vlastně třikráte týdně — v neděli hraje se nyní dvakráte — musejí přece jenom divadlu věnovati hodně mnoho času. Není divu, že nemají na zbyt a že není někdy ani na večeři. Garderoba pánů činívá někdy dojem kuchyně. Vaří se tu čaj, někdy polévka, pekou se kaštany a velmi často i brambory. Jaktěživa jsem neviděla jísti s takovou chutí jako zde. V divadle se ovšem netopí — netopí se ani v garderobách, a všude je zima zrovna polární. Herci sehnali někde ohromný kožich, do kterého se zabalují ti, kdo mají na scéně delší výstup. Někdy bývá na herce roztomilá podívaná . . . po jevišti poskakují, aby nohy tolik nezábly, mnou si ruce a při tom jim zuby cvakají a rty modrají.«

»Kdyby tohle slyšel Frič,« zvolal Troskovický . . . »to by byla jeho výstraha vyzněla ještě důrazněji. Nevím, nevím, slečno, budete-li míti z tohoto účinkování nějaký prospěch.«

»Také jsem o tom už přemýšlela — ale jednu velikou výhodu to pro mne přece má. Mnoho toho ovšem ještě neumím a musím býti jenom povděčna tomu, že si mohu zahráti lepší a větší roli. Je to přece jenom dobrá škola, na jevišti trochu zdomácním a získám, když nic jiného, aspoň to, že si první pokusy odbudu před obecenstvem, jež není ani vybíravé ani namlsané.«

»Kterou roli budete hrát v nejbližších dnech?« ptal se živě Troskovický.

»Zítra máme první zkoušku na Birchpfeifferiádu ‚Město a vesnice'. Vajcr si kus zvolil ku svému benefičnímu představení a požádal, aby hlavní role byla přidělena mně. Ještě se nic podobného nestalo, aby se Vajcr staral o obsazení — a vzbudilo to nemalou pozornost, že si vyvolil zrovna mne, ač jsem pouhá a nezkušená začátečnice. Poslali mne k němu, abych mu poděkovala za to, že jeho zásluhou dostala jsem roli, o kterou se ucházelo několik hereček již routinovaných a na různých pražských scénách známých a oblíbených. Pěkná role se totiž vždy snadno obsadí . . . v Praze žije několik mladých kandidátek dramatické kariéry, které se stále nabízejí a čekají jen na vhodnou příležitost, aby si mohly zaparadovat ve veliké roli. Vajcr byl uveden mou pozorností v největší rozpaky. Po svém zvyku zkroutil tělo, zatočil stranou hlavu a řekl: ‚Myslím, že pochodíme dobře oba . . . já nikdy ku svému benefičnímu představení nezvu a měl bych jistě prázdné divadlo. Udělal jsem to, slečno, z pouhého sobectví, že jsem upozornil na to, aby vám dali roli Mařenky. Vy máte v sobě divadelní magnet. Role je pro vás jako stvořena a myslím, že vám padne na tělo. Vy kus neznáte, že ne? Je to hezounká, vděčná role . . . Mařenka je naivní, trochu sentimentální venkovská dívka, z které se stane paní professorová. Manžel začne třeštit, opíjí se — ale konečně ho Mařenka svou krásou a svou povahou umoudří, opustí spolu město a odstěhují se na venek, kde spolu budou žíti krásný a šťastný život.'«

»Herci sbíhali se ze všech stran a pozorovali nás s udivenými obličeji. Tolik slov prý Vajcr mimo jeviště v jednom dechu ještě nepromluvil. To vite, že jsem musela k vůli tomu vyposlechnout celou haldu všelijakých vtipů.«

»To je chasa . . . tihle herci,« poznamenal skoro podrážděným hlasem Troskovický.

»Prozatím se o svou budoucnost nestarám — pilně studuju, budu tam nějaký čas hrát a pochodím-li dobře, budu si hledat cestičku jinam. Panu Kubíkovi jsem se nějak zvlášť zalíbila. Po prvním představení si mne zavolal a řekl: ‚Slečno . . . publikum se do vás hned na poprvé zamilovalo. Máte sympatický hlas — máte zevnějšek, s kterým se u divadla všechno vyhrává. Povídal Vilhelm, že jste ženská, na kterou bude co nevidět před divadlem čekat kočár.'«

»Tohle jste měla, slečno, říci panu Fričovi,« prohodil kousavě Troskovický . . »to byste se byla podívala, jak by byl spráskl rukama.«

»Co pak je to něco zlého?« podivila se Emma a v jejím pohledu zračil se opravdový, naivní úžas.

»Jak pak ne,« rozohňoval se Troskovický . . . »to je poznámka velice impertinentní a divím se, že mohl něco takového říci právě Vilhelm . . . starý, vážný herec, umělec. Inu . . . je to také asi takový divadelní kostroun, jenž myslí jenom na tyhle věci . . .«

(Pokračování.)

JEDNA ZE STA.

Jedna věž, jediná, která zbyla z řady strážců Starého města Pražského, a jedna ze sta pražských věží, které daly Praze jméno »stověžatá« — trčí dnes osamělá, uvolněná aspoň se tří stran, nad prostranstvím, kde vznikají nové budovy naší doby, vysoké, mnohopatrové domy, ve slohu historisujícím nebo dokonce moderním. Nastala kritická doba pro Prašnou bránu, jde o její uplatnění až její okolí se pozmění, jde o její příští osud.

Není to tak bezvýznamná otázka, jak se bude vyjímati stará věž, když nové stavby těsně k ní přilnou, když s ní budou závoditi co do výšky, a co do výzdoby. Nádherná ukázka bohatě vzkvetlého slohu Vladislavské gotiky uzavírala pohled z Hybernské ulice na Josefské náměstí velmi malebně a účinně.

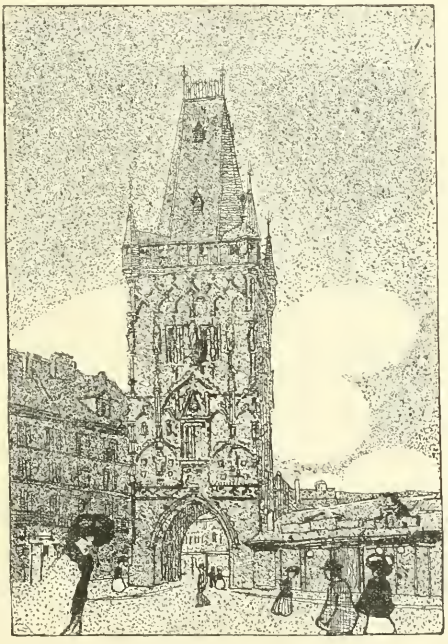

Prašná brána roku 1904. Kreslil V. Brunner.

Převyšovala jak holá průčelí domu banky Eskomptní, tak řadu obloukem položených krámů, a také z vyústění široké třídy na Poříčí byla diváku nejnápadnější stavbou, mohutně vztyčenou nad směsí všedních domů a kasárnických budov, ve své šedé nádheře jako slavobrána v suchoparu denní lopoty.

V tom byl její význam. Ta stará věž pamatovala časy slavné, bývala strážcem královského dvoru, znamením moci českých králů a bohatství města Prahy. Byl to památník, a proto ani nedovedeme si představiti, že by její vzhled směl býti prostší, proto jsme hrdi na přepych kamenných těch soch, svižných sloupků a kružeb a té květeny, která mocné zdivo ze všad obepíná. Středověké umění promlouvalo k lidu četnými symboly; věž chrámu, to byl prst k nebi ukazující, věž hradební, to byl strážce bdělý, obrněný, vyzbrojený, to byla ruka chránící i hrozivě na ven vztyčená. Prašná brána pak zároveň otvírala se jako hlavní vchod do středu Starého města, tudy vedla rovná cesta k radnímu domu.

Nebyla ta stará brána jediná. Staré město Pražské bývalo obehnáno zdí, která se táhla od jedné vody k druhé, to jest: přetínala dlouhým obloukem k Novému městu vypouklým celé prostranství v zátočině Vltavy od břehu k břehu, a to asi z místa, kde nyní ústí most Františka Josefa v Eliščině třídě až k nynější České spořitelně. Byla to zeď obranná, nejen ochranná, byly v ní věže a brány a před ní příkop vodou naplněný. Brány Starého města vedly buď věží, jako právě naše Prašná, nebo mezi dvěma věžemi a bylo jich ve 14. století osm. Počínajíc na jižním břehu Vltavy, u řetězového mostu v Eliščině třídě, byly za sebou brána »za sv. Františkem«, pak v ústí Dlouhé třídy,

pak brána sv. Benedikta, brána »k sv. Ambroži« (to byla naše Prašná), brána Svatohavelská na Můstku, branka v Perlové ulici, brána sv. Martina čili Zderazská a brána sv. Štěpána, kde nyní stojí budova policejního ředitelství. Na břehu Vltavy, asi na pozemku paláce hr. Lažanských, stávala v nároží věž, odtud uhýbala zeď podél toku Vltavy směrem nynějšího nábřeží.

Osm věží hradebních vykazují na rozhraní Starého a Nového města staré půdorysy pražské ještě v 18. století, ale jediná z nich stojí, právě nejkrásnější z nich, naše Prašná brána. Za času Karla IV. říkali tu »k sv. Ambroži«, protože za prostranstvím proti věži stál kostel tohoto světce s klášterem, v těch místech, kde nyní se nachází zemské finanční ředitelství a skladiště.

Karel IV. radoval se z rozkvětu Nového Města, které byl založil, a měl v úmyslu, spojiti tuto novou čtvrť se Starým městem. R. 1367 nařídil, aby byly hradby a brány Starého města sbourány, ale zdá se, že nedošlo na provedení tohoto rozkazu. Snad také byl odvolán, neboť brzy na to je v listinách i v letopisech hojně zmínek jak o hradbách, tak o věžích. V 15. století pak mluví se o bráně »odrané« naproti sv. Ambroži, o staré, neúhledné bráně chatrného zevnějšku. Jiní vykládají si název jinak, jakoby se byla jmenovala brána »od rána«, to jest k ranní čili východní straně obrácená. Nechť tomu jakkoli, jisto jest, že na místě naší krásné a mohutné brány v těch časech stávala branka nevelika a dosti ošumělá.

Tehdy v první polovině 15. století stala se také příhoda, pro bránu tu památná. Pěkně illustruje život tehdejší doby i pražské poměry. Je dosti známá, ale zasluhuje stručné zmínky. Když v Praze vládl velmožný pán Menhard z Hradce, pokusili se přívrženci pana Ptáčka z Pirkštejna, soupeře pana Hradeckého, o dobytí Prahy a vypuzení protivníků.

Dne 29. července roku 1440 v noci vnikl branný houf, asi 300 mužů čítající, stokou zamřížovanou ve zdi Novoměstské do této čtvrti a bral se tiše nejkratší cestou k nejbližší bráně do Starého Města vedoucí. Vedli tuto výpravu dobrodružnou a smělou: Kolda ze Žampachu, Beneš Mokrovouský, Šaf a Svejkar. V městě měli spojence, radní pan Zikmund Sláma z Nezřev byl s nimi srozuměn. I přišli k »odrané« bráně a zaklepali na vrata. Vrátný čili věžný však churavěl, a poslal svoji ženu, aby se zeptala, kdo tu přichází a čeho si žádá. Hlásili se z houfu, že vezou ryby panu Slámovi, a že proto přicházejí tak záhy, ještě v noci, aby ryby nelekly. To nebylo nic divného ani vzácného za onoho času, kdy ryb byla v Čechách veliká hojnost, a žena vrátného již chtěla vrata otevříti a lid vpustiti. Tu však vnuknula ji odvěká vlastnost krásného rodu dcer Eviných, zvědavost, aby se přece dříve podívala okénkem v bráně na ty rybáře. A tu spatřila před vraty valný houfec lidí s halapartnami, sudlicemi, v přilbách a v předních kusech (pancířích), s kůžemi a meči — to nevypadalo jako sousedské poselství! Žena neotevřela, ale spustila lermo, volala na svého muže a ten statečně počal křičeti na poplach. I rozutekli se ozbrojenci, viděvše se prozrazeny, na všecky strany, někteří toutéž cestou skrze stoku z města ven, jiní na Nové Město ku známým, kde se skryli. A Staroměstští klidně směli dospávati.

Malý obrázek z dějin Prašné brány, z časů nepokojných, budiž vystřídán jiným, pestřejším a slavnostnějším. Dne 20. března 1475 položil král Vladislav II. základní kámen k nové bráně na místě »odrané« bašty. Kameník a stavitel Václav dohlížel na stavbu, pak ujal se díla Matouš z Prostějova, bakalář školy u chrámu Týnského, řečený Rejsek. Byl architektem velmi vynikajícím, proslulý kreslíř, jak značí jeho přídomek »rejsek« (od rýsovati). Navrhl bohatou výzdobu průčelní i nádherně sklenuté dva sály v patrech věže. Škoda, že do těchto síní nelze jinak se dostati než po ukrutně strmých, tmavých a špinavých »šnecích« čili schodech točitých, které v 16. století byly v boku věže přistavěny. Dříve vcházelo se z hradu královského přímo do prvního patra chodbou a v budoucnu opět tak má býti, až tu vybudují buď obecní dům nebo české činoherní divadlo.

Nová brána, jak říkali potom, zůstala nedokončena. Král Vladislav vystěhoval se na Hradčany a věž nad bránou byla pokryta prozatímní střechou. R. 1779 dala rada Starého města věž opraviti, a to velmi důkladně. Na rozkaz rady totiž byly osekány a otlučeny rozličné znaky, kresby a kružby, z kamene uměle tesané, aby prý neohrožovaly chodce a zbytečně netížily věž. Kámen již zvětral, tu i tam ulomil se kousek kamenického díla, a tedy zkrátka opatřili věc tak, jak nejlépe rozuměli. Ani je nenapadlo, že lze věž »renovovati«.

Tak stála hrdá věž, bezmála zase »odraná«, s nízkou prejzovou střechou až do roku 1823, když tu nějaký dobrodinec soukromý věnoval na ni hodiny. Dle souhlasu popisovatelů Prahy sloužil tento orloj k nemalé okrase staré věže a také nám jej na obrázcích zvěčnili.

Roku 1879 konečně počaly práce na zachování a znovuzřízení věže, v jejichž síních býval v 18. století uložen střelný prach — patrně to nebylo nikomu na závadu. Odtud pak obdržela věž svoje jméno dodnes užívané. Dle plánů architekta Mockra zřízena nová střecha, a r. 1884 snesen starý prejzový kryt. Nynější střecha, poněkud těžká v tvarech, 21 *m* vysoká, se čtyřmi nárožními vížkami 6 *m* vysokými, podobá se krovu Staroměstské mostecké věže

Zároveň obnovena výzdoba na průčelích věže. Čeští sochaři J. Wildt, L. Šimek, J. Čapek, B. Seeling a J. Strachovský dodali nové sochy andělů, králů českých a postav allegorických. Kružby znova osazeny, zvětralé kameny vyměněny a nyní tyčí se Prašná brána v obnovené krásе své uprostřed moderního města, osamělá, jako pomník z 15. století. Není hradeb, zmizel příkop a zůstala po něm ulice

K. MORSTADT:
PRAŠNÁ BRÁNA ROKU 1830.

Na Příkopech a vůkol vyrostly a porostou ještě domy vysoké, vyšší než stará věž.

Je zachována, již nebude ani ironicky navrhováno, aby pro zjednání práce nezaměstnaným dělníkům byla sbořena, jak se stalo v šedesátých letech, ale — dlužno míti pozor, aby neutrpěla jiným způsobem, aby nebyla zevšad zastavěna a zakryta. Stála by tu pak jako výmluvný protest proti šablonovité banalnosti zmodernisované Prahy, té Prahy, která je tak slavna stavitelskými skvosty z dob dávno zašlých, šťastně na přítomnost přechovanými. *Dr. Fr. X. Harlas.*

— Kienzlův »Evangelista«. Skladatel, v Národním divadle před lety svojí »Urvasi« neslavně debutovavší a svým posledním dílem »Don Quijote« před nedávnem rovněž neslavně ve zdejším německém divadle pohořevší, uveden byl na scénu dílem až příliš patrně mířícím k populárnosti v nejširším a nejhrubším slova toho smyslu. Jeho »Evangelista« již librettem, jež skladatel sám dle zápisků jistého vídeňského policejního úředníka si upravil, žene útokem na cit a na nervy posluchače. Vidíme tu v jednání prvém dva bratry, z nichž jeden, vtělená zloba, ničí štěstí druhého, rozvádí ho s láskou jeho a ženě obviněného ze žhářství, co zatím on sám oheň založil, do žaláře; druhý, vtělená šlechetnost a oddanost, odpyká trest a bloudí Vídní, předčitatel evangelia, po chudých domech předměstských. Dvě jednání další tohoto obratně exponovaného příběhu nejsou než dvě velké scény shledání: ve druhém dějství vypravují si písmák s dávnou přítelkyní své někdejší lásky, co si mají říci a hlavně co posluchači třeba zvědět doplňkem k jednání prvnímu; v jednání posledním setkává se pak »evangelista« s bratrem na smrt chorým, zvídá od něho, kdože tak neblaze zasáhnul v jeho štěstí, slyší plnou zpověď zločincovu — a odpouští mu. — Máme tu — tolik i z tohoto krátkého náčrtku dějového patrno — před sebou birchpfeifferiádu nejkrásnějšího druhu. Dobrým, prostým, cituplným dušim rosí se oči v jednání prvém, ve druhém tekou slzy proudem, ve třetím sahá se po druhém a po třetím kapesním šátku. Ale kdo se trochu v divadelnických úskocích vyzná, odvrátí se téměř uražen: tak je tu všechno naličeno na hrubé effekty dávno a dávno osvědčené, ale nám, jimž i raçou i kulturou Kotzebue a Raupach jsou tak málo sympatičtí, tolik odporné. Protivi se vám i ta úmyslnost, v níž autor chce nás ob čas vyvést na okamžik z toho údolí slz a lkání, v níž dává vysvitnout ob čas slunku (sit venia verbo) svého humoru v banální lidové scéně při kuželkách, aby vás za okamžik zatopil tím důkladnějším přívalem slz.

Dobré a sympatické příznačné vlastnosti německé duše: její citlivost, její »Gemüth« a zas její bodrý humor zvráceny zde do svých krajností, do rozplakané sentimentality a do neotesané hospodské vtipnosti. Celá duše nejnižších tříd německého šosáctví jest v tomto dramatu. Pro třídy ty jest psáno. Pro ně psáno jest i hudbou svojí zcela obdobnou. — Kienzl nevládne nějakou svojí vlastní, svéráznou invencí. Myšlénkami se žádné dílo jeho nevyznačuje, jeho »Evangelista« dokonce pak ne. Ale při tom jest jednak hudebníkem zdravé, prosté hudební logiky, píšícím plynně, ba, bez valného výběru, až příliš plynně a uhlazeně, jednak umělcem nanejvýše dovedným, co ovládání prostředků se tkne. Dlouholetý divadelní kapelník, muž velikého rozhledu a u hudebníků nevšedního vzdělání, zná všechny prameny divadelní působivosti, ovládá všechny prostředky výrazu a charakteru; celou fraseologii moderní opery osvojil si, že nepřijde do rozpaků, třeba nemohl vykázati se v duševním majetku svém jedinou trochu individuelnější frazí vlastní.

Eklektik, co myšlénky se tkne, nanejvýš obratný routinér divadelní a orchestrové techniky vytvořil tedy ve svém Evangelistovi dílo, jež divadelností svojí ovšem stojí hezky vysoko. Tím spíše jest litovati, že skladatel tak značného umění nevyužívá umění tohoto k cílům umělečtějším a vyšším, než právě, aby hudbou sepředenou z nejvšednější sentimentality, ze dramaticky se tvářícího bombastu a z vážně i vesele se tvářících banálností zamluvil se vkusu nejobmezenějšího sošáctví. Tím spíše jest toho litovat: neb i tak nesympatická práce, jako jest tato, jeví při veškerém eklekticismu probleskující momenty poetické a především mnoho náladovosti. Náladovosti chce »Evangelista« působit, jako působí pouhou náladností stejně eklektický a stejně konečně routinérský »Werther«. Ale co v díle tomto vyvolává sentimentální nálady jemný a taktní básník, vyvolává je Kienzl zde úmyslně nabubřelým tónem advokátského plaidoyeru. —

Snad Národní divadlo získalo uvedením opery té kus lákající široké davy. Ať jest pokladně divadelní ku prospěchu — umění našemu ku prospěchu rozhodně nebude! Ale pochybuji i tak o účinnosti »Evangelisty«, jehož čelná úloha obsazena jest pěvcem, jenž při veškeré patrné snaze jen z části požadavek úlohy může splnit. Evangelistu musil by zpívat pěvec svěžejšího a ohebnějšího materiálu, než jest hlas páně Figarův; pouhá deklamace, mimo to ne právě vždy jasná, zde krásu plynulého zpěvu a šťavnatého zvuku nenahradí. Ani nedoufám, že by operu zachránil opravdu vynikající hrou i zpěvem výkon p. Benoniův. Pan kapelník Picka premiéru nastudoval a řídil: orchestr pod taktovkou jeho urovnaně zněl a

dobře odstiňoval. Ale vzdor veškeré velké péči o novinku, nebyl ani úspěch prvního večera zvlášť značný. Cítili jsme zas jednou těžkou krisi powagnerovské opery. — *ff* —

— Červ, čtyřaktové drama Karla Rožka bylo uvedeno na Národní divadlo po nějakých průtazích.

Drama bylo dávno přijato ku provozování, ale zdá se, že nebylo pro ně valného nadšení. Je v něm skutečně cosi, co na první pohled bránilo jeho uvedení na scénu. Syn na své vlastní oči přesvědčí se o ničemnosti svojí matky. Viděl její hřích a jako furiemi hnán prchá z domu. Drama vyšlo tiskem a detajl tento kolportoval se po světě. Nad kusem udělal se už křížek, a zdálo se, že práce páně Rožkova zůstane, pokud se aspoň naší hlavní scény týče, dramatem knihovým, třeba drama bylo na krajinských jevištích už provozováno.

Najednou se drama objevilo na repertoiru. Stalo se něco skutečně neočekávaného a překvapujícího. Kus páně Rožkův měl pozoruhodný úspěch. Po třetím jednání slyšeli jsme tak živý potlesk, že se mohl pan autor, kdyby byl o to zrovna stál, objeviti na jevišti. Musí se uznati, že autor řeší nejdelikátnější partie velice obratným způsobem. Hlavní motiv je drsný, až zarážející, obě hlavní figury až odporné, ale autor rozvinuje svou ponurou kroniku tak přirozeným a nenuceným způsobem, že podařilo se mu zájem hlediště upoutati až do čtvrtého, méně podařeného, jednání.

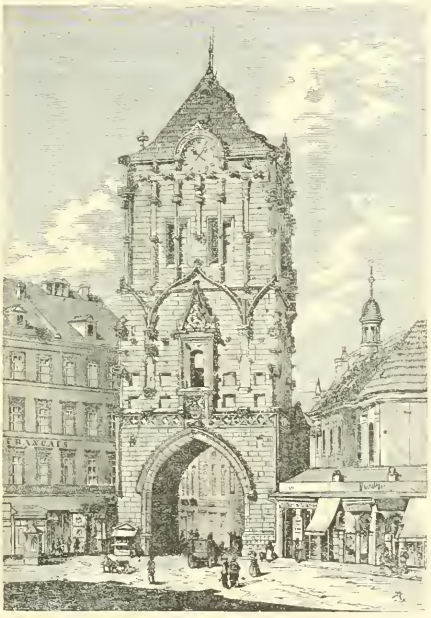

Prašná brána roku 1869. Kreslil A. Levý.

Děj je sice zcela prostý, ale mravní ničemnosti jsou v něm celé spousty. Žena statkáře, matka dorostlého syna, zapomene se s hospodářským adjunktem Kleinem. Jejich miliskování vadí tichá, dobrá duše, sestra statkářovy ženy, děvče už obstárlé a odkvetlé. Nevěrnice by ji ráda vystrnadila z domu. Zde nanesl pan autor příliš mnoho černých barev. Učinil z věrolomnice ženu tak odpornou, že se chvílemi až protest v hledišti ozval. Tichá trpitelka však z domu neodejde, naopak, stane se jeho strážným andělem ve chvilich, kdy katastrofa se přihnala s celou neúprosností. Syn přesvědčí se o hříchu matčině, počíhá si na svůdce a srazí ho ranou motyky k zemi. Prchá z domu, aby se nesetkal se svou matkou. Klein využitkoval svého zranění vyděračským způsobem. Zaplatili mu, aby mlčel a padouch odjížděl. Je třeba, aby statkář se dostal z domu a proto pan autor nedbal nepravděpodobnosti, které se dopouští tím, že ho statkář ještě ke všemu vyprovází na nádraží.

Syn se vrací. Autora čekal k rozluštění největší oříšek — setkání syna s matkou. Vyšperkoval scénu všemi možnými detajly, jen aby z nebezpečného úskalí čestně vyvázl. Otec ještě o ničem neví a také se ničeho nedoví. Je-li i toto možné, o tom máme ovšem plné právo pochybovat. Matka musí ovšem ze scény života ustoupiti. Končí sebevraždou. Dobromyslný statkář vyšel tu tedy zcela na prázdno. Tma byla před ním i za ním . . . což je ovšem nejpohodlnější.

Červem je tu Klein. Není šťastně volen ani tento název, poněvadž je vážen ze srovnání, jež seslabeno je upřílišněným nadsazováním. Jako červ zničí prý mohutný strom, tak zničil Klein klid a spokojenost statkářovy rodiny. Přes to přese všechno je Rožkovo drama kusem jistě účinným; autor tu prokázal dramatickou dovednost způsobem dosti jadrným. Premiéře byla věnována i herci i režii (p. Šmaha) největší péče. Jako host zahrála si pěknou roli statkářovy ženy pí.: Božena Stará, jež svým milým, nenuceným a neafektovaným přednesem všeobecně se zamlouvala. Z každého slova i posunu bylo znát, že paní Stará je routinovanou herečkou. — Ostatní role provedli se zdarem pí.: Laudová, jež dostala ve hlavní scéně potlesk na otevřené scéně, p. Želenský, jenž ničemu Kleina provedl úplně v intencích autorových, a p. Matějovský, jenž mravní rozhořčení synovo velice účinně

interpretoval. Role statkáře, jak vidno, není lehká. Pan Rada ožehavé postavení svého reka hlasem i hrou výborně maskoval. *K.*

— Evangelimann — »Evangelista«? Došel nás tento list: Hlavně k vůli představiteli titulní postavy v Kienzlově opeře »Evangelimann« Slovincem Trtnikem na německém divadle brněnském zajímal jsem se o tuto operu hned od její premiery v Brně.

Když jsem se dočetl, že v Plzni dávají operu »Evangelista«, nenapadlo mi ihned, že jest to — Evangelimann, neboť t e n t o český překlad nevystihuje nikterak německého slova »Evangelimann«.

V lonské saisoně ohlašována na Národ. divadle brněnském opera »Hlasatel evangelia«. Zase mi nenapadlo hned, že by to měl býti »Evangelimann« — a byl.

Konečně byla před letními prázdninami letos oznamována novinka Národního divadla pražského pod názvem »Písmák«. Kdo by byl tušil, že to má býti opět — »Evangelimann«?

Přemýšleje o postavě Evangelimanna, o jménu tom německém i překladech jeho českých, nemohl jsem se nijak smířiti se žádným z českých těch názvů. Kritik »Dalibora« podotýká, že slovo to vůbec je nesnadno správně do češtiny přeložiti. Tu napadlo mi: pro n o v ý p o j e m v naší řeči bude snad třeba n o v é h o s l o v a. A tak utvořil jsem pro postavu Evangelimanna český název »Evandělník«.

Sdělil jsem tento název ředitelství brněnského divadla, ale bylo mi odpovědčno, že »Hlasatel evangelia« je prý zvučnější a proto lepší.

Dopsal jsem tedy samému dru W. Kienzlovi o prameny k vývoji postavy Evangelimanna, abych mohl ukázati, že název posavadní v češtině je nesprávný. Dr. Kienzl mi odpověděl takto (v překladě): »Historického není, pokud vím, o slově Evangelimann ničeho. Nejlepší vysvětlení tohoto lidového názvu pro stydící se žebráky, evangelium za almužnu na nádvořích předčítající, najdete v knížce: »Aus den Papieren eines Polizeicommisärs« von Dr. Leop. Meissner, odkud jsem si i svoji látku vzal. Evangelimannů bylo v době předbřeznové mnoho ve Vídni, nyní vymřeli. Za vhodný a charakteristický překlad toho slova byl bych velice vděčen.«

Byv takto na původ slova upozorněn, zaopatřil jsem si onen pramen a místo dotyčné z povídek Meissnerových zní: »Jednou v pátek dopoledne přivedl do úřadu civilní strážník Šimon starého muže, kterého pro žebrotu v domě Zitterbartově zatkl. Byl to tak zvaný »Evangelimann«, t. j. zbožný, nejvýš skromný almužník, jaci v naší střízlivé a méně pobožné době úplně již vymřeli. V pátek, v sobotu a v neděli dopoledne chodívala tato troška lidí, chudě, ale čistě na černo oděných, ohmatanou knížku evandělní v kapse kabátové — dům od domu, a kde byl dvůr, tam s obnaženou hlavou předčítali monotonně evangelium dotyčné neděle, načež jim z otevřených oken házeny byly dárky peněžní v papírku zavinuté. Když dočetli, posbírali je za hlasitého »Zaplať Pán Bůh!«.

Z uvedeného každý již poznává a vycítuje, že na vylíčenou zde postavu, která tvoří i hrdinu opery »Evangelimann«, nehodí se název ani evangelista, ani hlasatel evangelia, ani písmák.

Evangelista je pisatel evangelia, jako Matouš, Lukáš. Hlasatel evangelia je Kristus, jeho apoštolové, missionáři.

Písmák jest horlivý čtenář Písma v soukromí a hloubatel v knihách svatých — postava zvláště u nás v Čechách známá. Pátrejme po jiných, již hotových slovích! Hodí se snad Evangeliář? Nikoli! Evangelistář? Nikoli! Evangelík? Nikoli! Nezbývá, než utvořiti n o v é slovo pro n o v ý p o j e m: tedy E v a n d ě l n í k.

Dopsal jsem dle přání dra Kienzla též ředitelství Nár. divadla v Praze a nabídl jsem vhodný překlad názvu opery »Evangelimann«, jakož i některých kratších částí libretta (pouze nabídl, ale nenaznačil a neposlal), ale poněvadž nabídky mé použito nebylo, dovoluji si tímto způsobem dáti průchod svému mínění.

Dříve než jsem se k tomu odhodlal, svěřil jsem se odborníku ve věcech takových na slovo vzatému p. radovi Fr. Bartošovi, jenž v jazykozpytu, zvláště l i d o v é m, jest uznaná kapacita. Ten mi odpověděl takto: »Schvaluji úplně Váš překlad. Myslím, že onoho něm. slova lépe vystihnouti nelze, nežli č. slovem »evandělník« — — — —«

Nepovažuji celou věc za pouhé nicotné slovíčkářství. Překladu snahou má býti vystižení originálu; překladatel smí a má býti také trochu jazykozpytcem. V takovém případě mohu dovolávati se platnosti slov Jungmannových (Slovesnost, III. v., str. 29): »Pravil znamenitý Mickievič, že v Čechách jest celý národ slovozpytcův. Bodejž tak bylo!«

Prof. dr. *Alois Kolísek.*

Toto číslo vydáno dne 28. října 1904. — OBSAH: JIŘÍ GUTH: Americké chvíle. — ADOLF VELHARTICKÝ: Pomsta valkyry. — FELIX TEVER: Mezi břehy. — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — FEUILLETON: Dr. HARLAS: Jedna ze sta. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE: Prašná brána. Kreslil V. Brunner. — Prašná brána roku 1830. Maloval V. Morstadt. — Prašná brána roku 1869. Kreslil A. Levý.

MÁJ vydáva se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (P r a h a, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se s u d ý m i čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní s e š i t y. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za předplatek j e d n é koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec, otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. VÁCLAV ŠTECH, POŘADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GRÉGRA A SYNA.

PAVEL LIST:

Vlna.

usila otevřít okno. Nezvyklé horko naplňovalo její cellu, do níž se uchýlila po ukončeném obědu, a znepříjemňovalo ji pobyt zde.

Ale ani po té, když otevřela, nemohla zbaviti se tísnivé nálady. Dobře, že je po jídle již! Touha po osamotnění, starost, aby neprozradila své dojista odvážné konání, rozechvěla a zuklidnila její nitro.

Bude jí možno viděti ho opět dnes, najde příležitost, aby mu odevzdati mohla to, co mu slíbila včera, když opouštěl zahradu? . . .

Řádová sestra Bennona nahnula se z okna, opírajíc se chvějícíma se dlaněma o zdivo okenní.

Plaše zatěkal nedočkavý pohled její v kout zahrady klášterní, kde pěstována zelenina.

Čerstvě nakypřené záhony leskly se v úpalu odpoledního slunce.

Zahradník tu ještě nebyl.

Přelétla roztouženým zrakem celé prostranství od vysoké zdi, oddělující ulici od kláštera, až k úzkému výběžku, kde stála studna. O roubení studny opřen byl rýč, blýštící se zostřenou špičkou, na níž uvízlo něco mastné prsti, hrábě a motyčka.

Složil zde asi před polednem nářadí — uvažovala sestra Bennona — a brzy se vrátí zas, aby v práci pokračoval. Se zájmem obdivovala výsledek dovednosti zahradníka, kterého sledovala již kolik dní při práci podvečer. Bylo jí s podivením, že tolik práce dnes dokázal. Hle, už i sazeničky mladé na záhonech jsou zality a podle úzkých záhonků podélných nakladeno bylo čerstvého drnu! . . . »Bože můj,« zavzdechla, »vždyť bude již brzy s prací hotov!«

S bolestnou touhou usedla jeptiška na židli u okna a uzavírala oči proti dotěrným paprskům slunce, které vproudily otevřeným oknem do vnitř úzké cely.

Ale i zastřeným zrakem viděla před sebou obraz mladého zahradníka, s nímž včera dlouho podvečer hovořila.

Co jí to jen napadlo, tak se zapovídat? Mluvil však tak pěkně a tak otevřeně k ní, jako by ani nebyla klášterní sestrou a jako vlastní sestře sděloval jí své osudy.

Nemohla se ani jinak včera chovat. Byla takovým soucitem k němu jata a takovou silnou účastí . . . A jak hřálo jeho žhavé oko, které se tak upřímně zahledělo v její uzardělou tvář!

Pozoroval snad její rozruch, snad vycítil i zmatek jejích citů, znamenal chvění jejího těla, zakrytého řasným, černým rouchem klášterním!

Jaký osud přivedl jí ho v cestu?

Cítila touhu pomodliti se, aby odvráceno bylo všechno pokušení od ní, jak tomu zvykla a jak byla vždy nabádána v klášteře, ale místo obrazu milosrdného Krista, zřela jen před duševním zrakem svým mladou, usměvavou tvář zahradníkovu, s těmi zdravými zuby pod ohrnutými rudými rty a na místě, aby se modlila za blaho časné i věčné duše své vlastní, modlila se za štěstí jeho duše, za

štěstí a uskutečnění jeho tužeb, o nichž tak pěkně a tak otevřeně k ní včera hovořil. Mluvil i o hladu, který zkouší doma v chudobě. Ubožák! Jak bylo ji ho líto! Byla by ráda, kdyby on byl šťasten a spokojen! Byl tak krásný v tom úsměvu, který jako májové slunce hřál a drobil, drtil tvrdé, ledové balvany, jimiž zataraseno bylo srdce její.

Umínila si včera, že mu dnes projeví znatelně svoji veškerou účast, nejen slovy, ale i dobrým skutkem.

Zaslouží si toho! Takový malý poklesek bude jí snad odpuštěn?

A šťastna svým nápadem, spěšně popošla ke stolu a zabalila pečlivě větší část dnešního obědu svého, který byl vybranější za příčinou svátku velebné matky. Jak dobře se to právě hodilo!

Uloživši pak balíček do záňadří, vyňala ještě z pod pokrývky lože svého malou lahvičku s vínem. (Včera odlila si vína ve sklepě a myslila, že nedopouští se hříchu, když za to nalitého sobě vína při hostině ani neokusí.)

Oh, jak dovedla by si odpírat, jak dovedla by strádat, od úst sobě utrhovat k vůli milovanému muži!

Milovanému? . . . Vyvrávorala jakby v opojení ze dveří, ubíhajíc bez dalšího otálení ven. Neslyšně pak, jako vánek prchala tichým, lehkým krokem dlouhou, nekonečnou chodbou. Lahvičku s vínem, ukrytou pod hábitem, přidržovala jen zkříženýma rukama na prsou.

Na křižovatce dlouhého korridoru se zarazila, upřevši bezděčně oči v stín pravého, slepého křídla příčné chodby, kde v šeru zákoutí plálo rudé světlo olejové lampy pod křížem, jako bdělé oko stráže na odlehlém, pustém místě.

Instinktivně jen a v přeletu poklonila se krátce a spěchala dále . . .

Teď půjde kolem dveří představené kláštera . . .

Když kolem šla, zdálo se jí, že vidí tvář velebné matky mezi veřejemi. Úzkostně pozvedla oči a chvatně jen dotkla se zběžným pohledem jejího obličeje. Připadalo jí, že tvář velebné matky hrozivě se kaboní.

Vytušila snad její úmysl? Zpozorovala něco? . . . Pátrá snad? A což, přistihne-li vinnici v důvěrné schůzce s mladým, hezkým zahradníkem?

Srdce Bennonino zabušilo, tvář zapýřila se hlubokým studem.

Co jí řeknou? Co si pomyslí sestry? . . .

A zda snese příval spravedlivého hněvu velebné matky, která se rozlítí, až se doví pravdu? . . .

Ale, co dělat?

Vrátit se teď snad, kdy je tak blízka již vytouženého cíle a kdy . . . Ale vždyť se jedná jen o projev soucitu a čin dobrodušnosti!

Či jiný motiv strhl ji k tajemnému, nedovolenému tomuto kroku? . . .

Oči mladého muže, veselé a usměvavé oči zahořely opět před rozkochanou, lačnou její duší.

Půjde dolů! Musí dnes dolů! Nemůže dopustit, aby odešel dnes odtud jen tak, bez důkazu její přízně k němu. Děj se, co děj! Odhodlána je už ke všemu.

V zahradě uvolnila kroky . . .

S hlavou sehnutou, zdánlivě loudavým krokem brala se hlavní stezkou mezi keři rybízu a angreštu k zelinářskému oddělení. Očekává, že bude v zadní části zahrady — kde i včera jej tou dobou zastihla při práci.

Jistě, že na ni již čeká a že se v duchu již těší na její brzký příchod?!

Nahlédla v besídku, opnutou divokým vínem, odkud včera vyšlehly k ní první jeho prosebné pohledy, z nichž vytušila jeho zálibu. Jistě, že i dnes bude zde ukryt.

Ohlédla se plaše a zvědavě nazřela do vnitř . . .

Neuvěřitelno! . . . Což by byl odešel? . . . Bez rozloučení? Kam by se byla poděla jeho včerejší touha, jeho zjevná radost z její přítomnosti, jeho netajený, živý a lichotivý zájem?

Usedla, jakoby byla znavena dlouhou cestou v kout besídky a opřela se loktem o dřevěný stolek.

Uvolněná lahvička s vínem s třeskotem roztříštila se o kamennou podlahu.

Jak mohla být tak neopatrnou? Co si teď počne?

S planoucíma tvářema jala se bez prodlení sbírati drobné střepy a shrnuvši je zatím v kout, stírala na rychlo rozlité víno s dlaždiček chumáčem vinného listí. Aby to byl tak někdo uslyšel?

Vstala a naslouchala . . .

Na štěstí nebylo dosud nikoho v zahradě.

Odstranivši pečlivě drobnou tříšť s vysušené podlahy, shrnula zbytky lahvičky do uzlu, aby je ukryla.

Co se to s ní děje?

Závrať jímala ji, zbavujíc ji pevnosti při chůzi.

Rozhlížela se neklidně, plaše na všechny strany . . . Hledala očima, pátravě naslouchala . . .

Kde je zahradník?

U studny všímla si odloženého nářadí jeho.

Odešel? Dohotovil snad ráno práci a nepřijde již? . . .

Kráčela podle záhonů a s hrůzou znamenala, že je skorem všecko na rychlo dodě-

láno. Zbyla jen malá část nezryté půdy. Tedy nedokončil a přece odešel?

Proč? . . .

Otázka tato zaryla se jí v srdce jako ostrý trn, způsobujíc jí mučivou bolest a zraňujíc ji krvavě. Cítila, jak jí krev víří a proudí z obnažených ran, které jiné, podobné otázky prohlubovaly v jejím nitru.

Odešel dobrovolně? — ptala se. — Nemohl, neměl! . . .

Musil snad odejít? — Kdo ho vyzval? Či chtěly snad spolusestry zbavit ji pokušení, nebo předejíti hříchu? (Jak úzkostlivy a starostlivy byly ty dobré bytosti!) . . . Či velebná matka sama? [Znova připomněla si Bennona ty zlé a výhružné oči její.] . . . Chtěla ji snad ušetřit hanby, odstranit příčinu neštěstí jejího, či snad ulehčit jí pokání? Nebo snad žárlila? Pozorovala snad štěstí srdce jejího na tváři její? Jeť tak pronikava a tak důvtipna! . . . Nebo je snad konečně nastrojena na ní past, aby byla přede všemi pokořena a zahanbena?

V zoufalství, jíž podrážděná fantasie její sesílila a zdvojila ještě, obracela jeptiška oči své k nebi . . .

»Ach, takové to tedy je!?«

A s úžícím se srdcem a s očima, plnýma prodírajících se slz, zřela, jak v chodbě kláštera nahoře tu z toho, tam z onoho okna hleděly sem tváře sester, ukryté pod kápí řádového hávu. Závidí jí — toť je neklamno již! — a přišly, aby se staly svědkyněmi jejího zklamání. Chtěly viděti její hanbu a budou účastnými jejího trestu. Ale unikne zvědavým těm zrakům! — —

A přidržujíc se zdi klášterní, odcházela odtud spěšně a podrážděně.

Ve fortně setkala se s vetchou klíčnicí, která se belhala ode dveří se svazkem klíčů v kostnatých rukou.

»Co tomu říkáte, velebná sestro, že zahradnický pomocník musil na hodinu klášter opustit?«

Horečně vytřeštila jeptiška oči na klíčnici, žízníc zvědavostí.

»Co se stalo?«

»Co se stalo?« opakovala stařena, hlavou pokyvujíc. »Snad to mohu velebné sestře povědět. Naše malá novicka Sarkandra seděla s ním ráno v besídce a líbala se s ním —«

Bennona s tíží se ovládala, aby neklesla.

»Ano, líbala —« opakovala klíčnice s výsměchem.

Bledý stín, jako by stín prchajícího štěstí zavanul mladé jeptišce kolem očí a zamlžil její zarudlé, vyděšené oči . . .

Proto tedy nebyla Sarkandra dnes ani u oběda, proto ta zlověstná tvář velebné matky a ty zvědavé pohledy zamračených sester! . . . »Ubohá Sarkandra!« zavzdechla Bennona.

»Proč ubohá?« ozvala se klíčnice. »Která se sem nehodí, ať vystoupí v čas. Pak nesmí už ani myslet na muže, natož chtíti je líbat!«

Klíčnice ještě cosi vykládala. Bennona neslyšela ničeho. Šla svou cestou. V uších hučel jí splav — krev jí tak proudila k mozku.

Tedy Sarkandra také? Sarkandra, která se chlubila kdysi, že nemůže snésti pohledu na muže. Šťastná Sarkandra!

Ale nový prond slz, který vyřinul se z koutků její sklopených očí, zdál se ulehčovati těžce dotčenému srdci, v němž zdouvala se od několika dní vlna netušeného, dosud nepoznaného citu a hrozila zvednouti v srdci jejím vzdor, tvrdý, pyšný vzdor proti řádovým pravidlům a proti vlastním, slavně kdysi proklamovaným slibům.

»Marno, všecko marno!« hlučelo jí v uších, když nazpět se ubírala kolem příčné chodby, kde dotklo se jejího stínu těkavé světlo, které jako bdělé oko stráže shlíželo ze zášeří koutku zbožnosti.

»Co je to vše platno, že svítí občas i slunce do těch našich oken a v nehostinné chodby kláštera, nemůžeme-li zachytit ničeho z jeho hřející síly, než něco odlesku svými hladkými čely, která zůstala jedině zjevna vnějším vlivům.

»Ani pomyslit nesmí na muže, natož chtíti je líbat!«

Tvrdě zněla jí teď slova, která zaslechla dole od klíčnice, tvrdě a výhružně.

Mdle a jaksi bojácně zahleděla se v šero chodby, kde visel kříž s tělem umučeného Krista, a s pokornou odevzdaností asketické duše plížila se ke stupni otřelého klekátka.

Ve zbožné lítosti upřela prosící oči k ranám ukřižovaného.

Zdálo se jí, že veliké kapky, jíž vyryl tam a rudě natřel řezbář, kapky krve Kristovy oživují a že hoří životností skutečné krve. Krev ta zdála se kanouti na skloněné čelo její a vracela jí nové síly a nové vzpruhy k životu.

Nebude tedy hanby, nebude trestu, nebude zahanbujícího pokání!

Kristus pochopí její bolest, porozumí jejímu poklesku a odpustí. Zná slabosti lidského nitra a uvěří omluvě prosté, povolné . .

A když se vracela do své opuštěné cely a vyňala ze záňadří balíček — dárek, určený pro mladého zahradníka, povzdechla jen a odkládajíc jej, zašeptla:

»Ubohá Sarkandra! Zda pochopí kdo v kláštеře její city a zda ji kdo omluví? . . .

R. J. KRONBAUER

Snoubenci „Umělecké lóže.“

Román.

(Pokračování.)

le dovolte, pane Troskovický,« bránila se Emma . . . »co pak je to něco nepočestného, když jede herečka z divadla v ekypáži domů?«

Troskovický se zastavil, zalomil rukama a zvolal:

»Pro Krista Pána . . vy ještě řeknete v ekypáži! To přece musíte, slečno, chápat, že si u nás k takovému blahobytu nedopomůže ani nejlepší naše herečka. Což o to, v ekypáži může jezditi třeba poslední baletka . . .«

»Já jsem si to vykládala docela jinak,« trochu překvapena, ale přece jenom zcela klidně řekla Emma. »Myslela jsem, že mně tím chtějí říci něco lichotivého, že mně zkrátka a dobře prorokuji takovou budoucnost, že si budu moci zaplatiti povoz.«

Troskovický podíval se jí zkoumavě do očí a pomyslel si:

»Na mou duši . . . ona to myslí do opravdy. Vždyť ona je čistá jako křišťál . . . a nemá ani tušení, na co při tom mysleli, když o ni tak neomaleně poprvé zavadili.«

»Dostala jsem najednou několik větších rolí,« vypravovala Emma rozjařeným hlasem o svých prvních zákulisních úspěších . . . »studuju nyní tu Mařenku ke příjmu Vajcrovu a kromě toho budou mně přiděleny Evička v ‚Kříži u potoka‘, Claire v ‚Majiteli hutí‘ a Jane Eyrová v ‚Sirotku Lowoodském‘.«

»To je ale zrovna báječná přízeň,« prohodil Troskovický, jenž nadarmo se snažil, aby zakryl rozčilení, jehož původ v tuto chvíli sám sobě by byl nedovedl vysvětliti . . . »mám za to, že pánové nejednají prozíravě, že vás tak nápadně vyznamenávají. Na mne to činí dojem, jako by chtěli proti vám všechny vaše kollegyně pobouřiti.«

»Pochybuju . . . co by to mělo za účel? Vždyť jsem vám přece řekla, co bylo hlavní pohnutkou k tomu, že mně věnovali tuto zvláštní a zvýšenou pozornost.«

»Ode dneška budu horlivým navštěvovatelem smíchovského divadla,« z čista jasna řekl Troskovický. Emma nemohla v těchto jeho slovech nalézti souvislosti s tím, o čem právě hovořili, ale kdyby si byla povšimla přízvuku, jímž Troskovický slova tato navinul, byla by měla jistě aspoň nejasné tušení o tom, co se v duši mladého muže probouzí a přihlašuje. Cesta jim rychle ubíhala. Troskovický při vhodné příležitosti vzal Emmě z ruky balíček, z něhož vykukovalo cosi zeleného.

»Co by tohle mohlo býti?« hádal Troskovický, aby zamluvil svou drobnou pozornost.

»To byste sotva uhodl,« řekla Emma . . . »je to vzácná a dosti drahá pochoutka.«

»Pochoutka?« pochyboval Troskovický . . . »vždyť je to nějaká květina s tuhými, dekorativními listy.«

»Neuhodl byste to,« usmála se Emma . . . »je to ananas . . .«

»Vida . . . vida . . . ananas,« s nádechem ironického obdivu zvolal Troskovický . . . »o tom jsem jenom čítal v novinách a vídal jsem jej jako vyzývavé lákadlo za výkladními skříněmi. Teď věru ani nevím, jakým obratným způsobem bych se dověděl, kdo si na něm bude pochutnávat . . .«

»Však já dobře vím, co si myslíte a co byste rád věděl,« mírně vyčítavým tónem pronesla Emma . . »je vám to divné, jak přijdu k tak drahocenné a vzácné raritě. Inu ovšem — já bych si sotva mohla takového luxusu dopřáti — ale teď byste ještě rád věděl, komu lahůdku nesu. Jdu na návštěvu ku své příbuzné, ke druhé sestře nebožky mojí maminky, která je v dědině V . . . provdána za většího chalupníka. Jinde v kraji, kde nejsou veliké usedlosti, neříkali by tomu chalupa, nýbrž statek. Ve V . . v malém domku u své mamičky leží těžce churav herec Černý, který už asi nepovstane. Má, chuďas, souchotiny, a to víte, těm už neuteče a těm se asi sotva ubrání. Je to dobrý, hodný hoch, přičinlivý, nadaný — je mně ho z duše líto, když si vzpomenu na krásné a dalekosáhlé jeho plány. Znám ho již dlouhou řadu let ze svých návštěv u příbuzných. Jméno jeho budete také dojista znát, poněvadž je také literárně činným. Je sice jenom překladatelem, ale i na překladech ukázal, že má duši vnímavou a že má skutečné nadání. Zmínila jsem se o tom, že na den z Prahy odjedu . . .«

»Vy se tedy ve V.*.* nezdržíte?« ptal se dychtivě Troskovický . . .

»Ne . . . ještě dnes se vrátím . . . musím se vrátiti, poněvadž mám zítra zkoušku a dopoledne bych ráda studovala, abych nepřišla do zkoušky docela nepřipravena. Herci se ovšem vyptávali, kam mám namířeno a když jsem jim to řekla, vzpomněli si, že je ve V.*.* Černý a že bych mu mohla od jeho přátel vyříditi pozdravy. Hovořilo se o ubohém herci a tu

si kdosi, nevím už kdo, vzpomněl, že Černý zrovna blouznival o ananasu. ‚Až jednou budu míti hodně mnoho peněz,' říkával prý ... ‚koupím si ananas a to bude nejkrásnější chvíle mého života.' Stával prý v zanícení u výkladních skříní a ani prý ho od nich odtrhnouti nemohli. ‚Víte co,' řekli si herci, ‚kupme Černému ananas a slečna Vlachova mu jej donese.' Hned udělali sbírku, poslali pro ananas a napsali žertovné psaní.«

»Podívejme se na ty divochy,« s obdivem řekl Troskovický ... »jak oni dovedou býti pozornými a něžnými. Já vím, že na to praskly aspoň čtyři zlatky.«

»Ba víc ... ananas stál skoro sedm zlatých. Když Vajer přišel se svou hřivnou, suše poznamenal: ‚Je to moudřejší než sbírati na věnec.' A najednou vám bylo po rozmarné náladě. Starý veterán svou poznámkou řekl vlastně to, nač všichni myslili a co si netroufali vysloviti. Všichni věděli, že prokazují Černému poslední pozornost a že mu chtějí splniti horoucí a dlouholeté jeho přání.«

»Bylo by snad možno, abych se k herci s vámi podíval?« nabídl se Troskovický.

»Ano ... ano ... to udělejte ... Černý bude míti z toho jistě radost. To víte, jak mu tam v té samotě je smutno a jak je povděčen za každou návštěvu, která ho osvěží a přivede na jiné myšlénky. A pojďte se mnou k našim ... jsou to prostí, ale bodří a upřímní lidé. Mají mne velice rádi a uvidíte, že vás přijmou s otevřenou náruči.«

»Inu ... což o to, slečno, já bych šel s největší radostí — ale co jim probůh řeknete, až se budou ptáti, kdo vlastně jsem a jak se stalo, že jste přišla se mnou.«

»Ale .. co vás to napadá,« živě odporovala Emma ... »myslím, to že jim ani na mysl nepřipadne .. já jim pouze řeknu, že jste můj dobrý známý a tím to bude všechno vyřízeno.«

»To je výborné ... aspoň se nebudu muset od vás ani na okamžik odloučiti ...« zaradoval se Troskovický ... »to jsem si dnes ráno nepomyslil, že prožiju tak zajímavě celý den.«

»Nechvalte dne před večerem,« rozmarně varovala Emma, jejíž líce zabarvily se lehounkým ruměncem.

»Ani byste nevěřila, slečno, jak je mně blaze a volno ve vaší společnosti. Jdeme sami zasněženým krajem, nic nás netíží, nic nekormoutí, a mně se zdá, jakoby naše duše měly něco příbuzného. A snad i naše osudy se sobě poněkud podobají. Vy nastupujete životní dráhu, jež vám slibuje rozhodně jisté úspěchy. Je to budoucnost ještě mlhavá, ale přece jenom tu a tam už proskakuje světélko. Známe se teprvé několik hodin, ale mně to připadá, jakobychom byli skutečně dávní dobří známí. Ani vám říci nedovedu, jak mne prvé vaše slova příjemně zalahodila, jak mne zrovna zahřála. Děkuji vám za ně vroucně .. teď aspoň vím, že na mne nepohlížíte jako na nějakého vetřelce, jemuž věnujete vlídnou a něžnou pozornost předně proto, že je to ve vaší povaze, ale hlavně proto, že vám nezbývá jiné pomoci. Vždyť jsem vás takřka přepadl, vnutil jsem se vám a pranic jsem se o to nestaral, je-li vám moje společnost příjemna. Nemohu za to, slečno ... teď teprvé mám odvahu, přiznati se k tomu, že jsem na vás čekal, že jsem dlouho netrpělivě přecházel kolem vašeho domu a že jsem byl vaším náhlým objevením zrovna ohromen.«

Emma se na něho upřímně podívala a roztomile se pousmála.

»Nechci nyní uvažovati, co znamená tento váš úsměv ... ale možná, že bych neprohádal, kdybych si jej vyložil takto: »Snad si nemyslíte, že jsem o tom nevěděla.« Nechci vám ničeho zapírat .. přišel jsem proto, poněvadž nebylo možno, nemysleti na vás a neuvažovati o tom, jak bych to navlékl, abych vás co nejdříve viděl a s vámi mluvil. Ale snad se to muselo státi .. kdo ví, zda nám to nebylo souzeno, abychom se poznali. A kdo ví, nebylo-li v tom řízení boží, že jsme se poprvé seznámili pod ochranou Josefa Václava Friče. Jednou se ho na to optám, jest-li mu nenapadlo, že my dva spolu už mluvíme. Čím více o tom uvažuju, tím nápadnější shodu objevuju v našich dosavádních životních příbězích. Přišla jste do Prahy, protože jste tušila, že sem vede ta pravá pěšinka, jež vám ukáže cestu do budoucnosti. A mne sem hnalo na vlas takové tušení. Snad se mýlíme oba, ale jisto je, že obě pěšinky vedly na křižovatku, na které jsme se setkali.«

Přišli právě do Podbaby, kde potkali prostou venkovskou stařenku s nůší na zádech.

»I božínku ... to je roztomilý páreček,« hlasitě vyhrkla stařena ... »to vám to lidičky zlatí pěkně sluší.«

Emma se zapálila a Troskovický čile se obrátil a řekl: »Babičko ... vy ani netušíte, jakou jste mně udělala radost. Máte-li pak vnoučátka?«

»Bodejť že mám ... a je jich zrovna půl tuctu.«

»Tak jim kupte cukrátka,« rozveseleným hlasem řekl Troskovický a vtiskl jí do dlaně něco drobných peněz.

»Mám rád číslo 13, začínám nejraději všechno v pátek a jsem přesvědčen, že nám ta babka přinese štěstí. Slečno .. kdybych se neobával, že vás budu nudit ... rád bych se vám vyzpovídal. Všechno jste mně upřímně pověděla a proto bych vám také rád pověděl, co mám na srdci.«

»Jen vypravujte.. vždyť přece pozorujete, že nemám ve vaší společnosti dlouhou chvíli,« povzbudila ho Emma.

»Jsem studentským sběhem,« zahájil Troskovický vypravování o své životní kronice. »Včera se o mně povídalo, že se mně zhnusila suchá věda a proto, že jsem nechal studií. Tomu není docela tak... Když jsem maturoval, zemřel mně otec, jenž byl šafářem na panském dvoře a já byl zbaven veškeré podpory. Ne snad, že bych se bál překážek — ale nechtělo se mně následovati těch, kdož kondicemi udržují se na studiích. Na studie dostal jsem se vůbec pozdě a dost podivným způsobem. Rodiče dali mne na učení a já už statečně truhlařil, když mne z řemesla pomohla zajímavá náhoda. Opravovali jsme nábytek v zámku. Mistr poslal mne pro nějakou maličkost do pokoje, kam zrovna přišel hrabě, aby se podíval, jak opravné práce postupují. Najednou, když jsem stanul před kavalírem, kmitla mně hlavou smělá myšlénka. Bylo mým snem, moji horoucí touhou, dostati se na studie. Dodal jsem si odvahy, přistoupil jsem k hraběti a poprosil ho, aby mně pomohl, bych mohl studovat. Kavalír si mne změřil od hlavy k patě — a snad jsem v tu chvíli učinil na něho dobrý dojem. Vyptal se mne, co jsem zač, já mu všechno jasným hlasem pověděl, hrabě milostivě pokyvoval hlavou a druhého dne poslal mým rodičům dvě stě zlatých. Moje přání se splnilo a já šel na studie. Dokud byl můj otec na živu, nepoznal jsem, co je to nouze a hlad. Když můj otec zemřel, napadlo mně, že bych snad špatně nepochodil, kdybych se zase obrátil na hraběte o pomoc a podporu. Ale tak dlouho jsem s tím otálel, až jsem toho vůbec nechal.

Neměl jsem k tomu už té odvahy jako před osmi lety. Do smrti nezapomenu na pohled, jímž si mne tenkráte hrabě změřil. Odbyl mne almužnou a nikdy se po mně nezeptal, ač často a častokráte mne na dvoře potkal. Povšiml jsem si, že mne dobře poznal. Přízeň kavalírova zasvítila jako raketa, ale záhy uhasla. Vyvolala mnoho pozornosti a hluku, v novinách byla o šlechetném činu zmínka — ale když to všechno kolem a kolem uvážím, myslím, že mně štědrost kavalírova zrovna tolik uškodila jako prospěla. Lidé si totiž toho povšimli, že jsem další podpory už nedostal a poněvadž v podobných případech se prostému výkladu vyhýbají, vybájili si ovšem domněnku, proč se tak stalo. »Kdyby toho byl hoden.. kdyby byl mravným a přičinlivým studentem, jistě by ho byl hrabě tak dlouho podporoval, až by byl studie dokončil.« A od té doby pohlíželo se na mne jako na člověka, jenž není hoden ušlechtilé pozornosti mecenášovy. Šlo to za mnou jako můj vlastní stín a pronásledovalo mne to po celé gymnasijní studium. Bylo to tím křiklavější, poněvadž se mnou studovali dva hoši, jimž dostávalo se pravidelné podpory. To byli ovšem synkové pánů, hospodářských správců a můj otec byl pouhým šafářem, lepším nádeníkem. Otec můj učinil několikráte pokus, aby na nás zase padl drobný paprsek panské přízně. Ucházel se o přízeň pana faráře, byl u ředitele panství — pánové slíbili, že učiní všechno možné — ale zbůhdarma se můj otec pokořil. Teprvé později jsem se dověděl, co vlastně bylo příčinou, že jsem byl z další podpory vyloučen. Synek ředitele panství sice studovat začal, ale pro svoje nemravné kousky byl z gymnasia vyloučen. Dali ho do kadetky, ale i odtud ho vyhnali — udělali tedy z něho hospodářského eléva, dali ho do odborné školy, ale ani tam nevydržel, ač tam leckdy nad svévolí zhýčkaných panáčků obě oči přimhuřovali. A toho ovšem pan centrální direktor nesnesl, aby synek pouhého šafáře vynikl nad jeho syna.

»To je drzost,« řekl prý kdysi.. »takový šafář troufá si dáti syna na studie. Máme přece jinačí příjmy a leckdy nás ta vydání přivedou do rozpaků: Z čeho, řekněte mně, má to platit takový žebrák? Inu ovšem... pak se divme, že se nemůžeme leckdy dopočítat. Nu, myslel jsem si z počátku, že si přejou míti ze synátora kantora.. ale pánbůh chraň... kluk šel do vyššího gymnasia a kdo ví, jaké s ním mají plány. Studovat... jen studovat... každý by měl nejraději ze syna pána a jiní lidé aby se o to starali, by se jednou měl dobře, líp, než všichni ostatní lidé. Kdo pak to kdy za našich časů slyšel, aby šel na studie.. syn šafáře.« (Pokračování.)

ONDŘEJ PALÁK:

Podzimní motivy.

I.

Přesto své rodné jsem navštívil.
Všecko tu, jak bylo kdys.
V ničem se napohled nezměnil
bývalý celkový rys.

Ta stará, zapadlá pohádka
jakoby žila tu dál —
ten kostel, ty domy, chalupy,
strom stojí, kde který stál.

Kluci, jak za dávna, po rynku.
Oslovím jednoho z nich:
»Jak se máš, Matýsku?« — V odpověď
vypukl v nezbedný smích.

Matýsek, věrný můj kamarád,
ten má už na hrobě kříž.
Tady ten kudrnáč rezavý,
to je syn po synu již.

Všecko tu tak, jako bývalo,
jeviště zůstalo stát —
jenom že po starých hercích — nás,
jiní zas přišli sem hrát.

Rodným se městem svým procházím,
nikomu nejsa už znám.
Z té staré pohádky zakletý
jakobych zbyl tu byl sám . . .

II.

Čekanka na mezi roste.
S otavou, ženci, ji skoste!
Lépe být za mládí skosena,
v života rozpjetí zničena,
než zůstat snít tu a toužit —
noci když začnou se dloužit — —
samota tolik je smutna — — —
Samota stáří je smutná! — — —

III.

Takovou mám touhu spát —
dlouho — dlouho — dlouho spát — —
Brzo budu věčně spát! — —
O čem se mně bude zdát? — —
— — — — — — — — — — — — —
Nechte moji duši spát.
Nejen tělo nechte spát —
také duši nechte spát — —
Nechci žádné míti sny.
Nechci život posmrtný.
Žádný život! Ani v snění — —
Smrt chci všeho . . . Zapomnění — —
Jenom spát — a spát — a spát — —

IV.

Do oken vagonu bije déšť.
Krůpěje stékají dolů.
Někdy dvě spolu se obejmou,
v lásce jak splývají spolu.

Nejvíc — jak za heslem lidé jdou —
krůpěje mísí se v davy,
srázně se řítí svým za cílem —
v koleji hrob čeká tmavý.

Což ty zde, krůpěji, samotná
na skle jsi zůstala lpěti? — —
Vysvitlo slunce . . . Jak v jasu tom,
ubohá, teskno as je ti! — —

FELIX TEVER:

Mezi břehy.

(Pokračování.)

Nad ložemi, mezi mramorem bílého sloupoví rozstřikovaly velké lustry světlo do prostoru, zářivé světlo, jehož nadbytek jakoby stékal po mdlé zeleni stěn prostor uzavírajících. Bylo naprosté ticho, naplněné plouživými proudy světla, ticho bezdeché, jen těžké záhyby na žlutém brokátovém šatě Barochové vzedmuly se při každém kroku jejím tichým zašustěním. Jakoby to ani nebyla ona, vešla vzpřímena, s očima pevně vpnutýma dolů do záhonu složeného z lidských poprsí, na rtech úsměv polo vyzývavý, polo tázavý.

Iza pozorovala vše, zrak zbystřil se jí až chorobně, ale srdce netlouklo, jen se v prsou chvělo, a toto chvění sdělovalo se všem jejím údům. Nyní se něco rozstříklo vzduchem; bylo to jako když řídký déšť tluče velkými krůpě-

jemi o střechy. Byl to potlesk. Slyšela podobný, vítavý potlesk již bezpočtukráte, ale odtud s podia zcela jinak působil, jakoby rozeznávala stupeň zaliby každé té jednotlivé, tleskající ruky. A bylo jí jen tupě úzko v této zbystřené jasnosti všech pojímajících smyslů, v níž se jí přese všechno zdálo, že vědomí její poletuje nad tělem, stále se chvějícím. Jakoby ono jasné vědomí a tento chabý tělesný stav nedovedla udržeti na uzdě své vůle.

Barochová klonila se vděčně, hluboce, pak lehkým zavanutím batistového šátku ve své ruce dala pokyn k započetí. Předehra byla šťastně odbyta, prsty hrály samy, nacvičená mechanika ruky nedala se másti chvěním celého těla.

První tony Barochové zazvučely měkce sonorně, jímavě, jako ve zvucích roztálé slzy. — Nikdy nezpívala doma tímto způsobem. Vysoké tony zněly tak jásavě, jako když pták silnou perutí se vymrští do vzduchu, jako když celé moře vzduchu jej obklopujícího zvučí ozvěnou jeho zpěvu.

Rozechvěnost Izina ustávala, pozvolna byla unesena jistotou i zpěvem té druhé. A pozornost obecenstva stékala se na jeden bod, na postavu Lindinu.

Iza se uklidnila, ale v téže chvíli také cítila, že má zapotřebí upnouti celou pozornost k doprovodu zpěvu. Linda, která zpívala velkou arii Izoldinu, počínala znenáhla dělati delší portamenta, libujíc si v předržení krásně znících tonů, dělala odchylky od předepsaného, kde se jí zalíbilo. Spustila stavidla, nechávala zníti celý mohutný proud svého hlasu, nechtícího se vejíti do břehu taktu. Izina pozornost byla křečovitě upnuta k zpěvaččiným rtům, aby vyhověla pojednou zcela změněnému pojetí komposice. Dařilo se jí to ku podivu, jen chladný pot námahy zrosil jí čelo.

»Pokazila jsi mně poslední ton, jak hloupě jsi uhodila konečný akkord,« osopila se na ni Barochova, sotva že za nimi zapadla opona, dělící je od publika.

»Zpívala jsi arii naprosto jinak nežli včera.«

»Jinak, ale dnes lépe, to je inspirace okamžiku. Ty ji nemáš, protože nemáš naprosto žádný talent.«

Slova byla vyražena se zlobou naprostého přesvědčení, ale v téže chvíli jakoby neviditelná ruka setřela jizlivost s tváře zpěvačky. — Něco zdáli zvučícího, lámajícího se jako příboj moře o břehy, nabývalo na síle i rozložitosti v prostoru. — To byl zase potlesk. Barochová vycházela několikráte na podium. Až tu když se potlesk tišil, vzala na sebe svou perovou pláštěnku a najednou v překypění slasti objala Izu, tiskla hlavu její silně ke své hrudi, pomačkala jí účes i květinu ve vlasech.

»To je ohromný úspěch!« zašeptala. »Máš radost, viď, to je neočekávaný úspěch!« Jakoby se té chvíle celá Boží tvorba měla s ní radovati. V Izе se rozlévala zloba, ale neměla k ní pokdy. Celá její vůle byla obrácena k budoucímu okamžiku, všechno její chtění potlačovalo rozechvění vyvolané větou: »Nemáš naprosto žádný talent.« Ta slova zabodla se jí do prsou, sobecká surovost té druhé jí je vštípila, upila jimi z nitra všechnu vzmahající se odvahu.

Dosti pevným krokem vyšla po chvíli na podium. Rozechvěnost položila jí na oči mlhový závoj, jímž viděla jen nejasně. Ale sotva že usedla u klavíru, protrhla se rouška mlhy nad jejím čelem. Klavír nalezal se nyní na kraji podia. Vzpomněla si, že musí šátkem přetříti klaviaturu. Krátká chvíle, co toto konala, zdála se jí věčností. Byla naplněna zběsilou rychlostí za sebou pádícími pocity, nejasnými, trčícími v podvědomí, a zase tak ostře vystupujícími, že pod nimi srdce zabolelo trhavou fysickou bolestí.

Neviděla více sladké, rozteklé skvrny barev, z větší blízkosti rozeznávala jasně tváře v prvních řadách sedících osob. Viděla mnoho na sebe upnutých očí, lhostejných a přece všetečných, na poklesky číhajících očí a ucítila nepřátelství té z tisíce očí z tisíce těl složené lidské hmoty tam dole.

Ani ruka se nehnula, ani úsměv neoživil tváře.

Jakoby to byly mrtvoly s otevřenýma očima, mrtvoly, čekající na oživení magnetickým proudem, jenž se měl z pod jejích prstů linouti z nástroje.

Nežli uhodila první tony, podívala se ještě jednou do obecenstva v úpěnlivé touze, aby někde postřehla pohledu povzbuzení. — Nebylo ho tu. První tony Chopinovy ballady zazvučely a vzmohl se v ní vzdor dosti silný, aby nepodlehla rozcitlivělému strachu, nedosti mohutný a činorodý, aby strhl na soudní stolici usazené obecenstvo. Prsty její sahaly do klavesů, motivy komposice vepluly do vzduchu, některá těžká místa měla již sehrána. Technická zručnost jejích prstů, úmorná práce jejích dnů i nocí ji neopouští, ale všechny delikatní přechody, všechny do plastičnosti vypracované hudební fráse, všechny jemnosti pianissima ztrácejí se jí v této chvíli.

Jest si toho vědoma, ale cítí ztrnulost vůle, aby to změnila — ztrnulost vůle, kterou cítívala v těžkých snech.

Jakoby nebyla při tom. Již zase cítí onu osudnou rozpoltěnost své bytosti. Je jinde. — Není to celá ona a není to celý Chopin. Jen mátožný obraz její bytosti dlí u klavíru a ona se na něj dívá odněkud s hůry, k smrti zemdlená, lačná onoho magnetického fluida lásky, jež zase lásku rodí.

V téže chvíli odsuzuje samu sebe. Cítí, že to, co by ve hře její mohlo oddechovati teplem citu, žárem fantasie, kouzlem myšlenky, co by v ní pod jejími prsty ožilo bezprostředním přenosem génia skladatelova, zapadá pod nánosem mrtvé techniky. Zapadá pod ni poklad uměleckého zjevení, poklad, který vyzvedala v hodinách samoty, ve chvílích soumraku, kdy tvary hmoty se v neurčito ztrácely a tvary duše vepluly v jasné uvědomění, kdy duše její splynula s podstatou duše Chopinovy, vplétajíc do ní všechen žal vlastního bytí i bolestivou rozkoš touhy i krutou žízeň neukojitelného, kdy se roztávala jako atom v proudu nesmrtelného, city statisíců oplodňujícího krásna hudby.

Ale nyní nedovedla vyzvednouti poklad zasypaný jemnozrnným prachem techniky.

Co jí tam ty chladné na ni upnuté oči dávaly, to jim splácela, chlad platila chladem. Chyběla jí Prometeova jiskra mohoucnosti, silná, vykřesávající vlastním žárem oheň z tvrdé skály lhostejnosti.

Dohrála. Ani později v žití nikdy nepochopila, jak onen automat sedící u klavíru, nosící její podobu, zhostil se bez jediného přehmatu úkolu naň složeného.

Dohrála. V sále nastalo chvíli ticho jako pod příkrovem, pak se ozvalo zatleskání jedněch rukou a svedlo posléze jiné k tomutéž pohybu. Cítila z tohoto řídkého potlesku chabý, zdrcující ozvuk soucitu. — — (Pokračování.)

Dr. JAN ČERNÝ:

Vzpomínky mladého lékaře.

u podívu.

Dnes už čtyřicetiletí lidé cítí pohnutky častovat veřejnost vzpomínkami z nedlouhého života svého.

A proč by ne.

Třebas jindy teprve kmetové osmdesátiletí a devadesátiletí psali memoiry, dnes je jiná moda.

Ostatně snad črta tato potěší někoho z postižených a jinému trochu střízlivější brýle nasadí, že bude patřiti do budoucnosti bez illusí, jež ho jistě sklamou — buď jak buď: takovéhle reminiscence mají vždy oprávněnost, jak se ukáže níže.

* * *

»Nemalujte si ta první léta své praxe růžově,« varoval mladého lékaře na sklonku nemocniční doby jeho starý přítel z fakulty, docent X.

»Za mých mladých let« býval počátek praxe slibnější, nežli nyní, kdy je v Praze tolik lékařů.

A vůbec si nemyslete, že na vás čekají. Nenarodil jste se včas. Měl jste přijíti na svět o nějakých třicet let dříve. Ještě kdybyste se byl uchytil na fakultě. Prostředky by k tomu snad byly. Ale to jste se měl připnouti k nějaké mocné bytosti, aspoň k řádnému profesoru, jako římští »klientes« vyhledávali vlivné »patronos«, ne ke mně, který nic neplatím. Kdybyste byl uchytil se u profesora X nebo Y nebo Z, mohl jste se také dopracovati docentury. Takhle budete stát v životě sám. Ještě kdybyste měl vlivného otce nebo tchána neb ucházel se o dceru nějakého předsedy rozvětvené korporace, jenž v peněžních ústavech a pojišťovnách zasedá a kdybyste si nebyl zvolil takové choroby za svůj obor, v nichž nikdo téměř odborného lékaře nevyhledává, mohl jste dříve nalézti zaměstnání. Ale takhle? Dříve než po 4—5 letech pacienty míti nebudete.«

Bylo to drsné, ale pravdivé.

Mladý lékař sice si nepředstavoval, že bude míti hned první den v ordinaci dvacet klientů. Ale maje dost známostí a připraviv se k povolání svému jistě svědomitě, nejen za studií, leč i dlouholetou nemocniční praxí u nejlepších mistrů doma i v cizině, myslil si přece i v nejskromnějších předpokladech svých, že aspoň tolik důvěry nalezne, jako kollega, jenž s neoschlým ještě diplomem usadil se ve velkém městě v samém středu metropole a za necelý rok již stal se hledaným lékařem.

Mladý praktik netušil, že není to věda, že není to zkušenost, že není to obratnost manuální a svědomitá péče, jenž klientelu hojnou získává, nýbrž imponderabile jakés z jistého množství vědy (neškodí, je-li jí více než několik receptů) a z většího kvanta schopností vše-

likých, z nichž první je výmluvnost, druhá společenskost, třetí umění imponovati nemocnému, k čemuž ještě třeba, aby se připojilo kus štěstí, t. j. aby lékaře vyhledávaly případy snadno vyléčitelné nebo samy se hojící.

Ty vlastnosti všecky znají židé — poznal mladý lékař později — a není k tomu všemu třeba zázraku. Abych nekřivdil, podotýkám, že vážený, hluboký a vědecky vyškolený lékař také dojde praxe, ale trvá to déle.

Ale člověk nemůže věčně seděti v nemocnici. Usadil se tedy.

Naleznuv v předměstí byt o třech pokojích — méně místností naprosto nepostačovalo — v zapadlé ulici, o jejíž existenci neměl dříve tušení, vynaložil na zařízení bytu větší částku, kterou co honorář obdržel za ošetřování jednoho případu, kam docházel místo profesora. — Bylo to poprvé, co mu dali více, než účet jeho obnášel, a také naposled. Vždy příště chtěli uzdravení nemocní s jednomyslností až pohnutlivou, aby účet beztoho nepatrný snížil, což jim ani za zlé neměl, neboť byly zlé časy nejen za dob Dickensových v Anglii, nýbrž v praxi lékařské za těch let, co jí náš mladý lékař zahájil, i v Čechách.

A počal ordinovati. Jinými slovy: jal se čekati na pacienty.

* * *

Byl nevlídný listopadový den. Padal první sníh. Kypré cáry smíšené s hrubými jízlivými kapkami deště, chytaly se na chodník, římsy oken, kde záhy tvořily rubáš rozměklý, tak protivný každému, kdo chce, aby v letě hřálo slunce a v zimě mrzlo.

Ordinační hodina se přiblížila. Mladý lékař povstal, odložil pero, jež hbitě lítalo po papíru, rysujíc plán k jakési vědecké práci, a otevřev dvéře pracovny do čekárny, zahlédl tu tři muže.

Rozjasnilo se mu v očích, rozjasnilo se v duši.

»Přece nebude tak zle, jak mi kde kdo věstil,« pomyslil si.

»Prosté oznámení, že jsem zahájil praxi, ty dvě bezvýznamné řádky v denním listu přivedly do ordinace tři klienty,« radoval se.

A takový teplý pocit rozehřál se v nitru. »Konec bude starostem o živobytí, o rodinu bude postaráno!« Jásal tiše. »Nepřál bych si více, nežli tři klienty denně míti v ordinaci,« skromně toužil v mysli.

Místo vážné masky adepta Hippokratova měl v té chvíli mladý lékař tvář ku podivu rozjasněnou. Ta tam starostlivost, jak se zaplatí veliká činže, jak spláceti účty knihkupce, nástrojaře, krejčího a jiných živnostníků, které trouflal vídati jediné ve dnech splátek ve své ordinaci. Přízraky věřitelů se rozprchly a místo nich sedí v ordinaci tři lidé, dle všeho klienti a to hned první den.

Mladý lékař byl totiž — a to jsme zapomenuli poznamenati — naivní, jako jsou všichni mladí lékaři, nežli je ostrý seveřík praktického života ošlehá, nežli se naučí nedůvěře k nemocným, kteří za péči splácejí po léta nezapravenými účty; když zdraví se vrátilo, není příčiny k vděčnosti — to příroda spravila . . . Tak aspoň říkávají.

Ukloniv se mladý lékař pozval k sobě nejbližšího svěřence svého.

V čekárně zatemněné žalouny za pochmurného dne zimního nepoznal jej. Nyní tváří v tvář stojí před ním starý soudruh, přítel s N . . . ského gymnasia, jenž nyní jako menší úředník v témže městě působí. Byl od jakživa galantní k dámám. Přítomnou nemoc zavinila zase jen ta slabost jeho. Předepsav potřebný lék a poradiv, jak se má chovati při své chorobě stiskl starému druhu ruku s ujištěním, že co první klient jistě přinesl mu štěstí. O nějakém honoráři nepřipustil by ani zmínky. Starý přítel . . . A tomu také vším právem ani nenapadlo nějak se odvděčiti soudruhu ze studií a jeho první krok do života usnadniti . . .

S tváří už méně jasnou vyhlédl mladý lékař do čekárny, aby si prohlédl druhého klienta.

Neznámá tvář. Zdá se, že jistý semitský ráz hledí z toho obličeje. Nikdy ho před tím nespatřil. Nu, jaký div. Město má hojnost obyvatelstva židovského, soused je žid — se sladkou pokorností zdraví nového lékaře na schodech — snad mu jej doporučil, aby se zavděčil novému lékaři. Člověk neví, kdy může potřebovati radu lékaře. Je to vždy výhodno, když je v domě. Přijdou všelijaké náhlé bolesti, zvláště v noci soused hned pospíší, třeba v županu Pomůže kapkami z vlastní domácí lékárničky a hned je dobře . . .

Klient představuje se německy. Kvapem sbírá mladý lékař v paměti trosky konversační obratnosti zbylé tu snad ještě z nedávné vědecké cesty po německých klinikách.

(Dokončení.)

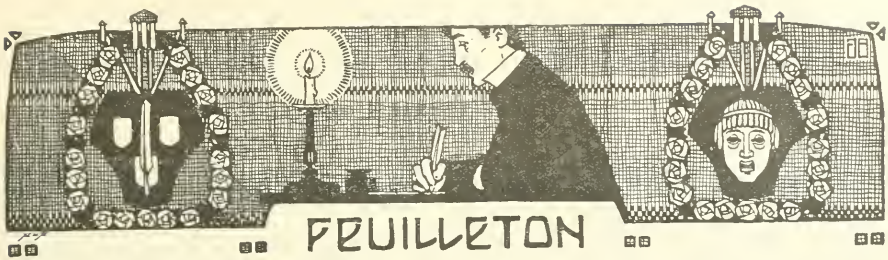

Z LITERÁRNÍHO ZÁKULISÍ.

Prozrazuji TŘI KRÁLOVÉ.

VI. STOLOVÉ SPOLEČNOSTI.

Vypravuji o době, kdy se to začínalo u nás v literatuře i v umění utěšeně hýbati. Před dvaceti léty znal kronikář dva tři útulky, kde scházívali se literáti, umělci a osoby veřejně působící k dýchánkům. Ve druhé polovici let osmdesátých vzniklo těchto literárních koutků několik najednou. Nevajícího střediska utrhl a vyhledával společnost duší spřízněných.

Z kroužků, jež v té době měly svou pověst, záhodno připomenouti společnost, jež s Josefem Jiřím Kolárem v čele řadu let scházela se v Mahulikově restauraci v Myslíkově ulici a družinu t. zv. »Dlouhého stolu«, jenž míval svou residenci z počátku v Donátově a později v Choděrově restauraci. Byla to doba, kdy ke »Dlouhému stolu«, chodívali přední naši spisovatelé a umělci, professoři universitní, advokáti a pod., a večírky společnosti mívaly zna-

Anýž. Kaminský. Slukov. Liška. Klumpar. Seeling. Deyl. Mádl.

Dlouhý stůl. Fot. K. Mulač.

mluvím o »Slavii« proti Národnímu divadlu — i to je zajímavo, že dlouhou řadu let byla to takřka jediná representativní kavárna v Praze — kde bylo svého času a z valné části je dodnes dostaveničko literátův a umělců. Tabulka v »Národní kavárně« dodnes hlásá, že tu býval dlouhou řadu let se svou družinou denním hostem Josef Barák.

Zmíniti se dlužno také o populární kdysi vinárně Masarykově v ulici Palackého, která později přestěhovala se do paláce barona Nádherného v ulici Vodičkově. Sem chodili se lidé dívat na znamenité freskové malby, jež zhotovil mistr Mikuláš Aleš, tady rád sedával první bouřliváček v našich literárních poměrech H. G. Schauer, věrný jeho druh Vilém Mrštík a jiní.

Už se začínaly tvořiti kroužky literárních a uměleckých secessionistů. Nebylo to ještě v té době tak význačné, ale tu a tam už se leckdos ze stámenitou pověst hlavně zásluhou Vojty Slukova a dra Ladislava Klumpara, neunavného a vynalezavého aranžéra vtipných parodií a kratochvílí, o nichž se v Praze dlouho mluvívalo jako o zábavné atrakci prvního řádu.

Pro dýchánky »Dlouhého stolu« komponovali skladby Förster a Kovařovic, žertovné deklamace a parodie psali Jan Červenka, Bohdan Kaminský, Ignát Herrmann a Karel Šípek. Slavná tragédka Helena Modrzejewská a nezapomenutelný mim Želazowski byli hosty »Dlouhého stolu«, jenž na jejich počest uspořádal velikou slavnost. Pamatuji se, že »Dlouhý stůl« vydal humoristický časopis tiskem, do kterého přispěl Herrmann žertovně psanou soudní síní a většina členů »Dlouhého stolu« nějakou svižnou drobností; Bohdan Kaminský napsal tehdy a »Dlouhý stůl« tiskem vydal balladu, hravě a vtipně koncipovanou parodii na Hugovu známou »Píseň

městských dobrodruhů« (z »Legendy věků« XI.), jejíž refrén:

Když koráb náš z Otrantu plul«.
bylo nás kopy půl;
leč v Cadix přišlých zpět
nás bylo pět

básník parafrasoval takto:

Když zakládal se Dlouhý stůl,
nás bylo kopy půl,
leč za pár krátkých let,
nás zbylo pět.

Báseň způsobila tehdy v pražských kruzích značný rozruch intimním svým rázem.

Dýchánky »Dlouhého stolu« navštěvoval Vojta Náprstek se svou choti Annou Náprstkovou, z Pardubic přijíždíval dr. Štolba, z Chrudimi dr. Pippich, Pražanům pak dodáváno pozvání ve vzácném výběru. Ke »Dlouhému stolu« docházíval Myslbek, prof. Thomayer, J. V. Sládek, prof. Deyl, prof. Hlava, Jirásek, Winter, J. Anýž, B. Kaminský, Ruth, G. Schmoranz, Herrmann, Šípek, Seifert, prof. Liška, prof. Schwaiger, prof. Mauder, Seeling, stav. rada Wiehl, dr. Nedbal a mnozí jiní.

Nebezpečným konkurrentem »Mahabharaty« stala se z čista jasna restaurace »U Fleků«. Tam dominovávali zase Jan Antoš a sochař František Hergesel se svou družinou, která z dosavádních literárních a uměleckých středisk rekrutovala svoje příslušníky. K »Flekům« odjakživa docházívali literáti, herci a hudební skladatelé a často sem zavítal na táčky patriarcha »Mahabharaty« Jakub Arbes, jenž sedával u stolu »komponistů«. Tak zejména býval tu hostem Karel Bendl, Fibich, Chvála, V. J. Novotný, s nimiž sedával Josef Anýž, Kolár ml., Šamberk a jiní. Když členové »Umělecké Besedy« po schůzích přestali docházeti k »Ježíškovi«, nastěhovali se do zadní místnosti »U Fleků«, kde konávaly se v sobotu tak zvané »literární a umělecké sněmy«. Hostinec potom na nějaký čas ztratil svou oblibu i u hostí, kteří sem docházeli jenom uctívat černého Gambrina. Teprvé před několika léty oživena sláva staré restaurace, Ladislav Novák vyzdobil ji svým štětcem, sládek místnosti zrestauroval a vyhradil malý kouteček uzavřené společnosti, do které rádi se dodnes zatulují příslušníci i adepti všech možných uměleckých odvětví, směrů i generací. — K »Flekům« dodnes zavítají rádi hosté z ciziny, aby seznali populární restauraci, která svým lidovým rázem má pro ně zvláštní kouzlo.

Malá strana ale pořád ještě udržovala svou přitažlivost. Vždyť tu byla vedle »Mahabharaty« ještě poetická »Zlatá studeň« a kavárnička, které dáno bylo po Arbesově romanettě jméno: »U zborcené harfy tónu«.

Nejkrásnější upomínky víží se ke »Zlaté studni«. Je to ztracený, neznámý malostranský kout, o němž asi málokdo dnes ví. Je v pravém toho slova smyslu utajen, zavinut ve skupinu domů nad Pětikostelním pláckem, kam bych si sám, ač jsem tam před léty ztrávil mnoho a mnoho nezapomenutelných letních večerů, netroufal jíti bez průvodčího. Tam jsme jen chodili proto, že to byla prostá a skromná hospůdka . . tam jsme šli vždy v náladě sváteční. Neznám druhého místa, odkud by byla na královskou Prahu tak úchvatná a velebná vyhlídka, jako s tohoto hnízdečka pod královským hradem. Zde stávali jsme celé hodiny a dívali se na kamennou naši pohádku. Chodívali jsme sem i v zimě, podívat se, jak Praze sluší sněhové roucho a v máji konávali jsme sem hromadné vycházky, o nichž by se dala napsati velmi zajímavá kapitolka.

Kavárnička »U zborcené harfy« bývala poslední stanicí členů »Mahabharaty«. Tam docházeli jenom literáti, kteří toužili po tom se svými druhy si pohovořiti a hodinku v skrytém koutečku, kde jich nikdo neznal, si posedětí. Střenka tu hrála harfu a zpívala unylým, vyšeptalým hlasem zamilovanou písničku malostranské bohémy: »Jsou jeptišky v kláštěře« a přidávala po tom celý růženec národních písní, které tak rádi poslouchávali Josef Václav Frič a mistr Mikuláš Aleš. Bůh milý sám ví, jak se stalo, že kavárnička dovedla četnou družinu na tak dlouhou dobu poutati. Místnost byla zcela prostinká, veliká jako dlaň — dvacet lidí stěží se tu sesedlo . . nápoje se tu objednávaly jenom proto, poněvadž bylo nutno něco tu utratiti — a přece jsme se tam všichni těšívali. Tady jsme sedávali těsně druh vedle druha, zde jsme si sdělovávali svoje plány a zde hravě zapomínalo se na všechny žaly a starosti. A což ty cesty k domovu! Napřed jsme vyprovodili Friče až na Král. Vinohrady a pak jsme se vraceli s Arbesem až na Smíchov. Nedávno jsme si s tatíčkem Arbesem na ty doby vzpomněli a pohovořili jsme si o těch dobách. A pravdu řekl Arbes: »To už nikdy se nebude opakovat . . . literáti jsou dnes docela jinými lidmi, než bývali. Deset dohromady jich nedostaneš, nehku-li dvacet nebo dokonce třicet . . .«

Tenkráte učinil se zajímavý pokus. Řeklo se, že by měli míti literáti a umělci svou krčmu, něco takového, co mají Francouzi. Vysloveno mínění, aby vyhledána byla místnost ve středu Prahy. A tu připadl kdosi na t. zv. »Stoletou kavárnu« na Zderaze. Tehdejší kavárník, jak oznamovali divadelníci, rád by prý pošramocenou pověst svojí kavárničky očistil Vyjednáváno s ním a kavárník místnost zrestauroval a pochybným živlům přístup do místnosti zamezil. »Stoletá« stala se potom na nějaký čas literární a uměleckou krčmou, kam se po půlnoci vše táhlo ze všech středisk. Bývalo tu živo a hlučno — pamatuji večery, že tu bývalo až padesát lidí, z nichž každý aspoň trochu s uměním nebo literaturou souvisel. Bývali tu herci, žurnalisté, malíři, sochaři, skladatelé, literáti a s nimi přicházeli jejich známí a přátelé. Ale kavárna nedovedla se uzavříti přílivu živlů takových, s nimiž nebylo zrovna příjemno setkati se pod jedním stropem. Její očista trvala pouze několik zimních

BITVA NA BÍLÉ HOŘE.

Dle staré rytiny v museu
král. hlav. města Prahy.

měsíců a družina roztřískla se do jiných koutů. Ke konci let osmdesátých našla si bohéma nové útočiště »U Žandalínů«. Tady byl jejím pohlavárem sochař L. Wurzel, jenž měl nedaleko svůj atelier, kde pracoval na svém známém díle sv. Šebestiánu.

Kapitolka není a nemůže být ovšem uzavřena. Dnes je těch útulků a středisk tolik, že by bylo velice nevděčnou úlohou, chtít se pokusit o to, psáti o uměleckých a literárních hospůdkách — na základě vlastních zkušeností. Není pochyby o tom, že jich je dost a dost . . . vždyť každý směr a každý tábor má touhu důvěrně si pohovořiti a pobesedovati se svými věrnými. Úloha ta by byla dnes také nepoměrně těžší a kombinovanější . . . a článeček by měl dozajista také docela jinou barvu. Jsou na př. kroužky divadelní, výtvarnické, mají svoje zákoutíčka staří, mladší i ti nejmladší, a příslušníků všech těchto středisk je dnes, kdy rozvoj ve všech směrech nabývá tu a tam až povážlivých dimensí, tolik, že kronikář, najde-li se vůbec, bude míti pod rukou materiál jistě velice zajímavý, ale zároveň pestrý a neobyčejně složitý.

⊙ **Nakladatelské družstvo Máje**, zapsané společenstvo s ručením omezeným v Praze, sejde se k výroční valné hromadě v neděli dne 13. listopadu o 9. hod. dopolední v obchodní a živnostenské komoře v Praze, na Josefském náměstí.

Pořad jednání: 1. Výroční zpráva o činnosti družstva. 2. Zpráva účetní. 3. Zprávy revisorů. 4. Rozhodnutí o zisku. 5. Návrh výboru na částečnou změnu společenské smlouvy. 6. Volby. 7. Volné návrhy.

Nesejde li se náležitý počet členů o 9. hod., koná se o hodinu později nová valná hromada s týmž pořadem v téže místnosti, která má právo platně uzavírati bez ohledu na počet přítomných členů.

V Praze, 1. listopadu 1904.

Správní výbor Naklad. družstva Máje.

JUDr. R. J. Kronbauer, zapisovatel. Václav Štech, předseda.

⁂ **Umělecká výstava v Slaném.** Letošního roku uspořádána byla po českém i moravském venkově řada uměleckých výstav a výstavek. Jistě zjev potěšitelný, svědčící o stoupajícím zájmu pro umění v širších vrstvách národa. Nebyly všechny výstavami kočovnými, nevznikly v Praze, sestaveny byly z prací známých návštěvníkům pražských výstav; některé z nich byly domácího původu, souvisely buď místem vzniku nebo osobou umělcovou s jednotlivou krajinou. Tak výstava Kubova v Poděbradech, nebo na Moravě výstava Jaroňkova.

Podobně uspořádal tyto dny v Slaném musejní a literární spolek Palacký výstavu děl nestora českých krajinářů Jana Nowopackého. Obsahuje ke 130 číslům, z části známých z výstavy pražské, z části dosud nikde neuveřejněných. Podávají úplný přehled po celém díle jednoho z průkopníků moderního nazírání na krajinu, při tom položen pořadateli správně důraz spíše na jeho náčrty a aquarely, v nichž zachycuje a suggeruje charakter krajiny s daleko větší bezprostředností a nehledaností, než v plátnech, příliš komponovaných dle vkusu doby, v níž vznikly. Jest si jen přáti, aby zájem obecenstva o výstavu nezůstal čistě platonickým, ale aby řada vystavených prací zůstala trvale ve zdech královského města Slaného. *V. V. Š.*

⁂ **Stará rytina** v dnešním čísle, znázorňující bitvu na Bílé Hoře, zasluhuje uveřejnění nikoliv pro děj na bojišti, kteréž je nesprávně posunuto až k samé Praze, ale pro zajímavý pohled na Prahu. Bližšího vysvětlení obrázek nepotřebuje.

☐ **Lvi?** Úpravou nábřeží u Národního Divadla tím více budou vadíti pozorovateli prázdné podstavce u nového mostu, na něž mají prý usednouti nějací bronzoví lvi.

Nebylo by vhodnější a pro blízkost Národního Divadla výraznější ozdobou tohoto předmostí, kdyby tu postaveny byly sochy Smetanova a Dvořákova?

⁂ K. M. Čapek: **Patero novel.** Kniha poctivá a mužná, plná života a zralé rozvahy umělce, který nedohaduje se pouze a nekombinuje svých dějů ze zásob literární spižírny, ale jenž odvažuje vše z bohaté studny vlastního prožití. Svéráznost a samorostlost páně Čapkova je všude zřejma: v originální volbě námětů, v ovzduší, jímž svoje hrdiny obklopuje, ve způsobu, jakým pozvolna, krok za krokem se dobývá na dno jich duší, ba i v té jeho typické formaci vět, nikdy jednoduše nanášených, ale někdy úlisně, jindy tvrdě, však vždycky hadovitě se rozvíjejících ve dlouhá souvětí. Po stránce ideové miluje autor jakési životní kontrasty povahové, něco, v čem rozcházejí se nitra, ale co harmonicky je zároveň ladí v jediný akkord. Tak Rokyta s Kateřinou ve »Snivé Kateřině«, tak Elvira i Bureš v povídce »Znova a lépe«, tak i Vojtěch a Cilka v »Mendelssohnově koncertu«, chceme-li mluviti pouze o třech novellách základních. A tato harmonisující snaha překvapuje nás i v poměru čistě vnějším, ve zladění ovzduší vůči povaze hrdinů, ve stafáži, pro kterou má pan autor zrak nesmírně vyvinutý, bystrý a minuciósní citlivý. Přímo fysická hmatatelnost jeho postřehů až překvapuje, jak jsou přesny a plny odstínů. Vidí

a přenáší barvy čistě malířsky, jeho reprodukce zdá se být takřka halucinací. Není divu tudíž, že celkový dojem jeho novell překvapuje pak svojí sytostí a živou zabarveností, která působí plasticky a nanejvýš plně. *S.*

⁂ Jan Neubauer: **Pohádka o lásce.** Pohádka už tisíckráte a tisíckráte vyprávěná, tisíckráte sněná a stále povždy uchvacující a nová. Pohádka o lásce . . . Jeť láska vášní, jejížto problem nikdy nepozbývá akutnosti a při níž záleží pouze na tom, aby v životě chytila mladistvostí svého cítění a v literatuře hloubkou a novostí hledisk. Leč tato hloubka chybí knize páně Neubauerově, ba zdá se chyběla i v životě oběma hrdinům, o nichž je v »Pohádce« řeč a kteří se pouze domnívají, že jejich city jsou silny a věkověčny. Mládí, přílišné mládí karakterisuje knihu, ono mládí, které neuchvacujíc silou vše překonávající a vítěznou, rozplývá se v neškodném flirtu a koketování s největší záhadou niter. Přílišná sladkost, přeněžnělost a pseudogalantnost nás v románku zaráží, znamení, že autor neuvědomil si doposud těžké zodpovědnosti spisovatelovy a že nedovede dosud rozpoznati, co má býti ponecháno pouze neškodným hříčkám naivních milenců a co může býti teprve hodným sujetem pro analysující nožík spisovatelův.

—*e*—

⁂ Dr. V. Mrázek: **Hubenost, její význam a léčení.** (Bibliotéka lék. sp. popul. XXVII.) Jest jisto, že o kterémkoli vědeckém předmětě lze psáti způsobem suchým nebo poutavým. Jsou však látky samy sebou suchopárné, o nichž je umění vábivějším slohem pojednati. To se podařilo dr. Mrázkovi ve spisku o hubenosti, předmětu tak všedním, ale složitém, na samé chemii spočívajícím, nota bene, málo přesně prozkoumaném a na mnohých hypothesách postaveném. Jeť hubenost zjev co do příčin mnohotvárný a chceme-li mu porozuměti, třeba se zasvětiti aspoň z hruba do základů nauky o výměně látek a výživě těla lidského. Jsou sice, jak autor vykládá, četné choroby infekční (i otravy), jež tento zevnějšek, dámám tak nevítaný přivodí, ale většina stavů podobných přece jen souvisí s výživou a výměnou látek vůbec porušenou. Výklad autorův o těchto složitých pochodech je tak šťavnatý, že neváháme prohlásiti četbu tu za poutavou. Kdyby nebyla, ovšem by sotva který čtenář probral knihu od začátku až do konce a pak by věru pojem jeho o projednávaném předmětu byl chatrný. Čtenář pátrá ovšem především po poučení, jak věc léčiti. Dočte se v knížce o tom rad vskutku rozumných, o léčení výživou a ostatními prostředky fysikálními (vzduchem, vodou, lázněmi) a ovšem i léky. Mrázkův spisek je dílko, jejíž četby nebude čtenářka pomoci potřebná litovati. *Dr. A. M.*

⁂ **Ze Švandova divadla na Smíchově.** Kampaň stálých kluzkých vaudevillů, pikantních frašek, veseloher a obscenních operett zavládla nyní na obou scénách smíchovských, takže neposkytuje se nyní s dostatek příležitosti hercům k opravdovému tvoření a plnému jich vývinu. Mnozí, kdož byli zde v plném vývinu, opustili divadlo smíchovské v nejkrásnějším rozmachu sil a slibného rozvoje (Pulda, Jiříkovský, Kandlerová a j.). Cyklus »českých autorů« snad ukáže, jak možno vyšinouti působnost činoherního ensemblu smíchovské scény. —*jbz.*—

⁂ **Z Pištěkova divadla.** Poslední čas svádějí naše předměstské scény hotové boje o vypravení tak zvaných lidových her, nebo pokusů o frašku pro »lid«, se zpěvy, tanci a hlavně bohatou dekorační výpravou, v tomto zápolu chce si vinohradská scéna uhájiti primát. Prostředků k tomu je zde sice s dostatek, ale dosud ani jedna z původních prací zde provedených, i při svých několika desítkách repris při lidových cenách, není tou pravou naší lidovou hrou, která by nejen chytla časovým svým námětem, ale která by též splnila všechny požadavky veselé hry lidové, jejíž děj byl by čerpán ze života pražského nebo z ovzduší českého vůbec.

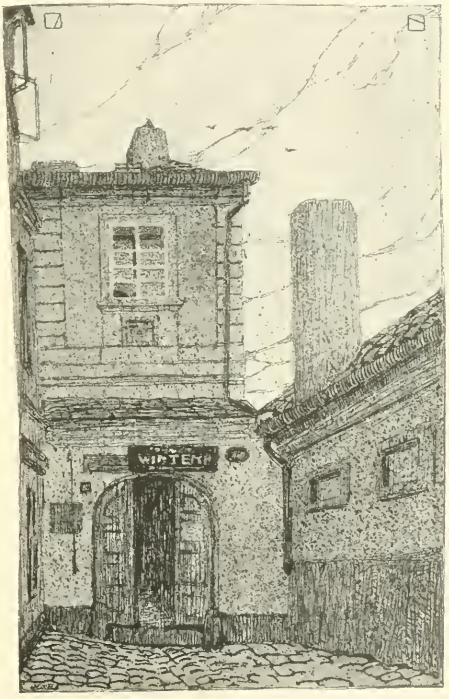

Vchod k »Zlaté studni«. Kreslil Brunner.

Poslední ukázkou toho druhu byla veselá hra Archlebova »Osudný manévr«, čerpaná ze života vojenského. V novince, dosti obratně napsané, našli účinkující vhodné role, zejména p. Marek, sl. Archlebová, Vedralová, paní Hallová a j. —*jbz.*—

— **Selma Lagerlöfova.** V posledním svazku právě uzavřeného prvního ročníku překladové knihovny Máje »Z cizích obzorů« vydali jsme výbor povídek rázovité a stále rostoucí popularitě se těšící švédské spisovatelky Selmy Lagerlöfovy (»Psanci a jiné povídky. Přeložil Hugo Kosterka«). K informaci našeho čtenářstva dnes několik slov o spisovatelce a jejím díle.

Švédská literatura vykazuje slušnou řadu spisovatelek, z nichž mnohé jako na př. Frederika Bremerová, Carlénova, Ahlgrenová a Edgrea-Lefflerová pronikly do cizích literatur. Nicméně žádná neměla tolik uměleckých kvalit jako právě Selma Lagerlöfova, jejíž práce jsou nyní ve Švédsku nejpopulárnější a v poslední době jsou také hojně překládány do světových literatur.

Selma Lagerlöfova je dle slov Björnsonových »z moderních autorů severu nejvábnější, neboť září leskem v pravdě umělecké naivity srdce . . .« »V době pochyb a nedůvěry s drsným a necitlivým pohledem na život,« píše o ní O. Levertin, »má ona to něžné objetí pro vše živoucí, ono milostné spité nadšení pro člověka, zvěř a květy, jaké nalézáme u sv. Františka a jiných světců jihu s povahou štěstí opojených ptáků-zpěváků«.

Zvláštní pohádkově naivní sloh, upomínající na nordické sagy, neb na Andersena a na Almquista, tohoto nejmodernějšího a nejstylovějšího ze švédských básníků, ač žil počátkem 19. století, sloh oživený bohatou a vynalézavou fantasií, prudký bohatostí a sytostí slov a obrazů, zažehující magické světlo přírodního mysticismu a zbarvující vybájené i skutečné osobnosti a události silným koloritem, ten sloh opřádá její práce takovým půvabem, že čtenář ulpí na jejím vypravování pohádek. S obdivuhodnou bravurou kupí Selma Lagerlöfova děj na děj s jistým a klidným epickým rozmachem, libujíc si ve vypiatých kontrastech za účelem ozáření zamýšlené optimistní morálky, jak činila sice již stará škola románopisců let 30tých, avšak s tím rozdílem, že nenadsazuje, nýbrž vždy líčí s hlubokým soucitem a prožitím duševního života vystupujících osob ve prospěch dobrých jejích vlastností. Jmenovitě dovede a to s kouzelnou pravdivostí podati duševní život ženy ve všech skálách a vztazích osudu. Vedle této ženské citlivosti jeví však Selma Lagerlöfova silný, mužný charakter, zálibu a nadšení pro osoby vypracovaných, ucelených povah, pro lidi kypící energií a odhodlané k rázným činům.

Selma Lagerlöfova patří do oné periody švédské literatury, kterou v letech devadesátých uplynulého století zahájili V. Heidenstam a O. Levertin, a k níž patří též E. af Geijerstam, P. Hallström a Fröding, spisovatelé uměleckého slohu, kteříž zanechavše dotud módního diskutování a referování o společenských otázkách, vrátili se k čistému umění. Upozornila na sebe hned první svou prací »Gösta Berlings Saga« zaslanou ke konkursu ženského listu »Idun«, vypsanému na nejlepší novelu. V této práci líčí osoby a ovzduší svého rodiště (narodila se r. 1858 v Marbacku ve Värmlandu), počátkem 19. století s takovou přesností, že se v postavách líčených tušily osobnosti skutečné. Ještě větší nadšení vzbudily následující práce: povídky Osynliga Laenkar, v nichž ukázala všechny barvy své spisovatelské palety, nanášejíc nesmísené, plné barvy starověkých pověstí (Psanci) vedle sešerelých tónů moderních idyl (Román rybářčin, Matčina podobizna) a vedle ohnivých, zanícených svitů středověkých legend (Pověst Reorova). Výsledkem její cesty do Sicilie byla práce Antikrist Mirakler, dokazující její schopnost nejen široké epické komposice, nýbrž i schopnost prožití jiného ovzduší mimo švédské. Následovaly povídky Drottuingar i Kungahalla, En herregard sagan Ett a Fventyr i Vineta svědčící o nevyčerpatelné fantasii. Široce založeným dílem je román Jerusalem, v němž líčí náboženský život typického švédského sedláka ryze švédského kraje Dalekarlie. Úkol tento byl pro ni hlavně tím těžký, že nějaké obšírné knihy o sektarismu švédského venkova dosud není a přec dle hlasů kritiky se jí podařilo napsati takové epos švédského sedláka, jako dosud žádnému švédskému autoru.

Mimo to vydala dvouaktovku »St. Annae Kloster«, sehranou r. 1895 v Kodani, a letos sbírku povídek Kristuslegender, založených na legendách středověkých o Kristu, v nichž líčí něžnost a měkkost, citlivost a ryzost osoby Kristovy, při čemž její nezkrotná fantasie, napájená danou myšlénkou legend, vzkypěla v zanícení a v extasi. —*a.*

Toto číslo vydáno dne 4. listopadu 1904. — OBSAH: PAVEL LIST: Vlna. — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — OADŘEJ PALÁK: Podzimní motivy. — FELIX TEVER: Mezi břehy. — Dr. JAN ČERNÝ: Vzpomínky mladého lékaře. — FEUILLETON: Z literárního zákulisí: VI. Stolové společnosti. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE: Dlouhý stůl. Fot. K. Mulač. — Bitva na Bílé hoře. — Vchod k »Zlaté studni«.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecky) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec, otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. VÁCLAV ŠTECH, POŘADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GRÉGRA A SYNA.

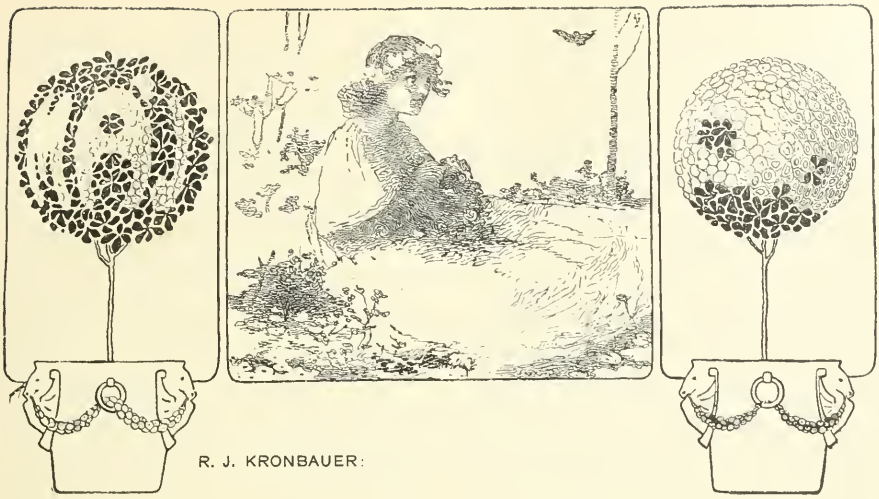

R. J. KRONBAUER:

Snoubenci „Umělecké lóže.“

Román.

(Pokračování.)

Pan direktor prý se tenkráte nesmírně rozčiloval a mně se ihned v hlavě rozbřeskло, proč pan hrabě na mne zanevřel. Však jsem mu to nezůstal dlužen Když jsem potom dostal noviny do rukou, všechno jsem věrně vypsal a vylíčil. Hned druhého dne na to, když feuilleton vyšel tiskem, poslal mně pan direktor několik párů bažantů a zároveň mně vzkázal, že by se mnou tuze rád mluvil. Bažanty jsem mu poslal se vzkazem, že nevím, o čem bychom spolu mohli hovořiti. Pak jsem ještě uveřejnil leccos, co panu řediteli bylo nesmírně nepříjemné . . . povídalo se tenkráte, že se jeho postavení povážlivě viklalo — a následek toho byl, že moje matka, která jako vdova po šafáři dostala z milosti malou světničku k doživotnímu užívání, byla ze dvora skoro vyhnána.

To jsem ovšem předvídal, ale na štěstí má moje matka bratra, jenž se jí ujal s pravou bratrskou láskou. Strýc je malým venkovským pašou v městečku S . ., kde má malou továrničku na hospodářské stroje a kde je kromě toho starostou. Matka se k němu odstěhovala a teď teprve si libuje a mně žehná, že jsem jí z toho panského doupěte dopomohl. Ve dvoře živořila ve tmavé a vlhké komoře a každou chvíli bylo jí neomaleným způsobem dáno na jevo, že je příživnicí z milosti a na odvolání.

Panu direktorovi jsem vlastně udělal radost . . . nedostudoval jsem a nestane se ze mně ani profesor ani doktor. Nelituju toho . . . stal jsem se novinářem a můj list byl mou kazatelnou. Tepal jsem nemilosrdně všechny zlořády, o nichž jsem se dověděl, nikoho jsem nešetřil a nedal jsem se nikdy pohnouti k tomu, abych něco potlačil, co muselo na pranýř, aby se stala náprava Stal jsem se redaktorem z přesvědčení Kdybych byl cítil k tomu, když ne lásku, aspoň trochu náklonnosti, byl bych šel do semináře a jako kněz bych byl poctivě a věrně konal svoji povinnost. Naši kněží si snad ani nejsou plně toho vědomi, jak ohromnou moc mají, jak jsou silni ve chvíli, kdy vstoupí na kazatelnu. Považte, slečno, co je to za veliké a dalekosáhlé právo, mluviti k lidu s kazatelny, kde je nikdo na světě nemůže kontrolovati a kde nestojí za nimi žádný censor Představte si, co by to znamenalo pro rozvoj lidu, kdyby s kostelních tribun mluvili kněží lidumilové, lidé zanícení pravým vlastenectvím, lidé pokročilí a moderní.

Vyhledal jsem si tribunu jinou, tribunu, kde na místo živého slova nastupuje slovo psané. Bohužel, špatně jsem pochodil. Psal jsem tak, jak mně velelo moje přesvědčení, ale záhy jsem poznal, že se materielně ubíjím. Myslel jsem, že se stanu apoštolem a zatím jsem to přivedl tak daleko, že jsem nebyl v noci jist

svým životem. Potiral jsem korrupci a zapomněl jsem, že není možno bez ní vubec žíti. Nic na světě se nepodnikne, kde plesnivina tato by se neusadila dřív, než první motyka zakopne do půdy . . . a já bláhový hřímal proti ní a všechno jsem proti sobě poštval. Najednou jsem dostal z bytu výpověď, poněvadž jsem se v novinách ohradil proti tomu, aby obec kupovala domek, za který žádal majitel čtyřnásobný obnos; odhalil jsem bez milosrdenství všechny podlé prostředečky, jimiž se zištníkovi pomáhalo, aby si výhodným prodejem dopomohl ke jmění. Uhodil jsem do měšťanské besedy a když jsem přišel k obědu . . . pozoroval jsem, že si nechce sednouti nikdo ke stolu, k němuž jsem přisedl, posvítil jsem na nepořádky v knihovně, odhalil jsem nesprávnosti v záložně, vzepřel jsem se protekčnímu systému na radnici, ve škole, a vůbec všude, kde jsem strašlivé toto bejlí přistihl a konec konců byl, že jsem se stal psancem ve městě, jemuž jsem chtěl ze všech svých mladých a nadšených sil prospěti.

Ale řekl jsem si a slavně jsem si umínil: setrvám a nepovolím . . pravda a právo musí zvítěziti. Z města jsem byl v pravém toho slova smyslu vyobcován. Bydlel jsem za městem u pohodného a můj novinářský sok, jenž svému řemeslu jinak rozuměl než já a jemuž se vedlo přímo brillantně, náležitě toho vykořistil a napsal článek, jenž měl titul: Kas a redaktor.

Emma se zrovna otřásla leknutím.

»Slečno . kdybych vám měl všechno vypravovati, spínala byste ruce. To byste se teprve podivila, co umí naše společnost, když dá někoho ve svou vlastní klatbu. Na štěstí byl jsem sám a neměl jsem ani ženy ani dětí, jimž by se byla rozvášněna cháska mstila za to, že jejich živitel opovážil se kaliti jejich plány, rušiti jejich požitkářský klid a překážeti jim v jejich řádění.

V tu dobu, kdy mně bylo nejhuře, přišel za mnou do rasovny divadelní ředitel, aby mne požádal o blahovolnou přízeň pro svůj podnik. Podivil jsem se tomu, poněvadž vím, že ho varovali, aby se vyhnul každému styku se mnou. Je to skutečně podivné, slečno, že v nejkritičtější chvíli chabou moji duši osvěžil a posílil člověk, jenž také neměl na růžích ustláno a jenž musel vyhledávati přízeň vrtkavého obecenstva jednou zde a podruhé tam. Snad vás to bude zajímati, povím-li vám něco o tomto člověku, jenž mně imponoval svými zkušenostmi a svým praktickým, střízlivým naziránim na život.

Je to divadelní ředitel a herec S. Studoval gymnasium, ale ve čtvrté latinské propadl z matematiky. Stal se z něho poběhlík a pobuda. Nebylo nikoho, kdo by na něho doziral a hoch zdivočel a zpustl. Chodil ke vlakům na stanici a nabízel se lidem za nosiče. Jednou svěřen mu k dopravě do města kufr, jehož majitelem byl kočující divadelní ředitel. Chlapec pod těžkým a massivním kufrem div neklesl. Když mu ředitel dával odměnu, povšiml si ho blíže, viděl, že to je statný, zrostlý a hezký hoch, vyptal se ho na všechno možné a když poznal, že je to takové opuštěné pláně, o které se nikdo nestará, pomyslel si, že by hocha mohl potřebovat. Chlapec čistil svítilny, roznášel programy a nosil hercům a herečkam do divadla garderobu. Stalo se, že řediteli utekl napověda a hoch nastoupil na jeho místo. A z napovědovy budky na jeviště už byl malý krůček. Z počátku nikomu, ani jemu samotnému, ani ve snu nenapadlo, že by se z něho mohl státi herec. Ředitel pustil ho jednou z nouze na jeviště a hoch si počínal s takovou jistotou, že hned po představení byl sprostěn povinnosti konati práce, jež mohl zastati každý kluk z ulice.

Historie má krátký konec -- z hocha stal se dobrý herec a konečně manžel jediné dcery ředitelovy. V tu dobu, když se společnosti nejhůře dařilo, zdědil S. asi šest set zlatých. Pro peníze musel až do Vídně, kde s nimi provedl obchod, jenž položil základy k celé jeho existenci. Dověděl se náhodou, že ve větších divadlech prodávají občac obnošené kostymy. A zrovna v tu dobu byla připravena jedna ohromná partie, která nebyla ještě nikomu definitivně zadána. S. uvažoval o tom, jakým způsobem by si ke kostýmům dopomohl. V městě neměl ovšem známých a to dobře věděl, že bez protekce by nepochodil. A tu připadl na smělou myšlenku — sebral se, vyhledal vrchního garderobiéra, vtiskl mu do ruky stovku . . . a kostymy koupil za čtyři sta zlatých. Bylo jich patnáct set kusů — S. vypočítal, že jenom portičky mají cenu velmi značnou. Vybral nejlepší kusy, dobře uložil a ostatek rozprodal divadelním ředitelům, kteří mu kus po kuse zaplatili po jednom zlatém a ještě si libovali, jak znamenitě pochodili.

»Udělal jsem trefu,« vypravoval mně ředitel . . . »vydělal jsem tisíc zlatých a ještě k tomu měl jsem garderobu, s kterou jsem dělal všude, kam jsem přišel, pravé furore. Moje nádherné kostymy klestily mně všude cestu a mně bylo zadáno divadlo v předních českých městech, o které bych se byl nadarmo ucházel.

Seznámil jsem se s podnikavým ředitelem, jenž se pranic neostýchal, vyhledávati mou společnost a navštěvovati se mnou lokály, kde se mně každý úzkostlivě vyhnul jako člověku stiženému morem. Poznal záhy, kam jsem zabředl a jednou mně promluvil do duše.

Příteli . . . . vy se tu utloukáte hmotně

i morálně, zakrníte zde, sestárnete a jednou půjdete odtud jako žebrák. Přiznávám, že jste leccos dobrého vykonal, že jste mnohému zlu zabránil . . ale sám musíte uznati, že jste ve mnohém nadsazoval a přestřelil. Začal jste apoštolovat a současně jste si chtěl zbudovati koutek, v němž byste se pohodlně a domácky zařídil. A to není ta pravá cesta . . . autorita potřebuje silný fundament a toho jste neměl a nemohl dosíci, poněvadž není tu tolik samostatných a nezávislých duší, jež by šly za vámi pro vaší neohroženost, přímost a poctivost. Vidím, že zápasíte s nedostatkem a nedivím se tomu — vy postrádáte schopnosti, státi se oblíbeným a populárním a to je vaše záhuba. A je to přece jenom to nejpohodlnější a nejsnadnější řemeslo. Neradím vám k tomu a nerad bych viděl, kdybyste mně poslechl a začal zítra psáti noviny tak, jak je píše váš sok, jenž si při tom pomáhá k blahobytu. Tady jste dohrál svou roli — vaše mládí jistě mnoho k tomu přičinilo — a proto se vynasnažte, abyste dohonil, co jste zameškal — abyste poznal svět, obrnil se zkušenostmi, svůj temperament zregulovat rozvahou a zčistil pravou mužnou rozšafností. Narazil jste, měl jste právo, napsati, co právě vaše nitro rozbouřilo a často jste se mstil, místo abyste svého protivníka odzbrojil svou velkomyslností. Na vašem štítě objeveny skvrny, kterých vydatně využitkovali vaši odpůrci a protože na přívržence a přátele možno se spolehnouti jenom tehdy, když se člověku dobře daří, muselo to u vás skončiti naprostým nezdarem. Kdybyste měl vlastní tiskárnu nebo jiný majetek, jenž by vám byl spolehlivou oporou, řekl bych: nepovolujte a setrvejte . . za nějaký rok budete míti kolem sebe armádu věrných, kteří se budou společně s vámi statečně a neohroženě probíjet. Ale co byste si tu nyní počal, když jak povídáte, nemáte od čeho byste byl živ. Musíte zkrátka kapitulovat . . sebrat svoje zkušenosti, svázat je do uzlíčku a něco z nich pro sebe získat.«

Uvážil jsem poctivě a svědomitě, co mně starý divadelní praktik řekl. Musel jsem si doznati, že mou situaci výborně prohlédl. Řekl mně to dost šetrně, co mne vlastně zabilo a učinilo nemožným. Slyšel leccos od mých protivníků a snadno si skombinoval, čím a jak jsem si podryl půdu pod nohama. Byl jsem novinářské kuře, když jsem usedl k redaktorskému křeslu. Na peříčku visely ještě kousky skořápky vejce, z něhož jsem se vylíhl. Dobré, čisté a poctivé moje snahy a úmysly pochodily při tom ovšem nejhůře. Dařilo se jim jako vojsku, jež vede nezkušený vůdce.

Zkrátka a dobře — nechvalně jsem skončil. K tomu ke všemu dostavily se ještě jiné nezdary, jež seslabily moji horlivost. (Troskovický nemohl se odhodlati k tomu, aby se Emně přiznal, jak nešťastně dopadl se svou první láskou, za kterou často a často se rozeběhl, dva tři dny ponechal starost o noviny a zájmy čtenářů pánubohu a po svém návratu chvatně a nervosně dohánět, co zameškal.)

Vydal jsem se do Prahy takřka bez krejcaru v kapse. Bylo mně sice úzko, když jsem ji z daleka viděl a když jsem zase poprvé vstoupil do ulic, jejichž hluk a shon mne zrovna děsil. Ale pustil jsem se s odvahou v drobné kocábce na rozvlněné moře. Není přece možno, aby utonul člověk, jenž má silné páže a dobře umí plavat. Měl jsem v sebe pevnou důvěru, prahl jsem po práci a po zdokonalení a proto jsem se záhy probral ze své malátnosti a stísněnosti. Přijel jsem do Prahy a neměl jsem ani tolik, abych si koupil chleba, jehož bylo třeba k nasycení hladového žaludku. Na štěstí jsem věděl o útulně pro bezpřístřešence, o které mně pražský dopisovatel napsal do listu pěkný článeček.

Večer stál jsem před vraty asylu a toužebně jsem čekal v zástupu vyhladovělých a vykřehlých chuďasů na chvíli, až se rozhlaholí zvonec, jenž nám oznámí, že jsou pro nás připraveny vytopené světnice a odestlaná lůžka. Více než hodinu jsem mrzl na dlažbě a jenom pomyšlení na to mne posilovalo, že uvidím něco nového, že prožiju chvíle, na které jistě nikdy nezapomenu. Nestydím se za to, že jsem byl nucen hledati přístřeší tam, kam přicházejí lidé, kteří jenom výminečně se vyšvihnou. Dostal jsem se do tábora ztracených, sám jsem si byl dobře toho vědom, že jsem už také skoro vrakem bez kormidla a bez stožárů — ale já nezmalomyslněl tím, co jsem viděl a slyšel — naopak — nemohl jsem se dočkati chvíle, až se nasytím a ohřeju, abych se mohl pustiti do práce. Pět nocí jsem prožil v asylu a když jsem se s ním loučil, řekl jsem si: Sem už nikdy více nevkročím . . . jsi mlád, jsi zdráv, jsi silen . . . pracuj a žij tak, aby's nikdy už nemusel býti odkázán na dobročinnost a soucit jiných.

Pět večerů jsem v asylu pilně psal. Asyláci seděli kolem mne a ani nedutali. Přečetl jsem jim jednu kapitolku a oni poslouchali, jakobych jim vypravoval pohádku.

Líčil jsem jejich nejblaženější chvíli... okamžiky, kdy s nich spadly všechny trampoty a svízele. Cítil jsem, že jsem napsal svou nejlepší věc a také jsem se nemýlil. Poslal jsem ji do redakce a již za týden byly první kapitoly otištěny. Za těch pět večerů vydělal jsem tolik, že jsem s honorářem vystačil celý měsíc.

Žiju a pracuju docela jinak. Pilně čtu, mnoho si zaznamenávám a mám radost z toho, když vyplním jeden silný poznámkový sešit. Chodím po Praze, poznávám její krásy, poznávám lid a s radostí pozoruju, jak se můj sloh zdokonaluje. Píšu mnohem hravěji než dříve. Co bude dál, nevím . . . ale nemám strachu, pomyslím-li na budoucnost. Připravuju se svědomitě, abych už lehkomyslně nevstoupil do života.

Stojíme teď oba asi na stejné výši . . . nechci tím, slečno, nikterak srovnávati . . . chci jenom říci tolik, že máme příbuzné tužby a že máme oba pevnou víru v úspěch. A proto jsem tomu tolik povděčen, že jsme se setkali a že jsme si všechno poctivě a upřímně pověděli. Já v tom vidím pro nás oba dobré znamení. Věřte, mně je v tu chvíli tak, jako bych ve vás našel duši příbuznou, sesterskou, které se mohu svěřiti s nejtajnějšími svými myšlénkami. Slečno, viďte, že se nemýlím a že se neklamu?«

Emma podala mu ruku a v jejích očích bylo tolik oddanosti a zaníceného zájmu, že se Troskovický zachvěl blahým pocitem.

Šli spolu jako lidé, kteří se už dávno a dávno znají. Bylo jim, jako by je k sobě od nynějška něco poutalo. Oba mysleli jenom na svou budoucnost a oba se v duchu jeden o druhého opírali. Ani jemu ani jí nepřišlo na mysl, že by je k sobě vížilo něco jiného než tento příbuzný a tolik si podobný osud. Neměli žádných obav, žádných starostí . . . oba sílilo jen to vědomí, že už nejdou světem tak sami a opuštěni, že od tohoto okamžiku může spolehnouti jeden na druhého a že v rozhodných momentech je tu duše věrná a ochotná, která bude druha sledovati a jemu státi po boku.

Troskovický už se také o to nestaral, co tomu řeknou Emmini příbuzní, že s ním přišla. Emma ani pochopiti nemohla, jak je to možné, že už jsou v dědině. Vešli spolu do statečku jako děti, které na nic jiného nemyslí než na sebe samy. Vešli do čisté vesnické světničky, kde přivítala je statná, asi čtyřicítiletá žena. Troskovický stanul u dveří a v duchu si myslel, jak to tu s ním asi dopadne. Selka na něho učinila milý dojem . . . »té se nemusím báti,« pomyslil si a věnoval pozornost jejímu muži, jenž seděl za čečernalým dubovým stolem a labužnicky si pokuřoval z krátké dýmčičky. Selka sevřela Emmu ve svou náruč a radostí až se zajíkala. Sedlák byl daleko vážnější, skoro ponurý. Pomalounku se vyšoural, podal Emmě ruku a prostě, drsným a docela nevzrušeným hlasem řekl: »pěkně tě vítám, holka.«

»To je můj dobrý známý,« představila Emma Troskovického, jemuž neušlo, že sama je poněkud v rozpacích a že je ráda, že má to nejnutnější odbyto. Oba, selka i sedlák, zavadili o něho pátravým pohledem.

Emma rychle svlékla zimní kabátek a položila jej na postel. Troskovický jako by okřál pohledem na její krásné a stepilé tělo.

»Tak odložte přece, pane Troskovický,« vybízela ho Emma, jež marně snažila se, aby svoje rozechvění zakryla zdánlivou bezstarostností . . . »a posaďte se k pantátovi. S tím se dobře srovnáte . . . on toho sice mnoho nenamluví, ale za to je pilný čtenář. Vidím, že jste zase stavěli,« zvolala Emma živě, jako by už všechno bylo v pořádku — »lidičky, vy se nějak vzmáháte.«

»Nu . . . tak po vůli boží . . .,« řekl sedlák . . . »to víš, najednou to nejde . . . kousek po kousku . . . aby nás to nestrhlo . . . nu . . . po vůli boží . . .«

»Tatíku, obstarej nějaké pivo,« pobízela muže selka . . . »já jim zatím něco seženu na zub. Však budete mít hladu . . . co! Ale za to oba vypadáte, jako by vás vymaloval . . to vás ten mrazejček pěkně ošlehal . . .«

»Však ona nám také cesta ubíhala víte-li pak, že jdeme až z Prahy pěšky?«

»To snad přece ne,« žasla selka . . . »inu . . . však máte oba nožičky ještě do tance. Teď už ale běžím . . . Emmo . . . podívej se, ten pán je ještě v zimníku . . . tak se přece o něho také trochu starej.«

Emma pousmála se vlídně na Troskovického, jenž dobře tomuto projevu porozuměl. Už mu bylo volno a příjemno.

Sedlák přehodil na sebe krátký kožíšek a vyňav ze skříně pestrý skleněný džbán vytratil se ze světnice.

»Hned jsem tady,« volala selka z předsíně — »však já vám něco dobrého splašim.«

Emma podívala se na Troskovického skoro vítězoslavným pohledem.

»Vidíte . . že jsem správně prorokovala. Tady není ani stopy po strojené a studné obřadnosti velkoměstských rodin, kde by nás svými pomlouvačnými jazyky skrz na skrz rozpitvali. Proto jsem tu tak spokojena a docela šťastna.«

»Emmo . . Emmo . . skoč sem ke mně na chvilinku . . .,« volala selka z předsíně.

»To ona se asi chce optat, čím by vás nejlépe uctila,« mínila Emma . . »doufám, že se vám nebude po mně stýskati,« dodala s roztomilým úsměvem.

Troskovický díval se na ni jako u vyjevení. Připadala mu docela jiná, než včera večer a než dopoledne, kdy spolu šli zasněženým krajem. Teď teprvé viděl, že je to ještě nezkušené, neporušené děvče, jež jakoby si ani nebylo vědomo svojí úchvatné, omamující krásy. V tu chvíli, co vstoupili do selské

světničky, co odhodila zimní kabátek a co se přesvědčila, že nebude přivedena před svým novým známým do nějakých rozpaků, nadobro se změnila Pořád jakoby na ni objevoval nový půvab. Ustavičně ji pozoroval, nevěděl, co by mluvil a oči jeho nedovedly se od ní odpoutati.

Osaměl ve světnici a zadumaně se díval na dvéře, jež se právě za ní zavřely. Napadlo mu, že se podívá na dvůr a že si prohlédne hospodářstvíčko svých srdečných hostitelů. Vyrostl a byl vychován ve dvoře a zatoužil po tom, vyvolati v duši reminiscence na svoje mladá leta, kdy se prohánival ve stájích a kravínách a hrál si a mazlíval se s dobytkem. Vstoupil na předsíňku a tu docela jasně slyšel vyslovit svoje jméno.

»Troskovický . . Troskovický . .,« hovořila selka . . »to je docela hezké jméno. To sám pan Bůh ví, jak předkové mého táty přišli k tomu divnému jménu Nejezchleba. Jak na všem záleží . . i na tom jméně. Nu . . a on je jako tvůj nápadník . . viď?

Emma vybuchla v srdečný, hlaholivý smích.

»Holka . . prosím tě . . co to vyvádíš?« volala selka, kterou patrně Emma v záchvatu prudké radosti popadla a několikráte se s ní zatočila do kola. (Pokračování.)

PAVLA MATERNOVÁ:

Po návrších šumí lesy . . .

Po návrších šumí lesy,
vítr volný tančí v nich,
vánek vlahý spěje svahy,
pohrává si v haluzích.

Drozd tam stíhá duši lesa,
kos ji láká do svých slok
v průsvit slunný pod koruny,
kde se snáší nad potok.

Tam je lehko zpěvné hrudi,
jako pták tam musí pět,
o čem snívá, co jí skrývá,
čím ji vábí boží svět.

Ať to štěstí velké lásky,
ať to teskné touhy chvat,
díkůvzdání, odříkání,
květen nebo listopad.

Nad hlavou jak v modré výši
zašumí ti sosen kruh:
v srdce štvané mír ti skane,
k zdroji Krásy letí duch.

S Bohem, kraji . . .

S Bohem, kraji srdci milý,
kde tak slunně léto kvetlo,
kde si klasy ševelily,
blankyt linul v nivu světlo.

Tato krása půjde se mnou,
snící stráně, zmlklé lány,
lícha světlá s líchou temnou —
dnes již obě poorány . . . .

Ale nejvýš vás, ó, lesy,
ponesu si v duše skrytu,
kde na moji touhu věsí
věčný stesk se po blankytu.

Znova stříbro vaši rosy
zaperlí se snů mých květy,
znova jimi zahrá cosi
jako vašich ptáků vzlety . . .

Znova uzřím v dumné chvíli
rudých vašich sosen vršky
žhavé sluncem, jež se chýlí,
chvojím třesouc záře pršky . . .

Jako vám tu z horských strání
z duše se mi v blankyt zvednou —
jimi aspoň v zadumání
nebes niv se dotknu jednou!

DR. JIŘÍ GUTH:

Americké chvíle.

II.

redakci St. Louiských Listů, v ulici 12. South dověděl jsem se o adresse paní a slečny Heritesových, kam vedly mne prvé moje kroky v tom velkém městě mississipském, o němž dnes mluví celý svět. Toužil jsem víc než po všem jiném po vřelém stisknutí ruky a po přátelských tvářích z domova mi tak blízkých. Dámy že bydlí u doktora Arzta, jen asi dva nebo tři bloky odtud, v téže ulici.

Jméno doktora Arzta nebylo mi neznámým, pamatoval jsem se, že slýchal jsem je z úst přítele Heritesa, ač jinak nevěděl jsem nic o hostiteli české virtuosky a její mateře.

Je mnoho dobrých, obětavých Čechů v St. Louisu, ale žádný z nich tou měrou jako tento lékař, skromný svým vystoupením, ale neznající míry v ochotě a laskavosti ku svým krajanům.

Rodinný dům, řekli bychom bez mála malý zámeček jeho stojí na rohu ulice 12. a Lami Street, uprostřed zahrádky plné vzácných exotických rostlin a v sousedství domku menšího, jen dvorkem odděleného, kde doktor Arzt má svoji office, pak vedle konírnu a kůlnu. Nenadál jsem se, když vstupoval jsem tímto dvorkem a když mi dámy Heritesovy představovaly pána již prošedivělého, neveliké postavy, a jeho choť, že dům jejich stane se mi na těch několik dnů v St. Louisu ztrávených milým útulkem a takořka náhradou za domov, po němž přece jen se mi stýskávalo . . .

Doktor Arzt už sedmatřicet let provozuje lékařskou praxi v St Louisu, nejvíc v České čtvrti, a v památníku 50letého jubilea Československé podporující společnosti najdeš jeho podobiznu jakožto lékaře velkořádu státu Missouri. Jeho choť také je Češka, rodem z Lub u Klatov, a českost celého domu cítíš ze všech koutů, od té srdečnosti obou hostitelů až po české knedlíky, jimiž domácí paní nadbytečně osvěžovala vybraná menu svých obědův a večeří.

Dům doktora Arzta, zdobený uvnitř vybraným vkusem uměleckým, vzácnými originály umění malířského i skulpturního, je střediskem nejen všech vynikajících krajanů zámořských, ale i vybrané společnosti St Louiské, české i anglické. Že jsme tu poznali z větší části znamenité lékaře a přírodozpytce, není divu, když tě dr. Arzt sám je vynikajícím botanikem, který exotickou svoji floru sám pěstuje a opatruje s péčí učeneckou. Za těch letních večerů, jež jsem tam trávíval, bývali tu hosty především roztomilý dr Saxl, okulista, bývalý student pražské university, jehož ochota vůči nám bývala neúnavna, bankéř pan Richtr z Vodňan, doktoři Charles Fish a R. Terry, professor dr. H. M. Whelpley, přírodozpytci Herman Schwarz a Jul. Hurter, dr. Peterson, ornitholog Otto Wittmann, prof hudby Schoen a skladatel Em. Weinzettel, bankéř Doer a mnozí jiní.

Nejeden líbezný večer trávívali jsme v tom domě útulném a na jeden z nich vzpomínám s rozkoší. Horko bylo toho dne, jaké bývá toliko v centru Ameriky, ale do jídelny v přízemí vanul příjemný chlad ze sousední krápníkové jeskyně, jejíž chodby ústily dílem k malému rybníčku se zlatými rybkami, dílem do skleníku, který sousedil zase se salonem v prvním poschodí. Exotické květy odtamtud posílaly kořenčnou vůni a na zahrádce před domem cvrčely cikády pořád stejně, jednotvárně, jakoby odříkávaly večerní svou modlitbičku k pánu Bohu. Bylo v tom vzduchu a ve všem tom okolí mnoho cizoty, které však nepocitoval's, a když, tak plnila ti duši čímsi příjemným, tak asi, jako když na moře rozbouřené díváme se s pevniny. Všecko to cizí bylo tak jasné, a dr. Arzt na všecky otázky věděl odpověď, na všecky rozpaky věděl radu a slíbil pomoc.

Po obědě nebo večeři, zkrátka hostině usadili jsme se nahoře v saloně a společnost nás starších oživili vedle mladistvého zjevu umělkyně dva drobní tvorové, malý, asi tříletý Frantík a pětiletá Lili, děti doktorovy. Scházela třetí, nejstarší, Vlasta, která před několika měsíci odešla tam, odkud návratu není. Zůstal zde jen veliký, umělecky provedený její obraz, z něhož smutně hleděly na otce velké, krásné oči toho asi desítiletého děcka, jež bylo otcův »ideal angel and beautiful dream«. Kdo z nás přítomných také tatíkem byl, tomu bylo úzko v duši . . .

Po dobrém tom obědě následovaly teď hody duševní, neboť shromážděná společnost byla jak tehdá tak i jindy hlubokou studnicí nových názorů a rozmanitých poučení. Docela jiný svět než tam u nás, daleko za vodami a ve věnci hor, které přece jen jsou hrází nízkou proti příbojům ze zevnějška; záplava je tu. Svět volnější, širší, s rozhledy daleko většími, pro něž líbují si naši krajané tady v Americe, kde nemusí býti se každým krokem, báti se

o každou tak řečenou vymoženost, kde mohou zakládati si školy jaké jim libo a pořádati průvody dlouhé třeba jako lidské utrpení, s muzikami i bez nich, s barvami veselými i smutnými, kde nikdo nepoloží stéblo v cestu jejich vývoje. Následek toho patrný na všech stranách: dýchají volně a vyvíjejí se lidé, kteří tak jako my hynuli doma v neprospěšném úsilí, rostou, květou, jsou zámožní. A co ještě myšlenek a úvah dere se člověku na mysl i do péra! Celý národní charakter počíná se tu měniti a lidé, kteří po léta dýchali americký vzduch, odkládají znenáhla pověstnou tu závist českou, která žere naše tělo jako rakovina. Založíš si tam farmu, obchod nebo závod nějaký, a na sta rukou nabízí se ti ku pomoci; pomohou také a mají potěšení z toho, když rosteš, protože nejsou tak krátkozrací a pitomí, aby nevěděli, že rosteš-li ty, rostou i oni!

Je to tam velký svět, neboť Amerikou neprojedeš za den jako českým královstvím, a mají moře, veliké moře, jež doma nebudeme míti nikdy, ale jež mohli bychom si nahraditi aspoň tím, že bychom nebáli se tak tuze jeho nejisté podstati plujíce častěji nejenom tam na západ, ale i na východ a jinam, abychom sobě obrousili svoje rohy někdy neomalené.

Za chvíli dal hostitel přinésti pouzdro s nástrojem umělkyně, houslemi slečny Heritesovy. Věděl, že virtuoska ochotně vyvrcholí ten večer svým uměním. Sotva že houslistka začala zkoušeti struny nástroje podle akkordu pianína, společnost stichla. Slečna naklonila se ke svému pianistovi, pošeptavši mu několik slov, a po několika úvodních akkordech zaznívala teplým večerem táhlá, dumná melodie, známá, líbezná a rozkošná, a tady přece jen srdce rvoucí. Počínala otázkou po domově, jejž pak líčila úchvatnou barvou tónů vyluzovaných jemnou tou rukou dívčí a smyčcem jakoby prutem čarovným. Dech se mi zatajil a oko zamžilo. Zdálo se mi, že velké oči dívčí, snivě upřené na struník, z něhož řinuly se krásné tóny hned zvolna jako tekoucí zlatý med, hned úprkem jako bouřlivé tornado, také se lesknou vlhkým leskem.

Byla nejdřív docela prostá ta melodie naší národní hymny, jež otřásala mým nitrem, ale pak zamotávala se do proudu nesčetných variací, z nichž však vždycky vítězně vyplynula ve vší své kráse a ryzosti. Připadalo mně, že to je tak jako ten boj tam doma, ve kterém snad přece zvítězí přirozené právo.

Obě děti stulily se k otci, který zadumán seděl stranou. Co asi myslil sobě šedivící ten muž naslouchaje zvukům, které rozbouří k potlesku každou společnost v zahradní restauraci u nás v Čechách, zvukům které ještě docela jinak působí v takové dáli, tím úsilnější, čím vzdálenější je vlast prostorem i časem? Sedmatřicet let neviděl už ten zemský ráj. . .

Obě děti nechápaly patrně vzrušení nás, kteří poslouchali jsme nábožně mistrné písni; ale stály tu tiše, také uchvácený uměleckou hrou.

Když pak dozněly poslední zvuky, ozval se z venčí potlesk a nadšené volání »Výborně!« Posluchačstvo z okolních domů, většinou Čechové, zvábeni těmi tóny přišli poslechnout, a tiše, nepozorováno, shromáždilo se tu pod otevřenými okny celé množství. Tam, v temnu ulice, nemusili se přemáhati, a asi nejedna slza vykradla se z oka a skropila rozpálenou dlažbu . . .

Věděl asi ze zkušenosti dr. Arzt, jak trudný je stesk po domovu, že snažil se tak přátelsky probouzeti myšlénky veselejší, co chvíli vymýšleje nové výlety a nové zaměstkání.

»Navštívíme dnes professora Šafránka v St Charles!« povídal mi jedné neděle, šelmovsky se usmívaje.

»Také Čecha?« raduji se honem . . . A jedeme elektrickou tramwayí nějakých dvacet pět mil plochým krajem, plným kukuřičných polí, až k řece Missouri a velkým mostem přes ten veletok, který tady ústí do Mississippi. Na levém břehu Missouri, trochu po výšeném, rozkládá se tiché městečko americké, křiklavý kontrast ke hlučnému St. Louisu, výstavou ještě rušnějšímu. Ulice vroubeny jsou starými stromy, — St Charles je z nejstarších osad amerických, jichž dějiny ještě nesahají do dávných století. Zastavujeme se před malým domkem, jehož zahrádkové okolí plné exotické květeny, mezi níž poletovali kolibříci, na první pohled prozrazovalo nejen milovníka přírody, ale také osvíceného botanika, a už se těším na srdečné Na zdar, když dr. Arzt mne s úsměvem upozorňuje, že tento pan Šafránek je kovaný Němec — z Meklenburku. Starý ten professor nemá ani potuchy o nějakém svém slovanském původu a tak jsme strávili ten den v německo-americké domácnosti. Rozumělo se samo sebou, že zůstaneme k obědu — v Americe ani před samým polednem nepřivedeš domácí paní do rozpaků a stůl jakoby vždycky aspoň na jednoho hosta byl připraven. Mluvívá se o českém pohostinství, ale jsme příliš chudí, abychom se i v tom jako ve mnohém jiném mohli rovnati jiným. A jsme také plaší a málo společenští. (Dokončení.)

FELIX TEVER:

Mezi břehy.

(Pokračování.)

Linda Barochova dávala po koncertu večírek známým a soudruhům. Iza se ho nezúčastnila. Ve čtyrech stěnách pokoje, v tichu nočním uvrhla se na zem. Nezaplakala, nemyslela na poslední dojmy, všechno v ní bylo zmrtvěno skonem nepřiznané velké naděje. Jen srdce bušilo jí tak prudce, jakoby se chtělo k smrti utlouci o stěny hrudi. Dlouhé hodiny ležela takto na zemi. Chladno panující v pokoji, mrazivě plazící se jí po údech konečně přimělo ji, že povstala. Rozžala oba elektrické plameny u velkého nástěnného zrcadla, chtěla se svlékati, ale zalekla se dvou horečných, kalným žárem na ni pohlížejících očí v zrcadle.

To byla ona tam ta! Viděla jí až do duše jasně v této noční chvíli neobyčejného vzrušení. A měla hrůzu z vlastní společnosti.

Stáhla žárovky u zrcadla. Rozžehla svíčky na psacím stole, přehodivši plášť přes nahá ramena, hotovila se ku psaní. Žár a ledovité záchvěvy trhaly jí při tom tělem a stále měla před očima sebe, jak se viděla v zrcadle, obraz zachytil se nesmazatelnou ostrostí na sítnici jejího oka.

»Slíbila jsem vám psáti. Je mi hrozně a chci se tím psaním zbaviti trochu sebe sama. Je po koncertu — v noci — dopadlo to bledě — hrála jsem jako automat — nikoli tak jako tenkráte před vámi. Chybělo mi oko lásky, oko vášně, které zase vášeň probouzí. Cítila jsem chladnou, nepřátelskou mocnost publika, proti níž byly slabé mé síly. Moje hra snad stačí okouzliti muže v hodinách sladce intimních, nebo hráti dětem ukolébavky. K tomu stačí nadání, ale sny létají dále a vkus tím není napojen. A dobře víte, že nemám odvahy k boji s mizerií života. A nedovedu se již zcela vzdáti citu a pokoře ženského osudu. Ano, přiznávám se, k čemu jsem se přiznati nechtěla, měla jsem aspirace. Nerozumné, směšné, ale nebyla to zcela má vina. Co je vlastně lidská vina? Vyjdeme do života, a jako ten pes ku své boudě, jsme připoutáni řetězem k tomu, z čeho jsme vyšli. Nosíme v sobě dědičné náklonnosti, které mnohdy se potýkají s tím, co na vlastní cestě vidíme, k čemu bychom dospěti chtěli. A trháme se na prvním řetěze a kujeme druhý pro ty, jež by mohli přijíti po nás. Říká se, že nemáme u nás v Čechách tradic — máme jich, ale protiví se našemu vkusu a proto voláme, že jich nemáme.

Můj otec promarnil celé jmění v sežloutlém notovém papíře. Bůh ví, co tím zamýšlel. Nemoha jinak, chtěl se tím povznésti z davu obyčejných. Matka horovala o Dobru a Krásnu. Oba měli sny, měli aspirace a neměli síly k provedení jich. Obkoukali něco od silných života, dosti, aby se necítili více doma mezi slabými, nedosti, aby se povznesli mezi silné. Ale oni měli svou naivní zaslepenost, měli své přesvědčení, že jim bylo ukřivděno. Já nemám ani té zaslepenosti. Vidím se, rozebírám se, vidím své vlastní »já« jakoby přede mnou leželo rozřezáno na sekčním stole.

A píšu Vám — proč? Abych získala Váš zájem. — Ale ani tentokráte mi nevěřte. Nedovedu ničeho z plna, ani sebe nedovedu z plna litovati. I ve svém citu jsem taková jako ve svém nadání, nedosti chladná, abych mohla žíti bez vzrušení, bez lásky, nedosti vřelá, abych se oběma dovedla vzdáti. Jsem polovičatá bytost plující mezi břehy. Bytost, nemohoucí v ničem nalézti plný zvuk, takový, jemuž by se vzdala bez výsad. A přece mne k sešílení pronásleduje ozvuk toho soucitného potlesku, jehož se mi dnes dostalo. Takový jsem zasloužila! A proč Vám píšu? Snad také proto, abych vzbudila Vaši lítost. Odsuďte mne buď zcela, anebo mne zcela omluvte.«

Předměty pokoje počínaly vystupovati z temna. Svítalo. Kočár Barochové zastavil před domem. Iza uložila list, strhala chvatně se sebe šat, vrhla se na lože. Když k ní Barochová o čtvrt hodiny později vstoupila, stavěla se spící.

Druhý den, ač značně pobledlá, s šedým zastíněním kolem rtů a očí, byla zase tou starou, chladnou, ledabylou, posměšnou, jakoby příhody předešlého večera nebyly vnikly za její vše zlehčující lhostejnost.

Po společné snídani, když na chvíli osaměla ve svém pokoji, vyňala list předešlé noci psaný z psací mapy. Přečetla jej, zrudla při tom ve tváři, pak hodila popsaný papír do kamen, v nichž hořel oheň.

* * *

Bylo po jejich posledním koncertu. Jednoho rána seděla Iza ve společnosti Lindy Barochové na hotelní terasse menšího severoněmeckého města. Bylo chladno. Barochová, zahalena v hnědý límec z drahé hožešiny, pila horkou čokoládu, přikusujíc k ní celé spousty sladkého pečiva. Byla výtečně při chuti, ale smutek ležel jí na čele.

Hlasivky nesloužily jí při včerejším koncertě, úspěch byl chabý. Nyní ocitla se v plač-

tivé náladě, objevující se u ní pokaždé, kdykoli se vracela z některé ze svých skvělých vyjížděk. Ale tentokráte cítila smutek sesíleněji. Lítost pro skvělé a již minulé ji sevřela. Úzkost pomyšlení, že by tato její vyjížďka mohla býti z posledních, krátila jí dech. Zlá předtucha sklonu sil kladla se jí na mozek; zakývala na ni všechna strašidla, choulící se podél cest odvážných, vezených na zlatých a křehkých kolesách slávy. I chabá hrůza před stárnutím plazila se jí tohoto rána po hladké ploše trojdílného zrcadla.

»Ach, je mi dnes tak smutno, plakala bych,« vzdychla hlasitě Linda.

»Proč?«

»Tak.« — Přemýšlela chvíli, pak dodala zmrzutělým hlasem. »Ten intendant včera, ten mne unavil, dvořil se mi tolik — No, odporný člověk!«

»Ani jsem nepozorovala, že by se ti byl dvořil,« řekla Iza trochu zlomyslně. Dávno vypozorovala, že se Barochová nikdy nepřiznává ke klesání akcií své obdivnosti. Hledívala křečovitou snahou udržeti zdání opaku. A minulého večera zvítězila nad zpěvačkou. Doznala si však sama, že obdiv její krásy ozlatil úspěch její hry.

»Nebyla jsem včera disponována, ale nic si z toho nedělám, pro hloupé obecenstvo tohoto města je všechno dobré.«

»Skutečně? Arci, včera bylo chladné jako led to milé obecenstvo. Jenom má berceusa je trochu rozehřála.«

»No ano,« řekla Linda blahovolně. »Ale oni tu ničemu nerozumějí.«

»Možná, jisto je, že ti koně nevyplašili.«

»Ještě jednu čokoládu,« poroučela zpěvačka vstoupivšímu sklepníkovi.

»Stloustneš, Lindo!«

»Nechť, mizerné živobytí, musí-li člověk stále se mořit hladem pro udržení své taille. To lidé ani nevědí, kolik obětí člověka stojí to umělecké povolání — E, mizerný život, mizerný — kopla bych do toho!«

A Iza se opět smála. Bylo jí nějak lehkovážně klidno. Zahleděla se do krajiny, rozkládající se za zahrádkou hotelu, ležícího na konci města.

Něco sílivého, odvahu budícího bylo ve svěží ranní přírodě. Stromy před terassou měly dosud jarní, teprve do zelenosti se přelévající žluť, větve jejich byly promíseny skvělou modří oblohy. Za zahradou vlnila se krajina v rozteklé zeleni dalekých lánů polí a lučin, s košatými stromy přitulenými k bílým dědinám. Mdlivě stříbřila mlha ranní, odkrývala jednu dědinu po druhé.

Nejvzdálenější jakoby dosud dřímaly pod hebkou látkou oblačných vrstev, které se zvolna zvedaly do výše. A Iza byla nějak uspokojena, snad poprvé za všechny ty neděle spolužití s Barochovou. Trpký osten myšlenky »Nepronikla jsi,« otupil se konečně, zabodávaje se příliš často do jejího vědomí. Nyní vdechovala plnou hrudí nadějný vzduch rána. Únava, následující po dlouhých dobách rozrušení, přibírala v ní konečně záchvěvy jisté uspokojenosti. Mírné, do skromnosti se stišující záchvěvy.

Vždyť si ani neslibovala tak velkého úspěchu, když s Barochovou podnikala cestu. Teprve později vyvrcholily se jí nároky, jež z prvu neměla. Pravda, vystoupily nedoznanou horečností a skrytým žalem byly pohřbeny. A byly pohřbeny nejhlouběji tu, když v Berlíně slyšela Stavenhagena a později D'alberta a Careño Tenkráte si řekla, že je nickou a že nickou zůstane. Tenkráte byly nároky určitě, hluboko pohřbeny. Šuměla nad nimi elegická bolest šumící nad hroby, bolest, v níž je vedle hoře klid určitého, nezměnitelného. A ona určitá bolest ji ukojila, ji, bytost zmítanou věčným neurčitem života. A při všem pokořujícím plnilo ji jistým uspokojením, že se konečně vzmohla k práci, že vytrvala a vzepřela v sobě sílu.

A co bude dále — —

»Co soudíš o manželství, ve kterém žena přivydělává, Lindo?«

»Co bys chtěla? Dávat klavírní hodiny? Anebo si zařídit hned celý ústav na brnkání klavíru? A máš nějakého? Studentskou lásku, he? Ale to je všechno hloupé.« A tím odbyla Linda, která se nikdy nezajímala o záměry jiných, otázku kolegyně a počla zase o sobě.

»Víš, jestli mne to omrzí, tak se vdám.«

Vyskočila od stolu, vrhla se do houpací židle, rozhoupala se tak mocně, že židle zaskřípala, zahubovala ještě na liknavou posluhu, na pajdavého sklepníka, který čokoládu ještě nenesl, a konečně opakovala určitě: »Věru, tenhle život je už k oběšení, vdám se, uvidíš, že se vdám.«

»Koho si vezmeš?«

»Ještě nevím, ale bohatý musí být.«

Osopila se na sklepníka přinášejícího horký nápoj, vyskočila zase z houpací židle a jala se přikusovati druhou spoustu pečiva k druhé snídani.

»A tobě přinesl sklepník list, od koho, že od bratra? Kdož ví — ale co je mi do toho.« —

»Víš, vdám se,« žmolila slova zároveň se sousty rohlíků. »Třeba nějaký starší pán by to mohl být — ale bohatý — tuze bohatý — Ach, má-li člověk peníze, může si dupnout na celý svět, nemá-li jich, musí stále říkat: Poníženě prosím. Ach, míti bohatého starocha! Ale kde ho rychle vzít?« horovala Linda s opravdovostí, jakou mívala při stavbě nových

záměrů. »Takový bývá se vším spokojen, nechal by mne i dále zpívat. A nemusela bych se tak lekati, kdyby mně nesloužily hlasivky. — Pomyslila bych si: Máš doma bohatého dědka, to je jako doživotní asekurace.«

Z teskné nálady se pojednou nezbedně rozesmála

»A což, kdyby mne omrzel?« pokračovala. »Toť se ví, že by omrzel, brzo by omrzel, protože by nikdy nebyl těšil. Ale já bych si myslila: Umřeš, podědím po tobě a pak si vezmu mladého. Ale což, kdyby starci po mém boku dlouho na světě se líbilo? — — Kdybych já zatím sestárla, nosila paruku a falešné zuby? — Ale ani to by neškodilo, byla bych pak bohatá stará vdova a za peníze dostaneš všechno, i mladého muže.«

Rozveselila se nějak úplně nad pitvorným svým vypravováním, ale pojednou pozorovala, že ji lza neposlouchá.

»No co, máš nějaké nepříjemné zprávy?«

(Pokračování.)

Dr. JAN ČERNÝ:

Vzpomínky mladého lékaře.

(Pokračování.)

sidor Fisch jmenuje se nový příchozí. A již vodopád hovoru zurčí po bohatém plnovousu na pikovou vestu, neboť do ucha lékaře náhle zvážnělého z celé té kaskady jen jedna věta zřetelně pronikla, nechce-li inseráty v »Jüdischer Tagblattu«, »Betlehemii« a »Sabathrevui«.

Mladý lékař namítá, že na německé obecenstvo, které má své lékaře německé a židovské národnosti, nemůže reflektovati a že by bylo zbytečno inserovati v těchto listech. Měl vůbec o inserování a lékařské reklamě mínění málo pochlebné z dob dřívějších pevně v mysli vykrystalováno a nezamýšlí vůbec inserovati.

— A proč pak? To by bylo pěkné! Proč by k Vám Němci nechodili? Jste vynikající lékař a kdyby toho nebylo — časem je na rychlo třeba pomoci. »Ostatně listy, které zastupuji, čtou i Češi. Jen inserujte, uvidíte, že vám to prospěje. Když je někomu zle, neohlíží se po národnosti toho, kdo mu pomůže. Když nedojde pomoci u krajana, půjde třeba k národnímu odpůrci, zvláště když je to vynikající lékař«.

Mladý lékař už váhal, ale dotěrné pochlebování Semitovo — nebylť lékař náš nikterak vynikající a kdyby i byl býval, jak by o něm zvěděl člověk, jenž do společnosti české nikdy nepřicházel? Obyčejné drzé lichocení za tím účelem, aby zjednán byl inserent . . .

Proto rozhodnými slovy odmítnuta nabídka.

Ale vytrvalý orientálec ještě se neměl k odchodu. Aby získal času, svěřil se zatím s chorobou, pojistiv se předem, že za poradu nebude ničeho požadováno. »Jsem chudý agent. Co byste ode mne žádal, viďte!« — promluvil najednou česky.

»Já se myji dvacetkráte za den,« poznamenal najednou.

»Máte toho patrně zapotřebí,« odvece mladý lékař trochu kousavě trna obavou, aby mu třetí klient (— tentokráte přece snad skutečný —), jehož netrpělivé přecházení zaznívalo z čekárny do ordinačního pokoje, zatím neodešel.

»Ne! Já mám tak jemnou kůži, Musím se pořád mýti. Nevystojím na sobě žádnou špínu. Co mám dělat, pane doktore, aby mi kůže tak nepraskala?»

»Myjte se jen jednou, nejvýš dvakráte za den, nezabývejte se žádnými špinavými obchody a natírejte si ruce touto mastí na noc!

Podav mu recept se srozumitelnými »poroučím se vám!« otevřel mladý lékař dveře ordinačního pokoje a ukázal klientovi cestu.

Ale nebylo tak snadné zbýti se ho.

»Já bych na insertech slevil. Přece byste to mohl zkusit, mně k vůli,« domlouval přesvědčivě.

»Proč vám k vůli?« neodolal mladý lékař otázati se.

»Nu, když jsme se tak seznámili a spřátelili!«

Pomysliv si cosi o dotěrné mouše, drsně již odbyl dr. X. nežádaného »klienta« a pokynul následujícímu hostu.

Ten nabízel zas — inseráty . . .

Postěžovav si druhého dne staršímu kollegovi mladý lékař obdržel za odpověď:

»U vás byli jen dva? To jen proto, že byl takový nečas a že bydlíte v předměstí. U mne jich bylo první den hned deset.

A nebyl u vás p. Fisch? Toho jsem musil vlastnoručně vyhodit.« I odplivl si hněvivě ještě teď, po deseti letech praxe.

»A prosebníci u vás nebyli?«

Mladý lékař neznal ještě tu sortu obecenstva plnícího ordinace doktorů zahajujících praxi.

Ale brzy se s nimi seznámil.

Jsa od přirozenosti a pak i povoláním člověk dobročinný nemohl žadateli odepříti splnění důtklivé prosby. Později stal se však mladý lékař otrlejším.

* * *

To je však zase jiná kapitola.

Jisto je, že kromě agentů a prosebníků první doby nebylo v čekárně mladého lékaře žádného obecenstva vůbec a nemocných zvláště.

Český lékař odnesl si z minulého století do našeho věku jediný odkaz — nymbus lidumilného blahobytu. Z toho jeho lidumilství zvláště ve velkých městech podnes umí rafinovaně těžit jak náleží celá hejna pochybných existencí, jimž se nechce pracovati. Individua ta mají v evidenci všechny nové lékaře, a protože u starších, jež už vícekráte návštěvou svojí as oblažila, sotva by znova pochodila, nalezá dobrý zdroj vedlejších (neb snad i hlavních) příjmů v milodarech mladých lékařů. Ti vítají klienty svých čekáren s tak vlídnou myslí a tak přívětivou tváří, že není v duši jejich, když seznali omyl a shledali v domnělém klientu lépe oblečeného žebráka, ani možným náhlý přechod k posupnému odbytí petenta, zapnutí kapsy a zahalení se v posu neúprosného misanthropa.

I na mladého lékaře vrhli se tito velkoměstští vyssavači. A tak registroval zápisník jeho v prvních týdnech praxe místo příjmů stálé výdaje. První prosebník, buď že uměl na dobré srdce vhodně reagovati, buď že elegantní jeho kabát nepřipouštěl menší almužny, obdržel jeden zlatý, který se sladkým úsměvem tak rychle ukryt byl v kapse, jakoby byla obava, že mladý lékař mohl by se včas ještě vzpamatovati a nerozvážlivě udělený příspěvek zase mu vyrvati. Mladý lékař se pamatuje, že se mu cizinec ten představil co mladý suplent, který prý za své svobodomyslné jednání byl Gautschem ze služeb státních propuštěn a nyní v bídu upadl. Vypravoval mu o svých gymnasijních studiích v témže městě absolvovaných, kde lékař studoval, o jeho otci, který mu byl velmi nakloněn (o tom mladý lékař nevěděl ničeho), a mnoho jiných zajímavých věcí. Prosebník nezdál se zcela střízlivým, a z úst jeho čpěla vůně hrubého sýra a lacinéhom piva, po kterých ingrediencích bylo třeba po jeho odchodu úsilovně v čekárně a ordinační místnosti větrati, aby klienti, kteří snad přece — byloť teprvé půl čtvrté — se dostaví (ale nedostavili se toho dne) nebyli nepříjemným odeurem zapuzováni.

Asi po třech dnech, když se byl mladý lékař po prvním prosebníku už zotavil, dostavil se jiný. Bylo to v neděli odpoledne. Mladý lékař nořil se v siestu, pochutnávaje si na zábavné příloze denního listu, neboť nade všecko miloval beletrii. Oděn byl přiměřeně — k salonnímu úboru scházel mu pouze kabát, náprsenka, límec, kravata a lakýrky. V tom mu oznamuje služebná příchod »nějakého pána«. Honem nahradil liberecké bačkory obuví přiměřenou a ostatní nedostatky toalety doplnil. Trochu uzardělý od rychlého odívání se, vstoupil s posou aspoň Charcotovskou do čekárny, kdež shledal osobu poněkud ošumělou, uctivě u dveří stojící. (Od té doby mladším kollegům radil, aby nepředpouštěli vůbec klienty, kteří stojí skromně u dveří, ač mají kde seděti.)

»Co si přejete?« tázal se.

»Jsem strojvůdce pro srážku vlaku, mnou nezaviněnou, ze služby propuštěný. Žiji v nedostatku a znaje z doslechu vaši lidumilnost, prosím vás o sebe menší příspěvek.«

Při tom zavanul z úst jeho do tváře mladého lékaře nepříjemný vlahý puch žitné kořalky.

Tentokráte stála mladého lékaře nevítaná návštěva jen korunu. (Dokončení.)

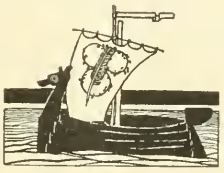

FEUILLETON

Z denníku Edvarda Jelínka.

Mám před sebou zápisky Edvarda Jelínka, psané jeho charakteristickým písmem na volných čtvrtkách, srovnaných podle dní roku. »Jsou to jen běžné zápisky pro potřebu pozdějších pamětí«, poznamenal sám na prvním listě, není to tedy denník v pravém slova smyslu, ač zápisky jsou srovnány podle dní od 1. ledna do 31. prosince. Třeba tu nacházíme záznamy i z let osmdesátých, ba i ze sedmdesátých, jest přece patrno, že zápisky sestavovány jsou později z různých poznámek i z paměti, a to nejspíše r. 1892; od toho roku totiž jsou zápisky podrobnější, i lze je od té doby spíše považovati za denník.

Eduard Jelínek.

Třeba to byly jen zběžné poznámky, přece na mnohých místech podávají ledacos k charakteristice Jelínkově a k poznání jeho života. Především ovšem i zde proniká jeho vroucí sympathie k národu polskému: zápisky tyto jsou novým svědectvím, jak celou jeho bytost vyplňoval zájem o všecky osudy tohoto bratrského národa, lás ka k němu, a péče o nezkalenost poměru českopolského. Tak má zaznamenáno datum 4. listop. 1872 s poznámkou: »Josefa Nowicka učí mne u tety Marie Metznerové polsky.« Od té doby byl naplněn zájmem pro věci polské, až se stal typickým představitelem vzájemnosti českopolské. Dobrého poměru českopolského byl strážcem bedlivým a bdělým i prostřednikem horlivým. Dne 7. pros. 1893 si poznamenal: »Napsal jsem důraznou repliku proti úsudku o polském národu ve Světozoru v referátě o Miriamových básních a odevzdal Šimáčkovi.« Ale nejen u nás dbal toho, aby s naší strany neurážely se city polské, nýbrž i naopak u Polákův ihned vždy se postavil na obhajování Čechův a na ochranu dobré shody s Čechy, kdykoli se ozval nějaký zlozvuk, tuto shodu ohrožující. Památná v té příčině jest polemika s Cześnikem, jenž na počátku r. 1892 nešetrně se dotknul české literatury a zejména Vrchlického v petrohradském »Kraji«. Hned 9. ledna 1892 napsal Jelínek polemiku a při 10. lednu má v denníku poznámku: »Přečetl jsem Fr. Kvapilovi polemiku proti Cześnikovi str. napadení literatury české v petrohradském Kraji, kterou tam zítra zašlu. Kvapil shoduje se úplně.« K té věci má ještě několik poznámek; 23. ledna zaznamenává: »Žádám Elizu Orzeszkovou v Grodně, aby se polští spisovatelé vzali (ohradili) proti útoku Cześnika.« A 9. února: Kraj petrohradský přináší mou polemiku s Cześnikem.«

Záležitost sporu polsko-ruského a žádoucí dohody obou slovanských národů zvlášť mu ležela na srdci. Však jí věnoval zvláštní brošurku »Pro shodu rusko-polskou« (1887) — a dával svůj hlas v té palčivé otázce na váhu při každé příležitosti. Nejen veřejně, i soukromě. Také v denníku máme pro to doklady. Při datu 20. září 1892 čteme: »Ráno setkal jsem se s popem Apraxinem. Na mé mínění, že za jediný prostředek proti zmáhající se germanisaci v ruském Polsku považuji: Polákům povolit, odpověděl Rus Apraxin: Raději ať se to poněmčí, než Polákům povolit.« A dne 11. ledna 1894: »Vrchlický dával naší čtvrteční společnosti večer u Pokorných za příčinou dokončení Ariostova Zuřivého Rolanda. Vrchlický předčítal nám z českého vydání Ariosta vynechaná závadná místa

(v. j. předmluvu). Po té rozvinul se rozhovor o otázce polsko ruské. Vrchlický, Stupecký a Frýda byli se mnou . .«

Z jeho knihy »Vzpomínek« poznali jsme vášnivou náklonnost jeho k divadlu a tvorbě dramatické. I v denníku nacházíme toho doklady, které do jisté míry doplňují »Vzpomínky.« Tak u dne 25. dub. 1894 má poznamenáno: »Odpoledne první představení Soirée pana Záhorského v Národním divadle. Szczśćę Bože!!! S Jiráskem ve vinárně Nosticově, jeho úsudek. Pak Herrmann, Mádl a j. Večer v Krásově vinárně — nadšení, Váňa dr.« A na to 12. května 1894: »Nijak neznechucen, dodělal jsem podrobný plán k nové veselohře »Košíkářská škola«. Jsem s věcí úplně spokojen a mám přesvědčení, že zpracuji-li věc při zdraví — že pronikne.« Ze »Vzpomínek« víme, že chimera divadelní neopustila jej do smrti.

Byla mu tak věrná, jako — choroba, jíž věnoval ve svých »Vzpomínkách« jednu z nejdojemnějších črt. I v denníku nacházíme její ohlasy. »Večer u Šimáčků«, píše Jelínek k datu 17. list. 1894, »při vybírání illustrací pro Litvu roznemohl se — zůstal přes noc u Šimáčků. Pak stonal a doma zůstával skoro měsíc . . .« Dne 3. února 1897: »Byl jsem nucen poslati pro dra. Nečase, zadati za tříměsíční dovolenou.«

Neméně dojímají jeho stručné záznamy existenční. Dne 21. břez. 1873: »Nastoupil službu u Magistrátu jako bezplatný praktikant v živ. referátu u rady Čakrta.« Následujícího roku 3. dubna: »Dostal adjutum 400 zl.« R. 1886 dne 21. května: »Dostal služné 1000 zl.« A necelá dvě léta před smrtí 16. července 1895 poznamenává: »Postoupil v úřadě na 1200 zl. platu.« K tomu stačí si přečísti zápisku ze dne 12 břez. 1883: »Surové uvítání v úřadě z návratu z Krakova« — a máte utěšený obrázek životních slastí českého spisovatele, který v našem životě národním zaujímal místo velice vynikající, který byl u nás po léta předním representantem ideje pro náš život svrchovaně důležité, ideje vzájemnosti slovanské, českého spisovatele, k němuž s úctou pohlíželi nejpřednější současní vzdělanci slovanští.

»Inu, inu«, prohodil by Jelínek.

Dnes nikdo neví o těch bezejmenných ředitelích jeho existenčních osudů — ale postava Jelínkova skvěje se před zrakoma našima i budoucích v světle vždy jasnějším a čistším. Idealista zrna nejkřišťálovějšího, jemuž mannou životní jest pouze jeho zvolená idea, vedle níž vše ostatní mizí, ani osobní zájmy nevyjímaje — toť Edvard Jelínek . . .

A. Č.

= **Druhé české divadlo.** Representační dům u Prašné brány nevznikne již jistě. Ale zcela určitě bude místo zachováno takové budově veřejné, která by na vynikajícím tomto místě význačně charakterisovala českost Prahy. Dům zůstane v majetku obce neb alespoň pod nepochybným patronátem jejím.

Architekti, kteří byli pověřeni úkolem navrhnouti budovu, která by těmto účelům vyhovovala, změnili původní svůj projekt velkého representačního domu besedního a současně hostinského — v budovu, která má sloužiti čelnému spolku českému nádhernými místnostmi — divadelním potřebám sálem asi na 600 diváků a obchodnímu ruchu asi padesáti krámy.

Není těch much, které mají tím býti přiklepnuty, poněkud mnoho? Nebude tolik zájmů do sebe vrážeti?

A při všem tom se zdá, že ani onen čelný spolek, na který se v přední řadě myslí, příliš neplane pro tento projekt — s obchodnictvem nabyly se některé nepříjemné zkušenosti v jiných našich palácích — hle: nebylo by nejlepším, širokému obecenstvu nejvítanějším rozřešením této otázky přece jen prosté zřízení *českého činoherního divadla*?

Tři korporace, pracující bez hluku ale intensivně různým směrem pro to, aby konečně bylo v Praze *druhému českému divadlu* vykázáno místo — Sbor pro zřízení Nár. divadla, Družstvo Nár. divadla a Tylovo sdružení — poukázaly ve zvláštním memorandu na to, že místo u Prašné brány bylo by k tomuto úkolu nejzpůsobilejší.

Deputace vyslaná k starostovi měst pražských vyslechla, že za nejdůležitější otázku na radnici pokládali, aby místo u Prašné brány nepřišlo pod žádnou podmínkou v ruce soukromé, ale aby na něm byla zřízena budova, která by sloužila význačně českému úkolu, ať již společenskému, uměleckému nebo vůbec veřejnému.

Tento názor je správný. Přátelé českého divadla mohou z něho čerpati naději, že v měst. radě a ve sboru obecních starších nabude vrchu náhled, že nejbezpečnější zárukou českosti tohoto místa je *divadlo*. Restaurací a obchodu se českost pouhým diktátem vtisknouti nedá — spolek nejčeštější slouží jen určité třídě, vrstvě nebo společnosti — ale české divadlo posloužilo by *všem vrstvám*, a jeho zdi zůstaly by českému hlaholu zajištěny pro všechny časy.

Nejsou-li na radnici úplně přesvědčeni, že rozřeší otázku tak, aby za deset let nebylo čeho litovati, nejlépe učiní, odročí-li své rozhodnutí. Není-li otázka zralá, popřejte jí času k uzrání. —

Na Kr. Vinohradech zatím potichu upravili plány projektovaného divadla, ve Vídni dosáhli již koncesse divadelní, proto prý začnou zcela jistě v březnu stavět. *rbm.*

— Alois Kalvoda: Za humny Náměšti. Náhodou povšiml jsem si illustrované přílohy časopisu »Pozor«, v němž zamlouvalo se mně vyobrazení pěkné radnice v Napajedlích. Dýše z ní, jak dobře praví pisatel článečku, český, domácí duch; její obrysy celkové jsou lahodné, a zamlouvaly se zejména roztomilé renaissanční štíty façady a zvláště věž starobylého rázu věží městských se vzdušně komponovaným dřevěným ochozem, t. zv. podsebitím. Prohlížím už časopis s větším zájmem a naleznu v něm vřele psanou kapitolku o exkursi krajinářské školy Aloisa Kalvody v Náměšti nad Oslavou. O jednou takovém letním kursu jsme již psali a proto jsem si článek pročetl v milém očekávání, že se něco nového dovím. Škola Kalvodova vybrala si pro svůj studijní pobyt zajímavý koutek, historickou Náměšť, někdy sídlo bratrské knihtiskárny a majetek velikého Žerotína. Ze článečku jsem se dověděl, že Kalvoda sám pilně pracoval a že se odebral z Náměšti na studijní zájezd do Starého Hrozenkova. Zejména jedna poznámka upoutala mou pozornost. »Kalvoda prováděl studie,« píše se ve článku, »ve směru značně odlišném od svých prací dřívějších, obíral se i nejmenšími detajly, jakoby začínal od počátku, a s obdivuhodnou pílí vytvořil jemně detajlované studie tvarů stromových, zvláště bříz na velikých plátnech, jimiž nejlépe dokumentoval, jak dlužno krajináři od celků sestoupiti také až k nejdrobnějším složkám krajinné krásy a všechno ovládat, stále hledat nové úkoly a nové cesty.«

Vydal jsem se ihned k Aloisu Kalvodovi, abych z bohaté žně jeho letních studií získal nějaký obraz pro »Máj«. Kalvoda předložil mně celou výstavu obrazů. Byla jich ohromná řada a já nevěděl, kterému obrázku mám dříve věnovati pozornost. Umělec postřehl moje rozpaky a pomohl mně z nich svou roztomilostí. »Jen si vyberte dle libosti . . .« Vyvolil jsem pro reprodukci dva obrazy . . Dnes zařaďujeme do listu jeden z nich. Kouteček z Náměšti, roztomilé, tichounké a snivé záhumní, dílko, jež na první pohled dokazuje, že Kalvoda dívá se na přírodu okem vnímavým a tiché krásy její v duši jako ve fotografický aparát zachycujícím. *K.*

— **Dvojí methoda**, na niž nám vtipnou veselohrou svojí ukazuje Alfred Capus, týká se zacházení s manžely; tak nás poučilo právě Národní divadlo. Zkušená dáma, paní Joulinová (pí. Danzerová) dává muži úplnou volnost — ba, cítí-li, že mu s pěšinky cnosti po kluzkém pažitu příležitosti sjela noha až do kaluže, obrátí se sama a na deset honů prchne, aby nemusila o ničem vědět.

Dceruška její Henrietta (pí. Kvapilová) má jinou methodu: špehuje muže, a poněvadž je tento ve věcech lásky chytlavější než fosforová sirka, dovídá se a přesvědčuje o takových věcech, že je plna zoufalství. Poněvadž je kus veselohrou, nesáhne se k revolveru ani k jedu, nýbrž zavolá se advokát a uskuteční se rozvod.

To vše jest pouhou exposicí hry. Dějem jejím jest provádění důkazu, že manželé teprve po rozvodě jak náleží po sobě vzplanou, a než spadne opona naposledy, také se hlavní párek Capusovy pikantní veselohry šťastně sejde.

Tyto rozvodové komedie jsou vesměs přímým potomstvem Sardouovy »Cyprienny«, která již čtvrt století osvědčuje neúmornost svou v repertoirech celého světa. Proto také dějem neliší se od sebe více než jednotlivé druhy jabíček. To je kožené, to míšeňské, jiné jest reneta, panenské, žebernáč, chroupě — ale jinak má každé nahoře chocholíček a dole štopku.

Ale Capusově »Dvojí methodě« nedá se upříti jistá delikátní svěžest a znamenité pomůcky detailní. Známou písničku doplnil některými zcela novými variacemi. A protože má humor, pobavil nás znamenitě.

Humor? Což je napsání veselohry bez humoru možno?

To se rozumí, že ano. Vtipy se vykřeší nůžkami, neboť jsou sbírky až o 50.000 anekdot. Ty se proloží nějakým kotrmelcem, srážkou ve dveřích, překoceným fauteuillem, naraženým cylindrem — a veselohra je na pekáči. A jak »působivá«! Jsou posluchači, kteří při ní omdlévají rozkoší.

Capus píše veselohry jinak. Postavy v nich jsou ozářeny bonhomií autorova nazírání, jeho hříšníci drátují pasti na sebe s důvěřivostí roztomilou, že se divák mimoděk vkrádá v nitro čtveráckého autora. Přimyká se k jeho srdci, směje se, směje — ale při tom s autorem ty pošetilé vinníky tak upřímně pomiluje, tak se s nimi pomazlí, že když mu opona spadne naposledy, skoro nerad vstává.

Ale čeká tramway, služka s limcem, přátelé v hospůdce . . . .

Pařížského laku v souhře někde se nedostávalo. Ale hlavní postavy vykrouženy byly u nás hrou bez patrných trhlin. Pí. Kvapilová si zase jednou zaskočila do veselohry pro trochu sluníčka do svého repertoiru. Měla velmi šťastný večer. Vedle ní dlužno hned jmenovati p. Sedláčka, který nám z bývalé gardy francouzských kusů zbyl skoro sám. Dokonale si promyslil svého záletníčka, vtipně akcentoval, při čem Capus v jeho roli kázal stisknouti pedál, ale zejména znamenitě podbarvil scény, v nichž se hlásilo srdce k svému právu. Pí. Kvapilová v těchto partiích výborně hospodařila se světly a stínem — stále zůstávajíc na půdě veselo-

ALOIS KALVODA: —
ZA HUMNY NÁMĚSTÍ.

hry — z duetta těchto dvou umělců šířilo se milé teplo do hlediště.

Pí. Benoniová dostala neobyčejně vděčnou roli. Píseň lásky hraje se v ní na dvou strunách. Pikantní tato knihařka je ve chvílích, kdy na vějíčku tichým klokotem vábí, panensky nevinoučkým stvořením.

Ale sotva se hejl přilepil, spustí furioso. Paní Benoniová velmi dobře shostila se této úlohy

Pan Inneman své roli měl dodati ještě trochu sladké šťávy. On přece je pro komické papínky tak dobře sformován, ale snad nějaká obava, aby nebylo málo noblessy v jeho hře, chvílemi mu stínila roztomilého pana Joulina. Pan Steinsberg byl poněkud tvrdý. Jeho Hautois byl byrokrat našich končin a nikoli pařížská kapacita.

Požitkem bylo zahleděti se v restauraci, jak nám ji ve II. aktu vybudoval režisér p. Kvapil Půl domu by tam bylo hned šlo také pobesedovat. Do posledního cvočku bylo vše tak pravdivě elegantní, tak přesvědčivě životné.

Publikum se bavilo jak náleží. Není pochybnosti, že »Dvojí metodou« také pan pokladník se potěší.

ch.

☐ **Dětská představení**, zcela pravidelná, s repertoirem samostatným, zahájí Národní divadlo letos. Počnou »Sněhurkou« spisovatelky Plumlovské, kteroužto hru vydalo Naklad. družstvo Máje. Aby se nemátla hra s jinou téhož jména, bude kus nazýváti se »Pohádka o Sněhurce«. B. Plumlovská je pseudonym učitelky slč. Baldessari, která působí v Kroměříži. U nás vydala ještě jinou dětskou hru »Zahrada sudiček«. Další novinka z jejího péra je u nás v tisku.

— Doc. dr. Heverock: **Duševní odchylky školní mládeže.** Thema netýkající se snad jen psychiatrů, nýbrž i učitelstva a rodičů. Důkaz, že autor se obírá léta pilně jedním oborem školního zdravotnictví, které je v praxi nejzanedbávanější. Spisovatel znám je českému čtenářstvu již z několika prací populárně lékařských, na př. ze spisku »O podivincích a lidech nápadných« (Bibliotheka lékařských spisů populárních u Hejdy a Tučka), jež svého času vzbudila živou pozornost v české inteligenci. Tímto dílkem svým, jež je plodem přednášky v Českých Budějovicích letos pořádané, a které vydalo seriosní »Dědictví Komenského«, literární svépomoc učitelská, obrací autor pozornost čtenářů k t. zv. paedopathologii (— výraz ne právě přiléhavý — měl by zníti paedopsychopathologie —), t. j. duševní poruchám dítek zvláště v období školní návštěvy. Probrav především látku po stránce fysiologické (vývoj normálního dítěte, fantasie, první pudy a snahy, vliv dědičnosti a okolí atd.) obrací se k chorobným zjevům. Z těch bude čtenáře zajímati hlavně kapitola o dětech z rodin pijanů, toulavých, lhavých, o samotářích, o samovražděch dítěte, o dětech vývoje nesouměrného, předčasně čilého atd., o kterýchžto věcech v denních listech obecenstvo takřka denně se dočítá, aniž je s to, aby si učinilo o takových zjevech abnormní psychy dětské pojem náležitý. Přečte-li kdo knížku Heverochovu, bude mu leccos jasno, co dříve nesprávně posuzoval a — odsuzoval. Četné doklady z literatury odborné i ze zkušenosti autorovy přispějí výmluvně k správnějšímu názoru české veřejnosti o bolavých bodech výchovy. Jsou přesvědčivým důkazem pro to, že je již nejvyšší čas, aby k výchově přibrán byl aspoň co činitel poradní lékař, jehož slovo může tu býti nesmírně prospěšno, jak žáku tak učiteli.

R.

Dům, v němž Eduard Jelínek zemřel.

Toto číslo vydáno dne 11. listopadu 1904. — OBSAH: R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — PAVLA MATERNOVÁ: Po návrších šumí lesy . . . — S BOhem, kraji . . . — Dr. JIŘÍ GUTH: Americké chvíle — FELIX TEVER: Mezi břehy. — Dr. JAN ČERNÝ: Vzpomínky mladého lékaře. — FEUILLETON: Z deníku Edvarda Jelínka. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE: Eduard Jelínek. — ALOIS KALVODA: Za humny Náměšti — Dům, v němž Eduard Jelínek zemřel.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). — —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec, otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. VÁCLAV ŠTECH, POŘADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GRÉGRA A SYNA.

FELIX TEVER:

Mezi břehy.

(Pokračování.)

Tetoliko Barochová, i Iza zabývala se v tomto nadějném ránu stavbou záměrů. Měla ušetřeno něco vydobytých peněz. Barochová nebyla při všem zdravém sobectví příliš lakomá. Kdyby mohla pobýti ještě rok u bratra, vydělati si dáváním hodin na výbavu. Vzpomněla si opět na osud matčin, ale v tomto nadějném ránu nezdál se jí horším jejího.

»No tak, co ti bratr píše? Nějaké novinky z Prahy? Nebo snad klípky, zajímavé klípky?« tázala se znovu Barochová a zatřásla lzinym ramenem.

Beze slova vhodila jí tato do klína aršíky popsané Hanušovou rukou.

Zpěvačka přelétla rychle čitelné kancelářské písmo.

»A pan Klimeš se tedy bude ženit! A to tě rozčiluje! To je přece zcela přirozené. — Plattfusová — slečna Plattfusová. — Ah, již vím. Znám je. On je stavitel a ona váží dvě stě kil. — Něco mají — myslím, že nějaké zadlužené činžáky — a pak mnoho dětí — úrodná rodina.« Najednou se Barochová zasmála a dodala se škodolibostí, jíž se neubrání nižší povahy: »Ale víš, z tohodle psaní je znáti, že tvůj Hanoušek už podléhá vlivu cizí rodiny. Propustil služku, rozpouští domácnost, obědvá u nevěsty, aby ušetřil. A vidíš, jak už píše. Nebudeš se mnou moci bydlet v nové domácnosti, doufám, že ti slečna Barochová nějaké místo opatří. A pan Trylb že se svým chefem se nepohodl, že je bez místa, že půjde do ciziny — Víš, toho lituji, to je zajímavý člověk, s tím se musím seznámit — a — —«

Nad Izinou hlavou pršela slova i otázky, na něž neodpovídala Něco se jí hroutilo v mozku. Naděje a síla sotva vztyčená se lámaly. Neviděla více zelených pažitů, ohromné bílo a prázdno rozprostřelo se jí před očima a z něho vyrůstala trpkost, lítostná zloba — pak se zlomila i lítost, jen zloba zůstala. Zase pod ní hroutil se břeh, kterého se chtěla dopracovati vlastní silou. Hroutil se onen chudý, skromný břeh.

»Ale tak se přece vzpamatuj. Ani nevíš, co mluvím. Díváš se, jakobys někoho chtěla zardousit!«

Barochová zatřásla silně lzou.

»Zardousit,« konečně se tato zasmála a rozevřela jako v křeči sbalené pěstě. »E možná, snad jsem něco rdousila, ale v sobě. Snad to nebylo to horší ve mně — ale tím horším projde se lépe životem.«

* * *

»V jaké to hrajeme tonině, Pavlíčku?«

Pavlíček neodpověděl a nenaslouchal Izinu desetkráte opakovanému výkladu o předznamenání a taktu. Pak sehrál cvičení se všemi dřívějšími chybami.

Nová učitelka trochu pobledla, ale nebyla rozhorlená:

»Pavle, budete-li takto nepozorný, nechám vás za trest hráti plnou hodinu stupnice!«

Hoch podíval se na ni kosmo, vyšpulil vzdorně rty a jal se kopati nohou do pedálu. Jakoby se mu zachtělo plakati, ale i on se přemohl, vtlačil si jen dlaně do očí a vyrazil rozmazleně slova: »K čemu si to vymyslili, že mne máte učit. Mohli by vám dávat to jídlo už taky zadarmo!«

Iza pobledla ještě více.

»Hrajte toninu do C-dur,« poručila tvrdým hlasem.

»Nechci.«

»Pavle, otec je na terasse, půjdu si na vás stěžovat.«

To pomohlo. Hochovy prsty počínaly se líně vláčet po klaviatuře. Učitelčina před chvílí rozjitřená tvář se upokojila, jakoby ani neslyšela vzestup a spadání stupnic, jen když žák chtěl ustáti, nakázala krátkým slovem pokračování.

Hned v prvních dnech po jejím návratu uvedl ji bratr do rodiny své nevěsty. Plattfusovi přijali ji dosti přívětivě, jen někde v koutcích k úsměvu vztažených rtů členů této rodiny vyčetla úzkost, že by se jim mohla státi břemenem.

V prvních dnech svého pobytu u Plattfusů konala obchůzky po městě, shánějíc se po zaměstnání. Nenalezala tu chvíli ničeho, bylo jaro, konec saisony. Zklamána vracívala se večer k novému svému bydlišti. Rodinný dům budoucích příbuzných ležel nedaleko posledních domů pražského předměstí. Podnikatel staveb, císařský rada Plattfus, odstěhoval se až sem v naději, že předměstí Prahy za nějaké desítiletí protáhne se až k jeho, za levnou cenu skoupeným pozemkům . . . . I nyní, kdy Iza dívala se oknem, nemohla si nepovšimnouti bílých tabulek, přibitých sem tam na tyčích vražených do dalekého ouhoru, rozkládajícího se za vrátky zahrady — »Stavební místa na prodej« — ta slova byla vytištěna na všech tabulkách a plnila naději jejího bratra nejrůžovějšími sny do budoucna.

Upravili Ize v této rodině malý pokojík, ujednali s ní, že bude po dobu léta vyučovati za byt a stravu malého Pavla i dvě jeho starší sestry.

Paní Plattfusová, otylá dáma s vodorovnou vráskou ustaranosti na nízkém čele, svěřila Ize hned prvního dne, že má potíž s mužem, který nechce dáti peněz na hudební výchovu svých dcer, tvrdě, že není třeba ženské bytosti jiné hudby, nežli výškotu dětského. Pan císařský rada dával budoucí příbuzné a nové učitelce také zcela zřejmě na jevo, že si působení jejího nijak necení. Při společných obědech, jež mijely za řinčení nožů, vidliček a hlasité námahy veškerých jazyků i čelistí rodiny, byly mísy až naposled k jejímu místu posunovány. Pan císařský rada, který sám předkládal některému zamilovanému dítěti, hlavně Pavlíčkovi, jedinému mužskému potomku, zabrousil někdy kosmým pohledem o lzin talíř.

»Pro Boha, nenakládej tolik Pavlíkovi, je bez toho bujný a nezbude nic pro slečnu a pro služky!« volala paní Plattfusová.

»Pavel roste. — A proč nenavaříte více, zpropadené ženské, na jídle chcete škvrlit, abyste to všechno mohly dáti na hadry!« osopil se manžel. S Izou císařský rada nikdy nemluvil, započala-li při stole nějaký hovor s děvčaty, díval se chvíli mlčky, na tváři objevil se mu úsměv, sešiřující celou jeho podobu, a jakoby hleděl s ohromným opovržením na učitelčinu snahu dodati hovoru poněkud věcnějšího obsahu.

Někdy, byl-li Hanuš přítomen, rozhovořil se pan císařský rada přec, ale mluvil pak obraceje se výhradně k němu, jakoby hovor jeho byl nedosažitelně vysoký pro ženštiny. Někdy, měl-li pokdy, poslal všechny své dámy po obědě od stolu.

»Jděte si někam povídati o nových kloboukách, mám tu s Klimešem něco vážnějšího. A ty jdi stará také,« obrátil se na ženu. »Beztoho nemáš jiného v hlavě, nežli samé fábory.«

Promluvila-li paní Plattfusová, smál se jí pokaždé, že mluví hloupě, ale Iza vypozorovala záhy, že přes to, nebo snad právě proto, ženu miluje.

»Jak jsi to zase řekla, jak že?« tázal se posměšně, ale zamručel si spokojeně, odvětila-li zkroušeně:

»No, dej mi pokoj, nemohu tomu přece tak rozuměti jako vy mužští.«

A k nové příbuzné a učitelce rostl odpor jeho každým dnem. Nesmávala se vtipům císařského rady a pronášela někdy věty, jež se Plattfusovi zdály býti více nežli přepjaty.

Kdysi utkal Hanuš Klimeš sestru a budoucího tchána do společného hovoru. Jal se pojednou, jako na povel, mluviti o lzině budoucnosti.

Příčinu k tomu zavdalo jeho setkání s Barochovou, která mu sdělila, že k vůli lze psala o učitelské místo na německou konservatoř. Úsilí Barochové zůstalo však bezvýsledným.

»Však se něco pro mne nalezne,« řekla Iza, nenechavši na sobě znáti starost, jež ji okradala o spánek.

Hanuš rozhovořil se široce o věci. Císařský rada si hvízdal, dělaje lhostejně znuzenou tvář.

»Což, abys přijala místo učitelky v klášteře?« tázal se Hanuš.

»A k tomu bych byla měla tak dlouho studovati? Ale neměj strachu, však se do zimy někde uchytím.«

Chtěla vstáti, dotčena bratrovou nedočkavostí, v tom rada ustal pískat: »No, to není jen tak, to se lehce řekne, ale skutek, utek.« Zarazilo ji, že ji téměř poprvé přímo oslovuje, a on pokračoval: »Že se na podzim váš bratr žení, to přece víte. A co bude pak? — Bude se míti co ohánět pro vlastní domácnost. — No a tak — tedy — Vyjdu dobře s každým, kdo se do rodiny přižení — ale — — o příbuzné svých zeťů se starati nemohu.«

Iza neodpověděla, dusila slzy v hrdle.

»Ona se mohla dobře zaopatřiti, ještě před jarem, ucházel se o ní sám pan ředitel Toman,« pospíšil si oznámiti bratr Hanuš, jsa samoten dotčen slovy příštího tchána.

»Chtěl ji — ale jděte? Proč tedy slečinka nebrala? A teď by snad zase ona chtěla, ale on by si to rozmyslil.« (Pokračování.)

BENEŠ GRÜNWALD:

Vidiny.

Z tmy mátoh vidin bubliny
se uvolněny zvedají
za kvetoucími lekníny,
jimž vážka s cizí výšiny
svých cizích dojmů netají.

O cizí duze šeptá báj,
již v cizích výškách spatřila,
a jejích křídel jemný kraj
jak v zrcadle ten jeví taj,
ta echa barev spanilá.

A co tak vodní růži tu
libella vede v pohádku,
o neznámém kdes blankytu
i bublina zpod úkrytu
se dozvídá, sní ve zmatku.

A také tuší na sobě
ten pozdrav dálek neznámých,
též v duhové plá ozdobě
a chví se touhou v útrobě
po jiném žití v paprscích.

Svit přechází, hmyz přeletí
a leknín ňadra zavírá,
bublina puká v zápětí,
a hloubka v marném rozpjetí
sen chápat chce, jenž umírá.

Demagog.

Hraje oči zachmuřené,
kolem retů spurný smích,
na své žití nezdařené
demagog rád zapomene,
v troud když hází smolný vích.

»Nejsem šťasten a ty taky,
přece k vzpouře nutí lež,
jejíž v lidstvu křičí znaky:
proto v podkop vsadit páky,
strhnout vše a sebe též!

Nemni, druhu, však, že není
ve mně také štěstí sen,
leč jen v bouřce, ve plameni
duha roste, jež vzduch změní
budouc branou v lepší den.

Toť ten fábor, který ždáme,
všebarevně aby plál,
vlajek různých dost už máme,
jimiž národ národ klame — — «
Tak zní řeč! Ji znáte dál?

Takto v záští soudruh druhu
prapor cizí škube rád.
Ale z čeho by tu stuhu,
všesvětovou svoji duhu
sestavili jedenkrát?

KATUŠE VESELÁ:

Večer v Alpách.

V klín Alpských hor, jež k nebi až se pnou,
jímž oblak vlíbal v úpatí i v čelo
tu krásu věčně novou, velebnou,
at protěžem či sněhem je tu bělo, —
v ten fial, růží alpských vonný dech
jsme zaletěly touhy na křídlech.

Duch nevídanou krásou v údiv jat
tu v přemítání stanul u jezera,
kde obzor věncem hor je luzně spjat —
a vábivěji dnes tu, než-li včera;
ten smaragd vody průzračný svůj třpyt
hned v achát měnil, v opál zase svit.

Teď vlny zlíbal slední slunka jas
a za hory jak měňavý pás zlata
se volně snášel — vynořiv se zas —
a naposled jak koule, ohněm vzňatá,
jak rubín, vtkaný v závoj blankytu
znik' v pohádkovém dálném úkrytu.

Klid večera se krajem celým nes — —
vlak ozvěnou teď dlouze zahvizd v dáli —
a na jezeře v člunu zvučně kdes
se dívčí hlasy sladce rozzpívaly:
o víle, jež tu v horách skryta žije —
k nám z fial dýše — v jezeru se koupá,
v korunách stromů s ptáčaty se houpá —
tam usedá, kde hučí vodopád;
též u horníků v dolech často prodlí,
pak u kapličky v lese zas se modlí,
dál jako muška vzlétá nad pažitem
a srdce jímá — z duše plaší chlad
vždy čarovným, tak smavým blaha svitem: —
toť víla poesie . . .

DR. JIŘÍ GUTH:

Americké chvíle.

(Dokončení.)

Americká kuchyně není nikterak tak lahodná a lehká jako francouzská, aniž tak jednoduchá a obsažná jako anglická, ačkoli příroda zdejší podává ohromné množství nejkrásnějších potravin, lacinýchústřic, chutných ryb a šťavnatého ovoce; jídlům nedostává se jemnější přípravy. Ani nejobecnějšího pravidla kulinárního, postupovati od jídel lehčích k těžším, nebývá dbáno a jedí tu nejrozmanitější jídla v pestré směsici: ryby, ovoce, maso, čaj, zmrzlinu, cukrovinky, všecko najednou. Také v restaurantech předloží jídelní lístek, který obsahuje pêle mêle a beze všeho pořádku hned oysters, ústřice, hned sirloin-steaks, beefsteak, sweet corn, sladkou kukuřici, cutlets, koteletky, tea, coffee atd., a z toho si vybéřeš, co ti líbo, načež sklepník přinese plnou náruč talířů a misek a host nechať sobě pomůže z této směsice, jak dovede. Jednotlivé porce bývají obyčejně pro dva. Velkou úlohu hraje pečivo jako toast, topinka, hot corn bread, horký chléb kukuřičný a j.; žitný chléb, rye bread, jídají jen přistěhovalci, Němci a Slované. Máslo nechybí na žádném stole a každý host najde svůj kousek na malé misce před sebou. Polévky americké nestojí za groš, za to masa jsou výborná a poměrně laciná, tak že může si ho dopřáti i chudý dělník, jehož strava je celkem mnohem lepší než strava dělníka evropského. V té příčině podává Amerika opravdu ubohým vystěhovalcům plné hrnce.

Četné choroby žaludkové v Americe se vyskytující pocházejí prý od požívání horkého chleba a četných sladkostí, zvláště různých sladkých nápojů, z nichž ice-cream-sody vypije se tam snad tolik jako u nás piva. Je to arci výtečná jakási tekutá zmrzlina, plná velká sklenice za 5 centů, a není divu, že v horkém létě mlsný jazyk dá se jí zlákati právě tak, jako ledovou vodou, kterou podávají všude v hotelích a restauracích v dovolném množství, a která bývá i v soukromých domech v předsíni k libovolnému použití obyvatel.

Pan Šafránek býval professorem přírodopisu

na různých kolejích amerických a proto nezmohl se na nic víc, než na malý ten domek a zahrádku. Kdyby byl prodával cvočky nebo vyráběl mastičku na čištění klik, možná, že by si byl vyrobil palác na páté avenui New Yorské. Učenost v Americe dosud mnoho nevynáší a myslím, že ani v Evropě málokterý professor může konkurrovati v tom vzhledě s obchodníkem v prasatech, ba ani ne s leckterým hokynářem. Pořád ještě cení tam nejvýše ruční práci, byť i byly ty tam ony doby, kdy prostý zedník dostával dollar nikoli za den, nýbrž za hodinu. Týdenní mzdy dělníků (řeznických, zednických, krejčů, hodinářů a j.) 25 dollarů, tedy 125 korun, což činí 500 korun měsíčně, nelekne se tam nikdo, jenom já, jenž v těch chvílích upřímně jsem litoval, že nejsem krejčířem; mohl bych týdně postřihati až 35 dollarů což znamená při pilné práci závratnou roční číslici 8400 korun. Jako u nás dvorní rada.

Na útěchu professor Šafránek chytá mouchy a u samého okna svého psaciho stolečku jich nachytal nějakých 500 různých druhů. Dává je do malých lahviček do líhu a tvoří jeho kollekce sbirku stejně bohatou jako zajímavou, svědčící zároveň o neobyčejné rozmanitosti mississippské fauny.

Nebyl jediný pan professor Šafránek, po německu ovšem Schafranek psaný, jehož bezděky a nechtě jsem obtěžoval, a jenom pro charakteristiku tamnějších poměrů poznamenávám, kterak jednoho večera, když vracel jsem se s drem Arztem z výstavy, pojednou si vzácný přítel vzpomene:

»Půjdeme ke Kociánovým!«

»Co tam?« táži se.

»K obědu!«

Namítám ovšem, že té rodiny neznám, že nejsem náležitě na večer ustrojen, ba ani slušně oholen; výmluvy takové neplatí valně v Americe vůbec, kde i v ministerských kancelářích se úřaduje bez kabátu, u tamních Čechů zvlášť. A tak jsem se pojednou ocitl uprostřed rodiny zámožného českého velkoobchodníka uměleckými výrobky, ve společnosti zas docela české . . .

* * *

Velmi vesele skončil se můj pobyt mezi krajany v St. Louisu — taneční zábavou v Sokolovně, kam zašel jsem posledního večera pohovořit s náčelníky tamnějšího tělocvičného ruchu. Páni byli shromážděni dole v baru, kdežto nahoře v sále pořádaly dámy z odboru Sokola věneček, na oslavu jakéhos vítězství tělocvičného. Ale toliko dámy mezi sebou. Asi se jim zastesklo, a proto za krátkou chvíli přišly, zvouce pány »náhodou« dole četně shromážděné nahoru. Chtě nechtě musil jsem také s sebou a div že jsem se také do tancování nedal, já starý kozák, v kruhu tak líbezném krásných, mladých děvčátek. Ale přes ten kruh srdce svíralo se mi trudnou melancholií. Děvčátka hovořila česky, také zpívala po česku hezké písně sborové, sice s přízvukem trochu cizím, anglickým, ale to by celkem bylo nevadilo. Jen že když zasedla k ice-creamu a začala se baviti mezi sebou, tak docela od srdce, odložila jazyk český jim polo cizí a mluvila po anglicku, hbitě, nerušeně i nenuceně.

Již druhou generaci českou strhne s sebou divý americký proud a děti vystěhovalců už už zapomínají. Jejich děti už sotva česky se naučí a vnukové sotva že budou si vědomi svého českého původu, jako ten starý professor Šafránek . . . Jedině stálý a silný styk s domovinou a příliv odtamtud dovedl by udržeti národní vědomí Čechů amerických, aneb nanejvýš kompaktní, souvislé jich skupiny, nezávislé na Američanech — asi jako Francouzové kanadští.

A takovými myšlénkami, dosti truchlivými se obíraje, vracel jsem se domů, na Pine Street, daleko na severozápadu města. S hlavou k zemi sklopenou ztratím pojednou nit své cesty a bloudím. Nechtěje se dlouho zdržovati hledáním v temnu už po půlnočním, ohlížím se po nějakém ochotném člověku — ale ulice byla prázdná, tmavá . . . Na štěstí tamhle chodec se blíží! Vystoupím ze stínu akátu a jdu rovnou k němu. Sotva však počnu svoji omluvu a prosbu, milý chodec všecek vyděšen vztahuje ruce vzhůru, jako by říci chtěl: »Tak si prohledejte moje kapsy, jen pro Boha darujte mi život!«

Už tak jako ze zvyku milý muž se domníval, že to ze stínu vystupuje na něho lupič, a nečekaje obvyklého vyzvání Hands off! (Ruce vzhůru!) hleděl se ochotou svojí zachrániti před bodnutím dýky, kterou jsem neměl.

Brzy se věc vysvětlila a za to polekaný občan s ochotou zavedl mne až na hlavní ulici, odkud tramway dovezla mne skoro přímo domů.

Měl trochu pravdy onen americký doktor, můj soused na lodi cestou přes oceán, že nechtěl se dát pohnouti k výletu do St. Louis. Bál se, že by ho tam oloupili.

Dr. JAN ČERNÝ.

Vzpomínky mladého lékaře.

(Dokončení.)

alší nevinně osudem stíhaní a s důvěrou k osvědčené dobročinnosti se uchylující nešťastníci dostávali méně a méně, po několika desetnících, a když při poslední návštěvě, jakýmsi zase nevinně prý do bídy upadnuvším farmaceutem, kvitována byla almužna (desetník) zpola pohrdlivým, zpola soustrastným úsměvem, znamenajícím asi: »Ty's nepochybně hůř na tom, nežli já!« — vešlo z rozhorleného mozku mladého lékaře energické rozhodnutí: nepřispívati k blahobytu podobných žadatelů nikdy již větším obnosem (»ze zásady«), nežli 2 haléři. (Tenkráte věhlas jedné rakouské vlády novou měnu zavedl.) Obdarovaný zpravidla zapomenul poděkovati a bez pozdravu se vzdálil — pokládal patrně dar takové výše za urážku.

Methoda vzbudila živý zájem rodiny, zvláště šetrné choti doktorovy, a rozhorlení petentů dokonce i veselost, v trudných těch dobách jistě vzácnou a milou. Žádný z těchto lesklých žebráků však nevrátil krejcar, který obdržel. Po té návštěvy prosebníků nápadně řídly, až ustaly úplně.

Methodu svoji doporučuje mladý lékař nezištně všem kollegům, kteří se hodlají usaditi.

Ale počali se trousiti příchozí jiného druhu. Žádali práci, ti nešťastníci, kteří by tak rádi přiměřeně svým studiím se zaměstnali. Nemoha jim ji zjednati, mladý lékař zase slušnými příspěvky vypomáhal snaživým a přičinlivým těm lidem, nepochybuje ani okamžik o jich pracovitosti. Dozvěděv se však náhodou o jednom z nich, že je prohnaný šibal, počal nevěřiti i těmto podnikavým lidem.

A vymyslil si lest . . .

Nejbližší návštěva opět vyžadovala si práce. Poukázav tentokráte na užitečný podnik »Bursa práce«, k němuž bylo by tou příčinou účelnější se obrátiti, mladý lékař položil žadateli tuto otázku:

»Máte pěkný rukopis?«

»Ovšem že!« zněla odpověď překvapeného.

»Nechci vás uraziti almužnou,« odvece mladý lékař, nedbaje odmítavého posuňku petentova, »ale poskytnu vám příležitost, abyste si čestnou a vlohám vašim přiměřenou prací zjednal výdělek slušný. Potřebuji opisovače. Zde máte časopis ‚Lékařské Noviny', opište mi tento článek šestistránkový ‚o vhodnosti břichořezu při tuberkulose pobřišnice'. Můžete s opisem býti za 2 hodiny hotov. Obdržíte za opis 2 zlaté. V nejbližších dnech mi jej přinesete!«

S poklonou a díky mnohými žadatel odešel. Jak mladý lékař předpokládal, práce mu nevoněla, článek neopsal, časopis neodvedl a vícekráte se neukázal.

Manevr ten několikrát opakován — a vždy s naprostým zdarem. Mladý lékař se přesvědčil, že těm lidem neběží o práci, nýbrž že nemajíce studu, chtí těžit ze soucitu.

Lékař nabyl přesvědčení, že nenásilná, elegantní jeho taktika je velmi praktická. Touto cestou nabízí ji tedy opět kollegům k následování.

Pozměnil ji jen potud, že místo čísel lékařského listu dával opisovati články jistého, velmi rozšířeného časopisu, v tom bohabojném úmyslu, aby je v příznivém případu aspoň eden smrtelník četl. O těch statích byla totiž v kruzích intelligence rozšířena pověst, že je nečte kromě autora a sazeče nikdo, modifikovaná posléze z kruhů autoru oněch článků blízkých, že ani autor prý je nečte, nýbrž vystříhává ze starých ročníků téhož listu.

Lest podařila se asi pětkráte.

Ale všecko má na světě konec. Mladý lékař přestal býti mladým lékařem, klienti občas se ukazovali v jeho čekárně, ačkoli ještě nebylo třeba zařiditi před vchodem turnikety, berní úřady počaly pochybovati o správnosti přiznání k dani z příjmů — všecky okolnosti nasvědčovaly tomu, že dr. X. přestal býti mladým lékařem, třebas daleka ještě byla doba minimálního požadavku tří denních porad.

V tom objevil se nový petent. I velkoměstské hydry pokračují s duchem času. Mezi tím, co důmysl lidumilů vymýšlí nové způsoby obrany před nenasytnými útoky na jejich kapsu, cvičí se i vynalézavost prosebníků. Z opisovačů stávají se literáti, kteří hledají zaměstnání. Nemohou žebrati, chtějí svým vlohám zjednati přiměřený způsob práce.

Takový jeden spisovatel objevil se krásného letního dne v ordinaci doktorově. Vylíčiv mu — »jako otci vám se svěřuji!« tvrdil tklivě — pohnutý život svůj, jehož počátkem bylo vyloučení z ústavu Nského pro prudké útoky na vládu podniknuté v jednom ze školních úkolů (»byl jsem vždy znamenitý stilista!« se skromným úsměvem prozrazoval) a zmíniv se o jarém s osudem zápolení na studiích v cizině (v Berlíně a Curychu), vyznal, že chtěje

na universitě české studovati filosofii literárními pracemi si vypomáhá. Nyní však přišel do úzkých, jest mu zapraviti nájemné z bytu, otec je těžce churav (— vlastní rodiny a dítek neměl, aspoň tenkráte ještě —), i prosí proto . . .

Nedav mu domluviti mladý lékař nabídl mu práci pro časopisy jeho důvěrnými přátely řízené, většinou výtahy z německých a francouzských listů.

Výmluvnými slovy děkoval »literát« doktorovi našemu za ruku ku pomoci mu podanou, milerád práci přijímá a v nejbližší době ji přinese hotovou — mát spolubydlícího medika, jenž výborně studuje a jeho se optá na odborné výrazy, jimž by snad nerozuměl. Ale nalézá se právě nyní v nejnaléhavější tísni. Veliké dobrodiní, s důrazem opakoval, veliké dobrodiní, za něž do smrti by mu zavázán zůstal díky nelíčenými, by mu mladý lékař prokázal, kdyby mu na práce dosud sice nedodané, ale s velikou radostí uvítané (— jaké štěsti pro mladého lékaře —?) poskytl zálohu.

V rozpacích sáhl doktor do peněženky a vytáhl odtud desítku. Jiných drobných neměl. Z desítky chtěl pětku co zálohu poskytnouti sympatickému jinochu a zazvonil za tím účelem na služebnou, aby mu přinesla drobné.

Spatřiv bankovku zazářil jinoch. Dojem, který učinil na doktora, byl tak dobrý, že podařilo se mu celý ten obnos získat co zálohu. Ještě jednou srdečně poděkovav s mnohými poklonami student odešel.

Po jeho odchodu maličko zasmušila se tvář doktorova. Cosi jako předtucha procitlo v duši, že peněz těch neuzří již, ani rukopisu. Ale zaplašil ve svém nezmarném optimismu ty obavy záhy a odprosiv v mysli nadějného universitána, že mu tak křivdil, obrátil se ke svým pracím.

A vskutku mu křivdil, aspoň částečně. Po 2 dnech přišel jinoch zase. Práce sic ještě nepřináší, ale již má dvě nejzajímavější rozepsány — »budou to poutavé vědecké feuilletony,« poznamenal bystře — ale prosil by velice o další zálohu 5 zlatých. Jest mu jeti k loži nemocného otce a potřebuje peněz na dráhu. Všecky peníze jež onehdy obdržel, obrátil k zapravení drobných dlouhů od dřívějška.

— Vždyť vás cesta stojí nejvýš několik desetníků, je-li váš otec v místě, které jste mi onehdy udal, namítl doktor zřejmě nepříjemně dotčen podezřelým nárokem příchozího.

Student však vyslovil ochotu spokojiti se s menším obnosem — odešel s pětikorunou.

A po několika dnech přinesl rukopisy. Sic jen dva malé referáty, ale za to osměluje prý se zneužíti dobrot vosti pana doktora k prosbě o novou zálohu.

Tentokráte však nepochodil. »Sunt certi denique fines!« vzpomenul si lékař na štěstí na jeden klassický výrok z gymnasijních studií. Ačkoli důrazně prozrazoval nepatrnost svých potřeb a uvoloval se spokojiti jen s několika desetníky na večeři, odešel s nepořízenou.

Čeho se doktor obával, bylo skutkem. Rukopisy byly tak nepořádné, tak ledabyle pořízené, ačkoli schopnosti literátovy byly z nich přes to patrny, že bylo třeba je zcela přepracovati, stejně jako další ještě jeden malý rukopis zaslaný poštou, jakoby poslední nesmělé ozvání se neuznaného literata, v němž snad přece zbylo vedle stopy talentu kus studu . . .

* * *

I jiné stavy mají as podobné příživníky. Každý z nich dle rázu povolání a temperamentu jednotlivce počíná si vůči nim svým způsobem. Po letech vzpomínaje mohl by leccos zaznamenati zajímavého co příspěvek k psychologii těchto nesejících leč žnoucích vydatně po cizích polích. Vzpomínaje sám, měl mladý lékař z činů svých dojem bezděčného lidumilství.

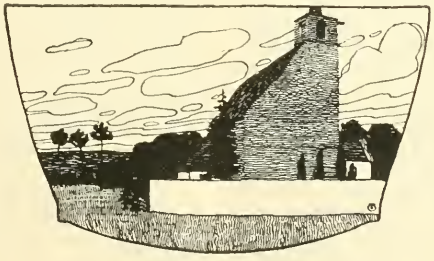

R. J. KRONBAUER:

Snoubenci „Umělecké lóže.“

Román.

(Pokračování.)

»e mně není decha« udýchaným hlasem vypravila ze sebe selka . . . »to je vidět, že ho máš ráda.«

»Proč . . z čeho je to vidět?« zeptala se už vážně Emma.

»Nu . . . z toho, jak si mne popadla kolem krku,« prostě odvětila selka.

»Ale co ti to jenom napadlo . . vždyť já ho znám teprvé od včerejška .«

»I pro pána boha . . .« žasla selka . . . »já jsem svatosvatě myslela, že to je tvůj nastávající. Jak ti to teda mohlo, holka, přijíti na mysl, vydati se s ním jen tak do světa?«

»Potkali jsme se . . . on se mně nabídl, že mne doprovodí a já ho pozvala, aby šel se mnou k vám.«

»A to on si může jen tak beze všeho vylétnouti jako pták z hnízda . . . což pak nemá žádného zaměstnání . .?«

»Nemá . . . je spisovatelem a ti nemají ani představeného ani povinností. Je volný a svobodný právě jako pták . .,« hovořila Emma hlasem, jenž prozrazoval její vnitřní pohnutí.

»Emmo . . Emmo . . tomuhle ale nerozumím,« starostlivě řekla selka . . »jsem tvoje teta, mám tě tuze ráda, ale tohle ti schvalovati nemohu. Kdo pak to jaktěživ slyšel, aby děvče, na němž trochu záleží, takhle lehkomyslně jednalo. Jsi hezká holka, nemáš věna a proto musíš být náramně opatrná . . .«

»Tetičko . . prosím vás . . nemluvte tak podivné řeči . . . . kam vy už zabíháte . . .«

»Nic naplat . . Musím ti říci pravdu. Když nemáš rozum ty, musím jej míti já. Jen se o tom zmiň pantátovi, s kým jsi vlastně přišla a uvidíš, jak se na tebe podívá a co ti poví. Mám o tebe strach a vím také proč. Kdyby's nebyla děvče jako malovaný obrázek — to by bylo něco jiného, ale to ráda věřím a chápu, že se ten člověk vydal s tebou na takovou cestu.«

»Ten člověk,« rozhorleně řekla Emma . . »je to dobrý, srdečný a upřímný hoch . . .«

»Bodejť . . bodejť . . . nejjedovatější kytky mívají nejkrásnější vzhled . . to znám, holka, a proto ti tohle všechno povídám. Nevím, nevím, jestli už si tím divadlem trochu nenačichla. Od jakživa mně byly všechny komediantky z duše protivné. Není v nich nic ženského a po cudnosti ani památky. Když si nám tuhle psala, že už to s tím divadlem půjde, povídali jsme si s pantátou, že je tě do toho Babylonu škoda. Za nic na světě, ani kdyby mně panský dvůr dali, bych se na ten tyátr nepostavila, abych se dala ze všech stran lačně okukovat a omlsavat. To mně, holka, nevymluvíš . . . kdybys i na krásně počestná zůstala, přece jenom mnoho a mnoho ztratíš. Kdybys raději koukala, abys se dobře provdala . . . aspoň bys měla klidné a bezstarostné živobytí. Pánbůh na tebe pamatoval výbavou, kterou nemá ani jedna z tisíci . . . a to je někdy lepší, než bůh ví jaké kapitály. V Praze jest tolik úřednictva . . . na každém kroku potkáš aspoň jednoho . . to by bylo, aby's nikoho neupoutala . . .«

»Tetičko . . . víte dobře, že tyhle vaše výklady nerada poslouchám. Netoužím po tom, abych se provdala . . a to teprve neudělám, abych si vzala někoho, jenž mně první přijde vstříc. Přišla jsem k vám proto, že vás mám ráda a že jsem vás po dlouhé době zase jednou chtěla vidět . . Ani netušíte, jak jste mne rozladila svými poznámkami. Troskovického jsem pozvala a zaručila jsem se mu, že ho vlídně přijmete . . . Teď půjdu k němu, řeknu mu, že jsem se mýlila a vrátíme se do Prahy.«

»To mně přece neuděláš,« ulekaným a změklým hlasem křikla selka . . »však já jsem s tím nic zlého nemyslela. Chtěla jsem tě varovat, nic víc, a k tomu snad mám jako sestra tvojí matky trochu práva. To víš, my venkovští lidé neumíme slovíčka vybírat . . . toho pana Troskovického ti pohostím zrovna tak, jako kdyby byl do opravdy tvým ženichem. Škoda, že jím není . . vidíš, ten mladík by se mně zrovna líbil.«

»Tak co — máme tu zůstat nebo ne?«, ptala se Emma.

»Prosím tě, neptej se na takovou věc, to se přece rozumí samo sebou,« řekla selka hlasem už docela usmířeným.

Emma otevřela dvéře, rychle za sebou zavřela a jako ohromená zůstala státi.

Troskovický stál proti ní.

Emma byla bledá jako křída.

»Vy jste všechno slyšel, že ano?«, řekla a div že nezavrávorala.

Troskovický smutně pokývl hlavou.

»Děkuji vám za to, že jste se mne tak horlivě zastala,« řekl, netroufaje si na ni ani pohlédnouti. »Vidím, že jsem chybil — bylo to ode mne nemoudré a nešetrné, že jsem se

vám vnucoval a že jsem vám svou beztaktností způsobil tak nemilou situaci. Škoda té krásné, hezounké naší idylky, že se nám tak zhatila. Kdybych jenom věděl, jak se mám teď odtud vlastně vytratit.«

»A co byste se odtud vytrácel?« zahartusila selka, až se oba ulekli . . . »na mou duši, to je toho, že jsem se nad tím pozastavila, že jste s Emmou přišel, když ji znáte teprve několik hodin. Jste-li rovný, spravedlivý muž, musíte mně dáti za pravdu. Nemáte-li žádných špatných zámyslů — zůstaňte u nás a my se k vám zachováme podle přísloví: »host do domu — Bůh do domu.« Smýšlíte-li poctivě s naší Emmou, uznáte přece, že jsem ani jinak nemohla jednat, než se pídit po tom, s kým vstupuje pod naši střechu. Dejme tomu, že by se k ní byl přidružil člověk zlý a ošemetný, že bych ho byla prokoukla a že bych mu ukázala dvéře — co byste potom na to řekl?«

»Že jste docela rozšafná a rozumná paní,« řekl Troskovický, jenž se už poněkud ze svého zaražení probíral.

»No tak vidíte,« libovala si selka. »Teď jsme si teprve jak se patří řekli, co a jak, třeba jste na tuhle naši formu nebyli zvyklí. Jinak pranic proti vám nemám, poněvadž vám z očí kouká, že nejste záludný člověk. A když jste mně dal za pravdu, podejme si ruku na důkaz, že jsme si porozuměli a že jsme si odpustili. A teď prosím honem do světnice . . . pantáta už se vrací a není třeba, abychom to všechno ještě jednou opakovali.«

»Nebudete se na mne hněvat, že jsem tohle všechno způsobil?« pošeptal Troskovický Emmě mezi dveřmi.

»Ne . . . jsme vlastně vinni tak trochu oba dva,« řekla Emma, nemohouc se ještě podívati mu do očí. Styděla se za to, že ho teta považovala za jejího nápadníka. Stáli proti sobě jako dva hříšníci. Bylo před chvílí vysloveno něco, nač oba ani nevzdechli. A teď jim oběma napadlo, že by se to vlastně mohlo uskutečniti a proto se oba styděli a pohledy jejich se sobě vyhybaly. Slyšeli v předsíni bodrý, drsný hlas pantátův a oběma se uvolnilo. Zavadili o sebe plachým, nesmělým pohledem a oba se prudce zarděli.

Selka veběhla do světnice, popadla v rychlosti nějakou maličkost z poličky, usmála se a řekla: »Po bouřce bývá jasno . . . že ano? Teď teprve poznávám, že jsem se trochu unáhlila — ale na škodu takové ponaučení nikdy není. Holenkové zlatí — mladí lidé nejsou oheň a voda. Ostatně si nemyslete, že jsem jenom já měla tu domněnku. Povídá právě pantáta, že už si o vás v hospodě šuškali, jak vám to spolu pěkně sluší. Pantáta je toho mínění dosud . . . tak ať se raději neprozradíte.«

»Naposled nám nic jiného nezbude, než si zahrát divadlo,« nutila se do žertu Emma.

»Však ono vám to nebude za obtíž,« odsekla s potouchlým úsměvem selka.

»Zase mám o jednu roli víc,« prohodila Emma, která se chtěla z rozpaků stůj co stůj vymaniti.

»Sláva — zahrajme si tedy na zamilované, když to mermomocí musí býti,« rozjařoval se Troskovický a oba měli radost z toho, že se tísnivé intermezzo tak hravě a nenuceně rozplynulo

Pantáta přišel s novinou, že se to venku chystá k veliké chumelenici.

»To bude krásná cesta do Prahy,« těšila se Emma a radostí si až zahopkovala

»Nevím, nevím,« soudil sedlák . . »jak pak byste se mohli pustit do světa v takovém nečase. Nedávno by to byla obecní poslice zaplatila životem. V polích přišla do toho, dvě hodiny se motala do kolečka a kdyby ji byli náhodou nepotkali lidé z fabriky, byla by stařenka zmrzla.«

»Vždyť půjdeme přece dva,« namítala Emma.

»A co by vám to bylo platné, když oba neznáte cestu? Však už to začíná — za chvilku se zatmí a člověk má co dělat, aby nezabloudil ve vesnici.«

»Co bychom si počali, pane Troskovický, kdyby nás to přepadlo v širých polích?« řekla Emma a oči jí zrovna hořely neujasněnou touhou po nějakém nebezpečném dobrodružství.

»Vzali bychom se za ruce a kráčeli bychom bez bázně ku předu. Všechno by bylo bílé, kolem nás by bylo velebné ticho a naše duše by rozhrnovaly sněhovými závějemi bezpečnou pěšinku.«

»Lidičky, vy mluvíte, jako byste žili někde na oblacích a ne na hroudě zemské,« schladil jejich blouznivost sedlák . . »za hodinu byste se uplahočili, někde byste klesli a zmrzli byste jako vrabci. Raději holka hoď do kamen nějaké poleno . . to bude moudřejší . .«

»Ah ano . . za chvilinku to bude houkat a praskat a pryskyřice bude vonět «

»Hlavní věcí je, že tu bude příjemné teplo,« prostě řekl pantáta, podávaje Emmě menší polena.

»Strýčku, ráda bych navštívila Černého. Jestli pak se ten hoch může ještě vystonat?«

»Navštiv . . uděláš křesťanský skutek. Trvám, že lampička jeho života už dohořívá. Už k němu ani doktor nechodí. Je to hrozné, takové umírání, když člověk se musí na to dívat, jak si ho ta smrt pomalounku zavinuje do rubáše.«

Emma sedla si na dříví u kamen, složila

ruce na prsou a smutně se zadívala na divou hru plamenů, jež s lačnou hltavostí přebíhaly k místům, nasáklým pryskyřicí.

»Tak ho ta smrt přece dohonila a udolala,« hovořila teskným, melancholickým hlasem, »a nic ji nedovedlo zaraziť, ani jeho mládí, ani nadšení, ani ušlechtilá láska jeho ke všemu, co je krásné, čisté a bílé. Potom lidé chtějí mluvit o tom, že u divadla není vzorných, nezakalených a nezanícených bytostí. Černý šel mezi herce z opravdového uměleckého nadšení a nikdo o něm nedovede říci, že by se byl někdy poskvrnil činem nebo slovem, jež by bylo v krajním odporu s jeho ideálně ryzí povahou. Šel k divadlu, jako jiní vstupují do semináře — nikdy nezapomenu na chvíli, kdy mně vypravoval o tom, jak si povolání hercovo představoval a jak vznešené měl o něm ponětí. Myslím v tento okamžik na Josefa Václava Friče — ti dva lidé mají něco společného a příbuzného. Černý za půl léta od divadla utekl. Vrátil se v útulnou, skromnou světničku sklamán a vzrušen tím, co zažil a poznal. »Dnes už není divadlo stánkem umění,« vysvětloval mně tenkráte svůj dočasný ústup ze scény — »a není už také národním institutem, není školou. Je to řemeslo jako každé jiné, jež stalo se útočištěm lidí nepovolaných. Zhrozil jsem se těch individuí, jež mají po vlastech českých zušlechťovati a probouzeti smysl pro krásu a velebnost dramatických děl. Veliký počet divadelních společností zasadil kočujícím divadlům českým smrtelnou ránu. Shrnuli se kolem nich lidé nejpestřejší a nejzáhadnější minulosti, kteří nikde jinde na světě se nemohli uchytiti. Osud mně zavál ke společnosti, ve které jsem nenašel ani jediného intelligenta. Bude to dlouho trvat, než tady provedeno bude očistění. Jedinou a rozhodující instancí je tu divadelní ředitel, jenž tak dlouho jí zůstane, dokud ho nesesadí osvěta a pokročilost těch krajin a zastrčených koutů, na které je odkázán a ve kterých se udrží jenom proto, poněvadž tu není ještě vytříbeného vkusu. A to se jednou stane a pak bude přinucen i ředitel nejmenší společnosti k tomu, aby respektoval úroveň vzdělanosti svého obecenstva. Dojde u nás postupem na vyčistění všech Augiášských chlévů. Sám ještě pamatuju učitele, jenž byl kovářským mistrem. Smršť pokroku odvála takové zjevy a smršť pokroku smete s povrchu divadelní direktory a společnosti, jejichž členové jsou moderní tuláci, kteří hyzdí a pokořují celý náš stav. Jsou ještě dodnes zalehlá a ztracená zákoutí, kam nepronikla ještě zdravá a dobrá kniha. Přišel jsem do vesnic, kde jsem našel jenom krvavý román, časopis pochybné ceny a nanejvýš ještě nějaký kalendář. Tam jsem slyšel o Národním divadle vypravovat jako o zlatém zámku, kam se nikomu ještě z tamních občanů nepodařilo vstoupiti. Až i do takových míst zavane osvěžení, nastane obrat ve všech směrech.

Černý dlouho doma nevydržel. Stýskalo se mu po divadle a šťastně se mu podařilo dostati se k jedné z nejlepších společností. Psal mně několik dopisů, z nichž jsem poznala, že Černý zakotvil na pevnější půdě. Psal mně, že společnost jejich je výborně sestavena a že je všude nejen vřele vítána, ale i vydatně podporována. »Žijeme jako lidé a ne jako nějací cikáni,« liboval si a uváděl zajímavé toho doklady. »Začínáme společensky něco znamenat, obecenstvo se na nás již nedívá jako na vetřelce a vyssávače. Ještě bych si přál,« psal mi jednou Černý, »aby odstranilo se zvaní herců k benefičím. Herci se v tom zrovna předhánějí a čím kdo více vyzve, tím domý šlivější je na svou hereckou přítažlivost. Jediný herec, jenž nezve, je Vajcr . . . a ten si také z toho pranic nedělá, že má hlediště poloprázdné. Ale za to se nikomu nepodloží a nezadá si. Tak, jak se nyní zvaní provádí, není to nic jiného než vydírání a žebrota. Jsou-li na jedné štaci tři čtyři benefice, je obecenstvo tím přetíženo a není divu, že tuto zvláštní daň nerado a zdráhavě platí. Není to důstojno mužů, neříkali dam, které připravují se tím o všechen svůj — nechci říci zrovna slovo nimbus — ale aspoň volím slovo půvab. Je trapno, slyší-li člověk v restauraci vypravovat o tom, jak se páni v kancelářích před herečkou rozutíkají a jak se schovávají na chodbách a jiných ještě bezpečnějších zákoutích. Kdyby se jednalo jenom o zakoupení lístku, nevedlo by to ještě k takovým důsledkům, ale stalo se zvykem, že se při zvaní počítá na přeplatky. Nechápavým dává se někdy dost vtíravě na jevo, že se počítá na jejich štědrost. Pan ředitel cukrovaru vzal dva lístky a dal mně za ně pět zlatých — připomene se s roztomilým úsměvem, postižený nemá ani času, aby se vzpamatoval, zahraje si také na kavalíra . . ale potom posílá kněžku Thalie ke všem čertům a láteří na tu »hereckou žebrotu, která přepadne město jako kobylky a kde koho obere a o poslední groš připraví.«

Selka nosila na stůl a Emma s Troskovickým usedli vedle sebe jako páreček. Pantáta někam odskočil za nějakým řízením, selka přála jim »dobré chutnání« a zmizela také patrně jenom proto, aby se neostýchali a s chutí se najedli.

(Pokračování.)

FEUILLETON

SPISOVATELSKÉ NAKLADATELSTVÍ.

Nakladatelské družstvo Máje konalo v neděli dne 13. t. m. výroční valnou hromadu v nových místnostech Obchodní a živnostenské komory. Dostavilo se 38 členů, kteří měli 118 podílů vlastních a za 69 podílů plných moci. Na všechny ty podíly připadl 161 hlas Valná hromada mělá ráz utěšený. Jednání bylo věcné a svědčilo o neobyčejném zájmu členů na podniku, k němuž svou důvěru nezlomnou a nezviklatelnou projevili způsobem tak jednomyslným, že správní výbor s klidným svědomím může pokračovati nastoupeným směrem.

Valná hromada tato je v nejednom směru důležita. Nastiňujeme její průběh, aby nejen členové, kteří valné hromady súčastnitl se nemohli, ale i celá česká veřejnost, u které byl jak známo, pro tuto valnou hromadu vzbuzen skutečně značný zájem, z věcného jejího jednání seznala, že Nakladatelské družstvo Máje vedeno jest zcela korrektně.

Jednání zahájil o 10. hodině dopolední Václav Štech, jenž srdečnými slovy přivítal členstvo a vyslovil potěšení nad touto živou účastí — do valné hromady dostavily se z členů skorem všechny dámy — které je jistě výmluvným znamením, že Nakladatelské družstvo Máje má spolehlivou a věrnou oporu ve svých nejinteressovanějších příslušnících. Předseda zmínil se o tom, že letošní valná hromada koná se po roce, plném těžkých zápasů, a hned v úvodu ubezpečil, že všechna protivenství neměla na zdárný vývin podniku pražádného poškozujícího vlivu, a že Nakladatelské družstvo Máje vykazuje i letos znamenitý výsledek. Vzpomenuv pak úmrtí podílníka pana Josefa Jelena, knihtiskaře na Mělnice, jehož památku členstvo uctilo povstáním, přistoupil ihned k první části programu valné hromady, k výroční zprávě, která zavčas byla všem členům zaslána, a ve které správní výbor vyličil vše, co důležitého v uplynulém roce se událo. Nejlepším důkazem, že celoroční kronika našeho družstva byla vylíčena podrobně a s naprostou objektivností, je, že výroční zpráva bez debaty byla jednohlasně schválena.

Následovalo jednání o zprávě účetní, která rovněž nalezala se v rukou všech členů, a která mimo to předložena byla i odborným znalcům účetním i revisorům valnou hromadou voleným, jimiž byla kontrolována. Jménem revisorů valnou hromadou zvolených přednesl pak c. k. notář JUDr. Josef Štolba zprávu odborných znalců účetnictví, kteří valné hromadě podali toto dobrozdání:

Veškeré závodní knihy družstva Máje jsou vedeny, jak po bedlivém zkoumání jsme shledali, v nejlepším pořádku a v největší správnosti, tak že v této příčině jim žádné výtky není možno učiniti.

Bilance, jakož i účet ze ztráty a zisku, jsou v základě knih účetních správně sestaveny a zisk jimi vykázaný jeví se takovým, jakým dle knih a dokladů býti má.

Shrnujíce svůj posudek o naprosté správnosti knihvedení »Nakladatelského družstva Máje«, nemůžeme leč prohlásiti, že závod, v němž účtování takovýmto způsobem jest vedeno, podpírá se o pevnou basi, a výsledky jeho opravdového snažení že musí býti vždy jen nejlepší.

Prof. Lad. Kuthan. Tom. J. Maděra.

JUDr. Štolba přečetl na to ještě prohlášení revisorů, volených valnou hromadou, jež zní takto:

My podepsaní revisoři Nakladatelského družstva Máje, volení valnou hromadou, prohlašujeme, že jsme sledovali po celý správní rok obchodní průběh podniku; jsouce zváni do všech schůzí výborových přesvědčovali jsme se o správnosti vedení závodu po stránce finanční; mimo to platně zasahovali jsme svými hlasy do jednání o veškerých nových podnicích závodu, o kterých uvažováno a rozhodováno ve zvláštních komisích finančních.

Pokladnu podrobili jsme sedmi neočekávaným prohlídkám, o jichžto výsledku — vesměs příznivém — podali jsme příslušné zprávy ve schůzích správního výboru.

Mimo to věnovali jsme náležitý zřetel občasnému — rovněž neočekávanému — zkoumání důležitých účetních položek i jich dokladů a hleděli sobě zjednati současných informací o stavu jmění, zásob knihových, přehledu tržby a vůbec o všem, cokoli obchodně podstatného v závodu se děje.

Na základě zkušeností, tímto způsobem nabytých dospěli jsme přesvědčení, že závod veden jest po stránce účetní vzorně, obezřele a svědomitě, pročež sl. valné hromadě dle svého nejlepšího vědomí doporučujeme, aby pokladní zprávu schválila a výboru absolutorium udělila.

V Praze, dne 7. listopadu 1904.

Ladislav Novák. Dr. J. Štolba,
Alois Škampa.

Když byla účetní zpráva opět bez debaty jednomyslně schválena, navrhl pokladník Dr. Jiří Guth jménem správního výboru, kterak rozděliti se má čistý zisk.

Čistý zisk K 4026·76 s přebytkem K 56·57 ze zisku K 2.587·80 z roku lonského zbývajícím byl rozdělen tak, že na každý podíl určeno bylo 4% zúrokování a zbytkem posíleny byly reservní a jiné zajišťovací fondy, které následkem toho obsahují:

Reservní fond	K 703·—
Fond pro 4% zúrokování podílů . .	» 4.800·—
» » remunerace dle § 10. . .	» 1.600·—
» » odpisy nedobytných pohledávek	» 1.000·—
Fond disposiční	» 825·20
» pro zajištění úředníků a zřízenců	» 800·—
Zbytek převádí se na účet nového období	» 253·53
	K 9.981·73

Když byl předseda podal některé výklady k tomuto návrhu, které byly vyslechnuty s nejživějším zájmem, byl i tento návrh správního výboru na rozdělení čistého zisku jednohlasně přijat.

Na pořad rokování dospěla změna stanov, navrhovaná správním výborem. Předseda poznamenává, že hlavní zárukou každého podniku musí býti stabilita kapitálu. Zákon, podle kterého zřízeno je naše nakladatelství, vykazuje v tomto směru značnou mezeru. Mladý, v život vstupující podnik může býti ve své prosperitě, ba v celé své existenci vážně ohrožen vypovídáním podílů. Přihodí se někdy dosti malicherná věc, která snadno může míti v zápětí vypovídání podílů a tím ovšem seslabení kapitálu pro vývoj podniku nevyhnutelného. U našeho družstva přistupuje k tomu ještě jiný úkaz — přímá agitace, aby podíly byly vypovídány. My, upozorněni na tyto a podobné zjevy zkušenými praktiky a opravdovými přáteli našeho podniku, pamatovali jsme na to a pokusili jsme se o to, zajistiti pevnost a vytrvalost podílníků vlastním jich prohlášením. Nemůžeme bohužel říci, že bychom byli tímto praeventivním opatřením předešli tomu, co se skutečně stalo. To čemu chceme čeliti nezasluhuje dosud zvýšené pozornosti, ale abychom ukázali, že agitace taková i v tomto ohledu selže, činíme opatření v čas. Průběhem roku přibyly 83 nové podíly, ale 10 bylo vypovězeno. Našemu podniku to bohu díky neuškodilo, ale poněvadž je přední a hlavní naší povinností, pamatovati na budoucnost, navrhujeme změnu stanov doplňkem, aby stav našeho členstva mohl býti v každém případě ihned rozmnožen tou měrou, aby nás vypovídání podílů žádnou měrou v našem vývinu nemohlo ohroziti. (Výborně!)

Slova ujal se chef uměleckého závodu reprodukčního Arthur Häusler, jenž promluvil takto:

Plně souhlasím s tím, co právě řekl předseda. Hlavním pilířem každého společenstva jest a musí býti stabilní kapitál. Proto se přimlouvám za to a slavné valné hromadě vřele doporučuji, aby se o tuto basi postarala všemi možnými přístupnými prostředky. Správní výbor usnesl se, že bude zase platiti čtyřprocentní dividendu. Nemám toto vyplácení dividendy za nutné. Mluvím ze zkušenosti, jsem súčastněn i v jiných podobných společenstvech a vím, že všude jinde mají v první řadě na zřeteli upevnění mladého, do života vstupujícího podniku. (Výborně!) Každé společenstvo musí si počínati zrovna tak jako soukromý podnikatel. A co činí jednotlivec? Všechen svůj zisk věnuje zase svému podniku, ponechává jej ve svém závodě, poněvadž ví, že zdravý a solidní základ rozhodne o cele jeho budoucnosti. (Výborně!) Těmito vedoucími obchodními ideami, třeba bych při tom nezapominal na zvláštní, důležité umělecké poslání našeho podniku (Výborně!), musí býti řízeno i naše nakladatelství, a proto bych důtklivě doporučoval, aby správní výbor předně při stanovení výše dividendy pamatoval na to, by z čistého zisku utvořena byla provozovací, obchodní, kapitálová báse a za druhé, aby správní výbor pozměnil naše stanovy v tom smyslu, by podíly mohly býti po aktivovaném členství teprvé po uplynutí pěti let vypovídány.

Předseda vysvětluje valné hromadě, jaké jsou podmínky pro vypovídání podílů a poznamenává, že dle nynější praxe vyhovují naše stanovy názorům a direktivám, daným nám c. k. obchodním soudem v době, kdy náš podnik uveden byl v život. Prohlašuje, že podíl Nakladatelského družstva Máje ani jediný člen nevypověděl z obavy, že by náš podnik neprosperoval a prohlašuje, že by bylo nejvýše třeba míti na zřeteli mimořádné okolnosti. Dnešní stav družstva, které tak utěšeně vzrůstá, nevolá po žádném zvláštním opatření, neboť podíly Nakladatelského družstva Máje jsou velmi hledány, jenom že dosud nemohlo poptávkám těm býti dle stanov vyhověno. Ministerstvo ostatně ohledně lhůty výpovědní chystá změnu zákona. Pan Häusler je výborný praktik a dobře postřehl momenty, které se našeho společenstva úzce dotýkají.

Pan Häusler poznamenává na to, že nečiní žádného určitého návrhu, poněvadž ví dobře, že podobná stylisace nedá se na valné hromadě uskutečniti a že valná hromada není forem, ve kterém by se mohlo uvažovati o takové změně a pamatovati na všechny vztahy, jež změna taková v ostatních odstavcích stanov musí míti v zápětí. »Svoje mínění,« pokračoval řečník, »pronesl jsem jako vřelý přítel podniku, v jehož vzorné, poctivé, zdárné a cílevědomé vedení mám pevnou důvěru a jemuž za těchto okolností mohu prorokovati nejlepší budoucnost.« (Výborně!)

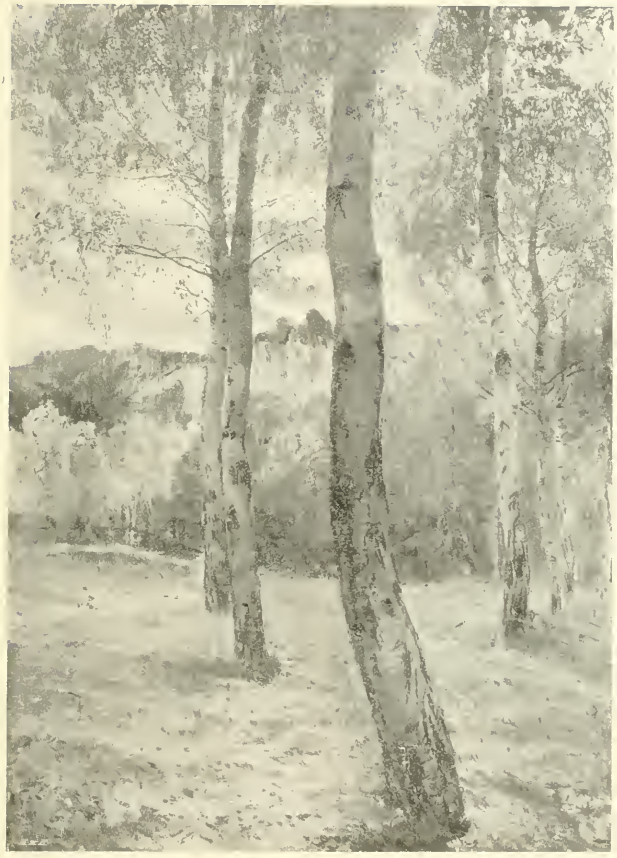

ALOIS KALVODA:
BŘÍZY.

Předseda na to upozornil valnou hromadu, že debatu o tomto předmětě, jenž týká se jiného článku stanov, zahájí v příslušnou chvíli a dal slovo A. B. Dostalovi, jenž dává valné hromadě na uváženou, zdali přijímáním nespisovatelů za podílníky nebude ohrožena povaha Nakladatelského družstva Máje jako podniku spisovatelského. K mínění tomuto přidává se i p. Adolf Černý.

Doc. dr. A. Heverock žádá předsedu za vysvětlení a za sdělení číferního poměru podílníků spisovatelů a nespisovatelů. Předseda prohlašuje na to, že celý správní výbor je proniknut tendencí, aby podnik zůstal toho rázu a v těch rukou, jak byl založen. »Vyzveme v přední řadě,« prohlašuje předseda, »činné členy Máje, aby se za podílníky N. D. M. přihlašovali a mohu ubezpečiti oba pány, Dostala i Černého, že správní výbor učiní tuto výzvu k našim přátelům z Máje způsobem nejsrdečnějším a nejupřímnějším.«

Prof Bohumil Bauše míní, že by mohly míti podíly se zřetelem k vykázanému zisku svůj kurs anebo že by se mělo stanoviti pro nové podílníky zápisné. »Pokud se obavy týče,« pokračuje pan řečník, »že by se jednou Nakladatelské Družstvo Máje dostalo do rukou nespisovatelů, musím s politováním říci, že je s podivením, že se všeobecně o jisté kategorii členů mluví bagatelně. Vzbuzuje se tím ve veřejnosti zdání, jakoby ti ostatní ani spisovateli nebyli a to sluší uvésti na pravou míru — vždyť je přece faktum, že z té kaceřované jedné třetiny členů většina jsou spisovatelé. (Výborně.)

Předseda podotýká, že valná hromada má právo na každý nový podíl ustanoviti zápisné, ale že se proto tak dosud nedělo, aby nebylo výtek, že se spisovatelům přistupování stěžuje. Do dvou let však k tomuto opatření dle všeho dojde, aby byl rozdíl mezi těmi členy, kdo byli jimi od počátku a tudíž nejvíce ke zdaru podniku přispěli a mezi těmi, kdož přistoupili teprvé později. Oznamuje pak, že poměr členů Nakl. družstva Máje jest tento: 91 spisovatelů zakoupilo 220 podílů, 8 manželek spisovatelů 10 podílů, 16 přátel literatury 24 podíly.

Antonín Klášterský praví: Je pravda, že to, co řekl pan A. B. Dostal, má jistou oprávněnost. I my jsme měli obavu a všemožně jsme se o to starali, aby podnik náš zůstal v rukou výhradně spisovatelských. Ale později jsme se bohužel přesvědčili, že to je snaha neuskutečnitelná. Znáte dobře stanovy a víte, že podíly se mohou děditi, že se mohou postupovati. Členové mají rodiny, mohou své podíly odkázati i svým dětem a tu se může snadno státi, že po letech podíly nebudou v rukou spisovatelů. Je tu jeden prostředek, jímž možno tomu čeliti, ale jen tím způsobem, když ze řad spisovatelstva bude vždy tak značný příliv podílníků, že přírůstek členů nespisovatelů bude jimi paralysován. (Výborně!) Záleží tu jenom a výhradně na členech Máje, aby se hlásili za podílníky a správní výbor je bude s radostí za podílníky přijímati. (Výborně!) Není však, bohužel, mnoho naděje, že by se splnilo naše očekávání. Nutno to jednou říci, že jsou členové, kteří se vůči našemu podniku chovají urputně, že se snaží škoditi mu ve svých orgánech a že nám staví v cestu jenom překážky. Pak není divu, že pamatujeme na prostředky, jimiž by se mohlo těmto útokům čeliti. Končím proto přáním, jež sdílí se mnou celý správní výbor, aby se spisovatelé hlásili za podílníky v hojném počtu a sami tudíž zabránili tomu, by Nakladatelské Družstvo Máje dostalo se do jiných rukou.

Dr. Josef Štolba praví, že jenom spisovatelé mají ve svých rukou, jak se svépomocný jejich podnik jednou utváří. Přimlouvá se za to, aby vyzváni byli k přistupování co nejpřátelštěji, nestane-li se to, co očekáváme, pak není vyhnutí a podnik musí se starati o to, aby i bez jejich přispění mohl plniti svoje poslání s úplným zdarem.

Docent MUDr. Ant. Heverock vyslovuje své potěšení nad tím, že se v této důležité otázce rokuje s klidem a důstojně. Slyšíme, že se podniku výborně daří — nuže, myslím, že je věcí vtipu a prozíravosti všech těch, jimž na tom záleží, aby závod zůstal v rukou spisovatelů, by využitkovali jakéhosi nadpráví a podniku dali ráz a charakter, o který tak houževnatě usilují. Nestane-li se to . . snad přece nebude od všech ostatních žádáno, aby dopustili, by podnik třeba i zahynul. To bychom my ostatní záviseli takřka na jejich rozhodnutí. Povězte tedy svým přátelům, že podnik je zdravý, že roste, a vyzvete je, aby vzali podnik do svých rukou. Neučiní-li to však spisovatelé sami, pak ubezpečujeme, že při podniku setrváme a že nedopustíme, aby zmizel s povrchu. (Výborně!)

Na to návrh na změnu stanov, jímž pamatuje se na rozmnožení podílů, po případě i postoupením mimo kruhy spisovatelské, přijat. Ostatní změny nevyvolaly žádné debaty a byly po příslušných výkladech předsedových schváleny; živější debata rozvinula se ještě jednou při projednávání mínění, vysloveného p. A Häuslerem ve příčině stanovení lhůty pro vypovídání členských podílů. Debatty súčastnili se A. Häusler, Václav Štech, Fr. Herites, A. Pikhart, Antonín Klášterský, prof. K. Starý, inž. Lad. Novák, prof. B. Bauše, načež usneseno, aby výbor o celé otázce ještě jednou uvažoval, uzná-li za vhodné, aby k tomu cíli svolal mimořádnou valnou hromadu a učinil vůbec při řešení této otázky všechny kroky, které v zájmu podniku za vhodné uzná. Výbor pak mimo to se zřetelem k přijatým změnám ve stanovách splnomocněn, aby provedl eventuální formální změny a opravy, pokud by c. k. obchodním soudem nařízeny byly.

Na to vykonány doplňovací volby a zvoleni téměř jednohlasně do správního výboru:

na tři léta: PhDr. Jaromír Borecký, J. D. Konrád a Jaroslav Vrchlický; na dvě léta: A. Pikhart; náhradníky: F. S. Holeček na 3 a Josef Havlík na 2 léta.

Předseda na to vzpomněl vřelými slovy vytrvalé a svorné součinnosti celého správního výboru. »To byla naše síla — celý správní výbor stál pevně na svých posicích, a že nedal se ve své horlivosti a ve své neochabující svědomitosti ničím zviklati, tomu možno hlavně děkovati, že jsme docílili letos tak pozoruhodných úspěchů. Musím však také vzpomenouti přehorlivé činnosti našeho úřednictva, jež pracuje s opravdovou láskou a jež plní svoje povinnosti s neúmornou pílí. Je to v přední řadě náš účetní, pan Bedřich Šaloun, jenž přilnul k našemu závodu s takovým zanícením, že musím prohlásiti, že on má o rozkvět našeho podniku velikou zásluhu. (Výborně!) Ubezpečuji valnou hromadu, že v osobě pana Šalouna získali jsme sílu odbornicky zdatnou, vytrvalou, a že on svým rozvážným počínáním a svým odborným přehledem je dalšího zdárného vývinu našeho nepochybnou zárukou.

O slovo přihlásil se p. JUDr. Josef Štolba, jenž pravil: Jako revisor družstva jsem oprávněn k tomu, promluviti k valné hromadě několik slov. Slyšeli jste, co řekli odborní revisoři — jménem revisorů vámi volených prohlašuji, že jsme shledali, že jsme se několikráte důkladnou a nepředvídanou revisí přesvědčili o tom, že Nakladatelské Družstvo Máje jest vedeno vzorně, poctivě a prozíravě. Zasluhuje naše uznání a naše díky nejen správní výbor, zasluhuje je účetní p. Šaloun, zasluhují je i naši ostatní úředníci, ale v přední řadě náš předseda Václav Štech (Výborně!), jenž v pravém toho slova smyslu srostl s naším nakladatelstvím. Předseda náš věnuje našemu podniku celou svou duši, on pro něj žije, on obětuje mu nejen všechny svoje volné chvíle, on nasazuje celé noci, on stará se o podnik náš s tak úžasnou a obdivuhodnou pílí a láskou zároveň, že vyslovuji mu jménem celé valné hromady vřelé díky a plné uznání. (Výborně!)

Předseda uzavřel na to valnou hromadu a promluvil k závěru toto:

Přijímám projev z úst váženého a milého přítele jako uznání, jež platí celému správnímu výboru. Byly chvíle hořké, byly chvíle velice trpké, nastaly často okamžiky, kdy se zdálo, že budeme ve své vytrvalosti ohroženi . . že se však tak nestalo, to je zásluhou správního výboru, jenž byl za všech okolností velikou a mohutnou oporou našeho podniku. Loni dostali jsme direktivu valnou hromadou v tom směru, abychom netratili čas zbytečným polemisováním, (Výborně!) a abychom raději všechny svoje síly věnovali upevnění našeho podniku. Pozorovali jste, že jsme se pokynem tím řídili a že jsme vystoupili na obranu jenom tehdy, kdy jsme uznali, že je toho nevyhnutelně třeba. Děkuji jménem správního výboru za morální posilu, které se nám touto valnou hromadou a jejím důstojným, klidným a věcným průběhem dostalo. Vyslovuji jenom jednu tužbu . . nezapomínejte na svoje družstvo a povězte o něm vždy a všude plnou pravdu! A poněvadž doufám, že je ve světě smysl pro spravedlnost a pravdu, myslím, že se napíše o této valné hromadě, že podala novou oporu a posilu správnímu výboru, že byla důkazem veliké důvěry členstva k němu a že se v Nakladatelském Družstvu Máje horlivě a poctivě pracuje nejen ku prospěchu podílníků, nýbrž zároveň ku prospěchu spisovatelstva, a tím české literatury. (Výborně!)

Valná hromada vyzněla projevem jistě důstojným a památným. Správní výbor posílen a osvěžen jejím votem, vstupuje s důvěrou do nového období své činnosti.

Nepřítomnost svou omluvil srdečným dopisem Svatopluk Čech; Jaroslav Vrchlický byl nucen náhle odjeti k presidentovi České akademie do Lužan, což oznámil srdečným vzkazem. JUDr. K. Pippich musil účastniti se téhož dne valné hromady Sokolského svazu v Brně; omluvil se dopisem plným přátelských projevů.

⊙ **Rozvoj Nakladatelského družstva Máje.** O zřízení tohoto podniku rozhodla valná hromada spolku Máje 4. července 1901. Toho dne prohlásilo *41* členů, že zakoupí *53* podíly. Při ustavující valné hromadě Naklad. družstva Máje 24. listopadu 1901 byli již *62* členové se *73* podíly. Na sklonku prvého období 30. června 1902 měli *64* členové *94* podíly. Na sklonku druhého období 30. června 1903 mělo *80* členů *170* podílů a 30. června 1904 bylo *111* členů s *243* podíly.

Zisk za uplynulé období vykázaný 30. června 1903 (obchodní činnost družstva počala v září 1902) byl *2.587·80* K; letos téhož dne pak *4.026·76* K.

Reservní fondy obnášely 30. června 1902 K *2000·—*, roku 1903 již K *6.356·57*, letos pak K *9.981·73*.

Vlastní jmění společenstva páčilo se

při ustavení družstva 1901 .	14·600·—	K
30. června 1902	20·800·—	»
30. » 1903	40·356·57	»
30. » 1904	58·581·73	»

Podíly jsou stozlatové (200 K), a mohou býti zakoupeny nyní též na měsíční splátky po 10 K. Při vstupu do společenstva zaplatí se 20 K a zbývajících 180 K splatí se v době 18 měsíců po 10 K. Každá splátka zúrokuje se ode dne, kdy byla odevzdána. Do roku 1907 nesmí býti vyplácen větší úrok než 4%, aby vzrostly reservní fondy. Na zabezpečení úroků těch v letech nepříznivých je pamatováno zvláštním fondem, který již letos obnáší 4800 K.

— **Co s našimi dívkami?** Zajímavost a více ještě vážnost thematu shromáždila minulého pátku množství žen i dívek do Ženského klubu.

Bylo debatováno s chutí a zájmem, každá z mluvících se snažila podati, jak nejlépe mohla, svůj náhled bez ohledu na to, vypadne-li její promluva učeně čili nic.

Je to tak zcela v pořádku, vždyť musí přec ženy konečně jednou ve věcech opravdových hleděti si více jádra než formy a zvláště tehdy, kdy nejedná se o kasty, ale ženy vůbec.

Myslíme totiž, že účelem všech ženských sdružení u nás je povznesení ženy ve smyslu morálním i hmotném, a je třeba skutečně diplomatického talentu, aby tak různorodé těleso — ženy nestejného postavení a vzdělání — doznalo onoho sformování, ve kterém by bylo způsobilé k práci a činům.

Páteční večer byl zcela dobrým krokem na cestě řešení naší ženské otázky. Rozumně pojatá ženská otázka souvisí s životem žen, jsouc velmi důležita; tím dá se vyložiti, proč zvolené thema přivábilo do klubu i ženy, které jinak dosti nedůvěry k ní chovají.

Přirozeně: jsouť přestrašeny příliš učenými přednáškami pro ženy tak často pořádanými. Je to chybou, ve které vězí naše učené dámy, ač mají při tom dobré úmysly.

Chtějí vyšinouti ženy hodně vysoko a proto jim s výšky, na které stojí, podávají ruce, neuvažujíce, že dostati se na skleněný vrch není možno skokem, a že ony samy musily na něj hezkých pár let lézti.

Klub ukazuje pro věc porozumění, když vedle pořádání vědeckých přednášek, vyhovujících jen užšímu kruhu posluchaček, pamatuje též na vlastní — jak se domníváme — účel klubu. »Ženský klub«, tedy ne damský, ne určité třídy, ale žen vůbec.

Zde mají ženy volně dle své individuality pronášeti své myšlénky, je tříbiti, krystalisovati náhledy, a tak znenáhla poučovati, uvědomovati a — organisovati.

Že k tomu chuti i schopnosti dost, ukázalo se při rozebírání otázky: »Kam s našimi dívkami«.

Mluvily zde učitelky, dělnice, úřednice, pěstounky, ošetřovatelky a t. d. Přemítáno horlivě o této nesnázi a jednotlivá mínění přijímána s touž dobrou vůlí, s jakou byla pronášena.

Především ukazováno na nutnost organisace žen ve všech odvětvích práce. Dále probrána několika mluvčími ona odvětví ženám přístupná, při nichž hrozí buď v krátce přeplnění, nebo jež zůstavují ženu nechráněnu před jakýmkoliv odíráním a vyssáváním Přeplnění stavu učitelek, pěstounek, hudebnic a t. d., vyssávání žen v obchodech, továrnách nebo písárnách zaměstnaných.

Mluveno i o nedokonalé přípravě mnoha dívek k povolání a o důsledcích z toho plynoucích: podceňování a špatné odměňování ženské práce vůbec.

Mezi mnohými návrhy na pronikavější přípravu dívek k budoucímu povolání našlo se několik cest nových nebo méně vyšlapaných. Totiž:

Aby domáhaly se ženy míst dohlížitelských v továrnách, kde pracují dělnice; aby dívky rodin řemeslnických věnovaly se za návodu otcova jeho řemeslu; aby se připravovaly k povolání ošetřovatelek nemocných.

Debata přítomné skutečně zajímala, a jakkoliv trvala takřka 3 hodiny, nedospělo se k projevení všech náhledů, což je při obsáhlosti pochopitelno.

Projevované přání, by v debatě bylo v brzku pokračováno, ukazuje nejlépe účelnost takových schůzí. *V. Jiskra.*

Toto číslo vydáno dne 18. listopadu 1904. — OBSAH: FELIX TEVER: Mezi břehy. — BENEŠ GRÜNWALD: Vidiny. — Demagog. — KATUŠE VESELÁ: Večer v Alpách. — Dr. JIŘÍ GUTH: Americké chvíle. — Dr. JAN ČERNÝ: Vzpominky mladého lékaře. — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — FEUILLETON: Spisovatelské nakladatelství. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE: Alois Kalvoda: Břízy.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecky) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec, otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. VÁCLAV ŠTECH, PORADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GRÉGRA A SYNA.

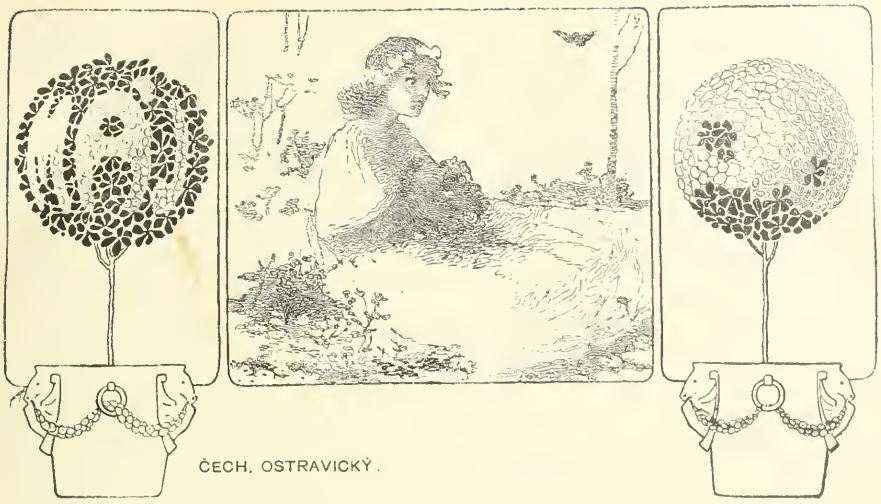

ČECH. OSTRAVICKÝ.

Dřevorubci.

Ze zpěvů podbezkydských.

Takové již jsou mé smysly
zvrácené a popletené,
jakbych do tmy hleděl dlouho,
do tmy hrůzou prosycené . . ,

Od Moravky ke Slaviči
šel jsem — zima, sníh kol bílý,
Lysá, Polom Slavič, Travný
bílá čela v dumách chýlí.

A tam dole dřevorubci
od Moravky, od Slaviče — —
výplata když v šenku tvojím,
usmíváš se, Pachlopníče?

Co to točíš do těch sklínek,
po stolech co stéká k zemi?
Kořalku snad zdarma dáváš? — —
Hledím, mlčím — — zima je mi . . .

V sluch však nezní: »žol mi bendže,«
jenom: »vodka nězgynula!« — —
To tam venku hora hoře
jakby teskně pokynula . . .

Chlapi, roby, mladí, staří,
kupčíci a řemesníci — —
pijte, plaťte, dluhy smažte,
budou nové, robotníci!

Od výplaty ku výplatě
půl roku — oh, dlouhá doba — —
Třetí den u Pachlopníka
pije chlop a vřeští roba . . .

A kdo je to, Pachlopníku,
do zimní co štveš ho sloty? —
Synek — matce funus strojí
a tu spil se do němoty . . .

A čí je to, Pachlopniku,
chudobná ta rakev venku? — —
Ej, tu synek matce veze
a včil pije, pije v šenku . . .

Bude pohřeb? — Má již býti,
ale synek — pije, pije . . .
K horám hledím a v mé hrudi
jedovatý červ kýs ryje . . .

Chleba, šatu dětem třeba,
k výplatě — oh, dlouhá doba — —
Třetí den u Pachlopníka
pije chlop a vřeští roba . . .

A již nelze, nelze dále . . .
Těžký mrak nad krajem visí — —
Sny mé, myšlenky i city —
vše se v mlžný chaos mísí . . .

Takové již jsou mé smysly
zvrácené a popletené,
jakbych do tmy hleděl dlouho
bídy hrůzou otrávené . . .

Do tmy černé, jedovaté,
která škrtí, která mámí — —
pijte, pijte, dřevorubci,
noc je dlouhá pod horami!

Což vám Polák, což tu Němec!
Nevidím je, tma kol čirá — —
A ty vrchy — hora k hoře
jako v těžkém smutku zírá . .

Kdož to temno s duší jednou,
kdo ty mlhy s očí setře? — —
K horám hledím — ano, ano,
jinou pěj, Bezruči Petře!

R. J. KRONBAUER

Snoubenci „Umělecké lóže.“

Román.

(Pokračování.)

»To je krásná idylka,« poznamenal Troskovický, jenž sice měl strašný hlad, ale přece jenom pořád ještě nadobro se nevymanil z rozpaků, do kterých ho uváděla nezvyklá a zvláštní situace.

»Venku se chumelí jako o vánocích — co si počneme, nebude me-li se moci vydati na cestu?«

Emma pobídla ho, aby jedl, sic že tetu zarmoutí; byla by prý velice nešťastna, že nedovedla svým kuchařským uměním uspokojiti pána z Prahy.

»Prozatím se o to nestarejme,« řekla, »však ono to s námi už nějak dopadne. To nejhorší máme přece jenom už odbyto . .«

»Proč myslíte, že to »nejhorší?,« troufal si zavaditi o nejpalčivější okamžik Troskovický, »já myslím, že budu na episodku tu vzpomínati jako na jednu z nejlepších, jež jsem kdy zažil. To hořké a trpké, co v tom z počátku bylo, vyvanulo a zustalo jenom to milé a hezounké. Škoda, že jsme se sem nedostali později . . takhle z jara, kdy všechno je v květu . . .«

»Vy myslíte, že by to bylo tetu jinak naladilo?« usmála se Emma, která tušila, nač Troskovický naráží.

»To nemyslím,« pouštěl se dále Troskovický, »ale jistě sama uznáte, že by to bylo mnohem zajímavější, kdybychom byli vaši tetičku nesklamali.«

Emma nalévala pivo a důkladně přelila.

»Vy se sem jistě za nějaký čas zase podíváte,« pokračoval v hovoru Troskovický, zapomínaje na svůj hlad a dívaje se upřeně na Emmu, jež nedovedla svůj neklid přemoci.

»Nevím, kdy — ale z jara si sem jistě zajdu. Těším se vždycky na roztockou třešňovku, která vypadá jako sněhová planina a na zdejší zahrady, plné jabloňových štěpů, z nichž už vydychuje předtucha báječné jejich květnaté nádhery. Jdu sem velice ráda, poněvadž tady se cítím nejvolnější . . .«

»Slibte mně, slečno, že sem nepřijedete s nikým, jenž by vaši tetičku nadobro uspokojil . . . Nevím, zdali se dosti srozumitelně vyjadřuji . . . mám totiž na mysli někoho jiného, dodnes vám snad samotné neznámého, kterého byste do této světničky docela jinak uváděla než mne a kterého byste také jinak představovala.«

»To vám slibuju,« řekla Emma tichým hlasem, a když ji Troskovický vzal prudce za ruku a vroucně políbil, bylo jí v tu chvíli, jako by se přihodilo něco neobyčejného, něco velkého, nač se už nezapomíná a co tají v sobě cosi rozhodného pro celý další život.

V tu chvíli seděli těsně vedle sebe. Hlavy jejich takřka se dotýkaly. Nebyli si ani vědomi toho, že se mezi nimi cosi odehrálo, co je k sobě přitulilo a připoutalo. Jako dva květy, jež právě rozpukly, octli se blízko sebe a bylo třeba jen lehounkého zavanutí, aby se k sobě přitulili.

»Pro pána boha,« vyrušil je svrchovaný úžas selčin . . »lidičky, vždyť vy jste zapomněli na jídlo.«

Odskočili od sebe a oba se zapálili.

Selka zahrozila na ně žertovně prstem. »Poslouchejte,« řekla, založujíc si ruce do boků .. »abyste se nám tu naposledy do sebe nezakoukali. Kdyby byl teď na místo mne vešel pantáta — byli jste oba hluší a slepí a ani jste nepozorovali, že jsem vešla — byl by se hezky z ticha zase uklidil a byl by si pomyslel: »ať se radují ze života .. vždyť mají k tomu právo.«

Sama jsem žádostiva, jak to bude vypadat, až k nám přijdete po druhé . .«

»Podívejme se sem v máji . . . spolu« — řekl Troskovický.

»Podíváme se . . přijdeme . .,« odpověděla Emma a v očích Troskovického to zajásalo. Prve mu slíbila, že sem nepřijde s nikým jiným a teď mu zřetelně dala na jevo, že se nemusí obávati, že by někoho jiného vůbec měla na mysli.

Selka už se od nich nehnula. »Na povídání máte času dost,« resolutně na ně doléhala . . »teď jezte, sic vám před pantátou něco provedu. Pospíchat nemusíte . . není ani pomyšlení, abyste se ještě dnes vydali na cestu . .«

V Troskovickém zrovna hrklo. Vzpomněl si, že je jeho hotovost celkem nepatrná a ulekl se, že by mohl přijíti do finančních nesnází.

»Slečno, přijdu vám zítra až do Roztok naproti,« řekl, maje pevně v úmyslu, že se za nějakou chvíli zvedne a vrátí do Prahy sám.

»Jen si nedělejte zbytečných starostí.« rázně se ozvala selka . . Emma se vyspí se mnou dole v našem parádním pokojíčku a vám usteleme nahoře v komoře. Pantáta vám musí zapůjčit svůj kožich, abyste nám tam do rána nezmrzl. Je to zároveň naší spižírnou a nemáme tam kamna. Jste už jednou tady a my vás tak snadno nepustíme. Jsme rádi, že jste přišli a pustíme vás do takové nepohody. Žijeme tu bez toho s pantátou jako poustevníci. To víte, když nejsou děti, jsou manželé nejopuštěnějšími tvory. Dříve jsem si potají lítostivě zaplakala, ale už jsem tomu zvykla a mluvím o tom jako o dávno zapomenuté a zajizvené ráně. To je smutný, tuze smutný život . . holka, nedej pánbůh, aby tě také jednou takové neštěstí potkalo. Tak co máme na tom světě .. pro koho se staráme a pro koho se vlastně lopotíme? Nemáme ani radosti, ani starostí, o nikoho se nestrachujeme, na nikoho se netěšíme a nemáme živé duše ve stavení, jež nám jednou oči zatlačí. Už nás ani zdar naší práce netěší a stihne-li nás nějaká větší nehoda, snášíme ji s úplnou lhostejností. Pravda, pánbůh nám jinak požehnal — nemyslím na ten mamon — chci říci, že jsme spolu šťastni a že žijeme klidný a tichý život. A to je to největší dobrodiní — s pantátou jsme se ještě nikdy do opravdy nepohodli, rozumíme jeden druhému, navzájem si vyhovujeme a tak stárneme, stárneme, až tu svoji životní pout doputujeme. Proto se, pane, nedivte, že mám Emmu ráda, jako by byla moje vlastní a že mám strach, aby ji nikdo nepodskočil a neošálil. Pantáta chudák je tou vaší návštěvou jako u vyjevení. Před chvílí ke mně přišel se starostlivou tváří a povídá: Baruško .. tak co .. jak se ti ten mladík zamlouvá? Jen se pranic neupejpejte . . co není, mohlo by ještě být. Jen o to běží, aby bylo všechno tak na rubu, jako je na líci. Tak trochu jsem vás už prokoukla a proto se k tomu pořád vracím: Mám, holenkové zlatí, bystré oči a nic mně neujde. Však já si s Emmou ještě důkladně pohovořím.«

»Panímámo, věřte, že není ve mně falše a špatných úmyslů,« s ohnivým zápalem a slavnostně prohlašoval Troskovický, jemuž se zdálo, že je jeho povinností, aby v tuto chvíli vzal sebe sama v ochranu.

»To věřím . . to věřím . .,« nedala se zmásti selka . ., »ale když je to zatrachtilá věc s tou láskou na světě. Zakvete — zavoní — odkvete a lidem nezůstanou takřka ani pěkné vzpomínky. Ani pochopiti toho nedovedu, jak se lidé v manželství měnívají a jak rychle zapomínají na svoje sliby a přísahy. Pravda, říkává se, že se mají mladí lidé napřed důkladně poznat, než se spolu odeberou k oltáři. Ale komu štěstí souzeno, ten je najde a nemusí ani zkoumat, udělal-li tu pravou volbu. My s pantátou jsme si řekli, že za sebe půjdeme, a nevěděli jsme pořádně, jak se jmenujeme.«

Emma s Troskovickým vyměnili krátký, ale významný pohled. Oběma v tu chvíli napadlo, že by se mohlo jim přihoditi něco podobného.

Vstoupil pantáta, jenž rovnou zamířil k hodinám, aby je natáhl. Emma se až ulekla, že už je tak pozdě.

»Navštívíme nyní Černého,« řekla a oba se zdvihli.

»Tak, Emmo, zůstane při tom, jak jsem povídala,« připomněla selka, jako by se to již rozumělo samo sebou . . »zůstanete u nás oba přes noc a když už to tu dlouhou chvíli nebudete moci vydržeti, jeďte si potom s pánembohem do té Prahy.«

Emma se svižně oblékla, vzala z tašky ananas a ukazujíc jej pantátovi a tetě, dala se do roztomilého smíchu, když venkované s úžasem zadívali se na podivnou a záhadnou věc.

»To že je také k jídlu?,« divila se teta . . »vždyť to není k ničemu našemu ani podobné. Holka, byla bys' líp udělala, kdybys' mu byla koupila láhev silného vína . .«

Emma jim v rychlosti vypravovala, jak se stalo, že přináší pacientovi právě tuto zvláštní

pochoutku. Pantata ovoce chvíli nedůvěřivě okukoval, pořádně zabafal a lakonicky poznamenal:

»Co je to platné, když jemu to nepomůže, ani kdyby to celičké z ryzího zlata bylo.«

Mladí lidé vyšli do husté sněhové chumelenice. Bylo jim oběma nějak volněji a veseleji. Nevěděli, co by si povídali, ale bylo jim blaze, že jdou spolu a že se nemusí ještě dnes vracet do Prahy. Troskovický by byl rád pohovořil o tetě a o tom, co všechno řekla, ale bál se o to nejdelikátnější zavaditi, aby snad Emma radostnou jeho náladu nezaplašila střízlivým slovem.

»Těším se na večer,« řekl, aby přece jenom aspoň naznačil, jak mile je mu v duši . . »to bude hezounké, až se posadíme kolem stolu. To bude příjemno v té čisté, vytopené světničce. Kdybychom se teď mohli rozběhnout někam hodně daleko — vrátili bychom se vymrzlí a tolik bychom pospíchali, abychom už byli pod tím vlídným stropem . .«

»Udělejme to,« souhlasila Emma a oči jí při tom vnitřní radostí zaplanuly. Tak zlé to s tou vánicí přece jenom není . . . však jsme se mohli do Prahy vydat docela bez obavy.«

»Vy toho litujete, že jsme zůstali zde?«

»Ne . . ne . . nelituju . . naopak, velice mne to těší. Mně to připadá jako malé, nevinné dobrodružství, ale připomínám to jenom proto, abych vás přesvědčila, že nás naši rádi vidí a že si to jenom namluvili, jakoby nám na cestě hrozilo nějaké nebezpečí. Viďte, že jsou to milí, srdeční a bodří lidé?«

»Jsou . . ale ještě sympatičtější je mně vaše teta než pantáta . .«

»Ten je trochu zamlklý a bručivý . . ale jádro jeho je zdravé a poctivé.«

»Vaše teta je znamenitá žena . . kdybych s vámi rok chodil, líp bych vám to nedovedl říci než ona . .«

»Však mně při tom bylo strašlivě úzko a nevolno . . ta už se něco s těmi mými vdavkami natrápila. Nechtěla jsem jí dnes nijak odporovati a dráždit ji, ale jednou jí to všechno vysvětlím.«

»A co jí chcete vlastně říci?« skoro polekaně ptal se Troskovický.

»Že mně ani ve snu nenapadá pomýšleti nyní na vdavky. Nejsem z těch, jež stůj co stůj chtějí udělati tak zvanou dobrou partii. Nemám věna a dobře vím, co to pro mne znamená. Chci-li se do opravdy věnovati divadlu, bude nejlíp, když se spíše sňatku vyhnu, než abych jej vyhledávala. Znám dobrou, ba výbornou herečku, kterou ubilo manželství. Muž je malým úředníčkem, jenž má jen asi tisíc zlatých ročně. Vzali se z lásky a mají se do dnes rádi, ale šťastni a spokojeni přece jenom nejsou.«

»Slečno . . a to tvrdíte vy?«

»Vyslechněte mne a uvidíte, že mně dáte za pravdu. Herečka se provdala v době, kdy společnost, u které byla angažována, hrála v Praze. Na jaře ale opouštěla společnost Prahu a mladé paní učiněna byla skvělá nabídka. Teď nastaly krušné chvíle . . . nebylo přece možné, aby manžel opustil úřad a nebylo zase ani myslitelno, aby on zůstal v Praze a jeho žena aby šla se společností na venek. Zůstala tedy v Praze a následek toho byl, že nastal u nich nedostatek. Herečka měla měsíčně tuším že asi osmdesát zlatých a několik příjmů a to ovšem odpadlo. Na podzim ucházela se zase o angažmá. Byla však už za ni náhrada a ředitel se mohl bez ní docela dobře obejíti. Konečně ji po dlouhém prošení a vyjednávání přijal, ale využitkoval ovšem změněné situace a nabídl jí pouze padesát zlatých.«

»Vydřiduch,« ulevil si Troskovický.

»Pochopíte, že se do mladé a šťastné domácnosti vplížilo první rozladění. Herci ovšem neušetřili ji škodolibými poznámkami.

»Vidíš . . vidíš . .« říkali — »to máš ze své lásky — kdybys' byla zůstala svobodnou, byl by si direktor za tebou nohy uběhal a kdybys' mu byla dělala drahotu, byl by ti ne ubral, ale jistě aspoň desítku měsíčně přidal. Tak co z toho vlastně máš? — gáži máš o mnoho menší, o dva příjmy jsi se připravila, ztratila jsi mnoho na své přitažlivosti a k tomu ke všemu třeš ještě bídu. Kam jsi dala jenom rozum? Co ti to jenom napadlo vzíti si za muže člověka, jenž je poloviční diurnistou a do nejdelší svojí smrti nikam to nedotáhne . .«

»To jsou potom umělci,« rozhorlil se Troskovický . . »to jsou praobyčejní požitkáři a neomaleni sobci.«

»Herečka statečně všechno snášela a svému muži všechno zatajila. Vypravuju vám věci, o nichž jsem výborně zpravena. Herečka se mně se vším svěřila a pověděla mně nejintimnější podrobnosti ze svého života. První rok ještě se jakž takž probili — ale přišla na ně konečně pohroma. Nebylo vyhnutí a herečka musela se společností na venek . . .

»A co její muž?« dychtivě ptal se Troskovický.

»Zůstal v Praze . . . přece se nemohl vzdáti místa, třeba toto nebylo zvlášť výnosné. Představte si, jaké se u nich odehrály scény. Mladý manžel svou ženu miloval a měl několik měsíců žíti bez ní, měl ji pustiti do světa — on, který byl k tomu ke všemu ještě strašně žárlivý.«

»To je přece pochopitelné . . .,« vybuchl Troskovický, kterého dráždil klid, s kterým Emma mluvila o tak nesmírně závažných situacích. »Slečno, tohle zní skoro neuvěři-

telně . . . nemohu tomu ani uvěřiti, že by to mohla býti pravda.«

»A přece se to všechno přihodilo — herečka odjela se společností a její muž zůstal v Praze Za dva dny přijel za ní. Nemohl prý to v Praze vydržeti. Žena ho uchlácholila a podařilo se jí přemluviti ho, aby ještě téže noci odjel, aby neměl v kanceláři nepříjemnosti. Za čtyři dny ale přijel za ní zase. Prosil o dovolenou, nedostal jí a přece jel. Došlo to tak daleko, že mu bylo pohrozeno propuštěním ze služby. Teď musela ona do Prahy, aby to zase srovnala a napravila. Direktor se zle kabonil, nechtěl ji pustiti, pohádali se a herečka odjela se svým mužem do Prahy také proti vůli svého chebodárce.

»Ubozí lidé — pak ovšem nemohli býti šťastni, ačkoliv se jistě měli rádi.«

»Tak vidíte, že to musíte sám uznati. Kdyby toho nebylo, byla by musela nastati nějaká katastrofa. Tak to trvalo asi tři léta, až se oba přesvědčili, že se jejich život stává nesnesitelným. Přišla ještě starost s rodinou a herečce nezbylo jiného, než vzdáti se herecké dráhy na dobro . .«

»A to bylo to nejmoudřejší . . .,« živě souhlasil Troskovický, . . »a že jsou nyní úplně šťastni . .?« (Pokračování.)

OLGA FASTROVÁ:

Duševní práce žen.

Humoreska.

». . . . . a žádám Vás, abyste mi určitě do zítřka napsala dávno již objednaný a slíbený referát o nové knize Ellen Keyové; musí být zařazen do nejbližšího příštího čísla listu. Nedostojíte-li slibu, uvedete mne do největších nesnází a budu se na Vás do smrti hněvat. Vaše . . . . .«

Paní Brunerová přečetla tuto důtklivou epištolu od redaktorky listu, jehož byla stálou spolupracovnicí a z něhož měla pěkný měsíční příjem, velmi potřebný k vydržování domácnosti, a usmyslila si svatosvatě, že objednávce určitě vyhoví. Myšlénky svěží a jasné bystře se jí v hlavě rojily. Jen je na papír zachytit. Před duševním jejím zrakem vyvstal zřetelný profil švédské filosofky, nadšené a horoucí bojovnice za ženské právo na štěstí lásky. Paní Brunerová těšila se jako dítě na okamžik, až bude moci usednout k psacímu stolu a psát.

Ale prozatím to ještě nebylo možno.

Dvě dcerušky její pobíhaly vedlejším pokojem jako hříbátka právě na pastvu vypuštěná. Buclaté nožky byly dosud bosy. Punčošky ležely na podlaze, pečlivě rozloženy v podobu čtverce a obrazotvornost dětská se překonávala ve vymýšlení bujných představ.

»To je zahlátka,« řekla malá Ola, klečíc klidně uprostřed čtverce, z punčoch utvořeného. »Tadyle jsou dvéze a ona mne psíde navštívit.«

Větší Jarmilka přistoupila právě se shovívavou blahosklonností na návrh malinké sestřičky, když v tom, jako bůh pomsty, objevila se máť ve dveřích.

»Ještě nejste oblečeny?« zahromovala, pokud její slabý orgán vůbec hromování schopen byl, a složila svou tvář do záhybů, za něž by se ani tchýně satanášova stydět nemusila.

Ale děti by nebyly dětmi, aby nerozeznaly za tou tváří medusy nezadržitelný, šťastný úsměv.

»Amíta se neobítá, matinto,« švehlí Ola, jakoby se pranic vážného nebylo stalo. A sama dosud jen v košilce, bosa, klidně vstane z podlahy, jde ke stolečku, na němž stojí dva koflíky dávno už vystydlé kávy a usedne na židličku.

»Tafičto je studený,« hlásí filosoficky, ale přes to chytí koflík oběma ručkama a káva neunavně žblunká do jejího žaloudku.

Pokus paní Brunerové, aby zachovala přísnou tvář, zhatil se nadobro. Máť, vidouc flegmatičnost dítěte, vypukla v hlasitý smích.

»Amíta«, jak Ola překřtila svou starší sestřičku, zabývala se zatím seriosně velikým problémem.

»Matinko,« řekla, hledíc široce rozevřenýma očima na matku a dělajíc, jakoby si oblékala punčošky; »proč ty vlastně nosíš brejle a babička ne?«

Matka neuznala tuto otázku za hodnu odpovědi.

»Rychle dělejte, ať jste honem oblečeny a nasnídány.« A paní Brunerová, chtějíc už ko-

nečně mít chvíli klidu, chytila dětske šatečky a chtěla dcerky sama obléknout.

Ale pokojem rozlehl se žalostný výkřik a pláč.

»Já sama!« vykřikla Ola, jakoby ji někdo na nože bral. »Já sama ci obítnout!« A tahá matce svoje sukničky z rukou.

»Ticho, Olenko! Co je to?« kárá matka přísně rozmazlené děcko. »Matinka chce psát, chce, abyste byly brzy hotovy.«

»Já sama!« vede Ola svou a matka, jak obyčejně, povolí.

Půl hodiny trvá dětské oblékání. Ukáže se, že na živůtku chybí dva knoflíčky.

»Kdo je utrhl?« vyšetřuje matka inkvisitorsky.

»Tatíček!« ozvou se oba dětské hlásky unisono. »Tatíček se s námi vcera vecer stetal, tahal za šatičty a utrh' tnolity!«

Nezbývá, než vzít jehlu, nit, najít knoflíčky a přišít je. Konečně jsou, bohudíky, děti oblečeny. Ale Jarmila nevypila dosud kávy, a nebude ji prý pít, protože je studená.

»Ohzej távu, mati,« žebroní Ola, »ohzej Amitě távu!«

Zvláštní věc: spolu se ty děti ustavičně perou, ale vůči společnému nepříteli — matce — jsou vždycky obdivuhodně solidárními.

»Měla bys kávu vypít studenou za trest, že's nepila v čas; ale ohřeji ti ji,« povoluje zas matka, odnášejíc konvík do kuchyně. Cítí dobře nelogičnost svého konání, ale na mysli jí tane slíbený článek a proto dělá všecko, jen aby už mohla zasednout k psacímu stolu.

V tom, jako deus ex machina, objeví se ve dveřích Olin a Jarmilin tatík.

»Takhle nebudeš mít jaktěživa u dětí žádnou autoritu,« poučuje svou ženu rozšafně. »Dětem nemá se nikdy povolit a maji se po dobrém nebo po zlém donutit, aby vykonaly, co bylo nařízeno. Tím vychováme v nich smysl pro povinnost . . .«

»Dobrá, dobrá,« myslí si skepticky paní Brunerová, ale mlčí a odchází do kuchyně.

»Ty nebudeš tu kávu ohřívat!« zazní za ní velitelský hlas jejího chotě. »Jarmila ji musí vypít studenou za trest, že nepila v čas.«

Paní Brunerová si resignovaně vzdychne a trpělivě očekává scénu, jež bude následovat.

Mužský křik, pláč dítěte, slzy, splývající po tvářičkách do osudné kávy — to všecko trvá zase čtvrt hodiny. Mimo to je nutno, umýti uplakanému děcku smíšeninu kávy a slzi s tváříček. Ale konečně tu přece obě děti stojí oblečeny, nasnídány, umyty a učesány.

»Tak, nyní můžete jít k babičce!« řekne máť a spokojeně si oddechne. Je devět hodin — za dopoledne bude možno ještě něco napsat.

Děti putují po schodech do prvního patra k babičce a paní Brunerová vrací se do svého pokoje, aby psala.

Ale ten není dosud uklizen. Na koberci válí se plno smeti, na nábytku lpí vrstva prachu. Služka sešla hned časně ráno do prádelny za pradlenou a nechala byt v nepořádku. Jen pánovu pracovnu jakž takž urovnala, neboť pán je velice přísný. Ale o paní služka ví, že se jí bojí něco říci, aby jí neodešla a ona nemusila se zdržovat zaučováním služky nové.

Leč za půl hodiny se i to spravilo. Paní Brunerová vzala košťátko a lopatku, smetla smítky s kobercu, otřela prach s podlahy i nábytku a konečně mohla usednout k psacímu stolu. Uchystala si papír, vzala péro, zamyslila se a začala psát:

»Ellen Key, vzácná švédská myslitelka, napsala novou knihu »O lásce a manželství« a v ní vyjádřila tak skoro všechny stesky a tužby, zmítající duší nové ženy.«

Péro se zastavilo.

»Sláva!« pomyslila si paní Brunerová. »Začátek už je. Není sice zrovna valný, ale jakáž pomoc. Moje ranní nálada je dávno ta tam!«

Péro znovu se rozjelo.

»Je nepopíratelno, že manželství v dosavadní formě jeví se valné většině pokrokových lidí jako instituce naprosto absurdní. Je nepopíratelno, že . . . :«

»Ženuško, prosím tě, musíš mne okartáčovat,« vejde v tom manžel paní Brunerové, přihotovený k odchodu z domova. »Tony není v kuchyni . . . .«

Paní Brunerová vstane, chytí kartáč a zuřivě čistí kabát svého muže.

»Tak pa, ženuško — a kdybys měla čas, mohla bys mi napsat referát o té premiéře v Národním — ale to bych musil mít rukopis odpoledne. A nezapomeň, že tam mám k obědu tu koroptev.«

Paní Brunerová slíbí, počítajíc v duchu, zda jí čas vůbec stačí na všecko, co slíbila. Muž odejde.

»Je nepopíratelno, že . . . .« čte mladá paní poslední slova, jež prve napsala a nemůže si živou mocí vzpomenout, co chtěla napsat dále. »Je nepopíratelno, že . . . . je nepopíratelno, že . . . . Hrom do toho uhoď!« uleví si. »Co je nepopiratelno?«

Paní Brunerová sedí nad psacím stolem jako vtělené neštěstí. Myšlénková nit jí unikla a ona ji marně loví.

Uplyne zase drahocenných deset minut a paní Brunerová dosud si nevzpomněla, co je nepopíratelno. A v nitru ozývá se jí duch revolty proti muži.

»Také si mohl ten kabát okartáčovat, než si jej oblékl,« řeční tento zlý duch. »Jestli pak já běžím někdy k němu, aby mne okarta-

čoval — to mi jakživo ani nenapadne! To je ta rovnoprávnost! Čistá rovnoprávnost!«

Paní Brunerová bručí, bručí, ale konečně píše dále.

»Je nepopíratelno, že se — až na vzácné výjimky — za dnešní doby každé manželství pokrokových lidí promění po krátké době prvního erotického opojení v přátelské spolužití, z něhož moment erotický je nadobro vyloučen (to v případě lepším); v horším případě zvrhne se v pravé vězení a peklo, v němž obě strany snaží se zpřetrhati železná pouta, jimiž jsou spojeny.«

»Tu máš,« myslí si paní Brunerová, dopisujíc ta slova. Ach, pomsta je tak sladká! Ale o tom kartáčování to přece nemůže napsat. Přemýšlí chvíli a připíše rozhorleně:

»Nová žena je tvor citově přejemnělý, chorobně nedůtklivý a nedovede se proto smířit s urážlivými, pohodlnými manželskými zvyklostmi.«

»Cililink!« zazní zvonek v předsíni. Služka je v prádelně — nutno běžet otevřít. Švec nese podražené dětské botičky. Paní Brunerová zaplatí a běží zas ke svému rukopisu Oči její maně utkví na hodinách.

Deset hodin! A maso dosud není koupeno. Tony zas bůh ví kde létá. Pomáhá raději dole pradleně, než by pracovala samotinká v kuchyni, kde si nemá s kým pohovořit. Jistě bude bosa, neoblečená — kdož ví, jak dlouho by se strojila, než by mohla z domu.

Paní Brunerová si vzdychne, shodí domácí střevíce, obuje botky, odváže si zástěrku, připne si bez zrcadla, jen po paměti klobouk, přesvědčí se, má-li v tobolce peníze, chytí brašnu a seběhne se schodů.

U řezníka se tísní před pultem zástup ženských, které se živě baví a nijak domů nespěchají. Je nutno čekat. Paní Brunerová počíná být netrpělivou. Nitrem jejím zmítá mimo to palčivá otázka. Co vařit? Pro boha, co jen vařit? Muž má koroptev — ale je tu pradlena, služka, děti — Dá uvařit knedlíky. To se rozumí, že knedlíky, vždyť je prádlo. To by bylo proti tradicím, kdyby se vařilo při prádle něco jiného, než knedliky. Ale jakou omáčku? Mlékařka jistě zase nemá kyselou smetanu, a koprovou omáčku, kterou děti tak rády, nebude možno dělat. A rajskou zas její pradlena, jak onehdy prohlásila.

V hlavě paní Brunerové nastal divý vír. Ellen Key, koprová omáčka a rajská jablíčka honily se tam v překotném kvapu.

Na štěstí se řezníkův krám trochu vyprázdnil a paní Brunerová obdržela konečně žádané maso. Kyselá smetana byla na štěstí také u mlékařky na skladě a paní Brunerové spadl kámen se srdce. Vrací se, nesouc maso, zeleninu, kopr, kyselou smetanu, housky, vejce a mouku a běží s plnýma rukama do domu a hned po schodech dolů do sklepa.

»Tony!« vykřikne na prahu prádelny, z níž valí se jí vstříc dusivý mrak mýdlové páry. »Pojďte vařit, zatápět!«

Úprkem pak vyběhne do druhého patra, postaví nakoupené věci v kuchyni na stůl, hodí klobouk do skříně a přibouchne její dvéře tak prudce, že se celá skříň zakymácí.

Na psacím stole leží opuštěný rukopis. Paní Brunerová vezme čtvrtku papíru, a napíše na ni modrou tužkou a velikými písmeny následující menu:

»Polévka s krupičkou a vejcem. Hovězí maso a knedlíky s koprovou omáčkou. Koroptev a brusinky.«

Tento nápis donese do kuchyně a položí na stůl. Pak se vrátí k psacímu stolu.

»S pohodlnými manželskými zvyklostmi,« přečte si poslední slova rukopisu a trpělivě snaží se navázat tam, kde přestala.

Venku zaharaší klíč v zámku. Tony se vrací z prádelny. Bohudíky! Paní Brunerová, šťastna, že má služku doma a že už nebude vyrušována zvoněním, zamkne se v pokoji a píše. Péro jen létá po papíře. Na stole objeví se jeden popsaný lístek, dva, tři. Šťastná spisatelka těší se, že za dvě hodiny bude s článkem hotova.

»Zkrátka, nynější manželství není takovým, aby v něm dnešní lidé mohli býti šťastni, poněvadž právo každého jednotlivce na štěsti je nepopíratelné, proto usiluje Ellen Key o reformu manželství.«

Paní Brunerová přečetla, co napsala, a zastavila se nad slovíčkem nepopíratelné. »To slovo se mi dnes ustavičně plete,« myslí si. »Musím je nahradit jiným.«

Přemýšlí a vzpomíná na výraz, který by byl identickým se slovem nepopíratelné, ale nemůže si vzpomenout.

»Rozhodné? Ne, to není to,« přemítá. »Jisté? — To také ne. Uznané? Ne, uznané dosud není . . . .«

Venku zazní zase zvonek.

»Milostpaní, uhlířka přinesla uhlí,« hlásí Tony, klepajíc na zamčené dvéře paniny pracovny. Paní Brunerová chytí tobolku, odpočítá dvaapadesát haléřů, pootevře dvéře a vstrčí je děvčeti do ruky.

Už se jí zmocňuje zuřivost.

»Ale teď chci mít pokoj!« vykřikne. »Rozumíte? Už mi sem nechoďte!«

»Nono, to je rámusu!« brumlá si Tony, která do smrti nepochopí, že ku psaní je třeba klidu, a vrací se do kuchyně.

Ale paní Brunerová je dopálena. Nedovede napsat slova. Musí zanechat rukopisu a vezme zatím knihu Ellen Keyové, aby při čtení dostavily se jí nové myšlénky

A čte následující slova:

»Žena musí ve svých domácích úlohách rozvinouti vlastnosti státníka, kněze, vojevůdce, zákonodárce, národního hospodáře, umělce, aby zachovala silnou autoritu, kterou všichni jsou vedeni, domnívajíce se, že sledují jenom vlastní vůli; aby u všech vyvolala nejlepší stránky, aby děti i čeleď vychovala, práci dodala švihu a radostnosti, ale aby též vytvořila klid a krásu, která by všechněm dala užívat resultátu jako hotového uměleckého díla a aby konečně všední život slavnostními náladami osvěžovala. Při tom může od rána do večera zažívat napínavé drama, jehož všecky nitky se v jejích rukou sbíhají. A uvidí, jak se celý průběh rozvoje obráží v krůpěji, která se stala jejím světem.«

Paní Brunerová čte a skepticky se usmívá. Slova zbožňované publicistky působí v tu chvíli na ni poněkud komicky. Nikterak se nemůže vpravit do vážné, povznešené nálady, jaké jest jí třeba ku psaní objednaného článku. A mimo to ozve se venku opět zvonek a pradlenin hlas se táže:

»Mám věšet na půdu anebo do zahrádky?«

Tuto otázku nemůže zas nikdo jiný definitivně rozluštit, než sama paní. Zaklepání ozve se znovu a Tony za dveřmi opakuje pradleninu otázku.

Věšet! Kam věšet? Pane bože, to je otázka! Je tak krásně, škoda sluníčka, aby se prádlo nevybílilo. Na nic ty ženské samy nevzpomenou.

»Věšte na zahrádku!« zvolá paní, aniž otevře dveří. Ale venku ozvou se námitky.

»Milostpaní!« hlásí Tony. »Pradlena prý nemůže dnes prádlo hlídat, musí nést mužovi na stavbu oběd. A já musím vařit. Kdo bude hlídat?«

Pravda, kdo bude hlídat? A prádlo se hlídat musí; lidé jsou tak nenechaví a pak vítr shazuje někdy mokré kusy se šňůr — —

Paní Brunerová s povzdechem odloží knihu, zamkne nedokončený rukopis do zásuvky stolu, otočí si hlavu šátkem proti slunci a vyjde na zahradu. Bude hlídat a při tom si urovná myšlenky, takže až přijde nahoru, napíše všecko za hodinu. A rukopis bude moci přece být zítra v redakci.

Pradlena napíná šňůry na kůly, rozvěšuje pradlo a paní Brunerová s rozkoší dýchá horký letní vzduch. Nahoře v prvním patře, v okně babiččina pokoje, objeví se dvě dětské hlavičky.

»Mati je v zahládce!« vykřikne jásavě Ola.

»Babicto, já pudu matince!«

»Já taky! Já taky!« křičí Jarmilka ze všech sil.

Za dětmi ukáže se také tvář babičky a hlavou paní Brunerové kmitne spásná myšlenka.

»Máti,« volá do okna. »Nemohla bys jít na chvíli do zahrady a dohlídnout mi na prádlo?«

Ale babička rozhodně zamítá návrh, poněvadž strýček Olin a Jarmilin, její syn, musí mít oběd ve dvanáct hodin; v jednu už musí spěchat do úřadu.

Kolikrát už navrhla mladá paní své matce, aby se vařilo pro všecky společně a tak ušetřilo se práce. Ale babička nechce. Jejímu synovi nechutnají jídla, která se vaří u Brunerů podle chuti přednosty domácnosti, a pan Bruner zas nechce jíst jídla, jak je jim uvyklá babička a její syn.

Babička tedy nemůže sejít dolů do zahrádky, ale pošle alespoň děti, poněvadž by bylo škoda, aby neužily krásného dne. Jarmila a Ola se přihrnou s míčem a brzo nastane válečná scéna, hodná štětce Vereščaginova: o míč strhne se příšerná pranice . . . .

S bohem, Ellen Key, s bohem, nedokončený článečku, s bohem, myšlénky . . . .

Paní Brunerová chytí míč a vyhazuje jej vysoko, »vysokananánko« — děti jej chytají a pištíradostí. Máť opatrně odvádí rozdováděné holčičky od mokrého prádla, trnouc strachy, aby usmolený míč o pěkně vyprané košile nezavadil.

Uhoněné, zruměnělé, výskající děti přihrnou se konečně do náruče matčiny a žadoní o pohádku. Paní Brunerová obejme každým ramenem jednu dcerušku, zlíbá jejich bílá, potem ovlhlá čelíčka a horké tvářičky a začne povídat:

»Tak byla jedna matinka, která tuze ráda psala a při tom měla dvě malé holčičky . . . .«

— — — — — — — — — — — — — — —

Druhého dne čekala redaktorka marně na rukopis paní Brunerové. Rozhořčena usedla a napsala nespolehlivé pracovnici ostrý dopis, v němž jí trpce vyčetla její nedochvilnost a věrolomnost.

Ach, ano — nebýt těch drobných malichernýchstarostí všedního života! — — Nejen referát svůj byla by skvěle napsala, ale — jak by duše její dovedla vyletěti vysoko — vysoko do výší duševní práce — —

Pojednou však — všechno to, co včera jí tolik tísnilo a na co do té chvíle s trpkostí myslela, v duši paní Brunerové vyjasňovalo se v obraz lahodný a světlý — —

Domácnost! Ta teplá, drahá domácnost — její domácnost, kterou by neměla bez těch všedních, každodenních svízelů. A což děti! Jejich roztomilé, milované děti! — — K vůli nim, pro ně, s radostí vzdala by se všeho na světě — —

Klidně paní Brunerová uložila výčitný dopis do zásuvky psacího svého stolku.

♡ ♡ ♡

FELIX TEVER:

Mezi břehy.

(Pokračování.)

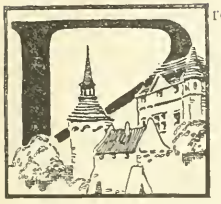

roč myslíte, pane tchán, že by si rozmyslil?« I Hanuš byl v této chvíli dotčen ve cti rodinné. Ale císařský rada rozhovořil se dlouze o tom, že Hanuš neměl vůbec dovolit, aby projížděla světem. Co že to je taková koncertistka? I když něco umí, že není mnohem více, nežli každý komediant, který musí házet slovy a dělat posuňky pro kratochvíli lidí. — A nápady rozejeti se do světa, ty že má tak mnohé nerozumné děvče, ale od toho že tu byl bratr, aby se podobnému nesmyslu do cesty postavil. Takové nápady to že jsou jako sluky, jež létají mimo čas. A tyto sluky, že se jednoduše odstřelí. Mluvil k ní poprvé, ale dosti dlouho, příhrublým hlasem, jímž vyřkl některá slova, jakoby je pro větší zdůraznění od toku mluvy odsekával.

»Ano, sluky létající mimo čas se jednoduše odstřelí,« opakoval několikráte, pak odešel zamumlav nedbalý pozdrav.

Iza zůstala seděti nečinně. Slzy dusily jí hruď, štkání hrozilo vypuknouti. Tížil jí vzduch Plattfusova domu. Byla by v té chvíli utekla. A uvědomila sobě s hrůzou, že nemá kam. Ani za slzy tito lidé nestáli. Vzpurně zatlačila štkaní, nutíc se do myšlenek posměšného pohrdání svým okolím. —

Slukami létajícími mimo čas byly Plattfusovi všechny myšlenky, každá idea vymykající se běžné, sprosté každodennosti. Aby nemusil vůbec mysleti, měl některá svá pořekadla, mezi něž náleželo i ono o slukách.

Paní Plattfusová nalezla Izu za hodinu po odchodu svého muže seděti na témže místě. Podívala se jí do očí, nalezla v nich zatlačené slzy. Objala slečinku, pro kterou měla jakousi lítost, snad proto, že nenalezla muže a neměla ve světě tak žádného štěstí.

»Ale má zlatá dušinko, vás to mrzí, co vám můj muž řekl. To on je Plattfus takový, nesnese odporu.«

»Neodporovala jsem.«

»No, když to také neřeknete, je vám to na tváři znát, že s ním nikdy nesouhlasíte.«

»Nikdy nesouhlasím,« zasmála se Iza nervosně.

»Vidíte, a to nesnese od ženské žádný muž. — Vidíte, to já, kdyby tvrdil, že je nebe zelené a tráva modrá, mu na to řeknu: «A máš nějak pravdu, Plattfus, věru že si to pán Bůh spletl. dnes je nebe zelené a tráva modrá.« — To oni nás muži chtějí míti takovými hloupými puťkami, aby se přec proti nám cítili. — A jsou taky moudřejší, což naplat, mužský má vždycky lepší rozum a ženská ta je zrozená jen už k utrpení, musí být ráda, jen když dýchá.« —

Hladila Izu po rameni a ještě poučně dodala:

»Vidíte, neberte mi za zlé, ale máte příliš svou hlavu a tím dobře světem neprojdete. To já musela ve všem povolit a nad mnohým oko zamhouřit, nežli jsem došla k tomu pořádnému rodinnému životu, který tu nyní u nás vidíte.«

Plattfusovi kochali se pomyšlením, že jsou nad jiné vzornou rodinou. S klidnou radostností dívali se po domácnostech svých dcer, po hlavičkách svých vnuků, a nacházeli všechen radostný smysl života v tomto rozbujení vegetace rodu Plattfusova, vyrůstajícího ze zdravých kořenů pevně do země zakotveného manželstva. V tom nalezali kouzlo přítomna, naději budoucna, mezi tím co minulost, někdy právě tak rozšafná, spala v dubových rakvích rodinné hrobky, vyzdobené hranatou architekturou pana stavitelského mistra.

Po dobře míněných radách matky Plattfusové vzchopila se Iza a odešla do města. Zašla do administrací denních listů, do nichž zanesla inseráty nabízející učitelské služby. Zašla též k několika dámám zaopatřujícím místa vychovatelkám a lepšímu služebnému personálu. Poohlédla se po jednotlivých pokojích ohlášených k pronajmutí.

Schvácena, vysílena těžkým vzduchem ulic stanula na volném prostranství Františkova nábřeží. Chtěla vydechnouti z plných plic, setřásti se sebe tlak. Ale i tady se jí zdálo býti těsno, horečná rozechvěnost její přecházela ve fysickou bolest. Zdálo se jí, že dnešní hovor s Plattfusem zanechal bolestivé místo v jejím mozku.

Dům Plattfusů a poslední dny v něm strávené ji skoro strašily. Každé vyslechnuté slovo dotýkalo se ještě i v upomínce jakoby jehlicí některého nervu jejího mozku, předrážděného stálým přemítáním . . Schvácena dívala se do prázdna. Před ní petřínská stráň s vlnami světlé jarní zeleně, nad Hradčany několik kulovatých mraků, domy a věže malostranské — — a viděla to vše jako těžkými, zrak unavujícími brejlemi, nevnímala barev ani tvarů. —

Necítila se ani nešťastnou, bylo jí k tomu příliš tupo. Jen nervy jakoby viděla otevřenou lebkou pohybovati se v neurčité směsi, a slova lidí, s nimiž před nedávnem mluvila, zachyco-

vala se na nich a vrývala se neustupně, jako dlouho vyznívající tóny často opakované klavírní skladby. Mechanicky počala sčítati výdaje dnešního dne.

»Dva zlaté v administraci, pět zlatých v zaopatřovacím kanceláři.«

Rty se jí mimovolně hýbaly. Sáhla pro peněženku, prsty její přemílaly peníze. Pak je všechny nespočtěné vhodila nazpět do kapsy.

»Bože, kam jsem se to již dostala, zde mezi lidmi počítám peníze,« pomyslila si přetírajíc bolestivé místo nad pravým okem.. A zadívala se do vody, jejíž rmutně zelenavý tok v ní vzbudil touhu po nebytí. »Nebýt, nebýt — ponořit se tam, zmizet — teď, kdy by ji ještě někdo politoval, ne pak až bude stará. Kdyby měla síly učiniti tomu konec, dokud je čas, dokud je to ještě vkusné.«

»Vkusné — všechno vkusné« — usmála se sama sobě a vnitřně zaplakala nad tím úsměvem, byl to nejupřímnější pláč soucitu s sebou samou. Představila si břeh tam dále, pod Rudolfinem, — několik kroků do vody — pak skok do hloubky. — — Ale zdálo se jí, že nemá síly dojít k tomu místu. — Ale jak by jí bylo dobře, kdyby o sobě už nevěděla, nemusela by se o sebe už starati. — Bože, jaká to spravedlnost museti se starati o sebe, vydobývati si proti vůli života.«

Myslela spíše plačtivě nežli vzdorně a klesla na lavičku, zatínajíc zuby a dusíc se chladným, hysterickým pláčem.

»Ten hnusný pud sebezachování,« řekla si tiše. —

Kolem ní proudili lidé, celé spousty látek a květin na klobouciích — časem zavanula k ní vůně voňavky. A jakoby se zase mezi ně vrátiti měla přicházejíc odněkud z daleké cesty.

To byly ony samovražedné myšlenky, jež ji na chvíli takto vzdálily. Kdo z tohoto davu měl již samovražedné myšlenky? — Nikdo — nikdo. — A i u ní — nebyly upřímny. — Věděla, že nemá odvahy, a kdyby ji dostala, přišla by v poslední chvíli naděje, zakývala by jí, našeptala, že se třeba v nejbližší chvíli něco změní, něco k dobrému. Ano s pověrčivostí nejsmutnějších upnula se k naději této změny. — —

Někdo se nedaleko sklonil nad zábradlím, pak přišel blíže, obrátil se k ní.

»Dobrý večer, slečno Izo, neviděl jsem vás od doby vašeho návratu,« zavzněl Trylbův hlas.

»Tu to máme,« pomyslila si a jakoby Trylbův příchod souvisel s nějakou tou změnou k lepšímu. Nebyla chvíli s to odpověděti k jeho pozdravu.

»Ulekl jsem vás?«

»Ano, byla jsem tak v myšlenkách.«

Trhla hlavou, usmála se bezvolně a ještě jako ve snu podala mu ruku, kterou lehce stiskl. Pak jí samovolně trhly otěže konvenčního hnutí. A oba podívali se na sebe nějak zcizeně, jakoby mezi nimi nebylo bližších styků, jakoby se měl poměr jednoho k druhému teprve v této chvíli utvořiti.

»Znamenitě vypadáte, slečno Izo.«

»Jak, jak to?« Vzpomněla si, že jsou asi líčka její rudá horečnou únavou. Maně posunula na hlavě sešinutý klobouk. — »Vida, ještě mám sílu mysleti na to, jak vypadám,« pomyslila si a usmála se, hledajíc úsilovně prvního vhodného slova k hovoru.

»A jaký to máte krásný klobouk, ten jistě není zdejší?«

»Ano, pěkný, a je to hrozně důležité. Důležitější jaký má ženská klobouk nežli jaký má karakter.«

Zvuk hlasu byl hořčí nežli vynucený vtip, ale Trylb měl dosti taktu nepozorovati toho.

»Ještě stále tak ironická?« otázal se podloudně.

Byla mu za to vděčna, že jí pomáhá úsměvem i slovy do obvyklého tonu.

»Dopřejte mi toho, aspoň tu chvilku co s vámi mluvím. Žiji nyní mezi lidmi, již ani neporozumějí mým zlomyslnostem.«

A v tichých větách rozpovídala se o životě v rodině Plattfusově. Z počátku ještě se jí trochu třásl hlas a slova zněla upřímnější nežli chtěla. Posléze, když mluvila o své cestě, vzmužila se úplně a zabočila do role své obvyklé posměšné lhostejnosti. Jen to ji zarazilo, když Trylb se zmínil, že ví mnoho o osudech jejích, že se o nich dověděl z vypravování slečny Barochovy.

»Jakže, vy jste se s ní sešel?«

»Ovšem, dal jsem se jí představiti v zábavě, při které zpívala — vlastně k vůli vám, abych o vás slyšel,« dodal po chvíli. Zarazila se.

»Je velmi zábavná a veselá.« (Pokračování.)

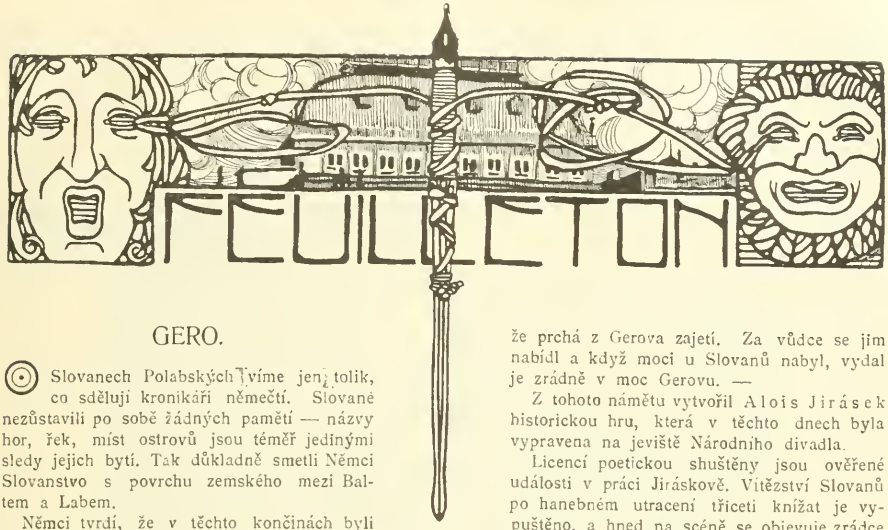

GERO.

Slovanech Polabských víme jen tolik, co sdělují kronikáři němečtí. Slované nezůstavili po sobě žádných pamětí — názvy hor, řek, míst ostrovů jsou téměř jedinými sledy jejich bytí. Tak důkladně smetli Němci Slovanstvo s povrchu zemského mezi Baltem a Labem.

Němci tvrdí, že v těchto končinách byli praobyvateli — Slované prý je odtud kdysi neprávem vytiskli. Proto, když opět Němci ohněm a mečem vyhubili Slovany Polabské, zjednávali jen prý průchod dobrému svému právu.

Studium slovanských badatelů vede k jiným theoriím. Slované prý tu byli od nepaměti, a Němci prý jen pro ukonejšení svého svědomí pokoušejí se o důkazy, jakoby byli ve jménu svého práva barvili půdu Polabí krví slovanskou.

Ale je už celkem lhostejno, jaká je pravda tohoto sporu — veliký hrob Slovanstva je dnes nejmocnější oporou německé slávy a moci. Krví slovanskou prosáklá půda ztvrdla na žulu, a z ní se tesaly základní kameny pro dnešní velmoc německou . . . . .

Miroslav Tyrš.

Slovany Polabské zmoci nebylo snadnou věcí. Teprve v 10. století nalezl Otta Velký na ně těžké kladivo v osobě markraběte Gera. Ten když silou meče úspěchů nedosáhl, bídnou lstí si pomohl. Pozval třicet slovanských knížat na přátelský hod, a když oni při pohárech nejméně se nadáli zrady, dal je zákeřně pobíti. Jediný z nich se zachránil.

Tolik povídají německé kroniky.

A pokračují, že Slované tímto hanebným zločinem pobouřeni se zvedli a Němce za Labe zahnali.

A tu Gero nové lsti použil. Získal slovanského knížete Tugomíra, který svým krajanům namluvil, že prchá z Gerova zajetí. Za vůdce se jim nabídl a když moci u Slovanů nabyl, vydal je zrádně v moc Gerovu. —

Z tohoto námětu vytvořil Alois Jirásek historickou hru, která v těchto dnech byla vypravena na jevišti Národního divadla.

Licencí poetickou shuštěny jsou ověřené události v práci Jiráskově. Vítězství Slovanů po hanebném utracení třiceti knížat je vypuštěno, a hned na scéně se objevuje zrádce Tugomír.

Jiráskův Gero není dramatem. Je to opět řada obrazů, z jakých je složen jeho »Žižka«, avšak obrazy ty mají tentokráte více divadelního světla a dramatických detailů. Proti Gerovi nestojí však Slovan, který by jednal, proto nemůže hra Jiráskova rozkvésti v onu dramatičnost, která při sporu tak velice významném — při křesu německé oceli v drobivý křemen slovanský — musila by rozplamenit hlediště, ovšem — kdyby proti německému vlku nebyly postaveny ovečky.

První dva akty — romanticky přibarvené láskou Irmingerdy k slovanskému knížeti Želiborovi, vyčerpávají látku rychlým spádem děje. Tyto dva akty patří po bok výbornému prvnímu jednání »Žižky«. Ale krutý závěr druhého aktu, přes to, že připomíná známý kvas v »Kníže tech«, je tak mocný, že není možno po něm zvýšiti interes divákův, když krev Gerových obětí nevyvolá na dějiště mstitelův.

Zdá se však, že v líčení hříšné chabosti a úplného klesnutí nesvorných Slovanů jeví se zvláštní úmysl autorův. Chtěl nám asi nakresliti, jak zhoubná je naše pověstná nesvornost, naše nízká podezíravost a závistivost.

Autor, který vidí, jak může u nás rozbujeti se nízké chlebařství, vražedná nenávistnost a sobectví

— jak jen pro tyto hříšné nečesti nemůžeme často ani o píď ku předu, posteskl si asi v nitru svém a proto spíše asi kreslil nám Gerem výstrahu a na úkor dramatického účinu Slovany své hry ještě více zlomil než odpovídalo kronikám. Vše jen proto, aby ukázal, kam jdeme, kde jsou naše hroby jisté, nevzpamatujeme-li se . . . .

»Gero« byl napsán paedagogem Jiráskem. Historik a dramatik činil ústupky.

»Gero« nemá mnoho opravdových rolí. V druhé části hlavní slovo mají většinou již zástupy. Titulní hrdina sám ve spor se nedostává. Ale má několik skvělých monologů. Pan Vojan — výborně maskován — zosobňoval téměř daviče Polabských Slovanů. To byla figurka jako vystřižená z mistrné illustrace Nibelungů.

Pan Želenský v roli intrikána Tugomíra měl nejšťastnější chvíli v třetím aktu, kdy poráží svým lhaním Želibora. Pomalu rostl nad zástup, ponenáhlu zmocňoval se duše bezradného davu, ale stále toho dbal, aby v chaosu občas zaskřípěl tón jeho prorady.

Pan Vávra ocitá se v plném osvětlení jenom v třetím jednání, kdy přichází s neblahým poselstvím o hnusné Gerově vraždě. Z posla stává se pojednou vůdce. Pan Vávra dobře líčil, kterak chvíle z něho hněte postavu pohlavára. Z počátku se na okamžiky až ve svém okolí tratil, pak nenáhle odlišoval se, ze zástupu vykročoval, až se octl v čele. Ale dobře hrou naznačoval, že nepřišel jako uchvatitel, nýbrž že doba mu praporec vůdcovský na chvíli do rukou vtiskla.

Pan Sedláček měl úspěch v roli hraběte Rothulfa. Několik scén jenom ovládá tento kostnatý Germán, stále pamatující na pomstu své potupy, ale každé slovo jeho, každý pohyb měl charakteristické signum.

Pan Inneman měl vděčný part v úloze Gerova kaplana. Tuto postavu obestřel autor krvavou ironií. Ve jménu kříže — ve jménu Kristovy lásky páchané vraždění — jaká to skvrna v dějinách Němectví! Pan Inneman postřehl, kde jsou ostré hroty v jeho roli, a nikde nepřekročil mez autorem dosti ostře vytčenou.

Ostatní úlohy zvláště nevynikají, nedá se z nich tedy nic nad průměr vytvořiti.

Souhra byla dobrá; scény sborové až na některá menší nedopatření ve třetím aktu a v posledním obraze se netrhaly.

— — — — — — — — — — — — — —

Ponenáhlu vrací se opět obliba historických her. Obecenstvo má ovšem již jiná měřítka dnes a jiné požadavky, ale je jisto již, že zájem o historické líčení neumřel. Pro české dramatiky vzácná příležitost. Ale myslím, že je včasno, aby se nyní přišlo s hrou, jejímž námětem byl by nějaký český úspěch.

Jako máme dost již panoramat líčících, jak jsme byli poráženi, tak je nanejvýše včasno, aby nás překvapil nyní některý autor hrou, ze které by šel český divák domů s hrudí plnou nadšení s ohněm v oku a se srdcem radostí bušícím.

Takových listů je v naší kronice dost. *ech.*

— Otevření studentské koleje Hlávkovy. Byla to zvláštní slavnost. Svým duchem tak česká a nacionální jako málokterá. Otvírali jsme rozkošný útulek českého studenta, chudého českého studenta, jejž mu vystavěla štědrost šlechetného mecenáše, královské Prahy, českých obcí a některých lidí dobrého srdce.

Nádherný palác vyroste tu, v němž najde pohodlný, čistý a radostný domov přes dvě stě chudých českých hochů, kteří přijíždějí do Prahy na studia s duší plnou nadšení, ale s měšcem i bez těch málo peněz, kterých potřebuje český student, aby mohl žít a studovat. Musili bychom zase otevřít tu nekonečnou knihu románů chudých českých studentů, románů hladu, bídy a nekonečných zápasů o skývu chleba.

Nejhůře je s bytem. Hlad snáze utišíš, ale nejtěžší je najít, kam by se hlava složila. Jsou to hrdinské zápasy rodičů i studentů, aby byl zaplacen aspoň byt, a přehořké a ponižující uprošování nezámožných kvartýrských o sečkání . . . Zavřeme raději tuto kapitolu zahořklé melancholie a vraťme se k šťastnému faktu, že přes dvě stě chudých českých hochů bude pro všecky příští generace zbaveno starosti nejhorší. Budou mít nejen byt s celým nejmodernějším komfortem, ale i chutnou stravu za nepatrný poplatek. A ještě více. Budou se učiti moderním jazykům a šermu. Těší-li se šlechetný Hlávka, že studentská jeho kolej stane se B'anikem, z něhož budou vycházeti rytíři ducha i těla, těší se právem zejména proto, že zavedl v koleji povinný šerm. Tím vychová svoje studenty ne v středověké rytíře, ale v sebevědomé lidi, kteří za svoje cítění a přesvědčení dovedou opravdu stát, kteří klidně nesnesou urážku ničemy a zlehčování svatých věcí, ale mužně postaví se k odvetě . . . A pak také bude bezpečněji v našem veřejném životě, který trpí drzostí spílajících uličníků a pasivností poctivých, leč jenom poctivých napadených . .

Je to obdivuhodný svět, který se vám otvírá v prostorách studentské koleje, která již z venčí upoutá vás rázovitou a delikátní architekturou, zdobenou případnými sgrafity. Nádherná je prostorná jídelna, zdobená původní ornamentací s přívětivou hernou. Čtyři patra plna jsou světlých pokojíků

pro jednoho či dva studenty, tak milých a útulných, že se vám chvílemi zachce, býti zas chudým studentem s celým tím bohatstvím naději a illusí, jež jste už ztratili — ovšem studentem, který je šťastným strávníkem Hlávkovy koleje, kde bydlí s milým druhem v čistotě a pohodlí, maje k disposici lázně, tělocvičnu, šerm, učitele jazyků, klavír, kulečník, ba i fotografické atelier... Vše ostatní bylo již s dostatek vyčerpáno denními listy: detailní popis budovy a zařízení, slavnostních řečí, výpočet vznešených hostů atd. Nám zbývá jen těch několik dojmů, jež jsme tu zachytili.

Snad bude kolej Hlávkova dalším podnětem radostného obrodu českého studentstva, který jsme letos počali cítiti a který sledujeme s žárlivou pozorností. Byly chvíle, v nichž jsme myslili, že mrazivé proudy z cizích končin pronikly až ke kořenům naší národní existence a věru, že mnozí dobří hoši zaplatili ty mrazy radosti života a mládí. Vrátili-li se dnes studenti na půdu nadšeně českého cítění, nevrátili se dosud k veliké lásce starších generací studentských, k lásce k české knize. Starší studenti tolik četli, dnes tomu tak není. Škoda pro literaturu, škoda i pro studenty. Povrchní četba časopiseckých sloupců, psaných někdy velmi podezřelými pery pochybné kvalifikace, může duši učiniti prázdnější než je, a krásný klid mladé duše proměniti v neblahou intelektuální dispepsii. Snad i tu vrátí se studentstvo k starým tradicím.... *M. F.*

E. Václavek: Sv. Mikuláš na Starém městě.

\+ **Nestor českých pěvců Jan Ludevít Lukes** oslavil dne 22. t. m. svoje osmdesáté narozeniny. V dubnu letošního roku, kdy J. L. Lukes dočkal se jubilea svojí padesátileté umělecké činnosti, vzdána byla zásluhám stařičkého umělce plná a svorná pocta. Několik fásí vykazuje bohatá minulost umělcova — proslul kouzlem svého orgánu jako pěvec a v kronice divadelní zapsáno jeho jméno zlatým písmem už v dobách, kdy se naše divadlo těžko probíjelo k prvním existenčním úspěchům; když »Hlahol« slavil svoje památné jubileum, vzpomenuto vděčně a uznale Lukesa jako jeho zakladatele a prvního sbormistra. Ještě jednou vrátil se k divadlu, jemuž deset let vydatné služby prokázal a založil pak první českou pěveckou školu, jejíž odchovanci proslavili Lukesův ústav doma i v cizině. Přejeme mistru Lukesovi ještě řadu let, aby se mohl ještě dlouho těšiti světlými vzpomínkami na krásnou a bohatou svou minulost.

Prof. Josef Mauder oslaví 1. prosince t. r. svoje Abrahamoviny. Správně řečeno — neoslaví, poněvadž Mauder se všem okázalým projevům spíše vyhne. Prchá zrovna úzkostlivě před podobnými ovacemi, o nichž, myslím, má mínění velice skeptické. Prof. Mauder je originální jako umělec a je originál i jako člověk. Jako sochař je poetou, jenž ve svém atelieru pracuje za zavřenými dveřmi.

Kdosi z jeho přátel pronesl jednou připadné slovo . . člověk prý se snáze dostane k arcibiskupovi, než k Maudrovi do atelieru. Překvapí vždy hotovým, čistým uměleckým dílem. Jeho umělecká činnost nebyla nikdy zprofanována vypočítavosti nebo dokonce lačnou honbou po effektu. V tom směru je Mauder vzácnou citlivkou. Ve svém atelieru tvoří, tam je šťasten, tam se skryje a zapomíná na všední vřavu. Když skorem před třiceti lety na sebe poprvé upozornil (skizza Eloah a j. v.), zavanulo z prvních uměleckých náběhů cosi nového, mladého a silného. Mauder tvořil důležitý článek v moderním hnutí sochařském oné doby, spěl ku předu každým novým dílem a z prvního místa neodsunula ho ani doba, ani nové generace. Mauder uhájil vždy svůj primát. Vždy a všude uplatnil svou jemnou, poetickou duši, ať už tvořil dekorativní práce, podobizny nebo veliká allegorická díla. Ve všem je znát veliké jeho odborné vzdělání a pravé umělecké posvěcení. Jeho forma je elegantní, v každém jeho díle je stopa umělecké jeho noblessy, jež Maudra význačně karakterisuje. Od r. 1883 je Mauder professorem na c. k. státní průmyslové škole. Je výborným učitelem a kdo jednou bude psáti podrobnou studii o Maudrovi, bude míti velice vhodnou příležitost poukázati na znamenité jeho paedagogické přednosti. Prof. Mauder patří vlastně také do cechu literátů. Sami jsme přinesli z jeho péra dva články, jež vyvolaly živou pozornost svěžím a poutavým stylem. Kdyby u nás slovo mistr nebylo tak zneužíváno, kdyby mělo dnes svůj význam, jaký mívalo — — Maudrovi by se čestný predikát musil přiřknouti. Pro české umění výtvarné je pravým štěstím, že prof. Mauder je v plné mužné síle a že má před sebou nepočítanou řadu plodných let . . . — *r.*

∴ **Hilbertovo drama »Pěst«** (v knižním vydání objevilo se pod názvem »O boha«) dostalo se vlastně vinou censury na Smichovské jeviště. Bylo už před lety přijato ku provozování na Národním divadle a zdá se, že má věc svoje pozadí, proč z pout censury uvolněné drama neuvedeno ve scénu na břehu protějším. Ujal se ho »Kruh českých spisovatelů« jenž jím šťastně svůj cyklus zahájil Byla to premiéra zajímavá celým svým rázem. Muselo by se tentokráte postupovati opačným směrem a ne vyjmenovávati, kdo na premiéře byl, nýbrž kdo přijíti opomenul. Autorovi projevena sympatie tak okázalým způsobem, že mu to bude jistě vydatnou vzpruhou k další dramatické tvorbě.

Censura pražská korrigovala v poslední době dva svoje větší omyly. Pustila z okovů Šubertovy »Žně«, jimž, zvláštní náhodou, stalo se také vítaným útočištěm divadlo smíchovské, jemuž cyklus svého času Májem pořádaný, dopomohl ke značné popularitě a scénu vlastně rehabilitoval. Hilbertovo drama je ideově vzácným a pozoruhodným dílem. Je-li proti kusu nějaká námitka, byla to stížnost v tom směru, že je dramatem až příliš ponurým. Matka, které před nedávnem umřelo dítko, je v obavě o osud druhého. Trne o ně strachy a všechnu svou naději upírá k Bohu. Není přece možné, aby ji ještě jednou stihla tak strašlivá rána pěstí, která jí byla zasazena úmrtím drahého synáčka. Bůh je mocný, je milosrdný — v jeho rukou spočívá rozhodnutí. Stane se oddanou, vroucí jeho vyznavačkou. Ale dítě onemocnělo a matka v záchvatu zděšeného strachu zapomíná své víry, staví se proti samému Bohu a prohlašuje, že se nedá raniti, že se nedá uhoditi pěstí po druhé. Silný tento výjev zavírá jednání první. Ale ještě mohutnější scéna korunuje jednání následující. Dítě je smrtelně churavo. Lékař prohlásí, že octlo se v krisi, kdy lidská pomoc je marná a neúčinná a kdy pomoci může — jenom Bůh!

Zcela logicky, s železnou důsledností vyvíjí se drama na basi tohoto obratu v duši mučené matky. Nejbližší její duše, manžel, čirý atheista, utvrzuje matku ve správnosti jejího nazírání. Není Boha — není tu nikoho, kdo by ránu pěstí zasaditi mohl. A najednou prosloví muž vědy, člověk, k němuž mají všichni skalopevnou důvěru, tak ohromnou větu. Není lidské pomoci! Pak je ale přece ještě pomoc. Ale jaká — u koho? U Boha! Ve chvíli, kdy vedle za stěnou malá trpitelka zápasí mezi životem a smrtí, prchá matka z domu, aby ustoupila tomu, jemuž se strašlivě rouhala, aby mohl děťátko zachrániti před smrtí.

Po tomto jednání rozburácela se hledištěm hřímavá salva potlesku. Byl to úspěch plný a zasloužený.

Matka vrací se domů ponětkud uklidněna. Byla u hrobu svého synáčka a vrací se domů se zábřeskem naděje. Snad se už zatím rozhodlo . . k lepšímu. Ale dítě už dodychalo. Scény tyto jsou napsány ku podivu smělou rukou. Hilbert tu ukázal svůj dramatický lví dráp. Matka zlomena hrozným neštěstím, po druhé udeřena pěstí do tváře, vychrlí ze sebe slova, která jsou vlastně jediným ulevením zmučené duše. Jenom příliš opatrná duše censora mohla v této apostrofě spatřovati crimen laesae majestatis Dei.

Zažili jsme pravý umělecký večer. Drama bylo pěkně sehráno. Představitelka Hilbertovy Nioby paní Kohoutová-Táborská překvapila svou promyšlenou a produševnělou hrou. Zdá se, že bude smíchovské herečce co nevidět věnována pozornost povolaných činitelů, kteří už dlouho a marně pro tento obor hledají vhodnou interpretku.

K.

∴ **Prchavé illuse a věčné pravdy.** Nová kniha sonetů Jar. Vrchlického. »Nezhrdej sonetem: Kritiku, ty jsi se zamračil, nepamětliv pravé jeho slávy!« napsal Wordsworth v prvých verších svého sonetu o sonetu, oslovuje nádhernou tu, královskou formu Shakespeara, Petrarky, Tassa, Camoënse, Danta, Spencera a Miltona. Méně vděčný k sonetům byl Goethe, který také jich napsal řadu, ale pak —

divno, že přece zase jen v sonetu — vyznal se, že raději řeže z plného dřeva a při sonetu že se musí tu a tam také kližiti. Básníci jsou již takové děti rozmaru. Vrchlický náš, zdálo se, rozloučil se v Posledních sonetech samotáře se sonetem nadobro. Ale brzo přišlo nových dvanácte sonetů samotáře, a dnes ptá se mistr sám, podávajc sonetů novou celou knihu. »Co na té formě, že mne vždycky láká?«

Sonet Vrchlického prodělal také svou dobrou cestu vývoje. Stačí srovnati si některý sonet snad, čteny, chtějí býti zažívány klidně a zvolna, ale pak vrývají se do paměti a utkví v srdci. Podávají hotové bohatství myšlének, snů, citů a nálad, poskytují tolik podnětů k přemítání; pestré ve svých látkách a motivech, ryze umělecky a účinně vyslovených, svědčí na novo o výši universálního vzdělání, již mistr zaujímá. Některé jsou tak krásné, že i v literaturách světových, kde sonet je domovem, nebylo napsáno krasnějších. Jmenuji jen pro příklad Lázně Apollina, Hrdost básníkova, Ariel šeptá, Ideální krajina.

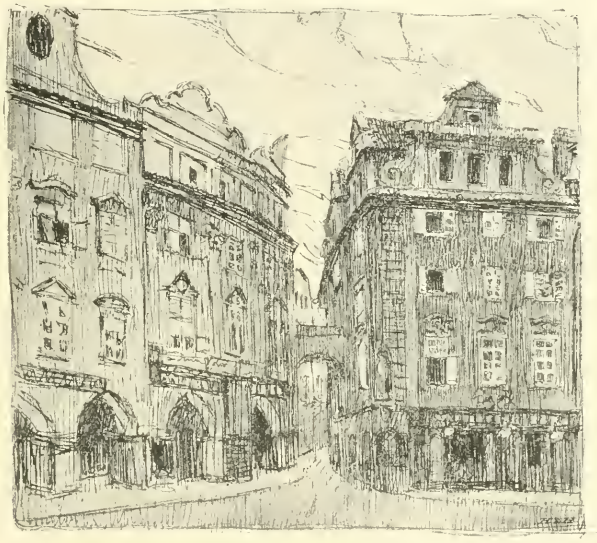

V. Brunner: Vstup do Melantrichovy ulice.

z »Prchavých illusí« se sonety »Dojmů a rozmarů«. Tam sonety sytějšího koloritu, ohnivějšího dechu, pevně zkloubeného verše, zvučného a lapidárního, zde verše uvolněnější, ale k myšlénce více přilehající, lehčí a pružnější, místo sálajících barev více těžkého zrna životní filosofie. A každý ze sonetů těch nese hluboce vtisknutu pečeť mistrova ducha, ať již nad starými rytinami vsnívá se v osudy bohův a lidí dávno minulých, odhaluje clonu tvůrčí dílny své i cizí, teskní nad mrtvými, nese útěchu živým, nebo ať znovu spijí se jarem a věčným kouzlem přírody a vniká v taje života. Vždy týž to hrdý duch velkých křídel, který dovede zašeptnouti slovo lásky v dívčí ouško, skloniti se k dítěti, ale pak zvedne se vždy nad hmotu, vysoko nad denní hemžení davů k výšinám věčných ideálů, plný soucitu ke všem, plný lásky k umění a kráse.

Sonety Vrchlického nechtějí býti najednou, hltavě

Jak znamenitě dovede Vrchlický vystihnouti celý profil básníkův a umělců ve čtrnácti verších sonetu, je známo. Zde nové toho doklady v cyklu Hermy, kam zařazena je také lapidární znělka Při smrti Riegrově. — Nebylo většího mistra sonetu u nás nad Kollára a Vrchlického. Sonet Kollárův zní jako čtrnácte úderů zvonu, mohutných, ale přece jen jednoduchých; v rukou Vrchlického je sonet jemný strunový nástroj, plný nervních záchvěvů, vibrací, složitých akkordů, tónů i půltónů — obrážíť se v něm neklidná, zmitaná, věřící i zoufající, výbojná a zase resignující — moderní duše.

— *a.*

○ **Český Časopis Historický**, jedna z nejlepších našich vědeckých revuí, representující vůči cizině českou vědu historickou, málem by byl zanikl pro neúčast širší veřejnosti. Historický klub, aby zachránil časopis takového významu, převzal nyní

sám jeho vydávání za nezměněné redakce prof. Golla a Pekaře, s programem rozšířeným. Jest nyní povinností všech přátel české historie morálně i finančně podporovati Hist. klub v ušlechtilé a nezištné jeho činnosti.

" **Naše vyobrazení.** Pohled na krásné dílo K. J. Dintzenhofra, luzný chrám sv. Mikuláše, zbudovaný v letech 1732—37 zachytil svěží kresbou E. Václavek. Vstup do ulice Melantrichovy mezi domy, nad něž již tolikráte se vznesla sekyra bořících božstev pražských, několika črty péra nastínil V. Brunner. Dva pohledy z historického rynku — komu by nebyly vítány? *M.*

Rud. Jar. Kronbauer: **Záhadné příběhy a vzpomínky.** Autor této knihy náleží k nejoblíbenějším vypravovatelům českým. Zná své čtenáře a umí pro ně volit látky, které je zajímají. Umění jeho je v tom, že dovede látku tak zosnovati, že čtenář nepozbude ani na chvili interessu. Přítomná kniha není belletrií v obyčejném toho slova smyslu. Poutavostí však předstihuje mnoho výpravnou prosu. Je to soubor vzpomínek z části autorových, většinou však jiných — osob v literatuře a umění vyniknuvších, spisovatelů, hudebníků, herců, které autor svým nenapodobitelným způsobem zaznamenává. V knize této jeví se nejen belletrista, ale i reporter v nejlepším slova smyslu, nejbližší francouzským literárním intewiewerům, docela prostý oněch nezpůsobů některých novinářských referentů českých, jich povídavosti, subjektivismu, rozvláčnosti. Tento druh literatury v umění nedošel ještě bližšího povšimnutí, ačkoli význam jich pro dějiny literatuy ceněn bude tim více, čím delší doba uplyne od času, v nichž žili ti, jež jeho interwiewy líčí. Mnoho z intimností života mnohých předních hlav českých tu zaznamenáno — všecko tak diskretně a přece upřímně pověděno, takže všude je patrno, že spisovatel, jenž tu zaznamenává málo obecně známé rysy českých umělců, nikde nezabloudil na scestí, nikde nedopouští se beztaktnosti, kterou v českém životě polemik a noblesy tak často vídáme. Kniha přítomná bude za 10—20—30 let příštím historikům z české literatury a umění sbírkou dokumentů vitaných, jinde nepřístupných tím spíše, že autor jich dovedl mnohé umělce přiměti k zaznamenání detailů, jež by se s nimi odstěhovaly na věčnost. Z pouhého výpočtu těch, jichž vzpomínky tu uvedeny a které autor při té aeb oné vhodné příležitosti interwiewoval jako publikace zaměstnaný u velkého denního listu řadu vynikajících herců, zpěváků, politiků, malířů, učenců atd. a formou uměleckou zaznamenával ve svém listu. Povstala z nich kniha, kterou uvádí autor předmluvou obsáhlejší, leč skromně. Shledáváme se tu se jmény dr. Riegra, Karla Šimanovského, Bedřicha Smetany, Manesa, M. Ryšavé, Jindřicha Mošny, F. F. Šamberka, Jos. J. Kollara, A Pštrossa, Anny Klicperové, Jos. Frankovského, K. Javůrka, J. Zeyera a řady jiných spisovatelů. Nelze tu ani stručně zabíhati do jednotlivosti — řekneme jen tolik — že kniha je cenný příspěvek k dějinám české literatury a umění podaný formou poutavou, bez mála belletristickou. *—s.—a.—*

" **Vzpomínka na dra. Miroslava Tyrše.** Medaille je pomník v malém — uctění se strany současníků neb potomků. Ani za našich dob, kdy medaille zase více obvyklosti docházejí, nepozbývá tohoto významu; vztahy intimnější a soukromnější nalezají výrazu spíše v plaketě, Ale i portretní hlava na plaketě se pojímá jinak než podobizna, je to zřejmo z koncepce nejlepších moderních prací toho druhu. Jedním ze vhodných příkladů toho způsobu řešení moderní plakety portretní je půvabné dílko medailléra Roty-ho, s podobou jeho ženy, kterou tu — jak v nápise praví — vypodobil, »aby ji měl stále před očima mladou a šťastnou.«

Medaille s hlavami Jindřicha Fügnera a Miroslava Tyrše, které Sokol Pražský dal raziti, jsou takovým skutkem uctění, jakým medaille byla za svých nejlepších dob. Přinášíme vyobrazení medaille dodatkem ke vzpomínce, kterou jsme v č. 48. ročníku II., k 20. výročí skonu prof. Tyrše uveřejnili.

Nikdo jiný než mistr Myslbek nemohl lépe modelovat hlavu Tyršovu. Byli po kolik let přáteli a Myslbek věděl, co vložiti do tohoto ušlechtilého, energického profilu, který mu bylo zachytiti v rysech přiměřeně soustředěných a v tvarech požadavkům medaille odpovídajících.

Máme mezi českými pracemi dosud tak málo portretních medailií umělecky cenných, že už proto dlužno vítat krásnou snahu Sokola pražského, z níž vznikly medaille obou jeho zakladatelů. Sokol v tom předčil tak lekterou korporaci umění bližší, jako vůbec byl mezi prvními spolky, které si umělce volaly k povznesení zevních forem svých slavnostních vystoupení a k upamátnění významných chvil ve vývoji sokolské myšlénky. *S.*

Toto číslo vydáno dne 25. listopadu 1904. — OBSAH: ČECH. OSTRAVICKÝ: Dřevorubci. — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — OLGA FASTROVÁ: Duševní práce. — FELIX TEVER: Mezi břehy. — FEUILLETON: V. ŠTECH: Gero. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE: Miroslav Tyrš. — E. VÁCLAVEK: Sv. Mikuláš na Starém městě. — V. BRUNNER: Vstup do Melantrichovy ulice.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecky) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrezy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec, otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITEŠ. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. VÁCLAV ŠTECH, POŘADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GRÉGRA A SYNA

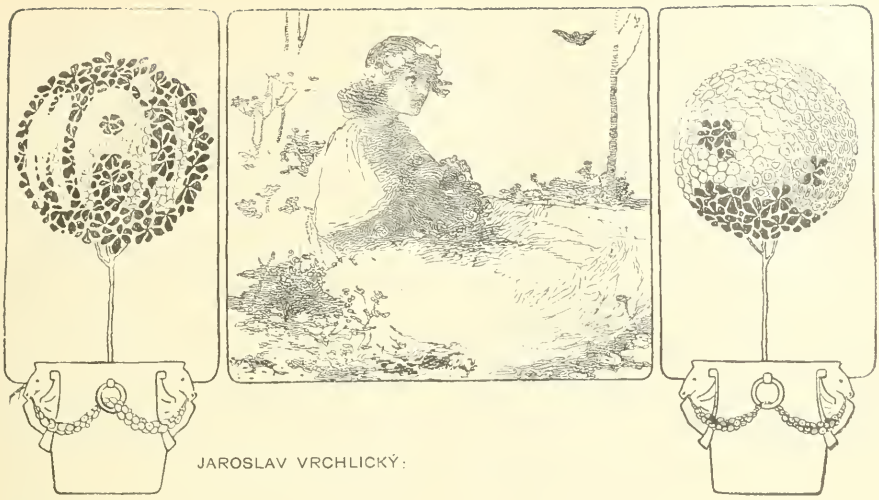

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Učitel hudby.

Mými sny se posud mihne, jakbych před
sebou jej zřel,
vyzáblý a dlouhokrký, pravý městský učitel,
sčísnutý vlas podél uší, holenou vždy bradu
měl.

Od tabáku poprašek jen značil kde je ret a nos,
stejně při tom jak takt dával, kabátu mu lítal
šos,
ale, mluvte si co chcete, mistr byl a virtuos!

Na všech stranách samý dluh byl, ale na
kůru byl král,
řezník, krupař, švec i krejčí, od kterých vše
na dluh bral,
mezi mší zrak zvedl k němu — zítra dali na
dluh dal.

Purkmistr si tabatěrku pomalounku z vesty táh,
rozmyslil si, pro šňupeček žlutými než prsty
sáh,
ale jemu nabídnouti nikdy nebyl na váhách.

Celé dlouhé dopoledne býval pravý školomet,
úkradkem jen po desaté do kuchyně vběh, by
shled,
čím jej paní učitelka překvapí as na oběd.

Po obědě zdřím si do dvou, krátce moh být
pánem svým,
a tu začli již se trousit (před zrakem je
v duchu zřím,)
z města děvčata a hoši ku hodinám hudebním.

Milé zjevy! — Sladké tváře, vidím vás i po
letech!
S houslemi vás denně čekal, vy však neměli
jste spěch
a když v sled jste v síňku vpadli, smích vám
křepčil na ústech!

Úsměvem on mdlým vás vítal, ač měl všecky
stejně rad,
jeho vinou nebylo to, že vám musil předhrávat
v čas, kdy jemu spat se chtělo a vám chtívalo
se smát.

U starého pultu stoje usmál se a kynul něm,
housle zvolna sobě ladil, co vaš hlučel ještě
sněm,
jedním prudkým smyčce vzmachem ku hře
znamení dal všem.

Jedno thema všichni hráli, žáci z not, on
z paměti,
brzy volněj . . . ustál, hlavou po druhé a po třetí
kýv a znova trhl smyčcem vykládaným perletí.

Opíraje bradu holou o své housle v křeslo klesl.
Žáci, žačky dále hrali jakous fantastickou
směs . . .
on snil klidně — oni hráli, stejně včera jako
dnes.

Purkmistrovic Lora první škubla bradou —
Fanča pak
zapomněla, co má hrati svého protějšku zříc
v zrak,
Katka cenila své zoubky a vše brala na opak.

Z apatyky Mici kolem s pastilkami krabičku
sousedovi podávala . . . Pozdrav Pán Bůh babičku,
plni denně ji . . . Smích, šepty — za pastilku hubičku?

Katky soused rozpustilý přiběhžil se po špičkach,
tabatěrku pomalounku starci z vesty tah' a táh',
těžce ztajený smích zvonil v hudbu ve všech toninach . .

Otevřel a šňupec vzal si — nabízel všem — v okamih
tabatěrku vedle šátku na pult položil — v tom kých',
rázem probudil se mistr a sám nesvéd zmocí smích.

Z šesti slečinek a hochů, jak tu stáli denně kol,
jak tu hráli a se smáli jeden v dur a druhý v moll,
co se stalo během roků? Mistra přemoh' alkohol.

Z nudy, z bídy živobytí pít si navyk' zlehýnka.
Z Lóry, z Fanči z obou stala způsobná se maminka,
se strážmistrem prchla Katka — Mici, (hořká vzpomínka,

Pamatuji poplach v městě, jak se každý po-děsil,
na půdě když pan lékárník v boží hod se oběsil . . . .)
Mici s matkou o kus chleba pak se bily ze všech sil.

Odtáhly pak někam z města, na hochy jsem zapomněl,
čas je zhltil, jistě každý ve svém stavu sšedivěl,
dnes již bude všecko mrtvo, já jen zbyl tu, osiřel!

Na starého učitele vzpomínka jen někdy mdlá
sny se mihne . . . K houslím pada těžká hlava prošedlá,
letí smyčec . . . šosy za ním . . . silhoueta vybledla!

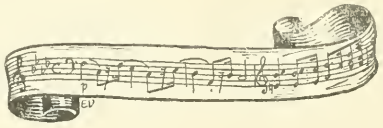

FELIX TEVER:

Mezi břehy.

(Pokracovani.)

Věta byla vyslovena z pola otázkou, z pola uznáním.

»Zajisté a krásně zpívá.«

»Krásně,« doznala, ale každé jeho slovo ji bodalo. —

»Bavil jsem se s ní velmi dobře.«

»Nepochybuji.«

Jaký přímo žhavý zájem se v ní vzmáhal!

Najednou si vzpomněla na onen tichý břeh.

»Několik kroků do vody, pak skok . . .«

Nechápala jaksi, že to mohla mysleti před chvílí.

»Vy jste se zamlčela?«

»Vy též.«

»Proč se tážete?« myslela si, ale nevyslovila trpké slovo proti Barochové, deroucí se jí na rty. —

A v té krátké chvilce mlčení pozoroval jeden druhého.

Ona pozorovala nenápadnou strhanost jeho rysů, hlubší stíny pod jeho očima, jistou zanedbanost jeho zevnějšku.

On postřehl pod rumění jejích líček zostřené trpké vrásky u jejích rtů.

A každý z nich cítil, že druhý tuto změnu pozoruje a každý hleděl ukrýti natrpklý svůj soucit s druhým.

A mluvili zase jakoby nic na tom světě za to nestálo, aby bylo vážně bráno.

»Zažila zase jedno trpké zklamání. Ubohé děvče, co z ní bude? Odrostla svým kruhům, v každé jiné společnosti zachytila by se lépe nežli v české,« pomyslil si Trylb, ale řekl se smíchem: »Takových roain Plattfusových je v Praze mnoho, nemalý počet našeho občanstva je více méně variant na thema Plattfus.«

»Ano máte pravdu,« řekla, ale neměla vůle pustiti se do rozboru této látky.

»A nechme je.«

Hodila odmítavé hlavou.

»Jak se vedlo vám?«

»No,« trhl rameny, usmál se kysele. »V této chvíli vede se mi dobře,« dodal nápadně nanesenou galantností. Ale pak se mlčky zahleděl na vodu, sunoucí se v lehkých vlnách neslyšně dále.. Pod oblouky Karlova mostu nabývala voda šedivých odstínů, hladká plocha řeky se tam leskla jak roztálá rtuť a malé loďky regatty projížděly jako střely pod oblouky.

»Teď, když vás vidím, se mně vede dobře.«

»Ale dříve? — Bratr mi psal, že jste měl nějaké nepříjemnosti.«

»Ano, dopřál jsem si přepych vlastního přesvědčení čelícího proti intencím mého představeného. Obžaloval mne, byl nade mnou konán soud. Dopřál jsem si dalšího přepychu, potýkati se za své přesvědčení. — Nešlo o více nežli o správně přeložený slovosled latinských listin, přehozená dvě slůvka měnila celý jejich smysl — a smysl byl důležitý! — Ale což to vás nezajímá.» — Řeč jeho byla pojednou trhaná a nechtěl se mu dařiti lehounce posměšný společenský tón. »A nyní je mi lehko,« dodal, »mám ještě dva měsíce prázdnin.«

»Jste bez místa?«

Kývl mlčky hlavou, pak se lehce zasmál.

»Proč se nyní smějete?«

»Není vhodno o tom mluvit zde, podívejte se, po druhé straně nábřeží je promenáda dobré společnosti.«

Ale za chvíli dodal:

»Pamatujete se na onen večer, když jste mi hrála Chopina? Považte, jak by mně bylo nyní, kdybyste byla —«

»Rozumím,« přerušila jeho slova. »Jste mi za to vděčen, že jsem tenkráte byla tak rozumná.«

»Hm, vděčen, vděčen, to není právě slovo.« Zahleděl se na ni a ona cítila, že jí vstupuje temnější vlna krve do tváře.

Na chvíli se odmlčeli oba. Na ostrově hrála hudba teskný valčík z Oněgina, tak slzavě teskný. Nebylo jim snadné zabočiti opět do lehkovážně posměšného způsobu hovoru.

»Hm, vidíte, nejsme oba tak enthusiasticky okřídleni, abychom vyvedli nějakou pošetilost pro štěstí několika okamžiků. A tak prakticky počestní jako ¡tací Plattfusovi také zase nejsme.« —

»Ne, ani jedno ani druhé, to je právě naše nehoda, proto plujeme stále mezi břehy.«

»Podívejte se, jak lehko protínají tam ty loďky vlny řeky, nemají téměř žádného nákladu. — Ano lodě nemající těžkého nákladu projedou lehce proudem. Pozorujete, do jaké poučné obraznosti zabočuji?«

»Jak bych nepozorovala. Ale což ony lodě, jejichž náklad je příliš těžký?«

»Ty buď se potopí, aneb aspoň těžce z místa se dostanou.«

»Ach ano, máte pravdu. — Ale co si mají pro Bůh počít s tím hloupě těžkým nákladem?«

»Shoditi jej beze vší sentimentálnosti přes palubu.«

»A přistát ke břehu, ať je jakýkoli.«

»Přistát ku břehu,« řekl zamyšlen.

»Pravíte to mně?«

»Ne, sobě. — Považte, je mi šestatřicet let a nepřivedl jsem to dále. — Studoval jsem všechno, vím mnohé — a teď — teď nosím svou starožitnickou sbírku kus po kuse k antikvaři.«

»A co bude nyní s vámi?«

»Pojedu do Němec, dostal jsem malé místo v cizozemském archivu. Za dva měsíce odjedu, pak budu s láskou a touhou vzpomínati milé vlasti,« řekl z pola ironicky, z pola opravdově. »Činíme tak všichni, jsme-li mimo ni.«

»Je vás škoda,« zašeptala tiše.

»Děkuji za uznání, ale mýlíte se. — Takových nepraktických lidí, jako jsem já, je tu u nás dost — takových a pak zase zcela jiných — Plattfusovština, blahobytnictví a nepraktická inteligence, vzdychající, žalující inteligence, ale nemající právě síly k ničemu, k žádnému řádnému zachycení se života — A — ta střední spojka ta chybí. — Věřte mi, mne není škoda. —«

Rozešli se. Ač hovor s Trylbem nebyl povzbuzující, cítila se přec osvěžena tím, že jej viděla.

V hodinách, kdy Pavlíček odtloukal stupnice, vzpomínala každého slova onoho hovoru. Sám osud odloučil jednoho od druhého. Nebyla to její vina. Neměla vůbec viny, osud s ní hrál nemilosrdně. Vůle její byla slaba vůči moci osudu.

A pojednou jí přišla myšlenka. Nepracovati již proti němu, nechat se jím hnáti jako proudem rozkvašených vln.

A bylo jí lenivě teskno — bezmocně oddávala se své únavě.

* * *

Pavlíčkovy prsty ploužily se líně po klávesách, pak zůstaly nehybně ležeti.

Iza probudila se nastálým tichem ze snění.

»Nyní D dur, Pavle.«

Hoch nehnul ani brvou, ale tvář jeho vyjadřovala tupý vzdor, oči zůstávaly zabodnuty v prázdno.

»Nuže.«

Hoch se nehýbal.

»Nebuďte tak zarytý, Pavle, až vyrostete, budete litovati, že jste se nechtěl v mládí učiti.«

Učitelčin hlas zněl teď laskavě. »Budete litovati, že —«

»Ba nebudu,« vjel jí hoch do řeči. »Až budu velký, budu si namlouvati ženské a celý

den budu jezdit na velocipedu. Piano brnkat nebudu! Slečno,« dodal po chvíli prosebně a lichotně. »Pusťte mne, šel bych rád s kočím plavit koně.«

V té chvíli zavolala paní Plattfusová na Izu, že se chystají jíti na Žofín. Učitelka propustila žáka a vybídnuta matkou šla shledávati dcery po domě a zahradě.

Emi, bratrovu nevěstu nalezla svazující stohy výbavného prádla v pokoji druhého patra domu, obě mladší v zahradě při lektuře Maupassantova Miláčka.

»Neprozraďte nás, maminka o tom neví, to by byl poplach, kdyby věděla,« zašeptala Tinka, mladší z dcerušek, naslinila si prst a vyhledala hbitě nejneslušnější mezi všemi neslušnými strankami.

»Jéé, slečno, z toho se člověk doví,« dodala Minka, starší, zakrývajíc rozžhavenou tvářku oběma dlaněma. »My vám to také půjčíme, ale což vy — vy už takové věci znáte, vy jste už starší.«

Že je starší, slýchávala Iza každodenně, že matce nedovolenou četbu vyzradit nesmí, také věděla.

Všechno nedovolené, čeho děti paní Plattfusové se dopoustěly, bývalo svezeno na původce a vinníka stojícího mimo rodinu.

»Kdo vám tu knihu půjčil, děvčata?«

»To jí půjčil pan Mrskoš« (Pan Mrskoš byl Pavlův učitel), ukázala Tinka na Minku. »Slečno, ona mu za to dala hubičku.«

»To není pravda, nelhala, ona jedna udávačko. Počkala, já také na ni povím.«

»Nemá co, jen řekla, řekla.«

»Že nemám? — Ona je dávno prohnaná, ona se jen staví tak nevinnou, jakoby o ničem nevěděla.«

Dvě dívčí hlavy před chvílí svorně skloněné nad zajímavou stránkou románu, počínaly se rozpalovati zlobou.

Mimo obrazkový týdeník a dvojí módní žurnál nebylo mnoho knih v domácnosti císařského rady. Paní císařská radova byla zarytá nepřítelkyně všeho čtení. V krátké době svého pobytu slýchala ji Iza bezpočtukráte opakovati, že čtením dostavají se všeljaké brouky a fantasie děvčatům do mozku.

Na této pustině vší četby vyrůstal Maupassantův »Miláček« jako otravný rudý květ. Podobna myšlenka létla Ize hlavou, ale usmála se a zavřela knihu, kterou Minka ihned uschovala do velké kapsy svých domácích šatů.

Žádna z dcer císařského rady nebyla složena z látky, ze které by nebezpečna četba mohla vytvořiti nějakou madame Bovary. U nich u všech bylo obvyklo vdáti se a roztáti celou bytostí v dovolené lásce k muži, v starostech o děti, v mrzutostech se služkami.

Po poradě s rodiči zvolily slečny Plattfusovy toho ze svých dvořitelů, jehož tvář se jim líbila a jehož společenské postavení jim vyhovovalo. Ponévadž neměly zvláště vyvinutých individualit, nepřipadla jim zbytečná starost, jak se shodnou s povahou i vkusem vyvoleného. Všem dosud provdaným byly neznámy lásky nedovolené, zbytečné zacházky do země fantasie nebo vášně.

»Něco takového u mých dcer nikdy se nevyskytne,« říkávala matka Plattfusová, a skutečně život byl jim tak pravidelně nalinkován, jako kdysi jejich školní sešity. Nevžívaly do něho ničeho mezi řádky a nenadělaly též zbytečných kaněk.

Při svačině, ku které se Pavel nedostavil maje spodky pomáčeny plavením koní, škaredila se na sebe obě děvčata. Teprve když se Iza objevila v nové, v Drážďanech koupené toilettě, ustoupila mrzutost obou patrné závisti, ve které se i s matkou spojily k pichlavým poznámkám vůči učitelce, jež si dovolila vypadati vznešeněji nežli oni.

* * *

Žofín byl v lesku. Břitké fanfáry dechových nástrojů vojenské hudby tlumeny klenbou kvetoucích kaštanů zvučely ostrovem. Pátá hodina odpolední minula, výkvět pražské společnosti hrnul se k mostu vedoucímu na ostrov, ale většina obecenstva byla již shromážděna.

Po žlutých pískových cestách kolem jednotně zeleného, krátce střiženého trávníku, na dráze do kulata vyměřené procházel se mladý svět obojího pohlaví, vracející se neúmorně po pěti minutách k místu, z kterého vyšel, v bezduché pravidelnosti koníků na kolotoči. Do šumotu kroků, bzukotu slov a sem tam vyražené kadenci ženského smíchu zalkávala hudba, jakoby se chtěla protlačiti hemživým davem. Téměř nikdo jí pozorně nenaslouchal.

Mladí páni prohlíželi ženský výkvět posledních ročníku s drzou nepokrytostí práva výběru. Chvíli jakoby se nudili, nebo jakoby pokládali za nevhodné okázati živější zájem. Posa blazeovanosti platila za vznešenou, zvláště u nejmladších, kteří hořeli po dobytí ostruh ve světě hladkých parket a prázdných řečí.

Ale za nedlouho rozhodli se i ti nejmladší přivtěliti se té neb oné skupině damské. Míti kolem světlých barev svých toilet černou nebo alespoň temnější garniturú mužského sukna, platilo mezi ženským světem za čestné i význačné. Proto bylo zcela znatelno zdloužení tváří děvčat, jež kračela samotna. Nejmladší, nejoblétanější, k vůli nimž si muži vespolek

šlapali po lakýrkách, smály se oním vydrážděným, do výšky zavřísknuvším smíchem, jímž se smějí mladé ženy v dobách slavné zálibnosti.

Blíže břehu, v šedém chladu skloněných větví, byla usazena dlouhá řada gardedam, polykajících poslušně hustý prach rozvířený rejem mladosti. Byly to tytéž radostné matky vzrostlých dcer, jež v masopustní době polykaly prach taneční síně žofínské. V letních měsících, kdy se místo jejich působení přeneslo na zdravý vzduch, bylo jejich povinností seděti co možná nehybně a nezabírati místa po cestách, po kterých se mládí procházelo.

Paní Plattfusová usedla mezi gardedamy a stlačila Izu vedle sebe na sedátko, pak se zahleděla v upiaté pozornosti za dvěma mladšími dcerami a vodorovná rýha na jejím čele shladila se teprve, když se oběma dostalo mužského průvodu. Nyní se teprve obrátila ke své sousedce a započala s ní hovor vyhledávajíc při tom zrakem na zatáčkách cest se objevující členy své rodiny.

Hanuš Klimeš kráčel kolem se svou nevěstou, obstojně hezkou blondýnkou bezvýznamné tváře, jež na něj pohlížela sice bez obdivu, ale také bez odporu, jako na něco, co přijíti muselo, nad čím netřeba se rozčilovat. Ize se zdálo, že má bratr výraz klidné zakotvenosti ve tváři. Věděla, že ti dva k sobě nechovali prudké vášně, ale zájmy obou počínaly se již nyní slévati a věta: »To bude naše«, oddělovala je od sourozenců obou stran.

Dvě mladší slečny Plattfusovy usmívaly se samolibě, kdykoli obcházely kolem v průvodu svých rytířů a paní Plattfusova představila Izu sousedce jako budoucí švakrovou své dcery a klavírní mistryni ostatních dětí. (Pokrač.)

R. J. KRONBAUER

Snoubenci „Umělecké lóže.“

Román.

(Pokračování.)

ejsou,« řekla s důrazem Emma . . »Vy úplně přezíráte jednu důležitou věc — řekla jsem vám, že ubohá ta žena byla znamenitou herečkou. Byla skutečnou umělkyní a byla by jistě za jiných poměrů udělala výbornou kariéru u divadla. Pro své povolání žila, byla mu oddána celou svou duší. Za ta tři leta strastiplného života ztratila mnoho ze svého půvabu — starosti, neklidný, štvavý život ji zlomil a ona předčasně sestárla. Žije v ústraní, ale není šťastna, ač je z ní dobrá, poctiva žena a starostlivá hospodyňka. Stýská se jí po divadle a je jí hořko a trpko při pomyšlení, že stržena byla z dráhy, na které kynuly jí velké a slavné úspěchy. Život její je nyní klidný a tichý, má hodného muže, má hezké a zdravé děti, miluje je, miluje dodnes svého muže — ale stesk v její duši nikdy neutuchne a resignovaný pláč jako melancholický pad vzdálených vod bude naříkat v jejím nitru snad po celý život její.«

Emma se zastavila a pátravě se kolem sebe rozhlížela.

»Vždyť my nejsme ve vesnici,« zvolala — »a teď ani nevím, kam jsme se dostali. Zdá se mně, že jsme zabloudili. Když jsme šli kolem obydlí Černého, neupozornila jsem na to, poněvadž jsem si myslela, že nám malá procházka v chumelenici dobře poslouží. Tak tedy přece jenom měli naši pravdu, že bychom zabloudili.«

Stáli těsně vedle sebe. Bylo viděti takřka jenom na krok.

»Snad nám ukáže cestu nějaký zvuk,« soudil Troskovický a pozorně poslouchal.

Všude bylo ticho a klidno.

Sníh padal tiše a měkce, všechno bylo vysoko zaváto hebkým, jako načechraným sněhem.

»Už je tomu tak . . zabloudili jsme,« zvolala

radostně Emma — »abychom tu tak museli do večera blouditi do kolečka.«

»Šli jsme pořad rovně, že ano . . vraťme se a musíme se dostati do vesnice.«

»Zkusme to tedy,« souhlasila Emma — myslím ale, že jsme hezký kousek za vesnicí.«

Šli dobrou půl hodiny, ale k vesnici nedorazili. Pořad ještě je malé dobrodružství bavilo. Hovořili a ani ve snu jim nenapadlo, že by zbloudění mohlo míti pro ně nějaké osudnější následky.

Troskovický zavedl zase hovor na osudy herečky a oba zase jako na smrt zapomněli na to, že jdou sněhovou pouští, která jakoby ani konce nikde neměla. Troskovický podíval se na hodinky.

»Pro boha . . ulekl se . . víte-li pak, jak je pozdě?«

»Nemám ani tušení — v jednu hodinu jsme přišli do statku, asi dvě hodiny jsme tam pobyli . . . myslím, že by mohly býti čtyři hodiny.«

»Za nějakou minutu bude půl šesté — vyšli jsme ze statku před čtvrtou hodinou, jsme tedy venku skoro dvě hodiny.«

»To není možné,« žasla Emma . . »mně to připadá, jako bychom byli vyšli před malou chvilkou.«

»Dobrou půl hodinu jdeme zpátky,« starostlivě hovořil Troskovický — »kdybychom byli volili správný směr, museli bychom býti u vesnice. Slečno, my jsme do opravdy zabloudili a já nevím, co si vlastně nyní počnem. Hledejme nějaký strom, nebo zeď, zkrátka něco, co by vám přispělo k tomu, abyste se aspoň trochu orientovala.«

Oba se ulekli znepokojení, jež prochvívalo jejich bytostmi. Poznal to jeden na druhém a náhlá, jako vichr prudká úzkost naplnila jejich nitro. Vzali se jako děti za ruce a bezděky vykročili do houstnoucí a ztemnělé vánice. Troskovický pozoroval, že se ruka Emmina chvěje. Rozhlížel se zmateně kolem sebe, pátral po nějakém předmětu, ale nikde nebylo po něčem temnějším ani stopy. Jen Emmu viděl, jež vypadala už také jako posněžená socha.«

»Půjdeme stále ku předu,« řekl Troskovický klidným hlasem, namáhaje se ze všech sil, aby neprozradil svou velikou tíseň . . »někam přece přijíti musíme. Tady je přece lidnatý kraj a všude nám jistě ochotně poradí a přispějí, abychom ze zasněženého bludiště vyvázli.«

Emma mimoděk přitulovala se blíž a blíže ku svému průvodci. Vzal ji pod paží a cítil, jak se k němu přivinula.

»Uvidíte, že za nějakou chvilku dorazíme k lidskému obydlí,« utěšoval ji Troskovický, jemuž zalichotila její zrovna dětinská důvěra. V první chvíli ho ohromilo pomyšlení, že Emmu tak neobezřele svedl k procházce cizím a neznámým krajem, v němž se nevyznal. Měl býti opatrnější a prozíravější a měl ji upozorniti, že není radno vzdalovati se z vesnice. Teď musí ukázati, že je mužem bez bázně a že ani v tak vážném okamžiku nezmalomyslní. Cítil její srdce a pozoroval jeho zrychlený a rozechvěný tlukot.

»Na tuto chvíli budu vzpomínati jako na nejkrásnější okamžik svého života,« řekl pohnutým a rozechvěným hlasem. Síla se v něm probudila a Troskovický by byl nejraději vzal Emmu jako děcko do své náruče a nesl ji nekonečně daleko.

»Emmo,« — pronesl poprvé a ani si toho nejsa vědom, důvěrně její jméno . . »víte, že se nebojíte . .?«

»Nebojím . . přepadla mne jenom náhlá úzkost, snad proto, že nás naši varovali a že nepřipustili, abychom se vydali na cestu. Slyším váš hlas, vidím, že se nebojíte vy a proto jsem už docela klidna. Ale je kolem nás takové strašlivé ticho a mně se chvílemi zdá, jako bychom zapadali hloub a hloub do sněhu a myslím si, že snad nebudeme moci ani o krok postoupiti . .«

Troskovický si teprve nyní povšiml, že se brodí po kolena ve sněhu.

»Dostali jsme se patrně do nějaké níziny . . . . zkusme to a jděme chvíli docela jiným směrem. Vidíte, tady je strom — a jak je vzrostlý. Je to nějaký štěp . . . my nemůžeme býti daleko od vesnice. Podívejte se, jak je nádherný ve své úbělové kráse. Vidíte, dobře jsem hádal — tady je svah. Musíme nahoru — tam budou sněhové závěje menší. Rozpomínejte se, zda byste se neupamatovala, kde asi strom stojí . .«

Emma jen smutně zavrtěla hlavou.

Troskovický už ji musel do kopce podepírati. Úzkost, kterou před chvílí zažehnal, znovu zatížila jeho nitro. Nevěděl, co by nyní řekl. A cítil, že musí něco promluvit, aby Emmu povzbudil.

»A teď jsem dostal ohromnou chuť na zakouření, zvolal, jakoby bůh ví na co připadl a skutečně se mu podařilo zapáliti si doutník.

»Hned je to veselejší,« nutil se do hlaholivého tonu, »když člověk vidí zaplápolat sebe menší plamínek. Teď jsme nahoře . . pozorujete, že je tu méně sněhu? Jen když jsme aspoň ten strom našli — tady jich bude jistě víc . .«

Ale nikde nic . . . jenom sníh, sníh a sníh a kolem nich pořád menší a menší světlá prostora. »Což pak abych volal o pomoc,« napadlo mu, ale myšlenka ta se mu zdála

býti nebezpečnou. Darmo by v Emmě vzbudil ještě větší obavu. Poznala by z toho, že má strach už i on.

»Však on Černý ten ananas dostane — trochu pozdě, ale dostane jej ještě dnes,« řekl Troskovický a byl tomu tolik povděčen, že mu zase něco napadlo. Posvítil si doutníkem na hodinky a zhrozil se toho, že už zase uplynula celá půlhodina.

Zastavili se, aniž by si to byli řekli. Troskovický s rostoucím neklidem otáčel se na všechny strany. Už ani nepřemýšlel o tom, co by mluvil. Emma třásla se mu jako ptáče holátko těsně u těla. Ovinul ruku kolem jejího těla, prudce ji k sobě přitiskl a sklonil se k jejímu obličeji, jakoby ji chtěl svým dechem zahřáti. Vzpomněl si na slova Emmina, když v teplounkém zátiší roztouženě zvolala:

»Co bychom si počali, kdyby nás to přepadlo v širých polích?«

»Emmo — pamatujete se na to, jak jste odpoledne rozjařeným hlasem řekla: »Vzali bychom se za ruce a kráčeli bychom bez bázně ku předu. Všechno by bylo bílé, kolem nás by bylo velebné ticho a naše duše by nám rozhrnovaly sněhovými závějemi bezpečnou pěšinku.«

Hlava její klesla jako v dřímotě na jeho prsa.

»Emmo — to vám to v tom okamžiku krásně slušelo. Je mně tak volně, je mně tak, jak mně v životě ještě nikdy nebylo. Jsme tu sami, jen pod ochranou boží. Snad se tohle všechno muselo přihodit, abychom se dorozuměli, abychom se k sobě přitulili a připoutali. Ať se stane cokoli — Emmo — snad nám hrozí opravdu veliké nebezpečí . . . nevím, co se stane a nemohu vám toho již zatajovat, že jsme ohroženi, že nás sněhová spousta snad zavalí. Řekněte jen, že se na mne nehněváte, že není ve vaší duši proti mně hořkosti. Kdyby nebylo mne, nikdy by se bylo toto nepřihodilo . . .«

Přimkla se těsně k němu a oddaným hlasem řekla:

»Proč bych se na vás hněvala — je mně docela příjemno . . . už mně ani zima není . . je mně tak, jakobych měla usnouti a krásný sen jakoby čekal kdesi v koutku moji duše, by mohl rozvinouti v ní svoje báječné kouzlo.«

Sklonil se k jejím rtům a oba zapomněli na hrůzy, jež byly němým a strašným svědkem jejich spojení. Nemysleli na život, nemysleli na smrt. To, co je vehnalo v objetí, nekalilo jejich blaho. Sníh je zasypával a ze skupiny tvořil jedno tělo. Nemysleli na to, co bude následovat po závratném splynutí. Zasvětili se sobě ve chvíli úzkosti, jako by chtěli urvat ještě jeden ohnivý květ se stromu svého rozpučelého a nevybouřeného mládí. Oběma jakoby bylo líto klesnouti pod spoustami sněhu a nerozloučiti se s blahem a rozkoší, jíž nebylo souzeno vybouřiti se v celé své jaré mohutnosti. Bylo jim tak, jakoby ještě pořád seděli u praskajícího ohně a jakoby nic jiného je nemohlo stihnouti, než příliš náhlý skon jejich opojení.

V tom bylo slyšeti silné zaštěknutí. Oba se probudili z omámení. Nesmírná radost zachvěla jejich těly.

»Ah . . . my zůstaneme na živu,« zajásala Emma a v prudkém záchvatu obrozeného života přitiskla se k Viktorovi, jakoby mu chtěla dáti na jevo, že se teprve nyní budou radovati a těšiti ze své lásky.

Pes zuřivě se rozštěkal.

»Ty zlatý, ty roztomilý tvore,« zajíkavým hlasem zvolal Troskovický — »Emmo . . . stavení — lidé — zvíře je na blízku. Poběžme honem, abychom neztratili stopy. Zase jsme šli nepravou cestou . . . musíme jíti docela opačným směrem. Chvála bohu — ale má to zvíře hlas . . . to je hrdlo jako lví . . .«

Emma se zatřásla, jakoby se z hlubokého spánku probudila.

»Kde jsme?« promluvila chabým, umdleným hlasem.

»Na blízku lidí . . . slyšíte, jak to zvíře krásně řve, jak zběsile řádí . . . teď už nezabloudíme . . podepřete se o mne . . tak . . sláva . . to věřím, teď se nám to jde docela jinak.«

Troskovický radostným rozrušením ani souvisle mluviti nemohl. Trvalo přece jenom deset minut, než došli ke stavení. Byla to samota, malou půl hodinky cesty od dědiny vzdálená. Veliký černý pes znovu se rozzuřil, když přistoupili ke stavení.

Chumelenice značně polevila.

»Budeš mlčet,« rozkřikl se na psa hospodář . . . »nebo tě přetáhnu bičem, že ihned zalezeš.«

»Chuďas, teď ještě za nás dostane,« litovala ho Emma, kterou vědomí, že vyvázli na dobro z nebezpečí, úplně vzpamatovalo a posílilo.

Hospodář zrovna se chystal k odjezdu se sáněmi, do nichž byl zapřažen mladý, bujný koník.

»Kam jedete, občane?« ptal se ho Troskovický.

»Do V. . . — mám tam ženu a poněvadž je trochu churavá, musím pro ni, aby mně někde v té psotě nezůstala.«

»Svezte nás, příteli — dám vám na pivo.«

»S největší radostí . . . vylezte si na vůz . . musím si pospíšiti, abych nepřijel pozdě. Mám strach, aby se mně žena nevydala na cestu dřív, než tam dojedu . .« Emma ohlédla se po psu a měkkým hlasem řekla: »Ty hodné zvíře . . na tebe budeme často a často vzpomínati.«

Posadili se na otep slámy do košatiny, vzali se za ruce, přitulili se k sobě a oběma bylo, jako by si teď už patřili a oběma napadlo, že snad už nedožijí se tak krásného okamžiku.

»Poslechněte, pane hospodáři,« zvolal Troskovický, jenž nemohl odolati, aby si s někým nepromluvil o nehodě, jež je stihla, »vy ani nevíte, že váš pes nám zachránil život. Bloudili jsme několik hodin v chumelenici a už jsme oba umdlévali. Vykonali jsme dnes větší cestu pěšky, byli jsme unaveni, vyšli jsme z vesnice, zapovídali jsme se, a když jsme se chtěli vrátit, nevěděli jsme kudy kam. Patrně jsme se točili v jednom kruhu — chtěli jsme přijíti na stavení, ale nebylo naprosto možno přidržeti se určitého směru.«

Hospodář se na polovic otočil, bodře se usmál a prohodil:

»Mně se všechno zdá, že byste byli zabloudili, i kdyby té chumelenice nebylo.«

Troskovický stiskl něžně Emminu ruku.

»Ve chvíli, kdy už i já myslel, že jsme ztraceni, ozval se váš pes.«

»No, však ten vyváděl. Zabloudil ke stavení starý Růžek — chodí po žebrotě a šťastně se doplahočil k našemu stavení. Chuďas už jen jazyk vyplazoval, jak byl zemdlen. Tigr ho ucítil a spustil na celé kolo. Staroch už ani kroku nemohl udělati a zůstal v závěji před stavením. Když jsem psa nemohl utišiti, otevřel jsem vrátka a zvíře vyběhlo několik kroků před vrata a řvalo ještě víc. Šel jsem za ním a našel starce, jenž už jenom chroptal. Pomohl jsem mu do světnice, dal mu kalíšek ořechovky a Růžek se brzičko vzpamatoval. Panečku, ten mnoho nepotřeboval a byl by to zaplatil životem. Je mu, tuším, už skorem sedmdesát let, ma sice živobytí tuhé jako kočka, ale v té ledové peřině by byl brzo dodychal. Což vy.. taková mladá, bujná hříbata.. ta už něco vydrží. Stakra.. jen aby panímámě nenapadlo a ona se mně do toho nevydala. No.. zaplať pán bůh... už to polevuje... za chvilku uvidíme hvězdičky na nebi.«

Dojeli do vesnice asi za dvacet minut. Hospodář hnal to jako o závod.

»Teď by mohl zastavit,« navrhovala Emma.. »podíváme se na okamžik k Černému a pospíšíme domů, aby o nás nebyli v obavách.«

Hospodář zdráhal se přijati odměnu, kterou mu Troskovický nabízel.

»Jen vezměte. a dejte za službu, kterou nám prokazal, Tigrovi pořádnou večeři.«

»Dobrá.. dobrá. však tam mám ještě jednoho věčně hladového strávníka, starého Růžka.. ten vám vlastně pomohl... Vezmu to tedy, ale vám dvěma bych to byl milerád udělal zadarmo... když se tak na vás zakoukám, musím si vzpomenout na svoje vlastní osudy, když jsem byl ještě mladý chasník a o mou maminku jsem se ucházel. Tak vám přeju, aby vám to vždycky tak dobře dopadlo, jako dnes... ať už zabloudíte v životě tak nebo onak..«

»To už je dnes druhý člověk,« řekl roztouženě Viktor, »jenž nám přeje všechno dobré.«

»Což abychom dali našim vědět, že jsme živi a zdrávi,« napadlo Emmě. »kdo ví, zdali nevzkázali k Černým, jsme-li tam ještě.«

Viktor sehnal hocha, kterého poslal k panímámě se vzkazem.

Přišli k Černým skoro o čtyři hodiny později, než jak zamýšleli. Emma jen nakoukla do světnice a prosila o dovolení, mohla-li by promluviti s panem Černým jenom několik slov.

»Už na vás toužebně čeká,« ozvala se z temného kouta starší žena.. »vítám vás pěkně, slečno Emilko. vítám vás.. tak pojďte přece dále. Vaši už sem dvakráte vzkázali a my jsme si nedovedli vysvětliti, kam jste se poděla. Panímáma tu byla sama a byla strašně polekaná.

Troskovický vstoupil za Emmou

»Chtěli jsme vašeho pacienta navštíviti hned odpoledne,« vysvětlovala Emma, obrátivši se k Viktorovi, kterého tím zároveň uváděla.. »vyšli jsme si na procházku a v chumelenici jsme zabloudili.«

»Však to panímáma ihned uhodla,« živě doložila hercova ošetřovatelka.. »tak jděte, prosím dále, už se na vás nesmírně těší a ani dočkat se vás nemůže. Co se jenom nahádal a napřemýšlel, co je to za pána, jenž přišel s vámi.«

Emma odhodila kabátek, aby nenanesla nemocnému příliš mnoho ledového vzduchu do světnice. Vstoupila po špičkách, nesouc v ruce dárek, jímž chtěla nemocného mile překvapiti. Celý obličej její byl jakoby karmínovou barvou zalit.

Herec ležel na loži hned naproti dveřím. Emma se ho tak ulekla, že div nevykřikla. Připadala jí ta hlava jako zsinalá, už mrtva maska. Ošetřovatelka jeho přiskočila, nazvedla hlavu hercovu a podsunula pod ní polštář.

(Pokračování.)

Dr. F. X. HARLAS:

Klášter blahosl. Anežky.

Uprostřed ruchu velikého města, v pletivu tmavých, křivolakých uliček, kde neúhledné domy se špinavými dvorky svá odraná průčelí k sobě tulí, v koutu Prahy nyní odlehlém, zastrčeném a zapomenutém, zachovaly se nam zbytky bývalé krásy a nádhery, trosky památek uměleckých; které kdysi patřily k nejslavnějším dílům domácího stavitelství. A v budovách těch rozkvétalo české umění, zde proudil život na výšinách soudobé kultury, ano zde bylo důležité středisko dějin národa českého, zde sídlili a žili členové našich panovnických rodů, a zde byli pochováni.

Jsme na »Františku«, nedaleko břehu Vltavy, která tento svůj břeh tak často zaplavuje. Je tu pusto, ač někdy dosti hlučno, ale pustota těchto míst je rázu velkoměstského, to jest: ta nejsmutnější, nejtrapnější zanedbanost, ta smíšenina bídy se špínou, tak často ve velkých městech nedaleko okázalé nádhery a moderního blahobytu se vyskytující, činí tato místa tak pustými, i když letní slunce šedavé zdi ozařuje, a neskonale ponurými, když naše kalné zimní nebe se nad nimi rozprostírá a bílý poprašek sněhu všecky římsy, výstupky a střechy pokrývá, a tím je nápadně od holých ploch zdiva odlišuje.

Je tu smutno. Mnoho se zlepšilo v posledních dvaceti letech, není zde více tolik veteše, nečistoty a tolik mravní i hmotné bídy. Tu před námi stojí kostel, nevelký, starobylý, a hle, poznáváme, že byl opravován, že naše doba věnovala péči starému pomníku českého umění. Ulicí blahosl. Anežky přicházíme od chrámu sv. Haštala severním směrem ku překlenutému vjezdu do bývalého kláštera, jemuž dáno jméno po jeho zakladatelce, nejmladší dceři Přemysla I. Byly tu kláštery dva, svatého Františka a sv. Kláry. V tomto byla Anežka první abatyší (1234). Mužský konvent s kostelem sv. Barbory zřízen dle řádu sv. Františka (tak řečených menších bratří) r. 1251.

Několik suchopárných historických údajů — jaká však to doba české slávy jimi označena! Chtěl bych vykouzliti obraz tohoto místa, znovu vzbuditi časy, když zde na nízkém pobřeží Vltavy čněly věže a kostely do výšky, zelenaly se zahrady klášterní, zněly zvony a zpěvy jeptišek i mnichů a hlaholily modlitby zbožného lidu, jehož davy se tu pestřily. Chtěl bych oživiti barvy a zceliti tvary tohoto za-

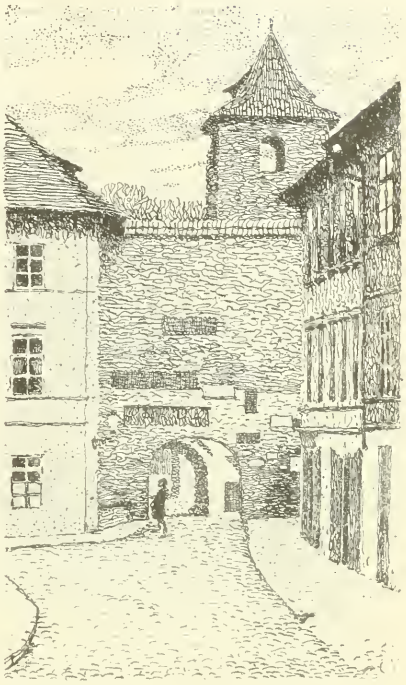

Jar. Benda: Jižní vchod do kláštera bl. Anežky.

Jar. Benda: Z kláštera bl. Anežky.

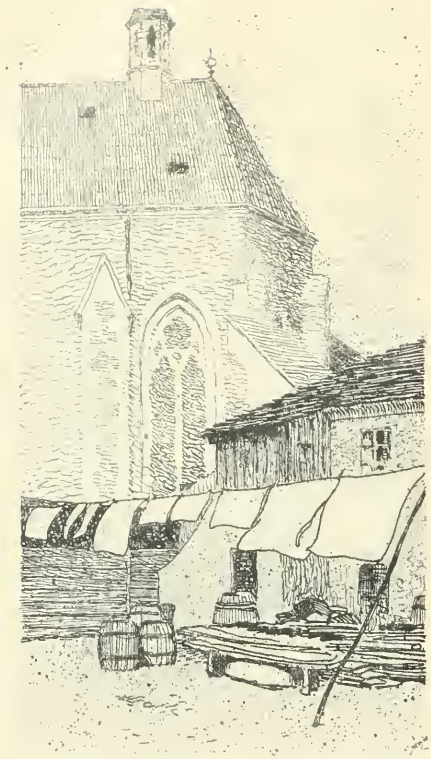

Jar. Benda: Kostel sv. Barbory v klášteře bl. Anežky.

niklého světa, aby dávno zašlá doba s veškerou nádherou svou, s tím zajímavým, nám již zcela cizím, a přece tak milým ovzduším, aspoň jako vidina před zrak se vyhoupla. Z trosek a zbytků, z pamětí a listin bych ji chtěl vybudovati, tu dávnou minulost. Ano, zříceniny, písemné zprávy, staré kroniky — to jest vše, co nám zbylo. Ale i z kusých zpráv, i ze zlomků kamene, i ze skrovných nálezů lze sestaviti obraz, jako z lesklých kaménků mosaiky, a doplniti fragmenty, aby daly aspoň nástin bývalé skutečnosti.

Nejde o vylíčení náboženské, dějepisné a starožitnické důležitosti kláštera blah. Anežky. Známe jeho vznik, víme z jeho osudů tolik, že dovedeme napsati dosti obsažnou kroniku jeho rozkvětu, spustošení, zanikání i nového zvelebování. Zvláště nejposlednější kapitoly dějin jeho měly by nás zajímati. Také tu však zaznamenám jen stručně, co se dělo. R. 1893 vznikla v Praze. Jednota pro obnovu kláštera bl. Anežky v Praze. Vzrůstala, a podařilo se jí nejlépe zachovanou část bývalé skupiny staveb, kostela svaté Barbory, zakoupiti za 53.000 korun. Roku 1901 pak počato s restaurováním kostelíka, a to dle návrhů architekta prof. Čechnera. Především byla zřízena nová střecha, jak to zachránění každé staré stavby vyžaduje. Vystavěna na ní vížka, tak řečený sanktusník. Malé domky, s kostelem sousedící, byly sbourány, a pohled na kostel tím uvolněn. Dříve však staženo staré zdivo železnými »kotvami«, aby snad po uvolnění postrannému tlaku se nepodalo, a vyzděna nová podpěra. Při tom nebylo užito původního stavebního kamene, naší opuky, která je málo trvanlivá, nýbrž hořického pískovce, jehož barva se ke starému zdivu dobře hodí. Kružby v desíti oknech a mnohé vrchní desky na římsách a t. d. byly nově provedeny, při čemž profily a detaily vzaty ze zachovaných zbytků. Okna jsou zasklena, ovšem toliko dočasně, bílým, to jest bezbarvým sklem. A jiné opravy a doplňky mnoho práce a důvtipu vyžadující zastřely stopy zkázy, takže tato část kláštera nyní se jeví ve stavu, jenž přibližně znázorňuje původní vzhled.

Ne však zcela. Neboť dosud nedospěla obnova ani tak daleko, aby dle nalezených zlomků také dekorativní výzdoba dle původního stavu byla provedena.

Odkryty zde zvětralé nástěnné malby figurální, nalezeny hlavice sloupů a pilířů, pečlivě, v pravdě umělecky tesané, jejichž plastické ozdoby, lupeny, byly zlaceny, architektonické články pak polychromovány a vyzlacenými ploškami profilů oživeny. To jsou poukazy na někdejší bohatou barvitost celé stavby vně i zvenčí. Vždyť pocházejí tyto budovy z doby, kdy tak řečený gotický sloh se vyvinoval ze staršího románského, z doby, která milovala barvu vždy a všude. A tu právě nemáme ani jasné představy o nádheře takového chrámu a kláštera, o jeho uměleckém rázu, o effektu, jakým kdysi působil, o účinku, jakým by také našemu vkusu lahodil.

Středověké umění výtvarné, najmě architektura a plastika XII. a XIII. století, vyvíjelo se za nadvlády jakési chromofilie (milovnosti barvy), která trvala až do 18. století, aby pak ustupovala hnutí opačnému, chromophobii, to jest nechuti, ba strachu před barvou. (Dokonč.)

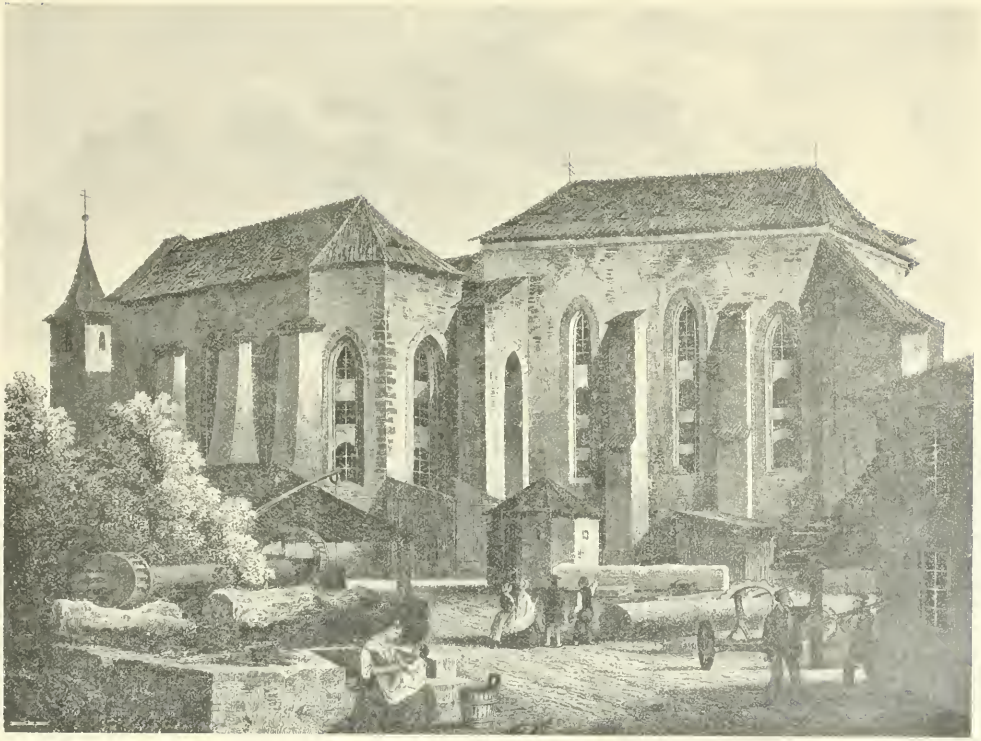

KLÁŠTER BLAHOSL. ANEŽKY
PŘED PADESÁTI LETY.

⊙ **Divadelní List Máje.** Prospekt v insertní části dnešního MÁJE oznamuje, že počneme dne 5. ledna 1905 jako pobočný list týdenníku MÁJE vydávati měsíčník DIVADELNÍ LIST MÁJE.

Důvody, pro které naše spisovatelská organisace zřizuje zvláštní tribunu pro pojednávání o všech záležitostech divadelnictví se týkajících, množily se tou měrou, že správní výbor nemohl jinak než přikročiti k založení listu, který by doplňoval sice týdenník MÁJ, ale při tom byl orgánem úplně samostatným.

O věcech divadelních, pokud mohou českou inteligenci zajímati vůbec, bude MÁJ jako dosud náležitě referovati. Novinky dramatické literatury, divadelní naše otázky, všeobecně poutavé, budou MÁJI jako dosud poskytovati látku k posudkům a pojednáním. Ale vše, co je rázu přísně odborného, to přeneseme do Divadelního Listu Máje.

Stálá divadla česká budou v novém listě sledována ovšem s nejvyšším zájmem. O tom netřeba se šířiti.

Ochotnická naše divadla, která se úplně odlišují od diletantismu divadelního u jiných národů, poněvadž jsou dnes nejpevnější oporou domácí naší produkce a zároveň lidu nejpřístupnějším zřízením pro reprodukční umění divadelní, budou tu důkladně sledována ve své činnosti, a bude náležitě poučnými a informačními články postaráno o vše, z čeho mohou čeští ochotníci pro svůj rozvoj čerpati.

Kočující divadla pak, která nyní po několikaleté krisi, zaviněné zejmena nemírným udělováním nových koncessí, vpravují se již v úkol, který jim přináleží jako divadlům českým, budeme bedlivě pozorovati, a co dobrého pro umění naše vykonají, radostně oznamovati.

Divadelní List Máje budou redigovati Dr. Jaromír Borecký a Ladislav Novák, jejichž obou bohaté divadelní a literární zkušenosti podávají záruku, že nový časopis dostojí svým mnohým úlohám náležitě.

≐ R. Bém. **Návrat z práce.** Přede dvěma roky objevil se v jarní výstavě Rudolfinské obraz, jehož hotovost a komposice téměř monumentality dosahující, obrátila pozornost i širší veřejnosti na jeho tvůrce. Byl to Bémův »Navrat z práce«. Návštěvníkům pražských výstav nebylo jméno Bémovo neznámo. Od svého debutu, jistě kreslené a procítěné hlavy Kristovy, obesílal krajinami i portréty některé výstavy pražské téměř každoročně.

Není nezajímavý jeho vývoj. Bývalý žák Hynajsův, jemuž v prvních pracích bývalo cílem přesné vystihnutí reality v barvě i kresbě, vyspíval znenáhla v umělce spějícího barvou i komposicí k velikým dekorativním účinkům.

Rok před »Návratem« vystavil v Rudolfině asi deset prací, jež následkem špatného umístění v pověstných už přízemních sálech nedošly zaslouženého povšimnutí; v nich poprvé byl znáti vnitřní boj malíře objektivní skutečnosti s umělcem vědomě komponujícím a stylisujícím. Tak jeho »Večer« byl notturnem sladěným na jediný tón, na jediný barevný akkord. Pak Paříž ukázala širší obzory, rozšířila techniku, potvrdila správnost jednou nastoupené cesty.

»Návrat z práce« je dílem umělce vnitřně vyrovnaného, cílů vědomého. Je ve žních, na sklonku teplého, sluncem prolitého dne. Chvíle neurčitých, nevyslovených barev, kdy den úplně ještě nezmizel a noc neujala se vlády. Slunce zapaluje po krajině poslední ohňostroje, rozestírá naposled nadherný svůj háv. Stichlou krajinou béře se párek starých lidí s kozou a kůzletem. Jdou těžkopádným, pozvolným, při tom rytmickým krokem, udřeni lopotou dne, znaveni horkem, jejich kontury nabývají rysů přímo statuárních, slunce oblévá detailů postrádající obrysy jejich, rozsvěcuje kolem jejich hlav měňavou aureolu. Aureolu práce a stáří. A tuto monumentalitu zachytil na svém obraze Rud. Bém. Je do dnes nejlepší jeho práci. Je v ní cosi z prosté mohutnosti dělníků Meunierových, a z přirodnosti hroudě oddaných sedlaků Seganttniho.

Obraz měl býti zakoupen pro Rudolfinum, sešlo z koupě, vadilo prý umělcovo mládí. Dnes je majetkem soukromníka. Vydáváme jej proto v dokonalé reprodukci, přesně zachycující celou jeho světelnou nádheru. Myslíme, že přicházíme tím v ustrety přátelům umění — přinášíme ozdobu českým příbytkům, ozdobu, jakých není u nás mnoho.

V. V. Š.

☐ **Druhé české divadlo.** Pamětní spis, vydaný Družstvem Národ. divadla. Tylovým sdružením a Sborem pro zřízení Národ. divadla, počíná přesvědčovati, že nejlepším rozřešením otázky domu pro vlasteneckou representaci u Prašné brány je stavba divadla.

Spolek architektů a inženýrů vyslovil se proti divadlu. Chce, aby tam byl dům representační, s restaurací, se sály a krámy. Měšťanská beseda prohlásila, že je nyní v projektu změněném místností málo. Před tím dle úsudku finančníků bylo těchto místností mnoho, tak že by nikdo je nemohl — platit.

Pověděli jsme již, že nádhernou restauraci naplní podle starých zkušeností německá společnost, a navrhli jsme, aby se tu zřídilo divadlo. Dokonce jsme

proto se vyslovili, aby divadlo to bylo zřízeno pro činohru Národního divadla. Řekli jsme, že taková budova bude Praze ke cti, že bude denně střediskem české společnosti a že nám nejněmečtější prostory Prahy radikálně počeští.

Ukazuje se, že divadlu u Prašné brány příznivců přibývá. Na radnici rozhodnutí o stavbě »representačního« domu s krámy a restaurací oddálili, a poněvadž »z kruhů odborných« objevily se již hlasy proti stavbě divadla plné číslic a výpočtů, zdá se, že příznivců přibývá více, než se původně myslilo. Kdyby projekt »representačního domu« s restaurací a sály se nechvěl, nevznikaly by takové projevy.

Číslice těchto projevů jsou ovšem broušeny proti divadlu. Počítá se, že by divadlo to vyžadovalo nákladu 4,000.000 K. Národní divadlo bylo dvakráte postaveno pro 1800 osob za 5,600.000 K, ale nové německé divadlo v Praze pro 1800 osob jen za 1,500.000 K, lidové divadlo ve Vídni pro 2000 osob za 960.000 K. Proč by tedy muselo divadlo u Prašné brány státi 4,000.000 K?

Vždyť chceme divadlo bez luxusu, prostě důstojné, ale nikoliv nádherné.

Do rozpočtu kladou pánové z »kruhů odborných« i cenu za místo za 2,198.000 K.

Prohlašujeme, že žádáme ve jménu českosti Prahy, aby místo to dala Praha na divadlo pro lid zdarma. Laciněji se z této choulostivé situace vůbec již nedostane. Kdyby měl s tím býti pro Prahu spojen obchod, tážeme se, kdo by mohl pro takové rozhodnutí zvednouti paže?

Rozpočty, o které se opírá kalkulace, kterou má býti nové divadlo poraženo, jsou naprosto upřílišeny.

Obratný divadelní ředitel nepotřeboval by na gáže pro slušnou činohru, personál pomocný a úřední, na malý orchestr a ostatní režii 335.000 K, jak praví se v oněch »hlasech«, poněvadž by zaměstnával jen ty síly, kterých by opravdu potřeboval.

O řediteli Antoinovi v Paříži, který se pokládá za nejlepšího praktika divadelního, řekli v anketě jakési herci jeho divadla: »Antoine platí nejmenší gáže, ale všichni herci se mu zrovna vnucují. Proč? Poněvadž angažuje jenom tolik osob, kolik nutně potřebuje. Dostáváme méně než všude jinde, ale za to hrajeme každý často a za výborné jeho režie.«

Pro systém draze placených a vše kolem sebe stínem zahrnujících »hvězd« divadlo u Prašné brány by se ovšem stavět nesmělo. Tak bychom do nové budovy nastěhovali jen — odsouzené nepřístojnosti. Ale při všech rozpočtech zapomíná se na to, že bude-li divadlo nové součástkou Národ. divadla, že bude participovati též na subvencích bezmála 200.000 K obnášejících.

Vypočítává-li se pak konečně, co by ubylo Praze na daních a činžovním groši, kdyby místo krámů a restaurace zřízeno bylo divadlo — pak musíme ovšem přímo prohlásit, že by byla Praha prvním městem na světě, která by chtěla na representačních svých objektech vydělávat! Ale třeba se v rozpočtech »representační dům« vyličoval jako skvěle lukrativní podnik, sázíme hlavu, že účty závěrečné, — a ty rozhoduji — byly by naprosto jiné. Viz Žofín, nový most, restaurace v parku na Poříčí a t. d.

Krátce a jasně: chceme, aby u Prašné brány byla budova, která by až do poslední tašky na střeše sloužila české representaci. Ale tato representace aby byla chudému i bohatému našinci lehce přístupna.

Takovou budovou nemůže býti nádherný hostinec, ani skvělé krámy a bohatě zdobené sály, tou může býti jenom jeden dům, do něhož by každý vešel směle jako do svého domova: divadlo!

⊙ **Rektor české university prof. dr. Štorch pro čistotu jazyka českého.** Posuzuje české dílo jednoho z mladších spisovatelů právnických ve Sborníku věd právních a státních (1894 až 1895, sešit 1. a 2.) končí prof. dr. Štorch touto významnou poznámkou: »Jen četné neprávnosti jazykové, kterých autor se vystříhati, nevím, zda nedovedl, či snad nepokládal za potřebno, dávají mi podmět k poznámce, o které bych si přál, aby širšího došla povšimnutí. V letošní (1904) Osvětě, str. 631 čteme stesk, že až na některé výjimky »bují v našich právnických pracích literárních citelná neznalost mateřštiny«. K tomu pak se dodává: »Tu platiž heslo: laska k rodnému jazyku! Cti jazyk, který slouží tvým myšlénkám!« Podle mého soudu zvláště my, kteří jsme si zvolili za životní povolání pěstovati vědu jazykem mateřským, jsme v první řadě povinni, vše úsilí a všecku píli vynakladati na to, abychom ho užívali správně. Lze-li přetížením, chvatem při vykonávání denního úkolu a p. z části alespoň omlouvati na př. úředníky, advokáty atd., pro nás a pro pracovníky vědecké vůbec tato omluva neplatí.«

Významná slova tato měli bychom si zapsati do srdce všichni, kdož perem pracujeme.

— **Poetické besedy Máje.** — Slavné jméno Jana Nerudy zatane vám na mysli, jakmile vyslovíte ta dvě slova: Poetické besedy. Kdož by se nepamatoval na ty utlé, nepříliš vkusně vypravené vázané knížečky s bledě modrými deskami a červeným hřbetem, jež tolik pěkných a krásných děl přinesly naší poesii, tolik básníků do světa uvedly nebo vzkřísily? Neruda je založil a sám pořádal, zahájil je svými skvostnými Balladami a romancemi a získal pro ně celou řadu starších i nových pracovníků. Každý svazeček byl tu literární čin, každý vzbudil pozornost a mnohý rozruch, překvapení a nadšení. Vzpomeňte jen Čechova Lešetinského kováře a jeho Jitřních písní! I starší básníky české, dávno již se odmlčevší, to probouzelo, sahali opět po péru, připínali si křídla k novému rozletu — Neruda jako by si byl vydupával dílo za dílem. Ale zájem

tak živě vzbuzený najednou začal klesat. Snad trochu viny měl i sám zakladatel sbírky: dávalť přednost epice, kdy celá poesie česká rozvíjela se jen v samé lyrické květy, chtěl za každou cenu si ji vyvolati, a výsledek byla někdy díla zajímavá sic, ale přece jen méně zdařilá. Snad i odbyt klesl založením jiných knihoven a hlavně Kabinetní knihovny, jisto jest, že nové bleděmodré svazečky Poetických besed Nerudových počaly se objevovati vždy řidčeji, a smrtí Nerudovou zanikly nadobro. A potom přišel ten velký poplach v české literatuře, kdy kde komu sráželo se hlava, kdy kde kdo byl potupen a bláten smýkán, kdo nepatřil k jednomu směru, k jediné škole — té nejmladší. Dnes je už zase mnohem lépe. Lze s klidem již srovnávati a účtovati, ti se sraženými hlavami píší dále, ti nejmladší již také nejsou nejmladšími a hlavně je vidět, co sami přinesli za to, co poráželi. Ale jeden nepříznivý následek zůstal. Čtoucí obecenstvo rozmrzeno mnohými nechutnostmi a schválnostmi, oklamáno tolikrát ve víře v dobrou a milou lekturu spoustami knížek nezralých, jejichž podivné nápady zrovna nutily k parodiím — odvrátilo se od poesie a to tak vytrvale, že dnes básníci starší i nejmladší jsou na tom stejně — marně hledají nakladatele.

Vzkřísiti zájem pro českou poesii, vrátiti ji znechucené řady čtenářstva, získati jí nových vrstev lacinými knížkami, je účelem Poetických besed Máje, jimiž uvažuje se Nakladatelské družstvo Máje v slavné dědictví Nerudovo. Ony mají býti tichým květoucím ostrovem v rozbouřených vlnách českého života, kde kynouti má oddech, vůně a mír a posila k novým zápasům, kde kvésti mají květy všech barev a kde lodi všech vlajek mohou zakotviti. Mají býti domovem poesie opravdové a ryzí, a že tomu tak bude, může býti zárukou samo jméno Jar. Vrchlického, jenž v pořádání sbírky se uvázal. Počátek učiněn krásný: nádhernými epickými básněmi Vrchlického Episody, k nimž vrátíme se v příštím čísle. Jest jen na čtoucím obecenstvu českém, chce-li udržeti si podnik ten, který zahajuje se s velikou chutí a radostí. —*a.*

— **Školní lékaři v Praze** stali se skutkem volbou v sezení rady městské dne 15. listopadu. Zajímava byla debata návrhy několika městských radních (Dr. Holubovský, Dr. Baštýř atd.), aby ustanovena byla jedna lékařka pro dívčí školy. Zvolení doktoři ujmou se hned práce a jich působení zajisté záhy stane se zřejmým melioracemi v oboru školního zdravotnictví, od nichž slibujeme si obmezení epidemií, reformu vyučování ve smyslu požadavků hygieny a řešení celé řady problemů, jež se v cizině, kde školní lékaři zavedeni, naskytly. Ovšem dříve bude se jim propracovati spoustou přípravného díla, sestavováním zdravot. katastrů, zděláním statistik atd. Žijeme ve století hygieny — zatím bohužel ještě víc theoreticky, ale praktické provádění hygieny vžije se s touto generací mládeže, až dorostě, do všeho lidu a v tom právě vidíme vrchol úspěchu. Mimo to lze už skrze děti působit na dospělé. Příklad Prahy přivede i větší města venkovská, jak se tu a tam už stalo. K následování. Běží jen o to, aby vláda zavedla školní lékaře i do školství státního a aby pečovala o to, by co nejdříve i vyučování mládeže v hygieně (skrze lékaře) stalo se skutkem. Byl by to aspoň jeden osvětový čin vlády, která pro samé umělé udržování nadvlády německé nenalezá času, aby učinila něco pro kulturní pokrok říše.

Podle živého zájmu o věc projevovaného rozmanitými návrhy, kritikami a námitkami v denních listech (— osobní příchuť některých těch hlasů pouštíme tu se zřetele —) lze souditi, že novota uvítána bude veřejností pražskou a českou vůbec s jásotem a lze vsku ku radě král. hlav. města Prahy k podobné kulturní práci s upřímným uznáním gratulovati.

a—c.

— Ruda Mařík: **Z Potulek herce.** Život dneška je obrazem třídního boje, jenž denně vzrůstá a svými intensivními barvami bije v zrak. Byl-li dříve zrak básníkův necitelným pro pronikavé barvy stavovského třídění, zdá se, že dnes necitelnost mizí, zrak se rozvírá a svými prohlašuje ty nové barvy. Básně Maříkovy aspoň toho důkazem. Jest v nich mnoho stavovské náladovosti, třeba že vedle ní nálady opravdu všelidské a poesii vlastní nescházejí. Nálady ty čtou se lehce, ale ve všech vidíte, jak básník hledá, jak vzpřáhne dlaň po motivu, ale nedovede pevně zachytit, jak rozrazí jej, nesoustředí, jak trpí nedostatkem nových cest a prostředků, spokojuje se náladami, rýmy a slovy otřelými, užitými, tvoří v toninách předchůdců, technikou epigona, jenž dosti neuvědomil si úměrnosti umělecké a těžce se propracovává k vlastnímu tempu.

Ale vedle tohoto uměleckého hledání znamenáte, že básník žije, co píše, že protrpěl se k svým náladám, že, překonávaje plochost dnešního života, chce sestupovat poctivě do hlubin životních, zodpovědět otázku poměru svého k životu a v tomto především k ženě, že chce krásu a čistotu života a za heslem své vůle že připraven je zápasit. Ta vůle jeho a pak to — že nescházi mu smělost úderu, odvažnost touhy a nadšení projevu, že nekoketuje s módními vignetami dneška, že dává svému tónu ozvěnami lidové písně se vzníti, že bezprostředně a přirozeně, s pravdivou ozvěnou nitra tvoří, — to vše neodnímá víry, že by básník nás jednou něčím svéráznějším a opravdu uměleckým mohl překvapiti. — *Až* —

!! Pan **F. V. Vykoukal** býval jednatelem spolku »Stálců«, který měl za úkol šířiti literaturu v studentstvu. Řadu let této práci věnoval a když se stal professorem, nezapominal na svou působnost a prostředkoval spojení mezi administracemi některých časopisů a studentstvem. Určité listy studentům dodával.

Ale Nakladatelského Družstva Máje stal se nepřítelem. Když týdeník Máj počali mezi sebou šířiti studenti na ústavě, jehož pan F. V. Vykoukal je profesorem, honil a stíhal ty, u nichž Máj zahlédl, doporučování Máje zakázal a přísně pátral, kudy se Máj studentům do rukou dostává. To činil v době všeobecného stesku, že studenti málo čtou, a kdy se paedagogové radí o prostředcích, jak zvýšiti v studentstvu zájem o literaturu!

Poněvadž o takovém zakročování žádného středoškolského professora nás zprávy nedošly, a bývalý jednatel »Stálců« pan F. V. Vykoukal — také spisovatel — jest tedy v tomto ohledu — a jenom vůči Máji — jedinou výjimkou, zaznamenáváme tento úkaz pro literárně historickou kroniku.

Ale pan F. V. Vykoukal je také literárním referentem určitého časopisu. Poněvadž i v tom nepřátelství svému dává průchod, jsme nuceni prozatím jen klepnouti jej přes prsty. Při jednom referátu o »Našich klenotech« farisejsky se ptal, nevydáváme-li je snad z ohledů finančních. Pokud víme, na žádného českého nakladatele s podobnou otázkou se pan F. V. Vykoukal — také spisovatel — dosud neobrátil. Ale Nakladatelskému Družstvu Máje ihned horlivě obrací kapsy.

Ale pan F. V. Vykoukal zlomyslně překrucuje smysl některých vět v úvodu k Hálkovým básním v »Našich klenotech« vydaným, aby mohl kárati Nakladatelské Družstvo Máje.

V kruzích slušných literátů je ustáleným pravidlem, že za knihu, časopis odpovídá autor neb pořadatel — nikdy nakladatel. A poněvadž pan F. V. Vykoukal nikdy nečinil výtky pánům Šimáčkům, a také ne pp. Ottovi, Vilímkovi, Topičí a j., bylo by žádoucno, aby alespoň již proto, že chce býti počítán mezi spisovatele, nedotýkal se nijak nakladatelství našeho, poněvadž právě u nás autorům a pořadatelům je ponechána v nejvyšší míře svoboda — a tím ovšem i zodpovědnost.

Dětinstvím je, říká-li p. F. V. Vykoukal, že nemá Nakladatelským Družstvem Máje vydán býti spis, ve kterém by kolidoval nějaký citát s větou publikace před lety spolkem Májem vydané.

Přímou licoměrností je, naznačuje-li pan F. V. Vykoukal, že »mluvčí družstva« má o Hálkovi malé mínění — a útočí-li naivně proto na družstvo naše — na družstvo, které Hálkovy práce vřadilo do sbírky nadepsané »Naše klenoty!«

Žádný autor a žádný pořadatel knihy u nás vydané není »mluvčím družstva«, jak pan F. V. Vykoukal nejapně píše, a proto musí své — nám ovšem zcela pochopitelné — nemilostivosti pan F. V. Vykoukal dáti příště lepší kabát. Či chce, abychom proto, že vydal nějakou knihu u Šimáčků, nazvali jej »mluvčím pp. Šimáčků?« Ale zejména nesmí překrucovati. Že našemu družstvu dává titulaturu »svépomocné« v husích nožičkách, to je dětinská jízlivost, zejména tiskne-li mu to list, který literátovy »svépomoci« je u nás nejstarším snad dokladem.

Jinak je nám páně F. V. Vykoukalovo referování lhostejno. Patříť on mezi referenty, jimž se autoři již dlouho smějí. Některé jeho moudrosti bývaly v literárních kruzích čítány jako humoristické čtení. Že jednou psal o téže knize do dvou různých listů zcela protichůdné referáty, dokázala mu pí. Viková-Kunětická.

Jednou byla v jeho referátě perioda, že ani jeden člen dosti četné společnosti ji neporozuměl. Ale poněvadž spisovatelé chtěli přijíti na kloub tomu, co pan F. V. Vykoukal — také spisovatel — vlastně říci chtěl, byly učiněny sázky na správné rozluštění jeho epištoly. Rozřešiti záhadu měl redaktor, který páně F. V. Vykoukalovy kudrliny uveřejňoval.

Pan redaktor si přečetl referát třikrát, pak se pošťáral v zubech a řekl: »Aby to kat spral — já tomu, na mou duši, také nerozumím!«

— Josef Štolba: »Z dramat života« Nový podnik Nakladatelského družstva Máje — lacina knihovna korunová — uvádí se přítomným prvním svazkem Štolbových novell velice slibně do přízně nových čtenářských kruhů. Program knihovny toho sice nenapovídá, ale soudíme-li správně z první ukázky, má nová bibliotéka zásobovati zdravou a přiměřenou četbou v první řadě ony vrstvy našich lidových čtenářů, kteří milujíce četbu prostou, zdravě ožehnutou pravdivostí života, nedovedou se rozjařiti pro pseudomoderní pochutiny a quasi-umělecký kaviár, který nám tak často — zvláště v poslední době byl nabízen pod markou vysokého umění. Jak řečeno: knížkou Štolbovou učiněn pro četbu našich nejširších vrstev počátek nad míru slibný.

Už název sám prozrazuje nám rozeného dramatika. Obsah pak — dvě prostičké povídky ze života venkovského — je pln dramatického děje, pružnosti a síly vypravěčí, pln citu a pravdy. V první novellce líčen je milující otec, chuďas a ubožák, jenž v návalu lásky k chorému děcku do pouští se pro jeho zaopatření hříchu, ve druhé postaveni jsou proti sobě dva venkovští kněží, stařičký farář, snášelivý a mírný vedle askety kaplana, jehož theoretický zápal pro dobro, prostý všeho lidského cítění, jakož i znalosti života, přivodí trudnou katastrofu.

Štolba jest výborným causeurem především a znalcem lidské duše. Jeho děj vyvíjí se velmi přirozeně na základě daných podmínek psychologických, jest bohatý a živý. Přirozená mluva jest jeho obzvláště význačnou stránkou — konající jemu platnou službu nejenom na prknech, ale i v knize novell nebo v románě. —*n*—.

— Rudyard Kipling: Stateční kapitáni Geniální autor obou Knih džunglí počíná se těšiti u českých čtenářů zaslouženému obdivu a po-

pularitě. Po Pohadkách, které jsou vlastně duchaplným navázáním na ony podivuhodné příběhy a historie z indických džunglí, dostává se nám »Statečných kapitánů,« knihy stejně originální jako poutavé, třeba že děj její zavání tentokráte poněkud sujetem kterékoli ze známých robinsonád.

Je to bohaté líčení přírody a života novofudlandských rybářů, kteří při náhodné plavbě zachránili americkému milionáři tonoucího hošíka a nyní učí jej zvykati svému drsnému životu, boji s rozpoutaným živlem, strádání a práci. Děj, kterým na konec života vrací se otužilý a zdravě založený jinoch na místě rozmazleného a zhýčkaného kloučka, zavání sice poněkud moralistně, nicméně způsob, jakým jest podána tato metamorfosa, jasně a zdravě podložený životní názor autorův, zejména však jeho nesmírně bohaté péro, ba řekněme přímo: štětec malířův, kterým dovedl s takovou silou a suggestivní plastikou zachytiti cizí a nám tolik zvláštní ovzduší novofundlandského pobřeží, činí knihu tu drahou nejen mládeži, pro niž je prý určena, ale každému příteli přírozených krás a umění vubec. —*a.*

— Jiří Sumín: **Zrádné proudy.** Je to život sám —. tyto zrádné proudy —, jeho strže a uskalí, pisčiny a víry, jimiž autorka přítomného románu vede svoje hrdiny. A jsou tudy všichni vodění: od rozmařilého a divného »bucička« mlynářova, jenž náhlým, a v očích svých rodičů špatným hmatem stavi se rázem na vlastní nohy, aby se postaral o svoji mladou ženu s drobným robátkem, až po neméně záhadnou učitelovu Jetu, která se střílí z lásky k tomu, jemuž by nesmírně ráda náležela, ale jehož záchranu vykoupí vlastní smrtí. Celá galerie postav vynořuje se z románu — postav nad míru živých, kreslených pevnou rukou vzácného umělce, vyškoleného psychologa.

Dvě odlišné generace jsou tu vedle sebe postaveny, řada různých rodin zachycena — ale všude hřeje teplo života a hlásí se bujarý přítok krve. Ideově snaží se autorka vystihnouti ten přirozený a ničím, leč tajemným ovzduším věků vysvětlitelný přerod generací, tu jejich podivuhodnou a zvláštní vývojovou linii, ktera pro každý svůj stín i pro každičký svůj nevidanější záhyb dovede nalézti přirozeného odůvodnění. Něco Zolovsky grandiosního nás tu chytá, něco, co už v novellce Potomstvo jsme mohli postihovati, ale co v práci přítomné vítězně dozrálo a pyšně se nabízí podivu čtenářovu. —*i*—.

— B. Morávek: **O šedivění a barvení vlasů.** Idealisté říkají, že šediny krášlí mužnou tvář, došel-li jich člověk ve ctné práci. Ale obecenstvo je jiného mínění. Nutno počítati s vadami pokolení lidského, z nichž ješitnost není poslední. Průměrný člověk vlas šedivící za výhodu si nepokládá, zvláště je-li lačen požitků, proti nimž jako němě »mene tekel« mluví první šedý vlas své memento. A konečně může býti šedivění i závadou v povoláních těch, kde se vyžaduje obličej mladistvý. Kolik je takových živností, netřeba vypočítávati. Proto zvykli hygienikové počítati s lidskými slabostmi a akceptovati všelicos, co se stanoviska vypjaté ethiky nelze schvalovati, vidí-li, že by ignorování věci přineslo člověku na zdraví mnoho škod. Industrie neostýchá se těžiti z ješitnosti lidské vynalezajíc prostředky na barvení vlasů, přečasto škodlivé, jedovaté (zvláště olovo a jiné jedy chovající), proti nimž úřady stále musí vystupovati jako proti pleveli nevyhubitelnému. Proto latk, ať už je na barvení vlasů z jakékoli příčiny odkázán (ve spise se pojednává i o odbarvování kadeří, nyní mezi dámami tak běžném), musí uvitati spisek, jenž jej o věci srozumitelně poučuje, zvláště pošel-li z péra lékárnicky, tudíž lučebně vyškolené síly, která ve spojení s lékařem v kosmetice pracuje sama a má tudíž nejlépe příležitost posouditi, co bejlí insertní čilost zahraniční do českého trhu na tom poli zanesla. Všelicos je ve spisku z literatury novodobé, zvláště lékařské a lékárnické čerpáno, ale gros knihy pojednávající o látkách barvících z říše ústrojné i neústrojné je zvláště přesvědčivě psáno. Nevybočuje nikde z mezi kompetence své autor řídil se ve spisku svém úkolem: voliti z dvojího zla menší a to ještě učiniti hygienicky nezávadným.

Zajímava je konkluse spisovatelova: »Žádá se barva přirozená«, krásná, přípravek rychle a snadno barvící, s nímž bylo by lze manipulovati co nejjednodušeji, který by nešpinil kůži a netřísnil prstů a zdraví nikterak neškodil. Takového prostředku není. Proto nutno zvoliti, je-li nezbytný, jen takový, jenž především neškodí zdraví.« Jak s ním manipulovati, udává kniha svědomitě a podrobně. —*s—a*

Toto číslo vydáno dne 2. prosince 1904. OBSAH: JAROSLAV VRCHLICKÝ: Učitel hudby. — FELIX TEVER: Mezi břehy. — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — Dr. E. X. HARLAS: Klášter blahosl. Anežky. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. ILLUSTRACE: JAR. BENDA: Jižní vchod do kláštera bl. Anežky. — Z kláštera bl. Anežky. — Kostel sv. Barbory v klášteře bl. Anežky. — Klášter bl. Anežky před 50 lety.

MÁJ vydává se každého patku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpanská ulice č. 675) v rozsahu 16 stránek. Se sudými čísly vydává se zároveň dvanáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 poštou K 3·00.

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec, otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MÁJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. DOZOROVACÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, PORADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. VÁCLAV TEČIL, PORADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. [illegible] RONBAUER. REPRODUKCE OBRAZŮ OD FILMY HUSNÍKA A HÁUS. ERA. TISKEM Dra ED. GREGRA A SYNA.

K. LEGER:

Rokoko.

V parku kvetly růže, celé bukety květů plamenných, na záhoncích s travou svěže zelenou. Plavý písek třpytil se na pěšinách, které točily se ve spirálách pod jasmíny a hlohy. A nad vrcholky starých lip svítilo průčelí bílého zámečku s balustradou, s balkonem, s vysokými otevřenými okny.

Mramorové schody lemované pozlacenou mříží vedly s vysoké terassy k jezírku.

V hezounkém zákoutí leželo ve stínu, tiché a smavé, zrcadlíc proschlé větve dubů a nad nimi přeletující bílé obláčky. V průzračné vodě mihali se zlatí a stříbrní kapříci, mramorové schody pod vodou dosahovaly až ke dnu na čistý písek zdobený podivnými lasturami z dalekých oceánů.

Na břehu stál kamenný starý Faun, poprsí pouhé na rozpukaných a svalených stupních. Mech rostl na nich, břečťan a kapradí ze štěrbin. Hlava Faunova vytesána byla ze šedého pískovce, který zvětral a oprašel, ve vlasech uchytil se lišejník a drobné sýkory přiletujíce k jezírku pít, skotačily a štěbetaly na temeni obludné hlavy. A starý Faun se díval s jakousi zoufalou resignací očima trochu do sebe stočenýma a jeho rty zkřivily se v jedovatý úšklebek, až veliké zuby se vyšklebily. Viděl se ve vodě, viděl, jak stárne a zarůstá lišejníkem.

Po schodech jako motýlkové seskákaly dvě hezounké slečinky, se slaměných kloboučků vlály růžové stuhy, růžovou stuhou podvázána byla mladá ňadra, hedvábné sukénky maličko vyzvednuté šelestily po stupních a pod nimi kmitaly se bílé punčošky a stříbrné přesky drobounkých střevíčků. Děvčátka smála se šelmovskýma očima, svěžími rtíky a dolíčky v hebounkých tvářích, dětský jejich výskot rozplašil sýkorky, vzbudil starého páva dřímajícího na pozlacené mříži. Ale děvčátka hleděla jen sobě do očí, tiskla si ruce, objímala se a líbala točíce se v trávě na břehu jezírka. Jedna hlavička byla černovlasá, černobrvá, trošku osmahlá po tvářích se smělýma očima, ve kterých uličnictví hrálo, druhá se zlatými kadeřemi pod kloboukem, s očima modrýma jako len a s pletí hebkou a průhlednou, že na skráních bylo znát prosvitající žilky.

»Má hodná, dobrá, zlatá Evženko!« jásala černovláska líbajíc družku, »přece jsi přišla! nezapomněla jsi na slib!«

»Stýskalo se mi po tobě, Mary!« smála se běloučká slečinka v odpověď, »a teď povídej, Mary, jak žiješ tady na venkově? co děláš celé dni?«

Nahoře na terasse objevila se guvernantka, slečna Ela, s přísně staženými rty a dobře znatelnými vousisky. Ještě si ráda zakoketovala napudrovanými tvářemi a dětsky drobnými nožkami ve žlutých safiánových pantoflíčkách, které ráda docela zbytečně okazovala, oběma rukama velmi způsobně nadnášejíc širokou měňavou sukni.

»Komtesko Máry, komtesko Máry!« volala udýchaná, »styďte se tak běžet, — uf! —

jako uličnice! co si pomyslí komtessa Evženie? vezměte si příklad —«

Čtveračky dole se rozchechtaly docela nerozumně. Což pak mohou hezká děvčátka v šestnácti letech mít rozum?

»Já už budu hodna, slečno Elo!« volala Mary. »Vezmu si z Evženky příklad. Ty jsi hodná, viď?«

»Já?« Evženka se zajíkala smíchem, »to víš! u nás doma miss Angličanka, říká mi »little devil«, malý čert!«

»Jsou všechny stejné, tyhle guvernantky,« s rozmyslem řekla Mary, »už se pamatuju na třetí, která mne má na starosti, a všechny hubují, sotva si poskočím. Což pak dovedu chodit tak vážně jako slečna Ela?« A rozpusta nadnášejíc velmi způsobně oběma rukama sukénku vykročila houpavými krůčky po pěšině. Slečna Ela sevřela zlostně rty, poznala, koho ta všetečka paroduje zvedajíc ještě při tom pikantní nosíček, ale mlčky sestupovala po schodech.

»Vidíš, co dělám na venkově,« Mary vykládala Evžence, »běhám v parku, houpám se na houpačce, motýly chytám a snažím se uklouznout slečně Ele, která mne chce mořit vlaškou gramatikou. Dost se nás natrápily v pensionátě, viď? A ráda se koupám zde v jezírku, je tu tak lahodná voda! chceš? vykoupáme se!« Nečekajíc odpovědi, shodila klobouček a v pasu rozvazovala stuhy.

»Fi! jaké to uličnictví zase!» zděšeně zatřepetala slečna Ela rukama, »nemůžete se umoudřit, komtesko Mary? to komtessa Evženie by neudělala!«

»Proč by neudělala?« odporovala Mary, »udělá! viď, že se budeš se mnou koupat?»

Stuhy byly odvázány, svrchní sukénka padla na zem. »Viď, že se budeš se mnou koupat, Evženko?« Mary se vypjala na špičkách, aby družce sejmula klobouk.

»Tady? měj rozum, Mary, vždyť sem může někdo přijít —« bránila se Evženka.

»Co si zase vzpomněla!« naříkala guvernantka.

»Každý rok se tady koupám v letě a ještě nikdo mne nehuboval, až najednou letos mamsel Ela — Ještě loni nic neříkala —«

»Loni jste byla ještě dítětem, dítěti se lecos promine, — ale letos! komtesso Mary! taková veliká!«

»Ať, včera jsem se tady také koupala, jenže mamsel Ela nevěděla!« smál se černovlasý diblík.

»Ne, nech mne, já se nechci koupat,« bránila se Evženka, když ji Mary rozpínala živůtek, »někdo by sem mohl vidět —»

»Ať se dívá!« stále s nerozumným vzdorem odmlouvala Mary.

Mamsel Ela sepjala ruce: »Komtesso!«

»Však beztoho v celém parku nikdo není, nežli starý zahradník! Neboj se Evženko! a voda je tak příjemně vlažná!«

Sama už stála jenom v bělostné kmentové košilce, drobné střevíčky shodila, punčošky svlékla a nožky ponořila do vody. Tichá hladina se rozčeřila, poplašené rybky zablýštěly se kolem břehů.

»Slečno Elo, pojďte, pojďte se s námi koupat!« volala malá uličnice, »pomohu vám svléknout, to bude rozkošné —!«

»Ne! ne! ne!« třepetala se mamsel hrůzou. »Co vy si vymýšlíte, komtesso!«

»A co budete dělat, slečno? se břehu nás okřikovat? ach, ne slečno Elo, nechte nás dnes, ať se vydovádíme! já mám takovou radost, že Evženka mne navštívila. Nenapomínejte mne, není to nic platné, však víte. A to uděláte, zlatá slečno, ano? dejte pozor, aby někdo nepovolaný se nedíval, — aby Evženka se neděsila. Hm, já se nebojím!«

Mamsel Ela, která zlobila se, hubovala celý den, v pravdě však byla oddanou otrokyní své nezbedné žačky, přikývla ochotně: »Dám pozor, dám, vždyť bych se hanbou sama do země propadla, kdyby někdo měl vidět, jaké uličnictví provádíte! taková veliká!«

Mary pohodila hlavou, až prameny černých vlasů rozlily se jí po ramenou a po zádech.

»Ty ještě nejsi svlečena, Evženko?« ptala se vystupujíc opět z vody na břeh, »jen dolů se sukýnkou! tak! ještě košilku. — Ale, Evženko!« najednou zvolala s opravdivým obdivem, »ty jsi vyrostla! ty jsi krásná! ty jsi už veliká dáma!« Lichotivě hladila bílé kulaté rámě a hladkou páži své přítelkyně. Opravdu Mary vedle Evženky byla kostnatým snědým a nevyvinutým dítětem.

»A jaké krásné vlasy máš, takové zlaté, — viď, že si je barvíš?« Mary si povzdechla. »Kdybych já takové měla! ale moje jsou jako havran. Kdybych věděla o nějaké zázračné pomádě, zkusila bych ji! ale bojím se! mamsel Ela —« šeptala, »také si vlasy mazala a teď, vidíš, má na levé skráni zelenou kadeř. — Ale co máš pořád? proč se ohlížíš? čeho se bojíš? jen shoď košilku —«

Evženka krajkovou košilku stydlavě stiskala na mladých ňadrech. »Kdyby nás někdo viděl!« hrozila se —

»Neboj se, vždyť je tady slečna Ela, — jen pojď už, voda je tak vlažná! před kým bys se tady ostýchala —«

»Jaká je tamhle socha?« ukázala Evženka prstíkem.

»To? nějaký starý Faun. Snad bys před ním se nelekala? ten je z kamene. Já vím, — čtla jsem mythologii, aby slečna nevěděla, někdy v dávnověku prováděli prý Faunové rozpustilé kousky, ale ten teď už tu stojí

starý a zvětralý.« Vedla Evženku k soše. »Vidíš, je to jen takový nevzhledný kámen, opršelý, oči sotva jsou z blízka znatelné, jen takové dvě rýhy, na bradě roste mech, zuby jsou vydrolené a na temeni jsou stopy po sýkorkách. Ještě držíš košilku? zahoď ji! a hop! do vody —«

Voda vystřikla až na břeh. S veselým kvikotem děvčata dováděla, potápějíce se po krk, honíce se průsvitavou vodou.

»Jaká krásná ramena máš! jaké lokty kulaté! jak jsi celá běloučká!« lichotila Mary. »Já jsem proti tobě černá a hubená, hu! Slečno Elo, slečno Elo, ať se na nás nikdo nedívá! já se stydím!«

»A proč tu ošklivou sochu tady trpíte?« ptala se Evženka.

»Starého Fauna? papá říká, že je to umělecká věc. Časem již utrpěla, z blízka vyhlíží šeredně, ale díváme-li se zdaleka, ještě je vidět ušlechtilé rysy. Pojď, podiváš se!« Plovaly spolu k protějšímu břehu. »Odtud se podívej!«

Evženka se ohlédla. »Ach!« vzkřikla a po samou růžovou bradičku schovala se pod vodu. Růměnec jí zalil tváře, v očích byla úzkost. »Vždyť se na nás dívá!«

»Kdo?«

»On, Faun! a voda je taková průhledná, je vidět až na dno!« poplašena zakrývala skříženými lokty bílá ňadra.

»Je! ty jsi dětina!« smála se Mary. »Kamenný Faun! ať se dívá! stojí tam na svém rozbitém podstavci, ani se nehne«. Směle vztyčila se nad vodou, zvedla ruce a načechrávala černé vlasy, s kterých srčela voda. »Vidíš, ani se nehne!«

»Ale dívá se!« šeptala Evženka. »Má takové divné oči, trošku stočené k sobě. A zuby vycenil, jakoby se smál! A pořád se dívá!«

»Na kterou z nás?« řehtala se Mary. »Počkej zde, popluji o kus dál, uvidíme, na kterou se dívá, která se mu líbí!« A již jako rybka mihla se lehounkým tempem v průzračné vodě. »Nu, jak? vidíš, na tebe se dívá, Evženko! po mě se ani neohled! a tak zamilovaně mhouří oči —! chichichi!«

»Komtesso Mary! komtesso Mary!« volala se břehu mamsel Ela. »Takhle nezpůsobně se smát!«

»Slečno Elo! on se dívá! starý Faun se dívá na Evženku a takové zamilované oči má! Opravdu!«

»Já nechci, aby se na mne díval! ať se nedívá!« hněvala se Evženka, koketně bokem se otačejíc, »já nechci!«

»Slečno Elo, kdybyste ho viděla, jak mlsně mžourá po ní! takový starý a ošklivý! Počkej, pohanský čerte!« Rozdováděná Mary brodila se k Faunovi a uličnicky oběma rukama střikla naň vodu. Tu máš!«

Evženka na druhém konci se rozchechtala. »Ošklibá se! tolik směšně se šklebí!«

»To jak mu voda teče přes oči, po tvářích a po bradě!« odpovídala Mary.

»Ale věř mi, opravdu se ošklibá! A zase hledí sem na mne, kdyby nebyl takový starý a kamenný, utekla bych!« mazlivě si stěžovala Evženka, přece však již drobátko osmělena polehoučku se vynořila z vody svítíc bělostí pružného tílka. Přeplula jezírko na opačnou stranu a ohledla se po Faunovi. »Mary! Mary! on se díva po mě taky sem, opovážlivý!« Pohněvána obrátila se k němu zády.

»Slečno Elo!« křičela Mary.

»Co zase chcete, nerozumná?«

»Dejte Faunovi hubičku, jak se bude tvářit!«

»Fi! fi! komtesso! kdo vás učil takovým nemravům! to je hrozné!«

»Aspoň ho pohlaďte!«

»Nezpůsobná! povím to mamá!«

»Jenom trošičku po tváři ho pohlaďte, slečno Elo! Jak se na vás asi podívá? jak přimhouří oči!«

»Co vy si také nevymyslíte! žádný rozum nemáte, taková veliká! Co by na mně viděl, starý Faun?« Slečna Ela postavila se před kamennou sochu s velmi koketním úsměvem, ano uklonila se drobátko zvedajíc širokou měňavou sukni a okazujíc maličké střevíčky ze žlutého safiánu.

Děvčátka zajíkala se smíchem. Mary křičela tleskajíc ručkama: »Slečno Elo! kdybyste viděla, jak po vás zašilhal! a kterak ústa zkřivil! tak kysele! chichichi!«

»Jste nezpůsobná, komtesso Mary!« rozhněvala se guvernantka.

»Opravdu, slečno Elo!« Rozdováděly se mladé neposedy. Evženka už docela se nebála, nečervenala se a neschovávala se, předstihovaly se obě ve vymýšlení nových uličnictví. Plovaly jako rybky, střikaly po sobě, potápěly se, celé jezírko se rozčeřilo jejich dováděním.

»A ten starý čert pořád se dívá!« poznamenala Evženka.

»A jak! jakoby tě láskou chtěl snist! podívej se, ty veliké špičaté zuby jak cení!« smála se Mary. »Štěstí, že je z kamene. Skočil by z podstavce, jistě by skočil! Do mých suchých loktů by se nezakousl, o ne! to vím, ale tyhle tvé kulaté ručky, bíla raménka, ach! kdybych byla mužem, třeba tím starým Faunem, zakousla bych se!«

Evženka však se nebála! Čím blíže se odvážila, tím směšnějším zdál se jí starý čert. Zas viděla jen ty opršelé rysy, oči sotva

mělkou rýhou naznačené, zvětralé zuby a v návalu nezbedného rozmaru vyběhla z vody na břeh — bílá a svítíc krůpějemi v rozpuštěných vlasech — skočila na rozpukané stupně a dlaně tisknouc k opršelým tvářím ubohé sochy, smála se Faunovi v oči.

»Chceš? zde máš!« a kulatý loket přitiskla mu ke šklebícím se rtům — —

»Jé-é!« výkřik hrůzy v tom se jí vydral z hrdla. Jako sběsilá sýkajíc hrůzou, skočila s břehu, až voda vysoko vystříkla a v úzkosti přeplula na samý konec jezírka. Tam se teprve zastavila a všecka se třesouc prohlížela svůj loket.

»Co je ti?« ptala se Mary udivená.

»Kousl mne!« vykřikla Evženka a zoubky jí zajektaly. »Kousl, — podívej se!«

Na bílém lokti byl znatelný zarůžovělý otisk ostrých zubů. —

Eh, potom už měl starý čert pokoj! Přimhouřenýma očima s úsměškem se díval, jak mladé uličnice vykradly se z vody, o překot sbíraly košilky, sukénky, stuhy, s bázní se ohlížejíce.

»Co se stalo komtesse Evženii?« tázala se mamsel Ela. A nedočkavši se odpovědi zakývala hlavou: »Ja, ja, kdož pak by s nima vydržel: Ani starému čertu nedají pokoj!«

GUSTAV R. OPOČENSKÝ:

Pochmurný letní den.

Den temný byl a v hořkosti se smrákal,
a v starých stromech tesknĕ vítr plakal.
Po posekaných lukách do daleka
se táhla čára senoseče měkká.
S hor visela mha do travnatých strání,
lkal v stromech vítr píseň umírání.
A temno šeré padlo zvolna k zemi,
leh ve kraj večer ponurý a němý —
Odkudsi z dáli zvony zněly temně
a v smutku divném umírala země . . .

KAREL DE WETTER:

Hvězdě padající.

Já hvězdu zřel, jak z ňader noci tryskla —
jak na safíru květu rosa svitne: —
však v mžik kams v hloubku sjela — stínem blýskla
a uhasla. Tak světluška tmou kmitne.

Kam zapadla? Kdo vyšinul ji z pouti?
Snad v prostor křídlem cherub schvěl ji bílý —
by ve hlubinách měla uhasnouti —
či v jiný svět svůj snivý paprsk chýlí?

Kde plane teď, ó, snad kdes v kraji jiném
zří milenců k ní oko v sladkém plání,
kdy ruku v ruce krátí keřů stínem,
kde slavík s písní čeká záři ranní.

Ó, duše má, ty hvězdo padající!
Jdeš z neznáma a kam? Já hlavu skláním —
Jen v mžik vzplá v tobě oheň dřímající —
pak smrti stín. Ó, rci, zda pláš i za ním?!

FELIX TEVER:

Mezi břehy.

(Pokračování.)

lečna je tedy učitelka hudby?« odvětila sousedka a od té chvíle změnilo se chování její vůči lze k jisté blahosklonnosti.

Tato dívala se chvíli s natrpklým pocitem do obecenstva, ale když ji sem tam pozdravil některý starý známý a ona se cítila býti pozorována, sesílila její trpkost a přidružil se k ní stud. Pohrdání těmito lidmi a stará její snaha hráti mezi nimi svou úlohu, potýkaly se jejím nitrem. Tympány vojenské hudby působily jí chvění u srdce, šumot kroků, kmitání barev světlých oděvů tlačícího se množství lidí, úryvky vět, sem tam vytrysknuvší smích, pohledy kanoucí na ni jakoby s výše vyjadřovaly, jak se jí zdálo, soucit nebo škodolibost, to vše působilo, že brala bolestivou účast v hemživém reji. Nedovedla se pojednou oddělit od jeho zájmů a nenáležela také více k němu.

Všichni ti lidé byli veselí, jen ona nevěděla, kam půjde zítra, kam pozítří. Byla by si ráda odbojně řekla: »Co je mi do vás do všech,« ale ani to nemohla, věděla, že mezi touto pražskou společností bude muset hledati svou výživu. A dnes byla ještě, ač ji paní Plattfusová již představovala jako učitelku dětí, slečnou Izou Klimešovou, ještě před nedávnem dosti oblétanou krásnou Izou.

Nepřála si jiného, nežli aby někdo přišel a vybídl ji na tu hloupou obchůzku kolem trávníku.

V rudém klobouku výbojně nasazeném na nově do zlatova přibarvených vlasech, kráčela kolem Linda Barochová v průvodu dvou strašně neopeřených mladíčků. Ale jakoby se byla poslední dobou stala krátkozrakou, zamžourala očima v Izinu stranu, a pak rychle odvrátila hlavu.

»Viděla jste ji?« otázala se paní Plattfusová.

»Viděla.«

»A ani si vás nevšimla, ale je to lépe pro vás, ani nemá dobrou pověst!« Obě dámy rozpovídaly se o pověsti Lindy Barochovy, nepřidávajíce jí lesku. Iza cítila jen, že tu sedí nepovšimnuta, nikým neceněna.

Nikým neceněna! — Cena jest nedocenitelným pojmem — má jí jen to, co je ceněno. — Cítila v tom šumu, že se neubrání, že si neudrží cenění vlastní hodnoty. — Což nepovažuje se člověk časem sám zač ho jiní považují?

S úsměškem vzpomněla onoho pocitu sebeúcty, jenž ji plnil tenkráte, když se odhodlala dopracovati se vlastní silou práva k životu. Čím byla ona sebeúcta? — Jen ostnem trpkosti vůči patrnému zlehčování, jímž patřili druzí na její úsilí. A proč to mělo býti tak úctyhodné, že se chtěla plahočiti dáváním hodin? Komu tím vlastně prospěla? Dětem, jež vyučovala? Nikoli, děti jakoby vycítily její sebepřemáhání. Sobě? — V čem? — Že činila zadost tradičně přejatému pojmu cti? V mysli zahlučely jí jakési mravní věty o čestnosti těch, již pohrdají blahobytem bez lásky a úcty získaným. Byly to věty dobré pro školní čítanky, neplatné pro život.

A najednou se silně zachvěla a něco pověrčivého přejelo jí ledově tělem. Mezi davem kmitla se postava ředitele Tomana. Obešel trávník v polokruhu, objevil se nyní právě naproti. Byl mladistvě přioděn a kráčel nuceně svižným krokem, obraceje se někdy celým tělem po děvčatech, jakoby měl ztuhlé svaly v krku.

»Koukejte, paní radová, ředitel Toman přišel se ještě také podívati mezi mládí,« řekla sousedka paní Plattfusové.

»No, proč by nepřišel, je to ještě stále slušný pán,« odvětila Plattfusová nějak suše.

»Ale pomyslete si, býval to můj tanečník, teď si mne ani nevšimne, no, nejspíš ze strachu, abych mu toho nepřipomenula.«

Celá falešná čelist sousedčina zablýskla se ve smíchu, ale pak se majitelka její rozpovídala. Suškala historie minulosti ředitelovy ,tak jakoby si hrozně na to domýšlela, že o všem ví. O jakési mladé dívce, se kterou měl studentskou lásku a která se utrápila, když ji opustil, mluvila s jakousi litostí. Ale o všech druhých láskách vypravovala s onou pazvláštní ženskou logikou, odpouštějící muži vše, ale stavící jistý počet obětí svého pohlaví velice ochotně na pranýř mravního pohrdání.

»To asi není všechno pravda. A kdyby i bylo, však byl svobodný, neublížil tím ženě ani dětem,« vsunula odmítavě Plattfusová. »Vždyť on je tuze milý pán, moje děvčata se s ním rády baví,« dodala.

A Iza porozuměla, že by matka Plattfusová velmi ochotně odevzdala své osmnáctileté poupě do náruče ředitelovy.

Byl to také boj o život matky, požehnané rodinou dosud nezaopatřených dětí. Boj o bla-

hobyt, za který zapadají všechny ostatní hodnoty života.

A náhle s vnitřním úšklebkem si uvědomila, že je počíná chápat, ba že padá na úroveň názorů těchto lidí . . .

A z celého toho zmatku šatů, klobouků, stuh a šperků, z úsilně pěstěných květin na záhonech, krátce střižených trav na trávnících, zavanula k ní bojovná nálada touhy po životě. Zadechlo na ni celé to chtění zdáti se něčím, celé to úsilné zpříjemňování, usnadňování si života. — Shodit příliš těžký náklad lodě bez sentimentálnosti přes palubu,« řekl včera Trylb.

A nyní pozorovala, že k Tomanovi se přidala Linda Barochová. S jakým nemilostivým gestem propustila své dva neopeřené mladíky. — Zbystřenou pozorností sledovala bývalou kolegyni a bývalého nápadníka.

Linda měla rozlitý úsměv po celé postavě, zuby její byly vyceněny, oči bodaly střely pohledů do starobné tváře Tomanovy. Obcházeli polokruh a blížili se k jejímu místu. Povstala, a pod záminkou, že jde opraviti Tince odvázanou stuhu, vytratila se z místa mezi gardedámami. Věděla, že ji na tomto místě ředitel spatřit nesmí. —

Přenechavši Tinčinu rozvázanou stuhu jejímu osudu, protlačila se davem dále až k opuštěnému koutu ostrova. Zde opět se opřela o zábradlí a opět se zahleděla do vody. Ale neviděla ničeho kolem sebe, nevzpomněla včerejška a nebála se zítřka. Měla jen tolik duchapřítomnosti, jakou mají topící se. Strhnou se sebe vše, co by je zdržovalo v udržení se nad vodou, pak vydechnou a vzepnou poslední síly.

Šla Barochové s otevřenou náručí v ústrety, nestarajíc se o odmítavý výraz i vyhaslý úsměv zpěvaččin. A v nejbližší hodině byl sveden boj dvou mladších ženštin o starého muže. Boj byl lichotný pro ředitele a stával se v horečce seče rozmarným pro chladnou plavovlasou. Bylo jí i veselo pozorovati, jak při tomto ženském turnaji vyzvedává sokyni ze sedla, a měla vůči Lindě stále pocit napojené msty. —

Když Linda odešla a ona stála řediteli tváří v tvář, přešla ji veselost.

* *

Císařský rada Plattfus vznesl přípitek na vysoce ctěného ženicha i spanilou nevěstu.

Ředitel Toman vyňal v této chvíli chvatně brillantový prsten z pouzdra. Kroužek vyvolal na prstě nevěstině malounký záchvěv zimy, ale brillant vrhal své modravé a rudé blesky, kdykoli pohnula rukou.

Hrnuli se kolem nevěsty připíjejíce jí na zdraví.

Císařský rada zhroutil se při tom k hluboké pokloně a poceloval oslavené ruku.

»Mám z toho radost, že vás potkalo takové štěstí právě v našem domě,« řekla paní Plattfusová významně, ale výraz její tváře nasvědčoval tomu, že se k té radosti trochu nutí.

»A je to hotovo — hotovo — hotovo!« zanotoval Hanuš Klimeš arii z Prodané nevěsty. Bylo na něm znáti, že hledí dosíci co možná familiarního tonu k novému švagrovi. K sestře choval se pojednou s lichotivou uctivostí, jakoby si již předem hleděl vydobýti protekce pro příští doby.

»Je to hotovo.« — Iza chytila se poslušně tohoto vše vyznačujícího slova. Bylo to nezvratně hotovo, tak náhle. Lehká závrať kroužila jí hlavou.

Zasnoubení odbývalo se v letohrádku ředitele Tomana. Společnost byla usazena u dlouhého, bohatě prostřeného stolu v jídelně, do které se vcházelo několika schody vedoucími ze zahrady.

»To byl výtečný nápad, zakončiti oba rohové pokoje těmito zrcadlovými stěnami. To byla genialní myšlenka, řada pokojů zdá se tím protahovati do nekonečna,« opakoval jeden host po druhém. Obdiv tohoto zařízení naplňoval zábavu společnosti.

Přední fronta villy sestávala ze tří místností. Zrcadlové stěny obou rohových komnat odrážely do nekonečna všechny tu umístěné damaškové pohovky, perským vyšíváním pokrytá křesla, bibeloty kupící se na stolcích, etagerách, obrazy v zlacených rámcích, pestré koberce a těžké vzory bronzovaných tapet. Mihotavý světelný neklid, bleskotavé zrcadlení spousty třeskutých barev, do ostrosti vystupujících obrysů, úplný nedostatek všeho zášeří vypuzeného světlem padajícím vysokými okny i rtuťově lesklými plochami zrcadel, odnímal místnostem vší útulnosti. Bylo tu jako v zrcadlovém bludišti, jako ve skladě galanterního zboží zásobeném předměty různé ceny a nevelkého vkusu.

Nyní hemžili se v odlesku dvou stěn tváře všech soustolovníků, kalíšky šampaňského, vysoce navrstvené stohy konfektů, lahvice s uráženými hrdly, podnosy s drahocenným ovocem. Životné s neživotným jakoby bylo nabylo v těch zrcadlových plochách stejného mihotavého pohybu. (Pokračování.)

R. J. KRONBAUER

Snoubenci „Umělecké lóže.“

Román.

(Pokračování.)

Emma zůstala mezi dveřmi státi jako omráčená. Bylo po nadšení, bylo po radosti. Sama, ač nezkušená, poznala ihned, že smrt mu stojí ve hlavách. Pomalu a zdráhavě přistoupila k němu, vyjeveně na něho pohlížela a ani si nevšimla, že jí ruku podává.

»To jste hodná, že jste přišla,« slabým, sotva slyšitelným hlasem řekl nemocný . . . »aspoň stokrát jsem se po vás ptal a tolik strachu jsem vykusil, aby se vám něco nestalo. Slyším, že prý jste zabloudili ve vánici . . to by vás bylo škoda, slečno . . vy, taková mladá, bujará a nadšená bytost.«

Nemocný zavadil tázavým pohledem o Troskovického.

»Vy se neznáte — jste oba literáti . . to je pan Viktor Troskovický,« probrala se Emma ze svého zaražení . . »však mnoho nescházelo a byli bychom se snad už nespatřili.«

»Vítám vás . . vítám oba,« řekl nemocný . . »posaďte se blíže ke mně, abych na vás dobře viděl. A vypravujte mně, co se vám vlastně přihodilo. Jste vy to přece jenom šťastní lidé, že můžete o tom vypravovat, jak jste houževnatě zápasili s rozkacenýmživlem. Kde jsou ty doby, kdy jsem se já mohl do takové pranice pustit.«

»Napřed vám odevzdám, co jsme vám přinesli,« skočila mu honem do řeči Emma, podala mu ananas a živě sledovala výraz jeho tváře.

»O, vy dobrá, zlatá dušinko,« pohnutým hlasem řekl herec . . »ten ani jísti nebudu . . tamhle si jej položím, abych jej měl ustavičně před očima a pořád si budu připomínat chvíli, kdy jste u mně seděla. Ananas . . bývala doba, kdy jsem myslíval, že nemůže míti člověk smělejší touhy. Vám se bude zdáti, že to je naivní přání — ale já na ten zlatý plod myslíval jako na cosi pohádkového. Jednou jsem viděl, jak jdou z lahůdkářského krámu dvě děti, na které čekala šlechtická ekypáž. Nesly si po ananasu a já se za nimi díval jako u vyjevení. Ani říci nedovedu, co jsem tenkráte prožil. Byl jsem mlád, byl jsem zdráv a měl jsem v duši celou zahradu kvetoucích korun. A tu mne poprvé uchvátila touha, míti také jednou takový vonný, zlatý plod, koupiti si jej za ovoce, jež jednou sčesám se svých stromů a jež jednou dobře zpeněžím. Ananas znamenal tolik, jako dosaženou metu — až jej jednou budu kupovat, myslel jsem si . . to už budu u cíle, to budu vítězem. A zatím jsem se strašlivě zklamal . . zahrada moje zkvetla, ale místo štěpů byla v ní jenom pláňata. A vy jste mně dnes zlatý plod přinesli — způsobili jste mně velikou radost, ale zároveň jste mně naznačili, že už ku své metě nikdy nedojdu. Mám tedy svůj vytoužený zlatý plod . . ale nedala mně jej vlastní práce — poskytl mně jej soucit, křesťanská láska k bližnímu. Chřadnu na troskách svých snů a jsem sám ruinou . . a kdo ví, dočkám-li se ještě toho, aby moje pláňata ještě jednou zakvetla. Je krásný, je nádherný — po takovém jsem ani si netroufal zatoužiti. Bude mně tu svítit jako zlatá lampa . . a stane-li se ten zázrak a já se ještě uzdravím, vynasnažím se, abych vám přinesl — aspoň — řekněme jenom o dvě třetiny menší než je tento báječně vyvinutý exemplář.«

Černý chvíli je zkoumavě pozoroval a jasnějším, klidnějším hlasem dodal:

»Ještě jsem neztratil naději . . ta tu se mnou věrně sedí a měkce mně domlouvá, abych nezmalomyslněl. Říkají staří a zkušení lidé z naší dědiny, že ona je tou nejzázračnější medicinou. Dokud člověka naděje neopustí, dotud smrt si k němu netroufá. Ona sílí, ona osvěžuje, ona křísí ochablé síly. Sám a sám tu bývám po celé hodiny a tu se mně zdává, že je kolem mne všechno jasně zelené, jako bývají luka na jaře, když ještě ani lístku není na stromech. A to je ta moje věrná družka . . všechno osvěžila svou jásavou barvou, já chvilemi oči přivírám a tu je mně, jakoby se moje tělo utužovalo, aby v zápasu s krutou a bezohlednou nemocí nepodlehlo. Dobře jste udělala, slečno, že jste mně ananas přinesla . . moje věrná družka dostala znamenitou posilu. Všechno potom docela jinak zařídím — svoje pláňata zroubím ratolístkami z nejvzácnějších štěpů a snad dá Bůh, že se dočkám jara, květův a úrody.«

Emma podala mu ruku a obličej herců se ozářil.

»Na shledanou — hodně brzo na shledanou pod zroubenými mými korunami,« řekl a sám, bez pomoci, zvedl tělo, jakoby chtěl ukázati, že ještě není docela udolán. Podíval se sebevědomě na své okolí, jakoby chtěl říci: »to se divíte, že je ve mně ještě tolik síly, tolik energie?«

Herec díval se chvíli na oba, usmál se a řekl:

»Vy se už znáte dlouho, že ano?«

»Včera tuto dobu jsme o sobě ještě nevěděli,« promluvil poprvé Viktor.. »u Tomáše jsme se seznámili.«

»U Tomáše,« smutně řekl herec.. »také jsem tam kdysi chodíval. Zažil jsem tam několik pěkných a milých chvil. A vy že se znáte teprve od včerejška? Věru, kdybyste to netvrdili, zdráhal bych se skorem tomu uvěřiti..«

Emma pozorovala, že se obličej nemocného zase zachmuřil. Bylo mu teskno při pohledu na ty dva mladé životy, jejichž zraky ustavičně touhyplně se hledaly. Poznala to svým jemným, dívčím instinktem, chtěla ho přivésti na jiné myšlénky a proto honem řekla:

»Ani byste nevěřil, co jsme už spolu prožili.« V tom vzpomněla si na chvíli, kdy slabostí a únavou klesla do náruče Viktorovy a kdy poprvé zachvěla se pod polibkem mužovým. Teprvé nyní jakoby slast onu si připamatovala a ji znovu prožívala. Červeň zalila celý její obličej, ona zapomněla na svoje okolí a pohlédla na Troskovického něžným, oddaným a touhyplným pohledem.

Viktor nedovedl se opanovati — teď teprvé jakoby si byli řekli, co prožili jenom takřka ve snách.

»Našli jsme se náhodou,« zahlaholil zdravým, junácky svěžím hlasem — »ale poznali jsme se ve chvíli, kdy jsme se již skorem se světem loučili. To byla hrozná chvíle, kdy jsme se brodili strašnými spoustami sněhu, přišernou tmou a kdy jsme se báli promluviti, abychom jeden druhého ještě více nepoděsil. A přece budeme na hrůzy tyto vzpomínati jako na nejkrásnější okamžiky, jež jsme zažili. Jako dvě ptáčata přitulili jsme se k sobě a v tu chvíli jsme oba cítili, že se už nikdy nerozejdeme. Pes nás vyvedl ze sněhového labyrintu na pravou cestu a nám bylo, jakoby nám ukázal cestu do ráje.«

Viktor přistoupil k Emmě a těsně se k ní postavil. Snad by si byli klesli do náruče, kdyby je byl nevzpamatoval strašný, vražedný kašel.

Herec s ním chvíli zápolil, ale pak klesla hlava jeho zmořena a uštvána na podušku. Obrátil k nim strhané své oči a v jeho obličeji bylo tolik bolesti a smutku, že Emmě vytryskly slzy. A ještě něco čtli v tom výrazu trpitele, jenž v tu chvíli pamatoval jen na sebe — stal se sobcem.

»Proč jste mně sem vznesli to svoje nesmírné, to svoje jásavé štěstí, jež vám slibuje tolik blaha a tolik rozkoše?« čtli oba v jeho vyčítavém pohledu. Nevěděli, co by promluvili — podívali se na sebe a pohledy si pověděli, že je čas, aby odešli. Emma sklonila se k němu, stiskla mu ruku — herec sebou ani nepohnul. Oči jeho byly jako skleněné. Troskovický jen polohlasem řekl: »přeji vám, abyste se hodně brzo uzdravil,« ale ani si netroufal, podívati se na něho, jakoby se bál, že ho ty ztrnulé oči zakřiknou, že na něho zavolají, že to nemyslí upřímně, že dobře ví, že už to není možné.

Vyšli ze světnice jakoby prchali. Báli se, aby se ze svého ztrnutí neprobudil a aby ještě jednou nezaslechli suchý rachot, jenž před chvílí lomcoval celým jeho tělem. Kdosi seděl v kuchyni a tiše plakal.

Když vyšli na čerstvý vzduch, okřáli a bylo jim zase tak volno, jako když se sem ubírali. Přivinuli se k sobě a ubíhali tichou dědinou ke statku, kde prožijou celý večer. Zapomněli oba na ubožáka, jenž byl neodvolatelně ztracen. Mladá jejich těla tiskla se k sobě a krev v žilách prudce proudila. Byli by se zase nejraději rozběhli do širého kraje, v němž jim nikdo a nic nemohlo překážeti, aby se radovali ze svého blouznění. Jako rozradostněné děti vletěly do světnice. Panímáma docela zapomněla na to, že jim chtěla vyhubovat za to, že je tak hrozně polekali. Stanuli před ní, drželi se za ruce a z obličejů jejich vyzařovalo štěstí.

»I vy blázínkové,« zvolala selka.. »kdo pak by se na vás dovedl zlobiti — co se to lidičky s vámi přihodilo? Všemu už rozumím — teď ale teprve nastane ta pravá starost. Jste vy lehkomyslníci — tak tady je máš, ty bláznyv,« obrátila se selka k pantátovi, jenž právě vstoupil.. »teď dosvědč, co jsme vykusili strachu a úzkostí. Nu, jen když to všechno dobře dopadlo,« pochvalovala si panímáma, která si je ze strany se zalíbením prohlížela. Věděla ihned, kolik uhodilo, když jako velká voda vrazili do světnice a pochopila, proč se vydali do tak zoufalé nepohody a proč zabloudili.

»Vidíš.. vidíš.. pak by's chtěla míti děti,« zabručel sedlák.. »to by's byla teprvé vyváděla. Připravili jste nám pěknou lázeň, jen co je pravda..«

»Teď se hezky posaďte.. lidičky, poslouchejte přece, co vám povídám,« křikla selka na oko rozhorleně, ale při tom byla radostně rozechvěna a rozrušena.. »to je na mou duši zázrak, že jste někde nezmrzli.. ráno by vás byli lidé našli jako dvě neživé sochy. Nic nevypravujte.. počkejte na mne, až vám přinesu večeři..«

Sedlák si v koutku pokuřoval, dobrácky se na ně zadíval a prohodil:

»Chvilku jsem měl o vás také trochu strach, ale pak mně napadlo, že takovéhle mladé rozjevence pánbůh nikdy neopustí.«

V předsíni ozval se zpěv.

»Co to?« .. zvolal pantáta a povstal .. »to je panímáma .., to jste ji nějak rozdováděli, že si zpívá. To už se nestalo, no .. ani nepamatuju, kdy si takhle zavýskala naposledy.«

Mladí lidé jedli jako vlci. Bylo jim, jakoby byli doma.

»Pán bůh požehnej! ..« to byl ale hlad, libovala si selka, když odnášela prázdné mísy.

A teď si všichni usedli dohromady a Viktor vypravoval, co zkusili a co zažili. Pověděl všechno, jen to zamlčel, jak se s Emmou dorozuměli. Emma pak pověděla dojmy z návštěvy u nemocného herce, ale ty už poslouchala jenom panímáma. Pantáta si hlavu podepřel o zeď a usnul. Panímáma připravila čaj s rumem, probudila pantátu, ale sotva že nápoj vypil, zchrupl si po druhé.

Kukačka odkukala jedenáctou. Emma s Viktorem by byli seděli do rána. Panímáma stávala se roztržitou. Probudila pantátu a řekla mu, aby si šel jenom pěkně lehnout — »my ještě chvilinku posedíme — to víš, oni si mají co povídat.« řekla polohlasem a při tom si sama zazívla.

Panímáma vrátila se ke stolu sice svěžejší, ale bylo na ní vidět, že ponocování není zvyklá. Zazívla po druhé a hned se omlouvala, že vstává o čtvrté hodině ranní a že jenom o štědrý večer bývá tak dlouho vzhůru. Emma s Troskovickým praničeho nechápali .. podívali se prostě na ni, ale ani ve snu jim nenapadlo, že by měli tomuto makavému pokynu vyhověti a zvednouti se.

Panímámě se začaly přivírat oči, podepřela si hlavu a za chvíli usnula, jakoby ji do vody hodil.

Kukačka hlásila půldvanáctou.

A volala půlnoc — a odkukala již jednu po půlnoci a mladí lidé seděli, jakoby se byli právě naobědvali a jakoby bylo poledne a ne půlnoc. Pořád a pořád vraceli se ku svému podivnému dobrodružství, vyličovali si hrůzy prožitých okamžiků, jen aby znovu a znovu mohli se odmlčeti v tu chvíli, kdy došli k onomu momentu, jenž je k sobě připoutal. Nemluvili a nestarali se o to, co bude zítra, co přínese nejbližší budoucnost. Seděli těsně vedle sebe a byli šťastni, že jsou sami, že jsou daleko od Prahy, v končině, kde jich nikdo nezná a kde o nich nikdo neví, drželi se za ruce, divali se sobě do očí, chvíli mlčeli, chvíli žvatlali, smáli se, a nevěděli čemu a líce jejich zaplanuly ohněm, když ucítili jen dotek vlasů.

Teta chvilemi sebou pohnula — jednou dokonce hlavu zvedla, udiveně se na ně zahleděla — bylo viděti, že je nesmírně vším tím, co se dnes u nich děje, překvapena, ale než mohla pochopiti, jak to přijde, že ona usnula u stolu a že mladí lidé sedí naproti ní, položila hlavu na ruce a začala zdravě chrápati.

A to těm mladým rozjevencům bylo strašlivě k smíchu. Smáli se přitlumeně, aby panímámu neprobudili a při tom stulili hlavy dohromady, zapomněli rázem na svoje šelmovství a v duchu si myslili, jak by to bylo krásné, kdyby tak mohli u tohoto stolu, vedle sebe, proseděti do rána.

Za chvíli sebou škubli a napjatě poslouchali. Panímámě se něco zdálo a ona mluvila ze spaní »Chyťte je .. dohoňte je ... vždyť tam spadnou .. což nevidíte, že jdou jako slepí. Ježíš Maria . že se stane neštěstí ... honem .... honem ... Emmo .. Emmo .. nechoď dál ..«

Ve hlase jejím bylo cosi děsivého. Poslouchali se zatajeným dechem. Emma podívala se na hodiny a zhrozila se, že už jde na druhou.

»Víte-li, jak je pozdě?« šeptala a uděšeně vyskočila. »Jak je to možné, že je už tak pozdě? Zdá se mně, jakobychom seděli malou chvilku. Musíme tetu probudit .. vyhubovala by nám, že jsme ji neprobudili z ošklivého sna .. Co jen jí řekneme, že jsme zůstali tak dlouho vzhůru?« Styděla se za to i před Troskovickým a nemohla se mu podívati do očí.

Dalo to práci, než panímámu probudili. Dlouho to trvalo, než si připamatovala, kde vlastně je a jak se stalo, že není ve své posteli. Podívala se na hodiny a rázem se probrala z ospalosti. Zůstala jako ohromena, přikročila blíže, nechtějíc věřiti svým zrakům — ale kukačka jí pádně odpověděla.

»Dvě hodiny, i vy noční sůvy ..« Podívala se bystře na ně, jakoby chtěla vypátrati, co se tu dělo. Zdálo se, že je upokojena — stáli tu sice před ní jako oukropečkové, ale bylo na nich vidět, že by jim křivdila, kdyby je z něčeho nepěkného podezřívala.

»Teď ale buďte ztichla, abyste neprobudili pantátu — vám by neřekl ani slova, ale mně by zítra nahučel plnou hlavu. Tak už se jednou od sebe odtrhněte ... vždyť vám musím povědět, kde budete spát.«

Podali si ruce, zakoukali se na sebe, nemluvili a na milou tetu zase jako na smrt zapomněli. (Pokrač.)

Dr. F. X. HARLAS:

Klášter blahosl. Anežky.

(Dokončení.)

Když klášter Klarisek byl vysvěcen a královská abatyše jeho zde Bohu sloužila, také však o světské záležitosti se zajímala, jsouc rádkyní bratra svého krále Václava I., tu vše skvělo se v barvách radostných, nelomených, zářivých. Vše od kamenných soch i ozdob stavebních, od řezeb dřevěných i kostěných až po kovové náčiní a zbraně, kalichy, svícny, skřínky smaltované, od freskových maleb až po pergamenové folianty církevních knih, od stropů trámových i kleneb chrámů až po pestře vykládané podlahy, od koberců a prostěn až po skleněná okna — vše plálo ve směsici barev, směle kombinovaných, ano křiklavých, leskem zlata však opět spojovaných a sladěných. Byly tu pásy klenbové a žebroví rudě a zeleně malované, se zlatými proužky podle spor, byly tu hlavice a krákorce střídavě modře a červeně zbarvené, se zlatými ploškami seříznutých hran neb vyzlaceným lupením, byly tu černé, červené a bílé dlaždičky, polévané i syrové, do pěkných vzorků položené, byly tu oltáře skvoucí výzdoby z drahých kovů, smaltovaných zeleně a modře, malby svatých a světic v rouchách řasnatých, barevných se zlatými zářemi kolem hlav, prostěny s odlišným vzorkováním, volně a řídce na barevné půdě roztroušeným, dřevěné sochy světců pestře pomalované, jejichž roucha měla zlaté obruby neb i vzorky. A k tomu přimysleme sobě lid v kroji neméně pestrém, v kabátcích vtáhlých barvy fialové, žluté, zelené, ženy v rouchu stejně sytě zbarveném, pestrým vyšíváním zdobeném, s bílými rouškami neb různými věníky na hlavách; k tomu pásy vybité kovovými kuklami, s přeskami, a toto živé množství osvětlené paprsky slunečními, prosakujícími planoucí barvitosti chrámových oken — jaký to pohádkovitý obraz, jaká pastva pro oko smrtelníka! A jaký příkrý rozdíl od šedé přítomnosti! Vše bylo ve shodě s životem duševním i vsedním. Vroucná zbožnost, hluboká víra, drsnost mravů, nekalená, často nevázaná radost ze života, povaha lidu lehce vznětlivého, slovanské zalíbení v hlučném veselí, v hudbě a zpěvu i v barvách živých, v lesku a v okázalosti — hle, vše to pojilo se v jediný souzvuk, hlásný a zvučivý, a vše to obráželo se i ve výzdobě uměleckých výtvorů, i v kostele a v klášteře, kde sloužilo umění ku cti a slávě Boží a církve katolické.

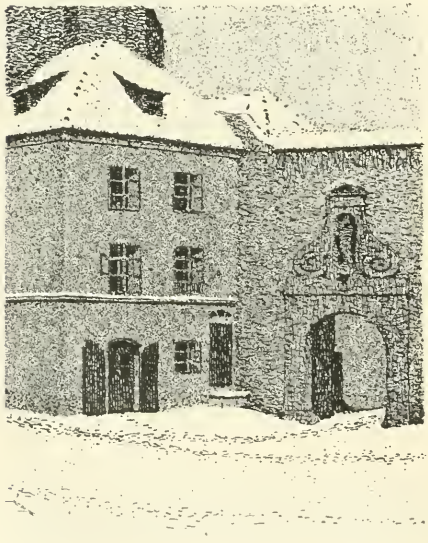

J. Benda: Severní vchod do kláštera bl. Anežky.

Tak bylo u nás v oné době všude, tak bylo též v klášterním okrsku na Františku. Umění, toť kus života oněch pokolení »barbarského středověku«, zevnější výraz jeho duše, projev jeho mysle, nálada lidstva, květ na stromě jeho žití. Tehdá bylo lidové, tehdá sloužilo lidu, a zde chrámů i chodeb klášterních, oltáře a obrazy — byly čítanky lidu, který neznal čísti ani psáti. Tehdá nebyl nikdo vyloučen z požitků uměleckých, jak nyní si stěžujeme. Lid rozuměl výtvarnému umění, bylo mu něčím podstatným, nutným a žádoucím. A bylo bohaté, obsahovalo všechen obzor lidského žití a bylo všem stejně přístupné.

Ohromný převrat změnil vše k nepoznání. Jak mně tu v mysli vyvstala vidina někdejší umělecké krásy, tak ve skutečnosti zbyly jen šedavé zdi, a na hrobech bl. Anežky, krále Václava I., královny Kunhuty, choti zlatého krále Přemysla Otakara II., a vnučky krále Václava I. Anežky spatřujeme všední lopotu malých lidí, dílny zvonařů, kolářů, nečistotu venkova, prach a haraburdí zastrčeného zákoutí, kam nedosahují vlny velkoměstského ruchu, aby to vše spláklý. To snad nejvíce trudí mysl vzdělance, který ví, že tu kráčí po

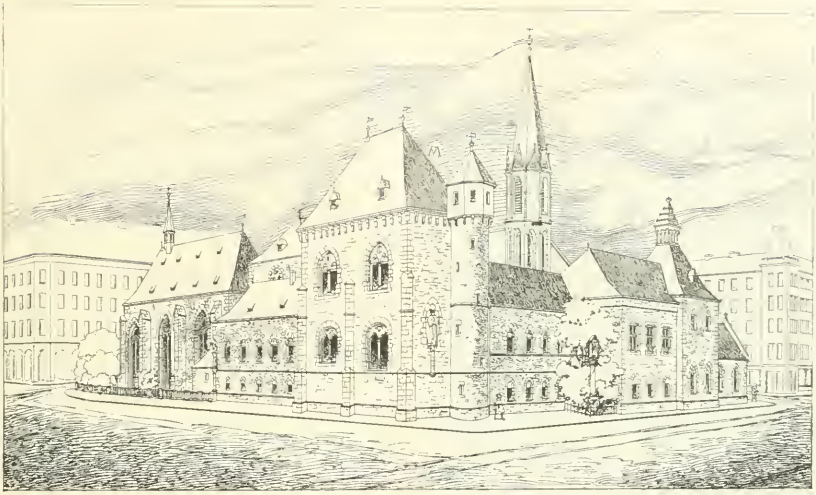

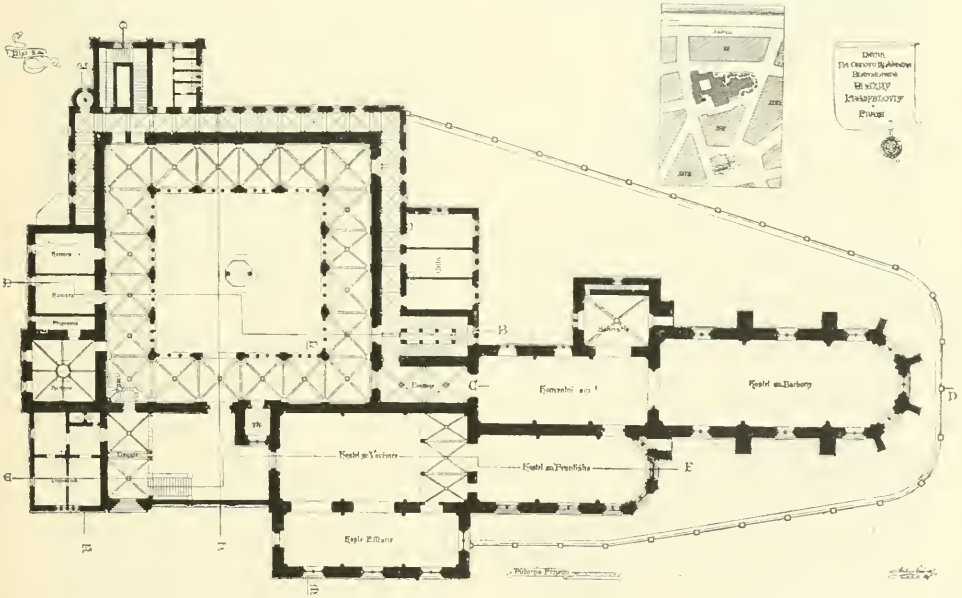

Cechnerův návrh na rekonstrukci kláštera Bl. Anežky. (Nahoře pohled se strany severní, dole půdorys.)

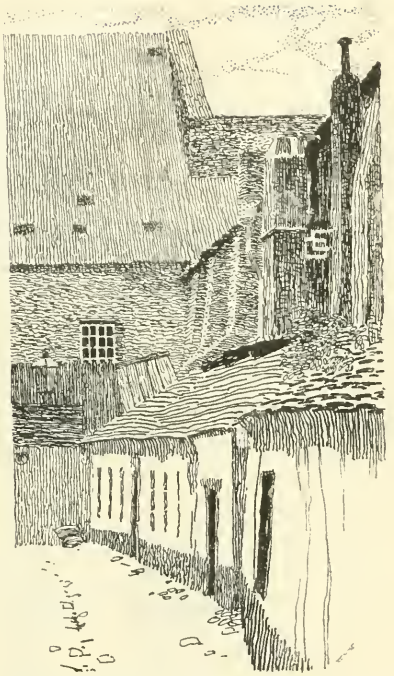

J. Benda: Z kláštera bl. Anežky.

rovech českých králů. Kde jsou pochována těla Přemyslovců? Nelze ani místa určiti v tom rozsáhlém prostranství, kam položili dědice královského trůnu českého. Král Václav I. pohřben právě v kostele sv. Barbory, avšak dosud hrob jeho nebyl nalezen. Za to však vykopán tu zlomek opukové náhrobní desky s nápisem O. V. JD. SEPTEBS † a VNGA, což značí datum úmrtí pátého dne ante Idus Septembris, a 9. září 1285, což se shoduje s římským počtem, zemřela královna Kunhuta, choť Přemysla Otakara II, vnučka uherského krále Bely, a byla pochována v sousedícím chrámu sv. Františka. Tedy zbytek, úlomek jejího náhrobního kamene tu vyhrabán ze země. A snad kryje země ještě nedotknuté hroby bl. Anežky a krále Václava I. i jeho vnučky Anežky, snad se podaří je ze země vyzdvihnouti.

Není to pro naše české osudy příznačné, že po staletích pracně dobýváme památky své slávy z lůna země? Že chodíme po rovech a mijíme zříceniny, kde kdysi proudil český náš život radostně, kde naše umění vzkvétalo v sotva tušené kráse? Tu jen pohled do budoucna vzpřimuje šíj, která pod tíhou truchlivého rozjímání se sklánela. Vždyť jsme při práci, stavíme znova, co rozbořeno, a nezapomínáme míst, památných jevišť našich dějin kulturních i politických. Všaktě nutno si připamatovati, že právě u nás v Praze aspoň zpola zapomenutých jich ještě veliký počet

*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— Jar. Vrchlického **Episody**. (Poetické besedy Máje sv. 1.) Jako kdysi Jan Neruda zahájil jím založené Poetické Besedy svými Balladami a romancemi, i vzkřísené Poetické besedy, přinášejí též Poetické besedy Máje nejprve dílo samého redaktora. Nejslavnějším a nejdražším jménem české moderní literatury volá k sobě nový literární podnik ten, dlouho již toužený, zrak i srdce všech, kdož poesii přes nepřízeň doby zůstali věrni.

A věru, že nemohlo býti počátku šťastnějšího: Osm epických básní, jež knížka obsahuje, patří k nejlepšímu, co v poslední době vyšlo z péra mistrova. Čtyři látky antické, Laodamie, Gorgophone, Král Numa, Sibylliny věštby — tři středověké Convenevole da Prato, Bona, Jan Želivský a jedna renaissanční: Smrt Greeneova, a všecky mistrně vyprávěny, strhují a uchvacují znamenitým zachycením nálady a ovzduší, nádherným koloritem doby, svým tónem, který od epického klidu stupňuje se až v živý dramatický vzruch, i pestrostí svých scén, jež hned uvádějí nás v tichou dílnu umělce nebo v cypřišový háj, zákoutí snů a lásky, hned rozvinují před námi barvy žoldnéřského tábora nebo rozpínají pohnutý obraz vzbouřených davů.

Hlubokou tragikou dojímají Laodamie a Smrt Greenova, Gorgophone je protestem proti coelibátu žen v jeho antické formě, Bona v tom, co oslavuje věrnost ženy, nasazuje v srdce štíra pochybnosti, Sibylliny věštby jsou duchaplnou applikací staré, známé příhody krále Tarquinia na osudy všech prorokův a věštců, plna životní moudrosti je báseň Král Numa. Nevím, kdo by byl před tím živěji a barvitěji vylíčil počátek bouří husitských, kdo by byl tak přiblížil českému srdci postavu Jana Želivského, jako to učinil Vrchlický svou básní. Velkolepým rozvinutím celého obrazu, vystižením ovzduší, bohatstvím detailu a obnažením duše hrdinovy, neméně pak svým tempem, je to báseň znamenitá a ryze česká.

Jen některé epické básně nedoceněného J. V. Friče působily na mne stejně hluboce. Convenevole da Prato, perla celé knihy, bude jistě mnohým básní nezapomenutelnou. Bylo to v předvečer padesátých narozenin mistrových, kdy na banketu, jenž k jeho poctě Májem pořádán, mistr po všech přípitcích přednášel svým četným lite-

rárním přátelům tuto skvostnou báseň. Nejen, že byla v ní skryta odpověď mistrova v děkovací řeči starého básníka a gramatikáře z Carpentrasu, že tak trefně hodila se skromnost mistrova ke skromnosti učitele Petrarkova, ale že prostorným sálem zavanulo křídlo úchvatné poesie, zabouřil siní nadšený potlesk a kde kdo z literátův spěchal stisknouti za ni mistrovi ruku.

Navždy zůstane báseň ta spojena s významným tím okamžikem a celá kniha, v níž je umístěna, jedním z nejkrásnějších článků v dlouhém řetězu děl Jar. Vrchlického. —*a.*

— Mezi dětmi. Knížka tato neobrací se pouze k dětem, přes to, že pouze ony v ní žijí a hlásí se k světu. Spisovatel její, Ignát Herrmann, věnoval ji svému milovanému trojlístku: Ludmile, Daliboru a Vladimírovi.

Ignáta Herrmanna znají dnes v Čechách jako málo koho: jeho zdravý humor a vzácná znalost života, silný a poctivý kořen jeho literární tvorby získal mu tisíce a tisíce přátel. Dnes přilnou k němu zajisté i děti svoji láskou: vypravuje jim o nich s takovým pochopením jejich vlastního a svérázně odlišného života, staví se vůči nim na tak vlídné a lidsky chápající stanovisko, že těžko hledati v podobné literární tvorbě posledních let příkladu jímavějšího. Ale zde nehledejmež Herrmanna vyhradně laškujícího, smějícího se a rozesmávajícího. Taková »Prokůpkova krise« na příklad, nebo některá z jiných veselých črt rozdovádí nás krajně, ale již sousední »Když listí žloutlo...« zatuká nám na srdce velmi jímavě a naladí nás do snivého smutku.

Tu vzpomněl si autor také na druhou stránku dětského života, na lidský žal a tiché utrpení, před kterým ani dítěti nelze uniknouti. A je ten tklivý paprsek smutku tak hluboce prošlý hranolem vlastní duše autorovy, že každý záchvěv jeho mluví živoucím slovem a svítí živoucí barvou. Je tedy kniha život sám, bez výběru a bez výhrad a právě v této okolnosti spatřovati možno i dobrou výchovnou stránku její: předvádění života jako celku a neodvracování zkoumavých očí dětských od malých jeho dramat, které později tak jako tak dolehnou na jednoho každého z účastníků. —*n*—

— Antonín Klášterský: Modré zvonky a jiné verše pro děti. Vydalo družstvo Máje. Od času, kdy J. V. Sládek tak šťastně zahájil svým »Zlatým májem«, »Zvony a proudy« a »Skřivánčími písněmi« poesii pro český svět dětský, nesetkali jsme se s knížkou, která by mohla obsahem i formou postaviti se po bok zlatým oněm veršům. Dnes hlásí se Klášterský, básnická povaha tak v mnohém Sládkovi blízká, svými »Modrými zvonky« a řekněme hned, že zcela sourodé. Vidíme, že naše dětská poesie udělala opět pěkný krok ku předu a s jistým dojmutím vzpomínáme dobře myšlených, byť již kostrbatých veršíků dobrého Douchy.

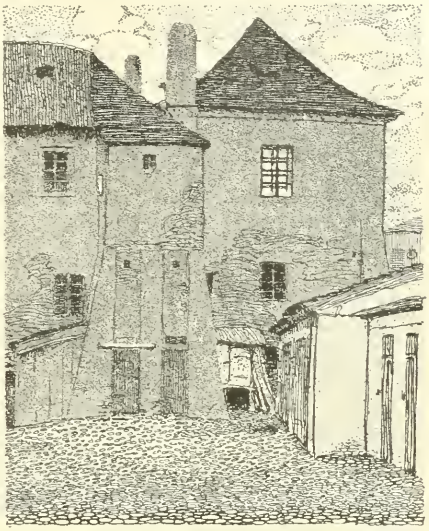

J. Benda: Z kláštera bl. Anežky.

Klášterský má všecky vlastnosti dětského písničkáře. Melodii veršovou především, pak ovládá tajemství hříček slovních, v nichž si děti tak rády libují, a konečně nespokojí se pouze narážkou či látkou, nýbrž vykřesá vždy zlatý kov myšlenky — často hluboké a vážné — z rudy, již chtěl zpracovati. Ale nade vším vítězí upřímnost a opravdovost své nálady, která tam je silnější, kde se může opříti o líceň neb scenerii přírodní. Někdy i milý, nehledaný humor se ozývá. Prosa života vyznívající v tón didaktický zřídka se ozve (»Školákům«), za to je pěkná žeň šťastných popěvků. (Malý hrdina, Rohatá koza, Tulipán, Slepá bába, Škádlení, Za pěkné pohody, Babička a j.). Některé kusy tíhnou ještě výš představujíce zralá čísla seriosní lyriky Klášterského (Večer, Hvězdičky, Vánoce v lese, Ukolébavka),

»Modré zvonky« jsou z dárků Mikulášských a Vánočních na stolek naší mládeže dárkem velké ceny. Obrázky p. Šnajberkovy při veškeré lehkosti vystihují výborně náladu a zvláště svým humorem mile působí. —*e.*

— Salomena. Bez mála čtvrt století uplynulo od vzniku tohoto dramatu Bohumila Adámka a opět slavilo úspěch nikoli jen mocí své dramatičnosti, nýbrž i silou poetické své formace.

Děj Salomeny je utkán z pásem romantických. Nejvíce asi Viktor Hugo byl tu Adámkovi mistrem, Jakoby Meissonier kladl barvy na desku, tak tvořil náš autor scény brzy rozpustile veselé, brzy sladce

intimní, hned pestré nádherou, hned opět zaplavené krví rytířských rvaček.

Není mnoho historické věrnosti v těchto obrazech z doby, kdy Vlachové přišli k břehům Vltavy učiti renaissanci svého umění, ale je v nich divadelní podmanivost.

Když v těchto dnech za dosti nepříznivých okolností opět byla Salomena uvedena v repertoir, bylo zřejmo, kterak dramatičnost scén, rychle se zmocňovala posluchačů. Za dvacet roků v historickém dramatisování staly se přece velké převraty. Na nějaký čas zmizela téměř i z výstav velká historická plátna s králi a papeži, s válečným aparátem, s drahokamy a zlatým krumplováním princezen. Místo nich přišli umělci s nástinem pouhých výkrojů historického zákulisí, se symbolisováním epochálních událostí, s tajnomluvou satiry, palčivé ironie — ba až pohrdavého skepticismu.

S nimi přišli dramatikové s pracemi, v nichž do historických habitů oblékali konflikty dneška. S větší menší dovedností — jak kdo brky střezávati dovedl.

A na to se lehce chytali diváci. Bylo jim rozkošno čísti mezi řádky, v duchu převlékali vévody v prostotu dnešního fraku a zuřivě tleskali, když hořkým pointám dostali se na chut.

Tyto hry »historické«, kterým patří plným právem uvozovky, zatlačily téměř dramata velkých pós, brillantních monologů a »odchodů« na potlesk.

Proto bylo zajímavo sledovati, jak starší práce Adámkova bude působiti.

A vida: kus byl opět přijat velice vlídně. I labužníci, kteří nad prostředkem starší fagony tak ochotně krčívají rameny, byli dobré míry. To způsobilo jiné kouzlo Adámkova tvoření: poetický háv, ve který oděl svou práci.

Verše Adámkovy, líbezně prosté, ale při tom vyžehané v plamenu přísné autukritiky v zlaté nitky panenské ryzosti, jsou nejcennější částí jeho »Salomeny«. Kavalíři jeho dramatu, kdyby jejich divadelní život visel toliko na tkaní prosy, byli by za uplynulé čtvrtstoletí velice omšeli — ale že jsou proliti krví básnického cítění Adámkova, zůstanou literatuře zachováni pro léta nespočetná. Vkus příštích dob může snad dramatu »Salomeně« ubrati na zajímavosti — básnické dílo »Salomena« má však již své místo v našem písemnictví — pevné a čestné.

Bylo výše řečeno, že »Salomena« objevila se na scéně za okolností méně příznivých. Posledního dne v měsíci — zejmena, je-li tímto měsícem nevlídný, pouze radostem neprodlužených domácích pánů věnovaný listopad — je těžko novince navábiti hojnost diváků do hlediště. Poematu tím méně. Této okolnosti nechť příště dbají instance v divadle, jichž úkolem je prokazovati domácím autorům laskavost.

Hráno bylo jaksi nejistě. Celý kus se chvílemi téměř v mlhách tratil, jakoby byl nějak na rychlo nastudován.

Paní Laudová, Salomena nepřekonatelná, a jistě fantasií básníkovou složené představě odpovídající, v prvních scénách posledního aktu byla trochu mdlá. Před tím a na konci hry byla kouzlem jeviště.

Pan Šmaha rozehřál se pro svůj part teprve počátkem druhého jednání. Pak tkvěl pevně v sedle. Dobře charakterisoval, výborně duševní stavy své projadřoval a zejmena přirozeně umíral.

Pí. Hübnerová v takových rolích, v jaké vystoupila, nebude míti nikdy štěstí.

Scénováno bylo dobře. V prvním jednání měla nad obzor vyrůsti nějaká věž, která by charakterisovala Prahu XVI. věku. *ech.*

— **Cyklus Kruhu českých spisovatelů.** Karel Kamínek: Nové cesty. A. P. Čechov: »Višňový sad.« Překlad dr. Bořivoje Prusíka. — I druhý večer pořádaný Kruhem českých spisovatelů shromáždil vnímavé obecenstvo, ač právě týž večer »Národní divadlo« vypravilo Adámkovu »Salomenu«. Práce Kamínkova, jednoaktové drama z uměleckého života, vykazuje na mnoha místech sice pěkné scénické passáže, ale příliš dlouhé dialogy.

Jinak nelze upříti práci Kamínkově jistých předností, ač mnohé škrty by byly práci jen na prospěch i z toho důvodu, že hra, která byla dosti bystře provedena, vyžadovala celé hodiny. Mnohá místa zůstávají nerozřešenými thematy. Hře značně prospěla očividná snaha účinkujících (paní Táborské, Táborského a mladého divadelního talenta sl. Čížkové-Rydlové).

Čechovův »Višňový sad« ve vzorném překladu dr. Bořivoje Prusíka zaujal dějem, plným dramatické síly a účinnosti, jakož i životní pravdivosti, která jest předností všech uměleckých děl tohoto čelného representanta současné dramatické literatury ruské.

Čechov i v této práci postavil na scénu řadu rázovitých a životných postav. Zdravě reelní byly výkony všech účinkujících. Charakteristické maskování odpovídalo individualitám postav. Někteří herci přímo rostli v rolích svých nad sebe.

Práce tato vzbudila živý zájem. Konec představení byl teprve před 11. hodinou; pronášeny proto oprávněné výtky, proč na jeden večer dostaly se dvě práce, když sama práce Čechovova (drama o 4 jednáních) vyžaduje obvyklého u nás času celovečerní práce. *—ský—*

— **Sněhurka**, báchorka od V. Baldessari-Plumlovské chytla hned při premiéře a stane se asi repertoirním kusem dětských představení. Byla také ihned několikráte zařazena do pořadí a není pochyby, že si vybojuje pevné a stálé místo v srdcích mládeže, jež prostinká pohádka zaujala hned prvními scénami. Bylo to skvostné představení. Tentokráte měly v hledišti rozhodující slovo děti. Ty se o to pranic nestarají, že v báchorce jeví se

citelný nedostatek děje, že se octla tu a tam na mrtvém bodě .. jim očka zajiskřila, když se objevila bělounká Sněhurka, jež vypadala jako veliká cukrová panenka a srdéčko se jim stáhlo úzkostí a oči zalily se slzami, když hošíček v lese, ve sněhových závějích zabloudil a před jejich zrakoma tuhl, až ztuhl nadobro. Objevily se tu pravé pohádkové zjevy, dokonce takové, o nichž ještě nikdy neslyšely. Jinovatka na příklad a jiné a jiné .. co tu bylo divení, co tu naivninkého úžasu, že i takový prostinký a nenápadný zjev přírody může dostati v pohádce tělo, duši, řeč .. a všechno bylo tak přirozené, tak nenucené, že se jim chvilemi zdálo, že to ani báchorka není a že to je všecinko pravda pravdoucí.

Dorostlejší se už nad lecčíms pozastavili ... s tou zmrzlou vránou se jim to nějak nezamlouvalo .. zdá se skutečně, jako by tu bylo šťastné tvořitelce dětských her při psaní péro vybočilo .. ale osudy Sněhurčiny, kterou zmrzlé slzy nešťastné matky mezi lid zlákaly, zaujaly je nadobro a už je vřelý soucit a živý zájem s chřadnoucí a bledností Sněhureckou neopustil.

Znali jsme pohádku a mohli jsme proto tu a tam nějakou chvilku věnovati té drobotině. To bylo pohnutí, když Sněhurka chystala se k osudnému skoku přes hranici, na které vysoko planula kolomazí nasáklá košťata — mládež vytušila, tady že je nástraha, tady že má báchorka svůj vrchol. Sněhurka zmizí, rozplyne se nad ohněm a drobní diváci ani dočkati se nemohli, až se zase opona zvedne, aby jim do rozjitřeného nitra poslední výjev nakapal balsámu. Ledová hrdinka objeví se zase krásná, svěží, ve kruhu svých báchorkových družek a poněvadž scenerie je skutečně malebná, pohádkovitě luzná a poetická, odcházel drobný svět z divadla uspokojen a usmířen. Pozoroval jsem v divadle nejpovolanější rádce a kritiky, drobné caparty, jichž jsem se pak vyptával, kdo se jim z herců nejvíce zamlouval. Pochvalovaly si zejména paní Ryšavou, líbil se jim bodrý, sousedský ton pana ze Steinsberka a sl. Rydelová, sestra bývalého člena Nár. divadla sl. Hilbertové.

Sněhurka byla uvedena na scénu v pravou chvíli a stane se tato báchorka ve drobném publiku našem jistě hrou populární a oblíbenou. —*r.*

⁂ **Z nakladatelství Emila Šolce** v Telči na Moravě poslali nám na ukázku balíček úhledných knih. Babičku Boženy Němcové v úpravě J. Kabelíkově, Slovenské pohádky téže spisovatelky v úpravě F. Bartošově a překlady Lassvitzova fantastického románu »Na zemi a na Marsu«, »Desatero povídek« Evaldových a »Pohádky« Hauffovy.

Není snadno býti nakladatelem na českém venkově. Musí podnikavý muž napnouti všechny síly, aby stačil velkým městům, v nichž jsou všechny pomůcky spíše po ruce, a kde knize možno je spíše proniknouti. Také marka velkoměstská je čtenáři jaksi pečetí něčeho pozoruhodnějšího — při tom nevzpomínáme ani okolnosti, že důvěrný styk s autory, s denním tiskem, styk s těmi, kteří mají vědomí o tom, co se žádá, po čem jest poptávka — je v městě venkevském takřka nemožný.

Pan Emil Šolc je energický člověk. Nabral do čeřenu sice také leckdy rybu leklou, ale v této jeho neúmornosti vidíme vzácnou vlastnost, u českých lidí tak zřídka patrnou. A poněvadž upřímná vůle a nezlomná píle má býti již na tomto světě odměňována, upozorňujeme na nakladatelství páně Šolcovo, který pro mládež před nastávajícími svátky přichystal slušný výběr vkusně vybavených knih.

Mk.

⁂ **Výstava Ludka Vacátka.** Byla uspořádána na uvítanou, umělec ohlašuje v ní svůj návrat z Mnichova do Prahy. Vacátko je znám jako malíř rušného života vojenského, jako malíř koní, zvěře, i také modelluje jezdce úprkem uhánějící, zápasící jeleny, kreslí vojáky v míru, jízdu i pěchotu. Je to v naší době malířského lyrismu zjev velmi temperamentní. Vacátko miluje pohyb, projevy síly i mrštnosti animalní. Jako fanfára loveckých rohů zavznívá jeho nota do ševelu rozcitlivělých a rozněžněných melodií modernistů.

Kde jiní snaží se podati obraz přírody zadumané, kde vyhledávají melancholii, zášeří, tišiny, tam sáhne Vacátko po všem, co se hýbe, co skáče, běží, nebo statně do cesty se staví, jako ta korunovaná hlava, ten král boru, mohutný paroháč, kterého Vacátko plasticky zachytil. Soška tohoto »kapitálního jelena« provedena v bronzu též s křížem mezi parohy, — tak zjevil se mocný jelen Sv. Hubertu, patronu myslivců.

V Mnichově stal se Vacátko žákem prof. Zügela, jehož obrazy prosluly mimo znamenité podání animalních typů též vzduchovou náladovostí (viz jeho Orání v Pražském Rudolfině). Pak maloval Vacátko dvě figurální plátna, Ego a Prchající štěstí, vystavená v jarních výstavách Pražských loni a letos. Smělost, mladistvá odrážlivost jeho dobře zračí se v těch skráceninách, křepkých tělech a v prudkých pohybech momentních, pro něž vlastně svoje alegorie maloval. Se zájmem spatřujeme tu pak návrhy na malby chrámových oken, velmi dekorativně pojmuté komposice. Řada pérových kreseb, litografie, studie aktů, podobizny, sošky, z nichž nejnovější práce jezdec řecký, v klassické nahotě s přilbou a s mečem na bujném koni sedící, olejem malované studie skotu a koz — to vše pojí se tu k celku velmi ladnému, neboť ze všeho vyvírá umělecká individualita, značně energicky ku slovu se hlásící.

Nejlépe zračí se tato v obraze Par force. Jako vidina, letmo postřehnutá, mihne se nám tu jelen s napjetím posledních sil prchající, již již zachvácen ohařem a dostižen jezdci. Ze stínu do prudkého světla vyrazil, jezdec na běloušku nadbíhá mu z jedné, dáma na hnědém koni z druhé, nám bližší strany. Malba nechce vypravovati průběh nějaké

štvanice u Pardubic, nýbrž podati obraz na vrchol stupňovaného života, honby na život a na smrt, chce zachytiti krásu »boje o život«. Vacátko netruchlí nad tímto bojem, ale hledá v něm esthetickou, umělecky vděčnou stránku. Je to pravěké zalíbení muže v boji, v zápasení, v přemáhání přírody. Vacátko disponuje mnohými vlastnostmi pravého malíře bitev a honeb, kreslí jistě a má bystré oko pro rázovité postoje a gesta zvířat, maluje barvou jadrnou, ve světle vibrantní.

Jeho domácí výstava v domě p. arch. Buldry ve Spálené ulici vábí návštěvníky z kruhu oněch přátel umění, kteří Vacátkovy kresby a malby znají z dřívějších reprodukcí ve Zlaté Praze, a zajímá každého, kdo neznaje umělce, vkročí do této sbírky uměleckých prací nejrůznějšího provedení, neboť seznamuje ho s umělcem velmi temperamentním a veskrze moderním. *Xaverius.*

— **Fr. Urbana opona pro městské divadlo v Litomyšli.** Byla to výstava atelierní, jaké nyní pražští umělci počínají pořádati z nedostatku výstavních místností veřejně přístupných. Atelier samo bylo pro valnou část pozvaných návštěvníků zajímavou attrakcí a jistě největší atelier ze všech, co jich v Praze jest. Byla to »malírna«, postavená zemským výborem král. Českého pro české divadlo na hoře u sv. Apollináře. Frant. Urban provedl tu jaksi v podnájmu oponu pro Litomyšl v několika týdnech a dobře udělal, že nám Pražanům poskytnul příležitost, abychom jeho dílo spatřili. Je to roztomilá práce umělce, který proslul jako malíř dekorativních komposic, a jehož výzdoba chrámu Petropavlovského na Vyšehradě byla uměleckým skutkem průměr obdobných polychromních interieurů přesahujícím.

Fr. Urban namaloval tu veliký guaš, ale vložil do této malby všecko svoje osobité umění. Urban je malíř nevšední noblessy, co do pojmutí i co do techniky stejně decentní, takřka cudný umělec. Při tom záleží mu na myšlenkově propracované komposici, kterou odívá v tvarosloví poněkud na anglické neoromantiky upomínajícím. Trochu praeraffaelismu spojeno s dávkou francouzského realismu v kresbě i v barvě, zdá se v jeho pracích sloučeno, sharmonisováno, a tak vyznívá také komposice opony v příznačných akkordech jeho umění.

Chtěl tomu, aby z této dekorativní malby zvučela hudba, náš lyrismus český, a tak spatřujeme pod lipou sedící postavu ženy, jejíž útlé, lahodně kreslené ruce probírají se strunami na větvici lipové napnutými. Za ženou vznáší se na bělostných perutích rusovlasý genius — a záchvěvům této hudby naslouchají na palouku mladý ovčák, statný dřevorubec a dívka, opírající se o jeho koleno. V levo skupina lidí prostých, na zeleni luk barevně se odrážejících, s pohledem na štíhlé břízy, mírně zvlněné lány a modravou dálavu, v pravo koruna lípy a jemně narýsované světlé silhouetty dvou ideálních zjevů, kolem obruba ornamentalně členěná, kde kvetou plané růže, dole uprostřed štít se stříbrnou lilií v rudém poli, znakem to král. města Litomyšle — tak snáší se tato záclona před diváky, odděluje prosu všedního života od jeviště, kde se odehrávají divy z říše poesie.

Barvy svítivé, ve vyšších polohách tónové stupnice zladěné, v rámci velmi delikátně kolorovaném. Díváme se do kraje mile známého, do českého kraje, a co tu spatřujeme, je hlasný jeho oddech. Vše slito v jedno, dojemná pravdivost přírody a nadpozemské postavy doplňují se, jakoby jinak býti nemohlo. Je to tak věrohodné, jakoby nebylo nic přirozenějšího, to prosté auditorium naslouchající nebeské hudbě, tomu šumění lípy, z něhož mluví hlasy tajemné, z výšin i z hlubin zaznívající. Urban maloval tuto oponu právě tak, jako maluje své anděly na klenby chrámové, své postavy z písma i z dějin na zdi památných síní — s vřelostí citu, s vírou v jejich jsoucnost, s přesvědčením, že tak, jak je v duchu vidí, jsou zjevením, a tak, jak je maluje, jsou výrazem jeho pohnutí, jeho poctivého nadšení.

Oduševnělost Urbanových vidin je příčinou, proč také nás dojímají, a jemný vkus jeho dovede nám je ztělesniti, tak že i my stáváme se účastníky vzácných těch mocí, jimž také opona Urbanova děkuje za svůj vznik. *Xaverius.*

K celému nákladu tohoto čísla přiložen jest prospekt firmy B. Kočí: »Tělo dítěte« — »Matador«.

Toto číslo vydáno dne 9. prosince 1904. — OBSAH: K. LEGER: Rokoko. — GUSTAV R. OPOČENSKÝ: Pochmurný lesní den. — KAREL DE WETTER: Hvězdě padající. — FELIX TEVER: Mezi břehy. — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — Dr. E. X. HARLAS: Klášter blahosl. Anežky. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE: JAR. BENDA: Severní vchod do kláštera bl. Anežky. — Cechnerův návrh na rekonstrukci kláštera bl. Anežky. — Z kláštera bl. Anežky. —

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec, otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. VÁCLAV ŠTECH, POŘADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GRÉGRA A SYNA

ANT. KLÁŠTERSKÝ.

Sonety.

Touha.

Kde najít místo tiché, klidné dosti,
kam nevnikal by žití všední shon,
kam nezapad by pláč ni smích ni ston,
kde moh' bych spít se oblak nezměrností?

Bych víno pil, jež Ticha skráň jen rostí,
snů květy trhal, rozpěl citu zvon,
by zjevila se Pravda, prosta clon,
mi v celé hrůze, celé velebnosti.

Bych v dílo své se nořil 'něm a tich
jak v klidné cele maloval kdys mnich
své světice a ďábly v tlustý missál.

Bych jako včela zapad' v květu kalich
a na Myšlenky kyprých rtech a zralých
svou celou duší žiznivě se přissál!

Brázdy.

Pa roli svoji táhneš brázdy denně.
Ta pro všecky! — díš pukajícím retem
sám k sobě v znoji — tato našim dětem
a tato mně a tato moji ženě!

Pak na mezi si sedneš, podjeseně
mír kolem sladký, nad vonícím květem
mžik prosníš, ptáků potěšíš se letem
neb zadíváš se v oblak zamyšleně.

A zase vstaneš, zase znova k práci,
nechť na čele pot, nechť se síla ztrácí
a krev a míza, nechť to drásá nervy.

Pluh skřípá, kvílí jako duše tvoje —
A za tebou jdou vran a kavek roje
a z brázd tvých klidně vytahují červy.

Světlušky.

Jak s nebe v keře spadlé drobné hvězdy,
jak rosa v trávě když se v smaragd mění,
jak mihotavých lamp svých při plameni
když trpaslíci mají své tu sjezdy:

Jak čarovně a pohádkově stkvíte,
ó, světlušky se zářné, na lupení
za letní noci! Čí as ruce skryté,
ký mění čár váš střízlivý vzhled denní?

Či pravdu má ta lidská moudrost pouze,
jež směle tvrdí, ve vášnivé touze
že láska jen vám plamínky ty nítí?

Jak nevěřil bych tomu já, když v tmavé
mi noci jako světlušky dvě žhavé
dvě oči milé k lásky hodům svítí!

Americká poesie.

V ký zbloudil jsem to prales? V před se deru,
ač chvím se bázní, jako kouzlem spit;
sta kmenů míjím, mnohý obrovit,
a dále v houšť se řítím v svatém šeru.

Sta úponek a lian, pro nádheru
jich nelze dál, sta ptáků, plam a svit,
sta květů divné vůně, chrámu klid,
a v dáli kdes šum moře, vytí zvěrů.

Dech Svobody, jenž pouta lidská drtí,
kypící Život, velebný zjev Smrti,
a věčných tajů nezbádaný kruh.

Zpěv lásky jak zpěv vlhovce a žluvy,
hvězd záře nad vším o Věčnosti mluví,
a z tmavých, tichých hlubin dýše Bůh.

BOHUMIL BRODSKÝ.

Miláčku!

Temoc Julinky Čížkové, industriální učitelky, už lidi omrzela. Návštěvnice její řídly, až nadobro osiřela. Sama její domácí, chalupnice Donátová, která druhdy se pyšnila, že slečna učitelka je její nájemnicí, zhostejněla. Sice donášela ji jako před tím třikrát denně její skrovnou odmírku mléka, ale neposadila se, nevšímala si jí a jen někdy prohodila nějaké slůvko ani ne tak ze soustrasti, jako z nevysvětlitelné úzkosti, která se jí zmocnila při pohledu na příšerně hubený její obličej.

Nezvyklé ticho panovalo v nízké, čistě vybílené světničce, jejíž okna dívala se do polí a kam nezalétal jiný zvuk leč křik drůbeže ze dvorku a hukot větrů letících přes vesnici. Líně vlekly se noci i dni. Julinka pololežíc, polosedíc na své chudičké postýlce, přenášela se jako v jiné, neznámé a daleké světy, jejichž obzory fantasticky vyrůstaly před jejíma lesknoucíma se očima. Celé hodiny dívala se do oken, jež jí připadala jako světelné otvory, kterými nahlížela kamsi daleko, kam toužila zaletět, aby vykoupala své tělo v přívalu zlatých vln a ucítila hřejivé a hojivé teplo ve svém rozbolavělém nitru.

Žila jako v extasi. Nic jí nepřekvapila netečnost bývalých známých, a neděsila jí samota. Byla ráda tomu hlubokému tichu a samotě, která ji zaváděla k novým břehům a k neznámým zahradám, odkud vanula opojující vůně cizích květů a nezažitých dosud niterných rozkoší. Stále o čemsi přemýšlela, a když chvilemi velké šedé oči přivírala, jakoby je světlo dráždilo, usmívala se milým, radostným úsměvem.

Přicházely také chvíle, ve kterých jakoby se cosi rozhořelo a zachvátilo její slaboučké tílko. Opouštěla lože a šourajíc se k prádelníku, prohlížela nakupené, růžovými stužkami svázané prádlo, plné lacinych krajek a pracných výšivek. Hrabajíc se v tomto bohatství, které těžce nastřádala za deset let své služby, vyjímala nejhezčí předměty, oblékala se a stavíc k loži zrcadlo, koketně se shlížela na své téměř dětské tílko skryté ve sněhu ozdob a krajek. I do zásuvky sáhla a starostlivě naslouchajíc, nejde-li někdo, rychle vyjímala pečlivě ovázanou krabičku pudru, aby zakryla zvadlou, žlutou pleť. Bylo cosi nevýslovně směšného a zároveň hluboce bolestného v této nevinné marnivosti třicetileté umírající, jež nasytivši se pohledu na svůj zevnějšek, unavena a zimou se třesouc, kladla se na lože, na němž se svíjela v návalu dusivého kašle.

Den co den opakovaly se tyto záblesky jejích snů, kterými mířila kamsi do žhavých vírů rozjásaných citů. A když únava ji přemohla, dostačoval odlesk těchto snů, aby jím vyplnila nekonečné hodiny svého utrpení. Zapomněla na svou smrt, už ani si nebyla vědoma, že druhdy chodila, smála se a hovořila. To všechno nadobro zmizelo z její hlavy a roztoužené, podivné myšlenky zaváděly ji jako bludičky v neznámé končiny. Jak jí bylo při tom blaze! Nikdy necítila se tak šťastnou a spokojenou jako nyní a nikdy nepřipadala jí samota tak krásnou. Její smrt byla litostivá a čekala, až se její duše nasytí přeludů, až nadobro zapomene na minulost, která tolik tvrdě zkoušela její síly a trpělivost.

Byla dcerou chudičkého podúředníka, jenž se po druhé oženil. Macecha nerozpakovala se dát jí záhy na jevo, že její pastorkyně má dost síly, aby se sama uživila, a důsledně ji dráždila, aby ji vypudila z rodiny, ve které nové pokolení vyrůstalo, a sobecky chtělo uchvátit vše pro sebe. Kdosi jí poradil, aby se stala industriální učitelkou, a ona v jakémsi horečném nadšení připravovala se k lesklé hodnosti industriální učitelky. Pracně složila zkoušky a potom podstoupila onu potupující a pokořující cestu proseb o protekci. Domnívajíc se, že jinak ani nemůže být, poděšena a zalita neurčitým pocitem hanby, chodila ode dveří ke dveřím, lačně pozorujíc výrazy oněch mocných, kteří jí měli otevříti bránu vysněného království. Cosi dětsky milého tkvělo v její drobné, zarůžovělé tváři, její pružná, štíhlá postava dýchala jarními půvaby života. Nebyla krásnou, nevzbudila na ráz obdivu, ale přes to právě onen nesetřený pel mladistvého půvabu byl jí doporučením, a jeden ze členů školního tribunálu dokonce otcovsky ji vzal za ruku, zadíval se jí mlsně do tváře a potom pohladiv, prohodil vznešeně, že se už o ni postará.

Za několik měsíců stěhovala se do vsi, zapadlé v kopcích, vysoko položené, světa vzdálené a chudé. Hubená políčka v přepodivných podobách choulila se mezi vysokými tarasy vyválceného kamení, v němž krněly keře habří a ořeší. Několik selských lesíků jako bojácně krčilo se na kamenitých výhorech, a jejich bizarně zkroucená těla nejlépe svědčila o vášnivých útocích rozběsněných větrů a sněhových vánic. Smutno tu bylo a nevlídno, žádná cizí tvář neobjevila se v dě-

dince a žádný zvuk nezalétal sem ze širého kraje. Když nastaly plískanice a sněhy, byla vesnička odříznuta od světa, a kdož v ní bydlili, zůstali odkázáni na své nízké baráky, opírající nahnuté střechy proti sténajícím vichřicím.

Ale vyhlídka byla velkolepá. Daleké obzory stupňovitě kupily se na obloze a v létě, když bílé stěny vesnic zasvítily v zeleni stromů a lány polí různého zbarvení zapestřily se po svazích a dolinách, až dech se tajil nade vší tou krásou. Zachytila při svém příjezdu poslední zbytky půvabů kraje, ale pak nastaly mlhy a větry, déšť přes tu chvíli zuřivě klepal na nízká okna světničky, kterou si pronajala. Smutek na ni sahal, a se smutkem přicházelo cosi, čeho dosud nepoznala, hlad.

Říkali jí slečna učitelka, či kratčeji naše slečinka, ale ta slečinka měla ročně šedesát zlatých služného, byla mladá, zdravá, a její mládí marnivě volalo po doplnění chuďoučké toalety. Když těch pět zlatých měsíčního služného v rukou držela, takový podivný, nevysvětlitelný údiv se jí zmocňoval, co s tím počít a jak rozpočítat, aby třicet dnů jedla a se oblékala. Zprvu jakoby se štítila nízkých jizeb vesnických, ve kterých páchlo plísní, vlhkem a drůbeží, která se svými majiteli svorně krčila se k neforemným pecím, v nichž syrovou chvojí topili. Ale potom vchazela ostýchavě pod ty chudé střechy a s nejistým úsměvem přijímala za vděk pozvanim, aby přisedla ke stolu a brala si teplých, kouřících se zemáků. Jak voněly a chutnaly! Jak hřály její studené tělo, tetelící se utajovaným hladem. Zámožnější dodali si odvahy a stavěli před ni divoce pomalované hrnéčky s mlékem a na jejích smutných tvářích rozkvétal růměnec a v jejích očích rozžehoval se radostný plamének.

Pak i práci domů dostala, ženy přinášely látky, aby jim nebo dcerám ušila různé maličkosti a její spíže naplnila se brambory a luštěninami, někdy i několik desetníků vysázela zámožnější chalupnice. Kulhavá švadlena ve vsi, cítíc se zkracenou ve svém výdělku, zle se na slečinku zlobila, ba došla i k šéfu slečinky, aby jí to zakázal, a tento dost mrzutě nadhazoval, aby dbala stavovské cti. Ale tehdy už ztvrdla, zápas o život učinil ji chytřejší a nepovolila. A jakási lakota se jí zmocnila. Jakoby se bála, že mohou přijít ještě horší doby, šetřila a skládala krejcar ke krejcaru a občas přinášela si domů balíček pláten a látek, na kterých pracovala, až ji oči bolely, skrývajíc úzkostlivě do truhly, co našila a ozdobila. S blouznivým úsměvem dívala se na rostoucí hromádky své výbavy, a zapomínajíc v těch chvílích na vše, co prožila, kamsi do daleka a do neznáma zalétala myšlenkami a kouzlila si krásný obraz svého budoucího štěstí.

Zhuběněla, její tělo pozbylo půvabu a lahodných linií, ale její srdce jakoby rozpalovalo se za čímsi vášnivě milým. V skrytu její duše vyrůstaly květy dívčích tužeb a v jejích snech honily se představy kohosi, čí náruč na ni čekala, aby ji zahřála a přenesla do teplých a slunných zahrad lásky. Až mučivě bolestná byla její lačnost lásky, a sedíc za temných večerů u okna, jakoby očekávala, že každé chvíle otevrou se dvéře a vejde ten, kdo v ní probudí jásot a život a zapomenutí zažitých běd. Jak mu bude vděčna! Jak ráda stane se mu služkou a s pokornou oddaností bude hovět jeho rozmarům, jen když on jí bude na blízku a dovolí jí přitulit se k němu.

Pět let těžkého života prožila v horách, když se na ni rozpomenuli a dali jí lepší místo na trojtřídní škole. Byla jako omámena náhlým štěstím a o překot se stěhovala do nového působiště, kde jí čekal trojnásobný plat, kde nebyla zima tak krutá a lidé tak ubozí, kde mohla čekat splnění svých snů v rušném městečku, zastrčeném sice, také chudém, ale přece hostinnějším, než byla horská vesnička. Byla tolik zaujata tím, čeho očekávala, že se cize dívala na ženy loučící se s ni a projevující opravdový zármutek, že je jejich slečinka opustí. Bez pohnutí sjížděla s kopců mezi úžlabí, a když spatřila městečko, zasmála se čemusi s radostným potěšením dítěte.

A zase nastal obvyklý její život v malé světničce, dívající se okny do polí. Městečko ukázalo se z blízka vsí a lidé zápasili v něm právě tak s chudobou jako v kopcích. Nevydělala tolik jako v kopcích, a peníze tak rychle utíkaly! Ale přece jen mohla se obléci jinak a lépe a když své laciné sukénky nadnášela po blátivé navsi, zdálo se jí, že je opravdovou slečnou.

Jen ten, na koho čekala, nepřicházel. Tu a tam mihla se mužská postava, ale ti všichni jakoby neviděli slaboučké učitelky, jejíž rysy staly se ostré a pleť předčasně uvadlou. Závistivě pozorovala několik šťastnějších dcer okolních úředníků, pyšnících se bohatšími toaletami a obklopených několika všednimi tvy chuďoučké společnosti. Uskrovňovala své potřeby, snažila se vzbudit pozornost svými úbory a bylo ku podivu, jak ladně dovedla dovednými prsty spíchnouti toaletu, jež byla opravdu hezounká.

Ale nikdo nešel, a ona ukládajíc šaty do skříně, plakávala v jakémsi stesku, který tolik bolel a tolik zraňoval její zemdlenou duši. Pokašlávala, cítila únavu při práci, ale věčně nevysychající pramen niterného zanícení dodával vždy znovu síly ku práci.

Pak přišla ona veliká chvíle jejího života, ve které poprvé a naposled se zachvěla tušením dlouho želaného blaha. Bylo to tehdy, když na čísi vyzvání uspořádán výlet do lesa. Co se pokládalo za lepší, v okolí, všecko se sešlo pod klenbu lesních stromův, a veselá nálada zachvátila všecky účastníky. I ona se veselila a lačně se vrhla do opojivého víru nadšení. Nepozorovala útrpného úsměvu úřednických slečen, kterým byla hubená učitelka předmětem laciných vtipů a zlomyslných poznámek. Ten či onen přece se nad ní slitoval a vzav ji k tanci nevědomky prokazoval dobrodiní bytosti, která byla odsouzena couvat, strádat a zřikat se čistých rozkoší mladého srdce. Rychle oddychujíc a potlačujíc bolest, kterou na prsou cítila, usmívala se na celý svět a v jakémsi rozradování dívala se rozjasněným pohledem po okolí. Ach, jak je krásně na světě a jak roztomile svítí slunce a jak jsou hodni všichni ti lidé, kteří se kolem ní pohybovali!

K večeru, když se stávalo veselí bezuzdnějším, podléhala i ona rozpustilosti a smála se hlasitě, pokukujíc odvážně po mladých úřednících, kteří u vědomí své nenahraditelnosti uštědřovali té či oné slečně pozornost. Jako námatkou octl se po boku Julinčině myslivecký mládenec, osmahlý a širokoplecý, s bujnými černými vlasy a kníry. Byl už napilý a v jeho černých očích svítila jakási umíněná vzdorovitost. Usedl vedle ní a díváje se jí do očí, počal se s ní bavit. Bála se těch očí, ale zase zvedala k němu pohled ostýchavý a pokorný. Skláněl se vždy blíže, tlumil hlas, vyptával se a dával jí otázky, kterým z počátku nerozuměla. Chápala jen, že to je první muž, který se k ní přiblížil důvěrněji, a zachvívajíc se pod jeho výbojným pohledem, opájela se rozkoší onoho neznámého, nač tak dlouho čekala.

Tma padala do lesa, večer měnil se v noc, lidé odcházeli z lesa, v němž odumřel hlahol a jásot. I oni vstali a šli za ostatními. Než vyšli z lesa, cítila pojednou, že ji vzal za ruku. Zatetelila se jako zimou, ale neodmítla jeho ruky. Jakoby oheň přešel z jeho ruky do jejího těla, stiskla jeho prsty a dívajíc se kamsi do prázdna dávala se unášet vlnou náhlého opojení. Jeho šepot lichotivě doléhal k jejímu sluchu a ona naslouchala v podivném sladkém nadšení. O lásce jí povídal a políbcích, o schůzích v tichých lesních alejích a o chvílích omamného blaha. Bylo jí, jakoby náhle jaro zatlouklo na její duši, jakoby se rozhoupaly zvony jejího nitra zvouce ji k plesu a k radosti.

(Dokončení).

R. J. KRONBAUER:

Snoubenci „Umělecké lóže.“

Román.

(Pokračování.)

Zítra je také den,« řekla panímáma, roztrhla je a popadnuvši Troskovického, otočila jím a vystrnadila ho prostě do předsíňky.

»Zlobte se na mne nebo nezlobte,« řekla panímáma už hezky zhurta, »ale teď myslím, že už si z toho mnoho neděláte. Hůř by bylo, kdybych vám to byla udělala, když jste přišel.«

»Vy zlatá, dobrá panímaminko,« zvolal Troskovický v záchvatu radosti a štěstí, objal ji a zatočil s ní jako s mladicí.

»To je vidět, že byl už svrchovaný čas, abych vás rozvedla,« povídala panímáma — »tak vy jste tu písničku už začali zpívat. Šlo to s vámi trochu rychle . . ale koukalo to z vás na kolik honů. Dej pánbůh štěstí a požehnání tomu vašemu shledaní . . ale to vám povídám, ať mně tomu dítěti nikdy ani vlásku nezkřivíte. Peníze nemá, to snad víte . . těch několik grošů nestojí ani za řeč . . . mohla míti, pravda, ale všechno se to těm starým rozutíkalo pod rukama do světa — ale za to je to děvče jako obrázek, panenka jako první sníh a dušinka milá a přítulná. Trochu mně nejde na rozum, že to nemáte s tou službou líp zaonačeno — ale jste oba mladí a něco vydržíte. To víte, lásky se člověk nenají — to je tuze drobný bochníček, který se vám brzo seschne. Ale líbíte se mně, mám tušení, že se spolu už nějak protlučete — a kdyby bylo nejhůř, však my vás nenecháme na holičkách. Dětí nemáme a co bychom si s tím svým majetečkem počali — to víte, do hrobu to nevezmeme a Emmu máme oba rádi jako svoje

vlastní dítě. Jsem prostá, upřímná venkovská ženská, vím, jak to s vámi dopadne a poznala jsem hned, jak jste přišli, že vás dva od sebe nikdo neodloučí. Budete-li s ní vlídně a hezounky jednati, přilneme k vám jako k ní — uslyšíme-li ale, že jste se změnil a že jste i ji i nás sklamal, raději nám ani na oči nechoďte. Jsem dobračka, ale umím také pořádně zahartusit. Tak, a teď jsem si ulevila a půjdu na kutě.. spěte dobře a nechte si u nás něco pěkného zdát . . . «

Troskovický osaměl. Přistoupil k malému okénku a zadíval se do zahrádky, kterou ozlacoval pruh světla z oken dolejší světničky. Neměl na spaní ani pomyšlení — vždyť je pod jednou střechou s Emmou, která stala se částí jeho vlastní bytosti. Díval se na stromy, z nichž pruh světla učinil pohádkové zjevy a bylo mu, jakoby to ze světnice vyzařovalo něco z roztomilého kouzla Emmina.

Panímáma vzala Emmu za hlavu, zahloubala se jí do očí a vážně řekla: »Holka — nic mně nemusíš vysvětlovat a nic mně nemusíš povídat. Všechno vím a jemu jsem nahoře svoje mínění řekla. Dohodli jste se zde, u nás . . . «

»Vždyť my jsme si ještě nic neřekli,« vyskočilo z úst Emminých.

»V takových chvílích se toho mnoho nenamluví, to já znám. Nic ti nevytýkám a pranic se ti nedivím. Byli jste si souzeni, proto, že by to člověk ani pochopiti nemohl. Přišli jste, děvečko zlatá, jako snoubenci. Tu první hubičku, cos' dostala, viděla jsem ti na rtech jako ohromnou růži. Vidíš, vidíš . . přede mnou nemusíš si hrát na schovávanou. Tomu chudákovi Černému jsi ovšem přinesla ananas, ale za to jsi mu zasadila ránu. Víš dobře, že na tebe skládal písničky a najednou přijdeš k němu s takovým orlem. Jaká pomoc . . na něho čeká bohužel už jenom ta zubatá nevěsta. Teď mně ale řekni, od čeho budete vlastně živi?«

»Tetičko . . kdo pak by na takové věci už nyní myslel . . na to je přece času dost a dost.«

»Tak . . tak . . a to je mně čistá řeč, Emmo . . nejsi už malé dítě a sama musíš uznati, že jsi teď promluvila hloupost. Přijdete do Prahy, uvidíte se každý den, nebudete na nic jiného myslet, než na procházky, budete se bavit, někdy škádlit a hněvat, jste tam docela sami a poněvadž oba ještě mnoho rozumu nemáte a sestra nemá žádných zkušeností . . co z toho ze všeho kouká? Nerada bych, abyste se spolu dlouho tahali . . to nemívá nikdy dobré konce a proto ti dám dobrou radu, kterou si dobře zapamatuj: nezapomeň, čím jsi povinna své dívčí cti a užij svého vlivu na Troskovického k tomu, aby se někde uchytil. A teď už shasni . . . už i ta kukačka je nad tím naším pořádkem tady celá vyjevená . .«

Viktor odstoupil od okénka. Zahrada spustla. Zela z ní temnota a chlad.

Oba mysleli, že tu noc ani oka nezamhouří, a zatím usnuli, sotva se položili.

Únava a zemdlení bylo silnější než jejich blouznění — — — — —

Ráno o desáté hodině vyjeli Emma s Troskovickým v saních do Prahy. Na cestu do Roztok na nádraží pěšky nebylo ani pomyšlení. K ránu začal zase hustě padati sníh a napadlo ho tolik, že sahal až nad kolena. Teta byla nějak zamlklá a zamyšlená.

»V noci jsem o tom všem ještě přemýšlela,« řekla, když se loučila s Emmou, »a tu mně v tom tichu a nočním klidu napadlo, zda-li jsme se všichni trochu neukvapili. Piš nám, holka, brzo obšírné psaní a všechno nám vylič — a teď mně, holka, tuhle před obrazem Ukřižovaného slib, že se mně u toho divadla nezvlčíš. Nerada bych se dočkala jednou toho, aby na kolik honů bylo z tebe vidět, že to s tou dívčí poctivostí nebereš tak tuze do opravdy. Vím, vím, že se dnes ještě hrozíš pouhé narážky na něco takového, ale já bych tu strachem uschla, kdybych ti to ještě jednou nepřipamatovala.«

Byla milá panímáma jako vyměněná. Mladým lidem jakoby si ani netroufala pohlédnouti do očí. Když se naposledy loučila s Emmou, byla tak rozechvěna, že si toho i pantáta povšiml. Podala chvatně Troskovickému ruku a odběhla, jakoby se bála, že by jim mohla poslední chvilku zkaliti nějakým příliš bodře míněným projevem.

Pantáta je dovezl až do Prahy.

Emma byla po celou cestu přece jenom zaraženější a upjatější. Seděli vedle sebe a nemluvili spolu, ač oba si toho byli vědomi, že se vlastně pranic zvláštního nepřihodilo. Pantáta každou chvilku se na ně poohlédl, pousmál se a Troskovický se před ním ostýchal zapříst s Emmou důvěrnější, intimní hovor. A tak se stalo, že přijeli do Prahy, aniž by po celou cestu jenom zavadili o to, čeho měli oba plninkou duši.

Před domkem musel se Troskovický s Emmou rozloučiti. Pantáta šel na chvíli nahoru a Emma rozrušena a rozechvěna podávala Viktorovi ruku na rozloučenou.

»Večer půjdete na zkoušku, že ano?«

»Ano . . odpoledne bych ráda nějakou hodinku věnovala studiu role.«

»Přejete si, abych na vás čekal?«

»Přijďte — vyjdu z domu po sedmé hodině.«

Troskovický byl také nějak zaražen. Nemohl pochopiti, jak se stalo, že oba jsou k sobě skoro chladní. Byl tím tak zaujat, že zapomněl dát pantátovi s bohem. Zamrzelo

ho velice, že se Emma po něm už ani neohlédla a že mu při loučení skoro ani ruky nestiskla. Postavil se naproti do sadu a čekal, že se Emma aspoň u okna objeví a že se na něho pousměje. Čekal asi čtvrt hodiny, ale Emmy už nespatřil. Šel mrzut a zamyšlen do města. Bylo mu smutno a Praha mu připadala cizí, necitelná a sobecká. Teskno mu bylo při pomyšlení, že tu nemá žádného zvláštního zájmu. Nevěděl, kam jít a co by podnikl. Nebyl naladěn k žádné práci a domů se mu nechtělo, poněvadž se bál chladna prázdnoty svého pokoje.

»Kdybychom se byli aspoň jinak rozešli.. nebylo v těch posledních okamžicích nic slunečného, nic hřejivého. Jako by to, co se včera událo, nemělo toho pravého posvěcení. Prožili jsme tak hezounký večer a ráno to v té naší zahrádce vypadalo, jako když v máji uhodí na květy mráz.

Co jen dělat? Kam jíti? Koho jen vyhledat, s nímž by si člověk mohl upřímně a přátelsky pohovořiti? Troskovický stál nerozhodně na náměstí Radeckého a uvažoval, má-li jíti přes most na druhou stranu? Co tam? Což pak, abych vyhledal a navštívil Friče? A co mu řeknu, proč přicházím? Musel bych mu přece všechno vypovědět, co se přihodilo. A ono to všechno není ještě tak vyvinuto, aby se o tom mohlo mluviti. Jedna hodina.. teprve jedna hodina. Jak ubiju těch dlouhých, nekonečně dlouhých šest zimních hodin? Mohl bych přece jenom něco psát.. v duši je tolik pěkných nových dojmů, že by to z duše zrovna pramenilo na papír. Je to přece jenom všechno tak čerstvé a mladounké, že není ani radno s tím pohnouti. Však ona na to dojde řada — teď se to bude v duši nějaký čas kvasit a pak se to zrovna vyloupne v určitých, ladných formách. Stalo se to všechno příliš na kvap — včera to vzplanulo a dnes dostavila se reakce. To je pochopitelné, to je čistě lidské. To je jisté, že se máme rádi a teď sami nevíme, kudy kam. Co bych jí odpověděl, kdyby se mně otázala, jaké mám vlastně plány do budoucnosti? Ona to ovšem neudělá — ale za to docela prakticky se na věc divala ta její teta.

Tady je háček. O tom se bude muset nejen přemýšlet, ale také hodně brzo promluvit. A proto nesmím zahálet. Tobolka je prázdná — skorem prázdná — proto s chutí do nějaké práce. Nakladatel kupletů říkal mně o nějaký popěvek, o časovou písničku — že dá za ni s radostí pět zlatých. Viktore — zatul se někam do kouta a pusť se do toho. U Tomáše nebude teď ani živé duše — snad tam trocha toho svatého ducha zůstala a dnes by přišla vhod.

Na oběd si ani nevzpomněl. Koupil si několik doutníků, několik archů papíru a tužku, uvelebil se v »Mahabharatě« a dal se do skládání kupletů. Z počátku byl jako zabedněný — a od vzpomínek na Emmu a na poslední příhody nemohl se odpoutati. Vytáhl tobolku, spočítal, kolik má peněz, připomněl si, že večer bude třeba několik desetníků a už to šlo docela jinak. Pracoval dobré tři hodiny jako mravenec, urobil několik písniček, několik kupletů a běžel s nimi k nakladateli, jenž dovedl s tímto zbožím čiperně obchodovat. Zastihl v krámě četnou společnost — bylo tu několik herců, herečka, jež přijela od společnosti, aby se uchytila v Praze, mladý obchodník ze sousedství a dva malíři. Nakladatel přijal rukopis, položil na něj těžítko a horlivě autora vybízel, aby hodně brzo přišel zase s nějakou porcí. Jeden z malířů, známý šprýmař, sáhl po rukopisu, nahlédl do něho, četl, četl, a najednou zvolal: »a vida.. tohle není špatné.. silentium.. pan autor dovolí, že ano..? tak poslechněte, já vám to přečtu.« Malíř začal vyzpěvovat, dal znamení společnosti, aby refrain zpívala s ním a první písnička uznána dokonce za výbornou. Nakladatel mnul si ruce, spokojeně se pousmíval, přinesl autorovi židli, poklepal mu na rameno a řekl: »to jste se jistě nenadál, že o vašich písničkách bude rozhodovat tak znamenitá porota.« Druhá písnička nechytla a slavně propadla. Za to třetí vyvolala zrovna jásot. Společnost ji třikráte přezpívala, ujala se ještě jedna, pochválen kuplet hercem a herečkou a Troskovickému gratulováno k úspěchu.

»Příteli, téhle literatury se držte zuby nehty,« radil malíř, jehož humor byl až obdivuhodný.. »s touhle poesií daleko líp pochodíte než se znělkami a s ódami. Přítel měl v předním našem belletristickém časopise šest znělek a dostal za ně dva zlaté čtyřicet krejcarů.

»Tak co se, plantážníku, nemáš ke své povinnosti,« zvolal malíř na přítele nakladatele.. »písničky jsou výborné, ty s nimi dobře pochodíš... rukopis je tu a proto zaplať..«

»S největší radostí,« zahrál si nakladatel před společností na kavalíra a Troskovickému se při pohledu na čtyři pětky, jež mu přes pult podával, až v očích zajiskřilo. Ani nevěděl, jak se z krámu dostal, jenom to mu utkvělo v paměti, že za ním malíř zavolal:

»Příteli — přijďte zase hodně brzo... výborně jsme se pobavili. A ne, aby vám napadlo, koupit si za ty peníze dům...«

Troskovický vyšel na ulici jako u vyjevení. Dvacet zlatých vydělal za tři hodiny hravým způsobem. Nejraději by se byl rozběhl k Tomáši a v skládání písniček pokračoval. První jeho myšlenkou bylo, že se s tím musí pochlubit Emmě.

»A poněvadž je to první honorář, který jsem dostal za práci, napsanou bezprostředně po tom, co jsme se seznámili, koupím jí krásnou kytici,« napadlo mu, kytici hned objednal a řekl, že si pro ni za hodinu přijde. Bylo půl šesté — v sedm hodin bude na ni čekat před domem. Vykročil si se vztýčenou hlavou. To byl přece triumf — za tři hodiny dvacet zlatých! Pocítil najednou hrozný hlad. Vešel do první slušné restaurace, kterou na cestě našel a řekl si, že si dopřeje královskou večeři.

»To je obrat,« liboval si . . . »jak se člověk hned jinýma očima na ten svět dívá. Však ono to všechno dobře půjde . . . jen chuť musí k práci být a je-li špetka nadání, to by v tom rarach vězel, aby se nevydělalo na slušné živobytí.«

Troskovický se těšil na to, jak si po večeři v restauraci posedí a pohoví, ale neměl tu žádného stání. Rychle vyšel na ulici, zastavil se pro kytici a utíkal k Brusce. Hnal to nahoru hlubokou cestou jako jelen. Bylo půl sedmé, když stanul před Emminým obydlím.

Čekal rád, čekal s blaženým úsměvem na tváři. Postavil se zrovna u dveří a nehnul se od nich, jen aby mu Emma neproklouzla. A když se konečně objevila, letěl k ní rozjařen a měl ohromnou radost z jejího překvapení, když jí podal skutečně nádhernou kytici.

»Co to má znamenat, co vám to jenom napadlo, pane Troskovický,« divila se Emma, nemohouc v první chvíli ani uvěřiti, že kytice je pro ni . . . »věřte mně, že bych měla stejnou radost, kdybyste byl přišel bez ní . . . «

»Slečno . . . Emmo — prosím vás, nejmenujte mne tak obřadně — říkejte mně prostě Viktore . . Já vám budu také říkat jen Emmo . . viďte, že to dovolíte?«

Pokývla jen hlavou a bylo na ní vidět, že by se ráda dověděla, proč je Troskovický tak radostně rozrušen.

»A teď se vám, slečno . . . odpusťte, chtěl jsem říci: Emmo, musím něčím pochlubit. Věříte-li pak, že jsem odpoledne pilně pracoval a že jsem dobře pochodil.« Troskovický živě jí líčil svoji naladu, když se rozešli, vzal ji při tom za ruku a ohnivě řekl:

Bylo mně smutno a teskno — zdálo se mně, že se to naše mladé štěstí trochu zachmuřilo. Ale když jsem vás večer spatřil, poznal jsem ihned, že jsem se mýlil. Teď vám ale musím napřed povědět, proč jsem na vás čekal s kyticí. Je koupena za prosté polní písničky, jež jsem dnes natrhal ve své duši a jež jsem ihned dobře zpeněžil. Psal jsem jenom lehounké, praobyčejné písničky, které se budou prodávat snad po dvou krejcařích, ale mne potěšily víc, než kdybych byl uveřejnil bůh ví jak dokonalé básně na velínovém papíře. Vidím v tom dobré znamení, že jsem právě dnes dostal slušný honorář za veršíky, které budou lidé zpívat za bezstarostného veselí. Všechny moje dnešní písničky jsou psány pro duše milující a proto snad se ujmou. Jen kdybych dovedl napsati takový popěvek, jako je na příklad krásná a tklivá píseň »Nad Berounkou pod Tetínem« — ani bych po tom netoužil, aby moje jméno bylo při tom zvěčněno. Kdo pak dnes ve světě ví, kdo ji skládal a že k ní hudbu komponoval farář Vorel. Jména autora sám nyní určitě nevím — jen mlhavě tane mně na mysli Chmelenský — a přece jsem ji bezpočtukráte zpíval a v duši mně při tom bylo nevýslovně blaze. Loni v létě jsem byl na schůzi v Táboře a náhodou jsem tam objevil náhrobek vyššího soudního úředníka Hukala, jenž složil znárodnělou písničku: »Když měsíc spanile svítil — vévoda Břetislav stál . . . « O tom teprvé nikdo ani tušení nemá — jméno i tělo autorovo dávno a dávno zmizelo, rov jeho není ani nejprostším křížečkem označen, ale jeho dílko žije a bude snad žít až do skonání světa — a když ne tak dlouho, tedy jistě potud, pokud lid bude zpívat. Zapadlo na dobro i jméno skladatele nápěvu Františka Maxa Knížete a přece tisíce a tisíce mladých lidí za tichých nocí zpívávalo písničku za průvodu kytary. A jak bezohledně s tou ubohou písničkou později nakládali, jak hrubě a brutálně ji parodovali — a ona přece jenom nezapadla a trvale se uchytila.

Kdybych se někde pochlubil se svou písničkářskou tvorbou, paní literáti by se pohrdlivě usmáli a dívali by se na mne jako na člověka méně cenného. Bláhovci bláhoví — zapomínají, že všechno to, co píšou a tisknou, zapadne a zmizí jako zhynou a uhasnou svatojanské mušky. Kdybych se jich otázal, kdo přinesl do Evropy brambory nebo kdo vynalezl ten neb onen stroj, jenž obchod a průmysl netušeně pozvedl, jistě by mně to nedovedli povědět — a při tom jsou nezvratně přesvědčeni, že v záplavě toho, co se dnes vydává a tiskne, svou nesmrtelnost, svou věčnou památku uchovají jejich dílka. Generace za generací přejímá jen nejmarkantnější zjevy a všechno ostatní čeká neúprosný osud naprostého zapomenutí.

My mladší víme ještě něco o prvních našich literárních průkopnících, my totiž dovedeme ještě vyjmenovat několik osob a dovedeme o nich říci, že byl ten a onen děkanem nebo farářem, justiciárem nebo učitelem — ale za několik let, až budou konat důkladnou revisi, škrtnou v učebnicích, lexikonech a v literárních příručkách sta a sta jmen a svět o nich nikdy už neuslyší. A čím dál, tím to bude horší, poněvadž literatura a umění stává se řemeslem,

je vítaným pramenem snadné výživy, je dobrým a vděčným obchodním artiklem.

Leckteré jméno, leckterá práce z prvních dob, z éry našeho národního probuzení, se spíše udrží, poněvadž má svůj hlavní význam v tom, že povstala v dobách, kdy tvořila se literatura takřka z ničeho. Připadají mně tyto práce tak, jako věci, jež nalezají se v základech budov, jež bourají a v jichž útrobách uloženy památky doby současné. Takové reliquie vzbudí zájem a pozornost, my díváme se na tyto drobnůstky a při tom nám lichotí pomyšlení, jak daleko jsme pokročili a oč jsme dokonalejší než naši prostinci a naivní předkové.

Vynikajících a tak zvaných slavných lidí je nyní počet tak úžasný, že není ani možno v tom šiku se vyznati. Dřív jen Praha bývala jaksi jejich střediskem a světlo jejich proslulosti zalétalo do všech krajů a končin království. Teď už každé okresní město má své kapacity, má vlastní jejich výrobnu. Dříve česká kniha vyvolala jakési radostné, ideální vzrušení v celém národě, teď jde do světa touž cestou jako nový střih neb zdokonalený secí stroj. Slovo spisovatel ztratilo mnoho na svém ušlechtilém významu — dnes je robotníkem jako každý jiný pracovník. A proto není dnes už tak snadné, urvati v tom všeobecném shonu poukázku aspoň na takovou »nesmrtelnost,« která zavírá v sobě aspoň dvě generace.

Bývala ovšem doba, kdy spisovatelé bývali národními modlami — psalo se o nich ve školních čítankách, na domy jejich dávaly se pamětní desky a stavěly se jim pomníky a národ chodil na slavnosti jako na největší a nejdůležitější národní manifestace. Druhá, třetí a čtvrtá generace byla toho bláhového domnění, že se to bude opakovat do nekonečna a při tom zapomínaly na to, že jsme už přestali býti tou malou, drobnou rodinou národní, kde se každý čin a každý úspěch zaznamenával jako ohromná událost a že vedle zájmu o literaturu a o umění je tu tisíce jiných životních, kořene národního bytí se dotýkajících povinností.

Všechno všední, drobné, současnou potřebou vyvolané musí zmizet a při tom zajde leccos, čeho nám bude líto. Chodil jsem jednou po Praze a všímal si pamětních desk na domech, zabloudil jsem na hřbitovy a věnoval jsem pozornost náhrobkům. Tady je to nejlíp vidět, jak se rychle zapomíná. Pamětní desky jsou nečitelné a v domech nemá nikdo ani potuchy o tom, kdo tam dříve bydlíval — hroby pak jsou zapadlé, náhrobní kameny povalené a písmo na nich zarostlé mechem. Našel jsem jména osob, o jejichž činnosti jsem nikdy ani slova neslyšel — a není pochyby, že kdysi na současném jevišti hrávali úlohu dost vynikající.

»Vždyť snad není touha po slávě a po nesmrtelnosti jedinou vzpruhou lidského snažení,« řekla Emma — »lidstvo by si tu zbytečně připravovalo muka a hořkosti a otravovalo několik těch málo hodin, jež po denní lopotě jsou vyhraženy klidu a odpočinku.« (Pokrač.)

FELIX TEVER:

Mezi břehy.

(Pokračování.)

Jak se to lze jen tak zdálo? Byl jí to jakýsi záludný mátožný obraz okamžiku, chladný a plný třpytu kovu, skla barev. Obraz bez stínu, bez taje a bez vroucnosti, mělký při všem lesku, zachycující se jen povrchně na sítnici oka, aniž by vcházel hloub do uvědomění.

Nechápala plnou skutečnost toho, co se stalo. Někde v podvědomí, za parami šampaňského, dřímala jí vzpomínka na události posledních dnů. Dřímala tam vzpomínka na Tomanovo nabídnutí k sňatku, na její unavený chabý odpor, který svévolně sesiloval se pod nátlakem prudkého přemlouvání v domě Plattfusově.

Bratr i rada Plattfus vynucovali její svolení, a paní Plattfusová stavěla se na její stranu.

Iza ucítila, že se tak stávalo ze závisti pojednou vzniklé.

Pak byla nevěsta do svolení vehnána, z čehož cítila jisté zadostiučinění i menší stud vypočítavé stránky své bytosti, vůči té hlubší, poctivější. Nechtíc si uvědomovala, že hraje falešnou hru se svým okolím — i se sebou samou. Ale nepřipomínala si toho všeho jasně ve fascinujícím třpytu přítomné chvíle. Mozek její byl zkolébán v tupé bezstarostno. Sam-

paňské zanechávalo na rtech opojnou příchuť a duše spala v omamení. —

Nechť spala zlá trapitelka jejího vědomí....

»Tak se podívala na pravo do zrcadla, uvidí, jak jí to sluší — a podívala se na levo a zase uvidí jak jí to sluší,« pošeptal jí ženich a rty jeho vtiskly se do chmýří malých plavých kadeřek na jejím krku.

Měl třesoucí se vlhké rty. Chtěla instinktivně setříti dlaní pocelované místo, ale v čas vzpomněla si na nepřístojnost podobného jednání.

V zrcadlech, mezi rozjařeně pitvornými tvářemi hostí, uviděla sebe. Bílý šat z měkkého hedvábí nechával dobře vystupovati ladnost její postavy.

Bohaté boa ze pštrosích per odechovalo pleť její sněžným pelem a ve vysoké koruně plavých vlasů byl zatknut želvový hřeben, posázený modře hořícími safíry. A za svou uviděla ženichovu v růmění se topící tvář a vzpomněla poslední dobou často opakovaného vypravování Plattfusové o orgiích z mladších ženichových let v tomto letohrádku odbývaných. Ředitel zvával representanty jeunesse dorée, mladé šlechtice a dámy nekalé pověsti. A co ta zrcadla ve ville viděla, to že byla pravá spoušť.

Na to si nyní Iza vzpomněla a hleděla si vykresliti obrazy tu dávno bývalého; do jisté míry se jí to povedlo, jen ženicha nedovedla si představiti mladšího, ohebnějšího.

Paní Plattfusová, sedící na čestném místě po nevěstině pravé straně, hovořila se svým sousedem. Nanejméně po dvacáté vyslovila potěšení z toho, že nevěsta v jejím domě štěstí nalezla, ale někde mezi řeči objevila se pojednou dotčenost Emi, její dcera, že nedělá tak skvělou partii. Její dcery že se vdávají z lásky. Mladí muži že nemohou mít tak velkých postavení, ale že je lépe, vezme-li si starší pán mladou osobu; když se roznemůže, má aspoň statnou ošetřovatelku.

V té chvíli uhasl úsměv na ženichově tváři, a pan ředitel vybídl nevěstu nějak chvatně k prohlídce zahrady.

Vyšli ze zrcadlových komnat, stanuli těsně vedle sebe na terasse villy.

»Paní Plattfusová mi závidí,« řekla Iza zdvořile, chtíc zahladiti nepříjemný dojem slov otylé paní.

»No, toť se rozumí,« odvětil ženich hlasem plného přesvědčení a zatlačil tím další přimykavá slova na nevěstiných rtech. »No a teď se přece podívala, jak pak se jí líbí zahrádka?«

Zahrada před villou byla obkreslena do čtverců upravenými cestami, žlutícími se vedle krátce střiženého trávníku, na němž byly v úplné pravidelnosti rozloženy záhony květin, sesazených z barev příkře kontrastujících. Terrakottové obruby obemykaly záhony, do jichž středu byly vraženy kůly, na nichž se stříbřily velké zrcadlové koule. Na podstavcích, uprostřed trávníků, byly rozestaveny sochy, přižloutlou olejovou barvou nově natřené. Byla tu pitomě se usmívající Flora s terrakottovou květenou ve vyhrnuté tunice, byl tu Amor s napnutým lukem, čtvero ročních počasí a dvoje poprsí českých výtečníků. Ohražení z drátěných sítí, upevněných na rudých cihlových pilířích, dělilo zahradu od silnice, táhnoucí se kolem polí k městu.

Iza měla z toho dojem ztrnulé střízlivosti. Květiny na záhonech zdály se jí býti urobeny z barevných papírů, zeleň trávy v nehybném slunci odpoledním jakoby natřena čínským lakem, kvetoucí růže na vysokých kmenech, bezdeché, jak voskové. Nijaká travka si nedovolovala růsti do cest, a nebylo tu stromů ni křovin. Rozmarná ladnost tvarů přírody byla tu vtěsnána do geometrické rovnočárnosti. A nad tím vším obloha jednotně modrá, ohromná smaltovaná plocha, pod níž terrakottová zahrada leskla se v nehybné žluti, pod níž stříbrné koule zrcadlily všechny předměty svého okolí.

»Líbí se vám to, zlatohlávku?« otázal se ženich mazlivě.

»Ó, ano — zajisté.«

»Ne, ne, proč říkáte ano, když přece ne.« A rozhovořil se trochu chvatně o tom, že je zařízení starodávné, jaké bylo v módě před dvacíti lety, že by to nerad měnil, protože se mu k tomuto vzhledu zahrady vížou jakési vzpomínky. Ale bude-li si toho přáti, že změní všechno, protože se stará zařízení kácejí před novou vládou. »A všímla si toho, že je tamto jeden podstavec prázdný? Ví proč? Socha s něho zmizela, nebyla dosti oblečená, ba nebyla ani dost málo oblečena.« Rozesmál se stařeckým trhavým smíchem. »Nyní dáme na podstavec beránka pro tuto novou pastýřku.« Vložil pravici na její pas, hleděl ji přitisknouti k sobě.

Smích jeho byl jí trochu odporný a pak nechápala proč s ní stále mluví jako s dítětem, s jinými slyšela jej mluviti zcela ostře a rozumně.

»Za domem je zahrada na zeleninu, tam budeme pěstovati chřest. Naučím ji pěstovati chřest a pak budu papat špargliček z těchhle ručiček, z těchhle ručiček!«

Uchopil se kvapně jejích rukou a poceloval je tak chvatně, úzkostně, jakoby něco kradl co mu nepatřilo. Naučí se pěstovati chřest?«

»Ano, naučím.«

I na další projevená přání mu přisvědčovala. Bůh ví, kolikráte mu již řekla »ano«, obávajíc se říci jen jedinkráte »ne«, poněvadž

toto slůvko odporu přitahuje jiná objasňující, bránící stanovisko toho, který odporuje. A byla leniva ke každému odporu a měla dobrý záměr žíti s ním v míru. Pochvalovala mu vše a měla při tom pocit, že dostává terrakottová zahrádka pod terassou poslední kousek své dekorace její osobou.

A pak se zahleděla za pažení z ohrady dále do kraje. Tam v dáli vlnilo se žito na poli. Byl to jediný pohyb v krajině, sluncem uspané, toto vzdálené, slabounké, jakoby bezúčelné vlnění . . . Tak bylo vše dokonáno, bylo po starostech, po kvasu myšlenek a zdupanosti citů. — Všechno minulé odpočívalo ve ztrnutí. — A nyní bude snad klid, budou všechny hodnoty lidskou společností ceněného. Bude klid. —

A přece měla pocit, že musí usnouti ta, která v ní přese všechno ještě bděla a že se pak musí probuditi jiná. Nechtěla si přiznati, že ji v této chvíli schvátil chabý, nevzpírající se děs před geometrickou úpravou zahrady i dalšího života, ale i ten usne — usne úplně, až v sobě zlomí odpor k laskajícím červeným kostnatým rukám. — Jen kdyby to už bylo, kdyby už byla vdána, kdyby už měla odbytou zkoušku vživání se do nových poměrů.

»Kdy myslíte, že budeme mít svatbu?«

Ženich se usmál, zdálo se, že jest polichocen. Hned se však chvatně o tom rozhovořil, že musí ještě podniknouti cestu do Karlových Varů, ne tak k vůli léčení, a opakoval několikráte chvatně, že je zdráv, spíše k vůli tomu, že má ve Varech umluvenou schůzku s jistou vysoce postavenou osobností. A pak byl z výkladu svého vyrušen hlaholem výskajících dvou hlasů. Hanuš a Emi přikvapili ze zadní zahrady. Honili se jako děti.

Ředitel mlaskl mrzutě jazykem. Tvář jeho již zase vyjadřovala netrpělivou rozjitřenost. »Pane Klimeš,« volal z terassy — »zde není místo k honění, pozor, ať mi nesešlapete trávu!«

Ale Hanuš neslyšel, křičel a výskal cosi na Emi, tato nedávala se chytiti, obskakovala jako šotek políčko kvetoucích řiaľ. Rozevřel-li Hanuš svou náruč, chtě ji lapiti na pravé straně záhonu, odskočila na levou. Konečně ji Hanuš přece chytil, objal a přitiskl k hrudi, silně, jako by ji chtěl zardousiti, a pak pršely polibky na Eminu tvář, na malé uši, až do týla, kde se kudrnatily pocuchané kadeřky.

Takový jásavý, přerývaný smích, spadající v kaskádách, zvučel zahradou, a celá tvář Emina ožila, když na Hanuše vzkřikla: »Můj hochu, kluku, kluku rozpustilý!«

Oba ožili do krásy v této krátké chvilce štěstí.

»Nevrátíme se již k hostům? Bylo by snad nezdvořilé zanechati jich tak zúplna,« řekla Iza chvatně, ale měla pojednou silnou potřebu uviděti závistivou tvář Plattfusové i zdvořilou pokoru všech ostatních.

* * *

Izino postavení v domě císařského rady od jejího zasnoubení valně se změnilo. Přestěhovali ji do prostrannějšího pokoje, zacházeli s ní jako se ctěným hostem rodiny. Denně vídala závistivé pohledy paní Plattfusové i jejích dcer, slýchala věty o velkém štěstí, které ji potkalo, a pásla se na změně chování všech. Jako by se tím byla zevně narovnala ze skrčeného postavení. —

Trávila dny prohlížením modních žurnálů a přijímáním návštěv různých švadlen. Seděla celé hodiny nečinně, nemyslíc, nevzpomínajíc, leda, že si představovala, jak bude vypadati v té neb oné toilettě, a představy ty plnily němé závětří jejího mozku i srdce. Přišla-li jí náhodou kniha do ruky, některá z těch vážných knih, ve kterých jindy čítávala, odsouvala ji, tak jakoby cítila, že není nutno rozevírati své obzory čtením, nyní, kdy se měly smršťovati jenom k nutnému. A při všem chutnala pocit hmotné bezstarostnosti, dráždivost přepychu, jenž ji počínal obklopovati, a lenivost, která si nebrala práci, sledovati postup denních hodin.

Někdy zaťukal Pavlíček na dvéře. Vpustila jej, podarovala několika bonbony a vyslechla výron nějaké jeho dětské nespokojenosti. Hoch se nerad učil, nerad pracoval, jeho ideálem byla naprostá lenivost. Srovnával se ku podivu s vkusem Iziným. Od té doby, co jej netrápila učením, ji Pavel zbožňoval. Jednoho rána vyznal jí lásku. Objav ji oběma pažemi, přitisknul horké dětské rty k jejímu uchu, a pošeptal jí, že ji má rád, ale starému, že nastrká špendlíků do křesla. Starý, to byl u Pavlíčka ředitel Toman. (Pokračování.)

Mistr české povídky lidové František Pravda (Vojtěch Hlinka).

Ve svém více než půlstaletém útulku, v pošumavské samotě na Hrádku, na úpatí Svatobora, dokonal svůj život dne 8. prosince t. r. senior českých spisovatelů, František Pravda.

V sobotní schůzi spolku českých spisovatelů-belletristů Máje vzpomněl stařičkého veterána tklivými slovy Dr. Jaromír Borecký a sotva že jméno Pravdovo vyslovil, povstávali členové výboru se svých míst, aby uctili památku pošumavského samotáře.

A schůze dostala docela jiný ráz. Začalo se hovořiti o zesnulém a vzpomnělo se na hezounkou literární episodku z doby, kdy kmet slavil svoje osmdesáté narozeniny. Vyhledaly se ihned protokoly a výroční zpráva, v níž vyličuje se návštěva deputace u Hlinky na Hrádku. Bylo tehdy usneseno, aby deputace veterána české povídky ujistila jménem naší obce literární o jednomyslné úctě a lásce, s kterouž lne k autoru »Povídek z kraje«. Členové Máje Alois Jirásek, Karel V. Rais a Jaroslav Kvapil vypravili se dne 7. dubna 1897 na Hrádek, aby starouškovi odevzdali blahopřejnou adresu.

František Pravda. Kreslil J. Blažek.

Je v ní pověděno, co František Pravda jako český povídkář pro nás znamená a proto uveřejňujeme doslovné její znění:

»Vaše Slovutnosti, veledůstojný Pane!

Spolek českých spisovatelů belletristů Máj v Praze dovoluje si k 17. dubnu 1897, k vzácnému dni Vašich osmdesátin, projeviti Vám své nejsrdečnější blahopřání. Půl století ráčíte spisy svými pro povznesení milého lidu svého pracovati; z lidu českého vyšed zůstal jste mu od mladosti věrně oddán, pérem svým jej těše, povzbuzuje i povznášeje. Hojná léta Vaše dopřála Vám vzácného štěstí a radosti, že viděl jste lid svůj od těžkých, trudných počátků růsti, hlásiti se k životu a dobývati si práv po otcích zděděných. Přehojné čtenářstvo Vaše, mladí i staří, v těchto dnech zvláště vděčně vzpomíná hrádeckého zátiší, kde žije jeho skromný, pilný vypravovatel; upřímné pozdravy a tisícerá přání zalétají tam ke skráním velebného kmeta Františka Pravdy, povídkáře známého všem českým dědinám.

I my, členové spolku českých spisovatelů belletristů, vzdáváme Vaší Slovutnosti hlubokou úctu svoji za velkou, požehnanou práci, národu obětovanou, v duchu tiskneme pracovitou ruku Vaši a z hlubin srdcí voláme:

Nebe račiž Vám přáti ještě mnohých šťastných, spokojených let!«

Zasloužilý kmet byl návštěvou deputace a adressou Máje velmi dojat i potěšen a celému spolku i jednotlivcům jeho vzkazoval srdečné pozdravy a přání všem, aby v dobách lepších, nežli ve kterých on působil, měly snahy jejich úplný zdar. Z dopisu, jejž ctihodný kmet dne 31. května zaslal, vyjímáme aspoň následující:

»— soudili jste o mně lépe než já sám o sobě soudím, a také té chvály bylo víc, než moje slabá natura potřebuje, aby se rozplakala. Aspoň sesílí, se povznese, v stáří upokojí a vděčna Vám bude.«

Schůze hezky pozdě dostala se k projednání vlastního programu. Stala se z ní »černá hodinka«, ve které vzpomínáno na zapadlého poustevníčka v pošumavském zákoutí. Štech vzpomněl toho, že Hlinka kaplanoval čtyři léta v Kvilicích a že křtil klecanského povídkáře Václava Beneše-Třebízského, Herites rozpomínal se na dojemnou kapitolku, kterou Jaroslav Kvapil napsal o návštěvě na Hrádku do Národních Listů, prof. Sekanina nastínil literární profil zesnulého, který pointoval správnou poznámkou, že Pravda byl »prvním naším realistou«, Milan Fučík rozjařil se vzpomínkou na doby, kdy brával do rukou svazečky Pravdovy prósy, vázané v hezkých, na tu dobu neobyčejně úhledných modrých deskách . . . a tak jsme slyšeli řadu zajímavých detailků, které zaznamenávám v důvěře, že jimi nejlépe vybledlou památku osvěžím.

František Pravda žil ve svém zátiší po tolstojovsku, ve svém domečku truhlařil a tesařil, a deputaci pochlubil se i s jiným výrobkem, ku podivu dokonale vyrobeným — kartáčem. Bylo mu tehdy osmdesát let, ale byl ku podivu svěží a čilý. Členové Máje byli prý tehdy velice překvapeni tím, jak staroušek literární život živě sleduje a jak je do všeho zasvěcen. Nalezli u něho na stole celou řadu časopisů, nových knih a záhy se přesvědčili, že veterán českých spisovatelů nejen v nich pilně čte, ale že se dovede o literárních zjevech rozhovořiti s obdivuhodnou důkladností.

Spolek českých spisovatelů belletristů Máj po sedmi letech po druhé vyslal na Hrádek na úpatí Svatoboru deputaci, aby nad hrobem Františka Pravdy tlumočila, že české spisovatelstvo nezapomnělo na posledního Mohykána naší buditelské družiny. František Herites a Václav Štech požádání výborem, aby jménem Máje na hrob položili nezabudku. Poněvadž F. Herites byl nucen zastupovati na pohřbu Uměl. besedu, zvolen do deputace místo něho jednatel F. Sekanina.

Jméno Pravdovo žije v srdcích českého lidu. Býval oblíbeným povídkářem dorostlých i mladých a popularita jeho neochabla. Knihy Pravdovy jsou do dnes hledány, do dnes se dychtivě a se zálibou čtou. Jejich milounká prostota, teplo z nich linoucí . . . to jsou ta dvě neomylná kouzla, jež Pravdu zakotvily v duších čtenářů.

Dočkal se krásného, požehnaného věku. Ztratil zrak, temno bylo kolem něho . . . ale teplo lásky českého lidu ho zahřívalo až do poslední chvíle, kdy smrt studenou svou rukou brala ho ve svou náruč — — *R. J. Kronbauer.*

— **Pražské nocturno.** E. Václavek zachytil výhled do staré ulice Platnéřské, která za nočního svitu měsíce tak pěkně dovede se obestříti nimbem středověku. Budou jistě jednou vzácny tyto obrázky ze Staré Prahy. Proto jim rádi popřáváme místa. *M.*

Josef Uhlíř, gymnasiální ředitel v. v., zemřel v pátek, dne 9. prosince, doživ se krásného věku 83 let. Stařičkého, skutečně krásného kmeta málokdo už znal. O tom, že byl také literárně činným a že už v roce 1844 tiskl svoje verše ve »Včele«, dověděla se širší veřejnost teprvé z nekrologu. Uhlíř byl výborný paedagog a jako učitel a představený vynikal svou ušlechtilou jemností. Studenti, kteří navštěvovali reálné gymnasium v Jindřišské ulici, rádi a vděčně si vzpomenou na svého ředitele.

⊙ **Jak se rozhoduje o vydání spisů v našem nakladatelství.** Ve spisovatelstvu šířeny jsou nesprávné informace o tom, kterak se vybírají spisy pro náš náklad. Pokládáme proto za nutno vylíčiti způsob našeho jednání, aby bylo jasno.

Práce, která se vymyká z rámce našeho programu, vrátí se zasílateli beze všeho zkoumání.

Rukopisy ostatní dle povahy své rozdělují se redaktorům našich knihoven. Ti podávají pak zprávu, po případě návrhy správnímu výboru, který ve svých schůzích rozhodne, vydá-li se spis či nevydá.

Nedoporučí-li redaktor spis a nikdo též nenavrhnul, aby o něm zvláštní komise podala zprávu, je definitivně rozhodnuto, že se kniha nevydá. Příčinou toho mohou býti ovšem též důvody finanční, poněvadž bez náležité kalkulace bylo by všechno jednání naše plavbou na lodi bez kormidla.

Někdy žádá o dobré zdání zvláštní komisse též redaktor sbírky sám. Jedná li se o vydání knihy mimo určitou sbírku, ustanoví se pro ni referent, jehož zpráva správnímu výboru slouží pak za podklad jednání.

Domněnka tedy, že o vydání knihy rozhoduje předseda nebo kterýkoli jiný člen správního výboru, je klamná. Dokonce dosud — ač právo k tomu má — o žádné knize předseda nehlasoval.

Naskytují se případy, že autoři nepošlou ani rukopis, nýbrž jen energickou žádost, aby kniha do té a té doby vydána byla. A když se jim nevyhoví, pak nás častují více méně zdvořilými a rozčileně psanými dopisy.

Nakladatel může o vydání knihy rozhodnouti v minutě — naše nakladatelství však jen ve schůzi správního výboru. Kdo pošle žádost v polovici listopadu — rukopisu nepřipojiv — aby kniha byla vydána v prosinci, ten nemá o našem nakladatelství ani ponětí.

E. VÁCLAVEK:
PRAŽSKÉ NOCTURNO.

Nyní jsou na př. skončeny již všechny přípravy pro vydání knih do června r. 1905, a jednáme již o tom, co vydáme po prázdninách příštího roku. Bude nám vítáno, zařídí-li páni autoři dle toho své jednání i — tón svých dopisů.

— Cop. Nová veselohra pí. Boženy Vikové-Kunětické je výbornou satirou. Autorka sáhla pro látku do ovzduší, odkud čerpalo tolik předchůdců, že by se nedali ani vypočítat. Vzala si na mušku soukromý pensionát, našla tam cop takřka předpotopní a vystavila jej na pranýř s náležitým aplombem. Spisovatelka očividně psala pod dojmem věcí viděných, slyšených. Veselohra nemá pranic společného se známými kousky z pensionátů. Má svoje originální ovzduší, z něhož váženy jsou rozkošné obrázky.

Novost milieu a hravě scénované výjevy, hlavně pak nenucený, šťavnatý humor zaručil prvnímu a druhému jednání pronikavý a trvalý úspěch. Třetí jednání už není tak působivé — je živeno z toho, co bylo ve druhém jednání poličeno, a ponevadž jsou to jen zbytky z bohaté hostiny, už nám tak nechutnala tato ohřetá krmě, třeba byla několik hodin před tím sebe lepší.

Pí. Viková-Kunětická je bystrou pozorovatelkou života. V nynější době, kdy všude rozžehuje se světélko pokroku a rozvoje, působí takový ztracený a zapomenutý kout, v němž cop ještě vládne, jako monstrum. Kus má svou zdravou tendenci — leckomus asi toto odhalení pokoutního pensionátu s jeho vadami a zastaralými zvyklostmi, třeba oponu nadzvedla bezohledná a leckde i dost nadsazující satira, dá blahodárnou direktivu.

Na pohled je vše v tom dívčím ústavě dokonalé. Ředitelka pečuje o své svěřenky se zdánlivou svědomitostí — ale sama v přední řadě není vzorem mravnosti. Dvacet let žije s člověkem, kterého si nebéře jenom proto, aby nepřišla o pensi. Dějí se vůbec divné věci v tomto pensionátě. Zámožný člověk, úžasný obmezenec, jenž přivádí svou dcerku do renomovaného dívčího ústavu, srazí se tu s vetřelcem, jenž si tu počíná s neslýchanou vyzývavostí a neslušností. Následuje scéna, která vyvolala ve hledišti hlučnou veselost. Vrcholným bodem veselohry je výjev s chovankou ústavu, chystající se do plesu. Student, jenž v pensionátě vyučuje nejmladší chovanku, sehraje s děvčetem, jež poprvé jde do plesu, komedii, která je ve mnohém směru poučnou a charakteristickou. Holčička do studenta zamilovaná zaslechne cosi o copu, myslí, že je to narážka na její nádherný rulík, chce se před svým zbožňovaným junákem objevit bez této přihany . . . popadne nůžky . . . a krásný cop letí do kouta. Všecinko je v novém kousku paní Vikové-Kunětické až do této chvíle jednoduché, prostinké, ba tu a tam až i naivninké projevy to byly, jež uhodily a jako raketa teprve po vzlétnutí rozpraskly se v chumáček jiskřivých drobnůstek. Je tu spousta dobře odpozorovaných, ze života jako ofotografovaných vyjevů a právě tyto partie nejvíce se líbily. Spisovatelka tímto svým kaleidoskopem trefně zachycených a obratně umístěných obrázků výborně pochodila. Dva první akty rozmarnými nápady a účinnými detaily zrovna překypují. Po druhém jednání byla autorka bouřlivým potleskem vyvolána. Herci hráli s vervou. Toho večera byli to zejména dámy Danzerová, Grégrová a pp. Sedláček a Steinsberg, kteří věnovali svým rolím vše, čím disponují.

Režie Jaroslava Kvapila vypravila zátiší s ladným vkusem. *H—a.*

— J. D. Konrád: Pavučiny. Čtyři novellky — milé a jímavé, takové důvěřivě se vlichocující, o nichž můžeme po přečtení s jistotou potvrditi, že nebyly napsány, aby rozmnožily materiálové bohatství spisovatelovo, ale které fukaly tak dlouho svými vzpomínkami, až autor byl nucen dáti průchod jejich touze po vysvobození. Není v nich hledaného vzrušení — klid, tichý klid je karakterisuje jako ostatně vše, co vyšlo z péra tohoto sympatického vypravovatele. Jsou to historky jistě zažité do posledního detailu, i ty, kde vnější forma toho přímo nenapovídá a kde spíše bychom se mohli dohadovati jisté kombinační schopnosti autorovy. Tak je tomu zdánlivě na př. v první z novellek, maupassantovsky zabarveného Stínu. Poněkud tajemný příběh, pravda — ale mravní podklad jeho odpovídá autorovu přesvědčení zrovna tak jako celé zladění vzpomínkové črty »Cikáně«, která soucitem přímo překypuje. V podzimní mlze je to struna probuzeného lidství a soucitného doteku přírody, kterou se zladí lidské nitro ve chvilce posvěcené, zatím co v Milovníčkovi chvěje se to šelmovstvím a humornou nápaditostí rozdováděných výletníků. Konrád umí velmi pěkně a plynně vypravovati, jeho novellky jsou vzorem úměrnosti a různé koncepce. Nezná odboček a neorganických episod, vše vyvíjí se z daného podkladu lehce a přirozeně. A to je také tajemstvím jeho nemalého úspěchu u našich čtenářů.

—*e*—

— Dr. K. du Prel: Záhada člověka. Úvod ve studium tajných věd. Přeložil Pavel Projsa. Lidé, kteří věří v existenci světů nadsmyslných, ke kterýmžto víře člověku pozorujícímu všeliké události, jež nelze přirozeně vysvětliti, poskytuje leckterá »náhoda« (— jak my, nevěřící říkáme) materiál vítaný, nalezneme v přítomné knize jakýsi katechismus »tajných věd.«

Du Prel je z autorů obírajících se tímto předmětem nejčtenější a snaží se učením svým »připravovati půdu vědě nové«. Střízliví přírodníci ovšem mluví o vědě teprve tenkráte, když se o něčem smysly mohou přesvědčiti neb logickým uvažováním mohou se k nějakému mínění dopracovati. Rozeznává-li du Prel svět vezdejší (t. j. sféru »vědomí smyslového«) a svět mimotný (sféru nevědomí t. j. vědomí transcendentálního), vidíme my z družiny střízlivých racionalistů už ve výrazu »nevědomí

t. j. vědomí transcendentální« Achillovu patu celého učení. Co je nevědomí není vědomím. A tak budeme i dále nevěřiti uznávajíce, že pracemi podobnými jako je tato připravuje se snad půda novému poznání, na které dnešní naše smysly a methody výzkumné nestačí. Jisto je, že spisy, jako Du Prelův, Aksakova, Denise a jiných mezi mnohými udaji, jež zřejmě za spolupracovnictví fantasie vznikly, bohatý a interessantní materiál psychologický a psychopathologický se shromažďuje, jenž jednou vědě bude vděčným studijním objektem, až snad odkryje něco, co je našemu poznání dnes ještě nepřístupno. Třebas nevěříme, čteme se zájmem takové spisy, ale čtenáři doporučujeme s výhradou, že bude čísti střízlivě, aby neupadl v pověry nové, sotva se byl snad vyzul z pověr starých.

—*s.*—*a.*—

— F. Vykoukal: **Dary přírody**. Spisovatel, dilettující jednak ve folkloru (- můj Bože, kolik přes noc slavných spisovatelů porodila už tato snadná věda před nemnoha lety, když přišla do mody), jednak v literární kritice, ve které-žto branši zaspal asi 50 let vývoje, nebo se narodil o 50 let později, poslal do světa pro středoškolskou mládež knihu, jejíž titul už je veskrze falešný, nehledě k jeho duchaplnosti, za kterou už by se každý sečtělejší kvintán ve školním pensu zastyděl.

F. Pravdova poslední podobizna. Fotogr. v červnu 1904 A. Jedlička ze Sušice.

Kdo jen trochu četl v nové vědě přírodní, ví, že ovoce má za účel zachovati rostlinný druh a že nešťastný anthropocentrismus, jenž v každém přírodním zjevu viděl úmysl posloužiti člověku, dávno už pozbyl půdy mezi myslícími intelligenty. A tak už jméno knihy liché představy v mysli mladistvého čtenáře vzbuzuje a udržuje.

Kniha je souborem článků, které tu a tam jednotlivě roztroušené ještě by jakous oprávněnost mohly míti (ovšem jen v počestných »Familienblattech« starého střihu, jež, jako stará bonna v rodinách zámožných, nechává se dožiti, ač už jí není potřebí a světu už nerozumí, zbyly nevysvětlitelným způsobem české literatuře až do 20. století). Ale v knize v celek spojeny ukazují všecku ubohost a chudost literárního vkusu, jenž je produkoval, právě jen tak tak způsobilého, aby primanům vcepovával počátky deklinací a konjugací. To není literatura, to je sport, a chcete-li živnost, na niž by úřady mohly povolovati licence . . . Takováhle je formička na podobnou produkci: Vezme se několik slovníků, v nichž se vyhledá příslušné heslo (třeba »citron«). Vyčte se tu několik frází a vět, jak ve slovnících pečlivě se shromažďují, z Ovidia, Tacita, Homera a podobných děl. Pak se memoruje, jak se to které ovoce jmenuje v různých jazycích a uvede se (t. j. opíše) jejich etymologie. K tomu se přidá nějaký popis, většinou ledabylý a povrchní, pro okořenění nějaká diaetetická podrobnost, také kapička z mediciny (— za spolehlivost se neručí) — a ovšem — last not least — vděčný folklor. Podruhé se postupuje obráceně. Počne se dneškem a skončí Liviem. Jsou v německé a francouzské literatuře užitečné knížky o dějinách rostlinstva — pokud je psali botanikové jako Decandolle a j., viděti z nich všecku tu nejistotu údajů, k nimž se upřímně vědecký poctivec přiznával — a také z nich lze znamenitě opisovati. A tak se slepí jeden článek, slátá druhý, třetí, čtvrtý — všecky stejným myšlenkovým postupem, lacinym a řemeslným. Ve všech je všecko z knih a nic ze spisovatele knihy. Po letech je z toho knížka. A ubohý student učí se z ní, když mu spisek, kterého z pravidla bojí se, instruktivně některý profesor-knihovník vnutí (o hrůzné středoškolské vzpomínky!), falešně vidět, mezi tím co celá moře krásy mu ujdou, protože jeho vychovatelé nemají pro ně smyslu.

Ještě štěstí, je-li kdes učitel, jenž dovede studenty své vésti ke zdrojům literatury pravé, ne takovéhle talmové. Škoda papíru, škoda národního

mění na takové knihy. V bibliotéce, v niž kniha zařaděna, vyšlo již několik skvostných knih. Ale varujeme, aby se stala canonem děl spisujících pseudoliterátů. Má býti přece kastalským pramenem mládeži, nikoli útulkem z nouze pro literáty zrna páně Vykoukalova. —*s—a*—

— Divadlo »Uranie« v předvánoční době uvedlo na scénu výpravnou vánoční pohádku, »Kristuška« se zpěvy. Pro mladou, vnímavou mysl a duši dětskou vhodná hra významná, jež více snad neznamená a také znamenati vůbec nemůže, než právě pobaviti a v myslích malých vykouzliti illusi pravé, dětské, vánoční pohádky. Obrazy promíšené chudým dějem z běžného života, našly tu své obecenstvo.

Po stránce scénické i režie věnována práci jinak dějem chudé, pěkná pozornost, až na akt třetí, kde v zimní době objevil se divákům prospekt krásných růžových sadů . . . Nebylo by zde lépe vyznačiti scénu zimní krajinou, nebo městem v sněžném rubáši, jako je tomu při následujícím obraze na hřbitově?

Práce Günthrové nečiní přílišných nároků, proto úspěch její je zajištěn jen po stránce výpravné, která na fantasii dítěte má působiti různými zjevy šťastněji už na scénu uvedenými. Rušivě působí některé příliš hrubé a ostré výrazy aktu druhého, jež by snesly trochu úpravy. Pěkně daly si záležeti na svých úlohách paní Košnerová, sl. Vejvodová, p. Lachmann, Černský, Hlavatý. Sl. Světlá, jako Kristuška byla zjevem i hrou působivá. Oprávněné stížnosti do nesprávných překladů p. Táborského, Tišnova (hlavně také veršovaný doprovod), jež volají vždy po řádné a dokonalé revisi, aby neurážely nejen sluch, ale vyhovovaly hlavně správnosti a dokonalosti češtiny, jsou již pravidelným dodatkem každého posudku, ale nevěnuje se dle všeho steskům těm žádná pozornost. Či to asi vina? — jbz —

— Adolf Heyduk: Z denníku toulavého zpěváka. Literární historik, řešící problem Heydukovy osobnosti, vždy zastaví se u těchto nových veršů pro jich převážnou notu osobní. Starý, životem znavený, ale o nádherách přírody, o čarujplné hudbě lidského srdce a smělých vidinách mimozemských krás, mladistvě zpívající zpěvák ustal najednou zpívat o tom, co mimo jeho osobu, zadumal se nad svým nitrem, ze sešeření se životního se ulekl a poznal, že je mnoho o sobě samém povědět. Řeč jeho zdůvěrněla, srdce sestupňovalo svůj vlahý žár, duše účtovala a vzpomínkami přehlížela celou tu dlouhou cestu, po níž básník-člověk šel. Tak rostla tato sbírka a stala se zpovědí duše, žel že trpící Heyduk, jenž tolik slunečna a tepla poesii vdechl, jenž dal literatuře jásavé tóny prováté přírodními radostmi a svátky, neměl štěstí, jakým básně jeho zpívaly: pod maskou zpěvu sténalo vlastní, trpící srdce, jež zpěvem bolest překonávalo. Ale umělec nepřekonal člověka: zde, v těch přítomných verších to člověk zaúpěl, že tam, kde slunce měla hořet, těžké mlhy padaly a dusily. V mollových akkordech, neobyčejně tklivě podává básník ty zoufalé výkřiky intimního bolu, jenž v čtenáři nejzádumčivějším smutkem resonuje. Eruptivní lyrik neznal v podání bolesti umírnění, nedovedl musselinem symbolu ukrýt a zjemnit tu bolest, nedovedl sordinami přitlumit ston praskajících strun. Bezprostřednost získala, ale působivost a uměleckost často utrpěla, neb výbušnými, touže bolestí rozchvělými čísly rychle za sebou zpívanými dojem se seslabil, čtenář znavil a nezaujal tak, jak by se jistě uchytil podáním pozvolným a střídavým. Básník nezůstal však jen při notě osobní: bylo to ve chvílích, kdy bolest ustupovala vzpomínce minula příliš sladké, kdy básník přes přeletující stíny stáří dal se zlíbat milostným snem žhavého mládí. V takových okamžicích přemýšlel, proč hedbáv lásky mohl také rány dávat a staré jitřit, a závěr přemyšlení byl, že zlo života tu vinníkem, šosáckost a malost názorů že kořen zla přináší a okolí otravuje. A tak z osobní noty milostné vzněcují se tóny protestu a živé otázky k žití záhadě, proč zlo dosud dopouštěno a nepřekonáno, — po erotickém a osobním nahozen tedy problem kosmický. Problem ten je také konečným, básník dívá se v budoucno a cítí jeho tíhu. Příroda, ta sladká jeho kouzelnice, je mu tu vždy milým útulkem, když zdrásán jeho řešením si zoufat počíná, k ní jako k matce se obrací a v zpěvu o ní zapomíná. To tedy náplň této nové sbírky, jistě vzácné pro údery osobnostní a pak pro neobyčejně svěží a účinnou vervu projadřování. To je radostno u této sbírky Heydukovy také, že neznamená závěr, ale že je plna síly a nadějí na písně další. Bude jistě zajímavým, jak po této zastávce intimních zpovědí básník zbarví a v jaké tónině naladí píseň svou. Nejen umělecky, ale také psychologicky . . . — *Až.* —

Toto číslo vydáno dne 16. prosince 1904. — OBSAH: ANT. KLÁŠTERSKÝ: Sonety: Touha. — Brázdy. — Světlušky. — Americká poesie. — BOHUMIL BRODSKÝ: Miláčku: — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — FELIX TEVER: Mezi břehy. — FEUILLETON: R. J. KRONBAUER: Mistr české povídky lidové Františ. Pravda (Vojtěch Hlinka). — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE: Podobizna Františka Pravdy. — E. VÁCLAVEK: Pražské nocturno. — F. Pravdova poslední podobizna. Fotogr. v červnu 1904 A. Jedlička ze Sušice.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká premie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecky) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec, otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. VÁCLAV ŠTECH, POŘADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GRÉGRA A SYNA.

JAR. VRCHLICKÝ:

Satyr.

Malá vzpomínka štědrovečerní.

Přítel — osud chce, že jest náhodou redaktorem — žádá o cokoliv do čísla vánočního. Odpírám zásadně. Nenávidím poesii programovou, vynucenou. Nenávidím poesii, kde podle šablony dvou tří čísel piší se celé stolistky; první čísla se z pravidla podaří, další vodnatí, poslední jsou paškalem prvních. Ale zásady jsou zásady, a staré přátelství je — staré přátelství.

Přítel naléhá, a já usedám a — vzpomínám . . . alespoň.

* * *

Měl jsem sošku satyra. Dostal jsem ji od přítele sochaře. Zalíbila se mi hned na první pohled, a během doby jsem se docela do ní zamiloval. Takový hellenský skřet, pitvorně sedí na skalce, kosmatý, kozonohý s úzkou přihrocenou bradkou, malých jiskrných očeк plných důvtipu a lsti, širokých úst, v jichž koutkách hraje sarkastický pošklebek, s hlavou trochu bádavě a zvědavě v před nachýlenou s jednou rukou v polooblouku napjatou, huňatou, žilnatou, v pěst stočenou, po předloktí chlupaté ruky leze mu pomalu, pomaličku hlemýžď. Leze zvolna, leze docela triumfálně se vztýčenými růžky, s budkou na zad sklopěnou, jest skoro venku z ní, jak jen možno. Leze a satyr sleduje jeho cestu po své kosmaté ruce . . . Nepřekáží potvůrka potvůrce, naopak je patrno, že nejen druh druha neobyčejně zajímá, ba spíš, že oba se spolu hříží v jakýsi nový, neobvyklý, docela posud jim neznámý, neobyčejný pocit. Hlemýždi je ta pracka stejně líbezná, jako satyrovi to šimrání slizkého, mokvajícího stále těla na srstnaté kůži. Divák viděl jakési rodící se labužnictví spojující hlemýždě se satyrem, jehož tvář byla tohoto labužnictví svrchovaným výrazem.

A nejen tvář, nýbrž celý sklon hlavy, celá posa těla, celý jeho zjev.

Umístil jsem sádrový odlitek hellenského skřeta nad svou bibliotéku — ovšem tenkrát velmi miniaturní — a těšil jsem se mu upřímně — ba časem vyvinula se jistá kolegialnost mezi námi.

Dárce, přítel sochař, mohl býti s osudem svého daru spokojen.

* * *

Přítel sochař — patrně k doplnění illuse — traktoval svého satyra docela archaisticky, jako starou vykopaninu, jako objev právě z lůna země vytažený.

Kde útvar těla neb údů poskytl vhodné místo, tam položil hluboké stíny ano i nánosy hlíny a patrné stopy její. Na některých partiích ňader, břicha a stehen snad byl nánosten snad až příliš naturalistický. Nikomu nenapadlo tím se pohoršovati, bylo to tak přirozené!

Právě v tomto archaistickém traktování sošky byl hlavní její půvab.

Satyr žil se mnou na drobné, pomalu rostoucí a rozmáhající se hromádce mých knih pár let. Mluvívali jsme spolu v dlouhých večerech zimních i vonných večerech letních, při číškách čaje, kdy sešlo se pár přátel na »nějaké to čtení«, při dýmu cigaret o dvou, někdy dost dlouho až daleko přes půlnoc. Najednou z popsaných listů zvedl se můj zrak k jeho pitvorné labužnické tváři a já odkládaje péro, cítil jsem ten pocit sladkého šimrání slizkého, snad posledního z tvorů po kosmaté ruce posledního z polobohů. V jedné z tako-

vých chvil napsal jsem ony sloky v »Duchu a světu«, později umístěné:

Ze sítí u řeky se dívám do kraje
a čekám pokojně, až réva uzraje,

ba přímo jím inspirované jsou v oné básni tyto verše:

Mnou ani nepohne zvuk sladké píšťaly,
na kterou hraje Pan, když zdřímnou úvaly
a ve vlnách se shlíží slunce;
mne baví hlemýžď víc, jejž vidím ve trávě,
jak hýbá tykadly a leze zdlouhavě,
i vosa bzučíc po merunce . . .

Byly to krásné doby života, které se nevrátí nikdy víc!

* * *

Neočekávaným obratem osudu stalo se, že se mohla má dobrá matička z venkova, kde posud žila, přestěhovati do Prahy.

Bydleli jsme, jak přirozeno, spolu, někde na Hořejším městě Pražském — myslím že v Krakovské nebo Žitné ulici.

Maminka, jako všecky maminky, byla vždy neobyčejné čistoty a pořádku milovná a jistě jí asi od prvního se s ním seznámení nebyl můj pohanský kozonoh s hlemýžděm právě nejmilejším číslem inventáře mé mládenecké domácnosti. Ale neříkala ničeho.

Možná, že dobou k imitované špíně vykopaniny se přidružil docela všední prach a pak i dým nesčíslných cigaret před tváří posledního z polobohů pálených a obětovaných, satyr zašel ještě víc a jistě pohoršoval mou maminku. Ona neviděla úmyslný archaismus sošky, viděla jen špínu, a ta její krásocit urážela

A tak zrovna před vánocemi, před blížícím se štědrým večerem pěkně vzala hodně drsný kartáč a pořádný kus mýdla, postavila Satyra nad umývadlo a důkladně jej vymydlila a vyprala.

Ovšem teď byl čistý a bílý jak padlý sníh, ale nebyl to více on . . . můj satyr.

* * *

Andersen, nezapomenutelný a jediný, má povídku, která se jmenuje: »Co otec dělá, dobré jest.« Když jsem ji dlouho po letech překládal, napadlo mi, že stejným právem »Co matka dělá, dobré jest«. Jest jistě dobré, co z dobrého jde úmyslu.

Měli jsme tenkrát tuze hezký Štědrý večer i přes umytého a vydrhnutého satyra mé knihovny. —

ANT. KLÁŠTERSKÝ:

Prosinec.

Sníh bílý na všem, hvězdičkami svítě.
Jak dívka, které vzala nemoc krásu,
když oblékli ji v rakvi do atlasu,
zas krásná je a půvabná jak dítě:

Na večer hvězdy divukrásněj planou,
a v tichou noc a jako zadumanou
plá ze zapadlých domků světlo rudé.

teď země stkví se. Bolesti, jež lítě
ji rvaly, ztichly. Nikde ani hlasu.
Jak úsměv usmířených v tichém jasu
pláň sněžná září slunném na úsvitě.

Je sníh to kol? Ó, ne, to svítí lilje,
a cherubů dav cestou rozhodil je,
již půjde Bůh, jenž chatám žehnat bude

♡ ♤ ♡

VLADIMÍR FRÍDA:

Vánoce.

Zní zvony vánoční zas v svatou noc.
Já poslouchám je se ztajeným dechem,
chci zachytit je v duši opět echem,
leč kde je půvab jejich, čarná moc?

Když jako děti jsme je poslouchali,
oč tajemněji zněly, než-li dnes,
kdy jako ohlas jen se v dálce tratí.

My zbožně za ruce vždy jsme se vzali
a za andělem zřeli do nebes
a s hlavou plnou snů pak šli jsme spáti.
O doby, kdy vše pohádky čar zlatí.
Teď chápu již, když světla slavně planou,
pro děti úsměv, tichou slzu stranou. —

Zní zvony vánoční zas v svatou noc.

JOS. D. KONRÁD:

Zhasla svíčička!

Dva naši hrdinové, Emánek Čejka a Emánek Václavík, byli bratry, ovšem nevlastními. Když otec Čejkův a matka Václavíkova, vdovec a vdova, před oltářem posvětili jejich nové příbuzenské svazky, byli právě desítiletými hošíky. Emánek Čejka černovlasý, černooký, živý a veselý, do všeho jako žihadlo. Emánek Václavík tichý, málomluvný, bílých tváří, světle rusých kadeří a velikých, krásně modrých očí, slovansky zádumčivých jako mnohá slovanská písnička. Rodiče jim říkali krátce černý a bílý Emánek.

Když se sešli v nově utvořené rodině, divali se s počátku na sebe nevlídně, ba nepřátelsky. Černý se mračil a jeho malá zaťatá pěst dávala bílému tušiti tvrdou výbojnost kloubů. Bílý naproti tomu vyhýbal se mu s cesty a poplakával v ústraní pozoruje, že si ho přestává všímati maminka. Než ani starý Čejka tuze nedbal snědé ratolesti rodu svého, a tak oba hošíci bezděčně vycítili, že jim něco milého, něco důvěrně lahodícího se odtrhlo od jejich srdce. Ani nevědouce, že dětství potřebuje družnosti a sdílnosti, nechápajíce nynějších vztahův a zájmů rodičů, nemajíce bratří ani sester a jen cítíce, že jsou zapomínáni, sbližovali se svou opuštěností, a když jednou bílý z čista jasna řekl černému »Emánku,« sevřená pěst se uvolnila, zamračenost ustoupila vděčnému úsměvu — a pak již nikdy nepřestali se milovati.

Rostli vedle sebe jako dvě stébla z jednoho zrna. Stejně se uhýbali před větrem života, stejně se jim zarosovaly zraky vláhou dětských bolestí, stejně zvedali drobné hlavy proti radostnému slunci. Chodili spolu do téže školy, byli studentiky v téže třídě. Emánku sem, Emánku tam bylo slyšeti od rána do noci zvukem něžnosti a příchylnosti, až starý otec Čejka, mrzutý obchodní jednatel, si stýskal, že jest z těch ustavičných Emánků už všecek nervosní. Neměl porozumění pro útlá citová pouta, která je činila tak věrně oddanými a nerozlučnými.

Pak minulo jejich dětství a jinošství, železná ruka povinnosti vojenské sáhla jim do týla. Černý Emánek vždy toužil býti námořníkem, a poněvadž měl školu průmyslovou za sebou, ochotně učinili přání jeho zadost. Bílý Emánek nevěděl si jiné rady než žádati, aby také jej vzali na moře. A tak oba nevlastní bratři stali se námořníky, na podzim snadno se loučili s domovem a byli veselí, neboť štěstí jim přálo, že společně jeli do přímořského města, obývali v tamějších kasárnách touž světnici a později byli naloděni na válečný koráb, který se pyšnil jménem vítěze nedávné minulosti.

Jen v tom tam byli rozdvojeni, že bílý dostal službu u kormidla, kdežto bratr jeho přidělen byl dolů ke strojům. Když je ožehlo slunce teplejšího jihu, mořský vzduch vyvětral jejich plíce a pravidelný život námořnický otužil jejich svaly, stali se švarnými chlapíky. Černý Emánek již si kroutil pod nosem husté knírky, a podobalo se, že mu oči září jiskrněji a podnikavěji.

Dobrácká tvář bratra jeho, stále bezvousá a růžová, jakoby se rozšiřovala a zakulacovala. Mohl-li se na chvilku vzdáliti od kormidla, seběhl dolů k parním strojům nebo aspoň s paluby se podíval ohraženým otvorem dolů do té tmavé horké propasti, kde černý, obnažen až po pás, lokaje atmosféru uhlí a vypařujících se olejů, stále si při tom prozpěvoval písničky.

Ten nahoře nepromluvil, nezavolal. Ale ten dole, cítě na nahé šíji kouzlo jeho krotkého pohledu, zvedal hlavu a učerněnou pravicí mu posílal polibky.

»Jak se máš, Emánku?«

»Tak, tak — tak, tak,« zněla s hůry odpověď.

»Co nového ve světě?«

»Za chvíli bude oběd — polévka s rýží a masem jako vždy. A pak — ten tenký Dalmatinec se tu porval se zrzavým Maďarem.«

»Proč?«

»Pro holku.«

»Pro jakou holku — vždyť jsme na moři.«

»Pro nějakou z Pulje — kdo ví, jakou! Hezky si o ní povídali. Brate můj, ta má ručičky, brate můj, ta má nožičky — a najednou si vjeli do vlasů.«

»A který vyhrál?«

»Žádný — oba je hned zavřeli.«

Dolejší se protáhl a pojednou padla na něho citlivůstkářská mazlivost.

»Emánku — já bych teď chtěl mít taky nějakou hezkou holčičku —«

Bílý Emánek ve věcech ctnosti a mravnosti vždy míval nad černým Emánkem rozestřeny ochranné peruti.

»A co bys' tu s ní dělal,« volal dolů dobrácky — »darmo by se taky s tebou o ni poprali. Raději si zazpívejme písničku.«

Labužník tedy se dal do další písničky, a huče k tomu bas, bratr jeho se vzchopil a vracel se k svému kormidlu.

»Žádný neví, jak je mně,
když mne milá obejme,
jak je mně — jak je mně «

znělo nahoře ještě chvíli pod střískou vedle kormidelního kotouče, tiše, tichounce, aby toho s můstku nepostřehl velící důstojník, a hluboké, medvědovitě bručivé zpívání mísilo se s šuměním větru, se šplichotem mořských vln a s pravidelným, rytmicky odměřeným lomozem strojů, které obsluhoval černý Emánek.

»— jak je mně, jak je mně —«

a mladému bezvousému kormidelníkovi se zdálo, že za toho hukotu strojův a moře stále ještě provází bratra v jeho oblíbené písničce.

Pak na jejich loď padl los, aby konala velikou cestu, vypočtenou na řadu dlouhých, dlouhých měsíců. I pluli tedy z úzkých domácích vln do cizích moří, kde nepoznávali nad sebou, pod sebou a vůkol sebe ničeho než slunce, a i to čím dále nesnesitelněji pálilo. Vše ostatní bylo cizí, neznámé: krajiny a města, ve kterých na krátko zastavovali, lidé, lodi, jež potkávali, voda méně siné a poetické barvy, než jakou měl milý záliv jaderský, ano i noční nebe s hvězdami.

Také v té cizině zněly popěvky černého a tiché přizvukování bílého Emánka tak rozmarně, a oči jejich dívaly se na sebe tak bratrsky, srdečně a vroucně jako ve vlasti. O vánocích byli právě na velikém moři, jehož břehy se všech stran byly velmi vzdáleny. Bylo jasno a vlažno, moře čeřilo se pokojně. Houpajíc se ve svém vážném, mohutném rytmu, loď zvolna plula směrem, který všem námořníkům tajil dosud neznámé končiny. Těšili se na ně jako děti na zajímavou novotu, jeden z toho, druhý z onoho důvodu.

»Rád uvidím, jaké pak tam asi rostou stromy?« zvídal dumavý bílý bratr, kdežto černý Emánek měl jiné starosti:

»Jaké pak jsou tam asi holčičky?«

To byla jeho poslední zvědavost, a s ní také přestaly jeho neunavné písničky. Rozstonal se totiž náš veselý hoch. Nemoc přišla z nenadání, ve chvíli podlomila jeho síly.

Těšil se, že bude míti prázdno o štědrý večer a že s kamarády katolíky i nekatolíky bude účasten malé vánoční slavnosti. Nějaký cizokrajný stromek už před tím na zastávce si opatřili, nadělali papírových ozdob, připravili svíčičky.

A teď tu spočíval na úzkém lůžku v nemocniční místnosti, a malým kruhovatým okénkem padalo jen málo světla na jeho obličej, oblouzený horečkou. Bylo pozdní odpoledne, a nahoře bílý Emánek smutně třímal ohlazené rukojeti kormidla. Byl zamyšlen, zdálo se mu nemožným, že bratr stůně. Pořáde měl před očima jeho jiskrné zraky, našpičatělé knírky a ústa s nemizejícím úsměvem, stále jakoby z hloubi lodi doznívala k němu bratrova každodenní písnička:

»— jak je mně, jak je mně —«

Bylo mu zle, nešťastnému černému Emánkovi. Ale nevěděl o tom určitě jeden ani druhý bratr. Lékař, malý žertovný Čech, na otázky bílého jen záhadně se usmíval, a zkormoucený bratr nedovedl rozřešiti svým zamotaným důvtipem, je-li v tom úsměvu soustrast aneb opravdová veselost.

Ale bylo přece nadmíru smutno, až úzko tomu zdravému nahoře. Ustavičné povely důstojníkovy lapal jen mechanicky vycvičeným sluchem, na oči neustále mu padaly mžitky a šero, ruce pracovaly jen jako stroj.

Zdálo se mu, že něco velikého a drahého, co vyplnilo všechno nitro jeho, co oblévalo teplem jeho srdce a co mu oslazovalo každou myšlenku, na vždy odchází. Měl dojem, že bratrské pouto se rozlomilo, že loď hned se zvedá do nesmírných výšin a hned opět se řítí do studených propastí, a že již nikde nevidí a nikdy neuvidí svého milovaného Emánka. Na věky věků veta po radosti života, po lásce bratrské, po všem, co hřálo a blažilo!

Večer byl u kormidla vystřídán a pospíchal k nemocnému.

Bratr ho vítal smutným úsměvem. Z celého jeho obličeje jakoby už jen žily jeho výmluvné oči.

»Jak se máš, Emánku?« dnes se ptal bílý černého.

»Tak, tak — tak, tak,« odtušil nemocný, jako jindy odpovídával jeho bratr.

Na minutu se zamlčel. Pak se zeptal:

»Už jsi večeřel?«

Bratr zavrtěl hlavou.

»Proč nejdeš?«

»Nechce se mi — raději zůstanu u tebe.«

»Jen jdi — mají tam taky stromeček. Potom zas můžeš přijít.«

Oči obou bratří se potkaly. Utkvěly na sobě tři, čtyři vteřiny, a zdravý se zachvěl a mlčky vycházel z kajuty.

»Emánku,« zarazil ho u východu bratrův hlas, »a — a, přines pak dvě svíčičky!«

»Dvě svíčičky — proč dvě svíčičky?«

»Zapálíme si je — víš, tak jako jsme jindy o štědrý večer dělávali — kterému dřív dohoří —.«

Za čtvrt hodiny bratr se vrátil a přinášel nemocnému víno, trochu ovoce a kousek sladkého pamlsku. Než všechno zůstalo nedotknuto na sedátku vedle lůžka, a ten, který ležel na něm, chtivě se otázal:

»Neseš svíčičky?«

»Nesu«, šeptal druhý hlas, a dvě svíčičky, bílá a červená, nesměle se ukázaly v jeho prstech.

»Zapal je.«

Beze slova, nemaje odvahy něco namítnouti, zdravý bratr přinesl misku s vodou a upravil dvě ořechové skořápky. Když do nich upevňoval svíčičky, krátce řekl:

»Ta bílá je tvoje, Emánku.«

Určil ji pro bratra proto, že byla delší.

Se zatajeným dechem oba pozorovali, když je zapaloval, nejdříve svou a potom hned bratrovu.

Svíčičky zaplály jasným plamenem a jakoby se chtěly rozjeti ve svých nepatrných kocábkách po malé hladině, ale v tom bílá rázem se převrhla a propadla se do vody. A již za ní klesla druhá. Jen sotva znatelné obláčky bílé páry vznesly se nad nimi, a nad hladinu čněly obrácené skořápky.

Kdyby se byla v ten okamžik vedle bratrů zjevila sama smrt, nebylo by to na ně působilo takovým děsem jako zhasnutí svíčiček. Zdravý s hrůzou pozoroval bledý obličej nemocného, jeho zsinalé rty, pootevřená ústa, divně rozšířené modré zornice. Hrozná úzkost ho zachvátila.

Ale již neměl zmužilosti státi tu ještě tváří v tvář nemocnému, když u hlav jeho lůžka najednou neklamně viděl tu přísernou návštěvu, tím přísernější, protože se dostavila k bratrovi v květu jeho života, na kraji nedosněných nadějí a tužeb — smrt.

Zakrývaje si rukama oči, chvatně se obrátil a unikal z mrtvého vzduchu hluboké jizby nahoru na dlouhou palubu, kde vanulo svěží večerní povětří a kde vánočně naladění námořníci zpívali.

Za chvíli byl jako omámen, nevěděl, bdí-li nebo sní. Ze zpěvu kamarádů jakoby přece stále slyšel bratrův neodolatelně laškovný hlas:

»Žádný neví, jak je mně —
jak je mně — jak je mně —«

Ale ubohý černý Emánek již dozpíval. Zhasla jeho svíčička vánoční, dohořívala již také jeho svíce života.

A v druhý svátek vánoční, nemajíce na blízku břehu, námořníci po krátkém smutečním obřadu odevzdali moři černého Emánka jako daň za to, aby zdrávi a klidně mohli dále s lodí svou brázditi jeho vlny.

A té noci zmizel s lodi také jeho bratr.

Když se setmělo, nahnul se co možná přes palubu a díváje se do neproniknutelné hloubky, zavolal dolů soucitně:

»Jak se tam máš, Emánku?«

Protože bratr mu tentokráte neodpovídal, věrný bílý Emánek musil se podívat za ním.

♡ ♡ ♡

ALOJS ŠKAMPA

Vánoční vzpomínka.

Zda posud máte živě před očima
tu nejvábnější z upomínek svých?...
doma tak družno, venku je tak zima,
za okny hustě chumelí se sníh.

Čarovná doba vánoční se blíží,
a v srdci najednou je teplo tak . . .
I smutný prosinec, jejž mlha tíží,
modravým nebem zjasnil náhle zrak!

Již do závějí zasuta jsou pole
a pod bílou spí lesy peřinou,
led stříbrný již sepjal řeku dole
a zvonky saní řinčí dědinou.

Zardělé mrazem přijdou děti z venku
a skřehlé ručky hřejí u kamen,
jesličky v mechu staví na okénku
a šeptají si: »Bude štědrý den . . .«

A dočkají se plesů neskonalých,
jež uslyšíte, kam kol vejdete,
když přijde svatvečer, ten svátek malých,
ten příchod nebeského dítěte!

V pohnutí slavném u stromečku zpívá
vánoční píseň každý šťastný hoch,
spát se mu nechce, ač se připozdívá,
a venku pastýř troubí na svůj roh . . .

A jak tak v dumách o svém dětství sníte,
tu něžnost k vám jde prosit koledou
a v srdci se vám uhostí, než zvíte — —
tak jenom děti prosit dovedou!

Ten koledník má oči plné rosy,
on hlásí se k vám v milé důvěře,
ó, nezamkněte, otevřte, když prosí — —
to Ježíšek vám klepe na dvéře!

To vzpomínka, jež idealnost sije
do vašich trudů, běd a starostí;
to na chvilku k vám dechla poesie
z nejkrasších květů vaší mladosti!

QUIDO MARIA VYSKOČIL:

Svatvečerní dobrodružství havíře Jiřího Kristena.

boz devětadvacátý svatoannenského dolu byl opuštěn.

Alespoň se tak zdálo. Ticho vyplňovalo zasmušilé, temné štoly. Jenom chvílemi tu a tam padla kapka z ochranných dešťových střech. Dutě a těžce. Nebo dubový trouchnivící trám, který proborcen a zohýbán tlakem věkovitých vrstev, podpíral důlní klenutí, krátce praskal.

Pak bylo opět ticho . . .

A přece! Hustou plazící se tmu rozrazil prudký pohyb. Několik těžkých kroků se ozvalo, malý, zlatý plamen kahance ozářil širokou, plecovitou postavu. Ale ne na dlouho.

Knot promočený stékající skalní vodou nevsával oleje. Plamének chvíli jen bojoval s tmou, pak zmodral a shasl . . .

Následovalo hněvivé zaklení. Podivně znělo uprostřed mlčících, šedých skal, které házely jím se stěny na stěnu.

Stokráte se ozvalo ozvěnou, než nastalo opět ticho, slavné, zdolávající ticho . . .

Byl štědrý den, radostný svátek všech lidí dobré vůle a smírných srdcí.

Téměř před hodinou již havíři vyfárali.

Jediný Jiří Kristen, šestadvacetiletý lamač skal zůstal. Usnul přemožen denní námahou a vedrem, které panovalo v šachtě, na kamenné podezdívce u železného výsypu, blíže prokopského a annenského překopu.

Zapomněli ho zde. Neměl valně přátel, neměl příbuzných. Matky nepoznal. Jeho otec a jeho starší bratr Jan zahynuli v památné katastrofě důlů r. 1892. Tenkrát mnoho jich tam zustalo.

Pravili: ke čtyrem stům. Ale počet byl zajisté zúmyslně zmenšen. Eh, k čemu na to vzpomínat!

Několik studených kapek sklouzajících po stěně dopadlo na Kristenovu šíji. Probudil se. Nedovedl si v prvé chvíli uvědomiti, kde se nalézá. Teprve po chvíli vracely se určitě formulované myšlenky.

Zůstal tedy sám v dole. Sám uprostřed věčných skal, v království věčného stínu.

Jaké to bylo zdrcující uvědomění.

Dnes! Právě dnes! Pokusil se, aby rozžehl kahan . . . bez výsledku, namahal se, aby se dostal k nárazišti; odtamtud vedly žebříky vzhůru k jícnu šachty.

Nemělo to jiného výsledku, nežli tříhodinové bloudění. V pravdě nebylo jiné pomoci, nežli skloniti se před osudem.

Jiří Kristen sáhl si na čelo. Bylo horké jako výheň. Oči mu pálily a krev vířila v tepnách.

Usedl, aby si na chvíli odpočinul.

Smršť myšlenek prolétla mu hlavou: Co je tisíc metrů nad ním?

Vzpomínal . . .

— V celém městě planou světla. Vánoční stromky hoří na stolech a malé děti tančí v kruzích kolem nich a zpívají. V každém domku, v každé chatě je světlo. Jen jeho okno zůstane zatemněno . . .

A pak . . . několik hodin později rozezpívají se zvony: Vánoce! Vánoce!

Ulice budou přeplněny. Proudy lidí hrnou se ke kostelu. Také tam chodívával.

Na půlnoční . . . kdesi v koutu choru stával, odkud bylo možno přehlédnout celý kostel.

Zlatý oltář, z něhož usmívalo se na všechny malé, rozkošné Jezulátko . . .

Hořící lustry, na jichž skleněných ozdobách hrál lesk světel v tisících duhových barvách.

A konečně přeplněný chor s buclatými andělíčky a s oblíbeným ředitelem kůru Fidlerem, který tak krásně uměl hrát koledy . . .

Na vše, na vše si tak jasně vzpomínal. Zdálo se mu, že stojí v koutu choru, a slyšel varhany zcela zřetelně a jasně doznívati k svému sluchu.

A Kristenův sen dále rozhaloval svoje krásy:

Právě počala půlnoční mše. Stařičký pan vikář Vojáček, »milostpán«, jak mu ve městě říkali, kněz se zlatým srdcem, v modrém, ošumělém plášti kráčí k oltáři v čestném průvodu mladších duchovních, a usedá u oltáře.

Začínají hodinky. Tiše a velebně nesou se žalmy chrámem.

A lidu stále přibývá s blížící se půlnocí.

Konečně ozvou se údery zvonů a hodin Půlnoc.

Slavné, pastýřské fanfáry zazní chrámem. Varhany radostně se rozezpívají. Jakobys tisíc spoutaných dud uvolnil. Hudebnici ladí své nástroje a staří, vymírající písmáci probouzí se ze svých dřímot.

Nejkrásnější křesťanský obřad, půlnoční naše vánoční, přeplňuje svojí poesií srdce všech přítomných.

Zpívají housle, touží hoboe a šalmaje, rozvašňují se tympany.

Pak náhle ozve se zpěv: česká koleda. To slečna Božena, sestra ředitele kůru, zpívá.

Hlavy dole shromážděných obrací se vzhůru. Och, ta slečna Božena!

Jaké uchvacující a duše podmaňující kouzlo tají v sobě její zpěv. Jakoby skřivan své nejkrásnější tony daroval ji ze svého srdéčka. Tak se zázračně krásně perlí . . .

Celý život bys ji poslouchal — — — —

Konečně je po obřadech. Lid se rozchází. Všude je ho plno. Jako nespoutaná řeka rozvlní se do všech ulic.

Mnozí z přítomných mají daleko. Hodinku cesty i více. Kristen k nim také patří. Mohl by býti skorem o půl hodiny dříve doma, ale je silně pověrčivý, a proto se vyhýbá haldam u přádelen, pod nimiž bloudí světla zadušených havířů . . .

Myšlenka na bludičky dole v údolí znovu připomíná Jiřímu smutný jeho osud.

Snad již zítra bude tam o jedno světlo více . . .

O jeho světlo . . .

Znovu ho přemáhá silné rozechvění. Kdyby alespoň jediného tvora měl u sebe.

A jako v odpověď jeho přání cosi měkce srstnatého leze mu po ruce.

Myš. Malá, nezkušená myška . . . Obratně ji chytí. Bude mu alespoň veseleji.

Drobné oči uleknutého zvířete svítí tmou.

Kristenovi je líto zvířete. Pohladí je a pouští na svobodu.

Je opět sám, zcela sám.

Přimhuřuje oči a snaží se usnout.

Podivná malátnost ho uchvacuje.

Chvíli dříme, ale pak náhle se vzbouzí, vyrušen veselým hlaholem hlasů.

Je to možné? —

Zde kolem balvanu, z něhož vyrůstá stříbrný stromek sedí jeho otec, jeho bratr Jan a všichni ti, kteří tenkráte před desíti lety zahynuli. Hle, zde jeho spolužák Lödör, tam Palík . . . Kmínek . . . Svoboda . . . Všichni, všichni jsou zde. Jejich tváře se nezměnily, jen otec trochu prokvetl.

A vida, ten Lödör je stále takový divous, jako býval. Nyní se na kameni, na němž seděl tak divoce rozhoupal, až by se byl málem převážil.

Ale kde se jen pro Boha vzala zde tato společnost? A jak je vesela!

Stříbrné poháry plní se jantarovým vínem. Malí stříbrovousí kobolti se zelenýma očima obsluhují. Z temnot vynášejí velké džbány vína a mizejí mlčky v temnotách.

Nyní Kristenův otec vstává. Pozvedá číši a praví:

»Na zdraví Jiřího Kristena!«

Všichni vstávají a přiťukají.

»Ano, nyní je pravý čas prohlásiti svoji přítomnost,« — myslí si Kristen a učiní rychlý, prudký pohyb.

V témž okamžiku se probouzí. Kolem je tma a ticho. Jen z dálek zaváší sem větrný tah přidušený smích.

Ruka Jiřího Kristena dotekla se balíčku zápalek.

Rozžehl a zapálil kahan.

Hořel. Přes noc knot úplně vyschl.

Mírná záře osvětlovala hloubení. Bylo to nářaziště tuneského dolu. Po levé straně byly žebříky, po nichž bylo možno v necelé hodině dostati se k ústí šachty.

Jiří Kristen ihned nastoupil cestu k povrchu.

Zvony první uvítaly ho na Božím světle.

Rozuměl jim.

Zpívaly: Vánoce! Vánoce! Vánoce!

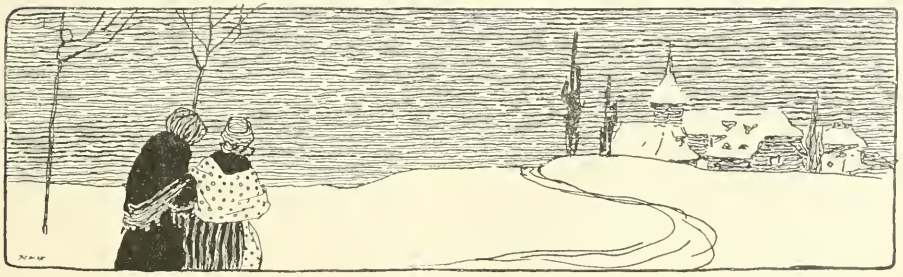

R. J. KRONBAUER:

Nejmenovaný — 50 K.

Jen malou chvilku bylo to před slavností vánočního stromku v kterémsi pražském lidumilném ústavě. Přišel jsem se na slavnost podívat, abych vyptal se na některé podrobnosti. Měl jsem toho dne podobných úkolů několik. Není divu, že jsem noticky musel psáti zcela mechanicky. Podíval jsem se na dekoraci, vyptal jsem se, jaký bude míti asi slavnost průběh, zaznamenal jsem si jména vzácnějších návštěvníků, jimiž se referát vyšperkuje, dověděl jsem se, kdo jakým obnosem přispěl a tím byla moje úloha vyčerpána.

Takové věci se ovšem hravě napíšou. Do referátu nakape se něco vánoční nálady, přidají se k tomu jásavé a radostí jiskřící oči a je po práci a po starosti. Sběhal jsem toho dne několik ústavův a byl jsem tomu velice povděčen, že už mně zbývá jenom jediný takový humanitní koutek.

Sedím v kanceláři ústavu a svědomitě si zapisuju, co diktovala patronka ústavu, známá dáma z pražské společnosti. Ve vedlejší místnosti bylo už živo. Opatrovnice uváděly děti do sálu a na ohromném vánočním stromku zaplanula první světla.

Musím se přiznati, že mne slavnostní chvíle pranic nedojala a nerozechvěla. Byl jsem už trochu otrlý. Připadal jsem si jako pohřební zřízenec, jenž denně vidí kolem sebe bolem zdrcené tváře, slyší zoufalý pláč — ale zřízencem to nehne, jeho nic nevzruší — klidně tu stojí a čeká jen na vhodnou chvíli, aby mohl začíti s vyjednáváním, vytáhnouti svou tabelku s taxami a upozorniti na výhody pohřbu první, druhé a třetí třídy.

Viděl jsem zástup osiřelých dětí vstupovat do osvětleného sálu.

Vzácní návštěvníci, jejichž jména budou zítra vytištěna v novinách proloženým písmem, tvořili skupinu a živě se bavili.

Děti sborem pozdravovaly a pomalu se sunuly do hořejší části sálu, kde stál vánoční stromeček s připravenými dárky.

Dopisoval jsem ve chvatu seznam vánočních lidumilů. Bylo jich asi třicet. U každého jména byl uveden stav a suma, kterou ten neb onen vánoční lidumil ke slavnosti věnoval. Pozoroval jsem, že moje ochotná informátorka je jako na trní. Slavnost bez ní nemůže býti ovšem zahájena a novináři těžko dáti na jevo, že by ho už nejraději viděla odcházet.

Proklouzl jsem sálem, o dojímavý a tklivý výjev ani okem nezavadiv. V tom, když jsem se na chodbě oblékal, přistoupí ke mně starý pán. Vidím před sebou mohutného staroušku, na němž napadly mně ihned odznaky myslivecného stejnokroje.

»Pane . . . napsal jste si také moje jméno?« ptal se starý pán.

»Nevím, s kým mám čest.«

»Jmenuju se Auerswald . . . jsem lesmistr na odpočinku . . .«

»Račte být bez starosti . . . vaše jméno bylo první, jež mně bylo diktováno. Referát o slavnosti bude v zítřejším čísle . . .« řekl jsem a v duchu jsem si pomyslel: »že se nestydíš, ty šedivý ješitníku . . . to je ta vaše lidumilnost! O nic jiného se nestaráte, než abyste paradovali v novinách . . .«

Starý pán oblékal se do kožichu. Pocítil jsem k němu v tu chvíli takový odpor, že jsem mu zúmyslně nepomohl, až jsem viděl, jak namáhavě se do těžkého burnusu vpravuje.

»Buďte tak laskav, pane,« řekl starý pán . . . »vyškrtněte moje jméno.«

Byl jsem neočekávaným tímto obratem skutečně překvapen. Starý pán se podivně usmál. A už jsem se na něho docela jinak podíval.

Byl to docela vlídný, roztomilý staroušek.

»Nezapomeňte na to, pane . . . nerad bych zítra svoje jméno četl v novinách. Věřte mně, pane, že je mně vždycky stydno, když se čtu v nějakém seznamu. Tu a tam dám nějaký ten groš . . . nic jiného vlastně nedělám, než že se tímhle způsobem bavím. Dovolte, vyprovodím vás kousek cesty. Pozoroval jsem, že vás moje přání překvapilo. Jsem starý, opuštěný člověk, nemám přátel, nemám známých . . . řekněte mně, co mám se svým volným časem, co mám se svými penězi dělat? Chodím z jedné slavnosti na druhou a bavím se pohledem na radost těch ubohých dětí, které nemají na světě upřímné duše. Za deset — dvacet zlatých opatřím si ke všem slavnostem legitimační vstupenku. Stalo se mně toto účastenství na těchto slavnostech nepostrádatelnou zábavou. Ale kam jsem jenom vkročil, všude a všude mne stopuje novinář. Co je to, pro boha vás prosím, za podivný zvyk? Už mne také jmenují mezi honorací. Moje jméno je pořád v novinách. Teď už abych se bál jíti někomu na pohřeb. Jdu se podívat na funus proto, poněvadž nevím, co si mám dlouhou chvíli počít. A ráno s hrůzou čtu v novinách, že mezi smutečními hosty byl také lesmistr Auerswald. Zajdu si na

zahájení výstavy a druhého dne jsem v novinách . . . podívám se do kostela na requiem . . . a zase jsem v novinách. Pane, dvaačtyřicet let jsem žil v lese, v novinách jsem nikdy, po celý svůj život, nebyl jmenován . . . a teď jsem tam skorem každý den, někdy třeba ve čtyřech žurnálech najednou. Přišel jsem do Prahy, abych si tu oddechl a odpočinul, nikdo mne tu nezná, nikdo o mně jakživ neslyšel . . . a teď najednou stal se ze mne populární člověk. Mám z novin zrovna strach . . . kam se vrtnu, všude a všude jsem přistižen a všude hraju nějakou nesmírně důležitou roli.«

Zapomněl jsem na to, že jsem pospíchal, že mám před sebou dobré čtyři hodiny tuhé, neúmorné práce — ale starouška jsem poslouchal se živým zájmem. Díval jsem se na něho jako na něco dosud nevídaného. Rara avis . . . bílá vrána . . . ejhle . . . člověk, jenž trne strachem při pomyšlení, že zase bude jmenován v novinách.

Pan lesmistr vytáhl z kapsy malou dýmčičku, s chutí si zabafal, zase se na mne pousmál a zase se rozhovořil.

»Dnes jsem viděl čtyři vánoční slavnosti. Večera se bojím, protože jenom tahle dýmčička a starý, poloslepý pes budou mými společníky. Nemohu číst, nemohu psáti . . . a co bych, můj ty Bože, a komu bych psal? . . . ztrácím, pane, zrak jako to moje zvíře. Loni jsem ještě stál o společnost . . . mám dost peněz, zaplatil jsem a opatřil jsem si vlídnost a srdečnost. Ale všechno to bylo jenom na oko . . . bylo to falešné, bylo jo vylhané. Pozoroval jsem, že byli tomu rádi, když jsem se konečně zvedl. Letos zůstanu proto doma. Zatopím si, zapálím si dýmku a budu se baviti se svým psem. Pane . . . tak daleko to se mnou došlo. Všechno na světě bych si mohl koupiti . . . a krejcaru neutratím, protože žaludek už dosloužil. Trochu polévky . . . to bude dnes mojí štědrovečerní hostinou. Jsme na tom stejně s mým Hektorem . . on položí se na deku ke kamnům a já si k nim sednu do staré lenošky. Povídám mu o starých, dávno minulých dobách a pes jakoby mně rozuměl.

Až se ráno probudím . . . vstávám už o čtvrté hodině . . . bude mně teskněji, než jiný den. Vánoce . . . všichni lidé se k sobě přitulují, z daleka se sjíždějí, aby byli pohromadě a já nemám nikoho, než tu němou tvář, kterou asi také přežiju. Dlouho to s tím mým invalidou asi trvat nebude . . .

A tolik jsem se na to svoje stáří těšil, tolik jsem se nastaral, abych ty poslední dny dodýchal v bezstarostném klidu, v útulném zátišíčku. Snad teď za to trpím, pro tu velikou starostlivost nyní asi pykám. Ženu jsem měl . . . děti jsem měl . . . a všechno je pryč. Na nic jiného jsem nemyslel, než na svoje stáří. Tolik jsem se těšíval na tu chvíli, až dosloužím a až si budu hovět v blahobytu, ve volnosti, v samostatnosti. Šetřili jsme, leccos jsme si od úst utrhovali, do záložen a do spořitelen peníze ukládali, jen abychom měli hojnost všeho, až sestárneme, až půjdeme do pense. Byli jsme mladí, byli silní, byli zdraví a leccos bychom si byli rádi popřáli — ale vždy a vždy na nás varovně zavolalo pomyšlení na stáří. Těšili jsme se, že v městečku, kde jsem se narodil, hezounký domek si vystavíme, že budeme míti krásnou a velkou ovocnou zahradu . . . děti že k nám budou přijíždět s vnoučaty a my že jim budeme dávat dárky . . . Kolikrát hoši chtěli to a ono, často a častokráte usedavě si zaplakali, že jsme jim nekoupili, po čem tolik toužili . . . ale my byli nepoddajní, my nepovolili . . . peníze jsme dali na úrok, počítali, připočítávali, úroky nám rostly a my se tolik těšili na stáří.

A všechno to přišlo v niveč. Děti pomřely a nějaký měsíc před tím, než jsem do pense šel, pochoval jsem svou dobrou, věrnou družku. Měl jsem krásnou pensi, měl jsem peníze . . . a z myslivny jsem se stěhoval jenom s poloslepým Hektorem a s touhle dýmčičkou. V domku s krásnou ovocnou a zelinářskou zahradou mne všechno pálilo. Bylo mně tam teskno a smutno k umření. Prodal jsem domek, svůj vytoužený, dlouholetý sen, a odstěhoval se do Prahy.

Pane, chápete, jaký tu vedu hrozný život. Někdy si vyjedu někam do lesů, bloudím jimi hodinu a vzpomínám na doby, kdy jsem se jimi prohánával jako chudý myslivecký mládenec. Bylo mně něco přes dvacet roků, měl jsem třicet zlatých ročně, byt, palivo, světlo a mundur . . . někdy jsem měl i hlad, často žízeň, hajný mně musel dát nacpati tabáku, chtěl-li jsem si zakouřiti . . . a jak jsem byl šťasten, jak mně bývalo veselo! A dnes mám kapitály, mám plnou pensi . . . a ani tu nespotřebuju . . . dnes už bych vystačil i s tím, co jsem míval, když jsem býval deputátním mysliveckým praktikantem.

Z dlouhé chvíle, ze zoufalství, stal jsem se lidumilem. Hledám bídu, pátrám po příbytcích, kde si lidé zoufají, pomohu jim a aspoň na okamžik zapomenu na svou vlastní opuštěnost, na svou ubohost. Nestal jsem se lidumilem z lásky a soucitu k bližnímu . . . ne . . . naprosto ne . . . z pouhého sobectví konám skutky milosrdenství a proto se za to stydím, když čtu svoje jméno v novinách. Pamatoval jsem po celý svůj život jenom na sebe, leckohos jsem zkrátil, leckomus jsem ublížil, jenom

proto, že jsem sobě chtěl opatřiti dobro a prospěch a proto je mně, jakobych ránu do obličeje dostal, kdykoliv čtu svoje jméno mezi jmény lidí šlechetných, soucitných a lidumilných . . .«

Starý pán se zase podivně usmál, podal mně ruku a zabafav, že obličej ztratil se v dýmu, obrátil se a zmizel v davu lidí, spěchajících se zavazadly a balíky k rodinným krbům.

Pospíchal jsem za svou prací a když jsem psal referát o vánoční slavnosti a zahajoval seznam vánočních lidumilů prvním dárcem, dlouho jsem se zadíval na slova, jež jsem právě napsal:

»Nejmenovaný . . . 50 K.«

JINDŘICH Š. BAAR:

Na cestu . . .

a kolejích nádraží Františka Josefa stál dlouhý, k odjezdu zcela uchystaný vlak. Komín lokomotivy slabě kouřil a jejím ventilem unikala zlobně syčící, ostrá pára. Zimní, mlhavý večer dusil i oslňující zář obloukových lamp — a zelená a rudá světla — postavená nad výhybkami — rozhozena po nádraží — svítila matně jako bludičky nad zrádnými močály . . .

Se všech stran k nádraží spěchali lidé. Jako včely létavky — když s večerem vracejí se s bohaté pastvy do úlu — nassáté medem — obalené rousky pelu — upachtěné a unavené — tak zapadaly do nádražních vchodů ženy spěchem uřícené, nesoucí plné ruce balíčků, vlekoucí tašky, krabice, koše a kabelky — a jako do buněk zalézaly rychle do jednotlivých vozů a oddělení. Pilné jejich ruce kmitaly se i uvnitř, a zašpiněnými, upocenými okny vagonů bylo viděti, jak zvedají zavazadla do výše — kupí je a pořádají . . .

Jednou z posledních těch lidských včel byla paní Justina Opatová. Nespěchala. Šla s klidem člověka, který ví, že do odjezdu vlaku prchnouti musejí ještě tři minuty, a pohodlné místo že mu zaručuje jízdní lístek druhé třídy. Bývala také tak splašenou. Horečný kvap lomcoval jí, kdykoliv se chystala na cestu sebe kratší. O čtvrt i půl hodiny dříve přibíhala na nádraží, než velel jízdní řád. Ale když se oddala Janovi — ten hned po oddavkách na svatební cestě vyléčil ji z té horečky. Především — jako dar před samou svatbou — podal jí přesně jdoucí, vyzkoušené hodinky s výborným strojem. »Ty tvoje si schovej do plyšového pouzdra — ty jsou pro parádu — ale ne pro potřebu« — řekl jí s ironií. Ona jich vskutku jinak neužívala než jako šperku . . . Ale Jan s professorskou pedanterií naučil ji hleděti na hodinky jako na praktickou příručku — která se nesmí nosit někde na nedobytném anebo těžce přístupném místě — ale prostě v kapse anebo za pasem. Osvětlil jí význam a cenu minuty v lidském životě — ukáznil ji — učinil z ní ženu přesnou a dochvilnou — která určovala čas i v hovoru společenském jako professor astronomie — na minuty a vteřiny . . .

»Ach, paní Opatová,« vítal ji radostný hlas známé paní správcové hned na chodbě vozu — »teď jistě již pojedem — vy račte přicházet vždycky jako kardinál — na minutu, — já spěchala jakoby hořelo a teď čtvrthodiny tu ve vlaku pobíhám — abych se uklidnila.«

»Dobu odjezdu v hlavě a dobré hodiny v kapse — a budete jezdit i vy jako kardinál« — smála se Justina a brala od sluhy svoje balíčky a škatule.

»Ale prosím vás — kdo pak by je vytahoval stále«, a panička lovila malinké hodinečky kdesi mezi ňadry — »a pak zapomenu je natáhnout a nařídit — kdy pak je vezmu — vždyť jsem to věděla — nejdou mi.«

»I to já je nosím v kapse tak jako drobné peníze — stále abych je měla po ruce« — a Justina rovnala při tom svoje zavazadla — odložila klobouk i plášť — posadila se do

kouta a očima znovu přehlédla celý dnešní nákup. Ano, všecko tu má — dárek pro muže — cukrovinky na stromeček — čaj — služce látku na šaty — ne — na nic nezapomněla. Oddychla si spokojeně.

A jakoby čekaly — až Justina se usadí a svoji přehlídku ukončí — ozvaly se teprve teď po tom jejím vzdechu — rány zvonkového signálu. Třikrát po dvou úderech v melodickém intervalu bloudil ten zvuk po perronu — jakoby ještě naposled svolával všecky, kteří se chystají na cestu . . . Průvodčí zamávali svítilnami — strojvedoucí — až dosud vychýlený přes pažení lokomotivy — vtáhl se do vnitř. — — Nastala chvíle napjatého ticha. — Kroky ztichly — i pára přestala syčet. — Vrchní kndukter přiložil ke rtům malou lesklou trubku. — Jako sbormistr — když udává pěvcům před produkcí ladičkou ton — tak v tom tichu pozorném ozval se krátký — jasný hlas trubičky a jakoby chtěl působiti kontrastem — hned v zápětí příšerný, hrubý hvizd projel celým nádražím. Dlouhý vlak — jako šlehnutý had — zlostně, nervosně sebou trhl. Kola zaskřípala, řetězy s rachotem se napínaly, půda duněla a sklo zadrnčelo ve svítilnách i oknech, když lokomotiva vyrazila z komínu — jakoby z hrdla — chuchvalec dýmu a páry — jednou — dvakrát . . . .

Vlak rozjel se do tmy. Jako rozdrážděný netvor řítil se z nádraží do nádraží — rudými světly jako zraky krvavými dívala se lokomotiva na matně se lesknoucí koleje — z malých domků vylézali strážníci se svítilnami — jakoby ji chtěli posvítit na cestu — vstříc kynula ji světla semaforů a distančních signálů — a ona — jako soptící oheň — dým a páru chrlící hlava onoho netvora — vlekla za sebou vlak, plný ozářených okének, úzkých chodbiček, dveří — příhrádek a laviček . .

Lidé v něm vesele bzučeli — chodili — a smáli se . . . V pestré směsi byli tu usměvaví studenti, zpívající vojáci i dělníci, vracející se z cukrovarů, ze staveb a panských dvorů — — — Všichni jedou domů — na svátky — na prázdniny, a v balíčkách vezou sebou dárky . . . »Ach, co radosti je dnes ukryto v tom vlaku,« uvažovala Justina stále ještě stulena ve svém koutě. I ona jela do Prahy nakoupit dárků . . .

»Tak co pak jste koupila mužíčkovi?« — vyrušil ji konečně dotěrný hlas její známé.

»Turistické košile,« s úmyslnou stručností odpověděla Justina.

»Aj! — no ano, já slyšela — pan řídící prý s vámi každoročně jezdí na cesty — je prý vášnivý turista — a jaké jste prosím vás koupila?« A zraky paní správcové upřely se na krabici — jakoby chtěly prohlédnout — provrtat kartonové její stěny.

»Pěkné — hedvábné.« —

»Hedvábné? A po čem — prosím vás? A jaký mají střih asi?«

Justině bylo to protivné — cítila to vyzvání — aby otevřela krabici — rozložila její obsah — dovolila cizím rukám hrabati se v ní a cizím očím prohlížeti ji. Nepřekonatelný odpor se jí zmocnil — a nevyhověla ani přímé žádosti, zabalené do slov: »a nemohla byste mi snad ty košile ukázat?«

»Ne, nemohla« — odrazila útok. Byla vědomě hrubou — nešetrnou — ale v té náladě nemohla si pomoci. Jako znesvěcení jejího dárku jí připadalo, kdyby ty slídivé zraky zde se ho dotkly . . .

»Kantorka pyšná« sykla paní správcová zlostí a zarytě pak mlčela.

»Bělovice« — vykřikl konečně konduktér kouzelné slovo — které vysvobodilo Justinu — jako princeznu ze zakletí — z vlaku i ze společnosti . . .

»Co pak jsi mi koupila?« dráždil ji muž cestou z nádraží.

»Nejsi hodný — nic,« řekla mu nevrle. I ta jeho zvědavost dotkla se jí nemile.

»Spí už Jenda?« optala se na dítě.

»Jako zabitý — beze strachu můžeš propašovat Ježíška,« smál se řídící — a potřásal balíčky, aby uhádl jejich obsah a poškádlil ženu. — — —

II.

V zadním pokoji uzamčena — sama a sama Justina chystala stromek. Byl štědrý den. Proti všem tradicím a zvykům — byl to den blátivý, mlhavý a nepříjemný. Po sněhu a mrazu nebylo ani potuchy. Jako na posměch všem obrázkům a povídkám vánočním — místo sněhu sypaly se vzduchem miliardy jemných krůpějí dešťových a jako pelový prášek měkce usazovaly se na oknech a střechách. Orvané, deštěm zčernalé větve stromů hleděly do pokoje zvědavě na zelený smrček. Ten krčil se bojácně na stole — v nezvyklém prostředí — trpělivě snášel všecko, co s ním bílé ruce paní řídící tropily . . . Ty hbitě vázaly naň pozlacené ořechy — cukrovinky — svíčky naň lepily — potahovaly ho dlouhými vlákny duhových barev a na konec upevnily na jeho vršek papírového anděla.

Justina odstoupila o krok a prohlížela svoje dílo.

A jak tak zahleděla se na ten stromek uťatý — zasazený místo do lesní půdy — do tvrdého, dřevěného podstavce — cosi jako lítost

stisklo jí srdce. Jakoby cítila, jak se tu stýská tomu smrčku zde — mezi čtyrmi pomalovanými stěnami — po širém hučícím lese, jak se stydí za ty nepřirozené plody a ozdoby, kterými ho okrášlila. »Okrášlila?« opakovala si v duchu — »ne — znešvařila, zohyzdila«, dodala tvrdě. »Ale je to zvyk« — pokrčila rameny — »ošklivý zvyk — jak krásnější je tuhle betlímek«, a zadívala se na Alešovy figurky — pěkně po prkénku v mechu rozestavené.

»Ubohý smrčku — tak mlád a musil jsi umřít,« politovala ho —

»Milostpaní — těsto už přetéká,« hlásila za dveřmi služka.

»Hned jdu — hned,« vykřikla Justina. Setřásla rychle všecku rozcitlivělost — shýbla se do otevřené skříně ještě několikrát a kladla kolem stromu balíčky. — Velká krabice byla tu jako kvočna mezi kuřátky. Byl na ní nápis »Svému muži — málo, za to z lásky dáno.« — Zdálo se jí to sice banální — otřelé — ale nebylo času k dlouhému přemýšlení. »Měla bych si to znovu prohlédnout« — napadlo ji a už sahala po nůžkách, aby přestřihla motouz.

»Milostpaní, jdou už,« hartusila služka. —

»Už letím,« odpověděla a odtrhla se od dárků. Pokoj opět pečlivě uzavřela a vpadla do kuchyně. Ach, bylo tam práce! Vánočky plést, rybu chystat — koření utlouci, lampy uchystat, pak ještě nádobí vyčistit, aby se všecko lesklo — — a k tomu vracel se muž s Jendou.

»Vy už jdete?« spráskla ruce Justina.

»Fi, to je štědrý den!« ulevoval si muž ve dvéřích — »všecka nálada je pryč — mráz až to praští, po střechách a stromech sníh — a nad tím sluníčko shlížejících se ve hlatích drobných, sněhových krystalků — takový jiskřící — radostný má býti dnešní den — a zatím je tam jako o dušičkách.« —

»Prší a je tam bláto — tatínek řek,' že vám tu raděj budem pomáhat,« nabízel se ochotně Jenda a tahal se sebe teplý zimníček.

»I děkujem pěkně — hrozinek a mandlí je málo — a už jsou přebrané — jděte do třídy s tatínkem« — vyháněla je zase paní Justina. Ale nedali se.

»My budem hodní,« sliboval pan řídící za Jendu i za sebe — »jen nás tady nechte — budem se procházet po světnicích — když je venku bláto.«

Zapálil si doutník — dal Jendovi papír a barevné tužky — hovořil s ním — ale v duchu stále přemýšlel na jednu věc. Byl v skutku vášnivý turista. Projel a prošel hezký kus světa. Znal zelené, stříbrem ledovců korunované Alpy — prolezl krápníkové jeskyně — prohlédl si nejznamenitější města střední Evropy. Každé prázdniny někam jel. Ženu vzal s sebou a Jendu odvezl na prázdniny k babičce. Jednou jeli na jezera — po druhé na hory — po třetí k propastem, k vodopádům a řekám . . .

I teď na to myslil a zálibně se usmíval. To bude dar jeho ženě. Cestu si vymyslil — a dalekou . . . Hned teď — jest-li ten plán schválí — objedná mapy a průvodce — sestaví rozvrh času i peněz . . .

»Poslouchej, ženo« — nevydržel déle mlčet, slezl s divanu — na který se byl pohodlně natáhl a odhodil noviny.

»Poslouchám — mluv jen« ozvala se Justina v kuchyni a dál válela a hnětla kusy kyprého bílého těsta.

»Víš, o dnešním dnu dostáváš ode mne dárek,« mluvil řídící už ve dveřích a s láskou hleděl na svoji ženu — »ale letos nedostaneš — jistě nedostaneš.« —

»A proč?« rozmarně optala se Justina. — »Hněvala jsem pána?« —

»Ne — nehněvala — ale pán šetří — chystá se na cestu.« —

»Už teď?«

»Ovšem — protože na dalekou — a doprovodí mne paní?«

»Vezmeš-li mne s sebou — —«

»Nu nevím — nebudeš-li se bát.« —

»A kam prosím tě se chystáš?« a ruce její se zastavily. Muž měl už na jazyku říci jí to — říci jí »k moři — k dalekému severnímu moři — tam k těm mlhavým břehům Dánska anebo třeba Anglie« — ale přemohl se — potlačil v sobě tu sdílnost jako předčasnou — jenom se usmál — naklonil se k ženě a řekl jí tajůplně: »pověz, co je v krabici.« —

»Až večer — počkej« odbyla ho Justina. —

»Až večer — počkej,« usmál se na ni muž — »ta cesta — to bude můj dar« a těšil se jak ji překvapí.

I Justina se radovala. »Dobře jsem volila,« chválila se v duchu — »myslí na cesty — potěší ho můj dárek.« —

Tak oba napjatě a radostně čekali blížící se večer.

III.

Dřív než jindy snesla se tma v tom mlhavém dni na celý kraj. Pohltila v sobě celou vísku a zatopila kolem do kola školu i se zahradou.

»Bože, to je dnes divný štědrý večer« povzdychla si paní řídící, když rozsvítila čisté lampy a přistoupila k oknu. Upřela oči k nebi a ani jedna zlatá hvězda neusmála se na ni. Rychle spustila záclony a prostírala na stůl. Služka hrála si s Jendou a muž rovnal tam na talíře pyramidy jablek a ořechů — když Justina jako myška vklouzla do zadního pokoje

a rychle rozsvěcovala tenké, dlouhé svíčičky, rozsázené po zeleném stromku. Sama při té práci radostné koupala se ve vzpomínkách svého dětství — oči jí zvlhly, když si vzpomněla na svoji maminku — jak tajůplně — právě tak jako ona teď — si vedla.

Zažehla poslední svíčičku a chopila se zvonku. Stříbrný jeho zvuk rozletěl se pokojem.

»Ježíšek — Ježíšek« — vykřikl Jenda v kuchyni. —

»Už je tu« — zajásala služka. —

»Už přišel,« vesele dotvrzoval otec. Všichni hrnuli se k matce — která stála ve dvéřích — oblita září vánočního stromku — usmívající se a blažená; — ustoupila jim a sama pak poslední vešla za nimi.

Pan řídicí sedl k otevřenému pianu a po starém zvyku — měkce — lahodně preludoval chvíli motivy vánočních koled — až konečně udeřil fortissimem a všichni rázem jásavě zapěli: »Narodil se Kristus Pán — radujme se — veselme se« . . .

Jakoby všechen stesk setřásli, jakoby sluníčko sem zasvítilo, rozehřáli se všichni tou písní, než ji dozpívali . . . Přáli si navzájem »šťastné a veselé svátky« a přistoupili znova ke stolu pokrytému dárky.

Na balíčkach bělaly se lístky s nadpisy.

Nejštědřeji obdarován byl Jenda.

»Svému muži — málo, ale z lásky dáno,« vesele přečetl muž a chopil se krabice.

»Tohle je od babičky« podávala Justina Jendovi cosi v papíru — když muž náhle vykřikl a jako uštknut odskočil od svého dárku.

Justina překvapeně zvedla hlavu.

»Justino, pro Boha, cos mi to koupila?« mluvil zděšeně.

V rozevřené krabici — mezi bílým hedvábným papírem — černala se nějaká látka.

»Co je to?« — Cize — překvapeně promluvila Justina a sáhla prudce do vnitř. Vytáhla odtud černou smuteční náprsenku, černou kravatu, černé manžety, rukavice, závoj, i bílý kostěný křížek — jaký se dává nebožtíkům do ruky — vypadl na zem.

»Já ti koupila turistické košile — pěkné — šedé — hedvábné —« křičela zcela pomatená —

»To je omyl — hrozný omyl nějaký,« vzpamatoval se muž, bral jí z ruky ty hrůzné předměty a cpal je vší mocí zpět — zpět do té krabice — a kvapně víko na ně přirazil.

Zdrcena stála tu Justina. Rozbřesklo se jí v hlavě. Ano — pamatuje se. Sešla se v obchodě s cizí, neznámou paní, která kupovala ty smuteční předměty zde. »To budu mít vánoce — muž mi umřel,« postěžovala si Justině — »právě o štědrém dni — zítra — ho pochovám.« Obsluhovali je současně — plno lidí tam bylo — platila u pokladny a když se vrátila — vzala cizí krabici.

»Omyl — děsný omyl,« naříkala jindy tak klidná žena . . ., »jen podívat jsem se měla — alespoň před chvílí víko pozvednout . . . .« plísnila se ustavičně.

Jako otráveni usedli všichni ke štědrovečernímu stolu. Nechutnalo jim. Cosi viselo ve vzduchu — co vytáhlo se z té papírové obludy — a zpět do ní vtlačiti se nedalo. Nutili se do zábavy a žertu — i zasmát chtěl se řídicí té náhodě — ale selhal každý pokus . . .

»Chtěl's mi cosi říci — o cestě jsi mluvil —« připomínala Justina svému muži —

»Ne — dnes už ne — drahá — až jindy — počkej — až zítra snad« —

* * *

Po měsíci doprovázeli jsme z Bělovic na náš hřbitůvek pana řídicího Jana Opata. Mrtvice zlomila mu kořen jeho života.

»Odešel na cestu dalekou, ze které není návratu« stálo na jeho smutečním parte napsáno.

BLAŽEJ ORLÍK:

Motiv tříkrálový.

Spí Jesulátko v jeslích z hrubé klády
V tom tří králové vjeli. Plno hluku.
Děl první: »V čelo postavím tě vlády,
ty repot lidu zladíš do souzvuku!«

Děl druhý: »Dám ti tituly a řády!«
Leč třetí v tom již pozvedl svou ruku
a aby přebil oba dohromady,
děl: »Jmenuji tě majitelem pluku!«

Dr. JAN ČERNÝ:

Dejte lidu radost!

Vypravování z pozůstalosti mladého lékaře.

Kdysi byly doby — teď už je lépe — kdy nemocnice v očích obecenstva obestřena byla černým mračnem neblahé sudby. Kdo do nemocnice přišel, jako by byl ztracen. To mínění lidu trefně vystihl oblíbený předák pražských chantantů Leopold Šmíd, jenž v jednom solovém výstupu (Pražském Pepíku) vysvětloval za homerického smíchu obecenstvu zkratku na čepici nemocničních sluhů A. K. začátečními písmenami slov »Až k nám — a konec,« kdežto ve skutečnosti tají se v těch dvou písmenech rakousky rovnoprávné »Allgemeines Krankenhaus«.

A zvláště »chirurgie«, t. j. ranlékařská klinika a oddělení měla vždy až do let 70. zlou pověst. Kdo sem přišel, zřídka vrátil se domů. Jistě k tomu přispěla nákaza ranná, jež tenkráte výsledky nejlepších snah nejobratnějších operateurů důsledně kazila, až teprve zjištěním její podstaty (objevením bakterií) a účinným postupem proti nákaze ranné čistotou a léky dle návrhu nezapomenutelného Listera byla učiněna přítrž řádění smrti v řadách operovaných. Lid je však ve svých názorech velmi konservativní. Neuvěřitelné úspěchy moderní čistě pracující chirurgie dávno už jsou známy v kruzích vzdělanců, kdežto z lidu ještě za mé paměti v letech devadesátých, kdy jsem delší čas ve velkoměstské nemocnici působil, přicházely povědomé ustrašené tváře, prozrazující každým rysem děs před smrtí a poslední pořízení před operací dělávali, i když šlo o výkon po našem, lékařském přesvědčení, bezvýznamný, i s příbuznými loučívali se dojemně, jako by se už nikdy na tomto světě neměli setkat.

Ovšem v kruzích velkoměstských, zvláště vzdělaných bylo lépe. I operace život ohrožující podstupovali lidé intelligentní už za mé doby důvěřivě, odevzdávajíce se rukoum chirurga často s oddaností dítěte, jež si dává mamince stříhati nehty. Až mne to překvapovalo mnohdy . . .

Jisto je, že na chirurgii nebývalo smutno . . . Byla sice častěji ta neb ona síň všecka zaražená a stichlá, když některý příslušník její skonával, buď že již v takovém stavu přišel z domova nebo z jiné kliniky byl transferován, ale umíme utrpení zmírniti léky; některý nemocný nepokojný přenešen do menší jizby, kde neznepokojoval nikoho anebo milosrdná smrt trýzeň jeho sama ukončila. Duše nemocničního klienta je už taková, že brzy se rozptýlí ve větší společnosti mračný příkrov dusné nejistoty tížící ty, na něž ještě nedošlo — bylo-li v jedné místnosti často dvacet i třicet nemocných pohromadě — a co chvíli jiný zajímavý údaj obecnou pozornost vzbudil, na př. ten, že epileptik z mužské kliniky, jemuž má býti vyjmuta vtlačená část lebky, nápadně pošilhává po té hezké Pepičce ze ženského sálu, která byla operována pro novotvar a šťastna z navráceného zdraví co chvíli hrdličím smíchem ozařovala dlouhý korridor kliniky zimního podvečera, když lékaři odešli domů a jen službu mající elev ukončiv své práce v rozsáhlém ústavu cosi ještě píše v inspekčním pokoji.

Jen ti, ktere v nejbližších dnech čekala vážnější operace, zůstávali tiší a nebrali účasti na obecném ruchu. Tím se však ostatní, rekonvalescenti a lehčeji nemocní, jimž se právě dobře vedlo, nedávali rušiti z nálady před Štědrým dnem zvláště veselé. Napjetí a vzrušení — nikdo z klientů nezažil ještě vánoce na chirurgii — vyzíralo z očí všech, mladých i starých. U těchto měla pozornost odstín teple altruistický, jako by říkali: »Radujte se, jste mladí — nám už svět mnoho radosti nepřinese.«

Zvláště na pokoji č. 70. bylo živo. Zde byly děti. I ty z nich, kterým život dosud byl jen utrpením a které dle ponurých prognos lékařů budoucnost čeká nepochybnější, usmívaly se na svých ložích, ani se nehýbajíce, aby nezbouřily bolestí v údu nehybně odpočívajícím v obvazu pod pokrývkou, a oči jim zářily, když vlídná ošetřovatelka vypravovala, co dárečků nakoupila paní B. z mužské kliniky a paní S. z prvního poschodí. A jaký strom budou míti! Až do stropu operačního sálu. A ten je nějak vysoký.

* * *

To bylo tak.

Několik dnů před štědrým dnem přišel jsem ráno na kliniku, kde jsem tenkrát působil jako subalterní lékař, kus literární žíly bylo ve mně, což věděli kollegové i šef tehdejší, k němuž jsme všichni vzhlíželi s neobmezenou úctou. Byl chirurg světového jména a při vší přísnosti své měl duševní kvality, jež činily ho oblíbeným, nehledě k tomu, že zástupy mladých lékařů tlačily se na jeho kliniku, aby

si odnesly aspoň kus jeho vědění a umění do praxe, která tolik úskalí chystá mladému lékaři, zvláště v oborech tak úžasně rozkvětších v krátké poměrně době.

»Professor říkal, abyste napsal vzletné provolání k lékařům nemocničním, by přispěli k vánoční nadilce na chirurgii!« pravil mi asistent. »Tak to nějak sestavte, aby se sešlo hodně peněz.«

Provedl jsem několik převazů — pacientů na klinice bylo všeho všudy deset, vypláchl měchýř bodrému mistru ze Ž., jemuž byly vyňaty kameny před několika dny a napsav tři recepty na doplnění domácí lékárničky klinické a jeden uspávací prášek předepsav ubohému mladíkovi na krajní posteli, jenž trpěl nádorem mozku neoperovatelným a jen k vůli účelům vyučovacím dlel několik dnů na klinice, usedl jsem k žlutému jednoduchému stolku v dlouhé síni tenkrát za kliniku chirurgickou pro mužské ustanovené a počal na nevyplněný arch statusu sestavovati koncept tklivého vyzvání k veřejné dobročinnosti.

»Vážení kolegové!«

»Pan profesor přišel, a nikdo není u něho,« hlásila stará, dobrosrdečná I. ošetřovatelka, s níž jsem za leta neměl ani jednu mrzutost (to stojí za zaznamenání, uváží-li se přeletavý, ze všech koutů světa sehnaný sbor ošetřovatelek zvláště podřízených*), v nemocnicích velkoměstských.

Odešel jsem do pracovny profesorovy, bych mu předložil recepty (extractus medicamentorum), žádanky pro kliniku, oddělení operační, sál a ambulanci, poukázky na jiné potřeby ústavu k podpisu. Zatím posláno pro asistenty, kteří se právě zabývali řešením nějakého diagnostického oříšku v osobě pacienta z venkova nově přibylého, jehož vyšetřovali na klinice. Přátelství obou asistentů a jich shoda — nikdy nečinil jeden nic bez bez druhého — byly vskutku příkladny a byly ku prospěchu těžkému a zodpovědnému poslání ústavu.

Mezitím co profesor podpisoval žádanky, skladal jsem si další věty provolání, appeluje v mysli na osvědčený soucit adeptů vědy Hipokratovy, kteří často pro soucit s klientem zapomínají na honorář a zemřevše pak před časem zanechávají vdovu s osmi nezaopatřenými dětmi — bez krejcaru.

»Tuhle myšlenku, třebas byla pravdivá, bolestně pravdivá, ovšem do provolání nezařadíš,« řekl jsem si. »To by se toho mnoho nesešlo.«

V tom přišli asistenti, první sekundář a jeden elev, instrumentář, jenž měl právě přípravy nástrojů k operacím přidělené — bylo tedy lze z pracovny profesorovy se vytratiti a vrátiti se k jimavému apelu na dobrotivé mysli zámožných i méně zámožných klinických sil.

V tichu kliniky rojily se myšlénky již dříve v mysli uspořádané čiperným tempem. Upozorniv na fysická utrpení nemocných, jež sice malým dárkem stlumiti nelze, přece však na chvíli zapuditi, takže shasne stesk z očí a zrak na chvíli jasněji zazáří vzpomínkou na blahé štědré večery dětství u těch, kdož již hluchou skutečnost života poznali dosti, touhu po milých tvářích u toho, jemuž je pobyt na klinice jen episodou, a nezkalenou, jarou radost z leskléh dárku u prostých duší nejútlejší mládeže, a připomenuv, že den ten (Štědrý večer) mnohý z oslovených (vyjma ubohého kollegu, jenž bude mít službu) ztráví v kruhu, kde nikdo nebude znáti stesku — malá antithesa, jako v středoškolských pensech, neuškodí — srdečně vyzýval jsem lékařský personál kliniky, aby každý dle možnosti přispěl »k úlevě bolů chudých, na něž nikdo v tento den nevzpomíná, k útěše aspoň chvilkové těch, jimž ani nejšťastnější den roku, není rozjasněn u fysických útrapách jejich nedostatkem vezdejším ještě stupňovaných«.

Slohové cvičení bylo hotové. Nemusím snad podotýkati, že se mi docela nelíbilo, Psát na objednávku nikdy mně nevonělo, třeba byla příležitost látky sebe lákavější a vyhlídkou na honorář ještě růžovější. Zde bylo thema sic časové, ale honorář neosvětloval perspektivy. Nelitoval jsem toho, ale byl jsem se svým říkáním docela nespokojen.

»Takhle kdyby to dostal do rukou list, v němž mne za nějaký článek před tím nemilosrdně scuchali« — pomyslil jsem si, »to by zas byl ‚falešný pathos', ‚zbytečné rozptylování se po oborech činnosti cizích a individualitě i schopnostem autora nepřiměřených', ‚nechutný žvast', ‚mělké a bezbarvé frase' atd.«

»Jakáž pomoc — někdo to musí napsat,« upokojoval jsem se spěchaje k professorovi, k němuž mne volali

Složiv na rychlo status se svým slohovým úkolem předstoupil jsem před šefa, který se už tázal po sbírkách na štědrý den, chtěje, jak co rok činival, přispěti první vydatnou summou, jež jako volavka zářila v čele Sbírky nutíc lékaře subalterní k hlubšímu sáhnuti do měšců u lékařů ústavních jistě hubených.

Podal jsem mu trochu rozpačitě svoji komposici a rozhlednul se po garnituře klinických a oddělenských doktorů, v jichž tvářích zračilo se očekávaní a touha po smíchu na cizí účet. Byltě šéf vtipkář, jež uměl tnouti do živého. Za nápadného ticha, jež mne ještě více skli-

*) První ošetřovatelky bývají za to nepoměrně lepší. Vyznají se v mnohých pracích odborných, asistování při obvazech atd. a dovedou znamenitě vyhověti.

čovalo — utéci nebylo lze, kollegové byli by mne nepustili — počal profesor čísti provolání, zvolna, slavnostně povznešeným hlasem, větu za větou.

»Nu, první věta je dobrá. Ta zasluhuje aspoň pětku.«

Následovala druhá věta, dlouhá Demosthenovska perioda, málem anakoluth, kterou ve spěchu nebylo lze upraviti. Několikráte se zastaviv, aby nabral dechu, probrodil se šéf i těmito odvážnými vazbami.

»Myšlenka není špatná, ale styl je trochu smělý. Nu, přidám pětku.«

Nyní přišla na řadu hlavní myšlénka, vybízející k dobročinnosti, trochu pathetická, jako v kázání venkovského kaplánka, ale upřímně míněná a srdečně vyjádřená, třebas všecka ta slova vybízející k dobročinnosti mají v dnešní mluvě příchuť čehos dávno vyčichlého.

Beze slova vyjmul šef ještě tři pětky a dal tak vydatným obnosem základ ke sbírce, jež desetizlatovými příspěvky obou asistentů a menšími ostatních lékařů, nevyjímaje ani zámožnější kollegy externisty, brzy dospěla netušené výše jednoho sta zlatých, kteryžto fond štědrostí dobrosrdečné továrnice židovského vyznání, jež tenkráte docházela k profesoru na kliniku k nápravě zastaralého úrazu, dosáhl obrysů slibně zaokrouhlených.

Také štědrý nemocniční duchovní, jenž kliniku naši měl ve zvláštní oblibě, soudě dle čiperných anekdot, jimiž nás při svých návštěvách častovával — jaké veselé vzpomínky dnes po letech — přidal nějaký obol, i zámožnější nemocní někteří sami přihlásili se s obnosy drobnými i slušnějšími uslyševše o sbírce, ba i ošetřovatelky na nový doklad staré pravdy, že »chudý vždy chudému rozumí« přidali ze svých krejcárků a tak suma záhy vyrostla do dvou set.

Nebylo to ovšem zásluhou vzletného provolání, jež kromě profesora nikdo nečetl — ale bylo vždy na tě naši chirurgii dosti smyslu k dobročinnosti i u těch skeptiků, u nichž by nikdo jemnějšího cítění nepředpokládal ve shonu povolání, jež tak rádo olupuje o soucit...

Odpoledne šly ošetřovatelky nakupovati. Vrátily se vlekouce veliké koše dárků pro malé i velké a jejich pomocnice přinášely ještě spousty balíků, jež opatrně rozbalovaly a ukládaly do svých pokojíků, aby jimi na štědrý večer byli poděleni svěřenci chirurgie.

* * *

Ráno na štědrý den postaven do operačního sálu vysoký strom, spanilá jedle, jež byla by kmenem svým vydala na stepilý stěžeň malé obchodní lodi. Sytá vůně chvojí šířila se v prostorech, kde pravidelným hostem byl odeur jodoformu, karbolové vody a sterých jiných ingredencí, jež „poskytuje tělo lidské i chirurgicka »matière médicale«.

Pro operace neočekávaných a bezodkladné pomoci vyžadujících případů připravena zatím stísněná trochu ambulance. Polovice sil lékařských dostala dovolenou a rozjela se po svých rodinách na venkov. Zbylí, kteří vyžádali si dovolenou od nového Roku do Tří králů, musili si popíliti, aby zastali všecku práci. Byli to lékaři, jež měli rodiny v městě a rádi kollegům venkovským na Vánoce umožnili návštěvu domovů.

Dlouhý korridor v přízemí, jenž slouží též za čekárnu ambulantních nemocných, je dnes, na štědrý den, nápadně prázdný. Jindy tísní se tu sto i více nemocných přede dveřmi vedoucími do dvou místností pro ambulanty, takže nelze tu ani projíti — dnes je jich asi šest a jsou to vesměs lidé, kteří vskutku potřebují pomoci chirurgické naléhavě. O svátcích lidé neradi stonají — to je příčinou malé dnešní návštěvy, nikoli snad ohledy na lékaře, aby si aspoň o svátcích mohli z diveho shonu práce, jež jen na chirurgii je bezodyšna, odpočinouti. Tu hrstku klientů ovšem jeden lékař za hodinku odbude a pak je na chodbě ticho.

Protože mi povinnost káže býti přítomnu v ústavu každé chvíle, sedím v operačním sále na nejvyšší lavici amfitheatrální posluchárny a hlava moje zabořená do nějaké četby je asi ve stejné výši, co vršek vánočního stromu.

Sál je prázdný — studenti už před třemi nedělemi, počátkem prosince přestali docházeti, až jich zbyla hrstka, kterou jsme raději poslali domů. Když nejsou přednášky, jde všecko tempem sousedštějším, profesor je méně upjatý, rozpráví se přátelštěji a důvěrněji a pracuje se rychleji, ježto výklady posluchačům nezdržuji

Vedle mne je v sále sluha, jenž stoje na skládacích schůdkách upevňuje na nejvyšší ratolesti svíčičky různých barev a ověšuje chvoji drobnějšími dárky, cukrovím, pestrými řetězy z barevného papíru, které včera dlouho do noci mírná paní Balthasarová lepila, když jsem měl noční službu.

»Teď dáme ještě toho pána nahoru,« povídá jako pro sebe mladý sluha, jenž stromek ověšuje, sociální demokrat smýšlením, veselý chlapík, jenž rád škádlí kde koho.

»Jakého pána?« táže se udiveně ošetřovatelka, jež mu na schůdky podává pásma stříbrných třásní, jimiž stromek bude ověšen.

»Nu, tady anděla!« odpovídá tento, připevňuje figuru na vršek jedle a stahuje tvář v nepříjemný úsměšek.

»Jděte, vy jste komediant« utrhuje se naň ošetřovatelka v neličeném pohoršení.

Jizlivý chechtot je jí odpovědí.

Nepozorovaně sleduji výjev, který mne nepřekvapuje. Naopak utvrzuje mne v přesvědčení, že žena je bytost vždy ušlechtilejší, nežli muž téhož sociálního ústředí: náchylna jsouc ostatně od přirozenosti k illusi a k víře, v tyto dny i v jiné svátky nastrojí nevědomky tvář u vlídnější vrásky, je ochotnější k nemocným, a samy od sebe procitají v srdci jejím lepší rysy duše, které těžký život a ještě těžší povolání v překotném spádu zasypala nánosem uzavřenosti a příkrosti, pod kterou často dřímá dobré srdce.

Já sám nic z toho nevěřím, co z výchovy a vzpomínek dětství jako nerozborné dogma zbylo v duších prostých. Nejsem sociální demokrat, nejsem ani atheista, ale myslím ve chvílích samoty duše, že — nic nevím; za žádné podmínky nebral bych však lidem illusi, jsou-li v ní šťastni.

»Žádné hrubé žerty — dělejte, ať jste hotov, a pak jděte po svých,« napomínám mladíka, což kvituje stará ošetřovatelka vděčným pohledem.

Strom je brzy hotov, ošetřovatelka se sluhou odchází a já jsem zase sám. Je tu ticho. Blíží se k poledni; po chodbách dnes nezní hrubé hlasy sluhů vlekoucích veliké plechové nádoby s potravinami. Občas otevrou se dveře sálu a mezi veřeji objeví se hlava některého lékaře, který nikoho v sále nevida mlčky prohlíží strom a zase odchází. Pak zase nová ošetřovatelka v naškrobených kartounových sukních všustí do sálu, uškubne nějaký bonbonek z nejnižší haluze a zase odchází.

Jdu k obědu a opouštím také sál, v němž osaměl zelený strom nezvykle vyšnořený, krásný sic, ale odsouzený k pozvolné smrti; již nyní svěšuje trochu nejvyšší haluze, neboť vyrván z rodné půdy zapadlého do sněhu lesa, nemá čím střebati živné šťavy v tomto cizím ústředí zasvěceném chorobě a smrti . . .

* * *

Podivný lékař je radost.

Na těch tvářích ozářených silnými dojmy vánoční legendy nejlépe viděti zázračný takřka účinek jarého hnutí duševního.

Myslím si — každým coulem lékař — že jsme dosud v praxi nedovedli dostatečně těžiti z toho mocného osvobozovatele trpících.

Svíčky planou a dodávají zeleni chvojí jásotného odstínu mládí a bujného života; jako v sterých zrcadélkách odrážejí se v cetkách kovových i skleněných, uchystaných dětem. Kdo může jen trochu se hnouti, dobelhal se nebo doveden k té neobvyklé podívané.

Jenda z dětského pokoje, jehož jsem při své ranní visitě nemohl, ač už kosti, z nichž vyvrtnut kloub, pevně srostly, pohnouti k tomu, aby zkusil učiniti krok, statečně přivlekl se na berličkách Starého advokáta, jenž leží na třídě, zotavuje se zvolna po těžké operaci útrobní, přinesli na nosítkách.

Truhlář Vacátko, jenž měl dnes zase svůj těžký den — trpí neuralgií čivu trojklaného — zapomenul na bolesti, jež ho před některou chvílí teprv opustily, a usmívá se na drobotinu, jež s jásotem přihrnula se do sálu. Rozmilý Jiřík natahuje volnou ručičku do výše; druhá je v sádrovém obvazu a odpočívá v třírohém šátku.

I šef přišel se podívat s rodinou a přinesli plné náruče hraček. Jeho oko, jako ocel kalená studené a bystré, svítí dnes jinak — měkce a dobrotivě. Vím, že je ušlechtilý a dobrý — skutky jeho o tom svědčí, ale tvář teprve dnes ukázala se mi bez odborné masky co tvář celého člověka. Mám ho rád, dvojnásob rád. Dříve jsem ho ctil, dnes ho miluji.

* * *

Stojím stranou vedle záslony zakrývající postranní východ ze sálu, jenž vede ven z pavillonu. Nejsem pozorován a nic mně neujde. Nemohu se ubrániti pohnutí. Neviditelná ruka sahá mi k srdci a budí tu pocit zpola teskný, zpola povznašející. Studuji psychologii davu, mohutné faktory silného kommunismu radosti, na které každý svědek béře účast bezděčnou, i kdyby se vzpíral, když vychováním a odbornými studiemi připraven o všecky illuse. Člověk je tvor, jehož lze snadno ovládati sáhne-li se k přirozeným základům jeho psychy; ovšem třeba znáti její zákony.

Dejte mi radost, velikou silnou radost a ovládnu celý svět.

Ta radost, čistá duševní radost stroskotala zdánlivě nerozbornou budovu pohanství a celý tehda známý svět znenáhla přemohla křesťanstvím.

»Dejte mu radost, lidu — a bude dobrý!« zní mi v duši.

AKIM SET:

Z pražského Ungeltu.

Vzpomínka vánoční.

Byl štědrý den, a vypadalo to na ulicích i v rodinách zrovna jako dnes — a zas docela jinak než dnes. Stejně dívala se z mlhy večera staroměstská radnice na rej mezi stánky a budkami vánočního trhu; ale rej, i budky byly nějak rozdílny od dnešních.

Ty tam jsou pro mne tváře malých i velkých naivní radostí ozářené před primitivním stánkem, na němž všecky uvádí v úžas drobounký domeček v zahrádce s mechovými stromky a rybníčkem, plným bílých kachniček. Zmizely kopečky z hrubého papíru s křížem a zvonicí v miniatuře, hlídané hnědým poustevníčkem na vrcholu — zrovna jako v předojemné — tenkrát moderní — a všem citelným srdcím blízké písničce:

»V borovém na skále há-aj,
stojí malá kaplička a . . .

Kde jsou? . . . A kde i ten stánek se zbožím, jehož celý půvab tvořila jen primitivnost, vybízející zrovna fantasii k tvoření barev a pohádek? . . .

Inu, jiná doba — jiní lidé — jiné výrobky a s nimi i jiný vkus. Dnes málokterý pan kluk měl by takovou radost ze švestkového kominíka a slečna žabička z hliněného poustevníčka!

Táhlo na sedmou večer. Pouliční ruch tichl. Jen tu a tam vyplašil ostrou ozvěnu krok opozdilého chodce, spěchajícího, umdleného, s plnou náručí balíčků. I stánkáři na rynku počali pomalu shasínati světýlka a chystati se domů. A okna, potažená jinovatkou, ponenáhlu, jedno po druhém jala se vysílati v nebývalé hojnosti třísť paprsků na umrzlé chodníky. Všecko, všičko objala již štědrovečerní nálada! Vznášela se ve vzduchu vůní chvoje, třepetala se na temně zeleném nebi jiskřením hvězd, a tkvěla v duších lidí jásavou radostí, nebo tesknotou, slzy v oči a nepřekonatelnou lítost do srdce vábící. — — —

U S-ů v »Starém Ungeltě« bylo hlučno. Všude. V prvním pokoji sedadla se kol tabule ze dvou sražených stolů upravené četná společnost. A v kuchyni, na druhém konci chodby, uvelebili se u velké kuchyňské tabule také hodovníci, četní a veselí jen což. Tu i tam vítali Ježíška bratři — Slované! V pokoji hostil bělovlasý »starý pán z Ungelta« mimo přátele rodiny studenty Bulhary, bydlící v prvním patře. A v kuchyni si pobručívala stará, hluchá chůva Kačenka na společnost, kterou milostpán do kuchyně sezval — dráteníky! Pobručívala, ale ne do opravdy; za čtvrt století srostla s duchem rodiny a běda tomu, kdo by se kteréhokoli člena jejího byl slovem dotkl. A když na ni k štědrovečerní večeři vymydlení »bratkové«, mezi domácími lidmi kolem stolu se tísnící, upřeli své modré, upřímné oči a blýskli bílými zuby mezi usmívajícími se rty — chválila již v duchu docela, že si milostpán těch dráteníků nazval, — »i má pravdu — jsou to také naši bratři!« — a hodně jim na talíře nakládala.

Večeře chýlila se ke konci, vzdor několikerému přerušení rozmanitými vánočními zpěváky za dveřmi. Ještě přišel »anděl«. Proč se mu tak říkalo — vědí bozi. Zacinkalo to za dveřmi a do pokoje důstojným krokem vešlo přesměšné individuum se svým průvodem. Byl to chlapík prostý všeho andělského. Suchý, s rezavým knírem, v přepodivném ustrojení. Celý bílý, i s placatou čepicí na hlavě, i s atlasovými střevíci na nohách v bílých punčochách. V ruce měl dlouhé bílé péro, jímž každému ze společnosti zvlášť požehnal. Při tom zpíval nějakou monotónní koledu a na konec se zastavil u dveří, vyčkávaje honoráře za své andělské vystoupení, co zatím provázející ho kluci postavili veliký betlém na dvě židle. Konečně se odbyl i tento akt, a teď teprve nastala chvíle, působící dětem zrychlený tlukot srdce a velkým — aspoň trochu zvědavosti.

Vánoční strom, ve třetím pokoji na stole postavený, zaléval září každý kout a bohaté pruhy světla vylévaly okny do Štupartské ulice a dveřmi do vedlejšího pokoje na uvítanou všem jdoucím sem stolovníkům s dětmi v čele. Všichni se tu sešli: starý pán — táta — jak mu říkali děti na vlastní jeho příkaz, jímž zaměnil obvyklé tehdy ještě »fotrle«, i máma, jež nahradila »mutrli«, dospělé děti i malí ještě členové četné rodiny, hosté, a u dveří skupila se celá společnost z kuchyně.

Všem se dívala radost z oči. Dětem a dráteníkům neličený obdiv nedal ani úst zavřít. A všichni, kdo tu byli, odrážela v zorničkách svých očí nespočetná světýlka vánočního stromku. Vzduch plnila vůně jehličí pomísená vůní voskových svíčiček, vánoček, cukroví, a »purpury« nasypané na kamna.

V prvním okamžiku stichlo vše, že bylo slyšet jemňounký sykot plamínků a praskání jehličeka příliš vřele jimi políbených. Pojednou projely vzduchem jemné, ale pevné zvuky — jako když kape voda s velké výše do skleněné nádoby — rázně, v taktu dopadal jeden tón za druhým — a už se rozléhala pokojem Riegrova »Kovářská«.

A s úsměvem, který prozrazoval, že má něco za lubem, podávala »máma« bělovlasému svému průvodci životem balíček v bílém papíře s nadpisem: »Dobrému tátovi«.

Obal padl, a starý pán držel v každé ruce po zarámované podobizně Riegra a Palackého.

Co se, dobrý dědoušku, všecko vynořilo té chvíle pod šedinami tvé hlavy, když jsi stál v ovzduší radosti, v kruhu svých — nejen z rodiny, — ale svých ze široké, velké, tebou tak upřímně milované rodiny Slovanů, maje v jedné ruce podobu »otce národa« — Palackého, a ve druhé Riegra — tvé

naděje? Dlouhá řada toho bleskem šlehla tvojí duši. Mihly se v ní útrapy tvého národa, chmůry tmavé, podobné již smrti a zase víra, »že neumřela, ale spí,« pak jasno — červánky — barikády — a zase úsilovný boj vyšlehlého plamínku o život — kolikeré pohasnutí a zase vzplanutí vzdor všem dusícím, tak úsilovně a houževnatě dusícím živlům . . .

— — — — — — — — — — — — — — —

A nemohl mluviti. Zakýval jen hlavou a jeden obraz po druhém povznesl ke rtům, jež tak často byly všem přítomným plamennými slovy vykládaly to, co bylo příčinou dnešního jeho pohnutí. Porozuměli mu všichni.

Počet světýlek v očích přítomných se zdvojnásobil. Teď už se neodrážely plamínky jen v zorničkách — měly za zrcádko i slzy. A obrazy podávaly se z ruky do ruky a všichni je líbali: Češi, Bulhaři i Slováci. A cítili všichni jedno, že patří k sobě, že jsou svoji. Když pak strojek pod stolem ukrytý vyslal poslední zvuky »kovářské« a starý pán hlasem napojeným pohnutím a radostí řekl:

— »Pamatujte si, děti, budoucnost patří Slovanům!« — zabuchala srdce v mladých tělech, v očích se zajiskřilo, paže pocítila sílu a prsa se šířila hrdostí, radostí a nadějí — — —

FR. HERITES:

Několik mých amerických vzpomínek.

Byl to krásný, slavný den, dvanáctý srpen r. 1893. Jeden z těch, které nevymizí tak snadno z paměti. Které jako zakotveny do duše, jako vryty do ní nesmazatelně zůstávají pro celý život.

Český den na světové výstavě v Chicagu! Naši krajané zámořští proti mnohým překážkám jim od zástupců mateřské říše v Evropě do cesty kladeným, s energií a neustupností, jíž bychom doma též často mohli potřebovati, vynutili sobě poctu, kterou vládní správa výstavní vzdávala jednotlivým národům splývajícím svou emigrací do těla a krve Unie. 12. srpen na výstavě Chicagské r. 1893 náležel Českému národu.

Časně od rána v české čtvrti Chicagské, známé »Plzni«, na ulici 18. a v ulicích do ní ústících a z ní vybíhajících, shromažďoval se a seřaďoval slavnostní průvod. Bylo zde tak živo a tak pohnuto, jako v Praze ve dnech svatojanských, u příležitosti některé významné národní slavnosti v letech šedesátých a sedmdesátých. Táž radost opojná a láska neznající mezí společenských a závor, totéž nadšení horoucí, jež všecko zachvacuje a s sebou jako žhavý proud strhuje — —

Na dané znamení průvod hnul se zvolna ku předu a přes vnitřní město táhl k výstavišti, rozkošně rozloženém při jezeře Michiganském.

Hudba, zpěv a jásot, do nebes volající jásot, jeden jediný ples tisíců českých srdcí!

Plné dvě hodiny trvalo, než průvod Čechů přešel; na dvacet tisíc hlav nalézalo se v průvodu a na padesát tisíc toho dne bylo na výstavě účastníků, již měli český odznak.

Jel jsem se ženou a dětmi svými v kočáře zařaděném do průvodu hned na začátku jeho.

Na jednom místě jsme odbočili však a zůstali s kočárem státi, abychom měli obraz celého průvodu, který se kolem nas v zajímavé pestrosti své brał.

Byli jsme pozdravováni hlučně, nestačili jsme ani hlasem odpovídati. Ruce nesčetné nám kynuly, klobouky mávaly a šátky vlály nám na pozdrav. Když průvod na chvíli stanul, vybíhali lidé z řad k nám, ruce se tiskly, vyměňovaly se pohledy takové vroucí, jásající v slzách, objímalo se a na srdce vinulo, k srdci tisklo, líbalo. Známí, neznámí. Zde byli jen bratři. Rodina jedna. Věru se nepamatuji, že bych kdy tak pohnut býval a dojat býval v životě svém, jako v ten den tak světle prožitý daleko za mořem . . .

A na obloze ani mráčku nebylo nad začazeným obyčejně Chicagem. Bylo tak jasno, tak slunečno. Jakoby Štěstí Boží na ten národ, který málo zná úsměvu jeho na své trnité, bouřemi tmavé a vichry hnané pouti — — zde v té dálné cizině rozesmálo se vlídně, mile a teple . . .

O Českém dni na světové výstavě v Chicagu sešel jsem se poprvé za svého pobytu za mořem s mistrem Dr. Antonínem Dvořákem.

Už v průvodu jsme se pozdravili. Dvořák s rodinou svou díval se na slavnostní tah Český s balkónu jednoho domu a když jsme okolo jeli, volali Dvořákovi na nás, s balkónu k nám nahýbali se a nám šátky mávali, až jsme zmizeli jim. A od nás z kočáru dlouho ještě šátky bílé vlály a oči upíraly se v tu stranu — — Nepochybně s balkónu nám už neviditelného též dlouho ještě letěly pozdravy za námi . . .

Potkat se v cizině! Daleko od vlasti! — — Kdo sám nezažil, nemůže pochopiti, kterak se tu srdce rozvíří a opředeno pocity neznámými, zajásá vstříc člověku i dosud dosti málo blízkému, s nímž potkání se v Praze, vyvolalo sotva kdy víc, než zdvořilé nadzvednutí klobouku . . .

Hlavním bodem slavností Českého dne na výstavě Chicagské pořádaných, byl velký koncert ve Festival Hallu na výstavišti. Slavnostní tato síň pojala pět tisíc posluchačů a byly tu denně odbývány produkce hudební; o koncertu českém naplněna byla do posledního místa obecenstvem českým, německým i anglickým, i byla by jistě návštěva mohla se počítati dvojnásobná, kdyby právě bylo bývalo možno ji do síně vtěsnati.

Hlavní pozornost a zájem koncertního obecenstva obráceny byly k mistru Dvořákovi, k jeho skladbám, i k němu osobně. On v době té v Americe požíval takové autority a popularity, že samo jeho účastenství na českém koncertu, vyzdvihovalo týž předem již na uměleckou událost nejpřednějšího řádu a významu. A výsledek nejen splnil, ale daleko převýšil všecko očekávání!

Úspěch koncertu o Českém dni v Chicagu byl v pravdě pronikající. Obecenstvo bylo uneseno, uchváceno. Potlesk i nejhlučnější u nás v Čechách není ničím proti takovému americkému projevu spokojenosti a záliby. Sbořit se mohl strop po některých číslech a sřítiti stěny prostranného sálu . . .

Do nebes vznášel se ples tisíců srdcí českých, jež zvuky českých skladeb rozplamňovaly každým tónem do mezí závratných, ale i anglická Amerika, tak nesnadno vznětlivá krásami cizího umění, byla stržena s sebou a na konec — po Slovanských tancích jmenovitě — vybuchla v nespoutané nadšení . . .

Vidím jako dnes mistra Dvořáka, který na komplimenty jistě si příliš nepotrpěl, kterak se kloní a klaní, v rukou drže obrovskou lýru z ohnivě červených růží jemu podanou pořád se kloní a klaní proti rozjařenému obecenstvu — vždy hloub a hlouběji k zemi — — aby nebylo vidět slzy, které mu hlubokým pohnutím a radostí vlasteneckou z očí tekly a jako rosa zapadaly do jemných květů amerických růží, jejichž ušlechtile vinuté listy tou vláhou vroucích českých slz jakoby paprsky měsíčního svitu se obetkávaly . . .

Mezi hudební čísla prvního oddělení koncertu zařaděna byla slavnostní řeč. Dostalo se čestného úkolu toho muži, který zajisté nanejvýš byl povolán o českém dni v Americe promluviti jménem Čechů: Karlu Jonášovi, tehdy místoguvernéru státu Wisconsin.

Jonáš mluvil nejprvé mateřským svým jazykem, takovou výbornou, jadrnou češtinou, že takovou od mnohých parádních našich řečníků v Čechách neslýcháme — pak pokračoval anglicky: Dear frends and citizens of the United States — —

Jako dnes by mně v uších zněl ještě ten sonórní, tak plný a zvučný, pevný hlas, kterým vyslovoval Karel Jonáš angličinu, již mistrně ovládal — do níž však z českého jeho srdce stále jako by kapaly krůpěje rodné řeči, té drahé nám a ničím nenahraditelné, nikomu zapomenutelné naší češtiny — —

Taková mužná, hluboká a sytá byla ta řeč, jakých nečasto slyšeti z našich hluchých, prázdných frází . . .

Po řeči Jonášově vystoupil mayor města Chicaga Carter Harrison k němu na podium a řečníkovi tu potřásl pravicí. Upřímné Shakehands vyměnili oba statní mužové, pravé americké Shakehands, že by mnohým našim rozmazleným pánům na Vltavě praskaly kosti.

Celý sál byl by nejraději vyvalil se na podium a súčastnil se projevu svého starosty — aspoň ruku i z posledních lavic galerií kde kdo vztahoval a českému zástupci z daleka ve vzduchu pravici bodrou též potřásal — —

Carter Harrison byl znamenitý člověk; na straně demokratické, jež tehda byla u vesla (presidentem Spojených Států byl právě Cleveland), hrál vynikající úlohu a jmenován byl mezi kandidáty své strany na důstojnost presidenta republiky.

Čechům byl mayor Harrison velice nakloněn, dík ovšem zásluze našich krajanů za mořem, již dovedli sobě a tím také svému národu náležitý respekt v nové své vlasti zjednati. Nám poutníkům z Čech na světovou výstavu vyšel s průvodem svým úředním naproti na nádraží a dostalo se mně cti, jménem těchto Chicagského mayora osloviti a pozdraviti, i jel jsem pak s ním, vedle něho sedě v kočáru, do města.

Byl to sympatický muž, vzezření i chování spíše francouzského, nežli anglického, živý, pohyblivý, hovorný.

Nedlouho po naší návštěvě americké zahynul Carter H. Harrison tragicky vražednou rukou.

A mrtev také kolik let jest již vzácný přítel Karel Jonáš, který jmenován byv vládou konsulem Spojených Států v Praze, vrátil se tak do staré vlasti . . .

To, co bylo pak, co následovalo pak, není veselou kapitolou životní výborného a za všech případů a okolností čestného toho muže. Odpočívá už léta na Olšanech v milované zemi své rodné, po níž vždy tolik toužil, po níž jmenovitě pak, když opět z Prahy z úřadu konsulského byl odvolán, z ciziny takový stesk jej jímal — —

A dnes také mistra Antonína Dvořáka není již mezi námi . . .

* * *

Večer Českého dne na výstavě vyzněl ve »Staré Vídni«, která hromadnou naší návštěvou docela se počeštila. Až hluboko do noci se tu zpívalo a jásalo nad zdarem uplynulého dne.

Zapadl sem též mistr Antonín Dvořák, ačkoli, myslím, dlouho nepobyl a brzo se vytratil; chodiť i v Americe »spat se slepicemi«, a nedal zdržeti se žádným lákadlem tak snadno. Snad ho i ty vlastenecké zpěvy ze všech stran se ozývající, jak už se rozpoutávají s mnoho nadšením ale málo uměním za podobných příležitostí, k odchodu pohánějí.

Pamatuji se jen, že jsem s mistrem Dvořákem a s Jonášem ve společnosti amerických několika přátel v malé hospůdce, nebo vinárničce Staré Vídně, chvíli v milé, důvěrné rozmluvě prodlel. A drahé naší vlasti za mořem jsme vroucně připíjeli! —

Dra Antonína Dvořáka jsem pak již v Americe nespatřil, až když jsem, vraceje se s rodinou, přibyl zas do New-Yorku.

* * *

To bylo zrovna na vánoce.

Slavného krajana vyhledati měl jsem ovšem v úmyslu, ale až po svátcích. O Božím Hodě však setkal jsem se s ním nahodile.

V kostele sv. Patrika byla ohlášena slavná mše i šel jsem tam s rodinou podívati se a poslechnouti.

Ke kostelu sjížděly se nejelegantnější New-Yorkské kočáry, všecka smetana společenská toho dne ke katolickému dómu stékala, aby dodala mu lesku svou přítomností. Paní a slečny milionářky americké předstihovaly se tu v nádheře svých pařížských toilet.

Zpívala Albány. Místa na sedadlech se prodávala jako v divadle a že byla nejen poptávka, ale že byl shon po nich, za ceny mnohonásobné; překupníci totiž předem ze spekulace skoupili celý kostel a udělali svůj byznys, vydělali pěkné peníze

Místo pro lid bylo šňůrou odděleno.

Zde jsme, sotva do chrámu jsme vkročili, zahlédli hned rázovitou hlavu Antonína Dvořáka. Tlačil se a tísnil mezi lidem. Mezi lidem ten veliký člověk prostých způsobů životních cítil se vždy volnějším, než u prostřed panstva; jistě také v Americe.

Měl celou rodinu již s sebou v Americe. Žil vedle svého umění jen pro svou rodinu, jak známo, a nemaje ty strachy o jednotlivé její členy jako před tím, dokud neměl všechny své drahé při sobě a polovic rodiny daleko za mořem, vypadal spokojeně a šťastně.

Kynul z daleka hlavou nám naproti, jako by řekl: »No, vždyť jsem věděl, že také přijdete!«

Protlačili jsme se davem šťastně až k Dvořákovým. Jen několik slov jsme však promluvili. Začala již mše slavná. »Hnedle byste byli zmeškali«, zabručel, zazlobil se přísně Dvořák, zakouliv očima, jako dělával na své žáky, jako by chtěl viníka k smrti odsoudit, ačkoli mouše nedovedl ublížiti ve své dobré duši. On znal své vlaky však na minutu a přišel jistě aspoň o hodinu dříve také k sv. Patriku, aby jen nezmeškal, jako pravý český venkovan, kterým byl a jímž zůstal do smrti.

Byla to opravdu skvostná mše na Boží Hod vánoční r. 1893 v chrámu sv. Patrika v New-Yorku, vyzdobeném bohatě růžemi, bílými liliemi a fialkami péčí dám nejpřednější New-Yorkské společnosti.

Mlčeli jsme všickni a jen jsme zbožně naslouchali zpěvu a hudbě, jež nesly se k vysoké klenbě nádherné gotické stavby na Madison-avenui.

Dvořák několikrát úsečně (rychle nahazuje slabiku za slabikou, i dlouhé hlásky vyslovuje krátce, jak měl ve zvyku pronášet své mínění o věcech), zvolal: »Vyborně!«, což byla jistě ohromná chvála vzdaná jeho na nejvýš vyspělou a proti odchylce i nejnepatrnější citlivě podrážděnou hudební duši. Ani jednou sebou nezavrtěl, hlavou prudce netrhl a neušklíbl se bolestně tenkrát u sv. Patrika, jak to dělal vždy, když se mu něco dost málo nelíbilo.

Byla duše jeho slyšenými tóny kolébána plnou a ničím nerušenou harmonií a rozplývala se nejen požitkem uměleckým, ale hlubokou, vroucí zbožností. Měl jsem štěstí zachytiti Dvořákovu »duši se modlící« tenkrát u sv. Patrika v New-Yorku; nikdy jsem jej tak více neviděl, a myslím, že málo kdo jej tak viděl. Veliký básník nesmrtelných hudebních tónů vypadal jako člověk, který z pře-

svědčení věří a před nímž vznáší se vidina Boha jeho víry, před níž on do prachu se sklání, zároveň však k ní se povznáší a za ní letí daleko, daleko, vzhůru do nekonečna . . .

Nikdy nezapomenu na tuto mši u sv. Patrika v New-Yorku — —

* * *

Druhého dne na to, nebo snad ještě téhož dne podvečer, učinili jsme u Dvořáků návštěvu.

Bydlili, nevím už v které ulici, v pěkné, elegantní čtvrti městské, osazené »lidmi ze společnosti.«

Dr. Antonín Dvořák obýval celý dům pro sebe, po krásném obyčeji anglickém. Úzký dům, asi s třemi okny jen v řadě, měl dvě poschodí a do přízemí zvýšeného poněkud vcházelo se po několika schodech vybíhajících do ulice. Nahoře v obou poschodích měli ložnice a jídelnu, zde bydleli; v přízemí byl přijímací pokoj (drawing-room), a studovna mistrova, v které pracoval; zde bylo málo více nábytku, než klavír; černý, krátký klavír.

Na podrobnosti bytu Dvořákova v New-Yorku už se nepamatuji, ač by to jistě bylo zajímavo; jen tak mně zbyl dojem, že ze všeho zářila táž prostota, v které si slavný mistr liboval ve všem a do níž rád zahaleno měl okolí, v kterém žil.

Pobyl jsem celý týden v New-Yorku, než-li nastoupili jsme plavbu zpět do Evropy. Mé děti byli několikrát u Dvořáků za tu dobu, a byly by nejraději k nim se přestěhovaly. Nejvíce nadšeny byly mé děti tím, že jim paní Dvořáková rozsvítila vánoční stromek a tak, byť opožděně, viděli i toho roku v daleké cizině Ježíška.

Tolik se mým dětem líbilo mezi dětmi, jež přišedše nedávno z Evropy, ačkoli se z domova s nimi ani neznaly, staly se jim hned, na ráz tak blízkými, mnohem bližšími, než všecky ty děti ostatní, s nimiž se v Americe stýkaly, ač také s těmi, jak u dětí bývá, vždy a všude rychle se spřátelily. Ale s Dvořákovými mohly mluvit o domovu, který jim pořád, při všech změnách, jež denně prožívaly a které je za každým krokem poutaly, tkvěl hluboko v paměti a hloubějí ještě v srdcích . . . Ty na ten domov vzdálený myslely stejně, stejně znaly daleké a drahé Čechy a Prahu naši krásnou, vzpomínaly ze skutečného poznání vlastního, a nejen z legend a snů rodičů, jako české děti v Americe narozené a vyrostlé.

Bydlili jsme hezky daleko, v hlavní české čtvrti New-Yorské, na ulici 71, mezi 1. a 2. avenuí. Ale děti nedaly pokoj, až někdo je k Dvořákovým dovezl; také zde asi podobný byl stesk po dětech z Čech a někdy nejstarší Dvořákova dceruška Otylka (nyní choť člena českého kvarteta Josefa Suka) hned v poledne pro ně přijela a k večeru zas je domů přivezla.

* * *

S mistrem Dr. Antonínem Dvořákem za ten týden pobytu svého v New-Yorku, sešel jsem se také sám ještě několikrát.

Dva neb třikrát v kavárně jsme spolu byli, zařízené po evropsku, jmenovitě co se týče časopisů, jichž tu byl hojný výběr, žurnálů i uměleckých listů. Ale mnoho řečí jsme nenadělali. Každý pro sebe pohřížili jsme se do novin.

Dvořák jmenovitě po zprávách z vlasti všude pásl, ty zrovna hltal, a mám za to, že z touhy po zvěstech z vlasti četl i politické články, ačkoli v tom ohledu nemíval jinak příliš slabosti.

Pak v Sylvestrovské noci nějakou chvíli jsem ztrávil ve společnosti Dvořákově.

Byli jsme před samým večerem v českém kostele; kolem téhož byla dříve hlavní čtvrť česká v New-Yorku. Kolonie se pohnula dále k periferii města, do ulic sedmdesátých, ale kostel zůstal, ač zbylo při něm málo osadníků.

Zvěčnělý mistr Antonín Dvořák byl, jak známo, z celého přesvědčení katolík, ke katolické církvi se otevřeně a okázale hlásil i v Americe. Ačkoli ovšem nejinak možno, nežli že jako umělec též v kruzích Čechů svobodomyslných i společensky hojně kotvil, přece jen vždy uchyloval se na katolickou stranu, k níž osobními city svými lnul.

Slaviti Sylvestra způsobem jako také u nás se děje, hlučně, v rozjařené společnosti při pivě, vínu a punči, nebylo jistě nijak po jeho chuti — více se mu zamlouvalo, když jako sedlák jihočeský v kostele se pomodlí, hlavu posype popelem za spáchané hříchy, pánu Bohu poděkuje za všechny dary v uplynulém roce poskytnuté a poprosí o další milost pro rok nový. Jako upřímný Čech v ten význačný den zvolil návštěvu kostela českého. Se svým Pánem Bohem Antonín Dvořák jistě nikdy jinak nemluvil, nežli česky.

Z kostela jsme vyšli až za tmy, která v Americe, jak známo, poslední záblesky denního světla rychleji než v Evropě a bez velkého přechodu soumrakem vystřídá.

Mistr Dvořák byl do smutku nějak naladěn. Snad že zvlášť vzpomínal na Čechy; takové dny, jako rozhraní roku vždy vyvolávají v míře zvýšené citlivost člověka. Také mně as nebylo veselo. Jako dvě ryby jsme pluli v živém proudění lidském na Broadway, kam jsme se dostali . . .

Najednou se Dvořák zastavil a strčil do mne.

Zůstali jsme stát. Co se děje? pomyslil jsem. Odkudsi z davu, nebo snad z domu některého, zněla hudba; primitivní, zlá hudba. Za uši tahala Negr nějaký tloukl na bendžo.

Ale Dvořák, který před takovou pouliční muzikou na tisíc kroků utíkal, ku podivu v tu stranu uši natahoval, sluch napínal.

Zas do mne strčil po chvíli a na to ke mně úsečně: »To je hezký motiv!«

Šli jsme zas dál. Já mlčel, ale Dvořák si začal popěvovat. Něco mu patrně napadlo, myšlenka nějaká hudební. Ten motiv as v hlavě rozpřádal V takových chvílích zapomínal na všecko.

Pořád si jenom popěvoval a tak šel, jen v sebe pohřížen, do sebe zabrán, že kdyby k vodě přišel, jistě by krok nezastavil a do ní vstoupil, ani nebera na vědomí, že se mu nabírá.

Jak jsme se rozešli tenkrát, už mně vypadlo z paměti; myslím, že jsem Dr. Antonína Dvořáka doprovodil na stanici pouliční dráhy a tu jsme se rozešli; on domů odejel a já do schůzky, kterou jsem umluvenu měl s několika přáteli, abychom místnost spolku jistého navštívili a půlnoc vyčkali v přátelské pospolitosti.

Dvořák s námi nebyl, to vím jistě. Spal spánek spravedlivých, jest-li z něho nevzbudila jej střelba, jíž Amerikán vítá a způsobem svým spoluobčanům přeje: Šťastný a veselý Nový rok! — —

* * *

Druhého ledna jsme sedali na vodu. New-Yorští přátelé naši provázeli nás v počtu přehojném až na loď, na níž jsme na plavbu oceánskou se ubytovali.

Mistr Dvořák též přišel nás vyprovodit, rodina jeho celá přišla rozloučit se s námi. Byli by nejraději všickni hned jeli s námi do Evropy. Pohled na odjíždějící loď vždy touhy po domově v cizině stupňuje v stesk po něm hluboký, srdce svírající.

Zazněl již druhý signál. Teď k rozchodu čas!

Ještě stisk ruky, pohled vroucí . .

Kdo nejede s lodí, musí pryč z lodi. —

V hlubokém přístavu New-Yorském v Hoboken i velký oceánský parník stojí při samém břehu a přes malý jen můstek vstoupí se přímo na loď. Vše se hrnulo k tomu můstku, aby nezůstal nikdo na lodi a nebyl odvezen.

Byli jsme s rodinou v kajutě, v níž jsme rovnali přiruční zavazadla a těsné obydlí své na dlouhou plavbu trochu si upravovali.

Znenadání tu byl Antonín Dvořák, u nás v kajutě.

Podával kvapně ruce: »Musím hned jít! Musím hned jít!« rozčileně mluvil; neboť byl opravdu nejvyšší čas, aby loď opustil . . .

»Tohle mně vemte do Evropy!« — podal mně svazek papíru, pečlivě zbaleného, zapečetěného. »V Bremách to dejte pak na poštu! Adressa je už napsaná! Simrockovi v Berlíně!«

Třetí zvonění již dáno zvoncem. Můstek z kajutní paluby vedoucí byl již stržen. Jen ještě po jednom můstku loď s břehem spojujícím opozděně něco na loď dopravováno.

»S bohem! S bohem!« — řekl jen ještě Dvořák a kvapil z lodi, mezipalubím musel utíkati, aby se dostal ven z lodi.

Vyšli jsme na palubu se ženou a dětmi. Všickni passažéři byli jsme tu shromážděni v dojemném tom okamžiku výjezdu oceánské lodi, jistě i ti, kteří s nikým se neloučili, nikoho neměli, kdo by je byl doprovodil.

Na několik jen kroků od nás byli naši přátelé američtí — ale mezi námi nebylo již spojení; byli jsme odděleni úzkým pruhem vody.

A loď se zlehka pohnula. Skorem ani nebylo pozorovat, že přišla do pohybu, ale už jsme pluli.

Už jsme vepluli na moře . . .

Zvolna vzdalovali jsme se od břehu, kde se tísnili lidé a poslední pozdravy posílali odjíždějícím — —

Také přátelé naši nám posílali poslední pozdravy mávajíce za námi bílými šátky — —

Se srdcem pohnutým z lodi my do vzdušných vln těmi bílými vesly zvířených všem stejně vřelé, upřímné pozdravy zpět jsme zanechávaly — —

Na shledanou! — — Na shledanou! — — —

Kde! — — A kdy? — —

Hluku nebylo žádného. Jenom ty šátky bílé mluvily a ty pohledy za námi vysílané . . .

Takové bylo ticho . . . Vážné, hrobové zrovna ticho . . .

Mezi přáteli našimi českými na opuštěném námi břehu v Hobokem stal také mistr Dr. Antonín Dvořák uprostřed své rodiny.

Díval se tím svým žhavým, plamenným okem, kterým zářil tak plně jeho veliký duch tvůrčí . . .

Slzy kanuly mu po tvářích — —

Líbal slzami těmi své drahé Čechy, svou rodnou zem, svou vlast, kterou tak miloval a tolik proslavil . . .

* * *

Rukopis Dvořákův dal nám cestou mnoho starostí, a hlídali jsme jej, jako oko v hlavě.

Po celou cestu chován byl v kajutné lože mích dcerušek; starší, Marie, která již tenkrát hořela pro hudbu, a jmenovitě od koncertu Českého dne v Chicagu o jiném nemluvila,

nemyslela na nic jiného, nesnila o jiném, na to, co svěřeno nám mistrem Dvořákem zvlášť dívala se jako na něco svatého.

Jednou na večer, za bouře, kterou jsme několik dní cestou měli, když loď po vlnách ječících házela se a svážela jako šílená, vrátil jsem se do kajuty naší z paluby, rozrušen grandiosním divadlem, které jsem viděl, všecek promoklý od přelévajících se vln a zimou se třesa.

Žena v strachu čekala na mne. Děti obě již spaly.

V hrůze a zděšení, které na lodi způsobila na nejvyšší míru rozzuřená bouře, konečně v objetí spolu usnuly.

Klidně a tiše spaly . . .

Ručka dětská pevně svírala svazek Dvořákem nám svěřený . .

* * *

Šťastně jsme poklad převezli do Evropy a v Bremách poštou zaslal jsem týž hudebnímu nakladateli N. Simrockovi v Berlíně, žádaje, aby mne do Čech a zároveň Dr. Dvořáka do New-Yorku o řádném přijetí uvědomil.

Mám za to, že to byl rukopis slavné Symfonie »Z Nového Světa«. —

JAROSLAV BOROTÍNSKÝ:

Štědrý večer v nemocnici.

Den štědrý dnes, — co kouzla venku tají,
ruch pouliční, šum a radost, ples,
co dětská ústa v blahu šepotají,
co štěstí sen jim v mladou duši snes . . .

Ó, jak dnes vše to hrozně bolí, pálí,
kde štěstí mé, kde dnešní večer jsem,
svůj rodný domek vidím jasně v dáli,
jak vzhlíží se pod sněžným příkrovem.

Tam tuli as se nyní hlava k hlavě,
jim v náručí spí první lásky květ,
a matka štká teď v pláči usedavé,
kdy modlitbou se chví ji zvadlý ret . . .

A v dáli plane kostel v světel záři,
kol něho ruchný stále život, šum,
mráz ostrý šlehá chodcům sníh do tváři
a kolem žen a starců dětí tlum.

Jak ve pohádce kostelík náš s věží,
s tou svatvečera tklivou velebou,
mráz venku je a stále venku sněží,
že cestu ztráci chodec za sebou.

Zřím známé tváře v koutku státi kdesi,
sem sešli se, jak vždycky se všech stran,
jim radost v duši plá a v srdcích plesy,
v chor varhan: »Narodil se Kristus Pán!«

Kdo vzpomene dnes v svatvečerní noci,
kdy zbožné zpěvy zazní do ticha,
jak touha všech zde spěje domů mocí,
kdos časem zalká, těžce zavzdychá.

Jak marné dnes mé duše zbožné přání,
být doma zas a toužit po štěstí . . .
Noc tichá s štěstím svým se v okna sklání,
kde plno ran je, smutku, bolestí — — —

VÁCLAV KEJMAR:

O vánocích na Kordunu.

Sotva kdy bude mi zapasiti při konání studií s tolikerými nepřekonatelnými obtížemi, jako na Kordunu v Chorvátsku. (Dnešní t. zv. Kordun jest malá část bývalé Vojenské Hranice.)

Velmi zajímavý, ale nedůvěřivý a pověrčivý lid tamnější za nic na světě nechtěl mému malování rozuměti. Báli se, chudáci, že věží v tom nějaká čertovina; buď že jsem maďarskou vládou vyslaný vyzvědač anebo nějaký jiný zlý člověk. Ani když — vida, že s figuralním malířstvím prozatím nebude nic — chtěl jsem pro začátek spokojiti se malováním originálních jejich »kuči« (chalup), nevěřili, že to pro ně nebude míti žádných zlých následků a odháněli mne. Nezdolnou však vytrva-

lostí podařilo se mi po delší době přec hráze nedůvěry prolomiti, ba dokonce i v naivní duše jejich hlouběji nahlédnouti.

Jako všude, i tam největší radost z blížících se svátků panuje mezi mládeží. »Danas dan, sutra dan, poslje sutra badnjak« t. j. dneska den, zítra den a pozítří štědrý den, prozpěvují skotačící děti.

Ženské, zvlášť ale »cure« dívky) mají plné ruce práce s praním, žehlením a doplňováním oděvu, sháněním »nakitu« (ozdob) jako: perel, korálů, zrcadélek, atd.

Za to zcela jiné myšlénky táhnou hlavami zádružných starešin. Od té chvíle, kdy na zemi, mrazivou »burou« nemilosrdně spustošené sněhové první vločky se zatřpytí, začínají doby strádání, ba i hladu a nemocí. Se skromnými členy »zadrugy«, kteří se sami o sebe dovedou postarati, by to starešina ještě nějak protloukl; ale mnohem hůře jest »sa blagom« (s domácími zvířaty). Ani »čoban« s ovcemi, ani »govedar« s kravami a voly nemohou pro napadlý sníh hnáti svěřence své na pastvu. A suché píce jest obyčejně malounko, peněz na ni ještě méně. Není v horském tomto kraji — bez průmyslu, bez železnic — příležitosti k výdělku. Ký div, že neuvěřitelně lhostejný »Kordunáš« stal se úplným »fatalistou«. Jiné rady si nevěda, utíká se k všelijakým »coprarijím« (kouzlům), očekávaje, že pomocí jich nahradí, oč duševní zanedbaností a následkem si toho bezúspěšným hospodařením na poli a louce rok od roku propadá a chudne.

Ovšem, ve svátečních dnech je hej. Prodá se, co možno a nakoupí se »brašny« (mouky) na »palentu« či »žgance« (škubánky z rozemleté kukuřice), nakoupí se »rakije« (kořalky — bohužel skoro výhradní jejich nápoj), jejímuž nemírnému pití oddány jsou i ženy a děti.

I nějaká ta »pečenka« se již sežene, ovšem nesmí se příliš mysleti na zadní kola, sice by bylo po radosti.

Václav Kejmar: Vánoční studie.

Jistě by pak nikdo z nich cestou z hospody, vrávoraje, nezpíval: »Alaj mi je Bog dobro dao, alaj sam se napióóó.« Zmizel by pak hnedle jejich nepěkný zvyk, opilstvím se chlubiti, neboť i střízliví tam před »birtijí« (hospodou) si rádi hrají na opilé.

Však co na tom záleží? Svátky světit se musí v »obilnosti« (v hojnosti). Konečně, vždyť během svátků se pomocí »coprarije« (čarování) blahobytu již nějak napomůže — »ako Bog da?« (dá-li pán Bůh?) Tak na příklad: hned na »badnjak« (štědrý den) záhy z rána neopomenou sousedky se navštěvovati za tím účelem, aby zdar drůbeže si navzájem přičarovaly. Proto po obvyklém pozdravu:

Václav Kejmar: Typ z Kordunu.

»Dobro jutro« se návštěvnice především posadí v dřep, na t. zv. bobek, a prsty smetí na zemi shrabávajíc, volá: »pipipipi«.

Na štědrý den »ruča« (snídá) se dřív než jindy. Již kolem osmé hodiny přinese »planinka« (ženská která má vaření na starosti) ořechy, jablka a chléb i »rakiju». Hned po snídani počne se připravovati na svátky. Ženské zadělávají na chléb, připravují »melšpajs« (zvláštní druh závinu) kolju perad (zabíjí drůbež). Muži zabíjeji ovce nebo prasata, která odpoledne pekou »na ražnju« (na rožni). Nejvíc péče věnuje se »božičnjaku«, t. j. zvláštnímu bochníku chleba, všelijakými, z těsta uhnětenými neb vyřezávanými ornamenty, zvířátky, hvězdičkami, ano i lidskými postavičkami bohatě vyzdobenému.

Jakmile se počne smrákati, shromáždí se všichni »u sobi« (v světnici) a rozházejí na stůl i po zemi slámu. Přes slámu pokryjí stůl »sofra« či »trpac« zvaný bilým »rubem« (ubrusem). Na to vejde hospodář, který mezitím »u vanjskoj sobi« či »kuhinji« své věci rovnal s rozžatou svící v levé ruce. Na levém předloktí nese »božičnjak« posypaný směsí různých druhů obilí. Vkročiv, rozhodí pravou rukou plnou hrst obilné směsi po světnici a »b'agoslovlje«, t. j. žehnaje rukou, pozdraví shromážděné.

Mezitím přítomní, křižujíce se, pokleknou a společně se pomodlí.

Po modlitbě opět povstanou; hospodář postaví svíčku i »božičnjak« na stůl, kolem něhož nyní mužští zasednou k večeři. Děti jako obyčejně utaboří se někde na zemi a ženské odstraní se do kouta, odkud dávají pozor, nepotřebují-li muži jejich posluhy.

Podřízené stanovisko žen nedovoluje, aby zároveň s muži za stolem seděly. Mluví-li tam žena o svém muži, nazývá jej: můj »čovjek« a ne můj »supruk« (manžel) nebo můj muž, jak to jinde již zvykem. Místy přísně dosud se dodržuje obyčej, že ženska nesmí mužskému přejít přes cestu. Sedí-li ženské u cesty, po níž přichází mužský, spatřivše jej, vstanou. Když k nim mužský dojde, ukloní se mu a teprv když přešel, znovu se opět posadí.

»Planinka« přinese mísu vařených fazolí neb sušených švestek, jablek a hrušek (naše t. zv. »muzika«) a k pití opět »rakiju«. Masa před půlnoční požívati se nesmí. Dřív než počne se večeřeti, musí ještě každý člen zádruhy sníst kousek »bielog luka« (česneku) i se slupkou — aby byl

v roce příštím hodně zdráv.

Po večeři zabodne hospodář do »božičnjaku« větvičku »koja je više trnata« (hodně ostnatou) a »na ovo trne nabode jabuke« (na ostny napíchá jablka) aby v roce příštím se urodilo mnoho ovoce. Svíčka, s níž hospodář před večeří vstoupil do světnice, musí po celé svátky, při každém společném jídle hořeti. Aby tak dlouho vydržela, shasíná se záhy po večeři. Když shasli svíčku, napálí buď louč, olejový kahánek (někde mají i petrolejovou lampu) neb odejdou do síně, kde na otevřeném ohništi hoří »badnjak«, od něhož i jméno štědrého dne odvozeno. Jest to velký kus silného kmene, který musí celou noc hořeti, neboť: »vatra z »Badnjaka« na »Božič« nesmije se utrnut« (oheň ze štědrého dne do Hodu Božího nesmí vyhasnout). Když »pjevac« (kohout) »prvi put zapjeva« (prvně zakokrhá), což z pravidla činívá v 9 hodin večer, odejde mládež do kostela — vlastně prozatím jen ke kostelu, kde až do »polnočky« (půlnoční mše) za »pucanja iz kubur« (střelby z pistoli) a »udaranje u tamburice« (hry na tamburice) tančí »kolo«, neb i jinak se hlučně baví tak dlouho, dokud třetí zvonění s věže nezazní.

Václav Kejmar: Typ z Kordunu.

Vrátivše se z půlnoční — staří dalekou cestou do kostela, mladí dlouho trvajícím tancem notně vyhladovělí, pustí se teprv nyní chutě do vypečené, libovonné »lajetini« (jehněčí) neb »prasetini« (vepřová), čímž první den vánoční příjemně zakončí. Brzy po lukulských těchto hodech — cílu to celodenního téměř pachtění, uloží se všichni k odpočinku. Jen »badnjak« na ohništi dál vesele praská mdlým, mihotavým světlem černé stěny a učazené trámy u »vanjskoj sobi« slavnostně pozlacuje. — Na Hod Boží vstává se velmi záhy — »do dana na dva sata« (as mezi 5—6 hodinou), poněvadž ještě za soumraku musí hospodář »na vrelo« (k pramenu) neb »k zdenci« (ke studánce), z nichž dům po celý rok zásobí vodou, aby i je si dary pro dobu příští naklonil.

Na to opět při rozžaté svíčce se snídá. Po snídaní se všichni mimo »planinky«, která musí připravovat oběd, svátečně obléknou, načež vyfintěné dívky i nastrojení hoši v řadách, často celou šířku silnic zaujímajíce za zpěvu, hry na tamburice a střílejíce z »kubur« ubírají se vojensky stejným krokem do kostela. Po mši počnou před kostelem opět tančit »kolo«, které — vyjma oběda a odpoledního požehnání — trvá až pozdě do noci.

Jinak jest u pravoslavných na jejich Božić. Když po velké mši přijdou domů, připijí si navzájem

Václav Kejmar: Studie z Kordunu.

kořalkou, načež hospodář každého člena »zadrugi« políbí. Pak přivedou ze stáje vola »za polaznika« (návštěvník), jemuž na pravý roh nastrčí zvláště upečený chléb »pogača« zvaný, v němž zadělána jest »dvogroška« (20haléř), přikryjí jej bílým »biljcem« (pokrývkou) a hostí jej »kuruzom«, »zobom« i »šenicom« (kukuřicí, ovšem i jiným obilím), kteroužto směs hospodář mu v řešetu předkládá. Zatřese-li mezitím vůl hlavou, jest pro příští rok vyhráno. »Bit če dobra godina« (bude dobrý rok). Spadne-li mu při vrtění hlavou »pogača« z rohu, nastane o ni tahanice, neboť každý snaží se z ní kus ulomit. Komu zůstane náhodou kus s »dvogroškou« považován jest od toho okamžiku za miláčka štěstěny. Proto připadne mu též na jaře osévání polí.

Zůstane-li však »pogača« na rohu viseti až do konce této návštěvy, uschovají ji až do nového roku, na kterýžto den ji před slunce východem odnesou na »guvno« (humno — okrouhlé místo, na němž koňmi obilí mláti), kde ji kolem humna kutálí. Potom ji nastrčí na »stožer« a kolem se postavivše, zpívají. Konečně »pogaču« opět sejmou, rozlámou a mezi sebe rozdělí, při čemž se opět ukáže, kdo jest pro rok budoucí nejšťastnější a komu náleží siti.

Velmi zlé prý však jest znamení, nezatřese-li vůl hlavou. »Onda neče bit za ovu godinu sreče ni u polju ni u družini« (nebude roku toho štěstí ani na poli, ani v rodině). Kdo však může za neštěstí? Vola vyvedou na dvůr, jako kdyby byl hlavou třásl a střílejí přes něj z pušek na znamení úcty a naděje, že tam, kde on bude orat, vše se dobře vydaří.

U katolíků jsou na Hod Boží dvéře hostům zavřeny. Nikdo též na návštěvu nechodí. Jen »vlasi« (tak zovou katolíci pravoslavné, t. z. »srby«) »dolaze koledovarit« (přicházejí koledovat).

Tam, kde jsou »kčerky« (dcerky) na vdávání, na prostřední svátek podvečer »dolaze momci u tepeškare« (přichází hoši na táčky). Dostaví se jich vždy několik najednou, jimž nejstarší z nich, t. zv. »mastan«, vévodí. Přišedše před dům, ohlásí se zpěvem:

Dobar veče kučna domačino,
otvari vrata ljepa djevojko,
al otvaraj ali odgovaraj,
pruži (natáhni) ruku, dat ču ti jabuku.

Toť se ví, že každá dívka dvéře ráda otevře a ruku pruží. Nejsouť Kordunášky pro klášter stvořeny.

»Mastan« — mezi tím, co druzí střílejí, podá jí jablko, načež všickni vejdou do domu. Při vstupu do světnice zas jen »mastan« pozdraví.

Pak přikročí ke stolu, na němž připraven již uzel plný jablek a lískových oříšků a ptá se: »Jel to sve nama?« (Je-li to vše pro nás?). Dívka, na otázku tu již čekající, přisvědčí slovy: »Što buči Vama a što muči meni.« (Co chrastí Vám a co nechrastí mně). Tím, co nechrastí, myslí šátek, v němž ovoce svázáno. Neprodleně po vybídnutí tom, s jásotem pustí se hoši do louskání. Skořápky z oříšků naházeji za různého dováděni na upěchovanou zem (prkenné podlahy v graničírských staveních není), aby, až začnou »igrat kolo« (tančit kolo) to pod »opánky« (obuv) hodně chrupalo.

Zpívají, hrají na tamburice, tančí a střílejí až pozdě do noci. Daleko nese se zasněženou krajinou »rozganje« a »treskanje«, válečnému jakémus ryku podobné graničárské jodlování, jež prý kdosi trefně nazval písní o tisíci o.

Pohřeb F. Pravdy, Fot. L. Jedlička.

*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

= **Vojtěch Hynais**, profesor malířské akademie, dožil se dne 14. prosince padesátého roku. Moderní umění francouzské nadchlo jeho vnímavou duši a dalo celému jeho uměleckému poslání onu šťastnou direktivu, která z něho učinila mistra koloritu, representanta nevyrovnatelných barevných harmonií.

Jeho paleta je ložiskem originálních krás a každé jeho dílo je virtuosním kouskem. Hynais stojí tu dnes ve svých padesáti letech jako nedostižný vzor, jemuž hesla doby nemohla vziti primát. Jeho působení jako učitele má zdárné a požehnané výsledky. Výstavy akademie umění jsou toho rok co rok dokladem ... ušlechtilá krása a jemná, snivá elegance mistrova vtěluje se v srdce mladé generace, jež zachovávajíc svéráznost, stává se tradičním dokumentem velkého umění Hynaisova. Z atelieru jeho vyjde vždy nové a radostné překvapení.

Mistr se dožil věku, kdy žeň bývá nejbohatší a právě v té jeho padesátce, které se dočkal v plné mužné síle, vidíme velikou a radostnou záruku, že Hynais uměleckému našemu rozvoji stanoví nejednu novou a směrodatnou cestu.

František Pravda vybral si za místo posledního odpočinku místo neobyčejně zajímavé. U zdi kostelíka, který zbyl na vršku sám z veliké a lidnaté dědiny, zvané Zdouň.

V době pobělohorské rozmetána obec tak, že nezůstal kámen na kameni. Kostel, kdysi farní, ukazuje románskou věží na mlhavé doby prvního křesťanství. Vně kostela, na dvou oknech pěkného díla kamenického je hlava ženská a mužská. Dívají

se nějak užasle s vršku do pěkného údolí říčky Ostružné — snad jsou to podoby obnovitelů chrámu v době českého rozkvětu gotiky.

Nyní slouží hřbitov zdouňský obyvatelům téměř přilehajících Tedražic a Hrádku.

Pověstí o tomto místě je mnoho. Jedna — o zakopaných pokladech — pobídla vrchnost roku 1820, že dala celý hřbitov překopati. Ale hrobník Lupíšek, kterého prý Švédové do zajetí odvlekli, a jenž jediný o pokladu dobře věděl, už dávno nemluvil. Proto nenašla vrchnost nic.

Teď tam vedle sakristie schovali klenot znamenitý — Pravdovo zlaté srdce.

Byl to pohřeb dojemný. Z blízké Sušice — na jazykové hranici statně vzdorující — přišel, kdo mohl. Spolky, školní mládež a lid z okolí, kněží přes třicet, zástupcové okolních měst, z Budějovic delegáti konsistoře, z Prahy deputace Máje a Umělecké besedy byli průvodem poslední cesty Pravdovy.

Za rakví šli bývalí chovanci Pravdovi. Baron Bohumil Henneberg-Spiegel, hraběnka Wallisová, baronky Hartlingová a Kopalová. Před půl stoletím je Pravda vychovával.

Na obrázku pohřebního průvodu v tomto čísle je dobře viděti dům, ve kterém zvěčnělý po 56 roků bydlil.

Když vynesli kněží rakev z kostela na Zdouni, roztrhly se mlhy nad Svatoborem a sluníčko zalilo vrch a kostel zlatem. Šumavské lesy daly chvoj, kterou byl hrob jejich věrného ctitele vystlán.

Nad hrobem promluvil Václav Štech. Řekl, že mu nese z matičky Prahy pozdrav poslední — od spisovatelů. Pak porovnal zesnulého s Benešem Třebízským, jehož Pravda v Kvílicích u Slaného jako kaplan křtil a vytkl rozdíly literárního působení obou.

Rozpomenul se kněží buditelů, z nichž tu Pravda zbýval poslední, končil slovy, že hlína, která jej pod starou věží osiřelé svatyňky nyní zavalí, tížiti jej nebude. Vždyť je to hlína země, kterou tolik miloval. A snad že se tu dočká aspoň mrtvý Pravda jednou jásajícího sluněčka a hlaholu zvonů volajících, že jsme konečně ukázali do Čech cestu svému národnímu štěstí . . .

— — —

Podobiznu Pravdovu, kterou jsme v minulém čísle přinesli, zhotovil sušický fotograf L. Jedlička 22. června t. r. nikoli bez namáhání. Staříčký kněz, od čtyř let již nevidoucí, bránil se fotografování vší mocí. Ale čiperný fotograf nepovolil; v zahradě obratně z plenty a záslon vytvořil interiér, a v tom Pravdovu podobu pro trvalou památku skly svými zachytil.

Pravda žil v poslední době od světa odloučen. Nač často a rád vzpomínal, byla deputace spolku Máje, která před sedmi lety z Prahy se dostavila vzdáti mu hold spisovatelů.

Měl pro to i nějaké mrzutosti, protože všechny deputace odmítal, což členům Máje, mimo nadání k němu zavítavším, učiniti nemohl.

Do poslední chvíle sledoval, co se děje v české veřejnosti. Noviny si dával denně předčítati.

Smrt dostavila se k němu ve spánku. V neděli 4. prosince tak se potěšil na zahrádce ze slunného dne, že se zpěčoval vrátiti se již do příbytku.

Chladno mu však ublížilo. Přepadly jej slabé horečky a pak následovaly časté ač krátké spánky. V posledním, dne 8. prosince, sešel se s nejrozhodnější utěšitelkou života.

∿ **U Prašné brány** v Praze nebude tedy státi divadlo, nýbrž obecní dům s místnostmi pro Měšťanskou besedu, s kavárnou, restaurací a krámy. Rozhodla tak většina obecního zastupitelstva čítající 54 hlasy. Menšina 28 členů neprosadila ani odročení otázky na 14 dní, aby mohli býti vyslechnuti divadelní odborníci a předloženy náčrtky divadla.

Nezbývá než podrobiti se usnesení. Co z čísiic, kterými byla dokazována rentabilita tohoto representačního domu, ve skutečnosti zůstane pravdou, to zvíme až po letech. Nevěříme však těm číslicím, a věří jim asi v Praze málokdo. Ale stalo se. Rozhodli povolaní zástupci občanstva — ti budou zodpovědni.

Ale nastává jiná otázka. Je třeba již nyní pamatovati, aby zreorganisovaná Měšťanská beseda přistěhovala se do representačního domu král. hlavního města Prahy, aby krámy v tomto příštím českém bazaru osadili čeští obchodníci, aby o rázu restaurace nerozhodovaly zájmy některého pivovaru, aby v kavárně nečinil se žádný ústupek německým hostům, kteří v okolí Prašné brány jsou dosud jako doma atd.

Aby na výtky potom činěné nemohl hostinský a kavárník odpovídati jen krčením ramen, bude záhodno připravovati již nyní jasně a důkladně smlouvy. Lepší než byly některé v radničních kuchyních již vyrobené.

Krátce: poněvadž nejsme ještě pro representaci v representačním domě dosti připraveni, nechť všichni, kdož tu budou rozhodovati, již nyní pamatují, že je čeká větší úloha než seřaditi 54 otce města proti 28.

⎓ **Na smíchovské scéně** provedena byla čtyřaktová komedie »Na čem záleží« od Oscara Wildea. (Třetí hra v cyklu »Kruhu českých spisovatelů«.) Není to ovšem Wilde ve své pravé umělecké podstatě, jak se nám jeví v této rozmarné švandě, střižené podle francouzských vzorů. Kdo zná jeho knihy pohádek, jeho satirické novely a jeho kousavé causerie (jsou to vesměs sklizně z prvních sedmi požehnaných let, kdy nešťastný básník umělecké skvosty ze sebe zrovna chrlil), musil onoho večera na perličky chvílemi hezky dlouho čekat.

Wilde měl zkrátka také svou dobu, kdy dělal kompromissy a koncesse. Finanční effekt prvních jeho knih nebyl prý valný, a proto sestoupil básník s modravých výšin a psal věci prodejnější. Ko-

medie je z této doby. Je to fraška, řekněme, ale jak skvostně skombinovaná. Ustavičně se vám zdá, jakoby autor si ulevoval hořkým povzdechem, že musil vystoupiti ze svého kouzelného kruhu do všední vřavy. Líčí povedené kousky dvou veselých kumpánů, sebe navzájem napalujících. Jeden z nich je poručníkem hezounké a poetické bytosti, které namluvil, že má v Londýně zhýralého bratra, za nímž musí často dojížděti. Přítel (z něhož se šikovnou eskamotáží vykombinuje vlastní jeho bratr) provede mu kapitální kousek . . . potají se vypraví na venek, představí se dívence jako onen spustlý bratr a rozumí se samo sebou, že následují scény velice rozmarné a divadelně účinné.

To, co autor chtěl dociliti, provedl s plným zdarem. Komedie jeho baví až do posledního okamžiku. Vybrané obecenstvo, jež naplnilo zase všechny prostory divadla, mělo dvojí výhodu z tohoto představení — nasmálo se do sytosti a při tom přece jenom nebylo připraveno o illusi, kterou má o autorovi. (V divadle bylo publikum, o němž neplatí slova Wildeova: »Obecenstvo je tak strašlivé, že soudí o člověku jen dle jeho posledního skutku.«) Komedie je vyšperkována duchaplnými nápady a vtipem zrovna oslňujícím. To je hlavní kouzlo komedie, jež ji krášlí a činí cenným dílem. Hereckou družinou smíchovskou byla sehrána s vervou. Výborná byla zejména pí. Jiřikovská, která přišla s humorem zcela originelním. Pan Kubík ml. tu a tam vybočil ze hry dobře založené — ale hlavní scény v třetím jednání provedl s hravou nenuceností. Paní Táborská připomínala zjevem svým i hrou vlastní říši autorovu, kouzelnou sféru pohádkovou, ze které čerpal svoje nejlepší práce.

K.

— **Dramatická škola Šmahova** měla v sobotu v Národním domě vinohradském svou veřejnou zkoušku. Na programu lákaly tři původní aktovky, z nichž novinkou byly pro nás komedie o 1 jednání od Milana Fučíka (Zodpovědnost mládí) a ironie o 1 jednání od Petra Dejmka (Dekorum). Pan Fučík bude asi, souď podle této ukázky a celého jeho temperamentu, svoje divadelní práce psát ze života pro život. Jeho aktovka není, přesně vzato, dramaticky vyhroceným dílem, ale má přece jenom pozoruhodné divadelně účinné momenty. Je tu živý, čiperný smysl pro to, co se kolem něho děje, co viděl a slyšel. Zachytil a v dramatickou formu oblékl výjev z kanceláře vyšetřujícího soudce, jenž srazí se tu s bývalou svojí láskou. Scénu si pan autor pro svůj hlavní výjev uvolnil obratným tahem. Obrázek má svou barvu a figury mají určitou charakteristiku. Komedie měla hlučný úspěch a autor byl několikráte vyvolán. — Aktovka páně Dejmkova odhaluje nám jedno z těch manželství

Kostel na Zdouni. Fot. L. Jedlička.

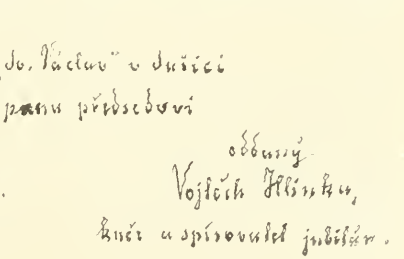

Autograf Frant. Pravdy.

ve kterém mravní špína před světem se zakrývá, aby nebylo poníženo a ohroženo tak zvané »dekorum«. Napřed se nám scénicky předvede vlastní, pravá tvářnost těchto nikoliv vzácných licoměrníků a na obrátku poznáme to jejich »dekorum«, jež nutí je, aby nejen pouze před světem, ale i sobě tváří v tvář hráli nejpodlejší komedii. I tento drobný, zcela prostince, ale dost účinně stavěný výjeveček má svou dobrou stránku, baví a vyslechne se s jistým zájmem. Chovanci dramatické školy páně Šmahovy se výborně tužili. Obecenstvo také ocenilo píli a svědomitost učitelovu a projevilo mu svoje uznání způsobem nejlichotivějším.

Ha.

□ Z pana **Vykoukala** nezbude asi už nic. Sotva že jsme posvítili na jeho malichernou nevraživost, dostali jsme z různých stran též doklady o jeho naprosté neučenosti. Nejpádnější — váženým odborníkem napsaný posudek »spisu«, který pan Vykoukal ztesařil — uveřejnili jsme v čísle minulém.

Ale pan Vykoukal zrovna běhá ve svých hlíněných hrncích nyní. Už si zase škodil; tentokráte jako — filolog, což jest přece jeho životním povoláním.

Vytknuv autoru románu »Kovové ruce« různé nedostatky »po stránce jazykové« starým školáckým způsobem (à la, že na str. 358 je »město« místo »těsto«, na str. 594 »porcelán« místo »porculán« atd.) a vpraviv do posudku, aby alespoň někoho z Máje opět bodl, několik cvočků své dětinské zlomyslnosti, jal se vážně vrtěti hlavou nad spisovatelem proto, že dal městu, kteréž jest dějištěm řečeného románu, jméno Hospřidy. To prý je utvořeno etymologicky pravděnepodobně. O takové věci se přeu nás »kritika«! Pan Vykoukal tentokráte si však sedl po horké lázni přímo do kopřiv, neboť jméno Hospřidy nevytvořil autor »etymologicky pravděnepodobně« nýbrž zcela správně vzkřísil tu ze zapomenuti staré výborné české jméno. Hospřidy byly obcí na Smichovsku. Zanikly ve válce třicetileté.

Autoru románu, o který se jedná, poslal jemu osobně neznámý český rolník dopis, ve kterém líčí, že poznal mnohé z postav v románu nakreslených. A dodal: »I tomu rozumím, proč jste nazval kraj náš Hospřidskem. Chcete jistě, aby zněním připomnělo — Podřipsko...«

Rolník tedy rozuměl — ale pan Vykoukal, filolog a professor češtiny, nůžkami »kritickými« zajel si hned do uší.

= **Knížka pro děti.** Dnes umí již málokdo vyprávěti pohádky. Stále ubývá těch zlatých babiček a dědoušků s nevyčerpatelnými zásobami pohádek. Poněvadž by takhle brzy vymizely pohádky úplně, starají se různí spisovatelé a učenci o to, aby zachovali krásná vypravování našeho lidu také těm, kteří přijdou po nás. Zapisují slyšené pohádky a dávají je tisknouti, a tyto pohádkové knížky jsou nám náhradou za mluvené slovo. Nedávno vyšla taková knížka v Praze s hezkými obrázky. Upozorňujeme na ní rodiče. Má název »Pohádky«, a napsal ji dr. Elpl.

⊙ **Výstavku** svých prací uspořádal minulý týden ve svém atelieru Karel Liebscher. Vystavoval řadu pohledů z Čech, hlavně z malebného údolí kokořínského, a pak několik krajin bosenských. Většinou klidné pohledy na tiché krajiny, malované uhlazeným způsobem, jenž nachází stále hojně přízně u širokého obecenstva. Také se z atelieru stěhovalo mnoho prací pod stromečky šťastných domácností.

Příští číslo Máje vydáme dne 6. ledna 1905

Toto číslo vydáno dne 23. prosince 1904. — OBSAH JAR. VRCHLICKÝ: Satyr. — ANT. KLÁŠTERSKÝ: Prosinec. — VLADIMÍR FRIDA: Vánoce. — JOS. D. KONRÁD: Zhasla svíčka! — ALOJS ŠKAMPA: Vánoční vzpomínka. — QUIDO MARIA VYSKOČIL: Svatvečerní dobrodružství havíře Jiřího Kristena. — R. J. KRONBAUER: »Nejmenovaný 50 K.« — JINDŘICH Š. BAAR: Na cestu... — BLAŽEJ ORLÍK: Motiv tříkrálový. — Dr. JAN ČERNÝ: Dejte lidu radost. — AKIM SET: Z pražského Ungeltu. — FR. HERITES: Několik mých amerických vzpomínek. — JAROSLAV BOROTÍNSKÝ: Štědrý večer v nemocnici. — VÁCLAV KEJMAR: O Vánocích na Kordunu. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. ILLUSTRACE: — VÁCLAV KEJMAR: Vánoční studie. — Dva typy z Kordunu. — Studie z Kordunu. — Pohřeb F. Pravdy. — Kostel na Zdouni. Fot. L. Jedlička. — Autograf Frant. Pravdy.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec, otiskovati drobné zprávy dovoleno jen a udáním pramena.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. VÁCLAV ŠTECH, POŘADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GRÉGRA A SYNA.

BOHUMIL BRODSKÝ:

Miláčku!

(Dokončení.)

řed městem ovinul svou ruku kolem útlého jejího pasu, přivinul ji k sobě s brutální silou napilého člověka a líbal ji. Nemohla v jeho objetí ani vydechnout, závrat ji jímala, ale stále nastavovala své rty a stále si přála, aby pil rosu se rtů, kterých se dosud nikdo nedotknul. Blížící se kroky opozděných výletníků je vytrhly. Bez dechu šla po jeho boku přivírajíc oči a potlačujíc kašel. Nemluvil už, jakoby se byl v polibcích vybouřil. Až na kraji blátivé uličky nahnuv se k ní, pošeptal, že ji navštíví a zmizel kdesi ve tmě.

Ohlédla se po něm, když ho už tma pohltila a šla jako po paměti ku své světničce. Nerozžala světla. Bylo jí, jakoby neviditelné světelné paprsky prolínaly světničkou a jakoby vzdálená hudba šuměla v jejím sluchu. Konečně! Kdy už zoufale se zříkala naděje, kdy sama cítila svůj odkvět, konečně přišel ten, jenž už dávno plnil její sny a probouzel její představy.

Čekala na jeho příchod od časného jitra, chvějíc se v horečce a naslouchajíc každému šelestu. Čekala druhého, třetího dne a když nešel, v zoufalé netrpělivosti odhodlala se ho hledat. Na zdař Bůh šla do lesa a přecházejíc křížem krážem, pátrala po alejích a mýtinách. Napadla pracující lidi a hajný přešel kolem ní. Okamžik váhala, a potom náhle se za ním rozběhnuvši, ptala se ho po adjunktovi.

»Adjunkt?« podivil se hajný a změřil slečinku podivným pohledem. »Ten tu už není, měl výpověď a včera na dobro odešel. To byl hodný hoch! Karty a pivo!« A odplivl si opovržlivě.

»A kam odešel?« ptala se udiveně.

»Kdož to ví! Možná, že až do Ameriky. No, provázej Pán Bůh!«

Dívala se za hajným, dokud nezašel a potom otřevši si tvář dlaní, zvolna popošla. Probouzela se z jakési ztrnulosti a v její hlavě byl chaos přepodivných myšlenek. Tedy odešel. Do Ameriky. Bůh ví kam odešel. A s ní se ani nerozloučil. Proč to? Měl ji rád? — A ona? Ach Bože, už tehdy ho měla ráda, když v horské vesničce šila si u okénka první hadříky do své výbavy. Ne, neodešel na dobro. To jen tak ji zkoušel, šel snad hledat nový domov, upravovat hnízdečko, a až bude hotov, přijde, vrátí se, vezme ji zase za ruku a stiskne ji v náručí a bude líbat, oh, jak bude potom líbat! Šla nevědouc kam, všecko ostatní zmizelo před jejím zrakem a zůstal pouze pocit, že je kdesi na blízku, že se o ni stará, a že touží jako ona, aby mohl brzy přijít, a říci jí, že už nikdy neodejde.

Ku podivu jak hluboko se v její duši vryla tato utkvělá myšlenka. Nenařikala, nezoufala, nepochybovala. Vyšla li ven, zdálo se, že on jde po jejím boku a usmívaje se čeká, až ji bude moci oslovit. Doma trpělivě šukajíc stále přemýšlela, čím ozdobit světničku, aby tu bylo všechno čisté a hezounké, až on z nenadání otevře dveře a vejde do jejího království. Každého týdne přerovnávala svou výbavu a dívajíc se na své bohatství, usmívala se sladkým úsměvem, jak se mu bude líbit, a jak bude překvapen, až ji spatří něžnou a krásnou. Jen někdy večer, když seděla samotinká, teskný

smutek ji zachvacoval, že nejde, že tak dlouho otálí a nestihlo li jej snad neštěstí. Ale sama na sebe se hněvala, že pochybuje. Vždyť on přijde, jistě přijde.

A bolest jejího těla rostla, tratila se jako květ, hubeněla a únava ji překonávala. Už nemohla ani do školy a místo ní přišla jiná, mladá, zdravá, růžová, jejíž zvonivý smích tak často zaperlil se venku v uličce. Nezáviděla jí. Nebude už učit, protože její budoucí muž už brzičko se objeví, aby ji zavedl v útulné hnízdečko, které tak dlouho připravuje.

Trpělivá smrt stála u jejího lože, stále uvažujíc, kdy má přestřihnout nit života. Bylo jí snad líto oloupit ji o tiché štěstí, které jí přinášely chorobné představy. Nemohla se už ani na loži posadit, ale její oči dosud zářily velikým štěstím.

Podzimní mlhy zasmušile dívaly se oknem do chladnoucí světnice, když chalupnice vešla s mlékem. Slečinka otevřela oči, planoucí horečným jasem. Její rysy maličko ožívly a ruka se pohnula, jakoby činila pokus ji pozvednout.

»Miláčku,« zašeptala těžce.

Chalupnice se k ní naklonila.

»Polib mě, miláčku,« prosila a její oči náhle ztrnuly.

Zvadlé rty chalupnice dotkly se jejích rtů a cosi nevýslovně sladkého přelétlo její tvář. Pootevřela rty, zatřásla se a v té chvíli nit sudiček byla přestřižena. Smrt dobroditelka tiše letěla hledat jiné prahy.

LOTHAR SUCHÝ:

Píseň.

Mám tedy v hrsti ono ptáče,
jež zove štěstím svět.
A tyran srdce přece pláče?
Chce ještě více v sled?

A srdce moje: Ano, více,
malátně zalkalo.
Bývalo těžkým smutkem dráno,
a přec si zpívalo!

Však teď, kdy štěstí uspává je,
má cele rozkvésti,
sní v choré nostalgii ráje
o rudém květu bolesti!

Zima v městě.

Teď v naše okna na ville
zří denně luna unyle . .
a my tu v dáli, v města shonu
si vzpomínáme písně zvonů,
jež každodenně po okolí
tam s večerem vždy zahlaholí.

A my tu ze své teplé síně
v noc naslouchámе melusině.

Zda máme vyslat touhy šeré
s ní rozdělit se o štěstí?
Či vyštvat sny své tisíceré
a dát jim v mrazu rozkvésti?

Ubohé sny mé! Líto je mi
těch marných vašich vzplanutí.
Zde spokojí se pevnou zemí,
nevěří ve zpěv labutí!

To jen tam venku, horkou skráň
když žena vtiskla ke skla chladu,
viděla Genovefy laň,
jak, bloudíc, vešla na zahradu.
Tam pohádka a báje, sen,
za naším prahem počínaly . . .

Však zde! Dva kroky z bytu ven,
a hynou všechny ideály.

Zde číhá život, trpce reptá
a licoměrně nebi klne,
o ubohosti touhy šeptá,
o době, prázdných hesel plné,
o prodejnosti, prolhanosti
lidí i zásad, o marnosti
cílů i víry, přátel zradě . . .

A tam, tam u nás po zahradě,
jak ke sklu okna vtiskneš skráň,
zříš bloudit Genovefy laň!!

FELIX TEVER:

Mezi břehy.

(Pokračování.)

ite, špendlíky špičkami vzhůru, a až on sedne a se popíchá — uff, uff —«

»Ale, Pavle, jaký nápad.«

»Udělal jsem to jednomu učiteli — ten se dohřál a už nepřišel.«

»Opovažte se něco podobného vyvésti, Pavle! A proč se na pana ředitele horšíte, co vám udělal?«

»On vám takhle líbá ruce.« Hoch padělal do směšnosti pohyby Tomanovy. A on je ošklivý a vy jste krásná, a on je starý a vy jste mladá.«

Iza vymluvila Pavlíčkovi, ale nehněvala se pro nezbednost hochovu, neuvědomivši si, že se srovnává s něčím skrytým, potlačeným v jejím cítění.

Podvečer usadila se v saloně rodiny Plattfusovy, čekajíc ženicha. Usedla na křeslo, divala se kolem sebe. Mouchy bzučely a otloukaly se o okna salonu. Podobizny rodiny Plattfusovy, kterými byly vyčalounovány stěny, hleděly na ni netečnýma očima. Zdávalo se jí, že se čas zastavil, ač zlaté hodiny na mramorové ploše stolku tiše a neodbytně tikaly.

Pak zarachotila z dáli kolesa kočáru a dusot koní se blížil. — »Už přijíždí. O čem budeme dnes mluvit?« Starost, o čem s ženichem mluvit, napadala ji každého dne s úžasnou pravidelností. Vyšla ze salonu na malou loggietu, zaujímající průčelí villy Plattfusovy. Upravila na své tváři vítavý, radostný úsměv.

Koně, dvě lesklé hnědky, táhli volněji do vršku, na němž villa trůnila, kočí, mladý, hezký hoch, smekl z daleka vysoký kastor. Poslední kousek jel tryskem a z trysku zastavil dovedně před villou.

Sešla až dolů ke kočáru, vztáhla ruku na uvítanou Tomanovi, který se hleděl mrštně vyšinouti se sedadla.

Pak vcházeli do salonu. Zde teprve poceloval ženich nevěstě ruku a tázal se jí každého dne, vzpomínala-li na něho, stýskalo-li se jí. Prošel se několikráte salonem, tak jako by si chtěl narovnati nohy, ztuhlé sezením v kočáře, dotkl se svým chvatným způsobem některých předmětů, anebo jejích vlasů, jejích rukou a jal se vypravovati buď o objednaných předmětech jich výbavy, nebo o způsobu zásnubní gratulace toho kterého známého. Jistá chvatnost v dotýkání se všeho, spojená se zvláštní trhavostí jeho mluvy, v níž často zůstávaly věty nedořeknuty a v níž bylo plno otázek, na něž se nedočkal odpovědi, činila společnost jeho neklidnou.

Z nedostatku látky k hovoru, sdělila mu Iza žárlení Pavlíčkovo, vynechávajíc všechna urážlivá slova hochova, ale ženich se neusmál.

»Chlapec má nečisté pudy, již jsem to dávno pozoroval«, řekl rychle.

»Vždyť je to dítě,« omlouvala hocha Iza.

»Na, na« — a mlaskl jazykem a svraštil čelo, jako by byl nucen jísti něco kyselého. »Nynějšího času není dětí; je to znemravněno od prvních tříd! Nepouštějte chlapce k sobě, jste li sama.«

Vykal jí, když se zlobil, jenom ve chvílích svých častých, chvatných něžností, říkal jí »ona«, jako malé holčičce.

Někdy býval unaven. Začal si stěžovati na nepříjemnosti v úřadě, ale v polovici věty mávl rukou. »No, to vás nebaví a mne také ne.« Hodiny byly by plynuly v tesknem mlčení, ale ona přisunula stolek se šachovnicí. Vyhrával obyčejně partii, hrál daleko lépe než-li ona, jen se někdy na ni osopil pro nerozmyšlený tah. »Takový bude, až budeme svoji,« pomyslela si, nejsouc nijak dotknuta.

Jindy býval mazlivý. Říkal jí plno lichotných slov, jakoby je vyčítal z nějakého galanthoma dávno rozebraného vydání.

Rozebíral každou část její tváře a díval se na ni z dáli, jako na krásný předmět, za velké sumy koupený.

»Sekční chef se svou paní přijedou nyní do Prahy, uděláme u nich návštěvu. Myslím, že mi jí bude záviděť. — Ale on má také krásnou paní — Angličanku — mhm — ona byla jezdkyní —

»Cirkusovou?«

»Mhm — teď je hodná — on ji drží na uzdě.«

»Eh« — zatřepal odmítavě prsty ve vzduchu, »já bych takovou nechtěl, ale jsou lidé milující bažanty, mající haut gout.« Zasmál se a smích jeho vyvřel v jakousi neustávající křeč.

Sekční chef zdál se býti jediným jeho přítelem, ale povídával s pochutnávající si zlomyslností o minulých jeho nezdarech.

Již ji navštěvoval každodenně po čtrnácte dní, ale stěna cizoty nechtěla se mezi nimi protrhnouti, přes mazlivá jeho slova a poslušné její úsměvy. Ale v této první době bylo v ní všechno umlčeno. Zdálo se jí, že

mlčí, i když mluvila. Neměla pokdy naslouchati do sebe, s jistou všetečností naslouchala tomu, co se jí objevovalo z jeho bytosti.

»Sekční chefová je jiná, než-li ona, Izo.«

»Jaká?«

»Neřekl bych, že je Angličanka — ostatně její matka byla Španělka — je ze smíšené raçy a ty jsou nejlepší.«

»V jakém směru?«

»No, těžko říci.« Díval se chvíli na ni, pak mu zaplanuly oči, rozžehl se v nich kalný plamen.

»Ona mne mučí svou chladností, rozumí, mučí mne.« A pojednou ji schvátil do náruče, tiskna svou ostrou bradu do jejího ramene, oddechoval si palčivým dechem a rty jeho zahryzly se do její tváře.

»Pusťte mne!« vykřikla, vyrvala se mu mrštně z rukou. Zatknuvši nehty do jeho krku, odstrčila jej od sebe.

»No, proč pak si vás beru? Nevíte, co mně budete povinna?« Hlas jeho zněl chraptivě a hrubě.

Dech se jí tajil leknutím, mrazivé záchvěvy ploužily se její kůží, ale zakryla svoji hrůzu pod výsostně uražený ton.

»Povinna dosud nic, nejsem ještě vaše žena.«

Díval se na ni chvíli rozzuřen, dravýma očima. Jakoby jí chtěl říci surová slova. Ale zaklel si jen tiše a ruce jeho se silně chvěly, když bral klobouk a hůl.

Odešel nepozdraviv. Před villou osopil se na kočího a bouchl nezřízeně dvířky kočáru.

Toho dne nevečeřela s Plattfusovými. Seděla v temném pokoji a chvěla se dosud nepoznaným pocitem. »Nepřijde už?« Při tomto předpokladu zachvěla se strachem před ostudou, bála se výčitek celého svého okolí a pak si představila, jak bude z domu vypovězena do tmy a do zimy, jako ubohý pes. — »Ale vždyť on přijde,« řekla si chvíli na to. »Přijde.« A při tom cítila sešlápnutí svých lidských práv. Něco hrozně odporného ji dusilo, jako by byla nucena polykati blato. Odpor skrývané, vášnivé její podstaty proti vnucenému podanství vztyčil se v ní jako ještěr, sršící jed. Vybřednouti z toho, vybřednouti! A zase si ji zjevil onen tichý břeh za Rudolfinem. Několik kroků do vody, pak skok do hloubky — pak nic. »Nic?« Obestřelo ji tušení, že je tam za branami pozemského vědomí »něco« a že toto »něco« podlehá právě tak krutým zákonům, jako jsou ony života vezdejšího. »Ale proč měly býti všechny nové poznatky života právě pro ni naplněny hořkostmi, jež sta jiných nepoznalo?«

Vypadala špatně, když druhého dne přišel. Kdyby byl nepřišel, byla by se potácela ve strachu, ale když jej uviděla přijížděti, pocítila odpor. Tvářil se, jakoby se nic nebylo stalo, vyznamenával se neobyčejnou zdvořilostí, díval se na ni dojatě. Dotekl se jen lehoučce jejího pasu a pohladil ji vlasy nad čelem. »No, byl jsem včera trochu hloupý, ale to my mužští jsme už tací surovci, vy to ještě nevíte. Noo, vím, že jste tak úplně bezúhonná, proto právě si vás beru.« A jemňounce připínal jí na ruku zlatý náramek, jejž jí přinesl. —

A od té doby, jako by si byl předsevzal získati si její lásku nejněžnějším způsobem.

Kteréhos dne měla příležitost pohlednouti jeho minulosti do tváře. Pršelo, císařský rada uctíval ředitele španělským vínem velmi dobré marky, hovořili; Iza pozorovala, že je ženich velmi obeznalý ve svém oboru, poznala jeho dosti široký rozhled a počínala se z toho těšiti, že tak vysoko nad císařského radu vyniká. Pak císařský rada odešel, osamotněli. Nebylo možno toho dne vyjeti, pršelo hustě, mraky dívaly se do oken, krůpěje deště ťukaly o tabule a hustá šeď ponurého dne vnikala z pustého ouhoru před villou do salonu. Soumrak zahalil stěny s rodinnou galerií Plattfusových, tvář Tomanova vynikala pobledle z přibývající temnoty, postavu pohltilo temno a jen na tváři zachytil se nějaký odlesk zmírajícího světla a protil rýsoval se ostře na černé stěně tmy.

»Ba věru, nebyl asi ošklivý.« Iza měla už zase touhu, představiti si jej mladšího.

»Povídejte mi něco, prosím, tak něco z minulosti, něco veselého, třeba rozpustilého.«

»Rozpustilého, podívejme se na ni, co ona chce.«

Pozorovala, že je vínem silně rozjařen. A počal vypravovati, mávaje při tom někdy rukama do tmy. Jakoby do něj byly vepluly vzpomínky minulých dob. Mluva jeho pozbyla pojednou své trhavosti, jakoby se byl uklidnil, jakoby byl nabyl delšího dechu k mluvení. —

Iza zapadla v představu poněkud děsivou, mající však dráždivou chvějnost jistých hrůz.

Zdálo se jí, že je tato k ní mluvící tvář bez trupu, že za ní není nic než tma, že je to jakási maska, která v daném okamžiku musí vyzrazovati hříchy vědomí, za ní kdysi bývalého. — A hříchy zdál se jí skrývati za pitvorným vypravováním. V jedné z vypravovaných historek hrál úlohu sekční chef. Toman dělal mu tenkráte náhončího. Měl jakousi intrigu s jistou dámou.

»Vdanou?« tázala se Iza.

»Ano, vdané byly jeho specialitou, říkával, že jsou nejpohodlnější, protože jsou nuceny mlčeti a obávati se skandálu. Dělal jsem mu slona, pro přítele všechno. Manžel té dámy měl libůstku sbírati staré obrazy. Vodil jsem

jej po antikvářích v hodinách dostaveníček — manžel se obdivoval starým plátnům, mezi tím, co můj milý přítel obdivoval se mladé kůži jeho ženy.«

Ředitelova maska zachechtala se kraťounkým křečným smíchem.

»Jednou poslal jsem manžela do Nuselského údolí ke schudlé vdově, prodávající staré portrety své rodiny. Bylo tak deštivo jako dnes — nedoprovázel jsem manžela. Sedím doma, kouřím, najednou bylo u bytu zazvoněno, ale tak tiše, jakoby to zvonil prosící. Sluha ohlásil mi hustě zastřenou dámu — vstoupila — byla to ona — žena sběratele starých obrazů.« — Toman udělal pausu.

»Proč přišla?«

»Jste vy naivní! — Zalíbil jsem se jí — byl jsem to já a nikoli sekční chef. Ostatně tenkráte nebyl ještě sekčním chefem.«

»A co vy, doprovodil jste ji domů?«

Toman se zachechtal: »Který muž byl by takový hlupák, aby tohle udělal! Ano, doprovodil jsem ji domů, ale hodně pozdě na večer. Manžel se zatím vrátil, ale byl velmi upokojen, vida přicházeti ženu v mé společnosti. Musel jsem ještě obdivovati se všem starým plátnům. Ale pak došlo k jinému arrangementu, zájem o staré obrazy převzal sekční chef a já převzal jeho úlohu. Ta dáma milovala mne tak vášnivě, až mne to unavovalo.« —

Jmenoval její jméno, nezdál se býti diskretním k pensionovaným milenkám.

Pochopila, že se drapíruje ve svůj starý donjuanský plášť, aby vzbudil palčivější zájem její. —

»A co se s ní stalo?« otázala se.

»Nevím, dostali se do Vídně. Ach, nyní bude asi už taky starým portretem — jo, jo — jo, jo —.«

Maska vzdychla, ale na Izino vybídnutí vypravovala dále, proplétajíc pikantní příhody často se opakující větou: »Měl jsem hrozné štěstí u ženských.«

Sekční chef i mnoho jiných pánů hráli v jeho vypravování také svou úlohu, ale méně pěknou, velmi často onu napálených nejapných Augustů.

»A jaké byly večírky na ville?«

»Ty jsem pořádal ku přání několika mladých šlechticů.«

Rozvinul před ní jakýsi obrázek Breughelův, zakrývaje některá jeho zákoutí větou: »A to se musí zakrýti závojem křesťanské diskretnosti« — Zasmál se zase, jsa nyní již zcela rozjařen. »Křesťanská diskretnost«, to bylo slovo mnou vynalezené, všeobecně používané. O kterémsi večeru, při kterém se všechna děvčátka převlékla za gigrlata, vypravoval se zvláštní veselosti, nazývaje některou z bývalých známých křestním jménem, anebo tenkráte všeobecně používanou přezdívkou.

»A co se s nimi dále stalo, s těmi děvčaty?«

»To nevím, taková děvčata se někdy rozprší po světě. Mají vlastně obyčejně smutný osud. Některé se i vdají. Je na tom světě dosti mužů, jež si takové ženštiny vezmou.«

»Proč by si je nebrali?« řekla Iza trochu vzdorně.

»Proč? — Má Izinko je tohle hloupá otázka. Který čestný muž by si mohl vzíti podobnou ženštinu. Nejsem zajisté krutý moralista, ale ženština, prodávající se za peníze, padne přec pod čáru, s tou se již nepočítá.« —

Ize nahrnula se krev do tváře, jako by ji byl bičištěm do ní udeřil. Ženština, prodávající se za peníze. Zač se ona prodávala?

Zajímavějším se jí nestal, ale vzbudil v ní svým vypravováním některé odbojné myšlenky. On, který plul kdysi v neřesti, bral si právo posuzovati spoluplující a pokládal její neporušenost za zcela zaslouženou odměnu za prožité požitky života. — Zamýšlela se, ale neprojevila o čem přemýšlela. K čemu? Klesala sama před sebou na ceně, ale všichni si jí vážili a ženich zanášel jí dary, jež ji okouzlovaly do té míry, že vše druhé za tím zapadlo. Divala se na něj pozorně a vyrozuměla, co by se mu na ní mohlo líbiti, jakoby kula řetěz, na němž by jej později mohla smýkati. A jeho chování počínalo čím dále tím více kolísati mezi pokornou, rozměklou žebravostí a výbuchy zlobné panovačnosti. V ústraní snášel její rozmary, měnil třikráte zlatý náhrdelník, jenž si nedovedl získat její záliby, nosil voňavky, jež před jeho očima okázale darovala služkám, tvrdíc, že jí ostrou vůní rozdráždňuji čivy, nosil bonboniery, jejichž obsah vysypala Pavlíkovi do klína, ač věděla, že je Pavlík Tomanovi odporný.

Vše, co mělo příchuť rozmarů a ženské zlovůle, sledované nějakou, třeba nejpovrchnější lichotkou, snesl snáze než-li to, co by se bylo jevilo jako rozumové přemítání, jako úsudek, stavící se jeho na roveň, převyšující jeho v některém ohledu. Nalezal v tom i jisté kouzlo, dáti se trýzniti rozmary zlého dítěte, rozmary, jež se přesunovaly z neodůvodněného pláče v právě tak neodůvodněný rozmařilý smích.

Poddávala se tedy někdy tomu, hráti mu úlohu rozmarného dítěte, kterým již dávno, dávno nebyla. Hrála mu a za dovedně sehranou komedii skrývala dovedněji ony tři čtvrtiny své pravé bytosti.

»Vydržím-li celý život hráti tuto roli, nalepiti si ji jako masku na tvář?« tázala se sama sebe v osamělých hodinách.

l ženich pocítil únavu v nepohodlném oděvu mladistvého dvořitele. Po nějaké době stával se mrzutým, před lidmi býval vůbec nadzíravým a hleděl udržeti zdání naprostého jejího poddanství. Věděla, že je znamenitý ve svém oboru, hleděla se někdy přizpůsobiti jeho zájmům, tázala se jej na jeho záměry a starosti, ale nesdělil je s ní. »Což to, což to, tomu ona nerozumí a mám toho dost v úřadě,« řekl netrpělivě a mávl rukou. »Raději mi ukázala, jak je dnes učesána.« Účes zlatých, zvlněných jejích vlasů jej neobyčejně zajímal. »Vidí, zase si vlasy neshladila a přece jsem ji o to prosil — tenhle účes je nápadný.«

»E, byla jsem tu dříve, než-li jste tu byl vy a byla jsem zvyklá se takto česati, v jiném účesu se vidět nemohu.«

»A komu se tím chce líbit?«

»Sama sobě.«

»Nelíbila se takhle někomu jinému? Ona se má líbiti jen mně.«

»Jako panenka, kterou si ověsíme fábory a postavíme za sklo někam do kouta. Tak a nic víc, že?« Znělo to žertovně, ale rozhorleně to bylo myšleno. l barvu svého hlasu měla ve své vůli.

V budoucích dnech přijížděl, aby ji odvezl do města k výběru různých předmětů pro ženové zařízení.

Přijel, vystoupil z kočáru a procházel se nově založenou, holou zahrádkou před villou. Promluvil několik slov s manžely Plattfusovými. Audience, jež udílel, trvaly jen tak dlouho, dokud Iza nenasadila klobouk a neoblékla rukavice. Někdy císařský rada zdržel chvíli ženicha, vyptávaje se jej důležitě a uctivě na některé záležitosti. Té doby použila Iza k tomu, že přistoupila ke kočáru a podala na ploché dlani kousek cukru mladým koním.

»A což Erdek, již nekulhá?«

»Už nekulhá milosti, už jsem jej vyléčil. — To je dobrák, Erdek, táhne všude do kopce, ale tuhle Myška, ta podsední, ta je pálená, dělá jakoby táhla, ale hoví si.« Kočí pohladil podsedního bičem po hřbetě.

»Vy už tak znáte vlastnosti svých koní?« Iza si zalibovala býti milostivou velitelkou.

»I znám je, milosti, jako bych s nimi byl vyrostl.«

Kočí se zasmál, ukázav při tom dvě řady bílých zubů. Byl to hezký, mladý hoch a díval se s dobrodušnou oddaností na budoucí mladou velitelku. »Až milosti povezu k oddavkám, okrášlím koním celé třemení bílými karafiáty.«

»Co jste s ním mluvila?« otázal se za chvíli Toman nevěsty affektovanou svou francínou. (Pokračování.)

R. J. KRONBAUER

Snoubenci „Umělecké lóže."

Román.

(Pokračování.)

Když je každý svou fixní ideou jako posedlý,« přerušil ji Troskovický . . . »zrovna tak, jako mají lidé snahu, aby měli lepší roucho než druzí, usilují o to, aby kolem svého jména nahromadili tolik světelných pásek nimbu a glorioly, by jejich uhasínání trvalo delší dobu, než zanikání posmrtného významu sousedova. Ve všem jednání je znatelna tato až chorobně horečná snaha, aby se jednou nad hrobem toho neb onoho mohlo říci »vděčná a věčná mu budiž pamět.« Zdá se na první pohled, že je v tom mnoho ušlechtilého a že by bylo chybou, kdyby ctižádosti takové bylo méně. Ale není tomu tak, protože při tom hyne nejdůležitější opora každého jednotlivce, smysl pro tiché a klidné žití v rodinném zátiší. Rodinný krb je a má býti největší a nejspolehlivější baštou každého jednotlivce, kam se utíkáme ze širého a vzbouřeného moře jako do snivé zátoky. A takových bezpečných zátok je pořád míň a míň, protože dnes skorem v každé rodině je aspoň po jednom takovém ušlechtilém snaživci, jenž ničí klid svůj vlastní a všech svých příslušníků. Bojíme se zrovna toho, abychom nebyli prostými občany, pouhými řadovými vojáky. Noviny ovšem značnou měrou k rozrušení a neklidu celé společnosti přispívají. Píší o všem jenom v superlativech, všechno zveličují a svoje čtenáře zahrnují

bombastickými pozornostmi, jež vyvolávají ve hlavách slávychtivých občánků osudné zmatky!

»A nepatříme tak trochu my oba mezi ně?« řekla Emma a při tom se usmála s roztomilou potutelností.

Troskovického přivedla prostá tato poznámka z rovnováhy.

»Vy přece chcete býti velkým spisovatelem a já slavnou herečkou,« dodala, pozorujíc, že je Viktor zaražen a že se zachmuřil. »Nedívejte se na to tak černýma očima — oba jsme se řízením osudu dostali do proudu, jenž valí svoje toky podél květnatých a lákavých břehů. Je to živnost jako každá jiná, pravda, ale má tu velikou přednost, že osoba tu stojí v popředí, a že zboží, které podává, přijímá se a zažívá za nálad docela jiných, z pravidla velice příznivých. Já, jako herečka, byla bych na tom trochu líp, než vy, jako spisovatel,« pokračovala Emma v rozmarném tonu — »rozumíte mně přece, co chci říci? Hraju divadlo, bavím lidi a připoutám k sobě jiný, zvýšený zájem, stanu se zkrátka známou, populárnější, než na příklad učitelka nebo kasírka v obchodním závodě. To je ovšem jakási proslulost, že ano . . . ale teď prozatím musím vstoupiti do předpeklí tohoto svého eldoráda, do nevětrané, studené garderoby pod jevištěm, která se podobá spíše katakombě než útulku divadelní hvězdy. A teď s bohem — už je osm hodin a já přijdu do zkoušky jistě poslední.«

»To vás při nejmenším aspoň tři hodiny neuvidím,« smutně řekl Viktor, jenž si na svoje pessimistické názory už ani nevzpomněl.

»Do jedenácti to bude jistě trvat.«

»Počkám na vás . . . hodinku se budu procházet a pak si sednu do restaurace v domě. Či si to nepřejete a nestojíte o to, abych vás po zkoušce doprovodil domů?« dodal Troskovický kousavě, protože se ho nelibě dotklo, že Emma byla už jako na trní a že na nic jiného nemyslela, než na to divadlo.

Emma podala mu ruku, usmála se na něho a rychle odběhla.

Viktor díval se za ní a tu spatřil v chodbě mladého, elegantního muže, jenž ji pozdravil. Emma tak spěchala, že nemohl pozorovati, zda neznámému poděkovala. »Co je to za člověka?« pomyslel si Troskovický, ale hned se upokojil myšlenkou, že by to mohl býti někdo z herců. Šel těsně kolem něho, bystře se mu podíval do obličeje a z jeho chování vypozoroval, že není divadelním příslušníkem. Umínil si, že počká tu tak dlouho, pokud nezjistí, co tu neznámý vetřelec vlastně chce.

Elegánek zpozoroval, že je sledován, Troskovického si změřil vyzývavým pohledem, zapálil si papirosu a drze si vykračoval po chodbě, jakoby na někoho čekal. Ze dveří, vedoucích na jeviště, vyšla právě nějaká starší žena s prázdnými sklenicemi. Neznámý k ní rychle přistoupil, vtiskl jí do ruky peníz a na cosi se jí vyptával.

Troskovický sledoval každé jeho hnutí. Zmocnil se ho zrovna palčivý nepokoj. Na jeho obličeji jevilo se prudké vzrušení. Neznámý rozmlouval se ženou, která byla patrně posluhovačkou v garderobách, asi pět minut, spokojeně pokývl hlavou a furiantsky vyšel z chodby, zavadiv o Troskovického skoro výsměšným a pohrdlivým pohledem.

Troskovický se musel přemáhati, aby mu neřekl několik hrubých slov. Tušil, že se tu něco děje, co se týče také jeho. Rozeběhl se za posluhovačkou, dal jí dva desetníky a rozechvěně se ptal, co s ní neznámý muž mluvil.

»Ptal se mně na dámu, která právě šla do zkoušky.«

»A co jste mu na to odpověděla?«

»Nu . . . co bych mu jiného řekla, než její jméno — poslední přišla slečna Emma Vlachova a to že snad myslí ji . . . «

»A co dále se ptal . . . ?«

»Popisoval ji . . . »ta štíhlá, krásná dáma s bohatými, nádhernými vlasy — v tmavých šatech s kyticí v ruce,« a já na to řekla, že to byla tedy jistě slečna Emma Vlachova.«

»A co ještě říkal?«

»Už nic . . . dobře, dobře . . . děkuji vám,« povídal a odešel.

Troskovický vzdálil se od posluhovačky, ani slova už nepromluviv. »Je to nějaký drzoun,« ulevoval své zlosti . . »patrně si myslí, že je Emma ledajaká ženská, na kterou si prostě zakývne a která bude šťastna, že jí věnoval pozornost člověk, na němž je vidět, že má trochu toho mamonu. No, počkej, ty panáčku, to se těším na tvou ukrutánskou blamáž. Patrně nás pozoroval a viděl, že jsem s ní přišel . . . proto si mne tak impertinentně změřil, jakoby si myslel, že mne hravě ze sedla vysadí. Že jsem chlapiskovi ihned neřekl svoje mínění — dost možná, že by k ní byl přistoupil, kdybych ji byl nedoprovázel.«

Troskovický chodil před divadlem prudkými a pádnými kroky.

»A jak si ji dobře prohlédl . . . ,« pokračoval ve svých vznětlivých úvahách . . . »ta štíhlá, krásná dáma, s bohatými, nádhernými vlasy« — vida . . . vida . . . však já ti, ty ničemo, dobře rozumím a vím, co jsi chtěl pohledem svým dáti na jevo. Myslíš ty si, že s takovým chuďasem bude zápas nesmírně jednoduchý a snadný . . . že na to stačí nějaká desítka a že vezme rozhodně náramek nebo prsten.«

Viktor prochodil venku dobrou hodinu. Byla mu zima a proto si řekl, že se půjde

trochu ohřát do restaurace. Nevyznal se tu a místo do restauračního lokálu vešel do výčepu, kde bylo živo a hlučno. Posluhovačka byla tu zase pro pivo a Troskovického pozdravila jako starého známého.

Posadil se do kouta, rozhlédl se po lokále a řekl si, že se tu bude třeba líp bavit, než ve vedlejší místnosti, kde zahlédl kulečník a dva stoly, obsazené karbaníky.

Sedělo tu asi deset lidí. Byl mezi nimi advokátní písař, lampář, posluha, domovník, hasič a několik řemeslníků. U jednoho z nich seděla mladá, hezká žena, jež docela bez ostychu a veřejně koketovala s hasičem, jenž tu dominoval svou z brusu novou uniformou. Troskovický svým příchodem upoutal na sebe všeobecnou pozornost. Okukovali ho a hádali, kdo by to as mohl býti. Posluhovačka se všemi se znala a Viktorovi se zdálo, že jim o něm něco šeptala. Mladá žena významně povytáhla brvy a Troskovického si teprve nyní důkladně prohlížela.

Za chvíli přestali se o něho zajímat a živě se bavili dál.

»Jak jsem povídal,« vykládal domovník rachotivým a při tom hodně sebevědomým hlasem . . . »teď jsou docela jiné časy, než bývaly. To já jestě docela dobře pamatuju, že se nesmělo kolem varty jíti s dýmkou nebo s doutníkem v hubě. Doutníky tenkrát ještě vůbec nebyly v módě — všechno, pán nepán, kouřilo z dýmčiček. Mému domácímu — a byl to prosím nějaký pán od »statthaltereitu« — přihodil se s tou vartou malheur. Vyšel si na procházku s novou, krásně vyřezávanou pěnovkou od Doležala, nahoře na Hradčanech před první vartou ji z huby vyndal, ale u druhé na prašném mostě na to zapomněl a pěkně si pokuřoval. V tom voják k němu přiskočí a vyrazí mu ji z huby. »Meršaumka« rozbila se na kousky a pan domácí dodnes ji chová na památku — kousky totiž sebral, dal slepiti a dnes dýmčičku ukazuje jako doklad, jaké bývaly jindy časy. Tenkráte začali lidé kouřiti ve třiceti, čtyřiceti letech, dnes není žádnou zvláštností desítinebo dvanáctiletý kuřák. Tuhle vám se ke mně na ulici přisypalo takové mrně s cigaretou a řeklo si mně o oheň. Můžete si pomyslet, co jsem udělal . . . klukovi jsem dal lážový pohlavek a papírku jsem mu vyrazil z ruky. Kluk měl ještě tolik drzosti, že šel na mne otci žalovat . . . ale táta měl rozum, klukovi napráskal a mně ještě, když mne potkal, poděkoval. My, co pamatujeme ještě ty začátky, můžeme říci, že jsme si za lacinÝ peníz znamenitě pokouřili. Jen si vzpomeňte, co to bylo za výborná cigára tahle »zwei hinter drei« — kdyby jich dnes byla aspoň stotka, to by si člověk nějak poblahorodil. Vy mladší už nic nevíte o těchhle dobrých časech . . . no, řekněte, kdo z vás pamatuje cigárka, jež vypadala jako uzený párek. Uprostřed se to roztrhlo a když se to zapálilo, bánilo to, jako když se nať pálí. Však se tenhle vynález dlouho neudržel. Ale za to byla pravá pochoutka čtyřkrejcarové kubo — a což teprve to za pět nových. To už byl nějaký kabrňák, kdo si mohl tenhle luxus dopřáti. To byly doutníky jako perličky kropenaté, žlutounké, jakoby ze zlata byly. To víte, byla malá spotřeba a proto bylo zboží výborné a solidní. Teď ovšem našinec musí se spokojiti s odpadky a to nejlepší dostanou velcí páni, kteří platí za jeden doutník tolik, že by za to byla živa celý den četná rodina. Nemyslete si, že vám věším na nos nějakého hejla, řeknu-li, že jsem viděl u našeho domácího škatulku doutníků za sto zlatých! Starému pánu zakutálel se prsten a ne a ne jej nalézti. Tři dny jej hledali a nenašli. Zakulil se do štěrbiny starého sekretáře, já jej odšoupl od zdi a prsten jsem našel. Za to jsem dostal jeden z těch zlatkových doutníků a to víte, že jsem ho nevykouřil. Na mou duši, že bych se bál, aby mně pán bůh za to nějak nevytrestal. Prodal jsem jej za 60 krejcarů a dobře jsem se za to poměl.«

»Svatá pravda,« souhlasil advokátní písař, jemuž říkali »pane doktorskej« — »z toho kouření přijde jednou na lidstvo nějaká pohroma. Teď si toho nikdo ani nevšímá, že kouří nejen učedníci, ale dokonce i školní děti. Když jsem já studoval, bylo to něco tak neslýchaného, když si gymnasista na ulici zakouřil, že byli studenti stíháni nejpřísnějšími tresty. Já jsem si poprvé veřejně zakouřil po maturitě. Odpoledne jsem dělal zkoušku jenom z jednoho předmětu a poněvadž jsem věděl, že to se mnou dobře dopadne, koupil jsem si za dvaciáš pět kub. Na tu chvíli do nejdelší smrti nezapomenu, když jsem vyšel z gymnasia a furiantsky jsem si zapálil cigaro ještě ve vratech. Byl bych si nejraději všech pět doutníků strčil do úst, jako svatá Cecilie píšťaly. Ředitele a profesory jsem ovšem pozdravoval s doutníkem v ústech a po náměstí jsem tak dlouho chodil, až jsem všechny doutníky vykouřil.«

Troskovický poslouchal hospodské tyto hovory se skutečným zájmem. Přišlo mu zrovna vhod toto klábosení, při němž mu přece jenom čas ucházel. Pozapomněl dokonce na episodku s dotěrným hejskem, hověl si pohodlně ve svém koutečku a byl tomu povděčen, že ho napadlo jít mezi prosté lidi, jejichž spokojenost a bezstarostnost působila na něho zrovna osvěživě.

Hovor o kouření byl přerušen příchodem herce, jenž si přišel vypít třetinku piva.

»Pan Vajcr je tady,« zvolala panička a hlasitě a srdečně ho pozdravila.

Bylo viděti, že je herec miláčkem všech přítomných. Všichni na něho pohlíželi jako na zjev docela jiný, než jsou všichni ostatní smrtelníci. »Doktorskej« se zvedl od stolu, přistoupil k herci a podávaje mu ruku hodně hlasitě se ho zeptal: »jak se máš — kamaráde . .« A při tom se sebevědomě kolem sebe rozhlédl, aby se popásl na udivených pohledech hostů z výčepu, jimž ovšem touto svou známostí nesmírně zaimponoval.

»Vašnosti, není libo se posadit?« uctivě nabízel židli domovník. Vajcr si vzal do ruky sklenku, posadil se, s gustem se napil a potutelně se kolem sebe rozhlížel.

»Já už se ani dočkat nemohu neděle,« lichotila se panička, která jen jen hořela radostí, že sedí se svým »zamilovaným komikrem« u jednoho stolu.

»Vašnosti to umí nabrat,« znalecky usuzoval domovník, »já se postavím do kouta a směju se v jednom kuse a mlátím sebou jako kapr na blátě. Myslím, že už je v tom koutě celá malba od toho smazaná a odřená.«

»Po divadle jdeš domů?« ptal se solicitátor, jen aby zase hodně nápadně uplatnil svoje tykání s hercem.

»Ovšem — ovšem,« poprvé promluvil Vajcr . . »kdo ví, budeme-li v jedenáct hotovi . . a než se doštrachám domů, bude pomalu půlnoc.«

»Já myslel, že bychom se spolu podívali na sklenici »ze zplzně« — tučně jsem si dnes zavinklařil a měl bych ambažúru na delší posezení.«

Vajcr dopil, popadl čepici, uklonil se a vyšoural se z výčepu svým plíživým, plachým, nenaznačitelným a nenapodobitelným krokem.

Panička vypukla v nehorázný smích. »Já bych se uchechtala, když toho Vajcra vidím,« vyrážela ze sebe smíchem se dusíc a pohazujíc celým tělem a svého obdivovatele se při tom dotýkajíc.

»To je karakter,« pochvaloval si ho domovník — »žádný furiant a nafoukanec. Řek' by o něm někdo, že je to tak zvaný kumštýř? Přijde, posedí, pravda, víc pokouká než pohovoří, ale to už je v jeho nátuře. Vždyt i na jevišti víc toho nahraje než namluví. Tihle mladí pánové si myslí, když mají lakýrky, fórový kožich a oholenou tvář, že už nad ně není a že mohou plivat na lidi. Vajcr se neholí někdy celý měsíc, na jevišti jde rovnou z výčepu a sotva se objeví, všichni se válíme smíchy, chechtáme se, až se nám oči slzami zalévají a proto bychom ho na rukou nosili. Je to zkrátka a dobře krom toho herce také člověk a proto povídám, že je Vajcr karakter.«

»Škoda, že jsem zapomněl zeptat se ho na tu novou herečku,« ozval se solicitátor . . »to je hromsky hezká holka, ta když jde, hraje sedm kousků najednou.«

»Bodejť . . ten by vám toho řekl.« schladil »doktorskýho« domovník . . »co pak jste někdy slyšel, že by se Vajcr staral o ženské sukně. Toho tuze špatně znáte, ač mu tykáte . .«

»Jak pak bych ho neznal . . vždyt jsme kolegové,« s důrazem připomněl solicitátor.

»Dobře . . dobře . . ale je mně podivné, že pan Vajcr ještě ani jednou nezatykal vám . .,« řal ho domovník, zamnuv si pod stolem ruce.

»Zas začínáte, vy kohouti,« rázně je okřikla panička . . . »dělejte přece také karaktery, když je to tak nobl. Tu novou aktérku jsem už také viděla . . no, je na ní ještě vidět, že v tom dlouho nechodí . .«

Troskovický poposedl o kousek blíže a honem zapaloval si doutník, aby zakryl svoje rozčilení.

»Jen počkejte, až se na jevišti trochu okouká a ostřílí,« vzal novicku do ochrany hostinský, jenž poctil společnost přisednutím — »ta bude jednou vyvádět divy. To je zas jednou ženská, která hledištěm dovede pořádně zamíchat. Co je to za divadlo, když nemá fešnou, dobře zavěšenou ženskou. A ta nová slečinka má postavu, že se člověku až v očích blýská, když se na ni podívá. Já tomu tak nerozumím . . (všichni dali se tomuto vtipu do nehorázného smíchu) — ale slyším to pořád povídat a opakuju jen to, co jsem slyšel.«

»Prosím tě,« okřikla ho paní hostinská ze svého trůnu — »jen si nemysli, že jsem tak hloupá . . starý blázen — chodil vám dnes večer ustavičně před dům a čekal, až přijde. Že ty tomu nerozumíš . . to je pravda . . za to ona bude vědět, koho si má vybrat, a ten tomu bude zas docela jinak rozumět.«

(Pokračování.)

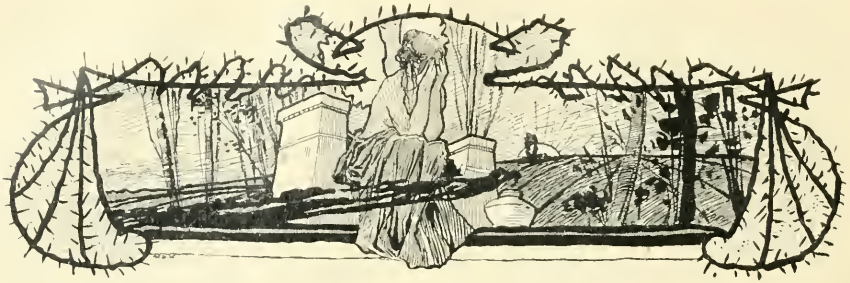

F. F. ŠAMBERK.

Několik vzpomínek z dob, kdy chystal se k napsání svých memoirů »Padesát let života českého herce.«

Černý prapor zavlál s budovy Národního divadla o Božím hodě. Tisíce lidí proudilo kolem, celá procesí táhla tudy, aby si prohlédla assanační dílo této čtvrti. Hádalo se, komu to asi zase hranu odzvonili. Je zvláštní, že málokdo si vzpomněl, že nebožtíkem by mohl býti F. F. Šamberk. Na něho nepřipadl skoro nikdo, poněvadž každému se zdálo, že tomu je teprvé několik dní, co ho viděl usměvavého sedět za oknem oblíbené jeho kavárny »Imperial«.

Poslední podobizna F. Šamberka Fot. Dr. J. Brejcha.

Šamberk najednou zmizel lidem s očí. Bydlíval ještě do nedávna u Národního divadla, jako pensista si ještě jednou zahrál, na procházku si vyšel, jeden čas voziti se dal v malém kočárečku na Žofín, do své kavárny dal se doprovoditi věrnou a oddanou duší, za okno se posadil, se svými známými se pozdravoval, a poněvadž při tom výborně vypadal, vesele a bezstarostně se pousmíval . . . nikomu ani ve snu nenapadlo, že by Šamberk měl se svým zdravíčkem vážnější obtíže . . . . Ještě jednou jako pensista si zahrál. Těšil se tolik na Střelu ve své vlastní veselohře »Jedenácté přikázání« — ale přihodila se mu tenkráte veliká nehoda, o které málokdo ví. Před představením sklouzl za kulisami, upadl tak nešťastně, že dva zuby si vyrazil . . . a když večer přece jenom hrál, leckdo byl až bolestně překvapen, jak výborný komik od svého posledního vystoupení — 6. října 1901 . . sestaral. Říkalo se tehdy, že ztratil největší svou přitažlivost, svůj lahodný, příjemný orgán. Neušlo ani to pozornosti, že herec si počínal na jevišti s nápadnou plachostí a že se ustavičně chytal nějaké opory. A nikdo neměl ani tušení o tom, že se milý, nezapomenutelný mim obává nové závrati a že umíral strachy, aby se na jevišti neopakovalo to, co ho postihlo několik hodin před tím.

Postonával, chřadl, chřadl, až bylo nutno, aby se podrobil vážné operaci. Dopravili ho do vinohradské nemocnice a když ho po šťastně vykonaném řezu přátelé jeho navštívili a vyptávali se, jak se mu daří, překvapil je pacient tak nehorázným vtipem, že zahlaholil v nemocničním sále smích tak nespoutaný, že hned tak tam slyšán nebude. Vzpomínám si, že mezi návštěvníky byl u Šamberkova lože v nemocnici také zesnulý tenorista Karel Veselý. Není příčiny, proč by jeden z posledních, nejjadrnějších vtipů Šamberkových, jenž po celé Praze koloval, nebyl opakován . . vždyť i v tom sžíravém nápadu je mnoho z toho, co Šamberka charakterisuje. Herec byl operován v životě a na otázku přátel tehdy odpověděl: »Dobře se tu mám, až na to, že se mně tu doktoři hrabou ve — vnitřnostech jako v portmonce.«

V nemocnici neměl Šamberk žádného stání. Nepovolil, dokud si nevymohl, aby se dostal do svého bytu. To už nebydlel v Praze . . . odstěhoval se před svým vážným ochuravěním na druhý vltavský břeh a tam ku podivu záhy přivykl. Do poslední chvíle takřka pamatoval a chystal se na veliký úkol, kterého už neprovedl. Chtěl psáti svoje paměti, jimž dal souborný název »Padesát let života českého herce«.

Dostal se bohužel pouze k první kapitole, kterou však sám nepsal, nýbrž zvětší části diktoval. Předmluvu ku svému dílu si sám naskizzoval a teprve při diktandu ji upravoval a doplňoval.*) K pokračování v memoirovém díle nedošlo z různých příčin.

Postačí ovšem, uvedu-li jedinou, hlavní překážku, proč memoiry Šamberkovy nedospěly dále než k této první kapitole. Herec už nebyl v té době toho zdraví, o němž myslívalo se všeobecně, že je skálopevné. Postonával, tu a tam jsme se potkali, pohovořili o pamětech, já vždy připomněl, že bychom rádi měli v rukou rukopisu aspoň na několik sešitů, — »Memoiry« měly totiž vyjíti péčí »Nakladatelského Družstva Máje«, — herec rozjařeně sliboval, že se pustí do práce . . . to se několikrát opakovalo, až věc usnula nadobro.

Na svou první návštěvu u Šamberka — bylo to 10. ledna 1903 — si často a často vzpomenu. Poprvé ve svém životyní viděl jsem Samberka pohnutého a dojatého.

Seděli jsme v prvním pokoji. Šamberk si pokuřoval z dýmky a s nadšením hovořil o svém díle. Otevřel psací stůl a ukazoval zajímavé dopisy a podobizny, jimiž svoje memoiry hodlal zpestřiti. Toho večera několikráte se zazvonilo. Přátelé a známí Šamberkovi vzkazovali, aby mezi ně přišel, vyptávali se, je-li zdráv a mohou-li ho navštíviti.

»Pro nikoho nejsem doma,« resolutně se ozval Šamberk . . »to je kříž s těmi lidmi« — postěžoval si . . . »jakoby beze mně v té hospodě ani posedeti nedovedli. Bodejť . . já vás budu bavit . . . jsou všichni jako malé děti . . . pořád na mně sedí, abych jim něco vypravoval. Takhle bych se k ničemu nikdy nedostal.«

Toho večera třikráte zazvonil posel. K deváté hodině večerní zaťukáno na okno. Bylo slyšeti hlasy. Šamberk se pousmál a jmenoval svoje známé. Tenorista Karel Veselý svým přítulným a srdečným hlasem volal:

»Ferdinande . . stýská se nám . . «

Šamberk nedal se oblomiti, ani k oknu nepřistoupil — před okny bylo ještě chvilku slyšeti hlasy, ale pak vše ztichlo.

Samberk se rozhovořil a vypravoval úryvkovitě svoje vzpomínky. Lituju velice, že jsem tenkráte jenom poslouchal a že jsem si vše nezaznamenal. Učinil jsem sice několikráte pokus, vytáhl notes a tužku, ale Šamberk mne vždy požádal, abych nic nepsal . . . »to že on jenom tak praeluduje, že se chce dostati do nálady a že se musí vše vzíti soustavně a ne fragmentárně.« Vypravoval o svých divadelních počátcích a zrovna se rozjařil, když dospěl ve svých vzpomínkách na nejslavnější dobu svého rozmarného působení v aréně na hradbách.

Den před tím požádal mne Šamberk, abych mu opatřil »Vzpomínky tří divadelních nadšenců: Dr. Josefa Štolby, Václava Stecha a Karla Šípka«, které vyšly pod souborným názvem »Divadelní paběrky jako prémie Máje. Šamberk knihu pozorně přečetl a ubezpečoval mne, že se skvostně bavil. Sáhl po knize, vyhledal Šípkovy »Rozptýlené vzpomínky«, četl svoje extempore a tak se srdečně smál, až to celým tělem pohazovalo. Tu a tam kousek zacitoval.

Pamatuju se, že četl z knihy tento passus:

»Aristarchům mračnopozorným byla aréna nutným zlem, čerpadlem pro pokladnu divadelní, žízníci v suchopáru letního období, publiku však byla nepřebraným zdrojem kratochvile, nezapomenutelných a nezapomínaných švand, solí chleba vezdejšího. Nejmladší část obecenstva vodily tam chůvy za ručičku, ba do konce nosily i na rukou, neboť shovívaví biletáři šli v nazírání svém ochotně pod normál, že přístup mají děti teprv od čtyř let. A tak napíšu-li, že nám aréna vychovávala obecenstvo takřka od kolébky, není to žádnou nadsázkou.«

»Výborně to ten Šípek napsal,« pokračoval Šamberk . . . »ještě nikdo to ovzduší v aréně tak trefně nezachytil, jako on. Mnoho věcí mně při čtení jeho knihy napadlo, na které bych si byl už nikdy nevzpomněl. Leckdes jeho vzpomínky doplním a o aréně napíšu zvláštní, samostatnou kapitolu.«

Toho večera seděl jsem u Šamberka od sedmé hodiny až do půlnoci. Dnes, bohužel, nedovedu reprodukovati to, co jsem slyšel. Ani doma jsem si hlavní partie nezaznamenal, poněvadž mně ani ve snu nenapadlo, že by Šamberk ku sepsání svého díla vůbec se nedostal. Tanou mně na mysli takřka jenom názvy kapitol . . . podrobnosti vytratily se z paměti.

Slyšel jsem tenkrát mnoho intimního ze života Šamberkova. S neobyčejnou láskou mluvil o svých dětech, jež vroucně a něžně miloval. Portréty jejich mně ukazoval . . jsou to dvě roztomilé dětské hlavinky . . . pak rozsvítil svíčku a vedl mne do salonu, kde byl pověšen na zdi známý portrét paní Julie Šamberkové od Václava Brožíka.

Povšiml jsem si, že Šamberk odložil dýmku do kouta u dveří.

Byl tenkráte nesmírně dojat a mluvil takovým divným, docela jiným hlasem. Mně v tu chvíli napadlo, že Šamberk vstupuje do své svatyně a proto že odložil dýmku. V pokoji nebylo mnoho nábytku. Všude byly věnce s ohromnými stuhami — byly asi z dávných dob, poněvadž skorem pod každým bylo mnoho spadalých, zašedlých lupenů.

Šamberk posadil se k obrazu. »Vyjednává se mnou gallerie umění,« řekl po chvíli . . . »abych jí obraz prodal. Má hezkou cenu . . znalci odhadují jej dokonce na několik tisíc . . . nu . . , nerad bych se s ním rozloučil a prodám-li, udělám to jenom tehdy, až bude zle . . .« (Šamberk portrét neprodal). Hned vedle portrétu upoutalo cosi moji pozornost. Byla to konsola, přikrytá černým florem. Přihlédnu blíže a spatřím na černém polštáříčku revolver.

*) První kapitola s předmluvou k chystanému dílu »Padesát let života českého herce« uveřejněna jest v »Divadelním Listu Máje«.

Šamberk v tom shasl svíčku.

Vrátili jsme se do pokoje. Šamberk sáhl po své dýmce, zapálil ji, ale zapomněl kouřiti. Deset minut nepromluvil ani slova. Pak mávl rukou, podíval se na hodinky, zapálil si viržinku a prohodil, jakoby cosi chtěl zažehnati: »Málem byste byl zavadil o moje nejbolestnější vzpomínky . . .«

V tu chvíli jsem úsilovně přemýšlel o tom, proč Šamberk shasl svíčku v tom okamžení, když postřehl, že jsem zahlédl zbraň.

Šamberk hovořil už potom jenom o své rodině. Oba portréty svých synů z dětských dob sňal se stěny a tu se zmínil o tom, že by reprodukce obou hlavinek mohla přijíti do memoirů. V době, kdy Šamberkovi se tak přitížilo, že nebylo naděje na uzdravení, byl syn jeho Vladimír v Americe. Setkal se tam s paní Marií Heritesovou, která provázela svou dcerušku koncertistku Mařenku Heritesovou na vítězné pouti zaoceánské. Vladimír Šamberk k ní přiběhl a prosil ji, aby vyřídila tatínkovi srdečný pozdrav . . .

Napsal jsem několik drobných vzpomínek a myslím, že není třeba, rozepisovati se o tom, co znamenal Šamberk pro naše divadlo, a jaké populárnosti těší se jeho dramatické práce. Denní listy věnovaly jeho záslužné, skoro půlstaleté práci obsažné kapitoly. Bylo o něm správně řečeno, že patřil do řídnoucí řady h e r c ů - b u d i t e l ů: Hrával ještě divadlo s Josefem Kajetánem Tylem. Už je tu jediný, tuším, takový zajímavý, úctyhodný pamětník, paní Marie Ryšavá.

Všichni ostatní dohráli svou životní roli. Odešlo s nimi mnoho pěkných vzpomínek . . . Škoda, věčná škoda, že Šamberk vzal i svoje do hrobu — —

JUDr. R. J. Kronbauer.

F. Šamberk r. 1864.

*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

○ **Nové podíly Nakladatelského družstva Máje.** Dle usnesení valné hromady dne 13. listopadu m. r. mohou býti za členy Nakl. družstva Máje přijati i přátelé literatury, kteří literárně činni nejsou. Změna stanov byla právě obchod. soudem v tomto smyslu schválena.

Současně ustanovila valná hromada, aby počet členských podílů, kterých dosud bylo 248, byl rozmnožen o s t o d v a podíly. Dříve než jsme mohli však tuto změnu publikovati v Máji, byly nové volné podíly téměř rozebrány. Většinou dosavadními členy družstva, kteří zakoupili celkem 90 nových podílů. Je tedy možno postoupiti již jen 12 podílů. Kdo ze spisovatelů neb přátel literatury by na ně reflektoval, přihlásiti se může v nakladatelství našem o bližší informace. Podíly jsou s t o z l a t o v é, a je možno spláceti je v měsíčních lhůtách po 5 zl. Každá splátka zúrokuje se ode dne vkladu.

Spisovatelé zakoupili až dosud 259 podílů Nakl. družstva Máje, jejich manželky 20 podílů, přátelé literatury 59 podílů.

Podíly může člen půl roku před koncem správ. roku vypovědět. Do roku 1907 nesmí Nakl. družstvo Máje dle stanov vypláceti větší úrok z podílů než čtyřprocentní.

□ **Spolek českých spisovatelů belletristů Máj** sešel se dne 21. prosince m. r. v místnosti Obchodní komory k mimořádné valné hromadě. Předmětem rokování byl návrh výboru na z m ě n u s t a n o v.

Příčiny změn v stanovách jsou tyto: Po zřízení Nakladatel. družstva Máje projevili spisovatelé zvláštní zájem o Máj. Kdežto dříve přibývalo ročně pouze 3—5 nových členů, přibylo v roce 1902, kdy Naklad. družstvo Máje vstoupilo v život, 17 činných členů, a roku 1903 hlásilo se o členství neméně než 28 spisovatelů.

Tento neočekávaný a dříve netušený vzrůst činného členstva mohl v následcích svých úplně zlomiti působnost Pensijního fondu Máje, který bezpochyby na Máji vyžaduje nyní již obětí na počátku nepředvídaných.

Rozpočty, na jichž základě byl Pensijní fond založen, opíraly se o kalkulaci, že bude Máj přispívati řečenému fondu asi 3000 K ročně; avšak dnes již musí Máj odváděti přes 5000 K!

Kdyby příliv činného členstva měl se díti způsobem, jaký se objevil roku 1902 a 1903, bylo by za 8—10 let po Pensijním fondu Máje.

Místopředseda Václav Štech, upozornil výbor Máje i valnou hromadu Pensijního fondu Máje na toto nebezpečí a docílil toho, že valná hromada Pensijního fondu jednohlasně rozhodla učiniti vše pro zajištění práv nejstarších členů Máje v Pensijním fondu soustředěných.

Správní výbor Máje pak loni rozhodl, že z hlásících se spisovatelů nepřijme více než zatím čtyři nové členy, aby Pensijní fond uchráněn byl těžké pohromy. Valné hromadě dal pak rozhodnouti, má-li počet činných členů býti vůbec omezen, nebo má-li býti nějak jinak zabezpečen Pensijní fond Máje.

Valná hromada Máje rozhodla, aby se zatím nepřijímal do Máje vůbec žádný nový činný člen, ale aby byly do konce roku 1904 předloženy mimořádné val. hromadě Máje takové návrhy na změnu stanov, aby Máj mohl sice nové činné členy neobmezeně přijímati, ale tito noví členové aby nižádným způsobem neohrozili nynější členy Pensijního fondu Máje.

Václav Štech vypracoval po mnohých úradách ve výboru Máje a za souhlasu výboru Pens. fondu návrh, dle něhož všichni dosavadní členové Pens. fondu, jichž je 40, jsou členy první řady; všichni, kdož po nich do Pensij. fondu přijati budou, jsou členy řady druhé. Členů první řady nesmí býti více než 40, členů druhé řady více než 20. Stane-li se člen řady první pensistou nebo zemře-li, postoupí vždy na jeho místo, kdo je nejdéle členem řady druhé. Za člena řady druhé přijme se činný člen Máje, který má právo hlásiti se do Pensij. fondu. Je-li třeba rozhodnouti mezi několika, má přednost, kdo je déle činným členem; mezi těmi, kdož jsou stejně dlouho činnými členy, má přednost ten, kdo je starší.

Za členy první řady připlácí Máj do pojišťovny polovinu, za člena druhé řady čtvrtinu ustanoveného vkladu pro pojištění pense, ovšem jen tehdy, platí-li též člen sám, co je povinen.

Dokud nevyplatil Máj tolik Pens. fondu, kolik je třeba pro vklady za členy řady první, nesmí nic zaplatiti za mladší členy, kteří jsou v řadě druhé.

Tento návrh do detailů propracovaný předložen byl jménem výboru ve vzpomenuté valné hromadě, které předsedal Jaroslav Vrchlický, a jíž súčastnilo se 25 členů. Referentem byl pokladník Máje Josef M. Hovorka.

Po krátké debatě byly všechny změny jednohlasně schváleny, načež byly k návrhu referentovu vzdány valnou hromadou díky za tuto důležitou reformu v Máji navrhovateli Václavu Štechovi povstáním.

Na to se otázal předseda, má-li někdo snad nějaký volný návrh nebo dotaz.

K slovu se přihlásil Dr. V. Řezníček, který se otázal shromáždění, nebylo-li by záhodno změniti v stanovách i způsob přijímání nových členů, které dosud koná výbor; snad by bylo vhodnějším přijímati členy činné pouze ve valných hromadách.

Debatty súčastnili se A. Klášterský, Dr. J. Borecký, A. Pikhart, Dr. R. J. Kronbauer, Dr. Guth, F. Herites uvádějíce důvody pro i proti.

Stanovisko výboru označil místopředseda Václav Štech slovy, že asi každý výbor Máje by byl rád, kdyby tento nepříliš příjemný a zodpovědný úkol byl s něho sňat. Pravil, že při lonském přijímání nových členů, kdy nebylo možno z 28 spisovatelů přijmouti více než čtyři, rozhodl se po dlouhých úvahách výbor pro tento způsob přijímání členů: všem přítomným byl přeložen seznam hlásících se spisovatelů. Pak byla čtena jména všech a pro koho se z přítomných 12 členů výboru ani jediná ruka nepozvedla, ten byl škrtnut. Takových bylo celkem 13. Zbývajících 15 bylo znovu jmenováno a na zkoušku bylo voleno lístky, při čemž každý člen výboru napsal osm jmen z hlásících se spisovatelů. A osm těch, kdož dostali nejvíce hlasů, bylo prohlášeno za kandidáty, z těch pak byli zvoleni po náležité debatě tajným hlasováním čtyři.

Tento způsob, komplikovaný, ale dle našeho zdání nejliberálnější, dočkal se ostré kritiky a zavdal podnět k mnohým neslušnostem. Řečník uvádí, že v této schůzi stále psal na lístky jméno jednoho českého básníka, ale zvolení jeho se nedočkal. Za to dočkal se toho, že jej básník ten v jednom časopise pro tento nezdar v Máji zahrnul tak surovými nadávkami, jakých dosud nedostalo se mu od nikoho — a v tomto ohledu může se prý přece pochlubiti znamenitými úspěchy.

Ale — končí řečník — je otázkou, co bude kandidátům členství Máje milejší. Propadati neb alespoň debatám se podrobovati v soukromí výborových schůzí, či na foru valných hromad. Pro každý výbor bude výhodou, sejme-li se s něho toto břemeno. Řečník činil již před lety návrh, aby nové členy přijímala valná hromada, ale byl tehdy ve výboru nejen přehlasován, ale i závažnými důvody přesvědčen. Ostatně jsou v Máji členové, kteří teprve při druhém a třetím ucházení se byli přijati. Pokud ví, žádný z nich nikdy proto v listech nenadával.

Poněvadž pak je zřejmo, že dnešní valná hromada návrhem tím je poněkud překvapena, a dr. Řezníček návrh svůj dal pouze k úvaze, navrhuje V. Štech, aby se všechno členstvo ve výroční zprávě na tuto možnost přijímání členů upozornilo a vyžádalo se jeho votum ve výroční valné hromadě.

Tento návrh byl přijat jednohlasně.

Po té předseda Jaroslav Vrchlický animovanou schůzi přátelským doslovem skončil.

–– **Poslední podobizna F. F. Šamberkova.** Čirou náhodou se stalo, že se nám dostal zesnulý herec na fotografickou desku. Bydlel tehdy ještě v přízemí ve Pštrossově ulici, kde za vlahých dnů rádi se u okna zastavovali jeho známí, aby si s ním pohovořili a ulovili nějaký dobrý nápad, jenž potom koloval Prahou. F. F. Šamberk nosíval tehdy bílou, placatou ruskou čepici, kterou, jak známo, ani ve své kavárně (»Imperiálce«) neodložil. Jdeme kolem s p. JUDr. Jaroslavem Brejchou, jenž se právě chystal se svým výborným fotografickým aparátem vyraziti kamsi do volné přírody, aby svou sbírku obohatil pěknými obrázky. Šamberk byl vyložen z okna. Vedle něho vyčumoval do světa malý psík, jenž se v tu dobu těšil obzvláštní přízni hercově: »Kam pak?« zavolá na nás Šamberk . . . my se zastavíme u hercovy pozorovací stanice, a Šamberk se živě vyptává, na koho jdeme s tím fotografickým kanonem. Odpovíme zase žertem a prohodíme, že by to byl docela hezký obrázek, kdybychom pana Šamberka s tou čepicí na hlavě a v tom haveloku kolem těla momentkou zvěčnili. »Proč ne,« souhlasil Šamberk, pan dr. Brejcha poodstoupil na nějaký krok do ulice, namířil aparát, zacvakl . . a už bylo po produkci. Chvilku jsme pohovořili, Šamberk udělal několik vtipů a my putovali svou cestu dál. Kde by nám bylo tehdy napadlo, že si neseme v aparátu poslední Šamberkovu podobiznu! *K.*

⊙ **Divadelní List Máje** dnešního dne vstupuje v život. První číslo s bohatým obsahem za redakce Dra. J. Boreckého a L. Nováka rozletí se dnes z Prahy.

Vlastně je podivno, že k vydávání listu divadelního nepřikročilo se v Máji již dávno. Deset let opatruje a chrání již spolek Máj práva českých autorů, soustřeďuje téměř všechny čelné dramatiky naše, v otázkách divadelních právem ujímá se slova, je zastoupen ve správě Národního divadla v Praze — ale k vydávání orgánu pro divadelní záležitosti nepřikročil.

Jednou přišel s návrhem divadelního listu Máje nynější dramaturg Národního divadla, Jaroslav Kvapil — tehdy byl jednatelem Máje — ale myšlénka se neuskutečnila proto, poněvadž nebylo vhodného aparátu pro vydávání listu. Dnes, kdy Nakladatelské družstvo Máje je zabezpečeno, není nesnadno, aby pro divadelní otázky samo založilo časopis. Kolem Nakladatelského družstva Máje skupeno je napůl druhého sta spisovatelů, kteří s láskou vždy přiloží ruce k dílu, proto bylo pro Divadelní List Máje vše připraveno rychle a důkladně.

Po dlouhé době budou říditi divadelní časopis u nás zase spisovatelé. V tomto momentu spočívá hlavní síla nového listu, a tato okolnost povídá jistě více než celé strany nějakého provolání.

Myslíme, že dobrý a levný divadelní časopis spisovatelstvem vydávaný přichází dnes jako na zavolanou. Zrajeť v divadelním světě u nás nyní tolik oříšků — — —

První číslo má obsah nanejvýše zajímavý. V čele spolupracovníků postavil se prvního náš dramatik Jaroslav Vrchlický, jehož znamenitá studie »K renaissanci historického dramatu« způsobí jistě všeobecný zájem. Snad i některá překvapení.

Výborný náš Štolba kráčí Vrchlickému po boku v Divadelním Listě Máje. Přichází s interessantní vzpomínkou na Bozděcha.

Václav Štech podíval se ostře na způsob, jakým se u nás až dosud organisovalo ochotnictvo. Článek způsobí snad na některých místech jakési rozčilení, ale jedno je jisto: že zkušení divadelní ochotnici mimo Prahu působící, jistě s ním budou souhlasiti do poslední písmeny.

Dru. R. J. Kronbauerovi připadl úkol z bohatých zkušeností a styků svých uviti věnec vzpomínek na F. Šamberka. Přichází — jako vždy — s hojnou zásobou poutavých podrobností.

Za články následuje taková hojnost divadelních referátů, zpráv, drobností a cenných pokynů, že je těžko o nich se zmiňovati. Udělá tedy nejlépe každý český divadelník, pošle-li si k svému knihkupci nebo do našeho nakladatelství pro první číslo na ukázku. Pokud zásoba stačí, bude každému posláno zdarma. *Rm.*

–– **Vlasty skon.** Před lety vzniklo již libretto této nejnovější české opery. Karel Pippich napsal je tenkrát nadšen Wagnerem a zastancem Wagnerismu u nás, Zd. Fibichem, snad v naději, že tento libretta ideám jeho tak odpovídajícího nepomine. Fibich ke komposici »Vlasty« nedospěl. Libretta ujal se po létech žák jeho, jenž jeví všechny schopnosti, školu Fibichovu vést zdatně a úspěšně dál. Otakara Ostrčila známe ze řady skladeb orchestrálních, v nichž až příliš odvislý, jde ve stopách svého mistra. Jde v nich i ve své operní prvotině. Ale tvoří při tom dílo tak významné, že nemožno je snad odbýt pouhou značkou otrockého epigonství.

Sloh díla dán jest tu ostatně ve hlavních rysech jako konečně všudy, librettem. A libretto Pippichovo sloh ten určuje velmi blízko. Nejen že tím, že podává kus slovanského mythu, podmíněn jest hudební styl velkého heroismu. Ale tím, jak mythus ten podává: že vytváří jej v postavách a komblnacích charakterů i ve scénách, jak vytvořil Richard Wagner svůj mythus germánský — celou úpravou své básně, až po utváření verše a rýmu, vedl librettista skladatele na dráhy Wagnerovy. Pippich těžil právě z velkého librettisty Wagnera tak, by těžit mohl z něho i skladatel. Libretto jeho skutečně pracováno velice obratně a scénicky šťastně. Plán, dle něhož stavěny jednotlivá jednání, proměny scény a jich menší oddíly, jest tak promyšlen, že neselhává snad nikde. A dikce skladateli též v každém ohledu šla vstříc, leckde snad trochu obšírná a těm, kteří nechápou ryzost Pippi-

chova uměleckého nadšení i nadšení jeho pro velký Wagnerův vzor, snad dokonce upřílišněná, jest té výše, jaké libretta naše právě jen v nejvzácnějších případech dostupují. A promyšlena je i další, vniternější stránka jeho díla. Svět dobra a zloby stojí tu, jako v Lohengrinu, proti sobě a jedna postava, osudem vsunuta mezi světy ty, v jich náraz. Jen další, hlubší propracování této vniterní, charakterů se týkající stránky dramatu není vždy dost hluboké. Vlasta jest silna neznámou divnou silou své nevysvětlitelné zloby. Všichni ostatní u porovnání s ní passivní a slabí: Zeyerovsky měkký Vlaslav i Svatava, i Vojmír, z jehož rozporu mezi láskou k příteli a k dobru a k Vlastě poměrně málo vytěženo. A motiv tak vážný, jako láska Vlastina k Vlaslavovi vypučelá, snad mohl být též pramenem scénických účinků silnějších, než jsou vřelé a poetické, ale přec jen lyrické, a tedy na scéně se ztrácející passáže posledního jednání. Myslím, že většina posluchačů citila se mnou obrat v nitru Vlastině při jejím skonu ne jako konečný převrat celé její duše, ale jako chvilkové zjihnutí ledu jejího nitra pod žhavým vanem jiného, posmrtného žití.

F. Kolárova podobizna F. Šamberka.

Toto drama tedy, dílo největší vážnosti a dovedně se stálým zřením ke skladateli osnované komponoval Otakar Ostrčil slohem, který jednak dán jeho uměleckou výchovou, jednak librettem. Přijímá vymoženosti Wagnerovské. Těží zejména ze příznačných motivů, jimiž v orchestru dovedně a případně zpracovávanými, sceluje celé dílo i jednotně podmalovává jeho jednotlivé partie. Těží i z nového poměru, v nějž Wagner slovo a hudbu postavil: deklamuje na scéně často, co vlastní hudební část přiděluje orchestru; a deklamuje i tam, kde zpívá, ryze a výrazně. Slučuje právě šťastně deklamaci a melodie při patrném svém nadání melodickém. Těží konečně, i co formální úpravy scén se tkne, z velkého mistra.

Kdo v jednání prvém nevzpomene Valkýry, v jednání druhém milostné scény z Lohengrina, po té pak i při sjíždění se ozbrojených čet poslední proměny téže opery; či kdo nepomyslí při té velké, klidné náladě jednání posledního na poslední scénu Tristana s jejím tichým šelestem Smrti?

O Fibicha opírá se pak skladatel, co podrobností práce se tkne. Staví své celky, stejně jako mistr jeho, rád bez pravidelně a šíře založených period, ze frasí dvou neb čtyřtaktových, progressivně opakovaných, ze frasí, jež i známými tečkovanými rytmy a triolou zesnulého mistra připomínají. A stejně jako Fibich, libuje si ve mnohých prodlevách bassu, nad nimiž harmonie pestře se střídají, co ony samy jen pozvolně, tonika a dominanta, krok za krokem stoupají neb klesají. Stejně jako onen, dociluje tímto způsobem gradací, pevně a mocně vzhůru se pnoucích. A při tom připadá mi, že leckde svého mistra předstihuje jednotností své práce; ta nedrobí se mu, než plyne ladným, hladkým tokem vždy určitého směru, bez klikatin, bez vrávorání a bez patrnějších trhlin. Stavbou svojí, plastickou, přehlednou, úměrnou, vystavěnou veskrze v poměrech odvážených a neselhávajících, v oddílech znamenitě vždy vyvrcholovaných, stavbou dále využívající vždy na pravém místě kontrastu jednotlivých partií, jest »Vlasty skon« dílem opravdu vzbuzujícím plnou úctu. Sotva by kdo hádal v té příčině na prvý divadelní pokus, s takovou dovedností využito celého složitého divadelního stroje.

I orchestr Ostrčilův jest toho způsobu, že plastiku formy náležitě osvětluje. Známé fibichovské barvy ovládá s jistotou svého mistra: tu a tam ve

hloubce že snad zůstává některé místo méně plnozvukých; jinak vše zní, a to pěkně a charakteristicky, ve mnohých, zajímavých odstínech.

Dílo zamlouvá se tudy snahou svojí, ušlechtilou a působivou zároveň. Zamlouvá se dále vlastnostmi vniternějšími, a třeba u začátečníka operního ne tak překvapujícími přec jen cennějšími. Ostrčil dovede velmi dobře vyvolat náladu scény a udržet ji, jednotnou a suggestivní. Hudbou jeho rozsvítí se jeviště plným jasem a leskem, a zase ztemní se v nejhlubších, až příšerných stínech. Scéna jeho dýše svěžím jarem lásky a štěstí, hned rozlévá se ní tiché, chladné kouzlo smírné smrti. A — což konečně s předchozím souvisí a z něho vyplývá —: pokud můžeme o vyložených charakterech v jeho librettě mluvit, i ty šťastně hudbou svojí kreslí. A jsou to především vždy rysy jemné a měkké, které nejpřirozeněji a nejsamostatnějším způsobem vystihuje, právě jak situace klidnější, kde nálada dovoluje dlouze cit vyzpívati, povaze jeho nadání nejlépe zdají se odpovídati. Naznačil jsem, že jest melodikem: a melodik a lyrik — nejsouliž totoži?

Docházím k poslednímu bodu úvahy o novém díle. Ptáme-li se, jaká jest cena jeho, vážíme-li hudební myšlénku jeho a její samostatnost, originalitu, nemůžeme být tou měrou uspokojeni, jako po stránkách ostatních. Ostrčil jest ve vleku Fibichově nejen fakturou ale i myšlénkovým fondem svým: veškera jeho themata jeví známou tvář, známé rytmy i harmonie. A jako fond tento u Fibicha samého byl velmi málo různotvarý, jako jeho myšlénky sobě byly vesměs velmi blízky, tak podobny jsou si myšlénky Ostrčilovy. — Tedy po této stránce jeví drama jeho značné minus — nedostatek svérázné invence, sic velmi vážný, ale snad u první opery, jinak tak skvělých vlastností, bohda ne považlivý. Bohda dílo další vymaní se po této stránce k samostatnosti aspoň poněkud větší. —

Správa divadla věnovala výpravě i nastudování opery všemožnou péči. Chef Kovařovic, patrně aby ukázal, že pro dobrou, seriosní a uměleckou věc pracuje s touž vytrvalostí, s níž odmítá nezralé pokusy domýšlivého genialnictví, nastudoval a řídil sám prvé provedení. Představení bylo v orchestru výborně vypracováno, na scéně pí. Maturová, sl. Slavíková, pp. Ptáka a Benoni podali své nejlepší. *K. Hoffmeister.*

○ **F. Kolárův** obrázek, na němž osvědčeným svým způsobem zvěčněn F. F. Šamberk, půjčil nám k reprodukci ochotně velkoobchodník p. M. Zadák.

— **Sylvestrovský žert** napsal pro Národní divadlo Ladislav Mattuš, jenž touto aktovkou poprvé uveden byl na hlavní naší scénu. Je to drobná, drastickým humorem štědře obdařená drobnůstka, která ty, kdož v poslední večer starého roku i v divadle hledají rozmarnější program, neuklamala. Mattuš má v sobě divadelní temperament, má humor, dovede stručně povědět a jadrně, někdy až tuze lapidárně stylisovat svoje nápady a zdá se, že se z něho vyvine dobrý veseloherní autor. Aktovka nezabere nic víc než půl hodinky času, ale za tu chvilku vyvolala hojnost rozmarného veselí ve hledišti. Paním tchyním v divadle přítomným dost možná že nejpříjemnější chvíle nezpůsobila. Vypravuje se v kousku o tom, jak mladý jeden manžel vyzrál na svou tchyni. Vyznal jí lásku a »stará paní« (kousek je tak nazván) se toho tak zhrozila, že z domu svého zetě prchla. Přítel měl právě se svou »starou paní« nedorozumění. To, co autor v prvních výstupech s humorem nascénoval, je takového rázu, že nikdo se tomu nedivi, když se na starou paní nastraží podobná past.

Rozumí se samo sebou, že není přípustno, aby se opakovalo to, čím kamarád démona své domácnosti od svého krbu zažehnal. Fraška má svůj hlavní trumf považlivě nadsazený v tom, že role tchyně obsazena byla paní Ryšavou. Pan zeť vyzná jí lásku a publikum, jemuž představitel jeho p. Kavka hodně nápadně naznačoval, že se chystá ohromná švanda, směje se tak srdečně, že není chvílemi ani slova rozumět.

Ale co nyní následuje, je přílišnou fraškovinou. Stará paní vyznání lásky vezme totiž vážně, ztíček je neočekávaným tímto obratem tak konsternován, že nadobro ohnemí, ba dokonce hrůzou a zděšením omdlí — ale paní tchyně osudu svému přece jenom neujde. Zmizí, musí zmizeti, poněvadž se stala v domácnosti své dcery nemožnou. Fraška pobavila . . to je faktum a poněvadž jenom proto dostala se do pořadí původních kusů, v roce 1904 sehraných, nesklamala ani autora, ani divadlo ani publikum. Autorovi však mimo to poskytnuta byla příležitost, aby na representativní naší scéně ukázal, že je v něm slibný veseloherní talent. *K.*

Toto číslo vydáno dne 6. ledna 1905. — OBSAH: — BOHUMIL BRODSKÝ: Miláčku. — LOTHAR SUCHÝ: Píseň. — Zima v městě. — FELIX TEVER: Mezi břehy. — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — FEUILLETON: Dr. R. J. KRONBAUER: F. F. Šamberk. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE: — Poslední podobizna F. Šamberka. Fot. Dr. J. Brejcha. — F. Šamberk v roce 1864. — F. Kolárova podobizna F. Šamberka.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecky) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec, otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BASNICKÉ. VÁCLAV ŠTECH, POŘADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GRÉGRA A SYNA.

DOC. DR. ANTONÍN HEVEROCH

Jak smysly duši naši klamou.

a vlastní oči jsem to viděl a na vlastní uši slyšel,« jest argument, kterým jistě už každý z nás několikráte odbyl každé pochybování o věrohodnosti vlastního přesvědčení svého. Slovy těmi nejlíp dokumentujeme, jak slepě věříme zprávám smyslů svých, a nedovolíme, aby se ani trochu o pravdivosti jich pochybovalo. A přece nezaslouží smysly naše důvěry té, neb nás klamou! Častěji než většina lidí jen tuší.

Kdo měl příležitost pohovořiti si s choromyslnými, až zalekne se, když slyší, s jakou nevyhladitelnou bezpečností i oni přesvědčeni jsou o pravdě svých šalebných vjemů, poněvadž cosi viděli či slyšeli zcela jasně. Šílený pijan nedá si vymluviti, že neprávem na nás se kasá proto, že prý mu děti mučíme; ví to, vždyť slyší je, jak volají o pomoc, viděl před tím pobíhati je po dvoře atd. Jest přesvědčen, poněvadž viděl i slyšel to tak určitě, že nemá ani nejmenší příčiny o tom pochybovati.

Kdo má příležitost delší dobu stýkati se s nemocnými, kteří trpí falešnými vjemy někdy i všech smyslů a přece klamně přesvědčeni jsou o jich pravdivosti, začne méně spoléhati na naprostou věrohodnost smyslů svých.

K takovým hrubým klamům smyslovým přicházívá jen ve stavu chorobném. Jest ale celá řada klamů smyslových daleko menších rozměrů, abych tak řekl, ale zase tak pravidelně se vyskytujících, že uvykli jsme jim a nemáme ni nejmenšího důvodu o jich věrohodnosti pochybovati. Jsme překvapeni, když někdo počne nám je odhalovati.

Důkaz, že se někdo klame v denním životě, nerad se poslouchá, a těžko někdy přesvědčiti.

Vjem, či neučeně mluveno, takové vidění, slyšení, cítění, hmatání, chutnání, čichání atd. není jednoduchý, ale velmi složitý děj duševní.

Čím složitější funkce, tím větší nebezpečí chyby.

První podmínkou správných vjemů jest, aby periferní ústrojí smyslové správně fungovalo. Musíme dobře viděti, dobře slyšeti atd. Tam, kde ústrojí periferní správně nefunguje, vznikají také nesprávné vjemy, ale ty duší neklamou, poněvadž individuum přesvědčilo se z pravidla o nedostatečnosti svého smyslového ústrojí, zná svůj špatný zrak a sluch, ví, že nemůže na ně spoléhati, chová se k nim opatrněji, nevěří jim, počítá s chybností stroje a korriguje ho.

O vlastních šalbách smyslů tam mluvíme, kde při správném ústrojí periferním (oku, uchu atd.) docházíme k falešným vjemům, falešnému poznávání, jež za správné považujeme.

Šalby ty vzniknou tehda, kdy ku vjemu přidružují se nesprávné představy identifikující, následkem čehož rozpoznáváme nesprávně.

Mají-li představy správně se vybavovati dle své niterní spojitosti, jest nutno, aby nálada byla klidná. Každý počitek provázen jest citovým zabarvením, přízvukem příjemna, nepříjemna. Součet těchto tonů citových tvoří dohromady naši náladu. Na náladě účastní se větším ještě dílem i zprávy, které máme o svém

těle. Mezi náladou a obsahem vědomí jest stálá vzájemnost. Při dobré náladě vyhupují se jen představy příjemného obsahu, při špatné jen obsahu nepříjemného. Kdo je v dobré náladě, vždy najde něco veselého co povídat, kdo ve špatné, má jen pochmurné myšlenky, trpké vzpomínky.

Nálada člověka nezůstane stále klidnou, průměrnou, ale vzkypí někdy do vášně, emoce, affektu

Tyto emoce mohou býti nejrůznějších odstínů; hlavní typy označujeme jako: hněv, strach, děs, úzkost, očekávání, zoufalost atd.

Když duše stojí v poddanství takové vášně, neděje se výbava představ normálně, podle vnitřní souvislosti, ale překotně roztříštěně. Kým vztek lomcuje, ten nemůže ani souvisle hovořiti. Od poděšeného, ulekaného těžko dovíme se, oč běží, co se stalo. Naši maniakové hovoří také páté přes deváté, nit myšlenek stále se jim trhá.

Pro sdružování se představ má, jak jsem řekl, nálada ohromný význam; kde nálada je vzkypělá, výbava ta již ve své souvislosti trpí, proto:

V emocích, ve vášních šalebně vnímáme.

Strach má velké oči! Každý z nás to již několikrát na sobě zkusil. Jít večer sám tmavým lesem je každému nepříjemno, hlavně, když před tím hovořilo se o přepadnutí, vystrašení atd. Každé křovisko schumlává se do skrčené postavy číhajícího bandity, v šumu větví slyšíme našlapování kohosi, jenž za námi se žene. O takových šalbách smyslů při affektu strachu každá společnost dovede celý večer vypravovati.

Obsah vědomí, jež affekt provází, navodí klamy určitého směru. Ve strachu vše, co vnímáme, jeví se nám děsivým. Smutný vidí všecko černě, veselý zas růžově.

Známý jest vliv jiného affektu: očekávání. Čekáme-li návštěvu důležitější, ať příjemnou či nepříjemnou, slyšíme co chvíli, že vůz zahrčel, pak slyšíme kroky po chodbě, slyšíme určitě klepat na dvéře, vyjdeme uvítat a vidíme, že jsme se klamali.

Kdo sedí ve vlaku a nedočkavě čeká na odjezd, náhle cítí, že už vlak se pohybuje, a přece se klame.

Ve »Vetřelkyni« sedí ustrašená rodina pohromadě v uměle umlčované předtuše, že vedle příbuzný zemře; každou chvíli někdo cos nápadného zahlédne, uslyší, samé vjemy obsahem narážející na příchod smrti, následkem napjatého očekávání.

Ve chvíli, kdy se ví, že někdo z drahých nám umírá, leckdy zaslechne se, či vidí cosi nápadného; prohlašuje se to za znamení blížící se smrti. Jest to zas jen šalebný vjem následkem strašného očekávání.

V sezení spiritistickém pravověrní stojí pod silným affektem očekávání a pod doléhavou suggescí toho, co přiblížiti se má, až skutečně počne stolek se hýbati; vyčtou z nepravidelných čárů žádanou zprávu a zjeví se některým i vyžádaná bytost ze světa záhrobního, s níž si i pohovoří. U degenerovaných, t. j. takových, kdo suggesci i affektu podléhají, dochází tu k šalebnému vjímání.

Matky, vzrušené stálou starostlivostí o svého prvorozence, v noci každou chvíli zaslechnou ho, jak pláče, běží k němu a najdou ho klidně spíciho. Vedle affektu starostlivosti působí tu i jiné momenty, které připravují půdu k šalebnému vnímání: Klesání ve výživě následkem porodu i kojení, nočního bdění atd.

O tom, jak šalebné vjemy vznikají následkem oslabení těla, povíme si níže.

Dovedný eskamoteur také jen napjatým očekáváním diváka oklame. Má-li se mu produkce vésti, musí umět napjati a nasuggerovati, to jest namluviti, co se má vidět. Vtlačí-li potom udivenému divákovi peníz do dlaně, už cítí divák, že peníz drží, ač ruku má prázdnou.

Tím, že divák vměstná všecku pozornost na určitý bod, nepostihne ani co se kolem děje a eskamoteur má dosti volnosti ku připravení si zázraků.

Každému dobře známo jest, jak zaujatost, předsudek, kalí náš vjem, naše poznání. Líp chutná jídlo, na kterém si soused pochutnává, než při kterém se sousedě ošklibuje. Přepjatci chutná jen víno s etiketou starého ročníku. Čilejší obchodník mívá totéž zboží ve dvou nádobách a chce-li kdosi »ten lepší druh«, dá z druhé láhve. I v medicině je to přečasto »la foi qui guerit.«

Druhá skupina šalebných smyslových vyplývá více na podkladu fysiologickém.

Sem spadají šalby následkem vyznívání počitků; to jest: počitek trvá déle nežli podráždění. Obraz blesku máme déle v duši než trvá zablesknutí se. Tam, kde podráždění příliš rychle se střídá, nastane splývání počitků. Na tom zakládají se různé jevy známé z optiky. Mládež otáčí žhavým oharkem sirky a baví se ohnivými obrazci, které při tom vidí. Na stejném principu z fysiky zakládá se známý »thaumatrop«.

Kdo zatáhne si motouzem prst, cítí obvazek ještě dlouho potom, když motouz odstřihl. Těsnou rukavičku cítíme na ruce, ač jsme ji před $^1/_4$ hodinou stáhli. Náušnice cíti se v uchu i když je ztracena. Ti, kdo falešný chrup nosí, jsou před spaním nejisti, zda ho odložili a musí se rukou o tom přesvědčiti. Na tom zakládaly se i kousky slavné kouzelnice Miss Fay. Před produkcí ochladila své ruce. Dotyk ochlazených

rukou dlouho vyznívá, že ani se nepozoruje, že ruka už byla odtažena. (Lehmann.)

Čerstvé, nové podráždění zdá se nám intensivnější, než to, které se opakuje: První rána z děla, pušky, nejvíc houká. Kdo do velkého města poprvé či po delší době přijde, tomu zdají se býti budovy ohromné, lomoz nesnesitelný. Při prvém ponoření voda nejvíce studí.

Jiný druh klamů vyplývá ze specifické energie ústrojí smyslových. Specifické energii rozuměti jest tak, že každé ústrojí zařízeno jest na podráždění určitého druhu na adaequatní dráždidlo, jak tomu říkáme. Oko na vlny světelné, ucho na vlny zvukové, chutnací a čichové nervstvo na dráždidla chemická atd. Podráždíme-li toto ústrojí jinou energií, máme vjem, jakoby bylo působilo adaequatní dráždidlo. Proud elektrický procházející nervem zrakovým vyvolá u nás dojem blesku: týž proud elektrický prováděn jazykem, vyvolá chuť trpkosti. Při katarrhu středního ucha naříkají si nemocní na hučení. Při zánětlivých processech v nervech, jež citlivost vodí, mají nemocní pocity mravenčení, svědění, hemzání, bodání, pálení atd. Kdo víc než snesou pijí, cítí mravenčení a brnění v nohou, jindy zas vystřelující bolesti, jakoby jim nože do těla vrážel, či je elektrikou projížděl. Dokud není pijanství pokročilé, má piják šalebné pocity, ale nepřipojuje k nim falešný výklad. Když účinky pijáctví postoupily, spojí se tyto šalebné vjemy u něho s falešnými úsudky, jež v celé falešné historie sestaví; tu piják propadl duševní chorobě. Ví, že pouštějí mu do těla elektriku bývalí kamarádi proto, aby dostali ho z domu a mohli se pak volně s jeho ženou scházeti atd. (Pokračování.)

VLADIMÍR FRÍD.

Sestina za bouřné noci.

Hvězd třpyt již zanik ztlumen těžkým mrakem,
i pohas' bledý měsíc — noci oko,
jak hasne to, jež v jiné zří již žiti.
Vzduch těžký byl, nes' v sobě zkázy dech.
Bouř nezvratně se blížila jak osud,
v němž není světla úsměvu ni lásky.

Přec měsíc byl, jejž zovou dobou lásky,
v němž každý život, byť byl dříve mrakem,
zas procitne i zlomí chmurný osud.
Úsměvem zaplá zaslzené oko
a duše zmírající vsaje dech
ten černý v sebe, jenž se zove žití.

Zas každý spěchá poznat nové žití,
báj starou slyšet věčně mladé lásky,
naslouchat písni té a ztajit dech,
zapomnít na vše, co kdys bylo mrakem,
a k snění o štěstí své zavřít oko,
o štěstí, které mocnější, než osud.

I ja kdys příliš věřil ve svůj osud,
a nemoh' pochopit jsem touhu k žití,
než ze tmy procitlo mé slabé oko,
by vzhlédlo k velikému slunci lásky,
než první svit šel bludu mého mrakem,
jak šelest křídel a jak viol dech.

Již hřmí. To starých titanů je dech,
jichž odboj poutem zkrušil mocný osud,
jichž slávy lesk skryl zapomění mrakem,
a nevzkřísí víc ku novému žití.
Tak zhynuli jak vše, co nemá lásky,
kam světlé nepohlédlo její oko

V ten živlů spor já upírám své oko,
a z temné noci silný vane dech
zas nové moci, nové kouzlo lásky.
Je vděčně beru, jak mi dal je osud,
když pousmál se v posled v moje žití,
a novým hvězdám zazářit dal mrakem.

Ať osud kol nás pluje těžkým mrakem,
ať žití dá nám poznat štěsti dech,
chci věčně zřít v tvé oko plné lásky.

R. J. KRONBAUER

Snoubenci „Umělecké lóže.“

Román.

(Pokračování.)

»Jak to slyšíte,« bránil se starý záletník, »člověk si ani pro šňupavý tabák nemůže doskočiti, aby nepřišel do podezření. Ale jsem tomu rád, že jsme sem zas dostali parádní ženskou. To se na to podíváte, jak se za ní potáhnou mladí i staří a jak sem zase budou nosit kytice. Už jsem tu neviděl květinový koš kolik neděl . . . to mně to ani jako divadlo nepřipadá, když se tu jaktěživ ani kočár neukáže a když na herečky po divadle čekají jenom staré posluhovačky, bratříčkové nebo jejich mámy. Máme to tu vůbec všechno ještě po starosvětsku — herci jdou k uzenáři na buřty a po divadle utíkají domů, protože na ně čekají brambory na loupačku. Inu, je to tak, jak říkává pan hejtman z kasina, že my Češi jsme přece jenom tuze malý a k tomu šosácký národ. U pořádného divadla musí na herečky a baletky čekat oficíři, studenti a lidé, kteří mají prach.«

»Na naše herečky čekat ovšem nebudou,« pohrdavě ohrnula nosík panička . . . »vždyť ony si chudinky odnášejí koš se šatstvem velmi často, nepřijde-li jim pro to služka, samy domů. Před chvilkou hrála kněžnu a potom ji člověk vidí, jak se valí po ulici buď s rancem nebo s košem. Na jevišti rozhazuje tisícovky a dole v garderobě si s chutí zakousne do pečeného bramboru. A je ta nová herečka přece trochu do světa?«

»To bych tuze pochyboval,« hájil ji hostinský — podle toho, jaký činí na první pohled dojem, soudil bych, že to je panenka velmi spořádaná . . . .«

Panička mávla rukou a jizlivě se rozchechtala.

»Nu — dejme tomu . . . však ona se brzičko okouká a ochočí. Tak co by jí byla ta krása platná — snad si nemyslíte, že se dala k divadlu proto, aby na něm dělala jeptišku?«

Troskovický seděl jako na žhavém uhlí. Při posledních slovech prostořeké a jizlivé paničky zrudl hněvem a již již chtěl ji okřiknouti. Ale za včas se vzpamatoval.

»Co bych tím dokázal,« řekl si, »kdybych se tu s nimi pohádal — neprospěl bych ani sobě ani Emmě, které by to dozajista nebylo příjemno, kdybych ji bral v ochranu vůči takové všelijaké ženštině, na které je z daleka vidět, co je zač. Nejlíp učiním, když zaplatím a odejdu.«

Viktor zvolal »zaplatím« tak podrážděným hlasem, že to bylo společnosti nápadné. Všichni ustali v hovoru, tázavě se na sebe podívali a na Troskovického pokukovali jako na člověka, jemuž v hlavě přeskočilo kolečko.

Troskovický vyšel na ulici a prudce přecházel kolem divadelní budovy.

»Jsou to hrubí a neotesaní neomalenci,« ulevoval svému hněvu . . »nikdo jí nezná a přece mluví o ní tak nestoudným a urážlivým způsobem. Jakoby to bylo něco tak nemožného a neslýchaného, aby byla u divadla počestná a poctivá ženská. Taková běhna — takový střep a ona se opovážl o ní pochybovati — o takovém křišťálově čistém, o takovém andělském zjevu. Je to vlastně k smíchu, že mne může něco takového rozčíliti.«

Troskovický podíval se na hodinky. Bylo teprvé půl desáté.

Povzdechl si a přecházel po ulici ještě nervosnějším krokem.

»Prokleté divadlo,« zamumlal . . »je to přece jenom bařina, močál, jehož dno je špinavé a hnusné. Kdybych nyní mluvil s Fričem, musel bych mu dáti ve všem za pravdu. Každý tvor, jenž s ním přijde do užšího styku, musí o to bahno zavaditi. Že jsem tam jenom do toho výčepu chodil . . . kdybych se byl posadil do pořádného restaurantu nebo do kavárny, mohl jsem se tomuto rozčílení vyhnouti. To jsem si ještě liboval, že pochytím nějakou studii z lidového ovzduší. Br . . když si na tu ženštinu vzpomenu, je mně tak, jakobych sáhl na ropuchu. Ten její zhýralý, prodejný obličej . . to její dotěrné, dolízavé chování — to vilné dotýkání se toho chlapa, jemuž z očí zrovna kapala lačná chtivost po tom vykynutém a rozvaleném těle, po jejích problematických půvabech. Takovému netvoru je ovšem panenská čistota solí v očích, poněvadž se nad ní vznáší jako hvězda v nesmírné vysokosti. Jí je útěchou, když ji může pokáleti, jen aby svoji ničemnost omluvila a svoje svědomí ohlušila. Taková ropucha . . Br . . to by byla rozkoš, kdybych ji mohl napalestrovati do výšky, jako jsme to dělávali za mladých let ropuchám u našeho rybníka. Žába vyletěla jako střela do ohromné výše, dopadla a na padrť se roztřískala . .«

Výlev hněvu a vzteku šel mu dobře k duhu. Zapálil si doutník a pomalu se vracel ke vchodu divadelní budovy. Řekl si, že na ne-

milé intermezzo nebude už myslet a že se o tom Emmě ani slovem nezmíní. V chodbě kmitl se nějaký člověk, jenž připomněl mu hejska, jenž ptal se posluhovačky z divadla na Emmu. Vzpomínka tato vyvolala v něm nové rozladění.

»Krásně to začíná,« řekl si s hořkým pousmáním . . »kdo ví, zdali to tam ta ženská ve výčepu už nevyzvonila, že se o Emmu zajímá takový a takový člověk. Prohodila možná při tom nějakou potměšilou poznámku a takovým lidem to postačí, aby z toho už bůh ví co vyvozovali. A tyhle divadelní pomocnice jsou bez toho praobyčejné dohazovačky, které z podlého a hanebného svého řemesla výhodně těží. Kdož ví, zda panička už na toho dotěravce nenarážela . . .«

Troskovický, ani o tom nevěda, octl se se u malých dvířek, vedoucích do divadelního podzemí, kde nalezaly se garderoby. Opatrně se kolem sebe rozhlédl, není-li na blízku někoho, jenž ho pozoruje. Popadla ho najednou touha, nahlédnouti do vnitř, podívati se, jak to za těmi tajemnými dvířky vypadá a co se tam děje. Pootevřel dvéře a měl z toho velikou radost, že ani trochu nezavrzly. Vplížil se na malou chodbičku a po špičkách, jako zloděj, sestupoval po schodech dolů.

Zastavil se asi v polovině a chtěl se již obrátiti a rychle vyjíti na dvůr. V tom slyšel hlučný smích, jejž překřikoval silný, jadrný mužský hlas.

»Není kamarádi směšnější figury,« bylo slyšeti z místnosti hned naproti schodům — »nad takového manžela divadelní divy. Chuďas . . za kulisy nesmí, v divadle to nevydrží, poněvadž jim žárlivost lomcuje a proto chodí po ulici, kouká do osvětlených oken a těší se na chvíli, až se lidé vyhrnou z divadla a on jí půjde naproti a dvorně ručinku políbí. To je ten nejnešťastnější tvor pod sluncem — čtyři hodiny civí na ulici, ať je parno nebo zima, ať je hezky nebo lijavec. Lidé ho znají, chodí kolem něho, pousmívají se a myslí si o něm: a ty ubožáku . . . jen choď a hlídej si to svoje manželské štěstí, aby ti neuteklo.« Je to takový dobrý, důvěřivý, snadno upokojitelný občánek, jemuž musí ženuška po každém představení vypravovat —, co dělala v pausách. Kupuje jí nové knihy a když se vypravuje na cestu do divadla, starostlivě jí radí, aby si sedla v garderobě pěkně do koutka a bavila se čtením. To pomyšlení prý ho bude nesmírně blažiti a on prý bude klidně, trpělivě a beze všech obav chodit kolem divadla a čekat, až bude po představení. Aby mu nebyla tak strašně dlouhá chvíle, opatřil si psíka a ta ubohá němá tvář je odsouzena k tomu, dělati mu věrného a trpělivého společníka. Nedávno mu provedli mladí pánové prožluklý kousek. Bylo po představení a pan manžel čekal se svým psíkem před východem. Čtveráci se navedli, šli z divadla husím pochodem, první z nich podíval se na psa, pohladil ho a řekl při tom: »ty hlupáku . .« a odešel, jakoby se nechumelilo, přišel druhý, třetí, čtvrtý . . . . zkrátka, všichni to provedli na vlas tak, jenom s tím rozdílem, že při tom použili nuance, jen aby svoji impertinentnost aspoň poněkud maskovali. Majitel psa stál tu jako vyjevený — díval se brzo na psa, brzo na mladé pány, pak prohlížel sebe, ale poněvadž je to ukrutanské dobrotisko, ničeho nechápal a jen žasl, co to ty lidičky napadlo, že si všichni na to jeho pěkné zvířátko zasedli.«

Všichni vypukli znovu v nehorázný, hlaholivý smích.

»Ale pánové,« dovolával se ticha temperamentní vypravovatel, »to nejlepší vlastně nyní přijde.

To víte, že není v divadle nálada ke čtení, kdyby se člověk za kulisami dlouhou chvíli ukousati mohl. Ženuška, aby měla pokoj, ubezpečovala, že knihu přečtla se zájmem. Mužíček se ale nedal tak snadno odbýti — po divadle zavedl hovor na román a nenápadně zkoušel a se přesvědčoval, zda-li jej žena jeho přečtla. Paničce to bývalo velice nepříjemné, byla tím přiváděna do nemilých a trapných rozpaků, pan manžel prohodil hořké, někdy dost neprozíravé a neuvážené slovo a bývaly z toho mrzutosti, ač — mimochodem řečeno, — byla to docela počestná ženuška. Přemýšlela, jak by se i zde obrnila a přišla na dobrý nápad: — sluha v divadle, jenž se mohl dlouhou chvíli na své nečinné stanici utlouci, byl náruživým čtenářem. Herečka knihu mu prostě odevzdala, sluha ji dychtivě přečetl a když ji vracel, musel vždycky povědět obsah knihy, která toho večera byla páně manželovým kontrolním aparátem. Od té doby bylo vyhověno oběma — pan manžel byl mnohem klidnější a ženuška chodila z divadla náležitě připravena.

»O je . . . na ženskou hned tak někdo nevyzraje,« znalecky mínil jiný hlas, »postav kolem ní celou smečku detektivů a ona je všechny obelstí a svou přece jenom prosadí.«

»Jděte se někdo podívat na jeviště,« bylo slyšeti hlas z garderoby . . . »mně se zdá, že bude už čas, abychom šli nahoru.«

Troskovický rychle vyběhl po schodech nahoru a bez nejmenšího šramotu dostal se na dvůr.

»Snad, pro Krista Ježíše,« ustrnul, »nejsou dámy s herci v jedné místnosti. Ale to bych byl musel přece slyšeti ženské hlasy. To by tak ještě scházelo, aby Emma musela poslouchati takové divné řeči. Muži bývají v přítomnosti žen, jež odkázány jsou na jejich společ-

nost, bezohlednì a neurvalí. To bývají vlastně první náběhy k tomu, aby dosáhli svého cíle. Napřed se začne hovor o takových ožehavých věcech, aby se vyhlédnutá oběť ostřílela a otupěla. Jsou to první nástrahy a osidla, jimiž se nezkušená bytost zatahuje do léčky. O tom všem si musíme s Emmou promluviti . . tohle se musí mezi námi vyjasnit. Však já vám, vy panáčkové, dobře rozumím a chápu, proč je vám manžel herečky nejsměšnější figurou pod sluncem. Jen kdyby měl vždy ženu hrdou a sebevědomou — to by se karta jinak obrátila. Jen si nemyslete, že se vám to vždycky podaří udělati z každého manžela nebo třeba jen milence komického patrona Já na příklad už bych se o to postaral, abyste se směšnými stali vy. Emma na štěstí má docela jinou povahu — její poctivost je jako skála, od které se odrazí každý útok . . ale dejme tomu, že by ani nebyla tak pevnou . . však ono se dá mnohému předejíti výchovou.«

Troskovický díval se skoro každých deset minut na hodinky.

»Sláva«, liboval si . . . »už táhne na jedenáctou . . za půl hodiny by mohli býti hotovi. Je to tu prapodivně zařízeno . . inu, vždyť je to přece jenom divadelní krámek. Kdo to jaktěživ slyšel, aby se zkoušky konaly v noci.«

Troskovický podepřel se o protější dům a upřeně pohlížel do vchodu divadelní budovy. V tom bylo tam slyšeti živý a hlahol ivý hovor. V chodbě objevilo se několik mužů. Za nimi šly herečky, mezi nimiž okamžitě poznal Emmu. Troskovický rychle popošel blíže, aby ho Emma ihned zahlédla. Pozdravil ji, ale nešel k ní, poněvadž herci ji obklopili a cosi důtklivě ji vykládali.

»Ne . . ne . . půjdu domů . . dobrou noc, dámy . . dobrou noc, pánové,« zvolala Emma hodně nahlas, jakoby si přála, aby to Troskovický zaslechl a rychle se od skupiny vzdalovala.

Viktor se k ní přidružil, podal jí ruku, prudce ji stiskl a roztouženě řekl: »To jsem rád, že vás vidím, ani vám nedovedu říci, jak se mně po vás stýskalo.«

»Však jsem se na vás navzpomínala,« upřímně řekla Emma . . a litovala jsem vás, že tak dlouho musíte čekat.«

»Vy jste tedy věděla, že na vás počkám.«

»Ano . . a byla jsem tomu povděčna, že se zkouška zkrátila . . aspoň půl hodiny jste získal. Na jevišti je totiž tak hrozná zima, že jsme už rolí takřka ani nemluvili, nýbrž jenom zuby drkotali.«

Troskovický ohlédl se a viděl, že jdou herci za nimi. V tom zahlédl na protější straně hejska, kterého z večera zastihl v divadelní chodbě.

»Emmo,« řekl rozechvěným hlasem . . »podívejte se tam na toho člověka . . teď zrovna octl se u svítilny. Znáte toho dotěrného?«

Emma bez rozmyšlení odpověděla: »jak živa jsem toho člověka nespatřila. Proč se vlastně ptáte?«

»Poněvadž se vyptával on na vás.«

»On . . na mne?« Emma znovu se na něho podívala a klidně řekla: »To musí býti mýlka . . nemám ani tušení, kdo by to mohl býti.«

»Kdo by to byl,« podrážděně řekl Troskovický . . »krkavec je to. Jen se podívejte, jak se schovává do stínu. Prosím vás, udělejte mně něco k vůli, zastavte se . . já si ho pořádně změřím, abych mu dal na jevo, že jsme jeho spády prohlédli a zároveň mu naznačili, tady že nepochodí.«

Troskovický zrovna blesky hněvu metal na elegána, jenž skutečně byl neočekávaným tímto obratem zaražen a zmaten.

Herci je zatím dohonili. Jeden z nich představil se Troskovickému a bodře ho oslovil: »Pane, přemlouvali jsme slečnu Emmu, aby šla s námi k Tomáši. Teprvé nyní vidíme, že jsme při tom přeskočili jednu z hlavních instancí. Pojďte s námi, uvidíte, že se dobře pobavíte . . řekněte slovo a půjdeme všichni pohromadě.«

Emma s Troskovickým vyměnili spolu tázavý pohled. Viktorovi velice zalichotilo, že už na něm záleží, půjde-li Emma s nimi. Vzpomněl si, že ma dnes dost peněz a zatoužil po tom, zahráti si mezi bohémy na kavalíra. Přistoupil k ní a šeptem řekl:

»Což abychom se tam ještě dnes podívali . budeme spolu aspoň déle pohromadě.«

Emma jen pokývla hlavou, Troskovický vsunul svoji ruku pod její páže a hrdým vědomím, že se poprvé s Emmou vede, se vypjal. Střelil okem stranou a zahlédl dotěravce, jenž schovával se do hlubokého stínu. Přitiskl ruku Emminu k sobě a zalahodilo mu pomyšlení, že hejskovi ukázal, on že je a zůstane vítězem.

»A teď si pospěšme,« velel herec, jenž s Troskovickým vyjednával . . »dnes bude u Tomáše veliká švanda. Přijdou herci z Národního a Brožek bude prý vypravovat o tom, jak pumpl Mošnu. Něco jsem o tom slyšel zvonit, ale nevím nic bližšího a proto bych vám nerad pokazil kusým vypravováním jundu, která na nás čeká. Přijdou asi současně s námi a my přijdeme zrovna k nejlepšímu. Slečno Emmo,« zahrozil na ni herec prstem . . »co pak vy jste se nám ani slovíčkem o tom nezmínila, že jste se stala ideálem. Jen se pranic nestyďte . . však já dobře vidím, jak jste se začervenala. Přeju vám to ze srdce . . ale pro naše divadlo je to vlastně škoda Herečka má býti tak trochu Samaritánkou pro všechny . .

ne ovšem tak platonickou a ideální, jakou je slečna Emma, která nosí za souchotináři ananasy. Naše divadlo má už příslovečnou smůlu.«

»Jak to?« ostře se otázal Troskovický.

»To je přece jasné, proč,« vykládal herec . . »herečka u divadla nemá se nikomu zalíbit. To znamená její znehodnocení . . svobodní a konečně i nesvobodní pánové ztrácejí zájem a už se za ní do divadla netáhnou.«

»Věříte-li, pane, že vaše poznámky jsou docela nechutné,« břitce zvolal Troskovický, změřiv při tom prostořekého herce hněvivým pohledem.

Herec se ani dost málo nezarazil, dal se do smíchu a zvolal:

»Sapristi . . z vás bude Othello. Kamarádi . . mně se zdá, že by to tak hladce nedopadlo, kdyby si někdo troufal na pejska pana Troskovického.«

Viktor sebou trhl, jako by ho cosi uštklo.

»To máte pravdu . . hned první by špatně pochodil a ostatním by už zašla chuť. A že bych svojí ženě nedával knížky do divadla, aby je za ni četl divadelní sluha, na to můžete vzíti jed.«

Všichni zůstali jako opaření. I Emma povšimla si, že jsou výpadem Viktorovým velice překvapeni.

»Co to má znamenat?« ptala se šeptem.

»Jsem rád, že o tom nevíte,« řekl Troskovický . . »později vám všechno vysvětlím. Prozatím vám řeknu jen tolik, že jsem je trochu klepl přes všetečné prsty. Porozuměli tomu znamenitě — mám z těch jejich dlouhých nosů báječnou radost. Začali a pomalu by si mne byli podávali jako míč . . uvidíte, že si teď dají pozor na každé slovo.«

»Hrome,« uklouzlo herci, jenž měl skutečně v úmyslu, vzíti si Troskovického na mušku, »jak se jen mohl o tomhle dovědět. Vždyť já jsem se to sám v kavárně teprvé dnes dověděl.«

Viktor si pospíšil, aby se dostal s Emmou o něco napřed. Pověděl jí několika slovy, co znamenala záhadná jeho odpověď.

»Teď mne to skorem mrzí, že jdeme k tomu Tomáši . .«

»Vidíte . . však jste mohl pozorovat, že jsem nebyla vaším rozhodnutím nikterak nadšena.«

»Nevadí . dnes už jim to tedy uděláme k vůli. Kdyby tam byl dnes ten Frič . . to bych měl velikou radost. Sedli bychom si k němu a všechno bychom mu vypravovali. A měli bychom tu výhodu, že bychom si nemusili nikoho všímat.«

Emma pozorovala, že je Viktor nějak rozladěn, ale nechtěla se ptáti, poněvadž pozorovala, že je společnost dohání a obávala se, aby Troskovický znovu nevybuchl. Ani že se jí nezeptal, jak se jí dařilo na zkoušce, ale tušila, že se mu něco přihodilo, co ho rozrušilo a co těsně souvisí s divadlem a proto nechtěla o ně ani zavaditi. Nevěděla, o čem by vlastně měla se rozpovídati a proto tomu byla povděčna, že dohonili je a k nim se připojili dva z herců, jejichž mírné povahy byly jí zárukou, že už nedojde k žádnému nedorozumění. Herci hovořili o tomášské společnosti a těšili se na besedu v Mahabharatě jako malé děti. (Pokračování.)

FELIX TEVER:

Mezi břehy.

(Pokračování.)

Ach, bože, vlastně nic, tázala jsem se na koně.«

»Mhm, mhm, není dobře, má zlatá, mluvit mnoho s domestiky.«

Sjížděli tryskem s Václavského náměstí. V rychlém letu jízdy zapomínala lza všech svých starostí. —

Dole v městě zastavili u některých elegantních skladů. Nechávali si vsunouti do lepšího světla drahé kusy nábytku, vybírali tu porculán, tam zase sklo, zkoušeli měkkost tlustých koberců pod kročeji svých nohou. Toman, mluvil-li o lze před obchodními příručími, nazýval ji okázale »má nenevěsta«, tak jakoby se obával, aby za něco jiného pokládána nebyla. Ve svém vkusu se obyčejně neshodli. Ženich jevíval svůj obvyklý neklid, přecházel spěšnými kroky od předmětu ku předmětu, mluvil pánovitě, trhavě a osopil se na nejmenší projevené nevěstino přání, jakoby byl do nejvyšší míry znetrpělivěn. Obchodní příručí dovolili si zadívati se někdy

litovavým zrakem na krásnou, mladou nevěstu starého tyrana. Ale ona věděla, že takto si hraje na pána jenom před lidmi a lahodili jí lítostivé pohledy mladých mužů. Snášelať nevlídné rozmary ženichovy lépe, nežli jeho něžnosti. Na zpáteční cestě k domovu ležela vtisknuta do rohu kočáru a vmýšlela se do úkolu nebohé oběti. A pak jí veplul pod sklopená víčka obraz, jejž si kreslila o své budoucnosti. Viděla se obklíčenu ovzduším průzračné, měkké soucitnosti, vzduch jejž dýchala, jakoby byl prosycen vlahou slz. Vídala se ležící v rohu kočáru, nádherně a vkusně oděnou, ale s výrazem nejbledšího smutku na čele. »Je krásna,« povídali si lidé, »ale je to ztracený život.« A vyjížděla z města a uviděla venku v některém sadě mladé párky milujících a jinde chudou ženu, laskající své dítě. Vznešená dáma v kočáře oslzela, slzy zahrnuly jí zrak, jakoby se dívala na svět křišťálovým hranolem. Ucítila tesknou potěchu v sladkobolné dělanosti své představy. Ano, z dlouhé chvíle bude se mazliti se svým smutkem, bude vzbouzeti toužívý soucit mladých mužů, bude příkladem následovaní hodného neštěstí pro mladá děvčata. — Ale neštěstí bylo ještě k snesení, jel-li Váša, mladý kočí tak výbojně tryskem, že se kolem točil celý svět. Chtěla právě vysmáti se zžíravým výsměchem své vlastní fantasii, když jí z teskně rozměklého pocitu probudil ženichův hlas.

»Hm! — Na co pak myslíme?« Pohled slídivých jeho očí dotekl se jí téměř hmotně. Ulekla se, trhla sebou, bylo marné říci mu, že vlastně na nic určitého nemyslila. Dotazoval se. Poslední dobou zahnízdila se v něm nedůvěra, o níž dostávala pozvolna představu, že jako neumdleně vrtající červ chce provrtati se její lebkou, aby slizce oblezla i její myšlenky. I on se měnil. Jistota prvních dnů zasnoubení mu kamsi zapadla. Pozoroval ji v nestřežených chvílích upjatě.

Vykvétala, stávala se nyní v klidu a obestírajícím ji blahobytu Plattfusova domu nějak krásnější, krásnila jistou zlobně oživenou svěžestí. A v skrytu mysli počínal cítiti trpkou stařeckou rozkvašenost. Vzmáhal se v něm pocit, že musí cosi bujného v ní krotiti. Byla-li s ním o samotě, dovedla býti chladná jako socha, ale na veřejné ulici zarazila jej pojednou smíchem, upomínajícím na smích té neb oné nevěrné, špatné ženy; podruhé měla pohled, o němž věděl, že by mohl rozdráždíti leckerého muže. Nežila jenom pro něho. Počínal tušiti, že se v ní skrývají celé vrstvy pocitů a myšlének jim neprohloubaných. A on tomu nechtěl. Z prvu myslil, že je chladná, že to málo, co se za ním děje, vyčítá z jejího čela. A chtěl míti klid a chtěl míti její laskající vděčnost anebo dětské rozmary. Protože cítil, že ji více nemůže rozehřáti na svém srdci, tlukoucím úzkostným bušením stáří, hleděl jí pojednou spoutati pevnými řetězy své moci nad ní.

»K pěkným koncům jsme to dotáhli,« hlas jeho měl všechny odstíny zlomyslnosti.

»K jakým koncům?«

»Ten pán ve skladě se vám zalíbil.«

»Nekoketuji s prodavači,« ozvala se podrážděně.

»S prodavači nikoli, to byl sám pán. Ano, jak jste to řekla, s prodavači nikoli.«

»Ne, to jste řekl vy, já ani nevěděla, že to byl sám pán.«

»Jak, jakže, jakže jste to řekla?« Tak se tázal často a pak rozebíral větu po větě, slovo za slovem, vnášeje do všeho smysl, který do slov nevkládala. A pak se jí zase tázal, netrápí-li ji něco z minulosti, nezamlčuje-li mu něčeho. A donucoval ji, aby se mu raději ze všeho vyznala, sice, že se toho doví bez její vůle.

Tři čtvrtiny její bytosti byly před ním ukryty, ale nenalezaly se v nich ony tajnosti, jež on hledal. A přece jej naplňovalo úzkostí, bezmocným strachem toto nedoznané, utajované, jež si nedovedl vyložiti jinak, nežli jak bylo podmíněno zkušenostmi vlastního života. —

Do únavy tu bylo toho chytání slov, kroucení jich v jiný smysl, chytání pohledů a pohybů.

Jako na všech údech spoutána připadala si býti v těchto chvílích, o nichž nikdy nevěděla, kdy nastanou, kdy se vrátí; jako o dech olupována byla jeho zraky. Po těchto výpadech jeho nedůvěřivosti bylo jí stíženo, ukázati mu stránku své bytosti dle jeho vkusu zladěnou. Dlouho se jí pak nedařily žerty a zábavná slova, ani ona náhražka něhy, o kterou žebral, dovedně umístěnými lichotkami.

»Mám jeti parkem, milostpane?« otázal se v té chvíli kočí a na jeho tváři bylo znáti, že přes hrčení koles něco zaslechl z hovoru v kočáře vedeného.

»Rovně,« nakázal ředitel.

»Ne, jeďte kolem parku,« křikla lza vášnivě. Kočí uposlechl jejího rozkazu.

Na konci Bredovské ulice kmitl se rudý klobouk Barochové; nějaký pán šel po boku zpěvačky. Dojeli brzo pěších. Trylb, byl to on, smekl, Barochová zakývala hlavou k pozdravu. A nyní se zdálo Ize, že koně nabírají příliš mnoho prostoru na svá kopyta. Oba pěší zmizeli na zatáčce cesty. Oba jedoucí chvíli mlčeli.

»Hm, hm — to jsme dělali nyní oči na tu Barochovou.«

»Stará známá — proč ne.«

»To by mi nebylo milé, kdybyste s ní chtěla zacházeti.«

»Dvořil jste se jí přec sám.«

»I to to, mluvil jsem s ní, abych se jí vyptal na vás.«

»Co, na mne?«

»No přece, jak se chovala na té nepodařené koncertní cestě — cha, cha, cha, těch vavřínů mnoho nesklidila.«

A zase se smál onou pochutnávající si zlomyslností, kterou tolik nenáviděla, ale v této chvíli si jí nevšímala. Celá spousta otázek a chvatných domyslů kroužila jí hlavou.

Spolu šli tito dva. Co mezi nimi se děje? Sešli se náhodou? Byli smluveni? — Jaký měla výraz tváře ona? Jak pozdravil on? Budou v této chvíli mluviti o ní? — Otázky, zžíravý nepokoj, leknutí bičující jí krev žilami a k tomu úzkost, že pídivé ženichovy zraky se plazí po její tváři jako housenky po zeleném listě.

Nesměla odpovídati roztržitě k jeho otázkám a nevěděla odpovídá-li mu »ano« nebo »ne«. Tak byly všechny její myšlenky pohlceny silným dojmem tohoto setkání.

Rozjitřena na nejvyšší míru znetrpělivěna dojela domů a toho večera došlo mezi nimi k prudké scéně, při které mu břitce a bezohledně odpovídala. Ženich chodil nejprvé rozjitřeně pokojem — tři kroky v před, tři kroky zpět, jako divá šelma v kleci — později rozzuřen odbojností jejích slov dupal a tloukl židlemi o zem tak, jakoby tímto hřmotem hleděl sám sobě vjasniti jsoucnost své síly a nadvlády. Konečně přivolal rozkvašeným křikem sýpavého hlasu některé členy rodiny Plattfusovy i Hanuše Klimeše. Aniž by vyslechli, oč jde, byli všichni na straně Tomanově.

»Ale Izo, Izo, pro Boha, co myslíš, odpros pana ředitele — hned, hned ho odpros,« žebronil Hanuš a smýkal Izu za ruce k ženichovi. A Toman, jakoby ucítil posilu svých vojů držením se členů rodiny Plattfusovy.

»Jen ji nechte — nechte — nechte ji — snad jí bude milejší vydělávati si živobytí dávaním hodin,« usmíval se vrtošivě a odebíral se okázale ke dveřím. Ale u nich stanul, zrak jeho kmitl číhavě o její tvář a čekal, že jej rozhorleného odejíti nenechá, že se pokoří.

Iza stála opřena o prádelník, ukrývala zlobné pěsti v záhybech svých šatů, jakoby odhodlána použíti jich k odporu vůči domluvným slovům a škodolibě rozšklebeným tvářím Plattfusových. — A starý stál ještě u dveří, jako nedovedný herec, jenž váhá odejíti, čekaje potlesk při otevřené scéně. Konečně odešel následován Plattfusovými.

»Nešťastna ženská, všechno jsi si pokazila, on více nepřijde,« šeptal důrazně Hanuš.

»Nechť,« a rozevřela sbalené pěsti.

»Zbláznila jsi se? — Vždyť to už ani není možné. Všechno ti dal, výbavu kupuje.«

»Vy jste k němu nevděčná, nevděčná, nevděčná,« slyšela opakovaný refrain vrátivších se členů Plattfusovy rodiny.

»Ona byla vždycky výstřední,« křičel Hanuš.

»Ano, výstřední — přepjatá, výstřední,« opakovali, libujíce si v nezvyklosti slova.

»Výstřední?« zarazila se. Zdála se býti sama sobě tak do posledních důsledků oprávněnou, jako nikdy před tím — ale jim byla výstřední. — A nevděčná. — Proč mu měla býti vděčnou? Kupoval si jí jako věc, nikoli jako uvědomělou ženu. Kdo mohl vyžadovat vděčnost od věci?

Na další Hanušovy domluvy zasmála se krátce.

Tvrdila, že Toman se vrátí. Ale Hanuš došel sám k budoucímu švakrovi a pokořil se před ním do prachu.

Toman přišel druhého dne, smířili se, tvrdil přede všemi, že podává ruku k smíru jen pro uchránění se ostudy. Mezi čtyřma očima odhodlal se i k jisté omluvě. »Bývám před cestou do Karlových Varů již trochu rozdrážděn, měla byste to věděti a mne šetřiti.« —

Po usmíření vyjeli zase do města. Na kozlíku seděl jiný kočí, starý, škaredý.

»Kde je Váša?«

»Vyhnal jsem jej včera večer.«

Netázala se po příčině.

* * *

V horkých dnech července odjížděl ředitel Toman do lázní. Loučil se v trhavém nepokoji, plném zlých předtuch a rozvratných strachů.

Iza s paní Plattfusovou doprovázely jej na dráhu.

Ženich zdál se býti skutečně churav. Byl nějak měkký, laskavý, ale neopomenul odporučiti nevěstu obzvláštní péči paní Plattfusové a několikráte opakoval větu:

»Nebudete vycházeti více nežli třeba, Izo, viďte, a všechny nutné obchůzky budete konati v průvodu paní Plattfusové. Mohu se na vás spolehnouti, milostivá paní, že ano? Budete mi hlídat Izu jak oko v hlavě?«

A s ustrašenou tváří vstoupil do vozu a díval se z unikajícího vlaku tak dlouho z okénka kupé, dokud mohl nevěstu viděti.

Tato zpozorovala, že červeň jeho tváří pojednou ubledá dojmutím. Žlutiny, objevující se poslední dobou pod jeho očima, skreslily se ve zbledlé tváři do hlubokých polokruhů.

nad něž ostře vystupoval jeho pravidelný ostrý nos.

Hleděla za ním v podivné směsi pocitů, ale sotva zmizel, vyvřel jí jásavý pocit v hrdle. Vyšla s perronu, usedla po boku paní Plattfusové do kočáru, koně se rozjeli do trysku, jak byla nakázala, a onen podivný jásavý pocit jako by ji vyhoupával z měkkých sedadel kočáru. Byla by zavýskla, jako by bylo něco povolilo, co jí téměř nepozorovaně, ale dlouho tísnilo hrdlo. Vzpomněla si, že musí potlačiti bezvolný smích na tváři, aby jej Plattfusová nezpozorovala, a téměř se zalekla té zdivočelé radosti, jež si v ni klestila cestu, odsunujíc ono umírněné, povinnostní, co byla v sobě mocí navrstvila potřebám budoucího života.

»Zbledl jako stěna pan ředitel, ten vás má k smrti rád,« řekla Plattfusová.

Iza neodpověděla. V tajné zdivočelosti pocitů měla v této chvíli nezřízenou choutku, vystrčiti otylou paní z kočáru. Nechtěla mysleti na jiného, nežli že má čtyři neděle svobody, naprosté, široké svobody, že zmizel tlak z ní a všechna přetvářka. Ale slova Plattfusové zahryzla se jí přece do mysli.

»Má vás k smrti rád.« Pojem těch slov lepil se jí na tělo jako vlahé těsto odporné, přesladlé vůně.

Ano, měl ji rád, svým způsobem. A neopětovanou lásku bylo tiže snésti nežli krutou nenávist. — Ale jakoby na cestu, unikající rychle pod kolesy rozjetého kočáru, odhodila i tuto myšlenku. — »Čtyři neděle svobody, čtyři neděle života!« Jen toto pomyšlení v ní jásalo.

I druhého rána při probuzení si je uvědomila a pak se téměř podivila. Tak bujaře mladou, jako nyní, necítila se býti ještě nikdy. Byla to v ní vášeň vězně, puštěného na volný vzduch. A do té vášně zakývala odněkud zdáli teskná upomínka, že má za tyto krátké čtyři neděle dopíti do dna šumící nápoj mládí — onoho pochybnostmi, osudnou roztržeností své bytosti tak často zhořklého mládí.

V prvních dnech po Tomanově odjezdu konala Iza všechny obchůzky ve společnosti paní Plattfusové. Večery, uzavřena jsouc ve svém pokoji, trávila různým způsobem. Někdy hýřila v pocitu nového svého bohatství. Nechávala rukama probíhati měkkou lichotnost krajek i dráždivě chladící hladkost perel, fascinovala se pohledy na tajemnou záři drahokamů, z nichž jakoby na ni pohlížely oči dávno bývalých bytostí, jakýchsi jsoucností, z nichž nezbylo jiného než onen po tisíciletí v skalním obalu žalářovaný, třpytný lesk pohledu, vybroušený nyní a vsazený v matnou záři zlata. Jako do chladných, zákeřně svůdných očí, dívala se na drahokamy, za něž zaprodala duši. Ale neuvědomila si toho v těchto hodinách tajemné slasti lakomce, prohrabávajícího se ve skrytu svými poklady. Dokázala přestavovati krásnou vázu desetkráte z místa na místo, pozorujíc, z kterého stinného koutu nejlépe vynikne lad jejích tvarů. Rozjařena dotýkala se brokátů, jejichž barvy byly stlumeny leskem hedvábného tkaniva, tak jakoby pluly pod hladinou průzračné vody. Opíjela se šustotem spadávajících jejich záhybů, opíjela se kouzelnou hrou světel i zášeří — milovala všechny tyto předměty nenapojenou zálibou smyslů. Milovala své krajky, své damašky, své kožešiny, milovala i hnědky zapřažené do kočáru, v němž nyní každodenně vyjížděla — podivovala se tomu, jak se na jejich plecích stříbří záře dne. Opíjela se tím, po čem po celý život toužila, čeho po celý život postrádala, opíjela se přepychem, jímž se napojil její jindy žíznící vkus.

To byly chvíle jejího uspokojení. Ale měla také jiné, v nichž se v ní probouzelo cosi do ztrnulosti uspaného. Ženich psával často, listy jeho bývaly plny pokynů, týkajících se objednávek výbavních, a po nich jakoby rozděleny na dvě části vykrucovaly se do slohu barokní něžnosti. Viděla za trhaným písmem, v němž stínové čárky lehce se kadeřily, trhavé pohyby ženichových rukou, ba jeho celého, a jaksi jasněji, nežli jej kdy viděla v jeho přítomnosti. Nepřítomností jeho dostávala perspektivu na celou řadu jeho vlastností. Nebyl zlý, nikoli, ale hrál si tak rád na dobrodince a v tom byla jeho faleš. V tom bylo to, co ji nejvíce dráždilo.

»Předpokládám, že se ve všem zachováte dle mých přání; tím, že se jim podvolíte, odškodníte mne jedině za vše, co jsem pro vás učinil a co ještě učiniti hodlám,« psal kteréhos dne. (Pokračování.)

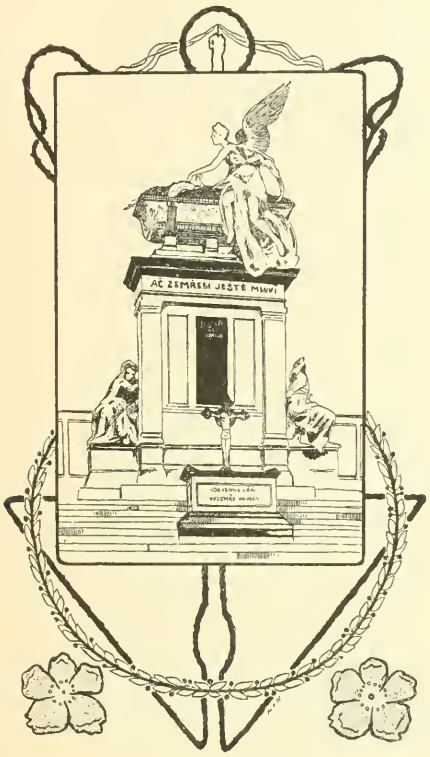

FELIX JENEWEIN.

Felix Jenewein zemřel! Padl jeden z nejtypičtějších představitelů moderního českého umění, veliký interpret bible, bolesti a smutku, v době, kdy konečně dopřáno mu těšiti se z perně získané existenční jistoty a ještě perněji dobytého uznání a spravedlnosti k svému umění. Bojoval za ně dlouho a těžce.

Jeho život a umělecký vývoj je pln obrovské vytrvalosti, práce a sebekázně, která neuhnula nikdy ani o píď s cesty k vytčenému cíli. Dnes klesl u cíle.

Narodil se v Kutné Hoře 4. srpna 1857, studoval gymnasium v Hradci Králové a v Praze. Od r. 1873 až 1879 studoval na malířské akademii. R. 1878 vystavil karton. »Karel IV. staví dóm sv. Vítský« a r. 1879 kartony: »Pražané nalézají mrtvolu Prokopa Velkého po bitvě u Lipan« a »Rakoczy odchází do vyhnanství«. Pak přešel na akademii vídeňskou, kde stal se žákem Trenkwaldovým. Širší veřejnosti představil se v letech osmdesátých. Tehdy uveřejnil v Květech cyklus sedmi aquarel »Píseň«. U obecenstva mnoho nadšení nový člověk nevzbudil. Zarážel zvláštní ráz těchto listů, nezvyklých linií kresby, nevídaných dosud postav, jejich kresba zřejmě k stylisaci tíhnoucí; a přece bylo v nich při vší technické nehotovosti tolik svéráznosti a tolik citu. Stejně nevšímavě zachovala se veřejnost široká i odborná o rok později k druhému jeho cyklu »Daň z krve«. Nevěděla si dobře rady s tímto mladým umělcem, který stál úplně mimo officielní život umělecký, nešel obvyklou cestou, hledal vlastní slova a výrazy pro to co chtěl svým uměním vysloviti.

Pak na osm let zapadl. Žil či spíše živořil v zastrčené ulici chudého předměstí v úporném zápasu o denní chléb. Ale jeho energii existenční boj nezkrušil. Roku 1890 objevil se opět na veřejnosti. Vystavil guache »Cestu na Golgothu« a kresby »sv. Gilbert« a »sv. Vojtěch odcházející do Říma«. V nich ukázal zřetelně svoje cíle.

Je již umělcem sebejistým, ovládajícím výrazové prostředky svého umění, použijívacím linie k dosažení velikého stylu. — Opakovala se historie z roku 1880. Obecenstvo zůstalo v opposici proti »nesrozumitelnému« malíři. Ale aspoň hmotného ulehčení přinesl mu tento rok — stal se tehdy externím učitelem aktu na pražské umělecko-průmyslové škole.

Vlastního uznání a pomoci dostalo se Jeneweinovi z místa, v němž do té doby nezvykli jsme viděti Mekku českého umění. Ministerstvo kultu jeho a vyučování stalo se stálým českého umění z Vídně. Ministerstvo kultu zákazníkem. Nastala doba největšího rozpjetí tvůrčí energie, zraní a kvašení umělecké jeho potence. Na ministerskou objednávku provedl »Kázání sv. Františka Serafinského«, »Jeremiáše plačícího nad zříceninami Jerusaléma«, řadu listů biblického obsahu pro »Obrázkové listy pro školu a dům«. Od kartonu ke kartonu, od listu k listu stoupá soustředěnost komposice, určitost kresby, mohutnost výrazu. Jenewein tvoří si svůj styl, konformní s obsahem svých prací. Vážnost, pochmurná slavnostnost, tragický pathos, skulpturální téměř monumentalita jsou jeho znaky. Tehdy tvoří jedno z nejkrásnějších svých děl: Dopoledne velkého pátku. Jako bol věčně lidský pojal hoře ženy tesaře z Nazaretu, bez času, bez místa, promítnutý do věků.

Na to gradace, doslov velkonočního dramatu, otřásající tragedie nešťastného člověka: Jidáš! Parafrase slov bible: Tedy vida Jidáš, zrádce jeho, že by odsouzen byl, želeje toho, navrátil zase třicet stříbrných předním kněžím a starším řka: Zhřešil jsem, zradiv krev nevinnou. Oni pak řekli: Co nám do toho? Ty viz. A povrh ty stříbrné v chrámě, odešel pryč, a odšed, oběsil se. — Drama vyprávěné mohutnými rysy, vše podružené pomíjejícími, mimoděk připomínající veliké mistry freska Giotta a Puvise de Chavannes.

A vskutku Jenewein byl povolán jako nikdo vzkřísiti u nás téměř zaniklé umění freskové, dekorovati sšeřené prostory našich svatyň, dáti shlížeti s jejich zdí mračným postavám bible, heroickým zjevům svatých. Tíhnul k němu celým rázem svého umění, převážně dekorativního, potlačujícího každý naturalistický detail, soustřeďujícího ve velkolepých liniích jasné přehlednosti vážné typy velkých slavnostních gest. Stylisuje malebné, volně splývající řasy ideálních rouch, stylisuje krajinu, odnímaje jí vše druhotné, zevšeobecňuje ji, užívaje jí jako folie dramatických momentů, jako doprovodu k líčení duševních stavů. Svědčí o tom i jeho používání barvy. Nemaluje nikdy, kresba je mu vždy věcí hlavní, ji koloruje nemnoha tóny svých aquarel. Postupem času popřává na svých pracích, z počátku téměř monochromních, barvě stále větší úlohy.

Nebylo mu popřáno jednotně vyzdobiti některý z českých chrámů. Vždyť je ještě v dobré paměti, jak bránilo se jedno z předních českých měst, když jeho chrám měl být ministerstvem obdarován jedním z Jeneweinových děl. V posledním svém sešitě přinesl časopis »Dílo« reprodukce Šalamouna, Náthana a Ezechiáše z výzdoby kostela — v Ottakringu ve Vídni. Ale i u nás v posledním čase počaly táti ledy po tolik let kolem Jeneweinovy práce nakupené. Nikoliv v poslední řadě zásluhou čiperného nakladatele jeho cyklu »Mor«, jejž dovedl učiniti populárním. Jako celek nenáleží Mor mezi nejlepší práce, přes dokonalé technické provedení. Jeneweinův vážný, klidný naturel neměl tóny pro zoufalé orgie exaltovaných mass, nedovedl přesvědčivě vystihnouti bestiálnosti lidu šíleného zoufalstvím a záchvaty hysterických flagellantů, vydělených tou hroznou metlou středověku. Ty struny chyběly jeho lýře. Za to tam, kde líčí němý bol matky pohřbívající svoje dítě, tvoří list nezapomenutelné hloubky a citu.

Dílo Jeneweinovo ve větším zlomku poprvé ukázala výstava Jednoty výtvarných umělců; souborná výstava jeho prací pořádána letos v Brně. Jinak roztroušeny práce jeho po ročnících Zlaté Prahy, Světozoru, Obrázkové revue a Květů. V dobré reprodukci kromě »Moru« vyšlo D o p o l e d n e v e l k é h o p á t k u, jež vydal »Nový Život«, jehož obálka je také dílem Jeneweinovým.

Před dvěma léty vystřídal Hanuše Schwaigera na stolici kreslení na brněnské technice. Tam také 2 ledna zemřel.

Dobrý člověk, veliký umělec odešel tam, zkad není návratu. Zůstavil dílo, jež nedá břečťanem zapomnění obrůsti jeho náhrobek. *V. V. Š.*

Credo.

Tu velkou víru ve své duši nesu
— v ní zakotvena je: dub ve skalách,
jejž zvrátit nedovede vztek živelných běsů,
byť stokráte mu ke kořeni sáh' —

tu velkou víru, že zas dobře bude
českého kraje v dumné náruči,
že shasnou černých svárův ohně rudé,
a půtek ryk v zpěv míru vyzvučí —

tu velkou víru, veselí že skočí
s jásotem dud zas křepce mezi nás,
rozváže jazyk, zjasní kalné oči
a strhne slední nedůvěry hráz' —

tu velkou víru, píti z jedné číše
že budem' všichni stole při jednom
a, na hrudi hruď, usmívat se tiše,
jak moh' v tom čistém nebi zuřit hrom —

tu velkou víru, »lidu bídný zrádce« —
»servilní lokaj« — »nízký dobrodruh«
že skončí existenci na oprátce,
a »vzorný patriot« náš zkrásí luh —

tu velkou víru, shnilý botič kalu
v ráz ruka společná že překlene,
a vespolně se kropit v prudkém cvalu
že poběhnem' z obdivu pramene —

tu velkou víru, každý na svém místě
a svi pak všichni že si budeme,
tu víru: Tak se stane jistojistě,
jenom co navzájem se pozřeme!!

Xaver Tejřov.

— **Jan Spáčil-Žeranovský** †. Shasl v domě utrpení, v moravském Šternberku za zamřížovaným oknem v ústavu pro choromyslné. Když objevila se v časopisech zpráva, že dopraven do ústavu, leccos se vysvětlilo, co mnohým, kdo znali tichou povahu Spáčilovu, bylo záhadou. Dopisy čítali jsme, nad nimiž jsme trnuli. Těžké obžaloby a přehořké stesky chrlil ze sebe s takovým nevysvětlitelným a úporným rozhořčením, osoby, nad každou strannickost povznesené, obviňoval ze zapřísáhlého nepřátelství, že byla na snadě myšlenka, jakoby v pisatelově duši připravovalo se něco hrozného. Skonal, nedo-

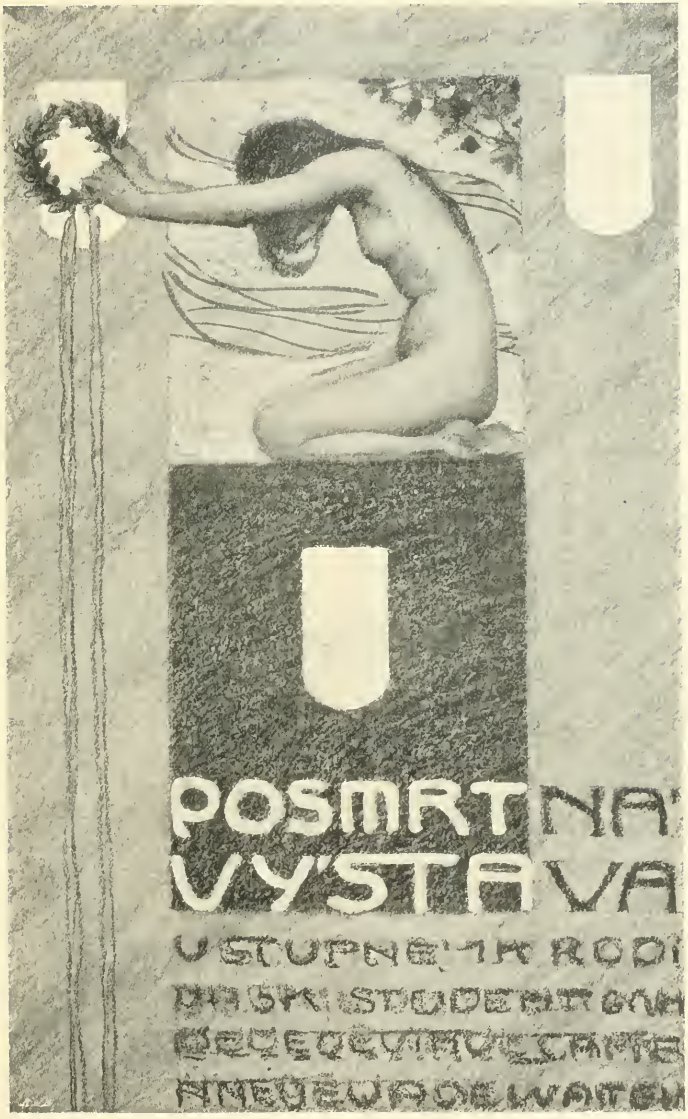

IVO ČIPERA: —
NÁVRH PLAKÁTU.

čkav se ani padesáti roků. (Nar. se dne 26. ledna 1857 v Žešově u Prostějova). Zesnulý byl novinářem pevných zásad. Věrnost jeho k praporu staročeskému stala se až přísloveční. Životní direktivu vyjádřil ve znělce, zařazené do »České poesie XIX. věku« a nadepsané »List Hanákům«. »Po hanácku: Buď vše zdávit v boji neb padnout . . . ale se zatatou pěstí « V biografickém praeludiu napsal o něm dr. Jaromír Borecký: »Žeranovský vyjadřuje se nejraději ve znělce, formou sytou a zhuštěnou; zvláště je šťasten v realistickém genru, v němž u nás vystoupil jeden z prvých (ve »Světozoru« 1888), jak svědčí oddíl: Motivy z Hané.«

Prosou napsal Žeranovský celou řadu zajímavých článků z uměleckého života, jež svého času v »Politik« vyvolaly značnou pozornost Jeho studie divadelní svědčily o vzácné znalosti věci. (Zesnulý býval také redaktorem »Divadelního Listu«.) Se zvláštní zálibou věnoval se překladům, a věnoval se zejména se zápalem překladu arcidíla Vrchlického »Vittorie Colonna«. Viktor Hugo byl v pravém toho slova smyslu jeho ideálem, jehož drama »Torquemada« přeložil, a tuším, že se také ucházel na hlavní scéně naší o jeho provedení.

Zesnulý prožil několik desítiletí plahočivého, úmorného novinářského života. Bylo už pozdě, bylo vše ztraceno, když pomýšlel na jinou, méně rozrušující existenci. Před svým tragickým ústupem ze světa byl několikráte v Praze, aby si tu zajistil nějaké existenční útočiště. Sklamán a zdrcen vrátil se na Moravu, a za nějaký čas jsme četli hroznou zvěst, že musel býti dodán do ústavu, z něhož nebývá návratu. O svém vlastním osudu v teskné předtuše psal, když v básni »Svíce« si pozastesknl:

Tak naše naděje, sny, ideály,
jež v době mládí po boku nám hoří,
kol nás též hasnou, sotva byly vzplály.

A člověk zůstav sám v tom žití moři
ční k nebi nevystihlý pro svět malý
v svých umučených ideálů hoří — — —

R. J. K.

⊙ **Co je s Řandovou cenou?** Píše se nám: Studující Vilém Řanda odkázal roku 1860 na ceny 1000 zl. za nejlepší historická dramata česká. Z odkazu toho dostal K. Sabina za »Černou růži« 100 zl., Zd. hrabě Kolovrat Krakovský za »Libuši« 200 zl., E. Bozděch za »Zkoušku státníkovu« 250 zl., L. Stroupežnický za »Černé duše« 300 zl., Jaroslav Vrchlický za »Noc na Karlštejně« 400 zl. Ceny byly udíleny vždy teprve, když přibylo tolik úroků, aby se z kapitálu vypláceti nemusilo.

Peníze byly uloženy na knížku »České spořitelny« č. 98.506 a na knížku »Pražské městské spořitelny« č. 23.217. Obě knížky bývaly v depositu c. k. okres. soudu pro Nové město v Praze.

Bylo by záhodno oznámiti veřejnosti, kdo fond Řandův spravuje a kdo o cenách rozhodovati má.

— **Chlapík Crichton.** Pan Mušek z posledního výletu svého do Anglie přivezl tuto Barriovu »fantasii«, jejímuž úspěchu v kterémsi londýnském divadle byl přítomen. Poněvadž se zamiloval i do hlavní role v tomto kuse, bylo jeho doporučení asi tím horlivější.

Ale hra u nás selhala. Neuvěřitelná historie o proměně poměrů, když bohatý lord s rodinou octne se na pustém ostrově, předpokládá zvláštní zájem publika o zaoceánské končiny. U nás se scvrklo vše na dětinsky jednoduchou Robinsonádu.

Po dlouhých aktech a skoro ještě delších přestávkách vrátí se lord s rodinou s ostrova, kde jeho bystrý a energický sluha Crichton stal se přirozeně absolutním pánem, gouvernérem, o jehož lásku žebronila dokonce i nejpyšnější dcera lordova.

Vše se rázem však vrátí v původní poměry, když po dvouleté opuštěnosti převezl trosečníky do vlasti zase anglický koráb. »Gouvernér« slouží dále jako sluha (!), lordův syn, který krmil na ostrově vepře a nosil vodu, vydá knihu o báječných svých skutcích hrdinství, hrdá dcera vezme si hloupého hejska atd.

Na drama je to vše příliš naivní, na veselohru příliš fádní, na satiru příliš povrchní. Proto: »fantasie!«

Kusu se mohlo poněkud pomoci hrou. Měla býti provedena rychle a s humorem.

Nejstylověji si počínala ve 3. dějství pí. Červená. V druhém a třetím aktu byl dobrý pan Šmaha. Panu Muškovi, který si dal na své roli velice záležet, poněkud vadilo, že ji příliš vážně založil.

Pí. Benoniová měla hezký úspěch. Není to role na pohostinské hry, ale jen když kape, neprší-li.

V slečně Sedláčkové přibyl na našem jevišti činitel, se kterým by se asi dalo dobře počítati ve veselohrách. — Exponování pana Raiče takovým způsobem, jako v této hře, ublíží tomuto herci naprosto. Jediná pomoc je, aby byl dán v tuhou kázeň některého energického režiséra. Od těch dob, co v »Zlaté knize divadelnictví« se napsalo, že se duševní stavy dají na jevišti hlavně pohledem naznačiti, koulí se nyní u nás v divadle očima jako bývalo modou v »ritršpílech« před třiceti lety.

Ještě důkladné dvě zkoušky byly by »Chlapíku Crichtonovi« svědčily. A poněvadž pan režisér nesestoupil téměř s jeviště — byl by si mohl do hlediště při nich sednouti pan vrchní režisér. Ten by byl jistě uznal, že tento beefsteak není ještě dost propečen. *ech.*

— **Královský stolec blíže městyse Rense,** kdež Karel, králevic český, zvolen byl 1346 za císaře, jest památné místo na levém břehu Rýna nedaleko Koblence.

Od nepaměti konávaly se na tomto místě volby císařů a králů Římských. Karel IV. dal na histo-

rickém místě tom zříditi osmihrannou budovu nepokrytou, se sedmi oblouky, pod nimiž bylo právě tolik kamenných sedadel pro kurfiřty (volitele). Kurfiřty byli: falckrabí Rýnský (nejvyšší truksas), vévoda Saský (nejvyšší maršálek), biskup trevirský (nejvyšší kancléř Italie), arcibiskup mohučský (nejvyšší kancléř Německa), arcibiskup kolínský (nejvyšší kancléř Burgundska), markrabě Braniborský (nejvyšší komorník) a král Český (nejvyšší číšník).

Královský stolec byl cílem sedmi kurfiřtů, jakmile se trůn uprázdnil.

Na našem vyobrazení tvoří znaky všech kurfiřtů hořejší lem.

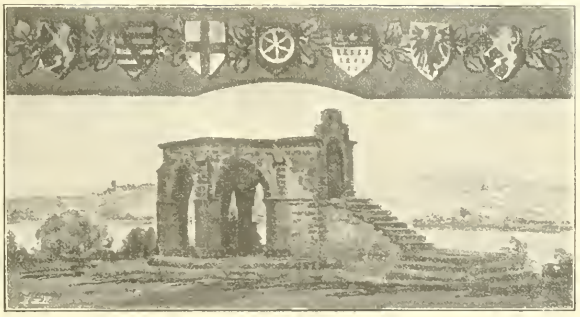

Královský stolec v Rense.

Na této památné prostoře volívali i čeští králové, ale bývalo jim tu též často právo volební odpíráno, na př. i Přemyslu Otokaru II.

Historická budovka tato má nyní při stavbě dráhy zmizeti. Poněvadž i mnoho českých vzpomínek víže se k ní, opatřili jsme její vyobrazení. *V.*

— **I. Čiperův plakát.** V obrázkové části našeho listu přinesli jsme řadu reprodukcí dle prací mladých umělců. Dnes doplňujeme ji návrhem návěstí od I. Čipery, talentovaného žáka Hynajsova, jehož práce na poslední výstavě malířské akademie svou hotovostí a elegancí barvy i kresby silně vynikaly nad průměr. Pan Čipera je autorem předlonského plakátu jarní výstavy v Rudolfinu a originelní pozvánky na večer národní písně. *P.*

— **Na smíchovské scéně** péčí »Kruhu českých spisovatelů« sehráno byla v sobotu jako číslo IV. cyklu Hebbelova občanská truchlohra s předmluvou »Marie Magdalena«. Před třiceti lety plnívali na Smíchově domy s »Juditou a Holofernem«. V Národním divadle pomýšleli na tento kus také . . . ale marně prý hledali vhodnou — Juditu. Proto se dostal do pořadu kusů připravovaných »Gyges a jeho prsten«.

Hebbelova biografie z prvních dob jeho mládí čte se jako kapitola z Hamsunova »Hladu«. Jako zednický učedník chodil na lešení s knihou v kapse Probil se strašným životem — »martyrologie básnika Friedricha Hebbela jest a zůstane nejděsnějším psychickým nocturnem našeho věku,« napsal autor romanett. V »Magdaleně« jsou význačné stopy strastiplné této minulosti. Jsou to dvě postavy, které jsou monumenty dramatické síly Hebbelovy. Je to truhlář-filosof a jeho dcera, jejíž vina je základním motivem kusu. Starý mistr ve krásné scéně, kdy vítá svou ženu, vracející se ve svatebních šatech z kostela, praví k ní: »Rámec zůstal týž — ale obraz se pokryl pavučinami.« O dramatě možno říci opak — forma zastarala, ale obsah nezvětral. Naopak, po tom všem, co jsme všechno už slyšeli, zdá se nám, že jsme si načepovali ze starého sudu vína, jež stářím nabývá na kvalitě.

Starý mistr je originální, svrchovaně sympatický muž. Není na něm falešného tonu. Filosofuje s onou prostou přirozeností a nenucenosti lidí, kteří mnoho čtli v bibli a mudrosloví lidovém. Každý jeho názor jeví se býti důsledkem jeho povahy a bohatých zkušeností. Je přímý, poctivý, drsný, ale měkký, citový. Dcera, která se zapomněla, končí sebevraždou z lásky a úcty k jeho počestnosti. Drama s mnohými rozechvívajícími scénami není vypočítáno na effekt. Vyvíjí se prostě, není tu narafičených výjevů a proto je cosi neskonale ušlechtilého v celé této prosté kronice ze života občanské rodiny.

Představení získalo nesmírně v přední řadě tím, že hlavní role obsazeny byly dobrými silami. Zejména to byl pan Lier, jenž svou jadrnou mluvou a výbornou hrou po celý večer stál v popředí. Kdyby se hra opakovala, půjde se mnoho lidí podívat na kus jen pro výkon páně Lierův. Paní Táborská provedla trpitelku s jímavými akcenty. Tu a tam vadí nám v dokonalém požitku cosi stereotypního v grimassách i akcentech. Snad proto, že chodíme na druhý břeh jenom na takové kusy, ve kterých herečka hraje role po většině příbuzného rázu. Představení přivábilo do divadla, ač počasí bylo strašlivé, skoro všechno naše premierové obecenstvo. *K.*

— Bohdan Kaminský: **Na viole d'amour.** (Nakladatel Fr. Šimáček v Praze 1905). Nové sbírky intimní lyriky Kaminského má dva rozlišné tony, spozdělou erotiku a silnou elegii o stínech života s akcenty blížícího se stáří. Erotika převládá v první polovičce knihy, elegie v druhé. Ale i erotika jest více rázu elegického než jásavého. Uvádím pro tvorbu Kaminského charakteristické kusy její: Píseň (str. 18), Svou hlavu ke mně skloň (str. 19), Co v duši lidskou (str. 23), Přišla

ke mně láska (str. 34), Píseň (str. 42) a jiné. Výše než tyto zpěvné a hravé tony klademe elegie Jsou v duši hlubiny (str. 43), Sám opět (str. 44) Osamělí (str. 49), Melancholie (str. 60), trochu rozvleklá »Ubihá, ubihá«, zvlášť pěkná »Jako doma« (str. 82) a nejlepší snad báseň knihy poslední »Sněni«. Tato může býti považována jako vzorek nejen elegie B. Kaminského, nýbrž jest pro celou jeho lyrickou vlohu typická.

Duch věčně neklidný, jenž nikde stáni nemá,
jdu touhou poháněn, jež celého mne jala,
vždy dál bez oddechu, vždy mezi póly dvěma
a někdy touze mé je celá země malá.

Je pravda, kolorit těchto elegií je místy trochu šedý a monotonní, ale forma jejich vždy bezvadná a zpěvná. —*g*.

— **Tři zajímavé výstavy**, zastupující tři národní kmeny, sešly se právě v Rudolfinu. Čech, Španěl a řada Francouzů. Španělsko, zemi Velasqueza a Goyy, Cervanta a Calderona, zemi katolictví a vášně, shuštěnou v devět obrazů, ukazuje nám bývalý toreador Zuloaga. Za celé svazky cestopisů vydá těch devět obrazů. Nemohl je malovati nikdo jiný než čistokrevný syn kouzelného toho kraje. Ve své podobizně rodiny matadora Gallito soustředil celou gracii, půvab, lenost i vášnivost temperamentních jeho dcer, obřadnost, pathetičnost, smysl pro barevnost a theatrálnost jeho synů.

A v starostovi Torquemady postavil tři typy jeho venkovanů, tváří jako ze dřeva řezaných. A vše malováno širokým štětcem, zachycujícím všechny záhyby látek, jich tóny, třepení i zlaté cetky se stejnou přesností, jako theatrální, nucenou pósu Gallitova synka a šminku a pudr na tváři jeho společnic.

Řada barevných leptů seznamuje nás s celou dnešní výší náhle rozkvetlého umění i s nejlepšími jeho representanty. Nervósní, jen napovídající technika umožňuje zachytit i nejjemnější nuance pohybu a výrazu, fixuje náladu nejprchavější. A krásu a barvitost do dálky rozteklých rovin Polabí ukazuje na čtyřiceti pastellech Em. Engelmüller. Dokazuje, že umělecký charakter jeho dosud schopen je vývoje, že lety přibývá bývalému malíři melancholií opuštěných parků jen síly umělecké, jeho paletě nových tónů pro líčení barev i forem české krajiny. *V. P.*

— Dr. Václav Řezníček: **»Mandel šelmovství a kousků Krakonošových.«** Humor této podivuhodné knížky, ozdobené osmi barevnými přílohami a jedenatřiceti illustracemi Věnceslava Černého, jest ku podivu zdravý a výrazně samorostlý. Dostala se mi publikace tato prvně do ruky teprve u příležitosti nedávného druhého vydání před Vánocemi, ale tu mne opravdu překvapila. Řezníček jeví se tu býti báječně zábavným šprýmařem, spisovatelem nejenom bohaté invence po stránce obsahové, ale i výborným znatelem dětské duše, pokud se týče porozumění pro její zářivou veselost a šprýmovné taškařeni.

Co jsme se už načetli nejrůzněji zbarvených historek o našem národním »duchu hor«, pohnutlivých i rozmarných detailů z jeho bohatého působeni, kolik těch šprýmovných kousků přešlo už i ve všeobecný majetek národní . . . ale nikde není zachyceno tolik přirozené mízy humoru a tolik dětem opravdu přístupné veselosti, co v podání Řezníčkově.

Není divu, že knížka tato tolik se těší oblibě našich drobných čtenářů a že se s ní shledáváme už v novém vydání. *a.*

— Paul Verlaine: Výbor z poesie, přeložil Frant Sekanina. (Sborník světové poesie, vydává Česká Akademie atd. č. 85). Bez hluku a reklamy jde »Sborník světové poesie« pomalu svou cestou; seznamuje českou poesii se vším dle možnosti, co velkého i rázovitého na Parnassech cizích vyrostlo a vykvetá a podává to v překladech správných, formálně dokonalých, nejednou i virtuosních. (Jungův překlad Byronova »Dona Juana« bude po svém ukončeni pomníkem našeho překladatelského umění.) Pan Sekanina přidružil se převodem tohoto výboru rázem k našim nejlepším překladatelům.

Povedlo se mu — ovšem v mezích možnosti, již odlišnost jazyka ukládá — zachovati především hudbu básnikovu. To dlužno míti hlavně na zřeteli, že Verlaine jako Baudelaire patří k těm skoro nepřeložitelným básníkům odstínů, a zásluha překladatelova i umění jeho budou teprve správně oceněny. Věcně lze nazvati výbor p. Sekaninův šťastný, podává skoro ze všech knih a knížek nešťastného básníka Bohemy pařížské to nejlepší a nejrázovitější. —*g*

Toto číslo vydáno dne 13. ledna 1905. — OBSAH: — DOC. DR. ANTONÍN HEVEROCH: Jak smysly duši klamou. — VLADIMÍR FRIDA: Sestina za bouřné noci. — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — FELIX TEVER: Mezi břehy. — FEUILLETON: Felix Jenewein. — XAVER TEJŘOV: Credo. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE: I. ČIPERA. Návrh plakátu. — Královský stolec v Rensu.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecky) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec, otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. VÁCLAV ŠTECH, POŘADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GRÉGRA A SYNA.

KAREL VETTROVSKÝ:

Tanec smrti.

Švanda dudák byl už starý
a měl bílý vlas.
Ale proto chodil všudy
po Čechách a na své dudy
hrával zas a zas.

Paní Smrt kdes v Němcích dlela,
za drahý kde plat
Todtentanz se zvláštní pílí
mistrové ji naučili
pěkně tancovat.

K posledu si na dudáka
přece vzpomněla.
Rychle tedy do Čech zpátky!
A hned do Švandovy chatky
oknem vletěla.

»Pojď, můj Švando, pojď můj milý!«
svůdně zavolá.
»Pěkný nový tanec zase
ukážu ti, ty zas chase,
— skoč si do kola!«

Čtverák Švanda skrčen v koutku
drží jen svůj měch.
»Nemohu již, vzácná paní,
starý jsem, měj smilování,
mám už krátký dech!«

»Nevadí, věř, však to půjde,
je to snadný rej!«
»Tedy mi to okaž přece!«
praví Švanda. Smrt mu vece:
»Tak mi zadudej!«

A Smrt tančí, Švanda dudá
— jen se usmívá:
Jenom když hrám na své dudy,
vítěz budu jako všudy,
paní bláznivá!

Roztančil jsem soudce, katy,
když mne věšeli,
roztančil jsem peklo rázem,
abych mohl prchnout na zem
— nejsem nesmělý!

Špatně, paní, znáš můj úspěch,
jak je veliký!
Celá země, jež nás nosí,
otáčí se kol své osy
jen z mé muziky.

Pěkně tančíš — jenom dále —
— unavena snad —?
Hola, přisám, při tvém pánu,
že já tak hned nepřestanu.
Tanec vidím rád!«

Smrt dle hudby stále rychlej
tančí. Běda jí!
Ve své trýzni, ve své strasti
poslouchá, jak klouby chrastí,
kosti praskají.

Pěkný »tanec smrti« věru
umí tancovat!
Co hrá Švanda zvolna — zprudka,
Smrt, již k samým skokům nutká,
ztrácí hnát a hnát.

Nemůže již, ale dudák
nezná milosti.
Stále rychlej' hrá, že letí
po jizbici v jedné spleti
kosti, nekosti.

A tak ona divá paní
brzo je ta tam.
Po nezvané v malé chvíli
rozházené hnáty zbyly,
v prostřed dudák sám.

V svědomí se výčitka mu
nejprv vydere.
Ale v brzku bez starosti
vyhází ven její kosti:
»Ta se sebere!«

FELIX TEVER:

Mezi břehy.

(Pokračování.)

dškodníte mne!« opakovala Iza. »Píše jako obchodník.« A domyslila si, že je dobrý obchodník, za trosky své chtěl zakoupiti celou její nevyžitou mladou bytost.

A pak nadešly rozjítřené chvíle, namanuly se jí hořké chuti v hrdle.

Listy, jež mu psávala, působily jí trapné přemítání. Odpovídala v nich k jeho rozkazům, a pak se péro zastavilo a nechtělo z něho vykanouti žádné něžné slovo na papír. Pokazila papíru jak Rozinka v Lazebníku, a jednoho dne si předsevzala, že si nějak odpomůže. U antikváře, majícího krámek v průjezdě domu úzké staroměstské ulice, spatřila nedávno starou knihu, na jejímž hřbetě byl vyryt název Guide de correspondence. Kniha byla nejméně padesátiletá, vzorná korrespondence, kterou obsahovala, byla by mohla souhlasiti s barokními volutami ženichova slohu.

Při první příležitosti, kdy se jí podařilo zbaviti se společnosti Plattfusových, zabočila k antikváři. Koupila knihu za směšně malý peníz a mezi tím, co ji starý Hebrej balil, prohlížela názvy knih na červotočivém pultu navrstvených.

Zvláštní aroma čerstvého tisku a starého prachu plnilo krámek, jehož vzduch jakoby byl naplněn pokornou šedí starých pavučin. Na postranních stěnách, nad nemoderními policemi, obtěžkanými knihami ve vybledlých vazbách, viselo několik dřevorytin nadechnutých měkkou zažloutlostí. Iza se na ně zadívala, a pohledem na staré sežloutlé obrazy přilétla k ní vzpomínka na doby, kdy tu za těžce shromážděné krejcary kupovala svazeček nejlevnějších vydání. —

Kde byly ty doby! — Nyní již nečetla. — K čemu? K čemu rozšiřovat obzory, když měly býti co možná nejvíce smrštěny. Ale to, co v ní dříve bývalo, nechtělo se pokloniti tomu, co v ní bylo nyní — ba naopak jakoby to hledělo podcenivě s jisté výše na nynější její podstatu. A vzpomněla si matčiny lektury Jean Paula a otcových starých partitur.

Zamyšlena vycházela z krámku.

V průjezdě potkala Trylba, byli by do sebe téměř vrazili. — Pozdravil a chtěl jíti mimo ni, ale ona se zastavila.

»Je tu temno, nebyla bych vás poznala.« Všimla si, že nese pod paží objemný svazek knih.

Promluvili několik obyčejných vět. Kladla mu lhostejné otázky, na něž lhostejně odpovídal, a pak řekl hlasem, jenž měl zcela cizí přízvuk.

»Neměl jsem ještě příležitost, vám blahopřáti, gratuluji vám.«

»Děkuji.«

Podíval se na ni tak zvláště pronikavě a pohrdlivě.

Hluboká růměň vyvstala jí na tváři. Pocit, který ji schvátil, byl pocit studu. Připadlo jí, že hledá na rtech jejích stopy polibků starcových, že na ní objeví hanlivou pečeť zaprodanosti. To, co v sobě poslední dobou uspávala, probudilo se najednou.

»Ředitel Toman tu není, odejel do lázní,« řekla chvatně a jakoby se alespoň pro tuto chvíli chtěla vybaviti ze zlého domnění.

»A tak jste opuštěna a stýská se vám« — posměch tkvěl na jeho tváři, pohrdlivá zloba ve zvuku jeho hlasu.

»Odjíždíte již brzo, pane Trylbe?«

»Za čtrnácte dní, slečno Izo.«

»Kdybych vás již neměla viděti, přeji vám štěstí; ale snad vás — —«

»Děkuji,« přerval jí větu. »I já vám přeji štěstí.«

Podala mu ruku, dotekl se jí chladně, obřadně.

Sotva byla z temného průjezdu venku, sevřel ji zmatek, podobný bolesti. Jakoby v ní něco zmírajícího promluvilo posledním slovem — ale nikoli, slovo nebylo vyřknuto. — Něco nevyřknutého, nedokončeného v tom zůstalo.

Ploužila se ulicemi, nevědouc kudy kráčí. Když vycházela z Karlovy ulice na Staroměstské náměstí, tlapl jí kdosi na vlečku. — Uvědoměla si, že vláčí dlouhý šat za sebou; chtěla zvednouti vlečku, držela v pravé ruce slunečník, a nyní teprve viděla, že má levou vyplněnou zakoupenou knihou.

»Guide de correspondence,« řekla bezvolně a pak si teprve řadou ke knize se pojících myšlenek vzpomněla, že má ženicha. A bylo jí to divno, jakoby se jí všechny příhody posledních týdnů byly jenom zdály, jakoby skutečnost přítomné chvíle nebyla skutečností. —

Téže noci probudila se z neklidného spánku. Studený pot strachu vyvstal jí na čele při pomyšlení na budoucnost. A noční tmě kladla otázku, nepřijde-li ještě něco jiného. Touha po nějaké nepoznané slasti ji vyplašila v horečnost. Žije se jenom jednou — a uniká to — uniká —. A stará její touha nyní sesílena, touha nemající jména, nevlévající se ve tvar určitého přání, probíhala žíznivě všemi údy těla.

S rozkvašenou zlobou vzpomněla si na ženicha. Ocitla se zase pod jeho zraky policejního soudce, chtícího vynutiti jakési přiznání. — Vzpomněla si, jak úzkostně se hleděla vykroutiti z dovedně kladených léček jeho otázek, vůči nimž bylo tak těžko udržeti zdání nevinny. Připadala si vůči němu jako zločinec, který vynakládá všecku pozornost, aby unikl přiznání přečinu. —

Přečinu? Jakého? A v tom v ní něco vyvřelo, něco se odbojně vzepřelo. Připadlo jí, že by podezřívání jeho lehčeji snesla, kdyby se cítila býti vinnou. Ano, účel skrývání byl by dosažen, kdyby měla co skrývati. Pak by to stálo za tu odpornou námahu, za únavu, pod jeho slídivými zraky se chvějících čivů.

Ve chvílích výslechu vyznala se mu ze své první lásky, z oné plné poměnek a illusí, ale vystříhala se vysloviti před ním jméno Trylbovo. Pozvolna působilo toto stálé hledání skryté osobnosti v minulém jejím životě pravzláštním na ni vlivem. Dávala onomu bezejmenému milenci, jehož Toman hledal pídivými zraky policejního špehouna, jméno Trylbovo. A toto hledané a skrývané dostávalo jsoucnost v jejích myšlenkách — dostávalo tělesnost, jíž se chtivě dotýkaly chtíče jejích vášní. —

Druhého rána usmála se fantasiím a myšlenkám předešlé noci. — Střízlivý zákmit bílého dne roztrhl tkanivo, jež odbojné nitro setkávalo v noční tmě. A toho dne měla Iza plno práce. — Nábytek se vozil do jejího příštího bytu, který ředitel najal v tiché, elegantní ulici hořeního Nového města. Byl nově upraven a toho dne přivážel se do něho nábytek, koberce, obrazy i bedny s nádobím. Iza vpravovala se poprvé do postavení nové velitelky. Třásla se chvatem a hleděla vyhověti všem na ni složeným povinnostem.

Domácí odevzdal jí s hlubokou poklonou sám klíče bytu, majitel skladu nábytku zahrnul ji celou spoustou otázek, opakuje ve stálých úkloncích, že by rád zařídil vše dle jejího přání. Pak počínaly těžké kroky nosičů bušiti o podlahu, schůdky čalouníků vrzaly od okna k oknu, ode dveří ke dveřím. Mladá švadlena, daná jí ku pomoci, vybalovala z beden sklo a porculán a Iza sama sklouzala chvatnými kroky po hladce vyleštěných parketách, odpovídajíc k otázkám řemeslníků, kam postaviti ten neb onen kus nábytku, kam zavěsiti obrazy, jak opraviti draperie na dveřích. Pronikavý pach nové politury ji omamoval, a chvílemi oddávala se radostné zpilosti nad spoustou předmětů, jež mohla označiti pojmem »můj majetek«. — Paní Plattfusová dostavila se toho dne také do nového bytu. Přišla, obkoukla vše, pak jakoby nemohla vydržeti pohledu na všechnu tu nádheru a krásu převezenou z truhlářských a čalounických dílen. Jedině velkému zrcadlu, neopatrností nosičů po cestě rozbitému, věnovala neutuchající pozornost, tak jakoby jí tato malá nehoda, ku které přilepila hned deset pověrčivých poznámek, byla oasou odpočinku v rozlitém moři žluté závisti.

I Emi a Hanuš přišli. Emi stichla a zapomněla po celou čtvrt hodinu tahati Hanuše za vlasy a brátí jej kolem krku. Dojem nového nábytku byl pro ni zdrcující; měla chuť se rozplakati. Hanuš díval se na Izu s jistou uctivostí, ale tak jakoby mu byla sestra pojednou vzdálena.

»Budu dnes večer strašně unavena, nevrátím se k vám do villy, přespím zde,« řekla Iza nedbale při loučení, ale tu se Plattfusová zarazila, pamětliva slibu řediteli danému a teprve po delším smlouvání podařilo se Izе smlu-

viti záležitost tím způsobem, že s ní v novém bytu přespí Fanynka, mladá švadlena.

»Kdyby se tohodle byla dočkala maminka,« řekl dojatě Hanuš louče se se setrou, a Iza vzpomněla po dlouhé době poprvé zase matky.

»Kdyby se tohodle maminka byla dočkala — co by řekla?« opakovala slova jeho otázkou. Něco jí sevřelo srdce, ale pak pohodila vzdorně hlavou. Maminka nebyla by viděla skutečnost, byla by si ji ozlatila nějakou pěkně znějící větou. Byla by celý její poměr k ženichovi vsunula do některé z přihrádek svých pojmů o ctnostné dráze života. Byla by podložila své dceři nějaký pěkný motiv k jejímu konání. — To by bylo vše. Byla by štěstím dojata právě jako Hanuš. »Kdyby se tohle toho byla maminka dočkala« opakoval Hanuš na ulici, nepovšimnuv si zničených tváří obou svých průvodkyň. O chvilku později, jdouce polední tichem Krakovské ulice, oba mladí snoubenci se pohádali. Látka k hádce namátla se samovolně, jakoby byla visela ve vzduchu parného dne. »Moje dcery takové štěstí nemají,« opakovala do ní matka Plattfusová a dráždila tím Hanuše k odporu tím většímu.

Matka i dcera, ač slíbily pomáhati Ize při zařízení, nějak se omluvily, šlo to prostě nad jejich síly.

Unavena uvrhla se Iza k večeru na lehátko. Byt byl zhruba zařízen, všechno v něm stálo a viselo na místě. Nyní bylo ticho, jen jehla v rukou mladé švadleny, sedící u okna, někdy zavrzla a šikmý paprsek zapadajícího slunce lichotil se do hnědého vlasu děvčete, klada naň dva světlé pruhy.

»Nejste unavena Fanynko?« otázala se pojednou Iza.

»Ach nejsem, slečno,« švadlena pozvedla hlavu a podívala se na Izu. Něco přítulného bylo v jejím pohledu, jakoby ten pohled pohladil tvář, na které spočinul.

»A šijete takto den ke dni?«

»Den ke dni — ba často až do půlnoci, beru si práci také domů.«

»Proč to vlastně?«

»Je toho potřeba, slečno, živím maminku a nájemné tolik stojí, ačkoli bydlíme až u Olšan.

»A večer jdete sama domů, tak daleko, i v zimě?«

V sametových, hladivých očích rozžehla se jiskérka, když je mladá dívka pozvedla, ale pak je rychle sklopila.

»Ne, samotna nechodím,« zašeptala.

»Máte známost?«

»Ano.«

V té chvíli připadala si Iza hrozně stará vůči Fanynce — stará a mrzutá.

»Dnes sejdu za chvíli dolů a požádám ho, aby došel k mamince říci jí, že se na noc domů nevrátím,« dodala po chvíli mladá dívka úslužně.

»Ne, ne, jen jděte domů, má milá, zůstanu tu sama,« řekla Iza chvatně.

»To by snad ani nešlo, slečno.«

»Proč myslíte?«

»Už k vůli Plattfusovým.«

»Nakázali vám snad, abyste mne hlídala?«

Děvče vzhlédlo plaše, a kývlo přisvědčivě hlavou.

»A tak.« Iza vyskočila prudce z lehátka a prošla se rychle pokojem. Až tam to došlo, dával ji každým hlídati. Její pýcha se vzepřela vůči této důvěrnosti s cizí dívkou, ale po chvíli se zkroutila a drápek zlomyslnosti zaťal se do jejích myšlenek. Po chvíli vyňala ze skříně, ve ktere ležely různé předměty jejího majetku, pěknou granátovou jehlici.

»Tu vezměte, Fanynko, pozorovala jsem již dávno, že vám chybí jehlice do límce.« A při tom měla zcela jasný záměr podplatiti mlčelivost mladé dívky. Při tom si předsevzala, že ji pošle domů i zítra, pozejtří, všechny dny, jež jí bude nutno tráviti v novém bytu. Chtěla býti sama, chtěla dýchati volný vzduch ještě na krátko.

Když osaměla, rozhlédla se dokořán otevřenými dveřmi řadou pokojů. Z koutů posledního v dlouhé řadě počínaly se k ní zvolna sunouti stíny večera, ticho a prázdno tančilo úzkostný rej po hladkých parketách. Otázala se sebe, proč si před chvílí s takovou zlobnou umíněností přála zůstati tu sama. Neměla k tomu důvodů.

»Ale proč se Fanynka tak úlisně usmívala, když odcházela? Co si asi myslila?« —

Hleděla vniknouti za ten tajemný, úlisný úsměv.

»Je-li slečna takto hlídaná, budou asi míti příčinu ji hlídati.« (Dokončení.)

DOC. DR. ANTONÍN HEVEROCH:

Jak smysly duši naši klamou.

(Pokračování.)

Zůstaňme ještě při šalbách smyslových, jež u nás u každého se vyskytují, jež jsou šalbami duševně normálního člověka!

K obrazu, jejž smysly v duši nám nakreslí, přidružují se představy a slučováním se těchto představ poznáváme obraz, tudíž při vjemu, kde o rozpoznání běží, vyvozujeme jednoduchý či složitější logický soud. V tomto rozpoznávání vjemů jest dána nová příležitost k šalbám. Soudy ty tvořeny jsou někdy proti pravidlům logiky, proti pravidlům správného myšlení, prostým přestavováním, jsou tudíž falešny.

Zajímavo jest, že při vjemech, jež často se opakují, nabylo ono slučování u nás tolik přesvědčivosti, že ani správnou rozvahou nemůžeme to vykorrigovati. Řekneme si příklad: Každodenní zkušenost naučila nás, že kdykoliv bodneme se do prstu ruky, cítíme bolest. Bolest samotnu vjímáme v kořeně mozkové; poněvadž tolikrát jsme se zkušeností přesvědčili, že kdykoliv na periferii nastalo bodnutí, máme pocit bolesti, obracíme zkušenost tu na ruby, že kdykoliv máme pocit bolesti, hledáme bodnutí na periferii.

Když smáčkne si někdo nerv loketní, pocítí brnění a škrábe se proti brnění na kůži malíčku a čtvrtého prstu, byť i věděl, že příčina nepříjemného pocitu sídlí na lokti.

Ti, kterým byla amputována dolejší končetina, stále ji cítí. Nemocní tací po operaci vypravují, že cítí, kde uříznutá jich noha jaksi leží, cítí, jak prsty amputované končetiny se pohybují, cítí v prstech těch i bolest; klam jest tak přesvědčivý, že proti vůli dívá se takový po svém pahýlu. Ví, že noha je uříznuta a přece nemůže šalbu svého vnímání přemoci.

Kdo trpí vysýcháním míchy (tabes), cítí vystřelující bolesti v nohou i rukou, chytají se za končetiny i když vědí, že choroba sedí v míše páteřní.

Kdo umírají srdeční vadou, mají pocit dušení, poněvadž následkem nedostatečné práce srdeční nemají dostatečný oběh krevní. Intelligentní takový nemocný ví, že příčina dušnosti sedí v unaveném, zmoženém srdci a ne v nedostatečnosti plic, a přece nemohou přemoci šalbu tu a rozbíjejí okna, aby mohl do pokoje čerstvý vzduch, ač vzduchu mají v bytě dost a dost.

Na takovém šalebném soudu při vjemech zakládá se celá řada psychologických drobnůstek.

V divadle když někdo bonbon hryže, stále se ohlíží na pravo, na levo, jestli tím neruší, třebas i sousedi jeho, ne-li dle toho, že rtoma hýbe, ani netuší, že cos v ústech má. To na tom se zakládá. Hluk, který takové chroustání bonbonu působí, vede se přímo kostmi lebečními k mému ústrojí sluchovému, slyším ho zvučně a určitě; z dutiny ústní hluk ven se dostane sotva slyšitelně. Chroustající má starou zkušenost, že hluk té intensity slyší i okolí, proto stále se ohlíží a chroustá zbytečně opatrně.

Známý jest klam s kuličkou mezi dvěma prsty, každý může doma si to vyzkoušeti. Zkřížíme-li druhý a třetí prst a v úhlu skříženiny koulíme chlebovou kuličkou, cítíme kuličky dvě, poněvadž kulička dotýká se tu vnitřního okraje prstu druhého a vnějšího prstu třetího a to po staré zkušenosti je možno jen, když dvě kuličky prstů se dotýkají; kontrolujeme li šalbu zrakem, nic nepomáhá, ač jednu vidíme, cítíme stále dvě.

Víme, že předměty bližší jsou jasněji osvětleny a předměty vzdálenější méně světla mají. Soud ten chybně obracíme a proto v jasném dni zdají se nám hory blíže než v pošmourném.

Známa jest jasnost pařížského vzduchu a proto ulice zdají se tam kratší. Kdo pospíchá takovou avenue de l'Opéra a nezná tento klam, nevyloží si, proč tak málo mu cesta ubíhá.

Celé umění malířské zakládá se na smyslové šalbě, jež jest tak zakořeněna, že žádná úvaha ji neprolomí. Malíř pracuje jen v ploše a přece dívajíce se na obraz, vidíme tělesné předměty o třech rozměrech. Toho docílíme perspektivou a rozdělením světla. Předmět maluje malíř tak, jak do plochy se promítá a přidává k této projekci osvětlení, jaké na předmětu vidí. My vidíme vše, co více světla má, jako bližší, co méně světla jako vzdálenější, či v boku.

Šalba je tak přesvědčivá, že, je-li obraz správně malován, nikomu nepodaří se, aby viděl pomalovanou plochu, ale každý vidí osoby, předměty, krajiny.

Klam je tak svádivý, že stačí, seskupiti do perspektivního obrázku několik přímek, a nikdo nebude viděti jen několik přímek, ale každý stereometrické těleso. (Obr. 1.)

Na stejné šalbě zraku zakládají se obrazy stereoskopické.

Na stejné šalbě vjímání spočívá i zázračnost přímých portrétů. V mnohých rodinách

chlubí se záhadným obrazem, na němž dívá se nám figura obrazu stále do očí, ať stojíme na kterémkoliv místě, a jdeme-li před obrazem, figurka se za námi otáčí. Šalba v tom vězí,

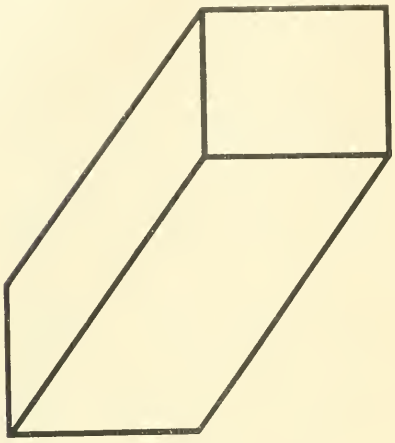

Obr. 1.

že podoba malována jest »en face«, s přímým pohledem; portrét sám tím, že je perspektivně malován, zdá se mi skutečnou hlavou o třech dimensích. Když se strany se dívám, vidím zas tvář portrétu proti sobě; poněvadž šalbu, že skutečnou hlavu vidím, nemohu přemoci a poněvadž nevidím profil, jsem přesvědčen, že hlava ta proti mně stojí a když před obrazem jdu, hlava se za mnou jaksi otáčí.

V krumlovské obrazárně průvodčí žádnému návštěvníku neodpustí, přesvědčiti se o témž klamu na obrazu sloupoví.

Celé umění mimické zakládá se na obdobném klamu, ze zvráceného soudu. My víme, že kdo bolest má, jeví takový a takový výraz obličeje, sevřené pohyby, stlumený, rozechvěný hlas atd. Když vidíme na jevišti herce, který přichází sevřeně, mluví stlumeně a má výraz obličeje zasmušilý se stažením a snížením štěrbin obličejových — vidíme hned člověka trpícího, když zakryje si obličej šátkem, zavzlyká, potřásá hlavou, vidíme člověka, který pláče. Odkoukat detaily, jimiž prozrazují se duševní stavy a dovésti je sám ve své mimice provésti, je podmínkou dovednosti herecké.

Na obdobném podkladu zakládají se i zrakové šalby geometrické. Některé z šálení těch nejsou dobře ani vyloženy. Většinou se zakládají na tom, že prostor sestrojujeme si ze zrakového obrázku ze sítnice promítnutého a z pocitu vykonaných pohybů ve svalech očních.

Lautenbach definuje geometrické zrakové přeludy takto: jsou to představy o poloze, směru a velikosti předmětů, které skutečným, měřením získaným poměrům neodpovídají, jež ale u všech lidí s normálním zrakem vznikají.

Příklady: Srovnáme-li délku A s délkou B, zdá se nám A býti delší (klam Müller-Lyerův.) (Obr. 2.)

Wundt vykládá to tak, že délku linky odhadujeme podle vykonaného pohybu a v případě A pohyb ten vedeme i do ramen rozbíhavých, zdá se nám tudíž delší; v případě B ramena sbíhavá pohyb ten dříve zastaví, utlumí.

Stejnému a snad ještě většímu klamu podléháme, spojíme-li dvě stejně dlouhé přímky obloukem vybočeným či vbočeným.

Přímka přerývaná body či příčkami, zdá se nám delší než stejně dlouhá prostá přímka (obr. 3.). To na tom se zakládá, že pohyb

Obr. 2.

A B

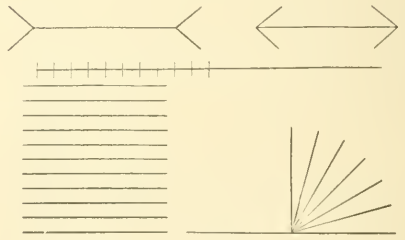

Obr. 3.

Obr. 4.

Obr. 5.

při přehlížení přerývané přímky těmi zastávkami na příčkách zdá se nám delší. Stejně čtverec linkovaný zdá se nám býti ve směru kolmo na linkování protáhlejším. (Obr. 4.)

Této šalby smyslové dá se užíti ke skutečnému ošálení:

Dáma, která malá je, a touží po tom, býti vyšší, vybere si na svůj oblek látku s kroužkováním horizontálním; ta, které na tom záleží, aby plnější se zdála, zvolí šaty podél pásované.

Brehm upozorňuje na nesprávné odhadování délky hadů v přírodě; i u klidně ležícího hada jen jeden metr dlouhého, připočítává se až o třetinu více, u hadů delších 2—3 m. hádá se i na délku dvojnásobnou.

Na stejném principu založen známý klam: Měříme-li si strop, zdá se nám nepoměrně menším proti výměře podlahy a přece stěny stojí kolmo! Strop prázdný přehlédne se rychleji, než podlaha vyplněná. Náměstí o trhu, když plno je obecenstva i bud, zdá se býti prostrannějším, než když je prázdné.

Úhel paprsky vyplněný, zdá se nám býti větší, než stejně veliký úhel prázdný. Měří-li oba úhly dohromady 180°, zdá se býti přímka, na nichž stojí, zlomena. (Obr. 5.)

Dalším zajímavým geometrickým klamem zraku jest, že přeceňujeme úhly ostré a podceňujeme úhly tupé.

Na tom zakládá se Zöllnerův vzorek, který tento náhodou na tapetách odkryl (obr. 6.)

Obr. 6.

Linky paralellni, protaté šikmými, zdají se sbíhati, či rozbíhati, podle toho, v jakém uhlu jsou příčkami přetaty. Vždy zdá se nám, že kolmice odklání se tak, aby zveličil se úhel ostrý a umenšil úhel tupý. Ještě větší jest šalba ta, vedeme-li paralellní přímky šikmo, jako úhlopříčny a protínáme je střídavě horizontálně a vertikálně. (Obr. 7.)

I této šalby můžeme prakticky použíti: komu na tom záleží, aby měl široký hrudník a štíhlou taille, vybere si látku pásovanou v ostrém úhlu ku střední čáře.

Na šalbě o zveličování ostrých a umenšování tupých úhlů zakládají se ještě jine illuse.

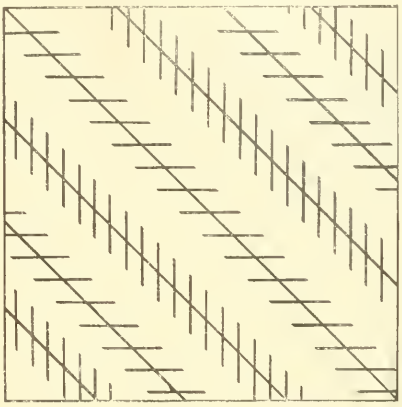

Obr. 7.

Přímka zakrytá pásem bílého papíru, zda se býti přervána a posunuta níže. (obr. 8.)

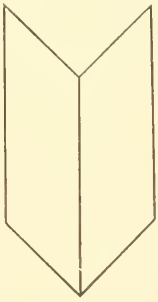

Obr. 8.

Ještě okatější je to tam, kde zakryta je dvěma proužky. (Pokračování.)

R. J. KRONBAUER:

Snoubenci „Umělecké lóže.“

Román.

(Pokračování.)

yla ostrá zima a proto to hnali rychlým krokem. Troskovický se cestou docela uklidnil a Emmě pohledy i tisknutím ruky projevoval svou radost z toho, že jdou spolu a že nějakou hodinku budou si na blízku.

U Tomáše byl koncert a ve velikém sále byla hlava na hlavě. V koutě literátů tlačilo se kolem tří stolů, k sobě sražených, asi třicet osob. Troskovickému neušlo, že příchod Emmin vyvolal zejména u známých pravý rozruch. Sochař Herálec ihned postaral se jim o místo a vpravil je ke hlavnímu stolu. Druhých příchozích si nikdo kale ani nepovšiml a oni museli usednouti u vzdálenějšího stolu. Emma byla touto nevšímavostí společnosti ke svým druhům přivedena do rozpaků . . pozorovala, že se jich nelibě dotklo, že jí jako novicce a osobě docela neznámé pohlaváři Mahabharaty prokazují takovou zvláštní a nápadnou pozornost. Troskovický si ihned povšiml, že Frič není přítomen. Sochař, jenž jemu ani ruky nepodal, hovořil s Emmou a jen se rozplývał. Všichni, kdož se s ní ještě zde nesetkali, se jí představovali a Troskovický viděl, že všichni muži pohlížejí na Emmu překvapenými pohledy a že se přičiňují o to, aby aspoň jeden její pohled ulovili. Herálec posadil se vedle ní, upozornil ji na Brožka a Viktor byl jako na trní, když sochař herce vyzval, aby si sedl vedle slečny, aby jí ani slůvka z jeho vypravování neušlo. Hudba zrovna spustila a Viktor postřehl, jak sochař se k Emmě přituluje a jak se snaží, aby se jí ve všeobecném zmatku mohl dotknouti. Troskovický stál za Emmou a uvažoval, co má učiniti. Nelibě se ho dotklo, že Emma se po něm ani neohlédla a že na něho vůbec docela zapomněla.

Bylo mu stydno, že tu hraje roli zbytečného člověka. V rozpacích, nevěda, kam by se honem uvelebil, zavolal na sklepnici. V tom Emma se obrátila, usmála se na něho, stiskla mu ruku a dala mu na jevo, že by mu ráda něco řekla. Troskovický se rázem uklidnil . . zalichotila mu tato něžná, pozorná důvěrnost, sklonil se k ní, tak že se hlavy jejich dotýkaly a pošeptal jí:

»Emmo . . to byla pro mne trapná chvíle . .«

Emma zahlédla, že je všichni pozorují a že si Troskovického prohlížejí pohledy skoro nevraživými.

»Sedněte si ke mně . . snad se vám podaří, posunouti později židli ke stolu.«

Sochař je pozoroval neklidnýma očima a Troskovického si změřil zakaboněným pohledem.

»Emmo,« šeptal ohnivě Viktor . . »tady mně bude dnes nevolno . . ti lidé vás dnes uhranou. Pro boha vás prosím . . dejte jim všem na jevo, že se sice s nimi chcete bavit, ale že myslíte při tom jenom na mne.«

Podívala se upřímně na něho a řekla:

»Proč mně to připomínáte? Je mně tu milo a příjemno jenom proto, že jste vy na blízku.«

Troskovický jí políbil ruku, pranic se o to nestaraje, že to vidí celá společnost.

Jakub Arbes počkal, až střetnou se jeho oči s Emminými, vlídně se usmál a zatleskal. Emma se zarděla, Arbes povstal, přistoupil k ní a řekl:

Zrovna jsem okřál, když jsem vás dva pozoroval. Kdybychom všichni, jak tu stojíme, chtěli vystihnouti půvab této scéničky, jež se právě mezi vámi odehrála — museli bychom splakati nad malomocností svých per a svých štětců.«

Mistr podal oběma ruku, poklepal Troskovickému na rameno a srdečným hlasem řekl:

»Sledoval jsem vás a dobře jsem vám rozuměl. Bylo vám před chvílí trapno a horko . . teď vám zpívají ptáci v duši a jim je kyselo v duši, poněvadž poznali, že to poupátko se rozvíjí jenom pro vás.«

Hudba dohrála a sochař vyzval Brožka, aby vypravoval, jak provedl svůj nejslavnější pumpařský kousek.

Brožek zasvítil očima a milým, sympatickým svým orgánem, sotva že první slovo promluvil, strhl k sobě všeobecnou pozornost.

»Přijde ke mně pan Jiří Bittner a povídá: Brožku . . vy musíte svoje pumpařské umění korunovat nějakým pořádným kouskem. Vsadil jsem se včera s kamarády o dva zlatníky, že na panu Mošnovi vymámíte zlatku. Tuhle je mám pro vás ve vestičce už připraveny . . přičiňte se, abyste vyhrál. »Pane Bittnere,« odpovím — »zítra dopoledne při zkoušce se o to pokusím.« Kde koho jsem potkal, každému jsem řekl, aby mně to nepokazil a choval se podle situace. Ráno v deset hodin dopoledne měli jsme zkoušku na »Červenou Karkulku.« Přijdu na scénu s pláčem. Všichni se ke mně hrnou a soucitně se ptají, co se mně přihodilo.

Mrknu okem do kulis a vidím tam stát našeho drahého Mošnu, jehož tobolka tvrdošíjně vzdorovala a odolávala všem mým pumpařským útokům. »Přátelé,« spustím, »potkalo mne veliké neštěstí.« Vidím, že se pan Mošna pomaloučku šourá blíže a že pozorně poslouchá. »Umřela mně žena . . víte, co pro mne znamenala a jaká to byla zlatá, dobrá dušička. A já nemám ani krejcaru . . přátelé, ani na truhlu nemám. Pan Seifert se nade mnou smiloval, a dal mně zlatku a povídá: »Brožku, jen se nestarejte, však my vás neopustíme . . uděláme na vás kolektu a uvidíte, že seženete slušnou částku.« Byl jsem u pana ředitele Šuberta a prosil jsem ho, aby mně dal zálohu . . ale špatně jsem pochodil.« Utírám si slzy, prokouknu skrz prsty na Mošnu a vidím, že »bere«. Jdu se sklopenou hlavou kolem něho a ukrutně bolestné vzlykám. Mošna mne chvíli pozoruje, sahá do kapsy, ale ještě si to rozmyslil a zůstal nerozhodně státi. Zastaví mne Slukov a vyptává se, co se stalo. Sehraju komedii po druhé a naříkám, div že jsem všechno nerozesmál. Pan Mošna jde blíž, vidí, že mně Slukov dává nějaké peníze, počká, až odejde, pospíší si a zvolá: »Brožku.. a jak se stalo, že to přišlo tak náhle?« »Mrtvice . . mrtvice, pane Mošno,« hořekuju.. »padla, jako když do ní hrom uhodí . . jen kdyby se mně podařilo, toho ředitele nějak oblomit. Už mám dvě zlatky . . jednu od pana Seiferta a druhou od pana Slukova . . Mošna si mne důkladně prohlíží, rozhlédne se kolem sebe a vidí, že všichni se na mne dívají soucitnými pohledy. Obrátím se, zanaříkám, že bych to na divadle lépe nedovedl a chystám se k odchodu.

»Brožku,« zvolá Mošna, já se obrátím, vidím, že je dojat . . Mošna je, jak víte opatrný na groš, ale dobrák od kosti . . »a stačí vám na ten funus ta kolekta?« ptá se starostlivým hlasem.

»Nevím . . nic nevím, zlatý pane Mošno,« vzlykám . . »to víte, přece ji nemohu pochovat jen tak ledabyle . . pohřeb je drahá věc . . ach bože, ach bože, to se na mne přivalila hrozná, netušená starost.«

»Nu . . Brožku . . já . . to víte . . Konečně, v takovém případě se nesmí šetřit . .«

»Pane Mošno . . zlatý pane Mošno . . od vás by mne to dvojnásob potěšilo . . povím, že mi přispěl pan i Mošna a snad i ředitel povolí . .«

Mošna vytáhl zlatku . . podíval se na ni, jakoby se s ní nemohl rozloučiti . . a při tom se mne oka nespustil, jakoby mně pořád ještě nedůvěřoval. Vidím, že stojí pan Bittner naproti v kulisách a že dychtivě všeckno sleduje.

»Tak vás tedy potěš pánbůh,« řekl Mošna, podal mně zlatník . . .

V tom se dali všichni do hlučného smíchu.

»Už ji mám,« křikl jsem vítězoslavně na Bittnera, jenž spěchal ke mně a podával mně vyhranou sázku. Mošna zůstal jako omráčen. Lotova žena nemohla býti ztrnulejší, než on.

»A pořád mně něco říkalo,« ulevil svému rozhořčení . . »že to je nástraha . . no, počkejte, Brožku, to máte u mně schováno na dobrý úrok.« Objal jsem ho a zvolal: »Pane Mošno . . to je pro mne neocenitelná reklama.. považte si, jak to bude působit, až se pochlubím, že se mně podařilo pumpnouti i vás.«

Společnost poslouchala oblíbeného herce a komika zrovna s rozkoší.

»Brožku,« zvolal senior Mahabharaty, »povídejte o tom, jak jste vyloudil pětku na Jaroslavu Vrchlickém.«

Herec se napil, pohladil si po svém zvyku pečlivě holenou tvář a spustil.

»Vrchlickému jsem přísahal pomstu za to, že mne nepozval k banketu po premiéře svého kusu »Smrt Odyssea«. Pravda, na jevišti nemluvím ani slova, přijdu jenom a podám králi urnu, v níž bylo zapečetěno orakulum. Vrchlický pozval všechny, kdo měli s jeho premiérou co dělat, jenom mne ne. Vyptal jsem se, co banket stál, vypočítal jsem, že ho stál jeden účastník pět zlatých a umínil jsem si, že si k té pětce dopomohu. Vrazím jednoho dne k němu do kanceláře a spustím hodně rychle, aby se nemohl z leknutí vzpamatovati: »Pane sekretáři . . neměl jsem ještě příležitosti gratulovat k velikému úspěchu premiéry . . inu, vy jste mistr . . ale račte mně, prosím, věnovati malý okamžik a vyslechnouti, co se mně přihodilo. Dostanu z venku návštěvu, švakra, švakrové a několik jejich dorostlých dcer, vytáhnou mne z divadla a požádají, abych je provázel po Praze. Vlezou do krámu, začnou kupovat a na konec řeknou: »Buď tak laskav a zaplať to.« Ale jak pak to mám, pane sekretáři, zaplatit, když nemám ani krejcaru — utíkám z krámu rovnou k vám — vy jistě jste šťastným majitelem pětky, která mne vysvobodí z nepříjemné situace.« Vrchlický ani nemrkl . . myslím, že byl nadobro ohromen . . automaticky sáhl do kapsy, rozevře tobolku, podívá se do ní a smutně řekne: »Drahý příteli . . pětku mám — ale to je moje všechno jmění.« »Nic nevadí, pane sekretáři, nic nevadí,« povídám na to já . . »pětka jako pětka . . bože, to mně padl kámen se srdce . . doskočím si do divadla pro zálohu a za hodinku jsem tady. Děkuju převroucně . . snad je to naposledy ještě honorář ze »Smrti Odysseovy« . . to je pro mne nějaká pocta . .« Vrchlický pětku vytáhne, já ji popadnu, uklonim se a pádím z techniky jako jelen. Dodnes ho vidím, jak se shovívavě usmál, když jsem se zmínil o tom honoráři . .

»To je tak zvaný parádní můj literární pump . . ale já jich mám celou kolekci, které vám dám k lepšímu, abyste si nemysleli, že je tohle řemeslo nějak obtížné a nesnadné. Slyšeli jste už vypravovat o společnosti »Faust«, jejíž účastníci jsou lidé vesměs zazobaní. Tuhle prý se bavili o tom, jak jsem koho z nich pumpl, vystřídali se už všichni, jenom doktor Dánský nevypravoval. Ptají se ho, proč on se nepochlubí a tu prý pan doktor hlasem skoro zaraženým, jakoby se za to styděl, že jsem ho neuznal za hodna svojí pozornosti, řekl: »Nemohu nic vypravovat, protože Brožek u mne ještě nebyl.« Druhého dne povídá František Kolár: »Člověče . . co jste to proved' — tomu doktorovi Dánskému? Vždyť ono ho to náramně mrzí, že jste ho jediného ignoroval.« Představte si, jak jsem k němu letěl. Zaklepám — vstoupím . . pan doktor se na mne roztomile usměje a zvolá: »I pěkně vás vítám, pane Brožku, zrovna teď jsem si na vás vzpomněl.« Ještě jsem ani úst neotevřel, pan doktor mně vtiskne do ruky dvě zlatky, podá mně ruku a řekne: »Těšilo mne velice . .«

Tenhle pump mne skorem netěšil. Podařil se mně beze všeho přičinění a proto jsem z něho neměl žádnou radost. Horší to bylo s ředitelem Maýerem. S tím bývala strašná potíž. Zabednil se v kanceláři — zabednil se v bytě a já se nemohl k němu s poukázkou na zálohu nijak dostati. Sluha Schwáb hlídal kancelář jako cerberus a já se marně o to pokoušel, aby mne k direktorovi pustil. Ale přece jsem na něho už třikráte vyzrál.

Poprvé jsem si na něho počkal, když jel v drožce z divadla domů. Dal jsem drožkáři znamení, aby zastavil a oknem jsem podal Maýrovi poukázku na zálohu. Utrhl se na mne, že nemá ani tužky. I na to jsem byl připraven, podal jsem mu olůvko a ředitel musel, chtěl-li se mne zbaviti, podepsati poukázku na koleně. Druhý můj přepad byl kombinovanější. Maýr zůstával ve Smečkách v prvním patře. Měl starou službu, která si okénkem ve dveřích každého příchozího napřed důkladně prohlédla, než ho předpustila. Darmo jsem to zkoušel — slyšel jsem, jak se záklopka odšoupla, Maýrova Háta mne ovšem poznala a ani se neoptala, co chci. Nastrojil jsem na ni tuhle past. Zazvonil jsem a rychle jsem uháněl do druhého patra. Háta vykoukla ven, zabručela a vrátila se do bytu, bouchnuvši zlostně dveřmi. Za deset minut zazvonil jsem po druhé a utíkal jsem zase nahoru tak rychle, div že jsem se ve dví nepřerazil. Háta zase vylezla, hrozně hubovala a práskla potom dveřmi, až omítka padala se stěn. Zazvonil jsem do třetice všeho dobrého. Háta vylítla jako čarodějnice, hnala to dolů s koštětem v ruce a křičela, že ji bylo slyšet po celém domě: »Počkej, ty uličníku, ty se poměješ, dopadnu-li tě.« Háta ovšem za sebou nezavřela, já vrazil do bytu a rovnou do posledního pokoje, kde měl Maýr svou pracovnu . . Vešel jsem bez zaklepání, slušně jsem ale za to pozdravil a presentoval panu řediteli poukázku s prosbou, aby ji podepsal.

»Člověče . . jak jste se sem dostal? Kdo vás sem vpustil?« rozkřikl se na mne Maýr.

»Také jsem se divil, pane řediteli,« řekl jsem docela prostince a nevinňounce — »ale byt je dokořán otevřen a možná, že mne sem poslala dobrá náhoda, sic jinak vás mohli zloději vystěhovati.«

»To je pěkný pořádek,« bručel Maýr — »to zase ta ženská někde klepá . .« Podepsal poukázku a řekl: »Buďte tak laskav, pane Brožku, přirazte za sebou dobře dvéře . . s bohem . . mám hrozně na pilno«.

Vyletěl jsem z bytu a práskl za sebou dveřmi a uháněl zase do druhého patra. Měl jsem nejvyšší čas, že jsem zmizel. Háta hnala se nahoru jako lokomotiva. Funěla a nadávala, že jsem se mohl smíchy zakuckat. K tomu ke všemu našla dvéře zavřené. Neměla ovšem klíče a musela dlouho zvonit, poněvadž Maýr byl, jak jsem řekl, v posledním pokoji a mimo to zabořen do nějaké práce. Trvalo dobrých pět minut, než jí přišel otevřít. Teď už jsem to nemohl vydržet a rozechechtal jsem se na celé kolo. Maýr se pustil do milé Háty a vycinkal jí, co se do ní vešlo. Háta se ovšem bránila a vysvětlovala, proč zůstala otevřeno.

»A Brožka jste neviděla?« křičel Maýr.

»Brožka..? ten tu vůbec nebyl,« namítla Háta.

»Jak pak tu nebyl«, zlobil se Maýr . . »vždyť jsem mu zrovna teď podpisoval zálohu na dvacet zlatých.«

»Tak to byl on, co zvonil?« pochopila konečně Háta a dozajista rozsvítilo se v hlavě i Maýrově. (Pokračování.)

FEUILLETON

O KUPECKÉM.

Před několika léty byla v Pešti dražba starých obrazů, mezi jinými také několika »Kupeckých«, a při té příležitosti Maďaři ovšem znovu prohlásili Kupeckého za maďarského umělce. Tomu svědčil zdánlivě zcela věrohodný argument. Kupecký narodil se totiž v Prešpurské stolici v Bozině a to již stačilo. Přivlastnění malíře, jakým byl Kupecký, bylo by pro umění kteréhokoliv národa na rozhraní 17. a 18. věku — době to na talenty malířské málo plodné — učiněnou trefou. Avšak poněvadž osud s kolébkou Kupeckého mimo vlast naši zatočil, není oprávněn nikdo počítati jej ihned mezi umělce maďarské nebo německé národnosti. Místo narození, nebo působení není přece pro národnost umělce rozhodným, neboť dle toho v nynější době bychom zcela dobře mohli Hynaise, protože narodil se ve Vídni, pokládat za německého a Muchu, že působí v Paříži, za francouzského umělce. Vždyť ani současníci Kupeckého za příslušníka jiné než české národnosti ho nepokládali, jak sám učitel jeho Fuessly vykládá na několika místech životopisu Kupeckého, jejž r. 1758 v Curychu vydal: že Kupecký nikdy česky nezapomněl a také po česku mluvil, toho důkazem, že jako 50tník dorozumívá se ještě jazykem českým s carem Petrem Velikým v Karlových Varech, portretuje ho, a současní rytci jeho obrazů uvádějí pravidelně vedle jména jeho významnou poznámku: natione bohemi.

Vlastní portrét Jana Kupeckého.

Českobratrská rodina, z níž Kupecký pochází, prchla r. 1667 z Mladoboleslavska a usadila se v bezpečném útulku v Uhrách. Avšak nikde není dokladů o jejím pomaďaření, tím méně o pomaďaření nejmladšího syna Jana. V 15tiletém Kupeckém objevil švýcarský malíř Klaus nevšední talent, když tento mu pomáhal při práci. Z pouhého roztírače barev stal se žák a ten odebral se se svým učitelem do Vídně. Odtud po několika letech odešel do Italie. Patřiti tváří v tvář dílům Tizianovým, Renniho, Corregia, Rafaela a Michala Angela musilo v mladém mozku provésti důkladnou revoluci. Zde také

poznal holländské a nizozemské mistry, jichž vliv pak v jeho tvorbě nejvíce jest patrný. V portrétech byl vysloveným Rembrandtistou, v genru vzorem mu byli Don, Mieris a Teniers. Dvacet let pobytu u kolébky umění opatřilo uměleckému jeho reliefu zcela ostré kontury. — Korektní kresba, svěžest barev, účelné rozvrhování světla a stínu bylo výslužkou, kterou si odvezl z Italie do Vídně, kde záhy stal se portretistou čelných dvořanů. Tato náhlá obliba získala mu mnoho nepřátel ve vídeňských uměleckých kruzích a Kupecký musil býti z Vídně odstraněn. Výhodným spojencem těmto nepřátelům bylo jeho vyznání českobratrské. Útoky na ně nalezly záhy u přísně katolického dvora sluchu a Kupecký přesídlil způsobem, kterýž podobal se skorem útěku, do Norimberka.

Povaha jeho zdrsněna krutými ranami osudu, jenž v životě ho stíhal (smrt mladého nadějného synka a nevěra ženina), obráží se i ve způsobu jeho malby. Trochu těžkopádný, ač jistý tah štětce, ztemnělý ton barev, jest nám při portrétech jeho, zcela realisticky podaných, docela i příjemným. Tato trocha pedantství dodává portrétům více seriosnosti než ležernost, se kterou tak často se koketuje na úkor pravdy a přírody. Avšak přihroublý tah štětce dovede při něžnosti sujetu zjemniti se a změknouti. Tak na obrazech krásné kajicnice Máří Magdaleny nebo pastýřky (obé v Anspachu) působí neodolatelným kouzlem jeho způsob provedení. Tu blíží se provedením van Dyckovi, tomuto antwerpskému aristokratu.

Celkem však v biblických a svatých obrazech neměl Kupecký valného štěstí. I genre bylo podružným oborem. Ani tu nezaprou se výborné vlastnosti Kupeckého.

Sklínka, flétna, kostky, karty a dýmka jsou jeho genrové rekvisity při humorných scénách dovádivého mládí, či požitkářského stáří. Jeho genre nepředstavuje nikdy více než tré osob. A ani tu podobizňář se nezapře. Jeho hráči, pijáci, hudebníci jsou předem znamenitými portréty dotyčných modelů. Vtip, myšlénka genrová je pravidelně ne nová, zhusta primitivní.

Krajinu vidíme zřídka na obrazech Kupeckého jen jako pozadí u podobizen.

Ve Vídni a pak v Norimberce provádí už napořád portréty. V té době jiných než podobizen a genrových obrazů u něho nenalézáme.

Aniž by se na uměleckém významu Kupeckého něčeho ubrati chtělo, s dobrým svědomím lze přiznat, že Kupecký byl ve své době tou dobou skutečně m o d n í m portretistou. Stále vyhledáván, vyznamenáván — vždyť ku jeho poctě raženy i medaile — nemohl ani podobizňářství opustiti. Korunované hlavy sedávaly před jeho štaflí. Německý císař Karel VI. se svojí choti, car Petr Veliký, kurfirstové, hrabata, markrabí, biskupové, arcivévodkyně byli jeho nejvzácnějšími a asi také nejštědřejšími zákazníky.

Vlastních portrétů Kupeckého zachovalo se několik.

Zobrazil se buď sedící s paletou v ruce, při práci, nebo zahalen v županu a v ruce dýmku v bezstarostném dolce far niente. Na těchto portrétech vidíme zhusta i jeho synka, zřídka manželku. Charakteristická tvář statného sedmdesátníka, jejíž ostře se dívající oko kryjí velké, koštěné okuláry a jejíž skráň zdobí dlouhý, na ramena splývající vlas, jest nejlépe znázorněna na rytině norimberského rytce Bernarda Vogla z roku 1737. Uvádím tuto proto zvláště, poněvadž jest to také asi poslední portrét Kupeckého. Tři léta po tomto roce, duševně i tělesně unaven, umírá.

Kupeckého díla jsou roztroušena po celé Evropě v různých těch galeriích veřejných i soukromých, fideikomisních sbírkách, často těžce přístupných. Norimberk, kde umělec poslední desítiletí svého života trávil, chová největší počet jeho prací. Drážďany, Mnichov, Vídeň, Lipsko, Pešť mají ve svých obrazárnách Kupeckého zastoupena. Maďaři ovšem při tvorbě své tisícileté minulosti měli nevyhnutelně zapotřebí též jakési umělecké minulosti a tu Kupecký se jim výborně hodil. »Maďarský Rembrandt«, vykřikují do světa, avšak my Češi jediní máme právo Kupeckého do řad svých umělců na přední místo postaviti. Vždyť Kupecký k svému českému původu se vždy hrdě hlásil. Vždyť pro něho a českobratrskou víru, jež lišila se poněkud od luteránské, zášť nepřátel šla tak daleko, že když r. 1740 umřel tento Český bratr a veliký umělec v Norimberce, protestanti norimberští odepřeli okázalý pohřeb.

Avšak kolik máme my obrazů velkého tohoto našeho umělce? Na prstech jedné ruky bys je spočítal. Vedle veřejné sbírky strahovské znám v Praze dvě soukromé sbírky, jež chovají zdařilá díla Kupeckého. Jest to překrásný portret knížete Sobieského, jejž chová ve své sbírce Gust. ryt. z Hošků, jehožto laskavosti vděčíme za dnešní jeho reprodukci, a obraz spisovatele V. J. Novotného, kterýž získal vzácnou křídovou studii, námi dnes reprodukovanou. Dva velké portrety Kupeckého, jež vedle této chová, jsou z reprodukce již známy.

Avšak ukázky Kupeckého tvorby, jež v dnešním čísle Máje v reprodukci předvádíme, jsou zcela neznámé, dosud nereprodukované dokumenty o vyspělosti Kupeckého. Zdají se oba, i portrét i křídová kresba, spadati do nejlepší doby Kupeckého tvorby. Prozrazují nejlepší vlastnosti umělce.

Specielně portret je velmi zachovalý a v barvě svěží a blíží se jak svými světelnými effekty, tak posici velice způsobu Rembrandtově a proto nenadsazoval tuze přítel Kupeckého Fuessly, napsal-li, že »malby Kupeckého chovají v sobě v stinech a barvě kouzlo Rembrandtovo a jemnost a průzračnost van Dykovu«.

Portretní skizza pak v dnešním čísle jest provedena červenou křídou na žlutavém papíře. V těch několika črtech prozrazuje celého mistra. Kupecký

JAN KUPECKÝ:
NÁČRT PODOBIZNY.

skizzoval na hrubém modrém nebo žlutém papíře uhlem, zřídka tuší, nejraději barevnými křídami, modrou a červenou. V Mnichově nalezl jsem ve sbírce Pinakotéky osm takových křídových a uhlových kreseb Kupeckého a na 70 rytin většinou mezzolinto provedených obratnou rukou Bernarda Vogla.

Jak cizina si Kupeckého váží! A jak málo my o tomto Čechu umělci víme! Vždyť marně byste Kupeckého hledali v Rudolfinské obrazárně . . .

Dr. Otakar Herold.

*

FERDINAND SCHULZ.

K jeho sedmdesátým narozeninám.

Dne 17. ledna t. r. Ferdinand Schulz slavil sedmdesáté narozeniny. Všechna netoliko literární, nýbrž i veliká čtoucí obec česká vděčně vzpomínala na něho v těchto dnech, a vždycky ráda bude vzpomínati. Jméno Schulzovo jest příliš úzce spojeno s nejvýznačnější dobou našeho probuzení a nového rozkvětu české literatury, aby bylo možno na ně zapomenouti. Neznamenát Ferdinand Schulz pouze čelnou osobu v životě národním a zejména v krásném písemnictví, není v něm jenom pilným jednotlivcem, ale duchem, který pomáhá tvořiti směry života i umění a vtiskuje jim svůj vážný ráz a zvuk.

Nebudeme vypočítávati veškerých dat mnohostranné a zdárné činnosti Schulzovy, ani prací, které za půlstoletí vyšly z jeho péra, neboť článek náš má pouze účel upřímného pozdravu. Než ani při tom nelze potlačiti doznání, že vše, cokoli Ferdinand Schulz podnikal a konal, bylo vždy svědomitě opravdové, svrchovaně ušlechtilé a ryze české.

Nechť hledíme na něho jako na profesora a vychovatele mládeže, nechť stopujeme činnost jeho publicistickou a kritickou, v kterýchž oborech ovšem nikdy není možno dosíci obecného souhlasu, nechť oceňujeme jeho díla literární a zejména předůležité období redaktorské: to svědectví sluší se vydati, že Ferdinand Schulz vždy stál jako dokonalý muž na svém místě, nikdy nezapomínaje hojných povinností, z nichž zvláště povinnost k vlasti, národu a českému jazyku byla přední podmínkou každé jeho snahy a práce. Účinek kteréhokoli působení Schulzova vždy byl mohutný a celý, činnost jeho i po letech zůstává zřejmě viditelna význačnými stopami, po kterých se ubíral.

Nám ovšem Ferdinand Schulz jest nejblíže jako literát belletrista a jako redaktor. Co jeho skladeb slovesných se týče, veliká řada jich svědčí, že jistě zužitkoval hřivnu svého nadání a vykonal své spisovatelské poslání svědomitě a měrou vrchovatou. Co pak se týče působnosti redaktorské, nikdy a nikdy nelze zapomenouti a zamlčeti, že konal více, než bylo jeho povinností.

V úřadě redaktorském nepřestával býti zároveň vroucím vychovatelem, a nejeden z tehdejších mladých literátů, dnes již šedivějící, vděčně vzpomíná potěšení, s jakým redaktor Schulz vítal jeho prvé úspěchy, a rad i povzbuzení, s kterým ho provázel na další trnité literární cestě. Bezpečně mu též utkvělo v mysli Schulzovo krásné úsilí, aby každé napsané české slovo svítilo ryzostí naší mateřské řeči. V té příčině Schulz byl každému otcovským přítelem, a radil-li a povzbuzoval, vždy při tom srdečně tisknul naši ruku.

Jako nesčíslnému počtu někdejších posluchačů Československé akademie obchodní Ferdinand Schulz utkvěl v paměti obrazem nezapomenutelně milovaného a vzorného profesora, tak také otepluje vzpomínky těch svých žáků, kteří pod laskavou a milou záštitou jeho zkoušeli rozmachy spisovatelských křídel.

Také pisateli těchto skrovných řádků, kterého Ferdinand Schulz před 21 lety již v šestém čísle prvého ročníku Zlaté Prahy uvedl do literatury, vždy bude drahým pomyšlení na dobu, kdy ukládal příspěvky své do jeho listu, a kdy k němu oddaně vzhlížel jako k svému vlídnému a pobádajícímu učiteli.

Ty krásné časy počátečních nedočkavých a radostných úspěchů již se nevrátí, jako nikdy a nikomu se nevrátí světlo a kouzlo mladého tvoření. Ale potrvají z nich aspoň vzpomínky, které v době nadcházející melancholie kladou zlaté paprsky na temný rub, jejž přináší každá delší literární práce.

Kdyby nebylo ani jiných tolikerých důvodů k oslavě Schulzových sedmdesátých narozenin, ty milé vzpomínky postačují, abychom mu z toho srdce přáli všeho nejlepšího pro řadu pozdních let.

J. D. K.

☐ **Svoboda autorů.** Ve veselohře »Copu« byla slova, kterými autorka, pí. Viková-Kunětická, nějak dotknula se jednoho z našich časopisů. Správa Národního divadla, když byla upozorněna na tuto věc, učinila opatření, aby slova ta více s jeviště nezněla.

Záležitost stala se však k popudu jistého listu předmětem ostrých gloss. Bylo pak prohlášeno s velikým důrazem, že právo autorovo je nedotknutelno, svoboda jeho mínění že je posvátna, a že tedy neměla správa Národ. divadla práva měniti text »Copu«.

Debatu vyvolal list »Slovo«, o kterém je známo, že je obráncem správy Národního divadla, proto

byla záležitost tím nejasnější. A v hádce, co jest a co není právem autorů, vysloveno bylo pak tolik zásad, že je důležito, aby o věci pojednali také literáti.

Je jisto, že má spisovatel právo pronésti cokoliv. Kdo s nim nesouhlasí, má opět právo mu to říci s důvody nebo bez důvodů.

Ale je otázkou, je-li Národní divadlo — tento náš umělecký salon — místem pro pronášení takových názorů, které by kterýkoli jednotlivec mohl právem pokládati za přímou urážku.

Je-li tomu tak, platí právo to pro všechny autory. Dnes pro paní Kunětickou, zítra pro toho, komu se třeba nelíbí list tuto autorku dnes hájící. Na př. v příští veselohře jiného autora mohou dle zásad v »Slovu« prohlášených baviti se na scéně Národ. divadla osoby dialogem, při kterém by se krákalo redaktorům »Slova« ve vlasech.

Proti tomu nesmělo by se nyní ozvati ani »Slovo«, poněvadž hájí zásadu plné svobody autorů.

A poněvadž dobří příkladové napravují špatný mrav, budou na Národ. divadle brzy vystřídány asi mnohé listy. Který bude míti u některého autora vroubek, dostane tu kapitální lekci. Bože — to se nasměje me!

Ale je otázka, je-li to úkolem Národního divadla. Bylo-li proto zřízeno, aby si tu někdo na nemilých časopisech chladil žáhu.

Svoboda slova! Ano, ale otázkou neméně závažnou je vhodnost místa. Jako nesmí v kostele nikdo si zanotovat kuplet, právě tak nesmí nikdo v našem bytě hovořit způsobem, který uráží někoho z přítomných, někoho z naší rodiny a pod.

Národní divadlo bylo zřízeno celým národem, za vedení a přispění všeho časopisectva. Proto nesmí býti v něm pronášena slova, která by se urážlivě dotýkala určité osoby, určitého listu, určitých zřízení, korporací a t. d. Proto neměla správa nic, co by určitě označeného listu se dotklo, vůbec ani na jevišti připustit, jako by nepřipustila vtipy na sebe. Odstranila-li tedy nepřístojnost, napravovala jen, co dříve zanedbala.

Ale autor je povolán přece, aby kárał, co za nevhodné uznává — namítne někdo.

Ano, avšak autor má kárati typy a ne určité jednotlivce. Je dovoleno na př. postaviti na jeviště defraudujícího úředníka záložny, ale není přípustno, aby tento úředník měl jméno, masku a charakter určitého defraudanta, známého z nejbližšího procesu.

Byl-li by tento nevkus přípustný, pak bychom Národní divadlo brzy proměnili v krčmu. Kde by zůstalo umění?

— — — — — — — — — — — — — —

Ale časopis »Slovo« nehájí svobodu autorů. On se jen tak pro několik hodin sensace tváří, jakoby byl zápasníkem za právo a svobodu. Toto tvrzení dokážeme.

V románu »Štěstí zlatého hroznu«, loni v našem listě uveřejněném, vystupoval v několika kapitolách podvodný spekulant, který se jmenoval Slovo. Ale časopis »Slovo« pokládal toto pojmenování za urážku svého malého majestátu a honem tedy přispěchal s konví nečisté vody a tu vychrstl na autora románu, poněvadž se opovážil — opovážil!

Autor románu ukázal tehdy svým přátelům, že měl »Štěstí zlatého hroznu« napsáno v první části, v níž spekulant Slovo vystupoval, dříve než časopis »Slovo« vznikl! Ale protože počítal tento orgán i jeho nájezd k malichernostem, nereagoval na onu urážku. Ale poněvadž hájí dnes »Slovo« svobodu autorů, přibíjíme, že přeje autorům svobodu jen potud, pokud se jemu hodí.

○ **Nová Štolbova veselohra** jmenuje se »Její systém«. Je to pikantní zápletková historie, jejíž vtipně sosnovaný děj odehrává se v Praze a v Petrohradě. Výlet manžela, který opuštěnou, ale nanejvýše roztomilou vdovičku vydává v cizině za svou dceru a klidí potom hořké následky této podnikavosti, jest osou hry, od které si může Národní divadlo pro letošní masopust mnoho slibovati. Delikátní roli dobrodružné krasavice svěřil autor paní Laudové. Veselohra se již studuje.

□ **Knihy zdarma** žádati přichází nyní opět do módy. Spolky »literární«, vzdělávací (!), čítárny (!!) posílají nám nyní houfně prosebné listy o knihy. Takovým způsobem bylo by však těžko literatuře pomáhati na nohy. O kabát, prapor, spolkové nádobí neopováží se nikdo říci — ale o knihu ano. Obracíme se na inteligenci v těchto spolcích, aby poučila ostatní členstvo, že tato žebrota jest ještě nedůstojnější než pouliční.

⁂ **Dětská knihovna Máje** zvolna sice, ale utěšeně pokračuje, stojí redakce její na přísné stráži, aby mládeži dostalo se věcí jen cenných a ušlechtilých. Pryč s literárním brakem »pro mládež;« voláno bylo ondy v účinném článku »Národních Listů« (ze dne 2. října 1904), v němž spisovatel ukazuje, jak mládež česká kazí si brakem svůj vkus nejhroznějším způsobem a připravuje se tak do obrovského oboru budoucích čtenářů Karla Maye a podobných ducha zabíjejících plodů.« Dětská knihovna Máje má býti mládeži české studnicí dobré a zdravé četby, zušlechťovati a tříbiti chce její vkus, připravovati ji pro další úkoly životní. Cíle toho dosáhnouti chce jednak tím, že přináší práce spisovatelů, již dětské duši dobře rozumějí, dovedou ji ušlechtile zabaviti a upoutati, jednak tím, že pojala v program svůj i »žeň z literatur« cizích v dílech mládež nekazících, nenaplňujících ji nezdravými fantasiemi a choutkami, a že přihlíží i k publikacím poučného rázu ve formě mládeži srozumitelné a zábavné. Po dvou dramatických pohádkách V. B. Plumlovské Sněhurka a Zahrada sudiček, z nichž první na jevišti Národního divadla právě prokázala svou životní sílu, působivost a poesii a po povídkách

Fr. Hrnčíře Jasno a chmurno, uveřejnil tu jako svaz. 4. Petr Dejmek povídky z českých dějin Utrpením k vítězství, které suché slovo historie, jak se mládeži podává v našich čítánkách, stělesňuje dětem v pěkné a živé obrázky, učí je milovati vlast a národ pro utrpení, které jim bylo zakusiti, a podávají hojné poučení o životě našich předků. Správný a čistý jazyk je povídek těch neposlední předností. Ve sv. 5. seznamují se děti se dvěma rozkošnými povídkami Kaštánka a Událost z péra A. P. Čechova, nyní tak slaveného a želeného. Obě učí milovati nejlepší přátele děti — zvířata a vynikají opravdovým humorem. — Dr. Jar. Květ již nejednou zasvěcoval děti do oboru své vědy — lékařství. Činí tak i v 6. svazečku Dětské knihovny Máje v knize Co lékař vyprávěl. Není malé umění poučovati děti o těle lidském, o jeho úkonech a chorobách, jsou to věci nesnadné pro malý rozoumek a přece jen vážné pro dítě, které hledá zábavu. Ale spisovatel provedl svůj úkol znamenitě. Knížka jeho je zábavná, poutavá jako kniha povídek, mluví s dětmi tak jasně a prostince, a děti ani nezpozorují, jak je poučuje. Ani humor místy neschází, a to je pro děti vždycky dobré koření. — Nový pracovník na poli dětské literatury přihlásil se ve sv. 7.; mladý básník český Quido Maria Vyskočil. Bylo by jen dobře, kdyby příklad jeho našel hojně následovníků. Sny a povídky jmenuje se sbírka jeho, již napsal mládeži. Je to řada pohádek a povídek, které sice rázem svým upomínají na Andersena, ale jinak vypravovány jsou poutavě, vynikají ušlechtilými tendencemi (na př. pěkné Studené ruce) a psány jsou perem vskutku jemným a básnickým. — Poslední, dosud vyšlý svazek je opětně dramatická pohádka Plumlovské Krakonoš, která, jako Sněhurka podává poesii zimy, zanáší nás v kouzelnou zahradu pána hor a opřádá čtenáře čáry tajemné letní noci. —*a.*

— Jan Karník: Chudobná žeň. (Verše, vydal »Nový Život v Prostějově 1904.)

Již verše položené v čelo knihy:

Povadly květy na drsném pni
nastává hodina chudobných žní

povídají, že se nám podává bilance celého života autorova. A bilance ta není docela »chudobnou«, jak chce nám básník namlouvati v své skromnosti. Soudíme jen dle toho, co jsme četli, nemáme potěšení znáti básníka osobně, víme jen, že jest lékařem povoláním a že píše pod pseudonymem. Ale to jest vedlejší. Hlavní jest, že máme co dělat s básníkem opravdovým, ryzím, přesvědčujícím, který nám bez pretensí podává celou výslednici dosavadního života svého. Tušíme, jak ten život byl při veškeré své prostotě krásný a plně vyžitý, obětován jen dobru a kráse tak do krajnosti, že musíme si zamilovati původce těchto básní a vážiti si ho zároveň. Mužná síla a sytost přesvědčení vším vanou, místy lehká ironie, ale netrvá dlouho. To srdce příliš miluje, než aby mohlo trvale ironisovati, za to častěji se povznáší vysoko . . .

Celá řada kusů působí svou bezprostředností a hloubkou, prostotou i při veškeré plnosti dikce. »Oči« jsou hodny Maeterlincka neb Rollinata. Jinde leccos upomíná na jiného lékaře-básníka: Ed. Alberta. Snad i ta podobnost, že i on v své jediné knize podal také jen výsledky dlouhého žití a studia, oba básníky mi poněkud sbližuje. Lékař — humanista vidí a cítí bídu rodného kraje »Křížové dny« »Náš lid« »Ulice chudých«, Českým jarmarkem a celý 11 číslový pěkný cyklus dělnických písní jsou toho dokladem. Druhý oddíl jest věnován vnitřnímu životu básníkovu a jsou tu čísla vzácné krásy. Některé nezadají tichou mystikou nejlepším číslům O. Březiny, a jsou nad to jasnější a srozumitelnější (Vidění — Modlitba — In Paradisum) a Tři písně pohřební«, svou prostou životní pravdou blíží se Sládkovým krásným písním tohoto genru. V třetím a posledním oddílu ozývá se šťastná láska básníkova několika hluboce delikátními a mysticky stlumenými tóny. (Své ženě, Nocturno, Bez vavřínu) stesk nad prchajícím mládím (Sentimentální sloky a Mladosti) několik motivů podzimních, zimních (jímavý velmi zvlášť na str. 80) a malý cyklus hluboce myšlených a původně vyjádřených znělek.

Tak celou svou plnou a sytou mužnou a krásnou knihou zralé lyriky své protestuje básník sám proti vlastním veršům epilogu:

Že nejsem básník — dobře vím!

—*ρ.*

Toto číslo vydáno dne 20. ledna 1905. — OBSAH: — KAREL VETTROVSKÝ: Tanec smrti. — FELIX TEVER: Mezi břehy. — DOC. DR. ANTONÍN HEVEROCH: Jak smysly duši klamou. — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — FEUILLETON: Dr. OTAKAR HEROLD: O Kupeckém. — J. D. K.: Ferdinand Schulz. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE: Portrét J. Kupeckého. — J. KUPECKÝ: Náčrt podobizny.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecky) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec, otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. VÁCLAV ŠTECH, POŘADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GRÉGRA A SYNA.

FELIX TEVER:

Mezi břehy.

(Dokončení.)

no, to si asi myslila. Ale oni nemají příčiny jí hlídati — příčina tkví v nitru ženicha, v nitru pokáleném upomínkami starých hříchů. Kdyby bylo příčiny, bylo by oprávněnější. — Oprávněnější? Jaká v tom vůbec oprávněnost, že mohl klásti takovou váhu na její bezúhonnost?

A tu se vracel pocit tisíckráte procítěný v posledních nedělích. Bezvolně se ušklíbla. — Nic neznamenala tato revolta jejích myšlenek, jen v nich tak planě revoltuje, ale k činu nemá odvahy, protože je polovičatá bytost bez určitého tonu, ať už ctnosti nebo jejího opaku.

Udělala několik kroků, chtíc se oddati nějakému zaměstnání, ale po nich zase stanula. Nějaká příšerná fantasie spředla první outek tkaniva v jejím mozku. Bylo vše tak nejasné, že se nic zase nevlévalo v určitou myšlenku. Jenom jakoby ji ovanul horký dech, pod nímž vůbec práce mozku ustávala.

A opozděný soumrak letního dne kladl nyní určitější stíny po hladkých plochách lesklých parket, stíny violovou šedí zadechlé, vedle nichž některé předměty obtékalo světlo padající vysokými okny. Bylo to ono bílé, zmírající a přec příkré světlo letních večerů, v němž nabývá neživotné mlžné chvějnosti.

Prošla všemi pokoji, dotkla se některých předmětů, chtíc v sobě vzpružiti onu radostnou zálibu, jež jí působilo kupení se těchto věcí v prvním čase jejího zasnoubení. Ale ona radostná záliba byla nějak setřená, smysl oka přesycen na úkor všech smyslů ostatních.

Těžké, hedvábné draperie na dveřích salonu spřádaly měkké violové stíny do svých hlubokých záhybů, bíle do nich vetkané květy vyzařovaly matným leskem. Nějak až drzou bělí kroutilo se oblé dřevo barokního nábytku do vzmahající se temnoty a těžké rámce obrazů, křišťálové svícny na krbu, bronzové hodiny na mramorové ploše stolu se leskly, jakoby na vypuklinách svých tvarů žíznivě byly nachytaly loučivé světlo dne.

Usedla na pohovku v salonu, který měl vzezření místnosti upravené k přijetí obřadné společnosti. Pak dotkly se myšlenky její budoucna. Dotekla se myslí některých podrobností budoucnosti právě tak, jak se dříve dotýkala skvostných kusů nábytků, ale ani tu nechtělo se jí podařiti vmysliti se do něčeho útěšného.

»Jaké všecko bude?« Její okolí neodpovídalo k této otázce . . . Páchla tu silně nová politura, a nebylo tu upomínek. Obydlí lidské, je-li staře zařízené, oddechuje upomínkami, a je-li nově sestavené, budí naději: to a to v tobě prožiji, to a to procítím a pak se spřátelíme a ty mi budeš vypravovat o rozrušení včerejška i záměru zítřka.

Ale jí, která se chvěla dotknouti se v myšlenkách určité podstaty budoucího manželství s Tomanem, nepravilo nic. Jen tupo v ní zavládlo, ona hluchá tupost, jež působila jako narkoticum na vědomí. A z této tuposti vy-

růstal jí plachý pocit nudy. »Jaké všecko bude?« Nuda počínala se šklebiti z hlubokých zrcadel, věsila se do záhybů violových brokátů, stékala podel kalichů mléčných květů benatskeho lustru, plouživa se po hladkých parketach, zalézala v tlusté koberce. Všechny arabesky zlatych tapet stěny pokrývajících, byly vyplněny nudou v mezerách svých vzorů.

S hlavou opřenou do polštářů pohovky oddávala se chvíli tupému tomuto pocitu. Ale pak se počínalo tajemně kolem ní oživovati, zaharašilo to v některém koutě a zvolna počínaly se ozývati parkety. Měla představu, že slyší kroky osoby, kráčející po špičkach, něco se k ní blížilo a číhavý pohled dvou zornic vžíral se v její tvář. A ten, jenž bude jejím mužem v tomto okoli, blíží se s odpornym usměvem chtivosti na rtech, chvátí ji do třesoucích se rukou, vlhké rty jeho plouží se jejím tělem a ona se svíjí v jeho náruči jako otrok, jemuž vpalují známky hanby do kůže.

Vyskočila s pohovky, rozžehla rychle elektrické žárovky. Ledně odporné záchvěvy plouživ se jí od temene hlavy. A tu to bylo! Poprvé vhroužila se v obávanou budoucnost, a jako bičem udeřila ji ohromna úzkost.

Až do dna bude museti vypíti odpor a hnus vnuceného.

Před nějakou dobou zaplašovala tyto myšlenky, kdykoli se jí chtěly namanouti, jakoby na ně zbývalo času, jakoby to obávané bylo ještě v hrozné dálce. A před tím, nežli to přikvačí, měla ještě mnoho nového: radost z přepychu, ukojenou mstivost ve zkrušování těch, kdo ji dříve uráželi. — Ale nyní se to blížilo, řítilo se to na ni a mezi obávaným a jí nebylo už nic, žádný nový dojem. — A cítila, jak se všechny její pudy vzpírají, nyní, kdy měly býti umrtveny, jak se zlobou poraněných haďat vykrucují a hlasí o práva k životu. A jakoby mocí hleděla vsunouti ještě něco mezi sebe a budoucnost a vedle toho ucítila hrůzu své nedotknutosti, jež měla býti zardousena nečistýma rukama. — Cítila hrůzu nedotknutosti, ale pojednou si vzpomněla, že není naprosta. — Byl tu okamžik zralé, propuklé vášně v jejím životě, a zůstalo z něho v její krvi cosi nenapojeného, žíznícího. A tu veplula jiná vzpomínka do její představy, veplula jasně, dotýkajíc se téměř hmotně veškery její podstaty.

Ocitla se v bratrově bytu. Teplé stíny roztávaly pokojem, matně osvětleným světlem lampy, naplněným vůní vadnoucích chrysanthem. A ucítila paže oviíející její tělo a horoucí dotek rtů na své tváři. Hlava klesla jí na stůl, dotkla se ledové plochy mramoru. Ale něco se dotklo jejího mozku, něco na ni zakývalo z temných koutů. A šeptalo to jako hlasem cizí bytosti, bytosti v této chvíli zrozené, prolnulo to všechny kouty mozku, každou krůpěj žilami kolující krve. Podléhala onomu našeptávání, jež v ní bičovalo vůli v horečné chtění.

Byla tu příležitost k pomstě a v pomstě je spravedlnost. —

A samotná náhoda zotevírala jí všechny dvéře, a jakoby ji vlékla v onu stranu, ve kterou ji táhlo ono zvláštní chtění. Mimo ně byly v té žhavé noci uspány všechny rozmysly, přetrhány všechny pásky pojící ji k vlastní vyšší rozumové jsoucnosti.

Nemyslila, necítila ani lásky, ani něhy, jen kouzlo mstné zloby k jednomu, všemi údy se prolévající žízeň po objetí druhého, po žhavé vůni jeho dechu. —

Druhého dne k večeru propustila švadlenu před dokončením hodin práce. Oblékla se pečlivě a vyšla ven do ulic města.

Po dva týdny tiskl se sluneční úpal do ulic, ani večery nepřinášely chládku, rozžhavené stěny domů jakoby teprve u večer slévaly se sebe parnou lázeň dne.

Ovanul ji někdy parný dech vycházející jakoby z tlamy neviditelného netvora. V mnohých oknech domů hlavních ulic byly spuštěny zaclony, ulice nabývaly tím podvečer smutně opuštěného rázu, jakoby se do nich dívaly smutné, osleplé oči.

Lidí bylo na ulicích nemnoho, většina Pražanů její společnosti dlela na venkově, ale Iza potkala přece několik známých pozdravujících ji tak, jako se pozdravuje ten, jehož potkalo štěstí.

Úmorno vedrem, lenivo a prázdno bylo na širokých ulicích, po nichž se rozlévala rudá záplava slunečního skonu. Středem Ferdinandovy třídy sunul se lenivě pohřební průvod. Kopyta koní táhnoucích pohřební vůz zvonila dutě o rozžhavené dláždění, květy na věncích kolem rakve nesených oddechovaly žíznivou vůní povadlosti, bílé stuhy nehnuly se ani v bezvětří. Všechno zdálo se v tom parnu přebytečnou povinností, i pohřbívání mrtvých; poznání toto lpělo na tvářích osob kráčejících v průvodu. A lze zdálo se v té chvíli všechno lhostejno, život i smrt. První bylo nutno prožiti, druhou přijmouti, když přijde. K čemu se rozčilovati předurčeným a neodkladným, k čemu věnovati rozebíravých myšlenek vnucenému

Zastavila se však a dívala se za průvodem v jakémsi uspokojení nad dnešní ponurou lhostejnosti své nálady. Pak přenosem myšlenek, jimiž průvod sledovala až k jeho konečné stanici, vzpomněla olšanských hřbitovů, hrobu rodičů.

Měla před svatbou, v té době jest obyčejem učiniti návštěvu mrtvým.

Vešla do květinařského skladu, zakoupila kytici a nesouc ji zabalenou v jemném, bílém papíře, vstoupila do vozu elektrické dráhy jedoucího k hřbitovům.

U hoření stanice olšanské vystoupila, prošla zvolna hlavním vchodem hřbitova, zabočila pak do postranního, nalezla kámen kryjící hrobku rodičů, položila naň kytici, a teprve, když několikráte přečetla obě jména, vyryta do nevelkého pomníku, vzpomněla odešlých. Usedla na pažení hrobu a jala se slunečníkem kresliti kruhy do písku cesty.

Byla bez stesku, bez dojatosti. Ale pak jakoby si chtěla pohovořiti se stíny dávno v paměti neoživenými, dvojitě mrtvými, protože jich nikdo nevzpomínal.

»Nu, hleďte, zachytila jsem se,« řekla polohlasně, ale pak přece jasněji vzpomněla otce, matky, těchto dvou životů ztracených v utopiích mrtvých snů.

Oba mysleli, že jsou idealisty

Co tím dokázali?

Nic. — Leda snad to, že byli sami s sebou spokojeni. Ale pro ni — co tím dokázali? Leda to, že v ní vzbudili chuť k posudku toho, čemu sami věřili. A pak se musela protlačiti odpornou tlačenicí života — krásná slova z domu zděděná, ani pocity za nimi se skrývající nebyly heslem, před kterým by se byla rozestoupla odporná tlačenice života, aby ji propustila.

Nevěděla ani, jak dlouho seděla takto nehybně jako socha.

Květiny na hrobech, zkropené pod večer vlahou vodou, počínaly vydávati silnou vůni smíšenou s puchem ploužicím se hřbitovem — byl to puch hniloby. Jakoby jím podrážděna k sesílenému vědomí života, počínala vzpomínati.

Všecky pocity minulé noci procházely jí nitrem. A znovu položila si otázku: Je to rozkvašenost vůči prvnímu? Je to vášeň k druhému? Je to jen jakási zločinně všetečná vášeň po poznatcích života?

Nedovedla a nechtěla si otázky tyto zodpověděti. Čím by byl život, v kterém by všechny otázky byly zodpovězeny? Cítila nyní jen schvácený smutek, v němž byla úleva, jaká následuje křečný pláč nebo krutou bolest. Bylo v ní bezbolestno, bezradostno, jakoby více nežila a dívala se jen z chladného oblaku dolů do života.

Večerní temno choulilo se zalezlé za pomníky a kříže, ale mezi stromy roztékala se po obloze ještě žluť, jen lehce šedí promíšená. Pronikavá, fosforečně svítivá žluť, dráždivě šklebivá, posměšná žluť, bránící se závojům soumraku, jež se počínaly soukati mezi hroby.

Nebytí, necítění, hniloba a vědomí, že všechno, co tu bylo, není již ničím, právě tak, jako jsou ničím zákony mravnosti. Ale jsou přec, jakýmsi mrtvým zrcadlem, v němž se tváře jednotlivců i jejich pocity i to, před čím má člověk vážnost, nazývaje to svým »já«, zkroutí v pitvorné čáry zmatku. A to jediné, v němž toto »já« slaví vítězství nade všemi psotami, je požitek, slast okamžiku.

»Toť právo života!« rozhodla. Ale kde jej hledati? Kde jej plně nalézti?

Povstala.

Temnota soukala se zvolna do posledních záchvěvů světla. Upomínky živých, sem tam na hrobech rozžehnuta světla, mihotala bloudivě, rozstřikujíce tesknou záři.

Pojednou se jí zdálo, že v hrobě rodičů něco zaúpělo. Srdce počalo jí bušiti, ale naslouchala pozorněji — ne nebylo to nic, jen trochu předražděné čivy sluchu.

Zvolna, jako přicházela, zase odešla.

Nevstoupila do vozu elektrické dráhy, kráčela pěšky neladnými ulicemi Vinohradů. Před jedním domem se zastavila, průjezd jeho byl ozářen žlutým světlem mžikajícího plynového plamene a z tohoto osvětlení vynikala drze vyšňořená postava mladé ženštiny. Rudý klobouk s holubičkou, naličená tvář, černou rýhou podkreslené oči poučily lzu o životním zaměstnání ženštiny. Šel kolem mladý muž, řekl ženštině tiché, posměšné slovo. Iza je neslyšela, ale domyslila si ho dle nadávky, vydravší se z úst ženštiny, že slovo bylo neobyčejně kruté.

»Vidíš, jak jsi nectěna,« zašeptala posměšně. »Neuměla's to uchytit za pravý konec. Prodáváš se, ale i já se hodlam prodati — a hle, jaký mezi námi rozdíl. Mne odda kněz u oltáře a prosloví při tom dojemnou řeč. Proč by neprosloví, vždyť za to bude dobře zaplacen. A pak se kolem mne shrnou lidé z nejlepší společnosti a budou si pokládati za čest dotknouti se mé ruky. — A ty?«

Cítila, že si ve zlobě plvá do tváře a najednou v téže chvíli si uvědomila, proč kráčí právě touto ulicí. Zde bydlil Trylb. Chtěla viděti Trylba ještě téhož večera. Vášnivé chtění, potlačující vše druhé, ji schvátilo. Do únavy přecházela po chodníku domu, ve kterém bydlel.

Neuvědomila si jasně dalšího postupu toho, k čemu chtěla dospěti. Neuvědomělý pud dosud zachované ženštiny zabraňoval, aby vstoupila do domu, zazvonila u jeho dveří a přesvědčila se, dlí-li doma nebo mimo dům.

»Nepotkám-li jej, nemá to být,« opakovala si v horečné úzkosti, v oné pověrčivosti vlastní většině zločinců, většině lidí nešťastných. Ustanovila se pevně na tom, že další přenechá této náhodě.

Nevěděla, měří-li chodník kroky svými dlouhou již dobu, nebo jen kratké čtvrt hodiny.

Všechna únava horkého dne byla v ní nyní podvečer zahlazena zimničně bušícími tepnami, chtěním prudkým jako vichr, jenž stromy kácí a úzkost vzrůstající při každé marné přecházce chodníku jakoby se byla dovršila. Tu ve chvíli, kdy se toho nejméně nadála, kráčel proti ní. Postavila se mu do cesty, noříc zraky beze slova do jeho tváře.

Smekl, řekl větu o náhodě, jež mu ještě jednou dává příležitost ji uvidět. Ale ona přetrhla mu větu v půli.

»Jen dnes nemluvte konvenčně — není to náhoda, čekám tu na vás,« řekla vzdorně.

»Na mne? Mohu vám v něčem prospět?« otázal se zmaten.

Zasmála se zle a trýzněně, pak jej vybídla, aby ji doprovodil.

Kráčeli chvíli mlčky

»Proč jste byl posledně tak chladný?« otázala se po dlouhé chvíli.

Neodpověděl chvíli. »Chladný!« opakoval, pak dodal: »Ve změněných poměrech je to přirozené.«

»Opovrhujete mnou a přece jste mi sám radil, abych shodila příliš těžký náklad přes palubu. To jsem učinila a vede se mi dobře, hrozně dobře.« zasmála se.

»Přišla jste, abyste mi to řekla,« tázal se jizlivě.

»Ne, směji se, abych nemusela plakat.«

»Izo,« vyhrklo mu ze rtů.

»Co chcete říci?«

»Nic — ale proč jste se mnou chtěla mluvit?«

»Ah — tak — musela jsem, hnalo mne to. Víte jsou takové chvíle, kdy člověk ztrácí kompas vnucených povinností. — Povinnosti? Smějeme se jim, neuznáváme jich. A k čemu přemítat o tomto odporném. Nechtěla jsem, abychom se rozloučili jako cizí — jimiž si prostě nikdy nebudeme — protože jsme tak mnoho společně revoltovali.« —

»Mnoho a tak planě,« dodal ironicky. Ale pak se mu rozžehlo něco v oku. Zlý a jizlivý byl dosud úsměv kolem jeho rtů, ale oči počínaly se rozsvětlovat zálibou. »Jak jste dnes krásná, tak zlobně krásná.«

Nechala na sobě spočívati dlouho jeho pohled. »Nuže tedy,« řekla konečně. »Nalézáte-li mne dosud krásnou, tedy« —

»Nedořekla jste« — řekl nalehavě.

»E — až později,« mávla rukou. Zrudnula silně ve tváři; něco studu i lásce podobného sevřelo jí hruď, v níž jakoby se dusilo ono divoké kouzlo zloby a vzdoru.

»Co jste myslel, slyše o mém zasnoubení?« otázala se po chvíli prudce a stanula na opuštěné cestě městského parku.

A tu i on mávl rukou.

»Byl jsem jako ubit, Izo,« řekl chvějným hlasem. »Něco, co si nikdy netroufalo ve mně žíti, se rozkřiklo žhavou bolestí v té chvíli, kdy to mělo býti zdušeno. A v mé vlastní ubitosti přešly myšlénky na vás. Klesá jako oběť nutného, není šťastná — klesá vnitřně, aby se zevně povznesla. Rdousilo mne to a jedné chvíle byl jsem rozhodnut jíti k vám a říci vám: Nechoď tam, pojď ke mně, miluji tě, žádám si tě každou krůpějí krve.« — Ale víte, že jsem příliš nedůvěřivý k sobě i k osudu. Víte, že i já cítím slabost svých sil vůči miserii celku. A pak přišly chvíle nechutných představ, viděl jsem vás v náruči —«

»Ne, ne, nemluvte dále,« přervala mu Iza slova. Výraz jasu a trýzně měnil se při jeho slovech na její tváři. »Ne, nemluvte dále.« řekla měkce a položila ruku na jeho rameno.

On vsunul ruku její pod své rámě. V parku bylo ticho, temno a opuštěno, ale když scházeli Václavským náměstím, hrnuli se proti nim lidé, vylákáni večerem k vycházce.

»Potkáváme známé,« řekl Trylb.

»Nechť« ušklíbla se vzdorně.

»Mohla byste z toho míti nepříjemnosti,« namítl starostlivě.

»Nechť«, a zasmála se smíchem, v němž lkaly slzy a v němž zvonila svůdnost.

»Proč se smějete Izo?«

»Protože je dnešek ještě náš.«

»A zítřek?«

»Kdo může přísahati na zítřek« — řekla vyhýbavě a vsunula své rámě znova do jeho.

»Pojďte.«

»Kam?«

»Uvidíte.«

»Jste krásná,« řekl tiše a přitiskl rámě její k své hrudi, kráčeje po jejím boku pojednou jak v omámení.

Tiše dospěli ulice, kde bydlela, tiše jako stíny šli vchodem domu. Opatrně otevřela Iza dvéře budoucího svého bytu. Temno pokojů, do nichž padala jen záře uličního plamene plynu, je obestřela.

»Vezmi mne, chci býti tvá« zašeptala vhrnouc se vášnivou divokostí do jeho náruče.

* * *

Počátkem podzimní saisony byla slavena svatba ředitele Tomana Byla to svatba jako tisíce jiných, ale obecenstvo hustě naplněného kostela jevilo právě tak neutuchající živý zájem pro květinovou okrasu oltáře, úbory družiček, vlečku nevěsty a slastné vzevzření ženicha, jako v tisíci případech. Jsou sceny života, jež se nikdy do sytosti neobehrají, k nim patří v první řadě slavení sňatků společensky známých osob. Tisíckráte opakované komedie, o nichž nikdo neví, vyvřou-li do veseloherních

nebo do tragických motivů, nepozbývají dráždivosti v dohadech.

Sněžná vlečka nevěsty zašustila po odbyté ceremonii po kobercích ubíhajících k východu kostela. Venku na kostelních schodech stálo plno zvědavců. Novomanželům bylo gratulováno s tvářemi, na nichž byly připnuty etikety k této příležitosti se hodících úsměvů. Novomanželé děkovali týmž způsobem.

Krásné hnědky Tomanova kočáru měly třemení okrášleno bílými květy, a hrabaly již netrpělivě kopyty. Novomanželé vstupovali do kočáru, sluha uložil do něho za nevěstou pečlivě dlouhou vlečku svatebního roucha. Pak bouchla dvířka Tomanovy ekypáže. V té chvíli jel mrazivý záchvěv od nevěstiny korunkou zdobené hlavy až k špičkám jejích střevíčků.

»Tedy konečně jsi má,« řekl ženich a přitiskl do náruče chumáč illosionu do něhož bylo zahaleno chvějící se tělo s polomrtvou duší.

»Ano,« ozvalo se poslušně z pod závoje.

Dojeli do hotelu v němž měla býti držána svatební hostina. V postranním pokoji odepínali nevěstě vlečné vlny závoje. »Korunku si ponech,« zašeptal ženich mazlivě »tak krásně ti sluší.«

»Ne nemohu, bolí mne pod ní hlava. A jediným krutým pohybem vytrhla snítky myrt ze svých vlasů. Mstivá zloba osvítila jí na chvíli tvář.

JOSEF KRATOCHVÍL:

Lístek mé ženě.

Až budu spát, kde nic již nebolí,
kde v celém roztruchleném okolí
již ptáčete si neseženeš,
jež by Ti vypělo ten velký žal,
s nímž na tom světě jsem Tě zanechal —
má drahá ženo! Zapomeneš?

Až ucítíš, že z hrobu mého hrud
jen čiší zklamání a hrozný blud
a duhy si již nerozkleneš,
v nichž uhaslých Tvých nadějí by plam
zatřpytil znovu jako drahokam —
má dobrá ženo! Zapomeneš?

A konečně: až v slzách mlhavých
Tvých božských modrých očí zajde smích
a Ty si tiše připomeneš,
jak přemnoho jsem od Tvé ruky vzal
a jak jsem pramálo Ti za to dal —
má sladká ženo! Zapomeneš?

ANTONÍN JENNE:

Topoly.

Jsou v našem kraji topoly,
jak šly by k pohřbu řadou,
mne vždy tak srdce zabolí,
když v pole stíny kladou.

Mlha ovíjí je podzimní
do dálky nedoměrné —
ty tmavé stíny zejí z ní
jak hrobů prázdno černé.

Ó, znám ty stíny topolů — —.
Mé v srdci rostly s nimi
do světlých dálných údolů
a pěly předzvěst zimy.

Kde srdce jas byl, plápoly —
já hléd tam s resignací — !
Jdu s vámi, s vámi topoly —
tam kde váš vrch se ztrací.

DOC. DR. ANTONÍN HEVEROCH:

Jak smysly duši naši klamou.

(Pokračování.)

elice nápadný tento klam ze zveličení úhlů ostrých, jest ve figuře Heringově, kde dvě paralelní přímky zdají se nám do středu sbíhati, či rozbíhati, podle toho, jest-li nasadíme na ně linky v ostrém či tupém úhlu (obr. 9.). — Ještě prudší je tato illuse v následujícím obrázku Heringově (obr. 10.).

Těchto illusí geometrických jest celá řada. Tak čtverec do většího vsazený zdá se býti větším než stejně velký čtverec isolovaný. To

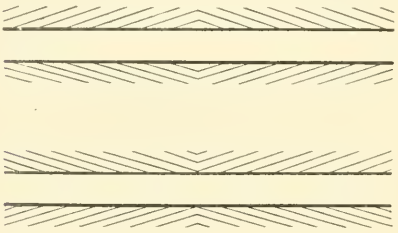

Obr. 9.

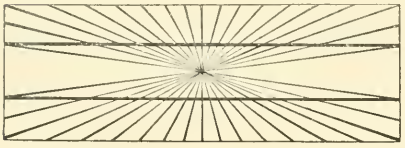

Obr. 10.

každý sám si může doma zkusiti. Stejná delka, naměřená a označená na přímce krátké, zdá se delší, na dlouhé zdá se kratší. Stejně mezera mezi dvěma velkými čtverci zdá se býti užší než táž mezera mezi úzkými obdélníky.

Rozměry v horní polovině pole zrakového z pravidla přeceňujeme. Máme-li vertikální přímku půliti, děláme z pravidla horní půlku menší (poněvadž ji přeceňujeme). Tištěná **8** či **s** zdá se nám míti obě poloviny, horní i dolní, stejně velké, a přece se klameme. Nejlíp se o tom přesvědčíme, když je postavíme hlavou dolů, kde se tato šalba zdvojnásobí a klam se prozradí.

Známy jsou i geometrické figurky, kde někdy bezděčně, jindy při upjaté vůli vidíme jednou těleso vystupující, po druhé těleso vpadající. Vjem na tom se zakládá, kde svůj hled nasadíme. Poněvadž máme zkušenost, že předmět bližší vidíme dříve, soudíme i, že co dříve vidíme, je nám bližší. To ukáže se nám na obr. 11., 12., kde vidíme hned hranu do předu

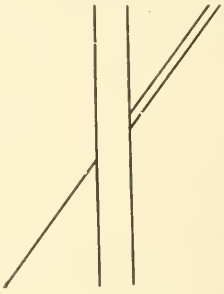

Obr. 11.*)

vystupující, hned vmáčklou na zad, dle toho, kde okem nasadíme. Na obraze 13. vidíme

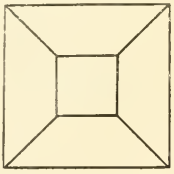

Obr. 12.

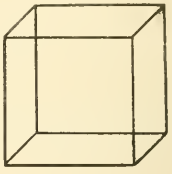

Obr. 13.

i komolý jehlan i čtyřhranný trychtýř, dle toho, kde okem nasadíme. Na obr. 14. vidíme i schody i schodovitě sestupující zeď.

Zvláštní šalbu pozoroval jsem letos při jízdě kočárem z Náchoda do Chudoby. Když do svahu jsme jeli, zlobil jsem se na kočího, že krokem jede po rovině — viděl jsem rovinu; když ale jsem se obrátil, přesvědčil jsem se, po jak prudkém svahu jedeme. Při zpáteční jízdě měl jsem týž klam.

Tolik as o geometrických šalbách zrakových, těm všichni podléháme, a přesvědčiti se dvacetkrát, že se klameme, nic nepomáhá, vidíme obrazce ty šalebně.

*) Tento obrázek zaměněn budiž s obr. č. 8.

Možná, že ten, kdo kreslením a měřením se zabývá, naučil se šalby ty trochu korrigovati, že nejsou u něho pak tak okaté.

I ve vjímání barev nás smysly někdy šálí.

Tu platí zákon o světelném či barvovém kontrastu, to jest, že v sousedství světelných

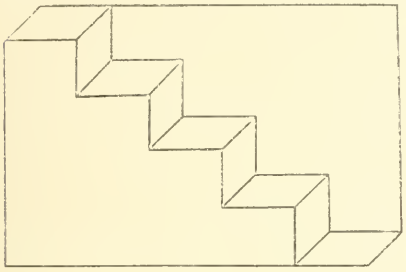

Obr. 14.

či barevných vjemů vznikají dojmy opačné světlosti či opačné barvy. Jsou to negativní a komplementární vyznívání obrazu.

Doposud mluvili jsme o šalbách u člověka normálního, průměrného, zdravého. Teď přijdeme k šalbám smyslů u člověka chorobného, a to nejprve tělem a pak duší.

Už zprvu mluvili jsme o šalbách smyslů, které vznikají za emoce, vášně. Vzkypění citové působí, že nesprávně vidíme, slyšíme. I zvláštní stavy těla mají vliv na naše vjemy.

Známá jest v ohledu tom únava. Ta působí u různého individua různě. Jednou jsou vjemy pod vlivem únavy zbystřeny, jindy otupeny.

Vzpomeňme jen na zvláštní únavu duševní, která vzniká prohlížením obrazáren. Kdo není navyklý, jest po dvou hodinách tak vyčerpán, že vůbec nic již nevidí a nevnímá. Dlouhým, napjatým hovorem nastane takové vyčerpání, že vůbec nic se neslyší, slova splývají, ale obsah jich se nechápe.

Holland (Angličan) vypráví, že při přehlížení důlu v Indě nastala u něho taková únava, že nerozuměl, o čem s ním průvodčí Němec hovoří. Musil odpočinouti si a pojísti, aby znovu chápal a vnímal.

V poslední době založeny jsou podle Wundta a Kräpelina laboratoře pro experimentální psychologii, kde měří se účinky únavy, otravy, bdění atd. na děje duševní. Sdružování představ v těchto škodlivých momentech trpí a poněvadž při vjemu též o sdružování představ se jedná, jest jisto, že i vjímání pod únavou trpí.

Vyčerpání namáhavou prací a špatnou výživou působí zas, že dojmy působí intensivněji.

Kdo vyčerpaní jsou, naříkají na všechno, každý hluk jest jim příliš silný, nesnesitelný. Každé dotknutí či smáčknutí působí prudkou bolest. Kdo noc při pitce probděl, toho ráno bolí vlasy. (Dokončení).

R. J. KRONBAUER:

Snoubenci „Umělecké lóže.“

Román.

(Pokračování.)

Hudba spustila a Brožek přerušil na chvíli svoje vypravování. Kolem stolu utvořil se celý kruh posluchačův i ze vzdálenějších stolů, kteří Brožka zrovna hltali. Salva smíchu burácela za salvou a všem přišla hudba nevhod. Kdosi dokonce odebral se ke kapelníkovi a požádal ho, aby brzy skončil, že pan Brožek je zrovna v nejlepším a že vypravuje skvostné příhody ze svého pumpařského umění. Kapelník pozoroval, že kolem »umělecké lóže« stojí dobrá čtvrtina koncertních hostův a vyhověv přání postavil se sám ke stolu, aby mu z Brožkova vypravování nic neušlo.

Troskovickému se doposud nepodařilo, aby se dostal ke stolu vedle Emmy. Poslouchal jen na půl ucha a zlobil se, že Emma se výborně baví a že ho k vůli Brožkovi zanedbává. Emma se k němu obrátila a vidouc, že je zachmuřen, ptala se, proč je rozladěn.

»Sám nevím,« teskně řekl Troskovický . . »ale vynasnažím se, abych na těchhle exotických historkách našel také zalíbení.«

Brožek zacinkal nožem o sklenici a když nastalo ticho pokračoval:

»Nejlepší kousek provedl jsem s Maýrem v novém českém divadle za branou. Od svého chlebodárce jsem byl odříznut i v bytě jeho i v divadelní kanceláři. Potřeboval jsem peníze jako vzduch k dýchání. Mluvil jsem do Schwába jako do pařezu . . teď chtěl jsem použíti jiného srovnání,« poznamenal Brožek k Emmě, »ale zavčas jsem se vzpamatoval — ale pohnouti ho k tomu, aby mne pustil k řediteli, se mně nepodařilo. Vyšel jsem z divadla s mrzutou tváří. V tom jdou kolem dva pokrývači s dlouhatánským žebříkem. Kouknu na ně, mrsknu pohledem vzhůru k otevřenému oknu ve druhém patře, za nímž seděl Maýr a hlavou projel mně výborný nápad.

»Pánové,« povídám k pokrývačům . . »panu řediteli vypadla ve chvíli, kdy se díval oknem, jehlice z kravaty a uvázla v nějaké štěrbině. Buďte tak laskavi, přistavte žebřík k oknu, já se tam podívám . . . možná, že ji najdu. Pokrývači to ochotně učinili, já potom žebřík opatrně přistavil až k oknu, abych si ředitele šramotem nepoplašil a rychle jsem vylezl nahoru. Na tu švandu, která se nyní odehrála, sám si rád a často vzpomenu. Ředitel seděl u stolu a cosi psal. Byl tak zabrán do počítání . . Maýr vlastně nic jiného nedělal, než že pořád manipuloval s číslicemi — že ničeho nezpozoroval. Nakloním se do kanceláře, pozdravím a zvolám:

‚Prosím, pane řediteli, o vzácný váš podpis‘.

Maýr leknutím a úžasem div, že se se židle nesvalil. V prvním okamžení nemohl ze sebe ani slova vypraviti. Pak si odplivl a začal řádit. Zakýval jsem žebříkem, až okno zařinčelo.

‚Pane řediteli,‘ zvolal jsem varovným hlasem . . ‚pro boha vás prosím, pospěšte si, sic spadnu dolů a zůstanu vám před divadlem ležeti s přeraženými hnáty. Po dobrém se k vám člověk nedostane a proto se musím vydati v šanc takovému nebezpečí, jen abych si pomohl ze strašlivé tísně . .‘

Zaklátil jsem sebou, že jsem mohl snadno do opravdy sletěti se žebříku. Maýr honem přichvátal k oknu, podepsal poukázku, já poděkoval a neobvyklou cestou vracel jsem se od audience. Pokrývačům jsem dal na litr piva . . ale za to jsem se zřetelem k mimořádným okolnostem Maýra tentokráte ohnul o třicet zlatých, kterých bych byl jinak nedostal, kdybych se byl před ním na kousky rozkrájel.«

Emma Brožkovi nevěnovala té pozornosti, jako před chvílí. Bylo vysloveno přání, aby herec dirigoval kapelu a napodobil při tom dirigentské manýry krále valčíků Strausse. »Teď vás slečno snad přece rozesměju,« poznamenal Brožek k Emmě. Povšiml si, že byla při poslední episodce roztržita a trochu mu to náladu zkalilo. Brožek vystoupil na hudební estrádu a byl přivítán frenetickým potleskem. Herec zaklepal na housle a hudba spustila roztomilý, kolébavý valčík. Brožek immitoval Strausse brillantně. Každá nuance byla sledována s nadšením a obecenstvo povstalo při tom ze sedadel. Valčík vyvolal tak ohromnou bouři pochvaly, že musel býti opakován.

Emma seděla na půl obrácena k Troskovickému, jenž zadumaně pohlížel do jejích očí. Bylo mu tu čím dále tím nevolněji. Všichni muži dvořili se Emmě a nespustili s ní očí. Před chvílí vzal do ruky památník jednoho z herců, pročítal básničky, aforismy a sentence a poznal, že většina jich je psána s myšlénkou na Emmu. Na dvou kresbách poznal její tvář. Památník koloval od hosta k hostu a měl se také dostati do rukou Emminých. Troskovický jej zúmyslně důkladně a celý pročítal, aby jí jej nemusel odevzdati.

»Račte laskavě památník zapůjčiti slečně,« zvolal na něho malíř, jemuž asi na tom velice záleželo, aby viděla jeho kresbu. Byl to právě jeden z nejvytrvalejších jejích obdivovatelů, jenž Troskovického svou dotěrnou pozorností nejvíce dráždil. Viktor až zbledl, jak ho tato bezohlednost rozčilila. Podal Emmě knihu a pošeptal jí:

»Emmo . . prosím vás o to snažně . . . nepodívejte se do toho památníku. Jste tam portretována a pod obrázkem je připsáno několik vět, jež mne strašlivě pobouřily.«

Emma si památníku ani nevšímla.

»Bylo by snad nejlíp, kdybychom šli domů,« řekla, dobře pozorujíc, že Troskovický je do nejkrajnější míry podrážděn.

»Slečno . . slečno . . teď je řada na vás, abyste památník ozdobila perlou své ušlechtilé a krásné duše,« volal malíř, jenž postřehl, že se proti němu něco kuje.

»Neposlechněte,« šeptal Troskovický . . . . »ostatně můžeme jíti ihned. Vyjděte tudy uličkou kolem šatníků a já půjdu za vámi.«

»Což se ani nerozloučím?« řekla, berouc v rozpacích knihu do ruky a tváříc se, jakoby se chystala k tomu prohlížeti ji.

»Vždyť to není ani možné,« doléhal Viktor . . »všichni poslouchají a mají zájem jen pro Brožka. Zmizíme a nikdo nás ani nepohřeší.«

Emma položila knihu a nenápadně proklouzla cestičkou, kterou jí naznačil Troskovický. Malíř povstal a sleduje každý její krok udiveně se za ní díval. Troskovický popadl šaty, vyhledal sklepníci, zaplatil a opouštěl s Emmou sál ve chvíli, kdy zaburácel potlesk a volání »opakovat.«

»Proč jste se tolik rozčilil . .? vždyť se vám

až ruce chvějí,« řekla Emma, když ji pomáhal do kabátku.

»Už jsem úplně klidný,« rozechvěným hlasem odpověděl Troskovický . . »ale divím se, Emmo, že se mně můžete ještě ptát, proč jsem jako vyjeven. Což jste nepozorovala, jak hladově se na vás dívali a jak nestoudnými pohledy se vás zrovna dotýkali . .?«

»Ti lidé byli přece velice pozorní a zdvořilí — což pak jste neměl radost z toho, co nám řekl pan Arbes . . ?«

»Arbes . . to bylo docela něco jiného,« přerušil ji Troskovický, »tomu v tu chvíli, když nás pozoroval, zrodila se v hlavě novela. Však on také mou situaci bystře prohlédl a řekl svoje mínění jasnými slovy. Z jeho projevu i z jeho pohledů vyzírala čistota duše a já v těch jeho vlídných a srdečných pohledech nepostihl ani stopy po nějaké chtivosti nebo vášnivé touze. Usměv jeho byl sice trochu potutelný, jakoby chtěl říci, že ta naše láska je ještě tuze mladounká a zeleňoučká, ale teplo vanulo z toho obličeje a srdečné, pravé a nezakalené potěšení, že zase jednou vidí takovou roztomilou idylku. Bylo tam více takových duší . . také se na vás dívali a i na ně jste učinila dojem. Ti nam přáli naše štěstí a bylo jim příjemno nás pozorovat. Jsou to duše lidí, jež jsou zaníceny pohledem na krásný květ, zadívají se na něj s rozzářenýma očima, ale při tom nepocítí touhu, aby jej potají uškubli. Docela jinak se chovali ti, kteří svou drzou nenasytností mne podráždili a krev v mých žilách do varu rozbouřili. Mne si nikdo nevšiml, mně nevěnovali žádné pozornosti, ale za to já jsem je dobře viděl a sledoval každé jejich hnutí. Emmo, stalo se leccos už v té době, co jsem na vás čekal před divadlem a co mne rozladilo. Všude, kam se člověk jen podívá, je stejná havěť. Věřte mně, že začínám míti strach z vašich půvabů a že bych si přál, abyste jich měla o hodně míň. Jednoho se bojím . . abych neměl jednou krásnou ženu ne pro sebe, ale pro společnost, pro zábavu jiných . . .«

»Pane Troskovický,« zvolala Emma zrovna úzkostlivě . . »vy zabíháte ve svém temperamentním rozohnění příliš daleko.«

»Vy mně nerozumíte, Emmo . . mluvím všeobecně. Ulevuju jenom své hořkosti tím, že odhaluju vady naší společnosti, lidí vůbec. Ani ve snu mně nenapadá, abych se vás nějak nešetrně dotkl. My si svůj život zařídíme docela jinak . . my budeme žíti jen pro sebe, pro své útulné rodinné zákoutíčko. Vždyť přece musíte sama nejlíp chápat, co ze mne mluví a proč jsem rozhořčen. Mám vás tak rád, že bych s vámi nejraději utekl na nějaký osamělý ostrov, kde bychom se s nikým nestýkali. Emmo . . nastala pro nás veliká a rozhodující chvíle. Víte, že vas mám rád, vím, že jsem vám sympatický . . chcete se mně svěřiti a odevzdati pro celý život, chcete, stanete se moji ženou?«

Stáli u zábradlí fürstenberské zahrady. Bylo tu ticho jako v kostele a velebno jako venku v přírodě. Emma pohlédla mu důvěřivě a oddaně do očí a rozechvěným hlasem řekla: »Chci . .«

Objali se a dlouho, dlouho setrvali v objetí.

»Teď je mně volno . . teď cítím v sobě sílu a nikoho se nebojím. Budeš mojí ženou a pak se děj co děj — v tebe mám důvěru skalopevnou. Budu si tě hlídat a ochraňovat a nebudu se ani toho lekat, že budeš u divadla. Svoje štěstí nedáme si nikým zakaliti a nikým vyrvat. A teď ti vysvětlím, čeho jsi se prve tak ulekla. Jsem mladý ještě muž, ale dívám se na svět otevřenýma očima. Lidé závidí všechno na světě . . je to tak, jak to řekl Fric. Ale nic na světě nepůsobí tolik trampot jako krásná žena. Majetek, slávu, úspěchy, těch nemožno tak snadno ukradnouti . . ale líčna žena je dána každému v plen. Přijď s ní kamkoli, do divadla, do koncertu, do kostela nebo na promenádu, všude je někdo, kdo zatouží po tom, aby se ji zmocnil, aby ji uchvátil a pro sebe urval. Lidé vidí lákavě vzrostlé ovoce a hned je napadne touha, míti je pro sebe. Ale krádež je trestná a proto zůstane při pouhých laskominách. U ženy už se počítá s tím, že to bývá slabý, křehký a poddajný tvor a v duši kořistníka vyroji se hned sta kombinací, jak pracovati k tomu, aby došel splnění své touhy. Sedával jsem ve společnostech, kde bavila se tak zvaná honorace, vesměs intelligenti nebo aspoň lidé, zaujímající důležité úřady. Byla-li přítomna hezká žena, vždy hrál manžel ubohou roli. Byl-li nedůtklivý a rozumný a zahy se svou krasavicí odešel, měli na něho všichni zlost, hovořili o nich neomaleným způsobem a všichni, i ti plešatí a šediví, tím neb oním způsobem dali na jevo, že by byli nejšťastnější, kdyby panička nebyla ve své poctivosti tak nigorosní a kdyby to byl právě ten neb onen, jemuž by se podařilo, aby její zásady zviklal. Z pravidla bývají manželé hezkých žen náchylni k pijanství, rozjaří se a kořistníci mají úplnou volnost. Jenom jednu ženu jsem poznal, která dovedla zachovati a uhájiti svou důstojnost. Svému muži nedala ani pohledem na jevo, do jaké situace ji přivedl . . ale za to mlsouny držela na uzdě a uměla je znamenitě oddalovati od svého těla. Byla jemná, měkká a taktní a měla zvláštní kouzlo ve svém pohledu, jenž každého, kdo si více dovolili, než bylo slušno a přípustno, okamžitě odzbrojila. Za to jsem byl svědkem četných katastrof, jež přivodil a zavinil sám manžel. Měl ženu hodnou a poctivou, viděl jsem, jak poprvé byla zaražena a pole-

kána — ale pomalu zvykala, až stala se z ní hnusná stvůra.«

»Nemyslete, že je tím vinen muž nebo společnost . . pravá žena zůstane důstojnou ženou vždy a za všech okolností,« namítla Emma.

»Pravda . . ale svět hledá pro ně omluvu zase jenom ze sobectví. Slyším, že v Praze není to žádnou vzácností. Nevěra vdaných žen rozbujela se tu prý úžasnou měrou. Říká se dokonce, že tomu není tak ve druhém větším městě. O tom o všem pochybuju . . rakovina tato bují asi všude stejně. Ženy menších úředníků a obchodníků se tu prý v pravém toho slova smyslu zaprodávají, aby si pomohly ke hmotným výhodám k penězům na parádu. Pramenem zla je tu zase jenom závist a rozumí se samo sebou, že i věrná její družka ješitnost. Není na parádu a proto si k ní pomáhají strašlivým tímto způsobem.«

Emmě bylo, jakoby jí při tomto hovoru cosi nelibého pobíhalo po těle. Ve svém živobytí neslyšela něco takového. Žasla nad tím, co slyšela, byla v rozpacích, ale zmátlo ji, že Viktor o tom mluví tonem zcela klidným a hlasem tak nenuceným, jakoby mluvil o zjevech zcela pochopitelných a nepohoršujících.

»Zlo má svou příčinu ještě jednu. Lidé žijí nad své poměry . . a to je jejich zabijákem. Nežije se už tak prostě, jednoduše a klidně, jako tomu bývalo jindy. Domov, rodina, domácí krb ztrácí na svém kouzlu a na své přitažlivosti. Velké město stará se jen o to, jak by se obyvatelstvo bavilo a utrácelo peníze. Všude číhá nějaké lákadlo, jež svou křiklavou reklamou do očí se vtírá. Dříve pracovali lidé jako my, robotili celý den a těšili se večer na pobyt ve svém rodinném kroužku. Když se otec rodiny s ženou někam vypravil, bývala to rodinná událost. Teď každý naříká, hartusí na povinnost, stěžuje si na to, jak ho úřad nebo obchod vyčerpává a namlouvá si, že je mu třeba osvěžení, rozptýlení, zapomnění na trampoty a starosti životní a proto utíká se do veřejných místností, kde prožije denně skorem tolik hodin, kolik jich věnuje svému povolání. Toulá se muž, chodí s ním žena, a ta robátka jsou ponechána sama sobě nebo nanejvýše dozoru osoby nepovolané, která, nemajíc k nim ani pravé lásky ani zodpovědnosti, nevykonává na ně vliv zrovna nejblahodárnější. Jak taková domácnost vypadá, jaký je tu rozvrat, na to netřeba ani poukazovat. Těch, kteří si mohou takový život, jenž vyžaduje značné finanční base, dovoliti, není mnoho — všichni ostatní zápasí o slušné vyjití a tu není divu, že se dostaví smutné následky. V takových vodách se potom dobře a snadno loví. Nastane katastrofa, která ani sensace nevyvolá. Je to něco obvyklého a svět je dnes už příliš otupen, než aby nad tím dumal a tesknil. Ale kdyby ani nestihlo takové rodiny to nejhorší . život jejich je otráven, je vzrušený, neklidný a nepokojný. Není a nemůže za takovými prahy býti smyslu pro požitky čisté, povznášející a ušlechtilé, poněvadž těm daří se jen v zákoutích, kde ještě lampa a praskající kamna uhájila svůj půvab a svoje snivé, milounké kouzlo. V takových rodinách není také porozumění ani pro literaturu ani pro umění. Na něco takového je předně škoda peněz — jsou li vůbec — a koupí-li se přece nějaká kniha nebo předplácí-li se na nějaký časopis, činí se to jenom proto, poněvadž přišlo do mody, míti knihovnu a věděti přece aspoň něco o literatuře a umění. Poznal jsem rodiny, jež vydávají za knihy skutečně značné obnosy. Bohatý továrník měl knihovnu, která vyvolala můj obdiv. Milostivá paní se slečnou nám je s chloubou ukazovaly . . a když jsem potom jednou zavadil o literaturu, poznal jsem, že nečtly ani jediné knihy. K tomu je zapotřebí klidu a času a toho ony neměly. Ale za to měly lichotivou pověst, že podporují literaturu. Je trapno s těmi lidmi hovořit . . ze styků něco pochytili a napapouškovali, matou osoby i věci, ti, co něčemu rozumějí a něco znají, poslouchají je bez uzardění a bez rozpaků, protože u jistých lidí považuje se taková ignorance — za pouhou roztržitost. Rodina, domácnost musí býti pro každého svatým koutkem, kam se má vstupovat jako do kostela s povznešenou náladou a čistou myslí. Tak si to aspoň já v představách vykouzluju.«

»Pěkně, krásně jste to řekl,« nadšeně řekla Emma, přitulivši se k němu blíže a jasnýma svýma očima celou svou duši v tu chvíli vyzařujíc. (Pokračování.)

O KOLLÁROVĚ „MÍNĚ“.

Byl mně svěřen čestný úkol, abych při převezení ostatků Kollárových ve dnech 14. — 16. května 1904 pečoval o příbuzné téhož k slavnosti zavitavší. Použil jsem vzácné této příležitosti, abych zvěděl něčeho o ideálu velikého pěvce.

Kollárova »Mína«.

Společnost naše sestávala z vnučky Kollárovy, Fridy Schellenbergovy, neteře Reinhildy Kunzovy, synovce Andreje Kollára, řezníka z Mošovců, p. ev. faráře Michaele Bodického z Krajného, biografa Kollárova.

Hovor náš, jak přirozeno, otáčel se jedině kol oslavence a přítomných událostí, až zabočil do dávných dob Kollárovy lásky.

Jsou dvě verse, kde seznámil se Kollár poprvé se svou »Mínou«. On sám praví, že již v Lobodě, kde zastupoval v kázání churavého jejího otce; druhá verse tvrdí, že teprve v Jeně. Zdá se, že k opravdové známosti, milostnému poměru, došlo až po smrti otce Frideriky, Johanky Augusty Schmidtové, jak znělo právě jméno Mínino. Zemřel pak pastor Schmidt 29. dubna 1818, kdy též přestěhovala se vdova Johanka Ch. S. Schmidtová s četnou svou rodinou do Jeny, aby jednak synům návštěvu university usnadnila, jednak, aby skrovnou svou pensi vlastní pílí zvýšila o příjem na výživu nutný.

Byla to rodina velice četná, sedm dítek čítající. Osmý, nejstarší syn Bedřich nar. 8. března 1788, súčastnil se jako šikovatel boje proti Francouzům v rakouských předních strážích a raněn byv u Ingelstatu 1809 podlehl tamže zranění svému, zemřel ve vojenském lazaretu.

K témuž bratru Mininu pojila se i jiná truchlivá vzpomínka. Právě den po odchodu Bedřichově na vojnu 14. X. 1806 přepadeni byli jeho rodičové na faře Lobodě od Francouzů, při čemž ztýráni a obráni o vše co cenu mělo.

Druhý syn Karel, studující mediciny, nar. 18. listopadu 1790.

Friderika (Mína) nar. 7. září 1795 v Lobodě u Jeny.

Jan, studující ev. bohoslovi, nar. 1. ledna 1800; po něm Eduard; sestry Amálka roz. 1804; Karla roz. 20. ledna 1806 a nejmladší Luisa.

Rodina faráře G. Bedřicha Schmidta, adjunkta a vrchního duchovního v Lobodě nar. 1757 v Oberrosla, po smrti otcově odstěhovala se do Jeny, najmuvši si byt v Kollegiengasse. Domácnost s matkou vedla tehdy 22 roky stará Friderika (Mína). Všechen volný čas vyplňovaly ručními pracemi, hlavně přivydělávajíce si vyšíváním. Ostatní děvčátka byla mnohem mladší své sestry, Amálka 13 roků, Karla 11 roků a ještě mladší Luisa, proto veškerá tíha domácnosti spočívala jen na dvou prvých.

Mína pracovala denně u okna, proti němuž byla okna universitní laboratoře, kde dlíval J. Kollár od svého příchodu do Jeny koncem září 1817.

zabývaje se zde studiemi přírodními, zvláště botanickými a mineralogickými.

Kollár a Friderika, jak známo, znali se již z Lobody, ale důvěrná známost to nebyla; je přirozeno, že Kollár jako kazatel přísné mravní kázně v těch několika návštěvách na Lobodské faře nemohl projeviti již tenkráte svou náklonnost k Friderice. Byl tam přijímán jako duchovní pomocník a to za okolnosti pro rodinu Schmidtovou velice pohnutých; sedal zde u nemocného otce Frideriky v hovoru o věcech budoucích, týkajících se rodiny farářovy a sboru ním vedeného. Jen tu a tam zaletlo vypravování též na okolí, jež Kollára velice zajímalo a tu farář mu rád připomenul svého Lužického původu; byl rodákem, jak praveno, z Oberrosla, zdá se, že znal srbolužicky, ve farnosti jeho pravděpodobně srbolužičina se ještě držela. Mluvilo-li se v rodině farářově týmž jazykem, těžko říci, ale jisto jest, že Friderika srbolužicky znala.

Podání rodinné, že milostný poměr Kollárův k Friderice počal teprve v Jeně, zdá se býti pravdě podobnějším.

Friderika byla sličným zjevem, plavovlasá, modrooká, řeckého nosu.

Ráda nosívala bílé šaty. Kromě domácí práce znala se v ručních pracech, hudbě ano i v češtině. Byla jinak děvčetem chudým, což ale Kollárovi nepřekáželo, vždyť praví: »krásná pana polovice věna.«

Zjev krásné známé, rozkošného protějšku, působil naň celou svou kouzelnou mocí a on denně zrak svůj stápěl v úměrném profilu dívky, která jemnou ručkou jehlu v tyl nořila. Pěkný zjev kadeřavého studenta nezůstal ani v rodině Schmidtových bez povšimnutí; jméno znali, co studuje, věděli, i odkud je, že z Uher, a kde bydlí, na Nonneplanu č. 9., sestřičky někde vyšukaly. Friderika nevšímala si valně hovoru svých sester, ale srdce její mocně zabušilo, když vysloveno jméno Kollárovo, když objevil se kučeravý Jan u protějšího okna. »Kollár už přišel,« nebo »Kollár už zas na svém místě,« dovádivě švitořily sestry. Nikdo v rodině neměl

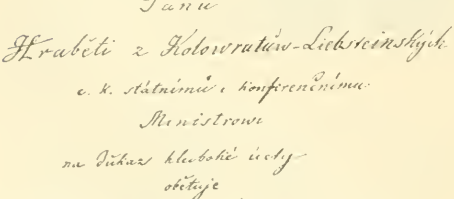
Jeho Excellenci
Panu
Hraběti z Kolowratův-Liebsteinských
c. k. státnímu a konferenčnímu
Ministrowi
na důkaz hluboké úcty
obětuje
Jan Kollár wr.

Autograf Kollárův.

tušení, že Friderika scházela se s Kollárem brzo po přestěhování do Jeny. V rodině Schmidtově přičítali seznámení obou mladých lidí této obapolné blízkosti bytu a pracovny a vždy vyprávěli, že román obou počal teprve odtud, ale i to možno, že Kollár již v Lobodě zahořel láskou k Friderice a zvěděv o bytě jejím, sám laboratoř s vyhlídkou na svou milovanou »Mínu« v universitě vyhledal a za svou pracovnu zvolil. Konečně i doma přestal býti tajemstvím poměr Frideriky ke Kollárovi.

Kollár po neúplných 2 letech r. 1819 studia bohoslovecká v Jeně zakončil a rozhodl se k návratu do milované vlasti; dříve však šel k matce »Míny«, aby ji požádal o ruku své nastávající družky života. Když předstoupil před matku zamilovaný párek, aby ji o svolení a požehnání ku sňatku poprosil, sklonila matka svou utrápenou hlavu a po krátkém rozhodnutí odpověď její byla záporná: »Ne, nedám svou Frideriku tak daleko až do Uher, do nebezpečné Pešti!« Matka Frideriky totiž znala z vypravování Kollárova i ze současných událostí pronásledování Slovácких pastorů Maďary.

Osud obou milujících se lidí byl rozhodnut, když Kollár věren povinnostem vůči svému národu přinesl na oltář jeho obět své lásky a se srdcem stísněným s Friderikou se rozloučil. Svůj zápas duševní líčí nám takto:

Mlčím, váhám; rázem rukou v ňadra sahám,
srdce vyrvu, na dvě rozlomím:
Na — řku, jednu vlasti půlku, druhou Míně.
120 105.

Při loučení napsal na list kytice, své milence poslané, znělku.

Dole přičinil poznámku: Více z Karlových Var, buď šťastna — líbám Tě —. Při tom Kollár »úpěl v slz hojném ronu.«

Mína se zaroseným zrakem přečetla tyto řádky a složila list do svého církevního zpěvníku. —

Dopisovali si nedlouho. Kollár vida, že nemožno Frideriku za choť pojati pro nepřízeň její matky, zabral se cele do své práce v evang. sboru Pešťském, byv neúnavně činným v kostele i ve škole, zakoušeje protivenství, jakému matka Frideriku vystaviti nechtěla.

Friderika pro několik ztracených dopisů svalovala vinu na tehdy nespolehlivou poštu, až konečně osudu svému se oddala, považujíc Kollára za mrtvého.

Za to Kollárovi Friderika, překřtěná »Mínou« žila dále jako vidina, vtělována jsouc nim v znělky velké básně. — Konečně i on počal ji považovati za zemřelou, to vysvitá z těchto řádek:

Oroduj tam v oné Slávě věčně
za Slavie slávu na zemi. 105 284.

V rodině Schmidtových stala se nejedna změna, bratři a sestry Frideriky, dospěli a tu každý ohlédl se po samostatném krbu. Bedřich vykonav lékařské zkoušky, oženil se s Johankou Fritzovou a usadil se v Kahle. Jan stal se divisijním kazatelem, po-

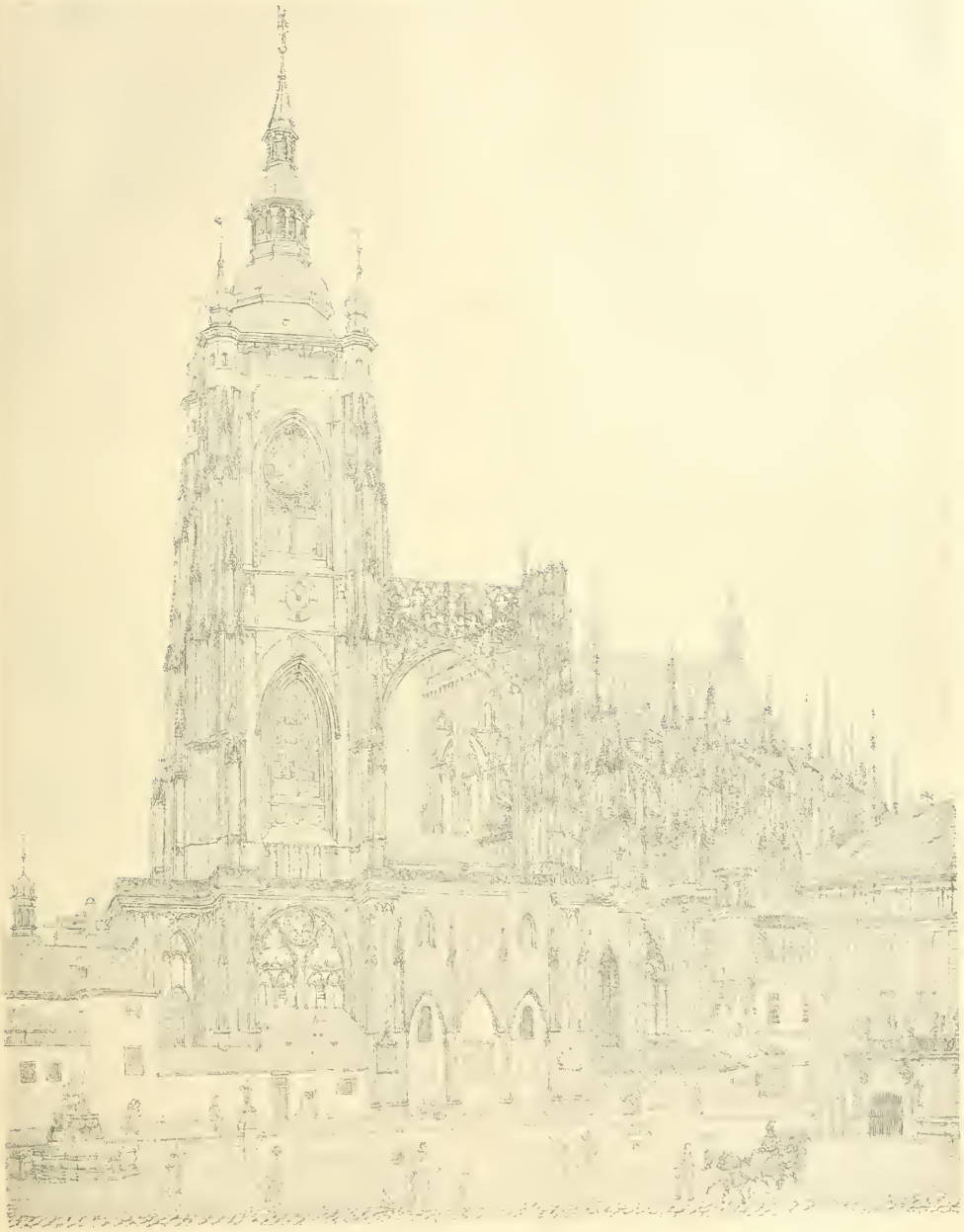

V. MORSTADT:
CHRÁM SV. VÍTA V POLOVICI XIX. STOLETÍ.

zději pak superintendentem v Eiselebenu u Magdeburku, Eduard stal se továrníkem v Chemnici, sestra Amálka provdala se za MUDra. Reimanna, taj. radu, Karla za prof. math. Dr. Kunze, (z jehož 10 dítek Rudolf, roz. 1830 ve Výmaru, oženiv se s Jirouskovou ze Sezemic v Praze se usadil, z jehož 5 dítek vzešla paní Hermína Rybová, choť red. Nár. Listů a výše vzpomenutá sl. Reinhilda Kunzova). Luisa pojala za muže klenotníka Weise. Jediná Friderika zůstala neprovdána s matkou, která dočkavši se zaopatření všech svých dítek 17. června 1831 zemřela; byla pohřbena vedle svého muže ve Wenig. Jeně.

Friderika stala se tetičkou a tu často slyšela od dítek otazku: »Tetinko, proč jsi tak sama, proč jsi se nevdala?« a tu obyčejně odpověděla »o tom až jindy, to je dlouhá historie.«

Ano, bylo tomu již 18 let, co románu byl počátek a matka, která byla příčinou, že zakončení tehdy nedošel, byla již v zemi.

Do té doby Friderika neslyšela o Kollárovi ničeho. — Tu pojednou se objevil v rodině professora Döbereinera, kam Friderika často docházela a kde o její lásce ke Kollárovi věděli, jakýsi pan Blazý, známý rodiny, a vyprávěl, že je na cestě do Uher, kde má v úmyslu vyhledati a navštíviti svého někdejšího přítele ze studentských let, Kollára.

Pozdravujte jej od nás, žádali Döbereinerových. Přítel ptal se, může-li vysloviti též pozdrav od Frideriky. »Ovšem, pozdravte jej i od Frideriky Schmidtové.«

Za týden na to vyhledal přítel Kollára v Pešti sděluje s ním vzpomínky ze studií v Jeně. Kollár poslouchal s pozorností svého přítele, a když tento zdál se býti u konce svých vzpomínek, první otázkou Kollárovou bylo: »Žije-li ještě Friderika Schmidtova?« Přítel se trochu zapýřil, pro jiné zapomněl na své poslání, »Ano žije, já dokonce jsem pověřen úkolem, vysloviti od ni pozdrav.« »Jest vdána?« dotazoval se Kollár. »Není,« potvrzoval přítel a pokračoval: »Měla mnoho příležitosti se provdati, ale pro jakousi lásku z mládí, na kterou nemůže zapomenouti, tak neučinila.«

Kollár poptával se dále a přítel líčil rodinné události Frideriky a dodal: »Její matka jest již déle mrtva.«

»Tedy pro nějakou lásku z mládí, na kterou nemůže zapomenouti,« opakoval si Kollár.

Věta, kterou on rozvinul v celou spoustu znělek, v nichž po způsobě Petrarkovy Laury a Dantesovy Beatrice zvěčnil jméno své Miny-Frideriky; právě, že nemohl i on svou lásku z mládí zapomenout, vznášela se postava Friederiky před ním jako nadpřirozená vidina v gloriose nebeské vznešenosti a tato ideální, božská Friderika, nebo jak on ji přezval »Mina«, vtiskla mu v ruku lyru básníka, na které on zapěl mohutným akordem svou »Slávy dceru«.

Kollár posadil se k stolku a napsal krátký list Friderice Schmidtové.

»Ty jediný můj miláčku, jestli tak smýšlíš jako před osmnácti lety, pak přijedu a odvezu si Tě domů.«

Přišel jako Noemova holubice, nesl ratolest jarého srdce Kollárova, Friderice do Výmaru.

Friderika s celováním přečtla řádky svého Jana a neuplynuly ani 4 týdny, kdy po čilé korrespondenci vzájemné přijel náš Kollár do Výmaru, kde dne 22. září 1835 odváděl si svou opěvanou Minu-Frideriku jako čtyřicetiletou nevěstu k oltáři.

Kollár s Friderikou navrátil se do svého působiště v Pešti, kde krušný vedl život, jsa v stálém boji proti šířící se maďarisaci. V těchto dobách svizelů a útrap byla mu Friderika věrnou společnicí i pomocnicí, vedouc pečlivě jeho domácnost a povznášejíc ho svou vroucnou zbožností v díle na »vinici Páně.«

Dne 17. února 1837 malý jejich krb vítal nového člena v narozené holčičce, které na křtu dostalo se jména »Libuše«. Tím domácnost nově ožila, s novou perspektivou do budoucnosti, v níž dokonalé vzdělání Libušino byl Kollárovi a jeho choti konečným cílem.

Leč bouřlivé doby politického kvašení byly valně na závadu klidnému rodinnému životu a utrpení dostoupilo až v nebezpečí života. Jednoho dne r. 1842 byl Kollár revolučníky přepaden a od svého rodinného krbu odvlečen. Friderika zůstala s malým dítkem v hrozných duševních mukách, strachujíc se o svého manžela, který konečně šťastně vybaven z rukou revolučníků císařským vojskem.

Po této události r. 1849 Kollárova rodina přestěhovala se do Vídně, kde Kollár jmenován u vlády důvěrníkem pro věci Slovanů uherských a za krátko mimořádným profesorem slovanské archaeologie na tamnější universitě. Domácnost, vedena obratnou rukou Frideriky, byla by se stala Kollárovi kýženým odpočinkem po tolikerém zápase životním, kdyby oční neduh nebyl týral Kollára a kdyby let jeho užívání bylo více. Friderika věnovala všemožnou píli výchově jediné jich dcerušky Libuše, které se pečlivé vzdělání společenské dostalo. Než předchozí, strastí plný život věrného jejího chotě po třech letech pobytu ve Vídni chýlil se ku konci, až dne 24. ledna 1852 oněměla na vždy ústa a zmrtvěla ruka, která z Frideriky »Minu« stvořila — Kollár zemřel. Friderika postavila svému manželi pomník na hřbitově St. Marxovském ve Vídni, na němž umístila nápis:

živ jsa, v srdci celý národ nosil,
zemřev, žije v srdci národa celého.

Té doby bylo Libuši neúplných 15 let.

Friderika po krátkém pobytu ve Vídni, nemajíc zde žádného příbuzenstva, vrátila se do své vlasti a tím zmařeno přání přátel Kollára, aby jediná jeho dceruška zachována byla Slovanstvu.

Věru, jen náhoda, že Kollár nezanechal mužského potomka, zabránila zvláštní ironii osudu, že byl rod Kollárův i mezi nepřáteli Slovanstva a tato

ironie zvrátila by se v pravou parodii na našeho nesmrtelného slavistu.

Ve Výmaru Libuše dorostla dávno v nevěstu, ale nechtěla se provdati za Němce, kteří se o její ruku ucházeli, až konečně předce podlehla, když ženich přislíbil, že se nikdy nešetrně nedotkne milovaného jí národa a pojala ve stáři 26 roků za muže taj. radu Ernsta Viktora Schellenberga, ředitele dívčího lycea ve Výmaru, byvši s ním oddána r. 1863 před týmž oltářem, odkud její otec odváděl svou »Mínu«.

Friderika zůstala u své dcery Libuše, která našla ve svém manželi vzorného, něžného chotě, který jí připsal sbírku básní »Kleines Lieder und Bilderbuch« pod pseudonymem Ernst Weil. (Vyšlo v Drážďanech 1876 u G. Schönfelda.)

U své Libuše dočkala se Friderika tří dítek: vnuka Jana, vnuček Ludmily roz. 10. prosince 1865 a Frideriky roz. 11. října 1870 (obě nyní majitelky vychovacího ústavu ve Výmaru), Friderika-Mína zemřela ve Výmaru dne 13. října 1871: pochována byla na tamějším hřbitově.

St. Forman.

L. Schellenbergová, dcera Kollárova.

*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

⊙ **V. Morstadtova kresba,** kterou v dnešním čísle přinášíme, patří již k historickým dokumentům. Tak se jevil sv. Vítský dóm před půl stoletím. Po srovnání pokroku stavebního i pro umělcovu dovednost zajímavý doklad.

— **Na smíchovské scéně** byla pod patronátem »Kruhu českých spisovatelů« sehrána Donnayova pikantní čtyřaktová komedie »Houpačka« (La bascule). Autor stává se v Praze populárním. V krátké době sehráno několik jeho kusů, »Houpačka« baví i v třetím, mnohem hubenějším aktu. V posledním došel duchaplnému causeuru dech. Za to první dva akty jsou podařené. Hra působí svým nenuceným humorem a svou rozmarnou ležerností, se kterou se tu mluví o nejdelikátnějších poměrech a situacích. Otevřeněji už ani nelze na jevišti . . nedopovídati. Hrdinkou kusu je slavná herečka. V její divadelní lóži seznáváme autora, jenž podle všeho, jak slyšíme za kulisami, napsal dobrý kus, ale sám je dost naivním a nezkušeným stvořeníčkem. Škoda, že jeho představitel p. Edl zajímavou figurku tuto náležitě nepochopil. Donnay tu výborně charakterisoval literárního nováčka, jemuž padl značný úspěch do klína. Scény mezi ním a herečkou unikly pozornosti, ač je v nich pro herce mnoho vděčného materiálu.

Herečka je bytost apartní svým uměním i svou »morálkou«. Milenci se u ní střídají . . buď sami odpadnou nebo jsou odstaveni. Ale nikdy nemá zákulisní lvice dva milence najednou. Sama je vdovou po živém muži, milenec, jenž se o ni uchází, je také ženat. Ani pro ni ani pro něho neznamená to závoru. Skvostně je provedena scéna, kdy si to povídají. Dialogy se jen jen mihají, tu vtip, tu dvojsmyslná narážka, sentence, pěkný barevný obrat . . a hlediště se baví i nenucenosti, s kterou se stará a stokrát opakovaná historie předvádí, i novými nápady, jimiž je oživována.

Nemálo přispívá k dojmu jakési novosti ráznost ve výrazech, zabíhající až do jakéhosi vrozeného cynismu, jímž je mluva hereččina význačna. Milence žádá výhradně pro sebe . . ženatý muž nemůže se své milence věnovati tak, jak si ona přeje. O těchto obtížích nedovídáme se tu tudíž ve scénách se ženou klamanou, a v tom už je ovšem něco nového. Žena je hotové dobrotisko, milý, důvěřivý domovníček, jež shání všechny možné babské prostředky, k nimž utíkávají se i nejintelligentnější ženy v naději, že jim pomohou ke splnění horoucí touhy, k dítěti. V tomto ovzduší pracuje autor s naprostým zdarem. Třeba že i zde alfou omegou všeho je snaha, umístiti vtip a hodně pikantní narážku, mají scény tyto svou nepopíratelnou účinnost svou ze života odpozorovanou báší.

»Houpačka« je prací duchaplného autora, jenž dobře ví, čím chytne. Je to obrázek současných mravů v určitých vrstvách, z ovzduší, jež je na ně zvyklé. Nás ovšem trochu zaráží. Takových »houpaček«, kde má brzo žena, brzo milenka vrch, je všude dost a dost . . . viděli jsme takových kusů, kde toto střídání hraje hlavní roli, na sta, ale páreček takovýchto lidiček jsme ještě nepoznali a v tom vězí vlastně hlavní kouzlo komedie, která kromě toho je psána svižným pérem a nadýchnuta roztomilým a nenuceným humorem.

Jemné, při tom lehké konversační zbožíčko, které vyžaduje vyškolených herců. Proto je až s podi-

venim, že na Smichově našli se pro hravou tuto dikci způsobilí interpreti. Paní Táborská a pan Táborsky hlavním rolím věnovali asi hodně píle.
K.

— Gabriela Preissová: **Setmělé cíle.** Plodná autorka seznamuje nás tu s novou řadou svých prací, čtyř to význačných novell, jimiž dokumentuje nám jakoby schválně v jediném svazku všecky karakteristické rysy svého zajímavého uměleckého tvoření: první z povídek, Hrubanovo chalúpče, vrací se sujetem svým i celým zabarvením krajinné staffáže k nezapomenutelným autorčiným »Obrázkům ze Slovácka«, jimiž založila svoji popularitu; pražská novellka Oblouzený stín zastupuje tu spisovatelčinu povídku společenskou, zatím co dvěma zbývajícími, Podjezevnickými sny a široce založenou prací Obecní písař, zabočila na svoji oblíbenou půdu korutanského venkova. Není tu místa, promlouvati o obsahu všech těchto novell, stačí připomenouti, že ve všech chvěje se známý prvek spisovatelčina ženského jemnocitu, který tak pevně jest podložen realistickým jejím názorem na život.

Všecky stavy duševního prociťování, od bukolicky svěžích nálad lidského štěstí až po tvrdé doteky života a jeho bezradné malomoci, jsou tu zachyceny. Autorka má podivuhodný smysl pro barvitost staffáže a pro jemné odstíny prostředí, ale stejně hlubokým pohledem nahlíží do tajů rozechvělé duše svých hrdinů.

A bude zejména při první novellce zajímavo sledovati, jak tato dvojí mohutnost se vroucně navzájem prolíná, tvořic organickou, životaplnou a sladkou jednotu. —*a.*

— A. Šnajdauf: **Sochař mudřec — Mark Antějevič Antokolskij.** Po léta zabýval se p. Šnajdauf dílem ruského sochaře Antokolského. Našel v něm fixován svůj ideál krásy, v jeho mramorech stělesněny svoje požadavky na umění. Umění není mu pouhou hříčkou fantasie, věcí rozumu a technické dovednosti, je mu zachyceným projevem vnitřního života, intensivního a vřelého. Proto stalo se mu dílo Antokolského zjevením, životní tragedií. V obšírné monografii vykládá, či spíše parafrasuje jeho díla, bez biografických dat, téměř bez zřetele k technice, slohem zúmyslně neodborným, za to pathetickým ba hymnickým. A přesvědčivým. Cítíme instinktivně, že pathos autorův není prósou, je zažit a poctivý. Tím kniha vyniká.

Ke knize přidána řada reprodukcí. Ty bohužel nepřesvědčují tak jako lyrické její pasáže. Nedokazují, že »Antokolský je dnes největším zjevem plastiky od dob Michelangelových« (prý dle jednohlasného soudu evropské kritiky). Na tento titul mohli by dle autorova pojetí umění činiti stejné nároky právě tak Čech Bílek, jako Němec Klinger, Belgičan Minne, Francouz Bartholomé i Rodin, na nějž autor několikráte útoči. Neboť vedle děl nesporné mohutnosti a citu jako »Petr Veliký«, »Kristus před soudem lidu«, »Nestor«, nalézáme práce průměrné, ba podprůměrné. Tak Antokolského portréty. A proto v jeho díle zdá se nám býti mnohem více literatury než filosofie. *P.*

— Dr. Duchoslav Panýrek: **Znamenaní.** Nejenom snad v ponurých síních nemocnic či v ordinačních sálech lékařů setkáváme se s nimi — ale všude v domácnostech, na promenádách a v náhodných shlucích společenských jsou mnohdy četnými hosty ti, o nichž se zmiňuje přítomná publikace. Jsou to řady oněch nešťastníků trpících z veliké většiny nezaviněně, krutě osudem zasažených, ať už náhodně »poznamenaných« macešským rozmarem přírody, ať zatížených dědičně či stavších se oběti bolestného úrazu.

Pestré hloučky ryšavců, šilhavých, krátkozrakých a kulhavých vyvolává tu suggestivní péro paně autorovo před duševní náš zrak, defilují tu před námi tváře prapodivných tvarů, zdeformovaných nosů a lice zjizvené přestálou chorobou neštovic. A všecko to podáno jemně a s delikátním soucitem člověka a lékaře zároveň, jemuž široká prakse odborná umožnila nanésti spousty zajímavých detailů a jehož nutil vrozený útlocit prozářiti vše vznícenou láskou k trpícímu. Tak střídá se v interessantních těchto statích nejeden životní uzmutý fakt s případem zaznamenaným jinými odborníky, vlastní úvaha čistě lidská s poznámkou odborně podloženou, vzpomínka z dětství s historickou reminiscencí.

A celek je krajně zajímavým dokladem populární knížky o lidském neštěstí, která nejenom poučí a vzdělá, ale ze které čtenář nabude i nejednoho zdravého pokynu, jak delikátně a s vřelou jemnocitností má pohlížeti na nezaviněné neštěstí svých trpících spolubratří. —*a.*

☐ **Kupeckého** vlastní podobiznou není obraz v minulém čísle, jak nedopatřením pravil nápis. Je to portret Sobieského, jak ostatně text správně praví.

Toto číslo vydáno dne 27. ledna 1905. — OBSAH: — FELIX TEVER: Mezi břehy. — JOSEF KRATOCHVIL: Lístek mé ženě. — ANTONÍN JENNE: Topoly. — DOC. DR. ANTONÍN HEVEROCH: Jak smysly duši klamou. — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — FEUILLETON. ST. FORMAN: O Koltárově »Mině«. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE: Kollárova »Mina«. — Autograf Kollárův. — V. MORSTADT: Chrám sv. Víta v polovici XIX. století. — L. Schellenbergová, Kollárova dcera.

MÁJ vydáva se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec, otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES, JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ, VACLAV ŠTECH, POŘADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI, DR. JAROMÍR BORECKÝ, DR. JIŘÍ GUTH, ANT. KLÁŠTERSKÝ, DR. RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GREGRA A SYNA.

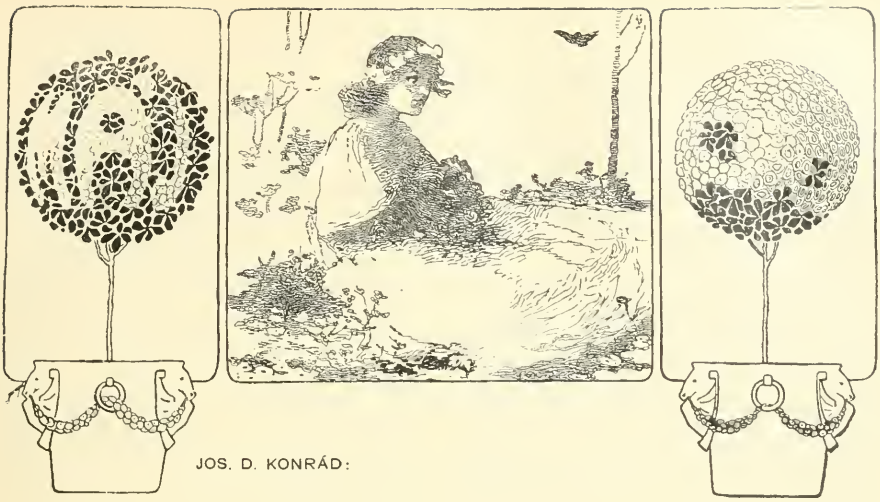

JOS. D. KONRÁD:

Eva.

I.

Professor Pavel Hylmar už dlouho necítil takové lehkosti a spokojenosti jako v prvý den pololetních prázdnin. Nic v té době ho netísnilo. Ani starosti, ani břímě let, ani nemoc, ani nedostatek, ani svědomí. Zvláště svědomí měl čisté jako ten sníh, který už několik hodin bez přestání se sypal z nevyčerpatelných oblaků.

Komu vedle toho bylo dvacet osm let a kdo kromě zdraví měl zároveň i neporušenou mysl a chut k práci, koho ve skromném očekávání stihlo časné jmenování professorem, komu pak se vyplnilo dávné přání, aby mohl žíti v Praze, v té báchorkovité metropoli českých měst, a kým nezachvívala ani láska ani nenávist, ani zklamané nebo vratké tužby, naopak, kdo se těšil z lichotivých úspěchův, o tom směle se mohlo říci, že je šťastným člověkem.

Ty všechny krásné vlastnosti oslazovaly Pavlu Hylmarovi život. Hřál se v nich spokojeně jako blažený pták v paprscích květnového slunce. Nic neměl za sebou ani vedle sebe a v sobě trpkého a kormutlivého, a co bylo před ním, to bylo jenom velikou vábnou touhou něčeho nevyrovnatelně skvělého. Tušil, že nadchází pravá, hlavní doba jeho života, a bezpečně o ní věřil, že bude šťastnou korunou všeho, co předcházelo.

Jedna z velikých tužeb již se mu vyplnila. V letech svých studií vroucně si přával státi se spisovatelem. Stal se jím a byl z nemnohých, jejichž snažení a práce odměňována jest povzbuzujícím úspěchem. Poznal kouzlo dařícího se tvoření, se slastným chvěním dočkal se dne, kdy viděl vytištěnu svoji prvou práci.

A ten den byl dosud jeho nejkrásnějším. V něm byla ukojena všechna jeho pýcha a ctižádost. Nic nemohlo býti pro něho většího a milejšího. Jen jeden podobný den, jen jedna tak sladká chvíle mohla se mu ještě vyrovnati v celém jeho životě. O tom někdy přemýšlel, když bezděky oči se mu leskly a ústa jeho se usmívala. Představoval si, že bude milovati a že bude milován láskou upřímnou, vroucí, která přesahuje všecko. V myšlenkách dospíval k okamžiku, kdy v den sňatku pojme v náruč sličnou nevěstu a učiní ji svou ženou. V tom vrcholila druhá polovina tužeb onoho mladého neporušeného člověka.

A o tom snil ještě nyní v prvý den pololetních prázdnin, v tu únorovou sobotu, kdy zároveň dokončoval novou práci. Dařila se mu, cítil z ní opravdovou radost a uspokojení. Dopsav poslední řádky, ani si nebyl vědom, jak mile jest vzrušen a jak mu zraky planou.

Vstal, zamnul si pravicí čelo a několikráte přešel pokojem. Pak se zastavil u jednoho z obou oken. Visela před ním moderní bledožlutá záclona s vetkanými stvoly a květy nádherných kolokásií. Rozhrnul záclonu a viděl před sebou tichou zahradu, uzavřenou

se všech stran zadními stěnami domů. Vše, načkoli pohlédl, půda zahrady, pně i větve stromů, dřevěná besídka a lavičky, střechy a římsy okolních stavení pokryty byly neposkvrněnou vrstvou sněhu. I vzduch byl ho ještě pln, a chomáčky se v něm hemžily, jakoby se snášeli s nebes k zemi nesčíslní malí běláskové.

Professor Pavel Hylmar pocítil touhu vyjíti do toho rozkošného sněžení. Mělť takové zimní chvíle odjakživa rád. Už jako hoch s potěšením vybíhal do tiché zimní chumelenice. Svěží hebká a chladná bělost sněhu vždycky ho okouzlovala. Bylo z největších jeho radostí, mohl-li sám neslyšitelně kráčeti napadlou sněhovou vrstvou, v onom mlčenlivém reji, kdy celý svět zdál se býti zasypáván oprchávajícími třešňovými květy, kdy lehounké páperky padaly na hochovy zardělé tváře i přivřené zraky a rozplývaly se tam v okřávající rosu.

Ani nyní neodolal lákavému kouzlu. Co doma v mrtvém, stmívajícím se pokoji? Ve vedlejší jizbě, oddělené zamčenými dveřmi, seděla stará paní Válková, u které bydlel. Bylo slyšeti její jednotvárný hlas, jak si předčítala odpolední noviny. Nečísti jich nahlas, nebyla by měla nijakého požitku z četby. Slyše ji, professor se usmíval v duchu si při tom představuje, jak ta tlustá šedesátiletá matrona, červená jako malina, sedí u okna na nízké stoličce, na očích majíc veliké brejle, pod nosem hodně znatelné vousky. Má hodinu nebo dvě poslouchati její monotonní hlas, podobný bzučení neunavného čmeláka?

Přistoupil k psacímu stolu, srovnal a uložil dokončený rukopis, jako pořádkumilovný člověk zavřel i kalamář, pak obul galoše, oblékl zimník, vzal klobouk a šel.

Už se šeřilo. Když ze svého předměstského bytu dospěl na Václavské náměstí, elektrické lampy právě rozlily po sněhových spoustách oslňující bílé světlo. Bylo tam živo, všechno jakoby se těšilo ze sněžného víru, každý jakoby se na potkávající usmíval. Zdálo se tak spokojeným Hylmarovým očím, které dnes se dívaly na svět tak důvěrně a přítulně, jakoby nic než ochota, vzorná snášenlivost a láska vládla mezi bližními.

Mladý professor, dítě zanícené pro venkov a velebitel přírody, tíhl na svých procházkách vždy jenom ku Praze. Vinohradské ulice ani jejich venkovské okolí ho nevábily. Na to okolí často si stýskával. Učiň krok za poslední stavení rychle rozkvétajícího předměstí, a už tě holá, bežestromá nuda pudí zpět mezi zdi nebo do umělých parků, kde je sice vše čisté a hezké, ale ani jediný strom, ani jediná tráva nedovede v tobě vzbuditi dojem venkova. Raději tedy se obracel k pražským ulicím, kde mnohem více se cítil doma.

Jeho nejoblíbenější procházka byla přes Václavské náměstí a Ferdinandovu třídu k Národnímu divadlu a odtamtud v pravo na nábřeží, které každému zadarmo nabízelo dar, jehož by jinde nikdo nedostal ani za milliony: onu nevyrovnatelně skvostnou vyhlídku na Malou Stranu a Hradčana, která ode dávna byla, jest a vždycky bude modlou všech duší, zanícených pro krásu.

Zde také professor Hylmar se zastavil pod černými větvemi starých akacií a po svém zvyku zadíval se vzrůstající tmou v čarovnou báj za protějším břehem. Viděl jenom mohutné zabělené obrysy, plné světel, a slyšel dutý zvuk, vycházející jako z pohádky a splývající s šuměním řeky. V jejích vlnách obražela se světla, zvláště řetěz lamp na Karlovu mostě, a temné i bělavé stíny se v ní utápěly. Zvony několikerých věží hlásaly šestou hodinu.

Prošel celým nábřežím až ke mlýnům a zvolna se vracel, vždy po několika krocích se zastavuje. Temný obraz za řekou i mluva plynoucí vody jakoby ho nechtěla propustiti v lůno ulic.

Když procházel Ferdinandovou třídou, potkával tam už lidi, pospíchající do divadla. Muži hlasitě hovořili, sličné obličeje dam, vykukujíce z divadelních pláštů, vesele svítily v záři výkladních skříní, a pápěrky sněhové, pokrývající jich kožešinové obruby a límce, dodávaly jim roztomilosti. Mladému professorovi byly povědomé mnohé z nich, neboť byl také častým navštěvovatelem divadla, a za ta léta, která žil v Praze, poznal už téměř všechny vynikající zjevy její společnosti.

Někdo ho pozdravil a učinil pohyb, jakoby se chtěl k němu připojiti, ale professor Hylmar děkoval a kráčel dále nezastavuje se, neohlédaje se. Bylo mu velmi blaze a lehce, mohl-li sám kráčeti, nerušeně se dívati na mimojdoucí a při tom sladce sníti o všem tom příjemném, co právě plnilo jeho duši. Byl sám sebou a svými myšlenkami tak úplně zaměstknán, že si nepřál míti společníka.

II.

Na Václavském náměstí však professora přece zastavil povědomý hlas:

»Pavle — Pavle!«

Trhl sebou a spatřil po svém boku zavalitého člověka bystrých šedých očí, ostrého nosu a velikých knírův. Probělávající, krátce přistřižené vlasy pokryty byly bobrovicí, hruď se těsnala v krátkém zimníku.

»Strýčku!« překvapen zvolal mladý professor a oběma rukama tiskl vztažené rámě.

»To je dost, že ještě poznáváš strýce Severu,« žertovně vyčítal starší muž. »Pozdra-

vuji tě jednou, dvakrát, a ty nic. Od té doby, co's professorem, docela jsi zapomněl na venkovské přátelstvo. Už jsme nad tebou udělali v Opatství kříž, milý brachu.«

Utřel si vrchem dlaně orosené kníry a vtiskl na professorovy tváře dva upřímné polibky.

Mladý muž spěchal napravit nevšímavost svoji omluvami, že neviděl, že kráčel příliš jsa zamyšlen a pro nic nemaje očí.

»Já vím, jsi už jako všichni professoři roztržitý a zapomětlivý. Brouka bys uviděl hned, kdyby tady lezl po ulici, ale kdepak venkovský strýc!«

»Jste stále samý žert, jako vždycky,« usmíval se professor, »viděti, že se vám také stále dobře daří.«

»Tak, tak, já vždycky říkám dobře, ať mají lidé vztek.«

»A paní tetince, smím-li se ptát?«

»Rovněž tak, je čím dál mladší a hezčí.«

»O tom nepochybuji. Paní tetinka byla vždy tak milá a hezounká, že už jako hoch jsem blouznil o její roztomilosti, a nemohu si představit, že by mohla stárnout. A dovolíte, strýčku, abych vás vyprovodil?«

»Dovolím. Jdu na nádraží a za hodinku pojedu domů. Chceš-li se brouzdat trochu sněhem se mnou, bude mě to jen těšit. A jak ty se pořád máš, ztracený a znovu nalezený synu?«

»Díky, jsem spokojen.«

»Rád věřím. Co pak vy, velkoměstští páni, víte o našich venkovských starostech! My sejeme a chvějeme se strachem, jaké budou žně.«

»A jste zdrávi a veseli při těch těžkých starostech.«

»Vy páni professoři taky sejete, ale co vám záleží na tom, jestli se vaše setba neurodí? Ať vaše zrní padne na skálu nebo do trní nebo na cestu nebo ať je sezobou ptáci, vás to nebolí, vy máte vždycky dobré žně.«

To rozmarně vypravoval ubíraje se už s professorem po náměstí směrem k městskému sadu a k nádraží. Nějaké zavazadlo tiskl pod paží a i ze všech kapes zimníku vyčuhovaly mu krabice a balíčky.

Pavel si všiml jeho nákladu i vyrval mu aspoň největší balík. Bylo mu veselo a teplo v strýcově společnosti, něco známého a radostného z mladých let svitlo mu v tom setkání a ovanulo jeho vzpomínky.

»Často vzpomínám na Opatství,« začal řeč, když zahýbali do parku.

»Děkuju za tu zdvořilost.« (Pokračování.)

BENEŠ GRÜNWALD:

Bolest.

Jest starší života bolest přece,
jí z loktů vine se plačíc dítě,
skráň stařec před ní kloní, cítě
ji k posledu celou.

Když rozkoš těkajíc křídla zvedne
(na srdci nesedá nikdy déle!),
osnovu žití bolest směle
dál sepřádá stmělou.

Tak ostny, kopřivy, bodlák spurný
již zoru březnovou ssají v hlíně,
již jaro najde na pěšině
je vyrostlé časně.

A tyto hluboko vrostlé hroty
i léto do konce musí nésti:
když rozplývá se v jase, v štěstí
s ním vykvetou jasně.

Toť smiř se s kopřivou! Co kdes bodlo,
vždy bude bodat už; nutno dožít,
jen mráz už může plevel požít
a skončiti drama.

Snad pak též pěšiny, kudy v krvi
jsme vázli, bez ostnů budou jednou
přístupnou nivou nedohlednou,
jak myšlenka sama.

Svatební.

Už housle zní a píšťaly,
by černé oči nespaly:
nuž, vstaňte, hle, náš vzešel den?
Rád krůčků drobných šelest slyším,
kdy z komůrky mi vstříc jdeš ven,
neb srdce dřív už neutiším.

Proč nejdeš? A proč závory
dnes u té známé komory?
Mne sama neklid věžňů jal,
neb třeba zážeh touhy duši
mi do široka zotvíral,
přec ještě vázne, z hrudi buší.

Však housle zní a píšťaly,
by černé oči nespaly,
by zarachotil v dveřích klíč,
v těch, jež jsou špatně urobeny,
sny jimi letí tam i pryč
vše dvěma srdci zachyceny.

A. PIKHART:

Don Quijote de la Mancha.

Španělsko slaví letos významné třístaleté jubileum: v únoru roku 1605 vydán první díl nesmrtelné knihy »Důmyslný rytíř Don Quijote de la Mancha«. Kniha ta, jejíž originál dle výpočtu španělského literárního historika rozšířil se za uplynulých tři sta let nanejméně v půltřetím milionu výtisků, a která přeložena do všech řečí světových i do řečí a nářečí nepatrnějších — jmenuji tu pouze překlad do žargonu ruských židů — vyváží významem svým celé literatury a dobývá si každým rokem nové půdy, nových ctitelů.

Od doby prvního jejího vydání vypučely tisíce knih na literárním luhu a současníci je vynášeli nade všecko, přesvědčeni, že jim celá dosavadní literatura vody nepodá, a hle, knihy ty zmizely zase potichounku se světa, a nikdo, krom literárních molů, po nich ani nevzdychne. Za to vzrostl Don Quijote pevně a pyšně jako dub, a, stále svěží a zdravý, zvedá vrchol výše k nebi a rozkládá větve mohutněji a do větší šíře, aby v jejich stínu mohlo se osvěžovati stále více poutníků životem, a poroste v příštích stoletích ještě výše, leda by zdravý lidský cit a rozum a smysl pro ušlechtilý, vznešený humor zatím v lidském pokolení zkrachovaly.

Tvůrce Dona Quijota, Miguel de Cervantes Saavedra, narodil se roku 1547, konal služby u kardinála Acquavivy, byl statečným vojákem, otrokem v Alžíru, znovu vojákem, výběrčím daní a prostředníkem rozmanitých služeb. Napsal mnoho děl dramatických, něco básnických a romány La Galatea a Trabajos de Persíles y Sigismunda (Utrpení P. a S.), jakož i sbírku povídek »Novelas ejemplares«. Výbor těchto povídek a Don Quijote přeloženy do češtiny.

Rozmachem spisovatelským i trvalým úspěchem podobá se Cervantes Shakespearovi, a jako poslední dobou počaly boje povolaných i nepovolaných o tom, existoval-li Shakespeare vůbec či je-li jméno to pouhým pseudonymem Bacona de Verulam, nebo nějakého jiného učence a básníka, nastaly ne sice o jsoucnosti, ale o identitě Cervantesově vážné pochybnosti.

Jeden Miguel de Cervantes Saavedra pokřtěn dne 9. října 1547 v Alcalá de Henares.

Královským vynesením z 15. září 1569 vydán zatykač na Miguela de Cervantes, který odsouzen pro veřejné násilí, že poranil v Madridě Antonia de Segura. Tento Miguel de Cervantes odsouzen, »aby se mu na veřejnou hanbu uťala pravá ruka, a aby byl prázden království španělských na deset let«.

U literárních historiků vzešly objevením tohoto zatykače velké rozpaky; teď však skorem už na jisto postaveno, že v době, kdy tento hříšný Cervantes byl stíhán zatykačem,

byl spatřen v Seville, kdežto pravý Cervantes, rodák z Alcalá de Henares, dlel tou dobou v Italii, ve službách kardinálových Na štěstí dokazují tedy historikové pravému našemu Cervantesovi skvělé alibi.

Zažil toho chudák beztoho i tak dost.

Líče nouzi, bídu, starost o rodinu, pronásledování, nadutost vyšších k nižším, nevděk lidí i významných a vynikajících, nepokoj duševní, nemoci a utrpení v otroctví, sáhl vždycky jenom do smutně bohatého pokladu svých zkušeností, a ať sáhl kamkoliv, vylovil vždy vzpomínku trpkou, truchlivou, vyjímaje snad jen tu pyšnou vzpomínku na účastenství v bitvě u Lepanta, které osvědčilo jeho chrabrost a obětavost, a dobylo mu uznání velitelova.

Ovšem nebyl by to Cervantes, kdyby byl dosáhl vojenské slavy bez oběti, hladce. Dvě koule do prsou a jedna do ruky byly rubem toho slavného vítězství. Koule do prsou jej jen lehce poranily, třetí mu však schromila levici na vždycky.

A ani slávy z Dona Quijota nenabyl tak snadno a lehce, jako mnozí jiní spisovatelé ze svých knih méně cenných. Přes rozkvetlou růži úspěchu prvního dílu Dona Quijota přelezla nehezká housenka podvrženého dílu druhého, ve které autor (podepsal se pseudonymem Avellaneda) nejen nejapnou rukou vydrancoval myšlenku Cervantesovu, ale ještě o samé oběti svoji se vyslovil hrubě a nevážně.

Z těch všech běd, bojů a strádání vynesl Cervantes neporušeny svého genia a svůj humor, který je tak hluboký a ušlechtilý, že bude navždy vzorem humoru vznešeného, ryze lidského a soucitného.

V Donu Quijotovi líčí se dvojí typ lidstva: idealista šlechetný, ale zmatený a nechápající, a materialista zdravého vtipu, ale přes veškeru dobráckost hrubý, sobecký a dbalý pouze okamžikového prospěchu.

V těchto dvou postavách vylíčil Cervantes zároveň současný stav Španělska: jalový, nevědomý heroismus, nedbající skutečného života; hledí jenom do minulosti a nevidí jádra a podstaty věcí. Vedle něho kolébá se nevědomý egoismus, vidoucí jen a jen půdu, po které kráčí, a okamžik, ve kterém žije a nesnažící se v tupé spokojenosti o pokrok, an nezná ideálů a ušlechtilých vzletů.

V Donu Quijotovi vylíčil však Cervantes znamenitě i současné mravy. Hlavně zachytil živým plastickým líčením mravy a život tehdejší šlechty a snad bezděky načrtl velký ten rozdíl mezi změkčilými urozenými pány a jejich předky, pravými a nepotulnými rytíři, kteří byli hotovi kdykoliv chopiti se meče, kopí a štítu a zápoliti s nepřítelem vlasti a hájiti právo a spravedlnost — ovšem tak, jak je uznávali oni. Po těchto tvrdých v sebekázni vzrostlých mohutných zjevech nastoupili rozmařilci, svádějící Doroteu a Luscindu (viz kapitolu XXVIII prvního dílu) a vévodové, tropící si nákladné šprýmy z ubohého rytíře a zbrojnoše (kapitola XXX a další dílu druhého).

Vylíčil podrobně strádání v otroctví, bídu odsouzenců, kteří na paskvil skutečné spravedlnosti naříkají, že se jim v kritickou chvíli nedostávalo deset, či dvacet dukátů: »Byl bych jimi podmazal písaře a zbystřil rozum státnímu žalobci tak, že bych se teď procházel na náměstí Zodocoverském v Toledě a ne na této silnici v obojku jako chrt.« (Kapitola XXII prvního dílu.)

Ba, v té velké epopeji lidstva ozývá se i zalkání dcery ubohého kmene Moriskův (kapitola LXIII dílu druhého), jejichžto kruté vypuzení ze Španěl kde kdo schvaloval.

O dojmu, jakým působil Don Quijote na současníky, nemáme mnoho přímých zpráv. Mnohé snad považováno tehdy za vydařenou švandu, co nás teď hluboce dojímá tragičnosti svého obsahu, (poukazuji jenom na známý fakt, že blázni v oněch dobách pokládáni vesměs za směšné figury), ale že se kniha uchytila ihned, svědčí, že roku 1605 uspořádáno šest až sedm vydání Dona Quijota ve Španělsku samém, dále roku 1607 v Bruselách, roku 1608 v Madridě, roku 1610 v Miláně a roku 1611 zase v Bruselách. Sám Cervantes praví v kapitole III. druhého dílu o své knize:

»Jsem přesvědčen, že je dnešního dne vytištěno více, než dvanácte tisíc knih té historie; o tom svědčí Portugalsko, Barcelona a Valencie, kde se tiskla, a roznáší se i pověst, že se tiskne v Antverpách a zdá se mi, že nebude národu ni jazyka, do kterého by se nepřeložila.«

Prvotním účelem tohoto díla Cervantesova nebylo, jak dosvědčuje sám spisovatel v předmluvě prvního dílu »nic jiného, než aby zničilo váhu a vliv, který mají na světě u lidí sprostných rytířské knihy«. — Později nazývá rytířské romány »spoustou jalových knih«.

Kniha ovšem nedopadla jako pouhá zábavná kronika výprav dvou lidí nenormálních, a stalo se z ní jedno z nejpřednějších děl světové literatury, ale to jen tím, že lev Cervantes nemohl zploditi nějakou fraškovnou opici, ale zase jenom lvíče.

Knihu svoji bezděky kvalifikoval Cervantes v téže předmluvě, líče, že mu přítel, znalý literatury, poradil takto:

»Snažte se také, aby zasmušilec, čta vaši historii, pohnul se k smíchu a smíšek aby se rozesmál ještě více, hlupák aby se nepohněval, a člověk duchaplný aby se podivil té vymyšlenosti, vážný aby jí nepovrhl a moudrý aby jí neodepřel pochvaly, zkratka, směřujte

stále k tomu, abyste sbořil zlé základy pod budovou těch rytířských knih, kterými tolik lidí povrhá a které mnohem více lidí schvaluje, a dosáhnete-li toho, nedosáhl jste ničeho nepatrného.«

Kdybych měl postaviti tvůrci Dona Quijota pomník, dal bych tato slova na podstavci vyložiti zlatem a poradil každému, aby vlastní četbou se přesvědčil, jak se to spisovateli podařilo.

Španělští literární historikové probrali slavné dílo dopodrobna, snažíce se vyložiti místa méně jasná a vysvětliti záhady historickými doklady. My, kteří žijeme opodál literárního života španělského, odkázáni jsme kromě posudků a závěrů z díla samotného plynoucích, výhradně na výsledky studií Cervantistů. Mnohé jest dosud nejasno, mnohé zavdává příčinu prudkým bojům vášnivých zkoumatelů, zastávajících různé názory, mnohé snad zůstane zastřeno na vždycky, ale přes to se lze nadíti, že letošní rok, věnovaný ve Španělích i ve všem vzdělaném světě kultu Cervantesovu, podá nám nejedné zajímavé podrobnosti, rozjasní nejednu mlhovinu a ozáří nové stránky díla, které potěšuje lidstvo už po tři sta let.

Z toho ovšem následuje pro Nešpaněly mravní naučení, že by měli vyčkati výsledky jubilejního roku a psáti články svoje až po literárních žních, takhle na přesrok.

Počkáme tedy. —

R. J. KRONBAUER

Snoubenci „Umělecké lóže.“

Román.

(Pokračování.)

mmo, půjdeme spolu, za ruce se povedeme a nebudeme se lekat vřavy, jež bude hřímat a hlučet kolem nás. Ještě se naleznou místa, kde je ticho a příjemno. Nebudu tě uzavírat před světem na sedm zámků — ale nic víc mu z tebe nedám a nedopřeju než to, čeho je nevyhnutelně třeba Ode dneška jsem již jenom tvůj a ty patříš jenom mně. Stojíme tu oba jako sirotci, já nemám úřadu, ty nemáš jmění, ale oba jsme mladí, máme se rádi a svoje živobytí už najdeme a uhájíme. Zítra budu psát svojí matičce a až bude první krásný jarní den, pojedeme k ní a poprosíme, aby nám požehnala. Uvidíš vetchou, drobnou stařenku, kterou by člověk do uzlíčku mohl svázati. Je víc umořená, než stará . . je jí něco přes padesát roků a vypadá jako sedmdesátiletá stařenka. Ta bude jako u vyjevení, až tě uvidí . . a oči ji zavlhnou hrdou chloubou, že jsem si vyvolil za družku tak pěknou panenku. Posadíme se k ní a budeme jí vypravovat, jak jsme se seznámili a jak jsme spolu srostli. O to ostatní se už postarám — nevím, čeho se chopím, ale tušim, že si vybuduju pro naše hnízdečko drobnou, ale pěknou klícku. Ještě se neztratil a nezhynul člověk, jenž chtěl poctivě a svědomitě pracovati. Jsme svoji . . slyšel to Bůh, viděly to hvězdy a naše srdce při tom zajásala . . co může býti na světě krásnějšího a vznešenějšího? Přišli jsme oba z venkova do velkého města a dříve jestě, než mohli jsme nasáknouti dusným jeho ovzduším, přimkli jsme se k sobě a teď už nas nic neoslabí a neohrozí.«

»Viktore . . poslouchám tě a je mně, jakoby v mém nitru varhany hraly. Ani se tomu nedivím, že tolik málo času uplynulo od té chvíle, co jsme se poprvé spatřili. Ale když jsem poprvé na tebe pohlédla, bylo mně tak milo a teplo v duši. Všeckno mně to připadá jako krásný sen . . O ničem jsem ještě neuvažovala a nepřemýšlela a podala jsem ti ruku proto, že srdce na mne zavolalo, abych to učinila a k tobě jako břečťan se připoutala. Nemám teď nikoho, než tebe . . a je mně tak volno a blaze, že opírám se o tvou hruď a že ode dneška budeš mým zpovědníkem, jemuž se mohu se vším svěřit. Promluvil jsi se mnou několik slov a celá moje bytost se při zvuku tvého hlasu zachvívala. Vyrostla jsem a nikdy se mi nestalo, aby zjevila se přede mnou bytost, která by měla pro mně porozumění, která by jednala a myslela tak, jak si to nejasně přávala moje dušička, když nad knihami se rozteskníla a když za tichých večerů rozmlouvala s hvězdičkami. Bloudívala jsem na jaře zahradami

a květy, vánek, vlnky v potoce, mráčky na obloze, to vše pro mne znamenalo něco, co cítí, co dýchá a co má svou krásnou čistou a vnímavou duši. Najednou jsem se probudila z tohoto snění . . přišel člověk, jenž měl se státi mým průvodcem po celý život a jenž by byl jistě moje sny zaplašil a mne spoutal okovy rušného, ale přece jenom jednotvárného a všedního života. Byl to první muž, jenž ke mně přistoupil s junáckou snahou, získat moji přízeň a já neuvažujíc, co bude znamenat pro mne přechod z bezstarostného mládí do života krušné práce a starostí, byla jsem ochotna jíti s ním, spojiti osudy svoje s osudy jeho. Bylo to také jako sen — ale nemohu ti zapírat, že mne první hoch velice zaujal a proto také zasadil mně ránu, z které nemohla jsem se dlouho vzpamatovati.

Když ty jsi se objevil, vytušila jsem, že znamenáš pro mne pokračování toho života, k němuž celá duše moje tíhla. Povedeš mne do života po cestách docela jiných a proto jsem k tobě pojala ihned důvěru a sympatii.«

Rozloučili se jako duše sobě zaslíbené; neměli, co by si ještě pověděli. Stokráte se loučili, dávali si políbení na rozloučenou a zase se k sobě vraceli. Nemysleli na budoucnost — milovali se a všední, prosaická starost nekalila jejich závratné štěstí. — —

* * *

Ráno pospíchal Viktor za Emmou a bez rozpaků v bez ostychu zaklepal na dvéře jejího příbytku. Emma věděla, že přijde, ač si ničeho neřekli a nesmluvili. Pražská teta byla docela jiná bytost než její venkovská sestra. Byla to suchoučká, zvadlá a churavá žena, která radostí až vyjekla, když jí Emma pověděla, že Troskovický bude jejím mužem. Neptala se, čím je, jenom na tom měla zájem, jak vypadá, kolik je mu let a je-li to přece jenom statný a k světu stvořený chlapec. Přivítala ho s vlídnou a upřímnou srdečností a při první vhodné příležitosti Emmě pošeptala, že se jí ten její hoch tuze líbí. Chvilku šuškala po pokoji, usměvavě a radostně si je potají prohlížela a za chvilinku se vytratila. Zavolala si potom Emmu do kuchyně a radila se s ní, co by připravila k obědu, aby přece hosta jak náleží uctili.

Osaměli a ani jim ve snu nenapadlo, aby se nad tím pozastavili. Sedli si spolu a povídali si o včerejších dojmech.

»Teď už bych se nerozčilovat,« ubezpečoval Troskovický . . »protože nemám už strachu, že by nás mohlo něco rozdvojiti. Nikde a nikdy se už nebudu o tebe bát a proto se ob čas i k Tomáši podíváme. Na to se těším, jak udiveně si nás budou prohlížeti a jak jim závistí sežloutnou oči. Musím si přece zjednat zadostučinění za to, že se mnou nikdo nepočítal jako se sokem.«

A na tu chvíli se oba těšili a živě si představovali a malovali, jak budou všichni docela jinak na ně pohlížeti. Smáli se tomu jako dva blázínkové a když Emma vzpomněla si na Friče, vyskočil Viktor a jakoby se jednalo o něco nesmírně důležitého, zvolal:

»Emmo — Fričovi to musíme napsat a to hned . .«

Viktor sedl k papíru a psal:

Vážený mistře,

píšeme Vám o svém štěstí, jemuž prosíme, abyste dal své požehnání.

Viktor větu opakoval, zadíval se láskyplnýma očima na Emmu a při tom přemýšlel, jak by pokračoval.

»Tak je to dobře,« souhlasila Emma . . »on ihned pochopí, proč takhle začínáme.«

»Láska naše zrodila se jistě v tom okamžení, když jsme se vlastně Vaším přičiněním poznali. Naplnila naše bytosti jako vůně květ a my dnes ani nedovedeme Vám vylíčit, co se s námi děje. Nemáme jiné touhy, než abyste se ve chvíli, co obdržíte dopis a s překvapením zadíváte se do jeho obsahu, vlídně a laskavě pousmál a v duchu si pomyslel: »Štěstí si je vyhledalo a kéž už je neopustí.«

Píšu Vám, mistře, dříve než svojí vlastní matce, protože Jste projevil neobyčejně živý a upřímný zájem na osudech mojí zlaté snoubenky, jejíž zaštitou a hlavní oporou od této chvíle stávám se já. Máme ve Vás tak velikou důvěru, že byli bychom zdrceni a nešťastni, kdybyste nám naše rozhodnutí zrazoval. Víte dobře, že jsme oba bohatší láskou než pozemskými statky . . ale my vzpomínáme v tuto chvíli hezounké »Legendy« Čechovy. Jako ten prostý chuďas Krista o nic jiného na Bohu nežádáme než aby nám dal zdravé páže. Vzpomínáme chvil, jež jsme po Vašem boku prožili a myslíme si, že Váš souhlas nás posílí a bude dobrým znamením pro naši budoucnost. Chápete dozajista, že se Vám svěřujeme s čistou upřímností a jistě v duchu si představujete naše hlavy, přitulené k sobě a sledující tyto řádky s jásavou září v zanícených zracích. Vy, jenž zůstal Jste mladým a jarým až po dnešní den, musíte býti dojat naším štěstím a v duchu vidíme Vaši milou, vlídnou a poctivou tvář, kterou osvětluje hřejivý a teplý úsměv. A já mám ještě svou zvláštní pohnútku, proč zrovna Vás vyvoluju v této památné a slavné chvíli za svého důvěrníka. Víte, o čem jsme spolu naposled hovořili. Teď na chvíli péro odkládám a svojí zlaté hlavínce, ktera se při tom zapaluje krásným rumĕncem, všechno od slova ke slovu opakuju. Znepokojilo Vás

pomyšlení, že bych snad dovedl po příkladu tisíců a tisíců jiných o svoji drahou, čistou a nezkušenou duši nku ukládati. Nuže . . tím, co se stalo, je vše vyrovnano a my se sobě zasvěcujeme pro celý život.

Děkujeme Vám, mistře, vroucně a srdečně za to, že Jste se o to přičinil, třeba Jste toho nezamýšlel a ani o tom potuchy neměl, abychom se poznali, prosíme Vás, abyste nám Svou blahovolnou a vzácnou přízeň i nadále věnoval a jako dvě děti k Vám v tuto krásnou a nezapomenutelnou chvíli přistupujíce, podepisujeme se Vám vřele a vděčně oddaní:

Emma Vlachova a Viktor Troskovický.

Psaní si ještě několikráte přečetli a ani nepozorovali, že se teta vrátila a že vešla do pokoje.

»A víš co?« napadlo Viktorovi . . »donesme Fričovi psaní sami ihned.«

Udivené tetě řekli, že přijdou asi za hodinu a už to hnali ulicemi na Královské Vinohrady, nemohouce se už ani dočkati chvíle, až psaní odevzdají. Letěli zrovna a celou cestu si povídali o psaní a hádali, co tomu asi Frič řekne. Zazvonili u vrátek, odevzdali psaní a div, že si na ulici do náruče neklesli z radosti, že už může míti Frič psaní v ruce.

Domů se vrátili místo za hodinu zrovna v poledne. Tři hodiny byli venku a nesmírně se tomu divili, že toho ani nepozorovali. Teta na nich mohla oči nechat. Něco takového, co je živa, ještě neviděla a nezažila. Seděla ve své lenošce, tvářila se, jakoby jich ani nepozorovala, ale byla nad tou jejich láskou jako u vyjevení. Jen se sobě do očí dívali, hladili si ruce, smáli se, ač nebylo slova slyšeti, jež by k tomu zavdávalo příčinu a hovořili o věcech, jimž stará paní naprosto nerozuměla a jichž smyslu nechápala. Bylo jí to chuděrce všechno nové, neznámé a nepochopitelné. Když ona byla asi v těch letech, jako Emma, řekli jí, že se o ni uchází pán od pražského úřadu, že má zajištěné postavení, že bude míti po něm pěknou pensičku, kdyby ho pánbůh k sobě povolal dříve než ji a že to je člověk neobyčejně rozumný a vážný. To bylo nějaké slávy, že se provdá za pána z města a že bude pražskou panničkou. Nikdo ho neznal, nikdo nevěděl, jak vypadá, kolik je mu let a jakou má povahu, a přece jí všichni záviděli, příbuzní a přátelé jí gratulovali a do očí jí říkali, že si ji štěstí vyčíhalo a že se ji ode dneška hned tak jiná nevyrovná. Brzo na to přišel ženich. Vstoupil obřadně, brejle utíral, pak se kolem sebe rozhlížel a všem se to náramně líbilo a všichni byli nadšeni jeho vznešeným a velkopanským chováním. Představili mu ji, podali si ruce a ona chudinka se při tom až zatřásla nepříjemným a štítivým pocitem. Jeho ruka byla vlhká a studená. Posadil se ke stolu, seděl jako socha, chvílemi si na zlaté brejle sáhal, pokyvoval hlavou, mluvil dutým hlasem, a své nevěstě nevěnoval o nic větší pozornost než všem ostatním, kteří se k němu chovali s ohromnou uctivostí, jakoby mluvili s nějakým velemocným pánem. Pak se zvedl, zase jí podal ruku a odešel jako člověk, jenž přišel něco kupovat a jenž je si vědom, že je nad všechny náramně povýšen.

Byla po jeho odchodu zamlklá a zaražená. Bylo mu už přes čtyřicet roků, na hlavě neměl skoro žádných vlasů, vytáhlý, hubený byl jako tyčka, hlas měl nepříjemný, hrobový a chudince bylo úzko při pomyšlení, jak to bude dopadat s tím jejich milováním. Obklopili ji, začali ji domlouvat, vychvalovali jí ho do nebes a pořád jí dokazovali, že takových mužů je ukrutně pořídku. Není prý mluvka, není piják, není karbaník, není to žádný blázen a třeštidlo . . a je to pán, člověk, jenž může svou ženu užívit a vším pohodlím zrovna obalit. A jí při tom bylo strašlivě úzko . . . to všechno, co o něm povídali, ji navábilo . . ona by se byla spokojila s menšími výhodami, s menším titulem, se sebe skrovnějšími příjmy, jen kdyby v jeho očích bylo více ohně, v jeho hlasu více šťávy, více vřelosti a v jeho zevnějšku více pružnosti a svěžesti. Ale ani si netroufala pověděti na hlas, co ji zaleklo, pořád a tak dlouho do ní hučeli, až se smířila se svým osudem a pána z Prahy si vzala. Přijel za ní ještě čtyřikráte, pověděl, že už opatřil byt, že koupil nábytek, konečně ji políbil (stařenka se při vzpomínce na toto zásnubní políbení zachvěla) . . a pak měli svatbu.

Teta dívala se na Emmu a Viktora, viděla jejich hlavy, k sobě přitisknuté a teprvé nyní, po dlouhých a dlouhých letech pochopila, oč přišla a čeho nepoznala. Vzpomněla si na svoje zásnuby, na svou cestu k oltáři, na tu řadu nekonečně dlouhých, smutných a nudných dnů a najednou dala se do tichého pláče.

(Pokračování.)

DOC. DR. ANTONÍN HEVEROCH:

Jak smysly duši naši klamou.

(Dokončení).

elší postění má za následek i skutečné šalby smyslové. Ti, kdo dlouho lační, mívají zjevení. Ve strázních a únavách válečných snadno zjevení se ohlásí.

Přicházím ke klamům smyslovým, jež vznikají na podkladu chorobném. Říkáme těmto klamům hallucinace či illuse smyslové. Rozdíl mezi hallucinací a illusí je jen zevnější. Hallucinace jest vjem smyslový bez jakéhokoliv podráždění ústrojí smyslového ze vnějška, illuse je šalebný vjem, který obsahem svým neodpovídá podnětu. Hallucinant vidí skutečné obrazy, předměty, osoby, děje, ač před ním v jeho poli zrakovém nic takového není, je prázdno. Kdo illusí trpí, vidí předměty, které před ním jsou, přestrojené v úplně jiné podoby. Mnohdy nedá se ani dobře rozeznati mezi hallucinací a illusí. Tak hlavně v oboru nervstva čichového, chuťového a v oboru pocitů tělových.

Nejzávažnější známkou hallucinace a illuse jest, že nemocný je přesvědčen o jich objektivnosti a pravdivosti. Kdo skutečnými hallucinacemi trpí, nemůže připustiti, že by se klamal, že to, co vidí, je beze vší skutečnosti. Pamatuji se na jednoho svého nemocného ingenieura, který trpěl různými hallucinacemi tělovými a sluchovými, jež vykládal si pak tím, že jest obětí experimentu psychologického. Poslouchaje hallucinace ty, vypíchl si oko, uhryzl rty, ukousl kus jazyka, pobodal se na těle a i jinak ještě se zohavil. Později hallucinace jeho pozbyly na živosti a zaměstnával se pilně; naučil se i při svém jednom oku kresliti obrázky z mikroskopu, a konečně uzdravil se tak, že mohl býti propuštěn. Poslední čas byl ředitelem jakési továrny. Když jsem se s ním loučil a ptal se, zda věří ještě, že byl elektrisován a byly mu dávány rozkazy k vůli experimentu psychologickému, či zda došel již poznání, že byly to šalby, hallucinace, tu rozhodně to odmítl: »Vím, že hallucinace to nebyly! Měl jsem hallucinaci, když zjevila se mi tvář jiného nemocného, kterého jsem rád měl, v okně.« Když namítl jsem, že jsem přesvědčen, že přece hallucinoval, odbyl mne: »Pak není také pravda, že teď s Vámi hovořím.«

Přesvědčenost nemocného, že jeho hallucinace má objektivní podklad, má proto pro nemocného tak důležitý význam, že jedná v důsledcích svých hallucinací.

Hallucinant, který slyší celé noci, jak mu soused nadává a vyhrožuje, pomstí se mu za to, dle toho, v jakém affektu se nalézá. Když jiný slyší, jak na pudě se dva smlouvají, jak by ho utratili, jest přirozeno, že se zbraní v ruce prohledává celou půdu, aby je vypudil. Když našemu nemocnému Č. hlas stále poroučel, aby hospodářovy stáje zapálil, zapálil je. Když jinému nemocnému hlas kázal, aby zabil ženu, kterou měl rád, poslechl a rozbil jí hlavu sekerou, kterou mu nabrousit nesla.

Intelligence nijak před silou hallucinace nechrání. Znám lékaře, který v morfinismu trpěl hallucinacemi a rozběhl se co chvíli na půdu prohlížet, kdo tam šramotí, se smlouvá atd.

V důsledcích svých hallucinací naši nemocní umřeli by hlady, kdybychom je násilím nekrmili, poněvadž, jak sousto do úst vezmou, slyší vyhrůžky o věčném zatracení, či hlas který jim přesvědčivě svěřuje, že jídlo je otráveno, jak je polknou, že budou mrtví atd.

Kolik smyslů, či kolik ústrojí, jež vědomí našemu zprávy podávají, tolik je hallucinací. Mluvíme o hallucinacích zrakových, sluchových, čichových, chuťových, hmatových, i hallucinacích počitků tělových.

Hallucinant vidí prosté optické vjemy až k nejsložitějším dějům. Obrazy ty jsou klidné nebo se mihají. Díva se někdy na hallucinované děje jako nezúčastněný divák, jindy se postavy naň sápou, on sám je schvácen do víru svých hallucinací. Postavy kresleny jsou správně, jindy krčí se v trpaslíky či protahují v longiny. Postavy ty mohou býti průsvitné.

V oboru sluchovém rozeznáváme: elementární hallucinace: práskání, šumot, tukání atd., pak známé zvuky: tukání hodin, zpěv kohouta, hru na určitý hudební nástroj a jako nejvyšší stupeň i hovory, nadávky, našeptávání – zkrátka slova, jichž smysl hallucinant chápe. Hovory ty přicházejí s hůry, z venčí, z podlahy, ze zdi, jsou to hlasy známé či přestrojované, hovory zástupu osob. Někdy takovému hallucinantu se zdá, že v každém uchu jiný mu našeptává.

V čichových hallucinacích naříkají nemocní na zápach po fosforu, arsenu, hnilobě, hnisu, dusivém dýmu.

Chuťové hallucinace bývají příčinou, proč nemocný jídlo odmítá, nebo jí jenom když před ním jídlo někdo okusil. Nemocný K. nejedl po léta žádné maso, poněvadž v každém chutnal lidské maso.

Hallucinace pocitů tělových: Hypochondři cítí své tělo jako mrtvé, skleněné; alkoholici

jak tělo se provrtává, elektrisuje, krev upíjí, údy lámou, mozek vybírá, lvi a tygři se na ně v noci sápou atd.

Jsou i hallucinace pohybů tělových. Nemocný cítí, jak neznámá síla hýbe jeho rukama, nohama, tělo jeho se povznáší; jindy pohyby nezřízené jeho tělem proti vlastní vůli provádějí, mluví, ječí, vykřikují jeho ústy; diktují se mu pohyby při psaní, jindy zas neznámou silou zadržují se pohyby umyslné, překaží při práci atd. Dnes už vzácnější jsou tito poslední hallucinanti, vyšli z mody. Za to ve středověku častí byli, říkalo se jim posedlí ďáblem; u těch šťastnějších byl ďábel vyháněn, za to ti nešťastnější dostali se pro hallucinace pohybů tělových na hranice.

Nejsou pokaždé hallucinace jen na jeden smysl obmezeny; zachvátí dva a někdy i všecky smysly.

Od hallucinací musíme rozeznávati pseudohallucinace a obrazy vyvolané živou fantasií. Ať jak chceme vzpomínáme na vjem, přece nikdy nedosáhne síly skutečného vjemu. Goethe chlubí se, že dovedl si růži tak živě představiti, že viděl ji jak skutečnou před sebou.

Pseudohallucinaci rozumíme obrazy vzniklé podrážděním okrsků smyslových: liší se od hallucinačních obrazů tím, že jim chybí objektivita, skutečnost. Nemocný ví, že jsou to obrazy subjektivně vzniklé, jež liší se od obyčejných představ a obrazů fantasie naší.

Pseudohallucinace máme, když usínáme, kde karbaníkům objeví se karty, kdo v prudké schůzi byl, zaslechne hovor zcela jasný atd. Od vzpomínkových obrazů liší se pseudohallucinace tím, že jsou stálé a podrobné, nezávisí na obsahu našich myšlenek, nemůžeme je měniti, cítíme jich spontánost; jednotlivé pseudohallucinace nemají logickou spojitost, nemáme při nich vědomí vlastní činnosti (jako při jiných pochodech duševních), samy se vnucují, obtěžují svou nalehavostí. (Kandinski.)

Pseudohallucinaci trpěl Goethe. Jel v pohnuté náladě po stezce do Drusenheimu, viděl »aber nicht mit dem Auge des Leibes, sondern des Geistes« sebe sama jeti si vstříc na stejné stezce v šedém šatu.

V psychosách se vyskytují vedle hallucinací pseudohallucinace; krásně popsal je Kandinski: Loni ukazoval jsem ve spolku českých lékařů hošíka 14letého s pěknými pseudohallucinacemi.

Když šel po ulici a pozornost ničím vázanou neměl, zjevil se mu roj vil od země k nebi kroužících. Jak někdo ze snění ho vyburcoval, třebas šťouchnutím, vily zmizely. Ví, že to bylo šalebné vidění. Tyto dny přišel na polikliniku jiný nešťastník: Před třemi léty úplně oslepl. S radostí skoro vypravoval, že po tři asi dny vidí divné věci: zjevují se mu bílí psi s černým okem, zelená tráva, na ní pobíhá děvče; pak zas vidí před sebou malíře pospíchat se žebříky, pán cizí se mu do očí zadíval a jakoby před ním couval; vidí i stromy zelené, rozeznal i barvu červenou a modrou. Zjevila se mu náhle před nohama propast hluboká, že třípatrový dům by se v ní schoval, až se bál krok ku předu udělati. Svůj nos viděl narostlý jak okurku, sama bodlina a přec ruka mu říkala, že jeho nos o nic se nepotáhl. Před usnutím viděl bohatý park se stromy a zelenou travou, uprostřed zámek a v něm samé čalouny... Ví, že všecko to je šalba, ví, že nemůže to skutečně vidět a že ty vidiny před ním nejsou; také když synek ho doprovázející naň promluví, vidina se rozmlží.

Pseudohallucinací ozářila aspoň na tři dny příroda jeho strašnou tmu!

Na jiné ještě klamy narazíme sledujíce šalby svých smyslů. Pro zajímavost uvedu jen ještě macropsii a micropsii, kde zobrazují se nám předměty jako nepřirozeně veliké aneb nemožně malé. Hlavně při padoucí nemoci zjevy ty jsou známy. Ošetřoval jsem nemocného, který při jízdě do Prahy nemohl si vyložit, co za malé lidičky se to na nádraží hemží.

Conolly uvádí nemocného, který po spalničkách viděl všecky předměty zmenšeny na nejmenší možnou míru.

Lurry uvádí nemocného, který, když se vyléčil ze slepoty, viděl lidi velké jako obry a všecky předměty značně zveličené.

Abernombie zaznamenal tento případ: Jeho přítel po tyfu viděl, že je 10 stop vysoký, postel zdála se mu 8 stop od podlahy, že bál se z ní vystoupiti, a oblouk u krbu zdál se mu velký jak oblouk u mostu. Naproti tomu známí nezdáli se mu protaženi, ty viděl v přirozené velikosti.

Představoval jsem loni ve spolku nemocného s padoucnicí ještě záhadnějšího: Ten, díval-li se na špendlíkovou hlavičku, viděl ji v přirozené velikosti, kdykoliv si ale špendlíkovou hlavičku představil, viděl ji velkou »jako dům«.

Snad nevyčerpal jsem úplně thema o tom, jak nás smysly šálí. Myslím, dosti uvedl jsem příkladů, abych zviklal víru v neomylnost smyslů našich. Nejsme-li klidné mysli, buďme nevěřícími ke smyslům svým a kontrolujme je! —

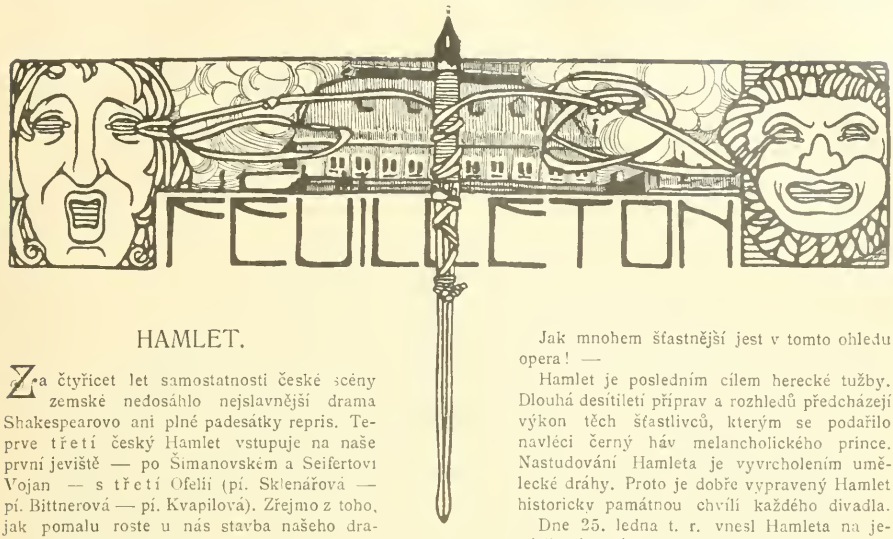

HAMLET.

Za čtyřicet let samostatnosti české scény zemské nedosáhlo nejslavnější drama Shakespearovo ani plné padesátky repris. Teprve třetí český Hamlet vstupuje na naše první jeviště — po Šimanovském a Seifertovi Vojan — s třetí Ofelií (pí. Sklenářová — pí. Bittnerová — pí. Kvapilová). Zřejmo z toho, jak pomalu roste u nás stavba našeho dramatického umění.

Vůbec se zdá, že stále jen vypravují se u nás nové hry — ale netvoří se repertoir. Žijeme z ruky do úst.

Novinka se nastuduje, předloží se abonentním čtvrtkám, vtěsná se do pořadí odpoledních repris — někdy i přihřeje se na stravu studentskou — a pak máme zase prázdnou spižírnu.

Pohlédněme do druhého pololetí uplynulého roku — kolikráte bylo živo Národ. divadlo na příklad z původních her v repertoiru tkvících. Štolbova »Mořská panna« se po lipském úspěchu musila studovat a opakovala se pak. Mimo to byl sotva jednou proveden ze »zásob« jen »Žižka«, »Soud lásky« a »Pampeliška«.

Z překladů kmitl se v pořadí her »Revisor«, »Navždy« a »Harlekýn«. Vše ostatní bylo nové neb nově studováno.

Co jsme se nahorlili proti tomuto čtvrtkovému systému repris, proti tomu vybíjení denní mince z toho, co vlny na břeh vrhnou — musí však býti mimořádné příčiny tohoto úkazu u nás, neboť kormidlem Národ. divadla točí dnes osoby, které horlívaly s námi — ba mezi námi snad nejhorlivěji . . . .

Myšlénky ty vstoupily nám na mysl při novém nastudování Hamleta. Všechny výkony, opřené o tolik studia a příprav, všechny kombinace osob a dekorační náplně jsou zase jen odsouzeny k tomu, aby utvořily železné minimum potravy pro lačného draka divadelních našich »poměrů«?

Ve shonu, aby se mlýn točil, proletí zase nejslavnější drama čtvrtkami — a nějakým odpůldnem? A pak sestoupí Hamlet zase v hrob, ze kterého byl v letošním masopustě vylákán?

Jak mnohem šťastnější jest v tomto ohledu opera! —

Hamlet je posledním cílem herecké tužby. Dlouhá desítiletí příprav a rozhledů předcházejí výkon těch šťastlivců, kterým se podařilo navléci černý háv melancholického prince. Nastudování Hamleta je vyvrcholením umělecké dráhy. Proto je dobře vypravený Hamlet historicky památnou chvíli každého divadla.

Dne 25. ledna t. r. vnesl Hamleta na jeviště Národního divadla p. Vojan.

Klobouk s hlavy před jeho výkonem. Šťastná osobní jeho disposice, výborná jeho umělecká přimykavost, jeho rozumné hospodaření s prostředky vnějšími a vyspělost jeho dramatické soudnosti vyzkoušena tu byla jako na vážkách přísného lučebníka.

Zmizel nám herec viděli jsme jenom dánského prince. A rozuměli jsme snad každému jeho kročeji. Kdyby režie vyvolala na několika místech ještě ráznější tón hlasů — myslíme, že by nebylo diváka v hledišti, který by s tímto Hamletem neprošel jako s bratrem oněch čtrnáct proměn Shakespearovy hry.

Vojanův Hamlet není záhadou. Je to ušlechtilý princ, moderně skeptický, mrtvého otce slova nad zákon stavějící, larvou šíleneckého rozpadu srdce od jazyka ostře odlišující — a stále nade vše okolí rostoucí. Roste i nad diváka — všechny nás jímá v okovy své filosofické nekázanosti — ale při tom je nám tak blízek každým slovem, každým srázem podpatků, blýsknutím oka, hrou neklidných prstů, zvlněním vrásek ve tváři.

Věčná škoda, že není možno tuto šťastně zformovanou postavu Vojanovy duchaplné reprodukce nijak zachytiti pro historii naší dramaturgie.

Výkon pí. Kvapilové je již znám, ale nové studium opět prohloubilo její pojetí. Ofelie šílená byla vyhrána na virtuosní sólo — král, královna, dvořané propadli se pod zem — skoro až na úkor situace — když přišla s náručí květin a s tisící uchvacujícími detaily.

Pan Vávra dostal korunu Hamletova otce při novém nastudování. Byl to zloboh, do jehož nitra ihned při prvním objevení se na jevišti viděl i ne-

zasvěcený divák. V této části byl p. Vávra zcela přirozený. Když červ počal zadírati se v jeho svědomí, volil p. Vávra i tu pro něho šťastně akcenty. Ale mezi oběma hlasy scházela struna, na které by hrál přechody. Proto měl jako král zdánlivě dva obličeje. Nějaké zahloubání harmonii tu asi lehce pomůže.

Královna pí. Danzerové byla dobrou královnou, ale mateřství nepřinesla do scén s Hamletem přílišný nadbytek. Divák nebyl nijak zasvěcen v duševní stavy Gertrudy matky. Snad vězí vada mimo kruh možnosti.

Polonius přidělen byl p. Mošnovi. Stalo se tak zvláštním omylem režie. Ani nitkou není tato role připichnuta k vzácné originalitě pánë Mošnově. Nad tímto nepochopitelným nedopatřením tím spíše vrtíme hlavou, stojí-li v plné síle v divadelním kádru p. Šmaha. To je dnes náš jedině možný Polonius.

Laerta podědil p. Matějovský. Jeho hra měla sílu a v posledních scénách Shakespearovsky ostré kontury.

Z obou hrobníků byl p. Sedláček jako vyloupnut ze života a p. Kafka dobrou figurkou.

Páně Želenského Horatio nebyl sice vyhrán na typ, ale byl držán v míře. Pan Inneman svého Rosenkrantze pečlivě odstiňoval. Pan Wiesner charakterisoval Osrika důrazně; na okamžik skoro až vyběhl z rámce.

Skupina herců byla šťastně sestavena. Monolog p. Řadův byl zcela dobrý. Také hrou všichni se dobře praesentovali.

A nyní k režii. Těžký problém, jak umožniti čtrnácte proměn, rozřešen byl tím, že prospekt zlomen byl do nepravidelného pětistěnu, v jehož sloupovou kostru vkládány byly různé dekorační náplně. Skoro to již bylo ku konci monotonní, ale při zastaralosti našeho zákulisí nemohli konstruktéři divadelní scény asi nic jiného vymysliti.

Režisér p. Kvapil věnoval zejména rámci dramatu velkou péči. Románská architektura, spolehlivé snímky soudobé ornamentace a krojových památek charakterisovaly případně v mlhách ztrácející se dobu Hamletovy existence.

Scény a skupiny byly dobře umísťovány, nikde nebylo stopy po trhlinách v textu nebo hře. To svědčí o dokonalé přípravě.

Ale naprosto nutno při této příležitosti pronésti energické slovo proti nepřirozenému manipulování tmou na našem jevišti. Je-li v knize předepsána tma, pak na Národ. divadle umře v černi celé jeviště. Ani pruh světla napovědova neblýskne do předu.

Tato moderní vymoženost zlíhla se na berlínských jevištích. Byly tam proto značné šarvátky novinářské, ale už je nad touto přílišnosti zlomena hůl.

Jakmile vyhrne se opona, musí divák vidět, co se na jevišti děje. Proto do divadla přišel, aby se díval.

Vidí-li jen záplavu černi, ze které někdo hovoří, je znepokojen, rozčilen — poněvadž se mu nedostává žádného vodítka.

Tolik světla, aby divák rozpoznal, kdo s kým a kde mluví, je nezbytně nutno, jinak všechno hraní je tu zbytečno. Ve tmě by mohl role pouze recitovati nápověda.

Tma se tedy jenom naznačí. Obě úchvatné scény s duchem padají pod jeviště, nevidíme-li, co se děje.

»Černá barva je smrt«, říkají malíři, vyhýbajíce se jí jako satan kříži. S neproniknutelnou tmou na scéně je tomu právě tak.

Ale tma v noci hvězdnaté není vůbec možna. Proto v 1. aktu Hamleta příčí se tma, jak jsme ji viděli — nevidouce pro ni ničeho — úplně textu knihy, kde se mluví o hvězdách. Režie pak dopustila se ukvapenosti, zalila-li scény tmou jako v koženém měchu, když vzadu při tom dala plouti — měsíci.

Proto je měsíc přece na světě, aby režisérům vypomáhal.

Také zjev ducha se nám nezamlouval. Světlem žárovek v jeho helmici byly mu ozářeny líce, ale pro vyšší prostory divadla řezán byl tím obličej ostrým stínem v karikaturu.

Když věnujeme režii tentokráte větší pozornost, pohovoříme i o nemírném šeptání, které se nám ještě při určitých představeních vrací.

Herec musí mluviti s ohledem na prostoru, ve které hraje, jako musí malíř, sochař s ohledem na umístění komponovati monumentální dílo, má-li působiti platně. Jinak se vytvoří socha na podstavec ve středu rynku jinak pro ballustrádu paláce.

Slovo úlohy, které nedoletělo k posluchači, je vylomenou cihlou z autorovy stavby. Vylomte několik klenáků a je po efektu díla.

Proč se má v ohromných prostorách Nár. divadla šeptati, aby nikdo ničeho nezaslechl? Že je v roli připsáno »šeptem«?

Tato poznámka má tutéž hodnotu, jako věta: »zavraždi jej«. Nežádáme, aby vrah svou obět tulichem prokl'al, nýbrž jen se tvářil, že ji probodl — a právě tak nesmí herec opravdu šeptati, nýbrž jen způsobiti illusi, že šeptal.

Chce-li opravdu, aby nikdo slov těch neslyšel, pak ať se vůbec ušetří, a to, co má v roli, ať si jenom laskavě pomyslí. Výsledek bude týž.

Je nezbytno již pronésti tyto námitky, poněvadž z těchto závad může nám vzniknouti falešné režijní evangelium.

Při premiéře opouštěli jsme divadlo pozdě. Do půlnoci chybělo jen 19 minut.

Dokud nemáme otáčecího jeviště, aby pausy byly stlačeny na minimum, bude nutno sáhnouti na Hamleta tužkou. Jinak se toto dílo v repertoiru neudrží, a o to jde především.

Překlad J. V. Sládkův, mile srozumitelný a čisté ráže poetické, vnesen byl na jeviště šťastně. Žádné slovo, pokud bylo proneseno patřičně, nepřišlo o svou hodnotu. To je zásluhou režie.

Věcně nesrovnáváme se s tím, že hra herců nebyla ve středu. Získal tím snad něco Hamlet, ale třetina diváctva ztrácí spojku pro závěrečnou scénu.

Hřbitovní obraz měl pěknou náladu, jenom náhrobky některé naprosto nebyly v souhlase s ostatní dobovou výbavou.

Obecenstvo sledovalo představení s nepokrytým zájmem až do konce. Potlesku bylo dost. Po

v nejtužších bojích s nejnepříznivějšími okolnostmi i s četnými mocnými nepřátely. Proto vzbuzuje podiv i úctu, co česká žurnalistika různých těžkých obětí v zápase svém za rozkvět a rozvoj české věci přinesla, co skvělých talentů, nadšených jednotlivců se jí věnovalo, aby je jiní na poli tom brzy vystřídali. — —

Největší část českých žurnalistů v každodenním úmorném zápase své zdraví ztratila a předčasně

A. Jos. Sokol. feuilletonista. Beneš, expeditor. Krbek, administrátor. Dr. Kalousek. Edv. Zajíček. J. J. Kořán. J. S. Vilímek.

Spolupracovníci »Koruny« v Chrudimi r. 1868.

velkolepém monologu »Být či nebýt« mistrovsky p. Vojanem reprodukovaném celý dům při otevřené scéně zahlaholil.

Postavu zformovanou ze zlata nemíšeného v tomto monologu korunoval p. Vojan perlovým diadémem.

ech.

*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

⁂ **Redakce politického denníku »Hlas« v Praze r. 1865 a redakce denníku »Koruny« v Chrudimi 1868/9.** Jak poučnou, poutavou a zajímavou knihou byla by historie české žurnalistiky v XIX. století! Nově v něm vzniklá národní tato instituce octla se ihned, obrazně řečeno »ve své kolébce«, s pérem v ruce skonala. Jenom nemnozí, nabyvše v redakcích vzácných zkušeností a rozhledu, obrátili se k zaměstnání klidnějšímu.

Ale přes práce a zásluhy všech žene se stále nová doba se svými novými událostmi a úkoly v před tak rychle a vzrušeně, že všechno předcházející samum zapomnění ihned zasypává a na včera opuštěných bojištích vznikají dnes nové boje bez možnosti vzpomínání těch, kdo ve včerejším zápase se obětovali.

»Máj« přináší dnes dvě skupiny českých žurnalistů z let šedesátých. Redakci pražského »Hlasu« z r. 1865 a redakci chrudimské »Koruny« z roku 1868. Šestnácte mladých, silných hlav směle a odhodlaně hledí z nich v před, a dnes pouze jenom dvě, které v čas zvolily za žurnalistiku povolání jiné, mohou jako účastníci vyprávěti o těch zápasech,

jež »Koruna« vedla, ač od dob těch minulo jen třicet šest let. Z redakce »Hlasu« není živ více nikdo. Tak rychle a hltavě žurnalistika své příslušníky stravuje!

»Hlas«, v Praze vycházející demokratický denník, začal vycházeti dne 1. ledna 1862 a založen byl od redaktorů »Času«, když tento list Dra. Krásy stal se zjevně orgánem ministerským. Prvními stálými redaktory jeho byli Jos. Barák, Prokop Chocholoušek, Jan S. Liblinský, Jan Neruda, Fr. Švarc, Dr. Jakub Škarda, JUC. Karel Sladkovský a Em. Vávra. Náklad vedl naň Dr. Antonín Fink, s nímž za redakci jeho odpovídal Vincenc Vávra.

Když pak na český tisk dolehla nová persekuce a redaktoři českých politických listů byli v letech 1864 a 1865 zavíráni, sešel se redaktor »Hlasu« Vincenc Vávra s redaktorem a majitelem »Národních Listů«, Drem Juliem Grégrem v žaláři a tu »na luftě« spolu smluvili spojení svých, směrem si příbuzných a vzájemně se doplňujících listů v jeden.

Proto když byly dne 15. dubna 1865 »Národní Listy« zastaveny, dostávali abonenti jejich v náhradu »Hlas« a když dne 15. června 1862 začaly »Národní Listy« znovu vycházeti, »Hlas« s nimi vplynul v list jeden a redakce jejich spojily se v další jednu rodinu.

Obrázek náš představuje redakci »Hlasu« r. 1865 před jejím splynutím s »Národními Listy«.

Když pak na český tisk opětovně dolehla krutá persekuce r. 1868 a na matičku Prahu uvalen výminečný stav, který v krátkosti odsoudil české redaktory na 64 let do žaláře a z kaucí českých novin propadlo 66.000 zlatých, přestal denník »Pokrok« v Praze dále vycházeti a na místě jeho vydávána byla od 1. listopadu 1868 v Chrudimi »Koruna«. Avšak ani zde se redaktorům jejím lépe nevedlo, než-li jak se měli v Praze, tak že se tam vrátili zpět a s Chrudimí rozloučili se, davše se na památku fotografovati, tímto výkladem svých zkušeností a stávající situace:

»Čtenářstvo naše bylo očitým svědkem procesů v posledních dnech proti nám a našemu redaktoru provedených. V běhu čtrnácti dnů a málo hodin před zavedením porotních soudů prohlásily soudy k návrhům státního zástupce kauci »Koruny« za propadlou. Ačkoliv se dle § 35. tiskov. zákona za zločiny, jakých redaktor náš byl za vinna uznán, ukládá co nejvyšší trest ztráta toliko polovice kauce a dle § 5 zákona ze dne 17. prosince 1862, jest povinností soudu, v pádu rozličných přelíčení proti jednomu a témuž redaktoru bráti zřetel na tresty již vyslovené: uloženo nám pokut peněžitých 3660 zl., čímž jest kauce naše, obnášející 2000 zl., nejen úplně vyčerpána, ale i o 1660 zl. převýšena. Nezbývá, než abychom sami vzali ohled na zmíněný § 5 a řekli, že se ztráty z kauce ukládají jen potud, pokud ještě nějaký groš z ní zbývá. Doplácením ze strany naší bychom s těží naplnili jezero rakouské chudoby, a ačkoliv jsme upřímnými přáteli chrudimského ústavu chudinského, doufáme, že bude zatím spokojen s celou naší kaucí. S dalšími příspěvky se obrátíme zase k jinému městu, jsouce a velikým díkům zavázáni národovcům Chrudimským k okolním za zvláštní přízeň nám vždy tak hojně prokázanou.

Zastavujíce další vydávání »Koruny« v Chrudimi postarali jsme se o to, aby přátelé a kolegové naši vydali ihned list jiný, národní naší straně s touhou občtavostí a horlivostí sloužící, jako toho činila až doposud naše »Koruna«.

V Chrudimi, dne 19. dubna 1869.

Na místě »Koruny« obživl ihned zase »Pokrok« v Praze, jehož nové první číslo vyšlo dne 25. dubna 1869.

Tyto pomněnky z máje života české žurnalistiky budou zajisté dnes všeobecně zajímati.

⊙ **Nový divadelní činitel.** Příštího roku počne nové správní šestiletí pražského Národního divadla a brzy na to bude otevřeno městské divadlo na Kr. Vinohradech. Přípravy k tomu zahájeny byly neobyčejně záhy. V největší důvěrnosti způsobena byla zajímavá organisace: zvláštní nové divadelní družstvo, ve kterém sejde se část členstva Společnosti Národ. divadla, členstvo Družstva Národ. divadla a Tylovo sdružení. K nim se druží též řada interessentů, kteří dosud stáli mimo všechny divadelní akce.

Všechny přípravy vykonány byly s naprostou diskretností, tak že zpráva o novém útvaru způsobila v těchto dnech do jisté míry překvapení. Finanční síla nového sdružení již dnes je taková, že předčí všechny dosavadní divadelní korporace.

— **Na literárním našem trhu** objevuje se stále řada knih a knížek nejmladších autorů, jichž náplň je chudá na vše, na poesii pravou snad nejvíce. Zdá se, že je ženě touha, vidět tištěné jméno, býti autorem několika knih, quantitativně růst, třebas qualita byla minimální. A přece qualita je rozkazujícím požadavkem. Básně dnešku musí mít zmocnění qualit proti básním včerejšku, musí mít nové směry, nové cesty, prostředky, novou vnitřní povahu, musí nové smysly i duši sytit, a vše musí se dít zmnoženěji, silněji, nověji než dosud, — je novou půdu neznámou odkrývat, má-li mít písemnictví vzrůst a další vývoj. A na to nejmladší autoři tak často zapomněli. Myslí, že hledajíce cestu za tou novou qualitou, neb ani nehledajíce a epigonsky v cizích toninách komponujíce, již našli tajemství poesie. Básniti pojímají příliš lehce, stává se jim sportem, hrou, tak jak jej znalo století XVI.—XVII. snad, a nevzpominají, jak vyvýšil se pojem ten a jak veliké měl, má a má mít poslání. K tomu je ovšem třeba tiše zrát a růst, nemyslit, že vše, co se napíše, již musí býti cenným. Všichni velcí básníci mají dlouhou školu tichého zrání, kde mnoho bylo pálit a pohřbívat, než velkost zahořela. Dnes jak by to tápání za myšlenkou již bylo poesií,

nezralost se dává tam, kde hýří radostné plody včerejšku. Je pochopitelno, že srovnání pak má smutné pro mladé autory závěry. Což nečte se nic, nehoří v duši pochodně myšlenkových evropských majáků? Což prostřednost a podprostřednost je heslem?

Je opravdu výjimkou, najdete-li mladého autora dnes, aby nenapodobil generaci let devadesátých. Byl-li tam excentrism smutku a zlomení, je u nich lhát. Smutek je krásný, hledající mládí má naň právo, ale ten smutek musí mít pravdu vnitřní resonance a nesmí býti odpozorovaný, obkreslený a vylhaný. Nač dávat se inspirovat cizí bolestí a svou vylhanou pak fadně determinovat a rozředěně rozvádět. U Želivy nalézáte dosti smyslu pro harmonii slova a myšlenky, ale vše je tak nenově myšleno, cítěno a utvářeno, vše zní notou odzpívanou, erotikou vyšeptalou, jež dostane jen zřídka vlastní takt.

Em. Vávra. Jos. Svoboda. Sladkovský. Zajíček. Neruda. Dr. Fink. Liblinský. Krouský. Vinc. Vávra.

Redakce polit. denníku »Hlasu« r. 1865.

stupňován do nemožností. Těch zlomených duší, bledých a bílých princezen, černých smutků a nostalgických umírání dnes již tolik, že bojíte se číst mladou sbírku. Kdybyste nevěděli, že to vypočítavá a vypůjčená pósa, že to jen papírovost bez životní resonance, zoufali byste nad tím mládím.

Tím vším není řečeno, že by ti mladí a nejmladší byli bez talentu. Kniha Jaroslava Želivy: Bílé chimery, jež mi ty myšlenky vyvolala, není tak zcela beznadějnou, ale vleče se zcela tou horečkou zbytečných nářků, násilně třených barev, falešných zvuků, a je opravdu s podivem, že místo požárů mládí a odvážných snů tak se utíká k slabosti a malomoci. Je to snad pohodlnější, negaci a passivitu mít heslem, ale odvaha mládí má jít stále dál a výš, a trpí-li to mládí, má utrpením růst a samotami sílit, a ne babsky

Nedostatek jemnosti tu je vybírat, vše míšeno bez bez ladu a skladu, bez úměrnosti, slova monotonně kupena, nečesky znějící, pojmy bez uvědomění dosahu razeny, jich smysl se přívalem nejasných a neobratných obrazů tříští, zakrňuje, nálady křižují, jedna o druhou rozbíjejí. Všude jeví se touha po násilné a šroubované složitosti, a zapomíná se, že právě jednoduchou hloubkou a bezprostředností báseň nabývá účinnosti. Hlučnost a vřava výrazu se podává místo vnitřní tiché vznešenosti. Tu bylo by se zamyslit, že není knihu vydat dřív, než uzrála ve vnitřní krásnou jednotu a našla svůj vlastní a ryzí úder, jenž je diktátem duše, a nevynuceným a násilně vyhledaným, a proto nepřirozeným zvukem.

Tato malomoc a nenovost jest přízračnou nejen pro pana Želivu. Chcete-li ji nalézt v nejnovějším

vydání, pročtěte jen Letáky p. F. S. Frabšou vydané. Poslední léta množí se tyto letáky, ale bělhají se dalеko za tím, co chcete, aby slibovaly. Má-li zpopulárnět poesie, musí opravdu životem být předřikávána s hlubokou jeho pravdou a prožitím, — jedině tak zase ozvěnou širokým životem může putovat. A to vše právě letákům schází. Jimi uvede se celá řada nových jmén v život, aby zítra zase zapadla, neplodně zanikla. Což opravdu již se vystěhovala z mladistvých duší látka k zdraví a síle, což stařecká zlomenost má býti falešnou napodobenou hrou do nekonečna, což bohatství tvořivé, myšlenkové na citové síly tu zmírá? To spokojování se slabostí a malostí cílů, to vášnivé lpění na dohasínajících vznětech, ten nedostatek vynalézavosti a svéráznosti všude tu tolik bolí. Je znamenat tu splošení života malého, zrovnění jeho, — a to přece poesie nesmí nést. Platí-li kde rovnost, neplatí v duševním území. Jak zoufale trudno by bylo, kdyby tu rovnost nadešla, a horstva majestátní a hrdá se splošila! Umělec musí přes nové a nové hory duševních vznětů vyklenout, čtenáře nad ně povznášeti — a když tento z údolí své malosti k nim dochází, má nové, vyšší nalezat. Věčné stoupání, věčný vzrůst, věčný vývoj bez ustání a konce. Není to, moji mladí přátelé, posláním mladých to odvážné mládí radostného stoupání na vyšší a vyšší duševní pohoří nést a tak zahajovat písemnictví nové a nové utěšené dny?

Není to již povinností dnes, když jsme článkem řetězce vývojového, a čas prchá, a náš článek je tak chudě zastopován? Není čas odvrátit se od nepřirozeného a nezdravého, od napodobeného a odposlouchaného, a nastoupit hrdě, odvážně, silně a krásně cestu našeho mládí, jež by zanechalo stopy požehnané? Vždyť přece zodpovědnost ještě nevymizela z umění, a toto mladé umění těžce by se zodpovídalo soudu budoucna. Umění musí patřit budoucnu, — a to dnešní, nejmladší, tomu požadavku nevyhoví, to dnes je překonaným, marným: není v tom mnoho bolesti? Zde nutno se zastavit, — a měla-li a má-li generace let devadesátých své pěkné a nové vzpomínky, dobyla-li dneška, je pracovat nejmladším o radostný a krásný zítřek, — ale hlouběji, pravdivější a silněji než pracovaly knihy tu zmíněné a všecky ty jich slabé družky. Mluva nejmladších musí sesvéráznět, — a je útěšno, že celá produkce nejmladších nejde tónem tu posouzeným, ale že nalézá svůj přízvuk, svoji barvu, a bohdá, že tak nalezne i svůj den a svoje vítězství! Ale i ta bloudící velká část musí jít za tou vítěznou, novou silou, dobývat nových myšlenkových světů, útočně probojovat se a zúrodnit zítřek, jeden z nejkrásnějších slibů a snů mladých, jedna z nejkrásnějších odměn a vzpomínek odcházejících! Kéž v cíl ten i tyto bludné a brzy opuštěné cesty, vyvýšeny a jinak nastoupeny, zaústí!

Albert Pražák.

— Emil Tréval: **Silnější než milování.** Skromně nazývá pan autor přítomnou nejnovější svoji práci novellou, ač celé její založení i rozpjetí, její základní podbarvení a episodická výplň jest příznačná románu. Hrdinou je tu venkovský primář dr. Jelec, klidný a s životem vyrovnaný praktik, právě vstupující do let plodného mužství, jemuž náhle do cesty vstoupí bývalá známost jeho, Nasta Brázdova, nyní choť boháče a ředitele hutí, Spalteholza. Divoké plameny očí Nastiných rozdrásají Jelcovo srdce. Román krutý a krajně bezohledný nasadí svoje jedovaté kořeny. Flirt, láska, vášeň i rozmar — všecko to dokumentováno krajním štěstím i krajní bolestí, naplní nitra několika zúčastněných osob. Jako lavina se vše řítí v před a končí vzrušenou katastrofou náhlé Nastiny smrti.

Musíme si uvědomiti, že román napsal lékař i umělec v jedné osobě a v této okolnosti najdeme klíč k význačnému jeho jádru. Je to román psychologický v onom nejjemnějším slova smyslu, delikátní drobnomalba duše abnormální a hystericky zatížené vinou fisiologického defektu. Všecky ty delikátní příznaky hrdinčiny od zcela nevinných nápadů a rozmarných hříček až po kruté výbuchy nenávisti a lásky v jediném dechu vychrlované zachyceny jsou tu s krajní suverénností umělce, jehož studijní mapa vyplněna jest samou živoucí aktualitou.

S jakou suggestivností dovede se autor zhostiti realisování svých visí, ukáže nám třebas jen jediná passáž knihy, kde líčeno jest umírání hrdinčino. Toť passus — a bohdík, ne v knize ojedinělý — který by se měl státi typickým dokumentem umění, které s fysickou přímo hmatatelností a s drastickým přísvitem chvějícího se nervu života přenášet umí vise a pocity nitra na mrtvou blánu bezcitné hmoty. —*α.*

Toto číslo vydáno dne 27. února 1905. — OBSAH: — JOS. D. KONRÁD: Eva. — BENEŠ GRÜNWALD: Bolest. — Svatební. A. PIKHART: Don Quijote de la Mancha. — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — DOC. DR. ANTONÍN HEVEROCH: Jak smysly duši klamou. — FEUILLETON: V. ŠTECH: Hamlet. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE: Spolupracovníci »Koruny« v Chrudimi r. 1868. — Redakce polit. denníku »Hlasu« r. 1865.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec, otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. VÁCLAV ŠTECH, PORADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GRÉGRA A SYNA.

PAVEL LIST:

Převrat.

Z románu selské nevěsty.

emohla se nikterak vžíti do svých poměrů. Její ženich, adjunkt Skála, přál si asi, aby nahlédla hlouběji v taje městských společenských styků, aby odvykla spíše způsobu vesnického života, aby se naučila dobře po městsku vařit a se oblékat. Tak si alespoň vykládala neunavnou snahu paní Nobalové, majitelky dívčího pensionatu, který jí rodiče vykázali, aby ji vycvičila v různých zdvořilostních formách městské konvenience, aby v ní smysl vzbudila pro zvláštnosti a půvaby městského kroje, od umného, komplikovaného účesu hlavy, který ji tížil a zlobil při každém kroku, až k dlouhým, krajkovým třásním, vyčnívajícím z moderních, širokých rukávů žaketu.

Procházky šumnými korsy, při nichž těkala zdivenýma, naivníma očima s místa na místo, nemohouc se ukliditi, střídaly se s lekcemi o obcování s lidmi, s pokusy o krasořečnictví v úzkém kroužku ostatních chovanek a s přípravou jídel, jež nikdy doma neviděla a neochutnala a jež vzbuzovala v ní teskné vzpomínky na prosté požitky zdravé, jednoduché kuchyně venkovské.

K čemu toto všechno? Proč tak zcela a tak zhluboka měnit staré, dobré zvyky selských tradic?

To vše nešlo slične Bětušce Havlenové na rozum.

Z počátku slepě podvolovala se rozkazům vlídné rádkyně, jež ujišťovala ji mnohostrannou zkušeností svou a novotou zlákána, dala si lecos líbiti, třeba by k tomu žádné chuti nejevila, ale brzy vzepřela se zdravá, přímá povaha její této snaze přeměňovací a stalo se nejednou, že rozbila jediným obratem všecko úsilí výchovné methody své učitelky.

Toho zděšení, když jednou, přišedši domů z procházky, rozevřela knoflíčky svého těsného živůtku a prudce především si uvolnila šat, aby vydechnouti mohla, tak, jak byla zvykla doma, když se zahřála prací v zahradě nebo o žních na humně! Paní Nobalová tehdy div neomdlela... Že beztaktnost? Co je jí po kom, když krev se v ní vzbouřila a hrozila roztrhnout jí prsa!... Jindy, co mrzutostí zvedla, když na procházce, vyšedši z řady, pozdravila se s Jiříkem Strouhalem! Mohla za to, že na ni kývl, ruku jí podal a stisknuv ji vřele podržel ve své déle než se slušelo? Dávno s ním nemluvila! Kdo by se divil, že zapomněla na své nedůtklivé okolí!

A tenkrát začal ten zápas vln v jejím nitru. Nespokojenost vytryskla v jejím srdci a počala se drát vším úsilím na povrch.

Nenadálý příchod Jiřího otevřel kus modrého nebe na obzoru jejím. Silný, zdravý, kořenný závan rozdýchaných letních večerů v blízkosti uspané obory zadul kol jejích zemdlených skrání.

Tenkrát vrátila se z procházky všecka omlazena. Jakoby ze sna byla procitla, v němž usmálo se nad ni zlato dětských obzorů..

Jiří Strouhalů — její kamarád z dětství! Co se spolu naprocházeli, co nadováděli doma za humny!... A ty dlouhé procházky společné ze školy v sousední dědině domů. Pamatuje se, jak ji měl rád! Ano, rád ji měl, neboť tenkrát, když ji Sýkorovic Vojta ranil kamenem nad okem, odrazil zmužile jeho útok a zahnav ho, o ni pečoval, ránu ji opatřil, hlavu ovázal šátkem a domů odvedl! Ještě dnes cítí spěšný tlukot jeho srdce, když opřela hlavu svou plačíc bolestí o jeho ochranná prsa. Jak byl silný a statečný!...

Tenkrát uzavřela se ve svém pokoji a sedíc u otevřeného okna, těkala po cestách svého dětství dlouho, dlouho...

Zdálo se jí, že uvízlo na ruce její trochu vřelosti z toho stisknutí jeho ruky mužné a silné. Bezděčně zahleděla se na svoji ruku, ale stáhnouc ji zpět rozhledla se kolem sebe bázlivě!... Byla tu sama. Nikdo neviděl tu její duši, stála tu před jejíma očima radostná a přímá jako bývalo dříve než ji zavezli do Prahy — do jiného světa.

Uvědomovala si opět svůj nucený pobyt v Praze. Je tedy zasnoubena Skálovi... Má ji ten Skála rád?... Nikdy o tom dosud neuvažovala...

Pokrčila rameny.

Kdyby ji miloval, mohl by ji nutit, aby se vpravovala do jiných poměrů, jí cizích a protivných? Co chce z ní učinit?

Poprvé vyklíčila v hlavě její taková myšlenka. Ale neobírala se dále svým ženichem. Lhostejně kvitovala ten poměr k němu, k němuž nevedl ji pud srdce, ani záměry vlastní, ale přání a vůle rodičů. Uposlechla prostě, pokorně, jak byla zvykla odjakživa poslouchat. Na budoucnost myslit? Bojí se jí a kdo zabýval by se myšlenkami, jež hrozivé pocity vzněcují a vyvolávají? Bojí se příštích vdavek, proč trápit hlavu předčasně a mořit srdce pochybami a tušeními?

Žila, jak jí bylo nařízeno, žila, aby ukázala dobrou vůli všade. Je to Skála — nevadilo by, kdyby to byl třeba i někdo jiný. Srdce její se nebránilo vůči rozkazům...

* * *

Čas od času přicházel adjunk, aby ji navštívil.

Návštěvy ty nevnesly však ani trochu jasu v temné oči Bětiny, které zůstávaly zastřeny, jako okna její komůrky doma, kam uchylovala se se svými marnými sny, dokud ještě byla volna. Často tu jako tichý krok domácí kočky přikradla se k ní myšlenka na Jiřího, který sloužil jako vojín u kteréhosi pluku v cizině, a vlichocovala se v její opuštěné srdce.

Myslívala na něj beze všech sobeckých choutek.

Nevěděla ani, zda jí také vzpomínkami oplácí její účast. Kdo ví kde a do čí očí se zahleděl v cizině a co zamýšlí do budoucna? A pak rodiče nejsou starým příliš nakloněni...

Krev vřela v žilách jejich zdravá, teplá. Pudy rassy, nesmíšené, volné a čisté v ní kolovaly. K čemu jim odporovat? K čemu je vázat, tlumit a klamat?

I bylo jí vždy proti mysli, když ji adjunkt nutil k hovorům, na nichž neměla žádného zájmu.

Paní Nobalová ráda volila takovou příležitost, kdy ženich byl přítomen, k obhájení svého povýšeného stanoviska dávala ráda impuls k hovorům o důležitosti vyhraňování povah mladých dam. Běta hrozila se často těch návštěv Skálových, který dával paní Nohalové za pravdu, a nerada se podvolovala regimu této.

Ale masopustním zábavám a plesům nebylo vyhnutí. Ač se toho lekala — strojenost našich plesů se jí protivila — musela přece jen na Žofín.

Lesk osvětleného sálu zdvojil v ní ještě úzkost. Vše bude k ní obráceno. Neumí se chovat v takové společnosti. Co si kdo o ní pomyslí!... Tvářit se nenuceně, zápolit s vějířem lehce a graciesně a užívat hry očí? Tomu ona se nikdy nenaučí!... Viděla se opuštěnou a nejvýš nešťastnou na hladké, navoskované podlaze.

Bledý obličej obrážel se v každém zrcadle a vzbuzoval v ní úžas svými širokými formami, svým udiveným, tupým výrazem, nepodajností bohatého vlasu. Pochopovala, že se nikdy nebude moci vyrovnat těm útlým, obnaženým ručkám pražských slečinek s očima snivýma a hladovýma, s čelem zasněženým rýžovou moučkou a s nosdrami, chvějícími se při každém povzdechnutí. Jistě, že bude terčem vtipů všech ve své široké sukni, v úzkém živůtku, v němž bylo jí nevolno. Raději by seděla doma a pracovala!

S úzkostí hleděla na ženicha svého, který stál opřen o sloup a pozoroval ji upjatě.

Jistě se jí vysměje. Nevěděla si rady s rukama, stísněnýma v rukavičkách, vějíř visel jí netečně podle boku. Tančila málo. Neznala tu skoro nikoho. Jen čtverylku s ní zatančil ženich a dále si jí mnoho nevšímal. Mračil se jen. Zlobil se, že se chová tak netečně a že tančí tak těžce, kdežto jiné kolem ní jako vánek se vznášely.

Sledovala vír tančení s malým zájmem a netečně hleděla před se.

Pojednou zachvěla se všecka. Záplava krve zbarvila tváře její až po uši.

Byl to on? Dole v sále o sloup opřen stál Jiří.

Dosud ho tu nespatřila. Jak sem přišel? Tušil snad, že tu bude i ona? Zdá se, že ne-

tančí a nějak smuten kolem se rozhlíží. Jak ráda by k němu sběhla a pohovořila s ním! Ale je střežena, paní Nobalová sleduje každý její krok. A Skála? Ale právě jde k ní . . .

Mezi tancem uzřela ještě jednou teskné oči Jiřího. Pustil se také v rej a když střetl se s ní u prostřed sálu, dotkl se významně loktem jejího ramene.

Opouštěla Žofín jako hypnotisována, se sladkobolnou tísní v srdci a s neurčitým výrazem zděšení ve tváři . . .

* * *

Pocit, který provál nitrem Bětiným po včerejším plesu byl teskný pocit litosti. Zželelo se jí Jiřího, že vážil cestu do Prahy, aniž s ní mohl vyměniti jen několik slov. Lítost ta vzbudila v nitru jejím uspané pudy, které ji vábily k vzdálenému domovu a jeho vztahům, líšícím se tak tuze ode všeho konání, jimž tady utrácela své síly. Vzbouřila se v ní pojednou všecka práva mládí, která zvedla vlny její krve. Chtěla by zas žíti po starém zvyku, svou vůlí a svým chtěním. Ta rozcházela se ovšem podstatně s vůlí rodičů, ženicha a všech, kdo chtěli přeměnit a přetvořit její duši. Tušila sic, že jí bude čeliti nadvládě rozhodujících činitelů, ale mládí její stálo na stráži a hotovilo se k odboji. Ve vzpomínkách na šťastnou dobu svého mládí čerpala odvahu a dávala se jí unášeti.

Přišel však ženich a když bylo jí chovati se strojeně, jinak a »vznešeněji«, jak říkala paní Nobalova, opustila ji opět odvaha a tichý stesk zahosťoval se v jejím nitru. Tvář pokrývala se opět závojem pokory a poddajnosti.

Nejsmutnější chvilky to byly pro ní, musila-li jíti v průvodu ženicha svého na procházku. V poslední době chodívala častěji k výslovnému jeho přání. Pozoroval její zádumčivost a tušil snad, že stesk bude asi příčinou její stísněné nálady, která naň působila dojmem mrazivé lhostejnosti. Zdálo se mu, že již již zachycená zlatá muška uniká jeho prstům, v nichž neuprosně ji svíral. Bál se, aby nezískala času k odletu . . . Nemiloval Bětu vlastně, cítě, že není takovou, jakou by si ji byl přál míti a že takovou nikdy nebude, šlo mu o její věno, které by ho bylo rázem učinilo bohatým a usnadnilo by mu kavalírské choutky, jimž hověl a jimž se nemohl dosud plně oddati . . .

Kdykoli vrátila se Běta z takové procházky, byla ponuřejší a mdlejší. Neuspokojovaly ji jeho hovory, nelíbil se jí okázalý jeho zevnějšek. A nejméně jeho snaha, aby ji přetvořil. Nebyla sic přechytralá, ale tolik ženským instinktem vystihla, že z ní chce učiniti sobě loutku, s níž by si hrál podle libosti, papoušek, který by po něm se opičil.

Jak jinak představovala si štěstí rodinné, o němž zmiňoval se vždy Skála nabubřelými slovy. Nestojí o jeho rady, o jeho velkomyslné drobty okázalé přízně, jimiž ji zahrnovati hodlá.

Představovala si spojení s milovaným mužem — a ku podivu, že se viděla vždy tváří v tvář Jiřímu v těchto snech! — tam doma ve velké světnici, vedle kuchyně. Přichvátá upracovaná, deštěm orosená s pole — on bude již doma za stolem — skočí mu náruživě na klín, ruku mu kolem opáleného krku otočí a oči své potopí v studánky jeho hlubokých zornic. Strhne ji k sobě, zlíbá jí čelo, polaská se s ní, pomiluje . . . Bude-li mít nějakou potřebu, požádá ho, on koupí jí vše, co bude chtít. Sama všechno k vůli mu udělá, protože ho bude mít ráda. Viděla to u své matinky doma, jak otce prosila, potřebovala-li něco pro sebe nebo pro dítě. Nežádá nádhery, jen lásku chce, ale upřímnou, které by nebylo na jazyku ani šeptu třeba, ale za to celé moře v srdci přehluboko! Tak si představuje život manželský. Zcela ve smyslu dětských snů a dle znění tradic matčiných vzpomínek.

Touha její rostoucí v mladých její prsou, hlásila se u ní nadbytně a vnutila jí i jednou péro do ruky, když se dověděla od známých z domova, že Jiřík se vrátil z vojny a že se teď ujme statku po otci, který prý půjde na výměnek. Psala Jiřímu bez úvah a bez ostychu.

»Slyšela jsem, že zůstaneš doma, milý Jiří, a že na mne často vzpomínáš. Těším se také často s minulostí. Pamatuješ dosud, jak jsme spolu chodívali ze školy, na to, jak jsem byla raněna a jak jsi mne ochránil? Často si myslím, jak to bylo tenkrát krásné . . . Jiří, litovala jsem, že jsem s tebou nemohla onehdy v Praze mluvit na bále. Bylo mi tě tolik líto, když jsem viděla smutný pohled tvých očí. Nejsem tu ráda, ani šťastna, vím, že by mně bylo doma lépe, ale otec nechce o návratu ani slyšet. Srdečný pozdrav od tvé dávné přítelkyně

Běty.« (Dokončení).

METHODĚJ JAHN:

Stopy.

Kdos šel tou lučinou a schýlil trávu k zemi,
že níže schlípena pod jeho kročejemi
znak jevila těch stop, jež rychle, skoky spěly
až za lučinu v les tak zamlklý a stmělý.
Tam znikly kročeje . . A zítra vstane tráva
zas přímá, vonná tak a rosou popelavá,
však ten, jenž tady šel, už nevrátí se zpátky,
by znak své stopy zřel tak plachý, marný,
krátký . . .

Tempi passati.

Jak bílý mrak, jejž vítr nese v dal,
jak sen, jejž ruší probuzení mžik,
jak zvuk, jenž hasne v šerých klenbách skal,
jak dech, jenž se rtů v noci ledna znik',
je čas, jejž kdysi tady snil's a žil.
Vše prchlo, přešlo, nic se nevrátí.
O cos je chudší srdce, o krev žil,
o sny, oč — bůhví. Tempi passati . . .

Verše pro verše.

Svůj vyslovil jsem cit, svůj slovem zachyt' sen
a nekormoutím se, zdaž budu pochopen
a jak verš přijmou ti, kdož budou kdysi číst
jen prázdný souzvuk slov, jen potištěný list,
jimž navždy unikne ta vnitřní řeči hra,
jež v každém slovu tom jak zrní v klase zrá.
A což mně po tom všem, nač obírat se tím?
Též slavík pěje si tak v houští; dobře vím,
že sobě zpíval jen, a to mu dostačí —
a přec ta píseň jest mně ze všech nejsladší.

R. J. KRONBAUER:

Snoubenci „Umělecké lóže.“

Román.

(Pokračování.)

Hodina mijela za hodinou a ti dva ani nepozorovali, že už je soumrak. Teta k nim přistoupila, ptala se jich, má-li jim dáti svačinu a oni jí jako ve snách odpovídali, že nemají hladu a že teprvé před chvilkou obědvali.

Teta sklonila hlavu, šla po své práci a povzdechla si: »Tomu oni říkají před chvilkou . .« a ono zatím uběhlo od té doby celých pět hodin.«

Za chvíli se vrátila »Přišlo nějaké psaní . .« povídala . . »nějaká holčička s ním přišla.«

Oba v tu chvíli oživli. »Psaní,« zvolali oba rozechvěně najednou, popadli je, zadívali se na adresu a už zase na tetu docela zapomněli.

Zadívali se na obálku a šeptali si: To je od Friče . . co nám asi píše?

Rozevřeli je a ruce se jim třásly rozčilením.

»Milé dušinky,« psal Frič svým rázovitým, charakteristickým písmem . . »jsem trochu churav, ale vstal jsem přece, abych Vám napsal několik řádek. Mnoho jsem na Vás oba myslel . . a proto snad mne Vaše sdělení nepřekvapilo. Že se sblížíte, jsem tušil, ale že se to stane tak hezounkým způsobem, jsem se přece jenom nenadál. Svoje štěstí si musíte sami založit a uchovat Opustili jste zemi a plujete v oblacích. Nezapomeňte, až Vás neúprosná próza života strhne dolů, na tuto chvíli a vezměte si z toho závratného výletu několik obláčků na památku. Bylo by mně Vás z té duše a do opravdy líto, kdybyste měli jednou hořce vzpomínat a litovat, že Jste si kousínek toho nebíčka neuchovali pro pozdější chvíle. Vy jste milí přátelé, provedli tak trochu husarský kousek. Nakoukl jsem do vašeho zákulisí a proto vám musím dát na cestu do života několik drobných rad. Máte

se rádi — nuže, ať se vyplní vaše touha. Nevadí, že Jste při tom docela zapomněli na Svou vzájemnou zodpovědnost. Teď vám svítí sluníčko a kolem sebe vidíte jenom poupata. Ale nadejde doba, kdy Vám bude zima a kdy láska bude malomocna, kdy snad by mohla i ochabovat, poněvadž bude Vám teskno a úzko, až přijdou starosti a útrapy. Na tu dobu musíte pamatovat a na ty chvíle se připravte a dobře obrňte. Vy, mladý muži, převzal jste na sebe povinnost největší. Máte plnou duši plánů, máte velké sebevědomí, ale při tom zapomínáte, že je nutno s životem se prát, chceme-li svou existenci uhájit. To znamená . . pracovat a zase pracovat, starat se o sebe a o svou družku, aby Vaši lásku nezardousily důsledky Vaší ukvapenosti, která mne přinutila k tomu, abych do slunné Vaší nálady vrhl těchto několik na první pohled příliš chladných stínů. Podaří-li se vaší roztomilé snoubence u divadla proraziti . . bude vám úspěch tento oběma oporou, ale tu znovu musím Vás upozorniti na jedno nebezpečné úskalí. Pro Váš rodinný život bude to vždy kamenem úrazu a Vám oběma bude často a často těžko, vyhnouti se různým nepříjemnostem a nedorozuměním. A proto znova opakuju . . pro všechny tyto fáse Vašeho příštího života budiž kousek toho nebíčka jedinou a hlavní oporou a spásou v nejkritičtějších okamžicích. Zdá se mně, že je ve Vás obou záruka, že budete spolu šťastní . . a přijdou-li bouře, dostaví-li se zima, bude-li ve vašem krbu tma a studeno, bude-li z něho na Vás foukat a fičet, . . . nezmalomyslňte, věrně se k sobě přimkněte, pracujte dál . . důvěřujte si, nikdy, ani v tom nejmenším, sebe neoklamte a uvidíte, že všechno hravě překonáte a že vždy zvítězíte. Zbudujte si skromné hnízdečko, nikdy se neopouštějte, buďte k sobě na vzájem shovívaví, spravedliví, něžní, buďte jeden druhému vydatnou a věrnou oporou . . a pak se nebojte nikoho a ničeho a vstupte spolu do života, spojte se svazkem, jejž jenom smrt rozváže. Je s Vámi veliká síla . . jde s Vámi vroucí a opravdová láska a ta jediná ještě je schopna zázraků. Nelekejte se drobných tragedií a nelomte rukama nad nezdary . . a proto Vám oběma a každému zvlášť připomínám: »Nesmíš se bát, když zuří hrom — a nesmíš bát se . . jedy pít.«

Řekl jsem, že mně není volno. Při psaní jsem na to trochu zapomněl. Snad proto, že Vás vidím v duchu jasně před sebou, jak stojíte pod vysněným Svým květnatým baldachýnem. Jakoby vůně z něho i do mé roztesknělé duše zavanula. Nuže — sáhněte po těch květech oběma rukama a trhejte, dokud je jaro, dokud Vám ptáci v duši zpívají. A abych aspoň naznačil, co si myslím a nač bych Vás rád v závratné této chvíli připamatoval, končím:

Dožij ten život měnivý,
a třeba plný hrůzy byl,
dopij ten pohár pěnivý,
a třeba jed a zhoubu kryl.

Srdečně Vás oba pozdravuje

J. V. Fričˇ.

Čtli si dopis jednou — čtli si jej dvakráte . . čtli jej po třetí.

Viktor předčítal jej nahlas. Teta poslouchala s udivenou tváří. Pokyvovala hlavou a když Troskovický dočetl, zvolala spíše pro sebe: »Božinku . . tohle je divné říkání«.

Viktor s Emmou jí neslyšeli.

»Rozumím každému slovu,« promluvil po delší pause Viktor . . »v tom listě je jenom pravda a upřímnost. Poděkuju mu . . dnes v noci napíšu mu dlouhý dopis. Zítra dopoledne se neuvidíme . . začneme pracovat, začneme se starat o své hnízdečko. Ty budeš dopoledne studovat a já musím dokázat, že dovedu také něco jiného, než husarské kousky. Hlavní věcí je, že ho naše rozhodnutí nezaleklo a neohromilo. A teď, dušinko zlatá, je čas, aby's šla do zkoušky. Všechno ostatní povíme si cestou.«

A už nešli spolu tak bez starosti a tak hopkavým, svěžím krokem.

»Všechno se to s námi musí vyjasniti v několika dnech,« uvažoval Viktor . . »a mám tušení, že z těch oblak hned tak nespadneme. Možná, že už zítra v poledne přiběhnu s dobrou novinou. Den před tím, než jsme se poznali, byl jsem v Umělecké Besedě a tam prohodil pokladník Antoš, že hledají v matiční kanceláři výpomocnou sílu. Potřebují člověka, jenž by mimo kancelářské práce vypomáhal při redakci kalendáře a tu a tam napsal lokálku pro denní časopisy. Sedělo při tom asi patnáct lidí — dva starší literáti a ostatní byli asi v mých letech. Kdosi se otázal, jak hodlá Matice úřednika honorovat. »Bude-li to obratnější člověk,« řekl Antoš . . »dostal by padesát zlatých měsíčně.«

»To je docela slušný plat,« mínila Emma, a její hlas zněl při tom veseleji.

»Však učitelé na venku nemají ani tolik,« rozjařoval se Viktor . . »padesát zlatých . . to je přece šest set zlatých ročně. Šest stovek . . Znám telegrafistu, jenž má několik dětí a ten chuďas má třicet zlatých měsíčně, tedy o dvacet zlatých méně a ti lidé s tím vystačí. Jak, to sám pánbůh ví, ale faktum to je. Co jsme se o tom člověku nahovořili a jak jsme ho obdivovali. Telegrafista je výborný ochotník, znamenitý regisseur — zkrátka člověk neobyčejně agilní a chytrý. Spolek mu dával za jeho neúmornou práci nějaký pakatýlek,

ročně to dělalo asi padesát zlatých — ale pro chuďasa to znamenalo ohromný peníz. Pravda, žil podle svých příjmů, zkoušky trvaly někdy dvě tři hodiny a on nikdy neutratil ani jediného krejcaru. A to nemohl nikdo v městě pochopiti, že nemá dluhů, že se při té svojí existenční mizerii přece jenom slušně šatí a že chodí do všech zábav. Velmi často jsem ho pozoroval, poněvadž mne velice zajímal. Neviděl jsem ho nikdy kouřit, nikdy jsem nepozoroval, že by byl něco utratil . . všude byl pořadatelem a proto si nikde netroufali něco mu sami nabízeti. Při tom měl chlapík značné sebevědomí. Stalo se velmi často, že se mu nabízelo pohostinství, ale nikdy ničeho nepřijal, vlídně poděkoval, ale učinil to vždy takovým důrazně odmítavým slovem, že si nikdo po druhé netroufal svou ochotu a pozornost mu vnucovati.

»To byl skutečně muž zrovna ideální,« nadšeně zvolala Emma, jíž líčení toto velice se zamlouvalo.

»Čtyři leta prožil za takových hroznych poměrů,« pokračoval živě Viktor, jemuž srdce v těle radostí poskočilo, že Emma chápe, proč toto vše vypravuje . . »pak udělal nějakou zkoušku, nejváženější občané se za něho přimluvili a telegrafista stal se definitivním úředníkem. Měl znamenitou ženu, která žila jenom pro něho, pro svoje děti a pro svou domácnost. Byl jsem jednou večer u nich. Psal jsem něco do novin, k čemu mně měl dáti regisseur spolku informace. Rodina seděla u stolu, na který právě paní postavila mísu brambor. Líbilo se mně, že se pranic nestyděli a že se docela nic přede mnou neostýchali. Pobídli mne, abych si pochutnal na koroptvičkách, střílených motykou. Jedl jsem s nimi, abych je neuvedl do zbytečných rozpaků svou přítomností a mohu říci, že jsem si dávno tak nepochutnal, jako na těch bramborách. Všude byl vzorný pořádek — všude bylo všechno bělounké a čisťounké jako na oltáři. A všichni byli veselí — byli šťastni a jedli s takovým apetitem, že jsem po těch bramborách do opravdy zatoužil a že mně přišlo pozvání docela v hod.«

»To je výborné . . to je hezounký, roztomilý obrázek,« zvolala Emma a oči jí jen jen jiskřily.

»Vidíš, a ti lidé šli za sebe také docela na nejisto. Měli se rádi, vzali se a pak se teprvé starali, jak spolu budou živi. Provedli zrovna takový husarský kousek jako my. Ovšem, dnes už mají vyhráno — když jsem se stěhoval do Prahy a s nimi se loučil, měli už byt o dvou pokojích a chlapce měli na gymnasiu. Ale v těch hroznych dobách žili na vlas tak, jak nám to napsal Frič. Zbudovali si skromné hnízdečko, jeden druhému byl vydatnou oporou, byli k sobě shovívaví, spravedliví a něžní a při vší bídě žili líp, než tisíce a tisíce rodin, jež zrovna tonou v blahobytu. Tak je mně zrovna veselo, když si na ty dva lidi vzpomínám. Je to podivné . . docela jsem na ně zapomněl, až dnes se vzpomínka na krásný jejich život přihlásila. Pamatuju se ještě na jeden milounký, rozkošný obrázeček. Vraceli jsme se rozjařeni z nějakého zimního výletu. Známý statkář nás pozval a kavalírsky pohostil. Bylo to zrovna před svatým Mikulášem a poněvadž byl zván také náš regisseur . . stavěli jsme se pro něho. Nejel s námi — nesúčastnil se nikdy takových hlučných zábav. Říkával, že by mu bylo smutno a teskno, kdyby si připomněl svoje děti, jimž nemůže praničeho dopřáti. Rozhovořili jsme se o něm a tu nám napadlo, že bychom mohli jeho dětem opatřiti pěkné Mikulášské nadělení. Sebrali jsme ohromný pytel jablek, naložili do saní a hnali jsme to tryskem do města. Přijeli jsme v deset hodin večer. Nakoukli jsme zkulínou v záclonách do bytu — telegrafista a jeho žena seděli u stolu a čtli, hošík psal nějakou úlohu. Čekali jsme tak dlouho, až usnuli, popadli jsme pytel, položili jej přede dvéře a nenápadně se vykradli. To prý bylo ráno haló, když děti našly přede dveřmi pytel jablek. Byl jich pořádný žok a děti prý se mohly radostí zbláznit.

»O tomhle všem se Fričovi v dopise zmíním . .«

»Tak . . tak . . jen mu to tak pěkně napiš, jak jsi to právě vypravoval,« řekla Emma a radostí si až do rukou zatleskala.

»A také z toho udělám obrázek do novin . . tenkráte jsem se na to už chystal, ale v tom víru, ve kterém člověk žil, na všechna taková předsevzetí zapomínal. Vždycky to v mojí duši v takové chvíli vyskočilo jako plamínek a planulo to jako svička. Za nějaký čas přibyla k ní druhá, třetí, čtvrtá . . byla jich tam celá řada . . ale ty první pomalu dohořívaly, až uhasly docela. Však ono se to časem všechno vzkřísí . . jen počkej dušinko zlatá, až budeme míti to svoje malounké hnízdečko. Svatojánské mušky nám je ozáří svými opálovými hvězdičkami . . však uvidíš, že my bez toho nebíčka živi nebudeme.«

»Když jsem dočetl dnes z večera Fričovo psaní, padla mně do duše strašlivá úzkost. Viděl jsem i na tobě, že i tobě očička zmoudřela a zvážněla. Ale ono to není přece jenom tak hrozné, jak nám to v první chvíli připadalo. Bylo nám oběma, viď, jakoby se bylo před námi zatemnilo. Teď už vidíme v dálce drobninké světýlko. Jen kdyby pánbůh dal a místo v Malíci nebylo ještě zadáno. Uplynula přece jen hezká doba od té chvíle, co s tím ten Antoš přišel.

»Toho se také obávám,« hlesla Emma . .« v nynější době, kde je o místo tak zle, se lidé ke každému existenčnímu praménku žíznivě hrnou.«

A oběma se v tu chvíli zdálo, že už je tomu hrozně dávno, co se znají.

»Ale je pravděpodobno, že přece jenom obsazeno nebude . . Antoš s tím přišel do Besedy proto, poněvadž si přál, aby to dostal někdo z literátův a nebo novinářů. Říkal jim, aby se o tom zmínili svým známým. Všichni přítomní nad tím ohrnovali nosem. Je prý to přece jenom robota od rána do večera, někdy až pozdě do noci a pak prý to není nic jistého. Jen už kdyby bylo ráno, abych se tam mohl rozběhnouti.

Došli k divadlu.

Když se loučili, zvolal Viktor:

»Mne něco napadlo . . mám čekat na tebe před divadlem nebo někde jinde. Víš co, pokusím se o to, zdali bych nenašel pana Antoše Tenkráte v Besedě zrovna ho to zamrzelo, že jsme ho vyposlechli s naprostou nevšímavostí. Když jsem pozoroval, že literáti nad tím pokrčují ramenoma, pomyslil jsem si, že to také pro mne není nic lákavého. Tenkráte jsem tě ještě neznal . . byl jsem jen sám sobě zodpověden a myslel jsem si, že si počkám na něco lepšího. Vyptám se u Tomáše, kam Antoš docházívá . . možná, že ho ještě dnes někde dopadnu.«

Viktor Emmu lehýnce políbil na ústa a uháněl zpátky. Udýchán přiběhl k Tomáši, kde se dověděl, že Antoše nalezne nejspíše »u Fleků«.

Uchvátila ho hrozná úzkost, že přijde pozdě. Čím dál, tím více utíkal, až se za ním lidé ohlíželi. Za patnáct minut dorazil z Malé strany do Křemencové ulice. Vrazil do lokálu s uřícenýmobličejem. Antoš právě přišel rovnou z kanceláře. Viktor k němu přistoupil a zajíkavým hlasem ho prosil, aby mu věnoval několik minut.

»Příteli zlatý,« řekl bodrým hlasem Antoš . . »vy vypadáte, jakoby vás honili policajti. Stalo se vám asi něco nepříjemného . . tak hezky jedno po druhém Sepral jste se se strážníky? Nesepral . . sláva. Zůstal jste někde viset? Nezůstal . . no vida, čím dál, tím líp . . potřebujete na doktora nebo na medikamenty? Ani to ne? Tak to snad tak nehoří, že ne? To snad bych se mohl napřed navečeřet? Výborně . . tak se tuhle, mladý muži, posaďte, poručte si pivo, máte-li hlad, něco malého k večeři . . o peníze se nestarejte, pošeptal mu . . a pak si o té vaší bolesti promluvíme . .«

Viktor se rozpačitě posadil a nesměle se kolem sebe rozhlížel. U stolu sedělo několik herců a známých literátů. Sochař Herálec byl zde také. Urbi et orbi vykládal o tom, jaká je potíž s přátely-dlužníky. »Nejpovedenější je ale ze všech Václ . . ,« vykládal o svých věřitelských trampotách . . »na prvního se tu ani neukáže . . Aby mne hodně pozlobil, sedne si v poledne k Brejškovi k oknu a labužnicky si tam pochutnává. Ví, že musím kolem a proto se tam uvelebí, jakoby jemu celý svět byl dlužen. Pak si dá černou kávu, vezme do ruky »Bohemii« a tváří se, jakoby ji četl se zájmem libereckého fabrikanta.«

Všichni vypukli v nohorázný smích. Sochař deklamoval svoji stížnost přehnaně sentimentálním tónem a smích, jak soudil Troskovický, vyvolala spíše originální mluva sochařova než věc sama. Teprvé za chvíli poznal Troskovický, že Václ je také přítomen. Smál se tak srdečně, že až slzel. Slíbil rukou dáním, že se polepší, že na prvního už si nesedne k Brejškovi, nýbrž k Donátovi a že nebude čísti »Bohemii«, nýbrž »Tagblatt«.

A zase zaburácela nová salva homérického smíchu. Všichni hosté zvědavě se ohlíželi ke stolu, u něhož seděli šťastni smíškové a ve zracích leckohos zakmitl závistivý pohled. Když se společnost trochu uklidnila, promluvil malíř, jehož Viktor neznal.

»Teď jste se do sytosti nasmáli — tak poslechněte také něco vážnějšího. Slyšeli jste aspoň někteří o mojí modelce, které jsem dal po Arbesově romanettu jméno »sivooký démon«. Dal jsem do novin inserát, že hledám takovou a takovou modelku — a za dva dny přišlo děvče, jež mne překvapilo svou krásou i svým slušným chováním. Nabídla se za modelku a já ji přijal ovšem s jásotem. Věřte tomu nebo nevěřte, ta holka byla panou. Pleť měla tak báječnou, že jsem zůstal ohromen, když přede mnou stanula, jak ji pánbůh stvořil.

»Tak jen zase nebásni,« okřikl ho Antoš, jenž dojídal svoji večeři. »To víš . . nám budeš povídat takový nesmysl . .«

»Povídám, že holka byla čistá jako padlý sníh,« slavnostně tvrdil malíř . . »a protože jsem to poznal, choval jsem se k ní s náležitým respektem.«

A zase zaburácel pod klenbou bujný, nevázaný smích.

»Inu . . vám se nedivím, že se tomu smějete. Vy byste se ovšem na ni vrhli jako vlci na beránka a nemilosrdně byste ji oškubali. Ale znovu, na svou čest opakuju, že děvče to bylo neporušené, že ke mně přišlo bílé jako padlý sníh.«

»Teď se to stává zajímavým,« řekl Antoš a obrátiv se k Troskovickému, dodal: »Tohle si vyposlechneme . tihle malíři dovedou někdy vypravovat hotové novelly.

»Chodila ke mně několik měsíců,« pokračoval malíř za všeobecného ticha — »a já ji dobře platil. Přátelé, to děvče mělo pleť, jaké

jsem ještě ve svém živobytí neviděl. Pojmenoval jsem jí »stříbrošedou modelkou«. Její krásné tělo svítalo, jakoby bylo posypáno matným, stříbřitým práškem. Rozumí se samo sebou, že jsem ji úzkostlivě chránil před mlsnými zvědavci, kteří se dlouho všemi možnými fintami pokoušeli o to, aby se dostali do mého ateliéru. Jeden vymyslil si a provedl na štěstí s nezdarem zvláštní lest.

K večeru přišel mne navštívit, rozloučil se, ale neodešel. V předsíni schoval se za šaty, v ateliéru přespal a když zpozoroval, že přicházím, zalezl do kouta, kde si udělal pozorovací stanici. Za hodinku na to přijde moje »stříbrošedá modelka«. Byla jako vždy vážná, smutná pozdravila a pomalu se začala odstrojovati. Zapálím si papirosu a dívám se oknem. Nikdy jsem se na ni nezadíval lačným a nenasytným pohledem. Když zaujala posici, přisedl jsem k obrazu a pilně jsem pracoval. Přiznávám se, že jsem byl někdy strašlivě rozechvěn. Zbytečně se kamarádi pošťuchujete a nedůvěřivě pousmíváte. Měl jsem k tomu děvčeti veliký respekt a jsem na to hrd, že jsem se jí nedotkl ani jediným vyzývavým a žádostivým pohledem . .«

»To jsem žádostiv, co se z tohohle vyklube,« prohodil Antoš, jemuž při tom oči jen jen hrály.

»Co by se z toho mohlo vyklubati,« poodhrnul ret sochař Herálec . . »nějaká sentimentální limonáda s ukrutně romantickou morálkou. Nejvíc z toho měl podle všeho ten kujon, jenž na vás tak šikovně vyzrál.«

»Mýlíš se, příteli,« namítal vítězoslavně malíř . . »nevyzrál a špatně pochodil . .«

(Pokračování.)

JOS. D. KONRÁD:

Eva.

(Pokračování.)

trýčku, nevěříte? Jsou to moje nejmilejší vzpomínky. Ještě dnes mi se zdá, jakobych se byl teprve včera vrátil odtamtud.«

»A je tomu zatím už dobrých šest let.«

»Šest let — opravdu!« Zamlčel se na několik vteřin a pak se otázal: »A co nového u vás? Jistě nic se nezměnilo. Váš dům je pořád tak hezký a bílý, obrostlý s jedné strany révou a s druhé strany vaším oblíbeným pravěkým břečtanem.«

»Pořád.«

»Na střeše je stále táž rudá vížka s pozlaceným šípem na hrotu, na hřebenu procházejí se holubi a ve větvích révy hašteří se vrabci a zalétají do sadu, všechno tak, jak bývalo, všechno roztomilé a nezapomenutelné.«

»Všechno — a všechno starší o šest let.«

»Je-li dosud živ váš starý poklasný Churáň, co mě mermomocí chtěl naučiti kouřit, když mi bylo čtrnáct let?«

»Dosud a stále nadšený ctitel všeho tabákového lupení.«

»Zajímavý člověk!«

»Zajímavý, jen že k stáru se naučil pít kořalku.«

»Za tehdejších let píval jen ovčák Nikodem.«

»Teď pijí dva, a hojně. Nikodem ze zármutku, že je starým mládencem, a Churáň na zlost, že jím nezůstal.«

»Je to pro vás aspoň trochu zábavné.«

»Pěkně zábavné! Peklovat se léta s takovými lidmi, to už je, milý hochu, taky jedna z mnohých slastí našeho zlatého venkovského života. Krásná zábava — jeden týden sedne to na toho, druhý týden na onoho, třetí na oba, a zlobíš se, že už ani žluči nemáš. Nic nezměníš, nenapravíš. Stokrát chceš jednoho neb oba vyhnat, ale jak se k tomu odhodlat, když ti chlapi jsou u tebe už tolik let! Vyháníš je, hněváš se, nadáváš, a dívají se na tebe jako němá tvář. Dávají se do breku, ale nehýbou se a jenom kývají opilými hlavami: Hubuj, nadávej, bij nás, zasluhujeme toho, když jsme taková dobytčata. A co máš tedy s nimi dělat, slabý člověče?«

»Máte příliš dobré srdce, milý strýčku.«

»Eh co, srdce, jaké pak srdce — ale to už je takové nepřekonatelné zlo v každém větším hospodářství, s čeládkou je vždycky kříž a nelze to přejinačit.«

Vycházeli proti nádraží z městského sadu a málem byli by se srazili s trojicí děvčat, ohnutých pod kupami velikých krabic, jež měly proti sněhu přehozeny plachtami. Strýc něco zavrčel, děvčata rozpustile se rozesmála. Před nádražím právě uháněl několik povozů, proto oba mužové se zastavili.

Sněžení zatím ustávalo, vzduch byl prochvěn ohlašujícím se mrazíkem. Za osvětlenou nádražní budovou bylo slyšeti pískání přejíždějících parních strojův a občasný hlomoz, jak při pošinování a pořádání vozů udeřily na sebe nárazníky. Protivný dým táhl se zvolna od nádraží ku Praze a kalil bělostný půvab sadu mimovolnou představou brzkého rmutu, který ve velikých městech pronikne i nejužší skulinou a počerní vše, co je panensky čisté a neposkvrněné.

Po malé pomlčce statkář se obrátil k professorovi:

»Tak, hochu, na všechno u nás jsi se už vyptal: na mne i na moji ženu, na dům i na zahradu, na holuby i vrabce, na opilého Nikodema i Churáně. A už na nikoho odtamtud nevzpomínáš?«

»Vzpomínám na každého a na všechno, strýčku.«

»Jenom ne na moji dceru.«

»Ach — na Evičku!«

»Ne na Evičku — teď už na Evu.«

»Bože, ano, skutečně — a já si ji stále představuji jako dítě, jako takovou veselou, neposednou školačku.«

»Už je tak veliká jako ty, hochu, o půl hlavy větší než já a o celou hlavu větší než její matka.«

Mladý professor byl překvapen. V duchu si vyvozoval obraz té veliké dívky, ale nemohl a nemohl se vybaviti z představ třináctiletého děvčete.

Severa s úsměvem pozoroval jeho rozpaky.

»Chtěl bych ji zas jednou vidět!« řekl posléze Pavel.

»Právě taky myslím na to, když vidím tvoje nesnáze. A nic není lehčího než to. Přijeď zas jednou k nám, jako jsi kdysi jezdíval.«

»Přijedu, strýčku.«

»Kdy?«

»Na jaře o některých svátcích nebo v létě o prázdninách.«

»Nebo napřesrok nebo za dvě, za tři léta, viď. Kdopak by čekal takovou věčnost! Kdybych tě nebyl přepadl tak z nenadání, byl bys musil jet se mnou ještě dnes. Ale přijeď zítra. Stojí to za to podívat se zas jednou na náš zimní venkov. Tam je zima stokrát hezčí než tady v učerněné Praze. A co ještě mluvím, uděláno, zítra musíš přijet. V Habrech bude maškarní ples, a toť se rozumí, že také naše Opatství se musí súčastnit. Já budu mít strašně dlouhý nos, tady si ho vezu v kapse, a Eva bude dělat Indiánku.«

»Ó, teď už zas poznávám vaši dcerušku. Eva vždycky nesmírně ráda lnula k americkým rudochům.«

»V tom je pořád stejná, a jiná nebude. Divoška, dábel, nezkrocená jako roční hříbě. Považ, hochu, jak ona hraje, tak už i já, starý tatík, tančím. A celé Opatství tančí. Dnes ráno povídá: Tatínku, potřebuji ještě takových per, takových stuh, takových spon a kruhů. Když jsi nedal za jinou, než že musíme na ten mumraj taky jít, musíš mi pro to do Prahy dojet. Já se přec od těch příprav nemohu hnout. — A já jsem nevyběhl, nerozčilil se, neutrhl se na ni, jako jsem se dřív utrhával. Honem mi napiš, co a jak chceš, a já už jedu — A jel jsem jako poslušný otrok a tady vezu ta péra, kruhy a spony, tady mě máš, to je ta důležitost, co mě sem hnala.«

»Kdyby nic jiného, ten výlet aspoň stojí za cenu mého setkání s vámi,« zdvořile prohodil professor. Statkář však už pokračoval ve svém chvalozpěvu:

»Jsem blázen, viď? A proč, co? Jaký důvod? Proč se tak s ní mazlit a ponižovat?«

»Máte ji rád, strýčku, a i v té lásce vám už přerostla přes hlavu.«

»Ale ona není zhýčkána. Tělem je jako žula, duchem jako ocel. Ty ji poslouchášs, natáhneš staré kosti a běžíš. Ovládla tě, ani nevíš jak a ani se nedovedeš doopravdy zlobit. Stranou jen někdy něco zamručíš, ale aby tě neslyšela, a na ni se sladce směješ. A každým tak točí, čertice!«

Pavel se smál z plna srdce.

»Mívala vždycky svoji hlavu, ta děvuška.«

Strýc se opět vracel do původní míry.

»Pojďme,« pravil, »nestůjme tu v sněhu. A tedy uděláno, zítra přijedeš. Pošlu ti dopoledne na stanici sáně, poveze tě ten bělovlasý Vašík, s kterým jsi vždycky tak rád jezdíval.«

Pamětí professorovou ta zmínka kmitla jako dávný příjemný sen. Už zas po letech v duchu viděl mladého vozku Vašíka s vlasy plavými jako len a se stále dětinsky mladým obličejem, jak se na něho směje širokýma ústy i modrýma očima. Ať seděl na kozlíku kočáru nebo ať stál, drže oprati na předku řebříňáku, Vašík vždy zářil jako slunce a zpíval písničky. Zpíval někdy i velmi smutné, ale smával se při tom.

Jel-li tehdy student s rodinou Severovou za letní neděle někam na výlet, radost jeho nebyla by bývala úplná, kdyby nebyli měli s sebou u koní Vašíka. Když pak v dnech žní dlouhé vozy ujížděly na pole pro pokosenou a svázanou úrodu, Pavel vyskakoval jenom na Vašíkův řebříňák, a pak oba zpívajíce, vjížděli mezi žence jako pyšní vítězi, a zdálo se jim, že jenom skřivani, pějící vysoko nad jejich hlavami, jsou tak volní a šťastni jako oni.

»Přijedu, strýčku,« rozhodoval se mladý muž, »ale musí-li to býti již zítra, dovolte, abych přijel až večer. Za to pozejtří budu po celý den obtěžovati vaši pohostinskou trpělivost.«

»Proč až večer?« broukl strýc.

»Kollega professor bude přednášeti v jedné pražské schůzi, slíbil jsem mu, že se také súčastním.«

»Eh — že si ani v neděli nedáte pokoje, pořád jen přednášet a přednášet — což se vám to neprotiví? Ale dal's-li už slovo, budu tě čekat večer.«

»Přijel bych tímto vlakem a rovnou na ten ples.«

»Dobrá, Vašík tě tedy zaveze rovnou na ten ples. A víš co, já smlčím všecko, a ty přijeď jako na zapřenou, překvapení ženino a Evino bude tím větší. A nějakou škrabošku nebo masku si vezmi, aby tě hned nepoznaly — no, těším se na to jistě víc než ty, chlapče.«

Nádražní síní ozval se zvonek, oznamující brzký odjezd vlaku. Hypolit Severa rozloučil se tedy s Pavlem Hylmarem a spěchal k vozům. Jen ještě procházeje restaurací chvatně vlil do sebe sklenici plzeňského piva. Mělť žízeň ukrutnou; pro samé běhání po Eviných stuhách a ozdobách neměl v Praze ani kdy zaskočiti do hostince.

III.

Zvolna a poněkud jako opojen něčím radostným a neočekávaným mladý professor vracel se podle městského sadu k svému vinohradskému obydlí. Setkání se strýcem Severou najednou zvrátilo všechny jeho myšlenky. Před hodinou byl ještě všecek ve své velkoměstské oblasti, pevně zakotven ve vážné škole a ve svých literárních pracích, a nyní z čista jasna probuzené vzpomínky už jen se vracely na libý český venkov, potulovaly se zase po Opatství, po lesích a lukách, slyšely opět veselý zpěv plavovlasého Vašíka, cítily vůni zrajícího obilí a schnoucích trav.

Nyní poznával, že nikdy nelze zapomenouti na ty čarokrásné dny dětství a jinošství, ve kterých se kochal na osamělém statkářském sídle svých příbuzných. Blahé doby oněch bezstarostných prázdnin zdály se mu nyní ve vzpomínkách ozářeny zlatým světlem. Dny byly jasné a teplé jako slunce, večery a noci jako pohádky. Ach těch nezapomenutelných večerů, kdy sedával přede dveřmi nebo na verandě zámečku, nad nímž velikým rozevřeným okem se díval měsíc a zvědavě mrkaly hvězdy.

Vzduch býval naplněn tím divným, tajemným svitem, ve kterém mrtvé předměty jakoby dostávaly duši. Podobalo se, že stromy a keře zvolna, ale určitě oddychují, že vysoké topole za parkem šeptají polosrozumitelnou mluvou, že stěny bílých domků, obývaných čeládkou, sesilují svoji postříbřenou bělost a s úsměvem se dívají na sebe. Když ulehla chasa, když i Vašík ve stáji dozpíval poslední písničku, nebylo slyšeti nic než dech a šepot přírody. Dýchání se prozrazovalo vůní resed a růží, šepot šelestem vzdálených osik, ale i ty ševely byly jen jako žilobití ticha, v němž bylo možno postřehnouti každý zvuk a hlas na míli kolem.

Ano, teď myšlenky Pavla Hylmara vracely se k dobám, kdy v nádherné letní noci poeticky zladěné city jeho zasnubovaly se s těmi jasnými měsíčnými paprsky i s těmi čarovnými modravými stíny a sladkými vůněmi. Jas měsíce a hvězd znova se mu jiskřil v očích, vůně květin a trav znova se mu kladla jako zdravé opium na mladá prsa.

Byl toho únorového večera stále jenom v Opatství, o školu pak vůbec už ani nezavadil myšlenkami. Vzpomínal, že strýcův statek mu často býval druhým milým domovem. Dvéře jeho od té doby, co jako hoch ztratil rodiče, byly mu stále otevřeny, pomocná ruka strýcova i tetina stále ochotně vztažena. (Pokračování.)

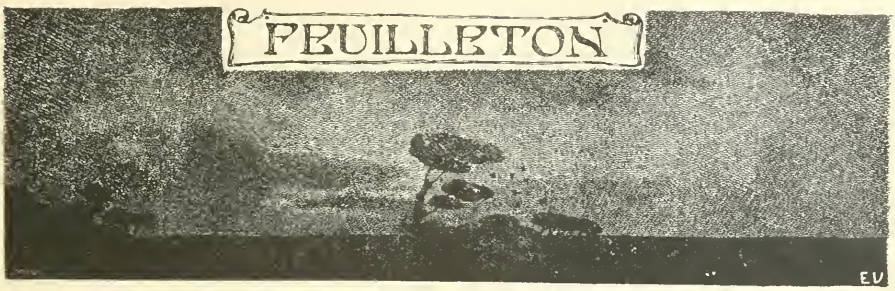

ZA EMANUELEM BOZDĚCHEM.

Dnes právě je tomu šestnáct let, co záhadným způsobem zmizel jeden z nejlepších našich dramatických autorů. Podnes, třeba už byl úředně za mrtvého prohlášen, tu a tam vyskytne se domněnka, že Emanuel Bozděch ještě žije kdesi v cizině. Uzavřená a záhadná povaha jeho byla asi příčinou těchto, jak se zdá velice exotických nápadů. Zajímavých podrobností dočítáme se o Bozděchovi ve vzpomínkové studii JUDra. Josefa Štolby, uveřejňované právě v Div. Listu Máje. Bozděch zahynul buď osudnou náhodou nebo sebevraždou. »Je známo,« napsal J. Vrchlický ve svých »Studiích a podobiznách«, »s jakou pedantickou podrobností vrátil před svým odchodem vše, co od koho si vydlužil. Na prostou, vlastním podpisem opatřenou visitku připsal tužkou »srdečné díky« a osobně vše po známých roznesl, i libretta operní i jednotlivá stará čísla časopisů. Leží přede mnou takový lístek a nemohu naň se dívat bez opravdového pohnutí.« »Je těžko říci,« pokračuje Vrchlický, »co původně zkalilo jeho bystrého ducha a obrnilo ho nedůvěrou, kteráž není vždycky pancířem spolehlivým. Bozděch byl patrně citlivější a odnesl z bojiště rány, které v něm asi kvasily dále a ustavičně.«

E. Bozděch r. 1869.

Zajímavou zmínku o Bozděchovi přinesly »Plzeňské Listy«. »Někteří se domnívali, že hroznou vichřicí, která 10. února 1889 nad Prahou řádila, smeten byl pod Letnou do Vltavy, ledovými krami rozmačkán a odplaven — jiní hádali, že zhynul na Šumavě. Když byla totiž z jara 1889 nalezena na Špičáku setlelá mrtvola neznámého muže, podobal se klobouk u mrtvoly nalezený nápadně klobouku Bozděchovu, a někteří lidé v Plzni — (i ze železničního personálu) — upamatovali se, že kupoval si na březenském nádraží kolem 10. února železniční lístek pán, na kterého se popis osoby Bozděchovy hodil. Také ve městě hodnověrní lidé tvrdili, že viděli Bozděcha nebo někoho Bozděchovi nápadně podobného — ale jistoty se nenabylo.«

Jemně naznačil to Vrchlický, co se asi nejpravděpodobněji stalo. V prvním ročníku »Lumíra« (r. 1873) byla uveřejněna báseň s názvem »Třicáté narozeniny«. Je označena chiffrou V. E. V zasvěcených kruzích se vyprávělo, že jest od Bozděcha. Básník praví o sobě v apostrofě dne svých narozenin:

Mně však nepřáno hrdosti blahé!
Omylu rouškou zakryté oko
marně se pídí po pravé cestě!
Nevěrou v sebe spoutána ruka
marně napíná k tvoření svaly.
Pročež tě vítám, neblahý hoste,
zoufalým slovem divoké kletby:
Kéž víc nespatřím hrozné tvé líce!

Je-li báseň, dedukuje Vrchlický, skutečně od Bozděcha, pak jistě není posledním klíčem k povaze jeho i k celé záhadě jeho umělecké bytosti.

R. J. K.

*

VZPOMÍNKA NA ANTONÍNA CHITTUSSIHO.

V posmrtném díle, vydaném J. Ottou a věnovaném poetu-krajináři A. Chittussimu, stýská si autor K. B. Mádl na nedostatek, jejž pociťují ti, kdož budují karakteristiku toho neb onoho umělce. »Několik toliko a mnohdy jen po výtce náhodných dat životopisných, připojených k jeho podobizně v některém illustrovaném listě, je vlastně vše, s čím možno počítat. Ze vší té spousty biografické, jaká se prodlením let nahromadila, pamatujeme jen málo takových, jež by se pozvedaly nad ono nizounké niveau literární a obsahovaly nejen několik trefných slov karakteristiky umělce, ale také případné zprávy a projevy osobní, problýsknuvši v přátelském rozhovoru nebo dopisu, jako krátká staf, kterou napsal jednou Josef Thomayer k podobizně V. Hynaise, anebo ještě kratší, ale neméně jadrná, črta J. Liera právě o A. Chittussim. Ostatně o nic lépe nevede se v té příčině umělcům literárním. Autor končí svůj stesk větou: »Postrádáme dosud všech intimních detailů jich životopisů a také mnohých ještě jiných.«

Za těch deset let, co uplynulo od napsání této kapitolky, lecos se k prospěchu změnilo. Právě těmto drobným intimním zprávičkám věnuje se nyní větší pozornost, a my pozorujeme na všech stranách, že se sbírá slušný materiál, z něhož asi jednou nějaké to zlaté zrníčko se vyrýžuje. V díle, v němž se zmiňuji, je zařazena reprodukce jednoho z nejefektnějších zimních obrazů mistrových. Je to obraz, nadepsaný »Pohled na Jihlavu«, jejž vytvořil Chittussi za zvláštních okolností.

Povím o tom několik slovíček. Dobře se k nim jako úvod hodí to, co praví K. B. Mádl o zimních obrazech Chittussiho. »Již počet jejich nasvědčuje, že umělec se zálibou stále se vracející utkvíval pohledem na pláních sněhem pokrytých, tu do modra, pak do fialova, do žluta v nadechnutých odstínech hrajících. Měl-li sdílnou chvíli za jízdy zimní krajinou, ozářenou krásným mrazivým světlem prosincovým, stopenou v unášející záplavě půvabných a jemně rozestřených tint, pak neznal únavy ve slovném vyličování a hlasném vychvalování těchto krás, a bylo patrno, kterak každičký záblesk světla a každá silueta na plánu povznáší jeho smysl a vrývá se v jeho paměť.« »Pohled na Jihlavu« jest i v tom směru zajímavým dokumentem.

Po Novém roce 1889 učinila si společnost z Prahy zimní výlet do Jihlavy. Súčastnil se ho inž. Josef Rosenberg, zesnulý architekt Karel Stark, rytec Kvasnička a důvěrný jejich přítel mistr Antonín Chittussi. Cílem cesty byl mlýn pana Pittra v bezprostředním sousedství Jihlavy.

Společnost vyjela do prudké sněhové chumelenice. Chittussi byl nadšen spoustami sněhu. Díval se oknem vlaku na bílé pláně a zachumelené dědinky a byl by nejraději všechno si naskizzoval. Jihlava byla celičká pod sněhem. V okolí bylo ho na sáh. Když společnost dorazila do mlýna, z něhož je krásná vyhlídka na město, stanul Chittussi u okna jako očarován, rozpřáhl ruce a nadšeně zvolal:

»Pro živého Boha . . to je krása . . to je úchvatná podivaná! Co bych za to dal, kdybych měl kus plátna, kdybych byl sebou vzal svoje barvy a štětce? . . To by se to tu malovalo«.

Inž. Jos. Rosenberg připadl na originální nápad. Řekl, že mistrovi něco opatří a skutečně nářadí sehnal. Ve mlýně našel starou troubu z kamen, odtrhl hořejší podélnou, zachovalejší plochu, poslal ji k zámečníkovi, aby ji náležitě upravil, očistil a narovnal, současně vyslal inž. Rosenberg posla k natěrači Němcovi do města pro barvy a štětce (jeho syn byl náhodou malířským diletantem) a když bylo vše pohromadě, předložil to mistrovi s poznámkou, že chudí lidé vaří z vody.

Chittussi byl tenkráte ve skvostné náladě. Vzal do ruky plech, na němž ještě několik hodin před tím pekly se buchty a jelita, znalecky jej okoukl, prohlédl barvy a štětec, srdečně se rozesmál a zvolal: »Když Pánbůh se pustil do svého díla, neměl ani tolik po ruce.«

Mistr usedl k oknu a dal se do malování. Obraz mu pod rukou rostl jako kvásek. Chittussi maloval s junáckým zanícením. Plech ze staré trouby dočkal se zázračné metamorfosy a natěračovy štětce změnily se v pohádkové kouzlo, jež z pustiny ráje tvoří. Nebylo ovšem naprosto možno, aby mistr obraz téhož dne dokončil. Společnost musela nastoupiti večer zpáteční cestu do Prahy.

»Nepojedu s vámi«, prohlásil Chittussi . . »dokud nebudu hotov, nehnu se odtud«.

A nehnul se. Zůstal ve mlýně sám a maloval celý následující den.

K večeru Chittussi přijel do Prahy ve skvostné náladě.

»Jakživo se mně to ještě tak krásně nepracovalo,« řekl svým přátelům . . »jako na tom plechu z té trouby a s těmi na kvap sehnanými štětci a barvami«

Chittussi byl jak známo muž nesmírně temperamentní. Mádl zove ho »typem sensitivního cholerika.«

Episodička je významná ve dvou směrech . . . je charakteristická pro Chittussiho nejen jako člověka, ale i umělce . . . *Dr. R. J. Kronbauer.*

*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

⊙ **Z Nakladatelského družstva Máje.** Dne 1. února uplynula čtyři léta, kdy v Máji vysloven byl návrh na zřízení spisovatelského nakladatelství. Za pět měsíců na to bylo valnou hromadou Máje ustanoveno zříditi družstvo, pro něž bylo členstvem současně upsáno 5300 zlatých. Dne 24. listopadu 1901 byla ustavující valná hromada Naklad. družstva Máje, v níž přihlásili 62 členové 73 podíly po stu zlatých. Polovina vkladů byla zvolenému výboru odevzdána. Sotva půl čtvrta tisíce zlatých . . .

Na jaře 1902 měli jsme v závodě 2 úředníky a sluhu. O rok později bylo 9 úředníků a zřízenců, roku 1904 bylo jich již 13. V lednu 1905 doplněn počet ten na 19.

V prosinci a lednu právě uplynulém zvětšen byl novými vklady závodní náš kapitál o 20.400 K. Celkem páčí se jmění Nakl. družstva Máje na více než 80.000 K. Poněvadž místnosti dosavadní naprosto nám již nestačí, byl najat ještě sousední krám s příslušenstvím a novým skladištěm od května t. r. Až budou místnosti takto získané upraveny, doplníme činnost svou směrem dalším. Budeme totiž prodávati též umělecká díla. Vyhovíme tak četným tužbám našich přátel z kruhů výtvarníků. Koncesse naše byla v tomto směru místodržitelstvím právě rozšířena.

☐ **Nové divadelní družstvo,** o kterém přinesli jsme zprávu v čísle minulém, bude míti pevnou finanční basi. Skupina členů dosavadní Společnosti upsala prozatím *30.000 K*, Družstvo Národ. divadla přistoupí s celým svým jměním (*140.000 K*) a Tylovo sdružení oznámilo, že se účastní nejméně s kapitálem *45.000 K*. Poněvadž přihlášky osob, které dosud stojí mimo všecky divadelní korporace, již dnes representuji více než *30.000 K*, nechybí novému družstvu již na počátku mnoho do čtvrt milionu korun.

Nové družstvo bude se ucházeti o správu Národ divadla od června 1906 a současně o správu městského divadla na Král. Vinohradech, které bude otevřeno koncem příštího roku.

Že se uskutečňuje zajímavá fuse tak záhy, vysvětluje se tím, že je nanejvýše nutno, aby pro nové období Nár. divadla a pro otevření městského divadla na Král. Vinohradech mohly se vykonati všecky přípravy beze všeho kvapu.

Veřejnost, která byla vznikem nového útvaru nemálo překvapena, zajímá se o to, které osobnosti budou asi státi v čele nové formace.

Po náležitých informacích můžeme sděliti, že nové družstvo všechny osobní otázky zásadně sune do pozadí. Jakékoli osobní ambice jsou předem již vyloučeny a bude též statutem o to postaráno, aby v novém útvaru nemohl se vyvinouti žádný osobní režim.

E. Bozděch r. 1872.

⫟ **Na smíchovské scéně** viděli jsme minulý týden v cyklu kruhu českých spisovatelů původní hru »Premiera« od Viktora Dyka a francouzskou komedii »Zamilovaná«, v překladu Hanuše Jelínka, jejíž autor George de Porto-Riche poprvé tu představen českému obecenstvu. Aktovka Dykova byla v některých partiích pochoutkou pro obecenstvo, jež všechny jeho šlehy a satirické narážky sledovalo s nejživějším zájmem. Dyk je temperamentní literát — verva jeho je promísena nahořklým sarkasmem, jemuž pustil plnou uzdu. Literát, jemuž řadu let nebylo rozuměno, napíše tuctový kus, zmodernisovaný »rührstück«. Umělecké jeho svědomí mu praví, že kus musí propadnouti. Ale stal se opak — řemeslný jeho výrobek měl pronikavý úspěch. Scéna po premiéře připadá mně jako skizza, která ve hlavních konturách ukazuje, co tu vděčného materiálu, autorem bystře zachyceného. Poznáváme tu hromádku žvanilů, jeden za druhým přijde se svým banálním komplimentem, a když konečně přistoupí k autorovi duše spřízněná, umělecky stejně založená a práci jeho vysloví uznání, škubne to autorem, jenž zhrozí se svého omylu, svého životního klamu. Tak proč vlastně žil, proč pracoval? Luza padla v prach před majestátem s falešnou korunou, s vylhanou duší a prázdným srdcem — experiment, který literát svým »rührstückem« provedl, dokázal, že není a nestane se dramatickým Mesiášem. Tragická smrt autorova je tu motivována tak jemným procesem, že se nitky jeho snadno přehlédnou a vyřešení činí dojem ne dost odůvodněný. A byla

přece sehrána před obecenstvem, jež všechny přednosti aktovky dovedlo pochopiti a také oceniti.

Komedie je pěkným dokumentem toho, že i drama, v němž hraje hlavní roli nevěra ženy, může překvapiti něčím novým a, je li autorem duchaplný a vtipný muž, velice zábavným. Dokazuje se tu, že nejen dobrodiní, ale i láska dovede soužiti. Je to skvostný variant manželského pantoflíčku. Muž, jenž je až nepravděpodobně důvěřivý, popřávaje pohostinství v neuvěřitelné volnosti potouchlému příteli, je syt něžností své ženy, jež ovšem ve svých láskyplných projevech také nadsazuje, aby mohlo dojíti k osudné srážce Manžel ve hněvu dává příteli svou ženu k disposici — že se přítel dlouho toužené příležitosti hltavě chopí, je pochopitelno, ale že tahle žena, jak nám byla vylíčena, klesne, je nepravděpodobno, třeba byl pád její mistrovsky nastrojen a připraven. Autor vyhnul se všem obvyklostem, což se mu hravě podařilo, poněvadž je to hlava vynalezavá, bystrá a vtipná. Není to drama, nýbrž komedie, a proto je možno na osudné intermezzo zapomenout. Drama začne bezpochyby po tom objetí, jež nás zdánlivě upokojilo. Smichovští herci svými pečlivými výkony se zamlouvají a stávají se sympatickými. Platí to zejména o pí. Táborské a pp. Jiřikovském a Táborském. Režie tu a tam zakolísá, ale všude je znáti opravdovou snahu.

K.

— Fr. A. Šubert: **Masky Národního Divadla. 1883—1900. II. Frant. Kolar.**

Veřejnost vždy pohlížela k representantům umění mimického s nejživějším zájmem. Byloť mu vždy divadlo ze všech druhů umění nejsrozumitelnější. Velicí umělci prvního našeho divadelního rozkvětu jeden za druhým odcházejí, a nefixuji-li v naší literatuře zřetelné jich rysy obrazy široce založenými pamětníci, kteří s nimi v jednom povolání žili, budou za sto let historikům českého umění a české kultury naprosto scházeti prameny, nota bene prameny, kterých nebylo těžko dosíci. Jen kdyby ti povolaní vzali péro do ruky. Psát memoiry vlastní tomu nedovolí přesná autokritika či skromnost, onomu nedostatečná zdatnost péra, které je si vědom. Proto budou vždy vítány odhady povolaných pozorovatelů, jež mají ještě tu přednost, že jsou objektivnější, tím objektivnější, čím více známé řecké »gnothi seauton« zůstává zbožným přáním.

Kdo znali Fr. Kolara, kdo si ho vážili v úlohách, pro které se hodil přes jistou manýrovanost, ti všichni, přečetše knihu Šubertovu jistě s uznáním vysloví se o spisovateli a budou míti Kolára ještě radši. Autor chtěl a dovedl kresliti věrně Že Kolar je mrtev, usnadnilo mu střízlivé spracování látky. Dovedl vytknouti (šetrně, ale pevně) vady zesnulého mima, pokud veřejnosti připadá je posuzovati, ale učinil to v architektonice dílka tak, že úcta veřejnosti, které se vždy Kolar těšil, nijak neutrpí ani v budoucnu. Jakým dovedl býti Kolar mistrem v reprodukci, plasticky líčí autor na str. 28., kde znázorňuje, jak Kolar hrával komiku groteskní (Klubko tkadlec):

»To byla postava humoru i vůbec účinnosti v pravdě překonávající, nezapomenutelná. Vzata takřka s palety nizozemských mistrů, upoutala k sobě i v celé ostatní znamenité gardě Shakespearových řemeslníků-ochotníků nejpřednější a největší pozornost. Od rozbitého klobouku s kusem péra, ježaté hlavy, neholené, rudé tváře a fialového, až do bílých puntíků rozkvétajícího nosu, sešle hnědého kabátce s pasem a kabelkou a přiléhajícími, na jedné noze dole roztrženými nohavicemi, zdála se býti i se svým mocným panderem slátána ze sta kusů, jen s nouzí v celku se držících a každou chvíli, zvláště při dovádivě nemotorném poskoku hrozících se rozpadnouti. K tomu její pohled, vyrážené věty a zakoktaná slova, groteskní gesta i vůbec pohyby — a to všechno od začátku do konce bez triviálnosti drženo v jednom a témže tónu, to byla v pravdě »figura«, s kterou stejně mohl se baviti první divadelní gourmand jako poslední hledač zábavy a smíchu v divadle. Ta zasloužila ve své nejapné bujarosti s pohybem předkládané pravé nohy a rukou před tělo vedle břicha, s dlaněmi vzhůru nadnesenými — aby byla zachována sochou.«

V knize Šubertově je vedle Kolara zachyceno mnoho intimního života divadelního, zvláště ze staršího období činnosti Kolarovy. I to bude vítáno příštímu kresliči uměleckého vývoje našeho. Vše jest authentické — mluví tu znalec svého druhu jistě jediný. Nejen Kolar herec nakreslen v knize Šubertově a Kolar režisér (trochu měkký), skizzován i Kolar ilustrátor (karikaturista). Reprodukován i žertovný jeho obrázek, znázorňující delikátní táčky Nerudovy v Sedmihorkách a některé jiné (vedle autografu Kolarova). Kniha Šubertova o Kolarovi bude pochoutkou nejen nám mladším divadelníkům, leč i každému příteli divadla vůbec a milovníkům memoirové literatury zvláště.

N. N.

Vilém Mrštík: **Kniha cest.** Čtenáři znají Mrštíka novelistu, a jeho »Pohádka Máje«, »Santa Lucia« a jiné vysoce ceněné umělecké výtvory náležejí do literární historie, vynutivše si uznání kritiky nejpřísnější observance. Mnohý čtenář, který sleduje vývoj českého života veřejného, bude znáti i Mrštíka kritika a essayistu, který břitkým a jarým perem uměl potírati národní vady české, nelásku k památkám umění, »komplematiku« některých veřejně činných lidí českých atd. V »Knize cest« jeví se Mrštík co malíř přírody delikátní, bohaté palety a citlivé duše, který ze svých potulek po českých vlastech přinesl si bohatství dojmů ze života přírody i lidí malých a velkých, jež co kabinetní kousky lícně povždy budou vyhledávány gourmandy, milujících četbu svérázného stilu a bohatě dojmovou. Dvanáct kreseb Mrštíkových, líčících brzy malebný svět Slovače, brzy divokou krajinu litickou, kreslících tu odporné zahalečství velkoměšťáků v malých

V. MORSTADT:
POHLED NA PRAHU ZE ZAHRADY KINSKÝCH.

českých lázních, tu zase krutý životní zápas skaláků — vše v rámci krajinářské mapy, do které vždy bylo dost příležitosti vkresliti malou skizzu prozpěvujícího děvčete nebo hovorného lesníka — toť »Kniha cest«, v niž nikdo nehledej gothiku z Mrštikových cest na západ ani ozvěnu švarných staropolských lásek z Willanova. Je to všecko prosté, zdánlivě chudé, ale jaké bohatství barev, jaká originálnost portretů, jaká jímavost zachycených výjevů a suggestivnost osob i věcí.

»Kniha cest« bude náležeti k nejpěknějším kouskům naší literatury turistické. Zveme mládež k té četbě, chce-li si zjednati schopnost viděti vše bystře a chce-li umětí jednou vidět ve zdánlivě prostém koutku světa její intimní poesii. I tomu třeba se učit . . . A to je úkolem hodným básnika. —*s—a*—

⁂ Nera: **Pokuta.** Nakladatelství Ottovo seznamuje české čtenáře s další prací pros'ulé vlašské spisovatelky. Nera od počátku svého literárního tvoření jest výmluvnou hlasatelkou lidských citů, nejčastěji ovšem útlých citů ženského srdce. Jednu vzácnou vlastnost má ve sboru literátek. Kdežto ony většinou nadmíru snadno podléhajíce svodu stranickosti, odívají hrdinky své rouchem idealismu a vyvyšují je nad povahy mužské, Nera neleká se pitvati s odvahou osvíceného chirurga nitro ženy a obnažiti nám opravdové žilobití jeho krve, prozraditi nejskrytější tajemství jeho srdce a duše. Při tom zůstává umělkyní, jež něhou myšlenek a jich vyjadřování činí se přístupnou a milou nejširším vrstvám čtenářstva.

Také Pokuta kreslí nám ženu, která v harmonickém souzvuku celé práce jest nejvíce znějící strunou. Laura s trýznění beznadějnosti nadcházejících staropanenských let, Laura klidně provdavší se a pak vzplanuvší k jinochovi vášnivým ohněm dohořívajících citů milosti, Laura porodivší a z počátku bez lásky k dítěti a teprve později Laura oživující probuzenými city mateřství a na konec Laura zdrcená smrtí dítěte a tak klesající pod tíhou pokuty za svůj zapomínaný poklesek: toť stupnice rozmanitých citových processů, jež duchaplně a svým známým slohem barvitým dovede líčiti spisovatelka.

Překlad Elišky Řehákové jest pečlivý a plynný, jako vůbec vše jest svědomité a solidní, co vychází z péra této spisovatelky. Nejednomu překladateli mohl by sloužiti za příklad. Že šotek tiskařský na stránce 60. trochu si zaskotačil, přehodil některé řádky, ochotně omlouváme, v nynějším shonu práce nelze vždy uvarovati se ani při nejlepší vůli podobných drobných nedopatření. Knížku opatřil K. Rélink několika svižnými obrázky, jež samy o sobě jistě jsou hezké, přece však zůstávají za představami, které mnohem šťastněji v nás vyvolala spisovatelka. *Ds.*

≡ **Pohledem na Prahu** dle kresby V. Morstadtovy mohou navštěvovatelé zahrad Kinských kontrolovati, jak se změnila Praha za posledních 60—70 let.

⊙ **Bozděchovy podobizny** v tomto čísle jsou pořízeny dle fotografií, jež zapůjčil nám z bohaté své sbírky literárních památek Dr. J. Štolba. Jsou doplňkem zajímavé studie o Bozděchovi, kterou z jeho péra přináší právě Divadelní List Máje.

⊙ **Naše příloha** překladová dokončuje v sešitě s číslem tímto právě vydaném Wildeův skvělý román »Obraz Doriana Graye« a začíná neméně nádherné dílo slavného italského básníka a romanciéra, Gabr. d'Annunzia »Oheň« (Il fuoco) z řady »Románů granátového jablka«. Dílo má intimní vztah k životu básníkovu, a učinilo ve své vlasti po této stránce veliký rozruch. V hrdince spatřována slavná tragédka Duseová. Ale psychologická jemnost, sloh skvostný a plný hudby a plastiky, velká poesie díla jsou jeho trvalými poklady. Překlad vychází z péra Jos. Snášela.

○ **Česká Uranie** po šťastném zahájení Dr. Guthovou přednáškou o výstavě v St. Louis pokračuje v neděli 12. t. m. v poučném svém programu. Přednášku professora B. Bauše »Z hlubin mořských« provází opět řada pěkných obrazů skioptikonu.

Toto číslo vydáno dne 10. února 1905. — OBSAH: — PAVEL LIST: Převrat. — METHODĚJ JAHN: Stopy. — Tempi passati. — Verše pro verše. — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — JOS. D. KONRÁD: Eva. — FEUILLETON: Dr. R. J. KRONBAUER: Za Emanuelem Bozděchem. — Vzpomínka na Antonína Chittusiho. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE: E. Bozděch r. 1869. — E. Bozděch r. 1872. — V. MORSTADT: Pohled na Prahu ze zahrady Kinských.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec, otiskovati drobné zprávy dovoleno jen a udáním pramene.

MÁJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. VÁCLAV ŠTECH, PORADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GRÉGRA A SYNA.

ANTONÍN KLAŠTERSKÝ:

Poesii.

Ty opouštíš mne? Jak jen věřit tomu!
My tolik let šli spolu, ruku v ruce,
po květných nivách, v stínech starých stromu,
krb střehli, vichr kdy dul venku prudce,
a z víru světa toužili zas domů.

A byl vždy máj, nechť vichry lkaly, u mne
a v mrazech růže vil jsem kolem čela,
v kraj snů mne nesly peruti tvé šumné,
tys dýchla v ránu, a již nebolela,
a králem s tebou byl jsem v chvíli dumné.

Mým snem jsi byla, hvězdou mého nebe,
rád dával jsem ti obět krve svojí
a snášel zlobu, pohrdu, jež zebe,
když proti mně to zabouřilo v roji,
bych naposledy ztratil — také tebe?

Zda zalek zloby had tě, jenž se plazil,
či starost všední v hrdle zpěv ti dusí:
či krutý život s oblaků tě srazil,
blesk varyto tvé roztříšk náhle v kusy?
O, neodcházej! . . . vrať se ve svůj asyl!

Řci, vyplašena vřavou doby naší,
že odlétáš jen, holubičko bílá,
kams ku hvězdám, kde květy míru raší,
kde v křídla tvá se nová vlije síla
a že se vrátíš, čistější a krasší!

Číš nedopita — škoda kapky jedné!
Můj krb tě volá — plam v něm dohasíná!
Já snil, že budeš andělem, jenž zvedne
mě jednou v svět, kde není bol ni vina . . .
O, zůstaň . . smutno bez tebe, tmy ledné!

Most duší.

Ve svaté chvíli, zasť kdy v duši zmlká,
hněv starý padá jako suché listí,
kdy zahnal's pomsty vyjícího vlka
a duše v lázni lásky kdy se čistí:

Tu s duše k duším bájný most se sklene,
jak nebem celým rozepjatá duha,
a bytost tvá se lačně po něm žene,
jen bratra touží potkati a druha.

Tu sejít chceš se s milovanou ženou,
jež zradila tě v dávném lásky čase,
a s náruči svou teple rozevřenou
vše odpustit a smířiti se zase.

V tu chvíli ruku stiskl bys i soku,
jenž v celý život stříkal ti své jedy,
vše zapomenout hotov: dlouhých roků
těch mráz a zlobu, bolest naposledy.

A sám bys vyběh, slzou zrak svůj zrosil,
své ruce sepjal u té mostu brány,
vše kol o sladké odpuštění prosil
za všecky křivdy bezděčné a rány.

Pod mostem propast, proud tam dravý zuří,
vše vášně lidské v jediném tam varu:
Vztek pozvedá tu šíji svoji tuří,
a záští řve tam po zkáze a zmaru.

Most duše zářné svítí nad hlubinou,
v něm kamenem vše, co je v duši ryzí.
Tvé ruce v náruč rozepjaté kynou . . .
A nikdo nejde . . . A ta chvíle mizí . . .

A zmizela . . . Most padá . . . V proudu divém
sloup za sloupem se mihne, klesá na dno.
A učinit most ze snů pevným zdivem
tak bylo snadno, ach, tak bylo snadno!

JOS. D. KONRÁD:

Eva.

(Pokračování.)

tec Pavluv byl jen bratrancem Severovým, ale oba přilnuli k sobě už jako děti, a pozdější statkář byl přátelství svému i tehdy věren, když Hylmar i žena jeho zemřeli a kdy po nich zůstal jediný nedospělý syn. Nemaje mezi bližšími příbuznými tak upřímných přátel jako byli Severovi, nepříliš zámožný student vždy nejraději přijímal pozvání strýcovo a dvakráte i třikráte do roka se vracel do Opatství.

Měl tam druha, strýcova syna Jaroslava, také studenta. Ačkoli povahy jejich byly rozdílny, přece úplně dobře se snášeli. Jako dobře vychovaný hoch Jaroslav choval se k Pavlovi se všemožnou šetrností, a třebas oba studentíci někdy v něčem se neshodovali, syn páně Severův jako malý kavalír, pamětlivý vždy a všude zákonů pohostinství, pokaždé dovedl předejíti každou roztržku a vše, co by mohlo Pavla citelně se dotknouti nebo zaboleti. Zvláště nikdy slovem ani chováním nedal mu znáti, že Severovi vynikají zámožností nad dědice rodiny Hylmarovy.

Oba si byli rovni lety, ale Jaroslav vypadal starší a dospělejší. Kdežto Pavel už záhy jevil náklonnost pro vnitřní stránky života, Jaroslav neobíral se příliš duchovními vztahy, a činnost i snaženi jeho ve všem směřovalo na venek, vyhýbajíc se tichu a uzavřenosti. Tak se stalo, že na počátku jinošských let Pavel s celou duší se zahloubával do vážných studií, kdežto Jaroslav vymohl na svém otci dosti těžkého svolení, že ho dal do školy kadetní.

Od té doby oba mladí druhové vídali se už řídčeji, nanejvýše o letních prázdninách. Jaroslav zůstával stále týmž veselým, otevřeným mladíkem, kterému každý projev veselé mysli, šprým a kratochvíle byla nade všecko, Pavel pak čím dále byl oduševnělejší a vážnější. Už se nesúčastňoval rozmanitých žertovných podniků, už ho ani nebylo slýchati na voze zpívati s Vašíkem. Vážnost jeho zdála se strýci Severovi nepřirozenou a často si na ní brousil vtip, že se chová a mluví, jakoby už byl aspoň dvacet let nejprofessorovatějším professorem a že vypadá jako sedmdesátiletý učenec.

Bylo snad v chování Pavlově něco přemrštěného na jeho osmnáct, dvacet let. Ale když minula léta studií, a mladý vědátor opravdově se rozhlédl po životě, do kterého teprve vstupoval, poznal, že ten neuprosný, nenapravitelný život miluje také ještě něco jiného než jenom samou suchopárnou vědu. Přesvědčil se, že jest mnoho úctyhodných lidí, kteří nejsou ani učenci a professory, dovedl pak už také jinak posuzovati zdravý, bezstarostný smích, který před nedávnem skorem až odsuzoval.

Z vážného, morousovitého studenta stal se sice také vážný, ale jinak roztomilý veliký člověk, který měl pro světlé stránky života právě tak dobré a vděčné porozumění jako pro učené knihy a vědecké sbírky.

Když Jaroslav odešel do kadetky, Pavel skoro ani nepociťoval v Opatství osamělosti. Bylo to v době, kdy mysl jeho počala si libovati v odlehlých cestách samotářství.

Manželé Severovi obyčejně pro nával hospodářských starostí a prací neměli ani kdy, aby se studentem pilněji obírali, a tak zbývala jenom Evička, jež mu měla býti nejčastější společnicí a družkou, aby se jemu ani jí nezastesklo.

Ale to živé, neposedné dítě bylo učiněným očistcem pro našeho nerudného studenta. Dokud byl veselým hochem a Evička jenom několikaletým děvčátkem, rád si s ní pohrál nebo zadováděl. Zbytky dětství hlásily se v něm ještě k svému právu, a tu mezi čtrnácti- nebo patnáctiletým hochem a o devět let mladší holčičkou panovávala dokonalá, nejpřátelštější shoda, jež nemohla býti lepší, než když si studentík posadil Evičku na ramena a prohánět se s ní po dvoře a po parku, jako nejbujnější kůň přeskakuje záhony a příkopy. Bývalo pak veselo na Severově sídle, neboť Evička nadšeně výskala, děvečky se řehtaly, psi radostně štěkali, znepokojení krocani zlostně hudrovali. Směje se pan Severa nazýval Pavla a Evičku blaznivými ďáblý, a paní Severová hned starostlivě předvídala, jak asi po té divoké projížďce budou hladovi a již se ohlížela, jaký by jim měla přichystati zákusek.

Potom Pavel zvážněl, a Evička se mu zdála protivnou, někdy až nesnesitelnou »žabou«. Viděla ve svém bratránkovi ustavičně ještě rovnocenného druha dětských zábav i her a nepřestávala ho pronásledovati neodbytným žadoněním, aby byl v té nebo oné malichernosti jejím horlivým společníkem. On nejraději s knihou v ruce zalézal do zastrčené besídky, ale ona již mu byla v patách, brala mu knihu z rukou a zavírajíc ji smála se jeho kabonění, neboť nedovedla chápati, jak někdo se může tolik zaměstnávati knihami, když jsou přece prázdniny. Vždyť ona po své čítance za celých sedm neděl ani nevzdechla.

Chtívala také, aby ruku v ruce s ní opět běhával po dvoře a po zahradě, ale taková zpozdilá přání nyní urážela jeho studentskou důstojnost. Lezla po stromech jako veverka a vybízela ho, aby také lezl, vždyť je to tak krásné, tak rozkošné, nejraději byla by vůbec zůstávala na těch stromech. Les byl jejím rájem, tam byla by prožila celý den a beze strachu i celou noc jako divoška.

Mnohdy paní Severová se obracela k Pavlovi s žádostí, aby se šel s Evičkou projít do blízkého lesa a dal tam na ni pozor, aby se mu neztratila. Mívala obavu před cikány a před všelijakými tuláky.

Pavel tedy šel veda děvčátko za ruku jako učitel někdy vodívá vzdorovitou školačku. Když pak se octli v hlubokém stínu lesa a nad sebou uslyšeli jeho tajemné šumění, Evička se vysmekla z ruky strážce svého jako úhoř a již se mu míhala mezi stromy a houštinami podobna mrštné lasičce.

Marně na ni volával, marně se za ní rozbíhal. Jeho mravokárná kázání o ohavné dětské neposlušnosti hluše se odrážela o omšené balvany, jež Evička právě přeskakovala, bez ozvěny zapadávala v houští habří a lísek, kam i ona ubohému zapadávala. Divoška, jak ji nazýval pan Severa, se v ní probudila, a pak už nic nedovedlo ji zkrotiti, dokud sama dosyta se nevybouřila.

Pln úzkosti Pavel pobíhal pak za ní po lese volaje, hroze a poroučeje. Než všecko nadarmo. Někdy po půlhodinném volání a hledání ozvalo se krok za ním její jásavé vypísknutí, ale než se ohlédl, už byla ta tam. Někdy ji zase uviděl vysoko na stromě, a místo uposlechnutí házela po něm šiškami jako rozpustilá opička. A někdy jí vůbec už ani neuzřel až za půl dne, obyčejně poškrábánu trním, poblácenu, jak přeskakovala lesní močály, s potrhanými zástěrkami, ale vždy jasnou a zářící přesvědčením, že ona jest vítězem v boji, který proti svobodě její podnikal.

Naposledy Pavel Hylmar byl v Opatství o prázdninách právě po dokončených studiích. Byla mu tehdy dvacet dvě léta, Eviče bylo třináct. Byla již vytáhlou dívčinou, ale neposedná a nezkrocená jako před tím. Společnost její ho stále ještě brzo unavovala, ba zdála se mu svou přichylností čím dále nesnesitelnější. Dobře rozumějíc, co ho nejvíce škádlilo a hněvalo, ustavičně ho tím pak pronásledovala a každé chvíle si něco vymyslila, co by ho roztrpčovalo.

On, kandidát důstojného úřadu professorského, přijímal výbuchy její nezkrotitelné mladé živosti příliš vážně a přemítaje o tom rozhodl, že jest divokým dítětem nezaslouženě urážen. Rozhněval se opravdově. Vymýšleje si některou výmluvu, zkrátil pobyt svůj v Opatství a odjížděl. Strýc Severa i teta upřímně ho zvali, aby zase brzo přijel, ale on si v duchu umiňoval, že již nepřijede. (Pokračování.)

R. J. KRONBAUER

Snoubenci „Umělecké lóže.“

Román.

(Pokračování.)

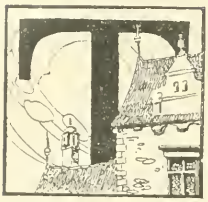

ak už to raději ani nevypravuj,« mávl rukou sochař . »naposled vystoupil ze svého úkrytu a řekl: »Ne . . to by byla špatnost . . nechci zprofanovat majestát její nevinnosti.«

»I toto . . ani pomyšlení,« smál se srdečně malíř . přihodilo se docela něco jiného. Pánové, to děvče větřilo nějaký úklad. Bylo mně divné, že nějak otálí a že se nemůže odhodlat k tomu, aby se obnažila. Pozoroval jsem na ni zvláštní neklid. Nemohu si to jinak vysvětliti, než, že jemný její dívčí stud vycítil nějaké nebezpečí. Její sivé oči rozpačitě a nepokojně rozhlížely se po atelieru. Najednou jsem na ní zpozoroval divnou změnu. Ztrnule se zadívala do kouta, zbledla, přiskočila ke mně a uděšeně mně šeptala, že v koutě atelieru zahlédla podivné oči . . jsou prý zelené, jako mají kočky. Dal jsem se do smíchu, pokročil jsem do pozadí atelieru a strhl z věšáku staré ornáty a narodní kroje. Představte si moje překvapení, když se před mýma očima zjevil můj kamarád. Jeho oči, napojené žíznivou touhou, ho prozradily. Děvče vykřiklo, jakoby je dýkou bodl. Vetřelce jsem ani vyexpedovat nemusel . . ztratil se z atelieru jako duch.«

»Novela bude každým způsobem mravoučná,« s bodrým úsměvem poznamenal Antoš

»Není-li vám to vhod, nemusím vypravovat,« pohrozil jim malíř . . »k vůli vám, abyste se popasli na pikantnosti, budu si něco vymýšlet. Dost možná, že jiný by si udělal vděčnější pointu a pochlubil by se, jak vykořistil vítané příležitosti, jen aby si mohl zaparadovati vylhaným úspěchem. Moje »stříbrošedá modelka« je unikum, mně se to skutečně přihodilo a nezaleží mně na tom, jak to budete glossovat. Měl jsem v atelieru aspoň sto modelek a o těch všech bych vám mohl vypravovat věci, jež by vyhovovaly i vaší náladě i vašemu vkusu.«

»Oho . oho,« odporovalo se z několika stran najednou . »tak ať to dopoví, aby si nemyslel, že nemáme naprosto žádného smyslu pro idylku, jež zrovna řve svou nepravděpodobností. Jen ať to někdo napíše, uvidíte, že se mu celý svět vysměje. Holka si jednoduše vymyslila tuhle fintu a jak vidíme, dobře se jí při tom daří. Taková zdrahavost a takový předstíraný stud . to laka a dráždí. Byla to praobyčejná modelka, jenže si dala kolem sebe bengál panenských půvabů. Dobře to sehrála — ty's sedl na lep, platil jsi jí víc než ostatním, dvorně jsi se k ní choval a ona se ti za dveřmi vysmála.«

»Tak je to . .« souhlasili všichni . »jen si považte, je-li něco takového vůbec možné. Vždyť je to k smíchu, že o tom seriosně uvažujeme.«

»Silentium,« komandoval Antoš . . »vždyť to musí míti přece nějaký konec.«

»Obraz jsem dokončil a vystavil,« klidně vypravoval dále malíř — »znáte jej dobře a sami jste se mně vyptávali, kde jsem sebral model. Je to moje »Pokušení«, které vyvolalo jistou pozornost.«

»Ovšem . . ovšem — ale jenom zásluhou modelky,« kousavě kdosi prohodil.

»Na něco jsme ale oba zapomněli . . já i moje modelka. Portretoval jsem děvče a tím jsem ovšem provedl strašnou věc. Bůh je můj svědek, že jsem při tom ani nevzdechl na následky svojí neopatrnosti. Mohl jsem na tělo nasadit hlavu konečně jakoukoli . . ale byl jsem do svého obrazu tak zabrán, že jsem si ho ani představiti nemohl bez té její krásné tváře, obestřené nevystihlým smutkem, jenž vyjadřoval celou ideu mého díla.

»Katastrofa se blíží« — naznačoval Antoš rozluštění.

»Ano . . to je to pravé slovo. Nastala katastrofa. Děvče mělo známost s účetním ve zdejším jednom železářském velkoobchodě . . Měla jen matku, která byla vdovou bez pense. Mívali v zastrčené uličce nitařský krámeček, o všechno přišly, a ubohá holka měla na starosti celou domácnost. Dokud byla matka zdravá, jakžtakž uhájily živobytí — najednou ulehla a lékař nařídil, aby chorá paní dostávala lepší stravu. Děvče nevědělo kudy kam, a tu náhodou našla můj inserát, v němž jsem hledal pro svoje »Pokušení« model, jemuž jsem nabízel větší honorář. Přišla — do smrti nezapomenu na ten její vstup. Pánové — křivdili byste tomu dítěti, kdybyste je podezřívali. Je tomu tak, jak vám to vypravuju. Pošklebujte se, jak chcete. To děvče provedlo sice neobvyklý, ale přece jenom ušlechtilý čin, třeba při tom obětovalo svůj dívčí stud. Je to takový zvláštní tvor, jenž mně neobyčejně imponoval. Vydělala za dvě hodiny více, než jindy za celý den. U mně si odpočinula — snad poprvé ve svém životě. Než přišla ke mně, vykonala již perný kus práce. Říkávala, že šije od čtvrté hodiny ranní až pozdě do ve-

čera. Její milenec chodil na ta... každý den na malou hodinku. A jednoho dne přiletěl k ní s vyděšenou tváří. Přišel prý do kanceláře chéf, vypravuje o obraze a na konec prohodí: »Nemýlím-li se, viděl jsem vás několikrát s děvčetem, jež je napadně podobno dívce, se kterým jsem vás potkal.« Pan účetní šel se na výstavu podívat z pouhé zvědavosti. Když stanul před obrazem, vykřikl zděšením a hrůzou. Viděl a poznal ovšem svou nevěstu.

»Nu . . není to zrovna nejhorší,« liboval si Antoš . . »je to přece jenom historka pikantní a při tom by si ji mohlo přečísti i děvčátko z dívčí školy. Jednou, až bude nouze o dobrý nápad, bych to napsal.«

»Rozumí se samo sebou, že ze svatby sešlo« — mínil kdosi ze společnosti.

»Rád bych věděl proč,« durdivě odporoval malíř . . »vyhledal jsem pana účetního, všechno jsem mu vyličil, a poněvadž je to dobrý chlap . . «

»Řekni spíše, že hlupák,« opravoval ho soused.

». . . jenž holku má do opravdy rád — a pánové, moje »stříbrošedá modelka« je ženská, aby podobnou hledal — smířil se a co nevidět budou mít svatbu. Tuhle byli u mně v atelieru; pan účetní obraz koupil . .

»Vida . . tak jsi při tom přece jenom dobře pochodil« — pospíšil si s poznámkou sochař.

»Náramně — dal jsem jim obraz za to, co jsem vydal za plátno a za barvy — jsou to chuďasové, kteří nemají zbytečného krejcaru. On má asi osmdesát zlatých měsíčně a ona, jak víte . . .

»Svou ctnost« — doplnil sochař.

»Pozoroval jsem, že by ženich tuze rád měl obraz doma,« pokračoval malíř, nereaguje na poznámku vůbec . . »pochopil jsem ovšem proč a obraz jsem jim dal takřka zadarmo.«

»Mají aspoň pěkný a památný kousek do výbavy . .«

»S vámi je, lidé, potíž . . vy nemáte pro nic ušlechtilejšího smyslu. Já aspoň na epizodku tuto si vždycky rád vzpomenu. To vám bylo skvostné, když jsem ženichovi líčil scénu, jež se odehrála v mém atelieru onoho rána, když se kamarád schoval za ornáty. To ho vlastně utvrdilo ve víře v nevěstu. A teď jsem hotov . . .«

»Zaplať pánbůh . . však jsme pokusili něco strachu, že nám budeš líčit jejich výbavu, nevěstiny šaty a bůh ví, co ještě.«

»Hoši — něco na te historii je. Napsat se to dá,« usuzoval Antoš, jemuž lichotila uctivá pozornost Troskovického, jenž sledoval každé jeho hnutí . . »ale musí se do toho dát trochu křenu. To nebude špatná kapitolka, až vyličím její rozpačitý příchod a její chování, když ji kamarád maloval. Tady vězí hlavní kouzlo. Čím víc o tom uvažuju, tím víc se mně tahle příhodička zamlouvá. Proč by nemohla býti tahle holčina při tom při všem panou? Dovede-li se žena z humánní nebo jiné pohnutky prodat, proč by bylo nepravděpodobné, že se jenom pokoří, že prodá, že dá v šanc jenom svůj dívčí stud. To, co přítel vypravoval, je ovšem jenom kostra — teď přijde na to, jak se to vezme do ruky.«

A teď přátelé, mně povězte, co máte na srdci?,« obrátil se Antoš k Troskovickému, poklepav mu při tom důvěrně na rameno a nabídnuv mu doutník.

»Pane pokladníku . . bojím se skoro to vyslovit, abyste neřekl, že je pozdě,« řekl Troskovický, přisedaje blíže k Antošovi, aby s ním mohl pohovořiti docela důvěrně a beze svědků. »Potřeboval bych to místo v Matici, o němž jste tuhle mluvil v Umělecké Besedě.«

Antoš povstal, poodstoupil od stolu dále do místnosti a Troskovického si změřil od hlavy k patě.

»Čím pak vlastně jste?«

»Studoval jsem práva . . teď jsem spisovatelem. Nějaký čas jsem byl redaktorem krajinského časopisu. Pane pokladníku,« řekl Troskovický pohnutým hlasem, »můžete-li něco pro mne učiniti, budu vám za to neskonale povděčen. Dva lidi byste udělal šťastnými . .«

»Jak to — dva?«

»Mne a mou nevěstu. Chci se ženit a na tomhle místečku bych si zbudoval celé svoje rodinné štěstí.«

»To je ovšem dost skromné, ale trochu odvážné. Do toho mně ale konečně nic není . . a co ta vaše panenka, je hezká, což?« řekl Antoš a široce se rozesmál.

»Krásná je, pane pokladníku . . . Kdybyste ji viděl, všechno byste pochopil.«

»Rozumím, rozumím,« pokyvoval Antoš hlavou, »to je ovšem důležitý moment.«

Antoš chvíli přemýšlel, položil obě ruce na ramena ustrašeného petenta a srdečným hlasem zvolal: »Člověče, vy se mně líbíte. Tak vám něco povím . . ale nevykřikněte radostí . . vy to místo dostanete. Výbor mně uložil, abych se o někoho postaral.«

Antoš se zrovna pásl na radostném vzrušení mladého muže. Oči mu hrály bodrou, milou, upřímnou srdečností a mohutné tělo zrovna se nadnášelo pocitem vnitřního uspokojení, že mohl někomu způsobiti velikou radost.

»Ale, brachačku . . jak pak se vlastně jmenujete? . . dobře . . dobře . . co pak jsem chtěl říci? Tady je moje ruka . . nastoupíte v naší kanceláři. Zítra v osm hodin ráno čekejte na mne v Palackého třídě, já vás uvedu, před-

stavím J. M. Černému . . znáte přece toho výborného muže . . a za deset minut jsme se všemi formalitami hotovi. Panu předsedovi Topinkovi vás ukážu večer . . Koukne na vás, na něco se vás optá a — audience bude u konce. Výbor stanoví plat . . bylo usneseno, aby se opatřila výpomocná síla a aby se jí dalo 40 až 50 zlatých. Postarám se o to, abyste dostal celou padesátku. Ale upozorňuji vás, že v letních měsících se vám to scvrkne jenom na třicet . . ono totiž není jisto, podržíme-li vás vůbec. Teď je mnoho práce a proto se činí mimořádné opatření. Myslelo se původně na nějakého studenta . . Ale jen se o nic nestarejte, já budu nad vámi bdíti a už to nějak zařídím, abyste se u nás udržel i přes léto. Však vy si už něco přivyděláte . . vydáváme kalendář a dobře platíme. Napište povídku, přečtu ji, doporučím ji redaktorovi Václavu Beneši-Šumavskému a bude-li dobrá, můžete dostati zálohu A teď si k nám přisedněte a popřejte si dobrého truňku . .«

»Nemohu se bohužel pane pokladníku dlouho zdržeti . . moje nevěsta hraje na Smíchově divadlo a dnes má zkoušku. Řekl jsem jí, že vás vyhledám a nemohu se ani dočkati chvíle, až ji oznámím, jak jsem výborně pochodil . .«

»Sapristi . .« luskl prstoma Antoš . . »tak ona je herečkou. A víte co, pane Troskovický, přijďte sem po zkoušce se svou nevěstou.«

»Přijdu, pane pokladníku,« sliboval ochotně Troskovický.

»Sláva . . rád se na ni podívám,« rozjařeně zvolal Antoš . . »a teď si můžeme přisednouti.«

»Pan Troskovický — spisovatel a nový úředník Ústřední Matice Školské,« představoval Antoš Troskovického. Pánové mu podávali ruce a Antoš cosi pošeptal sklepnici.

Přinesla za chvíli večeři a ptala se Antoše, komu patří.

Antoš pokynul rukou a když se Troskovický udiveně zadíval na sklepnici a poznamenal, že si ničeho neobjednal, pošeptal mu Antoš. »Jste mým hostem . . to víte, já dobře vím ze zkušenosti, jak je to příjemné, když kamarád za kamaráda zatáhne cech. Tady jsou doutníky, tuhle je pivo . . pijte, jezte a kuřte na zdraví svojí spanilé nevěsty.«

Antoš díval se na svého nového svěřence zrovna zanícenými pohledy. Ruce si mnul radostí, jak se má k světu a jak mu chutná. Pak se podíval na hodinky a řekl:

»Bracháčku . . abyste šel . . co pak kdyby zkoušku dříve ukončili.

Troskovický chvatně se poroučel a upaloval na Smíchov. Cestou v duchu Antoše velebil a žehnal svému znamenitému nápadu. Když dorazil k divadlu, byl by nejraději vrazil do garderoby, aby mohl strhnouti Emmu ve svou náruč a pověděti jí, jak všechno krásně dopadlo. Na štěstí dlouho nečekal. Postavil se tentokráte ke dveřím, a když se Emma objevila, prudce ji objal a nedbaje, že je lidé pozorují, zvolal: »Tak už máme svoje hnízdečko . . už se můžeme do něho nastěhovat.«

»Jistě . . je to pravda . . a jak se to stalo?« ptala se dychtivě Emma. (Pokračování.)

PAVEL LIST:

Převrat.

Z románu selské nevěsty.

(Dokončení.)

Když psaní svěřila poště, bylo jí, jakoby s ní všecka tíseň byla spadla. Poprvé, co je v Praze, oddechla si volněji. A všechny její myšlenky upíraly se ke vzdálenému obzoru, který končil za rodnou vsí a začínal u prahu jejích dívčích let.

Jak dostati se však ze zajetí, které ji tížilo, hnětlo, které vyssávalo krev z jejích tepen? Pomůže jí snad náhoda, či bude musit vzepříti se vší silou proti zlu, ji ohrožujícímu? . . .

Když opět jednou přišel Skála navštěvou a začal hovor o povinnostech nevěsty a paní Nobalová kladla jí na srdce jako první povinnost dobré, oddané ženy poslušnost, poprvé zjevně ohrnul se její ret, jakoby výsměšně a poprvé pocítila v sobě tvrdý vzdor vůči té tyranii, kterou cítila se býti ponižována. Tvrdá pýcha selského rodu se v ní rozpýřila, a zakolísala jejím odhodláním.

Zpozorovala úžas na čele staré dámy, znamenala bledost na obličeji ženicha svého . . .

Je jejím ženichem skutečně? Zda mluvil by s ní takto pravý ženich jejího srdce, jejích snů, aby ji připomínal jen tu poslušnost její a ani slovem nedbal jejích ctností ostatních, její pracovitosti, hospodárnosti, rozšafnosti? . . .

Vzkypěl hněv ve Skálovi, ale opanoval se, seznav, že by prudkostí a námitkami stav svůj ještě zhoršil a odpor své nevěsty zvýšil, ale pojal jiný plán . . .

Měkce a úlisně vyžádal si opět jednou obvyklou procházku s Bětou.

Šla, poslechla, ač velmi nerada. Mysl její byla již tuze vzdálena jeho, než aby nalezla zájmu na procházce s ním. Šla spíše z povinnosti. Dostala dnes opětně psaní z domova od matky, kde jí připomínáno opětně přání otcovo. Z řádků matčiných vyčetla však přece jakýsi stesk. Matka žalovala, že musí dcera tak mladá z domu. Měla prý by ji raději dosud u sebe doma. Ke konci dopisu byla i zmínka o Jiříkovi.

»Jiří je tu,« psala matka v doušce. »Chlubil se, že tě viděl v bále. Divné myšlenky pletou se mi teď hlavě. Tak mne teď napadá, že by si se byla přece lépe hodila pro sedláka, aspoň byly by peníze v dobrých rukou.«

Slova matčina dopisu zanechala v srdci Bětině stopu jakési zatuchy něčeho, co by as splývati se zdálo v srdci matčině s city jejími. Myslila si snad i matka, že by Jiří byl lepším ženichem pro ni?

Obírajíc se takovými myšlenkami, lhostejně odpovídala k otázkám svého průvodce a podvolovala se jeho přání mlčky a jen jaksi automaticky. Jako loutka bez ducha dala se vésti hlučícím korsem »Příkopu,« netečně se opírajíc o rámě ženichovo. A když ji zval k večeři do blízké plzeňské pivnice, nezdráhala se.

Byla při chuti po dlouhé procházce a nedala se pobízeti. Doušek dobrého piva rozehřál ji poněkud a vzpružil. Vřeleji pak a jaksi vědoměji zahleděla se v oči Skálovy.

Mohla by ho mít ráda? Srdce nedávalo jí žádné odpovědi. Zdál se být dnes upřímnějším a otevřenějším. Nemluvil dnes o tom, co by mohlo být jiné a lepší u ní, rozpovídal se poprvé o její tváři, o barvě jejích očí, o vůni jejího vlasu.

Nebyla tomu zvykla. Měkká vlna soucitu, který se zvedl poněkud v jejím nitru, samolibostí poháněn, nutila ji i k úsměvu, byť slabému, neveselému, přece jen k úsměvu.

Chopil se té příležitosti a hleděl rozdmychati oheň, vzplanuvší náhle v jejím těle. Nutno si ji zabezpečit — uvažoval — dnes nebo nikdy.

Pozoruje jí z blízka, nalezl pojednou zalíbení v její kypré, jadrné postavě, v jejích měkkých, nakynulých tvářích, v jejích široce a zdiveně rozšířených zornicích.

Byla pojednou v jeho ústech královnou jeho snů, potřebou jeho života, štěstím jeho příští, které se otevře co nevidět jejich spolužití.

Povydechla jen a potřásla hlavou, blýštící oči své vznášejíc ke stropu, jakoby tam hledala odpověď na své otázky.

A znova viděla svůj domov, matku, otce, prostý selský krb, dvůr plný hospodářského nářadí, oživený kravkami, dýšící silnou vůní mrvy . . viděla pole, stodolu plnou úrody, žně . . . a srdce volalo ji zpět tam k té opuštěné domovině, odkud doléhaly k ní hlasy ženců, pastevců. Vůz obtěžkaný úrodou vjíždí do dvora o za ním kráčí on, statný, osmáhlý, s tváří mužně zarostlou. Jak jsi se měl, drahý Jiříku? A již letí sobě do náručí! . . .

Nový úsměv vykvetl na jejích rtech. Krev zbarvila její tváře, zvlnila mladá, oblá dívčí prsa . . .

Jakoby vše jemu platilo, vzrušeně, rozohněn patřil na ni Skála a když po chvíli ven vyšli, důvěrně se k ní přivinul a nutil ji k spěchu. Silné rámě jeho úporně ji svíralo. Cítila dech jeho horký na tváři.

Půjde přece jednou s ním, podívat se na jeho pustý byt? Jak se už těší, až jej bude moci zaměnit za větší byt, v němž bude ona královat!

Váhala. Zvědavost nemohla však potlačit. Aspoň uvidí, jak žije samoten, opuštěn, a bude jí ho jistě líto pak! — povzbuzoval.

Dodala si mysli a šla.

Na schodišti těsně k ní se přivinul, nesa jí skorem nahoru. Vešli . . .

Opojný zápach silné voňavky dotkl se úlisně čichu jejího. Ssála krátkými výdechy vůni zatuchlé resedy a setlelých růží . . .

Skála rozžehl svíci v dvouramenném svícnu, stojícím na nočním stolku. Mdlé světlo dotklo se vyzývavě obrazu nahé odalisky, jež visela nad odestlanou postelí.

Stál těsně za ní, sleduje pohnuté, rychlé tempo jejích ňader. A přitisknuv zbledlý a rozechvěný obličej k jejímu, třel svou tvář o její zrůměněnou a teplem sálající . . .

Sklopila zrak, pocitujíc ostych před obnaženou, smělou postavou »odalisky«.

Považoval pohyb její za souhlas a stiskl ji prudce, s neovládanou vášní ve své náruči . . .

Prudký výkřik jejích polekaných prsou nedoznělpod úporným stiskem jeho žhavých, nenasytných rtů . . .

* * *

»Patřím ještě Jiřímu?« ptala se, když ocitla se pozdě večer na svém loži doma.

Krev hrnula se jí od srdce pod obnaženou hrudí k hrdlu, zažíhala jí bez ustání líce, rozohňovala mozek . . .

Co se to stalo s ní? Kde byla? Proč toho dopustila? Co bude z ní?

Tupě, v horečném strnutí zírala do tmy a marně snažila umírniti tepot svého neklidného srdce.

Neznáma tíseň a spolu netušený pocit prudké závrati opanovaly její tělo, které se dosud chvělo pod bolestným, chtivým dotekem rtů muže, který ji před chvílí láskal . . . Dosud cítila jeho vřelý dech na své tváři, chtivé doteky jeho chvějících se prstů na své hrudi . . .

Ráno pocítila jako omámena. Pocit lítosti, žalu a hrůzy střídal se v nitru jejím s pocitem hrozného, nezapuditelného odporu ke Skálovi.

Nenávidí ho, nenávidí více než jindy a pohrdá jím!

Proč to činil? — ptala se, když se poněkud uklidnila — z lásky? . . Ubližujeme někomu z lásky? A on ji pokořil, zotročil! Nechce ho ani vidět již! Ukryje se před ním, uteče mu! Nenávidí ho, k smrti ho nenávidí!

Když rozvážila vše, co se stalo a co se státi musí, ustanovila se, že odjede domů. Raději hned, zítra a oznámila hned úmysl svůj paní Nobalové.

Musí domů, zachtělo se jí domova . . .

* * *

Doma uvítali ji nanejvýš zděšení. Otec nechtěl ani věřit, že by se ji bylo tak zastesklo po domovu. Matka přivítala ji sice se slzami radosti v očích, ale s němou starostlivostí v širokém pohledu.

Oddechla si volněji teprv, když ji zůstavili o samotě večer. Nevěděla, ani jak by zodpověděla všechny otázky, jež hrnuly se na ni se všech úst. Nedovedla ani vysvětliti, odůvodniti řádně náhlý odjezd svůj z Prahy. Měla snad povědět celou hroznou pravdu?

Tak ptala se niterně večer, když ocitla se ve své komoře, kde prosnila blahý, sladký sen mládí svého.

Krev rozžhavila jí opět tváře a strach zvýšil tlukot srdce jejího, když myslila na další pobyt zde.

Má říci aspoň matce vše, že už je konec té známosti s adjunktem, že už do Prahy nepojede, a to z té příčiny, že se hněvá k smrti na svého ženicha?

Co jí řeknou? Jak uvítají tu zprávu? Zda neuvalí hněv jejich na hlavu svou a zda neučiní ji samu zodpovědnou za ten hřích? . . . A což zavrhnou-li ji? . .

Ráno s úpornou bolestí hlavy vyšla do dvora.

Nejdříve do chléva zašla. Jako zpita šla kolem milých kravek, zde „Ryzku", tam „Plavku" pohladila po bocích, volajíc je jmény, jako kdysi, když ještě doma pomahala při hospodářství.

Slzy stouply jí do očí a stékaly jí po domácí halence, kryjící uvolněné tělo její, které se volně kolébalo mezi kravkami.

Tady bývala šťastnější! . . .

Pak uchýlila se do zahrady a sajíc plným dechem silnou vůni zkypřené nedávno prsti pod zakrsky nově vsazenými, zachvívala se neznámou touhou a bolestným rozruchem.

Tak jakoby to bylo vše nové tady, co kolem viděla, čeho se dotýkala, co vdechovala! Jak dlouho již byla z domu? Tři čtvrti roku? Vida! Tak ten čas uběhl!

Přišedši až k zalesněnému místu, kde stála ve stínu mladého podrostu březová lavka, usedla a zahleděvši se do zčernalého smrčí, měla pocit, jakoby se byla zahleděla pod smuteční příkrov, pod nímž právě pochovala sny svého mládí . . .

Zela tam jen prázdná prohlubeň, nebylo ničeho vidět na jejím dně . . . Jen mastnou prst jarní země nakypřené zřela zamlženýma očima, jen silnou vůni mrvy vdechovala rozšířenými nozdrami. Obrazy, jimiž ještě nedávno hýřila roztoužená její fantasie, obrazy dětství jejího, jakoby byly zmizely dotekem čarovného proutku. Apathická, netečná stála nad hrobem svých nadějí . . .

„Jiří?" — —

Pojednou vytřeštila zrak.

Zda mohla by se mu dnes zahledět do očí, zda směla by stisknout jeho ruku jako tenkrát v Praze, když se náhodou potkali? . . . Nepoznal by hned, že již spočinula v náruči jiného?

Úzkost znovu sevřela jí srdce, nutila ji povstati a pohybovati se, aby se opanovala.

Od matky dověděla se doma, že jest již ve vsi plno řečí, že prý je ze svatby její s adjunktem konec, že prý ji asi ženich vrátil slib.

Matka ji nutila, ať jde raději mezi lidi a poví jim jak a co. Jiří Strouhalů také prý již povídal, že prý asi zpychla. Každá prý brzy v Praze nadchne panskou vůní a pak prý na vsi ohrnuje nade vším nos.

Běta sotva zadržovala slzy, slyšíc tu rekriminaci.

Ale dala matce vymluviti se.

Už prý je přece rozumná, ví co se patří a co ne a podívá se k příbuzným, než se zas do Prahy vrátí. Teď se přesvědčila, jaký je to rozdíl venek a Praha, selská dřina a panské způsoby, a měla by sobě vážit ženicha. Otec prý se již tehdy zlobil nad těmi řečmi a je dnes všecek nesvůj . . .

Běta se zamyslila.

Že nadchla panskou vůní? . . . Ukáže jim, že se mýlí a že u ní nebude nikdy takových změn!

A vyšla si do vsi. Nešla však přímo přes naves. Když ocitla se venku a tu a tam záhlédla zvědavé oko na sebe upřené, zdálo se jí, že jim marně zataji svůj duševní neklid, marně uzavře před nimi své černé tajemství.

Odbočila do polí a po mezi uvolnila kroky.

Hle, tady již sázeli zemčata! Tamhle jak se ta řepka již pěkně zelená!...

Ale cize jaksi obzírala ty dlouhé lány polí, jež dříve tolikrát přehlédla svými jasnými, nenasytnými pohledy. A nějak jí zablo v lehkých střevíčkách. Ale pravda, rosa stála vysoko v trávě! Odvykla již ranním procházkám v poli!

Myška přeběhla přes mez. Jak se ulekla toho malého tvora!... Vrtěla hlavou... Není to tu již takové, jak to bývalo!...

A poprvé opět zalétla myšlenkami do Prahy. Co pak dělají u paní Nobalové? Zda li pak přišel Skála podívat se k nim? Co asi říkal, že náhle odjela?... Ah, co je jí po tom! Je ráda, že tam již není!

Obešedši největší kus pole otcova, sunula se zvolna podle potůčku, který prohluboval škarpu mezi nízko položenými poli. V trávě, vysoko zrosené, zmáčela si nohy až po kotníky. Záblo jí opravdu. Po celém těle cítila mrazení a neměla se do čeho zabalit, vyšlat jen v jarních šatech bez žaketu...

Zrychlila kroky aby se zahřála...

Do vsi musí kolem statku Strouhalova. Bylo jí horko při myšlence na Jiřího. Nemohla by se mu do očí podívat!

Minula však hospodářství aniž by jí byl někdo zahlédl a vklouzla spěšně do vrat strýcova statku...

* * *

Tak tedy za Barčou do hospody chodí! Stává s ní dlouho večer na prahu! Má jí rád, koupil jí šátek o pouti a velké perníkové srdce!

Dojala jí ta novinka, kterou se dověděla od své sestřenice. Tak tedy na ni nemyslil?

A co se sama navzdychala po něm! Dnem i nocí na něj myslila! I když jí Skála líbal, myslila jen na Jiřího... Zanevřel asi na ni! Chová o ní špatné mínění. Snad tuší, že propadla tam v Praze svému osudu, že se odcizí venkovu, že se zpronevěří svému dřívějšímu vyznání. Ba, jak těžce se prohřešila!...

Hle, odpadá od srdce jejího vše, co na něm lpělo tak houževnatě, tak pevně, co takřka ztuhlo v jedinou pevnou hmotu.

Vzpomínka za vzpomínkou jako list za listem olupuje se s růžového poupěte jejich snů. Ba už je i těžko zahledět se nazpět, obnovovat a oživovat minule: těžko a trapno. Což mohla by ještě doufat, když už i on je jí cizí, když už i on je jí vzdálen, když už i on je jinačí?... Tedy Barča!...

Trpce se tomu usmála pojednou a vzdorem jakýmsi opanována pohodila hlavou. Ať si ji má, ať se těší! Vybral si dle chuti... Proč by čekal?! Nemůže, nesmí mu činit výčitky, vždyť... Ale vzpomínajíc na svůj dopis — který mu tenkrát odeslala z Prahy, zapýřila se opět... Nepochopil její tehdejší stesk... nechtěl... nechtěl! Nesměl již! Byl již asi tenkrát zamilován do Barči!

A tvrdý vzdor, kterým hleděla přehlušiti měkké city své, jimiž zachvívalo se v základech její nitro, zkřivil tvář její v pohrdavý úsměv, který jí více neopouštěl...

Matka, vidouc ji uklidněnu jaksi a rozveselenu, pocítila radost z té změny a utišovala se niterně. Vzala ji stranou a šeptala jí, že prý otec právě dostal psaní od Skaly.

Ženich těžce prý nese, že tak náhle, bez rozloučení opustila Prahu. Stýská prý se mu nevýslovně a cítí se nešťastným. Naléhá prý, aby se svatba odbývala dříve, hned z provodu, ne až v létě, jak bylo původně ustanoveno. Nemůže prý se ani dočkat toho dne, až bude Bětuška jeho ženou!

Matka objala dceru, plačíc. Hle, jak jí ma rád — přesvědčovala dceru.

S pootevřenými rty hleděla Běta na matku, jakoby nepochopovala ni slova z toho, co jí bylo řečeno. Znovu připadlo jí na mysl poslední setkání její s ženichem a znovu uvědomovala si celý žalostný stav své duše. Ale náhle šlehla pletivem jejích myšlenek červená nit...

»A mně psaní neposlal?« ptala se hlasem úzkostí rozechvěným.

»Zeptám se otce«, řekla matka a odešla hned, aby přinesla dceři žádoucí novinu.

Bětuška čekala v horečném dychtění...

»Ano, i pro ní došlo psaní, otec jí je chtěl sám odevzdat a tak jí je teď posílá.«

Zvědavě sáhla po drobné, růžové obálce a uchýlila se s dopisem do své komůrky...

* * *

Večer zlákal ji opět do polí. Zachtělo se jí opět samoty. Jakýsi neklid štval ji s místa na místo dnes. Necítila se dosti ustálenou. Doma vyrušoval ji denní, všední ruch a jí bylo třeba klidu, aby svůj případ dobře rozvážila.

Skala nazývá ji svou přežádoucí ženuškou, svým andělem, bohem, spásou svého života! Přiznává se v dopisu, plném lítosti, ku své vině a prosí za odpuštění. Líbá jí v duchu ruce a

očekává ortel svůj z jejich milosrdných rtů . . . Co tím chtěl říci?

Co od ní čeká, čeho si slibuje? . . .

Mohla by mu dnes odpustit?

Tak ptala se, bloudíc neklidným zrakem po zelenajících se polích, stišených v soumraku. Klid přírody konejšivě působil na její zvlněné, rozcitlivělé nitro.

Jarní mlha houstla na obzoru a uzavírala ji znenáhla rozhled do kraje. Milý jí údol mizel pod hustou její clonou a s kouzlem dne prchala marná pycha z jejího rozlítostněného srdce.

Byla zase tak měkkou a podajnou jako tenkrát, když, podvolujíc se vůli rodičů před rokem, odjížděla do Prahy . . .

Má tedy znova všechno tady opustit a má opět nastoupiti cestu nazpět?

Hvizd biče vyrušil ji opět z dum.

Ohlédla se plaše. Kočí opozdil se as v poli a vrací se nedalekým úvozem domů.

Půjde spát. Snad sen přivede jí myšlenky jiné.

A volně brala se úzkou pěšinou, vinoucí se nad strmým úvozem ke dvorci.

Dole povoz zarazil a kdosi vyšplhal se na stráň a běží proti ní . .

Jiří?! Kde se tu vzal?

»Bětuško!« zvolal jásavě.

Dala se v běh, klopýtla však o vyčnívající drn.

»Což se mne bojíš?«

Dohoniv ji, chopil ji za ruku.

Chvěla se na celém těle . . .

»Jdi, jak's mne polekal!«

»Nerad, to víš. Zahlédl jsem tě tamhle, jedu domů s pole — musil jsem tě vidět. Ale co se to stalo, že's přijela tak neočekávaně?«

»Co by se stalo? Odjedu zas,« odbyla ho suše, vzpřimujíc se.

»Ovšem, Praha ti k srdci přirostla, viď? Budeš prý se brzo vdávat?«

Neodpovídala. Pokročila od něho dále do pole a šla opodál kolébavě a jaksi odmítavě bránila se rukou.

»Ty jsi se změnila, Bětuško! Zpyšnila jsi nějak v té Praze!«

Hleděl na ni zvědavě, snaže se vyrovnati se ji v chůzi.

»Kdo by se byl nadál!«

»Pusť mne, Jiří,« vykřikla odmítavě, vidouc, že se jí chce dotknout.

»Což už opovrhuješ svým kamarádem?«

»Nedotýkej se mne, Jiří, a jdi si tam, kde tě čekají.«

»Půjdu, neboj se, ale chtěl jsem se tě jen zeptat ještě, zda se pamatuješ, jak jsi mi řekla jednou než jsem na vojnu šel, že na mne nezapomeneš, víš tam za naší zdí.«

»To je už pryč!«

»Ovšem, teď budeš paní, odcizila jsi se, nasákla jsi cizí krví! Nestojíš o nás. Nepatříš nám již!«

Vzpřímila se a odmítavě vztáhla ruce.

»Jiří, Jiří!« . . .

Bolně ozval se její sten ztichlým večerem.

Vrhl se k ní a sevřev ji v pase silnýma pažema, snažil se strhouti ji na svá prsa.

»Jiří, nesmíš, nesmíš mne políbit!« vzkřikla, pochopivši jeho úmysl . . .

Ano, nasákla cizí krví, nenáleží jemu! V srdci jejím cosi se pohnulo a zvrátilo všechen její cit. Pevná hráz nového odhodlání rozdvojila příval citů, vlnících se ve zmatku jejím nitrem a oddělila navždy práva jejího mládí od povinností jejích dnešních . . Cítila se zodpovědnou, cítila se odhodlanou a silnou. Skála vzal od ní vše, co zvala svým, s tělem zabral i duši její, která již nepatří ani jí, ani domovině. Přinese již tu obět a půjde, kam ji volají! . . .

»Nesmíš,« volala v hrůze, čelíc silou svou výboji Jiřího.

Nedbal jejího vzdoru snaže se dosíci jejích rtů.

Opřela však ruce své jediným zoufalým rozmachem o jeho prsa, a odrazivši ho, dala se v běh . . .

* * *

Ráno odjížděla nejbližším vlakem ku Praze . .

Kniha karikatur z uměleckých dýchánků u hraběte Františka Thuna v Praze v zimě 1842—1843.

Dostala se mně do rukou kniha karikatur, pocházející z pozůstalosti Josefa Mánesa, kterou obdržel nejlepší jeho přítel sochař Josef Worlíček. Na některých listech jsou tužkou psané poznámky, karikované osobnosti velice vtipně charakterisující. Glossy tyto psal Josef Mánes, jenž sám je v knize karikován. Kniha má osmerkový formát a obsahuje osmatřicet tuhých listů. Na první straně čteme:

Book of Beauty: Phrenologisch-physiognomische Skizzen in den gräfl. Thun'schen Abendgesellschaften im Winter 1842—1843 gesammelt und dem Grafen Franz Thun gewidmet von Engelbert Seibertz. 1847.

»Book of Beauty« (»Kniha krásy«) obsahuje karikatury těchto osob: Hraběte Františka Thuna — malíře Rudolfa Müllera — Ludvíka Fortnera, stříbrníka — Gustava Kratzmanna, malíře — Giovanniho Gordigraniho, »maestro de Musica« — Augusta Cordy, přírodozpytce — Gutensohna, architekta — Antonína Mánesa, malíře a prof. † — Mr. Ff. (na listě je vyobrazen pouze nos. Josef Mánes připojil tužkou: »Nebojím se nikoho . . . já jsem Italián«) — Karla Würbse, malíře — Františka Kučery, malíře — Heřmanna Schmida, Dr. Med. — Bernharda Gutta, literáta — Josefa Mánesa, malíře — Frant. Xav. Zippeho, prof. — Krištofa Rubena, malíře a ředitele — Jana Rohrwecka — Pucherny — Antonína Lhoty, malíře — Karla Petzolda, setníka — Adolfa Weidlicha, malíře — Viléma Kandlera, malíře — Schäffnera, Dr. Med. — C. Andrého, knihkupce — Josefa Schütky-ho, pěvce — Edvarda Herolda, malíře — Františka Vogla, pěvce — Karla Svobody, malíře — Bedřicha Havránka, malíře — Knöchla, malíře — Josefa Quaisera, malíře — Karla Egona Eberta — Gustava Watzka, malíře — hraběte Rudolfa Amadei — Mr. X. (list je úplně prázdný) a Engelberta Seibertze.

Seibertz je označen v seznamu jako tvůrce karikatur, pod vlastní jeho »podobiznou« je připojeno »smírčí oběť«. Ke karikatuře přírodozpytce Cordy připsal Josef Mánes: »Já a Humbold«. Nad hlavou Gutensohnovou je poznámka: »Trpělivost nese růže«. Ke své vlastní karikatuře napsal Mánes: »obdivuhodné«; u Rubena, tehdejšího ředitele malířské akademie čteme: »To je skrz na skrz hrůzostrašná historie«. Knihkupec André jakoby pronášel svoje zamilované úslovičko: »bin sehr verbunden«, malíř Herold: »ich bitte dich, warum sollt ich nicht?« — malíř Svoboda: »pjente vraga — pasja duša — hrom a peklo« — malíř Knöchl: »ich danke unterthänigst herr Graf« — malíř Watzek: »co pak myslíš?« Poznámky jsou tak trefné, že z karikatury zrovna mluví. Pod usměvavou hlavou hostitele hraběte Františka Thuna je napsáno: »S'is merkwürdig!« Při pohledu na šelmovský úsměv máš dojem, jakoby's slyšel stereotypní slovíčko z těch potutelně přivřených úst.

Když jsem knihu dostal do rukou, pídil jsem se po někom, kdo je pamětníkem oněch dob a kdo súčastnil se zajímavých uměleckých večírků, pořádaných v paláci Thunově v Nerudově ulici na Malé straně. Škoda, věčná škoda, že někdo nenapsal ke karikaturám několik vysvětlivek. Dnes, kdy uplynulo od té doby více než šedesát roků, těžko sháněti podrobnosti o tom, co kniha sice naznačuje, ale co bohužel z ní vane jenom jako slabounká, dávno a dávno vyvanutá vůně. Takové zajímavé, originální schůzky bývaly už v dobách, kdy bychom se toho byli nejméně nadáli . . a tak málo o nich víme!

Marně jsem pátral po pamětníku a účastníku těchto dýchánků. Na první stopu, po které jsem správně již postupoval, upozornil mne dřevorytec Čeněk Maixner, bratr umělců Petra a Karla Maixnera. Petr Maixner o dýcháncích, kam pravidelně v sobotu docházíval, mluvíval s nadšením. Dlouho do noci vypravovával svému bratrovi o tom, o čem se na dýcháncích debatovávalo. Když jsem po druhé se dotazoval pana Čeňka Maixnera, prohodil, že s Petrem Maixnerem ke hraběti Thunovi docházíval také senior českých malířů pan Karel Javůrek.

Vypravil jsem se znovu ke staroušk ovi. Poprvé jsem byl u něho na jaře roku 1904, abych ho požádal o dobrozdání ve příčině skizzy Jaroslava Čermáka. Staroušk ovi bude co nevidět devadesát roků. Je ku podivu svěží. Posadil jsem se k jeho loži a pověděl mu, proč přicházím.

Karel Javůrek podíval se na knihu a sotva že ji do ruky vzal, zvolal:

»Ah . . tu já velmi dobře znám . . to jsou Seibertzovy karikatury.«

A nyní se přihodilo něco, co mne naplnilo svrchovaným úžasem. Staroušek list za listem obracel a všechny karikatury jmény označoval. Tvář jeho oživila a oko zajiskřilo.

»Josef Mánes . . výborně je proveden . . jako živého ho vidím před sebou. A tuhle starý Lhota . . bože . . bože . . to jsou leta . . to jsou leta . . ještě je živ — tuším že ve Volyni . . a hle! — Würbs . . tamhle mám na zdi pěknou krajinku od něho na památku . . .«

Javůrek obracel list za listem, četl poznámky Mánesovy a několikráte upřímně a srdečně se zasmál. Když celou knihu prohlédl, zadíval se znova na karikaturu hraběte Thuna, zvedl se s namáháním na loži (mistr utrpěl před lety zlomeninu kyčelní kosti a od té doby působí mu každý pohyb potíže) a řekl:

»Hrabě Thun . . to byl člověk, jakých málo vidělo a poznalo století. To byl »otec malířů«. Na dýchánky jsem chodíval pravidelně. Mám tu ještě pozvání . . .

»Buď tak laskava,« řekl staroušek ku své dceři sl. Zdeňce Javůrkové . . . je založeno mezi těmi dopisy a památkami . . . přines nám je.«

Pozvánka (prostý elegantně upravený lístek formátu větší navštívenky), zdobená hraběcí korunkou, zní: F. Thun zu Hause — jeden Sonnabend. 7 Uhr«. Na druhé straně napsáno jméno Javůrkovo.

»Thun byl veliký přítel umění,« pokračoval staroušek . . . »měl to v krvi . . . do ničeho se nenutil . . . byl pro umění zanícen a proto k sobě dovedl umělce připoutati. Možno říci, že on vlastně položil první základy k zlepšení sociálního postavení našich umělců. Thun chodil k malířům do ateliérů, zajímal se o to, co malují, pobízel je k práci a dodával jim odvahy, když klesali pro nějaký nezdar na duchu. To všechno ovšem bylo jinačí než nyní . . o tom si vůbec nedovede nikdo učiniti ani představu. Malíř . . co byl malíř? Tolik jako herec . . Dobře hrál . . líbil se . . ale více nic . . byl to herec . . s nímž nebylo radno takřka ani veřejně mluviti. Něco takového možno říci o malířích. V té době způsobilo vše, co nebylo průměrné, rozruch. Pamatuji se, že ředitel Karlík zle peskoval toho, kdo se trochu světácky oblékl.

Za šedesát let jsme znamenitě vyrostli. Já pamatuji ještě naši nicotu, naši ponížen ost a proto dovedu nejlépe změřiti ty rozdíly. Tenkráte . . . a dnes! Malíř nikam nepřišel . . ničeho neviděl, nezažil, v koutečku se krčil . . . nu, však je známo, jak to bylo s Josefem Mánesem. Vždyť hladu mnoho vytrpěl ten člověk . . . takový kumštýř! A najednou si vzpomene první kavalír v království, otevře svůj palác a zve tam umělce, v první řadě malíře. To byl tenkráte šrum po Praze. Ani věřiti se tomu nechtělo! Takový kavalír . . . a on prý celý večer obcuje s umělci, hostí je, s nimi se baví, srdečně, upřímně, jako rovný s rovnými, a s nim beseduje s umělci mnoho předních kavalírů.

V téhle knize nejsou ovšem všichni ti, co tam chodívali. Hrabě zval vůbec vzdělané lidi k sobě . . . malíři jsou z větš iny ve knize, poněvadž malíř měl pro ně zvláštní zájem, . . ale chodilo tam skoro všechno, co v té době vynikalo. Hovořilo se ovšem německy . . . co pak si myslíte, v té době a česky? Pro pána krále . . na to tenkráte nikdo ani nemyslil. My čeští malíři jsme se ovšem bavili mezi sebou česky . . . to se rozumí samo sebou . . ale celek, víte . . jako vůbec všechno v Praze, byl německý!

Večírky začínaly o sedmé a končívaly někdy o půlnoci. Společnost měla k disposici několik salonů. V největším z nich byly na velikém kulatém stole rozloženy rytiny, obrazy, skizzy, hudebniny a časopisy. U tohoto stolu se všechno soustřeďovalo. Rokovalo se o předmětech, kritisovalo, zde se vypravovaly novinky z uměleckého světa a hrabě se živě vyptával, co kdo chystá a co pracuje.

Do dýchánků docházeli jenom páni . . . nikdy jsem tam neviděl dámy. Byl nám podáván čaj a nějaké zákusky a doutníky. Kouřívalo se mnoho . . . nejvíc snad malíři, kteří snad jsou největšími kuřáky. Často byli zváni umělci, kteří cestovali Prahou, k produkcím. Zpívalo se tu, přednášelo . . . co znamenitého v tu dobu Praha měla, to hrabě svým hostům předkládal. Pamatuji se docela dobře, že na jednom dýchánku hrál na cello Hektor Berlioz.*) Vidím ho jasně před sebou . . . byl to takový »noblman«, bezvousý, velké, štíhlé postavy. To zase byli muzikanti jako vyjevení. Říkali o něm, že je to hudební anarchista . . francouzský Beethoven, — reformátor hudební, zahajující novou epochu hudebních dějin.

Na dýchánc ích brala živé účastenství šlechta. Setkal jsem se tam často s knížetem Kamilem Rohanem,

* Nejsem odborníkem ve věcech hudebních a referoval jsem proto o této podrobnosti hudebním znalcům. Pozastavili se nad tvrzením, že slavný skladatel se produkoval ve veřejné místnosti na cello. Nebývá prý v životopisech o tom zmínky, že by Berlioz na tomto nástroji vůbec hrál. Není ovšem nejmenší pochybnosti o tom, že Berlioz skutečně na cello hrál — svědectví pamětníka tak seriosního je dostatečným toho důkazem. Ostatně není také známo, že František Ondříček je virtuosem na violoncello — a přece ho slyšeli na nástroji tomto v soukromém kroužku pracludovati dva svědkové, dr. Jaromír Borecký a inž. Lad. Novák. Kdyby se toto faktum jinak už nedokumentovalo, svědectví těchto dvou osob musí postačiti.

IVO CIPERA.
NÁVRH OBÁLKY.

hrabětem Schönbornem a mnohými jinými. Pravidelně docházel sem »dombaumeistr« Kranner — to byl takový neobyčejně vzrostlý, vytáhlý člověk. Hrabě Thun hosty srdečně vítal a sám jim čaje naléval. Pamatuji se i na leckteré drobnosti.. na příklad i na to, že se Kranner jednou opozdil.

»Mohu vám, pane Krannere, naliti čaje?« zvolal na něho hrabě Thun:

»Ne, děkuju, pane hrabě,« odpověděl Kranner se smíchem.. »jsem, díky Bohu, docela zdráv.«

Společnost obsadila několik místností a utvořila v nich kroužky. Třicet — čtyřicet nás bývalo vždy pohromadě. Hrabě byl člověk nesmírně živé letory. Všechno ho zajímalo, o všem musil vědět a vše vyslechl s nesmírným zájmem. Kroužky obcházel, všude nějakou chvilku pobyl, s každým pohovořil — a často v dopisech k tomu, o čem se debatovalo, se vracel.

Co pro český kumšt večery tyto znamenaly, netřeba vykládat. Umělec leccos se tu dověděl, co by jinak nikdy neslyšel, poučil se, se sousedy dorozuměl, poznal svět, o němž neměl ani potuchy, navázal mnohé styky, jež mu velice prospěly a — což konečně jistě také mnoho znamená — získal mnoho na své společenské reputaci. Thunovi se říkalo »otec malířů« — a ten čestný predikát mu právem příslušel. Je dobře, že se zase jednou na to vzpomnělo. —« *R. J. Kronbauer.*

— **František Kvapil**, s Fr. Ulrichem spolutvůrce almanachu »Máj«, jenž vyvolal v tehdejší době (1878) svým směrem takový neobyčejný rozruch, dovršil včerejšího dne (narodil se dne 16. února 1855 ve Žherách u Českého Brodu) padesátku svého života. Kratinkou pouze episodku jeho života tvoří učitelská působnost, kterou zahájil na reálce v Jičíně a skončil na učitelském ústavě. Kvapil byl stržen do literárních proudů a se zdarem zahájil svou redaktorskou činnost v časopise »Ruch«, jenž počítán tehdy právem k nejlépe redigovaným belletristickým časopisům. V redakci »Ottova slovníku naučného« stal se vítaným spolupracovníkem a jeho statí o polské literatuře byly hledány a čítány, jakoby byly tištěny v nějaké revui.

Fr. Kvapil neušel svému osudu, kolem něhož se neustále točil. R. 1887 vstoupil do redakce »Hlasu Národa«, kde do dnešního dne, ač je tomu více než deset roků, co se s ní rozloučil, vzpomíná se vděčně jeho neúmorné pile, jeho pěkných, všeobecný zájem budících statí i jeho srdečné, kolegiální povahy.

Kvapil je mužem ideálně čisté, krásné duše. V posledních letech stojí zcela stranou. Do prvních posic stavěl vždy jen svou práci, nikdy svou osobu. Od té doby, co se stal tajemníkem Musea, objeví se na veřejnosti takřka jenom svou prací, ukázkou, že pracuje pilně dále na svém zamilovaném políčku.

Majákem jeho literární tvorby jsou jeho »Zpěvy knížecí«. V »České Poesii«, vydané Májem, jadrně ho charakterisoval dr. Jaromír Borecký těmito slovy: »Ve své básnické tvorbě Fr. Kvapil jest ušlechtilý parnassista, jenž ve výrazu přilnul těsně k Vrchlickému, tíhna vždy k nejčistší protřibenosti veršové. »Zpěvy knížecími« učinil smělý pokus, zkazky staroruských bylin zpracovati volně a moderní, na západních vzorech vykrouženou formou «

Jako nadšený česko-polský přeborník získal si Kvapil zásluhy veliké, o nichž by se mohla napsati obsažná a jistě velice poučná kapitola.

Dnes uzavírá první oddíl svého života a přejeme mu ze srdce, aby i ve druhém urazil tolik a stejně významných met. *R. J. K.*

— **Jan Koula**, průkopník moderního uměleckého průmyslu, na slovo braný kritik a spisovatel a zároveň umělec výkonný, vstoupil do druhé padesátky svého života (nar. 7. února 1855 v Českém Brodě). Koula je muž obdivuhodné pracovní energie. Zdá se nám, jakoby to bylo před nedávnem, co vystavoval na Žofíně svoje akvarely, jimiž tenkráte vzbudil v uměleckých kruzích pražských nejživější pozornost. A přece uplynulo od té doby více než dvacet roků, a podivejme se, co za tu dobu Koula vykonal. Stav se brzo na to mimořádným a později řádným profesorem pro nauku o architektonických tvarech antických a pro kreslení ornamentální a kreslení od ruky na vysoké škole technické nezapomínal na svou nejzamilovanější činnost, na svoje studia umění lidového a uměleckého průmyslu českého, moravského a slovenského, jichž dovedl zužitkovati ve směru praktickém způsobem naprosto šťastným. Starým památkám uměleckého průmyslu věnoval na svých četných cestách přímo nadšenou pozornost a možno říci, že to byl v první řadě Koula, jenž lásku k těmto zanedbávaným krásám budil a nás naučil roubovati ušlechtilé motivy umělecké na předměty nové tvorby. Z bohatých svých vědomostí a jaré svoji umělecké invence nejvydatněji kořistil Koula v uměleckém průmyslu, do kterého zavanuly jeho zásluhou docela jiné, nové proudy. Koula je horlivým odborným spisovatelem a vydal řadu pozoruhodných děl, z nichž uvésti dlužno aspoň jedno, jež zároveň upozorňuje na jeho jinou záslužnou činnost: z oboru archaelogie. Jsou to jeho »Památky uměleckého průmyslu v Čechách« (dvě serie o 150 listech), na nichž Koula pracoval dlouhou řadu let s ohromnou pílí a jež jsou také monumentem jeho práce v tomto směru.

Dr. J. H.

= **Výběr karikatur** z knihy, o níž jedná náš feuilleton, přineseme v příštím čísle Máje.

Návrh obálky. Přinášíme dnes druhou reprodukci práce J. Čiperovy, návrhu to na obálku vídeňského časopisu »Graphische Künste«. Její jistá kresba a ladná komposice hovoří výmluvněji než dlouhé popisy.

Poslední žijící člen redakce bývalého Hlasu. V předminulém čísle přinesli jsme dvě vyobrazení z novinářského života let sedmdesátých minulého století. Byly to dvě fotografické skupiny — na jedné byla skupina spolupracovníků »Koruny« v Chrudimi r. 1868, na druhé redakční kruh politického denníku »Hlas« z r. 1865. Laskavostí příznivce Máje, pana Věnceslava Šebesty z Nových Benátek, upozorněni jsme byli na to, že žije ještě jeden člen bývalé redakční družiny p. F. Karel Krouský, jehož knihu nám zároveň zaslal. Jsou to vzpomínky z let padesátých a šedesátých, jež mají název »Doba převratu«. Kniha spatřila světlo světa příčiněním přátel a ctitelů seniora českých novinářů, kteří provedli tím čin piety k úctyhodnému veteránu. Autor psal tyto svoje memoiry v době, »kdy tukal na dvéře jeho života rok dvaaosmdesátý« a kdo si knihu přečte, užasne nad množstvím materiálu, v knihu sebraného i nad svěžestí, s jakou jsou vzpomínky napsány. Upozorňuji zejména na živé líčení pobytu politických vězňů, pod věžemi bývalého kláštera svatojirského.

Poslední Mohykán redakční družiny »Hlasu« žije skromný život v Nových Benátkách. Když r. 1865 sloučil se »Hlas« s »Národními Listy«, vstoupil do nové redakce, v níž zastával až do r. 1867 všechny možné funkce. Na to učinil si zájezd na Rusko, vrátil se r. 1868 do Čech, vstoupil opětně do »Národních Listů« jako jejich zodpovědný redaktor, kdež setrval až do r. 1870. Od redakčního stolu putoval Krouský do svatováclavské trestnice, kde si pobyl plných 13 měsíců.

»Fr. Karel Krouský,« píše nám p. Šebesta, »tráví v kruhu svých známých, kteří ho ctí a milují, podzimek svého života, plného běd a strádání a je s podivením, že si až po dnešní den po tolika strastných dnech a zkušenostech uchoval svěží a čilou mysl a humor. (»A proč bychom nepoužili« — praví pan Krouský v předmluvě ku svým pamětem — »tohoto léku v našich starostech a tísních?«) Rád se rozhovoří o době předbřeznové, o svatodušních svátcích, o tom, jak byli vězněni a souzeni vojenským soudem na Hradčanech atd. A když ho poslouchám, když podnes zahlaholí jeho hlas a zasvitnou oči, živě si ho představujeme, jak se objevuje jako redaktor na lavici obžalovaných před porotou i jako gardista před vojenským soudem.« *K.*

☐ **O Národním divadle v Praze** přinesl časopis »Bühne und Welt« článek z péra p. R. Saudkova. Ačkoliv je v něm dosti dobrého, čím za hranicemi mohou býti opraveny některé křivé názory, přece jen připomíná tato staf ony literární úvahy, které před lety byly posílány z Prahy do cizích žurnálů, aby jimi byly pozlobeny určité osobnosti u nás. Jiného výsledku míti nemohly, neboť v Paříži, v Londýně, ve Vídni a v Bělehradě je čtenáři lhostejno, je-li naším nejslavnějším básníkem, romanopiscem, humoristou, dramatikem pan Knotek nebo pan Kotek. Za čtvrt hodiny nedovede beztoho opakovati ani jediné jméno ze škodolibé »studie«.

Pan Saudek o českém divadle mnoho ještě neví. Je to mladý pán, který ke všemu prožil značnou část svého života v cizině, proto se musil ohlížeti po informacích. Nechť přijme tedy naše ujištění, že informace ty byly nesprávné a někdy i nedobromyslně stranické. Vynáší-li na příklad činnost pánĕ Kvapilovu — jehož nazývá ředitelem činohry — a ani slovem nezmíní se, že z těsných poměrů zatímního divadla převedl ústav do Národního divadla F. A. Šubert a skoro dvacet let jej řídil, vynechá-li jméno Šubertovo vůbec, nezmíní se slovem o činnosti Šmahově, který byl v jistém smyslu u nás reformátorem režie, nezmíní-li se o Sedláčkovi, o Laudové, Hübnerové, Benoniové — ze spisovatelů neuvádí Stroupežnického, Hilberta, Kunětickou, Jiráska — pak způsobuje pan Saudek nemalé nesnáze některým správcům věcí Národního divadla. Ti totiž — zajisté neprávem — jsou podezřívání dnes ze spojitosti s pánĕ Saudkovou stati, zvláště když v záhlaví článku je reprodukce obrázku, který je soukromým majetkem Společnosti Národního divadla.

Pánové ze správy Národního divadla již dnes přiznávají, že jim v členstvu, v obecenstvu, mezi literáty a v redakcích způsobili nejvíce nesnází ti, kdož jim v určitých listech dělali reklamu nebo surově tupili faktory dnešní správě méně milé. Poslední projev lásky pánĕ Saudkovy je novým dokladem, že je nutno ve všem dbáti pravé míry. Nejvíce při volbě prostředků reklamy.

Přednášky Jaroslava Vrchlického. Literární odbor Umělecké besedy poslední dobou velmi čile přihlíží k tomuto bodu svého programu, což rádi konstatujeme. Po přednáškách některých z mladších svých členů, získal Jaroslava Vrchlického pro tři přednášky z anglické literatury, jež konány po tři neděle, vždy odpoledne, v místnostech besedních: první: o Tennysonovi, druhá: o Robertu Browningovi a třetí: o Swinburnovi, jíž cyklus poslední neděli zakončen. Jak Vrchlický umí vystihnouti básníka a v přednášce hodinu trvající nahoditi plasticky jeho básnický relief, jest známo; jmenované tři studie náleží pak jistě do první řady všech, jež jsme od Vrchlického slyšeli a četli. Návštěva byla tak četná, že druhou přednášku z menšího sálu nutno bylo do sálu velkého přenésti. To jest zvlášť potěšitelno zajisté i podán tím — a více ještě pozorováním nálady, v jaké posluchači a jmenovitě četné posluchačky po skončení přednášky odcházeli, důkaz, tušíme, výborný, že i pro čistě literární předměty a otázky jest také v obecenstvu našem opravdové porozumění. Na podzim hodlá

Umělecká beseda uspořádati nový cyklus Jaroslava Vrchlického (šesti přednášek) o době renaisanční. *Zr.*

— **Česká Uranie** slove sdružení, které po příkladu podobných spolků v jiných městech vzniklo též u nás a za úkol má pořádání populárních přednášek s názornými doklady. Na výstavě národopisné učiněn již podobný pokus jakýsi, ale tato první česká Uranie přeměnila se pak v divadlo, jež jméno to podrželo. Nyní učiněn pokus nový a to, jak z výsledku dosavadního se podobá, velice šťastný. Hned první krok nového sdružení — nejen nikoli přebytečného, jako tak mnoho jiných nových sdružení a spolků, nýbrž opravdu užitečného a potřebného — potkal se s úspěchem snad ani netušeným. Zahájilať Česká Uranie činnost svou přednáškou našeho cestovatele a spisovatele prof. Dr. Jiřího Gutha: O cestě do Ameriky a světové výstavě v St. Louisu. Zajímavé thema a výborné podání v průvodu četných obrazů skioptikonem na bílou desku zachycovaných, potkalo se s takovou oblibou, že přednáška musila v Praze býti opakována a také v některých městech českých ji sobě vyžádali. Druhou přednášku v České Uranii měl Dr. J. V. Prášek: O Toru římském a nejbližším jeho okolí jindy a nyní, — třetí připadla za úkol znamenitému populisatoru věd přírodních u nás, prof. Boh. Baušovi, který si za předmět obral: Moře a život v jeho hlubinách. Obecenstvo přečetně shromážděné, vyplňující prostranný sál Plodinové bursy do posledního místa, bavilo se výborně; nechtělo se nikomu ani domů. Přejeme podniku České Uranie plný zdar a dovolujeme si tuto malé upozornění. Nebylo by na místě uspořádati přednášku též pro děti? Obrázky zde jsou, a slovo mluvené nebylo by tak výborným stylistům a řečníkům za těžko duším mládeže přizpůsobiti. Vstupné by muselo býti ovšem menší a přednáška odpoledne, nikoli večer. *hs.*

— **Jak se Praha baví.** Novou strunou na obehraném klavíru společenských zábav jsou nyní fotografické obrazy vrhané na plátno skioptikonem. Ale je k nim třeba dokonalých snímků a způsobilého přednášeče, který by obraz několika slovy vysvětlil. Bohužel nemívají pořadatelé vždy štěstí při získávání těchto náležitostí.

Náhodou jsme byli přítomni 7. t. m. přednášce v »Klubu českých fotografů amatérů«, při níž znamenité momentní snímky z výletu do Belgie a Holandska ukazoval p. MUDr. Klusáček. Před jeho výbornými fotografiemi cítili jsme, jak často je nevhodno soukromé fotografy jmenovati jen amatéry. Nejvíce reforem v tomto černém umění způsobili právě »amatéři« a jim jest děkovati za dokonalé zachycování krajin, scén a předmětů, čímž pro historii a pro jiné vědecké účely pořizují se často snímky hraničící již s uměním.

P. MUDr. Klusáček umí vyhledávati vhodné předměty pro svůj objektiv, a poněvadž své diapositivy s uměleckým vkusem dovede kolorovati, pořizuje tak působivé projekce, že je požitkem oddati se jich prohlížení. Pan MUDr. Klusáček je mimo to šťastný causeur. Přednášky jeho, kořeněné působivým humorem, jsou pro společenský večer velice vhodnou náhradou za banální kuplety, solové výstupy a jiný brak spolkových přežilostí. *tt.*

— **V Národním divadle** vystoupili v Ernstově veselohře »Flachsmann vychovatel« v minulém týdnu dva hosté. Pan Pech, jenž už jednou si k nám z Brna zajel, je nepopiratelně herec routinovaný. Poznáš z každého pohybu, z každého slova, že se dovede na scéně volně a sebevědomě pohybovat. Výkon jeho proto měl svoje přednosti. Ale jisto je, že herecké jeho kvality nestačí na roli učitele Flemminga. V kuse stojí proti sobě zástupcové dvou různých směrů a dob — ředitel Flachsmann, pravý representant »svaté byrokracie« a průkopník moderních snah, učitel Flemming. Dost možná, že by ve skutečném životě Flemming toho rázu, jak nám ho předvedl p. Pech, také prorazil a zvítězil. Na scéně, kde nám musí herec hrou a svým temperamentem v první řadě naznačiti a jaksi nahraditi to, co se před námi odehrává, je nevyhnutelno mnoho doplňovati a tu pan Pech požadavkům našim plně nevyhovoval a proto také v nás probouzel jakousi nedůvěru, že by tento člověk dovedl imponovati svému okolí, že by v něm dřímala síla, uchvátit, strhnout i representanta nejvyšší instance školské. Myslím, že hlavní závadou je páně Pechův zastřený orgán, jenž nezajásá a neuchvátí ani ve chvíli nejnadšenějšího zanícení. — Paní Bohumila Kneislová hrála roli mladistvé učitelky. Ani tato úložka zvlášť nevynikla, ač tu a tam hostu se podařilo leccos povědčti milým úsměvem a promyšleným slovem. *K.*

Toto číslo vydáno dne 17. února 1905. — OBSAH: ANTONÍN KLÁŠTERSKÝ: Poesie. — Most duší. — JOS. D. KONRÁD. Eva. — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — PAVEL LIST. Převrat. — FEUILLETON. Dr. R. J. KRONBAUER: Kniha karikatur z uměleckých dýchánků u hraběte Františka Thuna v Praze v zimě 1842—1843. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE: IVO ČÍPERA: Návrh obálky.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnactidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnactidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec, otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. VÁCLAV ŠTECH, PORADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GREGRA A SYNA

Kuplet o maskách.

Je nejskvostnější maska věcí,
ji vtiskněm si dnes v obličej!
Jsi ty to a zas nejsi přeci,
a rychle tedy v ples a rej!
S ní šepotá se lehce láska,
když rozpak skryt je ve šláři —
ať žije maska, ať žije maska,
ať žije maska na tváři!

S ní podveden být manžel může,
když noční béře čepici,
ó, v zahradě jak voní růže,
a stín se míhá v měsíci;
s ní unese se mladá kráska,
jež zítra má jít k oltáři —
ať žije maska, ať žije maska,
ať žije maska na tváři!

S ní můžeš chválit, jakou manou
ti jeho básně — hudba sfér —
a potom dýku vrazit stranou
mu pokoutně kdes do žeber;
a přátelství přec nepopraská,
jen lituj, a víc zazáří —
ať žije maska, ať žije maska,
ať žije maska na tváři!

Též můžeš psát v dva časopisy
o téže knize kritiky,
v té strhat, co's v té chválil kdysi,
a budeš dál přec veliký,
a nemůže ti sprostá cháska
přec říci ve tvář: Taškáři!
Ať žije maska, ať žije maska,
ať žije maska na tváři!

Básníkův klobouk.

Pan Gordon Makovička jenom náhodou zabloudil do hostinské zahrady »u tří pávů«; nechodíval tam; »u tří pávů« byla taková staropražská hospoda, takové pařeniště zbohatlých buržoů, kteří plzeňským svlažovali tu vyschlé šosácké mozky. On měl své umělecké cabarety, jak přezdíval očadlým krčmám, kam zapadala lekkomyslná bohéma a kde v dusnu a kouři cigaret klíčily zárodky budoucích geniů.

Ale dnes mimořádně cítil se pan Gordon Makovička jaksi bližším oněm buržoům. Neboť měl v kapse zlatou desetikorunu, a bylo přece již před prvním!

Dnes ráno navštívil jej strýček z venkova, přijel, aby opět jednou po létech spatřil matičku Prahu (ti venkované jsou stále tak naivní!) a synovce aby se zeptal, kdy konečně udělá doktorát, na nějž v Praze už tolikátý rok studuje. Kterak mohl strýčkovi vysvětlit, že dávno žije on, Gordon Makovička, v jistém a nezvratném očekávání dne, kdy se z něho stane genius, kdy vavříny skloní se k jeho skrání? Kterak mohl nechápavého sedláka přesvědčit, že hlavně se tu jedná: vyčkat onen slavný den a nenechat se zdržovat zbytečnými studiemi, nějakou duchamornou, školáckou prací, která by tížila orlí perutě? Proto strýčka provedl po pražských kostelích a hospodách a byl rád, když na večer host odejel. Při loučení synovci do dlaně vtiskl desetikorunu, — strýčkové vždycky jsou skrblíci!

S touto desetikorunou usedl tedy Gordon Makovička v zahrádce »u tří pávů.« Zahrádka — pražská zahrádka, dva akáty, pět oleandrů, zelené židle, zelené stoly, zelená veranda. Plynové plaménky třepetaly se už položerem. Po parném dni dusno bylo i k večeru. Pověsil klobouk na věšák a sám u stolu v koutě pod verandou opřel hlavu do dlaně a snil nad skleničkou plzeňského s rozkošnou ozdobou sněhobílé pěny. Ach, jak se krásně tady sní! Jako když obláčky duší jdou, stále se mění a rozplývají.

»Ano«, pomyslil si mladík, »blaze je být básníkem!«

V tom pocítil nesouzvuk nějaký, jako když falešně v orchestru zaskřípne struna. Do snů básníkovy duše zalétla prosa všedního života. U vedlejšího stolu bavila se společnost starších pánů, patrně blahobytných miláčků Štěstěny, majitelů domů, dobře situovaných obchodníků, inženýrů a professorů. Hlasitě se bavili vespolek, netušily stupidní mozky buržoů, že na blízku dlí on, genius budoucna. Nelítosně rozehnali banálním hovorem veškeré blankytné jeho sny, mimovolně naslouchal. Ha! tento hlas byl mu tak povědom, — kdo to mluví? Pravda! Jeho domácí pán, Vendelín Damián, u něhož pod střechou v bídné komoře od zimy zůstává a jemuž od zimy ještě nájemné dluhuje. Takový protivný, normální člověk, přitloustlý, téměř zářící vyzívavou spokojeností. Jen člověk bez myšlenky může být na světě takhle spokojen. A o čem hovoří? jaké starosti mají tací lidé na světě?

»Věřte mi,« vykládá pan domácí,» nejhůře je teď kapitalistům. Všechna práce se zdražila, dělníkům vede se stokrát lépe, nežli před padesáti léty, řemeslníci zvýšili ceny svých výrobků, úředníkům, učitelům se přidalo. Ale kapitalista aby šel žebrat. Úroková míra stále se níží, — co je to tři nebo tři a půl ze sta? Kapitál už jenom je takové nevýnosné břemeno. A nejhůře tomu, kdo si koupí dům! pozná co jsou starosti! Daněmi se zalkne. Partajím aby sloužil, kamna spravoval, ale o činži se nehlas.«

»Vždyť to známe! vždyť to známe!« vzdychlo si několik pánů okolo, »jsou takoví nájemníci, jsou. Bůh je naprav!«

Pan Gordon Makovička zaťal zuby. Zdálo se mu, že se celá buržoustická společnosi ohlédla po něm do kouta. Byl to rozhodně klam, ale básníkovo srdce překypělo hořkostí. Slehl očima po sousedním stole, nejvyšší opovržení bylo v jeho pohledu. Zazvonil zlatou desetikorunou a zaplativ svoji sklenku sáhl pro klobouk. Odešel hrdě s hlavou vztyčenou, úplně ignoroval ty tam.

Jen ještě zaslechl, jak povídá pan Damián: »Nejhůře je, že majitel domu nikde nemá zastání. Všechno se naň sveze. Jestli v zimě na neposypaném chodníku někdo náhodou upadne a zlomí nohu nebo ruku, domácí musí platit lékaře, léky, bolestné, doživotní rentu — Bůh ví co ještě. Aby tak před mým domem upadl Ondříček a zlomil pravou ruku a nemohl po světě hrát, co by se dělo se mnou? Snad bych byl odsouzen, abych vzal jeho housle a zaň koncertoval?« Hlučný smích tučných hrdel doprovodil Gordona Makovičku z hostince.

Mladý básník si oddechl na ulici, svěží větřík vál od Vltavy podvečerem. Rozmýšlel, kam teď? Těšil se, že zapadne do malostranské hospůdky, kde schází se bohéma, ale teď nějak váhal. Věděl, zajde-li mezi kamarády, halíř mu nezbude na zítřek. Neměl by peněz moudřeji použít? Dnes ráno si všíml, že jeho klobouk i pro genia trochu je ošumělý, — neměl by si koupit nový? Sňal klobouk s hlavy a prohlížel ho pod lucernou. Ku podivu! ráno se asi mýlil, klobouk byl slušný, ano, pro básníka velice slušný. Skorem šosácky solidní.

Hm! mladého muže skorem zamrzelo, že nemůže peníze vydat za rozumnou věc. Ale což dělat? Se sklopenou hlavou v resignaci zvolna ubíral se na Malou stranu. Příšerně s elektrickými jiskrami lomozila městská tramway, kolem osvětlených výkladních skříní mihali se chodci, vráželi do Gordona Makovičky, ale on kráčel v hlubokém zadumání ničeho si nevšímaje. Kde se vzaly neobvykle vážné myšlénky v jeho mladé hlavě?

Vzpomínal mimovolně na pana Damiána s jakýmsi soucitem. Opravdu, takový domácí pán je hoden politování. Dejme tomu, že mistr Ondříček půjde a před naším domem zlomí ruku, co si pan domácí počne? Aby se šel, chudák, utopit. Domácí pán je odpovědný! Domácí pán je za všechno odpovědný! Oh, není lehko být domácím pánem! A najdou se lidé (najdou se!), kteří ke všemu tomu ani nájem neplatí! Gordon Makovička zarděl se až do duše.

Ani nevěděl, kudy zamyšlen bloudil, kterak se dostal k bohémské hospůdce. Postál chvíli nerozhodně na prahu. Slyšel šum, veselé hlasy, zasklenými dveřmi viděl v zakouřené místnosti Tekličku, jak roznáší s úsměvem napěněné sklenky, mladíci s dlouhými vlasy, s očima snivýma kupovali od staříka obcházejícího s košem sardinky, kusy nakládané cibulky a jiné lahůdky, čemuž v bohémské mluvě říkali: vrhat se do proudu rozkoše.

»Hle, kterak se tu plýtvá národním jměním!« trpce pomyslil si příchozí.

Tak nějak rozhořčen byl dnes na celý svět, ani klobouk nesmeknuv sklesl na rozviklanou židli u nejbližšího stolu a do dlaně opřel těžkou hlavu.

»Co je ti, Gordone?« ptali se soudruzi.

»Ten chlap blbne pořád víc a víc!« poznamenal stranou jeden velice silný talent, »je to vidět také na jeho verších. A myslím, že má docela nový klobouk?«

»Co tě trápí, bratře? Sobecký nakladatel odepřel ti zálohu?« řekl štíhlý mladík s bělavým chmýřím na tvářích, o němž kolegové říkali nahlas: »že z očí jeho hledí rozcitlivělá psyché«, a šeptem: »že pláče jako stará židovka.«

»Ne!« odpověděl zadumaný Gordon Makovička. »Ne! Ale myslím právě, jak je těžko být domácím pánem. Jaká odpovědnost! Považte na příklad, kdyby v zimě na neposypaném chodníku před mým domem sklouzl mistr Ondříček a zlomil pravou ruku, co by se stalo se mnou, majitelem domu? Jakou náhradu bych musel platit? Nebo by mne úřad odsoudil, abych vzal housle a místo Ondříčka koncertoval?«

Někdo vzadu pichlavě se zasmál.

»Co se děje s Gordonem?« ptali se všichni vrtíce hlavami.

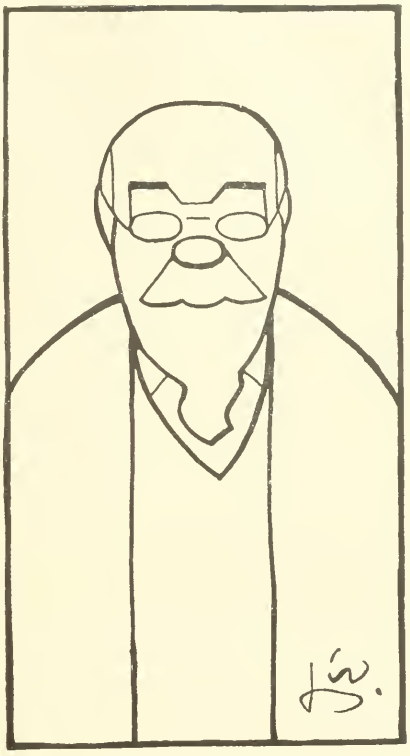

Z karikatur J. Líra: Jakub Arbes.

»Ten chlap zběsil na Vinohradech dva domy!« hučel silný talent. »Vyhoďte ho! vždyť je to buržoa!«

»Řekne se: domácí pán! ale jaká odpovědnost!« pokračoval Gordon Makovička. »Dům, toť břemeno, které nic nenese. Majitel aby nájemníkům sloužil, kamna spravoval. Daně rostou a při tom ještě najdou se nájemníci, kteří neplatí, neznabozi. Ano, bohužel, jsou takoví, jsou! Ale, pánové! co to? — co —? jen pomalu, prosím, vždyť já odtud nepospíchám —«

Několik rukou vyzvedlo milého básníka, nežli se vzpamatoval, ocitl se na zdravém vzduchu přede dveřmi cabaretu. Odplivl. »Jsou tam všichni také takoví! také neplatí! potom aby čert byl domácím pánem!« —

Zatím pan Vendelín Damián do sytosti popovídal si o příštích volbách obecních, o kanalisaci, o pitné vodě a jiných starostech,

Z karikatur J. Líra: Ant. Klášterský.

jaké může mít takový buržoa, dopil svoji třetí skleničku (nikdy nepil více!) a hotovil se k odchodu. Bylo deset hodin. Zahrádka spustla, s panem Damiánem besedoval ještě jen bohatý uzenář z dolejšího Nového města a doktor Fousek.

»Ani jsme si dnes karty nehodili!« litoval doktor.

»Až zítra, až zítra!« smál se pan Damián sahaje po klobouku, který na věšáku zbýval. Sotva však postavil klobouk na hlavu, strhl jej zase ve zlosti. »Ježíš Maria! vždyť to není můj klobouk! takový starý, ošumělý a já měl přece zánovní!« Sběhli se sklepníci, hledali, marně, — jiný klobouk tu nikde nebyl.

»Uf! je to teď svět, Pane Bože!« vzdychl uzenář z dolejšího Nového města. »Klobouk nad hlavou ti vezmou!« Opatrně ohmatal svůj, aby se přesvědčil, že jej má dosud na hlavě.

»Hm, což klobouk!« těšil doktor, »žádná velká škoda. A možno, že se přihlásí, kdo odnesl váš místo svého. Počkejte na nás, příteli, nepospíchejte, hned dopijeme.«

»Tohle mám nosit? tohle?« zlobil se pan Damián třískaje cizím kloboukem o stůl.

Konečně přece jej posadil na hlavu a s povzdechem usedl ke stolu, aby počkal na oba druhé pány. Vzduch se ochladil, nad zahrádkou svítily hvězdy.

Ještě několikráte vzdychl si pan domácí a zadumán zahleděl se do korun vadnoucích akátů. Dlouho mlčel.

»Jaká krása!« řekl najednou, »podívejte se, pánové! z dola žlutavé světlo plynu ozařuje akátové listy a stříbrné hvězdy prokmitají čarovně mezi větvičkami. Nikdy jsem si toho nevšímal, ale je to krása! Jak se třepetají paprsky! viď, Mihulíku?« obrátil se z nenadání k uzenáři z dolejšího Nového Města. Pan Mihulík právě pil, zakuckal se. Přes okraj sklenice zamžikal nedůvěřivě po panu Damiánovi, který pokračoval: »Jako v pohádce je to, cítíte? Nahoře nad námi rozpíná se tma, hvězdičky se modravě rozzařují a z dola světlo lamp —«

Doktor Fousek přesunul vržinku v ústech z levého koutku do pravého, přimhouřil oči a nakloniv se pozorně díval se Damiánovi do tváří. Ale ten ničeho nepozoroval zaujat hrou světel.

»Hle«, hovořil k sobě polohlasem,
»hle, jak noční mury se třepetají,
vyletují ze tmy, do tmy zapadají,
jepice tančí kolem luceren,
pohádka letní noci, luzný sen —«

Uzenář z dolejšího Nového Města vyvalil oči, brada se mu zaklepala.

»Co se děje s vámi, pane domácí?« zeptal se doktor se záhadným úsměvem.

»Ach, cítím takové blaho v duši, zmocňuje se mne touha, mít křídla a vznést se tam

do kruhů hvězd,
v zapletenou síť stříbrných cest!«

odpovídal pan domácí.

Doktor zachmuřen sáhl po jeho ruce. »Vy jste mnoho pil, příteli? Jen tři sklenice? oh, pak je to povážlivý příznak. Míváte často takové záchvaty?«

Pan Damián chvilku se rozpomínal. »Ne, jenom někdy po obědě také je mi tak blaze.«

Doktor počítal puls. »Hm! bude třeba opatrnosti, pane Damiáne! Dietu zachovávat a především klid, klid! Žádné duševní namáhání! Musím vaši milostivou paní upozornit — A teď dovolte, abychom vás doprovodili domů, pan Mihulík půjde s námi?«

»Ne!« pravil uzenář, »ne!« a brada se mu ještě klepala. »Je mi tuze špatně. Pomyslím-li si: člověk tady sedí jakoby nic — a najednou začne mluvit o hvězdách, takové divné věci! Nenaděješ se a už je to tu. Ano, ano, člověk je slabý tvor! Zdá se mi, že už se mne to také chytá — — pro Krista Pána! Půjdu domů a dám si pro jistotu studený obkladek« — —

Doktor doprovodil pana Damiána, na němž i cestou objevovaly se chvílemi příznaky horečky, až ke dvéřím jeho domu.

»Šel bych s vámi nahoru,« pravil zamyšlen. »ale vyděsil bych tuze milostivou paní. Nebude, doufám, tak zle, — přijdu časně z rána. Jen buďte klidný, hned ulehněte, před spaním vypijte sklenici luhačovické vody a na hlavu si dejte studený obkladek.«

»Buďte bez starosti, doktore!« smál se pan domácí. »Nic mi není, ujišťuji vás, jenom taková touha mít křídla, mít křídla!«

Doktor odcházeje povážlivě vrtěl ještě hlavou. —

Stalo se, že právě když otevíral ospalý domovník dveře, vracel se Gordon Makovička z cabaretu.

»Ah, jen račte napřed!« zdvořile pravil domácí pán svému nájemníku.

»Nikterak, jen račte vy napřed!« bránil se tento a vzpomenuv si, že snad ho domácí dosud nezná (z jistých příčin až do dneška opatrně se mu vyhýbal), představil se: »Gordon Makovička —«

Pan Damián se usmíval přívětivě: »Znám, znám, veliký básník příští doby, já vím —!«

Gordon Makovička skromně se začervenal.

»Kladu si za velikou čest, že bydlíte pod mojí střechou!« pravil pan domácí na schodišti rozsvěcuje sloupek.

»Ano, pod střechou!« řekl básník.

»S Musami —«

»Ano, jenže ony neplatí nájem.« Gordon Makovička se opět začervenal.

»Nemluvte o tom, prosím vás!« přerušil jej domácí. »Myslím si, že takový přibytek básníkův je prozářen mystickou vůní, sny poetické vznášejí se pod stropem a pohádky vyrůstají z temných koutů.«

»Ale v zimě tam fičí a kamna kouří, nechce v nich hořet,« povzdechl si básník.

Domácí se otřásl. »Jak? kamna, povídáte? je sice do zimy daleko, ale podívám se na ně, podívám, mám aspoň záminku dostat se v této nezvyklé době v útulek váš a mystické vaší Musy«, chytrácky usmíval se pan Damián.

Básník se bránil: »Neračte se namáhat, prosím. Je to až ve čtvrtém patře, zrovna pod střechou a schody jsou chatrné —«

»I na ty se podívám a dám je spravit!« —

»Špatně by pochodil majitel domu, kdyby všechno měl spravovat, co nájemníci rozbijou!« hořce se usmíval Gordon Makovička.

Při tomto a podobném hovoru stoupali oba po schodech do výše.

»Zde, prosím!« okazoval básník a rozsvítil lampu s rozbitým sklem.

Byli už na půdě, — domácí pán ztěžka oddychoval otevřenými ústy lapaje vzduch.

»Ano, dveře nedoléhají, kamna propálená —« hučel k sobě.

Z karikatur J. Líra: Ignát Herrmann.

Pokojík byl takový, v jakém jenom básník bydleti může. Strop rozpukaný, podlaha nemytá, na zdi u okna byla načmárana jakási milostná romance s illustracemi. Postel bez peřin, stolek o třech nohách, dvě rozviklané židle a skříň, ve které bývávaly šaty, ale teď už jenom rukopisy dramat, románu a epopejí.

»Zde tedy tvoříte svá nesmrtelná díla!« pravil pan domácí smekaje klobouk.

»Nevzpomínejte mi ani!« vzdychl poeta. »A nechte na hlavě, prosím, okno je rozbité, táhne sem. Raději, kdybych se byl učil ševcem, aspoň k nějakému užitku byl bych na světě. Ale spisovatel? jenom papír kazí. Proč píšeme? proč? Aby stárnoucí slečna nějaká nad zamilovaným románem mohla dlouhou chvíli ubít, aby lenivý buržoa po dobrém obědě na kanapi s knihou v ruce mohl lépe usnout, — to je údělem básníků a spisovatelů na světě. A já to vím a přece píšu, — není to hloupost? Ale jsem rozhodnut, konec těm veršovaným hříčkám! chopím se nějaké reelní práce, třeba k advokátovi za písaře půjdu. Co plané sny

Z karikatur J. Líra: Jiří Guth.

o liliích, asfodélech, tuberosách? rozplynou se v nic. Je to marné zabíjení drahého času!«

»Ale, ale! neříkejte!« odporoval pan domácí rozčilen. »Umění krášlí život. Bez toho božského daru smutně by bylo na světě. Ano, mladý příteli, tak je to! umění, toť výkvět nejvyšší národních sil a schopností. Co je průmysl, obchod a vše ostatní? jen cestu upravují, aby do výše mohl vzlétnout génius národa! A proto pište! pište!«

Básník hořce se zachechtal: »Umění! lesklá titěrka! přežitek ze starých dob, kdy lidé měli více času na sny a blouznění. Jsou důležitější věci na světě. Takové moderně zařízené holešovické jatky mají pro národ větší cenu, nežli omšelá gotika starých kostelů nebo pomposní divadla —«

Domácí pán zakryl si uši. »Nemluvte tak, nemluvte! Pravím vám, kdyby nic z českého národa nezůstalo, nežli samé verše, dosti by bylo k jeho nesmrtelnosti. Pohleďte na Řeky a Římany, — kde jsou? kde rozsáhlé jejich panství? světový obchod? Bohatství celého Říma? všechno zmizelo, jen umění jejich zůstalo, zůstane na věky! Neznepokojujte se takovými myšlenkami a pište, jenom pište! Budoucnost je vaše! Přijde čas, kdy se na mém domě objeví deska: »Zde žil a zemřel Gordon Makovička«. Na mém domě! Myslím, že jej o tisíc zlatých výše pak bude možno cenit — vlastenecká společnost snad by nepřipustila, abych prodal nějakému Němci dům s deskou slavného českého básníka? A proto pište, pište, mladý příteli, aby ta deska už byla! Co zde máte?« Na stole ležel obšírný rukopis. »Verše? ach, půjčte mi je, půjčte, ať se s nimi potěším! Myslím, že je zvláštní rozkoš čísti básnické rukopisy! Jako když do sladkého tajemství vnikáš!«

»Ale za nic to nestojí! za nic! ujišťuji vás!« povídal skromně pan Gordon Makovička.

»Kterak za nic? neznáte cenu vlastních plodů?« A pan domácí zvedl oči zarosené citem v upřímném obdivu k červenajícímu se poetovi. A zamlčel se. Najednou zamžikal očima, zavrtěl hlavou.

»Dovolte,« pravil užaslý, »mně se zdá, že ráčíte mít můj klobouk na hlavě, — ovšem, jest to veliká čest pro mne!«

Gordon Makovička sejmul klobouk. »V skutku možno, že to není můj,« pravil, »zdál se mi být nějak příliš solidní.«

»A tenhle — tahle muchomůrka je vaše, pane?« Vyměnili si klobouky.

Básník se zachechtal. »Jsem rád! teď je mi volno, váš klobouk, pane domácí, je po čertech těžký!«

Pan Vendelín Damián otřel rukávem svůj klobouk a důstojně posadil si jej na hlavu. Ano, docela jinak se tam hodil, nežli básníkova muchomůrka! Vážnosti dodával zjevu svého majitele, který zachmuřil čelo, sevřel rty a vztyčil se v celé velebnosti domácího pána.

»Proto jste mne vedl nahoru do čtvrtého poschodí? v noci?« řekl suše. »Musím vám říci, že kamna nejsou ještě tak špatná, možno v nich ještě aspoň jednu zimu topit, a co se rozbitého okna týče, prosím, to si zaplatíte sám. Kdyby měl domácí všechno platit, co nájemníci rozbijou! A podruhé — prosím, aby se mi podobné závady hlásily ve dne a ne o půlnoci!« — Bručě a hubuje slézal domácí pán se čtvrtého poschodí.

Slitování.

Na malém hnízdě dokturkem je kdesi,
pořádný občan, obtloustlý a malý;
však jednou týdně k stolku zasedne si,
jed z péra stříkne, z duše kal se valí;
vše strhá: v básních čisté duše plesy,
děj novell, dramat stavbu, reků žaly.
O, chudáčku! — mně cit se na rty věsí —
to krutě vám kdys básně odmítali!

Ballada z konce minulého století.

Labutě černé secessní
v mystické tuši jezer sní.

A princezna, jak modrý sníh
jde nocí po svých královstvích.

Zda vise to jen není, sen?
Již stojí mojich u oken.

A láká ven mě: Pojď, ó pojď!
Má princezno, má buď dnes choť!

Má Psycha chorá, nervosní,
ó, slyš, to z dálky cello zní!

Rej stínů šílí pro kankán,
a do lesa nás volá Pan.

Ve fialové oblaky,
jen výš nad blbé měšťáky!

Jak kvílí, šílí srdce mé —
však zpět se jednou vrátíme.

Ti plamen svítí na čele —
ó, běda, spad jsem s postele!

A za mraky je zaklet Bůh,
a essencí pln hořký vzduch.

Labutě černé secessní
v mystické tuši jezer sní.

Z karikatur J. Lira: Alois Mrštík.

S novinářského pobřeží.

V pondělí se u nás prádlo pere,
při tom vařívá se vždycky hrách.
Pradlena si k tomu — hloupý brach! —
nečistý a zžíravý louh bere.
Neznát, co už všechny ženské znají:
louhem že jí ruce popukají.

* * *

Folklorové nudle, kaši kritiky
nemastnou a neslanou ze sebe soukal,
co však původnost je, vtip a myšlenka,
nikde ani neo- ani . . . nevykoukal.

* * *

Dlouhá léta v temnu žil, jsa ponravou,
shnilé kořínky mu byly potravou,
až pak vylezl — májová svízel,
zeleně se vymáčk, zase zmizel.

* * *

U nás . . .

Och, u nás je radostno dýchat a žít,
tu květy ti pod nohy házejí všady!
Dům postav si nádherný v růžové sady,
a do rána sprostý jej pomaže lid.

A píseň-li zazpíváš, křepký a mladý,
vkus uprou ti, umění, ducha i cit.
Jsi politik? Jistě se's dopustil zrady!
Jsi malíř, jsi sochař? Ach, musíš být bit!

Když chud jsi — jsi lenoch, nic do tebe není.
Když bohat jsi — Bůh ví, jak nabyl jsi jmění.
Chceš bránit se? V kovový pancíř se oděj!

Tvůj sluha cos ukrad — tak aspoň se praví —
ó, zítra radš z domova nevystrč hlavy,
by nikdo ti do tváře nevykřik': Zloděj!

Sud módy.

Jak my zápasili
mistři starých škol,
nežli v píseň slili
radost svou či bol.

Hledali cest nových
každým kročejem,
kramařili v slovích . . .
Dál my dospějem?

Odházeli rýmy,
pak jich brali sta,
že se potí jimi
bědný kopista!

S Olympu vše bohy
v pomoc přibrali,
v cymbál, v lesní rohy,
v bubny zahráli!

Za nimi šli mladší,
dorost maličký,
stavěli se radší
hezky na špičky.

Archiv přeházeli,
i vše nádobí,
novou notou pěli
ples i žaloby.

Ale konec konců
neřekli přec víc,
měli osud honců,
nechtěli však nic.

Za kořistí v dálku
stále hřměli v před
v obnovenou válku,
v nový s živly hnět!

V konec všechno bludem,
svědkem bába nám:
móda jest prý sudem,
vše se hází tam.

Jak to hlavou letí
ve snů závrati,
v posled po paměti
sud se obrátí!

Co dřív staré bylo,
náhle nové zas,
by to okouzlilo,
tryskne v zář i jas.

Na orloji Času
bije hodina,
najít novou krásu,
starost jediná!

Račte jenom čumět
pokud apetit . . . .
Jenom ten sud umět
pěkně obrátit!

Básník o sto taëlů lepší

aneb

Bambus vody ctitelem.

Čínska komedie o jednom aktu. Napsal Hinc Illae. Zčeštil La Crimae.

OSOBY:

Pem Pem, starý básník, muž nepřekonatelný. } velekněží svatého boru.
Vím Vím, ještě starší básník, muž ještě nepřekonatelnější. }

Jeviště představuje vábnou zahradu s vyhlídkou do páchnoucího údoli, kterým protéká vonný potok. V zadu kiosk. Papoušci poletují kolem besídky, zpívajíce verše bohy milovaného básníka Vim Vima. Šeří se. Květy vydechují líbou vůni. Bambusy kolem vodojemu zachvívá lehce vítr.

Dlouhá pausa — aby bylo zřejmo, že jest režie v rukou literárních.

Vím Vím (*přichází z kiosku. Chvíli se prochází zahradou, usmívaje se pod kůží. Režii musí býti naznačeno, že vzpomíná svých mladých let*).

Jaroslav Vrchlický. Svat. pluk Čech.

Pem Pem (*zabuší na bránu. Není ho dosud viděti, avšak režie pečuj o to, aby byly duševní stavy jeho všem zřejmy dříve, než se objeví*).

Vím (*odskočí na levo do houští a otevře bránu. Dříve mrkne na papoušky. Ti přestanou zpívati verše Vím Vima a počnou skandovati sloky Pem Pemovy*).

Pem Pem (*ukláněje se*):
Bor svatý, slavný, jemuž sloužíme,
buď pozdraven mé úcty projevem,
pak slunce jas — to tvého mistrovství —
nechť padne též na moji maličkost!

Vím (*srdečně*):
Tvá skromnost, pokora a milá horoucnost
pro všecko krásné, čisté, velebné
je známa světu — jistě bohům též.
Ti tebe, věz — ó, jednou odmění!

(*Políbí Pem Pema.*)

Pem:
Jsem prášek drobný vedle tebe jen,
— tys hora obrovská — já zrno písečné.
Dnes však jdu k tobě s prosbou velikou.

Vím (*chvatně*):
Mluv, co se děje —

Pem: Děje — mistře můj.
O čest a slávu boru svatého,
jenž naší ochraně byl svěřen horlivé,
dnes jedná se — a při tom o mne též

Vím:
Mluv — chvěji se — co pravíš?

Pem (*tajemně*): Příteli!
Že cena říšská tisíc taělů
je vypsána na báseň nejkrasší
ku poctě bohů — jistě přece víš.

Vím:
Ta cena tobě předem přiřknuta!
Dřív, než jsi smočil štětec do tuše,
než v slova krásná tvoje myšlení
se odělo — již byla porota.
Tu vybral já — je plna bezpečí —
ta hlasy dá, jak já jí přikáži —
sic —

Pem (*pokorně*):
Věřím, děkuji a tobě klaním se —
však jiného cos, mimo nadání
se zběhlo nyní —

Vím: Přec ne v porotě?
Jsou muži ctní přec do ní vybráni —
že víru mají, čisté smyšlení —
toť jisto přec. Když zvonu znamení
v den určený každého téhodne
zahlaholí — hned na tvář padají.
Jak stojím zde, tak tobě přísahám:
Taělů tisíc, dobře spočtených,
tvá sevře dlaň, než měsíc uplyne.

Pem:
Zvěst teskná mi však hlavu sklíčila:
Dceř císařská, květ luzný, mladistvý,
svatého rodu, duchem vznešená,
jest vypsala za báseň nejkrasší
teď cenu též — a velmi významnou.
Taělů nových, počtem devět set,
v bor poslala, kde bohů svatých stan
je tvých i mých. Co teď — rci, příteli!

Vím:
Taělů nových, počtem devět set?
Toť přece míň, než cena říšská jest —
přec proto máš již v ruce porotu.
Ta Tobě, mistře, hlasy všechny dá
— mně slíbili to, Tobě řekli též —
dřív než Tvá báseň, dílo mistrovské,
z tvé hlavy na list bílý skanula.
Ty básníkem jsi prý jim za tisíc!

Pem:
Ach, medu pln je slavný jazyk Tvůj,
můj mistře, pane, druhu, příteli!
Však cenu tuto dcera císařská
již vyhlásila v říšských novinách
Lid ptá se již a na mne ohlíží,
zda budu z ruky její cenu brát.
O ceně té se bude hovořit
i v hájích, městech, v koutcích čajoven,
na člunech, v školách, snad i za mořem —
zkad bílí muži v lodích železných
k nám nosí hloupost končin západních.

Vím:
Tož cenou tou budeš zas poctěn ty,
když vábí tebe, milý příteli!
Hned porotu ti zvolím bezpečnou.
Dám do ní jenom lidi pobožné,
ty, kteří bohům nosí modlitby,
když zazní zvon na věži chrámové.
Jsi spokojen již, mistře, příteli?

Pem:
Tvá mysl, ach, je z míry šlechetná —
tvůj duch je čist jak křišťál z ručeje —
co platno však, že dcery císařské
za báseň svou já cenu dostanu,
když cena ta, přec o sto taělů
je menší než ta z měšce říšského
Mne chválit budou, volat, vynášet —
však v duchu řeknou, že jsem přece míň
než básník jiný, jemuž o sto víc
se vyplatí za báseň zadanou.

(*Prudce*):
Jsem básník menší o sto taělů
než X. neb A. — neb N. neb Ypsilon?

Vím (*blahosklonně*):
Jsi dobrý muž, jsi mistr, výtečník.
Těch lačných stvůr tu kdyby nebylo,
jež v bor, v němž bohům oba sloužíme,
nos všetečný špičatě strkají —
dal tobě bych já ceny obě dvě.
Poroty bych ti krásné sestrojil,
ty kývly by, jak bych já jenom škyt. —

Otázka.

Kreslil J. Lír.

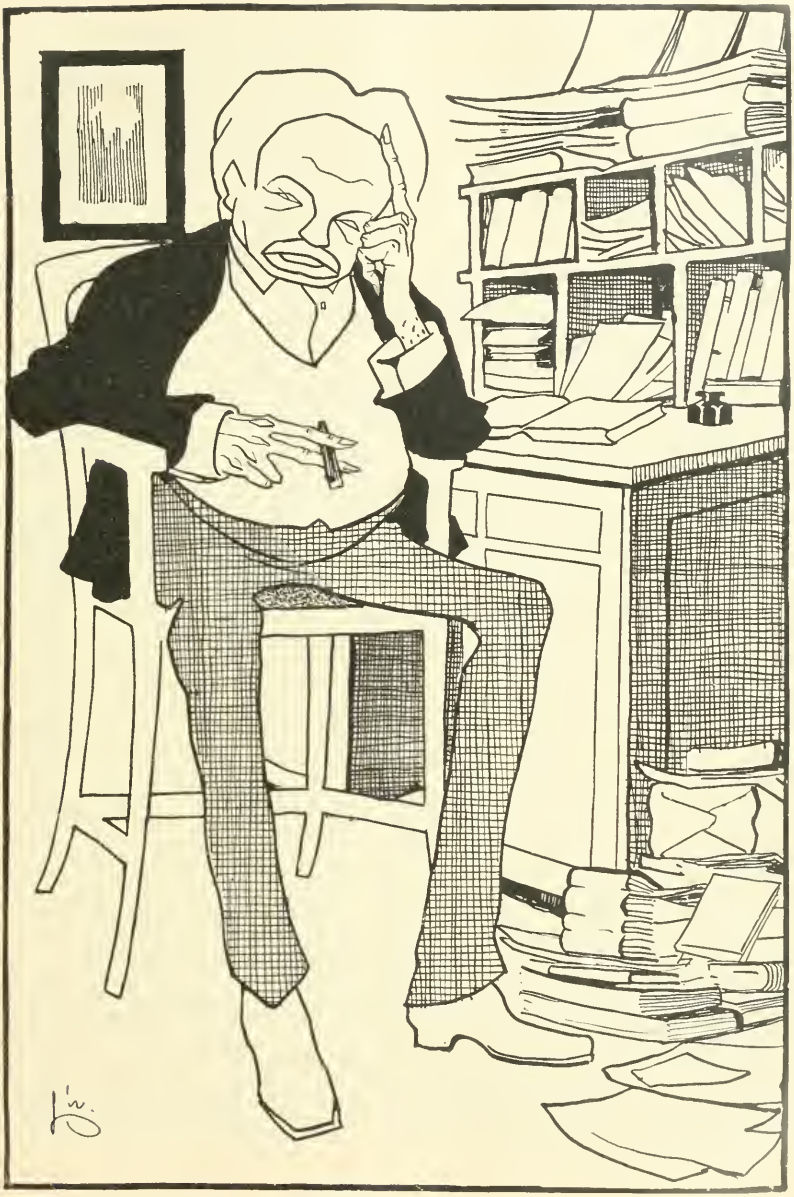

Až to nakladatelství předám, budu si muset jednou něco z toho přečíst, co jsem kdy vydal. Jsem velice zvědav, bude-li se mi to tak líbit, jak jsem to čtenářům doporučoval.

Pem:
Sto taelu je peněz hromádka,
té rozumí i ten, kdo básním utíká.
Když bude slyšet kuli poslední,
že já mám cenu dcery císařské,
však menši právě o sto taělů —
tu hvízdne — pak pokrči ramenem
a řekne, až mne potká na třídě:
»Pem, básník slavný — avšak přece jen
je o sto horší pěvce jiného!« —
A nepřihlížím ani k věci té,
že čím je voda stonkům bambusu,
tím nám jsou taëly — ach, dobrý příteli.
Nedostanu-li ceny prinzezny
však, řeknou snad: toť věru podivno —
což Pem nepíše básní nejkrasších?
Ó jistě ne: před tváří prinzezny
to řekla slavná, čistá porota!

Vim:
Tvé mysli rozpor tebe jenom cti —
vždyť o nejdražší statky zápasíš
teď v duši své, tak čisté, příteli!
Však v hlavě mé teď uzrál krásný plod
pěkného nápadu — to dobro pro tvoje.
Již trhám jej a kladu před tebe.
Ty cenu dostaneš — to tisíc taëlů —
jež cenou říše jest a tobě náleží.
Porotu jsem ti přece sestavil —

Pem:
Výbornou — díky mé! já mluvil se všemi —
jak kývneš jen, své votum pronesou.

Vim:
Však o ceně, jež z rukou princezny
teď spadla v háj, v kterém se modlíme,
rozhodne porota, do čela jejíhož
my tebe dáme, mistře Pem Peme!
A do novin pak dáme zprávu tu,
že's zasluhoval vlastně cenu sám,
set devět taëlů, jež dala princezna.
Ty však — ač báseň tvá je dílem nejkrasším,
že spokojíš se s cenou z měšce říšského.
Jsi spokojen již, rajský básníče?

Pem:
V prach padám již a líbám ruku tvou —
ty's geniálním slovem zluštil hádanku,
před níž jsem stál jak mílník kamenný.
O ceně princezny já povím národu,
kdo má ji dostat — ruku políbit!
Pak odejdu, a druhá porota
mně cenu přinese — to tisíc taëlů.
Ó vězte, bozi — vás též uctím pak:
z té ceny část vám v oběť odevzdám.
Ne kov — ten mrzký — ale kožený
ten měšec, v němž mi říše podá dar,
přinese slavná čistá porota!

Recept.

Chceš-li slávou tou se zdobit,
divadla že's dovedl dobýt
věrných přátel smělou klikou,
začít musíš polemikou!

Novin děla, článků pušky,
anonymní zlobné mušky,
osobní též invektivy
potom pusť: to dělá divy!

Aby jistě tvrz již padla
rozvine se u divadla
prapor nových hesel umu.
Pak jen zbývá vznítit pumu.

Když tvrz potom rozvalena,
všechno padne na kolena.
Potom vítěz, pokryt nachem,
naplň všechno velkým strachem!

Založ list, a ten ať drze
hájí hradby vzaté tvrze.
Kdo se směle před ni vstaví,
toho znič a nešetř hlavy!

Potom jménem celé kliky
zvolej: »Žádné polemiky!
Divadlu je třeba klidu,
reklamy a přízně lidu.

My sloužíme drahé vlasti,
kritika nás nesmí másti.
Co se děje v naší správě,
oddalte zlé debat vřavě.

Jako zákon nutno klásti:
Jak jsme my sem přišli vlásti,
nesmí — račte pamatovat —
po nás nikdo opakovat!«

Kreslil J. Šimůnek

Rozkošná novella — rozkošná! Ani dál číst nemohu, jak mne vzrušila. Nerozčiluje vas to, pane, že jsem tak rozčilena?

Muž beze jména.

Povídka z doby předpotopní.

Za doby antedilluviální neměli lidé ještě jmen, a nebylo jim jich také třeba. Nepsali si, nemohli si vynadat v novinách, a potkal-li se zbůjný a mohutný muž na potulkách a kořistil někde s druhým, házeli na sebe nejdříve balvany, pak se srazili důkladnými kamennými mlaty, a na konec se chytili do křížku, a podařilo-li se slabšímu, že se z drápů silnějšího vůbec dostal, utekl neb odlezl co nejrychleji, a pamatoval si vítěze i beze jména, a vítěz byl příliš hrd, aby na přemoženého vůbec vzpomněl.

Proto nazveme hrdinu této pravdivé povídky Mužem beze jména.

Nuže, Muž beze jména seděl zadumán ve vchodu své jeskyně. Zadumán a mrzut. Už týden neměl řádného sousta. Před týdnem snědl poslední kousek kýty zubra, kterého ze zálohy zabil, a od té doby se živil jenom velkými, tučnými ještěry, jejichžto maso odporně páchlo, a hromadou kostí, nahrnutou v doupěti jeskynního medvěda, kterého zaplašil chuchvaly hořící trávy.

Aby si čtenář snad nemyslil, že autor této skutečné historie nezná prostředí, ve kterém se děj odehrává, upozorňuji,

1. že předkové i nejněžnější a nejchoulostivější čtenářky naší byli za dob předpotopních lidožrouty, a že není pravdě nepodobno, že prapraděd snivého, poetického slečnina ženicha měl za oněch dob prapraděda etherické slečny po celý týden na jídelním lístku, a

2. že rek můj nehryzal kosti, nalezené v doupěti medvědím, tak, jako u nás nějaký Ořech nebo Amidor, ale že je obratně tříštil nástrojem, zřízeným z parohového hrotu, pevně navázaného na topor, a že vyssával labužnicky morek. Proto se nachází na předpotopních sídlištích tolik hnátů všeho druhu, roztříštěných úderem kulaté špice, a ze všech je teď už morek pryč což je neklamným důkazem, že jej někdo vyjedl.

Ale samý morek a to často v kostech, které ohryzal jeskynní medvěd už před čtrnácti dny, dovede omrzet i antedilluviálního reka.

Žena jeho, nízký, shrbený, dosti tělnatý tvor zvířecky vysedlých lící, a střapatého, lýčím v jediný chuchval svázaného vlasu, seděla hlouběji v jeskyni, pečujíc, aby nevyhasl na ohnisku oheň — dá to nekřesťanské dření, než se rozžehne nový třením dvou dřev! — a nemyslila na nic.

Byla celkem spokojena. Nepotřebovala tolik jídla, jako její pán a velitel, šatila se krásnými kožešinami, o kterých se dnes nesmí zdát ani kněžnám, a chtěla-li šperk nějaký, došla si na břeh moře pro lastury a kousky jantaru, nebo zvyrážela zuby z ohryzané lebky jeskynního lva či medvěda.

To bylo tenkráte trvalou modou.

Muž beze jména však přemýšlel. Šlo to pomalu, protože jeho duševní mechanismus nebyl ještě namazán kulturou, a kolečka se točila zvolna a skřípavě. Celé jeho přemýšlení se neslo dvojím směrem: Jakby tak bez velkého namáhání mohl lapiti tura, divokého koně nebo souseda, aby se zase najedl pořádného masa, a ne pořád toho mazlavého morkového tuku, po kterém se nesměl napíti vody, a jakby to bylo hezké, kdyby si mohl vzíti za ženu černovlasou dceru svého spojence z jeskyně v protějších horách, se kterým se spojoval, když chtěli zahnati větší stádo zvěře do zálohy nad lapací jamy, nebo do tlukacích pastí. To je holka! Oči jí hoří jako smolné louče, zuby má silné, velké, že jí tesáky skorem až couhají z tlustých, tmavě červených rtů, dohoní prchajícího zajíce, a dovede pouhou rukou vyhazovati z řeky ryby. To je něco jiného, nežli ta nynější žena! Ztloustla, je líná a nemyslí na nic.

Muž beze jména si ovšem mohl vzíti černovlásku, o které snil, ku své dosavadní ženě, protože tehdy byla bigamie dovolena, ale už to jednou zkusil, a obě ženušky by mu byly rozbouraly jeskyni. To byly kravaly! Celá hora, ve které byla jeskyně vykotlána, se třásla a všechna zvěř se z ní vystěhovala. A při tom ty ženské jedly! Nestačil pro ně lovit a snášet. A dal-li jedné kýtu z divokého koně, chtěla druhá ledvinky z tura, a přinesl-li jedné vydří kůži, chtěla druhá kožešinu jeskynního lva.

Na štěstí se vypravil Muž beze jména jednou na delší lov, a když se vrátil, shledal, že jej všech dalších rozpaků zbavil jeskynní medvěd, který byl neobyčejně při chuti, a poobědval většinu obou manželek. Dvojnásob opuštěný manžel dojedl zarmouceně, co medvěd nepohltil, a za krátko nalezl si novou ženu.

Zahlédl ji, když zašel nasbírat jedlých lastur do cizího loviště, vystopoval ji, ve které jeskyni bydlila, a jednou časně z rána, když vyšla z jeskyně s hliněným vědrem pro vodu, přiblížil se za ní, udeřil ji zlehka kyjem po hlavě, a omráčenou si odnesl do své jeskyně.

To bylo v tehdejší době předepsáno ve všech Rádcích zamilovaným. Kdyby si byl šel o ni říct jejímu otci, mohlo se státi, že by byl trávil večer v domě své milé už jenom

pěkně opečený, a kdyby ji byl unesl »jenom tak«, byla by to hanba pro lovce, i pro uloupenou nevěstu.

Za několik let žena z otylosti zlenivěla. To je černovlasá dívčina z jeskyně v protějších horách jinači! Jen jiskry srší! Až půjde pro tu, bude nutno, aby ji praštil kyjem dvakrát, ta se jednou ranou omráčit nedá! Ale kdy to bude? Dvě ženy nechce mít do nejdelší smrti, a jeskynní medvěd si nějak netroufá.

Muž beze jména rozvažoval, přemýšlel, a unavil se tím tak, že z toho ze všeho usnul. Žena seděla u ohně, dívala se do zlatých a rubínových jisker, poskakujících po zuhelnatělých větvích, a nemyslila na nic . . .

Skoro začínala také klímat, ač bylo v kraji tom nebezpečno, nebděl-li aspoň jeden z manželů. Náhle však zvedla hlavu a pohlédla udiveně na muže.

Ten chňapal ve spaní kolem sebe rukama, vyrážel chvílemi lovecký pokřik a házel nohama jakoby utíkal. Na konec mávl prudce pěstí, zasáhl se do nosu, a tím se probudil. Vyvalil z počátku udiveně oči, nepoznávaje okolí, pak se vzpamatoval a zabručel.

Žena přihodila na oheň trochu polouschlého klestí, přinesla starou, už zelenavou morkem kost, a parohový klofáč na ni, a podala obojí s pokorou manželu, hledíc naň tázavě:

Muž beze jména porozuměl.

»Hleď, zvíře moje, teď jsem byl daleko, daleko odtud. Přišel jsem na velké loviště, které dosud nikomu nepatřilo, a tam jsem se prohánělo s oštěpem a mlatem. Zvěře všudy plno, jen se hemžila! Porážel jsem to napořád. Nejdřív jsem vrazil do stáda turů. Tloukl jsem na všechny strany, a než bys obrala žebírka hyeny, na kterou jsem už několikrát u řeky číhal, zabil jsem jich sedmnáct. Považ toho masa! Na to se mi vpletlo hejno vepřů . . víš, to jsou ta nízká chrochtající zvířata, která si ryjí lůžka v močálech, a mají bílé ostré tesáky v tlamě. Dali se mi utloukati jak mi bylo líbo — šestatřicet jsem jich položil. A potom přiběhlo osm medvědů, a začali mi sápat ulovené tury a pobité vepře, a já se do nich dal, a mlatem jsem jich ubil už sedm. Osmý mně však vyrazil mlat z ruky, objal mne, a začal mne rdousit. Chtěl jsem jej udeřit pěstí do týla, ale v tom jsem ucítil ránu do nosu, a . . . . . a dál nevím.«

Ženě zasvítily oči. Konec morku . . . nastává posvícení s čerstvým tuřím jazykem, vepřovým hřbetem a medvědí kýtou!

»A kde je všechna ta ulovená zvěř?«

Muž beze jména pohlédl na ženu neskonale hloupě. Tenkrát nechápali lidé vše tak znamenitě, jako nyní, a protože obyčejně spávali tvrdě a beze snů, a sny jejich nebyly tak fantastické, jako je kreslivá předrážděná obraznost nám, pokládati je za skutečnost, a nedovedli si vysvětliti, kam se vysněné věci dějí.

Neodpověděl.

Žena chvíli mlčela, a pak pravila zvolna a jaksi slavnostně:

»Nu, jakáž pomoc! Sedmnáct turů, třicet šest vepřů a osm medvědů — to je živé terno! Měl bys to vsadit do lutrie!«

Muž beze jména spráskl ruce:

»Jejdá, jsi ty husa! Vždyť nejsou kollektury ještě vynalezeny! Ty mluvíš stále hloupěji!«

A aby na této srázné cestě hlupství nemohla dále klesati, přetáhl ji přes hlavu kyjem jako tenkrát, když ji za jitra svatebního svého dne unesl, jenomže trochu více přitlačil, a žena se skácela mrtva.

Chudák Vdovec beze jména ji měl na třikrát k obědu.

Z karikatur J. Líra: Ladislav Quis.

Laciný prostředek.

Praha město na pomníky chudé.
Tu je snadná pomoc. Svolte, radím vám,
každý svůj by směl si zřídit sám,
a hned Praha samý pomník bude.

Píseň sobotní.

Panu A jsem báseň dodal,
panu B zas povídku,
svůj list jsem už zredigoval,
malíř dostal pobídku

Abych šel už — ode dveří
láká, volá párek bot,
v pivnici že kamarádi
lační jsou mých anekdot.

Není možno. Čeká ještě
deset listů v otčině
na pikantní zvěsti z Prahy —
každý v jiné končině.

Že už nejdu — kamarádi
budou se sic' zpropadat:
já však musím ještě Máji
v těchto listech vynadat.

Rada básníkovi.

Chceš li zvuk mít slavný velmi,
milý pěvče, po vlasti,
padni aspoň v jámu šelmy,
nebo dej se vykrásti.

List, jenž nevším si tvé drámy
ani básní po ten den,
bude hlásat: »Chvalně známý
básník náš byl okraden.«

Zarmoucená vdova.

Hluboké jak moře
prý té vdovy hoře:
Proto, když se jinak přeplout nedá,
zase v koráb manželství si sedá.

Směry volné.

Směry volné! Směry volné!
Pro ty planu, ty mám rád!
Třeba říci: Tak, ne jinak
malovat se musí, psát!

Pečlivá manželka.

Daleké již jsou ty časy,
kdy mu hlavu kryly vlasy;
by ji neměl holou, nebohý,
vsadila mu na ni žena parohy.

Adressy.

Cizinec: Tolik adress blahopřejných u vás!
velkou národ platí za ně cenu!
Našinec: Chyba lávky! U nás dosti
suroviny k pergaménu!

Kritika.

Tvé drama, Břečko, jak náš český sněm:
Tam mluví se jen, nic však neděje se v něm.

Ti-ti-ti.

Obraz ze života skoro pravdivý.

(Pracovna hudebního skladatele W. Haenderle, za onoho času Václavem Ručičkou zvaného. Nábytek jednoduchý, ale nevkusný. Při stěně široká skříň, na ní dva kloboukv, jeden tvrdý, dosti dobrý, tak zvaný cylindr, druhý měkký zánovní, notně zaprášený. Uprostřed pokoje psací stůl o třech nohách (čtvrtá je ulomená a slouží skladateli za pravítko). Na stole špičky od doutníků, hromada nezaplacených účtu, škatulka od sardinek, několik starých knih, notový papír, něco jako kalamář, ohlodané držátko s rozskřípaným perem, kartáček na zuby a jiné drobné, životní i skladatelské pomůcky. V rohu uschlý vavřínový věnec s československou trikolorou, zouvák, plechová láhev s petrolejem a velká papírová škatule, která trikoloru zakrývá. Nad touto nemalebně malebnou skupinou visí velká palma s všeněmeckými stuhami. V levo chatrný klavír, rozhodně vypůjčený. Na něm hromada not: Meyerbeer, Verdi, Bizet, Wagner i Leoncavallo a Mascagni, pod těmi Dvořák a Smetana, vesměs důležité pomůcky jich majitele. Pod klavírem, na místě kobe ce, popsaný notový papír. V rohu kamna, ve kterých se nikdy netopí, vedle nich věšák, na němž černé spodky, frak a na rub obrácená čamara. V pozadí pohovka kdysi velmi pěkná, a na znamení přepychu ještě jeden stůl. U okna na stěně černo žluté divadelní cedule, pod těmi šestihlavňový nabitý revolver.)

Haenderle (*rozzlobeu běhá s podvázanými knírv po pokoji*): Aby do toho už tisíc kontrapunktů a jeden basový klíč uhodilo. (*Ze zvyku myslí po česku, ačkoliv již před delší dobou přihlásil se k německé národnosti, učiniv tak arci z »nejhlubšího přesvědčení« a po »uvážení přemnohém«.*) Mám toho už dost. — Mám talent, rozhodný talent, velký talent, o tom ani moji nepřátelé nepochybují, ale co mám medle z něho, nemohu li jej uplatniti. — Snadno se řekne: Piš! Piš operu! — Ale bez libretta ještě nikdo na světě nenapsal operu. Taková hloupost, tahle libretta! — Který čert je vynalezl?! — A tolik se jich už napsalo. — Všechno tu už bylo. — A to je to nejhorší. — Přijďte pak s něčím novým! (*Zrak jeho utkví na staré sešloulé knížce. Vezme ji do ruky a rozevře.*) Tohle by arci bylo něco. Z toho by byla opera. Ale změnit by se to muselo, a důkladně. — Třikrát

Z karikatur G. Seibertze z r. 1847.

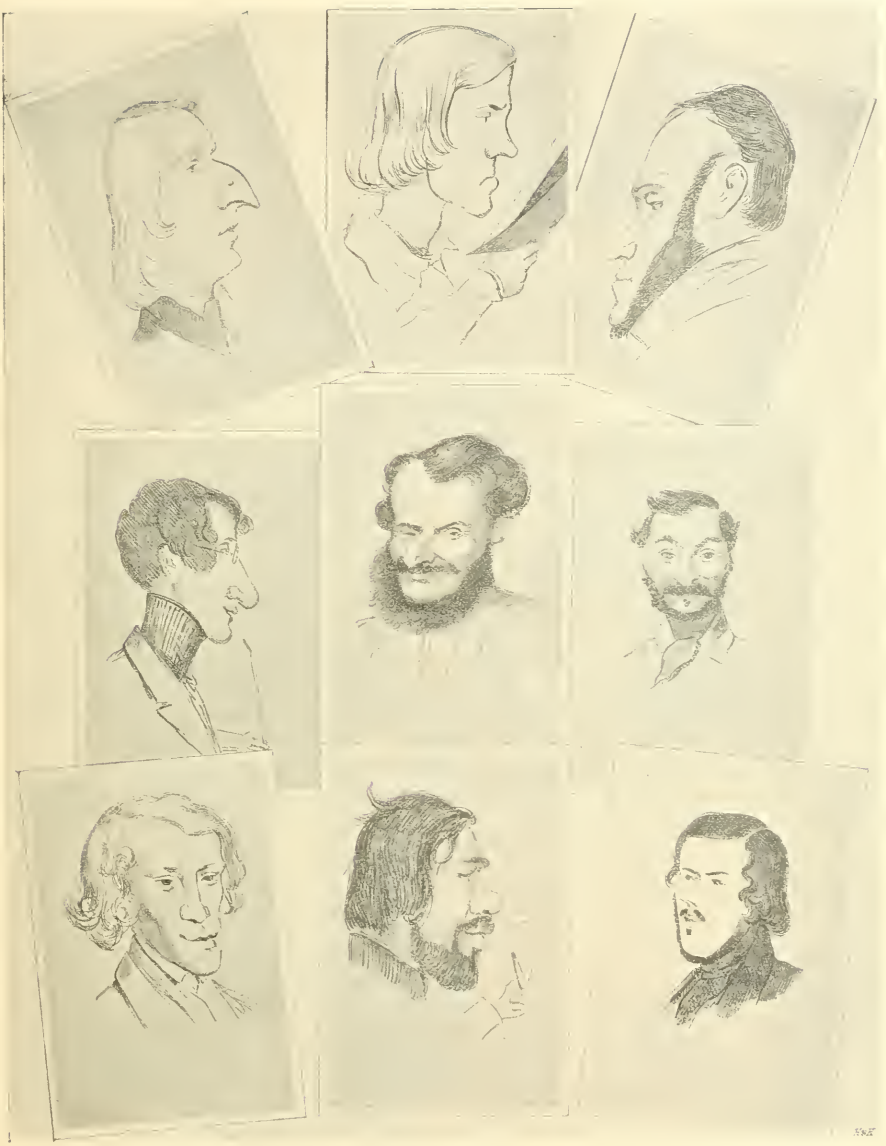

Josef Mánes.
Karel Würbs.
Vilém Kandler.

Karel Svoboda.
Fr. Thun.
Ed. Herold.

Václav Mánes.
Ant. Lhota.
Ant. Knöchel.

jsem již Lionovi psal do Vídně. — Ten by to dovedl. — Ale nejde. — Aby do něho. (*Ozve se klepání na dveře.*) Herein!

Lion (*vstoupí — hrdý, statný, samolibý, na sobě má drahocenný kožich, na hlavě lesklý cylindr, zlaté brejle na nose, v ruce hůl se stříbrným knoflíkem; mluví nejryzejší němčinou.*) Dobrý den. — Pan Celestýn Haenderle?

Haenderle: To jsem já. — Čím mohu sloužit?

Lion (*nadme se*): Jsem Lion. — Těší mne. — Psal jste mi, zda-li bych chtěl psáti libretto na vaši muziku.

Haenderle (*mile překvapen*): Dovolil jsem si vám zaslati i náčrt děje —

Lion: Děj, děj. — K smíchu. — To nic neznamená. — Děj je věcí vedlejší. Ani jsem to nečetl. — Zpracování, slyšíte, zpracování to je to hlavní —

Haenderle: Chtěl jsem říci, že —

Lion: — že máte dokonce snad děj původní — vlastní myšlenku — Upozorňuji vás předem, že z té — stojí-li vůbec za to — bych mohl udělati nejvýše drama nebo veselohru. Není pochyby, že by vám sloužilo jen ku cti, kdyby Lion použil vaší myšlenky, byť by i za nic nestála —

Haenderle: Prosím. — Nemám žádné myšlenky —

Lion: Nu, to je aspoň něco. — Poznávám ve vás teprv nyní opravdu moderního skladatele —

Haenderle: Máte pravdu, na původnosti děje nejméně záleží — Hlavní je přece jen hudba —

Lion: Nesmysl. — Hlavní jsou peníze!

Haenderle: Ale, to se rozumí přec samo sebou!

Lion: Nejste hloupý. Líbíte se mi. — V jakém poměru stojíte k zdejším divadlům?

Haenderle: Pro mne existuje jen jedno — Angeliovo —

Lion: Ale vaše národnost —

Haenderle: Není národnosti. — Jsem člověk moderních zásad —

Lion: A kloníte se —

Haenderle: K národnosti německé. — Slavnostně jsem to prohlásil —

Lion: Četl jsem kdesi o tom. — A proč jste to učinil?

Haenderle: Z vyššího vnuknutí. A mezi námi, je to výnosnější. — Však víte, osmdesát německých divadel proti jednomu českému. — To je rozdíl v tantiémách.

Lion: Ale povídá se o vás, že jste sbíral české písně.

Haenderle: Poznal jsem, že jsou velmi příbuzny tyrolským, bavorským, elsaským —

Lion: Aha! Jste člověk venkoncem praktický. — Chtěl jsem říci moderní. A což, nevycetli vám to?

Haenderle: Buší se do mne se všech stran. Ale vytrvám, rozhodně vytrvám, aspoň dokavad se nad Vltavou poměry nezmění. — Jsem bezohledný, a košile je mi vždy bližší než kabát.

Lion: Zdá se, že jste charakter —

Haenderle: A vidíte, i o tom se pochybovalo!

Lion: Ku podivu. Ale lidí vašeho druhu můžeme potřebovat. My si vůbec mnoho nevybíráme. Líbíte se mi, opravdu se mi líbíte, celý, od hlavy až k patě, i ten váš nos tak pěkně zakřivený. — S tím to půjde. Uděláme spolu obchod, dobrý obchod. — A teď mi řekněte, jakou to chcete vlastně psát operu?

Haenderle: Volksoper!

Lion: Výborně! — Ale dovedete to?

Haenderle: Srostl jsem s německým lidem.

Lion: Od kdy?

Haenderle: Od té doby, co jsem německým skladatelem. Ostatně jsem přímo odkojen mlékem Germanie —

Lion: Já vím. Dobrá. Snad to s vámi půjde. Máte temperament?

Haenderle: Postřelil jsem několik lidí a soudím se s celým světem.

Lion: Kterého máte advokáta?

Haenderle: Dr. Himmelsterna.

Lion: To se mně nelíbí.

Haenderle: Proč?

Lion: Mohlo by se mi to jednou špatně vyplatiti —

Haenderle: Nebojte se mne —

Lion: Vás se nebojím, ale Himmelsterna — Však uvidíme — A jaký je tedy ten váš děj?

Haenderle (*podá Lionovi sešloutlou knížku*): Je to výborná věc —

Lion (*rozevře knížku*): Česká?

Haenderle: Ale dobrá a pro německé obecenstvo z brusu nová —

Lion: Rozumím. Není to špatný nápad! Ale —

Haenderle: Ale? —

Lion: Na hlavní věc nesmíme zapomenout — Autor —

Haenderle: Autor je již přes třicet let mrtev —

Lion: Výborně. Máte smysl pro pořádek a poctivost.

Haenderle: Snad si nemyslíte, že bych byl s to obcházet paragrafy —

Lion: Tomu vás jistě naučil Himmelstern! Ale titul — Sapristi, to je šlakovitá věc — (*čte*) »Český písničkář« — To zní po čertech cize —

Haenderle: Už jsem na to myslil. Změníme jej. Co říkáte: »Der Dorfjodler«.

V domácnosti románopisce.

Kreslil J. Lir.

»Povídám, že se ti dva lidé v poslední kapitole musí dostat — sic —!«

Lion: To zní jinak. A potáhne to.
Haenderle: To si myslím! To je moje myšlenka.
Lion: Originální — opravdu originální —
Haenderle: A jména osob také změníme.
Lion: Výborně —
Haenderle: A děj přeneseme —
Lion: To je hezké slovo —
Haenderle: Ano, přeneseme z Přelouče do —
Lion: Do?
Haenderle: Do Heimelsregenbogenkragendorfu!
Lion: Máte skoro geniální nápady — To ostatní již obstarám —
Haenderle: Ale ne, abyste prozradil, že jsme použili —
Lion: K smíchu — V tom se vyznám —
Haenderle: Autor nesmí býti jmenován —
Lion: Opera bez autorů?
Haenderle: Bez autorů? Co pak se píší opery bez autorů? Mluvím pouze o autoru této staré knížky —
Lion: Aby ho kat spral —
Haenderle: Pod titul napíšeme »dle staré pověsti« a nebo něco podobného —
Lion: Výborný nápad! Myslím, že nikomu ani nenapadne —
Haenderle: Komu by také napadlo? Nový titul —
Lion: Změněná jména osob —
Haenderle: Přenesený děj —
Lion: To je roztomilé slovo. — Nevím vlastně, proč o tom mluvíme. Z tohoto starého škváru vlastně nic nezbude —
Haenderle: Zhola nic — Bude to opera opravdu originální.
Lion: A moderní. — Poslyšte, něco mi napadá —
Lion: Už zas?
Haenderle: Kus je psán prosou. Což abychom formu zachovali.
Lion: Máte pravdu. Volksopery beztak již netáhnou.
Haenderle: Vkusu obecenstva nutno se podříditi. Uděláme z toho Volksstück mit Tanz und Gesang!
Lion: Jsem srozuměn.
Haenderle: Napíšete mi tedy libretto?
Lion: Ale, můj drahý, jak si to představujete? Pro Liona se píše hudba. — Tak — tak. — Tedy ujednáno. —
Haenderle: Ale —
Lion: Aha, ještě co se platu týče. Dobře jste vzpomněl; mám ve zvyku dávati svým skladatelům půl procenta z prvního představení. Doufám, že jste spokojen.
Haenderle: Myslím —
Lion: Myslit můžete, až budete noty psát.
Haenderle: Ale dovolte! Zbláznil jste se? Půl procenta?! Ne, ne, z toho nebude nic. Dám vám za ten překlad nejvýše —
Lion: Překlad?
Haenderle: Jiného přec nežádám.
Lion: Ale vždyť jsme se právě dohodli na úplně novém kuse. —
Haenderle: Novém — novém. — Ovšem. — Ale to n o v é je ode mne. — Chcete-li. —
Lion: Upozorňuji vás, že před vámi stojí Lion, slavný Lion. —
Haenderle: Lion sem, Lion tam. —
Lion: Budu vás žalovat!
Haenderle: Obraťte se na mého právního zástupce.
Lion: To bych si dal! — Chcete mne ošidit. — Chcete mne oloupiti.
Haenderle: Vás?
Lion: Ano okrásti. — Takový děj, takový děj. —
Haenderle: Můj děj. —
Lion: Váš? Můj! — Moje osnova, můj rozvrh. —
Haenderle: To je vše ode mne. —
Lion: Beze mne byste byl na nic nepřišel. — Chcete se chlubiti cizím peřím. — Mým peřím. —
Haenderle: Člověče, co to mluvíte. — Svěřil jsem vám svou myšlenku, kterou si chcete nyní přivlastniti. Znáte zákony o autorských právech. Mne tak snadno neošálíte. Poženu vás před soud, opovážíte-li se myšlének mých zneužiti. Nemyslete si, že všechen smysl pro spravedlnost již vymizel. —
Lion: Čert mne sem nesl. —
Haenderle: Čert vás také odnese. (*Vezme Liona za límec, vyhodí ho z pokoje a zavře dveře na dva západy.*) Je to drzost. — Člověk by ani nevěřil, že je to také einer von unseren Leut! — A vlastně jsem ho měl vyhodit hned, jak vstoupil. Vždyť ho vůbec nepotřebuji. — (*Hledá na stole Rankův česko-německý slovník.*) Tak — tu je. — Napíši si to sám. — A o tantiemy se aspoň nebudu s nikým dělit. — (*Sedne za stůl.*) Tak — půjde to výborně. — A nepůjde-li to, požádám slečnu Agnes ze třetího poschodí, aby mi poradila, ta píše verše ve třech jazycích a dělá to zadarmo. — — — (*Namočí žluté pero do černého inkoustu a píše:*

Der Dorfjodler.

Volkstück mit Tanz und Gesang. Nach einer uralten Sage von W. Haenderle.

(*V tom opona »tvůrčí síly« zastře stánek genia.*)

Listy z Prahy.

Kreslil K. Klement.

»Nikdo neuhodne, že já dopisuji do brněnského »Belzebuba«. Chytře jsem to naraňčil: několikráte jsem totiž zle vyčinil již také svému tatíkovi.«
»Já to dělám ještě lépe! Já občas vynadám i sobě!«

Ballada s dvojím refrainem o karriéře.

Byl jinoch snivý, v rondelech
tak pěkně znal své touhy štkáti,
leč nezapomněl ani v snech,
kdy koho záhodno je znáti:
vždy věděl, že jen úspěch platí,
a za ním hnal se jist a mlád,
však najde jednou vrátka z latí,
nač koho ještě dále znát?

Hned každé přání, každý vzdech
v plod zra mu žití na souvrati
a v polibky na dívčích rtech.
Kdy koho záhodno je znáti,
toť tajemství, jež nutno dbáti.
Až dosáhnu pak, co bych rád,
dost času, přátelé mí zlatí,
nač koho ještě dále znát?

Tak stoupá cizích na bedrech
kam chce, nic se mu nepohatí,
vždy nový kolem sebe cech,
kdy koho záhodno je znáti;
čís zdaru se mu vrchovatí,
a střídá lásky, druhy v chvat,
je odvrhuje holou natí —
nač koho ještě dále znát?

Poslání.

I ty v čas uč se rozpoznati,
kdy koho záhodno je znáti;
jen bojím se, bys neupad
pak s tím, nač koho ještě znát!

Statečnost.

Hrdě svoje prsa vypni!
Našinci jsou chrabří, vtipní!
Políček když dá jim někdo,
řeknou: Jen nám druhý vlípni!

Den počíná.

Vždy se těším na ráno:
Hledám v listech »Zasláno«
Jakby u nás den jen vstal,
by kdos komu nezaslal!

Sokratova žena.

Nevěřil jsem těm, kdož děli:
»Jazyk její na čtvrti!«
Věřím už: nám rozvadila
lidí dost i po smrti!

Kritiku Bodlákovi do památníku.

Pane, vy jste osel
čertkusem mé pole:
sváží — nyní máte
bodlák ve stodole!

Autoru Výletu na Krym.

Mickiewicze Krymské sonety
zanechaly v něm jen slabý ozev,
říká mistru: »Pane Adame!«
Jak, až jemu řeknou: »Pane Josef!?«

Nepokradeš.

»Nepokradeš!« křičí mnohý,
sensaci to vždycky prospěje;
kdo sám kradl, vždycky volá:
»Vzhůru! chyťte zloděje!«

Deminutiva.

Kašpar hledá Kašpárka,
Adámkovi Adam vděk,
vydat Život Viléma
mohl jenom Vilímek.

Mezi čtyřma očima.

Kreslil J. Lír.

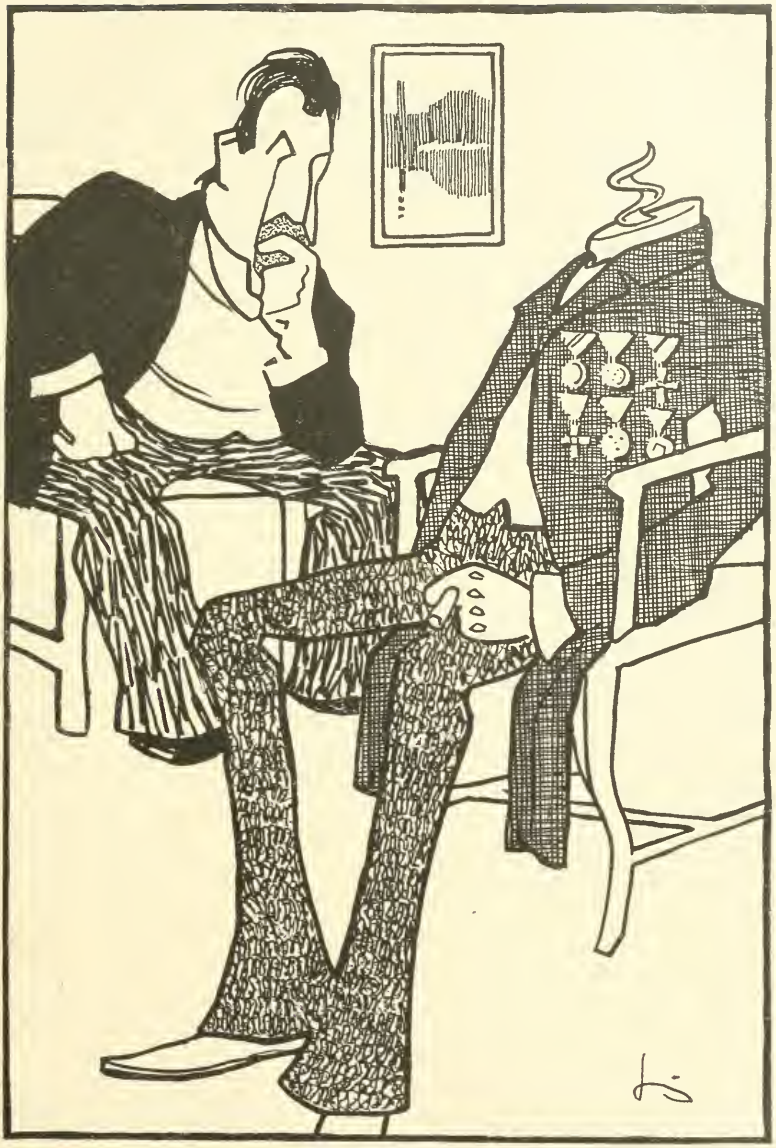

Za všechny své knihy jste dostal ceny — s radostí vám vydám novou práci — ale nechtěl byste porotce tentokráte zase obejít, ale s prosbou, aby vám ceny nedávali? Snad by to lidi spiš kupovali?

(Redakce, plna ohledů jako vždy, požádala maliře, aby pro zamezení jakýchkoli nedorozumění odšrouboval nakreslenému autoru hlavu.)

Malý rozdíl.

Hrdě ptáš se, jaký rozdíl jest
mezi tím, čím jsi a čím byl Neruda? —
Malý. Denně vzrůstá Nerudova čest
právě tak, jak tvoje ostuda.

⊙ **Pohřeb Máje** konal se za hojné účasti z domu smutku včerejšího dne. Zejména četní vydavatelé listů osvědčovali přítomností svou, jak těžce pociťují ztrátu Máje, který jim byl tak drahý.

Někteří přátelé zesnulého vyvěsili černé prapory na důkaz smutku. Belletristické týdenníky ozdobily okna redakční černou draperií; na jedné byl stříbrný nápis: »Drahý Máji — nás nerozdvojí ani smrt!«

Mnoho přátel zesnulého zaslalo věnce. Pozornost vzbudil projev spisovatele F. Hradčanského. Týž položil na rakev věnec, uměle sestavený z výstřižků »Slova«.

Oscar Wilde Malostranský zaslal nádhernou palmu s kyticí slziček s nápisem: »Máji, jehož redaktorem jsem se nestal«. Spisovatel Skřivánek poslal z venkova, kdež právě meška, věnec z immortelek s nápisem: »Až dosud umíraly listy, do kterých jsem psal. Proč odcházíš Ty? Mého jsi nic netiskl?«

Žactvo ústavu pro výchovu dopisovatelů do krajinských listů přivedli k domu smutku literární manželé, kteří zpravodaje požádali, aby nebyli jmenováni, poněvadž vystupují i tentokráte incognito.

Nepřehledný zástup kritiků, redaktorů belletristických listů a Májem tak často neoceněných autorů provázel v imposantním průvodu pohřební vůz.

Nad hrobem promluvil doktor Slovo. Řeč jeho působila mohutným dojmem. »Tedy přece!« řekl, když všichni obnažili hlavy. »Tolik jsme Ti pomáhali, drahý, nezapomenutelný, milovaný! Ale vše bylo marno. A proč jsme Tě vlastně tolik milovali? Čím bylo puzeno naše srdce k Tobě — čím? Divadlem — ano zraku našemu nezapomenutelným divadlem jest tento obrovský zástup Tvých ctitelů, Tvých věrných druhů a literárních kamarádů — jichž bych se vlastně měl tázati všech dohromady a každého zvláště — proč Tě tolik milovali — proč Tě zbožňovali?«

Pak nastínil dr. Slovo stručně život Máje. Dojemné bylo, když pravil: »Pamatuji dobře, když k nám přicházel mladý Máj s prvními inseráty. Stydlivě — s naivností dětinnou nosil malé a menší inseráty. Povzbuzovali jsme ho, aby se neostýchal a přicházel s příspěvky obsažnějšími. Ale plachý dětina se zarazil a nepřišel pak vůbec.

Ani to jej nevzmužilo, když jsme k němu poslali chéfa insertního oddělení a pak insertního agenta. Toho si Máj nechal, a to bylo důkazem těžkých chorob. Pokyny naše u jiných přece tak výborně se osvědčily — ale zde bylo vše marno.«

Při těchto slovech se řečník rozplakal. Pak objasnil význam zesnulého a skončil heslem, že budoucnost národa spočívá v tom, podaří-li se inteligenci vpraviti naší inteligenci pravou inteligenci. Při tom se třikráte uhodil v prsa. Pak — štkaje přistoupil k rakvi a položil na ni palmární účet.

Po slovech řečníka, jemuž bylo hojně gratulováno, vložen byl Máj do hrobu.

Při rozchodu rozdávaly účastníkům vkusně oděné družičky růžové lístky, zvoucí ku předplacení zbývajících belletristických listů. Družičky těšily se veliké pozornosti.

Toto číslo vydáno 24. února 1905.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům uměnecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec, otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BASNICKÉ. VÁCLAV ŠTECH, POŘADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GRÉGRA A SYNA

JAROSLAV VRCHLICKÝ

Koně v městě.

Nevím ani jak,
divnou náhodou
z okna vyhled jsem
do ulice;

Zřel jsem koní tlum,
deset, dvacet jich
hnalo vždycky pár
mužů s biči.

Sdráni ubozí,
z bídných nejhorší,
jakby v tuto směs
shnáni byli

Ze všech světa stran
od kár cikánských,
od kejklířských bud,
ze všech trhů,

Od panoram všech
z poutí venkovských,
ze všech cirkusů,
hlad a bída.

Boky sedřené,
místy do krve,
žebra k sečtení
a ty oči!

Kalné, veliké,
vypoulené v dál,
hřbety v oblouku
kost a kůže!

Smutně táhli dál . . .
dozorců jen bič
teskně zafičel
ob čas vzduchem.

Kopyt jejich cval
dlažbou dutě zněl,
krok jich bez švihu
jednotvárný

Vzbouzel divný zvuk,
jakby hnátů sta
v pytli obrovském
kdosi míchal.

Muži ve hadrech
bičů násadou
prali v boky jich,
v zhublá stehna.

A tak táhnul dál
smutný průvod ten . .
divák moh' se ptáť,
kam že spějí.

Nejspíš na jatky?
Na nový kams tih?
V stanic posledních
horší bědu?

K novým výbuchům
pánů surových,
v nové dřiny pot . . .
Smrt kde lepší?

A já nevím, proč,
v městě šumu kol,
v davech nedělních
tito koně

Smutek hluboký
sváli v duši mou,
proč za nimi zrak
musil hledět?

Proč si kouzlil k nim
dálné obzory,
nekonečných pust
trávy svěží?

V kterou ohromné
v lesku krvavém
zvolna zapadá
velké slunce?

S šíjí vypjatou,
s okem plameným
zřel jsem cválati
s větrem v západ

Křepké, svěží zas
s bujným řehtáním
k brodu tíhnoucí
velké řeky

Bez úzd, bez pouta,
pánů bez biče
tyto ubohé
invalidy.

Jak šli pochodem
ulic nedělních,
v taktu souměrném
děli ke mně:

»Budeš jako my,
starý básníku,
s okna svého teď
jenž k nám patříš!

Budeš jako my,
dnes to ještě jde,
ale přijde čas,
zkrotneš stejně.

Sdraný, bídný kůň
klesneš pod bičem
denní potřeby,
všední tahoun.

My též chtěli dál
světy hřmíti v před,
kopyt našich cval,
jak ty — letěl!

Teď se šouráme
stíny stínů svých
město plašíce
z jeho klidu . . . .«

Prchla vteřina,
zmizly přeludy . . . .
slabší kopyt ruch
zněl mi v uchu.

Města všední shon
již je pohltil,
ale duší mou
táhnou posud,

S nimi divný zvuk
jakby s hnátů stem
v pytli obrovském
kdosi míchal . . .

R. J. KRONBAUER:

Snoubenci „Umělecké lóže.“

Román.

(Pokračování.)

Všechno ti, drahoušku, povím . . všechno to způsobil pan Antoš, spisovatel. To je ti milý, zlatý člověk . . rád by tě poznal a já mu slíbil, že s tebou přijdu k »Flekům«. To je známá a populární pivovarská restaurace, kam dochází mnoho spisovatelů, umělců, hudebních skladatelů a redaktorů. Poznáš zajímavý pražský koutek. Sám tomu nemohu ani uvěřiti, že je to skutečně pravda. Přijdu ti tam a byla ve mně tuze malinká dušička, když jsem udýchán stanul před Antošem. Dobrou hodinu, ne-li víc to trvalo, než jsem mu mohl pověděti, proč přicházím. Ale pak to šlo zrovna po Napoleonsku . . považ si ta šťastná náhoda . . Antoš byl pověřen úkolem, aby pro místo vyhledal vhodného kandidáta sám.«

Viktor líčil Emmě do nejmenších podrobností svůj pobyt v restauraci a vypověděl jí, co s Antošem hovořil.

»Poznáš dnes originálního muže. Mnoho jsem o něm slyšel vypravovat. Je to pravý obr tělem, ale duši ti má měkkou a citovou, jako dítě. Když mluví, svítí mu to v očích a jeho hlas zní velice sympaticky a přítulně. Kdybys ho byla viděla, jak povytahl brvy, když jsem mu řekl, že si tě chci vzíti, a jak se na mne milounce, přívětivě usmál. Tak zítra ráno, dušinko moje, jdu poprvé do kanceláře. Emmo . . považ . . do kanceláře nejdůležitějšího našeho národního institutu. Tam se mně to bude pracovat . . Tam budu chodit s láskou a s nadšením. Až se tam zítra posadím, bude mně to připadat, jakobych se posadil v chrámové stolici. Dnes se dlouho nezdržíme . . teď nám nastávají vážné povinnosti. Dnes ještě napíšu psaní mamince a napíšu několik řádek Fričovi . . a ty, holoubku, všechno vypiš tetě, aby nebyla o tebe v obavách, že jsi svůj osud připoutala k člověku, jenž neví, jak sežene druhého dne na oběd. Bože . . to to vzalo s námi obrat. To bude teta koukat, až jí napíšeš, že jsem byl jmenován úředníkem v ústavě, jehož rozkvět je radostnou a hrdou chloubou celého národa. Kdybych měl plat sebe menší — to pomýšlení, že jsem zaměstnán v matiční kanceláři, musí člověka povznášeti. Měla jsi vidět a slyšet matičního pokladníka, když mne společnosti představoval jako nového úředníka Ústřední Matice Školské. Řekl ti to s takovým důrazem, jakobych se byl stal nějakým velikým pánem v ministerstvu. Na to může býti zkrátka a dobře člověk hrd . . A ty styky, jež budu míti — a ty známosti, jež udělám. Ve výboru matičním zasedá elita českého národa. Jak se nám to jinak vykračuje — viď? Mně je chvílemi z toho všeho až úzko . . ale je to pravda, je to skutečnost. Však se o tom sama za chvilku přesvědčíš. To víš, Antoš je si toho dobře vědom, co pro nás udělal, jakým je naším dobrodincem a protektorem a proto si přál tě vidět a poznat. Vzpomínám na všechno, co jsme za tu kratinkou dobu, co se známe, spolu prožili a sám nyní nemohu pochopiti, jak jsme si mohli troufat odhodlati se k tomu, že se vezmeme. Ještě, když jsme spolu byli u tvojí tety, nám to ani ve snu nenapadlo. Pamatuješ se na to, jak jsi se odříkala vdavek? Bude líp, řekla jsi, když se sňatku spíše vyhnu, než abych ho vyhledávala. Mne to velice zamrzelo, že bych byl v tu chvíli ani nedovedl říci, proč. Ty's chtěla tím říci, že by ti sňatek spíše škodil než prospěl. Velmi dobře se pamatuju, co jsi potom vypravovala. Dnes je to ovšem docela jiné — situace se změnila. Ode dneška budu tvojí oporou a tvoji kariéru budu moci leckdy posunout a uspíšit. Styky, známosti, milé dítě, to je ohromná moc. Však oni i na tom Smichově budou na tebe jinak pohlížet . . vždyť budeš míti za muže člověka, jenž přijde do styku s vlivuplnými osobami a co hlavní, s novinami, které dnes ovládají a komandují celý svět. Co je platno míti lásku, míti nadšení pro umění, míti pravé nadání — když se tě noviny neujmou, zakrníš. Je to někdy nespravedlivé, je to úkaz smutný, ale pomoz si, když tvoje sokyně, která si dovedla vyšlapat cestičky k redakčním stolkům, jde ku předu sedmimilovým krokem a ty, třeba jsi měla větší nadání, zůstáváš pozadu. A tak je tomu na vlas i v literatuře. Nováček píše, píše, má něco v hlavě, má něco v srdci, je v něm jiskra — ale nepopadne-li ho nějaký protektor za límec, aby ho vytáhl z massy neuznávaných a nedá-li mu za přípřež svoji protekci, utluče se, uplahočí, zhořkne jeho duše a najednou umlkne a zmizí. Kde by mně bylo jenom ve snu napadlo, že bych si mohl troutati poslati do kalendáře matičního povídku . . A kdybych ji byl i napsal, kdyby i byla dobrá . . . pochybuju velice, že by ji byl redaktor uveřejnil. A jediná cesta do hospody k »Flekům« pomohla mně k úspěchu, o němž jsem ani v nejbujnějším snu nesnil. Pravda, musím si dát záležet, abych napsal něco slušného — ale to se to jinak sedne k papíru, když vím, že redaktor mou práci přečte se zájmem a že ji bude čísti s úmyslem, že ji uveřejní, bude-li vyhovovat.«

Před restaurací se na chvíli zastavili.

»Aby tak ten Antoš si to naposledy rozmyslel,« napadlo Emmě.

»Ne . . ne . . drahoušku . . to není naprosto možné. To není v jeho očích, to by bylo v odporu s jeho bodrou, přímou, ale poctivou povahou. Pojď jen s klidnou myslí se mnou . .«

»Kdyby tu byla naše teta, udělala by nám křížek na čelo.«

»Tak mně jej udělej ty . . tak . . a teď já zase jej udělám tobě . .«

Kdosi je pozoroval a basovým, napitým hlasem zabručel:

»Tohle by mně měla dělat moje stará . . snad by to trochu pomohlo.«

Antoš jim běžel naproti, jakmile Troskovického zahlédl. Podival se na Emmu a byl očividně překvapen. Představil se jí, podal jí ruku a řekl:

»Slečno . . za tohle dostanu od svých přátel, co se do mne vejde . . a jak pozorujete . . toho může býti pořádná hromada.«

»Nerozumím vám, pane . .«

»Hanbím se za to co jsem provedl — už mně to odhlasovali, že jsem medvěd. Vždyť jsme se mohli přijít na vás podívat do divadla. A já si vás sem objednám . . . jak pravím, stydím se, což se mně už tuze dávno nepřihodilo. Jen se podívejte na moje kamarády,

jak lomí rukama nad mou beztaktností. Usoudilo se na konec, že trest můj bude záviseti od stupně vaší krásy . . a proto jsem bez sebe, poněvadž už napřed vím, co dostanu a kolik zasloužím .«

»Viktor mně řekl, že poznám ve vás milého a zajímavého muže . . a jsem ráda, že nemusím litovat, že jsem jako Malostraňačka udělala takovou dalekou okliku.«

Antoš políbil Emmě ruku a přátelé dali se do tleskání a unisono volali: »Bravo, Antoš, bravo . . aspoň jedna polehčující okolnost.«

Všichni povstali a posadili Emmu s Viktorem na nejčestnější místo, kde sedávali přespolní vzácní hosté nebo vynikající osoby.

Antoš se jen potutelně usmíval. Benjamín společnosti opatřil pivo a Antoš zvedl svou sklenici a jarým hlasem promluvil:

»Pánové — přiznávám se kajícně k tomu, co jsem dnes spáchal. Ale, přátelé, nemohu zatajiti, že nejen mně, ale jistě každému z vás vnitřní hlas našeptává, že jsem vlastně provedl čin mně i vám nejsympatičtější. Básníci, spisovatelé, sochaři, malíři a komponisté . . . vy všichni budete žehnat mému nápadu, vy všichni připočtete mně k dobru a za zásluhu prohlásíte, že jsem uvedl mezi vás spanilou a ušlechtilou nevěstu nejmladšího našeho kolegy a přítele. Je vám v tu chvíli tak, jako Bohu, když ničeho nebylo ve vesmíru . . vy nyní tvoříte a všichni co nevidět objevíte se s věcí zdravou, s prací ceny trvalé. Vidím vám to ve zracích, v nichž plápolá to pravé nadšení, obdiv, jenž duši posvěcuje. Až jednou budeme si vypravovat o této chvíli, budeme na ni vzpomínat jako na krásnou pohádku. Do kruhu divných, zasmušilých rytířů zapadla princezna. Rytíři byli divným, hrozným způsobem zakletí. Den co den přicházeli do klenuté, začazené, nevlídné a ponuré místnosti, posadili se a dokud dvanáctá neodbila, nesměli se hnouti ze svého místa. Divná, zvláštní kletba byla nad nimi vyslovena a málo kdy se stalo, že přišla princezna a některého ze smutných a ztracených rytířů vysvobodila Všichni ostatní den co den musili putovati na začarované místo, v němž ubíjelo se jejich mládí, vyprchávalo jejich nadšení a duše jejich drsněla a sevšedněla. Marné byly jejich pokusy, aby se vymanili z neviditelných pout. Bylo stanoveno, že jen něco vyššího, ušlechtilého, krásného a vznešeného je vysvobodí. Léta už tu sedíme a čekáme na velkou a slavnou chvíli svého vzkříšení. Bývali jsme zaníceni pro vše dobré, snili jsme o velikých a dalekosáhlých plánech, pamatujeme ještě nejasně doby, kdy pohled na hvězdy nás uchvacoval a kdy hodiny cesty jsme putovali, abychom osvěžili se a pokochali pohledem na nádherně kvetoucí sad . . . bývaly doby, kdy jsme se těšívali na domov, na praskající oheň v kamnech, na útulné a snivé světlo lampy, na knihu — a to vše zmizelo, prchlo a už se nevrátilo. Přišla kletba a my připoutáni k tomuto špinavému stolu, odsouzeni k tomu, dýchati v tomto děsném, otráveném vzduchu, jenž nás pomalu, ale jistě vraždí. A při tom všichni trpíme, jsme nešťastni, rádi bychom si připjali křídla, abychom mohli zase jednou vyletět do azurového vzduchu k oblakům — ale nevzletíme, na chvíli se vzneseme do malé výše a padáme znovu a znovu k zemi. Všichni jsme si vědomi hrozného svého stavu, někdy nás přepadne strašlivá tíseň, my založíme hlavu do rukou a kdybychom to ještě dovedli a kdybychom se nestyděli, snad bychom usedavě zaplakali.

Divná, smutná pohádka, ale pravdivá, až krutě pravdivá. Nikdo nepřichází, nic se neobjevuje, co by nás mohlo vypoutati z této klenuté ratejny. Jenom jednomu z našinců se to pošťastilo. Pamatujete se přátelé na ten den, když kamarád byl mezi námi naposledy? Přišla s ním také taková lepá a milounká vysvoboditelka, taková zázračná princezna. Bylo psáno ve hvězdách, že doba jeho zajetí má býti skončena. Seděli jsme tu zaraženi, bylo nám toho večera teskno a úzko, Všichni jsme mu záviděli a chvílemi jen tím jsme se utěšovali, že snad přece zůstane pro nás zachován. Dokud jsme všichni úpěli pod stejným, společným jhem, bylo naší jedinou posilou vědomí a pomyšlení, že nikdo z nás není z klatby vyňat. Ale kamaráda jsme přece jenom ztratili a dlouho, dlouho jsme byli mučeni pohledem na jeho štěstí. Nebylo snadno a nebylo hravě koupeno a získáno . . . začarovaný soudruh byl lákán v prokletý kruh tisícerými nástrahami. Princezna musela napjati všechny svoje síly, obětovati se do krajnosti, vyčerpati všechno svoje kouzlo a útočiti všemi svými něžnými a roztomilými půvaby a málo chybělo a ona by se byla vrátila do svého zámku bolestně raněna, nešťastná a lkající. Již již se jí vyvinoval z růžových pout, již již zdálo se, že je ztracen a že zase, tentokrate asi na věky, zaujme místo mezi námi, ale byl to poslední záchvat, byl to poslední návrat mezi nás. Obět princeznina zvítězila, slavně vyhrála a zakletý rytíř jako znovuzrozen uveden v čistounký, vonný, útulný, hřejivý rodinný koutek a začarované místo už nikdy více nespatřil.

Přátelé, náš mladý přítel je o mnohem šťastnější, protože zakletým rytířem nebyl a nikdy se jím už nestane. Nuže — vy svěží, orosené ratolesti, jež náhodou zaváty jste byly do zamořeného ovzduší, spějte za zpěvu ptactva, za vřelých slunečních políbků k poupatům a k rozpukům a brzo dočkáte se krásných, ča-

rovných plodů. Dojali jste nás svou jarou, svěží krásou a třeba jste nás roztesknili, poněvadž jste nám připamatovali smutný, beznadějný náš podzim, my přejeme vám ze srdce, abyste nikdy neucítili hrubého stisknutí mrazivých rukou ledových mužů. Až nás opustíte, smutně se na sebe podíváme a teskně zvoláme: »Přijde-li také pro nás princezna, dočkáme-li se ještě my velké a slavné chvíle svého vzkříšení?«

»Výborně, výborně,« volali přátelé, živě si s Antošem a s oběma hosty připíjejíce.. »vidíš.. ještě je v tvé staré a omšelé koruně trochu poupat.«

»A proč hovoříte o sobě s takovou tesknou resignací?« ptala se Emma Antoše, »vždyť jste přece mladý, silný, zdravý muž a květů máte plnou duši . .«

»Slečno . . jak pak bych to nejlíp pověděl, co jsem prvé pocítil? Zadíval jsem se do dálky, nakoukl jsem do budoucnosti . . a tam jsem zahlédl asi to, co jsem právě pověděl. Velmi často mívám takové kající záchvaty, jako dnes . . Propukne to ve mně vždy za nějaké zvláštní příležitosti. Vidím úchvatný západ — někdo vydá znamenitou knihu nebo namaluje originální obraz — potkám kamaráda s rodinou, za nimiž zadívám se jako vyjevený . . . a tu vždycky je mně teskno a smutno a já zatoužím po jiném, lepším, krásnějším životě. Dnes roztesknila jste mne vy svou krásou, svým svěžím, jarním půvabem, majestátem svého neporušeného panenství. V tu chvíli jsem se zhrozil své opuštěnosti . . co bych za to dal, kdybych byl dnes Viktorem Troskovickým. Nezávidím mu . . ale přál bych si, abych byl tam, kde je nyní on . . abych musel zápolit o chleba a abych zažil takovou radost, která z něho vyzařovala, když jsem mu řekl, že už zítra může nastoupiti. Všechno bych jinak zařídil, docela jinak bych žil a novými, květnatějšími cestami bych se pustil za svými literárními úspěchy.«

Emma poslouchala Antoše se stále rostoucím zájmem. V jeho celém zjevu, v jeho hlase, v jeho pohledech bylo mnoho srdečnosti a poctivé upřímnosti.

»Mám z toho zrovna dětinskou radost,« pokračoval Antoš, »že jsem pomohl dobré duši z tísně a z rozpaků. Těší mne to víc, než kdybych byl dnes vydal dobrou knihu, která by měla pravý umělecký punc. Vy dva ani tušení nemáte, jak jste zajímaví, jak jste krásní a půvabní. Jsem starý, zkušený kozák, ale takového párečku jsem ještě neviděl. Vyšli jste si do světa jako dvě děti do lesa. Nestarali jste se o to, co se stane, až přijdete do neznámých končin — jak ono to nějak dopadne, jako v té pohádce, mysleli jste si a kráčeli jste s úsměvem na rtech a s bezstarostnou duší. Pak vás přepadla úzkost, vy jste se posadila na mech a Viktor vylezl na nejvyšší strom a rozhlížel se kolem sebe. Zahlédl kouř, zase jste se vzali za ruce a šli jste po stopě.

To mne nesmírně těší, že jsem byl tou jedlí, po které se váš junák vyšplhal nahoru. Najdete svou chaloupku a tam se usadíte jako dva vrkající holoubci. Až půjdu kolem, nakouknu a budu míti velikou radost z vašeho hezounkého štěstí . . .

»A proč vy si je nepřivoláte? . . vždyť vy byste si mohl ustlati v pěkném domku a ne v chudé chaloupce.«

Mohl . . to je pravda,« řekl teskně Antoš a zahrábl si při tom do vlasů — »ale už jsem trochu zvětral. Na takové štěstí, v němž tonete vy, už je pozdě. Našinec už se dovede jenom oženit, ale ne zamilovat. My už se na to díváme docela jinýma očima — příliš při tom počítáme a pamatujeme při tom jenom na svoje pohodlí. My se, milá slečno, neženíme z lásky . . . my zakládáme si rodinný krb proto, poněvadž jsme si zkazili žaludky hospodskými omáčkami a poněvadž se lekáme smutného, žalostného staromládenectví. My už nehledáme ideálu, nýbrž jenom dobrou kuchařku a pečlivou hospodyni. Zamilovat, do opravdy zahořet dovede jen mládí, student, jenž nemá zkoušek a na večeři, praktikant, jenž se ještě nemůže ženit. Tuhle mne požádali studenti, kteří u nás v kanceláři písaří, abych s nimi šel někam do zábavy. Tam jsem právě poznal, jak jsem už omšelý a usedlý pantatínek. Zahlédl jsem tam mladinkou holčinku, byla jako jarní salátek — svěží, křehoučká a v těch růžových šatičkách byla tak roztomile načechraná, že jsem nemohl odolati a dal jsem se s ní do řeči. Šel jsem k ní s hrdým sebevědomím člověka, jenž má svoje postavení a jenž by mohl po případě takovou žabku poctiti nabídnutím k sňatku. To se rozumí samo sebou, že jsem při tom nezapomněl na svou spisovatelskou domýšlivost. A víte, co jsem s hrůzou pozoroval? Panenka se nudila . . já se nutil do duchaplného hovoru, mluvil jsem o knihách, o literátech, o svých plánech, ale žabka byla jako na trní a pořád hledala živýma a čipernýma svýma očkama někoho jiného. Vrtěla sebou, nutila se do pozornosti a zdvořilosti, ale já brzo postřehl, že neví, co jí vypravuju. Najednou se kolem ní kmitl junák v čamaře. Měl roztrhaná perka, měl okopané nohavice, byl to zkrátka chuďas . . . ale bylo mu dvacet roků, vlasů měl jako Absolon a tělo pružné jako kaučuk. Ustoupil jsem a oni k sobě letěli jako šipky. Vracím se ku své holbě, jdu kolem nich a slyším, jak žabka povídá: »prosím vás, kdo je ten nudný patron, co se mnou právě mluvil?» Student odpoví, že je

to spisovatel, ona ohne nosík a prohodí: »to budou asi divné knihy, co spisuje.« Tahle episodička je, milá slečno, velice výmluvná a poučná. Pro tu žabku jsem byl už starý kořen . . . tu rozechvěje a nadchne jenom mládí. Té ani ve snu nenapadne, aby pomýšlela na budoucnost, na dobrou partii. To přijde později, až se v její duši odehrajou první kapitoly bezstarostného mládí a pak už je to docela jiná bytost. Obě strany uzavírají sňatek z důvodů čistě rozumových a praktických. Mluví se o věnu, o výbavě, jeden vyptává se na druhého a při tom při všem není po nějakém ideálu, po poesii, ani památky. Toho se právě lekám a proto se nemohu rozhodnouti a odhodlati k ráznému činu.

Vy dva jste vzbudili ve mně zvláštní pocity. Vy jste se jistě zamilovali na ráz, při prvním spatření, že ano?«

Emma živě přikývla a celý její obličej zalil se při tom tichou radostí.

»A to je to pravé . . a je to na vás také vidět. Teď už rozumíte všemu, že ano? Dnes mně bude zase trochu smutno, ale zítra se zase dostanu do obvyklých kolejí. Zítra vlastně ještě ne,« opravoval se Antoš . . »uvidím vašeho snoubence, budu ho míti celý den na očích a budu na vás mnoho vzpomínat. Možná, že budu po dlouhé době zase něco psát. Týden se zahrabu, zmizím, dopíšu novelu a při tom pozvolna zapomenu na všechna krásná předsevzetí a zase se vrátím ke svým druhům, kteří mne přivítají s jásotem.«

Emma se mu podívala upřímně do očí.

»Umíte o tom pěkně zahovořit — chvílemi se mně zdá, že je tomu skutečně tak, jak to líčíte, ale já mám přece jenom pocit, jakoby vám tento pessimismus byl vítanou omluvou. Vy dovedete poučovat jiné, ale sobě samému nejste upřímným a otevřeným rádcem. Celé toto vaše nazírání připadá mně tak trochu jako falešný uklidňovací prostředek. Je v tom mnoho resignace, která není ničím jiným, než slabostí. Povím vám prostými slovy svoje mínění. Zdánlivě je každé vaše slovo pravdou, podepřenou zkušenostmi. Vy ale při tom zúmyslně kladete veliký důraz na ojedinělé úkazy, jež ovšem nápadně vynikají a jež snadno dají se využitkovati pro generalisování. Ty vám tanou na mysli a vy se jich houževnatě držíte, jen abyste nemusel učiniti radikální obrat.«

(Pokračování.)

JOS. D. KONRÁD:

Eva.

(Pokračování.)

ic ho neobměkčilo. Ani když Evička zarmoucena, že tak neočekávaně odjíždí, se mu pověsila na krk a přiblížila k jeho zrakům zarosené nevinné oči, nepovolil jeho zakrývaný hněv. Jen city jeho se zachvěly, když na cestě ke stanici se obrátil na vysoké bryčce a naposledy ještě zahlédl tiché Opatství, kde dříve zažil přece jen mnoho blahých chvil.

Zdánlivý Pavlův hněv brzo povolil a minul. Za nedlouho zmoudřel a pak vzpomínaje na vše to, mladý muž se usmíval svému nedůtklivému vzdoru, v němž nalézal mnohem více pokárání hodného rozmaru vlastního než v dětinském chování Eviččině. Nazval se bláhovcem a přemrštěncem, shledával, že se měl státi Eviččce nesnesitelným spíše on a nikoli ona jemu.

A vzpomínaje na ni nemohl se ubrániti úsměvu, neboť ji viděl buď na stromě jako posměvačnou opičku, buď v tom krásném, nenahraditelném lese, kde běhávala jako divoška a kde pro ni zkusil tolik strachu a starostí.

Do Opatství však už přece nepřijel. Následující prázdniny strávil jako suplent na daleké cestě studijní a pak zatím odvykl myšlence, že jest ještě kout milého českého venkova, kde by byl kdykoli srdečně vítán. Žije jenom svému povolání, utvořil kolem sebe zcela nový obzor snah i vztahův, a půvabný strýcův statek i jeho obyvatelé byli už příliš daleko za hranicemi toho nového světa.

Jediné spojení mezi ním a rodinou Severovou udržováno bylo toliko občasnými povinnými zdvořilostmi, kdy se vyměňovala přání novoroční a k jmeninám. A i ta přání,

s počátku vyslovovaná formou dopisův, odbývána byla později už jenom prostými visitkami.

Na Evičku i v těch málomluvných přáních vůbec zapomínal, až nyní znenadání pan Hypolit Severa ho upamatoval, že v Opatství žije také veliká dívka, nová netušená, neočekávaná bytost, která až do té chvíle byla vzdálena jeho vzpomínek a představ. Ani si nebyl vědom povolnosti a ochoty, s jakou přijal strýcovo pozvání.

Ostatně o příčině té ochoty ani neuvažoval. Věděl jen, že se na ten zimní venkovský výlet těší a cítil se býti nedočkavým volným ptákem, který jen touží, aby se opět jednou otevřela dvířka úzké klece a by mohl vzlétěti a rozšířiti hruď vdechnutím jiného svěžejšího a zdravějšího vzduchu. Jinak vábil ho tam zcela obyčejný zájem viděti zas jednou místa, která mu bývala drahými, spatřiti se s osobami, které mu vždy osvědčovaly nepokrytecké přátelství.

A prvou starostí vážného pana professora bylo, že ještě toho večera zašel si koupit zásobu bílých nákrčníkův a k tomu škrabošku.

IV.

Následující neděle zakončena byla skvostným zimním večerem. Po předcházejícím celodenním sněžení uhodil svěží mrazík, jak často v zimě bývá, když měsíc dospěje k úplňku.

Opouštěje už za tmy Prahu, professor Pavel Hylmar ani tam nepozoroval posvátné krásy, jak nově napadlý sníh se zasnubuje s plným měsícem. Velkoměstské ulice již byly místo bělostného kypréhо sněhu pokryty jen rozjezděným špinavým rmutem, sníh v sadě za jedinou noc a následující den znečistěn byl sazemi.

Ale když vlak vyjel do širého prostranství a do kraje, kam nedosahovalo kalné ovzduší velikého města, mladý professor hledě oknem železničního vozu ustrnul nad báchorkovitou bílou vidinou, plnící pole i stráně a stoupající v jiskřivých paprscích až k stříbrnému měsíci. Hle, nedostižná nádhera přírody, které si nedovede poručiti ani moc králův ani vykouzliti zázračné zlato boháčů! Vnímavý pozorovatel klaněl se jí v duchu jako staří proroci se klanívali božské záři, vycházející z nebes.

Hukot a jednotvárné drkotání vozu působilo na professora uspávavě. Ne ovšem tak na tělo jako spíše na ducha, jenž už náladou zimního úchvatného obrazu večerního opředen byl hebkými vlákny snivosti. Přestával býti pražským professorem, počínal se přetvořovati v tichého účastníka venkovského plesu. Když výhled do krajiny byl zakryt stěnami hlubokého železničního průseku, mladý cestující vrácen byl opět sobě.

Sedě sám v úzkém polovičním kupé druhé třídy proti zrcadlu, nevědomky si všímal obrazu svého zevnějšku. Jaký dojem vzbudí, až se objeví mezi zvědavými venkovany? Byl pěkně rostlé, vysoké postavy, měl zajímavou, oduševnělou hlavu s krátkými vlnami leskle hnědého účesu, měl poeticky snivé modré oči, rovný řecký nos a měkký světlohnědý plnovous, který se zdál tím hezčí, když si jej pokrucoval krásnou bílou rukou, jež mohla býti za vzor dokonalé mužské ruky malířovi nebo sochaři.

Vlak několikráte zapískal a několikráte se zastavil, pak se ozvalo vyvolávání povědomé haberské stanice.

Pavel rychle vystupoval. Jako každý člověk, žijící ve velikém městě, měl i on dojem, že haberská stanice jest nyní mnohem menší, než bývala za jeho studentských let. Ale byla to táž stanice s lipami před žlutočerveným průčelím, s hnědou řezbou na štítech, s úzkou zahrádkou po straně, táž stanice s malým bradatým přednostou, jehož žena stále chovala malé děti a jehož nejstarší dcerky měly od rána do večera na starosti uhelné skladiště.

Kdysi pan přednosta chovával se k Pavlu Hylmarovi jako k hosti Severovy rodiny s jakousi povýšenou družností a přívětivostí, teď však již neznal mladého professora. Honem sice děkoval na jeho pozdrav a ohlížel se za ním, ale ten vysoký štíhlý muž nebyl mu již ani trochu povědom.

Za stanicí na cestě čekal Vašík. Stál ve sněhu u zapřažených saní, a by snad nezapomněl, sundaval už předem s plavovlasé hlavy velikou huňatou čapku. Spatřuje přicházejícího hostě rozesmál se hlasitě a div mu tvrdou rukou nerozdrtil podávané útlé pravice.

»Poznáváte-li mne ještě, Vašíku?« hlásil se professor.

»Jakpak bych nepoznal! Hned po chůzi jsem uhodl, že to je mladý pán.«

»Jak se máte?«

»Dobře, zaplať Pánbůh!«

»Pořád vesel?«

»Pořád. Co pak mi schází? Jezdím jako kníže celý den.«

»To je ovšem závidění hodný život.«

»Nic pěšky, pořád jen ve voze, hned na kočáře, hned na hnojáku.«

Mladý muž upřímně nahlédl do spokojeného vozkova obličeje, na nějž právě dopadalo bílé světlo měsíce. V něm tváře i přerostlé vlasy Vašíkovy zdály se bledší, jako omžené tím sněžným nádechem, oči hlubší, ústa šířeji se usmívala.

»Jste čím dál hezčí a hezčí, Vašíku,« zalichotil mu host.

»Však vy už taky vypadáte jako pán,« oplatil mu Vašík.

»Tak, tak, není nad upřímnost. A co za dnešek nového v Opatství?«

»Nic, než ten bál.«

»Páni už tam odjeli?«

»Odvezl jsem je tam před půlhodinou. Na naši slečinku budete koukat, mladý pane, z té je do opravdy strach, jakou má maškaru. A pán si navlékl až na cestě takový ošklivý nos. Všichni jsme se mu musili smát, nejvíce já a slečinka. Teprve když slezl, pán mi pošeptal, abych nejezdil domů, ale sem, že taky přijedete na bál.«

»Ovšem, a chcete-li býti tak hodný — jeďme!«

Professor usedl do saní, přikryl si kolena měkkou houní, a Vašík šlehl opratěmi. Rolničky zazvonily, sáně poskočily v před prudkým trhnutím, až by se byl host málem skácel nazad. Ale již to ujížděło jako šipka po hladké sanici, kousek cestou podle trati, pak v pravo k svážnému ořechovému stromořadí.

Vašík mlaskal a občas vydával protáhlý konejšivý hlas, koně bujně odfrkovali, rolničky řehtaly, sáně syčely po ujetém sněhu. Prudkou jízdou vznikal náraz o nepohnutý, jako ztuhlý vzduch, a professor cítil na obličeji štiplavou svěžest mrazíku. Někdy sáně poskočily, někdy zase ujížděly tak lehce, že ani nebylo znáti jejich letu, a se saněmi stejným chvatem utíkal na pravo po nebi měsíc, jakoby se s nimi předháněl, a opřádal vše kouzelnými vlákny studených paprsků. Krásná, nezapomenutelná jízda!

Za nedlouho objevilo se haberské městečko jako Betlem rozestavené na svahu, celé bílé a čisté jako z cukru, jen obdélníky dveří a oken určitě se černaly. Ze všech oken velikého domu na náměstí vycházelo jasné světlo. Tam byl ten maškarní ples.

Vida tak na blízku cíl své cesty, professor Hylmar opatrně sáhl pod zimník po záhybech čamary, zkoumavě se dotknul i bílého plesového nákrčníku a ohledal kapsu, v níž byla skryta černá škraboška. Pak zvolna, opatrně navlékal nové bílé rukavičky.

Malé nesnáze se ho zmocňovaly. Nebyl ještě na větším plese, na šibřinky pak dosud vůbec ani nepáchl, neboť takový mumraj až do včerejška byl v očích jeho zpozdilá pošetilost. A teď tam jede, za chvilku bude navlékati na svůj učený obličej škrabošku, bude taky maškarou, bude vidětí a tropiti bláznovství, poslouchati a mluviti nesmysly.

Pocítil nesmělost a skorem až známky úzkosti, ale to i ono bylo potlačováno radostným očekáváním něčeho neznámého, co nadcházelo. Byl by velmi zklamán, kdyby někdo nyní kázal obrátiti koně a jeti zase zpět ke stanici a odtamtud ku Praze.

Sáně vjely do nejdelší haberské ulice, jejíž domky vrhaly na stříbro cesty ostré stíny. Dvě, tři osoby přeběhly cestu a rychle se uhýbaly před řítícími se saněmi. Vašík u prvého stavení hrdě vypjal prsa u vědomí povýšenosti naproti těm malým, bídným tvorům, kteří se musí plouhati pěšky a uskakují před jeho saněmi do sněhu jako žebráci. V té chvíli měl jistě ničím nezkalený, krásný pocit knížete, a široká ústa jeho důstojně se svírala velkopanským úsměvem.

Let saní náhle zahnul na levo a hned po té zarazil před jednopatrovým městským hostincem. Hudba zaznívala z hořeních oken, a v jejich světle mihaly se lesklé stíny tančících.

Někdo přiběhl k saním a úslužně pomáhal professorovi vystoupiti.

Mladý muž prošel skupinami zvědavých lidí a vstoupil. Už na schodech přišel mu vstříc pan Hypolit Severa, tuze směšný ve svém obrovském nose s ryšavými kníry a brejlemi.

»Buď mi vítán, hochu!« pravil, tiskna Pavlovi ruku a odváděje ho nahoru. »Jak se ti líbím v té masce?«

»Upřímně řečeno, milý strýčku — vypadáte v tom hodně vesele.«

»To si myslím, ale copak některý muž může vypadat vážně, když si oblékne maškaru? Hezky ano, je dosti masek, které někomu znamenitě sluší, než pro mne to nemá nikdy ani za vlas vážnosti. Ale co na tom, svět to chce, beztoho je ten svět i život jenom samá maska a přetvářka. My sedláci i vy učenci, všichni jsme jako na jedno brdo jenom a jenom maškary.« (Pokračování.)

Hrst vzpomínek z Benátek. — Illustruje E. Václavek.

echápu, jak se tento obřad tak ryze pohanského rázu mohl udržeti pozdě do dob křesťanských, kdy se věřilo tak orthodoxně. Nový to doklad, že víra byla jen formální, že při ní zůstal duch nedotčený jemnou morálkou Kristovou — mysli setrvaly ve své pověrečnosti původní, kterou divokost povah současných jen podporovala.

Byla to ovšem symbolika, ale slavnost toho rázu mohla vyrůsti jen na půdě pověry. Jinak nedovedu chápati tuto slavnost sňatku republiky Venecie v osobě dožete s mořem, které bylo propůjčovatelem a obhajcem benátské moci a velikosti. Kdo byl v tom manželství mužem a kdo ženou? Vlachové říkají il mare, mohl býti tedy jen dože nevěstou. Ovšem, la Venezia.

Slavnost zavedl r. 998 dože Pietro Orseolo II., který ducha svého lidu zajisté dobře znal. Okázalost, touha po vzrušujících slavnostech, láska k moři, které skutečně Benátčanům dalo bezpečnost v nejistých dobách, pak moc a pak jmění — ovšem dalo si vynutiti tuto štědrost, uvážíme-li s jakými zdánlivě nepřemožitelnými překážkami bylo tu bojovati prvním osadníkům-uprchlíkům v nehostinných bažinách — pak i vrozená poetičnost lidu, podnes patrna v jejich hovoru, zpěvnosti, lásce k umění, jejich pýcha a vznětlivost, kterou měl jsem příležitost stokrát pozorovati za své benátské stagiony na ulici, v krámech, kostele, v lázních, při koncertu, v museích a obrazárnách — to vše byly praemissy, na základě kterých dože státník dobře počítal navrhuje lidu tuto slavnost.

La sposa di mare! Kolik básníků, umělců i turistů zvěčnilo tento poetický, leč nepřirozený poměr. Chápeme-li jej co apotheosu vlastní moci a slávy, nenalézáme obdoby takové pýchy v dějinách žádného národa a žádné země. Vmýšlejíce se v dobu — dobrodružné století X., milující barvu a lásku — dovedeme vytušiti, jak slavnost oslňovala hrdý kmen, jenž se tu usídlil, jak mu lichotila a současně jak měla odvraceti jeho mysl od autokratismu jeho vládců.

Sňatek Venezie s mořem odbýván co rok v den Nanebevstoupení Páně s neslýchanou okázalostí. Skvělý průvod táhl se zvolna od paláce dožete k moři. V čele jeho brali se hudci s dlouhými stříbrnými trumpetami. Za nimi kráčeli nádherně odění herolti s 8 korouhvemi Markovými. Následovala je hlučná hudba. Průvod nesl se k piazzetě, malému náměstí mezi dožecím palácem a staroslavným náměstím sv. Marka. Paláce vlály barvami a krásné tváře přihlížely s ozdobných balkónů velkolepému průvodu. Nejedna snědá tvář zaplanu a tím nevylíčitelným ruměncem jižním postřehnuvši ohnivý pohled švarného šlechtice v průvodu, k němuž srdce zahořelo . . .

Všecko duchovenstvo, jehož nebyl v Benátkách té doby za rozkvětu hierarchie při četných kostelích počet malý, súčastnilo se průvodu vedeno svým patriarchou. Za ním braly se řady zbrojnošů a — po nich camerárii dožete.

Uprostřed průvodu kráčel dože sám pod nádherným baldachýnem v úboru vladaře, všecek pokryt hermelínem a purpurem. Před

ním nesen na oltáři odznak jeho moci, knížecí čepice drahokamy posetá.

Za dožetem sunul se vznešenými kročeji ostatní průvod s nejslavnějšími notabilitami Benátek, papežským legátem a vyslanci cizích států, velmoži světskými i církevními. Senát, velká rada a šlechtictvo (nobiltà) v slavnostních rouších průvod zavírali a k nim tísnilo se »obecenstvo«, jak by dnešní novinářská terminologie se vyjádřila. »Lid« říkalo se tenkráte tomu tlumu.

Na břehu — už tenkrát slulo kamenné nábřeží, jako dnes »molo« — čekala loď zvaná »Bucintoro«, jehož pěkný model lze podnes zříti v museu benátského arsenálu vedle nejedné vlajky benátského loďstva, slavná galera, na níž vstoupil dože s celou representací Benátek, aby se dal dovézti na šíré moře adriatické. Podle modelu zachovaného ve jmenovaném museu vypadal »Bucintoro« takto: Loď byla s oslňující nádherou vyzdobena a poháněło ji 160 veslařů. Bohatě pozlacené galerie táhly se kolem sedadel šlechty. Docela sám na význačném místě usedl na drahocenný trůn sám dože. Nad palubou vznášel se baldachýn z purpurového aksamitu zlatem vyšívaného. Trup lodi byl s uměleckým vkusem vyzdoben arabeskami, květinami a allegorickými figurami. Po stranách kormidla ulehli dva okřídlení lvové sv. Marka, symbol republiky. Na pozlaceném stěžni vlála korouhev sv. Marka.

»Bucintoro«, obklopen jsa nesčetnými gondolami a barkami soukromníků, zamířil do širého moře. Všecky zvony Benátek hlaholily slavnostní svou píseň k jižnímu nebi. Naproti Lidu Bucintoro stanul, a zastavila se i všecka ta drůbež lodiček jej obklopujících.

Vlastní slavnost započala. Nejvyšší církevní hodnostář benátský, patriarcha přistoupil k dožeti a podal mu vzácný prsten snubní, který před tím byl požehnal. Dože pak vrhl jej do vody pronášeje památná slova, jádro celé symboliky:

»Desponsamus te mare in signum veri perpetuique domini.«

Zasnubujeme se ti moře na znamení pravého a věčného panství.

Dnešní střízlivý čtenář nechápe ovšem jak mohlo několik latinských slov strhovati lid, jenž jim hrubě nerozuměl, k nadšení. Dobrodružný ráz doby, rytířské ovzduší věků, za nichž slavnost nejvíce kvetla, fascinovaly vedle vší té nádhery a přepychu bohatých a mocných a při hluboké neuvědomělosti lidu, působily na mysli davu tak, jako dnešní ceremonie slavností církevních té neb oné okázalost milující církve. I dnes dá se lid strhovati purpurovými baldachýny a zlatými ornáty, berlami a mitrami za hlaholu zvonů a třepetavých hymnů varhan k nadšení a nebude jeho duševní nálada příliš se lišiti od psychologie Benátčana ve století X. a pozdějších. Jen nacionalistický moment, touha po panství a bohatství, jíž celý obřad zrovna přetéká, činil tehdejšího občana ještě nadšenějším. A pak ta vševládná moc radosti, nakažlivé, právě jako strach a vztek, dovršila dílo mohutné suggesce, které podlehali všichni od senatora až po facchina, od dožete až po prostého kupčíka.

Jaké byl lid benátský letory, jak miloval slavnosti, dokazuje nejen tato slavnost oddavků moře s Venezií, leč i jiné mnohé slavnosti, na př. Sagra, slavnost díků za osvobození Benátek od hrozného moru, který r. 1575—1576 zdecimoval obyvatelstvo Benátek pohubiv ne méně než 50.000 obyvatel. Z díků za osvobození města od moru zbudován na ostrově Giudecce chrám Tempio del Redentore, jenž stojí uprostřed tohoto dlouhého úzkého ostrova; slavnost tato (Festa del Redentore), které se dože s velikou radou republiky co rok okázale účastnil, dnes sklesla na lidovou zábavu s jarmarkem, jenž se tu co rok odbývá v červenci. Jinak je ostrov, jenž sloužil kdysi šlechtě benátské za útočiště, dnes jen rybářům a továrnímu dělnictvu útulkem a úkol villegiatury přejal Lido.

* * *

Ostatně je historie Benátek všecka neobyčejně pohnutá a jako stvořena pro romantiky rázu Zeyerova. Zdá se mi, že dosud nebyla vyčerpána přebohatá ta studnice dějů bohatýrských, charakteristických postav, nepokojných dob, brzy slavných, brzy plačících nad porážkou neb skonem posledním.

Jmeno své obdržela Venezie*) od Venetů. Kmen ten sídlil mezi mořem a Alpami dávno před opanováním dnešního Benátska skrze vševládné Římany. V okrsku tom založili Římané několik v dějinách významných měst z nichž zasluhuje zmínky zvláště Aquileja na severu asi v místech dnešní severní hranice Italie. Král Hunů Attila, veliký ničitel na počátku středověku srovnal ji se zemí. Několik obyvatel uniklo smrti zběsilých dobyvatelů a uchýlili se na lagunové ostrůvky při severozápadním břehu moře Jaderského. Zde zotavivše se z pohromy znenáhla zbudovali na kolech město, jež bylo dobře chráněno polohou svojí před útoky od pevniny a současně výhodně leželo při kraji splavného moře, takže záhy zjednalo si přičinlivé a podnikavé obyvatelstvo její zámožnosti a tím i moci. (Pokrač.

*) My říkáme »Benátky« a záměna V v B a naopak není v českém spodobování jmen cizích žádnou vzácností a vysvětluje se ostatně veliká příbuznost obou hlásek, známá romanofilům také z toho fakta, že Španělské B se čte jako V.

E. VÁCLAVEK:
PARTIE Z BENÁTEK.

FERDINAND SCHULZ.

Ještě úplně neodmlčely se oslavné projevy, kterými Ferdinand Schulz byl veřejností českou a přáteli vítán při dovršení své sedmdesátky, když dne 16. února t. r. došla zpráva o jeho úmrtí. Málokterý pracovník duchem umírá tak klidně a v době tak závidění hodné jako on. Ferdinand Schulz čestně dokončil svůj úkol životní, na významných hranicích kmetství rozhlédl se po vykonaném díle, přijal upřímné pozdravy a odešel. Navždy zavřel svoji těžkou knihu života a tiše učinil svůj veliký krok v minulost.

S Ferdinandem Schulzem umírá veliká část zosobněné historie našeho národního znovuzrození, mizí opět jeden význačný sloup literární budovy, již vedle něho horlivě stavěli a opírali Vítězslav Hálek a Jan Neruda, oba slavní a nezapomenutelní, kteří však již dávno odešli před ním. Z dob Hálkových Ferdinand Schulz zachoval si svůj idealism a zůstal mu i v přívalu jiných proudění až do posledních let věren. Vždy a ze všech sil přičinoval se o to, aby osvětové stránky národa našeho byly zdokonaleny, aby se zvětšoval význam a cena českého jména.

Nikdo Ferdinandu Schulzovi nemůže upříti dobrých, ušlechtilých úmyslů ve všem, cokoli podnikal, jako nikdo nemůže bez podivu zastaviti se u jeho práce. Umřel člověk, který snad od let útlého dětství nedopřál si oddechu, muž, který bytostí jednoho člověka vykonával trojí povolání životní: nevděčný úkol belletristy a redaktora, vysilující úřad žurnalisty a politika, obtížný úřad professora. A žádné z těch povolání, ztěžované pravidelně dostavující se nemocí, nepotlačovalo v něm povolání ostatních, v tom i onom Ferdinand Schulz příliš si byl vědom svých povinností, aby jich mohl zapomínati.

Již jako osmnáctiletý jinoch Schulz počal býti roku 1853 literárně činným, a od té doby jméno jeho udržovalo se na vlnách naší veřejnosti po celých padesáte let. Ještě roku lonského četli jsme od něho novou belletristickou práci, a byl až div, že ani na prahu sedmdesátky a po tolikerých duchovních námahách neumdléval.

Shrnouti všechnu mnohostrannou činnost Schulzovu v celkový rámec a oceniti význam jeho k době, ve které působil, bude obsáhlejším úkolem literárního historika. Vzdávajíce na tomto místě posmrtné památce Schulzově čest, jen stručně můžeme se dotknouti jeho životopisných dat, která ostatně u příležitosti sedmdesátých narozenin i krátce po té ve dnech smutečních obšírněji byla uvedena již v jiných listech.

Ferdinand Schulz narodil se dne 17. ledna 1835 ve mlýně ronovském pod Lichnicí, většinu dětství svého však prožil v Nymburce, kam rodičové jeho se přestěhovali. Studia konal v Mladé Boleslavi a v Praze. Již jako student pilně se obíral literaturou domácí a také z některých literatur cizích

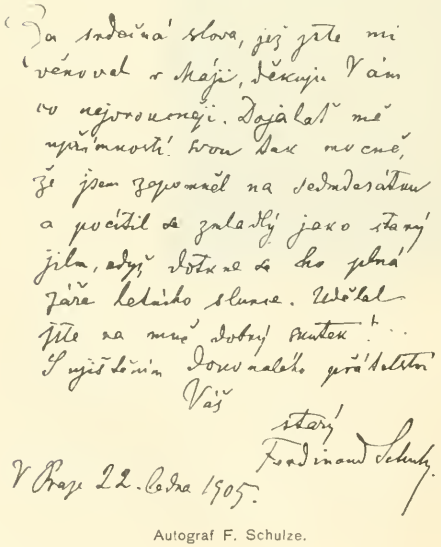

Autograf F. Schulze.

do češtiny překládal. Záhy též bedlivě si všímal politického proudění v národě českém a věnoval mu nemalý díl svých životních služeb.

Po vykonaných studiích Schulz stal se vychovatelem mladého hraběte Václava Kounice, a vlivem svým měrou nemalou přispěl k tomu, že v tomto šlechtici upevněno bylo české, a to svobodomyslné cítění. Pak vstoupil do redakce Národních Listů, do nichž věrně psal stati úvodní, studie a feuilletony, věnuje při tom také článkům kritickým náležitou pozornost. Brzy potom svěřen mu byl důležitý výchovný úřad professora na pražské československanské akademii obchodní.

Působnost Schulzova vždycky má ráz ušlechtilé podnikavosti. Již před Vlčkovou Osvětou snažil se založiti podobnou revui, a nejeden další podnik jest mu vděčen za své vzniknutí. Matici lidu, Poesii světové, Salonní bibliotéce, sborníku illustrovaných belletrií Z našich a cizích vlastí, a posléze Zlaté Praze stál u kolébky a řídil je jako redaktor zkušenou a pevnou rukou. Byly doby, kdy branou Schulzovy redaktorské zodpovědnosti vycházely nejkrásnější květy našeho slovesného tvoření.

Při tom také jako belletrista Schulz pracoval s neunavnou pilností. Byl ze spisovatelů, kterým správnost jazyková jest předni podmínkou každé literární práce, a požadavku tomu vždy věnoval všemožnou péči. Mnoho v životě uviděv a zkusiv, ukládal zkušenosti své do skladeb slovesných. Zejména oblíbená Latinská babička jest velikou reminiscencí mládí autorova, podobně jako v románě Nymburská rychta vyčerpal své vzpomínky na ono město. Z jiných nejznámějších spisů Schulzových vyžadují pozornosti Šlechtické novelly, Doktor Johánek, Člen bratrstva, Dvorské panstvo, Česká Magdalena, Jiří z Poděbrad, Moje nebožka, Moderní novelly, Mžikové fotografie a figurky, Olšanské povídky, Povídky, V pozdních letech a jiné.

Přinášejice v dnešním čísle podobizno Ferdinanda Schulze z roku 1866, domníváme se, že se zavděčíme svým čtenářům také snímkem jeho autografu, který ukazuje pevnou ruku tohoto literáta ještě krátce před úmrtím. *J. D. K.*

F. Schulz roku 1866.

*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

J. J. Benešovský Veselý †. Redakce »Národních Listů« ztratila v krátké době dva zasloužilé a populární svoje redaktory. Za seniorem redakčního kruhu prof. Ferd. Schulzem, odešel na věčnost jeden z nejstarších členů jeho J. J. Benešovský-Veselý. Je to zvláštní zjev — čeští žurnalisté umírají pravidelně dva za sebou. Pensijní jejich fond, který starší novináři založili s tak ohromným úsilím a jemuž oba nebožtíci prokázali veliké služby, má už tak četně prokázaný hřbitůvek, jako žádný jiný spolek. Schulz odešel přijav od české veřejnosti srdečné projevy blahopřejné k sedmdesátým svým narozeninám. — Veselý nepřekročil hranici, neblahým osudem žurnalistům stanovenou.

Žil padesát a jeden rok — skoro plné dvě třetiny života vyplnil poctivou a svědomitou praci žurnalistickou. Čeští novináři věnovali mu zaslouženou pohrobní vzpomínku. Správně o něm napsala redakce »Národních Listů«: »Byla to zlatá duše, snivá, optimistická, vždy plná illusí a štěstí i lásky, dobrý člověk, šlechetný muž.« Zesnulý byl pracovník vytrvalý a neúmorný. Měl mezi žurnalisty skvělé jméno jako všestranný novinář, jenž i tu nejmenší drobnůstku psával se zápalem. Napsal kratičkou literární směsku, ale bylo znát, že ji psal literární znalec Benešovský-Veselý-made-man. Narozen v Praze dne 22. května 1854, vystudoval nižší reálku a nemoha ve studiích pokračovati, vyvolil si povolání, v němž by se co nejrychleji domohl samostatné existence. Jako sedmnáctiletý jinoch debutoval v časopisech s povídkou a verši a již jako dvacetiletý mladík stal se publicistou. Byl ozdobou svého stavu, byl spolehlivou oporou redakce, jež svěřovala mu nejdůležitější referáty, byl pilným literátem, úžasně činným překladatelem a věrným přítelem a sledovatelem české literatury, jejíž takřka všeckny pub'ikace oznamoval informativními notickami, jež dovedl koncipovati velice šťastně a přehledně.

Byl mužem nema'ého vzdělání. Znal důkladně několik jazyků a přeložil veliké množství spisů, z nichž mnohé vyvolávaly ve čtenářstvu nejživější zájem. Původní jeho tvorba vykazuje jenom jeden

svazek »Eva a jiné povídky« — ale počet jeho prací je tak značný, že by z nich bylo možno učiniti zajímavý výběr. Veselý byl pilným a vítaným spolupracovníkem Máje, jenž v příštím svém čísle přinese poslední jeho práci pro náš list psanou. Býval častým hostem u nás a rád se rozhovořil o literárních plánech našich. Ztratili jsme v něm člověka, jenž měl pro naše snahy vřelý zájem.

Veselý byl mužem chatrného zdraví. Řadu let rval se s chorobou, ale při tom neumdléval a pracoval do poslední takřka chvíle. Z redakce musil odejíti, poněvadž choroba kategoricky to přikázala. Celou jednu třetinu století pracoval pro svůj list, pro jeho čtenáře a každou napsanou řádku posvětil svědomitou úvahou. Pro tuto jeho čistou snahu, za tu velikou práci buď mu čestná a věčná paměť údělem. *Dr. J. H.*

— **MUDr. Norbert Mrštík**, bratr spisovatelů Viléma a Aloise, zemřel v nejkrásnějším věku (* 1867 v Jimramově), podlehnuv chorobě, jež déle hlodala na jeho organismu. Než zabořil se do studia vědy, odbyl si první literární lásku. Uměl rusky a polsky a pilně překládal. Najednou umlkl a dlouho nebylo o něm slyšeti. Najednou octla se v novinách zpráva, že byl promován doktorem lékařství. Byl muž vzácné, pevné povahy. Jako lékař věděl, že smrt ho musí udolat, a zemřel mužně a klidně, podav Moraně ruku jako přítelkyni, která je postrachem a hrůzou jen pro lidi malomocné. Vilém Mrštík zmiňuje se v dopise o posledních jeho okamžicích, mluví s obdivem o statečnosti svého umírajícího bratra. Zesnulý měl v Praze mnoho přátel z dob studia, kteří ho zachovají v upomínce.

— **Prof. Bohumil Bauše.** Netušený rozkvět věd, jehož stali jsme se svědky v posledních letech spolu s ušlechtilou snahou lidumilů toužících po šíření osvěty mezi lidem přivedl k péru řadu pracovníků, kteří sice neobohatili vědu žádným novým poznáním, ani velkým ani drobným, ale kteří působí v národě svém neméně záslužně podávajíce mu způsobem jemu přístupným nové výzkumy, jež by mu jinak v odborných knihách zahalená ve slupku odborné mluvy a vyjádřená většinou cizími jazyky zůstala zcela nepřístupna. Jsou sice vědci, kteří dovedou stejně originálně v laboratoři, nalezajíce nové pravdy a nová fakta, pracovati jako srozumitelně vykládati nejsložitější otázky lidem nejprostším. Dovedl to u nás na př. nedoceněný dosud Purkyně. Ale jsou zase učenci, kteří celý život plně a pracovitě zaměstnávají se vědou, neměli štěstí něco významnějšího nalézt a tak jméno jejich neproniklo a zapadne s jejich smrtí. A jiní zase pracují vědecky i pro širší kruhy, činí to poslední však takovým způsobem, že mnohé jejich práci populární nerozumí ani odborník, natož intelligent z širších kruhů.*)

*) Máme tou příčinou bohatý material, jenž jednou bude uveřejněn a byl by velmi humoristický, kdyby nebyl tak — smutný.

Z toho vysvítá, že i v oboru popularisace je mnoho povolaných, ale málo vyvolených.

K tomu přistupuje ještě ta nepříjemná okolnost, že mnozí vědci (zvl. fakultní) pohlížejí na popularisaci své vědy s patra pohlašujíce ji za povrchní a poloviČatou činnost literární a poukazujíce na některá nedopatření, jež se ostatně i vědcům prvního řádu stávají, jako na nesmírné zlo činy proti vědě.

Zatím je však úkol popularisatorů věd, zvláště přírodních, nesmírně těžký. Volba látky je první oříšek. Ne vše se hodí ke zpracování. Jsou poznatky, zvláště v medicíně, jež by mnohého nanejvýše znepokojily. Také způsob zpracování látky nesmí býti odpuzující, nudný, nýbrž naopak živý, poutavý. Z toho vidno, že popularisator mimo vědomosti musí míti vlastnosti, jež nejsou majetkem každého vědce, a proto je dobrých popularisatorů tak málo. Široké vzdělání nejen v okruhu vlastní vědy, značná sčetlost v literatuře, rozhled v umění, životní zkušenosti, znalost člověka a jeho vad, jistý dar belletristický, raději bohatší, než chudší, umění vyjadřovati se prostě a jímavě — toť jsou vlastnosti, jež teprve vědce učiní dobrým popularisatorem.

Tyto myšlenky probouzí v české literatuře zvláště jedna postava, jež z nemnohých popsanými vlastnostmi může se honositi v plné míře a těší se uznání ve všech kruzích vědy, o niž běží. Je to profesor Bohumil Bauše, jehož šedesátiletí vzpomněly onehdy české listy. Jméno jeho je známo každému českému čtenáři. Vždyť s pracemi jeho stýkal se bez mála čtvrt století ve všech téměř listech rodinných, literárních, zábavně poučných i vědeckých i ve samostatných spisech cestopisných. Široké je pole, které vzdělává — přírodní vědy v nejširším slova smyslu, život hmyzu právě tak jako zvláštnosti divochů, úkazy atmosféry stejně jako vůně květů, utajené tvary světa drobnohledného jako elementární bouře vesmíru. Sta je jeho statí a v žádné není věty nudné. Znalec klasického umění i pilný čtenář belletrie, polyglott, jenž může čerpat z kterékoli literatury, horlivý sběratel dat, jehož netištěné zápisky bylo by zajímavo seznati, vyzírá z každého článku — a všude patrna neobyčejná láska k předmětu, jež činí četbu zvláště tak milou, stejně jako skromnost pisatele, jenž nikde svou učenost nevnucuje čtenáři. Žádná stať podepsaná jménem prof. Bohumila Bauše neb jeho šifrou B. B., o kterou zavadl zrak čtenáře, nezůstala nečtena — ať bylo to ve feuilletonu »Národních Listů« nebo v sloupcích »Vesmíra« či v starším některém ročníku »Zlaté Prahy« neb revue některé. Už názvy prací bývají tak lákavé, uváží-li se, že povolání (učitele přírodních věd na střední škole) málo času ponechávalo asi Baušovi k literárním pracím, snad jen prázdniny a večery, s obdivem budeme hleděti ke spisovateli, jenž v 60. roce svého života může hleděti nejen na dlouhou řadu knih popularisujících přírodu mlá-

deži, leč i nepřehlednou řadu statí a několik kněh širším kruhům čtenářstvu sepsaných.*)

Bohumil Bauše narodil se 17. února 1845 v Hradci Králové. Jako profesor působil v Jindřichově Hradci, Německém Brodě a Táboře; nyní je profesorem českého gymnasia v Praze.

Málo už dnes bude známo, že z péra Baušova pošla i řada spisů cestopisných. Vydatně spolupůsobil při Řivnáčově průvodci po Čechách (1882) a r. 1886 vydal samostatně »Skály prachovské«.

Pro úplnost uvádíme seznam jeho kněh. O původu ssavců, Čtvero ročních časů, Illustrovaný přírodopis tří říší, Putování říší rostlinstva, Volné listy z knihy přírody, Pohledy do dílny přírody. Vedle nich uveřejnil několik překladů vynikajících přírodovědeckých spisů cizích (Good, Brighoenova). Mimo ně ještě v literatuře časopisecké je spousta zdařilých článků. Proč se nevydávají u nás sebrané spisy takovýchto spisovatelů? Že by neměly čtenářů? Nikoli — jen školní knihovny byly by vydatnými konsumenty. A spisy takové byly by užitečnější než mnohá belletrie.

⁂ **Spisovatelské jubileum v Plzni.** Sedmadvacet členů »Ogniska Polskiego« vypravilo se dne 12. února z Prahy do Plzně, aby navštívilo starého pěstitele shody česko-polské, prof. F. A. Horu a účastnilo se padesátého výročí jeho literární činnosti. K polským výletníkům připojil se již v Praze dr. J. Borecký, který společně s plzeňským redaktorem K. Jonášem zastupoval na jubilejní slavnosti Spolek českých beletristů Máj. Hosté súčastnili se v měst. divadle představení, k němuž zvolena Horova historická hra »Žižka u Příběnic« a balet plzeň. skladatele J. Strnada. Po divadle byl slavnostní večer. Návštěva jeho byla neobyčejná. Zástupci všech vrstev obyvatelstva přišli a representanti korporací. Jménem Máje ujal se slova red. K. Jonáš; vyzvednuv význam literárních prací Horových poukázal pak k tomu, jak správně a prakticky prováděl jubilár Kollarovu myšlénku vzájemnosti slovanské a gratuloval mu ke všem dosavadním i příštím úspěchům na poli spisovatelském. Po té mluvili Poláci inž. Tymienicki, J. Strohschneider, Laciński a Grakovski. Všem odpověděl k slzám pohnutý prof. Hora. »Zejména,« pravil, »těší mne projev zástupce spisovatelské obce, sdružené v Máji. Pražský spolek přináší mi nyní uznání, což pro mne mnoho znamená, neboť Praha chovala se ke mně dlouho upjatě.« Na to vzpomínal trpkých chvil svého spisovatelského života a s povděkem uznával, kterak za poslední doby literární poměry valně se u nás lepší.

V srdečné zábavě potrvala pak společnost s jubilantem až do pozdních hodin, kdy hosté polští chystali se k odjezdu. *Vn.*

*) Nakladatelské družstvo Máje vydalo r. 1903 jeho knihu »Matka země«, neobyčejně poutavou řadu rozprav.

⁂ **Josef Kalus** slavil v únoru svoje padesáté narozeniny. Vyučil se tkalcovství a teprvé jako pětadvacetiletý muž připadl na myšlenku, že by mohl změniti svoje povolání. Vstoupil na učitelský ústav a stal se učitelem v Čeladné na Místecku, kde dodnes působí. Takové síle vůle se nutno pokloniti. Kalus jako básník je nadšeným opěvatelem Valašska. Jeho písně jsou prosty jako fialky; mají vůni, mají kouzlo zákoutí, v němž vypučely. Je básníkem lidovým v pravém toho slova smyslu, a jeho verše jsou proto také oblíbeny. Celou řadu let je vítaným spolupracovníkem předních našich časopisů a je to zejména »Osvěta«, která jeho příspěvky ráda obohacuje svoje listy. Kalus vydal řadu sbírek básnických, které mají v literatuře naší dobrý zvuk. Posíláme za ním na družnou Moravu srdečný pozdrav a dík za všechna ta hezounká poetická kvítka, jež z jeho zahrádky k nám putují a přejeme mu, aby záhonky jeho rok co rok zamodraly se bohatou, svěží úrodou. *Ž. H.*

⁂ **Zeyerova »Doňa Sanča«** dostala se zase po dlouhé době na scénu. Když sl. Karla Welsova, jež ji poprvé hrála, uchýlila se v život soukromý, projevil Zeyer přání, aby role přidělena byla pani Laudové. Umřel básník a zapomnělo se na jeho přání. Tragedie, která při svoji premiéře tolik kontroversí vyvolala, zapadla nadobro. Proto překvapilo, když najednou kus vřazen do repertoiru a titulní role přidělena sl. Dostálové. »Doňa Sanča« jako žena je tvor bezohledně mstivý, úskočný a potutelný. Je to žena ďábelská, která je zachvácena šíleným jásotem nad tím, že podařilo se jí zprovoditi ze světa sokyni.

Slečna Dostalova je příliš mladá na to, aby roli tak ohromné dala to, co jí náleží. Ale přes to byl její výkon ve mnohém směru pozoruhodný a byl sledován se živým zájmem. Bylo vidět, že roli důkladně prostudovala a že se nenápadně dovedla vyhnouti úskalím, jež by obnažily její slabiny. Obecenstvo uznalo její snahu a dalo výkonu jejímu vřelými projevy sankci. Kostýmy hereččiny napadly svou originálností a stylovou věrností.

Se zavilou Doňou Sančou kontrastuje ovšem nápadně její obět, kterou sehrála s milou prostotou sl. Grégrova. V episodní roličce, která má však svoje důležité poslání, upozornila na sebe výhodně pí. Červená. Pánové Matějovský a Želenský v tomto novém obsazení dobře se osvědčili. Regiseur pan Šmaha ukázal, že má pro básníkovu malbu prostředí jemný smysl. *M.*

⁂ **»Zimní pohádka«** v novém scénování na Národní divadlo za režie Kvapilovy uvedená, pohnula zase jednou otázkou, ve které světa končině odehrává se její druhá polovice. Nejsou prý to Čechy, není to český král a český královic, jak se za to dosud klamně mělo — nýbrž jižní končina Italie, se Sicilií sousedící. Jako Čechy zaměňují Francouzi s cikány, tak my zaměnili příbuzně znějící pojmenování země a vyvodili z toho důsledky.

Pohnulo se tu tudíž starou, zakořeněnou legendou. Béře se nám tedy už i to pohádkové moře. Před lety dívali jsme se na tento Shakespearovský »lapsus« jinýma očima. — Když dne 23. dubna 1864 konána slavnost 300leté památky zrození Shakespearových, přednáš. slč. Malá jako »Perdita« z doslovu Zünglova tato slova:

Ten, jehož dnes s horoucím nadšením
v třistaleté světíme paměti,
dřív nežli ostatní cizí nám svět
vzpomněl na nás si v dálné cizině.
On nesmrtelným pérem svým i nás
vepsal v čarovný kruh svých arciděl
On neznaje ni zem, ni řeč, ni mrav,
předce pravdy víc v své báji pověděl,
než mnohý z těch, kteří nás lépe znají.
Já Perdita z »zimní pohádky« jsem,
dítko k cizím břehům vyvržené,
ani uzavřen mi otce mého dům.
Zdaž chápete tu pravdu, skrytou v báj?
Dítko k cizím břehům vyvržené,
toť aj: perdita ars bohemica,
jíž zavřena prv byla otčina,
jež na cizích ňadrech odkojená,
po cizinách hledala byt i chléb.

Bácharka má rychlé tempo — je v tomto způsobu scénování také něco pohádkového. Jeviště činí ale dojem skoro filigránský a leccos ztrácí na své mohutnosti. Sehrána byla pohádka svižně. V úloze Hermiony veliký úspěch měla pí. Laudová, která zejména v soudní scéně měla velice šťastné momenty. V resignaci její bylo více bolu, než v křečovitých a hlaholivých projevech, jimiž bývá v této chvíli až plýtváno. Otela-Leonta hrál pan Vojan, jenž svou železnou neústupností, které břitký orgán jeho dobře svědčil, až mrazení vyvolával. Idylické figurky sympaticky předvedli sl. Grégrova a p. Focht. *V. J. H.*

— Za druhý večer »Cyklu sociálních her« určeno jednoaktové sociální drama »Absolvo te« a drama o 3 dějstvích »Samot chorobné květy«, obé od Karla Rožka. Tím uvedena na scénu nejnovější a nejstarší práce mladého dramatika, jenž svým »Červem« uvedl se i na největší naše jeviště. Životní názor autorův je dle obou prací pochmurný, leckde až příliš černý. »Absolvo te« je částí cyklu »Žena«, a to částí poslední, v níž vylíčena žena pracovnice. Je stávka a bída v domě. Muž leží choromyslný, v rakvičce dítě, jiné v kolébce, dvě jiné pobíhají kolem stavu tkalcovského; syn je souchotinář a otec nesmí pen k práci. A tu stojí žena-pracovnice, bez práce, bez pomoci stávkářů, vidí hlad a bídu dětí, muže a otce a odhodlá se státi zlodějkou. Ukradne bochník chleba — je to její povinností nasytiti rodinu a proto jsouc ve chvilce na to odváděna četníky, je provázena smírným autorovým rozřešením — absolvo te! Okolnost, že žena při krádeži stala se napolo vražednicí, shodivši pekaře do srázu, dle mého soudu pranic k zvýšení dojmu nepřispěla a nic by neuškodilo, kdyby byla vypuštěna. V druhé hře — první Rožkově hře dramatické — je zobrazen duševní boj čtyř osob, svedených v konflikt životním osudem. Učitel na samotě ujme se sirotka a přilne k němu tak, že vychovává si v něm — ženu. Ale děvče posláno do Prahy, zamiluje se do jiného a zklamaný vychovatel nevidí jiné cesty, než — sáhnouti po revolveru. Tvrdý oříšek dramatika vyplniti téměř celý večer vyličením duševního boje při zevním postupu děje zcela nepatrném, tvrdý pro zkušeného dramatika a tvrdší daleko pro básníka, jehož je dílo prací první. I tu zdá se mi naneseno mnoho stínů, a pak neustálým očekáváním násilné smrti značně oslaben závěrečný dojem. Ale obecenstvo, jímž bylo toho večera Pištěkovo divadlo v pravém slova smyslu nabito, zahrnulo autora v obou hrách důkazy, že chápe jeho seriosní vůli předvésti nám těžké životní konflikty tak, jak v životě jsou. Autor byl častokráte vyvolán a obdařen palmou i bouřným potleskem. Vedle něho květinami zasypána sl. Vedralová. První hra byla nastudována vzorně, při druhé souhra značně vázla. *bp.*

⊙ **Poslední práci J. Benešovského-Veselého** přinese náš list v příštím čísle. Je to feuilleton o Národním divadle: Stavba — Požár — Apotheosa. Krátce před svou smrtí přinesl jej autor redaktoru našeho feuilletonu.

Minulé číslo bylo o **8** stran zvětšeno. Vyrovnáme rozdíl v létě.

Toto číslo vydáno dne 3. března 1905. — OBSAH: JAROSLAV VRCHLICKÝ: Koně v městě. — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — JOS. D. KONRÁD: Eva. — DR. D. PANÝREK: La sposa di mare, hrst vzpomínek z Benátek. — FEUILLETON: Ferdinand Schulz. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE: — Autograf F. Schulze. — F. Schulz r. 1866. — E. VÁCLAVEK: Partie z Benátek.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec, otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. VÁCLAV ŠTECH, POŘADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GREGRA A SYNA.

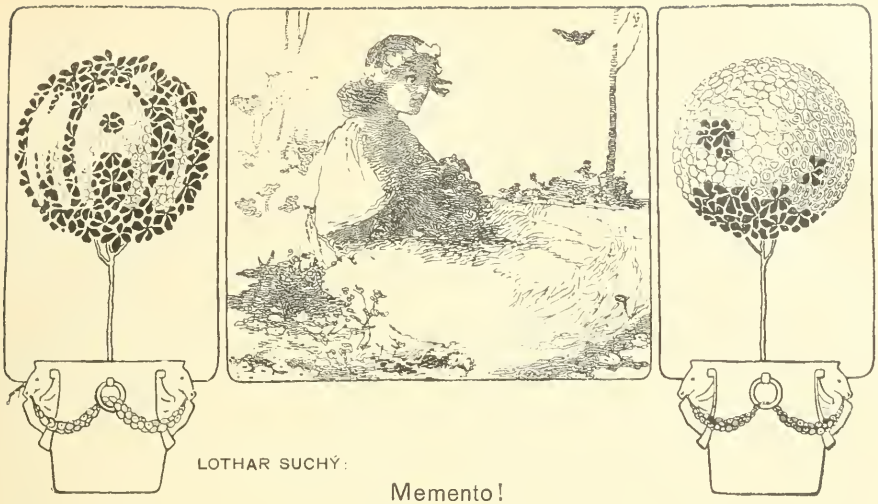

LOTHAR SUCHÝ:

Memento!

Sen neznámou mne vedl krajinou.
Přes hory, smutně k nebi trčící
stíny a mraky, drané vychřicí
dol zavalily šerou lavinou.

Já jdu. A kam svou v bázni stavím nohu,
zem chvěje se. Kol temné mohyly
a trosky chrámů s torsy starých bohů
a vedle křížů holé pahýly.

A kdosi náhle vytrhl mne z mdloby:
což nevíš už, žes tudy kdysi šel?
Ty stavěl jsi ty chrámy! Ty jsi, žel,
nejdražším, cos měl, plnil ony hroby!

I zde kdys bylo jaro. Teprve
tys přivedl sem stín a bolest marnou.
Teď tu, již srdce drásals do krve,
teď hledáš znova zde svou touhu žárnou?

Ta po všem zvedla svoji chtivou dlaň . . . .
i bohy dávala i brala zase,
upřela hled svůj ke bludičce-kráse,
a když's ji chyt, k nové tvou zvedla skráň.

Hleď, jak tu pusto. Ale ty jdeš jarem,
dnes život květy seje v cestu tvoji . . .
jak dlouho nezžhneš je své touhy žárem?
Věz, hroby všude otevřeny stojí!

A ty máš tolik, co přec drahé je ti.
Svou zapuď touhu, před žitím se skloň.
O nevyzývej život alespoň . . .
vždyť tolik máš dnes, oč se musíš chvěti!!!

ABIGAIL:

Vznícené jiskry.

elenko, dojdeš k paní Rechzieglové!«

Hú, tak nerada tam chodila, hú! do té páchnoucí tmavé jizby, kde na oknech, skoro vtlačených do smetiště, bledé balsamíny vadly a na lůžku pozvolna umírala nemocná paní.

A tak den ze dne. Sotva lžíci odložila, musila se zbytky oběda k nemocné. S takovou nechutí brala hrneček polévky, vždyť již v hrbolaté tmavé síni klopýtala přes trámy a smetí. A na konci té dlouhé síně byla konečně vlhká světnička. Světnička plná bolesti a tmy — —

Bála se tehdy jen té tmy a nečistého vzduchu. Dětské srdce nemělo smyslu pro veliké bolesti těla a opuštěnost zmořené duše nemocné. To ještě nechápalo dítě; znalo jen nepříjemnost povinnosti.

»Maminka nechá pozdravovat,« vždy správně monotonně odříkalo. Hrneček s polévkou po-

stavilo k lůžku a šlo . . : Radostno, že je zas nemilé povinnosti zbaveno.

Dnes ale zrak nemocné úzkostně jako zrak zbitého zvířete na ní utkvěl, zoufale, prosebně, když stavěla hrneček na plochu židle.

»Sem, prosím — na lůžko, děťátko moje!«

Dítě ustrašeně vzalo hrneček a neslo jej k ruce nemocné.

»Neunesu jej — k ústům, prosím!«

Dítě se zachvělo. Nemocná potem páchla. Chtělo utéci, ale zoufalé, žalostné oči je zadržely . . . Tiše přiklonila nemocné hrneček ke rtům, a nemocná pila.

»Té krupičky je tam škoda. Lžičku vemte a dejte mi, srdéčko zlaté, do úst dejte! Pánbíček vám to odplatí Nepřipravujte mne o krupičku, tolik ji ráda.«

Dítě vzalo lžičku a trpělivě dávalo nemocné do úst sousta krupičky a pozvolna pozorovalo obličej nemocné. Podivno! teprve nyní vidělo, že byl hezký obličej ubohé paní Rechzieglové, ženy jejich zahradníka, lenocha a velikého opilce.

Hezký byl její obličej, ale bledý, na smrt bledý a vyhublý . . . Ale tmavomodré oči z hlubokých jamek pod čelem tak lítostivě a laskavě vyzíraly. Již se dítě nebálo.

Nehýbalo se od postele, ač krupička již byla snědena

»Chcete ještě něco, paní?«

»Lžičku vody, miláčku.«

Nalila ze džbánu. Ale jak byla ošklivá! Teplá a prachem znečistěná! Rychle vyběhla na dvorek a přinesla čerstvé vody.

»Ta je dobrá, ta je dobrá! Boží voda! Dobrá, dobrá vodička.«

»Co ještě paní?«

»Ještě děťátko moje, čistý klůcek na prsa — ach, rána pálí . . . Jest ji třeba omýt. On, duše nešťastná už dva dny domů nepřišel, Upije se, upije. Tam na stole je plátýnko — smočte je ve vodě. Tak — — — Ach, Bože, Bože,« zahořekovala, »vždyť já nemohu sama na prs si je dát —«

»Dám je tam sama, neplačte, paní.«

»Děťátko! A neštítíte se?«

»Snad ne.«

— — — — — — — — — —

Košile spadla. A pod pravým vyschlým prsem šklebila se živá rána . . . Dítě zavrávoralo, plátno v prstíčkách se mu zatřáslo. Něco tak hrozného, tak — Ubohá paní Rechzieglová, ubohá paní Rechzieglová!

Soucit, nezměrný, neobsáhlý soucit přeplnil to malé dětské srdéčko.

»Křikněte, bude-li vás to bolet, křikněte! Třeba mě i kousněte! Ubohá paní Rechzieglová! — Nebolí vás to?«

»Ne, andělíčku, je mi lépe. Tak.«

»A co teď, paní?«

»Usnu, andělíčku a přijďte se zítra na mne podívat.«

»Příjdu, paní Rechzieglová Jistě. A což — večer?«

»To on přijde — přijďte zítra, zlaté dítě.«

A děvčátko odešlo. Ale srdečně si slibovalo, jak rádo, rádo bude k ubohé paní Rechzieglové chodit . . . Proč jen dříve ji tak neznalo? Vědělo, že je nemocná — Nemocná, nemocná! Znalo jen všední slovo »nemocná«, ale nestálo před pravdou nemoci. Nyní ji spatřilo v plné hrůze a hloubce.

Ubohá paní Rechzieglová! Teď jí bude ráda, ráda posluhovat! A blažená svatá radost naplnila celou její duši.

* * *

Druhý den již v půldvanácté hlásila se u maminky o oběd paní Rechzieglové. Potají i své pěnové buchtičky vložila do kabelky a nesla je nemocné. Ano, bude ji krmit, po kousku do úst dávat, ránu jí vymyje, podušku protřese . . .

Zaklepala na dvéře a vešla.

Vešla právě, když paní Rechzieglovou učesanou, umytou s lůžka přenášeli a kladli na prkno, na dvě židle . . .

Ubohá paní Rechzieglová! Nedočkala jsi se už, ale poslední den tvého života nevyzněl hluše. Probudil v malém srdci zřídlo požehnaného soucitu.

JOS. D. KONRÁD

Eva.

(Pokračování.)

de na zlatém venkově přec jenom se myslí a mluví jádrně,« pomyslil si Pavel a usmívaje se výroku páně Severovu, odkládal v šatně vše, co nemohl vzíti do sálu.

»A kde máš škraboško?« chvatně se ptal strýc.

»Tady, prosím.«

Statkář se podíval na tu malou černou přišeru a shovívavě kývl hlavou.

»No — aspoň je to něco — pojďme!«

U dveří prohodil k uklánějícím se pořadatelům, že přišlý host byl jím pozván, a pak strkal před sebou professora do sálu.

»Tamhle vzadu sedí matka,« pravil ztlumeně, »té už jsem tě před chvilkou prozradil, můžeš se k ní tedy bez obalu přihlásit. Ale Eva dosud neví nic.«

Provázel hostě vírem maškar do pozadí, kde paní Severová se bavila s několika paničkami.

»Tu je to nesmělé nemluvně,« představoval Pavla své ženě.

Paní Severová usmála se laskavě na professora a upřímně mu tiskla pravici oběma oblýma ručkama, na které přilnul jeho uctivý polibek.

»Jak jsi veliký!« divila se mu po pozdravu.

»O nic větší než když jsem před šesti lety naposledy od vás odjížděl, paní tetinko.«

»Není možná, není možná — zdáš se mi větším o hlavu. Anebo já jsem za ta léta o hlavu zestárla,« zasmála se v bezpečném vědomí, že roztomilost a mladistvé její vzezření nepodlehly nijaké změně, a že by jí nikdo nehádal přibližující se padesátky.

Professor chtěl prohoditi některou zdvořilost, ale netrpělivý pan Severa ho již zase odtahoval.

»Nechte si toho dojemného povídání na zítřek — a teď, chlapče, se rozhlédni, poznáváš-li v tom mumraji naši Evu?«

Mladý muž se obrátil. Právě hudba přestala hráti, tančící páry se proměnily v bavící se směsici. Minutu pátral po pestrém hemžení, až zrak jeho utkvěl na skupině ve středu sálu.

Ženská maska, převyšující o půl hlavy všechny jiné masky, obklopena tam byla několika muži jako divná květina rojem bzučících medáků.

»Tam?« otázal se professor nerozhodně.

»Snad — jen jdi blíž a přesvědč se. Ale teď už jdi a oslov ji sám. Kdyby tě viděla se mnou, byl bys jí snazší hádankou. A neboj se, zpropadený člověče!«

Mladý muž postoupil několik kroků k záhadnému středu. Je možná, že ta veliká maska jest Eva?

Najednou se zastavil. Úžas prochvěl všechny jeho nervy. Kruh pánů se uvolnil, a Pavel viděl ztepilou dívku v indiánském kroji, s rukama, šijí a obličejem nadechnutým pletí amerických rudochů, s vlajícími péry na hrdé hlavě. Maska slušela jí dokonale.

Stála tam krásná jako živá socha. Pod černými jako eben útvary indiánského účesu leskly se veliké a hluboké oči, podobné dvěma černým démantům. Nádherné vysoké čelo, souměrně zahnutý nos, poněkud širší ústa, ušlechtilý ovál tváří výrazných lícních kostí i brady slučoval se v tak sličný obličej, že zajisté neměla spanilejšího ani pramáti Eva Aztekův.

Professor Hylmar hltal překvapenýma zrakoma tento podivuhodný obličej, ve kterém zvláště pod narudlou záměnou pleti poznával jen málo rysů někdejší neposedné Evičky. Oslňoval ho hrdý, sebevědomý výraz této tváře i magnetický pohled neobyčejných očí, rozechvívaly v něm neznámou rozkoš hroty tuhých ňader, svůdně se rýsující pod vláčnými záhyby masky, uchvacovala ho všecka ta divně spanilá, veliká ženská bytost.

Skupina kolem Evy si ho povšimla, a někteří z pánův obraceli k němu pozornost.

»Je tu nějaký cizí pán,« prohodil někdo, a dívka se k němu také ohlédla.

Černýma očima šlehl zvláštní svit, ústa radostně se usmála. Eva učinila dva tři kroky a stála před ním.

Chtěl podle rady strýcovy prohoditi uhlazený vtip, avšak vůně její blízkosti ho omámila. Mlčel, a chvějící se zraky jeho nepokojně vpíjely se do ní.

Dívala se na něho několik vteřin upjatě a stále s týmž nenuceným úsměvem, a jemu se točila hlava, jakoby se byl napil očarovaného nápoje.

Pak k němu vztáhla ruku.

»Vítám tě, Pavle!«

»Ty mě znáš?«

»Přede mnou tě nezachrání žádná maska ani škraboška.«

V.

»Dobrý večer, Evo!« bylo všechno, čím ji dovedl oslovit mladý muž. Chtivě se chápal podávané pravice, a poprvé se stalo v jeho životě, že se dívčí ruky dotkla jeho důstojná professorská ústa.

»A teď už můžeš sundat tu škrabošku,« vyzvala ho Eva.

»Proč už?«

»Ráda bych tě viděla.«

Učinil jí po vůli, a ona se podívala do jeho obličeje s úsměvem jako na radostné zjevení.

»Tak — právě tak jsem si tě představovala.«

»Nic jinak?«

»Nic jinak.«

»Lichotí mi, že's tedy na mne někdy vzpomínala.«

»Ovšem, bylo by přec nevděkem, kdybych byla zapomněla.«

Zase nevěděl, co říci. Viděl příliš z blízka její krásu, cítil na obličeji její dech, sál do svých prsou sladké aroma její masky a těla.

Eva jakoby rozuměla jeho rozpakům. Uchopila ho pod paží a řekla:

»Viděla tě už maminka?«

»Poklonil jsem se paní tetince hned, jak mne sem pan strýček uvedl.«

»Tedy se aspoň trochu projděme, pojď, buď tak laskav, a nehněvej se, že jsem tě hned tak zajala.«

A nevšímajíc si už své družiny, vykročila s Pavlem po sále.

On byl jako u vidění po jejím boku. Zraky všech přítomných tázavě se obracely po nich.

»Kdo je to, odkud přišel ten mladý muž?« pravily všechny zvědavé oči, a hrdost, které při tom pocítil, ho vzpřímila a vyvyšovala.

Probouzelo se v něm sebevědomí. Věděl, že se s ním děje něco nejobyčejného. Nejkrásnější dívka, jakou kdy spatřil, vede se s ním před pohledy zvědavců důvěrně zavěšena v jeho rámě a má pro něho jenom samé úsměvy a laskavost. Dotýkání dívčí paže jakoby uvádělo jeho žilobití v poslušný souzvuk s hrou jejích tepen, dýchání jeho a její jakoby se spojovalo v jedno. Při každém obratu nebo při nárazu laškujících masek ucítil na svém lokti bujný ovál její mladé hrudi, a nezvyklý ten cit mu svíral hrdlo a jedním stisknutím probíhal celá prsa.

»Diví's se, že jsem tě tak hned poznala?« ozvala se zase dívka.

»Skutečně, byl jsem nadmíru překvapen, jak jsi viděla.«

»To už je dar ženského ostrovtipu.«

»Závidím ti toho daru, sestřenko.«

»Nám utkví v paměti každá podrobnost, a pak už se snadno nezklameme.«

»Ano, viděl jsem, že tvé oči pronikají i škrabošku.«

»Ty's jistě nade mnou se více rozmýšlel, ačkoli kromě té barvičky ani nemám škrabošky. Přiznej se.«

»Přiznávám se k tomu. Ale tu je veliký rozdíl. Když jsem tě naposledy viděl, byla's třináctiletou holčičkou.«

»Které jsi si nikdy pořádně nevšiml, ačkoli ti až do omrzení vtírala svoji společnost.«

»Jsi příliš krutá, drahá sestřenko.«

»Pamatuješ se ještě na to?«

»Pamatuji.«

»A není-li tomu tak?«

»Vidím tvoji tehdejší podobu, jakoby to bylo dnes.«

»Dobrá, milý bratránku, a jak jsem tehdy vypadala?«

»Veselá, čilá —«

»To není to. Jaké jsem měla vlasy, na příklad?«

Professor rychle se podíval po jejím havraním účesu.

»Jaké jiné, než černé?«

»Chyba lávky! V prvých letech měla jsem vlasy docela světlé, skoro jako len, pak byly nahnědlé a docela neurčité barvy až do mých čtrnácti let — ale to už jsi mne neviděl, bratránku.«

»Jsem skutečně na rozpacích.«

»A což — jaké jsem měla oči?«

Chtěl se zase podívati do jejích zraků, které od prvního okamžiku spatření tak čarovně na něho působily, ale Eva se smíchem je přivřela, a jen úzkými proužky mezi dlouhými brvami blýskal na něho oheň jejích zřítelnic.

»Hádej! Modré, sivé nebo černé — hádej!«

Byl zmaten, spleten, musil zavrtěti hlavou.

»Nevím. Nejímaly mne nikdy tvé oči, nýbrž pohledy.«

»Vidíš!«

»Jsem poražen, vzdávám se na milost a nemilost. A teď se ustrň nade mnou a dej, ať se podívám do těch záhadných očí. Slibuji, že už jich nikdy nezapomenu.«

S úsměvem obrátila k němu hlavu. Husté řasy široce se rozevřely, a na Pavlovy zraky přissály se dvě tak veliké zornice, jakoby za nimi ani nebylo bělma. Z jejich černé hloubky vycházel jasný lesk, jakoby tam svítily hvězdy.

Professor vzdychl.

»Dost — už dost — vždyť zahynu pod tím pohledem,« prosil a div nerozdrtil její paže, jak bouřlivě ji tiskl.

Procházeli se dále po sále, prodírajíce se spolu maskami, kterých nejvíce bylo ustavičně kolem jejich páru. Co jedni před ním bezděky ustupovali, jiní tlačili se v patách za ním. Vše jakoby se klanělo před mladou Indiánkou, která půvabem zjevu svého podrobovala si

všechny masky. Kudy ona kráčela, vše jakoby tam oživovalo, světla v její blízkosti zaplápolala a zasvitla jasněji, hovor kolem tlumen byl v šepot.

Ozvalo se ladění hudebních nástrojů, jemuž v zápětí následovati měl nový tanec.

»Tančíš?« otázala se Eva Pavla.

»Bohužel, nepřiučil jsem dosud tomu svůdnému umění.«

»Nežertuješ?«

»Skutečně, jsem dnes poprvé na plese.«

»Ale té nejobyčejnější polky, kterou jsi při hudbě kolovrátků, nebo když přišli potulní šumaři, musil tančívati se mnou po dvoře a chodbách, snad jsi přece nezapomněl?«

»Obávám se, že zapomněl, jako jsem zapomněl mnoho jiných krásných věcí, jež by mě nyní velmi těšily.«

»Není možná, takový tanec se přece nezapomene nikdy. Zkus to, teď právě začínají hrát takovou polku. Tu možno tančit i bez učení, dovede ji hned každé dítě.«

A netážíc se již po jeho souhlase, vysmekla se mu z paže a s úsměvem zaujala před ním pósu k tanci.

Chvěl se, když pravicí sevřel její ruku a levicí k sobě přivinul pružné tělo, jehož teplota přecházela hebkým šatem do jeho dlaní jako neodolatelná síla elektrického proudu. V očích se mu zatmělo, a teprve později shledával, že skutečně tančí a že jeho neobratné nohy nevědomky jsou poslušny ovládajícího rytmu hudby.

»Měl's tak málo důvěry v sebe a zatím tančíš docela dobře,« povzbudila dívka svého tanečníka.

»Sám jsem si toho nebyl vědom.«

»A já jsem ti za to velmi vděčna.«

»Proč vděčna?«

»Že's mne zbavil povinnosti dáti se provádět jinými tanečníky.«

»Kteří dovedou tančit mnohem líp než já.«

»Snad dovedou líp tančit, nechtěl, ale hovor, ty řeči a vtipy!«

»Nudí tě?«

»Neznám nudnějších, nucenějších a duchaprázdnějších řečí než v takovém maškarním plese. Každý chce být vtipným a žertovným, ale jak všechny ty pokusy vypadají uboze a směšně!«

»Nesoudíš příliš přísně?«

»Nesoudím. Věř mi, než jsi přišel, nudila jsem se tuze.«

»A co zázračného vykonala má přítomnost?«

»Už zaplašila tu dlouhou chvíli.«

»Protože tě bavím tak výtečně.«

»Ne — protože jsi u mne. Protože jsi docela jiný člověk než všichni ostatní, kteří mne prve oklopovali.«

Professora ta chvála pichala, třebas byla příjemna.

»Drahá sestřenko,« pravil krče rameny, »domníval jsem se, že tě naleznu opět tak upřímnou a přímou, jakou jsi vždycky bývala.«

»Což nejsem?« (Pokračování.)

R. J. KRONBAUER

Snoubenci „Umělecké lóže.“

Román.

(Pokračování.)

lečno . . Možná že máte pravdu. Povím vám, až se zase jednou sejdeme, jaké mělo vaše bystré připomenutí důsledky.«

Troskovický dostal se do živé zábavy. Chvílemi snažil se zachytiti něco z Antošova hovoru, ale pochytil vždy jenom několik kusých slov. Z počátku bylo mu to docela příjemno, ale hovor ho poznenáhlu začal unavovati. Seděl tak, že Emmě do obličeje neviděl a mrzelo ho to, že Emma poslouchá výklady Antošovy s takovým nadšením. Stýskalo se mu po její pohledech a po její hlase a proto vyčkal vhodnou chvíli a Emmě řekl, že by bylo na čase, aby pomýšleli na cestu k domovu.

»Doprovodím vás,« nabídl se Antoš, »táhne na dvanáctou a mně by tady bylo bez vás teskno.«

Když Troskovický chtěl platiti, dověděl se, že už pan Antoš všechno vypořádal.

Viktorovi to nebylo příjemné, že nemůže

jíti s Emmou sám domů. Těšil se na to tolik, jak si popovídají o svém štěstí. Antoš uměl zajímavě a s humorem vypravovati a Troskovický, jenž ostýchal se podati Emmě ráně, kráčel vedle nich zamlkle. Antoš ani nepozoroval, že hovoří jenom s Emmou a že vypravuje jenom pro ni. A Emma se srdečně smála jeho dobrým nápadům a Viktorovi se zdálo, že na něho nadobro zapomněla. Zůmyslně zůstal jednou po zadu, několik minut to vydržel a při tom až se chvěl podrážděním, že ho vůbec nepohřešili.

Skoro spolu cestou ani slova nepromluvili. Když se loučili, zdálo se Viktorovi, že je Emma neobyčejně rozrušená a že ani v tu chvíli, co mu dávala dobrou noc, nespustila s Antoše očí. Troskovický ustoupil stranou a zasmušile se před sebe díval.

Antoš se na něho podíval, pousmál se, pochopil, co se odehrává v duši mladého muže, zamával klokoukem a řekl: »Lidičky . . vždyť já jsem jako na smrt zapomněl, že byste v tuhle chvíli poslali do horoucích pekel třeba korunovaného básníka, neřku-li prosaistu.

Pane Troskovický . . počkám na vás — nemusíte pospíchat . . počkám hodinu — počkám i dvě.«

A už tratila se mohutná jeho postava v dálce.

»Emmo . . . celou cestu jsi mně nevěnovala ani jediného pěkného, povzbuzujícího pohledu,« vyčítal Troskovický.

»Mýlíš se, Viktore, myslila jsem jenom na tebe. Bavila jsem se — skutečně znamenitě a řeknu ti, proč. Všechno, co jsem slyšela, poslouchala jsem s radostně tlukoucím srdcem. Dojali jsme Antoše a on si požaloval a pozasteskl a v tom právě bylo pro mne, pro nás oba, mnoho půvabu. To, po čem on nejasně touží, je v našich dušich a srdcích. Dobře jsem pozorovala, jak jsi ztichl a chápala jsem, proč ti tam není volno. A komu jinému jsem měla věnovati celou svou pozornost, než jemu? Ujal se nás s takovou srdečnou ochotou, že musíme na něho vždy s vděčností vzpomínati.«

Viktor už stál těsně u ní a přivinoval hlavu jejÍ k sobě.

»Máš pravdu, dušinko . . je to dobrý, zlatý člověk. Je to takový ramenáč, ale při tom něžný a šetrný jako žena. Teď čeká na nás, až se rozloučíme — ví, že by nám překážel. Ještě mu musím povědět, s jakým strachem jsme šli za ním a jak jsme si dělali křižečky na čele. Zítra tedy půjdu poprvé za svou povinností . . uvidíme se až večer. Celičký den budu vzpomínat a mysleti jenom na tebe. Večer se uvidíme . . na tu cestu za tebou se tolik těším.«

Z daleka bylo viděti plamínek. Zahořela sirka a oba poznali Antoše. Přivinuli se k sobě a v tu chvíli na něho zapomněli. Přecházel opodál velikými a pádnými kroky, jež dunivě rozléhaly se v nočním tichu. Neslyšeli jich. Antoš sklonil hlavu a v zamyšlení pustil se po silnici dolů. Zadíval se pak na Prahu, vzpomněl si na ty dva nahoře, povzdechl si a zase se vrátil. Pomalounku a opatrně postupoval blíže, až zahlédl jejich postavy. Dlouho se na ně díval a po špičkách se vzdaloval, aby na sebe neupozornil a nevyrušil jich. Průdce kouřil a zase se rozběhl po silnici. Věděl dobře, že se hned tak nerozejdou. Bystrým krokem sešel až dolů a vyběhl Hlubokou cestou nahoru.

Zapálil si druhý doutník. Záře sirky upamatovala Troskovického, že Antoš na ně čeká.

A najednou se dal do smíchu a živě řekl: »Podívej se, jakou máš dnes druhou vzácnou poctu . jednou tě doprovázel Frič a dnes Antoš. Půjde-li to takhle dále, stanou se z nás nějací vzácní lidé.«

»Vidíš . . vidíš . . a prvé jsi na to žehral,« rozesmála se Emma, oba se dívali na ohnivý oharek Antošova doutníku a zase se k sobě přitulili, jakoby to tam dole stál člověk, po němž jim pranic není.

Konečně slyšel Antoš zarupnutí zámku a zaslechl rychlé kroky.

Antoš se ani slovem nezmínil, že loučení trvalo tak dlouhou dobu.

»Víte co, bracháčku, podíváme se spolu někam do kavárny. Sedneme si někam do kouta a budeme si povídat. Zaspíte-li, přijdete za mnou rovnou do kanceláře. Teď, když jsem tu tak stál, napadlo mně, že není třeba, abyste se ihned do práce zapřáhl. Uvedu vás do toho a dám vám hned tři čtyři dny dovolenou, abyste si mohl leccos zařídit . . . «

»To mně bude velice vhod — rád bych si zajel k mamince . .«

»Jen když nastoupíte . . o nějaký den nebude zle. Bylo by to pro vás přece jenom krušné, tak najednou a beze všeho přechodu rozloučiti se se zlatou svobodou. Té denní roboty ještě dost a dost užijete. Tak vy pojedete k mamince . . a jistě nepojedete sám. To bude cesta, viďte? Tak jste ještě dozajista nikam nejel. Všemu rozumím, všechno to cítím a prožívám v duchu s vámi, jsem jist, že bych to dovedl i dobře na papír vrhnout . . ale do opravdy bych to už nedovedl provésti a prožíti. Taková divná únava a zemdlenost se mně zmocňuje, člověk tak protivně zpohodlňuje a šosatí. Je mně při všech takovýchhle okamžicích, kdy vidím mladé lidi vstupovat do života, jako když se dívám na hrající si mládež. Líbí se mně to, krev ve mně ještě zaproudí, ale zároveň je mi teskno, protože vím, že už se nikdy nedovedu tak svižně a bezstarostně prohánět

Prve jsem se zadíval na Prahu. Už ani nepamatuju, kdy jsem byl v těchto končinách naposledy. Tam kdesi v dálce ve tlumu budov, jež činily dojem daleké pahorkatiny, je můj domov, můj koutek, kde stojí můj psací stůl. Teď mám zrovna nezkrocenou touhu, zasednouti k němu a dáti se do psaní. Slyším v sobě zrovna dunění, huči to v mém nitru jako jezy .. celý houf myšlenek poletuje v mojí hlavě a já bych byl v rozpacích, kterou dříve lapnout a kterou zpracovat. V takové chvíli se někdy zvednu, letím domů, posadím se ke stolu — chci psát, namáčím péro, ale nenapíšu ani řádky. Houf zmizel jako hejno vyplašeného ptactva. Žasnu, kam se poděly moje myšlenky, kam zmizela moje nálada. Nutím se do práce, násilím škubu ze sebe slovo za slovem — ale s hrůzou poznávám, že je všechno neohrabané a že píšu věty bez pravého nadšení a bez ladné souvislosti. Sedím hodinu, dvě, tupě se dívám na papír, dívám se do prázdna a přemýšlím, co tu moji zahradu tak ožebračilo. Přiteli .. dobře si povšimněte, co vám nyní řeknu. Literát musí míti klid .. musí býti tak trochu podoben tomu skřivanu, jenž se rozepěje proto, poněvadž je jaro, slunce, země se probouzí a ve vzduchu je mnoho báječné, mladé, svěží vůně. A to je to kouzlo, to je ta síla, jež musí duši nadchnouti. Není zkrátka v člověku toho slavnostního, vzneseného očarování, jež z duše vymete všechno všední a banální. Jsem pořád rozptýlen, jsem příliš hluboce zařezán svými nápravami do rozmoklé a rozbahnělé silnice. Po celý den stojím u zadního kola, tlačím tu káru, aby se hnula ku předu a večer se mám posaditi ke stolu a vyvolati v duši nadšení skřivana, když si vyletí do výše a spustí svoje úchvatné hymny. Byl jsem dlouhou řadu let úředníkem v zastavárně. Denně jsem viděl zástupy lidí a denně se před mýma očima odehrávaly tragedie. Přede mnou se povalovaly celé romány a novely v prachu na zemi. Sta a sta ztracených existencí vystřídalo se před okénkem, za kterým jsem stál a přijímal z rozechvěných jejich rukou předměty, jež přinášeli do zastavárny. Bezpočtukráte uchvátila mne touha, nechati všeho a napsati ihned to, co právě jsem slyšel a co mne pohnulo a dojalo. Večer, když jsem byl docela uštván a vysílen, byly dojmy, za den nasbírané, odbyty jako věřitelé, jež odkazujeme na pozdější dobu. Hromadilo se jich tolik, že jsem na první nadobro zapomínal. Začal jsem si je zaznamenávat — mám celou knížku popsanou pěknými skizzami — ale i ty stihl smutný osud. Nedávno vzal jsem zápisníček do ruky, prohlížel jsem poznámky, pročítal úryvkovité věty, ale živou mocí jsem si nemohl vzpomenouti, jaká scéna, jaká přihoda byla vlastní jejich folií. Zůstaly po nich jenom kostry . . . všechno ostatní zmizelo, ztrouchnivělo a rozvanulo se do vzduchu. Tenkráte jsem si nad svým památníčkem zaplakal . . . Divně se to poslouchá, řeknu-li to já — ale mně bylo nesmírně líto těch drobounkých, mrtvě narozených literárních vznětů. Zapadla nadobro bohatá žeň silných dojmů a bohužel, zapadne ještě mnohem hloub. Je mně chvílemi, jakobych chodil po literárním svém hřbitově.

Nechme toho a mluvme raději o něčem jiném. Učinil jsem zase celý růženec dobrých předsevzetí a to mne na chvíli upokojilo. Mluvil jsem o svém nynějším stavu s vaší nevěstinkou .. až jsem se zarazil, když pověděla zcela prostince jako střízlivý a nepředpojatý pozorovatel svoje mínění. Řekla to velice jemně a delikátně — ale já ihned postřehl, co zamlčela a co vlastně chce říci. Člověk se uměle udržuje ve stavu pohodlné resignace, která už už hraničí vlastně na beznaděj, ba skoro zoufalství. Namlouvá si přitom cosi, čemu sám nevěří — umlčí svoje svědomí, uhluší je, jako slaboch zabíjí ve své duši všechny šlechetné vzněty alkoholem. Mám s alkoholikem něco společného — bojím se vystřízlivění, nemám síly, abych svou slabost popadl pořádně a bezohledně za pačesy a vyexpedoval ji za humma svojí duše. A to se musí konečně jednou stát . . . a to se také stane. Začnu zase číst, začnu chodit do divadel a do koncertů, pustím se do psaní a vydám se do světa, abych si vyhledal takovou princeznu, jako vy. Nic naplat . . . člověk musí míti ušlechtilé touhy, chce-li nabýti klidu, čistého uspokojení. Nejsem přece ještě tak stár, abych nemohl doufati, že najdu bytost, která mně bude andělem strážným a já jejím věrným a oddaným průvodcem. Člověk musí zase jednou duši pořádně vykoupat a vyplavit .. a pak to hned v nitru jinak vypadá. Teď si pěkně posedíme, důvěrně si všechno povíme a jeden druhého budeme se zájmem sledovat. Nový život .. docela jiný život .. obrození, vzkříšení — jaro. Oh . . . jak milo, jak krásně je člověku, když se na takový obrat chystá a těší, což teprve, když jej provede a když už nezajede do starých kolejí.

Literatuře jsem již přinesl dost obětí. Život musíme znát, chceme-li o něm psát. Zkušeností mám tolik, že s nimi vystačím na několik let. Stodoly jsou plné, teď jenom cep do ruky. Bracháčku, pánbůh sám vám dnes vnukl myšlenku, abyste přišel za mnou. Udělám radikální obrat, jak řeklo to vaše zlaté dítě — z kanceláře půjdeme na procházku, zajdeme si pro vaši nevěstu, zaskočíme někam do slušné kavárny, přečteme si noviny, pohovoříme si a půjdeme domů — číst nebo psát. Někdy si uděláme nějaký výlet .. až přijde

jaro, vyrazíme do přírody, budeme se toulati po Praze a prohlížet kamenou její pohádku . . to bude krása, co? Počkejme . . kde pak jsme se to octli? Aha . . . jsme na Pětikostelním náměstí — odtud nemáme daleko do »Zlaté studně«. Vy neznáte malostranskou »Zlatou studni«? Tam si musíme jednou všichni tři zajít. Škoda, že tam nemůžeme jíti ihned. Tady je sněmovna . . vzhůru, takřka kolmým směrem na úpatí hradčanského vrchu vybíhá ulice ve slepou uličku, tichou a zamlklou, jako zátoka u dravé a prudké řeky. Už dávno se chystám k tomu, napsati o »Zlaté studni« kapitolku. Darmo jsem pátral, proč se tam vlastně říká »u Zlaté studně«. Je to paradoxon, poněvadž kout tímto jménem označený je jedním z nejvýše položených pražských míst. Je to čistě malostranská rarita. Je tu ticho zamlklých a uzavřených paláců, s rozlehlou terasovitou zahradou, je tu tu prostý klid odlehlejších míst a je tu na všech stranách znatelna bezprostřední blízkost budov památných a historicky proslavených. Dobré dvě třetiny Pražanů nemá o místě tomto ani potuchy a kdo by je hledal, poznal by, že i v Praze jsou místa, kam se nedostane bez průvodčího.

Hradčanské návrší mezi zohradou Thunovskou a kdysi knížat Fürstenbergů má svůj zvláštní, zadumaný ráz, který chrání nepřístupnost těchto míst. Souvisí se staroslavným královským hradem naším jako jeho brány, nádvoří a zádumčivý Jelení příkop. Tam nahoru málokdo z Pražanů zabloudí — tak se zdá, jakoby to bylo místo, které zůstane už navždy ukryto a uchráněno před vpádem populace. Pohledy na Hradčany ze zdola, z obou nábřeží toto místo překlenují optickým klamem a divákovi se zdá, že tlum budov v podhradí těsně přiléhá k budovám hradním. »Zlatá studně« je jediným komunikačním prostředkem, po němž dostane se člověk až nahoru, těsně k okružní hradčanské zdi, která se tak mile zámlouvá svým zvetšelým rázem. V těsném okolí nepřístupných a uzavřených palácových zahrad je to jediný plebejský klín, jenž umožňuje i z této strany nejkrajnější přístup ke královskému hradu.

Už cesta nahoru jest svrchovaně zajímavá. Zeptá-li se člověk na Pětikostelním náměstí, kudy se jde do «Zlaté studně«, lidé se na něho udiveně zadívají, přemýšlejí, ale na konec řeknou, že jména toho jaktěživi neslyšeli. Tak jsem pochodil u deseti, u patnácti — nikdo nic nevěděl. Ano . . tak známe mi Pražané Prahu, svou královskou Prahu! Jsou zde partie přímo úchvatné, a dobrá polovina obyvatelstva nezná jich ani z doslechu.

Je to takové roztomilé, hezounké zátišíčko, připomínající liliputánský Nový Svět. Za večera sedí tu lidé na lavičkách před domem, čtou, večeří, baví se zrovna tak, jako dole v městě v zakrytých zahradách. Je tu konec světa, stulená zátoka, kde vlny nikdy tolik nehlučí a nebouří jako na rozlehlé a otevřené hladině. A nad hlavami to vážné, velebné sídlo českých králů, ten útulek společných nadějí a tužeb celého českého národa.

Na konec slepé uličky stojí nizounký domek s uzounkou frontou. Širokými vraty vejde se do vnitř. Vstoupíme na uzounké, strmé schůdky, po nichž vystupuje se vzhůru jako po žebříce kolmo postaveném. Jednopatrový domek má druhé patro na úbočí skály, o jejíž strmé výšce nemá návštěvník ani potuchy. Člověk žasne na každém kroku — přejde troje, čtvery schody a prochází těsnými chodbičkami a dostane se na třetí terassovité patro. A to už prokukuje dvěma třemi světliky na majestátně rozložené město s ptačí perspektivy. Dále už vystupuje po schodech, zasazených do skály a pod sebou vidí hluboké průlomy, do nichž vměstnána jsou lidská obydlí způsobem přímo nepochopitelným. Ještě dvoje náhle klikatící se schody a vstoupíme do malé zahrádečky, jejíž prsť podchycena je mohutnou podezdívkou. (Pokračování.)

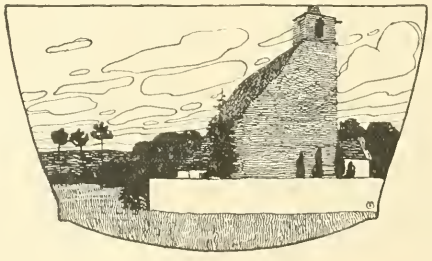

Dr. D. PANÝREK

La sposa di mare.

Hrst vzpomínek. — Illustruje E. Václavek.

(Pokračování.)

Canal Grande v Benátkách.

Již v 7. století po Kristu nalezáme v této mladé obci republikánské zřízení s vévodou (duca — doge, čti dože) v čele. Ale republika byla z počátku malá. Záhy však rozšířila se její moc za hranice útvarem země prvotně jí diktované několika ostrůvků v lagunách jaderského moře. Pod svrchovanost svou uvedla šťastnými boji s mocnými sousedy a soupeři Janovem a Pisou kus pevniny severoitalské po kusu a vzmohla se v té míře, že mohla pomýšleti po nemnohých věcích i na výboj za moři. Křižácké války — politika chytře skrytá za náboženství, zjevná obdoba konkvist germánských mezi slovanstvem — zjednaly Benátkám vládu i v Orientu*).

Jak už to bývá v starých republikách, nabývaly v městě některé zvláště bohaté rody významu a váhy. Tak vyvinula se rodná šlechta, se vší svou ctižádostí a násilnictvím, jež brzy osvojila si vládu v republice. Ze středu těchto rodů volen byl dože, příslušníci jich bývali voláni ku předním úřadům a důstojenstvím. Nebylo bez bojů a krvavých srážek, když zájmy dvou i více nejmocnějších rodů skřížily své zbraně. Ani snaha některých mocných dožat, kteří chtěli volené důstojenství vší mocí přeměniti v dědičné, neobešly se bez krve a zločinů. To vše vedlo však ku zřízení nových dvou vlivných zřízení republikánských, ve XII. století, senátu, a později Velké Rady. Tato tvořena byla veškerou šlechtou a předsedal jí dože, jenž však neměl více vlivu a a moci, než členové rady.

Největšího lesku dožila se však republika za vlády dožete Enrika Dandola, jenž stál v čele Benátek v letech 1192—1205. Dandolo náleží k nejvýznačnějším postavám dějin. Chrabrý válečník tento byl teprve v pokročilém věku zvolen za dožete. Z odvážného, činorodého jinocha vyrostl zde muž mnohých, vzácných kvalit politických, rozený suverén, nejslavnější dože republiky. Pomocí křižáků pomstil se císařství řeckému za těžké křivdy, jež Byzanc způsobila Benátkám. Unášející řeči pohnul své spoluobčany, on, kmet 94letý, poloslepý, k jednomyslnému rozhodnutí, sám chopil se kříže, ne však proti nevěřícím, prováděl hrdinství s benátskou flotillou ve vodách řeckých za hrdinstvím, až vzal Konstantinopol útokem a odmítnuv nabídnutou mu korunu císařskou, založil ve staré Byzanci latinské císařství — dějinný údaj, který od té doby tolik umělců benátských, slavných i zapomenutých, zvěčnilo svými plátny, jež podnes v benátských i jiných museích se zatajeným dechem pozorujeme.

Benátskému heroovi nebylo však dáno odpočinouti po dlouhém slavném žití v rodné půdě. Zemřel r. 1205 v Konstantinopoli a byl pohřben v slavném chrámu sv. Žofie (Hagia Sophia).

Za jeho vlády bylo panství benátské největší a nejmocnější.

Ale již ve 14. století hrozila tvrdošíjná válka

*) Cestujete třeba po Černém moři a co chvíli setkáváte se se sutinami benátských pevností neb osad, jichž první držitelé byli Benátčané. Právě tak v Rivieře, ve Španělsku atd.

s Janovany Benatsku zkázou. Ale i tu zlomil konečně skvělým vítězstvím u Chioggi dože Contarini moc Janovanů i spojenců jich, kteří svírali Venezii jako železný kruh — a štěstí se obrátilo. R. 1381 skončilo vojenské tažení úplnou porážkou Janova a pod moc Benátek přišla i Padova, Belluno, Feltre, Bussano, Verona, Vicenza, později i Udine, Friuli, Bergamo, Brescia, Crema a Cremona s územími k těm městům patřícími, také Jonské ostrovy a Cypr.

Ale jak to již ve světě bývá a dějiny znova a znova dokládají, nebývá světská sláva na venek zárukou klidu a rovnováhy uvnitř. Rozbroje ctižádostivou šlechtou, za účely panovačnými šířené, zmítaly slavnou republikou znova a znova. Bajamonte Tiepolo v čele povstalé šlechty vzepřel se vládě, vzpoura byla však krvavě potlačena a k obraně proti novým vzpourám zřízena rada deseti, které propůjčena moc téměř neobmezená. Že jí rada užívala často mimo meze spravedlnosti, aby se zbavila živlů tomu neb onomu nepohodlných, netřeba snad ani podotýkati. Před její tribunál poháněni všichni bez rozdílu stavu a hodnosti, kdykoli zdáli se ohrožovati třebas jen soukromé zájmy toho neb onoho z rady. Mnohého utratila jen bázeň před ctižádostí jeho, jiného násilný tribunál odstranil na pouhé podezření neb i z důvodů zcela malicherných, ze závisti, řevnivosti, rodinných sporů i hamižnosti. Byla to hrůzovláda, která však měla jednu dobrou vlastnost. Chránila bez ohledu na osobní zájmy jednotlivců moc celku, moc Benátek na venek a práva lidu zastupovala spravedlivě. Rody rady deseti zaneseny do zlaté knihy (Libro d'oro), čímž šlechta před tím jednotná — nobiltà — rozštěpena ve dvě třídy, šlechtu vyšší a nižší, zcela podle staré zásady dějin (vlastně umění vládnouti): Divide et impera — rozděl a panuj!

Radou deseti po slavných výbojích předešlých, jimiž podrobena Benátsku celá severní Italie vedle krajů před tím již opanovaných, dostoupily Benátky vrcholu své slávy. Tu počíná však sestup úpadku, počátek konce. Nikde stromy nerostou do nebe. Pomalu upadala světovládná Venezia; námořské podniky do východní Indie poškodily benátský obchod a sáhly tak k samým kořenům blahobytu republiky, válečná kořist předků ztrácela se pomalu, ale vytrvale — země po zemi, kraj po kraji přicházel v moc jiných vzkvétajících panství. 12. května r. 1797 rozešla se Rada deseti na dobro a 16. května téhož roku složil poslední dože Lodovico Manin své důstojenství, když ohrožovali Benátky Francouzové, kteří pak město obsadili. Mírem v Campo Formio připadly Benátky Rakousku, přešpurkským mírem r. 1805 přivtěleny království italskému, ale r. 1814 dostalo se jich s Milanskem a Mantovskem zase Rakousku.

Povstáním r. 1848 znovuzřízena zde republika, které v čele postaven co praesident advocato Daniele Manin, jenž však nepocházel z rodu posledního dožete, nýbrž ze židovské rodiny Medina, jež přijala r. 1759 víru křesťanskou a nové jméno. Pod jeho vedením udržela se republika sice jen 1½ roku, ale vynikající ten muž, jenž přinesl věci Benátek veliké oběti, svojí svědomitostí, spořivostí a spravedlností zdál se býti povolán k tomu, aby za změněných poměrů znova vlasti své zjednal mír a zdar. Ale pohnuté doby a přemoc Rakušanů jinak rozhodly. Po 18 měsících, v srpnu r. 1849, přišly Benátky opět pod rakouské žezlo. Po nešťastné válce r. 1866 byly Rakouskem odstoupeny Benátky prostřednictvím Napoleona III. království italskému, což 3. října 1866 ve Vídni potvrzeno. 7. listopadu téhož roku slavil Vittorio Emmanuele vjezd svůj co suveren do Benátek. Okázalý v celku, ušlechtilý v podrobnostech pomník tohoto suverena na Riva degli Schiavoni je památníkem tohoto posledního význačného aktu v pohnutých, kdysi nesmírně slavných dějinách národa sic malého, leč umění milovného, podnikavého a chrabrého. Znova poznamenávám: — Ne počet leč kvalita lidského materiálu rozhoduje — aspoň dějiny ukazují to všude.

* * *

Co zbylo z toho života? Nějaký facchino leží na okraji Rivy degli Schiavoni, loupá pomeranč a odhazuje slupky pod nohy okolojdoucích. Pak ssaje sladkou šťávu a vyssatou dřeň vrhá moři »snoubenci Venezie«, do tváře. Slupky melounu ohlodané nějakým umouněným Beppem až ke kůře, houpají se na laguně. Ze špinavé osterie zaznívá k večeru chraplavý popěvek námořníka nějakého vlaského parníku, jenž tu kotví; stereotypní »Santa Lucia« zní do kouzelné noci benátské a člověk želí vší té slávy a fantasie a bujnosti, za níž my dostali kulturu, která není prosta násilí — jenom je ukrytější s veškerou fadesou XX. věku.

Toužíme do minula . . . Byl to život — dnes je jen živoření. Ani věda ani osvěta nepřinesla člověku štěstí.

Hle — stesk snivého reakcionáře po tisíci let . . .

Slavná vláda dožat s veškerým leskem neuchránila mnohého vládce Benátek žalostných osudů. Vzpomínaje vidím stíny tíhnouci po lagunách, tiše se vynořující na molu a plížící se do komnat dožecího paláce. Neblahý Marino Falieri, nešťastný Francesco Foscari v řadách těch stínů kráčejí první. Jich osudy v paměti vystupují co vzpomínka nedávné četby.

Marino Falieri stal se teprve co kmet 74letý r. 1354 dožetem. Byl to energický muž, jenž dovedl účinně vzdorovati panovačným choutkám benátské šlechty. Tato odvděčovala se mu urážkami a pokořováním při každé příležitosti. Když pak nobile Micheli Steno odvážil se choť dožete neslýchaným způsobem urážeti, a Velká Rada nechtěla připustiti, aby vzpupný šlechtic byl přiměřeně potrestán, zosnoval Falieri s mocnou stranou nespokojeného lidu spiknutí proti radě. Leč pikle ty byly prozrazeny a vysoké důstojenství neuchránilo dožete před trestem smrti, kterýžto trest na něm a jeho přívržencích vykonán 17. dubna 1355.

Mezi spřežence náležel i slavný té doby stavitel Calendario, který spolupůsobil nějaký čas při stavbě dožecího paláce.

Francesco Foscari byl ctižádostivý svárlivec, kterému však Benátky povinny jsou mnohým dikem. Samostatnost jeho povahy a ctižádostivost jeho, jakož i neobyčejná popularita, které se těšil, vzbudila závist a řevnivost šlechty, která vedena jsouc nepřítelem jeho Loredanem usnesla se na tom, že ho zničí. Byl obžalován, že na újmu státu svou rodinu uplatňuje, Syn jeho Giacomo přivlečen před Radu desíti, několikrát mučen a odsouzen k vyhnanství. Trápením syna chtěli zasáhnouti otce. Síla Foscariova byla mučením syna zlomena. Když pak se Velká rada usnesla, zase za vedení člena rodiny Loredanovy, přiměti jej k ustoupení, poděkoval se stařec a po několika dnech zemřel . . .

* * *

Ty a podobné vzpomínky z četby vracejí se do mysli při tichých plavbách po lagunách.

Kolikrát klouzali jsme se tiše po hladině kanálu s tebou, výmluvný Giovani, jenž věděl jsi o každém paláci, na němž utkvěly těkavé moje oči, vypravěti romance i tragoedie. Za pohody letního dne, ale ještě lépe za stínů vlahého podvečeru i za temnot nočních, v nichž sešeřelá nitra balkonů a malebné záhyby architektoniky živnou šťávu kanuly v duši, když zvětralost zdiva a ošumělost všeho zevnějšku Tvých paláců, o sposa di mare, milosrdně zastřela noc a jenom arabesky Cà d'oro podivně hrály v paprscích luny. Tiše, neslyšitelně šinula se gondola tu prostranným Canale Grande nebo podél Rivy degli Schiavoni i těmi maličkými uličkami vnitřního města, kde pocit samoty mezi němými paláci a hluchými lagunami illusi ještě sesiloval. (Dokonč.)

STAVBA. – POŽÁR. – APOTHEOSA.

Poslední feuilleton J. Beneše-Veselého.

Velkolepý průvod k založení Národního divadla měl v zápětí řadu okázalých projevů a průvodů, jichž úkolem vesměs bylo, buditi národní vědomí v nejširších vrstvách lidu. Čím počátkem let šedesátých byly sokolské výlety, tím staly se nyní tábory lidu, pořádané na všech končinách Čech. V Praze mívali jsme tehdáž ob týden velké průvody u příležitosti svěcení praporů různých spolků nebo jiných slavností. Nejimposantnější z těchto průvodů byl pochodňový průvod na oslavu jubilea Palackého a průvod k odhalení pomníku Fügnerova. Ohromný pochodňový průvod na oslavu Palackého zabíral dvěma proudy celou prostoru Václavského náměstí, mimo svíce i lampiony sálalo přes dvě stě pochodní báječnou září, průvodu Fügnerova, jenž trval přes hodinu, zúčastnily se mimo zástupy Sokolů všechny pražské spolky. A což teprve velkolepý průvod na oslavu pětistyletého jubilea narozenin Husových, na niž následovala ještě velkolepější slavnost v Husinci!

Všechny tyto slavnosti a průvody měly zcela zřejmý ráz národně-vychovatelský, teprve později zvrhly se v pouhé bezvýznamné fángličkářství. Ale na konci let šedesátých tyto okázalé manifestace znamenitě prospěly myšlence národní.

Ale tato vzpomínka jest věnována historii Národního divadla, jež mne nepřestalo zajímat po celou dlouhou dobu stavby až do jeho slavného definitivního zahájení. Dívával jsem se skulinami plotu kolem staveniště, kterak čerpají vodu ze základů, kterak ponenáhlu roste mohutné základní zdivo, kterak vyrůstá nad úroveň ulice, kterak kvádrové zdi pozvolna zakrývají budovu prozatímního divadla. Zatím, od října 1874, byl jsem již žurnalistou a měl jsem volný přístup na staveniště. Stal jsem se jaksi dobrovolným inspektorem stavby, slézal po žebřících lešení v průvodu toho kterého úředníka stavební kanceláře, kde jsem byl znám jako falešný šesták. Ale za to jsem nosíval dobro-

volně redaktoru Barákovi zprávy o postupu stavby, jež se stávala čím dál tím zajímavější. Také jsem neomeškal jediné valné hromady sboru pro vystavění Národního divadla, kde mluvívali Karel Sladkovský, dr. Eduard Grégr, dr. Kučera a jiní naši nejpřednější řečníci. Když konečně dospěla budova až ke hlavní římse, procházel jsem se po žlabovitém jejím výstupku jako kočka. A když konečně vystavovány výsledky soutěže na uměleckou dekorativní výzdobu divadla, byl jsem na výstavě první. Ačkoli jména umělců nebyla udána, poznal jsem na první pohled práce Alešovy, Ženíškovy a Liškovy. Jen Tulka byl mi tehdáž neznám, a pak byl tu ještě nějaký výtečník, jehož návrh překvapoval školáckou nemotorností postav i komposice a fantastickým kolorítem figur bronzově zelenavých, jehož mistrovská díla nalezl jsem i při pozdějších uměleckých soutěžích — naposledy při konkursu na výzdobu Rudolfina. Jména jeho jsem se nikdy nedověděl, neboť nikdy o nějakou cenu ani nezavadil.

Čím více stavba pokračovala, tím častěji jsem byl v divadle. Procházel jsem se po střeše, lezl po lešení ve foyeru, kde malovány nástropní obrazy, anebo pod stropem, kde připevňovány a pozlacovány sádrové dekorace. I do královské lože jsem se dostal, když byla nádherná dekorace jejích salonů dokončena. Rozumí se, že jsem prohlédl jak náleží důkladně veškeré ústrojí jeviště od nejvyšších můstků až do propadliště.

Konečně blížil se den zahajovacích představení. Upřímně se přiznám, že se mi program zahajovacích slavností nikterak nelíbil; tak se snad zahajuje nějaké dvorní divadlo, ale zahájení divadla N á r o d n í h o, na jehož zbudování všechen český lid sbíral po krejcarech, to rozhodně nebylo. Nepomýšlel jsem ani na to, získat si přístup k slavnostnímu představení, ale podíval jsem se den před tím na generální zkoušku k »Libuši«. Když jsem vešel do parteru, zarazil mne skličující dojem, jaký na mne učinil vnitřek osvětlené, okázale vyzdobené budovy, kterou jsem tak dokonale znal. Přízemek k stání, stlačený pod tribunou daleko přes něj přečnívající, galerie mizící za sníženým stropem, vše to činilo dojem tísnivý, skličující. Přes velebné, majestátní zvuky Smetanovy opery, přes nádhernou úpravu scény, neměl jsem z dokonaného díla pražádnou radost.

As po desíti představeních bylo Národní divadlo opět zavřeno, aby mohly být v budově dokončeny stavební práce, a hrálo se prozatím zas v Novém českém divadle. Obecenstvo si zatím stěžovalo na prázdnotu repertoaru a vytýkalo, že se nedějí vlastně pražádné přípravy na zimní sezónu Národního divadla.

* * *

Dne 12. srpna 1881 k šesté hodině večerní jdu z kavárny »Slavie« Ferdinandovou třídou ke Spálené ulici, když se pojednou ozve poplašný pokřik: »Národní divadlo hoří!«. Ani mi nenapadlo, uvěřiti tomu: s tolika stran bylo ujišťováno, že oheň v Národním divadle je nemožný, sám jsem si dával ukazovat všechna opatření proti ohni. Ale vidím běžet lidi k divadlu a běžím také. Přiběhnu na nábřeží, běžím kolem tehdejšího Wolfova domu k zadní frontě divadla, kde již stojí hlouček lidí, hledících vzhůru ke střeše. Tam na rohu při dolejším okraji střechy směrem k nynější Smetanově ulici vystupuje tenký proužek bělavého dýmu, a teď vyšlehl malý plamének. Zdá se, že byste ho mohli prostě zašlápnout. Ale plamen roste a roste, je vidět, kterak se kdosi na střeše pokouší hadicí hasit oheň, ale plamen šíří se stále, břidličné tabulky krytiny praskají a odletují, poskytujíce plamenům přístup k dřevěnému bednění střechy, vysušenému letním vedrem. A k tomu ke všemu se zdá, že spousta uvnitř je větší, než zevně patrno, plameny počínají šlehati z nejbližšího vykýře a z vedlejšího pojednou se vyvalil dým. Zuřím, že budova, postavená s tolikerými obětěmi, je tak ledabyle střežena. Škoda bude patrně značná; že to znamená počátek katastrofy, ani teď nikdo netušil.

Konečně, po dlouhém, trapném čekání objevilo se první oddělení hasičů. Přijeli s ruční stříkačkou! Je k zoufání, co s tím proti zhoubě stále vzrůstající? Hasiči k tomu ke všemu namáhají se marně, vniknouti do budovy pevně uzamčené. Neměl jsem tu již stání, spěchal jsem do redakce, snad mne tam budou potřebovat. Cestou v Jirchářích potkával jsem plačící herečky a herce s vyděšenými tvářemi. Zpráva o požáru pronikla tedy již i do Nového českého divadla, kde se mělo toho večera hrát, a umělci spěchali k hořícímu divadlu, plni úzkosti, když již byli tak blízci splnění svých nadějí. Na další cestě potkával jsem i oddíly stříkaček pražských i předměstských, ženoucích se tryskem k požáru.

V redakci zarazil mne neočekávaný pohled: nikdy jsem neviděl tak zřejmý výraz němého zděšení na tvářích mužů, věru ne příliš sentimentálních. Dr. Heller, jenž jako válečný zpravodaj byl viděl hrůzy bojišť na Balkáně, J. J. Toužimský, jenž byl viděl spousty způsobené barbarstvím bašibozuků v povstalé Hercegovině, stáli tu němi, se zasmušilými tvářemi, prof. F. Schulz napsal nadpis článku »Zalkej vlasti« — dále nemohl . . . odložil péro a svěsil hlavu. Článek musil napsat za něho dr. Jaromír Čelakovský. Náš lokální referent, nebožtík Antonín Seidl, dověděl se, že Národní divadlo hoří, na Uhelném trhu, a omdlel dvakráte po sobě. Do redakce přišel všecek schvácen, nebyl s to, udržet péro v ruce. Nabídl jsem mu, aby mi svoji zprávu diktoval; šlo to ztěžka, dovedl se jedva vzpamatovat. As hodinu po té přišel sochař Bohuslav Schnirch, jenž se byl pokoušel čeliti hadicí protaženou vikýřem ve střeše zmahajícímu se ohni tak dlouho, dokud neprozřetelným spuštěním deště nad jevištěm nebyl zbaven vody. Šat jeho byl promočen, rozedrán; byl nucen v poslední chvíli utéci se po hromosvodu na balkon ve Ferdinandově třídě. Podal nám podrobnosti o vzniku požáru.

Partie z náměstí sv. Marka.

Na obstarání obvyklých rubrik pro číslo nikdo ani nepomyslil; co bylo již hotovo, dostalo se do listu, ostatně věnovánavšechna pozornost hořícímu divadlu. Kdo byl v redakci přítomen, přijímal docházející se všech stran zprávy a upravoval je pro tisk. Kolem deváté hodiny nebylo chvíli ničeho na práci; vystoupil jsem na terásek nade druhým patrem, odkud bylo vidět na divadlo. Naskytl se mi pohled přišerně nádherný. Ze střechy v jediném plameni stála již jen hřmotná železná žebra, do ruda rozžhavená, obrážející se od rudých plamenů a temné záplavy na obloze, tak že celek podobal se ohromnému planoucímu oltáři. V tom počala se jednotlivá žebra kácet a dopadala celou tíhou na strop divadla. Pojednou vyrazil z výhně jako z jícnu planoucí sopky ohromný proud jisker, moře plamenů vzedmulo se do dvojnásobné výše a nabylo fantastických barev: strop divadla i s lustrem sřítil se do hlubiny, vnitřek divadla byl ztracen! V tu dobu bylo již povážlivě ohroženo i prozatímné divadlo, jež se svou lepenkovou střechou nalézalo se pod samou výhní. Již docházely zprávy, že též ono je ztraceno.

V tu chvíli nikoho z nás nenapadlo, vyzývati lid k novým sbírkám, ba ve článku v »Národních Listech« přímo poukazováno na povinnost země a státu, by přispěly na znovuzřízení Národního divadla, jemuž lid přinesl tolik obětí, přiměřenou částkou. Ale ještě hořelo Národní divadlo, ještě nebylo známo, jaký osud stihne divadlo prozatímní, a již tu byl první příspěvek: 8 zlatých od několika členů Sokola smíchovského. Po půl hodině byl tu příspěvek další a do půl noci nestačil jsem kvitovati docházející dary, jichž se během noci sešlo přes 400 zlatých. V sobotu, den po požáru, sešlo se jedině v administraci Národních Listů přes 9000 zlatých. Lid český rozhodl z vlastní moci, že si divadlo postaví znovu ze svého!

V sobotu v poledne šel jsem se podívat k Národnímu divadlu. Nad holým očazeným zdivem nejhořejšího patra trčelo do výše zdivo, oddělující hlediště od jeviště, vyhnané až pod střechu, do ruda vypálené, očazené. Uvnitř budovy pak obraz spousty přímo tragický. Spousta trosek zčernalých, ale dosud sálajících vedrem, trčela vysoko nad úroveň parteru, celý vnitřek hlediště i jeviště vyžehnut až na holé zdivo; na troskách vnitřního zařízení fantasticky skroucené kusy železné konstrukce. Nad tím, ve výši bývalého stropu, kusy obrovských železných nosičů, zvýši muže, trčely v pravém slova smyslu skrouceny na kornout. A pozadí, tam, kde bývala rampa jeviště, polou zabořen do orchestru, obrovský, rozervaný kornout, někdejší železná opona, jež mohla zachránit aspoň hlediště, kdyby nebyla bývala zatarasena lešením, jež bylo pod ní zřízeno pro pozlacovače. Odcházel jsem trapně vzrušen.

Kolik tu musilo být spácháno hříchů, aby byla stižena katastrofou budova, o níž ještě včera chlubně tvrzeno, že požár v ní je nemožný!

Následující dny nebylo možno navštíviti administraci Národních Listů, aniž by se vám sevřelo hrdlo. Kde kdo spěchal se svým dárkem na znovuzřízení Národního divadla a právě nejchudší osvědčovali největší horlivost: nádenníci, posluhovačky, služky, školáci přinášeli skromnou svoji hotovost několika krejcarů a ještě se omlouvali, že nemohou dáti víc. Ba i žebráci přicházeli se svým skromným příspěvkem, a kdo neměl ani těch několik krejcarů, přinášel laciné stříbrné šperky, snad drahé mu památky rodinné, a prosil, aby se to prodalo na prospěch »Národního«. Byl jsem sám svědkem toho, ale abyste mi uvěřili, musili byste čísti kroniku oněch dnů. Žádnému z těchto horlivců se ani nezdálo, že snad kdy se dostane do tzv. »zlaté kapličky«, ale každý považoval za svou povinnost, konati to, co konal celý národ. »Duše davu« zjevila se tu v nejskvělejší své manifestaci.

Sbírky vzrůstaly teď každodenně o desítky tisíců. Po venkově pořádány ve prospěch Národního divadla zábavy, jichž útraty zpravidla hrazeny soukromníky, tak že veškeren příjem připadl Národnímu divadlu, zkrátka, všude se činili, aby co nejdříve získány byly částky co možná největší. V Národních Listech registrovali jsme každodenně postup sbírek s krátkou úvahou, v níž po zásluze chválena obětavost našeho lidu. Ale píšete li dithyramby, jež v pravdě jsou pouhým konstatováním skutečnosti, záhy vyčerpáte svou zásobu chvály. Nezbylo než střídat se při té práci, neboť tak velkolepý rozmach národní obětavosti, jenž vzbuzoval v nás samých hluboký respekt, nedal se odbýti několika všedními frásemi. Jednou, as týden před sv. Václavem, požádal mne kolega dr. Ryba, abych za něho napsal úvahu o sbírkách. Nebylo to nikterak snadno po všech těch slovech nadšení, jež již byla pronesena. Výtěžek sbírek přesahoval již, osm neděl po požáru, osmou stovku tisíce. Zakončil jsem tedy svoji úvahu vyzváním: »Do svatého Václava musíme mít pohromadě milion!« Nemyslete si, že chci se chlubit svým prorockým darem: denní výtěžky sbírek stále vzrůstaly, na místě aby jich ubývalo, a stačila pouhá povrchní kalkulace, aby ukázala, že jest to možno. A také se tak stalo. A sbírky rostly dále až přes 1,200.000 zl. a byly by rostly ještě dále, nebýti neprozřetelného »autoritativního« prohlášení, »že je už sebráno dost«!

Zatím vyklizeny trosky a ssutiny z divadelní budovy a bylo možno přehlédnouti způsobené spousty. Hlediště a jeviště ovšem bylo úplně zničeno až na holé zdivo, zděnou příčku mezi hledištěm a jevištěm bylo nutno odbourat, poněvadž klenba její byla proložena kvádry, které žáru neodolaly, rovněž jako silné žulové sloupy a ostatní pískovcové kvádry, pokud byly přímo vydány žáru. Za to cihlové zdivo stálo jako skála, bez nejmenší trhliny, rozdíly proudů studené vody a žáru výhně nejevily tu nijakého účinku. (Jsou ve Vídni a jinde v Německu továrny na divadla, jež vám postaví za milion korun pěkné a dost okázalé divadlo, ale vypukne-li tu požár, zůstane z celé té slávy hromádka ssutin.) Velký foyer a spojovací chodba byly úplně bez pohromy; pevné dveře ke tribuně dovedly odolat plamenům tak dlouho, až se střítil strop a žár pak sálal do výše, nerozšiřuje se na vedlejší místnosti. Také místnosti za královskou lóží poškozeny byly spíše ochotníky hasiči, než požárem. Na tapetách bylo vidět, kterak o ně otírány hořící pochodně, okna zcela zbytečně rozbita, rovněž zbytečně vyříznuty a odstraněny obrazy z jednotlivých salonů, jež nebyly tu nikterak ohroženy, leda Hynaisova roční počasí v saloně přímo za lóží, jež byla by mohla trpět žárem. Také ostatní vedlejší místnosti zůstaly neporušeny.

Než nastala zima, panoval již na žárovišti čilý ruch. Holé zdivo zahraženo lešením a počaly přípravné práce, než budou hotovy nové plány ku znovuzřízení vnitřku. Rozumí se, že jsem se šel podívat na vystavené plány prof. Schulze: činily dojem mnohem vlídnější, než vyhořelé »dvorní« divadlo, jež tak šikovně dovedlo učinit plebejce neviditelnými. Ale už jsem nevěřil ani plánům a tím pilněji studoval jsem při svých pravidelných návštěvách postup stavby samé.

Na jaře zdvihala se již nad divadlem střecha a osazován strop, současně pokračováno ve vnitřní úpravě hlediště a jeviště. Pak zmizela pevná lešení v hledišti a nahrazena pohyblivými lešeními pro dekoratéry, tak že již bylo lze hlediště přehlédnout. Bylo vskutku vyšší, vzdušnější a činilo dojem mnohem přívětivější. Mimo to bylo již rozhodnuto, že osvětlení divadla bude elektrické. Rozumí se, že jsem neopomenul navštívit atelier mistra Hynaise, abych se podíval na příští hlavní oponu.

Zatím udála se důkladná revoluce, co se týče ředitelstva Národního divadla. Po prvních představeních v Národním divadle pozorovali přátelé divadla s ustrnutím, že posavadní ředitelstvo nečiní nijakých příprav pro zahájení sezony v Národním divadle, že je nastudováno právě jen tolik, kolik bylo třeba pro několik prvních představení a že se pěstuje i nadále běžný letní repertoir beze všeho zřetele na příští velké úkoly. Vznikla prudká žurnalistická kampaň, které se účastnil s neobyčejnou vervou nebožtík Gustav Eim. Nejostřejšími slovy vytýkány ředitelstvu posavadní jeho hříchy a s veškerým důrazem připomínána družstvu Národního divadla jeho povinnost a žádáno energicky, aby učinilo přítrž trvajícím zlořádům. Tento soustředěný útok, jehož se účastnila žurnalistika všech politických stran, měl výsledek, že ředitel Mayer odstoupil a ředitelem jmenován žurnalista F. A. Šubert, jenž po vyhoření Národního divadla měl také dosti času, aby připravil důstojný repertoar pro novou sezónu.

* * *

Od sklonku leta 1883 býval jsem v Národním divadle skorem každodenně. »Moje« Národní divadlo rostlo do krásy; se stropu odstraněno lešení, zavěšen lustr, na jevišti osazovány stroje a varhany, při všem jsem musil být. Když v parteru umístěna sedadla, činilo již hlediště dojem jak náleží pěkný a při zkoušce se světlem elektrickým byl dojem rozhodně skvělejší než při světle plynovém před požárem. Při orchestrální zkoušce osvědčila se dokonalá akustičnost budovy. Byl jsem spokojen.

Avšak do radostného slavnostního ruchu padla velká, trpká krůpěj žalu: v pátek dne 16. listopadu zemřel Josef Barák, jeden z nejhorlivějších přátel Národního divadla, spoluzakladatel Sokola, miláček studentstva a dělnictva, jeden z nejryzejších charakterů našeho národního života vůbec. Pohřeb jeho připadl právě na den otevření Národního divadla.

V sobotu večer šel jsem se ještě podívat na dva akty generální zkoušky k »Libuši«, neboť jsem věděl, že nebudu moci být přítomen zahajovacímu představení, poněvadž jsem byl varšavským »Kuryerem Codziennym« vyzván, abych opatřil referát o zahajovacích slavnostech. Nával hostí k zahajovacím slavnostem ze všech končin slovanských byl tak značný, že jen jako dopisovatel varšavského listu dostal jsem na poledni akademii vstupenku na první galerii.

Znovuzřízené divadlo činilo na vybrané obecenstvo, plnící všechny jeho prostory, dojem oslňující. Vzdušné proporce, svěží dekorace v jasných barvách, záře dvou tisíc žárovek, činily dojem neobyčejně lahodný. V hledišti polovice loží obsazených polskými šlechtici ve skvělých kontuších, záře krásných žen a briliantů činily dojem oslňující. Veškerá čísla akademie, vzorně provedená, přijata s jásavým nadšením. Konstatoval jsem s uspokojením, že s mého krajního sedadla na galerii, dost blízko prosceniu, je přec ještě vidět plné tři čtvrtě jeviště. Akademie skončena za nadšeného jásotu. Nesčíslněkrát musela opona vzhůru a i když opona definitivně klesla, nechtělo se obecenstvu z divadla; stále a stále a stále se vracelo, pohlížejíc vždy znovu s dětinskou radostí na všechnu tu krásu, až konečně počala elektrická světla hasnout.

Odpoledne pohřeb Barákův s veškerou tou pochmurnou pompou velikého národního pohřbu: mohutné proudy Sokolstva s prapory, veškeré studentstvo, všecky české spolky pražské a předměstské a nepřehledný zástup dělnictva. Ohromný zástup, čítající nejméně deset tisíc hlav ubíral se od místností Umělecké besedy na Jungmannově třídě Václavským náměstím k Museu a odtud k Olšanům špalírem aspoň rovněž tak četným. Průvod ubíral se až ke hrobu Barákovu.

Po skončeném pohřbu, as o půl šesté, hnul se celý obrovský průvod zpět do města, podle Musea přes Václavské náměstí, Ovocnou ulicí a Ferdinandovou třídou, kde hustě sevřené řady vyplňovaly celou jízdní dráhu, k Národnímu divadlu. Zpívány vlastenecké písně a provolávána střídavě Sláva památce Barákově a Národnímu divadlu. Na cestě rostl dav lavinou, ale vše dálo se v největším klidu a pořádku.

Také na programu druhého otevření Národního divadla nebyl obmýšlen oficielní průvod k budově divadelní. Ale lid uspořádal Národnímu divadlu průvod tak imposantní, že imposantnější nebylo by se docílilo ani po dlouhých přípravách. Průvod dorazil k divadlu, právě když přijížděly první ekypáže s hosty. Špalír v davu, provolávajícím jásavé »Sláva« a »Na zdar!« byl tak úzký, že povozy mohly jet jen krokem, což nemálo zvyšovalo slavnostní dojem . . .

Když jsme zakládali Národní divadlo, posmívali se nám vídeňští šprýmaři, že v něm nebudeme mít co hrát. A když jsme je otevřeli, hráli jsme po dva měsíce při plných domech jen původní opery a činohry. A pak nastala skvělá perioda divadelních vlaků ze všech končin československých. Věru, za skvělejších podmínek bylo málokteré divadlo zahájeno!

Ještě malá podrobnost zasluhuje tu zmínky, neboť dokazuje, kterak jest naše obecenstvo scl opno kázně. Je vám snad známo, co těžkostí a mrzutostí způsobil zákaz damských kloboukú ve hledišti; i u velkých dvorních divadel, u soukromých divadel, i velkých oper, opatření to nebylo možno provést. A vzpomeňte si, že v prozatimném divadle na toilettu vůbec nikdo nepomýšlel: panička šla do divadla, jak právě vstala od pultu v krámě, v kapižonu a v jupce, jen že si odvázala zástěru. A když v Národním divadle vydáno heslo »dámy bez kloboučků«, nenapadlo nikomu odmlouvat; dámy počaly choditi do divadla ve skutečných toilettách, snad k nevelké radosti pánů manželů a otců, ale přispěly tím k oné distingovanosti hlediště Národního divadla, jež zaimponovala i cizincům. *B. V.*

·· **Jan Klecanda** dovršil dne 5. března padesátku. Plodný tento spisovatel a žurnalista, jehož význam tkví nejenom v práci belletristické, získal si zásluh i v neúmorné a nám tak stále ještě nutné práci organisační a osvětové vůbec. Bývalý posluchač techniky, jemuž vojenská povinnost přervala studia, oddal se Klecanda s nadšením povolání učitelskému, nejprve na obecných školách na Smíchově, potom v Praze a na konec na sopečné půdě uzavřeného území (v Teplicích), kdež zejména rozvinul bohatou činnost organisační. Pod jeho vedením rozkvetla česká škola matiční do významu dosud nebývalého (10 tříd se 770 žáky), současně však i veškeren český živel podkrušnohorský posilován zakládáním spolků, přednáškami a večírky, hlavně však založením menšinového listu »Vyšehrad« se zábavní přílohou »Svatvečer«, jehož od roku 1887 vyšlo 11 ročníků.

Literárně pracoval Klecanda rovněž již v útlém věku. Jako student přispíval do různých časopisů pro mládež (pod pseudonymem »Táborský«), od roku 1882. byl pak spolupracovníkem Šimáčkova »Posla z Prahy«, kde vedle všech drobných povídek vydal i román »Bludičky«. Jeho vojenské obrázky »Na bojišti« vyšly roku 1882, dvě léta na to drobné novellky »Všední příběhy«, dále následovaly »Vojáci v míru«, »Hrdinové malých románů«, »Tvrdé palice« a j. v. Pokusil se i v popularisování našich i cizích dějin (»Od Řípu k Bílé hoře«, »Polsko v mi-

nulosti a přítomnosti« a j.), dále v činnosti dramatické i v dětské literatuře. Jeho romány a drobné novelly jsou neseny snahami zdravého realismu, vynikajíce jadrnou kresbou figur a jsou zhusta tendenčně zabarvovány směrem národně a hospodářsky výchovným. Jeho obrázky z vojny vynikají nehledaným a sytým humorem.

Abrahamovin svých dočkal se Klecanda svěží a pln sil k práci další, i přejeme mu jich upřímně do druhé polovice plodného života. *S.*

□ **Gallerie** česká bude umístěna v budově, která se postaví na místě zbrojnice, zřízené z bývalého paláce Michnova na Újezdě.

○ **Její systém**, novou veselohru dra J. Štolby, vydá naše nakladatelství v nejbližších dnech zároveň s II. vydáním jeho oblíbené hry »Mořská panna«.

⊥ **Stará sgrafita** objevila se na domě při radnici staroměstské v těchto dnech po odprysknutí omítky. Je to dům nárožní při Malém náměstí, ve kterém bývalo kdysi Storchovo knihkupectví. Sgrafita připomínají práce téhož druhu na logii v Týnském dvoře.

⊥ **Cyklus »Kruhu českých spisovatelů«** byl uzavřen symbolickým dramatem »Stavitel Solness« (v překladu H. Kosterky) od H. Ibsena. Smíchovská scéna, na kterou vydatně upozornil a jistě i blahodárně působil cyklus svého času Májem pořádaný, dostala se tímto cyklem zase do popředí. Pořadatelé svým osmičíslovým programem vzbudili důvěru obecenstva, kterou nesklamali: »Stavitel Solness« je hra pro herce i pro režii nesnadná. Kus byl v Praze hrán, tuším, pouze společností německých herců berlínských, a je pochopitelno, že bylo divadlo vyprodáno. Jeť drama toto snad nejzáhadnějším dramatem Ibsenovým. Poutá a napíná právě jenom svou symbolikou a protože posluchač v každém slově očekává tajuplný smysl, zdá se vám chvílemi tam, kde básník si pro svoje allegorické passáže buduje mosty, že partie tyto jsou skoro suché, střízlivé, ba až hranaté. Poněvadž při čtení dramatu tohoto pocitu na mnohých místech není, je ovšem pak jenom to možno, že herci pro interpretaci Ibsena nejsou dost vyspělí. Myslím, že nejpodařenější výkon podal pan Zdrůbecký, a to proto, poněvadž figura starcova je zcela prostá, možno skorem říci, že nikterak zvlášť originální.

Nestačila ovšem ani režie, ač napjala všechny síly, aby se svým aparátem vystačila. V posledním jednání, ve kterém na velikých jevištích dokonce pád Solnessův s věže se raffinovaným způsobem naznačuje, neučiněn k nemalému sklamání pořadatelů takřka ani pokus, aby mohutný a rozechvívající závěr byl úpravou prostředí sesilován a stupňován. Tam, kde se spokojujeme s pouhou snahou, s dobrou vůlí, neměly by se však přihoditi regisseurské přehmaty takového rázu, že obecenstvo propuká v bouřlivý smích.

Ale proto přece jsme poslouchali s krajním napjetím. Lidé, kteří nemají peněz na cestování, spokojí se okružní cestou, vykonanou před kukátkem v panoramatu. Illuse tu je, a to vysvědčení slouží vzdáti hercům scény smíchovské, že se poctivě vynasnažili, abychom nemuseli někdy ne pouze jedno, ale obě oči přimhuřovati. Cyklus poskytl v první řadě manželům Táborským, p. Lierovi a p. Kubíkovi ml. v některých rolích vděčnou příležitost, pochlubiti se svou hereckou schopností. Pani Táborská hrála několik rolí, jež provedla s roztomilou nenuceností. Stala se sympatickou a známou herečkou v publiku, které jí vůbec neznalo. Myslím, že se s ní jednou ještě setkáme. Kdyby byla nemusila hráti ve všech kusech role, které jí nesvědčily — byla by znamenitě posloužila.

Cyklus má svou literární bilanci. Pořadatelé mohou s klidným svědomím do své spolkové kroniky zaznamenati pozoruhodný čin, korunovaný plným úspěchem. *K.*

⊥ **Lidových přednášek české university v Praze a předměstích** dne 27. února zahájena již řada XVI. za hojného účastenství, nejlepší důkaz, že staly se tyto za nepatrné vstupné každému přístupné přednášky universitní skutečnou potřebou a oblíbeným pramenem poučení pro široké vrstvy národa našeho. V řadě XVI. vystřídají se v kursech po šesti večerech profesoři: Dr. Edv. Babák, Dr. Arn. Kraus, Dr. Aug. Mařička, Dr. Jindř. Matiegka, Dr. V. Felix, Dr. J. Gruber, Dr. Boh. Němec. — Bližší oznamují plakáty i zprávy v denních listech. Zahrnuty jsou v programu všechny obory vědy — literatuře věnován pouze šestivečerní kurs prof. Krause, a to německému básníku Fridrichu Schillerovi k památce 100letého jeho úmrtí. Snad by pro příští přednáškovou universitní řadu neškodilo trochu více literatury.

Toto číslo vydáno dne 10. března 1905. — OBSAH: LOTHAR SUCHÝ: Memento! — ABIGAIL: Vznícené jiskry. — JOS. D. KONRÁD: Eva. — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — DR. D. PANÝREK: La sposa di mare, hrst vzpomínek z Benátek. — FEUILLETON: Stavba. — Požár — Apotheosa. (Poslední feuilleton J. Beneše-Veselého. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE: Canal Grande v Benátkách. — Partie z náměstí sv. Marka.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecky) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec, otiskovati drobné zprávy dovolano jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. VÁCLAV ŠTECH, POŘADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GRÉGRA A SYNA.

DOLOROSA:

Dáma z obchodu.

ikmou ulicí, utopenou v bílém poledním slunci, kráčela sličná žena; nakloněná jako spěchem neb bazní, nesla hedvábnou vlečku vysoko pozdviženou nad bohatými volány krajkových spodniček, přes oči melancholické a krásné strhla gáz, když přiblížila se k nároží, kde očekával ji mladý muž, elegantní, s typem a barvou jihu. Neporozuměla jsem proudu vášnivých slov, která se vyměnila za málo vteřin.

Bez podání ruky zakončilo se malé to intermezzo.

Kráska uletovala místu spěchem motýla přes opuštěný boulevard, mezi poloodkvětlými platany, lehounká krokem, oděvem, i mládím.

Muž nevzdaloval se, kroutil nervosně knír a mhouřil oči, jakoby někde na opačné straně, než kudy dáma odešla, stopoval ztrácející se nádherný obraz. V čele měl velký hněv, skoro vztek, a smál se úsměvem, který tváři nesluší.

O několik dní později poznala jsem krásku z ulice. Náhodou. Byla prodavačkou perel na hlavní třídě pařížské, vznášela se v drahocenné robě mezi pultíky jako hraběnka a podávala zboží v jemných rukavičkách se sličnou noblessou.

Rudozlaté vlny vlasů jako závěje bujných kytek měla po způsobě rokokové masky upravené nad tichým čelem, kterým se podobala dítěti s neprobuzenými touhami, černá hladká toileta z atlasu zvyšovala eleganci, slušící pohybům velmi měkkým a delikátním.

Měla tvář jemnou jako růžové plátky, mluvila příjemně, skoupě, doporučujíc zboží spíše výrazným pohledem než slovy. Podávajíc vybraný šperk byla pokorně uctivá, což mne dojalo tak lítostně, jakobych uviděla ptáka přeletěti nebezpečnými plameny.

— Spálíte křídla — řekla jsem neslyšitelně a nahlas jsem se ozvala:

— Nemrzí vás služba v obchodě, slečno? —

— Ne, — řekla překvapeně, oprouc o mne veliké, olivové oči, smutné jako u laní na smrt postřelených, blouznivé a zbožné jako u Murillových zarmoucených madonn.

Hrála koketním vějířkem, u pasu na lesklém řetízku zavěšeným, a voněla k růži tak šetrně, jakoby svými rty hojila povadlé lupeny.

— Máte rodiče? — optala jsem se kvapně, s mladou dychtivostí.

— Rodičů svých nepoznala jsem. Otec zemřel, než jsem se narodila, matka zašla za otcem, když rozsvítila v bolestech můj život. — děla prodavačka teskně, nedívajíc se do mých očí. Svěsila hezký vějíř i s rukama, jakoby spolu zmrtvěly. A stesku je více než jmění — připojila vracejíc mně svůj obdivuhodný pohled bez hněvu i bez urážky. —

Chtěla jsem zvěděti jméno, za jménem obydlí a jiných věcí, neboť mi nebylo ještě dvacet let, vyjížděla jsem do života na živém oři své povahy, který neuvažoval, kde leží příkop a kde hráze.

Kráska sdělovala poslušně a bez rozpaků.

Jmenovala se Ola . . .

V první neděli šla jsem za novou známou do velkých zahrad za městem, kde voněly pozdní růže, snily stříbrné olivy a létali ptáci slyšitelně v posvátném tichu.

Obydlí Olino byl domek prostý, přízemní, s roztomilým arkýřem a červenou, nápadnou střechou. Divoké víno zakrývalo přední stěnu velikými listy, u dveří stála jabloň, která ztrácela listí a měla černě zkroucené větve.

Naíezla jsem Olu v příbytku nenádherném, ale jemně vkusném i čistém. Byla zamyšlena, bradou ležela na bílých rukou jako pohodlné dítě — na stole šeptal samovar, v kleci u oken se rozzpěvoval neuměle malý pták.

Vála tam vůně čerstvých květin a kolínské vody.

Ustrojena v bílý, lehký šat, s růžemi u pasu, Ola vítala nejinak než za pultem, skromně i hrdě. Snad také radostně, neboť v smutku očí zasvítilo mnoho jisker.

— Jste laskava, — řekla srdečně.

Sedely jsme proti sobě, její vlasy v odlescích slunečních zesvětlily, malá ústa ležela na bílé tváři jako důležitá pečeť.

Nebyla Ola z těch, které se snadno svěřují. Vypravovala o sobě tak opatrně, jakoby zvedala z hroznych závějí malou perlu, o kterou se bojí.

Nabídla číši čaje velmi jemně a okusovala piškotky jako mlsná kočička.

Náhle pátravě zadívala se do mne a tázala se skoro smutně:

— Proč jste mne vyhledala, mila slečno? —

— Líbí se mi vaše oči a lituji vaší mladosti! —

Podala mi ruku a řekla přátelsky:

— Nemohu než upřímností vám děkovati, jste jako vlídná řeka, která rozběhne se do zeleného a nečeká zimy. — Hleďte rozkošnou vyhlídku z mého okna do kraje, tak si vás v duši představuji svěží a dobrou —

Lenivě srkala čaj ze zlaté číšky a prohlížela si mne.

— Jste děcko, je mi téměř líto otevřít stránku v knize, na které mnoho je křiklavých barev a velkých stínů. Snad zalitujete známosti, kterou jste vyhledala jako neopatrný botanik bez lupy a neomylného kliče. Důvěřivá! —

— Olo, — řekla jsem radostně — o vás všechno musí zajímat! —

— A nebude-li, bavte se vyhlídkou, která, jak vidíte, za kaštanovými hájky ještě se neuzavírá, má zemi i nebe za plátno pro svůj velkolepý štětec —

Přinesla album.

Uviděla jsem matku Olinu s andělskou mírností v útlé tváři, a otce, velkého bohatýra se zvlněnými vousy po pás a čelem intelligentním, ukázala mi tetu, po které dědila, stařenku venkovskou v staromódním čepci, stydlivě usměvavou — a strýce podivína, který ještě nezemřel, jenž na bohatém statku, někde daleko, stará se o ptáky, sentimentálně básní a kleje na pokrok — — na to skanul bílý prst na podobiznu, ve které poznala jsem okamžitě muže z ulice.

— Arno, můj milenec — řekla tiše Ola, nepozvedla čela a zamlčela se.

Stala jsem se rozpačitou jako hloupá žabka. Olino zamyšlení překáželo v té chvíli mé zvědavosti.

Prohlížela jsem nápadně široké oči Arnovy, z nichž mluvil lehký úsměv jako posměch, a zas Oliny uzavřené malé rty, temně růžové a něžné.

— Arno je podivín — promluvila po velké chvíli zcela tiše Ola. — Nikdy nebude hotov s výběrem ideálu pro svůj život. Dnes jej nalezne a zítra ho omrzí, má horkou krev, moře mu zpívalo první ukolébavku, za tuto hrdou, chladnou matku zde, jejíž podobiznu nerada chovám ve svých památkách, vládne milliony, žije klášternicky a bojí se odkvetu, ač je bez obdivovatelů. Otec Arnův umřel nadšen manželčinou krásou, naivně jako nezkušený milenec, měl málo krve, slabou povahu a prázdnou duši.

Bohatá matka neutrácí jmění, Arnovo dědictví bude skvělé, pracuje jako služka, k společnosti stačí ji černá ošklivá Mima, která zrála někde v afrického slunci, má žíněné vlasy a zuby jako dobrý kůň. Tato černoška chovala v náručí mladého pána a střeštěnou svou krví očkovala hrožnou jeho povahu.

Nedivím se zbrklostem milencovým — —

Ola netrpělivě uzavřela album.

Do dveří vešla stařenka žlutší než citron, s očima ospalýma, v pleteném fichu a sukni obnošené.

Přinesla horké pirohy z ovčího masa a rozpačitě postavila je na stůl k vyhaslému samovaru.

— Má paní, — představila líbezně Ola jako proměněná, usmála se na mne i na stařenku, která nepromluvila, ani nepozdravila a zase odešla. (Dokonč.)

XAVER TEJŘOV:

Z cyklu „S dítětem“.

Postýlka bílá s andělíčky v čele —
Jsou malováni jako toho znak,
jemuž se měkká peřinka sem stele
krajkových záclon měkký ve soumrak,

V jistotě, teplým štěstím rozechvělé,
číhává srdce jak by na zázrak,
kdy životem v ní hne se ticho stmělé
a dobře vyspalý zajiskří zrak.

Spor tužby dvojí něžně zvlnil duši.
Ta jedna: »Vzbuď se« — vola — »prohledni!«
a druhá: »Snu ať nic mu neporuší!« —
i dechu tlumí van . . . . .

A jizbou zní
jen hodin tikání a bzukot muší,
jež divě bije ve sklo okenní.

Nad čelem bílým sluncem zlatá kštice
rybníky černé dva jsou zřítelnice,
tváře jak čerstvý jabloňový květ
v rozpuku růže drobný ret —

Smích jak by zvonků pělo na tisíce,
co slovo moudrost božské od trojice:
Div nebes k lidem opuštěným slet'
krásy, již dosud nezřel svět.

Prosvitlo v zracích, v jizbě veselo je,
jak po luzích když s písní bloudí Máj.
Do štěstí přes noc zkvetlo srdce dvoje.

Na pravdě ztrácí o vyhnancích báj,
souzených věčně z trpkosti pít zdroje:
V dítěti navrácen jim Ráj!

R. J. KRONBAUER

Snoubenci „Umělecké lóže.“

Román.

(Pokračování.)

Zemdlen — upachtěn stane člověk nad Prahou. Zdá se mu, že rukou by dosáhl do oken královského hradu. Vidíme odtud do oken jako v úzké uličce do protějších bytů. Divák neví, kam by se dříve obrátil. Otočí se k městu a spatří před sebou chaos, jehož detaily rozeznává teprvé po delší chvíli. Je to úchvatnější pohled než s rozhledny. Je nový, překvapující, netušený, člověk je takřka ve středu města a přece jenom vysoko a vysoko nad ním. Hruď se chvěje a prsa dmou se nevýslovným pocitem. Nahoře je ticho jako v prázdném kostele. Je před večerem a diváku se zdá, že dole všecko spí a odpočívá. Oči září a zrovna pohlcují grandiosní plochu, kterou udělala Praha srdcem země. Vzduch je čistý jako horská voda a obzorové ohraničení vypadá jako gigantické cimbuří pevnosti prvního řádu. Jasně modrá a do závratné hloubky posunutá obloha má v nižších polohách onen nejasný nádech nahnědlé barvy, na jejímž pozadí je špička věže znatelná jako čára tuší na sepiovém pozadí. Stojíš jako očarovaný — vidíš záhyby řeky, která jakoby nerada opouštěla břehy slavného města, spočineš pohledem na ostrovech, jež z dálky vypadají jako ohromný košatý strom a zabloudíš do nesmírné klikatiny, v níž každý záhyb je tolik, jako puntíček na mapě, jenž znamená ulici, náměstí, celou skupinu. Na levo tulí se k tobě překrásná Fürstenbergská zahrada, na pravo divoký, terassovitý park hrabat Thunů a ve středu pod nimi tvoří samostatný celek palácová a parková rozloha Valdštýnská.

Kdo na »Zlatou studni« přijde, zapomene na celý svět, srdce prudce zatluče, krev živeji zaproudí a z očí vyzařuje divný stesk a nevystihlá touha. Do smrti nezapomenu na ty hodiny, jež jsem tu v zadumání prožil. Do

dnes všechno vidím před sebou jako překrásný, snivý obraz a do dnes živě si dovedu připamatovati dojmy, jež mne uchvatily. Stál jsem tam jako omámený a začarovaný.«

Antoš se zastavil, vztáhl ruku a hlas jeho prochvíval se zanícením, když plynně a se zápalem hovořil: Slunce už se třepí o koruny a vyšehradská skála vypadá jako ohromný uhelný balvan, na němž třpytí se špice petropavlovského dómu jako démant. Nad řekou vznáší se mlhavý pás, za nímž jako ohromné kamenné poprsí vystupuje vyvýšená část Žižkova a Královských Vinohradů. Zapadající slunce zatopuje město proudem karminové záře a zlacené krucifixy na báních chrámů protínají vzduch jako zákmity blesků. V ulicích plouží se stín a ve výši všechno ještě plane a svítí. Průsvitné věže nad budovou musejní vypadají jako veliké prsteny s routami a báně Národního divadla činí dojem vypouklého kovového zrcadla.

Světlo zmizelo a pološero zahaluje nejvzdálenější místa jako mlha lesnaté úvaly. Na vltavských mostech zaplanula dvojita řada světel. Na ztemnělém obzoru za Novým městem proniká jediná věž porodnice a žižkovský vrch nabývá milých forem, jež upomínají na Milešovku. Temno prostupuje blíže a blíže jako valící se velká voda a v těch místech, kde oko tuší město Žižkov, proskakují jasně zářící body velikých lamp. A za nimi vyskakuje tisíce a tisíce světel . . .

Snivým tichem prochvěla melodie národní písně a v mohutném a velebném souzvuku rozhlaholily se pražské zvony, z nichž některé připomínaly žalostivě smutné tóny umíráčků. V tu chvíli chvělo se něco ve vzduchu, co v člověku budilo představu, jako by stál pod klenbami svatovítského dómu. A nějaký starík, jenž prý leta letoucí nebyl dole v městě, přistupuje ke mně, ukazuje na hradební cimbuří a praví: »Dnes bude krásná noc . . a za takových nocí prý na cimbuří stává císař Rudolf se Senim a v oknech hradu objeví se světlo . .«

A utichly zvony a z dálky huči řeka, valící se skrze mlýny. Oko už nic nerozeznává, než královský hrad. Za vysokou zdí je zahrada dámského ústavu šlechtičen.

Slyším, že se tam někdo nahlas vroucně modlí . . . . .

Na svatomikulášské věži odbíjela jedna.

»A zase jedna noc ztracena,« roztesknil se Antoš . . »než se dostanu do Sokolovny, budou dvě hodiny a než usnu, potáhne na třetí. A zase bude člověk ráno vstávat mrzut, rozespalý, podrážděný — na celý svět se budu kaboniti a nejvíce na sebe. Poslouchejte, kde vlastně bydlíte?«

»Několik kroků odtud.«

»Víte co, pane Troskovický, půjdeme se vyspat. Do té kavárny už se mně nechce. Rozpovídali bychom se, přišli bychom k ránu domů . . a to musí jednou přestat. Bylo by škoda toho krásného dnešního večera, kdybychom pěkné jeho reminiscence dotloukali v nějaké začouzené díře. Tady bydlíte? Jistě ne proto, abyste měl blíže k Tomáši,« zažertoval Antoš. Je to můj sen, dávná touha, bydlet jednou v těchto snivých a zamlklých končinách. Tady by se to pracovalo . . tady by to z hlavy proudilo celými toky. Někdy si sem zase zajdu a vyhlédnu si kouteček, kam se jednou zatulím, až budu míti jenom dva zájmy . . úřad a rodinu. Vyhledám si příbyteček v některém paláci . . z oken bych měl rád vyhlídku do zahrady, do starého parku, kde je pusto a prázdno. Takhle kdybych našel něco s vyhlídkou do strahovské zahrady nebo na Petřín. Večer sem zapadnu jako pták do košaté koruny a víc o mně toho dne nikdo neuslyší. Povečeřím . . pohovořím . . zapálím si doutník, vyložím se z okna a budu poslouchat pohádkové ševelení starých, staletých stromů. Ženuška se přitulí a já jí do ouška budu všeptavat svoje dojmy. Stolek budu míti u okna . . někdy budu psát večer, někdy si přivstanu, vyčíhám si slunéčko, napojím duši pohledem na Prahu a na zahrady, slavík ji rozezvučí a já vezmu péro do ruky a začnu psát. To budou redaktoři vyvalovat oči, až jim budu posílat práce z tohoto nového, obrozovacího ovzduší. To mně zase Svatopluk Čech po dlouhé a dlouhé době napíše psaní, v němž srdečným svým slovem řekne: »Už dávno nic tak zajímavého nezaletělo na můj redakční stůl.« Vím, že přijde, že musí přijíti doba, kdy přestanu býti zakletým rytířem. Po ničem jiném netoužím, nic jiného si nepřeju, než abych se toho dožil . . . A kdyby moje vzkříšení jenom zaplápolalo, kdyby po něm přišel život sebe kratší . . . budu spokojen, budu šťasten. Dobrou noc, příteli — ráno na shledanou. Dnes půjdu domů krokem mladicky svěžím a s hlavou vztýčenou . .«

Rozloučili se. Troskovický byl až překvapen, jak byl Antoš pohnut a dojat. Za obě ruce ho vzal, silně mu je stiskl a jemu se zdálo, jakoby oči jeho byly zavlhlé a hlas se chvěl hlubokým rozechvěním. Když vykoukl oknem, zahlédl Antoše pod malostranskou mosteckou věží. Stál tam jako socha uprostřed ulice. Najednou se obrátil a volným krokem vstupoval na kamenný most. Troskovický si povšiml, že šel s hlavou sehnutou, nápadně k prsoum skloněnou.

Nešel krokem mladickým a nešel s hlavou vztýčenou.

Troskovický posadil se ke stolu, založil hlavu do rukou a přemýšlel o dojmech, jež

prožil. A při tom pořád slyšel Antošův hlas a viděl jeho mohutnou postavu. Divný smutek jakoby z ní byl v tu chvíli vystupoval a halil ji celou v šedavou mlhu. Zadíval se na svůj zaprášený kalamář a vzpomněl si na krásné, ušlechtilé nadšení, jež jako bystrý, jarní pramének z Antoše tryskalo. To všechno, po čem prahl a toužil, čeká na něho po boku Emmině. — A v tu chvíli uchvátila ho touha, povědět o svém štěstí, o svém existenčním zakotvení dvěma dušim — svoji mamince a Josefu Václavu Fričovi.

Vzal péro do ruky a psal své matce:

»Drahá, vroucně milovaná, předobrá moje rodičko!

Už jsem Vám tak dlouho nepsal! Nevěděl jsem, co bych vám sděloval. Vite, jak jsem se vydal do Prahy. Vstoupil jsem do toho Babylonu, jako na rozvlněné moře v kocábce bez vesel. Co bych Vám byl mohl napsati, abych zapudil z duše Vaší strašnou úzkost? Za to Vám mohu dnes oznámiti dvě radostné noviny najednou. Maminko drahá . . . našel jsem milou, krásnou duši, s kterou chci až do své smrti putovati tímto slzavým údolím. Kdybyste tu mou krásnou, zlatou hlavinku mohla vidět . . Vy byste ji objala a radostí byste si zaplakala. Maminko . . je to bytost, o jakých se jen v pohádkách vypravuje. Je čistá jako lilije, je zanícená a nadšená pro všechno krásné a ušlechtilé, je milounká, upřímná a mně věrně, zcela oddaná. Spatřili jsme se a zamilovali jsme se do sebe . . a teď už jsme jako jedno tělo a jedna bytost. Jakmile budu míti jen trochu volného času, zajedeme si k vám, maminko zlatá, pro požehnání. Přijměte ji, prosím Vás vroucně, jako svou dceru, přivítejte ji jako bytost, která miluje Vašeho syna a která nemá jiné myšlénky, než aby ho učinila dokonale šťastným. Kdybych Vám měl všechno vypsat, co v tuto chvíli cítím, musel bych seděti do rana a ještě by se mně zdálo, že jsem Vám všechno nevypsal a nevylíčil. Nevím ani, oč dřív mám zavadit a co Vám dříve povědět. Moje Emma má duši, mně příbuznou a připravuje se na povolání, jež má mnoho společného s mými snahami. Chce býti herečkou, dramatickou umělkyní. Mám strach, mamičko moje, abyste se toho snad nezalekla, a aby Vám naposledy nenapadla myšlenka, že snad jsem zahořel pro bytost mojí lásky a mojí oddanosti nehodnou. Často a často mluvíval jsem s Vámi o ženách od divadla, s nimiž jsem jako redaktor přicházíval do styku. Jednou, když Jste byla u mně návštěvou, přišla ke mně zrovna jedna herečka, která na Vás učinila hrozný dojem. Vy jste byla tenkráte jejím chováním zrovna ohromena, choulila Jste se v koutečku a já četl ve Vašich očích svrchovaný úžas. A pak Jste mně řekla, že byste se štítila takovému namalovanému chlapu v sukních podati ruku. Já vám tenkráte mnoho povídal o životě některých těchto tak zvaných hereček a čím více Jste žasla, tím podrobněji jsem Vám líčil jejich výstřednost a jejich neomalenou nestoudnost. Přišla do města náhodou společnost, jejíž ženský personál vyvolával všeobecnou nevoli.

To ovšem, milá maminko, nemůže se říci o všech. Není možno — nebylo by spravedlivo, kdyby k vůli jednotlivcům byl odsuzován a zavrhován celý stav. Jsou i u venkovských společností dámy, jež svým naprosto řádným životem domohly se úcty a vážnosti, třeba se na kočující herce vůbec pohlíželo skoro všude ještě úkosem. Ale to bych daleko zabíhal . . mně se nyní o nic jiného nejedná, než abych ve Vás nevzbudil trapné obavy. Už to Vám může býti zárukou, že moje Emma je docela jinou herečkou, řeknu-li, že předně nebyla ještě u žádné společnosti, že teprvé se vlastně na hereckou dráhu připravuje a že hraje divadlo v Praze, kde jsou ovšem poměry docela jiné. Emma je sirotek. Rodičové její mívali slušné hospodářství. Přišli nezaviněně o svoje jmění. Dcera jejich hledala útočiště v Praze u své tety a poněvadž má nadání, rozhodla se, že půjde k divadlu.

Maminko . . těžko Vám všechno vypsat — vidět, slyšet, poznat ji musíte. Nepochybujte a věřte Svému dítěti. Jsem šťasten, jsem jako znovu narozen od té chvíle, co jsem Emmu poznal. S klidem přečtěte toto psaní a vzpomínejte na nás ve Svých modlitbách, aby na mladé naše štěstí nepřišla žádná pohroma.

Druhá novina Vás rovněž potěší. Zítra ráno ponejprv jdu do úřadu — byl jsem jmenován úředníkem Ústřední Matice Školské. Spisovatel Antoš mně k tomu dopomohl. To je hodný, milý, upřímný, zlatý člověk. Kdybyste ho viděla, kdybyste ho slyšela hovořit, řekla byste: »tohle je roztomilý, poctivý a spravedlivý člověk.« O tom všem, jak se toto vše událo, Vám budeme dlouho, dlouho a mnoho vypravovat. Posadíme se k Vám a na tu chvíli se oba tolik těšíme. Napište mně, maminko, několik řádek . . ale prosím Vás snažně, napište to tak, abych mohl Emmě Vaše psaní na hlas přečísti. Je už pozdě . . musím psáti ještě jedno psaní . . už ani nepovím komu, poněvadž bych zase musel mnoho vysvětlovati a já bych přece jenom rád se už dostal na lože, abych měl ráno jasnou a bystrou hlavu.

V duchu Vás líbá Váš věrný

Viktor.

Fričovi napsal jenom několik řádek.

»Mistře — psal Troskovický po krátkém přemýšlení — »Vaše krásné psaní schováme

si na památku. Děkujeme Vám za hezounká slova, z nichž zavanulo na nás teploučko a zasvítilo sluníčko. Čtli jsme Vaše psaní pozorně a dobře jsme porozuměli každému obratu. Naznačil Jste nám, že musíme také pamatovat na věci, které nám připadaly všední a malicherné. Viděli jsme dobře v duchu Vaši tvář, ve které zakmitl mráček zralé úvahy muže, jenž pozastavil se nad naším náhlým odhodláním. Napsal Jste v dopise: »Vy, mladý muži, převzal Jste na sebe povinnost největší.« Nuže — mistře, dovolte, abych se Vám pochlubil . . mám už službičku, malou, ale milou, krásnou a vděčnou. Dostal jsem se do Matiční kanceláře. Vše ostatní Vám povím, až se setkáme. Teď už si tedy to hnízdečko začínám budovat . . vyhlédneme si pro ně kouteček, z něhož je vidět do nebíčka. Čtu Vaše rozkošné psaní a nemohu se ani nabažiti pohledu na to místo, v němž mluvíte o našem vysněném květnatém baldachýnu. Promluvil Jste jako básník, promluvil Jste jako člověk. I v těch závratných chvílích, mistře, až s něho plnýma rukama budeme květy trhat a v duši naší rozezpívají se ptáci, vděčně na Vás budeme vzpomínati . . . «

Troskovický povstal. Zdálo se mu, jakoby bylo v pokoji plno vůně z květnatého baldachýnu, o níž mluvil ve svém dopise Frič . . Usínal jakoby na vlnách zvuků čarovné písně. Viděl kolem sebe zarůžovělou záři, všude a všude bylo plno nádherných květů a mezi nimi zjevila se známá, milá bytost. Postupovala k němu, květy jako andělíčkové ji obletovaly a z konvalinkových květů sestavovaly slova, jež četl s jásavou radostí: »Jsem tvoje pohádková princezna . . .

A najednou mu bylo, jakoby usedli spolu do květnaté kocábky a mořem, jasně zarůžovělým, pluli daleko a daleko, až stanuli před malým domkem. Stařenka z něho vyšla, usmívala se, plavou hlavu Emminu vzala do rukou a z očí padaly jí bělounká kvítka konvalinek. V tom zatmělo se a zablýskalo. Viktor viděl malostranskou mosteckou věž . . . ze železných košů, v nichž bělaly se zsinalé hlavy, kapala rudá krev na hlavu Antošovu. Zvolal, vykřikl silným, uděšeným hlasem. »Prchni . . prchni . . prchni . .,« vyrážel ze sebe vyděšeně . . . ale Antoš nedbal jeho výstrahy. Celá hlava jeho byla už zalita krví . . a z ní potůčkem řinula dolů a zalévala celé jeho tělo. Hlava skláněla se hloub a hloub . . a když vykročil, krvavá stopa šla za nim, barvila dlaždění — rozlila se po celé šířce mostu.

(Pokračování.)

JOS. D. KONRÁD:

Eva.

(Pokračování.)

Jaká je příčina tvé změny? Proč mne zahrnuješ tak nezaslouženým lichocením?«

»Opakuji — vidím v tobě docela jiného člověka. Jsem v tvé společnosti ráda, ani kdybys nehovořil, neboť jsem přesvědčena, že jest u mne někdo, jenž jako já jinak myslí a jinak cítí než ostatní lidé.«

»Nemýlíš-li se?«

»Nemýlím. Nejsi spisovatelem, básníkem? Nerozumím z tvých prací němé, ale přece zřetelné mluvě tvé duše a tvého srdce?«

»Netušil jsem, že taky víš o mých literárních pokusech.«

»Vidíš, poděkuj se mi za tu pozornost. Ale sledujeme na zapadlém Opatství neustále tvoji literární činnost, já ovšem nejvíce.«

Mladý muž odpověděl vděčnou úklonou. Ona pokračovala:

»Domníváš-li se, že my tady, prostí sedláci, nemáme porozumění pro umělecké květy ducha, mýlíš se. Možná, že zde na venkově čítáme mnohem více než vy v Praze. Po tobě zvláště pasu, bratránku. Prohlížím se zvědavostí, každé nové číslo došlých časopisů, setkám-li se v něm opět s tvým jménem. A mám vždycky radost, kdykoli tam najdu tvoji novou báseň nebo povídku.«

»Která zajisté nezasluhuje tak něžné pozornosti.«

»Začínáš mluvit jako ty maškary, pane profesore. A ani nevíš, že jsme už přetančil

celou polku, pojď, budeme se zas trochu procházet.«

»Čím pak mám bavit svoji krásnou tanečnici?«

»Nemluv zatím, nepovídej. Vím, co chceš říci, budu tedy raději mluvit sama. Slibuješ mi na několik minut neobmezenou poslušnost?«

»Slibuji.«

»Díky! Tedy s účastenstvím stopuji vše, co píšeš a co arci mohu z našeho Opatství dosáhnout pátravýma očima. Když jsi před třemi lety vydal svoji prvou knihu, byla jsem jednou z jejích nejnedočkavějších odběratelek a čtenářek. Hned jsem si psala o ni. Trochu jsem se horšila tehdy na tebe. Je zvykem spisovatelů, že posílají dobrým přátelům na památku své knihy. Od tebe nepřišlo ani zmínky — my tedy v Opatství už jsme nebyli tvými dobrými přáteli? A já tehdy byla bych bývala tuze pyšna a šťastna, kdyby se mi bylo dostalo knihy s vlastnoručním věnováním básníka, v mých šestnácti letech! Odpusť mi tu upřímnost, nehněvej se, že na to vzpomínám, je to už zapomenuto, co jsem teď řekla, není výčitka.«

»Ale byla kdysi, drahá sestřenko, a zasloužená.«

»Četla jsem každou tvoji práci s takovou účastí a s tím větším zápalem, protože jsem tě znala. Stokrát jsem si tě představovala a stokrát jsem se sama sebe tázala: Je-li možná, aby to vše napsal ten málomluvný, zakaboněný člověk? Ten mrzutý bratránek, který neměl pro mne nikdy jediného květnatého slovíčka, který před mými zlozvyky vždy dával na jevo takovou docela lidskou nelibost a zděšení, který na mne tak všedně volával a hrozíval, když jsem zlomyslně roztrhla jeho poručnická pouta a utekla mu do lesa jako nezkrotitelná divoška?«

»Cítím řeřavé uhlí na temeni své hlavy,« usmíval se professor.

»Pamatuješ se dosud na ty pro mne nezapomenutelné časy, bratránku? Tenkráte jsem v tobě ještě netušila básníka. Kde se v tobě nabralo tolik citů? Teď každá tvoje báseň chvěje se přede mnou jako mimosa. Teprve tvé práce mi otevřely oči, že's buď byl anebo že se zatím z tebe stal úplně jiný člověk. Já totiž věřím, že vy spisovatelé a básníci jste jiní lidé než my obyčejní smrtelníci. A měla jsem jednu tužbu, jednu velikou zvědavost.«

»Obávám se, aby's v ní nebyla zklamána.«

»Přávala jsem si totiž poznat, jak žijete vy básníci. Utvořila jsem si o vás představu jako o světcích, kteří náležejí jiným světům.«

»A zde zatím vidíš docela obyčejného, k tomu neobratného člověka.«

»Nechceš mi dobře rozumět. Nestrhuj mne přec s výšin mých snů a vidin, i dovol, abych se ti trochu podivovala, abych se zvědavostí pozorovala tvá vzácná slova, tvé úsměvy, tvé způsoby a zvyky, tvé všechno chování, a nehněvej se tedy, že jako před lety jsem často činívala, tak i tentokráte sobecky tě zachvacuji a vnucuji ti svoji společnost.«

»Která mi jen lichotí.«

»A co ještě?«

»Mne blaží a podněcuje moji hrdost.«

»Kdyby dovedla stvořiti jednu z tvých krásných básní nebo novell, i já bych tím byla hrda.«

»Dovede.«

»Bratránku, když už jsme v tom, povídej mi o sobě něco.«

»O sobě!«

»O svém životě.«

»Je stále takový, jakým býval v Opatství za oněch mladších dob. Jen že je tišší a jednotvárnější.«

»A jen že jsi tehdy ještě nepsal. Nevypravuj mi o tom Pavlovi, který býval o prázdninách v Opatství, ale o tom, který teď žije jiný život, který tvoří a píše.«

»Nepřej si toho, strhl bych s výšin tvé sny a představy.«

»Nestrhneš. Jen povídej. Kdy vstáváš, kdy chodíš do školy, co čítáš, čím se bavíš a co jídáš nejraději. Jaké máš zvláštnůstky a libůstky, co ti lahodí a co se ti protiví, a miluješ-li taky, neboť vy básníci jistě dovedete mnohem horoucněji milovat než všichni ostatní smrtelníci. A zvláště mi vypravuj, co děláš, když jsi sám a docela svůj, něco mi pověz o okamžicích, ve kterých se dostavuje básnické nadšení, co při tom cítíš a kdy píšeš.«

Usmíval se na ni jako otec se usmívá blouznění milého dítěte.

»Jedno ti mohu říci s největší upřímností a ochotou třebas hned.«

»Pověz!«

»Nevím dosud, co je láska.«

»Škoda!«

»Proč?«

»Tak. Nemá-li vědět o lásce vznětuplný básník, kdo pak už má opravdově milovat? Byla bych nesmírně ráda poznala tvou zamilovanost i bytost, kterou bys miloval.«

»Jsem opravdu i já na ni zvědav.«

»Ta taky musí být s jiného světa, viď, a dosud ještě nepřišla.«

Odpověděl jí opětným úsměvem a pokusil se o nějaký poetický žert. Byl jí tak upoután, že ani nevěděl, co vůkol něho se děje, neměl pro nic jiného sluchu a očí.

Zatím už tančili čtverylku, a Pavel zastavil se stranou s Evou, zaujat jenom jí, očarován její zvláštní krásou, jarostí jejího mladého těla, zvukem hlasu i nenuceností chování, kterým tak snadno každého, muže i ženy, si podmaňovala.

Vypravoval jí tedy s počátku suše, ale čím dále s větší tichou vroucností o sobě, o svém konání a životě. Počal školou a končil večerními chvílemi, kdy kouzlo osamělosti vyvolává v něm náladu tvoření. Když jiní lidé jdou po zábavách nebo se ukládají k odpočinku, on po celodenní práci svého povolání počíná psáti.

»To jest údělem českého člověka, který píše: žíti jedním dechem dvojí život, dvojnásobně pracovat, nésti dvojí zodpovědnost. A při tom nezbývá kdy pomýšleti na své potřeby, na svá přání a touhy, na chvíle oddechu, často ani na rodinu. Tak rychleji než jiní žijeme, stárneme a umíráme, mnohdy ještě dříve, než se dostaví předčasné šediny.«

Eva vzdychla

»A přece je to tak krásné, tak záviděni hodné!«

»Mé drahé dítě, je v tom skutečně také mnoho závisti.«

»Jsem přesvědčena, že bys volil vždy znovu a znovu takový život.«

»Ano, máš pravdu, sestřenko.«

»Blaho tvoření je přece větší než břemeno práce, v tom blahu nalézáte dokonalou náhradu za všechny ztráty a stíny, které vrhá život.«

Professor se zamyslil a hned neodpovídal. Pán s dlouhými plavými kníry, oděný frakem a tiskna pod paždím klak, přišel poprosit Evy, aby mu zadala začínající se valčík.

»Lituji srdečně — právě jsem jej zadala tuto svému bratranci.«

»A následující besedu?«

»Také.«

»Prosím za prominutí. Ale váš pan bratranec je příliš ukrutný vůči nám ostatním dychtivým tanečníkům,« s žertovným úsměvem prohodil pán.

Pavel rozpačitě se díval na Evu. Co zas učinila ta záhadná dívka? Dovedl-li jakž takž zatančiti polku, není ani možné pomyšlení na valčík nebo dokonce na tak složitý a umělý tanec, jako byla beseda.

Eva dobře rozuměla jeho pohledům a zasmála se vesele.

»Ach ne, můj pan bratránek není tak krutý, jak se domníváte. Požádám-li ho, jistě dovolí, abych s vámi zatančila aspoň třikrát kolem při tom valčíku. Viď, že budeš tak hodný, Pavle?«

Professor se uklonil a pán s plavými kníry, děkuje mu za tu laskavost a představuje se, což však Pavel zúplna přeslechl, odváděl Evu do kola.

Mladý muž sledoval ji v reji tančících zanícenýma a nenasytnýma očima. Pro nikoho jiného neměl pohledu než pro ni. Nespouštěl zraku s její vnadné postavy a jen a jen se díval tam, kde nad valčíkovými vlnami tance vynikala péry ozdobená hlava Evina.

Také ona zachovávala mu lichotivou pozornost a kdykoli se v tanci přiblížila k místu, kde nepohnutě stál a hleděl na ni, vždy vrhla k němu důvěrný paprsek očí a přívětivý úsměv.

A on se zachvíval slastí. Jak mu bylo milo, lehko a krásno! Nový život jakoby se otvíral před jeho užaslým zrakem. Co se dělo několik hodin před tím, připadalo mu již jako vzdálený, tuze všední sen. Léta prožitá jenom nad knihami podobala se suchopáru, mrtvé pustině, bezvýznamnému bloudění, neboť ve všem tom scházel skutečný život.

Jak mu najednou připadaly směšny mnohé ty veliké přednášky o malichernostech, učená studia o věcech, po kterých nikomu, ale docela nikomu nic není, a které jen působí k tomu, aby lidé násilně zavírali oči před proudením ohromné a nezastavující se řeky života, jež je unáší. Co jsou všechny vážné, učené společnosti proti tomuto jedinému venkovskému maškarnímu plesu? Na tisíc přednášek snáze zapomene než na tento jediný dnešek. Na všech takových přednáškách dnešní ples bude se mu zdáti luzným květem života, ale na každém takovém plese všechny učené rozpravy a hádky zdály by se mu zbytečny a směšny.

V této chvíli professor Hylmar věřil, že kdysi skutečně byl ráj, o němž čítáme, zlatý věk, jenž probouzí naše touhy. A byl přesvědčen, že veliká část toho ráje zůstala na zemi až po dnešní časy, a pokládal se za jednoho z vyvolených, jimž je popřáno vkročiti do jeho brány.

Ten zázrak učinila v něm Eva. Až zejtra, pozejtří opustí tato tichá venkovská místa, dlouho ještě bude vzpomínati na její úchvatnou krásu, na hrdou Indiánku z dob Mohykánův a zvláště na oheň jejích očí, který v něm rozněcoval nové city. (Pokračování.)

E.V.

Dr. D. PANÝREK:

La sposa di mare.

Hrst vzpomínek. — Illustruje E. Václavek. (Dokončení.)

Široké vody velikého Průplavu (Canale Grande), jen vzhledem k Benátkám velikého, vůči četným těm vodním cestám zdejším, jež zovou rio, calle a podobně a proti nimž je hlavní tepna Benátek, tento Canal Grande skutečně velkým průplavem — Canalazzo, třeba u srovnání s lamanšským nebo Dardanellami jeví se jako úzounká stružka. Temné ty vody jako tekutý turmalin vážně propouštěly gondolu. Jako obrácené římské S táhne se canal městem, jehož půdorys připomíná málo poeticky — šunku. Benátky nemají velikých tříd — Riva degli Schiavoni, Corso San Stefano a podobné tratě nejsou hlavní tepnou a nemají ani smysl kterékoli francouzské avenue neb boulvardu — hlavní kommunikační čára je tento kanál, dlouhý více než půl míle a široký až 70 m. Život zde panující je pro Benátky charakteristický a stojí za podívanou.

Ruch je tu na Benátky znamenitý. Gondoly stále plují sem i tam, i větší lodě, bárky a malé parníčky zvané »vaporetti«. Jinak je temná voda jeho — řekl bych špinavá*), kdybych se nebál, že urazím majestát Venezie — nehybna a mlčeliva, ku podivu tichá, bez vln. Ale hluboká a nespolehlivá, třeba jsem viděl jednou statnou Benátčanku z lidu koupati u schodu jednoho sešlého paláce v jeho vlnách osmahlého občánka, jenž vřeštěl víc radostí, nežli strachem. Může se Vám státi, že zahlédnete stepilého gondoliera opřeného o ozdobný kůlu traghetta u paláce, v němž jeho panstvo právě návštěvou — zcela jako právě v romantických historiích z XVIII. století pilně skládaných na tomto dějišti.

*) Průvodci hovoří o perletovém lesku jejím — neviděl jsem ho.

»Jako široký proud tekutého stříbra mihotá a bleská Canal Grande ve svém řečišti, v strašidelné běli září mramorové stěny palácu a v ponurých stínech jeví se běl mramoru a kov vody tím zářivější. Ojedinělé gondoly vznášejí se jako stíny, z dálky zaznívají akkordy mandoliny a melodické tony barkaroly, tu a tam zazáří v některém okně spustlých paláců světlo a nás přepadá, dáváme-li se za takové měsíční noci po kanále zvolna plaviti, zvláštní bolestné naladění plné vidin — —« tak a podobně vyjadřuje se ošumělá, židovsky duchaplná, kramářská poesie bedekrů. Čtenář odpustí — to jsem to ještě vylepšil dle možnosti. Takový bedekr, který dobře ví, kde lze nejvýhodněji bydlet a nejchutněji »die deutsche Küche« obědvati, myslí »že znovu rodí se nádhera starých Benátek« a očekává každou chvíli, že potká stkvělou bárku, z níž hovor a veselý zpěv vznešených Benátčanů a Benátčanek k němu zavzní, že »spatří Bucintoro tryskající zlatem a šarlatem, který přináší dože v hermelínu a koruně vstříc jeho nevěstě«.

Přečtete tuto pseudopoesii večer na lagunách — a je po illusi. Hodná chvíle uplyne, nežli ten bombast bedekrovský ulehne do smetiště v duši a než budou moci mluviti paláce samy němou svojí a přece tak výmluvnou historii.

»Doch zurück zur Wirklichkeit,« ozve se něm. bedekr střízlivě, šibal, dareba. Člověk naň nemůže zapomenout. Smát se musí hlasitě při té vzpomínce na neohrabaný styl tištěných průvodců v XI. vydání, kteří se tváří, jako by měli patent na poesii. Kdo jí nemá, ať se do ní nenutí. A srdečný smích ten vzbudí úžas gondoliera, jenž udivený zrak obrátí v tvář turistovu hádaje, co tu vidí směš-

ného cizince. Byl zvyklý na samé »prachtvoll«, »koestlich«, »glaenzend«, »herrlich«, »prächtig« německých turistů, za jakého mne též zprvu pokládal dle mé nedostatečné zásoby vlašťiny, až jsem ho vyvedl z omylu.

Zvolna sune se palác za palácem. A každý má svůj příběh úzce spjatý s dějinami Benátek. Měnily majitele snad všechny ty stavby, před nimiž v dumách staví gondoly cizinců. Kdys vlaský nobile, nepřítel dožete Loredan — dnes bourbonský pretendent don Carlos — kdys vynikající šlechta benátská Giustiniani-Lolin, dnes nějaký žid Levi; po té Palazzo Contarini přichází, sídlo starého slavného benátského rodu, jenž dal republice 8 dožat a 74 prokurátorů a jehož poslední ratolest, dnavý Carlo Alvise Contarini, vysloužilý důstojník ve věku 60 let, r. 1902 zde zemřel — jaký úpadek — tu zase palác nějakého bohatého Rusa, jenž teď náleží, dobře-li jsem gondolieru rozuměl, Eleonoře Duseové — kdys okázalé sídlo starých mocných rodů, dnes praefektura, hotel, továrna na sklenářské výrobky nebo dokonce zastavárna či kasárny — tu rýzí gothika, tam rozkošná renaisance neb obratně restaurovaný ten či onen styl starý, tu Scamozzi, tam Longhena nebo Sansovino — — Jak poslouchají se ta jména vzpupných i šlechetných velmožů slavného města dožat z úst rodilého vlacha: Manzoni-Angaron, Brandolin, Contarini, Grimani, Foscari, Tiepolo, Cornaro, Vendramin-Calergi, Cavalli, Falier, Morosini a sta jiných. Celé týdny můžete projížděti tudy, šťastni, podařilo-li se Vám vniknouti za nepřítomnosti majitele do nitra některé té roztomilé skořápky, ať už to palác Mocenigův, v němž roku 1818 lord Byron psal své první zpěvy dona Juana, své benátské novely a některou tragoedii, či Palazzo Vendramin-Calergi, kde zemřel 15. května roku 1883 Richard Wagner, či snad jen některá za malé zpropitné přístupná budova veřejná, na př. stará mincovna Zecca, dílo Sansovinovo, v níž zvonily kdysi v dlaních pregeřů proslulé zecchini, za něž tolik velkých děl i vražd úkladných pořízeno, dnes biblioteka (Reale biblioteca nazionale di San Marco), chovající knihovnu Petrarkovu, kardinála Bessariona, poklady knihoven zrušených klášterů, celkem na 350.000 čísel. Nebo radnice (municipio), ze dvou paláců, z nichž jeden pocházející z 11. století obýval slavný dože Enriko Dandolo. Nebo byzansko-romanský »Fondaco dei Turchi«, dnes útulek městského musea, kdys palác Pescarů, pak státní majetek a na to herberk tureckých kupců. A zase kostely a paláce — můj Bože, kdy vás spatřím zas Jaký osud — vzpomínat na zlato tvého kraje, na poesii tvých tvarů, na stíny a přízraky tvých nobilů a dožat v šedivé nudě zimní pražské plískanice, přikutý k psacímu stolu a ordinačnímu pokoji, když je ve světě tolik krásy a života a štěstí . . . .

Vedle Canal Grande ještě Riva degli Schiavoni a Piazza San Marco byly mi vždy v Benátkách drahy. Pro ně, jen pro ně vracím se mysli k těm slunným krajům, do té změti paláců a kostelů tak často. Což je pochopitelno. Dožecí palác sám o sobě je město rozložité a bohatstvím svých pamatek je samostatnou atrakcí pro každého, koho kulturní historie, zvláště dějiny umění jen poněkud zajímaly. Jen tuto budovu možno studovati celé měsíce a vždy nové a nové zjevy se naskytnou. Stalo se mi, že jsem celé hodiny stál před Tintorettovými obrazy a jediný jen sál průchodní »Sala delle Quattro Porte« má tolik uměleckých skvostů, že tu člověk prodlí den, aniž může říci, že všecko viděl. Benátští umělci milovali okázalost. Takové plátno na př. Veronesovo »Vítězství u Lepanta« je ne malá, ale důkladná kronika, a kdo rád prohlíží s celou duší (— a je tu co prohlížet v těch oživených, dramatických scenách, tu triumfálních, tu goticky velebných, tu zachmuřených —), bude v Benátkách rok a ještě vše neviděl.

Zabitý šlechtic Barbarigo v zmíněném obraze, oslavujícím vítězství Benátčanů nad Turky, je taková episoda chmurná ve výjevech vítězných, ale nedovede přehlušiti jásavého, historicky slavnostního a goticky vzneseného dojmu celku. Na leta nasbírá tu turista duševního materiálu; zájem se povzbudí pro studia hlubší — ti mistři v studiích Mutherových a jiných jeví se pak člověku tak srozumitelnými, tak blízkými. Je už připravena a zkypřena půda . . A všecko je tak lehoučce přístupno. I člověk zcela nezámožný, pokud je mlád a svoboden, hravě může si osvojiti to veliké bohatství. Co si odtud odnese v duši, nikdo mu do smrti neuloupí. A má-li v srdci záhonky pro umění, budou zelenat novou a novou úrodou. Jen smysl třeba mít a kus té průpravy, jakou ostatně rozumný profesor dějin neb kreslení na každé škole střední může hravě vočkovati svým žákům. Škoda, že je to všecko v bedekrech a dosti podrobně, leč takovým baťipánským slohem napsáno. Ostýchám se papouškovati po nich, co jsem si naznačil ve svých zápiskách v domnění, že to jsou zprávy jinak nepřístupné.

FEUILLETON

JEJÍ SYSTÉM.

Choť pražského továrníka Řepinského má zvláštní systém pro »výchovu« svého manžela. Nijak mu neprojeví, že ho má ráda, a kdykoli cítí, že by se mu to neb ono zamlouvalo, postará se, aby se stal pravý opak všeho, co si muž přeje.

Po vyhrnutí opony vidíme, kterak se Řepinský těší na to, že cestu do Varšavy vykoná s dcerou Isou. Když milující manželka tuto radost postřehne, rozhodne neodvolatelně, že Isa s papínkem nepojede. A tu si Řepinský důkladně zavzdoruje. Vezme si na cestu pikantní vdovičku, která je právě na skoku do Ruska, kde očekává engagement v nějakém varietním podniku.

Na cestě vydává Řepinský krásnou společnici za vlastní dceru. Syn varšavského továrníka se do ní zamiluje, a sotva že se Řepinský vrátí do Prahy, již je tu jelimánek se svým otcem a žádostí o sňatku Isu. Div je oba proto pí. Řepinská nepokládá za blázny.

Na štěstí chce právě krásná šantéza za moře, kam ji vábí slibný kontrakt. A unese varšavského synáčka dříve, než se paní Řepinské rozbřeskne. Varšavský tatínek uteče za synankem — není tu nikoho více, kdo by mohl před posledním výstupem situaci zvrátit v rodinnou tragedii.

To jest dějem nové Štolbovy veselohry, u autora již osvědčeným způsobem skonstruované a jen v pikantním zabarvení poněkud za obvyklou jeho hranici vybíhající.

Humor Štolbův neváží slova a situace na zlatých vážkách — autor pozoruje postavy své jen růžovými okuláry svého rozmaru, nemaří drahý čas psychologickým rozborem — za to však vrhá na ně stále ostré světlo neselhávající dramatičnosti.

Situace stíhá situaci v Jejím systému jako ve všech předešlých veselohrách Štolbových. Kde je v ději nutno získati času, vetknuta je episodka jako kytička — nějaký vtip, slovní hříčka, drobná komická srážka — a už zase běží figurky — ne jak by snad chtěly, ale jak jim divadelně obratný původce káže.

Smíchem se otřásá divadlo stále a stále, a v tomto veselém lomozu ztrácejí se lehce námitky přísného pozorovatele. Na nějaké ale, — avšak — vždyť — nezbývá času. Štolba již novou situací plodí nový smích.

Je to vzácná způsobilost, míti tak diváka v hrsti, a je proto pochopitelno, proč Štolbovy kusy ovládají naše česká jeviště.

Humor Štolbův, humor to blahovolného, satyrické jizlivosti prostého šťastlivce, má u nás již určitou hodnotu. Na harfě naší veselé literatury je strunou zlatého středu. Při něm se nepláče, jak v komickém farisejství leckde se žádává — leda smíchem.

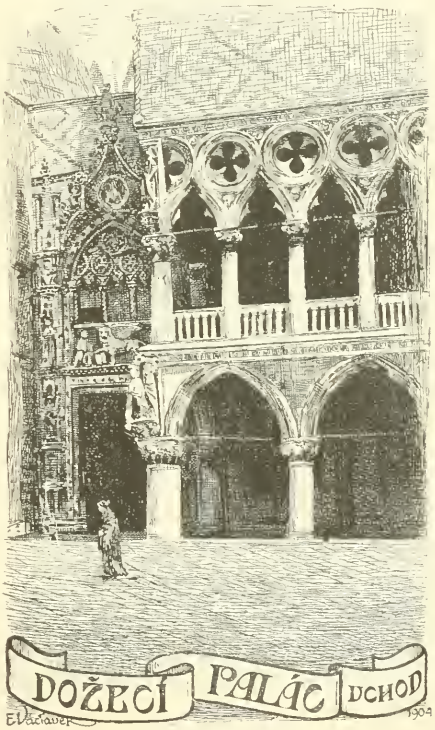

Zaplať Pán Bůh za to v nynějším suchopáru. —

Provedení byly by prospěly ještě dvě tak dobré zkoušky — avšak nebylo prý místa pro ně na jevišti, které bylo okupováno přípravami k »Sněguročce«. Starý stesk na zápas opery s činohrou.

Pí. Laudové připadá choulostivá role dobrodružné vdovičky. Nastudovala ji s velikou delikátností. Nepouštějíc se zřetele příkazy dobrého vkusu, vytvořila typ courtisany úhořovitě hladké a zároveň hbivé. Této krásné paníčce v nádherných robách, mazlivě se miliskující, půvabem vše k sobě přikloňující, všecky hříchy svůdnosti se v hledišti promíjely ochotně. Kde bylo poněkud kluzčí místo, popadla pí. Laudová energicky hedbávnou suknici a přenesla se přes nebezpečnou parketu jako pták. O úspěch večera měla následkem toho zásluhu především.

P. Matějovský ukázal, že má pro veselohry mnoho dobrých tónů. Častější zaměstnání v genru dodalo by mu více hladkosti. Ale čeští milionáři nejsou konečně také salonními lvy — pokud víme.

P. Šmaha opatřil nejenom dobře režii, ale zahrál si též s chutí jednoho ze svých oblíbených šosáčků. Některé barvy měl docela nové.

P. Sedláček byl výborný. Maskou i hrou.

Líbil se též p. Wiesner. Nikde nepřehnal, dobře odstiňoval a vtipně detailoval.

Pí. Červená znamenitě nevelké roli posloužila. Paní Danzerová byla neuvěřitelně chladná. O poznání více temperamentu bylo by úlohu lépe vybarvilo.

Ostatní nic nepokazili.

Její systém měl v obecenstvu tak příznivý ozev, že můžeme nové veselohře prorokovati opět šťastnou cestu po nesčetných jevištích. A jistě i za hranice.

To bude závisti — rozumí se: u nás! *ech.*

Benátčan s mandolinou.

*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Ze života Josefa Jiřího Kolára.** Drobnůstka tato je velice charakteristická pro zesnuleho mima, o němž v tom směru málo co bylo pověděno. J. J. Kolár míval, jak známo, svou zamilovanou hospůdku, kam pod večer rád docházíval k přátelským besídkám s některými umělci a universitními profesory. Koutečkem tím bývala nyní již zrušená plzeňská pivnice »u Mahulika« v Myslíkově ulici. »Starý pán« chodil pilně a vynechal málokdy. Pak začal postonávati a musel se podrobiti velice bolestné operaci. Originálního pacienta ošetřoval s velikou svědomitostí lékař p. MUDr. Funda. Sotva že se ale poněkud probral, tak že mohl vyjíti na ulici, už neměl doma stání a pod večer šel se podívat mezi svoje známé, které do poslední chvíle bavíval svými říznými úsudky a rázovitými náhledy.

V té době, kdy už »starý pán« valem chřadl, přihodila se pozoruhodná episodička. Do kroužku zavítal prof. dr. B. Raýman, jenž položil stranou několik objemných knih. Kolár ihned, jak prof. Raýman vstoupil, zavadil významným pohledem o knihy a ustavičně po nich pokukoval, až náhle řekl:

»Dovolte, prosím . . . já se na ty knihy podívám.«

Prof. Raýman sám mu knihy podal a pomyslil si v duchu, že asi starého pána příliš zajímati nebudou.

Byly to dva svazky přednášek a řečí (»Vorträge und Reden«) německého učence H. v. Helmholtze, známého svým dílem »Tonempfindungen«, prohlašovaným dokonce za epochální spis pro hudební theorii. Kolár knihu dlouho prohlížel, pak naklonil se k jejich majiteli a řekl:

»Pane professore . . . zapůjčte mně tyhle dva svazky.«

Rozumí se samo sebou, že bylo přáni »starého pána« s největší ochotou vyhověno.

Druhého dne ráno potkal prof. Raýman Kolárova lékáře dra Fundu.

»Pane profesore,« řekl lékař polo žertem, polo do opravdy... »nenoste do kroužku žádných knih. Pan Kolár se do toho Helmholtze zakousl, četl skoro celou noc a dnes vám oba svazky vrátí... do večera přečte prý druhý.« *R. J. K.*

☐ **Městské divadlo na Král. Vinohradech** již se buduje. Zajímavo je, že v domě dosti nádherného vnějšku rennaissančního bude vnitřek zařízen v slohu novém, t. zv. secesse. Oponu prý bude malovati Mucha.

" **Český román veršem Karla Legera** je svou rozsáhlostí i rázem nejpozoruhodnější novinkou poetickou posledních měsíců. Jsou zastánci i protivníci veršovaného románu, jedni chtějí román vyhraditi jen prose, druzí hájí právo verše na každý druh literární tvorby, ale jisto je, že od drahných let vždy znova dějí se pokusy vytvořiti v genru tom něco, co by se postaviti mohlo po bok Tadeusz nebo Oněginu. Pflegrův pan Vyšinský, Heritesovy Memoiry mrtvého padají vám nejdříve na mysl. Vzpomínáte na fragmenty větších básní Šnajdaufových, Kaminského a Quise, na Macharovu Magdalenu, na Svobodovy Bodré vesničany. Sám Leger již před tím ve Všedním životě, v Poslední rusalce i V zátiší ukázal, že tíhne za tím velkým cílem.

Český román veršovaný, jenž leží dnes před námi, neosobuje si attributu »český« jako lákadla. Jeť jistě český, dotýkaje se nejpalčivějších míst našeho národního života, našich snah a bojů, našich dobrých i stinných stránek. Získati půdy, cizákem ovládané, pro vlastní svůj rozvoj, ale také ji udržeti a uchrániti, je heslem, které diktovalo tuto báseň naší pracovitosti, neúmornosti, ale také slabosti. Starý Václav Závěta, jenž zrozen pod doškovou střechou bídného mlýna, v cizině prací a strádáním nabyl jmění (báseň neuspokojuje dosti zvědavost čtenaře, jak se vše stalo) a koupil si velkostatek, dříve baštu tyranství a germanisace, je právě tak českým člověkem jako jeho syn, v jádru dobrý, snah nejlepších, ale slaboch, jenž se v klíně své šlechtické Dalilly dává ukolébati jako ostříhaný Simson.

Ostře zajíždí nůž básníkův také do hloučku lidí na zámku i v podzámčí. Titéž lidé, kteří v utrpení zatínali pěsti, ale cizáku sloužili, před ním hřbet hrbili, když zámek dostal se do rukou jednoho z nich, z jejich bídy a krve, činí mu největší překážky, nevěří mu, závidějí mu, prou se s ním o každý mezník, nespokojují se se mzdou, za niž dříve mlčky pracovali, a když statkář odjinud dělníky si přivádí, vrhají se na ně, s noži v ruce. Není-liž v tom bolestný obraz našeho národního života! A v to vše zapadají horoucí řeči mladých nadšenců, lehký smích a cinkot číší hýřícího panstva, které již již se tu roztahuje v sídle vykoupeném českými slzami a potem, ano zanotuje si (ve scéně velmi působivé) i zpupnou píseň cizáckou, již strpí pán statku — v objetí své nevěsty. Za toho stavu musilo se vše zhroutiti a sbořiti.

Ale báseň přece nevyznívá beznadějí — vrací se syn bratra starého Závěty, aby starý rodinný mlýn proměnil ve velký výnosný závod. Nebude-li však i zde opakovati se táž historie, totéž rychlé vzplanutí i pohasnutí naší síly? Román Legerův je dílem dobře promyšleným i rozvrženým, účinně vyprávěným, figur životných, scén tklivých i ruš-

Jižní vegetace.

ných. Poesii opředen je zejména starý mlýn, kam vrací se starý Závěta po mnohém zklamání (obrázek velké srdečnosti a něhy!) a tmavá, lekniny protkaná tůň starého parku, kde Blaženka hovořívá s vílami a rusálkami. Blaženka, dcera Závětova není vykreslena dosti určitě, nevíte, máte-li ji pokládati za šílenou nebo jen dětsky blouznivou bytost. Pojetí poslední lépe by souhlasilo s pozdějším jejím procitnutím ze snů, ale první kapitoly nasvědčují spíše pomatení mysli.

Za to šťastně a bravurními tahy vystiženy některé postavy z lidu, zdc vedlo srdce štěrec básníkův a proto tak vynikají nad figurami aristokracie, jež pojaty více již tradicionálně. Verš Českého románu má plynný tok a lahodný zvuk a ruší-li co ve formě, může to býti nanejvýš, že básník v některých verších nepočíná správně trochejem (jak slehnutí pálí ve tvářích — zas dětinský, nerozumný smích — Nechť přijde a zuří, odoláme a t. d.).

Na cestě za českým románem veršovaným Český román Legerův stanul ze všech pokusů dosud cíli nejblíže. —*a.*

⊙ **Noblesa** byla opět jednou pohřbena v berlínské Gegenwart, a to v č. 9., ve kterém se uveřejňuje tak surový výpad na Čechy, že se nemálo přibližuje způsobu, jakým u nás o českých autorech píše časem naše »vypjatá kritika«.

·· V nedávném čísle »Kunstchronik« píše vídeňský kritik výtvarného umění, prof. J. Frimmel o pražských obrazárnach. Mezi jiným věnuje širší pozornost větším a cenným sbírkám uměleckých děl a obrazů pražských soukromníků, mezi nimi hlavně i velkoprůmyslníka z Hošků, jehož majetkem je portrait, který byl dosud pokládán za dílo Velasquezovo. Professor Frimmel tvrdí, že obraz tento je výtvorem van Dyckovým z doby mezi rokem 1632 až 1640 a dokazuje, že je to portrait van Dyckova přítele, Hendricka Steenwicka. Dosud mělo se za to, že obraz představoval kardinála Richelieua. Tím byly by pražské sbírky obohaceny o nový vzácný originál vlámského malíře. —*i*—

·· Dr. K. Bulíř: **Nové příspěvky k boji proti alkoholismu**. Svazeček Haškovcových »Lidových rozprav lékařských« přináší vybrané kapitoly z IX. mezinárodního sjezdu proti alkoholismu, odbývaného r. 1901 ve Vídni, jehož se súčastnili také četní čeští hygienikové. Boj proti alkoholismu má již obrovskou literaturu, tak velikou, že se dnes již leckdo s nechutí odvrátí od spisku, jenž se alkoholismem obírá. Jeť také každé thema, které dotýká se běžných lidských neřestí, odiosní, zvláště když potírá zvyky člověku milé, které pokládá za neškodné. Knížka Bulířova přináší však příspěvky, jež nejsou ani konvenční ani otřepané. Poslyšme jen nadpisy některých kapitol: Moderní kultura a boj proti alkoholismu, Úloha alkoholismu ve státní domácnosti národů kulturních, Úloha ženy v boji proti alkoholismu, Alhoholik pod poručenstvím, Alkohol a umění — takové a podobné kapitoly jistě nenáležejí k známým nebo nezajímavým věcem. Zásluhou doktora Bulíře jest, že z obrovského materiálu jednání sjezdu, jehož se súčastnil, vybral ony přednášky, které mají veliký dosah kulturní, sociální, ethický a podal je pěknou českou formou čtenáři znechucenému již tím stálým omýláním jednoho předmětu. Zvláště staf »Alkohol a umění« dle přednášky prof. Behrense z Düsseldorfu pořízenou doporučoval bych všem čtenářům literárně vzdělaným. Abstinence nepodporuje šosáctví, nýbrž potírá je. *Dr. D. P.*

·· **Otokar Klazar: Momentky, drobné povídky a humoresky.** Se jménem p. Klazarovým setkáváme se, tuším, po prvé v ucelené sbírce knižní, ačkoli četná řada drobnějších jeho prací beletristických, sem tam porůznu uveřejňovaných v našich časopisech a feuilletonech denních listů, přibližila nám je hodně sympaticky. Autor s oblibou se vrhá na sujety čerpané z nejbližšího svého okolí, z romantického zákoutí krkonošského, a má v pravdě vyslovený smysl pro onu tvrdou, takřka sukovitou odlišnost povah, jimiž se liší tito otužilí horalé od lidí našich rovin a měst.

I přírodní a společenskou stafáž svých hrdinů umí pan autor svérázně vyznačiti, ač veškero jeho úsilí spěje spíše k zachycení duševního světa těch lidí, zmítaných sice těmitéž vášněmi všelidskými, ale jen podivuhodně odstíněnými vlivem prostředí i odlišným socialním určením. Ve knize není chtěné jednoty sujetové ani formální: drobný žertík, lokální vzpomínka, humoristická příhoda či novellka čistě belletristických kvalit střídá se tu v nenuceném výběru a zařadění, snad tak, jak při chvilce vyběhla autorovi z péra.

Ale drobnůstky tyto pobaví, už proto, že jsou tak nenucené a bezprostřední, svěže a bez velkých okolků vyprávěné, ne světoborných důsledků, ale milé svěžesti těch hor a čistotou zdravých názoru, o němž tak málo v poslední době se u nás hovoří a píše. *F.*

·· J. Arbes: **Silhouetty divadelní.** Patnáct prací obsahuje objemný XIV. svazek Sebraných spisův Arbesových. Chrám Thalií̌n, jeho kněží a kněžky podaly k nim autorovi hojnost věděné látky a za to v literatuře české nemají nad něho tlumočníka podrobnějšího a horlivějšího. Vznik jejich padá do doby od roku 1877 do roku 1901, a valnou většinou dotýkají se českého nebo aspoň pražského jeviště. Třebas byly víc studiemi, založenými na probádané skutečnosti, přece čtou se jako velezajímavé belletristické práce.

K nám ovšem nejznámější a nejdůvěrnější promlouvají význačné osoby české dramatické minulosti. Proto jest nám milou Anna Švamberkova, v níž jest líčeno prvotní provozování Štěpánkovy hry »Jaroslav a Blažena aneb hrad Kunětice«, neboť se tam setkáváme se sympatickými tvářemi bratří

Františka a Václava Klimenta Klicpery vedle Anny Švamberkové, pozdější choti a musy Václavovy. Proto jest nám milým Tylův had vráji, v němž životními rysy vypravováno jest o dětství a počátcích uměleckého tvoření našeho Josefa Kajetána. Proto jest nám milou též práce Ze života českého komika, kde zevrubně sledujeme nejmladší léta i umělecké dychtění nezapomenutelného Jana Kašky, v Tenatech upírů rmoutíme se nad hmotnými starostmi dobré Magdaleny Hynkové, v Ptáčeti holátku cítíme s Emilií Bekovskou, která zemřela, když jí náš slavný professor Albert operací chtěl vrátiti zdraví.

Jakkoli některé studie oddalují se od našich českých zájmů cizostí svých postav, umění, jemuž všichni se koříme, činí nám je přece svrchovaně zajímavými. Setkáváme se v nich se vzrušující a dlouho vzpomínanou tanečnicí seňorou Pepitou de Oliva, s uměleckým zanícením pražského židovského chlapce, později známého Morice Rotta, poznáváme anglickou herečku Saru Siddonsovou, život a martyrologii dramatického spisovatele Fridricha Hebbela a posléze na závěrku knihy s hlubokým pohnutím sledujeme črtání autorova péra, jak »Rachelka, nejslavnější tragédka devatenáctého století a možná všech věků, zemřela pod nožem pitevním . . .«

Způsob Arbesova psaní jest už dávno znám a nejednou oceněn. I když píše pod jinými jmény, čtenářstvo záhy poznává svého Arbesa a věnuje mu upjatou pozornost. Práce, jakými jsou jeho Silhouetty divadelní, zasluhují toho plnou měrou.

Ds.

⁂ Živko Bertič: **Dvě povídky**. Není opravdu nezajímavo přečísti si tyto dvě kratičké prósy Bertičovy: přečísti si je, doplniti ještě jinými ukázkami mladistvé novelistiky chorvatské a srovnati je s novelistikou naši více než před půl stoletím. Je to parallela interesantní, nikterak ovšem nová ve svých podmínkách a kořenech. Zaujme nás jistě zjev, jak literatura v prvních svých rozpucích a v prvním svém nabírání mlv tak ráda se opírá o nejprimitivnější city lidské, o lásku a z ní prýštící náruživosti a kolik je v ní té bezprostřední naivity a dětinsky čistého kouzla přirozenosti, které nám tolik krášlí naše pohádky a naši lidovou píseň. Ale ta forma! Je už moderně přibarvená, už hýří slovy a synonymy — znamení, že v této příčině už vykonala svůj vliv znalost literatur cizích, o které my před zmíněnými padesáti lety jsme ještě neměli potuchy.

Bertič hraje ve svojí dvojicí povídek také jen na struně lásky. Ale jak je ten cit přirozený u jeho párků, jak je milý a plný životního tepla! Ta malá, vyšňořená a kulatá Paraska, provdána za ovčáka Janoše, jím sálá přímo, neboť je jí láska nutností jako cokoli jiného v životě. A ta Evka, která ještě týden před sňatkem s ošklivým Aleksou zahýří si v lásce s hranatým četníkem Milem, poddává se jen a jen pudu svojí přírody. Proto je také všecko zde takové čisté a neurážející — řekl bys: bezprostředně lidské. U Bertiče zaujme také kresba figur: jednoduše a rázovitě jsou nanačrtnuty, několika tahy, ale pero básníkovo bylo tu namáčeno v krvi. A k zajímavosti knížky přispívá ještě i jemný folkloristický nádech, jímž je provanuta a který nám nepozorovaně přibližuje sympatickou větev slovanského národa.

— i —

⁂ Prof. dr. Ivan Honl: **Ochrana a boj proti tuberkulose jako nemoci lidové**. Má již česká literatura několik menších pojednání o tomto potměšilém moru krajin kulturních (jmenujeme jen brošurky dr. Waltera, dr. Vlasáka, menší práci Honlovu, obsáhlejší studii Semerádovu o boji proti tuberkulose, zvl. ve škole), přes to však dlužno vítati přítomné pojednání, vzešlé z pera zvláště povolaného, neboť doplňuje tu práce lékařů praktických úvaha theoretika, jenž pozoroval tuberkulosu na mrtvých, při tom však nikdy nespouštěl s mysli praktické cíle veškeré mediciny a je i s klinickou stránkou věci znamenitě obeznámen. Že je to dílko vskutku vynikající, dokazuje nejen universitní postavení autorovo, leč i faktum, že se mu dostalo ceny od »České Společnosti pro veřejné zdravotnictví« (tušíme 200 K). Autor rozdělil si látku v 5 pro čtenáře laika nejdůležitějších kapitol, 1. rozšíření tuberkulosy, 2. podstata tuberkulosy, 3. zřídlo nákazy (zvláště důležito!),

Benátská bárka.

4. podmínky, za kterých nemoc vzniká, načež k následku udává ochranné prostředky. Čtenář poučiv se o všem, co o té chorobě věděti dlužno, s jiným porozuměním bude pracovati proti té nemoci, nežli před tím, kdy se mu jen pokyny udělovaly, aniž chápal jich účelnost a důvodnost. Jazyk je všude srozumitelný, čímž se práce liší od mnohých soudobých populárně lékařských spisků, kterým lid pro sloh jich nerozumí a tak se při vší dobré vůli mijejí s cílem. Spisek prof. Honla je 5. svazeček publikací »České společnosti pro veřejné zdravotnictví«, korporace, jež za účinného vedení městského fysika pražského, dr. Jindřicha Záhoře leta působí přednáškami, spisky poučnými (— předchozí spisek dr. Aug. Kraetzera o vlivu tabáku na zdraví lidské, se zvláštním zřetelem ke zhoubným účinkům kouření cigaret, měl by zvláště ve školách všech kategorií býti šířen —) a odbornými vycházkami k fysické asanaci národa našeho. O činnosti této společnosti připojena v knížce této malá informace; také stať závěrečná od prof. dr. Veselého »Organisace boje proti tuberkulose v král. Českém« cílí k témuž ideálu: obmeziti chorobu, jež decimuje neustále obyvatelstvo všech krajů. *a. e.*

— **Pensijní fond Máje** má výroční valnou hromadu v neděli 26. t. m. o 10., po případě o 11. hod. dopolední v místnostech Máje.

:: Dr. Jiří Guth: **Moje prázdniny v Americe.** Poprvé chudoba naší cestopisné literatury, podruhé netečnost kritiky vůči literatuře vůbec i v kruzích, jichž povoláním a povinností jest aspoň registrovati, co vyšlo u nás nového a pozoruhodnějšího, nutí nás uchopit se pera a napsat několik slov upozornění o knize studií z prázdninové cesty po severní Americe, která právě vyšla z pera známého turisty a spisovatele belletristy. Již individualita Guthova je zárukou, že nebude v knize suchý baedekrovský ballast, s jakým se setkáváme ve mnohých cestovních vzpomínkách, které se tisknou v časopisech našich a cizích a které mnohého čtenáře vůbec od četby cestopisné literatury odpuzují. Co autor knihy zažil na výstavě i mimo výstavu — vidí Ameriku již po druhé a je zkušený turista, který procestoval Evropu křížem krážem a ostatní díly světa až na Australií navštívil také, jak dlouhá řada cestopisů jeho svědčí —, co zvěděl od krajanů a o krajanech, to především zajímá českého čtenáře, neboť všelicos důležitého (i politicky) ani do novin nepřijde, na př. epizoda s maďarským praporem na str. 51 a 52. Jiné epizodky jsou ostrým osvětlením amerických poměrů, jež mluví za mnohostránkovou studií několika řádky pouličního dobrodružství, na př. příběh v noci v St. Louisu: »Jen pro Boha darujte mi život.« Rozkošnou intimností americké domácnosti zámožného vystěhovalce dýše kapitola »Hostinný dům«.

Guth v této knize je mnohem hlubší a vážnější než v dřívějších publikacích. Sem tam ještě tryskne perlička starého jeho humoru z dřívějších knih — ale jinak je tu vše opravdové a vážné, jakoby ustředím, z něhož kniha vzešla, diktované. I na takových spisech možno studovati jednak evoluci autorovu, jednak nevyřčenou psychologii cestovních dojmů. Nejlepší jsou kapitoly »V odpolednich chvílich«, »Do St. Louisu« a »Hostinný dům«, leč i ostatní všecky upoutají čtenáře, který nemoha zajeti přes ocean aspoň s turistou, rad cestuje v mysli. Kapitola XII. zvláště sportsmany volá k četbě. Ti, kdož nejsou znali angličiny, zarazí se tu a tam před nějakým anglickým terminem technickým, jenž nevysvětlen. Resumujeme. Kniha rozměry sic neveliká, ale obsažná. Guth skromný, duchaplný, bystrý a milý pozorovatel ciziny zůstává i v ní takovým. —*s*—*ul*—

☐ **Pomníky.** Pracuje se nyní horlivě na velkých pomnících sv. Václava, Husově a Palackého, ale proteče Prahou mnoho Vltavy dříve, než se jimi potěšíme. Při tom napadá: proč se zapomíná na soustavné ozdobování pražských sadů a náměstíček popřsími českých vlastenců? Kdyby pražská obec dala ročně do rozpočtu jenom 5000 K k tomuto účelu, mohli bychom se za několik let pochlubiti nevelkými, ale přece jen pěknými pomníky. Těch je v Praze až dosud tak málo, že se před cizinci musíme až zardívati.

Toto číslo vydáno dne 17. března 1905. — OBSAH: DOLOROSA: Dáma z obchodu. — XAVER TEJROV: Z cyklu »S dítětem«. — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — JOS. D. KONRÁD: Eva. — DR. D. PANÝREK: La sposa di mare, hrst vzpomínek z Benátek. — FEUILLETON: V. ŠTECH: Její systém. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE: E. VÁCLAVEK: Vchod dožecího paláce. — Jižní vegetace. — Benátčan s mandolinou. — Benátská bárka.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecky) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec, otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BASNICKÉ. VÁCLAV ŠTECH, POŘADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GRÉGRA A SYNA

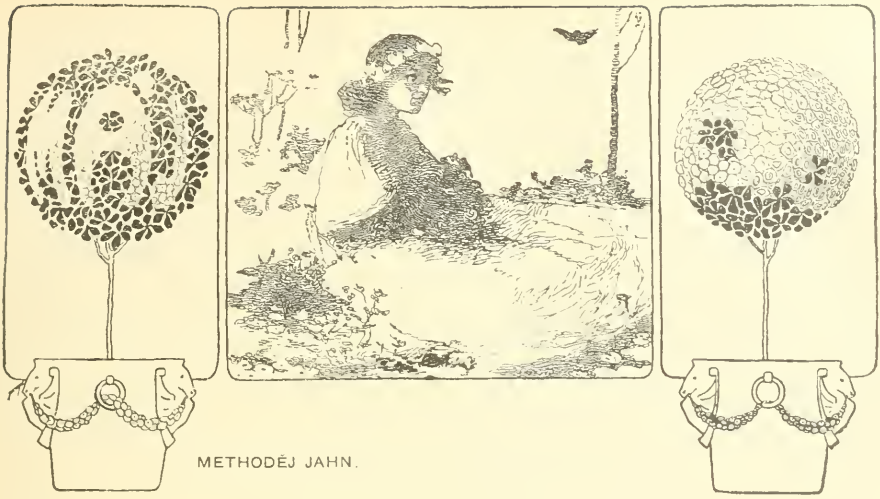

METHODĚJ JAHN.

Žnec.

Šel z domu v šeru, ještě za rosy
a vzal jen chléb a z hlíny prostý džbán
a kladl k zemi zralé pokosy,
pak v poledne pod kmenem rozbil stan
a jed' a zapil vodou z pramene
a kosil zas, až rosa lehla v zem,
pak bral se zpět, by údy znavené
tím hlubokým ukojil, tvrdým snem.

A zítra zas tak půjde, pozítří
a bude kosit z jitra do noci,
pro vedro žhavé duše nezjitří
a kosa, džbán mu budou k pomoci.
Ať svět si baží, touží, křepčí dál,
ať moudří snují zase novou věc
a nová děla chystá lačný král —
k dnu života se probil jen ten žnec.

JOS. D. KONRÁD.

Eva.

(Pokračování.)

VI.

Z snivého zadumání vytrhl Pavla hlas jedné z páru mimojdoucích masek.

»To je ženich slečny z Opatství,« uslyšel vedle sebe, a když se obrátil, masky zvědavě hleděly na něho.

»Ženich Evin!« opakovala si jeho duše, a všechno se s ním zatočilo. Sladké pomyšlení zalomcovalo jeho cítěním, rozkoš a předtucha něčeho neznámého, ale nanejvýš blahého jej opojila.

Ohlédl se po Evě, a hned zdála se mu mnohem krásnější, dražší a bližší. Je-li možno, aby na to směl pomýšleti? Je-li možno, aby ta náhodná domněnka neznámých masek byla šťastnou předzvěstí nadcházející skutečnosti?

Když asi v půli valčíku tanečník Evin s díkem a poklonami vrátil se s ní k mladému professorovi, Pavel byl by se nejraději vrhl k ní a zlíbal její ruce i teplé záhyby šatu. Objímal ji aspoň lačnými pohledy a s plesáním ssál do sebe vůni jejího dechu. Tušil již, že i očima lze objímati a líbati, a že takové pohledy často bývají výmluvnější než sebe mocnější objetí a polibky.

Ona s úsměvem se zavěsila na jeho rámě a řekla:

»Promiň, že jsem si tě učinila štítem proti

útokům těch tanečníků, hromosvodem svých výmluv. Nechce se mi už tančit, a tebe taky nemohu znova obtěžovat — pojďme se podívat k mamince a k tatínkovi.«

Poněvadž se blížila půlnoc, pan Severa se šel v čas postarat o večeři. Paní Severová přijala oba s laskavým úsměvem jako své dvě vracející se děti. Prohodila, že s účastenstvím sledovala jejich tanec, že však za tu všecku dobu mnohem více chodili a si povídali než tančili.

»A což ty, dítě, není-li ti nevolna nebo obtížna ta neobvyklá maska?« pravila k dceři.

»Ach ne, drahá matinko. Nikdy jsem se necítila v žádných šatech tak lehkou, pružnou a svěží jako v tomto indiánském rouše.«

Paní Severová obrátila se zas k professorovi.

»A jak se tobě líbí v tom přestrojení, Pavle?«

»Jsem okouzlen.«

»Nechtěla o jiné ani slyšet. Indiáni jsou odjakživa její vášnivou libůstkou. Kdybych nebyla její matkou, nevěřila bych, že je to zdejší dítě. Taky otec říká, že není ani po něm ani po mně, a že nám někdo naše dítě vyměnil, ještě než bylo položeno do kolébky.«

»To jsou hrozné věci,« smála se Eva, »a přece je to tak prosté. Bratránku, věříš v stěhování duší?«

Byl překvapen tou otázkou a již bez rozmýšlení svědčil.

»Abych se přiznal upřímně — skoro věřím.«

»Aspoň mi tedy snáze porozumíš. Já totiž taky věřím v duši lidskou a v její stěhování z člověka do člověka. Jsem přesvědčena, že moje duše byla již v mnohých jiných lidských bytostech, ale nejvýznačnějším a nepochybně též nejkrásnějším obdobím mých změn byl život na prazích amerických pralesův, na březích ohromných řek a vodopádů, před zlatými oltáři boha Slunce v oné šťastné, blažené době, než tam vstoupila krutá, hrabivá a necitelná noha Evropy. Proto tak nesmírně ráda tíhnu tam, odkud myslím, že jsem přišla. Je to pud, který nelze přemoci a kterému se vždycky poddávám.«

Jak již bylo jejím zvykem, paní Severová jenom se usmívala. Neměla opravdového pochopení pro dceřina slova, v nichž viděla pouze vtipné povídání hovorného mládí, nic jiného než žert.

Naproti tomu Pavel Hylmar byl zmaten a udiveně hleděl na Evu, dokud mluvila. Jakoby z jejích slov k němu zaznívala mluva jiného jazyka, jakoby ta báječně krásná a přece nepochopitelná bytost dívčí opět se mu vzdalovala.

V obrazotvorné mysli jeho vystupovaly úchvatné americké krajiny s mořem prerií, s nekonečným pozadím pralesů, jejichž obrovité stromy zasnubovaly se s lianami, s šuměním vod, na jejichž březích velicí bobři si stavěli osady. Viděl v duchu vedle staré americké kultury i chyše rudochů, ležící pokojně pod širokými paprsky posvátného slunce, a cítil, že ruka jeho, zavěšená v rámě Evino, přestává se chvěti pod vlnou jejích ňader, že paže její se uvolňuje, a že dívka jde, že se vzdaluje neohlížejíc se, a že kráčí přímo k těm chyším, kde je radostně vítají ztepilé, jako sochy krásné postavy rudochů.

Podíval se na Evu, a bylo mu najednou nadmíru smutno.

Vytrhla ho dívčina otázka:

»Co tomu říkáš, bratránku?«

Pokrčil rameny a přejel si rukou zapocené čelo.

»Nevím, je to divné, a jen jedno mne napadá.«

Zas oči její zahleděly se na něho tázavě.

»A co naše ubohá, drahá česká vlast?« odtušil měkkým, prochvělým hlasem.

Byla poněkud překvapena a zvážněla. Zkoumavě se zahleděla do obličeje professorova, ale v tom už nebylo ani stopy po žertu.

»Těžko říci, můj milý, tuze těžko,« pravila pak tiše a zamyšlena, jakoby se probírala z poutavého sna.

»Věříš těm domněnkám a tušením, o kterých jsi tak určitě vypravovala?«

Váhala s odpovědí, ale jen na krátko. Pak řekla s přízvukem rozhodnosti:

»Věřím. Při tom miluji též naši českou vlast, všechno bych pro ni učinila. Rozuměj mi však dobře: miluju ji z vrozené povinnosti, poněvadž je to zákonem přírody, stejným pro všechny tvory, a příkazem cti, kterým vynikáme nad ty tvory. Miluju ji, ale čekám, stane-li se něco, abych si ji mohla zamilovati také veškerou silou své duše bez jakýchkoli zákonů, mocí svého srdce, bez všelikých příkazů. Kdyby na příklad kouzlem svých dějin vyvolala ze mne čin, kterým bych ji i sebe proslavila; kdyby hudbou svého jazyka, svými krásami, zjevy svého života učinila ze mne spisovatele nebo básníka, jako z tebe učinila; nebo kdyby tu něčím velikým, třebas láskou, zachvátila mé srdce, aby se nemohlo už nikdy odtrhnouti od ní: pak by se stala vidinou mých snů také v novém životě, jako jest mi jí dosud vzdálená země za oceánem, o níž jsem prve vypravovala.«

Byli by snad pokračovali v podobném hovoru, ale na štěstí pan Severa přišel s pozváním k večeři, která již byla připravena ve vedlejší místnosti. Šli tam tedy všichni čtyři, a oba mladí lidé cítili na sobě vážnou přítěž,

která zajisté neodpovídala náladě maškarního plesu.

Když usedli za stůl, bezděky se na sebe podívali, a obličeji jejich kmitl společný úsměv.

»Teď nevím, drahá sestřenko,« pravil profesor, »rozumíme-li si více nebo méně než v prvém okamžiku, když jsme se po šesti letech tak neočekávaně shledali.«

»Já zas nevím, co si máte pořád povídat a proč nejíte,« vložil se do toho pan Severa, jehož nedočkavé vzezření prozrazovalo, že už je velice hladov.

Po večeři seděli ještě dlouho, zatím co v sále již se opět tančilo. Pán s dlouhými plavými kníry několikráte se objevil ve dveřích jídelny a poslal k Evě prosebný pohled. Ale ona vždycky jakoby ho neviděla.

»Kdo je ten pán?« otázal se Pavel.

»Zdejší lékař.«

»Zdá se mi, že by byl šťastnější, kdybys mu věnovala ještě taneček.

Dívka napodobila žertovnou uraženost.

»Přeješ si toho? Už tě má společnost omrzela?«

»Bůh chraň — co si myslíš, dítě? Mohu-li za to, že se k tobě dívá tak toužebně?«

»Viď, až nápadně, že to vzbuzuje pozornost. Ale právě proto už s ním nebudu tančit. Nudí mne příliš samým nevkusným lichocením, nedovede mluvit o ničem jiném než o lásce.«

»Co může být krásnějšího?«

»Hleďme vážného pana professora! Prve ještě tvrdil, že dosud neví, co je láska, a teď z čista jasna horuje, že nemůže být nic krásnějšího.«

»Jsem básník, drahá sestřenko, a ten dovede vypravovat i o věcech, kterých nepoznal.«

»Ráda bych věděla, jak ty bys mluvil, kdybys byl zamilován.«

»Chceš, abych toho zkusil?«

»Zkus, bude to jistě něco zcela nového, než co dovede povídati pan doktor.«

Ale professor odpovídal smíchem, a tak zábava dostala se opět na veselejší stezku, na níž Pavel záhy zapomněl na Evin hovor před večeří i na vzbuzenou tesklivost. Už zase neměl myšlenek a očí než pro její blízkost, jež mu ve své divné kráse podávala tolik sladkých požitků.

Vypravovali si o literatuře, a mladý professor byl překvapen vědomostmi a sečtělostí toho devatenáctiletého venkovského dítěte. Zvláště její úsudky, nezkalené rmutem kritik, byly tak správné a prosté, tak upřímné a čisté, že byl jimi nejednou zmaten, poněvadž se příčily jeho úsudkům nebo odjinud přijatým názorům. Ale poznal, že ho porážejí svou pravdou a že musejí býti správny a objektivy, protože soudcem tu byl upřímný cit, prostá mysl, dobré srdce.

Paní Severová, opuštěná zatím svým chotěm, bezmála klimala.

»Mohli bychom už domů, když nechceš tančit,« obrátila se k dceři.

»Ještě chvíli strpení, maminko,« konejšila ji Eva, »povídáme si tolik zajímavých věcí s Pavlem, a to je lepší než tanec. Kdybychom byli doma, už dávno bychom musili spát.«

Vypravovali si tedy až do tří hodin po půlnoci, kdy beznadějní tanečníci už se vzdali čáky, že jim bude ještě dopřáno otočiti se s Evou několikráte v kole. Protože jen a jen byla zabrána v důvěrný hovor s pražským hostem, zdálo se nepochybným, že ti dva jsou milenci.

Všichni hleděli na ně již jenom jako se díváme na člověka, o němž jsme se něčeho velmi zajímavého a neočekávaného dověděli. A hleděli na ně též s tichou žárlivostí, jak mladí muži tak i dívky: oni záviděli neznámému hosti Evy, tyto pak jí nepřály tak hezkého společníka, který jiných ani si nevšiml a pořád jen byl u ní.

Pak k nim vkročil pan Hypolit Severa, jenž brzo po večeři zapadl do společnosti usedlých pánů, kde se statečně pilo a kouřilo. Doutník maje v zubech, plesnivé kníry nahrocené jako ostny a svítě očima, rozkročil se před Evou a Pavlem.

»Vy dva jste tady byli něco platní! Proč jste chodili na ples, když jste netančili?«

Pak se obrátil k své choti.

»A ty-s to trpěla, maminko?«

Paní Severová jen přemáhala neodbytné zívání. Dobrácké oči její byly už jako dvě lesknoucí se čárky.

»Tak co s vámi, když se neumíte bavit!« broukl statkář. »Pojedeme domů, sáně už čekají.«

Tiskna se v saních na úzkém sedadle vedle Evy, professor si přál, aby ta blažená noční jízda trvala věčně. Zachumelena v dlouhém kožišinovém plášti, Eva hřála Pavla svým teplem a kolébala ho tak v sladké představy. Kdykoli se podíval na ni, zablýskla proti němu v měsíčné záři dvojice hlubokých zřítelnic jako dva žhavé uhlíky, smích zazvonil na rtech, tajících v sobě nevyčerpatelný pramen polibků.

Koho budou ta sladká ústa líbati, koho to rámě, jež se dotýkalo jeho ramene, objímati?

Rolničky koní rytmicky zvučely studeným vzduchem, sáně svištěly na umrzlém sněhu, jehož povrch třpytil se proti měsíci, jakoby byl povlečen bílými jiskrami.

Občas Vašík mlaskl nebo něco protáhlým hlasem zavolal na koně, a jinak bylo ticho, neboť paní Severová v saních hned usnula, a

pan Severa si hleděl zbytku svého doutníku se zalíbením pozoruje, jak z jeho oběti zápalné vystupují k neposkvrněnému zimnímu nebi šedé vonné obláčky.

Ale byla příliš krátká ta rozkošná jízda, o které Pavel věřil, že nemůže býti cesty půvabnější do ráje. Opatství, pokryté sněhem a obklopené temnou klikatinou zahrad a parku, už je tiše vítalo, zámeček s dvěma postranními dlouhými budovami jakoby k přijíždějícím saním rozeviral pohostinné náruč.

»Zaplať Pán Bůh, že jsme doma!« polibovala si paní Severová a čile se probírala z dřímoty.

»To byla krásná jízda!« vzdychl professor a nemohl potlačiti poznámky, kterou tak rádi vyslovují zamilovaní: »Škoda, že netrvala až na konec světa!«

»Tak daleko?« zasmála se Eva.

»Ano, třeba stále a stále, bez přestání a bez konce, neboť ještě nikdy mi nebylo na žádné cestě tak blaze, jako dnes.«

»Skutečně? Což žádná z tvých dosavadních mnohých cest nebyla krásnější?«

»Skutečně. Ta krátká dnešní sanice byla korunou všeho.«

»Ach, rozumím. Je tichá, hvězdnatá noc, nadešla tvořivá chvíle pro našeho básníka.«

»Máš pravdu, nadešla. Zdá se mi, jakoby z těch mlčelivých hvězd, z těch bílých paprsků měsíce sestupovalo nebeské nadšení a vcházelo do mne.«

»Pověz mi ještě něco tak hezkého, Pavle!«

Ale mladý muž, pomáhaje divce ze saní, jen vroucně sevřel její ruku, vonící barvou narudlého ličidla, a vtiskl na ni dva tři lačné políbky.

»Bože, proč i já nejsem básnířkou!« vzdychla Eva. »Snila bych teď taky tak krásně až do rána.«

»Však i bez toho budeš jistě mít jen samé rajské sny.«

»Dobrou noc!« pravila ona a zmizela s matkou v otevřené síni.

»A teď se vyspi do sytosti,« loučil se pan Severa s hostem, když ho vyprovodil do patra domu do připravené ložnice. »Zatopeno tu máš, tu je voda, tu, přijde-li ti k chuti, ještě doutníček, tu náprstek likéru. Že nepiješ a nekouříš? Eh, jdi, jaké pak tedy máš na světě požitky? Nepije, nekouří, netančí, a dosud tak mladý člověk! Ještě nejez a nespi, a budeš teprve šťasten! A zejtra všichni, kdo tak statečně tančili na bále, vstávají až o desáté. U nás se hýbotí po domě už od předešní, nedej se tím však vytrhovat.«

Podal Pavlovi ruku, popřál mu dobrého spánku a v levici nesa svíčku, pravicí pak i na noc si nakrucuje tuhé kníry, vycházel ze dveří.

Za dalších pět minut bylo po domě úplné ticho.

Professor se rozhlédl po povědomém pokoji, který už v předešlých návštěvách obýval. Všude bylo viděti patrné stopy Eviných rukou a jejího vkusu. Vypadalo tam vše již zcela jinak než před šesti lety. (Pokračování.)

FR. KERHART:

Štěstí.

Zřím moře štěstí.
Vzduch vidím kvésti;
v samém jen lesku
procházím svět.

Pojednou v scesti;
uhnulo štěstí;
leč mně i smutku
milý je květ.

Vidím zas štěstí?
Ano! Tak jesti!
Štěstí žít nelze
bez stínů běd!

R. J. KRONBAUER:

Snoubenci „Umělecké lóže.“

Román.

(Pokračování.)

Z vedl se na loži a vztáhl obě ruce za ním, jakoby ho chtěl strhnouti zpátky. Viděl, jak se prudce zableskло a jak celá věž a její okolí zjasnělo. Krev zmizela . . silná, mohutná postava jakoby ze země vystoupila. Viktor nemohl rozeznati, kdo to je . . Postava držela nad svou hlavou ohromný skleněný pohár, naplněný až po okraj tekutinou granátové barvy. Na místo železných košů s krvavými hlavami objevily se na věži chrliče s vyšklebenými hlavami, jejichž ústa začala se pohybovati a tichou nocí znělv divné, dunivé znějící hlasy. Viktor slyšel docela jasně a zřetelně, jak vyvolávají do všech stran města:

Dožij ten život měnivý,
a třeba plný hrůzy byl:
dopij ten pohár pěnivý,
a třeba jed a zhoubu kryl.

Jen jednou žiješ v světě tom
a chceš-li nesmrtelným být,
nesmíš se bát, když zuří hrom,
a nesmíš bát se — jedy pít.

Dožij — dopij!

Prostranství ožívlo. Všude byla hlava na hlavě. Pohár s tekutinou granátové barvy šel z ruky do ruky, jeden po druhém po něm dychtivě sáhal, vyprázdnil až na dno a potácivým krokem ubíral se na kraj propasti, kam všichni střemhlav padali. Pohár znovu a znovu naplňovala neviditelná ruka a lidé se ani dočkati nemohli, až na ně dojde řada. Byla kolem poháru nesmírná tlačenice, lidé se bezohledně hrnuli ku předu, poráželi ty, kdož stáli před nimi, divoce a neurvale křičeli a touhyplně vztahovali ruce, aby se poháru zmocnili. A když ho konečně uchvátili, lačně ho přitiskli k ústům a pili s nesmírnou nenasytností. Chvílemi se zdálo, že ztrácejí při tom lidskou podobu, a že mění se v prapodivné, nestvůrné zjevy. Ostatní sápali se na ně se všech stran, snažili se, pohár jim z rukou vyraziti a tu ten, jenž zrovna pohár vyprazdňoval, bránil se ze všech sil, kopal kolem sebe a útočníky bil surově a bezohledně do tváří. A při tom rudý nápoj unikal po stranách úst a ti, co stáli nejblíže, chytali kapky do hrstí a svlažovali jimi svoje žíznivé rety. A i ti odstupovali stranou a vrávorali za zástupem těch, kdo ploužili se k místu, kde kácela se bezvládná těla do nesmírné, závratné hloubky. Ba, byli tu i někteří, kteří po marném zápase, uchvátili pohár, zamířili k propasti a střílí se do ní, poháru se vůbec nedotknuvše.

V tom tiše otevřely se dvéře a Emma stanula na prahu. Měla na sobě svatební roucho a na hlavě myrtový věneček. Za ní objevil se jakýsi stín. Viktorovi se zdálo, jakoby byl na krátký okamžik zahlédl rysy tváře svojí matky. Emma byla smutná, vážná a zaražená. Pokynula mu rukou. Vyskočil s lože, podali si ruce a teskně si řekli:

»Pojďme . .«

Vyšli spolu a vstoupili do strašlivé vřavy. Viděli pohár a oba se zachvěli. Lidé je odstrkovali a hrubě se na ně utrhovali. Kdosi hnal se prudce ku předu a povalil je na zemi. Povstali a oba krváceli z ran. Přitiskli se k sobě a úzkostlivýma očima se rozhlíželi. Tisíce hlav bylo kolem nich. Viděli vytřeštěné oči, zaťaté pěsti, slyšeli hrozná, surová a zpustlá slova. Člověk jakýs rozehnal se po Emmě, roztrhl její šat na prsou a hnal se po jejím myrtovém věnečku. Viktor jedinou ranou srazil ho k zemi. Hledali volnější místečko, přitiskli se až ke zdi, šourali se podél ní — ale i tu museli se rvát a zápasit o každou píď země.

Bylo jim nevýslovně smutno a teskno. Objali, se a sprostý smích ozval se kolem nich. Podívali se na sebe a, rty jejich zašeptaly: »musíme . . musíme ku předu . .«

A šli a vytrpěli mnoho ústrků. V tom viděli, jak kdosi vystupuje ze řad. Dívali se za ním a viděli, jak prchá kamsi do ticha, kam vřava nezaléhala. Podívali se ještě jednou na vřavu kolem poháru a pustili se za neznámým, jenž zmizel v mlze. Octli se pod ohromnou klenbou. Čistý pramének tu vytékal z úst usmívající se kamenné dětské hlavinky. Bylo tu kolem několik lidí . . Všichni byli v bílých řízách, přistupovali k fontáně a do drobných skleněných pohárků nabírali čistou, křišťálovou, chladící vodu. Nahoře, nad jejich hlavami to strašlivě dunělo. Až sem bylo slyšeti pustý, zmatený ryk a řev. Všichni na ně udiveně pohlíželi a ukazovali si krvácející jejich rány. Přistoupili k praménku . . a hle . . matička Viktorova šla jim vstříc, drobné konvalinkové květy kanuly jí z očí. Vidí, jak nabírá vody do dvou pohárků . . podává jim je . . . . oni po nich sáhnou . . zaslechli píseň . . .

Viktor se probudil hlaholem ranních zvonů —

Byl tomu tolik povděčen, že nemusel hned první den zůstati v kanceláři. V jedenáct hodin dopoledne byl už před domem, v němž bydlela Emma. Byl neobyčejně vzrušen divným rozčilujícím svým snem. Vyběhl nahoru a nemohl se ani dočkati chvíle, až ji spatří. Vyšla mu vstříc svěží a usměvavá, šťastná a zářící. Vypravoval jí napřed svůj sen. Sotva že Emmina teta zaslechla hovor o živém snu, přiběhla k nim s rozjařenýma očima a prosila, aby si jej mohla také vyposlechnout.

Viktor zrovna s dramatickou živostí líčil, co ve snách této noci prožil.

»V tom snu je symbol,« řekl, když skončil, s vážnou tváří . . »to není obyčejný, tuctový sen . .«

»Není . . není,« souhlasila teta . . »v tomhle se ani já nevyznám a přece o mně říkávají sousedky, že umím vykládati sny jako »ejiptský« Josef. Ale dalo by se s tím něco dělat . . na ty hlavy už jedna hradčanská paní vyhrála terno.«

Emma s Viktorem podívali se na starou paní a když ji viděli zadumanou a ustaranou, zabořenou do přemýšlení o záhadném snu, vypukli oba v srdečný, hlasitý smích.

»Jen se smějte,« trochu rozdurděně řekla teta . . »vy ovšem nevíte, že sny přicházejí od Boha a že to je vlastně jediný okamžik, kdy se Stvořitelem přicházíme jaksi do styku. Mám toho vašeho snu, věřte mně, plnou hlavu. Poslouchala jsem vás, a srdce mně při tom úzkostlivě bilo. Pane bože . . to je sen! . . vždyť on má celou stavbu . . ona je v něm tak zvaná myšlenka a je v něm zároveň výstraha. Vy si prostě řeknete: »Víš, holoubku . . to se ve mně zrcadlily v noci zašlé dojmy . . je v tom ten Frič, je v tom ten Antoš a bůh ví kdo ještě« — a tím myslíte, že to je odbyto. Ale já vám pravím, že není. Skoro čtyřicet roků přehrabuju se ve snech, a nemyslete si o mně, že ze mne mluví jenom lutristka. Ale já tomu všemu rozumím docela jinak — a na to můžete vzíti jed, že tomuhle rozumím jako málokdo druhý. Knihu bych mohla napsat, krásné říkání o tom sesadit. Váš sen je znamením, že nebudete v životě tak šťastni, jak si to pořád malujete a jak si to představujete. Je v něm veliká výstraha . . uvidíte, že mně dáte jednou za pravdu.

»Milá tetinko,« shovívavě řekl Viktor . . »než začnete vykládat, povím vám tedy něco, co vaše dohady naprosto zvrátí. Sen je sen . . fantasie jeho má tak báječná křídla, že bych si přál z nich míti několik per ve chvíli, kdy sedím u psacího stolu. Měl jsem obavy a starosti o svou existenci a v noci pracoval mozek setrvačně dále. To je náramně prostinké a jednoduché. Hlavní věcí je, že jsem pevně zakotven a že Emma může s naprostým klidem přistoupiti se mnou k oltáři. Tak poslechněte, jak jsem dnes pochodil. Ráno v osm hodin už jsem čekal na Antoše. Přišel s rozjasněnou tváří a liboval si, že se královsky vyspal. Šli jsme spolu do matiční kanceláře, kde mne asi za půl hodiny na to, když přišel J. M. Černý, ředitel kanceláře, představil jako nového úředníka, kterého sám vyhledal. Ředitel mluvil se mnou velice laskavě, vyptával se mně, co jsem studoval a když jsem poznamenal, že jsem také literát a že jsem byl delší dobu samostatným redaktorem, oživla jeho tvář a on řekl: To se vám v naší kanceláři znamenitě hodí . . potřebujeme tu obratného a rychlého stylistu jako soli. Doposud jsme si zprávy do novin obstarávali sami, ale už nám to všechno přerostlo přes hlavu a my na to nestačíme. Za práce takového druhu byste byl ovšem zvlášť honorován«. Na to mně podal ruku a řekl, že to ostatní se mnou dojedná pan Antoš. Pak mne provedl můj protektor po kancelářích, všechno mně ukázal a vysvětlil, řekl sluhovi Binkovi, aby mně přistavil k oknu stůl a opatřil jej vším, čeho třeba ku psaní, pak jsme se stočili do expedice, pan Antoš poslal pro šunku, plzeňské pivo a doutníky a malou půlhodinky jsme si poseděli a popovídali. Když pak sluha přišel a zavolal ho do kanceláře, řekl Antoš, když se námi loučil: Nastupte za čtyři dny — večer před vaším definitivním příchodem bude schůze, výbor vezme naše opatření prostě na vědomí, já navrhnu, aby se vám dala měsíčně padesátka . . a už je to hotovo, už je to uděláno. Potěšíte mne, přijdete-li někdy na chvilku za mnou — líbíte se mně, mám vás rád a s chutí si zase s vámi poklábosím.«

»To je všechno krásné . . tuze krásné . . jen kdybyste to s tím snem nebrali na tak tuze lehké vážky,« mínila teta, ubírajíc se do kuchyně a starostlivě ještě jednou mezi dveřmi připomínajíc, aby mladí lidé o snu opravdově přemýšleli a podle pokynů jeho se spravovali.

Emma přisedla ke svému šicímu stolku. Zítra zase bude hrát. Pochlubila se Viktorovi svými obleky. Byl mezi nimi krásný, bohatě vyšívaný národní kroj.

»Chcete-li, obléknu se do něho,« nabídla se a již spěchala se šatstvem v náruči do kuchyně. Když potom vešla, až to Troskovickým škublo, když viděl, jak jí to nádherně sluší. Až úzko mu bylo, když si pomyslel, že sta a sta očí ji uvidí a že všem napadne vábné, stepilé její tělo a krásná, svěží a roztomilá její hlavinka. Emma v tu chvíli docela jinak vypadala . . . Viktorovi se zdálo, jakoby už nebyla tak docela jenom jeho . . jakoby patřila také trochu jiným. Díval se na ni jako u vyjevení, a jediného slova ze sebe nemohl vypraviti.

»Holka . . to bude nějaká sensace, až se v tomhle objevíš na jevišti.« libovala si teta . .

»ty nemusíš ani slova umět, ba ty nemusíš ani ústa otevřít a uvidíš, že se budeš líbit.«

»To je přece vedlejší,« mrzutě řekl Viktor . . »hlavní věcí je, aby Emma upozornila a uchvátila svým výkonem a ne nějakou parádou.«

»I co vám to napadá,« živě odporovala teta . . »herečka musí býti hezká ženská a má-li figuru, má-li pěknou, pravidelnou tvářičku, má z polovice vyhráno. Od jakživa jsem slýchala, že to nejsnáze u divadla vyhrávají krásné ženké. Byla jsem jednou s mým nebožtíkem v divadle . . byl můj svátek a on mne chtěl hodně překvapiti a přinesl dva lístky . . a to jsem viděla na jevišti tři dámy, jež byly jako živé obrazy. To byla paní Sklenářová—Malá — paní Šamberková a paní Bittnerová . . Na to do smrti nezapomenu, jak jim to slušelo, a jak bylo obecenstvo jimi nadšeno . .«

»Vy ale zapomínáte, že to byly opravdové, skutečné umělkyně . . To věřím, že to musel býti vzácný požitek . . to je, prosím, docela něco jiného, než jak vy si to představujete. Tak mně řekněte, co by to bylo platné, kdyby byla ta neb ona bývala sebe krásnější a kdyby byla nedovedla svou hrou rozehřát, nadchnout . . ?

»Obraťme to,« nedala se teta . . »což kdyby byla tuze znamenitě hrála — ať už ta nebo ona . . a při tom byla nehezká, ošklivá, hubená a neurostlá?

»Krása těla ovšem mnoho k úspěchu napomáhá . .,« připouštěl Viktor . .

»Nu tak vidíte,« vítězoslavně zvolala teta . . »to se ví, že mnoho napomáhá. O tom se, holenku, můžete dočísti ne v jedné, ale ve dvaceti knihách, co zmůže krásná ženská. Už v bibli je o tom psáno, jak Esther zachránila židy před úklady Amanovými a proč . . inu . . protože se objevila před králem ve svých nejlepších šatech a protože ho nadobro oslepila. Holka . . ty můžeš pánubohu každý den vroucně za to děkovat, že ti dal takovouhle figuru a že na tebe pamatoval s takovou pěknou larvičkou. Tohle ti tuze pěkně sluší . . ale mně se líbíš ještě víc v těch bílých, krajkových šatech. V těch vypadáš jako komteska . . no, však si to zítra povíme.«

Viktor neřekl Emmě ani slovíčka o tom, jaký na něho udělala dojem. Když zase přišla ve svém prostém, chudičkém obleku, bylo mu hned veseleji. Přitulil se k ní a vroucně řekl: »Takhle se mi nejvíc líbíš . . jsi v tom svém prostém úborečku jako fialinka. Však jsem si tě nějak vynachválil v dopise, jejž jsem dnes poslal mamince. I Fričovi jsem poděkoval . .

»Psali jsme asi v stejnou chvíli . . než jsem ulehla, vypsala jsem všechno tetě.«

»Sláva . . teď už máme všechny cestičky vyšlapané. Tak poslechni, dušinko, jak si to všechno zařídíme. Dnes zůstanu až do večera doma a pustím se do té novelly pro matiční kalendář. Večer se přijdu na tebe na okamžik podívat — zítra dopoledne se ani od psacího stolu nehnu. Odpoledne přijdu a zahraješ mně nějakou scénu — viď! Rád bych tě slyšel sám . . docela sám . . to si zahraješ jenom pro mne a pro nikoho jiného. V pondělí bychom se mohli vydat na cestu. Navštívíme moji matičku . . chceš?

Přivinul ji k sobě, a ona mu odpověděla dlouhým, ohnivým polibkem.

»A teď se začneme starat o svůj kouteček. Všechno zařídím . . dnes si zajdu do kostela sv. Tomáše. Tam budeme míti svatbu. Je to rozkošná náhoda, že ji budeme míti zrovna tam. Několik kroků za hlavním oltářem jsme se poznali. Musíme se ohlédnouti po nějakém příbytečku . . Něco takového si vyhledáme, po čem touží Antoš . . Stačí nám malý pokojíček a kuchyňka, ale za to musíme míti báječnou vyhlídku. Jak budu míti první volnou chvíli, rozběhnu se do ulic a budu pátrat po pěkném bydleníčku. Pak se půjdeme na to spolu podívat . .«

Emma vyvinula se mu z náruče, vyňala ze svého prádelníku knížku a podávajíc ji Viktorovi, řekla milým, přítulným hlasem.

»Tady je můj příspěvek na vystavění našeho hnízdečka.«

Troskovický podíval se na knížku, poznal, že to je spořitelní knížka, a prudký nach zalil celý jeho obličej.

»Bůh zachraň . . Emmo . . co tě to jenom napadlo? O to já už se postarám . . slibovala mně vždy maminka, že si uhospodařila nějaký ten groš a ten že uchovala pro mne, až ho budu potřebovat.«

»Viktore . . prosím tě snažně . . neber od svojí maminky těch peněz. Přispějme k společnému svému koutečku každý svým dílem. Jsou to moje peníze . . to je moje výbava a já bych ráda, abys' za ně pořídil, čeho třeba. Jsme oba mladí, máme v sebe důvěru a oba doufáme, že si spolu tu budoucnost nějak zabezpečíme. Vezmi ty peníze k sobě a ode dneška s nimi počítej tak, jakoby byly tvoje vlastní. Není toho přece zapotřebí, abys' dožadoval se pomoci od své matičky, která, jak sám říkáš, nemá nazbyt. Pojedu s tebou, chceš, přeješ si toho a já ráda ti vyhovím . . ale to by přece jenom divně vypadalo, kdybychom měli požadovati od stařenky, na sebe samu takřka odkázané, těžce nastřádaných úspor. Vždyť přece musíme i na tyto věci pamatovat . . už jsem ti chtěla to svoje jměníčko několikráte nabídnouti, ale ostýchala jsem se a marně jsem přemýšlela, jak bych ti nejlíp svěřila, co mám na srdci. Teď teprve poznávám, jak byla teta prozíravá a jsem jí za to povděčna, že mne varovala, abych si

svůj kapitálek neutratila. Zrazovala mne i od toho, abych nebrala hodiny u známé herečky, poněvadž žádala za hodinu tři zlaté. »Holka,« říkávala mně, »ty se praničemu nemusíš učit . . ty budeš míti úspěchy jen pro svůj zevnějšek . .«

»To je patrně celá její moudrost,« prohodil Viktor, jenž byl rád, že se může něčeho vůbec chytiti.

»A vidíš, . . jenom jí mám co děkovat, že jsem si těch několik zlatých neutratila. K vůli každé sebe menší výloze udělala mně dlouhatánské kázání. Když jsem si k svému prvnímu vystoupení chtěla objednat šaty u švadleny, jež šije pro herečky, a když jsem jí řekla, že by jedna roba stála skorem sto zlatých, div mně neomdlela. Vyběhala mně nějakou švadlenu, objednala ji k nám, smluvila to s ní a šaty mně nestály ani třicet zlatých. Ovšem nebyly takové, o jakých jsem snila, ale přece jenom jsem v nich paradovala. Zkrátka, teta mně na peněz ích seděla a hrdlila se se mnou o každý krejcar.

Myslím, Viktore, abychom si o tom všem pohovořili docela střízlivě. Mám ještě něco přes čtrnáct set . . oh . . škoda, věčná škoda těch peněz, co jsem promarnila. Inu . . nikdy mne nenapadlo, že si člověk peněz jednou může vážit. Doma jsem se tomu bohužel nepřiučila. Co jsem viděla a co jsem chtěla míti, to jsem dostala, ať to stálo co stálo.

»Emmo . . vždyť ty jsi bohačka,« žertem žasl Troskovický, jenž pomalu vybřídal z trapných rozpaků. (Pokračování.)

DOLOROSA:

Dáma z obchodu.

(Dokončení.)

bsluhuje mne němá, není-li to absurdní? Ostatně rozumíme si, a má slova jsou ráda, že mohou si hověti v klidných večerech, nemiluji rozhovory s lidmi, kteří v praktických starostech utrácejí život —

Jedla jsem s Olou pirohy, velmi těžké a málo chutné.

Ola piplala se s malým kousíčkem jako nakrmený pták a já polykala sousta ze zdvořilosti.

Před večerem jsme se rozešly.

— Přijďte zas, znáte park Románův, chcete se tam se mnou setkat v neděli v 6 hodin? — volala již na schodech.

V neděli pršelo, ale schůzka byla uskutečněna.

Sešly jsme se mezi dávno odkvetlými bezy v parku hustém a šerém jako les. Švitořily jsme pod skleněnou střechou čínského pavillonu jako splašené děti. Ola byla rozjařena a tím i nová. Byla oděna v šedivý plášť a plstěný klobouček, na prsou přinesla kytku aster a nabídla mi ji.

— Podzim! — děla rozmarně. — Mám ráda tu zamyšlenou, cudně obarvenou chvíli v přírodě, jaro mne skličuje jako zajatce, který skrze mříže do něho pohlíží.

U velkého zeleného jezera, po kterém labutě pluly, když bylo slunečno, Ola se zasmušila.

— Psal mi, — řekla po nějaké chvíli, jako nedobrovolně.

— Chcete čísti list? —

Přinášela jej v rukavičce, složený do vějířku.

Zněl takto:

Přísná Olo, pokoř mne a podej pak cudné nožky své, v polibcích a slzách je vykoupám. Přepadnu Tě zítra v osm hodin večer, vyhneš-li se, budu noc státi u prahu a žebrat druhý a třeti den . . . Arno.

— Není-li to ztřeštěnost? — ptala se Ola trpce. Pomozte mi, dobrá slečno, tu chvíli snášet, neučiníte tím menší dobrodiní, než kdybyste chudému dala veliký peníz. Bála jsem se slíbiti, ale přislíbila jsem.

Následujícího dne nevyjasnilo se, večer byl pochmurný a černý. Nalezla jsem před osmou Arno u Oly. Držel bílé její ruce a nevstal, když jsem vešla.

— Host? — tázal se nelibě i nezdvořile.

— Dívka něžná, která netouží uvidět otevřené nebe — představila mne Ola.

Arno se ušklíbl, natáhl nohy, přeložil je křížem a přimhouřil oči, pozoruje mne.

Váhal pronésti slovo. Uchvátil opět Oliny krásné ruce a dával jim rychlé polibky v širokém rukávci až na lokty. Ola byla bledá, prsa měla pobouřená pod lehkým hedvábím.

Stísnila mne důvěrnost Arnova k Ole. Odešla jsem k oknu. Krůpěje dešťové šustily

skrze větve jako tepy nervosních prstů na hluché piano.

— Nehněvejte se, — řekla ke mně od stolu pomalu Ola, vyškubla ruce Arnovi a zapálila samovar. Lila silný čaj do zlatých šálečkův a podávala týmž způsobem jako drahé perly kupcům v obchodě.

Arno přijal koflík zamračen a neupil.

— Bavme se! — zažadonila rozechvěle hostitelka, snesla šachy, hráli jsme roztržitě a nebavili se.

Arno přiklekl náhle k Ole a začal líbati malé její nožky, spočívající na trnoži, náruživě, jako beze smyslů.

— Nezpůsobný — zašeptala Ola a vážně řekla milenci: Budete-li hodným, vyložím vám z karet.

Arno nevstal, položil hlavu do Olina klína a zamhouřil oči.

Ola jala se vykládati s velikou důležitosti a svěží fantasií. Do mého budoucna přimyslila milé barvy, Arnovi věstila bouřlivější život než je rozvzteklené moře.

— Až užijete žen dle přání, utopíte se v moři své hrozné duše. —

Arno nehnul sebou ani očí neotevřel. Ola rozčechrala bujné jeho vlasy, krásně černé, a dotkla se jich lehce rty, jako když včela na ně sedne a odlétne.

Vzduch ve světnici ochladl venkovským deštěm, samovar uhasl, bylo smutno při malé zastřené lampě a velké mlčelivosti.

— Nezdvořilý — křikla s nevolí Ola, — proč neuctíváte hosta, kterého mám ráda? —

Arno leže lichotil tváře o hedvábnou látku sukně. Po Olině výčitce zívl, vstal, sedl dřevěně k stolu, složil ruce a mlčel.

Ola se usmívala i mračila.

V kleci na okně hopkoval neospalý pták, který neuměl zpívati.

— Pane, jděte domů! Čas uletěl, a slečně chce se spát v naší nudné společnosti. —

Arno zlostně uposlechl, vstal prudce, sejmul pevně okrouhlá ramena Olina a ňadrům, plným bouře, dal neostýchavý polibek.

Ola prosila za Arna.

— Odpusťte, odpusťte! —

Až před zimou sešla jsem se s oběma ještě jednou, neočekávaně, na velké ověnčené lodi, v soumraku, jenž lehal pomalounku na vlny jako neospalé dítě. Byly už vody bez vlaštovek a nebe zamyšlené a stromy zestárlé. Gondolu řídil bronzový hoch s melancholickýma očima. Prohlížel si Olu jako velký div.

— Líbíte se chlapečkovi — řekl Arno kousavě — zamiloval si vás jako tichounká jiřička sladkou chaloupku — —

— Miluje se ledaco — děla Ola přísně i laskavě, — na horách zamilovala jsem si bílé růže, kterých nesměl utrhnouti, kdo chtěl získati mé přízně —

Arno se nezasmál.

Když jsme opouštěli loď, sevřel Vlach malou ruku Olinu bez rukavičky, a políbil ji vášnivě.

Arna to popudilo.

— Drzý — vyjektal. Dvoje prudké pohledy sešly se jako tasené dýky. Vlach stál hrdě jako velký Bůh mezi olivami, které se neskláněly. Pohrdl penězi, jež mu byly hozeny sprostě k nohám.

Ola byla bleda a utírala rychle oči.

— Jsem znavena — řekla.

— Objednejte povoz pro mne a pro slečnu tuto, vaše zlá krev zkazila mi den, nepřicházejte už nikdy, divoký hochu! —

Schůzka se rozštipla jako tvrdé dřevo. Kočár se rozjel

Za celou dlouhou dobu zimní neuviděla jsem Oly.

Nepozvala mne, i ostýchala jsem se navštívit hezký domek za městem.

Začínal se již máj, když překvapil mne neočekávaně Olin lístek.

. . . Umíte-li mnoho odpouštět, přijďte! — —

Ola.

Letěla jsem do zahrad nedočkavě, bylo svěží odpoledne s velkou vůní mladého jara.

Nalezla jsem Olu před zrcadlem. Rozvazovala líně proudy vonných vlasů, byla oblečena bíle ranním šatem, neusmívala se, když mi ruky podávala.

— Chystám se ulehnout, neurazí vás to? Jsem nemocna —

Neštítíte se mne — vy, která jste mne chtěla milovat? Jsem zlomená květina, cítíte chlad mých rukou, krev nechce se ohřát, zmrzne v máji . . .

— Kde je Arno? — ptala jsem se zděšeně.

— Arno? Divoký pták? Nic nevím, moře je široké a vlaštovky neprozrazují. —

Ola mluvila spěšně, měla veliké, zděšené oči na bílých tvářích a v čele nové vrásky.

— Neulehnu! — změnila náhle rozhodnutí, — pojďme do jara, v louky, které snad včera dostaly nové šaty. Podáte mi ruky? Chcete jít se mnou do lesů, kde světle kvetou břízy? —

Ola strojila se nedočkavě bez zrcadla, spletla černé vlasy v copany, a bez vkusu otočila je okolo krásné hlavy.

— Chci být zase dítě. Tak mne jako holčičku česávali, nevypadám-li velmi mladá? —

Šly jsme bez cíle dlouhými poli, zamženými čerstvě novými barvami, okolo širokých stříbrných vln mezi nedooblečenými morušemi.

Ola trhala velké, bílé květy a kladla je mlčelivě k ňadrům na samet, náhle se vzrušila u keříčku, zabaleného do růžových poupat:

— Hleďte, nevěsta, chystá se k svatbě,

pyšná! — překlonila přes hebké větve své štíhlé tělo:

— Nevoní! — řekla pohrdavě.

Zase zvážněla

— Loučíme se dnes, tak mi ze života všecky okrášlené čluny prchají, váš má nevinnou, bílou vlajku a je osazen ptáky, nabídnou se vám vlny, které se nevztekají — — ó, budete šťastna!

— Nezvu vás, — děla u posledního velkého stromu s černým stínem, — ale zatoužíte-li po Ole, přijďte, přijďte, přijďte . . . —

Kývala šátkem, až přikryly útlou její postavu v krajkách šedé topoly a řady domů jako světlo mladého, smutného dne. — —

Osud mne odvedl daleko z města nebylo ani kdy formálně se rozloučiti. — Ole jsem stručně psala a děkovala za zajímavou známost.

Až po dvou letech jsem se vrátila. Touha vedla mne za město k arkýřovému domku ve velikých zahradách, ale v tichém přibytku za jabloní a divokým vínem nenalezla jsem již Oly ani její žluté, nemluvné paní Tato zemřela, ona odešla. Hledala jsem jí ve městě v obchodu s perlami, a tam mi pověděli ulici a číslo.

Konečně se na mne smála svým sladkým, pokorným úsměvem. Její zkrotlé olivové oči hned mne poznaly.

— To jste hodná, to jste hodná — pravila s uctivou radostí, a útlé ruce živě se vztáhly ke mně.

Pravila jsem jí, jak často vzpomínky mé vracely se k ní v její šumný domov z mé vzdálené otčiny na chladnoucím severu.

— Vím, vím — vpadla mi do řeči — chcete vědět konec mého románu. Mladý muž s širokými zornicemi tane vám na mysli — Arno, který mi býval vším a který mi už bezmála není ani vzpomínkou.

Vrátil se ke mně jako k světici, aby si u mých nohou vyprosil odpuštění. Ale modlitba jeho nebyla bez poskvrny — zvíře se v něm probudilo. Chtěl opět moji lásku, jeho chtivé zraky volaly vášní, jeho chvějící se paže prahly po mých loktech. Zpovídal se mi ze svých lásek zmařených, ze svých tužeb neukojených, ze své stále větší žízně po mých rtech, která ho pálila a dusila daleko, daleko za oceanem a nejvíce v objetí všech jiných milenek.

Ale můj někdejší Arno byl již mrtev. V tu chvíli nejbezpečněji jsem cítila, že ho již nic v mých prsou nevzkřísí. Ten zlý sen byl dosněn a nikdy již nepotáhne mou hlavou. Když se vrhal k mým nohám, když se na mne sápal jako hladová šelma, když rouhaje se mému studu chtěl rváti se mne šaty — tu jsem byla silnější a větší než on.

A odvlekl se od mých nohou pokořen, zahanben a ušlápnut jako plaz.

— A pak? — otázala jsem se nesměle, když Ola se zamlčela.

Padl na mne její úsměv jasný jako květnové slunce.

— Pak, ještě toho dne jsem řekla tomu mladému bronzovému hochovi, který nás tehdy převážel a který pak den co den bloudil podle mých oken: Scipio, dnes jsem šťastna, dnes padla se mne veliká tíha, zmizela mi z duše černá skvrna — Scipio, přijď — dnes ti dám prvý polibek.

Má drahá slečno, kolik úcty, hrdosti a čisté, oddané lásky jsem nalezla v tom prostém člověku! Jak hluboko zapadl bohatý, urozený Arno před tím snědým Italem! Scipio mě zbožňuje a třesa se po mně spokojuje se dotknutím mých prstů nebo krátkým polibkem. Čeká trpělivě, až řeknu: jsem tvoje. Jest mým ženichem, chystáme se ke svatbě. Hleďte, jsem už samostatnou obchodnicí s perlami, mé skrovné úspory, mé malé dědictví, lichotivý úvěr a přízeň zákazníků z předešlého obchodu snad způsobí div, že časem budeme bohati. K tomu Scipio jest umělcem — ach, neuvěříte, jakým umělcem! Ani o tom nevěda přinesl si ze své vlasti veliké věno — vrozené porozumění pro krásu. V celé Paříži nikdo nedovede skládati a seskupovati perly tak vkusně jako on. Klenotník, který pro mne pracuje, jest u vytržení nad krásou jeho vkusu a důmyslné vynalézavosti nových skupin. Zlatem by platil jeho umění, ale Scipio jen se usmívá: Ne, ne, má předrahá Olo, nikomu jinému než vám smí sloužiti umění mých očí. Kdybych toho nedělal pro vás, nedovedl bych ničeho. O, slečno, uvidíte, že budeme někdy velmi bohati!

— A budete-li při tom šťastna?

— Což nevidíte, že jsem šťastna? Významná pro mne doba aster nedává mi už vzpomínati na pláč a slzy. Věřím, že jsem opět znovu zrozena a čista — po svatbě se otažte mého chotě, jsem-li šťastna — přijďte, prosím vás, a on vám to řekne — ač bude-li živ, neboť se obávám, že sežehnu jeho věrné srdce a vylíbám z něho duši — — —

„U ZLATÉ STUDNĚ.“

Octli jsme se v nejpoetičtějším malostranském zákoutíčku. Asi čtrnáct — patnáct roků uplynulo od té doby, co »zlatou studni« Viktor Oliva objevil. Se zesnulým malířem Liškou tam zabloudili, a od těch časů datuje se proslulost čarokrásného zátišíčka pod královskými Hradčany. Půjdete-li se tam podívat, hodně se nabloudíte a připravte se na několikeré vyptávání, než najdete a naleznete malý, jednopatrový domek č. 166. Prapodivná je to stavbička. Má směšně malou frontu s jedním oknem v prvním patře, ale za to vrata tak široká a mohutná, že zabírají takřka polovinu starého baráku.

Hned vedlejší dům vás upoutá. Svatý Methoděj v nadživotní velikosti namalovaný tvoří pěkné a apartní centrum freskové malby. »U malířů« se tu nyní říká a hodně nápadnými literami napsaný povzdech: »Dělej co dělej, všem se nezachováš« nasvědčoval by tomu, že ani přátelé z uměleckého tábora nemají na růžích ustláno. Na domečku, jenž je cílem naší pouti, je umístěna reliefní vložka, představující Spasitele u studny Jakobovy. Projdeme malým dvorkem, vystupujeme po uzounkých schodech, staneme na pavlači a rozhlížíme se po bizarním okolí. A kdo to neví, komu patří dům »u Malířů«, teď se to dozví z rozmarného nápisu, jenž s originelní, pravou uměleckou bodrostí světu oznamuje, že dům tento:

Na útraty věřitelů
a k užitku
K. L. Klusáčka,
malíře pořídil
Fr. Schlaffer,
architekt 1897.

A hned vedle je druhé pole, na němž čteme:

V štěstí maje malou víru
ždám:
Bůh žehnej atelieru,
kdo tam bude malovati
tomu ať se hodně platí.

Putuju o patro výše. Divná věc — jeden dům to je a tobě se zdá, jakoby jich bylo několik stlačeno dohromady. Chceš vystupovati po jedněch schodech nahoru a kdosi na tebe volá, že se jde nahoru, k vlastnímu zákoutíčku, jinudy. Zdá se ti, jakobys prostupoval několik malých domečků, na sebe nastavených. Všude nějaký kouteček, tuhle střecha, tady přístavek, pod tebou malý dvoreček, o nic větší než dlaň a v něm filigránský holubník. Na

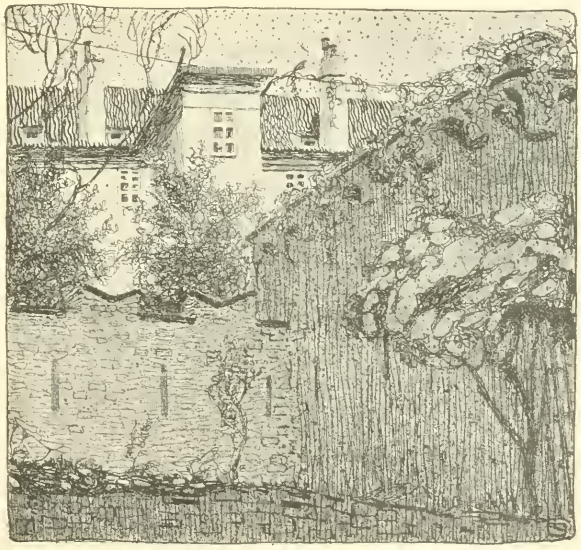

V zahrádce »Zlaté studně«.

všech stranách vidíš do domácnosti drobných nájemníčků, jichž je tu v tom starém hnízdečku, tušim, sedmnáct. Neviš, kudy kam, a tobě se zdá, jakobys chodil do kolečka jako po schodech ve starých hradních věžích. Konečně jsme se dostali na první terassu a už nám zaplanou oči radostným překvapením. Vyběhneme nahoru po uzounkých schůdkách a octneme se na druhé terasse. Praha celá leží pod námi. Odtud divali se na ni Liška s Olívou, když sem poprvé přišli a oba byli uchváceni velkolepým, grandiosním panoramatem. Praha byla zalita červeným světlem a Liškovi uklouzlo slovo, na které jsem dodnes nezapomněl. »Takovou pohádku jsem ani v Italii neviděl.«

Přišli, vypravovali o tom, co viděli a »zlatá studeň« stávala se v literárních a uměleckých kruzích populární. Když jsem se tam šel na podzim podívat, potkal jsem na druhé terasse statného stařika, připomínajícího svým zevnějškem ruského mužíka. Je to zajímavá hlava. Však ne nadarmo si pro něho posílají z akademie a z atelierů, aby jim stál modelem.

»Jsem vymalován na mnohých a mnohých obrazech,« pochlubil se stařík, jemuž nyní svěřena správa domu. »Jsem prosím také na obraze »Spravedlnost« od pana Klusáčka, jenž prodán byl do Ruska. Krásný, velký obraz... jsem tam vymalován jako soudce.«

Stařík se rozhovořil a na moje otázky odpovídal jadrným způsobem. Povím, co mně řekl na příklad o původu jména »u zlaté studně«.

»Říkalo se tu jináč.. pravý název je »u červeného kohouta«. Ale už se na toto pojmenování nadobro zapomnělo. Je tu malý domek, přes osm set roků starý, v jehož sklepení bývala studna třicet metrů hluboká. Hvězdář a alchymista Tycho de Brahe byl později jeho majitelem. A tu stala se divná věc. Hvězdáři, ač byl evangelíkem, zjevila se při vyvážení vody Panna Maria. Vyplynula ze studny ve skvělé záři a vznesla se až nad roubení. Hvězdář dal o tom zprávu císaři Rudolfovi, jenž mu vzkázal, že se přijde na studni podívat a nemluvil-li pravdu, že ho dá na kruhu nad studní pověsit. Císař Rudolf skutečně přichvátal, uvedli ho do sklepa a Panna Maria se ještě jednou zjevila. Tycho de Brahe dostal za to celý tento majetek darem, ale musel se zavázati, že dá udělati kolem studny zlatou mříži. To byla ovšem pro něho hračka, poněvadž si zlato sám dovedl udělat.«

Stařík vypravoval celou řadu jiných zajímavých věcí. Aspoň jednu ukázku ještě uvedu: »Ze sklepa vedly na různé strany tři tajné chodby. Jedna končila pod Černou věží, druhá vedla do královského hradu a třetí ke Strahovu. Na tuto chodbu jsem přišel, když jsem v domě »u pěti kostelů« dělal podlahu. Chodba vedla pod chrám sv. Mikuláše a je pěkně vybílená. Nebožtíka majitele tohoto domu stály ty tajné chodby hezkých pár stovek. Vypravovalo se, že je tam uschován ohromný poklad. Nenašlo se ale nic ... chodby se zasypaly a bylo-li tam někdy zlato, je tam podnes.«

Na obou terassách jsou drobné kašničky. Stařec i o té vodě pověděl, o čem jistě málo kdo ví. »To je znamenitá, tuze chutná voda, která sem teče rovnou z královského hradu. Je to voda ze studánky pod Libocí, odkud vede se do královské kuchyně. My sem dostáváme crk z dámského ústavu šlechtičen za paušál dvou set zlatých.«

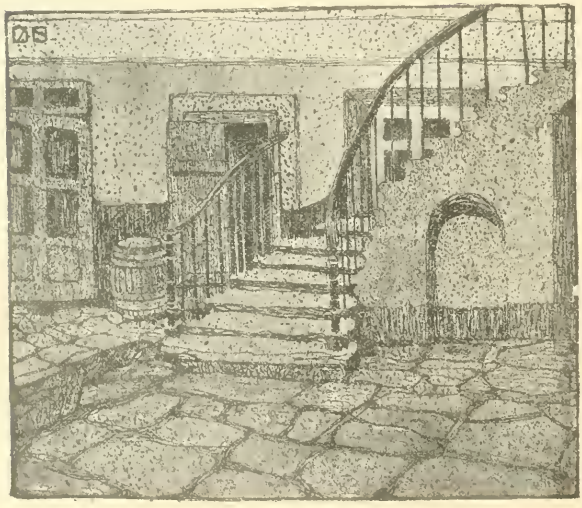

Na dvoře »Zlaté studně«.

Stařík vede nás po uzounkých schůdkách na nejvyšší bod »zlaté studně«. Stanuli jsme pod zubatou zdí královského hradu. Je tu několik primitivních stolků a židlí, nějaký akát a jedna dvě skupiny bujného křoviska.

»To je prosím »burgfreiheit«, »vysvětluje stařec.. »to máme od pana zámeckého hejtmana připronajato za roční pacht deseti korun. Tady se hosté nejraději zdržují a zde sedávají za vlahých nocí dlouho přes půl noc. Vedle bývala vinička.. to už patří hraběti Ledebourovi. Víno se tu špatně dařilo, vykopali staré kořeny a nasázeli sem kytky. Jenom podél zdi, jak vidíte, udržely se zbytky staré viničky. Hned vedle je bývalý palác hraběte Pálffyho, o něco dále zahrada knížete Fürstenberka

a ta prejzová klikatina je majetek hraběte Valdštejna. Tam na konci, ta ohromná budova »pod šiřírem«, viděla mnoho slávy. Tam konávaly se turnaje a celá ulice, kudy panstvo projíždělo, bývala zakryta plátěnou střechou. Ještě když jsem se já učil řemeslu, pracoval jsem na lešení, jež se na ulici k vůli slavnosti budovalo.«

»Burgfreiheit«, používaná majiteli »zlaté studně«, je ohrazena od sousedních svahových parcel jednoduchou latovou přehradou.

»Je-li libo,« upozorňuje stařec, »můžete se projíti podél hradební zdi až ke zdi fürstenberského parku«.

Provlékli jsme se mezi zdí a plotem, obešli cimbuřový bastion a stanuli nad terassovitou zahradou bývalého pálffyovského paláce.

Vyhlídka z těchto míst je nepopsatelná. Bylo tu ticho jako na hřbitově. Nad našemi hlavami trčí do výše mohutná fronta královského hradu, v němž je mrtvo a ticho, jako v nějakém zakletém zámku. Nahýbáme se do propasti, zející pod námi, a nemůžeme se nasytiti pohledu na roztomilé stavbičky a terassovité navážky, lemované zvětralým, břečťanem propestřeným zdivem. Vysoký mandlový strom s plody v olivově šedých pláštěnkách na větve jako napíchanými žene ze značné hloubky svou korunu až nahoru k nám, že bychom se mohli pustiti do česání. Vidíme několik jabloňových stromů — není na nich již listů, ale za to jsou obaleny ovocem. Tu a tam něco zeleniny, ohnivě rudý květ jiřiny, několik aster — všude, kam se podíváš, miniaturní domeček, milé zákoutíčko, ubíháš po terasse očima a nevíš, kam se dřív podívat. Tu jsou schůdky, tam dva staré kamenné oblouky, stříška na střišce jako houby v jednom chumáči, kryté pavláčky, massivní vykýře, věžičky a když přestaneš věnovati pozornost detailům, vpíjíš se v nevyrovnatelnou krásu skupin palácův, domů a chrámů a letíš očima dál a dál, na všech stranách zaujme tě jiné a nové kouzlo, jež bys nejraději do své duše strhl, abys už nikdy se nemusel s ním rozloučiti.

Za křoviskem sedí malíř, jenž kamennou pohádku zachycuje na plátno. Byl tak zabrán ve svou práci, že ani mého kroku nezpozoroval. Zahlédl jsem prejzové střechy, zalité prudkým světlem. Vrátil jsem se, abych ho nevyrušil. Když jsem se vracel z první čarassy, ukazoval mně stařec zapotetý obraz jiného malíře.

»Je tu denně někdo z pánů malířů,« povídá, znalecky obraz prohlíží a prohodí: »Tenhle má tuze dovednou ruku . . . umí to popadnout do hrsti . . .«

»Trochu peněz by se zde do toho mělo vrazit,« s povzdechem poznamenává . . »je to trochu zanedbané. Dala by se z toho udělat do opravdy »zlatá studeň«. Postarat se tak o elektrické vytahovadlo, aby hosté nemuseli bloudit po schůdkách a pavláčkách . . .«

Až jsem se zachvěl, když jsem to slyšel. Elektrické vytahovadlo sem, do toho roztomilého, prostinkého koutečka . . oh . . jenom to ne . . sic bude veta po illusi. Pohádka přestane býti pohádkou.

Lidé sedávají tu za měsíčních nocí a celé hodiny dumavě pohlížejí na Prahu. Jsou tu odloučeni od celého světa a sem jdou proto, poněvadž rozrušenou duši uklidňuje velebné ticho, silhouety Hradčan, hluboký stín pod hradební zdí . . . Přicházejí sem lidé z dalekých končin, hodiny tu prožijí a nikdo si ještě nestěžoval, že tu není pamatováno na pohodlí a na žaludek.

Chraň Bůh nejpoetičtější malostranskou svatyňku před moderními vymoženostmi, nedopouštěj, aby starou, zrezavělou studnu spekulace opatřovala zlatým roubením.

Dále, od hradu jen dale. Duše snivé a pro krásu zanícené najdou »zlatou studni« bez reklamy, jako ji našly až doposud. Co na tom, že se musí poutník vyptávat a že třeba ve klikatých uličkách malostranských zabloudí . . . však dosud nikdo toho nelitoval, že se sem dostal s překážkami a když pod hradební zdí stane, ani si na to nevzpomene, že po schůdkách a pavláčkách bloudil.

Jen ji nechte tak, jakou je . . . tu snivou, jako ztracenou pohádku malostranskou! *R. J. K.*

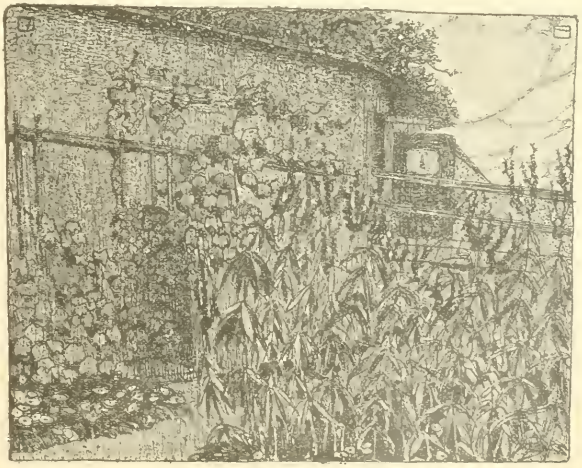

V zahrádce »Zlaté studně«.

⁂ **Stará a nová Praha.** Stále se objevují nové protesty a zaslána, debatuje se, bouří, proti soustavnému boření Prahy, staré, opředené patinou poesie a staletí, věky sladěné v kouzelnou symfonii barev a forem. Nenáhle mizí stavba za stavbou, celé prospekty padají v plen nivellisujícímu krumpáči. Vše máme. Máme celý spolek, jenž vytkl si za úkol hájiti naši Prahu proti všem regulačním a bořitelským snahám. Čas a potřeby dne vyřkly již svůj ortel nad »zkamenělou pohádkou«; na jejích zříceninách vyrůstá Praha nová, bohužel ne krásnější. O tu se nestará nikdo, nemáme dosud spolků »za krásnou Prahu«. Na jedné straně se vše bez milosti boří, na druhé konservuje, restauruje a látá. Zničí-li nám pitoresknost ulice Karlovy, doplňují za to hradčanskou silhuetu, vrcholící v barokních liniích věže, přesně »slohovým« dostavěním; rozbourají-li prelaturu, postaví na jejím místě třípatrový činžak, na nějž rozředí přesně okopírované stuccové její ozdoby. Zboří se kolkovna a obilí mikulášský kostel. To je slabina celého dosavadního boje za starou Prahu.

Přese všechny protesty ruší se nejkrásnější prospekty světa, a na jejich místě vyrůstá paskvil na všechny zákony vývoje umění, ubohý konglomerát všech stylů a epoch, sestavený s větším věděním než uměním. Máme dnes starou Prahu — na Vinohradech.

A přece před našemi zraky stále zřetelněji se vyhraňuje ze svých zárodků to, čemu říkáme »nový sloh«. Hlásí se v něm k vyjádření život dneška, city a potřeby moderního člověka, tak odlišné od života a potřeb lidí renaissance. Ač nemá dosud úředního schválení, můžeme přece směle říci, že žene již i u nás do květů lišících se vůní i tvarem od těch, jež vyrostly na roubech štěpovaných na březích Dunaje nebo Temže. Koření již v domácí půdě. Na Moravě Dušan Jurkovič staví celé osady, vycházeje z dřevěných staveb lidových, v Čechách počínal professor Ohmann pražským barokem, aby posléze logicky končil hotelem Central; Celda Klouček se svými žáky založil celou pražskou školu, tak ostře se lišící ode všech prací dekoratérů darmstadtských, nebo vídeňských. Mají žáky, stoupence; ti všichni měli dosud tak málo příležitosti ukázati, že jsou zde všechny podmínky potřebné k vzrůstu touženého národního umění. *V. V. Š.*

⁂ **Z Národního divadla.** Paní Viková-Kunětická původní repertoir naší scény v poslední době takřka ovládá. Její »Cop« má časté reprisy a předešlého týdne přišla zase s novou prací. Dramatická jednoaktová studie »Holčička« je dílem, jež pobaví — zdali má také životní sílu v sobě, vybojovat si místo podle »Copu«, ukáže se co nevidět. Autorka dovede posluchače pro sebe získat. Tvorbu po stránce technické zná a poněvadž přichází vždy s něčím novým, budí její jméno důvěru. »Holčička« je děvčátkem na pohled zcela přirozeným. Ve dvanácti letech ji zasnoubili s bohatým statkářem. Když ona dospěla k šestnáctému roku, je mu už třicet. Na tento rozdíl autorka nebije.

Řeší docela jinou, rozhodně zajímavou otázku. Ženich je slušný člověk, pravda, ale sobec prvního řádu. Svoje čekání, dobu, než dívenka dozraje, ukracuje si miliskováním se záletnou vdovou. Je tu spíše míněno na starý stesk žen, vlastně dívek. Muž s minulostí jakoukoli osobuje si právo, nárok, žádat vždy dívku absolutně čistou. Naše »Holčička« má plničkou hlavu závratných snův a předtuch. Je to dušinka hluboká a hloubavá. Postranní ukojování ženichovo neujde jejímu zraku. Léta uplynou, dítě dozraje a uražené ženství se v ní vzbouří. Záletnici poví bez obalu svoje mínění do očí a tragika jejího mládí zjeví se v tom, že tímto výbuchem, v němž prozradila, že už není dítětem, že je vyvinutou dívkou, se zabije. Ženich zhrozí se »hrozného« odhalení. Nemůže přece dáti své jméno, nemůže býti ženou jeho toto stvořeníčko, jemuž není už pranic tajno, jež plně pochopilo, co je to vlastně manželství? Je-li to míněno jako švih, jako satyra, pak je to výborný tah . . . ale proč má toto dítě jíti do života zlomeno, odhozeno a vlastně pohaněno? Či snad je trestáno za to nevinné, ovšem že podivně působící polibení, jež ukradlo v záchvatu překypující touhy zahradnickému kloučkovi? Mimochodem řečeno, k tomuto experimentu si mohla »Holčička« vybrati něco onačejšího. Bývá tomu tak — že ženy volívají si k vybití svých nálad objekty zcela všední. Škoda, že zrazuje od této domněnky zmínečka o celování květů. »Holčička« to viděla na vlastní oči a my musíme tomuto tvrzení uvěřiti.

Paní Viková-Kunětická svou studii podepřela i tam, kde se nám leccos nezdálo býti plně pravděpodobným, přesvědčující mluvou; není času, o všem uvažovat: obrázek se vám před očima jen mihne a než se nadějete, spadne opona. Je to hezounký, něžný kvítek štěpné portulapy, jenž okouzluje jen tak dlouho, pokud sluníčko na něj svítí. Herci — p. Vávra, sl. Grégrova, pí. Laudová, pí. Danzerová svými výkony dokazovali, že hrají v dramatické studii. Režie páně Kvapilova upravila scénu náladově přiléhavou. *K.*

⁂ **Stanislav Jarkovský: »Střepiny a skořepiny«.** Pod tímto podivně kuriosním názvem, jehožto téměř bagatelisující význam dá se snad vysvětliti pouze přílišnou skromností autorovou,

setká se čtenář se dvěma roztomilými novellkami, plnými živé pohyblivosti a usměvavého kouzla. Jsou obě turisticky zabarveny, první z nich (»Dva manželé«) jest docela jen znovellisovaným pozorováním cestujících na palubě parníku vypluvšího z Lissabonu, mezi nimiž živějšímu zájmu novellistovu těší se zejména dvojice podivných rodin jedoucích do Hamburku.

Novella druhá (»Pozdě«) mohla by býti směle zařaděna v okruh známých »professorských« črt a povídek Jarkovského, jimiž dovedl tak bystře a výmluvně oživiti zajímavé ovzduší tohoto stavu. Je plna humoru tato druhá z črt, jak situačního, jemuž za podklad posloužily psychologicky zdůvodněné rozpaky manželského párku, který s prvními šedinami se vypravil na opožděnou svatební cestu kamsi do Norska, tak i slovního a fraseologického, v němž si pan autor libuje obzvláště. Povaha celku nezapře autora »idyllek páně adjunktových«, podávaných s onou svěží a vybranou elegancí, s jakýmsi suverenním ovládáním látky i postav, které jest Jarkovskému vlastním.

Kniha zaujme i pobaví, ba konečně i zakoření se ve vzpomínku čtenářovu svojí originální stránkou, jak dovede organicky a sepiatě sloučiti dojem cestopisný s novellistickou staffáží, jak toho dokladem zejména první z obou črt. *α.*

— Dr. J. Šimsa. **Ošetření duševně chorých doma i v ústavech.** Podobného spisu bylo u nás třeba jako soli. Kdežto kultura a humanita různými směry a v různých oborech razí si cestu, pomalu sice, ale jistě, neupře pozorovatel do věci zasvěcený, že veřejnost naše dosud nechová se k choromyslným, jak by měla. Mládež — a časem i dospělí — pobíhají za choromyslným, kteří nejsou chováni v ústavech, jakmile vytáhnou paty z domu a pokřikují po nich. Rodina — a ve které rodině nebyl by se nikdy vyskytl některý případ choroby nervové neb duševní? — těžce nese takové neštěstí a buďto svěřuje chorého ústavu, anebo chová-li jej doma, nezachází s ním přiměřeně. Kdežto tělesně choří jsou šetrně opatrováni, nedostává se duševně chorým v rodinách takového opatření, na jaké mají právo — nedostává se jim ho snad ze zlé vůle, ale spíše z neznalosti věci. Vedle toho ústavů bojí se rodiny už proto, že pojem »blázinec« nejen chorého, ale i rodinu, jejíž člen tam se chová, stíhá jakýmsi odiosním, ovšem nezaslouženým stínem čehosi hanebného a zlého. Při tom je dnešní stav ústavního ošetřování chorých po stránce víc administrativní dosud daleko ideálu. Opatrovníci, jelikož špatně placení, rekrutují se z tříd lidí nejnespolehlivějších. Ostatně není otázka vhodného opatrovnictva ani v nemocnicích rakouských dosud uspokojivě rozřešena. Za takových poměrů není divu, že reformátor, jenž s věcí je dobře obeznámen, maje léta praktické i theoretické činnosti za sebou, a který sledoval pěkný pokrok věci za hranicemi, naráží u nás při každém téměř kroku na problemy, jichž rozřešení vyžaduje celého člověka — a při těžkopádných našich poměrech často celý život. Známý majitel sanatoria pro choroby nervové a duševní v Krči, dr. Šimsa, není v literatuře nováčkem. Česká věda vděčí mu za řadu vědeckých prací a populární literatura přinesla také už několik spisků z jeho obratného pera (ve sbírce Haškovcově na př. Alkoholism). Autor ujal se látky ze široka a zasáhl hlouběji, než by se dle skromného nadpisu na první pohled zdálo. Probrav sociální a národohospodářský význam chorob duševních, nastiňuje, jak se názory o chorobách duševních o jich léčení za různých dob pomalu zdokonalovaly a dospívá tak k zásadám moderním o neduzích těch a jich léčbě (vodoléčba, zaměstnání, vlivy duševní, kolonie, léky a t. d.). Následují pokyny pro jednotlivé nejčastější skupiny projevů (jak se chovati k matným a klamným představám nemocného), zvláště zdařilé, jak léčiti rozčilené, jak hleděti na právní ochranu choroduchých. Dále vyvrací a oceňuje předsudky proti ústavům a psychosám a tak dopracuje se čtenář s ním ke kapitole, pro širší kruhy nejdůležitější: o š e t ř o v á n í c h o r o m y s l n ý c h d o m a. »Kdy nutno choroduchého dodati do ústavu« je problem, který by měl dle spisu Šimsova uvážen býti každým, kdo má v rodině chorého takového. Jsouť psychosy zdánlivě nevinné a blížnímu neškodné, kde najednou ohrožuje nemocný zdraví i život svoje i bližních, jež s ním žijí. Za jakých podmínek se nemocný

Na dvoře »Zlaté studně.«

do veřejných ústavů přijímá vysvětleno tu dále, a jak se má k ústavům takým chovati obecenstvo, jakož i o tom, jak zacházeti s nemocným, jenž se do ústavu dodává. Ke konci podává autor trefné návrhy reformní. Knížka náleží k nejzdařilejším populárně lékařským pracím českým, a zasluhuje zvlaště pro nesmírnou důležitost předmětu, o němž pojednává, povšimnutí nejširšího. —*s—a*—.

☐ **Spisovatelům**, novinářům — a všem lidem vůbec, kteří cokoli do tisku dávají, přijde vhod malá knížka »O čtení korrektur« napsaná A. Strnadem a vydaná v Žižkově bibliotéce »Knihkupecké Příručky«.

Mnoho literátů neví, jak se má sazba korrigovati — nuže: tato publikace poučuje názorně a dobře. Kdo je s tiskárnou ve stycích, nechť si Strnadův sešitek položí na stůl. Při poznámkách pro tiskárnu ušetří mnoho času i — zlosti.

— Božena Kvapilová: »**Patnáctiletá.**« V nádherné, opravdovým vkusem vypravené knize, kterou vyzdobil p. Hugo Böttinger několika delikátními illustracemi zdrželivě přepychového exteriéru, vydala paní Božena Kvapilová svoji obsáhlejší prvotinu. Možno říci, že je to debut šťastný, jeden z oněch, jaké nejenom »opravňují k nadějím do budoucna,« ale k nimž se už v přítomnosti může plně připoutati zájem čtenářův. Je to kniha v prvé řadě venkoncem přirozená. Nic není prostšího, než-li její sujet; patnáctileté děvče zámožného statkáře z venkova přijde na rok do rodiny pražského strýce professora, aby poznalo jiný svět, aby se poněkud obrousilo, aby rozšířilo svůj mladistvý obzor. Není tu touhy po stopování dívčího románku srdce, není tu odbočných episod ani interessantních zápletek. Jedinou touhou autorčinou jest, aby sledovala a vykreslila nám *duševní* rozvoj tohoto bujného stvořeníčka, zvyklého pažitům a volnosti zahrad i polí, a aby svým prostým, nehledaným slohem vyjevila nám ten náhlý sice, ale všude psychologicky zdůvodněný přerod svojí milé Mařenky Trojanové.

Dle knihkupeckých buletinů jest prý »Patnáctiletá« knihou »pro dospívající dívčí mládež«. Ovšem že se v ní bude dívkám příbuzného věku nejlépe líbiti svěžest a čistota všech líčených společenských zábav, všecek růžový opar prvních hodin tanečních, věnečků, dýchánků a rušných výletů, snad i ten příjemně zladěný lesk zámožných interieurů a laskavá delikatessa všech těch zde jednajících osob, ale tím více zajímati bude zkušeného čtenáře svým psychologickým problémem dívčího srdce a jeho vyvrcholováním. *F. Skn.*

— Dr. K. Kolman: **Dominik.** Zajímavá kniha. Málo lidí u nás i jinde debutuje třistastránkovým svazkem prósy. Kniha má jeden vzácný půvab. Je málo literární, prosta shonu po efektech literární machy, bezprostřední, upřímná a poctivá. Je v ní ku podivu mnoho klidu. A psána je čistou, libou češtinou. To jsou samé vzácné a vítané vlastnosti. Má svoje značné literární kvality, ale ještě větší cenu jako lidský, sociologický dokument. Sám autor v závěru naznačuje, že líčil život mladého člověka, který stonal na rozhraní dvou věků.

Autor líčí autobiograficky Dominikův život od útlého dětství, školu, studie, a krutou praxi hospodářského příručího ve dvoře Horkách. Znechucuje se mu studium mediciny a ubírá se na zapadlý velkostatek do praxe. Tam vpadne do společnosti velmi bizarních lidí, rytíře z Haidlerů, slečny Věry, jejího otce a pana ředitele. Chorobná láska k Věře uspíšuje krisi mladého člověka, zatíženého nemocí doby.

Druhá část knihy, líčící život na Horkách, je už čistým románem, jehož prostředí líčí autor plasticky a sugestivně s nádechem romantismu, který vděčně kvitujeme. Studie alkoholiků jsou výbornými beletristickými črtami.

Chváliti dlužno i povýšené stanovisko autora v pohlavních záležitostech mládeže. (Kap. IX., Zpověď). Resumé: Dominik je kniha milá, záživná a slibná. Potřebovala by jen trochu zhuštěnosti. Tušové kresby Jarosl. Kolmana, jimiž je kniha zdobena, prozrazují namnoze více než zálibu amatéra a sem tam jeví i lehký rys originality.

M. F.

Toto číslo vydáno dne 24. března 1905. — OBSAH: METHODĚJ JAHN: Žnec. — JOS. D. KONRÁD: Eva. — FR. KERHART: Štěstí. — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — DOLOROSA: Dáma z obchodu. — FEUILLETON: R. J. K.: »U Zlaté studně«. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE: V zahrádce »Zlaté studně«. — Na dvoře »Zlaté studně«.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předpláci se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BASNICKÉ. VÁCLAV ŠTECH, POŘADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. EUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GRÉGRA A SYNA.

JOSEF KRATOCHVÍL

Píseň zapadlého člověka.

Dřel jsem se, dřel a dřel.
Moc bylo trudu a štěstí tak málo.
slzy mně tekly, když všecko se smálo,
štěstí jen jednou mně na chvilku přálo —
dřel jsem se, dřel a dřel . . .

Podivně zahrál si se mnou nepřejný osud:
v bludišti života, plné propastí, vírův a stok,
sotva jsem učinil první slabounký, nesmělý krok,
zvonili hrany a slyším znítí je dosud.
Matka to zemřela v žebroty pelechu sirém.
Otce jsem neznal, neboť jsem v hříchu se zrodil.
Nikoho, nikoho nemaje na světě širém,
kterak bych nebyl nouzí a bídou se brodil?

Sirotek dán jsem byl k cizím na venkov lidem.
Mozoly na rukou měli Na čele starostí mrak,
zkrušených za sebou táhli rozbitých nadějí vrak
se vzpourou divokou v prsou, na oko s klidem.
Jestli se modlili, čišela z modlitby kletba,
jestli se smáli, jakoby ďábel se chechtal.
Truchlivě vzcházela rané mé mladosti setba,
jazykem plizkým chystaný zločin mne lechtal.

Trochu když odrost' jsem, v hadrů setlelé cáry
oděli nuzně mé tělo. Vyzáblý, vychrtlý hoch
sotva jsem obrovské břímě svízelův unésti moh',
zapřažen do jejich běd a útrapy káry.
Od města ke městu, ode vsi ke vsi jsem bloudil,
s nimi pak světem, ve sněhu, v blátě i prachu,
mnohou noc při ohni v lesích neb skalách se čmoudil,
válel se v kruhu ztracených, rouhavých brachů.

Po letech zemřeli. Pěstoun v žaláři tmavém,
pěstounka v hlubinách řeky. Stál jsem zas sám a sám.
Pospasem úžehu hanby, ústrků ledovým krám,
byl jsem pak zmítán jak pírko ve proudu dravém.
Přístřeší hledal jsem pro svoji šlehanou hlavu.
Pro srdce soucit. Hrubě mne odbyli všude.
Smutného údělu přehroznou snášeje vřavu,
denně jsem vzlykal: Co ze mne, co ze mne bude?

Příšera jiným i sobě, zlobou a psotou
dál jsem se kutálel, měkký tvrdého posměchu míč.
Abych se zastavil, často jsem zabod' svůj do země rýč,
všecko však darmo a dál zas, dál zas tou slotou!
Nebylo víry, jež majáků světlem by žila,
nebylo lásky, která svým teplem by hřála,
nebylo naděje, která by kotvou mně byla,
bylo však bahno, ve kterém bytost má stála.

Po dlouhém bloudění pevnou konečně nohou
stanul jsem v zapadlé chatě. Měl jsem teď aspoň kde spát.
Nasbíravše života cestou zkušenost mnohou,

v práci jsem napínal sval svůj, mozek
i vychřadlý hnát.
S čela se lily sic ručeje horkého potu,
bušila tepna, dech se mi krátil a oužil,
já však se vzepřel a rozbíjel slabosti hmotu,
vděčen, že přišlo, po čem jsem dlouho tak
toužil.

Práce mne blažila. Přestal býti jsem stvůrou,
lhostejnou, obtížnou světu. Silného vědomí
šept
ovládal ruky mé ránu, ovládal nohy mé dept,
spokojnost prosvitla čela dumavou chmurou.
Tajemným zázrakem zatřpytl víry zas plamen
s nadějí sladkou do srdce tajův a hlubin,
vytrysk i toužení dosud mi neznámý pramen,
hledal jsem ještě lásky jen hořící rubín.

Hledaje našel jsem. Rukou teplou a hebkou
objala mladá mne žena. Zableskla v života
tmu
světluškou černých dvou očí, pohádkou
předlouhých snů
otřásla silně a prudce znavenou lebkou.
Vyrostla také jen v hloží, ostnatém trní,
chudoba matkou, chůvou i sestrou jí byla;
čím však je chudoba, lásky kde rozseto zrní,
do něhož velká hádanka poklady skryla?! —

Jako dvě ptáčata v hnízdě ve větvích
skrytém,
žili jsme v svornosti blahé. Chtějíce sobě
jen žít,
předli jsme pospolu zlatou dalšího života nit
v tichém svém ústraní, šťastni vznětem
i citem.
Nebylo nikdy sic v hojnosti, čeho je třeba,
aby se hlava nechvěla obavou strohou,
ale nám stačila skyvička našeho chleba,
dva lidé nouzi snadněji snášeti mohou.

Letního večera z práce vrátiv se domů
se ženou seděl jsem venku. Mlčky a bez
hnutí, slov
dlouho jsme hleděli vzhůru v oblohy
hvězdnatý krov,
nad námi šustily báj svou koruny stromů.
Tajemné pověsti chvěly se na vlnách
vzduchu,
od lesa šumná letěla jakási zkázka —
unesen nádherou večera v nadšeném vzruchu
zvolal jsem: »Ženo! dnes plodí divy své
láska.«

Sotva jsem dořekl, žena sklopila oči,
ve kterých začalo kvítko sladkého tajemství
kvést,
načež mi zašeptla dávno čekanou, radostnou
zvěst,
při kterém manželu srdce třeskně si skočí.
Jakoby do krve sopka mi oheň svůj vdychla,
šílenou skoro slastí jsem nad ní se shýbal,
slova, jež na rtech již chvěla se, náhle však
ztichla
a já svou ženu líbal jen, líbal a líbal.

Se silou zdvojenou, žárem skovanou blaha
rozhoupal nyní jsem v práci železné vůle
své zvon,
všecko mé chtění se slilo pouze v ten
jediný tón,
aby se šetřiti mohla žena má drahá.
Sotva že na nebe vskočilo slunéčko smavé,
skřivan k své písni vzbudil se ve zlatém
žitě,
lámal a drtil jsem skálu až do noci tmavé,
ze mzdy své spořil pro naše čekané dítě.

Celoval jsem je již ve svých vidinách
vzdušných,
brával je na lokty, míval pro ně jen úsměvu
zář,
od rána do noci hleděl v jeho jen milostnou
tvář,
stápěl se v nadějí moři, tužeb i rušných.
Cítě, jak velkou teď našeho života cena,
často jsem klekal v kapličce, zdobené věžkou,
horoucně modlil se k Bohu, by dobrá má
žena
přestála šťastně tu svoji hodinku těžkou.

Nadešly vánoce, krásné, veselé svátky,
ze kterých sype se na svět jásot a zvonivý ples,
v rozkoši usíná hlučné město i zamlklá ves,
ztracené mládí vkrádá se do duše zpátky.
Strojil jsem ženě své stromeček s větvovím
stinným,
vyvěsil na něm zlatého třepení zdobu,
vánoční hvězda však radostně svítila jiným,
vedla je v Betlém, mne vedla k smutnému
hrobu . . .

Předčasnou bolestí náhle schvácená žena
vydechla čistou svou duši. Zbyl jen mi
nářek a žal.
Zoufale rval jsem si vlasy, rukama lomil
a lkal,
žalost má neměla mezí, neměla jména.
V době, kdy kráčela spása zemí i mořem,
osud, jenž vždycky naložil se mnou tak
skoupě,
zavalil novým mne velkým, převelkým
hořem;
s květinou ženou zemřelo též její poupě.

Na malém hřbitůvku za vsí u nízké zídky
dřímají v jednom teď hrobě pod keřem růží
a kol

panuje posvátné ticho. Slyšet jen, hluboký bol,
jemně jak šepotá z každé traviny, snítky.
To nebes klenutí obláčky bílé se sunou,
beránků stáda, v skupinách velkých i malých,
veškera příroda chvěje se sladkostí strunou,
mne jenom čeká hořkosti přeplný kalich.

Velký a mocný můj Bože, s nebeské výše
který sem pohlížíš dolů na lidský zápas a shon,
vyslyšíš někdy ten nářek, vyslyšíš někdy ten ston,
kterýž jen zoufalství hrozné sloky ti píše?
Všecky nás, děti své, postaviv do světa lánů,
jedno jen vytvořiv slunce nám mocí svou valnou,
proč jenom některým otvíráš rájů svých bránu,
ostatní všecky vodíš zas v mučírnu žalnou?

Ve světě sám opět stojím zklamán a zmámen,
se stromu servaný, vichrem skučivým zmítaný list,
unylá mohyla v poušti, vymřelý jasice svist,

do hlubin jezerní tůně zapadlý kámen.

Klesá mi hlava již, umdlévá vetchá již ruka,
hasne již oko, vysýchá rosa i touhy,
zbývá jen ještě i poslední přetrpět muka,

tiše pak zemřít, změnit se v přelud jen pouhý.

Dřel jsem se, dřel a dřel.
Moc bylo trudu a slasti tak málo,
slzy mně tekly, když všecko se smálo,
štěstí jen jednou mně na chvilku přálo —
dřel jsem se, dřel a dřel . . .

BOH. BAUŠE:

Báje a pravda o draku.

Člověk prvotní necítil se ještě přírody pánem a vládcem. První všelidský cit, který v něm silní tvorové i živlové budili, byl — strach. Z tohoto pocitu vznikla úcta před vyššími mocnostmi: nebezpečnými zvířaty, rozpoutanými živly, hlavně však neviditelnými démony a duchy. Již Lukrec, Cicero, Epikurejci vyslovili zásadu: »primus in orbe deos fecit timor«*); strach že byl prvním základem primitivního náboženství. Cit sympathie a soustrasti vedl teprv později k uctívání i zvířat užitečných.

Naše báchorky jsou většinou původu prastarého.

Volná obrazotvornost vytvořila tu postavy, jež tradicí dědily se od pokolení k pokolení, od národa k národu. Staly se symboly, mythy, znaky ustálenými představami, s nimiž splýval v mezích neurčitých skutečný svět poznaný se světem vymyšleným.

Jest však otázka, jaké má obrazotvornost lidská meze? odkud béře svůj obsah, své motivy?

Jsme tvorové pozemští, a celou svou bytostí částí oné věčně tvořivé přírody, jež měnila svou tvář dávno před objevením se člověka, vystřídala tvorstvo, jež dávno opět zašlo, a jejíž vývoj a přerod nikdy se neukončí.

Ve svém lůně chová příroda tvary a bytosti, o nichž se žádné obrazotvornosti lidské ani nezdálo.

Novější výzkumy hlubin mořských, americké vykopaniny praještěrů jsou toho dokladem.

Člověk nemůže si vymysliti bytost života schopnou; všechny jeho stvůry, Pegasus, Kentauři, Minotaurus, Sfingy, Satyrové, Hadiptáci Mexičanů, čerti, skřítkové s husími neb kozími nohami a tak do nekonečna nejsou schopni pohybu místního, jsou anatomicky nemožní; — všem těmto stvůrám slouží však za základ bytost nějaká, neb více bytostí, jichž znaky spojeny tu v symbol, poznenáhla uměním výtvarným i slovným ustálený.

A zjev věru zajímavý, že člověk předstihne mnohdy v obrazotvornosti realné poznání a vytvoří si představu, kterou dávno příroda

*) První byl strach, jenž utvořil na světě bohy. Z pozdějších filosofů téže zásady se drží Hoblees, Hume, francouzští encyklopedisté, v. Hartmann, Nietzsche a j.

snila a uskutečnila, jak později teprv se ukázalo.

Kolik překvapení přinesly nám poslední objevy, o nichž do neurčita tvořící fantasie dávno snila! Čaroděj vzduchem posílá své rozkazy do dálky, vidí skrz stěny, vládne blesky.

Střízlivá věda umožnila divy podobné: telegrafuje bez drátu, Röntgenovými paprsky hledí stěnou, balonem létá, přístroji dělá blesky. —

Drak není pouhým výtvorem pohádkovým. Pevná víra ve skutečného draka táhne všemi knihami světskými i náboženskými až skoro do novější doby.

Otevřme na př. knihu na svou dobu nejzávažnější: přírodopis polyhistorika švýcarského Konráda Gessnera: Historia animalium (v Curichu 1551—1587). Zde nalézáme vyobrazení i podrobný popis, s doklady ze starých řeckých a římských spisovatelů, bible i současníků. Za slavného Alexandra zjevili se dva draci, jeden 46, druhý 80 loket dlouhý. Na ostrově Chios žil v jeskyni drak, a podobně v Egyptě. Olaus Magnus vypráví o sv. Donátovi, že zkrotil draka. R 1499 dne 26. května objevil se drak u Smeru, ano u Niederburku blíže Goara viděli draka letěti při slunce září za bílého dne.

V bibli ke draku vztahují se slova z knihy Hiob: »Zdaliž vytáhnouti budeš moci Leviathana udicí a provazem-li uvížeš jazyk jeho?« Podobně místa ze zjevení sv. Jana.

A jak že vypadal drak dle Gessnera, který ve svém díle jeví se jinak duchem kritickým, a skutečně poznaná zvířata kreslí velmi věrně na tehdejší dobu?

Drak jest zvíře ohromné, tělo má hadovité, tlamu strašnými zuby ozbrojenou; na nohách ohromné drápy, na hřbetě bodlinatý hřeben, a netopýrovitými křídly vznáší se vzduchem.

Výslovně se uvádí, že krásné panny si zamiluje; zjevení jeho brzy zlo, brzy dobro zvěstuje.

K hadům má se velikosti, jako slon k jiným zvířatům. Obývá v jeskyních, ale jedovatým prý není.

»Dokud had hada nepozře, drak se nenarodí,« praví slovanské přísloví.

Tak žil u nás drak v ústech lidu všech vrstev.

Na dálném východu drak stal se i jakýms národním zvířetem.

Čínský drak, čínsky lung zvaný, není pro syny Středu strašným zvířetem našich báchorek, jenž princezny hlídá. Naopak pokládal by si každý Číňan a Číňanka za čest býti zvánu drakem, kdyby toto vyznamenání mohlo se státi vůbec někomu jinému nežli Nejvyššímu, totiž císaři čínskému.

Několik mythických předků jeho dle pověsti mělo podobu draka, a proto pojat byl drak i do státního znaku čínského a jest symbolem císařské rodiny.

Dle čínského podání jsou draci jedno, dvou a vícerozí; drak erbovní má po pěti drápech na každé noze. Má parohy jelení, uši volské, hlavu velbloudí, krk hadí, nohy tygří, spáry orlí a šupiny rybí. Žije ve vzduchu, a blíží se zemi jen, má-li se cos neobyčejného státi.

Jsou rozliční draci: drak koňský Lung-ma, zcela krotký a mystický drak Kilin, hrající pěti barvami

Podrobný popis vybájených zvířat zakládá se patrně na nálezech zvířat předpotopních. V přírodopisné encyklopedii Liši-šina z konce XVI. století jest i zpráva o nálezech dračích kostí. Vyskytují se prý v údolí země Tsin, pak v příkrých březích řeky Tajšan, na místech, kde draci skonali.

Tyto kosti dračí dle čínských »přírodozpytců« nepocházejí z mrtvých draků, nýbrž jsou prý odhozené části, jako u nás jeleni shazují parohy. Jsou-li kosti jemně a zkonce rýhovány, jsou »ze ženských draků«, jsou-li silné a úzce pruhovány, jsou »z mužského lunga« Nejušlechtilejší kosti jsou pětibarevné, jakož pětka vůbec u Číňanů má vynikající úkol.

Vyloupneme-li z těchto různých zpráv čínských spisovatelů jádro, nelze o tom pochybovati, že základají se na nálezech kostí fossilních.

Jakému druhu kosti tyto mohou náležeti, nelze určitě z popisů poznati. Nesou-li kosti parohy, jak i z vyobrazení patrno, mohou býti z jelena, veliké zuby opět z jiného zvířete, snad i mamuta.

Krokodil mohl v různých krajinách zavdati podnět k báječným drakům. Teprv nedávno poštěstilo se konečně i v Číně objeviti krokodila v Yangtse-Kiangu, rodu aligatorů.

Jinak ovšem u nás drak lepším poznáním živočišstva stále stával se mlhavějším, až odkázán do říše bájek.

Úplně nikoliv. Cestovatelé přivezli ze Sundských ostrovů ještěřičku, na 20 cm. dlouhou, pestrou jako harlekýn, ale bezúhonnou jako slepýš.

Plaz tento skutečně létá honě se za motýly v tropickém pralese; vlastně dělá jen veliké přemety na kolik metrů, maje k tomu zvláštní létadlo v podobě šesti prodloužených žeber, popiatých létací blanou.

Liliputánek tento nazván byl při křtu nové vědy Linnéem Draco volitans = drak létací, na památku hroznych nestvůr, s nimiž

bohatýrové bojovali, jež oheň chrlili, princezny hlídali.

Avšak vraťme se ještě do starých dob, pátrajíce po motivech k představám o nestvůrách dračích, již abychom výtvarným umělcům vypomohli, vybírají-li za námět zobrazení draků pohádek a chtí tvořiti přece pravdě podobně.

Předem jsou to h a d i, kteří člověka naplňovali povždy hrůzou, která stupňovala se až k uctívání.

A jsou hadi skutečně obrovští. Právě kde báje mají svůj původ, v Indii a v Africe žijí hroznýši 5 i 6 m. zdělí, kteráž velikost v obrazotvornosti mohla vzrůsti ještě více.

Skutečně americká a n a k o n d a dosahuje úcty hodnou délku desíti metrů, ač tato nemohla ještě ku představě draka spolupůsobiti, jsouc Starému světu neznámou.

Ostatně plazi jsouce nevyrušováni dožijí se ohromného stáří a rostou příšerně pomalu, ale jistě na patriarchy dějící několik pokolení lidských. (Dokončení.)

R. J. KRONBAUER.

Snoubenci „Umělecké lóže."

Román.

(Pokračování.)

Až začneme kupovat, uvidíš, jak se začnou peníze rozbíhat do všech koutů. Jen považ, že musíme všecinko koupiti . . zařízení do kuchyně, do pokoje, a chceme-li to míti ve své domácnosti jen trochu k čemu, ani nevystačíme. Tuhle jsme o tom s tetou mluvily, já vzala do rukou papír a tužku, na oko jsme kupovaly, teta při tom strašlivě smlouvala, na všem utrhovala a když jsme byly hotovy, zůstalo nám několik zlatek. Teď už se ti k tomu mohu přiznat . .«

»Pro pána boha,« divil se upřímně Viktor . . »na tohle jsem ani nevzdechl . .«

»To jsem pozorovala,« usmála se Emma . . »za tu krátkou dobu, co se známe, poznala jsem, že nemáš pro tyhle praktické věci smyslu. Pravda, budeme žíti skromnince, na vlas tak, jako ta rodina, o níž jsi se tak hezky rozhovořil . . ale ono to přece jenom ve skutečnosti vypadne docela jinak. Ty všechno pozoruješ a posuzuješ očima novellisty . . tak leccos, co jsi vypravoval, krásně by se přečtlo v knize . . ale život není tak shovívavý, jak ty si myslíš. Ale ani bych si nepřála, abys se podobnými věcmi trápil. Ráda bych, abys zůstal takovým, jakým jsi dnes . . o to ostatní už se budu a chci starat sama. A proto knížku enom schovej a připrav se na to, že z ní budeme hodně brzo vybírat. Vidím ti na očích a pozoruju to z celého tvého chování, že ti to není příjemné.«

»Není Emmo . . tahle finanční stránka mně připadá jako ošklivý brouk na krásném květu. Pravda, nemyslil jsem na to tak důkladně, jako ty — ale docela jsem na praktickou stránku naší známosti — vidím, že se neobratně vyjadřuju, ale nediv se, mně je to všechno tak trochu proti srsti — tedy, chtěl jsem zkrátka říci, že jsem na tyhle věci také myslil. Spoléhal jsem na pomoc z domova proto, že mně maminka často říkávala, že něco pro mne uhospodařila. Nemám ani potuchy, kolik mně chce dát . . ale já jsem tímto pokladal tuhle starost za odbytou a vyřízenou.«

»Takhle to bude mnohem lepší — máme peníze a koupíme si za ně, co se nám bude líbit a čeho budeme potřebovat. Sami bychom asi valně nepochodili . . podíváme se sem, podíváme se tam a tetě přenecháme, aby to smluvila a koupila. Ona už se dobračka milá tolik na to těší . .! Pojď, promluvíme si s ní o tom ihned.«

Teta zrovna oživla, když jí řekli, že jí svěřují tak velký a zodpovědný úkol.

»Vy byste toho za ty peníze nakoupili,« hovořila s náležitým sebevědomím . . »kupovali byste škopek, pokličky, nádobí, při tom byste se cukrovali a všude by vás nekřesťansky napálili. Lidičky, já jsem takovéhle vdávání ještě neviděla a nikdy jsem o něčem

takovém neslyšela. Za dva dny si to všechno usmyslíte a při tom si myslíte, že svatba je výlet do Chuchle. Konečně, že přece slyším od vás nějakou rozumnou řeč. Musíte si přece stanovit den, kdy chcete mít svatbu . .«

»To vám, paní tetinko, hned můžeme říci,« řekl Troskovický, vytahuje kalendář. »Rozhodně to musí býti ve všední den a pak hezky časně ráno, aby se nám tam nenahrnulo mnoho zevlounů.«

»Pro pána boha,« ulekla se stará paní . . »snad nemyslíte se oženit jako člověk, jenž má špatné svědomí? Emma přece musí míti svatbu veřejnou, aby se mohla jako nevěsta ukázat Takovou panenku hned tak u oltáře lidi neuhlídají.«

»O tom si ještě promluvíme,« vyhnul se raději výkladům Viktor . . »teď se jedná nejdříve o to, abychom se měli kam nastěhovat. Vy tedy budete tak laskava a budete nám svou radou nápomocna, že ano . .? Dobrá. Já vyhledám byt, obstarám všechno na faře . . a . . teď bych rád věděl, čeho je k tomu ještě zapotřebí?«

»A teď nechme paní tetičku klidně přemýšlet a uvažovat,« zvolal Viktor, popadl Emmu kolem boku, a tanečním krokem odhopkovali do pokoje.

»Pánbůh s námi,« křižovala se za nimi teta . . »tihle blázínkové nemají za máček rozvahy.«

Viktor už si na knížku a na hovor o penězích vůbec ani nevzpomněl. Hodina jim uběhla, že toho ani nepozorovali. Druhou hodinu propovídali v kuchyni, půl hodiny stál mezi dveřmi a bezpočtukráte se loučil. Teta začala ukapovat poznámky, že sem fičí zima. Vyšli na chodbu a když se Emma dlouho nevracela, teta ze dveří několikráte zabroukla, aby šla do tepla, sic že se nastydne a zítra že bude chraptit.

Večer přiběhl Troskovický nadšen a rozjařen. Posadili se ke stolu a Viktor předčítal, co napsal. Líčil ve své povídce synka z velikého statku, jenž svým zhýralým a lehkomyslným životem připravil svoje rodiče na žebráckou mošnu. Přišel do Prahy na universitu, promarnil tu patnáct let, z rodičů vymámil všechny peníze a v Praze je světácky probíjel.

»To je tuze dojímavé,« pochvalovala si teta . . »a je to slovo od slova pravda. U nás se stalo něco na vlas takového. Rodiče se dřeli a plahočili až do úpadu, ani do sytosti se nenajedli a všechno posílali do Prahy za panem studentem, jenž léta letoucí studoval, že se mohl za tu dobu stát císařem, neřku-li doktorem nebo profesorem.«

»Pěkně se to poslouchá,« řekla Emma, když Viktor na ni upřel tázavý a dychtivý pohled . . »je to tak plynně vypravováno, že jsem měla dojem, jakoby někdo vypravoval skutečnou událost. A je v tom vřelost, cit, že jsem se chvílemi až zachvěla.«

V jejích pohledech postřehl Viktor poprvé něco z onoho obdivu, jímž dívala se na Friče.

»Zítra budu pokračovat . . už se na to těším. Hrnulo se ti mně to z duše, že jsem ani psáti nestačil. Konec bude tklivý a smutný. Sedlák se doví, že se stal z jeho syna zpustlec a pobuda, a poněvadž syn byl jeho chloubou, nepřežije tuto druhou potupu a zemře. Selka vypraví se za synem do Prahy, bloudí tu několik dní, vyptává se po synovi, ale nemůže se nikde dověděti, kde syn bydlí. Konečně jí kdosi poradí, aby se šla optat na policejní ředitelství. Tam ovšem jejího syna znali. Úředník, jenž s ní hovořil, soucitně se na ni podíval a dojat řekl: »Matičko . . je mně vás z té duše líto. Připravte se na nejhorší. Nevím, nevím, udělala-li jste dobře, že jste se na tu cestu do Prahy vydala.« Pověděli jí, kde syn její bydlí. A zase bloudila celý den, než našla brloh, v němž syn její zůstával. Přišla do tmavé komory bez okna, kde nebylo ani nábytku, ani světla ani vzduchu. V koutě bylo trochu slámy a na ní roztrhaná sladovnická houně. Chudinka leknutím oněměla a o zeď se musela podepříti, aby nezavrávorala. Tak hluboce klesl její syn, že v takové díře přebývá. A ti divní lidé, co jsou kolem . . ty podivné ženštiny, jež vykukovaly ze dveří a na ni se pošklebovaly . co to všechno znamená — co je to za strašné okolí, v němž její syn tráví svoje dny a noci? Ničeho nechápala . . ničemu nerozuměla . . jen strašlivé tušení ji mučilo, a ona sepjatýma rukama a se slzami v očích prosila, aby jí pověděli, kde nalezne svého syna. Viděla před sebou mladou dívku, jež byla skoro polonahá. Z počátku také se jí smála do očí, ale když viděla stařenčiny veliké slzy a její strašlivou úzkost, zarazila se a napsala ji na ceduličku jméno ulice a jméno kavárničky. »Tam ho jistě naleznete, stařenko,« řekla dívka, jež najednou před tou prostinkou a nešťastnou ženou zastyděla se za svou nahotu a zakrývala ji bohatými vlasy. Ubožačka stará našla svého syna v pověstné noční kavárničce, kde byl pianistou.«

»Zítra to dopíšu . . Emmo . . už se neuvidíme, až po představení. Nevstanu dříve od stolu, dokud práci neskončím. Je pozdě . . půjdu spat . . vlastně spáti se mně nechce, ale budu čísti. Mám tam Turgeněva a Dostojevského a do jednoho z nich se zabořím. Zítra budu v divadle . . uvidím, poznáš-li mne. Moje oči budou hořet jako dva plameny, moje srdce stísněno a zraněno. Dobrou noc . .«

»Dobrou noc . . Viktore . . a za tu pěknou povídku ti dávám toto políbení . .«

Sklonila se k němu, políbila ho na čelo a slzy ukáply do jeho vlasů. Ještě v okně ji zahlédl . . smutnou, zadumanou, jakoby nad tou stařenkou truchlila. — — —

Když Emma druhého dne k večeru přišla do garderoby, čekal na ni Vajcr.

»Slečno . . stala se mi divná věc,« řekl herec, podávaje jí dopis. »Jdu do divadla a srazím se nahoře u dveří s nějakým mladým mužem, kterého jsem už někde viděl, ale nemohu si vzpomenouti, kde. Podíval se na mne — pozdravil a řekl: »Pane Vajcře — tenhle vokativ jsem ještě neslyšel — prosím vás snažně o velikou službu. Záleží mně velice na tom, aby slečna Emma Vlachova dostala ještě před představením tento list. Prosím vás . . k vám mám neobmezenou důvěru . . buďte tak laskav a odevzdejte jí jej osobně.« Tak co jsem měl dělat — zastrčil jsem psaní do kapsy a zabručel jsem něco, co mělo znamenat, že to udělám. Tak tuhle je to . . je-li v tom něco nepříjemného, uděláte dobře, když si to přečtete až po představení.«

Psaní bylo od Viktora.

»Milá dušinko . . píšu ti, poněvadž bych ti rád leccos řekl, co líp dovedu napsat než povědět. Dopsal jsem svou práci — a když jsem ji odevzdal, padla na mne divná úzkost. Chvěju se při pomyšlení, že tě za nějakou hodinu uvidím na jevišti. Viděl jsem tě včera a ohromila mne tvoje krása, zdrtila mne tvoje báječná půvabnost. Budu se krčit kdesi v koutku a jistě o tom budu pochybovat, že jsi moje, že se máš stát mojí ženou . . že jsem tě včera líbal a že jsi zaplakala pohnutím nad mou hlavou, když jsem povídku dovypravoval. Tak se mně zdá, jakobychom se v tu chvíli, co vstupuješ na ta ošemetná prkna, odcizovali, jakoby se mezi námi rozevírala ohromná propast. Doposud jsem o tom všem ani zrale neuvažoval. A když jsem se octl zase ve svém pokoji, kde jsem dnes plných šest hodin proseděl u psacího stolu, zamrazilo mne zrovna pomyšlení, že dnes večer mnoho a mnoho lidí bude se lačně na tebe dívat, že budou takřka hltati každý tvůj pohyb a že se budou namáhat, aby ulovili aspoň jeden prchavý pohled z tvých čarovných, kouzlaplných očí. Jen o to tě úpěnlivě prosím . . nepousměj se, až budeš čísti tyto moje stesky. Ah . . to dobře vím, že se nestane . . Takové bláhové, směšné nápady mám. Chodil jsem po pokoji a tu jsem si pomyslel, že by bylo snad nejlíp, kdybys dnes propadla, kdybys se pranic nelíbila . . a v duchu jsem si přál strašnou věc . . abys nebyla hezká, abys neměla tak milý, hřejivý a sympatický orgán . . abys vypadala a hrála tak, bys se nikomu nelíbila a aby si lidé povídali, že na tobě není nic, pranic. To bych se v tom svém koutečku pousmíval . . jenom mně bys se líbila, jenom já bych tě miloval a zbožňoval. Vím, že to nemůže být . . vím . . že pohneš duší každého muže a že rozohníš jeho krev. A proto je mně tak divně v duši, že bych nejraději utekl z Prahy a přišel až pozdě na noc zpátky, abych nic neviděl, nic neslyšel.

Mnoho, mnoho myslím na ten svůj zvláštní, divný sen. Pořád ještě nevím, jak bych si jej vyložil . . ale nejraději prodlévám u toho okamžiku, kdy jsme spolu šli k té studánce. Teď se mně zdá, jakobychom prožívali onu chvíli, kdy jsme se vzali za ruce a vstoupili do té vřavy.

Nechci tě rozrušovat . . Přece jenom bych zase rád viděl, aby to dnes dobře dopadlo. Ale jenom pro nás dva . . abychom jen my dva z toho měli radost a aby se nám do toho všetečně nemísila ta mnohohlavá saň, ta cynická veřejnost, která nemá smyslu pro posvátnost pocitů. Jsou v ní nenasytníci, jsou v ní brutální bezohledníci, kteří si myslí, že všechno lze koupit a všechno zaplatit. Směje se svět židům, že si ve svých chrámech zakupují sedadla, aby se mohli k Bohu nerušeně modliti tehdy, když se do chrámu nahrne více lidí, než se jich tam vejde . . kdyby Bůh do kostela jednou vešel, na ně by vzhlédl nejdříve vděčným pohledem, na ty, kdož peněz nelitovali, aby mu byli blíže a roucha jeho mohli se dotknouti . . a co z toho možno dedukovati? Není v tom té pravé zbožnosti, protože pravověrný žid do kouta se postaví a na nic jiného nemyslí, než aby prach všednosti setřásl se své duše. A do divadel už lidé nechodí tak, jak pravý zápal pro umění toho žádá. Zaplatí si, pravda, ale nesedají sem z touhy po čistém uměleckém požitku. Kdyby mohli, roucha by rvali s těch kněžek Thalie, na scénu by se nahrnuli, aby ukojili svou vášeň a svoje chtíče.

Nemám kdy, abych propiloval a probrousil srovnání, jež mně právě kmitlo hlavou. Přečetl jsem, co jsem napsal a dobře vidím, že jsem hrubě jen naskizzoval, co zrovna bodlo moji duši.

Emmo . . vzpomeň si na mne a vyhledej mne, aby moje srdce zajásalo. Očima mně pověz, že tu nejsi pro nikoho jiného, než pro mne. Těm davům dej jen to, co se jim dáti musí . . ale nedej se uchvátiti jejich nadšením a jejich planoucíma očima. Pak ti přeju ze srdce úspěch, a po divadle se budeme z něho společně radovati.

Na tebe úspěch čeká . . já už píšu ti o něm a je mně tak, jakobych ti posílal nádhernou kytici. Vždyť jsi mně včera, kdy ještě nebylo jisto, jak to dopadne, dala ten největší, ten nejvzácnější honorář. Psal jsem dnes od osmi hodin ráno až do druhé hodiny

odpolední. Zapomněl jsem na jídlo — zapomněl jsem na kouření — zapomněl jsem na celý svět . . jenom na svou práci a na tebe jsem myslil. Když jsem byl hotov, byl jsem strašlivě rozechvěn. Byl bych se byl nejraději rozběhl k tobě — tak rád bych ti byl přečetl konec svojí povídky, která v pravém toho slova smyslu z mojí duše vyřinula. Ale vzpomněl jsem si zavčas, že dnes hraješ, že budeš zabrána do příprav a že bys asi neměla toho klidu, kterého třeba k poslechnutí přece jenom hodně obsažného rukopisu. A přece bych se byl tak rád někomu svěřil, někomu se pochlubil, o němž mohu předpokládati, že mne nepřijme s roztržitou myslí a se shovívavě rozpačitým úsměvem. Napadl mne Frič . . ale což, je-li ještě nemocen. V tom zatanula mně na mysli přímá a při tom dobrácká tvář Antošova. Popadl jsem rukopis a běžel jsem do kavárny. Antoš tam seděl mezi svými přáteli . . byl tam redaktor »Národních Listů« Anýž, spisovatel dr. Servác Heller, prof. akademie František Ženíšek, spisovatel Bohdan Kaminský a jiní. Stanul jsem u jejich stolu a poněvadž jsem byl upachtěn, jen jen jsem hořel. Všichni se na mne udiveně zahleděli. Vypadal jsem jistě v tu chvíli jako člověk, jenž se dostal do nějaké strašlivé tísně. Antoš mne však rázem vysvobodil z trapné situace. »I nazdar . . nazdar . .,« ihned vstal, podal mně kamarádsky ruku a vybídl mne, abych šel s ním do posledního salónku. Všude seděli jeho známí, kteří se s ním srdečně a přátelsky pozdravovali. Byli to vesměs literáti, žurnalisté, malíři — zkrátka lidé, kteří už mají nějaké jméno. Antoš všem podával ruku, mnohým důvěrně a kamarádsky ovinul rámě kolem krku a rozmlouval s nimi svým zamlouvajícím se způsobem. Trvalo to dobrých deset minut, než jsme se spolu posadili do kouta. »Tak co máte na srdci, vy věčně ustaraný ženichu,« řekl, zasvítil zuby a pohodlně se usadil, jakoby chtěl mně dáti na jevo, že nespěchá. Vytáhl jsem rukopis, Antoš zaluskl prsty a zvolal: »Aha . . vy máte, bracháčku, zase tuhle bolest . .« Pověděl jsem mu, jak jsem se se zápalem pustil do psaní. Antoš si zapálil doutník, vzal rukopis do ruky, přečetl nadpis a začal čísti. Najednou zvedl hlavu, zazvonil prstenem, a když přiběhl číšník, pokynul rukou směrem ke mně a poručil, aby mně přinesl černou kávu.

Seděl jsem vedle něho v zimníku a s kloboukem v ruce. V tu chvíli bych byl toho člověka zlíbal. Zapomněl na mne, zapomněl na svoje okolí, prudce dýmal, založil si hlavu do rukou a četl stránku za stránkou s největším zájmem.

Když přečetl asi šest stránek, podíval se na mne, díval se na mne upřeně několik vteřin, vzal mně klobouk z ruky a vlídně řekl: »Sundejte si kabát . . jste beztoho uřícen a mohl byste se nastydnout.« Patrně zapomněl říci to hlavní — zase se dal do čtení, doutník odložil a přečetl zase několik stránek. Zase zvedl hlavu, zasvítil zuby, poklepal mně na rameno a řekl: »Člověče — bracháčku . . vy ani netušíte, jak dobrou, ba výbornou věc jste napsal. Všechno je to jako ulité . .«

Dočetl, podal mně ruku, zadíval se mně do očí a promluvil slova, na která, co živ budu, nezapomenu. »Máte talent . . čtěte hodně a všimejte si života a pište. Máte »zeug« . . píšete jako hotový literát Připravil jste mně velice příjemnou chvilku. Člověče, kdybyste nic jiného neměl, na tuhle hlavu a na tyhle ruce byste se mohl oženiti. Dnes už myslím, že je doba, kdy uživí se člověk, který je pouze spisovatelem. To by bylo to pravé spisovatelství — být svoboden, na nikom nezáviset, nikde nebýt vázán tolik a tolik hodin denně . . oh . to by z toho péra plynulo něco docela jiného. Je to ovšem dnes trochu riskantní . . a mně ani ve snu nenapadá, abych vám k tomu radil. K tomu je třeba silného, robustního člověka, siláka tělem i duší. Nesměl by ovšem při tom zapomenout na dobu, až sestárne. Dvacet — pětadvacet let psát, chrlit ze sebe knihu za knihou . . to by v tom byl hrom, aby si člověk nezajistil rentičku na stará kolena. Ale to bychom se daleko dostali. Vaše povídka je dokonalá a bude vytištěna . . rukopis odevzdám redaktorovi a ručím vám za to, že přijde hned do sazby. A co robíte? Poslouchejte . . jak se daří vaší kase? Když jsme se rozcházeli, zmínil jste se o tom, že byste se rádi podívali k mamince. Cesta k matce — s nevěstou, které ona ještě nezná . . zase novella a jaká! Nu . . přede mnou se nemusíte ostýchat . . kamaráde, kdyby mne byl někdo takhle zaučoval, já bych mu dnes z vděčnosti dedikoval třeba knihu — kdyby o to totiž stál. Psal jsem už několik let a netroufal jsem si říci o zálohu. Mluvme stručně a věcně — vaše povídka vydá asi čtrnáct až osmnáct stran . . mám náhodou trochu peněz u sebe . . je to také záloha, kterou jsem včera dostal na větší literární práci — dám vám dvacet zlatých a zítra si je dám od redaktora poukázat a vyplatit. Berte, člověče, dokud dávám . . mám sám strach, abych si to naposled nerozmyslil. Teď si dopijte kávu a pak vás uvedu mezi ty umělecké pánbíčky. Sedněte si mezi ně se vztyčenou hlavou . . dokázal jste, že můžete být na své péro hrdým.«

(Pokračování.)

JOS. D. KONRÁD:

Eva.

(Pokračování.)

Při tom jej ovanula vůně, kterou před chvílí cítil za jízdy z Evina pláště. Bylo mu to milo, neboť měl dojem, jakoby mu byla ještě více na blízku a jakoby do sebe ssál vonný dech její bytosti.

Chodě tiše po ložnici, s posvátnou úctou se dotýkal předmětův, o kterých tušil, že jsou prací jejích rukou nebo aspoň že také ona se jich dotýkala. Každá taková věc, každá taková drobnůstka obestřena byla pro něho opojnou atmosférou, jež z Evy vyzařovala, oživena byla v očích jeho světlejšími a svěžejšími barvami.

Zastavil se před velikým kolmým zrcadlem mezi okny a za mdlé záře svíčky pozoroval v jeho čisté hladině svůj obraz.

»Jsem to já, jenž takto blouzní a třeští?« otázal se sám sebe a skutečně s úsměvem pozoroval, jakoby ze zrcadla hleděl na něho jiný veselejší a šťastnější člověk. A rty jeho dále šeptaly s vroucností roztouženého mladíka:

»Jaká se to stala změna za těch několik hodin? Je-li možná, aby dospělý a rozumný muž vzplanul láskou za jediný večer, za jedinou hodinu, za minutu, na prvý pohled? Je-li to možno, pak miluji Evu. Vynaložím všechno, aby se stala mojí ženou, neboť poznávám, že by mi od nynějška bylo nesnesitelno žíti bez ní.«

V ložnici stál malý klavír, na který dcera páně Severova již jako dítě hrávala. Professor Hylmar měl tisíc chutí otevříti jej a vylouditi z něho aspoň několik akkordů, v nichž by si ulehčil vyjadřuje to, co v té chvíli plnilo jeho duši.

Ale šetrnost k spícímu domu ho zadržela, a tak tou cituplnou hudbou dal se kolébati a unášeti aspoň v snech.

VII.

Professor Hylmar byl malým spáčem, než zde po noci většinou probdělé a po zdravé jízdě v silném zimním vzduchu usnul nad očekávání brzo a spal tvrdě. Snivost vzbuzená v něm Evou nepřinášela značného rozechvění, spíše účinkovala na čivy jeho uspávavě.

Probudil se až za jasného dne, když někde na blízku zaharašily děvečky. Brzo po té pan Severa zaklepal na dvéře jeho ložnice.

»Už vzhůru po tom nočním hýření, učený pane Pražane?«

A když professor se mu ozval, bez ostychu vstoupil k němu, přál dobrého jitra a pobízel, aby se brzo ustrojil k snídání.

»Už je deset?« divil se host a sáhal po hodinkách.

»Právě deset. Proto jsem tady jako voják a volám: Vstávat, vstávat!«

»Stydím se, strýčku, že vy tak čilý a již ustrojen jste mě zastihl ještě v posteli.«

»Můj milý, já tak čilý a přistrojen chodím po hospodářství už čtyry hodiny. Byl bych špatný sedlák, kdybych vstával později než čeládka.«

»A paní tetinka s Evou?«

»Čekají na tebe, aby mohly snídat už po druhé,« odtušil statkář a teprve nyní jakoby si vzpomínal na požadavek slušnosti, zanechal vstávajícího professora samotného v ložnici.

Za čtvrt hodiny Pavel se pozdravoval dole s paní Severovou a s Evou. Spatřuje dívku byl překvapen.

To byla mnohem mladší a sličnější krasavice, než minulé noci v indiánské masce. Jiný oděv a zejména nalíčený nádech rudé pleti činil ji včera dospělejší a ostřejších rysův. Dnes však co obé zmizelo, jakoby značně zjemněla, a obličej zaokrouhlil se půvabnými tvary mladosti, neposkvrněná pleť měla barvu rozkvetlého vonného šípku s odleskem červánků. Jenom černé, hluboké oči zůstaly stejně omamující velikostí zornic a nevyzpytatelností pohledu.

Při snídání hovor otáčel se skoro výhradně kolem maškarního plesu. Mladý host však málo věděl z toho, co se vyprávělo, neboť byl všecek zaujat novým, netušeným zjevem dívčí bytosti, a jakoby to byl okamžitý nadpozemský přízrak, uchvacoval jej okouzlenýma očima.

Snídání skončilo se brzy, načež matka i dcera zmizely v kuchyni, pan Severa pak pozval professora, aby se s ním šel podívat po hospodářství. Vodil ho po dvoře i ve stájích stále vysvětluje, co pokládal za pozoruhodno a důležito, neboť co se od poslední Hylmarovy návštěvy v Opatství změnilo. Při tom chválil své koně a huboval na chasu, stýskal si, jak za nynějších časů hospodaření je bídné, že je z něho ke všemu dření jenom škoda, ale hned se zase podřekl, kolik za minulá léta přikoupil luk i polností, a že by

nevyměnil statku svého za panství mnohého šlechtice.

Na opětnou otázku professorovu rozhovořil se také o svém synu Jaroslavovi, jenž před nedávnem se stal nadporučíkem a kterému pro jeho vojenské nadání kynula prý čáka opětného brzkého postupu. Ale rozšafného statkáře to nijak netěšilo. Ač vždy a ve všem rázný i odhodlaný, v životě vojenském nikdy nemohl najíti zalíbení. Jaroslavovi jen nerad a teprve donucen neúspěchem studií dal svolení, aby vstoupil do kadetky. Stokrát raději byl by ho viděl rovněž sedlákem.

»Taky jsem byl vojákem rok,« pravil professorovi, »ale to nebyl život pro Hypolita Severu. Však jsem to dal! než na desátníka nepřived'. Těch dvanáct měsíců bylo pro mne úplně ztraceno. Není povaha jako povaha. Někoho služba vojenská těší a posiluje jeho hrdost, ale já jsem tam byl tělo bez duše. Jaký to taky život? Minutu nejseš svůj, žádná volnost, žádná svoboda. Krásně spíš, a kdy komu se zlíbí, v noci tě vzbouří. Chceš užít své prázdné hodiny, vyjdeš si s doutníčkem, a každý, kdo má o hvězdičku víc, smí tě zastavit a poručit, abys mu běžel třebas až do pekel horoucích. Proto se divím, jak se může našemu hochovi to povolání líbit.«

»Jaroslav je důstojníkem, jemu se slouží lehčeji,« namítl host.

»Supernace jako supernace! Nehoukne-li si na něho kaprál nebo šikovatel, houká časem setník a plukovník. Milý hochu, viděl jsem o manevrech generály, kterým se už říká excellence, a měl's slyšet, co dostali a jak hořce polykali ty pilulky.«

»V tom se s vámi shoduji, strýčku,« kýval professor, »také bych byl mnohem raději sedlákem než vojákem.«

Severa s povýšeným, ale shovívavým úsměvem se rozkročil.

»Sedlákem! A co bys tak v tom selském stavu na příklad dělal, prosím tě?«

»Však bych se do toho brzo vpravil.«

»I zpropadeně!«

»Na příklad dnes bych si vyjel někam po silnici, poněvadž mě namlsala ta krásná noční sanice.«

»Můj milý, vyjíždět si na výlety je v hospodářství arci nejdůležitější věc. Já zas dnes na příklad musím celé odpůldne civět ve stodole v lomozu a prachu, aby mi čeládka dobře zmlýnkovala a neroztaškařila obilí. U tebe vyjížďka by byla ovšem přednější. Inu — zalíbila-li se ti tak tuze včerejší sanice, Vašík po polednách zapřahne, a můžeš si s Evou na hodinu vyjet. Každý tak ukážeme, jak nejlíp dovedeme hospodařit.«

Na tu jízdu mladý professor se těšil jako malé dítě na slíbenou hračku. Pojede zase s Evou na saních, bude s ní seděti na jednom úzkém sedadle, bude zas tak z blízka pozorovati hru jejích očí a dýchati vůni jejího dechu i šatu. Budou si zase spolu důvěrně vypravovati, a jemu při tom bude jako na plese nevýslovně blaze.

Co jí všechno řekne? Bylo by prozřetelno, kdyby začal o citech, které se v něm zrodily za včerejšího večera, když ji uzřel v hrdé masce rudošky, které se stupňovaly, když k němu promluvila a když se zachvěl dotknutím jejího těla, a které dosáhly největší vroucnosti dnes ráno, když ji uzřel jako právě rozvité růžové poupě v přepychu krásy a mládí?

Má už dnes za té poetické zimní jízdy mluviti o lásce, prozraditi jí své vyznání, prositi, aby ze svého srdce a ze své mysli vyloučila bratrance a vyplnila obé oblažující náhradou milence?

Jako všichni zamilovaní mladí mužové před vyznáním lásky, tak i Pavel v mysli utkával z přediva sladkých a jímavých vět ony důvěrné řeči, které Evě za jízdy poví. Avšak když potom skutečně vyjeli, byl právě tak málomluvný a nesmělý, jako většina láskou nyjících mladíků. Žádného z těch všech výmluvných a působivých slov jí nepověděl, hrdlu jakoby se k tomu nedostávalo povolnosti, ústům dosti vroucího zvuku.

Jeli rovnou silnicí opačným směrem, než kde byly Habry. Tam krajina světleji se otvírala v širším rozpětí zalesněných pahorků. Na levo jejich několikerou vlnou čněly hnědé zdi a věž starobylých sřícenin. Na pravo jejich nejvyšší hřebeny, porostlé smrky ostrých korun, podobaly se zježenému hřbetu obrovského netvora, ležícího na nekonečném bílém polštáři. A ticho bylo všude, jen vrány nad lesem kvákaly.

»Kam jedeme?« otázal se Pavel.

»Pryč a pryč a pryč.«

Upřel na ni nerozumějící oči. (Pokračování.)

E.D.

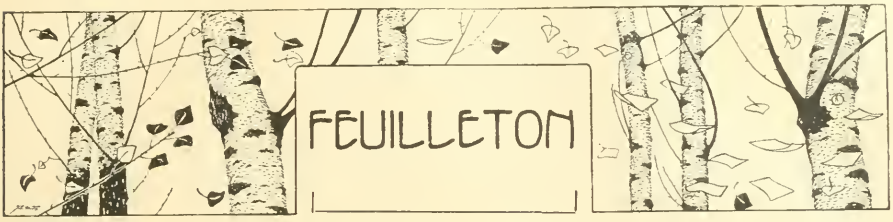

Kam se poděl rukopis Heydukových „Ptačích motivů“?

Je to historie o ztraceném, ale nenalezeném rukopise. Připomíná poněkud známou bludnou pout Vrchlického překladu »Fausta«, který básníkovi vyhledalo c. k. policejní ředitelství pražské Básník Adolf Heyduk tak šťastně nepochodil. Předem připomínám, že běží o »Ptačí motivy«, jež vyšly v Sebraných spisech Adolfa Heyduka nákladem páně Ottovým (cyklus I. až IV.), dokonce už ve druhém vydání. Jak mohly tedy vyjíti tiskem, když rukopis se ztratil a nebyl nalezen?

O tom právě chci vypravovat. Dvacet let tomu, co jsem naposledy viděl básníka Ladislava Arietta (JUDra L. Šebka). V roce 1885 jsme spolu obědvávali a od těch dob jsme se neviděli. A najednou se setkáme na ponuré chodbě soudní, kam nás zavedlo naše povolání. Postavíme se k oknu, vzpomínáme a díváme se do zastrčené zahrádky, kde krčí se několik zakrslých, chuďoučkých stromů. Sluníčko zasvitlo a ze začouzených korun vytryskl zvučný, svěží, jarem zrovna kypicí jásot drozda.

»Jak snivých houslí mluva dojímavá
z tvé hrudi zkropené se píseň chvěla,
a štěstím vyrůstala sosna smavá,
že tebe hostem měla.« — — —

zacitoval Arietto sloku z básně »Drozd« z »Ptačích motivů«. A hned na to vybavila se z hlubin zapomenuti zajímavá, pěkná vzpomínka. Heyduk dedikoval svoje »Ptačí motivy« Juliu Zeyerovi. Dne 4. října r. 1892 sebral básník rukopis a jel s ním do Vodňan k Zeyerovi. Minula hodina, minuly dvě, minulo jich několik, přátelé — byli pohromadě všichni, Herites, Mokrý, Zeyer i Heyduk a mladší jejich soudruh Arietto — se rozloučili a písečtí odjížděli pozdě večer domů.

Najednou zvolá Heyduk:

»Kde je můj rukopis?«

Hledali, hledali, vrátili se do Vodňan, pátrali ve všech koutech, na všech cestičkách, ale po rukopise nikde ani památky. Heyduk byl nesmírně zaražen a mrzut. Vrátil se do Písku bez rukopisu. Hned druhého dne alarmován k vůli »Ptačím motivům« celý Písek. Požádán o přispění městský úřad, s největší ochotou slíbilo svou pomoc čet-

Portrét Josefa Mánesa: Jan Gintl.

nictvo, ba i pan páter s kazatelny píseckým ovečkám oznamoval, že věhlasný jejich soused ztratil rukopis, celý baliček básní, nazvaných »Ptačí motivy« a důtklivě je žádal, aby po manuskriptu pátrali a básníkovi v jeho nehodě byli radou a skutkem nápomocni.

Všechno nadarmo.

»Ptačí motivy« jakoby byly s ptactvem někam na jih odletěly.

Heyduk byl nešťasten — až na několik čísel, ukázkou v časopisech uveřejněných, neměl ze sbírky ničeho v duplikátu. Celý Písek zajímal se jen o »Ptačí motivy« — básník chodil s místa na místo, vyptával se, sliboval odměnu . . . ale o rukopisu nikdo nevěděl, nikdo nepřicházel s nějakou spásonosnou zvěstí.

Hledali v Písku, hledali ve Vodňanech — Heritesdopisoval si s Heydukem, vyptával se, ubezpečoval Heyduka, že se pořád úsilovně pátrá, ale co to bylo všechno platno, když nikdo s ničím positivnějším nepřicházel.

Konečně napadlo Heydukovi, že rukopis nikde jinde nemůže býti, než u Zeyera.

S tím byla však potíž. Zeyer hledal a pátral, všechno prosílil a prohlásil, že u něho rukopis ztracen nebyl. Nebylo tedy dobře možno doléhati na něho o novou, důkladnější revisi. Na štěstí Zeyer v tu dobu na nějaký čas z Vodňan odjel.

Heyduk čekal na to jako na svou spásu.

Vyjel si s drem Šebkem do Vodňan a dal se zavésti do Zeyerova příbytku, kde důkladně vše prohledáno. Hejduk byl svatosvatě přesvědčen, že ztracený rukopis tu nalezne. Nábytek byl od zdi odstaven, všechny papíry prohledány, všechny kouty prosíděny, příbytek zkrátka na ruby obrácen — a facit všeho byl, že se Heyduk vrátil do Písku bez »Ptačích motivů«.

Byly neodvolatelně pryč, zmizely, jako když je vítr odvane.

Heyduk jistě svou zamilovanou sbírku oplakal. Dlouho byl smuten a chodil po svých zamilovaných procházkách zaražen a zadumán. Když pak jaro přišlo, vídali ho lidé často a často v polích s knížečkou v ruce, do které pilně psal.

Heyduk hledal, »do lesa šel na výzvědy, by zhlíd', co v taji tkal« a básnil svoje »Ptačí motivy« znovu, po druhé. A než se z vajíček ptačí družiny vyklubalo nové, páté zpěvní potomstvo — Heyduk svoje »Ptačí motivy« dozpíval. Naposled péro namočil, když na první stránku psal dedikaci »Juliu Zeyerovi«. Nejel s nimi však už do Vodňan — a do Prahy si svoje písně sám zavezl.

Když brzo na to kniha vyšla tiskem, objevila se na reversu dedikačního listu tato poznámka:

Drahý příteli!

Kniha Ptačích motivů, kteron jsem Ti připsal, ztratila se mi, jak víš, tajemně cestou k Tobě. Není po ní stopy. Zachytil jsem, co v duši mi utkvělo, a podávám Ti to po pěti letech v jiné období znova, ač mnohá krůpěj rosy s prostých těch kvítků spadla. Je to ovšem nepatrný dík za Tvůj Příchod Čechů, jimž jsi literatuře vůbec a mně zvlášť tak drahý učinil dar, ale je upřímný. *A. H.*

Pětkrát tedy putovaly včely v ňadra zkvétající hruše, jak děti na půlnoční o Boží hod, pětkrát vrátil se slavík, mile klokotavý sadu host, pětkrát viděl básník div, jak oddýchaly skály, jak lesy modlily se, nivy smály a hvězdy létly k různým končinám, než pohár duše jeho zlatý, pohádkami krásy po druhé byl vrchovatý!

Dr. R. J. Kronbauer.

— **Reprisa Hilbertova Falkenštejna** znamenala pro kus obtěžkací zkoušku, ve které výborně obstál. Básník, jenž zatím viděl slavný úspěch svojí »Pěsti« v »Cyklu kruhu českých spisovatelů«, podíval se na svoje drama s ptačí perspektivy a svého Falkenštejna probarvil několika vydatnými červenými škrty. Co by ho bylo tenkráte bolelo, dnes provedl s chladnou myslí chirurga, jenž ví, že zdokonaluje a celku prospívá. Vždyť Historie také zamhuřuje oči nad jeho básnickým temperamentem, jenž fakta její posunuje a z ložisek vyvrací jen proto, aby hlubokým svým ponorům do duše Závišovy vtiskl přelud, jenž epigonům, ruce spínajícím nad krátkozrakostí předků, aspoň tu útěchu dává, že tu i v dobách největších zmatků stál na stráži muž, jenž úklady nebezpečného souseda prozíral a veliký cíl, slavné vzkříšení Čech, třeba prostředky zavržitelnými, uskutečniti chtěl a mohl. Drama bylo sehráno se svěžím zápalem premiérového večera a strhlo obecenstvo zejména po druhém a čtvrtém jednání k vydatným salvám potlesku. *Ha.*

— **Heroldova cena.** Nedávno vyskytla se v bulletinech kanceláře Národního divadla noticka, že veseloherní práce, zadané do konkursu Heroldova, nalézají se nyní v rukou zakladatele, jenž vyžádal si je od ředitelství za tou příčinou, aby je přečetl a po případě porotu ustanovil. Zadáno bylo celkem osmačtyřicet prací (většina tříaktových) a pročtení jejich vyžadovalo ovšem delšího času. Ze zadaných prací ve smyslu konkurenčních podmínek budou vyloučeny ty práce, jež nejsou rázu čistě veselo-

herního, o ostatních pak rozhodnuto bude v době nejbližší. *Ha.*

Ze smíchovské scény. Abigail M. Horáková i svou »Dolorosou«, na Národním divadle s nepopiratelným úspěchem provedenou, i touto svou scéničkou, kterou jsme minulého týdne viděli, dokazuje, že má divadelní temperament. »Pariové« jsou pouhou dramatickou studií, scénou poněkud jednotvárnou, ač v ní lecos se vypravuje, co mívá zájem publika zaručený. Autorka má bystrý pozorovací smysl a »lidské dokumenty« pilně sbírá a zaznamenává si do své notiční knížečky. Viděla někde z okna scénu na dvoře okresní věznice, zamhouřila oko nad žalářní disciplinou, předvedla si svoje figurky na pohodlné místečko a teď nás pořadem seznamuje s jejich osudy, přemílanými až do omrzení v rubrikách soudních síní.

Skromnost v označení práce je tedy odůvodněna. Dramatický moment tvoří tu pouze to, co skupinu těchto lidiček pojí v celek, jejich osudy, o nichž slyšíme však pouze vypravovat. Za těmi zamřížovanými okny vzdychají osoby s dramaty ovšem již odehranými. Spadla nad nimi opona ve chvíli, kdy čin dozrál.

Spisovatelka vyňala z kriminálního alba několik vskutku zajímavých figurek. Pobyla si na své pozorovací stanici jistě několik hodin. Při vší ponurosti prostředí nepůsobí obrázek do svého závěru dojmem dusným. Když vstoupí na scénu sešacená poběhlice a prostá venkovanka ukápne svou domněnku, že to je »paní okresňová«, bylo nám, jakoby do nádvoří věznice zabloudil jarní paprsek. Padne tu ovšem leckdy vtip nebo narážka, která je sice hodně lapidární, ale ne zrovna způsobilou, aby byla a k tomu ještě hodně okatě reprodukována.

Do popředí scény vstupuje travička dítěte, pro kterou je paní Táborská svými přesvědčivými akcenty jako stvořena. V té chvíli, kdy nešťastnice svaluje vinu svého činu na zvrácený systém vychovávací, na svou matku, ztrácí se zájem pro syté barvy kaleidoskopu a scénou zavane cosi silnějšího. Dcera obviňuje matku . . sebe sprošťuje viny a proto ovšem slova omluvy nemá pro svou stejně ubohou rodičku, která jistě topila se jako její dítě až po pás ve společenském bahně. Nelituje svého činu, zapomíná na ty poslední, bezmocné, naivní, instinktivní hrůzou vyděšené oči svého robátka a protože by dítě její propadlo témuž osudu — dává svému činu sankci a půjde třeba na popravu s hlavou vztýčenou. Vyšvihla se ze své lethargie, ze své tuposti — scéna tím nabyla efektního obratu — ale pochybuju, že s tímto výkladem duše její vystačí, až rozvaha, až svědomí zvráti její argumenty.

Starý cikán prohodí, že slunce vyhýbá se tomuto zákoutí. Nebylo by bývalo daleko přirozenější a jistě i tragičtější, kdyby byla za svou dcerou přišla — matka? *K.*

·· **Nové portréty Josefa Mánesa.** Když jsme svého času přinesli celou řadu nových a dosud neznámých kreseb Mánesových, ba dokonce jednu velice zajímavou olejovou malbu (Mánesovo okno), zdálo se, že už asi bude tím celý umělecký odkaz nevyčerpatelného mistra, pokud se zachoval, v pevných rukou. Ale nebylo tomu tak. Došla nás zaručená zpráva, že na Moravě, kde se, jak známo, Mánes delší dobu zdržoval, je roztroušeno ještě několik obrazův a skoro současně oznámil nám pan JUDr. Gintl z Král. Vinohrad, že má dva zajímavé, tužkou provedené portréty svých rodičů Jana a Františky Gintlových, jež chová jako drahocennou reliquii a upomínku na pobyt Mánesův u svých rodičů na Křivoklátě. Požádali jsme šťastného majitele obrazů,

Portrét Josefa Mánesa: Františka Gintlova.

aby nám je zapůjčil k reprodukci. Pan dr. Gintl píše na vysvětlenou k obrázkům:

»Roku 1840 měl Křivoklát s Prahou ještě velmi nepohodlnou komunikaci; nebyloť tam tehdy ani listovní pošty a dostavníky a jízdnou poštou bylo možno dostati se jen do Berouna aneb do Řenčova, míst to od Křivoklátu několik hodin vzdálených. Tu ovšem každý do idyllické samoty romantického Křivoklátu zabloudivší cizinec byl ihned předmětem živé pozornosti, a proto také mladému Mánesovi, když tenkráte (tuším, že ponejprv) na Křivoklát zabloudil, seznámení se s otcem mým a jeho pohostinnou domácností bylo věcí snadnou, ba přirozenou. Jenom to vím, že Josef Mánes rodiče moje v té době kreslil a že až po dnešní dobu chovány podobizny v rodině jako vzácná památka.«

Jan Gintl, jehož portrét nalézá čtenář v listě, byl lesním radou ve službách knížete Fürstenberka na Křivoklátě. Byl to muž své doby proslulý odborným vzděláním. Uznávaje naléhavou potřebu učiliště lesního, jehož tehdáž po celých Čechách nebylo, založil a řídil se svolením a za podpory knížete Fürstenberka na Křivoklátě první soukromou školu lesnickou v Čechách. Škola ta trvala až do zřízení školy lesnické v Bělé. Z jeho úsilovné iniciativy došlo také k založení »České Jednoty lesnické«, dosud trvající a kvetoucí, které byl lesní rada Gintl dlouhá léta předsedou. Jméno Gintlovo († r. 1871) upadlo skorem v zapomenutí; vydatná jeho činnost zasluhuje toho, aby při této příležitosti byla památka jeho osvěžena. —*r.*

— **Jos. R. Vilímek** slaví zítra svoje sedmdesáté narozeniny (nar. 1. dubna 1835 ve Vamberku). Řadu let žije v zátiší, věnuje se výhradně a s neúmornou pílí »Humoristickým Listům«, jež založil roku 1858. Vykonaly svůj úkol — pobavily, rozesmály a bývaly po dlouhou řadu let jediným veselým čtením na našem venkově. Prožily se svým zakladatelem pohnuté časy. Damoklův meč visel nad nimi několikráte, ale vždy se již již uhasínající plamének jejich existence znovu rozhořel. Vilímek byl vždy beránkem, na kterého dopadla ruka spravedlnosti za pumy a granáty, jež praskaly ve sloupcích »H. Listů«. Byl bezpočtukrát pokutován, dvakráte odsouzen, r. 1864 dokonce k osmiměsíčnímu těžkému žaláři a potrestán mimo to ztrátou polovice kauce. Zajímavo je, že »H. L.« dařilo se nejlíp v nejsmutnějších dobách — za válek. Měly roku 1866 osm tisíc, roku 1871 půl osma tisíce odběratelů! Persekuce ho neudolala — ale J. R. Vilímek nebyl také z těch, kdož se dají poraziti. Trikráte věnoval na vzkříšení svého listu celé svoje jmění. Paümann — Schmerling — Herbst — to jsou zjevy na politickém firmamentu, jež dštily síru a oheň na české novináře a jejich podniky.

Vilímkova literární působnost může se pochlubiti několika vydatnými činy. Nezaslouženě upadl do zapomenutí Besedník, vydaný na popud Vilímkův a za jeho spoluredakce péčí J. Baráka, H. Přerhofa a Ed. Justa. To byla výborná kniha, svého času tak populární, jako málokterá kniha jiná. Vilímek slaví zároveň svoje padesátileté spisovatelské jubileum — před půl stoletím uveřejnil totiž první svou literární práci ve »Zlatých klasech«. České literatury humoristické a politické satiry byl Vilímek obětavým průkopníkem. Je z těch jubilárů, jimž v jejich významný den v duchu tisíce lidí tiskne ruku a ze srdce přeje, aby prožili tolik klidných a bezstarostných roků, kolik jich věnovali starostem a práci. *K.*

— Frant. K. Hejda: **Ze soudní síně.** Autor je vyslovený genrista: ze spletitého chaosu dne vyloví figurku, dvě, úsečně a stručně vyloží vám její generalie, podívá se do její duše, při čemž se ostře zavěsí ve znaky sice nemnohé, za to tím karakterističtější a výmluvně individuální. Ve svém portretu jest břitký a pronikavý, netápá a nerozumuje, jeho úsudek jest prostou a jednotnou složkou celé řady disposic a soudů podružných. I mluva jest podle toho volena: je stručná a řízně přilehavá. Je to v přítomné sbírce ostatně týž Hejda, který nám před časem vydal svoje »Karikatury« a svoji knihu povídek a črt nazvanou »Z davu«. Jest okolnosti čistě nahodilou, že jest nám zde co činiti s figurkami propadlými paragrafům tresního zákonníka, a leží v životním poslání autorově, který je soudním referentem českého denníku. Stejně břitce a výrazně jako svoje delikventy kreslil nám tenkráte lidi různých ovzduší a jako tam stavěl se k jejich směšnostem a drobným chybičkám s jistou shovívavostí a takřka omlouvavě, přistupuje k nim i dnes s humornou bonhomií, mnohdy vřele a srdečně se jich ujímaje. U Hejdy téměř všude platí předpoklad naivnosti nebo neblahé náhody, s jakou se hrdina dopouští přestupku. Se stanoviska rozumového a hlavně citového nelze mu zazlívati — vždyť se stal obětí nevinné dobrodušnosti. Odtud veškeren ten lidský, srdečně dobrácký názor autorův, jakým jejich postavy obestírá a s jakým snaží se svým přirozeným, měkkým humorem odbýti jejich chvilkové poklesnutí. *S.*

— **Zajímavý detail památné Krocínovy kašny,** díla z doby Rudolfovy, byl nedávno zakoupen známým sběratelem. Bude tedy pomalu skoro celá kašna pohromadě. *Ha.*.

— **Pro Moderní galerii** hledá se konečně už vhodné místo. Prozatím jsou obrazy umístěny ve výstavním pavilonu v královské oboře. Slavnostní otevření galerie připravuje se ke dni sedmdesátých narozenin nejvyššího maršálka zemského knížete Jiřího z Lobkovicz. Pro budovu vyhlédnuta jsou dvě místa, obě na Menším Městě Pražském, jedno na pozemcích u bývalé Zbrojnice, druhé na pozemku bývalé vojenské pekárny za Řetězovou lávkou. Jedná se nejenom o vhodné místo pro galerii, nýbrž pamatuje se zároveň na to, aby projektovanou budovou nebyl ohrožen malebný prospekt na královský hrad. *Ha.*

Svatopluk Čech prožívá první jaro ve svém novém útulku na Havránce za Trojou. Z daleka svítí hezounký domek a lidé, kteří nemají ani tušení o tom, kdo v něm bydlí, v duchu si myslí: »Který šťastný smrtelník obývá v tomto rajském místečku.« Šli jsme kolem nedávno, kdy ptáci už zpívali svoje první jarní hymny a koruny stromů zahrály nádechy barev, jichž nuance nedají se ani slovy vystihnouti. U kmene starého kaštanu jsem se postavil a pamět vylovila sloku Vrchlického básně, jež v tu chvíli nejlíp pověděla, co duši zanítilo. »Na větvích bezlistých ve azur svítí — jich květů silné, masné pupeny — a brzy v bledých listech se to nítí, — tu rudé a tam bílé plameny.« Pozoroval jsem, že tu nejsem sám. Na můstku stáli roztoužení lidé, kteří si vyšli do jara pro svou nejkrásnější pohádku. V tu chvíli Svatopluk Čech vyšel ze stavení a junák zaníceně řekl: »To je on.« Za starým stromem jsem stál a viděl jsem, jak básník za oblaky se dívá. A když jsem se na ty dva mladé lidičky podíval, jejich hlavy se blíž a blíž přitulovaly a v jejich očích, v jejich duších poupata pukala ve chvíli, kdy básník na oblaka se díval a jejich záhadnou pout sledoval. Našli svou pohádku . . . *Jaro.*

OHLASY Z DÁLI.

☐ **Básníkova sedmdesátka.** Španělský dramatický básník José Echegaray slaví právě sedmdesáté narozeniny, a s ním je oslavuje celé Španělsko. Narodil se r. 1835 v Madridě. Jméno jeho známo jest i u nás hlavně z překladu napínavého dramatu »Locura ó santidad?« (Světec či blázen? přeložil J. Vrchlický). Vlast jeho oslavuje v něm však nejen dramatického spisovatele nadmíru plodného, vynikajícího úchvatným líčením krutých bojů cti a svědomí, vášně a mrzkosti, ale i znamenitého učence a slavného politika.

O první úspěch jako spisovatel dramatický pokusil se skromně, hale se pseudonymem Jorge Hayseco. Zvítězil a od těch dob napsal velkou řadu dramat působících na obecenstvo mohutnou silou koncepce a často až krutě logickým dovozováním důsledků z daných předpokladů.

Pro Musy neopustil Echegaray vážné vědy ani politické činnosti a vyniká nejen jako dramatik, básník i prosaický spisovatel, fysik, chemik, matematik a národní hospodář, vyznamenávaje se krom toho neobyčejnými schopnostmi řečnickými. Význam jeho uznán minulého roku udělením ceny Nobelovy. Týdeník španělský »Blanco y Negro« podává ve svém čísle z 18. t. m. řadu krátkých dopisů mužů a žen, vynikajících v kulturním životě španělském, a označil je titulem: Do Echegarayova alba.

Některé vystihují význam oslavenců velmi význačně. Uvedeme aspoň některé ukázkou.

Eugenio Sellés, sám znamenitý spisovatel dramatický, praví:

»Pokládám jej pro hloubku a rozmanitost jeho schopností za první mozek v celé Evropě. Pověděl jsem to již v jiné publikaci a teď dodávám, že ti, kdo zmenšují slávu jeho, připadají mi jako slepí. Slepí také netěší se světlem slunečním, ale proto přece nelitujeme chudáčka slunce, ale litujeme chudáčky slepce.«

José Villegas píše trpce:

»Chceme-li uctiti ty, kdož bojují a bojovali za pokrok lidstva, jest spravedlivo, abychom vynášeli jejich zásluhy, ať byly jejich ideály a jejich vlast jakékoliv.

Don José jest jeden z nemnohých Španělův, kteří působí, aby Evropa nezapominala, že jest na světě část její, nazvaná Španělskem.«

Emilie Pardo Bazánová praví:

»O významu Dona José Echegaraye nelze podati úsudku na osmi či deseti řádcích, třeba sebe stručněji.

Čím více si ho vážíme, tím méně možno nám jej takto posouditi.

Na projev úcty stačí několik řádek; na posudek jest jich málo. Jsme již na řádce sedmé. Ustupme!«

Leopoldo Romeo napsal pro album tento pěkný lístek:

»Před léty vykládal nezapomenutelný učenec Don Laureano Calderón několika přátelům o popularisaci vědy a řekl trefně, že mikrob jest něčím nekonečně malým a že časem způsobuje něco nekonečně velkého: smrt.

Já pravím, že jest Echegaray něčím nekonečně velkým, a časem že způsobuje něco nekonečně malého: závist.«

J. R. Vilímek.
Reprodukce dle nejnovější fotografie.

Na konec ať promluví Echegaray sám. Napsal do slavnostního čísla svrchu řečeného tento rozmarný sonet o své tvorbě:

Jak píši dramata.

Vyberu vášeň, ideu si hledám,
i problém, karakter, a vše to vliji
jak vláčný dynamit ve historii
dramatu reka, jehož v mysli zvedám.

Kol reka nastavím, když k práci sedám,
panáků několik, jak v světě žijí,
a v kalu, bahně nepravosti tyjí
či v svitu slunce unikají bědám.

Zapálím doutnák, oheň vidím vzplati,
a náboj vybuchne, vše kol se mihá,
a dramatu rek výbuch draze splati.

Ač někdy také reka nad mrtvolou
za trýzeň, která umění tím stihá,
mne výbuch zasáhne a zlomí v polou.

Pikhart.

— V Jules Verneovi, jenž za příznaků mrtvice zemřel právě před týdnem ve svém dlouholetém sídle Amiensu, stár něco málo přes 77 roků, ztrácí rodná Francie jednu z nejvýznačněji populárních hlav, jaké kdy vůbec pracovaly na kulturním poli této země. Od chvíle, kdy v literárním čtrnáctidenníku Hetzelově »Magasin d'éducation et de récréation« objevil se první z románů tohoto podivuhodného fantasty a vědecky podloženého snílka (»Pět neděl v baloně«), až do loňského roku, kdy uveřejněna byla v témže časopise poslední z jeho tištěných prací (»Livonské drama«), prchlo přes čtyřicet roků —: ale nebylo ročníku, aby tento neunavný, případ od případu rostoucí a jakoby slávou svoji a vzrůstající popularitou k výši nadnášený budovatel fantasmagorií nebyl ho vyplnil jedním či dvěma novými romány. V začátcích svojí životní dráhy advokát, odhodil brzy suchý proň zákonník a opásal se togou Thaliinou: debutoval veršovanou aktovkou »Pailles rompues«, psal libretta a operetní kuplety ve spolku s d'Ennerym, Sardouem, Edouardem Cadolem a jinými, ale našel se teprve zmíněným románem Pět neděl v baloně, plným dobrodružství, vědecky zdůvodněných visí, zdánlivě utopistických a paradoxních nápadů, které byly vesměs obratně vyšperkovány krajně poutavým rouchem románovým. A od té doby stal se neunavným: vodil svoje čtenáře cestami nejdobrodružnějšími, tu do měsíce či hluboko pod hlaď mořskou, tu k točnám mezi ledové kry nebo na vrcholky Montblancu, tu do středu země nebo v úžasné výšky mezi mračna a v oblasti řídnoucích vzdušin. Jules Verne stal se tak zakladatelem fantastickopřírodovědeckého románu, literárního druhu naprosto rázovitého a svérázně odlišného, jenž »se líbil literátům, vzrušoval zvědavé, bavil učence jakožto žertovné paradoxon a nesmírně lichotil mládeži jakožto příjemná věda,« jak pravil Claretie.

Románová technika Verneho jest ovšem více technikou, než uměním. Ale jeho fantasie byla ohromná, jeho bohatství a myšlenková rozmanitost přímo úžasná. Projednal téměř všecky možné oblasti vědy, byv tu obdařen takřka jakýmsi duchem věštecké vynalezavosti a tvůrčí mohoucnosti, i historie a sociálních problémů se dotknul a tu je zcela pochopitelno, že mohl náležeti ke korunovaným hlavám francouzské Akademie. *S.*

— Louis Feller: Jean Jacques Rousseau. Šest přednášek o životě a díle velikého Ženevana spojil pan autor v knihu. Nepodává v ní podrobné biografie, ani neanalysuje vědecky jeho díla; snaží se přiblížiti dnešnímu obecenstvu jednoho z nejoriginálnějších filosofů, ukázati naň, jako na jeden z pilířů, na nichž spočívá celá moderní společnost. Markantními rysy kreslí jeho osobu, líčí jeho život, vysvětluje jej a omlouvá, dávaje mu vyrůstati z jeho prostředí enervované a sesláblé společnosti »ancien régimu«. Předvádí jeho dílo, filosofické, poetické i paedagogické, vykládaje jednotlivé jeho spisy. A vše s netajenou láskou a sympathií k nešťastnému člověku, s neličeným obdivem pro velikého myslitele, skvělým a prostým stylem. To činí přítomnou knihu milou.

Toto číslo vydáno dne 31. března 1905. — OBSAH: JOSEF KRATOCHVÍL: Píseň zapadlého člověka. — BOH. BAUŠE: Báje a pravda o draku. — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — JOS. D. KONRÁD: Eva. — FEUILLETON: R. J. KRONBAUER: Kam se poděl rukopis Heydukových »Ptačích motivů«? — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — OHLASY Z DÁLI. — ILLUSTRACE: Portréty Josefa Mánesa: Jan Gintl. — Františka Gintlova. — J. R. Vilímek.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předpláci se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec. otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. VÁCLAV ŠTECH, POŘADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKY. DR. RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GRÉGRA A SYNA.

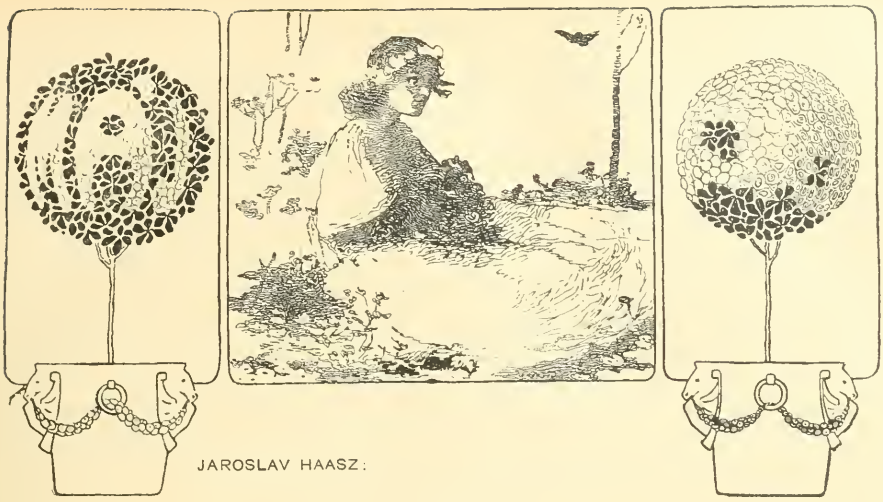

JAROSLAV HAASZ:

Mýť.

Kdes v lesích dalekých
mýť bahnitá je skryta;
Mir, vládce lesních tich,
tam vzácné chodce vítá:
když slabou pěšinou,
jež listím zasypána,
tu mhou a houštinou
snad lovec bloudí z rána.

Ve hvozdech hlubokých
mýť bahnitá je skryta,
tam hrdliček zní smích
a sluky peruť lítá,
když první liška raší:
a s rudým západem
na roztouženou zem
se soumrak zvolna snáší.

Kdes v lesích dalekých
mýť bahnitá je skryta;
tam leží bílý sníh
a bouře hřímá lítá.
Jak v kožích bělavý
strom každý zabalen,
i pokácený kmen,
jenž kles kdys do trávy.

Ve hvozdech hlubokých
mýť bahnitá je skryta,
mha z šedých třásní svých
tam clonu hustou splítá.
Již není zvěře stop —
zde musila by zhynout,
jen píseň má jak v hrob
si tam jde odpočinout.

F. J. ČEČETKA:

Dorna šmejdířka.

Kulturní obrázek ze XVI. věku.

I.

a příkopě silnice mezi Lysou a Nymburkem odpočívala žena s hochem. Bylo podzimní slunné odpoledne. Zena nemladá nestará, tváří zvětralých, v šatě oprašalém, probírá šmejd v putně, vedle v trávě postavené. Hoch, výrostek asi čtrnáctiletý, v šatkách bolavých, bosý, hltavě ukusuje skývu chleba.

Matka se synem.

Ušli kus cesty od Brandejsa a blíží se k cíli. Červené věže nymburské již v dálce vidětí. Otrhánek dojedl chleba a škemral o jiný. Máti zlostně se na něho osopila:

»Jíš jako vlk, ale k dílu nejsi!«

»Jen o tu žemličku s vrchu putny prosím. Mám hlad a nohy bolí,« zaprosil hoch. Nohy, od prachu začernalé, i krví potřísněné, rukama třel.

Hodila mu žena zlostně žemli a vedla svou:

»Kdy se medle naučíš nastrkovat a vyrážet?«

»Neumím, mamičko —«

»Jak ti vzatek podám, rychle chápej a ztrať se v rumrejchu!«

»Nctěší mne lotrovina, oč bych raději šel mezi dobré lidi!« vzdychl si.

»Eh, synku bláznivý, kdo dneska dobrý? Živ se, jak živ, jen když řemeslo vynáší. Až se naučíš fortelům, nezasteskne se ti.«

»Padneme právu do rukou —«

»Nic neuhoní na nás. Víš, jak v Boleslavi mě pustili, že jsem neřekla.«

V dálce zahrčely vozy. Žena sebou trhla.

»Vstávej honem, kupčíci jedou! Herež mi! Jdi proti nim plačky, kulhej!«

A než se chlapec zdvihl, rány se na něho sypaly i nadávky.

Hoch se zdvihal se zaslzenýma očima a napadaje na nohu šel proti vozům. Žena putnu vzala na záda, ztratila se v polích.

Pěkná matka je šmejdířka či kloboučnice Dorota! Po jarmarcích šmejd prodává, ale to jen pro jméno, pravou její živností je krádež. Od té doby, kdy jako děvče mladé, plné života, utekla z domova ze vsi Volanic s jakýmsi světoběžníkem, kdy opustila otce, matku, byla ztracena. Domů nesměla, bála se rodičů, bála se pána, jehož byla poddaná, tloukla se světem. Na cestách křivých i k dítěti přišla. Bití, trampot zažila, ztupla; běžná žínka z ní. Jen dítě Jiřík ji zůstalo. Zatím co krčmářka v Bezděčíně se jí o ně starala, chodila sama světem, kradla, aby jí mohla zaplatiti. Když hoch povyrostl, vláčí ho již čtvrtým rokem s sebou, zaučuje ho. Jiřík nejeví vloh, ani chuti k řemeslu matčině nemá.

Dnes v den svatého Václava léta 1599 je živo na slezské silnici. Zítra slavný jarmark v Nymburce a kupci i cháska všelijaká míří k městu z daleka široka. Budou zítra její žně.

Chlapec kulhal a sténal, čím blíže vozy přijížděly. Jeli soukenníci; vozy tůnami naplněné, na nich usazeno ženské pohlaví, muži kráčeli vedle.

»Smilujte se nad žebráčkem, Pán Bůh vám dá štěstí!« vykřikoval Jiřík, nastavuje čepici, spínaje ruce.

Hodili mu po penízku. Hoch sbíral denárky v prachu, děkoval. Jely vozy nové a lidem soucitným zželelo se hocha, dávali hojně almužnu. S večerem odvedl Jiřík matce hrst peněz za tři groše. Pohladila ho laskavě . . .

Na Drahu v krčmě u Marjány před samou branou svatojirskou bylo v předvečer jarmarku jako v úle. Sem už bděké oko rychtářovo nedosahovalo a cháska běžná sešla se, aby měla z rána do města blíže. V nízkém šenku, mdle osvětleném svícemi, popíjeli lidé otrhaní, se šrámy, žebráci, stupkové, řehtaly se, výskaly jejich ženštiny. Otevřely se dvéře a vešla Dorota s Jiříkem.

»Vítaj Dorna! Dornička! Káča vykrojená tady!« zahlaholily jí vstříc hlasy nízké i vysoké. Byla mezi svými. Seděl za stolem Jan Sedláček z Prahy, nesoucí se za bílým fěrtochem co zedník, vůdce, »táta« čeládky světoběžné. Podával z daleka Dorotě ruku, k posazení zval. Jen na něho bílé zuby vycenila a sesedla se s ženami do kouta. Hoch zůstal u dveří při putně. Bradatý David Kotel a Vít Němeček s useknutým uchem hráli v kostky, hlučeli, a klubko diváků kolem nich. Na truhle dvě holčice světačky se vztekaly, pošťuchovaly s ryšavým Šimonem. Jan Korbel, šmukýř z Bydžova, se ženou si pochutnával na mase v jíše. Dorota cítila také hlad a synek trhánek u dveří smutně seděl na putně.

»Paní Marjáno, dej mi masa!« volala na tlustou šenkéřku.

»Zaplať předem, donesu ráda!« zapískla Marjána za mřížkou.

Znala Dorna zvyk v této hospodě, hned denáry, které syn vyžebral, sázela na stůl. Ale nezapomněla na Jiříka, když šenkéřka večeři donesla. Oddělila mu několik fleků na mísku a zvala ho ke stolu. Šel; jedl hladově.

»Sedraný's, synku! Dorno, kup mu kalioty aksamitový, dám za bukvici!« vykřikl kolohnát jakýsi a hned rozvazoval hrubý uzel se šactvem. »Kup, dokud jsem při chuti! Za tři bílé dám.«

A Dorna koupila — zželelo se jí otrhaného synka. Smluvila za dva bílé a Jiřík hned obláčel poprvé v životě kalioty aksamitové. Byly velké, byly obnošené, ale hoch měl radost velikou a vesele ubíhal do marštele, kam ho matka na kutě hnala.

Ve tmě tápal, než pelech ve slámě našel. Zavadil o tělo — ležel tu již jiný hoch, Fridrich mendlíček, zběhlý žák. Byl podobným nástrojem lapky Sedláčka z Prahy, jako Jiřík své matky. Stiskli se kloučkové k sobě, pošeptávali si. Oba stejně ubozí, stejně nešťastní. Chvěli se před zejtřkem. Nebudou-li dobře nastrkovati, nepopadnou-li něco, čeká je bití hrozné . . .

V krčmě nastal teprve v noci bujný život. Skončilo vypravování, handle, sestrojeny plány a Marjána vyplácela na zástavy. Jako na zavolanou přišel hudec s kobzou, celá hospoda dala se do tance, holčice vřískaly a Dorna v objetí Němečkově zapomenula na celý svět.

II.

Od božího rána bylo živo ve městě. V branách k umačkání. Branní nestačí vybírati cla do pušek. U svatojirské či pražské brány i dva konšelé jim pomáhají a také sotva stačí. Propouštějí vozy, prohlížejí podezřelým pascetle, zboží, tisknou bez milosti z brány žebráky, podezřelé čtveráky. V chumelici nej-

větší vklouzla Dorna se synem branou. Ale už ji chopil branný za rameno.

»Kdo jsi, co neseš?«

»Šmukýřka z Prahy, vaše milosti!« A hned stavěla putnu na zemi. Strhla s ní plénu. Na vrchu měla píra páví, jeřábková, několik klobouků. Stačilo to brannému.

»Máš pascet!?«

»Mám — hned najdu.« Tvářila se jako pravé neviňátko.

Ale branný už nečekal, propustil ji. Měl nahlédnouti hloub v putnu, kde byla trúba plátna, váčky, pouzdro nožů, kus barchánu. Byl by spráskl ruce nad takovými šmuky! A kdyby průvodní list byl úsilně chtěl, však měla výmluvu, že jej ztratila. Teď vesele vmísila se s hochem do davu. První překážka hladce překonána, bude šťastný den, Jiřík v kaliotách aksamitových smutně kráčel za ní.

V ulicích ruch nezvyklý a na rynku k umačkání. Kolem kotců a stanů tlačí se lidé ze vsí i měšťané a nastrojený fraucimor. Křik, hádky, smích, vše splývá v lomoz, že vlastního slova neslyšeti. Mládežka obklopuje krámy se syrupem, perníkem a maňásky; sedláci prohlížejí sukna, boty, zboží nožířů, tlašnýřů, cínařů, měšťáci točí se kol pasířů, krejčí; selky i měštky kupují čepce, roušky, živůtky, šmuky, hrdlují se s kramáři při koupi šafránu, muškátových kulek. Kramáři tropí pekelný hluk, křičí, šidí, jak se dá.

Davem se prodírá tlupa žoldnýřů cechovních, k jarmarku vysazených; halapartnami si razí cestu, o pořádek dbají, hádky staví, po lidech podezřelých pasou. Výběrčí jarmarečného, z rady volení, jdou v průvodu rychtářově, jenž chocholatým kloboukem a žilou z daleka úctu budí. Také sem tam lokte prohlédnou, váhy, měchy, nehodné chleby seberou, pokutu vysadí. Biřic s pacholky na úzké podsíni udržuje pořádek kolem kotců hokyň, jež pečeni dnes prodávají vedle šišek, preclíků. Z hospody zní cymbál a chvílemi i křik hráčů karbaníků. To rychtáři zasedli ke kartám a už jsou si ve vlasech pro minci obřezanou. Lamtejsníků, zrádců si dávají, ale už je tu právo, aby hampejsy po hospodách stavilo.

Dorna byla ve svém živlu, dnes po dlouhém půstě zas její den. Rady chlapci dávala, hrozila. Na odskok zastavila se v Podholově hospodě, putnu tam schovala u pacholka a teď na lov mezi boudy, stany, do shluku, dusu největšího. Jiřík musel v patách za ní, aby byl po ruce, až mu poručí. Hoch strachem se chvěl a kolioty padaly, sotva je nesl. V zástupu mezi selkami se jí nedařilo, měly peníze za ňadry, v spodních sukních. Také sedláci byli opatrní; ten držel pevně rukou napěchovaný opasek a jiný soukal peníze z bot.

Šla dál. V kotcích židovských okukovala a mžikem uzmula obratně židovce šorec s krámu. U rathúzu křik, hádka. Hned tam byla a v tlačenici vytáhla jakémus kožešníkovi naditý měšec. A Jiřík se jí ztratil. Ani jednou nenastrčil, nevyrazil, nic nepochytil. Teď ho shlédla a stranou táhla.

»Ran nepočítaných ti dám,« slibovala tlumeně. »Jak hloupý chodíš, nic nevyzískáš.«

»Kalioty mně padají,« omlouval se Jiřík.

»Viz tam v klubku u ševců starečka v plášti!«

»Vidím.«

»Naraz silně a já ohledám váček. Zkazíš-li, na oči mi nechodiž!«

A hoch potácivým krokem dral se v před, matka za ním. Jak bezduch vrazil do starce a v témže okamžení držel stařeček Dorotu pevně za ruku.

»Netrhaj se, mošničko,« křičel, »sic dám štus! Ty's nějak nedobrá.«

Hned hradba lidí kolem, Dorota byla v pasti.

»Lotryně nevážná, šla mi po měšci, za ruku jsem chytil,« vykládal starec a Dorny nepustil.

»Pro milosrdenství boží! Nevzala jsem nic, strčil kdos.« Plakala, ječela, svíjela se.

»Znám fortele vaše. Jak přišel štus, sáhl jsem po kapse a zdárně.«

Jak by neznal takových obmyslů JMC. rychtář! A na něho se Dorota odvážila. Teď nabírá, pláče, prosí, ale nadarmo. Zástupem se prodral rychtář městský a pacholek jeho pevně ji chytil za rameno. A stareček s úsměvem povídal, jak se podařilo.

»Nevzala jsem!« bránila se šmejdířka. V tom rychtář ji rukavicí v usta udeřil a biřic ze zadu ránu dal, až padla . . .

»Maminko!« ozval se v zástupu bolestný výkřik dětský a už klečel Jiřík vedle své rodičky.

Zsinalá bolestí jen vyrazila: »Utec, dítě!«

A hoch se nehnul. Spoutati se dal.

Vlekli ho s matkou na rathúz.

III.

O jarmarce od vyzvonění »frejdu« seděli konšelé celý den na rathouze a měli práce plné ruce. Stavuňky, žaloby, pokuty střídaly se v pestré směsi a s lapenou chasou nedobrou byl soud krátký. Jen vina se zjistila, zapsala, a v arestě šatlavním čekali stupkové, ženky na svůj osud, o němž se rozhodlo po jarmarce.

Právě seděla rada při slavném obědě na rathúze, když rychtář Dornu s Jiříkem přivedl. Nerušil pánů; prohlédl hocha a nenašel u něho než kudličku, píšťalu a dva penízky. Za to lépe pochodila biřicka, prohlížejíc oděv

Dorotčin: šortoch, měšec nabitý a peněz za půl kopy grošů odevzdala jako corpus delicti rychtářovi.

Jiřík nechtěl bez matky, ale rychtář tvrdý nedal je k sobě, zavřel každého zvlášť. Hoch plakal a Dorna vlasy rvala, vyrážejíc jen: »Mé dítě, mé ubohé dítě!«

Odpoledne se židovka i kožišník o své věci přihlásili, stareček, JMC. rychtář, přišel a vypravoval, jak na něho, zkušeného rychtáře chtěli vyzráti, jak se lapili.

S Dornou a Jiříkem již páni v rathouze nemluvili. Druhý den po jarmarce nastoupila matka se synkem smutnou cestu do katovny na vala. O, což dbala o sebe, ale Jiřík pro ni přišel do neštěstí!

Na trápení vyznala se kajícně ze všech hříchů. Nešetřila sebe, jen dítě chtěla zachrániti, láska mateřská ozvala se plnou silou. A písař psal v smolnou knihu velkou zpověď matčiny lásky . . .

Nepřekvapí nás doznání Dorotino k dlouhé řadě krádeží, čteme mezi řádky bídu zmařeného života, nepřekvapí nás, že jí Marjána šenkéřka v oči vše zapírá, lotroviny se odříká — mluví tu strach. Avšak ta prudká láska, která najednou u zvrhlé ženy, k dítěti propuká, je bolestným výkřikem, obžalobou krutého věku šestnáctého.

Přivedli Jiříka před matku ztrápenou a dítě zaplakalo.

»Můj Jiříčku nevinný,« štká matka, »napomínám tě, varuj se lotroviny.«

A synek na to: »Mátě milá, pozdě mě napomínáš, jsem lotr hotový!«

Dítě nerozumné, jaká hrozná slova mluviš v děsných místech mučírny, kde jde o tvůj mladý život! Proč se činíš horším, či chceš matce spláceti její lásku, chceš vinu její zmenšiti? Nevidíš, jak tě zkalené oči její zapřisahají, abys mlčel, chcešli na světlo boží?

Těžká chvíle.

»Pro Boha a ušetření mladosti mého dítěte prosím o smilování za něho,« úpí Dorota, když ji odvádějí, aby se dívat nemusela na bolest Jiříkovu.

Chlapec na trápení očišťuje matku. »Co jest kolivěk mátě vyznala, já provedl. Po čtyři léta jsem po jarmarcích kradl a bral. Ty kalioty, jak je na sobě mám, mátě mi koupila. V Jilovém, Benešově, Příbrami jsem kradl . .«

Předstupuje Marjána, založivši právo. »Můj milý Jiříku, nebeř mne na svou duši, chci za tebe a tvou matku do kostela obětovati.«

A Jiřík ji odvolal.

Matka i syn k smrti houžví byli odsouzeni.

Sklepení se nesesypalo a soudce nepohřbilo . . .

JOS. D. KONRÁD

Eva.

(Pokračování.)

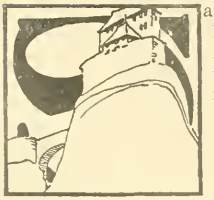

ama nevím. Kam se zlíbí koním nebo Vašíkovi. Zúmyslně se nikdy neptám, není-li to zjevno, kam jedeme, to je nejlepší při takových vyjížďkách. Letět a letět někam jako pták bez cíle, jako chmýří pampelišky, když je vánek utrhne s odkvetlého stonku a unáší nad zelenými poli a jarem vonícími loukami.«

»Hle, jak se z tebe ozývá básnířka.«

»Básníkem se konečně v určitých chvílích stává každý člověk, jen že se mu nedostává slov a odhodlanosti, aby vyjádřil své nejlepší cítění. To je rozdíl mezi námi a vámi, vyvolenými básníky. Já jsem také taková ticha, tajná básnířka. Své nejzdařilejší básně zažívám sobecky sama, mlčím, nevyslovuji a nepíši jich. Ve svém poetickém nadšení přivírám jen sladce oči a bezděčně, ani sama o tom nevědouc, letím jako to pýří pampelišky, tušim však, že na ně svítí teplé slunce a že zapadne jenom v objetí aromatických trav nebo v otevřeném polibku květiny.«

Skutečně kouzelné oči její byly přivřeny, že řady dlouhých černých řas na víčkách skorem až se dotýkaly. Opřena jsouc poněkud nazad dávala se unášeti jízdou i myšlenkami v ony báječné končiny snův a tišin, které tak často ji na sobě kolébaly.

Také professor přimhouřil oči a dal se zachvátiti snivostí. Uznával, že ticho a mlčení jsou nejlepšími družkami takové nálady.

Probral se a prohlédl teprve, když šelest

saní se proměnil v temnější a jako studený zvuk.

Sáně ujížděly vysokým jehličnatým lesem, pod jehož větvemi bylo již tak temno, jakoby se tam kladly večerní stíny. Cesta měla spád a když na konci lesa se zahnula na levo, opět se rozjasnilo, nová krajina se otevřela, a dole pod silnicí v širokých bílých březích šumně tekla nezamrzlá řeka.

V těch místech také Eva otevřela oči.

»Ach, jsme až zde — mně se zdá, že jsme tou cestou přes les oba mlčky básnili.«

»Nelze jinak, ta rozkošná jízda na saních za jasného zimního dne v zasněžené krajině, plné milých dojmův a vzpomínek, je už sama sebou hotovou básní, a stačí jen uměti ji přečísti.«

»Pamatuješ se, jak jsme někdy až v těchto končinách spolu bloudili?«

»Pamatuji.«

»Je to tak blízko z Opatství, a nebyla jsem tu od těch dob. Teď je mi skoro líto, že jsem ta místa po tolik let zanedbávala.«

Zamlčeli se na chvíli. Koně cválali kus podle řeky a pak rázem zabočili na jinou kolmou cestu, směřující oklikou k odlehlé vesnici a k Opatství.

Ve vesnici bylo jako po vymření, jen dva lidé, stařec s krátkou dýmkou v bezzubých dásních a s dřevěnkami na nohou, pak slabé děvčátko s puténkou vlekli se zvolna po návsi. Na vyšlapaném prostranství kolem studně nepohnutě civělo několik ušpiněných hus. Z některých komínů vystupovaly rovné sloupy modrého kouře jako znamení, že v té krajině se topí ještě páchnoucím lesním dřívím, a jako slibná předzvěst dalších jasných dní. Slunce zářilo již nízko nad olesněnými pahorky, jež nyní v ohni jeho západu tím nápadněji činily dojem ohromného rozjeřeného zvířete.

Bílé zdi a štíhlá vížka Opatství zjevily se opět mezi holými zahradními stromy. Za čtvrt hodiny, za deset minut sáně dozvoní na dvoře statku, a mladý muž neřekl dívce ještě ani slova z toho, co před výletem tak horlivě osnoval v zamilované hlavě. A odvahy neměl, aby řekl.

Pocítil lítost, že výlet, na který se těšil, jest již u konce. Dvě odpolední hodiny uplynuly jako sen, i napadlo ho, jak asi čas ubíhá a jak je život krátký pro dokonalé štěstí člověka.

Eva se k němu nachýlila.

»A už jsme zase doma! Škoda, že musíš být tak brzo v Praze.«

»Také toho lituji.«

»Byli bychom si udělali několik takových výletů, dokud ještě potrvá sníh.«

»Kdyby to nebyla neskromnost, také bych řekl, že jsem tentokráte užil Opatství až příliš málo. Nemám ničeho ještě dosti, piji sice tu krásu plnými doušky, ale nepřestávám býti žízniv.«

»Kam se chystáš o letních prázdninách?«

»Nevím, kam mě náhoda zanese. Snad podniknu některou malou cestu, snad mě Praha bude většinou hostiti ve svých zdech.«

»O prázdninách je v Praze asi tuze nudno.«

»Jest.«

»Přijeď tedy v létě opět k nám. A na delší čas. Ani takovému nenasytnému učenci neubliží, stráví-li jednou prázdniny v klidu českého venkova.«

»Mluvíš velmi lákavě, drahá sestřenko.«

»Viď, že přijedeš?«

»Dovol, abych ti za to pozvání aspoň políbil ruku. Přijedu.«

»Pak tu bude veseleji než teď. Budeme zas spolu chodit, jako jsme chodívali po mezích, po pěšinách luk, po lesích. Ale budu již hodnější, než jsem bývala, musím ti to slíbit, abys se opět nedat odstrašit.«

»A pak ti to řeknu, pak ti otevru své srdce,« pomyslil si mladý professor a již v duchu si představoval blaženost nastávajících rajských dní, kdy ruku v ruce budou kráčívati těmito místy v opojném štěstí milenců.

Když nastal večer, před stavením opět zazvučely rolničky koní, jež Vašík znovu zapřáhal, aby odvezli pražského hostě na stanici.

Louče se, pan Hypolit Severa opětoval Evino pozvání, aby professor strávil velké prázdniny v Opatství, a zakončil srdečná slova neméně upřímnou hubičkou.

Pavel políbil se pak i s paní Severovou a chvěje se nesnázemi, obrátil se k Evě.

Podávala mu s úsměvem ruku, kterou uchopil a vroucně vtiskl na ni rty, mnohem vroucněji, než na ruku paní tetinky. A když zvedal skloněnou hlavu, ucítil Evinu levici na rameni, a na ústa mu přilnul krátký políbek.

»Byl to jen políbek příbuzenský, ale já jsem jej přijal a cítil jako políbení milenky,« šeptali rtové jeho, na kterých ústa Evina jej pálila jako žhavý amulet na další cestu životem, jako vykřičník, volající k jeho lásce a věrnosti, jako předpověď nejrozkošnější budoucnosti.

VIII.

Pak se vším, co v hloubi srdce přinášel, přijala ho opět Praha v kamenné šero svých zdí. Byl jako vyměněn, neboť láska ovívala ho všeobsáhlými, než přece něžnými perutěmi.

Tělem jsa v královně českých měst, duchem dlel na samotě útulného Opatství. Ústa

jeho přednášela a hovořila s žáky, zatím co mysl vracela se k světici všech jeho nejtajnějších vzpomínek, k Evě.

Toužil po chvílích prázdně a osamělosti více než kdykoli jindy. Teď konával obvyklé předvečerní procházky jenom směrem, kde leželo Opatství, i uspokojovalo jej vědomí, že aspoň o kousek cesty se přiblížil místu, kde zářilo světlo Eviny krásy a kde ona dýchala.

Za pozdních večerův a za noci, dokud na pražských střechách ležel sníh a dokud v mrazivém vzduchu se jiskřily hvězdy, zvedal se od práce a přistupoval k oknu. Otvíral je a vychyloval hlavu i ruce do zimního vzduchu, aby si oživil lahodný dojem sanice, bohužel krátké chvíle, nad niž v paměti jeho nebylo líbeznější.

Svým žákům byl nejlaskavějším učitelem. Stal se jejich modlou a miláčkem. Nikoli bezohlednou přísností, nikoli slovy drsných, ponižujících významů, ale shovívavým chováním dovedl toho, že žáci se učili více pro něho než pro sebe. V poradách professorského sboru nepřicházel se stesky a žalobami, nezapsal ani jediné nedostatečné známky, nezpůsobil ani jediné trpkosti nebo slzy. Nejslabší žáky nabádal způsobem, který byl nadějným povzbuzováním. Neodvracel od nich ustavičné bdělé pozornosti, šetrně je vyvolával, zkoušel i radil, že bylo uměním u něho neuměti. Nazýval je svými mladými, hodnými přáteli. Bude na ně o prázdninách vzpomínati, a až nadejde nový školní rok, bude se těšiti, že opět přijdou.

A při tom počítal dny do prázdnin s větší nedočkavostí než jeho studenti. Vítal jaro s přebytkem slunečního světla a se zázrakem rozvitých květů jako kus vyplněné naděje. Z přediva myšlenek opět důmyslně tkal zlaté představy přibližujících se dní. Cítil, že láska jeho k Evě účinkem jara bují a roste.

Mezitím udržoval s Opatstvím spojení barevnými lístky a stručnými dopisy. Občas poslal Evě uměleckou dopisnici s obrázkem pražských věží nebo paláců, někdy napsal panu Severovi zdvořilý příležitostný dopis.

Nesmírně rád byl by dívce pověděl více, aspoň část toho, k čemu se nemohl odhodlati za své zimní návštěvy, ale neodvážil se. K opravdovému vyznání lásky nehodí se list mrtvého papíru ani sebe vkusnější než přece jen nehybné písmo. Lásku lze vyznávati jenom tváří v tvář, kdy srdce bije sladkou úzkostí, kdy tváře planou, kdy pohledy volají srozumitelněji než nevýmluvná ústa.

(Pokračování.)

R. J. KRONBAUER

Snoubenci „Umělecké lóže.“

Román.

(Pokračování.)

ústal jsem v kavárně ještě asi hodinku. Poznal jsem tu také tajemníka Českého klubu J. L. Turnovského, redaktora »Zábavných Listů«. Antoš s ním promluvil několik slov, Turnovský se ke mně obrátil a trochu sice teatrálním, ale přece jenom velice vlídným hlasem mně vyzval, abych mu do čtrnácti dnů přinesl povídku na dvě čísla.

To je, dušinko moje, můj úspěch. Píšu ti o tom proto, poněvadž vím, že tě to potěší a zároveň posílí. Jednu větu jsem v psaní podškrtl. Vzpomínám na včerejší episodu s těmi penězi. Považuju je také za jakousi zálohu. Jsou tvé a já chci býti tvým dlužníkem. Umínil jsem si, slavnostně jsem si předsevzal, že ty peníze dostaneš jednou všechny zpátky. Moje hlava, moje ruce je dovedou vyzískat . . a až jednou ti dám knížku, ve které budou uloženy moje literární úspory, bude to naše nejkrásnější chvíle. Vezmu je, poněvadž mají zbudovat naše hnízdečko — ale zároveň přejímám na sebe závazek, jenž mně bude vzpruhou, abych hodně mnoho a s láskou psal.

A teď se s tebou loučím. — Přečti si ještě jednou začátek mého dopisu. V koutečku, kdesi v ústraní, uvidíš moje planoucí oči. Pamatuj na to, že jsem v tuto chvíli strašlivě rozechvěn a že pevně věřím a doufám, že vrátí se klid v moji vylekanou duši. Stůj na jevišti jako Madonna . . ať se k ní lidé modlí, nebo ať se jí rouhají — ona je a zůstane Madonnou.

Líbá Tě vroucně Tobě věrně oddaný

Viktor . . .

Když Troskovický psaní dal do rukou Vajcrových, proběhl několikráte ulici nahoru a dolů a vrátil se do divadla již o půl sedmé. Koupil si lístek a postavil se u kasy. Viděl, že bude dnes divadlo hojně navštíveno. Prohlížel si každého návštěvníka. Byli to lidé prostí, po většině řemeslníci, dělníci a drobní obchodníci. Mluvili jen o kusu a ani nevěděli, kdo v něm hraje. Jedině o Vajcrovi hovořili a srdečně se na něho těšili. Viktor postál u různých skupin a pomalu se uklidňoval. »To je to pravé divadelní obecenstvo,« liboval si . . »to jde do divadla jen se pobavit a pranic se nestará o to, kdo je řídí, nenakukuje do zákulisí, nesbírá klepů, neštve proti jednomu herci a druhého do nebes nevychvaluje, nedělá pro toho neb onoho náladu — takový posluchač sedí na svém místečku, sleduje a lapá každé slovo, v pausách se těší na pokračování a po divadle jde domů osvěžen a ve výborném rozmaru.«

Bylo několik minut před sedmou. Před vchodem zastavil fiakr, z něhož vystoupilo pět mladých pánů. Koupili si lóži, hlučně hovořili a dokuřovali papirosy. Jeden z nich přinesl program, s nímž postavil se pod svítilnu a předčítal jména herců.

»Nevím, nevím, zůstanu-li do konce,« unaveným a ospalým hlasem řekl švihák, jenž mluvil protivným diškantem a chvílemi přecházel po dvoře houpavou chůzí. Nakloňoval při tom podivně hlavu a pohupoval celým tělem.

»Povídám ti, že zůstaneš do konce,« ubezpečoval ho druhý . »ta Emma Vlachova stojí za podívanou. Také jsme si mohli vzpomenouti a koupiti jí nějakou kytku.«

Troskovický zůstal státi, jakoby ho hřebíky k zemi přibil.

»To je vám rozkošné koťátko,« pokračoval hejsek, jenž si při tom labužnicky zamlaskl, »viděl jsem ji tuhle »u Tomáše« a hned jsem se sklepnice na všechno důkladně vyptal. Kamarádi . . to je holka jako model . . . a k tomu prosím mladinká a ještě nezkušená. Je to takové naivní stvořeníčko, taková křupka, do které bych se na mou duši dovedl zamilovati. Dal jsem si nějakou práci, abych na sebe upozornil, přisedl jsem si až k uměleckému koutu — ale musím se bohužel přiznati, že jsem neulovil ani jediného pohledu. Povídám, že toho nebudete litovati, že jste si sem zajeli. Škoda, že nemáme za kulisami někoho známého . . podíval bych se tam a vysondiroval bych terén.«

Troskovický poslouchal se zatajeným dechem. Ruce se mu třásly a v očích zakmitl prudký záblesk hněvu. Byl by se nejraději na drzého mluvku vrhl, aby ho umlčel.

»Ostatně se nebudete špatně bavit . . to přece bude ohromná švanda,« animoval hejsek svoje soudruhy — »tady prý hrajou divadlo tovaryši a šičky a něco takového stojí také jednou za čas za poslechnutí. Do »Variété« se ještě dostaneme . . tady bude konec asi o půl desáté a v deset už můžeme seděti v lóži ve »Variété«.«

Kdosi přišel, poníženě pozdravil a uctivě pány upozorňoval, že se bude za chvíli hrát.

Viktor byl ohromen tím, co slyšel. Nebyly tedy jeho obavy nadsazené. V prvním okamžení utěšilo ho poněkud pomyšlení, že Emmě psal a že ji tak důtklivými slovy zavaroval před hledištěm. To jsou ti, kdož by nejraději rvali roucha s těla herečky . . to jsou ti společenští piráti, kteří hledají ve veřejných místech kořist pro svoji vášeň. Vešel do divadla ve chvíli, když opona letěla vzhůru.

Neviděl ničeho kolem sebe, ničeho neslyšel. Jenom skupinu hejsků pozoroval, kteří chovali se v divadle tak vyzývavě, že se v něm krev bouřila. Měli na hlavách klobouky do zadu naražené a chechtali se, že se musel přemáhati, aby je hlasitě neokřikl. Chvílemi se tak bezuzdně smáli, že si toho povšimli i herci, kteří vrhali nahoru udivené pohledy.

Troskovický byl tak rozrušen, že nemohl vydržeti na jednom místě; postavil se tak, aby neviděl do lože.

Najednou to s ním škublo. Bylo mu, jakoby ani dechu nemohl popadnouti. Slyšel Emmin hlas . . její krásný, čistý, příjemný, barytonový orgán; zněl jistě, zvučně. Zrovna to hlaholilo.

Pozoroval, že se vše pohnulo, jako když lánem obilí zavlní větříček. Nebyl si toho ani vědom, že v tu chvíli postoupil o několik kroků ku předu. Tlačil se zástupem a pranic se na to neohlížel, že vyvolal u sousedů nelibost, které dávali průchod ostrými poznámkami. Už neměl strach — úzkost zmizela a radostná pýcha prochvěla jeho nitro. Nemohl v první okamžik ani uvěřiti, že je to Emma. Jak klidně, jak jistě, jak nenuceně a při tom sebevědomě se pohybovala. Zraky všech byly upřeny jenom na ni . . . zdálo se, jakoby ostatní herci pro hliště ani neexistovali. Viděl ji, jak ustupuje do pozadí . . šla svým svěžím, půvabným krokem a tělo její se zrovna nadnášelo. Teď se obrátila . . teď dívá se do jeviště . . . Viktor cítil, jak mu vlhnou oči. Dívala se na něho . . pousmála se a jemu zdálo se, jakoby mu dávala na jevo, že tu není pro nikoho jiného než pro něho.

Ale radost jeho neměla dlouhého trvání. Emma v tu chvíli zavadila krátkým pohledem o lóži, v níž seděli hejskové. Troskovický rychle přešel na druhou stranu parterru. Viděl, že všichni Emmu pozorují kukátky. Tří byli

z lóže tak vykloněni, že div nepřepadli. Druzí dva stáli těsně za nimi. Světlý okamžik nadobro byl zapomenut. Viktor zrudl v obličeji. Pozoroval sice, že Emma ho hledá očima, ale v tu chvíli nic by ho bylo nedovedlo usmířiti. Zalomcovala jím poprvé v celé svojí nezkrotné síle žárlivost. »Už nehraje jenom pro mne,« zabouřilo to v jeho nitru . . »zalichotila jí jejich pozornost a ona se jim odvděčila pohledem, který jistě všichni zachytili.« Viktor podepřel se o zeď a zamračeně se díval před sebe. Neposlouchal, co se mluví na jevišti. Zdálo se mu, že Emma obrací se zúmyslně tak, aby jí její neznámí obdivovatelé viděli do tváře.

»Tak jsem přece jenom tomu neunikl,« hořce uvažoval . . »teď si asi myslí, že vyhověla mému přání, upokojila mne a teď je z ní jenom herečka, kterou všichni posliňují svými nestoudnými pohledy.« Litoval, že nemá kukátka. Sledoval každé její hnutí, kontroloval sebe menší zákmit oka. Div že nevykřikl, když přistihl Emmu při druhém pohledu, jímž na chvíli utkvěla na skupině zanícených posluchačů. Myslil, že se zalkne. Vyrazil z divadla se zardělou tváří. Vyběhl na ulici a padil bez určitého plánu jako divý. Vrážel do lidí a nepozoroval, že se zastavují a že se za ním dívají jako za člověkem nepříčetným.

»Emmo . . toho jsi neměla dělati . . toho jsem si od tebe nezasloužil,« hořekoval v duchu a při tom zalomil rukama. »Uvidíš, že to zničí naše mladé štěstí.«

Chladný vzduch ho osvěžil a uklidnil. Pomalu se vracel k divadlu. Zatoužil po tom, aby ji zase spatřil. »Kdož ví, měla-li při tom vůbec nějaký úmysl,« omlouval ji a sebe sama. »Někam se přece dívat musí . . vždyť o těch lidech ničeho neví a nemá ani tušení o tom, proč vlastně přišli.«

Začal druhý akt, když vstoupil do hlediště. Biletář se ho ptal, nezná-li pana Antoše.

»Znám — proč se ptáte?« vyhrkl Viktor, jemuž srdce v těle zaplesalo při vyslovení jména Antošova.

»Někoho hledá,« sděloval biletář . . »a tu mne napadlo, nejste-li to vy. Vyšel z parterru a šel nahoru.«

Troskovický pospíšil, aby ho vyhledal. Potkal ho na schodech.

»Servus . . tak jak dopadl první akt?« ptal se dychtivě. »Nedalo mně to a já si sem musel zaskočit. Zůstanu jen na jedno jednání . . . musím do karlínské besedy, kde je matiční zábava. Hrome . . vás to ale tuze rozčiluje . . kdybyste se podíval do zrcadla, sám byste užasl, jak jste zarudlý. Bracháčku . . já to chápu. Prodléváte horečku . . počkejte, to si pořádně odstůněte. Kamaráde, to není hračka seděti v divadle a býti do té míry angažovaným posluchačem a divákem. Poslechnu si jeden akt . . Něco mně napadlo. Dopadne-li to dobře, o čemž nepochybuju, napište o tom drobný referátek a já jej propašuju do některých novin. Musíte miláčku svojí nevěstě pomáhat. — Pomaloučku se opeříte a poznáte všecky cestičky, kudy se jde nejrychleji za cílem. Každá herečka musí míti v redakci svého ochránce. Má-li ctitele nebo manžela, jenž má s novinami živý styk, je ovšem na koni. O takové herečce je pořád něco v časopisech, lidé čtou její jméno, povšimnou si toho a myslí si, že je něco zvláštního, něco lepšího než ty druhé. Která se pustí sama, bez novinářské protekce do boje, pokračuje hlemýždím krokem. O tom vám jednou učiním informativní výklad . teď ale pojďme, abychom všechno nepropásli.«

Viktor postavil se vedle Antoše, jenž Emmu sledoval se vzrušenou tváří. Bylo na něm vidět, že je překvapen. Vztáhl ruku, popadl pravici Viktorovu a prudce ji stiskl.

Po celé jednání nepromluvil ani slova. Když opona šla dolů, frenetický tleskal a hlučně volal »výborně«. Přišel se děkovat Vajcr s Emmou. Když po druhé opona šla vzhůru, ustoupil Vajcr do kulis a na Emmu, jež ostýchavě stanula v pozadí jeviště, sesypal se bouřlivý, jásavý potlesk. Nejvytrvaleji tleskali Švihákové v lóži, kteří hlasitě volali: »Ven . . ven . . Emma Vlachova . . ven . . ven.«

Emma byla neočekávaným úspěchem překvapena. Pětkrát byla vyvolána.

»Gratuluju . . gratuluju . .„« srdečně zvolal Antoš . . »lidičky, vy jste se dobře našli. Vaše nevěsta má divadelní krev. Má také talent, třeba výkon její byl ještě silně diletantský. Ale to všechno se jednou zdokonalí a vybrousí. Za to je to báječný divadelní zjev. Věřte mně, že jsem na ni vyvalil oči dokořán. To je postava . . to je tělo . . inu . . nic naplat . . je to přece jenom ten nejspolehlivější fundament.«

Antoš podíval se na hodinky.

»Už musím jíti . . můžete mne kousek cesty doprovoditi. Bylo by chyba, kdybyste se dali dnešním zevnějším úspěchem oklamati. Je vidět z každého slova, že vaše nevěsta je intelligentní bytost. Doporučte jí neúnavné a úsilovné studium . . ať pilně čte, chodí do divadla a bedlivě všímá si života, figurek, jež potká a s nimiž náhodou přijde dohromady. Měl byste se starati o to, aby slečna mohla často choditi do Národního divadla. Ona musí vidět hrát divadlo na větší, disciplinované scéně, musí poznat a studovat vzory. To by se ostatně dalo nějak zařídit . . až se u nás trochu ohřejete, až se uvedete několika většími a pozoruhodnějšími pracemi do literatury, zavedu vás jednou do Národního divadla,

představím vás řediteli Šubertovi a jsem jist, že dá slečně volný lístek na lepší činoherní představení. Možná, že i vy při tom dobře pochodíte. Napište tu a tam někam drobnou zprávičku o Národním divadle a není vyloučeno, že vám dají také lístek do parterru k stání. Nebylo by vám to jistě příjemné čekati na ni někde v kavárně, bude jistě líp, když půjdete do divadla spolu. Všeho se dá pomalu docíliti. Miláčku. . čekají na vás všelijaké povinnosti a starosti. Jste v Praze nováčkem a nemáte o tom ještě pravého pojmu, jak tu třeba, chce-li člověk do veřejného ruchu také trochu zasáhnouti, vyznati se v postranních pěšinkách. Proto bude nutno, abyste tu a tam šel do společnosti, kde se dělají výhodné známosti. Budete jich potřebovat . . pro sebe i pro svou budoucí ženušku. A pak jsme zase tam, odkud bych na příklad já velice rád utekl. Vy toho ovšem o sobě ještě říci nemůžete . . Vy musíte všechno to, co my starší máme za sebou, teprve prožíti a prodělati. Ale o tom si promluvíme jindy . . . vidím, že jste neklidný a že mne roztržitě posloucháte. Chápu to . . vraťte se, abyste všechno neprometkal. S bohem . . hodně brzo na shledanou. Každým způsobem uvidíme se ve čtvrtek ráno v kanceláři . . .« (Pokrač.)

BOH. BAUŠE:

Báje a pravda o draku.

(Dokončení.)

ám pozdější starý přírodopis před sebou (z r. 1703), v němž čtu: »Obydlí draka jest v jeskyních, kde se zdržuje otravuje vzduch. Má sílu svou nikoli v zubech, nýbrž v ocase. Z mozku draka vyřezává se kámen »Draconis lapis«, jenž vyříznut musí býti ze zvířete živého; v mrtvém zmizí.« U Gessnera není drak jedovatý a hodí se proto popis spíše na veliké hady rodu Python

Ale ona síla v ocase hodí se opět na jiné zvíře, tvořící podklad dračích bájí a toť krokodil.

Krokodil býval za starých časů mnohem rozšířenější nežli dnes. V Egyptě, kdež jest dnes jako hroch dávno úplně vyhuben, bývalo jich hojnost, jak četné mumie dokazují. Podobně v pořící Jordanu žil »laviathan« bible. Jeden znak draků ovšem oběma tvorům, hadům i krokodilům chybí — schopnost lítání. Ale i kusy těchto zvířat bludnými rytíři z cest přivážené budily obdiv. Návštěvníci Karlštejna jistě se pamatují na lebku v Berounce prý nalezeného krokodila, která zde se chová. Kdy a odkud pochází, nikdo dnes neumí povědět. Rozumí se však, že jako zvláštnost někdo přivezl as lebku tu z východních zemí.

Za starých dob nebylo u nás muzeí v nynějším smyslu slova. Velmožové na svých hradech, bohatá města na radnicích, poklady kostelů a klášterů, chovaly různé kusé vzácnosti přírodnin jako kuriosity a rarity.

Vzpomeňme jen na poklady a kuriosity ve sbirce Rudolfově na Hradčanech, z nichž naše museum zachránilo aspoň část kostry památného vyhynulého ptáka blbouna nejapného.

V podobných sbírkách nalezaly se někdy podivné věci. Poutníci ze svaté země, od moře a cizích zemí přiváželi kusy špatně zachovalé, sušením spitvořené, k nimž doma teprv přibásněny popisy a celé historie.

Rajku beznohou ještě náš Komenský vyobrazuje (Orbis pictus), jak bez noh vznáší se ve vzduchu. Divoši Papuanští a na Nové Guinee vytrhávali totiž ptákům, jež do obchodu přicházeli, nohy a teprv pozdější cestovatelé pomohli rajce opět na nohy.

Veliký roh nosorožce vydáván byl za dráp obrovského ptáka velikána noha, zub narvala (kytovitého ssavce) vydáván za roh báječného jednorožce.

Obrovský rejnok, jenž má po stranách křídlovité prsní ploutve a ozbrojen jest nebezpečnými trny, považován také za draka.

Jako draka popisuje tohoto aspoň učený Cardano Georgino (* 1501, † 1576), slavný mathematik a přírodní filosof italský, jenž pět kusů vysušených »létacích hadů« viděl v Paříži, a jiný vrstevník Gessnerův Bellonius, jenž sušením podivně znetvořené ryby považoval za draky, jež tak dalece s pojmem báječných draků se shodovali až na velikost, která dle Bellonia nebyla větší než králíků.

Drak tedy, s jakým Sv. Jiří ještě bojoval, scvrkal se před střízlivým pozorováním a bádáním stále více, až zbyl nevinný poletující dráček Sundských ostrovů.

Nemělo však zůstati při tomto střízlivém rozluštění báje o dracích.

V dávných, pradávných dobách — kde ještě nebylo památky po lidských tvorech — byla země naše obydlena podivnými bytostmi, o jakých člověku ani v obrazotvornosti se nezdálo.

Nemotorné tyto nestvůry zmizely časem z povrchu zemského, otisky a kostry své složily však ve vrstvách zemských, odkud pečlivě byly vykopány a důmyslnými badateli sestaven a doplněn obraz jejich před udivenými zraky pokolení pozdějších.

Vše, co náleží pravěku, není snad ohromné a obrovské. Naopak procházka naším museem okazuje nám vymřelé tvorstvo, mloky permské, ryby doby křídové zašlé zvířeny, z nichž jen tu a tam objevují se rozměry větší. Rázu však jest onen svět zašlý docela jiného.

Pohleďme jen na odlitek přezajímavé relikvie, jež r. 1784 objevena byla na jemné Solenhofské lithografické břidlici: Plaz, ještěr, jenž vzduchem lítal jako vlašťovka. »Reptil volant«, jak Pterodaktyla označil slavný Cuvier.

Přední okončiny upomínají na netopýra. Tři krátké prsty mají drápy, malík však ohromně prodloužen v srpovitou kost, jež podpírala blánu létací.

Tento ptakoještěr, drak v miniatuře žil za doby jurské, kde moře chovající ryboještěry rodu Ichthyosaurů, prostíralo se Švábskem a úzkým pruhem i do Čech zasahovalo.

Poletující ještěři neděsili člověka, neboť nebylo po tomto ještě památky.

Nezůstalo však při nálezech velikosti vlašťovky a havrana. Severní Amerika, přičiněním prof. Marshe poskytla kostry létacích plazů v úžasném množství a rozměrů, jež byly by sto hrůzou naplniti člověka, kdyby zvířata ta opět obživla.

Představme si zvíře velikosti krokodila, s letací blanou šest metrů v rozpětí, tedy dvaceti stop šířky, jimiž graciosně a střelhbitě vzduchem lítá! Až na to, že nechrlí oheň, předčí všechny výtvory o draku lidské obrazotvornosti.

Nezůstalo jen při nálezu kostry; nalezeny i otisky měkkých částí, ploutví, hřebenitého hřbetu. Víme, že zvíře hlavou na metr dlouhou, tedy s hlavou velikosti slona mělo mozek sotva na pěst veliký.

Největší nalezený Plesiosaurus měří plných 15 metrů, slušný již drak mořský s podivně prodlouženým krkem. A za krkem, — 22 stop dlouhým, následuje tělo želvovité s ploutvemi a nese hlavu ještěrovitou výrazu zlého, jejíž tlama jest ozbrojena ostrými zuby.

Mesosaurus měl velikost na 30 metrů, předčil tedy délkou naší velrybu.

A na suchu, tam kde zelenaly se stromovité kapradiny a Araukarie, řápal příšerný drak zemský Bernissartův Iguanodon. Deset metrů měl délky od tlamy po ocas a kráčel po zadních nohách na způsob klokana.

Představme si příšeru, která se zvedala při své délce na čtyři metry do výše, hlavu majíc poměrně malou, čelisti zobákovité, krk pohyblivý, ocas jako krokodil, pevně sloupovitý!

Iguanodon byl býložravec. Vedle něho žili však obři s chrupem šelem: Ceratosaurus, Hadrosaurus, na němž napočítali 2072 kusů zubů!

Ale tyto nestvůry předčil ještě kolíbající se dům na čtyřech nohách, Atlantosaurus 115 stop délky; jemu příbuzný Brontosaurus vážil dle přibližného odhadu 20000 kg.; největší slon africký má váhy 6000 kg.

K tomu objevili se třírozí volo plazi s lebkou 2 m dlouhou, s dvěma rohy nad očima a velikým rohem na nose, kryti neproniknutelným pancéřem na těle.

Tento svět příšer nevznikl snad dle fantasie člověka, nýbrž žil skutečně. Jest uchován v museích, ač doba, která nás dělí od jich existence, měří se na milliony let.

Možno, že tu a tam přišli lidé na kostry zkamenělé, jež spolupůsobily pak při vzniku bájí o dracích. –

Ostatně měl i člověk současné tvory, jež buď vyhubil neb jen zřídka zřel; a možno že dosud některé chovají hlubiny moře, které děs a hrůzu v něm budí. Obrovský varan v Australii, velikosti draka, zbytek doby třetihorní, mohl nahnati strachu člověku primitivně ozbrojenému. Moře se svými pověstmi o mořském hadu, stále ještě v nových variantech se opakujícími chová obrovské hlavonožce, z nichž části i do museí se dostaly. –

Člověk opíraje se o své palné zbraně, stal se domýšlivým a skeptickým vůči velikým zjevům tvorstva. Bojí se více malých neviditelných tvorů, proti nimž teprv věda hledá zbraně a ochrany.

Co však člověk ve své fantasii si vytvořil, v bájích svých od pokolení k pokolení básnicky si vypráví, má svůj podklad v přírodě skutečné. Dávno před objevením člověka na zemi snila a tvořila síla tvůrčí zjevy, jež nalezají odlesk ve výtvorech fantastických člověka, jenž jest přece jen částí téže přírody. Sebe podivněji může zníti báje člověka, podivnější nad to jest, co život dal.

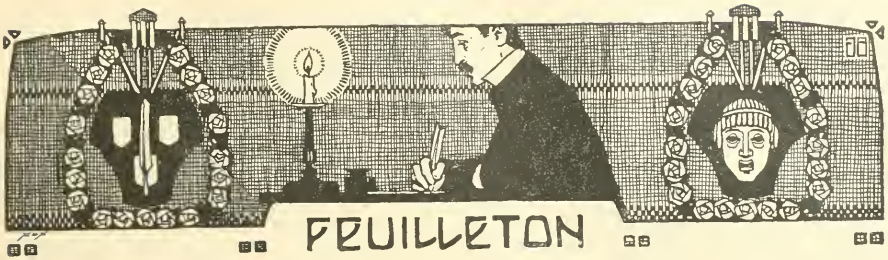

OSCARA WILDEA LISTY ZE ŽALÁŘE.

V době, kdy do rukou českého čtenáře dostává se Wildeův Obraz Doriana Graye, dílo stejně poutavé a napínavé jako umělecké, uchvacující bohatou fantasií a okouzlující svou duchaplností a stylem, musí dvojnásobný zájem budíti jeho listy ze žaláře, které právě vyšly ve vydání německém a anglickém. Vydání německé má prioritu a jest úplnější, musilo z vydání anglického, jak pochopitelno, leccos odpadnouti. Ale ani ve vydání německém nemohly býti uveřejněny listy tak, jak z rukou Wildeových vyšly, některé části odstřihla z rukopisu správa káznice, v níž Wilde byl uvězněn, a myslím, že vydavatel není daleko od pravdy, domýšlí-li se, že v odstřižcích těch byly Wildeovy stížnosti na hrubé s ním zacházení. Trnete opravdu úžasem, co v tak kulturní zemi jako Anglie mohlo býti vše podniknuto proti básníku, jenž dopustil se deliktu, jenž na př. ve Francii není deliktem a jehož posouzení náleží spíše lékaři než soudci; výčitku barbarství byla by Anglie první vmetla ve tvář Rusku, kdyby podobně bylo zacházelo s některým ze svých spisovatelů.

Dne 27. května 1895 odsouzen byl Oscar Wilde pro perversi k dvouletému trestu káznice, celá společnost nemravná a prudní vzbouřila se proti němu, volajíc své »Ukřižuj!«, nakladatelé vzdali se práv k jeho spisům, tyto zabaveny, hry jeho vyloučeny z repertoiru, a ožebračený básník, na něhož nyní vrhl se kde jaký věřitel, on kdysi miláček společnosti, dandy, lev mody, arbiter elegan tiarum, vydán v poutech na posměch davů, zbaven otcovské moci ke svým synům a uvězněn nejprvé v žaláři Wandsworthském, později v Readingu. Zde uzavřen v celle, která svrchu opatřena byla drátěnou mříží a podobala se chlívku pro králíky, konati musil hrubou práci, až krev z rukou mu tryskala, musil poklízeti svůj brloh, aby ve chvíli oddechu mohl otevříti Bibli a opíjeti se myšlenkou, že čta výroky Kristovy v řeckém textu, slyší je, jak samým Kristem byly proneseny. A zde povstávají také jeho »epistolae in carcere et in vinculis«, listy jeho přátelům ze žaláře »De profundis«.

Nevím, že by mnou byla v poslední době otřásla některá kniha jako tato. Duše básníka jako do klece chycený slavík, v bolu, studu a zoufalství bije tu do mříží žalářních. Je to jediné velké Confiteor jeho života, v němž duše jeho zmítá se mezi hrdostí člověka, jenž nemá co zatajovati a nejhlubší pokorou kajícníka. »Týden po té — píše na jednom místě — dopravili mě sem. Tři měsíce uplynuly, tu zemře má matka. Vy víte, a nikdo neví to lépe, jak velice jsem ji miloval a jak si jí vážil. Její smrt zhroutila mě tak, že — kdysi pán a mistr řeči — nenalezám slov, abych vyjádřil svou bolest a své zahanbení. — — — Od ní a od svého otce zdědil jsem jméno, které získalo cti a slávy nejen v literatuře, umění, archeologii a vědách přírodních,

† Ad. Pštross. — † F. F. Šamberk.

nýbrž i v dějinách mé vlasti v politickém jejím vývoji. A jméno to jsem na věky zhanobil!«

Ale hned dále hrdě zvedá svou hlavu, konstatuje že sám a vědomě odhalil se svým současníkům, kdežto jiní nemají té upřímnosti a síly a ponechávají tu věc kritikům a historikům po své smrti, s chloubou poukazuje na své básnické dílo, na jeho význam v literatuře a vykládá: »Vzbudil jsem fantasii svého století, že kolem tvořilo mythy a legendy. Všecky filosofické systémy zachytil jsem do jedné fráse a celé bytí do jednoho epigramu. Vedle toho činil jsem mnoho jiného. Dal jsem se svésti trvalým kouzlem nesmyslného smyslného blaha. Obveseloval jsem se tím, že jsem flaneurem, dandym, hrdinou mody. Obklopoval jsem se malými povahami a nízkými kreaturami. Stal jsem se marnotratníkem vlastního genia a měl zvláštní zálibu v tom, že promarňuji věčnou mladost. Unavilo mě choditi po výšinách — tu sestoupil jsem o své vůli do hlubiny a pásl po nových půvabech. Čím mi byl paradox ve sféře myšlení, tím mi byla perverse v kruhu vášně. Chtíč byl posléze nemocí nebo šílenstvím aneb obojím.«

A zase přicházejí okamžiky vědomí viny, bolesti a pokory, duše jeho po dnech, kdy myslil na smrt a osnoval sebevraždu se prohlubuje, očišťuje se od vší samolibosti, oslavuje bolest (»kde bolest je, tam posvěcená země«) a hledí vymýtiti ze svého nitra všecku hořkost proti světu. Než by rozloučil se s vězením s hněvem v srdci proti světu, raději by šel žebrati o chléb dům od domu. A když navštěvuje ho přítel, aby mu řekl, že ničemu z toho nevěří, co proti němu vyřčeno, přiznává se se slzami očích.

Rozumí se, že vše, co zažil, odráží se v díle jeho a stíny své vrhá na vše, co umělecky vytvořil. »Stopy toho vystupují ve Šťastném princi a také v pohádce Mladý král hlavně v místě, kde biskup praví ku klečícímu jinochu: »Není ten, jenž stvořil Bídu, moudřejší než ty?« Ještě více z toho však včarováno ve varovný hlas, jenž jako červená nit táhne se zlatým brokátem Doriana Graye, v mnohých barvách třpytí se to ve stati »Kritik jako umělec« a příliš snadno čitelnými písmenami zapsáno je to v »Duši člověka«. Je to vracejícím se refrainem v Salome, jímž tato tak velice podobá se hudební skladbě a jako ballada je zkloubena. Stalo se to masem a krví v básni v prose o muži, jenž z kovu sochy »Radost, jež okamžik žije« vytvořiti měl sochu »Starost, jež věčně trvá«. Nemohlo ani jinak býti. Umění je Symbolem, neboť Symbolem je člověk.«

Vztah mezi životem umělce a jeho dílem uvádí jej k postavě Kristově, jejž nepojímá jako philantropa a altruistu, nýbrž jako velikého básníka. V celé knize, ve všech Wildeových listech ze žaláře na každé stránce naseto je plno nádherných dokladů jeho duchaplnosti, vzdělání, jemného vkusu a zbožňování krásy, co však o Kristu vysnívá a vyciťuje, je zvláště okouzlující. Je to krajně subjektivní, chcete-li, paradoxní, ale s jakým enthusiasmem napsáno, s jakým ovládáním látky a literatury, s jakou bystrostí filosofa a něhou básníka, jenž za zásluhu počítá Kristu, že naučil svět milovati květiny a děti! Bude-li po propuštění ze žaláře ještě co psáti, dá se do dvou děl: »Kristus jako předchůdce romantického hnutí v životě« a »Život umělce a umění života«. Myšlenkami, které vtěliti chtěl v tato svá díla, všecky listy jsou protkány. Vedle analysy vlastního nitra stále čte, hloubá a kritisuje. Je zajímavo čísti, po čem toužil tento »sprostý zločinec«. »Ty víš — píše příteli — které knihy bych měl nejraději: Flauberta, Stevensona, Baudelaira, Maeterlincka, Dumasa Otce, Keatse, Marlowa, Chattertona, Coleridge, Anatola France, Gautiera, Dante a celou literaturu o něm, Goethe a celou literaturu o něm atd.« Krásnou apostrofu věnuje též moři, na něž se velice těší až vyjde na svobodu, a nadšenou stať přátelství v oslavě dvou postav z Hamleta »Rosenkranze a Güldensterna«. Kdyby však po svém propuštění nebyl některým ze svých přátel již pozván, nic by toho již nedbal. »Kdo — praví — se svobodou, květy, knihami a měsícem nemohl by býti dokonale šťasten?« Listy Wildeovy ze žaláře jsou důležitým komentářem jeho díla; v nich odhalil se nepokrytě jako umělec i člověk.

A. K.

Dvorní rada prof. JUDr. Jiří Pražák skonal dne 29. března t. r. po dlouhé chorobě, nedoživ se ani šedesátého roku. Česká universita ztrácí v Pražákovi výborného učitele a právnická literatura předního svého znalce a pěstitele. Právnická jednota, vydávající odbornou, znamenitě redigovanou revui našich juristů »Právníka«, jehož zesnulý byl dlouhá léta spoluredaktorem, ocenila ve svém smutečním projevu zásluhy Pražákovy slovy, z nichž hlásí se opravdová bolest nad velikou ztrátou, kterou utrpěla věda předčasným skonem Pražákovým. Monumentem jeho vědecké činnosti je jeho spis »Rakouské právo ústavní«. Nedlouho před svou smrtí zjednal Pražák s »Právnickou jednotou« nakladatelské podmínky druhého velkého svého díla »Rakouského práva správního«. Tisíce právníků vzpomene jistě vděčně svého zesnulého učitele, jehož vlídná a milá tvář za zeleným stolem hořkou a

o celé existenci rozhodující chvíli ve zkušebním sále prožitou právě touto svou srdečností často a často korunovala vytouženým úspěchem. *-or-*

— **Adolf Heyduk o rukopise svých »Ptačích motivů«.** Vypravovali jsme v předešlém čísle o nehodě, jež přihodila se Heydukovi s rukopisem této sbírky. Básník zaslal pisateli kapitolky dopis, z něhož se dovídáme, že rukopis »Ptačích motivů« byl ztracen dvakrát.

»Mám za to,« píše Adolf Heyduk, »že se mé první skladby »Ptačích motivů« ještě objeví ve starých papírech Zeyerových. Tane mi na mysli, že když jsem k němu přišel a rukopis mu k přečtení dával, že byl u něho právě návštěvou z Polska básník Miriam a že za hovoru s ním vložil rukopis můj do staré dubové truhly, kde měl rozmanité papíry; snad někam zapadl a nenalezl jej on ani já. Dlouho jsem váhal, pustit se do »Ptačích motivů« znova, ale našel jsem pak několik nespálených úryvků makulatur a pokusil jsem se o nové spracování. To vypadlo delší; pořád mně v textu něco chybělo, co jsem v prvých věcech míti se domníval a tak jsem zas a zase opravoval, ale už to nebylo to. Nastřádal jsem zas několik znovuzrozených motivů a abych se opisováním nezdržoval a aby mně něco z nich v hlavě neuvázlo, co bych snad bezvolně v jiné básni opakoval, dal jsem je opsati svému žáku; Koubek se jmenoval a byl učitelův syn od Milevska. Měl mi je přes Vánoce na čisto opsat, ale ten i přes můj příkaz, aby rukopis můj dobře uschoval, ztratil mi rukopis při navratu, ač otec jeho vše vynaložil, aby jej našel. Byl jsem velmi rozmrzen, ale nedalo mně to a já dal se po třetí do osnování ztracených veršů. Dnes bych to už neudělal, pamětliv epigramu Čelakovského:

»Dnes mi jakýs šelma vzal . . .«
»Ubohý Matěji!«
»Co jsem drahně času psal . . .«
»Ubohý zloději!«

Ale drahé jsou mi »Ptačí motivy« přec, protože jsem je vyvážil z hloubky duše a z dávných, zhynulých vzpomínek na mladá léta a na drahé duše; jako jest na př. »Sibiřanka«, vzpomínka na drahého bratra »Bedřicha«, jenž mi spí pod březovým křížem v kamenné mohyle na břehu moře u Vladivostoku. Věčňaja pamjať!

I nepatrné knihy mají své dějiny a proto jsou srdcím našim drahé!« *K.*

— **F. F. Šamberk a Adolf Pštross.** Fotografie má zajímavý původ. Když konala se před 8 lety v letohrádku královny Anny herecká slavnost, byli vyzváni herci, aby dodali pro album, jež bylo při slavnosti vystaveno, svoje podobizny. Dva z herců neměli ani jediné svojí fotografie — Šamberk a Pštross. O obou je známo, že cestu k fotografovi považovali za nejnepříjemnější vyrušení svého obvyklého životního programu. Když přišla třetí, už naléhavější urgence, řekl Šamberk k Pštrossovi: »Udělejme si k tomu fotografovi vycházku.« Protože se potkali právě na Václavském náměstí, zamířili do atelieru páně Fiedlerova. Tam měli zrovna na pilno a proto fotograf pány požádal, aby chvilinku počkali. »Tak si zatím zakouříme,« mínil

Hlava Pomony z Krocínovy kašny.
Reprodukce dle fotografie JUDra K. Prokopa.

Hlava Pomony. Letopočet a značka tvurce kašny.

Šamberk, Pštross si zapálil doutník a Šamberk ho požádal, aby mu dal připáliti. Čiperný fotograf, jenž hercе zastihl v této posici, měl dobrý nápad a zvolal: »Pánové, to je výborná pósička — račte okamžik posečkat, já vás zachytím do aparátu.« Stalo se a oba herci byli rádi, že to tak dobře a zkrátka odbyli. »Mám tedy po starosti,« řekl Šamberk ke Pštrossovi — »pošlete do alba obrázek a já budu míti aspoň pokoj.« —*si*—

¨ **Z Národního divadla.** Francouzská komedie »O k l i k o u« od H. Bernsteina snaží se ze starého materiálu vytvořiti něco nového. Kletba, stíhající nemanželské dítě, je jádrem věci. Je k tomu ke všemu dcerou »velkého polosvěta« a aby přišly šátečky ze starých kusů tohoto ražení k platnosti, přilepí se k tomu ještě něžná, dojímavá láska deery k matce, které ani ve snu nenapadne, aby svému dítěti ve štěstí nepřekážela. Našel se člověk, jenž nad tím vším zamhouřil oči, děvče si vzal. Doma se postaral o to, aby ženu jeho přijali jako bytost, která je synovi na světě nejdražší. Ale byla jednou proslovena kletba a slova její se musí vyplniti. Autor jde za svým cílem jistým krokem. Ani nepozorujete, jak leckde nadsazuje — v duchu si ovšem zaprotestujete když vidíte, jak společnost kamenuje ubohou bytost za to, že zrodila se v tak špinavé kolébce a když nadarmo čekate na to, aby někdo ty jedovaté jazyky rázně okřikl — ale druhé jednání vás nadobro odzbrojí. Dokazuje, že jsme poznali bystrého a obratného dramatika. Jako lilie stojí tu ta kaceřovaná dušinka před světem, jenž do ní bije svými neomalenými narážkami. Sestra mužova je až na dno prosáklá nepřestmi, k vůli které se sápe společnost na jeho ženu. Je ovšem neuvěřitelno, že by se našla žena, která by toho nevyužitkovala na svou obranu, pro odvetu — ale působí ještě neomylnější tato nová křivda a hrdinka stává se v obvyklém toho slova smyslu sympatičtější. Titul prozrazuje, co se stane. Společnost vyštvala neporušenou ženu do kalu, ze kterého chtěla a mohla snadno vybřednouti — kdyby tento návrat nebyl tak apartní a tak pikantní. Kus byl vypraven řed. p. Schmoranzem, jenž úpravě interieurů věnoval zvláštní péči. Titulní role dobře svědčila pí. Benoniové, které po druhém jednání dáno uznání na jevo způsobem velice vřelým. Paní Červená se jen kmitla v koutku kulisy — mohla směle o krok blíže pro kytičku z publika. Ve scéně s pí. Benoniovou byla důstojnou její partnerkou. *B. a.*

¨ **Hlava Pomony z Kroeinovy kašny** objevena nedávno, jak jsme se již v minulém čísle o tom zmínili a šťastným majitelem cenné památky je na slovo braný znalec a sběratel starožitností. Dnes už málokdo o tom ví, jak ohromnou, nenahraditelnou ztrátu utrpěla Praha brutálním, vandalským činem těch, kdož dali obdivuhodné, světoznámé toto dílo rozmetati. Jeť Krocínova kašna dílem nejčistší renaissance, representující výkvět výtvarného umění z doby rudolfínské a to i jak v celkové koncepci, tak i v podrobnostech. Jak vzácné, jak drahocenné bylo dílo toto, vysvítá z lidového úsloví, jež bájilo o kašně, že byla netto o groš dražší, než Karlův kamenný most. Barbarský skutek spáchán tajně, v noci, aby nikdo nemohl v poslední chvíli ohavné dílo překaziti. Dělníci, kteří rozkaz surových zatemněnců prováděli, pracovali po tmě a nesměli při svém díle ani svítilen použíti. Trosky kašny vyvezeny za tehdejší Mariánské hradby a cenného materiálu použito potom k přístavbě — plynárny.

Jednu hlavu ze soch, krášlících kašnu, objevil pan dr. Harlas v magistrátské kanceláři, kde léta letoucí se povalovala a používána za těžítko. Hlava Pomony, tvořící kariatidu prostředního sloupu, jenž obklopen byl sochami, zajímala snad ušlechtilejší duši, jenž poznal její čistou, klassickou krásu, z hromady trosek ji vyňal a na památku uschoval. Obchodník se starožitnostmi, jenž ji zakoupil, praví, že mu ji přinesl do krámu Podskalák. Hlava jest zalita thérem, což by nasvědčovalo tomu, že se asi dlouhou dobu povalovala poblíže plynárny. Sdílí osud klassických hlav . . . nos a brada její jest uražena.

Na hlavě vyryt jest letopočet 1596 a pod ní jsou začáteční značky jména tvůrcova L. W. Doposud mělo se za to, že kašna povstala v letech 1591—1593. Hlava Pomony svědčí však, že rok původu kašny sluší posunouti do doby pozdější, což by se shodovalo také s tím faktem, že roku 1596 Václav Krocín kladl za kašnu účty. Bylo by snad záhodno, pátrati po tom, není-li autorem kašny kdosi z rodiny norimberského sochaře a kovolijce Wurzelbauera (monografii o něm napsal ř. prof. vídeňské techniky Neuwirth), jenž vytvořil proslulou kašnu, zvanou Venušinu, která bývala umístěna v královské zahradě hradčanské nedaleko kašny Jarošovy, zvané »zpívající fontánou«. Osudy tohoto uměleckého díla jsou zajímavé. V 17. století ji Švédové z Prahy odvezli; známý mecenáš, kníže Liechtenštejn, jenž Rudolfínské obrazárně věnoval nejcennější nizozemské obrazy, koupil ji, tuším, za 15 000 zl. a daroval ji umělecko-průmyslovému museu, kde jest nyní umístěna v malém vestibulu. Kolem hlavy Pomoniny vine se bohatý květinový a ovocný věnec. Hlava jest provedena s největší uměleckou pietou. Tvůrce byl si toho také vědom a proto umístil na temeno její hlavy letopočet a svou značku. *R. J. K.*

¨ **Uranie** byla ve středu odpoledne dne 29. března dějištěm zajímavého představení: »Filantropická družina bývalých žákyň vyšší dívčí školy v Praze« pořádala tam představení ve prospěch opuštěných dětí, při němž sehrána byla premiera dětského dramatu »Č e s k é d í t k y« od pseudonyma p. Ondřejovského a Tylova dvojaktová veselohra »N a l e z e n e c«. Krásný jarní den přilákal v útulné divadélko vybranou a dosti četnou spo-

lečnost; a jistě nelitovala: aktová hra p. Ondřejovského poskytla jí něco, čeho se za dnešních poměrů divadelních tak snadno už na scéně nedopídíme a co působí svým vřelým citovým založením, svojí bezprostřední a vroucí prostotou jako nesmírně tklivá pohádka z dávných dob. Jsou tu tři drobné děti na scéně, děti boháče, jenž náhle pozbyl jmění. Tragická tíha tohoto neštěstí v celém rozsahu jeho ovšem na děti nedolehne. Ale v zahradě mají lípu a na ní si právě ve chvíli, kdy se mají všichni s rodinou stěhovati, párek hrdliček vystavěl hnízdo. A lípa má býti poražena a z ní nařezáno prken na bedny k stěhování! Tento poetický motiv, vybraný ze známé povídky Elišky Krásnohorské, zavdal autorovi podnět k nakreslení obrázku roztomilé naivity a tklivé dětské prostodušnosti. Děti pudem vycítí úzký vztah osudu hrdliček a svých rodičů a jemně, s delikátností jen něžnému nitru děcka danou, připoutají mysl svých rodičů k stárému domovu.

Hra má cíle vlastenecké značně podškrtnutých detailů, neboť rodina měla se vystěhovati do ciziny, kde měla zajištěnu slibnou budoucnost. Nás zajímá v ní však několik zmíněných výjevů, kde duše dětská, poesii a její dojímavému kouzlu tak blízká, podává se ve vší své otevřenosti a prostotě. Psychická hloubka nevšední síly vyzářila z té drobné práce, jejímuž autorovi možno jen gratulovati. Hra, i svojí tendenci dobře volená svrchu vytčenému účelu, zanechala velmi libý dojem. Přičinili se o to v neposlední míře i herci Uranie, zvláště sl. Světlá, která i v »Nalezenci« sklidila bouřlivý úspěch.

—*a.*

∴ Ant. Klášterský: **Sny a toulky**. (Poetické besedy Máje čís. 3.) K pěkné řadě svých původních sbírek básnických (celkem 20) připojil Ant. Klášterský knihu novou a řeknem hned plnou jako zralý klas, v své dosavadní tvorbě snad nejzávažnější. Lyrik nálady a myšlenky snílek, a při tom až úzkostlivý ciselér formy jakým byl od počátku, zdá se, že v této knize stupňoval ještě všecky tyto vlastnosti. Příští generace lidí objektivnějších osobní nechutí a hesly mody neotrávených bude se jednou diviti, odkud vyskytla se v jistých vrstvách u nás ta nechuť k poesii tak čisté a křišťálové, tak syté a osvěžující jako stále tryskající zdroj horský, Klášterského tak pravdivé a ryzí při úplné její dokonalosti formální. »Sny a toulky« vykazují některá čísla popisná, náladová a tak hluboce citová, že je lze počítati k vrcholům naší lyriky. Projděme letem knížkou a řekneme, co nám nejvíce se líbí. Cyklus písní »U rybníka« rivalisuje přímo s Lenauovým proslaveným cyklem »Schilflieder«, které sám Klášterský překládal. (Viz jeho »Výbor z Lenaua 1893«.) Nebezpečí napodobení bylo tu na snadě, ale Klášterský obeplul úskalí vítězně. Zvlášť čísla 3, 4 a 7 jsou krásná a jímavá. Původností myšlenky vyniká báseň »Stopy moře«, koncisností »Za bouřné noci«, náladou »Labuti bílé«, »Ticho v lese«, »Podle šidel, zlatých vážek«, hloubkou »Dech věčnosti«. Ve čtyrech slokách »V noci« jest proveden kus života, až se čtenář zachvěje. »Otázky« jsou pro umělce i člověka Klášterského vysoce charakteristické a patří k vrcholným kusům jeho poesie. Tichou pohodou, v jejíž vyjádření jest Klášterský ode dávna mistrem, vyniká nad jiné »Siesta«, »Za jitra«, Toulky duše«. Z meditace snivé k vzletu ody se pozvedají význačné kusy: »Slovanským bůžkům«, »Cestou v Alpách« a zvlášť »Zvonice sv. Marka«. Žeň plná a krásná!

—*o.*

∴ Dr. V. Plaček: **Pláňata**. Jsou literáti, kteří píší 10 let i více, náležejí k nejčtenějším autorům, ale officielní kritika o nich neví, nové spisy jejich ignoruje, nanejvýš první větší práci registruje. A dál nic. Známe spisovatele, jejichž první kniha nazvána slibnou, další práce belletristické však kvitují se mlčky. To platí i o autoru »Pláňat«. Jeho spisy dle statistiky praž. měst. knihovny náležejí k nejčtenějším (romány »Evin hřích« a »Sestry«); s drobnými příspěvky z jeho péra setkávali jsme se už před lety v »Švandovi Dudákovi« — nota bene humoristickými, a humor je vzácná dnes květina — a přece o Pláňatech nečetli jsme nikde úvahu. Snad »Přítel domoviny«, sbírka Beaufortova, jež mimo některé překlady přináší z pravidla literární smeti (od Špačka, atd.), špatně posloužila autorovi — kritika neočekává pak od spisu v takové sbírce uveřejněného žádných literárních kvalit a proto jej prostě pomíjí. Pracím Plačkovým bylo by však nevšímavostí ublíženo. Přinášejíť Pláňata do literatury zcela zvláštní, svůj humor. Má sic sbírka řadu prací vážných, ale »Starosvětské obrázky«, »Z pražských zdí« a některé práce z oddělení »Venkovu odkoukáno« jsou humoristické. Jsou to takové veselé příběhy, životně líčené, dle všeho většinou bystře skutečnosti odpozorované, se situační pointou, ale logickou. Starosvětské obrázky«, mají zvláštní teplý, milý výdech dávno vyznělého ovzduší školského a kněžského, humor ne sice jásavý, ani rozpustilý, ale mírně usměvavý jako slunce v podletí. Všechen svět P. prací má život a vzduch českému

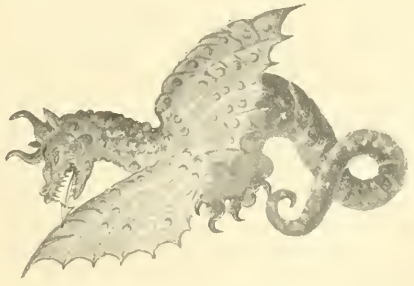

Facsimile vyobrazení draka z přírodopisu K. Gessnera: Historia animalium z r. 1556.

čtenáři blízký — a proto chápeme oblibenost Plačkovu. Řada obrázků povstala z povolání autorova — jeť venkovským lékařem — a milieu lékařského života ode dávna lákalo českého čtenáře. Nová kniha Plačkova takřka volá k srovnávání s druhým naším lékařem-belletristou Trévalem. Jak milieu zpracuje nepozorovaně duši autorovu! Plaček, mladý medik, bydlí v typické pražské ulici a — kreslí drobné figurky jejich zdí. Pak přichází na český venkov a v jeho kalleidoskopu octnou se zas sukovaté bytosti nového toho světa. Treval, úřední lékař velkých měst, praxí se sic už nezanášející, trochu globetrotter, a hle — jeho figurky jsou většinou ze zámožného světa, sfér hladkých, složitých, v němž se autor pohyboval, cestují jako on, stonají a umírají, jak je autor vídal a studoval léta, autor zná podrobně jejich psychologii a v těch kruzích nalézá nejvíc čtenářů, kteří jej s oblibou vyhledávají, dávajíce mu přednost před jinými. Ze sbírky Plačkovy nejvýše ceníme jako typ rázovité české lidové humoresky: »Kateřinský bál«, »Abonenti Františka Mikulky« a »Domácí prostředek«, ačkoli tento venkovským lékařům na flóru nepřidá. Za to »Umřela láska« je sentimentální historie, ktera se v knize octla as nedopatřením. Jako by nebyla od Plačka (Trnavského).

Chceme svým referátem upozorniti čtoucí veřejnost českou na autora, jenž má nepopíratelnou svérázność, originální náměty a všecky šanse státi se miláčkem čtoucích vrstev nejširší obce — kritika oné přísné, ovšem ne zcela odůvodněné observance, jež před 10 lety počala v Čechách řádit, nyní trochu se odmlčela, ale ještě nevymizela, bude ho as ignorovati dále. *-s-a-*

— Lothar Suchý: **Kniha lyriky.** (V Praze, vydalo Nakladatelské družstvo Máje. Dr. Ed. Grégr a syn.) — **Dvě povídky veršem.** (Poetických besed Máje čís. 2. Tamtéž.)

První lyrické knihy básníkův z pravidla lze srovnávati s herbáři neb sbírkami motýlů. Jsou to rozhledy po duševním a citovém životě básníků před rozletem k větším, umělecky vyškolenou vůlí vedeným a pravým kusům. Květiny citů, motýly dojmů. Dnes září prvním svěžím leskem, síla umění a právo existence jich dokáží teprve léta. Dnes mnohý květ ještě hoří plnou sytostí barev, mnohé křídlo svítí nachovým pelem. Uvidíme, jak promluví aspoň po jednom desítiletí.

Lyrická sbírka pana Suchého prodělala zajisté již v rukopise své Horatiovo pověstné devítileti a dnes vydána, předstupuje před nás jako revue jeho mládí, podávajíc bez affektace a posy věrný obraz citové nálady básnicky naladěného života mladých lidí v posledním devítiletí. Přirozeno, že se tu všecko točí kol lásky a záhad a otázek jejích, kratčeji řečeno, snad otázka pohlaví víc nad láskou dominuje. Je tu leccos, co z dálky ovšem jemněji vysloveno, připomíná palčivé problémy, které v knize Sexus necans pana Karáska ze Lvovic došly tak silné, až brutální dokumentace. Pan Suchý, zdá se, vyhrál v tomto zápase s hmotou a tím připravil se o možnost státi se českým Baudelairem.

Tolik, co do ideji. Co do formy vládne pan Suchý pěkným, ač ne vždy dosti rhytmicky vedeným veršem často připadné zvukomalby:

A loď vždy blíž, vždy blíž a blíž —
A na ni v lilijích bledá a tichá,
přepadlá, uvadlá, vychladlá již
leží má Psycha.

Sytost výrazů a určitost pomyslů dělá nám lyriku páně Suchého zvlášť milou. Smýšlela a cítila asi takto mládež naší poslední generace a v tom vedle aesthetického zájmu probouzí se zájem dokumentu lidského. Na konci jen dvě maličkosti. Apostofa »Příteli — Kriste,« zdá se nám zbytečně buršikosní, rým laurů a »zavru« nemožný.

Druhá skoro současně vydaná publikace páně Suchého jsou dvě povídky veršem, které vydaly »Poetické besedy Máje« jako 2. číslo svého slibného podniku. Nenapadá mi mluviti proti genru. Je tu, vybojoval si své místo již Legerem, Jakubcem atd. Ale i tato nejnovější jeho ukázka dokazuje, že se to vždy bez prosy neobejde. K tomu stačí otevříti knížku i pana Suchého kdekoliv a vidíme, jak se prosa vnucuje a tlačí všade. Ale tím jest vysloveno vše, a není vinou auktora, co nám se méně líbí. Jemu patří chvála, že vedl své povídky pevnou rukou, s pěknou dávkou koncisnosti, že i na místech silného realismu zůstal poetou, že ukázal, jak dovede se ponořit do cizí duše, a jak dovede, co postřehl, vylíčit. Jsou obě povídky zdařené kusy epického vypravování. Formálně by mohly jamby básníkovy býti přesnější a pečlivější. *—o.*

Toto číslo vydáno dne 7. dubna 1905. — OBSAH: JAROSLAV HAASZ: Mýt. — F. J. ČEČETKA: Dorna Šmejdířka. JOS. D. KONRÁD: Eva. — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — BOH. BAUŠE: Báje a pravda o draku. FEUILLETON: A. K.: Oscara Wildea listy ze žaláře. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE: † Adolf Pštross. † F. F. Šamberk. — Hlava Pomony z Krocinovy kašny. Reprodukce dle fotografie JUDra K. Prokopa. — Hlava Pomony. Letopočet a značka tvůrce kašny. — Facsimile vyobrazení draka z přírodopisu K. Gessnera: Historia animalium z r. 1556.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nadovolujeme vůbec otiskovati drobná zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. VÁCLAV ŠTECH, POŘADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GRÉGRA A SYNA.

† Josef Jiří Strossmayer.

Josef Jiří Strossmayer mrtev.

Velikého muže ztratil charvatský národ.

Jeho jubilea slavil celý slovanský svět, první zprávy o těžké jeho chorobě zachvěly duší každého, kdo chápe a ví, co Strossmayer znamenal pro svůj lid, jemuž prokázal služby mesiášské.

Hvězda zasvítila na zachmuřeném obzoru charvatského národa v den 4. února r. 1815, kdy ve slavonském městě Osěku chudičkým, prostým lidem narodil se synáček, jemuž dáno jméno Josef.

Měl vzornou matku, jednoduchou, ale uvědomělou Charvatku. Hoch byl nadán bystrým duchem slynul již jako student neúnavnou pílí. Na fakultě bohoslovecké vynikal tak, že o něm předseda zkušební komise řekl: »Strossmayer bude buď největší kacíř XIX. století, nebo první sloup církve katolické.« Proroctví se vyplnilo. Strossmayer byl vzorným, čistým a pravým kněžem. Byl důstojným nástupcem apoštolův, ale stal se zároveň apoštolem svého národa. Kdyby byli Charvaté neměli Strossmayera, byli by dnes tam, kde jsou uherští Slováci.

Jmenován biskupem bosenským a sěmským, jsa jen o rok starší, než veliký Mesiáš křesťanský. Už tenkráte tušil národ, co jmenování toto znamená. Lid vítal tenkráte svého nového biskupa jako svého vůdce a strážce svého národního života. Lid jásal, několik dní slavil a radoval se ze jmenování Strossmayerova a splnilo se vrchovatou měrou, co národ předvídal — »da je u Djakova sjeta velika sila«.

Knihu, velikou knihu vyplní Charvaté, až budou vypisovat slavné činy a zásluhy Strossmayerovy. Biskup jako pohlavar národní svobodomyslné strany charvatské hájil rovnost Charvatska s Uhry a nevyplnily-li se všechny jeho sny a snahy, o to se nejvíce zasloužil, že Charvatsko uhájilo kardinální podmínky své národní existence — svůj jazyk, své školství, správu politickou, soudnictví a hospodářství.

Jméno Strossmayerovo, jeho život, jeho činnost přinesla požehnání a úspěchy na všech lánech kultury charvatské. Jeho dílem je Jihoslovanská akademie v Záhřebě, na jejíž zřízení věnoval veliké obnosy a které dal do vínku její skvost, svou velikou sbírku obrazů. Jeho úsilovné snaze a štědrosti vděčí národ za svůj vzdělávací a repraesentativní ústav, svou universitu. Monumentem jeho lásky k rodné zemi, jeho kněžské působnosti a jeho ušlechtilého smyslu pro umění, je kathedrální chrám Páně v Đakově, dílo to grandiosní, jež je pravým museem výtvorů předních děl slovanských. Je to skutečný velechrám, je to arcidílo, chlouba charvatského království, pravá kathedrála!

Zemřel i nám nadšený přítel, vřelý sledovatel našeho národního života. Co krásných, hřejivých a povbuzujících slov zalétalo k nám z Đakova, kde tlouklo pro nás upřímné a zanícené srdce. Královská Praha v těžké hodince vzpomněla si na svého čestného člena a repraesentace její jistě tlumočila přání všeho českého lidu, když mu přála uzdravení.

Dokonal veliký, slavný Apoštol charvatského národa. Jako Simeon klidně zavíral oči . . . neboť viděly spasení svého lidu, viděly pevné základy, z nichž roste velká a mohutná stavba, kathedrála národní.

Byl světcem jako kněz, byl Mesiášem svého národa! *K.*

JAROMÍR BORECKÝ:

ZE SBÍRKY: BÁSNÍKŮV KANCIONÁL. *)

Rondeau.

Mimosu, pozdrav dálných jar,
jdouc předplatit se na Bazar,
od ženy zkřehlé u patníku
vy v nádherném svém převlečníku
jste koupila za niklů pár.

Svůj zima vleče ještě cár
přes zablácený trottoár;
kdo tušil by v tom městském ryku
mimosu?

Jak plachá! Květů zlatý čár
se třese, jakby čekal zmar,
soucitně tisknete je k rtíku.
Kéž stesklo se vám po básníku,
i jemu srdce zlíbat v žár —
mimosu!

Pastourella.

Jarním dechem okřal svět,
májovým snem chví se háj.
Srdce! ještě naposled
poslechni tu mládí báj.
Pak se kaj —
času dost, až v stáří hnět
zvadne ret.
Paní, vám, jež jste můj vznět,
zpívám pastourellu:
»Ach, můj Bože, jaký jas
s krásy vaší v duši stříš
touhu věčných želů!«

V zelenavou ukryt snět.
Pan si hvízdá na šalmaj,
za vílami prcha skřet,
všade šepot, šum a taj,
v lásky ráj
vábí van i vonný květ.
Naposled . . .
Vylíbat kéž písní vzlet
vašemu smím čelu:
»Ach, můj Bože, jaký jas
s krásy vaší v duši stříš
touhu věčných želů!«

Ovečky své bílé zpět
zahnala jste krutě v stáj.
Což jen já mám bloudit bled,
vzdychat, kde mé lásky máj?
Bázni, ztaj,
jež ji srdce tužíš v led!
V kštice změt
vůni vssát se naposled
zpěv chce plný pelu:
»Ach, můj Bože, jaký jas
s krásy vaší v duši stříš
touhu věčných želů!«

Villanella o bílé dívce.

Byla krásná a bělostná . . . jako bílá Smrt jdoucí zamyšleně záhonem prvních sněženek. (*Ze zápisníku.*)

Mých snění chorých luno bledá,
tvá zář jen padá na hroby,
Smrt v kráse tvé svůj symbol zvedá.

Jak labuť, kterou strhla Léda
v hruď lilijové podoby,
mých snění chorých luno bledá,

by v líci sněžnou běl svou, běda,
ti zůstavila ze zloby,
Smrt v krase tvé svůj symbol zvedá.

Zlý chemik — láska — krev ti ssedá,
pleť barví tíhou běloby,
mých snění chorých luno bledá.

*) Vyjde jako 4. sv. Poetických Besed Máje.

Tak cela's bila, stříbroleda
od střevíčků až do roby,
Smrt v kráse tvé svůj symbol zvedá.

Jde na slast popelečni středa,
ta pierrotku pohrobí,
mých snění chorých luno bledá.

Vše vyústění svoje hledá,
vše kvete v zmar a do mdloby:
Smrt v kráse tvé svůj symbol zvedá.

Ta žádné odpovědi nedá
na věčných tajů žaloby,
mých snění chorých luno bleda.

Říš její mlčení jsou šedá,
jich jho jak rty tvé zamklo by . . .
Smrt v kráse tvé svůj symbol zvedá.

Je krasna báň tak rzivoměda,
list za podzimní hniloby,
mých snění chorých luno bledá.

Tak nejkrašší je tváře směda,
z milostné hynouc poroby —
Smrt v kráse tvé svůj symbol zveda.

Jen zdráva necitelná Věda,
vždy v Kráse je cos choroby,
mých snění chorých luno bledá.

Bol, starý pavouk, nit svou předa,
šat z nejtužších ti urobí:
Smrt v kráse tvé svůj symbol zvedá.

I práhne, vadne, mře, nač shléda,
v sled míru laur vše ozdobí — — —
Smrt v kráse tvé svůj symbol zvedá,
mých snění chorých luno bleda!

AL. MRŠTÍK.

Ze Smokovců.

elký, dlouhými guirlandami ověšený a jako den vyzářený sál do posledního místečka obsazen hlučel se všech stran sem smeteným světem. Byli i takoví, kdo jen na několik hodin se tu zastavili, aby poseděli a hned zas prolézali tvrdé útroby Tater. Peštská plutokracie a nejkrásnější květy maďarské šlechty zdály se míti zde domov svůj.

Jak vlaštovky proletovaly černé fraky sklepníků roznášejících i odnášejících stříbro příborů širokým, dlouhým, vysokým a vzdušným sálem, kde těžké koberce smyrenské dusily krok.

Hovorem řehtal smích, zvonil jemný porcelán. V babylonské směsici všech možných jazyků mazlila se francina s polštinou, jakési znavený žvatlot Rusky mdle zaléhal v živém skřehotu němčící židovky. V zatišené skupině palem s klidem a zdomácnělou prostotou mudroval Angličan se štihlou a bledou miss.

»Počkajtě!« — ozval se pojednou kdosi a hlava radostně sebou trhla směrem, odkud tak náhle a mile zavzněl hovor »náš«. — Nuž — i Slováci tu byli. — — —

S nevysokého podia táhly se rozkošné zvuky cikánského orchestru.

Večeře končila se.

Obláčky cigaret v spirálách lichotivě stáčely se k vysokému, lustry posetému stropu. Smysly sladce omamoval vůněmi žen prohřátý vzduch. Divoké barvy lázeňských toilet v plném jasu večerního osvětlení zářily jak na vysluní vyložené kvítí, mramorem Carrary matně leskla se měkká, měkkounká, nad sníh bělejší pleť hadovitě pružných krasavic. Chvěly se vysoké ozdoby dámských kloboučků, jiskřila skla binoklů, jasným zlatem bohatých šperků chvěla se hruď, krev rozpalovaly smyslné zraky hebrejských dcer — — A do zvuků houslí a drnčení cymbalu z protějšího konce sálu rozléhaly se rány šampaňské divočiny —

Hověli si staří páni a zlatem Tokaje zapíjeli drahocenná Havannah — — Jen krůpějemi burgundské krve svlažovaly ústa těžké jejich matrony. Pohybem se vlnil, hovorem šuměl celý sál.

Od stolu ke stolu přecházela dvojice židovských šviháků a ku prodeji nabízela v maďarských barvách natištěné losy ve prospěch rodiny po převodníku zahynulém v propastech skal. Tam kdesi hluboko v turních za hrozným Gerlachem našli jej krví zalitého s roztříštěnou lebkou a zpřeráženými údy. Pět dětí ječelo

nad svým znetvořeným tatínkem, jak beze smyslů žena líbala krví spečený jeho vlas. Odzpíval kněz nad hrobem smuteční žalm, s bolestí do chaty uklidila se osiřelá rodina — — panichidu s cikánským koncertem a loterií nad jeho rovem uspořádala lázeňská společnost. — — —

Nový, lehtavý valčík s rozpustilým triem zahráli cigáni.

Pod vysokým zrcadlem plešatý pán se studeným úsměvem státního úředníka nudil sebe i kyprou a bujnou svou dámu s chocholem bílých pštrosích per a bohatým bazarem barev na širokém klobouku. Vedle námořnický kadet s dlouhým trupem a nemotornými pažemi šestnáctiletého hocha čímsi velice zralým už a nad svůj věk vyspělým dráždil rozchichtané žábě v růžových šatičkách. — — O stůl dále oholeným obličejem přistárly herec blaseovaně obracel se po sále a lenivě těkaje očima po schýlených hlavách, ponechával svou pudrovanou paní husarskému poručíku na pospas. A až teprv kdesi v koutě zčeřeném drapperií z těžké látky mladí novomanželé klonili své hlavy a v tichém hovoru oddávali se jenom svým snům.

Dohrál orchestr, hlučněji zabouřil hovor, jemnou hrou flirtu hrál si tu při světle a hudbě rozmařilý svět. — —

Na konci sálu stále bouchaly zátky.

Živě, nenuceně jako doma hovořil spolu kroužek u stolu před buffetem. Nebylo jich mnoho. Starý pán s potměšilou, bílou bradou, široce stavěná mamá s tvaří rovněž tak rozloženou a překrásnými řadami zubů, asi desítiletá, audělsky něžné děvčátko, bledý student a konečně mrštné asi patnáctileté štíhle s velkýma, výraznýma očima, dětskými, rubínovými rty a maminčinými zoubky; v hustých dvou řadách jako perličky radostně se perlily na cely sál. Vlčí mák jí hořel na malé, půvabné hlavičce a odvšad vidět bylo rudou jeho zář. — — Byla právě skloněna nad talířkem červených raků, do jejichž bílého masa láhodně zarývaly se její ještě bělejší »perličky«.

Vídal jsem ji na slunné kolonádě i v samotách stranou rozlehlých smrčin. A vždy ten jemný půvab probouzející se přírody a žhavý rudý mák zveselily celé okolí. Ani v těch smrčinách nebývalo už tak ponuře a teskno. Smál se mák i tam.

Dojedla klepetáče, promluvila, jiskrami očí prolétla celý sál a zasmála se divě celému záhonu fialových květů na široké půdě nějak zmodrchaného čísi klobouku.

Primáš cikánů klepnul na housle a dlouhým, úlisným legatem rozlila se sálem snivě teskná píseň uherských puszt. V nepokojném rhytmu jakoby to zpívala duše bolavá, v bolesti zpívala duše šťastná. Bylo vidět, že cikán hrá celou svou bytostí. V hladkých tazích jeho smyčce ozývala se prudká řeč, krásnými, čistými tóny plakala čísi duše. Rozšuměly se i nástroje ostatní, velkou hymnou zahlaholil cimbál — A primáš opustil pojednou svoje místo, lehce se nachýlil na všecky strany a svítě bílými zuby pod černým, drobným knírkem strhoval orchestr k slokám vášnivějším a vášnivějším. — — — Oh, ta cikánská hudba! — — Bouřila a honila se jak vichřice divá, hned šuměla, šeptala jen a zas divoce jak rachot hnala se v dál, podobna bystřině horské ženoucí se z tatránských vod — — — —

Vlčí mák položil se hlavou v úzkou, jemnou dlaň a do jasného prázdna sálu nad hlavami lidí rozevřel široce veliké své oči. Snila, snila — — snad zrovna tak divoce a zrovna tak krásně, jako divoce a krasně zaznívala cikánova píseň — — — — — — — — — — — —

Ale primáš pojednou zas tak divně zatrhnul smyčcem a smutným tónem na struně G, zdálo se, zalkal. Obrátiv se pak nahoru k orchestru celým tělem, přešel po několika taktech z vážného, zpěvného andante v rozčilující staccato. Za ním v překotný spěch rozehnal se celý orchestr. Všechno rázem oživlo. Cikáni jakoby ulehtat chtěli. A rhytmus rostl, hnal se širokým, šíleným letem rozčertěné melodie. Zdálo se v tu chvíli, to že nehrají už salonní, vystrojení cikáni, ale sami černí ďáblí. — —

A primáš jak Lucifer mezi nimi všem jen zuby svítil a opojnou bouří svých houslí div nemámil. — —

Poznenáhlu mírnil se vzlet té ďábelské hudby, sama jakoby unavena ochabovala v divokosti hry, slábla, slábla až přešla v rovnoměrnější a pravidelný proud. Mollovým přechodem rozlehla se sálem polská hymna »Jeszcze Polska nezgynęla« — — — A zas nové trhnutí smyčcem a nový jásot, nový výbuch rozbouřených, rozvášněných puszt.

Jako kočkám Maďarkám zasvítly oči při skocích czardasze, posedávali muži, květy hrály v rhytmu na hlavách. — — I vlčí mák rozehrál se živým chvěním po těle pobíhající vlny, útlý bok vlnil se jakýmsi sladce mátožným sněním, v šťastném úsměvu blýskaly zoubky, pod stolem divě dováděly střevíčky.

Bože, jak krásně jí slušel živý ten vzruch v panenství rozvíjejícího se teprv těla!

Potlesku nebylo konce — — —

Narovnal primáš sněhobílou svoji kravattu, o nohu opřel svoje husličky, vyrovnal, zladil a pod bradu znovu založil výmluvný svůj nastroj. Sál utichnul rázem.

Jemná, přitlumená píseň nesla se ztišeným sálem jak hudba nebeská. Hlubokými akkordy podtíval cymbál švelholivé její výšky. — — — A pojednou primáš sestoupil s podia a zůstaviv za sebou celý svůj sbor stále jemně dopro-

vázející jeho hru, brał se od stolu k stolu a ve hře neustávaje, dámě jak dámě až u ucha zahrál a uchem přímo do duše jí vpouštěl jednu z těch svých domorodých, srdce hladících, duši povznášejících písní. — — Sklaněje se k vůni vlasů hrał a hrał a zpit bílým světlem obnažených šíjí, opíjel, sám překonávaje sebe.

»Kessenem, kessenem,« milostivě usmívaly se Maďarky — — — Jak stále předoucí kocour stále blíž a blíž, až k hlavě, až v duši ze zadu lichotivě kradl se ke každé z nich a navštívil tak celý sál — — — I k uchu vlčího máku připlížil se kunovitým krokem a svítě zuby, zcela z nenadání zahryzl u hlavy novou jakousi písní. A krásnou jí hrał, snad nejkrásnější ze všech a že byla nejdelší — — nad vlčím mákem setrval nejdéle. — — Ale děvče primáše jakoby ani nevidělo — — Oči do prázdna, zoubky jak v bolesti do rtu zaryty — s hlavičkou jen tak zvadle skloněnou k cikánským houslím, ničeho neviděla, ničeho neslyšela — jen tu krásnou překrásnou pohádku liptovských trávnic, kterou jí právě povídal do ucha — — — — Když se konečně odplížil k vedlejšímu stolu, probouzela se jako ze sna a přes oči přenesl se jí smutný, ale milý miloučký mráček. — — — — — — — —

Stále hraje, primáš vrátil se konečně na svoje místo.

Dozněl divoký czardasz.

Sklepníci odnášeli poslední příbory.

Červenolící starý pán s hlavou jako mléko a bradou dlouhou jako Mojžíš — vysoký a krásný, s dobrým pohledem modrého oka odvedl něžnou sestřičku vlčího máku k urně.

A nahá ručka, jedna z nejkrásnějších, jaké jsem kdy viděl — vytahovala čísla —

V tichu napjaté hry hlučeli už jen ti tam sedící v zadu kolem láhví obložených ledem.

Rozcházel se sál.

Zdvihnul se a odcházel i vlčí mák.

Zachytil jsem ještě jednu jiskru andělsky čistého oka, kousíček všem platícího úsměvu a lehké pokývnutí hlavy na »dobrou noc«. Dávala s Bohem každému, kdo v tu chvíli ještě na ni se díval.

Naposled zahořel mák v skleněném portálu a zbyla po něm jen rychle dohasínající rudá zář. — — —

Zůstal ještě leckdo v poloprázdné místnosti ale zdálo se v tu chvíli, že jsem nadobro tu osaměl. (Dokončení.)

R. J. KRONBAUER

Snoubenci „Umělecké lóže.“

Román.

(Pokračování.)

Viktor pospíchal bystrým krokem k divadlu. Antošova kritika trochu ho zarazila. Mluvil o Emmině výkonu přece jenom tuze střízlivým a suchým tónem. Toužil jen po tom, aby už ji zase spatřil na jevišti. Nemohl pochopiti, proč Antoš mluvil o Emmě s takovou studenou reservou. To je přece do očí bijící rozdíl . . její hra a ubohé, pranemotorné výkony jejích kolegyň. A všichni jakoby si zrovna řekli a velebi jenom její zjev, její krásu tělesnou. Duši, jemnou, něžnou a poetickou, té nikdo nevidí a o té nikdo nemluví. Ještě že ji tu intelligenci aspoň přiznal . . . Viktor přišel rozladěn, chvíli se obíral úvahou o tom, co s Antošem hovořil, ale klidu už nenabyl. V divadle všechno ho pálilo. Slyšel kolem sebe různé poznámky a z těch poznal, že všichni mluví jen o Emminých formách, o její elastičnosti, o svěžím, mladickém jejím obličeji — ale nikdo s nadšením neřekl: »z té bude jednou znamenitá herečka«. Svým nervosním obcházením z místa na místo stal se napadným a několikráte se stalo, že ho lidé z různých stran okřikovali. K tomu ke všemu zpozoroval, že jeden z hejsků po celé jednání nebyl v lóži. Hned mu napadlo, že šel za kulisy na jeviště, a nepokoj jeho dostupoval vrcholu. Vyšel z divadla a obcházel kolem dveří, vedoucích do garderob. V tom se dvéře otevřely a Troskovicky zaslechl hovor dvou mužů.

»Snad jste jí to neřekl dosti šetrným a obratným způsobem,« promluvil muž, jenž rozpačitě stanul mezi dveřmi. Viktor poodešel na druhou stranu a poznal v něm švihák-

z lóže, kterého pohřešil. »Není to nic platné . . . podívala se na mne tak ostře, že jsem si už netroufal pokračovati. Řekl jsem jí to tak šikovně, že se tomu sám divím, že mne odbyla. ‚Slečno', povídám . . ‚jakýsi pán z lepších kruhů, jenž je uchvácen vaší hrou, rád by vám osobně projevil svou úctu a svůj obdiv.' Na to by se chytila každá jiná . . ale tahle ne. To je takový paličák . . . my si v její přítomnosti nedovolujeme pronésti poznámky nebo vtipu, jenž jen trochu zavání pikantní šelmovinou. Zvedne se, odejde, nás to ovšem mrzí . . a proto si raději dáváme před ní pozor na ústa.«

»Děkuju, děkuju za vaši roztomilou ochotu . . dovolím si vám poslati bedničku trabuk. Ještě slovíčko . . což po divadle . . máte někam namířeno?«

»Půjdeme nejspíše k Tomáši.«

»Slečna půjde ovšem s sebou?«

»To nemohu, prosím, zaručiti.«

»Ale mohl byste se přičiniti, aby šla s vámi. Vždyť přece to známe, jak se to děláva.«

»Pokusím se o to, pane . . ale nemohu vám přislíbiti, že pochodím.«

»A proč? Tomu nerozumím . . přece nepůjde domů! Či snad má už naposledy nějakého společníka?«

»Společníka ne . . aspoň ne v tom smyslu, jak vy myslíte. Pro vás je to vlastně ještě horší, poněvadž je do opravdy zamilována.«

Hejsek se pohrdlivě usmál.

»To by mně nevadilo a toho bych se pranic neobával . . . Pokuste se buď o to, aby šla k Tomáši, nebo aspoň vypátrejte, kam půjde. Přesvědčíte se, že dovedu býti za vaši ochotu třeba i kavalírsky uznalým.«

Troskovický už se nedovedl opanovati. Přiskočil ke dveřím a zvolal podrážděným hlasem:

»Prosím . . račte laskavě slečně Emmě vyříditi, že ji po představení budu zde očekávat.«

Herec se usmál a pochopiv situaci rychle zmizel. Troskovický pohlédl se na zaraženého dotěravce vítězoslavným pohledem. Umínil si, že se od dveří nehne, děj se co děj. A dostál svému slovu. Když bylo představení skončeno, postavili se panáčkové opodál a radili se, co by měli podniknouti. Obecenstvo už dávno z divadla vyšlo a oni pořád ještě nerozhodně čekali. Troskovický jim zdánlivě nevěnoval žádné pozornosti. Obsadil východ a čekal jen na příchod Emmin. »Jsem žádostiv,« myslel si, »co ti chlapi budou dělati a nač vlastně čekají.«

Trvalo skoro dvacet minut, než se Emma objevila. Troskovický přitiskl se k ní, a přitulení k sobě, vyšli z divadla jako dva holoubci.

»Děkuju ti za pěkné psaní,« rozhovořila se Emma . . »ani nevíš, jak na mne působilo. Vyšla jsem si na jeviště tak bezstarostně, jakobych měla generální zkoušku před jediným posluchačem, před tebou. Jsi se mnou spokojen, že ano . .?«

»Nejsem, Emmo,« skoro opravdově řekl Viktor . . ., »musím ti předně říci, že mne zamrzelo, že jsi se dvakráte . . pokud jsem pozoroval . . podívala do lóže, kde seděli ti obejdové, z nichž jeden se pokoušel o to, aby s tebou mohl za kulisami promluviti.«

»Aha . . už vím,« zvolala vesele Emma . . o tom snad nemusíme Viktore ani hovořit.«

»Děkuju ti, Emmo, za to, že's jednala s tak důstojnou resolutností — vím, jak jsi prostředníka odbyla,« řekl Troskovický a políbil jí ruku . ., »jsem rád, že už mám to rozechvění odbyto. Půjdeme domů . . viď?«

»Pojďme domů,« zažadonila roztomile Emma, která se obávala, že Troskovický navrhne, aby šli někam na večeři — »vždyť přece se musíme na cestu vyspat.«

Troskovický ji v záchvatu radosti objal a políbil na ulici.

Na svoje rozčilení, na svoje hněvy docela zapomněl. Vypravoval jí o tom, co slyšel před divadlem, jak utekl z hlediště a jak se setkal s Antošem. Než se nadáli, stanuli před domkem u Brusky. Teprve nyní si Viktor povšiml, že jede za nimi krok za krokem fiakr. Pozoroval to již dole ve městě, ale nevěnoval tomu pozornosti, poněvadž mu ani ve snu nenapadlo, že by byli tímto zvláštním způsobem sledováni. Troskovický rozeběhl se k fiakru a pozná v něm pětilístek z divadla.

Vrátil se k Emmě pobouřen.

»Dobře, že zítra odjíždíme . . . podívej se . . v tomto voze jsou ti dotěrní dlažbošlapové, kteří pořád ještě tomu nemohou uvěřiti, že jim tentokráte sklaplo. Oh, v tu chvíli bylo mně neskonale blaze, když ty jsi vyšla, a jimi to zrovna škublo. Teď čekali na nějaký tvůj pokyn, nebo aspoň významný a sympatický pohled, kterým bys jim dala na jevo, že je ti jejich pozornost příjemna. Jinak si ani nedovedu vysvětliti, proč vlastně čekali, když přece snadno mohli pozorovat, že pohoří. A přece táhli za námi a pranic toho nedbali, že jsme jim dali neklamně na jevo, že je marno všechno přičinění, aby mezi nás se vetřeli. Emmo, než se rozloučíme, odpověz mně na jednu otázku, abych měl klidnou noc. Pozorovala jsi jejich vtíravou pozornost, podívala jsi se k nim do lóže?«

»Viktore . . byla bych o jejich přítomnosti neměla ani tušení. Herci o nich hovořili a já mimoděk pohlédla jsem vzhůru. Vajcr totiž v pause na jevišti prohodil ke mně: »To jsou nějací noblmani, ti v té lóži . . chovají se

tam, jakoby byli v šalandě a ne v divadle.« V tu chvíli jsem o ně zavadila pohledem . . .«

»Vidíš . . a mně to neušlo. A jakou bolest mně to způsobilo . . . Takoví ničemové si to hned docela jinak vykládají. Bůh ví, co mají ti lidé za lubem . . . ten kočar pořád ještě stojí na silnici a oni nás jistě pozorují. Prosím tě, postav se tak, aby ti neviděli do tváře. Je tak jasno dnes, že jistě mohou sledovati každé naše hnutí. Nejsem tím nikterak podrážděn — ale přece jenom mne to znepokojuje. Jak bych se byl dnes na toho vyžilce jinak podíval, kdybych už byl tvým mužem. Pak to bude všechno docela jiné . . . teď si ještě troufají, poněvadž tě neznají a nevědí o tom, jak jsme si blízcí a jak těsně jsme k sobě připoutáni. Jako vdaná budeš přece docela jinak chráněna a také jinak, sebevědoměji budeš si počínati. Pojďme kousek cesty procházkou k Brusce . . uvidíme, co budou dělat.«

»Nevšímej si jich, Viktore,« radila Emma . . »pozorují, že tě to rozčiluje a to jim naposledy ještě zalichotí. Vidíš, ještě jsi mně dnes ani neřekl, jak jsem se ti líbila a jak jsem hrála. Zapomínáš k vůli nim na to, co nás oba přece musí nejvíce zajímati.«

»Máš pravdu,« řekl Troskovický, jenž při tom roztržitě díval se, co se děje s kočárem na silnici, »ale kdyby's si dovedla představiti, v jaké náladě jsem dnes byl, jistě bys se tomu nedivila. Nevím, co se se mnou dělo . . byl jsem jako smyslů zbaven. Jenom tolik ti mohu říci, že jsem byl nesmírně dojat a vzrušen, když jsem tě spatřil na jevišti, a když jsem slyšel poprvé tvůj hlas. Takového posluchače, takového ctitele a obdivovatele mělas tam, Emmo, a budeš míti po všechny časy jenom jednoho. Chvěl jsem se na celém těle, zapomněl jsem dýchati, viděl a slyšel jsem v tu chvíli jenom tebe. Škoda, že můj požitek nezůstal tak čistý a že jej brzo zkalilo pomyšlení, že tě mohou slyšeti, že se mohou na tebe do sytosti dívati všichni ostatní. Nevím, co se v mojí duši odehrává, ale tuším, že pro nás oba by bylo nejlíp, kdybychom patřili jenom a výhradně sobě, kdybys už nikdy na jevišti nevystupovala. Pořád se mně zdá, jakoby kdesi v koutku mého nitra ukrýval se nejasný, podivný smutek, taková zvláštní lítost, že zrovna ty to musíš býti, jež hledá u divadla svoji existenci.«

»Ty se tedy bojíš o naše štěstí,« zadumaně řekla Emma . . a přece jsem ti k tomu nedala a doufám, že nikdy nedám ani nejmenšího podnětu. To by se tedy trhal náš, vlastně můj první, krásný sen. Tak jsem si to živě představovala . . a tak jsem už zvykla té myšlence, že budeme míti společné, příbuzné snahy. Zatoužila jsem po tom, jíti po tvém boku a posilovati tebe svými úspěchy, svou prací a dle svých sil přispívati něčím k tomu, aby vše nespočívalo na tvých bedrách.«

V tu chvíli zahrčel kočár a Viktor pozoroval, že se vrací do města.

»Ne . . ne . . to jsem neměl, Emmo, v úmyslu. Nic se nestalo, co by mohlo naše plány tak změniti. Vysvětli si všechno mým dnešním rozechvěním. Nač bychom si kalili svou radost a svoje naděje? Všechno se nám doposud tak krasně dařilo. Od té chvíle, co jsme se seznali, všechno dopadlo tak, jak jsme si přáli. Půjdeme za svými cíly . . ty budeš herečkou, já budu, já chci býti dobrým, aspoň ne prostředním spisovatelem. Bude z nás originální manželský párek . . Emma Troskovická — Viktor Troskovický! Za nějaký čas budou naše jména známá a populární. O tobě budou si říkat: »Troskovická — kdo je to? To je žena toho spisovatele. Viktor Troskovický . . to je známé jméno . . to jsem již slyšel . . ah . . bodejť že . . to je manžel umělkyně. Takhle se musíme, dušinko moje, na to dívat. Mráček mně přeletěl duší, na chvíli se zachmuřilo a mně už bylo nějak teskno a smutno. Nesmíš se tomu divit . . naopak . . jenom lichotiti mohou ti moje ustavičné obavy a pochyby. Mám o tebe strach, nejraději bych se s tebou někam zavřel . . protože tě mám tak rád, jak snad nikdo nikoho ještě nemiloval. Zdá se mně, že my dva jsme pro takový život uměleckého párku stvořeni. Teď teprve rozumím tomu, na co ťukl Antoš. Jeden druhého musíme podporovat . . . a prorazíš-li, zvítězíš-li ty u divadla, bude to také jistě i pro mne mnoho znamenati. Považ si, jak bychom se oba vyšinuli, kdyby se ti podařilo, dostati se k Národnímu divadlu! To už je nejen krásné, ale vlivuplné společenské postavení. To víš, že já u té Matice věčně nezůstanu . . považuju to také jenom za první stupínek ke svoji kariéře. Porosteme oba . . ne snad proto, že bychom jeden od druhého chtěli získati, ale proto, poněvadž budeme svorně a neunavně pracovati. Jen co se v Praze trochu okoukám, vydám jednu dvě knihy, seznámím se s redaktory, zjednám si přístup do redakcí a uvidíš, jak si jednou budeme vzpomínati na svoje skromninké začátky a jak ani pochopiti nedovedeme, že jsme mohli míti tak drobounké požadavky. Však on se jednou Antoš také podiví, jak jsem si dobře povšiml a zapamatoval jeho rady a pokyny. Doporučuje ti neunavné a úsilovné studium . . kdyby nevěděl, že je v tobě pravé nadání, jistě by neříkal, aby's se věnovala seriosní přípravě k hereckému povolání. Jsem tomu rád, že se nám to zase tak hezounky vyjasnilo. A teď se jdi, drahoušku, vyspinkat, — ráno o půl sedmé budu tě tu očekávat.

Troskovický byl nadobro usmířen a lákavými prospekty, jež nastavěl si v duchu do své budoucnosti, zažehnal všechny svoje zžíravé obavy. Když pak zahlédl malostranskou mosteckou věž, vzpomněl si na svůj sen a docela jinak si jej vykládal.

»My půjdeme do nejprudší vřavy,« slavnostně si předsevzal . . »vždyť život nic jiného není, než ustavičný boj a převrat. Nelekneme se překážek, nedáme se zastrašit žádným protivenstvím. Silní jdou a neohlížejí se, že pod nimi to praská a že mnoho květů zašlapou a zničí. A my nepůjdeme životem jako slaboši a my z něho prchat nebudeme. Bylo by to také znamením našeho konce. Každý chuďas narazí a nikomu život nepodá naplněnou číši . . Vyrvat se mu musí, v zapase musí se vydobýti a pak teprve doušek jak náleží chutná. Tam nahoře stála jsi, záhadná postavo, s pohárem života v ruce . . my šli k tobě, ale my uhnuli stranou, poněvadž jsme se zatřásli před hrůzami vřavy, do níž jsme vstoupili. Nuže . . my to odvoláváme . . my se nebojíme . . my se neuhneme . . my si pro ten pohár půjdeme a my jej také svýma rukama uchvátíme . .« (Pokračování.)

JOS. D. KONRÁD:

Eva.

(Pokračování.)

Na počátku máje paní Severová přijela s Evou do Prahy, a profesorovi bylo dopřáno strávíti hodinu nebo dvě v jejich společnosti. Ten den byl zase významnou událostí v jeho životě. Do smrti nezapomene jeho data, vždycky mu bude tanouti na paměti toto setkání, při kterém i slunce jakoby zasvítilo svátečněji. Pražský vzduch byl prozářen jeho teplými a vonnými paprsky, v nichž Pavlu Hylmarovi se dýchalo nadmíru lehce, a nemohl pochopiti, že paní Severová si stýská na ten kalný pražský vzduch i šum a že už touží, aby nejraději zase byla v loktech svého tichého a nade vše milého Opatství.

Professor doprovodil dámy na nádraží a a pak se vracel oněmi ulicemi a kráčel po oněch chodnících, kudy je před tím provázel. Už zase ta místa jindy bezvýznamná stala se mu památnými a drahými, jakoby na nich spočinula část kouzla, jež Evina bytost na všechny strany vysílala.

Ke konci června došel Pavla od Evy prvý dopis s připojenými navštívenkami manželů Severových. Bylo to přání k jeho svátku, při čemž dívka opětovala pozvání s dodatkem, že budou professora očekávati v Opatství určitě již prodlením čtrnácti dní.

V tom zbývajícím krátkém čase mladý muž byl už stále jako ve snění. Dojemně se loučil se svými žáky a kollegy professory, na vzrušeném obličeji jeho zařil jenom utkvělý úsměv radosti a lásky ke všemu, co jej obklopovalo. Byl jako dítě v ustavičném vytržení, blouzníci o tom, co se přibližovalo. Žil v oné blažené době těšení, v oné čisté, nevyrovnatelné době příprav, jež něhou svého cítění předstihují všechny skutečnosti.

A pak tedy se louče se svým tichým bytem, s knihami svých oblíbených autorů, s psacím stolem, nad nímž se rodily práce, které ho tak často při tvoření oblažovaly, a davaje s Bohem slzám staré paní Valkové, která tak oplakávala každé prázdniny, odjížděl do Opatství.

Byl přijat u manželu Severových i u Evy s touž srdečnou upřímností, kterou mu za poslední návštěvy osvědčovali. Vítalo ho tam vše nejmohutnějším vyvrcholením vzrůstu a rozvoje, nejsilnějším hlasem, kterým příroda mluví na rozhraní jara a léta. Vítala ho tam také předtucha nedalekých velikých změn a událostí, jež vytvoří rozhodující dráhu pro všechen jeho budoucí život.

»Jsem ráda, že jsi konečně tady, už jsem se na tebe těšila,« pravila mu po přivítání Eva, a jemu se zdálo, že slyší hlas, přicházející z nebes.

Nejraději byl by jí hned vyznal vše, čím mu srdce překypovalo. Odpověděl jí vroucím pohledem, a kdyby byla chtěla čísti v jeho očích, mohla již snadno vytušiti tíhu jeho tajemství.

Zase tedy byl na těch klidných, jako uspávajících místech, kde trávil nejlepší doby svého dětství a kde pak počal nenáviděti ne-

posednou, skadlící dívčí bytost, jež nyní se stala bohyní jeho života.

Stoje večer u otevřeného okna svého pokoje, naplněného sladkou atmosférou zjevu Evina, díval se na ubývající měsíc a na hvězdy zářící na ztemnělém blankytu. Vzduch byl zase naplněn týmž povědomým svitem, který ho kdysi obestíral čarovností svých paprsků a v němž mrtvé předměty jakoby dostávaly duši a dýchaly náhle probuzeným životem. Vůně růží a resed stoupala k jeho oknu, z dáli vanuly příjemné zápachy trav a dozrávajícího obilí. Šelest starých osik za parkem zdál se býti žilobitím ticha, jež se rozkládalo daleko široko a v němž bylo možno slyšeti každý zvuk a hlas odevšad, kam až dosahovaly meze obzoru.

Konečně tedy po tom ustavičném počítání hodin, dní a neděl, po tom prahnoucím těšení byl u cíle svých snův a tužeb.

IX.

Bylo několik dní po příjezdu professora Pavla Hylmara do Opatství. Nastávaly žně, pan Hypolit Severa dal právě kositi prvá žita. Všecek statek oživl hbitými záchvěvy nejpilnější hospodařské práce, kdy pot je zpříjemňován a osušován dechem přirozené radosti, že ovoce celoročních námah, očekávaný dar boží, svážen jest do stodol.

V těch dnech plálo na obloze znojné slunce, a úroda valinou zrála na polích i na stromech. Bylo až mdlo ve vyhřátém červencovém vzduchu, v němž vůně požehnané země stoupala k nebi jako vděčný dým z kadidelnice.

Pan Severa za oběda navrhl professorovi a Evě, aby se jeli vykoupat do nedaleké řeky. Návrh jeho byl přijat s jásotem. Po svačinách Vašík přistrojil malý kočárek, a oba mladí lidé ujížděli touž cestou, kudy po maškarním plese podnikali nezapomenutelnou sanici.

Skrývajíce před sluncem hlavy a šíje své pod Eviným slunečníkem, dojeli silnicí a lesem k řece, kde byl mlýn, u kterého bylo zřízeno hezké koupadlo. Tam je Vašík zavezl a chtěl na ně čekati. Ale protože v Opatství budou míti toho pozdního odpoledne zajisté na pilno, poslali ho hned s koni a povozem domů a rozhodli se konati pěšky cestu zpáteční.

S Evou vstoupily v koupacím oděvu do řeky také dvě mlynářovy dcery, veselé dívky, které již od únorového plesu pohlížely k professoru Hylmarovi jako k jejímu milenci. Stříkání a šplíchání říční vody promíseno bylo jejich žertovnými narážkami a škádlením.

Hledě na ty tři rozradostněné hlavy, z nichž jedna měla vlasy jako havran, druhá leskle kaštanové a třetí se svítily jako zlato v nízkém slunci, na ty tři mladé obličeje, smějící se a laškující nad povrchem vlažných vln, Pavel mimovolně si vzpomněl na rozkošné nymfy Knüpferovy, a lahodná zavrať ho pojímala.

Na svých cestách se koupával v světoznámých mořských lázních na jednotvárných březích chladného severu, ve skvostných zátokách opatijských pod haluzemi jižní flory i na slavném Lidě benátském, kde moře, zkalené nejjemnějším pískem, bývalo naplněno veselými muži a ženami, ale nikde, ani v nejluznější ze všech Opatií nebylo koupání tak mile osvěžující a příjemné jako zde v čistých vlnách plynoucí české řeky.

Široká, neposkvrněná příroda je objímala se všech stran, jas a vůně naplňovala ozářený vzduch, a směle, bez ostychu rozléhaly se po řece a po přilehlých lučinách troji dívčí výkřiky. Nikdo jich neumlčoval, nikdo po nich neobracel zvědavých očí, nikdo žádostivě nepásl po jejich vynořivších se údech a neurážel jich lačnými pohledy. Muž, který se koupal s nimi, byl z nejpočestnějších.

Eva několikráte rozpustile stříkla po professorovi a pak udýchána a pijíc velikými doušky svěží vzduch, se ho otázala:

»Umíš dobře plavat?«

»Doufám, že umím.«

»Pojď, přeplaveme spolu řeku.«

A již rozpíala oslnivě vnadné ruce a pustila se k protějšímu břehu.

Professor odhodlaně ploval za ní. Mezi oběma nastaly dostihy, které dcerky mlynářovy provázely povzbuzujícím a pak vítězným voláním.

Ať činil sebe větší a silnější rozmachy, Pavel nemohl předstihnouti Evy. Byl jí sice v patách, ale přec jen zůstával za ní, podivuje se, jak hravě a lehce, podobna vodní víle, přenáší se přes tu spoustu tekoucí vody.

Když dostihovali protějšího břehu, proud byl tam mnohem prudší než na straně u mlýna. Příkrý břeh byl porostlý vrbami, a do hluboké vody čněly jejich černé kořeny.

(Pokračování).

Cihelny v pražském okolí pokladnami předhistorickými.

Malá epištolka k výletníkům.

Tisíce a tisíce lidí chodí kolem cihelen v pražském okolí a jistě málo komu známo, jaké vzácné bohatství starých památek tají v sobě ohromné vrstvy cihlářské žlutky. Nastává právě nyní v cihelnách práce, připravuje se materiál pro stavby, z nichž tvoří se a vzniká nová Praha. Je zajímavo, že právě v tomto materiálu dřímou archaeologické památky v takovém množství a v takových souborech, že jich nenalezneme nikde jinde po Čechách.

V dobách předhistorických vyhledával lid sídliště na blízku živých, pramenitých vod. Usadil se tu proto, poněvadž měl po ruce vodu a výhodný materiál pro svoje nádoby. Potřeboval k tomu hlíny jemnější a proto z pravidla tam, kde jsou veliká ložiska žlutky, objevujeme sídliště i hroby předvěkého obyvatele Čech. Podíváme-li se z blízka na stěny žlutky v cihelnách — dělníci říkají jim »porážky« — zpozorujeme okamžitě, že ve žlutém pozadí rýsují se přesně kontury jam, naplněných tmavší prstí. Zakopneme-li v takovém místě, vyvalí ze z pravidla z jam těchto množství střepů, někdy i krásně ornamentovaných — zbytků to nádob, pouhou rukou, bez kotouče hrnčířského zrobených, úlomky, ano i celé nástroje kamenné, větší kameny ohněm opálené, zkrátka, celý inventář chaty člověka předhistorického.

Věnujeme-li nalezištím těmto bedlivější pozornost, objevíme z pravidla také hroby obyvatelů těchto jam, primitivně do země zapuštěné, tu a tam kameny dlážděné, ano i překlenuté. Kostry — velmi často dobře zachované — bývají okrášleny pravěkými šperky a obklopeny nádobami rituálními, do nichž ukládány bývaly pro nebožtíky na dalekou jejich pout pokrmy. Znalci poskytují jámy i hroby vzácný materiál ku zevrubnému studiu vývoje kulturního i antropologického těch pokolení, která tu kdysi sídlívala a jejichž pestré osudy tvořily praehistorii k české historii, ze které zachovaly se památky psané nebo jen legendy. Takové cihelny jsou: v Podbabě, v Košířích, ve Veleslavíně — znamenitá stanice archaeologická — v Ďáblicích, v Hloubětíně, v Hrdlořezích (pískovna), za Krčí — zde nalézá se nedaleko silnice, vedoucí do Branika, takřka monumentální vrstva kulturní — ve Vršovicích, Nuslích, Záběhlicích, Michli, Libni, Vysočanech, na Maninách a v Kobylisích. Vidíme z toho, že takřka v každé obci, Prahu obklopující — mimo Karlín, jenž nebyl obydlen asi z toho důvodu, že byl v inundaci — nalézala se v dobách praehistorických bydliště, ba i tam, kde koncentrace osídlení již není, bylo plno sídlišť a pohřebišť na přečetných tratích (polích) a mírných svazích. Velezajímavé a nevyčerpatelné sídliště bývalo na Džbánu, jenž tvoří monumentální vstup, přirozená vrata do Divoké Šárky. Zde objeveny památky z nejstarších dob neolitických, kdy člověk pouze kamenných nástrojů užíval, svědčící o nepřetržitém sídlení národů v těchto místech od dob nejstarších až do doby českých knížat.

Upozorňujeme výletníky, aby věnovali na jaře pozornost zoraným polím v pražském okolí. Spatřujeme tu zhusta okrouhlé tmavé skvrny. Prohlédneme-li hlínu, najdeme tu zbytky a stopy předhistorického osídlení, střepy a nástroje, často ve množství až neuvěřitelném. Kopeme-li v místech těchto, objevíme jámu. Bývají zpravidla podoby zvonovité. Vyhloubíme-li jámu, zpozorujeme na dně vypálenou plochu. Dno bývalo vymazáno hlínou, jak se to podnes děje na mlatech — a zde bývalo buď uprostřed nebo někde v koutě jámy ohniště. Kolem ohniště nalézáme kameny, na nichž předhistorický člověk se ohříval a svoje pokrmy připravoval. Vidíme tu rozházené střepy polámaných nádob, pokažené nástroje kamenné, kosti (zbytky pokrmů), a z toho možno nám velmi snadno rekonstruovati i domácí život dřívějšího obyvatele. Ještě zajímavější je, že můžeme tu stopovati i krytbu jam. Bydlívalo se, zejména ovšem v letě, při otevřeném ohni a stávalo se často, že jámy byly ohněm zničeny. V takových požářištích nalézáme omítku střech, které soudě dle otisku prouti v hlíně, zrobeny bývaly z větví, ohozených vrstvou hlíny. Patrně asi bývaly kryty tvaru kůželovitého. Aby byla střecha bezpečnější a trvanlivější, bývala ohozena mazanicí, do které přimíseny plevy. Z těch zase možno poznati, který druh obilí býval v dobách těch pěstován.

Z tvaru, podoby obydlí dá se snadno zjistiti, zda obyvatelé tu sídlili v letě nebo v zimě. Letní

jámy jsou totiž prostornější — lid říká jim »rokle«; — nad těmi nebylo možno zříditi střechu z proutí. Bývaly nad nimi pořizovány stany z kůží. Mnoho podobných sídlišť nalézáme u živých vod, kde lid rybařil. V jamách objeveny zbytky rybích kostí (obratle). V zimě uchylovali se lid do jam hlubších, které chránil krytem svrchu vyčleněným. Letní jamy tvoří v Podbabských cihelnách celé vrstvy. Podobné chaty spatřujeme podnes na Balkáně.

Asi před třemi nedělemi objeven v cihelně ve Kbelích výpravou archaeologů, vedenou na slovo braným znalcem finančním radou p. Buchtelou, skrčenec z doby přechodní, t. j. z doby kamenné do doby přechodní (asi 15 set let před Kristem). Skrčence vykopala dáma, jež výpravy se súčastnila (choť vrchního finančního rady p. Květa). U kostry vedle hlavy ležely dvě nádoby — jedna vzácná mísa na nožkách a mezi koleny a lokty objevena nádobka menší, pěkně hlazená. Nebožtík měl na krku collier z kostěných perel se zvláštní, kostěnou jehlicí s podelnou provrtanou hlavičkou. Jehlice má podobu berličky.

V cihelně této nalezeny hroby ojedinělé, s tak zvanou šňůrovou čili duryňskou keramikou. Tato přešla do keramiky s četnými známkami keramiky terramarní, která k nám pronikla nejspíše z t. zv. terramar maďarských v době, kdy u nás objevily se první vlivy obchodu, postupujícího z jihu přes Dunaj a Labe ku pobřeží baltickému. V této vyvinutější fási kulturní povstal asi v osadě kbelské první souvislý, hromadný hřbitov a z této kulturní fáse vyvinula se naše světoznámá, nejstarší bronzová kultura zvaná »Únětická«.

Hroby na hřbitově kbelském obloženy jsou již kameny. Objevují se tu hroby, jež jsou buď vydlážděny nebo kamením kryty. Kameny ty však netvoří pravidelnou skříňku, s kterou jako typickou pro vyvinutější fási kulturní shledáváme se ve fási únětické.

Obchod zavál do Čech cizí lid, vetřelce, kteří tu hledali přírodní bohatství. Zdá se, že v Čechách bývalo ústředí, jež možno nazvati jakýmsi jantarovým transitem. Jsou hroby, v nichž nalézáme až šedesát kusů jantaru. Lid, jenž za obchodem putoval, ubíral se z počátku podél cest nejbezpečnějších. To bylo pobřeží Labe. Později pronikl hloub do země, kde na chráněných místech povstávaly obchodní kolonie, jež zároveň byly jejich strážnicemi. Kolonie podobné bývaly u Hradiště, u Čáslavi, na Hrádku, na Cimburku u Kutné Hory, na Džbáně, na Klamorné pod Mužským, kde prof. dr. Píč objevil velecenné památky, na Zámkách u Bohnic, na Slánské hoře atd. Zde jsou vrstvy někdy až několik metrů vysoké. Na dně je vrstva neolitická, výše nalézáme střepy z dob mladších, až dojdeme k době římské, ba až knížecí.

Z těchto obchodních center šířila se kultura po středních Čechách a zatlačila kulturu domácí. Z té doby pochází pohřebiště kbelské, kterážto osada bývala důležitou stanicí obchodní cesty, odbočující od Labe u Brandýsa a vedoucí přes Prahu 'na Slánsko. Cesta tato je takřka lemována starými sídlišti.

Reprodukovali jsme několik zajímavých podrobností, jak jsme je pochytili z hovorů se znalci. A nyní připojme poslání epištolce k výletníkům.

V cihelnách přijde se při jarní práci, právě zahájene, na přečetné jámy příbytkové, na jednotlivé hroby, ba na celá pohřebiště z dob předhistorických. A proto je včasný apell na každého, kdo má smysl pro velecenné tyto objevy, aby působil k tomu, by památky tyto nebyly ničeny. Kdo má vhodnou příležitost — a ta se při dobré vůli snadno najde — upozorní v cihelnách mistry i dělníky, aby objevené památky bedlivě uschovali, po případě aby upozornili ochotného člověka, by se postaral o to, by o objevu dověděl se někdo, kdo o zachránění a bezpečný úkryt archaeologických předmětů se postará. Všimejme si bohatého svého okolí, v němž dříme tolik vzácných a výmluvných svědků života dávných našich předchůdců, o jejichž existenci a kultuře hovoří jenom jejich jámy a hroby! Dr. *R. J. Kronbauer.*

— **Finis Malé Strany!** Je známo ze zpráv, že na Malé Straně ve kruzích majitelů domů a vlastníků pozemků vzmáhá se agitace proti požadavku přátel staré Prahy, aby nebylo dovoleno stavěti vysoké domy, jež by zničily světoznámé panorama malostransko-hradčanské. Agitace nabývá takových rozměrů, že by mohla docíliti vypuštění obmezení výškového z plánu polohy, o jehož schválení se právě jedná. Co to znamená, ví každý přítel staré Prahy a vědí to zejména ti, kdož viděli fotografie zkoušek, jež provedla obec pražská při zamýšlené stavbě malostranského gymnasia »na Rybářích«. Ukázalo se tehdy, že i stavba domů dvoupatrových o neveliké výšce v těchto místech nadobro zničí panorama hradčanské. Také studie regulační kanceláře ukázaly, jak jsme kdysi na to upozornili, nezbytnou potřebu obmezení výškového na Malé Straně. Zemský výbor pamatuje na tuto závažnou okolnost, pojal do své osnovy nového stavebního řádu ustanovení, že Malá Strana zařazena bude do druhého pásma, kde stavba domů čtyřpatrových vyloučena je vůbec a zároveň dává obci pražské právo, i další obmezení výškové nařídíti tam, kde by ho nutně bylo třeba.

Ráz Malé Strany je tedy svrchovaně ohrožen; kdyby agitace měla prosaditi svou, ztratí Praha

svůj nejdražší klenot. Byl by to největší hřích, kterého bychom se dopustili na svých nejdrahocennějších památkách, a proto svoláváme na ochranu ohrožené Malé Strany všechny, kdož trnou hrůzou při pomyšlení, že by tento čarokrásný obraz, majestátní prospekt malostransko-hradčanský, měl zmizeti. —*or*—

⁂ **Rimského Korsakova Sněgurečka.** Známe z předchozích u nás provozovaných děl tohoto mistra novoruské školy, kamže snahy jeho cílí. Známe, vedle některých význačných skladeb orchestrálních, jeho opery »Májovou noc« i »Carskou nevěstu«. Pokouší se tu všudy o vytvoření díla, které by, vyrostši z ducha a z umění lidového, bylo ruským skrz na skrz. Ale mnoho cizích živlů tu ještě čistotu slohovou kalí. Mnoho z umění západního, a ne právě z nejlepšího a nejvyššího pramene ruší jednolitost oněch partitur. Dílo čisté litiny, ryzího téměř slohu zdařilo se mu ve Sněguročce. Tou přiblížil se as nejblíž ideálu ruské národní opery

Památka na malířskou družinu Mánesovskou.
Majetek pí. Libuše Bráfové.

Vyšel již librettem svým z umění lidového. Vzal z lidu příběh sám: o Sněhurce, která, dcera Mrazu i Vesny, zatouží mezi lidi, jim i sobě mnoho žalu a zmatků způsobí, krásná a chladná, a která na výsluní lásky, po němž tolik toužila, se rozplývá v bílou sněhovou hrudu. Vzal z lidu i další postavy svého libretta: dobrého cara, chlubného bojarina, zpěváka, pastýře i všechny ostatní. A obrazů ze žití lidu a jeho zvyků hojně využil při budování svého rozložitého díla. Vše hleděl nakupit, co kde bylo charakteristického. A celek tím právě nezískal. Nebohatý dějový proud pohádky, o sobě krásné a poetické, se tím epickým, obšírným a podrobným a pomalým způsobem divadelního zpracování rozptyluje, seslabuje, že konečně skoro se tratí v pustých pisčinách. Jemný parfum národní pohádky stačil by právě prosytit tři kratičká jednání — a ještě z jemného dechu jeho v širých prostorách divadelních leccos by ušlo, co v kouzlu pohádky vypravované se tají. Ale rozředěn, tolik obrazů prosytit nestačí. A stačí-li, unavuje posléz. Staré pravdy o dějích pohádkových, epických a nedramatických, o passivnosti a nehybnosti jich postav bylo by tu zase opakovati.

Konečně však zůstává sporno, musí-li odpovídati scénické dílo za každou cenu našim obvyklým

požadavkům dramatičnosti. Nas epos na scéně znudí: Rusové patrně epiku na scéně snášejí zcela dobře a nepovažují ji tam za něco cizího a rušivého. Ba tato záměna organického dramatu za pestrý kaleidoskop eposu je skoro příznačnou pro operu, která chce být rusky národní. Je pro ni tak příznačnou, jako jsou příznačny pro ni jisté námi tak těžce postrádané vlastnosti hudební. Je tu těžko, nebýt subjektivním: než netemperamentnost ruských mistrů s božským klidem, s patrnou zálibou a s nevyčerpatelným mistrovstvím si pohazujících nějakým kratičkým motivkem jako míčem vyhazovaným a chytaným, rozčiluje západního posluchače. Je mu místy nevolno při tom monotonním chrámovém psalmodování, kde zvyklý je slyšet bouřit víry vášní. A není potřebi ani být červeným pokrokářem, aby někoho podrážděly ty řady uzavřených písňových a ariosních forem na scéně, k nimž se osoby dramatu vespolek bez ustání naivně vybízejí. »Zazpívej nám,« »teď ty nám zazpívej« — a tak do nekonečna, co děj stojí a posluchač s principy Wagnerovými v srdci zoufale lomí rukama a čeká, kdy že se dostaneme z toho koncertování o krok dál. Jen přemůžeme-li hodnou část svého západoevropského a německého hudebního vychování v sobě, rozjasní se nám, že máme před sebou dílo, které pod svým případným zorným úhlem je prece jen veliké. Jest veliké již tím, že jest zcela své, od nejzazších svých prvků počínaje. Celý motivický, thematický, myšlenkový fond opery vytěžen jest z pokladu hudby lidové, či opíra se oň. Jest tu fraseologie zcela svérazná, která se západní Evropou nemá nic společného. A fraseologii tou podmíněn jest stejně rázovitý styl harmonický a kontrapunktický. Ruská národní píseň pohybuje se ve starých toninách: tím diktuje si ovšem též, pokud sama lidem již není harmonisována, svůj případný podklad harmonický, od harmonie západní, zejména od dnešní chromatiky zcela odlišný. To dokonce není hudba slabých dnešních epigonů. Hudba ta je opravdu srostlá s uměleckým cítěním lidovým co do invence své, jako přilehá k němu svojí fakturou a všemi jejími vlastnostmi. Nebo té fantastice bizarně stylisovaných tvarů, té nadheře barev barbarských, pestrých, nezprostředkovaných, jak staví je vedle sebe lidový ornament ruský, té odpovídá způsob, jímž Rimskij-Korsakov partituru svoji skládá. Z jiskřivých kaménků nejpestřejších barev, se mnohým zářivým drahokamem, s množstvím zlatých a lesknavých kovů, mosaikovou technikou přesných, zřetelných linií a technikou, jíž veškera tíž, veškera pastósnost tónu i barvy jest cizí, zříme tu vypracovány po spůsobu starých mosaicistů-fabulistů celé řady scén, plných fantastiky opravdu pohádkové. Jest význačno pro tohoto fantasta orchestru, že jakmile opustí tóny fantastické, kouzelný dar jeho instrumentace ho opouští: partie blížící se příliš realitě tohoto světa, jsou v barvě nápadně chudy a šery. Zejména plný orchestr Korsakovův zní leckde ku podivu prázdně a bez šťavy.

Skladatel tedy vládnul všemi složkami, jež mohly vytvořit národní ruskou pohádku: fond myšlénkový i případný styl dal mu lid, fantastický rys jeho nadání doplnil pak, čeho bylo dále potřebi. A vytvořil tak dílo, jak řečeno již, opravdu ryzí a čisté a své. Na tolik přemůžeme kulturu západu v sobě, že ten svéráz i tu čistotu slohovou, jen nepatrně někde zkalenou, oceníme. Ale těžko přiblížíme se, jak dnes jsme, dílu blíž. Jeho svérázná velkost jest nám právě ještě vzdálena. Jeho styl jest stylem nám příliš málo běžným. Bez opory se tu ocitáme ve státě příliš málo známém. A dílo samo pouze zajímá a poutá, kde jsme zvykli a chceme být uchvacováni a strhováni. Jdeme za díly, v nichž chvějí se rozjitřené nervy, v nichž kypí city, a v nichž planou a žhou vášně. Pro to všechno nevěřím v úspěch ruské hudby tak, jak jest, na západě nikde. Ani při veškeré ochotě, přijít umění tomu vstříc, u nás ne.

Chéfa opery Kovařoviče zaujalo dílo ovšem snadno. Jsouc nové a interessantní každou řádkou, při tom skýtajíc příležitost oblíbené jemu detailní filigranní práce v orchestru, leželo dobře i jeho mírnému temperamentu i zamlouvalo se as dokonalosti své techniky. Věnoval nastudování nejlepší své síly. A stejně umělci naši: především poetická a jemná sl. Bobkova. Uměleckým činem bylo nastudování Sněhurky. Tu nezasluhuje divadlo naše jistě výtek. Ale — nezaslouží jich také obecenstvo, že mu právě umění toto jest tak málo blízkým. *K. Hoffmeister.*

¨ **Okolí mostecké věže malostranské** ohroženo jest ve svém rázu snahami, aby odbourán byl malý roztomilý barokní dům proti větší mostecké věži. Pravda — komunikace byla by tímto činem uvolněna, ale uvážiti sluší, že bylo by zároveň nutno obětovati dva, po případě tři domy sousední, a následek toho by byl, že nová stavba svými výškovými proporcemi utlačila by skupinu mosteckých věží. Což je nevyhnutelno, aby k vůli komunikaci přece jenom podřízenějšího významu bořeny byly systematicky staré, umělecky cenné domy právě v těch místech, kde tvoří nejmalebnější pohledy pražské? — *si* —

¨ **Žofín.** Stavba nábřeží svatovojtěšského spěje ku svému konci a ukazuje již nyní, že bude nezbytno, upraviti jeho protějšek, ostrov žofínský. V kruzích uměleckých živě se uvažuje o tom, jakým způsobem návrh na úpravu má býti získán. Všeobecně se má za to, že by veřejná soutěž zajistila nejšťastnější řešení této otazky. — *J. H.*

¨ **Památka na malířskou družinu Mánesovskou.** Pani Libuše Brafová učila se se svou sestrou, zesnulou paní Marií Červinkovou-Riegrovou, malovat u Amalie Mánesovy. V koutečku známého salonu, kde vše dýše zvláštním kouzlem patriar-

chální vznešenosti, u téhož stolu, u kterého jsem seděl, když mně doktor Rieger diktoval svoje divadelní vzpomínky k jubileu čtyřicátého výročí otevření samostatného českého divadla, slyšel jsem vypravovat několik roztomilých vzpomínek na originální Mánesovskou malířskou trojici.

Vypravovávala paní Červinková-Riegrová často o tom, že Josef Mánes býval v posledních dobách svého života nápadně zamlklý a zadumaný. Přistihla ho jednou při tom, jak smýval obraz »Madonny«, ve větších rozměrech. Nebylo to jediné dílo, jež Josef Mánes zničil. Celá tvorba jeho dokazuje, že byl Mánes jako umělec krajně svědomitý. Jsou obrazy, k nimž tvořil nové a nové skizzy. Dnes obdivujeme tento postup jeho tvorby, jež spěla, možno říci, že byla takřka štvána za nejsubtilnějším vystižením myšlenky, uměleckého nápadu. Duševní choroba vyrazila mu z ruky kompas. Mánes ztratil v sebe důvěru, svoje skizzy, ba hotová již díla neodkládal, ale nemilosrdně ničil. Víme, že po jeho smrti veliké množství skizz a studií spálila jeho sestra Amalie. Vídávala v bezesných nocích vystupovati z nich záhadné páry, na jichž vlnách kreslila ji chorobná fantasie podobu zmučeného jejího bratra.

Obě žákyně učily se u Amalie malbě krajinářské. Jenom někdy a výminečně ukládala jim jejich učitelka, aby zkusily svoje nadání v malbě figur. Amalie, která v tom směru svoje slabiny dobře znala, často si vyprosila Josefa Mánesa na poradu. »Pepi . . . Pepi« — volávala na něho do jeho pracovny, Josef Mánes vstupoval vždy ochotně do atelieru a zároveň krajinářské školy sestřiny a žačkám se zápalem pomáhal. Jednou uložila Amalie mladé Libuši Riegrové, aby namalovala drobný páreček figurální. Tentokráte byl o radu a přispění požádán Quido Mánes, jenž úžasem spráskl prý ruce nad hlavou, když se na pensum podíval. Quido se ani upokojiti nemohl a svojí sestře tuze zazlíval tuto její nepedagogickou neprozíravost.

»To je ale nápad,« zvolal ve svrchovaném údivu . . . »dát malovat takovému dítěti — zamilovaný párek.«

Pěknou a originální upomínku na Mánesovskou trojici má paní Libuše Bráfová. Je to obrázek »Kaplička«, na kterém pracovali všichni tři — Josef, Quido i Amalie Mánesová. Originál svého obrázku uložila paní Červinkové-Riegrové kopírovat Amalie. Když žačka ve své práci tak daleko pokročila, že mohla býti přimalována figurka, přizván na pomoc Josef Mánes, jenž ozdatil střechu a figurku přimaloval.

Josef Mánes v takových chvílích pracovával s neobyčejnou vervou, ba s jakýmsi zanícením. Je ostatně toto spolupracovnictví jeho znatelno i na jiných obrazech. Znám — zdá se že komponovanou krajinku od Amalie Mánesové, na které znalci na první pohled poznali partii, kterou provedl mistr a to s takovou virtuositou, že to nemohl býti nikdo jiný než Josef Mánes. Je to hornatý koutek — pod zasněženými velikány vtuleno je údolíčko, v jehož dalekém pozadí bělá se jako skupina racků několik domků s kostelíčkem. Roztomilou tuto vložku tvořil veliký umělec, jenž několika geniálními tahy štětce, jako když vlašťovička hladinu přeletí a svými křídly rozčeří, takřka letmými jeho doteky krajinku doplnil, jež obraz znamenitě oživují. Je zkrátka ihned znáti, že genius se tu zastavil a svým teplým duchem na úpatí ledovců čarovné květy vykouzlil.

Josef Mánes přimaloval postavu dívky, sedící nedaleko kapličky, ale při tvoření jako milý Pánbůh naprosto na to zapomněl, svojí Evě něco z garderoby uštědřiti. Toho se ovšem nejvíce, jak vysvítá z toho, co jsme pověděli, ulekl Quido Mánes, jenž v souhlase se sestrou a za jejího přispění nahatou Evu ošatil. »Kaplička« visí ve venkovském tuskulu rodiny p. dv. rady Bráfa v Roztokách a je jistě jednou z nejzajímavějších památek na malířskou družinu Mánesovskou. *R. Ž. K.*

⁂ **Falsa obrazů Jaroslava Čermáka.** Před nějakým časem objevilo se v Praze najednou několik prací Jaroslava Čermáka. Obrazy ty činí na první pohled dojem originálů, tím spíše, ježto reprodukce jsou známy z časopisů ze starších dob. Toto náhlé objevení se obrazů mistrových způsobilo pochopitelnou sensaci a není divu, že byla po nich čilá poptávka. Zajímali se o ně zejména lidé, kteří léta marně sháněli se po sebe menší skizze Čermákově. Když jsme svého času psali o skizze Čermákově z jinošských jeho dob, objevené na Vyšehradě, zaznamenali jsme, že pražský sběratel děl starých naších mistrů sháněl se svého času po skizze Čermákově pomocí inserátů v denních časopisech a že nabízel značné obnosy za sebe menší obrázek. Výzva ta zdá se býti v souvislosti s kopiemi. Milovníky a znalce obrazů překvapilo, že v této kolekci nalezl se — jeden originál. Originál i falsa pocházejí ze soukromé sbírky jiného vášnivého ctitele Čermákova, jenž byl zdařilými kopiemi oklamán. Kopie jsou skutečně velmi podařené a na první pohled možnost autorství Čermákova nevylučují. Kdož však znají brillantní techniku Čermákovu a znají jeho veledíla, nedali se oklamati ani podpisem ani pseudobravurou v napodobení koloritu. Jsou to falsa a varujeme před koupí.

—*or*—

⁂ **Premiérou na venkově** v Luži u Chrudimi bylo drama Dr. Fr. Hamzy »Duše lidská«. Autor »Zálesí« předvedl tu v živém pohybu typické představitele lidové duše na Humpolecku, jak vzbouří se proti pánům, když tito jich svéráznost národní mravně a sociálně ponižují a stírají. Drama je působivé, a mělo vnější úspěch rozhodný, tak že jim v repertoir lidových scén získán opravdu kus účinný a tendenčně dobrý. —*π*—

** Sochař a malíř **Konstantin Meunier** †. Velký a zajímavý umělec dokonal svou pouť — zajímavý svým vývinem, veliký svými výtvory. Zemřel v Brusselu dne 4. dubna, dočkav se věku 75. roků. Ku své umělecké výši probil se těžkým životem a originální změnou svého uměleckého tvoření. Hornický a tovární život, který viděl a sledoval duší vnímavou a soucitnou, vzbudil v něm touhu, zvěčnit tuto těžkou a dusnou atmosféru lidí, úpících ve jhu nejhroznější otročiny. Začal jako sochař, přestoupil k malířství a když poznal — ve věku značně pokročilém — že vlastní jeho uměleckou doménou je a zůstane sochařství, vrátil se ku své první lásce a vytvořil díla, jež jméno jeho proslavila po celém světě. Plastiky utlačují a zastiňují jeho obrazy. Nebylo veliké výstavy v posledních desítiletích, kde by nebylo děl, skupin geniálního Belgičana. Jsou uchvacující, ohromují uměleckým provedením i smutkem svého námětu. Jsou to výtvory grandiósní, nad nimiž divák zůstane jako ve snách státi. Skupina, perla brusselské gallerie, zobrazující havíře, jenž přišel v šachtě při výbuchu o život, je momentem jeho tvorby. Nad mrtvolou sklání se vdova a z prosté příhody vytvořena zázračnou rukou umělcovou tragedie, která rozechvívá a naplňuje němou, neskonalou úctou a obdivem. Navštěvovatelé pražských výstav, třeba že nebylo nám popřáno viděti zde některé z grandiósních děl Meunierových, upamatují se na jeho plastiky, z nichž hlásilo se pravé umělecké posvěcení. —or—

** P. N. **Krasnov**: Z potulek po Mandžursku. Sbírka populárních spisů cestopisných. Boj dvou ras na dalekém východě, důležitý pro nás, že v něm činnou, ač dosud málo šťastnou účast má největší slovanský národ, sledován je v Čechách až příliš živě. Interes čtenářský hltá pak i publikace, které mají málo ušlechtilé pozadí — těžiti z neblahé touhy po sensační krvavé literatuře. To platí o časopisech, které živí nešťastný ten vkus davu zbytečnými podrobnostmi o bojích v Mandžursku. Ušlechtilý kontrast ke zprávám denní žurnalistiky podává uvedený nahoře cestopis, který zčeštil dobře A. Straka (J. Vagner) z ruštiny. Krasnov napsal již řadu cestopisů, z nichž turistické studie jeho z Číny a památník obležení konsulátů v Pekině také už zčeštěny (tuším týmž překladatelem). Krasnova cestopis po Mandžursku je příklad, jak se cestopisy psáti mají. Množství vědomostí kulturních, zeměpisných, přírodopisných zvídá čtenář hravě z četby knihy psané svěže a půvabně. Mát Krasnov nepopiratelně sytý dar belletristický, kterým v rouše vypravování vlastních dojmů z cizího, vzdáleného kraje dovede vnutiti čtenáři mnoho užitečného vědění. Národopis i politika, krajinomalba i intermezza turistická, vzpomínky historické a dobře míněné návrhy kolonisační — vše je tu pohromadě, aniž strakatost četby uráží. Je vše vkusně, na pravém místě udáno. I jemnocitná čtenářka snese pak na př. trochu silný tabák o »obnošených rakvích« a autor od stránky ke stránce stává se sympatičtějším, neboť jeví se jako humanní, šlechetně citící turista, jenž přeje jen ušlechtilé kolonisaci podporující rozvoj a povznášející duševní úroveň národů domácích. Smysl a ráz ruské kolonisace nejrázovitěji líčí na př. kapitola XXV, Chabarovsk, jakož i četná jiná místa. Autor také mnoho zkusil, na př. episoda otravy uhelným plynem, kde byla smrt tak blízká nejen jemu, nýbrž i krásné paní K., kterou vzal v ochranu a provází plavbou po Amuru, čte se jako dojímavá zpověď dobrého člověka. Možno-li kdy — při různosti vkusu čtenářského — s chutí a oprávněně doporučiti spis k četbě, lze to učiniti při této knize, jež hodnotou předčí tucet belletristických překladů, které některé firmy hromadně uváději do české literatury jako zboží levné a výnosné. *a—l*

Toto číslo vydáno dne 14. dubna 1905. — OBSAH: K.: Josef Jiří Strossmayer mrtev. — JAROMÍR BORECKÝ: Rondeau. — Pastourella. — Villanella o bílé dívce. — AL. MRŠTÍK: Ze Smokovců. — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — JOS. D. KONRÁD: Eva. — FEUILLETON: — R. J. KRONBAUER: Cihelny v pražském okolí pokladnami předhistorickými. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — OHLASY Z DÁLI. — ILLUSTRACE: † Josef Jiří Strossmayer. — Památka na malířskou družinu Mánesovskou. Majetek pí. Libuše Bráfové.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předpláci se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům uměleckou prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecky) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec otiskovati drobné zprávy dovoleno jen a udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. VÁCLAV ŠTECH, POŘADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GREGRA A SYNA.

AL. MRŠTÍK:

Ze Smokovců.

(Dokončení.)

o lesů a hlubokých propastí se stáhly peruť noci a ráno rozestřelo nad Tatrami jemnou svoji zář. Ale zasněžená jejich čela, ledem zalité vrásky nedostupných turní dýchaly, ještě mrazivým, horsky ostrým chladem.

Prázdnotou zely široké promenady. Jen staroch jakýs umetával smetí minulého dne. Restaurant větraly ospalé služky, na rozsáhlé verandě upřímně si zívnul nedospalý piccolo.

Světlo turmalínového zabarvení polilo »Tatránskou růži«, tichým šelestem zašuměly nad ní maďarské zástavy. Rhea Kybela — bohyně hor s Nymfami v černých houštinách jedli, Amor a Psyche v šeru ústraní, Alice a Margit rozestavené v kamenné, odporné podoby srnek, zajíců, opic a gnomů s hloupou grimassou v neživých tvářích — všechno zdálo se dosnívati svůj noční sen.

Ze všeho čišela ještě mrtvá, studená noc a jen ta bílá čistota v zeleni skrytého kostelíčku nadějně svítila v ráno, obestřena parami časného dne. Před společenským domem travnaté a květinové záhony s šumivým prachem vysoko k nebi se nesoucího vodometu živily sytými barvami oko nocí ještě jako zadýchané.

Konečně slunce vyhouplo se nad lesy a zasypalo spící letohrádky zlatem. Zahořela okna, zaplály zlacené okrasy říms. Rychle prchal chlad noci v temný lesů kryt, v teple zazpíval první hmyz. Volná prostora před lázeňským domem oživla, procitly spící kouty, hrčely žalusie, rozvírala se okna a bílý, krásný, čistý den svítil v nahé boky Kriváňských skal.

Lidí přibývalo.

Z Popradu dojížděla pošta, ke stanicím vypravovaly se dostavníky, ekypáže vyjížděly ze dvorů, těžce hnaly se fiakry. Převodníci se svalovitými lýtky mocných horalů opatřeni dlouhými holemi a lany stočenými přes širokou hruď nabízeli svoje služby. Výletnici shánělí poslední potřeby, aby ještě za svěžího rána vydati se mohli na překrásné toulky rájem tatránských hor.

Na nohou byl snad už kde kdo.

Na rozlehlé verandě restaurace začernalo se stádo sklepníků, zvonivé své nástroje k promenádnímu koncertu snášeli cikáni.

Už i z postranních alejí vybíhaly osamocené postavy lázeňských hostů. V smutku oděná paní zacházela v stín jedlového lesa — — Za ní spěchala hezounká, modrá halenka štíhlé blondýnky. Pohledem na ni oživla i anglická tvář vysokého dlouhána, ospale přihlížejícího k šumoření lidu kolem něho.

Sněhem svítily bezvadně bílé ubrusy. Prutovitá těla módních žen zasedala k snídani, jak havrany obletována černými sklepníky. Šustěly žurnály — — — Se čtyřmi dospělými, jak pro harem urostlými dcerami přihnala se na verandu i židovka stará, tlustá a široká jak uzel s želvím skřipcem na dravčím nose.

Hlučným hovorem bavili se lovci. Pojídali vejce, čutory plnili vínem a dobře zásobenou tabatiérou, chystali se na lov tatránských koz. Opodál připraven stál už lesní personal, nad-

háněči s ranci na zádech a ručnicemi na skalnatých ramenech potahovali na šňůře neklidné už barváře.

Odtáhli lovci, s křikem rozcházeli se výletníci, své nástroje do pouzder skládali i cikáni.

Veranda ztichla.

Těsně k ballustrádě přes stůl jen ode mne usadily se dvě rusovlásky.

Ta štíhlejší s Girardi-kloboučkem na bohatém lnu svého vlasu rychle přelétla pohozená čísla Novoje Vremja a když přehlédla Niwu k čokoladě a lomnickému sucharu, vylovila z pompadouru žurnal užšího svého domova.

Kievčanky. Už měsíc tu pobyly a nijak se jim z Tater nechtělo. Zcestovaly celou Evropu, ale vysokým temenům Tater přece jen že nejlépe sluší koruna krás. — — — S obdivem hleděl jsem na skvostnou běl ruky mladší blondýnky. Jakoby ji dlouhou a úzkou z nejčistšího alabastru vykroužil. Věděla o své kráse a blýskajic malým brilliantem oslňovala svou bělostí.

I vlčí mák zahořel na stupních estrady.

Zaspal.

Jak se ty oči smály, když zdravíc, kolem rozdávala teplé jejich paprsky na uvítanou, jak večer je rozdávala na rozloučenou. Všechny kolem zdála se mít ráda a všichni kolem rádi měli ji. — — — Zasedla k smetaně a bez ostychu, jak hladový vlk zarývala zoubky do malých koláčků. Jedla upřímně a sama sobě dala se do smíchu, když jich sprovodila s mísky sedm. Pak setřepala drobty s klínu a dala se do studií modního žurnálu.

Poztráceli se hosté po červených promenádách jedlového parku, zvedly se i Rusky, v úzkou, švédskou rukavičku vklouzla jemná, hladká ruka a se svými odcházel i vlčí mák. S kočičí lehkostí našlapovala na červený písek stezičky.

V očích zbyla jen vzpomínka. — — — —

* * *

K jedenácté vyšel jsem na kolonádu.

Byla opuštěna; prázdny byly i stezky, jak paprsky rozestřené na všecky strany. Jen kdesi v stínu aleje zakašlalo stáří. Kdo zbyl, dlel v lesích, láznich, nebo s knihou skrýval se před úpalem nebe v ústraní chládku.

Zamířil jsem k lesům.

Pojednou jako když bičem přes oči šlehne, stranou kostelíku, už za mnou, zahořel vlčí mák. Smrčinami světlalo se tam podlouhlé hřiště.

Došel jsem až k barriéře.

Tu stála, lehká a smavá s rozpustilým pohledem polodětských očí pohrávajíc míčem. Opodál bledý její bratr netečně hleděl na prázdné prostranství. Malé děvčátko v bílých sukýnkách pobíhalo po hřišti a z dlouhé chvíle špičkou levého střevíčku pohánělo před sebou pohozený míč.

Velké oči pozvedly se pod vlčím mákem.

Pozdravil jsem.

Přívětivě zakývaly květy na klobouku pozdravem a v důvěrném úsměvu jakoby už dobře známému příteli — zazářily mi bělounké řady zubů.

A pojednou, bez nejmenších rozpaků, prostě a dětsky nabízela mně míč s raketou.

Přikyvnul jsem rád.

I malé děvčátko přitančilo ke mně a žvatlavě povídalo mi cosi maďarského.

Nerozuměl jsem maďarsky, ale vytušil jsem, že spoluhráč jim dobře přijde vhod.

I bledý bratr živé sebou pohnul a zvedl raketu.

Vešel jsem v síťovou ohradu a uvedl jsem české svoje jméno.

»Nemtudom!« hodila míčem a odrazila raketou. Ale hned se vzpamatovala, že není malou žabou, a v póse velké dámy hleděla mi nenuceně do tváře.

»Jsem M — — — a rád si s vámi zahraji« — — povídám, shledávaje na rychlo ve své paměti několik francouzských slov.

»Nemtudom — — — —«

A zas ten rozpustilý pohyb provázený smíchem hrdličky.

V rozpacích smál jsem se s ní.

»Nuž jsem M — — — a s radostí s vámi pohraji« — dal jsem se do řeči, o jejíž spasitelnosti jsem v tu chvíli nepochyboval.

»Nemtudom! Nemtudom!« — — s klidnějším úsměvem zahovořila Maďarka a pokrčila dětskými ramínky.

Nuž ani němčina mi nepomohla z bídy.

Bosý, posluhující hoch hezké, do bronzova osmahlé tváře podával mi raketu.

Student, jakoby v hlavě listoval německo-maďarský slovník, živě pojednou rozevřel oči

»Spielen — aha — spielen!«

Kývnul jsem a shodil kabát.

Se smíchem rozdělili jsme se v nepřátelské strany. Vlčí mák stál proti mně, bílá krasavice vběhla do oddělení mého.

Klobouček s vlčím mákem ocitnul se na postranní lavici, na slunci havranním leskem zahrál bujný, u věnec stočený vlas. Měla krásné obočí a po lících rozlila se jí růžova zář. Byla vzrušena nedočkavostí hry.

»Play!«

»Ready!«

Hledal jsem míč.

»Out!«

Druhý. — — Pěkným obloukem nesl se na druhou stranu; ale už byl zase tu a malá krasavice odpálila jej zpět. Ještě na druhé straně nedopadnul a už zas jako pták letěl proti mně. Stihnul jsem ještě míč, ale odražen

narazil o síť. Patnáct hned ztratili také na druhé straně.

»Thirty!« poskočila malá. —

Jak jsme si pojednou rozuměli mezinárodní řeči sportu! — — — —

Hra byla v plném proudu. Svědomitě odpaloval jsem míče krásné protivnici. S kočkovitou obratností udržovala mne v neustálém napětí a ohni. Prohýbala se jak ocelový prut — půdy ledva se dotýkaly anglické její střevíčky. Bylo cosi anticky krásného v ladných, víc na odiv než pro hru tvořených pohybech. Hrála výborně a náruživě, ostrými vrhy přes barieru přivádějíc do neustálých rozpaků. Ale i moje družka hrála znamenitě a přeletujíc jak bílý motylek, bystrými odrazy odpovídala své protivnici. Nejednou mně pomohla z bídy, sama ničeho nezůstávajíc dlužna.

»Seth!« hlásil student šestý gemme.

Prohráli jsme.

Běluška rychlou maďarštinou domlouvala se o poslední vrhy.

Student nedbal už ani, že neumím maďarsky, a dovolával se mého svědectví.

»Nemtudom, nemtudom!« volal jsem a upřímně jsem se smál.

»Revanche!«

»Revanche!« volal jsem přes to, že mokrý jsem byl jak myš. Ale byl bych s těmi dětmi hrál i kdyby sama krev ze mne byla kapala.

Mile hřálo slunko, voněly smrčiny, z květinových záhonů krvavě plály velké květy begonií.

Zaměnili jsme místa a hráli zas.

Dohráli i prohrávali jsme novou partii, když k hřišti vážně blížila se mamá.

Vlčí mák mrštiv míčem tak, že zachytit se mi ho nepodařilo, dokončila hru a jala se vysvětlovat matce, jak přišli k podivné známosti. Vlídně pak odpověděla na pozdrav můj.

Představuji se znovu ve všech mně jen trochu blízkých jazycích.

»Nemtudom, nemtudom! Nemtudom!« s přívětivým úsměvem točila hlavou a připojila několik maďarských slov.

»Nemtudom, nemtudom.« odpovídal jsem, krče ramenoma i já.

Smála se mamá, smály se děti, smál jsem se i sám. A obléknuv kabát, ve smíchu jsem se poroučel.

»Přijďte zas!« jakoby volala za mnou malá krasavice v bílé sukničce, do mé dlaně kladouc ručku krásně zahnutou vzhůru. Políbil jsem ji, třebas byla dítě.

»Nemtudom!«

»Nemtudom, nemtudom!« s komickým zoufalstvím pravil jsem pokloniv se zvlášť Vlčímu máku. Za smíchu jsme se rozešli.

V brance jsem se motal.

Nemtudom. — — — —

L. BUBELOVÁ:

Duše moje . . .

Duše moje, vzlétni volna jako pták
do oblak!
Zazpívej tam všemu světu
o setkání, o rozletu,
až pak vyzpíváš svou píseň,
v oblacích pak uvolň tíseň —
zaplač pak!

Duše moje, zpívej světu samý ples
včera — dnes!
Co na tom, že možná padne
žhavá sloka v srdce chladné.
Nasyp písní — rudých máků
do polí i do oblaků,
být i při tom do tvých zraků
příval kles!

Duše moje, nechť tě světa zášť a vztek
nezalek!
Až opěješ všechny krásy,
na svět sleješ všechny jasy,
vnořím potom svoji duši
v moře, které všechno zhluší —
vzpomínek!

Pak, má duše, všechny trpké slzy nech
na svých rtech!
Nech je v písni kanout dolů
plné trpkostí a bolů,
Nech je v duši padnout tomu,
jemuž cizím rachot hromu
v jeho snech!

JAN KARNÍK:

Před jarem.

V sad zasmušilý luny paprsk padˇ,
jak stádo beránků když běží travou,
do holých korun noční čišel chlad, —
sám kolem kráčel alejí jsem tmavou.

Jsem slabý výhon na stárnoucím pni,
z mé duše stesk odvěké touhy zní
po ideálu, dědům mým jenž svítil,

Do nahých větví — bylo před jarem —
já tušil, kterak živná miza žene,
jak starý život novým útvarem
se vlévá v ratolesti osvěžené.

A všemi žilami, jda nocí tou,
svých předků atomy jsem proudit' cítil,
jich vzdušné přeludy i vůli mdlou!

JOS. D. KONRÁD:

Eva.

(Pokračování.)

ady si odpočineme,« pravila Eva a chápala se jednoho z kořenů.

Professor si přihnal několika namáhavými rázy a uchvátil kořen nad ní. Oba byli rozjařeni, on jedva stačil dýchati.

Vidouc jeho únavu, dívka se dala do smíchu.

»My děti venkova jsme přece jenom otužilejší než vy, zhýčkani páni Pražané.«

Ani nemohl odpověděti, jak byl schvácen prudkým plováním. Litoval však, že není obrem, aby ji mohl jednou rukou uchvátiti a druhou rukou si klestiti s ní vítěznou plavbu zase k onomu břehu. Byl by ji k sobě přivinul tak úzce, jako se připínaly bílé květy velikého svlačce na pruty vrb nad jejich hlavami, a byla by ho musila milovati u vědomí jeho veliké síly.

Byl však zemdlen, a trvalo několik minut, než zase mohl vydechnouti. Úplně ponechával proudu, aby si pohrával jeho tělem. Nedržeti se těch vrb, byly by ho vlny odnesly. Jak jim kymácely sem a tam, špičky jeho natažených nohou několikráte se dotkly tuhého těla Evina, a to bouřilo jeho nervy.

Šetrně se pustila svého kořene a zachytila se o krok níže.

»Oddychl jsi si už?«

Pohlédl na ni prosebně.

»Počkejme ještě minutu. Je tu tak krásně pod stinnými vrbami v tom proudu.«

Dívka přisvědčila. Levicí se přidržujíc, pravicí si urovnávala poněkud rozcuchané a zmokřené vlasy. Utrhla pak dva svlačcové květy a zatkla si je do ebenového účesu, že jí pokrývaly hoření kraje uší.

»Jak se ti líbím takto?« zeptala se Pavla, ukazujíc při tom zuby tak bílé, jako byly ty květy, vedle nichž tím hlubší a tmavší se zdály její kouzelné oči.

Professora to rozčilovalo.

»Prosím tě, Evo, neukazuj se mi v té krásе!«

»Proč?« podivila se.

»Nezdržel bych se. Musil bych se vrhnouti k tobě a polibky rozdrtiti ty květy.«

»Básníku!« zvolala s přízvukem, kterému nerozuměl.

Pak vyňala oba květy z vlasův a hodila je do proudu.

»A nyní poplavme,« dodala, pouštějíc se a zamířila ke mlýnu.

Plovala zase tak rychle, že professor značně se opozďoval za ni. V prostřed cesty však uvolnila a obrátila se k němu.

»Počkám na tebe a poplaveme pak už zcela pomalu.«

Tak volným tempem dospěli podle sebe na protější stranu a brzo po té vystoupili z řeky. Nemohouce odříci pozvání, zdrželi se ještě půl hodiny ve mlýně, načež se vydali na zpáteční cestu.

Ode mlýna vinula se k silnici úzká stezka mezi zahradou a polem. Mlčky se tudy ubírali, napřed Eva a Pavel dva kroky za ní poněkud zaražen a se svěšenou hlavou.

Jakoby neměl očí a zájmu pro nic jiného než pro její lehké kročeje, odměřoval je a přesně stoupal po jejích šlépějích, klada nohu právě na místa, kam ona před tím vstoupila, a dotýkaje se po stranách obilných klasův a vysokých modrých zvonků, kterých ona prsty svými se dotýkala.

»Ty nic nemluvíš, Pavle,« prohodila Eva, neohlédajíc se.

»Chceš, abych tě bavil, Evo?«

»Ne, ale ráda bych tě aspoň slyšela, abych věděla, že nejdu sama.«

»Mně zas je takto blaze, mohu-li tiše a mlčky kráčeti po tvé stopě.«

Když dosáhli silnice, Eva se zastavila, čekajíc, aby se mohl přidružiti k jejímu boku.

»A teď už musíš býti pořád vedle mne.«

X.

Za chvíli byli v onom velikém lese, kde i za slunného poledne se rozkládalo šero nedalekého večera. Sestoupili se silnice a kráčeli krajem lesa po kyprém mechu, pokrývajícím dlouhé, obnažené kořeny stromů, jež vysoko čněly nad nimi.

Eva přerušila nastalou pomlčku

»Tímto lesem chodívala jsem odjakživa ráda,« pravila.

»Co tě sem vábilo?«

»Všecko, všecko!«

»Je tu ovšem velmi krásně, ale na mne takový hluboký, tichý les, v němž kromě veverek a ptáků je slyšeti jenom jeho smutné šumění, působí vždy skličujícím dojmem.«

»Ach ne, to není možné. Mně naopak je zde hned mnohem volněji, zde jsem mnohem blíže přírodě, zde v tom ševelu lesních stromů jakobych slyšela jejich srozumitelné hlasy nebo aspoň dýchání. A pak mám tu vždy ještě jeden vítaný, živý dojem.«

»Který, Evo?«

»Vmýšlím se v představu, že se nade mnou a kolem mne rozkládají báchorkovité americké pralesy. Přimhuřuji oči, aby do nich vnikaly jenom roztříštěné světelné paprsky, a představuji si, že od stromu ke stromu chtivě dosahují popínavé rostliny, tvrdé jako réva a dlouhé, že až proplétají koruny nejvyšších stromův a že zadržují v sobě slunce, které na nich hraje sterými barevnými odstíny. Dole je takový tichý, věčný stín, a já kráčím v tom stínu pod klenbou těch lian a ještě pod vyšší klenbou tropických nebes. A kráčím volněji a svobodněji než královna — není-li to úchvatné?«

»Jest. Je to velmi úchvatné, ale je to přece jenom sen.«

»Mně to stačí. Kdybych se neostýchala otřepané fráse, řekla bych, že celý život je vlastně jenom sen. A já bych vždy raději krásně snila nežli všedně žila, lepší hezký sen než tvrdá skutečnost.«

»A sny o někdejší Americe, o ubohém národě kdysi blažených rudochů byly by ti nejmilejší.«

»Ovšem.«

»Vypravuj mi tedy některý z těch zajímavých snů.«

»Nebudu.«

»Proč?«

»Díval by ses na mne zas tak divně jako v zimě o maškarním plese.«

»Pamatuješ se ještě na to?«

»Byl bys na rozpacích, mluví-li k tobě skutečná Indiánka nebo jenom česká dívka, která je tvou sestřenicí. A já bych raději viděla, abys byl o svých prázdninách a pokud jsi u nás hodně spokojen a vesel.«

»Jsi tuze laskava — mluvme tedy o něčem jiném.«

»Ano, o čem je libo?«

»Na příklad o přírodě.«

»Třebas tedy o přírodě.«

»Které v tomto lese vždy se více přibližuješ, která k tobě hovoří srozumitelnými hlasy a která je vždy tak krásná, tím krásnější, čím méně se ji dotýká člověk.«

»A která je tak krutá a nemilosrdná.«

»Proč krutá a nemilosrdná?«

»Tím krutější a nemilosrdnější, čím méně se jí dotýká člověk.«

»Nerozumím ti, Evo.«

»Co může být přísnějšího a necitelnějšího než ona? Obecně se o ní říká, že je matkou všeho života, všeho tvoření a změn na zemi.«

»A není-li tomu tak?«

»Není to správné pojmenování, protože žádná opravdová matka by nemohla býti tak ukrutná jako ona. Co mocí svého tvoření způsobuje, to opět nelítostně ničí.«

»Je to její zákon.«

»Ale bolí ten zákon. Je tak tvrdý. Proč posílá pavouka, aby vyssál nevinnou mouchu? Proč káže vráně nebo krahujci, aby vykloval plachému zajíčkovi oči? Proč vynalezla bolest a trápení? Proč bere matkám děti a dětem matky? Proč poroučí přívalům svých vichřic, vod, krupobití a mrazů, aby hubily a kazily, nač ona vyplýtvala tolik své tvůrčí moci a na čem člověk utratil tolik důmyslu a síly? A pak, proč činí smrt, která jest údělem všeho, co žije, obyčejně tak hroznou?«

»V tom je mnoho záhad, mé drahé dítě.«

»O kterých raději nemluvit v této utěšené chvíli, viď, pane professore.«

Oba se tomu závěrku zasmáli. Vystoupili už z lesa, jas dokonávajícího dne je obestřel. Před nimi vinula se bílá stuha silnice mezi obdélníky a čtverci polních plodin. Žita byla

vesměs bílá, ječmeny žluté, a mezi tím už z daleka bylo znáti narudlé líchy zrající pšenice a ovsy ještě v panenské zeleni. Po trní na vysokých mezích poletovali ptáci, včely a čmeláci pohybovali mateřídouškou, aby vydávala větší vůni. Na dvou polích už svištěly v žitných klasech ostré kosy, a daleko bylo slyšeti jejich podetínající záchvěvy. Křepelka tloukla na blízku sekáčů, v čirém vzduchu mezi nebem a zemí zpívali neúnavní skřivani.

»Nikdo by neřekl, že je příroda tak hrozná, jak jsi ji před chvílí líčila,« prohodil professor.

»Protože se teď usmívá. Ani tygřice nezdá se hroznou, když si hraje.«

»Byla bys neúprosným soudcem.«

»Byla bych upřímná a spravedlivá.«

Mladý muž se podíval stranou na ni, jak ji to rozumování sluší. Držíc v ruce slunečník, kterého po vystoupení z lesa už ani nerozevřela, nechávala se oblévati zapadajícím sluncem a kráčela lehce a vzdušně v jeho nízké zlaté záři, jakoby se vznášela. Rysy sličného obličeje a určité tvary její postavy obrážely se tím ostřeji od výhně západu.

Pozorujíc jeho upřený pohled, s úsměvem se obrátila k němu.

»Proč se díváš na mne tak dlouze?«

»Jsem očarován tebou a sluncem. Vypadáš v jeho záplavě jako zjev z báchorek nebo jako světice.«

»Jako světice se slunečníkem v ruce.«

»A se září kolem hlavy.«

»Díky tvé básnické obrazotvornosti. A líbím-li se ti také takto?«

Pohlédl na ni vroucně.

»Líbíš,« slyšela zachvěti se v jeho hlase.

Hrdlo se professorovi svíralo, v očích poletovaly mžitky. Domníval se, že se potácí.

Zdálo se mu, že nyní nadešel okamžik, kdy jí musí vyjeviti tajemství svého srdce. Ale jaké jen k tomu vyznání voliti slovo?

Eva ho z toho vytrhla.

»Pavle, doma ti něco veselého řeknu.«

»Co to bude?«

»Hádej!«

»Těžko hádati.«

»Týká se to tebe a mne.«

Vrhl na ni polozděšený a poloblažený pohled.

»Co to jest, Evo?« zvolal prosebně, a ona nemohla nepozorovati, jak se hlas jeho opět třese.

»Až pak, až doma — teď už na to není kdy,« odvětila klidně a pohlížela vstříc přijíždějícímu vozu.

Vůz se přehnal po silnici jako vítr a zvířil na ní kotouče bílého prachu. Na blízkém poli ozvaly se několikery hlasy. Tři sekáči tam kosili a tři děvčata odebírala za nimi žitné hrsti. Bílé košile vztyčených sekáčů míhaly se nad obilím jako vlající prapory, pod nimi se červenaly tři ženské šátky.

»Teď bude v polích veselo,« podotkla dívka a zrychlila kroky.

»A brzo potom zase smutno,« dodal mladý muž. »Vítr bude vanouti po strništích, a místo zlatého vlnícího se obilí bude tu mrtvě ležeti hnědá a černá hlína.«

»Nechť, podzim má také mnoho kouzel, jež nejednou převyšují krásy léta. Až v mdlé záři sluneční budou plovati bílá vlákna babího léta a až zahrady a stráně zaplanou zářijovými barvami, pak ani ta černá pole nebudou vypadati mrtvě a smutně.«

Měli už nedaleko před sebou Opatství, z jehož komínů se kouřilo a do jehož dvora vjížděly vrchovatě naložené řebříny.

Za nimi vykračoval si pan Hypolit Severa bez kabátu, klobouk maje v týle, na propocené košili uvolněný límec a rukávy.

Počkal na docházející výletníky přede dvorem a směje se podával professorovi ruku.

»Dnes bylo horko, až se slévalo — hned bych byl utekl do té řeky za vámi,« pravil, a bylo až příliš zřejmě viděti účinek červencového slunce na jeho ožehnuté tváři a krku.

»Skvostné počasí,« přisvědčoval professor.

»Jak se vám koupalo?«

»Výtečně.«

»Věřím, ale být v slunci celý den na poli, je také zdravé, člověk se vypotí líp než v parní lázni. No, pojďme se podívat, co nám přichystala maminka. Mám hlad, že bych chroupal hřebíky, a vy as taky po tom koupání, viďte, děti.«

XI.

Večeřeli ještě za denního světla, a statkář byl samý žert a šprým. Byl v oné dobré míře, kdy bylo jeho touhou viděti, aby také každý kolem něho byl tak spokojený a vesel. Sedě za stolem jak se byl vrátil s pole, bez kabátu, s rukávy košile až po lokte vykasanými a s rozhalených červeným hrdlem, pobízel hostě, paní Severovou i dceru, aby jen hodně jedli a pili, a co chvíli bylo viděti jeho obrvenou ruku, jak se natahuje do hluboké mísy.

»Dobře jsi to upravila, maminko,« chválil svoji choť, »budeš-li tak pořád strojit, ještě si tě u nás necháme. A ty, hochu,« obrátil se k professorovi, »až se budeš chtít ženit, hleď, abys dostal dobrou kuchařku, v tom je půl manželské spokojenosti.«

Po večeři si pospíšil zapálit dýmku a šel si sednout před dům, aby ještě užil osvěžujícího letního soumraku.

Pavel Hylmar strojil se jíti za ním. Také tam rád v těch dobách sedával, před sebou maje široký dvůr s dlouhými stěnami hospodářských stavení, nad která vyčnívaly ztemnělé

koruny stromů, nad sebou kus jasné oblohy s objevujícími se hvězdami, za sebou průčelí panského domu, obrostlé mnohaletým břečtanem. Pod římsami tichounce šveholily mladé jiřičky, s přibývajícím soumrakem objevovali se černí netopýři.

Poněvadž Eva sedávala Pavlovi po boku, byl by tak vydržel do rána, a jenom s povzdechem se zvedával, když pan Severa hlásil, že se blíží hodina duchů, kdy každý pořádný občan, ať muž nebo žena, má býti v posteli.

Tentokráte však ho Eva zadržela.

»Pavle, pojď se ještě se mnou trochu projít.«

»Což jste si toho za celé odpoledne dost nenapovídali?« durdil se statkář a volal paní Severovou, aby aspoň ona ho neopouštěla.

Professor ochotně se chystal následovat Evy, která zatím přistoupila k otci, pohladila ho po drsných tvářích, zažmolila v prstech jeho mohutné kníry a smála se:

»Mám Pavlovi ještě něco říci, tatínku.«

»Což mu to nemůžeš povědit tady?«

»Je to dosud tajemství.«

»Tajemství — já znám ta vaše tajemství! Chce ti vyznávat lásku, Pavle, ale to ti povídám, nedej se!«

»Skoro jsi uhodl, tatínku, opravdu to bude něco takového,« rozmarně odtušila dívka a odcházela přes dvůr do parku.

Mladého muže jakoby krví polil. Co to zas hovorného strýce napadlo? V té minutě nebyl schopen myšlenky ani slova. Mlčky, připadaje si velmi pošetilý a směšný, následoval Evy.

Kráčeli vedle sebe beze slova hlavní stezkou parku až na vyvýšené místo, kde byly zbytky nějaké sříceniny. Opatství prý před staletími bylo klášterem, na tomto místě v parku pak stával kostel. Ten se sesul po požáru, a co zbylo, prodlením let srovnáno bylo se zemí.

Zůstaly jenom dva kamenné podstavce, kde před kostelem nepochybně stávaly sochy svatých. Když Opatství se stalo panským statkem a okolí chrámu parkem, zřízen byl mezi sloupy okrouhlý vodojem, a tam, kde po léta ve velebném klidu strměly kamenné postavy světců, později laškovný Mílek smál se na překvapenou Venuši. (Pokračování.)

R. J. KRONBAUER:

Snoubenci „Umělecké lóže.“

Román.

(Pokračování.)

áno, když pospíchali ke vlaku, byly to už zase ty dvě bezstarostné děti. Lidé ve vlaku prohlíželi si je se zalíbením. Okřívali zrovna pohledem na jejich roztomilé škádlení. Kolem nich se všechno nudilo, zívalo, počítalo stanice . . jen oni se o nic nestarali, nedbali zastávek — dívali se oknem a ničeho neviděli. Vždyť jeli k Viktorově mamince a to byl přece závažný, dalekosáhlý čin. Už všechno ví . . teď jenom, aby je ještě viděla a jim požehnala. V Turnově by byli málem uvízli ve vlaku. Konduktér je zahlédl u okna, skočil do vagonu a ptal se jich, kam vlastně jedou.

»K mamince . . k mojí mamince, příteli,« rozjařeně řekl Viktor.

Konduktér se pousmál. Už už měl na jazyku ostrou poznámku, ale když je viděl tak hezounky k sobě přitulené, bylo mu líto, vyrušiti je z jejich snivého zadumání. Řekl jim mírně a laskavě, aby rychle přestoupili do jiného vlaku, koupili si lístky a aby si pospíšili, sic, že zmeškají. Vyšli z vagonu a smáli se tomu tak srdečně, že se za nimi starý, zvětralý zřízenec zadíval se steskem. A když už byli na místě, zase je starostlivá sousedka, jež se cestou vyptala, kam jedou, musila upozorniti, aby vystoupili. Teprve když stanuli na perroně, vzpomněli si, že staré paní ani nepoděkovali. Viktor rozběhl se za ujíždějícím vlakem a do okna volal na pozornou sousedku a mával šátkem.

Letěli čistým a hezounkým horským městečkem, jakoby zrovna křídla měli. Přišli na dvůr výstavné továrničky. V pozadí stál drobný domek, starý, skrčený baráček s ohromnou šindelovou střechou. Divně se vyjímal ve tlumu z brusu nových továrních budov a elegantního přístavku, v němž bydlel továrník, Viktorův strýc. Kradli se podél zdí jako zloději, jen aby

je matka Viktorova náhodou nespatřila. Vrátný na ně volal, ptal se jich, ke komu vlastně jdou — ale oni jakoby ho ani neslyšeli. Připlížili se k domečku a stanuli u dveří a tisknouce si ruce dívali se na sebe a oči jim jen jen hrály naivní, srdečnou, dětskou šelmovinou.

»Jdi napřed,« šeptal Viktor . . »zaklepej a vejdi . . já přijdu malou chvilinku za tebou . .«

Emma po špičkách prošla předsíňkou, ve které bylo všechno čistounké jako v sakristii. U dveří se zastavila, obrátila svou uzardělou a rozjasněnou tvář k Viktorovi, udělala křížek, zaklepala — chvilku poslouchala a váhavě otevřela dvéře.

Viděla před sebou milou, hezounkou stařenku. Seděla v lenošce z kosodřeviny a předla na kolovrátku. Zvedla udiveně hlavu a překvapeně zadívala se na neznámou návštěvnici.

»Pochválen buď pán Ježíš Kristus,« pozdravila Emma trochu stísněným a zaraženým hlasem. Zůstala státi rozpačitě mezi dveřmi, zahleděla se na stařenku a srdce jí radostí zabušilo, když poznala, že má milou, vlídnou tvář a oči její že jsou měkké, laskavé a upřímné.

Stařenka odsunula kolovrátek a pomáhajíc si krátkou berličkou povstávala těžce a namáhavě z lenošky. Emma k ní rychle přiskočila a ochotně a šetrně jí pomáhala.

»To snad bude mýlka nějaká, slečno,« promluvila stařenka . . »vy jste snad chtěla jíti k mému bratru, panu továrníkovi . .«

»Ne . . ne . . paní . . k vám jsem přišla,« živě ji ubezpečovala Emma.

Viktor objevil se mezi dveřmi a zakašlal. Stařenka se obrátila, leknutím vykřikla a upustila berličku.

»I pro Pána Boha . . Viktore . . ty moje zlaté dítě . .«

A už ji sevřel junák ve svou náruč.

»To jsme to provedli . . . co? Že jste neměla, maminko, ani tušení? A ještě nevíte, koho jsem vám přivedl? Maminko . . tak se na ni přece podívejte . . ještě jste neuhodla?

»Tak to jste tedy vy?«

Stařenka se na ni zadívala dlouhým, pátravým pohledem. Pohnula rukou, hledala berličku a když Emma rychle ji podala, vyhrkly stařeně slzy z očí.

»Musím si, děti, sednouti . . hlava se mně točí a já bych upadla. Tak jste mne překvapili . . zrovna jsem si na vás myslila. Kolovrátek se točil, vrčel a pořád mně o vás něco pěkného povídal. Zejména na vás, slečinko, jsem mnoho myslila. Tisíc a tisíc obrázků jsem si v duchu namalovala . . ale ani jediný z nich neměl vaší podoby. Tak vy jste tedy ta vyvolená mého Viktora? Pojďte sem ke mně blíže, abych vám viděla do očí.«

Stařena vzala její hlavu do svých třesoucích se rukou a dlouho, dlouho pohlížela do jejích očí. Pak sklonila ji k sobě a políbila ji na čelo.

»Oči máte jako studánku — hluboké a čisté. A jak máte hebounkou, měkkou tvářinku . . Postavte se přede mne . . tak . . tak . . Když jste vešla, podivila jsem se, co to jde ke mně za vznešenou dámu. To je hezké, že jste si na mne tak brzičko vzpomněli. Tak se přece, děti zlaté, odstrojte . .«

»Tak, co, maminko,« naklonil se k ní Viktor . . »jak se vám líbí ta moje zlatá hlavinka?«

»Líbí . . tuze se mně líbí, Viktore . .« neměla bych to povídat do očí . . ale tolik se mně ulevilo, když jsem ji spatřila. Hned, jak vešla, jsem poznala, že je to ještě děvčátko, jak má býti. A to se to v té mojí smutné jizbičce všechno rozjasnilo a rozveselilo. Jakoby sem jarní sluníčko nakouklo a staré moje údy ohřálo. Viktore, buď tak laskav a zatáhni u dveří za zvonek. Zacinká to u našich na proti a oni mně sem někoho pošlou, abych vás mohla něčím uctíti. Pak se musíte podívat k bratrovi. Přečetl si tvoje psaní a nějak se mu nelíbilo. Seděli jsme tu a něco jsme pokusili strachu, abys neprovedl nějakou nerozvážnost. Jistě vás viděli a budou jako na trní. Bože . . to jsem si oddechla, když jsem vás spatřila. Kdybyste věděla, jaké jsem měla divné myšlénky. Bratr je zkušený muž, jenž viděl svět a mnoho ví a mnoho zná. Teď vám to mohu všechno upřímně povědět . . bratr Josef tu lomil rukama a svými řečmi mne celou vyděsil. Na tebe se strašlivě rozdurdil a rozhorleně vykládal: — chyba se stala, že nedostudoval . . chyba byla, že šel k těm novinám, chyba byla, že šel do Prahy, když nemínil studovat . . a největší chybou je, že se chce oženit. Chodil vám mně tu po světničce tak prudce, až se obrázky na stěně pohybovaly. »To je zase pěkné nadělení,« hořekoval, posadil se ke stolu, založil si hlavu do rukou a div, že se vám do pláče nedal. »Nejraději bych se rozjel do Prahy,« uvažoval a jeho ustarané oči tázaly se mně o radu . . »A to také udělám. Všechno se dá napravit . . ale pochybená ženitba uváže člověku mlýnský kámen na krk. Však on to dobře tuší, do čeho se střemhlav řítí. Tu ženskou musím vidět, s tou musím mluvit . . a hned uvidím, co je zač.«

Viktor s Emmou smáli se tomu tak srdečně, že se při tom až dotýkali. Stařena dobře to pozorovala — právě v tu chvíli hořeli touhou po objetí, po těsném styku, aby si uvědomili, že jim už nehrozí nebezpečí.

»U stolu to Josef dlouho nevydržel,« pokračovala stařenka, blaženě se usmívajíc: »Pobíhal z kouta do kouta a stále víc a víc se

rozohňoval. »To bude zase pořádná ostuda,« naříkal a pořád si zajížděl zoufale rukama do vlasů . . »jakobych ji viděl, tu jeho »dámu, jež svým naprosto řádným životem domohla se úcty a vážnosti,« tu »zlatou hlavinku« s nabarvenými vlasy a s omalovanými tvářemi. Bude to taková divadelní ochechule . .«

Viktor už se nedovedl přemoci a neohlížeje se na svou matku, strhl Emmu ve svou náruč, líbal ji na vlasy, oči a rty a zajíkaje se štěstím volal: »Ty moje . divadelní ochechule . . ty dámo s nabarvenými vlasy a omalovanými tvářemi . .«

Vešla mladá holčina.

Zůstala stát mezi dveřmi s ústoma do kořán otevřenýma.

Viktor s Emmou zpozorovali ji teprve za hodnou chvíli. Holka jen jen hořela, držela kliku v ruce a nevěděla, má-li zůstat nebo utéci.

»Baruško . . honem něco uprav k jídlu . . dostala jsem hladové hosty a proto si pospěš a přines něco dobrého,« nařizovala staženka: jenom se pousmála, když viděla naivní úžas holčiny, která nemohla pochopiti, jak je to možné, aby se mladí lidé hubičkovali u přítomnosti jiné osoby.

»Tak vám to, děti, dopovím,« pokračovala staženka, když děvče vyrazilo ze dveří. (Přes dvůr utíkalo, jakoby je někdo honil.) »Hodinu tu Josef vykládal, zlobil se, rozčiloval . . já se zatím trochu vzpamatovala a začala jsem ho chlácholiti. Sama jsem měla strachu z toho tvého prudkého odhodlání dost a dost — ale tvoje psaní mně pořád našeptávalo útěchu a já si chvílemi přece jenom myslila, že to snad tak zlé nebude. Znovu jsem mu je předložila a požádala jsem ho, aby si tvůj dopis ještě jednou pozorně a s klidem přečetl. Poslechl, ale jedinou větu takřka nenechal bez peprné poznámky.

»Napsat . . napsat se dá všechno možné,« vrčel, nahlížeje do těch tvých hustých řádek . . »Viktor je ovšem svatosvatě přesvědčen, že je skutečně taková, jak on si ji představuje a jakou by ji rád měl. Inu — básník . . ten ze všeho udělá zázrak, z hliny zlato, z rosy démanty, větru navěsí křídla, šumí-li les, slyší on varhany, já vidím u potoka starou vykotlanou vrbu a on mne přesvědčuje, že tam sedí staženka s dlouhými, nažloutlými vlasy. Takovému člověku svěřit na čtrnáct dní fabriku . . pěkně děkuju, to by to tu vypadalo! Tady se musí zakročit . . hoch se zase zfantil a jednoho krásného dne bych se mohl dočkati toho, že by se mně sem s ní nastěhoval. Musím ji znát, musím ji vidět, musím s ní mluvit . . a teprve potom se může jednat o tom ostatním . :«

»Tady je,« zvolala živě staženka . . »a jak pospíchá. Děti . . seberte se . .«

Vstoupil vysoký, kostnatý muž. Musil se hodně shýbnouti, aby hlavou nenarazil o patro dveří. Něco zvláštního jevilo se v jeho fysiognomii na první pohled. Dlouhý, krásný a měkký plnovous dodával jeho obličeji něžného, laskavého vzezření — ale za to cosi drsného a hrubého bylo v části nad očima. Husté, tu a tam ještě jako uhel černé vlasy byly neobyčejně tuhé a nepodajné. Byly kratce přistřiženy a tvořily nad čelem skoro rovnou hradbu. Hlava jimi nabývala neobyčejně jarého, skoro divokého vzhledu.

Viktor spěchal k němu, políbil mu ruku . . ale k tomu se ani nedostal, aby mu dal políbení na tvář.

»Slyším, že jsi přijel,« spustil továrník drsným barytonem . . »Baruška přiběhla jako vyjevená a chechtala se, až slzela. Že také nemáš trochu rozumu . . taková stará ženská a . . . «

Továrník se najednou zarazil a nedomluvil. Podival se na Emmu a zardělse. Byly na něm vidět trapné rozpaky. Emma ihned pochopila, kam miří. Zahořela v obličeji nejžhavějším ruměncem.

Bylo ticho, že bylo slyšeti tikání hodin jako silné údery. Strýc hrábl si do vlasů, pohladil si vous a oči jeho zrovna se vpíjely v Emminu tvář.

»No tak, Josefe,« vlídně a s roztomilým úsměvem prohodila staženka . . »povídals': musím ji znát — musím ji vidět . . . musím s ní mluvit . .« — tady ji tedy máš. Vidíš, vidíš . . zbytečně jsme se strachovali a zbůhdarma jsi se rozčiloval . . není to, jak vidíš, divadelní ochechule . . vlasy má, jak je pánbůh stvořil . .«

»Prosím tě . . proč právě teď to připomínáš . .« — zahučel továrník, jenž se tak prudce potahoval za vous, že se mu až spodní ret odvaloval.

»Všechno jsem jim pověděla . . měla jsem radost, že jsme se mýlili a musila jsem si ulevit . .«

»Půjdete k nám . . . Viktore . . . vyjdi a zazvoň . .,« řekl strýc docela změněným hlasem . . »slečno, zvu vás k nám — Viktor zůstane u maminky.«

Podal jí ruku, pohladil, rozesmál se srdečně a bodře zvolal:

»Už jsem dal zazvonit . . to je náš smluvený signál. Ozve-li se zvonek . . začne žena v kuchyni komandovat, aby se chystala pro hosty tabule. Jsem starý kořen, ale tolik ještě poznám na první pohled, s kým mám tu čest. Je to kluk nezvedená — nahnal mně zase jednou hodně strachu. Tohle je jeho první podařený kousek, že si vyvolil vás za nevěstu . . a teď pro boha

vás prosím, pospěšte si k nám, sic mně žena nedočkavostí shoří. Jak jste se sem vlastně dostali, že vás živá duše nespatřila? Povídá mně vrátný, že prý přišla nějaká slečinka s mladým pánem a že šli rovnou ke staré paní. Přiběhne Barča a povídá takové divné řeči . . Teď se mně ovšem už v mozku rozbřesklo, — Viktore, pomoz trochu mamince . . pro ni už je i ten kousek cesty přes dvůr veliká výprava.

Strýc se nemohl na Emmu ani dost vynadívati. Zapovídal se s ní a nutil se dokonce do dvornosti. Stařenka se jen pousmívala. Zavěsila se Viktorovi do ramene a radostně mu šeptala: »Viděl's, jak sebou škubl, když se na ni podíval? Však ona je jako krásná, veliká panenka. Dobře si ji, hochu, opatruj. Je až strach, aby ti jí lidé neuhranuli. Z tvého dopisu jsem vyrozuměla, že Emma nemá z domova žádnou pomoc. Nic nevadí . . jen když se budete míti rádi — o živobytí se už nějak postaráte. Ušetřila jsem si dvě stovky . . jednu si nechám na pohřeb a druhou vám dám, abyste měli něco do začátku. Nějakou stovku jsem půjčila do továrny — po mé smrti vám budou peníze ty vyplaceny. Josef slíbil, že vám dá také asi sto zlatých . . víc dáti nemůže, poněvadž se také jen tak tak drží nad vodou. To víš, to starostenství zabere mu mnoho volného času a o fabriku se přece jen nemůže tak starat, jak by měl. Chyba je, že do toho nemá kapitál . . rozuměl by tomu, jako málokdo druhý, ale co je to všechno platné, když se do toho nemůže tak pustit, jak by si přál. A k tomu ke všemu to strašlivé neštěstí, jež stihlo jejich jediné dítě . . na ně musí Josef pamatovat, by jednou nebylo odkázáno na milost a nemilost lidskou.«

»Maminko . . my od vás ničeho nechceme a také od vás těch peněz nepřijmeme . .« zamyšleně odmítal Viktor matčinu nabídku. Podíval se na ni, jak se namáhavě plížila vedle něho a zastyděl se za to, že počítal na její těžce a za dlouhá léta vymozolené peníze. Třeba už jich nepotřeboval, přece působilo na něho nemile, že z toho všeho očekávání vypadl takový pakatýlek. Vzpomněl si na Emmina slova a v duchu jí žehnal za její prozíravost. Co by si byl nyní počal? I na to si vzpomněl, že říkávali lidé ve dvoře, jak si šafářovi pomohli a že uškudlili hezkých pár zlatek. Kam se tedy ty peníze jenom poděly? Ani neslyšel, co matka dále hovořila. Docházeli již ke stavení a proto matce ještě rychle řekl, že Emma není docela bez věna, že má několik stovek a to že jim pro začátek úplně postačí.

Matka postřehla, že syn její nějak nápadně zvážněl. Povšimla si toho i Emma, která nadarmo snažila se dohádati se příčiny, proč je Viktor najednou tak podivně zamlklý. Strýcova žena si Emmu zamilovala na první pohled. »To věřím . . to věřím,« zažertoval si v nestřežené chvíli strýc . . »když už jsem dal signál — to ono to všechno jinak prokouklo. Ale já to musil všechno zjistiti a vyšetřit . .«

»Bodejť — bodejť« — nedala se jeho žena . . »to je nějaké umění, rozpoznat, že tohle není žádná »hudrmanice« a že to je pomilovaní hodný tvor.«

»Synáčku, Viktore,« chytila si matka syna na důvěrné slovíčko . . »s těmi svými grošíčky jsem nějak nepochodila, viď? Jen mně to hezky upřímně pověz . . vždyť jsem tvoje matka a ani ke své budoucí ženě nebudeš moci míti takovou důvěru jako ke mně. Tak se ti nějak změnil, tak divně ti ustydl tvůj hlas, když jsi mně povídal, že těch peněz ode mne nevezmete. Pro tebe, dítě, jsem je řadu let opatrovala a bezpočtukráte jim hrozilo nebezpečí.«

»Maminko, nehněvejte se — ale nedovedu vás přelhat. Myslel jsem, že pro mne máte přichystáno víc. Bylo mně trapno a styděl jsem se nesmírně za to, když mně Emma odevzdala svoje peníze, abych za ně pořídil, co budeme potřebovat do domácnosti. Pořád jsem ještě doufal, že to nějak stluču dohromady sám. Maminko . . my si ty peníze u vás necháme pro stýce příhodu . . až jednou bude zle . .

»Nedopusť pán Bůh, hochu, nedopusť pán Bůh,« ulekla se stařena

»Inu . . člověk se, maminko, nesmí ničeho odříkati. Budeme potřebovat mnoho peněz. Emma se musí učiti u některé divadelní mistryně a těm se platívá za hodinu až tři zlaté.«

»Pro pána krále . . za hodinu tři zlaté — to ti lidé v penězích plavou.«

»I neplavou, maminko, neplavou . . ti nejslavnější herci a herečky mívají z pravidla dluhy.« (Pokračování).

MÁJ NA OCHRANU DRAMATICKÝCH AUTORŮ.

Deset let působí již spolek Máj na ochranu práv dramatických autorů tím, že zadává díla jejich ku provozování. Ku podnětu Václava Štecha, již roku 1891 učiněnému, zahájil Máj v tomto oboru působení své roku 1894 nikoliv bez nesnází. Ozvali se totiž proti tomu nejenom mnozí spisovatelé, ale zejména ostře vystoupili proti Máji mnozí divadelní ředitelé a divadelní ochotníci. Avšak Máj vytrval, ačkoli počátky byly plny hořkosti.

Výsledek akce té je takový, že Máj přijal na provozovacích poplatcích:

roku	1895	133·40 K
	1896	957·— »
	1897	1.654·20 »
	1898	3.809·— »
	1899	5.429·24 »
	1900	5.846·43 »
	1901	6.749·90 »
	1902	7.878·78 »
	1903	9.013·07 »
	1904	10.627·61 »
Za deset let celkem . . .		52.098·63 K

Nejcennější úspěch této akce Máje spočívá v okolnosti, že literární dílo nabývá tímto způsobem v očích obecenstva hmotnou cenu. Vidí se, že literární dílo není marotou pro ukrácení dlouhé chvíle, ale že má vlastnosti jako plod práce jiné, honorované mzdou, služným, platem, cenou.

Za uplynulých deset let dosáhly dle statistických záznamů Máje na jevištích ochotnických divadel značnějšího počtu představení: I. z vážných dramat celovečerních: Závět (264 představení), Maryša (184), Vojnarka (177), K. H. Borovský (162), Směry života (154), Písmákova dcera (138), V. Hrobčický (113), Peníze (103), Vina (100), Zlato (68), Martin Luba (59), Drama čtyř chudých stěn (59), Ideal (51), Jiný vzduch (50), Otec (46), Probuzenci (37), Jan Výrava (35), Gazdina roba (34), Závrať (31), Návrat (31), Pampeliška (31), Emigrant (25), Její pastorkyňa (24), Mářinka Válková (23), Pomluva (21), Na Valdštýnské šachtě (20), Bartoš Tuřanský (20); II. z veselých her celovečerních: Třetí zvonění (365), Na letním bytě (333), Jedenácté přikázání (236), Vodní družstvo (197), Přítěž (152), Ohnivá země (137), Rodinná vojna (114), Mořská panna (93), Éra Kubánkova (89), Kulatý svět (87), Naši furianti (83), Pan Měsíček (76), Kontrolor spacích vagonů (70), Podskalák (63), Vpád (49), Olymp (47), Přišla do rozumu (44), Neznámá pevnina (44), Tažní ptáci (34), Krejčí a švec (30), Potlouklo (30), Dychánek paní doktorové (29), Flachsmann vychovatel (28), Maloměstští diplomati (22), Břinkalovy trampoty (20); III. z vážných dramat o 1 až 2 aktech: Zkažená krev (41), Zloděj (30), V úskalí (28), Sirotčí peníze (24), Svědek (20); IV. z veselých her o 1—2 aktech: Maloměstské tradice (197), Lapený Samsonek (183), Modrá krev (88), All right! (79), Blázinec v I. poschodí (78), Závět Lukavického pána (75), Mezi umělci (65), Poupě (53), Zvíkovský rarášek (49), Paní minc-

Josef Barák.

mistrová (45), Mlsáníčko (44), Na bytě (44), Rozveselená rodina (34), Maroušek (34), Přástky (25), Hrůzostrašná noc (23); V. z dětských her: Honza v zakletém zámku (66), Sůl nad zlato (43), Sněhurka (20).

Honoráře za jedno provozování určují se divadlům ochotnickým velmi nízko. Za celovečerní hru 4—16 K dle poměrů divadla; za aktovky a překlady o polovici méně. Měřítkem bývá 5—6 proc. poplatek z hrubého příjmu. Kdo si opatří sedadlo za 1 K, zaplatil pro autora dle toho též 5—6 haléřů honoráře.

Pro divadelní společnosti kočující jest sazba ještě výhodnější.

Statist. přehled svědčí, že z repertoiru Máje ovládá česká jeviště ochotnická (a dle toho asi též scény kočujících divadel) více než 70 původních prací asi od 30 autorů. Toto číslo znamená již skutečný výběr.

Od těch dob, kdy Máj vybírá za provozování dramatických prací pro autory honorář, stoupla původní produkce v očích divadelního světa tou měrou, že bez původních her divadla na českém venkově obstáti nemohou. Dosáhl tedy Máj dvojího: autoři nalezli alespoň nějakou odměnu za své práce, a divadla po českém venkově mají — jak výkazy Máje svědčí — nejdůležitější oporu činnosti své: dosti obsáhlý český repertoir. *X.*

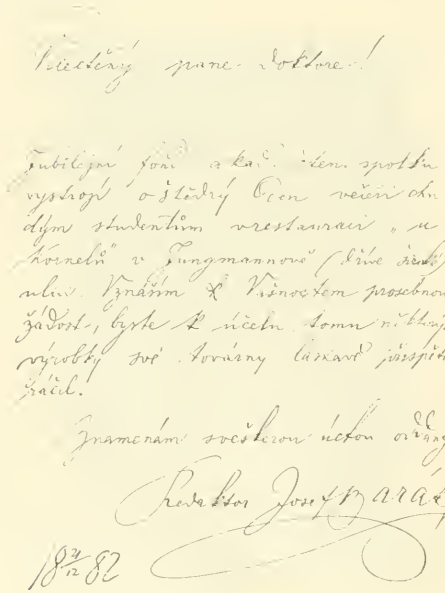

Autograf Barákův.

= **Z divadelního pobřeží.** O příštích osudech správy Národního divadla píše se nyní v listech mnohem méně. Za to se tím více potichu jedná. Formace nová — vzniklá ze starého Družstva Národního divadla, z Tylova sdružení a ze skupiny členů Společnosti Národ. Divadla — nabyla tolik důvěry, že se k ní přihlásila řada účastníků, kteří dosud věcem divadelním byli oddáleni. Vchází tu na dějiště asi činitel, který bude finanční silou značně převyšovati všechny divadelní soubory naší minulosti a přítomnosti. V personálních otázkách nová korporace — jejíž úřední jméno zní Spojené družstvo Národního divadla — nalézá se teprve ve stadiu nejdůvěrnějších úvah. — Kratší jednání tímto směrem bude míti asi Společnost Nár. divadla, t. j. ona část, která se účastní dnes činně správy tohoto zemského ústavu. Zde jest program personalií kartou zcela odkrytou. — Oběma táborům stejně však neznámo je, kterému z nich bude Národní divadlo svěřeno pro příští období, počínající 1. červencem 1906. — Optimisté zvláště růžových nálad jsou náhledu, že se podaří hlavy obou směrů semknouti ještě v čas jedním kloboukem, pessimisté však ukazují na různé ostré tahy na divadelní šachovnici. Ty prý ukazují na nastávající bouřky.

Nová nějaká úřední instance, nazvaná »Činohra Národního divadla«, posílá touto dobou přátelům i nepřátelům podivuhodné výkazy o statistice rolí tří divadelních královen. Počítá se tam s minusy a kosinusy — jakoby divadelní moře jen proto se vlnilo, byla-li některé umělkyni vzata řada úloh — nepohodlnějších.

Ale ukázalo se, že výkazy zmíněné neměly pevnou básí matematickou. Alespoň se právě rozesílá replika — také z činohry Národního divadla — a ta dokazuje něco jiného než tabely původní. Vlní se to nějak u divadla — vlní . . .

□ **Ženský klub v Praze** ocitl se ve stadiu otřesů, které náš kronikář již při zprávě o otevření

vlastních místností prorokoval, opíraje se o zkušenosti spolkářské meteorologie.

Nové středisko pokládali mnozí naši političtí stranníci za Nový svět, ve kterém by se mohly ohřáti vychládající programy, a neostýchali se svážeti sem soudky náhledů, pro které tou dobou nebylo jinde odbytu.

Šedivící jeden jízlivec tehdy poznamenal: »Je to již slušné skladiště střelného prachu. Až sem někdo odhodí planoucí sirku . . .«

Sirka, zdá se, doletěla. V Ženském klubu nastal velký otřes. Již se píší a tisknou zaslána, oznamují secesse, prohlašuje se vzdávání funkcí atd.

Ve středověku opatřovali děla nápisem: »Ultima ratio regum«. Nebyly tyto krajní prostředky oponující strany v Ženském klubu příliš záhy přivlečeny na bojiště? *Pia.*

⊙ **Národní divadlo v Brně** zkusí prý nyní zase jednou hráti ve vlastní režii. Tentokráte stavební fond Družstva bude dalek tohoto pokusu. Ustaví se zvláštní podnikatelské společenstvo. Ředitelství bude prý nabídnuto některým z kandidátů, kteří při turnaji o Prahu vyjdou na prázdno. Příležitost k výběru dle toho bude znamenitá.

⁂ **Salome.** Oskar Wilde vykoupil si literární rehabilitaci cenou nejvyšší: smrtí v hanbě. Pro delikty, — o kterých snad měli spíše rozhodovati lékaři — odsouzen byv k potupnému vězněnı, dočkal se i vyhoštění z literární kroniky svého národa. Když opustil žalář, seznal, že je mrtev i společensky. Puritánská Anglie, o níž se tak často mluvívá jak o hrobu obíleném, neznala více svého miláčka.

Když i složili Wilda v hlínu, která byla lidí milosrdnější, proteklo Temží mnoho vod, než se alespoň šeptem vysloviti smělo jméno krutě strestaného.

Dnes nalezl milost aspoň Wilde básník. Také Národní divadlo pokládalo za nezbytnost, osvědčiti jeho význam provedením jednoho z jeho děl. Zvoleno k tomu áktové drama Salome, které setkalo se v Německu s velkým úspěchem.

Wilde v této práci zdramatisoval a přebásnil episodu Bible, která vi o krásné ženě, jež si vyžádala hlavu Jana Křtitele na Herodesovi.

Wildova aktovka je nádhernou illustrací stručných, avšak obsažných vět Svatého písma. Ve chvili opojení rozmařilostmi nádherného kvasu vystoupí na nádvoří paláce Salome, kde v hloubi cisterny vězněn je prorok Jochanaan.

Salome zvědavostí svou vynuti, že na okamžik setník stráže vyprostí proroka z vězení. Salome vzplane žádostí po jeho tělu. A když přísný mravokárce potupí ji svou nedbou, zahoří pomstychtivou lačností. Herodesa, který je zpit žízní po objetí Salome, dcery vlastní své ženy Herodiady, přiměje k přísaze, že ji za vilný tanec dá, oč ona požádá.

Heřman Přerhof

Když dotančeno, požádá Salome o hlavu Jochanaanovu. Zděšený Herodes chce se zhostiti povinnosti své nabídkou největšího bohatství svého — Salome zná jen jednu odpověď: »Dej mi hlavu Jochanaanovu!«

Pokyn němému katu — švih meče v cisterně — a již nesou hlavu prorokovu na stříbrné desce.

Salome padne jako beze smyslu na krvavou odměnu, líbá ústa proroka k věčnému mlčení již odsouzeného — a to naplní Herodesa takým hnusem, že káže v nejvyšším vzrušení zardousiti zvířecky bezuzdnou Salome.

Za skřeku štíty drcené krasavice padá opona.

Žhavými barvami přesyceno je Wildovo drama. Text čarovně omamujících period — děj krvavými záplavami zalitý, nádherou orientu pohádkově přesycený — postavy originalitou hýřící, mluvící v duchaplných nápovědích — scenerie kouzelných přísvitů — jaká to stavba smělá a přece průzračně srozumitelná.

Slč. Grégrová dostala roli Salome. Pojala úkol tak, že líčila postavu jako vzdorovitou, svéhlavosti až omdlévající svůdnici. Smyslnosti dala vyzáříti teprve v tanci, který vilnými pohyby těla, lákavým rozpínáním nahých ramen a obnažováním údů hedvábím trikotu stěsněných nabyl moci suggestivně až i hlediště podmaňující. Nebyl to lehký tanec miliskující bajadéry — to byla orgie údů nenasytně žádoucích.

Snad bylo možno více stupňovati tón při opakované žádosti o hlavu světcovu — jinak však

byla postava střižena z nejlepšího materialu, kterým umělecky slč. Grégrova disponuje.

Páně Vojanův Herodes asi se odlišoval poněkud od básníkovy intence. Při vší krutosti prozařovala z jeho líčně jakási bonhomita, jistá dose smyslu pro spravedlivé rozhodnutí — nepopíratelná rozvážlivost i ve chvílích nejhlubšího sklonu před svůdností ženského těla. Tím se Herodes — biblicky známý vraždič — sblížil poněkud se srdcem diváka žárlivě střehouciho zákonnost na jevišti.

Pan Vávra o poznání přebarvil Jochanaana na kazatele. Avšak z této posice zná Jana Křtitele jenom Písmo. Wildův Jochanaan je spíše personifikací čistoty, která má proti tmám Herodesova dvoru svítit bělostí názorů. Jen o poznání — pravíme — jinak byl výkon jeho velmi pozoruhodný.

Pí. Danzerová, svědomitá jako vždy, uplatnila při Herodiadě své umělecké kvality. Co vzato bylo v její kresbě vladařce, to bohatě nahradila ženskostí, jakmile vyřkla Salome cenu za svůj tanec.

Pan Želenský malou roli postavil v dobré světlo na jevišti, avšak panoš slečny Dostálové byl ženského rodu. Skupiny vojáků byly v pěkné posici, židé, z nichž vynikal p. Innemann, jako by byli vkročili na jeviště ze známého obrazu Pilotyho.

Souhra byla pěkná. Kus byl režií p. Kvapilovou dobře připraven. Proč se zbavila režie výborné příležitosti k světelnému vyzdvižení scény, dobře nerozumíme. Kdyby byl měsic osvěcoval skupinu kolem studně, mohly pochodně (ovšem opravdu svítící) zahrnovati světlem levou část jeviště; pak by bylo obecenstvo důležité události na scéně také vidělo.

Ale nářky na nedostatek světla je dle všeho nyní již zbytečno opakovat. *ech.*

— Karel Jaromír Erben: Veškeré spisy básnické. Vydání kritické uspořádal Jar. Sutnar. — Po Havlíčkovi, jehož básni i korespondence kritické vydání obstaral s nemalou pílí Lad. Quis, dochází na Erbena. Záslužné práce podjal se literát povolaný, jenž již dřívějšími svými literárními studiemi prokázal svoji legitimaci k podobnému dílu a jenž, sám básník, přistoupil k němu s láskou a provedl je s pietou, hodnou významu Erbenova. Opatřil nejen jednotlivé básně »Kytice« poznámkami, udávaje, kdy báseň povstala, rukopis, ve kterém se dochovala, rok, kdy poprvé byla uveřejněna a rozměr, kterým napsána, nýbrž srovnal i různé texty jednotlivých básní a hlavně připojil ke »Kytici« práce Erbenovy, veršem i prosou, buď sice již otištěné, ale do Kytice nepojaté anebo vůbec jen rukopisně dochované, mezi nimi i dvouaktovou veselohru »Sládci«, provedenou r. 1903 na Národním divadle. Z těchto prací, buď poprvé nebo nově zde otištěných, nerovná se básnickou cenou arci žádná básním, ktere tvoří ustálený cyklus »Kytice«, jsouť to většinou krotké veršiky erotické, popěvky pijácké nebo básně k různým příležitostem napsané, jež významu literárního nemají. Erben žije a bude žiti pouze svou nevyrovnatelně krásnou »Kyticí«, vše ostatní má jen skrovný význam zajímavosti, a nevím, neozvou-li se také hlasy, zda neoslabuje se lesk jména Erbenova, uveřejňuji-li se básně, jež básník sám, nepojav jich do knihy, jako slabé zapudil. Každým způsobem projevil Jar. Sutnar však uveřejněním jich vzornou pílí a svědomitost. Tato objevila se též v tom, jak oceňuje práce všech, kdož již před ním o Erbenovi psali, ač jim nemůže odpustiti, že na př. skoro všichni přehlédli, že »Svatební košile« není singular, nýbrž plural. Do knihy nebyly pojaty Erbenovy překlady O výpravě Igorově a Zadoština, rovněž pak ne jeho České pohádky a Vybrané báje a pověsti národní jiných větví slovanských. O značném zahloubání se v poesii Erbenovu svědčí také úvodní studie pořadatelova, třeba že v esthetickém ocenění poesie jeho nedostihuje krásné (dle Jar. Sutnara »skvělé«) studie Vrchlického. Citována jsou v knize z ní dvě místa, ale bylo na místě — s povolením mistra — otisknouti ji celou, neboť jako Vrchlický nikdo před tím ani potom Erbena básníka a umělce nevystihl. Další práce o Erbenovi, zejména důkladný životopis a korrespondenci slibuje Jar. Sutnar ke stým narozeninám Erbenovým r. 1911. —*a*—

— Victor Cherbuliez: »Hrabě Kosta«. (Z francíny přeložila Eliška Řeháková.) Kdybychom ani nevěděli, že přítomné dílo vyšlo z péra tohoto »famósního ekvilibristy a slovního žongléra«, jak jej nazval Jean Rameau, a kdyby nás i na první okamžik ve zmatek uvádělo russismem prosáklé ovzduší, které tu líčeno, jistě bychom nebyli dlouho na rozpacích, že kniha napsána byla Francouzem.

Tak specificky zvláštní jest veškeren její vnější opar, její lesklá zahrávačnost formální, její duchaplná elegance a konečně i ten vybraný přepych literárních, vědeckých i uměleckých salonů, do nichž nás uvádí. Autorovi nešlo zajisté o nižádné řešení té či oné životní thése, ba snad ani o pestrý děj a interessantní zápletku románovou — vždyť ono jemné pásmo milostného motivu sem vpředeného je více méně jen pro oživení — ale veškera snaha jeho nese se k plastickému vyzdvižení onoho sociálního prostředí vysokých kruhů a k jemnému rozpitvání filosofických i společenských idei dneška.

To se Cherbuliezovi podařilo plnou měrou: je rozkoš čísti o všech těch názorech umeleckých i mravních, které ovládají dnes salony francouzské společnosti, ale neméně zajímavo jest i sledovati elegantního a jemného psychologa pařížského high lifu, jak se pokouší zachytiti ty svérázné povahové odstíny, jimiž jest vyznačena odlišnost ruského člověka od vlastního pařížského příslušníka. *e.*

— Josefa Baráka připomeneme brzy vydáním jeho »Vzpomínek«. Student a dělník na jeho

pomníku na hřbitově v Olšanech charakterisují, kam tíhlo všecko cítění tohoto sentimentálního radikála, žurnalisty, propagatora, řečníka a poctivého politika.

Autograf, který přinášíme, mluví za několik článků o povaze tohoto dobrého člověka.

Kniha jeho »Vzpomínek« může platiti za částečnou splátku velkého dluhu, kterým česká veřejnost Barákovi povinna. *V. M.*

⁂ **Heřman Přerhof**, kterého připomínáme dnes dvěma podobiznami, byl před čtyřiceti lety slaveným českým deklamátorem. Nějaký čas pobyl na malířské akademii, pak se uchytil v litografii.

S Barákem od let padesátých pořádával české besedy v Praze i po venkově, zábavy to, které pro dobu politického a národního obrození znamenaly nesmírně mnoho.

Přerhof v mládí ochromí, avšak to mu v poslání jeho nikterak nevadilo. Vystupoval často v masce chromého invalidy a tím zmátl obecenstvo tak, že se domýšlelo, že pro zvýšení efektu neduh simuluje. Jeden z obrázků našich Přerhofa v této roli ukazuje.

Napsal mnoho deklamací, redigoval Vilímkův »Besedník« a vydal humoristický spis »Olympus aneb Staří pánbíčkové na pensi«. Psával do Humoristických Listů. Zemřel roku 1867. *K. S.*

☐ **Valná hromada Spolku českých spisovatelů belletristů Máje** koná se v neděli 7. května o 9. po případě o 10. hod. dopolední. Mimo obvyklosti bude rozhodnuto též o tom, mají-li noví členové činní býti přijímáni výborem či valnou hromadou. — Stanovy změněné byly právě úřady schváleny.

≡ **Drama čtyr chudých stěn** od F. A. Šuberta bylo právě vydáno Nakladatelským družstvem Máje v druhém vydání. Spisovatel přičinil k této edici předmluvu, ve které se rozepsal o popudech svého tvoření, o osudu jednotlivých svých prací a pod.

Není nezajímavo čísti tuto malou zpověď autorovu, na jaké naše literatura osobních intimit je tak chuda ještě.

Co nám píší čtenáři? Proč jsem se rozhněval na Ignáta Herrmanna. Chovám proti spisovateli tomu dnes v srdci svém hněv skoro nesmířitelný. Nenávidím Herrmanna a jeho román »U sněděného krámu« uzamkl jsem na deset klíčů, a to proto, že kniha ta byla příčinou, že jsem po dlouhou dobu nemohl se potěšiti ani vlastním obědem.

Nechť mluví za mne fakta!

V místě, kde působím, zastávám také službu knihovníka. Když nestačila knihovna, půjčoval jsem knihy vlastní. Při tom řídil jsem se pravidlem, abych čtenáři »trefil do noty«. Vysloužilému vojínovi dávám Hořicu, Albieriho, Klecandu. Stárkovi ze mlýna Tůmovy humoresky »Z českých mlýnů«, starému hospodářovi Raisovy »Výměnkáře«, a pokladníkovi blízké Raiffeisenky Štechovy »Kovové ruce«. Přirozeně nemohl jsem pro zdejšího »smíšeného« kupce vybrati vhodnější spis nežli Herrmannův »Sněděný krám«.

Heřman-Přerhof.

A vskutku, kniha došla velké jeho obliby. Ponechali si ji v rodině po několik neděl, ačkoliv jindy přečetl mladý kupec objemnější spis do týdne.

Zatím však jevil se účinek vzdělávající četby té po veškeré dědině. Sám okusil jsem toho, když pojídaje kdysi k obědu malou papriku, ucítil jsem v zubech i nemalou porci tlučené cihly. Po těchto ukázkách dostavily se jiné, ještě důraznější.

Za dlouhou dobu a teprve po několika upomínkách náš kupec »Sněděný krám« vrátil. Poněvadž byla kniha vlastním mým majetkem, prohlédl jsem ji dvojnásob důkladně, není-li poškozena. A tu nalezl jsem, že dvě stránky ve II. kapitole knihy byly znešvařeny tak důkladně, že upoutaly mou pozornost. Když jsem je prohlédl, vyjasnilo se mi. Na těchto stránkách vykládá Herrmann, jak se padělá pepř, květ, zázvor, jak se činí mletá káva těžší, paprika vydatnější, šafrán červenější a t. d.

Náš dodavatel dle podrobného receptu Herrmannova zveleboval své zboží, a poněvadž jsem značnou dávku různých těch zlepšovacích prostředků našel i v knize, bylo zřejmo, že konal dílo své svědomitě s knihou v ruce . . .

Proto tedy jsem se na Ignáta Herrmanna rozhněval. *K. Ž.*

⁂ **Juan Valera.** Do radostných příprav k slavnosti, kterou v druhém témdni májovém chystá Madrid a celé Španělsko na pamět prvního vydání prvního díla Dona Quijota, rozevlál se smuteční prapor. Před slavnostmi na pamět nejlepšího prosaika zlaté doby literatury španělské konati se budou ještě smuteční slavnosti na pamět nejlepšího prosaika současné španělské literatury. Kmet spisovatel, Juan Valera, zemřel dne 12. dubna 1905 v Madridě.

Žijeme od Španěl příliš daleko, čítáme-li nejen dle kilometrů ale i dle duševních styků, a málo lidí u nás pocítí, jak bolestně sevře to úmrtí srdce každého Španěla i každého přítele španělské literatury. Byl ze španělských literátů nejvznešenějším, nejstarším a nejlepším. Celá literární obec španělská sklání uctivě hlavu před rakví muže, který ve víru dvorského a panského života, v závratí vysokých a zodpovědných hodností a na konec i na nejzazší mezi lidského věku a v neštěstí, které by naplnilo mladého a pružného ducha beznadějí a otupělostí, zachoval si vroucí lásku k literatuře, svěžest tvoření a vzlet, zanášející jej na nejvyšší vrchol lidského myšlení.

Don Juan Valera y Alcalá Galiano narodil se 18. října 1824. v Cabře u Cordovy, vystudoval filosofii a práva, a stal se diplomatem. Úřad vyslanecký přivedl jej vždy na delší pobyt do Neapole, Lisabonu, Petrohradu, Frankfurtu, Washingtonu, Bruselu, Drážďan, a později i do Vídně. Mezitím byl poslancem, ministrem obchodu a jindy vyučování a zaujal jak ve světě politickém a diplomatickém tak i v literatuře místo vynikající.

Z Vídně se vratil do Madridu a žil tam výhradně písemnictví.

Tvoření jeho spadá do dvojího období. Nehledě ke sbírce Poesías, vydané r. 1858, napsal čelná díla první své periody v létech sedmdesátých. V těch létech vznikly romány Pepita Jiménez (přeložil J. V. Sládek původně do Lumíra a vydal nedávno samostatně ve Světové knihovně), Doña Luz (překlad vyšel r. 1894. v knihovně Světozora) Las ilusiones del doctor Faustino a El comendador Mendoza.

Krom toho napsal tehdy velký počet článků kritických a kulturně historických, které vydal v několika svazcích.

V létech devadesátých vydal se stařec skoro sedmdesátiletý na nové výpravy do niv literárního tvoření a ukořistil na nich několik čarokrásných pohádek (El Hechicero a j.), romány Genio y figura, Juanita la Larga a Morsamor, a zase sbírky studií, kritik a úvah.

Na počátku století nynějšího vykonal ještě velkolepé dílo vydávaje pětidílnou antologii španělských básníků století XIX.

Část těchto prací konal v době, kdy byl už — slep. Slepý osmdesátník — a při tom tolik duševní svěžesti, tolik radostné tvořivosti, tak klidný, vznešený názor na svět! Už pro tuto svoji sílu by zasloužil zesnulý velkého obdivu.

Valera zaujímá mezi španělskými prosaiky všech věků místo čelné. V jeho tvoření jest jakýsi dech antické krásy a antického klidu přes veškeru vzrušenost děje ryze španělskou, a vše zalito tichým a určitým světlem jasné, skoro bych řekl usmívavé filosofie, kterou by mohlo naše nervosní, od polu k polu se zmitající století velkému kmetu záviděti. A při tom je v pracích svých mohutný, živý a poutavý a v kritikách a polemikách svých každým coulem caballero — každým písmenem gentleman.

Ve všech jeho spisech patrno obsáhlé vzdělání, velká životní zkušenost a snaha, napravovati chyby španělské společnosti.

Seznal jsem Valeru přede dvěma roky v salonech jeho přítelkyně Emilie Pardo Bazánové. Elegantní, úctyhodný stařec obklopen byl vybranou španělskou společností, která mu projevovala úctu a lásku svoji, a když jsem se mu dal představiti, vzpomněl vřelými a srdečnými slovy krásy naší Prahy, kterou znal z dob, kdy byl v Drážďanech při vyslanectví. Již před tím svolil laskavým dopisem k překladu prací svých do češtiny.

Přál bych si, aby aspoň několik Pražanů a Čechů vzpomnělo vroucně a uznale na něho. *Pikhart.*

Toto číslo vydáno dne 21. dubna 1905. — OBSAH: AL. MRŠTÍK: Ze Smokovců. — L. BUBELOVÁ: Duše moje . . . JAN KARNÍK: Před jarem. — JOS. D. KONRÁD: Eva. — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — FEUILLETON: — X.: Máj na ochranu dramatických autorů. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — OHLASY Z DÁLI. — ILLUSTRACE: Josef Barák. — Autograf Baráků. — Heřman Přerhof.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecky) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. VÁCLAV ŠTECH, POŘADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GREGRA A SYNA

Adolf Heydrich

Rybák.

Tuto romanci napsal jsem ondy pro almanach „Můj“, v němž Hálek vytkal svého „Převozníka“, že jsme se však setkali v látce stejné a snad i na Vyšehradském pitvoze v týž den zrozené, zůstala netištěna a uložil jsem ji do „Prvotin“ na památku.

I.

Pod skalou horské vody blíž
chýš' o samotě stojí,
a rybák v ní tak sám a sám
své choré srdce hojí.

Noc temná byla, zimavá,
jí při hvězd natném svitu
na rychlo chodec pospíchal
ku rybákovu bytu.

Na okno rychle zaklepal:
»Svez na stranu mě druhou,
rád zaplatím«, a rybář zas:
»Nuž, buď jsi; jsem vám sluhou.«

Od břehu loďku odvázal,
ta na vlnách se houpá;
vpřed cizinec a rybák vzad
do loďky ruče spoupá.

V tváři chodce rybák zřel a děl —
řeč divná z úst mu plyne —
leč cizinec ji neslyší,
snad jen ty vlny siné.

To on, který mi děvče vzal,
by dvoje zničil zití:
mne oklamal, ji zneuctil,
to musí mstěno býti.

A čile ploula loďka dál,
již ruka vedla rázná,
a ploula větrem hejčkána
tak lehce, jak by prázdná.

II.

Rozjasnil měsíc tmavou noc
vln hojné stříbře rovy,
a na pobřeží provívá
vzdech vánků holé křoví.

To teskné vodě žaluje,
leč voda dále plyne,
vzdech ustává a přestává
a umírá a hyne . . .

A měsíc září těkavou
vln četu líbá novou,
a vlny jdou a tratí se
a po nich jiné plovou.

I po těch s dětskou radostí
zář měsíčna si skáče,
což měsíc dbá, že každá z nich,
lká, šumí šepce, pláče.

A jak ten měsíc, jak ten mrak,
tak mysl rybářova;
ten na druha zří zamračen
a tajná šepce slova.

III.

Tma roste zas a křoví stín
v ni víc a víc se tratí
a opět mizí z luny mrak
a kraj se v stříbro šatí.

Dál plyne loďka nevelká,
jež vede ruka rázná,
až v prostřed řeky vploula již
tak lehce, jak by prázdná.

A kolébá se na vlnách,
zlý vítr náhle duje —
loď skácena . . kde druzi jsou? . . .
sám rybák proudem pluje.

Slyš, z dálky jaký divný sten,
co, co to asi bude?
leč rybák v proudu neslyší —
zas sten — a ticho všude.

A z mraků vyšel měsíc zas
a vítr stesk svůj tlumí
a vlny střelmo letí dál
a šepcí, lkají, šumí.

IV.

Noc přešla; mladý svitnul den
a řeky proud se zdvihá,
a k rybákově chalupě
lid vůkolní se sbíhá.

Hle! — loďka stářím spuchřelá
tam, kde ta skála srázná
připloula k domku za rána,
leč bez rybáka — prázdná.

I mrtvý rybák připlaval
a za ním tělo cizí,
kde vlna skalou rozbita,
lká, šepce, hyne, mizí.

JUDr. R. J. KRONBAUER:

Máj.

Jarní almanach na rok 1858.

Ze vzpomínek Adolfa Heyduka.

. . . mně upomínky mladí pějí v dušich
jak děti v letnicích.
Adolf Heyduk: »Ptačí motivy«.

autorů v Máji z roku 1858 zastoupených, redigovaném Josefem Barákem, žijí už jenom dva — Adolf Heyduk a dr. Jan Palacký. Všichni ostatní už dávno odešli . . M. Brodský (Josef Václav Frič) — Vítězslav Hálek — V. Lánský (Janda Cidlinský) — Rudolf Mayer — Jan Neruda — Anna Sázavská (Fričova-Kavalírová) — Ž . . . . . — Karolina Světlá — Josef Barák — J. E. Miletínský (K. J. Erben) — Božena Němcová — K. S. (Karel Sabina).

Adolf Heyduk je v Máji zastoupen třemi básněmi (Mé matce — Stůj — Rybičky), dr. Jan Palacký cestovní causerií »Den v Sydenhamu.« Je zajímavý tento článek; líčí v něm svoje dojmy, prožité v bývalém výstavním paláci londýnském (z r. 1851), s kterým nevěděli si Angličané po výstavě rady. Soukromá osoba, »pan Leech se ho ujal a koupil s některými jinými staveními, aby je v sousedství Londýnském obnovil pro lid ve stálou výstavu umění a průmyslu.«

Knížka Májová z r. 1858 upadla v nezasloužené zapomenutí. Jenom mladí nadšenci sáhnou po ní v knihovnách. Nechci o ní šíře psát — zmínku činím proto, abych osvěžil v paměti publikaci, která znamenala svého času veliký literární, dalekosáhlý čin a mohl navázati jednu z nejzajímavějších episodek z dob, kdy literární kroužek nám všem milých a drahých hlav vstupoval do světa se svou knižní representací. Ale nemohu odolati, abych nezacitoval ze článku Palackého něko-

lik vět, jež správně charakterisovaly uplynulé století v době, kdy jistě něco podobného nikomu ani ve snu nenapadlo.

»Až jednou hyéna světodějstva,« píše Palacký, »některý archeolog, pátrati bude po stavbách barbarského devatenáctého století, bude výsledek jeho zkoumání asi následující:

»Věk tento nevyznamenává se krásou byzantinské, maurické, nebo gotické stavby, ba ani elegancí pozdní renaissancí a vyrovnáse sotva jesuitskému rokoku. Vzorem mu byly domy pro zchudlé a trestnice, a cokoli se vzdalovalo od toho, byla ne vždy šťastná imitace starších vzorů. Lze z toho soudit, že nepokojný a surový ten čas neměl smyslu než pro hmotnou velikost, jak to »Rue de Rivoli«, mili dlouhá ulice jednotvárných domů, zdlouhavých jako falanstéry, dosvědčuje.«

Čtenáři se zdá, jakoby vyzníval z vět těchto základní, první ton bouřlivých protestů nadšenců z konce stigmatisovaného století, kteří chránili starou Prahu před vandalismem pseudoreformátorů . . !

Zabořil jsem se do vetché knížečky, přečetl ji a uchvátila mne touha, podívat se do Písku a pohovořit si o těch starých, krásných dobách s pamětníkem, o němž je známo, že si dochoval až do podzimku svého věku několik haluzí, jež dodnes se zelenají a květem obalí. Milý soudruh spisovatel dr. Ladislav Šebek (Arietto), věrný přítel a společník Heydukův, uvedl mne k básníkovi, jenž letos v červnu oslaví svoje sedmdesáté narozeniny.

Na konci města, tam, kde bývalo staré nadhradí písecných bašt, ma básník svůj hezounký, pohádkově krásný útulek. Celý ten čarovný věnec pahorkových homolí, jimž lesy dodávají onoho nevýslovného formového půvabu, jenž na něžná poprsí dívčí připomíná, tulí se tu k tobě z verandové rozhledničky a za nimi v modravé, svůdné dálce tuší oko končiny, jež zrodily v duši básníkově »Sekerníka«, »Dřevorubce«, »Zpěvy pošumavského dudáka«, »Pod Vítkovým kamenem« a řadu jiných snivých a něžných děl.

Přijel jsem do Písku s knížečkou, věnovanou nesmrtelné památce pěvce Máje, Karlu Hynku Máchovi.

Než jsem se s Heydukem setkal — naposledy jsem se s ním viděl o jubilejní výstavě — svého ochotného společníka a průvodce jsem se na leccos vyptával.

Heyduk žije v Písku idyllický život. Autor »Hradů a zámků« prof. Sedláček je milým jeho druhem, s nímž denně se stýká.

Heyduk je náruživý čtenář. Čte dopoledne . . . čte odpoledne v kavárně a čte večer.

Podobizna Adolfa Heyduka z r. 1858.

Všechny noviny, jež do Písku dojdou, Heyduk přečte od nadpisu až k inserátům. V kavárně si počíná na vlas tak, jak to vídáváme v pražských kavárnách u těch, kdož celé kupy časopisů kolem sebe hromadí.

Není to nadsázkou, povíme-li o Heydukovi, že si na časopis, aby si ho zajistil, sedne, jen aby ho nemusel shánět.

V Písku až na jeden jediný rok prožil dvě třetiny svého života. Přišel na zdejší, právě založenou, reálku jako učitel krasopisu a kreslení od ruky s prof. Krejčím, svým druhým otcem, jemuž věnoval »Dědův odkaz«. Roku 1876 odešel do Prahy.

»Loučil jsem se s Pískem,« vypravoval mně básník . . . »nerad, ale Praha mne vábila ve svůj střed jako cigánova píšťalka. Všichni moji literární přátelé, s nimiž jsem srostl, žili tam a já toužil po styku s nimi, po besedách jejich, po jejich starostech i slastech. Ale něco mně v duchu říkalo, že jsem se s Pískem nadobro nerozloučil. Odjížděl jsem rád, protože jsem se na Prahu těšil, protože jsem se dočkati nemohl, až se tam trvale usadím. Ale když nadešel rozhodný okamžik, když jsem si naposledy vyšel do písecných lesův, abych se s nimi rozloučil, taková divná tesknota mne přepadla a já pro všechny možné případy — zajistil si místo své na reálce. A za rok jsem se vrátil . . .«

Nebyly to jenom Písecké lesy, nebyly to jenom ladné homole pahorkovitého kruhu,

jež Heyduka do Písku z Prahy zlákaly. Tam, kde staré valy bývaly a kde má nyní Písek svoji rozkošnou promenádní alej, stojí domek v řadě budov, jejichž frontou šedé zbytky hradeb prokukují, do kterého básník svoje rodinné hnízdečko položil, »hle, malé hnízdo ptačí — že sotva dvěma stačí — jen prostý stébel vínek — a co tu upomínek! — a dávno před tím, než svoje poslání »Ptačím motivům« na cestu do světa na křidélka připevnil, prožil to, co tak hezky pověděl o kouzlu, jež mladý svět jen zná:

»když lidské srdce volněj bije,
strom tyčí se, pták hnízdo vije
a vůní něžných vět
se modlí květ.«

A ještě dnes po Praze zavzdycha a zatouží, ač dobře ví, co znamenají verše z Doslovu »Ptačích motivů« a co osudem mu asi bude souzeno.

»A kde jsem pěl a hnízdo měl,
přál bych si mít i hrob . .«

»A proto tak rád si do Prahy zajedu,« řekl, dívaje se na Bílkovo dedikační dílo: »Jsme vašněmi vlečeni.« Povstal, zadíval se na reliefní lunettu a vraceje se ke stolu, pokračoval: »Nebylo mně to souzeno, abych v Praze uvázl . . . ale rád, velice rád jedu, kdykoliv je k cestě nějaký popud. Spatřím známé, milé hlavy, pohovořím si s nimi, potěším se a vždy vyhledám svůj pražský domov, domácnost svého přítele inženýra Kubíčka, s kterým jsme se seznali před dávnými a dávnými léty, když tu dráhu stavěl . .«

Položil jsem před Heyduka knížku — »Máj« z roku 1858. Vzal ji do ruky, rozevřel a pohnutí jím zrovna zavlnilo.

»Ah . . bože . . Máj . ! Vidíte . . už dávno jsem neměl knížku tu v ruce. Tak už je tomu čtyřicet a sedm roků, co putovala do světa. M Brodský . . Růže na Krivání . . To víte . . je to Josef Václav Frič! Do dnes ho slyším a vidím, jak v redakčním kroužku básně předčítal. Sklíčko na oku . . . Frič čte zvučným, jasným, rozplameňujícím hlasem . . vlasy mu přepadají do čela . . on je přehazuje zpátky . . pak toho nedbá, čte s takovým zápalem, až se nám dech tají ve hrudi. Tam, co nyní Hlávkův palác stojí, scházívali jsme se před vydáním Máje v bytě Fričově. Až na Jandu a Palackého a dámy přišli všichni. Kromě toho přicházeli i jiní — vzpomínám si, že se dýchánků Májových súčastnili i herci, Lapil a Pokorný za příklad, Emanuel Tonner a jiní. Jandu-Cidlinského — v Máji je zastoupen básní »Ubohá cikánka« pod pseudonymem V. Lánský — jsme tam nemohli nijak dostat. Nějaký čas jsem s ním bydlel a dobře jsem ho znal. Nu . . je mrtev . . a snad možno to o něm říci. Byly tenkráte jiné doby, než dnes . . Janda byl koncipistou u finanční direkce — teprve později přestoupil k zemskému výboru . . a bál se v Máji vytisknouti verše pod svým vlastním jménem. Friče měl rád, byli dobří kamarádi . . ale tenkráte se něco šustlo, co způsobilo Jandovi nepříjemnost v úřadě. Proto nechodil do Májových dýchánků a Fričovi se vyhýbal, aby nebyl viděn v jeho společnosti.

Pamatuju se, že byl tenkráte u Friče také Karel Sabina, jenž má v almanachu »Upomínku na Karla Hynka Máchu«. Božena Němcová poslala svůj obrázek ze Slovenska »Chýže pod horami« po Krejčím . .

Heyduk se odmlčel.

Převracel list za listem a jen polohlasem cosi poznamenával.

Myslím, že v tu chvíli docela na to zapomněl, že sedím s ním v jeho útulné pracovně.

»Kříž pod Petřínem«, promluvil po delší pause . . »to je od Josefa Baráka. Toho vidím tak živě před sebou, jakoby tomu nebylo nic víc než několik roků, co jsme ho zlobívali s jeho »Pepičkou«. A půl století . . skoro půl století už uběhlo od těch dob! Barák sedával mezi námi smuten, byl přibledlý a takřka slova nepromluvil.

»Jen jednou jsem tě políbil,
jak málo to je muži,
a ty's už v rakvi ležela,
a v ruce bílou růži . . .

recitoval Heyduk Barákovy verše, v nichž oplakával svou dívenku . .

Na dýchánku předčítal Frič také Nerudovu báseň »O Šimonu Lomnickém«. Frič to uměl zkrátka přednésti jako nikdo z nás . . bylo v tom jeho recitování něco slavnostního. Tam svou causerii »Z notiční knihy novinkáře« předčítal Neruda sám a pamatuju se, že se vyslovovalo jméno žurnalisty Zelenky, kterého měl Neruda na mysli, když se rozepsal o trampotách věčně štvaného lokálkáře.

Předčítaly se také Mayerovy »Písně v bouři«. Vzpomínám si na jednu drobnou příhodičku. Poznamenal jsem tehdy, že mně Mayerovy básně připomínají Shelleye a autor »Písní v bouři« se tenkráte na mne pro to velice hněval a nemohl jsem ho upokojiti ani potom, když jsem ho ubezpečil, že jsem tím nemínil obsah nebo formu básní, nýbrž pouze titul jejich.

Dýchánky neměly dlouhého trvání. Policie dověděla se o našich schůzkách, větřila v nich bůh ví co revolucionářského a stopovala nás. Když jsme zase byli u Friče pohromadě, dověděli jsme se, že policie je na dvoře a že dává pozor, kdo k Fričovi přichází.«

Nejzajímavější episodkou skončím kytičku vzpomínek, natrhaných v Písku. Josef Sklenář vyzval v době, kdy se almanach chystal, družinu Májistů na výlet ku svému příteli Macháčkovi, jenž byl nájemcem velkostatku u Králové Dvora. Vyjížďky súčastnili se tehdy, vypravuje básník, kromě Sklenáře, Vítězslav Hálek, Jan Neruda, Rudolf Mayer, Adolf Heyduk a Emanuel Tonner.

»Prožili jsme u druha Sklenářova krásný, nezapomenutelný den. Ze Smíchova převáželi jsme se na Vyšehrad. Chvíli jsme čekali na přívozníka a hovořili o jeho slastech i trampotách. Ještě téhož večera napsal jsem romanci »Rybák«. Mám ji ve svých »Prvotinách«. Jsou to některé verše, z nichž snad po mojí smrti bude možno něco vybrat.«

Požádal jsem básníka, aby mně svoje »Prvotiny« ukázal.

Přinesl černé desky, v nichž nalezl jsem několik rukopisných svazečků. Jeden z nich obsahuje Heydukovu lyriku z let 1861—1862, nadepsanou »Oddech v lese«, druhý »Písně mládí«, třetí »Různé drobotiny« (bez souborného názvu) a poslední »Popěvky«.

Vynašel jsem romanci »Rybák«.

»To je báseň«, zvolal živě Heyduk . . . »kterou jsem tenkráte v noci po onom výletu napsal pro almanach Máje a která nebyla uveřejněna. Uschoval jsem si ji na památku, poněvadž se k ní váže zajímavá episodka. Však jsem si to na památku poznamenal. Sešli jsme se druhého dne s Vítězslavem Hálkem v kavárně u Časlavského v bývalé dominikánské ulici, šikmo naproti nynější německé technice, u posledního okna směrem ke kostelu, tísnili jsme se ondy jako dospělí černohlávkové v hnízdě, když se chtějí vyvésti, rozprchnout po rodném houští a zpívat své první písničky.

Ale romanci mojí nebylo souzeno, aby dostala se do Máje.

»Hochu,« řekl mně Hálek, když »Rybáka« přečetl, »romance je dobrá . . a výborně by se do Máje hodila . . Ty máš neobyčejně lehkou, plynnou formu . . věru . . přál bych si, abych ji měl já . . ale je mně líto, že ti ji musím vrátiti . . já píšu na týž motiv povídku »Přívozník« . . .

Je skutečně zajímavo, jak se básníci střetli při zpracování jednoho a téhož nápadu. Kdo zná Hálkova »Přívozníka,« pozná ihned nápadnou příbuznost obou prací. Hálek líčí ve své povídce život na přívoze, vypravuje o junákovi, jenž spojení mezi oběma břehy se svou pramicí sprostředkovával, o jeho nešťastné lásce a sokovi, kterého jednou na večer k milence převážel. Závěr povídky zní:

»Druhý den chytili asi hodinu od Vrbna prázdnou pramici, a pod Vrbnem dvě mrtvoly, jež se pevně držely v objetí. Veslo ještě ráno vězelo u prostřed řeky zaraženo na dně . .«

Podobizna dr. Jana Palackého z r. 1858.

Heydukova romance »Rybák«, pro Máj určena, putovala do zásuvky, léta letoucí tam trouchnivěla, až se papír začal rozpadávati. Básník dal ji přepsati, opatřil ji na památku krátkou poznámkou, v níž naskizzoval její osudy a založil ji do svých »Prvotin.«

Uveřejňujeme romanci tuto v čele dnešního čísla Máje, s fotografickým snímkem poznámky básníkem na rukopis připojené.

Z té doby, kdy povstal »Rybák«, tedy z doby, kdy Adolf Heyduk psal příspěvky pro Máj z roku 1858, je i báseň »Tvé oči«, kterou jsem si od básníka vyžádal a která tudíž uklouzla také klatbě v černých deskách utajené.

TVÉ OČI

Vždy ještě pamatuješ na ten čas,
když jsem tě prvně uviděl a žas,
a ti, kdož znali tě, mi tajně děli:
»Kam oči ty se jednou zahleděly,
tam pučel sice květ, leč pokoj zhas!

A pravdou jest, co vyzradili rtem,
když stihla jsi mne čarným pohledem,
v ráz jasmínem se ovíjelo čelo,
však v srdci plamenem to zasyčelo —
já květu písní, chor však ňádrem jsem!

Když psal Adolf Heyduk pro Máj »Počátek prvního literárního sdružení »Májového«, zakončil svoje vzpomínky slovy:

»Nelítostná smrt brzy nejlepší (z družiny Májové) sestřílela, ale opuštěné jejich společné hnízdo vyhlídla si nedávno nová zpěvná družina černohlávků za shromaždiště. Znova věnčí čela jejich bohatě zkvetlé růže mládí a nadšení a družina jejich těší ty smutně dumající české háje svým hlásným švitořením a svým zpěvem. Bůh nám je opatruj!

Stranou, na starém, usychajícím kmenu sedí poslední ze staré družiny a přikyvuje rozradostněn hlavou, z níž růže opršely. Mráz severu ojínil sice její ondy černé peří, ale oko jiskří posud při každém jásavějším výkřiku těch mladých a plamení se radosti. Na dlouho mu toho již přáno nebude; touláť se kolem střelec zamlklý a ten nechybí nikdy!«

Na černohlávka si vzpomněl básník, s kterým ve svých »Ptačích Motivech« tak roztomile si zahovořil.

To černohlávek muj: zda asi tuší,
jak rád ho mám a čarný jeho zpěv,
jimz krásy záhony mi rostou v duši
a sluncem hoří krev.

»To básník můj« — apostrofuje ho Heyduk a přituluje se ku svému druhu, v ptačí hruď našeptal:

»Teď jednu-li jsme duši potěšili
tím, čeho zpěvný uštědřil nám sen,
pak kalich, z něhož žití zdroj jsme pili,
byl sluncem naplněn.«

Vzpomínka druhého ze žijících spolupracovníků Máje z r. 1858.

Prof. dr. Jan Palacký napsal pro almanach Máje z r. 1858 causerii »Den v Sydenhamu«. Navštívil jsem ho koncem března t. r., ukázal mu Máj a požádal jsem ho za sdělení, jak se příspěvek jeho do Máje dostal.

Profesor Palacký podíval se na knihu, vyhledal svou práci a řekl:

Zabýval jsem se tehdy studiemi zeměpisnými. Znal jsem se dobře s Fričem, Barákem, Hálkem i Nerudou. Všichni byli tehdy, jak se sluší a patří na básníky, zamilováni. Z Hálka to nejvíce kypělo — hlásí se to z každé jeho řádky. S Fričem mívali jsme se rádi až do poslední chvíle. Politické naše názory se různily, ale osobní styky nemají míti s politikou nic společného. Frič byl dobrý, milý člověk — byl pilný, měl dobrou vůli, měl nezlomnou energii, ale scházelo mu vedení. Bylo v něm vždy něco theatrálního . . byl vždy a ve všem herec. Škoda, že mu tatík bránil, aby se tomu věnoval. Frič rozumně mluvil, ale ne vždy dobře jednal. Jako Nero mohl zvolati před svou smrtí: »Quantus artifex pereo«. Byli jsme dobrými druhy. Pamatuju se na to, jak ke mně Frič přišel a mně oznamoval, že jako komandant barikád objeví se druhého dne ráno na koni. Frič mne tehdy vyzval, abych se přišel na něho podívat. Šel jsem a druhého dne ráno viděl jsem ho nedaleko Klementina na koni.

O příspěvek do Máje řikal mně Barák i Neruda. Článek odevzdal jsem Fričovi —«

JOS. D. KONRÁD

Eva.

(Pokračování.)

y časy také minuly. Vodojem s mušlemi vyschl a rozpadával se, ladné postavy Venuše s Milkem omšely a časem také se poddaly osudu měkkého pískovce, a tak zůstaly zase jen ty lišejníkem ohlodávané žulové podstavce. Teď na stupních jednoho se posadila Eva, na stupních druhého zaražený profesor.

Bylo před samým večerem, ale ještě dosti světlo. Pod parkem leskla se nepohnutá hladina rybníka, zarostlá teď v létě až přes polovinu puškvorcem. Jeho lesklé zelené listy stály kolmo jako tisíceré holé, k obraně vztyčené kordy. Čtyři staré ženy, přišlé až od Prahy, brouzdaly se mezi nimi a dobývaly z bahna dlouhé oddenky. Vůně listí i kořenný zápach oddenků stoupal od rybníka přes ohradu parku a splýval s dechem trav a květin v opojnou směsici. V kraji doznívalo rachocení opozděných vozů, ozývaly se poslední výkřiky vracejících se pasáků.

»Co's mi chtěla říci, Evo?« se svého stupně zahlesl mladý muž.

»Ach, tak. Je to velmi zábavné.«

»Týká se to také mne, pravila's.«

»Ano, nas obou. Víš-li pak, co si dnes mlynářovy dcerušky o nás myslily?«

Jeho pohled byl otazkou.

»Že my dva se máme rádi.«

»Cože myslily?«

»Rozumíš, že jsme ne jako bratranec a sestřenice, ale jako milenci.«

Neodpovídal. Přikryl si jen oběma rukama čelo a oči.

Ona pokračovala radostně:

»Je toho už plný mlýn. Měl's slyšet, jak něžně se loučila se mnou paní mlynářka: Slečinko, přeju vám štěstí, těší mě, že jsem taky poznala vašeho pana ženicha. A dívky mermomocí chtěly ze mne vyzvědět, kdy už bude svatba.«

Pavel sňal s obličeje ruce a upřel na Evu plaché oči.

»Evo, proč mi to povídáš všecko?«

»Což tě to nezajímá?«

»Je to hrozné pro mne!«

»Proč hrozné?«

»Proč mě trápíš, dítě? Zda se mi, jakobys sestrojila na mne žert, jakoby tě těšilo, když můžeš smíchem odbývat moje nejlepší city.«

»Nerozumím ti, Pavle.«

»Nechceš rozuměti.«

»Ale chci, chci! Co myslíš, co jen se děje s tebou?«

»Což jsi dosud nepozorovala, jakýma očima se dívám na tebe a co ti chci každé chvíle s úzkostí říci?«

Smích zmizel s jejích rtův, všecek obličej se změnil výrazem úžasu, zraky zpytavě se zahloubaly do jeho zkrušené postavy.

»Ty mě máš opravdu rád, Pavle?«

»Ano.«

»Což je to možno?«

»Už je to možno. Byl by div, kdyby se to nebylo stalo. Kdo tebe spatří a na kom spočinou tvé zraky, ten musí po tobě toužiti a prahnouti, ani kdybys ho nezahrnovala takovou laskavou přízní, jakou mne jsi zahrnovala.«

Eva sebou živě pohnula.

»A kdy se to stalo s tebou?«

»Už v zimě.«

»Na tom plese?«

»Ano, hned, jak jsem tě poprvé uviděl na tom maškarním plese, byl jsem v moci tvého srdce. Jediný tvůj pohled, jediné slovo, jediný

Podobizna Adolfa Heyduka z r. 1862.

úsměv, jediné stisknutí ruky, jediný záchvěv tvých údů v mých loktech, když jsme spolu tančili, stačil probuditi ve mně lásku a zachvátiti pro tebe všechny moje myšlenky.«

Utichl, a modré, třesoucí se oči jeho vzhlédly na ni.

»Vypravuj, vypravuj, Pavle!«

»Když jsme se vraceli s plesu, v oné krásné zimní noci za svitu měsíce a hvězd, na oné krátké, ale nezapomenutelné cestě byl jsem už všecek tvůj, Evo. Cítiti na své pravici měkký tlak tvého pláště a podívati se ti občas do snivých očí způsobilo abych byl nanejvýše šťasten. Když jsem pak vstoupil do pokoje, ve kterém tak blízko tebe jsem měl prosníti zbytek noci, blouznil jsem jako u vytržení nad tebou a nad svým jásajícím srdcem. Mám ti ještě něco říci?«

»Řekni, pověz mi všechno, Pavle.«

»Chceš-li, tedy se mi směj, Evo, neboť jsem v tom útulném pokoji bral do rukou každý předmět, o kterém jsem tušil, že na něm ulpělo dotknutí tvých prstův, a líbal jsem jej se zuřivostí šílence. Směj se, Evo, neboť otevra skříň, s chvěním jsem tam viděl tvoje šaty, i bral jsem je do rukou, tiskl na prsa a líbal je přivolávaje si dojem, jakobych v nich objímal a líbal část tvé přitažlivé bytosti.«

Opět se zamlčel a pohlédl na ni.

Seděla nehybně na svém stupni s hlavou k Pavlovi nachýlenou a s přivřenýma očima. Oblé tvary jejího obličeje jakoby se přiostřily. Sepiaté ruce ochable ležely v klíně. (Pokrač.)

ANT. KLÁŠTERSKÝ:

Jarní píseň sfingy.

Ve starém parku, v nových listů změti,
co vše kol slunce probouzelo z rovů,
jak van a sněť se jejího tkly kovu,
slyš, stará sfinga takto počla pěti:

»V klín přírody se dívám po staletí,
zřím zemi kvést a truchlit zas jak vdovu,
ó, kolikátý máj to kolem letí!
a ves ten ruch je hádankou mi znovu.

Nač novou cetkou starou halit Bídu?
Nač květ a listí, nové písně kosa?
Vše marno, vím. Leč v posupném mém klidu

cos přec mě jímá, rozechvívá, rmouti.
Oh, oči, oči moci uzamknouti!«
A přes tvář cos jí steklo. Slzy? Rosa?

JAROSLAV HAASZ:

Stěhování duší.

O, jestli věříš v duší stěhování,
věz: často zdá se mi, že minstrelem jsem byl,
jenž loutnu na plecích jde vesel květnou plání,
hrad zářný, románský je sladký jeho cíl.

On útlé slečně tam svou píseň žhavou zpíval:
co nedořekl verš, řek' ruky stisk a smích,
až růže z Jericha i jasmínový příval
kol loubí chvěly se v těch bouřných polibcích.

A proto píseň má již v mládí vyletěla,
by Tebe našla zas a světy zapadlé;
dob zašlých nádhera i vesny barva skvělá
mně svítí v planoucích Tvých očí zrcadle!

*

Ach, jestli věříš stěhování duší: —
mně často zdá se, že jsem mladým mnichem byl,
jenž ticho gótických svých arkad krokem ruší
a čítá Virgila, jejž sobě oblíbil.

A v blízkém klášteře, kde ozdobné jsou mříže,
jej vítá růžná tvář vždy v němém úklonu;
on v celu vrací se a vedle znaku kříže
květ kreslí nachový a svoji Madonu.

A proto v světě tom, jenž prost už romantiky,
čar rovných ulicí jdu s hledem sklopeným,
a v snění ztrácím se a vzdávám tiché díky,
když starý, vážný hrad i klášter němý zřím.

A proto v světě tom, už prostém romantiky,
v led hmoty vdechnu si zas ducha čerstvý nach,
a hledím ve Tvůj zrak a líbám Tvoje rtíky,
a sílu víry mám a písně mocný vzmach!

KAREL VETTROVSKÝ:

Ballada o lese.

Tu starou pohádku nám malým dětem
— rač Pánbůh sám jí nyní dáti klid —
kdys vyprávěla svadlým svojím retem
má bába nebožka. Co báji lid,
to dovedla vše ona povědít.
I vyprávěla často u svých kamen
nám o rytíři, jenž se v kouzla chyt',
neb tvrdé srdce musil mít jak kámen.

On s koněm jede v tmavém lese kletém
a cestou svou se nesmí zastavit,
ač divné zjevy míjet vidí letem
a divný hlas kol sebe slyší znít.
Hle, žena pláčíc, prosí o soucit
a úběl k němu vztahuje svých ramen,
ji vidí bezbrannou se třást a chvít —
však tvrdé srdce musí mít jak kámen!

Tu s raněným se zase potká kmetem,
jenž prosí jej, by šel ho podepřít,
tam děcko zas a s ubohým tak světem
se potká celým, s obrazem všech bíd,
jež jeho prosí o pomoc a štít.
Však běda, pomůže-li, kouzlem zmámen!
Buď smrti sám vstříc v náruč musí jít,
neb tvrdé srdce musí mít jak kámen.

Poslání.

Toť žití pouť. Nechť každý svoje Amen
v ní čeká, je-li heslem jeho cit,
neb tvrdé srdce musí mít jak kámen!

Na hřišti.

Je teplé jaro. V parku plno květů
a plno dětí, hezkých, maličkých,
a zevšad, zevšad slyšet s jejich retů
živý smích.

Mám zůstat v městě, dýchat prach a saze?
Mně květů též se užít zachtělo!
Jeť v parku, mezi mládeží, tak blaze,
veselo!

Již cestou v smavé zeleni se beru . . .
Co je to tam? To houfec dětí snad?
Co — dětí? Děvčátek, ba panen věru,
plných vnad!

Však co tu výskotu a křiku, smíchu
a pobíhání, skoků divokých!?
Já v jarní náladě jdu zbožně, v tichu
kolem nich.

V tom jedna uchopí mne do náruče
a sevře pevně . . . Jak? to nevím sám!
Má šátek na očích a volá ruče:
»Už tě mám!«

M. JAHN.

Skřivánek.

Přileť, můj skřivánku,
věrný druhu,
s tebou se lehko jde
při tom pluhu.

Jak ty mně zapěješ
na tom poli,
zabudu na chvíli,
co mne bolí.

Srdce mé za tebou
v modro letí,
jak bys pěl naději
mému setí.

Zpívej mně, vítaný
posle boží,
ať se ty naděje
hodně množí!

BLAŽEJ ORLÍK:

Jarní madrigal.

Pár deštíků teplých, slunných dní,
a země už dočista jiná:
To jako když Jaro vyvalí
všem soudek mladého vína.

A každý již loká, smáčí ret
a vůní chřípěmi táhne,
čiš prázdna tu stojí do dna hned,
a po druhé lehce se sáhne.

Však také ty divy kol a kol!
Všem noha jak do taktu hraje,
i mladého poety světobol
dnes v úsměv líbezný taje.

A dívky jdou jako z veselky,
jak planou, jak září jim oči!
I pensisti mrzutí španělky
dnes vzduchem mladicky točí.

Pojď, milenko moje, splať mi dluh
za písně mazané medem,
dnes všecko již na ten jarní vzduch,
na mladé víno to svedem!

XAVER TEJŘOV:

Sempiterna.

Ó, bílá, čistá radosti
prvního milování,
vzpomínky na tě nezhosti
se hlava do skonání!

Byť došel člověk svatosti,
na božstvo dorost' skrání,
jí v člověka zas oprostí:
svět nemá ceny za ni.

Ať z dálav doby zašumí,
ať z blízka dýchne do dumy,
vždy prsa blaho sůží:

To blaho osmnácti let,
kdy nabídnout jsi nedoved'
své krásce první růží . . .

EM. ŠL. Z LEŠEHRADU:

Chci umřít v květech.

Přál bych si jen umříti v den,
kdy léto dýchá vůněmi a světly do oken . .

A zeleň plá a svítí tak,
cypřiše teskné, topoly šumějí do oblak . . .

A odkud's z dáli, nevíš — víš —
mdlé tóny houslí zahrady ti táhnou blíž
a blíž . .

A ty jsi šťasten, šťasten tak,
jak cypříší byl bys, jež šumí do oblak . . .

A tóny houslí, tóny mdlé se snášejí vždy níž
a níž . .
ty umíráš, se usmíváš . . . smrt ani necítíš . . .

GUSTAV R. OPOČENSKÝ:

Letnice.

Dech jara táhne z lesů a uleh' do kraje,
jde v dálku vůně bezu a zkvetlých jabloní,
a kaštan bílým květem radostně zavlaje,
když sladký jarní větřík se k němu nakloní.
A v oknech roste myrta a květy balsamin,
kdes ve vsi zvonek cinká a zvolna utichá,
a trávník vábí měkce v svůj sametový klín —
Jak nezazpívat blahem v dálku a do ticha!
Takových dnů je málo, je málo do roka,
kdy Radost přijde k lidem svou náruč otvírat.
— Veliký mír sem zapad z blankytu vysoka,
a duši chce se plakat a štěstím umírat . .

BEDŘICH PFLEGER:

Píseň lesa.

Slyš tu píseň beze slov,
kterou vršky sosen šumí,
jak tajemný lesní žalm,
jemuž nikdo nerozumí.

Zní jak šelest perutí,
andělé když krajem letí,
potom v dáli umlká
jak dvě duše ve objetí.

Slyš, teď navrací se zas
jak vln příboj ku pobřeží;
tichne . . . zní jak mušle šum,
ktera prázdná v písku leží.

Teď to šumí v jehličí
jako s větrem deště příval;
slaběj vždy, až zdá se ti,
jak by v kapkách na zem splývával.

A zas nářek ztlumený
korunami dál se nese
jako děcka kvílení
zbloudilého večer v lese

A teď jako pohádka
z dětských let v tvou duši dýchá;
slyšíš čísi drahý hlas
k tobě šeptat slova tichá.

Jako melodie dvě
hlas ten s hlasem srdce splývá
a pak tichne jako den,
nad lesy když dohořívá.

Po klekání.

Když za soumraku kráčím vlahou tiší,
a v dáli zvony zvoní klekání,
mně zdá se vždy, že anděl míru čiší
k mým spráhlým retům zlehka naklání.

A cítím, jak v těch zvonů dumném hlase
jsou vlny duše náhle ztišeny,
a na hladině leknín kolébá se,
tou rosou míru celý zperlený.

R. J. KRONBAUER.

Snoubenci „Umělecké lóže.“

Román.

(Pokračování.)

y má dnes každý,« ozval se strýc . . »má je stát, má je kostel, má je farář, má je zkrátka skorem každý, na koho se podíváme.«

»Tomu se nesmíte, maminko, divit . . mají sice značné příjmy, ale mají také veliké povinnosti. Jak pak může taková herečka ušetřit, když musí míti do jednoho kusu troje šaty, za které dá někdy více než tisíc zlatých . .«

»Ale . . ale,« mínila strýcova žena . . jenom, prosím tě, tolik nenadsazuj. To by bylo za jedny šaty přes tři sta zlatých . .«

»A co se tomu divíš . . dcera mlynáře z T.'. zpívala na akademii a objednala si šaty z Prahy, za které prý pan otec vysázel sto osmdesát jednušek.«

»A jak, prosím tě, chcete si vy na něco takového troufat . .?« celá uděšená ptala se stařenka . . »to snad není ani možné, aby všechny takhle marnotratnily?

»Maminko drahá — to bych vám musil mnoho a dlouho vykládat. Šaty dělají člověka na ulici, což teprvé na jevišti. Teď ovšem na něco takového ani pomyslit nemůžeme . . ale tyhle starosti se na nás jednou přivalí jako jarní voda. Mají to všechny a proto není vyhnutí. Dost možná, maminko,« pošeptal jí Viktor, »že ta vaše stovička jednou na takový oblek praskne.«

Stařenka složila malátně ruce v klín a v jejích starých, dobrých očích zračil se ohromný úžas.

Emma zaslechla několik posledních vět a okamžitě si domyslila, co asi zavdalo podnět k tomuto zvláštnímu hovoru. Když je volali

k jídlu, přivinula se k Viktorovi a s jemnou výčitkou řekla: »Tys mamičku zarmoutil . . viď? Že vím, o čem jste spolu mluvili. Podívej se, jak se po nás ulekaně a starostlivě ohlíží. Nebude tu dlouho . . nepovídej jí takové věci, jichž nemůže pochopiti. A kdož ví, budeme-li míti kdy takové starosti. Jdi, prosím tě, k ní a rozvesel ji, rozjasni ty její smutné, zadumané oči.«

Viktor stiskl jí ruku, podíval se na matku a oči mu zavlhly, jak mu jí bylo líto. Posadil se vedle ní a vypravoval jí o svém literárním úspěchu.

»Víte-li pak, maminko, že jsem si za dva necelé dny vydělal mírně počítáno aspoň čtyřicet . . maminko, slyšíte, při nejmenším aspoň čtyřicet zlatých.«

»Hochu . . ty dnes mluvíš zrovna v závratných cifrách . vždyť tolik nedostane leckterý vzdělaný člověk ani za měsíc a na našem dvoře dostal tolik za celičký dlouhý rok chasník a to už byl nějaký chlapík.«

»Maminko — vydělal jsem je,« jásavě dotvrzoval Viktor . . »a doufám pevně, že je vydělám častěji . .«

»Dej pán Bůh . . chlapče . . ale jenom to, prosím vás, nerozházejte na tu hříšnou paradu. To máš, hochu, zrovna mašinku na peníze ve své hlavě.«

Vešel syn strýcův, muž už také zralého mužného věku. Vstoupil plaše a ustavičně se podivně usmíval. Na první pohled bylo na něm viděti, že tento silácky vyvinutý, jako atlét široký a ramenatý kolos je slabomyslný. Viktor podal mu ruku a ptal se ho, jak se mu daří. Obr vycenil zuby, bezúčelně se rozchechtal, zaklátil rukama a rachotivým, těžkým hlasem ze sebe vyrazil: »děkuju . . ještě to uchází.« Bylo vidět na obličeji, že mu i prostá tato věta činí nesmírné obtíže. Činil dojem, jakoby každou slabiku násilím ze sebe vyrážel, jakoby ji takřka ze sebe vytrhoval.

Nastalo trapné ticho. Strýc podíval se rozpačitě na Emmu, pochytil její udivení a z hluboka si povzdechl.

»Slečno Emmo,« řekl po chvíli továrník . . »vážte si svého zdraví a často to připomeňte Viktorovi. Co bych za to dal, kdyby můj Jan byl tak zdráv, byl tak duševně vyvinut jako Viktor. Je to strašlivá, hrozná rána. Jsem tím docela podlomen . . mám syna a hrozím se pomyšlení, jaká na něho čeká budoucnost. To je černým stínem našeho štěstí — často a často tu večer se ženou sedáváme jako nad hrobem. Všechny naše naděje jsou zmařeny . . . mám syna a nemůžeme si s ním pohovořiti. Je to statný, dorostlý muž — ale duše jeho je zatemněna a jazyk jeho ochromen. Ani si netroufám seznamovati vás s ním . . . ušetřím nám i vám trapnou scénu. Jsem už starý člověk, jsem uštván starostmi a zemdlen neúmornou a vysilující prací a nemohu, nesmím ani pomysliti na to, že bych si jednou odpočinul. Nemáme ani potuchy, jak vlastně hrozné toto neštěstí povstalo a to jediné nám bývá v nejkrutějších chvílích slabou útěchou, že si nejsme vědomi žádného opomenutí nebo pochybení, jež by nás mučilo palčivými výčitkami. A nyní uvažte, jakou zodpovědnost ukládá mně duševní stav mého syna. Kdybychom dnes shasli, přijde mezi cizí lidi, kteří neznají soucitu a slitování. Musím se starat o to, abych mu tu nechal aspoň takový kapitálek, z něhož by do smrti byl živ. A to se mně, bohužel, do dnes nepodařilo . . . teprvé nyní, když už jsem také takřka jednou nohou ve hrobě, začíná se to obracet, továrna utěšeně zkvétá a dopřeje-li mně Bůh ještě několik let života, budu moci klidně zavříti oči.«

Emma pozorovala, že Jan na ni zálibně pokukuje a bylo ji až nevolno, když viděla, jak do jejího těla svoje pohledy zrovna zabořuje. Při tom slabomyslný ubožák jedl s nenasytnou hltavostí, oběma rukama nakládal pokrmy na svůj talíř a v jeho obličeji zračila se nesmírná radost, že ho nikdo nesleduje a že se mu v ničem nepřekáží.

K večeru vyšel továrník za svou povinností na radnici a vyzval svého syna, aby ho doprovodil.

Matka jeho vypukla po jejich odchodu v bolestný pláč. Pohled na Viktora s Emmou, kteří odstoupili k oknu, aby spolu mohli nerušeně hovořiti, ji dojal nejvíce.

»Po tom jsem vždy tolik toužila,« požalovala si stařena — »abych jednou svoje dítě viděla po boku hodné, počestné dívky. A to nám nebylo souzeno . . až umírat budeme, snad se strachem a úzkostí zalkneme dřív, než poslední naše hodina uhodí. Když jsem viděla svého syna odcházet a když jsem zahlédla, jak touhyplně a smutně zakoukal se do kouta, kde se k sobě ti dva mladí, přeštastní lidé tisknou a sobě šeptají slova lásky, bylo mně, jakoby se celé moje nitro zalilo krví.« (Pokrač.)

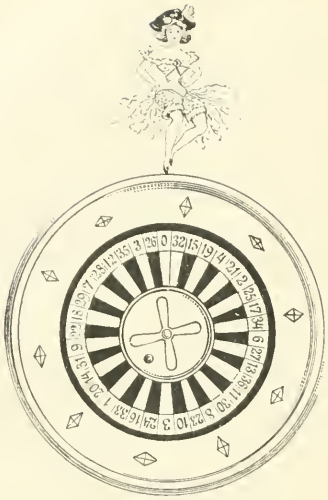

HERNA V MONTE CARLO.

Pezdržíte se, pánové, nezdržíte! Jakmile uhlídáte kutáleti se zlato — vsadíte také. Herna je plna bacillů náruživosti!« končil výklady již tonem neomylnosti náš soused při snídani. —

Učinili jsme tedy mimořádná opatření. Do tobolky jsme si vložili po dvaceti francích. Ty vhodíme Belzebubu do jícnu. Ale ani o sous více. Ostatní peníze — až na skrovnou hotovost pro okamžitou potřebu — putovaly do bezpečí za ňadra. Tam není přece možno v nádherných prostorách Casina sáhnout.

Dvacet franků — budiž!

Ale v poslední vteřině jsme si přidali ještě po pětifranku. Splendidnost jakási námi při tom lomcovala. Účinkoval tak již zde v Nizze nebezpečný bacillus?

Do královských prostor herny není snadný vstup. Zvláštní komisariát banky rozhoduje o rozdílení vstupenek. Některého dne jsou pánové přísnější, jindy si počínají shovívavě. Vstupenky se nedostane žádnému důstojníku — z obavy před zápletkami s cizími vládami — nikdo, koho průvodní list označuje jako úředníka, zřízence, v odvislosti se nalézající osobu a pod. Ale je možno vymluviti se, že cestujeme bez pasu, vykázati se podpisem na okružním lístku, navštívenkami, prohlásiti se za soukromníka, majitele domů nebo panství — a pak již za okamžik nalézá se žlutá vstupenka v našich rukou. Ta je zdarma — aby se nekazila vcházejícímu nálada.

Vstup do velkolepých sálů herny ohromí poprvé každého. Stavěl palác její budovatel pařížské Opery Charles Garnier a zde nemusil se nijak omezovati. Kolik rozpočetl, tolik dostal. Tresóry banky jsou bezedny.

Skromný nějaký občánek s otevřenými ústy stanul s námi hned za prahem, letě očima po smělé klenbě největšího sálu. Premovaný lokaj s primatorským řetězem kolem hrdla přistupuje k němu a něžně ho žádá, aby smekl.

Jaká neopatrnost. Nesmeknouti v chrámě boha Mamonu!

Ale mistrovské obrazy, vznešená architektura, zlato, mramor, křišťály — všechno brzy zrak opouští. K jednomu ze zelených stolů s roulettou již pospícháme, abychom spatřili, jak je možno za půl minuty setkati se s Fortunou.

Všecky stoly obklopeny hráči, kteří zachovávají až nápadný klid. Ticho vůbec panuje v tomto skvělém pelechu hry. Kroky dusí těžký koberec. — Kdo promluví, pronese jenom nejnutnějších několik slov a skoro šeptem. Neostýchá se pouze úředník, který uvádí kuličku rouletty v pohyb, pronášeje své oficielní výzvy: »Hra začíná! — Označte čísla. Nic více?« —

Když kulička v lesklé míse s očíslovanými přihrádkami dohrčela a sedla si do jedné, vyvolá úředník šťastné číslo. Za několik vteřin croupieři dlouhými pohrabáči smetli, co vyhrála banka, hodili obratně před vyhrávající, co jim patří, a již zase letí kulička ze slonoviny po okraji mísy. A úředník zase zpívá žalm herny: »Hra začíná! — Označte čísla! Nic více?«

Míse s čísly — rouletta — je uprostřed stolu, obě jeho strany zeleným suknem potažené rozděleny jsou na pole, v nichž jsou čísla pro sázky.

Osmnáct čísel je červených, osmnácte černých. Kdo vsadí na číslo a vyhraje, dostane sázku svou pětatřicetkrát.

Skromnější položí sázku na přímku mezi dvěma čísly, sází tím na dvě čísla. Padne-li kulička v roulettě na jedno z nich, je výhra sedmnáctinásobná. Kdo nechce ani tolik získati, položí sázku na řádku o třech číslech, dostane pak jedenáctkráte tolik, kolik vsadil, ovšem — vybrala-li si kulička v míse jedno ze zvolené trojice. Je možno právě tak vsaditi na čtyři čísla, pak je výhra osminásobná, na 6 čísel (výhra šesteronásobná), na první, druhý nebo třetí tucet čísel (výhra trojnásobná). Dvojnásobnou sázku dostane, kdo s úspěchem vsadil na lichá nebo sudá čísla, na černou nebo červenou barvu čísel, na první nebo druhou polovinu číslic. I nejskromnějším z váženého obecenstva je poskytnuta tedy příležitost, aby vyhráli — dovolí-li ovšem bělostná poslice Štěstěny v lesklé míse pobíhající.

V hlavním sále je sedm stolů pro roulettu. Od jednoho k druhému hlas nedoletí v obrovské prostoře. Na židlích sedí dámy — většinou považlivějšího věku již. Za nimi se tísní, pro koho židle

nevybyla. Je hráčů i pouhých diváků tolik, že trvá chvíli, než se příchozí výhodnějšího výhledu na stůl dočká.

Od stolu ke stolu stále přechází ženská krása výbojných pohledů. Hledá kořist. Ukazuje se záhy, že tu je opravdu zátoka šťastných lovů.

Na nikom z hráčů jsme nepozorovali nějakého zvláštního rozčilení, o jakém mluvívají novellisté. Taji je každý. Skrývání duševních stavů je přece charakteristikou moderního člověka. Je v tom kus laku nynější výchovy. Hráči metali mince na sukno s divadelní nedbanlivostí. Jenom tu a tam někomu planou jakési lice.

Někteří — zejména ženské — píší si s komickou úzkostlivostí čísla, která dnes vyhrála, do notýsků, na zvláštní tiskopisy nebo na visitky. A dle toho sázejí. Dvacet vteřin asi kulička běží — za deset — patnáct vteřin prohrané sázky jsou smeteny a výhry vyplaceny. V druhé půlce minuty již letí zase potměšilá kulička a zní hesla: »Les jeux sont faits! Marquez vos jeux! Rien ne va plus?«

Těsně při roulettě na každé straně stolu sedí dva úřednici na vyvýšených fauteuillech a za nimi ve vyšší ještě lenošce kontrolor. Penize prohrané shrabuje jeden z obou úředníků — croupier — malým stříbrným pohrabáčkem na dlouhé ebenové tyčce.

Činí to s neobyčejnou obratností. Jakmile vyříknuto číslo, které vyhrává, smete k sobě croupier nejprve všechny sázky prohrané — ale v okamžiku již hází opět k sázkám, jejichž číslo padlo, co bylo vyhráno. Mince metá přesně k sázce, jakoby do terče střílel. Nic se nezakutálí, každý kotouček má disciplinu: padne, kam byl poslán. Na úzkých stranách stolu je po úředníku, který při tom svými pohrabáčky odděluje, je-li třeba, hromádky jednotlivých sázek.

Poněvadž má stůl dvě pole k sázkám, vypláceji a shrabují dva croupieři, každý na jiné půlce stolu.

Kdo vyhrál, ukáže mlčky na svou sázku prstem. Stane se někdy — a byli jsme podobného nedorozumění svědky — že na tutéž sázku ukáží dva gentlemani. Rychle rozhodne úředník na úzké straně stolu sedící, ukázav lehce pohrabáčkem na toho, komu se má platit. Druhý gestikuluje okamžik — ale hádky nejsou dovoleny. Za sedadly úředníků jsou sluhové v livrejích a všude dosti pomocníků bez uniforem. Ti by rušitele hry ihned vyvedli.

Že při takovém rozhodování leckdy Spravedlnost zaslzí, je možno. Proto mnohý hráč hledí na svou sázku pozorněji než na roulettu.

Nejméně se smí vsaditi pětifrank. Ale na čísla putují hojně mince zlaté. Na některém poli zvedají se i sloupečky louisdorů nebo alespoň těžkých pětifranků.

Zkuste proměniti bankovku o sto francích. Hodíte ji croupierovi, ten v okamžiku za ni přes celý stůl mrští k vám devět dukátků a přihodí dva stříbrňáky. Všechny penize letěly jako vlaštovky a lehly si před vás poslušně jako dresurou zkrocená zvířátka.

Na terasse v Monte Carlo

Herna v Monte Carlo.

Dali jsme se do hry. V kapse nás pálilo pětadvacet franků, znali jsme již pravidla, vyslechli důvěrné rady, vpravili se v soustavu — s chutí do toho!

Počali jsme však hráti dle s v é h o privátního systému. Přítel jmenoval mi totiž číslo, které by osadil pětifrankem. A já počítal, jak by se v tomto

případu naše franky množily. Hráli jsme tedy nejprve na sucho. Samými: bych, bys, by.

Za několik minut nezbylo z mých theoretických pětadvaceti franků nic. Vyměnili jsme si po tomto lacinem rozčilení role, přítel nyní počítal a já sázel. Hrál jsem s jeho franky — ovšem zase jen theoreticky. Nejprve na sudou, pak na černou, pak celé číslo, pak na tucet. Tu jsem vyhrál. Pak jsem si čtyřikráte vsadil na číslo a byli jsme s kapitálem zase v koncích.

Vesele jsme na sebe pohleděli. Prohráli jsme padesát franků, ale jediný nám z kapsy neubyl.

Nejvíce mne dohřála prohra poslední. Kulička pominula všechna čísla a sedla si do třicáté sedmé příhrady, označené nickou. Tato zrádná příhrada není ani černá ani červená, nepatří do žádného tuctu, ani k lichým nebo sudým číslům — na tu vyhrává jenom banka, a ti, kdož do zvláštního pole, nickou označeného, sázku položili. Kolik hráčů však vsadí na nicku?

Croupieři, vážní jako vždy, smetli úrodu se zelených lánů, i můj pětifrank byl v ní, na štěstí jen ideální — neviditelný.

Šli jsme k druhému stolu. Také tam jali jsme se sázeti — opět jenom penězi nehmotnými. —

Herna v Monte Carlo byla povolena panovníkem miniaturního knížectví roku 1856. a otevřena podnikatelem Blancem o tři léta později. Po jeho smrti koupila ji akciová společnost, která rychle umístila 60.000 akcií po 500 francích. Dnes akcii pod 5000 franků nikdo nedostane. Roční dividenda pohybuje se mezi 300—400 franky.

Zakladatelé této moderní loupežny byli dobrými psychology. Nádhera prostor v čarokrásné končině při moři azurové barvy, bujnou vegetací hýřící parky, umělecké požitky slibující divadlo, koncertní síň s nejvzácnějšími pěvci a virtuosy světa, pohodlí hotelů, vil, kaváren, sadů — luxus na každé pídi v slunci stále se koupajícího města — svůdné pohledy nejkrásnějších žen na promenádách — toť vějičky na boháče z celého světa.

Každý ze vstupujících nějaký pětifrank již připravil na zkoušku. Ten obětoval dříve než vešel. Vyhraje-li, myslí, že se s ním Fortuna dala do flirtu, ale pak odevzdá nejenom, co vyhrál, ale pokouší se dohoniti prchající štěstí novými sázkami. Touže cestou utíkají franky těch, kteří ani jednou nevyhráli, ale namlsali se.

Když se posléze vše súčtuje, vyhrává banka neuvěřitelné sumy. Denně v zimní saisoně každý stůl rouletty odvádí zisku přes 8000 franků, v létě asi 7000. S každého stolu pro hru v karty (Trente et quarante) putuje 7000, v létě 5000 franků do hlavní pokladny. Ročně vydělává kasino čistých čtyřicet millionů franků. Živnost nad všechny živnosti.

Akcionáři nedostanou všechno. Pět millionů patří knížeti monackému. Podplácení velkých žurnálů, dary, tajené podpory účelů veřejných i soukromých, podniků dobročinných, různých konfessí a j. pohlti asi právě tolik. Něco putuje do reserv.

Na účet banky z holé neúrodné skály byl v Monte Carlo stvořen nejkrásnější koutek světa. Nádherné sady, velkolepé promenády, krásná schodiště, úpravné ulice, líbezné terassy, pyšné paláce určené pro zábavu — a celé Monte Carlo s malebným pozadím horským, s mořem hrajícím stále v sytých barvách modře a zeleni — s ovzduším sladkých vůní — toť obraz, se kterým se na světě nemůže měřiti nic. — — —

Obešli jsme všecky stoly rouletty a shledali jsme, že je čáka na výhru tak směšně nepatrná, že jsme již ani v theoretických sázkách nepokračovali.

Bacillus náruživé hry nás nezlomil.

Všimli jsme si též hry »trente et quarante«, při níž vyhrává, kdo má blíže k třicítce neb čtyřicítce ok. Karty nás teprve nezlákaly.

Opouštěli jsme hernu vesele. V kapse se nám smálo po pětadvaceti francích, satanáši předurčených.

Ne, pánové, ničeho nepřidáme na vaši nádheru, nesedneme do leček vašeho piratství.

Těchto pětadvacet franků předem obětovaných a oželených je vlastně naší skvělou výhrou, řekli jsme si.

Za ty pojedem zítra do Cannes. Najmeme si člun a navštívíme ostrovy. Až se budeme na vlnách houpati nejrozkošněji, vysmějeme se vaší rouletě — dobrodinečkové!

Když jsme sestupovali, vítání sluncem a hudbou v parku, opět po schodišti Casina do přírody, tvářili jsme se jako králevičové.

Myslím, že jsme byli při tom až příliš elegantní, neboť se na nás pověsilo několik párů krásných očí. Bylo tak živo na promenádě.

Hodili jsme zrakem na drahocenné krajky, hedbáv, zlato a drahé kamení, což vše k těmto očím patřilo — poslechli jsme si šelest drahých spodniček šlehajících do malých nožek — pak jsme se podívali na své ošumělé touristické habity a současně jsme si vzpomněli na malou hromádku svých franků.

Opustila nás chut imitovati elegány — zastyděli jsme se, že jsme tak malí v tomto moři krás a svůdnosti, a šli jsme pojíst do sousední Condaminy.

Tam je totiž nepoměrně laciněji. *V. Štech.*

*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

⊙ **Cizí a naše.** Po nějaký čas šeptalo se v knihkupeckém světě — nyní se to již říká hlasitě, že se u nás neobyčejně vzmáhá spotřeba cizích literatur. Vzrůstá přímo úžasně import knih z ciziny, zejmena — německých!

Statistika knižního trhu vypravuje, že se toto netušené zvětšení odbytu cizích knih děje na úkor domácí literatury. Německé knihy, německé časopisy nalézají otevřené dveře v českých rodinách.

Roku 1879 zpráva o podobném neutěšeném zjevu způsobila, že čeští politikové, předáci naší samosprávy a j. vyzvali veřejně národ k nápravě neblahého zjevu, a se zdarem. Kdyby dnes někdo k podobnému zakročení vyzval, dostal by jadrných nadávek, že chce brániti lidu v požitku — kultury.

— **Tycho Brahe** používal v Praze vzácných nástrojů hvězdářských, které ve válečných dobách pobělohorských nebyly nikde nalezeny. Dle zprávy vídeňského jednoho listu byly prý drahocenné instrumenty již v druhém desítiletí 17. věku dopraveny do Vídně a odtud dostaly se později na některý ze zámků rakouského dvora. Tam by se asi byly zachránily. Pátrá se nyní v archivech po bližších zprávách.

— Arnošt M. Tichý-Lidée: **»Prvotiny kacířе«.** Více než před rokem vydal autor knihu svým zabarvením jistě interessantní, ač zpracováním značně nevkusnou. Jmenovala se: »Nad bahno« a její úspěch u čtenářstva — alespoň tak tvrdí dnes autor — zavinil edici »Kacířových prvotin«. Knihy se vytisklo 4000 exemplářů, dnes je rozebrána a nalézá se právě před druhým vydáním a ze spousty povzbuzujících dopisů (732!), jež došly spisovatele, plaidovalo jich 578 pro vydání všech prací průpravných. Nuže, zde jsou!

Nechceme viniti pana autora z okulistické vady, kterou oční lékaři nazvali »mnohoviděním«, ale pokárati jej musíme pro banalitu podobného úvodu. U soudného člověka ani miliony dopisů nevynutí vydání věcí naivních a slabých, a přítomné »Prvotiny« jsou velmi naivní a velmi slabé. Nehledě ani k tomu, že i to kacířství je v nich důsledkem zmíněného mnohovidění, jsouc uboze papírovým a směšně mnohomluvným, odpuzuje knížka — deset to náběhů essayistických a povídkářských — svým žvavým nevkusem, svojí planou banalitou výrazu i cítění a svým pohrdáním pravidly české řeči klesá hodně pod normál i té nejsebevědomější produkce našich nejmladších z »mladých«. *a.*—

— **Spolek českých spisovatelů belletristů Máj** koná řádnou valnou hromadu v neděli dne 7. května t. r. o 9. hod. dopolední v malém sále Měšťanské besedy v Praze. Na programu je: Protokol poslední valné hromady — Zprávy výroční — Rozhovor o návrhu, zda činní členové mají býti přijímáni valnou hromadou; v případě kladném návrh na příslušnou změnu stanov — Návrhy výboru — Volby — Volné návrhy. — Rokování a hlasování ve valných hromadách účastniti se mohou členové, kteří zaplatili i příspěvek za měsíc valné hromadě předcházející (§ 22. spolkových stanov).

— **Spolek posluchačů architektury** uspořádal v tyto dny výstavu prací svých členů. Zmíníme se o této zajímavé výstavce a přineseme i reprodukce prací z ní.

— **Podobizny Májistů** z roku 1858. Vzpomínky obou žijících spolupracovníků almanachu Máje doplňujeme podobiznami jejich. Nejzajímavější je fotografie Heydukova z r. 1858, jež je dle slov básníkových věrným svědkem nálad a duševních zápasů z oněch časů, kdy Adolf Heyduk s družinou Májistů na počátku druhé polovice minulého století prožíval první literární kvasy. Je to dozajista originální obrázek — kdyby to nebylo ověřeno básníkem, že je to pravá, skutečná jeho podobizna, jistě by se tomu každý zdráhal uvěřiti, že to je věrný snímek jeho tváře, že to je Adolf Heyduk, že tak vypadal před sedmačtyřiceti roky mírný, jemný a snivý pootavský slavík.

»Bůh ví, co se to tenkráte dělo v mojí duši,« řekl básník, když se na obrázek zadíval . . »byl jsem asi v tu chvíli tím, čemu se říká »rozervaný básník«.

A jako by ve svých vzpomínkách hledal dávno a dávno zapomenuté sny a touhy, zadíval se na dedikační verše almanachu Máje, památky K. H. Machy vzpomínající, a poslední sloku nahlas zacitoval:

Kouzelná však, májem zkvétlá touha
ta v nás požehnané boly budí,
jichžto synem bujný, zpěvný čin;
a v té touze láska plane pouhá,
která nás v ty bájné dálky pudí,
kamž Ty, musy nejvěrnější syn,
celé sbory vedeš — a nás popohání
velebná i dálná cesta Tvá —
zdaž marné naše za Tebou volání? . . .

Hlavní sál herny v Monte Carlu.

Současně uveřejňujeme ještě jinou podobizna Heydukovu z dob pozdějších (asi z r. 1862) jako doklad, jak se podoba básníkova měnila a utvářela. Podobizna prof. dr. Jana Palackého zapůjčena nám byla vzácnou ochotou p. dvorního rady prof. dr. Bráfa. Je to nejstarší fotografie jeho, vyňatá z alba, v němž je mnoho vzácných a českému národu zvlášť milých a drahých hlav. Prof. dr. Palacký praví o ní, že je z těch dob, kdy almanach Máje vyšel. *K.*

:: Otakar Červinka: »1848«. Dobrý román lidový, který sleduje cíle své správně, ač ne bez jisté chytristiky: pod záminkou stále udržovanou, že bude kresliti typickou románovou postavu průhledného pseudonyma Václava Ziliny, že rozvine bohatý děj založený na této výrazné postati z doby počátků naší konstituční politiky, odkrývá nam cípek po cípku rušný a svrchovaně složitý obraz českého revolučního hnutí z roku osmačtyřicátého.

Malebné i drasticky zbarvené momenty předbřezn ového ruchu, pokud se ve svých důsledcích nesly ke známému krvavému týdnu svatodušnímu, nalezly tu živého zachycení. Možno říci, že methoda spisovatelova, které použil, aby zachytil všecky důležitější nitky kvačící revoluce, a tím aby sytě zdůraznil nutnost konečného vzplanutí barikád, jest velmi suggestivní.

Je ostatně zřetelno, že autor živě ovládá historii celého pražského hnutí, jehož veškerá scenerie tkvěla mu plasticky v mysli. Jsou tu momenty, na něž bychom snad už dnes pohlíželi pod jiným zorným úhlem, s menší vítěznou hrdostí a místy i méně naivně; ale považíme-li, že právě tato roztomilá naivita jest bezprostředním ohlasem názorů našich dědů, suggestivně a snad neuvědoměle přenesených v román, neupřeme jí významu ani opodstatněnosti. *S.*

☐ **Divadelní otázku** chtějí energicky rozřešiti východočeská města. Konají se úrady, jak opatřiti dobrou společnost výhradně pro sebe.

OHLASY Z DÁLI

:: **Konservatorium Mimi Pinson.** Skladatel též u nás tak oblíbené »Louisy«, Gustav Charpentier, hned po prvních úspěších této své opery, pojal znamenitou myšlenku: založiti lidovou konservatoř, v níž by sestry jeho operní hrdinky, všechny ty chudé šičky, vyšívačky a prodavačky obchodní, všechny ty pařížské drobné dělnice, pokud prokáží jakýsi smysl hudební, mohly ve volných chvílích svých, »k okrášlení života«, jak program hlásal — učiti se zpěvu, hře na klavír, housle, mandolínu a harfu, pěstovati tanec, tělocvik a deklamaci. Nedbaje posměchu, jehož se mu se všech stran hojně dostávalo, Charpentier provedl svou a »Conservatoire Mimi Pinson« těšila se veliké oblibě a nadšené popularitě v kruzích, pro něž zřízena byla. A Charpentier zamýšlel ku své originální konservatoři postaviti ještě stejně významný pendant — Image Mimi Pinson, odkud měli zas mali lidé pařížští opatřováni býti lacinými uměleckými rytinami a barvotisky, aby tak z přibytků jejich zmizel časem všechen panující tu nevkus . . .

Bohužel, druhý krásný podnik nevešel vůbec v život, a první je blízek svému konci. Geniální moderní skladatel totiž na neštěstí onemocněl, stal se duševně chorým a musí léčiti se; díla započatá nemůže dokončiti a nemoc je drahá — příjmy z »Louisy«, ačkoli pořád skvělé, stačí nyní tak zrovna pro autora samého — — Originální konservatoř svou nemůže dále vydržovat a — vláda sice jednou částkou nějakou přispěla, ale dále už nic — a obec vůbec nic — boháči také nic — — Kdyby to bylo u nás! Ale v Paříži! Pánové: v Paříži!! — — Ó »Paříži — Paříži« — — *Zr.*

Toto číslo vydáno dne 28. dubna 1905. — OBSAH: ADOLF HEYDUK: Rybák. — Dr. R. J. KRONBAUER: Máj. — Vzpomínka druhého ze žijících spolupracovníků Máje z r. 1858. — JOS. D. KONRÁD: Eva. — ANT. KLÁŠTERSKÝ: Jarní píseň sfingy. — JAROSLAV HAASZ: Stěhování duší. — KAREL VETTROVSKÝ: Ballada o lese. — Na hřišti. — M. JAHN: Skřivánek. — BLAŽEJ ORLÍK: Jarní madrigal. — XAVER TEJŘOV: Sempiterna. — EM. šl. Z LEŠEHRADU: Chci umřít v květech. — GUSTAV R. OPOČENSKÝ: Letnice. — BEDŘICH PFLEGER: Píseň lesa. — Po kázání. — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — FEUILLETON: Herna v Monte Carlo. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — OHLASY Z DÁLI. — ILLUSTRACE: Podobizna Adolfa Heyduka z r. 1858. — Podobizna dr. Jana Palackého z r. 1858. — Podobizna Adolfa Heyduka z r. 1862. — Herna v Monte Carlo. — Terassa v Monte Carlo. — Hlavní sál herny v Monte Carlo.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec. otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BASNICKÉ. VÁCLAV ŠTECH, PORADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GREGRA A SYNA.

JAN HAVLASA:

Silné jako smrt.

Americká povídka.

yslím, že právě v tyto dny bylo tomu půl roku, co jsem byl v Území Indiánském; vystřídalo se od té doby mnoho dojmů a mnoho jich i předcházelo, než abych nějak zvláště vzpomínal právě oněch dnů, ač přinesly mi tolik nového, překvapujícího a krásného. Ale znova uvedlo mi je důrazněji na paměť psaní dobré mé přítelkyně, vídeňské Polky, s níž svedla mne druhdy náhoda v Zakopaném pod Tatrami. O vánocích že byli u nich mnozí z naší »tatranské bandy« a ovšem že vzpomínalo se i na mne, na naše horské příhody, na pozdější můj případ s medvědími železy. Její muž, jenž rád četl kdysi Coopera, že litoval, proč jsem jim nepsal trochu důkladněji o Indiánském Území a proč jsem neposlal nějaké své kodakové momentky s Indiány — —

Vytáhl jsem tedy negativy a hledal. Nebylo toho mnoho, co jsem vybral k otištění a poslání. Indiánská škola v Atoce; několik Indiánů, pracujících na trati dráhy: stádo koz u indiánské říčky Muddy Buggy, kde prý zahynul jeden z posledních náčelníků kmene Clucktaw, nemýlím-li se; několik mladých Indiánek, bavících se před školní budovou jízdou na koni, ovšem zcela civilisovaně oděných, z nichž jedna právě sedala na bělouše: pak párek negerský, sedící na mezku; skupina černochů před negerským kostelem a na konec několik rozmanitých fotografií též odtamtud, avšak s »bílými.« Už jsem chtěl ostatní negativy zas uložit, když jsem si vzpomněl na výlet z Atoky s komisařem indiánských reservací; znova jsem přebral filmy a konečně našel ještě dva: stany indiánské na reservaci jižně od Atoky a mladého Indiána, cválajícího na koni . . .

Ta fotografie a pak tři stránky dopisu, líčící Indiánské Území a připravivší asi nepříjemnou dissillusi mému příteli, jenž uchoval si představy z Cooperových amerických románů, — tyto dvě věci připomněly mi čarovné dny a snivé večery, ztrávené na jihu Indian Territory v idyllickém městečku Atoce, a podivnou událost, na niž vzpomínka nyní vždy neodbytněji se mi vtírá v mysl. Pochybuju, že zbavím se jí rychleji nějakým způsobem než vypsáním.

* * *

Tři sta kilometrů není právě maličkost; cesta drahou od severních hranic Indian Territory do Atoky jest jen o několik kilometrů delší. Přes to však netřeba se nudit, i kdybychom jen stále oknem vyhlíželi. Z počátku viděti jest hnízda plná černochů, dle nichž území vypadá spíše jak Negro-Territory, než co jiného, a ploché, nekonečné prérie, po nichž někde prohánějí se nesčetná stáda dobytka a koní. Pak znenáhla krajina se začíná vlnit, přijede se i do lesů. Nad zapadlými potůčky chýlí se větve pralesa; nad pralesem krouží supi; telegrafní tyče však ruší dojem divočiny: zdají se být řadou křížů nad hroby

Indiánů, srovnanými se zemí. Třeba, že září chýlí se ke konci, slunce žhne, jakoby chtělo spálit vše tak dokonale, jak trávu na preriích, jejichž šedivá, smutná žluť přechází místy leda v ponurou čerň spálenišť. Občas jiskra zapadne do nevypaleného dosud kousku země při trati, traviny vzejmou se jak troud a oheň letí, kam může, roste a ještě z dalky lze zahlédnout aspoň dým nad oněmi místy. Mineme dvě, tři větší města; ostatní stanice jsou téměř osamělé; ba přijede se i k místům, kde pouhý sloup s nápisem v lesní pustině znamená stanici; farem z vlaku ani vidět není. Po dřevěných věžích nad petrolejovými ložisky, po lomech přijdou na řadu lány bavlny. A tak dojede se do Atoky, posledního většího místa v Indianském Území dříve, než se turista rozhodne, kde by měl vlastně vylézti.

Atocká stanice tone v moři písku, i okolí její; a když na večer atocká mládež provozuje po městečku svoje hry a zábavy na koních, prachu je právě tak dost. Je to snad jediná nepříjemnost Atoky a zvykne se na ni. Jinak je Atoka rozkošné zátiší. Kolem dokola vršky, lesy, — úhledné domky v zahradách, — všechno pod korunami ohromných stromů, v nichž věčně drnčí cikády, — lidé bílí i barevní usmívají se přívětivě, — dny uplynou tam jako hodina a hodina jako sen.

Bylo to v podvečer prvního dne mého pobytu v Atoce, po večeři, když majitel Hobson-Housu, kde jsem bydlil, Mr. Hobson představil mi pana Nathaniela W. Ribauta, komisaře indiánských reservací, mladého a do bronzova opáleného, příjemného muže. Seděli jsme na verandě v houpácích a dobře se bavili dlouho do večera. Mr. Ribaut jest z francouzských předků, potomek bezpochyby prvních osadníků, ale francouzsky neuměl ani jediného slova. Vypravoval mi o místních poměrech, o Indiánech, a slíbil, že příštího dne vyjedeme si na koních do nejbližší reservace. Prošli jsme se za tmy po městečku; před domky bylo živo, bílí, černí i rudí ve skupinách tu stáli a onde seděli, zpívalo se a smích zaznívalo; jen onoho veselí nebylo slyšet, jež podněcuje alkohol, neboť v Atoce jako vůbec v Indiánském Území není ani jediného baru: »prohibice« přísně zakazuje prodej likérů, piva i vína v celém Territory. Chvílemi proletěli mimo nás mladí jezdci a jezdkyně; ve slabé záři obloukových lamp elektrických, vysoko a pořádku zavěšených nad širokými cestami, vypadali fantasticky a malebně — —

Příštího dne časně z rána, než ještě začalo obvyklé vedro, jeli jsme s panem Ribautem na indiánskou reservaci. Na koních měli jsme pohodlná mexická sedla, cesta byla pěkná, a slunce dosud nepálilo, — i byli jsme ve znamenité naladě. Za půl třetí hodiny mírného poklusu dojeli jsme k stanům reservace právě, když vzduch stával se těžkým a horkým i tetelil se už nad spálenou prérií jako nad rozžhavenou pecí. Nespadají do mého vypravování dojmy z reservace; jen jedna pranepatrná episodka je s ním spojena. Když totiž sedali jsme okolo čtvrté hodiny odpolední zas na koně, chystajíce se k odjezdu, cvalem přijížděl mladý Indián, jehož jména, jak přirozeno, si nepamatuji. Avšak jeho podoba utkvěla mi v představách neobyčejně svěže a určitě: Byl urostlý a silný, širokých plecí, přes to však ve tvářích měl cosi jemného, čeho u Indiánů v Území jsem do té chvíle nespatřil. Výraz jeho obličeje byl dalek oné smutné, zarputilé strnulosti, kterou jsem u Indiánů postřehl nejčastěji; bylo v jeho očích a v jeho tesknem úsměvu něco až dívčího. Oblečen byl do čistých, bělavých šatů, na hlavě měl plátěný, bílý širák, a světlost jeho obleku pěkně kontrastovala s barvou jeho tváří a s černí jeho koně. Než projel mimo nás, vyfotografoval jsem ho v jízdě svým kodakem, a podotkl jsem při tom, obraceje se k panu Ribautovi: »Tak slíčného Indiána jsem dosud neviděl, — najdou se zde i ženy tak hezké?« — Mr. Ribaut pokrčil rameny: »V této reservaci jste viděl skoro všechny, — byly-li mezi nimi tři poněkud slušnější, je toho dost. V jiných také není právě nyní mnoho krásek. Ale viděl jsem už i velmi krásné Indiánky.« — Otočil jsem se k stanům; byli jsme teprve několik kroků od nich i viděl jsem ještě do tváří Indiánových zcela jasně; seskočil právě s koně a pohlížel za námi. — »A což tento, — nemá sestry?« otázal jsem se. A tu zdálo se mi, že Mr. Ribaut má jakési příčiny, proč nerad by odpovídal na mé otázky: zachmuřil se a když se ke mně otočil, v jeho očích sedělo cosi zlekaného. — »Ne, . . . nemá ani bratrů ani sester,« odřekl rychle, a pak hovořili jsme už o jiném.

Den po té jezdili jsme v člunu po Muddy Buggy, zapadlé do lesa, plné romantické krásy onoho druhu, jak představovali jsme si co děti indiánské říčky, zamyšleni nad »Posledním Mohykánem.« — »Myslím, že máte tu život závidění hodný, Mr. Ribaut!« řekl jsem v jedné chvíli. »A myslím, že byste dovedl už hodně vypravovat ze svých zkušeností!« — Mávl rukou. — »Toť víte, . . . co chvíli se něco přihodí i v té idylle, . . . jak jste nazval život v Atoce, . . . i v okolí A na mnohé se i nerado zapomíná.« — »Měl byste mi něco vypravovat,« poznamenal jsem s úsměvem, »aspoň z toho, na co se vzpomíná rádo!«

Toho dne po večeři opět vyšli jsme si na

verandu, a kolébajíce se v houpacích, pozorovali jsme podvečerní život. Kolem květin v zahradě co chvíli se mihl kolibřík, v korunách stromů pronikavě zpívaly cikády, nad krajem vznášeli se supi. Náhle zaznělo pískání vlaku kdesi za námi a znění zvonce na lokomotivě. To nás přivedlo v hovor o železnicích amerických. — »U vás nejezdí se tak rychle jako u nás, myslím,« řekl Mr. Ribaut. — »Ani z daleka,« usmál jsem se, »jel jsem zde už i šedesát mil za hodinu, to jest přes devadesát kilometrů, — šedesát, padesát kilometrů je pravidelná jízda. Zde jinak nelze, jsou nepoměrně větší vzdálenosti, než u nás. Ale za to zas nestane se co chvíli u nás neštěstí, jako zde!« — Mr. Ribaut pokývl hlavou, ale nepromluvil. Podíval jsem se naň pozorněji: jeho zraky upíraly se v neurčito a opět měly jakýsi podivný výraz. Nevím, jak pojednou tak vešla mi ona myšlenka do hlavy. — »Nezahynula sestra onoho hezkého Indiána při takové železniční katastrofě?« — otázal jsem se, nespouštěje ho s očí. A viděl jsem zřetelně, že se zachvěl. Neobrátil se ke mně. — »Jak jste přišel na tuto myšlenku?« vyřkl po tichu. — »Nebylo to tak těžko, všiml-li jsem si vašich očí včera i teď,« — řekl jsem a dodal: »Ale promiňte, — nechtěl jsem se vtírat do vašich intimit.« — Zavrtěl hlavou: »Ani dost málo. Uhádl jste: sestra onoho Indiána zahynula při železničním neštěstí, — ale to není, čeho hrůzu vyzradily vám moje oči. Věc týká se Harrise R. Williamse, mého nejmilejšího druha z mládí. Po třetí náhodou připomněl jste mi nyní podivnou onu událost, — a tak na konec přece jen budu vám vypravovat, na co se vzpomíná . . . oh, bože, . . . velmi nerado!«

A tuto opakuju stručné vypravování pana Nathaniela W. Ribauta, ač — nutno se přiznat, cítím velmi dobře, že on vypravoval lépe. Přes to však nechtěl bych úspěch své reprodukce vykoupit onou hrůzou, jež dívala se mu s očí a křivila mu tváře, když končil svůj strašný příběh.

* * *

Harris byl téhož věku se mnou. Vyrostli jsme vedle sebe: naše residence jest na jižním konci Atoky, dům jeho rodičů byl naším nejbližším sousedstvím. Oba byli jsme jedináčky, spolu jsme chodili do školy, oba nás poslali do Denisonu v Texasu na »high school«, na vyšší školu, spolu jsme si kdysi udělali výlet do Oustinu, Honstonu, Galvestonu a San Antonia, — vůbec, byli jsme nerozluční. Přes to však povahy naše různily se od sebe, jak možno, aby to zároveň nevylučovalo přátelství, co nejvíce. Já nikdy jsem nenalézal zvláštní záliby v přílišné horlivosti školní, — on učil se a věděl více, než bylo třeba. Já jsem si ve vyšší škole posílal psaníčka téměř se všemi děvčaty v naší třídě, — on nevšiml si ani tě, jež seděla vedle něho, líčné a jak zdálo se mi vždy, do něho poněkud zamilované. Byl hezký hoch, kaštanových vlasů, velikých hnědých očí, podlouhlých tváří, jemných rysů, příjemného hlasu, — jediné, co mu ubíralo na pěkném vzhledu, byla úzká jeho ramena, jeho až nepříjemně působící štíhlost a kostnaté jeho prsty.

Asi rok po skončení vyšší školy on přijal místo při dráze Missouri, Kansas and Texas, správu stanice a zároveň pošty v Savanně, pětatřicet mil na sever od Atoky, když mu slíbili, že za dvě leta dostane správu stanice v Atoce, kde spojují se trať oklahomská s touto, po níž jste projel Uzemím. Jeho rodiče měli hospodářství, slepičí farmu, a dělali dobré obchody; myslil na to, že převezme jednou, až se ožení, hospodářství ještě k svému úřadu, jako já mám v úmyslu, až jednou otec zanecha obchodu bankovního a realitního, pokračovat v něm vedle svého zaměstnání vládního úředníka ve správě indiánských reservací.

Stavše se svými pány, Harris i já nezměnili jsme v ničem dřívějších povah. On vykonával pravidelně a vzorně svou službu, vedle toho dále se vzdělával, málo kdy vycházeje dále od své stanice a jedinou znaje cestu ze Savanny: do Atoky k rodičům. Já byl týmž lehkomyslníkem, jako kdy jindy. Pro pěkný lov byl bych málem zapomněl často na neodkladné povinnosti, pro zběsilou jízdu na koni byl bych málem několikráte měl co dělat se šeriffem, a zatím co Harris dosud nepoznal lásky, já vystřídal flirtů, že se dnes divím sám té vytrvalosti, s níž jsem dovedl milovat bílou po černé, rudou po mísence, nic nedbaje ani opovržení jižních bělochů k barevným.

S Harrisem stýkali jsme se vždy méně, ač nebylo nijakého ochlazení v našem přátelství. Rozdíl našich povah bránil zvláštní důvěrnosti v některých věcech; při našich shledáních oba jsme se omezovali na věci, pokud možná, oběma nám společné. (Pokračování.)

PAVEL ARELATO

Stesk.

Ach, bílé dlouhé polí lany,
v nich černé body vran,
jak koberce jsou prostírany
do věčnosti tvé bran.

Ta cesta dálná, Bože, k tobě
a síly mdlé jsou od chůze:
kol nelze odpočinout sobě
neb zachytit se haluze.

Sníh usadil se na mé skráni,
krev ledovatí prudký mráz,
rtům odumřelo proklínání,
slz krystal visí s mojich řas.

Vím, nedojdeš už ku své metě
a Věčnost plá ti vzdálena,
ach, nic již ani nepohne tě,
že zajde paměť bez jména.

R. J. KRONBAUER:

Snoubenci „Umělecké lóže.“

Román.

(Pokračování.)

Stařenka objala hlavu nešťastné matky a konejšila ji láskyplnými slovy křesťanky. V tu chvíli pohlédla na svého syna a na svou budoucí dceru a umlkla, jakoby se bála, že od tohoto okamžiku nebyla by slova její upřímná a čistá. Zalahodilo jí pomyšlení na to, že její syn je zdráv na duchu i těle a právě v ten okamžik, kdy ubohou trpitelku těšila citátem z písma svatého, děkovala Bohu vroucně za to, že nenavštívil jí na stará kolena tak těžkým křížem.

Emma s Viktorem prožili současně něco podobného. Bylo jim nevýslovně sladce u vědomí toho, že kypí oba zdravou, jarou silou. Slyšeli tichý pláč, šepot modlící se stařeny, jež vroucně se kála za svou slabost, za krutý záchvat sobectví, zvolna, jakoby se zdráhali, napíti se z poháru štěstí teď, kdy je kolem nich tak dusno a smutno, skláněli se k sobě blíž a blíže.

»Ty můj ubohý, ty můj přenešťastný Jene . .« zaúpěla matka a svíjela se v bolestech na klíně stařenině.

Zavřeli oči a rty jejich splynuly jako dva žhavě rudé květy.

V tom tiše, opatrně otevřely se dvéře. Do pokoje nakoukl vyšklebený obličej slabomyslného. Zahlédl skupinu, poznal svoji matku a vyjeveně otevřel oči. Chvíli se na ni díval, postoupil blíže, pátravě se kolem sebe rozhlížel, až spatřil u okna mezi záslonami mladé lidi. Dlouho, dlouho se na ně díval, jakoby ještě nikdy něco podobného ve svém životě nespatřil. V jeho obličeji jevil se z prvu ohromný úžas. Stál tu nehybně jako zkamenělý několik okamžiků, pak obě ruce položil na svoje tváře a sledoval je s naivním vzezřením překvapených dětí. Oči jeho pomalu se svezly na matku a tu zdálo se, jakoby chuďas všechno pochopil. Ještě jednou pohlédl na hlavy mladých lidí, k sobě přissáté, sklonil hlavu a obličej jeho sesmutněl. Tiše, po špičkách, vykradl se z pokoje, mezi dveřmi se ještě jednou obrátil a najednou vyrazil ze sebe divný, hrozný výkřik. Bylo slyšeti, jak padí ze schodou. Pak postavil se na dvůr a díval se do oken, kde viděl zase to, co uvedlo ho před chvílí v údiv.

Viktor ho zahlédl a zatřásl se mrazivým pocitem. Odstoupili od okna a posadili se ke stolu.

»Maminko . . maminko,« bylo slyšeti za chvíli silné, ale při tom nevýstihle smutné a žalostivé volání ze dvora.

Matka sebou škubla a padila ze dveří. Brzo na to vedla syna po schodech nahoru. Jan lkal hrozným pláčem. Zněl jako vytí. Matka ho chlácholila a něžně se s ním mazlila.

Za chvíli vše umlklo.

Děti, pomodlete se za ně . . jsou velice, velice nešťastni,« řekla stařenka, sepjala ruce a polohlasně se modlila.

Vstali oba, sepjali ruce, dívali se na sebe — ale pomodlit se nedovedli. Vždyť to všechno, co právě zažili, jakoby se přihodilo jenom

proto, aby poznali a naučili si vážit svého velikého, svého nesmírného štěstí — — — — — — — — — — — — — — — — — —

* * *

Večer druhého dne přijeli do Prahy. Viktor doprovodil Emmu a zaskočil do svého bytu. Nalezl tam lístek od Antoše, jenž ho zval, aby se přišel podívat na »Vikárku«. Bylo skorem devět hodin a Viktor vydal se ihned na cestu. Měl ještě plnou duši stesku po domově, po matičce, která se s nimi tak tklivě loučila, jakoby se naposledy viděli. Přišlo mu to vhod, že se dostane do kruhu veselých a bezstarostných společníků. O »Vikárce« slýchal vypravovat zajímavé věci a byl zvědav, jak vypadá tento koutek, který Svatopluk Čech učinil populárním všude tam, kam přijde a kde se čte česká kniha.

Byl mrazivý, jasný večer. Napadlo mnoho sněhu, jenž kroky dusil jako hustý pažit. Viktor nikdy nebyl v těchto končinách a neměl ani tušení, kde se hostinec, kam se ubíral, nalezá. Několikráte se dotazoval chodců, než dostal se do malé, neúpravné hospůdky, která se stala oblíbeným »výletním« místem literátů a umělců. Když vstoupil do místnosti, nemohl pro kouř ani osob rozeznati. Slyšel srdečné zvolání Antošovo, jenž ho zval, aby si k němu přisedl. Stoly byly sestaveny dohromady. Sedělo za nimi asi dvacet lidí, z nichž Viktor některé znal. Po pravici Antošově seděl malíř Márold, jenž pokuřoval si papirosu a jen se pousmíval. Něco zvláštního se asi přihodilo, poněvadž společnost byla neobyčejně rozjařena. Hostinský Würfel chodil po lokále a nařikavým hlasem volal: »Nic platno, pánové, to jste neměli dělat . . . «

»Vždyť to je pan c. k. auskultant,« zvolali hosté sborem a hlaholivě se smáli.

»To byla švanda, příteli,« informoval Antoš Viktora . . to jste mnoho zameškal. Tak co . . jak jste pochodil doma? Dobře . . to byl výletek! Nu . . my se bavíme zase jiným způsobem. Ale teď o tom šrumu tady. Přišli jsme záhy z večera. Seděl tu nějaký mladý, slušný človíček, jenž měl ukrutnou radost, že vidí tolik kumštýřů pohromadě. Jenom litoval, že nepřišel s námi také Svatopluk Čech . . Lidé, jak vidno, mají o něm divné pojetí — představte si Čecha v tomhle Babylonu. Jeden z našich kamarádů vydal se na zvědy, co by bylo možno dostati k snědku a tu vlezl náhodou do vedlejšího pokojíka. Tam viděl na stole bílý ranečeek. Povšiml si, že z cípečků prokukují jaternice. Kujon poznal, že je to lahůdka z venkova, propašoval jaterničky lokálem, vstoupil do kuchyně a klidně si poručil, aby jaterničky usmažili . . že prý je dostal z venkova a že je vzal sebou, aby kamarády pohostil.

Najednou začnou roznášet do zlata opečené pochutnáníčko. Ptáme se, co to má znamenat, — kamarád se zvedne a prohlašuje, že se nám postaral o vítanou lahůdku. Nikomu ovšem ani nenapadlo, že by v tom vězela nějaká pouchlina. Kamarád pamatoval i na pana auskultanta, jemuž sám jatrničku podal. Byl tím nesmírně potěšen, kamarádovi podal ruku a děkoval mu pohnutými slovy. Znamenitě jsme si pochutnali . . to byl koncert, když jsme byli v nejlepším pojídání.

Asi před půl hodinou pan auskultant si vzpomněl, že by bylo na čase, aby šel domů. Zaplatil a cosi hostinskému připomněl. Krčmář odejde do pokojíčka — pan auskultant čeká u dveří a natahuje ruku, jakoby cos měl obdržeti. V tom vyrazí krčmář z kumbálku a ulekaně povídá: »to jsem přece blázen . . jaterničky jsem sám na stůl kladl. A marně je hledám . .«

Kamarád sebou praštil, jakoby dostal epileptický záchvat. Pozorujeme, že se tu něco šustlo, ale ještě nevíme, co vlastně se přihodilo. Krčmař běží do kuchyně a spustí bandurskou, kam že dali páně auskultantovy jaterničky.

»Kam bychom je dali?« odbroukla kuchařka . . »vždyť jsme je před chvílí upekli a donesli do lokálu.«

Hostinský potkal se s panem auskultantem na chodbě. Byl bez sebe, byl nadobro zdrcen — taková nepěkná věc se přihodí v jeho hostinci, kam docházejí takoví nóbl a vzácní pánové. A k tomu ke všemu se tomu svému kousku tak nevázaně chechtají. Rozčilen vstoupil do lokálu, zalomil rukama a maje oči úžasem jako na šťopkách volal silným hlasem, aby vřavu překřičel:

»Pánové . pánové . . to jste neměli udělat . . víte, kdo je ten pán, jemuž jste ty jaterničky snědli . .?

Nastalo ticho. »Kdo je to, mluvte,« voláno na krčmáře.

»Pan c. k. auskultant . . pán od soudu . .« řekl krčmář s takovou uctivostí, jakoby byl vyslovil při nejmenším slovo »president.«

Myslil jsem, že se společnost smíchem ubije o stoly a o lenochy židlí. »Pánové . . pánové . . víte, kdo je ten pán, jemuž jste ty jaterničky schlamstli? Pan c. k. auskultant« — opakoval jeden po druhém, napodobě při tom i hlas i sklon hlavy i prakomickou grimassu. Pan auskultant na štěstí situaci brzo pochopil, vytratil se z lokálu a už se nevrátil.«

S tím panem auskultantem bavila se společnost dobrou hodinu. Viktor zaslechl, jak Márold poznamenal k Antošovi, že se to už stává trochu jednotvárným a nudným. Antoš mu dal za pravdu a aby dostal zábavu do

jiného proudu, vypravoval zajímavou příhodu, která se stala malíři Jansovi. Kdesi u Prahy vyhlédl si starou barabiznu, baraček ne o mnoho větší než hlídačská bouda. Byl u něho krásný smrček a malíř si umínil, že si sem druhého dne přijde udělat skizzu. Když už se chystal k odchodu, zeptal se ho venkovan, proč si tu starou chajdu prohlíží s takovým zájmem. »Vymaluju si ji, pantáto,« řekl Jansa a pantata nad tím udiveně hlavou kroutil. Druhého dne mistr domku ani poznati nemohl . . pantáta si časně ráno přivstal a domek natřel ukrutně tvavou červenou barvou, aby prý to panu malíři stálo přece za to.

Ale historka nechytla . kdosi dokonce minil, že si ji Antoš z jara transferoval do zimy a tim že s ní setřel mnoho kouzla. Pořád ještě každou chvilku padlo někde slovo »auskultant« a vyrazila prskavka bujného smíchu.

Bylo asi jedenáct hodin, když Márold navrhl Antošovi, aby se šli podívat do zámku a na svatovítský dóm. ‚Venku je jasno jako ve dne, všechno je pod sněhem . . to bude úchvatná podívaná,‘ rozohňoval se Márold. Antoš souhlasil. »Pojďte s námi,« důvěrně řekl Viktorovi . . »vytratíme se jen asi čtyři — kdyby se vyhrnuli za námi všichni, je po dojmu.«

Vyšli do tiché noci. Márold šel napřed a nadšeně volal: »To je krása . . to je požitek. Není-li pak to hřích, že se tam dusíme v té lidomorně a že nás tahle vznešená, ušlechtilá krasa sem nevyvábí častěji. Za mnou,« volal sympatickým, ženským měkkým hlasem . . . půjdeme napřed na místo, odkud je nejkrásnější vyhlídka.«

Proběhli hradem a stanuli u zídky mezi palácem švarcenberským a hradem královským.

Viktor již po druhé v noci dostal se na tato místa. Márold vyskočil na zídku a v němém obdivu zadíval se na velkolepé panorama.

»Tam s toho orlího hnízda by byl pohled dolů,« řekl roztouženě, obraceje se k perle florentinské renaissance, k švarcenberskému paláci, jehož černobílé sgrafito se svými kontrastujícími plochami imponovalo svou jednoduchou, ale ušlechtilou krásou.

Pak udělali okružní cestu po Hradčanském náměstí. Márold byl ustavičně napřed. V tom zaslechli, když procházeli do královského nádvoří kolem pilířů se sousoším gladiátorů, nějakou hádku. Viděli, jak Márold prchá a že se za ním rozběhl vojín ze strážnice. Když Antoš s Viktorem minul stražnici, vracel se vojín, jenž komusi oznamoval, že nějaký mladý muž zastavil vojína, stojícího na stráži a že ho žádal, aby mu dal sirku, by si mohl zapáliti papirosu. Pospíšili za Maroldem. Když přicházeli k Vikárce, zahlédli ho ještě, jak rychlým krokem ubírá se k východisku noční vycházky.

V tom Márold klesl na kamenném schůdku. Antoš přidal do kroku a pomáhal Mároldovi, jenž zůstal ležeti, jakoby byl omráčen. Sníh zbarven byl krví, jež proudem řinula z Mároldovy pravice.

»Pro Krista Ježíše — Luďku . . cos' to jenom dělal?« zhrozil se Antoš. Ruka byla v zápěstí proseknuta a krev vysoko stříkala z hrozné rány.

Márold povstal, pohlédl na svou zmrzačenou ruku a zaraženě řekl: »Teď je po kumštu . . kdyby to byla aspoň levice . .«

V tu chvíli vyhrnuli se přátelé z lokálu na chodbu. Spatřili zkrvavenou ruku a všichni se hrůzou otřásli. Márold posadil se na lavici, pousmál se a strnule zadíval se na ránu. Podejte mně, hoši, někdo cigaretku a zapalte mně ji,« řekl a při tom se otřásl, jakoby zimnici dostával. Tvář jeho byla bílá jako křída a rty zamodralé. Sevřel do nich papirosu, položil hlavu na zeď a mdlým hlasem řekl: »Antoši . . sežeň mně na to nějaký hadr .«

Antoš se teprve nyní probral z leknutí. »Hoši — přineste vodu a čistý ubrousek . . někdo se podívejte po drožce a někdo doskočte pro doktora. Ale honem . . sic nám tu Luděk vykrvácí.«

V pozadí stál krčmář a nějaké ženské, jež všemožným způsobem snažily se, aby poraněného malíře spatřily. Nakláněly se, přikrčovaly a prokukovaly mezerami mezi těly těch, kdo stáli kolem Márolda.

Za okamžik byla tu voda a ubrousek, jejž Antoš mohutným rozmachem roztrhl ve dví. Pak shodil se sebe kabát, vykasal si rukávy a začal ránu vymývati.

Zranění bylo příšerné. Teprve nyní, když krev byla smyta, objevilo se v celé své povážlivosti. Nějaký ženský hlas pronikavě vykřikl. Z rány vyčnívaly jako konečky provazů žíly — ruka sama vypadala, jakoby z ní byl ohromný kus masa hrubým nástrojem vyražen.

»Vodu . . hodně vody . . .« velel Antoš a čtyři najednou se rozeběhli, aby rozkazu vyhověli. Přinesena celá konev a několik džbanů. Všechno bylo za okamžik samá krev.

»Lidičky, mluvte něco,« zvolal Márold, jenž kouřil jednu cigaretu za druhou . . »vždyť tu stojíte jako sochy. Tváříte se všichni, jakoby to bůh ví co bylo . .«

Půlhodina minula jako několik minut. Antoš ruku obvázal a tři pomáhali raněnému do zimníku. První posel přiběhl a za ním skoro současně druhý. Oba se vrátili s nepořízenou . . po drožce nikde ani památky a po lékaři rovněž ne.

»Pak musíme dolů, do města,« prohlásil kategoricky Antoš . »pojďte s námi jen asi dva nebo tři, abychom nebudili zbytečně pozornost nočních chodců.«

Antoš zaplatil, pokynul Troskovickému a jednomu z důvěrných svých přátel a výprava s Márolden ve středu opustila Vikárku.

Byla jedna, když přišli na Radeckého náměstí. Troskovický s přítelem Antošovým proběhali všechny ulice, ale drožky nenašli. Márold s Antošem čekali na ně u monumentu maršála Radeckého. A zase ztracena půlhodina.

»Nechte toho, kamarádi,« řekl Márold . . »necítím žádné bolesti. Rána je obvázana a já si půjdu klidně lehnout. Kdybych se nebál, že mě lidé uhranou, navrhl bych, abychom se podívali někam do kavárny. Rozrazila mě zima a černá káva by mne trochu zahřála.«

»To je snadná pomoc,« napadlo Antošovi . . naproti je kavárna . .« pane Troskovický, dejte pikolovi desetník a řekněte, aby sem přinesl koflík dobré a silné černé kávy.«

»Honzo . . to je slovo,« živě zvolal Márold . . »vypijme si tu pod tatikem Radeckým všichni kávu. Prosím tě, hrábni mně do kapsy pro tobolku.«

»Mám blíž do své,« řekl Antoš . . »pane Troskovický . objednejte čtyři kávy a zaplaťte z mé tobolky.«

Přítel Antošův, milý, tichý to člověk, dělal Mároldovi adjutanta. Stál u něho, podával mu papirosy a zapaloval.

»Ať přinese nějaké princesky,« křičel za Troskovickým Márold.

Posadil se na sloupek mezi řetězy, druzí ho obstoupili a Márold se dal do smíchu.

»Vy ani, hoši, nevíte, jak se to všechno vlastně strhlo. Nemohu do této chvíle pochopiti, co mne to jenom napadlo, že jsem řekl vojákovi na stráži o sirku. Dostal jsem vám takovou báječnou chuť na cigaretku, že jsem si chtěl stůj co stůj opatřiti oheň. Voják se na mne udiveně podíval, nedal odpovědi a pokračoval klidně ve své pochůzce. Vyndal jsem tašku na cigaretky, vysypu jich asi deset na ruku a povídám: vojáčku . . jsou výborné — budou vám chutnat . . ale sirku mně musíte dát . .« Soldátek se nezastavil a klidným hlasem řekl: »Pane . . nepokoušejte mne . . vidíte, že stojím na stráži, že nesmím od vás ničeho vzít a že s vámi ani mluvit nemám.« V tom vyšel ze strážnice nějaký chlap. To byl nějaký komisní arciďábel. »Co se to tam děje?,« zařval . . »chlape, jdou od toho posta pryč, nebo do nich střelím.« »Oho . .,« povídám na to já . . »jen ne tak zprudka, pane kaprál . . neračte zapomínat, že stojíme na blízku komnat Jeho Veličenstva císaře a krále.« Voják se rozčílil, rozehnal se po mně a řval na vojáky ve strážnici . . »ven . . toho chlapa musíme aretýrovat . .«

Teď jsem poznal, že to jde do tuhého. Kdyby mne byli dopadli, byl bych musel ve strážnici přenocovat a ráno by mne eskortovali na policejní komisařství. Dal jsem se tedy na útěk — chlapisko se, jak víte, vrátilo — ale mne stihl za můj bizarní nápad tenhle malheur. No . . sláva — káva je tady . .

»Vašnosti, je-li libo, přivleču sem malý stoleček,« nabízel se ochotně pikolíček, jenž se těšil na odměnu.

»I ne . . hošku . . vrazíme to do sebe a povandrujeme dál,« s kyticím skoro rozmarem řekl Márold, jenž labužnicky po krátkých doušcích popíjel kávu. »Vidíš . . otče Radecký . . utržil jsem ránu a ani ve vojně jsem nebyl . . jen jsem si o vojáky otřel šos a už tekla krev,« žertoval malíř, dopil, podal pikolovi koflík a zvolal: »tak ještě jednu, ale honem.«

Antoš stál rozkročmo opodál, pokuřoval si a bodře se usmíval.

»Už máš vyhráno . . to je vidět . . ale proto přece jenom bych neradil, abychom tu rozbíjeli stánky. Je čertovská zima a pro tebe bude líp, budeš-li co nejdřív v posteli.«

»Tak půjdem,« rozhodl se najednou Márold, upil něco málo z koflíku a všichni zamířili Mosteckou ulicí ke Karlovu mostu.

Povozu už nehledali a na doktora už si nikdo ani nevzpomněl. Márold byl v tak rozjařené náladě, že nikomu ani nenapadlo, že by mohlo míti poranění nejosudnější následky. Umlouvali se, že ho doprovodí domů a Antoš mu důtklivě připomínal, aby si hned ráno poslal pro doktora.

Došli do Žitné ulice. Několik mladých lidí vřavoralo ulicí a strašlivě hulákalo. Dva saniťáci jeden druhého podpírajíce, vrazili do Márolda, jeden z nich se ohnal a uhodil poraněného zrovna do obvazu. Z ruky vyrazila proudem krev. Celá krvavá kalúž objevila se na sněhu.

Antoš spustil strašlivou slovní kanonádu do napilých nočních tuláků, kteří plačtivým hlasem spustili. »Ach, tu lieber Augustin.« Nikdo si nevěděl rady. Krev z rany crčela po velikých kapkách. Márold byl zakrvácen po celém těle. (Pokračování.)

JOS. D. KONRÁD

Eva.

(Pokračování.)

okračoval.

»Když jsem pak odjížděl, dostal jsem tvůj polibek. Nechápeš, nemůžeš porozuměti, čím to pro mne bylo. Žádný slib u oltáře, žádný zákon nedovedl by vyvolati větší přísahy oddanosti a věrnosti, než ve mně vyvolal tento tvůj polibek. Od té doby dýchal jsem jenom pro tebe a žil v nedočkavé touze, abych tě opět spatřil, slyšel tvá slova, ssál sladké kouzlo tvého dechu. Nemožnost vyměniti s tebou aspoň jedinou myšlenku působila mi muka, která tak rád, tak vděčně jsem snášel v naději, že přijdou dny, kdy ti opět budu na blízku a kdy jako kdysi zase budu slýchati tvůj hlas za povědomého šelestu osik, pozlacených sluncem nebo postříbřených měsícem. Ta jediná touha a naděje rozkošně mnou zmítala po celých pět měsíců, Evo.«

XII.

Zvedla hlavu a upřela na něho oči, zářící intelligencí a poctivým soucitem. Ty zraky hleděly tak vážně, tak dospěle, jakoby ani nenáležely dívce devatenácti let.

»Ubohý, ubohý Pavle!«

To bylo všechno, co s povzdechem řekla. Jím to zachvělo.

»Proč ubohý?«

»Nemohu opětovati tvé city.«

»Nemůžeš — a já se tak těšil, já tak doufal!«

»Zapomněl's, čím si jsme.«

»Čím si jsme? Já mladým mužem, ty krásnou ženou.«

»Já sestřenicí, ty bratrancem.«

»Co je lásce po tom?«

»Tak soudíš ty, ale mne ani nemůže napadnouti, že bych mohla milovati příbuzného.«

»Jsou sňatky bližších příbuzných než jsme my, když už naši otcové byli bratranci.«

»Sňatky jsou, ale láska?«

»I láska.«

»Nevěřím, že by to bylo možno. Mám tě ovšem ráda, velice ráda, ale tak, jako bratra. Po všechna léta zvykala jsem pohlížeti jen tak na tebe, vědomí, že's mým příbuzným, příliš pevně a nevyhladitelně se vžilo ve mne. Kdybys mi nebyl druhým bratrem, chovala bych se k tobě s menší důvěrností a měla bych před tebou více tajností než mám. Ale já před tebou neskrývám ničeho a pověděla bych ti bez ostychu důvěrnosti, jichž bych nesvěřila ani milenci. Jen jednu tajnost mám a tu ti nyní taky řeknu.«

»Evo, teď, když jsi mi už tolik řekla, nemohu se vtírati v důvěrnosti tvého srdce.«

»Víš tedy už, že je to tajnost srdce?«

»Tuším.«

»Proč tušíš?«

»Snad bys mne byla jinak přece mohla milovati.«

»A žárlíš?«

»Nežárlím.«

»Hněváš se na mne?«

»Jak bych se mohl hněvat?«

»Že, ač nevědomky, jsem tě klamala svým chováním, svou příchylností a důvěrnou sdílností, vším, co jsi vyjmenoval prve: pohledy, slovy, úsměvy, ruky stisknutím i tím příbuzenským polibkem.«

»Tím zázračným polibkem.«

»Jak jsem se k tobě měla jinak chovat? Vždyť kromě rodičů jsi jediným, s nímž dovedu mluvit o radostech života, s nímž ještě spíše než s rodiči mohu bez ostychu vyměňovat své dojmy veselé i trudné, rozumné i pošetilé. Co mi na to namítneš, Pavle?«

»Díky, jen díky, Evo!«

»A tvůj klid?«

»Slyš, jak hledím na to: světlo mi svítilo po pět nezapomenutelných měsíců, a já jsem ti za to navždy vděčen.«

Minutu bylo mezi nimi ticho. Západ hasl v červáncích, nastávala ona vlahá chvíle, kdy den si dává s nocí polibek. Zdvojila se vůně květin a trav i kořenný zápach, vycházející z rybníka.

Maje čelo v dlani, mladý muž se díval na Evu. V průsvitném soumraku jakoby se byla proměnila na protějším kamenném podstavci v úplně jinou bytost.

To už nebyla česká dívka, Eva páně Severova, ale junonická, hrdá dcera před staletími šťastného amerického národa. Nachýlené držení těla, zrak zarytý v zem, obličej ožehnutý nachem západu činily ten klam snazší a omamnější.

A Pavel Hylmar určitě viděl, jak navždy odtrhla od něho svůj zrak a jak neohlížejíc se, odhodlaně kráčí k osadě rudochů, jež spokojeně si hověla v širokých paprscích slunce na kraji pralesa. Zdálo se mu, že slyší radostné hlasy jejích rodáků, splývající se vzdáleným šuměním velikých řek.

Smutek, jakoby ji neměl už nikdy spatřiti, položil se na jeho prsa.

»Evo, Evo!« zvolal lítostivě.

Pohnula sebou jako ze sna a zvedla k němu hlavu.

»Chceš mi ještě něco říci, Pavle?«

»Ne, ne, jsem rád, že jsi opět u mne.«

»Kde myslel's, že jsem byla?«

»Pryč — daleko za mořem, v oné dávné veliké zemi, k níž duše tvoje už tolikráte lnula.«

»Ne, Pavle, teď ne. Povím ti to upřímně: teď právě jsem vzpomínala na svého milence.«

»Na svého šťastného milence!«

»A nejsi pranic zvědav?«

»Mám se ptáti, kdo jest, Evo?«

»Musím ti to říci. Káže mi povinná šetrnost, abych ti dopověděla ono své jediné tajemství. Je to bratrův přítel, také důstojník, nadporučík u téhož haličského pluku jako Jaroslav. Chceš vědět jeho jméno? Sylvestr Donát se jmenuje a je upřímný Čech, a to je všecko. Byl u nás před rokem několik dní s Jaroslavem na dovolené, a tehdy vznikla naše známost. Ne ještě láska, jen zcela nedůvěrné, prosté poznání se. Věnoval mi arci všemožnou pozornost, zahrnoval mne laskavostmi, snad mi se i dvořil, ale ani pohled ani slovo nebylo vyměněno mezi námi o lásce.«

»A ty's ho přece milovala.«

»Nezapírám toho — líbil se mi, a pocítila jsem malou lítost, když odjížděl, než za týden, nejdéle za měsíc byla bych zapomněla.«

»Ale pak ti z nenadání psal, že tě miluje.«

»Pak mi psal Jaroslav důvěrné psaní, že mne tedy přítel jeho miluje, že jen sní a blouzní o mně a že prosí o dovolení, aby mi směl psáti. To stačilo, abych ho taky milovala. Toť vše, od té doby jsme se ještě ani neviděli.«

»Jaká to láska, když ani za rok neprahl po příležitosti, aby tě uviděl? Umřel bych za tu dobu toužebnou nedočkavostí.«

Eva pokrčila rameny.

»Snad není tak vznětlivý, snad nedovede milovati tak horoucně jako ty, a pak není pánem svého času, a je to tak daleko. A snad, i to mne napadá, nejsem já ani první ani poslední, kterou miluje.«

»Domníváš se, že je lhostejný?«

»Nevím. A dokud nemám jistoty o jeho nevěře, dotud ho miluji. Vyměnili jsme si jen deset, dvanáct tajných dopisů. Dám ti je přečíst všechny, abys věděl, co píše. V mých stručných listech není ani jediného slova o lásce, ale jemu není třeba vyznání, věří mi, je přesvědčen, že bych mu vůbec nepsala, kdybych ho nemilovala. To je to tajemství, co jsem ještě měla na srdci. On se s ním svěřil jenom Jaroslavovi, a já zas jenom tobě, Pavle.«

»A strýček a tetinka?«

»Jim jsem se dosud nesvěřila.«

»Nepocítila's ve svém štěstí ani trochy sdílnosti?«

»Tatínek nepřeje důstojníkům, proto ona tajnost. Několikrát se vyslovil, že má dosti na Jaroslavovi a mne že by ani za nic na světě neprovdal za vojáka. Ale mne to nebolí, znám příliš dobře tatínkovo měkké srdce a vím, že povolí. Odbudeme si snad malou domácí bouřku, šťastně ji přečkáme, a pak zase bude jasno. A to je tedy druhý důvod, pro který nemůže být láska mezi námi, můj milý příteli. Teď jen mi ještě řekni, že se na mne nehoršíš a že mi zůstaneš i dále tím dosavadním dobrým Pavlem, tím milým, trpělivým bratrancem.«

Professor vstal se svého stupně a pohnut přistoupil k ní. Beze slova vzal její ruku a vtiskl na ni políbení oddanosti a úcty.

»Jseš přece ještě tak smuten!« pravila Eva.

»Ale kliden.«

»Bude zase dobře, věř.«

»Věřím všemu, co ty mi řekneš, Evo, a rád bych uvěřil i tomu.«

»Síla tvého mládí, tvých studií a tvých literárních prací přenese tě šťastně přese všechny dojmy tohoto večera. Budeš někdy vzpomínati na dnešek s klidným úsměvem, nic více z toho nezbude než vzpomínka, a jsem přesvědčena, že to bude pro mne i pro tebe jenom mila a něžná vzpomínka.«

Neodpovídal na to. Stál nad ní zamyšlen, s hlavou sklopenou.

Vstala a položila ruku na jeho rameno.

»O čem přemýšlíš?«

»O svém odjezdu.«

»Snad bys už nechtěl?«

»Co mi zbývá rozumnějšího? Znepokojoval bych tebe a sebe bych neuklidňoval. Mluvila jsi o vzpomínkách, Evo. Nechť tedy tato chvíle a vše krásné a nenavratitelné, co souvisí s mou nynější návštěvou, náleží už mým vzpomínkám. Nebudu ti přisahati, že není možná udusiti v prsou mé city a že, třebas tebou oslyšen, nepřestanu tě milovati. Nebudu skládati elegií na svoji beznadějnou věrnost, nebudu tě přesvědčovati, že se nikdy nechci rozloučiti se svým utrpením. Nikoli, Evo, chci tě poslechnouti a býti zase kliden, chci ve vděčné a plodné práci najíti opět svoji ztracenou spokojenost. Proto je nutno, abych se vzdálil. Odjedu zítra a prosím tě snažně, abys mi toho nerozmlouvala.«

»Co tomu řekne tatínek a maminka?«

»Snad laskavě přijmou moji omluvu. A snad budu dosti silen, abych mi klidně minula chvilka rozloučení.«

Obrátili se k zámku, jakoby si rozuměli, že už jim nezbývá ničeho povědětí. Kráčeli zvolna a mlčky širokou stezkou, posypanou žlutým pískem, a po stranách se na ně dívaly usínající keře a květiny.

Jak obyčejně činívala, tak i tentokráte Eva zavěsila ruku v jeho rámě a dotýkala se teplým

prsty jeho dlaně. On naposledy se poddával kouzlu její blízkosti, naposledy se omamoval chvějným dotykem jejího těla.

Když prošli parkem a byli již u východu, Pavel Hylmar naposledy ještě se obrátil a plnými nozdrami vsál do sebe dlouhý doušek vonného vzduchu, jakoby pohlcenou částí atmosféry pohostinného Opatství chtěl učiniti vzpomínky své živějšími, dražšími a trvalejšími.

Nazejtří po polednach, vymlouvaje se neočekávaně došlými pilnými zprávami, odjížděl do Prahy

XIII.

Tak se skončila jeho milostná výprava, na kterou se tolik těšil. Nyní v šeru svého pokoje, který se mu zdál klášterní kobkou naproti slunným pokojům Opatství, uvažoval o snech nevyplněných, o štěstích nedosažitelných. A zase vzpomínal, že byl kdysi ráj, jehož část jest podnes na zemi, ale on že se nestal vyvoleným, kterému by bylo dopřáno vstoupiti do jeho brány. Jej, dychtivě toužícího po nových radostech šetrně sice, ale v hrozném zklamání vratili od rajského prahu.

Než Praha bouře nitra jeho nepotlačila, neutišila. Lítost a smutek byly v professorovi spíše živeny prázdninovou pouští ulic, tesklivými dojmy, které vždy v člověku vzbuzuje šera starobylost staveb, a zvláště posilovány byly dlouhou chvílí, touto matkou nespokojenosti a zoufalství.

Po dvou dnech, vida na novo, jak z šedých očí pohnuté paní Válkové vystupují slzy a splývají po červených lících až na černé vousky, ujel z Prahy. Rozhodl se, že stůj co stůj bude se brániti trudným myšlenkám a nudě. Nemaje pro ten čas jiného vhodného zaměstnání, vydal se na cesty.

Zatím nazdařbůh. Našel doma list, v němž známý spisovatel ho zval do Zakopaného aspoň na několik srpnových dní. Badavý kollega professor zase si s ním dával dostaveníčko v solné Věličce.

Nic sice Pavla Hylmara netáhlo na tu stranu. Ale protože právě nebylo výběru lákavějšího, rozhodl se pro Halič, zvláště když až do té doby ve vlasti Poláků nebyl.

Jel tedy a podíval se i do Věličky i prodlel bezmála měsíc v Zakopaném. Znenáhla cítil, že na té cestě a za pobytu v jiných zajímavých místech se mu odlehčilo. Nával nových dojmů nedával vzpomínkám na Opatství a na Evu dráti se ustavičně do popředí, námaha cesty přinášela mu v odměnu dar zdravého spánku.

Když byl z Čech vzdálen čtrnáct dní, měsíc, zdálo se mu, že neviděl Opatství a Evy už velmi, velmi dlouho, a nemohl v hlavě srovnati, že by to byly jenom dvě nebo čtyři kratke neděle.

Vzpomínky nemizely sice ani nebledly, ale nebolely už tak palčivě jako v rozháranosti prvních dní. Ze zamilovaného blouznivce stával se opět klidný učenec a poeta, který o utrpení nedovede pouze psáti, nýbrž který je umí také snášeti, básník, jenž ví, že v takovém utrpení a odříkání jest síla a právě tak mocný pramen poesie jako v lásce.

Vzpomněl si, že na cestě své značně se přiblížil muži, kterého Eva milovala. Zvláštní přání, zvláštní žádostivost se ozvala v mladém professorovi. Rád by byl poznal toho šťastného člověka. Uspokojilo by ho pohleděti několik vteřin na něho a slyšeti aspoň zvuk jeho hlasu.

Eva mu nevylíčila ani slovem, jaký jest. Vypadá dozajista švarně, statečně. Ale ta představa professorovi nestačila. Jaké jest jeho chování, jakou mluvou hovoří jeho oči, to zrcadlo duše? Co je v nich velikého a mocného, že si ji, dívku tak silnou a nepoddajnou, podmanilo?

Nebylo však ani stopy závisti nebo žárlivosti v Hylmarově přání. Jako člověk, jemuž poctivá ušlechtilost duše jest nade všecko, byl by se jenom s úctou a něžným přátelstvím díval na Donáta, neboť nemohl nenáviděti toho, koho Eva milovala. Kdyby mu mohl projeviti vážnost nebo prokázati nějakou ochotnou službu, učinil by tak ze srdce rád, aby dokázal, že jest hoden důvěry a laskavosti, kterou ona jemu, svému bratranci, více než komukoli jinému osvědčovala.

Jel tedy do Lvova, kde byl Donátův a Jaroslavův pluk. Jel zatím bez plánu doufaje, že cestou už si vymyslí vhodný způsob, který by ho svedl s dosud neznámým nadporučíkem. Nebude-li jinak možno, krátce navštíví syna páně Severova, a pak už zajisté nebude míti daleko ani nesnadno poznati jeho přítele.

(Pokračování).

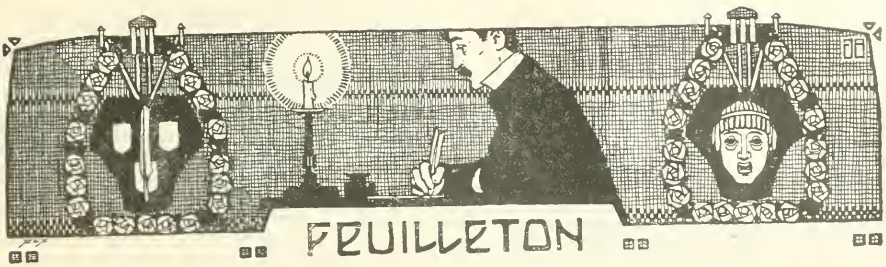

KE DNI 9. KVĚTNA.

Glossy Jarosl. Vrchlickeho.

Ó, tajná urno! věštby hlásající,
jak hoden jsem v své držeti tě dlani!
Ten poklad nejvyšší z té písně tlící
já zbožně zvedám do vzduchu, jenž svítá,
a k slunci obracím se, zbožnost v líci
Co člověk více může získat v žití,
než Bohu — přírodě když porozumí,
jak hmotu umí v ducha roztaviti,
jak dílo ducha pevně chránit umí
Goethe při pozorování lebky Schillerovy.

Poznám tak hned jimavějších dvou episod v literární historii: jako když Byron spaloval na břehu mořském u Soezie mrtvolu svého přítele, toho »srdce srdcí«, jediného mezi básníky — Shelleye, a jako když starý Goethe po letech octnul se na hřbitově, kde měl rozpoznati a zjistiti pravost lebky svého zbožňovaného soudruha.

Ve přísné kostnici já jsem se díval,
jak lebka s lebkou stála pohromadě,
na šedý čas jsem myslil, který bývalí.

Však znáte tu hlubokou, krásnou báseň »Při pozorování lebky Schillerovy«, jednu z nejdražších z odkazu největšího krale mudrců a básníků zároveň.

Sto prchlo let ode dne či lépe noci, kdy chudý pohřeb Schillerův za jarní plískanice a větru na rychlo byl odbyt. Jistě většina německého národa — národa básníkův a myslitelů — jak se říká obecně — nevěděla a nevystihla, koho několik na kvap sehnaných lidí pochovává. Nebýti rozpoznaní Goetheova, snad by se byly ještě ztratily v směsi jiných bezvýznamných koster i jeho pozůstatky.

Tísní
jak tajemnou mne tato forma jala,
ta stopa Bohem smyšlená!

* * *

Je pravda, bývalo více nadšení pro Schillera, jeho zjev i jeho poesii v Čechách ještě před 40 lety. Naši dědové a otcové, naše báby a naše matky odkojeni byli citáty jeho poesie, které jako výroky delfské kněžky táhly a zněly světem. Školní mládež učila se i u nás jeho balladám na paměť, ba až do omrzení odříkávaly se sloky jejich při každé příležitosti. Ovšem k té hlubší moudrosti jeho »Procházky«, jeho distich a xenií proniknil málokdo. Za to byla »Píseň o zvonu« parádní kus recitatorů. Vliv Schillerův na buditele naše byl velký a vskutku positivní, upříti jej nelze, nechť stopy jeho jsou roztříštěné, ba velmi roztříštěné v knihách jejich. Mimo překládání jeho básní a dramat, které na ten čas obstarávali nejsilnější naší lidé: Šafařík, Purkyně, Jungmann, Marek a j., táhlo se fluidum poesie Schillerovy celým stoletím. Ono tvořilo ovzduší celé doby. Je těžko dopadnouti někoho z našich básníků oné doby při d o s l o v n é imitaci, ale d u c h a doby té je cítit všade. Čtěte dopisy Čelakovského a Kamarýta, tohoto milého jemnocitného člověka, jemuž snadno odpustíte, že nebyl velkým poetou, již pro to, co v jiných vycítil a ocenil. Z didaktiky Schillerovy ssál Čelakovský v »Růži stolisté«, ano i v některých ódách svých látek náboženských a filosofujících. (»Buď vůle Tvá« a »Slova víry« a jiné). Forma jeho ballad působila na české balladisty prvních dob třeba často i dost vzdáleným reflexem. Ale působila. Patří to skoro již vše podrobné literární historii srovnávací. A přijde se ještě na to.

* * *

Lyrika velkého slohu u Schillera není prosta přítěže r h e t o r i k y a dutě vyznívajícího pathosu. Ale to byl spár doby, není lepší lyriky Lamartineovy a je starší k tomu. Všecko se zvětšovalo a nadýmalo tenkráte; deklamovalo se. Necítilo se, že tisíckrát básničtější a umělejší jest Goetheova píseň Markétky při kolovratu než všecky »Pohřební fantasie« anebo »Bozi Hellady«, než všecky »Resignace« a »Matky vražedlnice«. Četl jsem kdysi, že nevěsta Schillerova našla na psacím stolku jeho rukopis této písně z Fausta, byla jím neobyčejně dojata a považujíc prostou píseň tu za dílo Schillerovo, netajila se svým obdivem. Ale Schiller ji ihned z bludu vyvedl řka: »Milé dítě, kdybych já tohle doved' . . .«

Proto v lyrice Schillerově převládá pathos. Dnes dobře vycítíme, kde jest pravý i kde je dutý. Ale jestli kdo mohl zachrániti zkomírající genre

didaktické poesie a uvésti jej na vyši dokonalosti, byl to on a jedině on. Zde má národ myslitelů vic pravdy než národ básníkův. Jeť Schiller největší didaktik XVIII. věku. Líbí-li se vám raději »filosof« — budiž: Kant transponovaný do tonin veliké a pravé poesie. Čtěte jen »Umělce« a »Procházku«. Jsou to krátce pomníky . . . doby i genia.

* * *

Schiller jest básník sentencí. Ty vedou k citátům, a Schiller byl své doby jedním z nejvíce citovaných. »Toť osud krásy na zemi, být zašlapánu divokými koněmi(!)« zalibilo se staršímu panu J. J. Kolárovi, když to překládal tak, že to po řadě let převzal do slova do svých »Smiřických«. Citovat, jen citovat, bylo znamením doby, a Schiller dal se všady citovat. Patrně myslil vždy jasně a dovedl myšlence dáti pravý reliéf. A jelikož se sentence vedle distich a xenií lyrických nejlépe dají udati v dramatu, kde visí jako zralé plody mezi bujným listovím básnické dikce, objevuje se životní filosofie Schillerova nejvíce a nejlépe v jeho dramatech. Vedl je přisnou, skoro až příliš tuhou linií k vrcholům dokonalosti a gracie. Z mladického bombastu »Loupežníků«, které vždy budou literárním pomníkem doby až k té ryzí čistě dikci »Wallensteina« a »Demetria«, jaká to očistná cesta rozvoje geniova! V »omezení se« dle slov Goetheových ukázal se mistrem, on, jenž jako lávu chrlící sopka zahájil novou epochu svobody . . . již na lavicích školských. In tyrannos!

* * *

Dnes již má jeho sentimentální poesie z mladých let také svůj půvpek. Ale nelze mu to míti za zlé. Jeho didaktika jej nemá, a jeho dramata jsou při veškeré své mnohomluvnosti kovových jambů přece jen to nejlepší. V stavbě i v struktuře. A pak měl velký smysl pro scenický efekt. Jeho spracování cizích dram. látek (Shakespeara Macbetha na př.) jsou nejlepšími důkazy jeho kongenialnosti s předlohou. Škoda, že zemřel, když teprve vlastně začal se zázračně rozvíjeti. »Tell« i »Demetrius« táhnou k nejvyššímu v poesii a umění.

* * *

A končím opět rellexí k nám do Čech. My položení v střed vírů a kvasů všech směrů i módjsme brzy dost, již v letech 60—80tých, se zhostili vlivů jeho . . . snad nejdřív v dramatě. Kusy a hry »pěkné dikce básnické« vyšly z mody. Budiž! Ale poesie jeho stojí netknutě v své mramorové říze pannenského idealismu. Vrátí se její doba opět třeba v obměnách, třeba v jiných aplikacích a metamorfosách. A mnohé bude líp a hlouběj studováno: jeho poměr k antice především, jeho poměr ke Goetheovi, jeho poměr k filosofii celé doby, již on — snad nevěda — konsolidoval a přístupně davu vyslovil.

Velký poeta, jenž byl zároveň šťastným tlumočníkem největších vůdčích ideí své doby.

Otázka divadelní na Moravě. Píše se nám: Potěšitelný obrat vzaly divadelní poměry moravské snahami za osamostatněním brněnské scény od soukromých podnikatelů, jimž po několik saison byla Družstvem předávána režie zcela bezvýhradně, a kteří jsouce sami netečnosti publika tísněni, považlivě zanedbávali její uměleckou a ideovou stránku na úkor finanční.

Tomu aby se předešlo a zároveň prudkým sporům, otřásajícím nutnou solidaritou veřejnosti při podniku dosud nezabezpečeném, usneslo se Družstvo Národního divadla ustaviti novou sekci svoji, jež starala by se výlučně o celé vedení divadla v dobách příštích a svým složením převážnou většinou literárně-uměleckým zaručovala, že intence správy budou pokud možno nejvíce čisté, umělecké. K tomu velmi vhod přidružilo se téměř současně hnutí v literární obci moravské, snažící se sjednotiti členy své v samostatném třídním spolku, při němž není vyloučeno, že by jeho kompetence mohla převzíti, k vůli koncentraci sil, i činnost ve vedení divadla, takže by pak jedním rázem umělecké snažení nabylo převahy nad materielním šetřením, zvláště když zmnožená zemská subvence usnadní aspoň na prvý čas starosti v tomto ohledu.

Tím způsobem počala by prvá řádná kulturní výchova brněnského a moravského publika, výchova, jaké dosud nebylo, poněvadž divadlo za starého režimu sestupovalo spíše k publiku a udržovalo kurs dle jeho libůstek, nedbajíc vždy důstojnosti, a zároveň tvořila by se důstojná representativní scéna, již by se Morava mohla aspoň relativně stavěti po bok Praze a ostatním městům, když již není v dohledu naděje, že by se jim vyrovnala.

Ale dosavadní poměry jsou skutečně neudržitelné, neboť brněnské Národní divadlo nemá náležitého hereckého ensemblu ani repertoiru.

Bude nejbližším úkolem nového vedení, aby dokonale zrestaurovalo personál novými engagementy sil talentovaných a patřičným repertoirem dalo jim možnost studia, jež dosud vyloučováno bylo jednak přílišnou fluktuací kusů dávaných, jednak jejich suchoparem a plochostí, když nejlepší role připadaly téměř bezvýhradně hostům, volaným každou chvíli a mnohdy bez příčiny, dále aby intensivnější podporou původních prací vzpružovalo chuť ku práci na tomto poli, dosud nadobro zanedbaném.

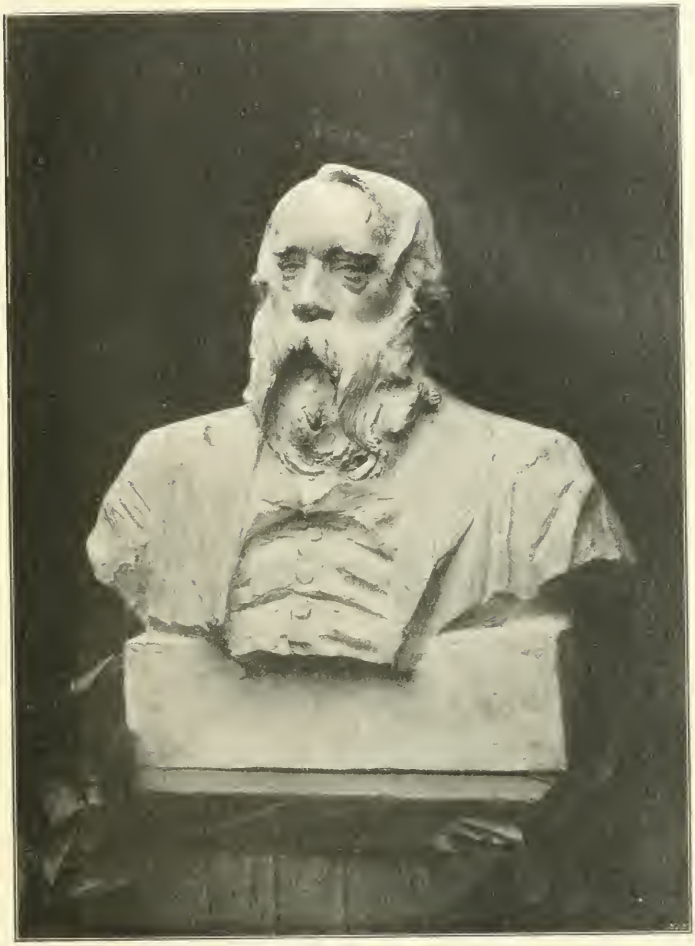

JAN ŠTURSA:
JAROSLAV VRCHLICKÝ.

Netřeba hledati nějaký separatism v tomto požadavku. Snažíme-li se, aby Morava dodala knižní tržbě české určité procento knih quantitativně i qualitativně význačných, neakcentujeme zde nic jiného, než svou vlastní povinnost vůči umění, jež pro další vývoj nemá žádných záludných úmyslů. A dramatická produkce moravská nedala dosud českému umění ani nepatrný díl toho, co by na ni připadlo, vždyť veškeré její divadelní kusy lze téměř spočítati na prstech. *K. Racik.*

— **Riegrovo nábřeží** vzniklo súžením ramene vltavského při ostrově Žofínu. Činžovní domy v imitační nádheře, která je dnes specialitou novodobého stavebnictví pražského, zvedají tu barokní, gothické, renaissanční a secessní štíty — vznikla tu čtvrť, která dosti odvážně byla připojena k sousedícím částem Prahy.

Poslední důležité slovo tu ještě nebylo pověděno. Co se Žofínem? ptají se kolemjdouci. Neforemná část jeho při rameně řeky nemůže naprosto obstáti. Tvrdý ořech pro odvážné projektanty.

Národní divadlo získá rozšířením nábřeží nemálo — získala-li malebnost této končiny je otázka, nad kterou vrtí hlavou zejména ti, kdož přicházejí od Smichova. Na podivnou křivku nábřežní zdi tak brzy si nezvyknou ani přátelé Prahy staré ani Prahy hezké.

= **Manžel.** Národní divadlo mělo podivuhodnou premieru dne 28. m. m. Francouzsky napsanou hru »Manžel«, kterou autorka Annie Vivanti napsala v Praze, zadala Národnímu divadlu a dočkala se rychlého překladu, nastudování a provedení.

Překladatel ještě před představením upozornil na autorku uveřejněním toho, co zjistil interviewem. Slyšme:

Annie Vivanti měla otce Itala, matku Němkyni, narodila se v »Anglii, žila v Americe a cítí se v Mexiku právě tak doma jako v San Francisku nebo v Monte Carlo, v Paříži nebo v Prachaticích. Jezdila koňmo na preriích Texassu, několik saison proseděla u rouletty v Monte Carlo. Psíček její má jméno Schopenhauer.

Někdo u ní zahlédl v Praze I. akt »Manžela«, a dal jej čísti známým — věc prý se tak zalíbila, že půjčila II. jednání a za 48 hodin napsala třetí.

Annie Vivanti psala verše již od 7 let, nejdříve anglicky, pak německy, potom vlašsky — sama si některé básně illustrovala — teď píše francouzsky.

Nad uvedením kusu do Národ. divadla je tak nadšena, že neskrblí uznáním jeho správy — hosti, neboť v kuse tom se správa Národ. divadla zmýlila.

Nemožný děj, nesený postavami nepřirozeně kreslenými, prozrazuje opravdu, s jakým kvapem pracovala autorka.

Herečka začátečnice požádá kavalíra, který ji přišel oznámiti, že se zastřelí, aby tu nechal dopis, že si vzal život z nešťastné lásky k ní — to že ji způsobí ohromnou reklamu. Řekl jí to přece manžel. Gentleman — vyhoví a zastřelí se.

V druhém jednání je již herečka slavnou a chová se v rodině muže, kterého kdysi milovala, nanejvýše nezpůsobně. Manžel její, který ji opustil, když dopis sebevrahův byl publikován, vrátí se náhle z Texasu přímo do cizího salonu, k ženě. A prchne s ní na venkov — své brillianty žena v radosti hodí sluhům jako propitné.

V třetím aktu přijde do zátiší herečky onen muž, kterého kdysi milovala a láká ji, aby se vrátila k umění a zase jej milovala. Když manžel tomu zabrání, odejde milenec, o kterém se domnívá nyní herečka, že se ihned asi také zastřelí, poněvadž je bratrem onoho sebevraha z I. aktu. Mdloby — opona.

— — — — — — — — — —

*

Stalo-li se uvedení hry, kterou napsala Annie Vivanti, pouze z příčin literárně uměleckých, pak ovšem mohou naši autoři záviděti především milému

— — — — — — — — — — — — — —

*

Národní divadlo bylo zbudováno především pro původní produkci. Ukázkami z cizích literatur hlavně má osvědčiti správa své umělecké credo, poněvadž z české tvorby se má uváděti vše dobré bez jakéhokoliv stranění určitým směrům. Proto z cizího se má voliti jen to nejlepší. Je-li přípustný ústupek, pak jen výjimkou zvláštním ohledem odůvodněnou; zde jí však nevidíme.

Uvedení Manžela na scénu bylo proto nejméně omylem. *ech.*

□ **Kostel sv. Jana Křtitele na Újezdě v Praze** patří k našim nejstarším stavbám gotickým. Bývalo to již ve 12. stol. farní kostel vesnice Újezda, kterouž Karel IV. připojil k Novému městu pod hradem, zřídiv hradební zeď, které se až podnes »hladová« říká. Nové město pod hradem od té doby nazývá se Malá Strana nebo též Menší město.

Část Újezdu, která zůstala mimo »hladovou zeď«, byla zárodkem dnešního Smichova, kterýžto název poprvé vyskytuje se teprve roku 1402. Románský kostelík sv. Filipa a Jakuba, starší chrámku sv. Jana Křtitele, zničen byl za naší doby.

Malebná, profanním účelům dnes sloužící svatyně, jejíž vyobrazení dnes přinášíme, zasluhuje zachování a vhodné restaurace.

⊙ **Pozor v knihovnách!** Množí se stesky, že nesvědomití lidé usnadňují si »studování« v knihovnách tím, že ze svazků — zejména z ročníků časopiseckých — prostě vytrhují listy, aby si usnadnili bez nepohodlného vypisování své »bádání«.

Dokonce tak činí i lidé jmen v širší veřejnosti známých.

Jak bude nesnadno po letech hledati cokoli v takových zhanobených svazcích. A ročníky časopisů — zejména politických, tak zřídka se v bibliotékách ukládají.

Je nutno, aby knihovnici byli ostražiti.

⁂ **Štursovo poprsí Jaroslava Vrchlického.** Sotva dvě léta obesílá Štursa naše výstavy. Vervní rukou, se značným citovým fondem modeluje svoje plastiky, jež téměř vždy jsou obestřeny sladkým závojem malancholie. Při bustě Vrchlického, již dneska přinášíme, neomezil se na fotografické podání vnějšku, ale dovedl zachytiti výraznou hlavu básníkovu se vším ohněm intensivního vnitřního života. *P.*

⊙ **Divadlo východních Čech.** Bez frásovitých provolání ujali se v Hradci Králové — dle všeho šťastně — otázky nejenom místně, ale též jako vzor důležité. Chtějí najmouti dobrou společnost divadelní na 8—10 měsíců. Hrála by určitým pořadem v Hradci Králové, v Pardubicích, Chrudimi, Čáslavi a Litomyšli. Poněvadž Pardubice dosud divadelní budovy nemají, ani salu dosti prostranného, bude pojato v tento soubor asi místo nich některé jiné město. Snad Kolín nebo Ml. Boleslav.

Pomýšlí se na společnost p. Lacinovu, který letos Brno opustí. Podaří-li se, zůstane jeho společnost pohromadě: činoherní i operní s orchestrem a sbory.

Finanční kalkulace je taková: město, které bude pojato v divadelní družinu, dá roční subvence řediteli tisíc korun a postará se, aby předplatným a jinou zárukou zabezpečen byl společnosti denní příjem nejméně 200 K. Divadelní období trvalo by dle poměrů 6—8 neděl, ve kterémžto čase nepořádaly by místní spolky žádných větších zábav, představení a pod.

V době, která by vybývala do plného roku, cestoval by ředitel se společností o něco zmenšenou po Moravě. Nezaměstnaným členům by v té době platil sustentační gáži.

Důvěru vzbuzuje, že v akci této činně jsou súčastněni spisovatelé Dr. Josef Štolba a Dr. K. Pippich.

⁂ **Výstava spolku posluchačů architektury.** Jsou vždycky zajímavy tyto školní výstavy. Poskytují jedinou možnost nahlédnouti bezprostředně do dílen mladých talentů, sledovat jejich zápasy, probíjení se k formě a výrazu, poznati nevykvašené dosud touhy, cesty a cíle. V době pokračujícího boje za novou architekturu, horečných snah a pokusů o nový sloh, vyjadřující věk železa, pary a elektřiny, se zájmem prohlížíte snůšku prací budoucích tvůrců nové Prahy. Dle výstavy této vře to hodně na naší technice, jež v posledních létech stála zcela stranou našeho uměleckého života. Mladí vystavovatelé jsou si dle všeho úplně vědomi těžké a krásné zodpovědnosti svého povolání, proto úsilně se snaží dohoniti sami vše, čeho jim neposkytuje škola. Křižují se vlivy, zaléhají hesla, a při tom český život, tak rozdílný svými požadavky od života velikých národů, hlásí se o svá práva. Tím byla výstava krásnou. Vedle řady čistě architektonických pokusů o řešení celých staveb i jednotlivých interieurů v novém duchu, řada malířských studií, z nichž některé svou technickou hotovostí silně vybočovaly z mezí obvyklé »architekturní« malby. Pánové Hofman, Janák a Konůpek dovedli se dosud s největším zdarem probiti k technické jistotě i osobnímu výrazu, a jejich práce poskytují do budoucna sliby nejkrásnější. *P.*

⁂ **Pensijní fond Spolku českých spisovatelů belletristů Máje** vytrvale vykonává své důležité poslání. Vedle Nakladatelského družstva a vedle organisace hájení provozovacích práv Pensijní fond jest nejvýznamnějším podnikem, ke kterému za přispění veřejnosti odhodlali se čeští spisovatelé,

Kostel sv. Jana Křtitele na Újezdě.

sdružení v Máji, a možno tvrditi, že vůbec náleží k nejvážnějším českým podniknutím z posledních desítiletí.

Ušlechtilý, ethický význam Pensijního fondu Máje spočívá zejména v tom, že pomíjejíc přítomných prospěchů, naopak, ukládajíc si citelné oběti hmotné, spisovatelstvo naše má na zřeteli budoucnost. Dobře rozumějíc, že spořivost jest nejpevnějším základem každého pokroku a že největší síla i význam společnosti podobně jako národa závisí na hmotné neodvislosti jednotlivců, přičinilo se o založení svého fondu pensijního a nikterak ho při tom nedovedla zdržeti myšlenka, že teprve budoucí generace sklizeti bude vlastní ovoce jeho snahy.

Aby tužby své po založení jeho mohl uskutečniti, Máj napínal horlivé úsilí po celých deset let. Kolik k tomu bylo potřebí úmorné práce, kolik a jakých obětí, kolik sebezapření, o tom veřejnost naše nemá ani tušení a nikdy se toho nedoví. Ale Pensijní fond vyrostl tu jako veliký úspěch Máje a pod ochranou jeho vykonal za svých osm let opravdový div. Od r. 1897 do konce roku 1904 zaplaceno bylo na pojištění pensí čtyřiceti českým spisovatelům a spisovatelkám již celkem 92.474 korun a peníz ten letoškem dosáhne prvého stotisíce. Až dosud dotčení účastníci Pensijního fodu mají od svého 55. až 60. roku zabezpečenu doživotní roční pensi 35.620 korun, kromě toho pak pozůstalým oněch členů, kteří se rozhodli pro pensi skrovnější, vráceno bude po jejich úmrtí téměř 50.000 korun.

Rozumí se, že výsledky ty zvětšovati se budou dalším trváním Pensijního fondu i Máje, jejich pilnou praci a rozvojem. Než kdybychom i zůstali jen při výsledcích dosavadních, vědomí, že prodlením nedlouhé řady let pojišťovny vypláceti budou českým spisovatelům rok co rok téměř 40.000 korun kromě částek, zaručených po úmrtí jejich rodinám, musí v nás vzbuditi úctu.

Poněvadž pak již po dvou, po třech a po čtyřech letech i dále nejstarší členové počnou požívati svých důchodů, Pensijní fond bude moci dostáti úkolu svému také vůči jiným českým autorům. Jest jen ještě na naší veřejnosti, která již tolik krásného a mohutného splnila, aby přistupujíc ku Pensijnímu fondu Máje buď za příznivce zakládající se vkladem 100 korun jednou pro vždy, nebo s 10korunovým ročním příspěvkem příznivců přispívajících, pomáhala mu dosíci oněch nesnadných, než i pro naše osvětové stránky důležitých cílů, které odhodlaně si vytknul. *Ds.*

— Cyklus her, pořádaný »Klubem přátel dělnictva« ve smichovském divadle, zahájen byl minulou sobotu Renanovou hrou z doby veliké revoluce, »Abatyše z Jouarru«. Dvě knihy Renanovy — »Život Ježišův« a »Apoštolé« — jsou u nás dosti známy, ba skorem populární — o tom, že by byl Renan, jenž svým střízlivým a neúprosným bádáním tolik bouře a odporu vyvolal a po dnes vyvolává, také dramatikem, věděla jenom menšina interessentů. Režie vybrala si těžký oříšek.

První dvě jednání mají dramatickou působnost. Ve vězení, několik hodin před popravou, setká se intelligentní šlechtic s abatyší, kterou miloval. Sejdou se ve vězeňské celi. Za několik hodin snad jejich hlavy přituli se k sobě, aby se poprvé políbily. Je brillantní, je mohutná scéna, kdy odsouzenec dokazuje, že je v tuto chvíli neváží žádné zákony — jsou snoubenci smrti a mají právo, přivinouti se k sobě, napíti se z poháru vášně, lásky. Abatyše po dlouhém duševním boji podlehne. Jde na smrt s úsměvem — za chvíli hlavy jejich padnou a oni půjdou na věčnost, vzavše si na cestu závdavek rajské slasti. Ale bylo jinak souzeno. Šlechtic neušel svému osudu — abatyše dostala milost. Je ohromena, je zdrcena touto milostí. Pokouší se o sebevraždu, ale v čas byla zachráněna. Musí žít, musí pykat za závratnou chvíli rozkoše. Důstojník, jenž spatřil ji vznešenou a krásnou, stojící před tribunálem, požádal o její osvobození a bylo mu pro velké zásluhy vyhověno. Hra byla provedena ochotníky až na některé výminky velice živě. — Pěknou, promyšlenou hrou upozornil na sebe p. Fencl. —*r.*

— Omyl? V minulém čísle Zlaté Prahy je A. Zeyerova kresba »V Bruggách«. Obrázek se podobá jako vejce vejci pohledu z Žatecké ulice v Praze. Kdo má po ruce knihu »Z pražských katakomb«, námi vydanou, přesvědčí se o pravdě našeho tvrzení pohledem na její obálku, kreslenou V. Jansou.

Toto číslo vydáno dne 5. května 1905. — OBSAH: JAN HAVLASA: Silné jako smrt. — PAVEL ARELATO: Stesk. — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — JOS. D. KONRÁD: Eva. — FEUILLETON: JAROSLAV VRCHLICKÝ: Ke dni 9. května. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE: JAN ŠTURSA: Jaroslav Vrchlický. — Kostel sv. Jana Křtitele na Újezdě.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec. otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITEŠ. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. VÁCLAV ŠTECH, POŘADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GRÉGRA A SYNA.

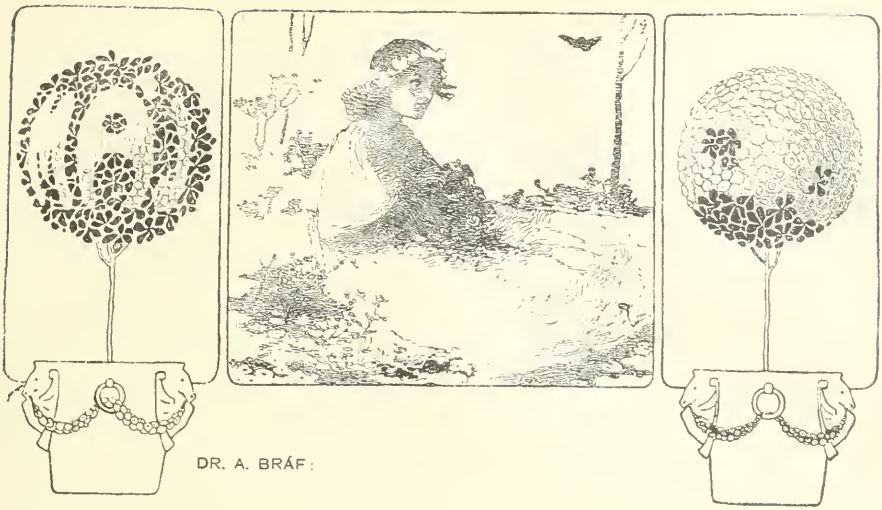

DR. A. BRÁF:

Jiří kníže Lobkowicz.

Pamětní list k jeho sedmdesátým narozeninám.

Sněmovní síň království Českého bude dne 14. května dějištěm slavnostní schůze, jíž podobná se v ní ještě nekonala. Nebude to schůze sněmovní. Ve valném sboru poslanců, mužů samosprávy, zástupců korporací vědeckých i uměleckých a zájmových representací zemědělských, průmyslových i obchodních bude pozdraven sterým projevem vděčného uznání a vřelého díku muž, nad nějž tou chvílí není obecněji populárního v království Českém. Jest u nás snad dosti takových, kteří jsou populárnější v užším kruhu strany, stavovského sdružení, mezi soudruhy jistého povolání — ale naprosto nikoho v celé zemi, kdo by se těšil tou měrou obecné přízni a oblibě, důvěře a úctě u obou národností, na všech místech, ve všech stavech a třídách, ve všech, nyní tak četných a namnoze příkře se rozcházejících politických stranách. A přece oslavenec není z těch, kdož hrany svého názoru a vyznání, svých cílů a snah ochotně a diplomaticky přibrušují a přihlazují, aby jen se zalíbili hodně mnohým, většině, všem. Náležít on v zemi naší, jež kromě zastoupení jedné části deskového velkostatkářstva nemá ani jediného poslance konservativného v rakouském pojmu toho slova, k nejvýraznějším postavám téhož konservativného směru a chtěl by sotva dopustiti, aby se v den, kdy se má na váhu položiti všechna suma jeho snah a výsledků, mlčením pominula tato podstatná stránka jeho výrazné bytosti: hloubka náboženského

JIŘÍ KNÍŽE LOBKOWICZ.
Reprodukce dle fotografie ze závodu c. k. dvor. a komor. fotografa J. Eckerta.

přesvědčení, přání, aby duch jeho pronikal vším řádem veřejným, bezvýhradná oddanost idei monarchické, neoblomná věrnost k říši a dynastii, živý a jasný smysl pro kontinuitu práva a stejně silný odpor ke všemu, co přes útvary historicky dané a vžité usiluje o překotné, nesprostředkované změny. Ačkoliv ani v kruzích mužů zásad sebe odchylnějších s úctou se nemine síla přesvědčení, věrným v duchu jeho působením bez ohledu na číkoliv souhlas neb hanu důsledně osvědčovaná — přece vůdčí věhlas a platnost výsledků s hlediště zásad konservativných posouditi zůstane vyhrazeno užší obci soudruhů politických. Leč tomu valnému kruhu ostatních jde o více než o pouhý hold věrnosti politického přesvědčení oslavencova a důslednosti jeho praxe. Dodávát to právě zvláštní význam připravované oslavě, že se k muži s politickou tvářností tak určitě vyhraněnou a nikdy nezastíranou v řídkém souhlasu úsudkův a citů nese radostný pozdrav lásky a obdivu nejlepších a nejpřednějších synů celé velké země, jejíž lidé nežijí v idylických harmoniích, jejíž půda naopak do hlubin jest rozryta věčným svárem stran, kolbištěm horlivé zápasících snah a přesvědčení.

Již ta skutečnost dává tušiti, že tu jde o postavu rázem, chtěním a dílem svým zcela mimořádnou, postavu v ryzím smyslu historickou.

A takovou jest nám a budoucím zůstane kníže Jiří Lobkowicz, vstupující právě v plné požehnané svěžesti duševní i tělesné do věku, jenž obecně platívá za prah vetchého kmetství. Hold obecný, jímž bude zasypán, nebude vzplanutím chvilkové nálady vznětlivého mínění veřejného, jim se jen u příležitosti nad jiné vhodné projeví, co se po dlouhé časy nastřádalo v hlavách a srdcích.

Nejobecnější projev vděčného uznání — nejobecnější, protože se v něm slučuje hlas celé země — platí knížeti Jiřímu jako nejvyššímu zemskému maršálku království Českého. Platí jeho činnosti ve dvojím nerozlučně spojeném úřadě, v postavení předsedy, jenž řídí jednání sněmu, a v úřadě náčelníka zemské samosprávy ve výboru zemském.

Říditi bez vady a hany veliká shromáždění rokovací a usnášecí není snadnou úlohou. Tím nesnadnější, když jde o sbory veřejné, ve kterých na choulostivém zachování přesných řádů jednacích závisí závazná moc usnesení naproti občanstvu. Tím nesnadnější, když se ve sborech takových mluví nejen pro shromáždění samo, nýbrž pro tisk, pro voliče, pro veřejné mínění. Oč ještě nesnadnější, když v každém koutku sněmujícího sboru dřímají vášně a malá jiskřička dostačí k jich výbuchům s nedozírnými následky. A nejen to. Mluvčí jsou tu chráněni právem nedotknutelnosti, kteréž, byvši vymyšleno a zavedeno k ochraně síly a nezávislosti parlamentů, stalo se jejich krutým bičem a jedním z hlavních zdrojův úpadku. I tak jest potřebí celého šťastného sloučení výborných vlastností tomu, kdo má býti schopen říditi se zdarem taková shromáždění. Především schopnosti ke vhodnému výběru látky rokovací, kteryž právě ve sněmu českém neobyčejnou měrou jest dán v moc a vůli nejvyššího maršálka. Neméně pak trvalé evidence prací, věcného ovládání látky a obratnosti při pořadu hlasování o spletitých návrzích odchylných, neboť ná něm často závisí zdar výsledku hlasování. Potom stálé duchapřítomnosti a suverenního klidu ve všech příhodách, neboť parlament jest jako nespolehlivý oř, který náhle a třeba bez nápadné příčiny se vzepne a jezdce nebdělého přivádí v nesnáz. A dále železné nestrannosti, která má na uzdě i vlastní cit, aby se nedal ani při největším vzrušení uchvátiti zájmem pro názor sobě milý a nejbližší, která světlo i stín rozděluje spravedlivě dle zásluhy i viny, touž měrou naměřujíc příteli jak odpůrci, neohroženě hájíc právo i důstojnost parlamentu »nahoru i dolů« (bývát s obou stran ohrožována) a nalézajíc vždy správnou cestu mezi shovívavostí, jež odzbrojuje a konejší, a tuhou rozhodností. Vždy v mezích vytčených jednacím řádem, ni o vlásek přes ně. A ani toho není dost. Přidejme ještě ušlechtilost formy, osobní převahu i hladkost v jednání se stranami, bez jejichž kompromisů často všecek chod jednání uvízne, protože dobro obecné vidí se v parlamentech pouze v zrcadlech stran. A dodejme konečně: i moc velkého slova, schopnost ve chvílích nálad povznešených vyjádřiti uchvacujícím způsobem, co hýbe myslemi.

Požadavky tyto jsou vysouzeny z povahy věci. Je-li však osobnosti, z níž jediné by bylo lze indukcí vyvoditi je všecky v nejlepším souladu, pak jest jí nynější nejvyšší zemský maršálek český, který, vyzbrojen všemi těmi přednostmi, více než po dvě desítiletí, stále týž a stále svůj, řídil práce sněmu. Možno-li právem mluviti o jisté dělné schopnosti sněmu českého, má on na tom výsledku zásluhu neocenitelnou. Pojít se ke všemu souboru vlastností uvedených u něho ještě jedna: neúnavnost a neúmornost, jež se dávno stala příslovečnou. Málokterý sněmovenský president zaměstnává své náměstky tak málo. Jako by byl z železa a neměl ani fysických potřeb!

Řízení výboru zemského nevyčerpává se předsedáním v jeho sezeních. To jest jen částí obsáhlejší úlohy. Jest tu i velká pravidelná agenda běžná. V sezeních, v úzkém sboru mužů stojících nad průměrnou úrovní poslaneckou, formální stránka řízení je bez přirov

nání snadnější než ve sněmu. Za to je zde možno přímé a podrobnější zasahování předsedy do věcné stránky otázek projednávaných a kníže užívá té možnosti vydatně, ať jde o přípravu návrhů pro sněm, o záležitosti organisační a systemální neb o zásadní body běžných vyřízení správních. Vliv jeho bývá podnětový a opravný a tento osvědčuje se po celý rok v denním úřadování. Nejvyšší maršálek rozděluje agendy mezi přísedící, přiděluje jim úřadníky, vykonává moc aprobační naproti všelikým písemným vyřízením, jménem zemského výboru vycházejícím. A najde-li se také někdy přísedící, který z pohodlí neb jiné příčiny slepě podepisuje koncepty, nepovstává tím ještě značná pravděpodobnost, že vydáno bude vyřízení vadné — na stole maršálkově je zastihne zadržení a vzejde podnět k nápravě. V rozmluvách s referenty a v rokování plenárním osvědčuje se maršálkova obsáhlá znalost práva, znalost života i praxe správní, vyspělý organisační smysl, bystrá orientace a jasný řízný úsudek ve všech otázkách aplikace práva na konkretní poměry životní. S tuhou důsledností bděl vždy a bdí nad pečlivým výběrem úřadnických sil. Ostatně platí živý zájem jeho nikoliv pouze výboru zemskému, nýbrž celému ústrojí autonomní samosprávy, jež přirostla mu k srdci. Má o ní představu nejideálnější a býti strážcem jejím, aspoň mravně odpovědným, pokládá za úkol svůj. Na loňském sjezdu českých právníků, jehož byl protektorem, súčastnil se rokování o potřebě dalšího rozvoje samosprávy a pověděl tu svou definici samosprávy. Vidíť podstatu samosprávy »v tom, že osobnosti, které řídí veřejnou správu, jsou povolány k svému úřadu zásadně z toho důvodu, že požívají důvěry svých spoluobčanů.« Tato definice není z učebnic a do učebnic se sotva dostane, protože nepřiléhá ke všem historicky známým útvarům ode dávna ku samosprávě čítaným — ale nic by nedovedlo vystihnouti celou hloubku politického názoru jasného jubilanta, z něhož jeho pojímání samosprávy plyne, jako tato karakteristická definice.

Mocné zanícení pro samosprávu plyne konečně u něho z téhož zdroje, z něhož se prýští také všecko dlouholeté snažení jeho pro národnostní smír: z nejvěrnější lásky k zemi. Spatřuje v dosažení dohody mezi oběma národnostmi nejzákladnější podmínku všeho dobra a zdaru země ujímal se prostřednictví, kdykoliv bylo možno, i samostatného počinu se podjímal. Aby požehnání míru národnostního zemi zjednal, neváhal ve známých úmluvách vídeňských r. 1890, mezi jejichž přední účastníky náležel, připustiti vykoupení jeho i jistými obětmi vzhledem k zásadě plné dvojjazyčné rovnoprávnosti, kteráž byla vždy jedním z velikých jeho životních ideálů, v níž jedině spatřoval formuli zabezpečující politickou celistvost a správní jednotu království Českého. V těch příčinách styká se stanovisko jeho s názory jeho bližších soudruhů politických i s tužbami českých vůdců lidových rozcházejíc se ovšem s požadavky německými.

Avšak to není jediný styčný bod mezi vůdčími ideami národních poslanců českých z měst i míst venkovských a mezi nejvyšším maršálkem a jeho stranou. Ten názor rovnoprávnostní, z ducha celistvosti země čerpaný, byl u něho nerozlučně spojen s jiným, s historickým názorem státoprávním. Nejvyšší maršálek sám s vroucí pietou vzpomínává hraběte Jindřicha Clam-Martinice, zakladatele a vůdce státoprávní strany ve šlechtě české v politických zápasech let šedesátých. Sotva komu křivdíme, pravíme-li, že státoprávní přesvědčení této skupiny českého velkostatkářstva při počátku nové ústavnosti — po sklamání, jež přinesla ústava z r. 1861 jako domnělé provedení diplomu říjnového — bylo hlubší než u samých lidových zástupců českých. Na posléz dotčené působily liberální proudy roku 1848 a 1849, namířené nejen proti absolutistickému centralismu, nýbrž i proti bývalému stavovskému zřízení, jehož tradice byly naopak šlechtě mostem k historické formuli státoprávní. U ní byly požadavky federalismu státoprávního na podkladě historickém prostě nutností s hlediště konservativného. Pisateli těchto řádků utkvěla mocně v paměti plamenná řeč zvěčnělého knížete Karla Schwarzenberga v kruhu klubovním na konci let osmdesátých proslovená, ve které tento ohnivý spolubojovník Clamův a vedle tohoto i hraběte Lva Thuna přední vůdce strany, mladším jejím stoupencům rázovitě vykládal konservativní povahu idey státoprávní. Ten zřetel vedl r. 1861 hraběte Clama k Riegrovi, k ujednáním, na nichž se zakládal dlouholetý potomní postup společný. Brzo pak jmenovaným třem slavným vůdcům bojovně stanul po boku soudruh mladší, kníže Jiří Lobkowicz, vynikající měrou vypravený vzdělaností, zkušeností, v praxi správní získanou, a mocným fondem břitké výmluvnosti. S nimi a s českými poslanci lidovými podstupoval ony památné boje, které — kdyby jiného účinku nebyly měly — již svým vlivem na rychlé politické sorganisování národa mají význam památného historického děje. Na základě státoprávního programu brali vůdcové státoprávní šlechty, když byli z křesel sněmovních ve vlastní kurii houpačkou volebních machinací vytlačeni, mandáty poslanecké z rukou českého lidu. Kníže Lobkowicz mezi nimi Měl také svou účast v obětiplném zápasu o zachování státo-

právní většiny sněmovní za povětrných rejdů chabrusových. A když konečně nadešla chvíle, kdy státoprávnímu ideálu již již kynulo částečné uskutečnění za kabinetu Hohenwartova, nebyl jen horlivým a platným účastníkem předběžného jednání, nýbrž řídil v hodnosti nejvyššího maršálka zemského, tehdy ponejprv na něho vznesené, památný sněm fundamentálkový. Když pak dílo s tolika nadějemi podniknuté a takměř skoncované pikly zevními se zmařilo, slovy, z nichž sálalo hoře s nadějí, uzavřel ono slavné sněmování a vedl ve spolku se svými nezapomenutelnými soudruhy a učiteli zápas dále i podstoupil také skutek v daných tehdejších poměrech smělý, podati přímo Jeho Veličenstvu obrovskou petici, statisíci podpisů pokrytou, proti zavedení přímých voleb do rady říšské.

Není zde místa ani důvodu vypisovati zevrubně, co vše způsobilo neodvratný konečně přechod z trpného odporu na »faktickou půdu« ústředního parlamentu, ani kriticky rozebírati politickou účelnost pasivné opposice, kterou taktické rozdvojení v lidu českém samo podlomilo. O volbu vhodné chvíle pro obecnou změnu šiku ve směru politiky činné přičinil se, nezbytnosti se poddávaje, sám náčelník strany historické ve šlechtě, hrabě Clam-Martinic, kterýž pak s knížetem Jiřím Lobkowiczem a řadou soudruhů, kompromisem v kurii velkých statků do poslanecké sněmovny r. 1879 zvolených, vstoupil do společného »Českého klubu« na radě říšské. Jazyková nařízení z r. 1880 — zřízení samostatné české university rozdělením staré — změna volebních řádů, jež vynesla rozšíření volebního práva v městech a obcích venkovských a rozdělením voličstva statků nesvěřenských v Čechách na pět volebních okresů vyloučila do budoucnosti možnost rozhodnutí o celém zastoupení mocné voličské skupiny několika hlasy lidí nejistých — a konečně změna volebního řádu pro komory obchodní, jež ve třech komorách zjednala převahu živlu národně českému a tím spolu mu zajistila většinu v městské kurii českého sněmu — to byly první, záhy celou váhou pocítěné účinky onoho převratu taktiky a následky spojenství, které usnadnilo utvoření nové většiny ve vídeňské sněmovně poslanecké, jež konec učinila pro vždy německo-liberální nadvládě. Změnami těmi bylo podmíněno i nové složení sněmu království Českého, v jehož čelo, a to již na dlouhou dobu, vstoupil zase nejvyšší maršálek doby Hohenwartovské. Nové šestileté období sněmovní pod jeho řízením stalo se nejplodnějším ze všech dosavadních; jeho stopy v kulturních a hospodářských našich poměrech napořád jsou zjevny. Nechyběly ani v tom prvním šestiletí kruté srážky politické, jež od prosince roku 1886 vedly k trpnému odporu německému. Také nové rozklady v národním táboře českém pro domněle nepříznivé následky dosavadního spojení lidových poslanců českých s živly konservativnými se dostavily — ale kulturní a hospodářské plodnosti sněmu a výboru zemského neublížily. Po mnohých zkušenostech, počínajících r. 1889 a 1891, nedostalo se zadostučinění jen Riegrovi a jeho záhy na hrstku ztenčeně kohortě, nýbrž i bývalým jeho věrným spojencům z tábora velkostatkářstva konservativného, kteří přinuceni byvše nátlakem poměrů ke změně taktické ideálů svých se nevzdali.

Byla-li doba prvního krátkého náčelnictví knížete Jiřího Lobkowicze ve sněmu fundamentálkovém na výsost skvělou svým vzruchem a svým dílem velkého ústavotvorného slohu, vyniká první doba druhého jeho náčelnictví trvalými, vzácnými výkony ve směru správním, jest nejskvělejší dobou autonomických počinů, na kterých náčelník samosprávy zemské měl neocenitelnou účast tvůrčí a řídící, v hradbách překážek průlomy zjednávající a uhlazující cesty na místech těžko schůdných. Ale na výši stejné nebyly již osudy další pro trudnou úpornost zápasů, jež zákonodárnou i správní činnost zemského zastupitelstva a autonomistickou iniciativu podlamovaly, aniž v jiných směrech úspěchů rovnocených přinesly a zbědování dostoupilo vrcholě, když německá obstrukce zvrátila vřelé doufání nejvyššího maršálka, že zůstanou zemské sněmy útulkem plodné práce v ústředním parlamentě mařené a ničené. Měl s n ě m y především na zřeteli, když ještě r. 1901 ve sněmovně panské varovný hlas pozvedl — on, konservativný šlechtic, jako nenapravitelný »feudál« často kaceřovaný — aby neodvratně již hrozící absolutismus nezaváděl se v širších mezích, nežli poměry učiní nutným. Střeže se bedlivě všeho způsobu zakročení, ku kterému by neposkytl práva jednací řád, jehož on jest předním strážcem, nejvyšší maršálek podstoupil nejbolestnější chvíle svého politického života, nejtěžší zkoušky své předsednické povinnosti, když musil snášeti ponížení úrovně sněmovní na planou frašku. Ale nedal se másti a hleděl zachovati, co bylo možno, spořádaný chod samosprávy zemské při nejvyšší rozrušenosti stavu finančního. Neopustil místo, jemuž v rozháraných poměrech jen silná, zkušenostmi vyzbrojená osobnost mohla zachovati váhu a platnost a s klidnou oddaností snažil se udržeti plodné působiště té větvi veřejné správy, jejíž podstatný znak spatřuje v tom, že orgány její »jsou povolány k svému úřadu zásadně z toho důvodu, že požívají důvěry svých spoluobčanů.« I tak další část

jeho druhého období úřadovacího jest a zůstane ve vděčné naší mysli zapsána obětavým sebezapřením, s nímž vytrval neohromen ve službě svých velkých ideálů, nedbaje zklamání, trpkosti, příkoří a nejtěžších překážek.

Přese všecky tyto výrazné a úctu vynucující stránky, v nižádném směru úslužně nepřibarvené (skvěleji a sytěji vylíčili je jiní), zůstal by obraz politické osobnosti knížete maršálka neúplným, kusým, kdyby se opomenul pohled na jiné ještě jeho stránky, jež nás nutí navrátiti se k jeho politickému vyznání, které bylo zběžně nastíněno již úvodem.

Jen jistá povrchně zpovšechňující radikálnost dovedla vroucí monarchickou a dynastickou oddanost, jež u nás vyplývá z hlubin konservativných názorů a nic nezadá nejrazovitějším zjevům legitimistického konservatismu západoevropského, stotožnovati šmahem se slepou poddajností, jakou vyjadřuje slovo: byzantinismus. Leč právě u silných povah vyplývá z monarchické věrnosti přímá opravdovost, s jakou naproti nositelům svrchovanosti projevují mínění, vyslovují rady i varování, byť s nebezpečím neporozumění a ztráty oblíby. Taková úcty plná statečnost v projevech názorů na místech nejvyšších byla společnou vlastností tvůrců strany českého velkostatkářstva konservativneho, takovou vždy se vyznamenával také kníže maršálek. Odchylujíce se v netajených názorech příliš od panujících směrů, nepozbyli sice vážnosti a uznání na místech nejvyšších, ale proudy silnější dovedly zjevně oslabiti míru jejich osobní oblíbenosti a tak i vlivu. Nesli ji s bolestí v nezmenšené loyalitě, ale s plným přesvědčením, že přední povinnost z oddanosti k trůnu a dynastii plynoucí jest povinnost ryzí a zřejmé pravdy a že by bylo zhoubou všeho konservatismu a koncem jeho poslání, kdyby dovedl té povinnosti zapomenouti.

Nezapomínali jí, nezapřeli ji, protože byli naplněni přesvědčením, že právě jejich směr a názor jest shodný s prospěchy Rakouska. Bylo možno neporozumění této shody na místech, kde porozumění bývalo by spasným. Události však samy zjednávají průchod pravdě. Jde tu spolu o dlouholetý rozpor mezi konservativnou čili tak řečenou historickou šlechtou a nejbližším jejím odpůrcem, stranou velkostatkářskou, jež oblíbila si nazývati se ústavověrnou.

Skutečný, základní, rozhodující rozdíl obou nespočívá ani tak v protivě konservatismu a liberalismu, jak by se dle zevního zdání mohlo souditi. Byliť právě i ve skupině tak řečených ústavověrných mnozí nejednou stránkou svých názorů konservalismu blízcí, ano velmi blízcí. Mnohem význačnější byla protiva v příchylnosti jedněch k ústavnímu centralismu a druhých k federalismu státoprávnímu. A když ta vstoupením konservativných na faktickou půdu ústavní pozbyla ostří, zbyl přece ještě rozdíl, zdánlivě nenápadný, skutečně nejrozhodnější. Ústavověrná skupina byla útvarem ryze narodnostním, byla stranou vědomě německou, jež v duchu praxe ústavní — přes zásadu čl. 19. zákona o základních právech občanských — přejala a udržovala tradice doby germanisační, nikdy neosvědčila přízně, ba ani spravedlnosti ke kulturním snažením českým, jak nad jiné ukázalo hlasování o českou universitu ve sněmovně panské. Sbor konservativných naopak nebyl stranou národnostní. Každý o to pokus byl by jej rozbil a uvrhl v poměr menšinový. Byl stranou politickou, která však od prvních chvil svého vzniku odpírala germanisačním tradicím starší doby, odpírala dříve, než velkoněmecké oficiální tužby rakouské utrpěly těžkou porážku na polích u Hradce Králové a zřízením nové německé říše. Poctivě a důsledně trvajíc při zásadě rovnoprávnostní podpírala pomocí té zásady všecky kroky k opatření kulturních potřeb českých, dlouho a k neblahé újmě rakouských prospěchů zanedbávaných, a sloužila tím ideálu Rakouska, který Palacký r. 1848 tak lapidárně byl formuloval. Byly doby, kdy na samých místech rozhodujících mohla se germanisační náchylnost oněch vydávati za něco rakouštějšího nežli jasný smysl těchto pro rovné podmínky kulturního života národů rakouských. Dnes, kdy neoficiální velkoněmecké plány počínají se shošťovati různých fíkových listů, kdy se vidí, jakou posilou nadějí všeněmeckých a jakým nebezpečím pro trvání politicky samostatného Rakouska bylo každé zdržení českého národního rozvoje, byť původci toho zdržení desetkrát denně a upřímně zpívali »Zachovej nám« — rozpoznají znenáhla i slepí, který z obou směrů svou podstatou, svými záměry a účinky byl rakouštější, duchu mocnářství lépe hovící, jeho poslání, podmínkám jeho zachování a prospěchům dynastie bezpečněji sloužící. V tom významu a účinku se zakládá rýzost rakouského vlastenectví těch mužů, v jejichž řady sotva sešikované vstoupil před čtyřiceti lety kníže Jiří Lobkowicz, který právě tuto stránku zásad jejích vždy s nepoddajnou vřelostí zastupoval a skutkem osvědčoval. V den, kdy jeho političtí přátelé kolem něho se kupí, aby v něm uctili osvědčeného vůdce svého i v tomto právě řečeném směru, bezděky se vnucuje úvaha, jak jinak by se byly věci v Čechách ve prospěch rakouský vytvářily, kdyby beze vší újmy politických rozdílů ta četná a mocná skupina, která se okázale nazývala ústavověrnou, v té jediné věci byla osvědčila více rakouské prozíravosti, ba kdyby jí byla — zovouc se přece ústavověrnou — jen tolik osvědčila, kolik vyplývalo ze zřejmých ustanovení ústavy samé

Znamenal-li rovnoprávnostní duch strany knížete Jiřího s rakouským prospěchem spolu mocný zájem český, oč více vystupuje pro nás význam těch příslušníků jejích, kteří s plným vědomím své příslušnosti národní osvědčili svůj smysl pro kulturní vzmach českého národa a s jasným vědomím i vřelým citem spojili platné činy. Ve všem jasu svém tu teprve vystupuje postava muže, kterého poctami vřelého ocenění slaví v památný den země celá, ale především národ náš.

V zemi naší, uprostřed sídel lidu českého, žijí sta lidí vzdělaných, kteří by při sebe kratším pobytu v kraji cizím, i třeba kulturně zanedbaném, pokládali za nemožné, za pokáráni hodnou netečnost nepovšimnouti si kulturních známek života lidu, mezi který se dostali. A kolem nich vyrostla z kořenův už zdánlivě vyhubených nová, svérázná kultura, mnohostranná, všemi barvami ideového bohatství světového svítící, aniž oni viděli a viděti chtěli. Nejeden příslušník starobylých rodů naší země, nejeden nositel dávného slavného jména českého libuje si naproti kulturnímu světu českému v úloze nevšímavého cizince. Jak se od nich odráží muž, který — vyšed také z kruhů, jež historie novému houževnatému kulturnímu snažení vlastního národu byla odcizila — s vroucí vnímavou myslí k dílu tomu lne, ze zbytků křivd a poníženi povznášeti je pomáhá, čilým duchem je sleduje, za věc srdce svého je pokládá, jest »vlastencem« nejen v rakouském a zemském pojmu své strany, nýbrž také v tom ideálně výrazném smyslu, ve kterém toho slova užívala naše doba buditelská. Neméně než českým vědcům a umělcům samým leží mu na srdci, aby měli všecky podmínky plodné činnosti, a více než jim samým mu záleží na uznání jejich práce, na uznání kulturní úrovně českého národa. To zrovna sálá z proslovení, kterýmiž jako náměstek protektorův zahajuje výroční shromáždění České akademie a jež bývají čtěna dychtivě v nejširších kruzích našich. S malou obměnou dat, ale ne smyslu dalo by se říci o mluvčím těch proslovení, co on sám v České akademii tak krásně pověděl ve své pamětní řeči na knížete Karla Schwarzenberga. »Mnozí tenkráte ještě pochybovali o neodolatelné moci tohoto národního vzkříšení a v četných kruzích se přihlíželo k němu nedůvěřivě ano i potupně. A tu to byl kníže Karel Schwarzenberg, který ve spojení se svým přítelem, hrabětem Clam-Martinicem a s malým počtem věrných soudruhů záhy uznal oprávněnost těchto národních snah a z plna srdce se k nim přidal. Neohroženě oddal se sám tomuto proudu, nedbaje ani výčitek ani pomluv, kterých se jemu za to četně dostávalo. Vstoupil v úzké spojení s tehdejšími vůdci národního ruchu a za nedlouho zaujal mezi nimi sám vynikající místo. Jest on jeden z těch mužů, jimž náleží zásluha, že porozumění národních snah českých vniklo do kruhů, které jindy se zdály býti jemu úplně uzavřeny, s druhé strany pak tím, že odhodlaně se hlásil k národu českému, sesiloval i upevňoval mezi lidem národní sebevědomí a oprávněnou hrdost z dosažených výsledků.« S jedinou změnou jména lze vysloviti přesvědčení, jehož výrazem pamětní řeč končila, že pokud národ náš bude pamětliv nehynoucích zásluh svých nejhlavnějších buditelů, též vděčně sobě vzpomene, že kníže Jiří Lobkowicz byl jim věrným přítelem a účinně podporoval jejich vlastenecké snahy!

Vzpomíná toho národ náš. Dávno mu k duši přirostl tento vynikající, statný a slavný potomek starobylého českého rodu, v jehož povaze a životě je sloučen věhlas státníka s moudrostí a bystrostí povolaného vůdce velkých větví správy veřejné a s horoucím srdcem vlastence, milujícího národ svůj až do hlubin bohatýrské mysli své! Vzpomíná toho národ náš a projeví to jako dosud málo komu.

JOS. D. KONRÁD:

Eva.

(Pokračování.)

Teprve na cestě se rozpomínal, není-li to, co podniká, pošetilost. Byl na vahách, jak to má posuzovati. Co ho nutká k tomu neznámému člověku? Zájem tu ovšem jest, nikoli však tak značný, aby ho hnal s takovou zvědavostí k němu. Je to vůbec známka lidské povahy, nebo je to jenom známka jeho osobní slabosti? Ale vždyť konečně také toužíme viděti nůž, kterým nás někdo ranil, meč, který sťal naše nejdražší hlavy, prosté, odřené péro, kterým bylo napsáno nesmrtelné dílo.

O kolik je důležitější člověk? Rozhodl tedy, že to není ani pošetilost ani slabost, a nazval počínání své přirozeným konáním klidného člověka.

Ubytoval se ve Lvově v jednom z předních hotelův a již prvého rána po svém příjezdu do města šel si prohlédnout okolí označených kasáren. Tam už snadno někoho potká nebo

nalezne, kdo by mu dal o nadporučíku Sylvestru Donátovi aspoň počáteční zprávu.

Náhodou pohlédl do velikého okna u kavárny a uzřel tam u snídaně malého karasatého setníka. Kol pasu měl širokou žlutou stuhu s dlouhým střapcem, vedle na pohovce stála parádní čáka. Měl patrně toho dne službu.

Pavel Hylmar vstoupil do kavárny, a poněvadž důstojník seděl u stolu sám, zamířil rovnou k němu. Na zdvořilý pozdrav dostal rovněž zdvořilou odpověď, a když požádal o laskavé půjčení jedněch přečtených novin, setník úslužně položil jich před něho celou kupu.

Následovaly professorovy »díky« a setníkovo několikeré »prosím«, slovo dalo slovo. Poznávaje z přízvuku řeči, že setník není Němec, ale nepochybně Polák, professor zavolal na pomoc svoji obstojnou znalost polštiny, a voják hned se stal družnějším.

Představili se navzájem, nechali novin a povídali.

»A z daleka-li pán přichází?« ptal se důstojník.

»Z Čech, pane setníku.«

»Velmi krásná země — jako nadporučík a ještě některou dobu jako setník žil jsem tam několik let.«

»Znáte tedy také naši stověžatou Prahu?«

»Znám ji tak dobře jako Lvov a k tomu hojně jiných českých měst. Hezky jsem už hovořil po česku — slečinky, krásné slečinky mě tam učily,« dodal setník zálibně, a ač bezmála padesátník, popelavá očka zasvítila mu živěji, navoskované kníry se zvedly jako tykadla.

A již opouštěl mateřskou řeč a začínal česky. Slyše, že professor je také pěstitelem krásného písemnictví, vytasil se se svými literárními vědomostmi, a působilo mu zvláštní potěšení, mohl-li vyjmenovati některé práce českých básníků, které buď z originálu, buď z překladů si zachovala jeho paměť.

»Je zajisté také několik českých důstojníků u vašeho pluku,« podotkl professor.

»Ovšem, jako všude, a zde v Haliči je jich vůbec velmi mnoho. Totiž, drahý pane, důstojníků z Čech je dost, ale zda-li ještě Čechů, to je jiná otázka.«

»Myslíte upřímných Čechů, pane setníku.«

»Ano, těch upřímných. Zde na vojně se totiž velmi často ztrácí národnost.«

»Znáte snad náhodou nadporučíka Donáta?«

Setník sebou zavrtěl. Tuhé tenké kníry třikrát vyskočily nahoru dolů, jakoby veliký červený brouk hýbal tykadly, šedé oči se upřely na professora.

»Nadporučíka Sylvestra Donáta, pravíte?«

Prosím.«

»Znám — ten je u našeho pluku.«

»Ach, právě u vašeho pluku!«

»Je snad pánův přítel?«

»Nikoli, pane setníku. Osobně neznám nadporučíka Donáta. Ale je přítelem mých přátel, a ti mne žádali, abych se při příležitosti na něho optal, co dělá a jak se mu daří.«

»Ach tak — tedy jen taková příležitostná otázka?«

»Docela příležitostná.«

»A to ví pán, jaký je život na vojně: někdy veselý, někdy fádní, a tak se to stále otáčí.«

Professor rád by se byl vrátil k Donátovi. Prohodil tedy nazdařbůh:

»Prý je nadporučík Donát znamenitý důstojník?«

Setník opět sebou nespokojeně trhl.

»Kdopak to tvrdil, prosím?«

»Ti jeho přátelé.«

»Ach, tak — inu, jak kdo o tom soudí. Schopnosti má a chytrý je, snad až tuze chytrý a vypočítavý.«

»Pamatuje na budoucnost, není-li pravda?«

»Máte pravdu, pořád se dívá před sebe. Někdy se to arci vyplácí.«

»A někdy nevyplácí,« dodal s úsměvem professor.

»Ovšem, někdy taky nevyplácí, dost možna, že právě jemu se to nevyplatí — a prosím, jak pán připadl zrovna na toho důstojníka?«

»Jen tak, jak jsem pravil. Napadlo mne toliko jeho jméno. A což nadporučík Severa, prosím?«

Nyní malý setník byl nadobro zmaten. Odtáhl hlavu až na vysoký lenoch pohovky a zabodl do obličeje Hylmarova pronikavé oči.

Professor viděl, jak kníry pod červenými vyholenými tvářemi opět sebou několikráte rozčileně kmitly. Pak setník vztáhl proti svému sousedovi krátkou, na pohled neohrabanou a přece tak hbitou ruku.

»Prosím, pane, řekněme si přímé slovo — vy jako poctivý český literát, já jako poctivý polský voják: proč a co vyzvídáte na mně?«

Professor byl překvapen. Nemohl pochopiti, proč ten hovorný a sdílný důstojník mu najednou nedůvěřuje.

»Ubezpečuji vás, pane setníku,« pravil se vší přesvědčivostí svého hlasu, »nepřišel jsem vyzvídat ani žertem zneužívat vaší laskavosti. Povím vám to krátce: Jaroslav Severa je můj bratranec, kterého jsem neviděl už několik let, a nadporučík Donát je prý jeho nejlepším přítelem.«

»Byl až dosud jeho nejlepším přítelem, pane.«

»Donáta, jak jsem řekl, neviděl jsem dosud nikdy. Před měsícem byl jsem na návštěvě u Severových rodičů — byla o jejich synu

ovšem časta řeč, a teď cestuje po Haliči, mimoděk si vzpomínám na toho i onoho a mám také v úmyslu navštíviti svého bratrance. Spatřujete-li v tom něco zvláštního nebo nešetrného, pane setníku, promiňte!«

Důstojník naklonil se opět k professorovi a podával mu ruku.

»Prosím, úplně pánovi věřím, na slovo. Budiž mi laskavě prominuto, že jsem chvilku pochyboval. A teď račte pozorně poslouchati, něco tuze zajímavého a důvěrného — zatím jen ještě mezi námi — pánovi řeknu. Právě máme tři čtvrti na devátou. Za čtvrt hodiny nadporučík Jaroslav Severa se bije s nadporučíkem Sylvestrem Donátem.«

Mladý muž ustrnul úžasem.

»To je to nejlepší přátelství,« ušklíbl se setník.

»Tedy souboj!« zhrozil se professor.

»Docela obyčejný, nevinný souboj.«

»Při kterém se stříleji.«

»Tentokrát jen na šavle, milý pane, jen na šavle.«

»A proč — co se mezi nimi událo?«

»Národnost, pane, a tím hůř, že jsou oba Češi.«

»Nerozumím vám dobře, pane setníku.«

»Jeden jí hájil, druhý ji zapřel.«

»Českou svoji národnost! A který z obou se tak provinil, pane setníku?«

»Donát. Nic ho nemůže omlouvat, že to bylo při nějaké pitce. Dopustil se urážky své české národnosti.«

»Proč?«

Setník pokrčil rameny.

»Jistě aby se zavděčil vyšším, víte, pane setníku.«

»Určitě nevím — ale snad máte pravdu, milý pane. Prohodil prý něco posměšného o Češích plukovník a dovolával se při tom svědectví Donátova.«

»A Donát přisvědčil?«

»Prý přisvědčil. To je všecko. Potom mu Severa poslal svědky.«

Polekaný professor chvíli nebyl slova schopen. Za to malý setník byl úplně klidný a díval se na jeho úžas usmívavě.

»Co tomu všemu říká pán?«

»Je to hrozné!«

»Za deset minut se bijí!«

Obličejem mladého muže přešel hněvivý mrak. (Pokračování).

R. J. KRONBAUER:

Snoubenci „Umělecké lóže."

Román.

(Pokračování.)

»Ochu, nic naplat, musíš do nemocnice,« energicky usoudil Antoš . . »buď tam nebo zburcujeme nějakého doktora. Domů nemůžeš, poněvadž bys' se ráno už neprobudil.«

»Dobře . . dobře . . dělejte se mnou co chcete« — malátně řekl Márold . . »To je mně najednou nějak divně . . je mně tak mdlo, že bych se nejraději položil do sněhu.«

Troskovický s Antošem vzali ho pod paží a vedli ho Tůní ulicí vzhůru. Márold vůčihledě slábl.

»Hoši . . takhle bychom daleko nedošli . .,« zvolal Antoš . . »Luďku, otoč si levici kolem mého krku, já tě vezmu na záda.«

»Ne . . ne . . tak zlé to se mnou ještě není . . škoda, že tu nikde není vozu . . tak jen dál, hoši . . už bych si rád ulevil, ať je to kdekoli, třeba v umrlčí komoře.«

Bylo půl třetí, když stanuli před nemocnicí. Té noci měla jurnál německá klinika. Lámanou němčinou vypovídali přátelé, co kamaráda kumštýře potkalo za nehodu.

Lékař sňal obvazek a zamumlal: »Byl nejvyšší čas . . za dvě hodiny bylo by pozdě.«

Za chvíli ležel Márold na operačním stole. Když ho chtěli narkotisovati, upozornil Antoš, že trpí Márold srdeční vadou. Všichni pomáhali při operaci — Antoš držel Márolda za nohy, Troskovický svíral jazyk, nějakou jehlou nebo něčím podobným vytažený z úst. Lékaři pracovali se zimničnou rychlostí. Antoš pohlédne na Marolda, vidí jeho zsinalou tvář, nakloní se k němu a křikne: »Pro živého boha . . vždyť on nedýše.«

Doktoři nechali všeho a křísili ho. Operaci potom dokončili v narkose. Když bylo po všem a Márold se z omámení probudil, udiveně se

kolem sebe rozhlížel. Dlouho to trvalo, než se tak dalece vzpamatoval, že poznal Antoše.

»Kde to jsem,«? ptal se, a prudce k sobě Antoše přitáhl . .«

»V nemocnici . . vždyť přece víš, co se ti stalo,« něžně, jako s děckem s ním rozmlouval Antoš.

»Ráno ale budu moci jíti domů,«? ptal se Márold a v očích jeho zatřepetala se úzkost.

»Ovšem . . ovšem . . teď si klidně pospiš a ráno budeš chlapík,« chlácholil ho Antoš. Márold uvěřil, naklonil hlavu a usnul.

Když vycházeli z nemocnice, řekl Antoš k Troskovickému: »sáhněte mně na košili . .«

Byla mokrá, jakoby právě z vody vylezl.

»Do smrti bych nechtěl něco takového ještě jednou prožít — nikdy nezapomenu na tu chvíli, když ležel na té operační pryčně. Ještě štěstí, že jsme potkali ty sanitáky a že do něho vrazili. Byli bychom provedli tu neprozřetelnost, že bychom ho byli dovedli domů a Márold mohl býti do rána na prkně. To se mu touha po zasněžených krásách hradčanských špatně vyplatí. Pro pána boha . . to není maličkost, když se malíři zkrátí několik hlavních žil zrovna v pravé ruce. Bůh suď, co z toho ještě vyleze . . Kdyby to byl literát . . no . . řekl bych, že si čtenáři oddychnou . . ale ne — ono to trefí zrovna takového bohem nadaného hocha. Dobrou noc . . jděte každý do svého brlohu . . zítra . . vlastně dnes večer je ta schůze, pane Troskovický — zítra ráno se uvidíme v kanceláři. K Márroldovi se podívám hned odpoledne . . prozatím nikomu ani muk . . chuďas . . ten si tam poleží hezkých pár neděl . .«

Troskovický rozloučil se s přítelem Antošovým na Karlově náměstí.

Před několika dny se tudy vracel, když doprovázel J. V. Friče. Také byli tenkráte na Hradčanech. Jaký to rozdíl, jak jiný to návrat! Až ho po těle mrazilo, když si připomínal podrobnosti z pobytu v nemocnici. »Dost možná, že všechno vlastně zavinila ta komedie s tím auskultantem,« napadlo ho . . »Márold se nudil, zatoužil po nějakém ušlechtilejším dobrodružství a vyšel si pro svoje neštěstí.«

Viktor byl příhodou tak rozrušen, že nemohl usnouti. Maní vzal péro do ruky a celý výjev si stručně zaznamenal. — — — — — -- —

»Poslední den svobody,« skončil svoje poznámky . . »zítra tedy nastává povinnost, vážná práce.«

Zadíval se do prázdna, vzpomněl si na Márolda a v tu chvíli zase zatanula mu na mysli »Legenda« Čechova.

»Srdce moje kvete jako zahrada . . . jen zdravé páže mně dej, o Bože . . a nikdy o nic jiného nebudu žebrat u tvého zlatého trůnu« — připsal ještě rychle, odhodil péro a usínal již při odstrojování.

* * *

S Emmou vídali se jen na večer. Kancelářská povinnost Viktora z počátku strašlivě dusila. Nebyl zvyklý podobné práci a dlouhému sezení. »Je vám jako skřivanovi v kleci, víte,« smával se Antoš, když se Viktor u svého psacího stolu zadumal. Ale Viktor přivykl a beze stesku pilně a svědomitě pracoval, ač byly chvíle, kdy myslil, že to v těsné a řádní kancelářské místnosti nevydrží. Bylo už jaro a zahrady, do nichž měli vyhlídku, hnědly, žloutly a fialověly. Už měli svoje hnízdečko, roztomilý pokojík s čistou kuchyňkou na úpatí Petřína. Tetě z venkova, která schválně přijela, aby pronesla poslední a rozhodující svoje mínění, se byt příliš nezamlouval. »Dejte mně pokoj,« řekla svým rázným způsobem . . »vždyť je to jako staroněmecká lucerna — ze všech stran vám tam bude foukat a fičet a v zimě vám nebude teplo ani v posteli.«

Ale Emma s Viktorem nepovolili. Prohlásili, že si jiný byt nevezmou . . do tohohle že se těší, tady že budou v městě a přece jenom že budou před lidmi jako schovaní.

Se svatbou se to pořád a pořád protahovalo. Minul už celý duben a Emma s Viktorem ještě nevěděli dne, kdy spolu půjdou k oltáři. Poradili jim tety, aby si dali nábytek zhotovit u mladého truhláře, že daleko lépe pochodí než když jej koupí hotový ve skladu. To bylo nějakých cest a nějakého vyjednávání. Truhlář měl svou dílnu na kraji Dejvic a snoubenci putovali tam skorem ob den. Viktor chodil o hodinu dříve z kanceláře, jen aby konečně tyhle starosti mohli skoncovat a když již nábytek byl odveden, přišlo do toho zase něco jiného. Byla to trudná novina. Strýc továrník psal, že matka Viktorova pomalu dohasíná a že očekávají každý okamžik její skon.

Jeli spolu hned druhého dne navštívit chorou maminku. Už ji nezastihli u kolovrátku — ležela v posteli a když k ní přistoupili, musili se až k jejím rtům skloniti, aby slyšeli, co jim chce povědětí. Pohladila jejich hlavy stydnoucíma rukama, pousmála se, ani nedomluvila a usnula. Posadili se k posteli a vzpomínali svojí první návštěvy. Jak docela jinak sem tenkráte přišli! A dnes stařenka takřka si ani neuvědomila, že jsou zde a už asi si s ní nepohovoří, aby jí všechno vypověděli, jak si popílili, aby měli ten svůj kouteček pěkně a vlídně uspořádaný.

Prožili v S. . několik dusných hodin. Netroufali si ani se pohnouti, aby nemocnou nevyrušili a nepolekali. Z továrny jim vzkázali,

aby šli k obědu, ale nemohli se k tomu odhodlati, aby stařenku opustili. Asi ve dvě hodiny odpoledne se probudila, otevřela oči a udiveně se na ně zadívala. Dlouho, dlouho to trvalo, než je poznala. Sklonili se k ní a vroucně jí líbali ruce.

»Tak jsem vás přece ještě viděla. Myslím na vás ustavičně a ve snách jenom s vámi rozmlouvám. Já už se nedočkám vašeho spojení — až spolu k oltáři půjdete, bude už travička na mém hrobě ševelit, jak i to mrtvé srdce na vás vzpomíná a za vás se modlí. Pořád jsem si myslila: přijdou-li a zastihnou-li mne ještě živou. Doposud pánbůh všechny moje modlitby vyslyšel . . od té doby, co jste si řekli, že půjdete za sebe, jenom za vás se modlím. Příliš mnoho a příliš úpěnlivě prosím Boha, aby Vám dal spokojenost. Jenom jedna věc mne znepokojuje. Někdy mně napadne, že jste přílišní blouznílkové a že právě proto vás potká nějaká nehoda. Ať se stane cokoliv — netrhejte se od sebe a k nikomu jinému nepřilněte. Tys', Viktore, někdy prudký a ohnivý . . vzpomeň si vždycky na tato slova, jež ti řekla matka, když byla v umírání.

To je to jediné, co kalilo moji poslední hodinku. Proto jsem se také smrti lekala. Chtěla jsem vás ještě jednou viděti, abych pohledem na vás upokojila svou duši. Jeďte klidně do Prahy a připravujte se ku slavnému svému dni. Já tu klidně dohasnu a až poletí moje dušička k Pánubohu, zastaví se na chvilku nad Prahou, vyhledá si vás a dá vám poslední s bohem a požehná vám. Žila jsem poslední chvíle svého života v bezstarostném odpočinku a proto umírám s odevzdaností ve vůli Všemohoucího. Teď jsem i vás viděla a proto je mně tak volno a blaze, jakobych pouze zaměňovala jeden život za druhý, za jiný. Jsem upřímná křesťanka a jsem přesvědčena, že vstoupím v život lepší. Podejte mně, děti, ruce . . (Pokračování.)

JAN HAVLASA:

Silné jako smrt.

Americká povídka.

(Pokračování.

a dvacáté moje narozeniny, — jež byly o měsíc dříve než jeho — přijel i Harris. Tehdy poprvé zdal se mi být poněkud změněn: jaksi zmužněl, sesílil, ale zároveň jako byl by trochu pobledl a jeho oči jakoby hleděly ještě tesknĕji, než kdy jindy. Krátce před rozchodem tázal jsem se ho žertem, zda se ještě nezamiloval. Slabě se zarděl — jako vždy, když mluvilo se o něčem podobném, — zavrtěl hlavou a řekl velmi tiše: »Nemám času na takové hlouposti.«

Dva dny před jeho narozeninami zajel jsem k němu do Savanny, poprvé zas po sedmi měsících. Měl z mé návštěvy velikou radost; nečekal mne, poněvadž sám chystal se příštího večera k rodičům. Ztrávili jsme ve vzpomínkach ten den i večer, veseli a šťastni. Té noci, když už jsme se chystali k odchodu na lůžko, zatím co po kraji kolem crčely cikády, zpívali texasští slavíci a světélkovaly mušky, Harris roztoužil se po té době, kdy dostane se do Atoky. Ale náhle, v nejlepší náladě umlkl a od té chvíle cítil jsem, že se nutí do rozmaru a že cosi zakrývá, nač právě se rozpomenul. A ten dojem skrývaného jakéhosi žalu měl jsem i o dva dny později, když jsem se s ním loučil na atockém nádraží.

Pak neviděl jsem ho čtvrt roku; nebylo ho možná vylákat ze Savanny — jeho matka si na to stěžovala, kdykoliv mne potkala. Leč měl jsem dosti svých záležitostí, než abych si byl lámal hlavu přemýšlením, co se děje s Harrisem.

Byl už Harris v Savanně asi půldruhého roku, když záležitosti reservace za Kiowou přivedly mne koňmo na tři míle od jeho stanice. Zajel jsem k němu v podvečer, a našel jsem ho v zimničném rozčilení. Byl ještě bledší, než při posledním našem setkání, ba tváře měl vpadlé a hnědé jeho oči měly lesk nezvyklý, skoro chorobný.

»Můj drahý Harrise,« zvolal jsem uděšeně, »co se děje s vámi?«

Nejevil zvláštního nadšení ani překvapení z mého náhlého, neočekávaného objevení. Podával mi ruku a zakoktal, vyhýbaje se očima mým pátravým zrakům

»Oh, nic, docela nic, drahý Nathanieli, toť víte: pouhé úřední starosti...« I běžel k telegrafu, cestou se omlouvaje: »Omluvte mne na okamžik . . . prosím!«

Pozoroval jsem jeho chvatné, nervósní pohyby se značnými obavami. Ubohý hoch — myslil jsem si — samota činí z něho podivína.

»Přijede vlak, že?« otázal jsem se, když skončil svou práci a zvedl se, míře ke mně

»Ano, ano!« odpověděl, »už vyjel z Kiowy . . za čtrnáct minut bude v Johnsville, za pět, šest zde.«

Podivil jsem se:

»Tedy od Atoky?«

Nervósně přikývl hlavou.

»Ano, od Atoky, od jihu . . . toť znáte: tři hodiny zpoždění . . . což to je! A řezavě se zasmál.

»A co severní vlak?« otázal jsem se, nechápaje velikého jeho vzrušení.

Máchl rukou:

»Eh... také zpožděn... A už ani nedbám . . .«

Položil jsem mu ruku na rameno.

»Harrise, můj příteli . . . dovolte svému druhovi, aby vám řekl, že úředník dráhy M K. T. měl by býti ozbrojen větší trpělivostí, a že slabé nervy mohly by ho přivést za tři léta do hrobu!«

Opět se tak divně zasmál, jak nikdy se nesmával.

»I don't care!« odpověděl. A »nedbám«, bylo jeho odpovědí i na všechno mé další napomínání.

Potom však měl starosti s blížícím se vlakem, i šel jsem zatím dohlédnout na koně. Vrátiv se, nalezl jsem Harrise zamyšleného, v tvářích s podivným výrazem, jenž nasvědčoval jakémusi vnitřnímu utrpení. Vlak mizel z dohledu na severní straně. Nevystoupil nikdo . . . Přistoupil jsem k příteli a vzal ho za ruku.

»Co je s vámi, Harrise? — Nemyslíte, že bylo by dobře, svěřit se přátelsky?«

Stiskl mi ruku, podíval se na mne vděčně, a řekl:

»Děkuji vám Nathanieli, a slibuji, že vám povím, až bude co k povědění; dnes však nemohu, než ujistit vás, že vaše obavy jsou zbytečné; jsem poněkud nervosní — toť vše!«

Pak hovořili jsme o mnohých věcech, oba velmi roztržití a jakoby navzájem si nedůvěřujíce. Slunce chýlilo se k západu, když jsem se s Harrisem loučil. — »Bůh buď s vámi . . . Harrise . . . ať cokoliv by se vám nahodilo, pamatujte, že v Atoce máte nejlepšího přítele, jemuž nic nebylo by těžko pro vás udělat.« A s tím jsem odejel.

Necelý měsíc po té měl jsem cestu na reservaci mezi Chockie a Stonewallem, a odbyv tam svoje záležitosti, rozjel jsem se tryskem k Savanně. Harrise však doma nebylo. Vyzvídal jsem na hlídači, co je s ním. Z počátku starý muž neodpovídal nijak určitěji, aby bylo lze něčeho se domyslit. Až po chvíli ponenáhlu rozvázal: že Harris je nějak trudnomyslný, den ode dne smutnější, a že denně v různých dobách vydává se kamsi na potulky, z nichž vrací se udýchán a znaven. Poněvadž v okolí byly jen řídko roztroušené farmy, nebylo možno čekat tamějších zpráv ani odtamtud, přes to však zastavil jsem se u dvou farem a opatrně se vyptával na Harrise. Výsledek všeho byl ten, že jsem se vracel od Savanny ještě více zaražen, než naposled, Harrise ani nedočkav.

Dva dny po té dostal jsem list od Harrise. Byl stručný: »Drahý Nathanieli, poznávám z narážek hlídače Thomsona i blízkého farmáře Edwardse, že jste se pokusil pátrat po domýšlené příčině domýšlené změny v mém chování. Chcete-li mi prokázati laskavost a přátelství, prosím, ponechte mne sobě samému Váš upřímný H. R. W.«

Čtyři měsíce jsme se potom neviděli; poněkud jsem i zapomněl na ubohého přítele. Až kteréhosi dne uvedla mi ho důrazněji opět na paměť návštěva jeho matky, jež den před tím byla u něho a vrátila se všechna polekána záhadou, kterou nemohla nevycítit za změnou, stavší se s Harrisem. Ukázal jsem jí list Harrisův, a na její prosby přislíbil jsem, že udělám, co bude v mé moci, abych přišel na stopu tajemství žalu Harrisova.

Tři dny po té vyjel jsem si do reservace za Johnswillem, nechal tam koně, a tři míle, jež dělily mne od stanice savannské, šel jsem pěšky. O druhé hodině s poledne byl jsem nedaleko stanice, a ukryt v lese, s pahorku pozoroval jsem nádraží. Po čtvrté, když už docházela mi trpělivost, spatřil jsem konečně Harrise; vyšel na koleje, a pohlížel kamsi za trať, kde na pokraji prérie stály tři farmy. Pak přijel vlak od jihu, o něco později jiný od severu, oba zpožděné. Harris na chvíli zmizel ve stavení. A o několik minut později vyšel rychlým krokem a trochu nahrbeně, přeběhl trať a zamířil k lesu, táhnoucímu se od farem na jih a hraničícímu s prérií. Pospíchal jsem opatrně v tutéž stranu, obávaje se, abych neztratil stopy přítelovy, a chvěje se nedočkavosti zvědět, co skryto jest pod maskou Harrisova tvrdošíjného zapírání.

Za několik minut dostal jsem se v blízkost míst, kudy Harris vešel do lesa. Malý, ale hluboko do země zařízlý potok překážel, abych mohl se pustit hlouběji do lesa, i kráčel jsem dále při jeho toku. Zastavil jsem se až u místa, kde stěny řečiště se nad vodou k sobě nakláněly tak, že bylo možno skočit s břehu na břeh. A nedávno sešlapnutá tráva

zdála se nasvědčovati, že tudy šel Harris. Bez rozmýšlení přeskočil jsem a mezi křovinami se proplétal, až les začal býti světlejším a vidět bylo i jeho konec.

A tu spatřil jsem asi tři sta kroků před sebou Harrise přikrčeného stát za stromem a zírat — k farmě, jež dříve byla mi z dohledu. Zdál se být čímsi zcela zaujat, po dlouhou dobu ani sebou nepohnul. Obezřele připlížil jsem se na pokraj lesa stranou, dále od něho asi dvě stě kroků — a jediný pohled prozradil mi vše.

Na poli mezi bavlníky spatřil jsem čtyři lidi, obírající bavlnu, Indiány. Byla to jedna z nečetných farem indiánských; neboť Indiáni těžko přivykají usedlosti a práci, zvyknou-li vůbec. A upamatoval jsem se dle úředních zápisů i na jméno farmáře; jmenoval se Albert C. Sorel, a jeho rodina měla své francouzské jméno už od pradávna. Slyšel jsem na blízkých reservacích o kráse jeho dcery Alice, i bylo mi divno, že sám už nevyhledal jsem příležitosti, přesvědčit se o pravdivosti těchto řečí. Pokud jsem mohl poznat z povzdálí dle plné, sličné postavy, krásná Alice byla mezi pracujícími, ale do tváří, zacloněných šátkem, jsem jí neviděl. Nebylo radno příliš prodlévat, nechtěl-li jsem se prozradit ani Harrisovi, ani Sorelovým, i dal jsem se s nezmenšenou opatrností na zpáteční cestu.

Nebylo pochyby: Harris byl zamilován do rudé krasavice, a zamilován — nešťastně. Co mu vadilo, aby Alici neřekl o své lásce? Nebo snad už byl . . . odmrštěn?

Ale ať jakkoliv, přesvědčiv se o příčině změny v jeho chování, nechoval jsem už zvláštních obav, nepřikládaje tomu přílišné váhy. Soudil jsem podle sebe; a přece nemůže být větší pošetilosti, které bychom se dopouštěli častěji, posuzujíce jednání jiných, než souditi dle sebe.

Neuznal jsem za vhodné vyčkat Harrise na stanici, ba chtěl jsem se vůbec vyhnout setkání s ním. Ale při přeskakování potoka přišel mi do hlavy bizarní nápad. Vytáhl jsem svou navštívenku a pohodil ji na trávu tak, aby Harrisovi padla do očí. A to bylo jediné co jsem udělal v záležitosti Harrisově onoho dne.

Nazítří navštívil jsem matku Williamsovu a ujistil jsem ji, že na věci s Harrisem není pranic, čeho bylo by se třeba lekat. Že ručím jí za to, za měsíc že bude už po jeho trudnomyslnosti.

A bylo . . .

Umínil jsem si, že nejdříve vypátrám okolnosti rodiny Sorelů a krásné Alice, pak že zajedu jednou k Harrisovi, a vyléčím ho z jeho melancholie dobrou radou. K čertu — myslil jsem si — takový hoch, což by v tom bylo, aby tu Indiánku nedostal! A smál jsem se, představuje si, jakou asi důležitost ubohý Harris přikládá své lásce, a že snad ani jinak nepředstavuje si možnost opětování ze strany Alice, než spojenou s nutností sňatku, jehož se bezpochyby přece jen bál vzhledem k poměrům na Jihu . . .

Měl jsem své práce, odkládal jsem zajížďku k Harrisovi ze dne na den. Až jednoho dne na reservaci jižně od Atoky, kde jsme byli spolu včera, dověděl jsem se, že bratr onoho Indiana, jenž se vám tak líbil, bude se ženiti. Je-li onen, jejž viděli jsme včera, hezký — jeho starší bratr byl v pravém slova smyslu krasavcem — a sličná byla i jejich sestra. »Koho si bude brát?« tázal jsem se udiven, že jsem se toho nedověděl už dříve. »Alici Sorelovu od Savanny!« zněla odpověď. Bylo mi, jakobych dostal ránu. Vedle sličného, urostlého, mohutného Indiána představil jsem si bledého, slabého Harrise . . . vedle rudocha, objímajícího Alici, představil jsem si »bílou tvář«, skrývající se za stromem a toužebně sledující pohyby milované dívky, jež o jeho lásce snad ani nevěděla. — — Už začínal jsem chápati tragiku Harrisovy lásky, tak rozdílné od mých flirtův, i nemohl jsem se ubránit jakémusi strachu neurčité, ale tísnivé předtuchy. »Kdy bude svatba?« otázal jsem se a snažně jsem si přál slyšet, že až za hodně dlouho... Leč odpověď byla právě opakem mého přání: prý pozítří — —

Náhoda tomu chtěla, že příštího dne nemohl jsem jeti k Harrisovi. A tak jel jsem až v den svatby před polednem . . . jel jsem na koni, tryskem a hoře nedočkavostí. Když míjel jsem Johnsville, kůň byl zpěněn a uřícen, já pobledlý. Když dorazili jsme do Savanny, div byl, že oba jsme nepadli k zemi. (Dokonč.)

·· **Jubilejní vzpomínky** se u nás množí. Je to také znamením našeho vzmahání se. Nápadno však je, že se oslavují narozeniny již čtyřicáté a padesáté články a zprávami časopisů. Tyto pomněnkové kytičky mají sice něžnou barvu, ale vůně jejich někdy přece jenom zaráží — je alespoň charakteristickou známkou, že se nikdy tyto pozornosti neprokazují — dámám . . . . . .

Tyto oslavy časopisecké, jež jindy bývaly u nás vzácností, stávají se však poněkud monotonní; poněvadž je jich stále více, proto jim ubývá zajímavosti. Nastane asi reakce toho způsobu, že padesáté narozeniny budou veřejně připomínati se jenom v případech ojedinělých. Vždyť padesátka není snad tak úžasným mezníkem života? Dožije se jí přece každý čtvrtý člověk dle statistiky.

Za to však tím více zalesknou se oslavy zasloužilých jubilantů, kteří dostoupili šedesátky neb dokonce úctyhodné sedmdesátky.

Některé časopisy z těchto půlstovkových jubileí učinili sport. Páni redaktoři v potu tváře prohledávají naučné sborníky, aby předstihli konkurenty a přinesli vzpomínkové pozdravy o týden neb alespoň o den dříve. Dva krajinské listy vjely si u nás proto nedávno i do vlasů. Vítěz objednal si po jednom úspěchu při této parforcní jízdě u okresního básníka dokonce epigram na nepohodlného konkurenta. Okresní veršovec napial strunu svého varyta na střelecký luk a posílal papírové šípy do nenáviděného tábora. Pro jubilanta a zasvěcence rozkošná podívaná. —

V tomto týdnu slavíme sedmdesáté narozeniny vzácné osobnosti, jejíž jméno vyslovuje se v zemích koruny české s úctou a s nadšením. Je to Nejvyšší maršálek král. Českého, kníže Jiří Lobkowicz. Do dnešního Máje o významu tohoto jubilea napsal vzpomínku dvor. rada Dr. A. Bráf. Uveřejňujeme ji v čele listu.

Současně o jiných jubileích píše se u nás. Čeští učenci Dr. J. V. Rohon (narozen 1845), Dr. J. Hlava (1855) a Dr. B. Brauner (1855) v plné svěžesti vstupují do nových desítek svého věku a, jak je nepochybno, i nové plodné činnosti. Nebudeme drancovati naučné slovníky — abychom po denních listech opakovali to, k čemu v Máji není místa — ale shrnujeme pocity své v projev srdečných blahopřání.

⊙ **Spolek českých spisovatelů belletristů Máje** v Praze měl 7. t. m. za předsedání Jaroslava Vrchlického výroční valnou hromadu, při které jsme zaslechli na okamžik slabou ozvěnu lonských rozestupů v literárním světě našem. Po vzniku Nakl. družstva Máje a zejména po založení našeho týdeníku Máje došlo mezi belletristy k některým dissonancím, které způsobily, že tři členové redakčního výboru »Zvonu« vystoupili z Máje a čtyři členové redakčního výboru »Máje« odstoupili od řízení »Zvonu«.

Ono vystoupení z Máje chtěl míti na valné hromadě jeden člen konstatováno výroční zprávou. Bylo mu řečeno, že z Máje každého roku vystupovali členové, a nikdy se to zprávou nekonstatovalo. Jiný člen si stýskal, že měl loni Máj míti více příjmů. Bylo mu pokladníkem vysvětleno, že Máj, ač pro neblahé sucho byla všeobecná tíseň finanční, měl loni příjmy, které patří mezi největší všech dosavadních let. Týž člen si postěžoval, že administrace listu Máje žádala o inseráty i u správ českých pivovarů, jež nazvala vlaste-

Barokní pavillon na Smíchově.

neckými, což prý je nedůstojno. Bylo mu řečeno, že se tato administrační záležitost netýká spolku Máje.

Boje proti Nakl. družstvu Máje charakterisoval krátkou řečí předseda tohoto družstva za hlučného souhlasu přítomných. Při volbách byl předseda Jaroslav Vrchlický a celý dosavadní výbor zvolen téměř jednohlasně. — Dále bylo usneseno, aby členové činní jako dosud byli přijímáni výborem a nikoli valnou hromadou. Srdečným doslovem předsedovým schůze skončena.

= **Nové mizernosti.** Naši čtenáři musí doznati, že neobtěžujeme jich žalobami na útoky, kterými od počátku Nakladatelské družstvo Máje je stíháno. Nemají výsledku tyto činy, jejichž účel jest i nezasvěcencům znám, a to nám dostačí.

Avšak dnes musíme učiniti výjimku, poněvadž přišli jsme na stopu nového rafinovaného pokusu, diskreditovati podnik Máje v české veřejnosti.

Je v dobré paměti, kterak časopis, jehož úkolem jest chváliti dnešní správu Národ. divadla a spílati Máji, lhaním a překrucováním fakt snažil se nasuggerovati veřejnosti, že prý dopisuje se z Nakladatelského družstva Máje německy o inseráty. Když jsme v říjnu dopodrobna vyličili, že je lží, co se nám vytýká, a naznačili jsme, že jsou bohužel i spisovatelé súčastněni při těchto skutcích chlebové a osobní nevraživosti — spínali v listě tom farizejsky ruce, že prý urážíme české spisovatelstvo.

Bylo tehdy naším úmyslem vylíčiti již, koho jsme zjistili při pátrání svém po původu těchto zlomyslností, ale poněvadž jsme chtěli veřejnosti české uspořiti jeden z nejtrapnějších skandálů, upustili jsme zatím od toho.

Aby však veřejnost mohla pochopiti způsob bojů proti nám, naznačíme dnes alespoň jednu episodičku z řady jiných téhož kalibru.

K pražskému nakladateli dostavil se spisovatel, který se mu nabídl, že mu za 150 korun prozradí, co v Nakl. družstvu Máje v největší diskretnosti se chystá jako podnik zvláště slibný. Bude prý moci myšlenku uskutečniti sám. Spisovatel prohlásil, že je členem Máje.

Nakladatel obrátil se na funkcionáře Máje se žádostí, aby mu bylo dovoleno nahlédnouti v seznam členstva. Nezatajil, oč se jedná, a když mu byl předložen seznam členů ve výroční zprávě, potvrdil, že tu spisovatel onen mezi členy Maje uveden není —

Dnes máme v rukou doklady o jiné věci.

Ředitelství král. zem. německého divadla v Praze poslalo redakci Divadel. Listu Máje dopis, ve kterém kvituje list, o kterém soudilo, že mu byl zaslán touto redakcí.

Poněvadž z redakce Div. L. Máje, ani týdenníku Máje ani ze správy Nakladatelského družstva Máje ředitelství němec. divadla nikdy psáno nebylo, pátrali jsme, co se tu sběhlo, a zjistili jsme:

Ředitelství německého divadla byl poslán dopis tohoto obsahu (uvádíme doslovně): »Geehrte Direktion des deutschen Landestheaters in Prag! Die redaktion des »Divadelní list Máje (Theaterrevue des böhm. Schriftstellervereins) hat soeben den Entschluss gefasst, die Rubrik der deutschen Bühnen zu verbreiten. Als neuer Referent der deutschen Bühnen halte ich es für (nečitelno) — necessität besonders der Pragerbühnen meine Aufmerksamkeit zu widmen — in dem ich auf das entgegenkommen der Direktion hoffe. Hochachtungsvoll Dr. J. J. Bor, referent »Divadelního listu Máje.« Prag, 28. IV. 05.«

Osoba toho jména vůbec neexistuje, jest tedy patrno, že tu bylo zúmyslně hřešeno na jméno dra J. Boreckého, který je redaktorem Div. L. Máje vedle L. Nováka. — Týž ovšem o dopise tom neměl ani zdání; vůbec nikdo z redakce a rozumí se, že ani z družstva našeho ředitelství německého divadla nepsal. Dopis tento je zřejmou mystifikací, nastrojenou, aby opět mohlo býti naše družstvo veřejně z nevlastenectví káráno.

Poněvadž ředitelství němec. divadla nás na podvržený list upozornilo, předešli jsme všemu tomu, co bylo proti nám nastrojeno — ale pro charakteristiku bojů podnikaných proti jedinému svépomocnému podniku českých spisovatelů a pro kvalifikaci našich nepřátel vzdali jsme se pro dnešek mlčení. Naši přátelé si učiní úsudek již sami.

= **Barokní pavillon na Smíchově.** Chodíme kol nejkrásnějších staveb a památek bez povšimnutí, bez náležitého vědomí jejich ceny. Upozorňují nás na ně pravidelně zprávy o jejich — zbourání. Tak i krásný pavillon bývalé jezovitské zahrady vstoupil do popředí všeobecného interessu teprve zakročením zemského výboru — na intervenci klubu »Za starou Prahu« — proti úmyslu Smíchovských zbourati tento rozkošný květ českého baroku. Ale zdá se, že vše půjde obvyklou u nás cestou. Trochu hluku v novinách, a pak se najednou po tichu »domek« odklidí, anebo ještě lépe, vyčká se, až se nad ním ustrne nějaká milosrdná velká voda. A bylo by ho tolik škoda. Architekt Janák navrhl výbornou úpravu celého jeho okolí, jíž by byl pro budoucnost uchráněn před zhoubnými záplavami. Byl by to z nejkrásnějších činů klubu »Za starou Prahu«, kdyby prosadila realisování toho projektu, jejž přijal za svůj. *P.*

= Rob. Schlosser: **V Prateru.** Obvyklý výjev před nějakou atrakcí vídeňského wurstelpratru. Schlosser kondensoval v něm charakteristicky ruch velkoměsta, s vervou zachytil jednotlivé typy jeho obyvatel, a vše provanul jakousi ryze městskou elegancí. *P.*

— **Naše města a umění.** Je bohužel smutným faktem netečnost našich samosprávných korporací a velikých národních institucí k českému umění. Naši architekti a malíři mohli by vyprávěti kroniky o způsobu, jakým bývají vypisovány konkursy na stavby radnic, škol a jiných veřejných staveb, jak macešským penízem bývá pamatováno i při velkých nákladech na jeden z nejkrásnějších květů naší národní kultury, naše umění.

Co obcí a spolků dává do roka malovati podobizny svých hodnostářů, kolik diplomů čestného členství bývá ročně podáno, a kolik z nich dělali naši malíři! Praha ostatně nijak v tom venkovu nezadá. Teprve nyní zdá se, že nastane náprava. Městská rada pražská usnesla se nedávno dle návrhu starosty p. Srba na zřízení domácí galerie městské. Jak blahodárné účinky mohl by míti tento čin pro domácí naše umění, odnikud nesubvencované a nepodporované, lze sotva tušiti. Jest si jen přáti, aby zakupování děl i jejich objednávání svěřeno bylo odborníkům. *V.*

— Fr. Flos: »**Galerie dobráků.**« Vlastním nákladem vydává autor značně obsáhlou sbírku svých pětatřiceti črt a obrázků a dle toho soudě, záleželo mu asi příliš na jejím publikování. Se stanoviska uměleckého nebylo k tomu však příčin přespříliš valných. Sbírka trpí dějově málo originálními nápady a jednotvárným zabarvením povahovým, po stránce vnější dá se vytýkati rovněž velice mnoho.

Autor nepohlíží na svoje hrdiny s určité vyhraněného, odlišně pojatého stanoviska, kterým teprve umělecké dílo vlastního svého posvěcení a jadrně specifického rázu nabývá, nýbrž mdle staví svoje »dobráky« na scénu, aby si k nim čtenář sám vlastní svoje zájmy vyvolal. Není proto životného dechu v nich, radostné sučastnivosti a vzájemných vztahů k autorovi, který jim má vdechnouti život. Spisovatel není tu tvůrcem, není oživovatelem —: divný ráz realistického reportérství nese na sobě jeho tvorba, málo barvitá slovně, ač plna pseudorozmarných kudrlinek a nevkusných zvláštností stylových.

Črty páně Flosovy nepovídají zhola ničeho o autorově individualitě a mohou býti pokládány spíše jen za průpravné pokusy pro tvorbu hlubší a jadrněji založenou. —*a.*

— Jan Malý: »**Návrat**«. Kniha plná lásky a jejích důsledků, živé, jitřící bolesti i vroucích okamžiků štěstí. Podklad její, vlastní historie sentimentálního Karla Doubravy, jenž po bezradných a tvrdě dolehajících okamžicích rozluky náhle zas nabývá teplého pohledu Milina, jest však příliš pro pana Malého svůdný, aby ho nevyužitkoval k přesládlým tirádám a zněžnělým výlevům citů.

Autor zapomíná, že teprve silnou a vítěznou suggescí literárního zpracování nabývá thema širšího interessu, a že osudy sebe bolestnější a sebe konvulsivnější zmítání citová jsou každému cizí, jakmile je neuvolníme z úzkých pout jedincových a nepřeneseme na šíré pole všeobecného chápání.

R. Schlosser: V Prateru.

Ostatně v románě přítomném snadno rozeznáme pokud je — alespoň z daleka — prožit a pokud je komponován: touto fikcí trpí totiž násilný konec po Milině návratu.

Psychologický moment knihy je tím silně podlomen a ač tedy na tuto stránku díla není možno vziti měřítka přísnějšího, s plným uznáním nutno oceniti některá líčení krajinná a vzpomínkové detaily životní, kterými nabývá široká erotická náplň jistého osvěžení. —*a.*

— Frederik van Eeden: »**Malý Jeník**«. Celé toto milé vypravování jest snem, snem dětství, jak je prožívali všichni ti, kdož mohli tráviti svoje mladé dny mezi květinami a ve společnosti dobrých zvířátek. Ten malý Jeník, o kterého tu běží a který tak trudně se na konec probudí ze svých mátožných fantasií, aby poznal všecku tu tíhu života i nicotu lidského bytí, má tisíce a tisíce blízkých svých spolubratří. Ty sladké závrati štěstí, ve které ho uvádí dobrodružná libella, provádějíc ho říšemi broučků, drobných ssavečků, květin a personifikovaných přírodních sil, prožívali jsme všichni v krásných dnech dávno uprchlých.

Van Eeden umí vyvolati jejich sladkou suggesci způsobem velmi přesvědčujícím. Ozbrojen širokými vědomostmi přírodopisnými, nadán bujnou fantasií a prohřát živelní láskou k přírodě, umí se dopnouti místy vidin přímo básnických, ač nikde neubírá svým snům na jejich hmotné reelnosti. Čtení Eedenovy fantasmagorie zušlechtí i prohřeje krásnými názory autorovými, ale i zamysliti se káže nad výchovnými myšlenkami tam uloženými. Knižní vydání díla, přeloženého už před několika lety a vyšlého původně v »Nivě«, je záslužnou událostí. —*a.*

— Paul Adam: »**Listy z Malajska**«. Autor této komunistické utopie vypráví, jak seznámil se a spřátelil kdysi s jistým španělským diplomatem, kterého vyslala vláda, aby prostudoval a podal svoje dobrozdání o náhle propuklém povstání na Filipinách. Řada dopisů, jež zmíněný diplomat psal přiteli s těchto ostrovů, tvoří podklad knihy, veskrze fantastické a místy velmi vzrušené, zejména tam, kde jde o líčení malého tajného státu v jihovýchodní části Bornea, který založila odštěpená větev Francouzů, zařídivši si jej podle nejmodernějších nauk sociálního soužití.

Je tu vysloveno příliš mnoho utopií a nemožných kombinací společenských, abychom mohli přiřknouti myšlenkám těm jakéhosi podkladu možnosti a realisace. Ostatně se zdá, že autorovi běželo spíše o silné, mohutné vybití fantasie, kterou jest nadán. Popisy obrovských budov státu nejmodernějšího ze všech moderních, originálních slavností, vášnivých orgií, velkolepých průvodů a závratných scén vyplňují z veliké části stránky románu, kterému nemůžeme upříti veliké zajímavosti a exotického půvabu, ale který jest dalek státi se průkopníkem idejí uvnitř hlásaných — už pro onu přílišnou exotičnost. —*n*—

— Pierre Loti: **Paní Chrysanthema**. Román. Přeložil Otakar Theer. Nákladem J. Otty v Praze. Látkou i formou práce tato podobá se románu téhož autora Aziyadé. Jako tam, tak i zde exotická žena jest hrdinkou knihy, a spisovatel jest druhou nejdůležitější osobou. Deníkové rozčlánkování románu není na újmu souvislé plynulosti děje, který při své prostotě všude jest prozářen skvělými paprsky spisovatelova umění.

Není v Paní Chrysanthemě tolik citového vzrušení ani tolik milostné dobrodružnosti, jako v Aziyadé, ale táž krásná hudba slov i táž malebná galerie přírodních obrazův okouzluje nás tam všude jako v jiných jeho spisech, ne-li ještě více. Dějištěm románu jest země, kde zpěv cvrčků jest nepřetržitým zvukem života a v níž spisovatel »nikdy se nedohádal podstaty jejích bytostí a tajností,« národ, jejž pokusil se označiti třemi slovy: droboučký, něžný a nezbedný, ta země grimass — Japonsko. V nynější době, kdy ke končinám dalekého východu obrácena jest i naše pozornost, brillantní líčení japonských krajin a lidí jistě bude vítáno nejedním čtenářem, kterému Loti pro své něžné cítění a půvabný rytmický sloh stal se miláčkem.

Šťastný Pierre Loti, který tolik viděl a zažil za léta svých plaveb a v tolikerých přístavech! Kde by byl uvázl, kdyby se byl narodil v Čechách a musil si zde těžce dobývati chleba? A kam by byli dospěli naši spisovatelé, kdyby jim bylo dopřáno žíti závidění hodným životem tohoto Francouze? *Ds.*

Toto číslo vydáno dne 12. května 1905. — OBSAH: Dr. A. BRÁF: Jiří kníže Lobkowicz. — JOS. D. KONRÁD: Eva. — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — JAN HAVLASA: Silné jako smrt. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE: Jiří kníže Lobkowicz. — Barokní pavilon na Smíchově. — R. SCHLOSSER: V Prateru.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy s články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec. otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. VÁCLAV ŠTECH, PORADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GRÉGRA A SYNA.

JAN HAVLASA:

Silné jako smrt.

Americká povídka.
(Dokončení.)

arris vyšel ze stanice — usmívaje se, téměř rozjařen.

»Co je s vámi, drahý Nathanieli?« volal, podávaje mi ruku.

»By god!« zaklel jsem. »Ženu se jako blázen — a vy se usmíváte!«

»Nu, což?« zasmál se. »Mám snad plakat?«

Těžce oddechuje a v duchu zlobě se na vlastní pošetilost, řekl jsem:

»Vždyť Alice Sorelova se vám vdává.«

Zachvěl se, a líčený úsměv zmizel s jeho tváří.

»Nathanieli,« řekl truchlivě, »byl byste udělal lépe, kdybyste byl nepřijel, chcete-li se mi posmívat!«

Tehdy teprve všiml jsem si, že jeho líce zdají se býti pokryty šedivým, popelavým popraškem, a že dojem svěží barvy jeho obličeje na první pohled byl jen klamem, způsobeným odleskem sluneční záře.

»Great heavens!« vykřikl jsem ulekaně. »Harrise, můj příteli, co stalo se s vámi?«

»Alice Sorelova se mi vdává,« odřekl tesknym hlasem, v němž chvělo se mnoho výčitek mně i osudu, »myslil jsem, že to víte, Nathanieli?«

»Ovšem, ale před chvíli přece jste se smál . . .« zahučel jsem, nemoha popadnouti dechu.

Pokrčil rameny.

»Bylo nerozumné, takto hnáti koně,« řekl vážně. »A sám jste bledý jako vosk.« A pak dodal: »Pochybuju, že vám to za to stálo . . .«

Přikročil jsem k němu i zvolal:

»Harrise,« a hlas můj zněl asi vřele, »ničeho neviděl bych raději, než aby to bylo za to nestálo. A pak bylo by to za to stálo!«

Vnutil se do úsměvu.

»Mluvíte v hádankách, Nathanieli. Ale moudřejší bude, opatříme-li koně i jezdce.«

Mlčíce, učinili jsme, čeho bylo třeba. Pak, zatím co pil jsem kávu, on pohlížel oknem kamsi v tu stranu, kde byla farma Sorelova.

»Harrise, těší mne, že vás vidím uklidněného,« řekl jsem, dopíjeje.

Otočil se ke mně jakoby váhavě.

»Ano,« odvětil, ale hlas mu selhal, »nebylo lze jinak, než se uklidnit.«

»Měl jsem o vás obavy.«

»Ano, pamatuju,« odřekl a usmál se trpce, »vaše navštívenka u Sorel-creeku mi o tom pověděla. Čekal jsem však, že přijdete některého dne z příštích. Chystal jsem se vám i psát — lépe řečeno, psal jsem a dopisu neodeslal.«

I pokročil ke stolku, vytáhl jednu ze zásuvek a vyňal zalepené psaní.

»Nathanieli, přečtěte si to, libo-li,« řekl, podávaje mi neodeslaný dopis.

Roztrhl jsem obálku a přečetl onen list. Zněl takto:

»Drahý příteli, pro všechno, co je vám svaté, prosím vás: přijeďte hned, chcete-li zabránit, aby se nestalo cosi hrozného s Vaším Harrisem R. Wiliamsem.« — A dole připsáno třesoucí se rukou: »Bůh ví, Nathanieli, že zítra bylo by už pozdě: neotálejte, mate-li ještě jakýsi zajem na osudu nešťastného svého přítele!«

Zvedl jsem hlavu, a oči mé setkaly se s Harrisovýma.

»Chvála Bohu!« povzdechl jsem uspokojeně. »Vidím, že jste si pomohl sám, Harrise — a mně nezbývá, než požádat vás o prominutí, že jsem se dral do vašeho tajemství.«

Zarazil jsem se: zpozoroval jsem jakýsi nepokoj v jeho tvářích. A oči jeho ziraly k hodinám poněkud ustrašeně.

Bylo půl čtvrté.

»Čekáte někoho?« otázal jsem se nejistým hlasem.

Obrátil se ke mně jaksi váhavě.

»Ano, čekám,« řekl nízkým tónem a za okamžik dodal ještě nižším: »Alici Sorelovu.«

Zachvěl jsem se. Napadlo mne, že zšílel. Nevypadal právě na člověka zcela normálního. Popelavé jeho tváře, jeho hubenost, žár hnědých očí — to vše nebylo z věcí obyčejných . . .

Hodiny tikaly, telegraf pracoval, venku crčely cikády a zpívali ptáci; slunce se smálo. — —

»Alici Sorelovu?« vydechl jsem, čekaje s úzkostí, co bude se díti dále. »Vždyť má svatbu . . . už není . . . Sorelova . . .«

Podíval se na mne; oči jeho byly poněkud začervenalé; co z nich hleděło bolesti a muk, málokdy hledí z očí člověka. Rty jeho, odkrvené, sesinalé — třásly se.

»Oh, Nathanieli,« zalkal potom, »kdybyste věděl, co zakouším! Proč ji tak miluji? Jaký to zlý osud mne zanesl do Savanny? A myslíte, že bych přežil onu noc, v niž ona byla by . . . jeho?«

Přiskočil jsem k němu.

»Pro Boha . . . upokojte se. Jste rozčilen, ale to přejde. Žen mnoho na světě, lásky dost — jen třeba vědět, jak ji nalézti, jak ji dobýt! A pro jednu ženu . . .«

Přerušil mne:

»Mlčte, Nathanieli . . . nehovořte tak! Jsou různá srdce. Moje, bohužel, je z těch, jež láska může usmrtit.« — Hlas jeho zněl už zase obvykle, do tváří vracel se pravidelný výraz. — »Silné jako smrt jest milování a drsná jako peklo jest žárlivost — čte se v bibli.« — Sklonil hlavu, zamyslil se a jako ve snách zašeptal: »Silné jako smrt . . .«

Náhle vztyčil hlavu.

»Tamto jedou!« řekl s úsměvem.

A skutečně: Alice přijížděla se svým mužem, s jeho sestrou a s jeho i se svými rodiči; jen jeho bratr nebyl s nimi, neboť odejel na koni.

Udiven, pozoroval jsem Harrise, ba v úžase. Byl jako vyměněn. Usmíval se — ale pod úsměvem tušil jsem muka . . . drsná jako peklo . . . Promluvil několik slov s Alicí, stiskl ji i ostatním ruce, a jeho bílé rty vyslovily cosi spleteného, co mělo být blahopřáním . . .

Pak se omluvil a běžel k telegrafu.

Zahleděl jsem se na Alici; byla skutečně krásná jako sen. Barva její pleti nebyla špinavě rudá, ani nažloutlá; bronz, se zlatem smíšený — to jsem si pomyslil, hledě na ni. Její oči byly veliké, laní, hnědé, dobré. Její vlasy byly zcela černé a vlnivé, jiné, než vídětí je pravidelně u Indiánek. Nos a rty měla jemné tak, že těžko bylo uvěřit, že máme před sebou dítě prérie, farmy. — — A v její postavě bylo cosi divokého — cosi, co vzbuzovalo žhavou touhu sevřít ji do náruči. —

Vlak od severu přijel; vudce seskočil a zamířil k Harrisovi.

»Cesta volná až do Atoky!« slyšel jsem hlas přítelův.

Pomyslil jsem si: v Atoce vyjdou z vlaku, sednou do vozů, a večer bude krasná Alice spočívat už v objetí mužové, bude ve — wigwamu. — —

Otočil jsem se k Harrisovi; v té chvíli, kdy sedali do vlaku, výraz jeho tváří byl ztrhaný. Přivřel maličko oči; když vlak se rozjížděl, zdálo se, že jeho bledé rty chtějí zoufale vykřiknout její jméno . . .

Nevím, jak dlouho jsme stáli venku, hledíce v stranu, kam zmizel vlak.

Náhle pocítil jsem ruku Harrisovu na rameně.

»Vše už marno!« řekl podivným, zadrhnutým hlasem. »Pojďte dovnitř, Nathaniele, . . . nutno ještě cosi odbýt.«

Šli jsme do jeho úřadovny.

On podepřel se o svůj stolek, já stál v neširoké světnici naproti němu, půl sedě na okně.

Založil ruce, sklonil hlavu a maje oči zavřeny, jak se mi zdálo, začal hovořit jednotvárným, takřka bezzvukým hlasem:

»Bez vás nemohu žít, — řekl jsem jí. Ale ona nevěřila. A přece bylo tomu tak; žil jsem jen jí. Plížíval jsem se k jejich farmě a chvíle, kdy jsem ji viděl aspoň z dálky, byly mým jediným štěstím. Nikdy před tím jsem nemiloval; snad bylo mi souzeno, že milovat budu ženu rudou, jež milovat mne nebude. Ale silné jako smrt jest milování a drsná jako peklo žárlivost. Není pro mne už na tomto světě života, . . . ale nebude ani pro ni . . .«

Otevřel oči; oh, bože, nikdy bych nesnesl už pohledu těch očí! Co hrůzy z nich hleděło!

»Nathanieli, . . . což jsou lidské životy?« zvolal, nehýbaje sebou. »Jeden jako tisíc jich, . . . co to je? Nic, bezvýznamné nic . . . A pro ni byl bych dovedl vraždit, — cítím to, — pro ni to . . . dovedu . . .«

Chtělo se mi vykřiknout; ale nemohl jsem ani úst otevřít ani sebou pohnouti. Začal jsem

tušit cosi děsného za jeho šíleně rozzářenýma očima.

»Jen jedno, jsem se bál, že nedovedu: zavraždit ji . . . Jen pro okamžik bylo třeba síly, které jsem se v sobě nenadál . . . «

Vytáhl hodinky a hleděl na ně, mluvil slovo za slovem:

»A já tu sílu měl . . . «

Zmlkl na okamžik a pak se zasmál:

»Bude to první můj čin v mé lásce, . . . eh, jak podivné! — Jsou lásky různé, . . . některé staví a jiné boří, některé plodí a jiné . . . ničí!«

Tu se vztyčil; jednu ruku měl založenu za zády, v druhé držel hodinky.

»Nathanieli, nezbývá už mnoho času vašemu ubohému Harrisovi. Jen minuta a deset vteřin.«

Byl jsem všecek ztrnulý; údy moje byly bez vlády, hrdlo staženo.

Jeho hlas zněl jako z daleka, — hrozný, příšerný:

»V oné chvíli, kdy vlak na jih opouštěl Savannu, vlak na sever opouštěl Kiowu. Bylo na mně zadržet vlak v Savanně, — ale já čekal na tu chvíli . . . a náhoda mi pomohla. Devatenáct minut potřebuje vlak ze Savanny do Kiowy, . . . Nathanieli, . . . to znamená . . . .«

Jeho oči leskly se horečně, hlas jeho rostl. Vztáhl jsem ruku jako na obranu . . . A on mluvil dále:

»Že nyní letí vlaky proti sobě, . . . že tři míle za Johnsvillem náhle v zátočce objevují se proti sobě . . . .«

Za okamžik dodal zvýšeným hlasem, zatím co já poulil oči a jektal zuby v němé hrůze:

»Že jen tři vteřiny ještě . . . a . . . .«

A náhle zasyčel zoufale:

»Bože . . . oh . . . moje Alice je mrtva!«

A v tom okamžiku druhá ruka zvedla revolver k čelu, a třeskla rána.

Svalil se na zemi bez hlesu.

A v zápětí za ním já, pozbyv vědomí přílišným děsem — —

* * *

Toť tedy příběh, vypravovaný panem Nathanielem W. Ribautem, komisařem indiánských reservací. Když vyprávěč dokončil, byl velmi bledý; nebylo by pranic překvapujícího, kdybych i já, skončiv tuto bizarní povídku a přikročiv k zrcadlu, spatřil kohosi neobyčejně pobledlého, jakoby vystrašeného. Představa nešťastného Harrise R. Williamse posud nejde mi z mysli. V noci, následující po večeru, kdy tato událost byla mi vyličena, zdálo se mi živě vše, co sám nyní vypravuju, a hrůzu toho snu stále mám ještě v paměti. A vzpomenu-li okolnosti, že třicet jiných lidí mimo krásnou Alici zahynulo tehdy před pěti lety onoho zářijového odpoledne mezi Kiowou a Savannou, — a představím-li si rozervané, zohavené tělo indiánské krásky, jak mi je popsal Mr. Ribaut příštího dne po vyprávění onoho případu, — bůh ví, že přál bych si, abych se byl nikdy s panem Ribautem nesetkal, abych nikdy cestou Indiánským Územím nebyl vystoupil v Atoce. Ale co počít si dnes? Pokusme se zapomenout: většina věcí, jež potkají nás v životě, jiného nezasluhuje — —

DANKO.

Hořké slzy.

Hořké slzy, co jich bylo
od pravěku v lidském oku —
moře by to zaplavilo,
zemi by to zastavilo
v jejím kroku.

Kam že mizí? Kam že padnou?
Jedny mizí v kratké době,
jiné byly falší zrádnou,
jiné, vřelé, jednou schladnou
až tam v hrobě.

Zmizí všechny jako žití.
Málo jich však vypláčeme,
jež svou vůlí zkonejšiti,
naději svou vysušiti
dovedeme.

Dr. JAROSLAV KVĚT

Nartoun příšerný.

Jarní vzpomínka z Riviery.

Bylo to před lety — ve venkovském městě českém. Malý klučina, který se právě naučil čísti, dostal se v nestřežené chvíli do knihovny otce přírodopisce, před nim pečlivě chráněné a mně vyňal z ní velký svazek jeden.

Na strance knihy právě otevřené objevil se obrazek pitvorných zvířat seskupených v přírodním zákoutí, s dlouhými, tenkými nožkami a s neobyčejně velikýma očima na kulaté hlavičce. Ty očí vypadaly jako obrovské, černé brejle, jak je nosily tenkrát lidé choří očima na českém venkově, kupované na jarmarcích od kočujících optiků-kramářů.

Pohled na zvíře neobvyklého vzhledu mladičkého přírodníka trochu překvapil, trochu zarazil. Bal se takřka v zadním tichém a studeném pokoji, kde byla otcova knihovna, sám s těmito zvířátky. Nebylo mu volno ve společnosti divných tvorů, třeba byly jen v knize namalování; vypadalit jako malí čertíci úmyslně stvořitelem tak příšerně vystrojení, aby strašili malé hříšníky.

Zvědavost však zvítězila nad strachem. Přeslabikováno pod obrázkem, co znázorňuje.

»Nartoun příšerný« tam stálo.

Jisto je, že malý zvědavec neprohlížel knihu dále.

Že byl dojem mocný, svědčí to, že ani na tvářnost zvířete ani na podivné jméno jeho, jehož první polovici nerozuměl a druhé se obával, nezapomenul po celý život.

Od té doby vždy, kdykoli spatřil člověka ve velkých černých brejlích, i později za lékařských studií, když na svou kliniku docházel zabradou navštěvovanou i z očních klinik klienty s velikými černými okulary, vždy vzpomenul si na nartouna příšerného, podivné zvířátko z Brehmova »Života zvířat«, o němž se tu vypráví, že je poloop z čeledi dlouhonohých, 16 cm dlouhý s velkou, kulatou těsně na ramenou sedící hlavou, neobyčejně širokou tlamičkou, velmi velkýma očima a velikýma ušima, velmi krátkýma předníma nohama, kdežto zadní jsou dlouhé, s velikými polštářovitými konečnými články prstů, s kůží žlutohnědou, na hlavě a zádech temnější, na břišku světlejší, a o němž se tu dále dočetl, že žije na ostrovech malajských jednotlivě nebo po dvou v hustých lesích, kde se za dne skrývá v temných vlhkých zákoutích, živě se hmyzem, ještěrkami a jinou drobnou zvěří i ovocem . . .

* * *

Jak to souvisí s Rivierou?

Trochu toulavá povaha, trochu i vědecké a literární zájmy zavedly spisovatele jednoho u nás velmi nepříjemného jara počátkem dubna na francouzský Jih, kde je zase jaro neobyčejně rozkošné.

Svěží křoviny salaji zrovna rozkošnou zelení, směji se na svět mračný květů nevylíčitelných odstínů. Parky dýchají vůní, barvy pestrošaté přírody, odlesky vzduchu i moře i flory unasejí turistu ze skutečnosti do říše bájí tím úchvatnějších, čím šedivější byl před tím jeho život na severu. Boky pevniny tu nahé, tu vyšňořené flórou divokou i pěstovanou tulí se nějak přátelsky k nekonečným obzorům šedozelené, při břehu modravé a uzoučkou kraječkou třiště vodní vroubené sláně. Procházku po silnici »Corniche« (na italské půdě »Cornice«) zvané, táhnoucí se po břehu mořském z italského území na francouzské až k Marseilli za nejkrásnější partie pokládám, jež jsem viděl. Radím však jíti pěšky. Nejrozkošnější je část z Monaka do Nizzy. Silnice je dobrá, tak dobra, že marně pátrám v paměti, kde jsem po Rakousku za slavných velocipedistických let svých shledal podobnou.

Kráčíme s přítelem zcela zvolna od Monaca směrem k Nizze. Hnědá úbočí skalin s prorvami a stržemi, jež jen jakýsi chudobný lišejník porůstá, a místy dlouhý stěžeň agavy ke květu se chystající dekoruje, střídají se s údolíčky plnými oranžových sadů a olivového stromoví stříbrošedého, košatého; tu zas oku se naskytují ztepilé, zádumčivé cypřiše, v parcích s malebnými rodinnými i nájemnými villami, ozdobným zdivem hrazených, přes jichž okraje řiti se záplava pnivých růží se sterými květy a poupaty. A všecko voní, hýří životem, kypí silami a zdravím, jež ani blízká místy silnice svým bělošedým prachem nedovede zdusit.

* * *

Tu nad břehem mořským toči se silnice odvážnou spirálou těsně nad mořem. Z dálky blíží se s úžasnou rychlostí sloup prachu.

Nevíme, je-li to cyklon, či co. Čím více se blíží znepokojující předmět, tím zřetelněji nabývá vzhledu povozu. Leč bez koní.

Ano — jest to automobil.

Na této silnici nejsou takové dopravní prostředky žádnou vzácností.

Čím blíže k nám, tím více netvor kovový na rychlosti ulevuje. As 10 kroků od nás stane. Tiskneme se bezděky ke skalní stěně a přáli bychom si přeměniti se v útvar o dvou pouze dimensích, v papírovou stěnu, aby nás v šíleném svém letu stroj nezasáhl. Silnice je sic dosti prostranná, ale automobil je netvor rozmarný a nevypočitatelný a pod okrajem silnice jest už jen skalnatý sráz, na němž sotva divoká smokvoň a klečí konifery jakés zachytilo svou problematickou existenci — a pod ním hluboko, hluboko už jen rozervaný skalnatý břeh. Jsme tak sebevědomí, že si myslíme, že automobil zmírní rychlost kvůli nám, aby nás nepolekal nebo dokonce nepřejel. Jsme cizinci a z kraje, kde automobily jsou vzácné, a nevíme ještě, že vlastník automobilu je všude samozvaným pánem nad životem a smrtí veškerého čtyřnohého i dvounohého živočišstva, člověka nevyjímaje, jež nelítostný osud — inexorabile fatum, jak říkal Vergilius slavné paměti — přivedl v dosah jeho pekelných kol. Sic jsme tu v Rivieře již na třetí týden a sta těch okřídlených vozů přeletělo mimo udivený zrak, řízena tvory v chlupatých pláštích a širokých placatých čepicích na způsob ruských furažek, jenom že černých.

Ale pohyb jich, předstihující rychlost jihofrancouzského rapidu (rychlovlaku) s lokomotivami o dvoumetrových průměrech kol, byl tak střelhbitý, že ani bližších studií nedopouštěl, ani trvalé reminiscence pro náhlost zjevení svého nezůstavoval.

Také jsme zastali v jednom hostinci condaminském*) ohradu s několika vozy odpočívajícími a s nápisem, že se tu přechovávají automobily za takový a takový poplatek.

Společnost z pekelného zjevení však ani nepostřehla dvojici přátel šedobilých strachem a tísnících se ke skalní stěně, v jejímž koloritu neurčitém mizely popelavé jich tváře. Zastavila pro svůj požitek. Je tu pěkná vyhlídka — francouzský výraz »belle vue«, zaslechli jsme opakovati několikrát — i chtěli se výletníci automobiloví pokochati na rozkošných protilech přírody.

V tom oko obou Čechačků padlo na řidiče vozu. Nebyl to chauffeur, nýbrž asi vůdce společnosti, dle pozornosti, se kterou se ostatní k němu obraceli a dle sebevědomého jeho vystupování. »Nartoun příšerný!« vyletělo mi z úst. Ožila v mysli — jako bleskem v temné noci ozářený osamělý strom v pusté přírodě — vzpomínka na zvířátko z Brehmovy knihy.

»Nartoun příšerný?« táže se přítel.

»Co je to?«

Zvířátko pitvorné, jemuž tam ten pán na automobilu věrně se podobá. Německy »Gespenstthier«, nebo »Gespenstaffe«, čerpám z paměti hluboko utkvělé vzpomínky »poloop, Tarsius spectrum zove se latinsky. (»Spectrum« je strašidlo, dokládám.) Přítel se zasmál srdečně.

Mezitím sestoupil vychrtlý Francouz ze svého stroje a postavil se do dobrého světla.

Hubený mužík na tenkých nožkách — ne sice nahých a chlupu prostých jako jeho protějšek z malajské fauny, za to však dlouhochlupým pláštěm kožešinovým zahalený, jenž od krku až po kolena splýval, v němž ruce mizely, jako u zmíněného poloopa přední končetiny proti dlouhým a nápadným zadním se ztrácejí. Srst pláště, původně snad hnědožlutá, nabývala pod tlustou vrstvou prachu šedavé barvy spratku nartounova. Co však illusi nanejvýš vtíravou učinilo, byla velká hlava takřka mezi ramena vražena, kulatý hřbet trochu na Rigoletta upomínající a především veliké vypuklé černé brýle pro ochranu před ostrým silničním prachem, brejle zaujímající dobře třetinu obličeje, okuláry temného odstínu kouřového, tak temného, že oko za nimi neviděti, jen přišerné ty dva kotouče z bledé, vyžilé, řídkými chlupy porostlé tváře podivně nepřátelsky svítí. A k tomu měl ústa více než široká — od ucha k uchu.

Nartoun příšerný. Při tom i otužilý lékař, jenž klidně prožil odporné výjevy pyteven a soudních sekcí, otřásl se nechutí. Snad silná vzpomínka z dětství odpor ten vzbudila a živila, snad nepříjemná sensace blízkého nebezpečí, třebas teď, když zjevení zastavilo svůj let, dojem nebezpečnosti situace tratí se jako dým, vyvodila náladu tak málo příznivou vůdčímu zjevu automobilové společnosti, náladu, kterou rozptýliti nedovedla ani líbezná švarná plavovláska, jež se vyloupla z jednoho pytlovitého zjevu před tím v zadní korbě automobilu ukrytého, a právě si vymotala lahodnou tvářičku z douškující pěny hustého závoje.

Dáma přistoupila k »nartounovi« a opřela se o jeho rámě. Společnost prohlíží binokly a dalekohledy nejkrásnější, nejmalebnější kousek Riviery a živě se baví sdělujíc si navzájem svoje nápady, časem dosti trefné. Chvílemi nahlíží do rudošatého Joannea hledajíc v tom francouzském průvodci na mapce názvy význačnějších útvarů pobřeží a jeho městeček.

V tom nartoun se ohlédl na nás a shledal, že je prohlížíme. Nebylo možno zůstati na místě.

*) Condamine zove se jedna z tří čtvrtí města Monaca. Je dole při moři položena. Druhé dvě čtvrti jsou Monaco a Monte Carlo.

Příliš nápadně jsme společnost pozorovali. Kráčíme tedy dále . . . a sto kroků výše usedáme na kámen do cesty vstupující. Ale už z přírody mnoho rysů do duše a do paměti se nevrylo — stále vyrušoval nás pitvorný zjev tak nápadně podobný Brehmovu poloopu z malajského souostroví.

Četl jsem kdysi, že jsou tváře živě upomínající na některé význačné zjevy z fauny. Mnohá jména rodů, jež původně byla přezdívkami, mají tento původ. Snad některý »Ptáček«, »Papoušek«, »Strnad«, »Kafka« ne-li vždy pro podobnost těla, aspoň pro obyčej nějaký na povahu ptáka upomínající, ke svému jménu přišel. Jiní nemají sic jména takového, ale za to rysy tváře silně upomínající na hlavu dravého ptáka. Potkával jsem kdysi starou paní — povahy nepříjemné, lichvářku — jejíž tvář vždy mne upomínala, ač jsem ji tenkrát ještě neznal, na jestřába. Přísahám, že Francouz z automobilu na »Corniche« byl celý nartoun . . .

Od té doby automobilisté na cestách potkávaní šmahem nazýváni nartouni. Přičinil jsem se i o rozšíření této přezdívky, která pro bezohlednost pánů automobilistů a vyplývající z toho neoblíbenost jejich všude docházela obliby. Kdyby tedy o sluch čtenářův nezvyklý zvuk ten někdy narazil, vzpomeň si laskavě, že nartoun je malajský poloop s velkýma jak okuláry očima a srstí běložlutošedou, na znaku temnější atd., jak výše napsáno, leč že také automobilista takového vzezření může tak nazván býti a že přítomná cestovní vzpomínka má za účel zošklivit mu sport kostrám klidných smrtelníků tak nebezpečný, aby pěstovatelé sportu si upamatovali, že ulice, silnice a cesty jsou také pro pěší. Je to malá msta za neškodný jinak pád můj v ulici Boulevard St. Honoré v Paříži, utrpěný v úzké uličce mezi automobilem a velocipedem proti sobě jedoucími, mezi něž jsem se dostal. Bylo třeba ze dvou zel voliti: Dal jsem se tedy poraziti velocipedem, neboť ze dvojího zla radí se voliti menší. Ubohý bycikliista spadl, odřel si dlaně, ale upřímně se omlouval. U tklivé shodě jsme oba vinu svrhovali na automobil, který však, jako vždy, rychle ujel.

Automobilista nemusí být ani drsným německým důstojníkem zajíždějícím Čechy a za to jim ještě spílajícím, aby byl zjev docela nepříjemným.

Aspoň mně, a některému čtenáři, jenž zažil od něho také věci neblahé.

Inu, nartoun přišerný — viďte milý čtenáři, je živočich velmi pitvorný a nezbedný.

R. J. KRONBAUER.

Snoubenci „Umělecké lóže."

Román.

(Pokračování.)

Život není úkolem snadným. Jsou v něm krásné chvíle, ale je v něm více hořkosti než slastí. Viktore, vzpomeň si na naše soboty, kdy nebožtík tvůj otec z bible nahlas předříkával. Bylo nám vždy líp, byli jsme mnohem silnější, když jsme se ubírávali v ten den na lože. Stalo se bezpočtukráte, že otec tvůj čísti nechtěl, a že jsem ho dlouho musila prositi, aby sundal knihu s police a četl. Hlas se mu pozachvíval a oči jeho byly neklidné a rozpálené. Slova bible působila na jeho pohněvanou mysl jako olej na vzedmuté vlny. My ovšem byli prostí, nevzdělaní lidé. Vy žijete docela jiný život a vy snad vynajdete si docela jiný prostředek na uklidnění svých duší. Nevím, ba nemám ani tušení, co bude u vás zastupovat úkol naší staré bible . . ale něco mít musíte, co bude vaše duše povznášet a vyrovnávat. A vy jistě budete míti zapotřebí takového uklidňujícího balsámu, k němuž budete míti oba důvěru. Neplačte, abyste mne nerozechvěli — já tu prožila nekonečně dlouhé noci v samotě a nikoho tu nebylo, kdo by moji zlekanou dušinku posílil a uklidnil. Smrti se nebojím — jen starost jsem měla o vaši budoucnost. Vaše slzy povídají mně o vaší lásce a bolesti, že od vás navždy odcházím . . a proto zůstávám pevna a klidna. Ve snách jsem vás viděla, jak jdete spolu po uzounké lávce přes širokou a hlubokou roklí. Střítili jste se tam oba . . dlouho, dlouho jsem vás v propasti hledala, ale nikde jsem nenašla stopy po krvi, nenašla jsem vašich rozdrcených těl. Lávku jsem pře

šla jistým krokem, ani jednou jsem nezavrávorala — hledala jsem vás . . až v dálce jsem vás zahlédla, na ohromné rovině jste se mně objevili, a za vámi hrála duha v sedmi barvách.

Sen by mně byl nepostačil a byl by mne neuklidnil. Ulevilo se mně jenom a já jsem se jím těšila v těch nekonečných hodinách, kdy jsem vás toužebně očekávala. Umru smrtí starých lidí . . usnu, odejdu odtud bez bolestí. Slyšela jsem, jak o tom tuhle bratr hovořil s lékařem. Myslili, že spím a já zatím snila se zavřenýma očima o vás. Usoudil mně doktor ještě několik dní . . jednoho dne prý mne naleznou na lože studenou a ztuhlou. Proto nečekejte a vraťte se do Prahy . .«

Pustila jejich ruce, zavřela oči, a klidné oddychování jim povědělo, že usnula. Jenom chvílemi ozval se u rtů zvláštní zvuk, jakoby tam harašil suchý lístek, vzdouvaný větérkem.

Rozloučili se s ní lehounkými, jen nadýchnutými polibky. Ještě oknem se na ni divali — a oba vypukli v bolestný, štkavý pláč.

Za týden jeli stařence na pohřeb. Zase ji viděli, ale až se zhrozili, jak ji ta poslední hodinka zubožila a jak ji odrala. Měla v rakvi zrovna dětskou hlavinku a pod rubášem bylo jí drtínek. Se hřbitova šli rovnou na nádraží. Sám strýc je o to žádal, aby se už do továrny nevraceli

Nemluvili o tom, co ho k tomu pohnulo, ale oběma to přišlo vhod. Byla obava, aby ubohý Jan něco neprovedl. I na hřbitově díval se na Emmu tak divnými pohledy, že se strachem zachvěla. Jednou prý byl uchvácen přímo šílenou zlobou. Otci řekl, že má Emmu rád, že za ní pojede, Viktora že zabije a Emmu že si přiveze domů.

»Když jste byli naposledy u nás,« vypravoval strýc . . »prožil jsem snad nejstrašnější okamžik ve svém životě. Čekali jsme vás a tu jsem pozoroval na svém synovi hrozný neklid. Objevili jste se na dvoře a Jan vyskočil a temně zařičel. Chci vám vyjíti naproti, v tom zpozoruju, že Jan drží v ruce cosi blyskavého. Poznal jsem s hrůzou, že to je velký a ostrý nůž. Vidím, že se dívá za vámi a že se chvěje na celém těle. Věděli jsme už, co je toho příčinou, že na tebe strašlivě nevraží.

Pochopil jsem, co se děje v nešťastné jeho duši. Tenkráte odehrála se u nás strašlivá scéna. Rval jsem se a zápolil jsem se svým synem a do dnes nechápu, jak se stalo, že jsem nebyl sám smrtelně poraněn. Lidi jsem musel přivolati a spoutati ho provazy jako zuřícího šílence. Jeďte přímo domů a nám ani neposílejte oznámení o svém sňatku. Mohlo by se státi, že by se nešťastnou náhodou dostalo mému synovi do rukou a pro něho by to mohlo míti nejosudnější následky. Až přijedu do Prahy, vyhledám vás a navštívím . . teď bych si ani netroufal na delší dobu z domova se vzdáliti. Nevím, nevím, jak to u nás dopadne. Lékař obává se toho nejhoršího. Jana prý nebudeme moci míti doma . . podráždění jeho poroste a není prý vyloučeno, že i my sami octneme se ve vážném nebezpečí. Kdyby prý se nebral na mne zvláštní ohled, musili prý bychom jej okamžitě dáti do ústavu.«

A tak konali třetí cestu odtud s duší stísněnou a zaraženou.

Když se vlak hnul a oni dávali strýci poslední s bohem, ani toho nepozoroval.

Stál tu jako živý sloup.

Teprve když vlak už se ztrácel z dohledu, zahlédli ho, jak sebou prudce škubl a několik kroků učinil, jakoby se chtěl za nimi rozběhnouti.

* * *

Měli svatbu v červenci v chrámu páně u sv. Tomáše o sedmé hodině ranní. Přišli pěšky, jakoby si byli vyšli na procházku a na chvíli jakoby si zašli do kostela. Za nimi vešla pražská teta, oblečená ve starodávné a vyblédlé hedvábné šaty a pantáta Nejezchleba se svou ženou.

V kostele bylo ticho a prázdno.

Z postranní lodi vystoupil Jan Antoš, jenž oběma srdečně a upřímně stiskl ruku.

Emma s Viktorem šli chrámem jako ve snách.

Oba byli prostě, jednoduše oblečeni. Tři krásné, zlatě žluté růže byly jedinou ozdobou nevěstinou.

Antoš zadíval se za nimi, a oči mu zvlhly pohnutím.

»Nic úchvatnějšího, nic krásnějšího jsem ve svém živobytí neviděl,« vypravoval v poledne svým přátelům. »Když jsem se za nimi díval, bylo mně, jakobych musil zaplakati. Šli tak, jak by šli andělé, kdyby se mohli na té bídné naší zeměkouli objeviti. Vypadalo to tak, jakoby ta cesta od chrámových vrat k oltáři připadala jim jako míle dlouhá. Chtěli se vzíti za ruce a nemohli je ve zmatku a rozechvění nalézti. Hmatali kolem sebe, jakoby byla kolem nich čirá tma. A za nimi hopkovala stařenka v komickém úboru, taková skvostná, opravdová malostranská figurka. Tiskla na svoje hubeňoučká ňádra ohromné modlitby, a oči se jí zalévaly slzami, že neviděla na cestu. Teprve ze sakristie vyšlo několik lidí, kteří mně vlastně připamatovali, že bude svatba.

Uprostřed kostela stanuli, podívali se na sebe, pousmívali se, podali si ruce, a šli jásavým krokem k oltáři. Při tom činili na mne dojem, jakoby pořád ještě ani nechápali, jak veliký a památný okamžik pro ně nastal. Před

oltářem se zase zastavili, oba se obratili a zadívali se do chrámové lodi, jakoby se tomu naivnince divili, jak se stalo, že se dostali až sem. Když poklekli na klekátko, padlo na ně žluté světýlko barevným chrámovým oknem. Osvětlení bylo prudké a tvořilo velikou elipsu, do kterého pokleknutím vstoupili jako do skvělého rámce. Zlatý prášek vznášel se nad nimi, a jejich postavy byly jím jako posypány. Vypadali bohatě ti svatebčané v prostinkých a jednoduchých úborech. Všechno na nich hořelo — ruce jakoby byly posety rubíny a hlavy jejich tonuly v záři.

Oddával je stařičký, snad asi osmdesátiletý dědoušek. Když se nad nimi skláněl, zdálo se mně, že se třesouci stařeček mezi ně sřítí. Položil obě kostnaté ruce na jejich hlavy a mně zdálo se v tu chvíli, jakoby si dotekem tímto načerpával sílu, potřebnou k obřadu, jenž ho namáhal. Stál jsem za sloupem a bylo mně, jakobych viděl skutečnou pohádku. Už jsem s nimi nemluvil . . bál jsem se toho, že bych jim nedovedl říci nic jiného, než několik všedních slov, otřených frází. Pozoroval jsem, že mne nepohřešili a že si na mne už ani nevzpomněli.

Šli z kostela, tak jak přišli — zase sami — vedli se za ruce a jejich obličeje uchovaly v sobě mnoho ze záře, jež na ně padla ve chvíli, kdy vedle sebe poklekli. — — —

K večeru vyšli Emma s Viktorem z domku nedaleko Brusky.

Ubírali se volným krokem kolem letohrádku královny Anny alejí ke hradu a nevěděli, co by si vypravovali. Bylo jim oběma nějak úzko. Toužili tolik po tom svém hnízdečku a teď oddalovali vstup do něho. Co si tam počnou — teď, když jsou již svoji, když jsou manželé? Tak rádi by se byli rozpovídali, ale netroufali si zavaditi o to, co plnilo jejich duše nesmírnou touhou. Zabloudili až na schody za palácem Lobkowiczovým a vyběhli nahoru uříceni a udýcháni.

Tam stanuli u nevysoké zdi nad parkem a oba se zadívali na starý, šindelem krytý, nahrbený domeček. Tam ta dvě okénka s bělounkým rámováním jsou jejich . . teď zrovna je kdosi otevřel. Poznali starou tetu, Viktor zamával šátkem a dával jí znamení, že jsou nahoře. Alumnové šli kolem v celém zástupu. Všichni vázli najednou v kroku a všichni se na ně zadívali jako na zjevení, jako na lidi z jiného světa.

Kdyby tak mohli přeskočiti tu zeď a po svahu rozběhnouti se dolů a oknem vniknouti do toho svého čistounkého zákoutíčka. A přece ani kroku neučinili — stáli tu jako začarovaní a nemohli se odhodlati k tomu, zašeptati: »Emmo, pojďme domů — Viktore, pojďme k nám.« Rukou takřka tam mohli dosáhnouti, jak blízounko se jim to zdálo — se schodou by seběhli a už by byli doma . . a když se rozhodli, že už půjdou — nešli dolů, ubírali se dál, do vrchu. Chodili po cestičkách, podívali se do kostela, pokropili se svěcenou vodou a zase putovali k oltáři, jako dnes ráno a zase se od něho vraceli jako děti. Oba znovu prožívali velebný, nezapomenutelný okamžik, jejž si připomínali ve všech podrobnostech, dívali se na sebe, pousmívali se a báli se dotknouti se sebe, aby se neprozradili, jak jsou rozechvění a jak třesou se jim ruce. Viktorovi bylo strašlivě úzko. Hlas mu selhával a on pozoroval, že nemůže, že nedovede vysloviti ani nejprostší větu. Šero již valilo se ze všech stran a oni bloudili po stezičkách a pořád víc a více vzdalovali se svého domova. Chvíli zadumali se nad Prahou, Viktor ukazoval své ženě nejkrásnější partie, ale nedovedl se živou mocí nadchnouti a nedovedl se plynně rozhovořiti o tom, co viděl a cítil. Obrátili se — učinili několik kroků po svahu — najednou stanuli — Viktor Emmu objal a když zase vykročili, nešli již dolů. A zase octli se na schodech. Nebylo tu živé duše. Už bylo nutno dávat pozor, aby neklopýtli. Viktor obvinul ruku kolem Emmina těla. Slyšel, cítil tlukot jejího srdce. U malého domku ve Strahovské zahradě se zastavili. Mladí kněží zpívali náboženské písně.

Bylo v jejich zaníceném hlasu něco nevystihle dumavého. A přece jakoby zpívali se srdcem čistým, spokojeným a uklidněným. Oběma v tu chvíli napadlo, že nemohou na nic jiného myslet, než na vážné věci, na něco krásného, ušlechtilého a povznášejícího. Zastyděli se, že jsou tak blízounko u svého domova, kde budou spolu sami, kde spolu prožijou první noc. Seběhli dolů a odbočili do uzounké uličky. Ještě měli plnou duši velebné písně, když v tom ozvala se harmonika a ženský hlas zazpíval necudnou píseň. Odskočili od sebe, jakoby se báli, že je to na nich vidět, že se nemohou dočkati okamžiku, až se k sobě přivinou a až zahoří v jejich žilách krev, jak o tom neomalenými a neostýchavými slovy pěla píseň. Ve dveřích domů viděli bělavé postavy s rozpuštěnými vlasy a rozvolněnými živůtky, jež podivně se chechtaly, když ubírali se kolem. Emma nikdy tudy nešla a nikdy ve svém životě neviděla a neslyšela něco podobného. (Pokračování.)

JOS. D. KONRÁD

Eva.

(Pokračování.)

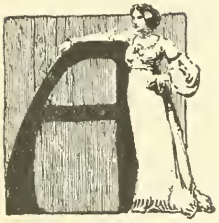

ť se bijí, pane setníku, ať se bijí! Až do této chvíle jsem byl zapřísáhlým odpůrcem každého souboje, ale teď bych nazval Jaroslava Severu zbabělcem a padouchem, kdyby nebyl Donáta vyzval.«

»O, milý pane, souboj je někdy znamenitá věc. Tady to vidíte. Jaká stížnost, jaká žaloba? A urážka tak velika! Nic lepšího než souboj.«

»Dobře Jaroslav udělal,« všecek rozpálen horlil Pavel Hylmar. »Činil jen, co se na poctivého muže sluší. Ať se jen bijí! Ztrestá-li Severa spáchanou urážku, stane se Donátovi jenom po právu!«

»A nebude-li štěstí přát vašemu panu bratranci?«

»Padne-li v tom souboji Severa, ať, raději nežit, než vidět a trpět takové ponížení.«

Šedá očka setníkova blýskala souhlasem. Jakoby to byla pochoutka, se zalíbením se pásl voják na professorově rozčilení. Tenká tykadla opět podle jeho tváří se zvedala a klesala.

»A teď bude třeba na to chvilku zapomenout,« radil důstojník.

Zamračený professor chápal se novin.

»Pán je příliš znepokojen — jaké pak čtení!« vytrhoval ho z toho setník. »Mezitím, co se budou sekat, račte mi něco vypravovat o své cestě. Jak se vám líbí Zakopané? Krásné, he? Sjíždí se tam tento čas smetánka polské společnosti. Dámy jako andělé, co? Jak naše dámy se líbí pánovi?

Professor odpovídal neodpovídal. Hrubě ani nevěděl, co všechno hovorný setník mluví. Kýval mu tedy a zřídka prohodil skoupé slovo.

»Pán dosud neženat?«

»Dosud svoboden.«

»Jako já, oba volní jako ptáci.«

»A oba přece v kleci svého povolání, pane setníku.«

Setník jakoby neposlouchal.

»Má to své výhody, veliké výhody — není-li pravda?«

»Pravda.«

»Máme tak míň starostí a za to můžeme více milovat. O, svobodný stav je nade všecko! A což ty děti v manželství, drahý pane, ničeho jsem se nikdy při pomyšlení na ženitbu tak nehrozil, jako dětí!«

Nedočkavaje se u professora účinku svých slov, dodal klidněji:

»A propos, pane — nadporučík Donát prý se ucházi o Severovu sestru?«

»Tuším, že je tomu tak.«

»Jsem zvědav, jak se to skončí.«

»Co, prosím — ten souboj?«

»Nikoli — ta známost. — Viděl pán tu dámu?«

»Viděl. Vždyť je to moje příbuzna.«

»Ach, tak! Krásná?«

»Velmi krásna.«

Setník si překvapeně hvízdl.

»A ovšem zámožna, soudím-li podle jejího bratra.«

»Také zámožná.«

Opětné tiché hvízdnutí.

»Teď jen Severa aby šťastně posekal Donáta!«

»Proč myslíte, pane setníku? Aby nedostal Severovy sestry?«

»Právě naopak, aby ji přece dostal. Mám útrpnost se všemi milujícími. Kdyby Donát dostal pěknou ránu, ať si ji má, ale aby při tom taky ztratil krásnou a bohatou nevěstu, to by bylo nad všechna zlá přání mého srdce. Myslím totiž tak: Zvítězí-li Severa, poda svému protivníkovi ruku —.«

»Co myslíte, pane setníku? Jak by se s ním mohl ještě smířit?«

»Proto je souboj, aby se zas stali přáteli, jinak mohli by se bít jako rváči bez souboje. Jsou už taková soubojová pravidla, a těch pán nezná. Tedy bude-li Donát raněn, Severa jako kavalír mu velkomyslně zachová další přátelství. Pak by bylo zase dobře, slečna by se vůbec ani nemusila o ničem dovědět — ovšem, nevyteče-li při tom souboji přes míru krve.«

Pavel Hylmar s chvěním se díval na hodiny.

»Už může být po všem,« pravil setník, který si toho všiml. »Hezky jsme to zamluvili — za čtvrt, nejdéle za půl hodiny budeme mít zprávu.«

Skutečně brzo potom přichvátal do kavárny mladý poručík. Jak ho spatřil, setník mu popoběhl vstříc.

Za minutu se vrátil k professorovi.

»Můžeme oběma gratulovat, pane.«

»Tedy skončeno?«

»Skončeno — taková hračka netrvá nikdy dlouho, oba jí mají brzo dost. Severa se držel dobře, váš pan bratranec je chlapík, pane, všechna čest.«

Professor už byl tou nekonečnou hovorností netrpěliv.

»A Donát?«

»Donát to už má na památku na levé ruce.«

»Byl raněn těžce?«

»K smrti to prý není, ale bude toho mít na několik neděl dost. Pak dostane dovolenou, aby se zotavil, nějaké malé vyšetřování — a při tom krásná příležitost, kdyby se mezitím chtěl ženit.«

»A Severa?«

»Taky dostane svůj díl — ale nebude to zlé, nic se pán nemusí bát o svého pana bratrance.«

Utáhl si stuhu kolem objemného pasu, vzal čáku a několikráte tiskna professorovi ruku a několikráte se kloně a poroučeje, spěchal z kavárny rovnou do blízkých kasáren.

XIV.

Professor Hylmar vším tím, jak soubojem, tak i řečí setníkovou byl nadobro zmaten. Nemohl pochopiti, jak tento důstojník mohl mluviti o zachování dalšího přátelství Severova Donátovi. Což je možno, aby spáchaná urážka byla smazána soubojem? Ztrestána ano, nikoli však odčiněna. Tu neměl nijakého porozumění pro pravidla souboje, ani pro tak divně rytířské obnovování přerušeného přátelství.

V duchu cítil radostné uspokojení, že byl Donát raněn, nedovedl však určitě rozeznati, co mu způsobuje ten pocit. Byla to skutečně útěcha, že byl někdo potrestán za urážku drahé národnosti, anebo lahodila mu zpráva ona proto, že byl pokořen jeho šťastnější sok v lásce?

Výslednicí těch úvah bylo přiznání, že ještě před hodinou vzpomínal na nadporučíka Donáta právě pro lásku Evinu s jakousi něžnou oddaností a úctou, kdežto nyní ho nenáviděl, a ani pomyšlení na ránu jeho neobměkčilo hněvu Hylmarova. Než uvědomoval se, že na Donátovi tkví odlesk Eviny bytosti, a to vzbuzovalo v mladém mužovi zároveň lítost.

Měl v prvé chvíli v úmyslu vyhledati Jaroslava, ale vzpomněl si, že s návštěvou tou by mu vlastně přinášel také blahopřání nad zdarem souboje. Musil by se tak dotknouti též člověka, kterého Eva vroucně milovala, a úcta i šetrnost k ní mu velela, aby se vyhnul všemu, v čem by musil státi proti němu. Beztoho v rozmluvě se setníkem překročil mez ušlechtilé zdrželivosti, již mu všechno dosavadní Evino chování tak zjevně ukládalo.

Zděsil se, když ho napadlo, co by si o něm Eva pomyslila, dovídajíc se, že on byl z prvých ne-li snad dokonce prvým gratulantem Jaroslavovým proti Donátovi. A ještě téhož dne navečer odejel ze Lvova.

Před odchodem na nádraží poslal bratranci svému lístek s pozdravem a s politováním, že míjeje na rychlo Lvov, nemůže Jaroslava navštíviti, jak slušnost kázala.

O tom, co se v ranní hodině událo mezi ním a nadporučíkem Donátem, jakoby neměl ani tušení.

Jel celou noc pohroužen v temnotě a nepokojném spánku. Nemaje na čem rozptýliti vyvinutou pozornost a myšlenky, ustavičně je soustřeďoval na události včerejška.

Byl rád, když se rozednilo a když orosenýmoknem železničního vozu mohl aspoň divati se na jitřní páry, stoupající k bezedné propasti nebes. Pak mlhy se rozplynuly a vystřídala se pohyblivá proměna jednotvárných i poutavých krajin, dědin a měst, stromů znavených žárem léta, pokojných i pohyblivých vod, lesknoucích se v slunci. Byl vděčen za zjevy lidí, mihnuvších se na polích i cestách podle trati, a vítanou oasou byla mu každá stanice se skupinami čekajících osob a s hrdými, nad tu cestující havěť povýšenými postavami železničních zřízenců.

Konečně byl zase v Praze, pod ochrannými stěnami bytu u staré paní Válkové. Oddychl si, jakoby byl spočinul po dlouhé odloučenosti na prsou milující a milované matky. Prázdnota ulic už ho neděsila, šeré domy a věže, na nichž ležel smutný prach minulosti, nevzbuzovaly v něm tesklivého dojmu. Vše k němu volalo povědomými hlasy příchylnosti a důvěry, kouzlo domova jímalo city jeho radostnými záchvěvy.

Tedy po pěti nedělích ozvala se v něm zase radost a obživlý zájem pro vše, co ho jindy těšilo a jímalo.

»Hle, zase tedy počínám žíti,« pravil sám k sobě otvíraje okno a rozhlížeje se po svém bytu. Prach lnul na všem, ale tentokráte to neuráželo jeho úzkostlivé čistotnosti. Zdálo se mu, že ten soucitný prach nakladl se také na jeho srdce.

»Prach zapomenutí — prach zapomenutí,« šeptala ústa jeho a třebas přitrpkle, přece jen se usmívala. (Pokračování.)

FEUILLETON.

MONACO.

Cestující, které provážejí Rivierou vlaky od italských hranic, umlkají na elegantní stanici světoznámého ohniště vášní — Monte Carlo. Zvědavě vy-

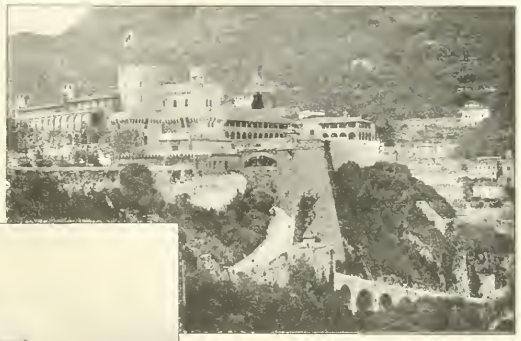

Monaco.

Pohled na celou tvrz od západu a na nový zámek od východu.

hlížejí na vzdušný perron, do jehož stropu posílá moře odrazem nepokoj zlatých prasátek, nebo vychylují se z vagonů, nezahlédnou-li alespoň pramének štěstí, jehož tudy tekou prý řeky hluboké.

Ale nespatří mnoho. Palmy na otesaných skalách zakrývají výhledy do výšin, s nichž vévodí skvělý palác Casina čarovné výspě, pokryté květy, líbané sluncem, umetané hedvábím. — Do těchto srázů bije zuřivěji než moře příboj lidských tužeb a horoucích žádostí.

Pod těmito palmami se asi tedy střílejí zoufalci, kterým rouletta vytočila rozum z hlavy — s těchto rozrytých skal vrhají se asi do hlubin — usuzují sentimentální touristé. Ale není času na dlouhé úvahy. Lokomotiva se rozječí, vlak proletí krátkým průkopem a za několik minut kolem nevelkého zálivu, mezi bílými patráky Condaminy vjede do nové stanice.

Monaco! volají průvodčí. Monaco!

Na této stanici se již neuvažuje, zde se vyrábějí vtipy.

Všem se zdá pojednou hrozně komickou tato náprstková říše. — Hrad, který nadmul baštu na protější skále, mračí se sice velkopansky proti nádraží — ale cestujícím je i to k smíchu.

Panovník s armádou o stu najatých mužů, souverén, který je živ z banky, říše půldruhého kilometru rozlohy, stát s 15.000 obyvateli, samovládce, který prodal městečka Mentone a Roccabrunu za čtyři miliony Francii jako obehrané klavíry — ach! — kaktusy ve vápencových skalách nad nádražím se až tetelí, jak se pasažeři baví na účet miniaturního knížectví, které nemá ministrů, parlamentu, vojska, válečných tažení, daní, zahraničních zápletek, dluhů —

— — — — — — — — — —

Předchůdce nynějšího knížete žil s národem svým na štíru. Sužoval jej daněmi a cly neuvěřitelnými. Při tom se za čtvrt století do své říše ani podívat nepřišel. Ze 6000 poddaných za tu dobu vymačkal jenom potravních daní za 6 millionů. Spižírny dával prohlížet, není-li v nich pašovaná mouka, chléb, maso, ovoce. Potřeboval mnoho v Paříži milující otec národa. Proto mu pohrozila země revolucí. Zhostil se jí moudře. Města nejvíce revoltující prodal Francii. Do zbylé země uvedl Blanca s hernou, a od té doby je tu spokojenost. Žádná cla, žádná asentýrka a příležitost škubati cizince jako krocany.

Podivná končina.

Ve 13. století vyhlédl si ji janovský šlechtic Grimaldi, když v domovině jeho střetli se Guelfové s Ghibelliny nejurputněji.

Při nějakém zájezdu na moře zahnal ho vítr do nevelkého, ale způsobilého přístavu mezi dvěma skalami, které jako ozubce obrácené podkovy vbíhají tu do pěnících se vln.

Tehdy tu bylo pusto, ale pro opevněnou posici místo přírodou takřka předurčené. Již před Římany bývala tu pevná sídla bojovných kmenů. Nahoře na hřbetě pásma, které brání ledovým větrům, aby časné jaro při blankytném moři nerozvály, je podnes pomník římského vítězství: slavnostní brána devatenácte století v údol shlížející.

Grimaldi byl nepohodlný janovským Ghibellinům, kteří se opírali o Německé císařství. Když houpačka místních zápasů smetla Guelfy k zemi, musil Grimaldi z Janova. Na rychlo. O nějakou hodinu se opozdil, a byly velké starosti o hrdlo. S ním dali Janovu výhost také Guelfové.

Grimaldi odplul k zátoce, o které v prázdných chvílích snil. Něco věrných lidí měl v průvodu, nějaký hlouček opuštěnců najal a něco lidu cestou a zde přemohl a zajal. Těmto poddaným kázal roku 1296 stavěti na skále při zátoce pevnou tvrz — Monaco.

Skála, která jako liné zvíře sedla si k moři, činí do výše pouhých 60 metrů, ale na straně, kde se odtrhla od hřebene, ve který tu ježí se pevnina, vytvořil pan Grimaldi hradby úctu vzbuzující. Proti moři hradeb třeba nebylo. Kamením by tu odehnal nepřítele třeba až po zuby ozbrojeného.

Grimaldi se Janovu vymstil. Když se kolovrátek obrátil a Guelfové zase povoláni, aby vládli místo Ghibellinů, zůstal pán monacký na své tvrzi. V bezpečí přístavu měl již slušné loďstvo a to posílal a vodil na moře. Zastavoval kolem plující fregaty a vybíral clo — jak se tehdy eufemisticky říkávalo drancování přepadených lodí. A zejména janovským sahal důkladně do zásob. Strach byl z něho po všech březích Středozemního moře.

Několikráte si zajeli Janovští a jiní majitelé loďstev k Monacu, aby pěstí poučili knížete o tom, jak oni o těchto jeho skutcích soudí, ale nedopadly dobře tyto výpravy.

Modré vlny při skále monacké zabarvilo tolik krve útočníků, kteří si rozbili hlavy o zdejší vápencové pobřeží, že posléze nechali všichni pány z Monaca na pokoji. Ustoupili a říkali, že jsou moudřejšími. Po takových zkušenostech . . . .

Podnes vládne potomstvo Grimaldiho na skále při chráněné zátoce. Hrad doplněn moderní stavbou, před jejíž branou stojí komicky vyparáděná stráž s modrou helmicí na hlavě, v bohaté uniformě s pozlacenými knoflíky.

Zlatí ty knoflíky banka v Monte Carlo, jejíž okna odráží časem sluneční paprsky přes zátoku do Monaca tak ostře, že je odtud nepříjemno dívati se přes azurový přístav.

Ale kníže má nádherný park při zamku, z něhož není na Casino vidět. Pro svou privátní zábavu pak holduje zvláštnímu sportu.

Zkoumá mořské hlubiny. Bělostná jachta »Princezna Alice« stále je připravena pro výjezd na moře. Několik odborníků čeká jen na pokyn, aby se s knížetem podívali mořskému obru do vnitřností. Mají pro tento účel drahých nástrojů na výběr. Knížecí dlaň není nikdy prázdna. Vždyť rouletta mele zlato od rána do noci.

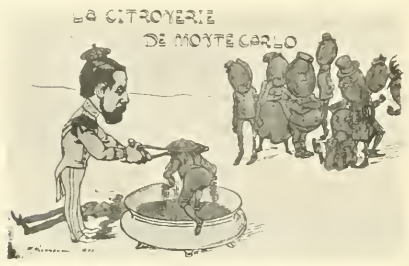

Karrikatura herny v Monte Carlo.

Bohatých sbírek, toho způsobu prý na světě jediných, je v Monacu tolik, že se pustil kníže již i do stavby velkolepého musea oceanografického.

Před zámkem jsou pyramidy dělových koulí a slušný počet starých děl. Některé Grimaldové pobrali při svých válečných výletech, jiné daroval za nějaké úsluhy Ludvík XIV. Jsou mezi nimi také kusy benátské. Okřídlený lev na nich smutně sedí a přemítá o prchlé slávě. Kdyby žil, jistě by se rozveselil, že je v krásném Monacu a ne v rozpadávající se otčině, kde nevládnou již dožové, nýbrž hotelieři.

Hernu vyčítá knížeti kde kdo. Spílá se mu, že je vinen zkázou tisíců rodin, zoufalstvím nespočetných pošetilců — proto v sousední Nizze všude hojnost karrikatur na knížete a na loupeživost trpěné jím banky. Pohlednice až neuvěřitelných kreseb nabízejí se pro potupu Monackého knížete v Nizze v každé ulici. Cizinci jsou vnadění nápisy »Zakázáno v knížectví Monackém«.

Jednu z karrikatur otiskujeme. Znázorňuje, kterak jako citrony lisuje tulipánky ze všech koutů neostýchavý potentát Albert I.

Není vyloučeno, že po nějaké velké morální katastrofě banka v Monte Carlo zajde. Kdyby vlády některé se rozdurdily, byl by panovník státečku nucen asi tento zdroj lidského neštěstí zasypat. Proto vládcové zeleného stolu s roulettou zlatem konejší kde jaký zlozvuk. Noviny, politikové, poslanci, církevní hodnostáři, vlivné dámy a j. mají prý tu stále v účetních knihách otevřené rubriky pro — »dobročinné účely«.

A mimo to se dbá, aby tu o peníze nepřišel žádný důstojník evropských říší, a proto nesmějí do heren obyvatelé Nizzy a okolí. Monačtí jenom v den knížecích narozenin. Kdo vše prohrál a hrozí skandálem, tomu panstvo v bance zaplatí a s escortou ho vypraví za hranice . . .

Kdyby banka zanikla, zbylo by tu kouzelné místo, které stvořila jako sladkou vějičku na neúrodných dříve skalách.

Z Bordighery byly sem svezeny vzácné palmy, z Paříže vkus, z celého světa tekou na to peníze.

Ubylo by pak asi dobrodružných lidí ve zdejším shonu — ale slunce opírající se i v zimních měsících tak vřele o zdejší břehy, soustřeďující paprsky v blankytném zálivu jako v ohnisku dutého zrcadla, plodilo by tu stejnou radost u všech, kdož sem nepřišli hráti o své životy.

Šťastni seveřané, kteří mohou na Rivieře ztráviti bezstarostně část zimy. Bydlíti v Nizze a dvakráte týdně zajeti si do Monaca elektrickou drahou, vinouci se líbezným pruhem při moři — toť vrchol rozkoše pro lidi zdravé.

Chorobnému člověku tu je asi hůře. Vnady přírodní jej jistě omamují jenom chvílemi, v přestávkách, jako když moře vlnami do břehů se vbíjí — tím horší jsou pak chvíle deprese, kdy vidí tolik krás kolem sebe a kdy tím bolestněji cítí, že nemůže dolétnouti, kam touží oko horečně planoucí. Nádhera života zdejšího, smysly dráždící vůkolí, k požitkům všeho druhu vybízející ruch — to vše jest jen pro ty, kdo mají nervy v dobré condici.

Rájem je území Monaca na rozhraní zimy a jara — kdo můžete, zajeďte si sem srknout radosti života.

Přinesete však s sebou zdraví — peníze — ale především: rozum! *V. Štech.*

⊙ **Zvon o Máji** přinesl v posledním čísle zprávu, která nás nutí prohlásiti:

Po vzniku Nakladatelského družstva Máje — založeného jednohlasným usnesením valné hromady spolku Máje — a zvláště po rozhodnutí, že bude vydáván týdenník Máj, netajili se někteří spisovatelé stojící kolem »Zvonu« (nákladem firmy F. Šimáčkovy vydavaného) obavami, že časopis Máj mohl by míti přílišnou, »Zvonu« neprospívající oporu ve spolku Máji. Byly proto činěny různé pokusy, aby z výboru spolku Máje odstraněni byli literáti, kteří se účastní též prací v Naklad. družstvu Máje a při redigování Máje.

Lonská valná hromada dvoutřetinovou většinou pokusy ty odmítla. Na to vystoupili z Máje členové redakčního kruhu »Zvonu«, pp. A. Jirásek, J. Thomayer a Z. Winter.

Když ze »Zvonu« ozvaly se zlozvuky proti Naklad. družstvu Máje, vystoupil ze společnosti »Zvonu« Frant. Herites a později pro tutéž příčinu vzdal se všeho redakčního spolupůsobení ve »Zvonu« i Jar. Vrchlický. S ním vzdali se prací redakčních též spoluvlastníci »Zvonu« Dr. J. J. Borecký a Ant. Klášterský.

⚖ **Intelligence a fysická práce.** Přílišná jednostrannost ve výchově dávno již byla odsouzena paedagogy. V době, kdy člověk se nejvíce vyvíjí nejen duševně, ale i tělesně, odsouzen je dosavádními řády školskými šest až osm hodin denně strávit v těsných, namnoze hodně nezdravých stěnách školních; přílišné množství látky vyučovací připoutá mladého člověka i v hodinách mimoškolských doma ke knize, ke školnímu úkolu. Krátce, stále a stále se pečuje o zjemnění a přeplnění mozkového ústroji, zatím co tělu, činiteli stejně důležitému, věnuje se péče pranepatrná. Gymnasia hellenská byla v stinných zahradách, pod nádherným nebem jižním, tělocvik, hry, zápasy byly stejně jako umění pěstovány. A ejhle, jak jeví se nám antický člověk harmonický, krásný a silný tělesně i duševně. Dnešní člověk, dresírovaný zastaralými řády školskými, v dvacátí letech, přes to že si osvojil jakýs takýs rozhled po výtěžcích současné civilisace, je tělesně vyčerpán, podlomen. Sedivé prostředí, ve kterém rostl, zanechalo i v jeho duši nevyhladitelné stopy. Jaký to regres oproti člověku antickému. A oč urovnanější, klidnější je světový a životní názor intelligentního dělníka oproti názoru intelligenta studovaného. Přemrštěná péče o výchovu ducha na úkor výchovy tělesné mstí se na celé generaci. Biologicky je zjištěno, že intelligence doplňuje své řady skoro jen přílivem z tříd duševně nižších, zdravějších.

Přirozeně tento pochybený směr ve výchově založený na názorech středověkých, dávno již vyvolal reakci. Renaissance počala dle vzorů klassických manifestovati požadavek tělesné výchovy ve vychovatelství. V 18. a na poč. stol. 19. mizí školy klášterní, na jichž místo nastupují budovy prostorné, světlé, s tělocvičnami a hřišti. Tělocvik ponenáhlu přijímán je do osnovy vyučovací jako povinný předmět. Ale jak zvolna proniká tato naléhavá reforma! Dnes ještě na našich gymnasiích tělocvik je předmětem nepovinným. A na reálkách jen dvě hodiny v týdnu jsou mu vyhrazeny. Tělocvičny jsou většinou neúčelně zařízeny, nevyhovují. A podmínky důležité scházejí: volné pro-

Stráž v Monacu Fot. Dr J. Brejcha.

stranství, čerstvý vzduch. Tyto požadavky však dosaženy bývají hrami. Sportovní horečka je charakteristickým znakem končícího století devatenáctého. Tedy: tělocvik a sport značí značný krok ku předu. Pravého účelu však ani tím není dosaženo, nehledě ani k tomu, že poměr hodin tělocviku i sportu k hodinám práce duševní je křiklavě nerovný: účelem tělocviku (aspoň švédské methody) je zvykati tělo ladným a esthetickým pohybům,*) sport vede k žonglerství, tuží se jím jen jednotlivé části těla na úkor ostatním (kopaná, veslařství a j.)

Je však třeba více: aby se tužilo stejnoměrně celé tělo na zdravém vzduchu a zároveň, aby z této námahy tělesné plynul určitý prospěch pro celek. Dnes, kdy sociální poměry nutí člověka, aby všechnu svou energii zužitkoval, prodal, je na př. sport marnivostí, která asi zůstane výhradně údělem vrstev zámožnějších. Tož tedy: je nutno tužiti tělo účelně. Nejen tělocvik, nejen sport, nýbrž hlavně také fysická práce musí být pojata do programu reforem našeho školství.

Bylo by velmi nešikovno připravovati tuto reformu teprve pro nové generace, pro ty, již teprve vstupují do škol. Fysická práce musí se státi požadavkem intelligence školám odrostlé, zvláště mladé intelligence. Studujícímu a studovanému člověku musí být popřána v zájmu spravedlnosti výhoda lépe situovaného a přičinlivého dělníka, aby vedle duševní práce mohl několik hodin denně věnovati práci tělesné. Strašidla konkurence netřeba se zde obávati. Produkty »intelligenta« nikdy nebudou tak draze prodávány jako produkty dělníka odborníka. Dobře — ale jejich kvalita bude také menší. Konflikt — nastane-li přece — musí se vyrovnati jinak. Intelligent má stejné právo na tělesné i duševní zdraví, jako dělník. Celý problém se přesune do problému hospodářského vůbec.

Jaké práci měl by se intelligent věnovati? Hlavní podmínky jsou: práci zdravé, rozmanité, na čerstvém vzduchu a příjemné. Tedy rozhodně nejvhodnější je práce v zemědělství. Buďme konkretní! V Praze nemůže míti každá rodina zahrádku, to by předpokládalo jiné zřízení velkoměsta. Daly by se však zařídíti prázdninové kolonie. V jižních Čechách (snad i jinde) jsou rozsáhlé lány půdy dosud nezdělané (pastviska obecní, kamenité pozemky atd.) Nikomu dosud nenapadlo zúrodnit tuto půdu placenými silami dělnickými. Kolik nervosních studentů, professorů, úředníků našlo by tu o prázdninách příjemnou a užitečnou práci!

Jednotlivé skupiny těchto pracovníků kdyby se usadily na jeden dva měsíce do různých obcí — jaké výhody všestranné by se tím docílily. Styk s lidem, šíření osvěty, poznání místních poměrů hospodářských, sociálních atd. A nijak by se neuškodilo jihočeským dělníkům, jichž poměry jsou tak bídné. To je tedy první určitý návrh, který zaslouží a vyžaduje ovšem důkladné diskusse. Mimo to upozorňujeme: kolik je venku nebožáků, kteří neduhem, stářím vysíleni musí s napětím všech sil pracovati na poli, aby uživili sebe a rodinu. Hle, přišel by účastník naší kolonie, požádal by takového chudáka o vidle, pluh — ubohý dělník by odpočinkem sebral své síly a mladý, zdravý člověk by pracoval za něho. Jak jednoduché — a pěkné! (Řekne se snad: naivní — poněvadž takových případů bylo by málo. Ne, venku je mnoho chorobných dělníku, jednalo by se jen o to, našlo-li by se také mnoho intelligentů, kteří by za ně vzali pluh, vidle — —)

A druhý náš návrh, ještě konkretnější a přístupnější jest tento: V roce, zvláště na jaře, ve volných chvilkách dne, mnoho intelligentů našlo by práci v zahradách pražských a předměstských. (Loni několik studentů pracovalo v zahradě Dra Lumbe-ho na Hradčanech — a jak si libovali!) Snad i myšlenka prof. Drtiny, aby intelligence na náklad města Prahy zalesňovala stráně v okolí pražském, dala by se uskutečniti.

Konečně ani na práci v dílnách nemusilo by se pohlížeti skepticky. Je-li zde zmenšen zdravotní moment nedostatkem čerstvého vzduchu, nutno uznati moment methodický. Drobná práce řemeslnická učí dovednosti. (V Americe jsou veliké dílny zřízené pro studenty.)

Nuže, omezíme se zatím na tyto určité návrhy a předkládáme je k diskussi. Mnohé jsme již důkladněji promyslili — i námitky, jež se snad vyskytnou, sami jsme si dali a je uvážili. Přese všecko myšlenka je dobrá. Novostí v našich českých poměrech nesmí zarážet. Studentstvo ve svém »Svazu« zřídilo si na př. již komissi, jejímž úkolem je agitovati pro fysickou práci intelligence.

A. V. K.

*) I dělníci velkoměstští se zálibou pěstují tělocvik po práci, což je dokladem, že účelem tělocviku není jen tužení těla.

== **Jubilejní oslava nejvyššího maršálka Jiřího knížete z Lobkowicz** byla proto tak dojemna, že z průběhu jejího vysvítalo, kterak je blízek českému cítění tento kavalír, o němž tak výborně bylo dv. radou drem. A. Bráfem v minulém čísle Máje napsáno, že dovedl býti vždy opravdovým nahoru i dolů.

Slavnosti podobné u nás dosud nebylo a jistě se nedočkáme již něčeho takového. Tato vzácnost její, originalita a vřelost všech projevů dodávají jí zvláštního rázu, kterému porozuměti může jen, kdo českému cítění rozumí.

Spolek Máj byl při oslavném holdu zastoupen deputací, která knížeti Jiřímu z Lobkowicz podala ve vkusné vazbě zvláštní otisk čísla Máje, věnovaného vzpomínce na oslavence. V deputaci byli J. M. Hovorka, F. Sekanina a Václav Štech, který pronesl tato slova: »Spolek českých spisovatelů belletristů Máj přidružuje se s nadšením k dnešním okázalým projevům úcty a lásky. Milujeme Vás, Jasné kníže, proto, poněvadž tolik — tolik milujete naši krásnou, drahou vlast!«

— **Moderní galerie království českého.** Otevření sbírek galerijních v prozatímném útulku, bývalém výtvarnickém pavillonu na výstavišti, vykonáno v den 70. narozenín nejvyššího maršálka zemského kníž. Jiřího Lobkowicze, v neděli odpoledne 14. května způsobem, při vší poměrné intimitě, kázané nedostatkem místa, v pravdě slavnostním. Odevzdal je veřejnosti delším proslovením hr. Harrach, vzpomenuv intencí dárcových, J. V. císaře a krále, za vládu promluvil zdobně stylisovanou řečí ministr vyučování Hartl, který zvláště krásám a rozkvětu Prahy učinil lichotivou poklonu, dovětek za zemi, ochráňkyni a správkyni sbírek, podal ve formě slibu veškeré péče a nadšení pro věc nejvyšší maršálek. Ráz přesně utraquistický. Mluvil-li ministr pouze německy, učinil zase vždy taktní a jazykové otázky na nejjemnějších vážkách odvažující kn. Lobkowicz své prohlášení pouze česky. V řečech vracel se vždy ostinátní motiv smírného spolupůsobení obou národův, ušlechtilého zápolení na ideálním poli umění atd. Zajímavý byl výrok ministrův, že věda a umění znají jen jednu řeč, řeč pravdy a krásy. Než opakovati vše, co krásného promluveno, — bývá již osud takových slavnostních okamžiků, že z řečí jich vytvořil bys si o spolužití obou kmenů obrázek rajské idylly, — vyjmenovávati vynikající osobnosti a špičky, uváděti blahopřejné telegrammy a omluvy, myslím, že bylo by zbytečno. To hledá a také našel již čtenář v denních listech. Nás zajíma hlavně význam památného pro české výtvarnictví momentu a sbírky samy. Tyto, ač teprve v zárodcích, representují se již nyní v prozatímním stánku, vhodně upraveném prof. Kotěrou a Zašem, velmi citlivě. České umění jeví se tu v celém svém slibném rozpuku, mladém rašení a imposantním množstvím individualit a talentů. Shledáváme se tu s mnohým známým kusem z výstav a reprodukcí, k němuž rádi vždy znovu budeme se vracet. Kdož by nepamatoval Švabinského nádherných »Kamelií«, Ženíškovy roztomilé pohádky »Petrovští a zvířatka«, Úprkovy červeně jásající »Marianské písně«, krajin Hudečkových, Slavíčkových, Šikanedrových, Engelmüllerových, Špillarových? K těm druží se hned v první síni znamenitá Kosárkova »Poustevna«, tak charakteristická pro stylisující krajinářství let padesátých, Mařákův zádumčivo poesii lesů dýšící »Motiv ze Šumavy«, Knüpferova náladová symbolika odříkání »Pax«, Suchardův bas-relief »Praha s Vltavou«, Strettiova vzdušně nahozená dáma na pavláně, ale především opět Švabinský, ten vzácný umělec měkkých linií a poetických námětů, v němž při všem sladce melancholicky archaisujícím základním tónu je tolik moderního a co více platí, tolik specificky českého, sbližujícího jej s Manesem. Jeho »Rájky« jsou jemně sladěnou symfonií barev, básní ženského těla. V druhém pokoji upoutává Maroldův návrh na plakát, Chittussiova známá partie se skalím z českomoravské krabatiny, Raškova modře v modrém magicky vyzařující »Pohádka«, Šimonovo »Moře«, Knüpferův »Jidáš«, Hynaisovy svěží v barvě a v koncepci duchaplné lunetty, Jansova přírodě se všemi záchvěvy světla a barev obratnou rukou odlouděná krajina u Písku, Böttingerova delikátně jakov oslnivé vidině splývavá vzpomínka na »Zlatý věk«, kde žluť a zlať třpytí se a sálá a zemdlívá v tisicerých odstínech. Postranní chodba vyhrazena kresbě, akvarellu, grafice. Shledáte se tu s nejvýznačnějšími výtvory umělecké závěti Jenneweinovy, a v tom celku teprve náležitě vysvitne vám svéráz, hodnota i krystalisační postup toho osobitého díla. Řada prací nezapomenutelného Marolda, Manesův »Život na panském sídle« — z pochopitelných důvodů je tu dosud jen zcela nepatrný zlomek činnosti mistrovy, tak v první síni dvě oltářní malby — rázovitého Alše ryze české, či chceme-li býti přesnějšími, jihočeské typy a nápady, ať jsou to illustrace písní, obrázky z vojenského života, či nevyrovnatelné zachycení loutkové komedie, a celá četa jiných, jako Novopacký se svou účinně načrtnutou romantikou vodopádů v Tivoli, nebo Šetelík s divokou partií vývratů lesních, vyplňují to bohatě zastoupené a detaily subtilní oddělení. Z Němců zastoupeni Thiele podobiznou dámy, Orlik aktem, Lebiedzki religiosním námětem, Jettmar cyklem o draku a obludách. Nebýti moderně vyspělých a myšlenkově obsažných prací Hegenbartových a Börseových, jichž činnost však náleží, tuším, úplně za hranice české vlasti, byl by dojem chudý. Tímto statu quo nesmí se však náš výtvarný svět dáti ukolébati. Práce a úkolů zbývá dost, o rozvoj dlužno usilovati stále. Moderní galerie má býti a zůstati obrazem naší národní síly, naší kmenové zdatnosti, nejen početné, ale i duševní a vlohové převahy naší v zemi. Jako v literatuře a hudbě, tak i ve výtvarnictví, které tu vlastně poprvé v tom dosahu nalézá příležitost representovati se nadále soustředěně, kdežto dosud úplně ztrácelo se ve sbírkách soukromých nebo galleriích všeobecných, musí výrazu dojíti pravý a ničím nezastřitelný poměr náš jako autochtonního živlu české vlasti, jemuž v ní přísluší veškerá práva volného, ničím neuženého dechu a rozvoje, ať v oboru kterémkoli, vědeckém, uměleckém či odnich nikdy úplně neoddělitelném, politickém a státním.

Rozhlédneme li se dnes po začátcích gallerie, neupřeme si při sebe větší jejich slibnosti také mnohé ještě nedostatky. Dosavadní snůška podává celkem více technické obratnosti a duševní zpodobivosti u vyrovnávání se současným kosmopolitickým směrům, než vlastní české typičnosti. Historickou malbu postrádáme úplně. A přece, kde spíše máme hledati jednou obrazy z českých dějin, stejným právem jako obrazy českých krajin a z českého života, nežli v gallerii království českého? Jsme si vědomi překážek. Historická malba upadá a nenalézá nyní témčř pěstitelů; velká díla vykonaná jsou v pevném majetku. Co se týče národní typičnosti, zní opět omluva, že silné individuality, geniové

nerodí se každý den. Ale již tyto dvě nadhozené otazky ukazují, jak těžký a důležitý úkol bude míti kuratorium české galerie, má-li z ní v budoucnosti vytvořiti skutečně to velké, čeho dech cítili jsme vláti kolem skrání v památný den jejího otevření! — *q.*

Marie Stuartovna byla vypravena v Národním divadle k oslavě památky Bedřicha Schillera, který před 100 lety zemřel.

Všichni účinkující nastudovali své role s velikou chutí, ale celku nedostávalo se souladu. Každý téměř hrál solo, každý se snažil vyniknouti — ale nebylo tu cítiti moci, která z této hudby solistů měla učiniti umělecký koncert.

Snad byla tato pseudohistorická tragédie příliš rychle nastudována, ale právě při takových představeních, jichž působivost je podmíněna stilovostí reprodukce, připadá největší úkol režii, která musí uměleckou retuší ze skupiny postav vytvořiti živý obraz.

Nejlépe se dařilo panu Vojanovi. Ten zahrál Mortimera způsobem prchlé divadelní romantiky. Vydeklamoval patheticka místa svého partu do poslední tečky, že někdy až kulisy rval. Kdyby se tento jeho výkon byl vzal za ladící akkord, mohla se dle jeho záchvějů celá tragédie harmonisovati. Ale zatím přišli někteří z účinkujících s realistickými pasážemi nereálních postav svých, tak že celý večer byl pak jen křiklavou dissonancí. Zajímavé detaily, avšak rozladný celek.

Nebylo tu znáti dovednosti ciseléra — nejspíše nebylo na to času.

Půvabný, snad i historicky doložený rámec scény nenahradil diváku ztrátu, kterou pociťujeme v Národ. divadle nyní tím trapněji, čím neostýchavěji se nám scéna přeplňuje dekoračním balastem.

Je nezbytno říci, že potřebujeme režii, která by nám soubor výkonných sil herecky ovládala. Jeť toho tím více třeba, poněvadž přibývá mladších adeptů, sahajících po oborech, mnohými úbytky v personálu osiřelých.

Je nejvyšší čas, aby si v Národním divadle uvědomili, kde je největší nedostatek naší činohry a nedali se zaslepovati vnějškem.

Když nynější Společnost Nár. divadla ucházela se o správu této naší dramatické akademie, uvedla jako výtku, že předešlá správa příliš věnuje zřetel k vnějšku vypravených feerií a baletů.

Dnes se ukazuje, že tento cetkový přepych v baletu a výpravných hrách daleko tak nevadil jako nám již dnes překáží v činohře, kde se místo umělecky ucelené representace tak často setkáváme s jednotvárnostmi her, v nichž vypíchnutá sola herecky silných individualit tím ostřeji okazují na stíny naší činohry.

Pí. Laudová hrála královnu Alžbětu v nádherných pósách. V jejím pojetí byla více akcentována žena než démon. Proto byl zápas o sympathie diváků tentokráte mezi oběma královnami dlouho nerozhodnut.

Pí. Kvapilová nevrhla na Marii Stuartovnu svit nešťastného mučednictví — byla to filosofující trpitelka, která v jejím podání nemohla jinudy z vězení než přes popraviště — ale proto přece se rozplakalo dosti soucitných lidí v hledišti, když opustila jeviště naposledy. —

Že byl poslední obraz Schillerova dramatu proti všem tradicím hrán, bylo zbytečno. *ech.*

Karel H. Hilar: »Její Bůh«. Pan Hilar je člověk hlučného, kazatelského gesta, u kterého je tichá a vlídná diskretnost umělecká stlačena na minimum. Mluvily-li jeho »Komediantské motivy« pro toto tvrzení měrou hojně přesvědčivou, křičí pro ně zrovna přítomný lyrický román, plný divného blouznění a hymnických apostrof, hlučných metafor a závratných ód, v nichžto se stápí veškerá odlišnost a jadrná individuálnost postav. Ten velmocný (svým uměním) a strhující virtuos Kamil Rell (!) jest velmocným a strhujícím pouze v těch velkých slovech básníkových —: nám, kteří naň pohlížíme bez onoho applombu a analysujeme-li jen poněkud jeho nitro, zdá se býti duchaprázdným a zcela podprůměrným filigránem, který vlastně ani té hloupoučké venkovské žabky Elly není hoden.

Ovšem: dutě a vysoce mluviti umí, taktéž svoji sentimentální žabce dovede nasuggerovati možnost svého nebetyčného vítězství jen tehdy, nebude-li ho ona strhovati k zemi! A ona odchází — hrdá a sebevědoma rovněž — neboť načichla jeho zelenosti. Jsou tací lidé, a postaviti je na scénu živě a pravdivě bylo by záslužným dílem uměleckým. Ale pan Hilar *vidí* ve svém hrdinovi člověka opravdu vítězného, silného a mohoucího dosáhnout velikých met.

A v tom právě vězí zelenost celého založení knihy, které se soudnému čtenáři příčí. Barbarské zacházení s češtinou dobří dojem. *a.* —

Toto číslo vydáno dne 19. května 1905. — OBSAH: JAN HAVLASA: Silné jako smrt. — Dr. JAROSLAV KVĚT: Nartoun přišerný. — DANKO: Hořké slzy. — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — JOS. D. KONRÁD: Eva. — FEUILLETON: V. ŠTECH: Monako. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE: Karikatura herny v Monte Carlo. — Monaco. — Stráž v Monacu. Fot. Dr. J. Brejcha.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předpláci se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecky) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec otiskovati drobné zprávy dovolano jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BASNICKÉ. VÁCLAV ŠTECH, POŘADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR RUD J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra ED. GREGRA A SYNA.

Z knihy „Zlatá nit.“

Fragmenty.

Podběl.

A měl jsem tu náhle všechny tři před sebou, první dary země: jiskřičku bílou se žlutým lůžkem, jak tu říkají sedmikráskám, zlatý terč podbělu a zavřenou ještě sněženku, vyrýpnutou ze setlelého listí, těsně ještě vedle latoliska sněhu.

Bylo tomu právě tak rok, kdy jsem zrovna asi v ten čas první našel podběly u cesty a v lese první sněženku v listí a na mezi sedmikrásku. A jako tehdy i tentokrát, ledva z domu jsem vyšel, po zemi jsem pátral a hledal přikrčené děti jara, choulící se k zemi jakoby se bály ještě před zimou.

Pupence podbělu měl jsem vyhlédnuty už po několik dní. Věděl jsem o nich. Denně spouštěl jsem se do příkopu pro ně a v příkopě ohledával jsem červená jejich poupata, jak botnají a pijí z prsou matky země, aby na konec rozvila se pod pocely laskajícího slunce. Ale skrývala se dosud a suchými listy chránila se před mrazem.

A rozvila se teprv před sv. Řehořem. Byla neděle a den před tím hůř než pozdě na podzim.

Ale vzpomněl jsem si na útlá ta stvoření a šel jsem už jako na jisto.

Hned vidět nebylo žádného z nich, až teprv, když na louky jsem vyběhnul a oči upíral proti šedé stěně příkopu, zažlutilo se mi v očích a věříš-li kdo? Až mě zabolelo cosi, když jsem nožem podťal šťavnaté kořeny, zlatý terč se naklonil a podešatý padnul do trávy. Ale v mžiku vyhoupnul jsem se z příkopu, ozdobil jím prsa a hle, už i sedmikráska několik jen kroků dál vyrůstala přímo z vody, plné ještě sněhu a ledové tříště. Takový mrzáček to byl, snad poupě zdřímlé na zimu od posledního leta a procitlé nyní v podjaří. Ale sedmikráska to byla a měla ne sedm, ale na tisíce krás . . .

Ach, šťastné vzpomínky, rozkošné dojmy, co jich do leta je a všechny jak šnůrečkou z kvítí vinou se a voní kolem nás.

Naděje a život roste zas jako ta sněhůrka z ledu, jako ta chudobka z vody, jako ten podběl vyrostlý z bláta rozteklé zeminy.

Proto mám to kvítko tolik rád.

Vzpomínka.

Bylo několik teplých dní a bylo jaro.

Půda vyschla, chodilo se po cestách jak po kyprých poduškách. Země prohýbala se pod nohou, kroky pružně nadnášely tělo v mírném, prohřátém vzduchu, provanutém vůní čerstvě ženoucích trav.

Byl podvečer, když mě jakýsi křik probudil z myšlení.

Zdvihnu hlavu a vidím: na šedém nebi pod oblaky táhne nesmírné mračno, černá armáda, spousty černých teček v hromadách i o sobě do šířky, do dálky roztažených velkým průvodem. Bylo nepřehledné jejich množství a dolů na mě za podvečerního smrákání snášelo se nepřetržité krákání a čvachtání kavek a vran . . .

To vracely se na sever.

A tu vzpomněl jsem si na jejich domov a na všechny kraje, které jsem znal a kde černí ptáci mají svoje sídla. Na Trosky, Valdštýn, Hrubou Skálu, Skalní město, i na tu dobu jsem si vzpomněl, kdy poprvé jsem poznal šedé jejich srázy, vyvěžené tvrze, rozšklebené hloubky, čela šedá obletovaná mraky vran . . Bez nich nelze si ani kraje ty představit. Hnízdí tam jako jedna z nejkrásnějších ozdob »Kamenného města« a stál jsem jednou dlouho na břehu prohlubně hor, s úchvatem srdce naslouchaje příšerným skřekům černých ptáků, nevím proč připomínajících vždy lidem vichřící kolem smrť.

Jak se kolébaly a v kolébání nadnášely rozpjatá svá těla nad propadlou hloubkou zeleného dna! Vysoké smrky trčely tam z důli a svými vrcholky div se nedotýkaly peří až dolů ke dnu zapadajících hejn. S jakou rozkoší jsem se tenkrát toulal zříceninami skalnatých propastí a ví-li, kdo v těch místech sídlí, co za život zde má?

Krkonoše, Šumava, věnce Krušných Hor neučinily na mě tak srdečného dojmu, jak tam nebeské ty končiny kolem Trosek, Valdštýna a není chvilky v slavných dobách leta, abych na ně si tu nevzpomněl. Slýchám Jizeru ve snách šplounat přes nastavené kamení a stal se mi čímsi nenahraditelným teskný její hukot v noci, kdy vidět ji není, cítit ji není, všechno kolem spí a krajem bouří jenom příšerný její šum.

Dosud tak slýchám černou její píseň přelívající se v dáli v stále silnějších a silnějších vlnách a šířící kolem sebe mlhavý chlad večera . . .

I na jednu noc vzpomínám si rád, čarokrásnou, letní, kdy dlouho, dlouho do noci seděl jsem u okna a dosud, jakoby to bylo dnes, v teple tichého setmění vidím před sebou zlaté souhvězdí svatojánských much.

A tam je jaro teď.

Bože, jaký to tam musí býti ráj.

Pod mrakem.

Smutno po nebi a smutno i v duši.

To tak bývá někdy, že mlhy padnou na lidi a v šedivých jejich průrvách táhnou průvodem všechny skvělé obrazy, vzpomínky, dojmy, živé vidiny mládí, jedna krásnější druhé a všechny v jakémsi šedém, kalném, smutném plášti, jehož řasy ponuré a mdlé dusí barvy, mrtví vzlet.

Mám rád takové chvíle tesknoty, tichý úklid srdce, kde nic se nebouří, všechno dřímá a sní.

Tak jeptišky bez jiskry života, bledé jako smrt vysedávají při zavřených oknech zamlklých svých cel, tak na svých hradech rytíři blouznili na cimbuřích hradeb s milostným roztoužením na přitrpklých rtech . . .

Hodiny míjejí jako vteřiny a zdá se, celý život bys tak vytrval při zavřených oknech s vyhlídkou na zasmušilé kopce pod mrakem a stále bys tak tál v měkkých vlnách smutné, ale vzácné radosti snění . . .

Černé silhouetty lupení tmí se v okně proti šeré atmosféře zašedlého dne, po klavíru světlo klouže, předměty vrhají roztřepený stín . . .

Je ticho v pokoji, nic nemění se na blízku, venku zní dušené jakési hlasy a jen chvilkami slyšeti zavanutí šatů pohnuvších se na židli, vrznutí střevíčku, tichý, tichý šelest mladých prsou . . .

A všechno v mlhách tone, usíná; i myšlenky i vzpomínky i cit . . .

Když i někdo promluví, slova jeho jiným hlasem zní, zvuky se nevracejí v družné sdílnosti, umírají, ještě se ozývají a usínají zas.

A stále tentýž pravidelný, monotonní příliv a odliv od srdce řinoucí se a k srdci zas proudící zkrocené krve . . . — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — —

A přece sluch pátrá po jiných slovech, oko žízní po jiných barvách . . . krev ráda by zabouřila zas a jiným vzkvetla životem.

Nejde z mysli poslední výbuch šílení, mocný ohlas bouře, zanechávající po sobě stopu nesmazatelnou . . .

A tak zdá se v tu chvíli, že duše dělí se jak vlašťovky dvě vylétlé z jednoho hnízda: jedno nebe mají nad sebou, jednu zemi pod sebou a přece každá z nich po jiných touží končinách, sama o sobě a pro sebe sní o jiných, známých i neznámých světech. Jedna na severu v mlžných prostorách, druhá na jižní straně plné ohně . . . rozletí se, rozprchnou se a zas přiletí k sobě, mrákavé vidiny ustydnou, slehnou se v nic a zas všecko dříme a sní. Než se zas probudí, než se zas rozprchnou, ta na sever, ta na jih, neznámo kam a neznámo, kdy se zas uvidí, kdy setkají, sejdou a každá jiná splynou v jedno. Tenkrát si odpočinou a ve snách k sobě zahovoří v teple rodného hnízda . . .

To radosti zašlých dnů obracejí se v hrobě a hlásí se . . .

Přece nejsou mrtvy.

Skřivánek.

Tak někdy v březnu probouzí se k životu kdejaká mez.

Denně pak chodím do polí, do luk a čekám na překrásnou chvíli, až zalit světlem jarního slunka v modru uvidím a v jasnu uslyším prvního skřivánka zpívat . . .

Posud podařilo se mi jen jednou, ze všech první vyslídit jeho píseň a od té doby dočkat

se nemohu, až v nebesích zapláče vytoužený jeho ples.

A posud ho nebylo.

Otec tvrdil sice, že jeden vznášel se a zpíval nad naší zahradou, ale nebylo to asi pravda; byli bychom slyšeli jich víc a na různých stranách . . . Ale nebe dosud jako zakleté.

Až na sv. Josefa . . .

Vítr bouřil nad hlavou — ale po nebi jasno, světlo na polích . . už v neděli tušili jsme, že bude krásný slunný den . . . Nehrál sice, byla zima, vítr vál od východu, nadešel však druhý den . . .

A jaro rozlétlo se dokořán . .

Teplo a jasno, tak krásně není snad ani na nebi . . .

A to byl také první den, kdy slyšeli jsme jasně a jadrně nad hlavou zpívat jeho.

Vrchol celého měsíce března a celé doby, která minula; ta chvíle utišila, usmířila se vším, co bylo a se vším, co mělo následovat . . .

Byly psí ještě dny, ale skřivánci zpívali nad námi i v nás.

Odvedení.

Stmívalo se už.

A po návsi zpívali chlapci.

Už tak několik dní bloudili před hospodou a bývá vždycky nesmírně smutno po dědině, když koně jejich rozletí se úprkem a nad nimi žalují srdceryvné písně. Stalo se nejednou, že do jednoho měli po cedulíčce bílé. Mamičky, sestry, milenky s košíčky na rukou, vlňáky pod paží, rok co rok tak postávají opodál, až vylítne tam přes práh jejich syneček, zářiči, vzlykne, rukou hodí nad hlavou a slze polijou ho proudem . . . Zaplakala už tak nejedna mamička, třeba synka měla myslivcem.

— Jeden? Druhý? Kolik vás vzali? — Všechny! Do jednoho! —

A bývala to šílená cesta s nimi zpět, přes kopce a doliny v jednom trysku na své synky dnes nějak neobyčejně hrdých koní — Děti vybíhaly ze vsi naproti, před domy vystupovali starci, muži, matky s děcky v náručí a celá ves bývala na nohou: prostředkem návsi jak vichřice letěli odvedení chlapci. —

Ale než dojeli, jaká chvíle. Všickni nachmelení už, byli v jakési melancholické náladě a zpívali v běhu koní.

Vezl nás starý jeden voják . . .

A ten vysokým, příjemným hlasem zpíval písně starodávné, které vrstevníci jeho zpívali, když k odvodu jeli a kterých už nikdo neumí.

A ostatní stichli v dusotu hřebců a v hrčení vozu poslouchali staré refrainy. O Annince, dvířkách, malovaných oknech, falši, zkrvavené košilce . . . Ne, nikdo na světě nemůže mít tak krásné písně, jaké jsem slyšel tenkrát mezi chlapci ověšenými pentlemi, na voze z žebřin taženým koni jako lvi. Celá Morava byla v těch písních se vší svou láskou i vzdorem a když jsem je tak poslouchal, sedě na přídě vozu vedle zpěváka, nedivil jsem se, že tu jejich půdu tolik musíš míti rád a měl bys rád i kdyby nebyla tvoje rodná.

KAREL NOVOTNÝ:

Píseň.

Po čem vlastně toužíš, básníku?
Čekáš slávu? Věhlas? Štěstí? — K smíchu!
Jako echo bludných výkřiků
tratí se a dozní posléz v tichu.

Všechno hasne v dáli setmělé
a vše v posled uvadá, co zkvétá,
ti, jež miloval jsi, přátelé,
jara omladlá i žhavá léta.

Přeludy se v dáli rozplynou,
v co jsi věřil dnes, je klamem zítra,
chudší's jimi každou vteřinou,
bohatší však tichým steskem nitra.

Všecko hasne, všecko splývá ti
v dálku beze hlesu, beze stenu.
Jak jsi uměl srdcím zpívati,
zůstane ti v posled za odměnu.

Že tvé květy marně nezvadly,
v cizí rány hojivě že září
a že v písni tvé se zrcadlí
tisíc vděčných, vyjasněných tváří.

JOS. D. KONRÁD

Eva.

(Pokračování.)

koutě pohovky ležel malý pootevřený tlumok, který professor Hylmar měl s sebou v Opatství. Některé drobnosti v něm ještě zůstaly: trochu obálek a papírů, kniha do té chvíle nerozřezaná, svinutý límec, dva tři kapesní šátky, nákrčník, kartáček. Pak uschlá kytička slziček, kterých Eva natrhala na vysoké mezi, když v předposlední den se vraceli od řeky, a kterou si vzal a schoval, když ji doma odložila.

Posléze na samém dně tlumoku jako pavučina lehká světlohnědá hedvábná rukavička.

Trochu ho zarazil ten nález. Jak se tam dostala ta rukavička? Kdo ji tam vložil? Byla Evina, o tom byl přesvědčen, neboť takové rukavičky měla naposledy na rukou.

Držel rukavičku před očima jako něžnou záhadu. Její úzká pěst a pět útlých prstů mu ji nevysvětlovalo. Dal ji tam nedopatřením on ve zmatku před loučením? Nebo ji tam zanechala Eva? Proč? Co by dělala v jeho zavazadlech?

Rychle znovu rozevřel tlumok a pozorně jej prohlédl. Nedočkavé překvapení se ho zmocnilo. Co se to tam ještě bělalo?

Malý tuhý lístek — navštívenka Evina.

Chvatně vztáhl po něm ruku a četl písmo úhledné a husté jako šňůrky drobných perliček.

Milý Pavle,

až nalezneš tento lístek, přála bych si, aby se Ti vrátila někdejší spokojenost. Když v kouzlu osamělých hodin odtrhneš myšlenky od své oblíbené práce, vzpomeň si někdy také na mne. Neboť si nepřeji, abys zapomněl, ale abys bez hořkosti vzpomínal na pokojné dny, jichž jsme zažili v ovzduší mého tichého rodiště. A až beze chvění budeš znovu a znovu přečítati tyto řádky a až uvěříš, že už Ti nejsem milenkou, nýbrž zase jenom upřímnou sestřenicí nebo sestrou, napiš mi aspoň tato tři slova: Evo, jsem kliden. A potom i já budu zase úplně šťastna a spokojena.

Pavel Hylmar stál chvíli dojat nad tímto dalším nálezem.

Až beze chvění budeš přečítati tyto řádky!

Chvěje-li se ještě? Svírá-li se mu při tom hrdlo a prsa, cítí-li dosud lítost a tíhu zklamání?

Ach ne, ne, je skutečně kliden. Pohnut sice, s vláhou na očích, ale bez trpkosti.

»Ještě cítím,« hovořil se svými myšlenkami, »že mi v tuto chvíli není nanovo úplně sestřenicí, ale jsem kliden. Umění odříkati se, pevná vůle a čas jsou zázračnými léky. Ovšem krátké jaro života mého minulo a nevrátí se. Zažil jsem v něm přece své opojné chvíle a nasbíral světlých paprsků pro vzpomínky pozdních let. Vztahoval jsem ruku po nejkrásnější květině, ale nedosáhl jsem jí, poznal jsem zklamání, ale nepodlehl jsem zoufalství. Ano, jsem opět kliden a pevně doufám, že časem mezi těmi upřímnými řádky budu čísti také svoji spokojenost. Ale jsem zároveň přesvědčen, že s tím krátkým jarem odešlo vše, a že už nikdy nebudu milovati.«

Políbil lístek a šel jej dát na psací stůl. Dotkl se také rtoma svazečku slziček a naposledy té útlé rukavičky.

Ze všeho dechla na něho příjemná atmosféra pokoje, který v Opatství obýval, a představa zlatého venkova s vůní zahrad a s třaslavým šelestem osik ho obestírala.

Nyní také si představoval, jak asi rukavička dostala do jeho tlumoku. Chvíli před tím, než opustil opatství, potkal Evu, vycházející z onoho pokoje. Tehdy zajisté nepozorovaně vkládala mezi jeho věci onu popsanou navštívenku. A tehdy, když nepochybně zaslechla kroky jeho, ve spěchu upustila do tlumoku také rukavičku.

»Chtěl jsem její ruku a dostal jsem rukavičku,« řekl si s přitrpklým úsměvem. »To by mohlo znamenati místo lásky vyzvání k nepřátelství. Ale nevěřím takovým znamením, není možná, aby žena, která je přesvědčena o naší lásce, dovedla se hněvati na nás a působiti nám bolest.«

Otřel s psacího stolku i se stolice před ním prach, sedl a napsal na aršík tuhého papíru:

Drahá sestřenko,

dnes po návratu s cesty a v předvečer pokojných dní našel jsem na dně svého tlumoku Tvůj lístek. Díky tisíceré za tu laskavost! Kdykoli mne shovívaví duchové propustí ze svých služeb, vždy budu rád vzpomínati na jímavé kouzlo snu, vzniklého ve Tvém tichém rodišti.

Jsem zase kliden, Evo!

Tvůj vděčný Pavel.

Dal pak list do obálky a poslal ještě téhož večera.

XV.

Asi o týden později, už téměř na sklonku prázdnin, professor Pavel Hylmar dostal z Opatství doporučený dopis. Byl překvapen, poznávaje na obálce Evin spory rukopis. A byl ještě překvapenější, ba skoro znepokojen, když rozevřel obálku a četl:

Milý bratranče,

je-li tomu zcela tak, jak píšeš, a můžeš-li věřiti sám sobě a mně se zavázati slibem, že nadobro minula chvíle Tvého pobloudnění, přijeď hned, poněvadž Ti mám mnoho důležitého povědět. Ale zapřísahám Tě, abys nejezdil, domníváš-li se, že nejsi dosud dokonale kliden a silen, neboť jen v tom a jen v tom spočívá Tvůj i můj život. Tvá sestřenice

Eva.

Zaražen nad tím pozváním mladý muž strojil se na cestu. Ze stručného listu Evina zela na něho hádanka, které nedovedl rozřešiti veškerým svým důvtipem. Napadala ho také souvislost mezi pozváním a soubojem Donátovým a Jaroslavovým, ale nenalézal příčiny, proč právě té věci by musil býti účasten i on a proč by mu bylo tak nakvap jeti do Opatství. Eva byla ve všem tak zvláštní a záhadná, a kdož ví, není-li to nějaký vrtoch, o jaký nebývá nouze u mladé dívčiny.

Počasí v těch dnech bylo deštivé. Po parném období následovaly pozdní prudké bouřky, a obloha i země měly truchlivý výraz. Vlhká šeď oblak plačtivě táhla ochlazeným vzduchem, jakoby se stíhala, a ta honba i pláč neměly konce a skrápěly vše nevyčerpatelnými slzami. Vše bylo umáčené a smutné, od těch utíkajících mračen až po půdu pražských ulic a parků, na jejichž cestách se rozšiřovaly zčeřené kaluže. Podobalo se, že léto již nadobro odešlo a že ani není možná, aby nastala lepší změna

Professor se rozhodl, že odjede do Opatství následujícího dne ranním vlakem, týmž, kterým tam přibyl na počátku prázdnin. Nepříznivé počasí ho zkormucovalo. Zdálo se mu, že mokré přívaly oblak a všechny ty rozmoklé střechy a zdi spočívají na jeho bedrech. Záhada Evina dopisu činila břemeno ono ještě studenějším a těžším.

Ale přece klidně se připravoval. Uvyklý starati se sám o sebe i v takových podrobnostech, o kterých mnohý muž nemá ani tušení, vyplnil opět svůj malý tlumok a přichystal vše, čeho bude potřebovati ráno.

Ulehl dříve než jindy a usnul ve vzpomínkách, jak asi Opatství bude vypadati na prahu nedalekého podzimu. Byl zvědav, bude-li tam v těch ustavičných prškách světleji a méně smutno než v Praze, a byl zároveň mocně žádostiv, co mu asi hodlá říci Eva.

Když ráno se probudil, dralo se do spuštěných záclon ostře zářivé slunce, které je po době deštů vždy čistší než po vlažných nocech znojného léta. V zahradě na opadávajícím kaštanu pokřikovali vrabci, šum a ruch v domě byl desetkráte veselejší mrzutého večerejška.

Professor vděčně vítal tak vlídný obrat jako dobrou předzvěst toho něčeho neznámého a důležitého, co ho v Opatství očekávalo. Opouštěl svůj příbytek nemaje ani zdání o tom, vrátí-li se ještě týž den nebo zítra, pozejtří, za týden. Proto neučinil v bytě nijakých opatření a nechal vše tak, jakoby se vydával pouze na polodenní výlet nebo na procházku. Tam na stole ležela rozepsaná novella, ovoce jeho dumání za těchto deštů. Rozevřená kniha spočívala na stojanu, majíc pružné listy zatížené nožíkem. Měl totiž zvyk rozřezávati každou knihu teprve když ji četl, znenahla arch za archem, a to mu vždy přinášelo požitek zakrývané novosti a příjemného očekávání.

Když dojel a vystoupil na stanici, nespatřil tam známé duše kromě bradatého přednosty, jenž hned, jakmile vlak zapískl a opět se hnul, spěchal k telegrafnímu signálu, kdež měl odloženou dýmku. Dobrý muž lačně zabafal, a potěšení zračilo se na jeho vážném obličeji, neboť dýmka ještě neuhasla a hned zase vydávala modravé obláčky kouře, rozplývající se ve vysokém čistém vzduchu.

Cesta včera rozmoklá byla již tuhá, a místo rozjezděné vrstvy prachu třpytily se proti slunci rýhy kol, naplněné vodou, na jejíž krajích pili bělásci. Vzduch dýchal svěžestí a pryskyřičnou vůní jako pozdrav nedalekých jehličnatých lesů. Třebas v posledních dnech srpna, ještě tu i tam se ozývali ptáci.

Na půli cesty mezi stanicí a Opatstvím, když se zahýbal k ořechovému stromořadí, professor z nenadání spatřil, že mu přichází vstříc Eva.

Srdce prudčeji mu zabušilo, i cítil, že přece ještě podléhá chvění. Ale přemohl se a maje na rtech úsměv milého setkání, zrychlil kroky.

Usmívala se také jako on a posledních dvacet kroků k němu spíše běžela než kráčela.

»Vždyť jsem věděla, že přijedeš,« pravila podávajíc mu ruku. Stiskla mu pravici jeho po přátelsku, než tentokráte už nepřiblížila k němu ústa a neosvědčila svého příbuzenství něžným znamením polibku.

Pavel jí políbil ruku a měl co dělati, aby se ubránil, když se s ním chtěla sdíleti o tíhu jeho tlumoku. Shledával, že se k němu chová

s větší uctivostí a pozorností, už ne jako sestřenice k bratranci, spíše jako neteř k mnohem staršímu strýcovi. Zbytek cesty ukrátili si obvyklými otázkami po zdraví, po tom, co kdo dělal od té doby, co se neviděli, k čemuž mladý muž ze zdvořilosti připojil dotaz, jak se daří paní Severové a otci.

»Tatínek se zlobí,« vypravovala dívka. »Na poklasného i na ovčáka sedlo piti a drží je to už několik dní. Aspoň kdyby se v tom prý střídali. Dobře, že's tady, to zas tatínka trochu rozveselí.«

»Kdybych to dovedl, zastal bych poklasného nebo ovčáka, než by vystřízlivěl,« zažertoval professor.

»O, to by bylo jistě velmi veselé. Sama bych si přála slyšet, jak bys hromoval na chasu, kdyby neposlouchala. Umíš-li se taky zlobit?«

»Umím.«

»A kde to děláš, prosím tě? A na koho? Ve škole na studenty? Na školníka? Nebo na tu babku, co ti posluhuje?«

Tak se smáli, až přicházeli ke statku, z jehož útrob vycházelo hrčivé dunění pracující mlátičky. Veliký huňatý pes, čekající na cestě před Opatstvím Evina návratu, přiběhl a radostně se lichotil k ní i k professorovi. Hejno krůt rozčileně pokřikovalo na velikém strništi za zdí parku, jehož stromy a keře vyměňovaly sytou zeleň za žluť a červeň nadcházejícího podzimku.

»Je tu stále ještě všechno krásné!« pravil professor se zápalem nenasytného měšťáka.

»Ano, počátek podzimu je na našem venkově vždycky skvostný, jen je-li slunné počasí. Mně maj a září nejvíce se líbí ze všech měsíců, září snad ještě více, než máj, v něm bych se od rána do večera nejraději toulala po lesích.«

O to, proč Pavel vlastně přijížděl do Opatství, ani nezavadili. Jakkoli netrpěliv, mladý muž nechtěl se na to ptáti, dokud Eva sama nepromluví.

Až před vraty statku dívka se zmínila professorovi:

»Tatínek a maminka dosud o tvém příjezdu nevědí.«

»Budou tedy překvapeni?«

»Uvidí tě rádi. Však jim byl tvůj minulý odjezd dosti nápadný. Teď jsem jim však neřekla, že jsem ti poslala to psaní. Buď tak laskav a neprozrazuj mne, sic by radost jejich z tvého příchodu byla menší.«

Za pět minut pan Hypolit Severa objímal professora Hylmara nejupřímnější silou otužilých paží a dal mu tři zvučné hubičky. Host přicházel jako anděl míru krotit jeho hněv. Statkář měl opět komu vypovídati o svých starostech a nekonečném peklování s čeládkou, a zpitému Churáňovi i Nikodemovi v té chvíli asi znělo v uších důkladně. Když si ulevil, obrátil se k Evě.

»A prosím tě, dítě, kdes napadla toho učeného tuláka?«

»Tak z nenadání na cestě —«

»A to nemohl's psát, že přijedeš?« durdil se pan Severa. »Byl by ti aspoň někdo skočil naproti.«

»Kdož ví, byl-li by k nám zašel, kdybych ho sem nebyla zavlekla,« podotkla Eva.

»Odjíždím i přijíždím nejraději neočekávaně,« na to host.

Paní Severová při té rozmluvě jen se usmívala. Opásána velikou kuchyňskou zástěrou, v tvářích hořic žárem od plotny, pohlížela jenom na dceru a na professora. Když pak mladý muž odešel do svého pokoje a Eva mezitím někam odběhla, paní máti pravila důvěrně:

»Mně se zdá, že ti dva si dobře rozumějí.«

Statkář upřel na choť překvapené zraky.

»Jak to myslíš?« zeptal se nedůvěřivě.

»Eva o jeho příjezdu jistě věděla.«

»Kdo ti to řekl?«

»Poznala jsem to na ní. Jindy mě stále odhání od plotny a dnes sotva se v kuchyni omžila. Za nejpilnější práce se ztratila a byla pryč celou hodinu. Jistě se nestalo jenom náhodou, že ho potkala.«

»Není nad ženské oči!« kývl pan Severa.

»Co tomu říkáš, muži?«

»Nic, co bych říkal? Nemýlíš-li se, však oni sami si toho dost napovídají.«

(Pokračování.)

R. J. KRONBAUER.

Snoubenci „Umělecké lóže.“

Román.

(Pokračování.)

ady to není, kočičky . . to je trochu doleji,« volal na ně drsný hlas člověka, jenž stál u vchodu domku, jehož okna byla ozářena prudkým světlem. »Já už to mám odbyto,« s podivně nahořklým, cynicky resignovaným tónem křičel za nimi podivný ten muž, jenž oběma rukama svíral hlavu a divoce se před sebe díval . . »na vás to teprve čeká. Fuj do toho života, fuj do té rozkoše . . teď bych nejraději do Vltavy skočil. Jen utíkejte . . nic vám to platno není . . včera večer jsem to dělal na vlas tak jako vy a dnes bych si nejraději hlavu do krve rozbil.«

Utíkali jako před morem. A celá ulice byla plnička této hnusné špíny. Vyběhli na malé, roztomilé prostranství před Schönbornským palácem a oddychli si, jakoby vyšli z nevětrané, plesnivinou prosáklé, dusné chodby na čistý, osvěžující vzduch.

»Co to bylo?,« ptala se zlekaně Emma, ohlížejíc se za sebe.

»Andílku . . ani nevím, jak bych ti to nyní pověděl. Prošli jsme brlohem prostituce, která tu jako prašivá houba se rozplemenila. Ubohý, nešťastný člověk — jak je mně ho líto, že tak hluboko zabředl do toho bahna.«

Podíval se na ni a až se zachvěl, když viděl čisté, jasné její oči, v nichž nebylo ani stopy po vzrušení, jež mohla scéna tato vyvolati. Nastávala noc . . jejich svatební noc táhla tiše kolem nich, se svými stíny, do nichž mělo se zatuliti jejich štěstí. Ani o tom nevěděli, že octli se před domkem, v němž bydleli. Venku seděli staří lidé, jejich sousedi. Posadili se zrovna u dveří a oni musejí projíti těsně kolem nich. Zastavili se opodál a rozpačitě se kolem sebe ohlíželi. »Kdyby se už zvedli,« pomyslili si oba . . .

Staroušek se zvedl, přistoupil k nim, srdečně pozdravil a řekl:

»I dobrý večer . . moje maminka vás přece poznala. Už jsme myslili, že jsme vás propásli. Ale bylo nám přece jenom divno, že je u vás tak tichounko. No . . nebylo by divu,« usmál se staroch . . »teď zrovninka jsme si o vás povídali a usoudili jsme, že jste někam odjeli . . .«

Vstoupili do tmavé chodbičky. Viděli, jak staroušková si cosi povídají. Stáli naproti sobě, shrbeni, s bílými, obnaženými hlavami, jež jakoby spolu splývaly.

»Ptáčkové vletěli do hnízda,« řekl dědeček a hlas jeho se při tom zrovna prochvíval. Už byli u svých dveří, už v nich rachotil zámek . . . už byly do kořán otevřeny a jen tam učinit jediný krůček. Přestoupili práh, pomalounku přivírali dvéře, ale ještě oba pokukovali po stařících, kteří opatrně a rukama kolem sebe tápajíce, po dvou nizounkých schůdkách sestupovali do chodby za nimi. Oba poklonili se před křížem, jehož tmavá, jako ebenová silhouetta matně se leskla v slabém osvětlení blikající olejové lampičky.

»Maminko . . už je tomu padesát roků . . viď . . padesát let uplynulo od té doby, co jsme se vraceli do tohoto domečku jako ti dva . .« — hovořil staroušek, zavíraje domovní dvéře.

»Bydleli jsme v jejich obydlíčku . . . jenže oni měli svatbu v létě a my v zimě, v nejtužších mrazech. Dá-li pánbůh, abychom se toho dočkali, půjdeme do božího kostelíčka a pěkně si to oslavíme. A také půjdeme spolu jako oni . . .«

Emma stiskla Viktorovi ruku a zašeptala: »Prosím tě, nevyrušujme jich . . je to tak hezounké, poslouchati tyhle vzpomínky takových vetchých lidiček.«

Stařenka si hlasitě povzdechla.

»Nic si z toho maminko nedělej,« utěšoval ji dědoušek . . »svoje jsme zažili, svoje jsme si odbyli . . po nás přišli jiní a po těchhle přijdou zase jiní. Také o nás lidé říkali, že jsme jako kytička, na ulici se za námi ohlíželi — a my nevěděli, kam se dříve podívat. Maminko . . pamatuješ-li se, jak jsme vstoupili do této chodbičky? Po celičký den nemohli jsme se pořádně ani obejmouti a až k saminkým dveřím nás vyprovázeli. Já tenkráte je proklínal a hromy na ně svolával« . . .

Emma s Viktorem přitiskovali se k sobě blíž a blíže.

»Tady jsem tě popadl do náruče,« rozpomínal se staroch na nejkrásnější chvíle svého svatebního blaha . . »a jako děťátko jsem si tě donesl do pokojíčka.«

Emma opatrně přivírala dvéře, až zůstala jenom uzounká skulinka. Stařiči belhali se sklopenými hlavami ke dveřím a tichounce, jako dva stíny, zmizeli ve tmě.

Dvéře ruply. Byli zavřeni — byli sami. Viktor objal Emmu, až zaúpěla, a odnesl ji k oknu. Zůstala mu v náručí jako omámená.

Otevřela oči a jako ze sna promluvila. »To je mně blaze . . . vzpomínám na ty dva staroušky a jsem tomu tak ráda, že nám vyhnali z duše tu nemilou, ošklivou příhodu z té vlhké ulice . . .«

Posadili se vedle sebe a dívali se do zahrady. Najednou oba se obrátili. Dívali se na svoji klícku. V rohu zasvítily rozestlané postele. Emma se rychle obrátila. Viktor poodstoupil od okna a zadíval se na úbělové lože, kolem něhož jako pomněnkový pás vinula se modrá ozdoba. Měsíc vhodil sem oknem hrstku mírných, snivých svých paprsků. Viktor přistoupil až k ložím — Emma zvolna, zdráhavě otáčela se k němu. Byla úchvatná, byla okouzlující v měsíčním osvětlení. Přiskočil k ní, poklekl před ní a líbaje jí ruce a objímaje její třesoucí se tělo, upíral k ní rozžhavené zraky. Svezli se na židli a prudkým, horoucím objetím srostli v jedno tělo.

Snili o všem tom, co spolu prožili. Nemyslili na nic jiného, než na svoje nesmírné blaho, jehož byly plny jejich duše jako ten jejich svatební pokojík měsíčního světla. Nenapadlo jim dotknouti se sebe . . . Jen svadlé růže vypoutal jí Viktor ze živutku a oběma bylo při tom, jako by to byla předzvěst něčeho nesmírného, ohromného, a neskonale blaživého. Byli doma, byli ve svém příbytku a oba nevěděli, jak by si to řekli, jak by to udělali, aby odložili něco ze svého šatstva, z obavy, aby se jeden před druhým nemusil uzardíti. Chodili od kusu nabytku ke druhému a vyhýbali se svým ložím, k nimž sama luna jakoby si netroufala. Slyšeli odbíjeti hodiny — počítali úder za úderem a divili se, že je teprve jedenáct. »Pak bude teprve dvanáct,« myslili si oba . . . »jedna . . dvě . . . oh . . to je dlouhá . . dlouhá . . nekonečně dlouhá noc . . .«

Bylo už dvanáct hodin. Pokojík ztemněl. Ještě bylo vidět hlavy jejich u okna. Najednou dvě páže obvinuly se kolem těla Emmina. Zavřela oči a pootevřenými rty zabělaly se zoubky. A zrovna tak, jako ten staroušek před padesáti roky, nesl ji Viktor jako děcko v náručí . . . ne ku předu . . zpátky . . . k úbělovému loži, kolem něhož jako pomněnkový pás vinula se modrá ozdoba.

Měsíc chodil po zahradě mezi starými stromy, jejichž koruny tiše ševelily. Rosa začala padat, měsíc zašel a obloha zrudla reflexem světel dřímajícího města. Stařičká hlava vykoukla okénkem a rozhlížela se po obloze. Za chvíli objevila se u ní druhá. Staroušková vykukovali do parku a nemohli pochopiti, jak to přijde, že mají dnes tak nepokojnou, neklidnou noc. — — — — — — — — — — — —

* * *

Netrvalo to dlouho a Viktorovi se zdálo, že příliš záhy začínají vadnout a opadávat květy jejich líbánků. Dvakráte v týdnu, později i čtyřikráte bylo v jejich domku studeno a tma. Přišla první starost, která jim nadělala plnou hlavu. Došlo k prvnímu představení po svatbě a oni neměli nikoho, kdo by Emmě donesl do divadla a po představení domů zase dopravil koš s garderobou. Nevěděli si rady a proto zamířili k tetě, aby jim nějak pomohla. Stařena sice sehnala ženu, která to všechno ochotně a dobře obstarala, ale za svůj výkon žádala odměnu tak značnou, že oba na chvíli oněměli. Celou zlatku požadovala. Že prý je to strašný kus světa, že je koš objemný a těžký a že prý s tím přišla o celé půldne. Zaplatili, co žádala — a ulekli se toho, že je jejich hotovost skorem vyčerpána.

Teprve týden tomu, co jsou spolu, a už jim do jejich květnaté zahrádky zafičel ostrý, studený vítr. Přece jenom chybili, že leccos koupili, čeho nebylo nevyhnutelně zapotřebí. Především ještě vydali šedesát zlatých za obrazy. Pravda, jsou to originály, jsou to roztomilé krajinky jednoho z lepších malířů — byt přece jenom docela jinak vypadá, když jsou na stěnách původní obrazy místo barvotisků — ale co je to platné, když by se za ty peníze pořídilo mnoho a mnoho jiných, potřebnějších věcí. Viktor nahodil se zrovna k tomu, když malíř přišel za Antošem do matiční kanceláře. Prosil ho, aby mu někoho doporučil, kdo by od něho něco koupil, že prý je ve hrozné finanční tísni. Když malíř odešel a obrazy brzo na to poslal, řekl Antoš, že jsou to skvostné kousky, a že mají cenu při nejmenším dvě stě zlatých. A malíř je dával za šedesát. Viktor se nemohl na obrazy dost vynadívati. Takovou krásnou příležitost, opatřiti si tři pěkné originály, by neměl propásti. Řekl Antošovi, že mu ještě odpoledne řekne, koupí-li si obrazy sám. Emmě s nadšením o nich vypravoval. Hned si vyhlédli místo, kde by se nejlépe vyjímaly, a odpoledne vyplatil Viktor malíři šest desítek.

Byly to poslední peníze z Emminy výbavy. Viktor si sám obrazy jeden po druhém domů donesl, jen aby nemusil platiti posluhovi. Celé hodiny bavili se pohledem na ně. Jak to zvedlo jejich obydlí!

Viktor nutil se do nadšení, ale v duchu si přece jenom činil výčitky, že se přenáhlil.

»Ty peníze musím hodně brzo vydělat,« umiňoval si, protože pozoroval, že Emma s ním přece jenom tak zcela bez výhrady nesouhlasila a že svolila ke koupi obrazů jenom proto, aby mu nezkazila radost.

»Dnes musí pro tebe do divadla teta,« řekl v poledne . . »zastavím se u ní a poprosím

ji, aby tě dovedla domů. Budu pilně psát . . z kanceláře půjdu rovnou domů a pustím se s chutí do toho. Bude tu pěkně tichounko a já toho napíšu, že se podivíš, až se vrátíš z divadla.«

Teta slíbila, že se pro Emmu zastaví, Viktor přinesl si pěkný, tuhý papír, znamenitý inkoust, nová péra, několik násadek a rychlým krokem ubíral se k domovu. V hlavě toho měl tolik, že se ani rozhodnouti nemohl, do čeho by se měl dnes dáti. Nařezal si dlouhé proužky, zapálil si doutník . . začal psáti . . ale nějak se mu to dnes nedařilo. Podíval se na hodinky a řekl si v duchu, že teď asi začíná zkouška. Rozhodl se pro jiný začátek, ale ani ten se mu nezamlouval.

Povstal, přistoupil k oknu, pak se chvíli procházel po pokoji a zlobil se na sebe, že je tak neklidný a roztržitý.

»Kdyby byla Emma doma,« zvolal . . »to by se to docela jinak psalo.«

Ještě jednou usedl ke stolu, ale už ani psáti nezačal.

»Je osm hodin,« řekl si . . »a Emma přijde teprve v jedenáct. Tři dlouhé, nekonečně dlouhé hodiny mám tu procivěti bez ní . .«

A ona je tam samotna. Ti lidé jsou takoví neomalenci. Tuhle se přiznala, že si ji pořád dobírají. Ani opakovat nechtěla, co všechno povídali. Už se k vůli tomu skorem pohněvali. Viktor nepovolil a chtěl vědět, jakým způsobem si ji dobírali. Emma prohlásila, že mu to proto nepoví, poněvadž má oprávněnou obavu, že by Viktor něco provedl, co by jí v divadle mohlo způsobiti nepříjemnosti.

Viktor oněměl úžasem, zalomil rukama a užasle zvolal:

»Tak — tobě je tedy milejší, když budeš míti v divadle klid a pokoj, než když uklidníš a upokojíš svého muže? Tam se dáš tupiti, tam se dáš urážet a tvůj muž se o tom nesmí dovědět? Snad ti naposledy zapověděli, abys se mně o tom zmiňovala? Emmo . . pro naši lásku, pro štěstí našeho mladého manželství tě prosím a zapřísahám, pověz mně všechno, nezataj mně ani jediného slůvka, nezataj mně ani jediného drzého a nestoudného pohledu. Pro boha tě prosím . . podívej se na mne a povšimni si přece toho, jak svrchovaně jsem rozechvěn.«

»Právě proto bude nejlíp, když ti takové hlouposti neřeknu,« odpověděla Emma, jež byla krajně rozechvěna a zmatena Viktorovým podrážděním, kterého se do opravdy lekala.

»A tomu ty říkáš hlouposti?« žasl Viktor. »Víš-li pak Emmo, že tenhle tvůj názor tají v sobě něco strašlivého? Bude to asi něco tuze pěkného, protože jsi ve hroznych rozpacích. A to chceš přede mnou skrývat, před svým mužem, jemuž jsi před několika hodinami přísahala věrnost a lásku?«

»Ale, Viktore . . to přece nemá ani s láskou ani s věrností co dělat. Právě proto, že tě mám ráda, ti to nechci povědět. Chci ti ušetřit nepříjemnosti — chci, aby nedošlo zase k nějakým výbuchům, jež tě potom, když ochladneš, samotného mrzí. Herci si už na to stěžovali, že se k nim vyzývavě chováš . .«

»Tak vida . . oni si stěžovali,« vybuchl v nepřirozený a sípavý smích Viktor . .« a tebe to mrzí, viď, že jsem je změřil opovržlivými pohledy a že jsem jim dal na jevo, že si svou ženu nedám nikým ponižovati a že nedopustím, aby si někdo svým choutkám ulevoval třeba jenom necudnými poznámkami. Naposled je budeš zastávat . . dnes ještě mně to říkáš mírně a šetrně, ale za nějaký čas jim řekneš:

»Inu . . co si s ním mám počít? Mám s ním strašlivé peklo a ta jeho bezmezná žárlivost mne umučí.

A oni ti poplácají na rameno, budeš-li dekolletovaná, použijou toho, aby se tě mohli dotknouti a řeknou:

»Milostpaní . . vy jste rozumná dama. Ničeho mu nepovídejte a uvidíte, že budete míti svatý pokoj. A víš Emmo, kam to povede, jaké to vezme konce? Načichneš tím zatraceným divadelním ovzduším, prosákneš tím hnusným zákulisním parfumem a ani toho nezpozoruješ, budeš ke mně neupřímná, budeš mně z počátku leccos tajiti, až se tě budu na to neb ono s nepokojnou a úzkostlivou duší vyptávati, leccos mně zapřeš, někdy si pomyslíš, že prospěješ mně i sobě, když mne přelžeš — a našemu štěstí odzvoní umíráček hrana.«

Emma položila hlavu na lenoch židle a vypukla v pláč.

»Vidíš . . vidíš . . to máš z toho, že nejsi ke mně upřímnou,« vyčítal Viktor, jenž ze všech sil se namáhal, aby neprozradil svoje pohnutí. »Co ti je do těch lidí? Na kom ti více záleží — na muži, kterého máš ráda a který si to snad zasluhuje, abys jenom na něho myslila a jemu přede všemi muži dávala přednost, nebo na těch cynických chlapech, kteří chodí kolem tebe jako lačný vlk kolem beránka. Tak jenom pěkně pověz, co povídali. Já tedy udělám také ústupek . . slavně ti slibuju, že se budu chovati tak, jako bych o ničem nevěděl.«

»Dobírali si mně k vůli svatební noci,« pláčem přerývaným hlasem řekla Emma.

»A co říkali? Jen mně hezky, drahoušku, všechno pověz . .«

»Zase jednou herečka, která . .«

»Nu . .?

» . . která panenskou září zatopila svatební komnatu.«

Viktor zatal zuby a zahrozil nad hlavou zaťatou pěstí.

»A proč jsi je poslouchala?,« vybuchl a prudce přecházel po pokoji. »Snad jsi jim na to naposledy neodpovídala? Doufám, že jsi se při tom ani neusmála. A co bylo dále . .? Pověz všechno, sic se zalknu zlostí. Ne proto, že oni tak mluvili, ale proto, že jsi mně to zatajila.«

»Nevím už . . na nic víc se už nepamatuju . .,« lkavě hovořila Emma . . »utekla jsem, ale oni šli za mnou a svoje vtipy a poznámky pronášeli za hlučného smíchu ostatních. «

»Pověz mi tedy aspoň něco z těch úryvků,« doléhal Viktor.

»Pamatuju se jenom na to, že mluvili o premiéře, o tom, kolik měla jednání — vyslovovali tvé jméno, hovořili při tom o tvojí spisovatelské činnosti a chválili tě, že jsi nadaný, silácky založený a robustní autor . .«

Viktor nemohl ze sebe v první okamžik ani slova vypraviti. Rozuměl tomu příliš dobře, co znamenala slova o premiéře a o počtu jednání, a živě si představil, jak se při tom tvářili, slyšel v duchu jejich chechtot, viděl jejich pohledy a krev se mu hnala do hlavy prudkým rozčilením.

Vyrazil okno, ssál v sebe čerstvý vzduch a vyrážel ze sebe prudká, nesouvislá slova.

»Však já jim tohle neodpustím,« hrozil, »napíšu jim dopis, který nedají si za rámeček. To je pelech nemravnosti . . to není stánek umění. Nic — žádný pardon . . marně po mně prosebně oči obracíš. Tohle musí jednou přestat — buď jsou to čestní lidé a pak toho už neudělají anebo jsou to ničemové, s nimiž podle toho budu jednati. To je bezmezná surovost — to je neurvalost.«

»Viktore . . prosím tě, nepiš jim.« žadonila Emma . . »vždyť já jsem jim dala na jevo, že mne to uráží a oni už potom stichli. Kdybych byla nějaká ledajaká ženská a odpověděla na to gestem nebo jen smíchem . . dost možná, že by byli podruhé troufalejší. Však mně řekla starší jedna kolegyně, když jsem si jí postěžovala, že nejsem v kostele a že musím už leckdy nad lecčíms zamhouřiti oči . .«

»Čím dál, tím je to lepší,« posměšně se rozesmál Viktor . . »té své kolegyni jsi měla říci, že divadlo je také chrámem, chrámem umění a ti, kdož jsou povoláni k tomu, aby tam dělali kněze a kněžky, že se mají chovati důstojně, mravně a bezúhonně, aby lidé jednou přece přestali se dívati na divadlo jako na místa, kde panenství a cudnost ženy je ohrožena už tím, že ta neb ona stala se příslušnicí divadla. Slyšel jsem nedávno vypravovat o tom, že kterýsi herec herečce v pause na jevišti šeptal tak hrozné věci, že již již chtěla přiskočiti k rampě a zavolati do publika o pomoc. To měla udělat . . hoj . . to by byl býval poprask a chlapisko by bylo dostalo jistě zaslouženou odměnu. Herečka má bratra novinářem, jenž druhého dne poslal herci psaní tohoto lapidárního obsahu: Stane-li se ještě jednou něco podobného — vytisknu ve svém listě na čelném místě, jak se chováte k bezbranné dámě na jevišti ve chvíli, kdy obecenstvo takřka ani nedýše a jenom krásy díla obdivuje. Postavím vás nemilosrdně na pranýř — a chcete-li se toho uvarovat. chraňte se ještě jednou o mou sestru zavadit kluzkým a nešetrným slovem . .

A herečka měla pokoj . . herec se jí bál jako čert svěceného dřeva. Na hony cesty se jí vyhnul a pozdravoval ji od té doby jako nějakou princeznu. Imponovala mu její odvaha — a hlavně zalekl se výhrůžky, která byla na všechny strany naostřená jako břitva. Udělej to zrovna tak jako ona herečka, pohroz jim a uvidíš, že si nikdo ničeho nedovolí. A buď ubezpečena, že si tě dovedu uchrániti před každým všude a vždycky. A teď, když už je po bouřce, rád bych, aby se zase pěkně vyjasnilo.«

Na tuto scénu si Viktor vzpomněl a znovu se v něm rozbouřila krev.

»To má potom člověk pracovat,« hořce si ulevoval, »má se zabořit do svých myšlenek a snů a na všechno kolem sebe zapomenouti. Ovšem, o Emmu bych se bát nemusil . . ale to pomyšlení, že jsou s ní v těsném styku lidé, o nichž vím, že obírají se myšlenkou, jak by to bylo příjemné, kdyby si mohli urvati kytičku ze sousedovy zahrádky, mne připravuje o všechnu rozvahu.«

Odhodil péro a za chvíli pospíchal již k divadlu, vplížil se do hlediště, posadil se do tmavého kouta a napjatě vše sledoval, co se dělo na jevišti. (Pokračování.)

FEUILLETON

Z PRAŽSKÉHO POKLADU.

Při bourání starého pivovaru u Čečelických na Haštalském náměstí přišli dělníci v základech na skrýš, z níž vypadly předměty, obalené maltou. Když vše pečlivě očištěno, zjištěno, že jsou to předměty stříbrné, silně zlacené. Tu a tam byla silná vrstva patiny, krásně zelené jako malachit. Byla to slánka a pohárek s víčkem, pocházející asi ze sklonku XVI. století.

Dům nálezu byl starý, nízký, nenápadný (č. 752—14). Říkávalo se tam »u Pšeničků«, pak »u Čečelických« nebo také »u koruny« podle znaku nad vraty. Míval jej pan Jan Maxmilián Čečelický z Rosenvaldu, primátor staroměstský, r. 1699 povýšený do stavu šlechtického. V Ruthově »Kronice král. hl. města Prahy« se o něm zaznamenává, že byl to muž velice umění milovný a že míval velikou sbírku obrazů.

Předměty zakoupil sběratel starožitností, finanční rada p. Karel Buchtela. Krásná ornamentika slánky a víčka poháru dosvědčuje, že jsou to předměty z klassické doby renaissanční. Slánka je označena puncem nejspíše Menšího Města Pražského (dvě věže s cimbuřím, pod nímž jsou vrata s lomeným obloukem).

Zajímavo je, že až dosud nenašel se stříbrný nebo zlatý předmět z oné doby s pražskou značkou. Zdá se tedy býti jisto, že slánka zhotovena byla pražským mistrem. Má tvar vlašských majolik, podoby trojúhelníkové. Stojí na nožkách, krásně profilovaných, zdobených filigránsky provedenými ženskými kariatidami s helmou na hlavě a s dračími nohami. Boky mají hluboké reliefy. Střed jejich tvoří hlavička andilka v bohaté kartuši, jež drží dva faunové. Po stranách jsou další dvě figurky faunů, sypoucích na své druhy růže a květiny. Horní část slánky je bohatě dekorována květinovým a ovocným ornamentem. Zvláštností je silná vrstva patiny.

Druhý, ve sklepení u Čečelických objevený předmět je pohár, opatřený po stranách dvěma vkusně provedenými oušky, připomínajícími starší formy. Víčko je zdobeno bohatým tepaným ornamentem; ukončuje je postava zbrojnoše, držícího v jedné ruce zbraň, ve druhé vkusně vykrojený štít. Dno kalichu opatřeno jest značkou augsburského cechu zlatníků (piniovou šiškou).

Dům pana Jana Maxmiliána Čečelického z Rosenvaldu, jehož náhrobek je v kostele sv. Haštala, byl asi útočištěm bohatých sbírek, k nimž jistě patřily tyto dvě cenné nádobky. Není pochyby, že dostaly se do skrýše v pohnutých dobách, kdy Praha byla drancována a kdy vše, co bylo cennějšího, bylo odtud vyváženo. Jsou to asi zbytky pokladu, jež starostlivá ruka uložila. Náhodou objeveny tyto dvě velice cenné památky našeho umění, jež jsou zároveň výmluvnými svědky nejen zámožnosti, ale i ušlechtilého smyslu pro umění tehdejší naší občanské společnosti.

Třetím skvostem soukromé sbírky páně Buchtelovy je kalich, jejž lze považovati za znamenité dílo doby renaissanční. Jak známo, zaměstnával císař Rudolf II. mimo jiné i brusiče drahokamů, kteří pro dvůr vyráběli křišťálové nádoby, jež podnes budí obdiv celého světa uměleckým provedením, cennou i výtečnou jakostí materiálu. Dnes ani potuchy nemáme, odkud brali předkové naši veliké tyto křišťály. V soukromých a veřejných sbírkách nalézáme památky na toto umění velice

Pohárek s víčkem.

sporadicky; nejskvostnější nádoby křišťálové nalézají se v císařských sbírkách ve Vídni, kamž se dostaly z pozůstalosti císaře Rudolfa II.

Pohár, jehož vyobrazení připojujeme k fotografickým snímkům sklánky a poháru s víčkem, je formy takřka exotické, kalichovité. Je složen z několika kusů, spojených emailovanými proužky. Z těchto zachovala se pouze spona, slučující kupu (vlastní nádobu) s nožkou. Kupa má reliefní ornament akantového listu, na němž sedí krásně vypracována muška, na spodní části kupy jest pak jemně vybroušený ornament vinné révy. Deska, na níž kalich spočívá, je rovněž okrášlena bohatým ornamentem.

Nádoby křišťálové bývaly kdysi ve veliké oblibě. Staří kronikáři zaznamenávají, že velcí pánové pívali vino jenom ze křišťálových pohárů, poněvadž se o nich bájilo, že prozrazují na svém povrchu jed, do nápoje přimísený. Všechny tři předměty mají velikou cenu a proto není divu, že je o ně veliký zájem. Agenti z ciziny o nich již vědí a pokoušejí se je získati. Není třeba ovšem připomínati, že jsou památky ty v dobrých, spolehlivých rukou znalce na slovo vzatého. *R. J. K.*

☐ **Spojené družstvo Národního divadla** dosáhlo již schválení svých stanov. Dosavadní členové správního výboru starého družstva Národního divadla, z něhož Spojené družstvo vzniklo, před ustavením tohoto vzdají se svých funkcí, načež bude zvolen výbor zcela nový, v němž členstvo ze Společnosti Národního divadla vystouplé a Tylovo sdružení náležitě bude též zastoupeno. Poněvadž zemský výbor o zadání správy Národního divadla rozhodovati bude až v říjnu, dojde k ustavení Spojeného družstva teprve v červnu. Členové, kteří ze Společnosti Národního divadla přistoupili, vypověděli již správnímu výboru Společnosti své členské podíly.

— **Veřejná čítárna a knihovna v Lounech** v minulém roce půjčila 369 čtenářům 15.247 svazků knih. Pětina čtenářů byla z venkova. Výroční zpráva, vydaná správcem knihovny Ferd. Šrámkem a knihovníkem F. Neuberem, stýská, že pro letošek škrtl okresní výbor část svého příspěvku na udržování knihovny. Na pokročilém Lounsku, který je přední stráží při jazykové hranici, úkaz dojista nepříliš potěšitelný.

V čítárně časopisů vykládají se 62 časopisy. Četlo 5487 mužů, 483 ženy. Rok před tím bylo 5271 mužů a 541 žen. Jenom dva příznivci darovali knihovně nějaké spisy, vše ostatní se opatřilo z příspěvků, jichž největší část poskytuje král. město Louny.

— **Sláva.** V divadle Uranii byla 18. t. m. premiera nového dramatu Lothara Suchého. Tentokráte tonulo divadlo v literárním ovzduší. Autorů dostavil se počet nemalý, a na jevišti točil se děj kolem palčivé otázky literární. V dramatě »Sláva« přichází totiž rovnou z Národ. divadla spisovatel Krása do rodiny pí. Bártové, které právě zemřel nadějný syn, důvěrný přítel Krásův. Nemohl přispěchati z divadla dříve, poněvadž tam hráli právě jeho kus, který doznal neočekávaného úspěchu.

V pozdní hodině noční přišla k Bártovům i nevěsta Krásova a několik literátů. Z jejich slov a z výpovědí členů rodiny vysvitne, že je otázkou, nebyl-li kus právě v Národ. divadle velkým úspěchem korunovaný vlastně dílem syna paní Bártové. Mrtvý to rozhodnouti nemůže — což tedy vyzve truchlící matka Krásu, aby nad mrtvolou složil slavnou přísahu. Krása, který bohaté nevěstě své nepokrytě řekl, že z lásky k ní schopen jest i zločinu, jde a — přísahá.

V druhém aktu seznáváme, že Krása přísahal křivě. V posledním aktu jsme svědky, že výčitky svědomí dohnaly jej na pokraj šílenství a konečně i vedly ruku jeho k jedu. Podala mu jej netušící choť jeho brzy po té, když mu oznámila, že je šťastna vznikajícím mateřstvím.

Drama prozrazuje, že má L. Suchý smysl pro divadelní účin. Jako všichni dramaticky cítící nováčkové přeplnil hru svou na některých místech divadelními nastrojenostmi, zejmena v 1. jednání, které je tak průzračné, že divák jen trochu theatrálně školený předpověděti může z exposice celý průběh hry — ale některé scény byly plny života.

Přísahy u mrtvol, přivlastnění cizích prací, jed a boje s vidinami jsou příliš násilné prostředky. Pan autor prospěje sobě, nepustí-li při příští práci své z ruky měřítko pravděpodobnosti.

Není u nás možno, aby autor A vydával drama autora B za vlastní. Kdo se u nás do psaní dramatu pustí, vyzvoní to po kavárnách, upozorní přátele, pochlubí se rodině, má jistě v stolku rozvrhy své práce, studie k aktům a t. d.

Také postavy kusu byly dosti konvenční a zejmena literáti nepřinesli na scénu mnoho z pražského ovzduší, — ale dialog měl barvu.

Ze všeho viděti, že L. Suchý dovede roubiti kostru dramatu, a to je velkou způsobilostí u začátečníka.

Kdybychom měli normální poměry divadelní, měla by asi hra »Sláva« tyto osudy: V Národ. divadle upozornil by dramaturg spisovatele na tyto nedostatky a poradil by mu, jak věc spravit. Řekl by mu, že není třeba tak silného divadelního koření na tuto látku, ale že by získala věc, kdyby

se domácnost pí. Bártové osvěžila pražským ovzduším, kdyby postavy literátů byly utuženy odrazy skutečného života — přesvědčil by, že není třeba vidin, které by literáta připravily o rozum — že to lépe a účinněji mohou obstarati kolegové spisovatelé — atd. Pak by pan autor piloval, měnil a upravoval svou práci, jsa v e d e n.

Ale zatím naše první a především povolaná instance divadelní tento v ý c h o v n ý úkol neplní. Pan dramaturg divným řízením věcí koná úkoly režisérské, zkušení režiséři zatím rozmrzele bloudí po promenádě — pro odmítání kusů je ustanoven lektor. A nadaní začátečníci putují na předměstí, kde se obyčejně tyto kusy studují »snadno a rychle«.

Kdo se opováží proti tomu ceknouti, na toho se pustí gladiatoři námezdného tisku. Poměry neudržitelné . . . .

Hry L. Suchého ujal se »Kruh českých spisovatelů«, který uskutečnil její provedení. Že mělo býti i práci samé dramaturgicky pomoženo, řekli jsme v předu.

Provedení »Slávy« nebylo bezvadné, ale přece jen bylo zřejmo, že režisér p. S p u r n ý vykonal, co mohl. Pan P o č e p i c k ý, na němž je dobře znáti, že roste v kázni S e i f e r t o v y školy, a pí. K o š n e r o v á zasluhují zmínky před ostatními.

Literáti v hledišti vyvolali autora nesčíslněkráte. V tom volání byl patrný vzdor a neklamný projev nespokojenosti s poměry v divadelních věcech dnes vládnoucími. Poněvadž stojíme před obnovou správy Národního divadla a před otevřením divadla na Král. Vinohradech — před historicky významnými událostmi, které pro českou dramatickou tvorbu mohou znamenati výšin dosud netušený, nejsou bez významu tyto projevy literárních kruhů. Oprávněná nespokojenost jedině může býti matkou něčeho lepšího. *ech.*

— **Výstava v Rudolfině.** Krásná výstava by se dala sestaviti z tohoto labyrintu pomalovaného plátna a sádry. Ba několik, a pro lidi nejrůznějšího vkusu. Setkalo se tu hned několik souborných exposic soukromých i celých sdružení, v nichž křižují se nejrozmanitější směry, proudy a vlivy. I Češi jsou tu zastoupeni početně velice silně, třebas se nedalo upříti, že naše umění uvázlo na okamžik na křižovatce nových cest k novým cílům. Vedle starých známých jmen: K n ü p f r a, N ě m e j c e, K a v a n a, U l l m a n a, J a n s y, L i e b s c h e r a, J a v ů r k a atd. je tu i několik mladých. Z těch O b r o v s k ý vládne největším fondem citovým i nejpevnější rukou. Jeho »Ofelie« je krásným slibem.

Ze starších umělců překvapí nejvíce exposice K a l v o d o v a, jež ukazuje nám jej jako malíře dekorativních pláten, velikého stylu, blížícího se jistým krokem ke krásnému cíli: s y n t h e s i č e s k é h o k r a j e. Na výstavě samé možno stopovati

Slánka.

Kalvodův vliv na mladší naše krajináře, jenž na Langrovi ukazuje se nejzřejměji. —

Větší počet svých prací má tu též R u d o l f B é m. Skizza k dámskému portrétu, intimního kouzla; verní, jistě kreslený vlastní portrét a dvě krajiny. Jedna, zimní den, plná slunečního světla, zachyceného přímo s jakousi pro Béma tak charakteristickou nervósností, druhá pochmurné monumentality.

Pohádky, plné dobromyslného humoru, při tom krásně malované vystavuje Schwaigrův žák L o u k o t a, českou grafiku krásně representuje S t r e t t i, jenž za to nechává chladným ve svém portrétu p. Raiče. Z plastiků zaujme hned při vchodu p. Š t u r s a svým Amerikánem, minutiésně pracovaného detailu výrazné tvaře, při tom krásné životnosti. V portrétu Kalvodově pathetickými liniemi, jakýmsi

Křišťálový kalich.

dramatickým vznesem vystižně charakterisuje celé jeho umění.

Ještě několik slov o českých Němcích. Vystavují souborně, v pečlivém výběru. Celé jejich umění je klassickým přímo dokumentem k psychologii německého ostrova v českém moři. Umějí mnoho; techniku svého metiéru ovládají dokonale až k raffinovanosti, jsou vtipní, mají i náležitou dosi literárnosti — ale více nic. Jsou vytrženi z kořenů rodné půdy, bez domáci kultury, bez domova. A takové je i jejich umění; virtuosita bez citu. Takovým je ostatně i celé vídeňské umění, jehož je vlastně p. Metzner typickým representantem, tak jako p. Orlik pražského. Je šikovný a mnoho zná, ale bez citu a vnitřního posvěcení, a tak je tam kde chce být hlubokým a monumentálním, jen obratným aaffektovaným poseurem. Někdy, jako v »Zemi«, přímo nechutným. Jen jediný, je, myslím, výjimkou: p. Teschner, milenec podivných pohádek, nebývalých barev a smutných písní.

P.

⁂ **Básně Josefa Františka Smetany.** Spolku přátel vědy a literatury české v Plzni náleží zásluha, že vydány byly tyto básně básníka dnes již málo známého a zapadlého. R. 1874 postavili mu v Plzni pomník, ale na vydání veršů jeho došlo teprve nyní, a ještě jen na výbor. Jos. Fr. Smetana narodil se r. 1801 ve Svinišťanech u České Skalice, vysvěcen byl r. 1826 na kněžství a od roku 1831 do své smrti (r. 1861) zastával místo professora na gymnasiu Plzeňském. Sepsal politickou historii starověku, spisy z oboru hvězdářství a věd přírodních a stať »Zdali jest osvěta lidu obecného nebezpečná církvi a státu«. Básně jeho zůstaly většinou v rukopise. Jeví se v nich duch vzdělaný, osvícený a svobodomyslný, proti všemu tmářství tu útočně, tam posměškem vystupující, pro vzdělání lidu horlící. Horoucí láska k národu a jazyku jeho diktovala tu nejednu vroucí sloku, nejeden ironický a satirický šleh vyvolal útisk jeho, básníkem hluboce pociťovaný. Perností a trefností některých svých veršů a neohroženosti, s níž vystupuje, upomíná Smetana na Havlíčka, který mu nepochybně byl vzorem (Na den sv. Jana Nepomuckého je parafrási známého epigramu Havlíčkova.) Slyšte na př. jeho

UDÁNÍ.

Knihu nejnebezpečnější,
svým kacířstvím nejhroznější
udám pánům biskupům,
by ji všude zabavili,
spálili a zatratili:
slove: evangelium.

nebo

CO JEST ČLOVĚK?

— — — — — — —

Člověk jesti mašina
k tomu pouze zřízená,
aby daně platila
a bodáky nosila.

Není pochyby, že satiry Smetanovy vnesou do našeho života proud ostřejšího, ale zdravějšího vzduchu. —*a*—

⁂ **Klub přátel dělnictva v Praze** zařadil do cyklu světové literatury Wildeovu komedii »Ideální manžel«. Režie tu narazila na balvany překážek. Salony kavalírské společnosti byly ovšem jenom mlhavou skizzou skutečnosti, hercům samým bylo ovzduší nové, cizí — a přece jenom mělo představení svůj pěkný úspěch. Představme si, jakým dojmem by Wildeova komedie působila, kdyby tu nebylo těchto závažných nedostatků. Nenapadá nám ani ve snu připomínati toto jako výtku — celá řada kusů byla by pak ovšem ze scén s chudší výbavou vyloučena — naopak, chceme tím jenom upozorniti na působnost kusu. Nepotřebuje dekorativního aparátu, oslňujících toilet dam, nábytkového luxusu — vítězí svou vnitřní hodnotou, svou exkvisitní dramatickou formou, svým šťavnatým obsahem. Skvrna v minulosti člověka je nejúpornějším jeho pronásledovatelem a není proto radno — memento toto namířeno v první řadě na ženy — vylučovati někoho z tohoto zatížení. Počítati s touto kletbou lidskou je rozumno a nebrání před trpkým zklamáním. Demonstračním objektem je tu manžel, jenž celým svým životem dobývá si nároku na epiteton ideálního člověka, ale svou minulostí, intrikou odhalenou, boří illuse své puritánské ženy. Bylo by stroskotáno štěstí těchto dvou vzorných lidí, kdyby milosrdná shovívavost nezamhouřila oko. Jadérko toto vylupuje autor procedurou divadelně účinnou, mistrovsky kombinovanou. Ledacos tu připomíná nejskvělejší francouzské vzory, jež však autor předstihuje svěžestí obratů a bohatostí myšlének. Tu a tam stává se záliba autorova v paradoxech skoro monotonní — počátky aktů trpí značnou ztrnulostí — závěry zase někdy selhávají — a přece komedie poutá a baví, proto že je v ní pravé dramatické kouzlo. Z účinkujících nejlíp dařilo se sl. Spurné, p. Fenclovi, pí. Kaucké a sl. H. Šolcové. —V.

⁂ **Výklad zákona o právu autorském.** Nesnadné ale záslužné práce podjal se JUDr. Jaroslav Pospíšil. Sepsal obšírný výklad známého říšského zákona ze dne 26. prosince 1895., jímž se upravují právní poměry týkající se původců děl literárních, uměleckých a fotografických.

Je známo, že obyčejně nejméně znalí jsou zákona, kdož činností svou na jeho znění jsou odkázáni. U nás spisovatelé, nakladatelé, umělci, knihkupci, redaktoři a j. vrážeji často až do sebe jen proto, že zákona autorského znalí nejsou vůbec, nebo alespoň nerozumí jeho smyslu.

Teprvé, kdo se octl v nesnázi příliš křiklavé, ohlíží se, neukazuje-li východiště z ní nějaký paragraf.

Jsou spisovatelé, kteří nevědí, že ku knize ztrácející právo, byla-li před 30 lety vydána pseudo-

JAN KONŮPEK:
POHLED S VĚŽE CHRÁMU SV. MIKULÁŠE NA ST. MĚSTĚ V PRAZE.

nymně, že nesmějí otisknouti v knize báseň, povídku, román, dokud určitá lhůta od jejího uveřejnění v časopise neuplynula, že není chráněno před dramatisováním, co nebylo poznámkou při otištění zabezpečeno, že smlouva o vydání knihy pozbývá rozprodáním nákladu platnosti, nebylo-li výslovně v ní pamatováno na další edice atd.

Jsou autoři, kteří o existenci právní ochrany svých děl mají jenom mlhavé vědomí.

Jedinou omluvou mohlo býti, že nebylo dosud českého vydání vzpomenutého zákona s výkladem. Nyní důležitou touto pomůckou obohatil knižní trh JUDr. Jaroslav Pospíšil, který po krátkém úvodě, jímž nastiňuje vznik ochrany autorské, přistupuje k jednotlivým článkům zákona, jež slohem jasným, srozumitelným vykládá, opíraje se náležitě o literaturu zákonem tím se obírající.

Naše poměry umělecké, grafické, reprodukční a tiskové jsou dnes tak rozvětveny, že důkladné znalosti autorského zákona třeba je dnes tisícům interessentů.

Těm přijde kniha JUDra J. Pospíšilova velice vhod. Dodatky, obsahující znění zákonů, stát. smluv a nařízení, týkajících se mezinárodní vzájemné ochrany autorských práv — a praktický rejstřík věcný vhodně knihu doplňují. Unie vydala spis v úhledné úpravě. *Dr. S.*

— **Pražský pohled s věže.** Máme již Prahu ofotografovanou a »omalovanou« — snad ze všech stran. Existuje celá řada officielních téměř pohledů, v nichž pokoušeli se nejrůznější umělci — od Sadelera až k Bártovi — s různým zdarem zachytiti barevné a formové půvaby »kamenného moře«, jeho až raffinovanou členitost, ale nemáme bohužel dosud vystiženu Prahu opředenou poesií staletí, Prahu Santy Lucie a Plojhara, s jejími křivolakými uličkami a setmělými zákoutími. Tato Praha čeká dosud na svého výtvarného dějepisce. Dnes přinášíme J. Konůpkův příspěvek k historii této Prahy. Zachycuje celou malebnou krabatost pražských střech, dívaje se na ně s lešení mikulášského kostela. Tento zajímavý obrázek jest ukázkou z nedávné výstavy spolku posluchačů architektury.
P.—

— **Průvodce Prahou pro mládež**, knížku výborně rozčleněnou, napsal Dr. Jiří Guth. Vydalo ji naše nakladatelství. Dr. Guth vede malého občánka krásnými partiemi české metropole, upozorňuje na její zajímavosti a památky stručně, ale při tom tak názorně, že spis potěší i toho, kdo se v jeho stránky zabere doma — třeba daleko od Prahy. Rodiče mohou svým miláčkům způsobiti jen radost, opatří-li jim tuto publikaci.

— **Vkus při našich slavnostech** býval dosud málokdy respektován. Skrovné poměry nedovolovaly pravidelně, aby při pořádání slavností bývali k součinnosti povoláváni také umělci. Bohužel stávalo se však toto zanedbávání umění pravidlem i při příležitostech, v nichž nebylo třeba šetřiti finančních ohledů — tak zejména u všelikých čestných darů, diplomů a adress, jichž do roka tolik bývá objednáváno.

Že i v tomto ohledu počínají se naše poměry lepšiti, toho důkazem právě Umělecko-průmyslovým museem pořádaná výstava čestných darů podaných nejvyššímu zemskému maršálkovi u příležitosti jeho 70tých narozenin. Umělecko-průmyslová škola vychovala nám v posledních létech celou řadu schopných umělců, a výstava dokazuje, že, je-li příležitost, mohou ve svém oboru vítězně soupeřiti s cizinou. *V. —*

— **Průvodce po Peruci** vydán byl právě J. X. Imbrem. V nevelké knížce, vhodně illustracemi ozdobené, nalézáme nejenom popis okolí památné Peruce, ale i dějepisný nástin obce a dobrý plán, který výletníkům znamenitě poslouží.

Pražané, kteří dosud nepoznali půvabného místa, k němuž víže se poetická pověst, že u studánky zdejší zamiloval se český kníže do lepé Boženy, kterou pak pojal za manželku, mají nyní výhodné spojení po dráze Pražsko-Duchcovské. S Imbrovou knížkou v ruce dostanou se snadno půvabnými hvozdy k čarokrásné »Vyhlídce« — s níž české Středohoří presentuje se nádherným panoramatem.
Š.

Toto číslo vydáno dne 26. května 1905. — OBSAH: V. MRŠTÍK: Z knihy »Zlatá nit«. Fragmenty. — KAREL NOVOTNÝ: Píseň. — JOS. D. KONRÁD: Eva. — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — FEUILLETON: — R. J. K. Z Pražského pokladu. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE: Pohárek s víčkem. — Slánka. — Křišťálový kalich. — JAN KONÚPEK: Pohled s věže chrámu sv. Mikuláše na st. město v Praze.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předpláci se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BASNICKÉ. VÁCLAV ŠTECH, PORADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GREGRA A SYNA.

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Adolfu Heydukovi.

ke dni 7. června 1905.

I.

Je velký, krásný, kmet v své dráhy sklonu,
jenž v síly vděku prožil celý věk,
kterému roven čisté spěži zvonů
běh požehnaných dnů jak řeka tek';
jenž klidem vyzbrojen byl v každou půtku,
nezpýchal zdarem, nezmalátněl v smutku,
teď opřen o žeň bohatou svých skutků
si zásluh na skráň zatkl paprslek.

II.

Když k všemu ještě Musy, dcery světla,
při zrození jej políbily v skráň,
když zpěvná ústa rhytmy jemu zkvětla,
jež hlaholily leta v hvozd i pláň;
když s lidem svým směl truchliti a plesat
až v čas, kdy orloj duní sedmdesát,
v bronz který slít a v jaký mramor vtesat
a v jakou píseň stkát mu lásky daň?

III.

Tak druhdy Hellas v poledni své slávy
svých synů vítavala chrabrý šik,
když z kolbiště, snět vavřínu kol hlavy,
v paianů zvuku táhli v slavný mžik;
po tragického choru dobouření,
v němž Fata kroku doznívalo hřmění,
na čelo Sofokla tak v opojení
kles věnec triumfu a slávy v dík!

IV.

Tak naše volají dnes k Tobě plesy,
Ty pootavský, drahý slavíku!
Zdi města Tvého chví se jak Tvé lesy,
Tvých písní svědci v slasti, ve vzlyku.
Ba prožitá zde muže leta všecka,
klid muže zkušeného, radost dětská,
ples milenců i sladká moudrost kmetská
laur pletou v rodném Tobě jazyku.

V.

Vždyť našich matek písně, zvěsti, zkazky,
od dětství vnímavou Jsi duší vpil,
a jun v klín Báje, smavé zlatovlásky,
Jsi kučeravou hlavu položil:
čím srdce národa, zvon věčný, zvučí
Jsi zved' a zhněť na rhytmy, v kterých pučí
květ lásky k matce, jenž zas lásce učí
vše vlasti dát, co bráno, ze všech sil.

VI.

Tys záhy oblíbil si šero hvozdů,
ve slunci mýť a přikré ticho skal;
Tys luštil v perlící co píseň drozdů
i v temný doupňáka hlas prales vtkal,
ba v Šumavských kdes lesích při měsíci
Ty Přírodu překvapils dřímající,
ji závoj taje s ňader strh' i lící
a stokrát Jsi ji tajně zulíbal.

VII.

Ta ukázala Tobě všecka hnizda
všech ptáků svých a Ty Jsi s nimi pěl,
jak šumí hvozd a vichr kterak hvízdá,
po jejich stopách zpívaje Jsi šel;
z jezerní třtiny flétnu zrobila Ti,
jak starý Pan by moh' Jsi na ni hráti,
bys jahodu zřel kvést a jabko zráti,
a z všeho zpěv a čistou radost měl.

VIII.

Jda cestou této potkal's brzy Lásku
a ochotně Tě zavedla v svou říš,
o život když Jsi vešel v tuhou sázku,
ta růžemi Ti věnčívala čiš.
Tys miloval! — Tvé písně prozradily
Tvůj ples i žal . . . — Tvé písně nahradily
Ti stokrát žití nesmrtelnou chvili . . .
Tak pěje, miluje Tys kráčel výš . . .

IX.

Stál's brzy v řadě jarých závodníků,
druh milý všem a bratr nejlepších;
vždy první byl Jsi v zápasících šiku,
před písní Tvojí i sok úctou ztich'.
Máj vlastí šleh'. Tys průvodu šel v čele,
v boj hruď i čelo nastavoval's směle,
hned orlu podoben, hned pilné včele,
Tys okem plným lásky všecko stih'.

X.

A Život když Ti neušetřil bolů
Tys knihu jeho s přísnou dumou čet',
šel's v síň, kde hvězdném sedíc na prestolu
velebná Klio píše řadou let
na světa ději i na vlasti ději.
Tys kapky sbíral z moře k opopeji,
bys roven kmetu z báje, čaroději,
moh' vnukům věčné pravdy vyprávět.

XI.

Tak nad kolébkou miláčků i rovy
Tvá píseň stála, Vlasti strážný duch.
v květ každým lustrem vypučela nový
vše jímajíc v svůj vábný čarokruh
Jak vlast ví o tom Slovač bolů plná,
jak Vltavská tak Černomořská vlna
a stále z ňader bezdna a přec z plna
se perlila, v ní krása, láska, vzduch!

XII.

Je velký, krásný, kmet v své dráhy sklonu,
jenž čist a spravedliv se žitím bral,
což básník teprv, mořem sladkých tonů,
jenž celou vlast v své lásce obejmal!
Tak žil a pěl's, vzor pěvce a vzor muže.
Co vlast Ti za odměnu dáti může?
Ve růžích zrozen, živ, měj růže, růže
na skráních, v dlaních — květů pravý král!

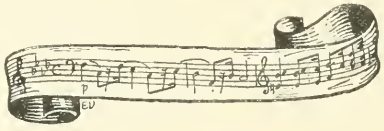

Adolf Heyduk

narodil se dne 7. června 1835 v Rychmburce na hranicích českomoravských jako syn Jana Heyduka, jenž byl dle některých vlastníkem hospodářství a hostince a dle vlastních vzpomínek Heydukových (Z drobných vzpomínek — Malý Čtenář 1901-2) truhlářem. Matka Heydukova pocházela z mlynářského rodu Čeiků, a strýčkové Heydukovi byli rovněž mlynáři. Odtud láska našeho básníka k českým mlýncům, jež oslavil ve svém Sekerníku. Do školy chodil Adolf Heyduk v Rychmburce a Poličce, od r. 1850 studoval pak na české reálce v Praze. Do doby té spadají již počátky jeho tvoření básnického.

Absolvovav reálku odebral se na technický ústav do Brna, ale již za rok vrátil se do Prahy a pokračoval tu ve studiích technických, zároveň však horlivě obíral se literaturou, seznámil se s mnohými vynikajícími literáty a uzavřel pevné přátelství s Janem Nerudou. První knihu svých veršů Básně vydal r. 1859. Brzy po dokonaných studiích stal se assistentem stavitelství a kreslení na c. k. české reálce v Praze, ale když prof. J. Krejčí jmenován byl ředitelem obecní reálky v Písku, následoval ho tam i Heyduk jako professor kreslení.

A v Písku již Heyduk zůstal. R. 1876 vrátil se sice do Prahy, jako professor na I. reálném gymnasium, ale ne na déle než na rok a když r. 1877 pojal za choť býv. žačku svou sl. Emilii Rainerovu z Písku, stal se mu Písek již trvalým a milým domovem, jejž opouštěl jen za svých cest a výletů. Z cest Heydukových, jež měly blahodárný vliv na poesii jeho, uvedeny budtež pouť jeho na Slovensko (r. 1854 a 1879), jež oslavil ve svém nejlepším díle Cymbál a husle, cesta do Italie 1864 (viz vlastní vzpomínku Heydukovu »Dva čeští generalové« v Černé hodince Máje), na Krym a Kavkaz (r. 1884), odkud vrátil se s básní Na vlnách, konečně pak časté jeho výlety na Šumavu, která srdci jeho stala se zvláště drahou (Hořec a Srdečník, Dřevorubec, Zpěvy pošum. dudáka).

Klidný a šťastný život Heydukův v Písku po dvakráte rozrušen byl bolestně návštěvou smrti. R. 1878 zemřela mu prvorozená dceruška Jarmila a r. 1884 druhá dcera, čtyřletá Lila.

Nad prázdným hnízdem hledal Heyduk, v srdci krváceje, rozrušen a churav, úlevu jen ve svých písních, a patří básně, jež svým dětem a jich památce věnoval, k jeho nejtlivějším (V zátiší, Zaváté listy).

V Písku bydlil Heyduk do nedávna v starém domě »U Rainerů«, jehož byl spoluvlastníkem. Útulný a elegantní byt jeho, vyzdobený mnohými obrazy českých mistrů, knihami a památkami, vítal ve svých zdech mnohého z Heydukových přátel-literátů. Zde složil také Jan Neruda svou Balladu dětskou, navštíviv Heyduka po ztrátě jeho Jarmilky. Před několika lety opustil Heyduk staré to hnízdo své a vystavěl si dle návrhu prof. Kouly nový vkusný dům rodinný.

Není v Písku osoby populárnější nad Heyduka. Vždyť odchoval tolik žáků — teprve před málo lety odešel z úřadu učitelského jako školní rada na odpočinek — tolika svazky a vztahy je k němu připoután! Býti v Písku a neviděti Heyduka je jako býti v Římě a neviděti papeže. Má tu již také svou ulici, jest čestným měšťanem Písecký a k sedmdesátým narozeninám hodlá mu projeviti celé město i kraj svou vděčnost a lásku.

Spolek českých spisovatelů beletristů Máj navštívil Heyduka, když dokonal šedesát svých požehnaných let a nyní po dalších deseti letech nebude scházeti mezi těmi, kdož půjdou vzdáti hold básníku, jenž napsal: »Báseň, kterou bych napsal nachem svého srdce na zelené bláně své rodné země, byla by nejkrásnějším výronem mé duše.«

JAR. VRCHLICKÝ.

Adolfa Heyduka dílo básnické.

K Jeho 70tým narozeninám.

ne 7. června t. r. slaví Adolf Heyduk své 70té narozeniny. Práce, kterou za dobu života svého vykonal, jest veliká. Jeho sebrané spisy představují pěknou řadu svazků a svazečků (jen sebraných spisů posud 38) — nová žeň (dalších as 8 svazků) čeká v rukopisech.

Ke dni Jeho jubilea píšu tyto řádky. Chci pro sebe i pro jiné, které to může zajímati, učiniti přehled tvorby Heydukovy tak mnohotvárné a tak rozsáhlé. Chci věděti určitě v den jubilejní, zač vděčíme muži, jenž plně a cele věnoval všecky chvíle života svého poesii.

Heyduk jest lyrik a to lyrik písně především. Osobitý a svůj. Pozná jej, kde nechodí po stopě cizí, což se děje opravdu málokde, každý na první pohled. Jeho píseň, ať junácky veselá, ať tklivě zadumaná, tryská mu z duše volně, nese se melodiosně, bez afektace, vyznívá silně. Ale vedle písně, která jest především jeho doménou, jest pole činnosti jeho tak rozsáhlé, že nutno jest seskupiti si celou tvorbu jeho v pevné cykly neb řady.

Podávám zde takový pokus:

I.

První řadu Heydukových poesií obrážejících vnitřní život různých národů nazývám »Duchodem národů« a tvoří jej sbírky:

1. Cigánské melodie. Řada I. 2. Cigánské melodie. Řada II. 3. Cymbál a husle. 4. Zpěvy pošumavského dudáka. 5. Lotyšské motivy. 6. Z výhně. Cigánských melodií řada III. (v rukopise).

Skladby tyto vyjadřují a vystihují národního ducha cigánského, slováckého a českého především formou písně, lyrické nálady, lyrického neb poloepického obrázku.

Cigánské melodie tvoří tři řady. Zatím jsou jen dvě v ruce čtenářstva.

První cyklus nese se více echy romantismu, jest povahy elegičtější; druhý jest formou i myšlenkově bujnější a divočejší. Také II. má plnější kolorit, jak po stránce národopisné, tak zvlášť v partiích lásky, které jsou vášnivě smyslnější. Bohatost motivů jest zde přímo obdivuhodná. První Cigánské melodie čítají 57 čísel, druhé přes 70. Ideově jsou motivy jejich revoltou proti nadvládě pánů — zde Maďarů a Maďaronů; vycházejí sice od cigána staré romantiky, ale tíhnou k odboji a protestu utlačené svobody a jsou tak předchůdci největšího a nejsilnějšího cyklu Heydukova, jeho překrásné knihy Cymbálu a husli. Zde na místě cigána na-

stupuje Slovák ujařmený, jako v třetí knize objektivní lyriky Heydukovy, v Zpěvech pošumavského dudáka hlásí se o slovo Čech v svém pokoření a úpadku na hrobech slávy a zdatnosti staré zpívající. Tak tvoří tyto sbírky Heydukovy: Cigánské melodie«, »Cymbál a husle a »Zpěvy pošumavského dudáka« celou lyrickou trilogii velké básnické ceny a zároveň kulturního významu.

Cymbála husle jsou silnější citově, ideově, formálně dokonalejší; celý živel slovenské poesie prostonárodní tu byl využitkován, ideová stránka vynikla v tom nad pouze uměleckou, která v Cigánských melodiích převládala. Převaha myšlénky národní až k politickému ostří. Potlačenost lidu vůči maďarské zpupnosti a nadvládě.

V Rozhledech I. části 1. cyklu rozhlíží se básník po terénu svých zpěvů. Celá tato část jest poetickým úvodem osmidílné knihy. Kraj, lid, jazyk, píseň, Trenčínské chaloupky, zkrátka scenerie druhých knih básníkových. 2. část cyklu nadepsaná Elegie hloub se zařezává. Originálnost jejího lyrismu vrcholí v dojemně naivní a přec tak právě umělecky podané Zbožné domluvě (str. 88). Útisk a poroba lidu jsou hlavním tenorem tohoto oddělení. (Pevné předsevzetí str. 116).

»Kdy bude konec trápení, ach, plná je ho ves!« Rovněž výborný kus. Mužnější notu má 3. oddíl Vzkazky, přihlíží víc k aktualitě, k socialním poměrům Slovače k Maďarům, ukazuje přímo na otevřené rány, nabádá, satiricky místy šlehne, radí a když si posteskne, přihlíží víc k praktickým cílům nepoddávaje se prázdnému stesku.

Druhá kniha Cymbálu a huslí rozpadá se v cykly: Hovory a Drobné zvěsti. Již v prvním začíná řada rázovitých čísel ryze Heydukovských, originálních a silných.

Drobné zvěsti předvádějí motivy balladické neb genrové. Alegorie a symbol často pomáhají. Výborný je Ubohý rechtor (81), Baťův dar (cit. 108), zvlášť Milosrdní páni (118), která báseň se tolik líbila Nerudovi.

Třetí kniha Cymbálu a huslí zavírá tři cykly: Různé listy, Popěvky a žert a pravda.

V prvním jeví se lehký sklon k přírodě. Lehýnkou graciesní formou nesou se Popěvky. Velmi originální je Sobectví (92). V nejhorším případě, Marné čekání (111.) Co tu humoru!

V posledním cyklu Cymbálu a huslí převládá nota satirická Ztracená poctivost (129), Vyfintěný (132) proti Maďarské ješitnosti a chvástavosti na cizí útraty. Zřídka kdy provedena assimilace s druhým národem s takovým štěstím v duchu i ve formě, jako zde. Heyduk je tu tvůrcem. Znamená to, že on Slovač celou do sebe vpil, vssál ji sobě, assimiloval, se takřka celý v jejím cítění a životě vnitřním i vnějším ztratil. Jistě v oněch letech byl více Slovákem než Čechem. Svědčí to nejen o velké lásce k tomuto lidu a k této zemi ale i o zvláštní vloze assimilační. Heyduk provedl to s větší ještě virtuosností a ve větších rozměrech, co Čelakovskému se podařilo v jeho Ohlasech.

Nemohu jíti dále, abych se nezmínil o jazyku v těchto básních. Zde lze bez fráse říci, že obohatil Heyduk češtinu slovenčinou, že dodal nejednou vhodným slovem vhodné zbarvení dikci, že omladil a osvěžil řeč básnickou v míře nejvyšší, třeba ihned každé nově uvedené slovo se neujalo a nepřešlo do mluvy obecné. V těchto jeho básních má již své právo a jednou uvedeno, zůstává v klenotnici jazyka básnického.

Co působila kniha Cymbál a husle na Slovači, patří na jiné pole. Tam vykonala krátce svůj velký úkol buditelský, můžeme docela říci, že dospěla až k politickému významu. Budila spící, otřásla lhostejnými, sílila, rozsévala nadšení a jarý život. Podána s láskou básnikem bratrského národa, byla přijata s láskou a vyplnila v oné době a plní v mladší generaci další své blahodárné poslání, aniž by na své poetické důraznosti a ceně ztrácela. Zůstává básnickým činem prvního řádu.

Zpěvy pošumavského dudáka.

Vznikly v letech 1887—1890 a jsou třetím článkem v řetězu objektivní lyriky Heydukovy. V nich jest nejsilněji zachycen národní duch český v znamení dlouhého boje svého za svobodu a práva svoje. Jsou pro Heyduka a jeho směr a význam velké důležitosti, ba obsahují kus jeho nejen životního, nýbrž i poetického vyznání. »Nepsal jsem nic (praví básník sám v předmluvě), čeho jsem v komůrce své duše neprocítil, neoplakal neb neproklel, nic, čím lid můj nebyl uražen, nic, oč nebyl vědomě oloupen, nic, kam by se tužbami svými nebyl nesl, psal jsem jen to, čím moře myšlének jeho i moře sociálních poměrů našich je rozvlněno. Podávám tedy také skyvy žití (tranches de la vie), jak toho modernost žádá, třeba, že více žití interního a podávám je upřímně, vyslovuji vzněty srdce svého prostě, řečí modně nestrojenou, ale právě tím prostým květem mluvy lidové, kterou nevědomí mají za banální, nízkou a podřízenou.« A dále praví důrazně: »Kdo národnost za planý a padající mají pojem všednosti, kdo netouží, abychom u veliké zahradě jarého obrození národů kvetli jako květ vedle květů jiných, abychom podrželi svou barvu i svou vůni duševní, ten odlož mou knihu, pro toho není . . .« A končí: »Nestavěl jsem se proti nikomu, kdo jinak psáti za lepší uznávali a uznávají, neb kdo mají umění za výlučně aristokratický privilej,

já mám je za nutné osvěžování srdce lidu od současné společnosti ledabyle druhdy zanedbávaného, za vyjasnění jeho duševních obzorů, za zjaření jeho krve a svalů.«

Ovzduší písní těch schválně historicky jest drženo poněkud neurčitě; ze všeho soudíme na celou dobu pobělohorskou; na dobu největšího úpadku fysických i morálních sil našich. Postava čistě ideální jakéhosi »Strakonického dudáka« — buď si již její provenience jakákoliv — vzata za osu, východisko; básník se snížil na úroveň jeho názoru, ale zároveň též vtělil kus české bytosti v tohoto bujarého synka pošumavského. Oblasť myšlenková a citová, jíž se tento dudák se svými písněmi prohání, jest volná, sahá až na poslední dny naše. Také tony dud jsou různé a všestranné. Od laškujícího popěvku k dumné elegii až k epické poesii a zvěsti, hravě i potutelně, směle i kousavě, se satirickým pošklebkem i s epickou pohodou zpívá dudák, vše co mu na srdci leží, srdcem i hlavou proletí. I zde dlužno se podivovati tomu množství a bohatosti námětů básnických, kterými Heyduk vládne. Zpěvy Pošumavského Dudáka jsou vedle Cymbálu a houslí největší posud básnickou lyricko epickou skladbou Heydukovou. Jsou rozděleny na Písně (45), Zvěsti (28) a Děje (16).

V oddílu I. je síla Heydukovy lyriky české a vlastenecké; oddíl II. a III. tíhnou jinam, II. k genru, III. k šíře založenému epickému vypravování.

V Písních jsou zvlášť pěknými vedle řízného a jadrně psaného úvodu ty, které navazují na krásu pošumavského kraje, pojící stránky popisné s lehce ironickými neb žertovnými, které vesměs vyznívají řízností a pádností svých point, originálností, bodrostí a ryzostí humoru, který jest ryze Heydukův.

Do tohoto prvního oddílu tvorby Heydukovy spadají též Lotyšské motivy. Kladu je do této skupiny, jelikož jsou rovněž jakousi rekonstrukcí národní poesie lidové, ne tak z celého ovzduší národního ducha jako bylo při Cigánských melodiích, v Cymbálu a houslích, v Zpěvech Pošumavského Dudáka, jako spíš, jak básník přiznává v úvodě, ze zlomků a úryvků poesie lotyšské prostonárodní, jež zachovaly literatuře a světu sbírky pastora Ulmana, Barona a Wissendorfa. Z velké spousty motivů vybral Heyduk a svobodně vytvářil čtyři skupiny lyrických skladeb, vyčerpávaje tyto vztahy: »Píseň a příroda« (16), »Láska a život« (53), Siroba a smrt« (11), a Různé pravdy (12).

Nechť idea jest dána fragmentem, její zpracování v národním duchu Lotyšském je čistě uměleckým dílem Heydukovým. Každý ihned pozná, co dal ze svého, jak nejeden motiv prohloubil, rozvedl, spracoval, zachovávaje naskrze při tom základní notu poesie svého originálu.

Některá čísla jsou perly pravé lidové lyriky prostonárodní.

II.

Do cyklu druhého řadím veškeru intimní poesii Heydukovu, týkající se především jeho osoby, jeho soukromého života, upomínek z mládí, krátce Heydukovu poesii erotickou a elegickou.

Patří sem:

1. Básně lyrické ve sbírkách z let 1859, 1864—1865. 2. V zátiší. 3. Zaváté listy. 4. Písně. 5. Dumy a dojmy. 6. Rosa a jíní. 7. Pohádky duše. 8. Parnassie. 9. Černé růže. 10. Šípy a paprsky. 11. Ritornelly. 12. Když květly růže (v rukopise).

Hned v první sbírce Heydukově z roku 1859. máme 1. cyklus Písní (XXV. kusů), které ukazují, jakými cestami se čistá lyrika jeho brala. Heyduk neměl vzorů v cizině, úskalím Heineovým proplul brzy a šťastně, jej lákala víc národní poesie slovanská vůbec a česká zvlášť a tak i jeho první erotika nese stopy její zvláště v písních. Také v Smíšených básních první jeho sbírky jsou hojné doklady, jak motivy přírodní jsou využitkovány pro lyriku čistě intimní a náladovou.

Další stopy erotiky Heydukovy nalézáme v básních z r. 1865. v cyklu Milostné (18). Ač vliv národní poesie i v těch je patrný, celek vyznívá přece slavnostněji a nádherněji, ač se pozdější žhavé a bohaté erotice Heydukově vyrovnati nemůže. Také v III cyklu těchto básní Ohlasy jsou některá pěkná čísla intimní lyriky Heydukovy. Zda osudem (str. 103) a j.

V zátiší. Štěstí lásky vyzpíval Heyduk ve vzácné knize: V zátiší. Zde zvlášť 1. cyklus Růže v jeseni, tvoří vrchol erotiky Heydukovy. Jsou tu čísla plná vroucnosti, něhy a žáru od první, Já k milostným se písním zase vracím, až k poslední Bez pokoje. Tvoří řetěz erotické lyriky, jakých málo u nás i jinde. Žel, že čistá obloha štěstí básníkova zkalila se brzy úmrtím první dcerušky Jarmily. Cyklus Svadlé poupě hovoří bolestí, ale s takovou hloubkou pronášenou, že se nám na mysl vtírají Hugovy kusy z cyklu Pauca meae«. Ale ruka, jež ranila, dle slov Dantových, dává v zápětí náplast ráně. V III. díle knihy Nový květ rozjasní se srdce poetovo nadějí, ba triumfem nového štěstí. Přišla Lila, nejdražší dítě jeho, svět jest proměněn. Šťastní otcové a matky budou vždy čítati tyto listy s pohnutím. Je v nich nejen kus pravého ryzího básnického života,

nýbrž třese se v nich kus lidského života vůbec. Každý, kdo prodělal tyto jásající kapitoly štěstí, stiskne básníkovi dojat ruku za tyto dary. V těchto básních jest Heydukovo celé srdce ryzí. Odhaluje se v celé intimnosti své, zpívá jako skřivánek pod čistou oblohou jara. Nic mu není malé, nízké, všední, nepatrné. Nejmenší maličkost dovede vyzlatit citem a povznésti dikcí svou na událost prvního řádu. Lila jest moudrá, ona čte, koupá se. Lila je parádnice, je krásná v postýlce i v skotačení dětském. Žel, že brzy za nimi se též zvedl velký černý stín, který křížil a zatemnil na dlouho šťastné srdce básníkovo.

Zavátré listy. Akcenty intimního života ozývají se ještě v I. části Zavátých listů nazvané Dozvuky knihy V zátiší. Je to celé plné blaho šťastného otce, které je tu vyzpíváno. Ale brzy dopadla i druhá rána, děsnější tím, čím více poeta druhé dítě miloval.

Všecko přejde, přeleti,
mladost, radost, všecko všudy,
jen žal po mém dítěti
neví kam a neví kudy.

Všecko přejde, přeletí
mocný příval, slzy trudu,
jen já po svém dítěti,
celý život plakat budu.

Víc říci nelze. Velký cyklus elegií Za Liduškou tvoří druhý díl té knihy, v kterou skryl básník celé velké štěstí svého života, těžce vybojované a tak brzy ztracené. Tento druh básní v celku i jednotlivostech, jistě to nejprocítěnější, co vyšlo z péra Heydukova, staví se plně po bok Trénám Kochanovského za dcerou, zmíněným již Hugovým elegiím z Contemplací i Chiariniho Slzám.

»Písně.« Jen o rok dříve, 1885, vyšla sbírka Heydukových Písní, které kladu směle k nejlepším v tomto genru u nás. Tři cykly těchto písní podávají výkvět lyriky Heydukovy. Sem tam se ozývají vzdechy a stesky za prchající mladostí,

Tak už se loučím s junáctvím,
už jasnou bujnost ztrácím,
mé mládí točí šatečkem
a já se neobracím.

Ach, nemohu se zastavit,
nechť jak chce na mne volá,
a přec si na ně vzpomene
ještě ta hlava holá.

A přec si na ně vzpomenou
ještě ty kalné oči,
Ach, v dálce bílým šátečkem
mé mládí »s Bohem« točí!

Je tu celá řada drobných perliček Heydukovy lyry. Příslušné citáty snadno se najdou. Mně zvlášť utkvěly svou prostotou, v které se vrchol, pravé mistrovství: Píseň (str. 117) Změna (118)í Divoké labutě (str. 32.) a j.

Dumy a dojmy.

Tato osobní nota vystupuje přitlumená ještě v jiných cyklech Heydukových z dob pozdějších: Tak Dumy a dojmy (psány v letech 1879—1889) ukazují, jaké hloubky elegie jest schopno srdce básníkovo, jakých tu nalézá rozmanitých námětův i rozmanitých forem pro ni. Bohatý tento cyklus, v kterém se osobní pocity blížící jeseně těsně snoubí s dojmy přírodními, stojí na rozhraní nového oddělení tvorby Heydukovy, kde básník docela se oddává líčení přírody a kraje ať pošumavského, ať cizího. (Dokončení.)

ANT. KLÁŠTERSKÝ:

Pootavský slavík.

Ad. Heydukovi.

Na Otavě si ve útulném křoví
byt zvolil slavík. Ještě bylo chladno
a pusto kol, leč divně hnut až na dno
své duše zpěvné pod lesními krovy:

A jak by chtěl, by zem skryl květů příval
a zcelil rány, zasazené mrazem,
on hlasněj, sladčej, vášnivěj vždy zpíval.

On počal pět. A ret můj nevypoví
ten div, jenž přišel. Země náhle zkvetla,
a kvetly stromy, kvetlo vše, a světla
a vůně pln byl vzduch hned balsámový.

Je máj to kol? Či zrak a sluch jen mámí?
Ó, by vše ve vzduch nezmizelo rázem,
pěj, slavíku, pěj a buď dlouho s námi!

R. J. KRONBAUER.

Snoubenci „Umělecké lóže.“

Román.

(Pokračování.)

erci stáli právě ve skupině u kulis a živě se bavili. Viktora rozčililo, že Emma stojí uprostřed, že se s nimi baví, že se směje a že je se zájmem poslouchá. Chvílemi zahlaholil hlučný, srdečný smích. Viktor plížil se opatrně ku předu a snažil se pochytiti aspoň nějaký úryvek, aby poznal, o čem spolu rozmlouvají.

V tom přistoupil ke skupině mladý herec sympatické tváře a pěkně urostlého těla. Byl nějak zaražen a smuten. Regisseur dal znamení zatleskáním rukou, všichni herci až na Emmu postoupili ku předu a začali zkoušeti.

Emma posadila se na malou stoličku a sledovala zkoušku.

»Kdybyste věděla,« zvolal jeden z herců, »jak vám to na té stoličce roztomile sluší.«

Viktor sebou škubl, jako by ho cosi píchlo. Emma sice nevěnovala lichotníku žádné pozornosti, ale Viktora přece jenom podrážděno, že sed'a si tak, že působila svou posicí dojem velice půvabný a zároveň svůdný. Už, už chtěl na ni vykřiknouti, chtěl zavolati, aby povstala. V tom přistoupil k ní mladý herec, jenž živě ji cosi vypravoval. Emma povstala a pozorně ho poslouchala

Viktor octl se již v první řadě. Ve hledišti byla úplná tma, tak že ho nikdo nemohl zpozorovati. Viktor se rozčiloval víc a více.

»Co jí to jenom povídá?,« myslil si, dával pozor na každé hnutí rtův, ale nemohl ničeho postřehnouti, z čeho by si vykombinoval, o čem vlastně spolu tak živě hovoří. Trvalo to již deset minut. Herec ustavičně cosi vykládal, vjížděl si nervosně rukou do vlasů, rukama živě šermoval — najednou sepjal ruce na prsou, jako by jí o něco důtklivě prosil.

Viktor už se nedovedl opanovati. V očích mu zasvítil blesk, obličej zrudl a v zápětí na to zvolal silným, podrážděným hlasem:

»Emmo . . co ti to ten člověk pořád povídá?«

Nastal ohromný rozruch na jevišti.

Herci z počátku Viktora nepoznali a nedovedli si toto divné a zvláštní vyrušení vysvětliti.

Emma zbledla a nevěděla trapnými rozpaky, co počíti.

První vzpamatoval se regisseur, jenž přistoupil k rampě a podrážděným, velitelským hlasem křikl:

»Prosím, aby se něco podobného podruhé neopakovalo. Ostatně nemá nikdo v době zkoušky do hlediště přístupu. Učiním opatření, aby se něčemu podobnému podruhé zabránilo.«

»Pokračujme,« zvolal regisseur na herce — »milostivá paní,« řekl, obrátiv se k Viktorově ženě — »není nevyhnutelně třeba, abyste se súčastnila dnešní zkoušky. Doufám, že vám to přijde vhod . . račte prosím přijiti zítra . .«

Emma byla tomu velice povděčna Viděla, jak posměšně se herci a herečky za ní dívali, slyšela ironické poznámky a půda ji pod nohama pálila.

Vyšla z divadla s uplakanýma očima.

Viktor už na ni čekal, kabonil se, přidružil se k ní a hněvivě jí vyčítal její chování.

»To víš, pláčem se něco takového nesrovná,« řekl bezohledně a břitce . . »viděl jsem na vlastní oči, jak jsi se bavila a smála a s hrůzou jsem sledoval intimnost tvého chování s tím panáčkem, jenž jakoby ti lásku vyznával . .«

»Viktore,« pronesla Emma ku podivu vážně . . »zase jsi se přenáhlil a sebe i mne jsi učinil směšným. Bůh ví, čeho jsi se zase domýšlel. Ten člověk přišel ke mně a svěřil se mně se svým bolem, protože ví, že se mu nevysměju a že mám porozumění pro strasti a trampoty jiných. Zamiloval se do bohaté pražské dcerky a rodiče nechtějí o tom ani slyšet, aby si ho vzala. Dnes ráno prý ji kamsi zavezli a otec její mu napsal hrozné psaní. To všechno mně ten ubohý hoch vypravoval a líčil a já se přiznávám, že mne to velice zajímalo. Domlouvala jsem mu, aby si jen nezoufal, aby se utěšoval myšlenkou, že ho má děvče do opravdy rádo a že od něho neupustí — v tom jsem zavrávorala leknutím, když jsem zaslechla podrážděný, zlostný výkřik a poznala, že jsi to ty. Bolí mne to, Viktore, že mne ustavičně stopuješ, že mně nedůvěřuješ a že dovedeš několik dní po naší svatbě způsobit takovou veřejnou výtržnost. Co si o nás ti lidé pomyslí . .?«

»Na tom mně pranic nezáleží,« utrhl se na ni Viktor . . »jak k tomu přijdu, aby se mezi nás ustavičně někdo vtíral. Tak to tě tedy trápí, co si o nás tihle lidé myslí? Mně je to úplně lhostejno . . a věř mně Emmo, že bys' mne nejpříjemněji překvapila, kdybys prohlásila, že do toho proklatého divadla už ani nohou

nepáchneš. Nemohu za to a nemohu si pomoci — já toho nesnesu, abys' prodlévala tolik hodin tam, kde jednou hlediště a podruhé jeviště sahá na tebe chtivými pohledy a myšlenkami.«

Než došli domů, usmířili se a Viktor zase všechno odvolával, co pronesl ve hněvu a v záchvatu žárlivosti. Přece jenom by se byl nerad vzdal všeho toho, co mu lichotilo a co lahodilo jeho marnivosti a ješitnosti. Kamkoli přišel, všude se hovořilo o jeho ženě jako o nadějné a slibné herečce. Každou chvíli se přihodilo, že se ho někdo otázal, je-li příbuzný s herečkou Troskovickou a když se pochlubil, že je to jeho žena, zdálo se mu, jakoby mu ji všichni záviděli a v pohledech jakoby četl otázku: »kde jsi, člověče, k téhle báječné ženské přišel?«

To bývaly u nich nejkrásnější chvíle. Viktor ani dočkati se nemohl, až svou zlatou Emmu sevře v náruč. Klidně čekával před divadlem a cestou k domovu volíval ztracené a opuštěné uličky, jen už aby mohl svou ženu objati. Zapomínali hravě na všechny starosti, žili dnešku a nestarali se o zítřek.

»Jenom se nelekat budoucnosti,« ohnivě říkával Viktor . . »jsme mladí a silní, neštítíme se práce, máme sny a tužby, chceme výše a uvidíš, že nám osud neublíží. Hůře by bylo s námi, kdybychom se neměli vroucně rádi a kdyby se k nám do tohoto našeho koutečka nastěhovala nedůvěra. Mně je chvílemi tak, jako mladému stromu na jaře. První slunce nalilo jeho poupata, ale přišly lehké mrazíky a panenskou chloubu jeho zničily. Ve stromu je síla, je v něm míza, je v něm touha, poslání, obaliti se květem a zatížiti větve lákavým a sladkým ovocem. Byly by toho docela jiné příčiny, kdyby zahynul, kdyby nevykvetl a ovoce nevydal. Tak je to, dušinko moje, s námi. Nesmíme zmalomyslnět . . to je hrob každého člověka. Rána může dopadnout, raněný ztratí mnoho krve, ale nepodlehne, nevykrvácí. Je v něm náhradní síla, je v něm schopnost vzdorovat nárazům a překážky zdolávat.«

Příliš se milovali a proto si z toho pranic nedělali, že leccos dopadlo jinak, než jak si to představovali. Nezdar a neúspěchy znepokojovaly je tak dlouho, pokud spolu nezasedli ku svému zamilovanému okénku, do kouta, v němž prožili již tolik krásných a nezapomenutelných chvil. Zde jim bylo blaze a volno, třeba venku burácela bouře, až staré, staleté stromy v zahradě sténaly. Dívali se na žhavé blesky, přitulili se těsně k sobě, když zarachotila hromová rána — stromy v pustém parku praskaly, větve s rachotem se řítily s mohutných korun a oni tu při tom malém soudním dni se k sobě přivinovali, jako dvě ptáčata, do jejichž hnízda pod vikýřem ani vítr nezafičel ani lijavec nepronikl. Všechno protivenství zůstávalo dosud před jejich prahem, na němž láska udělala čarovné znamení, jež volalo na nezvané hosty vari . .

Rvali se s překážkami s úsměvem atléta, jenž je přesvědčen, že je hravě zdolá. Nevídali se několik hodin a bylo jim teskno a smutno, toužili po sobě a pospíchali k domovu s rozechvěnou, lačnou a touhyplnou duší. Nic na světě je nedovedlo tak zaujati a upoutati, aby na sebe zapomněli, aby jeden druhého netušil na blízku jako vůni, jako jarní dech, ono první zahřívání, jež v každém živoucím tvoru krev rozproudí. Nic je nenadchlo, nic je neuchvátilo — co mohlo býti ve světě krásnějšího a velebnějšího nad jejich lásku? Žili život závratný, omamující. Viktor to jednou naznačil prostými slovy, když vypravoval o dojmech, jež prožil při prohlídce kathedrály svatovítské: »Dvě hodiny jsem se tam potuloval s těmi lidmi a v duchu jsem je div neproklínal, že se zastavují v každém koutě. Byli jako u vyjevení, všechno obdivovali a o všem hovořili v hymnách. Silný dojem zavířil mou duší, když jsem vstoupil . . ale pak mně bylo v tom studeném dómě teskno a smutno. Kdybys ty bývala s námi . . oh . . to by se bylo všechno změnilo . . tisíce krás, jichž jsem neviděl, by bylo okouzlilo moji duši. Když hlavní oltář prohlíželi, pomyslil jsem si, jak by byli uchváceni, kdybys ty tam stála jako Madonna . .«

Nasmáli se tomu, jakoby se byl Viktorovi povedl nejpodařenější vtip. Z počátku se skutečně zdálo, jakoby jejich štěstí nemohlo ani býti zkaleno. Bylo jim souzeno, aby jejich líbánky nebyly ohroženy. Z pozůstalosti matčiny dostal Viktor kapitálek, jenž v jejich očích znamenal miliónek. Sedli si k těm penězům a dívali se na ně jako na zázrak. Počítali, co všechno možno za peníze ty pořídíti. (Pokračování.)

JOS. D. KONRÁD

Eva.

(Pokračování.)

XVI.

Po polednách Eva se chystala do jedné z blízkých vesnic a vyzvala professora, aby ji provázel. Žila tam stará žena, někdejší chůva dívčina, a teď stonala. Dcera páně Severova sebrala tedy trochu věcí, kterými by se Lukášce zavděčila, hlavně pamatovala na občerstvení, naplnila tím torbu zrobenou z režného pletiva, a pak vyšli. Vedle nich kráčela mladičká dívka s tím nákladem.

Přítomnost děvčátka byla asi příčinou, že na této cestě hovořili spolu o samých bezvýznamných, lhostejných věcech. Nedotýkaje se zájezdu do Lvova, professor vypravoval o Věličce i o utěšeném žití v Zakopaném, a líčil své dojmy cestovní způsobem tak zajímavým a poutavým, že ani nepozorovali, jak jim cesta uběhla, a Eva s opravdovým účastenstvím ho poslouchala.

Vesnice, do které se ubírali, ležela za lesem, a cesta byla půvabná. Dopolední svěží vzduch, ochlazený vlhkem po deštích, ustoupil opětnému letnímu vedru. Kalužiny zatím vyschly, haluze stromův oživly, hnědnoucí meze opět se zazelenaly.

Ale lísky na stráních, promísené desaterým druhem křovin, neztrácely už podzimní pestrosti. Vzduchem poletovali v hejnech ptáci, úkaz to neznámý v jarních měsících. Malí, světlohnědí medáci obklopovali v příkopech veliké květy bodláků, po vonných travách se plazily krátké medvědí housenky.

Prošli mladým borovým lesem, za nímž se objevily blízké zdi a střechy vesnice. Před krajními staveními potkali ženu, jdoucí touž cestou k Opatství, Eva vzala tedy náklad z rukou své dívčiny a poslala ji domů.

Za několik minut byla s professorem před malou dřevěnou chatrčí, která zajisté již přečkala celé století. Trámy její, obílené a vymazané žlutou hlinou, rozlézaly se z čepův a drolily se červotočinou. Na zborcené střeše bylo viděti více mechu než slámy, a na hřebenu v černém kalenci rostly nezbytné netřesky.

Kdo by se podíval na to místo otvorem sevřené ruky, měl by dojem vzdálené oasy, na níž řada velkých a malých palem tyčí proti modru nebes nepohnuté koruny.

»Už jsme zde,« pravila Eva, míříc k otevřeným dveřím baráčku, »chceš jít se mnou, anebo počkat venku by ti bylo milejší?«

»Dovolíš-li, půjdu s tebou,« rozhodl se professor, »snad to nebude Lukášce nemilé. Možná, že se na mne ještě pamatuje jako já na ni, když jsem býval v Opatství a když ona tam ještě často docházela. Tuším, že se od vás vdala?«

»Ano, ale nešťastně. Myslila, že bude míti v manželství ráj. Byla u nás dvacet let, a když se vdávala, pokládala za veliké štěstí, že její muž byl o deset let mladší. Držel se jí, pokud nevytahal všechny její úspory, pak šel. Teď, když nemůže už pracovat a vydělávat, opustily ji také děti.«

V síňce potkali mladou sousedku, prostovlasou a bosou, v červené sukni a bez kazajky. Vidouc mladého muže, cudně křížila obnažené ruce na prsou. Zjejí světnice ozýval se kňouravý pláč maličkého dítěte.

»Jak se daří Lukášce?« tiše se zeptala Eva.

»Špatně, slečinko,« odvětila žena, a její zdravé, červené tváře i při té smutné zprávě se usmívaly.

»Byl tu pan doktor?«

»Byl tu včera v poledne.«

»Co jí říkal?«

»Aby si jen přála, užívání prý už nic nespraví. Když je jablko přezrálé, musí upadnout, povídal mi tady u síně.«

Dívka přidusila hlas.

»A což její rodina?«

»Jsou to necitové, slečinko,« šeptem horlila žena, »podnes ani starý, ani kluci nepřišli se na ni podívat.«

Vešli do protější malé jizby, jejíž podlaha byla hliněná a strop se černal zpuchřelými trámy. Vzduch přemožen byl vlhkou plísní a ztuchlotinou.

Lukáška ležela naznak na krátké posteli a měla oči zavřené Jsouc veliké postavy, mnohem delší postele, zvedala pod chatrnou pokryvkou kostnatá kolena. Hubeným obličejem, zažloutlou pletí a vpadlýma očima podobala se již mrtvole.

Tušíc, že někdo přichází, otevřela pohaslé zraky.

»Slečinka!« zahlesla bolestnou radostí, a hlava se jí obracela k síni.

»Přicházím se zase podívat, jak se máte,« pravila Eva.

»Už to nechce být lepší,« namáhavě odtušila nemocná. »Přála jsem si ještě jednou vás vidět, slečinko, a teď mi už nezbývá nic, než abych umřela.«

»Jen doufejte, budete zase zdráva.«

»A vždyť už ani nestojím za uzdravení. Nemám tu nikoho a nic, co by mě těšilo. Nebýt vás, neohlédl by se po mně na světě ani pes, tak jsem tady už zbytečná a jenom překážím.«

»Máte tak smutné myšlenky, protože stůněte. Až se uzdravíte, budete zase veselejší.«

Nemocná neodpovídala na ta slova útěchy. Minutu měla zavřené oči, jakoby dřímala. Pak je opět otevřela a řekla:

»Neměla jsem se plašit po vdavkách, měla jsem si vážit služby, když jsem se v ní tak dobře měla.«

»Máme vás až podnes všichni rádi. Tatínek i maminka vzpomínají, že od vašich dob nemohou na nikoho spoléhat tak bezpečně jako spoléhali na vás.«

»Zaplať jim Pán Bůh za všecko! Modlím se za ně a nejvíc za vás, slečinko, aby vám Pán Bůh dal štěstí. Ani nevíte, jak jsem vás vždycky měla v lásce, hned od té chvíle, kdy jste se narodila. Bylo mi už bezmála čtyřicet let, a opíjela jsem se myšlenkou, že jste moje dítě. Teď na smrtelné posteli se nemusím stydět a řeknu vám, že jsem tehdy až bláznila. Když vzácná paní jednou někam odešla, rozplakala jste se, protože jste byla hladova. Vzala jsem vás tedy do náručí a dala vám svůj prázdný prs a byla jsem blažena, že jste se utišila a usnula. Od té chvíle jsem se nemohla vzdát touhy, abych měla vlastní dítě, a proto jsem se vdala. Ale nemělo to být, Pán Bůh mě potrestal za ty myšlenky. Všechno se obrátilo, jenom vy a vzácní páni jste se ve své dobrotě nezměnili. Ve své opuštěnosti vymodlím se celé dny a celé noci, a jenom za vás, protože už nemám nikoho, za koho bych se ještě modlila.«

»Modlete se taky za svého muže a za děti — aspoň za ty děti, Lukáško.«

»Ne, ne, kdykoli na ně jen vzpomenu, srdce se mi trhá v prsou litostí. Za všechno, co jsem dělala a čeho jsem pro ně zkusila, měli jen neuctivost a nevděk. Slova lásky jsem od nich neuslyšela. Jen jednou se na mne zeptali v mé nemoci: Nepošla ještě máma? Ať je Bůh za to soudí, slečinko.«

Dívkou i mladým mužem otřáslo chvění, jejich pohledy se potkaly. Beze slova, mezitím co nemocná opět odpočívala, Eva vyndavala na stůl obsah své torby. Když pak Lukáška opět prohlédla, zraky její tázavě utkvěly na profesorovi.

Eva ji rozuměla.

»To je bratranec Pavel, který před lety bývával o prázdninách v Opatství a teď je v Praze professorem,« vysvětlovala dívka.

Upřený pohled stařenin přiváděl mladého muže do nesnází. Jakoby ho chtěla očima proniknouti až do duše.

»Dobře se na toho pána pamatuju, bývával vždy tuze hodný a rozumný. Sám jeden měl více srdce pro všechno, než deset jiných. Tedy se neostýchal přijít s vámi podívat se taky na starou Lukášku!«

»Přál jsem si vás zase jednou viděti,« ozval se professor, »je mi všechno milé, co souvisí s mými mladými lety a s Opatstvím.«

Nemocná divala se na oba mladé lidi s probuzenou účastí. Potom řekla klidným, přesvědčivým hlasem.

»Slečinko, něco bych ještě ráda slyšela — viďte, že ten pán je váš miláček.«

Ta otázka uvrhla mezi Evu a Pavla náhlý zmatek. On i ona se zarděli, než u dívky to trvalo jen na krátko. Sklonila se k nemocné stařeně a odpovídala jí s přízvukem, kterému rozuměl jen professor:

»Chcete-li se tedy za něho taky modlit, prosím vás, modlete se, aby ho potkávalo jenom štěstí. Potom i já budu spokojena.«

»Vždyť jsem si to hned myslila,« šeptala stařena, a když zpozorovala, co jí všechno Eva přinesla, oči jí zase oživly leskem chudých, kteří i v umírání si zachovávají vděčný zájem pro podávanou skývu chleba, pro darovaný peníz.

Sbírajíc všechny své síly k díkům a třesouc se pohnutím, loučila se s Evou a Pavlem pohledem, který v tušení blízké smrti pokládala za poslední. Provázela je očima, jež i skrze vystouplé slzy vyjadřovaly více než mohla vysloviti mdlobou oslabená ústa.

Když mladí lidé vystoupili z její ponuré jizby, oba si odlehčili hlubokým povzdechem a dychtivě vssáli do sebe křišťálový vzduch, prozářený kouzlem hlásícího se podzimu.

(Pokračování.)

FEUILLETON

ŠKOLSKÁ ANEKDOTA O ADOLFU HEYDUKOVI.

Heydukova professura na písecké reálce podobala se v celku »tichému řemeslu«. Žáci kreslili podle předlohy nebo modelu, assistent Heydukův, pravá jeho ruka, starý Šebele, obcházel sál a dohlížel na práce studentů. Professor seděl na katedře a ovládal odtud národ jemu svěřený.

Někdy ovšem také s katedry sestupoval, aby k některému kreslíři přisedl, smazal všecko, co dosud nakresleno měl, a sám chopil se tužky (jak byl v ráži, provedl kresbu až dokonce a žák měl bez práce jistou dobrou známku) — pak se ale vítězně zas vrátil na svůj trůn a Šebele vládl dál jeho jménem.

Katedra v kreslírně písecké reálky stala se zahradou, z které vypučel mnohý květ Heydukovy poesie. Musy nelekaly se střízlivých prken školního nábytku a naštěvovaly tu básníka s obzvláštním zalíbením. Do notýsku, na útržky papíru, na obálky psaní zachycoval myšlenky, jež valily se a kypěly jeho fantasií; i na dřevě katedry po hodině nalezali studenti stopy úrodné návštěvy bohyň u jejich professora. Značná část starší drobné lyriky Adolfa Heyduka vznikla jistě v ovzduší školního prachu, který se duší básníkovou protahoval v podobě zlatého pelu do výšin nebeských.

Ve chvílích svého zanícení, opojení básnického Heyduk neviděl a neslyšel, co se kolem děje: byl hluchý a slepý i k různým podnikům, k jakým vždycky bývá nakloněna studující mládež. Povstávaly z toho ovšem povážlivé trhliny v disciplině, k jejímuž udržení pak třeba bylo vynaložiti všecku energii, zasahnout tu s celou autoritou paedagogickou. Žáci postihnou vždy snadno slabosti professorových a využitkují jich hojně k svému obveselení v nenáviděné školní mučírně, jak vypravují tisíceré školní anekdoty jistě o všech zasloužilých našich učitelích . . .

Snad mně přítel Adolf Heyduk odpustí tu, kterou budu vypravovati.

* * *

Jednou Adolf Heyduk přišel do školy a usedaje do katedry položil před sebe malý pakliček, cosi zabaleného v čistém bílém papíru.

Nálada ve třídě byla zvláště bujná, bylo zrovna po svátcích, první den opětného věznění školního, a kouzlo volnosti prázdnin ještě burácelo mladými hlavami studentů.

Také professorovi nechtělo se as příliš dnes do školy, a ocitnuv se tu dle neúprosné povinnosti, uletěl záhy zase odtud, do oblak vidin a snů . . .

Tužky připravené na katedře k ruce professorově otupovaly se a lámaly jedna po druhé v ruce básníkově; notýsek botnal kořistí.

Kluci se mohli potrhat radostí nad dnešní svou anarchií.

Konečně míra překypěla a — »Ticho!« — zaburácelo do davu rozpoutaného něčím do považlivých krajností všeho ve školské síni přípustného.

Básník sletěl s výšin svého tanečku s Erató a vyrušen ohromným řevem, spadl na zem.

Heyduk r. 1866.

»Co se tu stalo?« hledal vysvětlení neznámých příčin vřavy; věda paedagogická nutila k nejpřísnějším opatřením.

V tom padlo ohnivé oko na katedru — paklík tady scházel. —

»Paklík je pryč!« — zakotvilo se a zůstalo přišerně trčeti v hlavě.

Heyduk vstal rázem, že převalil za sebou sesli. Vyhoupl svižné tělo své daleko přes okraj katedry.

Kluci najednou jako beránci, tiše, pokorně seděli, kreslili, jako v kostele bylo v sále, ani muk nikde.

»Kdo mně sněd' buchtu?« — do ticha hrobového padlo.

Hoši špulili se do budoucích vousů.

Professor si uvědomoval: »To asi pro to se smějí.«

Opravdu tato loupež za bílého dne vyvolala pekelné ono veselí, které zasněného básníka do všední skutečnosti probudilo.

»Kdo mně sněd' buchtu?« vyšetřoval Heyduk na místě, vzrušen do vysoké míry spáchanou hanebností.

Taková pěkná buchtička! Mákem plněná, cukrem posypaná. Těšil se, jak si na ni pochutná v přestávce desetihodinné. Dostal ji cestou do školy od nějaké slečinky, nebo hezké paničky; krásu ctil milý náš Adolf vždycky, nadšené ctitelky mival vždy . . .

Jeden ze studentů, pod samou katedrou, jakoby spěchal na pomoc, obrátil se a zahřměl do třídy:

»Kdo jste sněd' panu professorovi tu buchtu? — Přiznejte se!« — —

Odpovědi byl smích, nehorázný smích celé školy.

»Tys ji sněd'!« — vystihl ihned soudce ze smíchové salvy a ukázal prstem na prozrazeného škůdce.

»Já že jsem jí sněd'?« bránil se obžalovaný. »Já ji nesněd'! — — Dosvědčte, jestli já snědl panu professorovi tu buchtu« — dovolával se licoměrně svědectví třídy.

Ta ovšem neprozradila i horší viny a zločiny; byla solidární v každém případě; solidarita platila vždy za nejvyšší ctnost studentskou na středních školách.

Process skončen v ředitelně, kam delinkvent předveden.

»To nemáte ale dělat, takové uličnictví« řekl mu jen po skončeném šetření shovívavě ředitel František Tonner. Jinak nebyly žádné následky.

Básník však melancholicky seděl na katedře . . .

Nešlo mu již o buchtičku, na kterou se těšil v deset hodin. Šlo mu o báseň, kterou, byv vyrušen, nedopsal.

Vyndal notýsek. Tužky bral do ruky jednu po druhé a slinil je, ano i ořezával, aby dobře psaly.

Nic naplat. Nejen buchtička s mákem a cukrem posypaná — i Musy byly pryč — —

Sonet nedokončený ukrývá se žalobně v starém Heydukově zápisníku.

Původce škody literatuře vzešlé po letech kajícně uvádí si na mysl spáchané kdysi zlo.

Je teď už majorem u hulánů. *Fr. Herites.*

HEYDUKOVY AUTOGRAMMY.

Vzpomínka od Dr. D. Panýrka.

Vyrůstali jsme v jiné době, pro literaturu příznivější. Středoškolští profesoři směli tenkráte sprostředkovati spojení mezi mladistvými čtenáři a nakladateli a obstarávati tak duševní stravu dorůstajících jinochů. Jeden profesor opatřoval nám za sníženou cenu »Lumír«, »Květy« a »Osvětu«, druhý »Světozor«, jehož jenom naše septima odbírala as 20 exemplářů. Nebyly ovšem kritické naše hlavy ve slohu dnešní mládeže středoškolské v Praze, která, pokud se vůbec o literaturu stará, většinou drží se mínění nejvýstřednějších živlů kritické velmoci, kterým jsou pojmy »starý spisovatel« a »kretin« zcela souznačnými. Kritiku za nás obstarali profesor, jenž věděl, proč ten který časopis nám doporučil a pak i redaktor listu, jenž zase věděl, proč zařaďuje práce, jež otiskl, do svého listu. Při tom bylo i v těch tehdejších duších plno vření, touhy po krásnu, dobru a pravdě; i tehdejší horké hlavy studentské překypovaly sice reformatorskou horečkou a chtěly mít všecko lepší, než bylo dosud, právě jak to bylo vždy a všude charakterem rašící zeleně lidské.

Nepochopitelnou krátkozrakostí kněhkupců stalo se, že tato kolportáž profesorů byla vyššími úřady školními zakázána. Bylo už jinde řečeno, co to mělo za následek. Mládež, jež se musí něčím zaměstnávati, jejíž mozky jako houba ssají dojmy kolem sebe, neboť jen tak je možný duševní rozvoj z daných sociálních prvků, hledala jinde potřebnou mozkově buňce náplň popudů a volné pole, do něhož by mohla chrliti zásoby činorodé energie. Kdežto dříve četla belletrii, studovala cizí jazyky, vydávala psané časopisy, v nichž klíčily zárodky pozdějších literárních notabilit, obrátil se výboj mladistvého ducha směry málo kultuře vnitřní užitečnými, pro vývoj ducha zcela neplodnými, jalovými. Tenkrát počalo nadšení pro sport.

Má své dobré stránky. Tělo tuží. Ale nezaměstnává ducha, leda bezcennou soutěží sil, která laciné vavříny přináší tělesně od narození, tedy bez zásluhy zdatnému, jemuž jedině možný je training. My jsme čtli epiku i lyriku, deklamovali Shakespeara i domácí autory ve škole i mimo školu s opravdovým nadšením — dnes vítězí kopaná a hockey a v novinách se slaví s obdivem pronášená jména bezduchých automobilistů a ještě prázdnějších kopáčů. Výsledek prostý . . . Dnešní nakladatel nevydá pomalu sbírku básní, protože netiskne knih — pro sebe.

Snad je to fysiologický pochod národa, nedávno procitlého, jenž padá od extremu do extremu než vpluje v proud klidného vývoje, snad reakce na neobyčejně bohatý život duševní, jenž rozproudil se v Čechách v letech osmdesátých a před tím, snad je to přirozená vlastnost slabých intellektů dnešní mládeže, jež ráda imituje a následuje příklady zahraniční. Tam v Německu ovšem neuškodí

pokroku ducha, když celé čety mladých slepě vrhají se v náruč sportu nemajíce pro nic jiného smyslu. Vždy ještě zbude dosti těch, kteří nezapomínajíce na pěstění tělesné zdatnosti především sytí ducha pečlivi o jeho rozvoj do šíře i do hloubky.

Tehdejší mládež tedy četla. Nebylo jí lhostejno, kdo napsal věc, do které právě pohružovala se celou duší. Ač se to ve škole nezkoušelo, věděli jsme nejen bibliografická, leč i životopisná data o všech tehdejších literátech českých, kteří měli neštěstí, že se nenarodili za doby Puchmajerů a Kamarytů i nedostali se proto do Jirečkovy Anthologie. Kdo znal cizí jazyky, seznamoval se i se současnými předáky literatur zahraničných.

A při tom zbylo ještě hodně času na výlety, plesy, divadla ochotnická i na plovárnu v létě a kluziště v zimě. Nebyli všichni tací. Nejeden spolužák pohlížel s patra na tyto čisté radosti dávaje přednost hospodě a jiným požitkům hmotnějším. Jeho svět byl jiný — nechávali jsme mu jej — a on bezděky stranil se našeho. Volné práce tehdejších septimánů a oktavanů —ckého gymnasia ještě po letech ukazují ty míry tehdejší mladeže. Přítel S., dnes advokát v L., znaje znamenitě anglicky, přednášel o Shakespearových heroech, a — ač asi bylo mnohé z kněh anglických — profesor náš, jenž se všech sil probouzel podobné snahy s respektem takřka blaženým naslouchal jeho výkladu, právě tak jako nahlas dával v hodinách češtiny předčítati volnou práci jiného spolužáka Z., jenž před nedávnem jako vážený lékař zemřel, pojednávající o vzniku vlaštiny z lůna jazyka římského lidu. Mezi čtenáři nebyly vzácny nadšené rozhovory při večerních procházkách po -ckém korsu jednající tu o novém románu Sv. Čecha, tu o svižné Suppéově operetce, kterou předvedla žiznivým na takové požitky studentům střední školy -cké kočujicí společnost, tehdáž ve městě dlící.

Milovali jsme literaturu, milovali jsme i spisovatele, z nichž tehda v našem městě dlící profesor K. Kučera, přední básník český, jenž nám přednášel dějepis, poslouchán se zatajeným dechem, jiný vynikající veršovec a kritik hlubokými poklonami zdraven při setkané, třetí, studentskými verši mezi námi proslavený spolužák obléhán a všemožnou pozorností zahrnován. Kupovali jsme verše, kupovali i vypůjčovali si i prosu. I ten starý Tieftrunk stal se nám při tehdejším nedostatku dějin literatury milým a znali jsme jej do podrobna. Bačkovského obšírná, ale při povrchu zůstávající kniha počala tenkráte vycházeti po sešitech a hltána mnohými, abychom při maturitě mohli ukázati, že víme víc, než je ve školní knize.

Ale město vzdálené tehdejšího jediného střediska literárního — Prahy*) nedovedlo ukojit velikou touhu po poznání i osobním těch, z jichž srdcí plynula zázračná ta voda života. Pošilhávali jsme závistivě po universitánech, kteří přijížděli na Vánoce a chlubili se nám osobními styky s mladším literárním světem pražským, jenž pošel z našeho města, Mužikem, Červenkou, Řezníčkem a j. a nemohli jsme se dočkati, až maturita pusti nás do života, na který hleděli jsme jako na počátek samostatnosti, svobody a volnosti. Zatím bylo však spokojiti se, co dalo město, domácí jeho celebrity, spolky, jež tu a tam pozvaly některého vynikajícího vědce, umělce nebo cestovatele, tu Durdíka, tu Holuba neb Štolbu, tu Ondřička neb Šmahu do bran města.

Z povzdáleči s něm obdivem sledovali jsme slavného hosta po promenádě a ve dnech potom následujících nebylo v místních knihovnách lze vypůjčiti žádný spis z pera spisovatele, jehož bylo nám popřáno zříti, neboť všecka jeho díla, jež byla v knihovnách jakkoli nám přístupných (často cestou podivně křivolakou) dosažitelna, byla v rukou našich a přátel této družiny literárních proselytů.

Ti dnešní literatuře, myslím, scházejí.

* * *

Jak to vše souvisí s Heydukem?

Hned povím.

Otec můj psával za mladých let básně. Byla to drobná satyra, jež vyšla souborně ve knize »Písně z hladu«, nová růže stolistá. Knihu tu pochválil Neruda, nazvav spisovatele »pěkným epigramatickým talentem«, Eliška Krásnohorská ji však odmítla a zvláště trhavě odbyl ji Alfred Waldau, čímž otec od básnické činnosti navždy odvrácen.

Heyduk r. 1880.

*) Také Litomyšl Jiráskem a Šmilovským a Písek Heydukem a z mladých Ariettem byl nám znám co literární expositura Prahy.

Z dob této činnosti rozvinuvší se za studií otcových na pražské technice zbyla mu řada přátel nejspíše z nějaké literární družiny tehdejší, s jejimiž členy Heydukem, Nerudou, Wünschem a jinými otec občas si dopisoval a o prázdninách v Praze i jinde s nimi se stýkal, spisy od nich s věnováním dostával a přátelství těch neobyčejně si cenil.

Zvláště mnoho dopisů měl od Adolfa Heyduka. Pamatuji se neobyčejně živě na jejich pěkné krasopisné rysy a květnatý, obyčejně humoristicky zabarvený sloh. Dodnes stkví mi před očima několik listů těch, rovných řádků lahodné měkkosti písma a bodře přátelského tónu, prostého vší hrdopyšnosti slavných; Heyduk mluvil s otcem vždy jako rovný s rovným, načež jsem býval neobyčejně hrdým a mezi přátely bibliofily se tím chlubíval.

Napadlo mi jednou založiti si sbírku autogrammů. Vyšla k oslavě otevření Národního divadla sbírka »Národ sobě«, ve které bylo reprodukováno množství autogrammů slavných hlav českých. Od slavnostní té publikace nemohl jsem se odtrhnouti — ona to byla, jež dala podnět ke sbírce autogrammů, do níž vyprosil jsem si od otce několik lístků Heydukových, Nerudových, Wünschových, a k nimž »vypůjčil« jsem si z otcova alba i příslušné fotografie (také Schillerovu, Goethovu, Heinovu z ostatních, jež dle portretů nějakým německým podnikavcem pořízeny a za dob otcovy mladosti v Praze prodávány).

Když jsem se ve škole pochlubil se sbírkou autogrammů, vzbudila všude mezi přáteli, jichž pozornost vzbudila neličenou závist. Horlivci někteří nabízeli tehdáž za jednotlivé lístky summu na tehdejší naše finanční horizonty neslýchanou. Ale odolal jsem statně všem svodům a neprodal autogrammu — ani za zlatku, obnos tenkráte snad v tobolce —ckého gymnasisty nejvyšší.

Hned počaly se sbírky autogrammů jako houby po dešti rojiti mezi studenty vyšších tříd místních ústavů. Ten měl otce, jenž se stýkal s politickými hodnostáři té doby. Jiný měl strýčka děkanem, oblíbeným u tehdejšího biskupa a jeho sbírka oplývala autogrammy z tehdejších kruhů kněžských. Žádný však nedosáhl počtu a významnosti mé kollekce, ve které Heyduk stále vévodil. Prosím vás, autor z Kosinový »Slovesnosti«, básník jmenovaný mnohokráte v školních knihách, jehož básním učili jsme na paměť, jehož výroky sloužily za podklad chrijí za úlohy nám ukládaných a kterého jsme čítali — nejoblíbenějšího, prvního z básníků — nejraději.

Přišly pak studie universitní, styky s pražskými literáty první nesmělé pokusy vlastní, nejprve překlady z cizích literatur — sbírka bohatla autogrammy a rukopisy celebrit domácích i cizích, současných i starších — za peníze získány vedle toho některé kuriosity, mezi autogrammy zařaďovány malé pastelly, akvarelly, perokresby, dřevorytiny, ocelorytiny, vzácnější tisky staré — ze sbírky autogrammů povstala slušná zásoba uměleckého »haraburdí«, jak řekl přítel cynik, jež odpovídalo vkusu a rozvoji ducha sběratelova v té které době — podnes však zůstala první č sla té sbírky, Heydukovy listy psané otci, čísly nejdražšími a subjektivně nejcennějšími.

Dnešní mládež ovšem o autogrammy nestojí. Také vyšly z mody takové a podobné sbírky. Nejvyš ještě filatelie květe u mládeže i starších.

Ale jako výmluvný svědek tehdejší piety k tvůrcům české literatury taková sbírka autogrammů středoškolského studenta bude platiti povždy. Svědek jistě pravdomluvný. Autogrammy sbírány tak horlivě, že spolubydlící medik, dopisovatel a feuilletonista lokálních časopisů českého východu neváhal k vůli podpisům vynikajících profesorů české university roztrhati celý index svůj, v němž jména přednášek a přednášejících jsou zanášena a návštěva přednášek stvrzována podpisy docentů, nedbaje, že tím vzbudí podezření svého otce, jenž bude žádati na konci semestru index k nahlédnutí, podrobil-li se předepsaným kollokviím a zaplatil-li skutečně kolejné ve výši kdys otci udané. Jiný dokonce obrátil celou měsíční podporu z domova na zakoupení vzácnějších podpisů získaných od pedela universitního kollegou, jenž vzal věc z praktické stránky a lacino kupuje draze prodával ctitelům nového snažení některé rarity, podpisy osob, které mnoho nepsaly, a jejichž rukopisy byly proto hledané . . .

Mnoho ctižádosti marné, leč i mnoho skutečné lásky k literatuře zašlo s těmito málo v české veřejnosti známými collectionnairy . . .

Chtěl jem tohle všecko vypravovati Ad. Heydukovi před lety v Písku, když jsme za ním zajeli ještě před otcovou smrtí. Ale mistr byl churav — a tak to povídám nyní veřejně.

Snad jsem nechybil. Chlubit jsem se nechtěl.

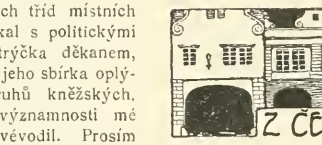

Redakci »Zvonu« toto na osvěžení paměti i na poučenou:

1. Časopis »Zvon« založen byl družinou několika literátů, kruhem uzavřeným z něhož byla převážná většina spisovatelů vyloučena. Naproti tomu týdeník »Máj« založen byl »Nakladatelským družstvem Máje«, jež všem členům »Máje« jest přístupno. Jak prospívá týdeník »Máj« spolku »Máji«, o tom svědčí sloupce všech ročníků jeho, jak »Zvon« podporuje snahy spolku »Máje«, o tom svědčí různé články jeho posledních let.

2. Časopis »Zvon« označuje se jako orgán a »majetek« spisovatelského družstva, ale když tři

členové tohoto družstva (nikoli jen dva, jak píše »Zvon«, vynechávaje zlomyslně mistra Jaroslava Vrchlického) podpisují se »spolumajitelé« »Zvonu«, je to jeho redakci — lyrickou tvrdošíjnosti.

Divně to tedy vypadá s tím »majetkem« spisovatelského družstva.

3. Redakci »Máje« není ničeho po tom, jak práce v Nakl. družstvu »Máje« se opatřují, ale smutno jest, že časopis, jenž se prohlašuje orgánem spisovatelů, vytýká, že knihovny »Máje« redigují spisovatelé. Vždyť proti tomu, aby si knihovny literární redigovali nakladatelé sami, bylo ve spolku »Máji« tolikráte horleno a na valné hromadě spolku »Máje« 18. prosince 1892 bylo dokonce prohlášeno:

> »Ve vnitřním jednání o poměrech literárních, vydavatelských a veřejných vůbec, poukazováno na různé nedostatky, nespravnosti a zlořády, k jichž správnému, veřejnému posouzení i odsouzení »Máj« již vhodné cesty nalezl a dle příležitosti také použije. Zvláště pak nelibost vyslovena nad vydáváním kalendářů a různých bibliotek řádně neredigovaných, při čemž projeven souhlas i přání, aby členové »Máje« do takových publikací prací svých neukládali.«

Tuto resoluci valné hromadě předložil správní výbor »Máje«, jehož předsedou byl tehdy Ignát Herrmann, a členy výboru J. Antoš, J. Bittner, E. Jelínek, A. Klose, J. D. Konrád, J. Kuchař a dnešní členové redakce »Zvonu«: K. V. Rais a M. A. Šimáček!

Redaktory publikací »Nakl. družstva Máje« volí správní výbor, a v tom nemá předseda Václav Štech více práva, než kterýkoli člen jiný; děje se mu tudíž očividná křivda, obracejí-li se proto útoky výhradně na jeho osobu.

≡ **Heydukova jubilea** vzpomínáme tímto číslem Máje. Podobizny básníkovy přinesli jsme v čísle 2. a 33. tohoto ročníku. Dnes doplňujeme je podobiznami jeho z let šedesátých a osmdesátých. — Město Písek oslaví sedmdesáté narozeniny Heydukovy okázalými slavnostmi. Spolek Máj vypraví k nim mnohačlennou deputaci s Jaroslavem Vrchlickým v čele.

⁂ **Studenské představení**, jež bylo předehrou k velké manifestační slavnosti, našlo si útulek v divadle (Urania), kolem něhož otevírají se na všechny strany šťavnaté zelené prospekty a k němuž přiléhají lány s kypicí polní úrodou. Bylo by bývalo representativněji působilo, kdyby bylo se odehrálo v centru Prahy, ba, docela by to bylo přirozeno, kdyby se bylo našemu jarému akademickému dorostu nabídlo Národní divadlo — český student má na tuto pozornost nepopiratelné právo — ale stalo se, studentstvo musilo za periferii města — zvláštní shoda okolnosti způsobila, že divadlo s přirozenou přírodní folií dobře svědčilo rázu představení i slavnosti.

Aktovky, jichž autoři jsou studenti a které sehráli jejich soudruzi, mají svou literární marku. *) Jsou to výrony mladé, ohnivé duše, jež zaujmou touto svou vzácnou, májovou lahodou. Prožili jsme krásný, milý, nezapomenutelný večer. Jiří Mahen svou tajuplnou romantikou chytil právě tak jako vervou a bezprostředností své junácké dikce. Drama »Konec dona Juana« je dramaticky budováno, má gradaci, má barvitost i poetickou náladu. Loupežnická družina slaví svůj kvas v lesní krčmě. Hlubší člověk z tábora ztracených — snad proto, že je hrbáčkem — tuší pohromu, jež se přivalí na rotu. Kněz, jenž sem zabloudí, dodává apartní folii snu hrbáčovu, jemuž se zdálo v noci, že archanděl Gabriel jako vyslanec vyšší moci, jako vykonavatel spravedlnosti, přijde, aby zabil náčelníka, dona Juana. Něco záhadného, něco hrozného se připravuje. Tuto přísеru osudu, ploužící se kolem tábora, dovedl autor vtělit ve svůj dramatický řetěz velice suggestivními prostředky. Juan zlomil padesáté srdce a na důkaz toho je přinese a hodí na stůl jako svůj poslední trofej. Furiantsky si s ním ještě zahraje — svoje mistrovství ve střelbě chce ještě zkusit na teplém ještě drahokamu, vyrvaném z těla té, jež byla paní snů hrbáčových. A stalo se, co předvídal Josef roty lupičské. Tisíc ve zlatě bylo vypsáno na hlavu pohlavára. Ve chvíli, kdy srdce chybil, zákeřně se na něho vrhnou. Archanděl Gabriel tedy přišel . . .

Studenti provedli drama s neobyčejnou vervou. Byli dobře vybráni — konkurenční zkouška se znamenitě osvědčila. Jistě každý z představitelů měl hodně soků.

Šrámkova hra »Červen« je apotheosou síly jarní přírody, jež zaburácí i v živa tvorstvu. Není to Máj, ten snivý, květy rodící měsíc, jenž v sobě nejvíce tajemné síly tají . . . je to červen, měsíc, v němž pod umírajícím květem plody se tlačí ke slunci, ke žhavým polibkům jeho. Autor pronikání této čaromoci ve mladé snění a krev lidskou dokumentuje scéničkou, která je význačna touto svou jarou, nezodpovědnou touhou a poddáváním se závratné, omamující, až v pud se zvrhající slabosti, již dusno června bytost proniká. Je to pěkná studie, třeba byla tu a tam zakalena dissonancí, které nedbal žhavý temperament autorův. Sl. Rydlova v roli dívenky, jež nechápe, proč by mohl býti pro lásku někdo kacířován, uhodila na několik přirozených akcentů.

Epištolou ke studentům ve dramatické způsobě je oslavná scéna z péra J. E. Čenkova. Má svoje hlubší poslání. České studentstvo prožilo dobu vnitřních zápasů a je na čase, aby plnilo svorně veliký úkol. Je novou generací, je budouc-

*) Nakladatelské družstvo Máje vydalo je právě ve své »Divadelní knihovně Máje«, redigované dr. Josefem Stolbou.

nem národa a proto je nutno, aby bylo svorno, nadšeno, aby květ jeho nadějí nesežehl mráz rozkolu. Allegorie Práce byla středem krásného, harmonického obrazu — ona jediná je a zůstaniž sluncem, jež všemu život dává. Závěrečná scéna lahodila uspořádáním a jarou svěžestí. Bylo živo, bylo hlučno po každém čísle programu. Byl to nadšený, krásný večer. České studentstvo zapíše jej do své kroniky jako významný moment. Radou i skutkem byl studentské družině nápomocen Jar. Kamper. *B. S—n*

— **Z Národního divadla.** Aktovkový večer měl průběh velice rozmarný. Schnitzlerova »Literatura« (přel. J. Ladecký) je veselohrou satirickou. Větší zájem jevil se však o zápletku, která má svou pikantní příchuť. Šlechtic zamiluje se do vdovičky, která byla příslušnicí bohémské družiny a kterou si nápadník z volného ovzduší přesadil do korektnějšího společenského hnízdečka. M.l k tomu, jak brzo i poznáme, závažné důvody. Aby si ji zajistil před recidivou, spoutal ji slibem, že už nebude psát. Větřil něco povážlivého z jejích veršů, v nichž vdovička příliš pouštěla uzdu svojí fantasii. Uvěřil ovšem rád tomu, že, co psala, je pouhým výmyslem. Poetka měla však za sebou román, který napsala a dala do tisku bez vědomí ženichova. Bývalý milenec, nadbohém, vytasí se současně se svým literárním veledílem. Stal se jim při tom malheur — vdovička vytiskla dopisy milencovy, stejně praktický bohém měl týž nápad a zprofanoval nejžhavější výrony vdoviččiny týmž způsobem. Kompromitovali se oba, což ovšem ohromilo jenom šlechticovu snoubenku. Scéna mezi oběma autory je svižně napsána a působí hlavně odhalováním detailů ze života čisté této společnosti, která tu postavena bezohledně na pranýř. Z pasti pomohl vdovičce šlechtic sám. Román skoupil a zničil, poslední exemplář letěl do kamen a závěrečná scéna neomylně dokazuje, že bohéma, třeba na ni pan baron pohlížel s patra, je přece jenom daleko chytřejší, než on. Paní Laudová, p. Želenský i p. Matějovský, jenž patrně si obral za vzor kavalíra bez předků, kousek s chutí sehráli.

Čechovův »Medvěd« (přel. dr. Boř. Prusík) je žertem s fraškovým zabarvením. Známe už kousek, kde přijde na námluvy člověk, jenž se nemůže dohovořiti jenom proto, poněvadž se se svou vyvolenou v rozhodnou chvíli pohádá. Tady je pravý opak. Člověk, jemuž ani ve snu nenapadne, že by prosaická návštěva jeho — přišel pro dluh — skončila zasnoubením, je neotesancem skoro hrubého kalibru. Možná, že představitel jeho p. Sedláček poněkud nadsazoval — ale není vyloučeno, že by žert bez této nadsázky tak dobře nedopadl. Že kontrast zvyšovalo obsazení vdovičky paní Kvapilovou, není třeba ani připomínat. *V. H . . . r.*

Zasláno.

Časopis »Zvon« napsal, že jsem jej chtěl dostati do svého »vleku«.

Není to pravda — což nejlépe dokazuje toto vyličení fakt:

Ve schůzi správního výboru »Naklad. družstva Máje« dne 16. ledna 1902. bylo usneseno vydávati týdeník, avšak zároveň ustanoveno, aby se nabídlo dříve družině »Zvonu«, že její list naše družstvo převezme nebo koupí. Nabídka ta stala se dopisem ze dne 17. ledna 1902. Na to došla odpověď odmítavá.

Avšak dne 2. března 1902 člen družiny »Zvonu«, K. V. Rais řekl mi, že by M. A. Šimáček byl ochoten o postoupení »Zvonu« za určitých podmínek jednati, a žádal mne, abych M. A. Šimáčka navštívil.

Řekl jsem K. V. Raisovi, že přání tomu vyhovím, ale že naše přípravné práce tak pokročily, že je těžko jednati nyní o převzetí »Zvonu«.

Na to navštívil mne v bytě M. A. Šimáček dne 6. března 1902 a 7. března požádal mne dopisem, abych k němu přišel.

Navštívil jsem ho tedy 9. března, a tu mi naznačil, že by »Zvon« mohl býti postoupen našemu družstvu, avšak, že by musil býti vydáván nákladem jeho bratranců, majitelů firmy F. Šimáček, poněvadž jim byl na řadu let do nákladu odevzdán. Řekl jsem tehdy M. A. Šimáčkovi, že za takové okolnosti není naděje na uvedení »Zvonu« v majetek Nakl. družstva Máje. Na to on od svého návrhu upustil.

Více jsem o postoupení »Zvonu« s nikým nejednal. Z tohoto vylíčení pravého stavu věci je zřejmo, chtěl-li jsem dostati »Zvon« do svého vleku.

»Zvon« píše, že týdeník »Máj« byl vydáván bez souhlasu spolku »Máje« a Naklad. družstva Máje. Připomínám, že spolku »Máji« o našem listě jednati nepřísluší, poněvadž to není jeho list. »Nakladatelské družstvo Máje« — majitel týdeníku »Máje« — schválilo pak jednohlasně vydávání »Máje« na své valné hromadě. Jiná instance o tom rozhodovati nemůže. *Václav Štech.*

Toto číslo vydáno dne 2. června 1905. — OBSAH: JAROSLAV VRCHLICKÝ: Adolfu Heydukovi. — ANTONÍN KLÁŠTERSKÝ: Adolf Heyduk. — JAROSLAV VRCHLICKÝ: Adolfa Heyduka dílo básnické. — ANT. KLÁŠTERSKÝ: Pootavský slavík. — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lože«. — JOS. D. KONRÁD: Eva. — FEUILLETON: ER. HERITES: Školská anekdota o Adolfu Heydukovi. — Dr. D. PANÝRFK: Heydukovy autogrammy. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE: Adolf Heyduk roku 1866 a roku 1880.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. VÁCLAV ŠTECH, POŘADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GRÉGRA A SYNA.

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Adolfa Heyduka dílo básnické.

K Jeho 70tým narozeninám.

(Pokračování.)

alší intimní život básníkův obrácený více do nitra jeho a k pochodům tvůrčím, k nazírání odtud na život a svět zobrazují ještě tyto další publikace básnické:

Rosa ajíní. (Psáno v letech 1877—1889.) V cyklu Prchlé chvíle obrací se básník k minulosti své a podává řetěz meditac a elegických básniček snivé nálady. Stesk po zašlé mladosti ozývá se nejednou unyle a trpce z krátkých písní Topole, Stárnoucí peň, Dotaz. Cyklus druhý jest věnován Rodnému kraji nejvíce upomínkami ze šťastných dob mládí a dětství. Domovina s tklivou apostrofou rodných zvonů, celé mládí básníkovo je tu vyzpíváno v krásné dumě V zamýšlení, kteréž ani neškodí mnohost slok, způsobena ovšem působivým refrainem:

leč minul den a prchl sen
a všecko jinak zas.

Ještě hlouběji se zabírá básník do rodiny své přímo v III. cyklu knihy nadepsaném Rodný dům. Zvlášť písně vyzpívané Otci a Matce ukazují zlaté, cituplné srdce básníkovo v znění strun každému posvátných, protože nejintimnějších. A jako by se básník nedovedl neb nechtěl rozloučiti s tímto intimním světem pokračuje v něm. Kniha nazývá se:

Pohádky duše z let 1880—1895. Je to kniha dozvuků pojící se k Zavátým listům v III. cyklu svém obsahujícím Pohádky o mých dětech a k V zátiší v cyklu IV. Pohádky o mé ženě. Předcházejí pak cykly dva: Pohádky o mých rodičích a Pohádky o životě.

Nejlépe sám básník charakterisuje knihu úvodní básní:

Pohádkou Život v srdce vtáh'
z výkřiku, žalu i štěstí,
jak dravec ptáka ve spárách
drží a svírá nás v pěsti,
jen špetka zpěvu, pláče hrst
ve vase duše nám zbývá,
věčnosti nežli tajný prst
k míru a smíru nám kývá.

Jak stručně, plně, sytě a jak pravdivě vysloveno! Co konat, Hněv, Loučím se, Modlitba buďtež uvedeny za jiné. O druhých cyklech dozvuků těchto platí plnou měrou, co jsme řekli o knihách hlavních. Snad jen žal je zde stlumenější, ale cit je stejně ryzí a úchvatný, motivy stále nové a čistě lidské, intonace měkké a čisté.

Rovněž knihou intimního života básníkova jsou Parnasie, básněné mezi lety 1887 až 1896. Obsahují dva cykly: Zvuky ňader a Básník. Již titul ukazuje, že básník se obírá poměry a vztahy k písni a k životu básnickému. Je to kniha reflektivní a jemné, místy až subtilné lyriky, kterou tvořící duchové v umění nejlépe pochopí a vystihnou. Jsou tu tony hluboce jímavé, v nichž zvoní staré věčné

pravdy o božství a kráse, o umění a nadšení, osudu a štěstí:

Z jihu, když jaro sléta zpět,
básněmi svět když se plní,
v nebi když hvězdný roste květ
v řece když perly se vlní,
s ptačími v ráz když pojednou
zazvučí ňadra tvá vlastní,
poznáš, že na tom světě jsou
lidé přec na chvíli šťastní.

Cyklus II. v několika číslech, ale nejúčinněji v odě Básník (řídká výjimka u Heyduka: báseň jest nerýmovaná a nese se po způsobu antickém), ukazuje jak se dívá Heyduk na poslání a úkol básníka. Je to celé tepané do bronzu, zní to jak antický chor pln veleby a tragiky zároveň.

K Dumám a dojmům druží se též cyklus Černé růže. Básně vznikly v letech 1889 až 1900 a vydány byly v sebraných spisech básníkových r. 1900 (76 čísel). Jsou celkem elegického naladění a kratších rozměrů dumek a písní o uprchlém životě, ztraceném štěstí. Některé jsou pouhé nápady gnomického rázu a těch je v knize většina (Za rána, Klas, Jelen, Sovy, Západ, Mlhy podjeseně a j.) Jímavé jsou Starý básník a Volání svou veskrze originelní formou a rozčleněním stále stupňovaným.

Ku knihám intimní lyriky druží se též dosti objemná sbírka Z deníku toulavého zpěváka (1896—1900) obsahující nejsubjektivnější lyriku Heydukovou v poslední fási jeho rozvoje. Uvážíme-li, že všecky tyto rušné, místy až bujné písně vyzpíval kmet stojící mezi 60—70 života, tím výše roste náš obdiv ne tak nad množstvím motivů i nad lehkostí a elegancí formy básnické (to se u Heyduka již samo rozumí) jako nad vroucností ba žhavostí citu básníkova. Titul jest asi jen nahodilý, ideově vyznívají z celku tři struny, láska k přírodě, k ženě a k vínu, kteréž zejmena vybízí k různým ohnivým paralelám s životem a láskou. Některé písně až zvoní mladistvou bujností a kypí jarou, zdravou smyslností. Na dně srdce básníkova od vždy dřímající odboj probouzí se v starcově hrudi silou prudkou a otřásá i po letech svory poměrů životních. Příroda a požitky z její krás a vnad plynoucí jsou lékaři osvědčenými jeho trudů, víno doplní vše a tak i s retů kmeta splývá konečně po všem zase jen radost ze života. Mezi 79 kusy knihy jsou některé psychologicky vysoce zajímavé ba důležité ukazujíce přímo ku zdrojům těch věčně perlících se not duše básníkovy.

Naposled ponechal jsem pro tento oddíl dvě knihy. Jsou to:

Šípy a paprsky vydané roku 1888, kniha převahou lyriky vlastenecké, tonem nejbojovnější z děl Heydukových, se silnými akcenty pohnuté rhetoriky, rázu místy až příležitého. Pěkné jsou partie popisné v kusech: Praze, Vltavě, Českém severu, Trosky šumavské; jiné jsou však rázu didaktického a povzbouzejícího. O některých platí facit indignatio versum a básník by jistě dnes lecos změnil, co vzkypělo mu tenkrát z ňader ztrpklých a rozbolněných neblahými poměry. Druhou knihou jsou Ritornelly. Vyšly roku 1902, skládány byly dlouhou řadou let. Jako v třísti drobných krůpějí zrcadlí se opět celé slunce i celý blankyt v každé jednotlivé kapce, tak i v těchto z jihu převzatých vyhraněných hříčkách obráží se celá bohatá duše básníkova vydávajíc sta facet a nuancí, hrajíc mihavými barvami citu trvalého i nálady prchavé jako jemně a uměle broušený démant. O těchto Ritornellech platí, co řeknem později o Ptačích motivech, že chybil by, kdo by chtěl přečísti je rázem. Zkalil by si sám požitek. Je to, abych — smím-li tak říci — Zlatý prach poesie Heydukovy. V 531. routkách brusu i ceny nestejné se tu právě jen v třísti nápadů a fines, tu elegických, tu prostě konstatujících, tu ironických, tam sentimentálních, tu prostých, tam hlubokých podává celý básníkův názor na svět a život. Příroda, Láska, Svoboda, Rodina, Umění, Život a Meditace mají tu své struny. Končím tímto ritornellem pro poesii Heydukovou zvláště význačným:

Proč verše tkám? Snad dřív jsem ptákem býval
a dávný osud zrak mi vypálil,
bych žiti za noc měl a stále zpíval.

III.

Do skupiny třetí řadím subjektivní lyriku Heydukovu, týkající se motivů, látek a námětů, líčících přírodu a kraj, ať domácí neb cizí.

Jsou to knihy a cykly:

1. Jižní zvuky. — Dozvuky vlašské ze sbírek 1864—65. 2. Z pouti na Kavkaze. 3. Lesní kvítí. 4. Hořec a srdečník. 5. Na potulkách. 6. V polích. 7. V samotách. 8. Cestou. 9. Ptačí motivy. 10. Z rodných hor (část lyrická). 11. Kniha sonetů (v rukopise).

Voborník praví, srovnávaje v směru tomto poesii Heydukovou s Hálkovou, že Heydukova příroda jest bližší, přístupnější, určitého konkretního rázu. Platí to především o líčení krajin a především hvozdů Šumavských. To jest Heydukova specialita.

Zvláštní realisticky pozorovací smysl pro přírodu a kraj jevil se u Heyduka již od prvních začátků jeho tvorby. Celý cyklus Jižních zvuků v básních z r. 1865 tomu nasvědčuje. A vždy, i když na půdě šťastné Italie básník bloudí, stín vzdálené vlasti jde za ním, nutí k paralelám, k návratu domů; básník se v cizině připravuje k vystihnutí krás domácích i rázovitosti českých krajin. V mla-

dických jižních zvucích jest nejeden skvost Heydukovy lyriky popisné: Na piazettě, Na mole, Na Campanille, Venecie za jitra, Noční plavba, Torcello, Lido, Při jezeře Gardském; celá řada vtipných motivů s erotickou místy dumavou, místy elegickou pointou s několika pěkně uhnětenými figurkami (Facchino, Rybář, Květinářka) představují básníkovu žeň z jihu. K tomu se druží cyklus rispettiů a stornellů, o nichž sám autor praví:

Ze slov, které zpěvem lidu
do srdce se vnořily,
vlašský vznět a české slovo
tyto hříčky stvořily.

Celý cyklus XXXIV. čísel jest harmonickým sloučením dvou živlů, českého a italského, jak to Heyduk později ještě skvěleji provedl při písních Lotyšských.

K dojmům italským druží se o 25 let později dojmy Kavkazské a Černomořské. Po těžkých ranách osudu, které básníka stihly, odebral se, jak sám praví, chtěje hledati zapomenutí, návštěvou k bratru svému na Kavkaz v společnosti choti své. Vedle různých dojmů cesty po moři i souši, které vytěžil hlavně v povídce v písních Na vlnách, vznikly tak básně nadepsané Z pouti na Kavkaze (1902). Lví podíl zabírá tu ovšem Moře, cyklus knihy 1. (36 kusů). Obrazy scenerií mořských mihají se kol básníka pestré a plné ruchu, vznikají a mizejí, obraznost se osvěžuje a napájí, ale srdce vrací se stále k růvkům dětí a k vzdálené otčině. Obrazy ditek jeho jsou i na moři s ním. Moře jest jen zrcadlem duše poetovy, jen reflektující plochou jeho neukojeného srdce, bolest prodírá se všady v staré síle, tu a tam reflexe vykouzlená prchavou a mihavou scenerií vod vyslovuje city a nálady básníkovy, ovšem vždy formou ulitou, zcelenou, přímo klassickou:

Maličký motýl nad spoustami moře
v záhubu z břehů zanesen,
jak lidské štěstí do přívalu hoře,
jak v ruchu žití písně sen.
Maličký motýl moře nad spoustami
jak v bouři rychné lidský vzdech,
nejsme-liž lidé motýlem tím sami
v prchavých časů aeonech?

Některé krajinářské popisy jsou kusy vzácné krásy: Ticho (64), Jaltský chrámek (60), Jitro na Čemešské dolině (69). Druhá část menší nadepsaná Lid (6 čísel) ukazuje plně a sytě pozorovací vlohu básníkovu stejně jako hluboký jeho cit, kdy srovnávaje Kavkaz s domovem, zalétá odtamtud vzpomínkami a tužbami, jak se to děje v tklivé a významné elegii v České dědině na Kavkaze.

Následuje řada knih zabývajících se přírodou i krajem domácím, především z nejbližšího okolí básníkova, z lesů předhoří Šumavských, ze Šumavy, pak i z různých cest menších a potulek po rodném kraji.

Jdou chronologicky takto za sebou:

1873. Lesní kvítí, bohatá snůška IV. cyklů elegických, hlavně popisných a reflektujících básní v pevné formě

a
b
b
a

již, jak zdá se, básník sám si utvořil. Malý brevíř lesních meditací a nálad:

Slyš, pěnice šedopera,
pěje v keře poupatech,
jak by srdce malé zcela
jenom vyzpívati chtěla
svěžím zvukem písní těch.

Bože, tak jsem druhdy také
zpíval lásce — unik čas,
náhodou jen v bujné skráni
ptačí toto rozplakaní
v soustrast jímá oči zas.

1884. Hořec a srdečník. Kytka básní a písní ze Šumavy, pravá to říše lesní poesie Heydukovy (62 kusů). Velice zajímavé bylo by srovnání s knihou Elišky Krásnohorské (které jest dílko věnováno) Ze Šumavy. Básníkův deník z letního výletu na Šumavu:

Napadaly perly v trávu
s nebeského čela.
luhem stezka na Šumavu
kvítím vypučela.

Tam mne krása do úkoje
slibá slunným retem
a to staré srdce moje
obalí se květem.

To jest program knihy. Dojmy z cest a potulek z přírody, z krásy drahého kraje smíšené s reflexemi osobními (krásná báseň: Ve snění str. 50). Na úsvitě (68) sem tam s vlasteneckou reflexí, vše ve formě nanejvýš ladné, zpěvné, umělecky vypěstované.

1901. V samotách (78 čísel), drobný cyklus skizz, dumek, nápadů vesměs pod zorným úhlem kraje a přírody domácí, ale duše je tu více obrácená do sebe, tón elegický převládá celkem, resignací je vše posvěceno, smírem dýše po bouřích srdce poetovo. V milém sloučení elegie a reflexe tkví tu mnohý půvab. Nejlépe charakterisuje tón celé knížky: Poesie (str. 25), Rybník pod Němcem (str. 91). Pěknou elegií jest Zpívající pták (str. 50), Zamlženo! Zataženo! (76), Sivý den (77). Z úzkého kruhu osobních dojmů pozvedá se silná duma v prostém obrázku Tolstoj (82), O dušičkách (84), Smutno (86), V listí (90). Celkem milá kniha tiché poesie samot a zadumání.

1894. Na Potulkách, kniha celkem jasné pohody a pěkných popisů krajinářských. Do smavého slunného dne zapadá sem tam tichá elegie ztrát nebo vzpomínání a hloubavá reflexe. (V odpočinku 38) nebo malého drobného obrázku genrového (Pan učitel str. 41), sem

i tam vlastenecké ohlasy. (U zbraní předků 52). Zvlášť pěkný cyklus popisné poesie tvoří Jihočeské krajinky (I—VI) a různé vzpomínky z Šumavy i z jihu se satirickým přihrocením. Dvě elegie plné vroucnosti končí sbírku a sice Elegie před obrazem staré Češky Zuzany Černínové, parafrase na známé listy této ušlechtilé české paní, a zvlášť známá V české chalupě na výstavišti.

1900. V Polích (Básně z let 1878—1892) obsahující 4 cykly dojmů přírodních z českého kraje a sice Po rozkvětlých mezích (42 čísel). V zlatém moři klasů (36 kusů) Když jeseň krvácí (14 čís.) a v Rubáši sněhu (7 kusů). Stále, věčně krásná scenerie přírodní z prostředí českého venkova vdechla básníkovi tyto cykly částečně citových, částečně popisných písní a popěvků. Ton jejich nese se dle čtyř dob roku od jara do zimy střídaje se v náladovém zachycení počasů. Básně jsou skoro rovnocenné, těžko uváděti čísla nejlepší.

1903. Cestou (Básně psané v letech 1873 až 1888), 76 čísel cestovních skizz většinou nakreslené do skizzaře chodce rukou obratnou, ba mistrovskou. Jednotlivá čísla jsou více pointovaná, reflexe převládá nad elegií předešlé sbírky. Místy uchvacuje úplné se pohroužení do krás přírodních. Bodrý ruch a obrat k veselosti prošlehávají celou řadou písní. Jest mnoho šťastných a výborně zachycených nálad v této sbírce, mnoho veselých pohledů do zářícího kraje, mnoho hudby z uklidněné po bouřích duše poetovy! Ještě tři perly čisté lyriky buďtež uvedeny: Vše ticho (50) a V lese (66) a Pták a člověk (94).

Nelze oddíl poesie Hejdukovy o přírodě lépe uzavříti než velkou sbírkou, celou zasvěcenou říši ptactva, známými

Ptačími motivy, které zároveň jsou důkazem vzácné básníkovy vytrvalosti a houževnatosti. Jest známo, že celý cyklus ztratil se cestou z Písku do Vodňan, kam první rukopis odvážel básník příteli Jul. Zeyerovi, kterému knihu věnoval. Marné bylo hledání. Básníkovi zbylo jen několik trosek prvotních konceptů v notičních knížkách. Na těch budoval znovu a po pěti letech vytvořil nový ještě obsáhlejší svět českého ptactva. Heyduk je specialista v tomto genru. Jeho znalost přírody se tu jasně dokumentuje do nejmenších detailů. A jako jinde i zde nutno obdivovati bohatství a množství námětů, nápadů, myšlenek, srovnání, parallel, kontrastů, obrazů. I forma místy přiléhá — jak to vůbec lze slovem vystihnouti — hudebností svou ku zpěvu ptačímu. Jsou to celé kantáty cvrkotu a tlučení, od popěvků a elegií, od tiknutí pěničky k ódě slavičí. Tu a tam snad se básník neubránil jednotvárnosti, ale básně tyto nelze také čísti pořadem jednu za druhou, nýbrž v pausách a považovati vždy každou pro sebe. Většina básníků má velice chudý inventář ptačí a musí vyjíti s ním, Heyduk ovládá celý tento orkestr lesů, luk, zahrad i samot se svrchovanou virtuosností. Cyklus I. opěvuje mimo tři básně vstupní 20 ptáků, II. mimo dvě úvodní čísla a jedné závěrečné 14. III. cyklus 12 a 3 básně všeobecného rázu, IV. cyklus 13, 2 básně různé a doslov. Celkem 59 opeřenců.

Nelze zacházeti v detaily. Jednotlivých krás věrně přírodě a životu v ní přímo ze srdce vzatých podávají se tu číše vrchovaté.

Lyrickou částí svou patří do této skupiny též cyklus Třpyt na polích z knihy smíšené Z rodných hor a zvlášť čtvrtý a závěrečný cyklus této knihy nadepsaný Rok na vsi.

IV.

Skupina čtvrtá objímá drobný genre lidový a historický, který tvoří přechod od lyriky k epice Heydukově.

Jsou to sbírky:

A. Genru lidového: 1. Kusy v básních z let 1859 a 1864—1865. 2. Na přástkách. 3. Obrázky. 4. Na černé hodince. 5. Z rodných hor (část epická). 6. Od Tater a Dunaje (v rukopise). 7. Za dlouhých večerů.

B. Historického: 8. Biblické zvěsti. 9. V zášeru minulosti. 10. Bohatýři. 11. Genre knih II. a III. Zpěvů Pošumavského dudáka. 12. Škůdci a dobrodruzi (v rukopise). 13. Východ a západ (v rukopise). 14. Rozpravné básně (v rukopise).

A. Genreové.

Drobný tento genre stojící z počátku u Heyduka na těsném rozhraní lyriky a epiky pomalu se hustí a splývá v pevné tvary epické romance, ballady, zkazky, děje, až vzrůstá na báseň historickou, dumu heroickou, zpěv epický. Již v nejstarších básních jsou prvky jeho. Rybičky, Rozmarina, Dvě těla, Zkamenělá matka jsou mimo jiné toho doklady. Ze sbírky z roku 1865 nám kyne již celý cyklus takové drobné epiky tonů střídavě lidových a již též historických. (Žižka před Rabím, Pancéř Smanický na Zampachu, Zrádný šíp, vedle nich svorně Harfenice, V horách, Vlci atd.) K celým cyklům vzpružil se básník teprve později, a při hojné produkci své sám sbíral již a rozlišoval knihy lidové od historických.

Na přástkách obsahuje náměty většinou z českého života. V těchto sbírkách jest Heyduk stoupenec Erbenův v balladě a směle závodí v genru drobnějším s Hálkem, Šolcem a jinými básníky, kteří genre tento u nás pěstovali. Koná to způsobem jadrným a říznym, místy s notnou dávkou humoru. (Vodníkova bota, Na zámku). Jinde úsečností povznáší se šťastně k pravé baladické tragičnosti (Dva

psy). I dvě zdařilé legendy sem zabloudily: Bratr Ivan a drastická Roubovaná bába.

Obrázky (21 kusů) jsou takřka pokračováním Přástek ač se místy kloní k legendě stejně jako k malému genr. obrázku z vesnického života (viz roztomilou Beraničku.) Někdy rozpřádají baladově lehký námět pomocí refrénu (Přadlena), jinde se kloní k symbolické kresbě (Posel) a opět se rozplývají zdravým humorem: Podolský mlýn a Náš sedlák. Některé jako by přímo závodily s Hálkovými citovanými pohádkami.

Na černé hodince (24 kusů) obsahuje básně čerpané z pověstí lidových, v nichž jest, jak básník sám v úvodě praví, jakýsi ethický podklad. Tendence jejich jest skoro didaktická. Básník utíká se k rtům své matky, která většinu těchto zkazek děcku vyprávěla.

»Buď dobrým«, děla jste, »to dosti«
vždyť všaké moudrosti to výš,
ba často pověst v sobě hostí
víc mudrců než celá říš.«

Některé z těchto kusů přímo ukazují formu k balladě prostonárodní a k Erbenovi. (V jeteli, Vodník, Krkavci.)

Také kniha Z rodných hor jakož i následující »Za dlouhých večerů« obsahuje ve své epické části v l. cykle Drobné děje genre venkovský. Pestré figurky venkovského světa jako: Krajánek, Bukvicová baba, Dědečkův kanárek a celá větší skladba Rýč a pluh jsou tohoto rázu a přibližně i stejné ceny umělecké. V knize druhé předvádí básník baladicky některé zajímavé příběhy vesnické a končí dvěma legendami, z nichž Bratři jsou dobrým přenešením odjinud známé pověsti na českou půdu monastýra Sázavského.

B. Historické.

Biblické pověsti (19 kusů) vydány byly teprve v sebraných spisech básníkových, vznikaly pomalu postupem let, až vzrostly na knihu samostatnou.

Jsou posud jedinou knihou drobnějších cizích látek u Heyduka, ale knihou opravdu velké poesie. Nejsou pouze reflexem starých biblických motivů, nýbrž rozvádějí je dále šťastnými obraty a myšlénkovými vztahy novými, jak celá řada kusů ukazuje. K výši freskové malby zvedají se Rouhač a Harfa. Však i motivy, které tolikrát již jinými byly zpracovány, jako Belšafor, Herodianě, Saul (lordem Byronem na př.), nabývají pod umnou rukou Heydukovou nových tvarů a nové ražby. Z těchto poslední Bůh a rab jest par exellence pravou básní, hluboké, krásné myšlénky.

České látky historické shrnuty jsou ve dvou knihách:

V zášeru minulosti, vydáno roku 1900, vzniklo vedle jiných prací básníkových postupem let. Obsahuje 29 čísel genru zkazky, historické romance nebo ballady. Kronikou o zavraždění knížete Břetislava začíná rej dějů a postav a táhne se přes nejslavnější dobu českých dějů až k Valdštýnovi. Zvlášť historické romance některé spádem svým unášejí, jiné svým ponětím staré látky (na př. V zemi to duní, Teplá hlína, Husitský desátek) vynikají. Ony z nejsmutnějších dob naší historie, bělohorské, elegickým spádem a úsečností dikce (zvlášť Jan Jesenský) jsou výborné.

Vůbec to nejlepší, co podal Heyduk v tomto genru, zavřel do knihy »Bohatýři« (15 kusů z r. 1894 vyd.). (Dokončení.)

JOS. D. KONRÁD:

Eva.

(Pokračování.)

XVII.

Byl jsi jistě velmi překvapen mým včerejším dopisem,« začínala Eva, když měli za sebou poslední vesnické stavení a kamenné ohrady zahrad.

»Přiznávám se, že jsem byl překvapen.«

»Co jsi si myslil?«

»Nemohl jsem se domysliti. Po tu chvíli je mi tvůj dopis hádankou.«

»Potřebovala jsem někoho, komu bych se mohla s důvěrou svěřiti. Nevěříš, jak hrozně trpím v těchto dnech.«

Professor neodpovídal, neboť tušil příčinu jejího utrpení.

»Ani se neptáš, co mne bolí?« pravila dívka s něžnou výčitkou.

»Dovol, abych účastenství ve všem, co se tě citelně dotýká, vyjadřoval jenom šetrným mlčením. Nechci tě předbíhati zvědavými otázkami.«

»Je veta po mé známosti s Donátem.«

»Snad je to jen přeháňka. Až šťastně mine, bude zase dobře.«

»Nejsi pranic překvapen?«

»Jsem úplně klidný, drahá sestřenko.«

»Nerozuměl jsi, co jsem pravila. Rozešla jsem se navždy s Donátem.«

»Rozumím a z toho srdce ti přeji brzkého utišení.«

»Ne, ne, ty mi nerozumíš, nevíš, co hrozného se přihodilo —.«

»Vím o tom, Evo,« pravil Pavel pokojně.

Dívka se zastavila a zabodla do obličeje professorova užaslé zraky.

»Ty víš!«

»Vím. Byl jsem právě ve Lvově v ten osudný den. Vím všecko, Evo, a proto tě prosím, abys šetřila svých citův a nevypravovala o tom.«

»Ne, mé city už nelze ničím více ranit. A řekni mi upřímně, Pavle, cos dělal tu dobu ve Lvově?«

»Povím ti to s touž upřímností, s kterou jsem k tobě vždycky mluvil. Chtěl jsem poznati toho, koho miluješ. Chtěl jsem se však spokojiti jediným pohledem beze vší hořkosti a žárlivosti, chtěl jsem viděti, jakou hrdostí a štěstím planou jeho zraky u vědomí tvé vroucí lásky. A chtěl jsem se mu v duchu aspoň pokloniti, nepochybuje o tom, že zasluhuje mého obdivu, mé úcty a oddanosti. Pak jsem se chtěl klidně vrátiti do Prahy ke svým pracím.«

»Uzřel jsi ho?«

»Neuzřel. V tu hodinu, kdy jsem si přál ho viděti, konal se souboj. Odejel jsem pak ihned do Čech. Ani Jaroslava jsem nenavštívil ze šetrnosti k tvým citům.«

»A ze šetrnosti jsi to přede mnou tajil.«

»Ano, Evo.«

»Proč to? Jako dobrý přítel měl's mi oznámiti všecko.«

»Co bys si byla o mně pomyslila? Přirozeně bylo by tě napadlo, z jak škaredých pohnutek jsem to učinil.«

»Hleď, Pavle, což kdyby mi toho nebyl bratr oznámil a kdyby mi to zůstalo tajemstvím? Bylo by od tebe šlechetno mi to zamlčovat? Byl bys mohl se zadostiučiněním své cti a šetrnosti dívati se na to, až bych ničeho netušíc podávala Donátovi ruku?«

»Doufal jsem a doufám dosud, že vaše obapolná láska odčiní pochybení a udobří tvůj hněv.«

»Mýlíš se, Pavle. Provinění, jakého se dopustil Donát, neodměňuje se láskou a věrným manželstvím. Kdyby tu běželo jen o souboj s bratrem, bylo by to kruté, ale snad přece bych mu odpustila, protože ho miluji horoucněji než bratra. Než tady je vlastní bratr příliš málo naproti pohnutce, která vedla k souboji. Donát urazil naši vlast, naši a tím hůře že i svoji národnost, a takový člověk není schopen ničeho tak velikého, co by mohlo smazati jeho zločin. Takový člověk vůbec není schopen něžných citův a tím méně lásky.«

Pavel Hylmar neodpověděl. Ubíral se po boku dívčině zamyšlen, s hlavou sklopenou k zavlhlé cestě, po které zvolna kráčeli. Roj špačků s šumotem letěl nad nimi přes lány zoranin, přes mrtvá strniště a meze zardívající se šípkem i přes zelené líchy řep a bramborů. Bez zastavení vznášel se nad vzdálenými lesy již jako tmavý obláček a zapadl někde daleko na bahnitém kraji rybníka, obrostlého rákosím. Až v něm přespí dlouzící se noc, vrátí se opět v oblast rodných hnízd.

Mladý muž a dívka dostihovali právě borového lesa.

»Odpočiňme si tu trochu,« navrhla Eva a již sedala na veliký kámen do stínu prvých sosen.

Pavel sedl si naproti ní, a oba byli chvíli zamlklí. Bylo slyšeti jen tiché šumění háje, tenké bzučení komárů, mihajících se nad hlavou professorovou, a osamělý hvizd zarmouceného ptáčete.

Zraky jejich se setkaly.

»Máš něco na srdci, Pavle,« ozvala se dívka a nespouštěla s něho očí.

Zvedl hlavu a měl opět dojem jako již dvakráte před tím, že vidí proti sobě jinou, náhle proměněnou ženu. To už zase bylo nachýlení těla, výraz obličeje a záhadný pohled krásné americké rudošky.

Trvalo minutu, než odpověděl. Ale pak řekl určitě:

»A ty ho přece miluješ, Evo.«

»Není možná!«

»Jak jste se rozešli? Co jsi mu napsala?«

»Nebyl hoden, abych mu psala. Vrátila jsem mu prostě všechny jeho dopisy.

»Víš, že leží v nemocnici?«

»Vím!«

»Nepocítila jsi s ním žádné lítosti a soustrasti?«

»Nepocítila.«

»A přece ho miluješ. Poznávám to z tvého hlasu, z tvých očí, z tvého rozechvělého chování.«

Zavrtěla hlavou.

»Ano, jsem vzrušena, není divu. Ale už jsem se pevně rozhodla, a žádný muž sebe mocnější vůle nemohl by lépe dostáti svému slovu.«

»Rozechvění se vykouří, ženich se polepší, a pak —.«

Učinila zamítavý posunek.

»Nevyslov toho, Pavle!«

»Buď trpělivá drahá sestřenko, a vyslechni ještě dvě tři slova uklidněného člověka: čas

změnil mne a změní také tebe. Až se tak stane, bude svatba.«

»Až se tak stane! Moje rozhodnutí není na měsíc, ani na rok, ani na sto let, já jsem se rozhodla na věky. Donát je pro mne navždy vymazán z počtu živoucích. Byl, ale už není a nebude. Snad ten člověk, posekaný mým bratrem a ležící v nemocnici, bude litovat činu svého, snad se polepší, ač o tom velmi pochybuji — ale nechť, budiž, připouštím, že je to možno. To již je věcí jeho charakteru a svědomí, v mém rozhodnutí nezmění se tím pranic. Kdyby se stal prvním mužem světa, pro mne vždycky bude pozdě.«

»V tvé něžné duši, v tvém shovívavém a citlivém srdci, kde je tolik místa pro lásku, je jistě také koutek pro odpuštění.«

»Jsou věci, které se neodpouštějí nikdy. Já nikdy bych nedovedla odpustit tomu, kdo urazil můj český rod, jako bych nikdy neodpustila tomu, kdo by zklamal, zradil mé srdce. Vše ostatní snad bych prominula: kdyby promarnil mé jmění a uvrhl mne do bídy, kdyby se stal zločincem, surovcem a mým trýznitelem, ať, jen když bych byla přesvědčena, že nepošlapal mých nejsvětějších citův. A tím, dovol, aby bylo o něm domluveno.«

»Jen ještě jediné slovo, Evo.«

»Prosím.«

»Pochybuji.«

»Pochybuješ! Vidět, že's mne dosud nepoznal a že jsi mi podnes neporozuměl. A přece jsi mě chtěl mít za ženu, milý bratránku. Snil jsi už o splynutí našich duší, a duše naše zatím ještě se nepoznaly, jinak bys nepochyboval. Brzo tě přesvědčím, že už nikdy, nikdy nebudeš pochybovat o mém rozhodnutí.«

Pod haluzemi mladých sosen bylo pak chvíli ticho. Jen komáři zvučeli a v dáli zanikalo plačtivé hvízdání trpícího ptáčete.

Eva seděla nepohnutě jako socha. Skulinami mezi větvemi stromů padaly na ni šikmé paprsky slunečního zlata a oslňovaly její tvář, šíji i vlasy. Jakoby byl ztrnul každý její úd i pohled. Toliko zdlouhavé, hluboké klesání a zvedání jejích ňader ukazovalo, že jest ještě celé, neztenčené bohatství zdravého života v té nehybné soše.

Za chvíli náhle se vzchopila. Rozkošným rozpětím rukou protáhla údy, a Pavel s překvapením spatřil, že již zase má podobu spanilého českého dítěte.

»Půjdeme?« prohodila s úsměvem, jakoby již zapomněla poslední rozprávky.

Šli tedy domů po kypré lesní stezce, v níž se ztrácely jejich kroky. Mluvili velmi málo, ale za to věnovali zdvojenou pozornost všemu, co je obklopovalo: mladým skotačivým veverkám nad svými hlavami, útěku malého měděného hádka, tenkého jako tužka, jenž se zaleskl před jejich šlépějemi, bzučení hmyzu, zamodrání nebes mezi řídnoucími korunami stromův a ohnivým paprskům západu.

Professor Hylmar často se podíval úkosem na Evu, ale také ona ho stále pozorovala, a každé chvíle se střetly jejich zraky. Znepokojení, které v Pavlovi vzniklo za jejího rozhodného hovoru, zatím přecházelo v obvyklou rovnováhu.

Ale krásná bytost dívčí, podle které sám kráčel opuštěnou lesní pěšinou, nebyla mu o nic známější než včera, kdy byl od ní ještě vzdálen. Stále táž nerozřešitelná záhada.

»Je jako sfinx a dosud nepromluvila,« pomyslil si professor a cítil, že její tajemné vůli podléhá s poslušností dítěte. (Pokračování.)

JINDŘICH SVOBODA:

Léto.

Kraj ve hře vůně, barev, světel, stínů,
s bohatstvím niv a chladem šerých lesů
a půda sama s plody v spráhlém klínu
jest plna ozvěny,
kraj jest jak vysněný
a z hnízda jásá pták a cvrček z vřesu.

A země jest jak neznavená žena,
jež hlásí životem se v každém hlase
a při porodu slabým hlasem sténá,
když potu kýžená
nadchází odměna,
že v srdci klid jest a svět rájem zdá se.

R. J. KRONBAUER:

Snoubenci „Umělecké lóže.“

Román.

(Pokračování.)

iktor vzal do ruky bankovky, učinil z nich několik hromádek a s jistým sebevědomím pronášel svoje rozhodnutí.

»Tohle věnujeme na tvoje herecké zdokonalení. Nic naplat, dušinko . . ty si musíš vyhledat nějakou divadelní mistryni, která nebroušený démant tvého talentu uhladí. Tady se nedoporučuje šetrnost. Uvidíš, že ti tyhle maminčiny peníze přinesou požehnání. Na hromádce je dvěstěpadesát zlatých . . za hodinu tři zlaté, to znamená více než osmdesát hodin. O tom si ještě pohovoříme, pro kterou umělkyni se rozhodneš. Ale nikomu ani muk o tom . . to musí zůstati tajemstvím, že studuješ u první naší umělkyně. To bude poprask mezi tvými kolegyněmi, až se objeví na plakátech, že jsi žačkou naší přední dramatické heroiny. A teď hádej, na co jsem určil druhou hromádku těchhle kouzelných papírků? Nerozhlížej se kolem sebe . . není to určeno pro zdokonalení našeho hnízdečka. Neuhodla bys, děvečko moje . . neuhodla . . a z toho právě mám radost. Miláčku, při posledním představení jsem pozoroval, že ty tvoje bílé šaty povážlivě zažloutly. Vypadaly jako sníh v březnu. Trápilo mne to, ale nic jsem ti neřekl, poněvadž jsem se nadarmo ucházel asi u dvou nakladatelů o zálohu. Pro umučenou hodinu, co bych to musil napsat, abych dostal najednou tolik peněz. Spočítejme to . . deset . . dvacet . . třicet . . to už aby byla novella na čtyři nebo pět pokračování — čtyřicet . . padesát . . to už je slušné literární stipendium . . šedesát — sedmdesát . . osmdesát . . počkej . . mně se zdá, že jsem se přepočítal . . ne . . dobře to bylo . . devadesát . . sto . . slyšíš . . sto zlatých . . tolik dává Svatobor spisovatelům jednou za deset roků . . a to aby za to člověk jel aspoň na Baleárské ostrovy. A my je tu máme před sebou . . deset desítek, z brusu nových, šustících a tuhých jako právě vybalené karty . . Ti lidé, co peníze mají, nemají ani potuchy o tom, co je to za pocit a co za ně možno pořídit. Nu . . nezávidím nikomu . . ale mám radost, že jsem také jednou beatus possidens. A proto budeme za ně kupovat . . svou princeznu si za ně obléknu, pohádkové roucho ji za ty peníze koupím. Počkej, to se podiváš, jak v něm budeš vypadat, jak budeš krásná, úchvatná. Uvidíš, že nám ty maminčiny peníze pomohou probit se a prosekat ku předu. Trochu si oddychneme, nabereme nových sil a pak už to půjde hravě a samo sebou. Pak nadejdou časy, kdy přijdu domů s takovou spoustou mamonu a kdy řeknu: »dnes budeme kupovat za peníze, jež jsem vydoloval ze svého mozku, ze své duše.«

Viktor zapomněl na věc a přivinul se ku své ženě.

»Věř mně, Emmo,« hovořil rozechvěným hlasem . . »v tuhle rajskou chvíli nemám pro ten mamon smyslu. Dívám se na ty modré papírky a je mně, jakobych viděl před sebou přehoušli fialek. Kdybychom se tak mohli po celý den toulat podél zdí, někde hodně daleko, kde nás lidé neznají a kde není tolik hamižného shonu po skývě chleba jako zde, v tom velkoměstském Babylonu. Za chvíli nás roztrhne memento našich závazkův a povinností, smutně si vzdychneme a půjdeme do té lví klece, kde každou chvíli číhá zrada a úskok.«

»Půjdeme na fialky ráno a podvečer, ty můj snivý hochu,« zašeptala Emma, oběma rukama jemně hladíc Viktorovo čelo. »Nezapomínej, Viktore, že právě ti lidé, kteří by mohli na kytičky chodit bezstarostně, ti že právě toho nečiní. Práce, milý hochu, je ten odvěký čaroděj, jenž kouzlí radosti a spokojenost. Říkáváš, že tím radši mne máš, že tím více se na mne těšíš, když mne dlouhou dobu nevidíš. A tak je tomu se vším na světě — oddych, odpočinek je nejsladší po únavě, fialky nejpříjemněji zavoní, když se k nim trnkou prodereš . . .

. . Jenom láska je neuhasitelná,« ohnivě ji přerušil Viktor . . »jenom ona plane věčně a neustále jako věčná lampa před oltářem . .«

Která žena na světě by dovedla v takovou chvíli dokazovat, že i stropy kathedrál se pobolí a že trosky jejich pohřbí a shasnou i věčnou lampu?

Jenom v písmě svatém je zmínka o tom, že vyprázdněnou nádobku znovu a znovu naplňovala neviditelná a zázračná ruka. Pohádky dochovaly na to hezounkou památku — ale život, skutečnost, už toho nenapodobila a nikdy neopakovala. Láska mívá někdy tu klamnou čaromoc, že kruhy, svěcenou její křídou naznačené, chránívají před dotěrností všedního života, jeho drsné, neurvalé prósy. Je to ale také už jenom pohádka, kterou si vypravují dva lidé, nadaní zvláštní silou, vidět zlato tam, kde ho není, neslyšet protestů žaludku a zdrá-

hat se uvěřit tomu, že listí z velkopáteční noci ze skály vyrvané zůstane listím a že se nezmění ve zlaté penízky, dukátky, žluté jako žloutek.

Kruhy kolem prahu malého, nahrbeného domku pod Petřínem pomalu bledly a se trhaly. Oba si ještě myslili, že jsou celé, že jsou na stráži tak bdělé, jako bývávaly . . ale trhlinami už občas zafičel vítr a v jizbičce bývalo někdy chladno a studeno, i když v kamnech polena praskala, pryskyřice syčela a voněla. Viktor se tolik na to těšival . . a když poprvé v kamnech to začalo bouchat a plamen si v nich vesele poskakoval — stál u nich se zakabo-něnou tváří, ruce si ohříval, aby mohl psát a pranic poetického v tom neviděl, když kout u kamen zaplaven byl krvavě rudou záplavou.

Nepříjemná věc se přihodila. Napsal novelku o dítěti, kterou Emmě předčítal a kterou odváděl s hrdým vědomím, že napsal něco výborného. Za několik dní mu ji redaktor vrátil.

»Přítelinku . .,« řekl, vraceje mu práci . . »pěkně se to čte . . ale je to tuze dělané, strojené . . Počkejte, až okusíte trochu otcovských radostí . . uvidíte, že napíšete to docela jinak . .«

Viktor vracel se domů zaražen. Šel oklikami a byl tomu rád, že nezastihl Emmu doma. Bylo mu v tu chvíli, když redaktor pronesl svůj soud, jakoby mu nůž do srdce vrazil. Vytřeštil na něho oči a ani neví, jak se vlastně z redakce dostal. V prvním okamžení mu napadlo, že snad redaktor o všem ví, že v jeho slovech tají se nějaká narážka.

Viktor nemyslil na svou práci a nebylo mu hořko proto, že ho stihl tento spisovatelský nezdar. Dnes by ho bylo neohromilo snad ani to, kdyby mu byl redaktor radil, aby psaní vůbec nechal, že nemá k tomu naprosto způsobilosti. Ubíhal krajem jako štvaný. Ani o tom nevěděl, že se octl v polích za Strahovskou branou. Vzpomínal na divné, zvláštní hovory, jež teprve dnes proklínal a jež byly mu odporné svou hanebnou, bídnou sobeckostí. A to všechno způsobilo to neblahé, osudné divadelní ovzduší. Přišla jednou Emma v divných rozpacích a když Viktor, jenž okamžitě poznal, že je neklidná a nepokojná, na ni doléhal, aby pověděla, co ji rozrušilo, nerada a zdráhavě mu pověděla, o čem právě mluvila s kterousi svou přítelkyní. Chystá se k operní kariéře, má krásný hlas, je hezká, je znamenitě urostlá . . má zkrátka všechno, čeho je k divadelnímu úspěchu zapotřebí, ale velice prý si uškodila tím, že se provdala. Viktorem to škublo, ale poněvadž tušil, že toto vše je jenom předehrou k vlastnímu jádru věci, neprotestoval jako obvykle a zdánlivě klidně vyzvídal, co se za tím vším skrývá. »Přítelkyně,« pokračovala Emma . . »se provdala ovšem z lásky, vzala si malého úředníčka, ale líbuje si, že volila ochotného a rozumného muže.

Viktor se na Emmu podíval dlouhým, pátravým pohledem.

»Tak jen, dušinko, vypravuj . . mne to velice zajímá,« řekl, maje při tom jaksi nejasnou předtuchu, že se tato historie o ochotnem a rozumném manželovi zatočí k němu.

Emma ocitala se v rozpacích stále větších a trapnějších.

»Poslouchala jsem ji a pořád se mně zdálo, jakobychom měli s těma dvěma společný osud. Šli za sebe tak jako my . . ona je zpěvačkou, on prý teprve je u začátků své úřednické kariéry. Mají asi takové starosti jako my . . Myslím, že nám přece jenom bylo mnohem líp než jim, poněvadž oni prý neměli do začátku praničeho. Svůj svatební oběd měli u uzenáře v jídelně a večeři si pořídili u hokynáře. Škoda, že ji neznáš . . je to velice hodná a milá bytost. Vím určitě, že se ti lidé ani do syta nenajedí, ale kdykoliv je potkám, vždy vypadají jako nejšťastnější manželský párek. Považ si, on má jenom padesát zlatých měsíčně a přece činí dojem, jakoby měli bůh ví jaké příjmy. Teď se prý připravuje na nějakou zkoušku a až ji udělá, dostane prý asi o třicet zlatých měsíčně více. Aby si něco přivydělal, přijal úřad tajemníka v nějakém sportovním klubu a za to prý dostává měsíčně pětadvacet zlatých. Pochopíš, Viktore, proč mne toto všechno nesmírně zajímalo.«

»Doposud je to roztomilé . . jenom na to »ale« jsem zvědav,« prohodil Viktor . . .« čiší z každého tvého slova a máš ho plnické oči.«

Neušlo mu, že se Emma slabě začervenala.

»Zůstáváji na Kampě a často se potkáváme,« odbočovala Emma, »Amálka mě kousek cesty doprovázívá a svěřuje se mně se svými drobnými starostni. Člověk se z takových hovorů lecčemus přiučí. Dnes mně na příklad Amálka vypravovala o tom, jak pomohla svému muži k dovolené. Je doposud úředníckým aspirantem . .

»Řekněme prostě a podle pravdy, že je diurnistou« — suše poznamenal Viktor.

» . . a nemá nároku na dovolenou. Amálčin tatínek je panským hajným někde u Chocně a v hájovně je pro ně po celý rok připraven hezounký pokojíček. To víš, že se těší na venek — předně se dostanou na čerstvý vzduch a pak uspoří tím hezkých pár grošů. Amálčin muž zadal si o dovolenou, ale nedostal jí. Psali už domů, že přijedou a teď měli po radosti. A víš, co udělala Amálka?

»Nevím, děvuško,« podivně se usmál Viktor . . »myslím však, tuším vlastně, že z toho nekouká nic kloudného.«

»Amálka je, jak říkávají naši herci, parádní kousek,« pokračovala živě Emma . . »oblékla se do nejlepších svých šatů a navštívila chefa svého muže.«

»Vždyť jsem si to hned myslil . . nu . . jenom pokračuj . . je to skutečně čím dál, tím zajímavější.«

»Ráznĕ jsem zaklepala,« vypravuje Amálka, »vstoupila jsem, představila jsem se a spustila jsem na celé kolo. Pan přednosta jen se zajíkal, křeslo mně nabídl, velice pozorně mne vyposlechl a div se nerozplýval. Řekla jsem mu, že po celý rok zpívám, že jsem unavena a zemdlena, že mně lékař radí, abych si vyjela někam do lesů . . a že přece nemohu jeti sama, bez muže. Pan přednosta to nahlédl, přisedl ke svému stolu, zacinkal a nařídil, že můj muž dostane čtrnáctidenní dovolenou ze zdravotních ohledů. To je přece roztomilé . .«

Viktor pokrčil rameny.

»Emmo . . není to roztomilé . . naopak . . považuju to za povážlivé zahrávání si s ženskou důstojností,« řekl přísně, zakaboniv se při tom, až se Emma ulekla. »Jen si to rozvaž a uvidíš, že se ti na tom leccos nebude líbiti. Předně si pomysli, co se o tom bude v oné kanceláři šuškati. Já vím, co chceš říci . . Amálka je hodná, počestná žena . . ale zacpi lidem ústa. Nemysli si, že to zůstane tajemstvím, jakým způsobem si Amálčin muž k té dovolené dopomohl. Úředníci na sebe významně mrknou a kdyby Amálka slyšela, co si o tom budou povídat, možná, že by se chytala za hlavu.«

»Ale to by byla špatnost . . to by byla bídná, hanebná pomluva,« rozohňovala se Emma.

»Ano . . souhlasím,« trval na svém neúprosně Viktor, jehož hlas se rozčilením až zachvíval . .

»Amálka provedla zkrátka nepředložený čin. Nač vlastně spoléhala, čím myslíš, že toho pana přednostu oblomila? Jejímu muži dovolená nepatří . . nemá na ni nároku a dostal-li ji on, stala se křivda ostatním. Co řeknou postižení, na tom konečně nezáleží . . ale ty jistě sama dobře víš, nač Amálka počítala, když se odhodlala k tomuto kroku. Sama jsi před chvilkou s určitou tendencí uvedla, že je Amálka parádní ženská. Spoléhala na to, že učiní dojem . . nezmýlila se, pochodila . . dost možná, že jí při tom ani ve snu nic nekalého nenapadlo . . ale já si nemohu pomoci, já v tom jejím kroku vidím zárodek čehosi nepěkného, co by mohlo to jejich velebené štěstí vážně ohroziti . .«

Emma úžasem spráskla ruce.

»Viktore . . teď zase pořádně nadsazuješ . . to bys mohl na konec říci, že krásné dámy nemají obcházet se subskripčními archy, protože i v tom je vlastně cosi nemravného . .«

»Nevolila jsi dušinko šťastné srovnání,« namítl Viktor . . »Amálčin případ je docela jiný. Víš, v jakých poměrech ti lidé žijí a poněvadž se z pravidla začíná s takovými na pohled naprosto nevinnými koncessemi, není právě zde vyloučeno, že se bude v tomto zahrávání s ohněm pokračovat, až jim jednou zplane střecha nad hlavou. Kdyby měl ten člověk kusa cti v těle, kdyby to byl pravý, celý muž, dovolené takovým způsobem vyžebrané by nepřijal.

Na vlas takhle začínají všechny manželské tragédie. Až na ně jednou dolehne nouze a bída, může Amálku snadno napadnouti, aby si podobnou nevinnou návštěvou opatřila východisko z trapné situace. Dejme tomu, že padne náhodou volba na někoho jiného, kdo nebude tak slušným a nezištným člověkem, jakým patrně je, ku velikému štěstí Amálčině a zejména jejího muže, ten pan přednosta. Jaké z toho mohou povstati hrozné, dalekosáhlé následky!

Ostatně . . nechme toho . . mohla bys' mne velice snadno odzbrojiti, jako svého času tvoje teta, jež konečně neměla docela nepravdu, když mně jednou řekla, že já vždy a ve všem pamatuju na svoje péro. Nechtěl jsem, drahoušku, ničeho jiného docíliti, než abys' sdílela se mnou náhled, že Amálka správně nejednala, když použila svých půvabů k tomu, aby dopomohla svému panu manželovi k výhodě, ku které by mu byla nepomohla jeho babička . .«

Emma byla tímto obratem tak srdečně rozveselena, že si zahopkovala po pokoji jako holčička.

Viktor pozoroval ji se zalíbením . . tolik jí slušela ta dovádivost, při níž pružné a půvabné její tělo vyniklo jako při tanci — ale při tom nezapomínal na počátek hovoru, z něhož odbočili docela jinam.

Pozoroval, že mu Emma doposud všechno neřekla.

»Mluvily jste dnes s Amálkou dozajista ještě o něčem jiném,« řekl nenápadně, tváře se, jakoby už myslil na něco docela jiného, aby Emmu nepoplašil a nevaroval.

»Nu . . mluvily jsme ještě o leccems jiném« — (Viktorovi neušlo, že je zase v rozpacích) — ale je to příliš delikátní . . to víš, ženy mají zájmy a starosti, o kterých se nerado před muži mluvívá. To, o čem jsme se dnes rozpovídaly, je ovšem příliš intimní . . a rozumí se samo sebou, že Amálka musila se s tím svému muži svěřit . . a že ho musila pro svůj názor získati. Ani nevím, jak bych ti to pověděla . . však ona Amálka řekla, že je k něčemu takovému zapotřebí trochu ženské diplomacie . .«

»Mluvíš v hádánkách . . z toho všeho, co jsi právě řekla, nechápu ani slova,« odpověděl Viktor, jenž pozoroval, že se hlas jeho zase chvěje.

Tak jenom pověz, co si zase ti dva originální manželé vymyslili . . Možná, že se dovím něco, co se mně jednou výborně hodí. Včera jsme právě v literárním kroužku mluvili o tom, že mladí spisovatelé neznají žen a že o nich píšou jako slepí o barvách.

Je na tom něco pravdy.

Naši literáti mají v tom směru až ubohé zkušenosti. Zamilují se, toulají se se svou panenkou po hřbitovech anebo ve ztracených koutech královské obory, několik roků to trvá, než se vezmou . . a stává se často, že po celý život nepřijdou s jinou ženou do styku. Jsou podobni malířům, kteří mají ustavičně jeden a týž model.

Dobře to řekl včera jeden ze zkušenějších literatů: Žena je prazdrojem vší krásy, všech požitků, vší ušlechtilosti — ale také bídy a katastrof. Kdyby se byla do první fábule, kterou svět vybájil, nedostala Eva . . nebylo ráje a nebylo pekla. Největšími autory světa jsou a zůstanou spisovatelé bible . . To ti povím až někdy jindy . . chci říci pouze to, že studium ženy je nevyčerpatelným zdrojem poznatků. Tak jenom pěkně vypravuj . . když chceš, dovedeš to tak, že by člověk mohl psát, co vypravuješ . .«

»Amálka je už delší dobu provdána« — začala Emma zase s oklikou — »oba jsou mladí, hezcí a zdraví lidé a tu ovšem napadne, že nemají děti.«

»Zkusili jsme k vůli tomu už mnoho,« vypravovala Amálka . . »lidé jsou nesmírně dotěrní a cyničtí. Nikdo nám nechce věřiti, že bychom jich mohli míti několik, kdybychom jenom chtěli. Pořád jen slyšíme narážky na hrozny, jež jsou proto kyselé, poněvadž jich nemůžeme dosáhnouti. Jenom lidé krátkozrací mohou něco takového vysloviti. Děti jsou veliký luxus . . uznávám, že jsou vrcholem manželské lásky, ale někdy jsou strašlivým závažím, břemenem, jehož každý neunese. My na příklad nejsme ještě tam, abychom si mohli něco takového dovoliti. Ztěží uživíme sebe . . co bychom potom dali dětem, když sami chodíváme často a často spat s hladovým žaludkem. Je to ostatně velice zdravé — znám jednu velice bohatou šlechtičnu, která den co den večeří jenom ovoce. A podivila bys' se, jak znamenitě ta dáma vypadá. Spí nepřetržitě sedm osm hodin, nikdy se v noci neprobudí a ráno vstává zarůžovělá, jakoby se vykoupala. Ale to by konečně nebyl ten hlavní důvod. Dobře si mně prohlédni . . řekl by o mně někdo, že jsem již několik roků paničkou? Všude, kde mne neznají, říkají mně slečno a jsem přesvědčena, že to nedělají z pouhé zdvořilosti. Mám postavu, na kterou jsem hrda.

Stará jedna zpěvačka říkávala: »pěkná tvář — svůdná postava . . to je pro ženskou tolik, jako los, na který musí jednou vyhrát.« Půjdu k divadlu . . však ono už to nebude tak dlouho trvat, jak to trvalo, než se to uskuteční . . a co by to, prosím tě, bylo za kariéru, kdyby se o mně povídalo, že mám už tolik dětí. Kdybychom měli holku, dnes už by chodila do školy . . kdybychom neměli rozum, mohli jsme míti těch capartův už celou hromádku . . a teď si mne představ, jak bych vypadala, teď si pomysli, jak by se na mne divadelní ředitel podíval, kdybych se před ním objevila s rozkynulými půvaby jako nějaká máselnice. Bývalo nám hořko a smutno při pomyšlení, o co jsme se připravili — ale teď už jsme tomu zvykli a jsme rádi, že jsme měli tolik prozíravosti. Pravda, někdy mne to píchne, když nějaký všetečka, ať ve spodkách nebo v sukních, prohodí nějakou neomalenou narážku — sejdu-li se s kamarádkou, jež si pyšně vykračuje se svou dceruškou nebo synáčkem, je mně tak divně, že to nedovedu ani vysloviti — ale člověk se naučí tomu, nasuggerovat si náladu, jaká se mu právě hodí, a za chvíli je pokoj a klid v duši . . a výhody tu jsou, ty zůstanou a každý nával stesku zapudí. Za čtrnáct dní vystoupím v divadle, zachytím se, až budu pevně sedět v sedle, pak si už dovolím vyhození z kopejtka a svému muži řeknu: »tak, hochu . . teď už by mohla býti ze mne maminka.« Víš přece, kolik je mně let . . teprve čtyřiadvacet . . lidé mně ovšem hádají jenom dvacet . . to je přece věk, jenž takovouto kalkulaci připouští . .«

Viktor se ze všech sil přemáhal, aby Emmu nevyrušil.

»To je strašná ženština . . ta Amálka,« vybuchl, přecházeje prudce po pokoji.

»Dobře umí mluvit, to je pravda . . ta by dovedla lehkověrnému člověku namluvit, že netopýr je podoben vlašťovce. Sobci jsou to . . surovi, bezohlední a krutí sobci. Něco takového dovedou jen lidé . .« (Pokračování.)

JAN PRAVOSLAV KOUBEK.

Dne 4. června uplynulo sto let od narození tohoto básníka satyrika, jehož význam teprve dnes náležitě poznáváme. Svým současníkům lépe byl znám jako professor řeči a literatury české i polské na universitě, jako znamenitý a studentstvem milovaný učitel. Pokládal sám za hlavní svůj úkol působení na kathedře, tvrdě, že více zmůže živé slovo než mrtvá litera. Nabyv základního vzdělání ve svém rodišti, Blatné, od učitele Böhma a kaplana Bezděky, studoval čtyři roky na gymnasiu piseckém, třídy humanitní na akademickém gymnasiu v Praze, kde naň působil vliv Jungmannův, v Plzni pak, kde studoval filosofii, Sedláčkův. Roku 1827 odebral se opět do Prahy, aby tu studoval práva, jež však záhy se mu znechutila. S větší zálibou počal se obírati jazyky a literaturami romanskými a slovanskými, zvláště polštinou a ruštinou, v čemž zrcadlí se tehdejší snahy Kollárovy a Čelakovského.

Roku 1831. přispěním Hankovým stal se vychovatelem v hraběcí rodině v Haliči, po roce pak učitelem hudby u pánů Romovských; konečně pak suplentem latiny a řečtiny na gymnasiu ve Lvově, kde působil čtyři léta (1833—1837). Celou tu dobu pilně studoval literaturu polskou a ruskou a překládal z nich do češtiny, tak z Mickiewicze, Puškina a j. R. 1837. navrátil se do vlasti a přijal místo bibliotekáře u hr. Kašpara Sternberga.

Již však r. 1839. byl jmenován mimořádným, r. 1847. řádným professorem řeči a literatury české na universitě. Nějaký čas byl i translatorem polské a ruské řeči a censorem. V bouřích r. 1848. byl tribunem kohorty filosofické v akademické legii a dokonce i poslancem za Písecko do říšského sněmu ve Vídni.

Nedlouho na to počaly se jeviti u Koubka prvé příznaky zákeřné choroby mozkové a veliký duch jeho pozvolna se zatemňoval — nebohý upadal v šílenství, z něhož jej v Blatné vysvobodila smrt 28. prosince 1854.

Z básnických děl Koubkových zvláště vynikají: Krotké znělky, Básníkova cesta do pekel, Hroby básníků slovanských a nejznámější jeho báseň Rokoko. Prosou napsal několik pojednání, tak Slovo o filologii, Slovo o panslavismu a j.

Koubkovy Sebrané spisy veršem i prosou vydal jeho rodák F. L. Vorlíček (v Praze 1857 až 1859 čtyři díly.)

Na náhrobku jeho jest vytesáno pod daty životopisnými:

»Tu víru naše srdce chová,
Z našeho že někdy popelu
Vzejde plémě, v němžto naše slova
Najdou falanx vyznavatelů;
Víra ta mi rukojemstvím jest,
Lepšího že výbor plemene
Také o mně někdy vzpomene,
Že jsem miloval i vlast i čest,
I že plamenných slov jiskra malá
Byla částí ohně svatého,
Na němž jasná pochodeň se zňala,
Vyšších směrů rodu slavského.«

Verše tyto jsou vyňaty z předzpěvu k jeho »Hrobům básníků slovanských« (Sebrané spisy díl I.

Rodný domek Jana Pravoslava Koubka v Blatné.

str. 77.) a vhodně zajisté vyjadřují jeho snahy i nadčje.

Netušil asi Koubek, že slova jež v téže básni napsal, totiž:

»Byť i nikdy kontrfekt mé tváři
Od veselých druhů zamluvený
Nevyskyt' se mezi kalendáři
Na ulici za sklem vyvěšený
— — — — — — — — —
Přece bude svědčit o mně věst —«

se vyplní. Nezachovalať se bohužel — pokud známo — žádná jeho podobizna. *Jan Strakatý.*

☐ **Jarní meditace.** Po několik let již ovíjeny jsou každého jara domy Václavského náměstí nádherným festonem svěží zeleně. Elegantní náš prospekt v tomto věnci připomíná radost svatebního veselí. Tvoří jej koruny pěkného stromořadí, o kterém prorokovali při upravování náměstí, že do roka — do dvou — zahyne. Dnes již zmlkli škarohlídové.

Promenující obecenstvo učí se pod těmito kyticemi milovati přírodu. Za tuto školu můžeme býti vděčni, vždyť víme, jak brutálně zachází s vegetací náš měšťák, když vytáhne paty za periferii.

Letos o lásce k stromům hovořilo se v Praze o něco hlasitěji než jindy. Studenti sázeli slavnostně lípu na výstavišti — oživly snahy po zalesnění nahých strání kolem Prahy — a některé dámy prý tvoří již ligu, která bude energicky kárati na parnících a v nádražích výletníky, kteří se budou vracetí do Prahy s otýpkami květin a haluzí, o které okradli přírodu, aby doma obohatili smetiště. Kdo tyto dravce jenom jednou viděl, pochopí, jak se před Pražákem třese každý list na dvě míle od staroměstské radnice.

Snad se nezaběhne v písku toto hnutí, snad nám spolkářská těžkopádnost neumoří snahu po zalesnění pražského okolí — vždyť se o něm již déle třiceti let mluví — mluví — mluví —

Ve Vídni tutéž věc chytli však právě za jiný cíp. Rozhodli na radnici, že kolem velikého města svého utvoří do 25 let široké pásmo lesní. Ovinou tak svoji domovinu nejkrásnější hradbou. Obětují na to milliony korun — stát ani v tom Vídeň neopusti — budou zakupovati pozemek po pozemku, vše osázejí lesem, a stvoří tak rozkošné prostory pro nedělní výlety, pro letní sídla — pro potěšení zraku a posilu oslábých plic.

Skoro Vídni závidíme tento počin — zmocňuje se nás strach, že za sto let naše chudé spolkářství také v této otázce nebude ještě ani tam, kde je Vídeň již dnes . . . *M.*

·· **Dětské besedy Máje** dospěly již k jedenáctému svazečku a ukazují, že redakce pevně a stále jde za svým vytčeným cílem a provádí svůj program, o němž na tomto místě bylo již promluveno: poskytnouti mládeži milou, srdce i ducha povznášející zábavu, ale též poučení způsobem poutavým a snadno pochopitelným. Devátým svazečkem jsou Tři národní pohádky polské, jež českým dětem vypravuje Cyrill Kredba. Jsou to dva roztomilé kousky lidové poesie, plné divů a kouzla, jíž podlehne každé srdce dětské a třetí O sedláku a vikvi způsobí dětem svým humorem mnoho potěšení. Vypravovány jsou příjemně a plynně. — Svazeček desátý vyplňuje dílko velkého významu a důležitosti: Průvodce Prahou, jejž pro mládež napsal prof. dr. Jiří Guth. Bylo by si od srdce přáti, aby levná knížka ta hojně byla čtena a vzbudila v útlých duších mnoho

Náhrobek Jana Pravoslava Koubka.

lásky k památkám a dějinám Prahy, tak aby v novém pokolení vyrůstali noví a nadšení obránci jejího svérázu a její starobylosti. Učiňte mládeži drahými ty krásné odkazy minulých věků a učiníte konec modernímu vandalismu! — Z Prahy vede nás jedenáctý svazeček Na klíně přírody do venkovských zahrad, do hájův a lesů, k rybníkům a jezerům, do nebetyčných hor a k moři. Autor knížky, učitel K. B. Vendyš mnoho přírodu a zjevy její pozoruje a dovede také výsledky svého pozorování i své lektury dětem poutavě sděliti. Jeho povídky z přírody jsou rozkošnými obrázky a obsahují živé a zajímavé příhody, které lehce poučují a mladou mysl příjemně zabavují. *B.*

— Činohra: Premiéra Červenkovy tříaktové hry »Hodiny« mohla napjati zvědavost do krajnosti, poněvadž se na ni čekalo celou řadu let. Pan autor uvedl na scénu mistra hodináře, jenž považuje stroj věžních hodin za dílo ne pouze mistrovské v řemeslném slova toho smyslu, ale dokonce za dílo umělecké. To by konečně nikomu nevadilo. Autor jde však dále — on dedukuje z jistých nezdarů, jež hodináře stihnou, důsledky, jež nekryjí se s naším naziráním na sebe dokonalejší hodinářskou práci. Ve dvacátém století zní to skoro poněkud hyperbolicky. V prvním jednání podařilo se autorovi přesvědčiti nás, že mistr Straka je skutečně kromobyčejný hodinář. Dílo po dlouhých odkladech a průtazích konečně dohotoveno. Mistr je v úzkých a proto naléhá na to, aby mu zákazník — město — honorář vyplatilo. Na oponu, na závěrečný efekt připravena je sebevědomá řeč Strakova o dokonaném díle. Omyl autorův však připravil mu hned v prvním aktu sklamání. Hodiny na jednom křídle se zastavily. Nemůže přece toto drobné faktum, tato nehoda, třeba byla zavíněna zlomyslnosti lidskou, vyvolati vzrušení.

Druhou, závažnější vadou, zejména druhého jednání, jsou povážlivé útoky na soudnost posluchačovu. Strakovi prchla žena s bývalým jeho pomocníkem. Zradila ho, okradla a po sedmi letech si dojde se svým milencem na Straku a žádá od něho peníze. A nejen milenci sami, ale i třetí osoba, člověk, jenž později funguje v kollaudační komisi jako znalec, snaží se Straku přesvědčiti, že je k tomu takřka zavázán, peníze ty dát. Ne právě nejšťastnější postavou kusu je tajemník. Přeložil svou kancelář do Strakova bytu, odchází a přichází, dokonce si tam »zaflirtuje« se Strakovou ženou a ku svrchovanému překvapení publika posadí se se synovcem Strakovým k šunce. Byl to moment, kde »Hodiny« byly v nejkritičtější situaci. Nadsazování vůbec hraje tu velikou roli. Hodiny se zastavily — a celé město je tím vzrušeno. V kterémsi rovněž pokročilém předměstí nešly hodiny po dva roky a nikdo si toho ani nevšiml.

Dalo by se Červenkovým »Hodinám« pomoci. aspoň v tom směru, by nevyvolávaly prazbytečně některé partie povážlivé rozpaky ve hledišti. Jsou tam kolečka, jež tam naprosto nepatří. Zajímavý je první akt, dramatickou vervu má už zase závěr druhého aktu. Žena Strakova a její milenec jsou prabídná individua. Není snadný úkol provésti s nimi dramatickou konfrontaci. Mistrovi se pohrozí tím, čeho se nejvíce lekal po celý život — pokálením jeho jména. Autor tu pamatoval na velikou scénu v posledním jednání a povolnost Strakovu prudkou touto scénou aspoň motivoval.

»Hodiny« mají svoje nejsilnější dramatické péro v posledním jednání. Je v něm i pěkná dikce i rázný dialog. Kollaudační komise přichází, aby hodiny převzala. Svůdce Strakovy ženy přeřízne lano a závaží sřítí se s ohromné výše a pohřbí stroj (!). Mistr srazí se s padouchem a svrhne ho do propasti. Výjev tento je napsán s temperamentem a je náladově pěkně připraven. Ví se, že autorovi na uvedení hry na scénu mnoho záleželo. Kdyby nic jiného, toto jednání touhu tuto ospravedlňuje.

Hlavní roli sehrál pan Inemann s rozhodným úspěchem. Straku založil jako člověka umělce a dobře se dovedl vyhnouti úskalím, jež mohla snadno studii zvrhnouti v karikaturu. Pí. Laudová a pp. Želenský a Matějovský věnovali svým rolím péči největší. Pan Hašler neměl ani tentokráte valného štěstí se svým panem sekretářem. *Zm.*

— Zikmund Winter: »Rozina sebranec«. Typicky svérázné a svrchovaně individuální umění Wintrovo vyrostlo ze studií archivářských. Dlouho zápasila tu o primát vlastní předloha historická a vnitřní umělecké prožehnutí autorovo, a dlouho zůstával nedobojován boj, jistě jeden z nejzajímavějších v historii naší moderní literatury. »Ve starobylých obrázcích Rakovnických« vyšlých v polovině let osmdesátých i ve »Starop ražských novellách« objevivších se více než o celé desítiletí později, stále stejný zápas, v němž jednou naklonilo se vítězství na stranu kulturního historika, jednou polichotilo belletristovi. Teprve konec let devadesátých znamenán jest trvalejším překonáváním vědecké stránky Wintrova úsilí, zvláště však jeho »Miniatury«, »Staré listy«, »Povídky a obrázky historické« mluví už velmi zřetelně ve prospěch snažení čistě belletristických. »Rozina sebranec« jest toho dokladem nad jiné výrazným. Tklivá historie opuštěného děvčete, které našli kdysi z rána u fortny kláštera Anežského, je tu podkladem pro rušnou, svrchovaně pestrou fresku živě historicky podbarvenou, plnou dějepisných i dobově karakteristických dokladů, jejichž delikátní využitkování a vhodná výplň dodává knize jadrné reliefnosti.

Známa je velmi dobře sytá a archaicky zbarvená řeč Wintrova, znám jest i jeho zdánlivě sukovitý, vskutku však sytou vůní starých dob provanutý humor jeho. V »Rozině sebranci«, kde jistě i mnoho pracovala fantasie spisovatelova, shledáváme se s obojím. Ale snad více, než kde jinde, podtržen tu jest onen realistický moment knihy, který dokumentován jednak sytým nanášením kulturních barev, jednak vášnivou přímo snahou po správném vystižení dějovém, pokud se odnáší ke stránce

psychologické. I zde se hlásí ovšem archiv k platnosti: ale tony tyto jsou ztlumeny a prožehnuty uměleckým procítěním básníka, na něhož veliké vzory moderních románů realistických nezůstaly bez blahodárného vlivu.

— *n* —

= **Máj.** V lonském ročníku Máje přinesli jsme bohatství zpráv o pěvci K. H. Máchovi, který čím dále stává se nesmrtelnějším. Jeho Máje vyšlo nyní dvacáté vydání, které kriticky upravil Dr. V. Flajšhans. Kromě čtyřicetistránkové pozoruhodné studie Flajšhansovy tím nás zajímá, že to jest až na pět písmen velikosti, podobou i rozlohou do čárky přesný otisk prvého vydání Máje z r. 1836 dle exemplář musejního. Otázka takovéhoto vydání byla nejednou a ještě nedávno přetřásána mezi spisovateli, a dík nakladatelství Edvarda Leschingra stala se nyní skutkem. Věrná kopie původního Máchova Máje leží tady před námi a je i s řečenou úvahou Flajšhansovou za pouhých 30 hal.

Ds.

= Pavel Janák: **Kostelík v Moštěnici.** Venkovský kostelík kdesi u Vel. Meziříčí, svou architekturou nijak nevybihající nad typičnost, k jehož zachycení malíř-architekt byl sveden spíše slunným půvabem letního dne, jehož kouzlo zachoval i ve své svižné kresbě.

Pavel Janák: Kostelík v Moštěnici.

= **Ústřední Matice Školská** vydá na oslavu letošního svého jubilea pamětní list dle vzoru »Národ sobě!« Literární část uspořádá spolek Máj, který delegoval za redaktory Jarosl. Vrchlického a Fr. Heritesa.

= **Pensijní fond** Spolku českých spisovatelů belletristů »Máje« v Praze koná mimořádnou valnou hromadu v pátek dne 16. června 1905 o 7. hodině večer v místnostech spolkových ve Štěpánské ulici čís. 67. Program: 1. Čtení zápisu poslední valné schůze. 2. Návrh výboru na změnu spolkových stanov. 3. Volné návrhy. Nesejde-li se v ustanovenou hodinu dostatečný počet členů, koná se nová valná hromada s týmž programem v téže místnosti o hodinu později, bez ohledu na počet přítomných. Za pensijní fond: Ad. B. Dostal, jednatel, Frant. A. Šubert, předseda.

= Jan Václav z Finberka: **Rozvrat.** Drobná, zapadlá dědinka východních Čech je dějištěm nové Finberkovy práce. Tam někde mezi Hlinskem a Trhovou Kamenicí, odkud i Rais tak rád svoje hrdiny si vybíral, ve vesničce Koutech odehrává se ono ponuré drama lidského neštěstí, otáčející se kolem stařičké výměnkářky Smrčkové a jejího syna Martina, z něhož dluhy a trýzeň stálého nedostatku vytvořily krutou bestii. Je plno tíhy a bolesti v této práci — zdá se, že ani to slunko se tam nikdy na lidi zlatě neusměje, že tam ptactvo v Chrudimčiných olšinách nezná ani svých jarních písní . . . Ale což: ten lid je přece jen tak divně uklidněný, tak tiše vleče své těžké jho den ode dne — ba i ta stará Smrčková má svoje tichounké chvíle slastných úsměvů duše, tuší-li alespoň na okamžik nadcházeti možnost synova obratu.

V této jednotné, sytě a přesvědčivě podané náladě celku leží force Finberkovy práce. Pestrá směsice postav i postaviček se nám zamihla před duševním zrakem: zmíněná dvojice hrdinů, vesnický ďábel Kropenka, stařenčina nevěsta, několik jejich dcer i zetů, rodina hostinského Bláhy . . . Jsou tu lidé dobří i zlí, lidé upřímně, srdečně založení, lidé vypočítaví i chvilkově zladění slaboši. Ale podivno: něco suverenního je všecky zatěžuje, dodávajíc jim typického rázu klidné passivity a zádumčivé resignovanosti. Tento temný šlář visí i nad horskou krajinou hlineckou, ostatně jen skoupě a jako jen v nejvyšším chvatu a povšechně podmalovanou. Ti lidé neumějí vzrušeněji promluviti; i ve chvilkách svých nejživějších bolestí i v okamžicích svých nejdivějších vášní jakoby jim něco svíralo ústa i srdce. To jsou ti lidé našich hor, ať už se s nimi setkáme ve vysočině českomoravské, ať v horstvech pohraničních. Práce, tvrdá potřeba denního zabez-

pečení zavěsila jejich duše olověnými koulemi, ale i zocelila jejich city připraviši je pro zápas.

Jan z Finberka zná dobře ovzduší i lid svého románu a umí obé suggestivně podati. Jeho slovo má samo v sobě něco tesknè přišerného, trpce znějícího. Je velmi plastické a umí se vláčně přizpůsobiti ději. A to je též jedna z neposledních předností této zajímavé práce. *α.*

— **Flagelantka srdce a jiné prosy od P. Dejmka.** Vulkanické erupce, opalisující duše, prospekty duší, tremolo bolestného smutku, somnambulní hovory, groteskní bláznovství — již z toho viděti, že Petr Dejmek nepsal tuto knihu pro ony vrstvy, které až dosud nám dávaji největší počet čtenářů. Knižka třpytí se nejednou slibnou jiskrou, a doufejme, že spisovatel, až pozná, že k českému literárnímu tvoření není potřebí tolika cizích slov a moderních rčení, časem podobně jako jeho Šraml v povidce »Úspěch« také »vynutí si místo, kde chce stát.« *Ds.*

— Václav Vlček: „Samota“. Vlčkova tvorba poslední doby nese na sobě význačně ráz memoirový. V »Rodném hnízdě« a v »Budečské škole« rozvinul už před námi sympatický tento vypravovatel svoje dětství i svůj věk studentský, všecky svoje horoucí tužby mládí i svoje první zápasy umělecké, a hle: přítomnou »Samotou« činí náhlý skok v minulost nepříliš dalekou, kdy vykonaná práce dala mu právo k jistému odpočinku i ke klidné potěše v kruhu rodinném. Ač i zde, kde popsán jest drobný, několikadenní výlet autorův s dcerou na zapadlou samotu, ovanuto jest všecko intimním dechem vzpomínky, neopouští spisovatele přirozený jeho talent kombinační a novellistický. Prostičká záminka výletního setkání několika bezvýznamných lidí, kteří se kdysi spatřili na kvap, aby se rozešli a zapomenuli na sebe, vyvolala u Vlčka celý děj nemálo pestrý a vděčně se rozvíjející. Tenkráte se něco počalo navazovati — a dnes už je román dávno u konce. Nuže: něco vzpomínek, něco dohadů a čtenáři před očima rozvíjí se pěkný ten obrázek znovu, jen že obohacen o svěží scenerii lesů zapadlého výletního městečka kdesi na Kutnohorsku a oblit klidem, s jakým se díváme i na věci nejrušnější, přestaly-li býti akutními.

Vlček je ve svých knihách vzpomínkových až příliš srdečně povídavý, až příliš sdílný. Čteme-li některé stránky »Samoty«, zdá se nám, že jsme se octli v rodinném kruhu podvečer, kdy při praskajícím krbu vedou se náhodné rozhovory, vkládají pestré episody. Nebčží nám o to, aby v určitou chvíli byl předurčený předmět vyčerpán: vždyť se tu sedí tak teple a tak hezky se všemu naslouchá. Je-li tudíž tu i tam poněkud porušena jednota a symetrie díla, nahražena je vrchovatě vnitřním teplem a bodrou jeho srdečností. U knihy memoirové vlastnost jistě dobrá a chvalitebná. —*e*—

— **Hlubiny.** Adolf Brabec vydává své knížky již řadu let skromně, bez vtírání a bez velikých nároků. Píše z lásky ku psaní, a domníváme se, že právě v tom nalézá svůj požitek, a poněvadž vždy se chápe péra s nejlepší vůlí, jistě vše ostatní mu jest vedlejší. Jeho nejnovější knížka Hlubiny jest románek několika českých osob, žijících ve Vídni, v tom velkoměstském moři, do jehož kalných hlubin již se ponořilo mnoho dobrých snah a věcí. Práce snaží se býti obrázkem života a živoření, jaké jest přečasto údělem našich lidí, kteří za vidinou lepších časů zalidňují Vídeň a pomáhaji zvětšovati statisíce jejich obyvatelů. *Ds.*

Zasláno.

V č. 37. letošního ročníku Zvonu vytištěno bylo v rubrice Týden, že jenom pp. Klášterský a Borecký se schvální, ale poněkud lyrickou tvrdošíjností podepisují se ještě pořád »spolumajitelé« Zvonu. Nejapné poznámce této musil každý rozuměti jen tak, že neprávem se za spolumajitele Zvonu pokládáme; požádali jsme tudíž redakci Zvonu dopisem Ant. Klášterského za opravu. Dostalo se nám sice odpovědi, ale poněvadž bylo nám zároveň prohlášeno, že v časopisu Zvonu nic se nám neodvolá ani neopraví, opravujeme noticku tu sami, vyjímajíce z dopisu redakce Zvonu tuto větu: »Nikdy ve Zvonu vytisknuto nebylo, že byste Vy, Ty a p. Dr. Borecký, nebyli spolumajetníky listu. Z textu noticky jde jasně (?) na jevo, že spolumajiteli Jste a houževnatě se tak podpisujete.« My se spoluvlastníky Zvonu ani nepodpisujeme, ani si titul ten nedáváme na visitky, ale arci na spoluvlastnictví svém k časopisu Zvonu trváme z důležitých příčin literárních s klidem epickým.

Ant. Klášterský. Dr. *Jaromír Borecký.*

Toto číslo vydáno dne 9. června 1905. — OBSAH: JAROSLAV VRCHLICKÝ: Adolfa Heyduka dílo básnické. — JOS. D. KONRÁD: Eva. — JINDŘICH SVOBODA: Léto. — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — FEUILLETON: JAN STRAKATÝ: Jan Pravoslav Koubek. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE: Rodný dóm Jana Pravoslava Koubka v Blatné. — Náhrobek Jana Pravoslava Koubka. — PAVEL JANÁK: Kostelík v Moštěnici.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. VÁCLAV ŠTECH, POŘADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GRÉGRA A SYNA.

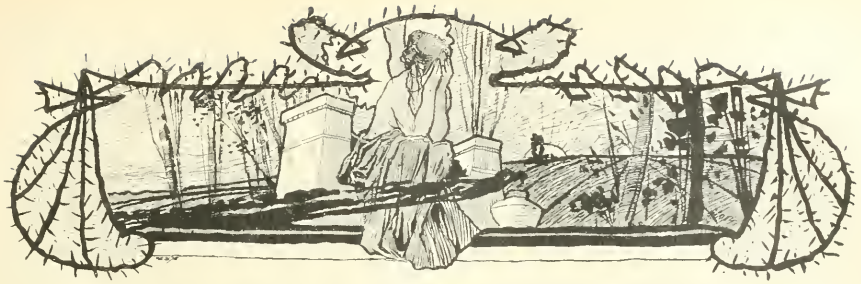

Václav Wladiwoj Tomek.

Zemře-li muž, jenž padesát let působil v národním životě, kolem něhož prošly generace žáků, jimž zanechává po sobě veliké, osamocené dílo, možno říci, že odešel typus. Typus lidí, jací bývali, ale jací odcházejí bez nástupců: jichž díla zůstávají nedokončena.

Jest nerozlučně spojeno se jménem Václava Wladiwoje Tomka jméno jeho díla: Dějepis Prahy. Dvanáct svazků těch, vypisujících historii Prahy jako hlavy, jako centra a jako tepny celého království do roku 1608, stěží nalezne někoho, kdo by je dokončil. Stavitel zemřel; smutečně činí nedostavěná kathedrála hrdých dimensí k nebi. Ale není stavitele, jenž by se odvážil dostavět ji; přijdou mnozí a budou se snažit, ale to vše budou přístavky, přílepky k dómu příliš směle proponovanému, aby mohl býti dokončen.

WÁCLAV WLADIWOJ TOMEK

Ale přes to není tragiky ve smrti Tomkově. Není tragiky ve smrti sedmdesátiletého starce; je jen smutno, vidíme-li jeho nedokončené dílo. Ale i to nedokončené dílo bude velkým památníkem dokončeného života.

Narodil se roku 1818 v Králové Hradci, kdež vystudoval gymnasium a r. 1833 přišel do Prahy na filosofii. Potom studoval práva a stal se úředníkem trestního soudu a pak u magistrátu. Už v té době byl literárně činným. Od roku 1837 přispíval do Květů, později, roku 1842 vydal Krátký všeobecný dějepis, 1843 Děje země České a 1845 Dějiny mocnářství Rakouského, kteréžto obě poslední knihy několikrát vydány.

Té doby se vzdal právnické kariéry a věnoval se úplně pracem historickým. R. 1844 vydal Přehled dějepisu pražského a r. 1848 německy u příležitosti pětistyletého jubilea založení »Geschichte der Prager Universität«. V té době byl sekretářem Matice České a pomocníkem Palackého jako historiografa království Českého a v té době účastnil se politického a veřejného života. Stržen během bouřlivých událostí, byl zvolen 20. dubna 1848 do »národního výboru« a účastnil se horlivě jeho jednání, jakož i pozdějšího »slovanského sjezdu«. Když pak 29. května 1848 se ustavila »zemská vláda«, v níž zasedali Palacký, Rieger, Brauner, Borrosch, Strobach a jiní, stal se Tomek redakto-

rem Pokroku, jenž měl býti jejich orgánem. Vyšlo však jen pět čísel; bouřlivé dny červnové zastavily pravidelný běh věcí a přetrhly jeho vydávání. V červenci 1848 Tomek v opočenském okrese zvolen do říšského sněmu, jehož jednání se činně účastnil: do 6. října sněm zasedal ve Vídni a potom do 7. března 1849 v Kroměříži. Tomek se přidržel ve všem slovanské pravice. —

Na to odebral se na cesty a potom se stal professorem na universitě (1850).

R. 1855 vyšel první díl Dějepisu Prahy, o kterém pracoval už od let svého působení právnického, kdy jej k němu Palacký vybídl. Je to dílo, ve kterém je snešen ohromný materiál, dílo, které vyžadovalo velkých prací přípravných, velké znalosti pramenů, kritických a diplomatických vědomostí.

Sám praví v předmluvě k prvému dílu: Dílo, které jsem si z počátku představoval kratší, rostlo mi při tom pod rukama, takže jsem brzy seznal v něm úkol pro celý život. A v předmluvě ke druhému dílu, mluvě o těžkostech přípravných prací, praví, že mu bylo, jakoby Starou Prahu vykopával co nějaké Pompeji neb Herkulanum část po části z rumiště, kterým ji pokryla pozdější století.

Slova ta vystihují úplně podstatu Tomkova díla: spousta materialu, spousta detailů; připadá, že Tomek libuje si v drobnostech, ale nemá velké koncepce jakou měl Palacký. Nikde nevykládá svůj celkový názor na epochu nebo na událost některou; nemá podkladu jednotného pro celé dílo. Úzkostlivě se vyhýbá tomu, aby řekl své soukromé mínění. Tím se liší od Palackého; a mimo to i svým přesvědčením. Palacký byl liberál v nejkrásnějším smyslu, kdežto Tomek byl konservativec často až příliš úzkostlivý.

Z těchto differencí možno vysvětliti rozluku mezi oběma, která šla tak daleko, že Tomek ignoroval vůbec Palackého Dějiny ve svém díle a která měla za následek, že se nestal nástupcem Palackého.

Pro obtížné práce přípravné mohlo dílo jen zvolna postupovat, zvláště když události veřejné, na nichž Tomek znovu měl podíl, nemálo jej zaneprazdňovaly. R. 1861 zvolen byl poslancem zemským a říšským a účastnil se hlavně práce v kommissích a výborech říšské rady. Přidržel se i tehdy strany konservativní, když v českém táboře počínal rozpor, jenž rozdvojil pak všechen náš politický svět na dvě strany. A straně staročeské zůstal navždy věren: ještě r. 1890, kdy politické činnosti dávno nechal a byl členem panské sněmovny, čteme podpis jeho na staročeských punktacích.

Jinak se v té době věnoval úplně svému dílu. Část za částí vycházela, až r. 1898 část dvanáctá.

Poslední léta žil jen své práci. Svůj úkol životní jako člověk splnil, a měl plné právo odstoupiti a učiniti místo jiným, mladším. Čestně ustoupit, a v ústraní možno klidně žít konservativním, archaistickým způsobem, jakého by dnešní veřejný život nesnesl.

R. 1888 odešel do pense a tím ustoupil úplně z českého života. Málokdo znal toho bělovlasého, klidného, vždy humoru plného starce, mluvícího klidně a zvolna, chodícího vždy stejnou dobou, stejnou ulicí, žijícího jako hodiny; typus lidí, jací už neexistují, s ním odešel.

Tomek odchází a nemá nástupce. Nevychoval si žáků, ač byl skorem čtyřicet let professorem university. Byl svým žákům jen professorem, jenž určité hodiny přednášel a to, co řekl, také při zkoušce žádal; nepěstoval styků s posluchači a nikdo si neopovážil k němu přistoupit s otázkou: každý moment vyrušení byl ztrátou času pro Dějepis Prahy. Té práci věnoval všechnu svou sílu a všechen čas; ostatní vůbec neexistovalo.

S Tomkem odešel svědek dlouhé periody velkých bojů, velkého vývoje. Události od let čtyřicátých minulého století odehrávaly se před jeho očima. On zažil doby krásných nadějí a trpkých zklamání, hořkých bojů, zoufalých bojů s přesilou nepřátel, smutnou resignací passivity a nových bojů, nových nadějí. Snad proto byl tak klidný, že viděl tak zřetelně vše, co se děje. Jeho »paměti« jistě budou vysoce zajímavým dokumentem doby a jeho korrespondence dokumentem osoby; bylo by jen žádoucno, abychom se obojího co nejdříve dočkali. *Jr.*

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Adolfa Heyduka dílo básnické.

K Jeho 70tým narozeninám.

(Dokončení.)

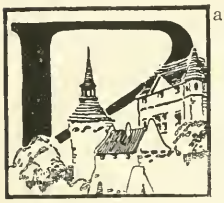

atnáct v skutku velkých, bohatýrských postav z naší historie táhne před čtenářem. Od Mikuláše z Husi, Želivského a Roháče, historickým postupem až k episodám z tragedie bělohorské (1420 až 1621), z nichž poslední Dva mučedníci, zvedá se k výši malé epopeje řada opravdových domácích bohatýrů, vytesaná do žuly. Dvojím tonem nese se tato Heydukova poesie, místy lehce zpěvným, více kronikářským, dikcí s odlesky slohu prostonárodního, místy těžším, monumentálním výrazem skutečné kresby historické velkého stylu.

Umění Heydukovo ovládá oba genry se stejnou virtuosností.

K Bohatýrům řadí se dva oddíly Zpěvů pošumavského dudáka, II. a III. Zvěsti a Děje, obsahující drobné obrázky historického genru bez přítěže historismu, spíše lehce s ironií a humorem načrtnuté. V Zvěstech víc lyrika převládá (některé kusy jsou skoro historickými elegiemi, jako na př. Na Borovanských samotách, Na pokutní louce, O Trocnovském dubu, V Chrámě Čáslavském a jiné). Vedle těchto se hlásí humor, který v rozmarné romanci O Vodňanském kostele vydal svůj nejkrásnější květ. Daleko více epiky má III. díl zpěvů dudáckých Děje. Nejbližší jsou době té zkázky a zvěsti ze Selského povstání a z periody nejbližší bitvě Bělohorské — celkem víc vedlejší a poboční cesty a stezky velkých, svérázných událostí, ale osvěžující reflexem hlavní dráhy historických cest plně, sytě a účinně.

I zde jest Heyduk spolutvůrcem genru a jeho jest zásluhou, že ať již citem, ať humorem vdechl stránkám starých pergamenů tep a dech plného života.

V.

Pátý cyklus básní Heydukových tvoří jeho Větší skladby epické, jsou to:

A. Historické:

1. Píseň o bitvě na Moravském poli, 2. Mohamed, 3. Oldřich a Božena, 4. Milota, 5. Za volnost a víru, 6. Sny královské (v rukopise).

B. Genrové:

1. Dudák, 2. Tři zkazky (Braček-Ptáček, Záměny, Sudice), 3. Na vlnách, 4. Dřevorubec, 5. Pod Vítkovým kamenem, 6. Běla, 7. Sekerník, 8. Dědův odkaz.

A. Historické.

Hned Růži považskou již v prvních básních Heydukových z r. 1859 uveřejněnou zahájil autor náš řadu svých větších skladeb epických. I zde jako v genru drobnějším vycházel od písně národní a lehkého jejího tonu pravého lyrismu, tak že i v těchto skládáních větších rozměrů můžeme stopovati dvojí proud tvorby, týž, jaký jsme postřehli v oddílu předcházejícím. Na Růži považské líbila se hned tenkrát neobyčejná zpěvnost dikce a způsob, jak vlastně lyrikou lze vypravovati, který byl asi u nás Heydukem se zdarem poprvé uveden do literatury. Nejde tu o pouhé vložky lyrické do tkaniva epického, jak později Čech Sv. zejmena si to oblíbil, nýbrž o postup celého epického děje, který se rozvíjí písněmi buď osob vystupujících, buď básníkem samým podaných. Tyto děj posunují místo epického vypravování. Z této přechodní formy, která se pro jistý druh poesie dobře hodí, přešel básník postupem doby teprv k pevně uzavřeným celkům své epiky, kde vypravuje jednolitě bez odboček lyrických, ačkoliv i zde, není to nijak výtka, nýbrž jen konstatování pravdy, čistého lyrika nikdy nezapírá. Tento lyrismus jeví se nejvíce na místech popisných, hlavně kde jde o krajinnou malbu, plnou rozkošných detailů, v jichž podání jest Heyduk mistrem. Ačkoliv i ve velkých skladbách svých má Heyduk náměty ryze historické, přece i zde převládá genre, hlavně genre malých českých lidí.

Z těchto uvedených zde básní jest provedena stylem písní, většinou v duchu národním psaných, idylka Oldřich a Božena, plná svěžesti a zpěvnosti. Děje jest málo, jest mu rámcem známá událost z české kroniky o zamilování a lásce knížete Oldřicha ke dceři Kresinově, později matce bohatýrského Břetislava. Hlavní věcí v básni jest především duševní process obou milenců.

Píseň o bitvě na Moravském poli líčí bezrýmným tak zvaným veršem slovanským desítislabičným rozhodný boj, který svedl Přemysl Otakar II. s Uhry dne 12. července 1260 u Kressenbrunnu. Básník se věrně třímá historie, klade hlavní váhu na líčení, na popis ve stylu bohatýrských zpěvů jihoslovanských. Snad zde trochu forma převládá nad obsahem, zdá se, že vystižení tonu a barvy těchto lidových zpěvů bylo hlavním předmětem snahy básníkovy. Je-li báseň tato přísným zpěvem historickým, stojí Mahomed na poli legendy,

kde obraznost má pole volnější. Báseň plna ohnivé, vskutku východní fantasie, provedena jest rovněž veršem desítislabičným, jen místy z pravidla v prvních odstavcích rýmovaným. Ryze na půdě historické stojí Milota, báseň lyricko-epická o III. zpěvích. Báseň spočívá na známé události historické, zradě českého pána na svém králi. Těžištěm jejím, čím se osnově Snů královských blíží, jest široké líčení muk běsy štvaného Miloty, jejž básník pojímá jako symbol zrady bludného českého Ahasvera. Báseň plyne širokým tokem rýmovaného 11. stopového jambu velkým pathosem, zvlášť v zpěvu třetím silnou rhetorikou vynikajícím.

Největší skladbou Heydukovou v genru historickém jest báseň Za volnost a víru o XII. zpěvích s prologem a epilogem. Souhlasnost doby, v které se odehrává, nešťastná epocha pobělohorská — a částečně též trochaický rhytmus básně činí ji — zdánlivě — příbuznou Svatopluka Čecha snad nejkrásnější epopeji národní »Václavu z Michalovic«. Také povstaly obě skladby skoro současně. Heydukovi, zdá se mi aspoň, nešlo tak o velkou stavbu epickou v historickém slova smyslu, spíš o široce založený epický genre, o hluboké pozadí, na které by se jeho postavy aspoň z části vysněné jako Blažej a Jitka dobře odrážely jdouce v společnosti postav historických. Nechci srovnávati děje obou epopejí, řeknu jen, že silou dikce a plastičností obě závodí, co je v nich různého, jest právě podmíněno různými povahami obou básníků. Heyduk víc než Čech kreslí pozadí svého obrazu, povídka či fabule básně tak široce založené jest stručná a snesla by také dobře řešení balladistické. Jest při všem jasno, že Heydukovi šlo o pozadí, o vylíčení celé doby, v které národ český tolik trpěl a strádal. Tomu svědčí silný Vstup visionářského rázu, místy velkého rozpětí vskutku epických křídel. Vstup tento jest jedním z nejrázovitějších čísel vlastenecké lyriky Heydukovy. Líčení pozadí v každém zpěvu dere se silně do popředí a převládá nad vlastní epikou básně. Místy řekli bychom, že básník stále více kreslí na okraj skladby než v skladbě samé. Čistě epická nit básně se ztrácí stále v líčení pobočném a často jen několika verši vyvře na povrch v dalším postupu a docela nic nepřekáží širokému líčení a popisu vedlejších epických dějů. Některé, i celé zpěvy mají ráz vložek.

Hlavní děj tvoří ryze psychologický konflikt osob jen z menší části historických. Skoro jest místy starý žalářník Blažej tím hlavním hrdinou za Volnost a víru, místy daleko více než protagonista prvních zpěvů pan Hanuš z Říčan, vůdce odbojníků proti císařové komissi na hradě pražském. Tento pan Hanuš, bývalý mnich, pomůže Jitce, dceři žalářníka v Mihulce Blažeje v trapné situaci po kázání jesuity Kravarského, když ji přepadl cizí dobrodruh z císařských vojsk Crepi. Hanuš z Říčan se brzy postaví v čelo vzbouřenců proti majestátu císařskému, jest přemožen, zajat, odvezen do Prahy a souzen. Když jej odvádějí do Mihulky, setká se s Jitkou, již druhdy před útoky Crepiho zachránil. Mezi oběma se vyvine ve stínu zdí žalářních románek, jejž rozluští starý žalářník, obětuje svůj vlastní život za blaho dítěte svého způsobem tragickým, ba přímo bohatýrským. Milenci pomocí jeho prchnou do Žitavy a stařec skonává na popravišti místo Hanuše. Tento shání v cizině vojsko, s nímž brzy se octne v Čechách, táhne ku Praze, které se brzy zmocní. Básník rád prodlévá při líčení detailů. Tak hned kázání jezovity Kravarského v zpěvu 1., líčení zpustošené vlasti po reformaci, Pavla Michny, řeči a výklady Hanuše z Říčan a Matouše Ulického k lidu, život v Kouřimi o trhu, dobývání a drancování Kouřimi atd., vše jest provedeno s pravou šířkou epika, cílů svých i prostředků k nim vedoucích uvědomělého. Jazyk v básni Heydukově zní sytě a plně jako rozhoupaný zvon kathedrály v plném slunci poledním. Za víru a volnost vyšlo roku 1881 v Osvětě Vlčkově a roku 1883 s illustracemi mistra Jakuba Schikanedra u Šimáčků v úpravě tenkrát velmi oblíbené.

B. Genrové.

V řadě písní jest podán malý románek z pouti Kavkazské Na vlnách. Silné ohlasy poesie národní, lehké a zpěvné vykazují Tři zkazky báchorkovitého rázu, líbezné a roztomilé naivní svou poesií. Z českého ovzduší jest čerpán Dudák, národní pověst z Domažlicka, vtipná parafráze, vlastně enumerace nejoblíbenějších českých tanců (Otisk z Palečka s kresbami Fr. Chalupy roku 1881), jimiž pověstný Švanda Dudák roztančil celý český svět svými dudami.

Dřevorubec jest pravá epopej hvozdů Šumavských. Zakládá se na zkušenosti životní, již básník prodělal zabloudiv v močálovitých hvozdech, kam se odvážlivě pustil bez průvodce a kde mezi dřevorubci nucen byl přenocovati. (Prolog.) Tu vypravuje starý Javorník v XXXVI kapitolách historii svého života, která jest jediným tuhým bojem člověka s přírodou i nevraživým jeho okolím. Vypravování jest psáno v 6 veršových stancích zvláštní síly v popisu a mohutnosti v dikci, zvlášť v líčení hrůzných krás živelních a přírodních. Smavým pendantem k této epopeji vzpoury člověka proti přírodě jest roztomilá

povídka šumavská Pod Vítkovým kamenem, vyznamenávající se líbeznou gracií klidného, zladěného vypravování. Běla a Severník jsou dva romány veršované, v prvním slaví básník heroismus lásky mateřské právě ve vrstvách chudiny nejúchvatnější, v druhém snaží se zachytiti formou básnickou starší periodu z ovzduší české generace na Pootaví, generace mlynářů, pltířů a dřevorubců. Dvojdílná kresba románová jest vedle básnické ceny též velké kulturní důležitosti, nebo podařilo se básníkovi šťastně, oč usiloval, co maloval v rámci prostého děje venkovského. Zachytil v skutku galerii živých postav rázovitých, kus života z jedné vrstvy našich předků a otců, který zmizel anebo v posledních zbytcích takřka před očima nám uniká. Heydukovi se podařilo zachrániti v Sekerníku velké množství původních rázovitých termínů technických zašlého řemesla českých sekerníků, mnoho obratů a úsloví stejně rázovitých jako poetických. Ačkoliv hojné užívání jich líbeznou dikcí básně nijak nestěžuje, přece by neškodil na konci malý slovníček těchto již dnes nám (což teprve příští generaci) neznámých slov a rčení.

Končím krátký přehled epické tvorby Heydukovy jeho básní nejpopulárnější a snad opravdu též nejkrásnější. Jest to alegorický Dědův odkaz. Splývá to duší jako sen v své hravé, daktyly promíšené sloce, je to jako utkané z pavučin, čte se to jako luzná pohádka krásy a mládí a štěstí zároveň. Vložena sem píseň O štěstí: Štěstí! Co je štěstí, muška jenom zlatá, jest sama pro celou poesii Heydukovu neobyčejně charakteristická. Něco feerického jest v ovzduší celé této průsvitné allegorie, v této pouti básnické za zdrojem pravé krásy, již najíti lze pouze v čisté, nezkažené přírodě, v lůně prostého lidu, jemuž ještě zůstala věrna — národní píseň. Celá bytost Heydukova jest vyzpívána v epilogu

Kráso, ty prosta nádhery,
proč že jsi unikla světu?
Kde kouzlo tvého usmání,
hovor pln vábného květu?
Sklamána navždy, zmlkla jsi
z života chorobné tísně,
ve snu jen pěvce oblétáš
peruti národní písně!

R. J. KRONBAUER:

Snoubenci „Umělecké lóže."

Román.

(Pokračování.)

e to něco strašlivého, něco příšerného, rozplameňoval se Viktor. Je to vlastně vraždění, jež vymyká se trestnosti. Kdyby lidé dokázali to, aby strom na jaře déle kvetl, kdyby mu byla vzata možnost, aby z květu povstalo ovoce, plod, řekli bychom, že to je násilí, že to je drsný boj proti přírodě — když ale lidé dopouštějí se něčeho daleko horšího, považuje se to za moudrost, za prozíravost. Měla jsi se té osoby optat, zdali ona také klidně spí, jako ona střídmá dáma, jež na noc jenom ovoce pojídá.

Dobře pozoruj, co ji uklouzlo, co prozradila v nestřeženém okamžiku. Její svědomí není čisté, v její duši se ohlášují protesty, jež ubíjí a utlouká její marnivost a ješitnost. Jen se jí otaž, neslyší-li v noci, když se probudí, mírné, sotva slyšitelné vzdechy a neskonale smutný, tichounký pláč? Uvidíš, jak se zarazí, jak zbledne a jak bude od tebe utíkat.«

»Viktore . . mýlíš se,« hájila Emma svou přítelkyni . . »v ní je, v ní hoří tak nezkrotná láska k umění, že všechno ostatní vítězně přemáhá. Nemysli si, že Amálka je jedinou ženou, kterou osud dohnal, donutil k tomuto činu. Zapomněla jsem uvésti závažný důvod, k vůli kterému zřekla se mateřského blaha. Amálka má skutečně krásný, divadelní hlas. Je nespravedlivo, že tak dlouho obcházela kolem divadla, než odpověděli příznivě na její nabídky. Když se zmínila svému učiteli o tom, že se chce provdat, zalomil prý rukama a zvolal: »pak se rozlučte se svou divadelní kariérou . . až našeptáte svému muži velikou novinku, můžete mu při tom zároveň říci, že jste ztratila hlas.«

A kdyby ani ztráta hlasu nenastala . . řekni mně upřímně — není líp, dětí nemít, než míti je a pak se dívati na to, jak zakrňují, protože

rodiče nemohou jim dáti to, co vývin jejich zabezpečí? O tom možno uvažovat a nevím, kdo je ušlechtilejší, zda ten, kdo rodinný svůj kroužek rok co rok rozmnožuje, nestaraje se o to, jak ohromnou zodpovědnost na sebe béře, nebo ten, kdo ukládá si újmu jenom proto, že je mučen obavami, co by bylo z těch drobečků, když by jich nemohl vyživiti a vychovati tak, jak by láska k nim velela?«

»Žasnu, Emmo, jak jsi načichla bizarní morálkou těchhle licoměrnic. Nebudeme se přece přiti o věc tak samozřejmou. Ale poslyš, co ti nyní povím. U nás ve dvoře byl podruh, čeledín, jenž měl jedenáct dětí. Kluci byli ve většině — nejmladší byla už děvčata. Tomu člověku se utopilo v louži na dvoře dítě.

Nedovedu vylíčit, co ti lidé vyváděli, když pod večer mrtvola děcka byla nalezena.

Stáli jsme na dvoře a viděli otce a matku, skloněné nad drobným utopencem. U správců byla návštěvou bohatá panička z Prahy. Byli jsme všichni ohromeni a zdrceni. Hromádka bratříčkův a sestřiček stála opodál — zdálo se mně, jakoby se báli přistoupiti blíže, aby nerušili rodiče svoje v jejich nezměrné bolesti. V tu chvíli, kdy si nikdo takřka nahlas netroufal promluviti, vykládala naparáděná osůbka z velkoměsta svoje rozumy.

»Je to ale lehkomyslnost,« hovořila, »naplésti tolik dětí. Sami nemají takřka, co by do úst dali, děti aby hlídal od rána do večera milý pánbůh — ale to jim pranic nevadí, jen když oni při tom nejsou zkráceni. Našinci patří v Praze skoro půl ulice a když nám pánbůh nadělil tuhle hlavičku, řekli jsme si, že to pro radost a pro starost postačí a nikdy jsme toho nelitovali.«

Oč větší, oč vznešenější byla ta podruhyně, než ta nafintěná figurina pražská, oč lidštější, oč úctyhodnější byl ten chuďas, než ten několikanásobný domácí pán, jenž tak úzkostlivě pamatoval na to, aby rovnováha mezi starostmi a radostmi nebyla porušena. Dlouho do noci viděl jsem tu skupinu nad mrtvolou děcka. Děti hrály si opodál a když potom toho červíčka rodiče nesli do chatrče, šly za nimi v houfu, jako ovce chodívají.

Když jsem se v noci vracel kolem chatrče domů, viděl jsem je sedící nad mrtvolou.

Oba vypadali jako sochy. Ten prostý člověk a ta udřená, vysílená rodička, kolem nichž spalo deset dětí, tanuli mně ustavičně na mysli, když jsem poslouchal tvoje výklady. Kdybych byl jednou svědkem ohromného úspěchu Amálčina, kdyby koně vypřáhali z jejího vozu a kyticemi ji zasypávali, já bych v tu chvíli větší úctu měl k té podruhyni než k umělkyni.«

Na to vše si vzpomněl Troskovický, když se ubíral k domovu se svou odmítnutou novelkou z dětského ovzduší.

Hanbil se za svoje tehdejší mravní rozhořčení, styděl se za každé slovo, které tehdy promluvil.

Dnes, kdy o tom všem znovu a střízlivě uvažoval, nemohl pochopiti, jak mohlo se státi, aby dal se přemluviti, aby dal se přesvědčiti o tom, že mateřství by bylo pro Emmu pohromou, že by ji přivedlo do nejtrapnějších situací. Viktor si ani nedovedl uvědomiti, jak to vlastně přišlo, že souhlasil s něčím, co bylo v křiklavém rozporu s jeho zásadami. Kdyby se byl v tu chvíli setkal s Emmou, byl by ji zasypal nejprudčími výčitkami.

»To jsou ty neblahé, ty osudné slabé chvíle,« trpce si vyčítal svou shovívavost, nedostatek pevné vůle a mužné energie. Citil potřebu, nutnost, nějak se před sebou samým ospravedlniti.

Shledal a našel hravě ve svých vzpomínkách pádný doklad.

Když ještě byl krajinským žurnalistou, byl ohromen a zdrcen zprávou, že vážený občan dopustil se zpronevěry. Byl to vzorný, svědomitý muž, ze kterého učinila láska k ženě zločince. Viktorovi živě zatanula před očima scéna, kdy líčil, jak poprvé svoje svědomí zatížil. Padlo to na něho jako mdloba. Když se vzpamatoval, bylo pozdě — nebylo už možno vinu smazati. Klekl před svou ženou, plakal — ale ona se mu jenom vysmála, přivinula ho k sobě a on zapomněl na svoje pokání. Všichni se ho tenkráte stranili, štítili se ho a hanbili se za to, že s ním žili v důvěrných stycích.

»Na tuto polehčující okolnost zákon zapomněl,« řekl tenkráte jurista a poznámka vyvolala tehdy nesmírnou veselost.

»Je to opojení, horší a nebezpečnější, než omámení alkoholem,« snažil se ospravedlniti svou nedůslednost Viktor.

»Proč jsme tedy prožili tak závratné chvíle, když po nich nezůstalo ani památky?

Proč tedy vlastně žijeme, proč se staráme, proč s tím světem tak usilovně zápasíme o svou existenci?

Tomu nešťastníkovi jsem se také tehdy vyhnul, protože jsem myslil, že jsem něco lepšího. A kdož ví, zda bych byl neprovedl to, co spáchal on a co ho vyvrhlo ze společnosti slušných lidí.«

Došlo tenkráte k první mrzutosti, k prvnímu hněvu.

Viktor sváděl vinu na Emmu a vyčetl jí, že si dobře zapamatovala Amálčiny rady, že žena s troškou diplomacie všechno na světě dokáže. Byl rozrušen a vychrlil ze sebe spoustu neuvážených slov.

»Jsem slabochem a stal jsem se jím tvým dílem. Co z toho mám, že zůstáváš štíhlou a půvabnou jako panenka? Dociluješ toho za tu největší cenu a když to náležitě uvážím — pro koho si tě vlastně chráním, k vůli komu usiluješ o zachování svého krásného těla? K vůli divadlu, k vůli těm lačným očím, jimž vystavuješ se na odiv.«

Zdálo se, jakoby i ti ptáci ve staré zahradě byli zakřiknuti tímto neobvyklým výjevem v malém domečku, jenž doposud zatopen byl růžovou září lidského blaha a štěstí.

Viktor přistoupil k oknu a hrobové ticho v zahradě poněkud ho uklidnilo a vzpamatovalo.

Ohlédl se a viděl Emmu schoulenou v koutě.

Už ani hlásku nevydralo se z jejího nitra, ale celým tělem probíhaly prudké záchvěvy. V tom se mu zdálo, že hlava její se níží hloub a hloub a že tělo dostává se do posice, jež jím zatřásla. Ještě váhal, ještě okamžik uvažoval, má-li se podložiti. — Vždyť se mu o nic jiného nejednalo, než aby ukázal, že není mluvkou, že povolil jenom proto, poněvadž ji příliš miloval . . že tu bylo něco silnějšího a mohutnějšího, co vyšinulo jeho zásady z pevných ložisek.

V očích jeho zjevil se hrozný úžas.

Spěchal k Emmě, aby se ubezpečil, že jí nic není, že nemá nedorozumění vážných následků.

Byla bez vlády. Byla jako mrtvá.

Výkřik vydral se z jeho prsou.

Přiklekl k ní a naříkavým, zoufalým hlasem ji probouzel. Vyskočil, zmateně se rozhlédl a zakoktal:

»Ježíši Kriste . . co teď . . co si jenom počnu . .?«

A zase se k ní sklonil a rozechvěnýma rukama rval s ní šaty a pokoušel se o to, uvolniti ňádra.

Konečně otevřela oči a zadívala se na Viktora tak divným pohledem, že ho to až zamrazilo.

Co všechno zračilo se v tomto krátkém pohledu!

Byl v něm úžas nad tím, co se přihodilo, byla v něm něžná, ale výmluvná otázka, je-li možno, aby byl k ní tak krutý a drsný její Viktor, jenž tak něžně dovedl chápati bolest cizí. Vzal ji jako dítě do náruče, přenesl na lože, přisedl k ní, za odpuštění prosil, všechno odvolával a vymlouval se na svoje nervové podráždění.

Viktor bezpodmínečně kapituloval, smířili se a když potom se k ní přivinul a z čista jasna si vzpomněl na slova juristova, na velikou polehčující okolnost, na kterou trestní zákon zapomněl, stiskl ji vášnivě ve svou náruč a bolestně zaúpěl, jakoby se bál takových okamžiků, kdy rozvaha prchá a kdy ji žádné memento nepřivolá.

* * *

Stávalo se příliš často, že Viktor pochmurnou náladu zaháněl myšlenkou na chvíle závratného svého blaha.

Život docela jinak se vyvíjel, než jak si to ve své fantasii představoval. Nezdary bývaly častější než úspěchy. Z počátku se k vůli tomu nekormoutil.

»Co by to bylo za život, kdyby se radost nevykupovala zklamáním a hořkostmi . .? Ale ve chvíli, kdy tohoto balsámu mohl použíti, zapomínal naň, cítil jenom hořkost a nedovedl se přemoci, aby si neulevil a nezabouřil.

»Eh . . co na tom,« uklidňovával se cestou . . »doma na všechno zapomenu — tam to se mne spadne jako prach, když se člověk vykoupá.«

Ale přišly doby, kdy tento zázračný prostředek selhával, Viktor vstupoval do jizbičky zakaboněn, ba někdy i mrzutě pozdravil a když se Emma k němu s úsměvem a s touhou blížila, nebýval uchvácen žízní po polibcích . .

Trápilo ho, že ani stý díl jeho snů a plánů se nesplňuje.

Toužil po klidu, těšíval se na blahou chvíli večerní a s hrůzou pozoroval, že všechno se docela jinak utvářilo. Už ani té radosti neměl, kterou pociťoval, když nějakou práci dokončil. Tolik se na to vždy těšíval, když vzal hotovou novellu do rukou a Emmě ji předčítal. Poslouchávala se zatajeným dechem a jen jen zářila, když Viktor hovořil o detailech a když v hrdém sebevědomí živě si představoval a líčil, jaký udělá práce na redaktora dojem. Odcházíval s hlavou vztýčenou, vracel se v rozjařené náladě, opakoval několikráte, co mu redaktor řekl a čekal na jeho odpověď.

Týden měl trpělivost — čekal s rozechvěnou duší na rozhodnutí a bývalo svatosvatě přesvědčen, že dostane se mu odpovědi lichotivé, která mu bude vzpruhou k další tvorbě.

Minul týden — minuly dva — uběhl měsíc, dva — čtvrt roku — a redaktor se neozval. Viktor den co den čekal odpověď, den co den četla Emma v jeho neklidném pohledu otázku, přišlo li konečně dlouho očekávané sdělení.

Odhodlal se konečně k tomu, že redaktora navštíví a že se ho pozeptá na osud své novelly.

Z pravidla špatně pochodil . . u jednoho redaktora se rukopis ztratil. Byl ve hroznych rozpacích, mluvil o stěhování, o spoustě rukopisů, jež vyplňují dvě bedny, při tom na stole něco přehraboval, jakoby doufal, že zpropa-

dený rukopis přece jenom nalezne, ženu zavolal do pokoje a podrážděným hlasem jí nařizoval, aby už jednou ty bedny s rukopisy snesli s půdy, že se okamžitě pustí do hledání a že by v tom byl rarach aby se rukopis pana Troskovického nenalezl. Teprve později poznal Viktor, že celá procedura byla jenom novou formou výmluvy a odbytí. Přišel na žádost redaktorovu za měsíc, dověděl se, že bedny už jsou dole, redaktor ho k nim dovedl, nadzvedl víko, ukázal mu haldy rukopisů a zoufalým hlasem zanaříkal:

»Příteli . . tady jistě je . . druhou bednu už jsem prohledal. Nemáte ani potuchy o tom, co je to za duchamornou práci, prohrabávat se v těchto rukopisech. Posadím se k nim, vezmu balíček do ruky, vidím, že není otevřen . . bůh ví, jak se to přihodí, že zabloudí rukopis někam, kde se tak snadno na něj nepřijde — chvatně roztrhuju obálku, pročítám dopis a pustím se do čtení rukopisu. Takových balíčků bylo nešťastnou náhodou několik . . Vyskočím, běžím do kuchyně a vyšetřuju, jak je to možné, že mezi starými rukopisy je celá halda zásilek, jež mně nebyly doručeny. Dovím se, že nová služka, jež rukopisy od listonoše, poslů, ba i od autorů přijímala, dávala je na hromadu rukopisů již prohlédnutých a odložených. Udělám rámus, rozčilím se, vyhrožuju, lomím rukama, chytám se za hlavu . . žena se ozve, dokazuje mně, že za to nemůže . . ostře jí odpovím a mám tu největší mrzutost k vůli takovému zatracenému rukopisu, který nestojí za zlámanou grešli.

Jo . . jo . . příteli,« stává se redaktor stále familiárnější . . »to jsou radosti . . to jsou ty redaktorské slasti. Dnes píše každý druhý člověk — dostávám denně tolik zásilek, že bych si mohl pořídit tajemníka. Stane se často, že někdo přinese před osmou hodinou ranní rukopis a v poledne už na mne čeká a dotazuje se, jak se mně novella zamlouvá. Mám tisíc chutí povědět mu několik jadrných slov . . ale musím se pamatovat a ovládat, protože bych z toho měl řadu nepříjemností. Panáček to buď napíše do novin nebo pošle redakci ohražení, v němž kategoricky žádá, aby moje místo zaujal člověk slušnějších způsobů. Kdybych měl přečísti den co den, co dostávám, musil bych se zbláznit . . Jen se podívejte na tu pyramidu . . kdykoliv si na ni jenom vzpomenu, hlava se mně zatočí.

Ale to není, milý pane, ještě všechno.

Skorem každý nový rukopis znamená pro mne novou křížovou stáci. Za rukopisem přiletí urgence . . slušný, uctivý dotaz. Nemohu odpovídat, poněvadž nevím, co ten člověk napsal. Mám ještě jednu bednu, kam dávám urgence. Spisovatelé vůbec jsou, jak všeobecně známo, lidé nesmírně nedůtkliví. Každý autor je přesvědčen, že napsal veledílo a každý je přesvědčen, že nemám nic jiného na práci, než přečísti ihned jeho rukopis. Vrátím-li rukopis — je uražen — neodpovídám-li, je podrážděn a bombarduje mne upomínkami, jež se začínají, »slovutný, zasloužilý pane redaktore« a končí se dopisem, v němž vůbec není žádné titulatury. Jsou autoři, kteří posílali s rukopisy kytičky . . ti jsou potom nejhorší . . na konec div že mně nespílají.

Nemyslete si, že jsem člověk líný nebo lehkomyslný. Jsem trochu otupen . . nic víc . . a jsem už strašně unaven. Z devadesáti zaslaných rukopisů hodí se pro tisk sotva pětina. Jsem starý, zkušený novinář a mám báječnou praxi. Autoři neznámí, nováčkové, naříkají si, že jsou ignorováni, že se jejich rukopisy nečtou.

Není to pravda . . dobrá věc nezapadne a kdyby se i někam zatoulala, však ona se vynoří i z takové zdánlivě bezedné bedny na povrch. Dobrý rukopis se hlásí jakousi vůní. Vezmu ho do ruky, podívám se naň, přečtu dvě tři řádky a je-li to něco, chytne mne to a já to přečtu se živým zájmem. Uveřejňoval jsem svého času mnoho prací od autora, kterého jsem neznal a o němž jsem ničeho nevěděl. Denně se mně ptali lidé, co je to za nového člověka. Dvě léta jsem mu tiskl, a ještě jsem ho neznal, ač jsem ho několikráte vyzýval v listárně redakce, aby mne jednou navštívil.

Konečně přišel.

Vidím před sebou kloučka, hocha asi osmnáctiletého, ptám se, kdo je a co si přeje a on se mně představí. Byl to můj autor, kterého jsem tolik favorisoval. Byl gymnasistou, tuším, že sextánem — ale péro měl požehnané. Ani věřit jsem tomu nechtěl, že je to skutečně autor, který svými pracemi vzbudil veliký rozruch.

Takových redaktorských oas mám, příteli mladý, několik. Přál bych si sám, ze srdce, aby zazelenala se také kolem vašeho jména. Prozatím mějte se mnou ještě trpělivost . .«

Troskovický podíval se na toho Molocha, na objemnou bednu, a byl by se tak rád nabídl, že rukopisy ochotně prohledá.

Dověděl se leccos zajímavého, chtěl ještě jednou připomenouti, že mu na rukopisu nesmírně mnoho záleží, že je to práce objemnější, za kterou by dostal velice slušný honorář, že snad by se manuskript náhodou našel při prvním sáhnutí do haldy, že napíše ochotně něco jiného a tohle, že by nabídl jinam . . a z toho všeho neřekl však ani slova.

Najednou se tu objevily redaktorovy děti, jež se na Viktora dívaly jako na někoho, kdo jejich tatínka sužuje a trápí.

Povšiml si malého caparta, jenž se na něho zle kabonil, a Viktorovi napadlo, že si drobeček ten myslí:

»Proč jsi přišel, ty zlý, neodbytný člověče, až odejdeš, bude tatínek mrzut a my všichni k vůli tobě budeme trpět.«

Z kuchyně slyšel zvolání:

»Upozorněte přece pána, že je polévka už na stole.« Hned na to pozoroval, že holčička potahuje tatínka za šos kabátu.

Bylo mu v tu chvíli, jakoby on sám něco spáchal, zdálo se mu, že svou neodbytností a neústupností porušuje domácí pořádek redaktorův a že stává se postrachem celé rodiny. Byl nakvašen, když vstoupil, cestou si umiňoval, že řekne redaktorovi několik peprných slov a když odcházel, prosil za prominutí, že vyrušoval.

Zavadil pohledem o děti a v obavě, aby jim tatíčka nerozladil, dodal s úsměvem.

»Nenalezne-li se rukopis . . jaká pomoc . . však to nejsou bankovky. Bude mně milo, objeví-li se . . ale není nikterak třeba, pane redaktore, abyste se s hledáním příliš namáhal.«

Vyrazil ze dveří a teď teprve si vzpomněl, že zapomněl za dveřmi deštník. Vrátil se a tu slyšel, jak jedno z těch caparťat povídá:

»Tatínku, viď, to je nějaký hodný spisovatel.«

Šel domů se stísněnou náladou.

Pochodil se svým rukopisem jako ta tetka, co šla s vejci na trh a těšila se, co všechno by se z nich mohlo vyklubat. Sliboval Emmě, že jí koupí za honorář klobouk a dvoje rukavice a že jí z honoráře koupí krásnou kytici. Těšili se na to jako malé děti, až jí bude kytka podána a živě si představovali, jakou to vzbudí pozornost mezi herci, jak kollegyně sežloutnou závistí. Viktor odhadl honorář na padesát — šedesát zlatých. Klobouk — rukavice . . kytka . . psal na papírek a připisoval obnosy . . sečtl je a liboval si, jak ohromná summa jim ještě zbude k disposici.

»Uděláme si pěkný výletek,« kombinoval dále . . »a co bychom si jednou něco nedopřáli! Vezmeme si na půldne drožku a zahrajeme si na pány, aby lidé viděli, že se jednou také spisovatel může dobře mít . .«

A to všechno zmizelo jako přelud.

Když se dnes rozhodl, že půjde redaktora upomenout, kasal se, že se nedá odbýti vytáčkami. (Pokračování.)

ZDENĚK POLENSKÝ:

Loď mrtvých.

Loď černá letí po moři
jak duch se mihne tmou.
Při západu se vynoří
a když zas východ zahoří,
již mizí pod vodou.

Loď černá jako ďábel sám
se táhne obzorem,
bez klidu prchá v náruč tmám,
a mihne se zas jako klam,
jí věčný cíl je zem.

Jak myšlenek se řítí roj,
loď s černým plachtovím
dál vrhá se vln ve příboj
na věčnou pouť, ve věčný boj,
kam letí?! — — Nepovím.

Na lodi zástup lidí zřít,
když letí podél skal —
hruď mnohou zříš se touhou chvít;
však břeh se zase bleskem kmit,
loď mrtvých jede dál.

Tak hluboko ta stará báj
nás v mysli dotkne se.
Jdem' za svým cílem světa kraj —
když blízek jest nám štěstí ráj,
proud zpět nás zanese — —

Loď černá letí po moři,
jak duch se mihne tmou.
Při západu se vynoří,
a když zas východ zahoří
v ráz mizí pod vodou.

JOS. D. KONRÁD:

Eva.

(Pokračování.)

XVIII.

eděli zase v parku na stupních soch, po kterých zbyly už jen ty nízké sřiceniny. Z rozpuklin podstavců vyrůstalo světlozelené kapradí, páchnoucí čápí nůsek a tenká tráva. Do štěrbin na straně polední schovávaly se ještěrky.

Bylo pozdní odpoledne a v paprscích zářivého slunce ohlašoval se již příchod vlažného podzimu. Za parkem nad samým rybníkem rozkládala se rovina veliké louky, podobné zelenému moři, a kupy schnoucí otavy vystupovaly z ní jako malé ostrovy. Tichý zpěv hrabajících žen a dívek, píseň s nekonečně opakujícím se refrainem třásla se nad rovinou a dále se roztříšťovala o vztyčené hroty puškvorce v nesouvislé zvuky, ztrácející se na lesklé ploše rybníka. Líbezná vůně otavy široko daleko naplňovala krajinu a stoupala k modrému nebi jako dech vděčné země, jako němá modlitba uspokojeného člověka. Čirým vzduchem míhaly se vlaštovice, a vysoko, kde jindy plují šedá oblaka, táhla nyní rodina divokých kachen, a natažené krky jejich směřovaly přes lesy k velikým vodám. Lesy a pahorky, uzavírající obzor, byly již odechnuty průsvitným zářijovým oparem.

Eva měla na sobě světlé domácí šaty, jež jí znamenitě slušely. V nich zdála se profesorovi vždy důvěrnější a méně cizí než v úboru, který oblékala k návštěvám a na procházky. Havraní vlasy měla sepiaty želvovou jehlicí a černou stuhou, bílé prsty pohrávaly si větévkou s dvěma nádhernými žlutými růžemi. Rozšířené zřitelnice jejích očí těkaly v dálkách a vracely se k zrakům Pavla Hylmara. Ale hleděly k němu vážně a pokojně.

»Jseš jistě zvědav, proč jsem tě k nám volala,« začala po chvíli Eva.

»Ano, přiznávám se. A je mi divno, proč čekám už kolik dní a proč mlčíš, ač jsi na můj příjezd tolik pospíchala.«

»Chtěla jsem, abys byl na blízku mne, abych sama mohla pozorovat, nastalo-li už opravdové uklidnění tvého srdce. A pak bylo mi až podnes potřebí rozvahy a zotavení, neboť ani nevíš, jaké v sobě podnikám boje. Ještě jsem zkoumala tebe i sebe, ještě jsem se rozhodovala.«

»Zkoumej jen, drahá sestřenko, a já potlačím zvědavost a budu dále čekati trpělivě.«

»Už jsem se rozhodla. Pavle, nikdy jsem nemluvila tak vážně jako v této chvíli, žádná hodina mého dosavadního života nebyla tak veliká a důležitá jako tato. Prosím tě snažně, otevři mi dokořán své srdce. Pověz mi, že budeš odpovídat pravdivě na všechno, nač se tě otáži. Slib mi to jako poctivý muž, který neví, co je klam, žert a lež, slib mi to při těch milých vzpomínkách lásky, které v tobě ke mně vznikly a které jsi nazval krásnými a nenavratilelnými. Slib, že budeš moci ztvrditi přísahou všechny své odpovědi, kdybych si toho přála.«

»Slibuji, Evo, a kladu před tebe své srdce i svou duši tak, jak jsou: upřímné a prosté jako srdce a duše dítěte.«

»Když jsi našel ve svých zavazadlech můj lístek, bylo pravda, cos mi odpověděl?«

»Napsal jsem ti tehdy: Evo, jsem kliden. Bylo to pravda.«

»Neklamal jsi se?«

»Cítím čím dále určitěji, že neklamal.«

»Jsi nyní vedle mne již několik dní. Nepozoroval jsi na sobě ničeho? Neoživla ke mně tvoje náklonost?«

»Mohu odpověděti zas jen první odpovědí: Jsem kliden, Evo.«

»Jak dlouho můžeš ručiti za svůj klid?«

»Domnívám se, že stále.«

»Pavle, teď jednu otázku z nejvážnějších: je tvoje srdce ještě schopno lásky?«

Ta náhlá otázka zavířila jeho myšlenkami. Až se skorem ulekl, a zpytavě ulpěly na dívce jeho oči. Ty oči se chvěly, a viděl před sebou jen jako v mlhách obraz její, jasnící se na zčernalém stupni pomníkového pilíře.

Zdálo se mu, že v hlavě jeho se rozednívá. Předvídal, že nyní po rozchodu se Sylvestrem Donátem Eva zkoumá city jeho, chce poznati, mohl-li by ji ještě milovati.

Tušení těžké jako zlý sen se v něm probudilo. Snad nyní, když se rozešla s jedním, nechce hned navazovati lásku s druhým dříve odmítnutým milencem? Měl by jí býti nyní dosti dobrou náhradou on, té nepochopitelné a dosud vznešené ženě, která tak dojemně mluvila o lásce? Nyní, když srdce jeho se vzdaluje od ní, nechvátá-li za ním, nezastavuje-li ho, neláká-li ho k návratu: Pojď, miluj mě tedy, srdce moje už je uvolněno.

Seděl zadumán a neodpovídal. A ona pohrávajíc si růžemi, klidně čekala.

Konečně zvedl hlavu.

»Evo, tvoje otázka byla z nejvážnějších, a takovou je také moje odpověď. Obávám se,

že srdce moje již není schopno znovu milovati.«

»Proč se toho obáváš?«

Byl poněkud zmaten a mlčel, nenalézaje odpovědi.

»Proč neřekneš: Jsem šťasten, že již nemohu milovati?« namítla Eva

»Nerozumím dobře tvým otázkám. Co chceš ode mne, Evo? Proč i ty neotevřeš přede mnou srdce tak důvěrně, jako já je otvírám? Kam bíješ těmi otázkami?«

»Počkej, můj milý. Ty se mne bojíš? Jsem ti málo upřímná? Hned ti odhalím všechny své tajnosti. Hned, ale dříve mi ještě něco řekni. Nemluvím už o tvé lásce ke mně a věřím, že minula doba pobloudnění. Nepřeji si, aby umlčované city znovu byly vyvolány, neboť je mou životní otázkou, aby se již nikdy, pravím nikdy v tobě neozvaly. Ale jen ještě jednou si polož ruku na srdce a pověz u vědomí svého poctivého slibu a přísahy: Mohl bys vůbec ještě milovati?«

»Jinou ženu?«

»Ano, jinou ženu. Krásnější než jsem já, ušlechtilejších způsobů, vším, vším vynikající nade mne a nejvíce tím, že by tě vroucně milovala?«

»Odpověz mi dříve ty, Evo: mohla bys ještě někdy milovati jiného muže?«

»Ne, Pavle, to by nebylo možno.«

»Nuže, i já odpovídám: nikoli, to by nebylo možno. Ve chvíli, kdy jsem mocí své vůle, vlivem svých studií a působením času nabýval opět dřívějšího klidu, docházel jsem k poznání, že jaro mého života minulo navždy. Má láska kvetla jen jednou, a teď už srdce mé je vyprahlé a znovu se nevznítí. Nebylo-li mi popřáno milovati tebe, Evo, nemohu milovati žádnou jinou ženu.«

Seděla nepohnutě a hleděla na něho sledujíc s účastenstvím každý záchvěv jeho hlasu. Lesk očí jeho, obličej vážně vzrušený a ten hlas, třebas tichý, přece pevný a rozhodný svědčily o opravdovosti jeho citů.

»Umínil jsi si tedy, že se neoženíš?«

»Netřeba si umiňovati, rozumí se to samo sebou.«

»A což, jest-li časem obava před staromládeneckým mrzoutstvím změní tyto úmysly?«

»Tak daleko jsem dosud nepomýšlel. Ale neobávám se osudů starého mládence. Vidím kolem sebe dosti takových, kteří nemají ani mých svěžích vzpomínek. Žijí a umírají bez lásky, ale já aspoň jsem miloval, a to mi stačí osvítiti stíny pozdních dní.«

Eva sebou živě hnula. Tváře její přelétl červánek nesnází, ale to hned zmizelo, a mladý muž pozoroval, že obličej její je teď spíše bělejší. Žluté růže v ruce její poškubávaly sebou nervosně. Nachýlena k místu, kde seděl, zabodávajíc do Pavla pohledy planoucí nezvyklým ohněm, pravila zvolna, určitě, neměníc hlasu, nedávajíc ani hnutím brvy na jevo slabosti a chvění:

»Pavle, milý bratranče, před několika nedělemi právě na tomto místě jsi mi prozradil svoji lásku. Tehdy jsem vzchopila všechnu upřímnost svého srdce, abych ti vrátila klid a útěchu. Teď je chvíle mnohem vážnější než tehdy. Přijímajíc tvůj slib, tvoji přísahu, že mne již nikdy nebudeš milovati a že je navždy veta po milostném cítění tvého srdce, spoléhajíc na to vše, budujíc na tom svoji budoucnost — podávám ti svoji ruku.«

XIX.

Professor Hylmar zachvěl se dojmy, jakých dosud nepoznal. Ve směsici rozmanitých citů byla i radost, že jeho sen, který pokládal za nemožný, má dojíti vyplnění. S počátku byl jako zpitá omámen. Nevěděl, má-li věřiti sluchu.

Pohlédl na dívku, ale oči její byly stále vážné a mluva jejího jazyka jakoby nyní tkvěla na nich a čekala jeho odpovědi.

»Nechceš?« otázala se stejně klidně, když neodpovídal.

»Co's mi řekla, je tak náhlé, neočekávané.«

»Neodpovídej ještě, Pavle, dokud ti neřeknu všecko. Čeho od tebe žádám, je jako oběť. Rozmysli si, můžeš-li mi ji přinésti. Miluji dosud Donáta, a snad bude dlouho trvati, než vyhladím ze srdce všechny stopy po té lásce. Ale po tom, co se stalo, nemohu a nechci býti jeho ženou. Neodmlouvej, nechtěj mne přesvědčiti jinak. Chci upevniti to rozhodnutí. Chci se obrnit před chvílemi slabosti, kdyby se snad časem přece dostavily. Ale hlavně chci se mu pomstiti za jeho černý skutek tím, že rázem zpřetrhám všechny naše něžné svazky a že učiním, co již nikdy nelze změniti. Přijmi to jak přijmi, Pavle: nabízím ti ruku, abych mu dala na jevo svůj veliký hněv a zároveň abych už na všechny časy byla uchráněna před ním.« (Pokračování.)

FEUILLETON

NIZZA.

Severní větry vrážejí u Ligurského moře do mohutné zdi vápencových skal. Marně perou do ni — skála nepovolí. Nevlídnému hostu z ledové říše nezbývá než přeplaziti se přes tuto pevnou hráz. Za ní vstřebá však jeho mrazivost usmívající se ocean, vyhřátý jižním sluncem, stále čechraný příjemnými vánky, jimiž dýchá na něj horká Afrika.

Pod hradbou vápencového pohoří vine se při hladině mořské úzký pruh země, několik set kilometrů dlouhý. Počíná u Marseille a končí v Janově. Tomuto pásu říká se Riviera di Ponente.

Za Janovem pokračuje pruh směrem jižním: Riviera di Levante, a končí v zálivu starobylé Spezie.

Tento ústřižek půdy neví ničeho o zimě. Když u nás na oknech rozkvetou podivné kapradiny na zamrzlých oknech — na Rivieře mají druhou žeň oranží. Zima utíká přes vrcholky Alp do moře, které ji spolyká. Šťastní lidé, procházející se v lehkých kabátcích na pobřeží, ničeho se o tomto zápasu jihu se severem nedovídají. Kolem nich kvetou broskvoně, kymácejí se vějíře palem, smějí se hyacinty, violky a voní růže. Háje olivové stříbřitou šedí listů příjemně odlišují se od bílých srázů horských, vavřín doplňuje kolorit temnou zelení hladkých lupenů, conifer druhy nejrozmanitější zvedají všude podivné koruny nad tuto čarovnou zahradu — jedinou na světě.

Přede dvěma tisíci lety již provlékli Rivieru Římané nákladnou silnicí. Před sto lety upevnil a misty rozšířil ji Napoleon. Kdo má spolehlivý automobil, může s jejího světlého pásu napásti zrak obrazy nevyrovnatelnými. Žádný štětec nevystihne, pero nevylíčí, ústa nevypovědí jejich krás. Obrazu schází hudba moře, slovník postrádá síly barev.

Silniční komunikaci doplňuje nyní dráha. Výhled z vlaku je ovšem jednostranný, ale u okna vagonu umlkají zde i rty výmluvných básníků. Jenom oči hladově se vrhají na tuto úrodu krásy.

Do nejvlídnějšího místa Riviery di Ponente, tam, kde říčka Paillon v moře se vkrádá, položili asi 300 let před Kristem Massilioté základ města Nizzy. Za dvě stě let na to zmocnili se města Římané. A od té doby pral se o ně kde kdo. Nyní patří od roku 1860 Francii.

Sláva Riviery je úzce spojena s významem Nizzy. Angličané upozornili na příznivou polohu těchto míst, lékaři a spekulanti učinili jim reklamu tak znamenitou, že v celém světě bohatí lidé píší si do paměti — šťastnější přímo do zimního programu dvě jména: Riviera — Nizza.

Stará Nizza, která při nevelkém přístavu tiskne se úzkými uličkami k zámeckému vrchu, má úplně ráz severoitalských měst. Za to nová část v posledním dvacítiletí ze země vydupaná, je zmenšeným obrazem Paříže.

Hluk Avenue de la Gare, po pařížském způsobu platány lemované, s kavárnami a krámy boulevardního stylu, s nádherou na chodnicích, s babylonským zmatkem v jízdní dráze — toť odlika Paříže z obvodu Madeleiny.

Ovšem jenom v saisoně, která tu počíná v prosinci, a v březnu dosahuje závratného vrcholku; končí pak, jako by utíkal před velikonocemi. Nejpozději však v noci před prvním aprilem.

V nové Nizze hotel vedle paláce, palác vedle obchodního domu. Stavby většinou prosté, pařížsky jednotvárné jednoduchosti. Ale uvnitř plny pohodlí a luxusu.

Nizza se Zámeckého vrchu. Fot. dr. J. Brejcha.

A všude bohatství stromů, trávníků a kvetoucích záhonů. Nejvyzývavěji z toho všeho hledí do ulic však palmy.

Na Rivieře pochopili, co nastydlým seveřanům nejvíce dovede imponovati — proto je tu všude palem jako nikde v Evropě. Na terassách hotelů ovívají nás chvosty jejich nádherných listů, na promenádách kreslí těmito krasavci jihu slunce bizzarní ornamenty v písek chodníků, v parcích koketují coryfy s promenujícími zástupy, s pobřeží kývají latanie a v houštinách u vil zpupně hlavy zvedají datlovníky. Jsou léta, že jim tu pod korunou i plody zrudnou a zasládnou.

Pokladem, který Nizze žádný nepřátelský vpád neuloupí, žádný jenerál výkupnou kořistí neodnese — je však m o ř e!

Od zámeckého vrchu vine se podél něho mramorem dlážděná široká cesta.

Nábřeží polední za říčkou Paillon rozšiřuje se v elegantní promenádu des Anglais. Kdo se dívá s mramorových desek této pasáže do moře, má za sebou v palmových dekoracích řetěz nejdražších hotelů — z jejich oken vyzývají krásné ženy, zivají blaseovaní milionáři, koketují lehkomyslní utráceči, podnikaví dobrodruzi — před sebou však vidí, jak do nánosu oblázků rhytmicky dovede biti souverén Riviery — moře.

Vlna se vznese a odšplýchne hromadu z kamení. Pak ocean nabírá dechu. Poodstoupí od pobřeží — a tu, jakoby v dáli praštěly pušky, roztřepí se v podivné zvuky lomoz oblázků padajících po odstupu moře zase do jeho blankytu.

Tim šedivým kamením hraje si tu napěněné moře ve dne v noci. Stále praská to vedle promenády, hudbu v parku přehlušujíc, lomoz uličního života zastiňujíc.

Po mramoru pod palmami smýká se drahé hedváb i a pavučinové krajky. Žluté botky elegánů nadbihají bělostným střevíčkům, drobným — jako z ořechové slupky vyloupnutým. Mezitím zvoní důstojnické ostruhy, šišlají škorně podagristů, skřípe o zrnka písku obuv prostých touristů. Nač dříve hledět? Na moře nebo na ženy — na zástupy nebo do zahrad před paláci?

Je až úzko nováčku na tomto korsu, které je tržištěm.

Pohledy se tu táže, odpovídá — nabízí, slibuje a kupuje. Brillianty, žár očí, zlato, úsměvy, nádherná těla — co je pravé, co je falešné?

Skoro všichni chtějí se u moře dostati ke kouzelné studánce radosti. Někdo ji hledá v přírodě, jiný u zeleného stolu heren — ti v jídelnách, oni v budoarech — ten chce jenom srknouti z napěněné číše — onen se chce opít. Pro všechy výběru nadbytek. S půle světa sjelo se sem bohatství — s druhé půlky přišly nabídky. Za zlato je všechno na prodej.

Zdraví chorému tělu vrátiti tu může kypicí příroda, labužníkům svážejí sem lahůdky ze tří dílů světa, hráče vítají tu čarodějné stolky, poety — snílky — mladá manželstva a staré misantropy rozveselí tu věčně kvetouci kraj a zpívající moře — kdo se chceš nasytiti slunce, jenom usedni tu na kteroukoli lavičku při jeho břehu — kdo chceš lásku, jenom okem hoď do tohoto processí krásných postav — kdo jsi přišel zapomínat, sestup do oblázkových hromad, které tu nanáší a zase

Z parku v Nizze.

rozmetá moře, zabořse do sypkého kamení a poslouchej, jak vlny hovoří.

To praštění hluchého kamení jest jeho výsměch — bílé chomáče na hřebeně vln je slina jeho velmocenského pohrdání.

Bláznovství na promenádě, touha za penězi a požitky — jak malicherné to pošetilosti vedle jeho majestátu.

Moře se tu smálo, když přišli sem Římané a vyhnali Massilioty, vyjeklo svým způsobem, když Langobardi podřezávali u břehu Paillonu římské zajatce — zasyklo — když Maurové tu nakládali spoutané ženy z Provence na své lodi — zahovořilo pohrdavě těmito kamennými rty, když Alfons II. z Aragonie ohněm podmanil si zdejší kraj — plivalo oblázky, když Turci zde zatkli půlměsíc a vybírali nejkrásnější z Nizzanek pro sultánův harem — a pak se zase dlouho ironicky smálo. Střídaly se tu vlajky francouzské, anglické, savojské — blýštěly se tu uniformy Napoleonovy, italské, pak spojených vojsk, na to sardinské!

Teď tu francouzští pěšáčkové a ramenatí střelci alpští pronásledují hezké bonny. Curtisany tu lákají nespoutanými ňadry omezence, kteří si v daleké domovině naplnili kapsy zlatem zděděným, vyšidařeným, defraudovaným nebo vypůjčeným.

Trubky vojenské hudby s estrády pod palmami ječí rychlé pochody — na asfaltu jízdní dráhy hučí automobily — křik prodavačů novin, jásot nafintěných dětí, úseky hovorů promenujícího publika — zvuky slovanské, francouzské — sladká vlaština, tvrdá němčina, šept angličiny — všechno na okamžik vloudí se v sluch — když moře nabírá dechu. Ale když si oceán skočí na pobřeží, prošlehne hromadu oblázků, a ty zapraští — pak je zřejmo, že ono tu pánem. Jenom jeho hlas tu dominuje.

Moře tu dávalo živobytí, když tu ještě lidé pobihali nazí — jeho teplými pocely je tu ze skal vybaven ráj, jeho výdechy oslazen vzduch — tato kouzla sem vábí dnes tisícové zástupy. S nemocnými přicházejí sem zdraví — za jejich penězi obchod — V zlatých šlépějích Mercura od nepaměti bují hřích.

Nizza jest jeho poutním místem. *V. Šlech.*

— **Frant. X. Prusík** opustil v těchto dnech řady našich slavistů, nedosáhnuv 60. roku svého věku. Jeho hlavním oborem byl srovnávací jazykozpyt. Dvanácte roků redigoval časopis Krok, a vědecká pojednání jeho těšila se značné pozornosti kruhů odborných. Překládal hojně z jazyků slovanských, z francouzského, anglického a němčiny. Býval professorem v Plzni, Příbrami a Roudnici, kdež se stal ředitelem gymnasia. Roku 1885 vzdal se tohoto místa a přestoupil jako professor na akademické gymnasium v Praze. Od roku 1901 těšil se odpočinku, ve kterém však péru umdlíti nedal. Byl to muž srdečný a sdílný. Smrt přikvačila na něho mimo vše nadání. *V.*

— **J. Vagner** † Jsou martyria, o nichž neví téměř nikdo. Zápase léta s chorobou stejně zákeřnou jako neústupnou, pilně pracoval J. Vagner několikerým směrem. Jako překladatel prací beletristických a zábavně poučných rázu cestopisného z ruštiny, z angličiny, bulharštiny, francštiny, jako spisovatel neobyčejně poutavých dojmů z ciziny, z Bulharska a z Ameriky, jako spisovatel praktické grammatiky jazyka bulharského, jako redaktor Matice Lidu, která v jeho rukou počala se z bezbarvé překladové jednotvárnosti znova vyvíjeti na vzdělavací četbu v lidu oblíbenou — všemi těmi směry neúnavně působil leta. Počet jeho děl hodně převyšuje sto svazků. Měl jemný cit pro volbu látky, která nemíjí se oblibou čtenářstva nejširšího, nikterak však neustupujíc požadavkům literárním a aesthetickým. Uváží-li

Palác Jetée v Nizze. Fot. dr. J. Brejcha.

se, že mnohá stránka jeho knih zrodila se v duši, mezitím co tělo kolísalo se vichřicí zlého neduhu, uváží-li se, že neměl ani existenčně na růžích ustláno, neboť dlouhá leta uhajoval život v černých kumbálcích korrektorských, vraždících oči i ducha — nabude dílo J. Vagnera ceny tím větší v očích svědka díla i jeho milieu. Co bylo by přineslo péro toto národu, kdyby ten, jenž je držel takřka do posledních chvíli života, byl měl osud příznivější . . .

s—.

— **Oslava sedmdesátých narozenin Adolfa Heyduka,** konaná v Písku, sídle básníkově, dne 6. a 7. t. m. měla povznášející a radostný průběh. Radostí naplňovalo zejména, že oslavy účastnily se všecky vrstvy našeho národa, od drobných dítek až do representace státních úřadů, četná města a jiné veřejné korporace, ústavy, spolky atd. Do nedávna úřady státní úzkostlivě se vyhybaly účastenství při podobných příležitostech — byl by to počátek přirozenějších a srdečnějších styků? Tím více zarmucovalo, že rada král. hlav. města Prahy neuznala za vhodno vyslati do Písku deputaci jako učinily Plzeň a Tábor; zdá se, že Praha tentokráte zapomněla, že je mateří českých měst. Spisovatelstvo o slavnostech nevystupovalo jednotně. Jedna deputace spisovatelská přijela s gratulací do Písku již před slavností a slavnosti samé se neúčastnila, jako by ani za takové příležitosti nemohly býti odloženy osobní kyselosti a literární spory; ostatní deputace literátů vzdaly hold básníku v Sokolovně písecké v den jeho sedmdesátých narozenin 7. t. m. Ze spolku českých spisovatelů belletristů byli tu: Jar. Vrchlický, Ant. Klášterský, Fr. Herites (tento též za Uměleckou Besedu), A. B. Dostál (zvláště pak ještě za Zlatou Prahu), a Emil Treval s chotí a Jos. Šmaha (zároveň za Jednotu herectva), k nimž přidal se písecký člen Máje Lad. Šebek (Lad. Arietto). Za spolek Máj pozdravil Adolfa Heyduka mistr Jar. Vrchlický těmito slovy: »Drahý mistře a kollego! Je mi radostí a ctí, že Tě mohu pozdraviti v den Tvých sedmdesátých narozenin jménem družiny, jež nese jméno, pod nímž sám jsi počal dráhu svou literární. Jsi nám nejen drahým bratrem a přítelem, ale i vůdčí hvězdou již po mnoho let, k níž s úctou a láskou vzhlížíme. Jen hodně, hodně dlouho zůstaň nám zachován!« Krásnou slavnost kalilo pouze, že dobrý mistr Heyduk netěšil se právě plnému zdraví. Klid po odbytých slavnostech vrátí mu však zajisté bývalou svěžest, již do pozdního věku si uchoval.

— **Tiché kroky.** Básně Jar. Vrchlického. (Sebr. spisů jeho díl LII.) Nová kniha mistra Vrchlického je bohatou sbírkou lyriky, již těžko charakterisovati jedním nebo dvěma slovy, neboť nemá jednotného rázu. Básně rozděleny jsou tu sice v cykly Umění, Život, Vlast a lidstvo, ale motivy přebíhají z jednoho do druhého a zejména v cyklus Život shrnuty látky a sujety nejrůznější. Jeť vlastně celá kniha básníkovým denníkem, kam ukládá všecky své myšlenky a dojmy, jak hlavou přeletěly a v srdce se vtiskly, arci prozářené svitem poesie a vyhraněné uměním. Jako by na okraji knihy svého vlastního života vystihoval glossami básník všecko, co jej potkalo, co jej potěšilo, nad všednost zvedlo i zabolelo. A vše je mu látkou básnického tvoření a přemítání: objevení nové podobizny Dantovy, návštěva výstavy, smrt přítele i sňatek básníkovy dcery, stejně jako procházka parkem, kouzlo májové noci, kvetoucí hyacinty i ocúny na lukách, novorozené dítě i zelenající se hroby, píseň zvonů stejně jako bolestný sten podzimních větrů a mohutná bouře hudby. Je to, chcete-li, na sta velkých rozstříknutých krůpějí, ale ze všech září odleskem poesie jediné slunce: Život! Starý to výrok, že každá pravá báseň má býti vlastně básní příležitou. Zde není jistě jediné, která by byla vznikla jinak než pod dojmem vnějšího popudu, a odtud ta bezprostřednost, to plné prožití a procítění každé látky. Nejen pro množství motivů, ale též pro různost látek a nálad nechce kniha býti přečtena najednou. Každá báseň mluví tu pro sebe, vyžaduje u čtenáře podobného naladění, k jednotlivým třeba znovu a znovu se vraceti, abychom vystihli plně jejich půvab, co jiné rázem nás uchvacují a strhují mohutným orlím křídlem poesie. Není tu také možno škatulkovati: čísla citová, náladová a myšlenková; cit, nálada i myšlenka, vše se tu pojí, snoubí a proplétá. V cyklu prvním vedle hluboké básně Z dílny zejména Smrt a skřivan a Poesie mnou zachvěly, mě uchvátily; v druhém za zvláště mistrovské pokládám Anděla Smrti, Hossanah!, Ve snu, Čardaš, Melancholie, Ublížila's, lásko, Notturno, Na vesnickém hřbitově a Dvě číše. Ale krásných a hlubokých básní je tu nespočet. V cyklu třetím vystupuje Vrchlický jako kněz lidskosti, apoštol míru, horlící proti válce a proti militarismu, proti krutosti lidské a volající ke sblížení a lásce všech lidí. Sem zařazena je také lapidární báseň Riegrova závěť, jež v stejnojmenné publikaci nakl. družstvem Máje vydané tolik se líbila.

Tiché kroky jsou velkým darem mistrovým poesii a novým důkazem jeho plné síly a svěžesti. Proto neměl by mistr ani dost málo ve svých verších zakoketovati si s únavou, mdlobou nebo vyčerpáním. Jsouť u nás také lidé hloupí a naposledy by tomu ještě uvěřili. *—a—*

☐ **Kapitola o slohu.** Při nedávném přelíčení před vídeňskou porotou byly čteny protokoly, jež o výslechu vinníků napsány byly soudními a policejními úředníky v Paříži. Vídeňské listy poznamenaly, že všeobecně překvapovalo, jak srozumitelně, jasně a prostě bylo v těchto úředních listinách vše vylíčeno. Také vídeňští advokáti o této zkušenosti se rozhovořili, a při tom padlo několik perných poznámek o stylu listin, které u nás vycházejí z úředních kanceláří.

Je nutno připomenouti, že jsme ještě o sto procent v tomto ohledu na tom hůře, poněvadž český úřední styl je často bídným překladem německého originálu.

Každý občan, který dostává úřední spisy, přizná, že na první přečtení málokdy porozumí, oč vlastně jde. Často nutno jest i vypomáhati si překladem české listiny do němčiny.

Kdo ihned porozuměl na příklad návodu ku přiznání osobních příjmů, zasluhuje malou zlatou medaili. Tiskopisy, které zasílají naše úřady, dovede správně vyplniti vždy teprve jeden občan ze sta — proč? Poněvadž kudrliny jejich návodů, otázek a příkazů čtou se často jako rebusy.

A přece je v úřadech našich tolik české inteligence, a není možno již říci, že by vše záviselo jen a pouze na vídeňském centru. Vždyť ani české samosprávné úřady nestojí na stráži, kde se může a má jednati o čistotu jazyka.

Při tom nebude od místa zmíniti se též o tom, jak drsně se u nás vše oznamuje obecenstvu. Všecko se zapovídá, zakazuje, všude se hrozí. Proč volati: zapovídá se plivati, voditi psy, zakazuje se kouřiti — každé znečišťování tohoto místa se trestá atd. Neučili by se lidé uhlazenějšímu způsobu, kdyby se napsalo prostě: Neplivejte na zem! Voditi psy do sadů se nedovoluje! Zde se nekouří!

Vůbec styl našich úředních vyhlášek zasluhuje větší bedlivosti. Ze zápisní knížky pro pochoutku na konec alespoň jeden kvítek úředního slohu budiž připojen: »K cíli zamezení poškození mladého stromoví zapovídá přístup k těm samým pod pokutou městská rada«.

Tabulka pod tímto nápisem studem již se rozpadává.

— **Výstavka krajinářské školy Al. Kalvody** může se pochlubiti několika žáky, jimž, jak praví Kalvoda ve své úvodní kapitolce v katalogu, lze poznati talent téměř na očích. Je to snad poprvé, co učitel tímto způsobem promlouvá k návštěvníkům. Mluví o žáku nadaném a o diletantech. Žáci jeho jsou mladí lidé, namnoze ještě bez hlubší intelligence a zásad. Mají jen cit — vrozený cit, jenž je základem každého talentu. Srovnává žáka s diletantem a praví: Pojmy, které diletantu zdají se býti věčně chaosem, umí si t. zv. vrozený malíř lehce zkonstruovat. Diletanti v Kalvodově drobné stati nevalně pochodili. Jsou prý obtížní a vášniví jako alkoholik, škodí sobě a škodí i společnosti, ve které žijí. S diletantem nutno prý mluviti jako s pacientem. Je dětinský a běře to s uměním do opravdy a to je prý ta největší tragika jeho (!). Co by bylo kolikráte z nadaného žáka, kdyby měl opravdovost diletantovu! Chápe velikost umění a třese se před jeho majestátem. Je stále úzkostlivý, stále bezradný. Ovšem také hodně nešťastný. Kalvoda prohlašuje diletanta dokonce za hypochondra. Nebylo by snad ani třeba zastati se nešťastných diletantů. I Kalvodovi prokloužlo mezi řádky několik slov uznání. Pan autor praví, že diletanti kazí společnost. A v tom je na omylu. Diletant pracuje pro svoje potěšení, má lásku k umění, nezištnou a ušlechtilou a myslím, že umělci jsou daleko nešťastnější — než kaceřovaní diletanti. Proč, netřeba dokládat.

Škola Kalvodova učinila znamenitý pokrok. Je všude vidět, že má svědomitého a zároveň temperamentního učitele. O sl. A. Cerhové zmínili jsme se již loni . . O ní plně platí, co praví učitel ve svém úvodě: »Citlivý má čtyři oči a dvě srdce.« Její dřevoryty jsou delikátně provedeny. Z ostatních o pozornost hlásí se O. Novák, K. Němec, O. Hůrka, J. Diviš a V. Růžek. Kalvoda může býti na svoje žáky hrd. Dobrým nápadem je udílení cen nejlepším žákům. Výstavka, jíž vyhledáno výhodné útočiště v zimní zahradě Vinohradského Národního domu, nezapadla — návštěva byla velice slušná. *K.*

— **Hořanští synové**, známá historická povídka Braunova dočkala se právě třetího vydání. Opatřilo ji »Dědictví Komenského«, které si vytklo za úkol vydávati vzorné knihy pro mládež. Josef Braun uměl mluviti k srdcím čtenářů, proto ještě za činácť let po jeho smrti spisy jeho jsou čítány s oblibou. Hořanští synové nesestárnou pak u nás dotud, pokud naše české děti utápěti se budou v cizích školách, jestiť povídka varovným hlasem rodičům, aby vážili si více vlastní krve a nedávali si z dětí svých vychovávati nevděčné cizince. Již pro tu ušlechtilou tendenci sluší knížku Braunovu zase doporučiti. *Ds.*

Toto číslo vydáno dne 16. června 1905. — OBSAH: JR: Václav Wladiwoj Tomek. — JAROSLAV VRCHLICKÝ: Adolfa Heyduka dílo básnické. — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — ZDENĚK POLENSKÝ: Loď mrtvých. — JOS. D. KONRÁD: Eva. — FEUILLETON: Nizza. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE: Václav Wladiwoj Tomek. — Nizza se Zámeckého vrchu. Fot. Dr. J. Brejcha. — Palác Jetée v Nizze. Fot. dr J. Brejcha. — Park v Nizze.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecky) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec otiskovati drobná zprávy dovoleno jen s udáním pramana.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. VÁCLAV STECH, PORADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GRÉGRA A SYNA

ANT. KLÁŠTERSKÝ:

Sonety.

Illuse.

Tak byla krásná jako růže jitra
a milenkou mou byla řadu roků;
já věrnost, pravdu, lásku čet jí v oku,
neb znala dobře maskou krýt se, chytrá.

A pochybnost-li kdy mi šlehla z nitra,
jen smála se a přivila se k boku:
Snad při každém mě stihat nechceš kroku?
Či nevěříš? O, věř mi dnes i zítra!

A já jsem věřil v pevnost její lásky,
až na čelo se klást mi počly vrásky —
ó, že jsem mást se sladkými dal slovy!

Dnes zmizela — prý miluje jen mládí,
s jakýmsi hochem mají prý se rádi,
a k němu prchla, někam do podkroví.

Soud dějin.

Je soud ten vskutku? Snili v době dávné
vždy o něm naši otcové a předci,
tíž zneuznání, křivdy na své pleci,
že mlhy klesnou, jak svým mečem mávne.

Že v pravém světle vše se zjeví věci:
čin, myšlenka i cesta snahy správné;
nad hrobem zazní fanfáry jim slavné
a z ponížení vstanou jako reci.

Nás jímá skepse. Zříme: lží jen setbu
dál nese vítr, potupa se vleče,
a křivda dál a dále letí cvalem.

Máš znamení — jdi! Pad's — je konec seče!
A kdo mít bude sílu zlomit kletbu
a odvahu: vším znovu probříst kalem?!

Když se připozdívá . . .

Stín stínu dává ruku, jak když věsí
flór smuteční se ode stromu k stromu;
vše touží v klid, vše touží jenom domů,
pod krovem usnout nebo pod nebesy.

Pták na stromě zmlk ve svém hnízdě kdesi,
v úl vlétla včela. Ztichly rány hromu
již v kovárně, a dorachotil k tomu
i slední vůz. Jak tichý luh i lesy!

Ó, sladká snů a ticha, klidu vládo!
Na zemi pasák stádo ovcí žene,
jež k teplé stáji navrací se rádo.

A na nebi, jež nade vším se klene,
jak šlo by rovněž bílých ovcí stádo,
měsíčním svitem hřbety postříbřené . . .

Vzpominka na Fiesole.

O krásné, čárné, sladké Fiesole!
Se starých zahrad zdmi, z nichž kámen padá,
kde ještěrek třpyt, cypřiší kde řada,
jak v kapucích když mniši stojí v kole.

Za dómem starým Apeniny holé
se modrají . . . dech věků . . . krásy vnada.
Vše plá, zvon hrá, kdes Arno blýská dole . . .
U cesty vějíř dívka plete mladá.

A v dáli Florenc. Na zelené louce
jak kopretiny bílé, výš se pnouce,
ty domy, vížky, campanily svítí.

O zeď se opřeš, v modrou zříš tu dáli:
Ó, tak jsi zřel v svých snech, jež vichry svály,
kés pohádkové město s prahu žití.

BOH. BAUŠE:

Houby.

Gastronomicko-přírodopisná causerie.

ěru, Milostivá, nikdy nevrátila jste se osvěženější a čilejší z letního pobytu« — přivítal jsem známou dámu. — »Míníte-li to do opravdy, víte, čemu to děkuji? — Houbám.« — »Vida, objevila jste snad nějaký omlazující elixír z hub?«

»Nebylo třeba; pookřála jsem pouhým hledáním hub. Víte, že letos lesní půda jakoby nahraditi chtěla, co rozkacení živlové na úrodě polní zničily, otevřela lůno své a pokryla se báječným množstvím hub. Bloudívala jsem také jindy po lesích, ale vše mě zde samotnou nudilo a děsilo. Shodila li veverka s vrcholu šišku, přeletěl-li hlučně datel, rozkřiklo-li se káně lesní, polekala jsem se.«

»A což nevábil vás tajemný život drobných tvorů, květena, měnivý přísvit, architektonika lesního stromoví, hlasy lesa?«

»Ztratila jsem zájem o ty věci. Snad, kdybyste mě opět provázel — Avšak letos jsem se vzpružila. Od okamžiku, kde první hříbek hnědou svou hlavičkou ze zeleného mechu vykukující pozornost mou upoutal, rostla vášeň sběratelská. Co by v městě bylo s to, aby mne vyvábilo s lůžka o čtvrté hodině ranní? Hle, houby to dokázaly. Od hubařů zdejších naučila jsem se hledati nohou pod mechem hříbky se skrývající. V lehké obuvi prodírala jsem se houštím, nedbala pichlavého jehličí ani hmyzu . . .«

»Ani zmijí?«

»Ani zmijí. Přesvědčila jsem se, že zprávy o zmijích jsou namnoze strašáky na nezkušené měšťáky naličené. Byl tu jeden vášnivý sběratel z Prahy, ten vždy hlásal, jaké množství zmijí viděl v místech, kam chodil na houby; patrně aby odstrašil konkurenty. Byl' usvědčen ze lži lidmi domácími, kteří v těch místech nikdy zmije nespatřili. A tak jsem poznenáhla odložila všechen strach, smysly se zbystřily, svaly vzpružily. Když ostatní »vzduchopasové« teprv zvolna ze spaní se probírali, vracela jsem se již s bohatou kořistí.«

»A jaké druhy jste sbírala?«

»Z počátku jen hříbky. Neznala a nedůvěřovala jsem jiným houbám, nežli hříbkům a ryzcům. Později zajímaly mne však i jiné druhy, způsob i místo jich vzrůstu. Letos byly zvlášť smrkové lesy tak bohaté hříbky, že na okraji lesa až do louky zabíhaly. Zlobila jsem se mnohdy, jak lidé, kde volnost jim ponechána, barbarsky mech kol stromů rozhrabávali, ničíce podhoubí snad na léta.«

»Ničivé choutky jsou rysem všeobecným v lidstvu. Co již darů přírody bylo nerozvážně na vždy vyhubeno s povrchu zemského! Jest věcí myslících, aby prameny výživy rozmnožovali a vědomostí šířili. Hle, statistika dokazuje, že stále přibývajícímu lidstvu hrozí na konec smrt vyhladověním. Katastrofu tuto dle možnosti oddáliti jest snaha národního hospodářství. Děje se to intensivnějším využitkováním půdy, zdokonalením zemědělství, zabráním krajin cizích, skrovně zalidněných. V budoucnosti snad vyprahlé pouště podaří se uměle zavlažiti a k vydání úrody přinutiti.«

»Co to má s houbami společného?«

»Tolik, že i u nás přes mnohý pokrok jest nutno prohloubiti mnohé odvětví hospodářství a píditi se po nových pramenech výživy. U nás sice nepohrdne nikdo hříbkem, jako se děje dosud v zemích alpských neb severním Německu, Anglii a jinde. Co jest však ještě druhů hub u nás nepovšimnutých, opovržených, jež při náležité znalosti daly by se upraviti v potravinu chutnou, výživnou, v hojnosti snadno dosažitelnou.«

»Ještě abychom se otrávili.«

»Není pochybnosti, že jsou druhy jedovaté neb aspoň podezřelé, ale počet jejich jest skutečně menší, nežli se obyčejně myslí. Stal-li se nešťastný případ otrávení houbami, — jenž se může přihoditi ostatně i druhy dobrými, ale dobou zkaženými neb zapařenými — koluje poplašná zpráva o tom všemi novinami na postrach lidem bázlivým. Různá díla mykologická uvádějí průměrně z 200 druhů jen asi 80 škodlivých. Známý mykolog Ed. Michael, jenž po 25 let horlivě se zabývá rozšiřováním znalosti hub, uvádí ze své zkušenosti, že vždy při otravách a omylech běželo as o pět druhů. Byly to: ryzec kravský, již palčivou chutí znatelný, muchomůrka hliznatá čili čertoplach, již zaměniti možno leda s žampionem; třepenitka svazčitá rostoucí na kmenech jako opěnky, vrhavka a pestřec, pýchavka lanýžům podobná; z hřibů zákeřnický hřib satan.«

»Přidržím se tedy raději jen dobře známých druhů.«

»Toť je jisto. Ale proč by se neměla známost rozšířiti? Týž mykolog rozšířil svým působením znalost hub ve svém působišti (Vogtlandu) tak, že lid zde bezpečně rozeznává 20 až 30 druhů jedlých. Spisy povrchní a mnohé

články populární v novinách sebe lépe myšlené, šíří jen zmatek. Není jiné cesty nežli pečlivě se naučiti rozpoznávati druhy. Máme u nás též nadšeného šiřitele znalosti hub. Jest to pan Jan Bezděk, učitel v Polici nad Met., jenž v panu V. Luňáčkovi nalezl dovedného malíře. Písmem i slovem působí přednáškami, demonstracemi a nyní vydáváním obšírného spisu*) k povznešení znalosti hub. Chopil se věci prakticky. Při přednáškách dá houby, o nichž pojednal, upraviti a hned při schůzi samé statečnějším interessentům ochutnati. »Jedl jsem sám, praví ve svém spise, z nejbližšího okolí svého působiště přes 150 druhů hub.«

»Slyšela jsem o těchto »prašivkových« hodech. Zdali pak měly praktický úspěch?«

»Není pochybnosti. A pravdu má p. Bezděk, že náležitým poučením možno lid vésti ke zužitkování tisíců a tisíců metrických centů potraviny chutné, jak výživné, tak i při náležité úpravě dobře zažívné, stravitelné a hojné, která, zůstane-li nepovšimnuta, přichází úplně na zmar, jinak pak nevyžaduje žádného přičinění člověka. Značného výtěžku dá se dosíci i vhodnou přípravou i umělým pěstováním hub.«

»Čím to, že všechny houby nedají se uměle pěstovati na příhodných místech?«

»Houby jsou právě tajemné výtvory, fantastické a pestré, které vyrazí mnohdy za jediné teplé vlhké noci v úžasném množství na místech, kde za dne předcházejícího ničeho jsme nepozorovali, nežli opadané listí, mech a mrť. Ovšem, že to, co vyrazí nad zem, jest pouhá plodnice; plod utrhneme, matičná rostlina zůstává v zemi, rozkládajíc nitkovité podhoubí své v poměrech, jež nesnadno připraviti houbě uměle. V Perigordu, Quercy a jiných proslulých nalezištích francouzských lanýžů nazývají jisté duby »lanýžonosné«, jelikož lanýže patrně na kořenech těchto dubů nalézají nejpříznivější půdu. »Symbiosis« nazývá se ono zvláštní soužití dvou různých ústrojných bytostí; právě u hub bylo nejvíce příkladů objeveno; houby s řasami žijí jako lišejníky, kořínky leguminos a mnohých stromů lesních opleteny bývají houbami, jež jim prospívají. Různým těmto zkušenostem věnují badatelé, zvlášť ve Francii, Německu a Anglii značnou pozornost Právě s lanýži učiněny již s úspěchem pokusy, pěstovati je v poměrech přirozeným co nejbližších. Nebude pak hledání ponecháno již čiré náhodě, nýbrž »truffikultura« stane se tak vydatným pramenem výnosu, jako rozsáhlé, ale ovšem snazší pěstování žampionů, které dnes jen Francii vynáší na 40 millionů franků ročně.«

»A jiných hub se nepěstuje?«

»V Anglii pěstují v rozsáhlé míře muchomůrku červenavou, z níž připravují výborný extrakt »ketschup«.

»V mém letním sídle mají v sadě starý, na polo ztrouchnivělý štěp, jabloň, který nás letos zásoboval po celé léto chutnými houbami, opěnkami. Tyto dají se prý též snadno uměle pěstovati. Výtrusy do sklenice sebrané vpraví se za vlhka do zářezů zpukřelé kůry stromů a druhého roku dosáhne se prý hojné úrody chutné této přísady do polívek.«

»Mnoho se můžeme naučiti od Číňanů a Japonců, kteří jsou mistry nejen v pěstování ryb a zákrsků, ale i jedlých hub. Smrže a chřapáče daří se též u nás uměle, kdo neštítí se práce a přičinění.«

»Avšak pohleďte již, jak kořist svou letošní jsem upravila. Zde chrastí pečlivě sušené hříbky; malé jsem vybrala a naložila do octa. Zde v láhvi mám hříbky do soli naložené. Na povrchu černaly, nyní však výtažek slaný odleji a houby drží se mnohem lépe. V této láhvi mám hříbky v másle uložené; ty budou o vánocích jako čerstvé. I tu bylo třeba sbírati zkušenosti: máslo nesmí býti horké, jinak houby se zkazí.«

»Výborně, a kde máte extrakt z hub?«

»Extrakt, ten neznám.«

»Přípravu extraktu z hub nelze našim dívkám dost vřele odporučiti. Nad všechny přísady kořenné jest tento výtažek, jejž možno po léta udržeti. Možno jej ovšem i koupiti, ale podobné věci dbalá hospodyně nejraději sama si připravuje, majíc jistotu, že není tam nic škodného a špatného přimíseno. Příprava jest co nejjednodušší, šťáva z hub nechá se zhoustnout na syrubovitou hmotu a s přísadou soli se uschova. Nahradí vám přísada tato všechno Maggi; polévka nabývá chuti tu raší, želvové i hovězí.«

»Letos poznali jsme celou řadu přísad z čerstvých hub do polévky: zajímavé kotrče, z nichž jediná vyplňovala celý talíř: málo oceněné kornoutky, jež sušením tak výborné nabývají chuti. Z jara ovšem smrže, později kačenky, mlynářky, též čirůvky, houba význačná vůní moukou, špičky i kozí pysk.«

»U nás doma o vánocích nesměl scházeti »černý kuba«.

»Ach, znám »černého kubu«; postní jídlo z trhaných krupek a sušených hub, pokrm božský. Připravuji z hub i kotlety; syrovinky a ryzce se pekou, čerstvé houby i jako řízky možno smažiti.«

»Hle nová doba nastává naší kuchyni. Najde-li se jen vhodná příprava jednotlivých druhů. Co lidé vydají peněz, prodává-li se věc

*) Houby jedlé a jim podobné jedovaté; podporou akademie cis. F. J. pro vědy atd. vydává J. Bezděk, atlas dle přírody maloval V. Luňáček. Dosud vydáno 13 sešitů po 2 K 40 hal.

v úhledné úpravě. V ozdobných zaletovaných krabicích prodávají lahůdkáři konservy hub; věc není špatná, ale drahá. Podobně možno sterilisovati naše houby a konservovati je na léta, když krátce se vaří, do skleněných nádob naplní, a v této znova se vaří. Francouzi zvlášť dovedou věc s vybraným vkusem upraviti pro obchod. Špičky, jichž u nás po dešti možno nasbírati místy na tisíce, upravují pod názvem »monsseron« v úhledných balíčkách po koruně. Za starších dob připravovali též prášek z hub, jejž pod názvem »tabac de la cuisine« vedle pepře a soli užívali za přísadu.«

»Budu od nynějška pilně si všímati této stránky praktické botaniky. Kloním se také k těm, kteří dělí veškeré rostlinstvo na takové, které se jí a které se nejí.«

»Zajisté kapitola důležitá pro život. Gastrea byla desátá z mus, půvabnější snad ještě Venuše. Jí věnována jest věda o labužnictví, na níž pracovala celá pokolení, všechny lepší vrstvy společnosti. Kdož ji povznese, vykonal záslužnou věc pro obecní dobro. »Kdo umí jísti, praví Brillat-Savarin, zachová se o deset let mladším: oči dostanou lesk, pleť svěžest, tvary plnost.« Jak vaše vzezření dokazuje, Milostivá, osvěžuje již badání po nových pramenech. Na přesrok zahloubáme se do tajemného života hub a jiných tajemství lesa. Když s podzimkem jiný život utuchá a bledne, podává příroda v houbách důkaz své neúmorné plodnosti.«

JOS. D. KONRÁD:

Eva.

(Pokračování.)

elitovala bys toho časem?«

»Uvážila jsem všechno dobře. Ale ještě neodpovídej, Pavle. Podávajíc ti ruku, mohla bych se státi tvou ženou jenom onen okamžik před oltářem. Před světem manžely, mezi sebou byli bychom po celý život jenom přáteli, které spojuje úcta a vážnost, jenom bratrem a sestrou, kde bratr je nejsvědomitějším strážcem sestřiny cti a čistoty. Stávajíc se tvou ženou, Pavle, musila bych míti tvůj slib, že z citů svých navždy vyloučíš všechny něžnosti milence, všechno vědomí a práva manžela. Dovedeš-li to všechno a můžeš-li se i odříci políbení bratrance, jseš-li k tomu dosti silen i odhodlán a cítíš-li s mým utrpením, nabízím ti svou ruku a prosím, abys ji přijal.«

Professor byl příliš pohnut, aby mohl odpověděti se stejným klidem. Nyní již viděl všechno jasně a byl užaslý nad Eviným rozhodnutím. Jaká síla ducha, jaká mohutná vůle vládne tou sličnou bytostí! S jak velikou, v pravdě až neobmezenou důvěrou přichází k němu a skládá svůj mladý život v jeho ruce bez obavy ve zklamání! Nebyla to tedy obyčejná žena, která chce míti stále v záloze jiného milence a která je s to, aby prodlením života slíbila několika manželům lásku s věrností.

Zvedl se se stupně rozpadlého pomníku a učinil ty čtyři kroky, které ho od ní oddělovaly. Obličej jeho byl již jasný, zraky leskly se spokojeností a dokonalým porozuměním.

»Kde je ta krásná ruka, kterou mi nabízíš?« pravil měkce.

Položila snítku theí do klína a vztáhla k němu pravici.

Skláněje se, bera ruku její do své, padl na kolena před ní. Tiskl jí pravici, pokrýval ji oddanými polibky a pravil s veškerou vroucností poctivé duše:

»Přijímám ji, Evo, a slibuji všecko, čeho jsi žádala. Pomyšlení na tvoji velikou důvěru bude mi pro celý život volajícím napomenutím, abych se neprohřešil.«

Usmívala se na něho, a jemu se zdálo, že zraky její jsou unylé a zvlhlé.

»Sedni si vedle mne,« zvala ho odsedajíc, aby měl po jejím boku dosti místa. Pak rozdělila větvičku na dvé a podala mu jednu z růží.

»Schovejme si každý jednu jako památku na chvíli, kdy jsme se tak podivně zasnoubili. Jak voní příjemně! Přivoň si také, Pavle. A až tě obestře kouzlo poetického tvoření, vzpomeň si na tuto chvíli i na růži a napiš o tom báseň.«

Seděli mlčky vedle sebe, a zraky jejich těkaly s místa na místo jako krotké oči ztichlých dětí. Na louce a rybnice protahovaly se stíny, v údolí pod rybníkem rodily se řídké páry. Pahorky a lesy na obzoru zahalovaly se ne-

průhlednějším závojem vlhka a kouře, plazícího se po polích a stráních z dětských ohníčků.

Eva se po chvíli ozvala.

»Jak je ti, Pavle, po tom překvapení?«

»Jsem jako ve snách.«

»Já také, věř. Ale nezapomínám, že ten sen je skutečností.«

»Toužím jen po tom, aby ti to přineslo ulehčení a možno-li zapomenutí.«

»A já ti děkuji z hloubi srdce. O mne již se neboj, příteli, jsem silna dosti a brzo se vyrovnám se vším, co dosud cítím. A tobě věřím bez dalších slibův a bez přísah, tvé přímé, poctivé a dobré slovo mi stačí. Chceš-li, ponechám ti dosti času na rozmyšlenou, neboť žádost má nesmí býti vynucením. Chceš den, týden, měsíc?«

»Není mi třeba ani minuty, už jsem řekl.«

»Tedy dokončme tu smlouvu. Já ti slibuji věrnost a sesterskou oddanost až do hrobu. Zdá-li se ti bratr příliš málo, budeš mým otcem, a já budu tvým poslušným dítětem. Mé jmění bude tvým jměním, tvá vůle mou vůlí. Tvůj slib omezuji na to, abys mne nikdy nemiloval, abys nepocítil nikdy lítosti, že jsi se odhodlal obětovati pro mne. Jinak ponechávám ti úplnou volnost ve všem a vždycky. Žij si jak žij, bav se jak bav, na mne se neohlížej. Chceš-li, zapomeň, že máš ženu, jenom nezapomínej, že nejsi svoboden. A já ti budu vděčna a slova námitky nebo výčitky ode mne neuslyšíš. Přijímáš?«

»Přijímám. Nebudu ti vymlouvati a vyvraceti ničeho. Tu mne máš, jaký jsem, a předvídám, že v posvátném svazku s tebou se nestanu horším. Naopak, cítím už jeho blahé působení. Je mi volněji a v duši jasněji, neboť v ní vychází hvězda, která mi bude svítiti po celý život. Budeme si rozuměti, Evo, a já budu šťasten, když aspoň laskavý souzvuk tvých myšlenek bude posvěcovati mou práci.«

XX.

Seděli dlouho na stupních sřícenin a rozmlouvali zase jako děti, těšíce se na velikou událost ve svém životě. Také oni oba se těšili. Eva ve sňatku s bratrancem spatřovala blahodárné uklidnění vzbouřených a tak bolestně raněných citů, šťastné rozuzlení osudného zmatku, který ji zachvátil, viděla v tom své vítězství nad překážkami, které člověku klade do cesty život. A pak neznala nikoho, ke komu by v daných poměrech mohla míti více oddanosti a důvěry než k tomu dobrému, šlechetnému Pavlovi.

On byl ještě zpit vším tím a cítil se ve své spokojenosti i šťastným. Bylo mu skutečně nadmíru volno, a radost ze života, opravdová a silná tucha světlé budoucnosti, jakou vykouzlí jenom posvátné spojení s Evou, rozevírala se před ním.

Vypravovali si o svém sňatku jako milenci, kteří po dlouhém čekání posléze dospěli k vyplnění svých tužeb. Slovo láska však nezaznělo z jejich úst, výmluvné stisknutí ruky ani polibek nedočkavosti nesladily těchto něžných rozmluv.

Dohodovali se o dni sňatku. Professor ponechával vše rozhodnutí Evině, a ta volila lhůtu co možná krátkou. Pan ženich zatím vyhledá obydlí o čtyřech pokojích vhodného položení, odkud by bylo viděti aspoň kus modré prohlubně nebes, aspoň část zeleni stromův, a kam by v některou dení dobu mohlo svítiti rozkošné slunce. Kdyby aspoň z jednoho okna byla vyhlídka na vzdálené obzory, tak asi směrem k rodnému Opatství, bylo by Evě velmi vítáno. Ale zřekne se toho ochotně, poněvadž ve velkém městě je velmi nesnadno shrnouti všechny ty požadavky v několik stěn jednoho bytu.

Pak šli až za sňatek a činili si plány, jak budou žíti spokojeně a prostě. Budou se vídati třikrát, čtyřikrát denně. Budou spolu snídati, obědvati a svačiti, a libo-li jemu, i večeřeti. Každý čtvrtý, pátý den půjdou do divadla, na které Eva již se těšila. Bude-li ji Pavel voditi do společností, na plesy a koncerty, ochotně ho bude provázeti všude, kam jemu bude líbo. Ale nejraději bude doma tráviti své večery. Vždy se najde nějaké zaměstnání, které jí nedá podlehnouti dlouhé chvíli. Často bude psáti mamince a několikráte přečte všechny knihy Pavlovy knihovny, nejčastěji však bude čítati jeho spisy. Dovolí-li, přijde někdy, až bude psáti, k němu. Sedne si tiše s nějakou ruční prací opodál do stínu a bude se dívati na něho a tak se stane svědkyní jeho tvoření, sledujíc ve svitu lampy výraz jeho obličeje a pohyby i šelest jeho péra.

»A nebude to docela hezké a příjemné? Nebude to svatý, spokojený život?« zeptala se ho s úsměvem, a on představuje si ji už v duchu jako světici, ochotně přisvědčoval na tu otázku.

»O svátcích budeme jezdit do Opatství, a až bude sníh, budeme opakovat půvabné sanice, na které ani ty ani já nebudeme moci dlouho zapomenout. Viď, že to tak bude rozkošné! O velkých prázdninách budeš podnikat svoje oblíbené cesty, a já zatím se budu uchylovat pod ochranná křídla své hodné maminky. Budeš nám posílat malované lístky a stručné dopisy, a někdy musíš taky napsat, jak už se těšíš na návrat. Usmíváš se? Musíš, ovšem, co pak by řekli tvému chladu tatínek a maminka? A pak přijedeš a budeš nám vypravovat o cizích lidech, krajinách a městech,

o zvířatech, rostlinách a kamenech, o kterých vždy nejradčji vypravuješ, tak hezky, že i do těch mrtvých nerostů vkládáš život a vdechuješ duši. Ale zvláště budeš vypravovat o mořích a ostrovech, o těch nevylíčitelně krásných mořích, která se smějí modrým úsměvem, hledí-li na ně s blankytných výšin čarovné nebe, a která se škaredí ve stínu mračen, budeš vypravovat o jejich nekonečných lesklých hladinách i o jejich vlnobití, o nesmírných parnících i malých loďkách rybářských — ó, kdybys už raději se vrátil s těch cest a vypravoval nám to všecko!«

»Víš, kam jednou podniknu takovou cestu?« otázal se bystře professor a pohlédl v její rozjasněné oči.

»Kam?«

»Do země tvých dávných snů.«

»Do Ameriky?«

»Ano.«

»A doneseš pozdrav můj národu, z kterého v jeho vlasti zbývá bezmála už jen popel.«

»Donesu. Vyřídím jej u těch ohromných řek, které tě očarovávají zdánlivým šuměním, u těch pralesů, propletených lianami, u těch prostých indiánských chat, najdu-li ještě jaké.«

»A pak mi budeš o tom všem vypravovat,« pravila s tichou snivostí, jaká se v ní vždycky probouzela za takových vzpomínek.

Rozpovídali se o věcech, které nikterak nesouvisely s událostí toho dne a s jejich sňatkem. Až Eva se z toho vytrhla a prohodila žertovně:

»Zda-li pak jsme oba nezapomněli, že jsme vlastně snoubenci?«

Odpověděl jí úsměvem.

»Musíme to taky povědět rodičům,« dodala.

»Co tomu řeknou?«

»Budou potěšeni, protože toho očekávají.«

»Prozradilo mne již za minulé návštěvy nápadné chování?«

»Nevím, ale mají oba tušení, kam tato návštěva se schyluje. Maminka se usmívá na mne něžněji než dosud a již několikrát vážně začala o tom, zvláště když se tomu nebráním. A tatínek, vždyť ho znáš, ten si už taky na tom brousí vtip. Musíš se na to připravit, protože ode dneška budeš i ty hromosvodem jeho vtipův a narážek.«

»Pravila jsi, že budou potěšeni?«

»Ubezpečuji tě o tom. Nevíš ani, jak tě mají rádi. Zbožňují tě, tys jim ve všem vzorem, Jaroslava nemohou mít radši.«

»A budou námi oběma oklamáni, Evo.«

»A přec budou šťastni, protože nebudou znát naše tajemství. Kdyby se to nestalo, nemohli by být spokojenější. A i kdyby jich nebylo tajno, jak se zasnubujeme, žehnali by pro můj pokoj našemu rozhodnutí a nepřestali by tě zbožňovati.«

»Staň se tedy, jak chceš, milá sestřenko. Kéž jsme v tom spokojeni a možno-li také šťastni!«

Z parku se vytrácely poslední sluneční paprsky, jen ještě koruny nejvyšších stromů byly ožehnuty jejich zlatem. Všude jinde se rozložily stejnoměrné chladné stíny. Z rybníka vyvstávaly páry, zalily bílým tokem lesklou zeleň puškvorce a rozlézaly se i po louce mezi vonícími kupami. Zralé ovoce chvílemi se utrhlo a padlo se stromu.

»Pojďme,« pravila Eva a vstala.

Pavel se také zvedl a podal jí její růži, kterou zapomněla na stupních.

»A ještě jednou ti děkuji za všechno, drahý Pavle!«

Vložila mu zase ruku v rámě a dotýkala se prsty jeho dlaně. Pod nohama jim šelestilo spadalé listí, a čím více se blížili k domu, tím určitěji oba cítili, jak nepokojně jim tepe srdce.

»Teď poprvé jsem trochu rozčilena,« pravila dívka, vcházejíc do dveří.

Nalezli v pokoji paní Severovou, prostírající k večeři, kdežto pan Hypolit Severa opřen o okno v přibývajícím šeru dočítal noviny.

»Kde jste se nám zas toulali?« pravil dobrácky, když Eva s Pavlem, držíce se stále za ruce, vstoupili.

Dívka násilně odvrhla všechnu ostýchavost.

»Byli jsme v parku, tatínku a maminko. A spěcháme vám povědět, co jsme si tam slíbili. Řekli jsme si, že se vezmeme, a přicházíme se vás zeptat, zda-li svolujete — přicházíme vás poprosit o požehnání, abychom byli spokojeni.« (Pokračování.)

R. J. KRONBAUER

Snoubenci „Umělecké lóže.“

Román.

(Pokračování.)

Nepovolím,« zvolal pevným hlasem . . »musí mně dáti aspoň poukázku na zálohu. Jen se nepousmívej . . čekej na mne a uvidíš, jak si budu vykračovat. Zdaleka to už na mně poznáš, že jsem dobře pochodil. Aspoň polovičku honoráře přinesu . . a hned odpoledne půjdeme do Prahy. vybereš si krásný, hodně appartní klobouk, koupíš si rukavice a peníze na kytku uložím do pendlovek a slavnostně se zařekneme, že na ně nesáhneme, kdyby na sůl nebylo. Jakmile mne zahlédneš — vyběhneš mně naproti a já ti ihned ukážu, jak jsem pochodil,« dodával se sebevědomým úsměvem, když se s ní loučil.

A zatím, div že redaktora neodprosil a málem by byl stál před ním jako vinník. Kdyby aspoň byla naděje, že pochodí jinde . . tolik se styděl za to, že se vrací domů s nepořízenou, s prázdnou kapsou.

Emma asi sedí u okna a nedočkavě ho vyhlíží. Kdyby si mohl peníze vypůjčiti, udělal by to a Emmě by raději řekl, že dobře pochodil a že je to záloha na povídku. Ale jediného takového člověka neznal, na kterého by mohl s podobnou žádostí přijíti.

A když o tom uvažoval, napadla mu dvě jména — Jana Antoše a J. V. Friče. Až se zarděl při pomyšlení, že by mohl stanouti před nimi v rozpačité pose prosebníka. Dal se do běhu, jakoby se bál, že by se mohl vrátiti a že by se mohla myšlenka na něco tak hrozného a neslýchaného uskutečniti. Ať dělal co dělal, myšlenky se nemohl zbaviti. Nedala se z hlavy vypuditi a pořád mu cosi našeptávalo: »jen to zkus, uvidíš, že to dobře dopadne.«

Snažil se úsilovně mysliti na něco jiného, zkusil to i tím, že mluvil nahlas, aby nápad zažehnal — všechno marno. Pořád v duchu slyšel odpověď Antošovu:

»I s radostí . . bracháčku . . s radostí . . to jsme také prodělali a víme, co to je.«

Zastavil se a uvažoval.

»Není to přece zločin . . mohu za to, že jsem se octl v takové situaci? Za deset minut se to odbude . . přičiním se, abych peníze hodně brzo oplatil . . a přece jenom tím mnoho získám. Je to tolik ponižující přijíti domů s nepořízenou . . Musím přece pamatovat na svou reputaci . . co si Emma jenom pomyslí, až se doví, že jsem zase nepochodil? Nesmím už dopustiti, aby se otřáslo její důvěrou ke mně . . vždyť hraju před ní roli ubohého, malomocného člověka, roli literáta, jenž nemůže se pochlubiti ani jediným větším úspěchem. Pravda — věří mně, je skalopevně přesvědčena, že mám talent, že něco dovedu . . ale už je na čase, aby se to začalo jevit také jinak, než spoustou popsaných půlarchů.

Viktor si vzpomněl na to, co nedávno s Emmou hovořil, když jí přečetl kapitolku o honorářích francouzských spisovatelů. To byla čísla až závratná! To jsou spisovatelé! Mají villy jako milionáři, koně, kočáry, statky — když zasednou k psacímu stolu, zlatý déšť padá — každá věta znamená dukát.

»Toho se u nás nikdo nedočká,« řekl tenkráte, ale hlas jeho prozrazoval veliké sebevědomí, když pokračoval:

»Jsme u srovnání s nimi pouhými Liliputány, ale přece jenom máme v sobě malý zlatý důl. Už se stává báchorkou, co se vypravuje o honorářích těch, kdož českou knihou konali dílo buditelské. Byly doby, kdy v kraji býval jeden student a jedna ubohá knihovnička. Nebylo nás tak málo, jak se za to omylem má — bylo jen poskrovnu těch, kdo nalézali zalíbení v knize. Povyrostli jsme ve všech směrech, hnuly se všechny stavy, a je přirozeno, že spisovatelé přestali býti pouhými amatéry.«

Vzpomínky tyto Viktora nejvíce pálily.

Plížil se domů jako člověk špatného svědomí.

Když konečně spatřil starý domek a Emmy nikde neviděl, byl tomu rád. Aspoň jedno zklamání odpadlo.

Ale radost jeho neměla dlouhého trvání.

Mezi dveřmi objevila se Emma v rozkošném svém domácím úboru, v němž ji Viktor tak rád viděl.

Vyběhla mu naproti a přitulila se k němu jako ke člověku, kterého jsme dlouho neviděli a kterého jsme s touhou netrpělivě očekávali.

Emma v radostném rozechvění nepovšimla si, že tvář Viktorova je zakaboněna.

»Tak co . .« řekla v bujaré náladě . . »dostanu hodně appartní klobouk, rukavice a kytici?«

Podívala se mu do očí, přitiskla se k němu, smála se celým obličejem a očekávala objetí

a zvolání: dostaneš . . klobouk — rukavice i kytici . .

»Emmo«, odbyl ji příkře Viktor . . »že můžeš v takovou chvíli myslíti na takové věci. Mám plnou hlavu starostí a tvojí první myšlénkou je paráda.«

Emma se zarazila, zbledla, sklonila smutně hlavu a tiše řekla:

»Myslila jsem, že jsi dobře pochodil . . hodinu jsem na tebe čekala, vyhlížela jsem ustavičně, nevracíš-li se a z průjezdu jsem se takřka ani nehnula, jenom abych tě nepropásla. Vždyť jsi si to sám přál a ty věci jsi mně sliboval. Já přece za to nemohu, že jsi byl zase zklamán.«

»Zase . . k čemu to slovo »zase?« utrhl se Viktor . . »naposledy ještě řekni, že nic nedovedu, že neumím nic kloudného napsat. Doufal jsem, že mne potěšíš, že mne přivítáš nějakým povzbuzujícím slovem — mohlas přece z daleka pozorovat, že to špatně dopadlo . . a přece jsi se ihned hlásila o to, co bys ráda měla a co ti nemohu opatřiti. Emmo, to přece uznáš, že jsi právě taktně nejednala. Ale to bych ti konečně nezazlíval . . ale nač mně v takové hořké chvíli připomínat, že se moje nezdary opakují. Však já měl tušení, že ani doma si nevydychnu . . tak nerad jsem šel domů a pořád jsem se od domova vzdaloval. Kde mám pro Boha potom hledati věrnou a spolehlivou duši, když ne doma, u svého domácího krbu?«

»Viktore, jsi zase podrážděn a mluvíš věci, kterých bys za klidu neopakoval,« zvolala varovně Emma.

»K smíchu . .« odporoval Viktor . . »jen se na mne dobře podívej a uvidíš, že jsem úplně klidný. Pravda, byl jsem rozrušen, byl jsem pobouřen, ale očekával jsem, že naleznu doma duši, která mně rozumí a která se vynasnaží, abych na svoje rozladění docela zapomněl. Pravá žena, žena, která je si toho vědoma, že má za muže literáta, jenž má přece nárok na nějaký ohled, pochopila by ihned situaci, dala by se do smíchu a řekla by: »Nic nevadí . . klobouku nepotřebuju, rukavic také ne a o kytici nedbám . .« a bylo by všechno v pořádku.

Něco takového tě ovšem ani ve snu nenapadlo. Vidím na tobě, že se tě to velice nelibě dotklo, že jsi se marně na ty věci těšila . .«

»Viktore . . nekřivdi mně tolik . .« bránila se Emma, přemáhajíc se, aby nevypukla v pláč . . »něčeho takového nejsem přece ani schopna. Uznávám, že nejsem snad tak vyspělou, abych ti v podobných chvílích vyhověla . . bolí mne to, že ve mně už nevidíš toho, co jsi hledal . . ale vím, že tě mám ráda tak, jak by tě nemohla milovat žádná jiná žena na světě . . Věř mně, že mně ani ve snu nenapadlo, že bych se tě mohla tou nevinnou poznámkou nelibě dotknouti. Vyběhla jsem ti naproti s takovou radostí, že toho ani vysloviti nedovedu . . těšila jsem se na to, že mne zase jednou obejmeš tak, jak jsi to jindy činíval .«

»Bože . . bože . . jen tyhle výčitky si nech . .« podrážděně se rozkřikl Viktor . . »to by tak ještě scházelo, abych ještě za tohle trpěl a zkoušel. Tobě ovšem se zdá, že jsem k tobě málo pozorný . . inu ovšem . . lidé, kteří za tebou běhají do divadla jsou daleko dvornější. Byla ti patrně často už poskytnuta příležitost, abys srovnávala. Prosím tě, Emmo . . nehraj divadlo doma! To víš, mne takovými divadelními pohledy a lomením rukou neohromíš. Všechno je to tak jasné a přirozené . já jsem ti sevšedněl, já se stávám ve tvých očích nudným a fádním patronem.

Nedávno jsi mně vytýkala, že čtu dlouho do noci. Zabořím se do knihy, zapomenu na celý svět . . bavím se nejušlechtilejším způsobem a tebe mrzí, že neposlouchám žvasty a klepy ze zákulisí. To je ovšem maličkost . . ale i ta má svou váhu a svůj význam. Vzpomínám si tak na leccos, co mne zaráží a znepokojuje. Když jsi v neděli hrála, seděl jsem u stolu a psal jsem novellu. Odcházela jsi, sklonila jsi se ke mně, políbila jsi mne na čelo a řekla jsi: »Půjde-li ti to hravě z péra, nevyrušuj se, miloušku, a nechoď mně naproti.« A vidíš . . já po tvém odchodu nenapsal už ani řádky. Byl jsem u divadla, protože mne tu všechno pálilo. Řekla jsi, že půjdeš domů s kolegyní . . a zatím jsi se vracela domů ve společnosti herců a znamenitě jsi se bavila . .«

»Viktore . . já přece za to nemohu, že se k nám přidružili.«

»To není žádná výmluva,« bouřil Viktor . . »tys měla jíti domů raději sama. Mohla jsi zcela jednoduše říci, že si toho nepřeju, mělas počkati, až odejdou . . a mně bys byla způsobila radost. Ani slovíčka jsem ti neřekl — ale vzpomeň si, že ti byla nápadna moje zamlklost. Představ si, jak mně bylo, když jsem se plížil za vámi a když jsem slyšel váš smích. Dost možná, že si někdo na mne vzpomněl a že vyzvídal, co dělá pan manžel. Inu ovšem . . tak to bývá, že se muž doma lopotí a žena se nenuceně a bezstarostně baví .«

Emma schoulila se do kouta, zakryla tvář rukama a bolestně plakala.

»Toho všeho jsem se ovšem nenadál,« pokračoval Viktor, z něhož pramenila utajovaná zlost, »tak jsem si ten náš ráj nepředstavoval. Dnes jsem tedy zase špatně pochodil.

Musím ti, Emmo, povědět pravdu . . redaktoři vrátili mně už několik prací. Z deseti byly přijaty a otisknuty pouze čtyři. Je tedy z toho vidět, že něco dovedu, že napíšu dobrou věc.

Přemýšlel jsem o tom, co je toho asi příčinou, že se mně v poslední době nedaří tak, jak se mně dařilo, když jsem psáti začal.

Je mně líto, že ti to musím říci . . ale není jinak možno . . . musím ti povědět plnou pravdu.

Nemám už toho klidu, bez něhož je každá vážná literární práce nemožná. Jsem o tebe v ustavičných obavách, žiju v trapné nejistotě, neděje-li se něco za mými zády, co by mohlo naše štěstí, naši celou budoucnost ohroziti, nejsi-li doma, tisíce a tisíce divných a nemožných představ krouží mojí hlavou, jednu dvě zapudím a houfy nových se přihlašují a obletují moji hlavu jako netopýři. Vím, že jsou to výrony předrážděné fantasie, uznávám, že nápady a myšlenky tyto jsou nezdravé a chorobné . . ale co je to platné, když mne mučí, když jsem jimi bičován a pronásledován.

Emmo, vím, co chceš namítnouti, mohl bych ti do slova říci, co uvedeš a čím vyvrátíš moje obavy — ne jednou, tisíckráte jsem si vše vyvrátil sám, ale doposud jsem marně usiloval o to, abych zlořečené tyto myšlenky na dobro vymýtil a umrtvil. Kdykoli přijdu k tomu proklatému divadlu, vždy tě najdu ve společnosti lidí, o kterých vím, že na tebe pohlížejí chtivýma a hrabivýma očima. V tu chvíli mne nic zlého nenapadne . . zastavím se u vás, pohovořím, zasměju se, prohodím vtip, rozloučím se s těmi lidmi docela klidně, ba skorem přátelsky . . zapomenu na to, dva tři dny mně to ani na mysl nepřijde . . ale najednou, když se toho nejmíň naděju, chytne mne cosi u prsou, zdá se mně, že slyším kolem sebe potměšilý smích, všude, kam se jenom podívám, vidím příšery se zelenýma a žlutýma očima, popadne mne hrozná úzkost, vyskočím od stolu, uhodím pérem nebo knihou a musím vyběhnouti, musím běžeti za tebou, abych byl na blízku, kdyby ti hrozilo nějaké nebezpečí. Chodím před divadlem, bloudím v průjezdu, přitiskuju se ke zdem a poslouchám, neuslyším-li tvůj hlas, tvůj smích, vniknu do divadla, chvěju se na celém těle, a oddechnu si teprve potom, když tě spatřím a když poznám, že to vše byl zase jenom klam, přelud. Jdeme spolu domů, přivineme se k sobě a já ti všechno vypravuju, smějeme se tomu, máme z toho radost jako malé děti, když zjistíly, že se bály bílého prostěradla, přehozeného přes věšák, slibuju ti, že už se nedám nikdy zlákati svými bizarními dohady a domněnkami, jsem pevně přesvědčen, že jsi mně dosud nezavdala ani té nejmenší příčiny k tomu, abych byl neklidný, abych tolik trpěl a přece jenom vím, že se to vše zase vrátí, že se budou podobné okamžiky zas a zase opakovat.

A to je asi hlavní příčinou, proč mne v poslední době stíhá nezdar za nezdarem.

Všechno jsem zrale a důkladně uvážil — jsem svatosvatě přesvědčen, že ti nekřivdím . . ale jak jinak si mám svoje klesání vysvětliti? Milé dítě, pláčem se to nenapraví . . tolik ti mohu říci, že ti věřím jako Madonně a to ti musí stačiti. Musíme oba udělati nějaký ústupek . . já znovu začnu, budu pracovat s krajní svědomitostí, ale ty musíš býti k lidem upjatější, studenější, musíš zkrátka ustavičně, každým slovem, každým pohledem dávat na jevo, že miluješ jenom mne a že máš svoje půvaby jenom pro mne . .«

Viktor jako obyčejně po podobné scéně polevil a snažil se Emmu usmířiti. Uklidňoval se po takovém výbuchu, v duchu uznal, že svoji ženě přece jenom křivdil, že ji ranil a všemožně se vynasnažoval, aby zahladil následky svojí podrážděnosti. A když konečně ji nadobro usmířil a když po dlouhém zdráhání zase svoje krásné ruce kolem jeho hlavy obvinula, liboval si v duchu, že slaví nové libánky a že takové bouřky mají svůj veliký půvab, že následuje po nich jásavé vyjasnění, prudký, vášnivý výbuch lásky.

Brzo na to přihodilo se něco, co Troskovického omráčilo.

Přišel záhy odpoledne domů a nalezl tu mladého herce, o němž slýchal vypravovat mnoho dobrodružného.

Viktor oněměl překvapením.

Herec zcela klidně povstal a Troskovickému se představil.

Emma zbledla jako křída. Věděla, že je zle a že to bude míti pro ni hrozné následky.

Chvíli bylo trapné ticho.

Emma chtěla přítomnost hercovu vysvětliti, chápala, že je nevyhnutelno, nějak to omluviti, ale ulekla se tak, že nemohla ze sebe jediného slova vypraviti. Herec vpadl sem před chvilkou a než se probrala z rozpaků, vstoupil Viktor.

»Přišel jsem,« řekl konečně herec zcela klidným hlasem . . »abych nabídl milostivé paní společnou benefici. Těšíme se oba přízni obecenstva . . já . . (herec se vypjal a samolibě se usmál . .) jsem miláčkem dam — vaše žena má zase velikou přitažlivost na mladý mužský svět. Napadlo mně, že my dva bychom se mohli spojiti. O nějakou žebráckou benefici nestojím . . musíme něco podniknouti, co by nás vytrhlo . . mne i vás. Vezmeme-li to obratně do rukou, vysekáme z benefice nějakou stovku. Vybéřeme si něco apartního, něco, na co se lidé pohrnou. Milostpaní by nejlíp udělala, kdyby si vybrala roli s lákavým kostymem . . však my už něco spolu vybereme. Víte — něco takového, kde by se nádhera jejího těla jak náleží uplatnila . . jen co je pravda . . milostpaní má po čertech pěkné

věci k disposici. Není pochyby, že jí budu dobře sekundovat.«

Viktor byl tím vším, co právě slyšel, tak chromen, že v první chvíli ani nechápal, je-li to vše pravda, je-li skutečně ve svém bytě a mluví-li se o jeho ženě.

Zdálo se mu, že se dusí, že se zalkne. Díval se na domýšlivého a ješitného paňáca, jenž zapomenuv úplně na to, že je přitomen její muž, pohlížel na Emmu zálibnými, nestoudnými pohledy.

Krev vehnala se Viktorovi do hlavy a v očích zaklikatil zlověstný blesk.

Prudce otevřel dvéře a natáhnuv velitelsky ruku, silným hlasem křikl:

»Ven . . z mého bytu . . kuplíři . . ven . . sic se zapomenu a stane se něco strašlivého . .«

Herec leknutím jen vyjekl. Zdálo se, že nechápe, co to vše znamená, a že nepostřehl, jakou beztaktnost provedl.

Sáhl mechanicky po klobouku, zapínal rozpačitě kabát a chabým hlasem řekl:

»Milostpaní . . přišel jsem přece v nejlepším úmyslu . . moje nabídka je pro vás přece velice výnosná . . poučte laskavě pana manžela, že jedná proti vašim zájmům . . je očividno, že se tu sběhlo nějaké velice nepříjemné nedorozumění — pamatujte na svůj prospěch . . ručím za to, že všude by mne přijali s otevřenou náručí . . Pozoruju, že si systematicky poškozujete svou kariéru . . ostatně myslím, my dva že se spolu ještě domluvíme . . «

Viktor již již se ho chápal.

Herec zavčas povšiml si výmluvného pohybu Viktorova a vyběhl jako střela.

Troskovický zalomil rukama, klesl na židli a pohlížeje ztrnule před sebe a prudce oddychuje, těžce a namáhavě promluvil.

»Co to bylo? Co jsem to slyšel? Vždyť ten člověk tě přišel kupovat, najímat jako nějakou nevěstku. Jak je to jen možné, že se opovážil sem vkročit; že mohl přijíti k tobě s takovou ohavnou nabídkou? Proč jsi ho nevyhnala? Co si mám, pro Boha živého, o tom všem myslit?

Emmo . . byl tu ten člověk vůbec poprvé?« řekl a upřel na ni bádavě zraky, jež v podobných okamžicích dostávaly zcela jiné zabarvení.

»Viktore . . prosím tě sepjatýma rukama . . nepokračuj v těchto hroznych kombinacích,« ozvala se tentokráte rázně Emma . . »přišel několik okamžiků před tebou, posadil se a začal vyjednávat. Uznáš přece, že jsem ho nemohla ihned odbýti . .«

»Ne . . ne . . to neuznám,« rozkřikl se Troskovický . . »ty patrně ani si nejsi vědoma, jak dalekosáhlý význam má taková návštěva. Jak dlouho ho znáš, jak často s ním mluvíš . .?«

»Mluvila jsem s ním jednou . přišel za kulisy, aby si smluvil s našimi herci dostaveničko. Přistoupil ke mně a začal na mne mluviti . .«

»To je úžasné ..« hrozil se Viktor . . »mám ženu, s kterou každý tulák a pobuda se může bavit. Znám ho náhodou z kavárny, kde jsem si ho povšiml pro jeho arrogantní, klackovité chování. Je to ničema, je to padouch, jenž nesmí ani nohou páchnout do celé řady měst. Kroniky jsem o něm slyšel a toho člověka najdu ve svém bytě, když se náhodou a neočekávaně vrátím domů. Co jsem se tě naprosil, abys nikoho k sobě nezvala a abys se podobným návštěvám úzkostlivě vyhýbala. Netrpím, aby sem docházely herečky a najednou dočkám se takového překvapení.

To už přesahuje všechny meze.

Teď jsem hotov . . teď jsem ztracen. Už tedy nejsem jist před úkladem ani ve svém bytě! Že jsem se na toho drzouna nevrhl a že jsem ho za jeho nestoudnou neomalenost neztrestal! Kam to jenom povede, čeho se ještě dožiju!«?

»Bože . . je to život,« zaúpěla Emma . . »pravdu máš, Viktore, kam to povede, čeho se ještě dožijeme? Kdybys byl měl jenom okamžik strpení, byla bych mu sama důstojně odpověděla.

Dost možná, že by ho byla moje odpověď více mrzela, než tvoje prudké zakročení. Mohu za to, že se vplížil za mnou do bytu? Proč se k vůli tomu rozčiluješ? Buď ubezpečen, že bych byla dovedla svou čest také obhájit. Vytýkáš mně, že vůbec přišel . . Je to jeden z těch dotěravců, kteří slídí po kořisti jako dravci. Nemysli si, že nevím, proč vlastně přišel. K tomu přece není zapotřebí veliké prozíravosti, uhodnouti, že benefice byla pouhou záminkou. Mluvím o tom, ač se mně něco takového příčí, poněvadž vím, že za chvíli sám to uvedeš a že budu za to zase trpět. Vyhnal jsi ho — nic jiného nezasluhoval . . ale co jsi tím dokázal? Odcházel s přesvědčením, že si se mnou ještě pohovoří a dost možná, že o tom co nevidět sám začne mluvit.

Nestalo se mu to jistě naposled, co měl s mužem nedorozumění . .« řekla Emma po kratší pomlčce. (Pokračování.)

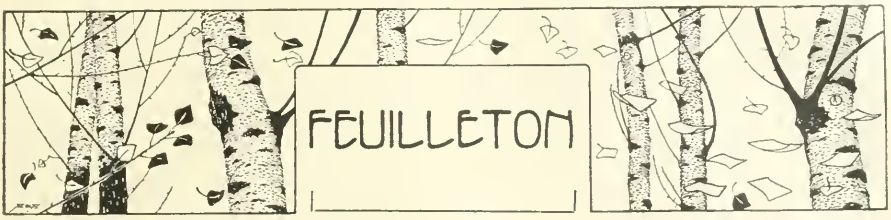

JAK SI KDO USTELE, TAK SI LEHNE!

Hrstka pomněnek k rakvi Václava Vladivoje Tomka.

Chýlilo se k parnému červencovému poledni, když jsme se ve druhé polovici šedesátých let minulého století vyhrnuli z českoskalické školy. Na náměstí před ní stál statný pán s hnědým slaměným kloboukem na hlavě, v černém šosáku, bílé vestě a šedivých spodcích. Vedrem uzardělý obličej měl obrostlý kaštanovým vousem a opíral se o deštník. Nikdo jsme ho neznali, až když za námi vyšel tehdejší českoskalický pan učitel Josef Kolisko, ihned před neznámým nám radostně smekl a s úsměvem v boubelaté, vyholené tváři spěchal k němu s rukou. Dali se spolu do veselého hovoru. Neznámý nám pán více poslouchal, než-li mluvil, a pak ubírali se k Malé Skalici.

Maje s nimi stejnou cestu, sledoval jsem je až ku proslavenému tehdy Steidlerovu hostinci »u lva«, v jehož rozsáhlých, a celému královéhradeckému kraji známých útrobách mně zmizeli.

Druhého dne na to hned po modlení ve škole náš pan učitel Kolisko, známý vlastenec, osobní přítel Karla Havlíčka a Boženy Němcové, postavil se před škamna a odkašlav si, promluvil: »Ten pán, co jsem s ním včera šel od školy k Steidlerom, jest Václav Vladivoj Tomek, profesor dějepisu na pražské universitě, slovutný spisovatel a slavný Čech. Rodilý je z Hradce a vagace každoročně tráví v Polici. Pamatujte si to a když ho někde potkáte, uctivě ho pozdravte!«

Tímto způsobem byl mně napotomní Nestor českých dějepisců jako českoskalickému školákovi představen. A poněvadž trávíval prázdniny v Polici, pokládal jsem ho za polovičního krajana.

Avšak hned druhý rok na to potkal jsem ho v letě na silnici od Ratibořic přes Skalku. Ku předu nachýlen rázoval »beze všeho« s kabátem přes ruku k Hořičkám. Jak jsem se později dověděl, bývaly Hořičky jeho oblíbenou vycházkou z Police. Navštěvoval tam tamního faráře a napotom vikáře a děkana v České Skalici, Václava Černého, s nímž udržoval přátelské styky. Hořičky miloval pro jejich vysokou polohu a jak mně potom sám sdělil, těšíval se na vzácný rozhled odtamtud na Kladské a Orlické hory a daleko odtud na Zlatý prut.

Pokud vím, byl na Náchodsku také ve přátelském spojení s horlivým pěstitelem vlastivědy, napotomním kanovníkem Edvardem Pelhřimovským, rytířem z Greifenfelsu, farářem v Úpici.

V. V. Tomek znal na Náchodsku každou osadu a každou stezku. V letech sedm- a osmdesátých minulého století pravidelně navštěvoval ve Skalici při své dceři pí. poštmistrové Ludmile Pyrové žijícího svého důvěrného přítele Antonína Hausmanna, druhdy učitele a ředitele polických škol, jehož dítkám byl kmotrem. A tu dostávalo se mně jako studentu té cti, že jsem mohl vícekráte buďto u Bartoníčků nebo v Besedě poseděti v Tomkově vzácné společnosti.

Jednou hovořilo se v Besedě o komsi, jejž Tomek osobně znal. Proč se o něm začalo, nevím. Když však několik řečníků ve prospěch nepřítomného se vymluvilo, ujal se slova Tomek a stručně pevně pronesl: »Jak si kdo ustele, tak si lehne.« A bylo po dalším hovoru.

Krátká, ale úplně správná Tomkova řeč mne zastudila, ale zároveň poučila. Postřehl jsem v ní v intimním kruhu vyslovenou jednu ze zásad Tomkových. A nemýlil jsem se. Kdykoliv jsem mu potom přišel blíže, vždycky mně ona jeho slova zněla v uších a shledával jsem v nich kus Tomkovy velké životní moudrosti.

Bez ohledu a starosti o to, co dělají jiní, hleděl si svých prací, nedbaje, jak se komu líbí nebo nelíbí. Od svého jedenkráte pojatého přesvědčení ani o vlas neustoupil, na útoky a výčitky nikdy neodpovídal, jenom svého si dále důsledně hleděl a svým rozhodnutím se spravoval, tak že po smrti Palackého po třicet let samotinký v celém českém národě neochvějně psal a ve svých spisech tiskl »w« a »au«, dobře věda, že jest v tom úplně opuštěn. Ale to ho nepřimělo, aby obrátil a šel s proudem, ani když byla vydána ministerstvem schválená »Pravidla hledící k českému pravopisu a tvarosloví«.

O Tomkovi někteří uvádějí, že jako mladík byl smýšlení liberálního, jež prý napotom změnil, tak že se proto i s nejlepšími svými přátely, jako s Havlíčkem, rozešel.

V tom možno viděti jistou míru omylu. Tomek byl s Havlíčkem skutečně nejdůvěrněji spřátelen, tak že druh druhu byli svatebním družbou a svěd-

kem. Avšak když toto jejich přátelství vzniklo, bylo uzavřeno a kvetlo, byl Havlíček redaktorem úředních »Pražských Novin«. A jest-li že napotom později mezi náhledy jejich objevil se veliký rozdíl, tu každý přizná, že rozdíl ten měl původ na straně Havlíčkově. Tomek při svém vládním smýšlení setrval a kdyby to byl neučinil, nebylo by v letech padesátých na pražské universitě dějiny česky přednášejícího a pěstujícího profesora a nebylo by v Praze tichého politika, jehož důležitý význam vysvitne, až bude uveřejněna z doby té pocházející korrespondence mezi Tomkem a Josefem Jirečkem, tehdy důvěrníkem ministra vyučování hraběte Lva Thuna.

Při úvaze o Tomkově jednání v letech padesátých mně derou se mně na mysl jeho ve Skalici pronesená slova: »Jak si kdo ustele, tak si lehne.« Bez této zásady byl by sotva z Tomka ten Tomek toho významu, jaký Tomek měl a má.

Kdo život a působení jeho probral a sledoval, každý sice musí uznati, že si žádných kamenů úrazu nebo protivenství do cesty svévolně nesvaloval, ale také musí dosvědčiti, že své náhledy a přesvědčení pevně hájil prací a klidným vyčkáváním, při čemž nikdy nikomu od svého mínění neustoupil, »hlavatě« při něm setrvávaje, třebas že to byl i starý orlický kníže pán Karel Schwarzenberg, proti němuž se ve výboru Společnosti Musea království Českého v době rukopisných sporů postavil do nejhouževnatější opposice a — vyhrál. Z výboru toho ustoupil president jeho kníže Schwarzenberg!

Život svůj strávil Tomek líbezně a krásně od mladosti až do posledních svých dnů dle svého vlastního vkusu a uznání. Přesně zavedený svůj pořádek ve všem dodržoval do nejmenších podrobností, ale nikdy nevzpouzel se při tom pravidlu: »čas je k jídlu, čas je k práci, čas je také pro legraci.« A proto se nikdy zábavě nevyhýbal a dobrým stolem nepohrdl. Naopak! Milou společnost rád vyhledával a za hojně prostřenou tabuli ochotně poseděl. Nic lidského nebylo mu vzdáleno.

Je tomu nyní asi dvacet let, když mně byla v prázdninách ve Skalici najednou dlouhá chvíle. Proto jsem se sebral a vyběhl jsem si do Kladska na Hejšovinu. Ubíraje se již po jejím boku na temeno skal, slyšel jsem veselé zvuky kolovrátku a hlučný smích. Když jsem došel na vrch k hospodě, objevilo se mně tu obzvláště zajímavé divadlo.

Klikou flašinetu točil Jeho Excelence bývalý pan ministr kultu a vyučování Josef Jireček a letitý již pan vládní rada, veřejný řádný universitní profesor Václav Vladivoj Tomek, obklopen byl nádhernou kytici spanilých dívek a děvčůplných mladých paniček, s nimiž pánové si z Police sem podnikli výlet a docela jako jiní pozemšťané se zde vesele vyráželi. Rozjařené dámy měly slovutného historiografa kr. hl. města Prahy mezi sebou v kole a patrně si ho z ruky do ruky podávaly. A k tomu jim pan Jireček na místě báby vlastnoručně hrál.

Vyvaloval jsem na to oči, ale brzy jsem se tomu přestal diviti, když jsem se dověděl, jaký býval Tomek za svých mladých let slavný a horlivý tanečník v Praze i na Policku a všem jeho okolí. Ti, kteří ho jako od kusu tancovati vídali, jsou ještě živi a on se sám tím rád chlubíval, jak v Praze učil tancovat královéhradeckou polku »Strejček Nimra, koupil šimla« a jak cvičil tanec strašáka »Šla Nanynka do zeli« —

Tomek mysl svou nikdy zbytečně nemučil a když ho něco soužilo, dvakráte se na to vyspal a pak to vypadalo jinak.

Mezi studentstvem býval oblíben a vážen, ač se do důvěrností s nikým nepouštěl, ponechávaje každému volnost samostatného vývoje, t. j. vlastní nohy. Když byl r. 1882 zvolen prvním rectorem české university, byli bychom ho při instalaci v aule na ramenou nosili. K naší radosti a největšímu překvapení skončil svou vřelou rektorskou řeč provoláním »na zdar!«, které do té doby v Karolinu slyšáno nebylo. Tím si veškeré, zavedením německých zkoušek na české právnické fakultě rozezlené a uražené studentstvo získal, tak že se stal dočasným jeho miláčkem.

Jeho přednášky rakouských dějin byly zvláštního rázu. Do koleje se dle oznámeného rozvrhu hodin pravidelně a přesně dostavil, jsa v ohledu tom budoucím profesorům příkladem. Usedl za stůl, natáhl před sebe ruce, zamnul si dlaně a pak z paměti jal se plynně přednášeti, až padla. Chodil-li k němu někdo do přednášek nebo nechodil, toho si nevšímal. Jak si kdo ustele, tak si lehne!

Přítelem dlouhých řečí a manifestací nebýval. Jak známo, jistou slavnost, při níž pro oslavence již trapné řeči nebraly konce, rázem spořádal. Ujal se slova a přihlášeným ještě řečníkům přál: »Jenom aby nás Pán Bůh při zdravém rozumu zachovati ráčil!« Roku 1898 měl jsem tu čest býti s ním na jisté oficielní výroční hostině. Při obvyklých přípitcích však najednou kdosi povstal a jal se květnatě vzpomínat, že přítomnému Tomkovi bylo nedávno 80 let a přál mu, aby tady na tom světě ještě hodně dlouho pobyl.

Tomek se zatrpklým výrazem ve tváři tuto předhůzku své staroby vyslechl a když ochotný řečník skončil, uchopil pohár. Nyní se čekalo, co vzácný kmet odpoví. On však krátce řekl: »Pánové! Čím dál, tím líp!« A zase se klidně posadil.

Jedna vlastnost však na Tomkově postavě stkví se přímo oslnivě. Není to jeho mravenčí pracovitost, příkladná přesnost, vzorná pořádkumilovnost, ale jest to jeho naprostá osobní nezištnost, jež památku jeho chrání před každým podezřením, neříkáme-li pak před nařčením, že někdy ze zisku nějaké přesvědčení předstíral.

Při své skromnosti a skrovných poměrech, z nichž nikdy okázale rozdávati nemohl, žil a upravil si život šťastný, spokojený, líbezný a utěšený, maje

V. MORSTADT: ——————
STAROMĚSTSKÉ NÁMĚSTÍ V PRAZE.

vedle své zdravé moudrosti za pravidlo života neunavnou práci, která ho udržela až do věku nejpožehnanějšího. To byl jeho konservatismus! Třebas že žádných básní nepsal, předce život jeho byl plný poesie, jevící se v pevné vůli, důsledném jednání a neumorném přičinění, na jejichž výsledcích bude se mu nyní slavně odpočívati.

Jak si ustlal, tak si lehl!

Dr. Václav Řezníček.

— **Stavba obecního domu u Prašné brány** rozpočtena je na základě definitivního a již schváleného programu na 2,600.000 K. Dle těchto nových disposic bude vnitřek budovy uspořádán takto: V prvním patře projektuje se veliký sál pro účely koncertní, divadelní a společenské, jenž pojme při plné návštěvě 1400 návštěvníků. Prakticky řešena je otázka podia pro veliké koncerty, jež jest stupňovité a tak konstruováno, že jest možno srovnati je do stejné výšky (0·90 m.) nad podlahou sálu, takže bude snadno možno, použiti podia buď jako scény pro divadlo nebo jako estrády při zábavách. Sál vyhoví i nejpřísnějším požadavkům koncertních produkcí prvního řádu. Zařízení tohoto nebylo u nás doposud použito a bude tudíž svého druhu jediným. Úprava sálu bude míti spíše divadelní ráz. Bude v něm celkem 18 loží pro obecenstvo a dvě representační lože při prosceniu. Pamatováno na hojnost vzdušných a rozsáhlých místností pobočných, salonky pro solisty a sbor, zkušební síň a pod. O koncertní způsobilosti sálu svědčí nejlépe to, že pojme až tři sta účinkujících. Sál tento tvoří střed budovy.

Do přední části obecního domu navrženy jsou dva menší sály — přednáškový a taneční — spojené třemi velikými salony. Trakty do ulice Pařížské a Petrohradské obsahují: čítárny, knihovny, jídelny atd. Ve druhém patře navrhují se v novém projektu (v přední frontě) tři velké výstavní sály s potřebnými místnostmi kancelářskými a spolkovými, opatřené vrchním světlem a spojené s přízemkem dvěma zdvižemi pro dopravu osob. Třetí patro bude čeliti jenom do ulic postranních a bude obsahovati pouze místnosti kancelářské. V přízemí vyhraženy jsou vzdušné a prostorné sály pro velkou kavárnu a restauraci s celým příslušenstvím, pak pro místnosti obchodní a pro velkou šatnu pod velikým sálem. Z prvního patra obecní budovy má býti zřízen přechod do sálu, nalézajícího se v Prašné věži. Budova projektuje se ve předu o výšce takové, aby ráz Prašné brány a imposantní její dojem nebyl massivní hmotou nové budovy ani rušen ani ohrožován. Ráz budovy bude monumentální. *J. H.*

— **Morstadtovo** Staroměstské náměstí je kresba vzácné věrnosti a nabývá dnes přímo dokumentární ceny. Skoro dvě třetiny století dělí nás od doby, kdy vznikla. Zajímavou je nejenom přesným zobrazením pražského »znamení«, chrámu P. Marie před Týnem, ale i budovami přilehajícími a pak památnou kašnou Krocínovou, kterou kázala na počátku šedesátých let rozbořiti městská rada — táž, kterou zvolilo první české zastupitelstvo, jež uvedli na radnici místo německého po době absolutismu pražští vlastencové . . .

— Jaromír Borecký: **Básníkův kancionál.** Láska. (Poetických Besed Máje čís. 4.)

Slovo »Láska« pod hlavním názvem knihy ukazuje, že není sbírka úplná, že máme v ruce první část většího celku, který má zobraziti celý vnitřní život poetův ve všech jeho vztazích k světu a životu. Jak jsme se dověděli, mají následovati v cyklu tom za Láskou Umění a za Uměním — Život.

Bylo nutno předeslati tuto noticku, aby názor náš na první díl lyrické trilogie, který v rukou máme, nebyl jednostranný. Ostatně doufáme, že obě další části »Básníkova kancionálu« nedají tak dlouho na sebe čekat a že brzy oceníme celek v jeho umělé stavbě i vzácných jednotlivostech.

Po vydání »Rosy Mystiky« odmlčel se Borecký na dlouho. Knížka nebyla všady pochopena, ano, bylo jí ublíženo. Básník byl raněn. Ale síla v něm dřímající nebyla povalena a udolána. Časem pojila se opět krůpěj ke krůpěji, zdroj nevyschl, ani se nezarazil. Myslím, že především hudební umění, jež básník vedle poesie horlivě pěstuje, bylo mu snad nevědomky silnou oporou a zdrojem ustavičného uměleckého vzpruhu a povzbuzování a že snad i láska, s kterou přilnul k poesii orientální (Borecký jest překladatelem Firdusiho, jehož I. část vyjde co nejdříve péčí III. a IV. třídy České Akademie) i románské bránily mu, že neupadl v rozladěnost a apathii po nevlídném z jedné strany přijetí jeho prvotiny.

Co dřímalo jako v zárodku v »Rose mystické«, hoří a zpívá v »Kancionálu básníka« v celé polední slávě zralosti, lesku, síly a řeknem hned — vždy pod žezlem umělecké kázně. Již v »Rose« byl

patrný sklon poety ke komplikovaným formám poesie trouverské a románské. A jako tam i zde tato formální stránka vévodí. Safická sloka uvádí nás do kancionálu. Čemu říká Borecký »Písně« nejsou písně na př. v stylu poesie prostonárodní, ba ani nejsou v stylu Heydukově. Jsou příliš umělecké, slavnostní, příliš nádherné v dikci. Jedině písně Bannvillovy neb některé Gautierovy se jim rovnají. Od těchto »písní« jest k »odě« malý krok. I dikce jejich jest na píseň příliš těžká. Jsou to princezny poesie a ne prosté divky lučin a niv. Libují si v nádherném úboru, v složité formě, v okázalém vyzývavém rhytmu a rýmu. Milují vzácné květy a neobyčejné vůně. Jsou na píseň trochu přetížené a dost často jsou rafinované.

V druhém oddělení »Z loutny moderního trouvera« převládá kult starých forem. Ronda, rondelly, triolety, ballady Villonské, pastourella, villanela, ba i posud u nás neznámý »zpěv královský« se ozývají v provedení mistrovském. Z orientu hlásí se ghazel — oba kusy pravá arcidíla. V »Náladách a vzpomínkách« ustupuje umělkování formální citu a dumě. Volnější forma převládá. Je vždy šťastně volena a přiléhá k myšlence. »Sentimentální verše« i »Staropražská nálada«, »Béth Chajim« i »Rybník v lese« jsou ukázky dokonalého a čistě osobitého umění básníkova.

Můžeme právem býti dychtivi na další části Boreckého konfessí o »Umění« i »Životě«. —*ρ.*

— **Evžen Voldan.** Napsal Václav Hladík. Velikým dvoudílným románem Hladík obral si za úkol zobraziti přední pražskou, ovšem českou, společnost, a při tom pokouší se řešiti naši nejcitelnější otázku společenskou. Sluší doznati, že úkol ten jest nadmíru nesnadný, vyžadujeť duchaplného mistra, a již sama odvaha spisovatelova zasluhuje uznání. Nelze upříti, že Hladík těžkou, nezáživnou látku spracovává s obratností hodnou uznání, dílo proloženo jest vtipným sociálním rozumováním, líčení povah jednotlivých osob nevybočuje z hranic důslednosti a jest místy zajímavé, třebas charakter druhé hlavní osoby románu, Miny Havlenové, jest záhadný.

Ale uvažujeme-li, že Evžen Voldan má býti českým románem, nemůžeme se ubrániti zklamání. Při všech přednostech díla dlouho hledáme stránky, na které by se nám konečně objevila stopa jeho českosti. Myšlenky a konání jeho osob nejsou naše, a máme také dojem, že spisovatelovo nadání nalézá k své tvorbě vděčnější půdu spíše všude jinde než na našich domácích lánech. Aspoň jakoby se zúmyslně vyhýbal všemu českému a snažil se přitisknouti na vše známku cizí, ba i v jazyku. Z naší vlasti neupoutává ho nic než krása Prahy, kterou — to budiž s povděkem vytčeno — líčí v několika úchvatných odstavcích.

U jeho pražských, českých předních rodin vidíme jenom řecké vásy, maurské a ferrarské majoliky, limogeské, saské, míšenské a delfské porculány, francouzské gobeliny, benátské krajky a benátské guipary, žaponské paraventy, empirové sekretáře, flamanské lustry, hollandské obrazy, plaquetty francouzských mistrův — a jenom jedinou »železnou lucernu české renaissanční práce«. Nemůžeme se přemoci, abychom si nepovzdechli slovy Hladíkovými, jenž v knize praví o paní Hellmerové, že »užívala terminů, jež slyšela od obchodníků se starožitnostmi«. Skutečně jakoby tu byla snešena kde jaká kořist z cenníků cizích starožitnických kramářů.

V románě slyšíme jenom Bachovy fugy, Schumannův Carneval, Lisztovy rhapsodie, Chopinovy tance, Massenettovu »Symphonie amoureuse«, slyšíme též Griega, Schuberta a Rubinsteina — a jenom jednou jako z milosti smí se skromně ozvati také náš Smetana. V knihovnách Hladíkových není českých autorů, na jeho stěnách není obrazů českých mistrů, jeho hrdinové a hrdinky vyjadřují chytrost spoustou cizích slov a rčení — rozumí se, že nyní jest v Praze v modě angličtina. Redingot, contrygentleman, gin, sandwich, smoking, whig, garden party, hausse, shocking, maiden-speech, fife o' clock — jak libě znějí ty ozdoby naší ubohé mateřské řeči, která vedle nich vykazuje hojnost nesprávností (šumící, nejsem naložena, o vírách, jedině, napjetí, daleko hrozivější, daleko silněji, daleko praktičtější, pohodil svou zcuchanou hlavou, pohodil svou velkou hlavou, svraštil obočí nad svýma očima, zkřivil svou tvář, pozveduje svou bradu, popřával volnost, a vůbec zmatek v genitivech)!

Není to žert, vždyť Evžen Voldan je vážným, opravdu velmi vážným románem. Ale nemůžeme za to, že nám působí hořkost, co snad jiného oslňuje zdánlivým uměním slovesným a zdánlivou duchaplností. Jsme dosud z těch čtenářů, kteří od českého spisovatele přede vším ostatním žádají: česky mysliti a česky psáti. A také nikdy nemůžeme býti z těch, kteří by uvěřili, že takovýmto způsobem může býti obohacována a zdokonalována česká řeč.

Spisovatel jistě nám odpustí ta upřímná slova. Napsali jsme je u vědomí jeho významu v naší literatuře. A těšíme se, že u budoucí práce jeho roztrpčení naše změní se v úplnou radost. *Ds.*

— Jan Rokyta: **Pouta a peruti,** básně. Nová básnická žeň Jana Rokyty obsahuje intimní verše z doby posledního sedmileti jeho života. Nazval bych nejraději celou knížku elegií života. Starý, odvěký boj:

prudký vzmach rukou a řetězy chřestí,
zjevy, jež potkal jsem, zlekány mizí
v mroucím jich oku mře píseň štěstí —
za mnou se chechtá kdos hrubý a cizí . . .
Ty chceš k slunci za svou metou
stůj však! slyš: bič otrokáře . . .

Boj skutečnosti a ideálu, boj hmoty a ducha prodělán tu znova v hranicích ostré, básnické in-

dividuality. Zvlášť v básni »Jeptišky«, kterou bych musil citovati celou jest tento antagonismus vysloven neodvratně a železně.

Jest pravda, že jakási unavenost a mdloba jsou hlavními příznaky knihy. Ale to nezniž hanou, i unavenost a mdloba jsou stavy duševní; moudrému jde jen o to, je-li vystižení a vyjádření těchto stavů umělecky krásné. Ani docela pravdivy tyto stavy býti nemusí, neboť nic není choulostivějšího, než rozsuzovati v básních o pravdě či nepravdě cizího citu. Jedině zajímavým a soudu schopným jest, je-li individualita, podávající nám své credo životní, opravdu poetická a dost silná, abychom se o ni mohli zajímati. Je-li, ó pak jistě i její stavy únavy a mdloby budou nám vítány, budouť zajisté rovněž svéraznými.

Že jest Rokyta plnou individualitou, nepodlehá kontroversi. První jeho knihy ryzí erotiky postavily jej rázem na velmi čestné místo v naší poesii. Další publikace uhajovaly mu posud stále toto místo, třeba intonace jeho zpěvů častěji se opakovaly. I v nové knize se leccos opakuje, nemůže tomu ani býti jinak při lyrikovi tak zahořklé kantileny a tak smutně utkvělých do sebe pohledů. Ale něco, zdá se mi, jde tentokrát více z hloubky, řekl bych pod vlivem jedné básně Rokytovy, všecko jde jaksi od »pramenů života«. Místy zvedá se to k symbolice subtilné a vznešené, jako na př. v citované již básni »Jeptišky« a zvlášť »Na mýtině«, v »Smrti«, »Večeru« a »Tichém moři«. Vedle Rokyty má takové tony jedině ještě F. X. Svoboda na svých strunách v památné knize své »K žatvě dozrálo«.

Zřídka se rozhoupají tyto zvony tiché kontemplace k jásotu plnému životní radosti. Ale pak stojí za to: Čtěte jen »Jsem Vesna«, »Pojď, má ženo, v sady mládí« a j. I v obou posledních oddílech knihy »U moře« a »V přírodě« (které by vlastně měly patřit v celek jediný), zní mnoho pěkných tonů tiché hudby a měkkého rozjímání.

Celkem kniha duší snivých a delikátních.

—*s.*

— **Květy pozdní lásky** jsou listy, které neznámá spisovatelka posílala daleko za moře až do tajemné, nevyzkoumatelné Číny za svým milencem. Psala je za pobytu svého v Americe, za plavby po Atlantickém oceáně i ze svého německého rodiště, ale zatím v Číně vypuklo proti cizincům povstání, a v poslední den, kdy do Pekingu, »města utrpení a osudu«, již docházelo vojsko osvoboditelů, zbožňovaný muž padl. Nemohl se potěšiti vroucími dopisy své vzdálené přítelkyně, neboť ho nedošly. Teprve později, když také ona byla mrtva, nalezeny byly jako nedoručené na poště pekingské a na památku obou vydány »jako hlasy, zaznívající z minulosti.«

To jsou tedy Listy, jež ho nedošly a které na každé stránce dávají nahlížeti do hloubi srdce duchaplné ženy a rozené spisovatelky, jež kromě stránek citových značně též upoutává pronikavým pozorovacím talentem. Právě takovými popisnými odstavci zvětšuje se literární cena knihy, ačkoli mladí čtenáři raději se dají upoutati milostným rámcem románu a kouzlem jeho melancholického zakončení. *Ds.*

— Dr. Vratislav Kučera: **Revma.** Thema stále palčivé, ale obtížné vybral si známý popularisator lékařství a spisovatel cestopisů lázeňský lékař v Píšťanech. Není snad člověka, jenž by nebyl v životě trpěl tímto onemocněním — domněle. Autor spisku přesvědčivě dokazuje, že choroba ta není tak častá jak se soudí a že často domnělé revma jest onemocněním zcela jiného rázu. Popisuje pravé revma (kloubní prudké a vleklé hostce, svalový hostec, nervový hostec), nemohl se vyhnouti pojmu nastuzení, které se pokládá v obecenstvu za příčinu revma. Právem pak konstatuje, že vliv nastuzení se přehání, třeba nebyl přívržencem nauky, že by nastuzení vůbec nebylo. Jako vodoléčitel přesvědčil se totiž mnohokráte, že i toto nastuzení může chorobu vyvolati. Stilista obratný zmohl i toto thema těžké a složité jasně. Myslíme, že intelligentnímu čtenáři bude nyní jasno, jak souditi o revma i jak souditi o nastuzení. Knihu ovšem nelze čísti jako román, třeba ji pozorně a několikráte pročísti.

Četné obrázky velmi vhodně doplňují text ukazujíce jasně, že nejedna choroba za revma pokládaná je jiného rázu, tu tuberkulosou, tu nervovým onemocněním jsouc vyvolána. Při pěkné úpravě není cena knihy nemírná. *s—a*

Toto číslo vydáno dne 23. června 1905. — OBSAH: ANT. KLÁŠTERSKÝ: Sonety. — BOH. BAUŠE: Houby. — — JOS. D. KONRÁD: Eva. — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — FEUILLETON: DR. VÁCLAV ŘEZNÍČEK: Jak si kdo ustele, tak si lehne. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE: V. MORSTADT: Staroměstské náměstí v Praze.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec. otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. VÁCLAV STECH, POŘADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GRÉGRA A SYNA.

Z knihy „Zlatá nit.“

Fragmenty.

II.

Vlaštovky.

Oblaka hoří. Oranžová záře visí nad lesy. Celá světnička zalita je zlatými požáry. Vstal jsem a objímat jsem se dal překrásným východem.

Smutné překvapení čekalo nás, když vyšli jsme pak na náves. Rozhlédli jsme se po dědině nahoru, po dědině dolů.

Náves plna světla a jeho rozestřeným vějířem černými střelami mihalo se nesmírné množství vlaštovek, přiletujících do vsí v dubnu a loučících se ke konci září. Nadnášely se, spouštěly k zemi, obletovaly statky, stodoly, kůlny, kroužily kolem komínů, nad střechami, kolem kostela i zámku, v povětří i na zemi, všade jich byla hejna, prostor byl jak začarován tmavým jejich letem. A odevšad ozývalo se smutné, tiché jejich šveholení, kterým pozdravovaly se v letu, potácely se v závrati, blýskaly bříšky a padaly zas, padaly k zemi, dotýkajíce se běloučkých zdí.

To vlaštovky loučily se s krajem, pozdravovaly se a s Bohem dávaly rodným svým chaloupkám, běloučkým domkům, kůlnám a stájím, celé dědince, kde tolik jich mělo hnízda svá, domov, teplý útulek v dešti i chladu, vystlaný peřím, zazděný jak hrad, kam jen malou skulinkou zanášely malé a přec tak veliké svoje bohatství . . .

Ještě tak týden ničeho nebylo pozorovat ani v jejich letu ani v jejich konání: jakoby navždy zůstati měly s námi.

A pojednou slétly se v ohromný sněm a na něm rokováno v letu, kdy že přece vytáhnou a kam se obrátí černé jejich armády. Opletly celou ves vzdušnou, stále se měníci, stále se stahující a zase řídnoucí černou sítí — až k zemi snášely se v obloucích pružných jako vlna, líbaly vodu, líbaly zemi a dvě až do světničky oknem přiletěly k nám a jakoby něco v ní hledaly a nenašly, jen tak zacrčely divně, pod stropem zašustily křídly a už jen památka po nich zůstala v oknech, s nimi odletělo všechno, co nám bylo nejdražší.

Snad, snad ještě zítra je uvidím, snad, snad ještě pozítří se tu pozdrží, sečkají, poshoví, až ostrý vítr zafičí, slunce schladne, udeří podzimní bouř, pak, pak ať si už tedy letí.

Ale jaký to potom bude život bez jejich švíření, jaké nebe bez černých jejich teček, křižujících až v nadsmyslné dálce závratného zenitu, kam v soumraku zrak díval se za nimi na večer, když slunce už se krylo za horu a paprsky jeho mířící zemi vysoko a přímo do nebe rozkládalo divukrásné svoje vějíře . . . A vlaštovky stále za nimi výše a výš, až jich ani vidět nebylo a jen bílá jejich bříška míhala se výškami, potřísněna krví západu.

Nikdy ještě mě tak nedojalo jejich loučení jako tentokrát . . .

A když přece odletěly — až mě ohromila náhlá němota nebes.

Neozval se po nich jediný hlas . . .

Ticho bylo nesmírné.

Częstechowa.

Až jsem sebou zatřás', když jsem vkročil do kostela ve chvíli, kdy tam bylo nejméně lidu a jen osamělí poutníci. Vejdu a v tichu na zemi cosi jako krev rozlitá, přihlédnu blíž a to osm ženských postav leží tváří na zemi a s rukama rozestřenýma hladí svatou zem. Růženec chřestí o podlahu a v tichu prázdnoty bledé jakési děvče visionářsky šeptá blábolivé svoje modlení . . .

A přišel stařec, chlop -- a buch sebou na zem, rozedraný, špinavý, šerem bílý, čelem bil o kámen a nomodlil se, ale ječel, a ze sebe vydával divoký štěkot bolesti.

A těch osm postav rudých od hlavy až k patě posud leželo před černou mříží, za kterou shlížela příšerná Panna Maria.

A když jedna z nich se zdvihla, proudem bohatým, nepřetržitým řinuly se slzy a po kapkách na rty kanuly třesoucí se v křečovitých modlitbách.

Rusalka.

Sobotu slavívám vždy jako svátek svůj.

Protoulám jej vždycky skoro celý . . . I tenkrát, když bílý příkrov kryje zemi a těžko se rozhodnout, nesluší-li jí bílý víc než zelený s ozdobou květů.

Dva psi bývají mými průvodci. Tam i zpět, za dne i v noci. Tři hodiny tak s nimi prosedím v sousední vísce a divám se přes zahrady vzhůru do kopce, kde větrné stojí mlýny a křídla jejich pravidelností kyvadla střídají se v letu. Hned jedno zdvihne se vzhůru, převrátí se, padá, za ním druhé, třetí a tak stále, jakoby si hrály . . . .

Na zpáteční cestě zastavím se u jednoho místa, kde se říká »u ohnutého stromu«. Je jako stvořen proto, aby nesl na sobě lehkou tíhu houpajících se vil . . .

Sedím půl hodiny. Pusto, prázdno kolem, pole obrána, lesy bez ptáků a nebe plno na noc k lesům zapadajících krkavců . . . A tu na tom místě často jsem myslíval na jednu z nich, jak houpajíc se jako ptáček na větvi ohnuté, s rukou jednou zavěšenou o strom, druhou vrkoče své rozpouští a v prstech natřásá, shlížejíc se celá od shůry až dolů, jak je krásna v mythické své milosti.

Polem přenesla se noc. Stromy halily se v tmu. Mračna křivila se v ohni západu. Zasvitla první hvězda na nebi, vyrůstal měsíc. Rudý vyřezával se z mračen a žádné světlo kolem něho, jak ohromný, uvnitř ozářený globus visel nad zemí — —

A kolem černo, tma a noc -- — —

Když jsem odcházel a ohlédnul se na zad za sebe — — cosi jakoby se mi zdálo, že tam na ohnutém stromě opravdu něco vznáší se lehkého, bíle vzdušného, v přísvitu nebe zalesknul se rusý vlas — — —

Rusalka — — —

Jaro.

Krásný rozklenul se den — —

Země vzplanula, sluníčko hraje — —

Nebe jakoby namodřil, luka podlívají se trávou — — Na poli sejou. A než mine týden, čtrnáct dní, příroda v jedné objeví se barvě, v jednom povlaku čerstvě vzešlého a od podzimu zasetého obilí — — —

Po okně mouchy se honí a maně si vzpomínáš, co jsi se načekal, než jsi spatřil první z nich.

V modru vlašťovky se potácejí a to bylo jásotu, když nad hlavou, všechna unavena letem, bez hlesu, tiše s tou vidličkou za sebou vzduchem přeploula poprvé.

V zahrádkách za stavením prsty v hlíně hrabou se jakoby to byly poklady, lilie z hrnců překládají se v zem a jedna růže sem a druhá růže tam, přes den ze zahrady byl růžový háj. —

Ah, to slunko v zádech, za krkem, v týle, lomoz dědiny, housátka žlutá s bílou matkou uprostřed, břehy jak zelené trůny výšící se nad sebe — jak to všechno bylo vzácné, nevídané, nenahraditelné, takový byl asi první den, kdy Bůh stvořil svět — —

A od země dýchá, dýcha teplo zahřáté země, z půdy páří se a už jen u okna sedíš a díváš se, jak slunce klouže po skle, hledíš na střechu kůlny, jak šedne v jaru, na hrušku starou, jak až do okna vysílá svoje haluze, brzy altánek oživne a den jako den opakovat se budou procházky k němu, od záhonu k záhonu, od růže k růži a do pařeniště ruku když vložíš, zašmátráš v teple — — — Jak voní horkou zeminou — — —!

Kamna.

Blíží se zimní soumraky.

Ty poetické, krásné chvíle u hořících kamen, tma prožíhaná rudými odlesky sporáku, nejsvětější okamžiky samotářů, kdy si s duší svou hrají, sobě se zpovídají a cele se poddávají hravým vlnkám vzpomínek a kouzlaplných snů . . .

Mnoho je v životě takových chvil.

Ale, myslím, žádná jiná ve vší své síle, s celým svým vděkem, se vší vůní zimní pohádky nevyrovná se lásce k hořícímu dřevu, rudému světlu a té tmě kolem nás.

Bouře.

Všechno zpřeráženo, všechno zulámáno, udupáno, srovnáno se zemí. Stromy otlučeny, haluze odřeny jakoby je svlík. A po polích bílo, bílo, strašné bílo jako v zimě, když led přikrývá půdu a slunce na něj svítí. Hrůzné podívání na pekelnou spoušť, tím hroznější, že není zima, ale s nebe hřeje léto a kolem sebe vidíš — nic . . .

Jen ta tichá, tichá holubice poletovala kolem vyhořelého stavení, kde jí zahynuly děti . . .

Smutna létala kolem a kolem a nevěděla, kam usednout.

Sedla, ale poplašena vzpínala zas křídloma, jako rukama když lidé lomí a odletěla, neznámo kam. Dlouho, dlouho jí vidět nebylo, ale pojednou přiletěla zas a vrátila se k vypálenému stavení. Byly to oči!

Tam seděla po tři dny.

Psaní.

Čekal jsem kdysi od děvčete psaní.

Nosil mi je Suchánek.

Rozhalil vždy ohromný svůj smrkáč, rozložil cíp sem, cíp tam, chvíli se hrabal v zásylkách, všechny zprohlížel, zpřevracel, uložil zas a naposled mi podal noviny.

»Víc nic?«

»Dnes nic« — řekl sentimentalně a zatřepal rukou nad svou »poštou«, zavřenou vždy do ohromného, jak trávnice obšírného šatku. A jaksi neobyčejně důležitě ho tentokrate rozvinoval i zavinoval, cíp sem, cíp tam a zase s ním do putny . . .

Já zašantročil úsměv do vousů a celou tvář jsem schoval do rozevřených novin.

Neviděl nic!

Je duše člověka jako les . . .

Je duše člověka jako les a lehce v něm zabloudíš . . . .

Stačí jeden bludný krok, jedno nedorozumění v nevysvětlitelném bludišti dvou a srdce se minou, nedovolají se, nesejdou se nikdy už pak.

Darmo jdeš po ztraceném hlase. Škádlí tě a hloub ještě a hloub tě zavádí. Ne hlas už to byl, ale klamná jeho ozvěna.

Jakoby se propast trhla mezi oběma. Jsou si snad na blízku oba, už se blíží jejich kroky, cesty jejich se křižují, jen krok a zde a nikde jinde musí se sejít, zahlédnou se, uvidí, jistě uvidí. —

A přece se minou.

Přísnost toho okamžiku cítí snad oba. Zastaví se pojednou a přece jdou jak slepí.

A bloudí dál. Každý zvlášť, každý pro sebe a oba současně.

Hledáš, voláš, křičíš a nikdo už se neozývá . . .

Cesty se minuly, hlasy se matou, z jednoho zmatku vzrostl mrak, z jednoho klamu massa pochybností, jedna horší druhé a všechny odváději, matou, všechny táhnou a vlekou kořist právě od místa, kde nutně by se musely sejít duše dvě . .

A už se nesejdou —

Je duše lidská jako les . . .

Kritika

Řekl jsem si jednou: nechci soudit a přestal jsem psát kritiky.

Zhnusilo se mi to řemeslo.

Nemít talentu Bělinského a přece psat a psát často, proto jen, že psát musím a že mne k tomu nutí závazek žurnálu: co je to jiného než labužnické mlsání na zdanlivé své dokonalosti a moci ještě zdánlivější?

I kdybys sebe skromněji psal, řeč tvoje přece dopadne tak, jakobys sám na sobě chutnal: »hle, oč jsi chytřejší a pronikavější než autor sám. Jak tomu všemu zcela jinak rozumím, nežli vy všichni ostatní — — —«

A proto také takové kritiky bývají. Opravdu zcela jinak usilují všemu rozumět, nežli jiní — — ti ostatní — — a už dokonce jinak, než rozumět měly a než jak tomu rozumět mohly, kdyby nebylo nešťastného kdyby.

A tak není kritiky, nemůže-li být prováděna celým životem, celým člověkem a už od narození výhradně k tomu a jen k tomu určeným talentem. Sic je řemeslem, bludem a ne uměním, svátostí urozené krve, jakou má být.

A proto fare well, divná Arkadie povýšeného soudu nad ostatními — —

Rozešel jsem se s tebou a už se nevrátím.

E. P.

JOSEF KRATOCHVÍL:

Zmije.

Půl století již břímě žití vleku
a terčem zlého záškodného vzteku
jak mohu, rdousím nepřátelské zmije,
že s čela pot a z ran mých krev se lije.
Však počet zmijí každým dnem se množí
a sotva jedné šlápnu na hlavu,
než trochu zmohu z bitvy únavu,
sto jiných syčí na mne ze skal, hloží.

Znám pravdu truchlivou, že všecko zhyne,
když přísně vyměřená lhůta mine,
i nes bych klidně, kdybych ortel slyšel,
že dnes neb zítra také můj čas přišel.
Však jestřáb aby za to zrak můj kloval,
že věře svodům lichometných slov,
jsem sám ty zmije zvával pod svůj krov
a na svých vlastních ňadrech potom choval!

Či nevím, v těžké utrpení době
když za pomoc jsem spínal ruce obě,
že slovo, jež by záchranou snad bylo,
vždy v tvrdý kámen jen se proměnilo?
A přece často zmije, jež jej vrhla,
ač vděčně brala dřív z mé ruky chléb,
dnes bez milosti bije v moji leb
a ráda by mne v kal a bláto strhla!

Či nevím, co jsem han a potup zkusil,
když jako psanec světem jít jsem musil
a žebral za přístřeší u těch prahů,
jimž obětoval jsem svou všecku snahu?
Ó, jest-li snil jsem, jaká je v tom cena,
když člověk hvězdou mezi hvězdami,
dnes odsouzen jsem zmijí slinami,
bych tvrdě rval se již jen za kus jmena.

A jestli bolí, silně rozkrvácí,
když cizí ruka strom tvých tužeb kácí,
oč tisíckrát víc bolí každá rána,
jež kladivem ti známým byla dána!
Když ale druh tvůj záhubu tvou hledá,
jenž za to, že Ti dřív Tvou lásku lhal,
se na výsluní tvojí lásky hřál —
ta bolest ani změřit se již nedá!

Až při tom v žilách všecka krev se pění!
Kdo včera líbal, dnes jen zuby cení
a jeho sliby za dřívějších časů
jsou hluchou slamou vymlácených klasů.
A jestli raněn smrtonosnou střelou
se svíjíš, loučíš se svým životem,
ta zmije dá ti zemřít za plotem
a v posměch obrátí tvou bídu celou.

Ó, zradné zmije, jedovaté zmije,
má před vámi snad sklonit se má šíje?
Snad za soucit a smilování prosit
a k vůli vám mé oko slzou rosit?
Ne! Jako vždy i teď se hnusu bráním
a nepovím ni ve své hořkosti,
co ve vás nízké zvrhlé podlosti,
a odvracím se od vás s pohrdáním.

Jasice.

Jak by se sypaly z ohromné kytice,
padaly s nebeské oblohy jasice.
Padaly hustě a stále vždy hustěji,
podobny z démantu zamžené krůpěji
Ale než dopadly do země kalicha,
stokrát se lámaly, třištily za ticha.
Ze vzdušných oblouků, kterými letěly,
plamínky blednoucích jiskérek pršely.
Dívám se, dívám a — ničeho netuše
kladu si jednu z těch jiskérek do duše.

Ne, by ji zahřála, neboť již netouží,
ne, by ji sílila, než-li se usouží —
ne, by ji těšila, neboť již nedoufá,
ne, by ji rozpěla, než-li si dozoufá:
ale když životu na vždycky umřela,
hlubina její když dávno již vyvřela,
za lásku, kterou vždy ku lidstvu chovala,
s kterou s ním jásala, vzdychala, plakala,
nemohouc býti mu hvězdou se třpytící,
byla mu alespoň blýsknotnou jasicí.

JULIUS SKARLANDT:

Ticho a smutno . . .

Ospalý, truchlý dnes je den,
líně v břeh vlny biji. —
Rybářům nechce se na moře,
v zátoce plachty svijí.

Ticho a smutno na vodách,
v daleku skály děsí. —
V písčitém břehu dubů řad
černavé hlavy věsí . . .

Sinavé tváře potkávám,
smut jak by na ně dýchla.
I píseň mlýnů větrných
dokvílela a ztichla . . .

Tak zdá se mi, že půlnoc je
a mrtvá ruka, bledá,
kde srdce protknout nejhlouběj
v mé hrudi místo hledá!

R. J. KRONBAUER:

Snoubenci „Umělecké lóže."

Román.

(Pokračování.)

Viktor pohlížel na Emmu se svrchovaným údivem.

Toho se ani ve snu nenadal, že by se mohla ještě hájit, ba, že by mu mohla dokonce odporovat.

»Chybíš', Viktore . . o tom nemůže býti sporu,« pokračovala s důrazem Emma. »O tom, že jsi nedůtklivý, že jsi žárlivý, vědí všichni . . a teď dobře poslouchej, co ti řeknu. Co by ti bylo platné všechno rozčilování, co bys tím pořídil, kdybys mne hlídal na každém kroku — kdybych já nebyla ženou věrnou a počestnou, kdybych tě nemilovala, kdybych sama se neštítila i toho sebe menšího provinění?

Dejme tomu, že bych byla ženou proradnou, dejme tomu, že bych tě dovedla klamat. Tisíckrát denně bych tě mohla zradit a ty bys o tom neměl ani potuchy. Vsadím se nevím oč, že herec tu kdesi obchází a že čeká na novou příležitost, aby se mnou mohl pohovořiti mezi čtyřma očima . .

»K smíchu,« zvolal Viktor . . »tady právě to vězí, tady se nejlíp ukazuje tvůj omyl. Toho chlapa jsem usadil nadobro . . ten už je někde u kamenného mostu a děkuje v duchu pánubohu, že vyvázl se zdravými údy.«

Emma se mírně pousmála a slabě pokrčila ramenoma.

»Tak ty ještě pochybuješ o tom, že mam pravdu já a ne ty?,« zvolal Viktor, popadl klobouk a vyrazil jako divý ze dveří.

Za pět minut se vrátil.

Hodil klobouk na postel a zaraženě prohodil:

»Nemýlila jsi se . . čekal tu skutečně. Prchl jako zloděj, sotva, že mne zahlédl . .«

»Předvídala jsem to,« řekla Emma, zúmyslně se snažíc, aby přízvuk slov jejích nezabarvil se nádechem sebevědomí a škodolibosti . . »vidíš . . vidíš, jak málo znáš lidi. Není to poprvé, že se něco takového událo. Často a často hovořívá se přede mnou o podobných věcech. Teď přijde řada na mne, abych jednala. Ještě dnes mne ten člověk vyhledá — možná, že budeš na mne čekat před divadlem — najednou vynoří se přede mnou z tmavého kouta a řekne:

»Milostpaní, odpusťte, že jsem vám způsobil takovou nepříjemnost.«

Je přesvědčen o sobě, že je neodolatelný a nepřipustí možnost toho, že by mohl býti odmítnut, odbyt i ženou. A teď si představ, Viktore, jak bys byl ubohý, jak bys vypadal, kdybych mu na to odpověděla:

»Inu . . kdo pak může za malheur . . v tu dobu se můj muž domů nikdy nevracívá.«

A to by konečně nebylo ještě to nejhorší . .

»Tak . . a to bych rád slyšel, co by se mohlo ještě státi?,« otázal se Troskovický hlasem, jenž nasvědčoval tomu, že se poddává a že ustupuje. Bylo vidět, že se snaží, aby udržel svou povýšenost, svou nadvládu, kterou

si vynutil svým ohnivým temperamentem, ale v pohledech jeho jevil se jakýsi zmatek a nejistota.

Emma prošla pokojem a celým jejím tělem prochvělo něco, co Viktora znepokojilo a čeho si dnes poprvé povšiml.

Bylo v tom kroku, v celém těle něco, co v tu chvíli v sobě tajilo pádnou, přesvědčivou odpověď.

»To bys byl už, hochu, zrazen,« pokračovala s roztomilou šetrností . . »ale nebyl bys ještě potupen a ponížen.

Jsou takové ženy, jež vysloví nad jednáním svého muže opovržení a obratně při tom naznačí, že se pro příště doporučuje větší opatrnost. Stiskne se ruka, úsměvem se dopoví ostatní . . a když vyjde taková panička na ulici, zavěsí se mužičkovi do paže, roztomile se s ním baví a hodně nahlas směje, poněvadž ví, že je hlídána a sledována na každém kroku tím, koho by muž, kdyby o tom všem věděl, jistě zardousil.

Je tedy z toho vidno, že dnešní příhoda není ještě ukončena. Teď teprve promluvím já . . a buď ubezpečen, že ti ani slova nezatajím. Bude ohromen, vyvalí oči, něco zakoktá a uvidíš, že se na mne bude dívati jako na nějakou nadpřirozenou bytost. Výjev dnešní musí dostati svůj protějšek, abys i ty stal se zjevem, jenž mu bude imponovati.«

Viktor do večera už o scénu ani slovem nezavadil.

Mnoho o tom přemýšlel, o každém slově Emmině uvažoval a mrzelo ho, že nenalézal pevného bodu, kterého by se zachytil a Emminy námitky vyvrátil.

Čekal ještě, s čím přijde Emma z divadla. Doprovodil ji, tři hodiny obcházel kolem vchodu, ale herce se nedočkal.

»Vida . .,« pomyslil si . . »jak se přepočítala. S takovou jistotou to tvrdila, že herec přijde a že si někde v koutečku na ni počíhá. Jak jsem se mohl dát tak snadno přesvědčiti. Volila výbornou zbraň, jen co je pravda . . porážela mne vlastně mými vlastními útoky, jež jen obratně vracela.«

A už se to v něm zase začalo vařiti. Neustálým prohlížením okolí stal se netrpělivým a podrážděným.

»Kdyby aspoň se byla nezmýlila,« uvažoval . . »kdyby byl ten chlap přišel . . nu — jaká pomoc . . zlobilo by mne to také, ale aspoň bych měl oporu pro to, nasuggerovati si, že vše, co řekla, bylo správné.«

Když ji zahlédl v průjezdě a slyšel, jak svým zvučným a milým hlasem volá: »dobrou noc,« zachvěl se, jakoby se již lekal toho, co zase bude následovat. Znal se dobře a věděl, že budou míti zase jeden ošklivý, zkažený večer.

Pospíchala k němu svěžím, skoro dovádivým krokem a v obličeji hrálo jí jakési čtveráctví.

Podal jí ruku, nestiskl a mrzutě řekl:

»Odpoledne jsi měla ve svém dohodování větší štěstí.«

»Jak to? Nerozumím ti,« řekla a nakloniviši se k němu, zasmála se mu do očí a přitiskla se k němu

Uhnul se každé intimnosti, nevzal ji pod paži a doložil: »Tři hodiny jsem tu patroloval jako četník . . ale toho panáka jsem ani okem nespatřil.«

»Je-li možná,« divila se naivně Emma a při tom se zase šelmovsky pousmála . . »to by byl, hochu, z tebe tuze chatrný četník.«

»Jak to? Snad tím nechceš říci, že jsem ho propásl?«

»Zajisté . . protože jsem s ním mluvila.«

»Kdy přišel?«

»To nevím — ale myslím, že do divadla přišel asi před hodinou.«

Viktor zahryzl rty do zubů. Emma tedy měla pravdu.

»Tak se přece trochu pousměj,« durdila se na oko Emma . . »myslím, že si to zasloužím — věř, že jsem byla mnohem krutější a bezohlednější, než ty dnes odpoledne. Až zavrávoral, když jsem mu řekla, co vlastně zamýšlel, když k nám přišel. Nu . vidím, že tě to nezajímá a proto budeme hovořiti o něčem jiném . .«

Ale Viktor už byl přemožen.

Prudce se k ní přivinul, obvinul ruku kolem jejího pasu a tak náruživě ji k sobě přitiskl, že Emma až vykřikla.

V tu chvíli zavadila pohledem o protější chodník. Zahlédla tam dotěravého neodbytu, jenž se ploužil podél zdi jako stín. Dala se do smíchu a řekla: »Podívej se ho . . přišel si ještě pro jednu lekci.«

Troskovický pochopil ihned, co to znamená.

Znovu ji objal a oči mu jen jen blýskaly, když viděl, jak herec utíká zpátky a jak kvapně zahnul do tmavé uličky.

Oba byli přesvědčeni, že episoda tato nebude míti již žádných dozvuků. Troskovický odešel ráno za svou povinností v nejrůžovější náladě.

Utišení bylo však jen zdánlivé.

Na mostě potkal herce, jenž si ho změřil vyzývavým, posměšným pohledem.

Viktor od toho okamžení nevykračoval si už tak bezstarostně. Zastavil se, ohlédl — viděl, že herec za ním pohlíží a že si furiantsky mává hůlkou. Troskovický se až začervenal studem, že byl přistižen při tom, že projevil o tohoto člověka zájem. Všechno se rázem změnilo.

Proč se ten člověk pousmál? Takový prapodivný byl ten úsměv, že ho až u srdce píchlo. Znovu si vše připomínal a to, čemu

včera tak hravě a rád uvěřil, zvrátilo se v pravý opak.

»Je jisto,« kombinoval cestou, »že Emma volila tentokráte tento prostředek, aby ho umírnila a ukrotila. Lpí tolik na tom divadle, že se snaží stůj co stůj zabrániti každé mrzutosti. To by jí konečně nezazlíval . bylo by to něco nevinného, nad čím by mohl zamhouřiti oko. Ten úsměv, ten posměch toho člověka mnoho prozrazuje. Rodičko boží . aby tak nebylo pravda to, co mu včera o setkání s tím padouchem vypravovala! Co jiného by mohl ten úsměv, celé chování hercovo znamenati, než jeho ďábelskou radost, že nad ním zvítězil, že ho pokořil? Jsou takoví muži, kteří se nedovedou opanovati a kteří nejraffinovanější předivo záletné ženy protrhnou. Když nic jiného, to Emma jistě udělala, že se snažila jeho prudký výbuch zmírniti a omluviti. A už to je podlost, už to je zrada, jak to sama včera řekla.

Viktor by se byl najraději obrátil a rozběhl domů. Hrozil se těch čtyř hodin, jež prožije v nejstrašlivějších mukách. Až přijde domů, zase se nic neděje. Což kdyby toho člověka dohonil, popadl ho za hrdlo a přinutil ho, aby se ze všeho vyzpovídal.

Zastavil se, podíval se na hodiny, vzpomněl si na kancelář a přemýšlel, co by řekl, kdyby se tam dnes vůbec nedostavil. Obrátil se a volným krokem se vracel.

»Jenom ne žádnou přenáhlenost,« domlouval si, ale už přidával do kroku a za chvíli již utíkal.

Herce nedohonil. Proběhal několik uliček a uřícen stanul zase u malostranské mostecké věže.

»Aby tak ten člověk,« křislo mu hlavou, »nešel za Emmou.«

A už pádil vzhůru a vrazil do svého bytu prudce a náhle, jsa toho nezvratného domnění, že tam vetřelce zastihne.

Emma se až ulekla jeho vzezření.

Viktor vypadal, jako by ho někdo pronásledoval.

Rozhlédl se pátravě kolem sebe.

Nebylo tu nikoho.

Podíval se na svou ženu a její udivení ho ještě více podrážděno.

Přiskočil k ní, popadl ji za ruku a nejsa sebe již rozčilením mocen, zařval.

»Tys včera nemluvila pravdu? Potkal jsem toho ničemu a on se mně vysmál do očí. Všemu jsem porozuměl . . hanebně jsi mně přelhala. Emmo, přísahej, že jsi mne nezradila ani jediným pohledem, ani jediným slovem . .«

»Viktore . . po tom všem, co včera jsme prožili, přicházíš s takovým hrozným podezřením? Hrůza mne pojímá, podívám-li se na tebe a poslouchám tvůj hlas s otřeseným nitrem. Vzpamatuj se přece . . vždyť už začínám míti strach, že se s tebou něco strašlivého děje.«

Emma se mu vytrhla a utekla do kouta.

»To jsou vytáčky,« útočil na ni ještě vášnivěji Viktor . . »kdybys měla čisté svědomí, přísahala bys. Dělej, co za dobré uznáš . . mně je vše lhostejno. Zůstanu doma, nepůjdu do kanceláře, neomluvím se, několik dnů tam ani nohou nepáchnu a následky si sama přičti. Víš, co jsem žádal a víš také, proč na tebe doléhám . . jde o můj klid, o mou duši, o celou mou budoucnost. Odejdu-li z domu, nikdy se už nevrátím. Dobře si zapamatuj, co ti nyní řeknu . . uslyšíš o mně příšerné zvěsti. Vlasy se ti budou ježiti na hlavě nad tím, co o mně uslyšíš . .

Emma viděla, že se musí zase podložiti, že ho musí uklidniti. Viktor klesl na židli, položil hlavu na stůl, rozpřáhl ruce a bolestně zaúpěl.

Bylo jí ho líto . . démon žárlivosti zase jím lomcoval a učinil z něho bytost, za své činy nezodpovědnou.

Jemně vzala jeho hlavu do svých rukou, sklonila se k němu a veliké slzy kanuly na jeho hlavu.

V tom bylo venku slyšeti kroky.

Viktor vyskočil, jakoby ho had uštkl.

»To je on .« zadrkotal, zaťal pěsti a hnal se ze dveří.

Proti němu stál listonoš, jenž s udivenou tváří podával mu dopis.

Troskovický zůstal jako opařen. Podívá se v rozpacích na obálku.

Poznal Fričovo písmo.

Zalit žhavým ruměncem vstoupil do pokoje. Živě si připamatoval, co souviselo s jménem Fričovým a hanbil se za svou slabost. Co by si asi Frič pomyslil, kdyby věděl, co se u nich děje a jaké se tu odehrávají scény. Jak by se na něho podíval, co by řekl, kdyby ho byl viděl v tom rozvášnění, ve kterém ze sebe chrlil slova neuvážená a neuvěřitelná. Držel psaní v ruce a bál se je otevříti. Což jest-li se Frič něco dověděl a přátelsky mu domlouvá? Zatoužil po tom, smířiti se s Emmou a nevěda, jak by to nejlépe učinil, podal jí mlčky Fričův dopis.

Emma zavadila pohledem o písmo, poznala je a povzdychla si. Viktor dobře tomu povzdechu porozuměl.

Frič si pro ně psal. Na proužku papíru modrou tužkou napsal:

»Vy milé duše . . co děláte, že se neukazujete, že na mne zapomínáte? Jsem nemocen . . rád bych Vás viděl, rád bych okřál pohledem na Vaše štěstí. Jste asi velice šťastni, poněvadž Jste tak zapadli, že není po Vás ani vidu ani slechu.«

Viktor stál za Emmou a četl lístek současně s ní. Přišel se svou vzpomínkou jako na za-

volanou. Bůh ví, co by se bylo stalo, bůh ví, kam by to bylo došlo, kdyby ho byly tyto řádky nevytrhly ze slepého poblouznění.

»Pojďme k Fričovi,« zvolala Emma a už bylo vše jiné.

Jakoby se bylo v pokoji v tu chvíli vyjasnilo.

Viktor zastavil se v Matici u Antoše, omluvil se, proč dnes nepřišel a pověděl mu, že by rad navštívil Friče. A jako tenkráte, když mu šli oznamovat svoje rozhodnutí, spěchali k němu, aby mu dokázali, že na něho nezapomněli. Viktor cestou mnoho vytrpěl při pomyšlení na to, co vše za tu dobu prožili, co vše zavinil a vyvolal, co bouřek přehnalo se nad jejich hnízdečkem od té chvíle, co s Fričem naposledy hovořili. Vstupoval k němu se stisněnou duší — bál se jeho čistých, upřímných pohledů, protože si netroufal, pohleděti mu klidně do očí.

Frič byl přepadlý a hrozně sestaral.

Přivítal je svým milým, srdečným způsobem, ale už i v těch jeho junáckých očích bylo umdlení

Posadili se k němu a vypravovali mu, jak se za tu dobu měli a co prožili. Ničeho nepoznal . . zkoumavě se na ně díval, ruce jim potřásl a poděkoval za pozornost. Zvedli se, protože pozorovali, že ho přítomnost jejich rozechvívá.

»Buďte šťastni,« řekl jim na rozloučenou . . »je to v moci vaší — a někdy si vzpomeňte . .«

Když stanuli před domem, bylo jim oběma do pláče. Věděli, že Friče viděli naposledy.

Fričova vzpomínka zavanula jiné ovzduší do jejich světničky. Viktor se docela změnil. Vzpomínka na Friče měla čarovnou moc — zaplašila každou chmůru, nedopustila, aby upadl ve svou osudnou slabost.

Brzo na to přiběhl Viktor domů se zprávou, že Frič dodýchal.

»Náš strážný anděl odešel,« splynulo Emmě se rtů a Viktor se zachvěl.

Přivinul ji k sobě a v duchu si umiňoval, že nikdy nezapomene na slova Fričova.

»Buďte šťastni . . je to v moci vaší . .«

Sedl k psacímu stolu, napsal titul: »Dožij . . dopij! a slova proudem řinula z jeho duše.

»Dožil a dopil a my s tesknosti vzpomínáme na to věčně mladé, jarostí jiskřící oko a na zvučný, citem a nadšením prochvělý hlas. To nadšení a ten zápal, který tak brzo se ztrácívá, proudil v jeho žilách jako míza pod mladou korou až do posledního vydechnutí. Když vítal Jakuba Arbesa při jeho nedávném jubileu v Umělecké Besedě, řekl: »My všichni mladí jsme tu kolem tebe.« Nikomu na mysl nepřišlo, že by Frič byl už stár. Když správní výbor Besedy gratuloval mu k 61. ročnici, každý se podivil, že mu už tolik let . . ale jeho srdce a jeho duše byla mladá, nadšená, jará a vroucí.

Byl těžce nemocen a třesoucí rukou napsal na lístek, že ho to těší, že si na něho přátelé vzpomněli a že v brzku přijde mezi ně a že po těch večerech tolik touží . .

Toužil, přišel tam, ale donesli ho tam v rakvi. Z české veřejnosti odešel nejlepší a nejoriginálnější její člen. Co krásných vzpomínek víže se k drahé této bytosti. Když spolek českých spisovatelů belletristů Máj měl slavnost v Chrudimi, pršelo, jen se s oblak lilo. Výletníci dívají se oknem hotelu na náměstí a k největšímu a radostnému překvapení spatří Josefa Václava Friče — přijel se podívat, zadeklamoval si v Besedě a zase odjel, jak přijel. Pak jsme ho viděli ještě na Šnajdaufově promoci . . nasadil si monokl, usmál se a řekl: »Podívejme se na české literáty — Hrdina — Řezníček — Šnajdauf — samý doktor!«

Druhý den na to ulehl a už nevstal.

Nedlouho před smrtí navštívilo ho několik přátel — měl dětinskou radost, tesknĕ se usmál a povzdechnuv si, řekl:

»Hoši, co myslíte, zazpíváme si ještě jednou »osmnáctou chasu«?

Zdávalo se, že má Frič jasnou předtuchu o svém nedalekém konci. Pracoval do poslední chvíle a ještě den před svou smrtí psal své memoiry, jichž nedokončil.

Když svým přátelům ruku na rozloučenou podával, jevilo se v jeho očích tolik smutku, že jim bylo až nevolno. Kdosi v nejlepším úmyslu prohodil, že se všichni těší na chvíli, až zase zasedne s nimi do koutečka, kde si budou moci nerušeně pohovořit a připomněl Fričovi slib, že na Sylvestra přijde na Vikárku.

»Přijdu . . přijdu,« řekl Frič divným hlasem . . »přijďte všichni . . ale ať se pak nikdo nevymlouvá, že . . umřel . .«

Dožil život měnivý, dopil pohár pěnivý . .! Odešel pamětník velikých a pohnutých dob. To už neuvidíme pod žádnou rakví — meč centuriona studentské legie, čestnou šerpu a konfederatku! (Pokračování.)

JOS. D. KONRÁD:

Eva.

(Pokračování.)

omluvila změněným, pohnutým hlasem a upřela na otce rozšířené zřítelnice.

Pan Severa vyskočil od okna a mrštil novinami o zem.

»Vy, děti?« zvolal radostně a již svíral mladého muže v tuhých loktech. »Buďte požehnáni, a ty buď srdečně vítán v naší rodině, milý synu!«

Pak přistoupila paní Severová a nemohouc promluviti pohnutím, křižovala a líbala Pavla i svoji dceru.

»A zda-li pak jste se už i vy políbili?« ozval se statkář v nastalém mlčení. Chtěl veselým zakončením oživiti tesklivost dojemného žehnání.

Obrátil se k Pavlu Hylmarovi, a ten již stál stranou a přikrýval si oběma rukama oči, aby nebylo viděti, jak se mu zarosily slzami.

Kde se vzaly ty slzy, proč mu z očí vytryskly a byly-li vyvolány pouze dojmem žehnání, na to mladý muž nikdy si nedovedl odpověděti.

Za dva dny odjel do Prahy, aby tam činil přípravy k nastávajícímu sňatku.

A o několik neděl později za krásné podzimní neděle ke konci října konala se v Habrech svatba. Nehlučná, za přítomnosti toliko několika hostí. Bratr nevěstin nemoha se súčastniti poslal sestře roztomilý dar a dojemně vroucí dopis, jehož významným blahopřejným slovům nejlépe rozuměla ona a Pavel.

Když snoubenci klečeli před oltářem a když jim kněz navlékal posvěcené snubní prsteny, padalo na ně širokým oknem jasné polední slunce a tvořilo nad nimi záři, v níž přítomní spatřovali předzvěst šťastné budoucnosti.

Pan Hypolit Severa byl při tom slavnostně vážný, matka nevěstina plakala usedavě, ženich byl pohnut, ale Eva byla krásná jako jitřní hvězda a klidem překonávala všechny.

XXI.

Jejich svatební cesta byla jen krátká jízda mezi Opatstvím a Prahou. Po svatební noci, kterou Eva strávila ve svém pokojíku vedle přízemní ložnice rodičův a mladý manžel v patře domu v hostinském pokoji, za svěžího dopoledne se rozloučili.

Než odjeli, prošli se ještě parkem a zahradami, v duchu dávali s Bohem všem drahým a nezapomenutelným místům, která v Evě zanechávala půvaby z dětství a v professorovi vyvolávala nezahladitelné dojmy zjeviv ší se lásky. Ještě kráčeli po smutných trávnících a opuštěných stezkách, zavátých hromadami mrtvého listí.

Stromy, které za jara a léta k nim hovořily tajemnou mluvou svého šumění, stály nyní nehybně v říjnovém slunci a melancholicky rozpínaly prořídlé koruny. Většina květin byla uschlá nebo uvadlá, jen ještě jiřiny, uchráněné před ranými mrazíky, zasmušile klonily na dlouhých stopkách veliké květy. Dech léta vymizel, a bylo cítiti pouze zápach odumírající zeleně a zahradní hlíny, slučující se s vůní vytrvalých resed.

Pak tedy byli v Praze, v dojemné máti českých měst, která je přijala v objetí svých báchorkovitých věží a kostelů, svých paláců, svých zdí tajemných, svých náměstí a ulic, půvabných krásou a slavných bohatstvím minulosti.

Jakkoli byt jejich byl již na počátku předměstí, přece jen byli přesvědčeni, že jsou částkou a živoucím údem hlavního města, te drahé Prahy, jejíž vzduch dýchali a k níž se upínaly všechny jejich zájmy.

Byt jejich byl na výsluní, po jakém toužili. Z jednoho pokoje s arkýřem a z kuchyně bylo viděti do zbytků veliké zahrady, která teď s chvatem byla proměňována v domy. Vše bylo tak, jak si přáli, jen vyhlídka na ona návrší, za kterými bylo tiché Opatství, zastavena byla vysokými jednotvárnými stěnami činžáku. Ale nad střechami jejich bylo viděti kus nebe, na kterém v raních hodinách se objevovalo slunce, a Eva dychtivě přijímala jeho rodné pozdravy.

Vstoupila do toho obydlí poprvé až po svatbě. Zařízení a rozestavení nábytku úplně ponechala svému otci a professorovi, než oba bedlivě se řídili vyslovenými přáními a šetrnými pokyny jejího vytříbeného vkusu. Bylo tedy přece učiněno vše tak, jak ona si přála, a když tam byla uvedena Pavlem Hylmarem, usmívala se na to uspokojením svého očekávání a děkujíc přesvědčovala ho, že se cítí už zase jako doma.

Dala si jím ukazovati celý byt a vstupovala do každého pokoje rozjařena a neskrblíc chválami. Na jednom konci, v arkýřovém pokoji proti ranímu slunci, upravena byla ložnice. Jenom její ložnice, ale s dvěma postelemi vedle sebe postavenými na oklamání hostí a služek.

Tam Eva poněkud se zarazila, a růžové tváře jí pobledly. Malé rozpačité chvění pro-

jelo jejími údy. Nad lůžky visel veliký obraz madonny v zlaceném rámci, a vstříc příchozím klidně se dívaly její zraky ještě dětinské a prosté.

Eva se zastavila před obrazem a uchvácena jeho krásou zvedala a šířila k němu ebenové zornice. Stála tak nepohnutě minutu, dvě, a jen dlouhé brvy na očích se třásly vnitřními záchvěvy.

Pavel stál krok za ní a mlčky se díval na obě lůžka, čekajíc ve skvělých barvách nevinnosti a lásky.

»Tady bude ona sama usínati spánkem svého mládí a nejednou snad bude sníti o tom, kterého milovala a kterého zajisté ani po dni svého sňatku nepřestala milovati,« myslil si, a bylo mu najednou smutno v té chvíli. Pocítil v srdci lítost, zkormucovalo ho vědomí, že jest pouze cizincem v této ložnici a že již nemá práva podruhé vstoupiti do ní. Krásná žena, která na jednom z těch lůžek bude odpočívati, nebude míti pro svého manžela snad ani jediné myšlenky a jistě ani jediné milostné touhy.

Eva nahle se obrátila a přelétla obličej Pavlův cizím pohledem a s výrazem, v němž vždycky spatřoval duši jiné ženy. Pak beze slova vyšla podle něho z ložnice a nepromluvila, až když se octli na druhé straně bytu v jasném pokoji o jednom okně.

»Zde tedy budeš zůstávat ty,« pravila již zase živěji a nejdříve přistoupila k oknu. Rozhrnula jeho světlé záclony a podívala se na ulici, oživenou chvátajícími chodci.

»Zde je skutečně veseleji, než jsem si představovala. A ach,« zvolala s úžasem, »Prahu vidíme s této strany, svoji zlatou Prahu v celé slávě a kráse!«

Byt byl ve vyvýšeném druhém patře, i bylo viděti přes protější nižší střechy pozlacená žebra majestátní musejní věže a dále v modravých mlžinách podzimu obrovité kontury pražského hradu ve věrném sousedství svatého Víta, čnějícím k nebi.

Když se dosti nadívala, Eva se rozhlédla po pokoji. V zadu v koutě byla prostá železná postel Pavlova, lůžko ještě z dob studií, o kterém stávaje se professorem rozhodl, že se ho nikdy nezbaví, ani kdyby zůstával v přepychu paláce. Změnilo se jen tím, že místo těžkého slamníku byly kypré žíněnky, místo hnědé velbloudí houně drahá pokrývka moderního vzoru, ale kostra zůstala touž prostou na hnědo natřenou postelí, jakou od původu bývala.

Při jedné stěně pokoje blízko okna stál psací stůl a veliká knihovna, naproti pak dvě skříně, stojan s příhradami a pohovka. Stolek se čtyřmi židlemi, několik obrazův a podstavec s terrakottovým poprsím Saphiným kromě drobností na psacím stole doplňovaly zařízení této světlé a útulné místnosti, jež byla professorovi pracovnou, částečně přírodovědeckým kabinetem i ložnicí.

»A zde budeš sedávat a psávat své krásné básně a povídky!« pravila s nadšením a již seděla u psacího stolu v lenošce s vysokým opěradlem, kde tak často spočívala jeho hlava budujíc osnovu práce nebo se uspávajíc sladkým sněním poety.

Také se tak opřela jako na zkoušku, a na okamžik oči její se přivřely dlouhými lesklými brvami. Nechávajíc je zavřené, citovala některé verše jeho básní, jež se staly kořistí její vnímavé paměti.

Jemu až se točila hlava, když ji tak viděl nachýlenu nazad, s obličejem vzhůru obráceným, s obnaženým hrdlem nad bujným vlnícím se poprsím. Její přimhouřené oči jakoby ho sváděly, aby se sklonil nad pootevřená malinová ústa, něco ho vyzývalo, aby neprodlévaje rázem se vrhl na kolena a ukryl blouznící hlavu v jejím klíně.

Vytrhl ho její povzdech, kštice havraních vlasů přehoupla se od opěradla nad desku psacího stolu. Levicí hladíc obdélník rudého sukna, pravicí vzala péro a s úsměvem jím přebíhala po podložce, jakoby psala.

»Tak si to všecko představuji, jak asi píšeš,« pravila rozmarně.

Usmál se též na ni shovívavě.

»Jen si hraj, milé dítě,« odpovídaly jeho zmatené oči.

»Tady se mi líbí nejvíce,« libovala si vstávajíc od stolu a rozhlížejíc se po všem od podlahy až k stropu.

»Přestěhujeme sem tebe, chceš-li,« ochotně navrhoval professor, než ona té nabídky nepřijala.

»Ne, ne, pak by tady jistě už nebylo tak milo a útulno jako teď,« bránila mu, »pak by se mi tady ani už tak nelíbilo. Dovoliš-li, budu tě tu aspoň hodně často navštěvovat.«

Potom vycházejíc ve dveřích ještě se obrátila. Přiložila prsty ke rtům a posílala do nitra pokoje žertovné polibky.

»S Bohem, psací stole! A s Bohem, slečno Sapho!« volala k uměleckému poprsí řecké básnířky, která tu na stíhlém černém podstavci byla tak roztomilá a tak svůdně krásná, že kdyby takovou Sapho byla ve skutečnosti, Hellenové byli by ji prohlásili za svoji bohyni po boku Venuše.

XXII.

Minulo několik prvých dnův, a manželství obou mladých lidí bylo takové, jak Eva ustanovila již v Opatství. Ráno malou půlhodinu před tím, než professor odcházel do školy, scházeli se v jídelně. Popřáli si dobrého jitra

on ji políbil ruku, vonící jejím oblíbeným sennym mýdlem, a zasedli ke kávě, kterou ona sama přinášela. Nalévala mu s roztomilostí, jež ho vždy přiváděla do malých nesnází. Mluvili, co se dalo mluviti, o včerejšku, který přijemně minul, a o dnešku, který nadcházel. Tázala se ho, čím by se mu mohla zavděčiti v poledne, ale on za nic na světě nechtěl jmenovati žádný z pokrmů, a dalo mu mnoho práce, aby ji přesvědčil, že jídá všechno rád a od ní vůbec že mu bude každé jídlo vzácnou pochoutkou.

Potom oblékal svrchník a ona úslužně mu podávala klobouk a činila při tom posunky veselé Gracie. Políbil jí zase ruku a ohlížel se se schodů nahoru, dobře věda, že s úsměvem bude se dívati nedovřenými dveřmi za ním, dokud nezajde. Pak ještě na ulici patřil s protějšího chodníku k oknům svého bytu a byl hrd, zjevila-li se tam na okamžik ona v půvabné raní toiletě, ozdobené vyšíváním a krajkami. Když smekal a kynul vzhůru, ohlíželi se tam i jiní a záviděli mu té sličné bytosti vzpomínajíce opojných chvil, kterých mu tak krásná žena skýtala.

Přicházel domů o desáté, někdy o jedenácté nebo až o dvanácté hodině. Nevynechala ani jednoho jeho návratu, aby nepřiběhla aspoň do předsíně podat mu ruku, vonící teď citronovou korou nebo vanilkou. Nebylo-li ještě poledne, ptávala se, přeje-li si něčeho, a poněvadž nemíval žádných přání, mizela opět v teplých parách kuchyně.

Scházeli se zas u oběda, kde je obsluhovala obstarlá služka, již si Eva přivezla z Opatství zároveň s čiperným školou odrostlým děvčátkem. Když si je Eva u paní Severové zamlouvala, pan Severa nemohl to vyjednávání pominouti bez vtipu.

»I tu malou chceš?« ptal se vesele. »Nech jí ještě u nás, na chůvu máš dost času do roka.«

Nezapomněl udati vtip svůj také u profesora, ale byl zklamán, neboť zeť místo očekávaného smíchu a žertu odpověděl jen rozpačitým zarděním.

Tyto dvě služky, padesátnice Anna i patnáctiletá Hedvička, značně působily k tomu, že Eva příliš nepociťovala vzdálenosti rodičův a ztráty domova. Celá dopoledne bývala s nimi, nevyhýbajíc se nijaké práci, a hovor všech otáčel se kolem Opatství a jeho zahrad i polí, kolem parku, kde kvetly krásné keře a květiny a za nímž osiky tak snivě ševelily třaslavými lupeny.

Mluvily o lukách plných kvítí, o lesích i stráních, o známých vesnicích a lidech zvláštních i bezvýznamných, kteří jistě neměli ani tušení, že krásná dcera páně Severova vzpomíná na ně i ve dnech zlatých libánků. Anna hledívala k paní své s výrazem starostlivé a oddané mátí, jejíž rozsáhlé péči a zkušeným radám je ta mladá žínka svěřena. Hedvička pak viděla v ní vzor nejdokonalejších ženských krás a zvedala k ní hezké modré oči s bohabojnou úctou jako ke královně nebo vznešené světici.

Po obědě Pavel Hylmar odcházel do svého pokoje, a jestliže odpolední výklady ho nevolaly do školy, ani nevycházel a připravoval se na přednášky budoucích dní. Po čtvrté hodině ozývalo se na jeho dveře nesmělé klepání. Pootvírajíc Hedvička se protáhla jako kočička a tonouc ještě ve zvycích vesnické školy polohlasně odříkávala, že milostivá paní prosí, aby milostpán přišel k svačině.

Nebylo-li po svačině odstrašující počasí, Eva odcházela se přestrojit, a pak spolu kračeli na procházku zavěšeni ruku v ruce tiše hovoříce a u vytržení přivádějíce mimojdoucí, z nichž každý v tom vysokém sličném muži i v té veliké divně krásné dámě viděl choť opojenou láskou a přešťastného manžela.

Jestliže zůstali doma, Eva hrávala na klavír. Chodili také do divadla, a tam Eva zase byla terčem většiny kukátek. Po dvou, po třech večerech znali ji už všichni pravidelní návštěvníci a byli pak zvyklí dívati se na dvě krajní sedadla ve středu přízemí, uzří-li tam zase toho mladého literáta s jeho sličnou chotí, té doby bez odporu nejzajímavějším zjevem celého divadla.

Kupili se kolem ní ještě na odchodu. Dámy se zastavovaly, dokud nepřešla mimo ně, a jako fotografické přístroje zachycovaly každou podrobnost jejího obličeje, jejího účesu, jejího oděvu. Páni čekali, aby je aspoň ovanula pohybem svého pláště, a oči jejich se vpíjely do její krásy.

A ona kráčela lehce a volně mezi všemi nedívajíc se na nikoho a vidouc přece všechny a zvětšujíc něhyplnou pozornost ke svému manželu. (Pokračování.)

SOUTĚŽ NA PŘESTAVBU STAROMĚSTSKÉ RADNICE.

Těchto dnech uzavřena byla v Praze výstava plánů ze soutěží na přestavbu Staroměstské radnice a stavbu nové radniční budovy na Linhartském náměstí. Dnes není již nikoho tajno, že k řadě našich konkursů přibyl nový, který nepřinesl kýženého rozřešení velikého problému: Prahy důstojné radnice, v pravdě monumentální, vyhovující jejím representačním i administračním potřebám, při tom účinně zachovávající umělecky cenné části radnice staré, a vhodně se přimykající ke krásnému okolí.

Neboť Staroměstská radnice spojena byla s Velkým náměstím v celek, z něhož věky vytvořeno národní forum, v pravdě velkolepá scenerie nejpohnutějších aktů naší historie, do níž první rány zasadila teprve naše doba, přetvořila ji tak, že z uzavřeného fora stala se na všechny strany otevřená křižovatka. Charakter Velkého rynku úplně změněn, a dnes nutností stavby nové radnice dochází k změně nejpronikavější, takřka na věky. A tu jest si přáti, aby se tak stalo rukou šetrnou, umělecky cítící, jež by dovedla za daných podmínek vytvořiti opět nový, monumentální celek.

K tomuto důležitému požadavku, aby totiž otázka radnice i úpravy náměstí řešena byla společně, podmínky soutěže vůbec nepřihlížely, ba porota potrestala dokonce vyloučením dva návrhy otázkou tou se zabývající, jimiž proto nedodržena uliční stavební čára. Méně přísně pohlížela již porota k překročení jiného důležitého bodu podmínek soutěže: zachování jednotného, monumentálního slohu — ba dokonce poctila i cenou návrh projektující část radnice v gotice, s druhou věží proti sv. Mikuláši, navrženou v české renaissanci.

Otázka slohu ostatně zmátla mnohé — věc v dobách silnější umělecké kultury nemožná. Renaissanční mistr byl by klidně postavil vedle staré gotické části část novou takového slohu, v jakém tvořil on a lidé jeho doby, a stavba byla by přece zůstala uměleckým celkem. Nejzřejmější důkaz podává radnice sama. Dnes neví náš architekt, má-li se při stavbě nové radnice dáti vésti gotickou nebo renaissanční částí radnice staré, a tu se stane, že se snaží mysliti a vyjadřovati buď goticky nebo renaissančně (též goticky s moderními detaily), nebo projektuje dokonce západní část v gotice, jižní v renaissanci, nebo se dá svésti snahou po zachování dosavadní členitosti Malého rynečku — a vyloží na části do něho čelící celý vzorník nejrůznějších gotických štítů, tedy uměleckou nepravdu. Až k jakým koncům může vésti otázka slohu, toho nejlepším důkazem jsou dva projekty téhož architekta, který navrhoval přestavbu gotickou, a novostavbu s přestavbou mostem v jedno spojenou v baroku. Maně počínáte potom přemýšleti o samých základech umělecké tvorby, o její nutné logičnosti, o stilu jako výrazu individuality jednotlivcovy, o tom, může-li pro architekta-umělce vůbec existo-

Pavel Janák: Partie z Německého Brodu.

vati možnost vyjadřovati konstruktivní myšlénky současně způsobem jeho různých historických epoch, rozdílného ba protichůdného životního názoru a uměleckého přesvědčení. Zde ovšem velikou část viny nesou samy podmínky soutěže, jež rozdělily na dva samostatné konkursy budovy, které v budoucnosti budou tvořiti jediný celek, a jež přirozeně měly býti také najednou řešeny.

S jakým chvatem, a s jakým neporozuměním celé podstaty a velikého dosahu této soutěže byly sestavovány, obsáhlým materiálem příkladů pražských i cizích, výpočtů, nákresů, fotografií a literatury dokázal porotě autor návrhu »Proti proudu« (architekt p. Polívka), který graficky demonstroval nemožnost požadovaného pohledu na Hradčana, který po úplném provedení assanace bude zastavěn, jakož i budoucí úplné zastavení dosavadních příznivých distancí pro kostel sv. Mikuláše, a vznik nových pohledů na tento kostel, Dientzenhoferem nikdy nezamýšlených.

Druhý ze soutěže vyloučený návrh »Sunt certi denique fines« pokouší se o vytvoření nového národního shromaždiště, maskováním průlomu assanační třídy budovou městské čítárny a knihovny, přikomponováním arkádového nádvoří kolem sv. Mikuláše. Porota nevysvětlila, proč mlčením pominula tyto dva vážné protesty proti konkurenčnímu řádu, rovněž tak neodůvodnila nijak rozdělení cen.

Je zřejmo, že musí dojíti k soutěži nové, doufejme, že za lepších podmínek a lepšího výsledku.

cd. —

*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Čím král. České přispívá na literaturu, vědu a umění.** V letošním rozpočtu zemském nalézáme v jedné z nejchudších položek také vydání na literaturu, vědu a umění v Čechách. Titul »Dějiny král. Českého« zahrnuje v sobě vydání 6000 K na »Český archiv«, dále 12 000 K na prozkoumání vatikánských a cizích archivů, 200 K na koupi, vazbu a zasílání knih pro české oddělení příruční knihovny vatikánské; 6000 K na vydávání historických pramenů českého dějepisu, získaných v archivu vatikánském a 6000 K na vydávání diplomatáře českomoravského.

K různým vědeckým a literárním účelům rozvrženo jest vydání 124.800 K. Z toho připadá na Král. českou společnost nauk 8000 K; na předhistorické probádání Čech 4000 K, z čehož 2000 K připadá společnosti pro pěstování německé vědy, umění a slovesnosti v Čechách; na přírodovědecké prozkoumání Čech věnováno je 6000 K; fysiokratické společnosti v Praze 400 K; ku vzdělání řádných chirurgických operatérů 2400 K, a to polovice pro českou, polovice pro německou universitu; České akademii pro vědu, slovesnost a umění připadá dotace 56.000 K, z toho 40.000 K pravidelné roční subvence, 6000 K pro archaeologickou komisi na výzkum starožitností a památek do roku 1908 a pak 10.000 K na vydávání publikací o soupisu historických a uměleckých památek. Společnosti pro pěstování německé vědy v Čechách povoluje se dalších 26.000 K roční subvence a 4000 K na opatření místností. A Spolku pro dějiny Němců v Čechách uděluje se 6000 K, Národopisnému museu československému rovněž 6000 K, České Matici technické na vydávání publikací 2000 K a Spolku akademického domu 4000 K.

V položku »Různé ústavy a spolky« je zahrnuto 1000 K pro Spolek českých spisovatelů belletristů »Máj« a stejný obnos 1000 K pro spolek německých spisovatelů »Concordia«. Položka pro české spisovatele uvádí se jako příspěvek k pensijnímu fondu, pro německé jako subvence. Stejným dílem po 1000 korunách rovněž připadá dotace jak spolku českých, tak i jednotě německých žurnalistů. Umělecké besedě pro pořádání populárních koncertů věnováno je 600 K, c. k. akademii pro umění výtvarná 16.400 K, moderní galerii král. Českého 30.250 K, společnosti vlasteneckých přátel umění 2000 K, společnosti přátel starožitností 1000 K, Jednotě pro povznesení hudby v Čechách 30.000 K, ku vydržování hudebních

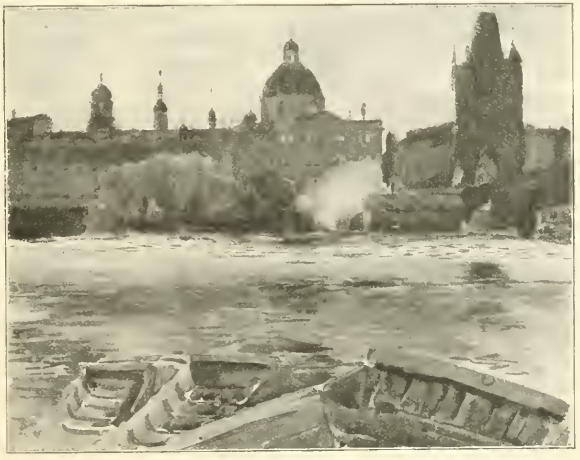

Jar. Hoffman: Pražský motiv.

škol na venkově 16.000 K, na opravy chrámů celkem 78.000 K, k zachování historických památek vůbec 10.000 K, »Mánesu« na vydávání »Volných Směrů« 1000 K a na pořádání výstav 4000 K, Jednotě výtvarných umělců v Čechách 1000 K, na sbírku Hollarových mědirytin 6000 K, na opatření modelu a odlitku sousoší sv. Václava před museem král. Českého třetí lhůta 6000 K a na uměleckou výzdobu Karlova mostu 10000 K.

Potřeba Musea král. Českého je rozpočtena letos na 146.000 K, z čehož zejména ku doplňování sbírek připadá 20.000 K, na řádná vydání 87.000 K. Režie zemského archivu je rozpočtena na 31.159 K a režie zemských divadel na 497.924 K.

Vůči rozpočtu lonskému shledáváme, že zvýšeny byly preliminář zemského musea o 3000 K; zemského archivu o 398 K; položky pro dějiny král. Českého o 12.500 K, což způsobily nové dotace pro vydávání pramenů vatikánských a čes.-morav. diplomatáře. Pozornost budí, že úhrnná vydání na německé divadlo zemské byla zvýšena na 203.056 K, vydání na české divadlo však snížena na 294.868 (— 2898) K. Dotace pro ústavy a spolky klesly z lonských 261.638 K letos na 216.250 K, položky pro literární účely a vědecké zůstaly v celku nezměněny.

Rekapitulujeme-li celou tuto část rozpočtovou shledáváme, že úhrnem připadne literatuře 40.000 K, vědě 246.459 K a umění 714.174 K. Z literárního souhrnu náleží 8000 K německým spolkům spisovatelským a literárním (počítajíc v to Spolek pro dějiny Němců v Čechách), českým spolkům čtyři tisice; ostatní položky jsou utrakvistické a České Akademii pro vydávání publikací náležející.

K porovnání uvádíme zde dotace, připadající ze zemského rozpočtu na umělecké, sportovní vzdělání ve cvičných ústavech zemských, z nichž pro školy šermířskou, taneční, plaveckou a pro jízdárnu připadá úhrnem 11.576 korun, což jest v letošním rozpočtu položka zvýšená. Tš.

— **Prof. Dr. J. Deyl** dovršuje v těchto dnech padesátiletí. Tento nástupce prof. Schoebla v doktrině od pradávna samostatně pěstované, jarý duševně, statný tělesně pracovník v oboru vyžadujícím tolik delikátnosti jako žádná jiná, tolik vědomosti u veškeré medicíně, jako kterýkoli jiný veliký obor, ač za předmět studia svého má jediný orgán těla lidského, ovšem orgán ze smyslových nejdůležitější, že jeho ztráta pokládá se v obecenstvu za neštěstí smrti rovné. Proto jsou tak ctění ti z lékařů, již studium očního lékařství si zvolili za životní cíl. Málo jich — výmluvný to důkaz, jak obtížná to disciplina. V ní vskutku prof. Deyla nutno uznati za důstojného nástupce prvního vzdělavatele té vědy u nás. Známe ho co neúnavného učitele, výborného lékaře, soustavného badatele osvojivšího si všecky moderní methody vědy. Po pilné práci vidíme ho před sebou neznaveného — slibujeme si od něho pro literaturu ještě kus zdatného díla, hlavně ve směrech, ve kterých předchůdce ničeho nezůstavil.

Prof. Dr. J. Deyl nar. se 24. června 1855 ve Vys. Veselí n. Cidl. Gymn. studoval v Jičíně, universitu ve Vídni a v Praze, kdež promov. r. 1880. Od r. 1883 byl assistentem očn. kliniky, r. 1887 habilitoval se za docenta toho oboru. Po smrti prof. Schoebla stal se ř. profesorem očn. lékařství. Prací jeho vědeckých je dlouhá řada. *s—a.*

— **Vzpomínky Josefa Baráka** vydalo Nakladatelské družstvo Máje. Knížka vzpomínek Barákových má v české veřejnosti svůj oprávněný nárok na všeobecnou pozornost. Barak byl v posledním desítiletí před svou smrtí jednou z nejpopulárnějších českých osobností a jako měl davy upřímných ctitelů, tak také měl své nepřátele a tupitele. Proto z vypravování současníků o působení Barákově zvolna v legendy přecházející zkazky vlastními jeho vzpomínkami docházejí nejlepšího dokladu a potvrzení, pokud pronášeny jsou ve smyslu Barákovi přátelském a jsou-li povahy nevlídné, jsou jimi pro další budoucnost příslušně korrigovány.

Ze stránek knížky svých vzpomínek vystupuje vlastenecký, laskavý, dobromyslný, vlídný a vždycky klidný Barák jako živý, a čtenáři, kteří ho znali, při čtení vzpomínek těch jakoby slyšeli zníti měkkounký, jako sametový jeho hlas.

Vroucí a přikladná láska k rodičům, nadšená oddanost vlasti a národu, horlivá pracovitost ve veřejný prospěch, hrdinná obětavost, kde jiní mizeli, to všecko s prostinkým a s jemným humorem vypravovaných Barákových pamětí vyniká samo daleko pronikavěji, nežli by vlastnosti ty na něm dovedly označiti fanfáry nejdovednější fráse.

Při vší jednoduchosti a beznáročnosti vzpomínek Barákových nalezne v nich i vážný historik četná důležitá poznamenání nebo vylíčení nyní pozapomenutých nebo nesprávně vykládaných událostí.

Něby a dojemnosti plné Barákovy vzpomínky dětské obsahují několik těžkých zrnek důležitých pražských sdělení z doby předbřeznové. Zápisky starého studenta, v nichž Barák z vlastního svého názoru líčí rok 1848 a jeho ruch, chovají v sobě celou řadu historických dokladů příběhů, o něž vedeny jsou spory. Potom postaven jest ve vzpomínkách Barákových pomník »záslužné« působnosti policejního ředitele Paümanna. Dále sálají z nich vřelé sympatie, s nimiž česká veřejnost současně sledovala poslední polské povstání. Historicky důležitou jest vzpomínka »Na panské komandantuře«, v níž Barák líčí, jak rukojemstvím své osoby za panské okupace r. 1866 umožnil vycházení českých novin. Nanejvýš zajímavým jest kredo »českých radikálů«, jímž r. 1867 pod titulem »Co chceme?« zahájil Barák vydávání své »Svobody«. A konečně poutavé jsou jeho vzpomínky ze žaláře, v němž si r. 1868, 1869 a 1870 svou žurnalistickou působnost odpykal. Další psaní vzpomínek, do něhož

se Barák občas rád zabíral, přetrhla jeho smrt. Zajímavou jest také Barákova něžná poesie, jejíž veškeré závažnější plody jsou v knížce té obsaženy, jsouce vlastně také jeho vzpomínkami nebo dojmy.

Proto přítomná publikace při své skromnosti vystihuje celou velkou blahovolnou a činorodou povahu Barákovu, pokud a jak sám působnost její načrtl a vypsal. Osobnost jeho jeví se v ní v plné záři sympatie a vážnosti, jimiž každý, kdo ho blíže poznal, byl k Barákovi jako kouzlem jat.

Že ve svém životě šel většinou po trni, to Barák sám přiznává. Ale nescházelo také rozmanitých momentů, které ho naplňovaly blaženým a tichým uspokojením. Při podobné, Baráka velice těšící scéně nahodil se pisatel těchto řádků.

Bylo to jedné červnové neděle r. 1882, kdy smluvil si s Barákem výlet »za bránu«. Místem schůze určil Barák »Národní kavárnu«, kde se mělo »při novinách« posnídati. Bez přečtení všech pražských listů býval Barák po celý den nepokojný a proto si je nerad prominul. Pisatel těchto řádků již v »Národní kavárně« čekal, když se sem Barák před sedmou hodinou dostavil. První jeho slova k číšníkovi byla: »Přineste mně všechny dnešní noviny, jenom »Národní Listy« nechci!«

Barák tělesným svým zevnějškem, spokojeně klidným výrazem v plném obličeji a vždycky vybraně elegantním ústrojem podobal se spíše majiteli kusů Příkopů nebo Ferdinandské třídy, nežli redaktoru radikálních oposičních nebo dělnických novin.

Když do kavárny vstoupil a když ho číšníci začali jako svého denního hosta uctivě obskakovati, upoutal na sebe pozornost statného venkovského tatíka, který vedle za stolem u mísy bábovky seděl a snídal. Přijel časně ráno do Prahy a nyní v kavárně patrně čekal, až se pražský život rozproudí, aby si v něm své záležitosti vyřídil. Slyše Barákovo přání, končící odmítnutím »Národních Listů«, prudce vstal. Dlouhý, prosivělý slovanský vlas zavlál mu kolem hlavy a kníry se mu jako podrážděnému kocouru zježily.

»Nechcete-li »Národní Listy« číst, tedy se s takovou svou hloupostí nepotřebujete celé kavárně chlubit!« obořil se v duchu tehdejší, domácími spory rozvášněné doby na Baráka.

Lekl jsem se, co nyní Barák počne.

»Prosím vás, odpusťte mně to,« jal se tento docela klidně odpovídati. »Já jsem si »Národní Listy« přečetl již doma. Jsem jejich redaktor Barák!« dodal a podav rozhorlenému tatíkovi ruku, srdečně mu ní potřásl. »Děkuji vám za dobrou vůli!«

Další popisovati netřeba. Byli bychom málem vlak zmeškali. Vzpomínky Barákovy a vzpomínky na Baráka a jeho básně začal po jeho smrti r. 1883 k vydání sbírati spisovatel František Chalupa. Několikráte po letech během doby tázán, jak s tou prací pokročil, odpovídal, že je již s ní skoro hotov. Když se však po smrti Chalupově r. 1890 z pozůstalosti jeho nic podobného do veřejnosti nedostalo, započato postupem času sbíráním v celek této knížky. Sebrání »Vzpomínek Barákových«, když jsou nyní ve slušné úpravě vydány, zdá se býti hračkou jednoho nevlídného odpoledne. To jest ovšem jenom zdání. Barák za svého života nikdy na nějaký soubor svých prací sám nepomýšlel, tak že články jeho jako časové práce žurnalisty mizely a zanikaly s čísly novin a publikacemi, v nichž byly uveřejněny. Proto bylo nutno pečlivě prolistovati pětadvacet let české, hlavně novinářské literatury (jejíž některá unika nebyla ještě nedávno cele a úplně k dostání), než-li mohla býti tato knížka sestavena. Tím se opoždění vydání Barákových vzpomínek příslušně vysvětluje.

—*čka.*

— **K našim vyobrazením.** Přinášíme dnes další ukázky prací našich mladých architektů, volbou sujetů příznačné pro jejich snahy a náklonnosti. Jeden aquareluje jistou rukou celkový pohled na okolí Karlova mostu, zaujat spíše jeho barevným zjevem, než krásou formy a detailů, — druhý kreslí a koloruje jakés zákoutí z Něm. Brodu k vůli vysloveně slovanskému rázu jedné chalupy.

— František Kvapil: **Když kvetly máky.** Po dlouhých letech v den svých Abrahamovin dostavil se František Kvapil s novou knihou intimní lyriky své, již nazval »Když kvetly máky«.

Nic není lehčího, než rozkřiknouti se na novou knihu lyriky. A tak jsme četli někde velkou indignaci malého časopisu nad tím, co prý nám pějí naši básníci, když jest jim padesát let! Bůh ví, co chce kritik a co si představuje od básníka padesátiletého! A jsem přesvědčen, že, kdyby mu básník podal knihu věšteb a hymnů, plných prorockého vytržení nebo třeba celé epos, že by pak naopak zase žádal od něho hodně intimní básně, pravé zrcadlo jeho vnitřního života. Trochu snů, trochu lásky prý jen podává, jako by říci chtěl, tohle že ani za těch 50 let nestojí. Ale dobrý človíček může být klidným. Od jakživa nepodávali lyrikové — ani největších jako Hugo nevyjímáme — ničeho jiného než trochu snů a trochu lásky. Každý po svém, ve své formě — ale ideově zrcadlili vždy jen své já ve své poesii, ať již se jim rozlévala veletokem, či ať jen splývala křišťalovým, průhledným potůčkem rodných hor.

Ba právě v dobu Abrahamovin básníkových jest mi kniha jeho nejintimnější lyriky dvakrát milá. Mohu jíti po stopách jeho života, stíhat jeho fáse a vlny, odboje a příboje vlnění ukrývaného tak dlouho.

Až na jednu ránu osudu, smrt milovaného dítěte, jejíž ohlasy najde čtenář v prvním oddělení »Údolím smutku«, byl život Kvapilův tichý, jasný, pouze jen milované práci zasvěcený.

Přirozeno, že další části jeho knihy a zvlášť poslední oddíl »K slunci« plynou tichou pohodou

letního dne a že jest sbírka zrcadlem štěstí, ne sice jásavého, ale přece zlatého a hřejivého. V době únavného pessimismu jsou tyto skřivánčí noty pravým osvěžením.

Je těžko citovati, kde je takové bohatství krásných čísel. Jen abych ukázal, jak různých akkordů jest schopna loutna Kvapilova, uvádím »Jitro Michela Angela«, přísné ve svém rozjímání, »Naděje« tak tklivě prostonárodní a »Když jaro zpívalo« tak osobitě zladěné a syté.

Celkové básníkovo pojímání úkolů a osudů životních líčí báseň nadepsaná »Život«:

Když měl v hrsti plno květů,
rád jsem z jeho číše pil,
sladký med byl dívčích retů
sladký v lásce žití cíl.

Když chyt rádlo drsnou dlaní,
rád jsem svoji bídu ved,
nechť znoj práce čelo sklání,
zlatým plodem zjasní hled.

Když měl trny, těžké hoře
v hrud když zatalo svůj spár,
děl jsem: Boži lásky z moře
kdo pil radost, pij i zmar.

Čekám. Klidně přijmu z bezdna
dalších let, co vypučí —
očí dvou zář plá mi hvězdná,
sladce mřít ji v náruči.

—*Q.*

— Hauptmannovou hrou »Růža Berndová« zakončil »Klub přátel dělnictva« cyklus her světové literatury. Pan překladatel uvádí nás zpoetisovaným křestním jménem ve značný omyl. Zjemnění toto, jež by mohlo paradovati na bazarovém seznamu slečinek, naprosto se nehodí pro hrdinku Hauptmannova realistického dramatu. Ani autor neměl ostatně nejšťastnější nápad s pojmenováním kusu. Po celý večer slyšíme volat »Růžo« na děvče, jež nemá ponětí společného s tímto zdrobněním. Je to venkovská Rozára, která zaškrtí svoje dítě nemanželského původu. Dost možná, že by se nenašla porota, která by ji za to odsoudila, ale my nebyli přesvědčeni, že děvče vykonalo svůj čin pod hrozným, neodolatelným tlakem. Naopak — jediné slůvko by ji bylo vysvobodilo z útrap, jež na její hlavu autor sesypal. Rozára je prostá venkovská krasavice. Cosi tvrdého bylo v podání sl. Spurné, jež dala se strhnouti k tak prudkým, ostrým a tvrdým výkřikům, že připravila svou hrdinku o poslední zbytek našich sympatií. Je to praobyčejná venkovská historie. Hříčka svedeného děvčete viděl člověk, jenž toho podlým způsobem vykořistí. Pronásleduje holku tak neurvalým a raffinovaným způsobem, že se odhodlá k tomu, poprosit ho, aby se nad ní smiloval. Padouch ji znásilní, tupí ji dál, srazí se s jejím souchotinářským nápadníkem a do krve ho zraní. Rozáru při tom pohaní zlolajným způsobem. Vyčte jí coram publico, že je po vůli každému, kdo přijde. Rozára, která nejednou ukázala, že se umí ozvat, najednou se změní, mlčí, nebrání se ani v nejhroznějších situacích a na konec vraždí svoje dítě. Drama je znamenitě sestrojeno, je v něm přemíra působivých efektů — ale neuchvátí a nedojme, protože je v něm mnoho strojeného. Sehráno bylo ochotníky celkem se zdarem. Režie věnovala úpravě kusu všemožnou péči.

J. H.

— Karlovarské oplatky. Eugen Mir. Rutte, sympatický hudební skladatel a spisovatel, známý zvláště poutavými cestopisy, do většiny svých prací, ať hudebních, ať slovesných, vkládal upřímný humor, kterým se vyznačují také jeho poslední črty. Je to řada vypravování z Karlových Varů, dopisovou formou psaná i rozmarná, a můžeme tvrditi, že tímto žertovným způsobem podařilo se spisovateli poučili čtenáře o životě ve světových lázních mnohem lépe než jakýmkoli podrobným návodem a popisem.

Karlovarské oplatky doplněny jsou dvěma humoreskami »Zlaté tchyně« a »Porážku Stralsundu«, které rovněž jako předcházející kapitoly příjemně osvěží nejednoho mrzutého čtenáře, proto sluší je doporučiti každému, kdo hledá četbu lehkou a zábavnou.

E. M. Rutte zemřel přede dvěma lety, a vychází-li nyní zmíněná knížka jeho črt, děje se to zajisté ze dvou oprávněných důvodů: jednak práce ty hodnotou literární měly právo na vydání, jednak má jimi býti oživena zasloužená vzpomínka na mrtvého spisovatele. Knížku vydal ve vkusné úpravě nakladatel E. Weinfurter. *Ds.*

Toto číslo vydáno dne 30. června 1905. — OBSAH: V. MRŠTÍK: Z knihy »Zlatá nit«. — JOSEF KRATOCHVÍL: Zmije. — Jasice. — JULIUS SKARLANDT: Ticho a smutno . . . — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — JOS. D. KONRÁD: Eva. — FEUILLETON: Soutěž na přestavbu Staroměstské radnice. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE: PAVEL JANÁK: Partie z Německého Brodu. — JAR. HOFFMAN: Pražský motiv.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. VÁCLAV STECH, POŘADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. D-. RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLERA. — TISKEM Drs. ED. GREGRA A SYNA

AKIM SET·

Nihilistka.

I.

alo se dávno očekávat, a přec to překvapilo, jako hromová rána překvapí, i když se byla bouřka před ní ohlásila. A nastalo pak ticho, klid hrobový — příkře kontrastující s předchozím horečným pohybem, vyvrcholivším v třeskuté ráně.

Zavřely se za otcem dveře a děti i matka jasně pocítily, tentokrát že je to opravdu naposled. Zmlkly, dívaly se chvilku jeden na druhého — pak najednou z mrtvého ticha se vyrvalo křečovité štkání — celá suchoučká postava Marfy Pavlovny otřásala se prudkým pláčem. Nikdo z velkých dětí k ní nepřistoupil, aby ji potěšil, jen devítiletá Toňka přiběhla, položila svou kudrnatou hlavičku matce do klína a trpělivě v své dětsky zoufalé dušičce čekala, až se maminka utiší a začne ji hladit a líbat. Tak to bývalo vždycky — po každém rámuse. Ale dnes nebytlo žádného konce; zdálo se, že každá slza vleče za sebou deset jiných a zdroj jejich že nemá dna.

Však to také byla silná vrstva, jež se uložila na duši Marfy Pavlovny; mnoha, přemnoha slz bylo třeba, aby se jen trochu v nich rozpustila hořkost, jež jí mysl zatemňovala a činila ji neschopnou výkonů všedního života. — Konečně stávalo se vzlykání vždy řidším a řidším, až se proměnilo v mlčení, přerývané jen tu a tam hlubokým vzdechem — jako když se bouřka vzdaluje a doznívá . . . Chvíli ještě potrvalo v temnu světnice hluboké ticho, pak vrzla židle, odstrčená Marfou Pavlovnou. Povstavši, řekla změněným, sesláblým a jako by z dálky znějícím hlasem Toňce: »Počkej, Toňuško, rozsvítím — už je tma.« A sledována za sukni se jí uchytivší Toňkou, zmizela vratkým krokem v dlouhé tmavé chodbičce, z níž se vcházelo do kuchyně.

V pokoji trvalo ticho. Oheň v kamnech dávno vyhasl; i samovar na stole stál vychladlý — ze všeho jako by byl prchl život; jen monotónně tikající hodiny, s filosofickým klidem, nerušeně konaly dál svou povinnost. Oknem sem dopadalo několik chudičkých paprsků z petrolejové lucerny, postavené na chodníku před domem — a ty ještě nedopadly celé; roztříštily se o miliony drobných krystalků, kterými povlekl mráz tabule. Některé krystalky vypily z nich všecku červeň a házely do tmy pokoje granátové blesky jako důstojný pendant k imitovaným smaragdům v protějším růžku tabule.

A jakoby spolu v živé debatě byly všecky maskované krystalky, brzy ten, zas onen jasněji vzplál a za chvilku koketně pohasl, aby se mohl v nejbližším okamžiku tím ohnivěji zablesknout. Půl hodiny snad už takhle hrály — lucernu rozsvítili, hned jak se ozvalo první vzlyknutí Marfy Pavlovny — a po celou tu dobu měly tak pozorného pozorovatele, jakého se jejich maličkost ani nadíti nemohla. Tu míru vytrvalé a upjaté pozornosti, nevěnovala snad Nastasja Fjodorovna ani zajímavému pokusu při fysice v Petro-Pavlovském gymnasiu — a měla přec letos před maturitou; k tomu byla studentkou seriosní, ne snad ledabylou, jen pro parádu. Ale při

pokuse, myslela na to nač se dívala, spojujíc zrakem pojaté s vnitřní představou — tady však nebylo souvislosti ani mezi viděným a myšleným, ba ani v tom myšleném samotném. Když po prudkém výstupu rodičů zapadly za otcem dveře, chvíli necítila a nemyslela ničeho. pak jí bylo tak nějak šedivo a lhostejno. Nemohla odvrátit zraku od místa, na něž jej byla upřela, jako se nemohla hnouti se židle, na kterou se po odchodu otcovu mechanicky usadila. A ani nechtěla. Pozbyla vší energie k činu, byť se tento projevil i jen pohybem. V celém těle ozval se jí příjemný pocit odpočinku, když podepřela umdlené údy židlí, a rozšířil se i na znavené nervy, jimž lahodilo ticho, příkře kontrastující s předešlým hlukem; ticho, přerývané prudkým prve, pak zvolna ustávajícím pláčem matky. Vzpomněla si, jak loni v létě, zrovna z tohoto okna se dívala na prudký liják, kterým dozněla divoká bouřka parného dne.

»Ustávala na vlas tak, jako matčino vzlykaní. — Tenkrát byl čarovný vzduch po lijáku! . . . To bylo otevřené okno . . . Kdy asi letos budou vyndavat vnitřní okna . . . Už je konec března . . . Bude pozdní jaro . . . Jiskřičky na okně! . . Červená . . . zelená . . . červená . . . zelená . . . která je hezčí? . . . . To jsou samé hlouposti! — Už se jistě nevrátí. Bude-li pak u nás teď lépe?« — Ani se o tom neuvědomila, že poslední větu pronesla nahlas, a divila se, když se od piana v protějším koutu světnice ozval bratrův hlas odpovídající její hlasité myšlence.

»Myslím, že bude.« — Kovový baryton projel tak břitce tichem, že probudil Nastasju Fjodorovnu dokonale z její letargie.

»Jen kdyby, Kosťo — ale mám strach« . . hlas zachvěl se jí silným přáním, pak zazněl obavou tak určitého rázu, že se rozplynul v beznaději.

— »Ach, Nástěo, kdybys raději místo strachu měla víc dobré vůle . . . a pevné, to je to hlavní — pevnou vůli musíš mít . . . Vím, že jsi se kolikrát pokusila, ale nevytrvala jsi . . . Pomysli, jak mnoho matka vytrpěla . . A jak nás má ráda« . . .

— »Ano, Tebe, Voloďku, Toňku . . . za vás by život dala . . . jak ale můžeš mluvit o matčině lásce ke mně, ty, který víš jak . . . jak . . . eh!« . . . — umlkla, nemohouc rázem vybrati z návalu nahrnuvších se představ onu, jež by určitě a jasně vyjádřila její cítění.

— »Všecko vím, Nástěo . . . opravdu . . . . ak bych to tak řekl . . . zdá se někdy, že tě matka nemá tak ráda jako nás, ale všecka vina není její. Rozhodně není! Jen uvaž jaké byly okolnosti . . . a pak . . . ty sama« . . .

— »Já sama? — Nevím co se vám všem zdá být u mne vinou. Mazlit se neumím. Nenaučili mě tomu. Že hájím své přesvědčení, které je jiné než vaše — to přec není hřích! No a jiného nedělám . . . Ostatně, zvykla jsem být sama v duši a přátelit se jen se svými myšlenkami. — Netoužím po žádných něžnostech. Ale klid, pokoj — ach pokoj! — nevíš, Kósťo, co bych za ten dala! — Nemá mě ráda — tak ať; nezažlívám ji toho; chápu, že byly takové okolnosti . . . , ale proč stálé výčitky, věčné zlehčování a znehodnocování všeho co je mi svato? Vždyť není třeba lásky a přec možno žít vedle sebe snesitelně, ale dlužno respektovat individualitu. Přec nelze vtěsnávat duši člověka do vlastních názorů, jako těsto do libovolné formy!« —

— »Och, má milá, takhle opravdu nebude lépe. Jak to všecko z hluboka nabíráš! Proč všecko rozebírat, o všem přemýšlet? Chceš mít pokoj — přizpůsob se matce, nevykládej svých názorů a dělej, třeba jen na oko, co ona chce. Bude vám tak oběma líp« — a syt jsa výměny slov se sestrou, vstal se židle u piana, protáhl širokým gestem svou ohromnou postavu a vzdychnuv z plných plic, odlehčil si: — »Bylo to odpoledne! Brr!« I Nastasja Fjodorovna opustila své místečko u okna a zmizela ve dveřích do svého pokoje dřív, než došla Marfa Pavlovna, s lampou v ruce, chodbičkou z kuchyně do pokoje.

Žlutavé světlo lampy zalilo celý pokoj, do všech koutů se dostalo — nemělo daleko. Šmolkově modré papírové čalouny na stěnách místy špatně přiléhaly, tvořice vypuklíny. Někde byl kousek odtržen a dal vyhlédati prknům, tvořícím stěnu. Mezery jejich byly vycpány koudelí — i ta se drala na světlo. Kdysi žlutě natřená podlaha byla vyšlapána a nečista. Ostře se na ní odrážely bílé střepy rozbitého čajníku uprostřed louže rozlitého z něj čaje, a rozsypaných černých lístků čajových. Stroužka táhla se od louže pod stůl a usilovala dostat se až k roztřepaným lístům a červené vazbě pohozeného tu poetického almanachu »Stiefmütterchen«. A pořádek na zemi v úplném byl souzvuku s pořádkem na stole, kde mezi překocenými šálky, rozsypané kousky cukru dychtivě ssály vodu po ubruse rozlitou o překot s kulatými houskami. A samovar smutný, vyhaslý, díval se s povýšeného svého stanoviska kol sebe až ke kamnům, jejichž hladké, bílé kachlíky nehřály, k ošoupanému pianu u levé stěny, k slamou vypleteným židlím, v neladu po celém pokoji rozestaveným. I do levého koutečku u dveří zahlédl, kde měla Toňka své hračky. Dobře, že samovar nemá srdce, stáhlo by se mu soucitem a naplnilo chladem. Ze všeho zela chudoba a rozháranost. I ty nečetné kusy nábytku, jakoby vedle sebe stály nerady — nebylo mezi nimi souladu — nepatřily k sobě.

Však i mezi lidmi tak bývá. Spřáhne někdy osud lidi, aby na jedné líše spolu orali a oni sílu mají nerovnou i vůli každý jinou: jeden chce si odpočinout a druhý v tutéž chvíli jen se rve ku předu.

Že při tom srazí k zemi svého společníka, toho nedbá. Teprv když zakopne o padlého povšimne si ho a zlobí se, že se mu v cestu položil . . .

II.

Nepěkně si zahrál osud s Marfou Pavlovnou když ji poslal do cesty Fjodora Alěxějeviče Rosenhaina Žila do té doby spokojeně, buď doma u rodičů, v pěkném venkovském domě v K . . . ě, nebo v Moskvě, v německém »pensionatu Freulein Khöler« (tak stálo zlatě na černém nad zelenými vraty, jimiž se do pensionátu vcházelo). Dal ji sem otec na vychování vzdor slzám matčiným i protestu vlastního srdce. Vždyť mu tak radil sám Herr von Weidenrode, v jehož lihovaru dobrý tatík Pavel Ignatjevič Smuganov od nepaměti vedl knihy. Kolikrát radila mu žena, aby zanechal, místa, jež mu dost a dost zlosti přinašelo — poukazuje na rublíky uložené v zemské bance, ale což rozumí hloupá bába (a tou byla u Pavla Ignatjeviče každá ženská) — úřadu! Jak pěkně se mu hovořívalo v kanceláři s drobnými úředníčky, když jeden přes druhého se snažil svými novinkami pana »buchgaltěra« upoutat! A jak to ulevilo »v minutu duševní nevolnosti«, když si mohl na dvoře zahromovat mocí svého úřadu na líné mužiky-dělníky! Svou dcerku Marfušku měl od srdce rád. Chtěl jí připravit život co nejlepší. Hezkou řádečku tisícovek donesl do zemské banky na její věno. A k tomu umínil si, že jí přidá i vzdělání.

Dlouho uvažoval a radil se kam dcerku zavézt — až zvítězila rada šéfova. Vždyť sama slečna Berta v. Weidenrode z téhož ústavu si přinesla své jemné způsoby velké dámy, a citupiné romance, kterými dařila denně uši svých bližních v závodě.

Jak se radovalo srdce otcovské, když po tříleté rozluce pod rodnou střechou se vrátila Marfa Pavlovna tak přeměněná jako motýlek, když z kukly vylétne! Podle Puškina: »šestnáct let samé krásy je záměnou« — a Marfa Pavlovna vrátila se zrovna v den svých šestnáctých narozenin. Ani umělý účes nebyl s to udělati ji ošklivou, ani moderní šaty toho nedokázaly. Žádný div, že padla do oka dlícímu právě v závodě Fjodoru Aleksějeviči Rosenhainu, čistokrevnému Němci, jenž v zastoupení berlínské továrny uzavíral s Weidenrodovým lihovarem obchody již drahnou dobu let. Námluvy nebyly dlouhé. Rosenhaim se přesvědčil, u Smuganových že »to cinká«, a Smuganovu sám pán v. Weidenrode potvrdil, že se má ženich oč opřít. Slečinka se nevzpírala. Četla kolikrát v románech a slyšela od kamarádek, že po návratu z pensionátu musí přijít zasnoubení a svatba. Bylo to tedy tak v pořádku. Ženich byl zcela dle předpisu: elegantní, samá poklona, s dlouhým plavým knírem, a namluvil ji toho, že nevěděla jak se jmenuje. Na podzim byla svatba. Hned po ní odjeli Rosenhainovi do Berlína. A od té chvíle se zakalilo Marfě Pavlovně sluníčko. Stýskalo se jí. Hrozně, až chorobně. Po rodičích, po rodné zemi, po všem co ji dosud obklopovalo. A z dálky se všecko zdálo ještě krásnějším! U muže nenašla porozumění, ani něžnosti. Vrhl se střemhlav do spekulací s věnem ženiným a doma se sotva zastavil. Čím dál, tím kratší byly i ty sporé zastávky, zazdálo se panu Rosenhainovi, že s růžovými tvářičkami zmizelo s jeho ženy všecko kouzlo, které ho uvedlo do přístavu manželského. Zbytečnou námahou zdálo se mu hledati v ženě duši — raději si zašel do cizích revírů a oceňoval menší — větší půvaby zlatovlasých Thusneld své vlasti. Výlety podobné nezůstaly tajny Marfy Pavlovny; plakala, pak vyčítala i domů žalovala, ale ničeho nepořídila. Leda, že se na programu jejího života objevily výstupy — ošklivé, sprosté výstupy. Situace se valně nezměnila ani narozením Kósti. Za dva roky naskytla se Marfě Pavlovně příležitost ukázat své štěstí doma. Rosenhain měl opět řízení v jejím rodišti a poněvadž mělo tentokrát trvati déle, vyhověl prosbám ženiným, a vzal ji i s Kóstou s sebou. To byla jediná jasná doba v životě Marfy Pavlovny od té chvíle co se provdala. Němčík dělal dobrotu, když cítil cizí půdu pod nohama. Ale právě jen do té doby pokud ji pod nohama cítil. Po několikaměsíčním pobytu v K . . . ě skončil se i sen Marfy Pavlovny o klidném rodinném životě. Ještě tíž než poprvé bylo jí přivykati v novém domově, jenž jí nepřestával být do očí cizinou.

I nový stesk se připojil ke všem starým: u rodičů zanechala malinkou Násťu, která tam, ve vlasti své matky, uzřela světlo Boží. Nebylo možno jinak. Rodiče tolik prosili, a sama uznávala, že bude pro Násťu lépe, bude-li v tak útloučkém věku ušetřena daleké cesty. Bylo smluveno shledání po roce. Smluveno, ale ve skutek vešlo až po desíti letech. To už opouštěla Marfa Pavlovna Berlín na vždy. Stěhovala se s dětmi do Moskvy. Život s mužem stal se tak nesnesitelným a ustavičné výstupy přinášely dětem tolik škody, že uznali oba za jediné východisko přesídlení Marfy Pavlovny k matce. Před lidmi i před dětmi se řeklo, že ovdovělé babičce a malé Násťě nutně je třeba přítomnosti Marfy Pavlovny.

Při odjezdu vzkřikla nova naděje v ní. Bývá to tak. Opouštějíce místo kde jsme trpěli, myslíme, že s ním za sebou necháváme vše, co nás soužilo. Žel, že málo kdy se plní to dobré, jež jsme si představovali. Přišla Marfa Pavlovna zpět do vlasti, ale ne už ta, která ji opouštěla. Staré zvyky, milé kdysi — pozbyly půvabu, anebo hodně vybledly. Co dřív lahodilo, teď působilo nevolnost, nelibost, či aspoň zůstávalo cizím. A mnohé dříve neznámé — teď se postrádalo. K tomu otec byl mrtev. Matka usazena ve skromňoučkém bytě zastrčené čtvrti, žila co nejprostěji, z úroků maličkého kapitálku — Mnoho třpytu smazala skutečnost s představ Marfy Pavlovny, kterými zlatila si ve vlaku dlouhou cestu z Berlína do Moskvy. A nejvíce ho setřela s jásavě jiskřícího obrázku, jaký si vymalovala Marfa Pavlovna o shledání svém s malou Násťou. Docela jiné bylo vytáhlé, bledé toto děvčisko, s udiveně a plaše hledícíma očima, se směšně krátkým, tlustým, kaštanovým cůpkem, než představa, podepřená zjevem baculatého nemluvněte, a fotografie na celý svět se smějící bezstarostné batolky ve pletených šatičkách. Podle té představy měla Násťa zářit radostí, když uviděla poprvé svou matku, měla vřele opětovat její laskání, neměla se od ní ani hnout. A zatím stojí na nádraží vedle babičky, nehýbe se ani, když z chaosu lidí na peróně se k nim vymotává matka se sourozenci a musí ji přece znát dle podobizny. A nehýbe se ani, když se matka líbá s babičkou, když se k ní obrací. Tak cize, s ostychem opětuje polibení, a prohlíží si všecky kriticky, jakoby chtěla říci: — »Počkejte, až jestli se mi zalíbíte!« — Té chvíle neviditelná ruka odstrčila duši Marfy Pavlovny daleko — daleko od drobného stvořeníčka, které zrodila a jež se tu postavilo na svoje nožky, a povídá šedivýma očima, že nedá slepě svou lásku tomu, koho nezná.

První dojem zostřil matčin zrak pro chyby a nedostatky Nástiny, a vyplynuvší z toho napomínání a nevole neznatelně počaly týčiti hradbu mezi matkou a dcerou. Brzy stala se tak vysokou, že zabránila docela oběma stranám pohled do nitra svého protějšku. Na jedné straně stála Marfa Pavlovna s přesvědčením, že trestá ji Bůh za hříchy neznámé nejen mužem, ale i dcerou. Nemá k ní Násťa soucitu ani lásky. Sobec je, pro sebe uzavřený. Vzdorovité a smělé dítě, jež může ještě pokazit o rok mladšího Voloďku i maličkou roční Toňušku. — Na druhé straně hradby krčí se v sebe Násťa, a myslí si, jak bylo dobře s babičkou, dokud tu matky nebylo. Proč přijela? Ráda ji nemá. Však se s ní nikdy tak nerozpovídá jako babička A pořád ji plísní. Takový pocit vlastní nehodnoty a nedostatečnosti jako teď neměla v sobě Násťa nikdy před tím. A ten činil ji nešťastnou.

Pak vzpomněl osud na Marfu Pavlovnu ještě jedním dárkem. Nastal nedostatek. Kósta, Násťa i Voloďka chodili na gymnasium. Muž nedodržoval zásilek peněz, a časem na ně vůbec zapomínal. Bývaly doby, kdy celá rodina byla živa jen z úroků onoho drobného kapitálku, který po brzké smrti paní Smuganovy připadl dceři. A to byly hubené doby. Čaj a chleba, slaneček a solené houby střídaly se v ledově chladném příbytku, kde nebylo ani peněz na dříví, až do omrzení, ba spíše do vysílení. Za to pak nejbližší návštěva pana Rosenhaina vyzněla hodně bouřlivě. Jezdíval k ženě a dětem asi dvakrát do roka — jednak k vůli lidem, jednak k vůli sobě. Věno ženino ztopil v různých podnicích, a vracení jeho, podmíněné úplnou roztržkou, bylo by proň bývalo těžkou ranou. Proto raději snesl všecky oprávněné výčitky své ženy, i lhostejnost, ne-li nelibost vlastních dětí, při svých krátkých pobytech v Moskvě. Buď měl, prostonárodně řečeno, velmi »silnou náturu«, anebo nebyl mu ballast všech výčitek Marfou Pavlovnou, později i dětmi naložený, příliš těžkým. Vždyť dojížděl si proň již osmý rok! A kdo ví kolik let by byl jezdil ještě, kdyby se mu nebyla naskytla v Berlíně vedle příležitosti »napravit v svém životě, co si pokazil sňatkem s tou hloupou Ruskou« jak říkával — ještě možnost, odtrhnout se zcela, — i formálně od své rodiny. S kterési strany podána mu dvojí pomoc k tomu. Nalezena nějaká vzácná právnická klausule, opravňující pana Rosenhaina k rozvodu, a zároveň poskytnuty mu k tomu hmotné prostředky.

S nadšením vykonal tentokráte cestu do Moskvy. Jindy měl ji kalenou pomyslem na setkání, teď jasnila mu ji představa rozluky — volnosti. Ovšem ta volnost prostírala se za kopečkem; ale veselý Berlíňák byl dobrým chodcem Nebál se, že se mu o kamínek noha zlomí. A třeba tím kamínkem byl ztrápený zjev vlastní ženy, nebo vážný, kárající pohled z očí dospělých dětí, chápajících život, — či světýlko z oček drobné Toňky. Po americánsku minul nebezpečné místo — přímo vyložil co a jak, bleskem sežehl i poslední zákmit naděje Marfy Pavlovny, — a nedbaje co zanechal — bouchl dveřmi. Jen z velké dálky hučelo mu ještě co mluvila žena, co děti. A byl rád, že je konec. (Pokračování.)

JOS. D. KONRÁD.

Eva.

(Pokračování.)

si příliš rozkošná, každý se ti podivuje,« pravil jí jednou professor na takové zpáteční cestě.

»Je ti to nepříjemné, Pavle?« zeptala se srdečně.

»Proč se ptáš, dítě?«

»Přestali bychom tam chodit, kdyby tě to znepokojovalo. Postačila by nám procházka na osamělých cestách za naším předměstím. Jak chceš, já budu vším spokojena.«

»Ach ne, vždyť mě těší pozornost, kterou tě zahrnují.«

»Proč?«

»Jsem tím hrd, mohu se aspoň pyšniti tvou krásou a jejich závistí.«

»Co z toho máš, můj drahý?«

»Snad jsem trochu ješitný člověk. Proč nám lahodí, obdivují-li lidé to, co nám náleží? Anebo má náležeti? Proto mě to těší. Přej mi toho, ať mám aspoň to — aspoň to jejich domnění.«

Nestřežená slova jeho vyzněla nad očekávání tesklivě. Sám se nad nimi zarazil a pozoroval, že také její ruka se zachvívá v jeho ruce. Nevěděl, co vhodného říci, a ona rovněž nepromluvila.

Teprve po chvíli pod jasnou svítilnou obrátil k ní obličej.

»Urazil jsem tě, Evo? Je-li tomu tak, dovol, abych tě požádal za prominutí.«

»Ne, ne, nemluvme o tom. Nerozuměla jsem, co jsi řekl. Tys vždy tak šetrný a dobrý, a jsem přesvědčena, že se nestane nic, co bych ti měla promíjeti.«

Pak došli mlčky až domů, a když Pavel otevřel dům a shledal, že jsou beze světla, vzal ji něžně za ruku a vedl ji tmou po schodech k bytu s pozorností a úctou jako k nedotknutelné bytosti.

Večeřeli krátce, a Pavel jí dával dobrou noc opětným políbením ruky. Ona odcházela do komnaty dvou lůžek, která pro něho zůstávala tajemstvím. Jenom z toho, že Eva navečer si od něho vyžádala knihy, soudil, že před usnutím četla.

On pracoval po svém zvyku do půlnoci nebo i přes půlnoc a klada se posléze na železné studentské lože ptal se sám sebe, spí-li již také ona — jeho žena? Neoddává-li se v hodinách své osamělosti zármutku a vzpomínkám na svého zavrženého milence?

Nevěděl, že Eva byla příliš citliva k svému mužovi a že se bránila i vzpomínkám na Donáta, aby jimi neporušila manželské věrnosti. Ale Pavel přece rád byl by znal její myšlenky, stále se mu vtíralo několik otázek.

Mezitím, co jemu v opojné práci dařícího se tvoření rychle míjí hodina za hodinou a mysl jeho se plní uspokojením a radostí, co dělá ona? Nepotlačuje-li hořkých slz? Anebo snad si ulevuje pláčem, kterému tak snadno podléhá i nejsilnější ženské srdce? Anebo už spí? A co se jí zdá? O kom — jaké sny obletují andělsky krásnou hlavu?

»Sní-li — kéž by se jí zdálo také o mně!« toužebně vzdychl.

XXIII.

Prvá doba jejich manželství byla poněkud neklidna tím, že musili vykonati a navzájem přijmouti několik návštěv. Mladá choť professorova při tom okouzlovala každého, a zejména dámy nemohly se dosti nadiviti, že by ta nejvýš uhlazená duchaplná růže mohla vykvésti na prostých záhonech zapadlého venkova.

Páni zase byli očarovaní roztomilostí, s jakou dovedla rozmlouvati o všech otázkách, jež rozčeřovaly velkoměstský život: o literatuře, o umění, o divadle a společnosti nezapomínajíc při tom všem honositi se rýzím zanícením pro venkov.

Tak Pavel Hylmar všude sklízel o ní jenom nadšené uznání a chválu, která hřejivě lahodila jeho nevinné hrdosti. Slyšel nejlichotivější epitheta o její kráse a duchaplnosti, a tak upozorňován sám pak denně shledával na své ženě nová kouzla a skvělé vlastnosti.

Myslil na ni více než v době mezi zasnoubením a svatbou. Myšlenky jeho jakoby se vracely na počátek prázdnin, a srdce bezděčně se zachvívalo oněmi city, kterými bylo přeplněno před vyznáním lásky. Místo co mělo vzdalovati se od ní, na novo jako přitahováno se jí přibližovalo

Přistihoval se při těch citech a s počátku dobře postřehoval jejich povážlivý význam. Ale byly příliš svůdny, aby jim mohl tak odolávati, jak dovedl a musil, než byla jeho ženou. Právě to manželství volalo na něho nejlákavějším hlasem a stavělo mu na oči vše, čeho se musil zříkati a všechna jeho práva.

Byly také chvíle, kdy se mu zdálo, že Eva ho počíná milovati. Nebyla-li to dosud láska, byl to jistě zvyk, který byl utužován žitím pod společnou střechou, za jedním zámkem. Chovala se k němu tak pozorně a laskavě, že ani choť opojená milostnými tužbami nemohla by ho zahrnovati větší něžností. Ostatně

všechno jeho chování směřovalo k tomu, aby byla spokojena a by se jí zalíbil.

Tedy snad přibližoval ji k němu zatím zvyk, ale Pavel znal nejeden případ, kde z takových zvyků vznikla šťastná manželství. Zde pak síla zvyku má o polovinu snadnější práci, neboť on — už ji miluje.

Sotva takto domyslil, již se zhrozil slova toho. Nikoli, nesmí jí milovati! Zavazal se jí slibem nad všechny přísahy vážnějším. Řekla mu přece tak určitě, že jen v tom spočívá její i jeho život, nebude-li ji milovati. A on již zase myslí na lásku, zas upadá v nešťastné pobloužení. Místo co by měl vyhladiti ze srdce všechny city milence a nahraditi je trvalou upřímností bratrskou, chce se státi zrádcem slova svého, svých nejušlechtilejších citův, svého svědomí, zrádcem její neobmezené důvěry.

A přece bylo mu nanejvýše sladko myšliti jenom na ni a na možnost, kdyby ho milovala. Potácel se mezi oněma dvěma cestami, o kterých již vyprávěli nesčíslní mudrci: mezi cestou, pokrytou kamením a hložím, a mezi cestou, osázenou růžemi; mezi cestou dobra a cestou zla. Než on se přesvědčoval, že obě cesty jsou dobré a jen s tím rozdílem, že cesta mezi růžemi jistě vede do ráje.

V té době přijel do Prahy pan Hypolit Severa. Přinášel mladým manželům Evino věno. Chtěl tu kupu peněz a cenných papírů vysázeti s vážnou důstojností professorovi, ale ten tona v rozpacích měl úmysl uniknouti před tím z pokoje.

»Nemluv o tom přede mnou, drahý otče,« prosil statkáře, »nikdy jsem na to nepomýšlel a nebudu pomýšleti.«

Pan Severa se dal do smíchu.

»A co si s tím mám tedy počít, bláhový člověče?«

»Je-li to Evino, ať si s tím Eva naloží podle své libosti.«

»Vždyť je jí teprve devatenáct let. Copak to mohu svěřit takovému dítěti?«

Professor se pokusil také o žert.

»Eva má rozum nad každou dospělou, milý tatínku. A nechceš-li, odvez si to zpět do Opatství, dokud Eva nebude veliká.«

Konec konců byl, že otec vyzval dceru, aby si schovala ty papíry.

»Teď ještě o věno nestojíš,« předhazoval zeti svému, »copak ti záleží na tolika a tolika tisících. Myslíš, že vaše láska je lepší než každé jiné bohatství, ale život tě naučí, abys byl spořivější. Což až přijde rodina a nastanou větší vydání a povinnost pro ni hospodařit?«

»Až přijde rodina a až nastane povinnost hospodařit pro ni!« utkvělo v myšlí mladého muže jako pošklebek. Zvedl k Evě zraky a pozoroval, že při slovech otcových se zarděla, ale potlačovala to obracejíc se ke skříni a ukládajíc tam peníze.

»Zde tedy bude naše společná pokladna,« pravila s žertovným přízvukem hledíc na professora. »Buď tak laskav, Pavle, ujmi se toho, já těm věcem pranic nerozumím. Klíče mám dva, jeden si ponechám a jeden si vezmi ty, a hospodař, jak srdce ráčí.«

Přistoupila k němu, položila mu klíč do dlaně a pak smějíc se vší silou mu zavřela ruku.

»Dobrá, díky!« spřátelil se s tím professor. »Odtamtud tedy budeme brát a tam taky budeme dávati.«

A od té doby ukládal do malé železné pokladny, upevněné v jedné ze skříní, své měsíční služné i honoráře za literární práce. Eva odtamtud zase brala na potřeby domácnosti. Ale mladý muž se přesvědčil, že nikdy nepočítala jeho příspěvků.

Pan Severa zdržel se u nich přes noc a měl tisíc chutí přespati v professorově studentské posteli. Ten pokoj také hned se mu zalíbil útulností a snad i tím, že v něm nejvíce pociťoval tepla Pavlovy bytosti. Měl toho mladého poctivého muže ze srdce rád.

Ale Eva již přichystala jiný pokoj pro milého tatínka, a zálusk jeho na železnou postel potlačila poznámkou, že Pavel musí toho večera ještě mnoho pracovati, a že práce by se mu nedařila, kdyby neseděl ve svém pokoji.

Konečně také jednou k němu přišla. Venku již padal vodnatý sníh, a zimní sychravost drala se do všech pokojů. Než professor přece ještě si nedal zatopiti a po večeři odešel do své pracovny s žertovnou poznámkou, že ve společnosti mus mu bude až dosti teplo.

Asi za hodinu Eva ťukala na jeho dveře a vešla přinášejíc dva široké šálky na malovaném podnosu. Teplá a vonná pára čaje příjemně se rozplývala pokojem.

»Když se už začala zima, musíme pěstovat čajové večírky,« pravila kladouc podnos na stůl a podávajíc jeden šálek professorovi.

Vzhlédl k ní překvapen.

»Je ti vhod trochu čaje? A dovolíš, abych tu byla chvíli s tebou?«

Vítal ji jako nejvzácnější návštěvu a rychle přisunoval k svému stolu sedadlo pro ni.

»Jseš mi dvakráte vítána: jednou, že jsi vůbec ke mně přišla, a podruhé, že's mi přinesla koflík tak výborného nápoje. Jistě jsi jej připravila sama.«

»Ano. A tu návštěvu přičti na vrub mé sobeckosti, bylo mi dnes tuze smutno.«

Když vypili čaj, professor se chtěl dáti do hovoru, ale ona hbitě uklidila stranou podnos s nádobami a pravila:

»Pracuj, jakoby mne tu nebylo. Kdybych viděla, že tě zdržuji, hned bych zase odešla.«

Dal se tedy do dalšího psaní a ona vyňala malou knihu a četla. Jemu velmi lahodilo, že mu byla tak na blízku. Za každým odstavcem své práce zvedl k ní zraky a vždycky se střetl s pohledem hlubokých očí a s laskavým úsměvem.

Knihu držíc v rukou dívala se více na něho než do ní. On i píše jakoby cítil na obličeji její upřené pohledy, a to ho rozechvívalo.

Byla oděna volným večerním šatem, jedním z oněch půvabných županů, v kterých mladé žínky bývají nejsvůdnější. Ze široké krajkové obruby rukávů vykukovaly daleko za zápěstí její krásné bílé ruce. Obličej sice měla ve stínu, ale temné zornice svítily jako démanty a činily ji přítažlivější a neodolatelnější.

A Pavel Hylmar se chvěl nad svou prací. Slyšel, jak mu srdce prudčeji tluče, jak se mu dech tají v prsou, jak přes oči splývá mlha. Myšlenky najednou se mu rozptylovaly, ne, ne, nemohl takto dále psáti.

Odložil péro, klesl zpět na opěradlo a zadíval se na ni.

»Malá chvíle sladkého oddechu,« řekla

Neodpovídal. Milostné vzrušení přeplňovalo prsa jeho a stoupalo k hlavě. Cítil, věděl, že se již neudrží. Sliby, které jí před sňatkem dával a které měly býti světější nad přísahy, byly přemoženy a vyhlazeny vášní.

Což není jeho ženou? Což je možná, aby s ním necítila? Proč mu podávala ruku před oltářem? Proč je s ním pod jednou střechou, ve společném obydlí, proč je k němu stále tak laskava a proč nyní v době večerní, v těchto hodinách zasvěcených mysteriím, přichází k němu, stýskajíc si na smutek a na nudu?

Nemohl odtrhnouti od ní oči. Ona cítíc na sobě jeho upřené pohledy několik minut upatě četla. Obličej její byl klidný, na ústech tkvěl stále milý úsměv.

Pojednou zavřela knihu a vstávala.

»Kam chceš, Evo?« zachvělo se na jeho rtech.

»K sobě, už je čas, aby se hosté rozcházeli.«

Jím to zalomcovalo.

»Neodcházej!« zvolal a vztáhl po ní ruce. Oči mu planuly, údy se mu třásly.

Vztyčila se a sáhala po čajovém náčiní.

»Ne, ne, zůstaň!« prosil vášnivě, přiskočil k ní a uchopil ji za obě ruce. Tlačil ji zpět, aby se posadila.

Zůstala však pevně státi a pravila:

»Dovol, Pavle, abych odešla.«

»Nesmíš! Evo, Evo, což je možno, abys mne nemilovala?«

»Buď kliden, milý příteli. Dobrou noc!«

Řekla to na pohled pokojně, ale přece hlasem se třesoucím a obracela se ke dveřím.

Vrhl se k ní a uchopil ji za obě ramena. Teplo jejího těla, dotknutí bělostné šíje ještě více ho rozplamenilo. Už se sápal po ní.

Eva se zhrozila.

»Co činíš — ustaň, pamatuj se!«

»Jsi mou ženou! Chci tvé polibky, tvá objetí, chci, abys mne milovala!«

Vztáhla proti němu ruce, aby se bránila.

»Víš, že to není možno!«

»Vždyť zahynu, Evo!«

»Kde jsou tvé sliby, kde je tvé mužné slovo?«

»Všechno je přemoženo mou láskou! Proč jsi chtěla ty sliby ode mne? Proč jsi mne volala zpět, když jsem utíkal od tebe? Proč jsi mne nenechala v tom klamu, že tě již nebudu milovati?« (Pokračování.)

JAROSLAV BOROTINSKÝ:

Podvečer tichý . . .

Podvečer tichý, s všemi skvosty,
v dál ztrácejí se lesy tmavé,
kol nás tu obrázek tak prostý,
v svém sledním za večera »Ave!«

To krásná chvíle, tichých snění,
má kouzlo své a silnou vůni,
svit záře krátké, jež se mění,
tam padá kdesi k tmavé tůni.

A ze všeho zde smutek zírá,
tam cesta s kolejemi běží,
tu návrší a pláň je šírá,
neb stoupá obrys veských věží.

Kol smutno, — jak by perutěmi
kdos noci té mou duši zdolal,
jsou stěny kol mne pusté, němy,
přec zdá se, jak by kdos mne volal . . .

R. J. KRONBAUER

Snoubenci „Umělecké lóže.“

Román.

(Pokračování.)

Když jsem u něho naposledy byl, zadíval se Frič na obrázek, v korku vyřezaný. Představuje sedmihradskou pevnůstku Déš, kam byl Frič internován a kde započalo strastiplné jeho putování světem — Tolik toužil po návratu do drahé vlasti a písemné památky z těch dob jsou výkřiky hluboce raněného srdce, jsou víc než žal a stesk, jsou palčivou výčitkou a nejúpěnlivější prosbou zároveň. Vzpomněl si také na druhý obrázek, na památku z komárenské pevnosti Kolem kulatého stolu sedí šest soudruhů — vězňů Fričových. Sedí uprostřed a počítá na prstech hexametry. Na skle napsáno je pod každým z nich datum úmrtní. Dvě okénka nebyla označena křížkem. Pod jedním je napsáno »Klopstock — Stratimír —« pod druhým »Mathisson Cassy«. Žije už tedy jenom tento. Až dočte se zprávy o úmrtí soudruha z nejstrašlivějších dob, povzdechne si: »Jsem tedy poslední komárenský mohykán.«

Dožils — dopil . . dřímej na staré vyšehradské půdě sladce a tiše. Teskno bylo Tvým přátelům, když čtli poslední Tvůj příspěvek, jejž jsi napsal do Máje:

»Vlasti, ty světlo a stíne mého života!,
jak často přepadá mne trapná tesknota,
shledám-li, pod zemí že víc těch přátel mám,
než nad ní, tak, že zvolna zbývám tu jen sám.«

A už tu nejsi ani Ty! — — — — — —

* * *

I smrt jeho připravila jim drobný úspěch. Viktor dopsal nekrolog a doprovázen Emmou dodal jej do redakce. Druhého dne odpoledne byl článeček vytištěn.

Viktor rozjařen úspěchem, napsal druhý feuilleton. A zase dobře pochodil. Když odváděl druhý článek, zastavil se v administraci pro honorář za první. Dostal z brusu nové zlatníky, z nichž měli dětinskou radost. Stáli na rohu ulice a byli by se nejraději radostí objímali. Článek čtli spolu bezpočtukráte a uměli ho oba takřka nazpamět.

»Víš co, drahoušku,« rozechvěným hlasem pronesl Viktor . . »za ty peníze koupíme Fričovi na rakev kytku. Hodíme ji do hrobu, aby mu kvítka pošeptala, že nad tou zemí zůstalo dvé oddaných, věrných jeho přátel.«

Byli zase jako dva vrkající holoubci. Večer si spolu zasedli do koutečka a vzpomínali na nezapomenutelné, krásné chvíle, jež prožili onoho večera, kdy s Fričem seděli u Tomáše a podnikli noční procházku. Nic je netížilo, na nic jiného nemysleli, vzpomínali, doplňovali svoje vzpomínky a znovu a znovu opakovali si podrobnosti, které tak dlouho zůstaly zahrabány a nepovšimnuty.

»Jsme oba nevděčníci,« hovořil Viktor, zachvívaje se blahem z návratu nejúchvatnějších reminiscencí, »tolik kouzla je v těch našich zásnubních dnech a my jsme je pohodili a odložili jako knihu, nad kterou jsme prodběli celou noc a kterou jsme zavírali s bolestným povzdechem, když jsme se dočtli poslední stránky. Padal tolikráte sníh, závějemi jsme se prodírali a ani jednou jsme si neřekli:

»Pamatuješ-li se pak na to, když jsme tenkráte ve sněhové chumelenici zabloudili? Vrátilo se jaro a ptáci a květy nezlákaly nás k oknu, abychom si poslechli hymnu, jíž pěli ve chvílích našeho největšího štěstí, milí, dobří a poetičtí starouškové chodili kolem nás s ustaranou tváří a se smutkem v měkkých, shovívavých pohledech a my vyhýbali jsme se jim jako lidé, kteří mají špatné svědomí. Seděli jsme každý v jiném koutku a hněvali se k vůli malichernosti.«

Emma vzpomněla si na hřejivou episodku.

»Jednou, vypravovala, jako by začínala pohádku, bylo večer, já seděla u okna a plakala, stařenka tiše vstoupila, posadila se vedle mne a řekla:

»Snad byste dušinko mladá neplakala? Máte se rádi — my to dobře víme, třeba jste se časem škádlili. To nic nevadí . . to je jako takové studené zavanutí větru z jara . . to kvítkům neubližíí . . Jen když to není ostrý mráz, jenž všechno zničí a spálí. Ráno padne rosa, vysvitne slunéčko a poupátko už ničeho o tom neví, že se v noci tetelilo zimou. Všechno jsem prožila, také jsem si ulevovala pláčem jako vy dnes . . ale to nejsou ty nejhorší bolesti. Po takových ranách nezůstane jizva . .«

Emma úsměvem, jenž celý obličej prozařoval, dokládala, že plně tomu věří, že doposud ani jediné poupátko na tom jejich zakvítajícím keříčku nezmrzlo.

Měli oba vůli, měli i sílu až posud, všemu vzdorovati, vyhnouti se úrazům, po nichž jizvy památkou zůstávají.

Po Fričově pohřbu touha je pojala podívati se k tetě na venkov, zasednouti za stůl, za

nímž tenkráte seděli, když ještě nevěděli, jak to s nimi dopadne, vyhledati ono místo, kde tenkráte zbloudili a sebe našli. A právě tam neměli chodit. Teta svou bodrou prostořekostí všechno jim pokazila.

Přišli zaníceni, celý svět by byli objímali, jak byli rozjařeni . . ale sotva, že práh překročili, spráskla teta rukama a zvolala:

»Lidi — lidičky . . co se to s vámi děje? Jste tedy také taková pláňata .. pořád čekáme, denně si na vás vzpomínáme a vy pořád nic. Styďte se . . jste plni života, oba jen jen kvetete a kde nic tu nic. Starý mne pořád těší a nabádá k trpělivosti, ale, jak vidím, nebude to u vás jináč než u nás.«

Zůstali, jako by je zařezal.

Teta se ovšem vynasnažila, aby vyhladila dojem svých slov, ale neměla valného štěstí.

Vyšli si do přírody, zamířili tam, kam se tolik těšili, šli hodinu vedle sebe a slovíčka nepromluvili.

Viktorovi bylo smutno a hořko. Bál se promluviti, protože věděl, že by Emmu zase ranil. A tolik síly v sobě necítil, aby o tom, co ho tolik mučilo, mluvil s hravou žertovností. Emma zase byla si vědoma své viny, tisíckráte chtěla začíti o něčem hovor, šla vedle Viktora se sklopenou hlavou a lekala se okamžiku, až Viktor začne s výčitkami a zapomene se tak, že bude k ní krutý a bezohledný.

Chystali se na delší výlet, těšili se, jak spolu budou putovat do podkrovní světničky — a zatím ještě téhož dne vraceli se do Prahy. Šli kolem domku pražské tety a ani se u ní nezastavili.

Co by jí mohli vypravovat? To by bylo příliš, kdyby se musili přiznat, co je vyhnalo a proč tam nezůstali, když se na to tolik těšili . .

Za celý den skoro slova spolu nepromluvili. Toho večera se poprvé spolu neusmířili; Viktor sedl ke knize a četl, Emma zasedla ke truhle, svoje věci si chtěla srovnat, ale ani toho nesvedla. Ani dobré noci si nepřáli . .

»Dnes v noci bude mrznout,« pomyslela si Emma a slzy vyhrkly jí z očí . . »dnes na tom našem zakvitajícím keříčku spálí mráz první poupátko.«

Tak ráda by se byla o to pokusila, aby zažehnala toto hrozné, tíživé dusno, v němž tak těžce se dýchalo; chodila jako po žhavé půdě a ustavičně přemýšlela, jak a čím by zahájila nějaký hovor.

Neučinila toho ze strachu.

Znala dobře Viktora a věděla, že jen čeká na vhodný okamžik, aby si ulevil, aby vytrhl stavidlo, jímž by se divě hnaly toky jeho podráždění. Všechno již zkusila a vždy špatně pochodila. Kdyby se k němu přitulila, odstrčil by ji a jistě by řekl: »jakou cenu má to tvoje přivinování?« A už by to začalo a ona by musila do půlnoci poslouchati jeho výlevy hněvu a hořkosti. Řekne-li »dobrou noc, Viktore . .« — dá se do smíchu a trpce zvolá:

»Emmo . . to je ta nejfrivolnější ironie. Dobrou noc mně přeješ? Co pak si myslíš, že mohu spát, že mohu zapomenouti na to, co se zase dnes stalo?«

Často a často zkusila to usmířit ho tím, že zavadila o vzpomínku, která jim oběma byla milou a drahou a která je oba potom zahřívala. Vždy ji ranil, vždy bodl ji sarkastickým slovem a neustal dříve, pokud se nevybouřil a pokud ho lítost s její bolestí neumírnila. Slyšela jeho vzdechy, viděla, jak odhazuje knihu za knihou, slyšela, jak polohlasem praví: »bože . . bože . . to je život . .« — a netroufala si na to něco říci, poněvadž věděla, že by knihou uhodil, že by prudce vyskočil a jediné její slabiky se chopil jako tonoucí stébla . .

Tiše, jako Popelka vklouzla do své postýlky, zahrabala se do peřin, zaboiila hlavu do nich a úzkostlivě tajila svůj pláč.

Najednou pozorovala, že se děje něco neobvyklého.

Viktor se oblékal . . shledával nějaké věci — penězi zazvonil . . chvíli váhal . . u dveří se zastavil . . a čekal.

Ani se nehnula.

Dvéře se otevřely a Viktor opustil ložnici . .

Emma zvedla se na loži.

Chtěla za ním vyběhnouti, chtěla ho zavolati — Byla ohromena neočekávaným obratem. Třásla se na celém těle a strašlivá úzkost ji dusila. Skácela se na lože, jako by byla uderena kamenem do hlavy . .

Minulo několik minut. Emma se probrala ze svého ohromení, svezla se na zemi, poklekla a modlila se . .

Neměla potuchy o tom, kolik času uběhlo od toho okamžení, co Viktor odešel. V tom zaslechla vrznutí dveří. Vykřikla radostí. Vyběhla mu naproti . . mezi dveřmi ho chtěla očekávati a vrhnouti se mu na prsa. Poslouchá se zatajeným dechem — slyší jeho kroky . .

»Ne . . ne . .« rozhodla se . . »dost možná, že bych to vše pokazila. Což kdyby se rozlítil a vyšel z domu po druhé . . Snad by se už nevrátil . . a kdyby se vrátil . . nepřišel by už tak čist, jak odešel.«

Ve vteřině byla na svém loži, zavřela oči a tvářila se, jako by spala.

Srdce jí tlouklo tak prudce, že se obávala, že je musí slyšet, jakmile vstoupí.

Viktor rozžal svíčku, přistoupil k loži a chvíli se na ni díval.

Krátký, divný smích jako mrazivý vítr ji ovanul.

»Ona může spát« — zvolal Viktor, sedl ku stolu a dobrou půlhodinu u něho setrval.

Pomalu se pak odstrojoval, shasl světlo, povzdechl a ulehl.

Usnuli oba asi za hodinu.

Po půlnoci se Viktor probudil.

Emma mluvila ze spaní.

. . A přišel mráz a první poupátko spálil . .« šeptala Emma.

Viktor po špičkách k ní přistoupil a lehce, aby ji neprobudil, políbil ji na rty — — — — — — — — — — — — — — — —

* * *

Stahovala se mračna nad domečkem pod Petřínem.

V době, o které vypravujeme, přicházela k nim častěji teta z domku u Brusky. Emma byla ve zkoušce a Viktor nebyl v příjemné náladě Přišel domů hladov jako vlk, v kuchyni bylo prazdno, kamna studená a nikde ani památky po nějakých přípravách k obědu.

Divadlo, jež po smrti divadelního znalce Pavla Švandy ze Semčic prodělávalo krisi, začalo se vyzouvati z ochotnických střevíčků, amatéři vyměňováni za herce z povolání nebo takovými ochotníky, kteří rozhodli se pro divadelní kariéru a hlavní svoje zaměstnání učinili vedlejším. Hrálo se v týdnu aspoň o beneficích a proto bylo nutno zaměniti hodiny zkoušek, jež konávaly se nyní často i dopoledne.

Viktor si z počátku ani neuvědomil, jaké se z toho vyvinou nepříjemnosti. Viděl jenom výhody z obratu, jenž byl první známkou, že divadlo zmohutní a že dospěje tam, kde bylo za živobytí Švandova.

Emmě nabídnuta nepatrná sice, ale přece jenom gážička a oba spatřovali v tom počátek lepších dnů.

A tak se stalo, že upletli na sebe nový bič.

Tolik neměli, aby si vzali služku, která by jim aspoň tu bramborovou polévku uvařila, a tak se stávalo, že Viktor nemival v poledne teplého sousta. Teta někdy k nim zaskočila a honem honem něco ukuchtila, aby nemusil Viktor z domu s hladovým žaludkem. Emma vracívala se hladova a upachtěna k jedné hodině polední, a nezastala-li ji teta, musila rovnou do kuchyně. Ani tolik času jí nezbývalo, aby se svlékla.

Viktor hněvem jen sršel. Teta pozorovala, že je dnes neobyčejně podrážděn. Měl nějaké nutné řízení, byl by rád vyšel o hodinku dříve z domova, byla skoro jedna a teta teprve rozdělávala oheň.

»Uvidíte, že se to jednou všechno obrátí k lepšímu,« utěšovala ho teta, které rozčilením a chvatem všechno z ruky padalo.

»Povídají lidé, že udělala veliký pokrok a že je dnes nejlepší předměstskou herečkou,« pokračovala stařenka v nejlepším úmyslu, aby Viktora uklidnila »Tuhle prý se přišli na ni podívat páni z Národního divadla. To víte, já tak leccos zaslechnu. Lidé mne neznají a dají se se mnou o Emmě do řeči. Neprozradím se a proto se mnoho dovím. Ani byste nevěřil, jakou má ta holka přízeň. Všecinko o vás vědí . . ani si toho nejste vědom, jak vám ji lidé závidí. Jen co je pravda . . vám ti lidé už tak nepřeji . .«

»I hleďme,« zvolal živě Viktor . . »rád bych věděl proč?«

Teta byla už v proudu a ani ve snu jí nenapadlo, že by měla býti před Viktorem opatrnější . .

»Proč? . . to je přece na bíle dni. Říkají, že mohla udělati docela jinou partii . . . že se vlastně svými vdavkami zahrabala. Hodně prachového člověka prý si měla ulovit . . nebo ještě líp . . neměla se vůbec vdávati. Jste prý takový zamilovaný blázínek, jenž jí spíše škodí, než aby ji pomáhal. To víte, lidé si všeho povšimnou. To prý je na vás skvostná podívaná, když Emma hraje a vy jste v divadle. Kroutíte očima na všechny strany a těm, kteří nejvíce tleskají, nejraději prý byste ruce zpřerážel«

Viktor vypukl v nepřirozený smích, jemuž hovorná teta naprosto neporozuměla.

»Vidíte,« zvolala vítězoslavně . . »teď je to i vám k smíchu. Jiný manžel by se z toho těšil a radoval a vy při tom žloutnete zlostí Neděláte dobře, když si takhle počínáte. To se samo sebou rozumí, že je Emma jenom pro vás a že vám je a zůstane věrná, ale s tímhle stíháním a nevražením už byste mohl přestat. Vyvádíte, jako byste se byli teprve před měsícem vzali. Herečka patří také trochu veřejnosti. Dobře to řekl ten člověk na galerii, jenž se zdá být tuze vzdělaným pánem. Herečka je prý jako taková kvetoucí magnolie v parku . . proto ji tam dávají, aby se všichni lidé mohli pokochati pohledem na její krásu.«

»Prosím vás, nepokračujte už,« okřikl ji Viktor právě ve chvíli, kdy Emma vstoupila.

»Nevíte, co žvaníte, a nechápete, jak nešetrně se mne dotýkáte«, rozkřikl se Viktor, Emmy ani nepřivítav. »To je právě to neštěstí, že musím trpět, aby si každý mou ženu okukoval, jak mu líbo«.

Tak — tady to máš,« obrátil se k Emmě . . »herečka je prý jako parádní keř v parku . . pro všechny a tudíž také pro svého muže. Napřed přijde okukování, pak si někdo přivoní a v nestřeženém okamžiku si uškubne poupě. Utrhne se jedno, zvykne se tomu a na konec se to omluví tím zatraceným povoláním . .«

»Ale . . ale . . lidičky . . že vás to nemrzí hovořit o takových nesmyslech,« prohodila Emma se smíchem, aby zabránila výstupu . . »pospíchám domů, chci vám vypravovat, chci se pochlubit, jaký jsem měla na zkoušce úspěch, vstoupím, nikdo si mně nevšimne, ani na pozdrav mně nepoděkuje . .«

»Kdo pak za to může, že máš takového potřeštěného manžela,« ozvala se rázně teta . . »potom se divte, že se člověk k vám bojí páchnouti. Jednou se líbáte, podruhé si div hrnce na hlavu neházíte. Kdybys nebyla takovou putičkou, kdybys mu jednou ukázala zuby, docela jinak by to u vás vypadalo. Všechno si dáš líbit, poslouchás ho jako školačka kantora, ve všem mu dáš za pravdu, jen aby on měl vždycky poslední slovo, a proto si tolik dovoluje. Co jsem se ti už nadomlouvala, abys si jednou uvědomila, že jsi ženská, aby druhou pohledal. A to se ho vždycky ještě zastáváš.«

»Je to spisovatel . . je to člověk jiné povahy a jiného temperamentu než druzí . . . rozohňovala se teta tak, že oba překvapila — »člověk tu nic jiného neslyší než podkuřování někomu, kdo si o sobě myslí, že je nějakým zázračným tvorem, jemuž se musí už něco prominout. Láry fáry . . spisovatel je přece člověk jako každý jiný.«

Emma stála tu jako ohromená. Dávala tetě znamení, aby se mírnila, ale teta se už nedala zadržeti.

»Nic ty mne neukrotuj . .«, vyjela si na Emmu . . »déle se na to dívat nebudu a nemohu. Jsem už také hezky dlouho na světě, ale tohle, co se zde děje, bouří ve mně krev. Říkáš vždy na jeho omluvu, že je to docela jiný tvor, že to a to umí napsat, že ho člověk má posuzovat podle toho, co vyřine z jeho ducha — a tady to právě vězí. Špatný je kněz, jenž jinak káže a jinak žije, a na vlas tak tomu je s takovým spisovatelem. Jakou pak má cenu to, co napíše, co si mám o něm myslit, když čtu povídky o něžných a ušlechtilých lidech a když potom slyším a vidím, jak krutě, jak bezohledně s tebou zachází, protože si myslí, že tě na tom jeviští lidé budou nakusovat. Nemyslete si, že se dám zakřiknout jako Emma, že se leknu, když zakroutíte očima a když na mne zahulákáte. Povím vám nahou pravdu do očí — jste už směšný tou svou žárlivostí, lidé se vám smějí i do očí, vědí o vás, že jste tyran, že svou ženu soužíte a že skoro denně si zapláče. Pak je vám to líto, usmiřujete ji, odprošujete, na kolenou se před ní plazíte, a protože je takova dobračka, že by zasloužila za to bití, odpustí vám a ještě se vás zastává . . . .«

»Zapovídám si takové řeči . . nevíte ani, co mluvíte,« rozkřikl se Troskovický . . »nezapomínejte, že jste v mém bytě.«

»Vím to . .« nedala se stařena . »vím, že mne vyženete — ale napřed vám všechno povím, co mám na srdci.

Jsem sestra její matky a je to mojí povinností, abych vám promluvila pořádně do duše. Jste prazvláštní člověk . . chcete, aby vaše žena byla herečkou, nic byste proti tomu nenamítal, kdyby brala tisícovky ročně — ale při tom byste ji nejraději zavřel do sklepa, aby ji nikdo nespatřil. Věděl jste, na čem jste, když jste si ji bral . . souhlasil jste s tím, aby zřekla se na čas mateřských radostí, poněvadž jste ve chvíli, kdy jste myslil jen na svoje požitky, všechno uznal . . a přece jí to pořád vyčítáte a ustavičně ji soužíte. Dvakrát už chudinka utekla ke mně, vytřeštěna a udýchaná, až jsem se jí zhrozila. (Pokračování.)

EMIL PAUER:

Píseň.

Štěstí, poutník přelétavý,
nerad krok svůj zastaví,
člověk z dálky již jej vítá,
on však sotva pozdraví.

Pyšně dal jde, nedbá slzy,
jež ti tryskla do oka,
sotva slunce vyskočilo,
zas už hřímá z hluboka.

F. Pechlova freska v Kostnici: Jan Hus před soudem.

VZPOMÍNKA NA KOSTNICI.

Lindavě, poslední bavorské stanici na břehu Bodamského jezera, pochopíte, proč přezváno jezero »švábským mořem«. Z malého mola pod majákem, který s bavorským lvem chrání vchod do malebného přístavu, sotva zrakem obsáhnete zamodralou plán do dálek se prostírající mezi mirnými svahy vinic a zahrad, s šedivými silhouetami hor na obzoru. Tři hodiny ji plujete, obklopeni idylickou scenerií, než vynoří se vám na obzoru gotická věž kostnické kathedrály. Náhle přechází vás spokojená nálada zvědavého turisty, s neklidem blížíte se k bezvýznamnému městečku, jehož jméno budí u nás tak ošklivě znějící ozvěnu; vzpomínáte a přemýšlíte o tom, který ubíral se touže cestou před dávnými léty jednoho listopadového dne.

Husova medaille v Londýně.
Kreslil Jan Stursa.

Konečně vidíte světlárnu Kostnickou, rozeznáváte malebně rozložené místo, vjíždíte do přístavu, a hned na břehu uvítá vás smutně známá budova: památná celnice, či kupecký dům, místo koncilních shromáždění. Zaměříte k ní, a hned druhé setkání, druhý náš krajan: socha sv. Jana Nepomuckého. Cítíte, že v tomhle městě Vás již pochmurná nálada neopustí, přestanete být turistou probíhajícím města podle Baedeckrových předpisů, a stáváte se poutníkem, putujícím k hrobu národního svatého.

Vzpomínáte na vše, čeho symbolem je nám jméno Husovo, mimovolně dostáváte úctu před tím slabým českým člověkem, jenž s takovou silou dovedl hájiti své, svou prostotou a svým charakterem asi tak ostře se odráželo od nádherného renaissančního života celého koncilu.

S jeho jménem potkáte se všady. Tvořit koncil nejpamátnější epochu v dějinách Kostnice, a episoda Husova z dějin jeho nejznámější. Je také jediným lákadlem cizinců, jichž tu vidíte plno putovati s červenými knížkami od Kaufhausu k Hussenherbergu, do chrámu, místu Husova a Jeronymova upálení. Protiví se Vám obíhati takto posvátná Vám místa, chodíte raději sám se zvláštní svojí náladou, bez rady tištěného průvodce. K střízlivě restaurovanému chrámu trefíte snadno. Dlouhá trojlodní basilika, goticky přestavovaná, chladného a suchého vnitřku. Dlouho trvá, než seskupíte mezi její sloupy Brožíkův koncil. Poznáváte, že Brožík byl donucen komposičními ohledy pozměniti její rozměry délkové. Před chrámem nové překvapení — opět socha sv. Jana Nepomuckého. Pak kupecký dům, s nízkým dřevěným sálem, ozdobeným freskami Pechtovými a Schwörerovými z dějin Kostnice, obvyklého romantického střihu.

Dvě z nich obírají se Husem. Hus vypadá na nich bojovněji, než jak jsme jej zvyklí vídati u nás. V sále malý bazar, v němž kromě pohlednic s Husem, s českými nápisy a všelikými památkami na Husa, mnoho nenajdete. Snadno se dostanete i k Husovu obydlí v Husově třídě blízko malebného Schnetzthoru. Zdobí jej prostá deska provedená dle Wachsmanova návrhu s Kloučkovým reliefem. Mimo to nalézá se na domě stará destička s podobiznou, či karikaturou Husovou a nápisem:

O we mir armen tropf
hier nam man mich beim schopf,
hierher ich entrunnen war
bin doch nit kummen
aus der g'far.

O něco níže konečně ulice Jeronymova s jeho vězením ve věži sv. Pavla.

Popraviště Husovo leží as dvacet minut za městem. Krásná alej topolů vede k nízkému, břečtanem porostlému balvanu, obehnanému prostou mříží, s lípami v rozích. Pochmurné místo; poslední akt tragedie velikého člověka zde dohrán, a začat zde první akt tragedie malého národa. Co vše vám ztělesňuje tento balvan, těžko povědět; roz-

rušeni touláte se městem, po březích Rýna, kde skrývá se Gotlieben, smutně sedáte do vlaku odvážejícího vás k Šafhůzám, a dlouho trvá, než zmocní se vás zase spokojená nálada zvědavého turisty. *O. Spurný.*

*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Husova medaille.** Příjemně vzrušen, zahlédl jsem tuto medaili M. Jana Husa při prohlídce sbírek »Wallace Colection« na Manchestre Squaru, v jedné z nejznamenitějších sbírek Londýna, dříve soukromých nyní veřejnosti odevzdaných, kam zašel jsem za jednoho deštivého odpoledne Londýnského. Sešel jsem se na cestách dosti zřídka s památkami, které by vracely mysl mou do Čech, proto bylo shledání toto tím radostnější a také hned okreslil jsem nalezenou medaili Husovu do svého skizáře, za zvědavých pohledů štíhlých, hezkých Angličanek, které soudíce asi dle mého zevnějšku (vypadal jsem hodně exoticky s dlouhými vlasy a francouzskou pelerinou) šeptem pronášely »french artist«.

Zlatoleská medaile tato nese následující nápis, a to u podobizny Husovy »Joa Hus« okolo pak: »Credo unam esse eclesiam catholicam«. Vigneta musejní pak vysvětluje, že je to práce německá z 15 století. Je ražená a má takovou omšelou měkkost, snad vlivem doby. V Amsterodamu, kamž konečně dostal jsem se po cestě Belgii (mimochodem řečeno v Bruselu v městských sbírkách našel jsem také památku krajana, kamennou sochu Jana Nepomuckého, jež stávala na kterémsi Bruselském mostě), čekala větši kořist s ohledem na památky M. J. Husa. Zde v ohromných sbírkách »Rijksmusea« ve spoustě všech možných medailí a plaket, našel jsem celkem 7 medailí kultu Husova, pěkně při sobě srovnaných, jež bohužel pro nedostatek času nemohl jsem naskizovat. 6 bylo medailí Husových jedna pak medaile s hlavou Jeronýma Pražského. Z těcho šesti Husových medailí byly 3 s hlavou Husa, a 3 nesly relief znázorňující upálení Husovo.

Medaile s hlavou Husa nesly tentýž nápis jako Londýnská.

Medaile upálení Husa nesly nápisy následující:

V prostřed: »Con dem natur«. dále: »Anno a Christo nato 1415 Jo. Hus«. Konečně v posledním okruhu: »Centum revolutis annis Deo respondebitis et mihi«.

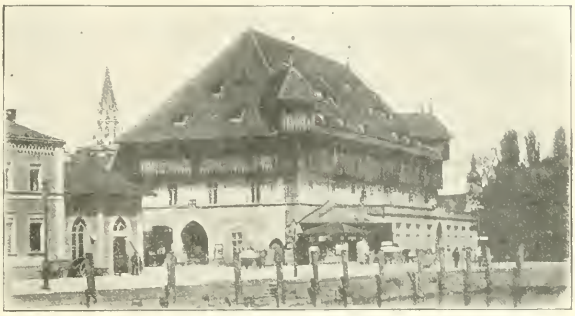

Koncilní dům v Kostnici.

Vysvětlující vigneta dokládá: Ophet verbranden van Joh. Hus 1415. u medaile Jeronymovy: Ophet verbranden Hieronymus van Prag 1416.

Jan Štursa.

— **Kostnické obrazy**, znázorňující výjevy ze života Husova, jež v dnešním čísle doplňují text, pocházeji od malíře Pechta, rozeného 1814 v Kostnici, jemuž pomáhal F. Schwörer. Pecht vyzdobil takto koncilní sál řadou historických maleb, jimiž illustroval dějiny svého rodiště. Ačkoliv českému cítění jeho obrazy Husem se obirající, jsou daleky, zasluhuji přece jen našeho povšimnuti. *R.*

— **Čermákovy obrazy.** Naše pražské galerie nesnesou přísnějšího měřitka: chybí jim nejen význačná díla cizích umělců, ale i našich domácích mistrů. Z nich bychom si stěží dovedli sestaviti celistvý obraz uměleeké činnosti některého zakladatele našeho umění. Schází jim úplně soustavné doplňování. Zdá se, že nastává nyní příznivější obrat v našich uměleckých poměrech nedávno ote-

Koncilní sál v Kostnici.

vřenou Moderní galerií. Svědčí o tom rychlé a včasné zakoupení pozůstalosti Jeneweinovy, jíž zůstal Praze zachován výrazný přehled jeho umělecké činnosti.

Nejnověji dostalo se opět uměleckým pokladům pražským značného obohacení krásným darem řady prací mistra Jar. Čermáka. Jsou doplněním vzácného daru, jimž před léty obmyslila paní Gallaitová město Prahu. Nejnověji poslala její dcera do Prahy vedle několika obrazů zvěčnělého mistra, ještě celou řadu skizz a příležitostných prací Čermákových, s kolekcí fotografií jiných jeho obrazů, dnes nepřístupných. Zvláště vynikají z bohaté této zásilky velký portrét paní Gallaitové, potom námořní krajina, zcela moderního pojetí, a několik obrázků na porculánu s černohorskými náměty.

Bylo by snad na místě, kdyby odevzdala nyní Praha celou tuto kolekci i s dřívějším darem, dosud v Rudolfinu umístěným, Moderní galerii, v niž by nalezla jistě nejvhodnějšího umístění. V. V.

– **M. Gorkého** »Na dně života.« Šli jsme do smichovské arény se značnou nedůvěrou. Spolek typografů »Veleslavín« pozval si ovšem k tomuto představení celou kolonii českých herců, působících u divadla lublaňského, pravda, jejich jména divadelní ceduli velice slibně propestřila — ale ani to nezdálo se nám býti zárukou, že družina interpretů, z různých konců svolaná, poskytne nám aspoň skizzu toho, co scéna a herci v tomto kuse musí podat, aby mohutné dílo nebylo seslabeno.

Jsou tu role, které kladou zvýšené požadavky. V divadle bylo mnoho lidí, kteří viděli kus sehráti herci, kteří vtiskli se jim svými dokonalými a markantními výkony nesmazatelně v pamět. Ve hledišti nezůstalo místečka pro jediného diváka. Vše, co v Praze se zajímává o literaturu, dostavilo se, aby vidělo kus, jenž stal se populárním po celé Evropě. I v tom směru bylo to jedno z nejzajímavějších představení, jež jsme v Praze v poslední době viděli. Byla to premiéra skutečně památná.

Kus má lichou pověst. Kolportuje se o něm, že jsou tu nakupeny hrůzy, jež zatřesou i otrlým divákem. Zaslechneme tu ovšem slova, jichž jsme doposud na žádné scéně neslyšeli. O intelligenci publika svědčí, že ani jednou nebylo představení porušeno známými projevy, jež bývají slyšány z posledních galerií. Bylo tudíž i tam obecenstvo vyspělé.

Spisovatel zavádí nás do doupěte lidí ztracených, z nichž až na poutníka Luku ani jediný neujde kletbě své minulosti a jejím stínům. Zdá se chvilemi, jakoby tu nevystupovali lidé, ale jejich personifikované vášně a náruživosti. Jsou všichni až po krk v bahně, v němž každou chvíli zhyne někdo bídnou, hroznou smrtí. Ale ve hře je něco neskonale smírného a uklidňujícího. Je tu tolik zla, tolik bídy, tolik zločinů, že se zdá, jakoby autor líčil dobu, kdy musí nastati strašlivé vyrovnání. Přijde buď potopa nebo — Messiáš. Není země spravedlivé, není koutka na zeměkouli, kde by žili lidé. Gorkij nezavrhuje svět, ukazuje jenom na zvlčilost lidského pokolení. Stařec Luka, prostý muž z lidu, záhadný jako prorok, nový věstec, jenž náhle se objevuje, aniž kdo ví, odkud přišel, je světlem v těchto temnotách. Nic těžkého to není, státi se člověkem . . . postačí, aby každý žil tak, by sama sebe si mohl vážiti . . . a tato doupata stanou se útulkem lidí šťastných. Přišel, sime tu položil . . odešel, ale cosi po něm zůstalo . . slabá záře naděje, že sime nepadlo na skálu.

Kus svou mohutnou silou, svou krásnou, obsažnou a bohatou dikcí i dramatickou působností pohnul a uchvátil. Herci se znamenitě tužili. Výkony některých zaujaly ku podivu zdařilým pochopením a správnou charakteristikou. Překlad p. dr. Bořivoje Prusíka je velice pečlivý. *Ž. V . . . r*

– **Blednoucími obrázky** nazval Ignát Herrmann knihu, kterou zahájil řadu sebraných spisů svých. Svazek obsahuje dvaadvacet kreseb, jimiž autor znamenitě zachycuje dojmy z mládí, suggestivně líčí, jak žili lidé, když on byl dítětem, a jak si o minulých dobách vyprávěli pod otcovským krovem.

Herrmann umí líčiti dojemně — má lásku ku prchlým dobám, k zlatým starým časům, kdy hodiny pod šturcem na alabastrových sloupcích tikotem svým odměřovaly čas klidně a bez velkých otřesů ubíhající, kdy se žilo jednodušeji a domáčtěji. I když satiricky pero skřípne, vzniká ladný obrázek — nikdy karikatura.

Žádná drobnůstka z tehdejší doby v mysli autorově utkvělá, není mu malicherna — skoro se až stává více historikem minulých dob, než belletristickým illuminátorem časů, na něž vrhá světlo své literární lucerny.

V dětství své, chudobné a přece jen utěšené, nejčastěji hrouží okov svého vzpomínání a vynáší z chladných temnot pěkné ukázky, jak bývalo v rodném městě, když pod jeho podloubími běhával bos, kdy na šancích a v hradebních příkopech dováděl a hlídače pokoušel — o malých katastrofách své klukovské samostatnosti se rozepisuje a s humorem přiznávaje se k trpkým následkům této své bujné rozházenosti.

Čtenář mimoděk svléká se sebe léta, za autorem unikaje do časů své mladosti, ve které míval tytéž trampoty a podobné úspěchy s nepříjemnými závěry.

Věnné město na stoku Labe s Orlicí dostalo v »Blednoucích obrázcích« pěkný památník. Není divu, že spisovatel připsal této slavné obci svou knihu, která je jaksi credem jeho dětství a zároveň půvabnou sbírkou obrázků, jimž koloritu zvláště působivého dodává prostý a pravdivostí unášející styl Herrmannův. Výbava knihy je velmi úhledná. *R.*

⊙ **Národní divadlo v Brně** dosud má na stavbu zabezpečeno 700.265 K. Z království odevzdáno

bylo dosud 378.443 K, z čehož připadá na Prahu s předměstími 146.661 K. — V uplynulé saisoně provedeno bylo v zatímním divadle činoher původních 31, cizích 63, oper původních 59, cizích 26, operet cizích 46 a původ. melodramat 6. — Ředitel p. J. Lacina dostával pouze 2000 korun roční subvence. Poněvadž sám nesl celé risiko podniku, určoval představení dle svého úsudku při čemž nemohl spouštěti se zřetele finanční rovnováhu. Ve výroční zprávě Družstva se mu také vytýká, že nedbal při tom »daleko oné úměrnosti, jakou se vykázala saisona lonská, kdy výbor působil vlivem svým také na roztřídění repertoiru«. P. Lacina také letos požádal, aby byl ze závazků propuštěn. Bylo mu vyhověno a divadlo propůjčeno p. Trnkovi.

Od zem. výboru dosaženo, že roční subvence na divadlo byla z 8000 K zvýšena na 15.000 korun. Ta plyne však do fondu pro stavbu.

O tom, aby pořádalo Družstvo představení ve vlastní režii, také se jednalo, a to nejenom ve zvláštních důvěrných poradách, ale i ve schůzi všeobecně přístupné. Výsledkem všeho rokování bylo, že má na ten čas zůstati při dosavadním způsobu her.

Nemalého významu je rozhodnutí, že ve jmění Družstva oddělen byl fond stavební, z něhož nesmí býti ani kapitálu ani úroků použito k ničemu jinému než k stavbě.

Výroční zpráva Družstva pojednává o otázce představení ve vlastní režii dosti stručně. Objasnění této věci by prospělo, kdyby bylo známo, kolik za každou saisonu v posledních pěti letech bylo přijato na vstupném, kolik v jednotlivých měsících, jaký byl gážový a ostatní režijní náklad podnikatelův. Z toho dalo by se vypočítati, jaké divadlo vlastně české Brno může svojí silou udržeti.

— **Tři poslední.** Román. Napsal K. Jonáš. Objemem malá kniha, ale jest v ní tolik vděčné látky, že méně skoupý spisovatel rozvinul by ji na obsáhlý svazek. K. Jonáš obírá se v ní předmětem, který v jiných literaturách, zejména v literatuře francouzské dochází nesčíslných zpracování, a potkáváme je v románech i na jevištích divadel. Je to otázka rozvodová. Ale kdežto na příklad Francouzům rozvodový zákon umožňuje nové svazky manželské, v Evropě jsou dosud tři státy — tři poslední — Rakousko, Španěly a Portugalsko, kde dokonalou rozluku manželskou způsobuje pouze smrt.

Proto tak zvaná rozvodová literatura nemá u nás dosud živné půdy. Pokouší-li se v ní K. Jonáš, budiž doznáno, že se chápe úplně nového předmětu a že jej ovládá se zdarem. Nikoli na možnosti opětného sňatku po rozvodu, ale na nemožnosti jeho vyhraňuje se práce Jonášova. Bláhová domněnka, že zákonodárství rakouské již v nejbližší době přizpůsobí otázku rozvodu předpisům jiných států, v té příčině svobodomyslnějších, dává vzniknouti až příliš důvěrnému poměru dvou nesvobodných lidí, který přirozeně končí se zklamáním a pak zoufalým doznáním, »že jest všemu konec«.

Znakem prací Jonášových jest sytost látky a opravdovost. V knihách svých spisovatel vždy podává zhuštěné požitky literární, vážné a zcelené. Tři poslední jsou toho zvláště zřejmým dokladem a slouží péru jeho ke cti. Doporučujeme je jak pro ty její vlastnosti, tak i pro novotu a zajímavost látky. Román, který vydalo Nakladatelské družstvo Máje, jest pouze za korunu. *Ds.*

— **Vezdejší chléb.** Příběh z Posázaví. Napsal Bohumil Zahradník-Brodský. Je to obraz úmorného a vysilujícího zápasu o chléb, pod kterým slovem zahrnuty jsou všechny nevyhnutelné potřeby životní. Spisovatel nazval obraz ten skromně příběhem, ač ve skutečnosti jest malým románem. Perem dovedným klade na svou práci světlé i stinné barvy, a za bezpečnou známku zdařilosti její možno pokládati zájem, jaký vzbuzují v duši čtenářově hlavní osoby knihy. Zde již od počátku cítíme i s prohřešivším se polesným Jeníškem a jeho přičinlivou rodinou, máme odpor k podlému správci Zimrovi, s útrpností sledujeme chorobné živoření a smrt majetníka panství. Děj úměrně a čím dále zajímavěji dosahuje vrcholu a po napínavém rozuzlení má smírný, uspokojující spád.

Velikou předností tvoření Bohumila Zahradníka-Brodského jest upřímnost a citlivé srdce. Právě v tom, a že prostým, nestrojeným způsobem dovede promlouvati k citu čtenářů, slouží hledati obliby, jaké se těší jeho práce. Jako osvícený kněz neuzavírá se před vlnobitím skutečného života, nehrozí se lidských poklesků, nezatracuje jich, ale s milým, laskavým úsměvem kráčí jim vstříc, omlouvá je, a vida v člověku vždycky svého bližního, pomáhá mu na lepší cestu.

Hus na cestě do vězení v Gotliebenu.

Vezdejší chléb má vedle jiných také tu dobrou stránku, že děj příběhu položen jest do luzné krajiny sázavské. Sázava jest nejkrásnější česká řeka, a tak obraz dostal se do šťastně voleného a půvabného rámce. Kniha vyšla jako pátý svazek Korunové knihovny Máje, i doporučujeme ji každému, kdo si přeje čtení srdečného a ušlechtilého.
Ds

— Irma Geisslová překročila padesátiletí. Narodila se v Pešti, kde otec její — úředník státní dráhy — několik let žil. Před třiceti lety chopila se pera a první ukázky poesie její přinesl 1874 Lumír. O něco později pokusila se též v prose. Ovzduší nádražní dalo jí tolik podnětů k líčení, že povstal dokonce o to jednou spor, zda železnici dříve literární tvorbě u nás přiblížila ona nebo Jan Lier.

Déle čtvrtstoletí žije Geisslová v Jičíně, odkudž přispívá do nejrůznějších listů a knihoven svými pracemi. Také dramatickou tvorbou doplněn jest bohatý rejstřík jejích děl. V zátiší města Valdštýnova šťastně dočkala se naše autorka padesátky — z Máje posíláme ji srdečná blahopřání a vroucí pozdravy.
R.

— Kanteletar. Finská národní lyrika. Nelze ani dost vřele doporučiti tento pěkný a bohatý výbor národní poesie finské, jejž s pomocí České Akademie vydal Jos. Holeček, autor junáckých povídek černohorských a krásné knihy »Naši«, překladatel finské národní epopeje Kalevaly; nejen že jde tu o práci velkou a záslužnou, ale že s obdivuhodnou odvahou vydává dílo to Jos. Holeček vlastním nákladem. Kéž jej nezklamala víra, kterou má v české čtenáře! Kanteletar je nutným doplňkem Kalevaly. Obsahuje lidové, selské písně a ballady lidu finského, jak z lidu samého vyrostly a v nichž odráží se také celá jeho duše se všemi radostmi, touhami a stesky. Cítíte, jak lid provází píseň při všech jeho pracech i důležitých událostech životních, od kolébky až do hrobu, jsou zde písně dívčí, písně matek i stařen, písně lovců i pastevců, písně svatební i pohřební. Maně srovnáváte si píseň finskou s českou písní lidovou. Tato je bohatší v rythmech, veselejší v tónu; píseň finská je jednotvárnější v metru, spíše vážná a opravdová než čtveračivá a temnějšího fimbru. Některé motivy i narážky na pohanskou mythologii ukazují na prastarý její původ. Nejedna vyniká krásnou myšlenkou nebo hlubokým citem, prostě a přece tak účinně vysloveným, originálním pojetím překvapují některé z ballad. Při čtení cítíte, že překladatel sám »se podivoval a kochal,« jak praví v předmluvě jest překlad jeho opravdu básnický, ve formě pečlivý a správný, příjemný a plynný. Zvláště bohatství a čistotu jazyka českého s uznáním v něm oceňujete. Mnohého starého dobrého, ale již méně užívaného výrazu, připadně zde bylo užito. Nezvykle však působí již některé, ač správné výrazy jako lava (lavice), zvetešelý a kalihoty (kalhoty).
—a—.

— Annie Vivanti: Lyrika. Autoris. překlad Jar. Vrchlického. Jako »Manžel«, hra paní Vivanti, provedená na Národním divadle, hlasy kritiky rozdvojila, tak myslím, že její Lyrika spojí je v jeden úsudek, že je to dílo duchaplné ženy a opravdové poetky. Nevěřím všemu, co se u nás bájilo o ní, zejména nevěřím, že by neměla literární erudice — nejedna báseň knihy ukazuje ke studii poesie italské a především poesie Carducciho, jenž pro autorku odvolal ustanovení svého zákoníku: »Kněžím a ženám je zakázáno dělati verše«. Čtu-li na př. Ave Albione, Aut-aut, Kdo koupí mé verše nebo pěknou báseň Mezi zpěvem, kde odbývá maminky, jež chtějí znáti mistra jejího zpěvu, nemohu nevzpomínati na toho, jenž napsal, »že básník není žádným troupem v davu hloupém« a »Danteho, když z hlubin pekelných a s ráje sírné blesky hází na zem, udobřit zkuste mlékem nebo kávou«. Ale to neubírá ceny knize, v níž jsou některá čísla velké krásy, originálních myšlenek, vroucího citu a uchvacující vášně. (Virgo, Hospodářství, V den všech svatých, Za padesát let, Madonna zlodějů a j.). To psala vysoce nadaná, duchaplná žena a to překládal mistr jazyka a formy.
—a—.

— Divadlo východních Čech stává se skutkem dle projektu svého času v Máji nastíněného. Ředitel p. Lacina byl angažován na šest měsíců pro divadla v Litomyšli, Hradci Králové, Chrudimi a Čáslavi. Dostane subvenci a zajištěn mu byl určitý denní příjem. Zkouška tato ukáže, hodí-li se tento vzor k následování.
B.

Toto číslo vydáno dne 7. července 1905. — OBSAH: AKIM SET: Nihilistka. — JOS. D. KONRÁD: Eva. — JAROSLAV BOROTÍNSKÝ: Podvečer tichý . . . — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — EMIL PAUER: Píseň. — FEUILLETON: O SPURNÝ: Vzpomínka na Kostnici. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE: F. Pechtova freska v Kostnici: Jan Hus před soudem. — Husova medaille v Londýně. Kreslil J. ŠTURSA. — Koncilní dům v Kostnici. — Koncilní sál v Kostnici. — Hus na cestě do vězení v Gotliebenu.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předpláci se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecky) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nadovolujeme vůbec. otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. VÁCLAV STECH, POŘADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DP. RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GREGRA A SYNA

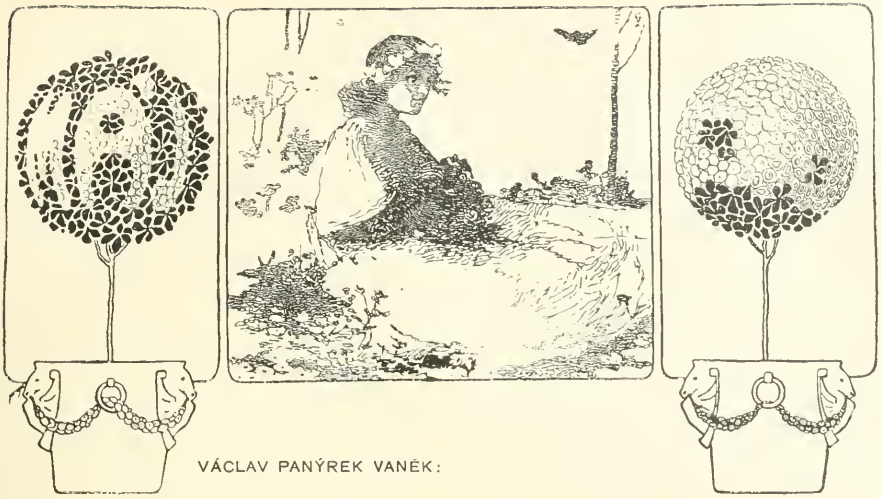

VÁCLAV PANÝREK VANĚK:

Pohádka lesa.

Jaro přišlo, náhle, z nenadání, skoro přes noc . . .

Ještě před týdnem sněžilo a mrzlo, venku se usazovaly perleťové tříště a každý se upínal úzkostlivě do kabátu; potom se dostavily dva, tři teplé, slunné dny a jaro tu bylo. Usměvavé, vítězné.

Na nebi se rozhoupala čistá, průhledná modř, vzduch zavoněl opojivě a mladé slunce vyskočilo a zahořelo prudkou, jásavou září. Teklo ulicemi plným proudem a blyštilo se na oknech, na zdech i na dláždění.

Po ulici jde mladý člověk, usmívá se a prozpěvuje si časem. Je mu lehko u srdce, oči mu třpytí vnitřní blažeností a v duši se mu rozklenula sváteční nálada. Jaro se ho dotklo a jemu se zdá, že celý svět omládl a září v nových, svěžejších barvách. Chodí po ulicích sem tam, bez účele, bez cíle, raduje se ze zvýšeného ruchu a tepu života, který kolem něho víří a naplňuje vzduch hlukem a šumem, a je jako opojen tím jasem dne a chaosem lidí a barev.

Na promenádě je živo, chodí tu páni, dámy, již jarně oblečeni. Jako obláčky světlých odstínů se pohybují a lahodná vůně jemných voňavek je následuje. Bílé a rudé slunečníky v přívalu slunce hoří jako nádherné, bohaté květy. Pavel je okouzlen, obdivuje se krásе žen, koří se jim a všeho si na nich všímá: koketních lakýrek, vzdouvavé pěny hedvábných spodniček, usměvavých tváří a jisker v očích. Ano, život je krásný!

Potom došel na nábřeží a tam mu dolehlo náhle k sluchu ostré, krátké zazvonění. Rychle seběhl k přístavu a v okamžení na to jel parníkem po řece vzhůru. Rozvrhl si malý plán a vesele se díval po hladině. Jistě by byl na konec zapadl někde do kavárny a ubijel svou světlou náladu hrou na kulečníku nebo čtením novin. A je takový skvostný, nádherný den.

Šroub parníku zarýval se do vln, vynášel z hlubin stříbro a zanechával je za sebou ve dvou, rozbíhajících se rýhách, až je široké vlny zvedly a roztříštily na břehu s bledým zapěněním. A mladé, nesmělé slunce padalo blízko do vody a rozlévalo se v oslňující, žhavý kov.

Pavel zanícenou duší vnímal známé obrazy, které kolem něho s obou stran míjely. Bizarní Podskalí s černými a červenými střechami, snivý Vyšehrad omšený a rozbrázděný, bílé linie podolských domků, některé rozstříknuty na stráni hořely jasným plamenem, klidné stíny řady topolů a těžké mraky vystupujícího návrší, z něhož jako otevřené rány bělaly se lomy.

Parník přistával a zase se odrážel, výletníci přistupovali a vystupovali. Na řece kmitaly se lodičky, zasvitla stříbrná plachta a protáhla se bílá čára vorů s naloženým dřívím. V teplém vzduchu zavonělo dříví silně, lesem.

»Podívej se, podívej« vykřiklo nedaleko Pavla děcko, upozorňujíc mladou asi sedmnáctiletou dívku hbitými gesty na odvážnou lodičku, která vjela až k šroubu parníku a dala se unášeti střelhbitě vyskakujícími vlnami. Pavel se usmál dětskému vzrušení, obrátil se, aby se podíval na dítě a setkal se s pohledem mladé dívky, která ho asi pozorovala, protože zmatena při-

stižením se hluboce zarděla a v zřejmých rozpacích se sklonila k děcku, něco mu bezúčelně vyprávějíc.

»Kdo je ta dívka?« napadalo Pavla, ale nemohl se rozpomenouti, že by se byl s ní kdy setkal nebo ji byl někde viděl. Byla rozkošná ve svých rozpacích, celá růžová a bílá; štíhlá postava její se teprve rozvíjela a v šedivém, hedvábnou šerpou přepásaném šatě spíše se tušily než vystupovaly měkké linie mladistvého těla. Nejvnadnější byly oči, byly modré, temněmodré. Květy fial.

A Pavlovi zatanula na mysli vzpomínka na les s mořem modrých květů.

Když se dívka vzpřímila, nesla její tvář ještě stopy rozpaků a oči její se opatrně ukryly pod vějíř dlouhých řas. Snažila se dáti svému obličeji výraz lhostejný a hovořila s děckem horlivě, jakoby pro nic jiného neměla zájmu. Ale Pavel přece cítil, že ho zasáhl kradný, plachý pohled modrých očí.

»Kdo je? Jistě mne asi zná,« řekl si Pavel, sám však bez výsledku a marně hledal v paměti, zda-li by její podobu odtamtud vynesl.

Aby jí dopomohl ke klidu a rovnováze, upjal zájem svůj k okolí. Parník právě byl vyjel ze záhybu řeky a před ním v úžlabině návrší zachvěla se na slunci jemná, mladistvá zeleň pole. Svítila jak nejčistší smaragd a třásla se ve vzduchu jako lehounký obláček, který byl odkudsi přiletěl, snesl se na zemi, ale ještě nedolehl a třpytil se jiskřivě nad zemí.

Na lodi už zůstalo jen několik lidí. Většina výletníků vystoupila v posledním přístavišti. V předu pod stříškou seděly osmahlé, hranaté zelenářky, na palubě byl professor a vykládal hloučku žáků o útvarech návrší a dotkl se vzpomínek na slavného Barranda, jehož jméno zářilo se skal, a několik kroků od Pavla stála dívka s modrýma očima a držíc děcko za ruku, opírala se o zábradlí.

Pavel se najednou rozhodl, popošel k ní, těsně k ní a ptal se jí tiše: »Slečno, milujete také jaro?«

Skoro polekaně, překvapeně zvedla k němu modré oči, pobledla na okamžik jeho náhlou otázkou, ale hned na to nahrnula se jí krev do tváří, do čela i do oušek, a ona odvětila ještě tišeji, nejistě:

»Ano . . .«

Skoro to jen vydechla a on to spíše uhodl.

»Jaro je krásné,« pravil, »nemá sice žhavých barev léta, — ani umírající krásy podzimku, ale umí mluviti k duši. Jsou to jemné, tiché akkordy, které k duši pronikají a rozechvívají ji, je to kouzlo sladkých předtuch a snů . . .

»Ano, miluji jaro,« dodal vroucně a snivě, »miluji jeho nerozvité květy, jeho ztajené tony, jeho první úsměvy . .«

»Napsal jste také o něm pěknou povídku,« řekla dívka s modrýma očima, »četla jsem ji.«

»Ano, napsal.«

Ona četla jeho povídku o jaru! Jindy by se byl tomu hovoru vyhnul, nerad mluvil o své literární tvorbě, co psal, psal pro sebe, a každý hovor o tom mu připadal jako znesvěcení illuse, stíral s ní pel její, ale dnes vzpomínka na tu práci přilehala k jeho náladě, vytryskla také z takové vroucí, něžné touhy a proto si povídku znovu uvědomil.

»Utkvěla mně pevně v paměti,« pravila dále dívka, »je taková, že ji každý dlouho v paměti podrží.« A jakoby ho chtěla přesvědčiti, že jí nezapomněla, vyprávěla:

Na vysokých horách, kde krouží jen orlové a vzduch je silný, provanutý ostrým větrem, je na strmém místě malé stavení, malá chata. Bydlí tam dva staroušková. Mají kus pole, zahrádku jako prst, ale žijí spokojeně. Jsou již sami, děti jejich jsou ve světě, tam dole v údolích a jen málo kdy přijíždějí sem nahoru, do hor, kde krouží jen orlové a vzduch je silný, ostrý. Ti staří se s nikým nestýkají, jsou si sami světem, jen zřídka kdy jde jeden nebo druhý dolů do údolí. Žijí v té chatě v létě, v zimě. Jenom když napadne sněhu a kolem do kola se zvedne široká bílá pěna a zahalí všechno svou nenasytnou vlnou, usednou oba k oknu a jejich duše stůně steskem. Ale když pak sníh zmizí, slunce položí se jim důvěrně do oken, usměje se staroušek a vyjde ven. Celý kraj pod ním rozkvétá zlatou září. Po skalách vyskakují praménky zelených lístků, drobný mech nasazuje si červené čepičky a pole dole svítí sepiovým nádechem. Staroušek luskne radostně prsty, zatočí stařenkou a řekne radostně: Jaro je tu!

A stařenka kývne hlavou. »Ano, včera přiletěli už skřivánkové.«

A skutečně dole, z údolí stoupá něžná, lahodná píseň a oba staroušková naslouchají upjatě, jejich srdce mládnou, shrbená záda se narovnávají a oči se jim rozzařují . . . To způsobilo kouzlo jara . . .

»Pamatovala jsem si povídku dobře?« a modré oči se na něho usmívají.

»Ano, slečno, díky vám«, a Pavel na ni vřele pohlédnul, »v ní jsem vyslovil svoji nejvroucnější tužbu, moci žíti uprostřed přírody. Jaká je to rozkoš žíti uprostřed kvetoucích lip a kaštanů! Ráno vystoupíte na prah a cítíte vůni květin a trav, oči rozletí se volně po obzoru, ničím nejsou spoutány, nic jim nepřekáží, všude je vítá půvab venkova. Při cestě jsou nízké chaty se zahrádkami, setkáváte se s dobrými lidmi a večer po klekání uspává vás klidný, prostý oddech . . . a zde v městě tísní vás dusná atmosféra úzkých ulic, do kterých se

ani slunce neodvažuje . . . Souhlasíte se mnou, slečno?!«

»Jen z části. Jezdím ráda ven, nezapírám, jezdíme každý rok ven, ale najednou se mně zasteskne, něco mne sevře, jakoby se mně dechu nedostávalo a musím domů. Toužím po hlučné, oživené ulici, rachotu vozů, vysokých domech a ozářených oknech.«

»Vyrostla jste z jiné půdy; já jsem dítě venkova . . . Tedy bychom se neshodli,« zasmál se Pavel, »a zastávali bychom opačná stanoviska. Abych doznal pravdu, já si i tady zjednávám malé náhrady. Před okny mého bytu vyrostl strom, statný kaštan, košatý. V jeho rozložených větvích prohání se celý den ptačí havěť a hned od rána, po celý den ozývá se odtamtud divoký, vášnivý štěbot. Od února se na něm pupeny nalévají; denně pozoruji jejich vzrůst a ani byste neřekla, s jakým živým zájmem lze pozorovati postup rozvoje listu. Z počátku jsou pupeny suché, černé, pak z nenáhla se plní a sílí, ve špičce blednou, skelnatí, dostávají žlutou paličku a brzy vás překvapuje výhonek měkkoučkého listu . . Vrabci jsou moji hosté, každé ráno přilétají na římsu, nahlédají čipernýmokem do vnitř a kdybych na ně pozapomenul, přihlásí se sami smělým zaťukáním na okno.«

Dojeli.

Parník přistál, plavčí přehodil lano okolo kůlu a všichni vystoupili. Pavel se připojil k dívce a na okamžik se odmlčel. Děcko, jak přešlo můstek, rozběhlo se po silnici a zmizelo v sloupu prachu, který svýma nožkama zvířilo.

»Jdeme do villy,« pověděla na vysvětlenou dívka s modrýma očima, a ukázala rukou na villu, která svítila mezi stromy. Pavel viděl jen bílou, drobnou ručku, která se zvedla.

Přestávka.

»Co si tak o mně myslíte, slečno, vnutil jsem se vám, vypravuji podivné a nezajímavé věci o sobě.«

Modré oči pohlédly na něho s ohražením, výčitkou.

»To zavinil slunný den. Již ráno padla do duše mé jasná nálada a já jsem si řekl: dnes tě čeká něco velkého a blahého . . . a viděl jsem vaše oči, modré, temněmodré. Mně zavanula vstříc vzpomínka na hluboké lesy, v nichž jsem jako dítě běhával, měl jsem tam své stromy, v jichž korunách jsem usedal jako ve svém království a les mně šumíval své pohádky. Jednou jsem zašel dále, hloub, nikdy jsem tam před tím nebyl a náhle se les přede mnou rozevřel a malá mýtina se zamodrala, jakoby azur nebe na ni byl padl. Byla tam spousta modrých květů, květ vedle květu, moře modrých květů, že až vzduch se prochvíval tou modří, která se táhla po mýtině jako temněmodrý stín . . . a takové jsou vaše oči, ano takové. Proto mne upoutaly.«

V hlasu jeho nebylo lichocení, zněl upřímně, poctivě.

K ville bylo už jen několik kroků. Zvedla několikrát hlavu, jakoby chtěla něco říci a opět ji sklonila.

U villy se zastavili.

»Ano, proto mne upoutaly,« opakoval ještě jednou, jakoby tím vysvětloval a omlouval, proč ji oslovil. Podal jí ruku, přijala ji bez zdráhání a ptal se prosebně: »Přijdete nahoru ke kostelíku? Jen na chvilku.«

»Budu-li moci, přijdu.«

A ještě od vrat ohlédly se za ním modré oči, dlouze, dlouze, ale to již Pavel neviděl.

Šel po silnici k lesu.

»Přijdu,« řekla, a blažený pocit ho protékal.

V lese bylo vlhko, vzduch provanut byl nasládlou stuchlostí a voněl zeminou. Nebyly tu stopy výletních orgií, jako bývají v letě, a les také ještě neměl umdlené fysiognomie. Suché, šedivé listí se valilo se strání a šelestilo mu pod nohou jako papír. Ve stromích houpala se hnízda, dosud opuštěná, smutná, a větve zvedaly do výše jen černá, bezlistá ramena. Jediná líska rozrašila už své zlaté jehnědy a z vln listí prorážely svinuté listy anemony a divoké formy listu pampelišek.

Pavel šel výš a hloub. Kolem bylo ticho böcklinovské a jen krok jeho v suchém listí šelestil. Šel se svým mladým štěstím a myslel na modré oči.

Na jednom místě rozštěpil se vysoký dub dole u kořene a tvořil malé sedátko. Pavel usedl a průlinou stromů hleděl ke kostelíku, který se na cestě bělal. Hluboké ticho nic nerušilo, jen kavky, které kolem věže kroužily v ostrých křivkách, křičely ob čas pronikavě.

Slunce rozvěsilo své zlaté sítě mezi stromy a modrá obloha padala mezi kmeny vysokých jedlí jako gotickými okny.

Pavel snil, a snil a snil. Ani zvuk se neozval, i kavky utichly a jen pták se nedaleko polekal a vyletěl. V paprscích slunce prosvitla jeho křídla zlatě.

Myslil na modré oči . . .

A mezi stromy, od kostela kmitl se šedivý šat, přepásaný hedvábnou šerpou. A přímo k němu kráčela dívka, celá růžová a bílá, a ještě jiná šla s ní, také tak sličná, jakoby to byla její sestra.

»Tedy přece přišla,« a srdce mu radostí poskočilo.

Ne, nebyla to ona, dívka, která přišla, byla mnohem luznější, krásnější. Měla oči jako lesní víly a úsměv její padal jako bílý květ.

»Kdo jsi?« ptal se nesměle, cítě, že v duši jeho vane kouzlo nesmírného blaha.

»Jsem jaro«, odvětila líbezně a hned všechen les kolem zbělel jako ve sněhu. Na větvích tlačily se chomáče bílých květů, a na zemi z mechu vyskočily bílé zvony konvalinek a zvonily lahodnými tony. A na křoví zasvítil bílý šeřík, bílé růže vydechovaly snivou vůni a kdykoliv se les zachvěl, snesla se dolů metelice bílých květů.

»A kdo jsi ty?« ptal se dívky druhé.

»Jsem její sestra, jsem láska.«

A slunce na nebi poskočilo, rozlil se šarlach ohně a celý les vzplanul v růžové záplavě. A z hloubi lesa ozýval se sladce slavík, pěl jásavou píseň o lásce. Rudé růže naplnily vzduch sladkým dechem, chvěla se v něm vášnivá touha a něha polibků, zem rděla se květy krvavých máků, rudých azalek a červených lilií . .

A Pavel snil ještě dlouho, dlouho . . . a srdce mu přetékalo touhou a neznámým blahem . . .

Potom vstal a šel lesem dolů. »Nepřišla,« ale Pavel cítil kouzlo modrých očí ve své duši . .

Nebe bylo pobledlo, zmléčnělo a bylo těhotné deštěm, tichým, jarním.

Na silnici seděl žebrák, slepec, a Pavel slyšel, jak povídá hochovi, který kolem něho pobíhal: »Dnes je krásně, slunce tak mile hřeje.« Pavel ho hojně obdaroval. Jemu také hřálo slunce v duši . . .

Teprve pozdě večer jel Pavel parníkem zpět. Spustil se jemný, šelestivý déšť, za něhož v přírodě děje se tajuplné, veliké mysterium nového obrození, řeka potemněla a břehy se daleko rozestouply. Ze tmy jako závojem pronikala hořící světla jak velké hvězdy. Zářila ve vzduchu, plula na vodách, klesala do vln a mizela . . . A v zadu vystupovaly silhuety velkého města . . .

Druhý den padal hustě sníh, a dešť, byla plískanice a Pavel na dívku s modrýma očima již nevzpomněl. Slunce v duši jeho shaslo. —

BENEŠ GRÜNWALD:

Med.

Vši sladkost v květech ukrytou
po polích, nivách, po lese
do úlu včela zanese,
je stravou jí i záštitou.

Tak divnou látkou je ten med:
to tisíc ztuhlých krůpějí
a dechů, jež se rozchvějí
a už už mizí v širý svět.

Pel vyvane i vůně snáz,
než květ sám zajde mízivý:
hmyz delikatně citlivý
přec uchvátí je ještě v čas

a z prchavého vyrobí
tvar zjevnou stálost mající,
tvar zlatý, sluncem jiskřící
a tkaný v umné ozdoby.

Ty, srdce, včelou hromadíš
po dlouhý život plachý sen,
dech blaha, dřív než rozptýlen,
kmit slzy, dřív než skane níž.

A z prchavých těch kořistí
tkáš duši v chvíli vezdejší,
to světlo stále jasnější,
čím víc tu v tmách jsme nejisti

Když jiné vše se mění tu
až po vše světy v dálavu,
hle, úl náš, v kterém potravu
i celou máme záštitu!

R. J. KRONBAUER:

Snoubenci „Umělecké lóže.“

Román.

(Pokračování.)

íte, co jsem chtěla udělat?

K tomu panu Antošovi, k panu Fričovi jsem se chtěla rozběhnouti, všechno jim povědět a poprositi je, aby vám domluvili. Měla jsem to udělat . . snad byste se byl zastyděl a byl byste zmoudřel. Hrajete před světem komedii . . jste vlastně větším a lepším hercem než Emma. Před lidmi jste k ní něžný, laskavý a pozorný . . sotva, že ale přijdete do uličky, kde vás nikdo nevidí a neslyší, změníte se tak, že člověk žasne nad tímto obratem. Emma se do vás zamilovala proto, poněvadž si o vás učinila bláhové představy.

Zmýlila se strašlivě a možná, že za svůj omyl bude pykati po celý svůj život. Byla od jakživa snivou holkou, do toho čtení se zabořovala, že neviděla a neslyšela, co se kolem ní děje a protože milovala knihy jako dítě pohádky, myslívala si, že jsou nějakými pohádkovými princi ti, co je spisují. A proto se stalo, že zahořela k vám při prvním setkání láskou, která se jí stala osudnou. A vy jste toho využitkoval, vy jste si ji osedlal a učinil jste z ní svou otrokyni, svou služku. Vy podnes nevíte, jakou vzácnou povahu má a jak vysoko stojí nad vámi. Jiná žena by byla od vás ne jednou, ale stokrát utekla. Denně děkujte pánubohu, že jste nedostal za ženu fiflenu, že jste dostal bytost, která je čistá jako oltář.

Máte zkrátka — nechci býti nespravedlivou a dám vám, co vám patří . . mnoho pěkných vlastností, ale daleko více nectností. Hubujete na to a na ono, ale zapomínáte, že nevyděláte tolik, kolik potřebujete. Já vám povím, co by vás mohlo ještě spasiti . . buď tomu všemu udělejte rázem konec, vezměte Emmu od divadla a budete šťastni . . nebo se vzpamatujte, nesužujte ji, popřejte jí trochu klidu a volnosti, dočkáte se úspěchu a snad to také půjde, i když Emma u divadla zůstane.

Teď jsem vám pověděla svoje mínění a teď půjdu. Nemusíte mne vyhánět . . ale to si pamatujte, co vám nyní řeknu. Odejdu a dokud se to u vás nezmění, nohou o váš práh ani nazavadím Doufám, že se za to, co jsem vám právě řekla. nebudete mstíti Emmě . .«

Teta odešla a Emma s Viktorem stáli proti sobě, nevědouce, co by promluvili.

Viktor se třásl rozčilením, Emma byla v nejtrapnějších rozpacích.

Chvíli bylo trapné ticho.

»Tak . to je tedy můj oběd,« ulevil si Viktor . . »teď jsi slyšela, že vším jsem vinen já. Tak ty tedy chodíš na mne k tetě žalovat? Vida . . ani jsi se slovíčkem o tom nezmínila. Je to čím dál, tím lepší.«

»Mýlíš se, Viktore,« klidně odpověděla Emma . . »ostatně jsi slyšel, že jsem i já dostala svůj díl za to, že se tě zastávám.«

»Dobře . . dobře . .,« vyrážel ze sebe Troskovický, přemáhaje se, aby zachoval aspoň zdánlivý klid . . »však já dobře vím, že v duchu souhlasíš s levitami, které mně tvoje teta právě přečtla. Tobě nebudu přece dokazovat, že mne naprosto nepochopila. Pravda . . vypadá to na první pohled, jako by měla tvoje teta ve všem pravdu. Náš život stává se hrozným, je už dnes nesnesitelným. Je tu chladno, je tu studeno. Proč jsi se neozvala, proč jsi neprotestovala? Či souhlasíš s tím, co jsi slyšela? Proč se sobě odcizujeme? Protože tě mám rád a protože se stávám někdy až nepříčetným, když mne přepadne úzkost, že by tě mohl styk s těmi lidmi a s tím ovzduším prosáknouti, že bys zkrátka přestala býti upřímnou a oddanou bytostí. Je mně líto, že jsi dopustila, aby se mně mohlo tohle všechno říci do očí. Teta je ovšem na koni . . až se s tebou sejde, bude si libovat, jak mně vycinkala.«

»Čekala jsem, že se obhájíš sám,« odpověděla Emma . . »kdybych tě byla vzala do ochrany, byl bys mně jistě vytýkal, že toho nebylo třeba a že bys to dovedl daleko líp nežli já.«

Viktor pokrčil ramenoma.

»Už mne nic nepřekvapí a nerozčilí. Nebojím se tetiny výhrůžky, ač je pravděpodobno, že nám tu ostudu provede a že půjde na mne žalovat — o to se dnes ostatně nejedná. Cosi se postavilo mezi nás, cosi nám brání, abychom si porozuměli a abychom byli šťastni. Není to hradba ještě — my však už pozorujeme, že je rozhodnuto, aby vznikla. Teď musím z domu — neobědval jsem, s tebou jsem si nepohovořil, neoddychl jsem si, je mně hořko a trpko, celé půldne budu rozladěn, a až se večer vrátím domů — bude tu zase pusto, prázdno a tma. Půjdu ti naproti, protože mně tu bude smutno, ty vyjdeš z divadla rozrušená a rozechvěná a nelibě se tě dotkne, že nemám smyslu, že mne nebaví to, čeho ty máš plnou duši.«

Bylo oběma těžko vyváznouti z této slepé uličky. Když to přišlo do živého, nemohl se Viktor k tomu odhodlati, aby Emma divadla nechala. Proto mu nemohla ani dnes odpověděti, poněvadž věděla, že by tím pranic nedocílila. Troskovický přece jenom v klidnějších chvílích se těšil nadějí, že vše překonají a že Emma udělá skvělou divadelní kariéru. Bylo tu mnoho známek, jež tuto jeho naději živily. Emma měla nepopíratelný úspěch u obecenstva i u kritiky, která často naznačovala, že Emma Troskovická vyvine se v dokonalou herečku. Dost možná, že by byl Troskovický svému trápení rázem učinil konec, kdyby byl jako literát lépe pochodil.

Nebylo takřka dne, aby se nedožil nějakého sklamání, jež ho rozlaďovalo a zahanbovalo. Nechtělo se mu přiznati se ku svému nezdaru a většina nedorozumění byla přivoděna a zaviněna jeho ustavičnou podrážděností.

Proto také nikdy se u nich úplně nevyjasnilo.

Žárlivost Viktorova leccos přiostřovala, ale oba si byli toho vědomi, že úskalí toto dalo by se obeplouti. O vlastní příčině všeho zla se nikdy nemluvilo. Vytloukali klín klínem, Emma ze šetrnosti ku svému muži nikdy si nepozasteskla a on z pochopitelných příčin se hovoru o tom vyhýbal. A bída byla u nich skoro domovem.

Často a často chodívali spat s prázdnými žaludky.

V takových chvílích Viktor dovedl zažehnati starostlivou náladu. K tomu míval dosti síly a nikdy mu nechybělo slov, aby dokázal, to že nic neznamená a že to je úkaz zcela pomíjející.

»Jen když jsme zdrávi,« říkával . . »co by nám bylo platno, kdybychom měli všeho nadbytek a nesměli požiti toho, na co bychom měli chuť? Znám jednoho velice zámožného člověka, jenž pojí k večeři pouze něco ovoce . . a jak znamenitě spí. Stane-li se někdy, že musí někam do společnosti, se kterou musí hodovat, několik dní prý to trvá, než se z tohoto odbočení ze svého pořádku probere. Je to vůbec zvláštní, originální muž . . alkoholu vůbec nepije, kouří velice střídně, denně koná veliké procházky a proto také vypadá, že je radost se na něho podívat. To dělá, tak žije člověk, jenž by se mohl ve víně koupati a jenž by si mohl všechno na světě dopřáti.«

Viktor hovořil s takovým zápalem, že oba tomu uvěřili, že je skutečně líp, půjdou-li hladovi na lože. Žaludek sice hlasitě protestoval, oba dobře spali, ráno však bylo oběma smutno.

Bylo nutno pomýšleti na nějakou pomoc.

Nebylo jiné pomoci, než obrátiti se na pražskou tetu, se kterou se neviděli od posledního výstupu.

Měla to k ní Emma krušnou pout. Co všechno musila vyslechnout za těch několik grošů, jimiž stařena jim vypomohla. A musila k ní ještě jednou a když odcházela, měla plné oči slzí. A když bylo zase zle a Viktor naznačoval, že přece jenom nutno ještě jednou tetu navštívit, prohlásila Emma, že raději hlady umře — tam že už ji nikdo nedostane. Došlo tedy na tetu venkovskou. Řekli si, že bude nejlíp, když si tam zajedou a s tetou si promluví.

Poznali to na nich ihned, proč tak najednou je přepadli. Viktorovi se nechtělo do toho, povědět, oč se jim jedná, a proto musila Emma do kyselého jablíčka kousnout sama. Pochodili dobře jednou, nenarazili na odpor po druhé, několikráte jim teta sama poslala něco do kuchyně, pořád ještě psala srdečné a upřímné dopisy, až i tu začalo se objevovati jisté zdráhání, jež bylo předehrou k nové nepříjemnosti. Trvalo to hodně dlouho, než se tak stalo.

Teta se konečně rozhorlila, poslala žádaný obnos a připsala na konec toto:

»Lidičky . . takhle to přece dále jíti nemůže. Spočítejte si, co jsme vám už poslali, a uznejte, že na nás na dále spoléhat nemůžete. Došlo tedy k tomu, co jsem předvídala. Zvykli jste si tomu, vyhledávati nás ve svojí tísni. Hrozíme se toho, že si nedovedete pomoci sami a že začínáte spoléhati na jiného. Musíte přece jednou z toho vybřednouti, sic to s vámi jednou špatně dopadne. Neříkám, že vám ničím nepřispějeme — občas vám něco dáme, chlebíčka vám po poslici pošlu každý týden, nějaký ten omastek k tomu přidám . . kdykoliv se vám zachce, přijďte k nám, my vás vždycky přijmeme s otevřenou náručí — ale peněz na nás už nežádejte. Tobě Emmo, budeš-li potřebovat něco nového do divadla, mileráda nějakou tu zlatku podstrčím, budu pamatovati něčím i na Viktora, — všechno udělám, jen na nás nežádejte nemožností. Nedaří se nám tak, jak se nám dařívalo. Víte, že pantáta postonává a že jsem já nyní sama na sebe ve všem odkázána. Jsou zlé časy, neúroda stíhá neúrodu a my máme sami co dělat, abychom nezabředli do dluhů. Kam bych přišla, kdybych vám měla všechno vypisovat. Tím bych vám ostatně tuze málo pomohla . .«

Viktor dopisu ani nedočetl. Jen když poslala peníze . ., o to její kázání nestál. Poznal, že i tento pramen nadobro vyschl a že bude nutno, vyhledati jiný. Dlouho to netrvalo a byli zase v koncích.

Viktor se rozhodl, že obrátí se na strýce. Poslal peníze obratem. Psaní, jež přišlo skoro současně, otevřel Troskovický s jakousi tesknou předtuchou.

Strýc nevyčítal, nehořekoval nad jejich situací.

A přece dopis jeho zarazil.

»Posílám Vám, — psal strýc — oč Jste psali, protože vidím, že Jste si na mne vzpomněli ve chvíli, kdy vám bylo do opravdy zle. Dej Bůh, aby se to s Vámi nějak líp zatočilo. Tak dlouho Jste nedali ničeho o sobě vědět. Byli jsme toho nezvratného mínění, že Jste šťastni.

Zamyslil jsem se, Viktore, nad Tvým dopisem. Není v něm ani jediného veselejšího momentu.

Nechci na Tebe naléhat — prosím Tě však, abys mně brzo odpověděl a napsal mně několik řádek o tom, jak se Vám vlastně daří, jak žijete, jaký je Váš život domácí. Pravda, potřebujete peníze a to bývá dostatečným důvodem špatné nálady. Proto jsem také částku, o kterou Jsi psal, poslal obratem, abyste nebyli ani okamžik na pochybách, jak se k Vám strýc zachová. Když tedy s Vás spadla starost, napište mně několik slov, abych se sebe setřásl divný dojem. Čekám na to s toužeností. Tvoje štěstí, Viktore, musí nám býti útěchou a náhradou za naše neštěstí.

Je u nás nyní ještě smutněji, než bývalo. Syna už nemáme doma . . tak dlouho jsme se tomu bránili a přece došlo k tomu, čeho jsme se tolik obávali. Je v ústavě, odkud asi už nikdy se nevrátí. Víš, že nejsem slaboch a že dovedu osudu vzdorovati. Cesta do ústavu mne ohromila a zdrtila. Jsme staří lidé — ztratili jsme svou jedinou útěchu. S Jiřím děly se v poslední době hrozné věci. Víte, jak povážlivý byl stav jeho, když jste byli u nás naposledy, že zavírali jsme ho jako vězně, střežili ve dne v noci. Vám není tajno, co ho tak rozrušilo. Myslili jsme, že se po Vašem odjezdu zase uklidní, ale sklamali jsme se — Byl vězněn ve svém vlastním domově, musil býti stále spoután, protože byla obava, aby se nestalo neštěstí. Několikráte prchl a jednou byl dostižen až v okolí Mladé Boleslavi. Zdá se, že ho touha hnala do Prahy. Ubohý hoch není zodpovědněn za svoje činy. Kdo ví, není-li to jediný světlý okamžik nešťastného, hrozného jeho života. Emma učinila na něho hluboký, nesmazatelný dojem. Jméno její šeptával ve snu a jméno to působilo na něho přímo zázračně. Byl-li napaden nejzuřivějšími záchvaty, postačilo vysloviti její jméno, říci, že Emma přijela a Jiří se vzpamatoval a utišil. Klamávali jsme ho ubožáka tímto způsobem tak dlouho, až jsme snad v něm sami probudili touhu, spatřiti ji. Až překvapuje, jak jeho zatemněný mozek dovedl se vyjasniti, kdykoli se chtěl vymaniti ze svých pout a provésti jediný sen svého života, uskutečniti svou touhu, setkati se s Tvou roztomilou ženuškou. Oklamal nás, vyzrál na naši ostražitost několikráte tak obratným způsobem, že lékaři žasnou nad tímto vzácným a skoro prý ojedinělým úkazem.«

»Zase jeden úspěch,« poznamenal Viktor tónem, z něhož nedalo se s určitostí souditi, myslí-li to žertem nebo do opravdy.

»Dočti raději dopis,« řekla Emma . . »osud ubohého Jiřího mne velice zajímá.«

»To věřím,« pousmál se Viktor . . »je to přece jenom pravda, že ženě zalichotí každý obdiv . . . třeba to byl šílenec, jenž byl jí okouzlen . .«

»Prosím tě, nežertuj v takovou chvíli,« důtklivým hlasem řekla Emma . .

»Nežertuju . . mluvím naopak docela vážně.«

»To je velice smutné znamení pro tebe.«

»Jak to?«

»Přece uznáš, Viktore, že by se tvoje poznámka mohla v nejpříznivějším případě nazvati žertem. Přece není možno, abys tohle myslel do opravdy?«

»A kdyby tomu bylo tak?«

»Pak bych ti musila dáti, aspoň pokud mne se týče, za pravdu.«

»Tomu naprosto nerozumím . . vyjádři se laskavě poněkud srozumitelněji.«

»S radostí,« rozmarně řekla Emma . . »prohodil jsi prve cosi jako aforismus o ženách . . nuže . . jsem jistě takovou ženou, poněvadž mně lichotí tvůj obdiv, tvoje okouzlení.«

»Ah tak,« zaraženě prohodil Viktor . . »rozumím . . velmi dobře ti rozumím. Ani jsem nevěděl, že dovedeš býti také kousavou. Dej si pozor, Emmo . . tato ironie je trochu odvážná.«

»Není to ironie . . myslím to také do opravdy« — překvapila Emma Viktora obratem, kterého se nenadál.

Pohodil psaní na stůl, zahrábl si do vlasů, přiskočil k Emmě, popadl ji za obě ruce a stisknuv je tak prudce, až bolestně vykřikla, zvolal:

»Teď mně to vysvětli . co jsi tím vlastně myslila . naposledy mne nepovažuješ za člověka úplně normálního.«

»Pustíš-li mne,« ku podivu resolutně a výbojně pronesla Emma . . »řeknu ti plnou a čistou pravdu. Nebudeš přece se mnou jednati násilně?« (Pokračování.)

JOS. D. KONRÁD:

Eva.

(Pokračování.)

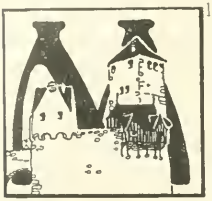

luvil to rychle, vášnivě a těžce dýchaje. Tváře jeho byly již bledé, bezbarvé rty se svíraly, oči svítily ohněm zuřivce.

»Pusť mne, Pavle, prosím tě! Pamatuj se, čeho se dopouštíš!« úpěla pod tím pohledem a pod horkým dechem, který již z něho sálal na ni.

Sevřel ji tím úžeji.

»Nepustím! A dopouštím-li se něčeho, ty, Evo, tys to všecko zavinila!«

Ruce jeho drtily její ramena a sdíraly hebký šat, který je zakrýval. Objevila se pod ním bělost spodních krajek a lesk uvolněných ramen.

Eva náhle spustila vztažené a vzdorující ruce a stála před ním jako socha.

»Ale já tě nemiluju!« vykřikla zvukem jiného, cizího hlasu.

»Evo!«

»Vezmi si mne, zde jsem, zde mne máš, když mě obviňuješ. Ženu si můžeš za to vzít, ale jen a jen takovou ženu, která nikdy nebyla a nikdy nebude ani tvou milenkou!«

Zavrávoral, ucouvl před ní jako před nepřístupným, nedotknutelným zjevením. Její zsinalý obličej a zornice svítící zoufalstvím přemožených ho ohromovaly.

To již nebyla Eva, ta rozkošná, sladká, zbožňovaná žena, která se na něho před chvílí usmívala. To již byla zase jiná bytost, ona nepochopitelná cizinka, která výrazem změněného obličeje, pohledem tajemných očí vrhala ho zpět v trpké zklamání a zahanbení, zatím co duše i srdce její neúprosně od něho se vzdalovalo.

Přikryl si oči před oslňující krásou jejího těla.

»Odpusť!« prosil, když poněkud se vzpamatoval. »Netoužil jsem nikdy po polibcích chladných rtů ani po objetí údů, které by se mne bály a mne nemilovaly, nemohl bych se podívati do očí, které by mne nenáviděly. Umíral jsem prahnutím po tvé lásce. Nechtěl jsem jen ženu z přinucení, chtěl jsem milenku, Evo, která by se chvěla rozkoší pod mými polibky. Ale tys mě srazila zpět slovem, že mne nemiluješ a že mne nebudeš milovati! Promiň, co se stalo, už tě nebudu nikdy, nikdy takto urážet a znepokojovat.«

Stál tak ještě s přikrytým obličejem, a ona sebou tiše hnula. Zvedajíc ruce k rozhaleným ramenům, odcházela.

»Dobrou noc, Pavle!«

»Dobrou — dobrou noc, Evo!«

Zmizela tiše jako přízrak, a mladý muž sňal ruce s očí teprve, když zaslechl přivření dveří její ložnice.

Ale pak zoufale se vrhl na kolena k sedadlu, kde Eva před tím odpočívala. Objímal aspoň to prázdné místo a navždy se loučil s nadějemi, že by ho ještě někdy milovala. Navždy dával s Bohem vidině svých znovu pučících snův a vracel se v šero trudné všednosti, zahanbení a odříkání.

Ta bytost oddaná a srdečná, která chtěla býti tichou hvězdou jeho života, již odešla od něho, ta hvězda zapadla a nikdy, nikdy mu již nevyjde.

A mladý professor zároveň cítil, že Eva navždy se odtrhuje od jeho zničeného srdce a že se staví po bok jeho jiná cizí, nemilovaná a tudíž i nedotknutelná žena.

XXIV.

A Eva ve své ložnici bděla až do rána. Srdce její rovněž bouřilo, a dlouho trvalo, než se utišil jeho tlukot. Když se vrátila od svého muže, chtěla zavříti dvéře na klíč, aby se před ním chránila. Věděla, že on probdí také celou noc a že myšlenky podněcované bezesností mohou jej opět hnáti k ní.

Avšak nezamkla. Nechť přijde, chce-li. Nebude se již vzpouzeti, ruky nevztáhne proti němu, jenom mu zase ledově řekne: Zde mě máš, chceš-li ženu — ale já tě nemiluju!

On však nepřišel.

Dlouhé bdění vracelo mu místo rozčilení smutný klid. Stále uvažoval, co bude dále, jak se nyní utváří žití jeho s Evou. Doznával, že toho večera prohrál velikou hru, do níž vsadil všecko. Zbylo mu jen zahanbující pokoření, a nikdy nebude se moci zbaviti trapné myšlenky, jak vysoko Eva mravně stojí nad ním.

Co si myslí o něm, o jeho počestnosti, o jeho věrohodnosti, o jeho mravní síle? Kolikrát ona je duchem silnější než on! V této chvíli láska ho již neomlouvala, v této chvíli měl před očima jenom svůj poklesek, a stud i ponížení zahlazovaly z něho všecky stopy zlomené vášně.

Ani neulehl, prochodil po pokoji celou tu nekonečnou podzimní noc. Ještě dlouho před svítáním se umyl a přestrojil. Měl v úmyslu odejíti z domu bez snídání, neboť nebylo možno,

aby po tom hrozném večeru se objevil před Evou. Pošle jí pak kající list, v němž jí bude prositi, aby vyslechla jeho opakované sliby, kterých již nikdy neporuší, zapřisáhne ji, aby mu tentokráte uvěřila a v té víře aby zase byla klidna.

»Neodvažuji se prositi tě za odpuštění, neboť nyní vidím příliš zřejmě, že není možno mně prominouti, a já vždy za trest budu nositi na svědomí neslýchanou tu urážku, ten nesmazatelný hřích.«

Probíral se ve svých památkách a pohnut znova četl oba malé dopisy, které mu poslala, než se mezi nimi stalo ono osudné dohodnutí. S jakou důvěrou k němu tehdy hovořila, jak na něho spoléhala! Jak by asi nyní zněly její listy, kdyby nastala nutnost, aby mu opět psala? Místo vroucnosti vanul by z nich chlad, místo důvěry obava před jeho opětnou věrolomností.

Našel tam také suchou větvičku slziček, památnou žlutou růži a pak tu ztracenou rukavičku. Pověděl už dříve Evě o svém nálezu a prosil, aby mu té rukavičky ponechala na památku významné chvíle, kdy nalezl a četl její prvé řádky. Sliboval vážiti si jí jako znamení ustavičného neporušeného míru a nikoli jako znamení nepřátelství.

Nyní díval se dlouze na vše: na ty dva dopisy, na květiny i na rukavičku. Políbil pak každý předmět zvlášť, vše zabalil do čistého papíru a pak vložil do svého svrchníku.

»Také to jí vrátím všecko,« šeptal si hořce, »nic mne nesmí na ty blahé chvíle upomínat! Násilně vyhladím všechno, co by mne mohlo opět někdy svádět, abych myslil na ni, na tu někdejší Evu, která včera odešla ode mne a které už nikdy nepotkám v životě, neboť pro mne jakoby již zemřela.«

Tak se posléze dočkal jitřního světla.

Jindy professor vcházel o sedmé hodině do jídelny, kde Eva obyčejně již čekala nebo dohlédala z kuchyně, aby tam dlouho nebyl bez ní. Dnes však v té chvíli zvolna a tiše oblékal svrchník a chtěl nepozorovaně odejíti.

V předsíni ho zastavila Hedvička.

»Milostivá paní prosí — káva je již připravena.«

Pavel Hylmar se otřásl. Je-li možná, že se neštítí ještě se jím obírati? Stará se dosud o jeho snídani, nepochybně také předvídala, že se chtěl vytratiti, nemaje odvahy vkročiti před ni.

Nezbývalo, než vypíti i tuto číši trpkosti. Půjde tedy snídat — musí jíti, když pro něho vzkázala. Tam v jídelně bude prostřeno pro jednu osobu, Eva dnes a snad již nikdy nebude u stolu jeho milou společnicí. Bude tam sám stranou, a na něho i na ni bude to činiti dojem, jakoby tam milosrdně hostili odstrčeného žebráka.

Shodil se sebe svrchník, vyňal z něho bílý balíček a všecek se chvěje, bledý, modrých rtův a plachých očí vkročil do dveří, kam ještě včera tak rád a vesele vstupoval.

Zarazil se, dech se mu zastavil v hrdle.

Eva, oděná v obvyklý domácí oblek, jakého nemívala nikdy po ránu, stála tam již u stolu a čekala.

»Dobrý den, Pavle,« vítala ho tiše a upřela na něho krotké zraky.

Chtěl odpověděti, ale nemohl. Zatím se vzchopila a odkvapila pro kávu.

Nebyl tedy opuštěn a odstrčen. Byla tu zase s ním jako jindy bývala, mluvila na něho tak laskavě jako mluvívala, ovšem dnes bez úsměvů, bez očí lesknoucích se družnou přívětivostí a bez tváří zardělých zdravým spánkem, neboť teď obličej její měl na sobě stopy rozechvění a byl bled.

Zraky jejich se opět setkaly, ale on nemohl snésti jejich mírného pohledu. Odvraceje oči byl jako tonoucí člověk, hledající předmětu, na kterém by se spasil.

»Jez, Pavle,« pobídla ho Eva.

Učinil k ní dva kroky.

»Ty na mne mluvíš, Evo, ty mnou neopovrhuješ?« šeptaly jeho ztuhlé rty.

Tváře její ještě více zbledly, v očích se kmitl nepokoj.

»Nemluvme o tom, příteli, co se stalo. Ať je zase mír a jasno mezi námi.«

»A je možná, abys mi prominula?«

»Vždyť vidíš, že se nehněvám.«

»Tys více než dobrá, Evo. Proč jen máš tolik útrpnosti se mnou, čím jsem si toho zasloužil?«

»Vždyť jsi řekl — já jsem to všechno zavinila.«

»Evo, odpusť mi tu bolest! Lhal jsem, protože jsem byl v té chvíli šílencem, zločincem, schopným jakéhokoli skutku. Hanbím se před tebou, nemám odvahy podívati se do tvých andělských zraků, nejsem hoden, aby můj obraz utkvěl na tvé čisté zřítelnici.«

(Pokračování.)

AKIM SET:

Nihilistka.

(Pokračování.)

III.

otva postavila Marfa Pavlovna lampu na stůl, ozvaly se ostré zvuky narážejícího na sebe kovu, které ji volaly ke dveřím. Někdo přicházel. A že ten někdo je Voloďka, nemusila ani Toňka vykřiknout. Takhle divoce tlouci železnou petlicí o kliku těžce houní pobitých dveří — jiný ani nedovedl.

V temnu vzplane světlo, a po tmě ani sledu. Tím světlem byl Voloďka, a tou tmou mrtvý klid — ztrnulost, opanovavší situaci. S ním zároveň vnesla se do bytu vlna čerstvého, chladného vzduchu, vůně jihnoucího sněhu, a po ní pronesl se svěží chlapecký hlas:

»Dobrý večer! — Lidičky, dnes se nevyspíme... Palagěju Andrějevnu přinesli opilou... To ti bylo, maminko! V neckách... Čtyři mužici!« Galoše lítly do kouta, kabát a čepice na věšák, a Voloďka do pokoje.

Rozbitý čajník s příslušenstvím ho na prahu hned zastavil:

»Co je to? Byl tu otec, že? Ach, jak je dobře, že mne nebylo doma. Ale poslouchejte! Ráno shodil Pjotr Afanasjevič Fěďku (to byl černý kocour, jedinká láskyhodná bytost pro Palagěju Andrějevnu pod sluncem) s postele. Fěďka utekl ze dvora a ještě ho nenašli. Palagěja Andrějevna strašně plakala. Pak šla na zlost v kabak (krčmu). Propila všecky peníze, kožich i šaty a... — Už to začíná!« —

Tenkou prkennou stěnou vedlejšího bytu doléhal sem zvuk zuřivého basu. Nejdřív dost tlumeně, čím dále však hlasitěji, až bylo jasně slyšet: »Že ti není stydno? A pro co? Pro bestii...« Pojednou se vmísilo blábolení řezavým ženským hlasem, nesrozumitelné, a zakončilo zoufalým výkřikem »Otrávili mou duši!« Pak zase bas: »Mlč! Co sousedi?« — Ale zítra na sousedy sám zapomene. Jako na ně včera nemyslel, když celou noc, hnedle do bílého rána, tancoval v těžkých okovaných botách, podupávaje si k harmonice, a doprovázeje nějakou přesmutnou píseň svým chraplavým, kořalkou zladěným hlasem. Ani ráno na ně nevzpomněl, když o zábradlí na chodbě slanečka na kaši roztřískal, — ale to ho ještě halily páry alkoholu, — teď vystřídala ho manželka. — Byli to rozkošní sousedé! Ale Rosenhainovi si na ně nestěžovali. Co bylo vedle v noci, — u nich se odbylo odpoledne, třeba že iniciativa byla různá. A ráno, na chodbě, paní Rosenhainové dokonce lahodilo, když v krajkový župan oblečená Palagěja Andrějevna s papiroskou v ruce, při setkání se, skromným hlasem pozdravila, a zorničky pod víčka skryla, místo aby je pátravě na sousedku upřela.

»Což dělat!« vzdychla teď Voloďkovi v odpověď a jala se klidně sbírat střepy s podlahy, a utírat rozlitý čaj.

»No, já již půjdu« — vyjádřil Kosťa dávnou touhu. »Slíbil jsem šefovi, že k nim zajdu na večeři« — dodal s částečkou chlouby ve hlase a úsměvem na rtech, který zřejmě povídal: »Jsem já to chlapík! K šefovi na večeři mě zvou! A co ještě — vy nevíte, ale já vím!« Zpívali vrabci na střeše, že švarný a chytrý Konstantin Fjodorovič neztratil tří let ztrávených v materialním obchodě Baranina na Zěmljanom Valu. I obchodvedoucím se za tu dobu dovedl stát — i příštím zetěm svého pána. Ale nikdo to nevěděl — jen vrabci to zpívali, co měli hnízdo nad oknem Konstantina Fjodoroviče, za krámem na dvorku.

Dnes zrovna chystal se Kosťa pochlubit se matce svým štěstím, a otec vše zkazil. Teď již nechtěl. Bál se slabého efektu při stafáži právě skončeného odpoledne, — proto jen ten úsměv. A Marfa Pavlovna přijala ho jako znak něžnosti. Prahla po ní. Sklonila k sobě synovu hlavu a dlouhým políbením na Kosťovo čelo se s ním loučila.

»Přijdu snad zítra večer, něco vám povím. S Bohem, maminko... a buď ráda, že je s otcem konec. Bude zas všecko lepší. Jen se nehněvej na sestru, ona...«

»Kosťo, nezapomeneš ty korálky?« škemrala Toňka, a Kosťa byl rád, že přerušila jeho parlamentářský úřad, v němž beztoho nevěděl jak dál.

»Přinesu, přinesu... Voloďko, zajdi v poledne z gymnasia, dostali jsme novou křídu, je v ní otisků... přeslička... a... no uvidíš...«

»Ach, chlapík jsi, Kosťo... já hned ráno zajdu. A živočišná stopa... žádná?«... — ale tohle už Kosťa neslyšel. V pokoji ještě doznívalo jeho »S Bohem, Nasťo!« jež křikl sestře přes zavřené dvéře a pak ticho. Totiž ticho tak dalece, že zvuky, jež sem doléhaly, byly zvenčí. Nic nepřiléhalo skřípění harmoniky, promíchané rhytmickým podupáváním a doprovázené chraptivým vyzpěvováním »kamarinské«:

»Ej ty synu psi,
kamarinský mužiku« . . .

ke klidnému obrázku, jaký nyní poskytoval Rosenhainových rodinný pokoj.

Do kamen naložená velká polena praskala, oheň prosvítající polámanými dvířky hučel a syčel, když se dostal v zápas s mokrým místem v poleně tak spěšně, jako by chtěl dohonit, co zameškal. Židle urovnány, stůl uklizen a pokryt žlutým ubrusem, podlaha očistěna a dvě živé bytosti, jež tu zůstaly, věru nenanesly chmůry na místo kde dlely. Voloďka a Toňka nezapřeli, že jsou bratr a sestra. Týž kulatý obličej s velkýma, jasnýma šedomodrýma očima, s důlky ve tvářích a čtveráctvím kolem rtů. Tytéž temně kaštanové vlasy, a svěží růžová pleť. A přec na první pohled byli docela různí. Toňka — malé rozmazlené kotě, a Voloďka — mladý, ale veliký pes, s ohromnými tlapkami, neohrabaný, ale dobrý, veselý a schopný každého čtveráctví.

Právě vykládal Toňce svým zvonivým na pino zladěným chlapeckým hlasem, že špendlík s modrou hlavičkou, který ráno našel na »květném bulvaru« jí nemůže dát, ani za co, protože ho slíbil hořejší Aňutce na pannu. Užil velmi přesvědčivých důvodů — Toňka bez nářku a s resignací zanechala škemrání a zabrala se ve svém koutku na zemi do hry. Neobyčejně se jí líbila. Postaví za sebou řadu karet v pravý úhel přehnutých, aby pevněji stály, a když stojí v pořádku, strčí prstíkem do první z nich a dívá se, jak sděluje náraz jedna karta druhé a poráží ji, až leží všecky. A je teď Toňce tak dobře. Maminka už nepláče — staví v kuchyni samovar, a karty tak hezky padají — i ty, kterých se nedotkne... Od kamen šíří se teplo, a žhavá polena se rozpadávají. Ze svého koutečka Toňka dobře vidí, jak se žhavé oharky kupí jeden na druhý, vzplanou brzo růžovým a zase modrým plamínkem, líďounkým jako závoj a tvoří skupiny . . . pes . . . lev s ohromnou hlavou . . . panenka . . .

A z vedlejšího bytu sem doléhá táhle, smutně rozněžněným hlasem:

»Má-mička se hněvá, . . .
že dcér-ka smút-na je . . .
ach óna . . . ó . . . tom neví . . .
kohó dceř mí-luje . . .«

to Palagěja Andrějevna se utancovala, nechala »kamarinské« a přešla v sentimentálnost.

Toňka staví za pomoci žhavých oharků a vlastní fantasie nějakou podivnou pohádku, — Voloďka u stolu pohřížil se do »Dětí kapitána Granta« a neví co se kolem děje, — Marfa Pavlovna stojí v kuchyni nad samovarem, rozdmychuje v něm oheň holinkou Voloďkovy botky, a přede při tom svou neveselou dumku . . .

A ve svém pokoji temném a chladném natáhla se Násťa na postel a upřela zrak na strop, kam svítilna z ulice vrhla reflex. Ale Násťa ho nevidí. Je daleko. Výstup rodičů otřásl jí, a otřes vyvolal mnoho věcí v mysl zpět, jež čas dávno přikryl vrstvou zapomenutí . . . Kolik podobných výstupů již bylo! . . . Jak ošklivo v tom ovzduší prosyceném nesváry, nedostatkem, neláskou . . . Těžko, hrozně těžko se tak žije . . . A jak dlouho již trvá tenhle šedivý bezradostný život. Kdy vlastně bylo líp? . . . O dětství . . . tak do desíti . . . starostí nebylo . . . Ach, tenkrát to bylo opravdu hezké! Dědeček s babičkou se nikdy nehádali . . . Jak bývalo veselo! . . . Rozhodně nejhezčí byla pohádka o Ivanuškovi-duračku . . . a nejradši ji děd povídal . . . Když večer hučel na stole samovar . . nikdy už tak hezky nehučel, jako u nás, s dědečkem a babičkou . . . Jaké dobré preclíky mi nosíval . . A potom, když umřel, nebylo již tak hezky, ale přece krásně, proti tomu, jak je teď! . . . Babička pořád plakala, skoro jako maminka . . . ale ne . . docela jinak — plakala, ale neutopila v hoři něžnost ke mně, neudusila slzami vnímavost své duše k mým zájmům, měla mě ráda . . Teď mě nemá nikdo rád . . . počkejme . . . tak maminka? . . . ne, jistě ne . . . Kosťa? snad, ale nerozumí mi . . Voloďka? Toňka? — děti . . . jaká u nich láska . . . než vyrostou uslyší o mně tolik špatností, že se mě budou bát . . . A Toňka je taková milá! . .

V temnu a chladu pocítila Násťa pojednou takovou touhu sevřít v náruč teplé, hebounké Toňčino tílko, zlíbat jí měkké tvářičky, ponořit zrak do hlubokých modrých zřítelnic velkých dětských očí, že neodolala . . .

»Toňko! . . . pojď ke mně . . .«

»Proč?«

»Tak, ukážu ti škatulky, pojď . . .«

Tohle Toňku zlákalo. Pohádka z kamen už byla u konce, — nová polena, Voloďkou přiložená hořela docela střízlivě, — vedle bylo ticho, — a Toňce nastávala dlouhá chvíle. Vylezla z koutku, a hupky k sestřiným dveřím. Ale zarazila se — ještě jí nevymizel z mysli včerejší výtopek. Maminka zakázala chodit k Nástě! Snad to neuvidí. Než bude samovar hotov, — prohlídne všecky škatulky . . . A jako malý zloděj, plíživě, po špičkách vklouzla do Nástina pokoje. (Pokračování.)

FEUILLETON

SAISONA V NIZZE.

Z benátského Karnevalu zbyly jen cetky dekorační imitace — římskému masopustnímu veselí už dávno se nevěří, že je výronem skutečné radosti, která je podmíněna blahobytem — ale v Nizze je zřejmo, že bláznovské nevázanosti karnevalu jsou tu zcela upřímně mineny.

Z celého světa slétly se sem tobolky napěchované zlatem — v měkkém písku promenád, na hladkých deskách nábřeží a ve stínu palem tolik udic na vznětlivá srdce a rozpálené hlavy — tolik mámení pro oči bez kázně. Jediným vhodným místem pro masopustní bezuzdnost je dnes opravdu jen Nizza.

Záležitosti karnevalu opatřuje tu výbor parlamentu nikoliv nepodobný. V čele jeho jsou knížata, vévodové, arcivévodové, kněžny — presidentem vždy člen některého panujícího rodu. Město vydržuje pluk úřednictva, které princi Karnevalu jest úplně k disposici. Vláda komanduje vojenské stráže, propůjčuje hudební sbory a vůbec se stará, aby se Nizze uchvácený primát masopustní okázalosti zabezpečil.

Město zřídilo nádherné místo pro tyto bujnosti. Nákladem millionů překlenuta říčka Paillon, na klenbě zřízeny nádherné sady s jezírky, jeskyněmi, umělými návršími, palmovými háji, s náměstím, soustřeďujícím všechen život Nizzy — na téže smělé klenbě postavila municipalita Casino pro slavnosti s obrovským sálem — v němž jsou dokonce palmové sady — se skvostným divadlem, obrovskou restaurací, kavárnami, hernami a vzdušnými ambity.

Do mořských vln v ohnisku promenády des Anglais na 250 ocelových sloupů postaven zvláštním podnikatelstvem palác Jetée v nádheře maurického stylu s pompésními sály, s divadlem, hernami, jídelnami a kavárnou a konversačními prostorami knížecího lesku.

Každého dne v saisoně se v těchto dvou palácích koncertuje, sází na »koníčky« — ukazují se tu brillianty, ňadra, řády, měšce zlatem obtížené — koketuje se tu, láká a svádí.

Karneval v Nizze: Před Casinem.

Obětujete dva franky na vstupné a jste rovni knížatům a millionářům, kteří se tu v bezvadné černi, s hůlkou o stříbrné rukojeti, s kloboukem na hlavě procházejí z jednoho sálu do druhého.

Není ani třeba, abyste byli rovněž zapnuti v salonní úbor. Není-li právě representační večer, můžete použíti výhod francouzské rovnosti a bez ostychu do tohoto skladu hedvábí, krajek, smělých výstřihů a zlata pustiti se v prostém šatě touristy. Nikdo se nad vámi nepozastaví, nikdo nepokrčí ramenem. Ani jednoduchý strýček, který odněkud z Bavor přišel sem žasnouti v cylindru, a přesvědčil se, že už není tato pokrývka v módě, že se k fraku nosí jenom tuhý kulatý klobouk — ani ten nepichal tu příliš do očí.

Jsou tu jiné věci na podiv.

Kolem zelených stolů tlačí se k plným bokům krasavic zvědavci a hráči. V obrovské dřevěné míse běhá červený gumový míč. Je na něho nastraženo mnoho mělkých důlků, s číslicemi od 1 do 9 označených.

Hoďte frank na stůl do některého z obdélníků týmiž čísly opatřených nebo na plochu určenou pro sázky na sudou a lichou. Sedne-li si míč do důlku příznivě vám očíslovaného, hned k sázce při letí vyhraný frank, zvítězila-li vámi obsazená strana lichá neb sudá — nebo sedm franků, měl-li jste štěstí s číslem.

Na okraji hladké mísy prací intarsiovou jsou označeny koňské dostihy — proto má hra název »koníčky«.

Na koníčky se sází v pyšném kasině municipality, v paláci Jetée, ve všech divadlech a zábavních místnostech.

A všude prohrává systematicky sázející obecenstvo. Croupiéři, těžce tajíce úsměvy, shrnují stříbro a zlaťáčky a cpou bankovky pod víko svých pokladnic. Lehce podnik vydělává denně několik tisíc franků. Za sto dní saisony krásná subvence.

Je jí asi třeba, neboť v Nizze pořádají se v době karnevalu nejslavnější závody umělecké.

Proslulí koncertisté a pěvci, nejslavnější divadelní hvězdy podávají si tu takřka ruce.

Vláda prince Karnevala se stará, aby podniky udržovány byly na náležité úrovni, aby program saisony vykazoval hojně zlatých hřebíků, aby se hosté v Nizze takřka nevzpamatovali. Dokud žasnou, strouhá se z nich pohodlně zlatá drť.

Za dva franky zahraje si každý bez rozpaků na lorda. Sedne si, kam mu libo, pije — má-li žízeň, jí — má-li hlad — je-li počtavým opatrníčkem, složí se do fauteuillu a jenom kouká. Nikdo ho nenutí, aby utrácel.

Vedle šlechtičen, sebevědomých měštek, ustrnulých mladých paniček a netušících děvčátek jako torpédové lodice, vypravené k útokům na přísahy a pevná předsevzetí mužů, vznášejí se courtisany. Nemusí býti zvláštním znalcem lehkého loďstva, kdo je chce odlišiti od ostatní společnosti, které v nejmenším nevadí, že tu tak bují jedovaté bejli v záhonech myrtových a rozmarinových, pod oranžemi a vedle palmových skupin.

Svoboda a rovnost. Na zobrazování jejich zlomilo se štětců, otupilo dlát a rozhnětlo se zbytečně hliny — v Nizze jest obou problémů za saisony skutečnost. I jak jsou lživa morální naše desatera, ukazuje tento přímořský Babylon. Móda, hlad rozkoše, žízeň požitků zvrací i tuto normalii pro ty, kdož zazvoní frankem. —

Princ Karneval ujímá se vlády v Nizze prvního čtvrtka v únoru za pekelného povyku a jásotu. Obrovskou jeho postavu umístí před Casinem municipálním a v neděli na to sběhne se celá Nizza v maskách. Tance na ulicích, průvody, ohňostroje, pouliční škádlení způsobuje radostný zmatek.

Jiná neděle je věnována pouze bojům se sádrovými confettami, který je tak úporný, že se každý k němu obrňuje drátěnou maskou.

Pak jsou dvě nádherné bitvy květinové, při nichž úředně se určuje nepřekročitelná cena kytic. Ulice, vkusně zřízené lože pro diváky na nábřeží a všechny hlavní promenády zaplaveny jsou violkami, anemonkami, růžemi a narcissy — vedle moře modrých vod vlní se druhé, překypující květenou z daleka široka sem snesenou, neboť mezi tisíci diváků kyticemi k boji vyzbrojených postupují řady elegantních ekypáží v nejnádhernější zdobě květinové.

Maškarní plesy v Casině, redouta barevná a redouta bílá, slavnostní udílení cen masopustních soustřeďuje v přesném výběru toalet všecko, co přišlo Nizzu pohltit.

Pochodňovými průvody, svíčkovými hrami, při nichž soused sousedu planoucí voskovici pokouší se shasiti, ohňostrojem na pobřeží a i dětskou maškarádou je pamatováno na to, aby i ulice užila krásných dnů a hvězdných nocí.

Všechny tyto pošetilosti jsou tak závratny, poněvadž je v nich systém. Osoby světových jmén jsou tomuto zmatku záštitou, úřady oporou, vojsko stafáží — příroda nejranněji v Evropě zde se probudivší, koketní a svůdná poskytuje dekoraci, moře povyšuje toto šílení na svůj dvorský kvas. Slunce pak dává ostatní; bezpečnost počasí rozpěňuje krev, vyhání starosti z hlav rozpálených, rozohňuje srdce, taví kov odporu a vzpouzení se — — —

Karneval v Nizze: Masky na ulici.

Co neskloní slunné dny, zlomí omamná noc —
Peklo má pro Nizzu tou dobou jistě plnou noční
službu.

— — —

Nad Nizzou zvedá se od skalnatého pohoří odběhlý hřbet s pahorkem Cimiez. Rozsáhlé zahrady jej pokrývají kolem tichých vill, při obrovských hotelích, do nichž se stěhují ti, kdož si přišli do Nizzy jenom odpočinouti.

Odtud je nepřekonatelná vyhlídka na zrcadlo moře před Nizzou, a je viděti, když se na náměstí Massenově a na promenádách zvedá prach. Ale sem pod olivy a platány rozmělněný vápenec nedoletí. Proto je odtud jasný pohled na obrovský dol, ve kterém Nizza hýří.

Ze starého kláštera, který kapucíni r. 1450 zřídili na vrcholku místo pohanského chrámu Dianina, vypudil loni mnichy zákon o kongregacích. Vojáci tu teď věší vyprané kamaše po ambitech a na trelážích pustnoucí zahrady; kde se dříve zpívaly matutiny, znějí dnes odtrhovačky národa ve zbrani. Ale kontrast, který tento útulek náboženství tvořil v pobliži Nizzy, nezmizel dosud.

Sem nedoléhá povyk z ulic přeplněných masopustním sběhem, jenom ptáci tu litají od villy k ville, ze zahrad do hájů, se strání k pobřeží říčky Paillonu, která se tu uskromňuje v těsném korytě hluboko pod námi.

Proti nám zvedá se jiný útulek pro tichá rozjímání. Hřbitov nicejský na svahu zámeckého vrchu. Daleko svítí jeho náhrobky z bělostného mramoru mezi temnými svíčkami cypřiší.

Kdo hřbitov navštíví, shledá, že tu bohatí a vznešení pochovali své nejdražší.

Také Francie — hrdá a slavná — složila tu kosti velkého svého tribuna Gambetty. Bývalo jeho tužbou dřímati v posledním snu na pobřeží Riviery — národ nezapomínající pohřbil ho tu, když roku 1882 záhadným způsobem sklála ho kule revolveru.

Píšeme rok 1905. Nad hrobem Gambettovým zvedá se obrovská pyramida — ale nepřistupujte k ní blíže, nechcete-li pozbýti illuse.

Pomník ten je zatímný, z prken sbitý, starými věnci nedostatečně zakrytý. Někde dřeva jeho již prohnívají. . . . .

Z kasáren pod hřbitovem za veselé hudby kráčí vojsko. Bude tvořit špalír při velkolepém květinovém korsu na pobřeží. Je třeba udržeti pořádek, aby skvělé divadlo nebylo rušeno. Tisícové se sejdou — statisíce franků vynaloženo, aby se slavnost podařila.

Slavnost několika krátkých hodin.

Skeptik se nediví, že má velký syn Francie stále ještě jenom pomník z rozpadávajícího se dříví. *V. Štech.*

Hřbitov v Nizze. Fot. dr. J. Brejcha.

*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

Belletrie a život. Truchlivé zprávy z Ruska znepokojují již slovanskou rodinu. Nyní teprve cítíme, jak jsme slabi a nepřipraveni. Co stojí proti nám, opírá se o soustavy filosoficky promyšlené, o disciplinu, pořádek a jednotnost.

U nás boj všech proti všem. Nenávist byla prohlášena dokonce za moderní náboženství . . .

Ale čtenářům ruské literatury svítá nyní v hlavách. Vzpomínají, že všechny tyto zjevy mohly býti předvídány těmi, kdož čítali ruské autory. O důstojnictvu hýřícím, o všemohoucnosti policmajstrů, náboženské nesnášelivosti, o úplatnosti byrokratů, o příduscích censury, fatalismu davu, nevzdělanosti kněží, propagandě studentek — všecky složky dnešní tragoedie ozrcadlily se dávno pro nás v belletrii ruské. Mrtví i živí autoři šeptají nám v knihovnách: »Což jsme to neřekli?«

Ale také o veliké životní síle ruského národa, o schopnosti zdravého obrodu vypravuje ruská literatura. Proto není na čase věšeti hlavy a lomiti rukama. Skořápka kamene tvrdší se rozbíjí — zdravé jádro, plné klíčivosti, přijde k platnosti.

Snad jen touto cestou — mořem krve a obrovským požářištěm mohlo Rusko najíti cestu k sobě a k ostatním Slovanům. —

Jak pak si života současného a denních otázek všímá naše belletrie? toť otázka, která se lehce objeví při těchto úvahách.

Dokumentem českého záští jsou sice polemiky a osobní útoky nízkého tisku, ale životem společenským, styky veřejnými a kaleidoskopem našeho politického rozvlnění obírá se český autor tak zřídka. Pseudopsychologické nudnosti, v české kazajky ušněrovaní hrdinové z francouzských knih, norské figuriny po česku oličené, duchaplnosti špatně z cizích jazyků přeložené nám vyšperkují literaturu jenom pro slepce.

Až dojde jednou k té velké revisi dnešní literární tvorby, obstojí jen to, co má kořeny v české půdě, poněvadž jenom v životě je možno hledati životnost látek. *Brm.*

— **Vladimír Čech †.** V reichenhallských lázních skonal 5. července t. r. pan Vladimír Čech, vydavatel a redaktor »Květů« a bratr básníka Svatopluka Čecha. Než odjel do lázní, vzdalo mu město Velké Meziříčí, jehož byl starostou, největší poctu, kterou může dáti spoluobčanu . . jmenovalo ho totiž svým čestným měšťanem. Vladimír Čech narodil se dne 25. října 1848 v Plzenci u Loun. Věnoval se povolání svého otce, absolvoval hospodářskou školu v Táboře a byl potom ekonomickým úředníkem šlechtických velkostatků. Do Velkého Meziříčí na Moravě dostal se jako učitel tamní hospodářské školy a už tam uvázl. Po svatbě zasteskło se mu sice po Praze, odstěhoval se sem, začal tu vydávati měsíčník »Květy«, redigované v té době Svatoplukem Čechem a dr. Servácem Hellerem, ale již r. 1887 vrací se zase do Meziříčí. — Moravské město ztratilo v Čechovi znamenitého pracovníka, jenž mu jako starosta prokázal veliké služby, jichž nebude zapomínáno. »Květy« osiřely — ztratily svého redaktora, jenž i svým literárním rozhledem i jemným taktem starou, tradiční sympatii jejich zachoval i v nových, změněných poměrech. — Čech byl jemný, ušlechtilý muž. Svoje životní kredo pověděl ve svých literárních studiích, v nichž horlil pro zušlechtění lidstva, pro očistu jeho v životě soukromém a veřejném. Svého času vydával měsíčník »Svědomí«, do kterého ukládal stati, jež provanuty byly čímsi apoštolským. Byl mužem ryzí, čisté povahy jako jeho bratr básník Čech. Zpráva o nenadálém jeho úmrtí vyvolala v Čechách dojem velice bolestný a všude tam, kde byly »Květy« milým a vítaným společníkem, vzpomínáno bude Vladimíra Čecha s pietou a vděčností. — *r.*

⊙ **Z Máje.** Poměr spolku Máje k Pensij. fondu Máje byl náležitými změnami a doplňky stanov letos tak upraven, že je možno přijímati nyní nové členy do Máje bez obav, že by přílišný počet jich ohrozil práva starších členů na výhody Pens. fondu. Proto bylo učiněno veřejné vyzvání, aby se do 16. června přihlásili spisovatelé, kteří chtějí býti přijati do Máje. Dne 7. července byli pak výborem přijati noví činní členové: J. Š. Baar, A. Brabec, P. Dejmek, Dom. Pavlíček, MUDr. V. Plaček Trnavský, Jul. Skarlandt, Al. Tuček a Q. M. Vyskočil.

— **Bedřich Frida**, tichý a skromný pracovník, dožil se také padesátky. Jako jeho starší bratr, Jaroslav Vrchlický, posvětil velikou část života svého literatuře. Rozpomínajíce se na jeho práce původní, zejména na články z historie kulturní, jakož i na některé jeho povídky, a stopujíce jeho obrovskou činnost překladatelskou, máme opravdovou úctu před Fridovou mravenčí pilí, ale jsme při tom přesvědčeni, že netoliko čtenář, nýbrž i on, spisovatel nebo překladatel, nalézal v té práci mnoho a mnoho krásných požitků. Ať psal nebo překládal, Bedřich Frida vždy si vybíral půvabné látky a pak se jim věnoval se vší vroucností a láskou. Proto nejenom jeho skladby původní, nýbrž i práce překladatelské jsou vzorem literární ušlechtilosti, které jest dbalý i ve volbě jednotlivých výrazů, a zvláště

Hrob Gambettův. Fot. J. Brejcha.

citlivý čtenář jest mu za ty práce vděčen. Pamatujeme se, jak milé vzrušení působily v nás před lety jeho překlady z Erkmana-Chatriana, z Meriméea, Ebersa, Zoly, Balzaca, Theurieta, Mendèsa, Maupassanta, Gautiera, Lerminy a jiných mnohých vynikajících auktorů.

Od roku 1879 Bedřich Frida věnuje své upřímné služby městské vyšší dívčí škole v Praze, kdež nyní jest pro svou milou, něžnou povahu velice oblíbeným a obecně váženým ředitelem. Mezitím jako výborný znalec cizích dramatických literatur některý čas byl také dramaturgem našeho Národního divadla. Se srdečným přáním k jeho padesátým narozeninám spojujeme očekávání, že se z jeho péra dočkáme ještě hojně tak skvostných plodů slovesných, jaké nám dosud štědře podával.

J. D. K.

— **Klub českých dramatiků** ustavil se v těchto dnech. Ačkoliv nejsme o účelu této nové korporace blíže informováni, pokládáme za úspěch věci spisovatelské, že toto sdružení bude míti ve správním výboru Společnosti Národního divadla také svého zástupce jako jej má Spolek českých spisovatelů belletristů Máj.

□ **Východočeské divadlo.** Úmluva mezi městy o divadelní stagiony je hotova. Od 1. října do 25. listopadu 1905 pořádá řed. p. Lacina představení v Hradci Králové, do 1. ledna 1906 na to ve Dvoře Králové n. L., do 19. neb 26. února v Chrudimi a v Litomyšli po té do konce března. V době saisony divadelní budova nebude propůjčena nikomu, leda ve zvláštním případě k jednotlivému představení ochotnickému. Řediteli bude propůjčeno divadlo zdarma, každé město dá mu subvenci 1600 K, ředitel musí míti náležitý herecký soubor činoherní a operní. Úmluva uzavřena na dvě léta. O repertoiru učiní rozhodnutí před zimním obdobím zvláštní »ústřední komisse«, v níž jsou zástupci súčastněných měst. Repertoir týdenní schvalují místní divadelní komisse. Ceny míst v divadle mohou dle místních poměrů býti při operách o něco zvýšeny.

Ředitel po skončení saisony pořádá v jiných místech představení a nesmí v žádném případě žádati o dodatečnou jarní saisonu v městech súčastněných. Kdyby po prvním období se ukázalo, že není prospěšno opakovati pokus roku následujícího, musí se ředitel výpovědi, dané »ústřední komisí«, podrobiti. Také ředitel má právo vypověděti smlouvu po první saisoně. Je povinen složiti kauci 2000 K u měst. důchodu v Hradci Králové, ve kterémžto městě musí bydleti. Tam mu i město dá místo pro uložení fundu instruktu.

— **Agitator.** Román ženského srdce. Napsal Jakub Arbes. Čtenáři spisův Arbesových jistě mají v dobré paměti jeho román Pro bratra socialistu, v němž spisovatel snaží se osvětliti zejména s příznivé stránky mocné hnutí společenské. Že se mu to daří, jest při jeho hloubavém, až do nejmenších podrobností promyšleném způsobu psaní pochopitelno. Kniha zajisté již přispěla a ještě přispěje k tomu, že nejeden čtenář bude pak pohlížeti na socialism a na anarchism mnohem klidnějšíma i soudnějšíma očima.

Úvahy Arbesovy vloženy jsou v románový rámec, jehož zvláště prvá kapitola jest velmi jímavá a má všechen ráz proslulých auktorových romanett, kdežto v ostatních částech nakupeno jest snad až příliš spletité látky dějové, ale to většině čtenářů jistě bude vhod. Román ten nyní vyšel pod střízlivějším názvem Agitator v XVII. svazku Sebraných spisův Arbesových nákladem Ottovým a zasluhuje, aby byl doporučen jako další poutavé dílo neunavného spisovatele, jehož veliká obliba vzrostla již před třiceti lety, když uchvacoval čtoucí obecenstvo neobvyklým kouzlem svých romanett. *Ds.*

— **Strážcové hor**, historický román ze života moravkých Valachů ve 13. století je dílem Čeňka Kramoliše. Jak asi bylo úmyslem autorovým, podána prací tou dobrá lidová četba, zajímavá dějem i ovzdušim, a psaná prostým, ale jadrným slohem. Život pastýřských Valachů jak v době míru, tak v době zápasů proti svéřepým Kumanům vystižen vskutku názorně, čímž uveden v literaturu nový typ obranců hranic zemských vedle známého typu chodského v pomezí českém. Mile, srdečně vypsána čistota rodinných svazků, jakož i slovanská oddanost a statečnost vojvodova i jeho statné družiny. Naproti tomu hrubosti barbarských záškodníků líčeny tak, aby neurážely cit. Pro tyto vlastnosti může se kniha Kramolišova vřele odporučiti zejména knihovnám lidovým. *M. Ž.*

Stať v posledním čísle »Divadelního Listu Máje« označená šifrou —*t*— nepochází ode mne.

Václav Štech.

Toto číslo vydáno dne 14. července 1905. — OBSAH: VÁCLAV PANÝREK VANĚK: Pohádka lesa. — BENEŠ GRÜNWALD: Med. — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — JOS. D. KONRÁD: Eva — AKIM SET: Nihilistka. — FEUILLETON: V. ŠTECH: Saisona v Nizze. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE: Karneval v Nizze: Před Casinem. — Karneval v Nizze: Masky na ulici. — Hřbitov v Nizze: Fot. dr. J. Brejcha. — Hrob Gambettův. Fot. dr. J. Brejcha.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme výhradně. otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. VÁCLAV ŠTECH, POŘADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GRÉGRA A SYNA.

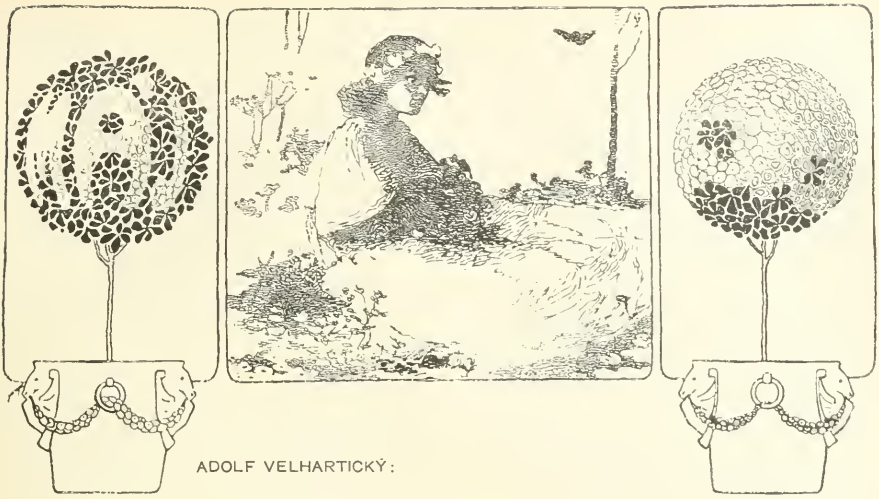

ADOLF VELHARTICKÝ:

Poslední štěstí Abrahamovo.

Kdys Abraham, když vyšel za večera
před domu práh, zře do zmlklého šera
zář hvězd jak kane v listy šeptající,
tu slyšel náhle sladký hovor nitra
a vzpomínky v něm vzbudily se sníci,
jak zpěvní ptáci za časného jitra.
A Abram vzpomněl, před dávnými časy,
že také vyšel před dům v šeru tichém.
Na blízkém poli vlnily se klasy
a větru dech mu nes' jich vůni sytou
a vždy, když večer přerušen byl smíchem
žen na poli, tu pozdvih' hlavu zpitou
a těžce vzdychl, vzpomněl ženy svojí,
jíž lůno zavřel Bůh svou hroznou mocí.
A přemítal, zda obtížena hříchem
je duše její, když zřel k sobě nocí
dva kráčet muže, v cizím, bílém kroji.
I povstal v ráz a spěchal v síně domu,
tam nakázal, by pokrm přichystali,
pak šel jim vstříc, je uved' ve stín stromu
a prosil snažně, by tím nezhrdali,
co pohostinsky podat' jemu sluší.
I usedli a Abram přines' vodu
a nohy myl jim cestou unavené.

Když pojedli, tu jeden řekl k němu:
— Ti v srdci dřímá přání nesplněné
ó Abrame, a kalí tobě duši.
Však nezoufej. Již svítá tvému rodu:
je Sára požehnána jako včela,
jež plna pelu z květu vyletěla,
jen krátký čas, a dům tvůj štěstím vzplane!

Tak promluvil a zmizel se svým druhem.

Když Abram procit' z svého překvapení
zří noc jen všude, zář hvězd jasně plane
a vánek šeptá poli úrodnému.
Že Bůh to byl, teď Abram jasně cítil
a v dům svůj odebral se v zanícení,
kde v sladkém štěstí zlíbal svoji ženu.

Tak míjel čas. Den každý jasněj' svítil
a Sára svěřila mu sladkou tíseň,
jíž duši měla cele zaplavenu
a těšil se, až uslyší zas píseň
znít domem, z něhož smutku prchnou stíny.

Pak Sára dala život Isákovi,
však za štěstí chtěl osud tíhu viny.
Za nocí tří se zdálo Abramovi,
že káže kdosi rozhodnými slovy,
by vyštval Hagar z domu s jejím synem.
On váhal zprv, tu zdálo se mu zase,
že vidí hosta, teď však v hávu jiném:
byl zalit září, hněv mu planul v řase,
a hrozil mu, že štěstí jeho zničí,
když nevykoná, co je jeho vůlí.
I vyhnal ji, jež s něhou holubičí
tak často těšila jej, zřel jak tulí
se Izmael k ní, pak je nezřel více,
neb horkou slzou vzplály zřítelnice.

Teď po letech, kdy sám byl se svou duší,
jež mluvila, co srdce lidské tuší
a nebála se nijakého trestu,
dnes trpce tížila jej dávná vina
a touha přemohla jej uzřít syna,
jenž jistě prahl spatřit svého otce.
I ulehl a ráno při východu
se loučil s ženou a na dálnou cestu
se vydal sám a kráčel bez průvodce
do krajiny, v níž símě jeho rodu
jak štěpný strom své větve rozestřelo.

Šel dlouhé dny. Kdys ráno — slunce střelo
své paprsky na listy štíhlých palem
a květy celovalo v rose snící —
sléz' viděl kraj, v němž Izmael byl králem.
Když nejvíc slunce žehlo, stál u vchodu
do domu Izmaele, jemnou kštici
kol kolem stromy hebce rozpustily
a vůně datlí vzduchem čistým vlály.
Je u cíle! Sem city zavolaly
jej otcovské, zda oba odpustili
mu vinníku, jenž z vyšší vůle hřešil?

Na překvapení obou kmet se těšil
i zabušil na dvéře puzen touhou
a srdce podivně mu tlouklo v hrudi.
Když marně čekal mnohou chvíli dlouhou,
tu znovu klepal, náhle vyšla žena
a tvrdou řečí kmetu vyčítala,
proč z odpočinku sladkého ji budí.
Jí odpověděl Abram mírným hlasem:
— Mně odpusť ženo, hledám Izmaele!

— Je v daleku, je s druhy za svým lovem,
mně chybí čas, bych tebe přivítala —
tak děla žena s hněvem na svém čele.

Když zavřít chtěla, Abraham ji prosil:
— Až Izmael se z lovu svého vrátí
mu vířiď ženo, že jej stařec hledal,
jenž sladkou touhu ve svém srdci nosil,
však Bůh že k vyplnění souhlas nedal.
I řekni mu, by uposlech' mé rady:
— Dům dobrý máš, však jedním v ceně tratí,
vše při starém nech, pouze práh dej nový
a čistý bude pak bez každé vady!

Se ženou rozloučil se těmi slovy
a nazpět bral se, viděl, jak mu mizel
čar palem z očí, cítil, že jen sklízel
teď odměnu za tvrdost k svému synu,
a tiše trest bral za velkou svou vinu.

Když Izmael se vrátil, žena jeho
vzkaz starce sdělila mu neznámého.
I přemítal a poznal, otec sivý
že na dalekou k němu dal se cestu,
a tušil, že as bol mu vířil dvý
ve staré hrudi, když jej žena jeho
od prahu drsným slovem odehnala.
Krev nevolí se do tváří mu hnala
a uznával, že ona hodna trestu.
Na radu vzpomněl otce stařičkého
a řekl si: rodina domem celým,
však žena pravá domu má být prahem
a pohostině vítat slovem vřelým
ty, kteří kráčí cestou unavení!
Pak pravil k ženě: — Sama stala's vrahem
se štěstí svého. Ten, jenž mluvil k tobě,
byl otec můj a tys jej ve své zlobě
v dál vyštvala, věz tedy, že víc není
pro tebe místa v zhanobeném domě!

Pak novou družku Izmael si hledal,
to pravá byla sladké pouště dcera,
již přivedˈ z dáli, s tichým okem laně,
s ní šťastné trávil chvíle za večera,
když zpíval pták kdes na dalekém stromě
a nářek jeho toužné ňadro zvedal
a vůni dech jim líbal zpité skráně.

Rok uplynul. Zas Abram usedˈ v šeru
a zase žízeň mučila jej palná,
by spatřil syna a pil z jeho zraku
čar lásky, který cizí vůli ztratil.
Když druhý den se vrchol stromů zlatil,
řekˈ k ženě svojí: — Cítím, sledně beru
hůl poutnickou a sledně roveň ptáku
jdu do kraje, kam pudí mne má touha.
A odešel. Před ním poušť šírá, valná
se rozpínala plna hlubých tajů,
jej jako žena sladce obejmula
a mámila svou nocí, která tichá
se do daleka slavně rozklenula
a zvonila jen svitem hvězdy mživé.
Dech vůní táhl nocí jako z hájů
a cítil, útěcha jak velká dýchá
mu do duše ze samoty té snivé.

Pak opět spatřil zázrak prostřed pouště,
jak před rokem, tož sídlo syna svého.
Zřel opět vonné, dřímající houště
a opět rychle tlouklo srdce jeho.
Když přišel blíž, tu ženu zřel na prahu
jak dítě chová, v tichém, sladkém blahu,
se oči její k němu upíraly.
Když spatřila, že k domu stařec pílí,
tu vstříc mu šla, ji zory něhou plály
a prosila jej, aby pod krov vešel,
že občerstvení přinese mu v chvíli.
Tu poznal Abraham, že ženu jinou
si vybral Izmael, však s ženou nešel,
vzal dítě v náruč, je tiše laskal
a velké slze kanuly mu z očí,
že utěšen do domu svého vkročí.
Pak sklonil se a velkým štěstím plakal.

V tu chvíli nebyl více mučen vinou,
zřel svého vnuka, Bůh mu popřál smíru.
I pravil k ženě, která krmě nesla:
— Kde můž tvůj jest? Mu ona odvětila:
— Na lovu s druží celý týden meškᴀ,
že dnes se vrátí, pevnou chovám víru.
Zde posečkej, až muž se z lovu vrátí,
by duše jeho s tvou se potěšila.
Noc blízká je, hleď palmy, již se zlatí
a písek pouště plný růží zdá se.
Za noci cesta pouští, starče, těžká,

kdy šakal vyje a lev mocně hřímá.
Zde odpočiň. Dům v kouzlu palem dřímá
a milo zde, když ticho šerem kráčí,
když plavá luna nad mrak pozvédá se
a bílým světlem žlutý písek smáčí!

Tak mluvila. I pojed', houpal dítě
a zůstal v domě. Minula noc hbitě,
již ráno čistou rosou zavonělo
a jako závoj nad pouští se chvělo,
však Izmael se nenavracel z lovu.

Tu vyšel Abram z hostinného krovu
a nedal zadržet se dobrou ženou,
neb poznával, že boží vůlí není,
by syna objal v citů mocném chvění,
a slova ta ji pravil v rozloučenou:
— Rci muži svému: dobrá tvoje chata,
neb pohostinnost velebí ji svatá!

Pak dojmut zlíbal ženu, zlíbal dítě
a upokojen kráčel pouští širou
a vřelým slovem chválil Boha skrytě,
že staré ňadro naplnil mu vírou.
Syn šťasten byl. Co na světě chtěl více?
Mu slzy štěstí porosily líce,
dík volal nebesům, že uzřel vnuka
a řekl si: je dobrá boží ruka,
co činí, dobré je, ať srdce stená!

Když přišel Izmael, mu řekla žena,
že vlídný stařec neznámý jej hledal,
že čekal noc, pak zadržet' se nedal,
až přijde z lovu. A pak šeptla tiše
i slední slova. Tu ji objal v pýše
a němě zlíbal líce, oči, vlasy,
co slza vděčnosti mu tekla s řasy,
ji děkoval tak vroucím, vřelým slovem,
že otce pohostila pod svým krovem.

JOS. D. KONRÁD:

Eva.

(Pokračování.)

Už jsem řekla, příteli' — zapomeňme na to.«

»Já nikdy nemohu zapomenout. Vždy si to budu vyčítat, vždy se budu sám sebe hrozit. Tobě už nesmím dávati své slovo, neboť nemám práva žádat, abys věřila mým slibům a přísahám. Ale sám sebe zaklínám, že už nikdy tě nebudu znepokojovati. Ta chvíle mohla přijíti jen jednou, Evo, a nic podobného se již nevrátí. To šílenství bylo vzbouřeno klamem, že mě můžeš milovati, ale po tom, co's mi řekla, jsem jako spoutané zlé zvíře, které již nemůže ublížiti. To slovo tvoje stačilo, abys mne od sebe vzdálila navždy, neboť mám aspoň jedno bohatství, aspoň jednu pýchu a hrdost: že nechci ničeho bez lásky.«

Neodpovídala. Černé oči její hleděly do prázdna, stín smutku nemizel s jejího krásného obličeje. Jakoby ani nevěděla, co jí vypravoval.

Čekal minutu, upřeně se dívaje na její němá ústa, načež vyňal svoje památky a položil je na stůl před ni.

»Hleď, odtrhl jsem od srdce svého všecko, co s ním a s tebou souviselo. Nenechal jsem si ničeho, vracím ti i tyto tklivé památky, abys je zničila, ať je z nich popel, jako já ničím v prsou a v hlavě všecko, co předcházelo. Evo, přítelkyně, hleď, teď jsem zbaven všeho, a Eva včerejška už nežije pro mne. Kéž aspoň to by Evu dneška usmířilo!«

Vybíral z papíru všecky ty drobné předměty, jeden za druhým, a kladl je vedle jejího talířku. Když tam dával suchou žlutou růži, obličej Evin změnil se bolestně.

»I to, Pavle?«

»I to, co mi bylo nejdražší.«

Vzdychla, podobalo se, že jí projel hrdlem vzlyk.

»Toho, Pavle, toho's mi neměl učinit!« zahlesla.

»Musil jsem,« odvětil hořce.

Pak odstoupil a díval se na ni, jak tam nad těmi papíry, květinami a rukavičkou stála bledá, smutně zamyšlená a jako zlomená.

»S Bohem, Evo!«

»Už chceš jít?« vzpamatovala se a kynula rukou k nedotknuté snídani.

Zavrtěl hlavou.

»Díky — odpusť — dnes nemohu.«

Nezdržujíc ho již, podávala mu ruku.

»S Bohem!«

Přistoupil k ní, uchopil její pravici do obou rukou a přitiskl na ni několik dlouhých, nejvroucnějších polibků, které měly býti opětnou prosbou za její odpuštění, opětnými sliby a

přísahami, opětnými díky a projevy jeho naprosté úcty a oddanosti.

Eva také ani se nedotkla své kávy. Když odešel, chvíli s pohnutím se probírala jeho vrácenými památkami. Líbala je ani nevědouc, že také on hodinu před tím je líbal, a že aspoň na těch dvou bílých papírech, na těch dvou suchých květinách a na té lehoučké hedbávné rukavičce bezděčně setkaly se jejich polibky.

Ale nemohla se odhodlati, aby je spálila. Srdce ji tuze bolelo nad tím, že jí je vrátil, a bolelo by ještě více, kdyby se měly proměniti, jak si přál, ve špetku popela. Opatrně je opět zabalila, svázala růžovou stužkou a uložila do skříňky, kde měla své šperky. Poznávala, že jsou jí teď milejší než všechno zlato a drahé kamení a že by ztráty svých klenotů nelitovala tak, jako ztráty těchto nepatrných věcí, o kterých do dneška téměř ani nevěděla.

Když zamkla a zavřela skříňku, vrhla se na pohovku a přikryla si oči studenýma rukama. Chvíli trvala bez hnutí, jakoby po noci tak těžce probdělé usínala.

A všude bylo ticho. Zatím šero listopadového rána opouštělo jídelnu, a paprsky bledého dne hleděly na její ztrnulé údy, na bílé ruce, přitisknuté pod černými vrkoči.

Pojednou krásné údy její křečovitě se za chvěly.

A Eva poprvé od svého malého dětství dlouho i hořce plakala. V té chvíli jakoby poznávala, že vše, co jí ještě mohl přinésti život, jest pro ni již navždy ztraceno.

XXV.

A žili vedle sebe na pohled klidné, spokojené dny. Na venek u nich vše bylo mírné a vyrovnané, do srdce jim však neviděl nikdo. Opět se scházeli u stolu ráno, o polednách, po polednách i večer a vyměňovali mezi sebou několik zdvořilých a střízlivých vět. Opět vycházeli na společné procházky po pražských ulicích a navštěvovali divadlo, kde po Evě se obracely zvědavé zraky. Eva byla stejně krásná, možná, že ještě krásnější, a Pavel byl poněkud zasmušen, a oči jeho pozbyly prvotního lesku hrdosti a zamilovanosti.

»Už má za sebou dobu líbánek,« vtipkoval někdo, »teď už poznenáhla bude se stávati suchým professorem.«

Skutečně zraky Pavlovy jakoby pohasly, pleť již neměla tak svěžího nádechu zdraví a života jako dříve. Bylo z něho mnohem více viděti učence a snad i literáta, než zamilovaného novomanžela, jenž má tak roztomilou manželku. Pomalá, než přece patrná změna dála se na celém jeho zevnějšku. Stávalo se, že Eva musila mu šetrně připomínati: »Nedáš si ještě ostříhat vlasy a vousy, Pavle? Podívej se do zrcadla, můj drahý, takto vypadáš starší o několik let.«

Professora ani nenapadlo zkoumati v zrcadle svoji mužnou krásu, ale s úsměvem kývl hlavou a pak si zašel k holiči.

Tak musila pamatovati také na jeho rukavičky a nákrčníky, neboť již docela zapomněl, že i takové drobné věci vyžadují určité péče a pozornosti.

Nepřestával si však hleděti svých prací. Vědecké spisy a badání staly se mu vítaným útočištěm v době vnitřních nepokojů, hodiny, věnované psaní, byly jeho největší útěchou, neboť v nich pociťoval zase uspokojení i blaho tvoření a zapomínal. V nich jakoby se vzdaloval s tohoto světa vratkých radostí a vstupoval do jiných světlých oblastí, kde není zahanbení a trpkého zklamání, ale kde je klid a mír.

Na onen bouřlivý večer uvykl si vzpomínati jako na událost, které ani nezažil, nýbrž o které jen slyšel. Dostavily se doby, kdy srdce jeho pod těmi vzpomínkami již se nezachvívalo, dostavily se chvíle, kdy byl přesvědčen, že v onen večer nelomcovala jím láska, nýbrž jenom docela obyčejná zpozdilá pošetilost. Stín těch vzpomínek počal je opravdu přikrývati šedí a otupoval jejich určité kontury. Vždyť nebylo v nich světla, které by přemáhalo tmu, nebylo v nich tepla, jež by trvale hřálo na jeho duši.

Nejsvětlejší vzpomínky zůstaly mu jediné z doby prvého setkání s Evou na maškarním plese a z doby jeho vyznání. Lpěl na nich zvláštní půvabný pel něhy a srdečnosti, a události ony tanuly mu na mysli v souvislosti utěšeného obrazu, který v něm zůstavilo Opatství. Tyto vzpomínky jakoby se slučovaly s drahými vzpomínkami Pavlova mládí, a směsice jich nabývala onoho vděčného stavu, kdy minulost přestává boleti a zbývají v našich srdcích a myslech jenom příjemné dojmy.

Proto také rozmlouvaje s Evou někdy oživl, jestliže si vypravovali o svých dětských letech, kdy ona byla neklidným, smějícím se děvčátkem a on studentem zpočátku veselým i hravým a později tak vážným a nepřístupným, učiněným mrzoutem.

Ale jak přece zcela jinak mu ještě zářily oči, jak ještě se dovedly červenati jeho tváře, když ho navštívila dobrá myšlenka a když tvořil!

A tak jim plynuly studené zimní dny, a chlad jejich jakoby se kladl čím dále mocněji mezi ně. Eva sice před ním neustupovala, zůstávala stále stejně srdečnou a milou, ale Pavel jakoby couval před vanutím té zimy a nehledě na Evu vzdaloval se od ní.

Přiblížily se vánoce a s nimi svátek Evin. Přál jí ráno, když se sešli u snídání, a odevzdal jí darem obraz, jenž se jí zalíbil v jedné z malých uměleckých výstav, protože představoval krajinu, připomínající její rodiště.

Byla velmi potěšena a všecka vzrušena, když mu děkovala. Tiskla mu ruku a nachýlila k němu zardělý obličej, jakoby mu podávala polibek.

Ale on stál netečný proti ní, a ústa jeho nepřiblížila se. Jen se na ni usmíval jako se usmíváme na dítě, když máme radost z jeho radosti. A tím srdečné sbližení, které způsobuje příležitost jmenin, bylo skončeno.

Zároveň byl prvý vánoční den. Oba mladí manželé již před drahnou dobou byli pozváni, aby strávili svátky v Opatství. Nyní s blahopřáním k Eviným jmeninám pozvání bylo tak upřímným způsobem opětováno, že v obyčejných poměrech nebylo ani možno pomysliti na odmítnutí.

»Máme už dnes jeti do Opatství — na čem jsi se rozhodl?« připomínala Eva.

Byl v nesnázích a pozoroval, že ani jí se nepodařilo potlačiti rozpaky.

Bylo mu nesnadno přisvědčiti, aby jeli. V rodném domě Evině nebylo lze zachovati formu nynějšího jejich spolužití. Třebas byl dům větší, doba odpočinku přece by je tam tím více sbližovala, očekávala by jich tam společná ložnice. A vyzraditi rodičům poměr jich manželství přec nebylo možno, ti dobří lidé by zajisté byli proto velmi nešťastni.

»Musíme tam dnes psát,« dodala Eva, když neodpovídal.

»Je těžko, ba je nemožno odříci,« pravil Pavel. »Jeď tam, Evo, aby se tatínek a maminka potěšili. Já zůstanu zde — víš, že mám právě mnoho práce.«

Eva sice o té pilné práci nevěděla, rozuměla však dobře jeho odpovědi.

»Bylo by ti tu velmi smutno,« řekla

»Jsem ode dávna zvyklý býti sám — jen jeď.«

»Jaké bys měl svátky? A co by mi doma řekli, kdybych přijela bez tebe?«

»Najdeme nějakou ještě nutkavější výmluvu.«

»Pojedu Pavle, ale jen řekneš-li mi, že tě budou svátky více těšit beze mne.«

»Ne, toho nikdy nevyřknu — raději tedy zůstaň. Budeme spolu slavit štědrý den. Bude nám snad taky veselo.«

A při tom zůstalo. Eva napsala rodičům psaní, v němž děkovala za pozvání, přála šťastných vánoc a omlouvala sebe i Pavla, že nepřijeli.

»Ale Pavel je právě v těchto dnech příliš zaměstnán, a Vy uznáte, že ho nemohu opustit. Bude-li však možno, podíváme se k Vám aspoň v některý sváteční den, ovšem jen na několik hodin, aby Pavel opět večer mohl býti u své práce.«

Než dala psaní do obálky, šla k professorovi. Zase po dlouhé době ho vyhledala v jeho pokoji. Jindy tam vstupovala jenom za jeho nepřítomnosti.

»Buď tak laskav a přečti si, zda-li jsem to tak dobře napsala.«

»Ma drahá, kdyby každý dovedl psáti tak hezky jako ty!«

»Přečti si aspoň poslední řádky. Ráda bych věděla, souhlasíš-li.«

S úsměvem vzal z její ruky dopis a přeletl jej očima.

»Ty bys přec ráda jela, viď?« pravil pak laskavě.

»Ano, ale jen tak na krátko — jen jako na výlet. Co tomu říkáš, Pavle?«

»Jen jeď, milé dítě.«

»A což ty?«

»Pojedu s tebou, kterýkoli den si budeš přáti.«

Zraky její zasvitly radostí.

»Rozhodni, prosím tě: na koledu, v neděli, na Nový rok?«

»Tedy třebas už na koledu — abys se dříve dočkala.«

Vesele skočila k jeho psacímu stolku a sedla do jeho vysoké lenošky.

»Dovoliš, abych to hned připsala?« tázala se a namáčela péro

On nepřestávaje se usmívati, díval se přes její rameno.

»Mužíček se právě rozhodl, že přijedeme už na druhý svátek užít s vámi koledy. Tedy na shledanou, drahý tatínku a maminko!«

Professor četl tuto doušku, načrtnutou spěšným rukopisem, a byl překvapen.

Mužíček se rozhodl — jak něžně ho oslovuje, když o něm mluví před jinými! Co lásky a nejdůvěrnějších citů je vloženo v toto jediné slovo! Slyšel-li již někdy, aby ho přímo pojmenovala aspoň chotěm, manželem? Zde jest významné slovo mužíček, za nímž každý bezděky vidí nekonečný počet milostných šepotů, polibků i objetí, nejsladších tajemství.

Byl překvapen a pocítil náhlou touhu požádati ji, aby to slovo zatím jen napsané také vyřkla. Ale zapudil ten vrtoch, snad se ho to slovo hlouběji nedotklo?

Když k němu zvedla od psacího stolu tázavé zraky, jen kývl přívětivě:

»Dobře — už se taky těším na shledání.«

A v duchu si dodal:

»Bože, ani nejandělštější žena se neobejde bez přetvářky.« (Pokračování.)

AKIM SET:

Nihilistka.

(Pokračování.)

ady je tma« . . . sotva dořekla, a již se octla Nástě na rukách, a div se nezadusila jejími polibky. — — »Pusť! . . . Násťko . . . ošklivá . . .« — házela při tom rukama, nohama, až se vyprostila . . .

»Hned, Toňko, rozsvítím . . . počkej . . . tu malinkou, s pejskem, ti dám« . . . a chvatně, aby zas neosaměla, našla Násťa po tmě sirky, a rozsvítila malou lampičku na stole. Drobný plamínek ani nestačil na celý pokoj, uzoučký, ale dlouhý, neútulný, jako chodba. Jen tak, že si zatančil po stole, — vlastně po knihách a papírech, pod nimiž stolu ani vidět nebylo, — šlehl výše po stěně až na křídovou kresbu sádrového poprsí Kristova, — trochu jasna hodil ještě k protější stěně na železnou postel, bez polštářů, jen o slamníku hrubou houní pokrytém, — a dost.

Usadily se na zemi mezi stolem a postelí, každá po jedné straně velké zásuvky, kterou Násťa přinesla z neosvětleného koutu pokoje. Byla plná škatulek. Větších menších i miniaturních, s pestrými obrázky na víčku, lemovaných na hranách zlatými proužky papíru.

Toňka byla v nebi. A Nástě pojednou všecky chmůry, prve tak těžce cítěné, se skryly někam do vzdáleného koutečku duše. Vyndavala škatulku po škatulce. Tahle, s rokokovou dámou v růžových šatech, — byla od Natáši, kamarádky z obecné školy, — tenkrát jí celá lavice záviděla. Všecky ty droboučké, s přerůznými kytičkami, sama Násťa nosila z lékárny, ještě dědečkovi. Jak nedočkavě se vždy dívala na lékárníka, když pilulky s lesklé kovové misky sypal do škatulky! Jaká asi bude? Pak, již blízko dna, byla velká krabice zeleným papírem polepená, nějakou exotickou krajinou na vrchu ozdobená — ta chovala veškero Nástino bohatství: náušničky s perličkami, křížek s routou, asi dva prstýnky, a několik šňůr pestrých skleněných korálů a voskových perel k ruskému kroji. Chudičké bohatství! Ale milé. Každý předmět ozdoben vzpomínkou na milou chvilku, nebo opředen milým snem. A to vše ukolébalo Násťu do klidné nálady s přízvukem jakési naděje, nejasné, daleké, ale radostné. Polohlasem jala se bzučeti písničku, kterou někdy v dobré náladě matka zpívala.

Venku zacinkaly šálky, vrzla odšoupnutá židle a ostře, energicky ozval se matčin zlostí zabarvený hlas:

»Toňko! Hned sem pojď!« — Toho dodatku nebylo věru třeba; jako myška, přistihnutá při pychu, škubla sebou Toňka, a zrovna tak rychle zmizela Nástě s očí. Plný klín škatulek, s výrazem udiveným, tím náhlým přechodem z jedva se dostavujícího klidu do vzrušení, tak náhle ho vystřídavšího, seděla Násťa na zemi nehybně, jako neživá.

»Víš, co jsem ti včera slíbila, když tam budeš choditi? Proč jsi tam šla?« znělo sem z prvního pokoje podrážděným netrpělivým tónem.

»Násťa mě volala, maminko já už nebudu« . . . konec už vyzněl pláčem . . . Rychlé kroky a na prahu rozletěvších se dveří Nástina pokoje zastavila se Maria Pavlovna. Nikdo by neuvěřil, že tato žena s prošedlými vlasy, vpadlýma očima a vráscitou tváří, nepřekročila dosud čtyřicátý rok svého života. Hlasem, který chvěl se rozčilením, zajíkajíc se, s živou gestikulací, jala se Nástě cosi vykládat. Ale ta nerozuměla slovům, — nevnímala jejich smyslu. Prve, když matka stanula na prahu, vyskočila, a teď stála před ní s rukama svislýma, upírajíc na ni oči jako ve snu. Viděla, že matčiny zraky na ní spočívají s výrazem cizím, ba nepřátelským, slyšela, že hlas, který se dotýkal jejího sluchu, je chladný, až mrazivě chladný . . . a napadlo jí pojednou, jak ošklivý je matčin od stálého pláče rudý nos . . . Konečně z celého přílivu žalob a příkrých slov odrazila se Nástě v duši s tvrdou jasností věta: »a to si pamatuj: Toňku si zkazit nedám, zakazuji ti, abys ji k sobě zvala!«

»U mne se Toňka zkazí? A čím?«

Čím!! Tebou. Tvými řečmi . . . Tvým chováním. Všecku něžnost a lásku ke mně ztratí . . . Co vidí u tebe dobrého? . . . Máš snad ke mně lásku, či jen špetku něžnosti? . . . Litueš mne nešťastné? . . .

»Matko, jak jest ti možno mluvit ke mně o lásce k tobě? o něžnosti? . . . Vzpomeň na celou řadu let, od svého příjezdu z Berlína« . . . — nemohla dál, bylo toho příliš mnoho, co vystavělo tu vysokou zeď mezi ní a matkou. —

Zadýchala se přívalem všech těch výčitek, jež se jí na duši proti matce nahrnuly.

»Vím, vím, podle tebe všeho jsem já vinna — jako bych otce slyšela. Jak to jen Bůh mohl dopustit, podobna mu není, nevychoval

ji, — a přece celá je po něm. Zrovna tak svou hlavu má, vzdorovitá, nepřítulná . . . Aby jednou přišla, pohladila, řekla na co myslí — jak si život chce ustrojit, ale ne, — jen mlčí a mlčí, v sebe se schová . . . . a nevyleze . . . Jen s Ivanem Ivanovičem to se rozpovídá. Nepřikazuji ti, abys ho u sebe nepřijímala . . neposlechla bys, . . . ale z Toňky nedám udělat nihilistku!« —

Dveře, Marfou Pavlovnou přiražené, bouchly, že se okna otřásla a v prvním pokoji na stole nádobí zazvonilo, ale nepřehlušily v Nastě zvuk posledních slov matčiných:

Ivan Ivanovič . . . nihilistku . . . — zasmála se krátkým hořkým smíchem, a s nervosním chvatem počala házet rozházené škatulky do zásuvky. I do pláče jí bylo, i do smíchu, i zlostí se chvěla. Hrdlo jako by jí svíraly neviditelné prsty — až to bolelo a ruce jako by poutala neviditelná pevná vlákna, aby nemohla vší silou udeřit do něčeho nejasného, velkého, tíživého a rozdrtit, rozptýlit tu věčnou šeď . . .

Ta ironie! Matka vyčítá přátelství Ivana Ivanoviče! Jasně prochází Nástinou pamětí celá historie s Ivanem Ivanovičem.

Jí bylo jedenáct a Voloďkovi deset let, když k nim poprvé přišel Ivan Ivanovič v úloze mentora. Chodili již oba na gymnasium, a Voloďkovy vědomosti, jak pololetní zpráva ukazovala, jevily povážlivé trhliny.

Aby mu rok zachránili, rozhodli se tenkrát doma vzít na pomoc sílu, která by Voloďku upevnila. Rozumí se, že sílu nenákladnou — a tou objevil se po doporučení známého professora chudý medik ze sousední ulice. Uměl mnoho a požadoval málo — vyhovoval tedy. Jakoby to včera bylo, viděla Násťa v duši Váňovo první vystoupení u nich: Nesmělé zaklepání, polohlasitý pozdrav, a do pokoje vešel človíček nevelký, celý rezavý. Vlasy rezavé, pleť pihovitá, rezavé obočí, rezavé řasy ustavičně sklopených víček, ba rezavý i obnošený kabát. Pozdravil se s Voloďkou potřesením ruky, usadil se na židli u stolu, a začal lekci. Při tom se pořád díval na stůl před sebe a Násťa s dětskou neomalenosti každý pohyb nového člověka pozorujíc si myslela, že má jistě také rezavé oči. Byl jí i k smíchu svou ostýchavostí i nepříjemný svou ošklivostí. A byla ráda, když nepozvedaje zraku ukládal Voloďkovi úlohu a sotva slyšitelně pozdraviv, odešel. Pak přicházel každodenně a Nástě poručili účastnit se jeho lekcí. Poručili!

Stačilo to, aby protivnost Ivana Ivanoviče vzrostla o hodný stupeň. Co se namyslila, jak se zbavit hodiny! Jakou radost v ní vyvolal mrak na obloze, když měl přijít Ivan Ivanovič! Tak hezky a rychle si vymalovala, jak přijde ohromná bouřka, voda po ulicích poteče přívalem, vítr bude lámat stromy, a Ivan Ivanovič, kdyby sebe více chtěl, nebude moci přijíti. — Nepatrnou příhodou dostoupil konečně odpor Nástin k učiteli vrcholu. Schovala se jednou, aby utekla hodině, — do sklepa. Byl umístěn v dřevníku na dvoře, a kromě dvou kádí s kyselými okurkami a naloženým zelím — byl prázden. Uprostřed vůně kopru, okurek, zelí a dříví nahoře narovnaného, v blahém vědomí volnosti, měřila Násťa čas, který zde ještě prosedí na příčce schůdků pod padacími dveřmi. Právě chystala se labužnicky ukousnout špičku třetí okurky, když vrzly nad ní dveře a modravé denní světlo vniklo do všech koutů temného prve úkrytu.

»Ach nevěsto, nevěsto . . . nestydíš se? Ve sklepě sedí, po okurčičce vytahuje, a doma učitel čeká . . . Vida, kam se schovala! Já hned Mařiě Pavlovně řeknu« . . .

»Není třeba, sama řeknu co budu chtít!« — chvatně ze sebe vyrazila Násťa v odpověď protivné sousedce, a střelou vyletěla na dvůr a domů.

Pravda, z hodiny tenkrát zbylo málo, ale za to jiného mnoho vynesla sklepní příhoda. Co ostrých slov od matky, co výsměchu od dětí, a jaký pohled od Ivana Ivanoviče!

Poprvé uviděla Násťa, že oči jeho nejsou zrzavé. Jako ocel se to zableskło s výrazem pohrdání pod načervenalými, věčně sklopenými víčky. Ale jen na okamžik, pak se hned zabral do svého přerušeného výkladu Jako když lva zašimrá moucha! To Nástu hrozně zahanbilo — víc, než všecky matčiny nářky a výklady. K tomu děti na dvoře slyšely, jak sousedka nazvala Nástu nevěstou. Svou vlastní logikou došly k závěru: Když Násťa nevěsta, tak učitel, před nímž se schovala, ženich. A ten nazev podržel Ivan Ivanovič nejen v kruhu uličníků na dvoře, ale doma jim Nástu zlobili. A jak zlobili!

(Pokračování.)

R. J. KRONBAUER:

Snoubenci „Umělecké lóže.“

Román.

(Pokračování.)

obrá — mluv tedy,« zasupěl Viktor.

»Nemluvila jsem, nemohla jsem mluviti žertem,« drtila ho Emma neochvějným hlasem a pevnými pohledy — »protože leccos snáším a přezírám jenom proto, poněvadž si tvoje výbuchy a záchvaty nedovedu jinak vysvětliti, než chorobou. Postupuje a vyvíjí se v tobě den ode dne hrozněji a nesnesitelněji. O tom, co nám píše strýc, jsi přece věděl už tenkráte, když jsme se vraceli z pohřbu. Proč jsi mně to tenkráte nevyčetl? Protože jsi se bál, abych se toho nezhrozila a naposledy si všechno nerozmyslila. Všechno jsem ti vždy prominula, protože jsem tě měla a protože tě mám ráda doposud. Jenom jednou byla teta svědkem scény, kterou jsi vyvolal . . pamatuješ se snad na to . .? a chudinka div, že to neodstonala. Do kouta zaběhla, schoulila se za postel a když jsi odešel, drkotala zuby hrůzou a třásla se na celém těle. Víš, co o tobě řekla . .?«

»Na tom něco záleží,« podrážděně ji přerušil Viktor«, co si takový obmezeneček o mně myslí.«

»Záleží na tom,« s důrazem odporovala Emma . . »teta leccos prožila, ale něco takového nikdy neslyšela a neviděla. Myslila, že jsi nadobro rozumu pozbyl, třásla se strachem a obávala se jenom toho, abys na mne nesáhl, abys mne neudeřil.

Viktore — doposud se tak nestalo, díky Bohu . . ale pamatuj si, že se stane něco velkého, jakmile se jednou zapomeneš tak, že se mně hrubě a násilně dotkneš. Myslím, že jsem chybila, že jsem ti nikdy neodporovala, že jsem vždycky a ve všem ustupovala. Jsi prudký, jsi nerozvážný, jsi skutečně nepříčetný ve chvíli, kdy se dáš ovládnouti svým nezkroceným temperamentem.

Kdybys viděl, jak příšerně vypadáš, jak se změníš . . to nejsi ty, to není tvůj hlas, to nejsou tvoje oči, to není tvůj obličej. Zakrývám si oči, abych ti neviděla do obličeje, abych neviděla těch tvých očí, jež sezelenají a jež odpuzují. Bojím se, abych na tebe nezanevřela, abys neubil ve mně to, co mne k tobě víže a poutá.

Jsem vůči tobě úplně bezbrannou, poněvadž nejsi přístupen rozumovým námitkám.

Chci-li, abys se umoudřil a vzpamatoval, musím se znovu pokořit, musím ti dát za pravdu, nesmím plakat, poněvadž tě to rozčiluje, nesmím promluvit, poněvadž mně vyčteš, že tě nechápu . . musím klidně čekat, až se vybouříš, až tě to přejde . . Pak je ti to líto, uznáš, že jsi se přenáhlil a pokoušíš se o to, abys zahladil hrozné dojmy, jež plní moji duši. Hrůzou a leknutím zledovatěly moje údy, já bych se ráda vyplakala, abych si ulevila . . a ty přijdeš, nutíš mne k tomu, abych neodmítala tvoje pozornosti, chceš zkrátka, abych na vše ihned zapomněla a oddala se ti tak, jak jsem to činívala v dobách, kdy jsme se měli rádi jako dva holoubci.

Což ti nikdy nenapadlo, jak mně je, když se v záchvatu vášně ke mně chováš s něžnosti, jež je v tak úžasném odporu s tím, co jsi před chvílí ze sebe vychrlil.

Nepovážil jsi, že je nebezpečno zahrávati si s mými city tak bezohledně a tak odvážně? Nebylo by potom divu, kdybych zatoužila po společnosti lidí, kteří se ke mně chovají docela jinak. Bezpočtukrát jsem vyšla z domu uplakaná, vyděšena a na smrt bledá a ještě v divadle bylo znát, že jsem rozrušena a dojata. Lidé si toho povšimnou, někdy se optají, co je mně, někdy se soucitně na mne zadívají. Jsou všichni přesvědčeni, že nejsme šťastní . . a jistě marně pátrají po příčinách.«

»Ještě řekni, že jich vůbec není . .,« prudce vyjel Viktor . . »inu ovšem, až jim povíš, že jsem blázen, bude všechno vyjasněno . .«

»Viktore . . nezapírejme si toho,« bolestně pokračovala Emma . . »my nejsme šťastni. Žijeme hrozný život.

Snad jsme sklamali jeden druhého . . Nemáme k sobě důvěry, nelpíme už jeden na druhém tak, jak jsme lpívali. Sedáváme tu celé hodiny u jednoho stolu a slova spolu nepromluvíme. Zabořiš se do knihy, čteš hodinu nebo dvě . . otážu se tě, co je to za knihu a ty mně řekneš, abych si ji přečtla, až ji dočteš. Takových drobnůstek bych ti mohla vypočítati velikou řadu. O divadle nerad mluvíš, poněvadž tě to rozčiluje . . začnu-li hovor o literatuře, namítneš, že tomu nerozumím . . promluvím-li o domácnosti, zakaboníš se a na konec mne odbudeš, abych tě ušetřila těmito pravšedními a fádními věcmi.

Mnoho, mnoho nocí jsem už probděla přemýšlením, co je vlastně všeho toho příčinou.

Jednou jsi se mně ptal, proč nespím. Řekla jsem ti, co mně napadlo.

»Viktore,« sdělovala jsem ti tenkráte svůj nápad . . »je jedna možnost, je jeden prostředek, jenž by nás zachránil. Nechám toho divadla, stanu se prostou ženou . . ty zanech prozatím literatury, vystěhujme se z Prahy a vyhledáme si někde skromné živobytí.«

Ty jsi mně tenkráte neporozuměl. Nelibě se tě dotklo, že jsem jenom naznačila, že ti v literatuře nekyne velký úspěch. Pověděla jsem ti upřímně, co tě souží, že se trápíš nad tím, že pouze živoříš a že nemůžeš vyniknouti tak, jak bys si přál. A přece jsem ti pouze opakovala to, co jsi sám nejednou, ale několikráte řekl. Píšeš na kvap, píšeš jenom proto, abys vydělal co nejvíce peněz . . a to musí míti na tvou literární tvorbu neblahý vliv. Sám jsi si často a často postěžoval, že si nejvíce škodíš tím, že jednou rukou nabízíš rukopis a druhou, že nastavuješ pro honorář.«

»Pak prý není příčin k rozladění a k mrzutostem,« vybuchl hořce Viktor . . »pravda . . řekl jsem to . . ale vyčítat mně to nemusíš. Proč pak to vlastně dělám, k vůli komu? Co je příčinou toho, že jsem ztratil svoji sílu, že jsem ubil svůj talent? Kdybych byl volný, kdybych se musil starati jenom o sebe . . tak daleko by to se mnou bylo nedošlo, že by se mně redaktoři zapírali a že by přede mnou prchali . .«

»Odpouštím ti tato slova . . ranil jsi mne velice . .« hlesla Emma, jež nemohla pohnutím domluviti.

»A co já mám říci, co já mám odpověděti na tvoje narážky a nešetrné výtky? Proč mne vyháníš z literatury, která je mým jediným útočištěm, kde si oddechnu a kde okřeju? Vykonal jsem svůj mistrovský kousek, byl jsem přijat do cechu literátů a dá bůh, že svoje příslušenství zachovám a uhájím. Jen buď spravedlivou a uznej, že jsem se choval k tobě s docela jiným taktem. Když jsi poprvé vystoupila, nebylo to také zcela bezvadné . .

»Nebylo . to dobře vím . proto jsem řekla, že snad jsme sklamali jeden druhého . .« odpovídala Emma zadumaně. A její hlas se chvěl a byl zastřen smutkem, když pokračovala.

»Mířili jsme oba příliš vysoko, měli jsme závratné touhy, chtěli jsme do oblak a neměli jsme způsobilých křídel. A kdož ví, zda bychom byli šťastni, kdybychom byli oba vynikli. My chtěli být šťastni . . a to se snad nepodaří žádnému takovému spojení. Žena herečkou . . manželem literátem . . to není manželství, jež by dovedlo připoutati k domácímu krbu. Už často mně to napadlo, že snad zde vězí kořen všeho zla.

Myslím, že my dva se pro tak rozrušený život nehodíme. Narážíme všude na překážky a to nás oba překvapuje a rozlaďuje, poněvadž jsme neměli ani tušení o tom, do čeho se vrháme. Chvílemi se mi zdá, že bloudíme a že nejsme na své pravé životní pouti. Ani ty, Viktore . . ani já. Není naděje na obzoru, že bych se mohla existenčně vyšinouti tak, abych tobě i sobě pomohla z rozpaků . .«

»Vím, co tím naznačuješ,« přerušil ji Troskovický . . »chceš tím říci tolik, že by nám z naší mizerie pomohlo výhodné rozřešení tvojí divadelní kariéry. Snad mne nepovažuješ za člověka, jenž by se dal svou ženou živiti?«

»O to se přece nejedná,« namítla Emma . . »a nezáleží také na tom, kdo z nás se dříve uchytne. Sám jsi bezpočtukráte řekl, že jeden druhého budeme posunovat ku předu. Kdybych se dostala k Národnímu divadlu, byla by přece tvoje situace hned jiná . .«

»To je pravda,« trpce prohodil Viktor . . »stanu se tím, čím ještě vlastně nejsem . . manželem herečky, čili vulgárně řečeno, pátým kolem u vozu. Dnes se to pouze šuška, pak se to bude o mně povídat veřejně.«

»Pak nám není vůbec pomoci,« resignovaně odvětila Emma — »už proto ne, poněvadž nedovedeme o ničem klidně a důkladně pojednati. Když se chystal ředitel Ludvík do Ameriky, nabízel mně vše možné, abych jela s ním. Namítla jsem mu ihned, že jsem provdána a že přece nemohu bez tebe za oceán. Ludvík nepřišel tenkráte do rozpaků.

»Pojeďte oba,« řekl, »váš manžel je literát, je žurnalista, slyším, že je obratný a přičinlivý člověk a takoví lidé se v Americe neztratí.«

Tenkráte jsi se tomu všemu vysmál.

»To je čiré bláznovství,« řekl jsi . . »za nějaký měsíc budeme na ně sbírat, aby se dostali z Ameriky domů.«

Pravda — přesvědčil jsi mne tenkráte. Byl to skutečně odvážný pokus, tím riskantnější, poněvadž o zdaru jeho pochybovali i česko-američtí osadníci. Ludvíkovi smáli se tenkráte všichni . . je s podivením, že svůj smělý plán provedl.

A stalo se, čeho se nikdo nenadál — Ludvík slavně vyhrál. Víš, co nám psala Ludvíkova žena, vydatná a energická jeho pomocnice. Když je všichni zrazovali, došla si k Slukovovi, ten s ní zašel k paní Náprstkové k Halánkovům, vše jí vylíčil a šlechetná paní slíbila jim ochotně svou pomoc a podporu. A za několik měsíců psala mně paní Ludvíková, že už je jim volněji, že jsou na postupu k úspěchu. Mají prý to nejhorší za sebou. Tobě se tam nechtělo . . nevyčítám ti to . . měl jsi pro to důvody, jež i dnes uznávám — ale myslím, že jsme chybili, že jsme nejeli s Ludvíkem . . Herečky nám píšou, že jsou šťastny, že hrajou vnímavému a nadšenému obecenstvu a že si za mořem uhospodaří hezké peníze. Včera dostala jsem od ka-

maradky dopis a dnes druhý od paní Inemannové. Ani jsem ti jich nepřečetla, ač jsou velice zajímavé. Rozčiluje tě už pohled na takový dopis a proto si už ani netroufám, nabídnouti se, že ti jej přečtu. Přítelkyně odjela do Ameriky s panem Sokolem — peníze si vypůjčila na cestu — ale přece se tam dostala. Píše velice zajímavě. Když přijela do Chicaga, měla už jen 80 dollarů. Přečtu ti část dopisu, abys věděl, jak si dovedou lidé ve světě pomoci.

»Na nádraží očekáván byl pan Sokol členy společnosti páně Ludvíkovy. Ujali se mne velice vlídně a ubytovali mne na 18té ulici u pana Matasa.

Celou noc jsem přemýšlela, co si počnu, až mně peníze dojdou. Druhého dne setkala jsem se s panem Inemannem a jeho chotí, kteří se mně nabídli, že mne představí panu řediteli a jeho choti. Líbila jsem se jim a nabídli mně angažma. Představ si, jak mně bylo, když jsem s Inemannovými oppustěla ředitelův byt. Byla jsem zachráněna — bylo rozhodnuto o celé mojí budoucnosti. Dostala jsem slušný plat — čtyřicet dílů z příjmu. V Americe je to totiž tak zařízeno, že herci berou určitý počet dílů. Vybéře-li se při představení 200 pollarů, připadne na mne 12 dollarů a 50 centů. Holka . . to je peněz. Jakživo se mně o takovém královském honoráři ani ve snu nezdálo. Bydlím s Inemannovými a platím měsíčně za byt 4 dollary a za stravu 15 dollarů.

Líbí se mně tu velice a myslím, že si tu něco ušetřím, poněvadž je tu velice lacino. A ty krásné kostýmy, jež jsem si pořídila . . . a za jak nepatrnou částku peněz. Hraju pořád a jenom pěkné role. Hrála jsem Kláru v Majiteli hutí, Sirotka, Gazdinu robu, Deboru, Dámu s kameliemi a j.

Nehrajeme stále v jednom divadle. Je tu několik divadel. Je tu předně Duškovo divadlo, které si vystavěl sám a které společnostem propůjčuje, pak hráváme v divadle katolické strany u Slovanské lípy, je tu divadlo v Anglické škole a divadlo »Čechie«; několikrát jsme hráli v předměstích Chicaga, v Kalifornii a v Táboře. Celý týden jsme hráli v anglickém divadle, které si ředitel Ludvík pronajal a dobře pochodil. Hráli jsme »Jana Výravu« a »Prodanou nevěstu«. Divadlo bylo nabito. Nadšení ohromné. To ti ani vypsat nedovedu. Mařenku zpívala paní Inemannová, Jeníka pan Mach, Kecala pan Hlaváček, principála pan Inemann a já Esmeraldu. Sbory zpívali členové chicagských spolků a ochotníci.

Nehrajeme však jenom v Chicagu, vyjíždíme na západ a pořádáme představení v různých městech. Žiju ti pořád jako v Jiříkově vidění. Vidím věci, že chvílemi se Ti ve mně až dech zatají. Někdy jedeme drahou, někdy v kočárech, jindy zase v ohromných omnibusech, tažených čtyřmi koňmi. Když jsme jeli do St. Paulu, přepadl nás cyklon. Na štěstí to byl jenom takový malý cyklonek a my to odbyli jenom hrozným strachem. Všude nás vítají jako bůh ví jakou honoraci, hudba nás vyprovází do města, staví slávobrány, předáci nás oslovují slavnostní řečí a lidé se o nás zrovna derou.

Máme se tu tak, že si chvílemi myslívám, že to není ani skutečnost a že žiju krásný, báječný sen. Peníze, které jsem si vypůjčila na cestu, jsem už uhospodařila. Oh, to se mně uvolní, až je vrátím. Pak začnu spořit, abych si domů přivezla nějaký kapitálek. Už mám zase hezkých pár dollárků pohromadě. Jsou dny, kdy ani groše neutratím. Není ani možno, abych něco vydala. Kam se jen vrtneme, všude jsme hosténi a to víš, že je mně to příjemné, když nemusím o tobolku ani zavaditi . .«

»Přečtla jsem ti jenom ukázku z dopisů,« řekla Emma, schovávajíc je do kapsy . . »abys uvěřil, že herci v Americe znamenitě to chytili a že se jim trocha té odvahy vyplatila.«

Viktor po celou tu dobu, co Emma předčítala úryvek z dopisu, chodil po pokoji ve svrchovaném rozčilení.

»Pro živého boha,« zvolal . . »i to mně vyčítáš, že jsme nepodnikli dobrodružnou pout, které hrozili se i otužilí herci? Na to zapomínáš, že přišel k tobě Ludvík krátkou dobu po naší svatbě a že jsme měli opustiti tento koutek, kde jsme byli tolik šťastni, že se mně to zdá dnes býti pouhým snem. Tenkráte jsme si sedli k sobě a docela jinak hovořili, než dnes. Když jsem tě na všechny obtíže upozornil, objala jsi mne a zvolala jsi:

»A kdybychom tam miliony dollarů vydělali . . my zůstaneme doma . . viď, Viktore . . a suchá kurka v naší vlasti nám bude líp chutnat, než nejvzácnější lahůdky v Americe. Ale i to chápu . . . zapomněla jsi už dávno na to . . a kdyby to bylo možná, snad bys to i zapřela «

»Nedávej tomu zase jiný, falešný výklad,« bránila se Emma . . »připomněla jsem to jenom proto, abych ti dokázala, že se vlastně nemůžeme ani hnouti, že nám zkrátka odnikud nekyne pomoc, jestli se u nás vše nezmění.«

»Co by se mohlo ještě změniti?« trpce řekl Viktor . . »na čem my bychom mohli budovat svou novou existenci?«

»Tam, kde jsme začali,« řekla Emma, upřevši na svého muže touhyplné svoje krásné, snivé a zadumané oči.

»Tam, kde jsme začali?« opakoval Viktor, jakoby ze sna mluvil.

Neviděl jejího hřejivého, toužícího pohledu, nenadál se toho, že jen čeká, že jen hoří po tom, aby k ní přiskočil a ji objal, zlíbal, jako

tenkrát, když láska jejich stala se pramenem rozkoší a slastí.

Někam do dálky se díval, jakoby se snažil, zachytiti krásný přelud, jenž zmizel.

Pak se hořce pousmál a vzdorně pohodil hlavou. V tu chvíli změnil se Emmin obličej. Záře na něm uhasla.

Povzdechla si, sklopila hlavu a zdráhavě vyšla z pokoje.

Čekala, že ji zavolá . . Vždyť dala mu tak srdečný, tak upřímný pokyn. Ještě když mezi dveřmi stanula, chvíli zaváhala . . bylo jí tolik líto toho okamžiku, jenž snad mohl ještě vše napraviti. Bála se dvéře zavříti, jakoby tušila, že se neměli rozejíti . . že neměli nechat uhasnout plamínek, jenž vyšlehl, a jenž by se byl jistě rozhořel v plápol, ve žhoucí žár.

— — — — — — — — — — — — — —

Toho dne poprvé stalo se, že Emma se Viktorovi nesvěřila s něčím, co by byla jindy nezatajila.

Setkala se v divadle s člověkem, jenž měl pověst divadelního mecenáše. Byl to bohatý soukromník, asi pětačtyřicetiletý elegán, jenž mezi herci a herečkami způsobil svým nenadálým příchodem rozruch. Když Emma přišla do divadla, upoutalo její pozornost nápadné šuškání.

»Pan Ryvola je zde . .« »Viděli jste již pana Ryvolu?« — slyšela ze všech stran.

Herci nakukovali okénkem v oponě do hlediště a byli nějak podivně rozrušeni.

»Kdo je to ten pan Ryvola?« zeptala se Vajcra.

»Nabob . . zlaté tele, jemuž se všechno koří,« řekl herec . . »člověk záhadné minulosti a záhadného chování. Vím o něm, že má plný žok peněz a že se rád potuluje v divadlech. Vypravuje se o něm, že má zvláštní smysl pro dramatické umění. Nemohu říci nic určitějšího o této jeho zálibě, poněvadž jsem vše, co vím, vyslechl náhodou, protože se o tom hovořilo v mojí blízkosti. Je to buď dobrý člověk nebo prohnaný šibal. Hercům půjčuje peníze a neupomíná je, herečkám posílá dárky a nic prý za to nežádá. Pokud vím, je zjištěno to, že půjčuje a dává presenty . . o tom, zda-li za to přijal nějaký equivalent od těch, které ho poskytnouti mohou, jsem neslyšel ničeho. Snad proto, poněvadž se o takových věcech veřejně nemluvívá.«

»Vajcre . . vy jste zase dnes kousavý,« řekla se smíchem Emma.

»Pochybuju . .,« namítl Vajcr, obcházeje kolem ní a po očku se na ni dívaje . . »vsadím se s vámi nevím oč, že panáček přišel sem něco ulovit . .«

»Tady asi nevalně pochodí,« usmála se Emma.

Vajcr pokrčil ramenoma.

»Kdo ví,« řekl za chvíli . . »přichází s nebezpečnou udicí. Chytá rybičky na vděčnost . .«

»Jak to? Tomu nerozumím,« upřímně řekla Emma.

»Milé dítě . . to je dobře, že ještě tak leccos nechápete . . Ale pozor . . Pavouk je zde . , Z toho soudím, že tu je někde zlatá moucha.«

Emma rozhlédla se kolem sebe, jakoby do opravdy tu mouchu kdesi hledala.

»I hrome,« zabručel Vajcr . »my o vlku . .«

Vstoupil pan Ryvola s hercem, jenž mu představoval herce a herečky, stojící za jevištěm.

Emma pozorovala, že Ryvola o ni zavadil divným pohledem.

»Pavouk dosti úhledný,« zašeptal ji Vajcr do ucha . . »proto se mu mouchy nevyhýbají.«

Než se Emma nadála, stál Ryvola před ní. Představovali jí ho, Ryvola podal jí ruku, kterou mu klidně podala. Jemně ji stiskl. Herec, jenž ho uvedl, ukázal na Vajcra a řekl:

»A tady je náš nejlepší komik, pan Vajcr . .«

Pan Ryvola to patrně přeslechl.

Herec k němu přistoupil a chtěl ho znovu na Vajcra upozorniti.

Komik dal mu rukou znamení, aby se nenamáhal.

Pousmál se a odplížil se do druhé kulisy.

»O vás jsem slyšel mnoho vypravovat,« řekl Ryvola, jenž i na svého ochotného průvodce nadobro zapomněl.

Emma spatřila Vajcra, jenž povykoukl z kulisy. Jeho obličej změněn byl v tu chvíli tak komickou grimassou, že se nedovedla přemoci a dala se do smíchu.

»Proč se smějete, milostivá paní?« ptal se zaraženě Ryvola.

»Podívala jsem se na Vajcra,« přiznávala se upřímně Emma . . »a musela jsem se dát do smíchu.«

Pan Ryvola si hravě pomohl z rozpaků.

»To je nejlepší důkaz, jakým je komikem . . pak nemá rozesmát publikum, když má takové úspěchy u svých kolegů.« (Pokračování.)

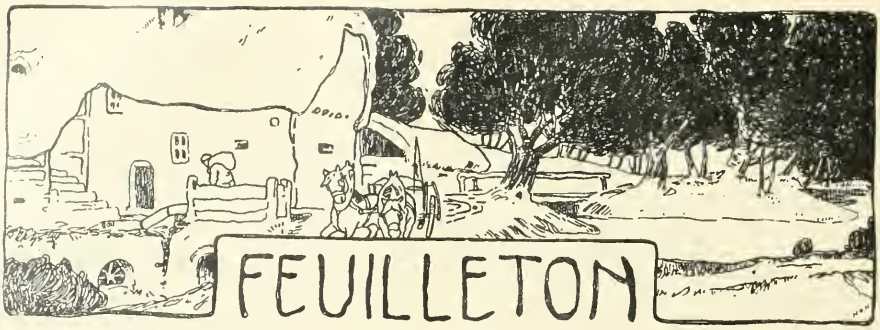

ČESKÁ CHATA.*)

V »Kazině Muri« vítají touhle dobou první hosty. Rozkošné Jezerské údolí (v němž ze starého jezera zbyl už jen malý rybník), po celou zimu a jaro tak tiché a zapadlé, oživuje přechodními turisty i stálými hosty. Na jaře, v kasině, u Štullerů, u Muriho, u mlynářů, u Sajevičů na statku, všudy se to bude letos už hemžit hostmi, a to většinou českými a slovinskými. Je tomu teprv několik let, co počal tento český vpád, jímž jižní, slovinský cíp Korutan, souvisící jazykově a národopisně tak těsně s Kraňskem, probudil se k čilejšímu životu. Před desítiletím ještě na severu za »Jezerní stěnou« končila kultura v poněmčeném slovinském kraji v okolí Železné kaple malými lázněmi v Bělé a od jihu zas se zastavovala na široké státní silnici, vedoucí z Kraně, právě na zemských hranicích u veliké pily a letního zámečku německého milionáře, který zvolna skupuje rozsáhlé lesní komplexy kolem Jezerska, počítaje již do budoucna s drahou, vedoucí z Železné Kaple do Krajiny. Mezi letním zámečkem a Bělskými lázněmi probíhala příkře k severu stoupající silnice, vedouc po čtyři hodiny jen osamělými chalupami, lesnatými stráněmi a pod mocným úbočím horstva Kočny krajem, mrtvým pro vnější svět. Těch několik starých kamenných statků až ze 16. století, rozložených kolem dvou kostelů a několika hostinců bylo osídleno vlídnými, bohatými Slovinci, jimž patří valná část těch horských velikánů kolem, Storič, Grintouc, Kočna, Zguber, Rinky — ale jim nedařilo se zlákat proud cizinců do svého rozkošného údolí. Vítali vlídně osamělé turisty, kteří občas, nevšímajíce si nevlídného doporučování Baedekrů a Mayerů, zabloudili do Jezerska, ale jinak zůstával tento tak půvabný kout Savińských Alp docela ušetřen hlučného proudu alpských turistů a letních hostí.

Česká chata (v zadu »Holý vrch«.)

Až v posledním desítiletí nastal obrat. Byl to profesor Chodounský a jeho druzi na alpských cestách, pak několik »alpských« rodin pražských, Prachenských, Jedličkovic, Marešovic a zas přátelé je-

*) Obrázky v textu umístěné jsou vesměs amateurské fotografie české kolonie členů Savińských Alp a sice pp. inž. Hrazánka, Dra Prachenského, Hevery, Suchého, Otty, jimž za ně vzdáváme srdečné díky.

jich, kteří vtrhli do slovinského údolí, trpělivě přetvořili opuštěný zájezdný hostinec v příjemné letní sídlo, založili český odbor slovinského planinského družstva, zakládali a znamenali značkami cesty do obrovských vápenných úbočí nejvyššího Grintovce, téměř stejně vysokých Kočen, Skuty, Rinek, Mrzle Gory, zabezpečili drátem a lany horské výstupy pro turisty, pohodlně upravili procházky na okolní malé vrchy a planiny, — postarali se slovem o všechno, i o lepší poštovní a železniční spojení, nikak netratíce mysli, když v prvních létech počet návštěvníků českých neodpovídal znamenitému nákladu, kterého bylo ke vší té úpravě potřebí.

A trpělivost jejich byla odměněna. Dnes, když odpoledne vsednete do přímého vozu Praha-Lublaň, Jste na druhý den dopoledne již v rozkošných slovinských lázních na jezeře Bledském, kde se setkáte s českou letní kolonií, projdete se kolem jezera, podíváte se na rozkošnou »chalupu« českého universitního professora, jenž zvolil Bled za své stálé letní sídlo, a na druhý den několik stanic drahou do Kraně, tři až čtyři hodiny poštou úchvatným horským údolím, a jste pod starým kostelíkem svatého Oždvalda, v české kolonii Jezerské, kde Vás již někde umístí s krásnou vyhlídkou na mocné bílé horstvo horní, střední a dolní Kočny, a hlavně dovedou co nejdřív dvouhodinnou horskou cestou na Českou chatu.

Tato »Češka Koča« je pýchou českého alpského odboru. Je jednou z nejhezčích a nejdokonalejších horských chat, jimiž se to v rakouských Alpách jen hemží. Je tak snadně přístupna, a přece leží již v takové výši a v tak horské scenerii, že ani v severních Alpách, kde se s neobratnými turisty provozuje obchod ve velkém, není snad nikde, tak snadno stát se turistou ve vysokých horách jako právě na České chatě. Leží sice ve výši Sněžky, ale ne na vrcholu, nýbrž na úpatí kamenného amfiteatru, jejž tvoří vrcholy »Baby«, »Sedlo Mlynářské«, »Jezerní Stěna«, »Grintouc« a »Kočny«. Vedou k ní pohodlné stezky skalami i lesem — kolem roste již kleč, alpské růže a krásná rudá korutanská lilie, v sněhovém poli pod Ravným má hospodář Krč uschované maso, v sklípku dobré víno, a mezi kamením řádky salátu, na který mu prý chodí dokonce i zajíc (kterého však žádný dosud neviděl). Večer září do údolí malá okénka velké společné jizby, dole v postelích odpočívají pohodlnější hosté, nahoře na pryčnách časně se ukládají ti, kteří na druhý den půjdou vzhůru, a v přízemku spí »Potočnik«, neocenitelný vůdce našeho družstva, dobrý a skromný muž, jemuž se i na ostřejší cestu s klidem může svěřiti i neobratný začátečník.

Musili byste se tu nahoře usídlit na celé léto, kdybyste chtěli vykonat všechny ty túry, po nichž Vás může dovést náš Potočnik. Ti, kdo neradi lezou na skály a do výšky, spokojí se romantickou poutí »rujaným plazem« na sněhové pole pod »Žrelem« a Žrelem na sněhovou kotlinu »Vodine«, Zalíbí-li se jim pout v horách, mohou na druhý den skalní stěnou se bezpečně vyšplhat nad Ravné k Mlynářskému sedlu a po hřebínkách malého Grintovce dojít na velký, na nejvyšší bod Savinských Alp, 2556 m. Trochu otužilejší podniknou ostřejší pout »Kremserovou« cestou na vrchol Kočny, nebo na Skutu a dál do divokých údolí Turského Žlebu a Mrzlé gory až k jiné horské chatě, »Okrešelce«, neb k německé chatě »Zoisce«. A pak jdou výlety ještě dál, neb také ještě ostřejší, na Mrzlou Goru, na Baby, rozmanitosti dost a dost pro každého.

Ovšem, na chatě by bylo těm, kdo nejsou vášniví horolezci, přece jen na déle trochu smutno. Obyčejně jdou se tam podívat neb vykonat z ní ně-

Pohoří Kočny (+ česká chata).

jakou túru, a vracejí se do Jezerska, kde je živěji, a odkud výletů, i obyčejných výletů s mírným stoupáním je množství. Z těch, kdo přišli jednou, většina pravidelně se vrací, a tak vzrůstá česká kolonie v Savińských Alpách, vzrůstá také počet členů českého alpského družstva a vzrůstá počet návštěvníků »alpských« večírků, na nichž pak v zimě v Praze oživují vzpomínky na minulé této, promítají se skioptikonem fotografie z alpských cest a vypravují turistické příhody. I ti, kdo v létě putují v jiných končinách alpských, přinášejí do alpských večírků výsledky své pouti. Alpské družstvo spojuje zvolna všechny v jednu českou organisaci, a vytváří český spolek, který trpělivě, nevýbojně, ale také neústupně hájí své místo v alpách slovanských a poskytuje českým lidem příležitost, aby nebyli docela závislí při svých poutích do hor jen na alpských spolcích cizích. *Dr. V. Tille.*

— **Na staveništi divadla na Král. Vinohradech.** Poslední parcela z bývalé zahrady Eichmannovy, jejíž obrysy valem vytrácejí se z paměti, zastavuje se a na její prozloze roste ze základů nová divadelní budova.

Na sněhu pod Žrelem.

Za velikou ohradou mezi novými a moderními činžáky, jež tu vyrostly s americkou rychlostí, je živo a hlučno. Tisíce lidí, jež proudí kolem buď ulicí Brandlovou nebo po Purkyňově náměstí kolem Národního domu, zastavuje se zde, a zvědavci snaží se skulinami v ohradě prokouknouti a vypátrati, co se tu vlastně děje, jak daleko stavba pokročila a jaké asi bude míti nové divadlo vzezření. Projekt prof. Čenského, prováděný stavitely pp. Janem Majerem a Jos. Veselým, doznal značných změn. Bylo nutno změniti původní plán ze dvou příčin . . . byl předně příliš nákladný a pak neobyčejně rozsáhlý. Rozloha pozemku a zřetel k financím kázaly revisi plánů, která přinesla mnohou výhodu. Divadlo bude státi 1,000.000 korun, pojme asi 1200 až 1300 diváků. Viděli jsme celkový pohled na novou budovu, která svým moderním renaisančním stylem pěkně bude kontrastovat s činžovými paláci, jež skoro většinou jsou barokového rázu.

Je pochopitelno, že se jeví o stavbu nového divadla na Král. Vinohradech neobyčejně živý zájem. Za bývalými hradbami pražskými mohutní předměstí v obec, jejíž populace jednou přeroste obmezené původní pražské sídliště. Nové divadlo stane se tu důležitým kulturním semeništěm, jehož ohromnou důležitost a poslání každý tuší a chápe. O divadle mluvilo se více v době jeho přípravných prací než nyní, kdy se uskutečňuje, kdy již roste ze základů. Jsou tu nové, jiné časovější otázky, jež zájem o nové, povstávající divadlo posunují stranou. Rozumí se samo sebou, že přijde doba, kdy zájem tento zase oživne a kdy celý národ vývin divadla vinohradského bude sledovati se živým, temperamentním zanícením. Veřejnost je prozatím uspokojena tím, že se divadlo již staví a čeká jenom na okamžik, aby zasáhlo v jeho krystalisační postup nejživějšími debatami. Doposud nevidí chodec nic jiného, než ohromnou ohradu, ze které vyčnívá několik stožárů stavebního lešení. Jenom tabulka na vysokých žerdích vztýčená oznamuje kolemjdoucím, co se tu připravuje. Divadlo, jehož vznik a definitivní osud vyvolal tolik nadšení a projevů nejrůznějšího druhu — všechny byly ale proniknuty ušlechtilou snahou a nejlepšími úmysly — vyrůstá tiše, bez glos veřejnosti ze země. Je v tom jakási známka napjatého očekávání, jež dozajista nebude sklamáno.

Stavebníci mají ovšem přesně stanovený termín, kdy musí radě města Vinohrad odevzdati hotový objekt. V den sv. Václava r. 1906 rádi by měli vinohradští ve svém divadle zahajovací představení. Zdá se, že patron země české pěkného tohoto okamžiku tentokráte se nedočká — bude to znamenitý výkon, pozvou-li vinohradští veřejnost ke slavnostnímu představení aspoň 1. ledna r. 1907.

Na staveništi je jako v ohromném mraveništi. Podívali jsme se tam, abychom mohli svým čtenářům povědět, co se za tou tajemnou hradbou děje a jak daleko stavba pokročila. Armáda zedníkův

a dělníků shrnula se do zadní části divadla, obráceného k sadům Riegrovým. Je pěkná podívaná na tuto partii. Stojíme na zdi v místě, kde bude jednou napovědova budka a díváme se do ohromné hloubky, na jejímž dně se ještě kope. Tady bude propadlo, jež se ještě prohlubuje. Vrátíme se tam, odkud jsme přišli, ke vchodu, kde proti Národnímu domu bude vztyčena representativní fronta nového divadla. S půdorysem v ruce vstupujeme do zádveří, za kterým jest hlavní vestibul, po jehož obou stranách jsou schodiště pro prvé a druhé pořadí.

Celé divadlo leží před námi ve svých základních liniích. Tak leccos člověku napadlo, když stanul na primitivním tomto podkladu, na němž vykouzlí doba roztomilý, hezounký divadelní chrámek. Jsme pamětníky doby, kdy také kolem Národního divadla stávala ohrada a kdy psávalo se takřka o každém kvádru, jenž tu byl složen. Komu by bylo tenkráte jenom ve snách napadlo, že dožijeme se stavby nového velkého divadla. To bylo v dobách, kdy ještě hradby stály, a kdy na místech, kde jsou prostranná náměstí a elektrické vozy projíždějí, se orávalo, silo, žalo a sváželo obilí do stodol. Je jenom jedna Praha, máme jenom jedno Národní divadlo . . . tak tomu bylo ve všem. Dnes už nestačí to, co uspokojovalo v letech nedávno minulých . . . periferie královské Prahy roste a mohutní a nová střediska, nové obvody žádají a musí míti svoje centra, svoje školy, své ústavy, svoje divadlo. Vinohrady, jež osud srdci hlavního města nejblíže jaksi přitulil, ujaly se i v divadelní otázce energickým svým tempem řešení všeobecné tužby a svůj úkol provedou a dokončí jistě důstojným a čestným způsobem.

Staveniště divadla stalo se jedním z hlavních terčů místního zájmu. Všichni povolaní činitelé hrají si do ruky, aby dílo neuvázlo, ale pokračovalo ku předu krokem, jemuž vinohradští ve všem svém jednání už přivykli. Nebude to dlouho trvat a staveniště přeroste ohradu. Dnes je vše v divadle ještě obnaženo, vidíš do jeho útrob jako do organismu trupu, jehož povrch byl odříznut. Stanuli jsme na místě, kde budou umístěny pokladny. Pod sebou vidíme hluboké sklepy, ve kterých bude útulek pro studenou kuchyni, z níž pomocí výtahu bude zásobován divadelní buffet.

Z vestibulu rozevírá se nám celkový pohled na přízemí. Kdybychom neměli po boku odborného znalce, nedostačil by nám ovšem půdorys, poněvadž je laiku naprosto nemožno vyznati se v tomto labyrintu místností, chodeb a výklenků. Pod parterrem je směšovací komora, kde studený a teplý vzduch se smísí a odtud povede se do hlediště a na jeviště. Komora má svoje filtrační zařízení, ve kterém se vzduch čistí sprchami. Průvodce upozorňuje nás na množství předúležitých opatření, jichž ovšem moderní divadlo nesmí postrádati. Tu vidíme příruční skladiště, tam zase topné komory, v nichž se bude vzduch ohřívati, základ pro orchestr, po levé a pravé straně jsou již hotová schodiště lóžová, po nichž vstupujeme na silné prosceniové zdi, z nichž rozevírá se pohled do propadel. Obrysy jeviště (22 m. šířky, 15 m. hloubky) jsou již znatelny podle obvodních jevišťových zdí. Po levé straně jeviště jsou kotelny, po pravé místnosti pro transformátory, strojovnu a akumulátory. V nejzadnější části vystupují obrysy schodiště pro personál a skladiště.

Staveniště je holé, jednotvárné — je to kostra bez masa, bez krve, bez fysiognomie. Teprvé když se podíváš na propracovaný projekt, jsi mile a radostně překvapen. Kostra zmizela . . . je stajena v čarovném půvabu, dostala podobu, svůj vábný vzhled, ornamenty, barvy, styl, façády. Pamatováno i na to, aby budova v komplexu činžáků měla svůj svéží moment. Na straně k Riegrovým sadům bude divadélko dekorováno malým parkem.

Vycházíme a vidíme skoro u každé skuliny zvědavce, jenž nakukuje dovnitř. Není mnoho ještě vidět . . . ale všichni už živě si představujeme dokonané dílo, jež bude chloubou Král. Vinohrad a silnou vzpruhou a oporou vývinu dramatického umění našeho. *R. J. K.*

⁂ »Zvon« o »Třetím zvonění«. V Nuslích mají letní divadlo. Kdyby tam nějaká německá veselohra neměla úspěchu, a některý náš časopis to bez okolků konstatoval, je jisto, že by literární listy berlínské z této věci nedělaly aléry. Ale jinak tomu jest u nás.

Na letním divadle v Brandeburgu sehráli v těchto horkých dnech zpracování Třetího zvonění (»verdeutscht und bearbeitet von R. Saudek«), kterémuž se tam dostalo přijetí »nanejvýše chladného«. Některé časopisy odsoudily při tom kus i autora; a nejšťavnatější z těchto posudků s dojemnou horlivostí otiskl náš »Zvon«, nad čímž nebude se pozastavovati nikdo, kdo ví, že autor »Třetího zvonění«, Václav Štech, sedí v redakci »Máje« . . .

Ale posudek nebyl »Zvonem« reprodukován věrně. Byla z něho vypuštěna charakteristická

Ovocnářky v Bledu.

místa, a proto, když už je u nás nutno psáti o malérech brandeburgské arény, nebude od místa doplniti referát B. B. C. tím, co ve »Zvonu« bylo vypuštěno.

Čteme tam: »Nějak charakteristickou pro české poměry nemůže již ani proto Štechova veselohra býti, poněvadž v Saudekově zpracování se jmény též děj, jehož středem v tomto pojetí je plnokrevný Berliňák — byl pro německé poměry zlokalisován.« Co je proloženě vytisknuto, to »Zvon« z citátu opatrně vypustil . . .

Ale vypuštěna byla i tato význačná poznámka: »Bohužel, kus nebyl dosti důkladně memorován.« A konečně nebyly uvedeny z referátu ukázky textu, které křiklavě osvětlují, jak bylo »Třetí zvonění« přeloženo. Ty jsou tak charakteristické, že je musíme uvésti doslovně.

V »Tř. zv.« je: »Hvězdimíre — prach a broky — (s líčeným úžasem:) vždyť ty jsi ji dokonce i polibil.« V překladu se čte: »Du hast eine weisse Nasenspitze — wahrscheinlich hast Du die Witwe zu viel geküsst!« (Tobě se bělá špička nosu — nejspíše jsi tu vdovu příliš líbal!)

V »Tř. zv.« je: »Jsem žena a žádný stroj! (Teskně po malé chvíli:) A teď tu stojím jako na nádraží zapomenutý vandrovníček. Zvoní se po třetí — už se toho vlaku nedovolám!« V překladu se čte: »Das Wasser steigt mir bis an den Hals; bald werde ich auf dem Bahnhof liegen wie eine vergessene Hutschachtel; die Glocke läutet dreimal — und ich habe den Anschluss verpasst.« (Voda mi sahá až po krk; brzy budu ležet na nádraží jako škatule; zvoní se třikrát — a já zmeškala připojení!«)

Myslíme, že tyto ukázky, jimiž B. B. C. charakterisuje banálnost textu, stačí, aniž třeba rozebírati dvojí význam posledního německého rčení.

Tím doplňujeme zprávu »Zvonu«

Když o Jiráskových »Psohlavcích«, Kvapilových »Oblakách« a j. přinesly německé listy nepříznivé stati, nebyla z toho u nás činěna nevkusně literární aféra. Teprve při Václavu Štechovi učinil výjimku »Zvon« — orgán a majetek spisovatelského družstva . . . .

»Třetí zvonění« mělo u nás úspěch mimořádný, v květnu dosáhlo čtyřstého představení na ochot. divadlech — představení kočujících společností nepočítajic. Takového čísla dle statistiky u nás dosud žádná práce divadelní nedosáhla. Veselohra tato dočkala se již čtvrtého vydání, byla přeložena do jazyka chorvatského, srbského, slovinského, překládá se do bulharštiny.

Zúmyslně jsme se o tom v »Máji« nezmiňovali, aby se neřeklo, že děláme pracím členů své redakce reklamu. Ale dnes mlčeti bylo by hříchem.

Jisto je, že v Brandeburce Saudekovo zpracování (nikoli »překlad«) »Třetího zvonění« nemělo úspěchu. Je to nehoda, ale žádné neštěstí. Autoru se dostane tu a tam u nás proto jízlivosti, ale před jednou věcí je tentokráte zabezpečen. Nedostane z Brandeburgu od žádného spisovatele X nebo Z vyzvání, aby prohlásil, že práce nepochází od něho, nýbrž od pana X nebo Z. Takové dopisy, týkající se kusů s úspěchem provozovaných, již existují, a to dokonce s klasickou poznámkou, aby byly ihned po přečtení spáleny . . . .

— **Patrik Blažek.** Po závěrce listu dovídáme se, že na klinice prof. Maixnera dokonal v pondělí záhy z večera svou životní pout spolupracovník »Politik«, vojenský spisovatel a setník zemské obrany v. v. Patrik Blažek. Sympatický »pan kapitán« — neúmorný, poctivý žurnalista — vítaný společník — člověk zlatého srdce — to je tak asi prostě pověděno, jakým člověkem byl zesnulý. »Kristova noha« — byl by zvolal sám Patrik, kdyby byl svoje jméno mohl spatřiti ve smutečním rámečku. Celá jeho životní dráha vyplněna byla drobnou, ale upřímnou a svědomitou prací národní. Novinářem byl dřív, než se stal vojákem a když vstoupil do výslužby, novinařil od rána do noci. A zase konal drobnou, tu nejpernější robotu žurnalistickou — byl lokálním zpravodajem velikého žurnálu a jenom nezasvěcenci by mohli podceňovat úkol takového denního kronikáře hlavního města. Celý kalejdoskop zpráv napsal denně pro svůj list, řadu let nekonal nic jiného — a to snadno svádí k mínění, že je to práce jednotvárná, pouhé registrování. Křivdivá se lokálním referentům a křivdilo by se nejvíc zesnulému. Tisíce zpráv zkoncipoval a možno o něm říci, že každou psal s nevysychajícím zanícením, pamatuje vždy na výbornou pověst svého listu a na intelligentní okruh jeho čtenářů. Kdo Blažka znali, ctili v něm tuto jeho poctivost — a tím zesnulý pan kapitán byl jako voják, jako důstojník, jako český novinář. Škoda, že neměl po celý svůj život tolik času, aby se mohl věnovati systematické literární tvorbě — jeho jadrný, vzácný humor by se byl potomstvu zachoval v docela jiné podobě. —*r.*

Toto číslo vydáno dne 21. července 1905. — OBSAH: ADOLF VELHARTICKÝ: Poslední štěstí Abrahamovo. — JOS. D. KONRÁD: Eva — AKIM SET: Nihilistka. — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké tóže«. — FEUILLETON: Dr. V. TILLE: Česká chata. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE: Česká chata (v zadu »Holý vrch«). — Pohoří Kočny (Česká chata). — Na sněhu pod Žrelem. — Ovocnářky v Bledu.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Stěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnactidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec. otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. VÁCLAV STECH, POŘADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GRÉGRA A SYNA.

JAN Z WOJKOWICZ:

Krásný pták.

Nádherný, průsvitný, zářivý ptáku,
s modrými, volnými, krásnými křídly,
z pohádek o štěstí Chocholouši —
veliká Touho velikých snílků!

Tolikrát ptám se, vida tvé tělo,
tvůj let, tvou krásu nezvyklou Zemi:
Kde tvoje vlast, ach, kde tvoje vlast?
Nikdo to neví. — Ale jsi krásný,
oči až bolí od tvého lesku,
celičké nebe od Tebe září,
jak přes ně letíš — vznešeně letíš —
jaký to let, oh, jaký to let!
Hrdý a smělý, rozpjatý, světlý,
bolestně rozpjatý — jaký to let!

Miluješ oblohu modrou a širou,
modravé zasněné vrcholky hor,
modravá, volná, vzdálená moře,
čarovný ptáku Ty . . .
Nejvíc však miluješ vzdálené kraje
za moři, horami, věčně jež hledáš
vždy za novými horami, moři,
jež nikdy nenalézáš,
k nimž nikdy nedolétáš — — —
Letíš a letíš — — věčně bys letěl — —
Krásná, však marná, věčná to pouť!
Znovu a znovu vždy před Tebou obzor se sklání,
Ty sníš jen o krajích, které až za ním bys našel, —
ale on nikde, nikde, oh bože,
nikde se docela nerozevírá . . .

A přece letíš — letíš a letíš — —
modravá, průsvitná křídla třpytí se na slunci, třpytí,
oblohu cloní — věčně bys letěl — — —
jaký to let, bolestný, rozpjatý,
můj bože, jaký to, jaký to let!

Bože, co to však? Kameny tvrdé
ze Země hledají tělo, tvé tělo!
Kameny hranaté, špičaté — běda!
Z průsvitných křídel modrých a lehkých
řine se krev, krev červená, těžká —
bolestné, smutné skutečnosti . . .

Mírní se let a chvějou se křídla —
na zemi klesáš — — v klubko se choulíš . . .
krev těžká, červená v pramencích stříká,
pak už jen řine se, po zemi plazí,
na zemi ssedá . . .
Modravé peruti o zem se tlukou — — —
třepají v křeči vykrvácení . . .
Překrásná hlava se v bolesti kloní,
v bolestné výčitce oči Ti hasnou . . .

* * *

Tak tedy samoten, neviděn, zraněn,
daleko vlasti své, neznámé vlasti,
hyneš můj čarovný, modravý ptáku,
z pohádek o štěstí Chocholouši —

škoda Tě, škoda . . . !

AKIM SET:

Nihilistka.

(Pokračování.)

A konec i Nástiny spolužačky v gymnasiu zvěděly nevysvětlitelným způsobem, že mají u Rosenhainových učitele, malinkého, zrzavého, nevzhledného, a že možno Nástu nejvíce rozzuřit pasováním téhož na ženicha pro ni.

Kdyby si vždy dospělí uvědomili jak nesmírně jemnou a citlivou je dětská duše, jaké zoufalství je schopna procítit, byli by velmi opatrnými ve volbě svých žertů a způsobu škádlení drobných lidiček.

Ještě teď, po letech, prožívá Nastasja Fjodorovna v mysli s překvapující jasností řetěz chmůr, jimiž obalili její dětskou dušičku pro Ivana Ivanoviče.

Strašně ho nenáviděla. A při tom se ho bála. Jen aby se nepodíval zas tak výsměšně a bagatelně! Nikdy se již neschovala, ani nevymýšlela možností, jež by zabránily hodině. Umínila si s neobyčejnou u dětí pevností vůle, že přesvědčí Ivana Ivanoviče, jak se zmýlil, domníval-li se, že k vůli učení se schovávala! Musel dojíti k náhledu, že se učí ráda, a že také něco umí! Pak už si domyslí, že se schovávala jen jemu — protivnému, přeprotivnému, kterého viděti nemůže, a jímž ji celý svět škádlí.

A hnedle přesvědčila. Ponenáhlu počal Ivan Ivanovič svou pozornost obracet vždy větší měrou k myslivé, nadané a nyní tak snaživé žačce. I její antipatii ke své osobě postřehl, a pokusil se vniknouti poněkud hlouběji do té divoce zarostlé, všem zavřené zahrádky Nástiny duše. Podařilo se mu. Jemně, s taktem inteligentního paedagoga jednu větvičku po druhé si uklízel s cesty až se dostal kam chtěl — dobyl Nástiny důvěry. A Nása ani nevěděla jak se stalo, že Ivan Ivanovič už není protivný! Nebila ji víc v oči jeho zrzavost, ani nebyl již k smíchu svou ostýchavostí, a podíval-li se na ni ocelovýma zorničkama, jako když řekne: »— No, pověz, co máš na duši, nevysměji se, nevyplísním — porozumím!« —

Pomalu stalo se Nástě nezbytným povědět Ivanu Ivanoviči každou význačnější myšlenku — byť i nespadala v obor jejich učitelsko-žákovských styků — podělit se s ním každým větším dojmem. Než skončil svůj informátorský úřad u nich — byli nejlepšími přáteli. Čtyři léta uplynula od té doby, kdy zaměnil Ivan Ivanovič pravidelné lekce za rovněž pravidelné přátelské návštěvy. Přijde, pozdraví svým tichým způsobem, zeptá se Voloďky, je-li právě v prvním pokoji, jak se práce daří, a rovnou k Nástě do pokoje. Podá ruku, hodí čapku i kabát na postel, a sám se uvelebí k nim. A hned začne: »Četla jste?« . . . nebo: »Slyšela jste« . . . a všecko vypoví: co v literatuře nového, jak sociální otázky se berou ku předu, všecky stesky i tužby . . . celou duši odkryje. A pak nakloní hlavu, zadívá se před sebe s milým přátelským výrazem v obličeji a poslouchá co se nahromadilo Nástě myšlenek, náhledů, událostí — od jeho poslední návštěvy. A žádné slovo nezůstane bez porozumění, žádný pocit bez ohlasu, jenž zřetelně z očí se dívá i v zladění hlasu zní.

Kolika érami nadšení spolu prošli! Řádka knih na stole sestavených, o stěnu opřených — toť seznam oněch fází. Tam s kraje řada malých, silných, v zelenou vazbu oděných knížek — Puškin. Éra romantismu, ta byla první. Opájeli se jeho melancholií, s ním velebili jeseň, za její v zlato a purpur oděné lesy. I jim vanula vstříc tesknym půvabem vtisknutým jí vědomím, že úsměv, který šíří — je úsměvem umírajícího — tím cennějším, že — posledním. Břitké jeho epigramy přiváděly je v nadšení a národní jeho poesie, ať patriotickou básní, či hymnou, nebo veršovanou pohádkou — prostinkou a milou — vyslovená, ta naplnila jim duši.

Pevně, přepevně se v nich tenkrát zakotvil názor samého Puškina o účelu poety. Nespočíval dle toho úkol jeho v životním zápase, ale v »zvucích sladkých a modlitbách«, v ideální službě umění pro umění. Pak přišel Lermontov — Byron s ruskou duší — a cele je zahalil svým temným, čarovně krásným pláštěm beznadějné — smutné — a žel, zhusta pravdivě vystižené — poesie života. Jak často mluvil Nástě z duše! I teď:

— »Je smutno a teskno ve chvíli duševní tísně . . .

. . . a život, když chladně pohlédneš kolem, jen hloupý a prázdný je šprým!«

— nevoláno tlačí se v paměť. V lampě bylo málo petroleje, prve hořela slabě a slaběji, teď prskla a pohasla. V pokoji je tma i chladno. A Nása přede dále svou: — Tak z Tóňky že nedají udělat nihilistku! A jí ani nenapadlo z Toňky něco dělat. S jakým pohrdáním to matka řekla: »Nihilistku!« — zrovna s ošklivostí. Nerozumní! Slovo, název

pouhý — děsí je — a blíž se nepodívají. Jen odsoudí! — nevzpomněla Násťa, že i ona se tenkráte zarazila, když si z řečí Ivana Ivanoviče skombinovala, že náleží k nihilistům, a že to drahně času potřebovalo, než se dostala na nynější své stanovisko. Venku se roztrhaly mraky na zamračené z večera obloze, rozptýlily se po tmavé hluboké modři a pohybují se zvolna — zvolna jako obrovské kusy bílé pěny.

Chvílemi ukáže se mezi nimi jasná zeleně stříbrná deska měsíční a zdá se, že je vysoko — vysoko nad nimi. Tříšť zelenavých paprsků rozlila se i po Nástinu stole. A Násťa sedí na posteli, dívá se široce otevřenýma očima před sebe — a nevidí nic. Duše je jinde. Jen chvilkami se sem vrátí. To když se potká na své cestě s představou jež tady povstala.

»Což je málo zla na světě? Jen toho, co prožije jeden člověk — hora! Co potom l dstvo!« — Jako naschvál zatancoval zelený paprsek na hřbetě velké ošoupané knihy a rozlil se po zlatých, potemnělých písmenech: »Někrasov.« — Na rtech Násti zahrál úsměv — shovívavý, jako když řekne »no hlupáčku, to bys tomu dal!« — Jakými tenkrát byli dětmi s Ivanem Ivanovičem, kdy viděli účel poety jen v poesii a v ničem jiném! Co je poesie proti životu! A jak dovedli v život zásáhnouti Někrasov, Turgeněv, Dostojevský! Věru, že ne darmo rozezvučel Někrasov svou musu »pomsty a zármutku«. Ne nadarmo líčil tak sytými barvami jho nevolnictví, hmotnou i morální bídu, a všecku sílu přesahující námahu sedláka, dělníka i burláka, ne zbytečně vrhl ostré světlo na poklesky úřednictva, a vyššího světa. Jeho píseň na ty, kdo život zcela dává v boj za bratra — člověka — na hlucho nevyzněla. Pak přišel Turgeněv, a nový blesk šlehl tmou, ozvala se v přečetných duších ozvěna souhlasu, že opravdu třeba rozum osvobodit od temnot nahromaděných podáními dávných dob. A jak podávali své myšlenky! To nebyla jen slova, to byly obrazy — a ne obrazy, ale život, skutečný život. A ideje ty nezrodily se v hlavách jen tak náhodou, z nálady či jinak — ty vzbudila skutečnost, pravda — zase život. Což by byl mohl Dostojevský změřit hloubku všeobecné morální bídy tak, jak ji on měřil, byl by mohl vniknouti až v ono dno propasti zla, kde se trápí v nouzi a bídě duše i těla — trápí až do šílenství a zločinu — ti, jež nazývá sám »sníženými, a jimž bylo ublíženo« — kdyby to nebyly skutečné reflexy života? Hrozno i vzpomenout na ony ubožáky, mezi nimiž i děti líčeny jako mrzáci se zlobou v duši a smrtelnou chorobou v hrudi; a čí vinou? — »oběti společenských nedostatků« jsou dle Dostojevského a on jich neodsuzuje, ale vidí v nich mnoho lidského, ukazuje dokonce u nich i heroism a sebeobětování. Tak psát, to stálo víc, než pohroužit se v krásno, naladit struny duše poesií a přinest oběť umění! To stálo zase život. Květina zavoní, zazáří barvou, — způsobí požitek a — uvadne. Pták zazpívá, probudí v člověku touhu — a skončí život, až přijde čas. A co je květina, pták proti — člověku? Málo, málo bylo by, aby rytíři ducha, bohatou zbraní opatřeni — užívali jí jen k turnajům . . .

V celém domě bylo ticho. S ulice sem doléhalo klepání těžkých bot, blížilo se, pak několikeré rychlé udeření kladiva na železnou desku u vrat, a těžké kroky víc a více v dálce zanikají. Ještě několikrát, vždy z větší vzdálenosti dolehne sem klepání železa na železo, — všichni zloději v okolí jsou uvědoměni, že ponocný nespí, — a zase ticho. Se střechy jen dopadají na dláždění kapky vody, z počátku monotónně v dlouhých přestávkách, pak hustěji a hustěji, — voda crčí tenkými proudy — náhlá obleva. Voda rozlévá se v loužích po ulici a odráží paprsky vítězně na volnou oblohu vypluvšího měsíce — je světlo jako ve dne. I Nástě se pojednou nějak vyjasnilo. Vstala, protáhla se a přistoupila k oknu.

»Vida, jaro! . . . . Jaké bude? . . . . Jak je prožiji? . . . . I je to všecko jedno . . . . Jeden se raduje, druhý pláče, a stejně jde čas, který věnuje jeden radosti, druhý trápení — krokem ke konci . . . Ať cení kdo život, nebo jím pohrdá — jednou ho pozbude . . . . Když nutno dát — tedy aspoň za něco . . . . Za ideu . . . . Za bratra člověka . . . Tohle je vlastně to, co vede Váňu. Teď mu rozumím . . . Jaký je Váňa chlapík! A je to opravdu k smíchu, i já jsem se lekla názvu . . . Milý, milý Váňo! . . . a před chvílí jsem mu ublížila: že mě teď nemá nikdo rád — ah, jak jsem byla hloupá . . . což to není láska, když s námi někdo duši rozdělí? . . . .«

Naproti za prkenou ohradou zakokrhal kohout. Dvojitými okny zaznělo to tlumeně, jako z velké dálky, ale i sem bylo slyšet tu notu radosti a jakoby vítězství a radostného očekávání, která se zaperlila v mladém, silném kohoutím hlásku. (Pokračování.)

R. J. KRONBAUER:

Snoubenci „Umělecké lóže.“

Román.

(Pokračování.)

yvolovi neušlo, že hovor jeho s Emmou budí nápadnou pozornost. Poroučel se, ale Emmě už ruky nestiskl. Poznal, že způsobil rozruch tím, že byl Emminým zjevem tak překvapen, že zapomněl na svou obvyklou opatrnost. Vyhledal herce, jenž ho za kulisy uvedl, omluvil se a vyslovil přání, že by se rád panu Vajcrovi omluvil. Našli Vajcra v pozadí hlediště; v koutě na bedně seděl a pochutnával si na uzenině.

Vajcr ani nepovstal, klidně si požvykoval, když mu kolega Ryvolu představoval a potouchle se usmíval, jakoby chtěl naznačiti, že dobře rozumí této opozděné zdvořilosti — —

Doma se Emma o episodce nezmínila.

Vždyť na tom nic není,« omlouvala se. Svědomí jí přece jenom nedalo pokoje. Tušila, že se s Ryvolou nesetkala poprvé a naposledy. Zaslechla po odchodu Ryvolově poznámky, jež byly mnohem výmluvnější, než narážky Vajcrovy.

»Však já dobře vím, k vůli komu přišel,« prohodila kolegyně, vulgo zvaná: Bečička — »ještě štěstí, že Troskovický nesmí za kulisy.«

»Proč by nesměl?« zastala se svého muže Emma.

»Inu . . mohl by . .,« jizlivě řekla herečka . . »ale ani jemu ani tobě by nebylo příjemno, kdybychom mu dali na jevo, že nám není jeho přítomnost příjemna. Taktní je . . jen co je pravda . . od té doby, co ti provedl tu ostudu, už se tu neukázal . .«

»Jaká pak ostuda?,« odrážela útok Emma . . »Viktor tím jenom dokázal, že mne má rád, Tvůj muž tě ovšem takovým způsobem už dávno nezahanbuje.«

»Protože je to klidný, rozumný, rozvážný člověk . .« odsekla kolegyně . »je to přece jenom úředník a ten má ovšem jiné pojmy o společenském chování než nějaký škrabák, třeba psal v kanceláři prvního našeho vlasteneckého ústavu.«

V Emmě vzkypěla krev.

»I to má svou výhodu,« odpověděla na oko klidně, ač se třásla na celém těle . . »aspoň mu nemohou zabaviti plat. Nevzdalujme se však od věci . . dnes říkáš, že to je ostuda, ale nedávno jsi si postěžovala, že tvůj pan manžel nemá vůbec žluče, že bys za to nevím co dala, kdybysi jednou aspoň trochu zaoteloval. A přece se nějak vynasnažuješ, abys ho k tomu dostala Hodinu, dvě se bavíš pod okny s galánem, tvůj muž slyší každé slovo, poněvadž bydlíte v přízemí — a on klidně sedí u stolu, kouří z dýmky a když konečně přijdeš domů, ani se tě nezeptá, s kým jsi se to tak dlouho bavila.«

»To je k smíchu, co povídáš,« se strojeným klidem namítala herečka, nechtějíc si zadati před ostatními, jimž imponovala Emmina noblesa ve sporech a hádkách — »dokazuješ vlastně mou naprostou bezúhonnost. Kdybych chtěla svého muže podváděti, nepostavím se přece pod okno, aby slyšel každé slovo. Ví to a proto se nerozčiluje. Má ke mně úplnou důvěru a proto mne nehlídá a proto nepatroluje před divadlem. Pravda . . přála bych si, aby byl trochu temperamentnější . . ale když si připomenu scény, jež jsou u vás na denním pořádku, děkuju pánu bohu, že mně dal muže s takovou záviděníhodnou náturou. Máme konečně jiné starosti, než hlídat jeden druhého . . máme děti a že nemáme nazbyt, za to se nestydím. Která pak poctivá a řádná herečka nemá dluhy? Proč pak si ten pan Ryvola nevybral mne —? Šel rovnou k tobě, poněvadž jenom k vůli tobě sem zabloudil. Na našince si ovšem netroufal, protože si potrpíme na dobrou pověst. Ví, že by špatně pochodil . .«

»Poznámka o kyselých hroznech byla by impertimencí« — zvolal Vajcr za dveřmi dámské garderoby. Stál na chodbičce, slyšel vše a svou poznámku pronesl neobyčejně ostře. Působilo to, jakoby byl někdo do dveří kamenem uhodil.

»Pane Vajcře, děkuju vám,« zvolala za ním Emma

»Zač mu děkuješ?,« zasyčela herečka, přistoupivši k Emmě a podívavši se jí vyzývavě do očí.

Emma stála před ní v nedbalkách, chystajíc se k převleku.

Byla krásná, byla jako socha z mramoru. Poloobnažené její poprsí bylo jako vymodelované. Ani o tom nevěděla, že tu stojí rozhalena a že snad poprvé ukázala svoje nádherné, úchvatné tělo.

Širokoboká a rozkynulá sokyně vypadala vedle ní jako hokyně. Byla o hlavu menší — Bečička jí proto říkali a těch půvabů měla takovou abundanci, že nebylo už prostředků, jimiž by se daly zredukovati na rozměry aspoň poněkud

normální. Zkusila k vůli tomu dost a dost. Jednou ferina kterýs vpašoval do garderoby velký plakát, na němž byla vymalována obřice, nesoucí na svých ňádrech zavaží z »Prodané nevěsty«. Pod figurou byl nápis: »Naše naivka«.

»Bečička« jakoby byla ztrnula úžasem.

Oči její utkvěly na čarovném poprsí Emmině a zůstaly vytřeštěně na něm lpěti.

Emma zavadila o její neupravenou, rozvalenou postavu a slabě se pousmála.

»Bečička« byla jako zaříznuta.

Podívala se na sebe, na svoje zmačkané, ušpiněné roucho a ustupovala od ní, jakoby byla dostala strašlivou ránu. — — — — —

Emma seděla s Viktorem u stolu a vzpomínala na to, co se dnes událo.

Kdyby mu to pověděla, bylo by zase zle. A přece by tak ráda naznačila, aspoň o to zavadila, co se v divadle šustlo.

Cosi ji pořád k tomu nutkalo, aby o to aspoň fukla.

»Kdo je to ten Ryvola?« zeptala se najednou z čista jasna.

Viktor, jenž opisoval dopisy pro kancelář, zvedl hlavu a rychle řekl:

»Proč se ptáš?«

»Jen tak . . abych něco řekla,« vyhnula se odpovědi Emma.

Viktor se na ni zkoumavě podíval a psal chvíli klidně dále.

Najednou odložil péro, vstal a prošel se po pokoji.

»Je to ale duchamorná práce,« postěžoval si . . »dvacet jsem jich opsal a stodvacet jich ještě mám. A za to člověk dostane pětku . .«

»Mně je milejší,« řekla Emma . . »než pětka za feuilleton. Taky ho nevytřepeš z rukávu, napíšeš to, opíšeš a pak čekáš měsíc, dva, než ho dají do listu. A co se tam nachodíš, co se jich naupomínáš . .«

»To jsou přece jenom docela jiné peníze,« povzdechl si Viktor, protáhl se, zapraskal klouby, sedl ke stolu a zase nějakou chvilku pilně psal.

»Jak to přijde, že jsi si vzpomněla na toho Ryvolu?« otázal se, když nadarmo čekal, že Emma se ještě jednou o Ryvolovi zmíní.

»Povídalo se o něm v divadle« — nejistě řekla Emma a začervenala se při tom . »kmitl se za kulisami a poctil některé z herců svou blahosklonností.«

»Tebe patrně také.«

»Jen tak mimochodem . . bavila jsem se s Vajcrem a ten, jak víš, je na audience velice skoupý . .«

Emma byla jako na trní. Poprvé Viktorovi takto vyhýbavě odpovídala.

Na štěstí pilně psal a nedíval se na ni.

Viktora upokojilo, že byl při tom Vajcr.

»Proč vlastně ten člověk přišel za jeviště?« optal se za dlouhou chvíli.

»Nevím . . ani mne ve snu nenapadlo, abych tomu věnovala nějakou pozornost,« řekla Emma, jakoby jí pranic na tom člověku nezáleželo.

Emma se namáhala, aby mluvila co nejklidněji. Znala příliš dobře svého muže a věděla, že dobře dává pozor na každou nuanci jejího hlasu.

»Je to divná věc,« řekl Viktor, zakusuje do držátka . . »ještě jsem ho tam nespatřil.«

Nemáte tam novou herečku?« řekl po chvíli.

»Ne . . a k vůli těm ostatním by asi sotva přišel,« prohodila Emma, ale hned ji zamrzelo, že to řekla.

»To vím a právě to mne znepokojuje. Hrome . . teď jsem zkazil jeden dopis . . opsa jsem jednu větu dvakrát . .«

»Tak vidíš . . to máš z toho, že hned bůh ví kam myslíš . ..« živě řekla Emma v domnění, že už se Viktor k hovoru o Ryvolovi nevrátí.

»Proč tohle povídáš?,« zaskočil ji otázkou Viktor . . »je to zvláštní, žes uhodla, co mne při tom píchlo. Velice mně na tom záleží, abych vypátral, proč vlastně se ten Ryvola u vás objevil. Z toho, co jsi řekla, nelze přece souditi, že by přišel k vůli tobě . .?«

Emmě se stáhlo hrdlo.

Dala se do hlasitého smíchu.

»Prozatím si to myslí moje kolegyně . já tak domýšlivá nejsem,« řekla, snažíc se, aby snesla jeho pátravé pohledy.

»Tady se něco podivného přihlašuje, co mně dosud není dost jasné.« uvažoval Viktor, na němž bylo znáti, že je zaujat něčím zcela jiným.

»S Ryvolou,« promluvil po chvíli, jakoby sám sobě odpovídal, »jsem se asi před týdnem setkal v kavárně. Je to takový pražský všudybyl, jemuž všude peníze otevírají dveře do kořán. Chování toho člověka bylo prazvláštní. Je to chytrý, úskočný chlap. Přišel, posadil se, nabídl všem doutník a choval se vůbec velice roztomile. Překvapilo mne, že je do všeho zasvěcen . . že totiž zná takřka každé naše hnutí. Činilo to na mne dojem, jakoby se byl ten člověk o nás informoval. Nevěnoval jsem tomu však zvláštní pozornosti. Teprve nyní se mi zdá, že se za tím skrývá něco pořouchlého. Vzpomínám si na vše, co mluvil a tak se mně zdá, jakoby mně naznačoval, že se mohu na něho obrátiti s důvěrou s každou žádostí. Mluvil o smutné situaci mladých literátů a litoval, že se nenašel mecenáš, jenž by jim občas pomohl, aby se nemusili ubíjeti psaním pro výdělek. Při tom se na mne ten člověk díval tak prapodivně, že mně bylo v tu chvíli nevolno. Zdálo se mně, jakoby chtěl říci, že

to všechno vlastně jenom k vůli mně povídá, očima mně jezdil po obličeji a po celém těle a v pohledu jakoby se tajilo, co si netroufal říci . . že vypadám jako hladový literát, jenž už dávno do sytosti se nenajedl.

Ryvola se mně hned nelíbil . . ale jací my literáti už jsme, snadno na vše zapomínáme, když se nám promluví trochu do noty. Bavil jsem se s ním, ale při tom jsem se nemohl zbaviti odporného dojmu, jejž na mne učinil. Je to takový krahujec — od božího rána až do večera slídí po dobrodružství. Plouží se kolem divadel jako žralok v blízkosti lodí, poněvadž ví, že se tu dá něco ulovit Jsem žádostiv, objeví-li se u vás ještě jednou . . . — doufám, že mně to hned povíš.«

»Že ti takový člověk stojí za to,« vyhnula se zase Emma přímé odpovědi — »abys na něho myslil.«

»Co bych za to dal,« povzdychl si Viktor, pilně opisuje — »kdybych takovými věcmi vůbec se nemusil obírati. Myslím-li na toho Ryvolu, mám takový divný, zvláštní pocit. Je mně, jakoby mně po těle lezl hnusný hmyz. Tuším nejasně něco, co bojím se stanoviti přesnou, určitou myšlénkou. V tom chlapovi je něco nebezpečně pofouchlého. Pozoruju na něm, že by se rád dočkal toho, abych ho o něco požádal. Když platil, vytáhl tobolku a vyňal z ní spoustu papírových peněz. Při tom se na mne pousmál, jakoby chtěl říci: »nu . . tak si přece o něco řekni . . dám ti přehoušli těchhle modráčků s největší radostí.« V tu chvíli jsem se děsně zalekl. Bylo mně úzko v jeho společnosti. Kdyby mně byl peníze nabídl, snad bych ho byl udeřil do tváře. V těch jeho vilných očích zračí se cosi zákeřného. Měl jsem po celou tu dobu, co jsem s ním seděl, pocit, že myslí jenom na tebe . .«

Trvalo hezkou chvíli než se Troskovický uklidnil tak, že mohl pokračovati ve své práci. Psal dobrou hodinu a slova již o tom, co ho znepokojovalo, nepromluvil. Emmě bylo ho líto, když viděla jak se lopotí, ale vše to, co právě Viktor řekl, utvrzovalo ji v předsevzetí, aby jednala co nejopatrněji — — — — — —

Emma změnila pouze taktiku.

Pozorovala, že dobře pochodila. Vzpomněla si v tu chvíli, když si s uspokojením v duchu řekla, jakým nedorozuměním předešla, na sentenci v jedné své roli.

»Drobná lež prospěje někdy víc, než veliká pravda.«

A ona vlastně ani nelhala a jak to dnes u nich docela jinak vypadalo. Kdyby byla všechno vypravovala, bylo by zase došlo k mrzutosti, Viktor by byl ničeho nenapsal, byli by se zase bůh ví jak dlouho hašteřili, — a tomu všemu se vyhnula tím, že byla opatrnější. Čemu všemu zabránila? Viktor by byl jistě psal Ryvolovi nakvašený dopis, byl by jistě dopsal herci, aby kuplířské zprostředkovatelství prováděl jinde a s jinými osobami a Bečičce byl by napsal kapitolku, že by byla pobouřila celé divadlo. A to vše se nestalo. Viktor by se byl nedal uprositi, přišel by z kanceláře domů, řekl by pouze, že zase trochu vzduch vyčistil a Emma by byla měla zase v divadle několik dní horoucí peklo.

Emmu ani ve snu nenapadlo, že tento úspěch zláká ji v celé předivo nových lstí. Ryvola se několik dní neukázal a ona na něho už dávno zapomněla, když se znovu přihlásil.

Dostala ohromnou kytici. Darmo pátrala po dárci. Byl to dar, důstojný primadonny velkého divadla. Kytice byla jí podána na jevišti. Emma se až ulekla, když jí byla vtisknuta do ruky.

Zamrzelo ji, že si s jakousi radostí připomněla, že Viktor není v divadle a že o tom ničeho neví.

Vyznamenání způsobilo za jevištěm rozruch. Tak nádherného daru květinového ještě žádná herečka neobdržela.

Herci kytici obdivovali a hádali, kdo ji asi poslal.

»Snad pan manžel,« poznamenala jizlivě »Bečička«. — »na to prasklo jistě aspoň pět feuilletonů,« dodala, aby nebyl nikdo v pochybnostech, co chtěla vlastně říci.

»Z toho kouká Ryvola,« mínil kdosi z herců — »slyšel jsem, že prý je v divadle. Ani jsem tomu uvěřiti nechtěl, když jsem slyšel, že prý stojí kdesi nahoře na galerii.«

»To věřím,« zachechtala se »Bečička« — »však on ví dobře, proč se schovává.«

Emma jakoby toho všeho neslyšela.

Dívala se na kytici a uvažovala, co si s ní počne. Tušila, vlastně věděla, že dárcem není nikdo jiný, než Ryvola. Byla zmatena a zaražena Tolik bylo jisto, že s kyticí nemůže přijíti domů. Až se zachvěla při pomyšlení, co by se stalo. Viktor by kytici na kusy roztrhal, na zemi hodil a rozdupal. Napadlo jí, aby ji odnesla ku své tetě. A což kdyby Viktor pro ni přišel do divadla . . co by mu řekla?

Rozhodla se, že kytici nechá v divadle a že se vymluví, že na ni zapomněla. (Pokrač.)

JOS. D. KONRÁD:

Eva.

(Pokračování.)

XXVI.

trávili spolu štědrý večer, nejintimnější dobu ve svém manželství. Eva byla zase tak roztomila, srdečná i důvěrná a tak svěží jako po sňatku. Poprosila Pavla, aby po večeři si dopřál výjimečně oddechu a setrval s ní. Vyměnili si pak některé dárky, a když mu potěšena děkovala, opět se mu zdálo, jakoby ho chtěla při tom políbiti.

Něco jím zatřáslo, něco ho pudilo, aby padl před ní na kolena, aby ji zase uchvátil do objetí. Než vášeň již byla spoutána, již nemohla propuknouti jako před několika nedělemi. Jako rozkazující vykřičník tkvěla mu na paměti rozhodná slova Evina: »Ale já tě nemiluju!«

»Jsem přec jen slaboch,« pravil sám k sobě, »taková trpná povaha, třtina větrem se klátící. Málem byl bych zbloudil a dopustil se v posvátné štědrovečerní chvíli opětného pochybení, byl bych jí zničil hodiny radosti a vyvolal nový odpor, sotva zapomněla na moje prvé prohřešení.«

Násilně se vnutil do klidu, stále jen volal na sebe, že je třtina a že již chce býti silen. Přemoci své city, udusiti v prsou poslední plamen, který mu ještě občas oteplil nitro, to bylo největší snahou jeho, v tom spatřoval opravdovou, úctyhodnou sílu povahy.

A tak seděl naproti ní v jídelně a bránil se útokům, které činily na něho její roztomilost a krása. Probírali se v knihách, kterými ji k Ježíšku překvapil, četli z nich úryvky, se zájmem prohlíželi vyobrazení, a hlavy jejich se při tom opět sbližovaly.

Byly okamžiky, kdy cítil na skráni dotknutí jejích černých kadeří a na zardívající se tváři teplé vanutí jejího dechu.

»Buď silen!« pravil si opět varovně a odtahoval hlavu, aby ani její dech ani vlasy se ho již nedotýkaly.

A když asi o půlnoci se rozcházeli každý do své ložnice, professor pokládal za veliké vítězství, že opět nepodlehl někdejší bláhové slabosti.

Na druhý svátek ráno jeli tedy do Opatství, a tam se Pavlovi zdálo, že Eva jest k němu ještě srdečnější. Počínala si mnohem nenuceněji a příchylněji. Dělo se to pod dojmem domova a také zúmyslně se tvářila před rodiči ženou skutečně milující.

Ale on měl stále na paměti svoje střízlivé předsevzetí a ničím se nedal zlákati na svůdnou cestu jiných myšlenek.

Ostatně bylo mu v Opatství docela volno a příjemno. Pan Hypolit Severa jen sršel vtipem, dobrá míra sálala z něho jako vše rozehřívající teplo. Leckdy padl z úst statkářových vtip, pod nímž mladý muž rozpačitě se začervenal. Jakkoli také podléhal veselosti, professor přece jen mluvil málo a příliš zdrželivě. Tchánovi to arci neušlo.

»Ty jsi, hochu, jako tělo bez duše,« pravil vyčítavě, »pořád jako upejpavý mládenec — což tě Eva dosud nerozehřála? Sedí, sedí, jen kývá a usmívá se, jako když krve v sobě nemá. To není žádný život! U takového mladého člověka má všechno jít jako když hřmí, má ho být plný dům, zasmát se pořádně, houknout si, aby měla žena z tebe strach. Jest-li pak si na ni umíš dupnout, co? Poručit? Vyhubovat? Že ne? Eh jdi, budeš-li pořád takový, ani tě nebude mít ráda. To ti povídám: čím víc ženu dohřeješ, tím tě bude mít po udobření radši. To je dobrá rada, na tu nezapomeň, a neradím-li ti dobře, zeptej se tamhle maminky.«

Paní Severová však byla při Pavlovi a tvrdila, že se jí nade vše zamlouvá rozšafností a vážností. Nepovídá zbytečností, jako její pan choť, nekřičí pro nic za nic jako on, nemá té ošklivé povahy, aby si zchlazoval mrzutost na utrpení jiných.

»Můj muž rád potýrá a pak to omlouvá láskou. To prý ani nelze jinak, a člověk, kterého něco hněte nebo bolí, musí způsobit bolest také tomu, koho má rád.«

»A to je svatá pravda, viď, professore!« dovolával se tchán.

»Ano, je to stará pravda, že milující sdílí se rád i o své utrpení s milovaným. Je to již vrozeno většině lidských povah, a ulevuje-li si tak někdy náš dobrý tatínek, je to zajisté jenom přirozené.«

»Tys přece jenom rozumný muž,« pochvaloval si Pavla statkář, »a proto, Evo, si ho važ! Poslouchat na slovo, ale jen žádný dlouhý hněv, protože bouřky v manželství musí být. Za to se pak budete mít radši.«

Eva měla radost vidouc takto kázati svého tatínka.

»Už jsem skoro taky žádostiva takové manželské přeháňky. U nás pořád ještě se nemračí, u nás stále ještě sviti sluníčko.«

»Bodejž byste se už měli rvát, když máte dosud takřka ještě líbánky. Ale jen se nestarej, dítě, všeho se dočkáš, všeho okusíš, po sladkém medu je taky někdy zdravý kousek hořkého pelyňku.«

Evu takové předpovědi naplňovaly radostným očekáváním. Přitočila se k professorovi, vzala do dlaní jeho obličej a žadonila:

»Ukaž, jak to ty dovedeš, zazlob se trošku! Ukaž, jak se budeš na mne hněvat, rozkřikni se, dupni, abych měla taky trochu strach! Pořád jen jsi takový něžný a hodný, buď už taky jednou zlý, jak ti radí tatínek!«

V professorovi se probouzel nepokoj.

»Evo,« odpověděl tiše, »byl jsem k tobě zlý už jednou, a není možná, abych to třebas jen v žertu opakoval.«

»A hněvala jsem se na tebe?« řekla ona, hledíc mu do očí.

Vyhnul se jejímu pohledu.

»Nehněvala — a proto má vina není dosud odčiněna.«

Smekla mu ruce s tváří a uchopila jeho pravici. Držela ji stále, pokud pan Severa nedokončil dalších žertovných žalozpěvů o lásce a shodě manželské. Občas při význačných větách otcova hovoru Pavlovu ruku významně stiskla, až příliš stiskla.

»Jakoby zapomínala, že nejsme skutečnými manželi,« pomyslil si její choť a vystříhal se, aby neopětoval jejích vřelých stisknutí.

Zatím se šeřilo, hodina odjezdu se blížila. Vzpomínka na to přivodila panu Severovi mrzutost.

»Vidíme se jednou za čas, jsme právě v nejlepším, prázdno máš, a ty utíkáš ode všeho, protože musíš psát! Dnes nemáme před tvým psaním pražádný respekt, hochu, dnes tu ještě musíte zůstat!«

Když professor odporoval, poslal na něho Evu.

»Jdi, dítě, promluv s ním. Ať ukáže, má-li tě rád.«

Nemohouc se ubrániti vzrušení, Eva přistoupila k professorovi.

»Je-li ti jen trochu možno, Pavle — zůstaňme!« Zavrtěl hlavou.

»Víš přece, že to není možno,« odvětil rozhodně a vyvinul se z rukou, které na něho vložila.

Už ho nenutila, neodpověděla. A smutně se vzchopila, aby ještě před rozchodem se potěšila s maminkou.

Zklamán pan Severa pohodil hlavou.

»To je už skoro jako vzdor — z tebe, člověče, bude jednou hrozný nerůda!« zavrčel nevrle a vstal, aby si protáhl skrčené údy.

Za hodinu mladí manželé se vraceli ku Praze. Cestu na stanici haberskou vykonali v kočáře. Ač doba vánoční, sněhu o těch zimních svátcích již nebylo, a místo něho zelo s cest rozježdělé vodnaté bláto.

Ve vlaku byli oba zamlklí, jakoby jim něco padlo na prsa. Seděli proti sobě v kupé, a kdykoliv zraky jejich se potkaly, vždy je hned obraceli k zapocenému oknu, jakoby za ním bylo viděti Bůh ví jakou krásu, zatím však černala se tam neprůhledná mrtvá tma.

Poněvadž paní Severová nepřipustila, aby odjeli z Opatství bez večeře a professor v Praze prohlásil, že ještě není ani dosti málo hladov, jídelna jejich zůstala toho večera opuštěna.

Pomohl jen Evě ze zimního pláště, pak jí políbil ruku a dávaje dobrou noc odcházel do svého pokoje.

XXVII.

A žili zase na pohled klidné, spokojené dny, avšak zdálo se, že se do těch dní vkrádá nuda, která byla ještě tak vzdálena na počátku. Jakoby se za návštěvy v Opatství mezi Pavlem a Evou něco událo, byli od toho večera uzavřenější. On se zdržoval déle ve své pracovně, někdy vycházeje prodléval nad obyčej dlouho mimo dům, a ona pozbývala veselosti, která vždy a zvláště v prvých dnech manželství byla její zázračnou okrasou, všechno ozařující a rozehřívající.

Stýkali se ovšem den co den čtyřikráte u stolu, někdy spolu vyšli se projít nebo navštívit divadlo, ale hovory jejich byly čím dále všednější, a mladý professor přestával hrdě pohlížeti na mimojdoucí, kteří se otáčeli po Evině kráse. Již jakoby ani nepozoroval vzrušení, jaké zjevem svým vzbuzovala, již jakoby skutečně ani nebyl jejím manželem a neměl nijakého účastenství s ničím, co s ní souviselo.

Jen někdy, když ho nepozorovala, díval se na ni smutným jako odcizelým zrakem. Ptal se, je-li to ještě ta Eva, která ho oslnila v Opatství, je-li v ní ještě ta duše, která k němu tehdy promlouvala? (Pokračování.)

— Nestor českých malířů Karel Javůrek slaví dne 30. července t. r. devadesáté narozeniny. Je v něm ještě dnes tolik svěží síly, že maluje a to dokonce portrét nedávno zesnulé paní Boženy Voitlové. Povíme-li ve stručnosti jeho životopis, naskizzujeme tím zároveň kus české umělecké minulosti. Jako dvacetiletý junák vyhledává ve Vídni znamenitého té doby malíře Danhausera, jenž mnohému ho naučil. Vrátiv se do Prahy vstoupil na pražskou akademii, jejímž ředitelem byl malíř biblických obrazů Kadlík. Ústav byl primitivně zařízen. Sál, v němž byly antiky, nemohl se vytápěti a proto museli žáci v zimní době kresliti dle předloh. Nová doba nastala pro akademii, když vedení ústavu převzal malíř Ruben. Zima a mráz už nerozhodovala o učební osnově, pro pokročilejší žáky zřízeny ateliery, začalo se vyučovati základům komposice a malby systematicky, a na ústavě zavanul zcela jiný vzduch.

Největší vliv na vývin Javůrkův měl ředitel Ruben. Už na Akademii namaloval Javůrek několik historických obrazů. Po roce 1850 ubírá se na Akademii do Antverp, jejímž ředitelem byl v té době malíř Wapers. Zde setkává se s malířem Jaroslavem Čermákem, k němuž ho připoutalo důvěrné přátelstvi. Po návratu z Antverp (r. 1852) upozornil na sebe Javůrek obrazem »Černá země«, na němž je znázorněn výjev z Kostnice po upálení mistra Jana Husa: Chlum a pán z Dubé sbírají drahocennou prst, se kterou smísil se popel velikého mučedníka.

Javůrek se ustavičně zdokonaloval. Pamatuje také doby, kdy býval zván mistrem a kdy jím do opravdy byl. Úcta k jeho uměleckému tvoření a významu pro vývin malířského umění našeho uchráníla stařičkého pána před ukvapeným a nerozvážným úsudkem mladších, kteří ho ovšem o mnoho honů předhonili. Dostavil se na každou výstavu, a pochopitelno, že obrazy jeho se víc a více odlišovaly od okolí, v němž dominovala mladá generace, jejíž umělecký rozmach vykazoval zcela jiný ráz a jiné směry. Píle a svědomitost Javůrkova stala se příslovečnou. Málo kdo druhý pídil se tak žíznivě po zdokonalení, jako Javůrek. Zamilovanou stanicí jeho byly Drážďany, kam znovu a znovu zajížděl. Do Paříže odebral se s Jaroslavem Čermákem, pracoval v dílně Contuerově a v palácích Luxemburském a v Louvru pilně kopíroval staré mistry.

Na pražských výstavách byl Javůrek obecenstvem zvlášť favorisován. Všecky svoje obrazy rychle a dobře prodával. Vedle historických obrazů maloval obrazy kostelní a jako restaurátor starých obrazů získal si dobrou pověst. Obrazů Javůrkových je nepřehledné množství. Svého času bývaly často reprodukovány v předních našich časopisech a ještě nyní ob čas objeví se v nich Javůrkovo dílo.

Javůrek mnoho ví a mnoho pamatuje. Jeho vzpomínky jsou cenné a jsou velice vzácné. Škoda, že nebyly systematicky zachycovány a v souborném svazečku vydány. Když jednalo se o podrobnosti z uměleckých dýchánků, pořádaných ke konci první polovice minulého století u hraběte Thuna, předložili jsme Javůrkovi album karrikatur z pozůstalosti Mánesovy a starý pán s neobyčejnou, ba neuvěřitelnou pamětí rozhovořil se o významných těchto večerech a pověděl o umělcích z oné doby velice pozoruhodná data. Má jen jednoho druha, jenž se mu vyrovná paměti a životní silou . . . je to malíř Nowopacký, žijící ve svém zátiší ve Slavětíně. Oba do dnes pilně malují. Je to vzácné stáří. Kdyby ani umělci nebyli, věnovala by se jim jistě pozornost už pro jejich životní nepoddajnost. Karel Javůrek přežil a přečkal všechny svoje druhy a svou uměleckou reputaci čestně si uhájil až po naše doby. Javorovým listem značívá svoje obrazy. Volil si svěží symbol pro svoje jméno. Přejeme mu ze srdce, aby se dožil ještě několika jar . . . aby se ten jeho javorový list ještě dlouho a dlouho zelenal . . . *J. R.*

Karel Javůrek.

⊙ Československá organisace sociální demokracie nedosáhla zastoupení na letošní konferenci tajemníků odborových organisací v Amsterodamu. Zabránilo tomu vídeňské ústředí strany, kterému se jednalo o to, aby před světem representována byla socialní demokracie Rakouska pouze Němci.

Tento ústup vyvolal tak energické protesty u českých příslušníků strany, že politikové vidí dokonce vážný obrat na dráze dosavadní — obrat, který pro poměry české měl by následky dalekosáhlé.

»Rovnost«, orgán moravské organisace soc. dem., dokonce při úvaze o amsterodamské nepřistojnosti napsal slova, jaká dosud z tohoto tábora nebyla slyšána. Mezi jinými pravil:

»Mezinárodnost naše není beznárodnosti. — Nezapíráme, že jsme Čechy. Naše Češství je nám, abych mluvil dle Machara, povinností životní. Jsme Čechy prostě proto, že jimi býti musíme a jinými býti nemůžeme. Víme, že jsme vychováni českým vzděláním a kulturou. — Každý kulturní pokrok českého národa je zároveň i pokrokem naším. — Máme posléze zájem i na politickém pokroku a politickém uplatnění se českého národa. Nemůže a nesmí nám býti lhostejno, jsme-li příslušníky národa nemajícího plné svobody a možnosti vývoje všech jeho sil. Trpíme tím přirozeně i my. Domáháme se proto politické samostatnosti českého národa. — My máme řadu otázek, kterými se jako čeští socialisté musíme zabývati, a kterých soudruzi němečtí i jiní nemají. Češi jsou v tomto státě živlem druhotřídným. Nemají ani dosti škol, ani ve správě státní ani v úřadech není na ně brán takový zřetel, jaký jim náleží. — Chceme, aby o kulturní záležitosti českého národa bylo plně postaráno, a svéráznému bytí národa v žádném poměru aby se nekladly meze. — Býti socialním demokratem neznamená zapírati svoji národnost.«

Karel Javůrek před 40 lety.

Projevy tyto, z nichž mohli jsme uveřejniti toliko skrovné výňatky, způsobily všeobecnou pozornost.

·· Eduard Valečka, bývalý přední knihkupec a nakladatel pražský, dokonal svůj život ve všeobecné nemocnici ve středu dne 19. července t. r. Zemřel skoro úplně zapomenut, chud a zničen na duchu pohromami v rodině i v obchodě. Jeho knihkupectví na Ferdinandově třídě bývalo dostaveničkem literátův a umělců, zejména v době, když Valečka vydával »Poetické besedy« a redigoval je Jan Neruda. V poslední době žil cílý a podnikavý Valečka v úplném ústraní. Zřídka kdy se ukázal . . naposled přišel do redakce naší na podzim ukázat památník a nabídnout některé sentence a obrázky pro reprodukci do Máje. Byla tu známá, ba nejlepší naše jména a to byla Valečkova chlouba. S těmi všemi osobami žil kdysi v přátelských stycích . . většina v tu dobu již byla na onom světě — a bylo až bolestno slyšet povzdech muže, jenž kdysi dosti význačnou roli hrál, že mu zbyly ze všeho jen tyhle vzpomínky. Valečka byl tak trochu ruským konsulem v Praze. Měl značné vzdělání a měl se státi v Rusku učitelem. Rusko znal výborně, měl s elitou literární i uměleckou živé styky a napsal také několik pozoruhodných spisů. Býval sám literárně a žurnalisticky činným, před čtyřiceti léty redigoval se svým bratrem »Lumír« a svého času byl hledaným spolupracovníkem současných časopisů. Valečkovo nakladatelství zmizelo, zapomnělo se na ně skoro docela, ale jeden jeho podnik mu zajistí v naší literatuře vděčnou paměť . . »Poetické besedy« jsou a zůstanou pomníkem jeho nakladatelské činnosti. —*r.*

= Brožíkova podobizna Karla Javůrka, v dnešním čísle reprodukovaná, vznikla jako studie výrazné hlavy umělcovy pro jednu z postav Brožíkova obrazu »Zvolení Jiřího z Poděbrad za krále českého.« Hlava tato byla při pozdější opravě tohoto díla Brožíkem nahrazena jinou, ale na známé barevné reprodukci téhož obrazu, pořízené před tím, nalezne ji pozorovatel snadno.

·· Z Národního divadla. V době, kdy divadlu věnuje se pozornost nejmenší, v posledním týdnu před divadelními prázdninami, vystoupili v Národním divadle dva hosté. Sl. Zd. Rydlova má už jakýs takýs divadelní nimbus kolem své hlavy. V Národním divadle si už jednou zahrála v pohádce »Sněhurka« od V. B. Plumlovské a během roku několikráte účinkovala v představeních, pro která dovedli pořadatelé vzbuditi živější zájem. Vybrala si zase pohádkovou roli, princeznu v Drachmannově pohádce »Byl jednou jeden král« a na novo dokázala, že pro snivé role má jisté přednosti, jež i druhý její pokus vydatně podpíraly.

Druhým činoherním hostem byl p. R. Deyl od plzeňského městského divadla. Našemu personálu schází interpret pro role salonních lvů a mladých

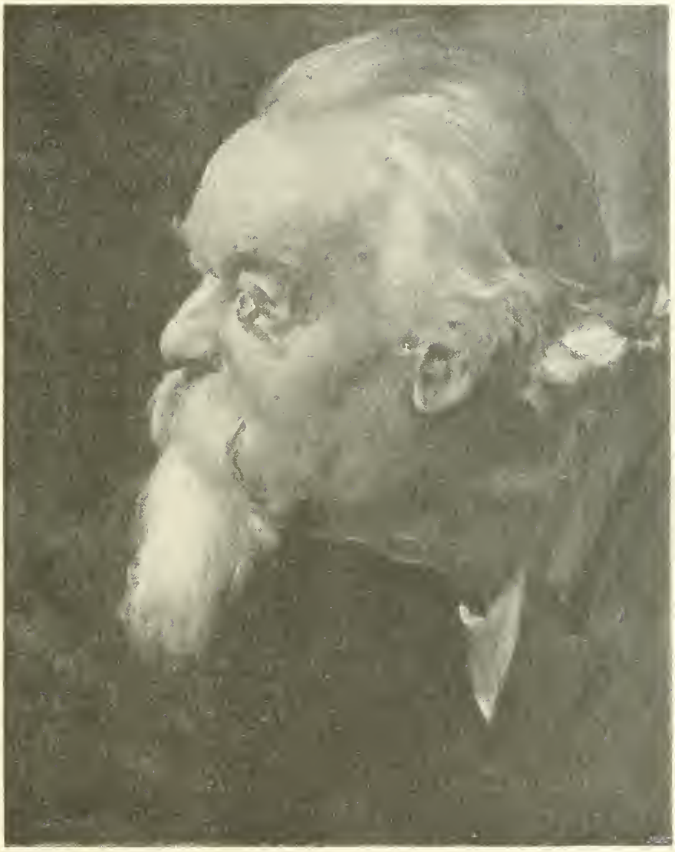

VÁCLAV BROŽÍK:
PODOBIZNA KARLA JAVURKA.

milovníků. Pan Deyl by byl mnohem lépe pochodil, kdyby se byl ukázal v úloze skromnější. Georges Vétheuil z Donnayových »Milenců« mu ovšem selhal. Byla to poslední parádní role páně Seifertova, ve které zalíbil se hlavně svou uhlazenou konversací a nenuceným humorem. Pan Deyl je mladý, svižný junák, je herec routinovaný, jeho hra prozrazuje značnou intelligenci — ale to hlavní, co tohoto elegána činí dobyvatelem salonů a ženských srdcí, panu Deylovi chybí. Prokázal pouze tolik, že se s ním může s plnou důvěrou učinití pokus jiný a to konečně je značný úspěch. Není pochyby, že se pro pana Deyla najde a vybere něco přiléhavějšího. *R. H.*

⁂ **Lidové divadlo „Uranie“** po řadě nechutných francouzských frašek, německých veseloher a vaudevillů, uvedlo i některé původní české práce, které naplnily divadlo právě tak, jako méně vkusný výběr cizí kuchyně. Tato včasná vzpomínka ředitelství na pravý úkol tohoto ústavu zasluhuje pozornosti.

Šamberkovo »Jedenácté přikázání« oživilo náležitě scénu. Činoherní soubor statečně se držel v charakteristice podařených figurek. Bratří Mrštíků drama »Maryša« neztratilo zde ničeho na své živosti, dramatické síle a účinnosti. Drama doznalo zde vybroušeného provedení při ladné vnější úpravě. Paní Košnerová sehrála Maryšu v reálné pravdivosti. Našla dobré odstíny pro své »děvčisko« tiché, v lásce trpící a horečně milující. Po boku jí stál p. Lachmann (Francek) a p. Pražský (starý Lizal). V nejpříznivějším světle ukázalo se divadlo však v Tylově hře »Jan Hus«, která již lonského roku zde vykonala svůj úkol a po celých 14 dní plnila divadlo. Jediná tato scéna předměstská vypravila v době vzpomínek na Husa práci z dějin českých, jíž věnovala péči největší. Mohutné scény přímo zatřásly posluchačstvem. Scénicky vypravena práce Tylova velice pěkně, a působila dojmem nad jiné krásným a hlubokým.

Obecenstvo kusem roznícené přeplňovalo opět hlediště. Výkon p. Lachmanna zaujal nás úplně. Titulní úlohu tlumočil výrazně. Též paní Košnerová (Žofie) a p. Počepický (Jeroným) hráli velmi dobře. Tóny případně pathetické našli i ostatní. Tyto zajímavé tři české večery naplnily divadlo vždy velmi vděčným publikem. *—jbz—*

☐ **Kupkovu výstavu** v Kolíně pořádá Liter. vzděl. sdružení »Neruda« od 6. do 28. srpna. Pořadatelstvo postará se též o poučení širšího obecenstva několika přednáškami pražských literátů. Vystaveno bude asi 150 prací Kupkových. Vyjednává se, aby z Kolína soubor těchto děl byl vystaven též v Č. Budějovicích, Brně a Vídni.

⁂ **Školní výstava Akademie umění a Uměl.-prům. školy.** Téměř současně uspořádaly obě naše umělecké školy výstavy prací svých žáků. Demonstrovaly na nich způsob vyučování i docílené jím výsledky. Nebylo by správno porovnávati instituce cílů tak různých, nad to skládajících účty z nestejných dob činnosti, ale přece neubráníte se dojmu, že v Umělecko-průmyslové škole celková úroveň žactva je na vyšším stupni, než na druhém našem uměleckém učilišti. Výstava malířské akademie byla tentokráte slabší než předešlá léta, kdy byli jejími příslušníky ještě umělci tak silných talentů jako Kašpar, Obrovský nebo Loukota. Tentokráte nejvíce pozornosti vzbuzovaly krajiny Vikovy, žáka prof. Ottenfelda, aquarelly Hlavicovy, žáka Schwaigrova, ve škole Hynajsově Kučera, v Bukovacově Brunner. — Umělecko-průmyslová škola, z níž každého roku vycházejí řady zdatných pracovníků na poli dekorativního a užitého umění, dokumentovala opět skvěle svoji pověst. Nezbývá místa k vypočítávání jednotlivých vynikajících prací, dlužno jen konstatovati, že vynikající úroveň českého uměleckého průmyslu, nejnověji v Saint Louis skvěle dokázaná, je v přední řadě zásluhou této školy. *cd.—*

☐ **Národní divadlo v Brně.** Po p. Lacinovi měl se ujmouti letos na podzim řízení ústavu pan Trnka, ale rozmyslil si věc a požádal, aby byla smlouva zrušena. Bylo mu vyhověno a divadlo zadáno na pět let p. Frýdovi. Obě strany mají však právo po první saisoně od smlouvy upustiti. Novému řediteli bude místo obvyklých 2000 K vyplácena roční subvence 10.000 K a v mnohém ohledu byla prý zvětšena jeho práva. Pan Frýda má pro léto zabezpečeno divadlo v Nuslích u Prahy a neocitne se v rozpacích po skončení brněnské saisony. Akce zahájená z Brna, aby několik větších moravských měst v létě umožnilo představení souboru brněnskému, nesetkala se s výsledkem. To bylo také jednou z příčin, pro které se předešlý ředitel Národ. divadla v Brně střekl.

Toto číslo a 48. bude menší o 4 strany, jež byly přidány k číslu masopustnímu.

Toto číslo vydáno dne 28. července 1905. — OBSAH: JAN Z WOJKOWICZ: Krásný pták. — AKIM SET: Nihilistka. — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — JOS. D. KONRÁD: Eva. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE: Karel Javůrek. — Karel Javůrek před 40 lety. — Brožíkova podobizna Karla Javůrka.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Stěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec. otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. VÁCLAV STECH, POŘADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GRÉGRA A SYNA.

JIŘÍ ŠČERBINSKÝ:

Na skoku.

zámku zavrzl klíč a po malé chvíli se dvéře z chodby zvolna otevřely. Čapek vešel do předsíně, maje v levé ruce voskovou svíčičku, dohořívající a pálící ho slabě do prstů.

Úzký pruh světla u prahu dveří v levo Čapkovi neušel. A zamrzel ho. Viděl, že matka nespí a ta věc nebyla mu milá.

Nebyl chlapec, aby se bál přijít domů ve tři hodiny, ale mrzelo ho, že matka o tom ví a že zas zítra bude ho stíhati zakrývanými pohledy, není-li bledý, zda ho hlava neboli a nekašle-li zas.

Tohle matka nedělávala. V jedenáct hodin bývala už v jejím pokojíku tma. Buď je churava, nebo se něco stalo.

Svíčičku musel sfouknouti a teď stál ve tmě. Nechtělo se mu do matčina pokoje, mohl do svého pohodlně druhými dveřmi a přece zas cítil, že musí se přesvědčit co je s ní? Není snad nemocná? Stěžuje si tak na bolesti kolem srdce.

Zahnal tu myšlenku a po tmě hmátl po klice, tiše ji zmačkl a vešel.

Matka se neulekla toho tichého příchodu. Zaslechla patrně vrznutí klíče, než vešel syn do předsíně a čekala ho. Zvedla oči od knihy a klidně podívala se na něho.

Nebylo nic zvláštního v tom pohledu: ani udivení, ani výčtka, ani smutek, ale také ne výraz spokojenosti a radosti. Matka se s tím zdánlivě klidně smiřovala, že se Milouš s veselými soudruhy bavívá pozdě do noci, a jen když ráno slyšela za dveřmi přidušené zakašlání, nebo když po obědě viděla, jak si přejíždí rukou čelo, zavzdychla si po straně a pokradmu se naň starostlivě zadívala.

Nestarala se ani o to, jak se v Praze baví. Mezi tím jeho nočním životem a jejím myšlením večerním ležela hluboká řeka. Nešla nikdy v myšlenkách za ním dále než k mostu, a když jí tam zmizel v noční narůžovělé mlze, pak volným krokem vracely se její myšlenky zpět do tichého pokojíku, plného starosvětských památek a vůně dávných, zašlých dnů.

Dnes vedral se sem kus jeho ovzduší a to ji přimělo, že čekala do pozdní noci.

Vidouc jeho udivený pohled, v němž tetelila se nejasná obava, nečekala na jeho pozdrav, na jeho frási omluvy a řekla mu klidně, jakoby to nebylo nic neobyčejného:

— Máš tu hosta, Milouši. Je vedle v pokoji.

Čapek se zarazil. Hosta? A teď? Když je skoro ráno.

— Pan Salášek. Čekal tu na tebe od devíti. Je tak nějak divný, Milouši, a musí prý s tebou mluvit ještě dnes.

— Ale, maminko, co ho to napadlo . . . A ty's k vůli němu nešla ani spat . . .

— Lehl si na pohovku. Nevím, Milouši, ale zdá se mi, že je opilý.

Nemilé horko udeřilo Čapkovi do hlavy.

Na to nemohl nic říci . . .

Opilý . . . a přijde k němu, ač dobře ví, že bydlí s matkou. Jak ošklivé světlo to vrhá

na něho, jak asi matka dívá se teď na tu jeho společnost . . .

Prudký pohyb zlosti mu neulevil. Mnul si chvíli čelo, aby nabyl času.

Na to, snaže se mluvit suše, ptal se matky, vyhýbaje se jejímu pohledu . . .

— A co tu chce? Má svůj domov . . . k čemu obtěžuje nás . . A v takovém stavu!

— Co chce, to nevím Milouši. Neřekl mi to a já se nesměla ptát. Ale je to něco neobyčejně kvapného. Vím jenom tolik, že musí s tebou mluvit ještě dnes . . .

Čapek stále ještě stál ve svrchníku a s kloboukem v ruce. Zmatek, do něhož jej uvedla ta nešetrná, hloupá návštěva, připravil ho o všechnu rozvahu.

Potrhoval rameny, jakoby nechápal oč jde, a přece cítil, že se naň něco valí, co mu snad mozek rozdrtí, co odtrhne ho od té klidné, věčně laskavé matky, od toho čistého, vonného ovzduší, od toho pokojíku, kam uchyloval se tak rád ve chvílích, kdy všechno jej opustilo, kdy celý další život zdál se mu řadou šedivých dnů, přervaných tmavou bezútěšnou nocí.

Stalo se jistě něco strašlivého, že Salášek dopustil se tak neslušného kroku.

Má vejít? Má zvědět, co se stalo? Váhal . . . každá minuta, kterou mohl ještě zde pobýt byla mu teď drahá . . .

A přece třeba to jednou ukončit.

Rozhlédl se ještě jednou po pokoji a ozval se stísněným hlasem:

— Maminko, mohla bys jít spát . . .

— Ne, Milouši, udělám ti ještě čaj a pak půjdu. Či dnes nechceš pít čaje? . . .

— Ano, napiju se rád, maminko . . . Ale nechci, abys ještě k vůli mně teď se nezdržovala.

— Jen jdi, dítě, jdi . . . O mne se nestarej. Host tam čeká . . . Odbuď si to a pak sem přijď . . .

A tišeji dodala:

— Jeho sem nevoď, Milouši . . . Má tak zlé oči . . .

Čapek se zahryzl do rtů a nesvlékaje se ani, vešel dovnitř.

V pokoji bylo chvíli ticho.

Matka Čapkova přitáhla si k sobě krabičku zápalek, škrtla a zapálila líh pod měděným kotlíkem.

Staré, památní hodiny pod skleněným přikrovem slabounce tikaly, jako oddech staré bytosti, dokončující pouť životní.

Oči její stihaly s napjatou pozorností plamének. Byl modrý a mihal se sem tam. Chtěla dojmem zraku zapuditi sluch. A přece slyšela . . . slyšela víc duší, vnitřními pocity, než sluchem.

Slyšela, jak pohovka vrzla . . . jak Milouš cloumá rozlobeně ramenem spícího soudruha.

Zamručení bylo odpovědí, pak druhé a na to táhlé zívnutí, jež skončilo krátkým zachrčením . . .

Plamének slabě syčel a hodiny dělali tik-tak, tik-tak . . .

Stará paní zaslechla přidušený hlas Miloušův, prudký a rozčilený, nepřipouštějící hosta ke slovu. Výčitky . . . mrzí se, že znepokojil ji, starou ženu . . ., že odhalil přední cípek záslony, zakrývající jeho mimorodinný život.

Matka Čapkova se slabě pousmála. Jako by nevěděla i bez toho, že syn její je jiný v tom tichém bytu smíchovském a jiný tam, za řekou, v Praze, ve vinárnách a uzavřených saloncích, kde snaží se držeti stejný krok se soudruhy, bohatým průmyslníkem, velkostatkářem, advokátem a lehkomyslným sochařem, probíjejícím honorář za práci několika měsíců v několika hodinách. Jsou to jeho nejlepší přátelé a on, nebohatý úředník magistrátní, nechce vedle nich býti pozadu. To přece matka dobře ví a v té věci pozdní návštěva opilého soudruha neprozradila jí nic nového.

Matka ví ale také, že nastane zas chvíle, kdy soudruzi ho omrzí. Znechutí mu život a pak zas bude tenhle malý, staromodní pokojík jeho denním útočištěm . . Není to poprvé a není to naposled, kdy Milouš prodělával těžkou krisi duševní, ve které byla mu matka a sourozenci jedinou útěchou.

Jednou zrada milovaného děvčete, podruhé zrada přátel — vše jedno, každá zrada vrátila ho zase rodině na delší čas . . .

Plamének pod kotlíkem vedl stále svou . . . Voda posud nevzkypěla a nesekundovala mu veselým bubláním . . . Jen staré hodiny čile dělaly tik-tak, tik-tak . . .

Vedle ozývaly se přidušené hlasy. Chvíli mluvili oba najednou, chvíli mlčelo všechno a chvíli jeden, prudčí, opanoval pole . . .

Otce ztratil Milouš tak záhy, že ho ani nepoznal. Tyfová epidemie smetla i jeho otce, lékaře. Matka měla už jen děti a starost o zítřek. Bratr její vzal si na statek staršího syna, ten dnes dostal statek po strýci, Milouš dostudoval a živí teď ze služného matku i sestru, bledé, churavé děvče. Teď není jiných starostí, než o zdraví. Bolest o chléb na zítřek odpadla . . starost o zdraví roste.

Kamilla je každou zimu nemocná a Milouš kazí si zdraví tam za řekou . . .

Brutální rána trhla starou paní. Těžké tělo dopadlo na židli a zvrátilo malý stolek kuřácký . . . Dech se v staré paní zatajil. Srdce sevřelo se jí úzkostí. Ruce její držely pevně okraj stolu a zrak vpil se do kliky dveří sousedních.

Nic se nehnulo.

Vedle ticho.

Plamének syčí slaběji a z vnitřku kotlíku dobývá se vření . . . temné klokotání a stále stále prudčí . .

Je po krisi. . . Vášnivé hlasy vedle umlkly docela . . . teď zdá se, jen vzdechy odtamtud zalétají . . .

Na to zavrzl někde klíč . . . prudké bouchnutí zásuvkcu . . . Někdo odkopl nohou kovovou cigárničku, až zazvonila . . . Zas směsice hlasů, přerývaných, prudkých, na to praskání a šustot, jak by dvě těla spolu zápasila . . . zavrznutí dveří do předsíně, z té na chodbu a zase ticho . . .

Zasyčení přetékající vody z kotlíku pohaslo veselý, modravý plamének . . .

Staré paní se zatmělo před očima . . .

Bouchnutí domovních dveří a rychlé čísi kroky pod okny na ulici.

Vzdalují se . . . je zas ticho.

Na to přivření dveří do chodby . . . pomalé, těžké kroky do vedlejšího pokoje . . .

Hodiny tikají tichounce . . . kromě nich nic neruší mrtvé ticho.

V tom jak nůž ostré zavzlyknutí a bolestný výkřik z vedlejšího pokoje.

Stará paní roztřesenou rukou chápe se lampy a ve chvíli stojí nad pokleslým tělem synovým. Vidí jen záda prudce se zvedající a zas zapadající v hlubinu staré pohovky . . .

Matka přisedá k Miloušovi a jemným dotekem hladí mu vlasy . . .

Horký polibek ulpí jí na suché, kostnaté ruce . . . Rty jeho vypráhlé rády by mluvily, ale hrdlo sevřeno . . .

— Maminko — vzlyká po chvíli syn — maminko . . . je po všem . . . Kamilla už nebude moci s tebou do Arca . . . Ty peníze . . . si vzal on . . . Utíká, ještě dnes . . . je před úpadkem, maminko a já mu ručil na směnkách . . . Maminko, třetinu služného mi vezmou . . . budou brát celá léta . . . co si počneme . . . co si počneme . . . maminko . .

A matka objímá těsněji hlavu svého ubohého syna a dlouhým polibkem konejší jeho zoufalou duši . . .

A rozbouřená voda v kotlíku chladne . . . chladne a staromodní hodiny pod příkrovem dělají slabounce: tik-tak, tik-tak . . .

A. ZEMANOVÁ:

Za mou dceruškou.

I.

Jak mnoho jsme se rády měly
a rozluka nám nastala —
Tys tam — a já zde dále živa —
kde však Tvá láska ostala?

Zajisté že Tvá láska všechna
v mém srdci s mojí přebývá —
to nemůž tolik snésti lásky,
a proto tolik bolívá! —

II.

Byl chudý, prostý dělník jen,
jenž rovnal drahý rov Tvůj nám,
však poznal žalu mocný sten,
když syn mu smrtí oderván.

A sklonil hlavu v tvrdou dlaň
a v slova prostá oděl bol:
»Ten necítí, kdo nepoznal« —
a slzou skropil půdu kol.

Teď často sobě vzpomenem,
jak pravdě stručný výraz dal —
a díme v žalu stlumeném:
»Ten necítí, — kdo nepoznal!«

III.

V očích slzy, v srdci žal,
jak máme jít světem dál?

Žádné štěstí, žádný klid —
jak na dále možno žít?

V duši temno, v mozku vír,
kde najíti věčný mír?

Jak najíti cestu v svět? —
trní tam, kde dřív byl květ.

A květ růží nejkrasší
mráz nám sněhem zanáší.

JOS. D. KONRÁD:

Eva.

(Pokračování.)

Jenkrát oči její, tak tajemně hluboké a opojné, pohlížely na něho veselým, šťastným leskem života, hovor její zvonil duchaplnou prostotou, ústa její jakoby byla stvořena jen pro úsměvy povzbuzující a sladké. Dnes, o rok později, byla tu vážná, jako mnohem dospělejší žena.

Neztrácejíc svého panenství podlehla přece velké změně. Zraky její stále se dívaly svou černou záhadností, ale bývaly snivé a smutné; ve zvučném hovoru neozýval se již tón roztomilé žertovnosti; na rtech objevil se sice často úsměv, ale při tom i výraz jako upozornění: Usmívám se, protože si přejete viděti, abych se usmívala. Ale já bych nejraději vypadala smutna.

To všechno pozoroval professor Hylmar a nemohl se ubrániti tesklivému dojmu. Když se všemožně snažil vyrvati ze srdce všechny něžné city k Evě, lahodilo mu, že aspoň zůstane jeho milou přítelkyní a že se může zhřívati v teple její příchylné a důvěrné družnosti. Teď viděl stávající se proměnu a poznával s obavou podobnou hrůze, že znenáhla v Evě ztrácí tu přátelskou bytost.

»Už se děje to,« mluvil sám k sobě, »co se mi u ní někdy zdálo jako ve snách: jakoby se vzdalovala ode mne a již nikdy se neměla vrátiti. Jakoby neohlížejíc se unikala v jiné vzdálené končiny, odkud sem zabloudila. Neuvidím už Evy, která mne jímala kouzly svými v Opatství. S Bohem, s Bohem, mé zlaté sny! S Bohem, Evo, kterou jsem miloval oddaností a vroucností prvé lásky!«

A díval se již také na ni jiným zrakem. Její měnící se, cizí vzevření jakoby činilo cizími také jeho pohledy. Její mluva jakoby v něm vyvolávala již jenom vzpomínky.

Eva si to všechno uvědomovala netoliko zrakem, nýbrž i pudem svých ženských pozorovacích schopností. Jindy tak hbitá a čilá sedávala nyní celé hodiny a dumala. Ruce složené v klín, oči obrácené do prázdna, obyčejně ve stranu svého domova, kde se modrala obloha, ozářená sluncem.

Probíral se z dumání s povzdechem a cítil, že tlak v prsou trvá stále a že ho neubývá. Hleděl, čím by se potěšil, a také nenalézal ničeho než jen zas a jen zas ty křišťálové vzpomínky mládí, na kterých duše jeho aspoň na chvíli si odpočinula.

Také ona ustavičně pozorovala chotě svého, nejsouc si toho vědoma. Dospívala k úsudku, že ten dobrý, ušlechtilý člověk jest přece jenom příliš vlažný a poddajný. Co on nazýval v sobě silou, to ona shledávala slabostí. Mohl by tak náhle ochabnouti, tak snadno zapomenouti, kdyby láska jeho byla tak vroucí, jak jí tehdy po svatbě ve chvíli milostného blouznění líčil? Není-li v tom slabosti, když se v něm nebouří proti ní všechny mužné city?

A najednou se jí zdálo, že by ho vítala tak změněného, neústupného ve své síle, neúprosného a brutálního. Cítila potřebu poddávati se někomu, kdo by ji miloval a třebas i jen silou těla stál nad ní. Takový život, jaký žila, není životem.

Ale kdyby Pavel byl jiný, třebas drsný a bezohledný, a aspoň se neodvracel od ní! Kdyby za to vše aspoň ještě viděla, že v něm zbylo pro ni trochu lásky — snad by ho ještě mohla milovati.

Zatím minula zima, minulo i jaro s mystickým měsícem lásky. Přiblížily se letní prázdniny, na něž Eva pomýšlela se zvláštním nikoli nepříjemným chvěním jako v předtuše vzrušujících událostí.

Rodičové její už měli ujednáno s mladými manželi, že stráví léto u nich v Opatství. V některých chvílích, zejména když se procházeli v sadech nebo v polích, odkud bylo viděti část přírody, Eva rozmlouvala o tom s professorem. Zúmyslně zaváděla na to řeč a pak očima zkoumala, jak on pohlíží na ty prázdniny.

Nebyl nikdy v rozpacích. Tvrdíval, jak se již na to léto těší a že v Čechách nezná místa, ke kterému by lnul více než k útulnému Opatství. Probudily se v něm opět vzněty básníka, a Eva s opravdovým potěšením poslouchala, jak zase líčí vše, co se mu v Opatství líbívalo a co mu odtamtud utkvělo v duši.

Jako člověk obdařený božským nadáním měl porozumění pro vše a zvláště pro ony taje přírody a venkovského života, kterých Eva ani svým vyvinutým bystrozrakem vždycky neviděla.

On slyšel i trávu růst, říkávala, a Pavel s úsměvem svědčil, že jistě aspoň zřetelně rozumí šelestivé mluvě osik, které se staly jeho stromy zamilovanými jako mimosa byla jeho nejoblíbenější květinou, poněvadž nejméně zatajovala svoji duši.

Když někdy stávali v polích za svým předměstím, professora přivádělo u vytržení přebíhající vlnění zelených žit, nad nímž ozářeni

světlem nebes zpívali skřivani, nebo hloubka blankytu, když po něm plula bílá oblaka. A ona viděla, že přece není malým ani slabým člověkem, a hned v zápětí tomu rodila se jí v hlavě myšlenka, jak asi vroucně by dovedl milovati tak cituplný člověk, jak asi veliký a silný by byl ve své lásce!

A pak před samým ukončením školního roku na jedné z takových procházek neočekávaně jí řekl, že se vydá o prázdninách na dalekou cestu.

Byla překvapena, až dech se jí skorem zatajoval v hrdle, a zbledla.

»Co tomu říkáš, mé dítě?« pravil se svou jako utkvělou nebo naučenou chladností.

Upřela na něho vlahé oči.

»Bude mi bez tebe smutno, Pavle.«

»Budeš u rodičů. V Opatství ti bude jistě veseleji než zde v Praze ve společnosti takového málomluvného medáka.«

Nenamítala vědouc, že nemůže ničeho namítati. Mohl by jí hned odpověděti, že svoboda neobmezená je podmínkou jejich tajné smlouvy svatební.

Kráčeli mlčky podle sebe polní cestou. Z polámaných žitných klasů modraly se na ně chrpy, nad protější mezí rděly se vlčí máky.

Podíval se na ni nad obyčej laskavě a měkce.

»Ani nechceš věděti, kam letos pocestuji?«

»Smím-li se tě na to zeptat?« pravila skromně, stále ještě jako u vědomí jeho neodpíratelných práv.

»Jistě bys neuhodla.«

»Je to daleko?«

»Tuze daleko.«

Zvedla k němu vlhké zraky a viděla klidný a milý úsměv, který jindy tak často, ba neustále u něho vídala.

Pak pravila nesměle, neodhodlaně:

»Já vím, já vím, ale bojím se to říci.«

»Jen to řekni.«

»Je to skutečně příliš daleko.«

»Ale je to země, kterou jsi si tak zamilovala.«

»Mé drahé americké prerie, veletoky a pralesy!«

»Tvoji drazí Indiáni, které bych ještě rád spatřil, než vymrou.«

»Než vymrou!« zavzdychla.

»A kterým donesu tvé pozdravy.«

Trochu se rozjasnila a oživla, oči její zasvitly někdejším leskem snivého nadšení.

»Jsi šťasten, Pavle, že tam můžeš jíti.«

»Opravdu, těším se velmi na tu cestu.«

Odmlčeli se, a Eva pak vzdychla:

»Než vymrou! Kéž bych umřela s nimi!«

Nerozuměl jejímu vzdechu, domníval se, že se v ní opět vzmáhá tiché blouznění po zemi za velikým mořem, které sice ještě nikdy nespatřila, která však vždycky byla předmětem jejích nejživějších snů.

»Půjdu tam umrtvit poslední milostný tlukot svého srdce,« pravil sobě kráčeje po jejím boku mezi tichými poli a pozoruje míhání vyhřátého vzduchu nad prahnoucím úvozem. »Nebudu jí vídati tolik dní, nové mohutné dojmy pomohou zapomenout. A až se vrátím, budu vyléčen z bolesti, která ještě nyní časem se mi ozývá v prsou.«

Eva náhle se zastavila a uchopila ho za ruku. Tiskla mu ji křečovitě, sličný obličej byl vzrušen, veliké ebenové oči ho žádostivě pohlcovaly.

»Pavle, Pavle — vezmi mne s sebou!«

Zarazil se a s úžasem se podíval na ni. Byl překvapen jejím jako rozvášněným obličejem.

»Co tě to napadlo, Evo?«

»Což to nemůže být? Vezmi mne s sebou, Pavle — a oba budeme šťastni!«

Stál minutu nad ní, jakoby váhal. Ale nerozmýšlel se, jen hledal vhodných slov k odpovědi.

»Bylo by teprve po klidu a vyléčení,« pravil si v duchu a hlasitě dodal s přízvukem, který Evu tak zkrušil o vánocích v Opatství:

»Co myslíš, dítě? Víš přece, že to není možno.«

XXVIII.

Tiše, jen málo o tom rozmlouvajíce, chystali se na odjezd z Prahy. Eva, která dříve na pobyt v rodném Opatství nadmíru se těšila, nemohla nyní nalézti žádoucí nálady a nedovedla se ubrániti citu zklamání. Ale obrnila se resignací, jí, tak silně ženě, nebylo to nesnadno.

S pečlivostí až dojemnou připravovala a skládala Pavlovi všechny věci, které si chtěl vzíti na cestu, a pamatovala na tolik rozmanitých podrobností, že až žasl nad její pozorností a důvtipem. (Pokračování.)

R. J. KRONBAUER:

Snoubenci „Umělecké lóže.“

Román.

(Pokračování.)

Vyvola se ani neukázal. Uvolnilo se jí poněkud. Snad přece není od něho.

Ale od koho by potom mohla být? Podívala se zadumaně na kytici, sklonila se k ní, vsala vůni žlutých růží a povzdechla si:

»Škoda, škoda, že nejste od mého Viktora. Tu nejkrásnější z vás bych vytrhla, na ňádra bych si ji připjala a s hlavou hrdě vztýčenou šla bych na jeviště. A »Bečička« by jistě ihned pochopila, co to znamená a co tím chci říci . .«

Dívali se na ni všichni závistivě a myslili si, že se těch kytic ani nasytiti nemůže . . . a ona se zatím bála hlavu pozvednouti, aby se jí neptali, proč zaslzely její oči.

Opouštěla poslední garderobu, aby mohla kytici ponechati na stolku.

Byla tak ráda, že se jí zbavila. Rozhlížela se kolem sebe a pátrala, nepřišel-li Viktor. V tom vyběhne z divadla posluhovačka a odevzdává jí kytici. Byla tím tak zaražena, že zapomněla za pozornost poděkovat.

Zamířila rychle do postranní uličky, aby nepotkala Viktora, kdyby se byl náhodou opozdil a ji dohonil. Co ale s kyticí? Stala se chyba, že jí byla po druhé takřka vnucena. Kyvola jistě někde stojí a vše pozoruje. Prchala liduprázdnou ulicí a uvažovala, jak by se vonného daru co nejdříve zbavila. Hledala místečko, kam by kytici pohodila. V tom vzpomněla si na řeku a ubíhala ke břehu. Opatrně se kolem sebe rozhlédla. Nikde nebylo živé duše.

Už se ani okamžik nerozmýšlela — hodila kytici do vody.

— — — — — — — — — — — — — —

Přišla domů o něco dříve než Viktor.

Byl mrzut a ani se neoptal, jak dnes hrála a měla-li úspěch. Posadil se ke stolu a dal se do práce.

Emma v zamyšlení pojídala svou skromninkou večeři.

»Budu dnes dlouho svítit,« řekl konečně Viktor . . »nečekej na mne a lehni si . .«

»Nechce se mně spát,« odvětila Emma . . . »přečtu si něco . . bude ti přece jenom veseleji, když nebudeš bdíti sám . .«

Viktor povstal, přistoupil k oknu a hořce vybuchl:

»To jsem to daleko přivedl . . jsem už vlastně diurnistou.«

Emmy se poprvé tento malomocný povzdech Viktorův nelíbě dotkl. Vzpomněla si na jizlivou poznámku své kolegyně a proto nebyla v náladě, aby ho povzbuzovala. Viktor byl jejím mlčením překvapen. Až doposud dovedla ho tak pěkně a přesvědčivě utěšovati, že zapomínal na svou trapnou situaci.

Dlouze se na ni zadíval, a když viděl, že Emma zadumaně se dívá do prázdna, zakýval hlavou a v duchu si řekl:

»S Emmou se něco záhadného děje . . musím býti na stráži . .«

Emma nadobro zapomněla na Viktora a na jeho starosti a nezdary. V tu chvíli, kdy Viktor čekal hřejivá a povzbuzující slova útěchy, myslila na to, o čem se nyní mezi herci mnoho hovořilo. Herci z Ameriky psali svým známým nadšené dopisy. Každého skorem dne přišel někdo s nějakým dopisem, v němž jinými jen slovy bylo pověděno to, co Emma znala z dopisů své přítelkyně. Poslouchávali je jako evangelium. Herečky chlubily se svými úspěchy a nabádaly svoje přítelkyně, aby jely za nimi. V Americe prý hravě přívykly, poněvadž jsou takřka mezi svými, kteří by jim modré s oblak snesli. A co peněz vydělají . . už prý si všichni nahospodařili pěknou hromádku dollarů. (Emma si vždy při zmínce o penězích povzdechla.) Psalo se o zdařené výpravě v novinách a s důrazem se akcentovalo, co úspěch odvážné družiny znamená ve směru národním, uměleckém i sociálním. Poukazovalo se na to, že kočující herci čeští, na které se i u nás pohlíželo s nezaslouženým pohrdáním, prokázali svou zdatnost znamenitým, autoritativním způsobem. Herečka, jež měla v Čechách jakous takous pověst literáta, pověděla to prostými, ale případnými slovy.

»Přišlo to s námi v Čechách tak daleko, že se lidé příchodu divadelní společnosti báli jako vpádu kobylek. Doma si nás nikdo kale ani nevšiml, do divadla chodí lidé jako na robotu, koupí li někdo lístek, tváří se, jakoby dával almužnu, tak zvaná lepší společnost dávala nám někdy až neomaleným způsobem na jevo svoje opovržení, galánové potají se nám kořili a když nás potkali ve dne na náměstí, vyhnuli se nám nebo nás bezohledně ignorovali z obavy, aby si to u městských slečinek nepokazili — a to vše jsme trpělivě snášeli za pár mizerných grošů. Byl to psí, byl to bídný život. Tady jsme se stali zase

lidmi, tady jsme si teprve oddychli, zde chodíme zase se vztýčenou hlavou — jsme váženi, jsme obdivováni, jsme milováni . . a proto jsme byli z počátku jako v Jiříkově vidění a proto nám bylo v prvních dnech až úzko, poněvadž jsme se obávali, že první nadšení ochladne a že nám bude potom ještě smutněji než doma. Ale nestalo se to . . naopak, přízeň k nám den ode dne roste a my už na návrat do vlasti ani nepomýšlíme.«

Emma už o tom všem se svým mužem nemluvila. Věděla, že svoje mínění nezmění a proto o Ameriku raději ani nezavadila. V divadle se konaly denně táčky o zaoceánských úspěších. Jednou přišel kdosi s dopisem ředitele Ludvíka, v němž sháněl dobrého milovníka a mladou tragickou milovnici.

Mezi herci vyvolalo to rozruch.

Herec Stín, jenž byl považován za nejnadanějšího aktéra venkovských společností, přišel za kulisy a oznamoval, že pojede za Ludvíkem do Ameriky. Psal prý mu, aby mu poslal peníze na cestu.

Byl to mladý, sympatický a temperamentní člověk, Emma s ním ráda mluvila, poněvadž se jí zamlouvalo jeho zanícení. Hodinu i dvě se s ním bavívala. Studoval, před maturitou utekl k hercům, tři léta se bídně protloukal, se svými rodiči se rozhněval, zakusil hladu a bídy, ale domů se nevrátil, ač tam na něho čekal blahobyt. Vynikal mezi herci svou intelligencí i svou hereckou způsobilostí. Byl to zkrátka člověk, kolem jehož hlavy vybájila fáma zlatý kroužek. Měl prý něco společného s Vajcrem — než by se ponížil, aby prosil blahobytníky o koupi lístku na svou benefici, raději hrál před poloprázdným divadlem. Povídalo se o něm, že dovede několik dní hladovět, jen aby si mohl opatřiti slušný oděv. Bylo v něm zkrátka cosi ušlechtilejšího. Byl bílou vránou mezi herci, kteří na něho také nevražili. Pilně studoval, knihy sháněl po celém městě a často do rána vyseděl nad poutavou nebo i poučnou knihou. Uměl několik jazyků a překládal kusy i pro pražská nakladatelství. Někdy dokonce napsal a uveřejnil i původní článeček, za který prý dostal slušný honorář.

Stín přišel se podívat na představení, zaskočil za kulisy, zdálo se, že se přišel jenom ukázat a pochlubit a že nemá ani tolik času, aby všem stiskl ruku, ale nějak se mu tam zalíbilo a zůstal až do konce představení. S herci se brzo spřátelil a začal choditi i na zkoušky.

S Emmou z počátku vyměnil jenom několik běžných frází.

Pozorovala však, že ji zkoumavě pozoruje a že nápadně vyhledává společnost, která jí byla na blízku. Když ji poprvé oslovil, neušlo jí, že nemluví tak jistě a bezstarostně, jako když se bavil s jinými. Ani toho nepozorovala, že věnuje pozornost takřka výhradně jenom jí . . nespatřovala v tom nic závadného, že potom bavil se už jenom s ní a že na ni čekával, když opustila jeviště.

Jednou ji doprovázel domů a z čista jasna řekl:

»Vy byste měla jeti do té Ameriky. Tady zakrníte, tady se ubíjíte . .«

Zalekla se toho tak, že nevěděla, co by na to odpověděla. Nezmínil se o tom už a to ji zamrzelo. Když se s ním setkala, sama o tom začala.

»Co vás to napadlo s tou Amerikou?« řekla, nemohouc utajiti svoje rozechvění . . »což pak nevíte, že jsem vdaná?«

»Vím o tom,« odpověděl zamyšleně Stín . . »a proto jsem to navrhl, nehněvejte se na mne, povím-li vám upřímně, co si myslím.«

Emma ani nehlesla.

»Vy nejste šťastna . .«

Emma na něho udiveně pohleděla.

»Kdo vám to řekl? To není pravda,« řekla, neodvažujíc se pohlédnouti mu do očí.

»Nikdo mně to neřekl . . vidím to a nemýlím se. Neznám vašeho muže . . četl jsem jenom několik jeho věcí. Pozoroval jsem vás a viděl jsem, že bývátе zadumaná a zamyšlená. Nepřišel jsem k vám proto, poněvadž jste krásná. Jste víc, než krasavice . . jste cudná jako panna, jste ještě neporušená tím ovzduším, v němž živoříte. Proto jsem tolik zatoužil po tom, abych se s vámi sblížil, abych slyšel váš hlas, abych se zkrátka přesvědčil, není-li to vše pouhé pozlátko. Nepřetvařujete se a to mne ohromilo. Nepoznal jsem ještě takového zjevu u divadla. Teprve dnes slyšel jsem podrobnosti z vašeho manželského života. Nemohu za to, že jsem to musil vyslechnouti . . lidé za mnou si o tom vypravovali. Váš muž trápí vás nezřízenou žárlivostí . . a proto jsem vám radil, abyste odjela. Docílíte dvojího úspěchu . .

»Dvojího najednou . .?,« otázala se Emma jako ve snu . . . »odvykla jsem už v něco doufati.«

»Dvojího . . ano,« s důrazem opakoval Stín . . »předně se vám naskytne příležitost, abyste dokázala, že jste herečkou,, abyste tedy konečně také vynikla. Druhý úspěch bude pro vás však mnohem závažnější. Nemáte, milostivá paní, ani potuchy o tom, co jsem vše za hovorů s vámi vypozoroval. Myslím, že vím vše, že jsem pochopil a pronikl to, co působí u vás rozvrat. Váš muž může býti napraven jenom jediným prostředkem — hroznou ranou, která bude míti pro vás i pro něho blahodárné účinky. Řekněte mně, že jsem fantast, ale pravda je, co nyní řeknu, třeba jste se nad tím křižovala. Prchněte svému

muži a on pozná vaši cenu teprve ve chvíli, až vás ztratí.

Pousmála jste se a zavrtěla jste hlavinkou. Chápu, že vás to zarazilo, — budete-li o tom přemýšleti, uvidíte, že se vám nebude moje myšlenka zdáti tak výstřední a bizarní. Byl by to čin svrchovaně odvážný, pravda, kdyby se jednalo o jinou ženu, než jste vy . ale u vás je vyloučeno každé podezření a to je právě štěstím vašeho muže, jenž by tudíž nic neztratil a mnoho získal. Pak by poznal, co ztratil a až byste se vrátila, žili byste teprve ten pravý, šťastný život . .«

»Dost možná, že by se to v románě pěkně přečtlo,« polo vážně, polo žertem řekla Emma . . »ale ve skutečnosti se to dá těžko provésti. Vyposlechla jsem vás, poněvadž jste to zajímavě pověděl . . ale teď vás o něco prosím . . nemluvte již o tom . . a nehovořte už nikdy o těchto věcech.«

O tom všem neměl Troskovický ani zdání.

Emma mu ani nepověděla, že se Stín objevil na obzoru. Herec měl ale pravdu, když řekl, že bude o divném a smělém jeho nápadu přemýšleti. Z počátku se na sebe velice horšila, že mu neodpověděla ostřejšími slovy.

Bylo jí líto Viktora, že se o něm mluví takovým bezohledným tónem. Ale ta Amerika ji přece jenom znepokojila. Takové pohádkové zvěsti jdou odtamtud . . což kdyby se Viktor přece jenom dal pohnouti k tomu, aby tam odjeli spolu! Jí by ředitel poslal takovou zálohu, že by se tam za to dostali oba.

Emma jen čekala na vhodnou chvíli, aby o tom mohla začíti hovor.

Ale špatně, tuze špatně pochodila.

Viktor se tak rozčilil, že prchla před ním, aby ho pouhou svou přítomností ještě více nepodráždila.

Stín druhého dne odejel. Dostal z domova zprávu, že matka těžce se roznemohla.

Emma ani nepozorovala, že Ryvola po celou tu dobu, co docházel za jeviště Stín, se tam ani neukázal. Sotva však odjel, už tu byl jako na koni. Nikdo si toho nepovšiml . . jediný Vajcr postřehl, proč Ryvola se vyhybal setkání se Stínem.

»Pozor . .,« poznamenal jen tak mimochodem — »pavouk je tu . . sluníčko už není zastíněno a on začne zase příst . .«

Emmě se po herci trochu zastesklo. Bylo to tak příjemné, baviti se s člověkem, jenž dovedl upoutati a jenž uměl promluviti o něčem jiném, než o všedních věcech. Hodinu, dvě mívala volno a Stín tak mile zahaníval dlouhou chvíli.

Proto bylo jí skorem vítáno, když přišel Ryvola. Dovedl baviti docela jinak, než Stín — ale jen když nenudil, slušně se choval . . a kdo by jí to mohl zazlívati, že poslouchá jeho historky a klípky ze společností?

Za řeči zmínila se Emma o tom, že by se hned pustila do té Ameriky, kdyby se dal muž k tomu pohnouti.

»Bohužel, nechce o tom ani slyšeti,« dodala s povzdechem.

»Sláva mu,« se smíchem řekl Ryvola . »aspoň vás neztratíme. Jen kdyby ve svém odporu setrval . .«

»Jen kdybych měla tisícovku,« zvolala Emma . . »však já bych se už o to postarala, aby povolil . .«

»To je to nejmenší,« zvážněl najednou Ryvola . . »řekněte slovíčko a já vám ji tak nenápadně vsunu do kabelky, že o tom ani vědět nebudete.«

»Aha . . ve vás se probudil mecenáš . .«, pousmála se Emma . »škoda, že tu není pan Stín . . přimluvila bych se za něho. Tomu by dostačila polovička.«

Ryvola se poněkud zachmuřil.

»Milostivá paní,« řekl ku podivu vážně . . »nemyslím to žertem a bylo by mně úplně lhostejno, co byste si s tímto malým kapitálkem počala. Myslím, že nezasluhuji vaší nedůvěry. Vím vše — znám vaše poměry tak důkladně, že vím o každém hnutí — jsem zkrátka do všeho zasvěcen. Vím o nezdarech vašeho muže, poněvadž se o nich mluvívá v literárním kroužku, kam si někdy zajdu a lituju ho, poněvadž přijdou zkušenosti ještě horší. Zajímám se o vás oba — o vás i o vašeho muže.

Jste oba mladí, nadějní lidé a musíte zápolit s nedostatkem A to by nemusilo být . . to vlastně nemá být.

Milostpaní, prosím, abyste mne klidně vyposlechla.

Víte, že jsem člověk, jemuž osud uštědřil daleko více, než potřebuje. Po mé smrti se budou míti dobře moji dědicové. A kdyby jich půl tuctu bylo, na každého by připadla slušná částka. Jsem svobodný a nemám žádných závazkův a ohledů. Pozoruju vás už delší dobu a je mně někdy až trapno, když vidím, jak nezaviněně a zbytečně trpíte. Jste herečkou, potřebujete to i ono, a musíte se toho zříci, poněvadž si toho nemůžete zaopatřiti. Jste krásná, hrajete líp, než ostatní — ale vyjímáte se mezi nimi jako popelka a to je velká chyba. Obecenstvo je bezohledné — ono se nestará o to, jak herec zápolí, jak těžce musí shánětí svou garderobu — ono platí a žádá naprosté splnění svých požadavků.

Promiňte, že o tom mluvím . . není to ostatně tajemstvím a není to nešetrností, upozorním-li vás na to, že si tím velice znesnadňujete svou divadelní posici. Kdybych to nemyslil s vámi upřímně, jistě bych si netroufal ani

pohledem dáti na jevo, že vím o vašich rozpacích.

Nebudu dlouho okolkovat . . nic od vás nechci, nemám záludných úmyslů — nenabízím vám také daru, poněvadž vím, že byste ho nepřijala, ale nabídnu vám něco jiného. Tu je ten papírek, jenž by vám pomohl oblomiti pana manžela . . už není v mé ruce . . vidíte . . jak jsem obratný, je už ve vaší kabelce a nevyhodíte-li ho, naleznete jej tam, až půjdete domů. Nedávám vám ho, já vám ho pouze půjčuju . . ano, milostpaní . . půjčuju úplně beze svědků a slavnostně prohlašuju, že vás nebudu upomínat. Počkám, až se vykřešete z této situace a budu míti nesmírnou radost z první vaší splátky, poněvadž mně bude zárukou, že vám moje ochota přinesla požehnání. Kdyby se vám ale zdálo, že to na sanování vašich finančních poměrů nestačí — dejte mně sebe menší pokyn a do vaší kabelky vklouzne druhý papírek. Nemyslete si, že počítám na vaši uznalost . . chovejte se ke mně dále tak, jako doposud, pozdravím-li vás, poděkujte mně, usmějte se, chcete li, vlídně a roztomile, zeptám-li se vás, jak se vám daří, odpovězte mně, že tak a tak . . a já budu úplně spokojen. Přeju si, abyste byla šťastna a spokojena, abyste vybředla z těchto malichernych starostí, které vás pronásledují, rád bych viděl, abyste chodila do divadla s bezstarostným úsměvem, abyste nebloudila za jevištěm s ustaranýma očima a zadumanou tváří — a to bude odměnou za mou drobnou ochotu. Vždyť nic neztratím . . znám vás příliš dobře a vím, že budete ustavičně na to myslet, abyste už už mohla začíti se splátkami . . a proto není třeba, abychom už o tom mluvili . .«

»Prosím vás,« přerušila je »Bečička«, která pozorovala, že se tu kutí cosi tajuplného . . »vy jste se tu nějak podezřele zapovídali.«

»Chcete li povím vám to také,« klidně řekl Ryvola . . »vypravoval jsem milostivé paní o tom, jaké jsem měl potíže s desítkou, kterou jsem nalezl v parku Odevzdal jsem ji, jak se sluší a patří poctivému nálezci, na policii a k vůli tomu jsem tam byl už čtyřikráte citován . .«

»To jste si mohl ušetřiti,« zasmála se »Bečička« . . »mohl jste mne prostě považovati za ubohou postiženou a desítku odevzdati mně . .«

Za chvíli přistoupili ke kroužku jiní herci, mluvilo se jen o ztracené desítce a Ryvola znovu a znovu ochotně vypravoval o své prazvláštní nehodě.

Než se Emma z toho všeho, co se přihodilo, probrala, než se vůbec rozhodla, co učiní, Ryvola se chvatně poroučel.

Emma osaměla.

Zdálo se jí, jakoby to vše byl pouhý sen. Podívala se na kabelku.

»Vždyť to byl vše pouhý žert« — napadlo jí a hned jí bylo volněji.

Podívala se do kabelky . .

Až se dech v ní zatajil, když vyňala z ní tisícovku . .

Tedy je to přece pravda.

Emma učinila několik spěšných kroků, jakoby chtěla Ryvolu ještě dohoniti a bankovku mu vrátiti.

Nemůže, nesmí si ji přece ponechati. Pro umučenou hodinu, aby tohle věděl, aby to tak tušil Viktor. Na štěstí je to všechno asi jenom žert . . Ryvola si jistě pro tisícovku přijde.

Emma si poněkud oddychla.

»Jak mne to vyděsilo,« usmála se . . »vždyť je to tak jasné, že Ryvola na to zapomněl, že peníze vsunul do kabelky. Bavil ji, zažertoval si, přišli do toho ti herci a on přece nemohl před nimi říci: »milostpaní, buďte tak laskava a vraťte mně tu tisícovku.« Je vidět, že je to taktní člověk. To by bylo z toho hned řečí a bůh ví jakých klepů . . věru, ještě mu musím býti za jeho šetrnost povděčna. Však on za chvilku přiletí . .«

Emma rozhlédla se kolem sebe a nevidouc nikoho na blízku, rozbalila bankovku a užasla nad množstvím peněz, jež papírek v sobě tají.

»Škoda, že není můj«, povzdechla si . . . »bylo by najednou po nouzi. To bych letěla domů, tisícovkou nad hlavou bych zamávala, popadla bych protivná lejstra, jež Viktor musí opisovat a hodila bych je do kamen. Zítra bychom šli nakupovat . . a pak bychom si někam vyjeli. Viktor po tom tolik toužíval . . hoj . . to by byla vyjížďka. Zase jednou bychom se bezstarostně zasmáli, zapomněli bychom na celý svět a jistě bychom se zase dorozuměli. Tisícovka . . mám ji v ruce . . škoda, škoda, že to nejde nějak udělat, aby zůstala mým vlastnictvím. Což pak, kdybych řekla Ryvolovi, až si pro ni přijde: »pane . . já tu zápůjčku od vás přijímám, ale pod jednou výminkou . . že s tím bude také souhlasiti Viktor . « Myslím, jsem o tom přesvědčena, že proti tomu nebude nic namítati. Chce nám přece nezištně pomoci, výslovně řekl, že nemá záludných úmyslů . . tak proč by nepřistoupil na takovou nevinnou, samozřejmou podmínku. . .

(Pokračování.)

AKIM SET.

Nihilistka.

(Pokračování.)

IV.

a domem Solovcova, jako za všemi snad domy v Moskvě, rozkládal se prostranný dvůr. V létě ho kryla sporá travka, tu a tam křovíčko slezu, pampeliška a chomáček kopřiv u prkenné stěny. Záďjeho tvořila řada dřevníků, — i s oním, jenž kdysi Nástě poskytl úkrytu — pravá i levá strana byly omezeny prkenným vysokým plotem. V pravo sousedil dvůr s příslušenstvím vedlejšího domu, z leva táhla se za plotem ohromná svou plochou prostora, kdysi zahrada. Teď to bylo rumiště — nerumiště, dvůr nedvůr, ale rozhodně místo přezajímavé pro děti z okolí a nepostrádatelné pro psy a kočky bez domova. Dle podání býval to park — kolem zámečku, z něhož zbyla tu a tam hromádka cihel, utlučený kousek římsy, nebo pohozená, blátem zanesená alegorická socha bez rukou, nohou nosu, nebo jiného údu, z níž v letě tráva vyrůstala, a nad níž se to dlouhým prutům divoce rozrostlého malinníku dobře po větru houpalo. Místo bylo ohraženo kol celé své ohromné rozlohy a patřilo panstvu, jež asi zapomnělo, že orlovský dvůr je na světě. Sem se dostat bylo idealem všech kluků z domu Solovcova. A nebylo by zůstalo idealem, nehýt hřebů na vrcholku plotu, a co víc, psů a koček osadivších volnou půdu. Za stávajících poměrů spokojili se přivázáním provazu (na houpačku) na větev lípy, nahlížející zvědavě z »orlovského« k nim do dvora, a pozorováním života v místě nepřístupném, širokými skulinami v plotě. V zimě se observatoř povznesla tak, že byl rozhled volný až k protějšímu konci »orlovského«, ba za něj k břehům říčky Jauzy. To když si děti postavily sněhovou horu, jejíž vrchol byl v úrovni s plotem. Vyleze se nahoru po straně upravenými ve sněhu stupni, saňky se postaví na udupanou plošinku, a než se v nich usadíš, rozhlídneš se kam oko stačí po bílém — běloučkém božím světě, a obrázek viděný sletí s tebou po hladoučkém sněžném svahu, doletí až tam k ohradě, která saňky zastaví.

Dnes užívaly děti od samého oběda sněhové hory — a bylo už šest hodin. Však to bylo jistě naposled. Se střechy crčí tenoučké proudy. Kupy sněhu, sešpinavělé na povrchu, stávají se stále menší a menší, a dole, pod nimi, stroužkami teče voda — vida kudy odchází jejich velikost. I hora o plot opřená jaksi již pohubla, ale ještě se drží. Trochu kaše z rozbředlého sněhu a popele, nahoře na plošince nasypaného, sjede sic se saňkami, někdy se i trochu saňky zaboří, ale ať — dětem je i tak veselo. Ode všad sem doléhá hluk, nezvyklý radostný. Teplo se tají ve vzduchu svěžím, sytém vůní tajícího sněhu i tuchou jara. A dětem je blaze! Křičí, silným hlasem z plných plic — zbytečně, jen tak, že se jim chce. Smějí se, skáčí, běhají. Vlásky jsou vlhké potem, oči září, tváře jako jahody. A domů se nechce. Třikrát už volala Šerafima Antonovna svou trojici: Andrjušku, Lízu a Annu. Nic nezbylo, než vzít otcův z provázků spletený pásek a vydat se na dvůr k osobnímu zakročení.

Sehnala delinkventy, ale ještě ze síně sem doléhá plačtivé odvolávání se Andrjušky, že hořejší Aňutka s Antoškou jsou ještě venku; na to matčina logika: »panské děti svou mají vůli, ale vy musíte poslouchat.« A »panské« děti činem Šerafimy Antonovny se octly v podivné, smíšené náladě. S kamarády odešel hluk a pohyb, který je plnil takovým nadšením — tak nějak jako tesknota když se nad nimi rozestře, jako když za zimního rána shasnou lampy, která září lila v každý kout — a venku je ještě šero. A domů se také ještě nechtělo. Jako na zavolanou přišla Nastasja Fjodorovna; ještě s knihami v ruce, v kožešinové čapce a kabátku, v galoších, červená od vzduchu, s očima zářícíma tím něčím zvláštním, co se dnes dívalo ze všeho. Měly to děti v úsměvu i očích, vyznívalo to z divoce radostného cvrlikání vrabců, i z crčení pramínků se střech, i z ševelu tajícího sněhu. Vonělo to ve vzduchu, dopadalo paprsky světla, a zářilo dokonce i z červené, sluncem ozářené střechy na domě a ze starých břeven, narovnaných v neladu na »orlovském«, politých teď odleskem červánků, že vypadala jako z mědi. I Nastasji Fjodorovně se domů nechtělo. Z gymnasia bylo daleko — a jaký dnes život, jaký ruch celou cestou! Izvozčíci, táním donuceni, vyměnili dnes saně za vozy s koly . . . Pod tajícím sněhem vystupovaly již hrboly nerovného dláždění — jaký to vespolek tvořilo hluk, zvlášť pro ucho přivyklé za dlouhou zimu tichému šelestu saní po rovné sněhové ploše. Podél obou chodníků valily se bystřiny kalné, sněhové vody. Schvatem, zuřivým chvatem, předháněla vlnka vlnku, vyskakovala v žlutavém proudu jedna nad druhou a hlučely, hlučely, že uši zalehaly. A chvat byl i v lidech, které potkávala. A kolik jich

dnes bylo na ulici! Nestačila se vyhýbat. A neuměla to dnes, jak by včera ze vsi byla přijela — vrážela do lidí. Jen že i oni dnes chodit neuměli. Aspoň ne tím obvyklým obřadným městským krokem. Takový nějaký rarach dnes vjel do všech. Chodníky jsou jim úzké, málo prostorné, nestačí té síle tajemné, která je dnes pohání k rychlejšímu tempu v kroku i všech pohybech. A jakoby měli všichni nějakou radost. Usmívají se, a potkají-li známého, s jakou silou a rychlostí letí klobouk s hlavy, jaký náhlý úklon, rozhodně pod míru obvyklou, a s jakou silou přitlačí na to své »Dobrý den!« A což když je to známý bližší, kterému možno i ruku stisknouti! Jsou dnes všichni takoví mili, a setkání s nimi budí radost i sdílnost nebývalou. Hlava se motala Nastasji Fjodorovně než došla do své ulice. Šla tak trochu jako ve snu, ale příjemném, klidném a neformovaném.

— Nastasjo Fjodorovno, pojďte k nám na hůrku, tady je hezky! — křičela Aňutka se svého povýšeného stanoviska, docela kamarádsky, nehledíc k tomu, že volá svou učitelku. Nastasja Fjodorovna byla kamarádem všech svých žaček, a škrobená uctivost by se byla v této chvíli podivně odrazila od tří vpravdě sokolských skoků, jimiž změřila vzdálenost mezi sebou a Aňutkou. S obdivem na ni upřel Antoška své modré jasné oči, i rudá v té chvíli ústka zapomněl zavřít a byl tak směšný ve svém ruském ovčím kožíšku, v čepici s »ušima«, rukavicích s jedinkým palcem, a valinkách (bačkorách), an vážně stanul v němém obdivu nad svými saňkami, pod hůrkou, že i Nastasja Fjodorovna i Aňutka se smíchem zalévaly.

— Pojď k nám, sokole, koukej, v »orlovském« je Sultan i Dámka! —

A Toňa šel. Pak se dívali všichni tři do »orlovského«. Se Sultána a Dámky sklouzli k loužičkám, nepočetným, velkým, malým, a lesklým jako . . . inu jako jarní louže, když na ně padají poslední paprsky rudého, v zlatě se topícího slunce — lesklejším nic na světě není. Leskly se pořád stejně, jen barvu měnily. Pojednou rozlila se po všem rudá, temně rudá měď. Na všem byla: černající se kmeny a větve, vlhké steklým sněhem, loňské listí pod nimi nastlané — vše bylo z mědi. I protější, vždycky šedivý plot, i řeka za ním, i veliký mrak s kterým se na obzoru stýkala. Ale tahle měď byla potemnělá, jako když ji přetáhne šedivým lehoučkým závojem. A na obloze plují roztrhaná oblaka a všecka růžová. Na jednom místě mezi nimi maličký kousek modra, ale takového hlubokého, jakoby upřímného.

Nastasjo Fjodorovno, podívejte se, takhle byl včera oblečen princ v divadle — růžový a modrý atlas — zrovna takhle . . — a Aňutka naklonila hlavu a dívá se do nebe a vidí tam skvělého prince a maluje si k němu Popelku, jak to včera viděla v divadle, kam ji vzali.

A Nastasja Fjodorovna se také dívá v dálku, tam za Jauzu . . . Je jí tak ticho v duši po včerejší bouřce, i jasno — jasno, zrovna jako po bouřce v přírodě. Stojí tam dům dřevěný, prostý, jako všecky skoro v těchto končinách, a z něho jakoby všechen ten jas vycházel.

Ani neví, že říká nahlas, co jí zní duší.

— Támhle je dům, kde je všecko moje štěstí, všecka má blaženost . . . —

— A kdo tam bydlí? — Jak pochopila Aňutka, že »štěstí« znamená »někdo« a ne »něco?« . . .

A Nastasja Fjodorovna v zamyšlení, docela nepaedagogicky, vřele, jakoby pohladila každé to slůvko, odpovídá:

Iván Ivánovič tam žije . . . —

— — — — — — — — — — — — — —

(Dokončení.)

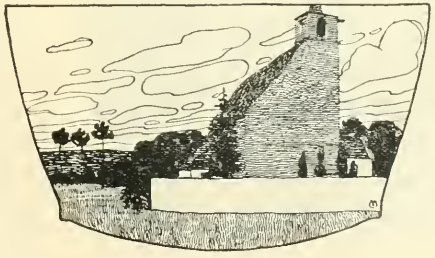

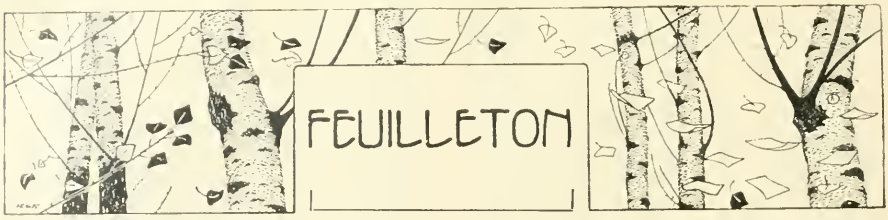

KOST.

Hrad Kost, nedaleko města Sobotky uprostřed nádherných lesů na nevysoké, pískovcové, vrásčité skále se vypínající, řadí se k nejcennějším klenotům pojizerského ráje. Připomíná živě dávno zašlé časy rytířské slávy Je tvrdý, omšelý ten hrad, v pravdě tvrdý jako kost, již ani zub času neohlodal a neznetvořil. Stojí tu uprostřed romantické krajiny plné divů přírody jako nepřemožitelný obr, odhodlaný vzdorovati každému protivenství.

Není jisto, kdy položen byl základní kámen ku stavbě Kosti, ale je nesporno, že náleží k nejstarším hradům českým, vynikajíc nad jiné nejen svým stářím, ale i svou nádhernou polohou a především velkou zachovalostí.

Prvním známým pánem Kosti byl Beneš z Vartenberka, který na počátku 14. století vládl tu společně se Zdeňkem z Valdštýna. Zdá se však, že Kost je původu ještě staršího a že vznikla asi v téže době jako Hrubá Skála a Trosky, tedy již koncem 11. století, v které době byla by náležela pánům z Markvartic.

Na počátku 15. století přešla Kost v držení Jana z Kunštátu a brzy na to v ruce Mikuláše Zajíce z Hazenburka, který po smrti pána z Kunštátu pojal za chef jedinou jeho dceru Škonku.

Pan Mikuláš z Hazenburka byl houževnatým odpůrcem Husitů, proti nimž nejpřikřeji vystupoval. Súčastnil prý se s brannou mocí svou i krvavého boje pod Vyšehradem. Vypravuje se, ačkoli schází historických dokladů, že brzy na to Žižka přitáhl ke Kosti, aby pana Mikuláše ztrestal, ale marně prý po delší dobu hrad oblehal, a když se přesvědčil, že všechno úsilí jeho je marno a že se mu nepodaří hradu dobýti, odtáhl prý se slovy: »Ten hrad je tvrdý jako kost,« dle jiných řekl prý dokonce: »Skála patří čertu a Kost psu!« —

Kost nebyla arci nadarmo po staletí pokládána za nedobytnou. Nebylo vskutku snadno stéci tento hrad, který zabezpečen byl jednak důmyslným opevněním, jednak dvěma v sousedství ležícími rybníky, jež daly se vzedmouti a kdykoliv toho bylo třeba, skalnaté okolí rázem v obrovský močál proměnily. I uvnitř hradu postaráno bylo však všemožně o bezpečnost jeho obyvatelů, již snadno hájili se proti nepřátelským útokům a v případě největšího nebezpečí nalezali bezpečné útočiště v pevné vysoké věži (ta zajímá i tím, že založena je do nepravidelného čtverhranu, tak že z určitého místa v podhradí spatřiti lze dobře tři její strany), která dřevěným ochozem spojena byla s vlastním palácem, tak že se z tohoto přímo do věže vcházeti mohlo. Spojení toto, jež u málokterého hradu se zachovalo, až dosud je znatelno a budí zaslouženou pozornost odborných znalců.

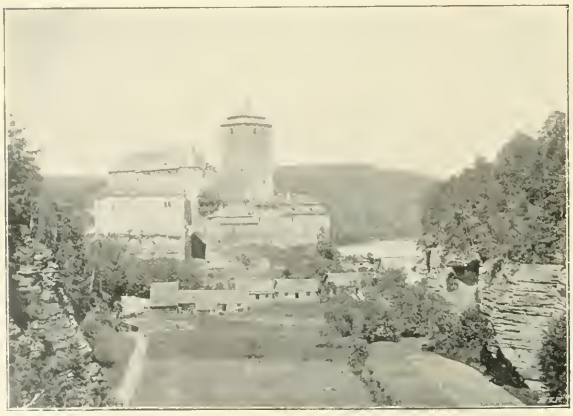

Kost. Fotografoval František Mencl v Sobotce.

Za vlády Hazenburků zřízena byla ve hradním dvoře kaple »posvěcení sv. Anny«, jež v dobách pozdějších několikráte byla přestavěna. Svědčí o tom nejen gotická klenba, ale i tři okna z různých dob pocházející a konečně i železné dvéře, bronzovou lvi hlavou s kruhem, velmi uměle pracovanou, opatřené.

Nejcennější památkou kaple jsou dvě ku podivu zachovalé malby

na skle, z nichž jedna představuje Matku boží s děťátkem a druhá rytíře, oblečeného v drátěnou košili a krzno s černým křížem. Malby tyto, dle všeho již z patnáctého století pocházející, jsou uměleckou památkou prvního řádu.

Vnitřní zařízení kaple je prosté a budí tu živější pozornost pouze několik dřevěných, uměle řezaných sošek, jichž stáří páčí se však pouze as na 200 let.

Na sklonku 15. století přešel hrad koupí v ruce pánů ze Šelmberka, jichž znak (velká kančí hlava) v kameně velmi dovedně vytesaný až dosud v hradním nádvoří se nalézá.

Nedlouho na to (r. 1524) prodána byla Kost s Troskami Janovi z Bibrštejna, jehož znak (z r. 1545) umístěn jest u druhé brány. Rod Bibrštejnů držel Kost až do konce 16. století, v kteréž době koupil ji za 10.750 kop českých grošů Kryštof z Lobkovic, za jehož vlády zřízeno bylo kolem Kosti předhradí s pivovarem.

Po dvě leta (1632—1634) byl majetníkem Kosti i Albrecht z Valdštýna, který získal ji koupí za 175.000 rýnských zlatých, ale poněvadž složil hotově pouze nepatrnou část smluvené sumy, připadl hrad po jeho smrti opět Lobkovicům, kteří prodali jej však již r. 1637 za 160.000 kop míšenských panu Heřmanu Černínu z Chudenic.

Krátce před tím — v noci 18. května r. 1635 — vypukl na Kosti oheň, který na štěstí zničil pouze nepatrnou část starého hradu, jenž brzy opět byl opraven, tak že již tři léta na to úspěšně vzdorovati mohl nájezdům švédským, a nedlouho na to (v r. 1640) i mocnému útoku Piccolominiho, který s 18 pluky na panství kosteckém se rozložil, a starý hrad dobýti se snažil. V pohnutých dobách těch vítězně prošla Kost pravou zkouškou ohněm.

Nové vážné nebezpečí hrozilo Kosti po válce třicetileté, kdy octla se na indexu hradů, jež ze strategických ohledů měly býti zbořeny. Jen šťastné náhodě lze děkovati, že tehdy stará památka před zkázou byla zachráněna.

Rod Černínů držel panství kostecké ve svém majetku až do roku 1738, kdy v dražbě prodáno bylo Václavu Kazimiru Netolickému z Eisenberka, jehož rod do stavu šlechtického povýšen byl teprve po válce třicetileté roku 1660.

Po něm ujal se vlády na Kosti syn jeho Jan Adam, který nezanechal však mužských potomků. I připadla Kost r. 1769 jako svěřenský statek nejstarší sestře Janově Anně Terezii, provdané za hraběte Františka Václava Vratislava z Mitrovic.

Páni Mitrovičtí vládli na panství kosteckém po celé téměř století. Když r. 1867 zemřel poslední jich mužský potomek Eugen, vznikl o tučné panství spor mezi potomky tří sester posledního Vratislava; spor veden houževnatě po několik roků, až konečně r. 1871 rozhodnut ve prospěch sestřence Eugenova, vlašského šlechtice Flaminia dal Borga, který přijal predikát Netolický. Syn tohoto, trvale v Pise usazený, je nynějším pánem Kosti.

Tak přešel starý hrad českým pánem založený a po staletí přednimi šlechtici českými spravovaný do rukou úp'ně cizích. Nynější pán a majitel kosteckého panství o starý hrad arci nevalně se stará a ponechává správu jeho svému úřednictvu, které, pokud prostředky stačí, snaží se starou památku v dobrém stavu zachovati.

Přes to, že Kost řadí se ku nejzajímavějším hradům českým, vábíc jak svou věkovitou památností tak malebnou polohou, nenáležela až dosud k místům mnoho navštěvovaným. Teprv v letech posledních probudila Kost živější zájem mezi turisty, kteří arci konati musí značný kus cesty povozem neb pěšky od vzdálených stanic železničních.

V dohledné době stane se starý hrad český přístupnějším. Nedaleko Kosti zřízena bude totiž železniční zastávka nové dráhy, která z Ml. Boleslavi vinouti se bude kolem soboteckého Humprechtu, Kosti a Trosek českým rájem až do Staré Paky. Stavba nové trati pokročila již tou měrou, že bude ještě letos na podzim odevzdána svému účelu. Pak dojde teprve Kost a rozkošné její okolí zvláště vábný romantický »Plakánek« od Kosti k Sobotce se táhnoucí zasloužené pozornosti a stane se zajisté oblíbeným výletním místem a vítaným letním sídlem.

Ladislav Novák.

Plakánek. Fot. F. Menel v Sobotce.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

Vltava XX. století. Na všech pohledech staré Prahy, na pohledech Sadelerových, na rytinách Hollarových, na nově objeveném pohledu z Vratislavy i na chatrném freskovém prospektu v nádvoří Palazzo Vecchio ve Florenci, jenž ukazuje, jak vypadal pohled z nynějšího Františkova nábřeží na Král. Hradčany v 16. století, vidíme Vltavu tak, jak byla do let čtyřicátých století minulého, s jedním mostem, neupravenými břehy a s přívozy. Bylo to vše primitivní, ale krásné, malebné a poetické. Z dob mythických není ovšem zpráv, jak vypadala Vltava a bezprostřední její okolí. První pevnou komunikací byl most Juditin, jehož základy jsou dosud zachovány jednak v partiích Karlova mostu na Malé Straně (konservátor Herain tvrdí, že jsou nějaké menší zbytky na menší mostecké věži malostranské), jednak v nepatrných zbytcích na břehu staroměstském (»Bradáč«). Když most Juditin povodeň strhla, stal se pojítkem mezi oběma břehy starý Karlův kamenný most, stavěný Parlérem.

Byl jedinou a hlavní komunikací hlavního města království až do let čtyřicátých. Za hraběte Chotka postaven teprve druhý most, první řetězový most v Praze. Jak Vltava a její pobřeží v těch dobách vypadalo, dovedeme si dnes již stěží představiti. Není tomu dávno, co na místě nynějšího Riegrova nábřeží proti Žofínu byla řada chatrných baráků, a dnes již stěží si dovedeme připamatovati, jak to tu vypadalo. Dá se to říci několika slovy, jaký asi obrázek se tu jevil zrakům. Nebylo mostů, nebylo nábřeží, nebylo Národního divadla, nebylo Rudolfina — »strašilo tu« — řekl doktor Rieger, když vylíčoval, jaké vzezření mělo prostranství, na němž stojí Národní divadlo.

Je skutečně s podivením, jak je možno, že tak mohutný tok mohl plynouti středem země a hlavního města nezužitkován. Dvě stě let před námi kanalisovali svoje řeky ve Francii. Vltava XX. století bude úžasným kontrastem k nedávné svojí minulosti. Dodnes je Vltava vlastně řadou rybníků, nádrží, jejichž hrázemi jsou jezy. Lem její bude ovšem docela jinak vypadat, až v celém vnitřním obvodu města budou provedena nábřeží a podbřeží, jež umožní přístup k vodě a při tom zabrání inundaci. Druhou, závažnou změnu ve fysiognomii Vltavy přivodí zřízení komorových plavidel pro dopravu osobní a vorovou. Poněvadž k tomu cíli je nutno odstraniti staroměstský jez, sníží se hladina Vltavy skoro o celý metr. Důležitým momentem při řešení otázky této byl osud staroměstských mlýnů. Tvoří, jak známo, velice malebný kout vysunutého objektu do řečiště Vltavy, který zejména s protějších břehů svým zrcadlením ve hladině nabývá zvláštního půvabu. Mlýnů nebylo možno vykoupiti pro ohromnou jich cenu a odstranění jejich z ohledů estetických rovněž se nedoporučovalo. Projekt na splavnění Vltavy řeší tuto otázku dvěma alternativami. První navrhuje zřízení ramene vltavského, hrazeného molem a zabezpečujícího staroměstským mlýnům dostatek vodní síly, druhá alternativa zamýšlí nahraditi vodní sílu přívodem elektrické energie z elektrárny, jež by byla zřízena na Žofínském ostrově. Snížením hladiny Vltavské získají ovšem všechny tři vltavské ostrovy, zejména Střelecký, u něhož odpadne nutnost, aby byl zvyšován.

Komorová plavidla budou zřízena při ostrově Štvanici, Žofínském a Střeleckém. Je to, jak známo, zařízení, jež umožňuje lodím přechod z různých hladin. Jsou obavy, že plavidla tato poruší poetický ráz řečiště. Není pochyby, že praktické toto zařízení dá se provésti takovým způsobem, aby nerušilo dosavadní krásný a imposantní vzhled řečiště, jemuž není na světě hned tak rovno.

Připomeneme-li si úpravu malostranského břehu, nemůže nám býti ovšem lhostejno, jak se pobřeží v těchto místech utváří. Doznati dlužno, že kancelář pro kanalisaci Vltavy otázku tuto řešila s velikým porozuměním

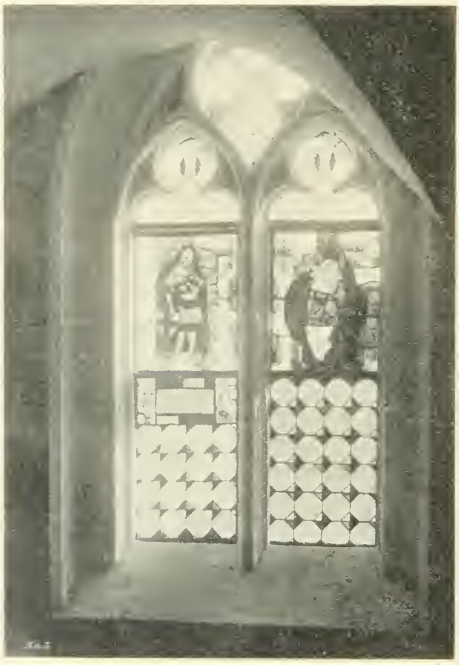

Staré malby na skle v kapli sv. Anny. Fot. F. Mencl v Sobotce.

pro malebný tento pražský kout. Šetřila krás těchto partií jednak úpravou pobřežních čar, jednak tím, že umožnila zachránění poetického ramena Čertovky. To byl těžký oříšek. Životní podmínkou mlýnů na Kampě je udržení hladiny v její nynější výši. To provede se tím způsobem, že se přiváděti bude voda z hladiny jezu Šítkovského zvláštním napájecím průplavem, jejž bude možno v čas povodně uzavříti, tak že Malá Strana nebude ohrožena zátopami. Zachování Čertovky znamená tolik jako zachránění celé Kampy. Bylo nutno pamatovati na panorama malostransko-hradčanské a proto není v části od Ferdinandova nábřeží až ke Kamennému mostu projektováno nábřeží, nýbrž parkovité terassy, zvedající se až k inundační hrázi, po Kampě vedené. Za Karlovým mostem přejdou tyto terassy do nábřeží. Krajinářský ráz partií těchto bude tím zachován.

Ještě v jiném směru pozmění se značnou měrou vzhled Vltavy. Dnes pne se přes ni osm mostů. Odpadne řetězová lávka a přibudou dva nové mosty rázu monumentálního.

Jsou projektovány v místech, jež jsou důležitým činitelem panoramatu malostransko-hradčanského. Je to předně most tak zvaný assanační, z Mikulášské třídy na protější břeh, kde nalezne pokračování v přímém spojení se strání Letenskou, a most Rudolfínský, jenž bude spojovati Staré Město s Malou stranou.

Už toto vše pozměňuje neobyčejnou měrou vltavský prospekt. Změny, jež nastávají, jsou dnes již znatelny a dávají tušiti, jak pobřeží vltavské bude v nedaleké budoucnosti vypadati. Zmizí co nevidět druhá originální partie pražská. Podskalí má svoje dny spočítány. Ohrady na dříví se přeloží na Smíchov, břeh zarovná se nábřežím a na něm co nevidět povstane nová, skvělá moderní ulice. Život na Vltavě bude daleko rušnější a čilejší i pokud se vodní dopravy osobní týče. Rozvine se po celém řečišti a po hladině budou se prohánětí malé parníčky, připomínající »vaporelli« v Benátkách a »batteaux mouches« na Seině v Paříži. Hlavním centrem obchodního života stane se zapomenutá část svatopetrská, kde je nejpříhodnější místo pro zřízení obchodního překladiště.

Dvacáté století dohoní, co jsme prospali a zameškali. Vltava stane se tím, čím už dávno měla býti . . . hlavní tepnou naší, zřídlem nových příjmů, střediskem nového, nebývalého a neznámého ruchu. Přestane býti nezužitkovaným tokem — změní se, přispůsobí se době — a přece, jak pevně doufáme, neztratí na svých půvabech, zůstane tím, čím pražskému prospektu od věky věků bývala. *R. J. K.*

— **Síla slabého.** Ruský spisovatel Ignatij Nikolajevič Potapenko (nar. 1856) jest čtenářstvu našemu již dobře znám jmenovitě z dosavadních překladů románů »Láska«, »Slovo a skutek«, »Smrtelný zápas« a j. Jakkoli někdy jednotlivé části prací jeho zdají se nám rozvleklými, spisovatel podává nám za to dokonalou náhradu zdařilými popisy ruského venkovského života, při čemž nejednou pobaví zdravým humoristickým zabarvením. Ottova Laciná knihovna národní přináší nyní Unzeitigův překlad Potapenkovy Síly slabého. Jako mnoho spisovatelů ruských této doby, tak také Potapenko líčí v románu tom zápas nových proudů se zastaralými názory a zvyky. Osvěta a pokrok vítězí tu nad neudržitelnou ztrnulostí staré Rusi.

Silná, sebevědomá žena, znající netoliko veliký a světlý cíl, ale také množství překážek a nesnadnost zápasu, odhodlaně vchází v boj a zůstává důsledně prozíravou, moudrou i silnou až do vítězného konce. Ona jest silou svého slabého muže, ona jest duší velikého podniku, jí, té mohutné, ovládající bytosti posléze se podrobuje stařec tchán, zatvrzelý obránce starých řádů, před ní vůbec sklání se všechno.

Odměnou její jest pouze vědomí, že pozvedla slabost, v čemž vlastně spočívá její životní úkol. A když pak té silné ženě, která po boku malomocného chotě ovšem nemůže najíti skutečného manželského blaha, nabízí se láska, přemáhá city své říkouc, že k síle nutně potřebí jest čistoty.

Postava Darje Nikolajevny jest z oněch vzácných

Znak pánů z Hasenštejna na Kosti. Fot. F. Mencl v Sobotce.

povah, které neobjevují se zhusta v literaturách. Jsme přesvědčeni, že čtenáři Potapenkova románu ještě po letech vídětí budou v duchu její poněkud sice tvrdý, ale přece určitý a sympatický obraz. *Ds.*

— Na čerstvém vzduchu. Román o dvou knihách od A. V. Šmilovského. Druhé vydání nákladem F. Šimáčka. Ačkoliv od úmrtí Šmilovského (1837—1883) již uplynulo 22 let, spisy jeho jsou dosud svěží a těší se nepřestávající oblibě všech vrstev čtenářů. Milý, sympatický auktor Starohorského filosofa promlouvá k nim tak srdečně a způsobem tak poutavým, že již na počátku uchvacuje jejich zájem a drží je v něm až do poslední řádky.

Jako téměř ze všech prací A. V. Šmilovského, tak také z románu Na čerstvém vzduchu dýše na nás zdravý venkov slunečními paprsky a lesními i polními vůněmi, a svérázný, než nevinný humor jest mu dobrým kořením. Oceňovati znovu spisy A. V. Šmilovského a dotýkati se jadrných postav jeho bylo by zbytečno. Upozorňujeme-li však přece zvláště na něco, jest to krásný, ryzí jazyk, kterým září a zvoní jeho skladby. V té příčině práce Šmilovského jsou téměř nevyčerpatelnou studnicí, ze které by měl hojně čerpati každý, komu jest mila naše mateřská řeč a kdo hodlá pracovati perem. Právě proto, že Šmilovský snad až zúmyslně hromadil do svých spisů výrazná, zapomínaná slova i pěkná rčení, měla by býti této vlastnosti tvorby jeho věnována ustavičná pozornost. *Ds.*

— Obrázky z Alp. Cestopisné črty z Korutan a Tyrol. Napsala Anna Řeháková. Hezká knížka, napsaná opravdovou cestovatelkou, zaníceným pro mohutné krásy přírodní. Úchvatné Dolomity, proslavená to skupina tyrolských Alp, vábí k svým podivuhodným útvarům nemálo zvědavých očí. Ať jsou odechnuty stříbrem východu nebo zlatem západu, Dolomity vždy budí v pozorovateli plno tajemných dojmův a dobrodružných myšlenek.

Mezi těmi horami ochotně nás provádí spisovatelka. Neubírá se vyšlapanými cestami tuctových turistův, ale naznačuje mnohem vděčnější stezky, po kterých jí od nynějška zajisté bude následovati hojně alpských nadšenců. Málo bude těch, kterým po přečtení Obrázků z Alp by se nezachtělo s knížkou v ruce podívati se také do luzných Dolomitů, kde kraluje nádherná Vendretta Marmolata, kde žil opěvaný Ondřej Hofer a kde každá hora opředena jest kouzlem pověstí a vzpomínek, z nichž nejednu zůstavili v lidu stateční horští průvodčí.

Knížka, kterou vydalo nakladatelství Edvarda Leschingra, ozdobena jest několika obrázky a doporučuje se jak cenným obsahem, tak i vkusnou a vhodnou úpravou. Dočká-li se opětného vydání, jistě z ní pak budou odstraněny některé poklesky jazykové. *Ds.*

— F. H. Slabecký: »Tragedie člověka«. Je to dnešního dne už zjevem opravdu symptomatickým: naši mladí a nejmladší autoři jsou přímo strašnými prznitelí svojí mateřštiny. Je bílou vranou knížka někoho z jejich tábora, která by byla psána češtinou alespoň trošku obstojnou; zdá se, že jejich jediným kriteriem slohové vyspělosti jest, dovedou-li psáti prósou hodně zkudrlinkovatělou, hemžící se okrasnými adjektivy, ale vždycky co možno nejvzdálenější té, která je přirozeným výsledkem normálních pochodů myšlenkových. Hrdinové románů hovoří s patra a se zdáním přestrašné učenosti; hrdinové básní poblouzní stránky, než vyjde na jevo, že vlastně chtěli konstatovati západ slunka anebo unylé přivření očí spanilé Dulciney. Ale co při tom nejhoršího: ona závratná souvětí hemží se sterými nečeskostmi, germanismy a grammatickými přemety, že člověku, jenž někdy slyšel mluviti naše prosté venkovany, vhání se k srdci všecka krev. Jsem jist: kdyby se tu vypsalo deset tisícových cen na knížku prostě a čistou češtinou napsanou, nevynesla by porota svého rozsudku ani za deset roků. Případ snad už i v Čechách poněkud křiklavý.

Tento úvod je nutný k dobrému debutu páně Slabeckého, ke knížce jinak obstojné, jen kdyby až tak příliš se nevázala na světlý vzor Zeyerův a jen kdyby až tak příliš neparafrásovala 4. kapitolu I. Mojžíšovy knihy, která pojednává o vraždě Kainově. Biblickou fantasií ji nazývá autor — ale neprávem. Ideově nového je tu pramálo, a ony stylistické vynucenosti spíše jen zatemňují základní zdravé jádro. *—a.*

Toto číslo vydáno dne 4. srpna 1905. — OBSAH: JIŘÍ ŠČERBINSKÝ: Na skoku. — JOS. D. KONRÁD: Eva. — A. ZEMANOVÁ: Za mou dceruškou. — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — AKIM SET: Nihilistka. — FEUILLETON: Kost. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE: Fotografoval František Menel v Sobotce: Kost. — Plakánek. — Staré malby na skle v kapli sv. Anny. — Znak pánů z Hasenštejna.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec. otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITEŠ. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. VÁCLAV ŠTECH, PORADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GRÉGRA A SYNA.

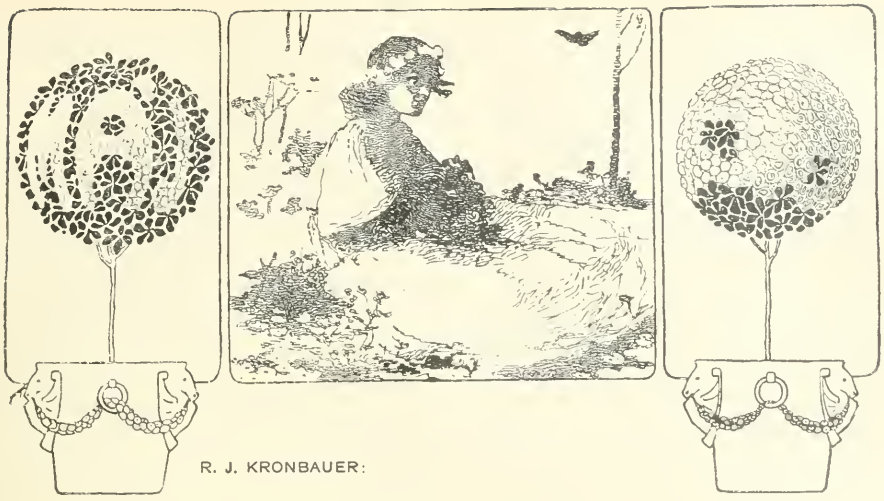

R. J. KRONBAUER:

Snoubenci „Umělecké lóže.“

Román.

(Pokračování.)

avolali ji, aby šla na jeviště.

Byla tak rozrušena, že několikráte uvázla.

Způsobilo to všeobecný podiv.

Nikdo nepamatoval, že by se jí kdy taková nehoda přihodila.

»Bečička« už na jevišti dala na jevo svůj úžas. Netajila se tím, že za tím něco vězí a že se s Emmou děje něco mimořádného.

Chodila za kulisami zadumaná. Čekala na Ryvolu. Bylo ji divné, že se neobjevuje.

Byla rozhodnuta, že mu peníze vrátí a že mu neřekne o Viktorovi ani slova. Když zrale o tom uvažovala, musila doznati, že není ani pomyšlení, aby Viktora pohnula k takovému ústupku. Už kdyby ten Ryvola přišel . . tisícovka jakoby ji pálila. Na jevišti pořád na ni myslela a několikráte se přesvědčovala, má-li ji ještě a zdali ji neztratila.

»Není nám souzeno«, řekla si smutně, »abychom si z té tísně pomohli. Škoda, že to byl pouhý sen . . škoda, že je ten Viktor tak paličatý. Ryvola nejde . . snad to naposledy přece jenom myslil do opravdy.«

Emma přistoupila k oponě a skulinou pohlížela do hlediště. Hledala Ryvolu. Nikde ho neviděla. Pospíchala za kulisy, odběhla do garderoby, prohledala všechny kouty — ale po Ryvolovi nebylo nikde ani památky.

Byla rozechvěna a rozrušena. Herci to pozorovali a udiveně na ni pohlíželi. Stokrát chtěla se již toho neb onoho herce otázati, neviděl-li Ryvola, ale živou mocí nemohla se k tomu odhodlati. Bála se, že by prozradila svůj neklid a svou úzkost.

Představení blížilo se konci.

Emma byla tak rozčilena, že nevěděla, co činí. Všechno jí padalo z ruky, ve zmatku sedla si před zrcadlo své sokyně, která ji dost nešetrně upozornila, aby si sedla na své místo, poprvé vstoupila do garderoby herců a ani si toho neuvědomila. Byli tím očividně překvapeni. Emma stanula u dveří a jako vyjevená rozhlížela se po místnosti. Někdo na ni promluvil a ona ani nevěděla, co řekl.

Neodpověděla a slova nepromluvivši vyšla zase z garderoby.

Musila ještě jednou na jeviště. Inspicient lomil rukama, když nadarmo ji vybízel, aby vešla na jeviště a ona se ani nehnula. Teprve když ji chopil za rameno a vykřikl: »pro Krista Pána . . co se to s vámi dnes děje . . ? vždyť vy tu stojíte jako náměsíčnice a na jevišti všechno plave«, probrala se ze ztrnutí a jako vyjevená vrazila na scénu.

Konečně bylo představení u konce. Režisér se jí ptal, není-li churava. Pozorovala, že na ni pohlížejí útrpně. Vajcr přišel, podal jí ruku, stiskl — ale ani slova neřekl. Přišla do garderoby, posadila se malátně do kouta a zapomněla na odstrojování.

Ryvola tedy nepřišel. Pro nic jiného neměla smyslu. Nebyl to tedy žert . . tisícovka zůstala jí v rukou.

Co jen teď si počne? Kam ji jenom uschová? Nemůže ho přece vyhledat, aby mu ji vrátila. Musí ji tedy několik dní opatrovat a ukrývat. Což kdyby se svěřila Viktorovi?

»Ne . . ne . .« zvolala nahlas. Teprve nyní, když slyšela svůj vlastní hlas, se vzpamatovala.

Byla v garderobě sama.

Žasla nad tím, že ani nepozorovala odchodu svých kolegyň. Dávaly jistě dobrou noc a ona jim neodpověděla. Co si jenom o ní pomyslí?

Rychle se převlékla a vyrazila z divadla jako divá. Poslední jiskřička naděje v ní doutnala. Snad bude na ni Ryvola čekat . . snad odešel z divadla a vrátil se, aby ji zastihl, až půjde domů.

Před divadlem bylo pusto a prázdno.

Emma čekala asi deset minut. Přecházela kolem vchodu, rozhlížela se pátravě kolem sebe . . ale marně.

Ryvola nepřišel.

Šla domů se svěšenou hlavou. Tisícovku schovala za ňádra. Bylo jí, jakoby to bylo kus žhavého železa a ne kousek papíru.

»Darmo mně spůsobil starost«, hořce si řekla . . »Kdybych aspoň věděla, kde bydlí, poslala bych mu to poštou.«

Domů přišla jako zařiznutá.

Viktor si toho povšiml a ptal se jí, co se přihodilo.

Musila zase lhati, aby ho upokojila.

Pohádaly prý se s kolegyní k vůli roli. . .

»Stojí-li to za to, tak se rozčilovat«, pohrdlivě řekl Viktor . . »kdyby z toho byl nějaký materielní prospěch, nedivil bych se pranic . . . ale nic z toho nemít a ještě se haštěřit, to nemohu pochopiti. Je vůbec celé to vaše divadlo k smíchu. . Je k neuvěření, že může existovat umělecký podnik, jenž platí herečkám takřka tolik, co se platí děvečkám. Pořád o tom mluvíš, že se to změní, že se vám platy zlepší, že návštěva od představení k představení roste . . a pořád je to při starém. Už mám z toho ze všeho strach . . . pozítří musíme zaplatit činži, tento týden propadnou nám věci, jež jsme zastavili a krejcaru není v domě. Čtrnáct dní opisuju, až mně prsty schromlý a co jsem vydělal? Mizerné dvě desítky. To nás nevytrhne . . mne to ubíjí — darmo o tom mluvit.

Plakal bych sám nad sebou, když si vzpomenu na svoje sny, na svoje literární ambice. Něco se musí stát . . mně je chvilemi tak úzko, že bych se nejraději ani na světě neviděl. Pak se člověk diví, že lidé dopustí se nepoctivého skutku. Všichni ho kacéřují, všichni ho kamenují, ale nikdo nepováží, že ubožák nebyl v tu osudnou chvíli příčetný. A na to by se nemělo zapomínat . . . «

Emma pohlížela na něho vyděšenými pohledy. Proč právě dnes vzpomněl si Viktor na tyto hrozné podrobnosti. To jakoby osud to tak nalíčil, aby provedla něco nepředloženého.

»Už je to nad moje síly«, pokračoval Viktor ve svých stescích . . »bránil jsem se ze všech sil a nemohu za to, že jsem podlehl. Chodím jako zmámený a budím svou ustaranou tváří rozruch. Pamatuju se, že jsme byli před čtvrt rokem v téže situaci. Tenkráte jsem ti ukazoval padesát zlatých, jež byly určeny pro Matici. Statkář Lošan prohrál sázku a věnoval ji Matici. Byl jsem náhodou přítomen, kdosi upozornil, že je v lokále matiční úředník, padesátku mně odevzdali a já s ní přišel domů. Druhého dne byl poslední den, kdy jsme měli zaplatiti činži. Celý den jsem peníze shánět a když jsem jich nesehnal — vypůjčil jsem si zatím z těch matičních peněz.

»Ježíši Kriste . . a proč jsi mně o tom ničeho neřekl?«, vykřikla Emma, jež v tu chvíli přitiskla křečovitě ruce k prsoum. Zdálo se jí, že tisícovka je ohrožena . . že už ji asi nebude moci vrátiti a myšlenky té ulekla se více, než strašlivého přiznání Viktorova.

»A co by mně to bylo platné?«, prudce vyjel Viktor . . »byla bys ty peníze opatřila? Peníze jsem nemohl odevzdati, poněvadž pokladník nepřišel do kanceláře. Myslil jsem, že je nějakým způsobem opatřím a že bude zase všechno v pořádku.

Bohužel — nepodařilo se mně to . . utratili jsme i zbytek a já nadarmo usiloval o to, abych z toho nějak vyvázl. Teď ale je zle . . včera mne potkal Lošan a ptal se, proč nebyla ve výkaze matičních darů zmínka o jeho prohrané sázce.

Zůstal jsem, jako když do mne hrom uhodí. Upokojil jsem ho a ubezpečil, že se to napraví hned v příštím seznamu. Ještě štěstí, že nešel do matiční kanceláře . . to by bylo bývalo strašlivé — to bych byl nepřežil. Dělal jsem, co jsem mohl . . víš dobře, že jsem napjal všechny svoje síly . . ale padesát zlatých je ohromná suma. Divívala jsi se, proč tolik pracuju, vytýkala jsi mně, že ti nechodím ani do divadla naproti . . a já klidně vše musil snašeti, poněvadž jsem pořád doufal, že to dohoním, že ty peníze opatřím. Co jsem k vůli tomu nocí probděl . . často a často ve dvě hodiny jsem vstával, lampu jsem zakryl, abys se neprobudila a psával jsem až do bílého rána. Když jsem něco vypsal, věnovaly se peníze na něco jiného, co musilo být . . a tak jsem se octl tam, kde jsem. Bože . . . to jsou cesty do kanceláře! Umírám úzkostí a strachem, aby nevstoupil někdo a neptal se, co je s tou padesátkou, lekám se každého

člověka — chvěju se na celém těle, kdykoli Antoš se na mne podívá. Tak neobmezenou má ke mně důvěru a já ji tak podle, tak hanebně zneužil. Posadil si do kanceláře člověka, jenž ho zradil. Zkameněl by úžasem a hrůzou, kdyby to na mne prasklo. Mám dojem, že ho raní mrtvice, až se to doví. Poctivost je jeho chloubou a nic se mu tak nehnusí, jako taková špatnost. Kdo pak mně uvěří, že jsem byl k tomu dohnán krajní nouzí? Jako bych ho slyšel, co by mně řekl: »Proč jste se mně nesvěřil — proč jste mne nepoprosil o pomoc?« Byl by pomohl, vím to určitě . . ale už jsem se ostýchal . . vždyť už jsem to třikráte udělal . . .«

Emma zalomila rukama. O tom všem neměla ani potuchy.

»Teď se tomu divíš, viď, teď žasneš a křižuješ se . . «, hořce řekl Viktor . . »to je ovšem to nejpohodlnější. Co jsem ale měl dělat, když jsem věděl, že moje nezdary způsobují rozvrat v našem životě, kterého jsem se bál a hrozil.

Dnes ti nemohu nic vyčítat . . dnes jsem sám vinníkem. Stojím na pokraji propasti a vidím, že se musím do ní střítiti. Je mně toho velice líto, že jsem tebe k sobě připoutal. Bylo naším neštěstím, že jsme se setkali. Říkávali nám, že jsme snoubenci umělecké lóže. Mělo to býti znamením našeho štěstí a zatím byla v tom kletba, která nás urputně pronásleduje«.

Emma prožívala strašný boj. Cítila na ňádrech prudkou palčivost.

Měla v rukou spásu. Něco se musí státi . . Viktor musí zítra ty peníze v Matici odevzdat. Proč by nemohla použiti peněz, jež Ryvola jí zapůjčil? Vždyť to vypadá, jakoby v tom měl osud svou ruku a Ryvolovi vnukl myšlenku, aby jí nabídl svou pomoc v nejkritičtějším okamžiku.

Tím si přece nijak nezadá, když chytne se stébla, jež se jí podává ve chvíli, kdy tone. Snad nastal vhodný okamžik, aby Viktorovi vše pověděla.

Již již měla přiznání na rtech, když v tom zakřikla ji úzkost, aby vše nepokazila.

Na to je času dost . . až bude vše napraveno . . však on bude potom Viktor měkčí a povolnější. Všechno mu poví . . vždyť není příčin, proč by mu něco zatajovala. Teď není rozhodně k něčemu takovému nálady . . . Viktor je rozechvěn, Bůh ví jaké podezření by ho pobouřilo a dost možná, že právě to by bylo jejich zkázou, jejich hrobem.

Byla rozhodnuta. Teď jenom se jí jednalo o to, aby Viktora upokojila. Musí zakročiti sama . . peníze má . . Jak to jen navléci, aby vzbudila zdání, že může sama vypomoci.

Přemýšlela několik kratičkých okamžiků.

»Viktore«, řekla po chvíli hlasem skoro vítězoslavným . .

»Zítra v deset hodin dopoledne přijdu za tebou do kanceláře a přinesu ti padesátku«, řekla a obličej její při tom celý zaplanul.

Troskovický sebou prudce pohnul.

»Ty?«, zvolal nedůvěřivě, ale zákmit naděje zasvítil v jeho očích

»Ano . . já«, důrazně řekla Emma . . . »v divadle jsem doposud o nic nepožádala. Nechtěla jsem se pokořiti — ale nouze lame železo. Požádám o přídavek a zároveň si řeknu o zálohu. Myslím, že nebudu odmítnuta. Ta Amerika je přece k něčemu dobrá . . zvou tam herce a herečky a stačí, když pouze naznačím, že bychom se tam vydali. Uvidíš, že dobře pochodím. Vím, že mají strach, abych jim neodešla. Tak ubohé, jak ty myslíš, to u nás přece není, aby přední herečka nevydobyla takového pakatýlku«.

»Myslíš, že dobře pochodíš?«, nedůvěřivě se ptal Viktor, ale bylo vidět, že okřál nadějí, že vyvázne ze strašlivé situace.

»Jsem o tom přesvědčena«, odpověděla Emma tak pevně a jistě, že Viktor se na ni zadíval s obdivem.

»Časně ráno, již o osmé hodině vyjdu. (Emma povstala a procházela se po pokoji. Při tom přemýšlela o tom, kam půjde tisícovku proměnit.) Obléknu se do svých nejlepších šatů, aby ze mně už z daleka nečišela prosebnice. Řeknu si o to, co mně právem patří, totiž o přídavek, sebevědomě a s důrazem. Divadlu se dobře vede . . ať tedy platí těm, kdož mají o to hlavní zásluhu. Jak se tak někdy leccos hodí, čemu nevěnujeme pražádné pozornosti. Tuhle mne animoval herec Stín, jenž chystá se do Ameriky, abych šla zkusit za oceán svoje štěstí. Musím na ně s politikou . . řeknu, že se ti nabízí v Americe výhodné místo v žurnále a mně že Ludvík píše, abych jela s tebou a stala se členem jeho společnosti . . «

»Emmo . . žasnu, kde se v tobě tohle všechno vzalo?«, divil se Viktor.

Emmu zarazila poněkud tato poznámka.

Pochopila ovšem, že se v prostém tomto údivu přihlašuje Viktorova neumořitelná podezíravost.

»Musím jednat — musím něco podniknout«, řekla spíše pro svoje upokojení.

Hlavní věcí je, abych přišla dobře okovaná. Když mohli dáti zálohu »Bečičce« a jiným, proč by ji nedali mně? Dvacet, třicet zlatých mně přidají jistě . .«

»A což když ti řeknou, že to neudělají . . co jim na to odpovíš?«, namítl Viktor jenom proto, aby slyšel vyvrácení svojí námitky.

»Že pojedu do Ameriky — toho se jistě zaleknou a uvidíš, že budou docela jinak

se mnou jednat«, — hovořila Emma s tak překvapujícím klidem, že Viktor už o zdaru nepochyboval.

Té noci nespala Emma . . za to Viktor spal, jakoby se nějakého odvaru napil.

Učinila skok a nemohla již zpět. Nemyslila ani na Ryvolu, ani na závazek, který přijala, jen pomyšlení na to ji znepokojovalo, jaké to bude míti následky, až se o tom všem doví Viktor. A říci mu to přece musí . . . Leda by se stal zázrak a ona mohla peníze Ryvolovi vrátiti. Ale to není možno, nic takového se nestane . .

»Nějak to dopadne«, utěšila konečně svoje svědomí . . »kdo ví, zda mně tu zálohu do opravdy dají. Řeknu si o ni — peníze Ryvolovi vrátím a všechno bude zase v pořádku.«

Časně ráno vyšli spolu z domu.

Viktor chtěl Emmu doprovoditi.

Rozmluvila mu to. Pohnula ho k tomu, aby jenom šel klidně do kanceláře a čekal na ni. Ráda by si cestou všechno ještě důkladně rozmyslila a proto bude líp, když půjde sama.

Bloudila Smíchovem skoro do deváté hodiny.

Nemohla se odhodlati k tomu, vstoupiti někam a požádati o drobné. Myslila, že je to na ní vidět, že přišla k tolika penězům záhadným způsobem. Co by jenom řekla, kdyby se jí optali, jak vlastně k tisícovce přišla? Napadlo jí, že by bylo nejlíp, kdyby tisícovku rozměnila v okolí divadla, kde ji lidé znali. Ale o tom by se mohli dověděti herci . . a to by byl poplach. Kde vzala tisícovku? Jak k ní přišla?

Podívala se na hodiny a zhrozila se, jak ten čas ubíhá.

Spěchala na druhou stranu Vltavy. V Praze to bude přece jenom nejjistější. Rozhodla se konečně, že něco koupí.

Vstoupila do velkého kupeckého krámu a objednala si kilo cukru. Když položila na stůl tisícovku, zpozorovala, že byl příručí trochu překvapen. Litoval, že pán není dosud v krámě a že nemohou dáti drobných.

Začervenala se, položila balíček na pult, zakoktala několik slov omluvných a rychle vyšla na ulici.

Aby tak za ní vyběhli a dali ji zatknouti! To byl nápad, kupovala s tisícovkou takovou maličkost.

Minulo zase čtvrt hodiny a Emma bloudila nerozhodně po ulicích. Což aby si koupila prstýnek? To už je přece větší vydání — a nikomu to nebude aspoň nápadné, že má tisícovku. A co by řekla Viktorovi? Bylo by mu to jistě divné, že jí napadlo v takové kritické chvíli kupovati tak zbytečnou věc.

»To je starost s penězi« — ulevila si.

V tom odbíjely hodiny.

Bylo deset. Viktor jistě už ji netrpělivě očekává. Aby potom něco v rozechvění neprovedl. Pomyslí si, že špatně pochodila a v rozčílení by se mohl přiznati k tomu, co provedl. Jistě by ho v Matici už nenechali. Což pak aby to zkusila ještě jednou v jiném krámě a nakoupila hojnost věcí pro domácnost?

Zase hezky dlouho hledala obchod, o němž si myslila, že by mohli míti za tisícovku drobné. (Pokračování.)

AKIM SET:

Nihilistka.

(Dokončení.)

V.

Bylo vedro. Nesnesitelné. Však už byl konec července a nastávala doba arbúzů. Všude je bylo vidět, odevšad se ozývalo jejich jméno. Po ulicích jezdily vozy vrchovatě plné velkými zelenými koulemi, jezdily volným tempem, a mužikrozvážeč sedě na kraji vozu v červené košili, odřené čepici, v lápťách na boso, líně drže v jedné ruce opratě, ve druhé klátící se bič, vyvolává táhlým hlasem: »Arbú—zy, arbú—zy . . . pěkné arbú—zy!« Z některého domu vyběhne služka — venkovská — v košili s nadutými rukávci, v krátké pestré sukni, na hlavě šátek »na babku« a kolem krku skleněné korále — a nemusí volat na strýce, hned na ní poznal, že jde pro arbúz. — »Stůj, malinová! . . . »křikne své kobylce, a sám už vyndavá arbúz po arbúzu, váží je v rukách a vykládá »mladé« výtečné jeho vlastnosti. Ba na důkaz výbornosti svého zboží i rozřízne v půlce některý — a teď už kupec neodolá. Zelenobílá obroučka kolem růžové, přerůžové, jako malinová zmrzlina-dužiny, šťavnaté se spoustou černých peciček — ne-

možno odolat. Dvugrivěnnik — dvacet kopejek — putuje »strýcovi« do zamastěného kapsáře.

»Pašól! . .« a jedou dál. Však už je čas! Z protějšího rohu už zase je slyšet: Arbú—zy! Arbú—zy! . . . Nový strýc, nový vůz atd. Až do omrzení.

A horko je! Nedaleko do tří hodin odpoledne. Veliké kulovité křemeny, jimiž je vydlážděna ulice, i skrze podšev pálí. A ploché, velké po kraji chodníku, bělají se jako křída — sluníčko je vydrhlo. Před krámy jsou spuštěny režné plátěné záclony na železných tyčích. Personál v obchodech, líný, horkem zemdlený, přechází od pultu ke dveřím, hledaje ochlazení aspoň v tom zvíření vzduchu, jež způsobí pohybem svého těla. A špinavá podlaha je už tak nakropena, že na ní zůstávají louže. A kupců nikde. Však přec. Tam, zrovna na rozhraní Kalužského náměstí a nekonečně dlouhé Šáblovky, v krámě se střižným zbožím, je živo až nazbyt. Živo v hlasech, živo v barvách.

Pult docela zmizel v záplavě všech možných kartounů. Jsou modré jako šmolka, zelené jak šťavnatá tráva, žluté, pestré a červené, hlavně červené — ve všech odstínech a kombinacích. A vzduch je přesycen zápachem všech těch barev a látek upotřebených k apretúře; ale tenor drží mezi nimi vůně kumače (červené prací látky) — trochu jako maliny a škrob . .

Ach kupčíku, kupčíku, cos myslel, že's takové bohatství rozložil před očima venkovských bab a strýců? Teď už si jistě nevyberou! Když se pro modrý sarafan rozhodli, jako naschvál červený kumač rudou jiskru hodí — a hned modrý pobledl. A vybere si bába šátek proto, že na něm tak uměle celý chorovod i s traktirem vytisknout dovedli? Rozmluví jí mužík, co že nevidí toho druhého, stokrát hezčího, na němž i kozáci na svých kobylkách skáčí, i zdatný pán v dlouhém vousu a bohatém kaftanu se pyšní!

A kupec stojí za pultem, tlustý, horkem i námahou rudý, na svou duši ujišťuje, Boha za svědka volá, a tu chvíli pod zem se propadnout chce, není-li to zboží nejlepší a nedává-li je se škodou, div ne zadarmo.

Pojednou hodí mužík šátkem, bába kumač na pult pouští, kupec v polovině slova ztrácí nitku a vše se hrne za dveře:

Přestupníky vezou!

Okna se otvírají, před vrata vybíhají lidé, před krámy, na balkóny.

A vzduchem se nese ostře a v přesném taktu bubnování.

Ne vesele, jako když vojáci se v řadách berou za svým cílem — tak nějak temně, hrozivě znějí ty rány paliček — že dítě, jež je uslyšelo, pojme strach, a dospělý, i uprostřed veselí — zvážní.

A v dálce blýskají se již bajonety dvou řad žandarmů, jejichž středem, volným tempem, jako při pohřbu, se pohybuje podivný vůz a za ním druhý.

Co tu za rok přejede podobných transportů! Uvykli jim lidé v těchto končinách — uvykli, a přec sledují každý nový transport s upjatou pozorností, se stajeným dechem, a rozcházejí se pak zamlklí, s pošramocenou náladou ... A dnes se nějak zvlášť soucitně dívali za vozy v sled mizícími za Kalužskou branou . . . A dlouho trvalo, než někdo z diváků promluvil . . . Všem znělo temné rachocení bubnů dosud v uších a před očima se mihala bledá, smutná — a ne smutná, ale tragické resignace plná dívčí tvář, za černými mřížemi posledního vozu . . .

— A viděli jste . . takovou mladounkou . . proč asi? . . . žalostným hlasem protáhla bába, co prve šátek vybírala.

— I, málo-li čeho bývá? . . Bože, uchovej hříchu! — křižoval se kupec. — Konec má, ubohá, s životem . . . A taková mladoučká! . . .

— Což má-li matku! Ta aby se rovnou ve hrob položila . . .

— Neblázni, bábo, kdež pak matku . . takové bez matky vyrostly . . . Vím, povidal mi u nás . . . — a mužik začal historii od Adama . . .

A vozy jedou dál jednotvárnou silnicí za městem . . . svým tempem . . . volným — volným, jako by chtěly dopřát svým žalostným pasažerům ještě chvilenky ve vlasti, kam se již beztoho nikdy nevrátí . . .

V tlumoku průvodčího transportu, na popsaných listinách, je naznačen osud každého jednotlivce . . . Dnes všecky listiny při jménu mají poznámku — nihilista — či nihilistka. Stojí tak i u jména Anastasja Rosenhainová . . .

Neví Nástя, jaký soucit vzbudila, neví ani, že se z okna dívá, ani nevnímá, kdo sedí vedle ní, ba ani se neuvědomuje o studeném cíli své cesty . . . Ztrnulé tělo každým krokem silných tahounů je blíže chladné Sibiři, ale duše, ta je daleko v minulých — tak rušně, pestře — minulých měsících . . .

Znova povstává před ní ta vlna, která ji uchvátila a přenesla přes všecky předsudky a ohledy, která jí vložila v ústa slova, jimiž se loučila s matkou za onoho květnového rána, kdy odjížděla s Váňou na »dáču«. Jak výmluvnou byla tenkrát matka, kdy jí líčila hanbu plynoucí z poměru jejího k Váňovi! A jak zmlkla rázem po Nástině otázce: Měří-li pevnost a mravnost svazku zákonitého dle sebe a otce? . . . Skoro pocítila tenkrát, že byla příliš krutou v pravdě. Ale ne na dlouho,

proroctví matčino, »že jí osud růží nepřinese«, vzbudilo razem vše, co oné vlně dodalo prudkosti — a odešla chladně . . . Zase cítí se uchvácenou tou osudnou vlnou, a zalitou třiští jejich žhavých jiskřivých krůpějí, jimiž v ní shaslo vše, aby v temnu tím zářivěji stál — Váňa. Jemňounký úsměv si zahrál Nástě na rtech . . . To vidí obrázky z dáči . . . Pokojíček vedle půdy . . . bez stropu, jen pod krovem . . . však stál jen 10 rublů, ale měl balkón . . . a vidět bylo daleko — daleko . . . Lesy . . lesy . . . lesy . . . co zeleně, temné, měkkoučké — kolikrát se chtělo zavřít oči, pustit se s balkónu a padat, padat dlouho — nekonečně do hlubokého, vonného, zeleného sametu . . . Nebo večer . . . jednou pořádali pochodňový průvod . . . a byl takový čarovný večer! Hvězdy ohromné, zářící zelenavým světlem . . třepetaly se na temné obloze, jako by každé chvíle chtěly sletět dolů . . . ve vzduchu bylo plno vůně jasmínu . . . a bez . . . bílý . . . pod balkonem jak voněl! Od rybníku zněl žabí koncert, a v dálce mizící pochodňový průvod se vzdalujícím se hlukem splýval v přelud . . . Jak byla tenkrát duše plna štěstí! . . . až tížilo . . . a chtělo se umřít . . . Škoda, že nelze umřít kdy se chce! . . . Násťa vzdychla, hluboce, jako dítě, které uložili po velkém pláči spát, a ono ze spaní vzlyklo — nevzlyklo, vzdychlo — nevzdychlo . . . A úsměv zmizel. Šeď života není kamarádkou úsměvu . . . Pak onemocněla, těžce, neměli peněz — sotva se vykřesala, a vrátili se do Moskvy. Kratičká doba: od května do července, a přec stačila, aby okusili všeho: nepřátelství, bídy, všednosti a konec — zatkli Váňu po prohlídce a naleznuvše kompromitující korrespondence. A zatkli i ji jako spoluvinnici . . .

Jedou, a Násťa už ví, že jedou, a není jí nijak: ani dobře ani zle. Jen místa je ve voze málo a vzduchu — to pociťuje tělo. Duše necítí přání, nelituje, nebojí se a nedoufá. Otupěla. Na dlouho-li? Jak bude, až se probudí? A probudí se. Život je tak dlouhý a resignace je nevěrná společnice . . .

JAR. SVOBODA:

Závět.

Dvéře jsou zavřeny,
u kterých stávala,
když mi svým šátečkem
znamení dávala.

Jsou dvéře zavřeny
na čtyři pečeti,
jak strašné tajemství
v poslední závěti.

Jak se to tajemství
před zrakem otevře,
div člověk nezoufá,
div člověk nezemře.

Již dvéře otvírám
se všech sil napjetí —
strašné zřím tajemství
pod čtverou pečetí.

Pod věncem čerstvých myrt
v bělostném rubáši
vidím svou nevěstu
v rakvi — květ nejdražší.

JOS. D. KONRÁD:

Eva.

(Pokračování.)

le budeš mi často psát?« pravila mu nemajíc odvahy vzhlédnouti k němu s tou otázkou.

»Budu vám psáti tak často, jak jen to bude možno,« pravil s ochotou, o jejíž upřímnosti Eva nepochybovala, ale přece byla zaražena jeho odpovědí.

Ona mu řekla: budeš mi psáti, a on neodpověděl budu ti psáti, nýbrž: budu vám psáti — vám všem, otci, matce i tobě, neboť nemám ničeho, co bych měl psáti výhradně jen tobě.

Ale přece skládajíc věci jeho přišpendlila mu na jeden z nákrčníků dva malé lístečky, jež před tím sloupla s divadelních cukrovinek. Na jednom malém proužku papíru stálo slovo, vroubené zlatem: Vzpomínej! A na druhém: Nezapomeň!

Až Pavel bude daleko za mořem, tisíc mil vzdálen od ní, a až vezme ten nákrčník, i kdyby nechtěl, musí si vzpomenouti. Pak obdrží od něho lístek nebo dopis, v němž bude nucen napsati aspoň také dvě srdečná slova pro ni: Vzpomínám! Nezapomínám!

Složila nákrčník do vonného papíru a dala do tlumoku s podobným citem, jaký se v ní ozýval před rokem, když Pavel odjížděl po svém vyznání z Opatství a když mu vkládala na dno zavazadla navštívenku s přáním, aby opět brzo nalezl ztracený klid a by beze chvění vzpomínal na pokojné dny, jichž zažili v ovzduší její rodné samoty.

Sama do bělostných útrob svých zavazadel uložila malý balíček, jenž byl dosud součástí jejích klenotů: dva své vlastní lístky, svou kytičku sliziček, svou suchou žlutou růži a svoji rukavičku. Ani jí nenapadlo, že to jsou její vlastní památky, teď již souvisely se vzpomínkami na Pavla, třeba se jich tak krutě zbavoval.

Ještě téhož dne dopoledne, kdy na Pavlově ústavu bylo skončeno vyučování, odjeli do Opatství. Professor tam jel jednak vyprovodit Evu, jednak aby tchánovi a tchyni před svým odjezdem dal s Bohem. Zdržel se tam jen několik hodin a před večerem opět se vracel do Prahy, aby odtamtud neprodleně podnikl další cestu.

Na stanici haberskou vyprovázeli ho všichni tři, rodičové i Eva. Jeli v novém kočáře, který pan Severa schválně koupil, aby jeho zeť a dcera mohli pohodlně konati o prázdninách projížďky a výlety. Teď starý pán byl zklamán a cestou aspoň smlouval s professorem, aby pobyt svůj v Americe co možná ukrátil.

»Celé prázdniny tam nebuď, to ti povídám. Chceme tě taky trochu užít u nás — vždyť opravdu od svatby s Evou jsi nám vzdálenější než před svatbou. Jak živ bych si nebyl pomyslil, že's tak náruživým tulákem! Opustit na celé neděle mladou ženu a nejlepší přátele, toho bych na tvém místě neudělal. Amerika ti neuteče, ale kdyby ti zatím utekla žena, nic bych se jí nedivil při takovém manželství.«

Skončil žertovně, dívaje se při tom na dceru i na professora, a zdálo se mu, že oba přijímají cize jeho vtip a že jsou v duchu dokonale srozuměni o planosti jeho narážek.

»Ti dva si dobře rozumějí,« pomyslil si, »ale sami zůstávají pořád hádankou. Jak živ jsem neviděl tak podivného manželství!«

Na stanici Eva byla nejzaraženější ze všech, a pochopujíce to, rodičové šetrně přehlédali její pohnutí. Statkář se nutil do dalších žertův, aby co možná ukrátil trapnou chvíli před loučením, a professor jakoby neměl jiných starostí a myšlenek ohlížel se směrem ke stráni, porostlé lesíkem, odkud měl vyjeti očekávaný vlak.

Konečně nad zelenými haluzemi mladých borovic objevila se bílá pára, ozvalo se pronikavé písknutí, vlak s hlomozem vjel do stanice.

Drže v ruce klobouk Pavel Hylmar líbal se nejdříve s panem Severou, načež políbil ruku paní Severové a dal jí na tváře dvě uctivé hubičky. A pak — pak tu ještě byla Eva.

Přistoupil k ní s hlavou stále obnaženou, vzal ji za ruku a přál, aby se měla dobře za jeho nepřítomnosti a by byla hodně vesela a šťastna v náručí své dobré maminky. Sklonil se, políbil jí dlouze ruku a jako zmaten a kyna ještě všem pospíchal do železničního vozu.

Ještě přistoupil k oknu, ještě se mu všichni mihli, pan Severa i choť jeho mávajíce za ním bílými šátky, a ona, třetí, která bývala srdci jeho nejblíže a s kterou byl spojen pro celý život. Ona tam však stála jako sloup a nehnula prstem za vlakem, jenž Pavla odnášel.

Když zase sedli do kočáru, paní Severová měkkým dojatým hlasem oslovila dceru:

»Jak jste byli roztržiti, děti!«

Eva k ní jen sklonila veliké záhadné oči.

»Ani jste se nepolíbili na rozloučenou — nikdy bych nevěřila, že se může člověk tak zapomenout!«

Eva neodpovídala. Točil se s ní svět a bylo jí něčeho hrozně, hrozně líto. Byla by nejraději plakala, jen kdyby nebyla vůči slzám tak hrda a silna. Byla by nejraději něco lámala a drtila v útlých prstech, něco křičela hrdlem sevřeným a naplněným hořkostí. Ale mlčela a ztrácela se jako sama v sobě, a zdálo se jí, že jest velmi ubohou a bídnou.

Když přijeli domů, paní Severová hleděla ji potěšiti. Pravila mezi svlékáním.

»Bude ti s počátku smutno, dceruško, jen co si trochu nezvykneš. Já to znám, náš tatínek taky jednou odešel na celý měsíc ode mne, když musil na vojnu, a k tomu byl Jaroslav ještě maličký.«

»U tebe mi bude jistě veselo, maminko,« odvětila dcera, ale jen jako z přinucení, aby něco řekla.

»Často jsem na tebe vzpomínala, velmi často,« pokračovala paní Severová se zvýšenou důvěrností a pohlédla na Evu s takovou starostlivou něhou, s jakou se dovedou dívati jen matky na svoje nedávno provdané dcery, »těšila jsem se, až letos přijedete, že už si s tebou budu povídat o vašich radostech — že už budeme u vás někoho očekávat — a ty pořád nic?«

Evou to otřáslo jako studená zimnice. Odhazujíc šaty, které právě svlékala, vztáhla k matce bílé obnažené ruce, ovinula je kolem její hlavy a přitiskla se k jejím prsům. Něco ji pudilo, aby odhalila matce tajemství, které ve svých prsou skrývala. Ale ovládla se a zajíkavě řekla:

»Ne, ne, drahá maminko — prosím tě snažně, nemluvme o těch věcech!«

A matka zamykajíc dalším podobným otázkám ústa pomyslila si jako před tím její choť, že již pranic nerozumí svému záhadnému dítěti.

O těchto prázdninách Evě jako hosti byl již vykázán hostinský pokoj, týž, ve kterém za svých návštěv přebýval Pavel. Matka jí sice navrhla, že může zase spávati dole jako za svobodna, domnívalat se, že by jí bylo v odlehlejší ložnici samotné smutno, ale dcera jí poděkovala za pozornost.

Už prý je jí snáze i méně tesklivo, a bude ráda spávati nahoře, kde je mnohem tišeji a světleji než v pokojích zastíněného přízemku.

A nahoře se opíjela dojmem podobným, jakým kdysi Pavel v této ložnici se omamoval, že totiž jest naplněna atmosférou její čarokrásné bytosti. Teď se jí zdálo, že mezi těmi čtyřmi stěnami, pomalovanými velikými bledočervenými květy máku a šedozelenými makovicemi, vzpomínky na Pavla vystupují živěji a určitěji, a kam jen pohlédla, jakoby odevšad hleděly na ni jeho tklivé, krotké oči, jakoby se před ním vynořovaly jeho někdejší laskavé úsměvy.

Pak z lůna svých krajkových kabátků a košil vyňala jeho malé památky a rozložila je před sebou na stůl.

»On jistě líbal tyto slzičky, tuto theu,« šeptala si v sladkém zanícení prudčeji tlukoucího srdce. A již zvedala ty křehké, lehoučké předměty ke rtům a ssajíc z jejich suché vůně zbytky jeho dechu, pokrývala je vřelými polibky.

Když se dosti nalíbala a nadívala, uložila opět vše a šla si lehnout. Před ní skvělo se odestlané lože, kde Pavel za svých návštěv prodřímal sladké sny. Zde poprvé blouznil o ní, zde naposledy utišoval srdce rozbouřené vyznáním, že ho nemůže milovati. A zde na tomto polštáři spočívala jeho tichá hlava.

Jaké city ho tu zachvacovaly, jaké myšlenky ho obletovaly, či jméno vyslovovaly jeho tiché rty?

Uléhala do bílých podušek se směsicí posvátné úcty a milostného vzrušení.

»Téměř po roce svého manželství poprvé budu usínati v jeho loži a budu si mysliti, že je to moje lože svatební,« šeptala si a dávala se unášeti vzpomínkám na něho, kterého tu nebylo a který tak daleko odjížděl.

A při tom přivírajíc oči a poslušně se oddávajíc citům srdce svého poznávala, jak vroucně ho milovala. (Pokračování.)

Básník »Kšaftu« J. J. Kalina modelem pro Jana Husa. O zajímavém portrétu básníka Jaroslava Josefa Kaliny dověděl jsem se čirou náhodou. Z jara r. 1904, jak už jsem při jiné příležitosti vypravoval, navštívil jsem seniora českých malířů Karla Javůrka. Hovořilo se o arcimistru z druhé polovice minulého století Jaroslavu Čermákovi, o němž dosud ku podivu svěží kmet — táhne mu už na devátý křížek — pověděl roztomilou drobnůstku.

Javůrek ukazoval mně tehdy svoje skizzáře. Na jednom z předních listů vykreslil si zlomeninu kliční kosti. Před třemi roky stihla starouška tato vážná nehoda, když ubíral se do kostela sv. Jindřicha, kde restauroval obrazy. Od té doby má stařičký mistr potíže s nohou. Mluvil o své pohromě s obdivuhodnou resignací. Svou krásnou, jako sníh bílou hlavou zatřásl a s největší námahou se pohybuje řekl: »To je, pane milý, značná pohroma pro zdravého a mladého člověka . . . .«

K. Javůrek: Podobizna básníka J. J. Kaliny.

Špatně asi šlápl, zaťal rty a jen zabručel slůvko: »neřku-li . . .«

Javůrek chvilku převracel listy ve starém skizzáři a pak řekl:

»Chtěl jsem vám něco ukázat . . mám tu kdesi zajímavou hlavu básníka Kaliny. Naskizzoval jsem si tři portréty . . jeden má hudební skladatel V. J. Novotný. Těžko se mně chodí . . ten obrázek by vás byl jistě zajímal. To byla zajímavá, velice výrazná hlava. Dlouhé černé vlasy nosival — měl jako uhel černý vous a tvář zrovna jako papír bílou.«

Mistr vypravoval potom, za jak prapodivných okolností setkal se s Kalinou. Prof. Vojtěch Šafařík přál si míti portrét Kalinův. Básník bydlel tehdy v domě »u Štupartů«. Javůrek se tam ihned vydal, vyptal se na Kalinův byt, zaklepal jednou, zaklepal dvakráte a když se mu nikdo neozýval, vstoupil. Octl se v poloprázdném pokoji.

»Divná věc,« pomyslil si Javůrek . . »tady přece nikdo nebydlí.« Rozhlíží se po bytě, hledá postel . . ale nikde nic takového nevidí. U kamen spatřil ku svému nemalému překvapení ohromný sud . . .

Chvíli stojí, rozhlíží se kolem sebe . . v tom se sud zakymáci a někdo zvolá:

»Je tu někdo?«

Za chvíli vylezl ze sudu člověk. Moderním tímto Diogenem byl — básník — Jaroslav Josef Kalina . .«

Tak poznal a seznámil se Javůrek s Kalinou. Spával v sudě se Sabinou, jenž prapodivně toto lůžko opatřil.

Napsal jsem vzpomínku, ale na portrét Kalinův, kterého mně mistr neukázal, jsem pořád myslil.

Tyto dny navštívil jsem hudebního skladatele V. J. Novotného, jehož bohaté a vzácné umělecké sbírky jsou známy i širším kruhům. Požádal jsem Novotného, aby mně ukázal Javůrkův portrét básníka Kaliny.

Spatřil jsem výraznou, originální hlavu. Mistr Javůrek básníka popsal jenom několika slovy, ale zajímavou hlavu znamenitě vystihl. V. J. Novotný pověděl mně při tom, že skizza je vlastně studií k Javůrkovu obrazu »Mistr Jan Hus«. Kalina měl hlavu nápadně kostnického mučedníka připomínající. Reprodukce skizzy Javůrkovy to nejlépe dokazuje.

Byla to hlava originální . . hlava originálního básníka a není pochyby, že skizza tato, která je v dobrých rukou, přijde jednou k náležitému uplatnění.

JUDr. R. J. Kronbauer.

Moric Anger.

— **Moric Anger.** Tiše, nenápadně zmizel M. Anger letos z jara z Prahy. Najednou objevily se příznaky povážlivé choroby. Pevná jeho ruka ochabla, jasná, bystrá hlava se zakalila. Lékaři rozhodli, že je nutno, aby se chorý odebral na jih. Jižní podnebí nepomohlo, nemocný na rychlo dopraven do svého rodného místa, do Sušic a když ho odváželi do Prahy, sklíčila ho hrozná předtucha, a Anger si zaplakal. Národní divadlo ztratilo neúmorného a vzorného pracovníka; od r. 1881 byl jedním z těch činitelů, kteří naši opeře pomáhali k rozkvětu. Anger původně určen byl pro povolání, jež nebývá průpravou ke skoku, který učinil. Studoval techniku, ale přilnul k hudbě, ve které již od nejútlejšího mládí měl zvláštní zalíbení. Když bylo otevřeno prozatímní divadlo, vstoupil do orchestru a stal se později kapelníkem operní společnosti Švandovy. Zesnulý často a rád vypravoval o tom, jak potěšili v Plzni mistra Smetanu, když mu tam sehráli »Prodanou nevěstu« v originálních krojích. Smetana často a rád vzpomínal na toto představení. Než se dostal Anger do Prahy, kde se zakotvil, odbyl si kapelnické štace v Salcburku, ve Vídni při komické opeře a ve Štýrském Hradci. Jako kapelník slynul láskou k svému povolání a příslovečnou svědomitostí. Jako hudební skladatel měl svou vlastní, samostatnou strunu — měl přirozený i nenucený humor a taneční, baletní vložky jeho měly švih a temperamentní náladu. Složil hudbu k Tylovu »Strakonickému dudáku« — je to nejlepší jeho komposice, která jméno jeho uchrání před zapomenutím —, k »Jiříkovu vidění« a balet »Štědrovečerní sen«. Největším jeho dílem je opera »Záletníci«, (Die Wächter der Moral), jejíž jeden kuplet stal se populárním. Zesnulý byl milý, roztomilý, srdečný muž. Chování jeho bylo vždy shovívavé a proto snad ani v divadle neměl nepřátel. Byl citový, jemný člověk. V povaze jeho bylo ušlechtilé kouzlo, které odzbrojovalo i nejtemperamentnější hlavy divadelní. Když v březnu r. 1904 slavil šedesáté narozeniny (nar. 12. března 1844 v Sušici), dána mu láska a úcta těch, kdož ho znali, na jevo měrou velice lichotivou. *J. H.*

— J. H. Rosny: **Zločin lékařův.** Příběh je dost jednoduchý ale zajímavý. Mladý lékař, blízký finanční zkáze, naskytne se k apoplexii starého svého klienta, samotáře a dlí u lůžka jeho, v bezvědomí tonoucího, sám a sám. V tom spatří otevřenou zásuvku s bankovkami a balíčky listin, jež mu uzme. Doma se doví, že peníze ty, slušné jmění, odkázal starý ten mládenec vnučce své milenky, provdané to ženy, jež pošla z dcery, plodu lásky jejich. Zmocniv se těch peněz, — dopouští se hrdina románu Vít Herbeline prvního zločinu. Když z listin samotáře zvěděl, kdo je dědicem, předsevzal si dědičce pravé jmění to po čase odevzdati. Mezi tím vyzná se z lásky dceři jiné klientky, a pojmuv ji za choť, stává se váženým mužem, i z věna ženina boháčem. Pátraje pak po vnučce milenky samotářovy, najde ji nevýslovně půvabnou, ale v poměrech trudných a ujme se jejího otce, kteréhož učiní svým sekretářem. Znenáh'a však oblíbí si tuto a když láska jeho jest opětována, dojde ukojení úplného. To je druhý zločin lékařův. Při jedné schůzce v osamělém loveckém zámku je překvapen svou choti, které poměr jeho vyzradila ze msty propuštěná komorná. Za srážky při tom nastalé béře V. Herbeline milenku svou v ochranu, prohlašuje ji za nevinnu a béře všecku zodpovědnost na se. Sám jen je vinníkem, on bídník.

Vzrušený, leč krátký rozhovor přesvědčuje choť jeho, ušlechtilou to bytost, že pozbyla lásky mužovy na vždy a že skončí vše rozchodem. Herbeline odchází a pátrá po své milence. Vycházeje z lesa zahlédne ji v dálce vrhající se do řeky, ve které dlouho marně hledá pak její tělo, až nalezne ji utopenu. Vyrvav ji proudům, marně snaží se přivésti ji k životu. Když shledává marnost té snahy. vrhá se s ní do tůně a hyne, spojen s ní v smrti, a odpykávaje tak dvojí zločin svůj, ač chtěl napraviti, co zavinil.

Hrdina nepřestává býti čtenáři sympatickým, ačkoli thema, jež autor zvolil, je nebezpečné a stále hrozí zvrtnouti zájem čtenářův o Víta Herbelina v nechuť. Líčení je živé, fabule poutavá od počátku do konce, sloh svérázný, hledající nové obrazy a nové barvy. Co nás jedině neuspokojuje při této práci, je krajně neobratný překlad. To není české,

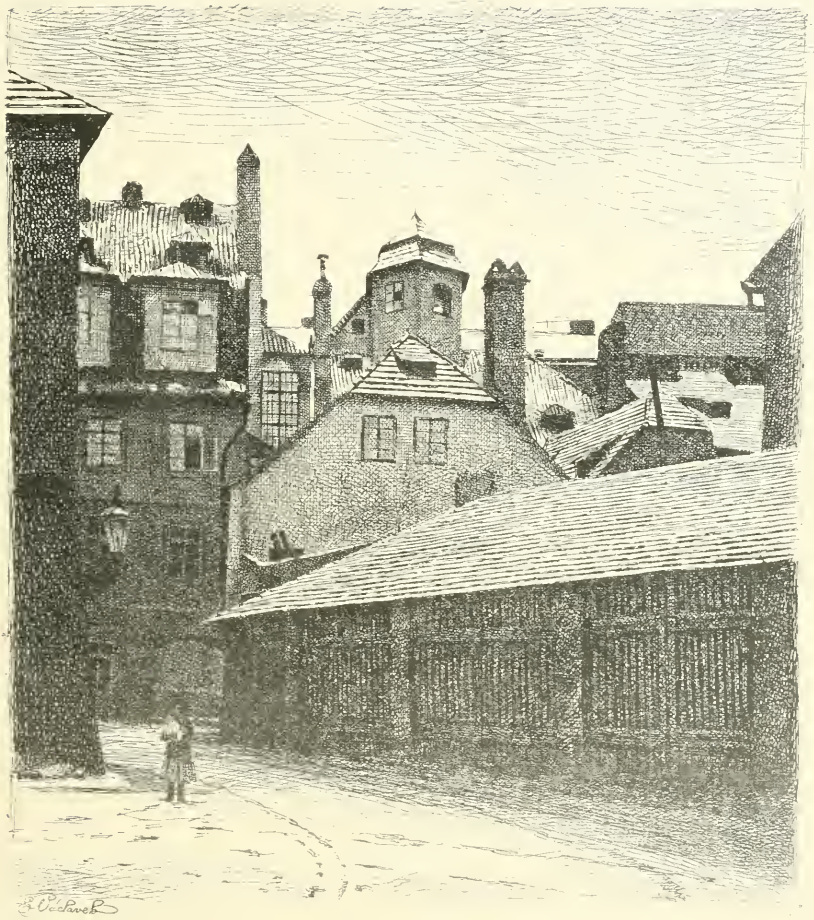

E. VÁCLAVEK: —
ZE STARÉ PRAHY.

co se nám tu překládá. Ale překladatel, jeden z těch, kteří přišli s nesmírným sebevědomím do literatury, neumí ani dobře francouzsky a dlužno to prohlásiti rozhodně, neboť z opatrnosti a strachu před bezohledností té překladatelské firmy dosud neodvážil se žádný kritik u nás to konstatovati. Jen několik ukázek. »Vzal si dávku bromátu« (má zníti bromidu, bromát [bromičnan] není lékem). »Konstatoval zaniknutí chrapotu anaemického dechu v krajině srdce a v hrdle.« To je nesmysl. (V krajině srdce není žádný dech slyšitelný, nýbrž šelest srdeční: anaemické šelesty jsou slyšitelny též na žilách krčních, nikoli »v hrdle«. Autor to napsal dobře, ale překladatel nezná dobře jazyk francouzský a nezná věc.) Rádi bychom věděli, kolik těch peptonů spolkla paní Montauxova. Je patrno, že plural franc. naznačuje buďto peptonové prášky nebo tablety. Umělé serum se nepřechovává v tubách (to barvy), ale fiolách (zatavených rourkách) a slušelo tak přeložiti franc. výraz. Který čtenář bude pod slovem převaděč rozuměti jehlu s trubici a nalévkou k infusi?*) Neříká se podněcovač, nýbrž »lék vzpružující« atd. »Jídlo bylo veselé«. (Rád bych viděl veselou kotletu nebo suchar!) Také necháp eme říčení: »Jakýsi smutný filosof, jenž sál chlorečnan draselnatý.« Nemáme po ruce originálu, abychom mohli poznati, kde je chyba — ale jisto je, že takové nesmysly kalí požitek dobré knihy a jsou tím hodnějšími odsouzení, že bylo lze jich se uvarovati.

Ale i neodborný výraz autorův je nečeský — překládá otrocky. »Herbeline měl štěstí, že zastihl ihned vlak do Mantes. (Str. 119.) Česky se řekne: »Na štěstí Herbeline přišel ještě včas ku vlaku do Mantes« a t. d.

Nic na plat — překlad je špatný. *s—ba.*

*) Tyto věci prozrazují neznalost franc. slovníka odborného. P. překladatel měl se poučiti u lékaře. Ostatně byl by se orientoval i v každém odborném slovníku (Schober a j.).

— O prázdninách je Praha na promenádách úplně změněna. Trochu cizinců, tatínkové hledající byty synkům a dcerkám, které v září tu vstoupí do nových bran učenosti, něco spěchajících lidí z krámů — ti tak nanejvýše oživují mosaikové chodníky v době, kdy se nevyprazdňují kanceláře a dílny.

Je zřejmo, že z Prahy může již mnoho rodin dopřáti si blaha venkovského pobytu. I těch je dosti, kteří mohou za hranice, dokonce k moři na několik týdnů. Málokdo o tom pomlčí, je-li tak šťasten, že může za červenobílý šraňk. Pohlednice pytle naditě přináší pošta denně od těchto lidí šťastných též tím, že mohou ponoukati k závisti.

Také literární Praha v létě je zdecimována. V redakcích je pusto a prázdno. Nešťastníci, kterým připadl los nahrazovati hned v několika rubrikách kolegy na dovolené si hovící, jsou mrzuti a líni na slovo. Střezte se jich, autoři; nenoste jim svitky rukopisů, nechtějte, aby je četli nebo dokonce upravovali. Po pravici jejich leží strašlivý nástroj: nůžky — »nejspolehlivějším spolupracovníkem« zovou jej jenom strážcové politiky domácí a cizí — a při levici otevírá lačná ústa redakční koš. Než poeta shledá štěpný rým pro nový nápad — už je v koši jeho rukopis. A nikdo nad ním nezalká. Naopak — když přijde pravý otec rubriky a uslyší, že tak a tak bylo stříháno a škrtáno, tolikrát že naplněn byl koš, usmívá se — usmívá.

Bude mu čísti jenom anonymní i podepsané rozčilenosti odmitnutých. Ty jsou kratší než rukopisy k odmítnutí odsouzené — zisk tedy v každém ohledu. *P.*

— Ze staré Prahy. Jako všechno, s čím se loučíme, přirůstá nějak pevněji k srdci, tak i partie assanované Prahy zdají se nám milejšími, než bývaly. Všechen komfort a nalíčená nádhera moderních činžáků nemůže nám nahraditi staré, ctihodné budovy, plné úmyslně chtěné, častěji však instinktivné a náhodné, někdy přímo monumentální působivosti umělecké.

Nyní, kdy padá druhá, veliká část židovského města, objevují se na několik jen hodin před konečnou zkázou nesčetné průhledy do malebných skupin střech a vikýřů, vížek a pavlačí, arkýřů a přístavků, dvorů a dvorečků. Bylo v nich mnoho špíny, zdravotnických a ethických závad v těchto odsouzených budovách, ale podívejme se jen, jak bydlí obyvatelstvo odsud vypuzené nyní. Prohlédněme některé části Košíř, Vršovic, Nuslí, Michle a jiných okolních obcí. Zápachu a špíny není tu méně, světnice jsou zase přeplněny, bída a neřest mají tu stejné, jen že méně malebné působiště. Nejsmutnější stránka podniku assanačního: zlo nezničil, jenom je přesunul. —

Pittoreskní kout kresby Václavkovy spatřiti možno z průchodu domu č. 7. vedle Staroměstského obecního dvora. *—ek.*

Toto číslo vydáno dne 11. srpna 1905. — OBSAH: — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — AKIM SET: Nihilistka. — JOS. D. KONRÁD: Eva. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE: Karel Javůrek: Podobizna básníka J. J. Kaliny. — Moric Anger. — E. VÁCLAVEK: Ze staré Prahy.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecky) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec, otiskovati drobné zprávy dovolen o jen s udáním pramene

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITEŠ. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BASNICKÉ. VÁCLAV STECH, POŘADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GRÉGRA A SYNA.

EM. RYT. Z ČENKOVA:

Ta chvíle přilétla . . .

(Paní Juliette Adam.) V Abbaye de Gif, v srpnu 1905.

Ta chvíle přilétla, že netušil jsem ani . . .
Ve stínu terasy za vedra dlel jsem v snách,
dech sladké Francie vlál tiše plodnou plání,
nad níž jen vlašťovky kroužily v elipsách.

Po tesknych večerech a nocích zhoubné bouře
klid zkvetl v duši mé a bylo blaze tak . . .
pes, huňáč přítulný, zrak líně v slunci mhouře,
se zved, leh' k nohám mým a upřel na mne zrak.

A zrakem lidským tázavě se na mne díval,
na oči znavené a bledou moji tvář —
jas modroslunný s oblak v zeleň v parku splýval,
v mou duši ronil se co zlaté rosy zář.

A bylo mi tak nějak sladce, pohádkově,
jak bych tu slyšel mládí zpěvné ohlasy,
když první láska v přítmí srdce kvetla nově
a já své dívce růži vetkl ve vlasy.

A chvíle přilétla, že netušil jsem ani,
ta chvíle posvátná, ten čistý duše mír,
jenž po letech zas ovanul mne u vás, Paní —
že nevěda jsem psal ty verše na papír . .

KAREL VÍKA:

Havran.

Fantastická povídka.

I.

desi na plese se poznali.

On světák, který stále ještě při tom věřil v ideály a ona šestnáctileté dítě, vychované v ovzduší staré dobré rodiny. Tak něžná, tak naivní, tak hezká ve své prostotě děvčete, jež dosud nepoznalo svět.

Scházeli se potom na velkoměstském korsu.

On přiznal si ponenáhlu, že se mýlil, když myslil, že někdy už ve svém životě miloval. Ne, nikdy dosud; všecko to, co bylo za ním, byly jen pouhé mladé záchvaty, falešné květy jeho srdce: ne, nikdy! Láska, ta pravá, divoká a jediná jej potkala teprve nyní, když o ní myslil, že jeho mládí už minulo; potkala a zaujala srdce, duši i mozek, všecky jeho myšlenky vzala pro sebe, všechnu krev jeho žil rozvířila ve svém jménĕ. Nic nebylo na světě kromě ní: nic neexistovalo, nic nestálo za to, aby on žil — mimo pro ni.

Necelé tři měsíce žil tomu novému snu.

Necelé tři měsíce byl šťasten, šťasten tak, jak zřídka jen kdy jsou šťastní lidé.

A potom . . .

Eh, nač dnes a pořád musí vzpomínat?

Minulo to, všecko minulo. Tak jakoby vítr to vzal, jakoby vlny to odnesly, jakoby to štěstí bylo náhle zemřelo . . .

Jak možno uvěřit, že je už opravdu konec. Konec té lásky, konec jeho nadějí, konec všemu, co jemu bylo životem a co náhle . . .

A přece se tak stalo.

Přišel jiný, ani ne snad hezčí, ani ne snad duchaplnější — ah, budiž to všecko prokleto! Dívčí duše nemyslí na přednosti tohoto druhu. Ona neobírá se vůbec podrobnostmi. Ji uchvacuje muž jako celek, jako cosi, k čemu slepý a hluchý její pud ji žene. Ona nezná minulosti, neváží slibů, ani toho, co kdysi bylo; nic pro ni neexistuje kromě náruče jednoho člověka . . . Přišel jiný a zvítězil tak snadno, tak jako kdysi on . . . On, prvý, k němuž její láska byla však omylnou. Mýlila se, leč uvědomila si to již tak pozdě, kdy on stal se otrokem jejích dívčích rozmarů. Nebo což: snad právě proto, že nezůstal králem pro ni, která jako každá žena sní o štěstí být milována králem a pohrdá vždycky a bez výjimky láskou otroka.

Pak tedy prohrál vlastní vinou . . .

Snad, snad, ale co je do toho vášni, která se zakousla do srdce? Co krvi, ktera zpívá do chladné rozvahy své divoké »chci, chci«?

Jezero vyschne, požár prerie kdesi končí, ale konce takové lásky není. Rudý květ vášně nevadne, marně dychtě tam, kam už cesty nevedou, kam mosty strhány, ale kde přece tuší druhé srdce, do něhož je nezbytno zapustit druhý kořen, je-li již nezbytno žít.

Marně vychází slunce, marně zapadá; marně s cynickým klidem převrací se noc za dnem a den za nocí. Marně pláče duše velikou láskou; všecko to je nadarmo, na zmar; na skleněnou horu bývalých ztracených illusí nelze se vrátit, jako nelze přivolat zpět okamžik, který odešel.

Marně, lidský přelude, zmítáš se na svém lůžku, když ona kdesi daleko spí klidným a bezstarostným spánkem dítěte. Co je jí po tobě? Byl jsi jedním kamenem na chodníku jejího života. Ničím více. Ničím! Ona kráčí vedena svým probouzejícím se pudem ženy — dále a každý den je jako krok, o nějž se tobě vzdaluje. Ty zůstal jsi nehybně tam, kam přitiskla tě její noha . . .

Ah, snad! Snad, kdyby se vrátila . . .

Bláhovče, chceš znova ucítit tíži její paty?

Přemýšlej raději. Uvaž, že žena je jak žena, že té jediné, která tě zradila, tvé srdce přidalo falešný nimbus, uvaž, že ona jako každá žena je klamem, který s první nocí míjí . . .

Ah, noc; za ním není ta noc . . .

Proč jsi ji tedy nevzal, když vzlykala touhou odevzdati se v tvé náruči. Proč ovinul jsi své ruce copem falešné morálky a chtěl jsi vystoupiti ve vlastních očích v mravního heroa, který netrhá květ, který dosud nerozvil. Nechytils motýla, že byl ti příliš krásný; bláhovče, myslíš, že on přiletí k tobě zpět a usedne ti znova na chtivou dlaň, která nyní by už neváhala?

Leč dnes na to myslit, je už pozdě. Je pozdě!

»Zabor se v svou litost,
a provětrej své špatné svědomí.«

jak zpívá básník-cynik. Jiného ti už nezbývá.

Zmítej se na svém lůžku, zmítej a své nehty zarývej do masa. Plač krvavé slzy a směj se smíchem blázna, stačí-li ti k tomu síly. Ale zítra zase, jako včera a jako za týden, budeš se bledý marnou žárlivostí plížiti po ulici, ve stopách jejích a »jeho«, toho druhého, šťastnějšího nežli ty, toho, jemuž tys upravoval cestu. A sklíčený hanbou své bezmoci, marností své vášně a vlastní nicotou, budeš se dívati na jejich štěstí a zároveň, jak v tvé duši jako v starořímské areně tak bez ohledu plýtvá vášeň tvou vlastní krví.

A vidíš a cítíš, jak cosi uniká z tvých rukou, cosi nehmatatelného, netělesného, což však přece něčím bylo a jest, bez čeho tvůj život není myslitelný. A ty nemáš prostředků, abys to zadržel, jako lékař nedovede zadržeti život v těle umírajícího.

A trap se a souži! Není jiné cesty.

II.

Seděl schoulený v rohu pohovky a hleděl do prázdna. Otevřeným oknem dýchal do pokoje večerní vzduch.

. . Navštiv mne konečně lidské zoufalství. K té celé historii je nutný nějaký konec. Kule do čela, to bylo by nejrychlejší . . Leč zase: k čemu to? Ta rána, jež zničí jeden lidský život, nezadrží, aby večer jak večer a den jak den, tam kdesi v ulicích velkoměsta nechodili spolu dva lidé, nešeptali si o lásce a o štěstí a při tom tvoje smrt, snílku, bude jim tak cizí a všední, jakoby shasla jedna z tisíce lhostejných hvězd. Ale přec! Přece! Přece! Snad jest přece cesta, kterou možno vyjít z toho začarovaného kola. Tak jak je dnes, nemůže přece zůstati věčně. Osude, živote můj! Dej mi útěchu. Zoufalství moje! . .

Ne, zoufalství ti ruky nepodá, osud neřekne ani slova do tvých bolestí, jež náleží nikoliv

tobě, ale pokolení budoucích. Ani v nebi, ani v pekle pro tebe útěchy není. Svět je ti dnes cirkem Neronovým, jsi živá pochodeň hořící ve vlastní žárlivosti, slyšíš? Hej, Neronova pochodeň! Jak vysoko a stkvěle šlehají plameny. Ani nebe, ani peklo ten žár neuhasí . .

»Ani peklo?!« —

Satane, jsi-li, slyš mne! Slyš! Slyš modlitbu proklatce, který v tě věří! Ty jediný! Ty, který vládneš od věků do věků temnostem. Ty, jemuž noc je královstvím a hříchy cností. Jsem tvůj, chceš-li. Jsem tvůj i za útěchu tak černou jako je tvoje tvář. Nechci už svůj život, slyšíš? Ale dej mi náhradu za něho. Náhradu za mé sny, náhradu za bolest, hlubší než propasti pekla. Slyšíš, Satane!«

Černý stín s šumotem provlékl se oknem a usedl na stůl.

Ivo bezděky povstal, zvednut s pohovky náhlou hrůzou.

Ne, nebyl to Satan. Ani jeho stín to nebyl.

Byl to havran.

Ochočený havran, který někomu uletěl a nyní puzen jsa hladem vlétl do prvého otevřeného okna, jež se mu namanulo. Klovl dvakrát po jeho ruce, zakrákal a potom těžce vypravil z hrdla prosebné naučené zvuky:

»Dobrý den, dobrý den!«

Ivo instinktem veden přiskočil k oknu a zavřel je.

Pták poskočil za ním, usedl na opěradlo židle a zakrákal znova.

Mladý muž v náhlém soucitu a snaze pomoci hladovci, zapomněl na vlastní bolest a hledal čím uctíti černého hosta.

Za chvíli zahájeny ptačí lukulské hody, při nichž havran jaksi se zálibou volal své »dobrý den«.

Když se nasytil, jako v záchvatu ptačí něžnosti vyskočil Ivovi na rameno a zobákem něžně hrál si s jeho vlasy a uchem. Boltec objížděl, jakoby rozměry jeho měřil a zase zajel do vlasů a černé kadeře pročesával, lichotivě při tom poštipuje zobákem.

V půl hodině pták a člověk byli přáteli.

Když potom rozsvícena lampa, havran usedl na stůl, prohlídl znalecky na stole ležící knihu, pozvedl dvě držátka s kalamáře, jakoby je vážil, pokusil se zatřásti kalamářem a bavil se vůbec jak se mu líbilo. Když Ivo zapálil si po večeři doutník, se zájmem hleděl na doutnající konec viržinky, a když kouř vnikl mu poněkud do nosu, jako z náhlé pomstychtivosti obrátil se k odložené slámce z viržinky a rožštípal ji v půl minutě na drobné kousky. Byl při svém počínání tak komický a při tom tak milý, že Ivo dívaje se na jeho pohyby, bezděky zapomínal na sebe.

»Ale kde budeš, brachu, spát?«

I ta otázka posléz rozluštěna. Ještě večer přinesla posluhovačka s půdy klec, jejíž bývalý obyvatel, zelený papoušek Koko, již před rokem zahynul tlouštkou. Havrana dali do ní. Nechtělo se mu a vzpínal se, zlostně při tom krákoraje, ale když nebylo vyhnutí, schoulil se na bidélku, načepýřil křídlo a tak posléz usnul, mnohem dříve než Ivo.

Časně ráno druhého dne, sotva že se rozednilo, pták dal se do vykřikování »dobrého dne« a křičel při tom tak energicky, že nezbylo než havrana pustit z klece.

Porejdil si po stole, sbíraje drobty s talíře, který stál ještě od večeře, potom přiletěl na pelest postele nad Ivovy nohy a se zájmem prohlížel si tvář nového pána, který se snažil ještě usnout. Krákal chvíli, otevíral zobec na znamení, že už zase má hlad a když spáč nevyhovoval jeho přání, aby jej nakrmil, slétl náhle na peřinu k jeho tváři, stanul okamžik, jakoby se rozmýšlel a potom klovl po jeho oku . . .

Ivo vyskočil, nechápaje hned co se stalo.

Havran uletěl na stůl a jeho skřek zněl jako škodolibý smích.

Oko zalilo se slzami a krví . .

Bohu díky! Rána zobcem nebyla tak silná, aby prorazila víčko. Trochu krve — nic víc.

V prvé chvíli chtěl Ivo mávnutím ruky ptáka zahubit, ale vyskočila mu v mozku podivná myšlenka. Nedovedl ji ještě odít ve slova, ale cit pomsty proti nerozumnému tvoru pohasl v něm jako kouzlem. Ptáka chytil, zavřel do klece, vymyl si oko, které bylo zarudlé, potom se oblékl, chodil chvíli po pokoji, těžce rovnaje své myšlenky a jak havran v kleci pronášel své skřeky, přišlo mu jakoby pták zpíval o jeho neštěstí beznadějné lásky i marnosti jeho života, jakoby zpíval o ní, která mu otrávila život. Bolest v oku vyvolala bolest jinou, známou už, ale strašnější a hlubší. Nervy se vzbouřily . . Přišla zase jedna z těch strašných hodin, kdy v duši vzlyká jen jediná myšlenka, kdy vědomí života tone ve vlastní bezradnosti, kdy vrací se do hlavy, že život je obtíží, že život bez — »ní« ničím není, zoufalé variace na proklaté thema: »ona, ona, ona!«

Dar její lásky, dar jejího těla a všecko to, co jest s tím.

Ach, aspoň tu možnost: pomstít se. Učinit nějak, aby ji nikdo už neměl rád. Nikdo jiný. Aby její život stal se prázdným tak jako je jeho. Učinit ji nešťastnou, ubohou, bídnou a v tom nalézt útěchu a zadostiučinění. Zdálo se mu, že jemu zvolna, ale jistě blíží se chvíle,

kdy jeho mozek přestane správně myslit. Že kdesi, snad už nedaleko, je šílenství, jež ho potká a obejme. Není to možné jinak; přes ten balvan jeho života už nelze jíti dále . . . Ale tu útěchu aspoň mít. Že ve svém neštěstí není sám. Že i ten, i ona, jež jeho zkázy je příčinou, také bude nešťastna, také bídná . . . Smrt pro ni? Jaký to nesmysl. Smrt vždycky všecko vyrovnává a všecko odpouští . . . Ne smrt . . .

Havran krákal.

Učinit z ní ohyzdu, již by nikdo už nemiloval. Šeredu, které nikdo nedovede mluvit o lásce. Její život zničit, ale nechat ji při tom žít . . . Ej — to by bylo štěstí . . .

A havran krákal . . . (Dokončení.)

JOS. D. KONRÁD

Eva.

(Pokračování.)

XXIX.

On odjížděl tak daleko. Za dva dny přišel jeho prvý lístek a pak následovaly další, ale mezery mezi nimi byly tím větší, čím více se vzdaloval. Někdy opět přišly od něho zprávy dvě, ale jindy v Opatství netrpělivě čekali tři čtyři dny.

Psával velmi krátce, někdy jenom několik slov tužkou. Adressu jednou psal panu Severovi, podruhé Evě, ale obsahy všech jeho dopisů zněly společně všem. V každém byl srdečný pozdrav, někdy také tisíc pozdravů, ale v žádném obvyklé třebas jen příbuzenské políbení.

»V duchu líbám matince a Evě ruku,« stávalo na koncích, ale ona toužila nejen po polibcích oddanosti a úcty, nýbrž i po polibcích lásky. Těšila ji sice i ta střízlivá zmínka, lahodilo jí, že poprvé ji jmenoval na adressách svým jménem. Paní Eva Hylmarová — jak divně mile to na ni působilo! Než prahnoucí ústa její zůstávala nenasycena.

Také čekala, že napíše něco jenom pro ni, až jen najde ony dva útlé lístečky, které připevnila na jeho nákrčník. Že odpoví potěšen: Nalezl jsem Tvé dva něžné pozdravy a volám na jejich vyzvání: Vzpomínám stále! Nezapomenu nikdy!

Ale nic tak vroucího nepřicházelo — což by tomu nerozuměl? Píše sice skoro v každém dopise: Vzpomínám na Vás na všechny — zmínil se již také, že nezapomene pokojných dob, strávených v milém Opatství, a že nyní při rozmanitých svízelích cesty nejlépe dovede oceniti teplo milé domácnosti, ale to nebyly žádané odpovědi ani ozvěny dojmů, které v něm chtěla vyvolati.

Professor měl přesně ustanovený rozvrh své cesty a před odjezdem odevzdal Evě seznam míst, kde a kdy by ho stihly její dopisy. Eva mu psávala denně a skoro vždycky sama. Stávalo se zřídka kdy, že pan Severa načrtl k dopisu dceřině několik řádek.

Ráno vycházela vstříc poslu, který donášel z Haber poštu, a přišel-li dopis Pavlův, ihned naň odpovídala. A nepřišel-li, psala též žalujíc, že toho dne opět čekala nadarmo.

Její dopisy byly několikráte delší a mnohem srdečnější než jeho. Jemu psáti bylo jejím největším potěšením, neboť tak nejdůvěrněji mohla se jim kochati a obírati. Vyličovala vše, co se děje v Opatství, jak se začaly žně a jaké je tam počasí, jak tatínek již je zase opálen sluncem, a nezapomínala ani na chasu, na koně, na psy a kočky, na jednookého kohouta. Pověděla mu, že opět se koupala s mlynářovými dcerami v řece, a že tam bylo mnohem smutněji než před rokem, třebas děvčata byla ještě veselejší a smělejší, nemajíce koho se ostýchati.

A zase mu prozrazovala, že obývá jeho pokoj, že v tichých večerech dívá se z onoho okna, z kterého on se díval naslouchaje šelestu svých milých stromův a pohlížeje na hvězdy. Že se vkouzluje do jeho dojmův a snův a pak sladce usíná jako on tam usínal obletován svými vidinami a vzpomínaje na to, co srdci jeho bylo nejblíže. A na konec každého dopisu přidávala:

Líbáme tě všichni a toužíme, abys se brzo vrátil.

Někdy tam stálo jenom za ni důvěrné líbám tě, někdy, zvláště v pozdějších dopisech, zaměňovala obvyklé oslovení Pavle za srdečnější muži.

Ale odpovědi jeho nebyly obsáhlejší ani vřelejší. Zůstávaly stejně zdvořilé a něžné, při tom však také stejně krátké a chladné. Jeho péro, jeho tužka nedovedla napsati slůvko ženo, jako ústa jeho nedovedla ho vyříknouti.

Poněkud obšírněji se rozepsal, když navštívil osadu Indiánů. Nalezl tam mnohé jinak, než jak si byl představoval, než přece i ty trosky někdejšího velikého a šťastného národa učinily na něho hluboký dojem. Přál si míti péro Longfellowovo, aby dovedl napsati druhou Píseň o Hiawatě. Věnoval by ji pak jí, Evě, jako nejcennější kořist z té cesty. Měl by radost z její radosti a křísil by si v duši přízraky, které tak často jí se zjevovaly. Ale i tak, až se vrátí, budou si vypravovati o zajímavých, dobrých a nevinných lidech, které naše bílá raça ne snad vypudila, ale ubila v jejich ráji.

Krutá to doba lidských dějin, která ještě krutěji se vymstí na krvelačné Evropě. Amerika, podrobená Evropou, položí jednou na její šíji nohu, kterou my jsme tam upevnili. A běda potom Evropě, nebo osud ubohého indiánského národa vyplní se na ní.

Tak Pavel Hylmar jednou si opět zabásnil a zahoroval.

»Pan professor nevydrží dlouho bez přednášky,« smál se otec Evin, když dočtla dopis. »Je to hezké, na mou věru, tuze hezké, ale načpak vyvolávat takové pochmurné věci? Kdyby mi byl napsal, jaká je tam letos úroda a kolik v Americe platí obili, bylo by to pro mne zajímavější.«

Evu však toto psaní zaujalo více než kterékoli jiné. Ze všech předešlých dopisů jakoby mluvil pořád ještě cizí člověk, ale tu se ozval opět její známý, milý a nadšený Pavel, jehož city přece ještě prorážely strojenou zdrželivost a chladnost. Zde zase jednou k ní promluvil povědomý hlas, který slýchala před rokem a v prvých dnech svého manželství, a který by zas ráda a často chtěla slýchati.

Nosívala dopisy Pavlovy při sobě a mnohokráte si je četla a pečlivě odkládala do růžových stužek teprve tehdy, když je vystřídaly nové. Obyčejně zacházela do parku a tam sama, ničím nevyrušována, četla psaní jeho se zdvojenou pozorností, snažíc se vypátrati i mezi řádky, chce-li jí pověděti něco srdečnějšího, co by tak ráda slyšela. Jejím zamilovaným místem byl kamenný stupeň sřícené sochy, kde loni spolu seděli v den svého tajemného zasnoubení.

Zase si brávala s sebou sladkovonnou theu a začarovávala se v dojem onoho zářijového dne, kdy krajina byla zamžena průsvitným oparem a naplněna vůní schnoucích otav. Ale tenkráte byl zde, seděl tady u ní na tomto stupni, a šaty jejich se dotýkaly. Tenkráte plana pohnutím klečel před ní a líbal, jakoby chtěl vyssáti krev z její ruky. Ale tenkráte ho nemilovala a byla přec tak blízko jeho srdci. Teď ho miluje láskou, která dokonale vyhladila všechny city k Donátovi, ale on srdcem i tělem je vzdálen od ní.

Bývalo jí milo a lehko na těch místech a za takových vzpomínek. Dokud takto pomýšlela na minulost, dotud pociťovalav sobě konejšivého uklidnění. Když však se vracela z bývalých dob a hledala jasné stezky k budoucnosti, nenalézala nic než neprůhlednou tmu, plnou pochybností a záhad.

Co potom se bude díti, co se s ní stane, jaký bude jeho a její další život? Co se stane s jejím srdcem, které nyní milovalo takovou láskou, na kterou nikdy nebude moci zapomenout? Kam spěje toto hrozné manželství, jak se vše skončí?

A zase vzpomínala na Pavla, mohl-li by ji ještě milovati. A miloval-li ji kdysi opravdu tak vřele, jako on i ona se domnívali? Nebyla to jen taková planá, klamná a prchavá láska, jakou byla ona jednu chvíli zaslepena k Donátovi?

Ne, ne, on jí nemiloval vší silou svého srdce! On tak vznětůplný, citlivý člověk! Kdyby ji byl tak miloval, nebyl by mohl za půl léta, za rok zapomenouti na ni. Nejsilnější city člověka nedaly by se zlomiti jedním odmítnutím. Nemohl by tak žíti vedle ní bez lásky a spíše by se dopustil nejnásilnějších skutků a spíše by ji usmrtil, než by se vzdal naděje a práva, že ji může milovati.

Pak začala počítati dny, kdy Pavel se vrátí. Už měsíc, pět neděl trvala cesta jeho a schylovala se ke konci. Eva často rozkládala před sebou mapu nového světa a měřila i počítala vzdálenost mezi místem, kde Pavel právě prodléval, a mezi Čechami. Byl jednu dobu velmi daleko, a nyní, třebas ještě za tím nekonečným mořem, přece již se přibližoval.

Posléze přišel jeho dopis, že se vrací, a než tato zpráva stihne do Opatství, že již ho bude kolébati moře na svých ňadrech k břehům evropským.

Podobalo se, že má skutečně radost z brzkého shledání. Přiznával se, že teď mu bude vlast a všechno v ní milejší, když zas prožil tíhu odloučení.

»Budu-li mu taky já milejší?« šeptala si Eva, a chvění pronikalo tělo její, když pomýšlela na jeho brzký návrat.

Pak přišla poslední zpráva, telegram s ustanovením dne a hodiny.

V Opatství chystali malou slavnost. Pan Severa po celý den střílel koroptve, a Vašík s Hedvičkou za dozoru Evina stavěli slavnostní bránu. Eva vila kytice a naplňovala jimi všechny vásy, a paní Severová div se nezalkla horkem a chvatem, jak se zatáčela v kuchyni.

Pavlovi jel naproti pan Hypolit Severa s Evou. Vzbudilo pozornost i paní Severové, jak se Eva vyšňořila na Pavlovo přivítání. Oblékla šaty, o nichž se jednou vyslovil, že jí nejlépe sluší, a klobouk, který byl vyvolencem jeho vkusu. Tváře její se rděly, oči svítily novým ohněm, prsa se zvedala a klesala hlubšími oddechy.

A duše její úpěla k Bohu, aby jí s ním vrátil jeho lásku. Tu mocnou, zázračnou lásku, kterou před rokem sama trhala z jeho srdce a zašlapávala v prach, aby již nikdy ani jiskry nezbylo po ní.

Když s radostným úsměvem vyskočil z vlaku, Eva v prvých vteřinách ani ho dobře neviděla, tak příliš vše jen se třáslo a splývalo před jejím zrakem. Prohlédla pak a viděla ho zdravě osmahlého, trochu sice hubenějšího, ale mnohem mužnějšího než před odjezdem. Oči jeho leskly se mírným, srdečným pohledem.

»Evo, mé drahé dítě, jak jsi se pořád měla?« pravil k ní a skláněl se k její ruce.

Nemohla již odolati, nepřemohla se. Kladouc ruku na jeho rameno a přiklánějíc ho k sobě, podávala mu ústa plná vroucnosti a lásky.

Ucítil ta přissávající se vřelá ústa, ale rty jeho nezachvěly se žádostivě vstříc jejímu prvému milostnému polibku. (Pokračování.)

Dr. K. BULÍŘ:

Elzevíry.

knihy mají svůj osud, i knihy podléhají všelikým vrtkavostem a modám u vířivém koloběhu světovém!

V prvních počátcích rozvíjejícího se »černého« umění knihtiskařského byly v obyčeji a modě obrovské, těžkopádné, často i pevně okované folianty s velikými, neohrabanými typy literními: učení magistři a klášterníci kladli drahocenné ty schránky všeliké moudrosti na zvláštní stojany a vážně v nich listovali. — —

Náhlá změna a převrat nastaly ke sklonku 16. stol., kdy rozletěly se světem mezi dychtivé a stále vzrůstající řady čtenářů úhledné, koketní svazečky drobného tisku, jichž cena — věc to dosti důležitá! — byla přístupna i méně majetným vrstvám člověčenstva.

Původcem převratu a zakladatelem nového systému toho byl pedel na vysokých školách leydenských a knihkupec zároveň — Ludvík Elzevier (též Elsevier, Elsevirius psaný). — Novinky holandské dílny Elzevírovy nabývaly stále větší obliby a záhy opanovaly hlavní střediska trhů světových, Paříž, Frankfurt, Lipsko a j.

Po smrti zakladatelově (r. 1617) převzali obchod synové Ludvíkovi Matyáš a Bonaventura, kteří ve spolku se synovcem Abrahamem rozšířili tiskárnu o vlastní nakladatelství a přivedli slávu rodu Elzevírova na výši rozkvětu hmotného i morálního. — Nakladatelská činnost bratří Elzevírů byla rozsáhlá: officíny jejich vydávaly nejen staré i novější klassiky francouzské, ale i poučná a zábavná díla všech druhů; při tom nepřišla zkrátka ani lehce podkasaná musa oblíbených satir, anekdot a šprýmů.

Elzevíry! Slovo to známé je široko daleko v řadách bibliofilů a náruživých sběratelů knižních zvláštnůstek! — A přečasto v dobách pozdějších označovali nakladatelé svoje knihy jako »vydání elzevírská,« »formát elzevírský,« čímž naznačovali výtisky obzvláště pečlivé a úhledné.

Jesti také každý výrobek firmy Elzevírovy — s nepatrnými výjimkami — pravým kouskem kabinetním: litery, písmenka, — navržená Claudem Garamondem (»typ Garamondův«) — vyznačují se úhledností a přesností; tisk je čistý, úprava vět a jednotlivých odstavců

přehledná a vkusná; papír dodávala hlavně továrna Angoulemská, v době té první svého druhu. — Většina knih ozdobena vkusnými titulními rytinami, iniciálkami a značkami symbolickými; nejznámější značkou tisků elzevírských jest zeměkoule a Minerva, stojící pod stromem olivovým s heslem: »Ne extra oleas.«

Vedle vkusného uspořádání a přesnosti přispěla k oblibě a rozšíření knih elzevírských hlavně i láce příručných formátů (12° a 16°), jež vítězně konkurovaly s těžkopádnými prvotisky umění Guttenbergova. — Záliba vzrůstala a celá řada nakladatelů snažila se nemotorným napodobením zmíněné úpravy, formy i značek elzevírských (zeměkoule), závoditi s originály: nepodařilo se jim však ani přibližně dosíci, tím méně překonati popularitu officíny Elzevírovy.

Po smrti Abrahamově a Bonaventurově — předních to representantů rozvětvené široce rodiny Elzevírovy — počala také hasnouti hvězda nevídaných úspěchů: následníci Jan a Daniel nemohli, jak se zdá, udržeti slávu officíny Elzevírovy. Nastalé různice mezi jednotlivými členy rodiny vedli k rozštěpení otcovského dědictví, jež se rozpadlo ve dva konkurenční závody, které však již pouze živořily a posléze v 80tých létech bouřlivého století 17. činnost svou úplně zastavily. — —

Tak zašla rychle pyšná dynastie tiskařů a nakladatelů holandských, ale výrobky dílen jejich bloudí dosud světem, vtiskují pečeť nesmrtelnosti uhaslé slávě rodu Elzevírova a tvoří cenný předmět sběratelské vášně, jež hlavně v polovici 19. stol. dosahovala své výše. V té době kvetla pravá »elzevíromanie« a s úhlednými tisky holandskými byl prováděn pravý kultus.

Zvláštní půvab byl shledáván hlavně v tom, že rozpoznání pravých »Elzevírů« patří dosud k nejobtížnějším úkolům bibliografickým: vydala totiž firma Elzevírova některé spisy, jež by byly vzbudily nelibost vrchnosti světských i duchovních, — pod cizí značkou, jiným zase knihám, vydaným u tiskařů cizích, propůjčila z různých důvodů — osvědčenou pečeť svoji; k tomu pojí se spletité rozvětvení rodu Elzevírova, značný počet vydaných výtisků, četné nápodobeniny — — a to vše tvoří předmět obsáhlých bádání, studií a monografií, z nichž nejcennější jsou práce bruselského professora A. Willemse.

U žádného druhu knih nejsou snad sběratelé tak zaryti a úzkostliví, pokud se týče »dobrého stavu,« »zachovalosti« a řady jiných detailů, na hledané knize požadovaných, jako právě u »Elzevírů.« — Ideálem pravého »elzevíromana« je výtisk nevázaný, neořezaný, krajů úplně zachovalých; každý milimetr ořízky snižuje cenu knižní; proto také antikváři, nabízející ve svých cenících vzácnější »elzevíry,« udávají vždy podrobné rozměry knihy.

Perlou mezi »elzevíry« jest »Paštikář francouzký« (»Le pastissier françois«), který vyšel v Amsterodámě r. 1655; škvár to jinak bezvýznamný (vykládá se v něm o »vznešeném umění paštikářském«) a také úpravou i tiskem náleží k méně zdařilým výrobkům slavné officíny. — Jelikož však podobná »kuchyňská« literatura nemívá své místo v pečlivě chráněných, tichých knihovnách, ale většinou povaluje se u syčícího krbu, v okolí mastnot a podobných ingrediencí tajů kuchařských, podléhají knížky druhu »Paštikářova« snadno zkáze a ocitují se za určitou dobu v nejbližším svém sousedství — v plamenech krbu. Tak i horké časy své obliby přetrvalo vítězně toliko třicet »Paštikářů,« z nichž tři nejzachovalejší výtisky nalézají se té doby kdesi v Rusku. —

Zajímavo však, jak kolísala cena této nepatrné, jinak bezcenné knížky: v r. 1870 byl prodán ve dražbě jeden exemplář za 2910 franků, v r. 1877 docílil týž výtisk ceny 3255 franků, kterýž obnos sklesl při třetí dražbě (r. 1879) na 2200 franků. — Lepší, zachovalejší výtisky byly v té době prodány za 5500—10.000 franků!

Nejkrásnějšími »elzevíry« jsou: Nedatované (asi z r. 1653) vydání Tomáše Kempenského »De imitatione Christi« (O následování Krista), »Corpus juris civilis« ve dvou svazcích (z r. 1663), francouzské dvojdílné vydání bible z r. 1669 a tak zv. »Malé republiky«, svazečky to šestnácterkové, obsahující latinské monografie o všelikých politických událostech doby tehdejší.

Labužníci v oboru knižním pídí se po literárně cennějších svazcích, z nichž zmínky zasluhují »Sentences de La Rochefoucauld« (z r. 1664), za něž zaplaceno bylo 3100 franků, nebo »L'illustre Théatre de M. Corneille« (r. 1664), jež vyneslo majiteli 6000 franků.

V r. 1896 přišla v Paříži do dražby největší ze stávajících sbírek originálů elzevírských; kollekce tato obsahovala 1787 svazků, výborně zachovalých, jež vyceněny byly na slušnou sumičku — 125.000 franků!

Pro skutečné bibliomany i bibliofily nejsou uvedené ceny zajisté nijak překvapující, uvážíme-li, že pravý přítel tohoto »nejušlechtilejšího všech sportů« — jak nazval Gladstone sběratelství knih — bez váhání zaplatí za

prvé foliové vydaní děl Shakespearových z r. 1623 s klidným srdcem 50.000 K.*)

Mizíť ve víru všeliké horečky a náruživosti sběratelské, každá vnitřní, skutečná cena a rozhoduje přečasto toliko domnělý stupeň mámivé vzácnosti.

Sbírka vybraných knih zůstane ovšem vždy pravou studnou zásob nevyčerpatelných.**)

Čím starší stává se člověk, tím raději a častěji obrací se k tichým rádcům knižním, jež jsou vždy nejlepším přítelem, učitelem i těšitelem ve vysilujících zápasech životních: pravá to léčebna duše — psychés iatréion, — jakž zněl zlatý nápis nad proslulou knihovnou alexandrinskou.

*) I doby starší vykazují nejednoho nadšeného bibliofila. — Král Altons Neapolský, jenž měl ve svém znaku knihu, uzavřel mír s Kosmou Medicejským, když mu tento přenechal svazeček Liviových »Dějin Říma.« — »Přeji si,« pravil Lorenco Medici k Politianovi, »abys mohl nabídnouti mi tolik knih ke koupi, bych nucen byl zastaviti rodinné klenoty.«

**) Koran praví: »Inkoust dobrého spisovatele a krev mučenikova mají v nebi stejnou cenu.«

R. J. KRONBAUER:

Snoubenci „Umělecké lóže."

Román.

(Pokračování.)

stoupila tam s malou dušičkou. Kupovala, nač si jenom vzpomněla; obchodník se nabídl, že dá věci dopraviti do bytu. Emma položila nesměle tisícovku na pult. Byla složena — kupec ji znaleckým pohledem prohlédl, zaluskl jí mezi prsty, až zachrastila — vložil ji do knížky a začal sázeti stovky na pult.

Emma div že nezajásala. To bylo peněz . . bylo jich celá hromada. Kupec ji prosil, aby si peníze přepočítala. Sáhla na ně, ale ruce se jí tak chvěly, že ji až horko polilo. Shrnula je v chumel a vsunula do kabelky. Kupec ji znovu musil připomenouti, aby udala svůj byt. Přišla do nových rozpaků — nemohla si totiž vzpomenouti na číslo domku.

Byla tak ráda, když se octla na ulici. Bylo by jí bývalo nejmilejší, kdyby se byl na tu adressu ani neptal. Co na tom záleží, kdyby tam ty věci zůstaly! Všechno dohromady stálo 6 zl. 20 kr. . . Co je to u srovnání s těmi penězi, jež měla v kabelce?

Vstoupila do průjezdu a třesoucima rukama vyňala pět desítek. Zatáhla kabelku šňůrkou a už jakoby s těmi ostatními penězi neměla nic co dělat. Snad se jí podaří, peníze, jež teď nutně potřebuji, nějak opatřit . . . a pak by mohla Ryvolovi tisícovku zase vrátit. Na to je času dost . . až bude mysl klidnější, bude o všem uvažovat. Teď už aby jenom byla v Matici.

Viktor už na ni čekal. Stál prostovlasý na ulici a čekal na Emmu.

Sotva že ji spatřil, rozběhl se k ní a zvolal:

»Máš peníze?

»Mám«.

»Sláva . . ukaž je . . myslil jsem, že se za tu půl hodiny, oč jsi se opozdila, zalknu. Pro Boha tě prosím, cos tam tak dlouho dělala . .? to byla věčnost. Nu — jen když to dobře dopadlo. Teď hned je odevzdám . . bože . . to se mně uleví. Až doma mně všechno povíš . . prosím tě, pojď se mnou do průjezdu . . co pak nevidíš, jak nás ti zevlouni zvědavě očumují?«

Emma pospíchala za Viktorem.

Peníze div že jí z ruky nevyškubl, popadl je jako hladový sousto, nedal jí ani s bohem a ubíhal dlouhým dvorem k přístavku, na němž v rudém pozadí bělal se nápis: »Kancelář Ústřední Matice Školské«.

Emmu zabolelo Viktorovo chování. Pravda, nemá ani tušení o tom, jak velikou oběť přinesla, aby ho zachránila — ale i za to by zasluhovala aspoň vřelého pohledu, kdyby do opravdy byla podnikla prosebnou pout k divadelnímu podnikateli. Jak jí nešetrně vyrval ty peníze z ruky — a ani slovíčkem, ani pohledem se jí neodvděčil. A dnes by toho tolik potřebovala, aby byl k ní něžnější.

Stála v průjezdu a nemohla se odhodlati k odchodu.

Bylo jí nyní, kdy to nejhroznější nebezpečí bylo zažehnáno, strašlivě úzko. Tušila, že od nynějška bude žíti docela jiný život. Teď, kdy

provedla tak kombinovanou lest, není ani pomyšlení, aby Viktorovi všechno prozradila.

Lekala se úlohy, která na ni čeká.

Už dávno nebylo mezi nimi té upřímnosti, která je tak hezounky k sobě tulila.

Oba měli svoje tajemství. Viktor provedl nerozvážný čin a neměl k ní tolik důvěry, aby se jí svěřil. Kdo ví, co všechno jí zatajoval. Ale i ona už dávno má svoje pobočné zájmy, o kterých Viktor nic nevěděl.

Kam to povede . .? Čím dál, tím větší bude mezi nimi propast, až nebudou mít nic jiného společného, než to hnízdo, které už dávno a dávno vychladlo.

Cestou domů poněkud se upokojila. Viktorovi snad přece jenom křivdí . . . vždyť běželo o jeho hlavu a on neměl a nemohl míti pro nic jiného smyslu než pro svou záchranu. Jistě se těší domů . . . jistě přijde zase s těma planoucíma očima, v nichž hořívala touha po objetí.

Tolik se na něho těšila.

A zase byla sklamána.

Pozdravil svým obvyklým zvoláním »nazdar«, v němž nebylo nic zahřívajícího.

Mluvil jenom o sobě, líčil dopodrobna, jak to navlékl, aby nebylo nikomu nápadné, že peníze teprve dnes odevzdal, a když vše vypověděl, zase se neoptal, jak ona to navlékla, že tak neočekávaně znamenitě pochodila.

»Vida,« řekl, »přece to bylo k něčemu dobré . . . aspoň jsi se odhodlala k energickému činu.«

V tom Viktor spatřil balíček, kterého Emma doposud nerozbalila.

»Co to?« ptal se dychtivě, »to znamená, že ti také přidali, viď?«

»Ano,« hlesla Emma, které bylo najednou tak dusno, že musila otevříti okno . . .

»Byli ke mně neobyčejně laskavi . . .« dodala, jakoby ze sna mluvila.

»Vidíš . . . tak jsme měli už dávno jednat,« promluvil Viktor až nápadně svěžím, rozradostněným hlasem — »člověk si musí někdy dupnout, je nutno, někdy se rozkřiknout. Konec konců je ten, že jsi byla vlastně zkrácena. Kdyby ti to nepatřilo, byli by tě prostě odmítli. Krčila jsi se pořád do kouta a oni toho využitkovali. Chybil jsem, že jsem se tě v této věci nezastal . . . měl jsem jednati já a my jsme nemusili tak hluboko zabřednouti. Člověk, jenž něco dovede, nemusí se pokořovat . . . jen ať se domáhá svého slušným a důstojným způsobem a jistě prorazí a zvítězí. Ať mně někdo ještě přijde s povídáním, že si musí herečka zadat, aby se probila. To jsou jenom tlachy, jimiž konejší svoje svědomí ti, kdo si nedovedli zachovati jeho klid a čistotu. Myslím, že tato zkouška je pro nás v nejednom směru poučná.

Kolik ti vlastně přidali?« otázal se, procházeje se po pokoji a se zálibou si při tom pokuřuje.

»Ještě jsme se neshodli,« slabě pronesla Emma, »dali mně zatím větší zálohu.«

»Jak velkou?«

»Sto zlatých.«

Viktor vyňal nůž z kapsy a uvolňoval balíček.

»Doufám, že jsi v záchvatu radosti všechno neutratila,« hovořil, zvědavě nakukuje do kornoutů . . »nezapomínej, že musíme zaplatiti také činži . .«

»Tohle jsou vesměs nevyhnutelné věci — činži jsem už zaplatila,« odpovídala Emma stále stísněnějším hlasem.

Odešla do kuchyně, aby dovařila chudičký oběd, který na kvap sehnala.

Viktor za ní nepřišel. Slyšela, jak si bezstarostně v pokoji pohvizduje.

»Všechno je ztraceno,« zaúpěla a slzy vyhrkly jí z očí.

Bylo jí tak smutno, jakoby byla poslední naději pohřbila. Už jsou si cizí, už se od sebe vzdalují a není tu ani tolik touhy, která by je pudila k tomu, by se po sobě ohlédli. Dříve sedával u ní Viktor v kuchyni, vypravovával, co slyšel, co viděl, co četl . . a teď si pohvizduje pouliční písničku a je spokojen, je vesel. A co způsobilo ten veliký obrat? Trocha mamonu, jež spoutala ji tak pevně, že se asi hned tak otroctví toho nezbaví.

»Pro pána boha . . co se to děje s tím obědem?« rozkřikl se Viktor . . »dělej . . dělej . . mám hlad, že se div do prstů nezakousnu.«

Emma umyla si oči studenou vodou, aby nebylo vidět, že plakala.

Vstoupila do pokoje svěží, červená.

Byla krásná jako májové jitro.

Viktor nakoukl do mísy, z níž se kouřilo, vsál do sebe vůni polévky a labužnicky zvolal:

»Ah . . to se těším . . dnes mně bude zase jednou po dlouhé době chutnat . .«

Emma viděla, že se zbytečně strachovala . . Viktor by byl ničeho nepostřehl. Zdálo se jí, jakoby kdosi jiný posadil se s nimi ke stolu. Láska s nimi sedávala, láska s nimi chodila, kam se jen hnuli — dnes poprvé s nimi stolovala Lež . . . .

Největší starost měla Emma s penězi. Dlouho hledala vhodné místo, kde by je před Viktorem ukryla. Rozhodla se pro prádelník. To byla nejbezpečnější skrýš. Ještě měla devět stovek netknutých. Přemýšlela úsilovně o tom, jak by si opatřila stovku, kterou skoro celou vydala. Šla dnes do divadla se stísněnou duší. Očekávala s určitostí, že se setká s Ryvolou

Užasla, když se zase neobjevil. Chvíli se z toho radovala, ale pak ji znepokojila myšlenka, nejednala li lehkovážně, že si peníze

ponechala. Nemyslila ještě na to, jaké mohou býti důsledky toho, že je vůbec přijala. Měla naopak obavu, aby se Ryvola o ně nepřihlásil, aby z čista jasna neřekl:

»Milostpaní . . vy jste mně zapomněla cosi vrátit.«

Bylo asi devět hodin večer. Přišel posluha s kyticí. Odevzdal ji veřejně, před všemi ostatními.

Lekla se kytice, ale zalekla se ještě více lístku, jenž ji byl současně podán.

Ryvola psal:

Milostivá paní,

odjíždím z Prahy a vrátím se asi za tři dny. Píšu Vám jenom proto, abych Vás znovu ubezpečil, že byste mne nesmírně potěšila, kdybyste na všechny moje projevy pohlížela jako na drobné důkazy naprosté úcty a ryzího přátelství k Vám.

Stojí-li to za tolik, abyste si na mne aspoň někdy vzpomněla, budu neskonale odměněn a šťasten.

Poroučí se do Vaší přízně

Vám zcela oddaný

Ryvola.

Emmě spadl kámen se srdce. Tady je výmluvný důkaz, že Ryvola dobře věděl, proč tisícovku do kabelky vsunul.

Ulevilo se jí i tím, že Ryvola na tři dny odjel. Zatím snad se něco stane . . Kdož ví, zda si peníze přece jenom neopatří. Kytku vzala domů — psaníčko uschovala za ňadra. Není přece jenom radno pohoditi takový důkaz, napadlo ji a proto dopis neroztrhala. Viktorovi řekla, že kytku dostala od podnikatele jako znamení, že bude její žádosti za přídavek vyhověno.

Od té osudné chvíle stihala jedna lež druhou. Emma byla si toho vědoma, že má peníze, hodně peněz, jichž může dle libosti použiti a nemohla na ně sáhnouti. Bylo nutno zase si něco vymyslit, aby Viktor nepojal nějaké podezření. Teď teprve viděla, co vše se jim nedostává. Všude měli nějaký dloužek a těch by se byla ráda sprostila.

Celý den vymýšlela nějakou záminku.

Toho dne navštívila ji dceruška bohatého statkáře. Ráda by si zahrála, přihlásila se u regiseura a ten jí poradil, aby poprosila paní Troskovickou o radu a nějaký pokyn. Slečinka pak cosi zakoktala o tom, že by ráda zaplatila. Emma by se jindy byla za to zastyděla a byla by jistě ráda a ochotně novicku podporovala zcela nezištně. Chopila se vítané příležitosti, aby si pomohla k novému úskoku. Dvě hodiny se debutantce věnovala s takovou horlivostí, že ji až do rozpaků přivedla. Sama ji vybídla, aby přišla zítra a pozítří zase, a nedopustila, aby slečinka mohla provésti, k čemu se chystala s nesmírnou a naivní nejapností. Žmoulila pětku mezi prsty a dostala se s ní šťastně ze dveří.

Viktorovi Emma řekla, že už také stává se dramatickou učitelkou. Vypravovala mu, že přišla ukrutně bohatá divenka a že jí nabídla za několik hodin královský honorář.

Vysázela mlčky na stůl pět desítek.

Viktorovi zajiskřilo v očích.

»Toť jako bychom byli ulovili pohádkový mlejnek na peníze,« zvolal radostně . . »a to je asi nějaká prachová kandidátka.«

Začalo se hovořiti o tom, čeho je nevyhnutelně třeba.

Vyšlo na jevo, že Viktor by potřeboval nový oblek, že nemá kusa pořádného prádla.

»Musím pamatovat na svou representaci,« hovořil, pokukuje zálibně po desítkách . . »už několikráte jsem byl vyzván, abych tam a tam přednášel, a musil jsem to odříci, poněvadž jsem neměl pořádného kabátu. Čekají slavnostního řečníka, deputace ho přijde uvítat na nádraží — v novinách se píše, že se podařilo získati pro přednášku spisovatele známého jména a matičního úředníka . . a bác-ho . . přijede člověk v ošuntělých hadrech, jenž činí dojem schátralého intelligenta.«

»Už mám tedy z té tisícovky jen osm set padesát zlatých,« počítala v duchu Emma.

Viktor se ošatil, prádlo a kravatty si koupil a když účty platil, ponechal si něco drobných, aby nechodil po Praze bez krejcaru v kapse. Byl už mnohem veselejší a k Emmě se choval skoro něžně.

Bylo jí, jakoby smrt na ni sáhla, když ji zase jednou po dlouhé době prudce a vášnivě objal.

Zamrazilo ji pomyšlení, čemu děkuje za tento obrat. Bála se mu pohlédnouti do očí, chvěla se mu v náručí jako osyka a činila pokus, aby se mu vyvinula. Cítila, že všechno má falešný základ . . že tu už není té čistoty, té neporušenosti, která lásku jejich pronikala zvláštním kouzlem. Začalo u nich svítati, začalo se mezi nimi rozjasňovati od toho okamžení, co peníze přišly do jejich hnízdečka. Bývalo smutno, bývalo podmračno v té jejich jizbičce, když byla nouze . . ale přece jenom to bylo docela jiné. Kdyby aspoň nebylo toho strašlivého tajemství . . kdyby tu nebylo toho podvodu . . kdyby příjmy jejich měly poctivý původ, kdyby byly odměnou za práci a úspěch Všechno by bylo v pořádku, jen kdyby už aspoň se ukazovala naděje, že si dovedou peníze vydělat. I když se to neprozradí, i když se nic nestane, zač by se musila Emma zardíti . . co bude potom, až peníze se vyčerpají?

Emma se div do pláče nedala.

Viktor tak krásně se rozhovořil o budoucnosti, byl k ní tak něžný jako v oněch prvních nezapomenutelných chvílích jejich manželství, odprošoval ji za všechna ta příkoří, jež jí způsobil a při tom se tak smutně na ni díval, jakoby se bál, že přece jenom něco hořkosti uvízlo v jejím srdci.

A ona se nedovedla zasmáti . . . a když se usmála, bylo viděti, že se do toho nutí. Co měla odpověděti na jeho naléhavé otázky a odpovědi? Když nejvášnivěji ji k sobě přitiskl, uvažovala o tom, co bude, až dojdou peníze od Ryvoly. Jistě na to čeká . . . jistě přijde a nabídne jí novou částku.

A Emma už poznala, že to nečiní z pouhého, nezištného přátelství. Tušila, že nadejdou hrozné chvíle, že se přivalí na ni těžké zkoušky. Vzpomněla si nejednou na varovná slova Vajcrova:

». . Pozor . . pavouk je zde . . z toho soudím, že tu je zlatá moucha.«

Zlákal ji do své sítě . . . už to není žádným tajemstvím. Herci a herečky si o tom šuškají a »Bečička« často prohodí jízlivou poznámku, která ji bodne až u srdce. Vajcr nemluví, jen se dívá, pokyvuje hlavou a cosi pro sebe mumlá. Tuhle z nenadání k ní přistoupil, upřeně se jí zadíval do očí, za hlavu ji vzal, dlouho, dlouho se na ni díval, pak se usmál a řekl:

»Studánka je ještě čistá . . . já to věděl . . . já tomu nevěřil, co se povídá . . . ale pozor, aby jasnou vodičku nikdo nezkalil.«

Zbledla a zachvěla se.

Pohladil ji na tváři jako děcko a dodal:

»Dušinko . . dělají se kolem vás víry. Jsou tři . . . jeden se jmenuje Stín a druhý Ryvola. Vyhněte se jim a dejte se zase strhnouti tím třetím. Ten vás také strhne ve svůj jícen . . . ale v tom se vaše lodička nerozbije. Je to vaše manželství. Ten váš Viktor je divoch — zasloužil by pořádnou lekci . . . ale neopouštějte ho. Jediný chybný krok a jste v tůni. Stín vás láká s tou Amerikou. Je to také pavouk — možná, že nebezpečnější než Ryvola. Je to dobrý herec, intelligentní člověk, činí dojem, jakoby byl naprosto korektní muž . . . ale nevím, je-li to také poctivec. Vypravoval mně, co s vámi mluvil . . .

Dušinko . . to je vražedná medicina. Mohla byste při tom pohořet. Chodím kolem vás několik neděl a řekl jsem si, že vás musím varovat. Věnujte se zase svému muži . . . pohněte ho k tomu, aby sem zase docházel. Přemýšlejte o tom, co vám řeknu . . . nejlíp vám bylo v těch dobách, kdy vás mučil svou žárlivostí. To je jisto, že vás miloval . . a to vám také všechny kolegyně záviděly.

Když jsem ještě hrával venku, často jsem viděl a slyšel věci, jichž jsem nemohl pochopiti. Mladou ženu jsem znal . . bydlel jsem u nich . ., která se jednou rozbrečela, že už ji její muž nebije za to, že se usmála na jiného mužského. Poznala, že je po lásce . . muži to bylo už lhostejno. Dejte pozor, abyste si toho Viktora nezkazila. Je to po čertech hezký a sympatický junák . . potkal jsem vás nedávno a oči jsem mohl na vás nechat, jak vám to pěkně slušelo.«

Z Ryvoly dostávala strach. Přicházel pravidelně a nehnul se takřka od ní.

Stal se jí hnusným a protivným svými lačnými a chtivými pohledy. Pozorovala, že si začíná leccos dovolovati. Často už se jí dotknul neomaleným způsobem. Tváří se, jakoby se to přihodilo náhodou, bez úmyslu, ale v poslední době se to příliš často opakuje. Zalekla se i toho, s čím přišel Viktor.

Setkal se s Ryvolou v kavárně a nemohl si vysvětliti záhadné jeho pohledy. Bylo prý v nich něco výsměšného, co Viktora strašlivě rozrušilo. Za hovoru prý poznamenal, že prý s potěšením pozoruje nápadnou změnu v jeho chování i zevnějšku.

»Bylo v tom cosi hnusného, cosi bezmezně impertinentního,« líčil Viktor svoje dojmy — »a já marně přemýšlím, co to znamená a co v tom vězí. Toho člověka jsem nikdy neměl rád — v tu chvíli pocítil jsem však k němu tak prudkou nenávist, že bych se byl na něho nejraději vrhl a spolíčkoval ho.«

Emma tetelila se při tom úzkostí. Rozuměla tomuto beztaktnímu chování až příliš dobře. Ryvola se nedovedl přemoci, aby si vůči Viktorovi nezahrál na vítěze. (Pokračování.)

Slovenská výstava v Hodoníně. »Ná, tož kdy do Hodonína?«

»Hned na zahájení, pak tuto nedělu, na druhú nedělu a to hned si tam zůstanem aji na ten svátek — a každú nedělu — šak je to naše — a na Hodonín se aj veru moc zapomíná . . .«

A tož jezdíváme do Hodonína skoro každou neděli a nikdy se odtud ani nechce k vlaku, ježto pak k večeru na výstavě a v okolí Bojanovické búdy nejrušněji a písničeк na kopy.

První výstavou pořádanou v Hodoníně v září r. 1892 s velkým zdarem byla zvábena pozornost širších krajů slovenských k Hodonínu, kamž sjížděl se venkov i města, a také návštěvníci z ostatních krajů zemí koruny České tam hojně dojížděli — a tu došlo se k poznání, jak velký prospěch mohlo by Slovensko míti z českého života v Hodoníně, jenž je důležitým střediskem velkého kraje slovenského, zabírajícího dnes na 310.000 příslušníků našeho národa a jenž obrozen musí býti učiněn též skutečným osvětovým střediskem krajů slovenských.

Tato důležitost Hodonína musí býti na mysli celé české naší veřejnosti a proto zcela dobře voleno toto místo pro slovenskou hospodářskou, průmyslovou a národopisnou výstavu, po níž zveme naše milé čtenáře ku potulkám . . .

Vlak bystře brázdí rovinu jižního našeho koutu moravského, v pravo i v levo táhnou se do dálek lány »krásné země«. »Nová Ves« volají průvodci vlaku v poslední zastávce před Hodonínem, kdy ve vlaku už vše se chystá k vystupování.

»Aj, výstava« radostně volá cestující u okna, ukazuje na vesele plápolající prapory slovanských barev na stožárech v hostinci u nádraží.

»To už nezabloudíme, první pozdrav z výstavy,« směje se slečna vedle sedící. A ještě vlak učiní dvě tři zatáčky a jsme v Hodoníně.

»Tož kam napřed?«

»Do Besedy,« odpovídá jiný hlas a celý roj cestujících, náhle spřátelen, společně ubírá se do Besedy, umístěné v budově Občanské záložny.

V Besedním domě živo a rušno, jak vůbec v tomto jediném středisku českého života hodoňského ani jinak býti nemůže. A všady plno známých. Zahrádka plna, na verandě živo a kdo přece chtěl obsednouti, musil uchýliti se aspoň prozatím do sálu, než se uprázdní místo někde v zahradě, kde ve skorém slováckém jitru a v prvním ruchu výstavním je mnohem rušněji než mezi čtyřmi stěnami.

Do výstavy je ještě skoro a pak zatím tu už také mnoho se dovíte od domácích a vystavovatelů, neboť jediným thematem hovoru u všech stolů je — výstava. A každý vás potěší, že zvláště národopisná část je bohatá, velmi pěkně zladěná v celém druhém patře české zemské reálky, aji kroje aji výšivky, malůvky aji keramika, nábytek i obrazy, vše, všechno — »šak počujete!«

»A krásné věci jsou zde!« přichvaluje jiný známý, oddaný ctitel slovenského lidového umění, z kapsy vytahuje katalog výstavní a ukazuje fotografii některých ukázek slovenské majoliky ze sbírky prof. Ar. Krejčího v Hodoníně, jež též na výstavě jsou uloženy. A vida, náš zájem hned nám ochotně vysvětluje dále. Na levo nahoře, to že je talíř z r. 1730, pocházející z Modré, zvláště vynikající slohově rozdělenou ornamentikou a čistými tvary. Dole jsou vyobrazeny dva čepáky a jeden větší džbán vesměs z bývalé dílny Dechtické. Prostřední čepák nese na sobě vyobrazení císaře Josefa II. na koni, levý džbán z r. 1770 má postavy svatých a v pravo na kraji je čepák z r. 1803 s oráním. A ochotný přítel náš, dostav se do svého živlu, uspořádal nám hned zajímavou přednášku o slovenské polévané keramice, až nastala chvíle odebrati se na výstaviště. (Pokračování.)

Čest v Čechách považlivě již jest znehodnocována tiskem. Záležitosti, které jinde vyřizují se důstojným způsobem debaty, novinářských úvah a věcným rozborem — ty se v české domácnosti máchají v blátě osobních urážek, ba již i jen zcela prostých nadávek. Dokonce zrodila se u nás specialita tisku žijícího z osobních invektiv a vybujel zvláštní druh lidí, kteří se najímají k »novinářskému« skandalisování nemilých osob právě tak jako se v době sklonu slávy Benátek zjednávali v městě lagun řemeslní rváči.

Již se ukazuje, že některé osoby při domáhání se určitých cílů především si zabezpečují nebo zakládají listy, jimiž by se mohly nepohodlné osoby,

UKÁZKY SLOVENSKÉ MAJOLIKY.
ZE SBÍRKY PROF. Dr. KREJČÍHO.

korporace nebo podniky třísnit kalem. Případy ty množí se tak, že z tohoto způsobu v naší době zmatků a bloudění vyvinuje se pomalu systém. Je div, že se stále hlasitěji volá z určitých stran po reakci v zákonodárství, že se pro špatnosti novinářského plevele brousí již sekery na kořeny těžce vybojovaných některých svobod tisku?

Pardubický týdenník »Rozvoj« v této kalamitě navrhuje originelní zařízení: pojišťovnu pro čest tiskem uraženou!

Není článkem »Rozvoje« míněno, aby se snad na čest vydávaly pojistky jako na úrazy tělesné, ale aby organisovali se lidé veřejně působící v korporaci, která by místo jednotlivce podnikala spor, když někomu ze súčastněných bylo tiskem ubliženo na cti.

Pustiti se do processu, který vyžaduje často nákladu několika tisíc zlatých, ve kterém zástupce obžalovaného může beztrestně svlékati žalujícího do naha — volati k rozhodnutí omrzelé porotce, kteří naléhají na smír často jen proto, aby nedošlo k zdlouhavému přelíčení — žádati restaurování cti po dlouhé proceduře přípravného vyhledávání — ach, kdo má tolik peněz, tolik nervů, tolik času, chuti a odvahy?

Spolek by pro všecky opatřil výborné právníky, poskytl by prostředků finančních — věru, že by si na členy takové organisace každý sáhnouti pak nedovolil — tak soudí původce uvedeného návrhu. Jsme přesvědčeni, že tato »pojišťovna cti« skutkem se nestane — ale poněvadž tento nápad neobyčejně charakterisuje dobu naši a poměry, v nichž se zrodil, zmiňujeme se o něm pro potřebu historiků příštích dob, kteří tak mnohým zjevům dneška nebudou naprosto rozuměti. *Dr. K.*

— **Literární zájem.** Veliké úkoly svěřeny jsou studentstvu našemu, pokud ještě samo dlí na různých fakultách, obohacujíc se zde u zřídla věd zásobou neocenitelných poznatků, jež mají býti prvním vodítkem na cestě nastoupené do víru života. Propracovati se zde podávaným materiálem k silné individualitě vlastní jest dojista snahou každého mladého muže, který maje jednou vkročiti mezi lid, nesmí jen tak ledabylo vážiti nabývaných vědomostí — nesmí jen domnívati se, že dosáhna zákonité approbace, vyhrál již všechno pro celý další život . . .

Květy skutečné krásy vypučí právě teprve z vlastního nitra jednotlivcův. Přednášky universitní a technické podaly základ vědomostí — vědomostí po zralé úvaze vybraných jednotlivými učenci, našimi učiteli, ale tu není žádná mez, která by bránila snaživým silám pokračovati. Ano — pokračovati třeba v každém oboru, mnoho ještě neprobádáno, ať mluví se již o chemii, či o zoologii, botanice, přírodních vědách vůbec, nebo zase o chorobách vnitřních, očních, o životosprávě a lékařství v nejširším slova smyslu, ať zase o zákonodárství, trestních ustanoveních v právnictví, ano i o přerůzných oborech v theologii.

Budova Občanské záložny a Besedního domu v Hodoníně.

Povolaní pracovníci ze studentstva stále se o různé ty obory dělí a jejich úkolem jest přispěti vlastními silami k obohacení dosavadních poznatků. Ovšem že získaná zrna nových pravd a nových názorů neztají úzkostlivě mezi čtyřmi chudými stěnami, nýbrž oni je vynášejí jako kovkopové drahou rudu na denní světlo, aby opravdový zisk a duševní útěcha z dosažených prací byla údělem všemu lidstvu. Krátce, studentstvu jest přiřknuta veliká práce osvětová, v tom zejména spočívající, by budilo mezi nejširšími vrstvami lidovými, mezi vlastním národem, interess pro vše krásné a umělecké.

Jasněji představí se nám tento, intelligenci svěřený úkol, uvědomíme-li si, jakého významu dostoupila literatura u jiných národů. Rozumíme tu ovšem umělecká díla literární, skutečné zjevy v písemnictví, jež vtiskují nesmazatelnou pečeť posvěcení duševní vyspělosti celého národa, jež mají nepopíratelný vliv na výchovu jeho a staví jej na stupeň obdivu veškerenstva. U nás pohříchu dříme ještě z valné části v lidu neprobuzeno opravdové porozumění pro

cenná díla literární, krátce není u nás tou měrou vypěstěn literární zájem, abychom se jím mohli všeobecně i před cizinou pochlubiti. Mnoho třeba ještě dohánětí — o tom není sporu! Jest možno mezi námi klidné existence nabýti spisovateli? Můžete probrati dnes sta případů, ale vždy shledáte, že skoro každý spisovatel náš, český spisovatel, mřel by hlady, kdyby právě neživil jej některý úřad, kdyby nevěnoval prvních sil svých vykonávání kancelářských povinností a teprve pak, namnoze již otráven úředními akty a přišernou atmosférou kancelářskou, vydělav si na denní chléb, může věnovati některou hodinku vlastnímu tvoření, kdy jiní, šťastnější literáti v cizině, mohou se již těšiti volnému osvěžení a nabývati nových sil k dalším pracím.

Mezi námi má stav spisovatelský ještě divný zvuk, nepochopení je v pravém slova smyslu i pro samy výtvory literárních děl.

Je nepopiratelno, že náš lid, ačkoli rád čte a mnoho čte, nemá ještě vštípenu pravou úctu k tvůrcům duševní stravy. A ve studentstvu právě kotví ta kyžená možnost, aby tyto žalostné u nás poměry k lepšímu se alespoň obrátily, ne-li hned vyrovnaly poměrům v jiných zemích. Vmysleme se jen v uplynulé doby padesátiletí; co tu bylo ještě všude třeba vykonati prací, aby náš lid nabýval pozvolna vlastní prozíravosti ve věci politické a národní. Studentstvo jistě s nadšením podjalo se těch velikých úkolův a vždycky, když rozjelo se o prázdninách z matičky Prahy do zapadlých koutků českých krajů, nelenilo nikde a kypřilo půdu všemi silami, aby lid roznítilo k účasti všeobecné. Kulturní dějiny naše poví-děti mohou nejlépe, na kolik podařilo se studentstvu českému pracovati ku zdaru.

Studentstvo nejlépe poznává v době studijní naše poměry v srdci české vlasti, ve středisku kulturních snah našich. Ono dovede vycítiti veškery naše tužby a v krev jeho vlastní přechází vždy z pokolení do pokolení naše nedostatky, které namnoze tlačí nás jako zlá můra . . . Víme, že český lid povznesl se o hodně ve svém rodném hnízdě oproti dobám někdejším. Ale víme také, že dlužno dáti tomu povznesení určitý ráz vlastní síly, která by nám dovedla raziti cestu vpřed i před ostatními národy, která by nám vymohla úctu náležitou, aby se jednou pro vždy přestalo mluviti o té drahé nám řeči mateřské, jako o řeči bezvýznamné mezi řečmi národů evropských. — —

Úkol ten tedy klademe svému studentstvu do rukou s těmitéž růžovými nadějemi, živenými mnohým zdarem od dřívějška. Mezi nejširšími vrstvami máme budíti skutečné porozumění pro literaturu uměleckou, pro díla spisovná opravdové nehynoucí hodnoty. Veliký úkol, ale veliký též jeho zisk.

Pravé porozumění pro literaturu českou jest dojista přežádoucí a může také jen ono býti náležitou zbraní proti tomu rojení se všelikých škvárů na tak zvaném literárním trhu dneška. Jak shora již bylo naznačeno, dívá se pohříchu náš lid na knihu s falešného hlediska.

Také bylo by vhodno poučovati o významu a hodnotě knih překladem k nám importovaných.

U nás překládá se dnes šmahinou všecko, načkoli se jen kde přijde — dobré, nedobré, zralé, nezralé — jen když se na první chvilku vyhoví »citelné potřebě«. A nejhorší při tom bývá, že lid náš právě takové škváry kupuje bez rozmyslu, kdežto v přívalu různého knihkupeckého zboží zůstane dobrá práce původní často nepovšimnuta. Nakladatel lomí rukama, že prodal třeba jen třicet, nebo padesát výtisků oné dobré knihy původní, poukazuje na to ubohému českému spisovateli a říká: Kolik Vám mohu dáti za to honoráře, když mně všechno zůstane na skladě? — — — — —

A schází ještě i dnes našemu lidu opravdový rozhled (nač to zapírati!), aby dovedl žádati díla cenná a aby uměl rázně odmítnouti brak, který patří na literární smetiště.

Studentstvo by tu mohlo býti hrází, o kterou by se tříštilo všechno nic neznamenající na světlo vydávané, zkázonosné literární bejlí. Očistiti náš trh nakladatelský od tohoto zlořádu a vynutiti si, aby zdoben byl především květy domácí krásy a vlastní vůně, která by lákala i cizinu poohlédnouti se po našich nivách, a přenášeti k nám jen cenná díla cizích literatur v dokonalé formě — toť kardinální

Sál Besedního domu v Hodoníně.

úkol našeho literárního trhu. Ale tento úkol je nemožností bez literárního zájmu českého obecenstva.

Prostředníkem nejspolehlivějším může tu býti jedině česká inteligence a v té nejpodnikavějším průkopníkem český student. *F. Blažka.*

— J. Kuffner: **Časy letí.** Volné listy z kroniky rozvoje. Je to již třetí kniha feuilletonisty »Národních Listů«. Také tyto »volné listy« četli jsme vesměs pod čarou velkého našeho denníku. Možno říci, že »Národním Listům« dodávají barvy, pokud se týče otázek literárních, divadelních a společenských. Nezamlčíme, že čtenářstvo Kuffnerových feuilletonů je dvojího druhu. Jedni je hltají pokládajíce práce ty za vrchol umění feuilletonistického. Druzí namítají to i ono, ale čtou je také. Co je činí a činilo význačnými, je jejich stil. Vytýká se mu nečeskost. Nejsme do té míry filology, abychom autora mohli usvědčiti z nějakých chybných vazeb. Jisto je, že by nemusil autor feuilleton svůj podepisovati — a přece by se poznalo, že pochází od něho, byť byl uveřejněn kdekoli. Je tedy svérázný. A ještě něco charakterisuje Kuffnerovy feuilletony — ráz diskutování určité otázky nerozhodující se z pravidla pro to ani pro ono, ale předkládající čtenáři řadu závažných momentů pro i proti, aby sám se vyslovil. Tento moment vychovávací myslím, že uvědomělý a úmyslný je po našem mínění nejdůležitější předností těchto drobných statí. Pod čarou v »Národních Listech« vycházejí bez titulu — v knize opatřeny jsou příléhavými názvy, čímž nabývají větší plastičnosti. Je jisto dále, že Kuffner je mistr u volbě látky. Tolik toho hýbe světem českým — o látku není nouze. Třeba umět vybrati, co připouští zpracování Kuffnerovské. Budou asi tyto volné listy vítanými dokumenty historiografu české společnosti z let 1880—1905 a dále, neboť vzpomenete-li na obsah dřívějších knih a uvedete-li si jej v přehlednou řadu s tím, co se praví v knize »Časy letí . . .« (mimochodem řečeno: velmi příhlavý titulek), vidíte jasněji nejen autora, ale i dobu. A to asi on chtěl, jak vysvítá z motta knihy: V domácnosti idejí jako v jiném hospodářství je zapotřebí shrnouti občas účty. Autor mnoho čte literaturu světovou, dobře strávil, co čte, a produkuje z těchto dojmů. »Ze života«, »Z divadla«, »Z četby«, »Z kraje a vzduchu« zovou se oddíly knihy poslední — nás, jako turisty zajímá způsob, jak nahlíží autor do světa, tu do Švýcar, tu do Ruska a jinam, třeba jsme měli místy dojmy jiné. Četbu doporučujeme zvláště těm, kdož chtějí vyrůsti sebevědomi a dobře informováni do naší veřejnosti, zvláště společenské. I společníkem třeba se učit — to cítíme tím více, čím zřetelněji vidíme občas těžkopádnou nemotornost našeho dorostu na veřejnosti i v soukromí. —*s*—*ba*—

— Louis Křikava: **Skrytá erotika a jiné povídky.** Po dvou slibných knihách veršů, kterými mladý autor projevil nejenom značně bohatý fond myšlenkový, nýbrž i žhavou odlišnost projádření, přichází s debutem prosaickým, jenž nese příznačné vlastnosti jeho básní. Je tu v prvé řadě cítiti klokotný var myšlenek, dojmů a vůbec živoucí krve autorovy —: příznak jistě slibný a promlouvající vážně do budoucnosti. Bohatá invence působí místy až dojmem nemilé překotnosti a neurovnaných skupin myšlenkových, což jest ovšem závažného druhu mankem v požadavku uměleckého zladění. Ale zdatnost, s jakou dovede Křikava vyvolávati několika karakteristickými tahy představy svých hrdinů, zaslouží plného ocenění, místy i obdivu.

Je zde něco, nad čím by se měl zahloubati každý tvořící belletrista. V postavě Hedvičině ve »Skryté erotice« je mnoho tajemného a záhadného — autor chce, aby ten dojem byl suggerován. A přece je nám ta postať neobyčejně blízká, každý už viděl takový exemplář v životě — zkrátka: je v ní plno hmatatelnosti a krve. V povídce »Za lhostejnou zdí« je skupina tří nešťastných »bláznů«, která je nesmírně vzácně životu odpozorována. Je něco ve tvorbě Křikavově, co trochu zaráží: je to přílišná honba za silným, křiklavě divným effektem. Čtenář knihy ví, nač narážíme; v prvních třech povídkách »erotických« je to právě onen moment pohlavní, ve čtyřech posledních, jejichž sujety jsou vzaty z pochmurných ovzduší nemocnic a blázinců, je to právě ono znásilňované a uměle zhušťované ovzduší samo. Až se autor zbaví těchto effektních nadsázek a pročistí značně i svoji málo českou prósu, projemní i svoje zajímavé a slibné umění. —*a.*

Toto číslo vydáno dne 18. srpna 1905. — OBSAH: EM. RYT. Z ČENKOVA: Ta chvíle přiletla . . . — KAREL VIKA: Havran. — JOS. D. KONRÁD: Eva. — DR. K. BULÍŘ: Elzeviry. — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké tóže«. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE. Ze sbírky prof. Ar. Krejčího. Ukázky Slovenské majoliky. — Budova Občanské záložny a Besedního domu v Hodoníně. — Sál Besedního domu v Hodoníně.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předpláci se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecky) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec. otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. VÁCLAV STECH, POŘADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GREGRA A SYNA.

JAROSLAV BOROTÍNSKÝ:

Z pohádek mé rusalce.

I.

Dívej se v oči mé, dívej se dlouze,
vzpomeň, jak čarovný večer to byl,
kdy písně o štěstí v šílené touze
pěl jsem své rusalce, královně vil.

Kolem vše sladké zas, opojné, vlahé,
bujné v svých plesích, jak šílený proud,
vzpomínka zapadlá volá sny blahé,
procházky v alejích, milenců kout.

Ve květech hýří vše, plane a voní,
radostně k životu vzbouzí se ples,
staré ty touhy zas, tak jako loni
rozbouřit v srdci nech, rusalko, dnes.

II.

Noc teplá je, tak svůdná, vlahá,
má Asjo, duše nejbližší,
slyš, někdo v struny ještě sáhá,
a ruší klid náš v zátiší.

O slunci, písních, květech štěstí,
s ním zpívat chci ti v noci té,
dej duši mé zas jarem zkvésti
vším kouzlem lásky zalité . . .

Noc teplá je a svůdná, spící,
z večera fontán v parku ztich,
když šly tam duše milující,
kde ticho je a květů sníh . . .

III.

Zas v kouzlu jara sad náš v růžích hoří,
jdou city neznámé zas přes náš prah,
zpěv teskných písní z parku dál se noří
v hlas flétny, která zmírá v houštinách.

Lká vůně snů zde, v nichž však bolest kane,
je v zlatých stromech samý bílý květ,
— dnes je to, Asjo, srdce pošlapané,
nač o štěstí si více vyprávět . . .

Je večer blízký . . . V dáli pole zlatá
se ztrácejí a s nimi křivky cest,
v kraj podvečer již rychle z dáli chvátá,
s ním na tisíce chvějících se hvězd . . .

IV.

Touha má veliká, po tobě prahne,
Asjo má jediná, vrať se mi zpět,
se smutkem večera — oko mé vláhne —
v zahradách našich, kde vzplálo vše v květ.

Nad vůní pasek v dál slunce se ztrácí,
do ruda hoří již, zapadá v stráň,
ve smutných alejích utichli ptáci —
v třesoucích zvucích kdes ozve se pláň . . .

Flétna kdes ve stráni v touze své zmírá,
Asjo má jediná, vrať se mi zpět,
bolestná píseň ta srdce mé svírá
na ňadrech v touze své, jednou se schvět . .

R. J. KRONBAUER:

Snoubenci „Umělecké lóže.“

Román.

(Pokračování.)

Umínila si, že mu to řekne, ale neučinila toho. Teď už viděla, kam se dostala. Zachránilo by ji jenom úplné vymanění z moci toho člověka. Peníze — peníze jen kdyby si mohla opatřiti. Tisíce nápadů zrodilo se ve štvané její hlavě a všechny zase zavrhla.

Z peněz utratili již skoro čtyři stovky.

Kde by je sehnala! Takovou ohromnou, závratnou sumu! Jediná cesta, jediný prostředek tu byl, jenž by jim pomohl z této osudné kličky. Amerika byla tím zázračným útočištěm, k němuž se Emma znovu a znovu v mučivé svojí situaci vracela. Zkoušela to všemi možnými způsoby, aby Viktorovi učinila svou myšlenku sympatickou. Nadarmo se o to pokoušela. Viktor ji buď odbyl smíchem nebo se rozčilil a tu nebylo radno pokračovati.

Emma očividně trpěla. Bylo na ní vidět, že má nějakou velikou starost.

Stala se z ní docela jiná bytost.

Bývala zamlklá a chodila jako ve snách. Cesty do divadla staly se jí utrpením. Dva lidé ji tam otravovali život — Stín a Ryvola. Herec lákal ji do Ameriky, Ryvola svou dotěrností ji bezohledně kompromitoval. Tak, jako kdysi Viktor, čekával na ni on. Den ke dni byl smělejší. Už i domů ji doprovázel.

Nedávno, když náhodou vyšla z představení, krev jí ztuhla úžasem v žilách. Ryvola stál opodál jako solný sloup a díval se upřeně na domek. Zavřela domovní dvéře na klíč a se zatajeným dechem poslouchala, co se bude díti. Tušení, to nejstrašlivější tušení, jež kdy měla, se splnilo. Za několik minut pokoušel se kdosi otevříti dvéře. Nemohl to býti nikdo jiný, než Ryvola.

Vyběhla na půdu a vykoukla vikýřem.

Viděla ho, jak obchází kolem a jak znovu pokouší se otevříti.

Zalomila rukama a zahořekovala. Co to jenom tomu člověku napadlo, co jenom zamýšlí? Snad by se neopovážil vstoupiti do jejího obydlí? Což přijde-li někdo a najde dvéře zavřené? Kdyby se vrátil Viktor, musí ho spatřit.

Co z toho ze všeho jen bude? Jak jenom vyváznout z jeho klepet? . . Tak úpěnlivě ho prosila, aby ji neuváděl v rozpaky, ruce před ním sepjala . . . a nic naplat. Dívá se na ni, pokrčí ramenoma a řekne:

»Nemohu za to . . . musím vás vidět, musím slyšet váš hlas . . . Vím, že vám tím působím nepříjemnosti — domlouvám si . . sám se toho všeho někdy lekám — ujedu z Prahy, jedu celý den rychlíkem, dorazím hodně daleko, obrátím se, vstoupím do vlaku a nemohu se dočkati chvíle, až vás spatřím. Jsem na všechno připraven. I na katastrofu . . ta jediná všechno rozhodne a rozřeší.«

Už se s ničím netajil — někdy mluvil takové věci, že se Emma hrůzou otřásala. Prchla-li jemu, dovedla-li se mu někdy skrýti, přepadl ji zase Stín. jenž ji varoval před Ryvolou. Byli k ní už tak bezohlední, že mluvili s ní jako s nějakou záletnicí a nevěrnicí.

»Prožíváte nejdůležitější chvíle svého života,« vykládal jí herec . . »octla jste se na křižovatce. Nevíte, pro co se máte rozhodnout . . jedna ručička ukazuje k Ryvolovi, druhá vám ukazuje cestu ke slávě a k úspěchům. Poslechněte mojí rady — ujeďte do Ameriky, zbavíte se Ryvoly a nespálíte za sebou všechny mosty. Něco se stane . . to je jisté. Je viděti, že jste nerozhodnuta. Oči vaše zimničně planou a vy jen váháte, poněvadž nevíte, co zvolit. Ryvola vás zahubí . . považte, co se z vás stane. Nebude z vás ani herečka — přestanete býti ženou . . budete míti vše, nač si jen pomyslíte . . . ale šťastna už nikdy nebudete .«

Jenom opovržlivým pohledem dala herci na jevo, že zabíhá příliš daleko, že ji urazil. Když ji potom odprošoval, když i slzy viděla v jeho očích, rozjasnilo se jí teprve, co ho k tomu pohnulo.

Herec nebyl o nic lepší, než Ryvola . . volil jenom jinou past.

»Oh . . Vajcře . . Vajcře . .« zanaříkala . . »pravdu jste měl, když jste pochyboval o jeho poctivosti.«

Byla tím už umučena, byla ubita těmi nástrahami, do nichž sama vbíhala. Jak ráda byla by se utekla ke svému Viktorovi . . . ale to by musila se vyzpovídat a k tomu neměla odvahy. Tolik toužila po tom, aby mu dala zadostučinění za to za vše, co proti němu bylo podniknuto. Nepovažují ho už takřka za jejího muže . . myslí si, že ho už nemá ráda, že by ho dovedla zraditi a opustiti.

Duševní muka učinila z ní trpitelku, která začala již i tělesně chřadnouti. Viktor měl pil-

nou práci a nápadné změny Emmina chování i zevnějšku nepozoroval.

Byla mu učiněna nabídka, kterou z počátku odmítl. Nakladatel krváků požádal ho, aby mu přeložil dva sensační romány. Byly to sešitové tasemnice o padesáti sešitech. Nakladatel nabídl za stránku patnáct krejcarů. Troskovický odpověděl, že by si nerad svoje literární prsty touto špínou potřísnil. Za týden přišel nakladatelův prostředník znova. Nabídl dvojnásobný honorář — za stránku překladu 30 krejcarů.

»Kolik bys to vydělal?« zeptala se Emma, jejíž bledá tvář nápadně oživla.

»Nu . . vyneslo by to pěkné peníze,« řekl Viktor . . »to ti hned vypočítám.«

Troskovický vzal do ruky tužku a počítal: »Sešit má dvaatřicet stránek — dostal bych tedy za něj devět zlatých šedesát krejcarů. Romány jsou dva — to je sto sešitů . . trhlo by se za to skorem tisíc zlatých.«

»Skoro tisíc zlatých . .« opakovala Emma . . »to by mohlo býti mojí spásou,« kmitla jí hlavou nová naděje.

»Viktore . . pusť se do toho,« řekla a horlivě pokračovala:

»Je to přece jenom krásný výdělek. Vím, že to je hnusná práce, brodit se v tom kalu . . ale uvaž, v jaké jsme situaci. Bude to hezky dlouho trvat, než se úplně vzpamatujeme. Nevezmeš-li to ty, udělá to někdo jiný . . . a dost možná, že po tom rád sáhne třeba lepší literát než ty. Sedneš si na to a za nějaký měsíc to srazíš . . .«

Viktor se zamyslil.

»Holka, nevím . . nějak se mně do toho katovského řemesla nechce . . . štítím se toho a je mně nevolno, když si pomyslím, že bych se v tom musil den co den hrabati. Promluvíme si o tom ještě . . nakladatel řekl, že se přihlásí za tři dny o definitivní odpověď.«

Emma doléhala na Viktora až s nápadnou houževnatostí. Zvykla myšlence, že jen Viktor ji musí vysvobodit a nikdo jiný. Bude mu pomáhat, nehne se od něho. Bude ho povzbuzovat a pobádat, aby překlad co nejdříve dokončil. Až bude hotov — dostane peníze. Dost možná, že dostane tolik, kolik jí schází, ještě dříve. Pak nastane ona dlouho vytoužená chvíle, kdy se kajícně vyzpovídá. Oh . . to bude krásná, vznešená chvíle, až budou vraceti ty peníze, k vůli kterým už tolik zkusila. Pak už děj se co děj . . ráda bude snášet jeho rozmary, jen když ty příšery budou zapuzeny, jež použí se kolem ní a jež nemohou se už dočkati chvíle, až stane se jejich kořistí . . .

Viktor dal se do práce ihned. Nakladatel naléhal na to, aby odvedl v několika dnech aspoň pět sešitů. Zůstal proto doma, aby mu mohl vyhověti.

Od rana do večera seděl u psacího stolu. Pospíchal, aby odvedl rukopis, poněvadž nakladatel slíbil, že mu hned za ně vyplatí honorář a že by po případě dal i nějakou zálohu. Celý týden takřka z domu nevyšel. — — — — — — — — — — — — — — — —

Bylo to v sobotu, asi k desáté hodině dopolední.

Viktor už nemohl dále pracovati.

Byl tak umdlen a znaven, že si musil vyjíti na čerstvý vzduch, aby mohl odpoledne pokračovati.

Stanul na chvíli v průjezdu domu a v duchu počítal, kdy asi bude s tou robotou hotov.

V tom pohlédne ven a zarazí se.

Spatřil Ryvolu, jenž stál v zákoutí pod akátem.

Viktor se vrátil . . již již brał za kliku, aby Emmě pověděl, koho viděl.

Najednou se ale jinak rozhodl.

Zvláštní tušení projelo mu hlavou.

Opatrně přistoupil ke dveřím a chvíli Ryvolu pozoroval. Nebylo nejmenší pochyby o tom, že Ryvola na někoho čekal, nebo že má něco za lubem. Viděl, že upřeně pohlíží ke dveřím.

Viktorovi vstoupila krev do hlavy.

Prudce vystoupil ze svého úkrytu. Neušlo mu, že Ryvola byl neočekávaným jeho objevením nemile překvapen. Tvářil se, jakoby zabloudil. Rozhlížel se chvíli kolem sebe a pak rychle zamířil ke schodům, vedoucím na Petřín.

Troskovický by se byl za ním nejraději rozehnal a uhodil na něho, aby pověděl, proč tu tak podezřele obchází. Napadlo mu, aby napřed promluvil s Emmou.

Stál chvíli nerozhodně před stavením.

»Na něco jsem přišel,« šeptal si Viktor . . »něco jsem odhalil. Ten chlap se choval jako někdo, jenž neví kudy kam. Pro boha živého . . co by to znamenalo, kdyby se tu neoctl pouhou náhodou? Ne . . ne . . s Emmou o tom prozatím mluvit nebudu . . Vzal čert překlad . . teď musím jednat. Tady je nějaká záhada. Něco se děje za mými zády.«

Viktor pomalu dal se po schodech nahoru.

»Kam jsem dal jenom oči?« vytýkal si . . »vždyť se u nás všechno změnilo. Emma je taková divná . . tak dlouho jsem ji nechal bez dozoru. Ježíši Kriste . . to přece není možné, to není naprosto myslitelné, že by mohla býti s ním nějak srozuměna.«

Viktor se zastavoval skorem na každém schodu.

Najednou si na něco vzpomněl, čemu nevěnoval žádné pozornosti, ale co ho přece jenom na okamžik zarazilo.

Hledal v kabele Emmině kličeк od zásuvky ke psacímu stolu a nalezl tam mnoho peněz.

Bylo tam asi pětadvacet zlatých.

Ptá se jí udiveně, co jsou to za peníze. Zdálo se mu, jakoby byla velice překvapena. Hlas její tak divně zněl, když řekla, že jsou to peníze, které vybrala u členů divadla pro churavého herce.

Uvěřil tomu . . vždyť to ani jiné než cizí peníze nemohly býti. Na nic se neptal . . jen si povzdechl, protože by jim tato částka byla přišla velice vhod

Troskovický pátral dále.

Nemohl pochopiti, že mu ihned nebylo nápadné, že by se tak poměrně značný obnos sebral mezi herci, kteří všichni zápasili s nedostatkem. A proč byla Emma zaražena? Nebyla-li pravda, že jsou to peníze pro churavého herce . . jak k nim tedy přišla? Tady je nějaký tajuplný moment. To by se přece dalo snadno zjistiti.

Viktor sňal klobouk. Pozoroval, že mu pot perlí s čela. Cosi nepříjemného pocítil v tu chvíli, když o těch penězích přemýšlel. V posledních dnech mnoho kouřil a leccos dostal, co vyžadovalo značné vydání. Emma ho v právě toho slova smyslu zahrnovala pozornostmi. Včera mu dokonce doběhla k Lobkovicům pro láhvičku vína a přinesla hojnost šunky. Neměl takřka času, aby si toho povšiml, aby se tomu podivil. Jindy neměl na doutník a teď měl pořád na stole několik cigar. Ale i obědy a večeře byly nápadně bohatší . . kupovalo se maso, někdy i dvojí . .

Pozastavil se nad tím . .

Emma se jen usmála a řekla, že ho musí dobře krmit, aby se mu líp pracovalo. Proč se jí nezeptal, kde na to vzala? Že mu nebylo už dávno nápadno, kde se berou ty peníze, jež mu dává na drobnou útratu?

Sta a sta podrobností vyrojilo se před jeho užaslou duší.

»Pravda . .« řekl si . . »Emma dostala zálohu . . dostala přídavek. A co je vlastně s tou zálohou? Proč se ani o tom slovem nezmínila, že jí strhují z gáže. A nestrhují-li — pak i tu je něco nekalého. Ryvola . . Ryvola . . aby byl on tím pramenem příjmů . .? To není možná . . to by bylo něco strašlivého.«

Viktor octl se nahoře na kopci, ani o tom nevěda.

»Nesmysl . .« řekl si . . »kam to jenom zabíhám. Dost možná, že sem k nám zabloudil náhodou. Proč ale tak rozpačitě a zbabělе prchl? Kdyby byl měl klidné svědomí, jistě by se dal do řeči. Nic naplat . . tady je kořen všeho. To je jisto, že se něco stalo, že se něco přede mnou tají. Ale co?«

»Musím všechno zrale uvažovat,« domlouval si. »Od nějakého času se s Emmou děje něco zvláštního. Něco se s ní děje . . to už není ona. Chodí, jakoby ji něco tížilo. Ale co . . pro bůh, jenom co? Proč se najednou změnila? Je tomu několik dní, co si zase zazpívala. Tak se mně zdá, že je veselejší od té chvíle, co jsem se pustil do toho překladu.

Viktor ve svých dohadech uvázl. Octl se u mezery, které nedovedl překlenouti. To je jisto, že má ohromnou radost z jeho píle. To by ale nenasvědčovalo tomu, že by se mohla nějak proviniti.«

Viktor se vrátil domů asi za dvě hodiny. Neřekl ani slůvka o tom, že viděl Ryvolu, ani pohledem neprozradil, co děje se v jeho nitru.

Pozoroval Emmu zkoumavě.

Neviděl nic nápadného. Ale toho si povšiml, že je cosi plachého, cosi nejistého v jejích pohledech.

»Pro koho pak jste vlastně udělali tu sbírku?« optal se z čista jasna.

»Jakou sbírku?« ptala se Emma, jež byla tak překvapena, že zapomněla, nač se vymluvila.

Viktorem to škublo.

»Řekla jsi přece, že jste udělali kolektu pro nemocného herce,« nakvašeně řekl Viktor.

»Ah . . ano . . ovšem . . dobře, že jsi mně připomněl . . musím dnes ty peníze odevzdat,« řekla Emma tak neklidným a nejistým hlasem, že Viktor okamžitě poznal, že nemluví pravdu.

»A který je to herec . . jak se jmenuje?« uhodil na ni s novou otázkou.

Emma ihned neodpověděla.

Byl to trapný, nepříjemný okamžik.

Teprve za hodnou chvíli vyslovila Emma jméno herce, jež si vymyslila.

Viktor se zhrozil toho, co objevil.

Emma lhala. Herec, jehož jméno řekla, nebyl u divadla. Věděl to určitě. Proč vlastně lže? Aby zakryla původ peněz. Pak ale k nim přišla divným způsobem a má příčinu, proč to tají.

Musil se přemáhati, aby nevybuchl.

Tvářil se, jakoby jí věřil. Nesmí se přenáhliti . . Musí všechno odhalit . . Usvědčí ji . . a pak jí buď bůh milostiv .

Sedl ku stolu a psal, ač se mu péro třáslo v rukou. Písmena se mu míhala před očima. Ani jediného slova nepřečetl a na papíře objevilo se několik zmatených škrtů. Nemohl to vydržeti u stolu. Bylo mu tu strašlivě dusno.

Pozoroval potají Emmu a viděl, že se po něm ustrašeně dívá.

Vymluvil se, že je unaven a že si musí ještě jednou vyjíti.

Bylo tedy jisto, že něco Emma provedla. Přelhala ho . . to už zjistil . . teď se jedná jen o to, proč a co se za tím skrývá.

Celé hodiny bloudil krajem.

Vracel se do města poněkud upokojen. Není přece jenom vyloučeno, že si pomohla nějakým způsobem k penězům jenom proto, aby mu mohla ve dnech, kdy tak pilně pracoval, přilepšiti. Věděla, že vydělá hojnost peněz a dost možná, že si zatím něco někde sehnala.

Bylo mu velikou útěchou toto vysvětlení a dlouho zápasil a bojoval, než sám uvěřil, že by to mohla býti pravda.

Emmy již doma nezastihl. Litoval toho . . byl by ji přiměl k tomu, aby mu vše pověděla a učinila konec jeho domněnkam. Pokusil se i o to, vysmát se svým šíleným nápadům. Z lásky to učinila . . a on ji tak středně podezříval. Ani si neusedl. Vyšel z domu a nazdařbůh toulal se ulicemi.

Nezamýšlel jíti k divadlu a najednou stál u něho.

Vešel do výčepu a posadil se na tože místo, kde kdysi sedával. Dávno se tu už neukázal a proto ho tu nikdo neznal. Seděl s prostými lidmi, kteří byli požitkem alkoholu poněkud rozjařeni. Zapomněl na okamžik na svoje trampoty. Poslouchal z počátku zcela netečně, ale živé sousedství ho záhy zapředlo v rozhovor. Přisedl nový člověk, jenž byl nějakým kolečkem v divadelním aparátu. Začalo se mluviti o divadle. Semlelo se všechno možné. I jméno jeho ženy několikráte bylo proneseno. Neznámý vypravoval všelijaké historky. Viktora to do opravdy zajímalo. Došlo i na Ameriku.

»Půjde-li to tak dál,« mínil příchozí . . »povandrujou tam všichni lepší herci. Pojede pan Stín . . povídá se, že prý má na cestu zálusk také Troskovická. A té by byla velká škoda. A nedivil bych se ji pranic . . za takový bídný groš jim hráti nebude . .«

»Nu . . už se to lepší,« prohodil Troskovický . . »slyším, že některým hercům už přidali.«

Neznámý dal se do smíchu.

»Rád bych věděl komu?« řekl.

»Přidali« — opakoval s důrazem Viktor . . »řeknu-li něco, mám pro to doklad.«

»Tak mi jmenujte toho, komu bylo přidáno,« doléhal neznámý.

»Paní Troskovické na příklad,« odvětil Viktor, nemaje ještě ani potuchy, oč zavadil.

»Ta by to zasluhovala,« uznale řekl neznámý — »ale přídavku nedostala«.

Viktor zbledl.

»Pane . . vy nemáte pravdu . . vím to, poněvadž mně to sama řekla,« řekl už chabějším hlasem. Zdálo se mu, že se mu zatmělo před očima.

»Povídám, že to není pravda,« slavnostně tvrdil neznámý . . »žádala o zálohu, ucházela se o přídavek, ale nedostala ani to ani ono. Já to přece musím vědět . . znám tu každé hnutí a vím o každém krejcaru, který herci dostanou. Paní Troskovická jim sice pohrozila Amerikou, ale oni jí klidně přáli šťastnou cestu. Pane . . na to, co nyní povídám, můžete vziti jed . . . litoval jsem jí, poněvadž je to hodná ženská — milá paní, které by bylo hřích ublížit. Ta se k vůli tomu už něco naplakala. Zdá se, že má toho přídavku milionsky zapotřebí.«

S Viktorem se zatočil svět. Myslil, že se mu hlava rozskočí.

Musil ven, na vzduch, aby se tu nezalkl. Ploužil se domů jako raněný. Ani si nedovedl ještě uvědomiti dosah toho, co se dověděl. Leč bylo tedy vše . . od prvopočátku až do konce. Leč byla, že ho zachránila svou odvahou, penězi, které dostala za svoje namáhání, za svoje umění. Nenabyla jich poctivě . . vydělala je jinak, opatřila je nejstrašnějším způsobem. Prodala sebe, aby zachránila jeho před hanbou.

»Oh . . nebesa . . sřítte se na mne a pohřbete mne, abych už ani okamžik nežil tak potupný život,« zvolal zoufalým hlasem, chytaje se za hlavu, ve které jakoby všechno praskalo.

Utíkal jako šílený k domovu.

Hnalo ho tam tušení, tam že najde důkaz, tam že musí býti stopa hnusného jejího činu. Teď už ví, proč Ryvola obcházel kolem jejich domu. Čekal, až on odejde, aby se mohl miliskovat s jeho ženou.

A ona mu za to kupovala doutníky a dávala na kavárnu. Zasmál se hrozným, divým smíchem. Teď rozuměl už tomu jeho potouchlému úsměvu. Už tenkráte tušil, že v tom bylo něco hanebného, něco neskonale potupného.

»Oh, ty zmije . . oh . . oplzlá, hnusná ropucho!« křikl a zamával zaťatou pěstí.

Viktor vrazil do stavení a dvéře div že nevyrazil. Začal divě všechno prohledávati.

Vypáčil dvéře u prádelníku. Na ten vrhl se nejdřív. Připamatoval si, že jej Emma zavírala s nápadnou opatrností. Vyhazoval kus prádla po kuse a prohlížel každý papírek. Všechny příhrady byly už prázdné.

Zbývala ještě jedna.

Emma tu měla svoje něžné zbožíčko . . . kraječky, šátečky, mašličky a divadelní šperky.

Vrhal to na zem jako bezcenné smetí. Ještě tu byly její svatební košile. Vyhodil je . . . v tom strašlivě vykřikl.

Papírové peníze se vyvalily a zamodraly se před jeho očima.

Užasl nad jejich množstvím.

Popadl je, smačkal a rozmetal do všech koutů. V tom se něco zabělalo na zemi. Byl to Ryvolův dopis. Klekl a chvatně četl.

Zalomil rukama.

Byl bez sebe bolestí a hrůzou.

Celým tělem vrhl se na zemi a úpěl, jakoby dokonával.

V tom zaslechl kroky.

Zatajil se v něm dech.

»Bodičko boží . . stůj při mně,« zakoktal a zvolna povstával.

Poznal Emmin krok.

Skrčil se jako dravec a šoural se ke dveřím.

Krví nabčhlé oči hltavě pohlížely na dvéře.

Vešla Emma. Zarazila se a slabě, zmateně vykřikla.

Viktor skočil na ni jako pardál.

»Ty nevěstko . . ty cizoložnice . . .« řval strašlivým hlasem a srazil ji k zemi.

»Tam je tvoje výslužka . pliju do tvého lůna . . kopám do něho . . Zabila jsi mne . .«

Emma svalila se a zůstala ležeti jako mrtvá.

Viktor klečel na ní a svíral její hrdlo pěstmi jako kleštěmi.

»Ne . . nezabiju tě . . .« zachraptil . . »nač ještě to . . jsme mrtvi oba.«

Povstal namáhavě, zavadil pohledem o polo-odkryté tělo a dal se do potupného smíchu.

»Fuj . . ošklivo je mně . . podívej se, ty kurtisáno . . přikrývám tvoji nahotu, poněvadž ve mně budí nejpalčivější bolest . . «

Emma se slabě pohnula.

»Viktore . . Viktore . . jsem nevinna . . . přísahám to . . ubližil jsi mně . . «

Viděl, že ji nezabil — ale už neslyšel, co zasténala.

Vyrazil ze dveří.

V chodbě bylo světlo.

Mezi dvéřmi zahlédl vyděšené hlavy stařičkých sousedů. Tulili se k sobě jako ptáci a krčili se, jakoby se báli o svůj život.

»Jděte se podívat na tu zhanobenou děvku,« křikl Viktor . . . »vlastně tam ani nechoďte, protože vaše čisté oči by se pokálely tou špínou, jež ji celou prosákla. Nespěte dnes už v tomto brlohu . . tady zůstává prodejná ženština. Už tu není místa pro Filomena a Baucidu . . nade dvéře domovní přijde červená svítilna a do oken záslony, za nimiž bude sedávat ta, jež bývala mojí ženou. Když jsme sem poprvé vstupovali, prošli jsme brlohem prostituce. Snad to bylo osudné znamení.

(Pokračování.)

JOS. D. KONRÁD:

Eva.

(Pokračování.)

XXX.

e, ne — on mne přece již nebude milovati!« šeptaly její rty, a ruce její křečovitě se tiskly k uraženému srdci. »Což nemá očí pro mne? Nevidí mé krásy, netuší mé lásky, necíti v žilách svých proudění mé krve?«

Byla by si ráda ulevila pláčem, ale zoufalá bolest zadržovala slzy. Teď Eva seděla v jednom z osamělých hořeních pokojů rodného domu a slyšela, jak Pavel se ukládá k tvrdému a zdravému spánku na lože, kde ona vzpomínajíc a těšíc se na něho tolik nocí odpočívala.

Jak byl klidný a chladný! Neochaboval sice ve zdvořilé pozornosti a prokazoval jí úctu bez důvěrnosti, něžnosti bez lásky. Vypravoval mnoho o věcech, které uzřel na daleké cestě, odevzdal jí také hezký dárek, jejž pro ni získal v indiánské vesnici, ale to bylo málo pro ni Dvě krátká slova byla by jí stačila místo dlouhých řečí, a dárek jeho byl by měl pro ni cenu báječnou, kdyby místo: To jsem ti přinesl na památku, Evo, byl řekl: ženo.

Tajně, aby rodičové o tom nevěděli, uléhala na velikou pohovku skoro oblečena. Tak nocovala ještě několik těch následujících dní, pokud prodlévali v Opatství V dopoledních hodinách Pavel obyčejně se zdržoval ve svém pokoji, neboť si chtěl do konce prázdnin připraviti hojně látky. Pořádal své zápisky a vyřizoval dopisy a nutnosti, jež se nahromadily za jeho nepřítomnosti.

Odpoledne bývala většinou slunná i vlahá, a tu vycházel buď s panem Severou nebo s Evou do polí a k lesu. Eva se těšívala na takové procházky, poněvadž se domnívala,

že se jí při tom naskytne příležitost počíti s ním intimní hovor. Chystala se překvapiti ho přímou otázkou, mohl-li by ji vůbec milovati. A kdyby přisvědčil, odevzdala by mu na pospas své srdce.

Ale když ho viděla po svém boku chladného a zaujatého spíše pro všechno jiné, než pro ni, nemohla se odhodlati a nepromluvila o tom slova. Nejen že byl chladný, ale on se zúmyslně vystříhal každého slova, které by jí mohlo připomínati minulost.

Vzpomínky lonska nikdy se nedotýkaly něžných vztahů a dojmů, kterých tehdy zažil. Mluvil o tom již jenom jako vzdálený divák, hledící na vše střízlivýma zrakoma, nemaje porozumění pro duchovní žilobití života. Vyhýbal se rozmluvám, které se týkaly jeho vzpomínek a citů.

Zmínila-li se Eva, že se jí stýskalo velmi, začal o amerických preriích, jak se tam prohánějí stáda zdivočelých koní, potomků to krotkých ořů, jež tam zavezla Evropa. Na poznámku, jak nedočkavě vycházela vstříc poštovnímu poslu, přináší-li od něho psaní, vypravoval o velikých parnících, které brázdí hladinu mořskou mezi oběma světy. A když kráčeli vedle sebe lesní tišinou, kam žloutnoucím lupením padaly zlaté sluneční skvrny, a když při upřímném slově ho vzala za ruku, on se jí vyvinul shýbaje se pro některou pozdní květinu nebo maje co dělati na svém klobouku.

Stalo se také, že na jedné z procházek Eva utrhla větev lesního břečtanu a ovinula si ji kolem hlavy. Do havraních vlasů upevnila hrozny rudých jeřabin, přivolala na rty jeden ze svých rozkošných úsměvů a řekla:

»Jak se ti líbím, Pavle, v této masce?«

Pohlédl na ni shovívavýma zrakoma, usmál se a odpověděl:

»Kdyby se tak ozdobovaly naše dámy, bylo by to jistě lepší, než všechny stuhy, pštrosí péra a pozlacené trety.«

Ale nevolal — což by s radostí vítala — aby se mu neukazovala v té kráse, sice že se vrhne na ni a polibky rozdrtí ty jeřabiny a břečtanové listy, nechvěl se tak jako před rokem, když se v řece ozdobila bílými květy velikého svlačce.

Když po několika dnech se vrátili do Prahy, zdálo se jí, že poměr její k Pavlovi jest opět o stupeň chladnější. Stýkali se méně, na jejich procházkách nebylo tolik samot lákajících k důvěrným projevům jako v ústraní tichého venkova.

On byl všecek zaměstnán školou a nakupenými pracemi. Chtěl čerpati ze studnice svých cestovních dojmů, dokud byly nevybledlé a svěží, i krátil chvíle procházek a onu půlhodinku, kterou spolu trávívali po večeři. Neměl kdy, aby ji přečítal nejzajímavější odstavce z milých knih a by se přicházel s ní poradit o všelikých oněch drobných starostech, o které se sdílí muž se ženou, dcera s otcem, bratr se sestrou. Žil od ní vzdálen přes dva pokoje, ale ona nepociťovala té blízkosti jinak než hořce. Když byl tak daleko, až v Americe, měla aspoň nač se těšiti a doufati, že se vrátí srdečnější. Nyní však nezbývalo již nic, z čeho by mohla vyčerpati aspoň krůpěj radosti.

A přece myslila jenom na něho a žádostivě prahla i po jeho vlažných slovech i po zdvořilých, jako utkvělých úsměvech. Když s ním kráčela po ulici ozářené sluncem, vstupovala aspoň na tu stranu, kde na ni padal aspoň jeho stín a obelhávala se domněnkou, že se stává pokojnější v tom stínu, který nebyl skoupý dotknutím jejího těla, nevybavoval se s její ruky, neuhýbal se před jejími polibky.

Za jeho nepřítomnosti Eva prodlévala značnou část dne v jeho pracovně. Nedala tam vstoupiti služkám. Sama ustýlala jeho studentské lože, otírala prach s nábytku, pečovala o knihovnu a skříně, naplněné sbírkami. Jako kněz k oltáři, tak i ona posvátně přistupovala k jeho stolu a přečítala si, co napsal minulého večera.

Usedávala do jeho lenošky a odevzdávala se tam dumání. Nad sebou viděla krásné poprsí Saphino a v duchu si představovala Pavlovy modré oči, zažehnuté snivým leskem tvoření.

V některých chvílích pociťovala veliké duchovní sklíčenosti a slabosti. Přistupovala tedy k jeho posteli a kladla se na ni vzbuzujíc v prsou svých podobné dojmy, jaké se v ní ozvaly v Opatství v den Pavlova odjezdu, když se octla sama v jeho ložnici. Někdy ji přemohla dřímota, a když pak s povzdechem procitala, zdálo se jí, že tam, kde on odpočíval a dřímal, měla mnohem pokojnější sny.

Jednou se vrátil nad očekávání brzo a zastihl ji ještě než odešla. Na pokryvce lůžka spatřil otisk, způsobený tlakem jejího těla. Eva hbitě uhladila pokryvku a hořic rumělncem, dokonávala svou práci. Urovnávala odstavené stolice, zavírala otevřené skříně.

»Hned, hned to bude — dnes jsem se trochu opozdila«, pravila jako na omluvu a potlačujíc překvapení.

»Snad tu neuklízíš sama?« divil se Pavel.

»Nechci sem pustit Hedvičku ani Annu. Mám větší porozumění pro tvůj pořádek a pro všechny věci, které tu leží. Také se bojím, aby se nepřehrabávaly v těchto příhradách. Sám jsi mne upozornil kdysi, aby se nedo-

týkaly lahviček, v nichž jsou některé zhoubné tekutiny a jedy.«

»A ty se jich sama nebojíš?«

»Nebojím, jsem opatrna anebo snad ani nevím, jak jsou nebezpečny. Vím zatím jen to, že lahvičky musí být čisty.«

Přistoupil k ní s úsměvem a bral do ruky chemické nádobky s rozmanitými vodičkami a práškv.

»Hleď, má drahá, kdyby vypadla tato zatka, mohla by žíravina na vždy zohyzditi tvoje krásné ruce.«

»A tato malá lahvička?«

»Nic, to není zlé «

»A ta?«

»Té se ani nedotýkej.«

»Co je v ní?«

»Smrt,« řekl zas tak mírně a klidně, jakoby mluvil s dítětem.

»Jed?«

»Ze zlých nejhorší. Dvě tři kapky by stačily, aby se zastavil život.«

»Dvě, tři kapky by stačily!« opakovala si Eva. »A jaká by byla smrt? Jaké umírání? Klidné, bezbolestné, krátké?«

»Neptej se, dítě. I sebe kratší a lehčí smrt není prosta hrůzy.«

»To se ti snad jen zdá, Pavle, protože bys nechtěl umřít. Já myslím, kdybych teď umírala, že by mne pranic neděsilo. Ale jak jste neopatrni, vy páni professoři! Necháte tu na očích takové nebezpečné věci, jakoby to byly nějaké nevinné kapky.«

»Máš pravdu, Evo, taky jsem často pomýšlel, že je to neprozřetelné. Opatříme zvláštní skříň a dáme je pod zámek — aspoň tě již nebudou strašit.«

»Byla jsem zas trochu zvědava,« pravila Eva.

»Proč?«

»Četla jsem tvoji práci. Lákalo mne, abych se podívala, co nového píšeš. Viď, že se proto nehněváš na mne.«

»Ach ne, ach ne, víš, že mne tvůj laskavý zájem vždycky těší. A co — líbí se ti?«

»Líbí se mi vše, co vychází z tvého péra.«

»Kdyby tak mluvili všichni moji čtenáři a čtenářky!«

Ji to trochu bodlo.

»Já myslila,« pravila obracejíc to v žert, »já myslila, že ti můj příznivý úsudek stačí.«

Poznával v tom malou výčitku i chtěl ji napraviti.

»Evo,« pravil laskavě jako jindy, už dávno, mluvíval, »posaď se a buď tady chvíli u mne. A povídej mi něco — už tak dlouho jsme spolu o těchto věcech nerozmlouvali.«

Sedla si na nízkou pohovku, kterou jí nabízel. Hlava se jí točila, úzkost podobná strachu ji pojímala.

»Co je ti, Evo?«

»Nevím nic — a co ti mám vypravovat?«

»Ty se bojíš těchto míst, viď!«

»Nebojím, Pavle — přec bych sem nepřicházela, kdybych se bála.«

»Ale když já jsem tady —.«

»Pavle!«

»Musíme si to říci klidně, má drahá duše, mé ubohé, bláhové dítě. Pozoruji to na tobě zvláště v tento poslední čas. Už nejsi takovou, jakou jsi bývala. Hledíš na mne tak divně, tak rozechvěle, já vím, ty se mne bojíš, ačkoli to zatajuješ. Ty pořád ještě nemáš důvěry ve mne.«

»Klameš se, Pavle.«

»Neklamu. Vzpomínka z lonska příliš často se ozývá z tvé paměti, a ty trpíš. Když mi podáváš ruku, chvěješ se. Když jako vždy jsme činívali, kráčíme spolu opřeni o rámě, ty se opět chvěješ, a můj bystrý sluch postřehuje ustrašený tlukot tvého srdce. Proč to všechno, Evo? Což nepozoruješ, jak jsem kliden? Což nečiním dosti, abych tě přesvědčil, že Pavel, kterého jsi znávala, odešel odtud před rokem a že již se nevrátí? Že již není ničeho ve mně z někdejšího bloznění? Co se děje s tebou? Loni jsem tě urazil, když jsem řekl: Tys to zavinila! Proto jsi ke mně stále tak příliš dobrá, i v těch ustavičných obavách tak andělsky laskavá a šetrná, s přemáháním mne přesvědčuješ, že's už zapomněla. Ale já toho nezasluhuji, já ti nepřinesl žádné oběti, slyšíš? Nikoli, Evo, už jsem pak odvolal ta tvrdá slova, a opakuji, že není na tobě viny. A prosím tě snažně, buď ke mně upřímnou a tak prostě důvěrnou, jako jsi bývala. Potlač v sobě tu nepřirozenou, jako povinnou vroucnost a buď ke mně přímější, třebas i méně pozornou. Buď, buď! Takto mi příliš připomínáš minulou dobu, a já nedovedu tak, jak jsem, zchladlý a bez lásky, opětovati tvoje nezasloužené vroucnosti.«

Zamlčel se a díval se na ni měkkým, laskavým pohledem.

Eva byla bledá a měla ruce sepjaté na klíně. Pak zvedla hlavu, a do jeho modrých zraků se vpily její veliké černé zornice.

»Promluvím upřímně, Pavle, a jen o to tě prosím: odpovíš i ty s touž upřímností?«

»Slibuji ti to, Evo.«

»Cítíš ještě někdy ve svém srdci záchvěv po lásce?«

»Dosud o tom pochybuješ? Přesvědčuji tě o tom bezmála rok a ještě jsem tě nepřesvědčil. Proto ty tvé obavy, já vím!«

»Opakuji, mýlíš se — já se tě nebojím! Nebojím se už ničeho na světě, ale to chci vědět: mohl bys mne ještě někdy milovati?«

»Má drahá přítelkyně, už jsem ti to pověděl jednou, ale tys neuvěřila. Dnes, kdy uplynulo dosti času, aby byly v srdci umrtveny všechny city, v hlavě všechny vzpomínky — dnes ti to mám ještě opakovat? Ale opakuji: mé srdce jest už vypráhlé, a není v něm místa pro lásku. Někdejší zápal pohasl v onom šíleném večeru, na který nechtějme dále vzpomínati. Víš, proč má láska tak brzo zhynula, proč rázem bylo po vášni: tys mne nemohla milovati, a já jsem v sobě zachoval tolik poctivé hrdosti, že odmítám všechno, co jest bez lásky. Nikoli, Evo, již proto bych tě nemohl nikdy milovati.«

Nachýlila se k němu, i viděl zřejmě chvění jejích brv, nepovědomý lesk očí a ztuhlé, zsinalé rty.

»Jen ještě jednu snažnou otázku: A což kdybych já se změnila, což kdybych já tě přece milovala?«

Usmál se a setrval ve svém uklidnění.

»Ty mne zkoušíš, viď? Upokoj se, Evo. Vím, že se to nestane, ale i kdyby se to stalo — není možná! Už je na všechno příliš, příliš pozdě! Více, která dohořela, znovu nezasvítí, srdce, které jest mrtvo, už nepromluví. A teď mi zase ty upřímně pověz: ještě pochybuješ?«

Minutu seděla jako mrtvá a neodpovídala. Ale pak se zvedla, podala mu ruku a odhodlaně řekla:

»Ne, ne, Pavle, děkuji ti — již o ničem nepochybuji.«

»Hleď,« pravil on, »jak se za rok mnoho změnilo. Nikdy bych nebyl věřil, že je to možno.«

»Nikdy bych nebyla věřila, že je to možno,« šeptala si ona, spínajíc ruce na srdci a odcházela. »Nikdy bych nebyla uvěřila, že ho budu tak šíleně milovati a že nebudu moci žíti bez jeho lásky!« (Dokončeni.)

KAREL VÍKA:

Havran.

Fantastická povídka.

(Dokončeni.)

III.

Pomalu plynul život, šedý jako mračno.

Jednoho dne přinesl Ivo domů dřevěnou lidskou hlavu. Dívčí hlavu pěkně řezanou se sčesanými kadeřemi, s obočím nad očima, se zarůměněnými tvářemi a rudými rty, leč — bez očí. Místo očí byly pouhé dvě hluboké jamky, dva hnusné otvory, příšerně zející . .

Havran, věčně hladový, zvědavě přihlížel, jak jeho pán masku položil na podušky odestlaného lůžka, zakryl krk pokryvkou, že se zdálo jakoby na lůžku odpočívala živá lidská bytost — a potom přinesl na stolek k lůžku ptáku známou nádobu se sraženou hovězí krví. To byla havranu pochoutka. I on byl už labužníkem.

Zatřepal křídly, vzepial se na dřevěné příčce, zakrákal, i dobrý den volal a když pán bavě se jeho netrpělivostí, neměl se k tomu, aby dvířka klece otevřel, nebo pochoutku přinesl mu ke kleci, celý rozčepýřený bodal zobcem mezi dráty, zachvácený marným hněvem.

»Počkej, Diavolo,« i nové jméno už dostal — »počkej, starý hochu, pomalu. Všecky nové kousky jsou těžké; a já bych tě rád naučil něčemu, co bude stát za půl života. Rozhněvej se ještě trochu, ať vidím, jak se dovedeš vztekat. Tak, hochu, krákej, křič, nabrus si zobák o své mříže, jednou se ti to dobře hodí . . .«

Ivo vzal klec a přistavil ji až k samotnému lůžku.

Potom odnesl misku ptáku s očí a zpět přinesl jen trochu krve. Před očima ptáka oddělil do každého očního důlku polovici . . .

A otevřel dvířka klece.

Pták vyletěl, prohlédl jeho ruce, proslídil stůl a potom zlostný a hladový vrátil se k Ivovi. Ten ho donesl k lůžku a posadil k hlavě příšerně se dívající ke stropu prázdnýma očima, jež se leskly zahnědlou rosolovitou hmotou.

Vítězný skřek vyletěl náhle z ptačího hrdla. Dlouhý černý zobák zabořil se až po kořen do černého důlku, vrátil se opět, polykaje pochoutku a zajel do oka znova a znova.

Bylo v tom všem cosi odporného, hnusného, tak příšerného, že zdravý mozek by nesnesl pohledu na strašné ty ptačí hody. Ale Ivo stál nad tou scénou vztyčený a zálibně se usmívající.

Havran hotový s jedním důlkem, přeskočil hlavu a začal na straně druhé. Nehybná dřevěná tvář skropená temnými kapkami hleděla klidně a nehybně. Posléz havran vyskočil i na

samé čelo masky, a se zobákem hnusně zkrvaveným smál se podivným ptačím smíchem v triumfu nasyceného:

»Dobrý den! Dobrý den!«

Ivo ho chytil, dal do klece, masku očistil a uložil.

»Už jsme začali, Diavolo. Chápeš dobře, snad i ten konec pochopíš . . . —«

Soumrak nahlédl do pokoje, když znova se otevřelo okno. Tichá píseň zpívaná měkkým dívčím hlasem zapadla sem zároveň s vlhkým večerním vánkem, v němž bylo tolik touhy mládí, tolik tklivého rozrušení a tolik smutku.

Ivo oblékl se a vyšel ven.

Jen jednu cestu znaly již po několik měsíců jeho nohy. Tu smutnou, hrozně smutnou, kterou chodil den jak den dívat se na své neštěstí.

Do jedné ze ztracených ulic vnitřního města kol špinavých pelechů, kde náhle jako z ničeho nic vyrůstal moderní činžák jako jeden ze vzorů, podle nichž na troskách starých budov vyroste za několik let a rozbuší se srdce velkoměsta . . .

Tak přesně bylo možno určit chvíli, kdy ona vrátí se každého dne ze své večerní procházky. Její milenec kráčí po jejím boku — snad jsou již zasnoubeni — a matka v těch místech chodívá již obyčejně o několik kroků napřed, s vědomím ženy, která kdysi také milovala a s milujícími cítí. U dveří se loučí . . .

Postojí několik okamžiků u domu s rukou v ruce, ještě dlouhý pohled, ještě jeden stisk — a potom — na shledanou. Jak nesmírně krásné jsou takové chvíle. Co na tom, že nedaleko, z přítmí pod svítilnou hledí k milencům dvě oči zalité krví marné žárlivostí že tam chvěje se ve smrtelných křečích srdce jiné, které také miluje, ale jehož láska vyznívá do šerého večera na prázdno? Co na tom, že tam kdosi šílí? Že tam něčí mozek marně sbírá síly, aby uvědomil duši, že nutno žít? Ne, k čemu žít? Nač žít? Tvou, hochu, ona už nikdy nebude. Její dlaň se v tvé nikdy nezachvěje vášnivou touhou mládí. Její tělo k svým prsům nikdy nepřivineš. Její rty nikdy ti neřeknou jako tehdy božské ono slovo, které boří světy; ona nikdy ti už neřekne to sladké »miluji tě.« Svět se otočil. Podivno, že dosud ještě žiješ . . . Její rty na tvých už nikdy nespočinou . . . .

Byl jsi hračkou v jejích rukou. Když přišel čas, ona odložila tu hračku s lhostejností dítěte, které lásku jen bezděčně lhalo . . . Které hrálo s city, se srdcem, s tvým životem a nepochopilo, že její loutka má také duši a že také a opravdu miluje. Tolik miluje, že za tou láskou není už není než propast, hluboká a černá jako peklo . . . —

Potom všechno zmizelo.

Ona za matkou v domě a její snoubenec v klikatině ulic.

Což možno, aby on ji také tolik miloval, jako Ivo? Ne, taková láska rodí se jen jednou!

Tak klidně odcházel vždy od jejich dveří. Hůlku roztočil v prstech a jeho rty zapískaly pouliční časový popěvek. Snad zůstal někde v těch ponurých ztracených ulicích, kde dřímalo tolik hříchů; snad šel utopit kamsi své rozechvění, kde poloobnažené bachantky polosvěta kouří papírosy a tančí při zvucích klavíru, zpívajícího pozdě do noci — než přijde někdo, kdo je koupí . . .

A Ivo chodí zatím podél domu, kde ve zvýšeném přízemí za chvíli osvětlí se okna, na spuštěných záclonách mihají se stíny, z nichž ten její lze poznat tak snadno, a potom po deváté hodině, osvětlí se na chvíli i ono, do kterého házel kdysi, za jarních jiter ohnivě červené růže . . .

Ona ukládá se k spánku, krásná, rozkošná, k sešílení krásná . . . Jeho fantasie vykreslila mu dokonale ten nádherný obraz: jak ona usíná v bělostných vlnách damašku a krajek; její černé vlasy rozpuštěny na podušce, její tvář, pokryta voskovým, zlatým nachem září z těch bělostných vln jako slunce . . .

Ach, proč nelze rázem sešílet? Nebo proč nezemřel tehdy, když její ústa lhala mu věčnou lásku; proč v přívalu tolika štěstí neutonul a proč žije ještě nyní, nešťastný a bídák? . .

Posléz zbude v jejím pokojíku jen světlo noční lampy, sotva pronikající záclonou.

On vrací se domů smutný a strašný sám sobě.

Ah, přece: doma čeká Diavolo, zase už hladový . .

Pospěš! Nezapomeň, hochu, na svůj plán. Na svou myšlenku. Na pomstu nezapomeň. Blažen a šťasten kdo dovede se pomstit. Za svůj život, za marné vzdechy mládí, za všecko! I ty se pomstíš . . . Jen odvahu!

IV.

Dívčí hlava masky odpočívá znova v jeho lůžku. Její oči naplněny krví. Havran znova hladový bije v kleci do drátů . .

Ještě okamžik! Nuže, jdi, Diavolo, jdi a živ se. Uč se novému svému kousku.

Tak, dobře, starý hochu. Dobře chápeš svou úlohu. Pochopíš i další. Zítra zakryji černé krvavé důlky blanou. Tak pomalu, abys zvykl, že dříve nutno blánu zobcem prorazit, než dostaneš se k jádru. Tvá úloha není tak snadná, ale tvůj zobák a tvůj věčný hlad stačí na ni. — — —

Učedník věru vynikl nad mistra.

Nedostalo se mu ani žďibce potravy kromě té, již vybojoval si sám zlostným útokem na oči dřevěné masky. K tomu stálým pobytem

v kleci zdivočel a rány jeho zobce byly prudké a zlostné, že by kost jim neodolala . .

Za několik dní zahájeno pokračování.

Za večera bral Ivo havrana pod pláště, nosil jej hladového po ulici a teprvé po hodině se vracel a pouštěl jej v pokoji, kde čekala dívčí hlava . .

Diavolo byl opravdu chápavý. Divokým skokem vrhal se k lůžku, mocným rozmachem rozbíjel a trhal zobákem měchýřový povlak na očích a s radostným skřekem pojídal večeři.

Ještě za několik dní pouštěl Ivo havrana do svého pokoje, kde kořist byla již připravena, ne dveřmi, ale přivřeným oknem . .

I to Diavolo pochopil a svou úlohu skončil znamenitě.

Jednou, na zkoušku, nechal oční důlky dívčí masky prázdné. Zase nosil havrana hodinu ulicemi pod pláštěm, naslouchal jeho skřekům a posléz přinesl jej k svému oknu. Ptáka vpustil a šel se dívat na jeho dílo.

Byl to skutečně ďábel v ptačí kůži. Vztekle ohlodal prázdné ptačí důlky, rozdrásal obličej masky a když Ivo vkročil do pokoje, vrhl se se šílenou odvahou na jeho obličej, tak že tento sotva dovedl se ubrániti před útoky rozlíceného ptáka.

Dobře tak, Diavolo, konečně můžeme začít . .

»Zítra. Dnes ještě budeš večeřet ze svých starých nádob. Ale zítra tě čeká povinnost! . «

V.

A nadešel tu večer.

Havran nejedl po celý den. Dopoledne se ještě bouřil a vztekal v kleci, ale potom ztišil se nějak, ponurý, zamračený a hrozný ve svém ptačím vzteku.

A zase přišel soumrak a ztícha klesl do pražských ulic, jež naplnil vlhkým zápachem noci.

Ivo, rozechvělý, třesoucí se očekáváním, oblékl svůj plášť a vyšel do podzimního večera, nesa pod šatem ptáka, podivně klidného vědomím, že za chvíli nastanou hody.

Hody nastanou! Nastanou hody! Hody! Hody! Budou hody! . . . »Dobrý den!« —

Klikatinami ulic zvolna tíhla schýlená postava k středu města. Svítilny zářily stejně mdle, jako rudá okna pelechů bídy a hříchu. Havran pod pláštěm skřípal čelisti o čelist. — U cíle! . . .

Hle, její okno už je jasné. Počkej ještě chvíli, Diavolo. Až za záclonou zazáří tlumené světlo noční lampy, potom nastane naše hodina.

Ach, jak je to krásné se pomstít. Jak je to rozkošné: všecky své vzdechy a touhy obětovat jediné myšlence pomsty. Jak je to krásné uvědomit si, že ten, kdož tě snad dnes večer líbal, už nikdy tak neučiní, poněvadž mu budeš příšerou, od které jeho rty se odvrátí s ošklivostí. Náruč muže, jehož nyní miluješ, nikdy tě už neobejme. Tvoje srdce na jeho srdci už neodpočine nikdy. Bude konec tvému smíchu, jímž jsi mne zatratila. Bude konec také tvému štěstí, jako mému, které jsi v rozmaru ženy jedním úderem zničila. Och, má lásko: dnes je večer, kdy se sejdeme ve svém neštěstí. Dobrou noc, má drahá, spi sladce. Je to poslední tvůj sladký spánek. Dobrou noc! . . .

Chodil ulicemi a smál se do svých myšlenek, zatím co havranu pod jeho pláštěm trvala cesta příliš dlouho.

Utiš se, hochu, hned . .

Potom vzpomínaje na okno, trochu příliš vysoké, najal člověka, který byl ochoten vyzvednout jej na ramenech. Smluvili honorář a Ivo se smál:

»Bude to jen veselý žert . . .«

Konečně! . . .

Její okno slabě stemnělo. Za záclonou plápolala zase noční lampa.

Ještě deset minut — počítal Ivo. — Dívky, jež milují, usínají rychle.

A zase viděl jako na obraze její krásnou hlavu. Kadeře jsou rozpuštěny na podušce, zlatě snědá tvář odpočívá nehybně, její oči jsou zavřeny a černé obočí vyzývá k polibkům.

»Ty budeš líbat, Diavolo!«

K činu!!

Jeho hlava ocitla se u okna . . .

Záclona odhrnuta . . .

Havran vytušil, že nadešla jeho chvíle a vřítil se do pokoje, tichý ale strašný . . .

Okamžik ticha . . . —

Potom výkřik. Hrozný výkřik! A nový!

Muž nesoucí Iva již na ramenech, shodil jej a prchl.

»Dobře Diavolo! Dobře! Dobře! Výborně!«

Dům se vzbouřil zoufalým nářkem ženy.

Pokojem lítal havran, nic nechápající, zlostný a nenasycený, a před domem na chodníku svíjel se divokou, vášnivou radostí Ivo.

»Dobře, Diavolo! Dobře! Dobře! Výborně!..«

Když lidé přispěchali a zvedli jej se země, nedovedl opakovat nic jiného.

Sešílel radostí a štěstím . . .

VALERIAN PEJŠA.

V zažloutlých svazcích rodinných kalendářů let osmdesátých často se setkáte s jménem Pejšovým. Práce jím podepsané uvádějí vás pravidelně v malý svět zapadlých vesnic v Podlesí, staví vás před všední zájmy drobounkých lidiček, od rána do noci se lopotících pro sýkyvu chleba, živořících v rodných hnízdech od kolébky až po hrob. Většina z nich svědčí o blízském příbuzenství Třebízského, jenž mladého autora dovedl nebezpečně inspirovati látkou i formou. Většina z nich dovedla svého času upoutávati veliké řady obecenstva, lahodit mnohým a mnohým, jimž kalendářová povídka bývá na mnoze jedinou literární stravou. Dnes dílo Pejšovo jest mrtvo. Na starých kalendářích usedá prach, rok za rokem přicházejí nové zásoby literárního zboží — a staré lásky vyblédají.

Valerian Pejša.

Pejša byl dítě malých poměrů. Obzory jeho života byly vždy schmuřeny Stálý boj o chleba, probíjení se, živoření, takový byl celý jeho život. Od ranného mládí atmosfera chudoby, odříkání provázela jej v každičkém kroku. Narodil se v Zlonicích v Trajbišově kovárně (č. 44.) 6. listopadu 1858 z rodičů chudých. Děd jeho býval kovářem, otec, František Pejša, rodilý z Padařova u Tábora, kovařil rovněž. Matka Marie, dcera obuvnického mistra Drába z Beřovic, vyšla z téhož ovzduší stálého lopocení a chudoby. Ruce ztvrdlé prací a věno 144 zlatých jsou jedinou jejich vyhlídkou v manželství. Hned po svatbě stěhují se do Velvar, jimiž zahajují řadu svých »štací«. Po čtyřech měsících najímají Trajbišovu kovárnu v Zlonicích, kde dostávají prvního syna, jenž po kmotru pojmenován Valerian. Rok po narození dítěte, k Novému roku 1859, opouštějí Zlonice a stěhují se do Řisut, kde otec najal obecní kovárnu.

Řisuty jsou jevištěm Pejšova mládí. Prostá vesnice s úzkými obzory a těsnými zájmy, s tichým vlněním života a sousedským světem názorů mluví v nejrannější jeho sny.

Mládí jeho bylo dost neutěšené. Skoro od prvních chvil sdílel osud chudšího dítěte. Nepoznal vyhýčkání; trpkost a smutek chudoby ohlašují se u něho velmi záhy. Stálý shon rodičů za chlebem připravoval ho již v prvních dobách o slunné úsměvy rodinné lásky. Pro otce, střízlivého, vesnického dobráka, nevycházejícího z lopoty života, a za chlebem, dítě jeho existovalo jen ve volných chvilích večerů. Matka, prostoduchá, zbožná, dobrá duše, jejíž dědictví nacházíme v měkkých citových sklonech Pejšových, milovala dítě své něžnou, neličenou láskou, pro jiné však práce a lopocení nemohla se mu oddat úplně. Rostl tudíž mladý Pejša značnou část svého mládí o samotě neb v cizích rukou, hlavně pod dozorem chůvy, příbuzné Pejšových. Tato asi to byla, jež vedle matky první působila na mladou jeho vnímavost a probouzející se cit, plníc mladou jeho duši drobnými zkazkami a příběhy z vesnice. Matčina zbožnost a pověrčivost, hrající značnou úlohu v duševním životě venkovských lidí, vryla zřetelné stopy i v Pejšovu duši.

Výstava v Hodoníně.

Školská výchova Pejšova počala již v $5^1/_2$ roce. S mnohým, co škola dětské dušičce podává, seznámil se dávno před tím, než poprvé vstoupil v začernalé lavice řisutské jednotřídky. V tmavých jejich stěnách, uprostřed ošumělých kabátů a záplatovaných kalhot venkovských dětí, za dozoru starého, přísného učitele, sešedivšího v svém povolání, učil se hledět v světy dosud mu neznámé, přerůstající nízké obzory malého jeho vědění. Paedagogické výklady kořeněny byly tu a tam pádnými argumenty, jimž časem nevyhnuli se ani praemianti. Píle Pejšova nedala se však ničím ochviti. V krátké době byl již v 2. oddělení, rok po tom ve třetím, jež navštěvoval pak stále a jímž nadobro ukončil svá školská »Lehrjahre«. Výchova školská neměla naň velkého vlivu. Nepodávala mnoho a celou svou prostředností stěží přirůstala k srdci.

Vnějších osudů skoro není. Škola, četba a trochu skotačení, tak až na malé změny plyne den za dnem. Někdy v prázdných chvílích pracuje s matkou na poli, jindy hledí na život v kovárně, nebo umlouvá s dětmi loutková představení, zprvu s papírovými později se skutečnými loutkami. I život rodičů plyne bez velkých změn a otřesů. Jen rodina roste a s ní lopocení a starost o živobytí. Mimo Valeriana v době řisutského pobytu Pejšovi mají ještě 6 dětí, jedno za druhým však umírá, až na dvě dcery.

Roku 1871 Pejšovi loučí se s řisutskou kovárnou, na jejíž koupi nemají peněz a stěhují se na novou »štaci«, do nedalekých Královic. Z vesnice do vesnice. Přes to však změna vzduchu a prostředí měla pro mladého Pejšu rozhodný význam. V Královicích nalezl řadu přátel, většinou studentů, s nimiž navázal živé styky; účastnil se jich debat i zábavních podniků, touhy jeho rostly, cítil, že zmůže více, než k čemu jej vázal domov. Hlavně bohaté a důvěrné byly styky s J. L. Hrdinou, studujícím tehdy na gymnasiu v Slaném a brzo na to v Praze. Strávil s ním celé dny a večery v přátelských hovorech, jež nebyly bez účinku na směr, jímž vývoj jeho bral se dále.

Školské úspěchy a nadání Pejšovo přímo určovaly životní jeho dráhu: studie. Jako však ironií osudu vlivem domova a z části i okolí plán na studie odložen a mladý Pejša v šestnácti svých letech pracuje již s otcem při kovadlině, srůstá s černými stěnami kovárny, s oním úzkým nevlídným světem, jehož těžká atmosfera vyplňuje valnou část dalšího jeho života. Dny jeho tvrdnou. Den ze dne práce a práce. Zbývá jen něco prázdných chvil, jež jsou jedinými jeho výhledy z šera a přítmí života. Tu s knihou v ruce sedá v koutě světnice, dlouho do noci svítí a čte, horečně pracuje o doplnění svého vzdělání, pořádá ochotnická představení, stopuje život vesnice. Z lektury působí naň řada venkovských povídkářů, Třebízský, k němuž tou dobou přilne, opojuje jej svým teskným smutkem a sentimentalitou, stává se jeho miláčkem,

láskou, jíž zustane povždy věren. Čte Halka, Šmilovského, kruh Lumírovců budí jeho zájem, ale nejsilnější jest vliv Třebízského. Dojmy z něho syceny jsou blízkostí míst, k nimž historické obrazy jeho se připínají; celé Podlesí dívá se mu takřka do oken a usedne-li na návrší v polích, kde před ním v pravo i v levo utíká údolí, celý roj dědin leží mu takřka na dlani, a každou z nich možno oživit nějakou reminiscencí z Třebízského. Styky s Hrdinou láska tato se utužuje. Oba jsou jí plni. V hovorech svých vracejí se k ní opět a opět. A oba později vycházejí z napodobení populárního povídkaře Třebízského.

Nedělní dopoledne věnována jsou cestám do Slaného s obvyklými prohlídkami knihkupeckých skříní; odpoledne poutím k dějištím Třebízského obrazů, do Třebíze, na Žerotín, na Páleč, na Smečno, s návraty pozdě v noci. Mimo denní práci interessuje se o vše, čím by mohl rozšířit své vzdělání, sleduje literární ruch, interessuje se pokud mu možno o všecken duševní život; v příručním zápisníku píše si výpisky folkloristické, historické, literární, politické, vše bez výběru a skladu, k tomu cíli excerpuje zadní strany Lumíra, Světozora, vše, čeho se může dopídit.

Tou dobou Hrdina tiskne první své povídky z vesnice. I Pejša počíná psát. První jeho práce, značně ještě kostrbaté a neobratné, jdou úplně v duchu Třebízského. Látkou, stylem, duchem, naivní psychologií, sentimentalitou, vším dokazují příliš zřejmě, jak mladý autor jich ne zbytečně a bez účinku četl Třebízského. Píše řadu pohádek pro děti, řadu drobných, lidových příběhů osvědčeného střihu vesnických povídek a krátce potom vidí první své tištěné práce v pražských lidových kalendářích. Jméno jeho počíná být známo. Každý sebe menší úspěch žene jej v novou práci. Nastavuje večery i noci. Teď teprve cítí tíhu těžkého svého povolání. Lze uhodnout, co sebezapření a vnitřních slz skrývá se v oněch dlouhých dnech, strávených v šeru kovárny, v práci, s níž nikdy se nesblížil, v tlumení svých touh, jimž nedopřáno ani náležitě vyrůst. (Dokončení.)

Veranda Besedního domu v Hodoníně.

*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Slovenská výstava v Hodoníně.** (Pokrač.) A tož hore na výstavu!

Vstup do výstavy a jedna její část je v budově české zemské reálky, před niž prapory na stožárech zvou vás srdečně dále.

Jak vkročíte dovnitř a jen letmo rozhlédnete se kolem, už si vás podmaní pozorovatelská horečka výstavní a s proudem ostatních návštěvníků pěkně zvolna krok za krokem procházíte, prohlížíte s katalogem v ruce — právě tak jako v Třebíči, v Kloboucích, před tím ve Vyškově a jinde. A pozorně si všímáte všeho, neboť tu ta výstava má mnohem větší důležitost a vyšší poslání než výstavy jiné, třebas že není tak rozměrná jako bývají výstavy jiné. Přece však spojuje v sobě všecko význačné a charakteristické slovenského života i jihovýchodní Moravy, od ostatního světa českého rázovitě odchylné a proto třeba, by byl jí věnován potřebný zájem.

Výstava zaujímá jak praveno, veškery místnosti české zemské reálky a pak na prostranství za ní, pro výstavní účely ze čtyř soukromých zahrad vybudovaném, umístěno jest 28 pavilonů. Rozvržena je na několik hlavních oddílů, jak už také na pěkně provedeném výstavním Frolkově plakátě je naznačeno, na hospodářství, průmysl a národopis. Tento péčí profesora Krejčího je zvláště bohatý a velmi bedlivě bylo shledáváno vše pozoruhodné a typické, co se kde nalézti dalo.

V přízemních místnostech reálky jsou umístěny v řadě světnic a po chodbách průmyslové výrobky, mezi nimi velká »skupina brněnská«, kolekce to členů »Ústředního spolku živnostníků moravských«, jichž vystavuje na výstavě přes 35; ježto však tu nebylo možno vše umístniti, jsou některé části této exposice v průmyslovém pavilonu a výrobce váz p. Kaláb má vlastní pavilon. Kam jen oko pohlédne, všude plno před-

mětů a výrobků, ladně uspořádaných, všech možných oborů a odvětví, jež nemožno tuto vypočítávati.

Proud návštěvníků strhuje vás do prvého patra, kde upoutá vás Slovák, jenž tu dovednou rukou z dřevěných pružných tyčinek plete různé pozoruhodné věci. Pěkná je tu lovecká exposice c. k. velkostatku, uspořádaná nadlesním panem Vodičkou. Po stěnách chodby vidíte dále obrazce z výrobků Národního podniku, zajímavé korkové obrazy a j. v.

A spěcháte už nahoru do patra druhého, kde vás to v národopisném oddělení hodně připomíná na návštěvu u red. Kretze v Uh. Hradišti — jenže tam jste si jistě něco odnesli na památku a zde — —

Národopisné toto oddělení, velmi bohaté a pečlivě upravené, má poklady své uloženy ve dvou místnostech a pak po chodbě. V místnosti prvé na 23 figurinách vystaveny jsou krásné kroje z Rohatce, Dubňan, Čejkovic, Hovoran, Lanžhota, Kněždubu, Mikulčic, z Nové vsi, z Chýlic a pak z uh. Slovenska z Osuského, ze Slatin u Tisovca a z Dolného Srnie. Každý ten kroj hotová pohádka barev a nevyčerpatelná nádhera vkusu umělecky založeného lidu Slovenského. Škoda jen, že tak skoro poznenáhlu ty divy lidového umění upadají v zapomenutí.

Keramika zastoupena je tu majolikou ze sbírek knížete Jana Lichtenstejna, pak sbírkou 60 kusů kostického nadučitele Al. Fialy a 14 kusy ze sbírek prof. Ar. Krejčího, z čehož některé význačné věci uvedli jsme v minulém čísle na vyobrazení. Malůvek je tu osm kusů, pět z Kostic a 3 kusy z Bojanovic. (Pokračování).

¨ **Námluvy Pelopovy.** Hned po prvých taktech Fibichovy hudby, když objevilo se na scéně kyklopické zdivo hradeb Pisánských a nad ním napodobená Lvi brána Mikénská, zavlál hledištěm duch silného díla. Divadlo bylo v lesku, plno uniforem, řádů, čamar a fraků, ovšem ne z piety k autorovi a jeho práci. Ale nelitujeme, že bylo řídkým hostům ve zlaté klícce dáváno právě toto drama českého básníka. Je v něm mnoho drsné, ba dravé síly, neškodí, ukážeme-li ji občas alespoň na jevišti. Verše, linoucí se z úst Hellenů i barbarů, ač lahodné a hladké, bijí ve hruď kovovými údery. Říkává se o světě antiky, že byl věkem zdravého poměru člověka k přírodě. Náš poměr je obrácený: proti křepkým tělům a pružným svalům antických lidí stavíme nemocné své nervy — proto ten svět vtělené krásy dobře nechápeme. Zdá se nám, cizincům, barbarům, nějak chladným a tvrdým. A přece síla řecké tragedie otřásá a drtí!

Pohlížíme jako na vrcholy v oblacích, na mistry antického dramatu, s nimiž odhodlaně a směle vešel Vrchlický v zápas. Že nepodlehl, v tom jeho vítězství. Jeho úmysl, napsati antické drama byl by jasným i kdyby jej nedosvědčovala vlastní poznámka autorova v knize o fragmentech ze Sofokla a Euripida šťastně užitých.

Kéž bych byl orlem vysokoletým,
nad šedou plání slaného moře —

Kdož by v těchto verších nepoznal řeckého autora? Celá stavba dramatu, motivy i charaktery jednajících osob, klíčící a plody nesoucí sítě tragických vin, sbory, nejvíce však pevná kontura a monumentální rys celého díla prozrazují básníkův vysoký cíl. Hudba, jedna ze šesti Aristotelových součástek a znaků tragedie, je tu doplňkem.

Celý prvý díl trilogie Vrchlického nesen jest jedinou, mohutnou linií; některé scény dostupují výše přímo klassické. Ve třetím jednání, které jest vůbec vrcholným bodem divadelního účinu Námluv, zvlášť silně poutá sbor starců, jehož recitace i modernímu, nezvyklému sluchu zní jako melodiesní hudba, nehledě ani k podivuhodně dramatické působivosti této archaistické vložky, zastupující řecký chór.

Námluvy Pelopovy jsou vlastně exposicí celé trilogie. Ale jaká to exposice! Nádherný, mohutný pathos jejich věru těžko bylo v následujících dílech stupňovati. Některými detaily dostihuje Vrchlický zřejmě řecké mistry, a chceme-li změřiti celou velikost díla, třeba si jen připomenout zázrač-

Bojanovická búda na výstavě v Hodoníně.

nou evokační silu mistrovu, jíž vyvolati dovedl illusi tak skvělou. Tohoto zájezdu do časů olympických s takovým zdarem odvážiti se mohl jenom genius, který je na klassické půdě doma, básník, jenž vnikl nejen do formy, ale i do ducha staré Hellady. Největší váhu hry shledávám právě v tomto pochopení, v tom prolnutí díla skutečnými elementy řecké tragedie. —

Hudba Fibichova je činitelem pravda důležitým; nelze jí upříti lví podíl při tvoření nálad. Leč i bez ní zůstává nám hra vzácné divadelní mohutnosti, dojista jedna z těch nemnohých, které zůstanou klassickými pomníky české divadelní literatury naší doby. Marně se tážeme, proč vlastně obětována na tolik let prachu divadelního archivu? Doufejme, že nyní s repertoiru nezmizí; dvojí obsazení některých rolí zdá se alespoň nasvědčovati dobrému úmyslu divadelní správy. —

Výkony herců sváděly k porovnávání s provedením prvotním, z něhož zbyli jen pánové Šmaha (Oinomaos) a Sedláček (Jolos). Hippodamii hrála tentokráte slč. Dostalová, Pelopa p. Vávra, Myrtila p. Želenský. Režii měl p. Steinsberg, orchestr řídil chéf opery p. Kovařovic. — Přijetí obecenstvem, při oficielním, slavnostním představení dosti upjatým, bylo vřelé, autor, děkující s rampy, bouřlivě akklamován. *R.*

— **České umění v Mnichově.** Na mezinárodní umělecké výstavě mnichovské vystupuje letos poprvé české umění hromadné. Je mu věnována jedna ze síní společně exposice rakouské, v níž kromě Čechů a tří vídeňských sdružení vystavují jedině ještě Poláci. Tento oddíl rozsáhlé výstavy překvapí příjemně již svou ušlechtilou zevnější úpravou návštěvníka, unaveného blouděním přeplněnými sály skleněného paláce.

Česká síň tvoří střed; dekorována byla professorem Kotěrou, který dovedl neklidnému poněkud místu, majícímu 4 vchody, dodati rázu útulné intimity, spjav je při tom s vystavenými díly v jednotný harmonický celek.

Rozhodně příznivým dojmem působí veselá, jasná místnost. Na stěnách vítáme staré známé v pečlivém, přímo elitním výběru. Ovšem při bližším ohledání marně hledáme mnohé známé jméno, chybí nám na př. zejména Myslbek, Šaloun, Bílek, chybí Kalvoda, Šimon, Slavíček, Bém a j. Jiného opět chtěli bychom míti zastoupena úplněji, než připouští omezený prostor; dvě ukázky nestačí informovati cizince o svérázném umění Uprkově, Švabinského, Hudečka nebo Preislera. Při malém počtu nevynikne dosti národní charakter a zvláštnosti jejich umění, jichž prý cizina u nás postrádá. Ostatně bude zajímavo shledávati hlasy německé kritiky o této výstavce. Cítíme instinktivně, že díla zde vystavená snesou klidně nejpřísnější měřítko, a co do úpravy a výběru vydrží porovnávání s exposicí kteréhokoliv národa. Jen zamrzí, že celá exposice pluje pouze pod vlajkou rakouskou, že s polskou pomáhá zachraňovati zde dekorum umění říše. Mrzí to tím více, že i výstavní katalog připravil naše umělce o všechny kličky i háčky u jmen i adress; věc, kterou by Maďaři — vystupující vedle Rakouska v samostatném oddělení — líbiti si nedali. Doufejme, že na rok dostane se našim vedle patřičných kliček i větší řady výstavních cen, kterými pro Čechy jury tentokráte až nápadně šetřila. Medailemi druhé (!) třídy podělení: Švabinský za portrét dvou dam, Hynais za portrét Hlávkův, Sucharda za soubor plaket, Knüpfer za marinu; Preisler, Uprka, Hudeček, Schikanedr a Kupka vyšli na prázdno. *ed.*

⊙ **Národní písně** počínají nám páni kapelníci nyní neomluvitelně nešvařiti. Z krasných melodií slepují nemožné pochody, nevkusné směsi a čtverylky. Nejkřiklavěji v poslední době zasáhl do krásné písně »Andulko šafářova« kolínský dirigent, slátav proti duchu poetické písně z její něžné melodie »marš«. Pan Mojmír Urbánek to vydal, a nyní se nám znetvořená píseň bude ozývati na všech posvíceních a brzy i z flašinetů.

Je to hřích proti vkusu a proti soudnosti. Dosud se proti tomu nikdo neozval, což je pochopitelno, poněvadž naše hudební kruhy nemají vlastního orgánu pro takový posudek.

Vybojovalo se, aby nám ve školních zpěvnících nevěřili národní písně podkládáním jiného »méně závadného« textu — snad dovedou přátelé českého umění zabrániti tomu, aby nám páni kapelníci nechodili pytlačit do poetických hájů české národní písně. A když ne jinak, zakřikněte, kde můžete, muzikanty, kteří tyto plody mistrů tak pohodlně komponujících reprodukují. *Mn.*

Toto číslo vydáno dne 25. srpna 1905. — OBSAH: JAROSLAV BOROTÍNSKÝ: Z pohádek mé rusalce. — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — JOS. D. KONRÁD: Eva. — KAREL VIKA: Havran. — FEUILLETON: Valerian Pejša. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE. Valerian Pejša. — Veranda Besedního domu v Hodoníně. — Výstava v Hodoníně. — Bojanovická búda na výstavě v Hodoníně.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecky) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. VÁCLAV STECH, PORADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GRÉGRA A SYNA.

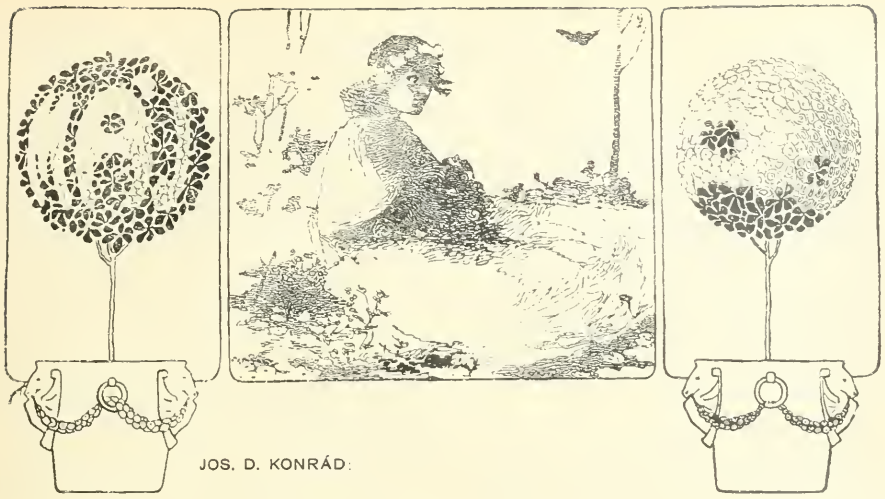

JOS. D. KONRÁD:

Eva.

(Dokončení.)

XXXI.

Bylo ke konci října, v předvečer výročí jejich svatby. Sedíce spolu u večeře, oba na to vzpomínali, ale nevyslovili té vzpomínky.

Místo upřímnosti a prosté důvěry, které Pavel od Evy žádal, dostavila se mezi oběma ještě větší zamlklost a chlad. Cítili, že něco neodvratitelného se přibližuje, že něco velikého, strašného se musí státi. Neměli odvahy podívati se druh druhu do očí, když promluvili, jako by z hrdla zněly cizí hlasy.

Tak se rozešli toho večera.

Pavel se vrátil do svého pokoje a snažil se najíti osvěžení v práci. Ale myšlenky byly rozptýleny, nemohl jich odtrhnouti od té záhadné, nevyzpytatelné ženy.

Jakýma očima se dívala na něho toho večera? Či to byly zraky?

Stále viděl před sebou její vysokou, ztepilou postavu s krásným bledým obličejem, s rukama jako ze slonové kosti. Viděl pod tenkým domácím oděvem rozbouřené vlnění ňader, jež jednou na okamžik ho oslepily svým leskem. Jejich bujný ovál se nezachvěje pod polibky roztouženého manžela, jejich mateřské pupeny nepocítí slastné hladovosti dítěte.

Proč se narodila a pro koho rostla ta spanilá žena?

Nemohl a nemohl psáti. Vstal, musil se projíti, bylo mu nevolno a dusno. Zdálo se mu, že kamna poprvé roztopená sálají příliš mnoho tepla. Rozevřel oboje půle dveří do vedlejšího pokoje a oddychl si v přívalu chladného vzduchu.

Pak si opět sedl a chtěje přece psáti několikráte přečítal včerejší poslední řádky. Marně skládal věty, které by měly s větami předešlými aspoň trochu souvislosti. Nedařilo se mu, nebylo možno pracovati, musil zase jenom myslíti na ni.

Odložil péro a přiviraje oči, položil hlavu na opěradlo lenošky.

Kdy byla tak krásná jako dnes v té zvláštní bledosti? Kdy její hluboké zraky svítily opojivěji?

Uslyšel za sebou vzdech.

Rychle se vzchopil a uzřel Evu, stojící jako bílý duch na prahu sousedního pokoje.

»To's ty, Evo?«

»Odpusť, že jsem tě vyrušila. Chtěla jsem se jen tiše podívat, jak píšeš.«

Pohodil hlavou.

»Hleď mé dítě! Několik seškrtaných vět, toť všechna moje dnešní práce.«

Přistoupila a schýlila se nad ním. Četla ty kusé věty a neměla na tom dosti. Obracela předcházející popsané listy a zase četla, kladouc ruku na jeho rameno a dotýkajíc se ho svým tělem. Oddychovala dlouze a těžce. Cítil horký dech na své hlavě, pozoroval mocný tlukot jejího srdce na opřené ruce. Zdálo se mu, že ústa její se pohybují a líbají jeho vlasy.

Potom se vzchopila. Dvakrát, třikrát se prošla po pokoji.

»Piš, piš, Pavle — půjdu hned, nebudu tě dlouho vytrhovat,« pravila mu a zastavila se v zadu u skříně, kde byla příhrada s lahvičkami.

Když k ní zvedl hlavu, viděl, že oči její stále ho sledovaly. Ale znepokojovalo ji, že se dívá na ni. Obrátil se tedy ke svým nedopsaným listům, a v tom se mu zdálo, že nádobky zašramotily.

Vzhlédl tam, a Eva již se zase procházela. Pak se zastavila u něho a vší silou mu stiskla ruku.

»S Bohem, Pavle!«

»Už jdeš, má drahá?«

»Už jdu — s Bohem!«

»Dobrou noc! Spi sladce!«

Odešla zase jako bílé zjevení, a professor znovu zapadl v dumání. Opřen o sedadlo bloudil očima po stropě a po rozkošném poprsí řecké básnířky, stojícím ve stínu.

Najednou zpozoroval, jako by se obličej Saphin vyjasnil světlým odleskem.

Obrátil se, a Eva zase stála na prahu rozevřených dveří.

Jsouc překvapena, zachvěla se.

»Ty's ještě neodešla, mé dítě?«

»Ještě jsem tu něco hledala — ale už jdu, Pavle, s Bohem!«

Zmizela, a professor již nemohl seděti za svým stolem. Pořáde by se mu zdálo, že Eva zase stojí za ním a zabodává do něho ty tajemné, nedohledné oči. Procházel se, jako ona prve se procházela, a pokaždé nahlédl do vedlejší komnaty, neuzří-li tam opět její postavy, podobné přízraku, a nesetká-li se s tím smutným svitem jejích očí.

Pokoj už zůstával prázdný, vidina se nevracela. Ale jeho to přece neupokojilo. Tušil, že není ještě vše skončeno toho podivného večera. Ještě něco děsného se vznášelo nad Evou a nad ním. Jakoby veliká příšera vnikla v toto tiché obydlí a vztahovala po nich neviditelná chapadla,

Procházel se tak chvíli, snad čtvrt, půl hodiny. A stále ještě cítil na sobě blahý tlak Evina těla i její dech, stále ji viděl před sebou, jak tam od té příhrady plaše na něho pohlížela.

Hrozné tušení ho ohromilo.

Trhl sebou, shodil s lampy stínidlo a skočil ke skříni.

Krev stydla mu v žilách, srdce se zastavovalo. Jeho zděšené zraky neviděly tam té nejstrašnější tekutiny.

XXXII.

Nerozmýšleje se ani vteřinu, Pavel letěl do Eviny ložnice. Třebas až tam nedosahovalo jeho právo, musí k ní vniknouti, musí ji ještě viděti a přesvědčiti se, nezadávila-li jí ta nenasytná příšera.

Eva seděla u stolku a psala. Ta malá hrozná lahvička stala před ní.

Když professor vrazil do ložnice, Eva vyskočila a vzkřikla. Levice její chvatně uchopila nádobku.

Ale on již byl u ní a svíral ji silnýma pažema.

»Evo, čeho jsi se dopustila?«

»Nech mne, Pavle, nech mne — co tu chceš?«

»Chci vědět, co se děje s tebou! Proč jsi sem brala ten jed? Ty už nejsi tou Evou, jakou jsi bývala — chci mít světlo, jasno musí býti mezi námi!«

Pevně ji svíraje lokty, položil dlaně na její skráně a zvedal k sobě její obličej, aby se jí mohl podívati do hlubokých očí.

Neodpovídala. Bezbranná a jako zlomená bleskla na něho jedním pohledem a zavřela zraky.

Vyrval jí pak z ruky nádobku a zvedl proti světlu.

Zajásal radostí. Dosud neubylo té zhoubné tekutiny. Ještě tedy držel v náručí Evu živou, neporušenou, ještě srdce její nepřestalo tlouci.

Nechal jí chvíli odpočinouti, ale nepouštěl jí. Pak se k ní sklonil a vložil do hlasu všechnu možnou něhu.

»Evo, drahé dítě, co jsi zamýšlela?«

Oči její se rozevřely jako dvě hvězdy. Zavrtěla hlavou.

»A co's to psala?«

Ta otázka ji probudila. Pokoušela se vyprostiti z jeho objetí, vztažená ruka sáhala po papíru.

On ji předešel a uchvátil dopis.

»Pavle, zapřisahám tě, nečti z toho ještě ani slova!«

Ale on nedbal jejího volání.

»Musím číst!«

»Dožijeme se oba nejtrpčí chvíle — uchraň mne i sebe!«

»A budu číst, musím mít jasno, byť i srdce naše krvácela!«

A četl:

Drahý Pavle,

dávajíc Ti večer s Bohem, loučila jsem se s Tebou na vždy. A píšu Ti ještě jednou s Bohem, abych Tě již nespatřila. Chtěla jsem všechno pohřbiti v sobě, zde se Ti však přece vyznávám, zde se Ti zpovídám, zde klečím před Tebou a odhaluji své tajemství, neboť toužím, aby památka moje byla bez hořkosti.

Teď, kdy již není Evy, věz, jak vroucně jsem Tě milovala.

Pavle, můj drahý miláčku, odcházím, protože nemohu žíti bez Tvé lásky. Onoho večera před rokem, když jsem Tě zamítla, počala jsem Tě milovati. Ale srdce Tvoje již se vzdalovalo ode mne. Prahla jsem po chvíli, kdy se vrátíš, ale Ty's nepřicházel.

A teď jsem poznala, že již se nevrátíš nikdy — — —.

Teď jsem šílena láskou a zoufám si, poněvadž nemohu žíti vedle Tebe, nemajíc Tvého srdce, nemajíc už ani Tvého důvěrného stisknutí ruky ani Tvých laskavých úsměvů a nemajíc už žádných nadějí. Všechno, všechno odešlo s Tebou a také z toho nic se nevrátí. Polibek, který jsem Ti urvala po Tvém návratu, byl jediným květem mého manželství.

Ale nečiním Ti výčitek, neboť vina všeho je pouze ve mně. Já jsem vyhladila lásku z Tvého srdce, já jsem Tě zapřisáhla, abys mne nemiloval, já jsem Tě zapuzovala klamnou domněnkou, že Tě nemohu milovati.

Neloučím se s nikym jiným, ani se svými rodiči. Chci je zůstaviti v omylu, že smrt má byla zaviněna zlou náhodou, a tak bolest jejich bude menší. Ty jim zůstaneš místo mne vždycky dobrým, zbožňovaným Pavlem — prosím Tě, neboť jim víry, že jsme se vroucně milovali.

Buď zdráv a šťasten! Zapomeň na ženu, která Ti způsobila tyto těžké dny, a vzpomínej za to Evy, kterou Jsi miloval tak něžně, a odpusť jí, neboť i ona Tebe milovala víc než svůj život — —

Srdce professorovo, tak dlouho umrtvované, náhle se vzkřísilo a vzbouřilo. Pouštěje list z ruky, Pavel znovu se chápal Eviny krásné hlavy, otvíral jí omamující oči, sápal se na její ústa zuřivými polibky.

»Je to pravda, Evo?«

»Nech mne, Pavle, abych umřela!«

»Abys žila pro mne a pro naše štěstí! Abys slyšela moje opětné vyznání, kterého již nezamítneš! Abych tě ubezpečil, že nikdy, nikdy jsem tě nepřestal milovati! Jen jednu chvíli, když jsi mi nabídla ruku a pak když jsi odmítla mé objetí, lhal jsem si, že mohu zapomenout. Ale potom srdce moje se znovu vznítilo k tobě. Můj chlad, moje netečná lhostejnost byla jen přetvářkou, abys byla klidna, moje ústa bála se vysloviti něžné slovo, abys mne opět neodmítla. Musíš žít, abych ti vypravoval o svých bezesných nocech, o svých beznadějných touhách, o svém utrpení. Když jsem se před tvýma očima ozbrojoval zdánlivým klidem, přemáhal jsem v sobě nejkrutější zápasy. Vůně tohoto bytu mne naplňovala blouzněním, duše tvá, síla tvé bytosti mne prolínala, a musil jsem tě milovati. Když jsem se neodvážil opětovati stisknutí tvé ruky, líbal jsem pak dlaň, které jsi se dotkla, a když jsem se tvrdě odvracel od této ložnice, přicházel jsem jako zločinec za tvé nepřítomnosti a plakal jsem u tvé postele krvavou bolestí. A teď bych měl dopustit, abys umřela?«

Rty jejich splynuly, tlukoucí srdce se sblížila. —

»To byl strašný sen!« vzdychla ona, nepouštějíc z rukou jeho hlavy.

»Evo,« pravil Pavel omámen a hroutě se blahem v jejích loktech, »má drahá ženo, jaké teď budou tvoje sny?«

»Vždy jen zlaté, neboť ty budeš u mne.«

»Až tě budu dusiti v objetí a rozmlouvati o své lásce, nebudeš mi opět v duchu unikati přes moře na ty cizí, vzdálené břehy?«

»Neboj se, nebudu. Má duše již našla novou vlast v tvém srdci.«

»A teď, Evo, mé milé dítě, má milenko, má nejdražší ženo — vyslov to, co's napsala, ať to slyším také z tvých úst, hudbou tvého hlasu!«

Odtáhla hlavu a šťastna podívala se mu upřeně do modrých zraků.

»Pojď k tobě,« šeptala, »tam jsi žádal mé lásky — tam ti to povím všecko.«

Držíce se v objetí šli do jeho tiché, útulné ložnice. Tam se Eva přivinula k němu jako liana.

»Zde jsem, zde mne máš — vezmi si mne, miláčku — já tě miluji — více než sebe.«

KAREL NOVOTNÝ:

Padlému lesu.

Vy, s větrů hudbou již jste hovořili
a hlavy kladli v polštář oblaků,
báj pro něž stříbrnou snil měsíc bílý
a nebe lilo blankyt ze zraků,
vy obři krásní, v hluchý kleslí stín
pod skřekem pil a hvizdem širočin . . .

Kdy v posled zbarvil krásný jitra korál
trůn vaší pýchy, hrdé samoty?
Kde dozněl hromný, vítězný váš chorál?
Kam prchly šumné vaše životy,
když naposledy v mechu došeptaly
pod ranou sekyry svou píseň dáli?

Kam rozešla se krása vašich snění?
Když šuměli jste jemně do šera,
kdy uvadla a hasla záře denní
i hořícího nebe nádhera,
kdy zmlkl kraj a při hvězd snivém třpytu
jak v hedbáv pohřížil se do blankytu?

Z úst zory když jste ssáli políbení
na štíhlé kmeny sladce ruměnné,
kdy svítal den a v tuhém zamlžení
pln modrého kdy smál se plamene
a na koruny v žhavém tanci sedal
a větvím již ni chvíli zdřímnout nedal?

Když napad' sníh a svítil vaší kšticí
a nelítostný krajem hučel mráz,
jak obrovitá harfa ve vichřici
sbor vašich kmenů zvlnil se a třás'
do modrých, bělostkvoucích nocí zimy
vzlykaje dumně tóny bouřlivými?

Když z hlubin skalných prvně vypučela
a otevřela zrak svůj zářící
pod šumem vaším horská růže stkvělá
a koupala se v jarním měsíci
i v modru večera i v jitru zlatém,
když kmitlo zemí červánkovým šatem?

Neb když jste zdřímli v tichém odpoledni
v šum lehký, slunný ztajivše svůj dech,
kdy motýlové zmlkli neposední
jak zářné drahokamy v poupatech,
van lichotný kdy v loktech vašich vzbouzel
hru plnou zádumných a sladkých kouzel?

Když nebe bledlo v lesku sesinalém,
zlý hukot zkvet' a bouře uragan,
nad probuzeným korun vašich žalem
blesk sírný, řvoucí zbudoval svůj stan,
vůz jeho rachotivou zahřměl chůzí
a nitrem vaším zaúpěl dech hrůzy?

Když na vinicích v zlaté záři révy
odechly jiním hrozen zmodralý
a vadly květiny a mlkly zpěvy
a listy vaše zvolna padaly
na zrosené a vlhké lesní půdě
hořice dlouho truchlivě a rudě?

V svit ocúnů a siré modro dálí
jste mlčky stáli, tichá kraje stráž,
a když pak větrové se rozplakali,
jak krásně, dumavě zněl smutek váš!
Tak měkce, zmíravě se tratil plání
jak loučení na nikdy neshledání . . .

Teď mřete se svou krásnou touhou v hrudi
se za hvězdami pnout a k slunci plát,
svist ostrý sekery vás ze sna budí
a pily hvízdající skřek a chlad . . .
Zas prvosenka pučí, jaro vrací
se modrým světlem, z jihu táhnou ptáci,

ač vítá vůni vlasti, rodné luhy,
přec roj jich umlkl a táhne něm
a tiše mizí černavými kruhy
za mrtvý les, jenž byl jim domovem.
Kde pila hřmí a hvízdá v seker svist.
víc nehřeje již teplo starých hnízd.

JINDŘICH SVOBODA

Dobrý skutek.

Odykoliv přicházel hlídač Javorník k dřevěné boudě nedaleko hromad uhlí a hranic polen, aby vystřídal svého denního předchůdce, a mijel místa, kde bylo jindy v tu večerní chvíli živo a často i veselo, měl pocit, jakoby žil dvakráte. První život šťastnější a jak se mu zdálo přirozenější, měl za sebou; druhý, mnohem smutnější, právě žil. Žádného odůvodněného přechodu mezi těmito dvěma částmi svého bytí nechápal a vůbec stav celého okolí byl pro něho hádankou. Došed k boudě, jež měla jediné malé okno papírem zalepené a chatrnou provlhlou stříšku sněhem pokrytou, pozdravil a podal ruku starému Gollovi, odevzdal mu krátkou kypsovku, řádně tabákem nacpanou, z které cestou bafal a usedl na špalek. Goll chvíli postál, pak dal »dobrou noc« a odešel.

Javorník zůstal před boudou, ač večerní mrazík citelně profukoval jeho tlustý opelichaný kožich. Cesty byly umrzlé jako mlat a na hromadách černého a hnědého uhlí bělal se zmrzlý sněhový poprašek, památka to po nedávné chumelenici. Seděl, hlavu v ramenech, a kovanými podpatky vysokých bot tloukl o sebe, aby slyšel nějaké zvuky. V celém kraji kolem bylo jako po moru nebo po hrozné válce a v ten listopadový večer tím smutněji. Jindy tou dobou mohl pozorovat aspoň sloupy těžkého dusivého kouře, které začazené komíny ze sebe chrlily, občas píšťala zahvízdala a kůň zafrkal. Také po celou hodinu stíhal jeho zrak temné postavy sto kroků v levo a před sebou na silnici mezi temnými lady, jež kráčely k dolu i od něho, viděl dvě, tři klátící se světélka, jak si havíři lucernami na cestu svítili; nejeden šel mimo něj a na pár slov se zastavil. To trvalo až do jedenácti i přes, a tak mu smutný podpůlnoční čas utekl. Smutněji bylo ovšem po půlnoci, ale to už se nějak sneslo.

A teď nic. Komíny strnule čněly k zataženému nebi jako hubené ukazováčky s ohyzdným začernalým nehtem, pronikavý hvizd píšťaly odnikud nezazněl a pole před ním byla jednotvárná, černá, »bez bludiček«, jak Javorník nazýval cestovní hornické lucerničky. Jen hranice dříví do krychlí narovnané a kupy uhlí na levo a na pravo rušily tu pustou rovnou pláň, jež mizela až tam někde u obzoru, jehož vidět nebylo.

A ticho kolem. Ani psa neměl u sebe, s nímž by mohl pohovořit a jenž by štěkotem příjemně přerušil na chvilku ticho noční, jako moře neobsáhlé, ani fajfky neměl, kterou by ohřál dlaně. Byloť po dobu stávky zakázáno kouřit. Z opatrnosti. A tak oběma hlídačům, dennímu a nočnímu, stačila jediná kypsovka. On kouřil cestou sem, Goll cestou odtud. Onen spal ve dne, tento v noci. Několik vět, které Javorník s Gollem večer promluvil, bylo obyčejně vše, co za dvanáct hodin z úst mu vyšlo.

Ta stávka! Trvá již třináctý týden a on nechápe, proč zaměstnavatelé jsou tak zarputilí a neústupní a jak horníci mohou zápasit za své požadavky při zimě a nedostatku. To není pěkné, již proto ne, že přišlo vojsko s nabitými puškami a nasazenými bodáky.

Když tak za jednotvárné tiché noci seděl a sukovicí tloukl o špalek, nejednou pomyslil na to, co může být. Stávkující hladem a zimou šíleně odhodlaní chopí se násilí, postaví se proti vojsku a s prvními výstřely padnou první ranění a mrtví. Krev při těch myšlenkách rozlévala se mu ve tmě před očima a on, aby hrozné přízraky zahnal, vstal a obcházel svoje stanoviště, odkopávaje botou kousky uhlí stranou na hromadu. Ušel padesát kroků a spatřil před sebou temnou silhouetu vojáka. Věděl, že za ním v stejné vzdálenosti je druhý, pak třetí a na druhé straně také, a že se každou hodinu střídají. Jen on, Javorník, hlídá celou noc.

Zachvěl se zimou. Vstal se špalku a vešel do boudy. Sotva tam mohl krok udělat. V koutě stála malá železná kamínka, v nichž jeho předchůdce topil. Rdělo se v nich již jen málo řeřavých škvárů.

Javorník vzal hrst vlhkého dříví a vybíraje nejtenčí kousky, podstrkoval je pod žíznivé oharky a pozoroval, zda chytnou. Trvalo hezkou chvíli, než se tak stalo. Za železnými dvířky se rozhořelo a s teplem šířily se po podlaze a na protější, papírem polepené stěně, ohnivé pruhy. V boudě se tak trochu vyjasnilo. Dlouhé stíny střídavě s pásy světlými pomalu kolébaly se jako rozevřený vějíř. Když si hlídač ohřál ruce, zadíval se na obrázky mezi sloupci řádek, vytržené to listy z nějakého německého časopisu, jimiž byla prkna okrášlena. Javorník tomu nerozumněl, »ale« — říkal si, dívaje se na muže v kožichu zakukleného — »tohle je Napoleon, tady jeho vojsko a tuhle ta řeka, Březina se jmenuje. No a tady zase —« pokračoval na listě druhém, když byl vyrušen podezřelými kročeji venku.

Vzal hůl a vyšel ven. Díval se kolem, ale nic neviděl. A přece se mu zdálo, že se nemýlil. V tom ve tmě před ním vyvstala postava jakoby ze země.

»To jsem já, Javorníku!«

Hlídač hlasu nepoznával. Pod tlustým kožichem srdce mu divně bušilo a ruka se mu chvěla.

»Kdo já?«

»Pekárek, Jakub.«

»Co tu chceš? Nemáš kde spát? Běž jinam, tady zmrzneš?«

»Javorníku, je zima —«

»Také to cítím.«

»Nemáme dříví ani uhlí —«

»Já ti ho mám dát?«

»Už jsme rozsekali židle a jedinou postel, spíme na holé zemi a je zima. Dejte nám kus dříví!«

Hlídač mlčel. Povinnost zápasila s lidskostí, otrok s člověkem. Pak vzal tři menší polínka a dal je Jakubovi.

»Nic neříkej a už té stávky nechte! Kam to vede?« poradil ještě upřímně.

A Jakub zamyšleně opakoval:

»Je zima!« Nepoděkovav odcházel.

A teď zabuchal Javorníkovi v prsou strach poctivce, jenž se provinil proti zákonům svého živitele, nepřekročiv zákona lidskosti. Chtěl běžet za Jakubem a třeba násilím vyrvat mu tři kusy dříví. Vrátil se, ani o tom nevěda, do boudy a zrak jeho zastavil se v horečném kolotání při nabité pušce, která v rohu visela na skobě. Strhnout ji, Jakuba dohonit a když nedá dobrovolně, střelit — střelit — — a třeba — — — zabít!« —

Myšlenka ta mu sice jen hlavou kmitla, ale byla příliš nenadálá a silná, aby prostého hlídače nechala bez rozrušení. Sedě v zamyšlení na špalku před boudou a zimy ani necítě, dlouho si vyčítal své přenáhlení. Nač to jen připadl! Co se s ním dálo! Jakuba, toho tichého a milého horníka byl by zabil! Pro tři polínka! Ale ku podivu, nenacházel ve své prosté duši, povinností věrného otroka a zákonem soucitu zmítané, onoho blahého uspokojení a konejšivého hlasu, jaký se v lidském nitru ozývá po vykonaném dobrém činu i tehdy, je-li spojen s přestupkem. Celou jeho bytostí zmítal nyní pouze strach, co se stane, až se ředitel doví, že několik kousků dříví schází. Byl svatosvatě přesvědčen, že se to doví, že snad přijde a sám ztrátu pozná. V duchu viděl toho tlustého muže se zlatým řetězem, jak mu laje a s chudé mzdy strhuje třikrát tolik, co obnáší cena těch tří polínek, co Jakubovi dal, aby měl čím zatopit v studené, pusté jizbě, kde se na ubohou rodinu vší silou o zlepšení své existence zápasící ze všech koutů šklebí hrozný, příserný hlad. Také již zakusil toho pocitu, při němž dásně zoufale trou se o sebe a mdlé oči hledají starou špinavou kůrku ne na ukojení hladu, ale na zaměstnání dásní a zubův.

Nelitoval, ale otrok vítězil nad člověkem. Služba, rozkaz pánův činil ze soucitu a slitování, lhostejnost k bolestem jeho nejbližších a nejdražších, hloupá pokora a poslušnost nevolníka před tyranem měnila muže v poslušný nástroj.

Javorník jakoby dosavad ani zimy necítil, ale najednou zatřásl jím mráz, až zuby zajektal. Nohy chvěly se mu v kolenech a prsty ho brněly, až mu v očích zajiskřilo a slzy mu vyhrkly. Vrátil se do boudy a zase vzpomínal na Jakuba. Je to zlá věc, mráz! A u nich se asi klepetají zimou i hladem. No, pomohl mu pro jednou. Aspoň si zatopí a ohřejou se. Bude jim také veseleji a to je hlavní. Smutek ubírá zdraví a rodí se z něho zoufalství.

Než ten konejšivý hlas v hlídači hned utichl. Pomohl's mu! — řekl si v duchu ironicky — tři polínka jsi mu dal! To bude tepla! Kdybych tak mohl! Kdybych tak mohl! Stiskl čelo do dlaní a seděl ani se nehýbaje. Usnul. Poprvé, co jest hlídačem a hlídá již třetí rok!

Měl sen:

Uhodily ještě tužší mrazy a stávkující mrzli u studených kamen. Do zad vpadl jim hlad, hrozný nepřítel, ale oni přece vytrvávali. Bojovali a umírali. Ani jeden zrádce se mezi nimi nevyskytl a správa dolů se již chystala ustoupiti. Byl večer a on, Javorník, seděl jako obyčejně na špalku. Nohy měl zaobaleny v hadry a ruce v chlupatém rukávníku. Dech tuhnul mu před ústy. Najednou bylo před hromadou uhlí živo. Několik žen tam stálo. Některé chovaly děti na rukou, jiné je měly před sebou v záhybech chudých sukní. Hlídač jich neslyšel, ač bylo jinak tichо a byl docela blízko. Toliko z pohybů bezbarvých rtů soudil, že mluví. Neporozuměl jim, ale tušil. Pak k němu vztahovaly ruce a jedna vystoupila v popředí a ukazovala mu asi tříletě děcko. Bylo mrtvo. Zmrzlo. A stařeny a mladé ženy i ta drobotina prosily o kus dříví, o klín uhlí, několik holčiček kleklo a s nářkem sepjalo hubené ručky. A on stál bez hnutí, bez citového záchvěvu, jako socha. A pak se událo něco hrozného. A nemohlo být jinak. Javorník beze slova vztáhl rukou tam, kde přecházel voják s nabitou puškou a — ženy porozuměly. Tiše, beze slova odcházely. Ale ta s mrtvým děckem na loktech se přece zastavila a vyzdvihujíc mrtvolu k nebi křičela. A on zase neslyšel, jen chápal. Klnula mu!

Probudil se všecek spocen a duševně znaven. Byl ubohý ve své trýzni a v slepé po-

slušnosti. Noc mu ubíhala pomaleji než kdy jindy. Na nebi chvěly se hvězdy a Javorník upřel k nim oči. Zdálo se, že počítá ty světlé body v nekonečnu. A mohlo tak být, neboť jeho duše hledala zaměstnání před úplným vysílením a tělo před spaním. Myslil, že jest nemocen a že se rána nedočká. Nikdy ještě nezdála se mu noc být tak bezednou a hroznou. Oči jeho hleděly proniknout stěnu tmy až tam, kde tušil lidi a nějaký život a když ne život, aspoň dech klidně spících.

Hleděl až do bolesti, ale před tváří měl stále větší černo, až ani hvězd neviděl. Otočil hlavu k východu, ale neviděl nic, ač byla noc jasná a mrazivá. Čekal na světlejší proužek na nebi nedočkavě, ale nesvítalo. Myslil, že snad ani již slunce nevyjde a že bude trvat noc věčná a strašná. Bude to spravedlivý trest za jakési těžké provinění lidstva a přestane nadvláda mocných a poroba utlačovaných, nebude pána ani otroka, vše bude jen noc a smrt.

Tak uvažoval rozčileným mozkem. A pak se mu pásmo myšlenek zamotalo, pojmy a úsudky se stihaly v nesmyslné směsici a na konec ztratil i ten jasný paprsek vědomí: přání po jitru. V hlavě mu hučelo, sáhl si na čelo a trhl rukou. Bylo ledové a jemu se přece zdálo, že jest v ohni. Opřel se zády o stěnu a tak seděl. Jak dlouho, neviděl, neboť nebyl si vědom ani toho, zda spí či bdí.

A pak usnul v horečce podruhé.

Na východě svítalo.

R. J. KRONBAUER:

Snoubenci „Umělecké lóže."

Román.

(Pokračování.)

elekejte se, staroušková . . nejsem vrah . . jsem čist . . tak, jak jsem přišel, odcházím. Vražednicí je ona . . zabila mou lásku, zhanobila moji duši, pošlapala moje sny . . vše ve mně ubila, zadávila. Málo jsem jí platil . . a proto si vyhledala toho, kdo měl více než já. Já byl hlupák . . trochu poeta . . o hvězdách jsem jí šeptal, na ptačí jásot jsem ji upozorňoval a ona v duchu se mně vysmívala.

Věřím, věřím, že vás to ohromuje . . ale počkáte-li tu ještě malou chvilku . . snad se dočkáte toho, že ji přijde potěšit někdo jiný . . vždyť je volná . . je svobodná . . .«

Viktor se divoce rozchechtal a uháněl z domu.

Starouškové pomalu, šouravým krokem postupovali chodbou k obydlí sousedů.

Šli jako děti . . . vedli se za ruce a oba plakali.

Slyšeli každé slovo. Probudil je divý výkřik . . pak něco zadunělo a kdosi hrozně bolestně zaúpěl.

Zalomili rukama, když stanuli na prahu.

Emma ležela bez vlády na zemi. Přiklekli k ní, volali ji, ustrašeně na sebe pohlíželi a nevěděli, co podniknout. Stařenka konečně odběhla pro nějaké kapky.

Vzpamatovali ji a dovedli na lože.

Posadili se k ní a báli se slovo promluviti, aby jí vše znovu nepřipamatovali a ona se jim znovu neskácela.

Dlouho to trvalo, než se Emma vzpamatovala. Jakoby teprve nyní chápala, co se stalo. Zaplakala si, poděkovala starouškům a když odešli, sáhla si na krk, kde cítila palčivou bolest.

Chodila po pokoji malátným krokem. Šlapala po bankovkách, po prádle a nevšímala si toho. Rostla v ní odvaha, zmohutněl vzdor.

Je všemu konec . . už se nikdy nesejdou . . Byla potupena, byla znectěna. Kam se jenom uchýlí? Kam?

Zadívala se na osudné papírky.

Klekla a sbírala je. Slzami je kropila . . . dala za ně celé svoje štěstí. Schoulila se s nimi do kouta a ztrnule se dívala do prázdna. Pozítří jede Stín do Ameriky. Vzal by ji sebou. S ním nepojede . . sama se tam vydá. Nikomu nic nepoví . . s nikým se nerozloučí . . za tyhle strašné peníze se tam dostane, hladovět bude, pracovat bude do úpadu. Ryvolovi splatí dluh . . a sem už se nikdy, nikdy nevrátí.

Bylo dvanáct — byla jedna — byly dvě hodiny a Emma ještě tak ztrnule seděla v koutě s bankovkami na klíně.

Svítalo již, když povstala.

Přistoupila k psacímu stolu. Zakryla si oči . . Viktorova práce nedokončená ležela před ní. Konec rukopisu byl porušen. Viděla divné čary . . Kmitlo ji hlavou, že to už se s ním něco dělo . . to že už něco tušil.

Odhrnula rukopis, vzala péro do ruky a psala pevnou rukou:

Viktore,

dávám Ti s bohem. Odjíždím k Ludvíkovi.

Odpouštím ti . . bylo tu skutečně něco, co tě mohlo zmásti.

Jsem čista . . ani myšlenkou jsem nezhřešila. Chybila jsem, že jsem přijala od Ryvoly ty peníze . . Řekl, že mně je půjčuje . . . vsunul mně je do kabelky a už jsem mu je nemohla vrátit. Toho dne Jsi se mně svěřil s tou svou nehodou v Matici. Sáhla jsem na ty peníze a musila jsem lhát. Kdyby se děly zázraky, Bůh by byl musil vyslyšeti vroucí moje prosby a modlitby, aby mně pomohl, aby mně přispěl, bych mohla se zbaviti tíživého dluhu . . Nemohu za to, že se to nestalo. Viktore . . je mně líto, že to všechno tak dopadlo.

Nebyli jsme si souzeni . . a byli-li jsme si souzeni . . měli jsme se vyhnouti změnou, ráznou a odhodlanou, tomu, co pro nás tajilo v sobě tolik úskalí.

Letěla jsem dnes domů s rozechvěnou duší. Velké, krásné, radostné tajemství jsem Ti chtěla dnes vlíbat na rty . . Nechápala jsem, co se se mnou děje . . myslila jsem, že vším je vinna ta moje nešťastná neopatrnost . . . a zatím jsem už byla požehnána. To, co nás mohlo sblížiti, nevykonalo svoje svaté poslání. Odjíždím zlomena . . nešťastna . . ale jsem pevně odhodlána žít život počestný. Budu se starat jen o svoje dítě . . Nikomu ničeho neřeknu. Našim napíšu, že odjíždím proto, poněvadž se mně učinila nabídka, která je příliš lákava, než abych ji odmítla.

Pláču nad tímto dopisem, poněvadž se obávám, že budeš zase pochybovat a že budeš mne podezřívat. Tenkráte, když jsme zažehnali největší nebezpečí, prožili jsme spolu zase pohádku první naší noci.

Bylo mně úzko v Tvojí náruči, protože jsem si činila výčitky, že jsem Ti vše nepověděla Bála jsem se Tě — a v té noci stalo se to, po čem Jsi tolik prahl. Těšila jsem se po tom, že budeš ke mně shovívavější, až Ti prozradím, jaká změna se se mnou stala.

A zatím došlo k tomu nejstrašnějšímu . . . řekl jsi mně tak hrozná, tak nezasloužená slova . . .

Děkuju ti, Viktore, za vše, co dobrého, co krásného jsem po tvém boku prožila. Jsou to tak bohaté vzpomínky, že z nich budu čerpati útěchu po celý život.

Vynasnažím se, abych zapomněla na hroznou tvoji tvář, když Jsi mne udeřil a když jsi tiskl moje hrdlo. Spatřila jsem Tě v té hrozné, příšerné podobě ve chvíli, kdy jsem myslila na své dítě.

Nedej Bůh, aby se to stalo kletbou nevinného našeho tvorečka. — — — — — — —

Byly čtyři hodiny z rána.

Položila hlavu na dopis.

Minula hodina a Emma ležela tu jako bez života.

Vzpomínky jako ptáci, když se k odjezdu svolávají, slétaly se do její hlavy. Všechny přišly . . .

Když zvedla hlavu a bolestně se rozhlédla kolem sebe, bylo tu prázdno, bylo tu studeno.

Kdosi potichu kráčel po chodbě.

Slyšela, že se zastavil u dveří.

Chvíli poslouchal a zase tak opatrně odešel.

Bylo ticho jako v hrobě, že slyšela svůj vlastní oddech. Vedle ozvaly se stlumené hlasy.

Staroušek se asi šel přesvědčit, není-li potřeba jejich pomoci.

Emma srovnala vše, čím bylo pohnuto, vzala si to nejnutnější, otevřela okno, a zadívala se do zahrady.

Bylo šest hodin ráno, když vyšla z domu. Učinila několik kroků a vrátila se. Šla cestou, kudy se spolu ubírali, když nemohli se odhodlati k tomu, aby vstoupili do svého hnízdečka. Po schodech šla . . tentokráte sama a snad naposledy.

Nahoře u zdi se zastavila, aby ještě jednou podívala se na starý domek . .

* * *

Viktor zabloudil do noční kavárničky, kam zapadávala někdy tomášská společnost.

Hledal, toužil po někom, jemuž by si mohl požalovat.

Nitro jeho hořelo jako výheň. Sáhl po alkoholu jako po spáse. Ulít musí ten žár, ubít musí mozek, duši, srdce, utlouci v sobě všechno, co by mu mohlo neštěstí jeho připomenout. Vypadal tak vyjeveně a rozervaně, že se rozpakovali něco mu naliti.

»Ztroskotali jsme . . co na tom, když se dobiju,« umlčoval slabounký protest svého nitra, jenž ho chvílemi zavaroval. Toužil po zapomnění a proto se musí spít do němoty, aby se udělala tma za ním, tma před ním.

Do kavárny vevrávoral schátralý a spustlý člověk. Viktor se zhrozil jeho zevnějšku. Znal ho jako vzorného a výborně situovaného muže. O ženě jeho proskakovaly divné pověsti.

»Tady dojde jednou ke katastrofě,« říkalo se o něm, kdo znali záletnou jeho ženu. A stalo se to brzy po svatbě. Z člověka,

jemuž kdysi záviděli lidé jeho kariéru, stal se pobuda a alkoholik. Jednou prý se srazil se svou ženou ve vykřičeném domě. Vrhl se na ni jako šelma a byl by ji zardousil. Když se vrátil z vězení, vyhybali se mu všichni ti, kdož s ním kdysi rádi sedávali.

Viktor se zachvěl, když příchozí upřel na něho svůj ztrhaný, kalný zrak.

»Tak to jednou dopadne se mnou,« kmitlo mu hlavou.

Chuďas ho chvíli tupě pozoroval, pak se rozchechtal a vrávoral kamsi do pozadí, kde sedávali příslušníci tábora ztracených.

Viktor sáhl po sklenici — ale ruka jakoby mu zkameněla.

Už se nenapil.

Veliká lítost zaplavila jeho nitro. Položil hlavu na stůl a tiše si zaplakal. Ten smích, ten chechtot toho člověka byl hrozný. Poznal co se přihodilo a proto se tak strašlivě rozesmál. Něco společného mají od této chvíle . . ten už je na srázu — on se tam co nevidět dostane. Jiného rozdílu mezi nimi není.

Viktor zůstal bez hnutí dlouhou dobu.

Kdosi jím nešetrně zatřásl a vybízel ho, aby se šel vyspat.

Podíval se na rušitele, viděl, že se mu všichni smějí a bylo mu nevýslovně smutno. Ve formance povstala hádka a rvačka. Slyšel známý hlas.

»Ještě jednou se s ní musím potkat . . ,« vyvolával nešťastník divým hlasem . . »a to bude poslední moje odplata, po které toužím a které se nemohu dočkati. A nalejte mně, sic vám to všechno rozmlátím . . «

Za chvíli stanul pobuda před Viktorem. Vztahoval k němu prosebně ruku.

Neslyšel, co mluvil . . něco peněz položil do špinavé dlaně, zvedl se a vyšel na čerstvý vzduch.

Byl už bílý den. Nemohl pochopiti, jak je to možné, že uplynulo již od té chvíle tolik času. Potkával známé tváře Všichni pospíchali za svým povoláním. Udiveně se na něho dívali a vyhybali se jeho pohledům.

Hořce se usmál.

»Jsem už také pobudou,« pomyslil si a uhnul do ztracené uličky. Ale i tu potkával známé. Pozoroval, že utkvívají na něm pohledy, v nichž četl otázku, co se to s ním děje. Bylo mu stydno na ulici — bylo tak proniknavě bílé světlo. Vešel do nějaké vinárničky. Bylo tu už vyvětráno, uklízeno a na stole ve váze byla kytička. Poručil si láhev vína, ale ani se jí nedotkl. Z kouta ho kdosi sledoval zaraženými pohledy. A zase tu proseděl hodnou chvíli. Přicházeli lidé, svěží, veselí, bezstarostní. Vešli, zastavili se a jako by chvíli uvažovali, mají-li zůstati. Bylo mu, jakoby ho odtud vyháněli.

Zaplatil a ubíhal z lokálu jako štvanec.

Bloudil ulicemi se svěšenou hlavou. Na domov si ani nevzpomněl a najednou stál před nízounkým baráčkem. Sevřelo se mu nitro při pomyšlení, že je prázdný. Ještě jednou se tam musí podívat, aby se rozloučil s koutečkem, jenž pamatoval nejkrásnější chvíle jeho života.

Opatrně se plížil chodbou, aby nikdo nepozoroval jeho návratu.

Bylo otevřeno. Na prahu stanul jako přikovaný. Sluníčko svítilo do pokoje a dosahovalo až k čistým ložím.

Jako tenkráte ten měsíček . . .

Všechno bylo uspořádáno — nikde ani stopy po hrozné oné chvíli. Vypadalo to tak, jakoby se bylo nic nestalo. Zamžily se mu oči. Všechno zmizelo. Viděl jenom chaos, nelad.

»Pane . . co jste to jenom udělal?«, ozval se za ním měkký, shovívavý hlas.

Ohlédl se a spatřil před sebou dvě hlavy, oba staroušky ze sousedství.

»Celou noc jsme ji chuděrku hlídali,« hovořila stařenka smutným hlasem . . . »a přece nám zmizela. Vy jste byl, pane, na ni velice zlý . . . ještě teď se třesu, když si na to všechno vzpomenu. Takovou hodnou, zlatou ženušku jste měl a pranic jste si jí nevážil. Bezpočtukráte jsme si řekli, že s vámi musíme promluvit . . bývalo nám jí tolik líto . . ale báli jsme se, abyste nás neodbyl nerozvážným slovem. Dědoušek za ní vyběhl, hledal ji, ale kde by ji našel v takovém velikém městě. Vidíte . . vidíte . . teď tu stojíte jako bez života . . Tuze, tuze jste se přenáhlil. Jak jste se mohl jenom něco tak ošklivého domýšleti? Chybil jste, velice jste chybil . . Bože . . . bože . . jen kdyby se to dalo všechno ještě spravit. Tak se přece jenom vzpamatujte . . pohovte si, odpočiňte . . já vám uvařím dobrou kávu . . hned jsem tady . . tatínku, počkej tady chvilku, aby mu tu nebylo tak smutno . .«

(Dokončení.)

DR. JAROSLAV KVĚT:

Cypřiše.

List z cest.

talo se snad každému, kdo choulostivěji cítí, že některé neblahé vlastnosti pokolení lidského, závist, nenávist, zloba a vše, co z toho vyplývá: pomluva, žárlivost, nechut, tak zoškliví člověku domov, že pudí ho to jako Erinye pryč, jen pryč, a že dlouho nemůže pohlédnouti s klidem na lidskou tvář, tuše za každou tou škraboškou podobné rysy duševní, jež ho vyštvaly z domu, hamižnost, násilnictví v rukavičkách, loupež v masce kulturní. V takových chvílích rád se člověk obrací k přírodě, neznající falše, když surové, tak surové, ale bezelstné, vždy však přímé a často milé, přítulné, lahodící. Osamělé stepi, z hluboka oddechující lesy, lidu prázdné obzory, šumící moře, svítící slunce, všecko staré, staré, neměnící se, od věčnosti do věčnosti; vypočítatelné a proto nikoli nepřátelské. Jen lidská duše je záhadna, vždy lstivá, sobecká a proto nerozluštitelná.

Je zdravo mluvit zase s přírodou delší čas, bloudit nekonečnými lesy, kde potkáte nejvýš chlapce jahody sbírajícího, jenž upře na vás zvědavě svoje jasné ještě oči, toulat se mezi lány vysokého obilí, v němž zmizíte jako písek v moři, provázen jenom skřivanem v obloze jásajícím, ležet na hřbetech vln lehce sčeřených hodinu od břehu a dívat se do nebe, chvílemi jen lehkým tempem vynořit se z vln, když tělo zapadlo příliš do bezedné tůně. Jen nikoho nevidět z lidí, s nikým nemluvit, vyhnout se »distinguované společnosti«, jak říká přítel V. Mrštík, být vzdálen lidského oka.

V takových chvílích je člověku milý strom. Celé hodiny dovedu před zajímavějším stromem stát a pozorovat jeho intimní život; vzpomínat na jeho biologii, pokud utkvěla v mysli z dob studií, sledovat jeho vzhled, zvláštnosti jeho vzrůstu, ton barvy, rozložitost větví, ráz kmenů, zvuky jeho snětí, když jimi táhne vítr, zkrátka jeho duši.

* * *

Cypřiše, topoly jihu! Jako němá stráž krajů slavné minulosti tyčíte se k obloze, ať zdobíte staré parky či hřbitov, ať vroubíte ssutiny zámků, v nichž dávno dozněly nárazy mečů hrubého rytířství, dobývajícího a bránícího se. Pevně jste vssáli se kořeny do půdy, takže ani nejprudší bory vás nevyvrátí. Kmen váš je tvrdý a pružný, tuhý je váš stepilý vaz a uzounká jako svíce koruna, takže nemá hrubě oč se opřít síla vichru. Jen ohýbá ty tiché bohatýry v nejprudčím vzplanutí svého vzteku, mezitím co hračkou jinde duby vyvrací a láme jaré platany a ladné kaštany. Smutně zelené jako věnce hřbitovní je vaše listí, cypřiše, z blízka — z pozdálí je černé a z dálek modré skoro. A Böcklinovskou náladu šíříte kolem, vy černým ohněm hořící svíce, pochodně satanovy. Mezi haluzemi jakoby skrývaly se stopy starých kultů a vymřelých náboženství, slavících slunce ve staré vlasti vaší, v Persii, Indii, Mexiku.

Jak šířil se kult světla z Iranu, postupovali jste, cypřiše, vždy dál a dále na západ. Živé vy obelisky zobrazovaly jste zendavestě svatý plamen ohně, planoucího ve chrámech slunce. Assyrské a babylonské výboje přivedly vás do Kanaanu, na Libanon, na Cypr a i zde staly jste se, s pověrou starých konquistadorů, svatým stromem, ujařmenému lidu milejším, než tvrdá pěst dobyvatelů. Chrámy zapomenutých božstev zdobili jste i rozlehlé dvory paláců královských. Od Fojničanů přejali vaše pevné kmeny vonné, tvrdé, nezničitelné řekové a Římané a stavěli z vás, jako národ od něhož kulturu přejali, svoje vytrvalé obchodní lodě, portály svých chrámů, sochy svých božstev, náhrobky i rakve, které zub času ani po století nerozhlodal. Herodot, Thukydydes, Strabon zapsali vaši slávu, Homer, Pindar, Sapfo opěvali vás, o Kyparyssoi — ložnice z vašeho dřeva i posvátné háje, památníky s nápisy označujícími hroby hrdin. I v Italii ještě platili jste za symbol smutku jako v Orientu, leč jen ojediněle zvedali jste a zvedáte své trupy k nebesům, ne hromadně v celých lesích, jako v Helladě klassické a tureckém jejím dědictví dnešním. Cypřišové hřbitovy na assyrském břehu Cařihradu, jak je líčil svým nenapodobitelným perem Pierre Loti, vzpomínaje své vyhaslé lásky k Azyiadé, i »cipreses de la reina« v Generalitu u Grenady, jež pocházejí prý z 15. století, poslední to zbytky milostné romantiky vikomta Chateaubrianda, vše činí z vás četu filosofů-aristokratů, ještě dnes připomínající, jak vše pomíjí: i lékařem vás učinili arabští hojičové, kteří rádi posýlali choré hrudí do vašich stínů. Snad vaše silice léčívaly dřevní souchotináře, jako mají léčiti dnes vaše slunce a váš vzduch moderní neuropathy a fthisiky. Nikdy jste se nezpronevěřili slunci a jihu a ať vás kamkoli zavlékli

dobrodružní a těkaví lidé, jen tam jste s nimi zůstali, kde bylo slunce. Přes Alpy nikdy jste nepřešly — mlčky uznávajíce, že tu počíná jiné království, království sosen a bříz. Spíš ty jako hosty strpěli jste ve svém vladařství, choulostiví jsouce jen k zimě, již nesnesou skoro nahé vaše haluze, nuzně chráněné drobounkými lístky, jež po čtyřech stranách jako šupinky je obalují.

Žádným skvělým květem nezdobíte svůj šat, vždy temně zelený, stejný, ne však všední, jako starý nobile, shlížející se v rodokmenu vymírajícím, nikdy neodkládá svůj šosatý kabát, sezelenalý v troskách velkého jména a velkého jmění. Jen stále ještě vydechujete diskretní vůni sebevědomého aristokrata, jenž ví, že netřeba mu krášlit se odznaky a řády, jež tli v archivech minulosti. Tradice sama zachovala vaše genealogie i štambuchů netřeba, když každý režiser ví, že bez vás nelze vypraviti Othella ani Giullietu. Jak ošumělý vedle vás je jalovec, drobná folie, neumělý imitátor, jako ošumělý pekař vedle ordonance, ujíždějící z vítězného bojiště. Netřeba vám dnes barda, jenž by připomínal vaši čest. Jsou mezi vámi starci, kteří pamatují doby před Kristem. A snad žijí dosud jednotlivci, jež za mládí poskytovali ratolesti, jimiž věnčen bůh Pluto.

Stará náboženství vyhasla — dnes již tvoje ratolesti nepadají na rakve zemřelých. Mezinárodní náboženství podrželo sic vůni jihu, z něhož pošlo, a mračna kadidla vznášejícího se nad oltářem, připomínají kolébku nauky Kristovy. Leč nelitujte — i ta víra stárne a drzí nespokojenci posílají ji do hrobu, chtíce ji nahraditi morálkou a zákony sociologie. Leč vy budete stejně z dlouha kývat při březích Mediteraneje, až i nová náboženství stvořená vzpupnými duchy dneška, klesnou v nepamět, budete žíti, pokud bude slunce hřát a vláha sytit vaše kořeny a pokud země bude zemí.

Buďte mi zdrávi, malomluvní svědkové nekonečnosti.

GUSTAV OPOČENSKÝ:

Rudý květ.

V zelené trávy záplavě
květ vzácný hořel krvavě.

Já cítil touhu, v duši chvět:
Květ zlíbat, k němu přivonět . . .

Však sotva klek' jsem do trávy
květ zavřel zvon svůj krvavý.

A když květ v touze podivné
jsem k horké přitisk' tváři své,

dřív než jsem moh' jej zulíbat
pod rukou mou tak náhle zvad.

A zmírající, teskný hlas
se čistým vzduchem tiše třás:

Já v slunce záři sladce snil,
tvůj zrak, tvůj dech mě usmrtil.

Máš bolest psánu na svých rtech,
máš temný hled, otravný dech —

Je těžko květu unésti
žal, tíhu lidské bolesti.

VĚZENÍ MUŽE SE ŽELEZNOU MASKOU.

Na francouzských drahách není mnoho pořádku. Konduktéra se obyčejně nedovolá, kdo po něm nejvíce touží. Na Riviéře ke všemu v době saisony jezdívají vlaky, o kterých jízdní řády ničeho nevědí. Mívají pouze první třídu. Těmi je pořad pravidelných vlaků tak prostoupen, že z toho vznikají mnohá nedorozumění.

Když jsme chtěli navštíviti z Nizzy blízké Canny, hlavní hnízdo bohatých Angličanů, zdálo se nám, že budeme na nádraží v Nizze budíti všechen personál. Tak tam bylo pusto a prázdno o půl šesté ráno, necelou půlhodinu před odjezdem vlaku.

Ale konečně přišla zametačka, rozespalý portýr, několik nosičů, nějací pasažéři pak — naposledy i pan kasír ukázal se v okénku.

Za okamžik byli jsme na perroně a brzy dočkali jsme se vlaku, který přihučel od italských hranic.

Sedli jsme si, kam jsme chtěli, a za hodinku byli jsme v Cannech.

Lord Brougham asi před sedmdesáti lety upozornil na toto místo hovící si při moři na obrubě měkkého písku, chráněné stěnami Přímořských Alp před studenem a obklopené nádherou vegetace v rozsáhlých zahradách, prosetých dnes nespočetnými villami a protkaných promenádami. Z chudé rybářské vísky stalo se centrum pro ty, kdož chtějí užíti odpočinku bez velkého povyku, pro který Nizza chvílemi není nepodobna babylonskému blázinci.

Canny jsou nejdražším sídlem na Riviéře. Angličané, Rusové a nejzámožnější Francouzi to způsobují svými požadavky. Do moře sbíhá zde pobřeží na dvou místech písčinou vhodnou pro koupele. To je výhoda, které Nizza nemá; proto bývá v Cannech živo též v létě, kdy v Nizze zavírají většinu hotelů.

S prohlídkou města je brzy hotov, kdo ví, jak vděčným výletem je vyjížďka na Lerinské ostrovy, které vábí turistu, loudajícího se po nábřeží, v němž se houpají elegantní jachty milionářů vedle několika lodí obchodních, mezi rybářskými čluny domorodců a barkami opálených Korsikánů.

Na Lerinské ostrovy jezdí dvakráte denně parník — ale ku prospěchu zdejších plavců ráno tak záhy, že si výletníci vystoupivší z prvního vlaku mohou prohlédnouti jenom jeho záď.

Pevnost na ostrově sv. Markéty.

Plavci číhající na pasažery od nádraží se loudající nabízejí úhledné své jachty velmi energicky. Mávají lístkem s úřední taxou tak dlouho cizinci před očima, až tento na vějičku sedne.

Lákadlo není malé. Navštíviti ostrov sv. Markéty, kde byl vězněn v 17. století »muž se železnou maskou« a před třiceti lety jenerál Bazaine, vábí i toho, kdo nezatouží pohoupati se na vlnách, do nichž slunce vleptává světlé pruhy, až se zdá, že to spleť žhavých hadů mrská se v olivínovém moři.

Chvíli smlouváme, ale na konci obzoru volají ostrovy — přísvědč, a tato jachta bělostná s červeným okružím, s vypranou plachtou, sjede do vody. Zajede k můstku a pojme nás ve svůj klín.

Již se proplétáme cannským přístavem. Kolem světlárny do volného moře. Trochu nás však zamrazí, když se nápadně již vzdalujeme pevniny — to se v nás hlásí vnitrozemská příslušnost. Vesla bijí do žhavých pruhů — když je plavec vznese, stéká s nich stříbro. Prudký vítr přihoupne časem lodici tak k rozvlněnému živlu, že až vyjekneme. Ale úsměvy veslařovy a nesrozumitelná jeho francina brzy s nás setřásá obavy.

Za hodinku vystupujeme na nízké molo opuštěného ostrova sv. Markéty. Vítr vál proti nám — proto jsme jeli déle než jindy. Na zpáteční cestě nám to proud vzduchu náležitě nahradí.

Po kamenité cestě klopýtáme do tvrze Monterey, hrozící přístavu cannskému. Zřídil ji kardinál Richelieu, který pokládal za důležito obrniti zde francouzské pobřeží.

V letech 1687—98 vězněn tu byl muž, jehož osobnost zůstávala hlubokým tajemstvím. Aby ani s tváře nemohlo býti nic vyčteno, byl donucen nositi železnou masku. Útlocitnější historikové mluví jen o sametové.

Učenci naplnili folianty různými dohady — ale jistotu svého tvrzení dokázal jediný Funck-Brentano, že nešťastníkem v železné škrabošce byl hrabě Hercul Antoin Mottioli, ministr vévody z Mantovy. Diplomat tento slíbil Ludvíku XIV., že mu zrádně vydá pevnost Casale. Přijal za to drahocenné dary a 100.000 scudů, ale současně prozradil, oč se králi jedná, Savojsku, Španělsku a Rakousku.

Za to dal jej Ludvík XIV. vylákati na francouzské území a zde 2. května 1679 zatknouti. Z počátku byl vězněn v Pignerolu, pak na ostrově sv. Markéty; odtud byl odvezen do bastilly, v níž zemřel roku 1703.

Jeho vězení bylo pokládáno za státní tajemství, poněvadž byly obavy před zahraničními zápletkami.

V bráně tvrze vítá nás vzhledná dívčina. Chrastí klíči a obvyklým tónem ciceronů povídá, co ví. S historií ocitá se chvilemi v povážlivém rozporu. Při tom nás vodí po pevnosti, která je liduprázdna. Vojsko je kdesi na cvičeních, proto jsou rozsáhlé kasárny a kasematy prázdny. Myslíme, že se i okaté dcerušce vrátného trochu stýská.

Pak ukáže klenutou jizbu, kde po 11 let dívával se hustě zamřížovaným oknem nad krbem hrabě Mattioli na Canny . . .

Pak přes dvůr uvádí nás pevnostní víla do vězení maršálka Bazaina. Dvě světnice světlé a vzdušné, s vyhlídkou na moře obýval tento vězeň v křídle při kancelářích. Dva vojáci hlídali mu dvéře v cihlovém žudru.

Maršálkovi bylo svěřeno r. 1870 velení nad rýnskou armádou, k jejímž 200.000 mužů zmeškal připojiti Mac Mahonových 100.000 vojáků. Byv vítěznými Němci vržen k Metám, neobnovil v čas bitvu, pak nerozvážně kvapným útokem zavinil však novou porážku svého vojska. Byv obležen se 173.000 muži v Metách nabízel tajně pomoc Napoleonu, zatím s vlády sesazenému, a místo aby zaměstnal obléhající Němce, nevysvětlitelně se vzdal a odešel do zajetí. Navrátiv se směle do Francie, byl 1873 ze zrady obžalován a k smrti odsouzen. Milostí presidenta Mac Mahona změněn trest tento ve dvacetiletý žalář.

Odpykati jej měl na ostrově sv. Markéty. Ale dříve než rok minul, pomohla mu k útěku manželka. Na našem obrázku (str. 815) je ta část hradeb tvrze montereyské, s nichž se spustil do moře, kde jej čekal člun španělské lodi nedaleko kotvící.

Po útěku vydal spis, kterým se ospravedlňoval, ale nebylo mu ve Francii uvěřeno. Pak od něho odešla jeho choť i s dcerou, a Bazaine, opuštěn všemi, proklínán národem, zemřel v Madridě r. 1888 v bídě.

Do skalnatých břehů ostrova sv. Markéty bije moře zuřivě — ale břeh je tvrdší oceli. Uvnitř ostrova jsou husté eukalyptové háje, kterými vede několik úzkých cest. Mimo tvrz, několik rybářských chat a jednoduché restaurace není tu obydlí.

Dále do oceánu je menší ostrov sv. Honoráta. Tento světec zřídil tu již roku 410 klášter, který byl námořními loupežníky často nepříjemně navštěvován. Koncem 18. věku zanikl, nyní se do něho nastěhovali Cisterciáci.

Blízko kláštera je Château Fort, tvrz zřízená v 11. století. Sloužívala mnichům při loupežnických vpádech za poslední útočiště.

Našemu návratu do Cannu přál vítr. Náš plavec složil po vyplutí z nebezpečných skalisk vesla, trochu si pohrál několika provazy, a za okamžik dmulo se při stěžni čisté plachtovi. Osmahlý syn moře ovinul lano od hlavní plachty kolem stěžně tak, aby jím mohl lehčeji manévrovati, levicí sevřel kormidlo, a již vznášela se jachta jako racek přes moře, dnes poněkud se hněvající.

Když vítr lodici příliš sklonil, tak že její okraj zařízl se do vln, a my vyskočili, povolil plavec provazci. Jako uzdou ovládal tak kocábku. Hned se narovnala — ale polevila v běhu. Pak se zase

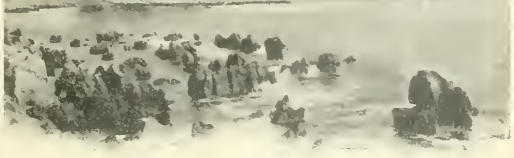

Tvrz na ostrově sv. Honorata.

lano trochu se stěžně smeklo a již jako v závodu letěli jsme k pobřeží.

Canny nám rostly před očima. Gotický chrám na skále, zanedbaný a nějak opuštěný, vítal nás především. Již jsme mohli skoro počítati palmy na krásné promenádě — za chvíli jsme se zase proplétali mezi velkými loděmi při molu.

Pak jsme zaplatili Dva franky nám plavec zdvořile vrátil. Jsou prý falešné. Dali jsme mu tedy jiné — neboť nebylo pochyby, že je udáme jinde. Ve Francii neplatnou minci nejenom cizince hojně obmýšlejí, ale neméně ochotně ji zase přijímají. Ne-li tu — tedy tam.

Malá procházka městem, pak kolem vill, do jejichž zahrad vonných a svěžích divali jsme se skoro závistivě — pak důkladná obživa v restauraci dobře nám doporučené a po té návrat.

Když jsme se octli na nádraží, přijel nějaký rychlík z Marseillu. Měl pouze vagony I. třídy. Měli jsme zálusk na operní představení v Nizze, tož tedy jsme vsedli do vozu. Připlatíme konduktéru, kolik určí.

Ale po konduktéru jako obyčejně ani památky. Vlak nás přivezl do Nizzy, a tu nás vyklopil. Nikdo se nás na celé cestě neoptal, odkud jedeme a kam míříme.

Teprve portýr při východu z nádraží pozastavil se nad našimi jízdními lístky. Vlak má pouze 1. třídu a náš lístek vypravuje o něčem jiném.

Otázali jsme se, kolik nutno připlatit. »Devadesát centimů, pánové, libo-li.«

Dali jsme po franku a přijali jeho úsměv a poklonu.

Pak si portýr strčil dvé franků klidně do kapsy u nohavic a vesele si na ni plesknul.

V Čechách by za takové přestupky popsali dvě knihy papíru. Sláva Francii, zemi svobody.

V. Štech.

*

VALERIAN PEJŠA.

(Dokončení.)

Roku 1880 Pejšovi zaměňují královickou kovárnu za Beřovice, rodiště Pejšovy matky. Styky s královickými přáteli ochabují, ale neusínají na dobro. S Hrdinou Pejša udržuje dosti čilou korrespondenci, v níž jeden druhému vypočítává nové své tištěné práce, sílíce se tak v svém dobývání literárního pole. Časem ovšem i jejich styky chladnou, až konečně ustávají úplně. V té době již jeden druhého připravoval o vavříny popularity. Nelze popříti, že osobní styk s Hrdinou měl na Pejšu značný vliv. Oba osobními svými dispositemi a charakterem své tvorby byli si vždycky až nápadně podobni. Hrdina širším svým rozhledem a ucelenějším vzděláním stále však Pejšu převyšoval; vcházel v literaturu se skutečnými uměleckými aspiracemi, chtěl tehdy něco a měl snad k tomu i dosti sil; probíjel se dost snadno — a úspěchy jeho hnaly Pejšu v překotnou přímo práci. Zaplavoval redakce kalendářů i časopisů. Zanášel se i myšlenkou vydat samostatnou sbírku svých vesnických povídek. Za honoráře, jež rok od roku rostly, kupoval časopisy a knihy. Jakub Arbes, s nímž vešel v redakční styky prostřednictvím »Palečka« a »Šotka«, psal mu lichotné psaní, v němž s uznáním se vyslovil o jeho pracích. Pejša cítil se šťasten jeho uznáním: odtud Arbes stal se novou jeho láskou.

V té době Pejša seznámil se s Ludmilou Grossmannovou-Brodskou, českou literátkou, s níž navázal styky přátelství. Zprvu to byly zájmy čistě literární, jež je pojily. Oba povídkáři, oba duše prosté, průhledné až na dno. Pejša nalezl tak někoho, s nímž mohl horovat o literatuře, mluvit o vlastní práci, jemuž mohl se zcela zpovídati, svěřiti se se vší svou hořkostí, jež chvílemi jej hlodala. Ve vzájemném jich poměru leží však něco zcela jiného, než jsme zvykli čekat z poměru muže a ženy. Přese všechnu otevřenost a upřímnost dopisů oba jsou si stále cizí. Jediné vřelejší slovo nekmitne. Stále cítíte tu divnou bezútěšnost, jak Pejša i v nejteplejších chvílích je suchý, střízlivý, zakřiknutý, jak nikdy se nedovede dokonce rozehřáti. Osobních styků mnoho není, korrespondence však jejich je dosti čilá. A není jistě bez zajímavosti, že i tyto dopisy mluví zřetelnými vlivy Třebízského. Pokud se týče účinku tohoto poměru na Pejšu, je jisto, že byl značný. Pejša dovedl jím vybřísti z úzkých poměrů domova, hnal se jím do práce, aby v každém příštím dopise mohl sdělovati nové své úspěchy, dovedl jím po řadu let alespoň z části prohřávati nejintimnější svůj život. Zůstával-li přes to stále jaksi chladný, nutno hledat příčinu toho hlavně v beznadějných vyhlídkách, jež se mu od první chvíle otvíraly.

V březnu r. 1888 Pejša ztratil sestru Stázu, dobrou, soucitnou duši, jež jej provázela všemi jeho pracemi, majíc ze všech domácích nejvíce porozumění pro jeho snahy. Viděl ji chřadnout, viděl ji umírat ve vleklé, dlouhé nemoci, a smrtí její jakoby smutek se rozložil kolem. Práce jej tížila, stesk se ozýval. Cítil, jak život ve vesnici, v kovárně, dovede jej jen vnitrně ubíjet. Rád by byl odvrhl řemeslo a věnoval se sobě. Obléhal pražské redakce, snažil se proniknouti do Lumíra, Světozora, Zlaté Prahy. Jediné proniknutí bylo by stačilo, aby se cítil uznaným literátem a aby v duchu před sebou viděl lepší život, kariéru. Pak hodlal nechat kovařiny a úplně se věnovat literatuře. Ale naděje jeho lámou se v zápětí.

Na podzim r. 1891 zachvácen byl slabým chrlením krve, po němž brzy následoval silnější záchvat. Choroba, jež po léta znatelně se jevila v tělesné slabosti, propukla hlasitě, urychlena v mnohém Pejšovou neopatrností jakož i lidovým způsobem léčení. Odtud již Pejša z nemoci nevyšel. Pokašlával, prsa mu zapadala, tělo sláblo, s tváří hleděly

souchotiny. Krátce potom stihla ho nová rána; z jara 1892 zemřela mu matka. Byla to vedle ztráty sestry druhá nejtěžší ztráta jeho života. Nemocí matčinou se mu přitížilo. Dny i noci proseděl u její postele, ač zřejmě cítil, jak i jeho zdraví uhlodává nemoc. Smrti její ještě více cítil svou osamělost. Rád by byl ještě uplatnil své plány, uchytil se někde na lepším a poměru, jenž vlekl se několik let, dal zakotvit na půdě zcela reální. Ale nebylo již naděje. Měl se duševně šetřit, nepsat. Přes to však chvilemi zasedl k psaní, jen proto prý, že potřeboval peněz. Chystal se ještě na cestu do Prahy, ale nedostal se již k ní. 14. srpna r. 1892 jede ještě do Třebíze, odkud se však již stěží dostává domů; dostavuje se nové chrlení krve, jež se několikrát opětuje. Tu tam se ještě pouští do psaní, ale už jen na lůžku. 14. dubna r. 1893 dává se zaopatřit, naposledy se spatřuje s Brodskou, ale již jako ruina; 12. srpna 1893 hyne souchotinami; umírá stár ne ještě 35 let. Tělo jeho pohřbeno v Dolíně.

S prvními pracemi Pejša vystupuje v letech osmdesátých, poslední nese datum 1893. Je jich celá řada a roztroušeny jsou v nejrůznějších listech a kalendářích. Práce ty byly kdysi dost oblíbeny a autor jich náležel po léta k nejpopulárnějším jménům naší kalendářové literatury. Obor, jejž Pejša především pěstuje, jest oblíbený genre vesnické povídky; docela podřízené místo v tvorbě jeho mají verše; dobré jsou satirické šlehy a črty v Humoristických listech a Šotku. Svět, jenž v povídkách jeho ožívá, jest šedá, střízlivá vesnice bez krás, bez půvabů, s drobečkovými zájmy a s všedním během života; nemá individualních barev, jest mrtva a stojí vždycky hodně v pozadí. Hlavní je vždy onen drobný příběh z vesnické kroniky, jenž se spisovateli zdál zajímavým a jejž čtenářstvu svému vypravuje. Způsob, jímž Pejša povídky své traktuje, je prostý, suchý, neoslňující. Dívá se očima prostého venkovana, nevidí ničeho, čeho by neviděl průměrný člověk, vypravuje všedně, prostě, jak by vypravoval kdokoliv z líčené jím vesnice.

Pejša nepřinesl v beletrii naší nic nového. Ale jistě nebyl bez talentu. Talent jeho nenalezl však podmínek, jež by byly přály jeho vývoji. Byl obětí poměrů. Nové literární proudy dostávaly se k němu teprve z desáté ruky. Z literatury znal pouze českou, a nejsilnější vzory vesnické povídky zůstaly mu vždy cizí. Největší jeho láskou byl Třebízský; vyšel z obdivu k němu a zdědil po něm Podlesí. Neměl vysokých uměleckých cílů, ale na svém místě byl docela dobrý a dobyl si zasloužených úspěchů a významu. Sám nepřikládal pracím svým hlubší umělecké ceny; chtěl bavit své prosté kruhy čtenářstva a toho dosáhl úplně. Práce jeho jsou lehkou, »kalendářovou« četbou. Dílo jeho nutno vždy posuzovat a vysvětlovat ve vzájemném poměru k jeho životu, pod zorným úhlem jeho životních osudů, vzdělání, povolání; jen tak můžeme být k němu spravedlivi. A jen tak možno jej správně oceniti. Literární historie nebude znát jména Pejšova; literární odborníky bude však vždycky zajímati jako zajímavý zjev literárního »samouctví«.

K. Rieger.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

⊙ **Nový ročník NOVIN MLÁDEŽE** dnes zahájen. V nové úpravě vydáno první číslo, které má pečeť vzácné literární události, neboť pro tento zvláště oblíbený dětský časopis napsal velkou báseň mistr Jaroslav Vrchlický.

Je to práce čerpaná z dětského života vzdálených dob. Báseň historická, obírající se osudy českého hošíka, který se súčastnil dětské výpravy křižácké. Báseň tato, roztomilým, dětské mysli zcela přístupným slohem psaná nese jméno »Svojanovský křižáček.

Tímto dílem, svého druhu u nás jediným, učinil Vrchlický české mládeži vzácný dar — dětská

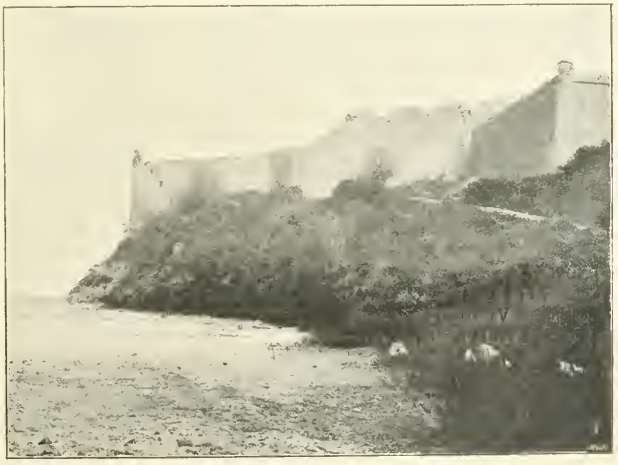

Pevnost na ostrově sv. Markéty.

literatura naše slaví touto událostí nejkrásnější svůj svátek.

Noviny Mládeže i v novém ročníku přinášejí opět román z dětského života. Tentokráte napsal jej J. D. Konrád, jehož příjemný způsob vypravování dětem se velice zamlouvá.

Napínavou povídku má v 1. čísle dr. R. J. Kronbauer, s jinou zábavně poučnou dostavil se prof. K. Mayer. Poučné a zábavné články přinášejí F. Hovorka, Božena Sládková, dr. J. Vít. S básní vesele zvonivou dostavil se osvědčený oblíbenec naší čtoucí mládeže A. Klášterský.

Obě básně i román Konrádův jsou illustrovány, a mimo to naseto je do čísla veliké množství obrázků, hádanek, anekdot, hříček. Dokonce i zvláštní místo letos vyhraženo pro původní tvorbu malého čtenářstva.

O důležitých událostech z celého světa poučuje bohatá rubrika »Zpráv«, praktickými pokyny hemží se oddíl »Práce a vědění«.

Novinami Mládeže vznikl u nás list originelní a neobyčejně zajímavý. A neuvěřitelně laciný! Celý ročník je za 80 krejcarů!

V insertní části jsou zprávy podrobné.

— **Knihovnou Novin Mládeže** dostává náš dětský časopis vhodný doplněk. Hned první číslo způsobí asi velké potěšení. Vychází v této publikaci dílo zvláště cenné: »Veselé chvíle v zoologické zahradě« od profesora B. Bauše. Novou tuto knihovnu naši rediguje Ant. Klášterský.

— **Z Národního divadla.** Octave Mirbeau, jehož aktová komedie »Zloděj filosof« objevila se před týdnem v překladě Görlichově na scéně Národního divadla, přes to, že ve Francii těší se od let značné popularitě nejen jako obratný žurnalista, vtipný kritik, neunavný bojovník za moderní umění výtvarné, ale i jako duchaplný romanopisec a dramatik, u nás až dosud nenáleží k autorům nejznámnějším a nejčtenějším. Ryze pařížský, lokální tón děl jeho nám ho asi poněkud vzdaluje. Proto četli jsme až dosud více o něm než od něho. Mirbeau je literátem výbojným, jenž odhodlaně dovede bojovati pro věc jemu sympatickou a neleká se řešení i otázek nejchoulostivějších. Je výborným pozorovatelem života i vynikajícím psychologem. Dokázal to nejen ve svých drobnějších pracích a causeriích, ale i ve velkých dílech trvalé ceny literární, z nichž pouze románů »Calvaire«, »Lettres de ma chaumière«, »L'abbé Jules«, »Sébastien Roche« a sociálního dramatu »Le mauvais berger« vzpomínám. I jeho komedie na scénu divadla našeho právě uvedená je pěknou, byť i jen skromnou ukázkou pozorovatelského jeho talentu. Zní tu sice mnohé snad až příliš paradoxně, ale jadérko pravdy na konec přece jen z bizarní skořápky pěkně se vyloupne. Hrdina nové komedie je zlodějem pravzláštního druhu. Pravý to gentleman mezi zloději. Dovede krásti v rukavičkách a překvapen při činu svém dovede okradeného přesvědčiti i o účelnosti svého jinak všeobecně podceňovaného »povolání«. »Zlodějství je jedinou věcí na světě, která nás dovede zaujmouti, ale je nezbytno dodati mu pravého lesku, povznésti je z prachu všednosti. Protiví se mi vydírání. Byl jsem obchodníkem, finančníkem, politikem, žurnalistou a konečně stal jsem se členem tak zvané velké společnosti. Zhnusila se mi všechna tato poslání. Poznal jsem, že příslušníci těchto stavů jsou zloději příliš neupřímnými. Ano, zloději . . . Kradou všichni, ale způsob, jakým provozují toto řemeslo, odporuje mému vybroušenému vkusu. Proto jsem se rozhodl zlodějství dáti nový směr . . .« Tak a podobně filosofuje náš zloděj a přesvědčuje svou oběť, ubohého okradeného, muže z nejlepší společnosti, který s úctou naslouchá jeho slovům a na konec dá mu za pravdu. A dialog veden je tak virtuosně, že snad i obecenstvo uvěřilo by zloději-filosofu, kdyby jeho vývody nezněly tak příliš paradoxně. Ale neuvěří-li všemu, o čem elegantní zloděj tak pěkně hovoří, vycítí na konec přec jen kousek té životní pravdy z divokého toho mumraje bizarních vět a odvážných vtipů — jak autor sám praví — »na ruby obrácených«. A to rozhoduje a zajišťuje autorovi úspěch aspoň chvilkový. Více konečně od satirycké hříčky nelze ani žádati. — Drobnůstku, již s vybroušeným vkusem vystavil režisér p. Šmaha, s dokonalým zdarem sehráli pp. Vojan (zloděj) a p. Šmaha (okradený). Kouření cigaret na jevišti ukázalo při premiéře zas jednou svou stinnou stránku. *L. N.*

Toto číslo vydáno dne 1. září 1905. — OBSAH: JOS. D. KONRÁD: Eva. — KAREL NOVOTNÝ: Padlému lesu. — JINDŘICH SVOBODA: Dobrý skutek. — R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lóže«. — Dr. JAROSLAV KVĚT: Cypříše. List z cest. — GUSTAV OPOČENSKÝ: Rudý květ. — FEUILLETON: V. ŠTECH: Vězení muže se železnou maskou. — Valerian Pejša. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE: Pevnost na ostrově sv. Markéty. — Tvrz na ostrově sv. Honorata. — Pevnost na ostrově sv. Markéty.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předpláci se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za předplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec. otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. VÁCLAV ŠTECH, PORADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GREGRA A SYNA.

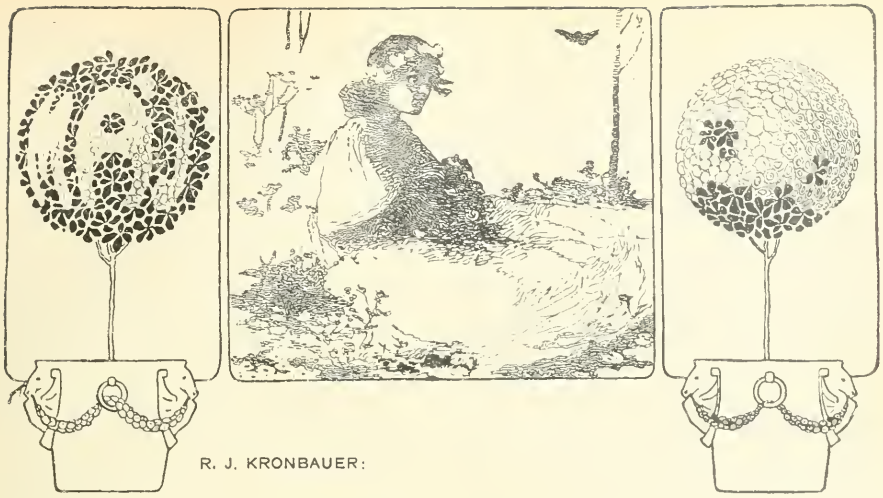

R. J. KRONBAUER:

Snoubenci „Umělecké lóže.“

Román.

(Dokončení.)

roskovický díval se na staroušky a bílé jejich hlavy jakoby slavnostně dotvrzovaly, že není možno, aby se mýlily.

Vešel do pokoje a stanul u svého psacího stolu. V tu chvíli jakoby si byl teprve vše, co se stalo, jasně uvědomil. Co krásných nadějí poutalo se k tomuto místu!

Dědoušek po špičkách obcházel kolem něho. Viděl, jak sebou Viktor prudce trhl, když papír vzal do ruky. Až se ulekl, když sřítil se na židli, jakoby mu kdosi nohy podrazil.

Vešla stařenka, postavila kávu na stůl, přispěchala k němu, hlavu jeho vzala do svých rukou a měkce mu domlouvala.

»Posilněte se trochu ... všechno bude zase v pořádku. Vždyť se nic, pranic nestalo ... Věřte přece zkušené ženě. Vaše žena je světice. Vyhledejte ji .. odprošte ji .. a uvidíte, že Vám odpustí.«

»Babičko zlatá . .,« zvolal Viktor .. »máte pravdu .. tuším, vím, že není ještě všechno ztraceno.«

Viktor objal stařenku, políbil jí ruku a než se toho nadáli, byli v pokoji sami.

»Kdyby byl aspoň tu kávu vypil,« litovala babička, ubírajíc se za stařečkem do své klícky. — — —

Viktor vyběhl na ulici. Ještě nevěděl, ba ani tušení neměl, co podnikne.

Sáhl do kapsy a vyňal z ní chumáč zlatek. Ještě štěstí, že nebyl bez krejcaru. Odvedl počátek překladu a dostal zálohu, která byla daleko menší, než kolik mu patřilo. Rozčililo ho to a již již chtěl nakladateli všechno hoditi pod nohy. Teď chápal, proč ho Emma měla k tomu, aby krvák překládal. Byla to asi jediná její naděje, hvězdička, která svítila do strašné temnoty, ve které tápala. A on s ní tak surově, tak nelidsky jednal. Doznal upřímně, že on je vlastně vším vinen? A kdo ukázal se slabší, kdo podlehl v tom těžkém, nadlidském zápasu? Ne ona ... on se zapomněl, on provedl čin, jenž je mohl oba zahubiti.

Což kdyby Emma byla podlehla ... co by dnes z nich bylo? A ona byla v situacích hroznějších ... přenáhlila se pouze — byla vlastně zaskočena a peněz použila teprve potom, když bylo nezbytí a když se jednalo o jeho zachránění.

Celá minulost zjevila se před jeho zrakoma.

Kde byl úraz .. tam narazili vlastně jeho vinou. Příliš na sebe spoléhal, příliš sebe cenil, poznal to a nechtěl, nemohl se k tomu přiznati. Býval slabochem tam, kde by je byl zachránil energický čin. Lichotívalo mu, že má krásnou ženu, že se o ní hovořívalo jako o báječném divadelním zjevu ... a to mu lahodívalo, poněvadž z toho usuzoval, že by i on z toho mohl míti jednou veliký prospěch. Byl bezohledným sobcem ... a chovával se

jako baba. Co mu jednou lichotilo, proto ji jindy, když mu bylo hořko v duši, protože sám nemohl se vyšinouti, mučil a trápil. A ona vše snášela s takovou andělskou trpělivostí.

Dobře to tenkráte řekla teta . . . mluvila pravdu a proto se tolik rozčiloval. Myslíval si, že je něco jiného, že je něco lepšího než ostatní lidé, protože dovedl napsat nějakou tu povídku . . . a zatím v něm nebylo pravé mužnosti, nebylo v něm smyslu pro spravedlnost, pamatoval vždy jen na sebe a nechtěl nikdy připustiti, že by se také mohl mýliti.

Bylo mu, jakoby v tu chvíli stal se z něho docela jiný člověk. Všechno se dá snad ještě napravit. Emmu musí ještě zastihnout. Ale k tomu je třeba peněz. A kde je vzít. Vzpomněl si na strýce, běžel na telegrafní úřad a poslal depeši tohoto znění:

»Pošlete mně sto zlatých. Obratem — jde o mou a Emminu spásu. Nepošlete-li, jsme ztraceni.

Viktor.«

Bylo mu volněji, když vyšel na ulici. Peníze přijdou, o tom nepochyboval. Kraj světa za ní pojede . . dostihnouti ji musí. Chvíli uvažoval, co teď. Napadlo mu, že se Emma jistě zastavila u tety, aby se s ní rozloučila. Zapomněl, že Emma v dopise naznačila, že odjela bez rozloučení, že nikomu se o tom, co se stalo, ani slovem nezmíní.

Vsedl do drožky a jel k Brusce. Teta div neomdlela, když slyšela, že Emma zmizela. Viktor se pranic neohlížel na její zoufalý pláč, letěl se schodou, vsedl do povozu a ujížděl na nádraží. Kdyby bůh dal, aby ji ještě zastihl.

»Vaše žena je světice . .,« slyšel v duchu vroucí, přesvědčivý hlas té zlaté stařenky Vše najednou chápal, všemu rozuměl. Tolik ji ukřivdil . . . Styděl se za to . . . a s hrůzou si připomínal závěr Emmina dopisu.

»Vynasnažím se, abych zapomněla na hroznou Tvoji tvář, když Jsi mne udeřil a když Jsi tiskl moje hrdlo. Špatřila jsem Tě v té hrozné, přísérné podobě ve chvíli, kdy jsem myslila na své dítě. Nedej bůh, aby se stalo kletbou nevinného našeho tvorečka . . .«

Strašlivá úzkost jim zatřásla. Pomalu jel vůz, v němž seděl. Byl by nejraději vyskočil, aby už už byl tam, kde doufal, že snad ještě Emmu zastihne. Všechno se dá ještě zachránit . . všechno . . velikým pokáním ji usmíří, velikou nezměrnou láskou vyhladí jizvy, jež jí způsobil.

Konečně vůz zastavil.

Nedbal toho, že povozník za ním křičel a že se za ním lidé ohlížejí.

Proběhl chodbou, vrazil do několika lidí, vrazil do čekárny a vyjeveně pobíhal z jednoho kouta do druhého. Nikde ani stopy po Emně.

Strašlivý strach ho až dusil.

Běžel do druhé čekárny.

Vykřikl silným, jásavým hlasem.

V zašeřeném koutě, s hlavou na rukou položenou, seděla Emma.

Klesl k ní a s pláčem objal její kolena . . .

* * *

Asi za měsíc dostal Antoš tento dopis:

»Vám, milý, zlatý příteli . . . musím se omluvit. Prožil jsem strašlivé chvíle — víte, co se se mnou dálo. Psala nám teta, že Jste ji vyhledal a že Jste se starostlivě vyptával, co se to se mnou děje. Opustili jsme Prahu . . .

Našel jsem nový svět, našel jsem sebe a jsme šťastni. Tak šťastni, že to nedovedu vypsat. Teď teprve poznávám, jak ubohé, malomocné je moje péro. Kdyby byla pravda, co jsem si kdysi ve své ješitnosti namlouval, napsal bych kapitolu, které by hned tak druhý nesvedl. Mám toho plnou duši, jako v červnu na lukách je v ní, a až přečtu, co vám napsat hodlám, znovu se přesvědčím, že místo svěžích, orosených květů držím v ruce svadlou ubohou kytici. Chvěju se ještě nyní při vzpomínce na okamžik, když jsem si vezl svou zlatou Emmu z nádraží. A kdybyste byl svědkem našeho návratu . . . vy byste byl jistě si zaplakal.

Dvě bělounké hlavy, dvě pampelišky tulily se k sobě na prahu, jakoby na nás čekaly. Vyběhly nám naproti a přivítaly nás jako svoje vlastní děti. Je přece jenom ještě krása, cit a ušlechtilost na světě. Objímal jsem je jako svoje rodiče. Oni mne neopustili v nejhroznější chvíli . . . když jsem jako zoufalec stanul na prahu opuštěného našeho obydlíčka, přitulili se ke mně a vznešené, čisté jejich stáří mne podmanilo a vyvanulo z duše poslední kapku jedu, jež otravovala moji duši, celý náš život, naše štěstí.

Povím vám, co nás spasilo.

V nejpalčivější chvíli telegrafoval jsem strýci o peníze. Byl jsem vyděšen a telegram můj ohromil ho svou zmatenou stylisací. Znáte mého strýce a víte, jaké rešťství ho stihlo. Měl jediného syna, kterého musil dáti do ústavu. Je sám už stár a nemá již sil, aby řídil závod, jenž roste a se vzmáhá. Přivolal jsem si v nejkritičtější okamžik pomoc.

Skoro celou noc ani oko jsme nezamhouřili.

Radili jsme se, co podniknout, abychom vybředli z poměrů, jež nás hubily. Pamatujete-li se ještě na divný můj sen? Viděl jsem Vás stát pod malostranskou mosteckou věží . . . My octli se ve vřavě, jež strhla nás ve svůj vír. Už jsme také krváceli z četných ran . . . a hle . . . najednou jsme se octli v zátiší,

u studánky, u čistého pramene, kde nebylo ani stopy po zmatku, jenž zuřil opodál.

Říkávali jste nám: snoubenci umělecké lože. Bylo to krásné, pyšné slovo. Ale nám nepřineslo to, po čem jsme toužili. Myslím, že bychom se byli utloukli jako ranění ptáci. Nebyl jsem na to dost obrněn, abych v literatuře vynikl . . . Bylo tu snad na tom keříčku mého snažení nějaké skromné poupátko talentu — ale nemohlo se rozvinouti, poněvadž už v květnu jsem žádal, čekal plody, ovoce. Vím, co mne zahubilo . . . hmotný zisk byl jedinou mou myšlenkou a poesie zděšeně prchla před hrabivou mou rukou. A podobně dělo se s Emmou. Zdá se, že v ní byla větší záruka úspěchu. Dost možná, že ona přinesla svým ústupem velikou oběť. Dnes nás to již neznepokojuje. Byla by musila projít nekonečnou řadou křižových štací, a je velice pravděpodobno, že by to bylo rozvrátilo náš rodiný krb. Znáte moji osudnou slabost. Nemohu za to . . . Snad to byla choroba . . . Nerad na to vzpomínám. Jisto je, že jsem z ní dnes vyléčen. Měl jsem ovšem míti více síly . . . dost možná, že bych byl po tom, co se událo, nikdy už nebyl zachvácen hrozným tímto šílenstvím — kdož to může vědět? Je líp, že jsme se dovedli vymanit z toho, co nás rozlučovalo a vzdalovalo. A kam by byla Emma mohla dospěti, když nouze posadila se u našeho prahu a cenila na nás svoje ostré, hladové zuby?

Toho jsme si oba byli dobře vědomi. Bylo nám úzko při pomyšlení, co bude zítra . . . ale zapomínali jsme na to, kdykoli jsme se k sobě přivinuli. Spálil jsem překlad onoho krváku a Emma hodila do plamenů svoji roli, kterou onoho osudného dne dostala.

A nám bylo, jako bychom stanuli na jiném, na lepším břehu. Věděli jsme, že se již nevrátíme . . . že nevstoupíme již na pramici, která by nás dopravila na místo, jež jsme opustili. Bylo pusto za námi, byla tam tma — před námi zakmitalo se malé světýlko, k němuž jsme šli ruku v ruce.

Věděli jsme, že to je naše láska a my cítili v sobě sílu, obrození, my tušili, že budeme vykoupeni, spaseni.

Ráno, když jsme snídali, — starouškové se o nás starali, protože my si na jídlo ani nevzdechli . . . vešel strýc. A už nemám mnoho co vypravovat. Ani jsme se nenadáli, že tak záhy naše světýlko postaveno bude do okénka útulného domečku.

Jsme venku, jsme vykoupeni.

Stal jsem se pravou rukou strýcovou. Až jednou zatoužíte po oddechu, přijeďte se na nás podívat. Ukážeme Vám, milý, zlatý příteli, dva hrobečky. Máme je pod okny v zahrádce . . . v jednom dříme moje Literatura, ve druhém Divadlo moji Emmy.

Už jsme na ně skorem zapomněli. Zarůstají travou a náhrobních pomníků jsme ani nepostavili.

Denně si spolu vyběhneme do přírody, do hor a lesů a těšíme se na velikou, radostnou chvíli. Jenom jedna věc kalí moje štěstí. Bojíme se toho, aby naše dítě nepřineslo památku na strašnou chvíli, kdy jsem se zapomněl. Tisíckrát už vyhladila Emma žhavými polibky chmury s mého čela . . . snad se také rozplynou, jako mráčky na obloze.

Nikdo nás v Praze nepohřešil . . . je vidět, že jsme nevzbudili ani tolik pozornosti, jako svatojanská muška, když zazáří svým snivým světlem.

Byli jsme povoláni, ale nebyli jsme vyvoleni.

Srdečně Vás zvou a těší se na Vás bývalí . . .

Snoubenci »Umělecké lože«.

FR. HERITES:

Několik pohledů do časů mé mladosti.

Rekruti jedenáctého pluku jihočeského v r. 1859 odvedení táhli do Italie, kde pluk ležel, šli do války, a to přirozeně rozvířilo mocně celou krajinu, z níž pluk se doplňoval.

Po písecké silnici vyšlo naproti vojákům půl města, a také my školáci jsme šli až na račický vrch, kde jsme zůstali stát a dívali se, jak s vrchu zvaného »Radování«, od Písku, regiment sestupuje a pak zas vystupuje po vrchu račickém, k nám pořád blíže, jak bílá páska mezi pestrou obrubou, tvořenou lidmi venkovskými, již vojáky v seřaděném šiku postupující provázeli v hustých davech po obou stranách silnice až do škarp a za tv ještě, místy daleko až do polí.

Vojáci nás došli a přidružili jsme se k průvodu, do Vodňan jsme vtáhli za víření bubnů.

To nás tak rozechvívalo, tolik vzněcovalo. Ti hrdinové z pohádek, které jsme slyšeli od

babičky i četli, ti rekové a vojevůdci starověcí, již nám z dějepisu školního už byli známi, jakoby oživovali před námi, vtělovali se do těch ubohých vojáčků-nováčků, v jichž mladých duších jistě ve skutečnosti bylo více stesku po domově, z něhož se brali do neznámé země, nežli hrdinství.

Ve Vodňanech regiment přenocoval. U nás byl ubytován náš vlastní bratranec. Nepatřil k rekrutům, měl již několik roků vysloužено jako poddůstojník v kanceláři plukovní, až nyní přidělen byl k vedení nové, čerstvé krve do války. Byl to hezký hoch, veliký, s mohutnými kníry. Záviděli nám toho dne všichni spolužáci, již nebyli tak šťastni, aby mohli chlubiti se jako my, že »náš bratranec jde také do války«. V našich očích byl slavným mužem, jehož čekají ohromná vítězství, dívali jsme se na něho s úctou a obdivem. Připadal nám obrem, který, až tam na místo přijde, jednou ranou všecko rozmlátí, poseče. Mluvil s námi tak přísně, tak tvrdě, jako se svými rekruty.

A ráno, když se loučil s maminkou naší a na rozchodnou líbal jí ruku, dal se pojednou do usedavého pláče. Křížem maminka žehnala vojákovo čelo, aby jej Bůh chránil.

A ochránil jej. Po bitvě u Magenty psal nám náš Julius. Nic se mu nestalo, ač byl v nejprudším ohni a kule fičely mu kolem hlavy jako kroupy; dle jeho psaní jedna proletěla i jeho čákou. Také po Solferinu, kde 11. regiment jihočeský byl decimován, »zůstal jsem bez poškvrny jako panna«, psal nám žertovně a vesele.

Na bojišti povýšen byl na důstojníka a — pak se krátce na to sám zastřelil pro nějaké milostné pletky.

»Před nepřítelem chudáka chlapce chránila moje modlitba,« bědovala rozlítostněně naše maminka. »Ale před zrádnými ženskými svody nedovedla jej ochránit! . . .«

Časně ráno, za svítání, vojáci shromažďovali se na vodňanském rynku k dalšímu pochodu. Z Vodňan do Budějovic je daleko, jeden z největších vojenských denních maršů, i třeba záhy vyrazit.

Až ze vzdálených šumavských vesnic němečtí sedláci a selky přišli, aby spatřili ještě své syny, s dětmi svými se rozloučili. A milenky, s tím svým každá se držela a na něho se věšela, jak tu v plné zbroji, s řemením přes prsa stál, až zavzní povel na pochod.

A ten pak zavzněl. Ručnice zazvonily, zavířily bubny — —

A kde kdo zase ještě šel s vojáky, až na půl cesty k Budějovicům je provázely davy a snad až do Budějovic některá ta plačící dívka šla si pro jedno ještě objetí toho, s kterým tu navždy se rozloučila, kterého nikdy pak již nespatřila. Za krátko tolik krve teklo po těch bílých vojenských kabátech . . .

Byl jsem málo kdy tak pohnut v životě, jako po letech, když jsem v kostnici na solferinské pláni stál nad hromadou bílých lebek a hnátů, sebraných po okolních polích. Zdálo se mně, jakoby usmívaly se tu na mne známé tváře z naší krajiny jihočeské a ty pahýly rukou se vztahovaly k pozdravu tam do Čech k nám . . .

Byl jsem teprve osm roků stár. Pamatuji, že doma u nás často mluvilo se o válce a o veřejných záležitostech vůbec, jmenovitě při stole, u oběda, otec s provisorem z lékárny politisovali a o věcech se přeli. Všemu jsme rozuměly málo my děti, ač lačně chytaly jsme každé slovo. V těch dobách však jsem nabýval, byť nejasné ještě, uvědomění, že svět nekončí za drahou, teplou domácností našich milovaných a nás milujících rodičů a za školní budovou ve Vodňanech. V celku bylo to probouzení se dětské duše jaksi bolestné . . .

— Chodil jsem do školy vodňanské, která vydávala tenkrát ještě německá vysvědčení. Tak zvaná »Hauptschule«.

Také z dvoutřídní reálky vodňanské mám z r. 1861 vysvědčení ještě německé a německy se tu ještě přednášelo. Za druhý běh školního roku 1861 mám odtud (z Vodňan), kde dnes není vůbec žádného Němce a také tenkrát jistě nebylo, teprve první české vysvědčení.

Když jsem r. 1862 přišel na gymnasium do Písku, bylo toto také již české; před tím však můj starší o málo bratr jen náboženství a češtinu měl tu po česku, ostatní všecko německy. I za mne ještě mathematika zůstala nám po německu, profesor, převzatý z předešlých dob, česky neuměl; jinak byl to výborný muž a jedním z nejoblíbenějších u studentů profesorů. Němec byl i ředitel, který s jazykovou přeměnou gymnasia sám se ovšem nepočeštil. Teprve v druhé polovici šedesátých let oba byli přeloženi z Písku na německé ústavy, kam právem patřili. —

— Když vypukla polská revoluce r. 1863, byl jsem v parvě. Dvanáct let mně bylo. Válka v Italii otvírala mně první průlomy do současných dějin. Nyní jsem byl o čtyři roky starší. Tady nový mocný náraz stal se na mou duši, první silný otřes ideový. —

Byla všecka česká mládež tehdejší zaujata, ano vznícena pro polské insurgenty. Cítila vroucně s nimi, sympatisovala s nimi otevřeně. Uvažování o tom, byl-li povel daný tam za Vislou a Němenem k povstání národa, opatrný, moudrý, prospěšný do budoucnosti, jak se tím česká vůdčí veřejnost politická zabývala — to se nedotýkalo srdcí mládeže, toho nedbali jsme my, mládež. V revoluci polské viděli jsme, jako bychom byli viděli

i v každé jiné vzpouře, zosobněný v přítomnosti boj za svobodu všech věků. Četli jsme horlivě noviny, tehdy vycházející redakcí Vincence Vávry »Hlas«, který stál nadšenými pery svých znamenitých redaktorů, na straně Poláků proti Rusům. Četli jsme tendenční romány polské (Boleslavity a jiné), mezi studentstvem kolportované.

Tři studenti z pisecké reálky uprchli na pomoc povstalcům. To byli praví mužové v našich očích. Jeden z těchto tří bojovných uprchlíků, známá později osobnost česká, súčastnil se opravdu bojů v řadách polských a byl i těžce raněn. Druhý, jménem Šavrda, nedostal se vůbec přes hranice, byl při přechodu jich pohraniční stráží zastřelen. Třetí, můj užší krajan, vodňanský rodák, Leopold Vaněk, vrátil se po čase v stavu velmi zbědovaném; stal se později sládkem a »o té hlouposti«, jak svému vzplanutí pro věc svobody říkal, nechtěl slyšet. Bývá tak už s mnohými vzplanutími za mladosti. Mnohé ideály mládí podobně tak se hroutívají — —

R. 1866 ukončen školní běh letní hned před koncem června, všechna mládež školní poslána na prázdniny, školní budovy byly pohotově, aby v případu potřeby mohly sloužiti za nemocnice a všude cupovala se charpie na rány vojínův. Kde jaký starý hadr plátěný sebrán a věnován tím způsobem na oltář vlasti; dnešní zdravotnictví, dnešní chirurgie pěkně by se poděkovaly za takové dary, jichž na fůry se navozilo z každého okresního města.

Vyšel jsem z kvarty. Bylo mně na šestnáctý rok.

Nějak zvlášť jsme touto válkou v duších svých mladých vznícení nebyli, jak by se mohlo předpokládat. Také jsme sice souhlasili, aby ti Prušáci byli co nejrychleji utlučeni čepicemi, ale jinak celá ta válka nestrhovala nás nijak k nějakému nadšení. V Italii vlastně jsme sympatisovali spíše s nepřítelem, na straně jeho byl Garibaldi, o němž jsme mnoho horovali. Měl jsem v řadách jeho dobrovolníků i jednoho kamaráda, který se u pána, v jehož rodině jsem bydlil, učil cínařem a když se strojil výbuch války, pospíchal domů, »aby paží svou vlasti přispěl«, jak nám hrdě zvěstoval.

Nevrátil se více do Písku ubohý hoch, zůstal kdesi při Gardském jezeře, na hranicích Tyrolských, kde proti Garibaldským střelcům stál náš 11. pluk — a »tak jsme takové mladé, hezké klučiky sestřelovali jak makové hlavičky«, psal jeden z našich vojáků, starší již, který měl svých dvanáct roků vysloužen, ale neměl v rukou ještě »abschied«, i musel zas ještě na vojnu. »Líto až bylo těch dětí srdci člověka,« zatesknil citlivý nepřítel.

— Po prázdninách r. 1866. zůstal jsem ve Vodňanech. Otec můj tu měl lékárnu i dostal jsem se k lékarnictví, hlavně na přání maminky, která v té době těžce již churavěla a ustrašena sotva skončenou válkou, všecky své děti chtěla mít doma — a pak se záhy dosti sama rozloučila se všemi — —

V té době mnoho jsem již měl přečteno. Všechny romány Herlošovy, Chocholouška, Tyla, Waltra Skota, jehož otec byl ctitelem a v německém překladu měl téhož souborné vydání. Mezi studentstvem koloval v opisech Havlíček, co bylo zapovězeno z jeho spisů: Vladimírův křest, Tyrolské elegie, to jsme uměli nazpamět. První české překlady ruského románu, v »Slovanských besedách«, Hálkem založených — znamenitý podnik své doby — nám nové světy otevíraly — —

Nyní přišel Shakespeare, Goethe, Byron, Mickiewič atd. K tomu všecka současná literatura domácí. Tenkrát ještě stačil jednotlivec přečíst vše a o všem vědět, co v Čechách vycházelo.

V té době jsem také začal psát. Již v Písku, v quartě, vydávali jsme s důvěrným přítelem mým psaný časopis, sami dva spolu jsme jej psali a to jen pro sebe — ale tam jsem byl »pro vědeckou část«, měl jsem tam totiž jakýsi článek botanický, výborný, to se rozumí. a pak jsem uveřejňoval tu soustavné řešení úloh z Močníkovy aritmetiky, jež jsem tím způsobem lidstvu předkládal jako nějaké neznámé objevy z vyšších říší. Básně do našeho »Vínku« psal druhý redaktor, takto realista, vlastně ty své básně, taškář, jak jsem později zjistil, »upravoval« podle Jahnova »Růžence«. Prósu belletristickou, jíž nevyhnutelnou potřebu pro náš list jsme palčivě cítili, překládali jsme společně ze staršího německého illustrovaného magacínu. Byl to jakýsi cikánský román, nevím od koho, jmenoval se »Činga Panna«. Vyšly ostatně jen asi dvě kapitoly, »Vínek« náš přestal vycházet — redakce se rozešla.

Že bych mohl sám napsat báseň, anebo dokonce snad prósu belletristickou, dlouho mně nenapadlo ani ve snu. Až najednou to na mne přišlo, sedlo to na mne, popadlo mě to, a už jsem se nezbavil těchto pekelných mocností.

Někteří bývalí spolužáci moji na píseckém gymnasiu seskupili se v jakousi literární družinu a té jsem se stal členem. Začal jsem si dopisovat se všemi, s každým zvlášť, a posílal jsem jim své verše.

Hlavou naší byl Josef Kálal, ze všech nás opravdu duchem nejvyspělejší, výborná hlava. Byli jsme v Písku čtyři roky v jedné třídě, ale teprve nyní jsme se spřátelili, ano sbratřili, o prázdninách Kálal vždy býval u nás ve Vodňanech. Měl jsem ho opravdu rád a nepoznal jsem mnoho lidí tak hlubokých, jakým

byl on. Studoval pak práva a stal se soudním adjunktem v Netolicích, kde zemřel.

Zajímat snad by mohlo, že on byl tím »královským adjunktem«, který putoval po všech listech i zahraničních a tlustými telegramy byv denuncován, stal se i předmětem interpelace na říšské radě — že se podepsal na úředním spisu netolického c. k. okresního soudu: k. adjunkt. Disciplinárku na něho hodili, ale na konec ze všeho nic nebylo. Zjistilo se totiž, že to »c« obžalovanému zůstalo nedopatřením, náhodou v péře.

Psáti verše Kálal přestal, napsal jich ostatně jen málo, ale básníkem byl a zůstal celý svůj, bohužel krátký život, až do své smrti, ve své horoucí a při tom jemné, pro všecko krásné a vznešené planoucí duši. Provodil jsem jej ke hrobu osobně i článkem ve feuilletonu píseckého »Otavana«, čímž nesplatil jsem však dluh svůj a rád bych napsal někdy několik ještě slov o tomto dnešní době docela už zapadlém českém člověku.

Písecká družina literární vešla ve styk s Budějovicemi, prostřednictvím přátel Otakara Mokrého a Josefa Holečka, z části též s Jindřichovým Hradcem, a tak jsme utvořili jakousi jihočeskou skupinu literární, jež chtěla se přirozeně uplatnit v české literární veřejnosti.

Usneseno vydat almanach a tím svět překvapit, hromadně vpadnout do literatury; rozumí se, že nebylo mezi námi pochyby, že to bude vpád vítězný, který každého ohromí, omráčí svou silou a svým významem.

Josef Kálal, Jan Dunovský a já jsme zvoleni byli redaktory.

Co se napsalo tenkrát námi všemi veršů, bylo pravé boží požehnání, máku se tolik nerodí na polích.

Co kdo splodil v objetí své Musy, poslal některému z nás tří redaktorů, ten to přečetl, posoudil a navrhl »ano« nebo »ne« (totiž přijímá-li pro almanach, nebo odmítá), a poslal druhému, ten třetímu. Plodnost byla na mnoze taková, že jeden ze členů našich posílal týdně plný, hustě popsaný sešit v modré obálce, jak kupoval je k lepším účelům pro školu; někdy za týden přišly najednou i dva sešity. »Básně Václava D . . . od 1. do 3. září napsal prostě na bílý štítek modré obálky, a od 4. do 6. na druhý. Kdyby byl tak dobrý hoch pokračoval, dnes byl by předstižen Vrchlický i Calderon. Ale náš Václav D. záhy jinak se rozmyslel, jako když utne — přišly najednou dva sešity a za týden už nic a nikdy dále už nic — — věnoval se povolání užitečnějšímu, jež ho učinilo zámožným a šťastným, neodvislým mužem a na všechno poesii, nejen na tu svou, nepochybně už dávno kašle.

Básní přijatých pro náš chystaný almanach bylo brzo tolik, že bychom byli mohli vydati knihu, objemnou jako bible. Nastalo ovšem pak třídění, nové vybírání a přebírání; hlavně zásluhou Kálalovou svazek se tenčil očividně.

Redakce přišla do Prahy, na vysoké školy, obzory její středoškolské se rozšířily. Začala se na vše dívat vážněji, kritičtěji. Byly dny, kdy na podnik literární svěřený jejímu uspořádání, dívala se sama dosti skepticky. Cítila nedostatky, slabosti k tisku přichystaného materiálu a pátrala po nových spolupracovnících, hledala nová jména. Tak se dostal k nám Jaroslav Vrchlický, který o něco později do Prahy přišel z gymnasia Klatovského. Dal nám několik básní, z nichž bylo viděti hned lví spár.

Almanach vyšel až r. 1871 pod jménem »Anemonky«, almanach omladiny jižních Čech, a věnován byl »památce Petra Chelčického«. To znělo hodně bombasticky. Kniha mladických, nezralých veršů, většinou sladce milostných, připsána hlubokému mysliteli středověkému, mystickému původci Českých Bratří!

To možno odpustit jen mládeži — — Budiž tedy také nám odpuštěno . . .

Když vyšly »Anemonky«, nebyl jsem už v Praze, byl jsem ve Štýrském Hradci. Dobu války francouzsko-německé jsem prožil zde. Na universitě jsme rozděleni byli ve dva tábory, jež při každé příležitosti živě se potíraly. V laboratoři naší chemické, kde jsme pracovali společně a blíže se museli stýkat, Slované, Němci i Vlaši, byly hádky na denním pořádku. O komersu studentském, jako každoročně po imatrikulaci pořádaném, bylo by málem došlo mezi studentstvem německým a námi, Slovany, k prudké řeži. Tam dole byla jižní krev. Můj soused při banketu a dobrý přítel, Slovinec Tone Hrast, těšil se už na rvačku jako dítě. Oči mu planuly rozkoší. Vytáhl ze šosu klíč od domu, ohromný klíč, jako mívá socha sv. Petra od brány nebeské. »To je nejlepší zbraň,« liboval si — »lepší než revolver.« Nemoha se už dočkati, zatím jako na cvičenou švihal klíčem na prázdno do vzduchu.

Taktu děkanů a rektora, již seděli mezi studentstvem, podařilo se zabrániti výbuch v slavnostně vyzdobené síni.

Ale pak v noci srazilo se studentstvo přece a na kolika místech. Druhého dne byli i ranění v nemocnici, a bílé čapky jednoho buršenšaftu loveny ze zelených vln Mury, kam je Dalmatinci, s nimiž se buršenšaft na mostě setkal, naházeli. Nescházelo mnoho, že by majitelé čapek byli s mostu letěli za nimi do řeky.

Tone Hrast nemohl domů té noci, což mu ovšem nevadilo. Toho dne málo kdo dostal

se do postele před bílým ránem. Klíč od domu měl, ale zuby chyběly na něm. To všecko bylo pro tu »sladkou Francii« — jak říkají rekové Zeyerovy Karolínské epopeje.

Nahodil jsem několik těch vět jen tak, abych naznačil, jaký byl tehda bujný, nevázaný život na universitách jinde, než v Praze, a jak se dnes u nás přehání, když se každá mizerná noční srážka pouliční nebo hospodská nafukuje v žurnálech (našich zrovna tak jako německých) málem na světovou událost.

Přišla porážka Francie, v níž jsme my Češi cítili právem také svou porážku. Pád fundamentálek ukazoval na pohřbení našich národních nadějí a tužeb na dlouhou dobu — —

Vrátiv se do Čech po dvou letech pobytu ve Štýrsku — všecko všude nalezl jsem již jako stísněno, na nedávné vzplanutí jako by popel zvolna napadával a je dusil — —

— Před »Anemonkami« měl jsem tištěny již opětovně verše ve »Světozoru«. Poprvé s pseudonymem hned r. 1869, pak pod vlastním jménem. Do »Květů« Hálkových a Nerudových jsem však se svou poesií nemohl se nijak dostat. Posílal jsem hojně básní redakci, ale házeny šmahem do koše, což pravím na útěchu mladým básníkům, k nimž ošemetní redaktoři dnešní často chovají se podobně. »Něco v tom na každý způsob je — ale v celku všecko dosud ještě nějak hodně neurovnané,« odpověděly mně jednou »Květy« na chifru mou v redakční listárně, a to jsem považoval již za veliký úspěch — »vždyť se vyslovil sám Hálek nebo snad dokonce Neruda, že něco ve mně je,« opakoval jsem si na útěchu zármutku nad novým odmítnutím.

R. 1874 přinesl »Lumír« (v druhém svém ročníku) prvou mou prosu. Drobnou arabesku, ani ne na sloupec, kterou jsem svěřil svým v Praze dlícím přátelům Holečkovi a Mokrému, a ti ji do »Lumíra« sami donesli.

»Před prvním plesem« nazývá se tato moje prosaická prvotina a tak, jak byla uveřejněna nese hojné stopy redakční tužky.

Tenkráte mít práci otištěnu v »Lumíru« bylo tolik, jako býti pasován na rytíře sv. Graale. Žádný list už nikdy v Čechách neměl a nebude tak snadno míti v tom smyslu význam takový, jaký měl tehda »Lumír«.

Od té doby jsem považoval se sám za spisovatele. Všecko druhé, co jsem kdy dělal a musel dělat, bylo mně vždy vedlejším. Moje hrdost a sebedůvěra časem ovšem dostávaly značné trhliny — —

V »Lumíru« měl jsem pak i verše ještě tištěny, ale brzo psal jsem už jen prósu.

Třicet plných let tak činím — —

A zvolna přecházela — rychle unikla při tom moje mladost . . .

Řady, k nimž náležím, jsou silně již prořídlé. Na bojišti s nání zbývajícími a počtem stále ubývajícími, nalézá se již dlouho generace nová a — třetí jest en marche.

JAROSLAV HAASZ:

Podzim.

Již jeseň stromy žíhá
svým štětcem žlutavým
a listí rozebíhá
se jako v polích dým.

Kaliny duše bílá
nám v pláči krvácí,
zem lůžko rozestýlá
a mhou se potácí.

A léto, žebrák starý,
jde v plášti šedivém,
v chmur černých lehá máry,
a s bohem dává všem.

☐ **Na sklonku ročníku MÁJE** vzpomínáme radostně všech, kdož stáli při nás v uplynulém roce. Byli to milí spolupracovníci naši a odběratelé listu, jimž především děkujeme upřímně za všechnu pomoc, která umožnila, že Máj na dráze stálého vzestupu ničím nebyl zastaven. Tyto neklamné projevy přízně a neocenitelné důkazy obliby našeho týdenníku posilily nás při pracích pro nový ročník konaných. Obsah jeho přesvědčí opět naše příznivce, že rozkvět MÁJE jest nejpřednějším z našich cílů.

Kdo chápe naše poslání, kdo s námi cítí, jistě i v novém ročníku bude rád svědkem dalšího rozvoje našeho časopisu. *Redakční výbor.*

∴ **Jan Neff** odešel skoro až příliš nenápadně, skromně, jak působil. Nebyl mužem hlučné činnosti, jeho život byl vyplněn vytrvalou, úsilovnou prací, jejíž monotonní šeď není s to odpoutati povrchní pozornost veřejnosti od lesknoucích se bludiček časových sensací. V době hesla o hospodářském povznesení národa měli bychom dvojnásob vážiti si mužů, kteří již před celými desetiletími viděli budoucnost naši na poli hospodářské práce a kteří sami předcházeli příkladem, vypracovavše se z nepatrných počátků k značnému jmění a k úctyhodnému postavení ve společnosti. Význam a cena jejich vynikne teprve, uvědomíme-li si náležitě celou tu tíhu hospodářské přemoci, která nás tlačí a vzpomeneme-li, jak platných služeb lidé zámožní, česky cítící, nám mohou prokázati. Neff, rodilý Moravan, pamatoval především na zapomínanou svoji domovinu a šlechetnými svými fundacemi v Brně a v Lipníku hleděl upevniti půdu, důležitosti pro nás nesmírné. Jeho skutky hluboko převáží celé záplavy populárních frází, zaslouží si tedy, aby ho bylo s úctou vzpomínáno, více však, aby příklad jeho byl následován. Budiž mu lehkou rodná země, do níž byl uložen. —*ek.*

∴ **Slovenská výstava v Hodoníně.** (Dokonč.)

Radostí zaplesá srdce nad vyšívkami, jichž z moravského Slovácka je tu vyloženo na 60 kusů a uhersko-slovenských na 70 kusů; hojně ukázek je tu z bohatých sbírek red. Kretze v Uh. Hradišti. A co nebylo možno jinak opatřiti, s tím shledáváme se na řadě fotografií typů lidových a krojů ze sbírky ředitele p. J. Klvaně.

Místnost druhá určena je pro nábytek a obrazy. Z nábytku vystaveno tu 14 kusů lidového nábytku nynějšího, pak 5 kusů nábytku městského a 8 kusů starého lidového nábytku. Z obrazů pozoruhodny jsou svojí originálností lidové obrazy na skle a na plátně.

Na chodbě pak ve skříni velmi vkusně uloženo 280 kusů kraslic, vedle pak zase asi 100 fotografií lidových typů a krojů ze sbírky prof. Ed. Horského a několik původních kreseb a maleb slovácých umělců, mezi nimiž plně zaujme vás Uprkův originál »Hudci«.

Vlašim před 100 lety.

Bohaté toto oddělení národopisné zasluhovalo by řady vlastních studií a doufáme, že mnoho z toho, co zde péčí prof. Krejčího sneseno, zůstane trvale a to v dobrých rukou zachováno.

Nuž a teď na výstaviště, kde, jak viděti z okna druhého patra je jako v úlu a plno barev fáborů, krojů a kor-

dul. Velmi milý a útulný pohled skytá hodoňské vlastní výstaviště, kam vkročíte jako domů, a než se otočíte, už jste tu úplně doma. Zatím jen tak zhruba obhlédnete do čtyrhranu seskupené pavilony a zaměříte na chvíli odpočinku a pohovy do bojanovické búdy na hlt jiskrného, zelenavého slováckého vína.

Tu je vlastní »centrála« vzkazů, setkání a shledání — o rušném dni 13. t. m. novináři rozbili tu aji svoji »bursu« — a dáte-li si s někým sraz v bojanovické búdě, jistě se tam s ním srazíte, protože tu je tak útulno jako někde ve sklepě Úprkově neb Štanclově v Mařaticích. A dne 13. t. m. tu bylo to jako »lože« pro nádhernou podivanou na »hody lanžhotské«, na tance a hry, na dožinky, na svatbu, pak došli aj Trnovi hudci z Velké a Francek Úprka a Frolka si tu aji jaře před búdú zatancovali — ja, kdo nezná búdy, ten nechť si zajede v některý rušný den na výstavu v Hodoníně a nebude banovat.

Mimo obvyklé nutné obchodní pavilony — jako nezbytné pohlednice, pošta, trafika a pod. — mají tu svoje pavilony vkusně vypravené První moravský akciový pivovar se sladovnou v Přerově, První akciová společnost továren na orientálské cukrovinky a čokoládu v Praze, Rolnický akciový pivovar v Lipniku, Hodoňský pivovar, Antonín Kunz z Hranic, c. k. hodoňský velkostatek a j. v.

Jako každá krajinská výstava, tak též i hodonínská stala se po dobu svého trvání střediskem různých sjezdů, schůzí a slavností, v kteréžto příčině byl nejvýznačnější den 13. srpna, o němž obšírněji hodláme se tuto zmíniti. Na den ten určen sjezd Československé Jednoty, sokolský slet, zahájení hosp. výstavy a mimo to den ten byl dnem čistě slovácký m, nejnádhernějším z celého výstavního období; tolik krojové krásy nebylo sneseno od doby národopisné výstavy v Praze roku 1895 a ode dnů Rodinovy výpravy na Slovensko. V ten den zase jednou Slovácko žilo a na krásný ten svátek slovenského lidu jistě dlouho se nezapomene. Kdo chtěl viděti jásající Slovač, ten měl v onen den zavítati do Hodonína a byl by jistě užasl, jak bohaté krojové umění dovedl si do našich dnů zachovati prostý slovenský lid.

Z celého kraje hodonínského a z celého jižního cípu Moravy, sešli se šohaji a šohajky ve svých malebných krojích a došli i staří, aby se zas jednou společně na své výstavě sami poradovali a ostatním ukázali, co krásy a umění dosud ztajeno je v nízkých slovenských chatách.

Krásy vyšívkového umění, uložené v druhém patře budovy české reálky, tam jen na figurinách vystavené, zde uplatnily se teprve na statných postavách šohajů a skvostně profilových šohajek. Věru, že neúmorná snaha profesora zemské reálky Arnošta Krejčího, jenž se postaral všemožně o to, aby krojový sjezd se co nejlépe zdařil, byla velkým úspěchem korunována.

Už hned při dopoledním velkolepém průvodu, velmi ladně dle krojových odstínů jednotlivých obcí sestaveném, ukázala se krása krojová v plné své rázovitosti.

Průvod byl upraven tak, že ve třech skupinách bylo předvedeno celé Hodoňsko a sice první oddíl zabíralo Horňácko, význačně převládající barvou bílou (obce Velká, Hrubá Vrbka, Kuželov, Tvarožná Lhota a j. v.), za nimi šly obce středu Hodoňska (Rohatec v neobyčejně velkém počtu, Ratiškovice, Dubňany, Bojanovice, Těšice a okolí), třetí skupinu pak tvořilo Dolňácko (Lanžhot, Ko-

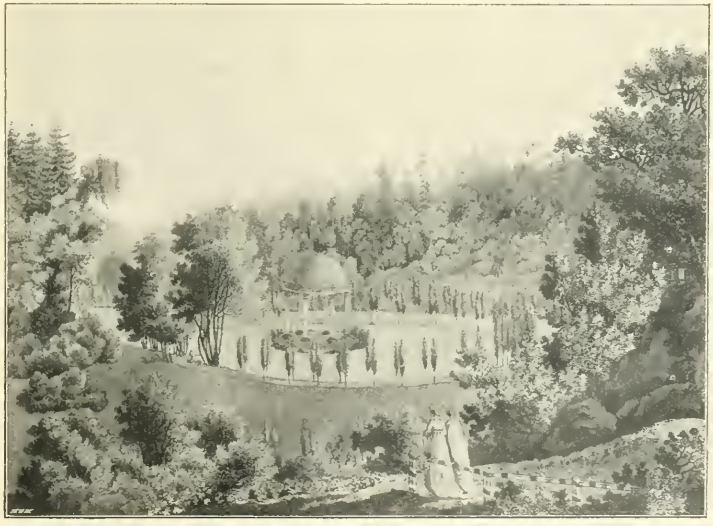

Vlašimský park před 100 lety.

stice, Tvrdonice a j.) Každá ta jednotlivá skupina pak vyznačovala se svérázností barev krojových. Průvod, jenž čítal mnoho tisíc hlav a v němž vedlo šohajky svižně si vykračující sedm kapel venkovských z té které obce, zahájen byl banderiem šohajů z Dubňan na vystrojených koních. Za nimi známí Trnovi hudci z Velké. Starý Trn jen radostně přimhuřoval očka a hrál a hrál, až milo bylo sluchu a zraku a za Trnem hrajícím horňácké písně chasa z Velké zpívala vysokými hlasy své písně, výskala a cifrovala jako když jde k hodům a tanci. A jako Veleční, tak Rohatečtí a Kostičtí a Dubňanští — vše v jásavém reji, zpěvu, výskání a cifrování.

Za chasou z Velké kráčely dívky, ženy a mužové z Velké, Hrubé Vrbky a Kuželové. Tu byli mezi svými v krojích svého kraje i náš milý Franta Úprka a jarý Antoš Frolka, šel v této družině i ctihodný starosta obce Jan Rumíšek. Horňácko pak doplňovaly ženy se žlutými neb bílými sukněmi, některé v bílých šátkách, vkusně uvázaných a do zlatova vyšívaných.

Ve středu průvodu, kde kráčely obce ze středního Hodoňska, byla stejně lepá podívaná, hlavně na Rohatecké. Síla jich bylo, každá jako máje, děvčata původní čepce na hlavách, každá ta hlavička jako obrázeček, hotová pohádka.

A nejsilnější ze šohajů nesl na hlavě »svatební koláč«, složený do vysoké homole z marcipánu, perníku, ovoce a pod, nádherně vypentlené; splývající pak v rozích koláče dlouhé pentle nesly čtyři družičky a zas za nimi děvčata, mužové a ženy. A za Rohatcem jenž plnou chválu a obdiv obdržel, zas Dubňanští, Ratiškovští a Milotičtí a za nimi pak Lanžhoťané ve svých jasně červených nohavicích, plní pentlí a každý z nich praporeček v ruce. Však dobře věděli, proč si tak vyšlapovali, mělť odpoledne u máje své známé »lanžhotské hody«, jimiž započaly na výstavišti na prostranství před bojanovickou búdou kol máje o 2 hod. odp. lidové slavnosti.

Započaly vlastně »Obžinkami«, jež uvedl na výstaviště přičinlivý starosta pan C. Nosál z Těšic. Hospodář očekává chasu, jedoucí na ověnčených a klasy vyzdobených vozech. Chasa sestoupí a podává hospodáři obžinkový věnec s různými popěvky, v nichž chválí se bohatá úroda. Na to hospodář chápe se slova, děkuje chase a vše končí zpěvem a tanečním veselím

Druhým bodem byly »lanžhotské hody«.

Úprkův obrázek lanžhotských hodů jistě znáte, a tož si představte onu nádheru barev oživenu, zpěvu, výskání a ruchu jako o opravdových slovácých lanžhotských hodech, nějaký hlt jiskrného vína k tomu, pohled vřelý, hlubokých, oddaných, hnědých očí — a za chvíli už jste spolu v kole. A čas ví, že tak si vás vše to hned podmaní, že zapomněli byste až i na návrat k domovu, na referáty a »expressy« — ja, »mladá krív«, jak povídali . . .

Zajímavým bylo při »hodech« hledání stárka, jehož pak chasa, naleznuvši ho, vzala do průvodu a s jásotem v poskoku šla s hudbou k máji . . .

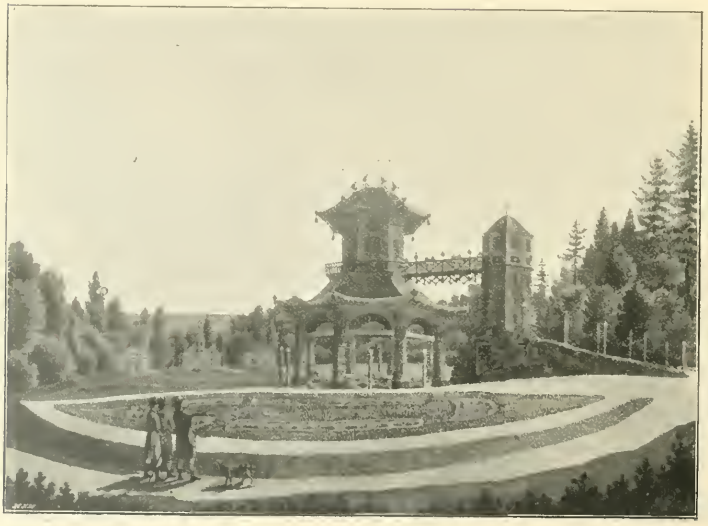

Vlašimský perk před 100 lety.

Po těchto ukázkách z Dolňácka následoval úryvek ze svatby z Hrubé Vrbky z Horňácka. Ukázali nám »vožení peřin« a šprýmovné jich prodávání, načež chodily družičky s nevěstou a vybírali pro nevěstu »do koláča« za zajímavých starších lidových průpovídek.

A pak splynulo vše společně v taneční veselí a na čtyřech místech hrálí muzikanti svým chasám, při čemž bylo možno dobře sledovati zajímavé dosud zachované zvyky při tancích. A Trn se

svými hudci nestačil vyhrávati dle písniček Frantovi Uprkovi a Frolkovi, kteří byli v cifrování neunavní a kteří měli také nejvíce obdivovatelů. Kol Trna bylo stále plno. Hrajíť Trnovi hudci svým původním samorostlým způsobem. Hudci tito musí býti dobrými zpěváky, aby mohli hned »zachytiti« tanečníka. Šohaj totiž předstoupí se svojí galankou před hudce, popěvkem hezky s vysoka nasazeným požádá o zahrání, hudci vpadnou hned a hrají; po kolečku se šohaj vrací, zpívá pak zas dál, někteří z hudců s ním — a tak do kolečka do kola neunavně tancem a zpěvem se zabavují. A Jožka Kubík, primista hudců, zná nejenom všechny písně horňácké, ale i jiné slovácké a hned hladce dovede tanečníku vyhovět.

To hráli mladým. Ale i starší strýcové také se poveselili. Gajdoš ze Kbel byl ve středu rozjařeným strýců, kteří, aby se nedali svobodnými zahanbiti, pilně křepčili za doprovodu gajd starodávné tance, které si z mládí zachovali.

A že nebylo nouze u pánů strýců o jadrný humor, netřeba se zmiňovati a proto také kol nich v třídě bylo jako u česna úlu.

V ten den, plný slunečního jasu a jarosti mládí, Slovácko naše zase jednou se poradovalo a zahýřilo tak pěkně, že na den ten jako na zlatou pohádku z mládí každý s radostí si vzpomene.

Dom. Pavlíček.

— **Z Vlašimi.** Imponující sídla šlechtická, co jich po Čechách rozseto, vypravují s jakousi tichou, vznešenou melancholií o zašlých, zlatých časech feudální moci a staleté stromy nekonečných parků jakoby lkaly marným steskem po českých rodech šlechtických, kdysi tu vládnoucích. Také Vlašim, původní sídlo pánů z Vlašimi, rodiště druhého arcibiskupa Pražského, přítele a rádce Karlova, Jana Očka z Vlašimi, přešla v majetek cizí v roce zkázy 1621. Pánové z Vlašimi seděli tu do r. 1415, načež vystřídáni byli pány z Chotěnic, rytíři Trčky, Stranovskými, Klenovskými, až konečně poslední český majitel, pan Jan Ostrovec, pro účastenství v českém povstání odsouzen do »věčného žaláře« a všeho jmění zbaven. Pak už v seznamu Vlašimských pánů čteme jenom jména cizí. Roku 1622 koupí získal panství zdejší pan Bedřich z Talmberka, po něm následovala kněžna Božena Benigna z Porcie, hrabata z Weissenwolfu a naposled knížata Auerspergové, kteří nabyli Vlašimi r. 1744 sňatkem a jimž dosud náleží. Valně zanedbané, zpustlé panství zvelebili a rozsáhlému parku zámeckému získali pověst nejnádhernějšího šlechtického sadu v Čechách. Superlativní tento praedikát jistě nebyl zcela neoprávněným, neboť park vyniká rozsahem i půvaby, z nichž neposledním jest přirozená jeho poloha, poskytující s výšin utěšené pohledy na starobylý, kdysi opevněný zámek, na vlnící se moře stromů a rozevírající před očima daleké rozhledy do kraje. Rafinované umění zahradnické spojilo se pak s modní své doby architekturou zahradní, která svými obelisky, jeskyňkami, chrámky, fantastickými čínskými pavilonky do parků vnášeti dovedla malebnou rozmanitost a upravovala současně příhodná místečka ke schůzkám a milostným šeptům. — Naše obrázky nesou datum 1802 a 1805. Ryty jsou W. Bergrem a kresleny malířem Ant. Puchernou, narozeným okolo r. 1765. Pucherna byl žákem Ludvíka Kohla, žil v Praze a kreslil pro vydavatele Wolfa přečetné pohledy na města, zámky a krajiny české. *ek.*

Vlašimský park před 100 lety.

☐ **O hyzdění národních písní** přinesli jsme několik poznámek, které byly přijaty se značným souhlasem veřejnosti, jak nám dokázaly četné projevy čtenářů. Došly však také projevy, které dokazují, že našim výtkám nebylo všude porozuměno.

Nevytýkáme, že se

z národních písní — byť i často s nepatrným zdarem — skládají různé směsi — ale odsuzujeme, když se ráz písně, rytmus a její charakter ruší. Ukázali jsme na určité příklady, že se nám něžné popěvky roztínají a že se narážeji na brdo vojenských pochodů. A to že se nazývá komposicí, popularisováním národní písně a dokonce i uplatňováním české melodie.

Sáhni, kdo cítíš k tomu v sobě poslání, chutě do nevyčerpatelné studnice národních popěvků — ale neruš a nekaz nám tyto perličky, nemrzač je proto, aby se při nich lépe mašírovalo z pohřbů nebo tančilo po vídeňsku. Pro tento účel se nezrodily.

Několik dopisovatelů zastalo se kapelníka Kmocha a vypočetlo nám, co vše dobrého vykonal. Dobře víme o jeho zásluhách, i o tom víme, že nemá na svědomí reklamu, která se děje těmto příležitostným pracím, ale všechno shrnouti jen na bedra hostinských, kteří prý si diktují, co se má hráti, není možno. A obecenstvu, které v některých listech mělo býti beránkem vinu snímajícím, jsme do duše přece promluvili.

Ukazuje-li se pak, co tropí kapely vojenské — odpovídáme, že následování zlých příkladů nebude nikdy průkazem cnosti.

— Stella. Román Camilla Flammariona. Proslulý francouzský hvězdář a matematik má velikou zásluhu o to, že hvězdářství, věda to nejvznešenější, právem nazývaná vědou královskou, nalezla ctitele a vyznavače u tisícův osob, které jinak nebyly by se dostaly vůči ní přes hranice lhostejnosti. Netoliko ve Francii, nýbrž i v jiných zemích kulturních působením Flammarionovým probouzí se také v neodborných vrstvách zasloužené porozumění a zájem pro astronomii, a věru nemůže býti vědy vděčnější a krásnější, neboť ona povznášejíc člověka, učí ho zároveň střízlivě pohlížeti na lidskou nepatrnost a při tom též na nepatrnost většiny pozemských snah a zápasův.

Aby nauku svou učinil čtenářům co možná přístupnou a milou, Flammarion zpestřuje ji románovým dějem, kde Stella, spanilá dívka, vzplanuvší láskou k hvězdám, stává se nejoddanější družkou samotářského učence, s nímž zakouší pak svrchovaného blaha i štěstí až po úchvatnou hodinu, kdy velikolepý výjev přírodní odvádí oba s povrchu zemského tam, kam přečasto zalétala jejich společná duše, v nekonečnost. Flammarion i při své veliké obraznosti dovede mluviti tak poutavě, slohem tak srozumitelným a lahodným, že zajisté knihy neodloží bez hlubokého účinku žádný čtenář, ani ten, který dosud neměl o astronomii ponětí. Vedle vzácného požitku odnáší si jako cenný zisk z knihy také vítaný klid, kterého jest až příliš potřebí v rozčilujícím víru našich dní.

Knihu vydalo čilé nakladatelství Hejdy a Tučka, překlad obstaral B. M. Weigert, který, jak viděti, práci svou konal s opravdovým zájmem, ale jeho znalost jazyka českého dosud k tomu nestačí. Překlad zaráží tolika nesprávnostmi (ukaž mi tvou ruku, kam jdeme s naším sluncem, nepředstavuji si mou krásnou Stellu; jsouc velice vybíravá, zřídka se jí podařilo; jít spáti; s mezery (instr. plur.), larvy (instr. pl.), Florencie (bojovala) s Benátky; bylo k rozeznání, jest k rozeznání, zbývá k ustanovení, není k hledání; kdyby jsi, kdyby jste, aby jsi, by jsi, by jste; kniha nenesla jméno autora, zůstali stát, vzít místo, do ní, zemřu, k prsoum atd., atd., zejména pak naprostá nevědomost o genitivech), že při úctě k spisovateli, k dobré snaze překladatelově a zvláště k naší řeči upřímně toho jest litovati.

Ds.

— Fr. Klement (Quido Mansvet): Dva obrazy ze života starořímského. Po Messalině spisovatel vydává Gladiatora a Domitiana. Doby římských imperatorů oživují v myslech čtenářů. Postavy dvou vládců z prvého křesťanského století a řada významných historických mužův a žen vystupují v pracích, které mají veškeren ráz malých románův. Ať v Gladiatoru nás zajímá líčení proslulých a hroznych arenových zápasův, ať v Domitianu se vzrušenou pozorností sledujeme pletivo palácových ukrutenství a piklů, vždy vidíme před sebou barevný obraz někdejšího Říma, nyní obrovského jen památníku, přes který přešlo již osmnácte dalších století vln a zahladilo jeho velikou pýchu a slávu.

Fr. Klement jest náš dobrý a milý známý z dob, kdy s účastenstvím jsme čítávali jeho zejména cestopisné práce. Knihy jeho přicházejí poněkud opožděně, a tak asi před dvaciti lety byly by měly dvojnásobnou účinnost. Jak látkou, tak i způsobem psaní podobají se staré, ale dobré minci, která má a také ještě po léta bude míti cenný zvuk. Že pak kniha vyšla v Ottově Salonní bibliothece, jest jí zajisté dostatečným doporučením, k němuž i my rádi se připojujeme a přehlédáme některá poněkud tvrdá jazyková nedopatření, kladouce je na vrub zmíněné opožděnosti.

Ds.

Toto číslo vydáno dne 8. září 1905. — OBSAH: R. J. KRONBAUER: Snoubenci »Umělecké lože«. — FR. HERITES: Několik pohledů do časů mé mladosti. — JAROSLAV HAASZ: Podzim. — Z ČESKÉHO ŽIVOTA. — ILLUSTRACE: Vlašim před 100 lety. — Vlašimský park před 100 lety.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 67.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE: Celoročním předplatitelům umělecká prémie. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec. otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. VÁCLAV STECH, POŘADATEL FEUILLETONU A OBRAZOVÉ ČÁSTI. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GREGRA A SYNA.

AP Máj
52
M3
roč.3

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY